Νικόδημος Μοναχὸς Ἁγιορείτης ὁ ἑρμηνεύσας τοὺς Ἱεροὺς Κανόνας.

ΕΟΡΤΟΔΡΟΜΙΟΝ

ΗΤΟΙ

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΑΣΜΑΤΙΚΟΥΣ ΚΑΝΟΝΑΣ ΤΩΝ ΔΕΣΠΟΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΘΕΟΜΗΤΟΡΙΚΩΝ ΕΟΡΤΩΝ.

Συνερανισθὲν ἐκ διαφόρων τῆς Ἐκκλησίας Πατέρων, πλουτισθὲν μὲ πολλὰς σημειώσεις, καὶ συντεθὲν εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν

ΥΠΟ

ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ ΕΝ ΜΟΝΑΧΟΙΣ ΕΛΑΧΙΣΤΟΥ ΤΟΥ ΑΓΙΟΡΕΙΤΟΥ.

Νῦν δὲ τὸ πρῶτον ἐκδίδοται δαπάνῃ μὲν τῶν καταγεγραμμένων φιλοτίμων συνδρομιτῶν, διὰ σπουδῆς, πόνου καὶ μακρᾶς ἀποδημίας

ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΦΥΤΟΥ

ΤΩΝ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΩΝ ΕΚ ΤΗΣ ΜΕΓΙΣΤΗΣ ΛΑΥΡΑΣ
ΤΩΝ ΕΠΟΝΟΜΑΖΟΜΕΝΩΝ ΣΚΟΥΡΤΑΙΩΝ.

Ἐπιστασίᾳ δὲ φιλοπόνῳ τε καὶ φιλογενεῖ

ΤΟΥ ΠΑΝΙΕΡΩΤΑΤΟΥ ΚΑΙ ΦΙΛΟΓΕΝΕΣΤΑΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ

Πρώην Δαλματίας κτλ. κτλ.

ΚΥΡΙΟΥ

ΒΕΝΕΔΙΚΤΟΥ ΚΡΑΛΙΔΟΥ

72

Διορθώσει δὲ ἀκριβεῖ καὶ πολυπόνῳ

ΠΟΛΥΧΡΟΝΙΟΥ ΦΙΛΙΠΠΙΔΟΥ.

ΠΡΟΣ ΩΦΕΛΕΙΑΝ ΤΩΝ ΑΠΛΟΥΣΤΕΡΩΝ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ.

ΕΝ ΒΕΝΕΤΙΑ.
ΕΚ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΓΛΥΚΥ.
1836.

β'.

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ

ΗΡΩΕΛΕΓΕΙΟΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΑΝ ΒΙΒΛΟΝ.

„ Εἰλαπίνη θαλέθουσα ἐδέσμασι παντοδαποῖσιν
„ Ὧδε πρόκειται νῦν ᾀσματικῶν Κανόνων.
„ Δεῦρ' ἴτε, χριστοφόροι λαοὶ, ἐπὶ κρέσσονα δαῖτα·
„ Δαιτὸς ἐπιχθονίης δειπνέετ' ἀμβρόσια.

ΕΤΕΡΟΝ ΙΑΜΒΙΚΟΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΥΤΗΝ.

„ Τίς ἥδε Βίβλος ἐστὶν ἡ καινὴ, φίλε,
„ Ἣν χερσὶ κρατῶν, νῦν διέρχῃ σὺν πόθῳ;
„ Ἢ ᾀσματικῶν Κανόνων σεπτὸν νόα
„ Δηλοῦσά ἐστιν. Εὖγε καλλίστης Βίβλου!

ΕΤΕΡΟΝ ΔΙΑ ΣΤΙΧΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ.

„ Κανόνας τοὺς ᾀσματικοὺς δέξασθε, ἀδελφοί μου,
„ Τοῦ Ἰωάννου καὶ Κοσμᾶ μετὰ ψυχῆς προθύμου.
„ Οἷς κατεκόσμησαν φαιδρῶς τὰς ἑορτὰς Κυρίου,
„ Καὶ τῆς Παρθένου Μαριὰμ Μητρὸς τῆς τοῦ Ὑψίστου.
„ Δέξασθε ὅμως τούτους δὲ ἤδη ἐρανισθέντας,
„ Καὶ φράσει ἐν ἁπλοϊκῇ ὀρθῶς ἑρμηνευθέντας·
„ Καὶ ἱκετεύσατε Θεὸν μετὰ χρέους εἰκότος,
„ Ὑπὲρ τοῦ ἀντιγράψαντος καὶ τοῦ ἐκδεδωκότος.

Ο ΣΥΓΓΡΑΦΕΥΣ.

ΠΑ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΚΡΗΤΗΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
18316

ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΤΕ ΚΑΙ ΣΕΒΑΣΜΙΩΤΑΤΕ ΑΥΘΕΝΤΑ ΚΑΙ ΔΕΣΠΟΤΑ!

Τὴν ὑμετέραν Θειοτάτην Παναγιότητα γονυκλιτῶς προσκυνῶ, καὶ τὰς παναγίας αὐτῆς χεῖρας πανευλαβῶς κατασπάζομαι.

Καθὼς προσωπικῶς, καθ' ὃν καιρὸν διέτριβεν ἡ Θειοτάτη αὐτῆς παναγιότης ἐν τῇ ἱερᾷ μονῇ τῶν Ἰβήρων, ἐγὼ ὁ ταπεινὸς καὶ ἐλάχιστος δοῦλος παρέστην ἐνώπιον αὐτῆς, καὶ ἐκοινολόγησα αὐτῇ τὸν ὃν ἐθέμην σκοπὸν περὶ τῆς ἐξηγήσεως εἰς τὴν ἁπλῆν φράσιν τῶν Δεσποτικῶν Ἑορτῶν, καὶ τῆς Κοιμήσεως τῆς Ὑπεραγίας Θεομήτορος, πρὸς δὲ καὶ τῶν τῆς Ὀκτωήχου ἱερῶν Ἀντιφώνων· ἡ δὲ Θειοτάτη αὐτῆς κορυφὴ ἐνέκρινε τὸν σκοπὸν, καὶ μὲ τὰς παναγίας αὐτῆς εὐχὰς ἐνίσχυσέ με, καὶ ἀμέσως ἠρξάμην, ὧν τὰ πλείω τῶν ἀντιγράφων ἐθεώρησεν αὐτοπρεί· ἰδοὺ καὶ ἤδη παρίσταμαι ἐνώπιον τῆς παναγίας αὐτῆς κορυφῆς, διὰ τοῦ εὐτελοῦς μοι τούτου δουλικοῦ γράμματος, καὶ ἀναφέρω ὅτι ἐτελέσθησαν θεία συνάρσει διὰ τῶν παναγίων της εὐχῶν. Ὅθεν πρῶτον παρακαλῶ θερμῶς, ἐπειδὴ γινώσκει τὴν ἔνδειάν μου, νὰ γένῃ ἐπιταγήτις νὰ ἀντιγραφῶσι καθαρώτερον· δεύτερον δὲ, ἐπειδὴ κατὰ θείαν νεῦσιν δι' ἀδείας αὐτῆς ἠρξάμην τούτου τοῦ θεοφιλοῦς ἔργου, κατὰ θείαν δὲ αὖθις νεῦσιν ἀνεπαλέσθη εἰς τὴν περιοπὴν τῆς Οἰκουμενικῆς Καθέδρας, ἀνατίθημι τὰ δύω ταῦτά μοι πονήματα πρὸς τὴν Ἁγιωτάτην Ἐκκλησίαν, ἵνα γένῃ δι' αὐτῆς πρόνοια νὰ ἐκδοθῶσι διὰ τῆς τυπογραφίας εἰς κοινὴν τῶν Ὀρθοδόξων ὠφέλειαν. Οἶδεν ἡ παναγιότης της πόσα πνευματικὰ δόγματα καὶ νοήματα περιέχουσι τόσον οἱ ἁσματικοὶ Κανόνες, ὅσον καὶ τὰ τῆς Ὀκτωήχου ἱερὰ Ἀντίφωνα, περὶ ἃ ἱεροὶ ἐξηγηταὶ ἐφιλοπονήσαντο εἰς Ἑλληνικὴν διάλεκτον· ἐκ τῶν ὁποίων ἐρανισάμενος τὰ πλείονα, προσεθέμην καὶ ὑποσημειώσεις ἐκ τῶν θείων Πατέρων εἰς ἐντελεστάτην σαφήνειαν τῶν ἐμφαινομένων δογμάτων καὶ νοημάτων ἐν τοῖς ἁσματικοῖς τούτοις Κανόσιν. Ἂς μὴν ἀποδοκιμάσῃ λοιπὸν, παρακαλῶ, ἡ Ἁγία τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία τὰ εὐτελῆ ταῦτά μοι πονήματα, καὶ στερηθῇ ἡ πληθὺς τῶν Ὀρθοδόξων τὴν ἐκ τούτων ὠφέλειαν, ἥτις διὰ τῶν παναγίων της εὐχῶν ἐλπίζεται, διὰ τὴν χορηγηθεῖσαν παρὰ Θεοῦ χάριν εἰς τοὺς Ἱεροὺς Πατέρας τοὺς Ἁσματογραφήσαντας. Καὶ εὔελπις εἰμὶ, καθὼς ἡ Ἁγία τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία πάλαι ἐνέκρινε θεοπνεύστως, θεσπίσασα νὰ ψάλλωνται εἰς τὰς ἱερὰς ἀκολουθίας, οὕτω παραπλησίως θέλει ἐγκρίνει καὶ προνοήσει καὶ ἤδη τὴν διὰ τύπου ἔκδοσιν εἰς τὴν τῶν πνευματικῶν της τέκνων ὠφέλειαν· ἧς αἱ παράγιαι εὐχαὶ εἰέν μοι φυλακτήριον!

ᾳωϛ'. Μαρτίου ἡ.

Τῆς Ὑμετέρας Σεβασμιωτάτης Παναγιότητος

Ὑποκλινὴς δοῦλος
ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ ΜΟΝΑΧΟΣ

Γρη-

δ'.

Γρηγόριος ἐλαίῳ Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ῥώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

Ὁσιώτατε ἐν Μοναχοῖς Κὺρ Νικόδημε, τέκνον ἐν Κυρίῳ ἀγαπητὸν τῆς ἡμῶν μετριότητος, χάρις εἴη τῇ λογιότητί σου, καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ, παρ' ἡμῶν δὲ εὐχὴ, εὐλογία καὶ συγχώρησις! Ἐνεφανίσθη ἡμῖν γράμμα τῆς λογιότητός σου, δηλοποιοῦν περὶ τῆς ἀντιγραφῆς τῆς τῶν ᾀσματικῶν Κανόνων τῶν Δεσποτικῶν καὶ Θεομητορικῶν ἑορτῶν ἐξηγήσεως. Ἐπαινοῦντες οὖν τὸν ζῆλον τῆς λογιότητός σου, ὅτι ἔγνωμέν σε δι' ἱκανῶν χρόνων φιλοπονώτατον ἐν πνευματικοῖς συγγράμμασιν εἰς κοινὴν ὠφέλειαν τοῦ Ὀρθοδόξου πληρώματος, ἰδοὺ διορίζομεν τὸν ὁσιώτατον Κὺρ Νικηφόρον χαρτοφύλακα, διὰ νὰ ἐγχειρίσῃ τῇ λογιότητί σου τὰ τῆς ἀντιγραφῆς ἔξοδα, εἰς καθαρὰν δηλ. ἀντιγραφὴν τούτου σου τοῦ φιλοπονήματος· περὶ δὲ τῆς διὰ τύπου ἐκδόσεως γίνεται φροντὶς διὰ τῆς Ἐκκλησίας· ἐπειδὴ ἐγκρίνει σωτηριώδη τὴν εἰς τὸ ἁπλούστερον ἐξήγησιν τῶν σχολιαστῶν Πατέρων, τόσον τῶν Ἀσματικῶν τούτων Κανόνων, ὅσον καὶ τῶν τῆς Ὀκτωήχου Θεοπνεύστων Ἀντιφώνων. Ἀντιγραφέντων οὖν ἀμφοτέρων τῶν δύω τούτων φιλοπονημάτων σου, θέλεις ἐξαποστείλει αὐτὰ ἀμέσως πρὸς ἡμᾶς, διὰ νὰ φροντίζωμεν Θεοῦ εὐδοκοῦντος περὶ τῆς διὰ τύπου ἐκδόσεως. Ἡ δὲ λογιότης σου ἔχει παρὰ τῆς Ἁγίας Ἐκκλησίας δαψιλεῖς εὐχὰς καὶ εὐλογίας διὰ τοὺς κόπους οὓς κατέβαλες εἰς τὴν αὐτῶν ἐξήγησιν· παρὰ δὲ τοῦ μισθαποδότου Θεοῦ τόσον περὶ αὐτῶν, ὅσον καὶ περὶ τῶν ἄλλων φιλοπονημάτων σου, τῆς τε τῶν Καθολικῶν Ἐπιστολῶν ἐξηγήσεως, καὶ τῶν τοῦ θείου Παύλου, καὶ τῆς τῶν Προφητικῶν Ψαλμῶν, κατὰ τοὺς σχολιαστὰς θείους Πατέρας καὶ λοιπῶν, ἀξιωθείης τῆς ἀντιμισθίας ἐν τῇ Βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ· οὗ ἡ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος, καὶ ἡ εὐχὴ καὶ εὐλογία τῆς ἡμῶν μετριότητος εἴη μετὰ τῆς λογιότητός σου!

ᾳωις'. Ἰουνίου ί.

Ὁ πρώην Κωνσταντινουπόλεως Γρηγόριος ἐν Χριστῷ εὐχέτης.

Τοῦ

Τοῦ Σοφολογιωτάτου ἐν Ἱεροδιδασκάλοις καὶ Ἀρχιμανδρίτου τῆς Ἱερᾶς καὶ Βασιλικῆς Μονῆς τοῦ Βατοπαιδίου,

ΚΥΡΙΟΥ

Ἰωσὴφ τοῦ Πελοποννησίου, Κριτικὴ ἐπιχείρωσις εἰς τὴν παροῦσαν Βίβλον.

Ἀνέγνων τὴν εἰς τοὺς ᾀσματικοὺς Κανόνας τῶν Δεσποτικῶν τε καὶ Θεομητορικῶν Ἑορτῶν ἐν ἁπλοϊκῇ φράσει ἑρμηνείαν τοῦ Σοφολογιωτάτου Διδασκάλου Κυρίου Νικοδήμου, καὶ, ἀληθείας δικαζούσης, εὗρον ἐν αὐτῇ, κατά γε τὴν ἐμὴν κρίσιν, οὐδὲν ἀντιβαῖνον τῷ ὀρθῷ λόγῳ, οὐδὲ ἀπᾴδον τῆς εὐσεβείας· πάντα δὲ, κατὰ τὸν Σολομῶντα, εὐθέα παρὰ τοῖς νοοῦσι, καὶ πάντα ὀρθὰ παρὰ τοῖς εὑρίσκουσι γνῶσιν· εὗρον γὰρ ἐν αὐτῇ, ὡς ἄνθρακας μὲν καὶ σαπφείρους, τοὺς εὐσεβεῖς λόγους τῆς ὑψηλῆς Θεολογίας τῆς Ἁγίας Τριάδος· ὡς σμαράγδους δὲ καὶ ἰάσπιδας, τὰ μυστικὰ καὶ βαθέα νοήματα τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας τοῦ Θεοῦ Λόγου· ὡς μαργαρίτας βαρυτίμους, τοὺς ἐν τῷ μεταξὺ παρεμπίπτοντας λόγους τῆς Φυσικῆς· καὶ ὡς τοπάζιον καὶ χρυσίον τὸ ἐκ Σουφὶρ, τὰς θεωρίας τῆς Ἠθικῆς Φιλοσοφίας· καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, εὗρον ἐν αὐτῇ πλοῦτον τεθησαυρισμένον τοῦ Πνεύματος· δι' οὗ πᾶσα μὲν ἡ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία πλουτίζεται, πᾶς δὲ ὁ ἀναγινώσκων πλούσιος ἀποβαίνει, πλουσίας εὑρίσκων ἐν ἑκάστῃ ἑορτῇ Δεσποτικῇ τε καὶ Θεομητορικῇ τὰς τῶν θείων Πατέρων χρήσεις τε καὶ Μαρτυρίας. Ὅθεν καὶ εὐέλπις εἰμὶ, ὅτι κοινωφελεστάτη τε καὶ πολυωφελεστάτη ἔσεται πάντως ἡ παροῦσα Βίβλος παντὶ τῷ Χριστωνύμῳ τῶν Ὀρθοδόξων πληρώματι.

ΕΠΙ-

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ

ΙΑΜΒΙΚΟΝ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΕΙΣ ΤΕ ΤΗΝ ΒΙΒΛΟΝ ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ.

„ Ψυχωφελῆ πάμπολλα κείμενα φέρει
„ Ἡ Πυξὶς αὕτη ἁσματικῶν Κανόνων·
„ Καὶ γὰρ τράπεζαν παντοδαπῶν βρωμάτων
„ Προὔθηκε τήν δὲ Νικόδημος, οὗ κλέος
„ Ἐν ὀρθοδόξοις καὶ μονοτρόποις πέλει.
„ Ἴ᾽αλλε χεῖρας, ἵνα νοῦν πλήσῃς, ξένε.

ΕΤΕΡΟΝ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΥΤΟΝ.

„ Ὁ Συλλογιστὴς τῆς παρούσης Πυξίδος
„ Τὴν καλλονὴν σύλλεξεν ὧδε τῶν λόγων
„ Πανηγυρικῶν Πατέρων τῶν ἐνθέων,
„ Οἷς τὰς ἑορτὰς ἐστόλισαν τὰς πάνυ,
„ Εἰς ὠφέλειαν πᾶσιν οἷς μέλει λόγος·
„ Ῥεῖ γὰρ τὰ τῆς γῆς, καὶ λόγος μόνος μένει.

ΕΤΕΡΟΝ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΩΣ ΑΠΟ ΤΗΣ ΒΙΒΛΟΥ.

„ Βίβλος πέφυκα ἁσματικῶν Κανόνων
„ Τῶν Δεσποτικῶν Πανηγύρεων, φίλε,
„ Καὶ τῆς Παναγνου Μητέρος Θεοῦ Λόγου,
„ Νυμφοστολούντων τάς δὲ μουσουργοῖς λόγοις
„ Κοσμᾶ Ἰωάννου τε τῶν μελιῤῥύτων
„ Σὺν τῷ Ἰωσὴφ τῷ σοφῷ Ὑμνογράφῳ·
„ Ἣν εὐφυῶς συνῆξε μ᾽ ὡς ὁρᾷς μάλα
„ Ὁ Νικόδημος ἐλλογίμων τὸ κλέος.

Τοῦ Ὁσιωτάτου, Ἐλλογιμωτάτου Χαρτοφύλακος Ἰβηρίτου,

κυριου

Νικηφόρου, Κριτικὴ ἐπικύρωσις εἰς τὴν παροῦσαν Βίβλον.

Ἀνέγνων τὴν εἰς τοὺς ᾀσματικοὺς Κανόνας τῶν Δεσποτικῶν καὶ Θεομητορικῶν Ἑορτῶν Ἑρμηνείαν, τὴν ἐν ἁπλοϊκῇ φράσει ἐκ διαφόρων συνερανισθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Σοφολογιωτάτου Διδασκάλου Κυρίου Νικοδήμου Ἁγιορείτου, καὶ κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ ἐμοῦ νοὸς, τὴν μὲν Βίβλον τὴν περιέχουσαν τὴν ῥηθεῖσαν ἑρμηνείαν εὗρον ὡς πηγὴν νεκταρώδη καὶ πολυχεύμονα, ἧς τὸ ὕδωρ διειδὲς μὲν καὶ καθαρὸν τῇ ὄψει, γλυκὺ δὲ καὶ μελισταγὲς τῇ πόσει, νεκρέγερτον τῇ δυνάμει, καὶ ζωήῤῥυτον τῇ ἐνεργείᾳ· καὶ ὅλως εἰπεῖν εὗρον αὐτὴν πνευματικὴν καὶ χαριτόβρυτον τῇ ποιότητι. Εἶπεν ἄν τις τῶν ποιητικευομένων·

„ Νηπενθὲς ἄχολόν τε, κακῶν ἐπίληθον ἁπάντων".

Τὸν δὲ Συγγραφέα τῆς Βίβλου Κύριον Νικόδημον εἶδον, ὡς ἀνορύξαντα καὶ ὀχετηγήσαντα, καὶ πόνοις ἀτρύτοις ἐν τῇ Βίβλῳ ταύτῃ ἀναστομώσαντα ὡς ἄλλο φρέαρ τοῦ Ἰακὼβ, ὡς ὑδατοφόρον πέτραν τοῦ Μωϋσέως, καὶ ὡς ὕδωρ τοῦ Σιλωὰμ τὸ ἀναβλύσαν διὰ τοῦ Ἡσαΐου, τὴν διαλιφθεῖσαν πηγὴν ἐκ τῶν ὑπερῴων ὑδάτων τοῦ Πνεύματος· ἵν' ἐξ αὐτῆς ἀρύωνται νάματα ζωηράτε καὶ ποτιμώτατα, τὸν ἀθάνατον προχέοντα γλυκασμὸν, ἅπαντα τὰ λογικὰ τῆς Χριστοῦ Ἐκκλησίας πρόβατα.

Εἴ τις οὖν διψᾷ δίψος ψυχικὸν καὶ νοούμενον, προσερχέσθω τῇ πηγῇ· ταύτῃ καὶ ζακόρως πινέτω ὕδωρ ζωηρὸν καὶ ἀθάνατον· ὅπερ εὖ οἶδα ὅτι πινόμενον, γενήσεται ἐν αὐτῷ ἄλλη πηγὴ ὕδατος ἁλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον, ὡς εἶπεν ὁ Κύριος. Εὐχαριστείτω δὲ εὐγνωμόνως καὶ τῷ τὴν πηγὴν ἀνορύξαντι ταύτην εἰς τὴν τῶν ἀδελφῶν ἁπάντων ὠφέλειαν.

Πρὸ δὲ πάντων καὶ ἐν πᾶσι καὶ μετὰ πάντων εὐχαριστείτω πολλάκις καὶ μυριάκις τῇ Παντοβασιλίσσῃ Θεοτόκῳ Μαρίᾳ, τῇ Ἐφόρῳ καὶ κατ' ἐξοχὴν Προστάτιδι τοῦ ἁγιωνύμου τούτου ὄρους, ἥτις οὐ μόνον τῇ δραστικῇ δυνάμει καὶ φωτοφόρῳ αὐτῆς χάριτι, καὶ ἐφώτισε καὶ ἐνίσχυσε τὸν Συγγραφέα τοιαύτην φιλοπονῆσαι καὶ συγκροτῆσαι πολύμοχθον καὶ κοινωφελεστάτην Βίβλον, ἀλλὰ δὴ καὶ τὴν ἱερὰν ταύτην γῆν ἀπέδειξεν ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχαίων χρόνων Παράδεισον ἑαυτῆς καὶ οἰκεῖον περίβολον, ποικίλοις μὲν καρποῖς, παντοδαποῖς δὲ κατάκομον ἄνθεσι, καὶ φυτοῖς βριθοντα πνευματικοῖς· ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, οὐ μόνον ἀνδράσιν ἐργάταις τῶν σωτηρίων ἐντολῶν καὶ θεοειδῶν ἀρετῶν, ἀλλὰ καὶ Μούσαις ἱεραῖς κατηγλαϊσμένοις· εἰς δόξαν μὲν οἰκείαν καὶ τοῦ Μονογενοῦς αὐτῆς Υἱοῦ, εἰς ὠφέλειαν δὲ παντὸς τοῦ Χριστωνύμου πληρώματος.

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ

ΔΩΔΕΚΑΣΥΛΛΑΒΟΝ ΚΑΙ ΟΜΟΙΟΚΑΤΑΛΗΚΤΟΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΑΝ ΒΙΒΛΟΝ, ΕΧΟΝ ΑΚΡΟΣΤΙΧΙΔΑ. „ ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ "

„ Νῦν μεκταρώδης πηγὴ τῷ Κόσμῳ βλύζει·
„ Ἴδε ταύτην πᾶς ἐν τῇδε τῇ Πυξίδι,
„ Καὶ κατακόρως πίε τὸ ταύτης μᾶμα·
„ Ἡδὺ γάρ ἐστι καὶ ἀμβρόσιον ἅμα,
„ Φέρον ἐν αὐτῷ τοῦ Πνεύματος τὴν χάριν,
„ Ὀμβροβλυτοῦσαν καὶ πηγάζουσαν πᾶσι
„ Ῥοὴν δαψιλῆ δωρεῶν οὐρανίων,
„ Οἷς δίψος ἐμτέτηκται τῶν ἀϊδίων.
„ Σὺ οὖν εἰ τούτων ἐρᾷς, μελέτα ταύτην.

ΕΤΕΡΟΝ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΕΙΣ ΤΟΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ, ΕΧΟΝ ΑΚΡΟΣΤΙΧΙΔΑ. „ ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΞ "

„ Χαῖρε, Συγγραφεῦ τῆς παρούσης Πυκτίδος,
„ Ἁγιορεῖτα Νικόδημε τὸ κῦδος,
„ Ῥώμη τε δόξα πατριωτῶν Ναξίων.
„ Τοὺς γὰρ Καμόρας διὰ πόνων μυρίων
„ Ὅλους μεθηρμήνευσας ἑορτῶν θείων,
„ Φῶτα καὶ λόγους συλλέξας τῶν Ἁγίων.
„ Τίδειν οὖν ἐπέοικε πᾶσι τὸν ἄνδρα
„ Λαοῖς, ὡς ὀρθόδοξον, σπουδῇ τ' ἐν ἄκραις
„ Ἀθανασίας συγγεγραφότα Βίβλον.
„ Ξεμίζει δ' ἧς ψυχὰς τῶν Χριστωνύμων.

ΕΤΕΡΟΝ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΕΙΣ ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ ΤΟΥ ΑΘΩ, ΕΧΟΝ ΑΚΡΟΣΤΙΧΙΔΑ. „ ΙΒΗΡΙΤΗΣ "

„ Ἴδε, ἀδελφὲ, τὸ Ὄρος τὸ τοῦ Ἄθω,
„ Βρύον πῶς ἔστιν ἀγαθὰ πάντα ἅμω.
„ Ἡ γὰρ Θεόπαις Μαριὰμ καὶ Κυρία
„ Ῥεῖν ἐσκεύασε τοῦτο καλὰ μυρία.
„ Ἴδειν παρέχον τοὺς ἑαυτοῦ κατοίκους,
„ Τοὺς μὲν, ἀρετῶν, τοὺς δὲ, μουσῶν τροφίμους.
„ Ἡ Θεοτόκος, Σοὶ δόξα ὑπὲρ τούτων·
„ Σὸν γὰρ λειμῶνα ἔδειξας χῶρον τοῦτον.

Τοῦ

Τοῦ Ὁσιωτάτου καὶ Σοφολογιωτάτου ἐν Διδασκάλοις
κυρίου κυρίου

Χριστοφόρου, τοῦ ἐν τῇ ἱερᾷ σκήτει τοῦ Προδρόμου ἀσκουμένου, ἐπιστολὴ ἐπικυρωτικὴ
τῆς παρούσης Βίβλου, ἣν ἐπέστειλε τῷ φιλοπονήσαντι.

Τὴν ἀξιάγαστον καὶ ἐν Χριστῷ ἐπέραστόν μοι Ἐλλογιμότητά σου
ὑπερήδιστα κατασπάζομαι.

Ἀνέγνων, ἀδελφὲ ἐν πνεύματι προσφιλέστατε, ἣν ἐδημιούργησας βίβλον, τὸ Ἑορτοδρόμιον· ἀνέγνων δὲ οὐχ ὅλον, μέρος δέ· ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτοῦ μόνου, ὡς ἐξ ὄνυχος, κατὰ τὴν Παροιμίαν, ἔγνων τὸν λέοντα. Ἀμέλει καὶ ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος διακέχυμαι τὴν καρδίαν· τοσαύτην γὰρ τινὰ μου λόγων ἀμβροσίαν ἐν τούτῳ κατεσκέδασας, ἀγαπητέ, ὥστε καὶ τὰς Σειρῆνας, εἴ τινες ἄρα καὶ ἐγένοντο, καὶ τὰς ἀηδόνας αὐτὰς φρούδας ἀτεχνῶς παρ' ἐμοὶ ἐλεγχθῆναι (πλὴν εἰμή τις ἀηδόνας τὰς οὐρανίους Δυνάμεις ἐκδέξαιο). Εἶδον ἐν ἐκείνῳ τὸ καινὸν, ἠχὼ γεγωνότερον ἀντιφθεγγομένην τῆς πρωτοτύπου φωνῆς· καὶ ἵν' οὕτως εἴπω, εἶδον κατὰ τὸν ἐπιθυμιῶν ἄνδρα, φωνὴν λόγων, ὡς φωνὴν ὄχλου. Ταύτῃ τοι, καὶ τοῦ Θεολόγου Υἱοῦ τῆς βροντῆς ἐν Εὐαγγελίοις κλεϊσθέντος διὰ τὴν τῶν οὐρανίων καὶ ὑπερφυῶν δογμάτων ἔκφανσιν, οὐκ ἀπεικότως ἄν τις καὶ σὲ Υἱὸν βροντῆς προσαγορεύσειε, διὰ τὴν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἁγιοφθόγγων ἀσμάτων σαφήνειαν· ταῦτα γὰρ μόνα δεξαμενή τις καθάπερ πέφυκε, πεπληρωμένη μὲν ὕδατος ποτίμου τε καὶ ζωηρύτου, ἐσφραγισμένη δὲ, διὰ τὴν ἐπιλυγάζουσαν αὐτῇ ἀσάφειαν, καὶ ἥκιστα πᾶσι χρήσιμος· ἀλλ' αὐτὸς τὸ πλῆρες ταύτης καὶ γλυκερὸν εἰς πολλοὺς ῥύακας σκεδάσας, ἐπ' ἀδείας παρέσχες ἐμφορεῖσθαι τοῖς πᾶσιν· ἔνθεν μὲν γὰρ τὴν ἰσχνότητα τούτων εἰς πλατύτητα μεταθείς, ἐκεῖθεν δὲ βάθος νοημάτων προσθείς· καὶ ἔνθα μὲν εἰς ὕψος θεωριῶν ἀναχθείς· ἔνθα δὲ ὀρθῶν δογμάτων μῆκος ἐκθείς· καὶ μὲν δὴ καὶ μελισσῶνα μαρτυριῶν ἐρανισθεὶς ἔκ τε τῆς Παλαιᾶς καὶ Νέας Γραφῆς, ἔκ τε τῶν ἐνδοξοτέρων ἐν λόγοις Ἁγίων, καὶ αὐτῶν τῶν θύραθεν σοφῶν, οὕτω διὰ πάντων αὐτῶν ηὔγασας ὡς ἄλλη τις Ὀλύμπιος ἀστραπὴ, καὶ ἐσφαίρωσας τοῖς πιστοῖς ὡς ἐν ὀστρέῳ τῇ Βίβλῳ ταύτῃ μαργαρίτας αὐτόχρημα· οὓς εἴσοι ἐξείη τύποις ἐκδοῦναι εἰς φῶς, οὐκ εἰσὶ λαλιαὶ, οὐδὲ λόγοι, ὧν οὐχὶ ἀκουτισθήσονται αἱ φωναὶ αὐτῶν· καὶ τοῦτο οὐκ ἄλλως, ἀλλὰ μετὰ πόθου, ἀλλὰ μετὰ προθυμίας, ἀλλὰ μεθ' ἡδονῆς· καὶ εἴθε γένοιτο γένοιτο!

Τῆς Ἐλλογιμωτάτης, καὶ ἐν Χριστῷ τρισεπεράστου μοι Ὁσιότητός σου
ὅλος ἐκκρεμὴς τὴν ἀγάπην
Χριστοφόρος Μοναχὸς ἐκ τῆς τοῦ τιμίου Προδρόμου σκήτεως.

Τοῦ αὐτοῦ

Ἐπίγραμμα Ἰαμβικὸν εἴς τε τὴν Βίβλον καὶ τὸν Συγγράψαντα.

„ Εὐφημίαις γέραιρε, ὡς θέμις, φίλε,
„ Τὸν Νικόδημον, οὗ πόνημα ἡ Βίβλος
„ Αὕτη ὑπάρχει ἡ πανωφελεστάτη
„ Τοῖς Ὀρθοδόξοις· ὦ καλοῦ θεολβίου!

* *

ι'.

ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ ΨΥΧΗ ΠΡΟΣ ΒΕΝΕΔΙΚΤΟΝ.

ν. Φαίδιμ' ἄνερ, τῷ θεῷ πεφιλαμένε, καὶ μάλα χαῖρε!
β. Τίς δ' ὢν, ξεῖνε, πάρει; λέξον σαφῶς τόδε μοι.
ν. Θάρσεε· πνεῦμα πέλω Νικοδήμου, ἀρχιερεῦ θεοῦ,
Οὗ βίβλος σπουδᾷ ἐς φάος ἦλυθε τεῦ.
Ἦκω δ' ἐξ Ἀΐδαο, ἕκητι θεοῦ μεγάλοιο,
Ἀγγελίαν τερπνὰν τάνδε τοι ἀγγελέων·
Ἄφθιτ' ἄεθλά τοι, ὦνερ, θεοῦ πάρ' ἑτοῖμα τέτυκται.
Σκηνῆς εἰν μακάρων ἀϊδίης, ἀγαθὲ,
Ἔργων σῶν πέρι. Τοὔνεκ' ἐγὼν εὐγνώμονι ψυχᾷ
Βίβλον τὰν ἱρὰν Σοὶ ἀνέθην Ἱερέ.
Ἄνυσα βουλὰν τὰν θεοῦ· νοστῶ· κύδιμε χαῖρε!
β. Βάσκ' ἴθι· μνᾶσαι δὲ μεῦ σὺν μακάρεσσι, μάκαρ.

Τῷ Ἱεράρχῃ Βενεδίκτῳ καὶ Νικοδήμῳ
Μοναχῷ σεβασμοῦ ἕνεκα προσφέρει ταῦτα
Π. ὁ Φιλιππίδης.

ΠΑ-

ΤΩΙ ΠΑΝΙΕΡΩΤΑΤΩΙ

ΚΑΙ

ΣΕΒΑΣΜΙΩΤΑΤΩΙ ΗΜΙΝ ΔΕΣΠΟΤΗΙ

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΙ ΠΡΩΗΝ ΔΑΛΜΑΤΙΑΣ,

ΙΣΤΡΙΑΣ, ΚΑΙ ΑΛΒΑΝΙΑΣ

ΚΥΡΙΩΙ

ΚΥΡΙΩΙ ΒΕΝΕΔΙΚΤΩΙ ΚΡΑΛΙΔΗΙ

κτλ, κτλ, κτλ.

ΠΑΝΙΕΡΩΤΑΤΕ ΔΕΣΠΟΤΑ!

Τῶν δεσποτικῶν καὶ θεομητορικῶν ἑορτῶν τοὺς ἱεροὺς κανόνας, τοὺς ὁποίους ἐμελῴδησαν μὲν πρὸς αἶνον τῆς ἀφάτου τοῦ Σωτῆρος φιλανθρωπίας Πατέρες θεόπνευστοι, ψάλλουσι δὲ οἱ πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ναοὶ τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν πίστεως, ἡρμήνευσε δὲ διὰ τοὺς ἁπλουστέρους ὁ ἀοίδιμος Νικόδημος, προσφέρουσι δὲ οἱ τύποι οὗτω διασαφηνισμένους εἰς ὅλον τὸ εὐσεβὲς ἡμῶν πλήρωμα, χρέος μας ἐκρίναμεν ἁπάντων χρεῶν δικαιότατον νὰ ἀναθήσωμεν εἰς τὴν Ὑμετέραν Πανιερότητα. Σιωπῶμεν, σεβάσμιε Ἄνερ, τὸ χρέος τὸ ὁποῖον πρὸς Σὲ ἔχομεν κοινὸν μὲ ὅλους τοὺς ὁμογενεῖς, ὅσοι ἐγνώρισαν τὴν καλοκἀγαθον ψυχήν Σου, ἐκ τῶν ὁποίων κανεὶς δὲν ἀπῆλθεν ἀπὸ Σοῦ ἀπείρατος τῆς χρηστότητός Σου. Τὰς φιλανθρώπους Σου ἀρετὰς κηρύττει μὲν ὅλη ἡ ἐνταῦθα τῶν ὁμογενῶν κοινότης, κηρύττουσι δὲ ὅλαι αἱ εἰς τὸ θεοφρούρητον τῆς Αὐστρίας κράτος κοινότητες ἡμῶν, ἐὰν ἐξαιρεθῇ τις ἀρετῆς καὶ παιδείας ὀρθῆς ἄγευστος ψυχή. Ἂς ἐπαινοῦν λοιπὸν ἄλλοι τὰς εἰς ὅλους γνωστὰς ἀρετάς Σου. Ἡμεῖς δὲ, ἀγαθὲ πανιερώτατε Δέσποτα, χρεωστοῦμεν νὰ συναύψωμεν εἰς ταύτην τὴν βίβλον τὸ ὄνομά Σου μὲ τὰ ὀνόματα τῶν θεοφόρων μελῳδῶν, τοῦ θείου Κοσμᾶ καὶ τοῦ θείου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, τῶν συνταξάντων τὰ ἱερὰ ἄσματα, καὶ τοῦ ἀοιδίμου

Νι-

Νικοδήμου, τὸ μεθερμηνεύσαντος αὐτά· ὄχι μόνον διότι πολλαχῶς εἶσαι ὅμοιος μὲ τοὺς ἱεροὺς ἐκείνους Πατέρας, ἀλλὰ, τὸ χυριώτερον, καὶ διότι ἄνευ Σοῦ ἡ βίβλος ἤθελε μείνειν εἰσέτι ἀνέκδοτος. Διότι, τίς εἶναι ὁ ἐνθαρρύνας ἡμᾶς μικροψυχήσαντας ἐκ τὸ πρώτου δυστυχοῦς ἡμῶν ἐγχειρήματος, ὡς ἐδηλώσαμεν εἰς τὴν δευτέραν μας προκήρυξιν; (1) τίς ὁ ὑποδεχθεὶς καὶ φιλοξενήσας ἡμᾶς ὡς πατὴρ ἀγαθὸς τὰ τέκνα του; τίς, τὸ κεφαλαιωδέστατον, ὁ ἀναδεχθεὶς τὴν φροντίδα ὅλην καὶ ἐπιστασίαν τῆς ἐκδόσεως τῆς βίβλου; Σὺ, τῶν ἡμετέρων Ἱεραρχῶν ἐγκαλλώπισμα, ἐκ θείου ζήλου ἀναφλεχθεὶς, ἐβάστασας ὅλα ταῦτα τὰ βάρη. Οὐ μόνον δὲ ταῦτα κατέπραξεν ἡ ἀγαθότης ἡ Σὴ, ἀλλὰ καὶ τὸ χειρόγραφον παραλαβὼν, τὰ μὲν ἐκ τῆς λεπτογραφίας, τὰ δὲ ἐκ προσθηκῶν περιττῶν, τὰ δὲ ἐξ ἐλλείψεων ἀπληρώτων, τὰ δὲ ἐξ ἀντιγραφῆς ἀπαιδεύτου, δυσανάγνωστον γενόμενον, καὶ πλῆρες σφαλμάτων, μεταχειρισθεὶς τὴν ἐκ τῆς φιλομαθείας Σου σύνεσιν καὶ κρίσιν, συμφώνως μὲ τὸν κατ' εὐδοκίαν θείαν παρευρεθέντα ἐνταῦθα λόγιον, τὸν χρηστὸν λέγομεν Φιλιππίδην, διελεύκανας, μετερρύθμισας, ἐκάλλυνας, διελάμπρυνας τὴν βίβλον.

Εὐλόγως λοιπὸν χρεωστεῖ εὐχαριστίαν εἰς τὴν Σὴν Πανιερότητα ὅλον τὸ χριστώνυμον γένος, καὶ μάλιστα ὅσοι τοῦ Ἱεροῦ καταλόγου ἔψαλλαν μέχρι τοῦδε τοὺς ὕμνους χωρὶς νὰ ἐννοῶσι τί ἔψαλλαν· οὗτοι, σεβάσμιε Ἄνερ, ἀπαλλάττονται τοῦ λοιποῦ ἀπὸ τὴν ἐπίπληξιν, τὴν ὁποίαν ἐπέπληξεν ὁ θεῖος Ἀπόστολος Φίλιππος τὸν εὐνοῦχον τῆς βασιλίσσης Κανδάκης „Ἆρά γε γινώσκεις ἃ ἀναγινώσκεις;" ὅτι πάντες εἰς τὸ ἑξῆς θέλουν γινώσκειν τὰ ὑμνολογούμενα. Νομίζομεν δὲ ὅτι καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀειμνήστου Νικοδήμου ἡ ψυχὴ, „Εἴτις αἴσθησις τοῖς ἀπερχομένοις", διὰ νὰ εἴπωμεν μετὰ τὸ φωστῆρος τῆς θεολογίας τὸ ἐκ Ναζιανζοῦ Γρηγορίου, ἀγάλλεται διὰ τὴν αἴσιον ἔκβασιν τοῦ φιλοπονήματός του, καὶ εὐγνωμονεῖ πρὸς τὴν Σὴν πανσέβαστον Πανιερότητα.

Ἡμεῖς δὲ οἱ ταπεινοὶ θέλομεν κηρύττειν πάντοτε, ἕως οὗ ζῶμεν καὶ πανταχοῦ τὴν περὶ ἡμᾶς Σου ἐπιείκειαν, καὶ αἴροντες χεῖρας πρὸς τὸν πανάγαθον Κύριον, θέλομεν ἱκετεύειν τὴν θείαν του ἀγα-

(1) Ὅρα ταύτην ἐν τῷ τέλει τῆς βίβλου.

γαθότητα, νὰ Σὲ διατηρῇ ὑγιαίνοντα καὶ μακροημερεύοντα, διὰ νὰ ἐκτελέσῃς καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα ἀγαθὰ, πρὸς κοινὴν τοῦ ὀρθοδόξου ἡμῶν πληρώματος ὠφέλειαν.

Δέξαι, φιλόμουσε Ἱεράρχα, τὴν εὐγνωμοσύνην μας ταύτην μὲ τὴν χρηστότητα ἐκείνην, μὲ τὴν ὁποίαν ἐδέχθη καὶ ὁ Σωτὴρ ἡμῶν τὸν εὐτελῆ τῆς χήρας κοδράντην, καὶ χάρισαι ἡμῖν τὰς πατρικάς Σου εὐχὰς καὶ εὐλογίας πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν καθηκόντων μας καὶ ψυχικὴν ἡμῶν σωτηρίαν.

Ἐν Βενετίᾳ τῇ 10. Μαΐου 1836.

Τῆς Ὑμετέρας Πανιερότητος
εὐπειθεῖς ἐν Χριστῷ Υἱοὶ

Στέφανος καὶ Νεόφυτος οἱ Σκουρταῖοι.

Ἄσατε τῷ Κυρίῳ ᾆσμα καινόν.

Ψαλμ. ρμθ'. ι.

Ἐρευνᾶτε τὰς Γραφὰς, ἐν αὐταῖς γὰρ
Εὑρήσετε ζωὴν τὴν αἰώνιον.

Ἰωάν. Κεφ. ε'. §. λθ'.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ ΤΟΙΣ ΕΝΤΕΥΞΟΜΕΝΟΙΣ.

Ὅσον ὁ Θεὸς εὐεργετεῖ τοὺς ἀνθρώπους, τόσον καὶ οἱ ἄνθρωποι ἔχουν χρέος νὰ εὐχαριστοῦν τὸν εὐεργέτην αὐτῶν Θεόν· ἀχάριστος γὰρ ὁμολογουμένως καὶ εἶναι καὶ λέγεται ὅς τις εὐεργετούμενος ἀπὸ τὸν Θεόν, δὲν προσφέρει αὐτῷ κἂν τὰς διὰ λόγων εὐχαριστίας. Καὶ τοῦτο ἐδήλωσε μὲν πρότερον ὁ Προφητάναξ Δαβὶδ εἰπὼν πρὸς τὸν Θεόν· „ Ἐξο-„ μολογήσεταί σοι, ὅταν ἀγαθύνῃς αὐτῷ " (Ψαλ. μή. 19.)· ἤγουν ὅταν σὺ, Κύριε, δώσῃς ἀγαθὰ καὶ εὐεργεσίας εἰς τὸν ἄνθρωπον, τότε καὶ ὁ ἄνθρωπος θέλει σοὶ προσφέρει ἐξομολόγησιν: ἤτοι εὐχαριστίαν· ἐδήλωσε δὲ ὕστερον καὶ ὁ Δεσπότης Χριστὸς ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν δέκα λεπρῶν, ὅς τις παραπονεῖται ἐκεῖ διὰ τὴν ἀχαριστίαν, ὅπου ἔδειξαν οἱ ἐννέα λεπροὶ εἰς τὴν εὐεργεσίαν, ὅπου ἔλαβον, οὕτως εἰπών· „ Οὐχὶ οἱ δέκα ἐκαθα-„ ρίσθησαν; οἱ δὲ ἐννέα ποῦ; οὐχ εὑρέθησαν ὑποστρέψαντες δοῦναι δόξαν τῷ Θεῷ, εἰμὴ „ ὁ ἀλλογενὴς οὗτος " (Λουκ. ιζ'. 17.); Ἐπειδὴ δὲ ὁ Θεὸς Λόγος ἐστὶ ζῶν καὶ ἐνυπόστατος, καὶ μὲ τοῦτο τὸ ὄνομα χαίρει νὰ ὀνομάζεται, ἄρα καὶ ἡ διὰ λόγου εὐχαριστία εἶναι εἰς αὐτὸν ἡ πάντων τῶν ἄλλων μᾶλλον εὐπρόσδεκτος· λόγος δὲ εἶναι, ὄχι μόνον ὁ ἀναγινωσκόμενος μὲ πεζὴν καὶ ἄμετρον φράσιν, ἀλλὰ καὶ ὁ συνθεμένος μὲ στίχους ἐμμέτρους καὶ μὲ ᾄσματα καὶ ᾠδάς.

Οὕτω λόγου χάριν εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην ὁ Μωϋσῆς, ὅταν ὁ Θεὸς ἐποίησε τὴν μεγάλην ἐκείνην εὐεργεσίαν εἰς τὸν Ἰσραηλιτικὸν λαὸν, καὶ ἐλύτρωσεν αὐτὸν ἀπὸ τὴν σκλαβίαν τῆς Αἰγύπτου, καὶ ἀπὸ τὴν Ἐρυθρὰν Θάλασσαν, ἐσύνθεσεν εἰς Ἑβραϊκὴν γλῶσσαν μὲ στίχους ἑξαμέτρους τὴν πρώτην Ὠδὴν, κατὰ τὸν Ἰώσηπον, καὶ ἔψαλλεν αὐτὴν εἰς τὸν Θεὸν μὲ ὅλους τοὺς ἄνδρας, εἰς εὐχαριστίαν τῆς τόσον μεγάλης χάριτος· οὕτως ἡ Προφῆτις Ἄννα ἡ μήτηρ Σαμουὴλ τοῦ Προφήτου, εἰς εὐχαριστίαν τῆς εὐεργεσίας, ὅπου ἐνήργησεν εἰς αὐτὴν ὁ Θεὸς, ἐποίησε τὴν τρίτην Ὠδήν· ὁμοίως καὶ ὁ Ἰωνᾶς καὶ οἱ τρεῖς Παῖδες ἐσύνθεσαν τὰς Ὠδάς των εἰς εὐχαριστίαν τῆς εὐεργεσίας, ὅπου ἔδειξεν εἰς αὐτοὺς ὁ Ἅγιος Σαβαὼθ, τὸν μὲν Ἰωνᾶν διασώσας ἀπὸ τὸ κῆτος, τοὺς δὲ τρεῖς Παῖδας διασώσας ἀπὸ τὴν κάμινον. Ἀλλὰ καὶ ὁ Προφήτης Δαβὶδ τοὺς περισσοτέρους του Ψαλμοὺς, οἵ τινες εἶναι συνθεμένοι μὲ μέλος καὶ ᾠδικὴν ἁρμονίαν, προσφέρει εἰς τὸν Θεὸν, πρὸς εὐχαριστίαν τῶν πολλῶν καὶ μεγάλων αὐτοῦ εὐεργεσιῶν, τὰς ὁποίας εἰς αὐτὸν κατὰ διαφόρους καιροὺς καὶ τρόπους ἐνήργησεν.

Εἰς δὲ τὴν Νέαν Διαθήκην, ὅταν διετάχθησαν νὰ πανηγυρίζωνται ἐτησίως αἱ μεγάλαι καὶ Δεσποτικαὶ ἑορταὶ, εἰς τὰς ὁποίας ὁ Μονογενὴς Τίὸς τοῦ Θεοῦ ἐξέχεεν εἰς τὸν Κόσμον τὰς ποταμὰς τῶν χαρίτων καὶ εὐεργεσιῶν διὰ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας (εὐεργεσιῶν γὰρ ὑποθέσεις καὶ δωρεῶν εἶναι αἱ Δεσποτικαὶ ἑορταὶ), περὶ τοῦ ὁποίου ὁ Κύρου Θεοδώριτος ἔγρα-

ἔγραψε· „ Φροντίσιν ἡμᾶς καὶ λύπαις μετὰ τὴν ἁμαρτίαν συζεύξας ὁ δημιουργήσας Θεὸς, „ παρέσχεν ἡμῖν παραμυθίας ψυχῆς ἀφορμὰς τὰς θείας ἐν μέσῳ τεθεικὼς ἑορτάς· αἱ γὰρ „ τύτων ὑποθέσεις, καὶ τῶν θεοσδότων ἡμᾶς ἀναμιμνήσκυσι δωρεῶν, καὶ τὴν παντελῆ τῶν „ ἀνιαρῶν προμηνύουσι λύσιν " (Ἐπιστολ. ἑορταστικ. Ε'.)· ὅταν, λέγω, διετάχθησαν αἱ Δεσποτικαὶ ἑορταὶ, τότε πολλοὶ Πατέρες καὶ Διδάσκαλοι τῆς Ἐκκλησίας ἐπρόσφεραν τῷ Δεσπότῃ Χριστῷ εἰς λόγον εὐχαριστίας, ὄχι μόνον λόγους πανηγυρικοὺς τὰς ὑποθέσεις τῶν ἑορτῶν μὲ φράσιν πεζὴν περιέχοντας, ἀλλὰ καὶ ποιήματα ἔμμετρα, καὶ ᾄσματα ἐναρμόνια, καὶ μέλη καὶ ᾠδὰς διαφόρους ἐσύνθεσαν, τὴν ὑπόθεσιν καὶ αὐτὰ τῆς ἑορτῆς περιέχοντα, καὶ τέρποντα τὸν χριστώνυμον τοῦ Κυρίου λαὸν, διὰ τοῦ μέλους καὶ τῆς ἁρμονίας. Ἐσύνθεσαν δὲ ταῦτα οἱ ἀνωτέρω Πατέρες, κατὰ ζῆλον καὶ μίμησιν τῶν παλαιῶν ἐκείνων Ὠδῶν, καὶ τῶν Ψαλμῶν τοῦ Δαβὶδ, ὅπου ἀνεφέραμεν. Διὰ τί δὲ τὰ ποιήματα ταῦτα μετὰ μέλους ἐσύνθεσαν; „ Ἵνα, κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον, τῷ „ προσινεῖ καὶ λείῳ τῆς ᾠδῆς τὸ ἐκ τῶν λόγων ὠφέλιμον λανθανόντως ὑποδεξώμεθα, „ κατὰ τοὺς σοφοὺς τῶν ἰατρῶν, οἳ τῶν φαρμάκων τὰ αὐστηρότερα πίνειν διδόντες τοῖς „ κακοσίτοις, μέλιτι πολλάκις τὴν κύλικα περιχρίουσι· διὰ τοῦτο τὰ ἐναρμόνια ταῦτα „ μέλη ἐπινενόηται, ἵνα οἱ νεκροὶ τὸ ἦθος τῷ μὲν δοκεῖν μελῳδῶσι, τῇ δὲ ἀληθείᾳ τὰς „ ψυχὰς ἐκπαιδεύωνται " (Ἑρμην. εἰς τὸν ά. Ψαλμόν).

Οὕτως ὁ ἱερὸς Κλήμης Ἀλεξανδρείας, ὁ κατὰ τὸν Β'. αἰῶνα ἀκμάσας, ἐσύνθεσεν εἰς αἶνον καὶ εὐχαριστίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μερικὰ ἔμμετρα ἔπη καὶ ᾄσματα· οὕτως ὁ μάρτυς Ἀθηνογένης ἐσύνθεσε τὸ „ Φῶς ἱλαρὸν ", διὰ νὰ ψάλλεται κατὰ τὸ ἑσπέρας εἰς αἶνον καὶ εὐχαριστίαν Θεοῦ, ὡς μαρτυρεῖ ὁ μέγας Βασίλειος· ὁμοίως καὶ Νέπως ὁ ἐν Αἰγύπτῳ Ἐπίσκοπος, καὶ Οὐϊκτωρῖνος, καὶ Λακτάντιος, καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος (ὅρα σελ. 40. τῆς ἱερᾶς Τελετουργίας), καὶ Ἀνδρέας ὁ Κρήτης, καὶ Ἰωσὴφ ὁ Ὑμνογράφος, καὶ ὁ Ἀνατόλιος, καὶ ἄλλοι πολλοί· μάλιστα δὲ καὶ ἐξαιρέτως ὁ ἐξ Ἱεροσολύμων Ἱεράρχης Κοσμᾶς (1), καὶ ὁ ἐκ Δαμασκοῦ χαριτώνυμος Ἰωάννης ὁ Ἱεροσολύμων πρεσβύτερος (2), αἱ δύω ἱεραὶ Μοῦσαι, καὶ οἱ δύω οὐράνιοι Ὀρφεῖς, καὶ αἱ δύω καλ-

---

(1) Οὗτος ὁ θεῖος καὶ Ἱεράρχης Κοσμᾶς παρεκίνησε τὸν σύμπνουν καὶ ὁμόψυχον αὐτῷ ἅγιον Ἰωάννην τὸν Δαμασκηνόν, καὶ συνέγραψε τὸ Βιβλίον τὸ καλούμενον Πηγὴν τῆς γνώσεως· τὸ ὁποῖον περιέχει τὴν λογικὴν, ἢ διαλεκτικὴν, κατὰ φιλοσόφους· γράφει περὶ ἑκατὸν τριῶν αἱρέσεων, καὶ περὶ ὀρθοδόξου Πίστεως. Τοῦτο δὲ τὸ Βιβλίον συγγράψας καθ' ὑπακοὴν ὁ χαριτώνυμος Ἰωάννης, ἀπέστειλεν αὐτὸ εἰς τὸν ἅγιον Κοσμᾶν μετὰ καὶ ἐπιστολῆς, ἐπιγράφων ταῦτα· „ Τῷ Ὁσιωτάτῳ καὶ θεοτιμήτῳ „ Πατρὶ Κοσμᾷ ἁγιωτάτῳ Ἐπισκόπῳ τοῦ Μαϊουμᾶ, ἐλάχιστος Μοναχὸς καὶ Πρεσβύτερος Ἰωάννης ἐν Κυρίῳ χαίρειν ".

(2) Περὶ τοῦ θείου Δαμασκηνοῦ ταῦτα γράφει Μακάριος ὁ Ἀγκύρας ἐν κεφ. λέ. κατὰ Βαρλαάμ· „ Δαμασκηνὸν μέντοι εἰπὼν, πάντας τοὺς Διδασκάλους καὶ Θεολόγους συμπεριλαβὼν ἐδήλωσα· στόμα γὰρ καὶ διερμηνεὺς οὗτος ὁ πάνυ πάντων τῶν „ Θεολόγων· οὗ χάριν, καὶ οὐ λέγω, γράφει, ἀλλὰ „ λέγομεν, φησὶν· οὗ γε ἠλίκον τὸ τῶν λόγων ὕψος, „ καὶ ἡ τῶν δογμάτων ἀκρίβειά τε καὶ στάθμη, „ καὶ ὅσον τὸ ἐν ἅπασι μέγιστον κλέος, ἢ τῶν οἰκουμενικῶν ἁγίων Συνόδων ἑβδόμη παρίστησιν ". Ἐφη δὲ καὶ Κωνσταντῖνος ὁ Ἀκροτολίτης περὶ τοῦ Δαμασκηνοῦ ταῦτα· „ Ἐάσω τἄλλα, παρίσω τοὺς „ ἐγκωμιαστικοὺς λόγους τῶν ἁγίων, τοὺς αἰνετικοὺς τῆς Θεομήτορος, τοὺς τὰς σεβασμίας ἑορτὰς „ περιχροτοῦντας, αἳ δὴ πρὸς χορείαν μεταλαμβάνονται „ θειοτέραν ὄντως καὶ κρείττονα (τοῦτο φαίνεται τὰ λεγη διὰ τοὺς ᾀσματικοὺς Κανόνας τῶν ἑορτῶν)· „ τὴν δὲ Πηγὴν πῶς ἄρα παραδραμοῦμαι τῆς γνώσεως; ἢ πῶς οὐχὶ καὶ ἐκ παρόδου ταύτης ἁρύσωμαι, ἵνα πρὸς τὸν ἑφεξῆς δρόμον ἀκμαιότερος γένωμαι "; Διὰ τί δὲ ἡ Βίβλος αὕτη τὸ Δαμασκηνὸ ὠνομάσθη Πηγὴ γνώσεως; Ἀποκρίνεται Γεώργιος ὁ Χιονιάτης καὶ λέγει· „ Ἐπιγέγραπται δὲ Πηγὴ „ γνώσεως κατ' ἐξοχὴν, ὡς οὐκ ἔστιν ἔξω ταύτης „ τῆς Βίβλου γνῶσις, εἴτε ἀνθρωπίνη, εἴτε θεία, „ καὶ ἁπλῶς, εἴτε θεωρητικὴ, εἴτε πρακτικὴ, εἴτε „ ἐγκόσμιος, εἴτε ὑπερκόσμιος ". Μὲ τοὺς δύω δὲ Ἱεροὺς Μελῳδοὺς, τὸν Κοσμᾶν, λέγω, καὶ τὸν Ἰωάννην συναριθμεῖται καὶ τρίτος ὁ πυξημένος καὶ φερώνυμος Ἰωσὴφ, ὁ κατ' ἐξοχὴν καλούμενος Ὑμνογράφος, ὁ ἀπὸ τῆς Σικελίας καταγόμενος. Οὗτος ὁ ἀοίδιμος μετὰ τοῦ Δαμασκηνοῦ Ἰωάννου ἐκόσμησε τὴν ἐνδοξον ἑορτὴν τῆς Ἀναλήψεως τοῦ Κυρίου, μελουργήσας εἰς αὐτὴν τὸν δεύτερον Κανόνα τὸν εἰς τὸν Δ'. ἦχον. Εἶπα δὲ ὅτι ὁ ἅγιος οὗτος Ἰωσὴφ φερωνύμως εἶναι πυξημένος, διότι Ἰωσὴφ Πυξημένος ὀνομάζεται· ἀλλὰ καὶ Ὑμνογράφος καλεῖται, ἐπειδὴ αὐτὸς ὑπὲρ πάντας τοὺς ἱεροὺς Μελῳδοὺς περισσοτέρους ᾀσματικοὺς Κανόνας ἐφιλοτέχνησεν· ὥστε οἱ περισσότεροι ἅγιοι τοῦ χρόνου ἀπὸ αὐτὸν μὲ Κανόνας ἐκοσμήθησαν· καὶ σχεδὸν οἱ ἐν τοῖς ὀκτὼ Μηναίοις τοῦ χρόνου περιεχόμενοι Κανόνες τοῦ Ἰωσὴφ εἰσὶ πόνημα· μόνοι δὲ οἱ Κανόνες οἱ ἐν τοῖς τέσσαρσι Μηναίοις περιεχόμενοι τῶν ἄλλων Μελῳδῶν εἰσὶ πόνημα.

καλλικέλαδοι καὶ γοργογλυκόστροφοι ἀηδόνες τῆς τοῦ Χριστοῦ ἁγίας Ἐκκλησίας· αὐτοὶ ἐκόσμησαν, αὐτοὶ ἐχαρίτωσαν φερωνύμως, καὶ αὐτοὶ κατεγλύκαναν ὅλας τὰς δημοσίας καὶ μεγάλας καὶ Δεσποτικὰς ἑορτὰς τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τῆς Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου, μὲ τοὺς ᾀσματικοὺς αὐτῶν Κανόνας, καὶ μὲ τὰ μελίῤῥυτα καὶ νεκταρώδη μέλη, ὅπου ἐσυνάρμοσαν οἱ τρισόλβιοι, ἐμπνεόμενοι ὑπὸ τῆς χάριτος καὶ ἐνεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, πρὸς ὕμνον καὶ εὐχαριστίαν τῶν μεγάλων εὐεργεσιῶν τοῦ Χριστοῦ, τὰς ὁποίας ἐχάρισεν εἰς ἡμᾶς ἐν ταῖς δεσποτικαῖς ἑορταῖς, πρὸς χαρὰν δὲ καὶ εὐφροσύνην πνευματικὴν τῶν ψαλλόντων καὶ ἀναγινωσκόντων καὶ ἀκουόντων αὐτοὺς Χριστιανῶν.

Ὅθεν ὁ Σουΐδας ἐν τῷ λεξικῷ εἶπε τὸ μέγα τοῦτο ἐγκώμιον περὶ τῶν ᾀσματικῶν Κανόνων τῶν δύω τούτων Ἱερῶν Μελῳδῶν· „Οἱ γοῦν ᾀσματικοὶ Κανόνες Ἰωάννου τε καὶ „Κοσμᾶ σύγκρισιν οὐκ ἐδέξαντο, οὐδὲ δέξονται, μέχρις ἂν ὁ καθ' ἡμᾶς βίος περαιω„θείη“· καὶ ὁ ἀνώνυμος Ἑρμηνευτὴς τῶν Κανόνων εἶπε περὶ τῶν δύω τούτων Μελῳδῶν· „Πλὴν ἐπίσης θαυμάζεσθαι χρὴ τοὺς Μελῳδοὺς ἀμφοτέρους, ἄλλως καὶ ἄλλως ὑμνή„σαντας τὰς θείας ταύτας ἑορτὰς, καὶ ὡς ἡ θεία χάρις ἀμφοτέροις ἐνέπνευσεν“.

Ἐπειδὴ δὲ οἱ ῥηθέντες Κανόνες ὄχι μόνον συνετέθησαν εἰς γλῶσσαν Ἑλληνικὴν, ἀλλὰ καὶ νοήματα περιέχουσιν ὑψηλὰ καὶ θεολογικὰ, διὰ τοῦτο εἶναι δυσκολοκατάληπτοι κοντὰ εἰς τοὺς ἁπλοϊκοὺς ἡμῶν ἀδελφοὺς, τοὺς ἀπείρους γλώσσης Ἑλληνικῆς. Τί λέγω; καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ εἰδήμονες γραμμάτων Ἑλληνικῶν δυσκολεύονται νὰ καταλάβουν τὰ νοήματα ὅπου περιέχουν οἱ Κανόνες. Τούτου χάριν ἐπεχείρησαν νὰ ἐξηγήσουν αὐτοὺς καὶ νὰ σχολιάσουν, πρῶτον μὲν ἀνώνυμός τις ἐξηγητὴς, τοῦ ὁποίου ἡ ἐξήγησις εὑρίσκεται χειρόγραφος ἐν μεμβραΐνῳ βιβλίῳ (1)· δεύτερον δὲ ὁ σοφὸς Θεόδωρος ὁ καλούμενος Πτωχὸς Πρόδρομος, ὅς τις εὑρὼν τὰς τοῦ ἀνωνύμου ἐξηγήσεις, καὶ ἰδὼν αὐτὰς ὅτι δὲν ἐπιτυχαίνουν τοῦ σκοποῦ, οὐδὲ προσφυῶς καὶ ἁρμοζόντως ἑρμηνεύουν τὰ ἐν τοῖς ἱεροῖς Κανόσι τῶν δύω ἀνωτέρω Μελῳδῶν περιεχόμενα, ἐπεχείρησεν αὐτὸς καὶ ἡρμήνευσεν εὐστοχώτατα καὶ ἐπιβολώτατα (πλήν τινων) τοὺς ῥηθέντας ᾀσματικοὺς Κανόνας, παρακινηθεὶς εἰς τοῦτο ἀπὸ κἄποιον Ὀρφανοτρόφον· τούτου δὲ τὸ ὄνομα δὲν ἐδυνήθημεν νὰ εὕρωμεν, ἀλλ' οὐδὲ τὸν τόπον, εἰς τὸν ὁποῖον ἐκατοίκει· ἐκ συμπεράσματος ὅμως λέγομεν ὅτι ἐκατοίκει εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ αἱ ἑρμηνεῖαι αὐτῶν τῶν δύω συνετέθησαν εἰς γλῶσσαν Ἑλληνικὴν, διὰ τοῦτο οἱ ἁπλοϊκοὶ ἀδελφοὶ ἐστεροῦντο τῆς ὠφελείας αὐτῶν· οὐ μόνον δὲ οὗτοι, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἔμπειροι ἐστερημένοι ἦτον τῆς αὐτῶν ὠφελείας· διότι αἱ Ἑρμηνεῖαι αὗται δὲν ἐξεδόθησαν εἰς τύπον ποτὲ, ἀλλ' εἶναι ἕως τοῦ νῦν ἀνέκδοτοι. Ὅθεν ἡμεῖς βλέποντες, ὅτι οἱ ἁπλοϊκοὶ ἀδελφοί μας στεροῦνται τῆς ὠφελείας τῶν ἀνωτέρω ᾀσματικῶν Κανόνων, τουτέστι τῆς Ὑψώσεως τοῦ Σταυροῦ, τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως, τῶν Θεοφανείων, τῆς Ὑπαπαντῆς, τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, τῶν Βαΐων, τῆς Μεγάλης Β'. τῆς Μεγάλης Γ'. τῆς Μεγάλης Δ'. τῆς Μεγάλης Ε'. τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς, τοῦ Μεγάλου Σαββάτου, τῆς Λαμπρᾶς, τῆς Ἀναλήψεως, τῆς Πεντηκοστῆς, τῆς Μεταμορφώσεως, καὶ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου· καὶ ὅτι ἀναγινώσκουν μὲν καὶ ψάλλουν αὐτοὺς εἰς ὀκτὼ ἡμέρας, οὐδὲν δὲ, ἢ ὀλίγον τι καταλαμβάνουν ἐκ τῶν ψαλλομένων καὶ ἀναγινωσκομένων· ὁμοίως βλέποντες, ὅτι καὶ οἱ πεῖραν ἔχοντες γραμμάτων Ἑλληνικῶν στεροῦνται τῆς αὐτῶν ὠφελείας διὰ τὸ ἀνέκδοτον ἐν τοῖς τύποις· τούτου χάριν ἐπεχειρήσαμεν νὰ ἐξηγήσωμεν εἰς τὸ ἁπλοῦν τοὺς ῥηθέντας ᾀσματικοὺς Κανόνας, ἵνα ὠφελήσωμεν καὶ τὰ δύω μέρη· τοὺς μὲν ἁπλοϊκοὺς ἀδελφοὺς, διὰ τῆς ἁπλῆς αὐτῶν ἐξηγήσεως· τοὺς δὲ ἐμπείρους τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, διὰ τῆς τοῦ τύπου ἐκδόσεως. Παρεκινήθημεν δὲ εἰς τοῦτο ἀπὸ πολ-

(1) Ὅσον ἀπὸ τὸν Ἰωάννην Ζωναρᾶν ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῆς Ὀκτωήχου ἐδυνήθημεν νὰ συμπεράνωμεν, ὁ ἀνώνυμος οὗτος Ἑρμηνευτὴς τῶν Κανόνων ἦτον Θεσσαλονίκης Μητροπολίτης· τὸ δὲ ὄνομα αὐτοῦ οὐ γράφει ἐκεῖ. Λέγει δὲ πρὸς τούτοις, ὅτι ὁ αὐτὸς ἀνώνυμος ἐποίησε καὶ ἑρμηνείαν εἰς τοὺς Ὀκτωήχους ἀναστασίμους Κανόνας τοῦ Δαμασκηνοῦ· τούτους ὅμως οὐχ εὕρομεν· ὅθεν καὶ συνάγεται, ὅτι ὁ ἀνώνυμος αὐτὸς ἦτον πρὸ τοῦ Ζωναρᾶ τοῦ ἀκμάσαντος ἐν ἔτει ᾳριή.

***

πολλοὺς ἀδελφοὺς ζηλωτὰς τῶν καλῶν, καὶ ἐραστὰς τῆς κοινῆς ὠφελείας τοῦ γένους τῶν ὀρθοδόξων.

Καὶ λοιπὸν εὑρόντες τὴν μὲν τοῦ ἀνωνύμου ἐξηγητοῦ βίβλον ἐν τῇ ἱερᾷ καὶ βασιλικῇ Μονῇ τοῦ Δοχειαρίου μεμβραίνην, τὴν δὲ τὲ σοφοῦ Θεοδώρου τὲ Πτωχοῦ Προδρόμου ἐν τῇ ἱερᾷ καὶ βασιλικῇ Μονῇ τοῦ Ξηροποτάμου, ταύτας, λέγω, τὰς βίβλους εὑρόντες, ἐρανίσθημεν ἐξ αὐτῶν τὴν ἑρμηνείαν ταύτην τῶν ῥηθέντων ἱερῶν Κανόνων, σπανιάκις μὲν, ἐκ τῆς τοῦ ἀνωνύμου, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲ καὶ σχεδὸν παντὸς, ἐκ τῆς τοῦ σοφοῦ Θεοδώρου, ὡς παλὺ κρειττονος καὶ εὐστοχωτέρας, τὴν ὁποίαν καὶ ἐν μέρεσι πολλοῖς μετεφράσαμεν. Δὲν εὐχαριστήθημεν ὅμως εἰς μόνους τοὺς δύω αὐτοὺς, ἀλλὰ συνερανίσθημεν καὶ ἐξ ἄλλων πολλῶν τὰ συντείνοντα εἰς τὴν ἑρμηνείαν τῶν προκειμένων Τροπαρίων, καὶ μάλιστα ἐκ τῶν πανηγυρικῶν λόγων τῶν ἁγίων τῶν εἰς τὰς ἑορτὰς φιλοπονηθέντων, καὶ σημειώσεις διαφόρους ἐποιήσαμεν κατὰ τὴν συνήθειάν μας, διὰ νὰ εὐχαριστήσωμεν τὴν περιέργειαν τῶν φιλολόγων ἀναγνωστῶν μας. Καὶ περὶ μὲν τῶν ἑρμηνευτῶν, καὶ ὅπως προέβη ἡ εἰς τὸ ἁπλοῦν ἑρμηνεία αὕτη τῶν ᾀσματικῶν Κανόνων, ἀρκοῦσι ταῦτα.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ σοφὸς Θεόδωρος δὲν εἶχεν ἑρμηνείαν οὔτε εἰς τὸν Κανόνα τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, οὔτε εἰς τοὺς Κανόνας τῆς Ἀναλήψεως, οὔτε εἰς τὸν Ἰαμβικὸν Κανόνα τῆς Πεντηκοστῆς, ἀλλ' οὔτε εἰς τοὺς Κανόνας τῆς Κοιμήσεως· διὰ τοῦτο ἐφιλοπονήσαμεν ἡμεῖς οἰκοθεν, ὅσον ἦτον δυνατὸν, τὰς ἑρμηνείας αὐτῶν· ἡ γὰρ τοῦ ἀνωνύμου εἰς αὐτοὺς ἑρμηνεία ἐλαχίστου λόγου ἀξία ἐστί. Πάλιν, ἐπειδὴ οὔτε ὁ ἀνώνυμος, οὔτε ὁ Θεόδωρος εἶχον ἑρμηνείαν τινὰ εἰς κάποια ὀνόματα, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀναγκαῖον νὰ ἠξεύρουν ὅσοι μέλλουν νὰ ἀναγνώσουν τοὺς παρόντας Κανόνας· διὰ τοῦτο ἐρανίσθημεν τὴν τῶν ἀνωτέρω ὀνομάτων ἑρμηνείαν ἀπὸ τὴν πλατυτάτην ἐξήγησιν Ἰωάννου τοῦ Ζωναρᾶ· τὴν ὁποίαν ἐφιλοπόνησεν εἰς τοὺς ἀναστασίμους Κανόνας τῆς Ὀκτωήχου Ἰωάννου τὲ Δαμασκηνοῦ, ἥτις εὑρίσκεται χειρόγραφος ἐν τῇ ἱερᾷ βασιλικῇ καὶ μεγίστῃ Λαύρᾳ τοῦ ὁσίου καὶ Θεοφόρου Πατρὸς ἡμῶν Ἀθανασίου τοῦ ἐν τῷ Ἄθῳ· ὅθεν συντεμόντες τὴν τῶν ἀνωτέρω ὀνομάτων ἑρμηνείαν, καὶ εἰς τὸ ἁπλοῦν μεταφράσαντες, παραθέτομεν καὶ ταύτην ἐδῶ τοῖς ἀναγινώσκουσιν ἐν εἴδει προλεγομένων.

Πρέπει λοιπὸν νὰ ἠξεύρουν οἱ ἀναγινώσκοντες τοὺς παρόντας Κανόνας τὰ κάτωθεν ὀνόματα, ὅπου περιέχονται ἐν αὐτοῖς· οἷον, τί θέλει νὰ εἰπῇ Εἱρμός· τί θέλει νὰ εἰπῇ Τροπάριον· τί θέλει νὰ εἰπῇ Ὠδή· καὶ τί θέλει νὰ εἰπῇ Κανών. Καὶ ὁ μὲν Εἱρμὸς εἶναι μία ἁρμονία συνθεμένη μὲ φωνὴν ἐμμελῆ, καὶ μὲ διωρισμένον μέτρον καὶ ποσότητα λέξεων· ἡ ὁποία πρέπει νὰ ἦναι προεγνωμένη· διότι εἰς αὐτὴν ἀναφέρονται τὰ ἀκολουθοῦντα Τροπάρια, καὶ κατ' ἐκείνην ψάλλονται· καὶ διὰ νὰ εἰπῶ συντόμως, ὁ Εἱρμὸς εἶναι ἀρχὴ καὶ τῶν Τροπαρίων, καὶ τῶν Ὠδῶν, καὶ ὅλου ἁπλῶς τὲ Κανόνος· ἐτυμολογεῖται δὲ ὁ Εἱρμὸς ἀπὸ τὲ, Εἴρω ψιλωμένε, ὃ δηλοῖ τὸ, Συμπλέκω· καθότι καὶ ὁ Εἱρμὸς κατὰ τάξιν τινὰ καὶ μελουργίαν συμπλέκεται, καὶ ὄχι ἁπλῶς, ὡς τὰ ἄλλα λόγια· ἢ Εἱρμὸς λέγεται ἡ ἀκολούθησις· ὡς λέγομεν „ Καθ' εἱρμὸν ὁ λόγος προβαίνει “, ἤτοι κατὰ ἀκολούθησιν. Τὰ προτεταγμένα λοιπὸν ἑκάστης Ὠδῆς λέγονται Εἱρμοὶ, διότι δίδουσιν ἀκολουθίαν τινὰ καὶ τάξιν μέλους εἰς τὰ μετ' αὐτὰ Τροπάρια.

Τροπάρια δὲ λέγονται τὰ μετὰ τὸν Εἱρμὸν ἀκολουθοῦντα· διότι κατὰ τὴν ποσότητα τῶν λέξεων καὶ τῶν τόνων καὶ τῆς ἁρμονίας καὶ μέλους τὲ Εἱρμοῦ, οὕτω καὶ αὐτὰ τρέπονται καὶ ἀκολουθοῦν, καὶ τρόπον τινὰ τὰ Τροπάρια ἔχουσι παράδειγμα τὸν Εἱρμὸν, καὶ πρὸς ἐκεῖνον ἀναφέρονται. Μερικοὶ δὲ νεώτεροι εἶπον, ὅτι Τροπάρια διὰ τοῦτο λέγονται, διότι οἱ κανοναρχοῦντες αὐτὰ, τρέπονται ἀπὸ τὸν ἕνα χορὸν εἰς τὸν ἄλλον. Ὠδὴ δὲ κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον, „ Φωνή ἐστι μουσικὴ καὶ ἐναρμόνιος, διὰ μόνου προφερομένη τοῦ στόματος χωρὶς συνηχήσεως τοῦ ὀργάνου “. Τὸ αὐτὸ λέγει καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ θεῖος Νύσσης Γρηγόριος, ἑρμηνεύων τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ τετάρτου Ψαλμοῦ. Ὠδὴ δὲ λέγεται ἀπὸ τοῦ, ᾄδω τὸ, Ψάλλω, οἱονεὶ ἀοιδή τις οὖσα μουσικὴ, συναιρουμένου τοῦ ᾰ ὸ εἰς ῶ, καὶ τοῦ ῑ ὑπογραφομένου· παρ' Ἑβραίοις μὲν γὰρ οἱ πρὸς Θεὸν ὕμνοι ἐψάλλοντο καὶ δι' ὀργάνου· ἀφ' οὗ δὲ ὁ Θεὸς ἀπέβαλε τὰ ὄργανα ἐκείνων, καθὼς εἶπε διὰ τοῦ Ἀμὼς, „ Ἀπόστησον ἀπ' ἐμοῦ ἦχον ᾠδῶν σου, καὶ ψαλμὸν ὀργάνων σου οὐκ ἀκούσομαι “ (Ἀμ. ε'. 23.)· ἀπὸ τότε ἡμεῖς οἱ Χριστιανοὶ διὰ φωνῆς μόνης ἀναφέρομεν τοὺς ὕμνους μας εἰς τὸν Θεόν.

Κα-

Κανὼν δὲ εἶναι, κυρίως μὲν, τὸ ξύλον τὸ ὀνομαζόμενον κανόνιον, (ἢ πήχυ), τὸ ὁποῖον μεταχειρίζονται οἱ τεχνῖται διὰ νὰ ἰσάζουν τὰ ξύλα, ἢ τὰς πέτρας, ἢ καὶ τὰ ἄλλα ὅπου δουλεύουσι· βάλλοντες γὰρ τὴν ῥηθεῖσαν πῆχυν εἰς τὰ δουλευόμενα παρ' αὐτῶν, ἐὰν αὐτὰ ἦναι στραβὰ ἔσω, ἢ ἔξω, τὰ ἰσάζουσι καὶ εὐθέα κατασκευάζουσιν· ἐκ τούτου δὲ κατὰ μεταφορὰν Κανόνες ὀνομάζονται καὶ αἱ ἀποφάσεις τῶν ϑείων Ἀποστόλων, τῶν οἰκουμενικῶν Συνόδων, τῶν τοπικῶν, καὶ τῶν κατὰ μέρος ἁγίων Πατέρων· ὁμοίως Κανόνες ὀνομάζονται καὶ τὰ ᾄσματα ταῦτα τὰ πρὸς δοξολογίαν Θεοῦ συντεϑειμένα· διότι κάϑε Κανὼν ἔχει μέτρον ὡρισμένον, καὶ ἔξω ἀπὸ αὐτὸ δὲν ἐκβαίνει· κάϑε γὰρ Κανὼν περιέχει ἐννέα Ὠδὰς (μᾶλλον δὲ ὀκτὼ, διότι ἡ δευτέρα Ὠδὴ καταλιμπάνεται ἐν ἑκάστῳ Κανόνι, διὰ τὰς αἰτίας ὅπου λέγομεν ἐν τῇ περὶ αὐτῆς ὑποϑέσει), καὶ οὔτε περισσοτέρας ἔχει, οὔτε ὀλιγωτέρας· κατὰ τοιοῦτον σημαινόμενον ἐξέλαβεν ὁ Ἀπόστολος τὸ ὄνομα τοῦ Κανόνος, γράφων· „ Ἡμεῖς δὲ, οὐχὶ εἰς τὰ ἄμετρα καυχησόμεϑα, ἀλλὰ κατὰ τὸ „ μέτρον τοῦ Κανόνος, οὗ ἐμέρισεν ἡμῖν ὁ Θεὸς μέτρου ἀφικέσϑαι ἄχρι καὶ ὑμῶν “ (β'. Κορ. ι'. 13.) (1).

Ἐννέα δὲ εἶναι ὅλαι αἱ Ὠδαὶ, διότι ὁ ἔννατος ἀριϑμὸς εἶναι τὸ μεγαλήτερον μέτρον ἀνάμεσα εἰς τοὺς ἀριϑμούς· αἱ γὰρ μονάδες τῶν ἀριϑμῶν ἕως εἰς τοὺς ἐννέα προχωροῦσιν οὕτως· α. β. γ. δ. ε. ϛ. ζ. η. ϑ. ὁμοίως καὶ αἱ δεκάδες ἐννέα εἶναι οὕτως· ι. κ. λ. μ. ν. ξ. ο. π. ϙ. ὡσαύτως ἐννέα εἶναι καὶ αἱ ἑκατοντάδες οὕτω· ρ. σ. τ. υ. φ. χ. ψ. ω. ϡ. καὶ καϑεξῆς ἐννέα εἶναι καὶ αἱ χιλιάδες. ,α. ,β. ,γ. ,δ. ,ε. ,ϛ. ,ζ. ,η. ,ϑ. οἱ δὲ ἄλλοι ἀριϑμοὶ κατὰ σύνϑεσιν καὶ ἀνακύκλησιν τούτων γίνονται, οἷον τὰ ἕνδεκα ἐκ τῆς δεκάδος καὶ τῆς μονάδος, τὰ δώδεκα ἐκ τῆς δεκάδος καὶ δυάδος οὕτω· ια'. ιβ'. ιγ'. ιδ'. ιε'. ιϛ'. ιζ'. ιη'. ιϑ'. καὶ οἱ λοιποὶ ἀριϑμοὶ ὁμοίως. Δηλοῦσι δὲ αἱ Ὠδαὶ αὗται τὰ ἐννέα τάγματα τῶν Ἀγγέλων· καϑὼς γὰρ ἐν τῇ οὐρανίῳ ἱεραρχίᾳ ἐννέα τάγματα εἶναι, καὶ κάϑε τάγμα ὕμνον ἀναφέρει εἰς τὸν Θεόν· οὕτω καὶ ἐν τῇ κάτω ἱεραρχίᾳ ἐννέα τάγματα εἶναι, Ἀρχιερεῖς, Ἱερεῖς, Διάκονοι, Ὑποδιάκονοι, Ἀναγνῶσται, Ψάλται, Κληρικοὶ, Μοναχοὶ, καὶ Λαϊκοί· καὶ κάϑε τάγμα ὑμνεῖ τὸν Θεὸν, ὡς εἶναι γεγραμμένον· „ Ἐν „ τῷ ναῷ αὐτοῦ πᾶς τις λέγει δόξαν “ (Ψαλ. κη'. 8.). Ἔστι δὲ καὶ τύπος συμβολικὸς τῆς Ἁγίας Τριάδος ὁ ἐννέα ἀριϑμός· ὅϑεν καὶ εἰς τιμὴν αὐτῆς ἐδιωρίσϑησαν ὑπὸ τῶν Πατέρων αἱ ἐννέα Ὠδαί· καϑότι τριάκις τὰ τρία γίνονται ἐννέα. Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ ἔννατος ἀριϑμὸς τριπλῆν τριάδα περιέχει, διὰ τοῦτο οἱ ϑεῖοι Πατέρες ἐϑέσπισαν τὰς ἐννέα Ὠδὰς εἰς ὕμνον καὶ τιμὴν τῆς Ἁγίας Τριάδος· ὅϑεν καὶ ὁ μέγας ἐν Θεολογίᾳ Γρηγόριος εἰς τὸν λόγον τοῦ Πάσχα ἐτριπλασίασε τὸ ὄνομα Πάσχα εἰς τιμὴν τῆς Ἁγίας Τριάδος, „ Πάσχα, εἰπὼν, Κυρίου Πάσχα, καὶ πάλιν ἐρῶ Πάσχα, τιμῇ τῆς „ Τριάδος “.

Ἐπει-

---

(1) Ἑρμηνεύομεν ἐνταῦϑα καὶ ἄλλα τινὰ πρὸς εἴδησιν τῶν ἀναγινωσκόντων ἁπλοϊκῶν ἀδελφῶν μας, ἅπερ εἰσὶ ταῦτα. Ἀπολυτίκιον λέγεται τὸ Τροπάριον ἐκεῖνο, ὅπου ψάλλεται εἰς τὰς ἀπολύσεις τοῦ Ἑσπερινοῦ καὶ τῆ Ὄρθρου, ὅταν ἀπολύεται ὁ λαὸς ἐκ τῆς Ἐκκλησίας, κατὰ τὸ ὑπὸ τοῦ Συμεὼν ῥηϑὲν πρὸς τὸν Κύριον· „ Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν „ Σου, Δέσποτα “. Κάϑισμα λέγεται ἐκεῖνο, κατὰ τὸ ὁποῖον ψαλλόμενον, κάϑηνται οἱ ψάλλοντες αὐτὸ πρὸς ἀνάπαυσιν μικρὰν τῆς προλαβούσης ἀναγνώσεως τοῦ Ψαλτηρίου· ὅϑεν καὶ τὸ Ψαλτήριον ὅλον εἰς εἴκοσι καϑίσματα διαιρεῖται διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, ἤγουν διὰ νὰ κάϑηνται οἱ ἀναγινώσκοντες αὐτὸ, καὶ μικρὸν νὰ ἀναπαύωνται. Καταβασίαι λέγονται οἱ Εἱρμοί· διότι, ἀφ' οὗ ἐψάλλετο ἡ Ὠδὴ ὅλη, τότε τῶν δύω χορῶν οἱ ψάλται καταβαίνοντες ἀπὸ τὰ στασείδιά των, καὶ ἐρχόμενοι εἰς τὸ μέσον τοῦ Ναοῦ ἐψαλλον καὶ οἱ δύω συμφώνως τοὺς Εἱρμοὺς τῆς αὐτῆς Ὠδῆς· καὶ ὅρα εἰς τὴν ἱερὰν τελετουργίαν, σελ. 345. Κοντάκιον λέγεται ἀπὸ τὸ, Κόντον, ὅπερ δηλοῖ τετιλιγμένον χαρτίον· τοιοῦτον γὰρ χαρτίον ἐπέδωκεν ἡ Θεοτόκος εἰς τὸν ἅγιον Ῥωμανὸν, τὸν Ποιητὴν τῶν Κοντακίων διὰ νὰ φάγῃ, τὸ ὁποῖον εὐθὺς ὅπου ἔφαγεν, ἐξεφώνησε τὸ „ Ἡ „ Παρθένος σήμερον τὸν ὑπερουσιον λόγον “. Ἦτον δὲ ἡ νύξ τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως, καϑὼς διηγεῖται τοῦτο Νικηφόρος ὁ Ξανθόπουλος. Οἶκος ὀνομάζεται τὸ μετὰ τὸ Κοντάκιον ἀκολουθοῦν· τὸ ὁποῖον οὕτως ὠνομάσϑη· διότι καϑὼς ὁ οἶκος ἐν συντόμῳ περιέχει τὴν περιουσίαν τοῦ ἔχοντος, οὕτω καὶ ὁ Οἶκος περιέχει ἐν ἑαυτῷ μὲ συντομίαν ἅπαντα τὰ τῆ Ἁγίᾳ καὶ τῆς ἑορτῆς· ἢ καϑὼς οἱ ἀστέρες περιφέρονται καὶ κινοῦνται ἐν τοῖς κατ' Οὐρανὸν καλουμένοις οἴκοις, οὕτω καὶ οἱ Ἅγιοι, ἀστέρες νοητοὶ ὄντες, μένουσι καὶ κινοῦνται ἐν τοῖς οἴκοις τοῦ στερεώματος τῆς Ἐκκλησίας, ἢ καὶ ἐν ταῖς οὐρανίαις μοναῖς.

κ'.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ λόγος ἐνταῦθα περὶ τῶν ἐννέα Ὠδῶν ἐστιν, ἐξ ὧν ὁ κάθε Κανὼν ἀπαρτίζεται, διὰ τοῦτο ἐκρίναμεν εὔλογον νὰ δώσωμεν μίαν εἴδησιν σύντομον εἰς τοὺς Ἀναγνώστας διὰ τὴν κάθε μίαν Ὠδὴν, ἐκ τοῦ Ζωναρᾶ καὶ ταύτην ἐρανισάμενοι. Ἡ μὲν οὖν πρώτη Ὠδὴ ἐσυντάχθη ἀπὸ τὸν Προφήτην Μωϋσῆν· ὅταν γὰρ οἱ Ἑβραῖοι ἔφυγον ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον, καὶ διεπέρασαν τὴν Ἐρυθρὰν Θάλασσαν, ὁ δὲ Φαραὼ καὶ οἱ ὑπηρέται τε κατεποντίσθησαν εἰν αὐτήν· τότε ὁ Μωϋσῆς βλέπων τὸ ὑπερβολικὸν αὐτὸ θαῦμα, ἐσύνθεσεν, ὡς εἴπομεν, διὰ στίχων ἑξαμέτρων, ὡς λέγει ὁ Ἰώσηπος, τὴν πρώτην Ὠδὴν (ἦσαν γὰρ καὶ παρ' Ἑβραίοις μέτρων διαφοραὶ), καὶ μοιράσας τὰς μὲν ἄνδρας εἰς ἕνα μέρος, τῶν ὁποίων ἦτον αὐτὸς ἀρχηγὸς, τὰς δὲ γυναῖκας, εἰς ἄλλο, τῶν ὁποίων ἦτον ἐξάρχουσα ἡ ἀδελφή του Μαριὰμ, ἔψαλλαν καὶ οἱ δύω χοροὶ τὸν ἐπινίκιον τοῦτον ὕμνον καὶ ἔλεγον· „Ἄσωμεν τῷ Κυρίῳ, ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται". Νοεῖται δὲ κατὰ ἀλληγορίαν ἡ Ὠδὴ αὕτη εἰς ὅλην τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν.

Καθὼς γὰρ ὁ Θεὸς ἐδιάλεξε τὸν Ἀβραὰμ ἀπὸ τὸ γένος τῶν Χαλδαίων, καὶ ἐμετοίκισεν αὐτὸν εἰς τὴν Παλαιστίνην, εἰς γῆν ῥέουσαν μέλι καὶ γάλα· οὕτω καὶ τὸν Ἀδὰμ ἐξ ἀρχῆς ὁ Θεὸς οἰκειοποιήθη ἀπὸ ὅλην τὴν κτίσιν, καὶ ἔβαλεν αὐτὸν εἰς τὸν Παράδεισον τῆς Ἐδὲμ (ἤτοι τῆς τρυφῆς). Καὶ καθὼς οἱ ἀπόγονοι τοῦ Ἀβραὰμ διὰ βρώματα καὶ φαγητὰ ἐμετοίκησαν εἰς τὴν Αἴγυπτον· οὕτω καὶ ὁ Ἀδὰμ διὰ τὴν βρῶσιν τοῦ ξύλου ἐμετοίκησεν εἰς τὴν νοουμένην Αἴγυπτον: ἤτοι εἰς τὸ σκότος τῶν παθῶν καὶ τὴν ἐκ τῶν παθῶν κάκωσιν· Αἴγυπτος γὰρ σκότος καὶ κάκωσις ἑλληνιστὶ ἑρμηνεύεται. Καὶ καθὼς οἱ Αἰγύπτιοι ἐμεταχειρίζοντο ὡς δούλους τοὺς υἱοὺς τοῦ Ἀβραὰμ, ταλαιπωροῦντες αὐτοὺς μὲ τὰ ἄχυρα καὶ τὴν πλίνθον, καὶ θανατόνοντες τὰ ἀρσενικὰ αὐτῶν τέκνα· οὕτω καὶ οἱ νοητοὶ Αἰγύπτιοι Δαίμονες, σκότος γεγονότες ἀπὸ ἐκεῖ ὅπου ἦτον πρότερον φῶς, ἐμεταχειρίζοντο τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ὡς δούλην, εἰς πᾶσαν κακίαν αὐτὴν ἐκκυλίοντες, καὶ βιάζοντες αὐτὴν νὰ καταγίνεται πάντοτε εἰς τὸν πηλὸν καὶ τὴν πλινθείαν: ἤτοι εἰς τὰ γήϊνα καὶ ἀχυρώδη τοῦ Κόσμου τούτου πράγματα. Ἐθανάτοναν δὲ καὶ τὰ ἀρσενικὰ τέκνα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως· διότι ἂν κανένας ἀνδρεῖος λογισμὸς ἐγεννᾶτο εἰς κανένα ἄνθρωπον, δὲν ἄφιναν αὐτὸν οἱ Δαίμονες νὰ γένῃ ἄνδρας, ἀλλὰ ἐθανάτοναν αὐτὸν, φοβούμενοι μήπως οἱ τοιοῦτοι ἄνθρωποι ἤθελαν στοχασθῆ ἐκεῖνο ὅπου πρέπει διὰ τὴν σωτηρίαν των, καὶ ἀκολούθως φύγωσιν ἀπὸ τὴν κακίαν, καὶ ἀπὸ τὴν τυραννίαν τὴν ἰδικήν των.

Καὶ καθὼς ὁ Θεὸς σπλαγχνισθεὶς τοὺς ἀπογόνους τοῦ Ἀβραὰμ Ἰσραηλίτας, ἐξαπέστειλε τὸν Μωϋσῆν καὶ ἠλευθέρωσεν αὐτοὺς ἀπὸ τὴν σκλαβίαν τῆς Αἰγύπτου· οὕτω καὶ ὅλον τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων σπαγχνισθεὶς ὁ Θεὸς, δὲν ἔστειλε κανένα Ἄγγελον, οὐδὲ κανένα ἄνθρωπον, ἀλλὰ αὐτὸν τὸν Μονογενῆ του Υἱὸν, καὶ ἐλύτρωσεν αὐτὸ ἀπὸ τὴν σκλαβίαν τῶν νοητῶν Αἰγυπτίων (ἤτοι τῶν Δαιμόνων). Καὶ καθὼς ὁ Μωϋσῆς σχίσας τὴν Ἐρυθρὰν Θάλασσαν, τὰς μὲν Ἰσραηλίτας διεπέρασεν ἀπὸ αὐτὴν μὲ ἄβροχα ποδάρια, τοὺς δὲ Αἰγυπτίους, ὅπου ἐδίωκον ἐκείνους, κατεπόντισεν εἰς αὐτήν· οὕτω καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, τοὺς μὲν πειθομένους εἰς αὐτὸν Χριστιανοὺς, καὶ θέλοντας νὰ φύγουν τὴν σκλαβίαν τῶν Δαιμόνων, διαπερνᾷ αὐτὰς ἀπὸ τὴν θάλασσαν τῶν παθῶν, τοὺς δὲ Δαίμονας καταποντίζει καὶ καταπνίγει· βλέποντες γὰρ αὐτοὶ τοὺς ἀνθρώπους, ὅπου πρότερον ἐκυρίευον, νὰ ἐλευθερωθοῦν ἀπὸ τὴν τυραννίαν, καὶ νὰ καταπατῆν αὐτοὺς ὡς ἀσπίδας καὶ βασιλίσκους, δὲν ὑποφέρουν οἱ κατάρατοι τὴν νίκην ταύτην· ὅθεν ἀποπνίγονται καὶ ἀφανίζονται. Ὅρα δὲ καὶ εἰς τὸν ἡμέτερον νεοτύπωτον Κῆπον τῶν Χαρίτων τὴν κατὰ λέξιν ἑρμηνείαν τῆς πρώτης ταύτης Ὠδῆς.

Ἡ δευτέρα τοῦ Μωϋσέως Ὠδὴ ἐγράφη διὰ τὴν αἰτίαν ταύτην· προβλέπων ὁ Θεὸς, ὅτι μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μωϋσέως ἔμελλεν ὁ λαὸς τοῦ Ἰσραὴλ νὰ πέσῃ εἰς εἰδωλολατρείαν, καὶ νὰ μὴ φυλάξῃ τὸν Νόμον τοῦ Θεοῦ, διὰ τοῦτο ἐπρόσταξε τὸν Μωϋσῆν νὰ γράψῃ τὴν παροῦσαν φοβεριστικὴν Ὠδὴν, καὶ νὰ διδάξῃ ὅλους τοὺς Ἰσραηλίτας διὰ νὰ μελετοῦν αὐτὴν συνεχῶς, καὶ διὰ τῆς μελέτης νὰ ἐμποδίζωνται ἀπὸ τὴν εἰδωλολατρείαν καὶ ἀπὸ τὰς ἄλλας ἁμαρτίας· „Εἶπε γὰρ, φησὶ, Κύριος πρὸς Μωϋσῆν· Ἰδοὺ σὺ κοι-
„μᾶσαι μετὰ τῶν Πατέρων σου, καὶ ἀναστὰς ὁ λαὸς οὗτος ἐκπορνεύσει ὀπίσω Θεῶν
„ἀλλοτρίων τῆς γῆς, εἰς ἣν εἰσπορεύεται εἰς αὐτὴν, καὶ ἐγκαταλείψουσί με καὶ διασκε-
„δάσουσι τὴν διαθήκην μου· καὶ νῦν γράψατε τὰ ῥήματα τῆς Ὠδῆς ταύτης, καὶ διδά-

„ξατε

„ξατε αὐτὴν τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, καὶ ἐμβαλεῖτε αὐτὴν εἰς τὸ στόμα αὐτῶν, ἵνα γένηται „μοι ἡ Ὠδὴ αὕτη κατὰ πρόσωπον μαρτυροῦσα τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ“ (Δευτ. λά. 16.).

Ἡ αἰτία δὲ, διὰ τὴν ὁποίαν δὲν τροπαρολογοῦσι τὴν δευτέραν ταύτην Ὠδὴν οἱ ἱεροὶ Μελῳδοὶ, ὁ Κοσμᾶς, λέγω, καὶ ὁ Δαμασκηνὸς Ἰωάννης εἰς τοὺς ᾀσματικοὺς τῶν Κανόνας, εἶναι αὐτὴ κατὰ τὸν σοφὸν Θεόδωρον· διότι ἡ μὲν ὑπόθεσις τῶν ᾀσματικῶν αὐτῶν Κανόνων εἶναι χαροποιὰ καὶ ἑορταστική· καθότι ψάλλονται εἰς ὑποθέσεις καὶ ἑορτὰς χαρμοσύνους· ἂν γὰρ καὶ αὐτὰ τὰ πάθη ἀναφέρωσι καὶ τὸν Σταυρὸν καὶ τὴν ταφήν· ἀλλ' ὅμως καὶ ταῦτα ἔχουσι μαζὶ μὲ τὸ φοβερὸν καὶ τὸ χαροποιόν· διότι ἀναπλάττουσιν ὅλην τὴν Κτίσιν· ἡ δὲ ὑπόθεσις τῆς δευτέρας ταύτης Ὠδῆς εἶναι ἐκ τοῦ ἐναντίου ὅλη σκυθρωπὴ, ὅλη φοβεριστικὴ, χωρὶς νὰ ἔχῃ σμιγμένον κἀνένα χαροποιόν. Διὰ τοῦτο λοιπὸν, οἱ μὲν πανηγυρικοὶ καὶ χορευτικοὶ Μελῳδοὶ, ἄλλην ἰδέαν καὶ ὑπόθεσιν ἔχοντες χαροποιὰν παραιτοῦσιν ὡς πενθικὴν τὴν δευτέραν ταύτην Ὠδήν· οἱ δὲ ἄλλοι ᾀσματογράφοι οἱ τὰ Τριῴδια συγγράψαντες, οὗτοι μεταχειρίζονται καὶ τὴν δευτέραν Ὠδὴν εἰς τὰ Τριῴδιά των κατὰ τὸν ἁρμόδιον καιρόν: ἤτοι κατὰ τὰς νηστίμους ἡμέρας τῆς μεγάλης τεσσαρακοστῆς, ὅταν ὁ στεναγμὸς καὶ ἡ συντριβὴ τῆς καρδίας καὶ τὸ δάκρυον σπουδάζεται ἀπὸ τοὺς Χριστιανούς· φοβερίζοντες γὰρ καὶ αὐτοὶ διὰ τῆς Ὠδῆς ταύτης τὰς ψυχὰς τῶν ἁμαρτωλῶν, φέρουσιν αὐτὰς εἰς ἐπιστροφὴν καὶ μετάνοιαν· ὅθεν τὴν Ὠδὴν ταύτην προμαρτυρίαν καὶ διαμαρτυρίαν καὶ ἔλεγχον κατὰ τῶν Ἰουδαίων ὀνομάζει ὁ Ζωναρᾶς, καὶ οὐχὶ ᾆσμα εἰς Θεόν· ἵνα ἐὰν οἱ Ἰσραηλῖται παραβῶσι ταύτην, μὴ ἔχωσι νὰ ἀποκρίνωνται, ὅτι τινὰς δὲν μᾶς εἶπε πρότερον καὶ νὰ διορθωθῶμεν· διὰ τοῦτο καὶ προεῖπεν εἰς τὸν Μωϋσῆν ὁ Θεός· „Ἵνα γένηταί μοι ἡ Ὠδὴ κατὰ πρόσωπον μαρτυροῦσα (ἤτοι „ἐλέγχουσα) ἐν υἱοῖς Ἰσραήλ“. Ὅρα καὶ εἰς τὸν ἡμέτερον Κῆπον τῶν Χαρίτων τὴν κατὰ λέξιν ἑρμηνείαν τῆς Ὠδῆς ταύτης.

Ἡ δὲ τρίτη Ὠδὴ εἶναι ποίημα τῆς Προφήτιδος Ἄννης τῆς γεννησάσης Σαμουὴλ τὸν Προφήτην· ἥτις διὰ νὰ ἦτον στεῖρα καὶ δὲν ἐγέννα, ἐπῆγεν εἰς τὸν ἐν Σηλὼμ Ναὸν, καὶ τόσον πολλὰ ἐδέετο τοῦ Κυρίου, ὥστε ὁ τότε Ἱερεὺς Ἠλεὶ ἐνόμισεν ὅτι εἶναι μεθυσμένη. Εἰσακουσθεῖσα δὲ παρὰ τοῦ Θεοῦ, ἐγέννησε τὸν Προφήτην Σαμουήλ· ὅθεν εἰς εὐχαριστίαν τῆς χάριτος ἐπρόσφερε τῷ Θεῷ τὴν Ὠδὴν ταύτην· προφητεύει δὲ ἐν αὐτῇ τὴν τοῦ Χριστοῦ Γέννησιν τὴν σωτήριον γεννησομένην εἰς ὅλους· ὅθεν καὶ λέγει· „Εὐ„φράνθην ἐν σωτηρίῳ σου“· ὁμοίως καὶ τὴν εἰς οὐρανοὺς ἀνάληψιν, καὶ τὴν ἐκεῖθεν κατάβασιν, καὶ τὴν μέλλουσαν Κρίσιν· „Κύριος γὰρ, φησὶν, ἀνέβη εἰς Οὐρανὺς καὶ ἐβρόν„τησεν, αὐτὸς κρινεῖ ἄκρα γῆς δίκαιος ὤν“. Ἐπροφήτευσε καὶ περὶ τῆς καθόδου τῦ Ἁγίου Πνεύματος· τὸ γὰρ Ἐβρόντησε, δηλοῖ καὶ τὸν ἦχον ἐκεῖνον καὶ τὴν βιαίαν πνοὴν, ὅπου ἔγινεν εἰς τὸν οἶκον τῶν Ἀποστόλων, ὅταν κατέβη τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον. Καὶ ἄλλα δὲ πολλὰ ἐπροφήτευσε, μάλιστα δὲ τὴν δύναμιν τῆς τοῦ Δαβὶδ βασιλείας· ἀναφέρεται δὲ εἰς τὸ β'. κεφ. τῆς πρώτης τῶν Βασιλειῶν.

Ταύτην τὴν Ὠδὴν ἐμπορεῖ νὰ ᾄδῃ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ κάθε ψυχὴ ἄγονος εἰς τὴν ἀρετήν· ἡ ὁποία, ὅταν αἰσθανθῇ τὴν τῶν καλῶν στείρωσιν ὅπου ἔχει, καὶ λυπηθῇ διὰ τοῦτο, καὶ παρακαλέσῃ τὸν Θεὸν μὲ θερμοτάτην καρδίαν καὶ κατάνυξιν, βέβαια θέλει εἰσακουσθῇ· καὶ πρῶτον μὲν, θέλει γεννήσει τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἁμαρτίας, καὶ τὴν ἐκ ταύτης μετάνοιαν θέλει λάβῃ ὡς δῶρον παρὰ Θεοῦ· καθὼς καὶ ἡ Ἄννα ἔλαβε τὸν Σαμουήλ· διότι Σαμουὴλ, Θεοῦ δῶρον ἢ αἴτημα, ἑρμηνεύεται. Ταύτην δὲ τὴν μετάνοιαν ὡς πρῶτον δῶρον δεξαμένη παρὰ Θεοῦ, θέλει γένῃ πολύτεκνος, γεννήσασα δηλαδὴ καὶ ἄλλας ἀρετὰς, ὥστε νὰ πληρωθῇ καὶ εἰς αὐτὴν τὸ τῆς Ἄννης ἐκεῖνο· „Ὅτι στεῖρα ἔτεκεν ἑπτά, „καὶ ἡ πολλὴ ἐν τέκνοις ἠσθένησεν“: ἤτοι ἠσθένησεν ἡ πολύγονος κακία, ἥτις πολλὰ βλαστάρια φυτρόνει εἰς ἡμᾶς, ἐὰν δὲν προσέχωμεν. Ὅρα τὴν Ὠδὴν ταύτην κατὰ λέξιν ἐξηγουμένην ἐν τῷ νεοτυπώτῳ ἡμετέρῳ Κήπῳ τῶν Χαρίτων.

Ἡ τετάρτη Ὠδὴ εἶναι Ποίημα Ἀββακοὺμ τοῦ Προφήτου, γεγραμμένη εἰς τὸ τρίτον κεφάλαιον τῆς Προφητείας του· εἶναι δὲ αὐτὴ μία εὐχαριστία πρὸς τὸν Θεόν. Προβλέπων γὰρ αὐτὸς μὲ τοὺς νοεροὺς ὀφθαλμοὺς τὴν πρὸς ἡμᾶς συγκατάβασιν καὶ ἐνανθρώπησιν τοῦ Κυρίου, ἐφοβήθη καὶ ἐξέστη· ἐφοβήθη μὲν, στοχαζόμενος, πῶς θέλει ὑποφέρει ἡ φύσις τῶν ἀνθρώπων νὰ συναναστρέφεται μὲ τὸν Θεόν· ἐξέστη δὲ πάλιν, στοχαζόμενος, πῶς ἡ ἄϋλος φύσις θέλει ἐνδυθῇ παχύτητα σαρκός· καὶ ὁ ἐν μορφῇ Θεοῦ

ὑπάρ-

ὑπάρχων (ἤτοι ἐν φύσει καὶ οὐσίᾳ Θεῦ) πῶς θέλει λάβει δούλου μορφήν. Ἐπιφέρει δὲ καὶ ὅτι θέλει φανερωθῆ ὁ μέλλων σαρκωθῆναι ἀνάμεσα εἰς δύω ζῶα· τὰ δύω Χερουβὶμ δηλαδὴ τὰ ἐν τοῖς Ἁγίων Ἁγίοις εὑρισκόμενα· δηλοῖ δὲ μὲ τοῦτο, ὅτι ὁ σαρκωθεὶς θέλει εἶναι Θεός· καὶ ἄλλα δὲ πολλὰ προφητεύει, τὰ ὁποῖα ὅρα εἰς τὸν Κῆπον τῶν Χαρίτων ἐν τῇ κατὰ λέξιν ἑρμηνείᾳ τῆς Ὠδῆς ταύτης.

Ἡ δὲ πέμπτη Ὠδὴ εἶναι ποίημα τοῦ Προφήτου Ἡσαΐου, καὶ ἀναφέρεται εἰς τὸ κς'. κεφάλαιον τῆς Προφητείας ἐκείνου· ἔστι δὲ προφητεία περὶ τοῦ Χριστοῦ, καὶ εὐχαριστία πρὸς αὐτόν· ἡ αὐτὴ δὲ εἶναι καὶ προσευχὴ πρὸς τὸν Πατέρα· ἄκουσον γὰρ τί λέγει· „ Ἐκ νυκτὸς ὀρθρίζει τὸ πνεῦμά μου πρὸς σὲ, ὦ Θεός· διότι φῶς τὰ προστάγματά σου “. ἀπὸ τὴν νύκτα, λέγει, τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἡ ὁποία παρομοιάζει μὲ τὴν νύκτα, ὡς σκοτεινὴ οὖσα καὶ αἰνιγματώδης, ἀπὸ αὐτὴν ὀρθρίζω πρὸς σὲ τὸν Θεὸν, τοῦ ὁποίου τὰ προστάγματα εἶναι φῶς· καὶ πρὸ τοῦ ἀκόμη νὰ φανῇ ἡ ἀνατολὴ τῆς ἐπὶ γῆς παρουσίας σου (τοιοῦτος γὰρ ὁ ὄρθρος), ἐγὼ προφθαίνω ταχύτερον τὴν ἰδικήν σου ἐπίγνωσιν, καὶ προμηνύω εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὴν πρὸς ἡμᾶς παρουσίαν σου· καθὼς καὶ ὁ ὄρθρος προμηνύει τὴν ὑπὲρ γῆν τοῦ Ἡλίου λάμψιν καὶ ἀνατολήν. Εἶτα γυρίζει τὸν λόγον εἰς τοὺς Ἰουδαίους, ἢ καὶ εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, παρακινῶν αὐτοὺς νὰ μάθουν τὴν τῆ Εὐαγγελίου ἐρχομένην δικαιοσύνην· καθὼς καὶ ὁ Κύριος παρήγγειλεν εἰπών· „ Ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλεῖον τῶν Γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς „ τὴν Βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν “ (Ματθ. ε. 20.): ἤτοι ἐὰν δὲν ὑπερβῆτε τὰς τοῦ παλαιοῦ Νόμου ἐντολὰς, τὰς ὁποίας φαίνονται ὅτι φυλάττουν οἱ Γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ἀτελεῖς οὔσας, ἐγὼ δὲ τελειοτέρας αὐτὰς ἐποίησα διὰ τοῦ Εὐαγγελίου, δὲν δύνασθε νὰ εἰσέλθετε εἰς τὴν Βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν. Εἶτα προφητεύει καὶ διὰ τὸν κρημνισμὸν τοῦ λαοῦ τῶν Ἰουδαίων, λέγων· „ Πέπαυται ὁ ἀσεβὴς λαός “· ἐπειδὴ πλέον δὲν θέλει ἔχει Βασιλεῖς καὶ Ἀρχιερεῖς καὶ πόλιν, ἀλλὰ ἔχει νὰ ἦναι δοῦλος. Ἀσεβῆ δὲ αὐτὸν λέγει, διότι πολλάκις ἀσέβησαν εἰς τὸν Θεὸν, καὶ μάλιστα διὰ τὸ κατὰ τοῦ Χριστοῦ ἀσέβημα, ὅπου ἐποίησαν ὕστερον σταυρώσαντες αὐτόν. Ἔπειτα τρέπει τὸν λόγον πρὸς τὸν Πατέρα, καὶ ὑμνῶν αὐτὸν λέγει· „ Κύριε, ὑψηλός σου ὁ βραχίων, καὶ οὐκ ἤθεισαν “: ἤτοι ὑψηλὸς εἶναι ὁ Μονογενής σου Υἱὸς, ὅς τις εἶναι ἰδική σου δύναμις, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, οἱ δὲ Ἰουδαῖοι δὲν ἐγνώρισαν αὐτόν. Σπουδάζων δὲ νὰ ἔλθῃ ταχύτερον ἡ τῆ Χριστῆ ἐπιδημία, λέγει πρὸς τὸν Πατέρα· „ Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, εἰρήνην δὸς ἡμῖν “: ἤτοι τὸν Μονογενῆ σου Υἱὸν, ὅς τις εἶναι εἰρήνη ἡμῶν, διότι μᾶς εἰρηνοποίησε μὲ τὸν Πατέρα. Καὶ ἄλλα δὲ πολλὰ λέγει ἐν αὐτῇ, τὰ ὁποῖα ὅλα εὑρήσεις εἰς πλάτος ἐξηγημένα ἐν τῷ ἡμετέρῳ νεοτυπώτῳ Κήπῳ τῶν Χαρίτων.

Ἡ δὲ ἕκτη Ὠδὴ εἶναι ποίημα τοῦ Προφήτου Ἰωνᾶ, μὲ τὴν ὁποίαν εὐχαριστεῖ τὸν Θεὸν, διότι τὸν ἐλύτρωσεν ἀπὸ τὴν κοιλίαν τοῦ Κήτους, καὶ προφητεύει περὶ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου· εἶναι δὲ γεγραμμένη αὕτη εἰς τὴν Προφητείαν του. Προσταχθεὶς γὰρ οὗτος νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν πόλιν Νινευὶ καὶ νὰ κηρύξῃ εἰς αὐτὴν, ὅτι μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἔχει νὰ καταστραφῇ, δὲν ἠθέλησε νὰ ὑπάγῃ· ἐπειδὴ ἐπρογίνωσκε τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ, διὰ τὴν ὁποίαν δὲν ἔχει νὰ ἀφανίσῃ τοὺς Νινευίτας, ἐὰν ἐκεῖνοι μετανοήσουν, καὶ ἀκολούθως μέλλει νὰ ἐκβῇ ψευδὴς ἡ προφητεία του· τούτου χάριν κατέβη εἰς τὴν Ἰόππην (τώρα Γιάφα), καὶ εὑρὼν πλοῖον ὅπου ἐπήγαινεν εἰς Θαρσεῖς: ἤτοι εἰς τὴν Καρχηδόνα κατὰ τὸν Θεοδώριτον, ἥτις εἶναι πόλις προκαθημένη τῆς Ἀφρικῆς, ἢ κατὰ τὸν Ἰώσηπον, εἰς Ταρσὸν τῆς Κιλικίας, τοῦ τ' τραπέντος εἰς τὸ ἀντίστοιχον Θ'. Πλέοντος λοιπὸν τοῦ Προφήτου, ἐσήκωσεν ὁ Θεὸς φουρτοῦναν μεγάλην εἰς τὴν Θάλασσαν· ὅθεν οἱ ναῦται ἀποροῦντες, ποῖος εἶναι ὁ τῆς φουρτοῦνας αἴτιος, ἔβαλον λαχνούς· ὁ δὲ λαχνὸς ἔπεσεν εἰς τὸν Ἰωνᾶν· ὅθεν διὰ νὰ λυτρωθοῦν ἀπὸ τὴν φουρτοῦναν ἔρριψαν τὸν Ἰωνᾶν εἰς τὴν Θάλασσαν· ὁ δὲ Θεὸς ἐπρόσταξε ἕνα κῆτος, φάλαιναν παράτινων ὀνομαζόμενον, καὶ κατέπιε τὸν Ἰωνᾶν· καὶ ἐκεῖ αὐτὸς εὑρίσκετο τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας. Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ Ἰωνᾶς ζῶν ἐν τῷ κήτει, αἰσθάνθη ὅτι ἐβοηθήθη ἀπὸ θείαν δύναμιν καὶ ἀντίληψιν (ἂν γὰρ δὲν ἐβοηθεῖτο ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, οὐδὲ εἰς ὀλίγην ὥραν δὲν ἐδύνετο ἐκεῖ μέσα νὰ ζήσῃ), τούτου χάριν εἰς εὐχαριστίαν τῆς τοιαύτης μεγάλης εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ, ἐπρόσφερεν εἰς τὸν Θεὸν τὴν χαριστήριον ταύτην προσευχὴν, λέγων· „ Ἐβόησα ἐν θλίψει μου πρὸς Κύριον τὸν Θεόν μου “· καὶ ἐπιστρέφων τὸν λόγον πρὸς τὸν Θεὸν, „ Ἐκ κοι-

„ λίας,

„ λίας, ἐφώναξεν, ᾅδου (ἤτοι τῦ κήτους) ἤκουσας φωνῆς μου", καὶ τὰ λοιπά. Προφητεύει δὲ καὶ διὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου, καθότι αὐτὸς ἦτον τύπος καὶ τῆς ταφῆς καὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου, ὡς αὐτὸς ὁ Κύριος εἶπεν· „Ὥσπερ ἦν Ἰωνᾶς ἐν τῇ κοιλίᾳ τῦ „ κήτους τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας, οὕτως ἔσται καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ „ καρδίᾳ τῆς γῆς τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας" (Ματθ. ιβ'. 40.). Διὰ τῦτο καὶ κατηγορεῖ τοὺς στρατιώτας, ὅπου ἐφύλαττον τὸν τάφον τοῦ Κυρίου, διότι ἐγκατέλιπον μὲν τὸν ἀναστάντα Χριστὸν, ὅς τις ἦτον ἔλεος ὅλου τῦ Κόσμου, εἶπον δὲ ψευδῆ καὶ μάταια, ὅτι δὲν ἀνέστη, ἀλλὰ ἐκλέφθη ἀπὸ τοὺς Μαθητάς του.

Νοεῖται δὲ ἡ Ὠδὴ αὕτη καὶ ἱστορία ἀλληγορικῶς εἰς τὸν καθένα ἀπὸ ἡμᾶς· ἐπειδὴ καὶ ἡμεῖς διὰ τὴν παρακοὴν τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ καταβαίνομεν εἰς τὴν πικρὰν Θάλασσαν τῆς ἁμαρτίας, καὶ μὲ ὕπνον βαθὺν τῆς ἁμαρτίας συνεχόμεθα, καὶ ῥιπτόμεθα εἰς τὸ βάθος τῆς θαλάσσης ἀπὸ τὲς συμπλέοντας μὲ ἡμᾶς Δαίμονας· συμπλέουσι γὰρ καὶ συνακολουθοῦσιν οἱ Δαίμονες μὲ ἡμᾶς, διὰ νὰ μᾶς ἀπατοῦν καὶ νὰ μᾶς κρημνίζουν εἰς διάφορα πάθη· καταπινόμεθα δὲ ἀπὸ τὸ νοητὸν κῆτος, τὸν ἐχθρὸν καὶ ἀντικείμενον ὅλου τοῦ ἀνθρωπίνου γένους Σατανᾶν, τὸν ὁποῖον ὁ Δαβὶδ δράκοντα τῆς Θαλάσσης ὀνομάζει, ὅς τις ἐπλάσθη μέν· ἤτοι συνεχωρήθη μετὰ τὴν πτῶσιν αὐτοῦ, νὰ ἐμπαίζεται ἀπὸ ἡμᾶς· ἡμεῖς δὲ, διὰ τὴν παρακοὴν τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ τὴν ἀμέλειάν μας, ἐμπαιζόμεθα ἀπὸ τὸν Σατανᾶν (1). Πλὴν πάλιν δὲν πρέπει νὰ ἀπογινωσκώμεθα, ἀλλὰ καὶ ὅταν ὑπὸ τοῦ Διαβόλου καταπωθῶμεν, πρέπει νὰ ἐπικαλώμεθα τὸν Κύριον, καὶ νὰ τὸν ἐπικαλώμεθα μεγαλοφώνως νὰ ἀναβῇ εἰς αὐτὸν ἡ ζωή μας: ἤτοι νὰ σπκωθῇ ἀπὸ τὴν πτῶσιν τῆς ἁμαρτίας, καὶ νὰ ἀναβῇ εἰς ὕψος ἐναρέτου πολιτείας· τοῦτο γὰρ εἶναι ἡ ἀνάβασις ἡμῶν πρὸς τὸν Θεόν. Ὅρα καὶ ἐν τῷ ἡμετέρῳ Κήπῳ τῶν Χαρίτων τὴν Ὠδὴν ταύτην κατὰ λέξιν ἐξηγημένην.

Ἡ δὲ ἑβδόμη καὶ ὀγδόη Ὠδὴ εἶναι Ποίημα τῶν τριῶν Παίδων τοῦ Ἀνανία, Ἀζαρία καὶ Μισαὴλ· αὕτη δὲ ἐστὶν αἶνος καὶ δοξολογία πρὸς τὸν Θεὸν, ὁμοῦ δὲ καὶ εὐχαριστία, διότι ἐλύτρωσεν αὐτοὺς ἀπὸ τὴν κάμινον τῦ πυρὸς τὴν καιομένην, καὶ δὲν ἔπαθον κἀνένα κακόν. Τούτους γὰρ τοὺς τρεῖς Παῖδας Ναβουχοδονόσορ ὁ Βασιλεὺς τῶν Βαβυλωνίων, ὅταν ἐσκλάβωσε τὰ Ἱεροσόλυμα, ἐπῆρε καὶ αὐτοὺς ὁμοῦ μὲ τὸν Δανιὴλ· καὶ ἐπειδὴ εἶδεν αὐτοὺς ὡραίους κατὰ τὴν ὄψιν, καὶ εὐφυεῖς κατὰ τὸν νοῦν, ἔκαμεν αὐτοὺς εὐνούχους· καὶ μαθητεύσας τὴν τῶν Χαλδαίων σοφίαν, εἶχεν αὐτὲς ἐντίμους καὶ ἄρχοντας. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ναβουχοδονόσορ ὑπερηφανεύθη ὕστερον, διὰ τοῦτο ἠθέλησε νὰ προσκυνηθῇ ὡς Θεός· ὅθεν ἔστησε μίαν εἰκόνα ἰδικήν του χρυσοκατασκεύαστον εἰς τὸ πεδίον (κάμπον). Δεηθᾶ, καὶ ἐπρόσταξεν ὅλους τοὺς ὑποκειμένους αὐτῷ λαοὺς νὰ προσκυνήσουν ὡς Θεὸν τὴν εἰκόνα ἐκείνην. Τότε ὅλοι μὲν οἱ λαοὶ ἔπεσαν καὶ τὴν ἐπροσκύνησαν, μόνοι δὲ οἱ τρεῖς Παῖδες ἀντεστάθηκαν εἰς τὸ πρόσταγμα τοῦ Βασιλέως, καὶ δὲν ἠθέλησαν νὰ προσκυνήσουν τὴν εἰκόνα του· ὅθεν ἐρρίφθησαν εἰς τὴν ἐπταπλασίως καιομένην κάμινον, τὴν ὁποίαν ἐπρόσταξε νὰ ἀνάψουν. Ἄγγελος δὲ Κυρίου καταβὰς, ἐδρόσισε τὸ μέσον τῆς καμίνου, καὶ ἐφύλαξεν αὐτοὺς ἀβλαβεῖς· „Ἄγγελος, φησὶ, Κυρίου συγκατέ„ βη ἅμα τοῖς περὶ τὸν Ἀζαρίαν εἰς τὴν κάμινον, καὶ ἐξετίναξε τὴν φλόγα τοῦ πυρὸς „ ἐκ τῆς καμίνου, καὶ ἐποίησε τὸ μέσον τῆς καμίνου ὡς πνεῦμα δρόσου διασυρίζον, καὶ „ οὐχ ἥψατο αὐτῶν τὸ καθόλου τὸ πῦρ, οὐδὲ ἐλύπησεν, οὐδὲ παρηνώχλησεν αὐτούς" (Αἶν. 25.).

Τότε λοιπὸν οἱ τρεῖς Παῖδες λυτρωθέντες ἐκ τῆς καμίνου, ἔψαλλον εἰς τὸν Θεὸν ἕνα ὕμνον εὐχαριστήριον, καλοῦντες ὅλα τὰ κτίσματα εἰς δοξολογίαν αὐτοῦ, διὰ νὰ δείξουν μὲ

---

(1) Ὅθεν γέγραπται περὶ τῦ Διαβόλου καὶ Σατανᾶ ἐν τῷ Ἰώβ· „Τοῦτ' ἔστιν ἀρχὴ πλάσματος „ Κυρίου, πεποιημένον ἐγκαταπαίζεσθαι ὑπὸ τῶν „ Ἀγγέλων αὐτοῦ" (Ἰώβ. μ'. 19.). Τῦτο δὲ ἄλλοι μὲν ἡρμήνευσαν, ὅτι πρῶτον τοῦτον ἔκτισεν ὁ Θεός· ἄλλοι δὲ, ὅτι τὴν πρώτην ἀρχὴν εἶχε παρ' Ἀγγέλοις, εἷς τῶν πρώτων ἀρχόντων τυγχάνων, κατὰ τὸ „Καὶ ὡς εἷς τῶν Ἀρχόντων πίπτετε", ἧς ἐξώσθη, χεῖρας ἀντάρας Θεῷ. Λέγει δὲ ὁ Εὐσέβιος ταῦτα· „Ἐπειδὴ ἀπέστη Θεοῦ, λοιπὸν γέγο„ νεν εἰς τὸ καὶ ὑπὸ τῶν ἁγίων τῦ Θεοῦ Ἀγγέλων „ ἐγκαταπαίζεσθαι, καὶ ὑπὸ τῶν ἰσαγγέλων ἀνθρώ„ πων, ἐγγυμναζομένων τῇ πρὸς αὐτὸν πάλῃ".

μὲ τοῦτο, ὅτι ἕνας εἶναι ὁ Θεὸς ὁ πάντων τῶν κτισμάτων δημιουργός. Εἰς δύω δὲ Ὠδὰς εἶναι μοιρασμένος ὁ ὕμνος αὐτῶν, εἰς τὴν Ἑβδόμην καὶ εἰς τὴν Ὀγδόην· καὶ ἡ μὲν Ἑβδόμη κοιτὰ εἰς τὸν πρὸς Θεὸν ὕμνον περιέχει καὶ ἐξομολόγησιν τῶν πεπραγμένων ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων, καὶ αὐτομεμψίαν ἰδικήν των καὶ κατηγορίαν· ἡ δὲ Ὀγδόη μόνον ὕμνον περιέχει.

Νοεῖται δὲ ἡ ἱστορία αὕτη καὶ ἀναγωγικῶς, ὅτι οὕτω καὶ ἡμᾶς αἰχμαλωτίζει ὁ νοητὸς Ναβουχοδονόσορ Διάβολος ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλὴμ εἰς τὴν Βαβυλῶνα· ἤγουν ἀπὸ τὴν εἰρήνην τῆς ἀπαθείας (εἰρήνη γὰρ ἡ Ἱερουσαλὴμ ἑρμηνεύεται) εἰς τὴν Βαβυλῶνα: ἤτοι εἰς τὴν σύγχυσιν τῶν παθῶν καὶ τῆς ἁμαρτίας· βαβὲλ γὰρ σύγχυσις ἑρμηνεύεται· εἶτα ῥιπτόμεθα εἰς τὴν κάμινον τοῦ θυμοῦ καὶ τῆς ἐπιθυμίας, ἥτις ἐκκαίεται ἀπὸ τοὺς ὑπηρέτας τοῦ νοητοῦ Ναβουχοδονόσορ Δαίμονας. Ὅταν δὲ ἡμεῖς κατηγορήσωμεν τὸν ἑαυτόν μας διὰ τῆς αὐτομεμψίας, καὶ ἐξομολογούμεθα τὰς ἁμαρτίας μας καὶ μετανοοῦμεν, ἐπικαλούμενοι τὸν Θεὸν εἰς βοήθειάν μας· τότε ὁ Θεὸς θέλει στείλει εἰς ἡμᾶς, ὡς Ἄγγελον ἀγαθὸν, τὴν χάριν καὶ βοήθειάν του, καὶ τὴν μὲν φλόγα τῆς καμίνου τῶν θανατηφόρων παθῶν θέλει σβύσει, τοὺς δὲ ἐκκαίοντας τὰ πάθη Δαίμονας θέλει καταναύσει· καταναίονται γὰρ αὐτοὶ οἱ κατάρατοι ἀπὸ τὸν φθόνον των, ὅταν βλέπουν ὅτι μένουν ἄπρακτοι αἱ μηχαναὶ καὶ ἐπιβουλαὶ, ὅπου κινοῦσιν ἐναντίον μας. Ὅρα ἐν τῷ Κήπῳ τῶν Χαρίτων καὶ τὰς δύω ταύτας Ὠδὰς κατὰ λέξιν ἐξηγημένας.

Τελευταῖον δὲ ἡ ἐννάτη Ὠδὴ ὅλη εἶναι ὕμνος εἰς τὸν Θεὸν καὶ εὐχαριστία. Εἰς δύω δὲ μέρη αὕτη διαιρεῖται, ἂν καὶ ὡς μία λογίζεται· καὶ τὸ μὲν ἕνα μέρος αὐτῆς ἐμελῴδησε γλυκερῶς ἡ κυρία ἡμῶν Θεοτόκος, ὅταν ὁ Ἀρχάγγελος Γαβριὴλ εὐηγγέλισεν αὐτὴν, ὅτι ἔχει νὰ γεννήσῃ τὸν Υἱὸν τῦ Θεοῦ· αὐτὴ γὰρ ἀκούσασα τὰ εὐαγγέλια ταῦτα, ἐπῆγεν εἰς τὴν ὀρεινὴν καὶ ἐντάμωσε τὴν ἁγίαν Ἐλισάβετ τὴν μητέρα τοῦ Προδρόμου Ἰωάννου· τὸ δὲ ἄλλο μέρος αὐτῆς ἐμελῴδησεν ὁ Προφήτης Ζαχαρίας ὁ πατὴρ τοῦ Προδρόμου· γεννηθέντος γὰρ τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ Ἰωάννου, ἐλύθη ἡ γλῶσσά του, ἥτις ἐδέθη, διότι δὲν ἐπίστευσεν εἰς τὰ λόγια τοῦ Ἀρχαγγέλου Γαβριὴλ, ὅταν τὸν εὐηγγέλισε διὰ τὴν σύλληψιν τοῦ Υἱοῦ του. Προφητεύει δὲ καὶ ἡ κυρία Θεοτόκος ἐν τῇ Ὠδῇ της, λέγουσα, ὅτι ἔχουν νὰ τὴν μακαρίζουν ὅλαι αἱ γενεαί· ὁμοίως καὶ ὁ Ζαχαρίας προφητεύει περὶ τοῦ Χριστοῦ, καὶ περὶ τοῦ Υἱοῦ του Ἰωάννου· περὶ μὲν γὰρ τοῦ Χριστοῦ λέγει, ὅτι εἶναι λύτρωσις καὶ κέρας σωτηρίας τοῦ λαοῦ αὐτοῦ· περὶ δὲ τῦ Υἱοῦ του λέγει, ὅτι θέλει ὀνομασθῇ Προφήτης, καὶ ὅτι ἔχει νὰ γένῃ Πρόδρομος τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ, καὶ θέλει ἑτοιμάσει τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ, κηρύττων μετάνοιαν. Ὅρα τὰς δύω ταύτας Ὠδὰς, τὴν τῆς Θεοτόκου καὶ τὴν τοῦ Ζαχαρίου κατὰ λέξιν ἐξηγημένας ἐν τῷ ἡμετέρῳ Κήπῳ τῶν Χαρίτων.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἱερὸς Κοσμᾶς μεταχειρίζεται εἰς τοὺς ἁσματικούς του Κανόνας τὲς συνήθως ψαλλομένους ἤχους, διὰ τοῦτο δίκαιον ἐκρίναμεν νὰ παραθέσωμεν εἰς τοὺς ἀναγνώστας καὶ τὴν περὶ τούτων εἴδησιν, ὡς ἕνα ἄδυσμα, καθὼς ἀναφέρει περὶ αὐτῶν ὁ Θεόδωρος. Οἱ ἤχοι, καθὼς ὅλοι τὸ ἠξεύρουν, εἶναι ὀκτὼ, καὶ οἱ μὲν τέσσαρες εἶναι ὀρθοὶ καὶ κύριοι καὶ προηγούμενοι, οἱ δὲ ἄλλοι τέσσαρες εἶναι τῶν ὀρθῶν πλάγιοι. Τούτους λοιπὸν ὅλους μεταχειρίζεται ὁ Ἱεράρχης Κοσμᾶς, ἔξω μόνον ἀπὸ ἕνα, τὸν Πλάγιον τοῦ Πρώτου. Μεταχειρίζεται δὲ αὐτὲς εὐτάκτως καὶ μὲ ἁρμονίαν μεγάλην· τὸν μὲν γὰρ Πρῶτον ἦχον ἐμεταχειρίσθη εἰς τὴν πρώτην ἑορτὴν: ἤτοι εἰς τὴν Γενέθλιον τοῦ Σωτῆρος ἡμέραν· τὸν δὲ Δεύτερον ἦχον ἐμεταχειρίσθη εἰς τὴν δευτέραν ἑορτὴν τοῦ Κυρίου: ἤτοι εἰς τὴν ἑορτὴν τῶν Θεοφανείων καὶ τὴν τοῦ Βαπτίσματος τοῦ Κυρίου· τὸν δὲ Τρίτον ἦχον ἐμεταχειρίσθη εἰς τὴν τρίτην ἑορτὴν τῦ Κυρίυ: ἤτοι εἰς τὴν Ὑπαπαντὴν, ἡ ὁποία ἂν καὶ ἦναι δευτέρα κατὰ τὴν φυσικὴν τάξιν, κατὰ δὲ τὸν δρόμον τῦ ἡλίυ καὶ τὸν Μῆνα, τρίτη εὑρίσκεται. Τὸν δὲ Τέταρτον ἦχον ἐμεταχειρίσθη εἰς τὴν τετάρτην ἑορτὴν τῶν Βαΐων· τετάρτη γὰρ αὕτη εὑρίσκεται ἀπὸ τὴν ἑορτὴν τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως (ἡ γὰρ τῆς περιτομῆς ἑορτὴ, ὡς νομικωτέρα καὶ ἰουδαϊκωτέρα, παρελείφθη· ἡ δὲ τῦ Εὐαγγελισμοῦ παρελείφθη καὶ αὐτὴ, ὄχι διότι δὲν εἶναι Δεσποτικὴ ἑορτὴ, ἀλλὰ διότι ποτὲ μὲν πρὸ τῶν Βαΐων συμπίπτει, ποτὲ δὲ μετὰ τὰ Βαΐα). Ἐρχόμενος δὲ ὁ Μελῳδὸς εἰς τὴν Μεγάλην Ἑβδομάδα τῶν παθῶν, τὸν μὲν Πλάγιον τοῦ Πρώτου ἦχου ἀφῆκεν, ἐπειδὴ εἶναι παρηγορίστης καὶ χαρίεις, καὶ δὲν ἁρμόζει εἰς λύπην καὶ πάθος· τὸν δὲ Πλάγιον τοῦ Δευτέρου καὶ

τὸν

τὸν Δεύτερον κατακόρως ἐμεταχειρίσθη ἐν ὅλῃ ἐκείνῃ τῇ ἑβδομάδι· διότι καθὼς αἱ ἅγιαι ἐκεῖναι ἡμέραι εἶναι πενθικαί· οὕτως ἀκολούθως καὶ οἱ ἦχοι αὐτοὶ εἶναι πενθικοί· καὶ ἂν αἱ ἑορταὶ τῶν τοῦ Κυρίου παθῶν εἶναι χαρᾶς κοινῆς πρόξενοι, κἀμμία ὅμως ψυχὴ, ὅσον καὶ ἂν ἦναι σκληρὰ καὶ ἀηριώδης, δὲν δύναται νὰ μὴ λυπηθῇ καὶ νὰ μὴ δακρύσῃ εἰς τὰς ἁγίας ἐκείνας ἡμέρας.

Ὅταν δὲ ὁ Ἱερὸς Κοσμᾶς ἔφθασεν εἰς τὴν Πεντηκοστὴν, ἐμεταχειρίσθη τὸν Πλάγιον τοῦ Τρίτου ἦχον: ἤτοι τὸν Βαρὺν, μιμούμενος κατὰ τοῦτο, ὡς νομίζω, τὸν ἦχον ἐκεῖνον, ὅπου ἦλθεν ἀπὸ τοὺς Οὐρανοὺς εἰς τοὺς ἁγίους καὶ ἱεροὺς Ἀποστόλους· „ Ἐγένετο, φη- „σὶν, ἐκ τοῦ Οὐρανοῦ ἦχος, ὥσπερ φερομένης πνοῆς βιαίας, καὶ ἐπλήρωσεν ὅλον τὸν „οἶκον, οὗ ἦσαν καθήμενοι “ (Πράξ. β'. 2.). Ἔπειτα τὸν τελευταῖον ἦχον: ἤτοι τὸν Πλάγιον τῆ Τετάρτῃ, ἐμεταχειρίσθη ὁ θεσπέσιος Ἀσματογράφος εἰς τὴν τελευταίαν ἑορτήν: ἤτοι εἰς τὴν Ὕψωσιν τοῦ Σταυροῦ· διότι ἂν καὶ ὁ τοῦ χρόνου δρόμος ἀπὸ τοῦ φθινοπώρου καὶ νέου ἔτους ἀρχόμενος: ἤτοι ἀπὸ τοῦ Σεπτεμβρίου, πρώτην τὴν ἑορτὴν ταύτην ἐσχεδίασεν· ἀλλ' ὅμως κατὰ τὴν φύσιν αὐτῆς ἀπὸ ὅλας τελευταία ὑπάρχει· καθότι μετὰ πολλὰς ἐτῶν περιόδους, ὕστερα ἀπὸ τὴν τοῦ Κυρίου Ἀνάληψιν, ἡ ἑορτὴ αὕτη ἐνεργήθη. Ἁρμόζει δὲ κατά τι εἰς τὴν ἑορτὴν αὐτὴν τῆς Ὑψώσεως τοῦ Σταυροῦ καὶ ὁ Πλάγιος τοῦ Τετάρτου ἦχος· καθὸ μὲν τέταρτος, διὰ τὴν τετραμέρειαν τῆ Σταυροῦ· καθὸ δὲ πλάγιος, διὰ τὴν οἰκειότητα τῆς κεραίας: ἤτοι τῆ πλαγίου ξύλου τῆ Σταυρῆ, τὸ ὁποῖον συναπτόμενον μὲ τὸ ὄρθιον ξύλον αὐτῆ, κάλλιστα τὸν Σταυρὸν σχηματίζει. Διὰ τί δὲ ὁ θεῖος Κοσμᾶς Τέταρτον ἦχον ἐμεταχειρίσθη καὶ εἰς τὴν Δεσποτικὴν ἑορτὴν τῆς Μεταμορφώσεως, καθὼς ἐμεταχειρίσθη αὐτὸν καὶ εἰς τὴν ἑορτὴν τῶν Βαΐων; Ἴσως διὰ τὸ πανηγυρικὸν τοῦ ἤχου· εἰς τὴν πανηγυρικὴν γὰρ ἑορτὴν πανηγυρικὸς ἦχος ἔπρεπε καὶ νὰ ψάλλεται· καὶ ἴσως ἐπειδὴ ἐψάλθη τότε ὁ Τέταρτος, διὰ τοῦτο ἐδιώρισεν ὁ Μελῳδὸς νὰ ψάλλεται ὁ Πλάγιος τοῦ Τετάρτου κατὰ τὴν ἀκόλουθον ἑορτὴν τῆς Ὑψώσεως τοῦ Σταυροῦ.

Τούτων οὕτω προγινωσκομένων καὶ προλεγομένων, καλεῖ ὑμᾶς ἀδελφοὶ ἤδη εἰς τὴν τῆς βίβλου ταύτης ἀνάγνωσιν, πρῶτον αὐτὸς ὁ Δεσπότης Χριστὸς ὁ ἐν πάσαις ταῖς Δεσποτικαῖς αὐτοῦ ἑορταῖς ὑμνούμενός τε καὶ δοξαζόμενος διὰ τῶν ἀσματικῶν τούτων Κανόνων τῶν εἰς αὐτὰς ᾀδομένων· καλοῦσι δεύτερον ὑμᾶς οἱ θεῖοι καὶ ἱεροὶ τῶν Κανόνων τούτων Μελῳδοὶ, ὁ Ἱεράρχης Κοσμᾶς ὁ Μαϊουμᾶ ἐπίσκοπος, καὶ ὁ χαριτώνυμος Ἰωάννης ὁ ἐκ Δαμασκοῦ ὡς ἄνθος βλαστήσας ηδύπνοον, τὸ ἱερὸν ζεῦγος τῶν ἀσματογράφων, ἡ παμφιλτάτη καὶ ὁμότροπος ξυνωρὶς τῶν ἐνθεαστικῶν ὑμνῳδῶν, καὶ ἡ ἐν Χριστῷ τριπόθητος καὶ ὁμόφρων δυὰς τῶν πνευματοκινήτων μουσικῶν, οἵτινες ἐκοπίασαν πολλὰ καὶ ἐνύδρωσαν εἰς τὸ νὰ συνθέσουν εὐφυέστατα, μελῳδικώτατα καὶ σοφώτατα τοὺς θείους τούτους Κανόνας εἰς πᾶσαν Δεσποτικὴν ἑορτήν. Προσκαλοῦσι δὲ τελευταῖον ὑμᾶς καὶ οἱ τῶν ἱερῶν τούτων Κανόνων ἑρμηνευταί· σὺν αὐτοῖς δὲ προσκαλῶ καὶ ἐγὼ τὸ ἔκτρωμα, ὁ συνεραν ίσας τὴν ἑρμηνείαν τούτων καὶ ταύτην ἐξηγήσας εἰς τὴν ἁπλῆν γλῶσσαν, ἅπαντας τοὺς ὀρθοδόξους Χριστιανοὺς, ἱερωμένους τε καὶ λαϊκοὺς, νέους καὶ γέροντας, ἰδιώτας ὁμοῦ καὶ τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας ἐμπείρους, εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἱερᾶς ταύτης βίβλου· πάντας γὰρ αὕτη ὠφελεῖ, πάντας εὐεργετεῖ, καὶ πᾶσι δωρεῖται τὰ ἑαυτῆς χαρίσματα.

Καὶ εἰς ἐκείνους μὲν ὅπου πεινῶν τὸν τῆς σοφίας ἄρτον, αὕτη εὑρίσκεται τράπεζα πνευματικὴ, γέμουσα ἀπὸ μυρία οὐράνια φαγητὰ, τὰ ὁποῖα οἱ τρώγοντες οὐκ ἀποθνήσκουσιν, ἀλλὰ ζοῦν εἰς τὸν αἰῶνα· εἰς ἐκείνους δὲ ὅπου διψοῦν τὸ νεκταρῶδες καὶ γλυκὺ ὕδωρ τῶν ἱερῶν Τροπαρίων, αὕτη εὑρίσκεται πηγὴ μελίῤῥυτος καὶ πολυχεύμων, βρύουσα εἰς αὐτοὺς τὸ πνευματικὸν καὶ νεκρέγερτον ῥεῖθρον τῆς ἀμβροσίας· καὶ τελευταῖον εἰς ἐκείνους ὅπου ποθοῦν νὰ ἔμβουν μέσα εἰς τὰ θεῖα καὶ πνευματικὰ νοήματα τῶν Δεσποτικῶν ἑορτῶν, αὕτη ἡ βίβλος εὑρίσκεται εἰς αὐτοὺς παράδεισος εὐανθὴς καὶ ηδύπνοος, γέμων ἀπὸ εὐωδέστατα φυτὰ, νάρδον, κρόκον, κάλαμον καὶ κιννάμωμον· γέμων ἀπὸ γλυκυτάτους καρποὺς, φοίνικας, ῥόας, κάρυα καὶ ἀκρόδρυα· καὶ γέμων ἀπὸ ποικίλας καὶ οὐρανίας χάριτας, αἵτινες φωτίζουσι τὸν νοῦν, θέλγουσι τὴν καρδίαν, καὶ ὅλον τὸν ἐσωτερικὸν ἄνθρωπον εὐφραίνουσι. Καὶ διὰ νὰ εἰπῶ μὲ συντομίαν, ἂν Κυριακοδρόμια λέγωνται αἱ ἑρμηνεῖαι, τόσον τῶν Κυριακῶν τοῦ Εὐαγγελίου, ὅσον καὶ τῶν Κυριακῶν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, δίκαιον εἶναι νὰ ὀνομάζεται Ἑορτοδρόμιον καὶ ἡ παροῦσα βίβλος,

διότι

κε'.

διότι ἐν συντόμῳ περιέχει τὰς ἑρμηνείας καὶ ὑποθέσεις ὅλων τῶν Δεσποτικῶν καὶ Θεομητορικῶν ἑορτῶν, καὶ ἐν περιλήψει ἀναφέρει τοὺς πανηγυρικοὺς λόγους τῶν ἁγίων, τοὺς ὁποίους ἐφιλοπόνησαν ἐν ἑκάστῃ ἑορτῇ· ὅθεν διὰ τὰς αἰτίας ταύτας, Ἑορτοδρόμιον ταύτην ἐπονομάσαι ἐπρίναμεν εὔλογον.

Ποιήσατε λοιπὸν τάξιν, Πατέρες καὶ Ἀδελφοί, καὶ ἐν τῷ διαστήματι τῶν ὀκτὼ ἡμερῶν, κατὰ τὰς ὁποίας ἑορτάζεται κάθε Δεσποτικὴ ἑορτή, διορίσατε νὰ ἀναγινώσκεται εἰς κάθε μίαν ἡμέραν μία Ὠδὴ ἐκ τῆς Κανόνος τῆς ἑορτῆς ἐκείνης· ἐὰν γὰρ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀναγινώσκητε, καὶ ἡ ἀνάγνωσις δὲν γίνεται προσκοπῆς, καὶ τὰ νοήματα τῶν ἀναγινωσκομένων ἐμποροῦν εὐκολώτερα νὰ ἐντυπόνωνται εἰς τὴν ἐνθύμησίν σας. Ἀναγινώσκοντες δὲ τοὺς Κανόνας τούτους καὶ ὠφελούμενοι, παρακαλεῖτε τὸν Κύριον διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ συνεράνισαντος αὐτῶν τὴν ἑρμηνείαν μετὰ πολλῶν κόπων· μάλιστα δὲ καὶ ἐξαιρέτως, διὰ τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν τῶν δεπανησάντων, τόσον εἰς τὴν ἀντιγραφήν, ὅσον καὶ εἰς τὴν ἐκτύπωσιν τῆς Ἱερᾶς Βίβλου ταύτης· ἐμοὶ δὲ συγγνώμην παρέχετες, εἴτι παράπαμα ἁπαντήσητε. Ἐρρώσθε!

(ἀωή.)

ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ ΜΟΝΑΧΟΣ.

ΠΡΟ-

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

ΤΟΥ ΚΑΝΟΝΟΣ ΤΗΣ ΥΨΩΣΕΩΣ ΤΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ,

Ἅπερ γράφει Θεόδωρος ὁ Πτωχὸς Πρόδρομος πρὸς τὸν Ὀρφανοτρόφον, τὸν αἰτήσαντα τοῦτον ἑρμηνεῦσαι τοὺς ᾀσματικοὺς Κανόνας.

Ὦ ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ! Σὺ παρακινῶν με νὰ ἐξηγήσω τοὺς ᾀσματικοὺς Κανόνας, ὅπου οἱ Θεῖοι καὶ ἱεροὶ Μελῳδοὶ, ὅ,τε Κοσμᾶς δηλαδὴ, καὶ Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς, ἐμελούργησαν εἰς τὰς Δεσποτικὰς ἑορτὰς, παρομοιάζεις κατὰ τοῦτο μὲ τὸν ἐν Εὐαγγελίοις ποιήσαντα δεῖπνον μέγαν καὶ καλέσαντα πολλούς· ὅθεν καλεῖς με εἰς δεῖπνον λαμπρὸν ὁμοῦ καὶ βασιλικὸν, ὁ ὁποῖος εἶναι γεμάτος ἀπὸ ὅλα τὰ καλήτερα φαγητά. Ἐγὼ λοιπὸν βέβαια ἤθελα φανῆ ὅτι εἶμαι μαινόμενος καὶ ἔξω φρενῶν, ἂν διὰ ζεύγη βοῶν, θετέον, ἢ διὰ γυναῖκα, ἢ διὰ χωράφια, φθαρτὰ καὶ μάταια πράγματα, κατ' ἐκείνους τοὺς ἀνοήτους, ὅπου παραιτήθησαν ἀπὸ τὸν θεῖον δεῖπνον, ὡς ἐν Εὐαγγελίοις γράφεται, ἤθελα στερήσει τὸν ἑαυτόν μου ἀπὸ τοιαύτην τροφὴν πνευματικὴν, καὶ παιδαισίαν οὐράνιον, καὶ ἀκολούθως ἤθελα καταστήσει τὸν ἑαυτόν μου ὑπόδικον εἰς τὴν ὀργὴν τῆς παρακοῆς τε καὶ ἀπειθείας.

Ἐὰν δὲ ἐγὼ, καθ' ὑπόθεσιν, ἤθελα παραιτηθῆ ἀπὸ τὸ κάλεσμα αὐτὸ, καὶ εἰπεῖ, „Ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρητημένον", ἄρα γε δὲν ἤθελες εὕρει πολλοὺς πτωχοὺς καὶ τυφλοὺς καὶ χωλοὺς, καὶ νὰ καλέσῃς αὐτοὺς εἰς τὸν δεῖπνον; ναὶ βέβαια πολλοὺς ἤθελες εὕρει, τοὺς ὁποίους ἔχει ὁ περίβολος οὗτος (1). Ὅθεν δὲν χρειάζεται νὰ ἐκβῇς εἰς τὰς πλατείας καὶ ῥύμας τῆς Πόλεως διὰ νὰ καλέσῃς αὐτοὺς, ἀλλὰ φθάνει μόνον νὰ κτυπήσῃς τὸ σημεῖον τὸ δειπνοκλητικὸν (τὸ ὀπίσιον καλεῖ τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὸν δεῖπνον), καὶ αὐτοὶ εὐθὺς θέλουν συντρέξει πολοί.

Καὶ λοιπὸν λάβε κἀμὲ καὶ πήγαινέ με εἰς τὸν δεῖπνον· ἀφίνω γὰρ κάθε προφασιολογίαν, καὶ ὑπακούω εἰς Σὲ, ὅπου μὲ προσκαλεῖς· κάθισον δέ με εἰς ὅποιον μέρος θέλεις τοῦ δείπνου· καὶ οὕτως ἂς δειπνῶμεν καὶ ἡμεῖς οἱ ὄντες ζηντοί· ἂς τρώγωμεν ἄρτον ἀθάνατον τῶν Ἀγγέλων, κατὰ τὸν Δαβίδ. Ἂν δὲ εὑρίσκεται εἰς τὴν τράπεζαν κανένας ταῦρος καὶ θρεπτάρι Εὐαγγελικὸν (ἤτοι νόημα στρυφνότερον, ἢ κἀμμία λέξις γλαφυρωτέρα, τὰ ὁποῖα χρειάζονται δυνατωτέραν ἐξήγησιν καὶ διάλυσιν), ἂς μασσῶμεν καὶ ταῦτα κατὰ τὴν δύναμίν μας, καὶ μὲ τὰς λογικὰς μύλας τοῦ νοὸς ἂς τὰ ἀλέθωμεν· ἵνα

οὕτως

(1) Ποῖος ἦτον ὁ περίβολος οὗτος, ἢ ποῦ εὑρίσκετο, εἰς ἐμὲ εἶναι ἄδηλον.

οὕτως ἑτοιμάσωμεν χάριτι Θεοῦ ἀλεσμένην καὶ εὔκολον τὴν τροφὴν εἰς ἐκείνους ὅπου τὰ ἀναγινώσκουσι. Πρέπει δὲ νὰ ἀρχίσωμεν ἀπὸ ἐκεῖ ὅπου εἶναι καλήτερον νὰ ἀρχίζῃ τινὰς, κατὰ τὴν λέγουσαν Παροιμίαν, „ Ἀρκτέον ἐστὶν, ὅθεν ἄρχεσθαι ἄμεινον “.

Καλήτερον δὲ εἶναι νὰ ἀρχίζῃ τινὰς ἀπὸ τὸν κύκλον τοῦ χρόνου: ἤτοι ἀπὸ τὸν Σεπτέμβριον μῆνα· καὶ μαζὶ μὲ αὐτὸν νὰ συμπεριοδεύῃ τὸν ὑψηλότερον καὶ θειότερον τοῦ Οὐρανοῦ ζωδιακὸν κύκλον τῆς ἀκριβοῦς ἐξηγήσεως τῶν εἰς τὰς Δεσποτικὰς ἑορτὰς ᾀσματικῶν Κανόνων. Ἐπειδὴ δὲ τὸν πρῶτον μῆνα τοῦ ἐνιαυτοῦ Σεπτέμβριον ἁγιάζει ἡ πανήγυρις τῆς Ὑψώσεως τοῦ Σταυροῦ, διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς ἂς ἐξηγήσωμεν τὰ κρούσματα τῆς ἱερᾶς λύρας τῷ θεσπεσίου Κοσμᾶ, δηλαδὴ τὸν εἰς τὴν Ὕψωσιν ᾀσματικὸν Κανόνα αὐτῷ· ἐπειδὴ ὁ Κανὼν αὐτὸς πολλὰς μὲν ἱστορίας περιέχει τῆς Παλαιᾶς καὶ Νέας Γραφῆς, πολλὴν δὲ δυσκολίαν φέρει κεκρυμμένην ἐν ἑαυτῷ· ὅθεν εὐκόλως δὲν δύναται τινὰς νὰ τὸν νοήσῃ, ἂν δὲν ἦναι εἰδήμων κάθε ἱστορίας, τόσον τῆς Παλαιᾶς Γραφῆς, ὅσον καὶ τῆς Νέας. Ἀπὸ τὸν Κανόνα λοιπὸν αὐτὸν πρέπει νὰ ἀρχίσωμεν νὰ ἐξηγήσωμεν τὰ δυσκόλως ἐν αὐτῷ καὶ ἀσαφῶς ἐκτεθέντα.

Ἀλλ' ὢ τῆς βίας! προφθάνει ἡ χάρις τοῦ μέλους καὶ ἡδονὴ, καὶ προαρπάζει μου τὴν διάνοιαν. Βαβαὶ ἀπὸ πόσας ἴυγγας (ἤτοι γλυκύτητας), καὶ ἀπὸ πόσας μουσικὰς στροφὰς εἶναι γεμάτος ὁ Κανὼν οὗτος! Βέβαια, ἂν ἐγὼ δὲν ἔμελλον νὰ φανῶ περιττὸς, καὶ νὰ ἐπιδείξω ὅτι ποιῶ ὡς ἔργον τὸ πάρεργον, τάχα ἤθελα μουσουργήσει καὶ ἐγὼ ἐν τῷ παρόντι προοιμιακῷ προσφωνήματι τὴν τῶν μουσουργηθέντων ὑπὸ τοῦ Ἱεροῦ Κοσμᾶ Κανόνων ἐξήγησιν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἀρκετὰ εἰσὶ τὰ προλεγόμενα ταῦτα, ἀφίνομεν τὰ περιττὰ, καὶ τῆς ἐξηγήσεως ἤδη ἀρχόμεθα (1).

ΕΡΜΗ-

(1) Σημειοῦμεν ἐνταῦθα τοὺς Πανηγυρικοὺς λόγους, οὓς ἔχουσιν οἱ Διδάσκαλοι εἰς τὴν ὕψωσιν τοῦ Σταυροῦ. Ἀνδρέας ὁ Κρήτης λόγον ἔχει, οὗ ἡ ἀρχὴ „ Σταυροῦ πανήγυριν ἄγομεν “· ἕτερον, οὗ ἡ ἀρχὴ „ Κινήσωμεν, ἀγαπητοὶ, σήμερον “. Ἀλέξανδρος Μοναχὸς λόγον, οὗ ἡ ἀρχὴ „ Τὴν κέλευσιν „ τῆς ὑμετέρας “. Παντολέων πρεσβύτερος Μονῆς τῶν Βυζαντίων λόγον, οὗ ἡ ἀρχὴ „ Ὅστε τῆς παρούσης „ ἑορτῆς “· ἐν ᾧ λόγος ἄλλος περὶ ἀναζητήσεως καὶ εὑρέσεως τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ Σταυροῦ, οὗ ἡ ἀρχὴ „ Ἐν ἔτει ἑβδόμῳ τῆς βασιλείας “. Σῴζονται ἐν τῇ Μεγίστῃ Λαύρᾳ, ἐν τῇ τοῦ Βατοπαιδίου, ἐν τῇ τῶν Ἰβήρων, ἐν τῇ τοῦ Διονυσίου καὶ ἐν τῇ τοῦ Παντοκράτορος. Ἰστέον ὅτι τὸ β'. Τροπάριον τῶν πρώτων Στιχηρῶν τοῦ Ἑσπερινοῦ, τὸ λέγον „ Μωσῆς προετύπωσεν “, ἐσφαλμένον ἐστὶ, καὶ διορθοῦται οὕτω παρὰ τοῖς χειρογράφοις· „ Μωσῆς προετύπωσε “. Ὁμοίως καὶ τὸ κάθισμα τὸ λέγον „ Προ- „ διετύπου μυστικῶς πάλαι “ ἐσφαλμένον ἐστίν· ὅπερ ἐν τισι χειρογράφοις οὕτως εὑρηται διορθωμένον· „ Προδιετύπου μυστικῶς πάλαι τῷ χρόνῳ ὁ Ἰησοῦς „ ὁ τοῦ Ναυῆ Σταυρῷ τὸν τύπον, ὡς τὰς χεῖρας „ ἐξέτεινε σταυροφανῶς, Σωτήρ μου· καὶ ἔστη ὁ ἥ- „ λιος ἕως ἐχθροὺς ἀπεῖλεν ἀνθισταμένους Σοὶ τῷ „ Θεῷ· νῦν δὲ οὗτος ἑστώτισται, ἐπὶ Σταυροῦ Σε „ ὁρῶν θανάτου κράτος λύοντα, καὶ τὸν ᾅδην σκυ- „ λεύοντα “. Τινὲς δὲ διορθοῦσι καὶ τὸ ἐν τῷ τρίτῳ Τροπαρίῳ τῶν πρώτων Στιχηρῶν οὕτως· „ Ὑψω- „ τε βοῶντες Χριστὸν τὸν ὑπεράγαθον Θεὸν, καὶ τὸ „ αὐτοῦ προσκυνήσατε θεῖον ὑποπόδιον “· διότι καταλληλότερον εἶναι νὰ γράφεται ὅτως, εἰς β'. πρόσωπον, ὡς ἔχει καὶ ὁ Ψαλμῳδὸς, καὶ οὐχὶ εἰς πρῶτον. Ἀλλὰ καὶ τὸ ἄλλο Κάθισμα οὕτω διορθοῦται ἐν τοῖς χειρογράφοις· „ Ἐν Παραδείσῳ με τὸ πρὶν „ ξύλον ἐγύμνωσεν, ὅπερ τῇ γεύσει ὁ ἐχθρὸς εἰσφέρει „ νέκρωσιν. Τὸ Σταυρῷ δὲ τὸ ξύλον, καὶ τὰ ἑξῆς “.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΚΑΝΟΝΑ

ΤΗΣ ΥΨΩΣΕΩΣ ΤΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ.

ΠΟΙΗΜΑ ΟΝΤΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΚΟΣΜΑ

ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΤΟΥΤΟΥ ΑΚΡΟΣΤΙΧΙΔΑ.

Ἀκροστιχίς.

„Σταυρῷ πεποιθὼς, ὕμνον ἐξερεύγομαι.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἐγὼ, λέγει ὁ Μελῳδὸς Κοσμᾶς, πεποιθὼς καὶ θαῤῥῶν ὅλος διόλου εἰς τὴν δύναμιν τοῦ Σταυροῦ, ἐκβάλλω ἔσωθεν ἀπὸ τὴν καρδίαν μου ὕμνον: ἤτοι τὸν Κανόνα τοῦτον, τὸν εἰς τὴν ὕψωσιν ψαλλόμενον τοῦ Σταυροῦ. Εἶπε δὲ ὁ ἱερὸς Κοσμᾶς, ὅτι πέποιθεν εἰς τὸν Σταυρόν· διότι εἶναι ἄνθρωπος δίκαιος· ὁ δὲ δίκαιος, κατὰ τὸν Παροιμιαστὴν, ὥσπερ λέων πέποιθεν. (Παρ. κη'. 1.) Ὁμοίως εἶπε καὶ ὅτι ἐξερεύγεται· διότι καὶ ἡ ἐρυγὴ: ἤτοι τὸ ῥέψιμον, ἴδιον εἶναι τοῦ λέοντος, κατὰ τὸν Προφήτην Ἀμὼς λέγοντα „λέων ἐρεύ„ξεται, καὶ τίς οὐ φοβηθήσεται“; (Ἀμ. γ'. 8.) Θέλει λοιπὸν νὰ φανερώσῃ ὁ Μελῳδὸς μὲ τὸ ἐξερεύγομαι, ὅτι φοβερά τινα καὶ μεγάλα καὶ λεοντώδη νοήματα ἔχει νὰ παραστήσῃ διὰ τοῦ Κανόνος τούτου.

Ἐπειδὴ δὲ τὸ μὲν ῥέψιμον τοῦ λέοντος εἶναι βρωμερὸν, καταπληκτικὸν, καὶ ἀποστροφῆς ἄξιον, τὸ δὲ ῥέψιμον ἐδῶ τοῦ ἱεροῦ Κοσμᾶ εἶναι εὐῶδες, κεχαριτωμένον, καὶ εἰς τὴν ψυχὴν περιπόθητον· διὰ τοῦτο κατὰ τὸν πτωχὸν Πρόδρομον, ἁρμόζει καλλίτερα εἰς τὸν θεσπέσιον τοῦτον Μελῳδὸν, τὸ ψαλμικὸν ἐκεῖνο ῥῆτὸν τοῦ Δαβὶδ, τὸ λέγον „ἐξηρεύξατο „ἡ καρδία μου λόγον ἀγαθόν“. (Ψαλ. μδ'. 1.) Καθότι ἐκεῖνα τὰ πνευματικὰ καὶ κεχαριτωμένα νοήματα, ὅπου εἶχεν εἰς τὴν καρδίαν του, ταῦτα ἐρεύγετο καὶ ἐπρόφερε διὰ τοῦ στόματός του. „Ὥσπερ γὰρ ἐπὶ τῆς ἐρυγῆς, κατὰ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Βασιλείου καὶ „Νικήτα, τῆς τῶν σιτίων ποιότητός ἐστι τὸ γινόμενον· οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς πνευματικῆς „διδασκαλίας, τοιαῦτα ἠρεύγετο, οἷα καὶ ἐσιτεῖτο..... Διὰ τοῦτο, ἐπειδὴ λογικὴ ἦν „καὶ ἀγαθὴ ἡ τροφὴ, οὐ σιτίον οὐδὲ ποτὸν ἐρεύγεται, ἀλλὰ τὸν συγγενῆ τῇ λογικῇ „τραπέζῃ, λόγον ἀγαθὸν τὸν περὶ τοῦ μονογενοῦς“.

Βλέπε δὲ, ἀγαπητὲ, τάξιν ἀρίστην, ὅπου μεταχειρίζεται ὁ θεσπέσιος Μελῳδός. Συνήθεια γὰρ ἁγία ἐπικρατεῖ εἰς τοὺς χριστιανοὺς, νὰ ποιῶσι διὰ τῆς χειρὸς τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ, ὅταν μέλλουν νὰ ἀρχίσουν κάθε ἔργον καὶ ἐπιχείρημα· καθὼς παραγγέλλει εἰς αὐτοὺς ὁ θεῖος Κύριλλος ὁ Ἱεροσολύμων, λέγων ἐν Κατηχήσει Δ'. „Μὴ ἐπαι-

„ σχυνθῶμεν τῷ Σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ· ἀλλὰ κἂν ἄλλος ἀποκρύπτῃ, σὺ φανερῶς ἐπὶ τῷ „ μετώπῳ σφραγίζου· ἵνα οἱ δαίμονες, τὸ σημεῖον ἰδόντες τὸ Βασιλικὸν, μακρὰν φύγωσι „ τρέμοντες. Ποίει δὲ τοῦτο τὸ σημεῖον ἑσθίων καὶ πίνων, καθήμενος, κοιταζόμενος, ἐξα- „ νιστάμενος, λαλῶν, περιπατῶν, ἁπαξαπλῶς ἐν παντὶ πράγματι. Ἀλλὰ καὶ ὁ Χρυσορρή- „ μων εἰς τοῦτο παραινεῖ τοὺς πιστοὺς, λέγων „ ὅταν μέλλῃς ὑπερβαίνειν τὰ πρόθυρα τοῦ „ πυλῶνος, τοῦτο φθέγξαι τὸ ῥῆμα πρότερον· ἀποτάσσομαί σοι Σατανᾶ, καὶ τῇ πομπῇ σου, „ καὶ τῇ λατρείᾳ σου, καὶ συντάσσομαί σοι Χριστέ· καὶ μηδέποτε χωρὶς τῆς φωνῆς ταύτης „ ἐξέλθῃς. Καὶ μετὰ τοῦ ῥήματος τούτου, καὶ τὸν Σταυρὸν ἐπὶ τοῦ μετώπου διατύπωσον· „ οὕτω γὰρ οὐ μόνον ἄνθρωπος ἁπάντων, ἀλλ' οὐδὲ αὐτὸς ὁ Διάβολος βλάψαι τι δυνήσε- „ ται, μετὰ τούτων σε ὁρῶν τῶν ὅπλων πανταχοῦ φαινόμενον". (Λόγ. εἰς τοὺς Ἀνδριάν- τας). Τῇ ἁγίᾳ συνηθείᾳ λοιπὸν ταύτῃ ἀπολουθῶν καὶ ὁ ἱερὸς Κοσμᾶς ἐδῶ, μέλλων νὰ ἀρχίσῃ τὸν Κανόνα τοῦτον, ἀντὶ νὰ κάμῃ τὸν τύπον τοῦ Σταυροῦ διὰ τῆς χειρός του, ἀρ- χὴν ποιεῖται αὐτοῦ τὸ ὄνομα τοῦ Σταυροῦ, εἰπὼν „ Σταυρῷ πεποιθώς".

Διὰ τί δὲ ὀνομάζεται Ἀκροστιχίς; Ἐπειδὴ ὅσα στοιχεῖα περιέχονται εἰς αὐτὴν, ταῦτα γίνονται ἄρα καὶ ἀρχαὶ τῶν στίχων, ἤτοι τῶν Τροπαρίων τοῦ Κανόνος. Οἷον ἐπὶ πα- ραδείγματος τῆς ἐνταῦθα Ἀκροστιχίδος „ Σταυρῷ" Τὸ μὲν Σ γίνεται ἀρχὴ τοῦ πρώ- του Τροπαρίου τοῦ Κανόνος, τοῦ λέγοντος „ Σταυρὸν χαράξας Μωσῆς". Τὸ δὲ Τ γίνε- ται ἀρχὴ τοῦ δευτέρου Τροπαρίου, τοῦ λέγοντος „ Τὸν τύπον πάλαι". Τὸ δὲ Α γίνε- ται ἀρχὴ τοῦ τρίτου Τροπαρίου, τοῦ λέγοντος „ Ἀνέθηκε Μωϋσῆς". ὁμοίως καὶ τὰ λοι- πὰ στοιχεῖα τῆς Ἀκροστιχίδος, ἀρχαὶ γίνονται τῶν λοιπῶν Τροπαρίων.

Δύω δὲ εἶναι τὰ αἴτια, διὰ τὰ ὁποῖα γίνεται ἡ Ἀκροστιχὶς εἰς τοὺς Κανόνας. Ἓν μὲν, διὰ νὰ δείξουν οἱ Μελῳδοὶ τῶν Κανόνων τὴν φιλοτιμίαν καὶ τέχνην των· καθότι ὁ Κανὼν ὁ ἔχων Ἀκροστιχίδα, αὐτὸς εἶναι ἀξιολογώτερος τοῦ μὴ ἔχοντος, καὶ ἀκολούθως περισσοτέραν δυσκολίαν προξενεῖ εἰς τὸν Μελῳδὸν, ὅπου τὸν συνθέτει, πάρεξ ἐκεῖνος ὅπου δὲν ἔχει Ἀκροστιχίδα. Καθὼς τοῦτο ἠξεύρουν οἱ τῶν τοιούτων τὴν πεῖραν ἔχον τες, καὶ ἄλλο, ἐπειδὴ διὰ τῆς Ἀκροστιχίδος γίνεται εὐκολομνημόνευτος ὁ Κανών. Ἀρκεῖ γὰρ εἰς τὸν καθ' ἕνα νὰ ἐνθυμᾶται μόνην τὴν Ἀκροστιχίδα τοῦ Κανόνος, καὶ σὺν τῇ Ἀκροστιχίδι εὐθὺς εὑρίσκει καὶ τὰς ἀρχὰς ἑκάστου Τροπαρίου τοῦ Κανόνος.

Ὠδὴ ά. Ἦχος Πλ. δ'. Εἱρμός.

„ Σταυρὸν χαράξας Μωσῆς, ἐπ' εὐθείας ῥάβδῳ, τὴν ἐρυθρὰν διέτε- „ με, τῷ Ἰσραὴλ πεζεύσαντι. τὴν δὲ ἐπιστρεπτικῶς, Φαραὼ τοῖς „ ἅρμασι κροτήσας ἤμωσεν, ἐπ' εὔρους διαγράψας, τὸ ἀήττητον ὅ- „ πλον· διὸ Χριστῷ ᾄσωμεν, τῷ Θεῷ ἡμῶν, ὅτι δεδόξασται.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἐπειδὴ ὁ Προφήτης Μωϋσῆς ἐστάθη ὁ Ποιητὴς τῆς πρώτης ᾠδῆς, (ταύτην γὰρ ἔγραψεν ἐν Κεφαλ. ιέ. τῆς Ἐξόδου, ἀφ' οὗ διεπέρασαν μὲν οἱ Ἑβραῖοι τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν (1), κατεποντίσθησαν δὲ εἰς αὐτὴν οἱ Αἰγύπτιοι καὶ Φαραωνῖται). Τούτου χάριν καὶ ὁ Μελῳδὸς Κοσμᾶς ἐρανίσθη ἀπὸ τὴν ᾠδὴν ἐκείνην τὸν παρόντα Εἱρμὸν, καὶ λέγει, ὅτι ὁ θεόπτης ἐκεῖνος Μωϋσῆς χαράξας, ἤτοι προεικονίσας συμβολικῶς καὶ προτυπώσας τὸν Σταυρὸν, (2) ἐκτύπησε μὲν πρῶτον τὴν ῥάβδον του μὲ εὐθεῖαν καὶ ἴσην γραμμὴν ἐπάνω εἰς τὴν ἐρυ-

(1) Σημείωσαι, ὅτι ἐρυθρὰ ὠνομάσθη ἢ κατὰ τὴν Αἰγυπτίαν Θάλασσα, ἢ ἀπὸ Ἐρύθρα τοῦ πρώτου ἐγκατοίκου τοῦ τόπου ἐκείνου, ἢ διότι τὸ ἔδαφος τῆς Θαλάσσης καὶ τῶν περιξ τόπων εἶναι ἐρυθρόν. ὅθεν κατὰ ἀνταύγειαν κάμνει νὰ φαίνεται ἐρυθρὸν καὶ τὸ εἰς τὴν ἐπιφάνειαν ὕδωρ τῆς Θαλάσσης.

(2) Δύω γὰρ σημαινόμενα ἔχει τὸ, χαράττω, κατὰ τὸν πτωχὸν Πρόδρομον, ἢ τὸ, αἰσθητῶς χα- ράττω διὰ τῆς χειρὸς, ὡς λέγομεν, ἐχάραξεν ἐπι- σολήν· ἢ τὸ, προτυπόνω, ὡς λέγομεν, ἡ βάτος ἐχάραττε τὴν Θεοτόκον.

ἐρυθρὰν Θάλασσαν, καὶ οὕτω διέσχισεν αὐτὴν τῷ Ἰσραὴλ πεζεύσαντι: ἤτοι χάριν τοῦ ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ, ὅς τις ἐπέζευσε· τουτέστι, διεπέρασεν αὐτὴν πεζὸς καὶ μὲ γυμνὰ πόδαρια, χωρὶς νὰ βραχῇ.

Ταύτην δὲ τὴν ἰδίαν ῥάβδον γυρίσας ὁ αὐτὸς Μωσῆς μὲ πλάγιον σχῆμα (τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ, ἐπιστρεπτικῶς), ἐκτύπησε τὴν ἰδίαν ἐρυθρὰν Θάλασσαν, ἀφ' οὗ ἐπέρασαν οἱ Ἰσραηλῖται· καὶ οὕτως ἤνωσε τὰ δύω σχισθέντα μέρη αὐτῆς. Διὰ τί δὲ τοῦτο ἐποίησε τοῖς ἅρμασι Φαραὼ, ἤτοι ἐναντίον τῶν ἁρμάτων καὶ ἁμαξῶν τοῦ Βασιλέως Φαραώ; διότι ἐκυνήγα κατόπιν διὰ νὰ πιάσῃ τοὺς Ἰσραηλίτας. Εὐθὺς γὰρ ὅπου ἡ Θάλασσα ἐκτυπήθη τὴν δευτέραν φορὰν καὶ ἐνώθη, κατεπόντισε τὸν Φαραὼ καὶ πάντα τὰ στρατεύματα αὐτοῦ. Ὅθεν μὲ τὸ τοιοῦτον ἴσον ὁμοῦ καὶ πλάγιον κτύπημα τῆς ῥάβδου του, ἐχάραξεν ὁ Μωϋσῆς καὶ αἰσθητῶς· ἤτοι ἐσχημάτισεν ἐπάνω εἰς τὸ πλάτος τῆς Θαλάσσης τὸ ἀνίκητον ἅρμα τῶν χριστιανῶν, ἤτοι τὸν Σταυρόν. Ὁ Σταυρὸς γὰρ ἀπὸ δύω ξύλα σύγκειται, ἀπὸ τὸ ὀρθὸν καὶ ἴσον, καὶ ἀπὸ τὸ πλάγιον (1). Διὰ τοῦτο, λέγει, καὶ ἡμεῖς οἱ τῷ Σταυρῷ ἐγκαυχώμενοι χριστιανοὶ, ἂς μελῳδήσωμεν εἰς Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν. Καθὼς τότε καὶ ὁ Μωϋσῆς μὲ ὅλους τοὺς ἄνδρας, καὶ ἡ Μαριὰμ μὲ ὅλας τὰς γυναῖκας, ἔψαλλον τὸ ἐπινίκιον ἐκεῖνο ᾆσμα τῆς πρώτης ᾠδῆς, ἀφ' οὗ διεπέρασαν ἀβρόχως τὴν ἐρυθράν. Τότε γάρ „ φησιν, ἦσε Μωϋσῆς καὶ οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ τὴν ᾠδὴν ταύτην· „ Ἄσωμεν τῷ Κυρίῳ, ἐνδόξως „ γὰρ δεδόξασται". (Ἐξ. ιέ. 1.)

Βλέπε δὲ, ὦ ἀναγνῶστα, σοφίαν καὶ σύνεσιν τοῦ θεσπεσίου Κοσμᾶ. Διότι αὐτὸς, καὶ τὸν εἱρμὸν τοῦτον ἐπροσάρμοσε μὲ τὴν πρώτην ᾠδὴν τοῦ Μωϋσέως, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐρανίσθη αὐτόν· καὶ εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν δὲν ἐβγῆκε καὶ ἀπὸ τὴν ὑπόθεσιν τῆς πανηγύρεως τοῦ Σταυροῦ, τὴν προκειμένην αὐτῷ εἰς ἔπαινον· διότι λαβὼν ἀπὸ τὴν πρώτην ᾠδὴν, τόσον τὴν ῥάβδον τοῦ Μωϋσέως, ὅσον καὶ τὴν ἐρυθρὰν Θάλασσαν, μὲ τὴν μίαν ταύτην ὑπόθεσιν τὰ πρέποντα ἐφύλαξε καὶ τῆς πρώτης ᾠδῆς, καὶ τῆς τοῦ Σταυροῦ ἑορτῆς. Καθὼς γὰρ τότε ὁ παλαιὸς Μωϋσῆς μὲ τὴν ῥάβδον του ἔσχισε τὴν ἐρυθρὰν Θάλασσαν· οὕτως ὕστερον καὶ ὁ νέος Μωσῆς Χριστὸς ὁ Κύριος μὲ τὴν ἰδικήν του ῥάβδον, ἤτοι μὲ τὸν τίμιον Σταυρὸν, περὶ οὗ εἶπεν ὁ Δαβίδ· „ ῥάβδος εὐθύτητος ἡ ῥάβδος τῆς Βασιλείας σου (Ψαλ. μδ'. 8.) μὲ αὐτὸν, λέγω, ἔσχισε τὴν ἁμαρτίαν, ἡ ὁποία εἶναι ἐρυθρὰ καὶ αἱματώδης κατὰ τὴν Γραφὴν „ Ἄνδρας γὰρ αἱμάτων, ὁ Δαβὶδ ὀνομάζει τοὺς φονικοὺς καὶ ἁ„ μαρτωλούς". (Ψαλμ. νδ'. 27.) Καὶ ὁ Ἡσαΐας καθαρώτερον μαρτυρεῖ περὶ τούτου „ ἐὰν „ ὦσι, λέγων, αἱ ἁμαρτίαι ὑμῶν ὡς φοινικοῦν (ἤτοι ὡς χρῶμα ἄλυκον, τὸ εἰς τὸ λευκοει„ δὲς κλίνον), ὡς χιόνα λευκανῶ (ἤτοι πολλὰ λευκὰς ποιήσω αὐτὰς)· ἐὰν δὲ ὦσιν ὡς „ κόκκινον (ἤτοι ὡς χρῶμα αἱματοειδὲς καὶ βαθὺ), ὡς ἔριον λευκανῶ (ἤτοι ὀλιγώτερον θέ„ λω τὰς λευκάνει)". (Ἡσ. α'. 18.)

Σχί-

---

(1) Σημείωσαι, ὅτι ἡ ἁγία Γραφὴ δὲν φανερόνει, ὅτι ὁ Μωϋσῆς ἐκτύπησε τὴν Θάλασσαν, τὴν δευτέραν φοράν, μὲ πλάγιον σχῆμα τῆς ῥάβδου· ἀλλὰ ὁ Μελῳδὸς σημπεραίνει τοῦτο· ἴσως δὲ καὶ τὸ εἶχεν ἐκ παραδόσεως. Συμφώνως δὲ τῷ θείῳ Κοσμᾷ, λέγει τοῦτο καὶ ὁ ἐκ Δαμασκοῦ σύμπτους αὐτῷ Ἰωάννης, ἐν τῷ εἱρμῷ τοῦ πλ. δ'. ἦχου τῆς Ὀκτωήχου. „ Ἁρματηλάτην φαραὼ ἐβύθισε, περατερ„ γοῦσα ποτὲ Μωσαϊκὴ ῥάβδος, σταυροτύπως πλή„ ξασα, καὶ διελοῦσα θάλασσαν". ἀλλ' ὁ μὲν Κοσμᾶς λέγει, ὅτι ὁ Μωϋσῆς ἐτύπωσε τὸν Σταυρὸν μὲ τὸ πλάγιον κτύπημα, ὅπου ἐκτύπησε δεύτερον· ὁ δὲ Ἰωάννης δὲν ἀναφέρει διὰ κτύπημα δεύτερον. Πῶς λοιπὸν λέγει, ὅτι σταυροτύπως ἔπληξε τὴν θάλασσαν; οὐ γὰρ μὲ ἕνα κτύπημα τυποῦται σταυρός· ταύτην τὴν ἀπορίαν προβαλλων ὁ σοφὸς Ζωναρᾶς ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ ἀνωτέρω Εἱρμοῦ, λύει ταύτην ἐπιξολώτατα, δηλαδὴ, ὅτι ὁ χωρὶς λόγου εἶπεν ὁ θεῖος Ἰωάννης, τὴν κατ' εὐθεῖαν πληγὴν τῆς ῥάβδου, πλῆξαι σταυροτύπως τὴν θάλασσαν· καθότι οἱ παλαιοὶ τὰ ὀρθίως πηγνύμενα ξύλα, (ἤτοι τὰ κοινῶς λεγόμενα παλούκια) σταυροὺς ὠνόμαζον· οὕτως ἐν τῇ Ἐσθὴρ ἀναφέρεται, ὅτι ὁ Ἀμὰν ἐσταυρώθη ἐπάνω εἰς τὸ ὀρθιον ξύλον, τὸ ὁποῖον ἡτοίμασε διὰ νὰ σταυρώσῃ τὸν Μαρδοχαῖον, καθὼς γέγραπται. „ Καὶ ὥρθω„ σαν ἐν τοῖς Ἀμὰν ξύλον πηχῶν πεντήκοντα· εἶπε „ δὲ ὁ Βασιλεὺς, σταυρωθήτω ἐπ' αὐτοῦ". (Ἐσθὴρ ζ'. 9.) Οὕτω καὶ ὁ Ἰώσηπος ἐν τῇ Ἀρχαιολογίᾳ τὴν ἱστορίαν ταύτην ἱστορεῖ· οὕτω Δίων ὁ τὰ Ῥωμαϊκὰ συγγράψας, ἱστορῶν τὸν πρὸς τοὺς Καρχηδονίους τῶν ρωμαίων πόλεμον, γράφει, ὅτι ἕνας ὕπατος ρωμαῖος, Νέρων καλούμενος, ἐμβαίνων εἰς τοὺς Καρχηδονίους ἐνίκησεν· ὅθεν ὁ στρατηγὸς ἐκείνων ἔπεσεν· ὁ δὲ Νέρων ἀνεσταύρωσε τὴν κεφαλὴν ἐκείνου· ἤτοι ἐπὶ ξύλου ὀρθίου ἐσήκωσεν αὐτήν.

Σχίσας λοιπὸν ὁ Χριστὸς μὲ τὴν Ῥάβδον τοῦ Σταυροῦ του τὴν ἐρυθρὰν ἁμαρτίαν, ἡμᾶς μὲν τοὺς νέους Ἰσραηλίτας τοὺς ἀκολουθοῦντας αὐτῷ, διεπέρασεν εἰς τὴν ἔρημον τῆς ἁμαρτίας: ἤτοι εἰς τὴν ἀπάθειαν· Τὸν δὲ Φαραὼ: ἤτοι τὸν Σατανᾶν, καὶ τὰ δαιμονικὰ αὐτοῦ ἅρματα, καὶ τοὺς τριστάτας κατεβύθισεν. Ἅρματα μὲν οὖν λέγονται οἱ Δαίμονες· Ὄχι ὅτι ἔχουν κἀνένα ἁρμόδιον καὶ εὔτακτον· Πάντα γὰρ τὰ τῶν Δαιμόνων εἶναι ἄτακτα καὶ ἀνάρμοστα· Ἀλλὰ λέγονται ἅρματα, διὰ τὴν ἔπαρσιν αὐτῶν καὶ τὴν ὑπερηφάνειαν, ὑπὸ τῆς ὁποίας κυριευθέντες, ἐκρημνίσθησαν ἀπὸ τοὺς οὐρανούς. Τριστάται δὲ ὀνομάζονται οἱ Δαίμονες, διότι πολεμοῦσι τὰ τρία μέρη τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου, τὸ ἐπιθυμητικὸν, λέγω, τὸ θυμικὸν, καὶ τὸ λογιστικὸν, κατὰ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ πτωχοῦ Προδρόμου (1).

Οὐ μόνον δὲ τὸν Εἱρμὸν τοῦτον ἐπροσάρμοσεν ὁ Μελῳδὸς εἰς τὴν ἑορτὴν τοῦ Σταυροῦ· ἀλλὰ καὶ τὸ ἀκροτελεύτιτον τοῦ Εἱρμοῦ: ἤτοι τὸ „διὸ Χριστῷ ᾄσωμεν τῷ Θεῷ ἡμῶν, ὅτι „δεδόξασται". Κατὰ τὸν αὐτὸν Πρόδρομον δὲ, ᾄσωμεν, λέγει, εἰς Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν, διότι δεδόξασται: ἤτοι ἐσταυρώθη. Ἐὰν γὰρ δόξα τοῦ Χριστοῦ καὶ εἶναι καὶ λέγεται ὁ Σταυρὸς, λοιπὸν καὶ τὸ σταυρωθῆναι ἐμπορεῖ νὰ ὁμασθῇ δοξασθῆναι. Ὅθεν ὁ Κύριος ἐρχόμενος εἰς τὸ πάθος τοῦ Σταυροῦ, ἔλεγε „νῦν ἐδοξάσθη ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου". (Ἰω. ιδ'. 31.) Οὐ μόνον δὲ δόξα τοῦ Χριστοῦ ὀνομάζεται ὁ Σταυρός. Ἀλλὰ καὶ ἀρχὴ, ὡς γέγραπται παρὰ τῷ Ἡσαΐᾳ „οὗ ἡ ἀρχὴ ἐγενήθη ἐπὶ τοῦ ὤμου αὐτοῦ". (Ἡσ. θ'. 6.) Ὅπερ ἑρμηνεύων ὁ Θεολόγος Γρηγόριος, λέγει „Τῷ γὰρ Σταυρῷ συνεπαίρεται" (λόγ. εἰς τὴν Χριστοῦ γέννησιν): ἤτοι ὁ Σταυρὸς, ὃν ἐβάστασεν ὁ Κύριος εἰς τὸν ὦμόν του, αὐτὸς ἐγενήθη εἰς αὐτὸν ἀρχὴ τουτέστιν ἐξουσία. „Ἐδόθη μοι γάρ, φησι μετὰ τὸ πάθος καὶ τὴν „ἀνάστασιν ὁ γλυκὺς Ἰησοῦς, ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς". (Ματθ. κή. 18.) (2).

Ἤθελε δὲ ἀπορήσῃ τινὰς, διὰ τί ὁ Θεολόγος δὲν εἶπεν, ὅτι τῷ Σταυρῷ ἐπαίρεται ὁ Χριστὸς, ἀλλὰ συνεπαίρεται; οὕτω γὰρ καὶ ὁ Δαμασκηνὸς Ἰωάννης εἶπεν ἐν τῷ Β'. ἤχῳ „ἐν τῇ κυπαρίσσῳ, ὡς ηὐδόκησας, καὶ τῇ πεύκῃ καὶ κέδρῳ, σαρκὶ συνανυφού„μενος". Ταύτην τὴν ἀπορίαν λύων ὁ Ζωναρᾶς ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ ἀνωτέρω Τροπαρίου, λέγει „οὐκ εἶπε δὲ ἀνυφούμενος (πρόσθες καὶ ἐπαιρόμενος), ἀλλὰ τῇ σαρκὶ συνανυφού„μενος (καὶ τῷ Σταυρῷ συνεπαιρόμενος)· τῆς τοῦ Λόγου γὰρ σαρκὸς ἀνυφουμένης, καὶ „πασχούσης ἐν τῷ Σταυρῷ, αὐτὸς ὁ Λόγος ὑφοῦσθαι λέγεται, καὶ τῇ σαρκὶ συνανυφοῦ„σθαι, τὰ τῆς σαρκὸς οἰκειούμενος, διὰ τὸ μίαν εἶναι τὴν ὑπόστασιν, μετὰ τὴν σάρκω„σιν τοῦ Λόγου καὶ τῆς σαρκός· ἄλλως τε καὶ τῆς Θεότητος αὐτοῦ ἐκφαινομένης διὰ τῶν „ἐν τῷ πάθει γεγονότων τεραστίων, καὶ ἐκλαμπούσης, δόξα ἐγίνετο ὁ Σταυρὸς τοῦ Λό„γου καὶ ὕψωσις· οὐχ' ὡς αὐτοῦ δόξαν μείζονα προσλαμβάνοντος, ἀλλ' ὡς ἐν ἡμῖν τῆς „δόξης αὐτοῦ αὐξούσης τε καὶ ὑφουμένης διὰ τῶν τελουμένων θαυμασίων ἐν τῷ Στανρῷ. Ἐν κυπαρίσσῳ δὲ καὶ πεύκῃ καὶ κέδρῳ εἶπεν: ἤτοι ἐν τῷ ξύλῳ τοῦ Σταυροῦ· ἐκ „τούτων γὰρ τῶν τριῶν συγκεῖσθαι φασὶ τὸν Σταυρόν". Λέγει δὲ καὶ ὁ Ἀλεξανδρείας Κύριλλος, ἑρμηνεύων τὸ ἀνωτέρω ῥητὸν τοῦ Ἡσαΐου Ἔοικε δὲ τὸν ὦμον ὁ προφητικὸς ἡμῖν ἐν τούτοις λόγος τὴν Ἰσχὺν βούλεσθαι δηλοῦν· πᾶσα γὰρ ἡμῶν Ἰσχὺς ἐν βραχίοσί τε καὶ ὤμοις. Ἦρξε τοίνυν τῆς ὑπ' οὐρανὸν διὰ τῆς ἑαυτοῦ δυνάμεως ὁ Χριστός· Ἰσχὺς γάρ ἐστι τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός.

Ποῖον

---

(1) Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος εἰς τύπον τοῦ Βαπτίσματος παραλαμβάνει τὴν ἐρυθρὰν Θάλασσαν, τὸ ὁποῖον Βάπτισμα εἶναι ἐρυθρὸν καὶ κόκκινον· διότι τυποῖ τὸ αἷμα καὶ τὸν θάνατον τοῦ Χριστοῦ, ὡς λέγει ὁ Παῦλος „ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθημεν, εἰς „τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν". Ἐν τῷ Βαπτίσματι λοιπὸν καταπνίξας ὁ Κύριος τὸν νοητὸν Φαραὼ καὶ τὴν πονηρὰν αὐτοῦ δύναμιν, καὶ ἐν τοῖς τοῦ Ἰορδάνου ῥείθροις καταβαπτίσας τούτους, τὸν ἀληθινὸν Ἰσραὴλ ἐλεύθερον τῆς αὐτοῦ δουλείας ἀπέδειξεν. Εἰς τύπον τοῦ αὐτοῦ Βαπτίσματος παραλαμβάνει τὴν Ἐρυθρὰν καὶ ὁ Παῦλος, λέγων „πάν„τες εἰς τὸν Μωϋσῆν ἐβαπτίσαντο ἐν τῇ νεφέλῃ „καὶ ἐν τῇ θαλάσσῃ". (α. Κορ. ι. 2.) Ὅρα καὶ τὴν ἑρμηνείαν τῆς πρώτης ᾠδῆς ἐν τῷ ἡμετέρῳ Κήπῳ τῶν χαρίτων τῷ νεοτυπώτῳ.

(2) Ὅθεν καὶ ὁ Ἡσύχιος ἑρμηνεύων τὸ „Μετὰ „σοῦ ἡ ἀρχὴ ἐν ἡμέρᾳ τῆς δυνάμεώς σου" ἀρχὴν ἐννοεῖ τὸν Σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ, ὡς ἐν αὐτῷ τὸ τῆς οἰκουμένης Ἄρχοντος καὶ Βασιλεύοντος ἥτησθέντος. Ἡμέρα δὲ δυνάμεως νοεῖται ἡ τοῦ Κυρίου δευτέρα παρουσία καὶ κρίσις· ὅτε μετὰ τοῦ Χριστοῦ ἐκεῖ εὑρεθήσεται καὶ ὁ Σταυρὸς, κατὰ τὸ „τότε „φανήσεται τὸ σημεῖον τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἐν „τῷ οὐρανῷ". (Ματθ. κδ'. 30.)

Ποῖον δὲ ὠφέλιμον πόνημα ἐμπορεῖς νὰ κερδήσῃς, σὺ ἀγαπητὲ, ἀπὸ τὸν Εἱρμὸν τοῦτον; ἄκουσον· Θάλασσα ἐρυθρὰ εἶναι ἡ παροῦσα ζωή. Αἰγύπτοι δὲ καὶ Φαραωνῖται εἶναι οἱ πονηροὶ Δαίμονες. Ἄνεμοι δὲ οἱ ταράσσοντες τὴν ζωὴν ταύτην, εἶναι αἱ προσβολαὶ τῶν βλασφήμων καὶ αἰσχρῶν καὶ πονηρῶν λογισμῶν, μὲ τοὺς ὁποίους οἱ Δαίμονες ταράττουσι τὸ τριμερὲς τῆς ψυχῆς μας: ἤτοι τὸ λογιστικὸν, τὸ ἐπιθυμητικὸν, καὶ τὸ θυμικόν. Κύματα δὲ τῆς Θαλάσσης ταύτης, εἶναι οἱ διάφοροι πειρασμοὶ καὶ αἱ περιστάσεις καὶ θλίψεις, ὅπου ἀκολουθοῦν εἰς τὴν ζωὴν ταύτην. Ἐὰν λοιπὸν, σὺ ἀγαπητὲ, μεταχειρίζεσαι ὡς ἅρμα δυνατὸν, τὸν Σταυρὸν τοῦ Κυρίου, δύνασαι νὰ διαπεράσῃς μὲν ἀκινδύνως τὴν ζωὴν ταύτην, νὰ καταποντίσῃς δὲ καὶ ἀφανίσῃς τοὺς νοητοὺς Αἰγυπτίους καὶ Φαραωνίτας Δαίμονας, ὅπου σὲ διώκουν καὶ σὲ πολεμοῦν. Ὅθεν ἐὰν, σὺ ἀδελφὲ, μαγευθῇς ἀπότινα κακότροπον ἄνθρωπον, μὴ φοβηθῇς· ἀλλὰ ποίησον τὸ σημεῖον τοῦ τιμίου Σταυροῦ, καὶ λύεται ἡ φαρμακεία τῶν Δαιμόνων. Οὕτω βεβαιοῖ ὁ μέγας Ἀθανάσιος, λέγων, „τῷ σημείῳ τοῦ Σταυροῦ πᾶσα μαγεία παύεται". (λόγῳ περὶ τῆς ἐνσαρκώσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου.) Καὶ ὁ ἱερὸς Ἐπιφάνιος „ἔνθα ὄνομα Χριστοῦ, καὶ σφραγὶς Σταυροῦ, οὐκ „ἴσχυσε φαρμακείας δύναμις". (Αἱρέσ. 1. Βιβλ. α'.) Ἐὰν σὲ πολεμοῦν οἱ ἐχθροὶ Δαίμονες μὲ κάμμίαν ἁμαρτίαν, μὴ φοβηθῇς· ἀλλὰ σφράγισον τὸν ἑαυτόν σου μὲ τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ, καθὼς σὲ συμβουλεύει νὰ κάμνῃς ὁ θεῖος Χρυσόστομος, λέγων „πιστὴ εἶ; „σφράγισον σεαυτὴν καὶ εἰπὲ „Τοῦτο ἔχω τὸ ὅπλον μόνον· Τοῦτο τὸ φάρμακον· ἄλλο „δὲ οὐκ οἶδα". (ὁμιλ. ἡ. εἰς τὴν πρὸς Κολασσ.) Ἀλλ' ἐὰν καὶ τὸ παιδίον σου πάσχῃ καὶ ἀσθενῇ, σφράγισον αὐτὸ μὲ τὸν τύπον τοῦ ζωηφόρου Σταυροῦ. Καὶ ἄλλοτι νὰ μὴ κάμνῃς εἰς αὐτὸ κατὰ τὸν αὐτὸν Χρυσορρήμονα „δέον μηδὲν ἕτερον τῷ παιδὶ περιτιθέναι, „ἀλλ' ἢ τὴν ἀπὸ τοῦ Σταυροῦ φυλακήν". (Ὁμιλ. ιβ'. εἰς τὴν πρὸς Κορινθίους α'.) Καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς Χρυσορρήμων παραγγέλει εἰς τοὺς γονεῖς, ὅτι ἀπὸ τὴν πρώτην ἡλικίαν τῶν τέκνων των νὰ τὰ μανθάνουν νὰ κάμνωσι τὸν Σταυρόν· καὶ πρὸ τοῦ αὐτὰ νὰ δύνωνται νὰ τὸν κάμνουν, νὰ πιάνουν οἱ γονεῖς τὰς χεῖρας αὐτῶν τῶν παιδίων, καὶ νὰ τυπόνουν τὸν Σταυρὸν εἰς τὸ μέτωπον καὶ εἰς ὅλον τὸ σῶμά των. οὕτω γὰρ φησι „Μὴ „ταῦτα, μὴ ἀδελφοί· ἀλλ' ἐκ πρώτης ἡλικίας, πνευματικοῖς περιφράττετε ὅπλοις τὰ „παιδία, καὶ τῇ χειρὶ παιδεύετε σφραγίζειν τὸ μέτωπον. Καὶ πρὶν ἢ δυνηθῆναι τῇ χειρὶ „τοῦτο ποιεῖν, αὐτοὶ ἐντυποῦτε αὐτοῖς τὸν Σταυρὸν". (Λόγῳ ιγ'. εἰς τὴν α'. πρὸς Κορινθίους.) Καὶ διὰ νὰ εἴπω καθολικῶς, εἰς κάθε περίστασιν, ὅπου σοὶ ἀκολουθήσει, μὴ φοβηθῇς· ἀλλὰ ποίει τὴν σφραγίδα τοῦ Σταυροῦ, καὶ θέλεις ἐλευθερωθῆ. Οὕτω γὰρ καὶ οἱ παλαιοὶ ἐκεῖνοι Χριστιανοὶ συνεχῶς ἐποίουν τὸν Σταυρὸν εἰς τὸν ἑαυτόν των, καὶ οὕτω συνειθίσαντες δὲν ἐχρειάζοντο πλέον διὰ νὰ τοὺς ἐνθυμήσῃ τινὰς περὶ τούτου. Καθὼς ὁ αὐτὸς Χρυσορρήμων λέγει „ἐν συνηθείᾳ πολλοὶ κατέστησαν τοῦ σφραγίζειν ἑαυ„τοὺς, καὶ οὐκέτι δέονται τοῦ ὑπομιμνήσκοντος". (Ὁμιλ. Ζ'. εἰς τὴν β'. πρὸς Τιμόθεον.)

Τροπάριον.

„Τὸν τύπον πάλαι Μωσῆς, τοῦ ἀχράντου πάθους, ἐν ἑαυτῷ „προέφηνε, τῶν ἱερῶν μεσούμενος. Σταυρῷ δὲ σχηματισθεὶς, τε„ταμέναις τρόπαιον παλάμαις ἤγειρε, τὸ κράτος διολέσας, Ἀμα„λὴκ τοῦ παμώλους. Διὸ Χριστῷ ᾄσωμεν, τῷ Θεῷ ἡμῶν, ὅτι δε„δόξασται.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Καὶ τοῦτο τὸ Τροπάριον ἐδανείσθη ὁ μελῳδὸς ἀπὸ τὸ βιβλίον τῆς Ἐξόδου, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐδανείσθη καὶ τὸν ἀνωτέρω Εἱρμόν. Ἀκούων γὰρ τὸν Παῦλον νὰ λέγῃ, ὅτι ὁ παλαιὸς νόμος εἶχε σκιὰν καὶ τύπον τῶν μυστηρίων τῆς νέας χάριτος „Σκιὰν γὰρ ἔχων ὁ Νό„μος τῶν μελλόντων ἀγαθῶν". (Ἑβρ. ί. 1.) Διὰ τοῦτο μεταφέρει καὶ ἀλληγορεῖ τὰς ἱστορίας τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, εἰς τὴν Νέαν Διαθήκην τοῦ Εὐαγγελίου. Ὅθεν καὶ λέγει, ὅτι

πά-

πάλαι μὲν ὁ Προφήτης Μωϋσῆς ἐπροεικόνισεν εἰς τὸν ἑαυτόν του τὸν τύπον τοῦ ἀχράντου πάθους τοῦ Δεσπότου Χριστοῦ. Πῶς; καὶ τίνι τρόπῳ; τῶν ἱερῶν μεσούμενος· ἤτοι καθὼς ὁ Μωϋσῆς ἑστέκετο εἰς τὸ μέσον τῶν ἱερῶν ἐκείνων ἀνδρῶν, τοῦ Ἀαρὼν, λέγω, τοῦ ἀδελφοῦ του, καὶ τοῦ Ὢρ (1)· οὕτω καὶ ὁ Δεσπότης Χριστὸς ἔπασχεν ἐν τῷ Σταυρῷ, εὑρισκόμενος ἀνάμεσα εἰς τοὺς δύω λῃστάς.

Σχηματισθεὶς δὲ πάλιν κατὰ τὸν τύπον τοῦ Σταυροῦ, ἐσήκωσε μὲ τὰς σταυροειδῶς ἐξαπλωμένας χεῖράς του τρόπαιον, ἤτοι νίκην. (2) Ἔφθειρε γὰρ διὰ μέσου τῆς σταυροειδοῦς ἐξαπλώσεως ταύτης, τὴν δύναμιν τοῦ πανωλέθρου καὶ ἀφανιστικοῦ ἐκείνου Βασιλέως Ἀμαλὴκ, ὅς τις ἐπολέμει τὸν Ἰσραηλιτικὸν λαὸν, καὶ δὲν ἄφινεν αὐτὸν νὰ περάσῃ καὶ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας· καθὼς ἀναφέρεται ἡ ἱστορία αὕτη εἰς τὸ ιζ'. τῆς Ἐξόδου Κεφάλαιον. Διὰ τοῦτο, λέγει, ἡμεῖς οἱ Χριστιανοὶ, βλέποντες τὸν τύπον τοῦ Σταυροῦ ἔνδοξον καὶ νικῶντα, ἀκόμη καὶ ἐν τῇ σκιᾷ τῆς παλαιᾶς Διαθήκης, ἂς μελῳδήσωμεν ἓν ἐπινίκιον καὶ ἔνδοξον ᾆσμα εἰς Χριστὸν τὸν Θεὸν, ὅς τις ἐχάρισε τόσην μεγάλην δύναμιν, καὶ εἰς αὐτὸν ἀκόμη τὸν ἐν τῇ Παλαιᾷ τύπον τοῦ Σταυροῦ του, ἐπειδὴ καὶ εἶναι δεδοξασμένος. Ὅθεν καὶ ὁ θεῖος Γρηγόριος ὁ Θεσσαλονίκης ἐν τῷ εἰς τὴν προσκύνησιν τοῦ Σταυροῦ λόγῳ αὐτοῦ, γράφει ἕνα βαθὺ νόημα, λέγων „ὁ τοῦ Χριστοῦ Σταυρὸς προανε„κηρύττετο καὶ προετυποῦτο μυστικῶς ἐκ γενεῶν ἀρχαίων, καὶ οὐδείς ποτε κατηλλάγη „τῷ Θεῷ χωρὶς τῆς τοῦ Σταυροῦ δυνάμεως“.... Καὶ ὥσπερ, μήπω ὄντος τοῦ ἀνθρώπου τῆς ἁμαρτίας, τοῦ υἱοῦ τῆς ἀνομίας, τοῦ Ἀντιχρίστου, λέγω, ὁ ἠγαπημένος τῷ Χριστῷ φησὶ Θεολόγος· „Καὶ νῦν ἀγαπητοὶ, ὁ Ἀντίχριστός ἐστιν“. Οὕτω καὶ ὁ Σταυρὸς ἦν ἐν τοῖς προγενεστέροις καὶ πρὸ τοῦ τελεσθῆναι. „Ὁ γὰρ μέγας Παῦλος σαφέστερον ἡμᾶς δι„δάσκων, ὅτι, καὶ μήπω παραγενόμενος, ἐν ἡμῖν ἐστιν ὁ Ἀντίχριστος, φησὶν, ὅτι τὸ „μυστήριον αὐτοῦ ἐνεργεῖται ἐν ἡμῖν· οὕτω δὴ καὶ ὁ τοῦ Χριστοῦ Σταυρὸς, μήπω γεγο„νὼς, ἐν τοῖς προπάτορσιν ἦν· τὸ γὰρ μυστήριον αὐτοῦ ἐνηργεῖτο ἐν αὐτοῖς. Ἀκολούθως „δὲ φέρει παράδειγμα τὸν Ἄβελ, τὸν Σὴθ, τὸν Ἐνὼς, τὸν Ἐνὼχ, τὸν Νῶε, τὸν Ἀβραὰμ, „Ἰσαὰκ, Ἰακὼβ, καὶ τοὺς λοιποὺς Προπάτορας καὶ Προφήτας“.

Ἤθελε δὲ ἐρωτήσῃ τινὰς, μὲ ποῖα ἄραγε ἅρματα ἐπολέμουν οἱ Ἰσραηλῖται τὸν Ἀμαλὴκ καὶ τὰ ἐκείνου στρατεύματα, ἐνῷ αὐτοὶ ἅρματα δὲν εἶχον, ὅταν ἐβγῆκαν ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον; καὶ ἀποκρίνεται ὁ Ἰώσηπος σὺν τῷ ἱερῷ Θεοδωρήτῳ, ὅτι ὅταν ἐξέβρασεν ἡ ἐρυθρὰ Θάλασσα τοὺς Αἰγυπτίους εἰς τὰ περιγιάλια, ὁμοῦ μὲ τὰ ἅρματά των· τότε οἱ Ἑβραῖοι κουρσεύσαντες αὐτοὺς, ἐπῆραν τὰ ἅρματά των, καὶ ἐκεῖνα ἐμεταχειρίζοντο εἰς τὸν πόλεμον.

Τὶ

---

(1) Ὁ Ὢρ ἦτον Κρητὴς ἀδέκατος κατὰ τὸν Ἀλεξανδρείας Κύριλλον· κατὰ δὲ τὸν Ἰώσηπον (κεφ. β'. τοῦ γ'. βιβλίου τῆς ἀρχαιολογίας) ὁ Ὢρ ἦτον ἄνδρας τῆς Μαριὰμ τῆς ἀδελφῆς Μωϋσέως. Ἀγχαλὰ καὶ ὁ Νύσσης Γρηγόριος λέγῃ ἐν τῷ περὶ Παρθενίας, ὅτι ἡ Μαριὰμ αὕτη, ἔμεινε παρθένος· καθότι οὐδὲν ἀναφέρει ἡ Γραφὴ περὶ τοῦ, ἂν εἶχεν αὕτη ἄνδρα, ἢ ὄχι.

(2) Τὸ Τρόπαιον κατὰ τὸν Σχολιαστὴν τοῦ Ἀριστοφάνους, ἦτον τοιοῦτον· ὅταν τινὰς ἤθελε τρέψῃ καὶ νικήσῃ τοὺς ἐχθρούς του, ἔστηνε μίαν πέτραν, ἢ ἐκατασκεύαζεν ἕνα τοῖχον, ἐπάνω εἰς τὸν ὁποῖον ἔγραφε τὴν νίκην, ὅπου ἔκαμε κατὰ τῶν ἐχθρῶν του, διὰ νὰ βλέπουν καὶ νὰ ἐνθυμοῦνται αὐτὴν οἱ μεταγενέστεροι. Ἐλέγετο δὲ ὁ τοιοῦτος τοῖχος, ἢ ἡ πέτρα, Τρόπαιον· ἐπειδὴ ἐστήνετο καὶ ἐγείρετο ἐπὶ τῇ τροπῇ, ἤγουν διὰ τὴν νίκην τῶν ἐχθρῶν. Ὁ δὲ Ζωναρᾶς ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ Γ'. ἤχου τῆς Ὀκτωήχου, οὕτω λέγει „Ἦσος ἦν ἀρχαῖον τοῖς τοὺς ἐναντίους „νικήσασι, δίδοσθαί τι σημεῖον, ὅπερ αἴρόμενον, δή„λους καθίστα τοὺς νικητάς. Ἐκαλεῖτο δ' ἐκεῖνο τρό„παιον, ὡς σύμβολον τῆς ἥττης τῶν ἀντιπάλων, „οἷα τρεψάντων τὰ νῶτα, καὶ εἰς φυγὴν κλινάν„των· οἱ γὰρ ἡττηθέντες, φεύγουσι τοὺς νικήσαντας, „ἵν' οὕτω σωτηρίαν ἐκ τῆς φυγῆς πραγματεύσωνται. „Τρόπαιον δὲ τοῦ Κυρίου καὶ σύμβολον τῆς κατὰ „τοῦ Διαβόλου νίκης, εἰπ ἂν ὁ Σταυρὸς, ὃν ἐπὶ „τῶν ὤμων ἦρεν, ἀπιὼν πρὸς τὸ πάθος· αὐτῷ γὰρ „προσηλωθεὶς ὁ Δεσπότης καὶ θανὼν, τὸν θάνα„τον ἐνίκησε, τοῦ ᾅδου καὶ τοῦ θανάτου ἐξανα„στάς“. Λέγει δὲ καὶ ὁ Χρυσορρήμων „Ἀπεκδυσά„μενος, φησὶν ὁ Παῦλος, τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξου„σίας, ἐδειγμάτισεν ἐν παῤῥησίᾳ θριαμβεύσας ἐν τῷ „Σταυρῷ. Πολλὰ, φησὶ, τὸ τρόπαιον ἔχει τῆς νίκης „τὰ σύμβολα· τὰ λάφυρα κρέμανται ἄνω ἐφ' ὑψηλοῦ „ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ. Καθάπερ γὰρ βασιλεὺς γενναῖος „πόλεμον νικήσας χαλεπώτατον, τὸν θώρακα καὶ τὴν „ἀσπίδα καὶ τὰ ὅπλα τοῦ τυράννου καὶ τῶν στρα„τιωτῶν τῶν ἡττηθέντων ἐφ' ὑψηλοῦ τοῦ τροπαίου „στήσησιν· οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς τὸν πόλεμον νικήσας „τὸν πρὸς τὸν Διάβολον, τὰ ὅπλα αὐτοῦ πάντα, τὸν „θάνατον, τὴν κατάραν ἐκρέμασεν ἐφ' ὑψηλοῦ τοῦ „Σταυροῦ, καθάπερ ἐπὶ τροπαίου τινός· ἵνα πάντες „τὸ τρόπαιον βλέπωσιν, αἱ ἄνω δυνάμεις αἱ ἐν τοῖς οὐ„ρανοῖς, οἱ κάτω ἄνθρωποι οἱ ἐπὶ γῆς, αὐτοὶ οἱ πο„νηροὶ δαίμονες οἱ ἡττηθέντες“. (Λόγῳ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κοιμητηρίου καὶ εἰς τὸν Σταυρὸν, Τόμῳ ε.)

Τί δὲ νόημα συνάγεις, σὺ ἀγαπητὲ ἀναγνῶστα, ἀπὸ τὸ Τροπάριον τοῦτο; ὠφέλιμον ἀληθῶς καὶ ψυχωφελές. Διότι καθὼς ὁ Μωϋσῆς τότε, ἐν ὅσῳ εἶχεν ὑψωμένα τὰ χέριά του ὑψηλὰ εἰς σχῆμα Σταυροῦ, ἐνίκα ὁ Ἰσραηλιτικὸς λαὸς τὸν Ἀμαλήκ· ὅταν δὲ αὐτὰ ἐκατέβαζεν, ἐνίκα ὁ Ἀμαλήκ. „Καὶ ἐγένετο, ὅταν ἐπῆρε Μωϋσῆς τὰς χεῖρας, κατίσχυεν Ἰσραήλ· ὅταν δὲ καθῆκε τὰς χεῖρας, κατίσχυεν Ἀμαλήκ". (Ἔξ. ιζ'. 11.) Οὕτω καὶ σὺ τώρα, ἐν ὅσῳ μὲν ἔχεις τὰς χεῖράς σου σταυροειδῶς ὑψωμένας εἰς προσευχήν, νικᾷς τὸν νοητὸν Ἀμαλήκ, Διάβολον, ὅς τις σὲ πολεμεῖ, καὶ δὲν σὲ ἀφίνει νὰ περάσῃς, καὶ νὰ ὑπάγῃς εἰς τὴν ἄνω Ἱερουσαλήμ· ὅταν δὲ ἀμελῶν κατεβάσῃς τὰς χεῖράς σου, καὶ διαλύσῃς τὸν νικητικὸν τύπον τοῦ Σταυροῦ, τότε νικᾶται, κατὰ τὸν Βασίλειον, ὁ ἐν ἡμῖν Ἰσραήλ, ἤτοι ὁ διορατικὸς ἡμῶν νοῦς· ἐπειδὴ Ἰσραήλ, νοῦς ὁρῶν τὸν Θεὸν, ἑρμηνεύεται. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Προφήτης Δαβὶδ πρότερον ἐποίει, καὶ ὁ Παῦλος ὕστερον παραγγέλλει εἰς ἡμᾶς, νὰ σηκόνωμεν τὰς χεῖρας, ὅταν προσευχώμεθα. Διὰ τί; ἵνα τυπόνωμεν εἰς τὸν ἑαυτόν μας ἐν τῇ προσευχῇ τὸ νικητικὸν σχῆμα τοῦ Σταυροῦ· ὁ μὲν, λέγων, „ἔπαρσις τῶν χειρῶν μου θυσία ἑσπερινή". (Ψαλ. ρμ'. 2.) Ὁ δὲ, παραγγέλλων „Βούλομαι „οὖν προσεύχεσθαι τοὺς ἄνδρας ἐν παντὶ τόπῳ, ἐπαίροντας ὁσίους χεῖρας". (α'. Τιμοθ. β'. 8.) Καὶ τούτη εἶναι ἡ αἰτία, διὰ τὴν ὁποίαν ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ἐπενόησε τὰ στασείδια ἐν τῷ Ναῷ, ἵνα δηλαδὴ οἱ προσευχόμενοι Χριστιανοὶ, ἀκουμβίζοντες τὰς χεῖράς των ἐπάνω εἰς τὰ πλάγια ξύλα τῶν στασειδίων (οὐ γὰρ δύνανται εἰς ὅλον τὸ διάστημα τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ προσευχῆς, νὰ ἔχουν ὑψωμένας αὐτὰς), τυπόνωσιν εἰς τὸν ἑαυτόν των ἐν τῇ προσευχῇ τὸν τίμιον Σταυρόν· καθὼς τότε ἐτύπονεν αὐτὸν καὶ ὁ Μωϋσῆς, ἐν ὅσῳ εἶχεν ὑψωμένας τὰς χεῖράς του (1).

Ἐν τῇ δυνάμει λοιπὸν τοῦ τιμίου Σταυροῦ, καὶ τῆς διὰ τῆς ἐπάρσεως τῶν χειρῶν ἐνεργουμένης προσευχῆς, ἐμπορεῖς νὰ νικήσῃς, καὶ σὺ ἀδελφὲ, τὸν νοητὸν Ἀμαλήκ, Διάβολον, περὶ οὗ γέγραπται „Ἀρχὴ Ἐθνῶν, Ἀμαλήκ· καὶ τὸ σπέρμα αὐτῶν ἀπολεῖται". (Ἀριθμ. κδ'. 20.) Ποῖα δὲ εἶναι τὰ ἔθνη, τῶν ὁποίων εὑρίσκεται ἀρχὴ ὁ Διάβολος; εἶναι τὰ πλήθη τῶν δαιμόνων τῶν ὑποτασσομένων τῷ Διαβόλῳ. Ποῖον δὲ εἶναι τὸ σπέρμα τοῦ Ἀμαλήκ καὶ τῶν δαιμόνων; εἶναι ἡ ἁμαρτία καὶ ὅλα τὰ πάθη, τὰ ὁποῖα ἐγέννησεν ὁ Διάβολος καὶ οἱ ὑπ' αὐτὸν δαίμονες, ἤτοι ἡ φιλαυτία, ἡ οἴησις, ἡ ὑπερηφάνεια, ἡ γαστριμαργία, καὶ τὰ λοιπά. Ὅθεν εἶπεν ὁ σοφὸς Νεῖλος „Ἀρχὴ Ἐθνῶν Ἀμαλήκ, καὶ ἀρχὴ παθῶν γαστριμαργία". Μὴ φοβηθῇς λοιπὸν, Χριστιανὲ, τὸν νοητὸν Ἀμαλήκ καὶ τὸν ἐκείνου ἀόρατον πόλεμον, ὄχι! ἐπειδὴ διὰ τῆς κρυφίας δυνάμεως τοῦ Σταυροῦ, πολεμεῖ μὲν αὐτὸν ὁ Χριστὸς καὶ δὲν τὸν ἀφίνει νὰ νικήσῃ, βοηθεῖ δὲ ἐσὲ τὸν ἀντιπολεμοῦντα ἐκεῖνον, καὶ νικητὴν αὐτοῦ δείκνυσι· καθὼς εἶναι γεγραμμένον „Ἐν χειρὶ κρυφίᾳ πολεμεῖ Κύριος ἐπὶ „Ἀμαλήκ ἀπὸ γενεῶν εἰς γενεάς". (Ἔξ. ιζ'. 16.) Παραθαρρύνει δέ σε καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος, λέγων, „ἂν οὕτως ἐξέλθῃς Αἴγυπτον, Ἀμαλήκ καταπολεμηθήσεταί σοι, οὐχὶ „ὅπλοις μόνον, ἀλλὰ καὶ πολεμίαις χερσὶ δικαίων, εὐχὴν ἅμοῦ τυπούσαις καὶ Σταυροῦ „τρόπαιον τὸ ἀήττητον". (Λόγ. εἰς τὸ Πάσχα).

Τρο-

(1) Τὸ μὲν σῶμα τοῦ Μωϋσέως τὸ ἀπὸ κεφαλῆς ἕως ποδῶν, ὀρθὸν ὄν, εἰκόνιζε τὸ ὀρθιον ξύλον τοῦ Σταυροῦ· αἱ δὲ δύω χεῖρες αὐτοῦ ἐξαπλωμέναι οὖσαι, εἰκόνιζον τὸ πλάγιον ξύλον τοῦ Σταυροῦ· ὅθεν ὁ Νύσσης Γρηγόριος βαθέως καὶ γλαφυρῶς εἰς τὸν Σταυρὸν ἀλληγορεῖ τὸ εὐαγγελικὸν ἐκεῖνο λόγιον, τὸ λέγον· „Ἰῶτα ἓν, ἢ μία κεραία, οὐ μὴ παρέλθῃ „ἀπὸ τοῦ Νόμου". (Ματ. ε'. 18.) οὕτω γάρ φησιν· „Ἀληθῶς γὰρ τοῖς καθορᾶν δυναμένοις, ἐν τῷ Νόμῳ μάλιστα τὸ κατὰ τὸν Σταυρὸν θεωρεῖται μυστήριον· διό φησι που τὸ εὐαγγέλιον, ὅτι ἐκ τοῦ „Νόμου τὸ ἰῶτα καὶ ἡ κεραία οὐ παρέρχεται· σημαίνων διὰ τῶν εἰρημένων, τήν τε ἐκ πλαγίου γραμμὴν καὶ τὴν κάθετον (ἤτοι τὴν ὀρθὴν), δι' ὧν τὸ „σχῆμα τοῦ Σταυροῦ καταγράφεται· ὅπερ καὶ ἐν „τῷ Μωϋσῇ τότε βλεπόμενον, ὃς ἀντὶ τοῦ Νόμου „νοεῖται, προπαίου καὶ νίκης αἴτιον τοῖς ὁρῶσι κα„θίστατο". (Σελ. 748. τῆς Πενταπευχ.) Ὄχι μόνον δὲ ὁ ἄνθρωπος σχῆμα ἔχει σταυροῦ, ἀλλὰ καὶ τὰ πουλία, σχῆμα σταυροῦ σώζουσιν, ὅταν πετῶσιν· ὁμοίως καὶ τὰ ὀψάρια, ὅταν κολυμβῶσι· καὶ οἱ ὑφάνται σταυροειδῶς ὑφαίνουσι τὰ πανία των, ἀλλὰ καὶ τὰ δένδρα καὶ τὰ φύλλα τῶν δένδρων τὰ περισσότερα σταυροειδῆ εἶναι· καὶ ὅρα περὶ τούτου τὸ προοίμιον τοῦ Δ'. λόγου εἰς τὴν Σταύρωσιν Ἰωσὴφ τοῦ Βρυεννίου ἐν τῷ β'. Τόμῳ.

Τροπάριον.

„ Ἀνέθηκε Μωϋσῆς, ἐπὶ στήλης ἄκος, φθοροποιοῦ λυτήριον καὶ
„ Ἰοβόλου δήγματος, καὶ ξύλῳ τύπῳ Σταυροῦ, τὸν πρὸς γῆν συρό-
„ μενον Ὄφιν προσέδησεν, ἐγκάρσιον ἐν τούτῳ, θριαμβεύσας τὸ πῆ-
„ μα· διὸ Χριστῷ ᾄσωμεν, τῷ Θεῷ ἡμῶν, ὅτι δεδόξασται.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὴν ἱστορίαν τοῦ Τροπαρίου τούτου, ἐδανείσθη ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸ κά. κεφάλαιον τῶν Ἀριθμῶν, ὅπου ὁ Θεὸς ἔστειλεν εἰς τὸν λαὸν τῶν Ἑβραίων Ὀφίδια, καὶ ἐθανάτωναν αὐτοὺς, διότι ὀλιγοψυχήσαντες, κατελάλησαν τοῦ Θεοῦ. Ὅθεν ὁ Μωϋσῆς ἐμπήξας εἰς τὴν γῆν ἕνα ὄρθιον ξύλον, ἔστησε πλαγίως ἐπάνω εἰς αὐτὸ, ἕνα χάλκινον Ὄφιν, τὸν ὁποῖον βλέποντες οἱ Ἑβραῖοι ἐκεῖνοι ὅπου ἐδαγκάνοντο, δὲν ἀπέθνησκον. Προσαρμόζει λοιπὸν τὴν ἱστορίαν ταύτην ὁ Μελῳδὸς εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς ὑψώσεως τοῦ Σταυροῦ, καὶ λέγει, ὅτι ὁ Προφήτης Μωϋσῆς ἔβαλεν ὕψηλα ἐπάνω εἰς στήλην: ἤτοι εἰς ὄρθιον ξύλον, ὅπου ἦτον ἐμπηγμένον εἰς τὴν γῆν· τί ἔβαλεν; ἄκος, ἤγουν τὸν χάλκινον Ὄφιν, ὡς ἕνα ἰατρικὸν, ὁ ὁποῖος διέλυσε καὶ ἰάτρευσε τὸ φθοροποιὸν καὶ θανατηφόρον ἐκεῖνο δάγκαμα τῶν Ὀφιδίων.

Μὲ τὸ ξύλον λοιπὸν ἐκεῖνο τὸ εἰς τύπον ὂν τοῦ ὀρθοῦ ξύλου τοῦ Σταυροῦ, ἐκάρφωσεν ὁ Μωϋσῆς τὸν αἰσθητὸν Ὄφιν, ὅπου σύρεται εἰς τὴν γῆν, κατὰ τὴν κατάραν, τὴν ὁποίαν ἔλαβεν ἐξ' ἀρχῆς ἀπὸ τὸν Θεὸν, εἰπόντα πρὸς αὐτὸν „ ἐπὶ τῷ στήθεισου καὶ τῇ κοιλίᾳ πορεύ-
„ σῃ, καὶ γῆν φαγῇ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου". (Γεν. γ'. 14.) Πῶς δὲ ἐκάρφωσε τὸν ζωντανὸν Ὄφιν ὁ Μωϋσῆς; ἐπειδὴ ἐθριάμβευσεν: ἤτοι νεκρὸν καὶ ἀδύνατον ἀπέδειξε δημοσίως καὶ παρρησίᾳ τὸ πῆμα: ἤτοι τὴν βλάβην ἐκείνην ὅπου, ἐπροξένει εἰς τοὺς Ἑβραίους. Μὲ ποῖον δὲ μέσον τὸ ἐνέκρωσε; μὲ τὸν χαλκοῦν Ὄφιν, τὸν ὁποῖον ἔβαλεν ἐπάνω εἰς τὸ ξύλον ἐκεῖνο, ὄχι ὄρθιον, ἀλλὰ πλάγιον (τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ ἐγκάρσιον), καὶ οὕτως ἐσχημάτισε τέλειον τὸν Σταυρόν. Διότι ἀπὸ τὰ δύω ὁμοῦ: ἤτοι ἀπὸ τὸ ὄρθιον ξύλον, ὅπου ἔμπηξεν εἰς τὴν γῆν, καὶ ἀπὸ τὸν χάλκινον Ὄφιν, ὅπου πλαγίως ἔβαλεν ἐπάνω εἰς αὐτὸ, ἔγινε τέλειος ὁ τύπος καὶ τὸ σχῆμα τοῦ Σταυροῦ. Ὅθεν ἀκολούθως ἔγινε καὶ ἰαματικὸς τῶν ὀφιοδήκτων· καθὼς τοῦτο βεβαιοῖ ἡ Γραφή. „ Καὶ ἐποίησε Μωϋσῆς Ὄφιν χαλκοῦν,
„ καὶ ἔστησεν αὐτὸν ἐπὶ σημείου· καὶ ἐγένετο, ὅταν ἔδακεν Ὄφις ἄνθρωπον, καὶ ἐπέβλε-
„ ψεν ἐπὶ τὸν Ὄφιν τὸν χαλκοῦν, καὶ ἔζη". (Ἀριθ. κά. 9.) (1).

Χρησιμεύει δὲ καὶ εἰς ἐσέ, Χριστιανὲ, τὸ ἠθικὸν νόημα τοῦ Τροπαρίου τούτου. Διότι, καθὼς τότε ἐδάγκαναν καὶ ἐφαρμάκοναν τοὺς Ἑβραίους τὰ αἰσθητὰ ὀφίδια· οὕτω καὶ τώρα δαγκάνουσιν ἐσὲ τὰ νοητὰ ὀφίδια: ἤτοι οἱ πονηροὶ Δαίμονες, οἵτινες δὲν περιπατοῦν ποτὲ ὄρθιοι, ἀλλὰ πάντοτε σύρονται κάτω εἰς τὴν γῆν καὶ τὰ γήϊνα, ὡς ὁ αἰσθητὸς Ὄφις· καὶ ὄχι μόνον τοῦτο, ἀλλὰ σπουδάζουν οἱ μιαροὶ νὰ σύρουν καὶ ἡμᾶς εἰς ἑαυτούς. Ποῖον δὲ εἶναι τὸ φαρμάκι τῶν νοητῶν τούτων Ὄφεων; εἶναι ἡ ἁμαρτία καὶ τὰ πάθη. Πῶς δὲ σὲ δαγκάνουσι; διὰ μέσου τῆς προσβολῆς τῶν πονηρῶν καὶ αἰσχρῶν καὶ βλασφήμων λογισμῶν, καὶ ἁπλῶς, διὰ μέσου τοῦ θυμοῦ καὶ τῆς ἐπιθυμίας.

Ὅταν λοιπὸν, ἀδελφὲ, σὲ δαγκάσουν οἱ Δαίμονες μὲ τὴν προσβολὴν τινὸς ἁμαρτίας, εὐθὺς κατάφευγε εἰς τὸν Σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ, καὶ βλέπων τὸν ἐν αὐτῷ προσηλωμένον Κύριον, ἐπικαλοῦ μετὰ θερμῆς πίστεως τὴν βοήθειάν του· καὶ βέβαια θέλει σὲ βοηθήσει, καὶ δὲν θέλει σὲ ἀφήσει νὰ θανατωθῇς μὲ τὴν συγκατάθεσιν, ἢ καὶ τὴν πρᾶξιν τῆς ἁμαρτίας ἐκείνης. Ὁ χάλκινος γὰρ ἐκεῖνος Ὄφις ἦτον τύπος τοῦ σταυρωθέντος Χριστοῦ, κατὰ τὸν Ἀλε-

ξαν-

(1) Σημειῶ ἐνταῦθα, ὅτι ἐπειδὴ ἡ ἁγία Γραφὴ χαλκοῦν λέγει τὸν Ὄφιν ἐκεῖνον, θαυμάζω, πῶς ὁ Ἀλέξανδρος ὡς τὰ Ἰουδαϊκὰ σελ. ρμέ. εἶπεν, ὅτι ὁ Ὄφις ἐκεῖνος ἦτον χρυσοῦς· καὶ ὅτι ἐσέβοντο καὶ ἐπροσκύνουν αὐτὸν οἱ Ἰσραηλῖται, καὶ διὰ τοῦτο ὁ Βασιλεὺς Ἐζεκίας τὸν ἐκρήμνισεν· ἐπειδὴ τοῦτο ἐστὶ καὶ τῇ Γραφῇ ἐναντίον.

ξανδρείας Κύριλλον, κατὰ τὸν ἱερὸν Θεοδώριτον, κατὰ τὸν Νύσσης Γρηγόριον, καὶ κατὰ τὸν Σεβηριανὸν, Μᾶλλον δὲ κατ' αὐτὸν τὸν ἴδιον Δεσπότην Χριστὸν, ὅς τις ἔλεγε περὶ ἑαυτοῦ „ Καθὼς Μωσῆς ὕψωσε τὸν Ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ· οὕτως ὑψωθῆναι δεῖ τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώ- „ που· ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον". (Ἰωα. γ'. 14.) Διότι καθὼς ὁ χάλκινος Ὄφις εἶχε μὲν σχῆμα Ὄφεως, δὲν εἶχε δὲ καὶ φαρμάκι Ὄφεως· οὕτω καὶ ὁ Κύριος εἶχε μὲν σῶμα ἀνθρώπινον, δὲν εἶχε δὲ καὶ ἁμαρτίαν ἀνθρωπίνην. Ὅθεν ὁ μὲν Παῦλος εἶπεν „ ὁ Θεὸς τὸν ἑαυτοῦ Υἱὸν πέμψας ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας, „ κατέκρινε τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκί". (Ρωμ. η'. 3.) Ὁ δὲ Ἡσαΐας „ ὃς ἁμαρτίαν οὐκ „ ἐποίησεν". (Ἡσαΐ. νγ'. 9.)

Ὁ δὲ Θεολόγος Γρηγόριος ἐνόησεν ἕνα βαθὺ καὶ ξενίζον νόημα. Θέλει γὰρ, ὅτι ὁ χάλκινος ἐκεῖνος Ὄφις δὲν ἦτον τύπος τοῦ σταυρωθέντος Χριστοῦ, ἀλλὰ ἀντίτυπος: ἤτοι τύπος ἐναντίος τοῦ Χριστοῦ· ταὐτὸν εἰπεῖν, ἦτον τύπος τοῦ νοητοῦ Ὄφεως Διαβόλου. Εἰς τοὺς ἀποροῦντας δὲ, πῶς ἔσωζε καὶ ἰάτρευεν ὁ Ὄφις ἐκείνους, ὅπου ἔβλεπον εἰς αὐτὸν, ἐὰν ἦτον ἀντίτυπος τοῦ Χριστοῦ καὶ τύπος τοῦ Διαβόλου; εἰς τοῦτο, λέγω, ἀποκρίνεται ὁ Θεολόγος καὶ λέγει, ὅτι ἰάτρευεν ὁ Ὄφις ἐκεῖνος τοὺς εἰς αὐτὸν βλέποντας. Ἀλλὰ ποίους; ἐκείνους δηλαδὴ οἵτινες πιστεύουν, ὅτι ὁ ὑπὸ τοῦ Ὄφεως τυπούμενος Διάβολος, δὲν ζῇ πλέον, ἀλλ' ἐνεκρώθη ὑπὸ τοῦ σταυρωθέντος Χριστοῦ, καὶ ἐνέκρωσε καὶ τοὺς ὑποκειμένους αὐτῷ Δαίμονας. Οὕτω γὰρ φησὶν ὁ Πατὴρ „ ὁ δὲ χαλκοῦς Ὄφις κρεμᾶται μὲν κατὰ τῶν δακνόντων Ὄφεων· οὐχὶ „ ὡς τύπος δὲ τοῦ ὑπὲρ παθόντος, ἀλλ' ὡς ἀντίτυπος· καὶ σώζει τοὺς εἰς αὐτὸν ὁρῶντας, „ οὐχ ὅτι ζῇ πιστεύομενος. Ἀλλ' ὅτι νενέκρωται, καὶ συννεκροῖ τὰς ὑπ' αὐτῷ δυνάμεις, κατα- „ λυθεὶς ὥσπερ ἦν ἄξιος". (Λόγῳ εἰς τὸ Πάσχα.) Ὅθεν καὶ ὁ Παῦλος συμφώνως ἔγραφε „ ἀπεκδυσάμενος (ὁ Κύριος) τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας, ἐδειγμάτισεν ἐν παῤῥησίᾳ, „ θριαμβεύσας (ἤτοι ἀνισχύρους ποιήσας) αὐτοὺς (τοὺς Δαίμονας) ἐν αὐτῷ (τῷ Σταυρῷ „ δηλαδὴ)". (Κολασ. β'. 15.) (1) Χρησιμεύει δὲ καὶ τοῦτο τὸ νόημα εἰς ἐσὲ, ὦ ἀδελφέ. Διότι καὶ σὺ, ἐὰν ἀδιστάκτως πιστεύῃς, ὅτι ὁ Διάβολος ἐνεκρώθη καὶ ἔμεινεν ἄψυχος ὡς ὁ χάλκινος ἐκεῖνος Ὄφις, ὑπὸ τῆς δυνάμεως τοῦ σταυρωθέντος Χριστοῦ· μὲ τὴν πίστιν αὐτὴν δὲν θέλεις φοβηθῇ τὰς προσβολὰς, ὅπου προσβάλλει ἐναντίον σου ὁ κατάρατος· ἀλλ' ἔχεις νὰ καταφρονῇς αὐτὸν ὡς ἕνα μύρμηκα, καὶ νὰ λογίζεσαι ὡς ἕνα οὐδὲν ὅλας τὰς κακομηχανίας του. Ὅλη γὰρ ἡ αἰτία, διὰ τὴν ὁποίαν σὲ ὑποτάσσει εἰς τὴν ἐξουσίαν του ὁ Διάβολος, εἶναι ὅτι δὲν ἔχεις πίστιν στερεὰν, ὅτι τὸν ἐνέκρωσεν ὁ Χριστὸς διὰ τοῦ Σταυροῦ καὶ θανάτου του· ἀλλὰ φοβῆσαι αὐτὸν ὡς ἐὰν εἶχε καμμίαν δύναμιν. Διὰ τοῦτο ἐπαρακάλει τὸν Θεὸν ὁ Δαβὶδ νὰ τὸν ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὸν τοιοῦτον φόβον τοῦ ἐχθροῦ Διαβόλου, λέγων „ ἀπὸ φόβου ἐχθροῦ ἐξελοῦ τὴν ψυχήν μου". (Ψαλ. ξγ'. 1.)

Ὁ δὲ Νύσσης Γρηγόριος (εἰς τὸν βίον Μωϋσέως) δύω πράγματα παρετήρησεν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ παρόντος Τροπαρίου, ὠφέλιμα εἰς τὴν ψυχήν σου, ἀγαπητὲ ἀναγνῶστα. Πρῶτον, ὅτι τὸ νὰ βλέπῃς σὺ εἰς τὸν Σταυρὸν καὶ εἰς τὸν ἐν αὐτῷ προσηλωθέντα Χριστὸν, τοῦτο σημαίνει, ὅτι πρέπει νὰ ἔχῃς τὸν ἑαυτόν σου ὡς νεκρὸν καὶ ἐσταυρωμένον εἰς τὸν Κόσμον καὶ εἰς τὰ τοῦ Κόσμου πράγματα, καὶ νὰ ἦσαι ἀκίνητος εἰς κάθε ἁμαρτίαν. Καὶ Δεύτερον, ὅτι τὰ μὲν δαγκάματα τῶν ὀφιδίων ἰατρεύονται: ἤτοι ὁ πονηρὸς θάνατος σοῦ τοῦ ἁμαρ-

(1) Ὁ δὲ Θεοφύλακτος ἑρμηνεύει, ὅτι θρίαμβος ὀνομάζεται, ὅταν τινὰς Βασιλεὺς γυρίζων ἀπὸ τὸν πόλεμον τῶν ἐχθρῶν του νικητὴς καὶ τροπαιοῦχος, κάμνει δημοσίαν προπομπὴν, καὶ δείχνει εἰς ὅλους, τοὺς παρ' αὐτοῦ νικηθέντας ἐχθροὺς, δεδεμένους καὶ ἐντροπιασμένους. Ἐπειδὴ λοιπὸν καὶ ὁ Κύριος, μὲ τὸν Σταυρὸν ἐνίκησε τὸν Διάβολον καὶ τοὺς ὑπηρέτας του Δαίμονας, καὶ κατ' αὐτῶν τὸ τρόπαιον ἔστησε· διὰ τοῦτο ὡς ἐμπροσθεν εἰς δημόσιον θέατρον Ἑλλήνων ὁμοῦ καὶ Ῥωμαίων καὶ Ἰουδαίων, ἐθριάμβευσε τοὺς Δαίμονας, καὶ ἔδειξεν αὐτοὺς νικημένους. Ὁ θρίαμβος δὲ ἐτυμολογεῖται ἀπὸ τὸ θρίον: ἤτοι τὸ φύλλον τῆς συκῆς τὸ εἰς τρία ἐσχισμένον καὶ λεγόμενον τρίον καὶ θρίον. Οἱ γὰρ παλαιοὶ προπομπὴν ποιοῦντες, φύλλα συκῆς ἐκρέμων, καὶ οὕτως ἐπερι- πάτουν. Σημειώσαι, ὅτι ἡ Θεία Γραφὴ δὲν λέγει καθαρῶς, ὅτι πλαγίως ἔβαλε τὸν Ὄφιν ὁ Μωϋσῆς ἐπάνω τοῦ ὀρθίου ξύλου ἐκείνου, ὅπερ σημεῖον ὀνομάζει· ἀλλ' ἐκ συμπεράσματος, ἴσως δὲ καὶ ἐκ παραδόσεως τοῦτο λέγει ὁ Μελῳδός. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἑρμηνευταὶ πάντες θέλουν, ὅτι διὰ τοῦ σημείου ἐκείνου καὶ τοῦ Ὄφεως ἐτυποῦτο ὁ Σταυρός· καὶ πρὸ αὐτῶν, αὐτὸς ὁ σταυρωθεὶς Κύριος, εἰπών. „ Καθὼς μωσῆς ὕψωσε „ τὸν Ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ· οὕτως ὑψωθῆναι δεῖ τὸν „ Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου".

ἁμαρτωλοῦ δὲν ἐνεργεῖται, ὅταν σὺ ἀποβλέπεις, καὶ ἐλπίζεις ὅλως διόλου εἰς τὸν Σταυρὸν, καὶ εἰς τὸν σταυρωθέντα Κύριον. Τὰ δὲ ὀφίδια: ἤτοι οἱ πονηροὶ Δαίμονες, ἢ καὶ ἡ ἐπιθυμία τῆς σαρκὸς ἡ κινεμένη κατὰ τοῦ Πνεύματος, αὐτὰ, λέγω, δὲν χάνονται παντελῶς· ἀλλὰ μένουν καὶ μετὰ τὸν Σταυρὸν τοῦ Κυρίου, καὶ μετὰ τὸ Βάπτισμα, διὰ δύω αἴτια. πρῶτον μὲν, διὰ περισσότερον ἀγῶνα καὶ δοκιμὴν σοῦ τοῦ Χριστιανοῦ, καὶ διὰ ὑπόθεσιν στεφάνων μεγαλητέρων· δεύτερον δὲ, ἵνα σὺ ἠξεύρων, ὅτι οἱ ἐχθροί σου εἶναι ζωντανοὶ καὶ σὲ πολεμοῦν, μὴ κοιμᾶσαι, μηδὲ ἀμελῇς· ἀλλὰ νὰ ᾖσαι ἔξυπνος, καὶ νὰ προσέχῃς πάντοτε, φοβούμενος, μήπως ἔξαφνα ἤθελαν σὲ δαγκάσει μὲ τὰς προσβολὰς τῆς ἁμαρτίας οἱ νοητοὶ ὄφεις Δαίμονες, καὶ μήπως ἡ τῆς σαρκὸς ἔμφυτος ἐπιθυμία ἀνελπίστως ἤθελε σπκωθῇ κατὰ τῆς ψυχῆς σου, καὶ σὲ ὑποσκελίσῃ εἰς τὴν ἁμαρτίαν. Εἰς τοῦτο μᾶς παραγγέλλει νὰ γρηγορῶμεν καὶ ὁ κορυφαῖος Πέτρος, λέγων „ Νήψατε, γρηγορήσατε, ὅτι „ ὁ ἀντίδικος ἡμῶν Διάβολος, ὡς λέων ὠρυόμενος περιπατεῖ, ζητῶν τίνα καταπίῃ". (α. Πέτ. ε. 8.)

Τροπάριον.

„ Ὑπέδειξεν Οὐρανὸς, τοῦ Σταυροῦ τὸ τρόπαιον, τῷ εὐσεβείας κράτορι καὶ Βασιλεῖ Θεόφρονι· ἐχθρῶν ἐν ᾧ δυσμενῶν, κατεβλήθη „ φρύαγμα, ἀπάτη ἀμετράπη δὲ, καὶ πίστις ἐφηπλώθη, Γῆς τοῖς „ πέρασι θεία. Διὸ Χριστῷ ᾄσωμεν, τῷ Θεῷ ἡμῶν, ὅτι δεδόξασται.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἀφ' οὗ ὁ Μελῳδὸς ἀνέφερεν εἰς τὰ ἀνωτέρω τρία Τροπάρια ἱστορίας ἀπὸ τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, καὶ ταύτας ἐπροσήρμοσεν εὐφυέστατα εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς Ὑψώσεως τοῦ Σταυροῦ· τώρα ἐν τῷ τελευταίῳ τούτῳ Τροπαρίῳ φέρει καὶ μίαν νέαν ἱστορίαν, ἁρμόζουσαν εἰς τὸ Μυστήριον τοῦ Σταυροῦ, καὶ αὐτὴν βάλλει ὡς μίαν σφραγίδα καὶ ἕνα χρυσοῦν στέφανον καὶ κορωνίδα εἰς τὴν πρώτην ταύτην ᾠδήν. Ἡ ἱστορία δὲ εἶναι αὕτη, ὅταν ὁ μέγας Κωνσταντῖνος εἶχε πόλεμον κατὰ Μαξεντίου τοῦ τυράννου, εἶδεν ὁμοῦ μὲ τοὺς σὺν αὐτῷ, ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ μεσημερίου εἰς τὸν Οὐρανὸν, ἕνα στύλον φωτὸς εἰς σχῆμα Σταυροῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἦτον γεγραμμένα καὶ τὰ γράμματα ταῦτα „ ἐν τούτῳ νίκα": ἤτοι ἐν τῇ δυνάμει τούτου θέλεις νικήσει. Ὅθεν ποιήσας σημαίαν: ἤτοι φλάμπουρον εἰς τύπον τοῦ φανέντος Σταυροῦ (1), καὶ πολεμήσας τὸν Μαξέντιον πλησίον τῆς Ῥώμης ἐπάνω τῆς Βολβίας, ἡ Μολβία καλυμένης γεφύρας, ἐνίκησεν αὐτὸν καὶ τὰ αὐτοῦ στρατεύματα, ὄντα εἰς τὸν ἀριθμὸν ἑκατὸν ἐννενήκοντα χιλιάδες. (Ὅρα τὸν Μελέτιον Σελ. 299. τοῦ α. τόμου τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας.)

Λέγει λοιπὸν ὁ θεσπέσιος Κοσμᾶς, ὅτι ὁ Οὐρανὸς ἔδειξεν εἰς τὸν μέγαν Κωνσταντῖνον, τὸν εὐσεβέστατον αὐτοκράτορα καὶ θεόφρονα Βασιλέα, τὸ νικητικὸν τρόπαιον καὶ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ. Μὲ τὴν δύναμιν δὲ τοῦ φανέντος ἐκείνου Σταυροῦ, ἡ μὲν ὁρμὴ καὶ ὑπερηφάνεια τῶν αἰσθητῶν καὶ ἀφιλιώτων ἐχθρῶν τοῦ Κωνσταντίνου ἐνικήθη· ἡ δὲ ἀπάτη τῆς ἀσεβείας καὶ εἰδωλολατρείας, ἠφανίσθη ἀπὸ τὸν Κόσμον· ἡ δὲ θεία πίστις τοῦ Χριστοῦ καὶ εὐσέβεια ἐκ τοῦ ἐναντίου ἐξαπλώθη εἰς τὰ τέσσαρα μέρη τῆς Γῆς: δηλαδὴ εἰς τὴν Ἀνατολὴν, εἰς τὴν Δύσιν, εἰς τὴν Ἄρκτον, καὶ εἰς τὴν Μεσημβρίαν. Διὸ Χριστῷ ᾄσωμεν....

Βλέπε δὲ, ὦ ἀναγνῶστα, σοφίαν τοῦ ἱεροῦ Μελῳδοῦ· διότι αὐτὸς κατὰ τὸν πτωχὸν Πρόδρομον, δὲν εὐχαρισπήθη νὰ δείξῃ τυπεμένον τὸν Σταυρὸν τοῦ Κυρίου εἰς ἕνα μόνον, ἢ δύω στοιχεῖα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ τέσσαρα ὁμοῦ. Ἐν μὲν γὰρ τῷ Εἱρμῷ διὰ τοῦ θαύματος τῆς ἐρυ-

(1) Ὁ δὲ Μελέτιος λέγει, ὅτι ἀφ' οὗ εἶδε τὸν Σταυρὸν εἰς τὸν Οὐρανὸν ὁ μέγας Κωνσταντῖνος, κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην ἐφάνη ὁ Χριστὸς εἰς αὐτὸν ἐν ὁράματι, καὶ τὸν εἶπε νὰ κατασκευάσῃ μίαν σημαίαν: ἤτοι φλάμπουρον κατὰ τὸν τύπον τοῦ φανέντος Σταυροῦ, καὶ νὰ τὴν βάλῃ εἰς τὴν λόγχην του· καὶ οὕτω θέλει κατατροπώσει τοὺς ἐχθρούς του.

ἐρυθρᾶς Θαλάσσης ἔδειξε τὸν Σταυρὸν τυπούμενον εἰς τὸ στοιχεῖον τοῦ Ὕδατος· ἐν δὲ τῷ πρώτῳ Τροπαρίῳ, ἔδειξεν αὐτὸν τυπούμενον ἐν τῷ στοιχείῳ τῆς Γῆς καὶ ἐν τῷ στοιχείῳ τοῦ Ἀέρος. Ὅταν γὰρ ὁ Μωϋσῆς εἶχεν ἁπλωμένας τὰς χεῖρας εἰς τύπον Σταυροῦ, τοὺς μὲν πόδας του εἶχεν ἐν τῇ Γῇ, τὰς δὲ χεῖράς του εἶχεν εἰς τὸν Ἀέρα. Ὁμοίως τοῦτο τὸ ἴδιον ἀπέδειξε καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ Τροπαρίῳ, ὅτε τὸ μὲν ξύλον, τὸ εἰς τύπον ὂν τοῦ ὀρθίου ξύλου τοῦ Σταυροῦ, ἦτον ἐμπηγμένον εἰς τὴν Γῆν, ὁ δὲ χαλκοῦς Ὄφις ὁ ἐπ' αὐτοῦ βαλθεὶς, ἦτον ἐν τῷ Ἀέρι· Ἐν δὲ τῷ τρίτῳ τούτῳ Τροπαρίῳ δείχνει τὸν Σταυρὸν τυπούμενον ἐν τῷ Οὐρανῷ, ὅς τις εἶναι στοιχεῖον τοῦ Αἰθέρος: ἤτοι τοῦ Πυρὸς καὶ τοῦ φωτός. Ὅθεν διὰ τῶν τεσσάρων τούτων στοιχείων δείχνει, ὅτι ὁ τύπος τοῦ Σταυροῦ εὑρίσκεται εἰς ὅλην τὴν Κτίσιν, καὶ εἶναι συγκρατητικὸς ὅλου τοῦ Κόσμου· διότι ὁ Κόσμος ὅλος εἶναι θεμελιωμένος ἐπάνω εἰς τὸν τύπον τοῦ Σταυροῦ. Σταυροειδῶς γὰρ εὑρίσκονται τὰ τέσσαρα μέρη τοῦ Κόσμου: ἡ Ἀνατολὴ, λέγω, ἡ Δύσις, ἡ Ἄρκτος, καὶ ἡ Μεσημβρία. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἀδὰμ ὁ πρῶτος ἄνθρωπος, ὅς τις ἔμελλε νὰ κατοικήσῃ καὶ νὰ γεμώσῃ τὸν Κόσμον, σταυροειδῶς μὲ τέσσαρα στοιχεῖα ὠνομάζετο, τὰ ὁποῖα ἦτον δηλωτικὰ τῶν ἀνωτέρω τεσσάρων μερῶν τοῦ Κόσμου. Τὸ γὰρ Α δηλοῖ Ἀνατολήν· τὸ δὲ Δ δηλοῖ Δύσιν· τὸ δεύτερον Α δηλοῖ Ἄρκτον· τὸ δὲ Μ δηλοῖ Μεσημβρίαν. Οὕτως ἑρμήνευσε τὸ ὄνομα αὐτὸ τοῦ Ἀδὰμ μία ἀπὸ τὰς Προφήτιδας Σιβύλλας.

Παρατήρει δὲ, ὅτι ὁ σοφὸς οὗτος Μελῳδὸς δὲν ἐπροσήρμοσε τὰς ἱστορίας τῶν ἀνωτέρω Τροπαρίων του εἰς τὸν τύπον μόνον τοῦ Σταυροῦ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς Ὑψώσεως τοῦ Σταυροῦ· ἐπειδὴ αὐτὴν εἶχεν ὑπόθεσιν τοῦ παρόντος Κανόνος· διότι καὶ εἰς τὸν Εἱρμὸν, ὕψωσις δείχνεται τὸ Σταυρῷ „ ἐξέτεινε γὰρ, φησὶ, Μωϋσῆς τὴν χεῖρα ἐπὶ τὴν Θάλασσαν". (ιδ'. κά.) Καὶ εἰς τὸ πρῶτον καὶ δεύτερον Τροπάριον, ὕψωσις τοῦ Σταυροῦ δείχνεται, μὲ τὴν ἔκτασιν τῶν χειρῶν τοῦ Μωϋσέως καὶ μὲ τὴν εἰς ὕψος θέσιν τοῦ χαλκίνου Ὄφεως· ὁμοίως καὶ εἰς τὸ τρίτον, ὕψωσις δείχνεται τοῦ Σταυροῦ, μὲ τὸν ἐν τῷ Οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ σημαίᾳ τοῦ Κωνσταντίνου τύπον αὐτοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ὅλαι αἱ ἐν τοῖς τρισὶ Τροπαρίοις καὶ τῷ Εἱρμῷ ἱστορίαι, εἶναι νικητικαὶ τῶν ἐχθρῶν, διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἱερὸς Κοσμᾶς μὲ τὰ αὐτὰ ἐπινίκια ἄσματα ἐκόσμησε καὶ τὰ τέσσαρα, εἰπὼν „ διὸ Χριστῷ ᾄσωμεν τῷ Θεῷ ἡμῶν, „ ὅτι δεδόξασται". Ἢ ἀληθέστερον εἰπεῖν, ὁ θεῖος οὗτος Κοσμᾶς ἔχει ξεχωρισμὴν συνήθειαν εἰς τοὺς περισσοτέρους Κανόνας του, νὰ προσαρμόζῃ εἰς ὅλα τὰ Τροπάρια τῆς κάθε ᾠδῆς, τὸ αὐτὸ τέλος, (ὃ καὶ Ἐπῳδὸς ὀνομάζεται) τὸ χαρακτηριστικὸν τῆς ᾠδῆς ἐκείνης.

Ἁρμόζει δὲ τὸ νόημα τοῦ Τροπαρίου τούτου καὶ εἰς ἐσὲ ἀδελφέ. Διότι καθὼς ὁ τύπος τοῦ Σταυροῦ ἐδόθη εἰς τὸν Βασιλέα Κωνσταντῖνον διὰ νὰ νικᾷ καὶ νὰ καταβάλλῃ τοὺς αἰσθητοὺς ἐχθρούς· οὕτω καὶ εἰς ἐσὲ ἐδόθη ὁ αὐτὸς τύπος τοῦ Σταυροῦ, διὰ νὰ νικᾷς καὶ νὰ καταβάλλῃς τοὺς τρεῖς νοητούς σου ἐχθρούς: ἤτοι τὸν Κόσμον, τὴν Σάρκα, καὶ τὸν κοσμοκράτορα Διάβολον. Πρόσεχε λοιπὸν ἀγαπητέ· καὶ ὅταν πολεμῇς τοὺς ἀνωτέρω ἐχθρούς σε καὶ νικᾷς αὐτοὺς, ἀπόδιδε τὴν νίκην ὅλην εἰς τὴν δύναμιν τοῦ τιμίου Σταυροῦ, καὶ τοῦ ἐν τῷ Σταυρῷ προσηλωθέντος Χριστοῦ· καὶ βέβαια ὁ Θεὸς θέλει κάμῃ τὴν κατὰ τῶν ἐχθρῶν σου νίκην δυνατωτέραν ἀπὸ τὴν πέτραν· καθὼς ὑπόσχεται διὰ τοῦ Ἰεζεκιὴλ „ κραταιότερον πέτρας „ δέδωκα τὸ νῖκός σου". (Ἰεζ. γ'. 9.) Ἐὰν ὅμως ὑπερηφανευθῇς, καὶ τὴν κατὰ τῶν ἐχθρῶν σου νίκην δὲν ἀποδώσῃς εἰς τὴν δύναμιν τοῦ Σταυροῦ, ἀλλὰ εἰς τὴν δύναμιν τὴν ἰδικήν σου, ἀλλοίμονον εἰς ἐσέ! Ἤξευρε γὰρ, ὅτι ὁ Θεὸς θέλει πάρῃ ἀπὸ σὲ τὴν δύναμίν του· καὶ οὕτως ἔχει μὲν νὰ ἀναχωρήσῃ ἀπὸ ἐσὲ ἡ νίκη· σὺ δὲ μέλλεις νὰ εἰπῇς ἐκεῖνο τὸ θρηνητικὸν λόγιον τοῦ Ἱερεμίου „ Καὶ εἶπα· ἀπώλετο νῖκός μου". (Θρήν. γ'. 18.)

Δύω λοιπὸν πράγματα εἶναι ἀναγκαῖα εἰς ἐσὲ, ἀδελφέ μου Χρισιανέ· πρῶτον, τὸ νὰ πολεμῇς ἀκαταπαύστως καὶ νὰ νικᾷς τὰ πάθη καὶ τοὺς ἐχθρούς σου· διότι ἐὰν νικήσῃς αὐτοὺς, θέλεις καθίσει καὶ σὺ μὲ τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν εἰς τὸν θρόνον τῆς δόξης καὶ βασιλείας του· καθὼς αὐτὸς σοὶ ὑπόσχεται ἐν τῇ ἱερᾷ ἀποκαλύψει, λέγων „ ὁ νικῶν, δώ- „ σω αὐτῷ καθίσαι μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ θρόνῳ μου, ὡς κἀγὼ ἐνίκησα καὶ ἐκάθισα μετὰ „ τοῦ Πατρός μου ἐν τῷ θρόνῳ αὐτοῦ". (Ἀποκ. β'. 26.) Ἐὰν δὲ δὲν πολεμῇς, οὔτε νικᾷς τὰ πάθη σου, ἤξευρε ὅτι στέφανον δὲν ἔχεις νὰ λάβῃς παρὰ Θεοῦ· λέγει γὰρ ὁ Μέγας Βασίλειος „ τὶς καθεύδων Τρόπαιον ἔστησεν; ἢ τὶς τρυφῶν καὶ καυλούμενος κατεκοσμήθη στεφάνοις; ἤτοι οὐδείς. Δεύτερον ὅτι ὅταν πολεμῇς καὶ νικᾷς τὰ πάθη σου, ὅλην τὴν αἰτίαν τῆς νίκης πρέπει νὰ τὴν ἀποδίδῃς εἰς τὸν Σταυρὸν, καὶ εἰς τὸν σταυρωθέντα Χριστὸν, ὡς

εἰπο-

εἴπομεν ἀνωτέρω· διότι ὅλη ἡ νίκη, καὶ μάλιστα ἡ τοιαύτη νοητὴ καὶ πνευματικὴ, δὲν ἀποκτᾶται μὲ πλῆθος σωματικῆς δυνάμεως, οὐδὲ μὲ ἅρματα αἰσθητὰ, καθὼς εἶπον οἱ Μακκαβαῖοι „οὐκ ἐν πλήθει δυνάμεως νίκη". (ά. Μακ. γ'. 19.) Καὶ πάλιν „οὐκ ἔστι „δὲ ὅπλων ἡ νίκη". (β'. Μακ. ιέ. 21.) Ἀλλὰ ἀποκτᾶται διὰ τῆς πίστεως καὶ δυνάμεως τοῦ Σταυροῦ καὶ τῆ Ἰησοῦ Χριστοῦ. „Τίς γάρ ἐστι, φησὶν, ὁ νικῶν τὸν Κόσμον, εἰ μὴ ὁ πι„στεύων ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ". (ά. Ἰωα. έ. 5.) Καὶ πάλιν „αὕτη ἐστὶν ἡ νίκη „ἡ νικήσασα τὸν Κόσμον, ἡ πίστις ἡμῶν". (Αὐτόθ. 4.) Καὶ διὰ νὰ εἴπωμεν ἕνα καθολικὸν ἀξίωμα, ὅσοι Χριστιανοὶ νικοῦν τὰ πάθη καὶ τὸν Διάβολον, διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ Σταυροῦ καὶ τῆ αἵματος τοῦ Χριστοῦ νικοῦσιν αὐτόν. Ὅθεν καὶ εἴρηται ἐν τῇ Ἀποκαλύψει „ὅτι ἐνίκησαν αὐτὸν (τὸν νοητὸν δράκοντα δηλαδὴ) διὰ τὸ αἷμα τοῦ ἀρνίου". (Ἀπ. ιβ'. 11.) Διὰ τοῦτο καὶ μετὰ τὴν νίκην χρεωστοῦν οἱ τοιοῦτοι νὰ λέγουν εὐχαρίστως ἐκεῖνα τὰ λόγια τοῦ Δαβὶδ πρὸς τὸν Θεὸν „σοὶ Κύριε ἡ μεγαλωσύνη, καὶ ἡ δύναμις, καὶ τὸ καύχημα, „καὶ ἡ νίκη, καὶ ἡ ἰσχύς". (ά. Παρ. κθ'. 11.)

Ὠδὴ γ'. Ὁ Εἱρμός.

„Ῥάβδος εἰς τύπον τοῦ μυστηρίου παραλαμβάνεται, τῷ βλαστῷ „γὰρ προκρίνει τὸν ἱερέα· τῇ στειρευούσῃ δὲ πρώην, Ἐκκλησίᾳ μῦν „ἐξήνθησε, ξύλον Σταυροῦ, εἰς κράτος καὶ στερέωμα.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἀπὸ τὸ ΙΖ'. κεφάλαιον τῶν Ἀριθμῶν ἐδανείσθη τὴν ἐν τῷ παρόντι Εἱρμῷ ἱστορίαν ὁ Μελῳδός. Ἀφ' οὗ γὰρ ἐσχίσθη ἡ γῆ καὶ κατέπιε τὸν Δαθὰν καὶ Ἀβειρὼν, καὶ τοὺς ὄντας μετὰ τοῦ Κορὲ, διότι ἀντεστάθησαν εἰς τὸν Μωϋσῆν καὶ Ἀαρών· τότε εἶπεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν Μωϋσῆν, καὶ ἐπῆρε δώδεκα ῥαβδία, ἀπὸ κάθε μίαν φυλὴν τοῦ Ἰσραὴλ ἕνα, καὶ ἔβαλεν αὐτὰ μέσα εἰς τὴν Σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου. Τῷ πρωὶ δὲ ἐμβαίνων ὁ Μωϋσῆς εἰς τὴν Σκηνὴν, ὢ τοῦ θαύματος! εὑρῆκε μόνην τὴν Ῥάβδον τοῦ Ἀαρὼν καὶ ὅλης τῆς φυλῆς τοῦ Λευὶ, ὅτι ἐβλάστησεν ἄνθη καὶ καρύδια. Ταύτην λοιπὸν τὴν ἱστορίαν ἀναφέρων ἐν τῷ Εἱρμῷ τούτῳ ὁ ἱερὸς Μουσουργὸς, λέγει, ὅτι ἡ Ῥάβδος ἐκείνη τοῦ Ἀαρὼν, ἥτις μὲ τὴν παράδοξον βλάστησιν τῶν καρυδίων ἔδειξεν, ὅτι ἀπὸ τὰς ἄλλας ἕνδεκα φυλὰς προκρίνει τὸν Ἱερέα: ἤτοι προκρίνει νὰ ἦναι Ἱερεὺς τοῦ Θεοῦ: ἤτοι Ἀρχιερεὺς, (τῆς ἱερωσύνης πλατυτέρως νοουμένης καὶ ἐπὶ τῆς ἀρχιερωσύνης) ὁ Ἀαρὼν, καὶ μόνη ἡ φυλὴ τοῦ Λευὶ, καὶ ὄχι καμμία ἄλλη· ὅθεν εἰς τὸ ἑξῆς νὰ μὴ ἀντισταθῇ τινὰς εἰς τὴν κρίσιν καὶ προτίμησιν αὐτὴν τοῦ Θεοῦ· ἡ Ῥάβδος, λέγω, ἐκείνη λαμβάνεται εἰς τύπον τοῦ Σταυροῦ· καθότι καὶ ὁ Σταυρὸς, Ῥάβδος ἀληθῶς καὶ εἶναι καὶ ὀνομάζεται κατὰ τὸ „Ῥάβδον δυνάμεως ἐξαποστελεῖ σοι Κύριος". (Ψαλ. ρθ'. 3.) καὶ τὸ „ἡ Ῥάβδος σου καὶ ἡ Βακτηρία σου, αὗταί με παρεκάλεσαν". (Ψαλ. κβ'. 5.) Ἐπειδὴ, κατὰ τὸν πτωχὸν Πρόδρομον, τί ἄλλο εἶναι δυνατώτερον; ἢ ποῖον ἄλλο εἶναι παρακλητικώτερον: ἤτοι παρηγορητικώτερον ἀπὸ τὸν Σταυρόν; βέβαια οὐδέν.

Μερικοὶ δὲ περιεργότερον ἐνόησαν τὸ ῥητὸν τοῦτο παρὰ τῷ Ζυγαδηνῷ Εὐθυμίῳ τῷ τοῦ Ψαλτῆρος ἑρμηνευτῇ. Λέγουσι γάρ, ὅτι διὰ τῶν δύω τούτων: ἤτοι τῆς Ῥάβδου καὶ τῆς Βακτηρίας, δηλοῦνται τὰ δύω ξύλα, ἐκ τῶν ὁποίων συντίθεται ὁ Σταυρός. Καὶ ἡ μὲν Βακτηρία, διὰ μέσου τῆς ὁποίας ἀνωρθώθημεν ἡμεῖς οἱ πεσόντες εἰς τὴν πλάνην καὶ ἁμαρτίαν, δηλοῖ τὸ ὀρθιον ξύλον τοῦ Σταυροῦ· πάντες γὰρ οἱ Βακτηρίαν βαστάζοντες πρὸς ἀκουμβισμὸν, ὀρθὴν ταύτην φυσικῷ τῷ τρόπῳ βαστάζοντες, ἀκουμβίζουσιν. Ἡ δὲ Ῥάβδος, διὰ μέσου τῆς ὁποίας ἐκτύπησεν ὁ Χριστὸς τοὺς Δαίμονας καὶ κατέβαλεν αὐτοὺς, δηλοῖ τὸ πλάγιον ξύλον τοῦ Σταυροῦ· φυσικῷ γὰρ τῷ τρόπῳ ἐκεῖνοι, ὅπου κτυποῦν τινὰ, πλαγίως σηκόνουσι τὸ ξύλον καὶ κτυποῦσιν αὐτόν.

Λέγει λοιπὸν ἀκολούθως ὁ Μελῳδὸς, ὅτι καθὼς ἡ Ῥάβδος ἐκείνη τοῦ Ἀαρὼν, ξηρὰ ὄσα καὶ στεῖρα καὶ ἄνικμος, ἐβλάστησε καρπὸν τὰ κάρυα· οὕτω καὶ τώρα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Ἐθνῶν, τὴν πρώην οὖσαν στεῖραν καὶ ἄγονον, ἐξήνθησε τὸ ξύλον τοῦ Σταυροῦ καὶ ἐβλά-

στησε

στησε καρπὸν ζωῆς: ἤτοι τὸν ἐν αὐτῷ κρεμασθέντα Σωτῆρα Χριστόν. Ὅθεν αὐτὸ ἔγινεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἕνα κράτος καὶ στερέωμα διὰ τοῦ τοιούτου θαύματος. Ὅθεν καὶ ὁ Ἱερὸς Αὐγουστῖνος καλῶς ὠνόμασε τὸν Σταυρὸν, Θάλαμον τῆς ἀποτικτούσης. Καὶ ἀποτίκτουσα μὲν εἶναι ἡ Ἐκκλησία, Θάλαμος δὲ νυμφικὸς, ὁ Σταυρός· διὰ γὰρ τοῦ Σταυροῦ ἡ Ἐκκλησία ἐνυμφεύθη τῷ Σταυρωθέντι Χριστῷ, καὶ διὰ τοῦ ἐκ τῆς πλευρᾶς αὐτοῦ ῥεύσαντος αἵματος καὶ ὕδατος, ἡ πρὶν στεῖρα ἐγέννησε τέκνα πολλὰ, καὶ μήτηρ πολύτεκνος ὁμοῦ ἐγένετο, καὶ καλλίτεκνος, γεννῶσα μὲν διὰ τοῦ ὕδατος τοῦ Βαπτίσματος, τρέφουσα δὲ τὰ γεννηθέντα διὰ τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Κυρίου. Βλέπε δὲ σοφίαν τοῦ Μελῳδοῦ· ἐπειδὴ γὰρ ἡ Τρίτη ᾠδὴ εἶναι ποίημα τῆς στείρας Ἄννης τῆς γεννησάσης τὸν Προφήτην Σαμουήλ· διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς στεῖραν ὠνόμασεν ἀνωτέρω τὴν Ἐκκλησίαν, τῆς ὁποίας τύπον εἶχεν ἡ Ἄννα, ἡ πρὶν μὲν στεῖρα, ὕστερον δὲ γενομένη πολύτεκνος· καὶ πάλιν, ἐπειδὴ ἡ Ἄννα ἔλεγεν „ἐστερεώθη ἡ καρδία μου ἐν Κυρίῳ“. (ά. Βασιλ. β'. 1.) διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς εἶπε τὸ εἰς κράτος καὶ στερέωμα· καὶ μὲ αὐτὸ ἐτελείωσε τὸν Εἱρμόν.

Διὰ τί δὲ ἡ Ῥάβδος τοῦ Ἀαρὼν ἐβλάστησε καρύδια; Πρῶτον, διότι, καθὼς τὸ καρύδι, ἔξωθεν μὲν φαίνεται σκληρὸν καὶ στυφὸν, ἔσωθεν δὲ ἔχει τὸ φαγητόν· τοιουτοτρόπως καὶ ὁ ἱερεὺς, ἔξωθεν μὲν πρέπει νὰ φαίνεται ἐγκρατὴς καὶ στυφὸς, ἔσωθεν δὲ εἰς τὴν καρδίαν, νὰ περιέχῃ τὰς ἀρετὰς, κατὰ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Νύσσης. Δεύτερον, διότι, καθὼς τὸ καρύδι εἶναι τὸ αὐτὸ καὶ ἀρχὴ καὶ τέλος· Ἀρχὴ μὲν, καθὸ σπέρμα, τέλος δὲ, καθὸ καρπός· οὕτω καὶ ὁ ἱερεὺς πρέπει νὰ ἔχῃ τὴν τελείαν ἀρετὴν εἰς τὸν ἑαυτόν του, κατὰ τὸν Φίλωνα.

Ἀλλὰ καὶ ἡ Ῥάβδος τοῦ Σταυροῦ, ὡς κάρυον ἐβλάστησε τὸν ἐν αὐτῷ προσηλωθέντα Χριστόν· διότι τὸ καρύδιον σημαίνει ἀγρυπνίαν. Ὅθεν πρὸς τὸν Ἱερεμίαν εἰπόντα, ὅτι ὁρᾷ βακτηρίαν καρυΐνην, εἶπεν ὁ Θεὸς „καλῶς ἑώρακας· διότι ἐγρήγορα ἐγὼ ἐπὶ τοὺς λόγους μου τοῦ ποιῆσαι αὐτούς“. (Ἱερ. ά. 12.) Καθὼς λοιπὸν κοιμᾶται τινὰς, καὶ ἔπειτα ἐξυπνᾷ· τοιουτοτρόπως καὶ ὁ Δεσπότης Χριστὸς ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ κοιμηθεὶς, πάλιν ἐξύπνισε διὰ τῆς Ἀναστάσεως· ὅθεν εἶπεν ὁ Ἀλεξανδρείας Κύριλλος „Ἐγρήγορσις δὲ ὥσπερ „ἐξ ὕπνου γέγονεν, ἡ ἐκ νεκρῶν ἀναβίωσις τοῦ Χριστοῦ“. Τὸ δὲ Ἑβραϊκὸν γράφει, ὅτι Ἀμύγδαλα ἐβλάστησεν ἡ Ῥάβδος τοῦ Ἀαρὼν, τὰ ὁποῖα καὶ αὐτὰ εἶναι ἀγρυπνίας ποιητικὰ, κατὰ τὸν Προκόπιον. Ὅθεν ὅταν ξύλον ἀμυγδαλῆς βαλθῇ ὑπὸ τὸ προσκέφαλον τοῦ κοιμωμένου, ἀποκόπτει τὸν ὕπνον αὐτοῦ. Ἁρμόζει δὲ τὸ τροπολογικὸν νόημα τοῦ Εἱρμοῦ τούτου καὶ εἰς ἐσὲ, ἀγαπητέ· διότι, ἐὰν καὶ σὺ ἀγωνίζεσαι μὲν διὰ τῆς Πράξεως νὰ ἀποκτήσῃς τὰς ἐξωτερικὰς καὶ σωματικὰς ἀρετὰς: νηστείας, λέγω, ἀγρυπνίας, χαμευνίας, ξηροποτίας, γονυκλισίας, στάσεις ἐν τῇ προσευχῇ, καὶ τὰς λοιπὰς, ἀγωνίζεσαι δὲ καὶ διὰ τῆς Θεωρίας νὰ ἀποκτήσῃς τὰς ἐσωτερικὰς καὶ ψυχικὰς ἀρετὰς: ἤτοι τὴν ταπείνωσιν, τὴν ἀγάπην, τὴν χαρὰν, τὴν πραότητα, καὶ τὰς λοιπὰς· ἤξευρε, ὅτι θέλεις γενῇ καὶ σὺ Ῥάβδος καρυΐνη, καὶ ἔχεις νὰ ἀναβλαστήσῃς καρύδια: ἤτοι ἔχεις νὰ ὠφελήσῃς τὸν ἑαυτόν σου τόσον πολλὰ, ὥστε νὰ δειχθῇς, ὄχι μόνον κάρυον, ἀλλὰ καὶ κῆπος καρύων· καὶ ὁ Δεσπότης Χριστὸς ὁ νοητὸς Νυμφίος τῶν ψυχῶν, ἔχει νὰ ἐπιθυμήσῃ τοῦ ἰδικοῦ σου κάλλους, καὶ νὰ ποθῇ νὰ καταβῇ εἰς τὸν ἰδικόν σου κῆπον, κατὰ τὸν λόγον τοῦ Ἄσματος εἰς „κῆπον καρύας κατέβην, ἰδεῖν ἐν γεννήμασι τοῦ χειμάρρου“. (Ἄσ. ς'. 10.)

Τί λέγω; ὄχι μόνον τὸν ἑαυτόν σου θέλεις ὠφελήσει, ἀδελφὲ, διὰ τῆς Πράξεως καὶ Θεωρίας, ἀλλὰ καὶ ὅλην τὴν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν, καὶ θέλεις πολυπλασιάσει τὰ τέκνα αὐτῆς διὰ τῆς διδασκαλίας καὶ τοῦ καλοῦσου παραδείγματος. Καθὼς καὶ ὁ Πατριάρχης Ἰακὼβ διὰ τῆς καρυΐνης Ῥάβδου, ἐπλήθυνε τὸ ποίμνιον αὐτοῦ, ὡς γέγραπται „ἔλαβε δὲ ἑαυτῷ „Ἰακὼβ Ῥάβδον καρυΐνην, καὶ περισύρων τὸ χλωρὸν, ἐφαίνετο τὸ ἐπὶ τῇ Ῥάβδῳ λευκὸν, „ὃ ἐλέπισε, ποικίλον, καὶ ἐνεκίσσων τὰ πρόβατα εἰς τὴν Ῥάβδον, καὶ ἔτικτον τὰ πρόβατα διάλευκα καὶ ποικίλα καὶ σποδοειδῆ ῥαντά“. (Γέν. λ'. 39.) Καὶ διὰ νὰ εἴπω ἁπλῶς, σὺ θέλεις γενῇ καὶ Ῥάβδος καὶ βακτηρία καρυΐνη· καὶ καθὸ μὲν Ῥάβδος, θέλεις ἐπιπλήττει τοὺς ἀτάκτους καὶ παρικόους διὰ νὰ εὐτακτοῦν καὶ νὰ ὑπακούουν εἰς τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ· καθὸ δὲ βακτηρία, θέλεις ὑποστηρίζει τοὺς ἀσθενεῖς καὶ ῥαθύμους· καὶ οὕτω θέλει πληρωθῇ καὶ εἰς ἐσὲ τὸ ἀνώτερω ψαλμικὸν „ἡ Ῥάβδος σου καὶ ἡ βακτηρία σου, „αὗταί με παρεκάλεσαν“.

Τρο-

Τροπάριον.

„ Ὡς ἐπαφῆκε ῥαπιζομένη, ὕδωρ ἀκρότομος, ἀπειθοῦντι λαῷ καὶ
„ σκληροκαρδίῳ, τῆς θεσκλήτου ἐδήλου, Ἐκκλησίας τὸ Μυστήριον·
„ ἧς ὁ Σταυρὸς τὸ κράτος καὶ στερέωμα.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἀπὸ τὸ ΙΖ'. Κεφάλαιον τῆς Ἐξόδου ἢ καὶ ἀπὸ τὸ Κ'. Κεφ. τῶν Ἀριθμῶν ἐδανείσθη ὁ θεῖος Μελουργὸς τὸ θαῦμα, ὅπου ἐποίησεν ὁ Μωϋσῆς, κτυπήσας τὴν Πέτραν μὲ τὴν Ῥάβδον του, καὶ ἐκβαλὼν νερὸν ἀπὸ αὐτὴν, ὅταν ἐδίψησεν ὁ λαός. Ὅθεν ἐκεῖνο ἀναφέρει εἰς τὸ Τροπάριον τοῦτο, καὶ τὸ προσαρμόζει εἰς τὸν Σταυρὸν λέγων, ἡ Πέτρα ἐκείνη ἡ ἀκρότομος καὶ ῥαπισθεῖσα: ἤτοι κτυπηθεῖσα ἀπὸ τὴν Ῥάβδον τοῦ Μωϋσέως, ἐπειδὴ ἐπαφῆκεν: ἤτοι ἀνέβλυσεν ὕδωρ· τίνος ἕνεκεν; καὶ διὰ τί; χάριν τοῦ ἀπειθοῦς καὶ σκληροκαρδίου λαοῦ τῶν Ἑβραίων, ὅς τις ἐδίψησεν ἐν τῇ ὁδῷ καὶ ἐγόγγυζε κατὰ τοῦ Μωϋσέως· ἐπειδὴ, λέγω, ἀνέβλυσεν ὕδωρ ἡ ἀκρότομος ἐκείνη Πέτρα, διὰ τοῦτο ἐπροεικόνιζε τὸ Μυστήριον τῆς Ἐκκλησίας τῶν ἐξ Ἐθνῶν ἡμῶν Χριστιανῶν, τὴν ὁποίαν ἐκάλεσεν ὄχι ἄνθρωπος, ὄχι πρέσβυς, ὄχι Ἄγγελος, ἀλλ' αὐτὸς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὸν Ἡσαΐαν, (Ἡσ. ξγ'. 9.) ἑνώσας αὐτὴν καθ' ὑπόστασιν εἰς τὸν ἑαυτόν του ὡς νύμφην, γενόμενος αὐτῆς Νυμφίος.

Ποῦ δὲ ὀνομάζεται ἡ Πέτρα ἐκείνη ἀκρότομος; εἰς τὸ Δευτερονόμιον· τοῦτο γὰρ ἐκεῖ λέγει ὁ Μωϋσῆς πρὸς τοὺς ἀχαρίστους Ἑβραίους „ Μὴ ὑψωθῇς τῇ καρδίᾳ, καὶ ἐπιλάθῃ Κυρίου „ τοῦ Θεοῦ σου.... τοῦ ἐξαγαγόντος σοι ἐκ Πέτρας ἀκροτόμου πηγὴν ὕδατος". (Δευτ. ἡ. 14.) Εἰς τὴν Σοφίαν δὲ τοῦ Σολομῶντος γράφεται „ ἐδίψησαν (οἱ Ἰσραηλῖται) καὶ ἐπεκαλέσαντο „ καὶ ἐδόθη αὐτοῖς ἐκ Πέτρας ἀκροτόμου ὕδωρ καὶ ἴαμα δίψης ἐκ λίθου σκληροῦ". (Σοφ. ιά. 4.) Πολλαχῶς δὲ ἐξηγεῖται ἡ λέξις ἀκρότομος· ἢ γὰρ σημαίνει τὴν σκληρὰν καὶ ἀπὸ τὸ ἄκρον τοῦ ὄρους κοπεῖσαν Πέτραν· ἢ κατ' ἄλλους, σημαίνει τὴν κτυπηθεῖσαν ἀπὸ τὴν Ῥάβδον τοῦ Μωϋσέως, καὶ κοπεῖσαν εἰς τὸ ἄκρον· ἢ δηλοῖ, ὅτι ἦτον τόσον σκληρὰ ἡ Πέτρα ἐκείνη, ὥστε δὲν ἐδύνετο νὰ κοπῇ οὐδὲ ὀλίγοντι μέρος ἀπὸ τὴν ἄκραν της.

Καθὼς λοιπὸν ἡ Πέτρα ἐκείνη ἄγονος οὖσα πρότερον καὶ ξηρὰ καὶ ἄνικμος, ὕστερον διὰ τῆς Μωσαϊκῆς Ῥάβδου ἐξήγαγεν ὕδωρ, καὶ κατήγαγεν ὡς ποταμοὺς ὕδατα, καθὼς λέγει ὁ Ἱεροψάλτης Δαβίδ· (Ψαλ. οζ'. 19.) τοιουτοτρόπως καὶ ἡ ἐξ Ἐθνῶν Ἐκκλησία, σκληρὰ καὶ πετρώδης καὶ κατάξηρος οὖσα πρότερον, ἀπὸ νόμον, ἀπὸ Γραφὰς, ἀπὸ γνῶσιν καὶ χάριν Θεοῦ, ὕστερον διὰ τῆς τοῦ Χριστοῦ Ῥάβδου: ἤτοι διὰ τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ Σταυροῦ, ἐξέβλυσε θαλάσσας πνευματικῶν Μυστηρίων, καὶ ποταμοὺς ὁλοκλήρως οὐρανίων δογμάτων καὶ διδαγμάτων, μὲ τὰ ὁποῖα ποτίζει καὶ εἰς κόρον χορταίνει, ὄχι λαὸν σκληροκάρδιον καὶ ἀπειθῆ, ὁποῖος ἦτον ὁ τῶν Ἑβραίων· ἀλλὰ λαὸν ἁπαλὸν, λαὸν εὐπειθῆ, καὶ λαὸν εὐγνώμονα, ὁποῖος εἶναι ὁ θεόκλητος τῶν Χριστιανῶν. Ὅθεν καὶ ὁ Σταυρὸς γνωρίζεται ταύτης τῆς Ἐκκλησίας κράτος καὶ στερέωμα· ὅπερ εἶναι τὸ χαρακτηριστικὸν λόγιον τῆς Τρίτης ᾠδῆς, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται (1).

Ὅθεν

(1) Ὁ δὲ Θεοδώριτος ἄλλως ἐνόησε τὴν ἱστορίαν ταύτην· τὴν μὲν γὰρ ἀκρότομον ἐκείνην Πέτραν, τύπον ἐνόησε τοῦ Χριστοῦ· τὸ δὲ ἐκ τῆς Πέτρας ὕδωρ, τύπον ἐνόησε τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ. Καθὼς λοιπὸν οἱ Ἑβραῖοι ἔφαγον τὸ Μάννα, καὶ ἔπιον τὸ ὕδωρ, ὕστερον ἀφ' οὗ ἐπέρασαν τὴν ἐρυθρὰν Θάλασσαν· οὕτω καὶ ἡμεῖς οἱ Χριστιανοὶ ὕστερον ἀπὸ τὸ ἅγιον Βάπτισμα, τοῦ ὁποίου τύπον εἶχεν ἡ ἐρυθρὰ, μεταλαμβάνομεν τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τὸ Κυρίου. Σημείωσαι, ὅτι μερικοὶ ὑπέλαβον, ὅτι οἱ Ἑβραῖοι ἔβαλον τὴν Πέτραν ἐκείνην ἐπάνω εἰς ἁμάξιον, καὶ ἐτράβιζον αὐτὴν εἰς ὅλον τὸν δρόμον, πλανηθέντες ἀπὸ τὸ ἀποστολικὸν ἐκεῖνο τὸ λέγον „ ἔπινον γὰρ ἐκ πνευματικῆς ἀκολουθούσης Πέτρας". (ά. Κορ. ι. 4.) ὄχ οὕτω δὲ ἔχει ἡ ἀλήθεια· διότι ἂν οἱ Ἑβραῖοι εἶχον μαζίτων τὴν ὑδατοφόρον ἐκείνην Πέτραν, πῶς μετὰ ταῦτα ἐδίψησαν τόσαις φοραῖς; ἐδίψησαν γὰρ εἰς τὸ ὕδωρ τῆς ἀντιλογίας· (Ἀριθ. θ'. κ'.) ἐδίψησαν, ὅταν ἐπέρασαν τὴν γῆν τὴν Ἐδώμ· (αὐτόθι Στίχ. 19.)· ἐδίψησαν πάλιν ὅταν κατὰ Μωϋ-

Ὅθεν καὶ ὁ Χρυσορρήμων τύπον μὲν τοῦ Χριστοῦ νοεῖ τὴν Πέτραν ἐκείνην· Ῥάβδον δὲ, τὴν δὶς πλήξασαν τὴν Πέτραν, νοεῖ τὸν Σταυρόν· οὕτω γάρ φησι „Τὸ φαινόμενον Πέτρα ἦν, „τὸ δὲ νοούμενον, Χριστός". Ἑρμηνεύει Παῦλος, ὅτι ἡ Πέτρα ἐκείνη εἰκὼν ἦν Χριστοῦ· „ἔπινον γάρ, φησὶν, ἐκ πνευματικῆς ἀκολουθούσης Πέτρας· ἡ δὲ Πέτρα ἦν ὁ Χριστός". Ἡ Πέτρα τύπον εἶχε τοῦ Δεσπότου· ἡ Ῥάβδος τύπον εἶχε τοῦ Σταυροῦ· καὶ αὕτη ἡ ἱστορία Ἑρμηνεύει τοῦ Σταυροῦ τὴν Δύναμιν. Ἐπάταξε Μωϋσῆς τὴν Πέτραν ἅπαξ καὶ δίς. Εἰ μὲν οὖν Θεοῦ τὸ ἔργον ἁπλῶς, καὶ ἄνευ Μυστηρίου τοῦ Σταυροῦ· ἤρκει καὶ τὸ ἅπαξ, ἤρκει καὶ νεῦμα, ἤρκει καὶ λόγος· ἀλλ' ἵνα δείξῃ, ὅτι δείκνυται Σταυροῦ ἡ χάρις, καὶ ὅτι ἄλλως ὁ Χριστὸς οὐ πηγάζει τὴν εὐεργεσίαν, ἢ διὰ Σταυροῦ θεωρούμενος, διὰ τοῦτο ἐπάταξε Μωϋσῆς ἅπαξ· καὶ δὶς, οὐ κατὰ τοῦ αὐτοῦ σχήματος, ἀλλὰ Σταυρὸν ὑπογράφων, ἅπαξ καὶ δὶς ἐπάταξε. Διὰ τί ἅπαξ καὶ δίς; ἵνα καὶ ἡ ἄψυχος φύσις αἰδεσθῇ τοῦ Σταυροῦ τὸ σύμβολον. (λόγῳ εἰς τὸν τίμιον Σταυρὸν, οὗ ἡ ἀρχὴ ἡ Καλῶς ἡμῖν καὶ σοφῶς· τόμῳ ε'.)

Προσαρμόζεται δὲ καὶ εἰς ἐσὲ, τὸ Τροπάριον τοῦτο, ἀγαπητὲ, μὲ νόημα τροπολογικὸν καὶ ἠθικόν· διότι καὶ ἡ ἐδική σου καρδία ἀπὸ τὰ πάθη καὶ τὰς ἁμαρτίας ἔγινε σκληρὰ καὶ ἀναίσθητος, ὡς ἡ Πέτρα ἡ καλυμένη πωρί· ὅθεν καὶ πεπωρωμένη αὕτη ὀνομάζεται ὑπὸ τῆς Γραφῆς „Ἔτι γάρ, φησὶ, πεπωρωμένην ἔχετε τὴν καρδίαν"· (Μάρ. η'. 17.) καὶ ἔγινες καὶ σὺ σκληροκάρδιος, καθὼς ἦτον ὁ λαὸς τῶν Ἑβραίων, περὶ ὧν εἶπεν ὁ Ἰεζεκιὴλ „Πᾶς οἶκος Ἰσραὴλ φιλόνεικοί εἰσι καὶ σκληροκάρδιοι"· (Ἰεζ. γ'. 7.) ἐπειδὴ καὶ τὰ πάθη σκληρὰ ὄντα, κατὰ τὸν ἅγιον Ἰσαὰκ, ἀκολούθως καὶ τὴν καρδίαν σκληρύνουσιν· ὁ δὲ σκληροκάρδιος, κατὰ τὸν Παροιμιαστὴν, οὐ συναντᾷ ἀγαθοῖς. (Παρ. ιζ'. 21.) Ἐὰν λοιπὸν καὶ σὺ, ἀδελφὲ, φοβηθῇς τὰς ἀπειλὰς καὶ φοβέρας, ὅπου κάμνει ὁ Θεὸς ἐν ταῖς Γραφαῖς διὰ νὰ κολάσῃ τοὺς ἁμαρτωλοὺς καὶ σκληροκαρδίους, ἤξευρε, ὅτι ὁ φόβος αὐτὸς τῶν ἀπειλῶν, μελετώμενος συνεχῶς, θέλει κτυπήσει τὴν σκληράν σου καρδίαν, ὡς ἡ Μωσαϊκὴ ἐκείνη Ῥάβδος ἐκτύπησε τὴν Πέτραν· ἐκ τούτου δὲ, μέλλει νὰ συντριφθῇ ἡ καρδία σου, καὶ νὰ ἐκβάλῃ καρδιοστάλακτα δάκρυα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα πιὼν καὶ χορτάσας, θέλεις εὐφρανθῇ εὐφροσύνην πνευματικήν τε καὶ ἄῤῥητον, ὥστε νὰ ψάλῃς καὶ σὺ ἐκεῖνο τὸ τοῦ Δαβὶδ „ἐπότισάς με οἶνον κατανύξεως". (Ψαλ. νθ'. 3.)

Τροπάριον.

„Πλευρᾶς ἀχράντου λόγχῃ τρωθείσης, ὕδωρ σὺν αἵματι ἐξεβλύθη,
„ἐγκαιμίζων Διαθήκην, καὶ ῥυπτικὸν ἁμαρτίας. τῶν πιστῶν γάρ
„Σταυρὸς καύχημα, καὶ Βασιλέων κράτος καὶ στερέωμα.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἀφ' οὗ ὁ ἱερὸς Κοσμᾶς ἀνέφερε δύω ἱστορίας τῆς Παλαιᾶς, καὶ αὐτὰς ἐπροσάρμοσεν εἰς τὴν ἑορτὴν τοῦ Σταυροῦ ἐν τοῖς προλαβοῦσι δύω Τροπαρίοις· τώρα εἰς τὸ τρίτον τοῦτο Τροπάριον, φέρει καὶ ἱστορίαν ἐκ τοῦ Εὐαγγελίου. Καὶ καθὼς οἱ οἰκοδόμοι, ὅταν κατασκευάζουν κανένα τοῖχον, βάλλων ἀνάμεσα ξύλα, ἢ σίδηρα, τὰ καλούμενα ἱμαντώσεις, καὶ ζωνάρια καὶ δέματα, διὰ νὰ συγκρατῶσι τὸν τοῖχον, καὶ νὰ ποιῶσιν αὐτὸν στερεώτερον· φοβοῦνται γὰρ, μήπως οἱ πλίνθοι μοναχοὶ, ἢ οἱ λίθοι χρημνισθῶσι καὶ πέσωσιν· οὕτω καὶ ὁ ἀσματογράφος οὗτος ποιεῖ, καὶ μὲ τὰς νέας ἱστορίας τοῦ Εὐαγγελίου, σφίγγει καὶ συγκρατεῖ τὰς ἱστορίας τῆς Παλαιᾶς. Λέγει λοιπὸν, ὅτι ὅταν ἡ ἄχραντος πλευρὰ τοῦ Δεσπότου Χριστοῦ ἐκτυπήθη μὲ τὴν λόγχην τοῦ στρατιώτου, τότε ἐβγῆκεν ἀπὸ αὐτὴν παρευθὺς ἱερὸν ὁμοῦ καὶ αἷμα· καθὼς γράφει ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης „εἷς τῶν στρατιωτῶν λόγχῃ αὐ-

„τοῦ

Μωϋσέως κατελάλησαν· (Ἀριθ. κά. 5.) ἐδίψησαν καὶ ὅταν ἐπῆγαν εἰς τὸ φρέαρ. (Ἀριθ. κά. 16.) Τὸ δὲ τοῦ Ἀποστόλου οὕτω νοεῖται· ἃ λέγει ὁ Παῦλος, ὅτι ἠκολούθει μὲ τοὺς Ἑβραίους ἡ αἰσθητὴ ἐκείνη Πέτρα· ἀλλ' ἡ πνευματικὴ καὶ νοητή· δηλαδὴ ὁ ὑπὸ τῆς Πέτρας συμβολούμενος Χριστός· καθὼς καὶ ὁ Θεοδώριτος καὶ ὁ Χρυσόστομος καὶ ὁ Θεοφύλακτος καὶ ὁ Οἰκουμένιος ἠρμήνευσαν.

„τοῦ τὴν πλευρὰν ἔνυξε, καὶ εὐθέως ἐξῆλθεν αἷμα καὶ ὕδωρ". (Ἰω. ιθ'. 34.) τὸ μὲν αἷμα, διὰ νὰ δειχθῇ, ὅτι ὁ σταυρωθεὶς ἦτον ἄνθρωπος· ἀνθρώπου γὰρ ἴδιον εἶναι, τὸ νὰ ἐκβάλλῃ αἷμα· τὸ δὲ ὕδωρ, διὰ νὰ δειχθῇ, ὅτι αὐτὸς ἦτον καὶ ὑπὲρ ἄνθρωπον, ὡς λέγει ὁ Θεολόγος Γρηγόριος εἰς τὸ Πάσχα (1). Καὶ μολονότι ὁ Κύριος ἦτον τότε κατὰ φύσιν νεκρὸς, ὑπὲρ φύσιν ὅμως ἐκβῆκαν τὰ δύω ταῦτα, χωριστὰ τὸ καθὲν, κατὰ τὸν Βρυέννιον, ὄχι ψυχρὰ, ἀλλὰ θερμὰ, ἀπὸ τὴν ἀκήρατόν του πλευράν· Ἐπειδὴ καὶ αὐτὴ ἦτον ἑνωμένη μὲ τὴν ζωοποιὸν τοῦ Θεοῦ Λόγου ὑπόστασιν.

Ταῦτα δὲ τὰ δύω ἐνήργησαν δύω μεγάλα ἀποτελέσματα. Διότι πρῶτον μὲν ἐγκαίνισαν: ἤτοι ἐκύρωσαν καὶ ἐβεβαίωσαν ὡς ἀληθινὴν καὶ γνησίαν, τὴν νέαν Διαθήκην τοῦ Εὐαγγελίου· „τοῦτο γάρ, φησὶν ὁ ἱερὸς Ματθαῖος, τὸ αἷμά μου, τὸ τῆς καινῆς Διαθήκης". (Ματθ. κϛ'. 28.) καὶ ὁ Λουκᾶς „τοῦτο τὸ Ποτήριον ἡ καινὴ Διαθήκη ἐν τῷ αἵματί μου". (Λουκ. κβ'. 20.) Δεύτερον δὲ ἔγιναν ῥυπτικὰ τῆς Προπατορικῆς καὶ προαιρετικῆς ἁμαρτίας τῶν ἀνθρώπων· „τοῦτο γὰρ, φησὶν, ἐστὶ τὸ αἷμά μου τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενον εἰς „ἄφεσιν ἁμαρτιῶν". (Ματθ. κϛ'. 28.) Ἐπειδὴ δὲ τὸ μὲν ὕδωρ τὸ ἐκ τῆς πλευρᾶς ἐκχυθὲν τοῦ Κυρίου, ἐδήλου τὸ Μυστήριον τοῦ Βαπτίσματος· τὸ δὲ αἷμα, ἐδήλου τὸ Μυστήριον τῆς θείας εὐχαριστίας· ταῦτα δὲ καὶ τὰ δύω ῥύπτουσιν: ἤτοι καθαρίζουσι τὰς τῶν ἀνθρώπων ἁμαρτίας· διὰ τοῦτο καὶ ὁ Μελῳδὸς ῥυπτικὰ καὶ καθαρτικὰ ἁμαρτίας ταῦτα ἐκάλεσεν ἀνωτέρω. Ἐκεῖνο δὲ ὅπερ λέγει παρακάτω ὁ Μελῳδὸς, ὅτι ὁ Σταυρὸς εἶναι καύχημα μὲν τῶν Χριστιανῶν, ὅπου πιστεύουν εἰς τὸν Χριστὸν, τὸν ἐν Σταυρῷ προσηλωθέντα, κράτος δὲ καὶ στερέωμα τῶν ὀρθοδόξων Βασιλέων· τοῦτο, λέγω, τὸ εἶπε, διὰ νὰ δείξῃ, ὅτι εἶναι Τρίτη ᾠδὴ ἡ παροῦσα, τῆς ὁποίας χαρακτηριστικὰ εἶναι τὰ ἀνωτέρω λόγια· γράφεται γὰρ ἐν αὐτῇ καὶ ἡ λέξις τοῦ καυχήματος, „ἐν τούτῳ γὰρ, φησὶ, καυχάσθω „ὁ καυχώμενος: ἐν τῷ συνιέναι καὶ γινώσκειν τὸν Κύριον" (ά. Βασ. β'. 10.) καὶ ἡ λέξις τοῦ στερεώματος „ἐστερεώθη γὰρ, φησὶν, ἡ καρδία μου ἐν Κυρίῳ", (Αὐτόθ. 1.) ὡς ἀνωτέρω εἴρηται. Καύχημα δὲ εἶναι τῶν Χριστιανῶν ὁ Σταυρὸς, ἀκολουθούντων τῷ Παύλῳ, ὅς τις ἔλεγεν „ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι, εἰμὴ ἐν τῷ Σταυρῷ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ „Χριστοῦ, δι' οὗ ἐμοὶ Κόσμος ἐσταύρωται, κἀγὼ τῷ Κόσμῳ". (Γαλ. ϛ'. 14.)

Ἤθε-

---

(1) Ὅθεν Ἁρμοδιώτερον ἦτον, ἐὰν πρῶτον ἐγράφετο τὸ αἷμα, καὶ δεύτερον τὸ ὕδωρ ἐν τῷ Τροπαρίῳ, κατὰ τὰ λόγια τοῦ Εὐαγγελίου, οὕτως, „αἷμα σὺν ὕδατι ἐξεβλύθη". Ὁ Μελῳδὸς ὅμως ἀδιαφόρως αὐτὸ ἐμεταχειρίσθη, ἀλλάξας τὴν τάξιν· ἴσως δὲ καὶ ὑπὸ τῶν ἀντιγραφέων ὕστερον ἐνηλλάγη, καὶ οὐχὶ ὑπὸ τοῦ Μελῳδοῦ. Λέγει δὲ καὶ ὁ Ζωναρᾶς ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ β'. ἤχου τῆς ὀκτωήχου, κατὰ τὸ Τροπάριον, τὸ λέγον „ὡς ἐν παραδείσῳ φυτευθέν" ταῦτα „Νυγεῖσα τῇ λόγχῃ ἡ πλευρὰ τοῦ Σωτῆρος, ἐξέβλυσεν αἷμα καὶ ὕδωρ· τὸ μὲν, κατὰ φύσιν, τὸ δὲ, ὑπὲρ φύσιν· σαρξ γὰρ οὖσα, εἰ ἐκένωσεν αἷμα, καινὸν οὐδέν· μᾶλλον δὲ καὶ τοῦτο καινόν· ἐκ γὰρ νενεκρωμένης σαρκὸς αἷμα ῥέειν οὐ πέφυκεν· ὕδωρ δὲ βλυστάνειν ἐξ ὠτειλῆς, καὶ λίαν καινόν· αἷμα γὰρ καὶ ἰχῶρα ῥέειν ἐκ τῶν τραυμάτων, ὁ νόμος οἶδε τῆς φύσεως· ἡδὲ τοῦ Κυρίου σαρξ, πρωθεῖσα καὶ μετὰ νέκρωσιν, αἷμα καὶ ὕδωρ ἔβλυσεν, οὐδέτερον ἀσυμβόλως. Τὸ μὲν γὰρ ὕδωρ, τοῦ θείου Βαπτίσματος προήνεγκε σύμβολον· τὸ δ' αἷμα, τῶν πιστῶν θρεπτήριόν τε καὶ καθαρτήριον· τρεφόμεθα γὰρ διὰ τῆς σαρκὸς τοῦ Κυρίου, καὶ διὰ τοῦ τιμίου αὐτοῦ αἵματος, ὡς ἐκεῖνος τοῖς οἰκείοις Μαθηταῖς ἔφη, παραδιδοὺς αὐτοῖς τὸ Μυστήριον· ἐγχειρίζων γὰρ „τὸ ποτήριον" „πίετε, ἔλεγεν, ἐξ αὐτοῦ πάντες, „τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου", καὶ καθαιρόμεθα διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ· ὅτι καὶ ὁ νόμος ὁ διὰ τοῦ Μωσέως δοθεὶς, πάντα διὰ τοῦ αἵματος καθαίρεσθαι διετάττετο· ὡς καὶ ὁ μακάριος Παῦλος Ἑβραίοις ἐπιστέλλων, ἔγραφε· φησὶ γάρ „σχεδὸν πάντα δὶ αἵματος „καθαρίζεται, καὶ χωρὶς αἱματεκχυσίας οὐ γίνε„ται ἄφεσις". Σημειοῦμεν δὲ καὶ ταῦτα ὡς ποθητὰ τοῖς Χριστιανοῖς, τὰ ὁποῖα ἐγορεῖ ὁ Βρυέννιος Ἰωσὴφ ἐν τῷ εἰς τὴν Σταύρωσιν λόγῳ πρώτῳ αὐτοῦ· οὕτω γάρ φησιν. „Ἐκεῖνα τὰ ὄντως φριχώδη Μυσήρια, τὸ „αἷμα φημὶ, καὶ τὸ ὕδωρ, προτροπῇ τῆς τῶ Κόσμου „Δεσποίνης ὑποδεξάμενος ἔτος (ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάν„νης) ἡς ἀγγεῖα διαφανῆ, ἕκαστον καθ' αὑτὸ πεπηγὸς, „ταύτῃ ταῦτα παρέσχεν εἰς ἀνάμνησιν τηρούμενα „τοῦ ἀγαπητοῦ. Μετὰ δὲ τὴν ταύτης μετάστασιν „ἀπερχόμενος εἰς τὸ κήρυγμα, τῷ τῶν Ἱεροσολύμων „ἐπισκόπῳ ταῦτα παρακατέθετο· Ἰακώβος οὗτος ὁ „Ἀδελφόθεος ἦν. Οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ τὸν χιτῶνα „τὸν ἄνωθεν ὑφαντὸν, καὶ τὰ ἱμάτια, καὶ τὴν λογχὴν, „καὶ τὸν κάλαμον καὶ τὸν σπόγγον, καὶ τὸν ἀκάν„θινον Στέφανον· πρὸς δὲ καὶ τὴν σινδόνα καὶ τὸ σουδά„ριον, ὃ ἦν ἐπὶ τῆς Κεφαλῆς τοῦ Κυρίου· καὶ ἑνὶ λό„γῳ, ὅσα τοῦ πάθους σύμβολα, ἅτε τὴν οἰκουμένην „μέχρι τῆς δεῦρο τηρεῖται, αὐτὸς ἡμῖν ἐθησαύρισεν ὁ „Ἀπόστολος". Ὅσον ὅμως περὶ τοῦ αἵματος καὶ ὕδατος τῶν ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ Κυρίου ἐκχυθέντων, ἀμφιβάλλεται· καθότι, ἄλλοι λέγουσιν ὅτι αὐτὰ ἀφθαρτίσθησαν σὺν τῷ ἀναστάντι σώματι τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡμεῖς εἴπομεν ἐν τῷ Συναξαριστῇ κατὰ τὴν ι'. τοῦ Σεπτεμβρίου ἐν τῷ βίῳ τοῦ Βαρλαάμ.

Ἤθελε δὲ ἀπορήσῃ τινὰς, διὰ τί μὲ αἷμα ἐγκαινιάσθη, τόσον ἡ παλαιὰ Διαθήκη, ὅσον καὶ ἡ νέα; λύει τὴν ἀπορίαν μὲ ἕνα πολλὰ βαθὺ νόημα ὁ διαβατικώτατος ἐκεῖνος καὶ οὐρανοβάμων Ἀπόστολος Παῦλος· λέγει γὰρ, ὅτι κάθε Διαθήκη, τότε εἶναι βεβαία καὶ ἔχει τὸ κῦρος καὶ τὴν ἰσχὺν, ὅταν ἀποθάνῃ ὁ διαθέμενος αὐτήν· „Διαθήκη γὰρ ἐπὶ νεκροῖς „βεβαία· ἐπεὶ μήποτε ἰσχύει, ὅτε ζῇ ὁ διαθέμενος". (Ἑβρ. Θ'. 17.) Ἐπειδὴ λοιπὸν τὸ αἷμα εἶναι σημεῖον θανάτου· διὰ τοῦτο μὲ τὸ αἷμα τὸ τοῦ θανάτου δηλωτικὸν, ἐγκαινιάσθη: ἤτοι ἔλαβε τὴν ἀρχὴν τῆς βεβαιώσεώς της, κατὰ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Θεοφυλάκτου, οὐ μόνον ἡ Νέα Διαθήκη, ὡς εἴπομεν, ἀλλὰ καὶ ἡ Παλαιά· „λαληθείσης γὰρ, φησὶν ὁ ἴδιος „Παῦλος, πάσης ἐντολῆς κατὰ τὸν νόμον Μωσέως παντὶ τῷ λαῷ, λαβὼν τὸ αἷμα τῶν „μόσχων καὶ τράγων..... αὐτότε τὸ Βιβλίον καὶ πάντα τὸν λαὸν ἐρράντισε, λέγων, „τοῦτο τὸ αἷμα τῆς Διαθήκης, ἧς ἐνετείλατο πρὸς ἡμᾶς ὁ Θεός". (Ἔξ. κδ'. 8.)

Ποῖον δὲ ὠφέλιμον νόημα ἐμπορεῖς νὰ συνάξῃς σὺ, ἀγαπητὲ, ἀπὸ τὸ Τροπάριον τοῦτο; ὅτι ἐὰν τὸ αἷμα τοῦ Δεσπότου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ ἦναι ῥυπτικὸν ἁμαρτίας: ἤτοι καθαρίζει τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, διὰ τί σὺ, ἀδελφὲ, δὲν ἐπιμελεῖσαι νὰ τὸ μεταλαμβάνῃς συνεχῶς, ἵνα λάβῃς ἄφεσιν τῶν συγγνωστῶν ἁμαρτιῶν σου; δὲν ἠξεύρεις, ὅτι ὅσῳ συχνότερα μεταλαμβάνεις αὐτὸ τὸ ἅγιον αἷμα, τόσον συχνότερα μεταλαμβάνεις αὐτὴν τὴν ζωήν; „ὁ τρώγων μου γὰρ, φησὶν ὁ γλυκὺς Ἰησοῦς, ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα, καὶ πίνων „μου τὸ αἷμα, ἔχει ζωὴν αἰώνιον". (Ἰωάν. ε'. 54.) Καὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου, δὲν ἠξεύρεις, ὅτι ὅσον μακρύνεις, καὶ δὲν μεταλαμβάνεις αὐτὸ τὸ ζωοποιὸν αἷμα, τόσον μακρύνεις καὶ ἀπὸ τὴν ζωήν; „ἐὰν γὰρ, φησὶν ὁ αὐτὸς Κύριος, μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀν„θρώπου, καὶ πίητε αὐτοῦ τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς". (αὐτόθ. 53.)

Καὶ ἂν, κατὰ τὸν Ἰὼβ, οἱ γύπες ἐπιθυμοῦν τόσον πολλὰ τὸ αἷμα, ὥστε δὲν χορταίνουν πίνοντες αὐτό· διότι ἀπὸ τὸ αἷμα λαμβάνουν ζωὴν, καὶ οἱ ὀφθαλμοί των καθαρίζονται, καὶ βλέπουν μακρότερα, κατὰ τὴν γνώμην τῶν φυσικῶν· „Πόῤῥωθεν οἱ ὀφθαλμοὶ „αὐτοῦ (τοῦ γυπὸς) σκοπεύουσι· νεοσσοὶ δὲ αὐτοῦ φύρονται ἐν αἵματι". (Ἰω. λθ'. 29.) ἂν, λέγω, οἱ γύπες ἐπιθυμοῦν τόσον ἕνα θνητὸν, καὶ φθαρτὸν αἷμα, διὰ νὰ ζωοποιηθοῦν· διὰ τί σὺ, ἀδελφὲ, δὲν ἐπιθυμεῖς νὰ πίνῃς τὸ ἀθάνατον καὶ ἄφθαρτον αἷμα τοῦ Κυρίου, ἵνα ζωοποιηθῇ ἡ ψυχή σου, ἵνα λαμπρυνθῇ ἡ καρδία σου, ἵνα φωτισθῇ ὁ νοῦς σου, καὶ ἵνα λάβῃς καθαρισμὸν τῶν συγγνωστῶν ἁμαρτιῶν σου; „Τὸ αἷμα γὰρ, φησὶν ὁ „ἠγαπημένος Ἰωάννης, Ἰησοῦ Χριστοῦ, καθαρίζει ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας". (α'. Ἰω. α'. 7.) Ἐὰν θέλῃς νὰ δικαιωθῇς, ἀδελφὲ, ἐν τῷ αἵματι τούτῳ, τὸ ἀπολαμβάνεις κατὰ τὸν Παῦλον, „Δικαιωθέντες νῦν ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ". (τοῦ Χριστοῦ) (Ῥωμ. ε'. 9.) Ἐὰν θέλῃς νὰ ἁγιασθῇς διὰ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ, τὸ ἀποκτᾷς, κατὰ τὸν αὐτὸν, „Διὸ καὶ Ἰησοῦς, „ἵνα ἁγιάσῃ διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος τὸν λαὸν, ἔξω τῆς πύλης ἔπαθε". (Ἑβρ. ιγ'. 12.) Ἐὰν ἀγαπᾷς νὰ νικήσῃς τὸν Διάβολον, μὲ τὸ αἷμα αὐτὸ τὸν νικᾷς· καθὼς εἶναι γεγραμμένον ἐν τῇ Ἀποκαλύψει „Καὶ ἐνίκησαν (οἱ ἅγιοι δηλ:) αὐτὸν (τὸν δράκοντα) διὰ τὸ αἷ„μα τοῦ ἀρνίου". (Ἀποκ. ιβ'. 11.)

Καὶ λοιπὸν ἐὰν, ἀγαπητὲ ἀναγνῶστα, ποθῇς νὰ ἀπολαμβάνῃς τὰ ἀνωτέρω θεῖα χαρίσματα, καὶ ἄλλα ἀκόμη ἄῤῥητα καὶ ἀκατανόητα, προσέρχου συνεχῶς εἰς τὰ ἄχραντα Μυστήρια καὶ μεταλάμβανε. Πρόσεχε ὅμως νὰ μεταλαμβάνῃς μὲ τὴν πρέπουσαν προετοιμασίαν: ἤτοι μὲ ἐξομολόγησιν, μὲ νηστείαν κατὰ δύναμιν, μὲ ἐγκράτειαν, μὲ προσευχὴν, μὲ προσοχὴν, μὲ συντριβὴν καρδίας, καὶ μὲ καθαρὸν συνειδὸς, δοκιμάζων τὸν ἑαυτόν σου, καθὼς σοι παραγγέλλει ὁ Ἀπόστολος· ἵνα μὴ εἰς κρίμα σοι γένηται ἡ μετάληψις τῶν θείων Μυστηρίων. Κατὰ τὴν προετοιμασίαν γὰρ ὅπου κάμνεις, οὕτω σοὶ δίδοται καὶ ἡ ἐκ τῆς μεταλήψεως χάρις. Δύω πράγματα λοιπὸν πρέπει νὰ κάμνῃς: καὶ τὸ νὰ κοινωνῇς συνεχῶς, καὶ τὸ νὰ κοινωνῇς ἀξίως, ὅσον τὸ δυνατὸν, χωρὶς κανένα ἐμπόδιον, τὸ ὑπὸ τῶν ἱερῶν Κανόνων διοριζόμενον. „Δοκιμαζέτω ἄνθρωπος ἑαυτὸν, καὶ οὕτως ἐκ τοῦ Ἄρτου ἐσθιέτω, „καὶ ἐκ τοῦ Ποτηρίου πινέτω". (α'. Κορ. ια'. 28.)

Ὠδὴ δ'. Ὁ Εἱρμός.

„ Εἰσακήκοα Κύριε, τῆς οἰκονομίας σου τὸ Μυστήριον· κατενόησα
„ τὰ ἔργα σου, καὶ ἐδόξασά σου τὴν Θεότητα.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἐπειδὴ ἡ Τετάρτη ᾠδὴ εἶναι ποίημα τοῦ Προφήτου Ἀββακούμ, εὑρισκομένη ἐν τῷ τρίτῳ Κεφαλαίῳ τῆς αὐτοῦ Προφητείας· διὰ τοῦτο ὁ ἱερὸς Κοσμᾶς ἐν τῷ Εἱρμῷ τούτῳ ἀναφέρει σχεδὸν τὰ ἴδια λόγια τοῦ Προφήτου· οὕτω γὰρ καὶ ἐκεῖνος λέγει „ Κύριε, εἰσακήκοα τὴν „ ἀκοήν σου καὶ ἐφοβήθην, Κύριε, κατενόησα τὰ ἔργα σου καὶ ἐξέστην". Ἀποτεινόμενος γὰρ πρὸς τὸν σαρκωθέντα Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, λέγει, Κύριε, ἐγὼ εἰσήκουσα τὸ Μυστήριον τῆς ἐνσάρκου σου οἰκονομίας. Ταύτην γὰρ ἀκοὴν ὠνόμασεν ὁ Θεσπέσιος Ἀββακούμ. Πόθεν δὲ εἰσήκουσεν αὐτήν; ἀπὸ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον τὸ ἐνοικοῦν τῇ ἐκείνου καρδίᾳ, καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἐμπνέον αὐτῷ τὰς Προφητείας. Βλέπε δὲ, ὦ ἀναγνῶστα, ὅτι δὲν εἶπεν ἁπλῶς, ἤκουσα, ἀλλὰ εἰσακήκοα: ἤτοι ἔσω εἰς τὴν καρδίαν μου ἤκουσα τὴν νοερὰν φωνὴν, τὴν ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος λαλουμένην. Ὅθεν καὶ ἀνωτέρω ἐν τῷ β'. Κεφαλαίῳ τῆς Προφητείας του λέγει ὁ αὐτὸς Προφήτης „ ἀποσκοπεύσω τοῦ ἰδεῖν τί λαλήσει ἐν ἐμοί": ἤτοι ἐντός μου. Ποῖος; τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον δηλαδὴ, καθὼς ἑρμηνεύει ὁ ἱερὸς Θεοφύλακτος. Οὕτω γὰρ καὶ ὁ Προφήτης Δαβὶδ ἔλεγεν „ ἀκούσομαι τί λαλήσει ἐν ἐμοὶ Κύριος ὁ Θεός. (Ψαλ. πδ'. 8.) Ἐνδοθεν γὰρ ἐν τῷ ἡγεμονικῷ ἀκούουσιν οἱ Προφῆται ἃ ἀκούουσι, καὶ οὐχὶ ἔξωθεν. Ὅθεν εἶπεν ὁ Προκόπιος „ ἡ Ἐν Πρόθεσις, τὴν ἐν διανοίᾳ παρίστησιν ἀκοήν". (Σελ. 921. τῆς Πενταπεύχ.) (1).

Κατανοήσας δὲ, λέγει, κατὰ βάθος τὰ φοβερὰ ἔργα καὶ τὰ φρικτὰ θαυμάσια, μὲ τὰ ὁποῖα σὺ ὁ σεσαρκωμένος Λόγος θέλεις ἐργασθῆς τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων, καὶ μάλιστα τὸν Σταυρὸν καὶ τὸν θανατόν σου, ταῦτα, λέγω, στοχασθεὶς, δὲν ἐδυνήθην ἄλλο νὰ κάμω, πάρεξ νὰ δοξολογήσω τὴν ἰδικήν σου Θεότητα· ταύτης γὰρ μόνης ἦτον ἴδιον νὰ κάμῃ τοιαῦτα θαυμαστὰ τέρατα: ἤτοι διὰ τῆς ταπεινότητος τοῦ Σταυροῦ, νὰ νικήσῃ τὸν ὑπερήφανον Διάβολον· διὰ τὰ πάθους, νὰ προξενήσῃ ἀπάθειαν· καὶ διὰ τοῦ θανάτου, νὰ χαρίσῃ ζωὴν εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Συνήθεια γὰρ ἐπικρατεῖ εἰς τοὺς ἁγίους καὶ ἱεροὺς ἄνδρας, ὅταν αὐτοὶ εἴπωσιν κανὲν ὑψηλὸν καὶ μεγάλον νόημα περὶ Θεοῦ, εὐθὺς νὰ τρέπωνται εἰς αὐτοῦ δοξολογίαν. Τοῦτο δὲ πάσχουν, ἢ ἀπὸ τὸν πολὺν θαυμασμὸν, ἢ ἀπὸ τὴν πολλὴν πνευματικὴν χαρὰν, ἡ ὁποία χύνεται εἰς τὰς ψυχὰς των ἐκ τοῦ νοήματος ἐκείνου, τὴν ὁποίαν νὰ ὑποφέρουν ἐντὸς τῶν καρδιῶντων δὲν δύνανται. Καθὼς τοῦτο μάλιστα συνειθίζει νὰ κάμῃ ὁ μέγας Παῦλος εἰς τὰς ἐπιστολάς του, ὡς ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ ἐκείνων εἴπομεν· καὶ ὡς ὁ Σύρος Ἐφραὶμ, καὶ ἄλλοι· καθὼς καὶ ἐδῶ ὁ ἱερὸς οὗτος Μελῳδὸς τοῦτο ἐποίησεν.

Ἁρμόζει δὲ ὁ Εἱρμὸς οὗτος καὶ εἰς ἐσὲ, ἀγαπητέ· διότι ἐὰν σὺ, ὡς ὁ Ἀββακούμ, σταθῇς εἰς τὴν φυλακήν σου, καὶ πατήσῃς ἐπάνω εἰς τὴν πέτραν· „ ἐπὶ τῆς φυλακῆς μου „ γὰρ, φησὶν ἐκεῖνος, στήσομαι, καὶ ἐπιβήσομαι ἐπὶ πέτραν". (Ἀββακ. β'. 1.) θέλεις ἀξιωθῆ καὶ τῆς Ἀββακούμ χάριτος. Ποία δὲ εἶναι ἡ φυλακὴ αὕτη; καὶ ποία ἡ Πέτρα; ἄκουσον· φυλακὴ εἶναι ἡ προσοχὴ καὶ τήρησις τοῦ νοὸς ἀπὸ κάθε βλάσφημον, καὶ αἰσχρὸν, καὶ

---

(1) Ὅθεν καὶ ὁ μέγας Βασίλειος ἑρμηνεύων τὸ ῥητὸν τοῦ ΚΗ'. Ψαλμοῦ, τὸ λέγον „ φωνὴ Κυρίου „ ἐπὶ τῶν ὑδάτων" οὕτω φησί· „ τί οὖν ἡ φωνὴ τοῦ „ Κυρίου; πότερον πληγὴ περὶ τὸν ἀέρα νοοῖτο, ἢ „ ἀὴρ πεπληγμένος, φθάνων μέχρι τῆς ἀκοῆς τὸ πρὸς „ ὃν γίνεται ἡ φωνή; ἢ οὐδέτερον τούτων; ἀλλ' ἕτερο- „ γενής τις ἐστὶν αὕτη, φαντασιουμένου τοῦ ἡγεμονικοῦ „ τῶν ἀνθρώπων, οὓς ἂν ἀκούειν βούληται τῆς ἰδίας „ φωνῆς ὁ Θεός. Ὥστε ἀναλογίαι ἔχειν τὴν φαντα- „ σίαν ταύτην πρὸς τὴν ἐν τοῖς ὀνείροις γινομένην „ πολλάκις. Ὥσπερ γὰρ οὐ πλησσομένου τοῦ ἀέρος, „ λαμβάνομέν τινα ἐν ταῖς καθ' ὕπνον φαντασίαις ῥη- „ μάτων τινῶν καὶ φθόγγων μνήμην, οὐ διὰ τῆς ἀ- „ κοῆς δεξάμενοι τὴν φωνὴν, ἀλλ' αὐτῆς τῆς καρδίας „ ἡμῶν τυπωθείσης· τοιαύτην τινὰ χρὴ νομίζειν καὶ „ τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ φωνὴν ἐγγίνεσθαι τοῖς προφήταις".

καὶ

καὶ πονηρὸν λογισμόν. Πέτρα δὲ εἶναι, ἡ καρδία· μᾶλλον δὲ, Πέτρα εἶναι, τὸ γλυκύτατον ὄνομα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὸ ἐν τῇ καρδίᾳ μελετώμενον, ὅς τις Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι ἡ στερεὰ Πέτρα, περὶ ἧς εἶπεν ὁ μέγας Παῦλος „ ἡ δὲ Πέτρα, ἦν ὁ Χριστός". (ά. Κορ. ι. 4.)

Ὅταν λοιπὸν, ἀδελφέ μου Χριστιανὲ, τραβίξῃς τὸν νοῦν σου ἀπὸ ὅλα τοῦ Κόσμου τὰ πράγματα: ἡδονὰς, λέγω, καὶ δόξας καὶ ἀργύρια, καὶ ἐμβάσῃς αὐτὸν μέσα εἰς τὴν καρδίαν σου, καὶ ἐκεῖ εὑρίσκων τὸν ἐν τῇ καρδίᾳ ἐνδιάθετον καλούμενον λόγον, μὲ αὐτὸν λέγῃς τὴν μονολόγιστον ταύτην Προσευχὴν μετὰ θερμῆς πίστεως καὶ ἐλπίδος καὶ ἀγάπης: ἤγουν τὸ, Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ Υἱὲ τοῦ Θεοῦ ἐλέησόν με, βαστῶν καὶ ὀλίγον τὴν ἀναπνοήν σου· τότε ἀποκτᾷς τὴν φυλακὴν τοῦ νοός. Διότι ἡ θέρμη ἐκείνη, ἥτις γεννᾶται ἀπὸ τὴν συχνὴν μελέτην τοῦ Ἁγίου ὀνόματος τοῦ Ἰησοῦ, αὐτὴ μαστίζει καὶ κατακόπτει τοὺς Δαίμονας, ὡς μάχαιρα δίστομος, καὶ δὲν ἀφίνει αὐτοὺς νὰ προσβάλουν εἰς τὸν νοῦν σου τοὺς ἀτόπους αὐτῶν λογισμούς. Ὅθεν εἶπεν ὁ Ἰωάννης τῆς Κλίμακος „ Ἰησοῦ ὀνόματι μάστιζε πολεμίους".

Ὅταν δὲ ἡ καρδία σου καθαρισθῇ ἀπὸ τὰ πάθη καὶ τὰς ἐπιθυμίας, ὁποίας ἔφθασε νὰ λάβῃ τῶν τοῦ Κόσμου πραγμάτων: φιληδονίας, λέγω, φιλοδοξίας καὶ φιλαργυρίας, καὶ στερεωθῇ ὅλη διόλου ἐν τῇ Πέτρα: ἤτοι ἐν τῇ πίστει τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ· τότε ἐπιβαίνεις καὶ σὺ, ὡς ὁ Ἀββακούμ, ἐπάνω εἰς τὴν στερεὰν Πέτραν τῆς καρδίας σου, χωρὶς νὰ φοβηθῇς κἀνένα φόβον, οὔτε δαιμονικὸν καὶ ἐσωτερικὸν, οὔτε ἀνθρώπινον καὶ ἐξωτερικὸν, λέγων μὲ τὸν Δαβὶδ „ Κύριος φωτισμός μου καὶ Σωτήρ μου, τίνα φοβηθήσομαι; Κύριος ὑπερασπιστὴς τῆς ζωῆς μου, ἀπὸ τίνος δειλιάσω"; (Ψαλ. κζ'. 1.) Τότε λοιπὸν ἐπάνω εἰς τὴν Πέτραν ἱστάμενος τῆς καρδίας σου, ἀποσκοπεύεις καὶ σὺ, τί ἔχει νὰ λαλήσῃ νοερῶς ἔνδοθέν σου ὁ Θεός. Τότε ἔχει νὰ σοὶ προστεθῇ καὶ ὠτίον νοερὸν, διὰ νὰ ἀκούσῃς τοὺς νοεροὺς λόγους, τοὺς ὁποίους μέλλει νὰ ἐνηχήσῃ εἰς ἐσὲ ἡ χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· καθὼς ἐπρόσθεσε τοῦτο καὶ εἰς τὸν Προφήτην Ἡσαΐαν· διὸ καὶ ἔλεγε „ Προσέθηκέ μοι ὠτίον „ τοῦ ἀκούειν". (Ἡσ. ν'. 4.) καὶ πάλιν „ Καὶ ἡ παιδεία Κυρίου ἀνοίγει μου τὰ ὦτα". τὰ νοερὰ δηλαδὴ τῆς καρδίας· καθὼς ἑρμηνεύει ὁ Χρυσορρήμων. (Ἡσ. ν'. 55.) Ὅθεν τότε καὶ σὺ ἔχεις νὰ λέγῃς μαζὶ μὲ τὸν Ἀββακούμ „ Κύριε, εἰσακήκοα τὴν ἀκοήν σου καὶ ἐφο„ βήθην". Διὰ τοῦτο εἶπε καὶ ὁ Θεοφόρος Μάξιμος „ Καρδία ἐστὶ καθαρὰ, ἡ παντάπασιν „ ἀνείδεον τῷ Θεῷ καὶ ἀδιαμόρφωτον παραστήσασα τὴν μνήμην, καὶ μόνοις τοῖς αὐτοῦ „ ἕτοιμον ἐνσημανθῆναι τύποις, δι' ὧν ἐμφανὴς πέφυκε γίνεσθαι". (Κεφ. πβ'. τῆς β'. ἑκατοντάδος τῶν Γνωστικῶν).

Τροπάριον.

„ Πικρογόμους μετέβαλε, ξύλῳ Μωϋσῆς πηγὰς ἐμ ἐρήμῳ πάλαι, τῷ
„ Σταυρῷ πρὸς τὴμ εὐσέβειαμ, τῶμ Ἐθμῶμ προφαίμωμ τὴμ μετάθεσιμ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Εἰς τὸ Τροπάριον τοῦτο ἀναφέρει ὁ Θεῖος Μελῳδὸς τὸ θαῦμα, ὅπου ἐποίησεν ὁ Μωϋσῆς εἰς τὸν τόπον τῆς Μερρᾶς (ὅ δηλοῖ Πικρία κατὰ τὸν Ἀλεξανδρείας Κύριλλον). Τότε γὰρ διψήσαντος τοῦ λαοῦ τῶν Ἑβραίων, ἔδειξεν εἰς τὸν Μωϋσῆν ὁ Θεὸς ξύλον, τὸ ὁποῖον βάλλων μέσα εἰς τὸ πικρὸν νερὸν, ἐγλύκανεν αὐτό. (Ἔξ. ιέ. 23.) Λέγει λοιπὸν ὁ Ἱερὸς Κοσμᾶς, ὅτι τὸν παλαιὸν καιρὸν εἰς τὴν ἔρημον τῆς Μερρᾶς, μετέβαλεν ὁ Μωϋσῆς εἰς γλυκύτητα τὰς πηγὰς τοῦ νεροῦ, τὰς γεννώσας πικρίαν. Τί δὲ μὲ τὸ θαῦμα αὐτὸ ἐπροεικόνιζε; τὴν μετάθεσιν καὶ μεταβολὴν τῶν ἀλλοφύλων Ἐθνῶν, τὰ ὁποῖα μὲ τὸ μέσον τοῦ Σταυροῦ, μετεβλήθησαν ἀπὸ τὴν ἀσέβειαν εἰς τὴν εὐσέβειαν, καὶ ἀπὸ τὴν ἀπιστίαν εἰς τὴν πίστιν. Ὅθεν εἶπεν ὁ Ἱερὸς Θεοδώριτος „ Τὸ γὰρ σωτήριον τοῦ Σταυροῦ ξύλον, τὴν πικρὰν „ τῶν Ἐθνῶν ἐγλύκανε Θάλατταν". Τὴν ἰδίαν γνώμην ἔχει καὶ ὁ Ἀλεξανδρείας Κύριλλος, λέγων „ Καὶ λόγῳ μόνῳ γλυκὺ ποιῆσαι τὸ πικρὸν δυνάμενος ὁ Θεὸς, διὰ ξύλου τὴν μετα„ βολὴν ἐργάζεται, τὸν τύπον δίδους τῆς διὰ ξύλου σωτηρίας".

Ποῖον

Ποῖον δὲ ὠφέλιμον νόημα ἐμπορεῖς, ἀδελφὲ, νὰ κερδίσῃς ἀπὸ τὸ Τροπάριον τοῦτο; ἄκουσον· ἤξευρε, ὅτι ὅλος ὁ Κόσμος οὗτος Μερρᾶ ὀνομάζεται: ἤτοι πικρία, διὰ τὰς πολλὰς θλίψεις καὶ δυστυχίας καὶ λύπας, αἱ ὁποῖαι καθ' ἑκάστην ἡμέραν καὶ ὥραν ἀκολουθοῦν εἰς αὐτόν. Πῶς λοιπὸν ἐμπορεῖ νὰ μεταβληθῇ ἡ πικρότης τοῦ Κόσμου εἰς γλυκύτητα; ἐὰν βάλῃς εἰς αὐτὸν ἀντιφάρμακον τὸν Σταυρὸν τοῦ Κυρίου: ἤγουν ἐὰν σὺ συλλογισθῇς τοῦτο, ἂν ἕνας Θεὸς ἀναμάρτητος, διὰ τὰς ἰδικάς μου ἁμαρτίας, ἔλαβε τόσα πάθη ἐπάνω εἰς τὸν Σταυρὸν, καὶ ἐγεύθη ὄξος καὶ τὴν πικροτάτην χολήν· ἂν ἐκεῖνος, ὅπου ἦτον Δεσπότης τῶν ἁπάντων, ἐδοκίμασε τὰς τόσας πικρίας καὶ θλίψεις· τί μέγα πρᾶγμα εἶναι, ἐὰν ἐγὼ ὁ δοῦλος καὶ δοῦλος ἁμαρτωλὸς, δοκιμάζω θλίψεις καὶ πικρίας, ὄχι διὰ ἄλλων ἁμαρτίας, ἀλλὰ διὰ τὰς ἰδικάς μου; Αὐτὸς ὁ συλλογισμὸς, ὅταν εἶναι βαθέως ἐντετυπωμένος εἰς τὴν φαντασίαν σου, Χριστιανὲ, δύναται νὰ μεταβάλῃ εἰς γλυκύτητα καὶ χαρὰν κάθε πικρότητα καὶ θλῖψιν, ὅπου δοκιμάζεις ἐν τῷ Κόσμῳ. Ὅθεν εἶπεν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος „Πάντα ὑπὲρ τοῦ „Λόγου δεχώμεθα· πάθεσι τὸ πάθος μιμώμεθα· αἵματι τὸ αἷμα σεμνύνωμεν· ἐπὶ τὸν „Σταυρὸν ἀνίωμεν πρόθυμοι· γλυκεῖς οἱ ἦλοι, καὶ εἰ λίαν ὀδυνηροί· τὸ μετὰ Χριστοῦ „πάσχειν καὶ ὑπὲρ Χριστοῦ, τοῦ μετ' ἄλλων τρυφᾶν αἱρετώτερον". (Λόγ. εἰς τὸ Πάσχα) Ἀλλὰ καὶ ὅταν σὺ ἀρχάριος ὢν εἰς τὴν ἐνάρετον ζωὴν, ὁποῖοι ἦτον οἱ Ἰσραηλῖται, δοκιμάζῃς κόπους καὶ πικρίας εἰς τὴν ἀρχὴν, καὶ δὲν ἐμπορῇς νὰ πίῃς ἀπὸ τὸ ὕδωρ τῶν ἀρετῶν διὰ τὴν δυσκολίαν αὐτῶν· τότε, ἐὰν βάλῃς εἰς τὸ ὕδωρ αὐτὸ τὸ ξύλον τοῦ Σταυροῦ: ἤτοι τὴν ἐλπίδα τῶν μελλόντων ἀγαθῶν καὶ τῆς Ἀναστάσεως, ἡ ὁποία ἔλαβεν ἀρχὴν ἀπὸ τὸν Σταυρὸν, βέβαια ὁ πρῴην πικρὸς διὰ τὴν ἀρετὴν βίος σου, ἔχει νὰ μεταβληθῇ καὶ γένῃ γλυκύτερος ἀπὸ κάθε γλύκασμα, κατὰ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Νύσσης, ὥστε νὰ λέγῃς καὶ σὺ μὲ τὸν Σειρὰχ „οὐδὲν γλυκύτερον τοῦ προσέχειν ἐντολαῖς Κυρίου". (κγ'. 34.) (1).

Τρο-

(1) Τί εἶδος ξύλου ἦτον ἐκεῖνο, ὅπου ἔβαλεν ὁ Μωϋσῆς εἰς τὸ πικρὸν νερὸν τῆς Μερρᾶς καὶ ἐγλυκάνθη, δὲν ἐφανέρωσεν ἡ ἁγία Γραφή· ἀλλ' οὔτε πρέπει νὰ ζητοῦμεν περὶ τούτου ἅπαξ σιωπηθέντος, κατὰ τὸν Θεοδώριτον. Ματαιολογοῦσι λοιπὸν, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν φλυαροῦσιν οἱ ραββῖνοι τῶν Ἑβραίων, ὀνομάζοντες μὲν τὸ ξύλον ἐκεῖνο Ἀδελφὰ, ἑρμηνεύοντες δὲ καὶ τὴν ποιότητα ἐκείνου· λέγουσι γὰρ, ὅτι ἦτον κατάπικρον. Ὅθεν ἡ ὑπερβολικὴ πικρότης τοῦ ξύλου ἀναίρεσε τὴν πικρότητα τοῦ νεροῦ· καθὼς καὶ τὰ ἁλατισμένα ὀψάρια ᾗ κρέατα γλυκαίνουσι τὸ ἐν αὐτοῖς βαλλόμενον πολὺ ἅλας, καὶ βράζει αὐτὰ μὲ νερὸν μίαν μόνην βράσιν, εἶτα ἔξω χυνόμενον· κατὰ τὸν ἀφορισμὸν τῶν Ἰατρῶν, τὸν λέγοντα „δισσὰ δη„λητήρια ἐπονίνησιν". Ἐματαιολόγησε δὲ καὶ ὁ Ἰώσηππος γνωματεύων, ὅτι ὁ Μωϋσῆς ἐπρόσαξε καὶ ἐξήντλησαν τὸ ἐπάνωθεν πικρὸν νερὸν τῆς Μερρᾶς, ἕως ὅ εὑρῆκαν τὸ εἰς τὸν πυθμένα γλυκὺ νερόν. Οὗτοι γὰρ μὲ τὰ λόγια ταῦτα δείχνουν, ὅτι ἡ μεταβολὴ τοῦ πικροῦ ἐκείνου νεροῦ εἰς γλυκύτητα, δὲν ἦτον ἕνα θαῦμα ὑπερφυσικὸν καὶ παράδοξον, ἀλλὰ ἔγινε μὲ τρόπον μόνον φυσικόν. Μ' ὅλον τοῦτο ὁ Σειρὰχ φαίνεται, ὅτι συναριθμεῖ μὲ τὰ ἄλλα φάρμακα καὶ ἰατρικὰ τὸ ξύλον ἐκεῖνο, λέγων „Κύριος ἔκτισεν ἐκ γῆς „φάρμακα· οὐκ ἀπὸ ξύλου ἐγλυκάνθη ὕδωρ εἰς τὸ „γνωσθῆναι τὴν ἰσχὺν αὐτοῦ"; (Σειρ. λή. 4.) Ἐπειδὴ ὅμως ἔδειξεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν Μωϋσῆν τὸ ξύλον ἐκεῖνο, καὶ τὸν εἶπε νὰ τὸ βάλῃ εἰς τὸ πικρὸν νερόν· διὰ τοῦτο ἀναφέρεται τὸ θαῦμα αὐτὸ εἰς θειοτέραν ὑπερφυσικὴν ἐνέργειαν. Πλὴν εἴτε κατὰ φύσιν, εἴτε ὑπὲρ φύσιν, τὸ ξύλον ἐκεῖνο εἶχε δύναμιν ἀναιρετικὴν τῆς πικρίας τῶν ὑδάτων. Ὅθεν εἶπε καὶ φίλων ὁ Ἰουδαῖος „ξύλον δείκνυσιν (ὁ Θεὸς τῷ Μωϋ„σῇ) ὃ προσέταξεν ἀράμενον εἰς τὰς πηγὰς καθεῖ„ναι· τάχα μέν, ᾗ κατεσκευασμένον ἐκ φύσεως ποιεῖν „δύναμιν, ἢ τάχα ἠγνοεῖτο, τάχα δὲ, ᾗ τότε πρῶ„τον ποιηθέν, εἰς ἣν ἐμελλεν ὑπηρετεῖν χρείαν". (ὅρα τὸ λή. κεφάλαιον τοῦ ά. τόμου τῆς Ἀδολεσχίας) Ὁ δὲ Ἰωάννης ὁ Ζωναρᾶς ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ Τροπαρίου τῆς Ὀκτωήχου, τοῦ λέγοντος „Τῆς Μερρᾶς „τὰ πικρότατα νάματα", οὕτως αὐτὸ τροπολογεῖ· „ὅταν τις τὴν ἁμαρτίαν ἐργάζηται, κλεπτόμενος ὑπὸ „τῆς ἡδονῆς, οὐ πάνυ τῆς πικρίας αἰσθάνεται ταύτης· „ὅταν δὲ ἐν ἐρημίᾳ γένηται τῶν ἀγαθοποιῶν ἔργων, „τότε καὶ δίψῃ κατέχεται σωφροσύνης, καὶ τῆς πι„κρίας τῆς ἁμαρτίας ἐν συναισθήσει γίνεται. Τηνι„καῦτα οὖν καὶ ὁ Σταυρὸς τοῦ Κυρίου νεκροῖ αὐτῷ „τὴν γευστὴν τῆς ἁμαρτίας, καὶ ἀνενέργητον παρ' αὐ„τῷ, καὶ οἷον νενεκρωμένην αὐτὴν ἀπεργάζεται".

Τροπάριον.

„ Ὁ Βυθῷ κολπωσάμενος, τέμνουσαν ἀμέδωκεν Ἰορδάνης ξύλῳ, τῷ
„ Σταυρῷ καὶ τῷ Βαπτίσματι, τὴν τομὴν τῆς πλάνης τεκμαιρόμενος.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἀπὸ τὸ Ϛ'. Κεφάλαιον τῆς Δ'. τῶν Βασιλειῶν ἐδανείσθη ὁ Μελῳδὸς τὸ παρὸν Τροπάριον· ἀναφέρεται γὰρ εἰς ἐκεῖνο, ὅτι ὅταν οἱ Υἱοὶ τῶν Προφητῶν ἐπῆγαν μαζὶ μὲ τὸν Προφήτην Ἐλισσαῖον εἰς τὸν Ἰορδάνην ποταμὸν διὰ νὰ κόψουν ξύλα, καὶ μὲ αὐτὰ νὰ κατασκευάσουν καλύβας· ἐκεῖ ὅπου ἔκοπτεν ἕνας ἀπὸ τοὺς Προφήτας ἕνα δοκάριον, ἐκβύκεν ἀπὸ τὸ στελιάρι ἡ ἀξίνη, καὶ ἔπεσεν εἰς τὸν ποταμόν. Ὅθεν ὁ Ἐλισσαῖος κόψας ἕνα ξύλον, τὸ ἔρριψεν εἰς τὸν ποταμὸν, καὶ, ὦ τοῦ θαύματος! τὸ μὲν ἐλαφρὸν ξύλον, ἐκατέβη κάτω εἰς τὸ βάθος τοῦ ποταμοῦ, ἡ δὲ βαρεῖα ἀξίνη, ἀνέβη ἐκ τοῦ ἐναντίου ἐπάνω εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ νεροῦ, ὡς ἐὰν ἤθελε τὴν πιάσῃ τινάς. Ταύτην λοιπὸν τὴν ἱστορίαν ἀναφέρει ἐν τῷ παρόντι Τροπαρίῳ ὁ ἱερὸς Κοσμᾶς, καὶ ταύτην προσαρμόζει εἰς τὴν ἑορτὴν τοῦ Σταυροῦ, λέγων, ὅτι ὁ Ἰορδάνης ποταμὸς, ὁ ὁποῖος ἐκολπώσατο: ἤτοι ἐδέχθη μέσα εἰς τὸ βάθος τὴν τέμνουσαν, (ἀξίνην δηλαδὴ· ἔξωθεν γὰρ ἐννοεῖται ἡ ἀξίνη, κατὰ χῆμα ἐλλείψεως)· αὐτὸς, λέγω, ὁ Ἰορδάνης ἀνέφερεν ἐπάνω εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ νεροῦ τὴν ῥιφθεῖσαν ἀξίνην, μὲ τὸ ξύλον ὅπου ἔρριψεν ὁ Ἐλισσαῖος εἰς αὐτόν. Ὅθεν ἐτεκμαίρετο: ἤτοι προετύπου διὰ τῆς τεμνούσης ἀξίνης, τὴν τομὴν καὶ κόψιμον τῆς πλάνης καὶ ἀσεβείας· ἡ ὁποία αὕτη τομὴ ἐνεργήθη μὲ τὸν Σταυρὸν, καὶ μὲ τὸ ἅγιον Βάπτισμα. Καὶ λοιπὸν τὸ μὲν ξύλον ὅπου ἔρριψεν ὁ Ἐλισσαῖος, αὐτὸ ἐπροεικόνιζε τὸν Σταυρόν· καθότι ἐκεῖνο ἐμβῆκε μέσα εἰς τὴν ἀξίνην, καὶ οὕτως ἐκ τῶν δύω ἔγινε σχῆμα Σταυροῦ κατὰ τὸν Ἀνώνυμον· ἡ ἀξίνη δὲ ἐπροεικόνιζε τὸ κόψιμον τῆς πλάνης, τὸ διὰ Σταυροῦ γενόμενον· τὸ δὲ ὕδωρ τοῦ Ἰορδάνου, ἐπροεικόνιζε τὸ ἅγιον Βάπτισμα· καθότι ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ καὶ ὁ Πρόδρομος Ἰωάννης ἐβάπτιζε τοὺς Ἰουδαίους, καὶ ὁ Δεσπότης Χριστὸς εἰς αὐτὸν ἐβαπτίσθη.

Ποῖον δὲ ἠθικὸν καὶ ὠφέλιμον νόημα ἐμπορεῖς νὰ συνάξῃς, ἀγαπητὲ, εἰς τὴν ψυχήν σους ἀπὸ τὸ Τροπάριον τοῦτο; ἄκουσον· ὁ σοφὸς Νεῖλος θέλει, ὅτι ὁ Ἰορδάνης τροπολογικῶς, νοεῖται εἰς τὴν μετάνοιαν· καθότι ὁ Πρόδρομος Ἰωάννης ἐβάπτιζεν ἐν τῷ Ἰορδάνῃ τοὺς μετανοοῦντας καὶ ἐξομολογουμένους· ὡς εἶναι γεγραμμένον „ Ἰωάννης μὲν ἐβάπτιζε Βάπτισμα „ μετανοίας". (Πράξ. ιθ'. 4.) Ἀξίνη δὲ σιδηρᾶ εἶναι ἡ ἁμαρτία· διότι καὶ ἡ ἁμαρτία φύσει εἶναι βαρεῖα καὶ κατωφερὴς, ὡς ὁ σίδηρος καὶ τὸ Μολίβι". Ὅθεν ὁ μὲν Δαβὶδ ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος ἔλεγεν „ αἱ ἀνομίαι μου ὑπερῆραν τὴν κεφαλήν μου, ὡσεὶ φορτίον βαρὺ ἐβα„ ρύνθησαν ἐπ' ἐμέ". (Ψαλ. λζ'. 4.) Ὁ δὲ Ζαχαρίας ἀπὸ τὸ ἄλλο, εἶδε τὴν ἁμαρτίαν ὡς ἕνα μεγαλώτατον Μολίβι διὰ τὸ βάρος, ὅπου προξενεῖ εἰς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι τὴν πράττουν. „ Καὶ ἰδοὺ τάλαντον Μολύβδου ἐξαιρόμενον· καὶ ἰδοὺ γυνὴ μία ἐκάθητο ἐν μέσῳ τοῦ μέ„ τρου· καὶ εἶπεν (ὁ Ἄγγελος δηλ.) αὕτη ἐστὶν ἡ ἁμαρτία". (Ζαχ. ε'. 7.)

Ἐὰν λοιπὸν καὶ σὺ, ἀδελφὲ, ἔκαμες τόσας μεγάλας καὶ βαρείας ἁμαρτίας, ὥστε κατεβυθίσθης, ὡς ἡ σιδηρᾶ ἐκείνη ἀξίνη τοῦ Προφήτου, μέσα εἰς τὸ βάθος τῶν ἡδονῶν· μὴ φοβηθῇς διὰ τοῦτο, μηδὲ ἀπελπίσῃς τὴν σωτηρίαν σου· ὄχι! ἀλλὰ στάσου ἀνδρείως καὶ ἀντιπολέμησον τὸν ἐχθρὸν Διάβολον, ὅστις ζητεῖ νὰ σὲ ἀπολέσῃ μὲ τὴν ἀπόγνωσιν· δεῖξον μετάνοιαν ἀληθινὴν εἰς τὸν Θεόν· πήγαινε εἰς τὸν Πνευματικὸν καὶ ἐξομολογήσου μὲ κατάνυξιν ὅλας τὰς ἁμαρτίας σου· σύντριψον τὴν καρδίαν σου· δέξαι τὸν Κανόνα ὅπου ἤθελε σοὶ δώσῃ ὁ Πνευματικός σου Πατὴρ, καὶ κάμε τελείαν ἀποχὴν τῆς ἁμαρτίας. „ Οὐκ ἔστι γὰρ „ ἁμαρτία ἀσυγχώρητος, εἰ μὴ ἡ ἀμετανόητος" καθὼς ἀποφαίνεται ὁ Θεοφόρος Μάξιμος. Ἐὰν οὕτω μετανοήσῃς, ἀγαπητὲ, ἤξευρε ὅτι ἡ τοιαύτη σου γνησία μετάνοια, θέλει σὲ ἀναβιβάσει ἀπὸ τὸ βάθος τῆς κακίας, διὰ τῆς χάριτος καὶ δυνάμεως τοῦ ἐν Σταυρῷ προσηλωθέντος Χριστοῦ· καθὼς τότε καὶ ὁ Ἰορδάνης ὁ εἰς τύπον τῆς Μετανοίας παραλαμβανόμε-

νόμενος, ἀνεβίβασε τὴν βαρεῖαν ἐκείνην ἀξίνην διὰ τῆς χάριτος τοῦ Σταυροῦ. "Οθεν θέλεις φάλλει καὶ σὺ εἰς τὸν Θεὸν ἐκεῖνα τὰ τοῦ Δαβὶδ „ ἦλθον εἰς τὰ βάθη τῆς Θαλάσσης, „ καὶ καταιγὶς κατεπόντισέ με". (Ψαλ. ξη'. 3.) καὶ πάλιν „ σὺ ὁ Θεός μου, ἐπιστρέψας „ παρεκάλεσάς με, καὶ ἐκ τῶν ἀβύσσων τῆς γῆς ἀνήγαγές με". (Ψαλ. ό. 27.) (1).

Τροπάριον.

„ Ἱερῶς προστοιβάζεται, ὁ τετραμερὴς λαὸς προηγούμενος, τῆς ἐμ „ τύπῳ μαρτυρίου Σκηνῆς, σταυροτύποις τάξεσι κλειζόμενος.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὁ Θεὸς ἐπρόσταξε τὸν Μωϋσῆν νὰ διορίσῃ τοὺς Υἱοὺς Ἰσραὴλ νὰ στέκωνται τριγύρω εἰς τὴν Σκηνὴν τοῦ Μαρτυρίου. Τρεῖς μὲν φυλαὶ κατὰ τὸ ἀνατολικὸν μέρος αὐτῆς, ἡ τοῦ Ἰούδα, ἡ τοῦ Ἰσάχαρ, καὶ ἡ τοῦ Ζαβουλών· τρεῖς δὲ κατὰ νότιον μέρος αὐτῆς, ἡ τοῦ Ῥουβὶμ, ἡ τοῦ Συμεών, καὶ ἡ τοῦ Γάδ· τρεῖς κατὰ τὸ δυτικὸν αὐτῆς μέρος, ἡ τοῦ Ἐφραΐμ, ἡ τοῦ Μανασσῆ, καὶ ἡ τοῦ Βενιαμίν· καὶ τρεῖς κατὰ τὸ Βόρειον, ἡ τοῦ Δάν, ἡ τοῦ Ἀσὴρ, καὶ ἡ τοῦ Νεφθαλείμ· καθὼς ταῦτα ἀναφέρει τὸ β'. κεφάλαιον τῶν Ἀριθμῶν. Ἐξ ἐκείνου λοιπὸν ἐρανίσθη τὸ παρὸν Τροπάριον ὁ ἱερὸς Μελῳδὸς, καὶ λέγει, ὅτι μὲ ἱερὸν τρόπον ἐστοιβάσθη καὶ ἐπεσωρεύθη κατὰ προσαγὴν Θεοῦ ὁ Ἰσραηλιτικὸς λαὸς, ὄχι εἰς ἕνα μέρος, ἀλλὰ εἰς τέσσαρα μέρη τῆς τυπικῆς Σκηνῆς τοῦ Μαρτυρίου. "Οθεν αὐτὸς ἐπροπορεύετο ἔμπροσθεν τῶν τεσσάρων μερῶν αὐτῆς, κατὰ μὲν τὸ πρόχειρον καὶ αἰσθητὸν νόημα, διὰ νὰ φαίνεται, ὅτι τιμᾷ καὶ φυλάττει παντοχόθεν τὴν Σκηνὴν τοῦ Θεοῦ· κατὰ δὲ τὸ βαθύτερον καὶ κρυφιώτερον αἴνιγμα, ἵνα αὐτὸς μὲ τὰς τέσσαρας σταυροειδεῖς τάξεις, τιμήσῃ τὸν τύπον καὶ τὸ σχῆμα τοῦ τετραμεροῦς Σταυροῦ· μᾶλλον δὲ, ἵνα ὁ Ἰσραηλιτικὸς λαὸς τιμηθῇ ὑπὸ τοῦ τύπου τοῦ τιμίου Σταυροῦ.

Ἠθελε δὲ ἀπορήσῃ τινὰς, διὰ τί ἡ παλαιὰ ἐκείνη Σκηνὴ ὠνομάζετο τοῦ Μαρτυρίου· „ ἐκλήθη γὰρ, φησὶ, Σκηνὴ Μαρτυρίου". (Ἐξ. λγ'. 7.) Καὶ ἀποκρινόμεθα, ὅτι διὰ δύω αἴτια. Πρῶτον, ἐπειδὴ κατὰ τὸν Θεοδώριτον καὶ Ἀθανάσιον καὶ Ἡσύχιον ἑρμηνεύοντας τὸ „ Καὶ ἀνέστησε Μαρτύριον ἐν Ἰακὼβ", (Ψαλ. οζ'. 5.) ἡ Σκηνὴ περιεῖχε τὴν Κιβωτὸν, τὰ Χερουβὶμ, τὸ Ἱλαστήριον, τὴν Τράπεζαν, τὴν Λυχνίαν, καὶ τὴν Πρόθεσιν τῶν Ἄρτων· καὶ ἡ Κιβωτὸς γὰρ, Κιβωτὸς Μαρτυρίου ὠνομάζετο· διότι εἶχε μέσα τὰς Πλάκας, καὶ τὴν Στάμνον τοῦ Μάννα, καὶ τὴν Ῥάβδον τοῦ Ἀαρὼν, ἅτινα καὶ Μαρτύρια ὠνομάζοντο· καθὼς γέγραπται, περὶ μὲν τῶν ἐντὸς „ Καὶ εἰσοίσεις τὴν Κιβωτὸν τοῦ Μαρτυρίου". (Ἐξ. κε'. 33.) Περὶ δὲ τοῦ ἄλλου „ Ἐμβαλεῖς εἰς τὴν Κιβωτὸν τὰ Μαρτύρια". (Ἐξ. κέ. 16.) Δεύτερον, ὠνομάζετο Σκηνὴ τοῦ Μαρτυρίου, καὶ τὰ ἐν αὐτῇ πάντα ἐκαλοῦντο Μαρτύρια, διότι αὐτὰ ὅλα ἦτον μία μαρτυρία καὶ ἀπόδειξις πραγματικὴ τῆς ἀγάπης, ἣν ἔδειξεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν λαὸν τοῦ Ἰσραὴλ· ὑπὸ τῆς ὁποίας κινούμενος, ἐσυγκατέβη νὰ συνομιλῇ μὲ τὸν Μωϋσῆν, καὶ διὰ τοῦ Μωϋσέως νὰ φανερόνῃ τὰς κρίσεις καὶ τοὺς νόμους του εἰς τὸν Ἰσραηλιτικὸν λαόν.

Διὰ τί δὲ καὶ τυπικὴ ἐκαλεῖτο ἡ Σκηνὴ αὕτη; ἐπειδὴ εἶχε τύπον τῆς Κτίσεως κατὰ τὸν Θεοδώριτον. Καὶ τὰ μὲν Ἅγια τῶν Ἁγίων εἶχον τύπον τῶν Οὐρανίων, κατὰ τὸν αὐτόν· τὰ δὲ Ἅγια: ἤτοι τὸ μέσον τῆς Σκηνῆς, τύπον εἶχον τῶν Ἐπιγείων, καὶ διὰ τοῦτο ἦτον βατὰ πάντοτε εἰς τοὺς ἱερεῖς. Κατὰ δὲ τὸν Κύριλλον, τύπον εἶχεν ἡ Σκηνὴ τῆς Ἐκκλησίας. Κατὰ τὸν Νύσσης δὲ, τύπον εἶχε τοῦ Χριστοῦ, ὅς τις Σοφία καὶ Δύναμις ὢν τοῦ Θεοῦ ἀχειροποίητος κατὰ τὴν Θεότητα, ἐδέχθη τὸ νὰ κατασκευασθῇ κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα.

---

(1) Ἄκουσον δὲ καὶ πῶς ἀλληγορεῖ τὴν ἱστορίαν ταύτην ὁ μέγας Μακάριος „ Εἰ ἐτί τοῦ Ἐλισσαίου „ τὸ φύσει ξύλον ἐν τοῖς ὕδασι βληθὲν ἀνήνεγκε „ τὸ φύσει βαρὺ σιδήριον· πόσῳ μᾶλλον ἐνταῦθα ἀ„ ποστελεῖ ὁ Κύριος τὸ ξύλον καὶ ἐλαφρὸν καὶ ἐπου„ράνιον αὐτοῦ Πνεῦμα, καὶ δι' αὐτοῦ τὴν Βεβυθισ„μένην τοῖς ὕδασι τῆς πονηρίας ψυχὴν ἀνανεύσει καὶ „ πτερώσει καὶ κουφίσει πρὸς τὰ ὕψη τῶν οὐρανῶν, „ καὶ μεταβαλεῖ καὶ ἀλλάξει αὐτὴν ἐκ τῆς ἰδίας „ φύσεως"; (Ὁμιλ. ΜΔ'.)

τητα. Καὶ διὰ νὰ εἴπω καθαρώτερα, καθὼς οἱ ἰδικοίμας Ναοὶ ἔχουσι Νάρθηκα, καὶ τὸν καθ' αὐτὸ Ναὸν, καὶ τὸ ἅγιον Βῆμα· οὕτω καὶ ἡ παλαιὰ Σκηνὴ εἶχε τὴν Αὐλὴν, καὶ τὰ Ἅγια, καὶ τὰ Ἅγια τῶν Ἁγίων.

Ποῖον δὲ ἠθικὸν καὶ ὠφέλιμον νόημα Ἐμπορεῖς, ἀγαπητὲ, νὰ συναξῇς ἀπὸ τὸ Τροπάριον τοῦτο; Πρόσεχε· ἡ Σκηνὴ κατὰ τὸν Δίδυμον, δηλοῖ τὴν προκοπὴν τῆς ἀρετῆς καὶ ἀνάβασιν· καθότι ἡ Σκηνὴ τῶν περιπατούντων καὶ προκοπτόντων εἰς τὰ ἔμπροσθεν, εἶναι σκεπαστήριον. Καὶ διὰ νὰ σοὶ δώσω νὰ καταλάβῃς καλλίτερα, τοιαύτη ἦτον ἡ παλαιὰ ἐκείνη Σκηνὴ τοῦ Μαρτυρίου, ὁποία εἶναι καὶ ἡ κινητὴ καὶ ὁδοιπορικὴ τέντα, ὅπου ἔχουν μαζίτων οἱ Βασιλεῖς ἐν τῇ ὁδοιπορίᾳ, ὅταν ἔξω τῆς πόλεως εὑρίσκωνται ἐν καιρῷ πολέμου· ἵνα ἐν αὐτῇ συναγόμενοι, ἐπιτελῶσι τὰς πρὸς Θεὸν λατρείας καὶ προσευχάς. Ἐὰν λοιπὸν καὶ σὺ, ἀδελφὲ, δὲν στέκῃς ἀργὸς, ἀλλὰ πάντοτε περιπατῇς καὶ ἐργάζησαι τὴν ἀρετὴν, πορευόμενος ἐκ δυνάμεως εἰς δύναμιν, κατὰ τὸν Δαβὶδ, καὶ προκόπτων εἰς τὰ τελειότερα· ἐπεκτείνεσαι ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, τῶν δὲ ὄπισθεν ἐπιλανθάνεσαι, κατὰ τὸν Παῦλον. Βέβαια θέλεις κατασκευάσει εἰς τὴν καρδίαν σου μίαν νοητὴν Σκηνὴν, μέσα εἰς τὴν ὁποίαν ἔχει νὰ κατοικῇ ὁ Θεὸς διὰ τῆς χάριτός του, καὶ ἐκεῖθεν θέλει σοὶ ἀποκαλύπτει διὰ τοῦ Ἁγίου του Πνεύματος, τὴν ἀπόκρυφον γνῶσιν τῶν Μυστηρίων του· ἵνα καὶ ὅταν ἀποθάνῃς, ἀξιωθῇς νὰ ψάλλῃς καὶ σὺ ἐκεῖνο τὸ τοῦ Δαβὶδ, „ Διελεύσομαι ἐν τόπῳ Σκηνῆς θαυμαστῆς, ἕως τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ, ἐν φωνῇ ἀγαλλιάσεως καὶ ἐξομολογήσεως ἦχου ἑορτάζοντος ". (Ψαλ. μά. 4.)

Τροπάριον.

„ Θαυμαστῶς ἐφαπλούμενος, τὰς ἡλιακὰς βολὰς ἐξηκόντισεν ὁ „ Σταυρὸς, καὶ διηγήσαντο Οὐρανοὶ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ ἡμῶν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Καθὼς εἰς τὴν πρώτην Ὠδὴν, τῶν μὲν ἄλλων Τροπαρίων τὴν ὕλην ἐδανείσθη ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὴν Παλαιὰν Γραφὴν, τῷ δὲ τελευταίου Τροπαρίῳ τὴν ὑπόθεσιν ἐρανίσθη ἀπὸ τὴν ἱστορίαν τῆς Νέας Χάριτος· τοιουτοτρόπως ἐποίησε καὶ εἰς τὴν παροῦσαν Ὠδήν. Μελουργήσας γὰρ τὰ προλαβόντα ταύτης Τροπάρια μὲ ἱστορίας τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, τὸ τελευταῖον τοῦτο μελουργεῖ μὲ ἱστορίαν τῆς Νέας· ἀναφέρει γὰρ εἰς αὐτὸ τὸ φρικτὸν ἐκεῖνο θαῦμα, ὅπου ἠκολούθησεν ἐπὶ τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίου Υἱοῦ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, καὶ Κυρίλλου Ἀρχιεπισκόπου Ἱεροσολύμων ἐν ἔτει. τμς'. δηλαδὴ, ὅταν ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς Πεντηκοστῆς, Μαΐου Ἑβδόμῃ, ὥρᾳ τρίτῃ τῆς ἡμέρας, ἐφάνη ἐν Οὐρανῷ ὁ τίμιος Σταυρὸς, συνιστάμενος ἀπὸ φῶς ἐπάνω εἰς τὸν Ἅγιον Γολγοθᾶν· ὅστις ἐξαπλόνετο μὲν ἀπὸ τὸν Γολγοθᾶν ἕως εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν, ὑπερέβαινε δὲ κατὰ τὴν λαμπρότητα τὰς ἀκτῖνας τοῦ Ἡλίου. Ὅθεν ὅλος ὁ λαὸς τῶν Χριστιανῶν, βλέπων τὸ τοιοῦτον θαυμάσιον, ἔτρεξαν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ μὲ ἄμετρον χαρὰν καὶ θερμὴν κατάνυξιν, ἀνέπεμψαν εἰς τὸν Θεὸν εὐχαριστίαν καὶ δόξαν.

Τοῦτο λοιπὸν τὸ τεράστιον μελουργῶν ἐδῶ ὁ θεσπέσιος Κοσμᾶς, μὲ θαυμαστὸν, λέγει, καὶ παράδοξον τρόπον ἁπλώθη ἐν τῷ Οὐρανῷ ὁ ζωοποιὸς Σταυρὸς τοῦ Κυρίου· ὅστις ἀπὸ τὴν ὑπερβολικὴν λαμπρότητα, ὅπου εἶχεν, ἐνίκησε καὶ ἐσκέπασε τὰς τοῦ Ἡλίου ἀκτῖνας. Ὅθεν τότε ἐπληρώθη μὲ τρόπον θεῖον καὶ ὑπερφυῆ τὸ ψαλμικὸν ἐκεῖνο λόγιον: ἤτοι τὸ „ Οἱ Οὐρανοὶ διηγοῦνται δόξαν Θεοῦ ". (Ψαλ. ιή. 1.) Διὰ μέσου γὰρ τοῦ λαμπροτάτου ἐκείνου καὶ ὑπὲρ τὸν Ἥλιον ἀκτινοβολοῦντος Σταυροῦ, οἱ Οὐρανοὶ ἐκήρυξαν τρανότατα τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ: δηλαδὴ τὸν Σταυρόν· ἐπειδὴ δόξα Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ, ὁ Σταυρός ἐστιν, ὡς ἀνωτέρω εἴπομεν, ἑρμηνεύοντες τὸ „ ὅτι δεδόξασται " τοῦ Εἱρμοῦ τῆς πρώτης Ὠδῆς. Μὲ τὸ μέσον γὰρ τοῦ Σταυροῦ, ὡς μὲ σκῆπτρον Βασιλικὸν, ἢ ἅρμα νικητικὸν, ἐνίκησεν ὁ μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τὸν ὑπερήφανον Δαίμονα· ἐπάτησε τὸν Θάνατον· ἐσκύλευσε τὸν Ἅδην· καὶ δόξαν ἐπροξένησεν εἰς τὸν ἑαυτόν του αἰώνιον, καθὸ ἄνθρωπον.

Ἀλ-

Ἀλλὰ καὶ σύ, Χριστιανέ, ἐὰν διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ σταυρωθέντος Χριστοῦ κατορθώσῃς κἀνένα ἔργον μέγα καὶ ἀνδραγάθημα, ὁποῖον εἶναι τὸ νὰ νικήσῃς τὰ πάθη, ὅπου σὲ πολεμοῦν, τὸ νὰ ἀντιστέκεσαι πάντοτε εἰς τὰς προσβολὰς τοῦ Διαβόλου, καὶ τὸ νὰ κατορθώσῃς τὰς ἀρετάς· ἤξευρε, ὅτι τὸ ἀνδραγάθημα αὐτὸ ἔχει νὰ δοξάσῃ τὸ ὄνομά σου, καὶ νὰ τὸ κάμῃ θαυμαστὸν ἐν Οὐρανῷ καὶ ἐπὶ Γῆς. Καὶ καθὼς δόξα τοῦ Χριστοῦ ἐστάθη ὁ Σταυρός· δόξα τοῦ Δαβὶδ ἔγινεν ἡ σφενδόνη, μὲ τὴν ὁποίαν ἐφόνευσε τὸν Γολιάθ· δόξα τοῦ Φινεὲς ἐδείχθη ὁ σειρομάστης ἐκεῖνος, μὲ τὸν ὁποῖον ἐκέντησε τὸν Ζαμβρὶ καὶ τὴν Μαδιανίτισσαν Χασβί· δόξα τῆς γυναικὸς Ἰαὴλ ἔγινεν ὁ πάτταλος: ἤτοι τὸ παλοῦκι, μὲ τὸ ὁποῖον ἐθανάτωσε τὸν Σισάραν· οὕτω καὶ δόξα ἰδικήσου παντοτινὴ θέλει σταθῇ τὸ ἀνδραγάθημα, ὅπερ ἤθελες κατορθώσῃ. Ὅθεν καὶ εὐχαριστῶν τῷ ἐνδυναμώσαντί σε Χριστῷ, θέλεις ψάλει εἰς αὐτὸν μὲ τὸν Δαβὶδ „ Σὺ Κύριε ἀντιλήπτωρ μου εἶ, δόξα μου, καὶ „ ὑψῶν τὴν κεφαλήν μου ". (Ψαλ. γ'. 3.)

Ὠδὴ έ. Ὁ Εἱρμός.

„ Ὦ Τρισμακάριστον ξύλον, ἐν ᾧ ἐτάθη Χριστὸς, ὁ Βασιλεὺς καὶ „ Κύριος, δι' οὗ πέπτωκεν ὁ ξύλῳ ἀπατήσας, τῷ ἐν σοὶ δελεασ- „ θεὶς, Θεῷ τῷ προσπαγέντι σαρκὶ, τῷ παρέχοντι τὴν εἰρήνην „ ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Δύω σχήματα ῥητορικὰ μεταχειρίζεται εἰς τὸν Εἱρμὸν τοῦτον ὁ ἱερὸς Κοσμᾶς, ἐπιστροφὴν καὶ προσωποποιΐαν· ἐπιστρέφων γὰρ τὸν λόγον πρὸς τὸν Σταυρὸν, συνομιλεῖ μὲ αὐτὸν ἄψυχον ὄντα καὶ ἄλογον, ὡς ἐὰν ἦτον ἔμψυχος καὶ λογικός. Προσαρμόζει γὰρ ἡ ῥητορικὴ τέχνη, ὅταν θέλῃ, ψυχὴν εἰς τὰ ἄψυχα, καὶ λόγον εἰς τὰ ἄλογα, καὶ τοῖς ἀπροσώποις περιτίθησι πρόσωπον. Προσφωνεῖ λοιπὸν ἔτως ὁ ἀσματογράφος· ὦ ξύλον τοῦ Σταυρέ, σὺ τῇ ἀληθείᾳ εἶσαι πολλῶν μακαρισμῶν ἄξιον (1)· διότι ἐπάνω εἰς ἐσὲ ἐτανύσθη κατὰ τὰς χεῖρας καὶ πόδας καὶ καθ' ὅλον τὸ σῶμα, ὁ γλυκὺς Ἰησοῦς Χριστὸς, ὁ τῶν αἰώνων ὑπάρχων Βασιλεὺς, καὶ πάντων τῶν ὄντων Κύριος, καὶ διὰ μέσου σου ἔπεσε πτῶμα ἐλεεινὸν καὶ ἀξιοδάκρυτον ὁ Διάβολος, ὁ ὁποῖος μὲ τὴν γεῦσιν τοῦ ἀπηγορευμένου ξύλου ἀπάτησεν: ἤτοι ἐδελέασε τὸν προπάτορα Ἀδὰμ μέσα εἰς τὸν Παράδεισον τῆς τρυφῆς. Πῶς δέ; καὶ μὲ ποῖον τρόπον ὁ Διάβολος ἔπεσε; ἐπειδὴ, καθὼς αὐτὸς ἐδελέασε τὸν Ἀδὰμ, ῥύτως ὁ αὐτὸς ἀντιστρόφως ἐδελεάσθη ἀπὸ τὸν Θεὸν, ὅς τις ἐκαρφώθη κατὰ τὴν σάρκα ἐπάνω εἰς ἐσὲ τὸν Σταυρόν· ἵνα, καθὼς ἐκεῖνος διὰ ξύλου ἐνίκησε, διὰ ξύλου πάλιν καὶ νικηθῇ· καὶ μὲ τὸν τρόπον ὅπου ἐκρήμνισε, μὲ αὐτὸν καὶ αὐτὸς κρημνισθῇ. Ἐπιφέρει δὲ ὁ Μελῳδὸς καὶ ὅτι ὁ σταυρωθεὶς Χριστὸς ὁ τὸν Διάβολον ἀπατήσας, αὐτὸς χαρίζει εἰρήνην εἰς τὰς ψυχάς μας. Διὰ τί δὲ λέγει τοῦτο; διὰ νὰ φανερώσῃ μὲ τὸν τελευταῖον αὐτὸν λόγον, ὅτι ἡ πέμπτη Ὠδὴ αὕτη εἶναι τοῦ Ἡσαΐου· ἐκεῖνος γὰρ λέγει „ Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν „ εἰρήνην δὸς ἡμῖν· πάντα γὰρ ἀπέδωκας ἡμῖν ". (Ἡσ. κς'. 3.)

Πό-

(1) Ὅθεν καὶ Ἰωάννης ὁ Ζωναρᾶς, ἑρμηνεύων τὸ Τροπάριον ἐκεῖνο τῆ β'. ἤχυ τῆς Ὀκτωήχυ, τὸ λέγον „ ὡς ἐν παραδείσῳ φυτευθέν, ἐν τῷ Κρανίῳ Σωτὴρ, „ τὸ τρισόλβιον ξύλον, τοῦ σοῦ ἀχράντου Σταυροῦ ", οὕτω λέγει, „ Τρισόλβιον δὲ τὸ ξύλον ἐκάλεσεν, ὡς „ μακάριον, ἢ ὡς μακαρίους τὰς αὐτὸ τιμῶντας ποιεῖν, „ ἢ καὶ ὡς πολλῶν μακαρισμοῦ ἄξιον· πλῆθος γὰρ τὰ „ τρία οἱ ἀριθμητικοὶ λέγουσι, ἢ ἀρχὴν ἀριθμῶν τὰ „ τρία λογίζονται, ὅτι ἔστε τὴν μονάδα, ἔστε τὴν δυά- „ δα ἀξιοῦσι καλεῖν ἀριθμόν, ἀριθμὸν ὁριζόμενοι μονά- „ δων πλῆθος· πλῆθος δὲ τὰ τρία ἡγούμενοι, ἀριθμὸν „ τὴν τριάδα καλοῦσι. Διὸ καὶ τρισόλβιον ὁ σοφὸς Ἰω- „ άννης τὸ ξύλον ὠνόμασε τὸ Σταυροῦ, καὶ ὁ βαθύ- „ νους δὲ Κοσμᾶς καὶ μελῳδικώτατος, τρισμακάριστον „ αὐτὸ κέκληκε, πολλοῦ μακαρισμοῦ ἀξιοῦντες αὐτὸν, „ ἀμφότεροι συμφωνοῦντες, ὡς ὑπὸ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ „ Ἁγίου Πνεύματος ἐμπνεόμενοι ".

Πόθεν δὲ ἐδανείσθη ὁ μελῳδὸς τὸν λόγον τοῦτον, ὅτι ὁ ἀπατήσας: ἤτοι ὁ δελεάσας Διάβολος ἐδελεάσθη; ἀπὸ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον· οὕτω γὰρ ἐκεῖνος φησὶν ἐν τῷ εἰς τὰ φῶτα λόγῳ αὐτοῦ „Ἐπειδὴ ᾤετο ἀπτητος εἶναι τῆς κακίας ὁ σοφιστὴς, Θεότητος ἐλπίδι δελεάσας ἡμᾶς, σαρκὸς προβλήματι δελεάζεται· ἵν' ὡς τῷ Ἀδὰμ προσβαλὼν, τῷ Θεῷ περιπέσῃ, καὶ οὕτως ὁ Νέος Ἀδὰμ τὸν Παλαιὸν ἀνασώσηται, καὶ λυθῇ τὸ κατάκριμα τῆς σαρκὸς, σαρκὶ τῷ θανάτου θανατωθέντος. Ἔφη δὲ καὶ ὁ Θεοφόρος Μάξιμος· „Ἐπειδὴ τὸ στερρόν μου τῆς φύσεως, Θεότητος ἐλπίδι δελεάσας πρὸς ἡδονὴν κατέσυρεν ὁ Διάβολος, δι' ἧς ὑποστήσας τὸν θάνατον, ἠβρύνετο τρυφῶν τὴν φθορὰν τῆς φύσεως· διὰ τοῦτο γίνεται τέλειος ἄνθρωπος ὁ Θεὸς, ἵνα σαρκὸς προβλήματι δελεάσας, ἐρεθίσῃ τὸν ἄπληστον περιχανόντα τὴν σάρκα καταπιεῖν, γενησομένην αὐτῷ μὲν δηλητήριον, τῇ δυνάμει τῆς ἐν αὐτῇ Θεότητος παντελῶς διαφθείρουσαν, τῇ δὲ φύσει τῶν ἀνθρώπων ἀλεξητήριον, πρὸς τὴν ἐξ ἀρχῆς χάριν δυνάμει τῆς ἐν αὐτῇ Θεότητος ἀνακαλουμένην". (Κεφ. ιά. τῆς γ'. ἑκατοντάδος τῶν γνωστικ.)

Καὶ ἐδῶ βλέπε, ὦ ἀναγνῶστα, δύω παραδείγματα ἀλιέων πάντῃ ἀνόμοια· ὁ μὲν γὰρ Διάβολος ἐπαρωμοίασε μὲ ἕνα ἀφρονέστατον ἀλιέα καὶ κυνηγὸν, ὁ ὁποῖος θέλων νὰ πιάσῃ μίαν ἀθερίνην καὶ ἕνα μικρὸν ψαράκι, ἔβαλεν εἰς τὸ ἀγκίστρι του δόλωμα ἕνα Δέλφινα, ἢ ἕνα μεγαλώτατον κῆτος· ἐπειδὴ τὴν ἐλπίδα τῆς ὑπερμεγίστης καὶ ἀχωρήτου Θεότητος δολώσας εἰς τὸ ἀγκίστρι τῆς ἀπάτης του, μὲ τὸ μέγα αὐτὸ δόλωμα ἐδελέασεν ἕνα εὐτελῆ καὶ μικρότατον ἄνθρωπον. Ὁ δὲ Θεὸς ἐκ τοῦ ἐναντίου, ἐπαρωμοίασε μὲ ἕνα σοφώτατον ἀλιέα, ὅστις μὲ ἕνα μικρότατον ψαράκι, πιάνει ἕνα μεγαλώτατον κῆτος· διότι αὐτὸς, βαλὼν εἰς τὸ ἀγκίστρι τῆς κεκρυμμένης αὐτοῦ Θεότητος, τὸ μικρὸν δόλωμα τῆς φαινομένης του Ἀνθρωπότητος, μὲ αὐτὸ ἐδελέασε καὶ διέφθειρε τὸ μέγα καὶ νοητὸν κῆτος τὸν Διάβολον. Καθὼς περὶ τῆς τοιαύτης διαφθορᾶς αὐτῆ ὁ πολύτλας Ἰὼβ ἐπροφήτευσε λέγων, „ὁ μέλλων (ὁ Χριστὸς δηλαδὴ) τὸ μέγα κῆτος χειρώσασθαι". (Ἰὼβ γ'. 8.) ὁ δὲ Ἀκύλας καὶ Θεοδοτίων ἀντὶ κήτους εἶπον, λευϊαθάν: ὅ ἐστι Βασιλεὺς τῶν ἐν τοῖς ὕδασιν· ὁ δὲ Θεοδοτίων εἶπε Δράκοντα· πάντες διὰ τῶν ὀνομάτων τούτων τὸν Διάβολον ἐννοοῦντες (1).

Ἀλλὰ καὶ σὺ, Χριστιανὲ, ἐὰν σταυρώσῃς τὴν σάρκα σου καὶ νεκρώσῃς τὰ πάθη καὶ τὰς κακάς σου ἐπιθυμίας, καθὼς γράφει ὁ μακάριος Παῦλος „οἱ δὲ τοῦ Χριστοῦ, τὴν σάρκα ἐσταύρωσαν σὺν τοῖς παθήμασι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις", (Γαλ. ε. 24.) καὶ ἐὰν ὑπομένῃς εὐχαρίστως κάθε θλῖψιν καὶ κακοπάθειαν, διὰ τὴν ὀρθοδοξίαν καὶ ἀρετήν· ἤξευρε, ὅτι ὁ Χριστὸς θέλει ἀναπαυθῆ εἰς ἐσὲ, ὡς ἐπάνω εἰς τὸν Σταυρόν· ἐπειδὴ ὁ Σταυρὸς δηλοῖ θλῖψιν καὶ κακοπάθειαν, εἰς δὲ τὴν κακοπάθειαν ἀναπαύεται ὁ Θεός· „Οὐδενὶ γὰρ οὕτω τῶν πάντων, ὡς κακοπαθείᾳ θεραπεύεται ὁ Θεὸς, κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον". (Λόγ. εἰς Κυπριαν.) Καὶ ὁ ἀββᾶς Ἰσαὰκ λέγει „Ὥσπερ πατὴρ κήδεται τέκνου, οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς κήδεται σώματος κακοπαθοῦντος δι' αὐτὸν, καὶ πλησίον ἐστὶ τοῦ σώματος αὐτοῦ διὰ παντός": (Σελ. 330.) ἤτοι τοῦ εἰσακούειν. Ὅθεν ἀκολούθως θέλεις γένῃ καὶ σὺ ὡς ὁ Σταυρὸς, τρισμακάριστος· καθὼς ὁ Κύριος ἐβεβαίωσε τοῦτο, εἰπὼν „Μακάριοι ἐστὲ, ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξωσι, καὶ εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν, ψευδόμενοι ἕνεκεν ἐμοῦ". (Ματθ. ε. 11.) Ἀλλὰ καὶ ἐὰν φεύγῃς ἀπὸ τὸν Κόσμον καὶ μένῃς ἐσταυρωμένος καὶ νεκρὸς εἰς τὰς ἡδονάς του, ὄχι μόνον διὰ τοῦ σώματος, καὶ τῆς Πράξεως, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ λογισμοῦ καὶ τῆς Θεωρίας· (διπλῆ γὰρ εἶναι ἡ πρᾶξις τοῦ Σταυροῦ, κατὰ τὸν ἅγιον Ἰσαὰκ) ἤξευρε, ὅτι θέλεις ἔχῃ ἀναπαυόμενον εἰς τὴν ψυχήν σου τὸν σταυρωθέντα

(1) Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ὁ Κύριος ἐπαρωμοίασε τὸν ἑαυτόν του μὲ τὸν σκώληκα, λέγων ἐκ προσώπου του ἐκεῖνο τὸ Δαβιτικὸν „ἐγὼ δὲ εἰμὶ σκώληξ καὶ οὐκ ἄνθρωπος", (Ψαλ. κά. 6.) διὰ νὰ φανερώσῃ, κατὰ τὸν Ζυγαδηνὸν Εὐθύμιον, ὅτι ἐφόρεσε τὴν σάρκα ὡς ἕνα δόλωμα διὰ τοὺς Δαίμονας, ὑποκάτω εἰς τὴν ὁποίαν ἦτον κεκρυμμένον τὸ ἀγκιστρον τῆς Θεότητος· δόλωμα γὰρ γίνεται τῶν ψαρίων ὁ σκώληξ κοντὰ εἰς τοὺς ἁλιεῖς. Ἔγινε δὲ καὶ ὁ Χριστὸς δόλωμα κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα εἰς τὸ νὰ πιάσῃ τὸ μέγα καὶ νοητὸν κῆτος τὸν Διάβολον, ὅς τις ἐκολύμβα εἰς τὴν θάλασσαν τοῦ παρόντος βίου· φαγὼν γὰρ οὗτος τὸ δόλωμα: ἤτοι θανατώσας καὶ καταπιὼν τὴν ἀνθρωπότητα τοῦ Χριστοῦ, ἐπιάσθη ἀπὸ τὸ ἀγκιστρον τῆς Θεότητός του, ἐπάνω εἰς τὸ ὁποῖον ἦτον ἡ ἀνθρωπότης, καὶ οὕτω διερράγη ὁ παμφάγος καὶ τεθανάτωται. Λέγεται δὲ σκώληξ ὁ Κύριος, καὶ διότι κατὰ τὸν ἅγιον Μάξιμον, χωρὶς συνεσίας ἐγεννήθη, ὡς ὁ σκώληξ, καὶ διότι ὁ σκώληξ κατατρώγει τὴν ὕλην, εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκεται.

τα Κύριον. Διὰ νὰ σαφηνίσω καλλίτερα τὰ ἀνωτέρω, ἄκουσον, ἀγαπητέ· ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὸν Κόσμον διὰ τοῦ σώματος καὶ τῶν αἰσθήσεων· τότε σταυροῦται μόνον ὁ Κόσμος εἰς αὐτὸν, κατὰ τὸ Ἀποστολικὸν ἐκεῖνο λόγιον, τὸ λέγον „ δι' οὗ ἐμοὶ Κόσμος „ ἐσταύρωται". ἀλλὰ δὲν φθάνει τοῦτο μόνον, ἀλλὰ εἶναι χρεία νὰ σταυρωθῇ καὶ ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸν Κόσμον, κατὰ τὸ ἀκόλουθον λόγιον τοῦ Ἀποστόλου, τὸ λέγον „ κἀγὼ τῷ Κόσ„ μῳ (ἐσταύρωμαι δηλ.)": ἤτοι, ἀφ' οὗ ὁ ἄνθρωπος ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὸν Κόσμον διὰ τοῦ σώματος καὶ τῶν αἰσθήσεων, πρέπει νὰ ἀναχωρήσῃ ἀπὸ αὐτὸν καὶ διὰ τῶν λογισμῶν, ὥστε νὰ μὴ ἔχῃ πλέον ἡ καρδία του προσπάθειαν εἰς αὐτὸν, ἀλλὰ ὅλοι του οἱ λογισμοὶ νὰ ἦναι ἐσταυρωμένοι: ἤτοι νενεκρωμένοι εἰς τὰ τοῦ Κόσμου πράγματα. Χάριν λόγου, ἠλθέ σοι λογισμὸς ἐν ἡσυχίᾳ καθημένῳ, νὰ συνάξῃς χρήματα διὰ νὰ κυβερνήσαι; ὁ λογισμὸς οὗτος εἶναι ἀσταύρωτος, καὶ πρέπει νὰ σταυρώσῃς: ἤτοι νὰ νεκρώσῃς αὐτὸν διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ Σταυροῦ. Πῶς; ἐὰν στοχασθῇς, ὅτι ὁ ἐπὶ Σταυροῦ κρεμάμενος Θεὸς τῶν ἁπάντων, ἦτον πάμπτωχος καὶ γυμνός. Ἠλθέ σοι ἕνας λογισμὸς φιλοδοξίας; αὐτὸς εἶναι ἀσταύρωτος, καὶ πρέπει νὰ σταυρώσῃς καὶ νὰ νεκρώσῃς αὐτόν. Πῶς; ἐὰν στοχασθῇς τὸ δριμὺ ὄξος καὶ τὴν πικροτάτην χολὴν, ὅπου ἐγεύθη ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ ὁ γλυκασμὸς τῆς Ἐκκλησίας. Ἠλθέ σοι λογισμὸς φιλοδοξίας; αὐτὸς εἶναι ἀσταύρωτος, καὶ πρέπει νὰ σταυρώσῃς καὶ νὰ νεκρώσῃς αὐτόν. Πῶς; ἐὰν στοχασθῇς τὰς ἀτιμίας καὶ γέλωτας, ὅπου ὑπέμεινεν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ ὁ Δεσπότης σου. Ὁμοίως πρέπει καὶ εἰς τοὺς ἄλλους κακοὺς λογισμοὺς ὅπου σοὶ ἔρχονται, σταυρόνων αὐτοὺς καὶ νεκρόνων μὲ τὴν δύναμιν τοῦ Σταυροῦ καὶ τοῦ ἐν τῷ Σταυρῷ προσηλωθέντος Χριστοῦ, τόσον διὰ τῆς Πράξεως, ὅσον καὶ διὰ τῆς Θεωρίας. Οὕτως ἡρμήνευσε τὸ ἀνωτέρω ῥητὸν τοῦ Ἀποστόλου ὁ Θεσσαλονίκης Θεῖος Γρηγόριος ἐν τῷ εἰς τὴν Γ'. Κυριακὴν τῆς ἁγίας Τεσσαρακοστῆς λόγῳ αὐτοῦ· οὐ γὰρ εὐκολονόητον εἶναι τόσον τὸ τῦ Ἀποστόλου, ὅσον καὶ τὸ τοῦ Ἀββᾶ Ἰσαὰκ ῥητόν. Ἐὰν λοιπὸν οὕτω ποιῇς, ἀγαπητὲ, ἔχεις νὰ φωνάζῃς καὶ σὺ σὺν τῷ Παύλῳ μὲ πεῖραν καὶ δοκιμὴν „ Ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶ„ σθαι, εἰ μὴ ἐν τῷ Σταυρῷ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ ἐμοὶ Κόσμος ἐσταύρωται, „ (διὰ τῆς ἀπ' αὐτοῦ φυγῆς δηλ.) κἀγὼ τῷ Κόσμῳ (διὰ τῆς ἀπροσπαθείας τοῦ λογισμοῦ „ δηλ.)". (Γαλ. ϛ'. 14.)

Τροπάριον.

„ Σὲ τὸ ἀοίδιμον ξύλον, ἐν ᾧ ἐτάθη Χριστὸς, ὁ τὴν Ἐδὲμ φυλάτ„ τουσα, τρεφομένη Ῥομφαία, Σταυρὲ, ᾐδέσθη· τὸ φρικτὸν δὲ Χερου„ βὶμ, εἶξε τῷ σοὶ παγέντι Χριστῷ, τῷ παρέχοντι τὴν εἰρήνην „ ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Γέγραπται ἐν τῷ Γ'. Κεφαλαίῳ τῆς Γενέσεως, ὅτι ἀφ' οὗ ὁ Θεὸς ἐδίωξε τὸν Ἀδὰμ ἀπὸ τὸν Παράδεισον, ἔταξε τὰ Χερουβὶμ καὶ τὴν φλογίνην Ῥομφαίαν τὴν στρεφομένην, φυλάσσειν τὴν ὁδὸν τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς. (Στιχ. 25.) Ταῦτα δὲ τὰ λόγια δανεισθεὶς ὁ ἱερὸς Κοσμᾶς, ὑπόθεσιν ποιεῖται τοῦ παρόντος Τροπαρίου. Ὅθεν ἀποτείνων τὸν λόγον πρὸς τὸν Σταυρὸν τοῦ Κυρίου, προσφωνεῖ αὐτῷ καὶ λέγει, ὦ Θεῖε Σταυρὲ, ὅς τις εἶσαι τὸ ἀοίδιμον: ἤτοι τὸ ἀείμνηστον καὶ πάντοτε ἀξιομνημόνευτον ξύλον, ἐπάνω εἰς τὸ ὁποῖον ἐτανύθη κατὰ τὴν σάρκα ὁ Δεσπότης Χριστὸς, ἐσὲ, λέγω, Μόνον τὸν τρισμακάριστον Σταυρὸν, ἐντράπη ἡ φλογίνη ἐκείνη Ῥομφαία ἡ στρεφομένη, ἥτις ἐφύλαττε τὴν Ἐδέμ: ἤτοι τὸν Παράδεισον τῆς τρυφῆς (Ἐδὲμ γὰρ τρυφὴ ὀνομάζεται), καὶ δὲν ἄφινε τινὰ νὰ εἰσέλθῃ εἰς αὐτὸν, ἀλλὰ τόσον πολλὰ σὲ ἐντράπη, ὥστε ἐγύρισε τὰ νῶτα καὶ πλάτας αὐτῆς, καὶ ἔδωκεν ἄδειαν εἰς τὸν λῃστὴν νὰ ἔμβῃ εἰς τὸν Παράδεισον.

Ὄχι μόνον δὲ ἡ Ῥομφαία, ἀλλὰ καὶ τὸ φοβερὸν ἐκεῖνο Χερουβὶμ, ὅπου ἐφύλαττε τὴν στράταν τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς, καὶ ἐκεῖνο, λέγω, ὑπετάχθη εἰς τὸν Χριστὸν, τὸν ἐν σοὶ προσηλωθέντα κατὰ τὴν σάρκα. Διὰ τοῦτο ἀφῆκε τὴν φυλακὴν τοῦ Παραδείσου, εἰς τὴν

ὁποίαν

ὁποίαν ἐδιωρίσθη, καὶ ἄνοιξε τὴν θύραν αὐτοῦ, ἵνα ἐμβαίνωσιν εἰς τὸν Θεῖον ἐκεῖνον τόπον, ὅσοι εἶναι τετειχισμένοι ἀπὸ ἐσὲ τὸν Σταυρὸν τοῦ Κυρίου. Ἐπιφέρει δὲ ἀκολούθως ὁ Μελῳδὸς τὸ ἀκροτελεύτιον καὶ χαρακτηριστικὸν λόγιον τῆς πέμπτης Ὠδῆς, περὶ τοῦ ὁποίου εἴπομεν ἐν τῷ προτέρῳ Τροπαρίῳ.

Ἀπορίας δὲ ἄξιον εἶναι, διὰ τί ἐνικῶς εἶπεν ἐδῶ ὁ Θεσπέσιος Κοσμᾶς „ Τὸ φρικτὸν Χε„ ρουβίμ", ἐνῷ ἡ Θεία Γραφὴ πληθυντικῶς λέγει, ὅτι ἔταξεν ὁ Θεὸς τὰ Χερουβίμ; εἰς λύσιν τῆς ἀπορίας ἀποκρινόμεθα, ὅτι σφάλμα τῶν ἀντιγράφεων φαίνεται νὰ ἠκολούθησεν εἰς τὸ Τροπάριον τοῦτο. Ὅθεν πρέπει νὰ ἀναγινώσκεται πληθυντικῶς οὕτω, „ Τὰ φρικτὰ „ δὲ Χερουβὶμ εἶξε τῷ σοὶ παγέντι Χριστῷ" · καθότι καὶ ἐν τῷ Τροπαρίῳ ἐκείνῳ τῷ εἰς τὴν Χριστοῦ γέννησιν, πληθυντικῶς γράφεται „ Καὶ τὰ Χερουβὶμ παραχωρεῖ τοῦ ξύλου „ τῆς ζωῆς". Πάντοτε γὰρ καὶ πανταχοῦ πρέπει νὰ ἔχῃ τὸ κῦρος καὶ τὴν ἰσχὺν, τὸ κείμενον τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ὡς θεοπνεύστου οὔσης καὶ κανόνος τῆς ἀληθείας, καὶ ὡς μὴ δυναμένης σφαλῆναι. Ἔξω μόνον ἂν θέλῃ νὰ εἴπῃ τινὰς, ὅτι φρικτὸν νοεῖται τὸ εἶδος: ἤτοι τὸ φρικτὸν εἶδος τῶν Χερουβὶμ εἶξε τῷ σοὶ παγέντι Χριστῷ. Λέγει δὲ ὁ Χρυσόστομος περὶ τῶν Χερουβὶμ τούτων „ Εἰ γὰρ καὶ ἐφύλαττε τὰ Χερουβὶμ τὸν Παράδεισον, ἀλλ' ὅμως ἦλ„ γουν. Καὶ καθάπερ οἰκέτης σύνδουλον λαβὼν εἰς φυλακὴν, διὰ τὸ πρόσταγμα τοῦ Δεσ„ πότου φυλάττει μὲν τὸν σύνδουλον, ἀλγεῖ δὲ ἐπὶ τῷ γινομένῳ διὰ τὴν συμπάθειαν τὴν „ περὶ τὸν ὁμόδουλον· οὕτω καὶ τὰ Χερουβὶμ, ἔλαβε μὲν φυλάττειν τὸν Παράδεισον, ἤλγει „ δὲ ὅμως ἐπὶ τῇ φυλακῇ. Καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι ἤλγει, ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων τοῦτο ποιῷ σοι „ φανερόν· ὅταν γὰρ ἴδῃς τοὺς ἀνθρώπους συμπαθοῦντας τοῖς συνδούλοις, μηκέτι λοιπὸν „ ἀμφιβάλῃς περὶ τῶν Χερουβίμ· πολὺ γὰρ τῶν ἀνθρώπων φιλοστοργότεραι αἱ Δυνάμεις „ ἐκεῖναι". (λόγῳ εἰς τὴν Ἀνάληψιν, οὗ ἡ ἀρχὴ „ Καὶ ὅτε Σταυροῦ μνείαν ἐπιτελοῦμεν". Τόμῳ ε. τῆς ἐν Ἐτόνῃ ἐκδόσ.)

Τί δὲ ἦτον ἡ φλογίνη ἐκείνη Ῥομφαία, ἡ στρεφομένη καὶ φυλάττουσα τὴν στράταν τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς; ὁ μὲν Κωνσταντινουπόλεως Γεννάδιος εἶπεν, ὅτι ἦτον τὰ ἴδια Χερουβίμ, ἅτινα εἶναι ἐκ τῆς πρώτης ἱεραρχίας τῶν Ἀγγέλων μετὰ τοὺς Θρόνους ταττόμενα· αὐτὰ, λέγω, ἐσχηματίζοντο εἰς εἶδος ῥομφαίας φλογερᾶς καὶ ἀεικινήτου, καὶ οὕτω διὰ τῆς φοβερᾶς ἐκείνης ὄψεως, ἐμπόδιζον τὸν Ἀδὰμ νὰ μὴν ἔμβῃ εἰς τὸν Παράδεισον. Ὁ δὲ Πτωχὸς Πρόδρομος ἐν τῇ Ἑρμηνείᾳ τοῦ „ Ἔλυσε πρόσταγμα Θεοῦ παρακοή", Τροπαρίου τῆς ἑβδόμης Ὠδῆς, λέγει, ὅτι ἦτον ἕνας πρηστήριος Σεραφὶμ, ὅπερ οὐκ ἀπᾴδον ἐστί· καθότι καὶ τὸ ὄνομα Σεραφὶμ, ἑβραϊστὶ θερμαῖνον ἢ φλογίζον δηλοῖ, ὡς λέγει ὁ Ἀρεοπαγίτης Διονύσιος. Ἄλλοι δὲ εἶπον, ὅτι ἡ Ῥομφαία ἐκείνη ἦτον Ἀγγελικὴ Δύναμις, διαφορετικὴ ἀπὸ τὰ Χερουβὶμ, ἥτις ἦτον μὲν φύσει ἀόρατος, ἐσχηματίζετο δὲ εἰς αἰσθητὴν ὄψιν, καὶ ἐφαίνετο ὡς πυρίνη ῥομφαία· ἵνα διὰ τοῦ τοιούτου φοβεροῦ σχήματος ἐκφοβῇ τὸν Ἀδὰμ, καὶ δὲν ἀφίνῃ αὐτὸν νὰ ἔμβῃ εἰς τὸν Παράδεισον, κατὰ τὸν Θεόδωρον· ἐὰν γὰρ ἐκεῖ ἔμβαινεν, ἤθελε φάγῃ ἀπὸ τὸ ξύλον τῆς ζωῆς, καὶ οὕτως ἤθελε μένῃ εἰς αὐτὸν τὸ κακὸν ἀθάνατον, τὸ ὁποῖον ἦτον ἀπὸ κάθε ἄλλην παιδείαν χειρότερον, καθὼς τινὲς θέλουσιν. Ἀλλὰ καὶ ἡ Ἁγία Γραφὴ τοῦτο ἐδήλωσεν εἰποῦσα „ Καὶ νῦν μήποτε ἐκτείνῃ (ὁ Ἀδὰμ) τὴν χεῖρα αὐ„ τοῦ, καὶ λάβῃ ἀπὸ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς, καὶ φάγῃ καὶ ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα". (Γεν. γ'. 23.) Ἀνάξιον γὰρ, κατὰ τὸν Ἅγιον Γεννάδιον, ἐποίησε τὸν ἑαυτόν του ὁ Ἀδὰμ τῆς ἀτελευτήτου ζωῆς, ὕστερον ἀφ' οὗ ἐπαρέβη τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, καὶ οὕτως ἐκαταδικάσθη εἰς θάνατον. Ὅθεν εἶπε καὶ ὁ θεῖος Δαμασκηνὸς περὶ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς „ τὸ δὲ τῆς „ ζωῆς ξύλον, ἦν ξύλον ἔχον ἐνέργειαν ζωῆς παρεκτικὴν, τοῖς τῆς ζωῆς ἀξίοις, καὶ τῷ „ θανάτῳ οὐχ' ὑποκειμένοις μόνοις ἐδώδιμον". (Κεφ. κή. τοῦ β'. βιβλ. περὶ Πίστεως) Βλέπε δὲ, ὦ ἀναγνῶστα, ὅτι τόσον μεγάλη καὶ ὑπεροχικὴ ἦτον ἡ ἀπόλαυσις τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς, ὥστε ἐδιωρίσθησαν νὰ φυλάττουν αὐτὴν, ὄχι Ἄγγελοι, ὄχι Ἀρχάγγελοι, ὄχι Ἀρχαὶ, ἢ Ἐξουσίαι, ἢ Δυνάμεις, ἢ Κυριότητες, τὰ ὁποῖα εἶναι ἐκ τῶν κατωτέρων ταγμάτων, ἀλλὰ Χερουβὶμ, ἅτινα εἶναι ἐκ τῆς πρώτης ἱεραρχίας τῶν Ἀγγέλων, ὡς εἴπομεν. Ἐπειδὴ δὲ πληθυντικῶς τὰ Χερουβὶμ ἡ Γραφὴ λέγει, πιθανὸν φαίνεται, ὅτι πολλοὶ Ἄγγελοι ἐκ τοῦ τάγματος τῶν Χερουβὶμ ἐδιώρισεν ὁ Θεὸς νὰ φυλάττουν τὸ ξύλον τῆς ζωῆς.

Ἀλλ' ἄραγε δύνασαι, ὦ ἀναγνῶστα, νὰ ἀποκτήσῃς καὶ σὺ ἀπὸ τὸ Τροπάριον τοῦτο κἀνὲν ὠφέλιμον νόημα; ναὶ δύνασαι, καὶ ἄκουσον. Χερουβὶμ ἐδιωρίσθησαν νὰ φυλάττουν τὸ ξύλον τῆς ζωῆς· Χερουβὶμ δὲ Ἑβραϊστὶ δηλοῦσι, κατὰ τὸν Ἀρεοπαγίτην Διονύσιον,

πλή-

πλῆθος γνώσεως, ἢ χύσιν σοφίας. Ὁμοίως καὶ Ῥομφαία ἐδιωρίσθη εἰς φύλαξιν ἐκείνου· Ῥομφαία ὅμως ὄχι ἁπλῶς, ἀλλὰ στρεφομένη καὶ γυρίζουσα τὸ στόματης. Διὰ τί; ἵνα, ἐὰν τινὰς στραφῇ ἀπὸ τὴν κακίαν εἰς τὴν ἀρετὴν, καὶ μετανοήσῃ· στραφῇ ἀκολούθως καὶ ἡ Ῥομφαία, καὶ δώσῃ ἄδειαν εἰς αὐτὸν νὰ ἔμβῃ εἰς τὸν Παράδεισον· καθὼς ἑρμηνεύουσιν ὁ σοφὸς Δίδυμος, καὶ ὁ Θεῖος Νύσσης Γρηγόριος. Ἐὰν λοιπὸν καὶ σὺ, ἀδελφὲ, ἀγαπᾷς νὰ ἔμβῃς εἰς τὸν Παράδεισον, πρέπει πρῶτον νὰ ἔχῃς γνῶσιν καὶ σοφίαν· ἐπειδὴ, κατὰ τὸν Παροιμιαστὴν, „Ὃς πορεύεται σοφίᾳ, σωθήσεται", (Παρ. κή. 26.) καὶ νὰ ἀποκτήσῃς νοῦν πολυόμματον, ὡς τὰ Χερουβίμ. Ὅθεν καὶ ὁ Θεσπέσιος Κύριλλος ὁ Ἀλεξανδρείας, ἑρμηνεύων τὸ τῷ ῥ. ψαλμῷ μέρος τὸ „ψαλῶ καὶ συνήσω ἐν ὁδῷ ἀμώμῳ" ὕστω φησὶ, „ψαλῶ „σοι, ὦ Δέσποτα, καὶ δοξολογήσω σε διηνεκῶς· συνήσω δὲ καὶ ἐν ὁδῷ ἀμώμῳ: τουτέστι „μετὰ συνέσεως καὶ σοφίας βαδιοῦμαι τὴν ὀρθὴν καὶ ἀδιάστροφον καὶ ἀμώμητον ὁδόν. Χρὴ „γὰρ ἡμᾶς εἶναι συνετωτάτους τοὺς ἐθέλοντας εὐαρεστεῖν Θεῷ, καὶ σοφίας μεμεστωμένην „ἔχειν τὴν καρδίαν. Σοφίας δὲ οὐ τῆς ἐπιγείου καὶ κοσμικῆς, ἐκείνης δὲ μᾶλλον, ἣν χα„ρίζεται Χριστός· ἐν αὐτῷ γὰρ πάντες οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως ἀπόκρυ„φοι, καὶ αὐτὸς σοφοῖ τυφλοὺς, καὶ συνέσεως ἁπάσης ἐστὶ χορηγός". (παρὰ τῇ Σειρᾷ τοῦ ψαλτῆρος) Πρέπει καὶ Δεύτερον νὰ μεταστραφῇς ἀπὸ τὴν κακίαν εἰς τὴν ἀρετὴν, καὶ ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν εἰς τὴν μετάνοιαν, καὶ νὰ ἀποκτήσῃς ζωὴν τεθλιμμένην καὶ κοπιαστικήν· τὰς θλίψεις γὰρ καὶ τοὺς κόπους ἡ Ῥομφαία δηλοῖ. Ὅθεν διὰ τῶν τοιούτων ἀρετῶν σου εἰσερχόμενος εἰς τὸν Παράδεισον, ἔχεις νὰ λέγῃς ἐκεῖνο τὸ Ἀποστολικὸν „Διὰ πολλῶν „θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ". (Πράξ. ιδ'. 21.)

Τροπάριον.

„Ὑποχθομίων Δυνάμεις ἀντίπαλοι, τοῦ Σταυροῦ Φρίττουσι χα„ραττόμενον τὸ σημεῖον, ἐν ἀέρι ᾧ πολοῦσιν. Οὐρανίων γηγενῶν, „γένος δὲ γόνυ κάμπτει Χριστῷ, τῷ παρέχοντι τὴν εἰρήνην ταῖς „ψυχαῖς ἡμῶν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Εἰς τρία εἶναι μοιρασμένα τὰ ποιήματα τοῦ Θεοῦ: εἰς οὐράνια, εἰς ἐπίγεια, καὶ εἰς καταχθόνια. Εἰς τὰ οὐράνια κατοικοῦν οἱ Ἄγγελοι, εἰς τὰ ἐπίγεια κατοικοῦν οἱ Ἄνθρωποι, καὶ εἰς τὰ καταχθόνια κατοικοῦν οἱ Δαίμονες. Ὅθεν καὶ ὁ Παῦλος ταῦτα τὰ τρία μέρη τῶν τοῦ Θεοῦ ποιημάτων ἀναφέρων, ἔλεγεν „ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ πᾶν γόνυ „κάμψῃ, ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων". (Φιλ. β'. 10.) Ταῦτα λοιπὸν καὶ ὁ Μελῳδὸς ἐδῶ ἀναφέρων λέγει, ὅτι αἱ μὲν Δυνάμεις τῶν ὑποχθονίων: ἤτοι οἱ Δαίμονες, οἵτινες εἶναι ἀντίπαλοι καὶ ἐχθροὶ εἰς ἡμᾶς (Τοῦτο γὰρ λείπει ἔξωθεν.) (1), αὐτοὶ, λέγω, φοβοῦνται καὶ τρέμουσι τὸ σημεῖον τοῦ τιμίου Σταυροῦ, ὅταν αὐτὸ χαράττεται εἰς τὸν ἀέρα, Ὅπου κατοικοῦν. Φοβοῦνται δὲ ὅμως καὶ τρέμουν αὐτὸ, ὄχι θεληματικῶς καὶ ἑκουσίως, ὡς δοῦλοι εὐγνώμονες καὶ εὐχάριστοι, ἀλλὰ ἀναγκαστικῶς καὶ βιαίως, ὡς κακοὶ δοῦλοι, οἵτινες κτυπούμενοι εἰς τὴν κεφαλὴν μὲ Ῥάβδον δυνατὴν, θέλοντες καὶ μὴ θέλοντες πίπτουν κάτω καὶ προσκυνοῦν, μὴ δυνάμενοι ὅλως νὰ σταθοῦν ὀρθιοι ἀπὸ τὰς πληγὰς καὶ τὸν πολὺν φόβον των.

Τὰ Οὐράνια ὅμως: ἤτοι οἱ ἐν Οὐρανοῖς Ἄγγελοι, ὁμοίως καὶ τὸ γένος τῶν γηγενῶν ἀνθρώπων, αὐτοὶ δὲν προσκυνοῦσι τὸν ἐν Σταυρῷ προσηλωθέντα Χριστὸν, μὲ τοιοῦτον βίαιον τρόπον καὶ ἀναγκαστικὸν, ὄχι! ἀλλὰ κάμπτουσι τὸ γόνυ προαιρετικῶς μὲ διάθεσιν εὐγνώμονα, καὶ μὲ εὐφροσύνην καὶ χαρὰν, καὶ προσκυνοῦσιν αὐτὸν ὡς δοῦλοι εὐχάριστοι

(1) Μερικοὶ δὲ λέγουν, ὅτι οἱ Δαίμονες εἶναι ἀντίπαλοι καὶ τοῦ Σταυροῦ. Ὅθεν καὶ συνάπτουσι τὸ, ἀντίπαλοι μὲ τὸ, Σταυροῦ, καθὼς φαίνεται καὶ παρὰ τῷ Ἀνωνύμῳ. Κάλλιον ὅμως εἶναι, καθὼς ἡμεῖς σὺν τῷ Θεοδώρῳ τὸ ἑρμηνεύσαμεν.

ριστοι τὸν Δεσπότην των, ὡς οἰκεῖοι, τὸν οἰκεῖον, καὶ ὡς εὐεργετηθέντες, τὸν εὐεργέτην. Προσκυνοῦντες δὲ τὸν Σταυρωθέντα, φανερὸν, ὅτι μαζὶ μὲ αὐτὸν προσκυνοῦσι καὶ τὸν τοῦ Σταυρωθέντος Σταυρόν. Ἠξεύρουσι γὰρ, ὅτι ἡ τοῦ Σταυροῦ προσύνησις καὶ τιμὴ, ἐπὶ τὸν Σταυρωθέντα Χριστὸν διαβαίνει (1).

Εἰς ποῖον δὲ ἀέρα πολοῦσιν: ἤγουν περιέρχονται καὶ Διατρίβουν οἱ Δαίμονες; ὁ μὲν ἑρμηνευτὴς τῶν Κανόνων Πτωχὸς Πρόδρομος λέγει, ὅτι διατρίβουν μέσα εἰς τὸν σκοτεινὸν ἀέρα τῷ Ἅδου· ὑποχθόνιοι γὰρ ὄντες, εἰς ὑποχθόνιον ἀέρα καὶ διατρίβουσι. Πῶς δὲ ἐκεῖ φρίττουσι χαραττόμενον τὸ σημεῖον τῦ Σταυροῦ; ἀποκρίνεται, ὅτι τοῦτο ἐγένετο, ὅταν ὁ Χριστὸς κατέβη εἰς τὸν ὑποχθόνιον Ἅδην μετὰ τῆς Θεοϋποστάτε αὐτοῦ ψυχῆς, καὶ μετὰ τοῦ σώματος αὐτοῦ εὑρίσκετο ἐν τῷ ὑπὸ γῆν τάφῳ· τότε γὰρ ὁ Κύριος φέρων τὰ στίγματα τοῦ πάθους καὶ τοῦ Σταυροῦ, ἐχάραζε τὸ σημεῖον τῦ Σταυροῦ ἐν τῷ ὑποχθονίῳ ἀέρι. Ἀνάρμοστον δὲ καὶ βίαιον τὸ νόημα τοῦτό ἐστι· καθότι ὁ Μελῳδὸς δὲν λέγει, ὅτι ἔφριξαν ποτὲ οἱ Δαίμονες εἰς χρόνον περασμένον, ἀλλ' ὅτι φρίττουσι πάντοτε εἰς χρόνον ἐνεστῶτα.

Ὅθεν προσφυέστερον καὶ ἁρμοδιώτερον ἀὴρ πρέπει νὰ νοηθῇ ἐδῶ, ὅλον τὸ στοιχεῖον τοῦ ἀέρος, τὸ ὁποῖον οἱ Δαίμονες ἔχουσιν, ὡς ἕνα ὄχημα, ἵνα περιπολῶσιν εἰς αὐτὸ διὰ τὴν συγγένειαν τὴν ὁποίαν ἔχουσι μὲ τὸν ἀέρα. Α', διότι καθὼς εἶναι οἱ Δαίμονες πνεύματα· οὕτω καὶ ὁ ἀὴρ εἶναι καὶ ὀνομάζεται πνεῦμα. Ὅθεν τινὲς τὸ λόγιον ἐκεῖνο τοῦ Κυρίου „ Τὸ Πνεῦμα, ὅπου θέλει, πνεῖ, καὶ τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἀκούεις, ἀλλ' οὐκ οἶδας πόθεν ἔρχεται „ καὶ ποῦ ὑπάγει ", (Ἰω. γ'. 8.) περὶ τοῦ ἀέρος ἐνόησαν. Β', διότι καθὼς οἱ Δαίμονες εἶναι ἀόρατοι· οὕτω καὶ ὁ ἀὴρ εἶναι ἀόρατος. Καὶ Γ', διότι μὲ τὸ μέσον τοῦ λεπτοῦ ἀέρος ἐνεργοῦσιν οἱ Δαίμονες εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὰς διαφόρους πλάνας καὶ ποικιλοτρόπους αὐτῶν φαντασίας, τόσον ὅταν εἶναι ἔξυπνοι, ὅσον καὶ ὅταν εἶναι κοιμώμενοι. Ὅθεν οἱ θεῖοι Πατέρες οἱ καλούμενοι Νηπτικοὶ, τὸν μὲν Διάβολον, παντομίμητον καὶ ἀρχαῖον ζωγράφον ὀνομάζουσι, τὴν δὲ φαντασίαν, γέφυραν καλοῦσι, διὰ μέσου τῆς ὁποίας διαπερῶντες οἱ Δαίμονες, ἑνόνονται μὲ τὴν ψυχὴν, καὶ κάμνουσιν αὐτὴν οἰκητήριον τῶν παθῶν, ὡς λέγει ὁ θεῖος Κάλλιστος. (Κεφ. ξδ'. Σελ. 1068 τῆς Φιλοκαλ.) Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος εἶπε περὶ τοῦ Διαβόλε, „κατὰ τὸν ἄρχοντα τῆς ἐξουσίας τοῦ ἀέρος, τοῦ πνεύ„ματος ", (Ἐφ. β'. 2.) ἀέρα ἐννοῶν ὅλον τὸ στοιχεῖον τοῦ ἀέρος, καὶ τὸν ὑπὲρ τὴν γῆν δηλαδὴ ὄντα, καὶ τὸν ἐν τῇ γῇ, καὶ τὸν ὑπὸ τὴν γῆν: ταὐτὸν εἰπεῖν τὸν ὑπουράνιον, καὶ τὸν περίγειον, καὶ τὸν ὑποχθόνιον.

Οἱ γὰρ Δαίμονες πίπτοντες ἀπὸ τὸν Οὐρανὸν, ἄλλοι μὲν ἔμειναν ἐν τῷ ὑπὲρ γῆν ἀέρι: τουτέστι τῷ ὑπ' οὐρανόν· ἄλλοι δὲ, ἐν τῷ περιγείῳ· καὶ ἄλλοι ἐκατέβηκαν εἰς τὸν ὑποχθόνιον. Καὶ οἱ μὲν ἐν τῷ ὑπουρανίῳ ἀέρι εὑρισκόμενοι, ἐνοχλοῦν τὰς ἀναβάσεις τῶν ψυχῶν μετὰ θάνατον, καὶ τὸν νοῦν ἐξαπατῶσι μὲ διαφόρους φαντασίας καὶ πλάνας ἐκείνων, οἵτινες ζητοῦν νὰ θεωρήσουν κανένα Πνευματικὸν νόημα. Οἱ δὲ ἐν τῷ περιγείῳ ἀέρι διατρίβοντες, πειράζουσι τοὺς ἐν γῇ ἀνθρώπους, μὲ λογισμοὺς αἰσχροὺς, βλασφήμους, καὶ πονηρούς. Ὅσαις φοραῖς λοιπὸν χαραχθῇ εἰς τὸν ἀέρα ὑπὸ τῶν Ἱερέων τὸ σημεῖον τοῦ τιμίου Σταυροῦ, καὶ μάλιστα κατὰ τὴν σημερινὴν ἑορτὴν τῆς Ὑψώσεως, φρίττουσι καὶ φοβοῦνται αὐτὸ ὅλοι οἱ Δαίμονες καὶ οἱ ὑπέργειοι, καὶ οἱ περίγειοι, καὶ οἱ ὑποχθόνιοι. Τοῦτο μὲν, διότι εἶναι ὅλον τὸ στοιχεῖον τοῦ ἀέρος ἓν καὶ συνεχὲς, ἀπὸ τὸν Οὐρανὸν ἕως τῶν ὑποχθονίων· τοῦτο δὲ, καὶ διότι οἱ Δαίμονες Πνεύματα ὄντες, ἂν καὶ εἰς τὰ ὑποχθόνια εὑρίσκωνται, δὲν ἐμποδίζονται ἀπὸ τὸ μεταξὺ διάφραγμα τῆς γῆς, εἰς τὸ νὰ αἰσθάνωνται τὴν ὑπὸ τοῦ Σταυροῦ γενομένην ἐν τῷ ἀέρι Θείαν ἐνέργειαν. Ὅθεν αἰσθανόμενοι αὐτὴν, φρίττουσι καὶ φοβοῦνται καὶ τρέμουσιν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ θεῖος Κύριλλος Ἱεροσολύμων Κατηχήσει ΙΓ'. λέγει „σημεῖον πιστῶν ὁ Σταυρὸς, καὶ φόβος Δαιμόνων· ἐθριάμ„βευσε γὰρ αὐτοὺς ἐν αὐτῷ ὁ Χριστὸς, δειγματίσας ἐν παῤῥησίᾳ. Ὅταν γὰρ ἴδωσι τὸν „ Σταυρὸν, ὑπομιμνήσκονται τοῦ Ἐσταυρωμένου· φοβοῦνται τὸν συντρίψαντα τὰς κεφαλὰς „ τοῦ δράκοντος ".

Ἀλ-

(1) Τινὲς δὲ περιεργότερον ἐνόησαν τὰ τρία ταῦτα μέρη εἰς τύπον τοῦ Σταυροῦ λέγοντες, ὅτι τὰ μὲν οὐράνια, τυποῦσι τὸ ἄνω μέρος τῦ Σταυροῦ· τὰ δὲ ἐπίγεια, δηλοῦσι τὴν μέσην κεραίαν: ἤτοι τὸ πλάγιον ξύλον τοῦ Σταυροῦ· τὰ δὲ ὑποχθόνια, δηλοῦσι τὸ κάτω μέρος τοῦ Σταυροῦ.

Ἀλλὰ καὶ σύ, ὦ ἀναγνῶστα, βλέπων, πῶς φοβοῦνται ὅλοι οἱ Δαίμονες τὸ σημεῖον τοῦ τιμίου Σταυροῦ, μὴ παύῃς ἀπὸ τὸ νὰ τυπόνῃς τὸν Σταυρὸν εἰς τὸν ἑαυτόν σου, καὶ ὅταν θέλεις φάγῃ ψωμί, ἢ πίῃ νερόν, καὶ ὅταν μέλλῃς νὰ κοιμηθῇς. Ὅθεν ὁ Τερτυλλιανὸς ἔλεγε πρὸς τὴν αὐτοῦ γυναῖκα „ἄραγε λήσῃ, ὅτε τὸ κλινίδιον τὸ σεαυτῆς σφραγίζεις“; ἤτοι ποιεῖς εἰς αὐτὸ τὴν σφραγίδα τοῦ Σταυροῦ; (Βιβλ. β'.) Καὶ ὁ Ἱεροσολύμων Κύριλλος παραγγέλλει εἰς κάθε Χριστιανὸν, λέγων „Μὴ τοίνυν ἐπαισχυνθῶμεν ὁμολογῆσαι τὸν Ἐ„σταυρωμένον· ἐπὶ μετώπου μετὰ παῤῥησίας δακτύλοις ἡ σφραγὶς, καὶ ἐπὶ πάντων ὁ „Σταυρὸς γινέσθω, ἐπὶ ἄρτων βιβρωσκομένων, καὶ ἐπὶ ποτηρίων πινομένων, ἐν ἐξόδοις, „πρὸ τοῦ ὕπνου, κοιταζομένοις καὶ ἀνισταμένοις, ὁδεύουσι καὶ ἡρεμοῦσι· μέγα φυλακτή„ριον ὁ Σταυρὸς, δωρεὰ διὰ τοὺς πένητας, χωρὶς καμάτου διὰ τοὺς ἀσθενεῖς· ἐπειδὴ „καὶ παρὰ Θεοῦ ἡ χάρις“. (Κατηχ. ΙΓ'.) Καὶ ἁπλῶς, ὅταν ἔχῃς νὰ ἀρχίσῃς κάθε σου ἐργόχειρον καὶ ὑπηρεσίαν, ποίει τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ. Ἔχε δὲ καὶ Σταυρὸν ἐπάνω τῆς θύρας τοῦ οἴκου σου, καὶ ἐπάνω τῆς κλίνης σου, καὶ μέσα καὶ ἔξω, ἵνα βλέποντες αὐτὸν οἱ Δαίμονες διώκωνται, καὶ ἀκολούθως καθαρίζηται καὶ ὁ ἀέρας ἀπὸ τὰς νοσερὰς κακοχυμίας. Ὅθεν εἶπεν ὁ Χρυσορρήμων „ἀντὶ μαχαίρας, ἐπὶ κλίνης τὸν Σταυρὸν κρεμά„σωμεν, ἀντὶ μοχλοῦ, ἐπὶ θύρας διαγράψωμεν, ἀντὶ τείχους, τῇ οἰκίᾳ περιβάλωμεν“. (Λόγ. εἰς τὴν προσκύνησιν τοῦ Σταυροῦ.)

Ἀλλὰ καὶ Σταυρὸν κατασκευάσας ἀπὸ ξύλον, ἢ χρυσίον, ἢ ἀργύριον, ἢ ἄλλο τι μέταλλον, βάσταζε αὐτὸν ἐπάνω σου, πρὸς ἁγιασμὸν καὶ πρὸς ἀπστροπὴν καὶ διαφύλαξίν σου ἀπὸ πάσης βλάβης· καθὼς καὶ οἱ παλαιοὶ ἐκεῖνοι Χριστιανοὶ εἶχον μίαν τοιαύτην ἁγίαν συνήθειαν, καὶ ἐφόρουν Σταυρὸν εἰς τὸν τράχηλόν των, ὡς φαίνεται εἰς τὸν βίον τοῦ Παγκρατίου Ταυρομενίας, καὶ τῶν πέντε ἁγίων Μαρτύρων· ἵνα βαστάζων ἐπάνω σου τὸν Σταυρὸν τοῦ Κυρίου, φωνάζῃς καὶ σὺ μὲ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον λέγοντα ἡρωελεγείως,

„Σταυρὸν ἐμοῖς μελέεσσι φέρω, Σταυρὸν δὲ πορείῃ,
„Σταυρὸν δὲ κραδίῃ, Σταυρὸς ἐμοὶ τὸ κλέος.

Τροπάριον.

„Μαρμαρυγαῖς ἀκηράτοις, φαιδρὸς ὁ θεῖος Σταυρὸς, ἐσκοτισμένοις „Ἔθνεσι, τοῖς ἐν πλάνῃ ἀπάτης, τὸ θεῖον φέγγος ἀπαστράψας „οἰκείοις, τῷ ἐν αὐτῷ παγέντι Χριστῷ, τῷ παρέχοντι τὴν εἰρήνην „ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸ παρὸν Τροπάριον ἐρανίσθη ὁ Μελῳδὸς, τόσον ἀπὸ τὴν πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολὴν, ὅπου λέγει ὁ μακάριος Παῦλος „Τὰ λοιπὰ Ἔθνη περιπατεῖ ἐν ματαιότητι τοῦ νοὸς αὐτῶν, „ἐσκοτισμένοι τῇ διανοίᾳ“, (Ἐφ. Δ'. 17.) ὅσον καὶ ἀπὸ τὸν Προφήτην Ἡσαΐαν εἰπόντα, „Γαλιλαία τῶν Ἐθνῶν, ὁ λαὸς ὁ πορευόμενος ἐν σκότει, ἴδε φῶς μέγα“. (Ἡσ. Θ'. 2.) Ὅθεν καὶ τὸν Σταυρὸν ἐγκωμιάζων λέγει, ὅτι ὁ θεῖος Σταυρὸς τοῦ Κυρίου, φανεὶς ὡς ἕνας νοητὸς Ἥλιος μὲ ἐλλάμψεις ἀφθάρτους, εἰς τὰ ἐσκοτισμένα Ἔθνη, τὰ ὁποῖα εὑρίσκοντο βεβυθισμένα μέσα εἰς τὴν πλάνην τῆς ἀπάτης: ἤτοι εἰς τὸ σκότος καὶ τὴν ἀσέβειαν, ἥτις καὶ πλάνη λέγεται καὶ ἀπάτη, ὡς πλανῶσα μὲν τὸν νοῦν, ἀπατῶσα δὲ τὴν θέλησιν· πλανητικὸν γὰρ καὶ ἀπατηλὸν εἶναι τὸ σκότος ὁμοῦ καὶ τὸ ψεῦδος, ὡς πολυσχιδὲς ὂν καὶ πολυμέριστον, κατὰ τὸν Θεοφόρον Μάξιμον. Ὁ Σταυρὸς λοιπὸν τοῦ Κυρίου ἀστράψας εἰς τὰ ῥηθέντα Ἔθνη τὸ Θεῖον φῶς τῆς θεογνωσίας, ἐφιλίωσεν αὐτὰ μὲ τὸν Χριστὸν τὸν εἰς ἑαυτὸν προσηλωθέντα, ὅς τις εἶναι τὸ μέγα καὶ ἀληθινὸν φῶς κατὰ τὸ γεγραμμένον ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου „Ἦν τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχό„μενον εἰς τὸν Κόσμον“. (Ἰωάνν. ά. 9.) Ὅθεν περὶ αὐτοῦ εἶπεν ὁ Ἡσαΐας „Ἔδωκά σε εἰς „φῶς Ἐθνῶν“. (Ἡσ. μβ'. 6.) Καὶ λοιπὸν πάντα τὰ ἐσκοτισμένα Ἔθνη εἶδον διὰ μέσου

τοῦ

τοῦ μικροῦ φωτὸς τοῦ Σταυροῦ, τὸ μέγα φῶς τοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ἀμυδροτέρου, τὸ τρανότερον, καὶ διὰ τοῦ δευτέρου, τὸ πρῶτον.

Ἁρμόζει δὲ τὸ νόημα τοῦ Τροπαρίου τούτου καὶ εἰς ἐσὲ, Χριστιανὲ, διότι καὶ σὺ, δὲν ἦσουν ἀπὸ τὸν λαὸν τῶν Ἰουδαίων, τὸν πεφωτισμένον ὄντα ὑπὸ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ἀπὸ τὰ Ἔθνη τὰ μὴ γινώσκοντα Θεόν. Ἐθνικοὶ γὰρ καὶ τῶν εἰδώλων λατρευταὶ ἦτον οἱ πρόγονοί σου, καὶ ἀκολούθως ἦτον ἐσκοτισμένοι ἀπὸ τὴν ἀσέβειαν. Πλὴν σὺ ὁ τούτων ἀπόγονος, διὰ τοῦ Θείου φωτὸς τοῦ Σταυροῦ, ἔγινες οἰκεῖος Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ φωτὸς, καὶ ἑπομένως ἔγινες φῶς διὰ τῆς Πίστεως καὶ ἀρετῆς, καθὼς πρὸς τοὺς Ἐφεσίους ἔγραφεν ὁ Ἀπόστολος „ἦτε γάρ ποτε σκότος, νῦν δὲ φῶς ἐν Κυρίῳ". (Ἐφ. ε'. 8.) Φύλαττε λοιπὸν τὸ φῶς τοῦτο ἄσβεστον εἰς τὸν ἑαυτόν σου, ἀγαπητὲ, ἀπόβαλε τὰ ἔργα τοῦ σκότους, καὶ ἐνδύσου τὰ ὅπλα τῦ φωτὸς, καθὼς σοὶ παραγγέλλει ὁ Παῦλος. (Ῥωμ. ιγ'. 12.) Πῶς; καὶ μὲ τίνα τρόπον; ἐργαζόμενος πάντοτε τὰς φασινὰς ἐντολὰς τοῦ Κυρίου· ὅτι κάθε ἐντολὴ εἶναι φῶς, κατὰ τὸν Παροιμιαστὴν, „λύχνος ἐντολὴ Νόμου καὶ φῶς" (Παρ. ϛ'. 23.) μεταχειριζόμενος τὰς φωτεινὰς ἀρετὰς, καὶ περιπατῶν εἰς τὰς εὐθείας τρίβους τοῦ φωτός. Οὕτω γὰρ παραγγέλει σοὶ ὁ αὐτὸς Ἀπόστολος λέγων „Ὡς τέκνα φωτὸς περιπατεῖτε". (Ἐφ. ε. 8.) Οὐ μόνον δὲ διὰ τῆς Πράξεως πρέπει νὰ λάμπῃς ὡς φῶς, τὰ τοῦ φωτὸς πράττων ἔργα, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς Θεωρίας, φωτίζων τὸν νοῦν καὶ τὴν διάνοιάν σου μὲ τὸ φῶς τῆς Θείας γνώσεως, καὶ τῶν πνευματικῶν καὶ φωτολαμπῶν νοημάτων· καθὼς σοὶ παραγγέλλει νὰ κάμνῃς ὁ Ὡσηὲ, λέγων „φωτίσατε ἑαυτοῖς φῶς γνώσεως". (Ὡσ. ι. 13.) Οὕτω γὰρ φῶς ὅλος γενόμενος, ὄχι μόνον θέλεις ἑνωθῇ μὲ τὸν Θεὸν, ὅς τις εἶναι φῶς πρῶτον, κατὰ τὸν ἠγαπημένον μαθητὴν „ὁ Θεὸς φῶς ἐστι", (α. Ἰω. α. 5.) ἀλλὰ καὶ θέλεις γένῃ φῶς τῶν ἐσκοτισμένων, (Ῥωμ. β'. 19.) καὶ φωστὴρ ἐν τῷ Κόσμῳ λάμπων, κατὰ τὸν λόγον τοῦ Ἀποστόλου „ἵνα γένησθε ἄμεμπτοι καὶ ἀκέραιοι, τέκνα Θεοῦ ἀμώμητα, ἐν μέσῳ γενεᾶς σκολιᾶς καὶ διεστραμμένης, ἐν οἷς φαίνεσθε ὡς φωστῆρες ἐν Κόσμῳ, λόγον ζωῆς ἐπέχοντες". (Φιλ. β'. 15.)

Ὠδὴ Ϛ'. Ὁ Εἱρμός.

„Νοτίου θηρὸς ἐν σπλάγχνοις, παλάμας Ἰωνᾶς, σταυροειδῶς διεκ-
„πετάσας, τὸ σωτήριον πάθος, προδιετύπου σαφῶς. Ὅθεν τριήμε-
„ρος ἐκδὺς, τὴν ὑπερκόσμιον Ἀνάστασιν ὑπεζωγράφησε, τοῦ σαρκὶ
„προσπαγέντος Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ τριημέρῳ ἐγέρσει τὸν Κό-
„σμον φωτίσαντος.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἐπειδὴ ἡ ἕκτη Ὠδὴ εἶναι ποίημα τοῦ Προφήτου Ἰωνᾶ, διὰ τοῦτο ὁ θεσπέσιος Κοσμᾶς δὲν εὐχαριστήθη νὰ ὑφάνῃ τὸν Εἱρμὸν αὐτῆς τοῦτον μὲ ἄλλας ἱστορίας, προσαρμόζων αὐτὰς εἰς τὴν προκειμένην πανήγυριν τοῦ Σταυροῦ, καθὼς ἐποίησεν εἰς τὰς ἄλλας Ὠδάς, ὄχι! ἀλλὰ εὑρὼν τὸν ποιητὴν αὐτῆς Ἰωνᾶν, τύπον ἔχοντα καὶ τῆς Σταυρώσεως τοῦ Κυρίου, καὶ τῆς τριημέρου αὐτοῦ Ἀναστάσεως, αὐτὸν τὸν ἴδιον ὕλην καὶ ὑπόθεσιν ποιεῖ τοῦ παρόντος Εἱρμοῦ. Ὅθεν καὶ λέγει, ὅτι ὁ Ἰωνᾶς, ὅταν ἐξάπλωσε τὰς χεῖράς του εἰς σχῆμα Σταυροῦ μέσα εἰς τὰ σπλάγχνα τοῦ κήτους τοῦ νοτίου: ἤτοι τοῦ θαλασσίου, καὶ ἐν τῇ νοτίδι καὶ ὑγρότητι τοῦ ὕδατος διατρίβοντος, μὲ τὸ σχῆμα αὐτὸ τοῦ Σταυροῦ, ἐπροεικόνισε καθαρὰ τὸ πάθος τοῦ Χριστοῦ τὸ γενόμενον σωτήριον εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Ἐν τῷ Σταυρῷ γὰρ ὁ Κύριος ἐδοκίμασε τὸ μεγαλήτερον πάθος, τεντωθεὶς μὲν δυνατὰ ἐπάνω εἰς αὐτὸν, καὶ ἐξαρθρωθεὶς καθ' ὅλον τὸ σῶμα, καρφωθεὶς δὲ χεῖρας καὶ πόδας, καὶ χολὴν πικρὰν καὶ ὄξος ποτισθεὶς, καὶ τὴν ἄχραντον πλευρὰν λογχευθείς.

Ἐπειδὴ δὲ πάλιν ὁ αὐτὸς Ἰωνᾶς δὲν ἐχωνεύθη ἀπὸ τὸ κῆτος, ἀλλ' ὕστερον ἀπὸ τρεῖς ἡμέρας ἐκβῆκεν ἔξω ἀπὸ αὐτὸ ἀβλαβὴς καὶ ὁλόκληρος, μὲ τοῦτο, λέγω, πάλιν ἐπροεικό-

νισεν

νισεν ὁ ἴδιος καὶ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Δεσπότου Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος ἐκαρφώθη μὲν εἰς τὸν Σταυρὸν κατὰ τὴν σάρκα καὶ ἀπέθανε καὶ ἐτάφη, δὲν ἐκρατήθη δὲ, οὔτε ἀπὸ τὸν θάνατον, οὔτε ἀπὸ τὸν Ἅδην, ἀλλὰ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστηθεὶς, οὕτω μὲ τὴν Ἀνάστασίν του ἐφώτισεν ὅλον τὸν Κόσμον. Καθὼς γὰρ ὁ αἰσθητὸς ἥλιος ἐκβαίνων ἀπὸ τὸν ἀνατολικὸν ὁρίζοντα λύει τὸ σκότος τῆς νυκτὸς, καὶ φωτίζει ὅλον τὸν ὑπὸ Σελήνην Κόσμον· οὕτω, καὶ ὁ νοητὸς Ἥλιος τῆς δικαιοσύνης Χριστὸς, ἐξελθὼν ἀπὸ τοῦ τάφου, ὡς ἐξ ἄλλου ἀνατολικοῦ ὁρίζοντος, ἔλυσε μὲν τὸ σκότος τῆς ἀγνωσίας καὶ ἀπιστίας, ἐφώτισε δὲ τοὺς ἐσκοτισμένους ἀνθρώπους μὲ τὰς γλυκυφαεῖς ἀκτῖνας τῆς λαμπρᾶς καὶ κοσμοχαρμοσύνου του Ἀναστάσεως.

Διὰ τί δὲ ὁ θεῖος Κοσμᾶς ἐδῶ λέγει, ὅτι ὁ Προφήτης Ἰωνᾶς ἅπλωσε τὰς χεῖράς του σταυροειδῶς, ἐνῷ ἡ Θεία Γραφὴ περὶ τούτου οὐδὲν λέγει; εἰς λύσιν τῆς ἀπορίας ἀποκρίνεται ὁ Πτωχὸς Πρόδρομος, λέγων, ὅτι στοχαστικῶς τοῦτο εἶπεν ὁ Μελῳδός· πρῶτον, διότι συνήθεια παλαιὰ ἐπεκράτει, ὅσοι ἐπροσηύχοντο καὶ μάλιστα ἐκτενῆ Προσευχὴν καὶ ἐναγώνιον, μὲ ἁπλωμένας χεῖρας: ἤτοι μὲ σχῆμα Σταυροῦ ἐπροσηύχοντο. Οὕτας ὁ Μωϋσῆς ἐπροσευχήθη· οὕτως ὁ Δαβίδ· οὕτως ὁ Σολομών, καὶ οἱ λοιποί. Ὅθεν καθὼς οἱ ἄλλοι Προφῆται σταυροειδῶς ἐπροσηύχοντο, οὕτως ἦτον εἰκὸς καὶ ἀκόλουθον νὰ προσευχηθῇ καὶ ὁ Ἰωνᾶς ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους. Ἵνα διὰ τῆς ἐκτάσεως τῶν χειρῶν, προτυπωθῇ ὁ τοῦ Κυρίου Σταυρὸς καὶ εἰς ἐκείνους ἀκόμη τοὺς παλαιοὺς, καὶ ἀκολούθως, ἵνα διὰ τοῦ τύπου δειχθῇ ἡ ὑπερβάλλουσα δύναμις τοῦ Σταυροῦ καὶ ἐνέργεια. Καὶ δεύτερον, διότι ὁ Ἰωνᾶς περιπεσὼν εἰς τοιαύτην περίστασιν καὶ ἀνάγκην, τὸ νὰ καταποθῇ ἀπὸ τοιοῦτον φοβερὸν κῆτος, ἀκόλουθον εἶναι καὶ νὰ ἀνεστέναξε, καὶ ἐδάκρυσε, καὶ τὰς χεῖράς του νὰ ἅπλωσε· ταῦτα γὰρ ποιοῦμεν καὶ ἡμεῖς ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, ὅταν τύχῃ νὰ περιπέσωμεν εἰς κάμμίαν μεγάλην περίστασιν καὶ ἀνάγκην (1).

Νότιον δὲ ὠνόμασε τὸ κῆτος ὁ Μελῳδός: ἤτοι θαλάσσιον· καθότι κατὰ τὸ νότιον μέρος τῆς Πόλεως Ἱερουσαλὴμ εὑρίσκεται θάλασσα. Καθὼς λοιπὸν ἓν καὶ τὸ αὐτὸ εἶναι νὰ εἰπῇς, θάλασσαν καὶ νότον, τὸ νότιον μέρος τῆς Ἱερουσαλήμ· οὕτως ἓν καὶ τὸ αὐτὸ εἶναι νὰ εἰπῇς, νότιον κῆτος καὶ θαλάσσιον. Ὅθεν καὶ ὁ ἐκ Δαμασκοῦ Ἰωάννης ἐν τῇ ὠδῇ Ὠδῇ τοῦ Κανόνος τῆς Ἀναστάσεως, ἀντὶ νὰ εἰπῇ ἐκ νότου, εἶπεν ἐκ θαλάσσης, Ἀσματίσας „Ἆρον κύκλῳ τοὺς ὀφθαλμούς σου Σιὼν καὶ ἴδε, ἰδοὺ γὰρ ἥκασί σοι θεοφεγγεῖς „ὡς φωστῆρες, ἐκ δυσμῶν καὶ βορρᾶ καὶ θαλάσσης (ἤτοι ἐκ νότου), καὶ ἑώας τὰ τέκνα „σου". Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ Ἰωνᾶς ἀπὸ τὸ νότιον μέρος τῆς Ἱερουσαλὴμ ἐμβῆκεν εἰς τὸ πλοῖον καὶ εἰς τὴν θάλασσαν, ἀκόλουθον εἶναι, ὅτι καὶ τὸ κῆτος, ὅπερ τὸν κατέπιε, νὰ ἦτον ἀπὸ τὸ νότιον μέρος τῆς Ἱερουσαλήμ. Ἡ νότιον ἐκάλεσε τὸ κῆτος, διὰ τὴν φυσικὴν νοτίδα: ἤτοι ὑγρότητα, ἥτις ἔχει ὁ νότος, καὶ διὰ τὰς βροχὰς καὶ τὰ πολλὰ νερὰ, ἅπερ καταφέρει. Ὅθεν καὶ οἱ κοινοὶ ἄνθρωποι συνειθίζουν νὰ λέγουν, τὰ ξύλα εἶναι νοτισμένα, ὁ οἶκος ἔχει νοτίδα. Καθὼς λοιπὸν ὁ νότος εἶναι φύσει ὑδατώδης καὶ ὑγρός· οὕτω καὶ τὸ κῆτος ἐκεῖνο, ὑγρὸν ἦτον καὶ ὑδατῶδες, ὡς ἐν τοῖς ὕδασι διατρίβον, τῶν ὁποίων ὑδάτων τὰ συστήματα, ἐκάλεσε θαλάσσας ὁ Μωϋσῆς. (Γεν. α'. 10.) (2)

Διὰ τί δὲ ὑπερκόσμιον ὠνόμασεν ὁ Μελῳδὸς τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου; διότι αὐτὴ εἶναι ἀνωτέρα ἀπὸ κάθε κατάληψιν καὶ γνῶσιν τῶν ἐν τῷ Κόσμῳ ἀνθρώπων, ἵνα μὴ λέγω καὶ τῶν Ἀγγέλων· καθότι ὑπερβαίνει ὅλους ὁμοῦ τοὺς ὅρους καὶ νόμους τῆς φύσεως, καὶ μόνης τῆς τοῦ Θεοῦ παντοδυναμίας εἶναι ἔργον καὶ ἀποτέλεσμα. Ὅθεν καὶ ὁ Παῦλος τοῦτο θέλων νὰ φανερώσῃ, ἔλεγε, „Κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ κράτους τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, ἣν ἐνήρ-

„γησεν

---

(1) Ἐγὼ δὲ νομίζω, ὅτι ὁ Μελῳδὸς Κοσμᾶς ἐρανίσθη τὸ νόημα τοῦτο ἀπὸ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον. Ἐκεῖνος γὰρ γνωματεύει, ὅτι σταυροειδῶς ὁ Ἰωνᾶς ἅπλωσεν ἐν τῷ κήτει τὰς χεῖράς του, εἰπὼν διὰ στίχων ἡρωϊκῶν ἐν τοῖς καθ' ἑαυτὸν ἔπεσιν,

„Οὐ διὰ καὶ μεγάλου ἀπὸ κήτεος ἐκθορ' Ἰωνᾶς,
„Εὐξάμενος καὶ χεῖρας ἐνὶ σπλάγχνοισι τανύσας.

(2) Σημείωσαι, ὅτι τὸ κῆτος ὅπου κατέπιε τὸν Ἰωνᾶν, ὀνομάζεται Φάλαινα, ἢ Καβιντόγιον. Ἐξέβρασε δὲ τὸν Προφήτην εἰς τὰς παραθαλασσίας τῆς Παλαιστίνης, ἢ εἰς τὴν Μαύρην θάλασσαν, ὡς λέγει ὁ Ἰώσηπος· καθότι καὶ ἀπὸ τὴν Παλαιστίνην, καὶ ἀπὸ τὴν Μαύρην θάλασσαν πηγαίνει τινὰς εἰς τὴν Νινευί. Ὅρα καὶ εἰς τὰς ὑποσημειώσεις τῆς ἑρμηνείας τῆς ἕκτης Ὠδῆς τὰ Ἰωνᾶ, ἐν τῷ ἡμετέρῳ Κήπῳ τῶν χαρίτων, καὶ εἰς τὰς ὑποσημειώσεις τῆς εἰκοστῆς πρώτης Σεπτεμβρίου, ὅτε ἑορτάζεται ὁ θεῖος Ἰωνᾶς, ἐν τῷ ἡμετέρῳ Συναξαριστῇ.

„ γησεν ἐν τῷ Χριστῷ, (ὁ Πατὴρ δηλαδὴ) ἐγείρας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν". (Ἐφ. δ. 19.) καὶ πάλιν „ Εἰ γὰρ καὶ ἐσταυρώθη ἐξ ἀσθενείας· ἀλλὰ ζῇ ἐκ δυνάμεως Θεοῦ". (β'. Κορ. ιγ'. 4.)

Δύνασαι δὲ καὶ σὺ, ἀγαπητὲ, νὰ ὠφεληθῇς εἰς τὴν ψυχὴν ἀπὸ τὸ νόημα τοῦ Εἱρμοῦ τούτου. Ὁ Ἰωνᾶς λαμβάνεται εἰς πρόσωπον κάθε ἀνθρώπου, ὅστις παρακούει τὰ λόγια καὶ τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ, καὶ δὲν θέλει νὰ ὑποταχθῇ εἰς τὸ Θεῖόν του θέλημα. Ὅθεν ἐὰν καὶ σὺ, ἀδελφὲ, ἦσαι παρήκοος, ὡς ὁ Ἰωνᾶς, καὶ δὲν θέλῃς νὰ ἀκούῃς τὰς προσταγὰς τοῦ Κυρίου σου, καὶ νὰ ὑποταχθῇς εἰς τὸ θέλημά τε, ἤξευρε, ὅτι δὲν θέλεις γλυτώσει ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ Θεοῦ, ἂν καὶ ζητῇς νὰ φύγῃς ἀπὸ αὐτάς. Ἐπειδὴ θέλει παραχωρήσει ὁ Θεὸς νὰ πέσῃς, ὡς ὁ Ἰωνᾶς, μέσα εἰς τὴν φορτοῦναν τῆς ἁλμυρᾶς καὶ πικρᾶς θαλάσσης: ἤγουν μέσα εἰς διαφόρους θλίψεις καὶ κακοπαθείας, καὶ ὕστερον θέλει σὲ ἀφήσει νὰ σὲ καταπίῃ, ὡς κῆτος, κἀνένας μεγάλας πειρασμός.

Πλὴν ὅταν παραχωρηθῇς ἀπὸ τὸν Θεὸν νὰ πάθῃς ταῦτα, μὴ φοβηθῇς μηδὲ ἀθημονήσῃς· ἀλλὰ ζητήσας συγχώρησιν διὰ τὴν παρακοήν σου, ὑπομένων ὑπόμενε τὰς θλίψεις καὶ κακοπαθείας ταύτας, εὐχαριστῶν τῷ Θεῷ τῷ παιδεύοντί σε διὰ τὰς ἁμαρτίας σου· καὶ ἔχων τὸν ἑαυτόν σου ἄξιον κάθε παιδείας, λέγε μὲ αὐτομεμψίαν ἐκεῖνο τὸ λόγιον τοῦ Ἰωνᾶ „ ἄρατέ με καὶ ἐμβάλετε εἰς τὴν θάλασσαν". ἄξιος γὰρ εἰμὶ νὰ καταποντισθῶ, διότι παρήκουσα τοῦ Θεοῦ μου. Ὅταν δὲ πέσῃς εἰς κἀνένα μεγάλον πειρασμὸν, καὶ καταποθῇς ἀπὸ αὐτὸν ὡς ἀπὸ κῆτος, μὴ ἀπογνωσθῇς, μηδὲ ἀπελπίσῃς τὴν σωτηρίαν σου· ἀλλὰ σηκόνων τὰς χεῖράς σου σταυροειδῶς εἰς τὸ ὕψος, παρακάλεσε τὸν Θεὸν μὲ συντετριμμένην καρδίαν, λέγων μετὰ τοῦ Ἰωνᾶ „ Ἐβόησα ἐν θλίψει μου πρὸς Κύριον τὸν „ Θεόν μου..... πάντες οἱ μετεωρισμοί σου καὶ τὰ κύματά σου ἐπ' ἐμὲ διῆλθον· καὶ „ ἔλθοι πρὸς σὲ ἡ προσευχή μου πρὸς ναὸν τὸν ἁγιόν σου". μέγιστον γὰρ ὅπλον ἡ προσευχὴ ἐν τοῖς πειρασμοῖς, κατὰ τὸν Χρυσόστομον. Καὶ βέβαια ἤξευρε, ὅτι ὁ Θεὸς θέλει εἰσακούσει τὴν προσευχήν σου, καὶ θέλει σὲ ἐλευθερώσει παραδόξως ἀπὸ τὸν πειρασμὸν ἐκεῖνον, ὥστε νὰ λέγῃς καὶ σὺ εὐχαριστῶν τῷ Κυρίῳ „ Καὶ ἀναβήτω ἐκ φθορᾶς ἡ ζωή „ μου πρὸς σὲ, Κύριε ὁ Θεός μου".

Τροπάριον.

„ Ὁ γήρᾳ καμφθεὶς καὶ μόσῳ τρυχωθεὶς, ἀμωρθοῦτο Ἰακὼβ χεῖ-
„ ρας ἀμείψας, τὴν ἐμέργειαν φαίμων τοῦ ζωηφόρου Σταυροῦ. τὴν
„ παλαιότητα καὶ γὰρ, τοῦ μομικοῦ σκιώδους γράμματος ἐκαιμογρά-
„ φησεν, ὁ ἐν τούτῳ σαρκὶ προσπαγεὶς Θεὸς, καὶ τὴν ψυχόλε-
„ θρον μόσον, τῆς πλάνης ἀπήλασεν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Γέγραπται ἐν τῷ ΜΗ'. Κεφαλαίῳ τῆς Γενέσεως, ὅτι ὅταν ὁ Πατριάρχης Ἰακὼβ ἐγήρασε καὶ δὲν ἔβλεπε, τότε ὁ Υἱός του Ἰωσὴφ, ἐπῆρε τοὺς δύω Υἱούς του, Μανασσῆν τὸν μεγαλήτερον, καὶ Ἐφραὶμ τὸν μικρότερον, καὶ ἐπρόσφερεν αὐτοὺς εἰς τὸν Πατέρα του Ἰακὼβ διὰ νὰ τοὺς εὐλογήσῃ· καὶ τὸν μὲν Μανασσῆν ἔβαλεν ἀπὸ τὴν δεξιὰν χεῖρα τοῦ Ἰακὼβ, τὸν δὲ Ἐφραὶμ ἔβαλεν ἀπὸ τὴν ἀριστεράν. Ὁ δὲ Ἰακὼβ ἀλλάξας τὰς χεῖράς του ἔβαλεν αὐτὰς σταυροειδῶς ἐπάνω εἰς τὰς κεφαλὰς τῶν Νέων: ἤτοι τὴν μὲν δεξιὰν ἔβαλεν εἰς τὸν Ἐφραὶμ, τὴν δὲ ἀριστεράν, εἰς τὸν Μανασσῆν. Ταύτην λοιπὸν τὴν ἱστορίαν ὑπόθεσιν ποιεῖται τοῦ παρόντος Τροπαρίου ὁ ἱερὸς Κοσμᾶς, καὶ αὐτὴν προσαρμόζει εἰς τὴν τοῦ Σταυροῦ πανήγυριν. Διὸ καὶ λέγει, ὅτι ὁ παλαιὸς ἐκεῖνος Ἰακὼβ, ὅστις ἐκαμπούρωσε μὲν ἀπὸ τὸ πολυχρόνιον γηρατεῖον (ἦτον γὰρ χρόνων ἑκατὸν τεσσαρακονταεπτὰ), ἐταλαιπωρήθη δὲ ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν, αὐτὸς, λέγω, μ' ὅλον ὅτι ἔπασχεν ἀπὸ τὰ δύω πάθη αὐτὰ, τὸ γῆρας

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΚΡΗΤΗΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

δηλαδὴ καὶ τὴν ἀσθένειαν· ὅμως δὲν ἐμποδίσθη ἔτε ἀπὸ τὸ ἕνα οὔτε ἀπὸ τὸ ἄλλο· ἀλλ' ἐσηκώθη ἐπάνω ὄρθιος, ὅταν ἄλλαξε τὰς χεῖράς του, καὶ ἔβαλεν αὐτὰς σταυροειδῶς ἐπάνω εἰς τὰς κεφαλὰς τοῦ Ἐφραὶμ καὶ τοῦ Μανασσῆ.

Διὰ τί δὲ ἐσηκώθη ὄρθιος καὶ ἔβαλε τὰς χεῖρας σταυροειδῶς; διὰ νὰ φανερώσῃ μὲ τὸ σχῆμα αὐτὸ, τὴν δύναμιν καὶ ἐνέργειαν τοῦ ζωηφόρου Σταυροῦ, ὁποὺ τις προετυποῦτο μὲ τὴν τοιαύτην ἐναλλαγήν· μᾶλλον δὲ διὰ τοῦ σχήματος τούτου ἐφανέρωσε τὴν δραστικὴν καὶ θείαν ἐνέργειαν ταῦ ἐν τῷ Σταυρῷ προσηλωθέντος κατὰ σάρκα Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ. Καθὼς γὰρ ὁ Ἰακὼβ δυναμωθεὶς ἀπὸ τὸν τύπον τοῦ Σταυροῦ, ἀπέβαλε τὴν παλαιότητα καὶ ἀδυναμίαν τοῦ γηρατείου· οὕτω καὶ ὁ σταυρωθεὶς Χριστὸς ἀνεκαίνισε τὴν παλαιότητα καὶ τὸ γηρατεῖον τοῦ σκιώδους Γράμματος τοῦ παλαιοῦ Νόμου, καὶ ἐποίησεν αὐτὸν νέον διὰ τῆς νέας Χάριτος τοῦ Εὐαγγελίου. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἀναφέρων τὸ ῥητὸν ἐκεῖνο τοῦ Ἱερεμίου, τὸ λέγον „ Ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται, λέγει Κύριος, καὶ συντελέσω ἐπὶ τὸν οἶ„ κον Ἰούδα Διαθήκην καινὴν", (Ἱερ. λά. 33.) τοῦτο, λέγω, ἀναφέρων, οὕτω φησὶν, „ Ἐν „ τῷ λέγειν καινὴν, πεπαλαίωκε τὴν πρώτην· τὸ δὲ παλαιούμενον καὶ γηράσκον, ἐγγὺς „ ἀφανισμοῦ". (Ἑβρ. Η'. 13.) Καὶ λοιπὸν ἡμεῖς οἱ Υἱοὶ τῆς νέας Χάριτος, ὅταν ἀναγινώσκωμεν τὴν παλαιὰν Γραφὴν, δὲν τὴν ἀναγινώσκομεν ὡς παλαιὰν, ἀλλὰ ὡς νέαν· καθότι ἐν τῷ Γράμματι ἐκείνης βλέπομεν περιεχόμενον τὸ πνεῦμα τῆς Νέας Διαθήκης· ἀναγινώσκομεν ἀμνὸν, καὶ ἐννοοῦμεν διὰ τοῦ ἀμνοῦ τὸν Χριστόν· ἀναγινώσκομεν Ῥάβδον Μωσαϊκὴν, καὶ ἐννοῦμεν δι' αὐτῆς τὸν Σταυρόν. Διότι τὸ Γράμμα μόνον τῆς Παλαιᾶς ἀποκτείνει, τὸ δὲ ἐν αὐτῇ πνεῦμα: ἤτοι τὸ πνευματικὸν νόημα αὐτῆς ζωοποιεῖ, ὡς λέγει ὁ ἴδιος Παῦλος. (β'. Κορ. γ'. 6.) (1).

Πάλιν, καθὼς ὁ ἴδιος Ἰακὼβ δυναμωθεὶς ὑπὸ τοῦ τύπου τοῦ Σταυροῦ, ἀπέβαλε καὶ τὴν ἀσθένειαν ἥνπερ εἶχεν· οὕτω καὶ ὁ σταυρωθεὶς Χριστὸς ἀπεδίωξε τὴν ἀσθένειαν τῆς πλάνης τὴν ψυχοφθόρον: τουτέστι τὴν ψυχοβλαβῆ εἰδωλολατρείαν τῶν Ἐθνικῶν.

Ἀλλὰ καὶ σὺ, ἀγαπητὲ ἀδελφὲ, ἐὰν ἐγήρασες κατὰ τὸ σῶμα, ὡς ὁ Ἰακὼβ, ἢ ἐγήρασες κατὰ τὴν ψυχὴν ἀπὸ ἁμαρτίας· γηρατείου γὰρ καὶ παλαιότητος εἶναι πρόξενος ἡ ἁμαρτία, καὶ μάλιστα αἱ φροντίδες καὶ μέριμναι τοῦ βίου τούτου, καθὼς εἶπεν ὁ Σειρὰχ „ Πρὸ καιροῦ γῆρας ἄγει μέριμνα", (Σαρ. λ'. 24.) ἐὰν, λέγω, τοιουτοτρόπως ἐγήρασες, στηρίζου μὲ τὴν πίστιν τοῦ σταυρωθέντος Χριστοῦ, καὶ φώναζε πρὸς αὐτὸν ἐκεῖνο τὸ Δαβιτικὸν, „ Μὴ ἀπορρίψῃς με εἰς καιρὸν γήρως, ἐν τῷ ἐκλείπειν τὴν ἰσχύν μου μὴ ἐγκαταλίπῃς με". (Ψαλ. ὁ. 10.) Κάμε ἀποχὴν τῶν ἁμαρτιῶν, αἱ ὁποῖαι πρὸ καιροῦ σὲ ἐγήρασαν, καὶ μετανόησον ἀπὸ καρδίας εἰς τὸν Θεόν· καὶ βέβαια θέλει σὲ ἐνδυναμώσει ὁ Κύριος, ὥστε διὰ τῆς χάριτός του ἔχει μὲν νὰ ἀνανεώσῃ τὸ γηρατεῖόν σου, ἔχει δὲ καὶ νὰ ἀναιινισθῇ ὡς ἀετοῦ ἡ νεότης σου, κατὰ τὸ Ψαλμικόν. (Ψαλ. ρβ'. 5.)

Ἐὰν δὲ καὶ ἀσθενήσῃς ὡς ὁ Ἰακὼβ, ἢ ἀπὸ ἀσθένειαν σωματικὴν, ἢ ἀπὸ ἀσθένειαν ψυχικὴν, ἥτις εἶναι ἡ ἁμαρτία, μὴ καταπέσῃς μηδὲ ἀπελπίσῃς τὴν ὑγείαν σου· ἀλλὰ ἐλπίζων ὅλος διόλου εἰς τὴν δύναμιν τοῦ Σταυροῦ, καὶ εἰς τὸν Ἰατρὸν τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων Χριστὸν, τὸν ἐπὶ Σταυροῦ προσηλωθέντα, φώναξε πρὸς αὐτὸν μετὰ πίστεως „ ἐλέησόν με, Κύριε, ὅτι ἀσθενὴς εἰμι". (Ψαλ. ϛ'. 2.) κάμε ἀποχὴν τοῦ κακοῦ· ἐξομολογήσου· κράξον τοὺς Ἱερεῖς νὰ ἐκτελέσουν εἰς ἐσὲ τὸ ἅγιον Εὐχέλαιον· καὶ βέβαια ἡ εὐχὴ τῆς Πίστεως τῶν Ἱερέων θέλει σὲ σώσει, κατὰ τὸν ἱερὸν Ἀδελφόθεον (Ἰάκ. έ. 15.), καὶ θέλει σὲ ἀναστήσει ἀπὸ κλίνης ὀδυνηρᾶς. Ἐὰν δὲ καὶ ἁμαρτίας ἐποίησας, ἔχουν αὗται νὰ συγχωρηθοῦν ὑπὸ τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας, διὰ τῆς τῶν ἁγίων Ἱερέων προσευχῆς, κατὰ τὸν αὐτὸν Ἀδελφόθεον. (αὐτόθ.) Ὥστε θέλουν λέγεσθαι καὶ δὲ ἐσὲ τὰ λόγια ἐκεῖνα ἅπερ γράφει ὁ Ἰὼβ διὰ τὸν ἀσθενῆ μὲν ὄντα, μετανοήσαντα δὲ καὶ ἐξομολογηθέντα τὰς ἁμαρτίας του, „ ἐὰν νοήσῃ ἄνθρωπος τῇ καρδίᾳ ἐπι„ στραφῆναι πρὸς Κύριον, ἀναγγείλῃ δὲ ἀνθρώπῳ τὴν ἑαυτοῦ μέμψιν (ἤτοι ἐξαγορεύσῃ „ τὴν ἁμαρτίαν του), τὴν δὲ ἄνοιαν αὐτοῦ δείξῃ· ἀνθέξεται (ὁ Θεὸς δηλ.) Τοῦ μὴ πεσεῖν „ εἰς

(1) Ὅθεν καὶ ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος, καὶ ὁ Νύσσης Γρηγόριος, καὶ ἄλλοι Πατέρες λέγουσιν, ὅτι ἀποκτείνει τὸ Γράμμα: τουτέστιν ἡ κατὰ τὸ Γράμμα μόνον ἐξήγησις τοῦ παλαιοῦ Νόμου, εἰμὴ καὶ τὴν ἐνοιαν λάβοι τις: ἤγουν τὴν κατὰ τὸ νόημα πνευματικὴν τοῦ Νόμου ἐξήγησιν· αὕτη γὰρ ζωοποιεῖ.

„ εἰς θάνατον, ἀνανεώσει δὲ αὐτοῦ τὰ σῶμα, ὥσπερ ἀλοιφὴν ἐπὶ τοίχου, τὰ δὲ ὀστᾶ
„ αὐτοῦ ἐμπλήσει μυελοῦ, ἀπαλυνεῖ δὲ αὐτοῦ τὰς σάρκας, ὥσπερ νηπίου, ἀποκαταστήσει
„ δὲ αὐτὸν ἀνδρωθέντα ἐν ἀνθρώποις". (Ἰώβ. λγ'. 23.)

Τροπάριον.

„ Νεαζούσαις θεὶς παλάμας ὁ Θεῖος Ἰσραὴλ, σταυροειδῶς κάραις ἐ-
„ δήλου, ὡς πρεσβύτερον κλέος, ὁ μομολάτρις λαός. Ὑποπτευθεὶς
„ ὅθεν οὕτως ἐξηπατῆσθαι, οὐκ ἠλλοίωσε τὸν ζωηφόρον τύπον· ὑ-
„ περέξει λαὸς γὰρ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ μεσπαγὴς, ἀμεβόα, Σταυρῷ
„ τειχιζόμενος.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Πάλιν καὶ εἰς τοῦτο τὸ Τροπάριον ἀναφέρει ὁ Μελῳδὸς τὴν ἀνωτέρω ἱστορίαν τοῦ Πατριάρχου Ἰακὼβ, ὅτε εὐλόγησε τὸν Ἐφραὶμ καὶ τὸν Μανασσῆν. Βλέπων γὰρ ὁ Ἰωσὴφ, ὅτι ὁ Πατήρ του Ἰακὼβ ἄλλαξε τὰς χεῖράς του, καὶ τὴν μὲν δεξιὰν ἔβαλεν εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ νεωτέρου Ἐφραὶμ, τὴν δὲ ἀριστερὰν ἔβαλεν εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ μεγαλητέρου, ἐνόμισε τὸ πρᾶγμα βαρύ. Ὅθεν εἶπεν εἰς τὸν Πατέρα του, „ οὐχ οὕτω Πάτερ· οὗτος γὰρ ὁ Πρωτό-
„ τοκος (ὁ Μανασσῆς δηλ.)· θὲς τὴν δεξιάν σου ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ". Ἀλλ' ὁ Ἰακὼβ δὲν ἠθέλησεν, ἀλλ' εἶπεν αὐτῷ „ οἶδα, τέκνον, οἶδα, καὶ οὗτος ἔσται εἰς λαὸν, καὶ οὗτος ὑ-
„ ψωθήσεται· ἀλλ' ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ὁ νεώτερος μείζων αὐτοῦ ἔσται". (Γέν. μή. 18.) Ταύτην λοιπὸν τὴν ἱστορίαν πλέκει καὶ εἰς τὸ παρὸν Τροπάριον ὁ θεσπέσιος Κοσμᾶς καὶ λέγει, ὅτι ὁ Θεῖος ἐκεῖνος ἄνθρωπος Ἰσραὴλ: ἤτοι ὁ Ἰακώβ· δύω γὰρ εἶχεν ὀνόματα· πρότερον γὰρ ὠνομάζετο Ἰακὼβ, ὃ δηλοῖ πτερνιστὴς, ὕστερον δὲ, ἀφ' οὗ ἐπολέμησε μὲ τὸν Θεὸν καὶ ἐνίσχυσεν, ὠνομάσθη Ἰσραὴλ, ὃ ἑρμηνεύεται νοῦς ὁρῶν τὸν Θεόν· ἐκεῖνος, λέγω, ὁ θεσπέσιος ἄνθρωπος Ἰσραὴλ, ἐπειδὴ ἔβαλε τὰς παλάμας: ἤτοι τὰς χεῖράς του σταυροειδῶς ἐπάνω εἰς τὰς νεαρὰς κεφαλὰς τοῦ Ἐφραὶμ καὶ τοῦ Μανασσῆ, μὲ τὴν σταυροειδῆ ταύτην ἐπίθεσιν ἐπροεικόνιζεν, ὅτι ὁ λαὸς τῶν Ἰουδαίων ὁ λατρεύων τῷ Νόμῳ καὶ τῇ σκιᾷ, τοῦ ὁποίου ἦτον τύπος ὁ Μανασσῆς, ὁ πρεσβύτερος Υἱὸς τοῦ Ἰωσὴφ, αὐτὸς, λέγω, ὁ λαὸς εἶναι ἕνα πρεσβύτερον κλέος: ἤτοι παλαιὸν καὶ ἤδη γεγηρακὸς, καὶ τῇ τοῦ χρόνου ὑποταχθὲν παλαιότητι.

Ἐπειδὴ ὅμως ὑπωπτεύθη ἀπὸ τὸν Υἱόν του Ἰωσὴφ, ὅτι ἠπατήθη, παραφρονήσας ἀπὸ τὸ γηρατεῖον καὶ τὴν ἀδυνεσίαν, καὶ δὲν ἤξευρε, ποῖος μὲν εἶναι ὁ μεγαλήτερος Υἱὸς, ποῖος δὲ εἶναι ὁ μικρότερος· διὰ τοῦτο ὁ Ἰωσὴφ ἐπίασε τὴν χεῖρα τοῦ Πατρός του τὴν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς οὖσαν τοῦ Ἐφραὶμ, διὰ νὰ τὴν βάλῃ εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ Μανασσῆ. Ἀλλ' ὁ πνευματοφόρος καὶ θεοφόρος Γέρων, δὲν ἠθέλησε νὰ βάλῃ τὴν δεξιάν του εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ Μανασσῆ, καὶ ἀκολούθως δὲν ἠθέλησε νὰ ἀλλοιώσῃ τὸν τύπον τοῦ Σταυροῦ, τὸν διὰ τῆς σταυροειδοῦς ἐπιθέσεως εἰκονιζόμενον, ὄχι! ἀλλὰ ἀφῆκε τὰς χεῖράς του, καθὼς ἦτον, σταυροειδῶς ἐσχηματισμένας.

Καὶ σχεδὸν ὡς ἐὰν ἔλεγε ταῦτα προφητικῶς εἰς τὸν Ἰωσὴφ, ἄφες, ὦ Τιέ μου Ἰωσὴφ, ἄφες τὰς χεῖράς μου ἐσχηματισμένας εἰς σχῆμα Σταυροῦ, καθὼς ἐγὼ τὰς ἐσχημάτισα, καὶ τὴν δεξιάν μου χεῖρα ἄφες ἐπάνω εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ νεωτέρου Υἱοῦ σου Ἐφραὶμ· διότι ἐγὼ προφητικῶς λέγω σοι, ὅτι καθὼς διὰ τοῦ τύπου τοῦ Σταυροῦ εὐλογεῖται τώρα ὁ νεώτερος Υἱός σου Ἐφραὶμ· οὕτω διὰ τοῦ αὐτοῦ Σταυροῦ ἔχει νὰ εὐλογηθῇ ἐν ὑστέροις χρόνοις καὶ ὁ ἐξ' Ἐθνῶν νεώτερος λαὸς τῶν Χριστιανῶν. Καὶ καθὼς ὁ νεώτερος Υἱός σου Ἐφραὶμ θέλει ὑψωθῆ περισσότερον ἀπὸ τὸν παλαιότερον Μανασσῆν· οὕτω καὶ ὁ νεοπαγὴς καὶ νεοσύστατος ἐκεῖνος λαὸς Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ· τούτου γὰρ λαὸς εἶναι τὰ Ἔθνη κατὰ τὴν πρὸς αὐτὸν ὑπόσχεσιν τοῦ Πατρὸς λέγοντος „ Δώσω σοι Ἔθνη τὴν κληρονομίαν σου". (Ψαλ. β'. 3.) οὕτω, λέγω, καὶ ὁ νεοπαγὴς Χριστώνυμος λαὸς, στερεούμενος καὶ ἐνδυναμούμενος ἀπὸ τὸν τίμιον Σταυρὸν, βέ-

βαια

βαια ἔχει νὰ γένῃ ἀνώτερος ἀπὸ τὸν παλαιότερον λαὸν τῶν Ἰουδαίων. Τοῦτον δὲ τὸν λόγον ἐδανείσθη ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὴν Γένεσιν, ὅπου ὁ Θεὸς εἶπε τὴν αὐτὴν σχεδὸν προφητείαν τοῦ Ἰακὼβ πρὸς τὴν Ρεβέκκαν, ὅταν ἦτον ἐγγαστρωμένη τὸν Ἰακὼβ, τὸν εἰς τύπον ὄντα τοῦ νέου λαοῦ τῶν Χριστιανῶν, καὶ τὸν Ἠσαῦ, τὸν εἰς τύπον ὄντα τοῦ παλαιοῦ λαοῦ τῶν Ἑβραίων· „ Καὶ εἶπε Κύριος αὐτῇ, δύω Ἔθνη ἐν γαστρίσου εἰσὶ, καὶ δύω λαοὶ ἐκ τῆς „ κοιλίας σου διασταλήσονται, καὶ λαὸς λαοῦ ὑπερέξει, καὶ ὁ μείζων δουλεύσει τῷ ἐλάσ- „ σονι". (Γεν. κϛ'. 23.)

Εἶπε δὲ, ὅτι ὑπερέξει ὁ Ἐφραὶμ τὸν Μανασσῆν· ὄχι μόνον διότι ἐδόθη εἰς αὐτὸν ἡ δεξιὰ χεὶρ τοῦ πάππου του Ἰακὼβ, ἀλλὰ καὶ ἡ δεξιὰ τοῦ Πατρός του Ἰωσὴφ, καθὼς παρετήρησεν ὁ Εὐσέβιος. Ὅθεν ἀκολούθως ἔγινεν εἰς αὐτὸν διπλῆ ἡ εὐλογία καὶ χάρις· ἐπειδὴ τὰ δεξιὰ ἐπὶ ἀγαθῷ καὶ δόξῃ καὶ εὐλογίᾳ λαμβάνονται. Ὅθεν καὶ οἱ Δίκαιοι ἐν τῇ κρίσει, ἐπὶ τῶν δεξιῶν στήσονται τοῦ Κυρίου. Εἰς δὲ τὸν Μανασσῆν ἐδόθη, ὄχι μόνον ἡ ἀριστερὰ χεὶρ τοῦ Πάππου του Ἰακὼβ, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀριστερὰ τοῦ Πατρός του Ἰωσὴφ, καὶ ἀκολούθως διπλῆ ἔγινεν εἰς αὐτὸν ἡ ἐλάττωσις τῆς εὐλογίας καὶ δόξης· καθότι τὰ ἀριστερὰ ἐπὶ κακῷ καὶ ἀτιμίᾳ λαμβάνονται, καὶ δηλοῦσιν οἱ ἁμαρτωλοὶ ἐξ εὐωνύμων τοῦ Κυρίου ἐν τῇ κρίσει ἱστάμενοι. Ἐπειδὴ γὰρ ὁ Ἰωσὴφ ἐβάσταζε μὲν τὸν Μανασσῆν ἀπὸ τὴν ἀριστεράν του, ἵνα ἡ δεξιὰ τοῦ Ἰακὼβ βαλθῇ ἐπάνω εἰς αὐτὸν, τὸν δὲ Ἐφραὶμ ἐβάσταζεν ἀπὸ τὴν δεξιὰν, ἵνα ἡ ἀριστερὰ τοῦ Πατρός του βαλθῇ εἰς αὐτόν· τοῦ Ἰακὼβ ὅμως ἀντιστρέψαντος τὰς χεῖράς του σταυροειδῶς, ὅλα ἀντίστροφα ἔγιναν· καὶ ἡ μὲν δεξιά του ἔπεσεν εἰς τὴν δεξιὰν τοῦ Ἰωσὴφ, τὴν βαστάζουσαν τὸν Ἐφραὶμ, ἡ δὲ ἀριστερά του ἔπεσεν εἰς τὴν ἀριστερὰν τοῦ Ἰωσὴφ, τὴν βαστάζουσαν τὸν Μανασσῆν. Ὅθεν διὰ τὴν εὐλογίαν ταύτην ἡ φυλὴ τοῦ Ἐφραὶμ, ὄχι μόνον ἔγινε τύπος τῶ νέω λαοῦ τῶν Χριστιανῶν, ὡς εἴπομεν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς ὑψώθη, καὶ ἐβασίλευσεν ἐν Σαμαρείᾳ ἐπάνω εἰς τὰς δέκα φυλὰς τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ τὴν πόλιν τῶν Σικίμων ἔλαβε, τὴν ὁποίαν ὑπεσχέθη ὁ Ἰακὼβ νὰ δώσῃ εἰς τὸν Ἰωσὴφ, καὶ ἀπὸ τὴν φυλὴν αὐτὴν ἐγεννήθη Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ, ὅστις ἐστάθη τύπος ἀληθινὸς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ κατὰ τὸν Ὠριγένη.

Ἐμπορεῖ δὲ νὰ προσαρμοσθῇ τὸ νόημα τοῦ Τροπαρίου τούτου καὶ εἰς ἐσὲ, ἀγαπητέ. Διότι ἂν καὶ σὺ ἦσαι ἐνάρετος, καὶ στολισμένος μὲ καλὴν γνώμην καὶ ἔργα θεοφιλῆ καὶ Χριστιανικὰ, ἤξευρε, ὅτι τὰ τοιαῦτα καλά σου ἔργα ἔχουν νὰ σὲ ὑψώσουν καὶ νὰ σὲ δοξάσουν ὑπὲρ πολλούς· Ἐὰν δὲ καὶ ἦσαι τυχὸν νεώτερος εἰς τὴν ἡλικίαν καὶ μικρότερος, μὴ λυπηθῇς διὰ τοῦτο· ὁ Θεὸς γὰρ ἔχει νὰ σὲ προτιμήσῃ διὰ τὰς ἀρετάς σου ἀπὸ τοὺς ὄντας πρεσβυτέρους καὶ μεγαλητέρους σου· καθὼς ἐπροτίμησε καὶ τὸν νεώτερον Ἄβελ, ἀπὸ τὸν πρεσβύτερον Κάϊν· τὸν μικρότερον Σὴμ, ἀπὸ τὸν μεγαλήτερον Ἰάφεθ· τὸν νεώτερον Ἰσαὰκ, ἀπὸ τὸν παλαιότερον Ἰσμαὴλ· τὸν ὑστερότοκον Ἰακὼβ, ἀπὸ τὸν πρωτότοκον Ἠσαῦ· τὸν νεώτερον Ἰωσὴφ, ἀπὸ τοὺς παλαιοτέρους ἀδελφούς του Ῥουβὶμ καὶ Ἰούδαν· τὸν ὑστερότοκον Μωϋσῆν, ἀπὸ τὸν πρωτότοκον Ἀαρών· τὸν νεώτερον Δαβὶδ, ἀπὸ τοὺς προγενεστέρους ἑπτὰ ἀδελφούς του· καὶ τὸν μικρότερον Ἐφραὶμ, ἀπὸ τὸν μεγαλήτερον Μανασσῆν. Παντοχοῦ γὰρ καὶ πάντοτε ἡ ἀρετὴ ἔχει τὴν προτίμησιν, καὶ οὐχὶ τὰ πρωτοτόκια· ἡ ἀγαθὴ γνώμη στεφανοῦται, καὶ οὐχὶ τὰ τῆς φύσεως πλεονεκτήματα· ἡ προαίρεσις τιμᾶται, καὶ ἐχὶ ἡ γηραλαιότης. Ὅθεν πολλάκις ἀκολουθεῖ να γίνωνται οἱ πρῶτοι ἔσχατοι, καὶ οἱ ἔσχατοι πρῶτοι· καθὼς εἶπεν ὁ Κύριος „ Πολλοὶ ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι, καὶ οἱ ἔσχατοι „ πρῶτοι". (Μάρ. ι'. 31.) Ὁ Δαβὶδ ἦτον νεώτερος, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐζήτησε καὶ ἐπατώρθωσε τὰς ἐντολὰς τῶ Κυρίου· διὰ τοῦτο ἔλαβε χάριν Θείαν εἰς τὸ νὰ καταλαμβάνῃ τὰ τοῦ Θεοῦ Μυστήρια, περισσότερον ἀπὸ τοὺς παλαιοτέρους του· διὸ καὶ ἔλεγεν „ ὑπὲρ πρεσβυτέρους „ συνῆκα, ὅτι τὰς ἐντολάς σου ἐξεζήτησα". (Ψαλ. ριή.) Καὶ ὁ Δανιὴλ ἦτον νεώτερος, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀρετὴν καὶ σωφροσύνην του κατεδίκασε τοὺς δύω ἀπολάστους γέροντας. Καὶ ὁ Ἐλιοὺς ἦτον νεώτερος ἀπὸ τοὺς ἄλλους τρεῖς φίλους τοῦ Ἰὼβ, ἀλλ' ὅμως ἐσοφίσθη ὑπὸ Κυρίου διὰ τὴν ἀρετήν του, περισσότερον ἀπὸ ἐκείνους· ὅθεν καὶ ἔλεγε „ Πνεῦμά ἐστιν ἐν „ βροτοῖς, πνοὴ δὲ Παντοκράτορός ἐστιν ἡ διδάσκουσα· οὐχ' οἱ πολυχρόνιοι εἰσι σοφοὶ, οὐδὲ „ οἱ γέροντες οἴδασι κρίμα". (Ἰὼβ λβ'. 8.)

Ὠδὴ ζ'. Ὁ Εἱρμός.

„Ἔκλυον πρόσταγμα Τυράννου δυσσεβοῦς, λαοὺς ἐκλόνησε, πυρὸς
„ἀπειλῆς, καὶ δυσφημίας Θεοστυγοῦς· ὅμως τρεῖς παῖδας οὐκ ἐδει-
„μάτωσε, ξυμὸς θηριώδης οὐ πῦρ βρόμεον· ἀλλ' ἀμτηχοῦμτι δροσο-
„βόλῳ πνεύματι, πυρὶ συμόμτες ἔψαλλομ, ὁ ὑπερύμμητος, τῶμ
„πατέρωμ καὶ ἡμῶμ Θεὸς εὐλογητὸς εἶ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἡ ἑβδόμη Ὠδὴ εἶναι ποίημα τῶν τριῶν Ἁγίων Παίδων: ἤτοι τοῦ Ἀνανίου, Ἀζαρίου, καὶ Μισαὴλ, τὴν ὁποίαν ἐξεφώνησαν, ὅταν ἐβλήθησαν μέσα εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρὸς καὶ δὲν κατεκάησαν. Ἐπειδὴ γὰρ ἐκεῖνοι δὲν ἐπείσθησαν νὰ προσκυνήσουν τὴν εἰκόνα τοῦ Βασιλέως Ναβουχοδονόσορ, ἀλλὰ κατεφρόνησαν τὴν προσταγήν του· διὰ τοῦτο κατεδικάσθησαν οἱ μακάριοι νὰ ῥιφθοῦν ἐν τῇ καμίνῳ· καθὼς περὶ τούτων ἱστορεῖ ἡ Θεία Γραφὴ ἐν κεφ. γ'. τοῦ Δανιήλ. Ταύτην λοιπὸν τὴν ἱστορίαν ἀναφέρει καὶ ὁ Μελῳδὸς ἐν τῷ παρόντι Εἱρμῷ, καὶ λέγει, ὅτι ἡ προσταγὴ τοῦ δυσσεβοῦς καὶ τυράννου Ναβουχοδονόσορ, ἡ ἀνόητος καὶ παράφρων· (παράφρων γὰρ ἀληθῶς ἦτον ἡ προσταγὴ αὕτη· καθότι ὁ Ναβουχοδονόσορ ἄνθρωπος θνητὸς ὤν, ἤθελε νὰ θεοποιηθῇ καὶ νὰ προσκυνηθῇ, ὡς Θεός, ἡ εἰκόνα τε· τὸ ὁποῖον εἶναι μεγάλης ἀνοησίας καὶ παραφροσύνης σημεῖον) ἤτις ἦτον γεμάτη ἀπὸ δύω πράγματα, ἀπὸ ἀπειλήν: ἤτοι φοβερισμόν· ἐπειδὴ καὶ τοιαῦτα ἐφοβέριζε διὰ τοῦ κήρυκος „ὃς ἐὰν μὴ
„πεσὼν προσκυνήσῃ τῇ εἰκόνι τῇ χρυσῇ, ἣν ἔστησε Ναβουχοδονόσορ ὁ Βασιλεὺς, αὐτῇ τῇ
„ὥρᾳ ἐμβληθήσεται εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρὸς τὴν καιομένην". (Δαν. γ'. 2.) καὶ ἀπὸ μίαν θεομίσητον Βλασφημίαν· (βλασφημία γὰρ κατὰ Θεοῦ ἦτον τὰ λόγια ἅπερ ἔλεγεν ὁ ὑπερήφανος Ναβουχοδονόσορ εἰς τοὺς τρεῖς Παῖδας· „Τίς ἐστι Θεὸς, ὃς ἐξελεῖται ὑμᾶς ἐκ
„χειρῶν μου"; (Δαν. γ'. 15.) Αὕτη, λέγω, ἡ παράφρων καὶ φοβεριστικὴ καὶ βλάσφημος προσταγὴ τοῦ Ναβουχοδονόσορ, τοὺς μὲν ἄλλους λαούς: ἤτοι τοὺς χυδαίους καὶ ἀνοήτους καὶ ἀνάνδρους ἀνθρώπους. (Συνειθίζει γὰρ ἡ Θεία Γραφὴ νὰ ὀνομάζῃ λαὸν, τοὺς ἀγενεῖς καὶ ἀνοήτους), ὅλους ἐσάλευσε καὶ ἐφόβισε, τοὺς τρεῖς ὅμως ἐκείνους εὐγενεῖς καὶ θεολόγους Παῖδας, δὲν τοὺς ἔκαμε νὰ φοβηθοῦν, οὔτε ὁ λεοντώδης θυμὸς τοῦ Τυράννου· „Τότε
„γὰρ φησι Ναβουχοδονόσορ ἐπλήσθη θυμοῦ, καὶ ἡ ὄψις τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἠλλοιώθη".
(Δαν. γ'. 19.) οὔτε τὸ πῦρ τῆς καμίνου, τὸ Βρόμεον: ἤτοι τὸ ἠχητικὸν καὶ φοβερὸν κτύπον ἀποτελοῦν. Ὅθεν ῥιφθέντες εἰς τὸ μέσον τῆς καμίνου οἱ τρισμακάριστοι, δὲν ἐκαίοντο· διότι συνευρίσκοντο μαζὶ μὲ ἕνα πνεῦμα: ἤτοι ἀέρα δροσίζοντα ἐν ταυτῷ καὶ διασυρίζοντα. Διασυρίζων δὲ ἀὴρ εἶναι, ὁ πνέων ἡσύχως, καὶ γλυκερῶς, καὶ μὲ ἕνα κάποιον νόσιμον σύρισμα· ὁποῖον εἶναι τὸ ἐκ τῶν φύλλων τῶν κέδρων καὶ μάλιστα τῶν πιστακίων, ὅπερ καὶ ψιθύρισμα λέγεται, ἢ καὶ τὸ ἐκ τῶν συραυλίων ἀποτελούμενον. Ὁ ἀὴρ λοιπὸν αὐτὸς, καθὸ μὲν δροσίζων, ἔσβυνε τὸ πῦρ καὶ δὲν ἄφινεν αὐτὸ νὰ βλάψῃ τοὺς Ἁγίους Παῖδας· καθὸ δὲ διασυρίζων, ἐναντιεῖτο εἰς τὸν ἄγριον ἦχον τοῦ πυρός· „Ἄγγελος γάρ,
„φησὶ, Κυρίου συγκατέβη ἅμα τοῖς περὶ τὸν Ἀζαρίαν εἰς τὴν κάμινον, καὶ ἐξετίναξε τὴν
„φλόγα τοῦ πυρὸς ἐκ τῆς καμίνου, καὶ ἐποίησε τὸ μέσον τῆς καμίνου ὡς πνεῦμα δρόσου
„διασυρίζον". (Παῖδ. Αἶν. 25.)

Ἐπειδὴ γὰρ δύω ἐνεργείας εἶχε τὸ πῦρ τῆς καμίνου, τὴν καυστικὴν καὶ τὴν ἠχητικήν. διὰ τοῦτο καὶ τὸ πνεῦμα ἐκεῖνο καὶ ὁ ἀὴρ εἶχον ἄλλας δύω ἐνεργείας ἐναντίας εἰς ἐκείνας, δροσιστικὴν καὶ διασυριστικὴν, τὴν μὲν δροσιστικὴν, ἐναντίον τῆς καυστικῆς ἐνεργείας τοῦ πυρός· τὴν δὲ διασυριστικὴν, ἐναντίον τῆς ἠχητικῆς ἐνεργείας τοῦ αὐτοῦ πυρός. Ὅθεν οὐκ ὀρθῶς συνάπτουσί τινες τὸ, συνόντες μὲ τὸ, πυρί· διότι πρέπει αὐτὸ νὰ συνάπτεται μὲ τὸ, δροσοβόλῳ πνεύματι: ἤτοι συνόντες οἱ Παῖδες τῷ δροσοβόλῳ πνεύματι, τῷ ἀντηχοῦντι τῷ πυρὶ, ἔψαλλον. Τί δὲ ἔψαλλον: εὐλογητὸς εἶ Κύριε ὁ Θεὸς τῶν Πατέρων ἡμῶν: ἤτοι

τοῦ

τοῦ Ἀβραὰμ, καὶ Ἰσαὰκ, καὶ Ἰακὼβ, καὶ ἡμῶν τῶν δούλων σου, ὅς τις εἶσαι ἀνώτερος ἀπὸ κάθε ὕμνον Ἀγγελικὸν καὶ Ἀνθρώπινον. Τοῦτο δὲ εἶναι λόγος τῶν τριῶν Παίδων, ὁ χαρακτηριστικὸς τῆς ἑβδόμης Ὠδῆς αὐτῶν.

Ὠφέλιμον δὲ νόημα ἐμπορεῖς νὰ συνάξης εἰς τὴν ψυχήν σου, ἀγαπητὲ, ἀπὸ τὸ Τροπάριον τοῦτο· διότι ἂν ἡ χρεία καὶ ὁ καιρὸς τὸ καλέσῃ, καὶ οἱ ἀσεβεῖς ἢ οἱ αἱρετικοὶ προτείνουν εἰς ἐσὲ, ἢ νὰ ἀρνηθῇς τὸν Χριστὸν καὶ τὴν ὀρθοδοξίαν, ἢ νὰ πάθῃς διάφορα βάσανα· πρέπει μυριάκις νὰ προτιμήσῃς τὰ βάσανα καὶ αὐτὸν τὸν βιαιότατον θάνατον, πάρεξ νὰ ἀρνηθῇς τὸν γλυκύτατον Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν ποιητήν καὶ σωτῆρά σου, καὶ τὴν ὀρθοδοξίαν, ὅπου παρέλαβες ἀπὸ τοὺς Πατέρας σου, ἀκολουθῶν καὶ σὺ τὸ παράδειγμα τῶν Ἁγίων τριῶν Παίδων. Ἀλλὰ καὶ ἐὰν ὁ νοητὸς Ναβυχοδονόσορ· ἤτοι ὁ Διάβολος, ὁ ἀρχιτέκτων καὶ παντομίμητος τῆς κακίας ζωγράφος, ζητῇ νὰ στήσῃ μὲ τὰς προσβολάς του μέσα εἰς τὴν φαντασίαν καὶ ἐνθύμησίν σου κάμμίαν εἰκόνα τῆς φιληδονίας, ἢ φιλοδοξίας, ἢ φιλαργυρίας, ἢ ἄλλου πάθους (ζητεῖ γὰρ αὐτὸς ὁ κατάρατος πάντοτε, πῶς νὰ στήσῃ εἰς τὸν νεών τὰς τοιαύτας ψυχοβλαβεῖς εἰκόνας, ὡς λέγει ὁ Ἡσαΐας „ζητήσει τέκτων, πῶς στήσει „εἰκόνα αὐτοῦ" Ἡσ. μ'. 20.) πρόσεχε καλῶς, καὶ μὴ προσκυνήσῃς αὐτὴν μὲ τὴν συγκατάθεσιν τῆς καρδίας καὶ τοῦ λογισμοῦ σου, ἵνα μὴ χωρισθῇς ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ· ἀλλὰ ἀντιστάσου εἰς τὴν προσβολὴν τοῦ Διαβόλου, ὅς τις σὲ παρακινεῖ νὰ προσκυνήσῃς αὐτὴν νοητῶς· καθὼς καὶ οἱ τρεῖς Παῖδες δὲν ἐπροσκύνησαν αἰσθητῶς τὴν αἰσθητὴν εἰκόνα τοῦ Ναβουχοδονόσορ. Καὶ ἂν φοβερίζῃ νὰ σὲ κακοποιήσῃ ὁ Διάβολος, μὴ φοβηθῇς· ἀλλ' εἰπέ τον καὶ σὺ ἐκεῖνο τὸ τῶν τριῶν Παίδων, „Γνωστὸν ἔστω σοι, ὦ Τύραννε, ὅτι τοῖς θεοῖς „σου οὐ λατρεύομεν, καὶ τῇ εἰκόνι, ἣν ἔστησας, οὐ προσκυνοῦμεν". (Δαν. γ'. 18.)

Τροπάριον.

„Ξύλου γευσάμενος ὁ πρῶτος ἐν βρωτοῖς, φθορᾷ παρῴκεσε· ῥίψιμ
„γὰρ ζωῆς, ἀτιμοτάτην κατακριθεὶς, ὅλῳ τῷ γένει, σωματοφθό-
„ρος τις ὡς λύμη, τῆς μόσου μετέδωκεν. Ἀλλ' εὑρηκότες γηγενεῖς ἀ-
„μάκλησιν, Σταυροῦ τὸ ξύλον κράξωμεν· ὁ ὑπερύμνητος τῶν Πα-
„τέρων καὶ ἡμῶν, Θεὸς εὐλογητὸς εἶ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἐν τῷ παρόντι Τροπαρίῳ ἀναφέρει ὁ Μελῳδὸς τὴν πτῶσιν, ὅπου ἔπαθεν ὁ προπάτωρ Ἀδὰμ ἐν τῷ Παραδείσῳ, καὶ διὰ μέσου αὐτῆς κινεῖ εἰς δάκρυα τοὺς ἀκροατὰς Χριστιανούς. Λέγει λοιπὸν, ὅτι ὁ πρῶτος ἀνάμεσα εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους· ἤτοι ὁ προπάτωρ καὶ γενάρχης Ἀδὰμ, ἐπειδὴ ἐγεύθη ἀπὸ τὸν ἐμποδισμένον καρπὸν τοῦ ξύλου τῆς γνώσεως, „Εἶπε γάρ, „φησὶν, ὁ Θεὸς πρὸς αὐτὸν, ἀπὸ παντὸς ξύλου τοῦ ἐν τῷ Παραδείσῳ βρώσει φαγῇ· ἀπὸ „δὲ τοῦ ξύλου τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρὸν, οὐ φάγεσθε ἀπ' αὐτοῦ". (Γέν. β'. 16.) ἐπειδὴ, λέγω, ἐγεύθη ἀπὸ τὸ ξύλον τῆς γνώσεως· διὰ τοῦτο ἐπαροίκησεν εἰς τὴν φθοράν: ἤτοι ἔγινε φθαρτὸς καὶ θνητὸς, ἀπὸ ἐκεῖ ὅπου ἦτον ἄφθαρτος καὶ ἀθάνατος. Οὕτω γὰρ εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ Θεὸς „ἢ δ' ἂν ἡμέρᾳ φάγησθε ἀπ' αὐτοῦ, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε". (Γέν. β'. 17.) Κατὰ γὰρ τὸν Ἅγιον Ἰωάννην τὸν Δαμασκηνόν· „φυσικῶς ἡ αἰσθητὴ βρῶσις „τοῦ ὑπερεύσαντος ἐστὶν ἀναπλήρωσις, καὶ εἰς ἀφεδρῶνα χωρεῖ καὶ φθοράν· καὶ ἀμήχανον ἄφθαρτον διαμένειν τὸν τῆς αἰσθητῆς βρώσεως ἐν μετουσίᾳ γενόμενον". (κεφ. νέ. περὶ Πίστεως).

Λοιπὸν ὁ Ἀδὰμ δὲν ἐκβῆκεν ἀπὸ τὸν Παράδεισον μετὰ τιμῆς, ὡς φίλος Θεοῦ καὶ φύλαξ τῆς ἐντολῆς αὐτοῦ· ἀλλὰ ἐξεβλήθη, ἀλλοίμονον! καὶ ἐδιώχθη ἀτιμότατα ὑπὸ Θεοῦ, ὡς παραβάτης καὶ παρήκοος τῆς ἐντολῆς αὐτοῦ· καθὼς εἶναι γεγραμμένον „Καὶ ἐξέβαλεν ὁ „Θεὸς τὸν Ἀδὰμ, καὶ κατῴκισεν αὐτὸν ἀπέναντι τοῦ Παραδείσου τῆς τρυφῆς". (Γέν. γ'. 24.) Καὶ τὸ χειρότερον ἦτον, ὅτι δὲν ἐφθάρη ὁ Ἀδὰμ μόνος· ἀλλὰ ἀφ' οὗ αὐτὸς κατεδικάσθη

νὰ

νὰ πάθῃ ἕνα ῥίψιμον, καὶ μίαν τοιαύτην ἐξορίαν ἀτιμοτάτην, ἀπὸ τὴν ἐν τῷ Παραδείσῳ ἐκείνην ἀφθαρσίαν καὶ μακαρίαν ζωὴν, συρόμενος, διὰ νὰ εἰπῶ οὕτως, ἀπὸ τὸν τράχηλον, ὡς ἕνας κλέπτης μεμαστιγωμένος· ἀφ' οὗ, λέγω, ταῦτα ἔπαθε, μετέδωκε τρισαλλοίμονον! καὶ εἰς ὅλον τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων τὸ ἐξ αὐτοῦ γεννηθὲν, ὡς μία λοιμικὴ σωματοφθόρος καὶ κολλητική. Τί μετέδωκε; τὴν νόσον δηλαδὴ ταύτην τῆς φθορᾶς καὶ θνητότητος, ὅπου αὐτὸς πρῶτος ἔπαθε. Καὶ καθὼς μία βρύσις, ὅταν φαρμακωθῇ, μεταδίδει τὸ φαρμάκι της καὶ εἰς ὅλους, ὅσοι πίνουν ἀπὸ αὐτήν· οὕτω καὶ ἡ φύσις τοῦ Ἀδὰμ, ἡ βρύσις καὶ ἀρχὴ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, φαρμακωθεῖσα ἀπὸ τὴν φθορὰν καὶ τὸν θάνατον, ἐφαρμάκωσε καὶ ὅλους τοὺς ἐξ αὐτῆς γεννωμένους.

Ἡμεῖς ὅμως, λέγει, οἱ ἐκ τῆς γῆς πλασθέντες ἄνθρωποι, καὶ διὰ ξύλου εἰς τὴν φθορὰν καταδικασθέντες, ἐπειδὴ εὑρήκαμεν τώρα ἀντιστρόφως τὸ ξύλον τοῦ Σταυροῦ, μίαν ἀνακάλεσιν ἀπὸ τὴν φθορὰν καὶ θνητότητα, εἰς τὴν πρώτην ἐκείνην ἀφθαρσίαν καὶ ἀθανασίαν, ἣν περ εἶχεν ὁ Προπάτωρ ἡμῶν ἐν τῷ Παραδείσῳ· ἂς φωνάξωμεν τὸν εὐχαριστήριον ἐκεῖνον ὕμνον, ὅπου ἔψαλλον οἱ τρεῖς Παῖδες ἐν τῇ καμίνῳ, πρὸς τὸν ἀφθαρτίσαντα καὶ ἀθανατίσαντα ἡμᾶς διὰ τὸ Σταυροῦ Δεσπότην Χριστὸν, εὐλογοῦντες αὐτὸν ὡς ὑπερύμνητον καὶ εὐλογητὸν Θεὸν τῶν Πατέρων ἡμῶν. Ὅρα δὲ τὴν ἀκρίβειαν τῆ Μελῳδοῦ· διότι δὲν εἶπε φθορᾷ κατῴκησεν, ὅπερ δηλοῖ τὴν ἐν τῇ φθορᾷ παντοτινὴν κατοικίαν· ἀλλὰ παρῴκησεν, ἵνα φανερώσῃ τὸν ἐν τῇ φθορᾷ προσωρινὸν καιρὸν τοῦ Ἀδάμ· ἐπειδὴ καὶ ἔμελλεν ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων νὰ λάβῃ πάλιν διὰ τοῦ Σταυροῦ τὴν προτέραν ἀφθαρσίαν. Σημείωσαι ὅτι τὸ, „ ῥίψιν ζωῆς ἀτιμοτάτην κατακριθεὶς" ἐρανίσθη ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὰ Ἡρωελεγεῖα ἔπη Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, τὰ ἐπιγραφόμενα „ θρῆνος περὶ τῶν τῆς αὐτοῦ ψυχῆς παθῶν"· ὧν ἡ ἀρχὴ „ Δύσμορος, οἷα πάσχον"! Ἐκεῖ λοιπὸν λέγει ὁ Ἅγιος, ὅτι ὁ νοῦς τε θρηνεῖ τὴν κακὴν δουλείαν ἣν περ ἔπαθε, καὶ τὸ ψεῦδος τοῦ σκολιοῦ δράκοντος, καὶ τὸν βλαπτικὸν καρπὸν τῆ γνωστῆ ξύλου, καὶ τὴν φθαρτικὴν γεῦσιν αὐτοῦ, καὶ τὸν θάνατον, ὕστερον δὲ ἐπιφέρει,

„ Γύμνωσιν μελέων τε παναισχέα, καὶ Παραδείσου,
„ Ἠδὲ φυτοῦ ζωῆς, ῥίψιν ἀτιμοτάτην.

Ἀλλ' ὢ πόσον καὶ σὺ ἀδελφέ! ὢ πόσον ὡμοιώθης μὲ τὸν προπάτορα Ἀδάμ! διότι καὶ σὺ βλέπων τὸ ξύλον τὸ γνωστὸν καλοῦ καὶ πονηροῦ, ἐπῆρες ἀπὸ τὸν καρπὸν αὐτοῦ καὶ ἔφαγες καὶ ἀπέθανες. Ποῖον δὲ εἶναι τὸ ξύλον τὸ γνωστὸν καλοῦ καὶ πονηροῦ; εἶναι ἡ ἐμπαθὴς αἴσθησις τῆς φαινομένης Κτίσεως, κατὰ τὸν Ἅγιον Μάξιμον, λέγοντα „ ξύλον γνωστὸν „ καλῆ καὶ πονηροῦ ἡ φαινομένη Κτίσις ἐστίν· ἡδονῆς γὰρ καὶ ὀδύνης ποιητικὴν ἔχει φυσικῶς „ τὴν μετάληψιν". Καὶ λοιπὸν σὺ βλέπων ἐμπαθῶς τὰ αἰσθητὰ κάλλη τῶν κτισμάτων, δὲν ἀνέβηκες ἀπὸ τὴν θεωρίαν αὐτῶν εἰς τὴν θεωρίαν τοῦ Κτίστου· ἀλλὰ ἐπεθύμησες νὰ ἀπολαύσῃς αὐτὰ σωματικῶς διὰ τῆς αἰσθήσεως. Ὅθεν γευσάμενος καὶ ἀπολαύσας αὐτὰ, ἄφησες μὲν τὴν τῶν νοητῶν ἡδονὴν, ἔπεσες δὲ εἰς τὴν τῶν σωμάτων αἰσθητὴν ἡδονὴν, ἡ ὁποία χωρίζουσά σε ἀπὸ τὴν ζωοποιὸν χάριν τοῦ Θεοῦ, σὲ ἔκαμε νὰ θανατωθῇς κατὰ τὸ σῶμα καὶ κατὰ τὴν ψυχήν. Φύσει γὰρ φθείρουσι καὶ θανατοῦσι τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα αἱ αἰσθηταὶ ἡδοναὶ, καὶ μάλιστα αἱ σαρκικαί· καὶ τοῦτο ἐσάθη τὸ πολυθρύλλητον πτῶμα τοῦ Ἀδάμ. Ἀλλ' ἐπειδὴ διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ Σταυροῦ: τουτέστι διὰ τῆς κακοπαθείας καὶ νεκρώσεως τῶν σωματικῶν ἡδονῶν, ἐκάλεσεν ἡμᾶς ὁ Χριστὸς εἰς τὴν προτέραν ἀφθαρσίαν, καὶ τὴν τῶν νοητῶν ἡδονὴν, ἄφες καὶ σὺ, ἀδελφὲ, τὴν ἀπόλαυσιν τῶν αἰσθητῶν ἡδονῶν, καὶ ἀγάπησον τὴν ἀπόλαυσιν τῶν νοητῶν· ἄφες τὴν εὐπάθειαν τῆς σαρκὸς, καὶ ἀγάπησον τὰς κακοπαθείας αὐτῆς· ἵνα καὶ τῆς ἀφθαρσίας ἐπιτύχῃς, ἥτις σὲ κάμνει νὰ πλησιάσῃς εἰς τὸν Θεὸν, ὡς λέγει ὁ Σολομὼν „ Προσοχὴ νόμων, βεβαίωσις ἀφθαρσίας· ἀφθαρ- „ σία δὲ, ἐγγὺς εἶναι ποιεῖ Θεοῦ". (Σοφ. ϛ'. 19.)

Τρο-

Τροπάριον.

„Ἔλυσε πρόσταγμα Θεοῦ παρακοή, καὶ ξύλον ἤμεγκε θάματον βρο-
„τοῖς, τὸ μὴ εὐκαίρως μεταληφθέν· ἐν ἀσφαλείᾳ τῆς ἐριτίμου δὲ,
„ἐμτεῦθεν ζωῆς τὸ ξύλον εἴργετο· ὃ μυκτιλόχου δυσθαμοῦς ἡμέω-
„ξεν, εὐγνωμοσύμη κράζομτος· ὁ ὑπερύμνητος, τῶν Πατέρων καὶ
„ἡμῶν Θεὸς εὐλογητὸς εἶ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Πάλιν καὶ ἐν τῷ παρόντι Τροπαρίῳ ἀναφέρει ὁ ἱερὸς Κοσμᾶς τὴν περὶ τοῦ Ἀδὰμ ἱστορίαν· πῶς δηλαδὴ μὲ τὴν παρακοήν του ἀθέτησε τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐδιώχθη ἀπὸ τὸ ξύλον τῆς ζωῆς, τὸ ὁποῖον ἄνοιξεν ὁ λῃστής· οὕτω γὰρ ἐπὶ λέξεως λέγει· ἡ παρακοὴ τοῦ Ἀδὰμ ἔλυσε καὶ ἀθέτησε τὴν προσταγὴν, ὅπου ἔδωκεν ὁ Θεὸς εἰς αὐτὸν καὶ εἶπεν· „Ἀπὸ παντὸς ξύλου τοῦ ἐν τῷ Παραδείσῳ βρώσει φαγῇ, ἀπὸ δὲ τοῦ ξύλου τοῦ γι-
„νώσκειν καλὸν καὶ πονηρὸν, οὐ φάγεσθε ἀπ' αὐτοῦ". (Γέν. β'. 16.) Ὁ γὰρ Ἀδὰμ ἀντὶ νὰ φάγῃ ἀπὸ τὰ ἄλλα ξύλα τὰ ἐν τῷ Παραδείσῳ εὑρισκόμενα, ἀφήσας ἐκεῖνα, ἔφαγε πρῶτον ἀπὸ τὸ ξύλον τῆς γνώσεως τὸ ἐμποδισθὲν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ ἱεροῦ Θεοδωρίτου· τὸ ὁποῖον τοῦτο ἐστάθη μία μεγαλωτάτη καταφρόνησις τοῦ Ἀδὰμ πρὸς τὸν Θεόν. Ὅθεν τὸ ξύλον ἐκεῖνο, ἐπειδὴ δὲν ἐφαγώθη ἀπὸ τὸν Ἀδὰμ εἰς τὸν εὔκαιρον καὶ ἁρμόδιον καιρὸν, ἐπροξένησε θάνατον, τόσον εἰς τὸν Ἀδὰμ, ὅσον καὶ εἰς ὅλους τοὺς ἀπογόνους του· τοῦ Ἀδὰμ γὰρ φαγόντος τοῦ προπάτορος πάντων, καὶ οἱ ἀπόγονοι ἐκείνου οἱ ἐν τῇ ὀσφύϊ τοῦ Ἀδὰμ κατὰ φύσιν καὶ δύναμιν σπερματικὴν περιεχόμενοι, ὡς φαγόντες λογίζονται. Ὅθεν καὶ ὁ Ἀπόστολος εἶπεν. „Ἐπὶ τῷ Ἀδὰμ πάντες ἥμαρτον, ἐφ' ᾧ (Ἀδὰμ
„δηλ.) πάντες ἥμαρτον". (Ῥωμ. ε'. 12.)

Ἐκ τῆς Παρακοῆς δὲ ταύτης τί ἠκολούθησεν; ἀλλοίμονον! ἐμποδίσθη μὲ μεγάλην ἀσφάλειαν τὸ ξύλον τῆς πολυτίμου ζωῆς· ἐδιώρισε γὰρ ὁ Θεὸς τὰ Χερουβὶμ καὶ τὴν φλογίνην Ῥομφαίαν, ἵνα φυλάττωσι τὴν ὁδὸν τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς καὶ τοῦ Παραδείσου, ὡς εἶναι γεγραμμένον. Διὰ τί; ἵνα μὴ ἔμβῃ ὁ Ἀδὰμ εἰς αὐτὸν, καὶ φάγῃ ἀπὸ τὸ ξύλον τῆς ζωῆς, καὶ οὕτω μείνῃ ἀθάνατος, ἐν τῇ παραβάσει καὶ τῇ φθορᾷ εὑρισκόμενος, τὸ ὁποῖον ἦτον ἕνα κακὸν μέγιστον· „καὶ νῦν, φησὶ, μήποτε ἐκτείνῃ τὴν χεῖρα αὐτοῦ, καὶ λάβῃ ἀπὸ
„τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς καὶ φάγῃ καὶ ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα". (Γέν. γ'. 22.) Ὅθεν καὶ Ἰωσὴφ ὁ βρυέννιος λέγει, „Ἐπεὶ οὖν ὁ Ἀδὰμ μετὰ τὴν παράβασιν, τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς
„ἐφιέμενος τὸν Παράδεισον ἐπεζήτει, ἐξ οὗ περ εἴγε συνεχωρήθη ματαλαβεῖν, ἀθάνατος
„ἔμελλε μένειν ὁ ἁμαρτωλός· διὰ τοῦτο παρεωρᾶτο μετανοῶν". (Λόγῳ περὶ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας τόμῳ β'.) Τοῦτο ὅμως τὸ μὲ τόσην ἀσφάλειαν φυλαττόμενον ξύλον τῆς ζωῆς, ἄνοιξεν ἡ καλὴ καὶ εὐχάριστος γνώμη τοῦ δικαίου λῃστοῦ· εὐγνωμοσύνη γὰρ αὐτοῦ ἦτον, τὸ νὰ ἐπιτιμᾷ μὲν τὸν συνεσταυρωμένον λῃστὴν, νὰ μέμφεται δὲ τὸν ἑαυτόν του καὶ νὰ λέγῃ „Οὐδὲ φοβῇ σὺ τὸν Θεὸν, ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ κρίματι εἶ, καὶ ἡμεῖς μὲν δικαίως·
„ἄξια γὰρ ὧν ἐπράξαμεν ἀπολαμβάνομεν· οὗτος δὲ οὐδὲν ἄτοπον ἔπραξεν". (Λουκ. κγ'. 40.) Ὁ λῃστὴς δὲ οὗτος ἦτον ἐνταυτῷ καὶ νυκτιλόχος καὶ δυσθανὴς· νυκτιλόχος μὲν, διότι ἐλόχα: ἦτοι ἐνέδρευε τὴν νύκτα, ζητῶν διὰ νὰ κλέψῃ· δυσθανὴς δέ: ἦτοι καποθάνατος ἦτον καὶ βιαιοθάνατος, διότι ἐξ ἁμαρτιῶν του ὑπέμεινε τὸν βίαιον καὶ ἄτιμον θάνατον τοῦ Σταυροῦ. Εἰπὼν γὰρ αὐτὸς τὸ „Μνήσθητί μου Κύριε, ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ Βασι-
„λείᾳ σου" μὲ τὸν λόγον αὐτὸν, ὡς μὲ κλειδὶ, ἄνοιξε τὴν κεκλεισμένην θύραν τοῦ Παραδείσου καὶ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς, καὶ οὕτως ἐχαρίσθη εἰς ὅλους τοὺς πιστεύοντας τῷ Χριστῷ, καὶ τὴν μετάνοιαν αὐτοῦ μιμουμένους, ἡ ἀπόλαυσις καὶ τοῦ Παραδείσου καὶ τοῦ

ξύ-

ξύλου τῆς ζωῆς (1). Ἐπιφέρει δὲ ὁ Μελῳδὸς ἐν τῷ τέλει, ὅτι ὁ λῃστὴς ἔκραξε τὸν αἶνον τῶν τριῶν Παίδων, διὰ νὰ δείξῃ, ὅτι εἶναι ἑβδόμη Ὠδὴ ἡ παροῦσα, καὶ ὅτι ὁ λῃστὴς ἔδειξεν, ὅτι εἶναι Θεὸς ὁ μετ' αὐτοῦ σταυρωθείς.

Ὅθεν καὶ ὁ μέγας Ἀθανάσιος εἰς ἔπαινον τοῦ λῃστοῦ λέγει ταῦτα „ ὦ λῃστὰ πικρὲ „ τῶν Ἰουδαίων κατήγορε· ὦ λῃστὰ δικαιοσύνης συνήγορε· ὦ λῃστὰ Παραδείσου φύλαξ· ὦ „ λῃστὰ τοῦ Ἀδὰμ περὶ τὴν κτίσιν τιμιώτερε· ὦ τοῦ πρωτογόνου περὶ τὸν Παράδεισον βε- „ βαιότερε· ἐκεῖνος ἀκαίρως ἐκτείνας τὴν χεῖρα περὶ τὸ ξύλον, ἐκλάπη τὴν κτίσιν· σὺ δὲ „ εὐκαίρως ἐπὶ Σταυροῦ τὰς χεῖρας ἁπλώσας, τὸν ἀπολόμενον ἐκτήσω Παράδεισον· ὦ „ λῃστὰ εὐφυέστατε, ὁ τὸν προγονικὸν κλῆρον ἀπολόμενον, διὰ μιᾶς ἐντυχίας ἀνακτησάμε- „ νος· ὦ πῶς πρῶτος Βασιλείαν ἐκαρπώσω· ὦ λῃστὰ ῥήματι μικρῷ τὸν Οὐρανὸν ὑπανοί- „ ξας· ὦ ξένην ἐπῳδὴν, πρόξενον θησαυρῶν μηχανησάμενος· ὦ ἄνοδον Οὐρανοῦ τὸν Σταυρὸν „ ποιησάμενος· ὦ νομίμου λῃστείας τοῖς ἀνθρώποις διδάσκαλε, ὦ λῃστείαν ἐπαινουμένην „ διδάξας· ὦ ποθουμένην κλοπὴν ὑφηγούμενος". (Λόγῳ εἰς τὴν μεγάλην Παρασκευήν.)

Πόθεν δὲ ἐρανίσθη ὁ ἱερὸς Κοσμᾶς τὸ νόημα ὅπου εἶπεν ἀνωτέρω, ὅτι τὸ ξύλον τοῦ γι- νώσκειν καλὸν καὶ πονηρὸν δὲν ἐμεταλήφθη: ἤτοι δὲν ἐφαγώθη ἀπὸ τὸν Ἀδὰμ εὐκαίρως καὶ εἰς τὸν ἁρμόδιον καιρόν; ἀπὸ τὸν εἰς τὴν Χριστοῦ Γέννησιν, καὶ εἰς τὸ Πάσχα λόγον Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου· ἐκεῖ γὰρ οὗτος λέγει αὐτολεξεί· „ Τὸ δὲ ἦν, τὸ ξύλον τῆς γνώ- „ σεως, οὔτε φυτευθὲν ἀπ' ἀρχῆς κακῶς, οὔτε ἀπαγορευθὲν φθονερῶς. Ἀλλὰ καλὸν μὲν „ ἦν, εὐκαίρως μεταλαμβανόμενον· θεωρία γὰρ ἦν τὸ φυτὸν, ὡς ἡ ἐμὴ θεωρία, ἧς μό- „ νοις ἐπιβαίνειν ἀσφαλὲς τοῖς τὴν ἕξιν τελεωτέροις· οὐ καλὸν δὲ τοῖς ἁπλουστέροις ἔτι „ καὶ τὴν ἔφεσιν λιχνοτέροις· ὥσπερ οὐδὲ τροφὴ τελεία, λυσιτελὴς τοῖς ἁπαλοῖς ἔτι καὶ „ δεομένοις γάλακτος". Ἐκ τοῦ λόγου δὲ τούτου συνάγομεν τέσσαρα πράγματα· πρῶτον, ὅτι ὁ Ἀδὰμ ἦτον ἀτελής· δεύτερον, ὅτι τὸ ξύλον τῆς γνώσεως ἦτον νοητόν· τρίτον, ὅτι τὸ νοητὸν αὐτὸ ξύλον ἔμελλεν ὁ Ἀδὰμ νὰ τὸ ἀπολαύσῃ εὐκαίρως: ἤτοι ἐν καιρῷ τῷ πρέπον- τι, ὅταν ἤθελε φθάσῃ εἰς τελειότητα (2)· καὶ τέταρτον, ὅτι τὸ νοητὸν ἐκεῖνο ξύλον δὲν ἦτον καλὸν εἰς τοὺς ἁπλοϊκωτέρους ἀκόμη ὄντας καὶ ἀτελεστέρους, ὁποῖος ἦτον καὶ ὁ Ἀ- δάμ· καθὼς καὶ ἡ τελεία καὶ στερεὰ τροφὴ δὲν εἶναι ὠφέλιμος εἰς τοὺς ἁπαλοὺς καὶ τρυφεροὺς ὄντας, καὶ χρείαν ἔχοντας ἀπὸ γάλα.

Οὕτω μὲν ἀναγωγικῶς ἐνόησε τὸ ξύλον τῆς γνώσεως ὁ Θεολόγος καὶ εἶπεν, ὅτι ἡ κατ' ἐκεῖνο θεωρία δὲν συνέφερεν ἀκόμη εἰς τὸν Ἀδὰμ, ἀτελῆ ὄντα· ὁ δὲ Θεσσαλονίκης Γρη- γόριος προσθέτει, ὅτι ἂν καὶ αἰσθητὸν νοηθῇ τὸ ξύλον ἐκεῖνο, πάλιν δὲν συνέφερεν εἰς τὸν Ἀδὰμ τότε ἀτελῆ ὄντα, νὰ ἰδῇ ἐμπαθῶς καὶ νὰ φάγῃ ἀπὸ τὸν ἐκείνου γλυκύτατον καρπόν· διότι αὐτὸ ἦτον τὸ πλέον ἡδονικώτατον κατὰ τὴν αἴσθησιν ἀπὸ ὅλα τὰ δένδρα τοῦ Παραδείσου· „ τελείων γάρ, φησὶν, ἐστὶ καθ' ἕξιν θείας θεωρίας καὶ ἀρετῆς, προσε- „ μι-

(1) Σημείωσαι, ὅτι ὁ θεῖος Ἀναστάσιος ὁ Ἀντιοχείας λόγῳ β'. εἰς τὴν ἑξαήμερον, λέγει, ὅτι ὁ Φίλων ὁ Ἰουδαῖος καὶ Παπίας Ἱεραπόλεως, Εἰρηναῖός τε καὶ Ἰουστῖνος καὶ Πάνταινος ὁ Ἀλεξανδρεὺς, καὶ Κλή- μης ὁ στρωματεὺς, καὶ οἱ περὶ αὐτοὺς, ἀλλὰ καὶ οἱ δύω Καππαδόκαι Γρηγάριοι, ὁ Θεολόγος δηλαδὴ καὶ ὁ Νύσσης πνευματικῶς τὰ περὶ Παραδείσου ἐθεώ- ρησαν, λέγοντες, ὅτι εἶναι καὶ πνευματικὸς Παράδει- σος· ἀλλὰ καὶ ὁ θεῖος Ἀμβρόσιος σὺν τῷ θείῳ Ἰου- στίνῳ, ἀφ' οὗ εἶπον περὶ τοῦ αἰσθητοῦ Παραδείσου καὶ τῶν δένδρων καὶ ὑδάτων αὐτοῦ, ὕστερον ἐπιφέρουσι τὰ τοῦ Προφήτου Ἰεζεκιὴλ περὶ θείου καὶ οὐρανίου Παραδείσου λόγια (ὃς τις Παράδεισον Θεοῦ ὀνομάζει, ἐν κεφαλ. κη'. 13. καὶ λά. 8. τοῦ Μωσαϊκοῦ Παρα- δείσου μὴ οὕτως ὀνομαζομένου). Τί δὲ ἐπιφέρουσιν; „ ὅτι αἰσχιστον ἐστὶ καὶ θεοστυγὲς τὸ φάσκειν, „ ἢ τὸ ὅλως εἰς ἔννοιαν ἐλθεῖν τὴν μακαρίαν τε καὶ „ προσκυνητὴν τῆ Θεοῦ Λόγου Θεότητα, σὺν τῷ δι- „ καίῳ λῃστῇ εἰς ῥευστόν τε καὶ ὑλικὸν Παράδεισον „ εἰσελθεῖν". Ὥσπε ἐκ πάντων λόγων τούτων διδασκό- μεθα, ὅτι ἐστὶ καὶ Παράδεισος αἰσθητὸς, ἐστὶ καὶ νοητὸς· καθὼς καὶ ὁ θεῖος Δαμασκηνὸς συνομολογεῖ λέγων „ Πλὴν ἔμοιγε δοκεῖ, ὅτι ὥσπερ ὁ ἄνθρωπος „ αἰσθητὸς ἅμα καὶ νοητὸς δεδημιούργητο· οὕτω καὶ „ τὸ τούτου ἱερώτατον τέμενος (ὁ Παράδεισος δηλ.) „ αἰσθητὸν ἅμα καὶ νοητὸν ἦν, καὶ διπλῆν ἔχον τὴν „ ἔμφασιν". (Βιβλ. β'. κεφ. κέ.) Καὶ λοιπὸν εἰς νοητὸν Παράδεισον εἰσῆλθεν ὁ λῃστὴς, καθὼς καὶ αὐτο- λεξεί ἐν τινι Τροπαρίῳ γράφεται, ὅτι ὁ λῃστὴς ἠξιώ- θη νοητοῦ Παραδείσου.

(2) Καὶ ἴσως ἡ τελειότης τοῦ Ἀδὰμ ἦτον ἡ θέωσις, ὅπου ἔμελλε νὰ λάβῃ, διὰ τὴν ὁποίαν καὶ ἐκτίσθη. Ὅθεν εἶπεν ὁ θεοφόρος Μάξιμος „ Εἰς „ τοῦτο ἡμᾶς ἐποίησεν ὁ Θεὸς, ἵνα γενώμεθα Θείας „ κοινωνοὶ φύσεως (ἤτοι τῆς φυσικῆς τοῦ Θεοῦ χά- „ ριτος) καὶ τῆς αὐτοῦ ἀϊδιότητος μέτοχοι, καὶ φα- „ νῶμεν αὐτῷ ὅμοιοι κατὰ τὴν ἐκ χάριτος θέωσιν, „ δι' ἣν πᾶσα τε τῶν ὄντων ἡ σύστασίς ἐστι καὶ δια- „ μονὴ, καὶ ἡ τῶν μὴ ὄντων παραγωγὴ καὶ γένεσις". (Κεφ. μβ'. πῆς Γ'. Ἑκατοντ. τῶν Θεολογικ.)

„ μιλεῖν τοῖς ἡδίστοις κατ' αἴσθησιν, καὶ τὸν νοῦν μὴ ἀπάγειν τῆς πρὸς Θεὸν θεωρίας „ καὶ τῶν πρὸς ἐκεῖνον ὕμνων καὶ προσευχῶν· ἀλλὰ ταῦθ' ὕλην ποιεῖσθαι καὶ ἀφορμὴν τῆς „ πρὸς Θεὸν ἀνατάσεως". (Κεφ. μθ'. τῶν φυσικῶν.)

Ὅθεν καὶ σύ, ἀδελφὲ, ἐὰν ἦσαι φρόνιμος, μάθε μὲ ξένα ἔξοδα: ἤτοι μὲ τὴν πτῶσιν τοῦ Ἀδὰμ νὰ προφυλάττῃς τὸν ἑαυτόν σου ἀπὸ τὰ ἡδονικὰ ἀντικείμενα, ὅπου ἀπαντᾷς ἐν τῷ Κόσμῳ· „ Πανοῦργος γὰρ (ἤτοι φρόνιμος) ἰδὼν πονηρὸν τιμωρούμενον, κραταιῶς αὐ- „ τὸς παιδεύεται", λέγει ὁ Σολομών. (Παρ. κβ'. 3.) Χάριν παραδείγματος, ἀπαντᾷς ἕνα ὡραῖον πρόσωπον; αὐτὸ εἶναι ἕνα ξύλον τῆς γνώσεως· ὅθεν πρόσεχε νὰ μὴ θεωρήσῃς αὐτὸ, ὄχι μόνον περιέργως, ἀλλὰ καὶ κατὰ πάρεργον· διότι ἐμπαθὴς ὢν, ἔλκεσαι ἀπὸ τὴν ἐκείνου ἡδονὴν καὶ θανατόνεσαι. Διὰ τοῦτο σὲ συμβουλεύει ὁ Σειρὰχ „ Ἀπόστρε- „ ψον ὀφθαλμὸν ἀπὸ γυναικὸς εὐμόρφου, καὶ μὴ καταμάνθανε κάλλος ἀλλότριον· „ Ἐν κάλ- „ λει γυναικὸς πολλοὶ ἐπλανήθησαν". (Σειρ. θ'. 8.) Ἀκούεις μίαν συμφωνίαν μουσικῶν, ἢ Τραγῳδίων ἀσέμνων, ἢ λόγια αἰσχρά; αὐτὰ εἶναι ἕνα ξύλον τῆς γνώσεως· ὅθεν πρόσεχε, καὶ μὴ σταθῇς νὰ τὰ ἀκούσῃς μὲ προσπάθειαν· ἀλλὰ κλεῖσον τὰ ὦτά σου, ἵνα μὴ ὁ νοῦς σου ἑλκυσθῇ ἀπὸ τὴν ἡδονὴν, καὶ ἀφήσῃ τὴν ἐνθύμησιν τοῦ Θεοῦ, τὸν ὁποῖον ἔχει χρέος νὰ ἐνθυμᾶται πάντοτε κάθε Χριστιανὸς διὰ τῆς προσευχῆς, κατὰ τὸ „ ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε. (ά. Θεσσ. έ. 15.) Εὑρίσκεις εὐῶδη πράγματα; ἀπαντᾷς ἡδονικὰ καὶ τρυφηλὰ φαγητά; βλέπεις ἁπαλὰ καὶ καλλωπισμένα φορέματα; ὅλα αὐτὰ εἶναι ξύλον τῆς γνώσεως, καὶ πρόσεχε μὴ ἐπιθυμήσῃς νὰ τὰ ἀπολαύσῃς· διότι ἡ τούτων ἐπιθυμία σὲ χωρίζει ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ θανατόνει τὴν ψυχήν σου.

Μὴ εἴπῃς εἰς τὸν ἑαυτόν σου, ἐγὼ δὲν βλάπτομαι ἀπὸ τὰς ἡδονὰς τοῦ Κόσμου· διότι ἐνίκησα τὰ πάθη, ἢ διότι εἶμαι γέρων καὶ ἀσθενής, ὄχι! ἐπειδὴ αὐτὸς ὁ λογισμὸς εἶναι μία πλάνη καὶ παγὶς τοῦ Διαβόλου, μὲ τὴν ὁποίαν ζητεῖ νὰ σὲ παγιδεύσῃ καὶ νὰ ἀπολέσῃ τὴν ψυχήν σου. Ἀλλὰ ἔχε πάντοτε ἔμπροσθέν σου παράδειγμα τὸν Ἀδὰμ, καὶ συλλογίζου ταῦτα εἰς τὸν ἑαυτόν σου· ἂν ὁ Ἀδὰμ ὁ χειρὶ Θεοῦ πλασθεὶς, καὶ μὲ τόσα χαρίσματα στολισθεὶς, ἦτον ἀκόμη ἀτελὴς, πῶς ἐγὼ θέλω καυχηθῇ, ὅτι εἶμαι τέλειος; καὶ ἂν ἐκεῖνος ὁ μήπω πάθη δοκιμάσας, ἐμπαθῶς εἶδε καὶ ἔφαγεν ἀπὸ τὸν ἡδονικὸν ἐκεῖνον καρπὸν, καὶ οὕτως ἔπεσε, πῶς ἐγὼ ὁ ἐμπαθὴς δύναμαι νὰ εἴπω, ὅτι ἀπαθῶς μεταχειρίζομαι τὰ ἡδονικὰ πράγματα τοῦ Κόσμου, καὶ διὰ τοῦτο δὲν πίπτω; Ἐκεῖνος παρέβη μίαν φορὰν καὶ ἔκλαιεν εἰς ὅλην του τὴν ζωήν· ἐγὼ παραβαίνω καθ' ἑκάστην, καὶ δὲν κλαίω οὔτε μίαν φοράν· ἐκεῖνος ἦτον τόσον δυνατὸς καὶ στερεὸς, ὡς κέδρος, καὶ πάλιν ἔπεσε· καὶ ἐγὼ ποῦ ἔμεινα πλέον ἡ σεσαθρωμένη καὶ εὐκολόπτωτος κουκουναρία; Διὰ τοῦτο, ἀδελφὲ, θρήνει τὴν ἰδικήν σου ἀσθένειαν, καὶ λέγε μὲ τὸν Ζαχαρίαν „ Ὀλο- „ λυξάτω πίτυς, διότι πέπτωκε κέδρος". (Ζαχ. ιά. 2.) (1)

Μάθε δὲ καὶ ἀπὸ τὸν λῃστὴν νὰ ἦσαι καὶ σὺ εὐχάριστος, ὅταν πάσχῃς διὰ τὰς ἁμαρτίας σου, καὶ γνώρισον τὸν Θεὸν ὡς εὐγνώμων. Καὶ ἂν ἐκεῖνος ἐλογίσθη μετὰ ἀνόμων διὰ σὲ καὶ τὴν ἰδικήν σου ἁμαρτίαν· σὺ γενοῦ δι' ἐκεῖνον ἔννομος: ἤτοι ἀκολούθει εἰς τὸν Εὐαγγελικὸν νόμον τοῦ Χριστοῦ, καὶ προσκύνησον τὸν διὰ σὲ κρεμασθέντα: ἤτοι ὑπόκυψον καὶ γνώρισον, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ἔφορος πάντων· τοῦτο γὰρ εἶναι ἡ προσκύνησις· καὶ κρεμάμενος: ἤτοι τιμωρούμενος ὠφελήσου ἀπὸ τὴν κακίαν: ἤτοι ἡ ἀπὸ τὴν κάκωσιν καὶ τιμωρίαν, ἢ καὶ ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν. Πῶς; καὶ μὲ τίνα τρόπον; μὲ τὸ νὰ γνωρίσῃς, ὅτι διὰ τὴν ἁμαρτίαν σου πάσχεις· καὶ οὕτως ἱλέωσαι τὸν Θεὸν καὶ ἐξαγόρασον τὴν σωτηρίαν σου. Ἐὰν οὕτω κάμῃς, ἀγαπητὲ, θέλεις ἔμβῃ εἰς τὸν Παράδεισον, καὶ θέλεις γένῃ συγκληρονόμος τοῦ Χριστοῦ καὶ θέλεις ἀπολαύσει τὰ αἰώνια ἀγαθά. Ἔμβα δὲ μαζὶ μὲ τὸν Ἰησοῦν, ὁδηγὸν ποιῶν αὐτὸν, καὶ μὲ ἐκεῖνον θεωρῶν τὰ κάλλη τοῦ Παραδείσου· οὕτω σὲ παρακινεῖ νὰ κάμῃς ὁ Θεολόγος Γρηγόριος, λέγων „ Ἂν συσταυρωθῇς ὡς λῃστὴς, ὡς εὐγνώμων τὸν Θεὸν „ γνώ-

(1) Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεῖος Γρηγόριος ὁ Θεσσαλονίκης ἀπολογεῖται διὰ τὸν Ἀδὰμ καὶ λέγει ταῦτα· „ Τάχα πολλοὶ τὸν Ἀδὰμ αἰτιῶνται, πῶς εὐ- „ κόλως τῷ πονηρῷ συμβούλῳ πεισθεὶς, τὴν Θείαν ἀ- „ θέτησεν ἐντολὴν, καὶ διὰ τῆς τοιαύτης ἀθετήσεως „ ἡμῖν τὸν θάνατον προεξένησεν· ἀλλ' οὐκ ἔστιν ἴσον „ πρὸ τῆς πείρας ἐθελῆσαι γεύσασθαι θανασίμου τινὸς „ βοτάνης, ἢ μετὰ τὸ μαθεῖν διὰ πείρας θανάσιμον οὖ- „ σαν, ἀπὸ ταύτης ποθεῖν ἐσθίειν.... Διὸ καὶ πε- „ ρισσότερον ἡμῶν ἕκαστος, ἢ ὁ Ἀδὰμ ἐκεῖνος μεμ- „ πτέος ἐστὶ καὶ κατάκριτος". (Ὁμιλ. λεχθεῖσῃ κατὰ τὴν ά. τοῦ Αὐγούστου.)

„ γνώρισον· εἰ κἀκεῖνος μετὰ ἀνόμων ἐλογίσθη διὰ σὲ καὶ τὴν σὴν ἁμαρτίαν· σὺ γενοῦ δὲ
„ ἐκείνου ἔννομος· προσκύνησον τὸν δι' σὲ κρεμασθέντα, καὶ κρεμάμενος κέρδανόν τι καὶ πα-
„ ρὰ τῆς κακίας· ὤνησαι τῷ θανάτῳ τὴν σωτηρίαν· εἰς τὸν Παράδεισον εἴσελθε μετὰ Ἰη-
„ σοῦ, ὥστε μαθεῖν ὧν ἐκπέπτωκας· τὰ ἐκεῖ κάλλη θεώρησον· τὸν γογγυστὴν ἄφες ἀπο-
„ θανεῖν ἔξω μετὰ τῆς βλασφημίας". (Λόγ. εἰς τὸ Πάσχα.)

Τροπάριον.

„ Ῥάβδου προσπτύσσεται τὸ ἄκρον Ἰωσὴφ, ὁ γεμησόμενα βλέπων
„ Ἰσραὴλ, τῆς Βασιλείας τὸ κραταιὸν, ὅπως συμέξει ὁ ὑπερένδοξος,
„ Σταυρὸς προδηλῶν. Οὗτος γὰρ τοῖς Βασιλεῦσι, τροπαιοῦχον καύ-
„ χημα, καὶ φῶς τοῖς πίστει κράζουσιν· ὁ ὑπερύμνητος, τῶν Πα-
„ τέρων καὶ ἡμῶν Θεὸς εὐλογητὸς εἶ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἐν τῷ Τροπαρίῳ τούτῳ ἀναφέρει ὁ ἱερὸς Κοσμᾶς τὴν Παλαιὰν ἱστορίαν τοῦ Ἰακὼβ, τὴν γεγραμμένην ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς Γενέσεως· ἐκεῖ γὰρ λέγεται, ὅτι ὁ Ἰακὼβ παρεκάλεσε τὸν Υἱόν του Ἰωσὴφ νὰ ὀμόσῃ, ὅτι δὲν θέλει ἀφήσει εἰς Αἴγυπτον τὰ λείψανά του, ἀλλ' ἔχει νὰ πάρῃ αὐτὰ καὶ νὰ ὑπάγῃ νὰ τὰ θάψῃ εἰς τὴν χεβρὼν, ὅπου ἦτον ἐνταφιασμένα καὶ τὰ λείψανα τοῦ Ἀβραὰμ, τῆς Σάρρας, καὶ Ἰσαὰκ τοῦ Πατρός του. Ὅθεν ὁ Ἰωσὴφ ὡμολόγησεν, ὅτι ἔχει νὰ τελειώσῃ τὴν πατρικὴν ἐντολήν. Τούτου χάριν, τόσον ἐχαροποιήθη ὁ Ἰακὼβ διὰ τὴν ὑπόσχεσιν ταύτην, ὥστε ἐπροσκύνησε καὶ ἔσκυψεν ἕως κάτω εἰς τὸ ἄκρον τῆς ῥάβδου αὐτοῦ (τοῦ Ἰωσὴφ δηλαδ.)· οὕτω γὰρ ἐκεῖ ἐπὶ λέξεως γράφεται· „ Εἶ-
„ πε δὲ (ὁ Ἰακὼβ) αὐτῷ (τῷ Ἰωσὴφ) ὄμοσόν μοι, καὶ ὤμοσεν αὐτῷ· καὶ προσεκύνησεν
„ Ἰσραὴλ ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς ῥάβδου αὐτοῦ". (Γεν. μζ'. 31.)

Μελουργῶν λοιπὸν ὁ Ἁσματογράφος τὴν ἱστορίαν ταύτην, λέγει, ὅτι ὁ Ἰακὼβ ὁ μετονομασθεὶς ὕστερον Ἰσραὴλ, ὅς τις ἐπρόβλεπεν ἐκεῖνα τὰ πράγματα, ὅπου ἔμελλον νὰ γένουν, αὐτὸς λέγω, τόσον πολλὰ ἔσκυψεν εἰς τὸ νὰ προσκυνήσῃ τὸν Υἱόν του Ἰωσὴφ, ὥστε ἔφθασεν ἡ κεφαλή του ἕως κάτω εἰς τὸ ἄκρον τῆς Βασιλικῆς ῥάβδου, ὅπου ἐκεῖνος ἐβάσταζεν, τὸ ὁποῖον ἄκρον περιχυθεὶς κατεφίλησεν (1). Ἐφανέρωνε δὲ μὲ τὴν προσκύνησιν ταύτην ὁ Ἰακὼβ, ὅτι ὁ ὑπερένδοξος καὶ προσκυνητὸς Σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ, ὁ ὑπὸ τῆς Βασιλικῆς ῥάβδου τοῦ Ἰωσὴφ προτυπούμενος, αὐτὸς μέλλει νὰ προσκυνῆται ὑπὸ πάντων, καὶ ἔχει νὰ συνέχῃ καὶ νὰ ἐνισχύῃ τὸ κραταιὸν τῆς Βασιλείας: ἤτοι τὴν κραταιὰν Βασιλείαν τῶν Χριστιανῶν (2). Ἐπειδὴ εἰς τοὺς Χριστιανοὺς καὶ ὀρθοδόξους Βασιλεῖς, δὲν εἶναι καύχημα νικητικὸν τὰ πλήθη τῶν στρατευμάτων, οὔτε τὰ ἅρματα καὶ οἱ ἀναβᾶται, οὔτε αἱ τόσαι καὶ τόσαι μυριάδες ἵππων πολεμικῶν, ὄχι! ἀλλ' εἶναι καύχημα νικητικὸν εἰς αὐτοὺς, οὗτος ὁ Σταυρὸς τοῦ Κυρίου· εἰς δὲ τοὺς ὀρθοδόξους Χριστιανοὺς αὐτὸς εἶναι φῶς. Ὅθεν εἶπεν ὁ Χρυσόστομος θαυμαστικῶς „ ὦ πάθους λαμπρότης! ὦ Σταυροῦ φαιδρότης!
„ ἥλιος σκοτίζεται καὶ ἄστρα πίπτει, ὥσπερ φύλλα, ὁ δὲ Σταυρὸς πάντων ἐκείνων φανό-
„ τερον διαλάμπει, ὅλον κατέχων τὸν Οὐρανόν". (λόγῳ πρὸς τοὺς σκανδαλισθέντας) Φῶς δὲ ὢν ὁ Σταυρὸς φωτίζει τὸν νοῦν τῶν Χριστιανῶν, καὶ διορατικὸν αὐτὸν ἀπεργάζεται· οἵ-

τινες

(1) Ὁ δὲ Πτωχὸς Πρόδρομος δὲν ἠξεύρω πῶς λέγει, ὅτι ὁ Ἰακὼβ ἐπροσκύνησεν εἰς τὸ ἄκρον τῆς ῥάβδου τοῦ Ἰωσὴφ, ὅταν, ἐρχομένου τοῦ Ἰακὼβ εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἐκβῆκεν ὁ Ἰωσὴφ ἔξω τῆς Αἰγύπτου εἰς συνάντησιν τοῦ Πατρός του, βαστάζων τὴν Βασιλικὴν ῥάβδον τα· ἐδαμοῦ γὰρ τοῦτο μαρτυρεῖ ἡ Γραφή.

(2) Ὁ δὲ Εὐσέβιος λέγει, ὅτι μὲ τὴν ῥάβδον ἐφανέρωσεν ὁ Ἰακὼβ τὸ σκῆπτρον τῆς Βασιλείας τοῦ Ἐφραὶμ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Ἰωσὴφ, τὸ ὁποῖον ἔμελλε νὰ προσκυνηθῇ ἀπὸ τὰς δέκα φυλὰς ἐν τῇ Σαμαρείᾳ. Καὶ ὁ Θεοφύλακτος δὲ ἑρμηνεύων τό „ προσεκύνησεν
„ ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς ῥάβδου αὐτοῦ" ἐν τῷ ια'. Κεφ. τῆς πρὸς Ἑβραίους, Στίχ. 21. λέγει, ὅτι ὁ Ἰακὼβ προσκυνήσας τὸν Ἰωσὴφ, ἐπροεικόνιζε τὴν προσκύνησιν, ὅπου ἔμελλον νὰ κάμουν εἰς τὸν ἐκ τοῦ Ἰωσὴφ γεννηθέντα Ἐφραὶμ αἱ δέκα φυλαὶ τοῦ Ἰσραήλ.

τινες Χριστιανοὶ φωνάζουν μὲ πίστιν, εὐλογοῦντες τὸν ὑπερύμνητον Δεσπότην Χριστὸν, τὸν διὰ τοῦ Σταυροῦ τοσαῦτα ἀγαθὰ εἰς αὐτοὺς χαρισάμενον.

Ὁ μὲν οὖν ἱερὸς Κοσμᾶς οὕτως ἐνόησε τὸ ῥητὸν ἐκεῖνο τῆς Γραφῆς, τὸ περὶ Ἰακὼβ εἰρημένον, ὅτι προσεκύνησεν Ἰσραὴλ ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς ῥάβδου αὐτοῦ (τοῦ Ἰωσὴφ δηλ.)· ἄλλοι δὲ Πατέρες, οἷον ὁ Γενναδίος, ὁ Θεοδώριτος, καὶ ἐκ μέρους ὁ Εὐσέβιος, ἄλλως ἐνόησαν τὴν ἱστορίαν ταύτην· ἐπιστηριχθέντες γὰρ ἐπάνω εἰς τὴν αὐτοῦ ἀντωνυμίαν, καὶ νοήσαντες αὐτὴν ὡς σύνθετον, ἀντὶ ἑαυτοῦ, εἶπον, ὅτι ὁ Ἰακὼβ χαροποιηθεὶς διὰ τὴν ἄνωθεν μεθ' ὅρκου ὑπόσχεσιν τοῦ Υἱοῦ του Ἰωσὴφ, ἠθέλησε διὰ νὰ σηκωθῇ νὰ τὸν προσκυνήσῃ· διότι δὲν ὑπέφερε νὰ τὸν προσκυνήσῃ κοιτόμενος. Ἐπειδὴ δὲ ἦτον γέρων καὶ κλινήρης ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν, τούτου χάριν ἐπῆρε τὴν ῥάβδον του, καὶ ἀκουμβίσας ἐπάνω εἰς αὐτὴν, ἔκλινε τὴν κεφαλήν του εἰς τὸ ἄκρον: ἤτοι εἰς τὸ ἐπάνω μέρος τῆς ῥάβδου αὐτοῦ: ἤτοι τῆς ἰδικῆς του, καὶ οὕτω προσεκύνησε τὸν Ἰωσήφ. Ὅθεν ἐπληρώθη τὸ ὅραμα, ὅπου εἶδεν ὁ Ἰωσήφ, ὅτι ἐπροσκύνησεν αὐτὸν ὁ ἥλιος: ἤτοι ὁ Πατήρ του Ἰακώβ. Ὅλη λοιπὸν ἡ διαφορὰ τῆς μιᾶς γνώμης καὶ τῆς ἄλλης ἐστάθη ἡ ἀντωνυμία αὐτοῦ, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν τὸ πνεῦμα αὐτῆς· διότι ὁ Κοσμᾶς καὶ ὁ Εὐσέβιος, ὡς ἁπλῆν αὐτὴν νοήσαντες διὰ ψιλοῦ πνεύματος, εἶπον, ὅτι ὁ Ἰακὼβ προσεκύνησεν εἰς τὸ ἄκρον τῆς ῥάβδου αὐτοῦ: ἤτοι τῆς ῥάβδου τοῦ Ἰωσήφ· οἱ δὲ ἄλλοι σύνθετον ταύτην νοήσαντες διὰ δασέος πνεύματος, εἶπον, ὅτι ὁ Ἰακὼβ προσεκύνησε τὸν Ἰωσὴφ, ἀκουμβίζων εἰς τὸ ἄκρον: ἤτοι εἰς τὸ ἄνω μέρος τῆς ῥάβδου αὐτοῦ, ἤγουν τῆς ἰδικῆς του.

Ἄμποτε δὲ, ἀδελφὲ, νὰ ἦναι καὶ εἰς ἐσὲ ὁ Σταυρὸς τοῦ Κυρίου φῶς νοητὸν, φωτίζων μὲν τὸν νοῦν καὶ τὴν διάνοιάν σου μὲ τὰς ἀκτῖνας τῆς θείας γνώσεως καὶ σοφίας, θέλγων δὲ καὶ γλυκαίνων τὴν καρδίαν σου μὲ τὴν χάριν τοῦ ἐν αὐτῷ σταυρωθέντος Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ. Ὥσπερ γὰρ ὁ πύρινος ἐκεῖνος καὶ φωτεινὸς στύλος, ὡδήγει τοὺς Ἰσραηλίτας ἐν τῇ ἐρήμῳ κατὰ τὸν καιρὸν τῆς νυκτὸς, καὶ δὲν ἄφινεν αὐτοὺς νὰ πλανηθοῦν εἰς τὴν στράταν· οὕτω καὶ ὁ Σταυρὸς τοῦ Κυρίου ἐδόθη εἰς ἐσὲ, Χριστιανὲ, διὰ νὰ σὲ φωτίζῃ καὶ νὰ σὲ ὁδηγῇ μέσα εἰς τὸ σκότος τῆς παρούσης ζωῆς, καὶ νὰ μὴ σὲ ἀφίνῃ νὰ πλανηθῇς εἰς τοὺς κριμνοὺς τῆς ἁμαρτίας· ἀγάπα ὅμως καὶ σὺ νὰ σηκόνῃς τὸν Σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ. Τί δὲ θέλει νὰ εἰπῇ τὸ νὰ σηκόνῃς τὸν Σταυρόν; ἄκουσον· ἐκεῖνοι ὅπου ἀποφάσισθοῦν ἀπὸ τὴν Κρητὴν διὰ νὰ παλουκωθοῦν, αὐτοὶ βαστάζουν τὸ παλοῦκι εἰς τὸν ὦμόν των, καὶ πηγαίνουν εἰς τὸν τόπον τῆς καταδίκης λυπροὶ, σκυθρωποὶ, ἀπελπισμένοι ἀπὸ τὴν παροῦσαν ζωὴν, καὶ νεκροὶ ὄντες περισσότερον πάρεξ ζωντανοί. Οὕτω παρομοιάζεις καὶ σὺ, ἀδελφὲ· διὰ τοῦτο βαστάζων βάσταζε τὸν Σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ, καὶ περιπάτει εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν λυπρὸς, σκυθρωπὸς, θλιβόμενος, κακοπαθῶν, νενεκρωμένος τῷ Κόσμῳ, ὡς ἐὰν τρέχῃς εἰς τὸν τόπον τῆς καταδίκης, ὅπου ἔχουν νὰ σὲ σταυρώσουν. Ἂν οὕτω κάμῃς, ἔχεις νὰ λέγῃς μὲ τὸν Παῦλον „Ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι, εἰμὴ ἐν τῷ Σταυρῷ τοῦ „Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ ἐμοὶ Κόσμος ἐσταύρωται, κἀγὼ τῷ Κόσμῳ". (Γαλ. ς'. 14.) Ἐὰν ὅμως οὕτω δὲν κάμῃς, ἤξευρε, ὅτι δὲν εἶσαι ἄξιος τοῦ Κυρίου· καθὼς αὐτὸς ὁ ἴδιος ἀπεφάσισεν „Ὃς οὐ λαμβάνει τὸν Σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου, „οὐκ ἔστι μου ἄξιος". (Ματθ. ι. 38.)

Ὠδὴ ἡ. Ὁ Εἱρμός.

„Εὐλογεῖτε παῖδες, τῆς Τριάδος ἰσάριθμοι, δημιουργὸν Πατέρα Θεόν·
„ὑμνεῖτε τὸν συγκαταβάντα Λόγον, καὶ τὸ πῦρ εἰς δρόσον μετα-
„ποιήσαντα· καὶ ὑπερυψοῦτε τὸ πᾶσι ζωὴν παρέχον, Πνεῦμα πα-
„άγιον εἰς τοὺς αἰῶνας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Προσφυῶς καὶ περιέργως ἐμελούργησε τὸν παρόντα Εἱρμὸν ὁ ἱεράρχης καὶ σοφὸς Κοσμᾶς. διότι ἐπειδὴ οἱ τρεῖς Παῖδες ἐν τῇ ὀγδόῃ τούτων Ὠδῇ παρακινοῦσιν ὅλα τὰ κτίσματα εἰς ὕμνον

ὕμνον Θεοῦ, „ εὐλογεῖτε, λέγοντες, καὶ ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε τὸν Κύριον "· τούτου χάριν καὶ ὁ ἱερὸς Μελῳδὸς παρακινεῖ ἀντιστρόφως τοὺς τρεῖς Παῖδας εἰς τὸν αὐτὸν ὕμνον τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἐκεῖνο ὅπου οἱ τρεῖς Παῖδες ἐποίησαν πρὸς τὰ ἄλλα κτίσματα, τοῦτο ποιεῖ ὁ Ἀσματογράφος οὗτος πρὸς τοὺς τρεῖς Παῖδας· μᾶλλον δὲ, αὐτὸς ἐμιμήθη καὶ εἰς τοῦτο αὐτούς· διότι, καθὼς οἱ ἴδιοι τρεῖς Παῖδες παρακινοῦσι τὸν ἑαυτόν των εἰς τὸ νὰ ὑμνοῦσι τὸν Θεὸν, λέγοντες „ εὐλογεῖτε Ἀνανία Ἀζαρία καὶ Μισαὴλ τὸν Κύριον· οὕτω καὶ ὁ Θεῖος Μελῳδὸς παρακινεῖ εἰς ὕμνον αὐτοὺς διὰ τοῦ παρόντος Τροπαρίου.

Πάλιν, ἐπειδὴ οἱ τρεῖς Παῖδες εἶναι ἰσάριθμοι τῆς ἁγίας Τριάδος· διὰ τοῦτο ὁ Μελῳδὸς εὑρὼν τὰ τρία ταῦτα ῥήματα ἀναφερόμενα ἐν τῇ ᾠδῇ τούτων Ὠδῇ: ἤτοι τὸ, εὐλογεῖτε, τὸ, ὑμνεῖτε, καὶ τὸ, ὑπερυψοῦτε, τὸ μὲν εὐλογεῖτε ἀπέδωκεν εἰς τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα, τὸν προκαταρκτικῶς Δημιουργὸν ὄντα τοῦ Παντός· τὸ δὲ ὑμνεῖτε ἀπέδωκεν εἰς τὸν τοῦ Πατρὸς μονογενῆ Υἱὸν καὶ Λόγον, ὅστις συγκατέβη εἰς τὴν κάμινον καὶ μετέβαλεν εἰς δρόσον τὸ πῦρ· τὸ δὲ ὑπερυψοῦτε ἀπέδωκεν εἰς τὸ Πανάγιον Πνεῦμα, τὸ ὁποῖον δίδει ζωὴν εἰς ὅλα τὰ ζωντανὰ κτίσματα· ὁποῖα εἶναι οἱ Ἄγγελοι, οἱ Ἄνθρωποι, τὰ ζῶα, καὶ τὰ φυτά· διότι καὶ τὰ φυτὰ ζωὴν ἔχουσι καὶ ψυχὴν θρεπτικὴν, αὐξητικὴν καὶ γεννητικὴν τοῦ ὁμοίου. Ὅθεν καὶ Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης ζῶντα ταῦτα ὀνομάζει.

Ἀλλ' ἂν καὶ τὰ τρία ταῦτα ῥήματα οἱ τρεῖς Παῖδες τὰ ἀποδίδουσιν εἰς ἕνα πρόσωπον, τὸ τοῦ Πατρὸς δηλαδὴ, ὅπερ καὶ Κύριον ὀνομάζουσιν· φησὶ γὰρ „ Εὐλογεῖτε πάντα τὰ „ ἔργα Κυρίου τὸν Κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας "· (Αἴν.) (1). ὁ Θεῖος ὅμως Κοσμᾶς διεμοίρασε ταῦτα εἰς τὰ τρία Θεαρχικὰ πρόσωπα καὶ ὑποστάσεις τῆς μιᾶς Θεότητος. Ἐποίησε δὲ τοῦτο, ὄχι διότι εἰδικῶς καὶ μὲ ξεχωριστὸν τρόπον ἀποδίδοται τὸ μὲν εὐλογεῖτε, τῷ Πατρὶ, τῷ δὲ ὑμνεῖτε, τῷ Υἱῷ, καὶ τὸ ὑπερυψοῦτε, τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι· ἄπαγε τῆς τοιαύτης φρενοβλαβείας! διότι κοινὰ καὶ εἰς τὰ τρία ὑπερούσια πρόσωπα τῆς μακαρίας Θεότητος εἶναι, καὶ ἡ εὐλογία καὶ ὁ ὕμνος καὶ ἡ ὑπερύψωσις· ἀλλ' ἐποίησε τοῦτο, ἕνα μὲν, διὰ νὰ δείξῃ, ὅτι οἱ Παῖδες οἱ εὐλογοῦντες καὶ ὑμνοῦντες καὶ ὑπερυψοῦντες τὸν Κύριον, ἦτον τρεῖς τῷ ἀριθμῷ, καὶ ἀκολούθως ὁ καθεὶς ἐξ αὐτῶν ἐδοξολόγει μὲ ἕνα ξεχωριστὸν ῥῆμα ἓν πρόσωπον τῆς Ἁγίας Τριάδος, τῆς ὁποίας ἦτον ἰσάριθμοι· τὸ δὲ κυριώτερον αἴτιον τούτου ἐστάθη, διότι ἐν τῇ Ὠδῇ ταύτῃ τῶν τριῶν Παίδων ἔβλεπεν ὁ ἱερὸς Μελῳδὸς, ὅτι ἀναφέρονται καὶ τὰ τρία πρόσωπα τῆς Βασιλικωτάτης Θεότητος.

Ὁ μὲν γὰρ Πατὴρ ἀναφέρεται διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ, Κύριος καὶ τοῦ, Θεός· φησὶ γὰρ „ Εὐλογεῖτε πάντα τὰ ἔργα Κυρίου τὸν Κύριον "· καὶ πάλιν „ Καὶ οἱ τρεῖς οὗτοι Σεδράχ, „ Μισάχ, καὶ Αὐδεναγὼ ἔπεσον εἰς μέσον τῆς καμίνου καὶ περιεπάτουν ἐν μέσῳ τῆς φλογὸς ὑμνοῦντες τὸν Θεὸν καὶ εὐλογοῦντες τὸν Κύριον "· (Δαν. γ'. 23.) ὁ δὲ Υἱὸς ἀναφέρεται ἐν αὐτῇ διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἀγγέλου· „ Ὁ δὲ Ἄγγελος, φησὶ, Κυρίου συγκατέβη „ ἅμα τοῖς περὶ τὸν Ἀζαρίαν εἰς τὴν κάμινον, καὶ ἐξετίναξε τὴν φλόγα τοῦ πυρὸς ἐκ τῆς „ καμίνου "· (Αἴν. 25.)· ὁ γὰρ Ἄγγελος οὗτος δὲν ἦτον ἕνας ἀπὸ τοὺς ἁπλοῦς Ἀγγέλους, ἀλλ' ἦτον ὁ μονογενὴς Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, ὁ τῆς μεγάλης βουλῆς Ἄγγελος, ὅς τις διὰ τῆς συγκαταβάσεώς του ταύτης ἐπρομήνυε τὴν διὰ σαρκὸς αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς γενησομένην κατάβασιν. Ὅθεν καὶ Ναβουχοδονόσορ Υἱὸν Θεοῦ ὠνόμαζεν αὐτὸν, λέγων „ Οὐχὶ ἄνδρας τρεῖς ἐβάλομεν εἰς τὸ μέσον τοῦ πυρὸς πεπεδημένους; ὁ δὲ ἐγὼ, ὁ„ ρῶ ἄνδρας τέσσαρας λελυμένους καὶ περιπατοῦντας ἐν μέσῳ τοῦ πυρὸς, καὶ διαφθορὰ „ οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς· καὶ ἡ ὅρασις τοῦ τετάρτου ὁμοία Υἱῷ Θεοῦ "· (Δαν. γ'. 24.) Οὕτω γὰρ καὶ ὁ ἐν τῇ βάτῳ φανεὶς Ἄγγελος πρὸς τὸν Μωϋσῆν, αὐτὸς ἦτον ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἐν εἴδει Ἀγγέλου καταβὰς, ὡς ἑρμηνεύει ὁ μέγας Βασίλειος ἐν τοῖς κατ' Εὐνομίου. Ὁμοίως καὶ ὁ Ἄγγελος ὁ ῥυόμενος τὸν Ἰακὼβ ἐκ πάντων τῶν κακῶν, (Ἐξ. μή. 15.) ὡς αὐτὸς ἔλεγεν, ὁ Θεὸς Λόγος ἦν ὁ τῆς μεγάλης βουλῆς Ἄγγελος κατὰ τὸν Ἀθανάσιον. Τὸ Πνεῦμα δὲ τὸ Ἅγιον ἀναφέρεται ἐν τῇ Ὠδῇ διὰ τῶν λόγων τούτων „ Καὶ ἐποίησε τὸ μέσον „ τῆς καμίνου ὡς πνεῦμα δρόσου διασυρίζον ". (26.) Ὅθεν ὁ ἱερὸς Κοσμᾶς βλέπων ἀναφερό-

(1) Ὁ δὲ πτωχὸς Πρόδρομος θέλει, ὅτι Κύριον ὀνομάζουσιν οἱ τρεῖς Παῖδες, τὴν μίαν φύσιν καὶ οὐσίαν καὶ μοναρχίαν τῆς Θεότητος.

φερόμενα ἐν τῇ Ὠδῇ καὶ τὰ τρία πρόσωπα τῆς μοναρχικωτάτης Τριάδος, δὲν ὑπέφερε νὰ ὑμνῆται ἐν τῇ Ὠδῇ τὸ ἓν μόνον πρόσωπον· ἀλλ' ἀναλόγως ἐμοίρασεν εἰς τὸ καθ' ἓν πρόσωπον τὸ ἓν ῥῆμα ἐκ τῶν ἀνωτέρω· ἵνα καὶ τὰ τρία, ὡς ὁμοούσια καὶ λυτρώσαντα τοὺς Παῖδας ἐκ τῆς καμίνου δοξολογῶνται. Καὶ αὕτη εἶναι ἡ ἀφορμὴ, διὰ τὴν ὁποίαν καὶ ἡ ἐκκλησία ἐν τῷ τέλει τῆς παρούσης ᾠδῆς ἐπρόσθεσε τὰ λόγια ταῦτα „ Εὐλογοῦμεν „ Πατέρα, Υἱὸν, καὶ Ἅγιον Πνεῦμα τὸν Κύριον" (Οὐ γὰρ τῶν τριῶν Παίδων ταῦτά εἰσι), βλέπουσα καὶ αὐτὴ, ὅτι ἀναφέρονται ἐν τῇ Ὠδῇ τὰ τρία πρόσωπα τῆς μιᾶς Θεότητος.

Ποῖον δὲ ὠφέλιμον νόημα ἐμπορεῖς νὰ κερδήσῃς εἰς τὴν ψυχήν σου, ἀγαπητὲ, ἀπὸ τὸ Τροπάριον τοῦτο; τὸ νὰ εὐχαριστῇς καὶ δοξολογῇς τὸν Θεὸν πάντοτε, διὰ τὰς εὐεργεσίας καὶ χάριτας, ὅπου κατὰ διαφόρους καιροὺς καὶ τρόπους σοὶ ἔδωκε. Καθὼς γὰρ οἱ τρεῖς Παῖδες δὲν ἔπαυον ἀπὸ τὸ νὰ εὐχαριστοῦν καὶ δοξολογοῦν τὸν Θεὸν, διότι τοὺς ἐλύτρωσεν ἀπὸ τὴν κάμινον τοῦ πυρός· καὶ ὄχι μόνον αὐτοὶ ἐδοξολόγουν, ἀλλὰ καὶ ὅλα τὰ κτίσματα ἐπαρακίνουν εἰς τὸ νὰ δοξολογοῦν καὶ αὐτὰ μὲ αὐτούς· οὕτω καὶ σὺ, ἀδελφὲ, πρέπει μὲν νὰ εὐχαριστῇς τὸν Θεὸν εἰς κάθε πρᾶγμα, κατὰ τὴν παραγγελίαν τοῦ Ἀποστόλου, τὴν λέγουσαν „ Ἐν παντὶ εὐχαριστεῖτε" · (ά. Θεσσ. έ. 18.) ἐξαιρέτως δὲ πρέπει νὰ τὸν εὐχαριστῇς, ὅταν τύχῃ νὰ σὲ ἐλευθερώσῃ ἀπὸ κανένα κίνδυνον καὶ πειρασμὸν, ἢ νὰ σοὶ χαρίσῃ κάμμίαν ἐξαίρετον εὐεργεσίαν· „ Ἐξομολογήσεταί σοι γὰρ, λέγει ὁ Δαβὶδ πρὸς τὸν Θεὸν, (ἤτοι θέλει δοξολογήσει καὶ εὐχαριστήσει ὁ Ἄνθρωπος) „ ὅταν ἀγαθύνῃς αὐτῷ". (Ψαλ. μή. 19.) Οὕτως ὁ Ἀπόστολος Παῦλος εὐχαρίστει πάντοτε· ὅθεν ἔλεγεν „ εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ μου πάντοτε" · (ά. Κορ. ά. 4.) οὕτως ὁ θεῖος Χρυσόστομος ἐσυνείθιζε νὰ λέγῃ πάντοτε ταῦτα τὰ ἀξιομνημόνευτα καὶ εὐχαριστικὰ λόγια, „ Δόξα τῷ Θεῷ πάντων ἕνεκεν· οὐ γὰρ παύσομαι τοῦτο ἐπιλέγων ἀεὶ ἐπὶ πᾶσι μοι τοῖς „ συμβαίνουσιν" · (Ἐπιστ. ιά. πρὸς Ὀλυμπιάδα) καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς ἔλεγεν „ Ἀρίστη „ εὐεργεσίας φυλακὴ, ἡ τῆς εὐεργεσίας μνήμη καὶ ἡ διηνεκὴς εὐχαριστία" · οὕτως ὁ μέγας τῆς Θεσσαλονίκης Γρηγόριος μιμούμενος τὸν Θεῖον Χρυσόστομον ἔλεγε τὰ ἀνωτέρω ἐκείνου λόγια. Ἐὰν οὕτως εὐχαριστῇς, ἀγαπητὲ, τὸν εὐεργέτην σου Θεὸν, ὄχι μόνον δὲν θέλεις δείξει ἀχαριστίαν εἰς αὐτὸν, ἡ ὁποία κατὰ τὸν ἱερὸν Αὐγουστῖνον δὲν ἀρέσκει εἰς τὸν Θεὸν, ἀλλὰ πρὸς τούτοις, διὰ τὴν εὐχαριστίαν σου θέλεις παρακινήσει τὸν Θεὸν νὰ σοὶ χαρίσῃ χαρίσματα μεγαλήτερα ἀπὸ τὰ πρότερα, ὅπου σοὶ ἐχάρισε· καθὼς λέγει ὁ ἅγιος Ἰσαὰκ „ ἡ Εὐχαριστία τοῦ λαμβάνοντος, ἐρεθίζει τὸν διδόντα, τοῦ δοῦναι δωρήματα „ μειζότερα τῶν προτέρων". (Λόγ. λ'. σελ. 186.)

Τροπάριον.

„ Ὑψουμένου ξύλου, ῥαντισθέντος ἐν αἵματι, τοῦ σαρκωθέντος Λό-
„ γου Θεοῦ, ὑμνεῖτε αἱ τῶν Οὐρανῶν Δυνάμεις, βροτῶν τὴν ἀμά-
„ κλησιν ἑορτάζουσαι. Λαοὶ προσκυνεῖτε Χριστοῦ τὸν Σταυρὸν, δι'
„ οὗ τῷ Κόσμῳ ἀνάστασις εἰς τοὺς αἰῶνας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἀφ' οὗ εἰς τὸ ἀνωτέρω Τροπάριον παρεκίνησεν ὁ ἱερὸς Κοσμᾶς τοὺς τρεῖς Παῖδας διὰ νὰ ὑμνοῦσι τὴν ἁγίαν Τριάδα· ἀκολούθως καὶ εἰς τοῦτο τὸ Τροπάριον παρακινεῖ καὶ τοὺς Ἀγγέλους καὶ τοὺς Ἀνθρώπους νὰ ὑμνοῦσι τὸν Κύριον· καθότι καὶ ἐν τῇ ᾠδῇ Ὠδῇ καὶ οἱ Ἄγγελοι καὶ οἱ Ἄνθρωποι παρακινοῦνται εἰς τὸ νὰ ὑμνοῦσι τὸν Κύριον· „ Εὐλογεῖ„ τε γὰρ, φησὶν, Ἄγγελοι Κυρίου τὸν Κύριον· καὶ εὐλογεῖτε Υἱοὶ τῶν Ἀνθρώπων τὸν Κύριον. Λέγει λοιπὸν ἐπὶ λέξεως· σήμερον ὅπου ὑψόνεται τὸ ξύλον τοῦ Σταυροῦ, τὸ ὁποῖον ἐρραντίσθη μὲ τὸ θεόῤῥυτον αἷμα τοῦ σαρκωθέντος Λόγου Θεοῦ, ἐσεῖς μὲν αἱ Δυνάμεις τῶν Οὐρανῶν· ἤτοι οἱ ἐν τοῖς Οὐρανοῖς κατοικοῦντες ὑπερκόσμιοι Ἄγγελοι, ὑμνεῖτε καὶ δοξολογεῖτε τὸν Θεὸν τὸν οὕτως εὐδοκήσαντα, καὶ διὰ τῆς δοξολογίας ταύτης ἑορτάζετε τὴν ἀνακάλεσιν καὶ ἀνάπλασιν τῶν Ἀνθρώπων, ὡς φιλάδελφοι καὶ φιλάνθρωποι. Διὰ τοῦτο

γὰρ

γὰρ ὁ Κύριος ἐκάλεσεν αὐτοὺς, διὰ νὰ εὐφρανθοῦν εἰς τὴν εὕρεσιν τῆς ἀπολλυμένης δραχμῆς: ἤτοι τῆς ἀπολλυμένης φύσεως τῶν Ἀνθρώπων· „ εὑροῦσα γὰρ, φησὶν, ἡ γυνὴ τὴν „ δραχμὴν συγκαλεῖται τὰς φίλας καὶ γείτονας, λέγουσα συγχάρητέ μοι, ὅτι εὗρον τὴν „ δραχμὴν, ἣν ἀπώλεσα". (Λουκ. ιέ. 9.) Φίλαι δὲ καὶ γείτονες εἶναι αἱ Ἀγγελικαὶ Δυνάμεις κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον, λέγοντα „ Καὶ τὴν δραχμὴν ἐζήτησε τὴν Βασιλικὴν, „ καὶ συγκαλεῖ τὰς φίλας αὐτῷ Δυνάμεις ἐπὶ τῇ τῆς δραχμῆς εὑρέσει, καὶ κοινωνοὺς ποι- „ εῖται τῆς εὐφροσύνης, ἃς καὶ τῆς οἰκονομίας μύστιδας πεποίητο". (Λόγ. εἰς τὰ Γενέθλια) καὶ ἀλλαχοῦ „ Πείθομαι γὰρ αὐτὰς συνεορτάζειν καὶ συμπανηγυρίζειν ἡμῖν". καὶ παρακάτω λέγει ὁ αὐτὸς εὐαγγελιστὴς „ Οὕτω λέγω ὑμῖν, χαρὰ γίνεται ἐνώπιον τῶν „ Ἀγγέλων τοῦ Θεοῦ, ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι". (Αὐτόθ. 10.)

Οὐ μόνον δὲ λέγει, ἐσεῖς οἱ Ἄγγελοι ὑμνεῖτε, ἀλλὰ καὶ ἐσεῖς οἱ Χριστώνυμοι λαοὶ προσκυνεῖτε τὸν Σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ, διὰ μέσου τοῦ ὁποίου ἔγινεν εἰς τὸν Κόσμον: ἤτοι εἰς ἐσᾶς τοὺς Ἀνθρώπους, ἀνάστασις καὶ ἀνάπλασις εἰς τοὺς αἰῶνας: ἤτοι αἰώνιος· ὅσοι γὰρ ἔχουν νὰ ἀνασταθοῦν, πάντοτε εἰς τοὺς ἀτελευτήτους αἰῶνας μέλλουν νὰ ἦναι ἀναστημένοι. Δύναται δὲ τὸ, εἰς τοὺς αἰῶνας νὰ συναφθῇ καὶ μὲ τὸ ἀνωτέρω ὑμνεῖτε, καὶ μὲ τὸ, προσκυνεῖτε: ἤτοι ὑμνεῖτε εἰς τοὺς αἰῶνας, προσκυνεῖτε εἰς τοὺς αἰῶνας, κατὰ σχῆμα ὑπερβατὸν καὶ παρένθεσιν· ἵνα διὰ τοῦ, εἰς τοὺς αἰῶνας, δηλωθῇ, ὅτι εἶναι Ὠδὴ ἀγδόη, ἧς ἐν τῷ τέλει τίθεται τὸ, εἰς τοὺς αἰῶνας· ἄτοπον γὰρ εἶναι τῇ ἀληθείᾳ, οἱ μὲν Ἄγγελοι νὰ ὑμνοῦσι διὰ τὴν τῶν Ἀνθρώπων ἀνάπλασιν· οἱ δὲ Ἄνθρωποι οἱ τὴν ἀνάπλασιν λαβόντες, νὰ μὴ προσφέρουν ὕμνον εἰς τὸν Θεόν. Τοῦτο γὰρ εἶναι ὅμοιον, ὡς ἐὰν ἤθελεν ἰατρευθῇ τινὰς ἀπὸ θανατηφόρον ἀσθένειαν· καὶ οἱ μὲν φίλοι τοῦ ἰατρευθέντος νὰ χαίρουν καὶ νὰ εὐχαριστοῦν εἰς τὸν ἐκεῖνον θεραπεύσαντα ἰατρόν· ὁ δὲ ἰατρευθεὶς νὰ μὴν αἰσθάνεται τὴν ἰατρείαν καὶ σωτηρίαν, ὅπου ἔλαβε, καὶ οὔτε νὰ χαίρῃ, οὔτε νὰ ἀποδίδῃ τὴν εὐχαριστίαν εἰς τὸν ἰατρόν.

Φανερὸν δὲ εἶναι εἰς ἐσὲ, ἀγαπητὲ, τὸ ὠφέλιμον νόημα, ὅπου ἐμπορεῖς νὰ κερδήσῃς ἀπὸ τὸ Τροπάριον τοῦτο· διότι καὶ σὺ πρέπει νὰ ὑμνῇς καὶ νὰ δοξολογῇς ἀκαταπαύστως τὸν Δεσπότην Χριστόν. Αὐτὸς γὰρ διὰ μέσου τοῦ παναγίου αἵματός του, τὸ ὁποῖον ἔχυσεν ἐπάνω εἰς τὸ σήμερον ὑψούμενον ξύλον τοῦ Σταυροῦ, ἀπὸ τὰς παναγίας του χεῖρας καὶ πόδας, καὶ ἀπὸ τὴν ἀκήρατόν του πλευρὰν, ἕως καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ὑστέραν σταλαγματίαν, αὐτὸς, λέγω, διὰ μέσου τοῦ παναγίου αὐτοῦ αἵματος, ἀνέπλασεν ὅλον τὸ γένος τῶν Ἀνθρώπων, καὶ μαζὶ μὲ ὅλους ἀνέπλασε καὶ ἐσέ. Καὶ καθὼς ὁ καλούμενος ὀπός: ἤτοι τὸ ὀλίγον γάλα τῆς συκῆς, βαλλόμενον μέσα εἰς τὸ πολὺ γάλα τῶν προβάτων πήζει αὐτὸ καὶ στερεοῖ καὶ τυρὶ ἀπεργάζεται· ὅθεν πολλοὶ ἀντὶ πητύας μεταχειρίζονται τοῦτο· οὕτω καὶ αἱ ῥανίδες τοῦ ζωηροῦ αἵματος τοῦ Κυρίου αἱ ἐκχυθεῖσαι ἐν τῷ Σταυρῷ, ἀνέπλασαν ὅλον τὸν Κόσμον καὶ ἐστερέωσαν αὐτὸν εἰς τὴν θεογνωσίαν καὶ ἀρετὴν, ὡς λέγει ὁ Θεολόγος Γρηγόριος· „ Οὐδὲν δὲ, οἷον τὸ θαῦμα τῆς ἐμῆς σωτηρίας· ῥανίδες αἵματος ὀλίγαι κόσμον „ ὅλον ἀναπλάττουσαι, καὶ γίνονται, καθάπερ ὀπὸς γάλακτι, πᾶσιν Ἀνθρώποις, εἰς ἓν „ ἡμᾶς συνδέουσαι καὶ συνάγουσαι". (Λόγ. εἰς τὸ Πάσχα.) Ὅθεν ὅσαις φοραῖς βλέπεις τὸν γλυκύτατον Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν τῷ Σταυρῷ αἱματοκυλισμένον, καὶ τετρωμένας ἔχοντα χεῖρας πόδας καὶ πλευρὰν, λέγε μὲ θερμὴν ἀγάπην πρὸς αὐτὸν ἐκεῖνα τὰ ἐρωτικὰ λόγια, ὁπου ἔλεγε πρὸς αὐτὸν μία εὐλαβὴς ψυχή· „ Οὐ θέλω ἄτρωτος εἶναι, ὁρῶν σε τετρωμένον". (Παρὰ τῇ Ἀσφαλεῖ ὁδηγίᾳ).

Προσκύνει δὲ καὶ σὺ εὐλαβῶς μαζὶ μὲ ὅλους τοὺς λαοὺς, τὸν Σταυρὸν τοῦ Κυρίου τὸν πανσεβάσμιον, διὰ μέσου τοῦ ὁποίου ἔγινεν ἡ ἀνάστασις ὅλου τοῦ Κόσμου, καὶ ἀκολούθως ἔγινε καὶ ἡ ἰδική σου ἀνάστασις· ἀνάστασις ὅμως ἔνδοξος· ἀνάστασις λαμπρά· καὶ ἀνάστασις, ὅπου ἔχει νὰ σὲ κάμῃ κατὰ χάριν Θεόν· ἐὰν μέχρι τέλους ἐπιμείνῃς ἐν τῇ εὐσεβείᾳ καὶ ἀρετῇ. Ὅθεν ὅσαις φοραῖς προσκυνεῖς τὸν Σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ, μὴ παύῃς ἀπὸ τὸ νὰ λέγῃς καὶ σὺ πρὸς αὐτὸν ἐκεῖνα τὰ λόγια, ὅπου εἶπεν ὁ ἅγιος μάρτυς Θεόδωρος ὁ ἐν Πέργῃ, ὁ κατὰ τὴν δεκάτην ἐννάτην τοῦ Ἀπριλλίου ἑορταζόμενος, ὅταν εἶδε τὸν Σταυρὸν ἐμπηγμένον εἰς τὴν γῆν, ἐπάνω εἰς τὸν ὁποῖον ἔμελλε νὰ σταυρωθῇ· „ Χαίροις „ Σταυρὲ, καύχημα τῶν Χριστιανῶν· χαίροις λυτρωτὰ ἁμαρτωλῶν, στερέωμα δικαίων, κλί- „ μαξ οὐράνιε, Προφητῶν κήρυγμα, φωστὴρ ἐσκοτισμένων, κήρυξ ἀληθινὲ τῶν τοῦ Χριστοῦ „ παθῶν, τῶν Πιστῶν ἡ ἀνάστασις, τῶν νεκρῶν ἡ ἄφθορος πηγή· διὰ σοῦ οἱ προσερχόμε-

„ νοι

„ νοι ζωὴν αἰώνιον κληρονομοῦσι· πρόσδεξαί με ἐν ἱλαρότητι· ὅπως τὸν ἐν σοὶ πρεμασθέν-
„ τα σαρκὶ Θεὸν ἄφθαρτον, δοξάσω εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν". (ἐν τῷ βίῳ αὐτοῦ).

Τροπάριον.

„ Γηγενεῖς παλάμαις οἰκομόμοι τῆς χάριτος, Σταυρὸμ οὗ ἔστη Χρι-
„ στὸς ὁ Θεὸς ὑψοῦτε ἱεροπρεπῶς, καὶ λόγχημ Θεοῦ Λόγου σῶμα
„ ἀμτιτορήσασαμ· ἰδέτωσαμ Ἔθμη πάμτα τὸ σωτήριομ τοῦ Θεοῦ, δο-
„ ξάζομτα εἰς τοὺς αἰῶμας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Οὐδὲ ἐν τῷ Τροπαρίῳ τούτῳ μακρύνει ὁ ἱερὸς Κοσμᾶς ἀπὸ τὴν ὀγδόην Ὠδὴν τῶν τριῶν Παίδων. Ὅθεν, καθὼς ἐκεῖνοι ἔλεγον „ Εὐλογεῖτε Ἱερεῖς Κυρίου, δοῦλοι Κυρίου τὸν Κύριον"· οὕτω καὶ οὗτος ἐδῶ προσκαλεῖ τοὺς Ἱερεῖς καὶ Ἀρχιερεῖς εἰς τὴν πανήγυριν τῆς Ὑψώσεως, καὶ παρακινεῖ αὐτοὺς νὰ ὑψώσουν τὸν τίμιον Σταυρὸν, οὕτως ἐπὶ λέξεως φράζων· ὦ Ἱερεῖς καὶ Ἀρχιερεῖς τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου, οἵτινες κατὰ μὲν τὴν φύσιν εἶσθε γηγενεῖς· ἤτοι πλασμένοι ἀπὸ τὴν γῆν· κατὰ δὲ τὸ πνεῦμα εἶσθε οἰκονόμοι τῆς τοῦ Χριστοῦ χάριτος· οὕτω γὰρ ὁ Κορυφαῖος τῶν Ἀποστόλων σᾶς ὀνομάζει λέγων, „Ἕκαστος καθὼς ἔλαβε χά-
„ ρισμα, εἰς ἑαυτοὺς αὐτὸ διακονοῦντες, ὡς καλοὶ οἰκονόμοι ποικίλης χάριτος τοῦ Θεοῦ"· (ά. Πετ. δ'. 10.) καὶ ὁ Παῦλος δὲ οἰκονόμους Μυστηρίων σᾶς καλεῖ· (ά. Κορ. δ'. 10.) ἐσεῖς, λέγω, οἱ Ἱερεῖς καὶ Ἀρχιερεῖς, ὑψοῦτε μὲ τὰς παλάμας· ἤτοι μὲ τὰς χεῖράς σας (τοῦ μέρους ἀντὶ τοῦ ὅλε λαμβανομένου κατὰ συνεκδοχὴν) ἱεροπρεπῶς· τουτέστι σεβασμίως καὶ μὲ κάθε εὐλάβειαν, καθὼς εἶναι πρέπον εἰς τοὺς Ἱερεῖς καὶ Ἀρχιερεῖς νὰ τιμῶσι τὰ ἅγια ὡς ἅγιοι. Ποῖον δὲ ὑψώσατε ἱεροπρεπῶς; τὸν τίμιον Σταυρὸν, ἐπάνω εἰς τὸν ὁποῖον ἐστάθη Χριστὸς ὁ Θεὸς, καρφωθεὶς ἐν αὐτῷ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας· ἢ μὲ τὸ, ἔστι, φανερόνει ὁ Μελῳδὸς τὸ ὑποπόδιον, τὸ ὁποῖον ἦτον ξύλον ξεχωριστὸν καρφωμένον μὲ τὸν Σταυρὸν, ἐπάνω εἰς τὸ ὁποῖον ἐβάλθησαν οἱ πόδες τοῦ Κυρίου διὰ νὰ καρφωθοῦν δυνατώτερα· καθὼς γράφει ὁ θεῖος Εἰρηναῖος καὶ ὁ Ἅγιος Ἰουστῖνος· καὶ οὕτως ἐπληρώθησαν τὰ προφητικὰ ἐκεῖνα, τὸ „ Ὑψοῦτε Κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν, καὶ προσκυνεῖτε τῷ ὑποποδίῳ
„ τῶν ποδῶν αὐτοῦ". (Ψαλ. υή. 5.) καὶ τὸ „ Προσκυνήσωμεν εἰς τὸν τόπον, οὗ ἔστησαν
„ οἱ πόδες αὐτοῦ". (Ψαλ. ρλά. 7.)

Μαζὶ δὲ μὲ τὸν Σταυρὸν ὑψώσατε ἱεροπρεπῶς καὶ τὴν ἁγίαν λόγχην, ἡ ὁποία ἀντιτόρησεν· ἤγουν ἐπερόνησε καὶ ἐτρύπησε τὸ Θεοὔποστατον σῶμα τοῦ Θεοῦ Λόγου· ὑψώσεως γὰρ καὶ προσκυνήσεως καὶ πάσης τιμῆς εἶναι ἄξια, ὄχι μόνον ὁ Σταυρὸς, ἀλλὰ καὶ ἡ λόγχη, καὶ ὁ κάλαμος, καὶ ὁ σπόγγος, καὶ οἱ ἧλοι, καὶ τὰ λοιπὰ, ὅσα συνήργησαν καὶ ὑπηρέτησαν εἰς τὰ πάθη τοῦ ὑπὲρ ἡμῶν παθόντος Χριστοῦ, ὡς ἁγιασθέντα διὰ τῆς ἐπαφῆς τῆς παναγίας καὶ Θεοὐποστάτου αὐτοῦ σαρκός (1). Ἂς ἰδοῦν δὲ καὶ τὰ Ἔθνη τὰ ἐσκοτισμένα ἀπὸ τὸ σκότος τῆς ἀγνωσίας, τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ, τὸ ὁποῖον ἔλαμψεν εἰς τὸν Κόσμον διὰ τοῦ τιμίου Σταυροῦ, καὶ ἂς δοξάσουν αὐτὸ εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας. Ἐδανείσθη δὲ τοῦτο ὁ Μελῳδὸς, κατὰ τὸν Πτωχὸν Πρόδρομον, ἀπὸ τὸν δίκαιον Συμεὼν τὸν Θεοδόχον, ὅς τις βλέπων καὶ βαστάζων τὸν Δεσπότην Χριστὸν ἐν ταῖς ἀγκάλαις του τεσσαρακονθήμε-

ρον

(1) Συμφώνως δὲ εἶπε καὶ ὁ Θεῖος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς „ Προσκυνητέον τοὺς ἥλους, τὴν λόγχην,
„ τὰ ἐνδύματα, καὶ τὰ ἱερὰ αὐτοῦ σκηνώματα, ἅ-
„ τινά εἰσιν ἡ φάτνη, τὸ σπήλαιον, ὁ Γολγοθᾶς, ὁ
„ Σταυρὸς, ὁ ζωσποιὸς τάφος, ἡ Σιὼν τῶν Ἐκκλη-
„ σιῶν ἡ ἀκρόπολις, καὶ τὰ ὅμοια, ὡς φησὶν ὁ Θεο-
„ πάτωρ Δαβίδ· εἰσελευσώμεθα εἰς τὰ σκηνώματα
„ αὐτοῦ, προσκυνήσωμεν εἰς τὸν τόπον, οὗ ἔστησαν
„ οἱ πόδες αὐτοῦ". Ὅτι δὲ τὸν Σταυρὸν λέγει, δηλοῖ τὸ ἑπόμενον „ Ἀνάστηθι Κύριε, εἰς τὴν ἀνάπαυσίν
„ σου· ἕπεται γὰρ τῷ Σταυρῷ ἡ Ἀνάστασις· εἰ γὰρ
„ τῶν ἐρωμένων ποθητὸν οἶκος, καὶ κλίνη, καὶ περι-
„ βόλαιον, πόσῳ μᾶλλον τὰ τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος,
„ δι' ὧν καὶ σεσώσμεθα"; (Βιβλ. Δ'. κεφ. πή. τοῦ Θεολογικοῦ).

ρον νήπιον, εἶπε μετὰ χαρᾶς ταῦτα τὰ λόγια „ Εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου “. καὶ ἐξηγῶν τί ἦτον αὐτὸ τὸ σωτήριον τοῦ Κυρίου, λέγει ἀκολούθως „ Φῶς εἰς ἀποκάλυψιν „ Ἐθνῶν “. (Λουκ. β'. 30.) Διὰ τοῦτο λοιπὸν καὶ ὁ ἱερὸς Κοσμᾶς λέγει, ὅτι τὰ Ἔθνη ἀποκαλυφθέντα: ἤτοι ἀποβαλόντα τὸ σκότος τῆς ἀγνωσίας, ἂς ἰδοῦν τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ: τὸν Σταυρὸν δηλαδὴ, καὶ διὰ μέσου τοῦ Σταυροῦ, ἂς ἰδοῦν τὸν ἐν τῷ Σταυρῷ ὑψωθέντα, καὶ τὴν φύσιν τῶν ἀνθρώπων συνανυψώσαντα. Φαίνεται δὲ ἁρμοδιώτερον, ὅτι ὁ Μελῳδὸς ἐρανίσθη τὰ ἀνωτέρω λόγια ἀπὸ τὸν Δαβὶδ λέγοντα „ Εἴδοσαν πάντα τὰ πέρατα τῆς „ γῆς τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ ἡμῶν “. (Ψαλ. ϙζ'. 5.)

Ἐγὼ δὲ νομίζω, ὅτι διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ ἱερὸς Κοσμᾶς, τὸ „ Ἰδέτωσαν Ἔθνη πάντα τὸ „ σωτήριον τοῦ Θεοῦ “ διὰ νὰ φανερώσῃ τὴν ἱστορίαν, ὅπου ἠκολούθησεν εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ ἐν τῷ ναῷ τῆς ἁγίας Ἀναστάσεως, κατὰ τὴν σήμερον ἡμέραν τῆς Ὑψώσεως τοῦ Σταυροῦ. Ἐπειδὴ γὰρ ὅλος ὁ λαὸς τῶν Χριστιανῶν ἐζήτει νὰ προσκυνήσῃ καὶ νὰ ἀσπασθῇ τὸν Σταυρὸν τοῦ Κυρίου, κατὰ προηγούμενον λόγον δὲν ἐδύνετο δὲ νὰ ἐπιτύχῃ τοῦ ποθουμένου διὰ τὸ πολὺ πλῆθος· τούτου χάριν ἐζήτησαν κατὰ λόγον δεύτερον νὰ ἀξιωθοῦν νὰ ἰδοῦν κἂν τὴν γλυκυτάτην θεωρίαν τοῦ Σταυροῦ. Ὅθεν ὁ τότε Πατριάρχης τῶν Ἱεροσολύμων Μακάριος, ἀναβὰς ἐπάνω εἰς τὸν ἄμβωνα ἐσήκωσεν ὑψηλὰ μὲ τὰς δύω του χεῖρας τὸν κοσμοπόθητον Σταυρὸν, καὶ ἔδειξεν αὐτὸν φανερῶς εἰς ὅλους τοὺς ὑποκάτω εὑρισκομένους Χριστιανοὺς, οἵτινες τοῦτον ἰδόντες ἐφώναζαν ἀπὸ καρδίας ὅλοι ὁμοῦ τὸ, „ Κύριε ἐλέησον “. Πρόδηλον δὲ, ὅτι οἱ τὸν Σταυρὸν ἰδόντες Χριστιανοὶ, ἐκ τῶν Ἐθνῶν ἐκατάγοντο, τὰ ὁποῖα παρακινεῖ ἐδῶ ὁ Μελῳδὸς νὰ ἴδοῦν τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ: ἤτοι τὸν Σταυρόν.

Ἀλλὰ καὶ σὺ, Χριστιανὲ ἀδελφέ μου, ὅσαις φοραῖς ἐμβαίνεις μέσα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, σήκονε τὰ ὀμμάτιά σου ὑψηλὰ, καὶ βλέπε τὸν ὑπέρτιμον Σταυρὸν τοῦ Κυρίου, ὁ ὁποῖος στέκεται ὑψωμένος ἐπάνω ἀπὸ τὰς ἁγίας Εἰκόνας εἰς τὸ διάστελλονα (τέμπλον), καὶ βλέπων αὐτὸν συλλογίζου, ὅτι βλέπεις αὐτὸ τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ· ἐπειδὴ διὰ μέσου τοῦ Σταυροῦ εἰργάσατο σωτηρίαν ἐν μέσῳ τῆς γῆς: ἤτοι παρρησίᾳ καὶ εἰς ὅλην τὴν γῆν ὁ Μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὸ ἱερὸν λόγιον τοῦ Δαβίδ “. (Ψαλ. ογ'. 13.) Βλέπων δὲ καὶ τὸν ἐν τῷ Σταυρῷ προσηλωθέντα Δεσπότην σου καταπληγωμένον, ἐνθυμήσου τὴν ὑπερβάλλουσαν ἀγάπην, ὅπου ἔδειξεν εἰς ἐσὲ ὁ ἀγαπητὸς καὶ γλυκὺς καὶ πρᾶγμα καὶ ὄνομα Ἰησοῦς Χριστός. Ὅθεν ἀνάψας ἀπὸ μίαν φλόγα θείας ἀγάπης, ἐρώτησέ τον μὲ τὸν Προφήτην Ζαχαρίαν, καὶ εἰπέ τον, Δέσποτα Δέσποτα, διὰ τίνος ἀγάπην ἔλαβες τὰς πληγὰς ταύτας; „ Καὶ ἐρῶ πρὸς αὐτόν· τί αἱ πληγαὶ αὗται ἀναμέσον τῶν χειρῶν σου “; (Ζαχ. ιγ'. 6.) καὶ βέβαια θέλει ἀποκριθῆ μὲ τὸν αὐτὸν Ζαχαρίαν καὶ σοὶ εἰπῆ· ὅτι ἔλαβε τὰς πληγὰς αὐτὰς εἰς τὸν οἶκον τὸν ἀγαπητόν του: τουτέστι διὰ τὸν ἀγαπητὸν λαὸν τῶν Χριστιανῶν του, ἀκολούθως δὲ, καὶ διὰ τὴν ἰδικήν σου ἀγάπην· „ Καὶ ἐρεῖ· ἃς ἐπλήγην „ ἐν τῷ οἴκῳ τῷ ἀγαπητῷ μου “. (Αὐτόθ.)

Τροπάριον.

„ Οἱ τῇ θείᾳ ψήφῳ προχριθέντες, ἀγάλλεσθε Χριστιανῶν πιστοὶ „ Βασιλεῖς, καυχᾶσθε τὸ τροπαιοφόρον ὅπλον λαχόντες θεόθεν, „ Σταυρὸν τὸν τίμιον· ἐν τούτῳ γὰρ φῦλα, πολέμων θράσος ἐπι- „ ζητοῦντα, σκεδάννυνται εἰς τοὺς αἰῶνας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἀφ' οὗ εἰς τὰ ἀνωτέρω Τροπάρια ἐκάλεσεν ὁ Θεσπέσιος Μελῳδὸς εἰς ὑμνωδίαν Κυρίου, πρῶτον τοὺς τρεῖς Παῖδας, Δεύτερον τοὺς Ἀγγέλους καὶ Ἀνθρώπους, τρίτον τοὺς Ἀρχιερεῖς καὶ Ἱερεῖς· τώρα καλεῖ τέταρτον εἰς αὐτὴν, καὶ τοὺς πιστοὺς Βασιλεῖς, λέγων, ὦ πιστοὶ καὶ ὀρθόδοξοι Βασιλεῖς τῶν Χριστιανῶν, οἵτινες μὲ θείκὴν ψῆφον καὶ βουλὴν ἐδιαλέχθητε εἰς τὸ νὰ Βασιλεύετε, ἐσεῖς, λέγω, ἀγάλλεσθε πνευματικῶς; τουτέστι μὲ ὑπερ-

βολὴν εὐφραίνεσθε ἐν τῇ ἑορτῇ ταύτῃ τῆς Ὑψώσεως τοῦ Σταυροῦ. Διὰ τί δὲν εἶπεν ἁπλῶς εὐφραίνεσθε, ἀλλὰ ἀγάλλεσθε; ἐπειδὴ, κατὰ τὸν Εὐθύμιον τὸν Ζυγαδινὸν, ἡ ἀγαλλίασις εἶναι ἐπίτασις καὶ ὑπερβολὴ τῆς εὐφροσύνης· καθότι ἡ ἀγαλλίασις ἐτυμολογεῖται ἀπὸ τὸ, ἄγαν καὶ τὸ, ἅλλομαι· ἐκεῖνος γὰρ ἀγαλλιᾶται: εἴτουν ἀγάλλεται, οὕτινος ἡ καρδία ἅλλεται καὶ πηδᾷ ἀπὸ τὴν ὑπερβολικὴν χαρὰν, καὶ τρόπον τινὰ ἐνθουσιᾶται.

Ὄχι μόνον δὲ ἀγάλλεσθε ἐσεῖς οἱ πιστοὶ Βασιλεῖς, ἀλλὰ καὶ πρὸς τούτοις καυχᾶσθε καύχημα θεῖον καὶ ἐπαινετὸν, ὄχι διὰ τὰ πολεμικά σας στρατεύματα, ὄχι διὰ τὰ πλήθη τῶν ἵππων καὶ ἁρμάτων σας, ὄχι διὰ τὸ σκῆπτρον καὶ τὸ Βασιλικὸν διάδημα ὅπου φορεῖτε, ἀλλὰ διότι ἐλάχετε: ἤτοι ἐκληρώθητε ἀπὸ τὸν Θεὸν ἕνα νικητικὸν καὶ τροπαιοφόρον ἅρμα: δηλαδὴ τὸν τίμιον Σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ οἱ ὀρθόδοξοι Βασιλεῖς Σταυροφόροι ὀνομάζονται· ἐπειδὴ φοροῦσι καὶ ἐν τῷ στήθει, καὶ ἐν τῷ διαδήματι αὐτῶν τὸν Σταυρὸν τοῦ Κυρίου. Ὅθεν ἔγραψεν ὁ Χρυσοστομικὸς κάλαμος „Ἔσται ἡ ἀνά„παυσις αὐτοῦ τιμή· (Ἡσ. ιά'. 1.) ὡσεὶ ἔλεγεν, αὐτὸ τὸ εἶδος τῆς τελευτῆς (ἤτοι ὁ „Σταυρὸς), διαδήματός ἐστι τιμιώτερον· οἱ γοῦν Βασιλεῖς διαδήματα ἀποτιθέμενοι, τὸν „Σταυρὸν ἀναλαμβάνουσι, τὸ σύμβολον αὐτοῦ τῆς τελευτῆς· ἐν πορφυρίσι Σταυρὸς· ἐν δια„δήμασι Σταυρὸς· ἐπὶ ὅπλων Σταυρὸς· καὶ παντὸς τῆς οἰκουμένης ὁ Σταυρὸς ὑπὲρ τὸν „ἥλιον διαλάμπει". (Λόγ. ὅτι Θεὸς ὁ Χριστὸς τόμ. ε'.) Ἀλλὰ καὶ ὅταν οἱ Βασιλεῖς πολεμῶσι τοὺς Βαρβάρους ἐχθρούς των, ἔμπροσθεν προπορεύεται ἡ νικητικὴ σημαία καὶ τὸ τροπαιοῦχον φλάμπουρον τοῦ Σταυροῦ, τὸ ὁποῖον καὶ Λάβουρον ὀνομάζεται. Διὸ εἶπε πάλιν ὁ θεῖος Χρυσόστομος „Οἱ βαστάζοντες τὸ Βασιλικὸν ἐν πολέμῳ, τὸ λεγόμενον τῇ συ„νηθείᾳ Λάβουρον, πολλῆς δέονται τῆς ἰσχύος καὶ τῆς ἐμπειρίας, ὥστε αὐτὸ μὴ προδοῦ„ναι τοῖς πολεμίοις". (Λόγ. γ'. εἰς τὴν ά. πρὸς Τιμόθ.) Τροπαιοφόρον δὲ ὅπλον ὠνόμασε τὸν Σταυρὸν ὁ Ἀσματογράφος· διότι, λέγει, μὲ τὴν ἀπροσμάχητον αὐτοῦ δύναμιν, διασκορπίζονται καὶ ἀφανίζονται αἱ βαρβαρικαὶ φυλαὶ τῶν ἀπίστων Ἐθνῶν, αἱ ὁποῖαι ζητοῦσι θράσος πολέμων: ἤτοι ζητοῦσι πολέμους θρασεῖς καὶ ἀγρίους καὶ ἀπανθρώπους κατὰ περίφρασιν, ἐναντίον τῶν εὐσεβῶν Βασιλέων, καὶ ἐναντίον τῶν ὀρθοδόξων Χριστιανῶν. Ἐρανίσθη δὲ τὸν λόγον τοῦτον ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸν Δαβὶδ λέγοντα „Διασκόρπισον „Ἔθνη τὰ τοὺς πολέμους θέλοντα". (Ψαλ. ξζ'. 34.)

Ἀλλὰ καὶ σύ, **Χριστιανὲ**, πρόσεχε νὰ μὴ ἀγάλλεσαι εἰς τὰ τοῦ Κόσμου πράγματα, μηδὲ νὰ καυχᾶσαι εἰς τὸ γένος καὶ πλοῦτον καὶ δόξαν σου, μήτε εἰς τὴν σοφίαν τοῦ νοός σου, καὶ εἰς τὴν ἀνδρείαν τοῦ σώματός σου· διότι ὅλα τὰ τοιαῦτα καυχήματα εἶναι μάταια, καὶ ὁμοιάζουν μὲ τὸν καπνὸν, ὅπου διαλύεται εἰς τὸν ἀέρα· „Μὴ καυχάσθω γὰρ, „φησὶν, ὁ σοφὸς ἐν τῇ σοφίᾳ αὐτοῦ, μήτε ὁ δυνατὸς ἐν τῇ δυνάμει αὐτοῦ, μήτε ὁ πλού„σιος ἐν τῷ πλούτῳ αὐτοῦ". (ά. Βασ. γ'.) ἀλλὰ καυχοῦ εἰς τὴν δύναμιν τοῦ Σταυροῦ, καὶ εἰς τὴν πίστιν τοῦ σταυρωθέντος Χριστοῦ, λέγων καὶ σὺ μὲ τὸν Παῦλον „Ἐ„μοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι, εἰ μὴ ἐν τῷ Σταυρῷ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ". (Γαλ. ς'. 14.) Ὅθεν χάραττε συχνάκις εἰς τὸ μέτωπόν σου τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ, καθὼς συνεχῶς ἐχάραττον αὐτὸν καὶ οἱ παλαιοὶ Χριστιανοὶ, ὡς λέγει ὁ Χρυσορρήμων· „Καὶ „γὰρ συνεχῶς τὸ σχῆμα τοῦ Σταυροῦ ἅπαντες ἐγχαράττουσιν ἐπὶ τοῦ τῶν μελῶν ἡμῶν „ἐπισημοτέρου μέρους, καὶ ὥσπερ ἐν στήλῃ ἐπὶ τοῦ μετώπου καθ' ἑκάστην ἡμέραν δια„τυπούμενον περιφέρουσιν". (Λόγ. ὅτι Θεὸς ὁ Χριστός. Τόμ. ε'.)

Οἱ παλαιοὶ Χριστιανοὶ, ὅταν ἐπήγαιναν εἰς λουτρὸν, ἢ ἄνοιγαν λύχνον; ἐποίουν τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ κατὰ τὸν Χρυσόστομον· „Εἰσὶ πολλοὶ οἱ ἐν βαλανείοις εἰσιόντες, ἅμα „τῷ τὰς θύρας ὑπερβῆναι, σφραγίζονται (μὲ τὸν Σταυρὸν δηλ.)· πάλιν λύχνου ἀφθέντος, „πολλάκις τῆς διανοίας ἕτερόν τι σκεπτομένης, ἡ χεὶρ τὴν σφραγῖδα (ἤτοι τὸν Σταυρὸν) „ποιεῖ". (Λόγ. ί. εἰς τὰς Πράξ.) Οὕτω ποίει καὶ σὺ, ἀδελφὲ, μιμούμενος τοὺς ἁγίους ἐκείνους Χριστιανούς. Μάλιστα δὲ, ὅταν βλέπῃς τὸν ἑαυτόν σου, ὅτι ἀρχίζει διὰ νὰ θυμόνεται κατά τινος ἀδελφοῦ, εὐθὺς σημείωσον τὸν τύπον τοῦ Σταυροῦ εἰς τὸ στῆθός σου· ἵνα ἡ δύναμις τοῦ Σταυροῦ γένῃ ὡς χαλινάρι, καὶ ἐμποδίσῃ τὴν ὁρμὴν καὶ τὸ Δαιμόνιον τοῦ θυμοῦ. Οὕτω σὲ συμβουλεύει νὰ κάμνῃς ὁ ἀνωτέρω χρυσοῦς Πατὴρ λέγων „Ἀπαλ„λαχῶμεν οὖν τούτου τοῦ Δαίμονος (τοῦ θυμοῦ δηλ.)· ἀρχόμενον αὐτὸν καταστείλωμεν· „τὴν σφραγῖδα (ἤτοι τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ) ἐπιθῶμεν τῷ στήθει, καθάπερ τινὰ „χαλινόν". (Λόγ. ιζ'. εἰς τὰς Πράξ.) Πολλοὶ δὲ καὶ ὅταν χασμῶνται, καὶ ὅταν μέλ-

λουν

λουν νὰ λαλήσουν λόγον, ποιοῦσι τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ εἰς τὸ στόματων· τοὺς ὁποίους μιμοῦ καὶ ἐσύ.

Ἤξευρε γάρ, ἀγαπητὲ ἀδελφὲ, ὅτι ὁ ἀντίδικος καὶ ἐχθρὸς ἡμῶν Διάβολος, βαστῶν τοξάρι τεντωμένον εἰς τὰς χεῖράς του, στέκεται πάντοτε ἕτοιμος διὰ νὰ μᾶς σαϊτεύσῃ εἰς κάθε μας κίνημα. Ὅθεν ὁ Θεὸς ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς τοὺς ἀγαπητούς του ἕνα προφυλακτικὸν ἄρμα· ἵνα σημειόνωμεν αὐτὸ εἰς τὸν ἑαυτόν μας, καὶ οὕτω γλυτόνωμεν ἀπὸ τὰς σαΐτας τοῦ Διαβόλου. Καὶ τοῦτο ὁ Θεοπάτωρ Δαβὶδ προφητεύων ἐβόησεν „Ἔδωκας τοῖς φοβουμένοις σε „σημείωσιν τοῦ φυγεῖν ἀπὸ προσώπου τόξου· ὅπως ἂν ῥυσθῶσιν οἱ ἀγαπητοί σου". (Ψαλ. νθ'. 4.) Τοῦτο δὲ ἑρμηνεύων ὁ Χρυσορρήμων λέγει „Σημείωσις ὁ Σταυρὸς ἐν μετώ- „πῳ καὶ χειρὶ τοῦ πιστοῦ· τόξον δὲ, ἡ πλάνη· τοξότης, ὁ Διάβολος· βέλη (ἤτοι σαΐται), „οἱ αἰσχροὶ λογισμοί· πληγαὶ αἱ ἐκ τῶν βελῶν γινόμεναι, αἱ ἁμαρτίαι". (Λόγ. εἰς τὴν προσκύνησιν τοῦ Σταυροῦ). Ἐὰν λοιπὸν καὶ σὺ, ἀδελφὲ, θέλῃς νὰ γλυτώσῃς ἀπὸ τὰς πεπυρωμένας σαΐτας τοῦ πονηροῦ, συνεχῶς ποίει τὸ σημεῖον τοῦ τροπαισφόρου Σταυροῦ· καὶ κἀμμία βλάβη θανατηφόρος δὲν θέλει σὲ ἐγγίσει· καθὼς περὶ τοῦ σημείου τούτου διὰ τοῦ Ἰεζεκιὴλ προεῖπεν ὁ Θεὸς, προστάξας τοὺς Ἀγγέλους, ὅπου ἔμελλον νὰ θανατώσουν τοὺς ἐν Ἱερουσαλὴμ Ἰουδαίους, νὰ μὴ ἐγγίσουν εἰς ἐκείνους, ὅπου ἔχουν τὸ σημεῖον (τοῦ Σταυροῦ δηλ.) εἰς τὸ μέτωπόν των· „Ἐπὶ δὲ πάντας, ἐφ' οὓς ἐστὶ τὸ σημεῖον, μὴ „ἐγγίσητε". (Ἰεζ. ἰ. 4.)

Ὠδὴ θ'. Ὁ Εἱρμός.

„Μυστικὸς εἶ Θεοτόκε Παράδεισος, ἀγεωργήτως βλαστήσασα Χρι- „στόν· ὑφ' οὗ τὸ τοῦ Σταυροῦ ζωηφόρον ἐν γῇ, πεφυτούργηται δέν- „δρον· δι' οὗ μὴν ὑφουμένου, προσκυνοῦντες αὐτὸν, σὲ μεγαλύνομεν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἐπειδὴ ἡ ἐννάτη Ὠδὴ εἶναι ποίημα τῆς Κυρίας ἡμῶν Θεοτόκου· διὰ τοῦτο καὶ ὁ Πρόεδρος Μαϊουμᾶ Θεῖος Κοσμᾶς οἰκειότατα ἀποστρέφει τὸν Εἱρμὸν τοῦτον εἰς τὴν αὐτὴν Θεοτόκον, καὶ ἑνταυτῷ προσαρμόζει αὐτὸν καὶ εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς Ὑψώσεως τοῦ Σταυροῦ, λέγων, ὦ Θεοτόκε, ἐσὺ εἶσαι ὁ μυστικὸς καὶ νοητὸς Παράδεισος· διότι, καθὼς ὁ ἐν Ἐδὲμ αἰσθητὸς Παράδεισος, χωρὶς νὰ γεωργηθῇ καὶ νὰ σπαρθῇ ἀπὸ ἄνθρωπον, ἐβλάστησε θεόθεν τὰ ἐν τῷ Παραδείσῳ ξύλα· οὕτω καὶ σὺ, χωρὶς νὰ γεωργηθῇς καὶ νὰ σπαρθῇς ἀπὸ ἄνθρωπον: ἤτοι ἀπὸ σπορὰν ἀνθρώπου, ἐγέννησας ἐκ Πνεύματος Ἁγίου τὸν Δεσπότην Χριστὸν, τὸν Θεὸν ὁμοῦ ὄντα καὶ ἄνθρωπον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον καθὼ Θεὸν καὶ τὸ τῆς ζωῆς ξύλον ἐκεῖνο ἐφυτεύθη πάλαι ἐν τῷ μέσῳ τῆς Ἐδέμ: ἤτοι τῆς τρυφῆς τοῦ Παραδείσου, καὶ ὕστερον ἐφυτεύθη τὸ ζωηφόρον δένδρον τοῦ Σταυροῦ ἐν τῷ μέσῳ τῆς γῆς· καθὼς ψάλλει ὁ Προφητάναξ „Σωτηρίαν εἰργάσω ἐν μέσῳ τῆς γῆς". (Ψαλ. ογ'. 13.) Ἐφυτουργήθη δὲ εἶπε, διὰ νὰ δείξῃ, ὅτι καθὼς ὁ Χριστὸς καθὸ Θεὸς, τὰ αἰσθητὰ φυτὰ διὰ τῆς αὐτοῦ Προνοίας ποτίζει μὲ τὸ τῆς βροχῆς νερὸν, καὶ οὕτω κάμνει αὐτὰ νὰ ῥιζόνωνται ἐν τῇ γῇ καὶ νὰ βλαστάνουν καρποὺς αἰσθητούς· οὕτω καὶ τὸ ξύλον τοῦ Σταυροῦ ποτίσας ὁ αὐτὸς Χριστὸς καθὸ ἄνθρωπος μὲ τὸ αἷμα καὶ ὕδωρ, ὅπου ἔτρεξαν ἀπὸ τὴν ἀκήρατόν του πλευρὰν, ἔκαμε νὰ βλαστήσῃ τοῦτο καὶ νὰ τελεσφορήσῃ καρπὸν, ὄχι ζωῆς προσκαίρου, ἀλλὰ ζωῆς ἀθανάτου καὶ αἰωνίου. Εἶτα ἐπιφέρει, ὅτι διὰ μέσου Σταυροῦ τούτου τοῦ ὑψουμένου κατὰ τὴν Σήμερον ἡμέραν, ἡμεῖς οἱ Χριστιανοὶ προσκυνοῦντες αὐτὸν τὸν Χριστὸν, τὸν Μονογενῆ σου Υἱὸν, σὲ μεγαλύνομεν τὴν τεκοῦσαν αὐτὸν ἀσπόρως Θεοτόκον. Μεγαλύνομεν δὲ εἶπε, καὶ οὐχὶ ὑμνοῦμεν ἢ τιμῶμεν ἢ ἄλλο κανένα ῥῆμα· διὰ νὰ φανερώσῃ τὸ χαρακτηριστικὸν ἰδίωμα τῆς ἐννάτης Ὠδῆς τῆς Θεοτόκου, ἥτις ἀρχίζει ἀπὸ τὸ ῥῆμα μεγαλύνω· φησὶ γάρ, „Μεγαλύνει ἡ ψυχή μου τὸν Κύριον". (Λουκ. α'. 46.)

Ἁρμόζει δὲ τὸ νόημα τοῦ Τροπαρίου τούτου καὶ εἰς ἐσὲ, ὦ ἀναγνῶστα· διότι πάντα τὰ καλὰ ἐχαρίσθησαν εἰς ἐσὲ διὰ μέσου τῆς Κυρίας Θεοτόκου· δι' αὐτῆς ἐφάνη ὁ Θεὸς ἐν τῷ

Κόσ-

Κόσμῳ· δι' αὐτῆς ὑψώθη τὸ ξύλον τοῦ Σταυροῦ· δι' αὐτῆς ἡ ἰδική σου σωτηρία γέγονεν. Ὅθεν εἰς ἀνταμοιβὴν τῶν τοσούτων εὐεργεσιῶν, ὅπου ἠξιώθης διὰ τῆς Θεοτόκου, χρεωστεῖς καὶ σὺ νὰ μεγαλύνῃς τὸ θεομητορικὸν καὶ πανσέβαστον αὐτῆς ὑποκείμενον, μὲ λογισμοὺς θείους καὶ μεγαλοπρεπεῖς, μὲ λόγια μεγάλα καὶ ἐγκώμια θεομητροπρεπῆ καὶ μὲ ἔργα ἀρεστὰ εἰς τὴν θεομητορικήν της μεγαλειότητα· οὕτω γὰρ μεγαλύνεται ἡ θεομεγάλυντος Μήτηρ τοῦ Θεοῦ. Ἐὰν δὲ ἐκ τοῦ ἐναντίου ἔχῃς εἰς τὸν νοῦν σου λογισμοὺς σμικροπρεπεῖς περὶ πλούτου, περὶ δόξης, περὶ ἡδονῶν καὶ περὶ ἄλλων γηΐνων πραγμάτων· ἤξευρε, ὅτι δὲν μεγαλύνεις τὴν Θεοτόκον, ἀλλ' ὅσον ἐκ μέρους σου, σμικρύνεις τὴν μεγαλειότητα τῆς Θεοτόκου. Ὁμοίως καὶ ἐὰν ἔχῃς εἰς τὸ στόμα σου φλυαρίας καὶ ματαιολογίας, καὶ ἐὰν πράττῃς ἔργα ταπεινὰ καὶ ἀνάξια τῆς Θεοτόκου, καὶ τοῦ Χριστιανικοῦ ἐπαγγέλματός σου· ἤξευρε, ὅτι μὲ αὐτὰ ὅλα σμικρύνεις τὴν Θεοτόκον. Ἐπειδὴ γὰρ ἡ Θεοτόκος εἶναι καὶ λέγεται κατὰ χάριν Μήτηρ τῶν Χριστιανῶν, διὰ τοῦτο ἀκολούθως καὶ ὅσα ἄτοπα νοήματα ἢ λόγια ἢ ἔργα πράξουν οἱ Χριστιανοί, τὰ κατὰ χάριν τέκνα τῆς Θεοτόκου, εἰς αὐτὴν τὴν Θεοτόκον τὴν κατὰ χάριν Μητέρα των ἀναφέρονται.

Ἂν λοιπὸν ἐσὺ μεγαλύνῃς τὴν Θεοτόκον, Χριστιανέ, ὡς εἴπομεν, βέβαια καὶ ἡ Θεοτόκος θέλει μεγαλύνει ἐσὲ καὶ εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν καὶ εἰς τὴν μέλλουσαν, καὶ ἀδιαλείπτως θέλει πρεσβεύει διὰ τὴν σωτηρίαν σου· διότι, ἂν ἡ Δεβώρα καὶ ἡ Ἰαὴλ ἐφάνηκαν βοηθοὶ εἰς τὸν λαὸν τοῦ Ἰσραὴλ, πῶς δὲν θέλει φανῇ βοηθὸς ἰδική σου αὐτὴ ἡ εὔσπλαγχνος Μήτηρ τοῦ Κυρίου; Θέλεις νὰ τὸ βεβαιωθῇς; ἄκουσον τί λέγει ὁ χρυσοῦς Ῥήτωρ τῆς Ἐκκλησίας· „Καὶ νῦν οὐ λείπει τῷ Θεῷ Δεβώρα· οὐ λείπει τῷ Θεῷ Ἰαήλ· ἔχομεν „γὰρ καὶ ἡμεῖς τὴν ἁγίαν Παρθένον καὶ Θεοτόκον Μαρίαν πρεσβεύουσαν ὑπὲρ ἡμῶν· εἰ „γὰρ ἡ τυχοῦσα γυνὴ ἐνίκησε, πόσῳ μᾶλλον ἡ τοῦ Χριστοῦ Μήτηρ καταισχυνεῖ τοὺς ἐχ„θροὺς τῆς ἀληθείας"; (Λόγ. περὶ τοῦ χρησίμως τὰς Προφητείας ἀσαφεῖς εἶναι).

Τροπάριον.

„Ἀγαλλέσθω τὰ δρυμοῦ ξύλα σύμπαντα, ἁγιασθείσης τῆς φύσεως „αὐτῷ, ὑφ' οὗ περ ἐξ ἀρχῆς ἐφυτεύθη Χριστοῦ, ταμυθέντος ἐμ „ξύλῳ· δι' οὗ μὴν ὑψουμένου, προσκυνῆντες αὐτὸν, σὲ μεγαλύνομεν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἀπὸ τὸν Ἱερὸν ψαλτῆρα τοῦ Δαβὶδ ἐδανείσθη ὁ Ἱερὸς Κοσμᾶς τὸ παρὸν Τροπάριον· ψάλλει γὰρ ἐκεῖνος οὕτως ἐν τῷ ἐννενηκοστῷ πέμπτῳ ψαλμῷ, Στίχῳ δωδεκάτῳ· „Ἀγαλλιά„σονται πάντα τὰ ξύλα τοῦ δρυμοῦ". Ὅθεν ὁ θεῖος Μελῳδὸς προσακτικῶς προσφέρων τὸν λόγον κατὰ σχῆμα προσωποποιΐας, λέγει εἰς τὰ ἄλογα ξύλα, ὡς ἐὰν ἦτον λογικά· ἂς χαίρουν ὅλα τὰ ξύλα: ἤτοι δένδρα τοῦ δρυμῶνος καὶ λόγγου. Δρυμὸς δὲ κυρίως ὀνομάζεται ὁ τόπος ἐκεῖνος, ὁ φυτευμένος ὢν ἀπὸ τὰς δρῦς, ὅπου κατασκευάζουν τὰ βαλάνια, τὰς ὁποίας δρῦς πολλοὶ συνειθίζουν νὰ ὀνομάζουν δένδρα. Διὰ τί δὲ αὐτὰ νὰ χαίρουν; ἐπειδὴ, λέγει, διὰ μέσου τοῦ ξύλου τοῦ Σταυροῦ ἡγιάσθη ὅλη ἡ φύσις τῶν ξύλων. Ἀπὸ ποῖον; ἀπὸ τὸν Δεσπότην Χριστὸν, ὅς τις ὄχι μόνον ἀπλώθη ἐπάνω εἰς τὸ ξύλον τοῦ Σταυροῦ, ἀλλὰ καὶ ἐφύτευσεν ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ Κόσμου ὅλα τὰ εἴδη καὶ γένη τῶν ξύλων.

Ὁ λόγος γὰρ ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον εἶπεν ὁ Θεὸς ἐν τῇ δημιουργίᾳ τῶν ξύλων „Βλαστη„σάτω ἡ γῆ βοτάνην χόρτου, σπεῖρον σπέρμα κατὰ γένος καὶ καθ' ὁμοιότητα, καὶ ξύλον „κάρπιμον ποιοῦν καρπὸν, οὗ τὸ σπέρμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ κατὰ γένος ἐπὶ τῆς γῆς". (Γέν. α'. 11.) αὐτὸς, λέγω, ἐφανέρονε τὸν ἐνυπόστατον Λόγον καὶ Μονογενῆ Υἱὸν τοῦ Πατρὸς, δι' οὗ τὰ πάντα, ἀκολούθως δὲ καὶ τὰ ξύλα ἐγένετο. Ὅθεν εἶπεν ὁ μέγας Βασίλειος. „Ἡ Γραφὴ τὸν Θεὸν προστάττοντα καὶ διαλεγόμενον εἰσάγουσα, τὸν ᾧ προστάσσει καὶ „ᾧ διαλέγεται κατὰ τὸ σιωπώμενον ὑποφαίνει..... Διὰ τοῦτο ὁδῷ τινι καὶ τάξει ἡ„μᾶς εἰς τὴν περὶ τοῦ Μονογενοῦς ἔννοιαν προσβιβάζει". (Ὁμιλ. γ'. εἰς τὴν ἑξαήμ.) Καθὼς λοιπὸν ὁ Κύριος ἡγίασε τὸ ὕδωρ τοῦ Ἰορδάνου, διὰ δὲ τοῦ ὕδατος τοῦ Ἰορδάνου ἡ-

γίασε

γίασε καὶ ὅλην τὴν φύσιν τῶν ὑδάτων· οὕτως ὁ αὐτὸς Κύριος σταυρωθεὶς ἡγίασε τὸ ξύλον τοῦ Σταυροῦ, διὰ δὲ τοῦ ξύλου τοῦ Σταυροῦ ἡγίασε καὶ ὅλην τὴν φύσιν τῶν ξύλων. Ὅθεν ἐπειδὴ κατὰ τὴν σήμερον ἡμέραν ὑψοῦται τὸ ξύλον τοῦ Σταυροῦ· τούτου χάριν ἡμεῖς οἱ Χριστιανοὶ διὰ μέσου τοῦ Σταυροῦ προσκυνοῦμεν τὸν ἐν αὐτῷ σταυρωθέντα Χριστόν. Προσκυνοῦντες δὲ πάλιν τὸν Χριστὸν, ἐνταυτῷ μεγαλύνομεν καὶ ἐσὲ, Θεοτόκε, τὴν Μητέρα τοῦ Χριστοῦ.

Ἁρμόζει δὲ τὸ Τροπάριον τοῦτο καὶ εἰς ἐσὲ, ἀγαπητέ· διότι ἂν διὰ τούτου προστάζονται νὰ χαίρουν τὰ ἀναίσθητα καὶ ἄλογα ξύλα, πόσῳ μᾶλλον πρέπει νὰ χαίρῃς ἐσὺ ὁ αἰσθητὸς καὶ λογικὸς ἄνθρωπος; διότι ἡ ἰδική σου φύσις ἡγιάσθη, ἐσώθη καὶ ἐδοξάσθη ἀπὸ τὸν Χριστόν. Ἐὰν γὰρ ἐσὺ δὲν ἀγάλλεσαι εἰς τὴν ἄπειρον εὐεργεσίαν ταύτην, ὅπου ἔλαβες παρὰ τοῦ γλυκυτάτου καὶ πρᾶγμα καὶ ὄνομα Ἰησοῦ· τοῦτο εἶναι κακὸν σημεῖον διὰ λόγου σου· δείχνεις γὰρ μὲ τοῦτο, ὅτι διὰ τῶν παθῶν καὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἔσβυσες, ἢ τὸ ἐλάχιστον συνέχωσες τὸν σπινθῆρα τῆς χάριτος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὅπου ἔλαβες, ὅταν ἐβαπτίσθης· καὶ διὰ τοῦτο δὲν αἰσθάνεσαι εἰς τὴν καρδίαν σου καμμίαν πνευματικὴν χαρὰν καὶ ἀγαλλίασιν. Ὅθεν ἀπόβαλε, ἀδελφὲ, τὴν στάκτην καὶ τὸ χῶμα: ἤτοι τὰ πάθη ἀπὸ τὴν καρδίαν σου, βάλλε προσανάμματα εἰς αὐτὴν τὴν θερμὴν πίστιν, τὴν στερεὰν ἐλπίδα, τὴν ἱερὰν προσευχὴν, τὴν συνέχειαν τῆς θείας κοινωνίας (ἐὰν ἦσαι δηλαδὴ ἄξιος: ἤτοι ἐὰν δὲν ἔχῃς ἐμπόδιον κανονικὸν), καὶ τὴν ἐργασίαν τῶν Θείων ἐντολῶν· καὶ οὕτως ἄναψον τὴν ψυχήν σου εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Ποιητοῦ καὶ Σωτῆρός σου. Ἐὰν οὖν οὕτω ποιοῦντός σου, ἀγαλλιᾶται καὶ σκιρτᾷ ἔσωθεν ἡ καρδία σου, ἄξευρε, ἀγαπητὲ ἀδελφέ μου, ὅτι τὸ σκίρτημα αὐτὸ εἶναι ἕνα καλὸν σημεῖον διὰ λόγου σου· διότι δείχνεις μὲ τοῦτο, ὅτι ἀληθῶς ἐβαπτίσθης, καὶ ἀληθῶς ἔλαβες Πνεῦμα Ἅγιον· ὡς βεβαιοῖ ὁ μέγας Ἀθανάσιος λέγων „ Ὥσπερ ἡ ἐν γαστρὶ λαβοῦσα γυνὴ ἐκ τῶν σκιρτημάτων τοῦ βρέφους τοῦ ἐν τῇ μήτρᾳ αὐ„ τῆς ἐπίσταται ἀψευδῶς, ὅτι καρπὸν ἔλαβεν· οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ ἀληθῶς Χριστιανοῦ „ οὐ διὰ ῥημάτων γονέων, ἀλλὰ διὰ πραγμάτων καὶ σκιρτημάτων τῆς καρδίας αὐτοῦ, καὶ „ μάλιστα τῷ καιρῷ τῶν ἑορτῶν καὶ τῶν φωτισμάτων (ἤτοι Βαπτισμάτων) καὶ τῆς μετα„ λήψεως τοῦ ἁγίου σώματος τοῦ Χριστοῦ, μανθάνει ἐκ τῆς χαρᾶς τῆς ψυχῆς αὐτῆς, ὅτι τὸ „ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἔλαβε βαπτισθείς". (ἐν ταῖς πρὸς Ἀντίοχ. ἐρωταποκρίσεσι) (1).

Τροπάριον.

„ Γερὸμ ἠγέρθη κέρας θεόφροσι, τῆς κεφαλῆς τῶμ ἁπάντωμ ὁ Σταυ„ ρός· ἐμ ᾧ ἁμαρτωλῶμ μοουμέμωμ, συμθλῶνται τὰ κέρατα πάντα· „ δι' οὗ μῦμ ὑψουμέμου, προσκυμοῦντες αὐτῆμ, σὲ μεγαλύμομεμ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸ ὄνομα τοῦ κέρατος σημαίνει μὲν καὶ τὴν Βασιλείαν κατὰ τὸν Ἀθανάσιον, ἐπειδὴ διὰ τοῦ κέρατος τοῦ περιέχοντος τὸ ἔλαιον τοῦ χρίσματος ἐχρίοντο οἱ Βασιλεῖς· περὶ οὗ εἴρηται „ Ἐκεῖ ἐξανατελῶ κέρας τῷ Δαβίδ" · (Ψαλ. ρλά. 16.) σημαίνει δὲ καὶ τὴν δόξαν· κυρίως ὅμως σημαίνει τὴν δύναμιν καὶ τὸ ὅπλον. Λέγεται δὲ κέρας ἡ δύναμις ἐκ μεταφορᾶς τῶν κερασφόρων ζώων, τὰ ὁποῖα ἔχουν ὡς δύναμιν καὶ ὅπλον τὰ κέρατα· οἷον βόες, κριοὶ, τράγοι, ἔλαφοι, καὶ ἄλλα. Ὅθεν ἐὰν κάνῃ τοιοῦτον ζῶον χάσῃ τὰ κέρατά του, εὐθὺς χάνει καὶ τὴν δύναμίν του, καὶ γίνεται εὐκολοπίαστον ἀπὸ τοὺς κυνηγούς. Ὁ Μελῳδὸς λοιπὸν στοχασθεὶς, ὅτι ὁ Ζαχαρίας ἐν τῇ ἐννάτῃ Ὠδῇ εἶπε „ Καὶ ἤγειρε κέ„ ρας σωτηρίας ἡμῖν ἐν τῷ οἴκῳ Δαβὶδ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ", (Λουκ. ά. 69.) διὰ τοῦτο προσφυῶς προσήρμοσε τὸ ῥητὸν αὐτὸ εἰς τὸ Τροπάριον τοῦτο τῆς ἐννάτης Ὠδῆς, καὶ λέγει, ὅτι

(1) Ὅρα περὶ τούτου κατὰ πλάτος τὸ τελευταῖον ἠθικὸν τοῦ Κανόνος τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, καὶ μαθήσῃ ἐκεῖ πολλά.

ὅτι ὑψώθη εἰς τοὺς θεόφρονας καὶ πιστοὺς Χριστιανοὺς, ἕνα ἱερὸν κέρατον: ἤτοι μία δύναμις καὶ δόξα καὶ ὅπλον. Ποῖον; ὁ Σταυρὸς δηλαδὴ τοῦ Χριστοῦ, ὅστις Χριστὸς εἶναι κεφαλὴ τῶν ἁπάντων· „ Παντὸς γὰρ ἀνδρὸς, ὁ Παῦλος φησὶ, κεφαλὴ ἐστὶν ὁ Χριστός". (ά. Κορ. ιά. 3.) Προσφυῶς δὲ ἐδῶ κεφαλὴν τῶν ἁπάντων ὠνόμασε τὸν Χριστὸν καὶ ὄχι ἄλλο ὄνομα, ἵνα αἰνιγματωδῶς φανερώσῃ, ὅτι ὥσπερ τὰ ζῶα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἔχουσι τὰ κέρατα· οὕτω καὶ ὁ Δεσπότης Χριστὸς σταυρωθεὶς ἔχει ὡς τρία κέρατα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς: τὸ ὄρθιον μέρος δηλαδὴ, καὶ τὰ δύω πλάγια τοῦ Σταυροῦ· μὲ τοῦ ὁποίου τὴν δύναμιν τσακίζονται τὰ κέρατα καὶ αἱ δυνάμεις τῶν νοητῶν ἁμαρτωλῶν: ἤτοι τῶν ἀντικειμένων Δαιμόνων, τῶν ἀρχηγῶν γενομένων τῆς κακίας εἰς τοὺς ἁμαρτωλοὺς, κατὰ τὸ ῥητὸν τοῦ Δαβὶδ „ Καὶ πάντα τὰ κέρατα τῶν ἁμαρτωλῶν συνθλάσω". (Ψαλ. οδ'. 10.) Λέγων δὲ ὁ Μελῳδὸς ὅλα τὰ κέρατα, φανερόνει, ὅτι μὲ τὸ ὄρθιον καὶ ἄνω μέρος τοῦ Σταυροῦ συντρίβονται τὰ κέρατα τῶν Δαιμόνων τῶν ἐμφιλοχωρούντων τῷ ἀέρι· μὲ τὰ δύω δὲ πλάγια συντρίβονται τὰ κέρατα τῶν ἀπίστων καὶ τῶν αἱρετικῶν (1). Ὅθεν ἐπειδὴ σήμερον ὁ ῥηθεὶς Σταυρὸς ὑψοῦται, διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς προσκυνοῦμεν αὐτήν: ἤτοι τὴν κεφαλὴν τοῦ Σταυροῦ: τουτέστι τὸν Χριστόν. Προσκυνοῦντες δὲ πάλιν τὸν Χριστὸν, ἑνταυτῷ μεγαλύνομεν καὶ ἐσὲ τὴν γεννήσασαν τὸν Χριστόν. Συνήθειαν γὰρ ἰδιαιτέραν ἔχει ὁ θεῖος οὗτος Κοσμᾶς, νὰ τελειόνῃ τὰς περισσοτέρας Ὠδὰς τῶν Κανόνων του, μὲ ἕνα καὶ τὸ αὐτὸ τέλος· καθὼς τοῦτο ποιεῖ καὶ ἐν τῇ παρούσῃ Ὠδῇ.

Ἄμποτε δὲ καὶ σὺ, ἀδελφὲ, διὰ μέσου τῆς δυνάμεως τοῦ Σταυροῦ, νὰ ταπεινώσῃς τὸ φρόνημά σου, καὶ νὰ τσακίσῃς τὸ κέρατον τῆς ὑπερηφανίας καὶ φιλοδοξίας, ὅπου σὲ πολεμοῦν· καθὼς σοι παραγγέλλει ὁ Προφητάναξ λέγων „ Μὴ ἐπαίρετε εἰς ὕψος τὸ κέρας „ ὑμῶν". (Ψαλ. οδ'. 5.) Πρέπει γὰρ οἱ Χριστιανοὶ νὰ μὴ παρανομοῦν ὅλως, μηδὲ νὰ ἁμαρτάνουν, ἀλλὰ νὰ μεταχειρίζωνται πάθε ἀρετήν· ἀφ' οὗ ὅμως ἁμαρτήσουν, πρέπει νὰ ταπεινόνωνται, κατηγοροῦντες τὸν ἑαυτόν των ὡς ἁμαρτωλὸν, ἀλλ' ὄχι καὶ νὰ ὑπερηφανεύωνται, ἵνα μὴ διπλῶς κολασθῶσι, καὶ ὡς ἁμαρτωλοὶ, καὶ ὡς ὑπερήφανοι. Διὰ τοῦτο ὁ Δαβὶδ προστάζει τοὺς τοιούτους λέγων „ Εἶπα τοῖς παρανομοῦσι, μὴ παρανομεῖτε, καὶ τοῖς ἁ„ μαρτάνουσι, μὴ ὑψοῦτε κέρας". (Ψαλ. οδ'. 4.) Ἐὰν λοιπὸν σὺ, ἀγαπητὲ, ταπεινόνῃς καὶ συντρίβῃς τὸ κέρατον τῆς ὑπερηφανίας, ἤξευρε ὅτι θέλει σὲ ὑψώσει ὁ Θεός· ἐπειδὴ ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται· (Λουκ. ιδ'. 11.) καὶ ἀκολούθως θέλει ὑψώσει τὴν δόξαν καὶ δύναμίν σου κατὰ τὸ Δαβιτικὸν „ Καὶ ὑψωθήσεται τὸ κέρας τοῦ Δικαίου". (Ψαλ. οδ'. 10.)

Ἦχος ὁ αὐτὸς, Εἱρμὸς ἄλλος.

„ Ο' διὰ βρώσεως τοῦ ξύλου, τῷ γέμει προσγεμόμενος θάματος, διὰ
„ Σταυροῦ κατήργηται σήμερον· τῆς γὰρ προμήτορος ἡ παγγενὴς κα-
„ τάρα διαλέλυται, τῷ βλαστῷ τῆς ἁγνῆς Θεομήτορος, ἣν πᾶσαι
„ αἱ Δυνάμεις, τῶν Οὐρανῶν μεγαλύνουσιν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἀπορίας ἄξιον εἶναι· διὰ τί ὁ ἱερὸς Κοσμᾶς, τὰς μὲν ἄλλας Ὠδὰς τόσον τοῦ παρόντος Κανόνος, ὅσον καὶ τῶν ἄλλων αὐτοῦ Κανόνων μοναπλᾶς ἐποίησε, τὴν δὲ ἐννάτην ταύτην διπλῆν ἐσύνθεσεν; Ὁ μὲν οὖν Θεόδωρος ὁ καλούμενος Πτωχὸς Πρόδρομος ὁ τῶν ἁσματικῶν Κανόνων ἐξηγητὴς λέγει, ὅτι ἐπειδὴ ἐτελείωσαν τὰ στοχεῖα τῆς ἀκροστιχίδος τοῦ παρόντος Κανόνος, ἔμειναν δὲ καὶ ἄλλαι ἱστορίαι περὶ τοῦ Σταυροῦ διαλαμβάνουσαι, τοῦτου

(1) Χάριν δὲ τῶν περιέργων σημειοῦμεν ἐδῶ, ὅτι κατὰ μὲν τὸν Χρυσόστομον τὸ πλάτος τοῦ ξύλου τοῦ Σταυροῦ ἦτον μία σπιθαμὴ, καὶ ὁ τόπος ἐν ᾧ ἐπήχθη, ἦτον ἑξὸς ποδός· οὕτω γάρ φησιν „ Ἐννόησον τὸ „ Σταυροῦ τὸν τόπον· ἆρα μιᾶς σπιθαμῆς εἶχε πε„ ρίμετρον ὁ τόπος τοῦ ξύλου; εἶχε ποδὸς μέτρον ἡ „ πῆξις τοῦ Σταυροῦ; ἐννόησον τὸ μέτρον τῆς ὕβρεως, „ καὶ ἐννόησον τὰ κλίματα τῆς ὑπ' Οὐρανόν, ὅτι ἐ„ πλήσθη ἡ γῆ τοῦ γνῶναι τὸν Κύριον". (Λόγῳ εἰς τὸ, πῶς οὗτος οἶδε γράμματα. τόμῳ έ.) Κατὰ ἄλ-

λους

τοῦ χάριν ὁ Μελῳδὸς, μὴ ὑποφέρων νὰ ἀφήσῃ καὶ ἐκείνας, διὰ τοῦτο προσέθηκε καὶ δευτέραν ἐννάτην Ὠδὴν, φυλάττων τὴν ἰδίαν ἀκροστιχίδα καὶ ἀρχίζων τὸν Εἱρμὸν ταύτης ἀπὸ τὸ τελευταῖον Τροπάριον τῆς ὀγδόης Ὠδῆς, ἵνα καὶ τὰς ἱστορίας ἐκείνας συμπεριλάβῃ· ἀπίθανος ὅμως εἶναι ἡ γνώμη αὕτη· καθότι τὴν ἱστορίαν τῆς Μερράς, ὅπου ἀνέφερε πρότερον ὁ Μελῳδὸς ἐν τῇ δ'. Ὠδῇ, εἰπὼν „Πικρογόνως μετέβαλε", ταύτην τὴν ἰδίαν ἀναφέρει καὶ ἐν τῇ ἐννάτῃ ταύτῃ Ὠδῇ, λέγων „Μὴ τὴν πικρίαν τὴν τοῦ ξύλου ἐάσας ἀναιρέσιμον, „Κύριε, διὰ Σταυροῦ τελείως ἐξήλειψας. Ὅθεν καὶ ξύλον ἔλυσέ ποτε πικρίαν ὑδάτων „Μερράς, προτυποῦν τοῦ Σταυροῦ τὴν ἐνέργειαν". Ὁμοίως καὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ ἐν Οὐρανῷ φανέντος σημείου τοῦ Σταυροῦ ἐπὶ Κωνσταντίνου, τὴν ὁποίαν ἀνέφερεν ἐν τῇ πρώτῃ Ὠδῇ, εἰπὼν „Ὑπέδειξεν Οὐρανὸς τοῦ Σταυροῦ τὸ τρόπαιον", αὐτὴν τὴν ἰδίαν λέγω ἀναφέρει καὶ ἐν τῇ ἐννάτῃ ταύτῃ Ὠδῇ, λέγων „Ἵνα τὸν τύπον ἀποδείξῃς τῷ Κόσμῳ προσκυ„νούμενον, Κύριε, καὶ τὰ ἑξῆς".

Ὅθεν πιθανωτέρα εἶναι ἡ γνώμη, τὴν ὁποίαν ἀναφέρει περὶ τούτου ὁ σοφὸς Ἰωάννης ὁ Ζωναρᾶς· ἥτις περιέχεται ἐν βίβλῳ χειρογράφῳ τῆς ἱερᾶς καὶ μεγίστης Λαύρας τῶ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Ἀθανασίου· ἐν ᾗ ἐκτίθεται παρὰ τοῦ αὐτοῦ Ζωναρᾶ μία πλατεῖα ἑρμηνεία εἰς τοὺς ὀκτωήχους ἀναστασίμους Κανόνας Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ (1). Ἔστι δὲ τοιαύτη ἡ γνώμη ἐκείνου· λόγος, λέγει, ἐκ παραδόσεως ἔφθασεν εἰς ἡμᾶς, ὅτι ὁ Θεῖος Κοσμᾶς, ἀφ' οὗ ἐσύνθεσε τὸν παρόντα Κανόνα τοῦ Σταυροῦ, παρέδωκεν αὐτὸν εἰς τὰς Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ διὰ νὰ τὸν ψάλλουσιν. Ὅθεν ἔφθασε καὶ ἕως εἰς τὴν Πόλιν τῆς Ἀντιοχείας. Μίαν φορὰν δὲ πηγαίνων ὁ Ἅγιος εἰς τὴν Ἀντιόχειαν, ἤκουσε νὰ ψάλλουν τὸν Κανόνα οἱ ἐκεῖ εὑρισκόμενοι, ἔξω ἀπὸ τὸ μέλος ἐκεῖνο, πρὸς τὸ ὁποῖον αὐτὸς τὸν ἐτόνισεν· ἦτον γὰρ καὶ τῆς Μουσικῆς ἔμπειρος. Ὅθεν εἶπεν εἰς ἐκείνους, ὅτι ψάλλουν τὸν Κανόνα παρεφθαρμένως, καὶ ὄχι καθὼς τὸν ἐτόνισεν ὁ τούτου Ποιητής. Ἐκεῖνοι δὲ μὴ ἠξεύροντες τὸν ἄνδρα, καὶ πῶς; ἀπεκρίθησαν, πῶς; καλλίτερα ἠξεύρεις σὺ ἀπὸ ἡμᾶς τὸ μέλος τοῦ Κανόνος; Ὁ δὲ Θεῖος Πατὴρ πάλιν εἶπεν εἰς ἐκείνους μετὰ ἡμερότητος, ὅτι ὁ Κατὼν ἐντέχνως οὐ ψάλλεται.

Ἐπειδὴ δὲ ἐκεῖνοι περισσότερον ἐφιλονείκουν καὶ ἐτραχύνοντο· τούτου χάριν ὁ Μουσουργὸς Κοσμᾶς ἠναγκάσθη νὰ φανερώσῃ, ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ τοῦ Κανόνος Ποιητής. Ἀλλ' ἐκεῖνοι πάλιν ἐδυσπίστουν, καὶ, τότε θέλομεν γνωρίσῃ, εἶπον, ὅτι σὺ εἶσαι ὁ τούτου Ποιητὴς, ἂν καὶ ἔμπροσθεν ἡμῶν συνθέσῃς καὶ ἄλλο τι τοιοῦτον μελῴδημα. Τότε ὁ Θεσπέσιος Μελῳδὸς ἐμελούργησε καὶ δευτέραν ἐννάτην Ὠδὴν, τὴν παροῦσαν δηλαδὴ, καὶ ἐτόνισεν αὐτὴν μουσικώτατα. Πρὸς περισσοτέραν δὲ πληροφορίαν τῶν φιλονεικούντων, ἐμεταχειρίσθη τὸ τελευταῖον Τροπάριον τῆς ὀγδόης Ὠδῆς ἀκροστιχίδα τῆς δευτέρας ταύτης ἐννάτης, καὶ εἶπεν οὕτως, ὅτι ὁ θάνατος, ὅπου ἐπροξενήθη εἰς τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων διὰ μέσου τῆς βρώσεως τοῦ ἀπηγορευμένου ξύλου τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρὸν, αὐτὸς, λέγω, κατηργήθη σήμερον διὰ μέσου τοῦ ξύλου τοῦ ζωοποιοῦ Σταυροῦ.

Ὅρα δὲ, ὅτι κατὰ τὸν ῥηθέντα Ζωναρᾶν, ὁ Θεῖος Κοσμᾶς εὐθὺς ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τοῦ Εἱρμοῦ τούτου ἀναιρεῖ τὴν αἵρεσιν τοῦ τε Πελαγίου καὶ τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ Κελεστίου. Οὗτοι γὰρ, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Θεῖος Αὐγουστῖνος Κεφ. Ε'. καὶ Ϛ'. περὶ Προπατορικῆς ἁμαρτίας, ἐφρόνουν, ὅτι ὁ Ἀδὰμ ἐξ ἀρχῆς ἐπλάσθη παρὰ Θεοῦ θνητός· Ὥστε κἂν παρέβαινε τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, κἂν μὴ παρέβαινεν, ἔμελλε νὰ ἀποθάνῃ· μὴ ἀκούοντες οἱ ἄφρονες τοῦ

λους δὲ, ὁ Σταυρὸς ἦτον κατὰ μὲν τὸ μῆκος ποδῶν δεκαπέντε· κατὰ δὲ τὸ πλάγιον αὐτοῦ ξύλον, ἦτον ποδῶν ὀκτὼ, ὡς εἶναι παλαιὰ παράδοσις· καὶ ὅρα ἐν τῷ Τροπαίῳ τῆς Πίστεως, Σελ. 203. Διὰ τί δὲ μόνος ὁ Σταυρὸς τοῦ Κυρίου εἶχε τίτλον καὶ οὐχὶ οἱ τῶν λῃστῶν; εἰς τοῦτο ἀποκρίνεται ὁ Χρυσόστομος λέγων „Οὐ μικρὰν δὲ ἐντεῦθεν οἰκονομεῖται, ἀλλὰ „τὸ πᾶν· ἐπειδὴ γὰρ κατεχώσθη τοῦ Σταυροῦ τὸ „ξύλον, ὡς οὐδενὸς αὐτὸν ἀνελέσθαι σπουδάζοντος, „τῷ καὶ φόβον ἐπικεῖσθαι, καὶ πρὸς ἕτερα κατεπείγοντα τοὺς πιστεύοντας σπεύδειν, ἔμελλε δὲ χρόνοις „ὕστερον ἐπιζητεῖσθαι, εἰκὸς δὲ τοὺς σρεῖς ὁμοῦ κεῖ„σθαι Σταυρούς· ἵνα μὴ ἀγνοῆται ὁ τοῦ Δεσπότου, „πρῶτον μὲν ἀπὸ τοῦ μέσου αὐτὸν κεῖσθαι, ἔπειτα δὲ „καὶ ἀπὸ τοῦ τίτλου δῆλος πᾶσιν ἐγένετο· οἱ γὰρ τῶν „λῃστῶν τίτλους οὐκ εἶχον". (Ὁμιλ. πέ. εἰς τὸν Γ'ωάνν.) Ἦτον δὲ ὁ τίτλος τοῦ Σταυροῦ κατεσκευασμένος ἀπὸ ξύλον κατὰ τὸν Ζυγαδηνὸν Εὐθύμιον.

(1) Ταύτην τὴν ἑρμηνείαν ἀξιόλογον οὖσαν, εἶδε νὰ φωτίσῃ ὁ Θεὸς τὴν διάνοιαν, καὶ νὰ θερμάνῃ τὴν καρδίαν τινὸς φιλοχρίστου ἀδελφοῦ, διὰ νὰ ἐκδώσῃ εἰς τύπον. Ἐπειδὴ λυπηρὸν εἶναι τῇ ἀληθείᾳ νὰ ὑστερεῖται τὸ δυστυχὲς ἡμῶν γένος τοιαύτης βίβλου κοινωφελεστάτης.

τοῦ Σολομῶντος ὅπου λέγει „Ὁ Θεὸς θάνατον οὐκ ἐποίησε.... φθόνῳ δὲ διαβόλου θά-„νατος εἰσῆλθεν εἰς τὸν Κόσμον". (Σοφ. ά. 13. β'. 24.) ἐφθόνησε γὰρ ὁ μιαρὸς καὶ τὸν Θεὸν, διὰ νὰ μὴ φανερωθῇ ἡ δύναμις αὐτοῦ θεοποιοῦσα τὸν ἄνθρωπον, καὶ τὸν ἄνθρωπον, διὰ νὰ μὴ γένῃ τῆς τοῦ Θεοῦ δόξης μέτοχος· καθὼς ἀποφαίνεται ὁ Θεοφόρος Μάξιμος λέγων „Φθονῶν τῷ Θεῷ καὶ ἡμῖν ὁ Διάβολος, δόλῳ τὸν ἄνθρωπον ὑπὸ Θεοῦ φθο-„νεῖσθαι παραπείσας, παραβῆναι τὴν ἐντολὴν παρεσκεύασε· τῷ Θεῷ μὲν, ἵνα φανερὰ μὴ „γένηται κατ' ἐνέργειαν ἡ πανύμνητος αὐτοῦ δύναμις θεουργοῦσα τὸν ἄνθρωπον· τῷ δὲ ἀν-„θρώπῳ προδήλως, ἵνα μὴ γένηται τῆς θείας ἐν εἴδει κατ' ἀρετὴν μέτοχος δόξης· φθονεῖ „γὰρ ὁ μιαρώτατος, οὐ μόνον ἡμῖν τῆς ἐπὶ τῷ Θεῷ διὰ τὴν ἀρετὴν δόξης, ἀλλὰ καὶ τῷ „Θεῷ, τῆς ἐφ' ἡμῖν διὰ τὴν σωτηρίαν παυμνήτου δυνάμεως" (Κεφ. μή. τῆς ε'. ἑκατοντ. τῶν Θεολογικῶν). Ὅθεν ἡ ἁγία καὶ τοπικὴ Σύνοδος ἐν Καρθαγένῃ ἀνεθεμάτισε τοὺς τοῦτο φρονοῦντας ἐν τῷ ΡΚ'. Κανόνι αὐτῆς οὕτως εἰποῦσα „Ἤρεσεν, ἵνα, ὅς τις λέγει τὸν „Ἀδὰμ τὸν πρωτόπλαστον ἄνθρωπον, θνητὸν γενόμενον οὕτως, ὡς εἴτε ἁμαρτήσοι, εἴτε „μὴ ἁμαρτήσοι, τεθνήξεται ἐν τῷ σώματι: τουτέστιν ἐξελθεῖν ἐκ τοῦ σώματος, μὴ τῇ „ἀξίᾳ τῆς ἁμαρτίας, ἀλλ' ἐκ τῇ ἀνάγκῃ τῆς φύσεως, ἀνάθεμα εἴη". (1)

Ταύτην λοιπὸν τὴν αἵρεσιν ἀνατρέπων ὁ δογματικώτατος Θεῖος Κοσμᾶς εἶπεν· „Ὁ διὰ „βρώσεως τοῦ ξύλου τῷ γένει προσγενόμενος θάνατος". προσγενόμενος γὰρ εἰπὼν, ἐφανέρω-σεν, ὅτι δὲν ἦτον ὁ θάνατος εἰς τὸν ἄνθρωπον ἐκ φύσεως, ἀλλὰ προσεγένετο: τουτέστιν ὕστερον ἠκολούθησεν ἔξωθεν εἰς αὐτὸν διὰ τὴν βρῶσιν τοῦ ξύλου. Εἰ δὲ ἀπορῇ τινὰς, πῶς ἐδῶ ὁ Μελῳδὸς εἶπεν, ὅτι διὰ τῆς βρώσεως τοῦ ξύλου προσεγένετο ὁ θάνατος, ἐν ᾧ ἡ θεία Γραφὴ λέγει, ὅτι οἱ πρωτόπλαστοι ἔφαγον ἀπὸ τὸν καρπὸν τοῦ ξύλου; (Γέν. γ'. 6.) Ἡμεῖς ἀποκρινόμεθα, ὅτι τοῦτο ὅπου λέγει ὁ Θεῖος Μελῳδὸς, λέγει ὁμοίως καὶ ἡ θεία Γραφή· καὶ ἐκεῖ γὰρ ἔφη ὁ Θεὸς τῷ Ἀδὰμ „Ἀπὸ παντὸς ξύλου τοῦ ἐν τῷ Παρα-„δείσῳ βρώσει φαγῇ, ἀπὸ δὲ τοῦ ξύλου τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρὸν, οὐ φάγεσθε „ἀπ' αὐτοῦ". (Γέν. β'. 16.) Ὅθεν κατὰ σχῆμα συνεκδοχῆς τοῦτο εἴρηται, τοῦ αἰτίου λαμβανομένου ἀντὶ τοῦ αἰτιατοῦ: τουτέστι τοῦ ξύλου, ἀντὶ τοῦ καρποῦ τοῦ ξύλου. Κατήργηται λοιπὸν ὁ θάνατος: ἤτοι ἀργὸς καὶ ἄπρακτος ἔμεινεν· ἐπειδὴ δὲν ἐδυνήθη νὰ κρατήσῃ ἐν τῷ τάφῳ τὸ ζωοποιὸν σῶμα τοῦ Κυρίου, καὶ νὰ παραδώσῃ αὐτὸ εἰς διαφθοράν: ἤτοι εἰς λύσιν τῶν σαρκῶν καὶ ἁρμονιῶν τοῦ σώματος, οὔτε εἰς καταφθοράν: τουτέστιν εἰς διάλυσιν καὶ αὐτῶν τῶν ὀστέων τοῦ σώματος.

Ποία δὲ ἦτον ἡ κατάρα τῆς προμήτορος Εὔας; ἀποκρίνεται ὁ Ζωναρᾶς, ὅτι ἦτον τὸ „Γῇ „εἶ, καὶ εἰς γ�ᾆν ἀπελεύσῃ". (Γεν. γ'. 19.) Ἡ κατάρα γὰρ αὕτη μὲ ὅλον ὅτι ἐρρέθη ἀπὸ τὸν Θεὸν κατὰ τοῦ Ἀδάμ· ὅμως καὶ κατὰ τῆς Εὔας μᾶλλον ἐγένετο· ἐπειδὴ καὶ ἡ Εὔα ἔγινεν εἰς τὸν Ἀδὰμ αἰτία τῆς παραβάσεως. Παγγενὴς δὲ ὠνομάσθη ἡ κατάρα αὕτη· ἐπειδὴ διὰ τῶν πρωτοπλάστων ἐπροχώρησεν εἰς ὅλον τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων. Κατάρα δὲ τῆς Εὔας δύναται νὰ νοηθῇ καὶ τὸ „Ἐν λύπαις τέξῃ τέκνα". (Γεν. γ'. 16.) ἡ ὁποία καὶ αὐτὴ παγγενὴς ἐγένετο· καθότι ἐξεπλώθη εἰς πάσας γεννῶσαν γυναῖκα. Αὗται δὲ καὶ αἱ δύω κατάραι διελύθησαν ἀπὸ τὸν βλαστόν: ἤτοι ἀπὸ τὸν Μονογενῆ Υἱὸν τῆς ἀγνῆς Θεομήτορος (2)· ἡ μὲν γὰρ κατάρα τοῦ „Γῇ εἶ, καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ" διελύθη· ἐπειδὴ ἀποθανὼν ὁ Κύριος ἀνέστη, καὶ πλέον δὲν θέλει ἀποθάνῃ, κατὰ τὸν Παῦλον „Χρι-„στὸς γὰρ, φησὶν, ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν οὐκ ἔτι ἀποθνήσκει". (Ρωμ. ς'. 9.) ἡ δὲ κατάρα τοῦ „Ἐν λύπαις τέξῃ τέκνα" διελύθη· ἐπειδὴ καὶ ἡ Παρθένος γεννήσασα τὸν Κύριον, χωρὶς πόνους καὶ λύπας αὐτὸν ἐγέννησε. Διὰ τοῦτο λοιπὸν τὴν παρθένον ταύτην μεγαλύνομεν, ὄχι μόνον ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι, ἀλλὰ καὶ ὅλαι αἱ Δυνάμεις τῶν Οὐρανῶν· ἐπειδὴ καὶ ἐκεῖναι εἶναι φιλόθεοι καὶ φιλάνθρωποι, κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον. Μεγα-

λύνου-

(1) Τὴν ἑρμηνείαν τοῦ παρόντος Κανόνος, καὶ τὰς εἰς αὐτὸν ὑποσημειώσεις ὅρα ἐν τῷ ἡμετέρῳ Κανονικῷ, καὶ εὑρήσεις ἐκεῖ πολλά.

(2) Δύναται δὲ νὰ νοηθῇ ἐδῶ Βλαστὸς τῆς Θεομήτορος, αὐτὴ ἡ Θεομήτωρ κατὰ περίφρασιν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν διελύθη ἡ παγγενὴς κατάρα τῆς προμήτορος Εὔας. Ὁ γὰρ Χρυσορρήμων ἑρμηνεύων τὸ τοῦ Πατριάρχου Ἰακὼβ ἐκεῖνο πρὸς τὸν Υἱόν του Ἰούδαν εἰρημένον, μᾶλλον δὲ πρὸς τὸν ἐξ Ἰούδα ἀνατείλαντα Χριστόν „Ἐκ βλαστοῦ Υἱέ μου ἀνέβης", οὕτω φησὶ „Βλαστὸν τὴν Παρθένον καὶ τὸ ἄχραντον τῆς Μα-„ρίας ἐμφαίνων". (Λόγ. εἰς τὸ Πάτερ, εἰ δυνατόν, παρελθέτω. Τόμῳ Ε'.)

λύνουσι δὲ, εἶπε, καὶ οὐχὶ εὐφημοῦσι ἢ ὑμνοῦσι· διὰ νὰ φανερώσῃ, ὅτι ἡ Ὠδὴ αὕτη εἶναι ἡ ἐννάτη τῆς Θεοτόκου, ἧς ἡ ἀρχὴ ἐγένετο ἀπὸ τοῦ „Μεγαλύνει ἡ ψυχή μου τὸν Κύριον". Πᾶσαι δὲ αἱ Δυνάμεις, εἶπεν, ὄχι μόνον δηλαδὴ αἱ τῶν ἐννέα ταγμάτων τῶν ἡμῖν γνωρίμων· ἀλλὰ καὶ αἱ ἄλλαι αἱ παρ' ἡμῖν ἀνώνυμοι καὶ ἀγνώριστοι. Ἔφη γὰρ ὁ Παῦλος ὁ τῶν ἀπορρήτων θεατὴς τε καὶ ἀκουστὴς, περὶ Χριστοῦ ὁμιλῶν, „Ἐκάθισε τὸν Χριστὸν ὁ „Πατὴρ ἐν δεξιᾷ αὐτοῦ, ὑπεράνω πάσης Ἀρχῆς καὶ Ἐξουσίας καὶ Δυνάμεως καὶ Κυριό„τητος, καὶ παντὸς ὀνόματος ὀνομαζομένου, οὐ μόνον ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν „τῷ μέλλοντι". (Ἐφ. α'. 21.)

Ἁρμόζει δὲ ὁ Εἱρμὸς οὗτος καὶ εἰς ἐσὲ, ἀγαπητὲ ἀναγνῶστα· διότι καθὼς ὁ Ἀδὰμ φαγὼν ἀπὸ τὸ γλυκὺ ξύλον τῆς γνώσεως, ἔπεσεν εἰς τὴν φθορὰν καὶ τὸν θάνατον· οὕτω καὶ σὺ τρώγων καὶ πίνων φαγητὰ νόστιμα καὶ γλυκέα, πίπτεις εἰς τὸν θάνατον τῆς ἁμαρτίας. Ἂς μή σε πλανήσῃ λοιπὸν ἡ γλυκύτης καὶ ἡδονὴ τῶν φαγητῶν· αὕτη γὰρ φθάνει ἕως εἰς μόνον τὸν λάρυγγα· ἀφ' οὗ δὲ τὰ φαγητὰ περάσουν τὸν λάρυγγα, καὶ καταβοῦν εἰς τὴν κοιλίαν, τότε χάνεται ὅλη ἡ γλυκύτης καὶ ἡδονή των. Ὅθεν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος εἶπεν, ὅτι τὰ φαγητὰ ἀφ' οὗ περάσουν τὸν λαιμὸν, εἶναι ὅλα ὁμότιμα· καθότι ὅλα ὁμοῦ χωρὶς κἀμμίαν ἐξαίρεσιν, γίνονται κόπρος καὶ εἰς ἀφεδρῶνα ἐκβάλλονται. Διὸ καὶ ὁ Παῦλος εἶπε „Τὰ βρώματα τῇ κοιλίᾳ, καὶ ἡ κοιλία τοῖς βρώμασιν· ὁ δὲ Θεὸς καὶ ταύ„την καὶ ταῦτα καταργήσει". (α'. Κορ. ς'. 13.) Ἤτοι τὰ μὲν βρώματα μετὰ τὴν φυσικὴν περίοδον τῆς χωνεύσεως, ἐκ τοῦ ἀφεδρῶνος ἐξέρχονται· ἡ δὲ κοιλία μένει πάλιν κενὴ ὡς τὸ πρότερον. Ἔχε λοιπὸν, ἀδελφὲ, εἰς τὴν ἐνθύμησίν σου πάντοτε, τὸν Ἡσαῦ καὶ τὸν Ἰωνάθαν τὸν Υἱὸν τοῦ Σαούλ· ὁ μὲν γὰρ Ἡσαῦ διὰ ὀλίγην φακὴν ἐπώλησε τὰ πρωτοτόκιά του εἰς τὸν ἀδελφόν του Ἰακώβ· ὅθεν καὶ κατηγορεῖται ἀπὸ τὸν Ἀπόστολον Παῦλον, ὅστις παραγγέλλει εἰς τοὺς Χριστιανοὺς καὶ λέγει „Μή τις πόρνος (ἔστω) ἢ βέβηλος ὡς „Ἡσαῦ, ὃς ἀντὶ βρώσεως μιᾶς ἀπέδοτο τὰ πρωτοτόκια αὐτοῦ". (Ἑβρ. ιβ'. 16.) ὁ δὲ Ἰωνάθαν διὰ ὀλίγον μέλι ἐκινδύνευσε νὰ ἀποθάνῃ· διὸ καὶ θρηνῶν ἔλεγε „Γευσάμενος „ἐγευσάμην ἐν ἄκρῳ τῷ σκήπτρῳ τῷ ἐν τῇ χειρί μου βραχὺ μέλι, καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἀπο„θνήσκω". (α'. Βασιλ. 14. 43.)

Θέλεις νὰ καταλάβῃς, ἀγαπητὲ, πόσον ὀλέθριον εἶναι τὸ νὰ ἐπιθυμῇς φαγητὰ τρυφηλὰ καὶ γλυκέα καὶ νόστιμα; μάθε ἀπὸ τὸ παράδειγμα τοῦ Ἀδὰμ, ὅς τις διὰ τὴν γλυκεῖαν βρῶσιν τοῦ ἀπηγορευμένου ξύλου, καὶ αὐτὸς ἀπέθανε, καὶ τὸ γένος του ὅλον ἔγινεν αἴτιος νὰ ἀποθάνῃ. Μάθε τοῦτο καὶ ἀπὸ τὸν ὁλόκληρον λαὸν τοῦ Ἰσραήλ· οὗτος γὰρ ἐπειδὴ ἐπεθύμησε κρέατα καὶ ὀψάρια καὶ σκόροδα καὶ κρομμύδια καὶ πράσα καὶ ἀγγούρια καὶ πεπόνια, τὰ ὁποῖα ἔτρωγον εἰς τὴν Αἴγυπτον· διὰ τοῦτο παρεχώρησεν ὁ Θεὸς καὶ ἔπεσεν εἰς αὐτὸν πληγὴ μεγάλη καὶ θάνατος, καὶ τὰ μνήματα, ὅπου ἐνταφιάσθη, ὠνομάσθησαν μνήματα τῆς ἐπιθυμίας· „Τὰ κρέα, φησὶν, ἔτι ἦν ἐν τοῖς ὀδοῦσιν αὐτῶν, πρὶν ἢ „ἐκλείπειν, καὶ Κύριος ἐθυμώθη εἰς τὸν λαὸν, καὶ ἐπάταξε Κύριος τὸν λαὸν πληγὴν με„γάλην σφόδρα, καὶ ἐκλήθη τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἐκείνου, Μνήματα τῆς ἐπιθυμίας· ὅτι „ἐκεῖ ἔθαψαν τὸν λαὸν τὸν ἐπιθυμητήν". (Ἀριθ. ια'. 33.)

Καὶ λοιπὸν ἐπειδὴ ἔμαθες, ἀδελφὲ, πόσον παιδεύει ὁ Θεὸς τοὺς ἐπιθυμοῦντας τὰ ἡδονικὰ καὶ τρυφηλὰ φαγητὰ, ἀναπαύου καὶ ἀρκοῦ εἰς ἐκεῖνα τὰ φαγητὰ, ὅπου σοὶ εὑρίσκονται, εὐχαριστῶν τὸν Κύριον καὶ μὴ γογγύζων. Ἐὰν γὰρ οὕτω ποιῇς, ἤξευρε, ὅτι ὁ Κύριος εὐφραινόμενος εἰς τὴν εὐχάριστον διάθεσιν τῆς καρδίας σου, εὑρίσκεται παρὼν ἀοράτως, καὶ εὐλογεῖ τὴν τράπεζάν σου, καὶ ποιεῖ νόστιμα τὰ φαγητά της, ἂν καὶ ἦναι εὐτελῆ καὶ λιτά. Ἐπάνω δὲ εἰς ὅλα ἐνθυμοῦ πάντοτε ἐκεῖνο ὅπου σοὶ παραγγέλλει ὁ σοφὸς Σειράχ· ὅτι, ἂν σὺ δώσῃς εἰς τὴν ἐπιθυμίαν σου τὰ φαγητὰ ὅπου θέλει, ἔχει νὰ σὲ κάμῃ πε„ρίπαιγμα τῶν ἐχθρῶν σου Δαιμόνων. Διότι τὰ ἡδονικὰ φαγητὰ προξενοῦν γαργαλισμοὺς εἰς τὰ πάθη, καὶ ῥίπτουν τὸν ἄνθρωπον εἰς πορνείας καὶ ἀσελγείας· „Ὀπίσω τῶν ἐπιθυ„μιῶν σου μὴ πορεύου, καὶ ἀπὸ τῶν ὀρέξεών σου κωλύου. Ἐὰν χορηγήσῃς τῇ ψυχῇ σου „εὐδοκίαν ἐπιθυμίας, ποιήσει σε ἐπίχαρμα τῶν ἐχθρῶν σου. Μὴ εὐφραίνου ἐπὶ πολλῇ „Τροφῇ· μηδὲ προσδεθῇς συμβολῇ αὐτῆς". (Σειρ. ιή. 30.) Ἐνθυμοῦ δὲ καὶ τὸ τοῦ Χρυσορρήμονος λέγοντος „Εὔκαιρον νῦν εἰπεῖν ἐκεῖνο τὸ τοῦ σοφοῦ· Τίς ἐλεήσει ἐπαοιδὸν „ὀφιόδηκτον, καὶ πάντας τοὺς προσάγοντας θηρίοις ἑαυτούς; (Σειρ. ιβ'. 13.) Ἤτοι οὐδείς· „θηρίον γάρ ἐστιν ἡ τρυφὴ, θηρίον χαλεπὸν καὶ ἀτίθασσον. Καὶ οὐχ οὕτω σκορπίος ἢ ὄφις

„ τοῖς σπλάγχνοις ἡμῶν ἐγκαθήμενος λυμαίνεται πανταχόσε, ὡς ἡ τῆς τρυφῆς ἐπιθυμία „ πάντα ἀνατρέπει καὶ ἀπόλλυσι· τοῖς μὲν γὰρ θηρίοις ἐκείνοις μέχρι τοῦ σώματος ἡ ἐπι- „ βουλή· αὕτη δὲ ὅταν ἐγκαθεσθῇ, μετὰ τοῦ σώματος καὶ τὴν ψυχὴν προσαπόλλυσι· διό- „ περ φύγωμεν ἀπ' αὐτῆς". (Λόγῳ ς'. περὶ Προνοίας· τόμῳ ς'. οὗ ἡ ἀρχὴ, φάγωμεν καὶ πίωμεν).

Τροπάριον.

„ Μὴ τὴν πικρίαν τὴν τοῦ ξύλου, ἐάσας ἀμαιρέσιμον Κύριε, διὰ „ Σταυροῦ τελείως ἐξήλειψας. Ὅθεν καὶ ξύλον ἔλυσέ ποτε, πι- „ κρίαν ὑδάτων Μερρᾶς, προτυποῦν τοῦ Σταυροῦ τὴν ἐνέργειαν, ἣν „ πᾶσαι αἱ Δυνάμεις, τῶν Οὐρανῶν μεγαλύνουσιν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἡ ἑρμηνεία τοῦ παρόντος Τροπαρίου αὕτη ἐστί. Σὺ, λέγει, ὦ Κύριε, δὲν ἀφῆκες τὴν πικρὰν ἐκείνην γεῦσιν τοῦ ἀπηγορευμένου ξύλου νὰ ἦναι ἀναιρέσιμος: ἦγουν φθαρτικὴ καὶ θανατηφόρος τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως· ἀλλὰ διὰ μέσου τοῦ Σταυροῦ τελείως αὐτὴν ἐξήλειψας καὶ ἠφάνισας. Καὶ ὅρα σοφίαν τοῦ Δεσπότου Χριστοῦ· πῶς ὡς πάνσοφος ἰατρὸς μὲ τὰ ἐναντία ἰατρεύει τὰ ἐναντία· ἡ γὰρ γεῦσις τοῦ ἀπηγορευμένου ξύλου ἐφάνη μὲν κατὰ τὸ σῶμα γλυκεῖα, κατὰ δὲ τὴν ψυχὴν ἦτον πικρὰ καὶ ἀνυπόφορος· ἡ δὲ γεῦσις τῆς χολῆς καὶ τῆς σμύρνης, τὴν ὁποίαν ἐποτίσθη ἐπὶ Σταυροῦ ὁ Κύριος, ἦτον μὲν πικρὰ κατὰ τὴν αἴσθησιν καὶ τὸ σῶμα, γλυκυτάτη δὲ κατὰ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ πνεῦμα· καθότι αὐτὴ διέ- λυσε τὴν πικρὰν ἐκείνην γεῦσιν τοῦ ἀπηγορευμένου ξύλου. Διὰ τοῦτο καὶ τὸν παλαιὸν καιρὸν, ξύλον ἐδιάλυσε τὴν πικρίαν τοῦ νεροῦ τῆς Μερρᾶς· ἵνα προτυπώσῃ τὴν ἐνέργειαν τοῦ ξύλου τοῦ Σταυροῦ, ὅστις ἐγλύκανε τὴν πικρὰν γεῦσιν τοῦ ἀπηγορευμένου ξύλου, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἔφαγεν ὁ Ἀδάμ· καθὼς περὶ τῆς ἱστορίας ταύτης εἴπομεν ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ Τροπαρίου τῆς τετάρτης Ὠδῆς, τοῦ λέγοντος „ Πικρογόνους μετέβαλε ξύλῳ Μωϋσῆς". καὶ τὰ ἑξῆς.

Ἀλλὰ καὶ σὺ, ἀδελφὲ, ἀπέχου ἀπὸ τὰς σαρκικὰς ἡδονὰς, αἱ ὁποῖαι φαίνονται μὲν γλυ- κεῖαι κατὰ τὴν αἴσθησιν καὶ τὸ σῶμα, κατὰ τὴν ψυχὴν ὅμως εἶναι τῇ ἀληθείᾳ πικρότε- ραι καὶ αὐτῆς τῆς χολῆς. Ὅθεν εἶπεν ὁ Σολομὼν περὶ τῆς πόρνης γυναικὸς „ Μέλι ἀπο- „ στάζει ἀπὸ χειλέων γυναικὸς πόρνης, ἡ πρὸς καιρὸν λιπαίνει σὸν φάρυγγα, ὕστερον „ μέντοι πικρότερον χολῆς εὑρήσεις". (Παρ. ε'. 4.)

Τροπάριον.

„ Ἀδιαλείπτως βαπτομένους, τῷ ξόφῳ τοῦ Προπάτορος Κύριε, διὰ
„ Σταυροῦ ἀμύ-ψωσας σήμερον· ὡς γὰρ τῇ πλάμῃ ἄγαν ἀκρατῶς ἡ
„ φύσις προκατημέχθη, παγκλήρως ἡμᾶς πάλιν ἀμώρθωσε, τὸ φῶς
„ τὸ τοῦ Σταυροῦ σου, ὃν οἱ πιστοὶ μεγαλύνομεν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἐπειδὴ δύω κακὰ ἠκολούθησαν εἰς τοὺς ἀνθρώπους διὰ μέσου τῆς παρακοῆς τοῦ Ἀδάμ: σκότος καὶ πτῶσις· διὰ τοῦτο ἀκολούθως καὶ δύω ἀγαθὰ ἠκολούθησαν εἰς αὐτοὺς διὰ μέσου τοῦ τιμίου Σταυροῦ: φῶς καὶ ἀνόρθωσις. Ὅθεν περὶ τῶν τεσσάρων τούτων διαλαμβάνει ὁ ἱερὸς Κοσμᾶς ἐν τῷ Τροπαρίῳ τούτῳ, καὶ λέγει, ὦ Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ, σὺ σήμερον ἀνύ-ψωσας: ἤτοι ἔκβαλες ἔξω εἰς τὸ φῶς τῆς θεογνωσίας ὅλους ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους, οἵτινες πάντοτε ἐβαπτόμεθα καὶ ἐβυθιζόμεθα μέσα εἰς τὸ σκότος τῆς τοῦ προπάτορος Ἀδὰμ παραβάσεως· διότι ὄχι πέντε ἢ δέκα, ὄχι ἑκατὸν ἢ χίλιοι, ὄχι τόσαι χιλιάδες ἢ μυριάδες ἢ μιλλιώνια, ἀλλὰ ὅλη ὁμοῦ ὅλη ἡ φύσις τῶν ἀνθρώπων ἔπεσε πολλὰ ἀκράτητα πρότερον ἀπὸ τὴν πλάνην τῆς εἰδωλολατρείας καὶ ἁμαρτίας. Καὶ καθὼς χάριν λόγου, ὅταν μία μεγαλοτάτη πέτρα πέσῃ ἀπὸ κανένα ὑψηλὸν βουνὸν, κινεῖται ἀκράτητα, καὶ δὲν στέκει τελείως· ἀλλὰ σύρουσα μαζὶ καὶ ὅ,τι ἄλλο εὑρεθῇ ἔμπροσθέν-της, ἐκεῖ μόνον στέκει, ὅπου εὕρῃ τὸν κατώτατον πάτον τῆς γῆς· οὕτω καὶ ἡ μεγάλη ἁ-μαρτία τοῦ Ἀδὰμ, καὶ ἡ δι' ἐκείνης πλάνη, ἀρχίσασα μέσα ἀπὸ τὸν ἐν Ἐδὲμ Παράδεισον, δὲν ἐστάθη ὁλότελα, ἀλλὰ καὶ ὅλην τὴν φύσιν τῶν ἀνθρώπων σύρουσα, ἐκατέβασεν αὐτὴν μέσα εἰς τὰ τοῦ Ἅδου κατώτατα. Ὅθεν καθὼς ἡ ἀνθρωπίνη φύσις ἔπεσε πρότερον· οὕ-τω πάλιν ἐξ ἐκείνης τῆς κατωτάτης πτώσεως ἀνώρθωσεν αὐτὴν παγκλήρως: ἤτοι μὲ ὅ-λον τὸ γένος μας. Ποῖος δὲ τὴν ἀνώρθωσεν; τὸ φῶς δηλαδὴ τοῦ τιμίου Σταυροῦ σου.

Ἀνάρμοστον δὲ εἶναι τὸ λέγειν, ὅτι τὸ φῶς τοῦ Σταυροῦ ἀνώρθωσεν ἡμᾶς· ἁρμόδιον δὲ μᾶλλον ἦτον, ἐὰν ἤθελεν εἰπῇ, ὅτι ἡ ῥάβδος ἢ ἡ βακτηρία τοῦ Σταυροῦ ἀνώρθωσεν ἡ-μᾶς· καθότι ὁ ζητῶν τινὰ νὰ ἀνορθώσῃ, οὐχὶ μὲ φῶς αὐτὸν ἀνορθοῖ, ἀλλὰ μὲ χέρι ἢ μὲ ῥάβδον τυχὸν ἢ μὲ βακτηρίαν ἢ μὲ τοιοῦτον ἄλλο. Ὁ μὲν οὖν Πτωχοπρόδρομος θε-ραπεύων τὴν τοιαύτην ἀναρμοστίαν λέγει, ὅτι ἐπειδὴ ὁ Μελῳδὸς εἶπεν ἀνωτέρω ζόφον, διὰ τοῦτο κατωτέρω εἶπε φῶς, τὸ ἐναντίον τοῦ ζόφου· τὴν δὲ βοήθειαν καὶ ὁδηγίαν τοῦ φωτὸς ὠνόμασεν ἀνόρθωσιν τοῦ πεπτωκότος. Χάριν παραδείγματος, ὅταν ἕνας εὑρίσκεται πεσμένος μέσα εἰς τόπον σκοτεινόν· ἐὰν ἔλθῃ ἐκεῖ φῶς, εὐθὺς διαλύει τὸ σκότος, καὶ δείχνει εἰς τὸν πεπτωκότα τὴν ὁδὸν καὶ τὸν τρόπον, πῶς ἐκεῖθεν νὰ ἀνορθωθῇ. Καὶ λοι-πὸν μὲ τοιοῦτον τρόπον, ἂν εἰπῇ τινὰς, ὅτι τὸ φῶς ἀνορθοῖ, οὐδόλως ἁμαρτάνει.

Χρήσιμον δὲ εἶναι καὶ εἰς ἐσὲ, ἀγαπητὲ, τὸ νόημα τοῦ Τροπαρίου τούτου· μανθάνεις γὰρ ἀπὸ αὐτὸ δύω πράγματα. Πρῶτον, ὅτι ἡ ἁμαρτία εἶναι ζόφος καὶ σκότος· διότι σκοτίζει τὸν νοῦν, ζοφόνει τὴν καρδίαν, καὶ ταράττει ὅλην τὴν ἐσωτερικὴν διάθεσιν τοῦ ἀν-θρώπου. Ἐπειδὴ ὁ πρωταίτιος καὶ παρακινητὴς αὐτῆς Διάβολος, εἶναι αὐτόχρημα σχεδὸν ζόφος καὶ σκότος· καθὼς αὐτὸν ὠνόμασεν ὁ Κύριος εἰπών „ Ἀλλ' αὕτη ὑμῶν ἐστιν ἡ ὥρα „ καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ σκότους". (Λουκ. κβ'. 53.) Ὅθεν οἱ τὴν ἁμαρτίαν ἐργαζόμενοι, ἐν τῷ σκότει κάθηνται· „ Καθήμενοι γὰρ, φησὶν, ἐν σκότει σκότος βλέπουσι". (Ἡσ. μβ'. 7.) καὶ „ Σκοτισθήτωσαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν τοῦ μὴ βλέπειν". (Ψαλ. ξθ'. 28.) καὶ ἐν τῷ σκότει περιπατοῦσιν, „ Ἐν σκότει διαπορεύονται". (Ψαλ. πά. 5.) ἂν καὶ φαίνωνται, ὅτι βλέ-πουσι τὸ αἰσθητὸν τοῦτο φῶς, καθὼς βλέπουσιν αὐτὸ καὶ τὰ ἄλογα ζῶα. Δεύτερον μαν-θάνεις ἀπὸ τὸ Τροπάριον τοῦτο, ὅτι ἡ ἁμαρτία εἶναι βαρεῖα· καὶ ὅσους κατασύρῃ εἰς τὸν κρημνόν της, αὐτοὶ πάλιν πρέπει νὰ σηκόνωνται ταχέως ἀπὸ ἐκεῖ διὰ τῆς μετανοίας.

Πρέπει λοιπὸν, ἀδελφὲ, προηγουμένως μὲν νὰ φεύγῃς μὲ ὅλας σου τὰς δυνάμεις ἀπὸ κά-θε ἁμαρτίαν, διὰ νὰ μὴ σκοτισθῇς ἀπὸ αὐτὴν καὶ τυφλωθῇς κατὰ τὸν νοῦν, καὶ οὕτω

γένῃς

γένης παίγνιον τῶν ἐχθρῶν σου Δαιμόνων· καθὼς ἔγινε παίγνιον τῶν ἀλλοφύλων καὶ ὁ ἀνδρεῖος ἐκεῖνος Σαμψών, ἀφ' οὗ ἐτυφλώθη. Καὶ παρακάλει τὸν Κύριον, νὰ σὲ λυτρώσῃ ἀπὸ τὸ σκότος αὐτὸ τῆς ἁμαρτίας, μὲ τὸ φῶς τῆς θείας του χάριτος, λέγων τὸ τοῦ Δαβὶδ „Κύριε ὁ Θεός μου, φωτιεῖς τὸ σκότος μου". (Ψαλ. ιζ'. 31.) καὶ βέβαια αὐτὸς, ὅπου ἐξανατέλλει ἐν σκότει φῶς τοῖς εὐθέσι, κατὰ τὸν ἴδιον Δαβὶδ, (Ψαλ. ριά. 4.) θέλει σὲ ἐλευθερώσει ἀπὸ παντὸς πράγματος ἐν σκότει διαπορευομένου. (Ψαλμ. ιβ'. 6.)

Ἐὰν ὅμως ἀπὸ συναρπαγὴν τοῦ νοὸς καὶ ἀσθένειαν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, κριμνισθῇς εἰς κανένα λάκκον τῆς ἁμαρτίας, εἰπὲ ἐκεῖνο τὸ τοῦ Ἱερεμίου „Μὴ ὁ πίπτων οὐκ ἀνίσταται; (Ἱερ. η'. 4.): ἤτοι ναὶ ἀνίσταται· καὶ τὸ τοῦ Μιχαίου „Πέπτωκα καὶ ἀναστήσομαι". (Μιχ. ζ'. 8.) Ὅθεν δράμε νοερῶς εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ βόησον πρὸς αὐτὸν ἐκ βάθους καρδίας καὶ πίστεως „Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ Υἱὲ τοῦ Θεοῦ, πρόφθασον καὶ ἀνόρθωσόν με ἐκ τοῦ λάκκου τούτου τῆς ἁμαρτίας". καὶ βέβαια ὁ ἀνορθώσας τὴν οἰκουμένην ἐν τῇ σοφίᾳ αὐτοῦ, κατὰ τὸν Ἱερεμίαν", (Ἱερ. ί. 11.) καὶ ὁ ἀνορθῶν πάντας τοὺς κατεραγμένους, κατὰ τὸν Δαβὶδ, (Ψαλ. ρμδ'. 15.) αὐτὸς ἔχει νὰ σὲ ἀνορθώσῃ ἀπὸ τὸν λάκκον τῆς ἁμαρτίας· καθὼς ἀνώρθωσε καὶ τὴν συγκύπτουσαν ἐκείνην γυναῖκα, τὴν μὴ δυναμένην ἀνακύψαι εἰς τὸ παντελὲς, εἰπὼν αὐτῇ „Γύναι, ἀπολέλυσαι τῆς ἀσθενείας σου". (Λουκ. ιγ'. 12.) ἐπάνω εἰς τὴν ὁποίαν ἔβαλε τὰς χεῖρας, καὶ παρευθὺς ἀνωρθώθη, καὶ ἐδόξαζε τὸν Θεόν. Φυσικὸν γὰρ ἰδίωμα ἔχει ὁ φιλανθρωπότατος Δεσπότης, νὰ μὴ παραβλέπῃ τοὺς πίπτοντας ἐν ἁμαρτίαις καὶ παρακαλοῦντας νὰ ἀνορθωθῶν. Ὅθεν καὶ εἰς ἐσὲ θέλει δώσει χεῖρα βοηθείας. Διότι, ἂν ὁ ἄνθρωπος σπλαγχνίζεται τὰ ἄλογα ζῶα, καὶ ὅταν ἐκεῖνα πέσουν εἰς κανένα λάκκον, αὐτὸς τὰ πιάνει καὶ τὰ ἐκβάλλει ἔξω, κατὰ τὴν παραβολὴν τοῦ Κυρίου „Τίς ἔσται ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος, ὃς ἕξει πρόβατον ἕν, καὶ ἐὰν ἐμπέσῃ τοῦτο „τοῖς Σάββασιν εἰς βόθυνον, οὐχὶ κρατήσει αὐτὸ καὶ ἐγερεῖ; Πόσῳ οὖν διαφέρει ἄνθρωπος προβάτου"; (Ματ. ιβ'. 11.) ἂν, λέγω, ὁ ἄνθρωπος δείχνῃ τόσην εὐσπλαγχνίαν εἰς τὸ ζῶον, πόσῳ μᾶλλον καὶ ἀσυγκρίτως ὁ πολυέλεος Κύριος σπλαγχνίζεται καὶ συμπονεῖ τὸ πλάσμα τῶν χειρῶν του, τὸν ἄνθρωπον, διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ὁποίου ἦλθεν ἀπὸ τοὺς Οὐρανοὺς καὶ ἔγινεν ἄνθρωπος καὶ ἔχυσε τὸ πανάγιον αἷμά του; Ὅθεν ὑπόσχεται διὰ τοῦ Ἡσαΐου λέγων „Τὸ δὲ σωτήριόν μου εἰς τὸν αἰῶνα ἔσται". (Ἡσ. νά. 6.) καὶ ἐν Εὐαγγελίοις „οὐ γὰρ ἦλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν". (Ματ. Θ'. 13.)

Τροπάριον.

„Ἵνα τὸν τύπον ὑποδείξῃς, τῷ Κόσμῳ προσκυνούμενον Κύριε, τὸν
„τοῦ Σταυροῦ ἐν πᾶσιν ὡς ἔνδοξον, ἐν Οὐρανῷ ἐμόρφωσας, φωτὶ
„ἀπλέτῳ ἠγλαϊσμένον, Βασιλεῖ παντοπλίαν ἀήττητον, ἣν πᾶσαι
„αἱ Δυνάμεις, τῶν Οὐρανῶν μεγαλύνουσιν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Καὶ ἐδῶ ἀναφέρει ὁ Πρόεδρος Μαϊουμᾶ τὴν ἱστορίαν ἐκείνην, ὅπου ἀνέφερεν ἐν τῇ πρώτῃ Ὠδῇ, κατὰ τὸ Τροπάριον ἐκεῖνο τὸ λέγον „Ὑπέδειξεν Οὐρανὸς τοῦ Σταυροῦ τὸ Τρόπαιον". ἤγουν τὴν ἱστορίαν τοῦ ἐν Οὐρανῷ φανέντος σημείου τοῦ Σταυρᾶ εἰς τὸν μέγαν καὶ ἰσαπόστολον Κωνσταντῖνον. Ὅθεν καὶ λέγει· ὦ Κύριε, θέλων σὺ νὰ δείξῃς εἰς τὸν Κόσμον, ὅτι ὁ τύπος τοῦ Σταυροῦ σου πρέπει νὰ προσκυνῆται ἀπὸ ὅλους, ὡς ἔνδοξος καὶ γεμάτος ἀπὸ κάθε δόξαν· φυσικῷ γὰρ τῷ τρόπῳ κάθε ἔνδοξον ἕλκει τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὸ νὰ τὸ προσκυνοῦν· τούτου χάριν ἐμόρφωσας αὐτὸν τὸν Σταυρὸν ἐν τῷ Οὐρανῷ, κατηγλαϊσμένον μὲ φῶς ἄπλετον: ἤγουν ἄπειρον καὶ ἀμέτρητον· (Ἄπλετον δὲ λέγεται ἐκεῖνο τὸ πρᾶγμα, ἔξω τοῦ ὁποίου δὲν ἐμπορεῖ νὰ εὕρῃ τινὰς πλέον: ἤτοι περισσότερον) διὰ νὰ ἦναι ὁ Σταυρὸς αὐτὸς μία ἀνίκητος ἁρματοθήκη εἰς τὸν Βασιλέα καὶ αὐτοκράτορα Κωνσταντῖνον.

Καὶ

Καὶ βλέπε, ὦ ἀναγνῶστα, τὴν μεγαλειότητα τοῦ θαύματος. Δὲν ἐμόρφωσεν ὁ Θεὸς τὸν τύπον τοῦ Σταυροῦ εἰς κανένα στενὸν τόπον καὶ μικρὸν χωρίον τῆς γῆς· διότι οὕτως ἤθελαν τὸν ἰδῇ καὶ τὸν προσκυνήσῃ μόνοι οἱ ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ κατοικοῦντες καὶ εὑρισκόμενοι ἄνθρωποι· οὐδὲ ἐμόρφωσεν αὐτὸν ἐπάνω εἰς τὰ κύματα τῆς θαλάσσης· διότι καὶ οὕτως ἤθελαν τὸν ἰδῇ μόνοι οἱ ἐν τῇ θαλάσσῃ πλέοντες, καὶ ἀκολούθως μόνοι ἐκεῖνοι ἤθελαν τὸν προσκυνήσῃ· ἀλλὰ τὸν ἐμόρφωσεν ὑψηλὰ, ἐπάνω εἰς τὸ ὑπὲρ γῆν ἡμισφαίριον τοῦ Οὐρανοῦ· καὶ οὐχὶ ἐν καιρῷ νυκτὸς, ἀλλὰ ἐν ἡμέρᾳ· καὶ οὐκ ἐν ἡμέρᾳ μόνον, ἀλλ' ἐν αὐτῷ τῷ μεσημερίῳ· οὐχὶ ἐξαστράπτοντα μὲ ἕνα ὀλίγον φῶς, ἀλλὰ μὲ ἕνα φῶς ἀμέτρητον καὶ ἀπεριόριστον. Διὰ τί δὲ ταῦτα πάντα ἐποίησεν ὁ Θεός; διὰ νὰ ἰδῇ ὅλος ὁ Κόσμος τὸν τύπον τοῦ Σταυροῦ του, καὶ νὰ προσκυνήσουν αὐτόν. Καθὼς γὰρ, ὅταν ὁ ἥλιος λάμπῃ ἐν τῷ Οὐρανῷ κατὰ τὴν ὥραν τοῦ μεσημερίου, κάθε ἄνθρωπος, ὅπου ἔχει ὀφθαλμοὺς, ἀπὸ κάθε μέρος βλέπει τὸν δίσκον του, μὲ τὸ νὰ μὴ ἐμποδίζῃ κανένα πρᾶγμα τὴν εἰς Οὐρανὸν ἐκείνου ἀνάβλεψιν· οὕτω, λέγει, καὶ σὺ νοητὲ Ἥλιε Χριστὲ, μὲ τοιαύτην καὶ τοσαύτην δόξαν ἐζωγράφησας εἰς τοὺς Οὐρανοὺς τὸν τύπον τοῦ τιμίου Σταυροῦ σου· ἕνα μὲν, διὰ νὰ προσκυνῆται ἀπὸ ὅλους· ἄλλο δὲ, διὰ νὰ ἔχῃ τοῦτον ὁ εὐσεβέστατος Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος μίαν ἁρματοθήκην ἀνίκητον, ὡς προείπομεν, κατὰ τῶν ἀπίστων Βαρβάρων.

Καὶ καθὼς μία μεγάλη πέτρα δὲν ἔχει τόσην δύναμιν, ὅταν ῥίπτεται ἀπὸ τὰ κάτω εἰς τὰ ἄνω· ἀλλ' ὅταν πίπτῃ ἀπὸ τὰ ἄνω εἰς τὰ κάτω, προξενεῖ μεγάλην φθοράν· ἢ καθὼς ὁ κεραυνὸς καὶ τὸ ἀστραποπελέκυ, πίπτον ἄνωθεν ἀπὸ τὰ σύννεφα, μεγάλην βλάβην προξενεῖ ἐκεῖ ὅπου πέσῃ· τοιουτοτρόπως καὶ ὁ θεῖος Σταυρὸς, ἄνωθεν ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ Οὐρανοῦ ἐπὶ τὴν γῆν πίπτων, καταβάλλει, καταφθείρει, καὶ ἀφανίζει πάντας τοὺς Βαρβάρους, τοὺς ἐχθροὺς μὲν ὄντας τῆς εὐσεβείας, τῶν πιστῶν δὲ Βασιλέων καὶ Χριστιανῶν, πολεμίους· καὶ οὕτως, ὁ τοῦ Κυρίου Σταυρὸς γίνεται τῇ ἀληθείᾳ μία πανοπλία ἀνίκητος εἰς ὅλους τοὺς ὀρθοδόξους. Ὅθεν δίκαιον εἶχεν ὁ Πηλουσιώτης Ἰσίδωρος νὰ εἰπῇ „ Τὸν ἀ„ οἴδιμον Σταυρὸν δίκαιον προσειπεῖν, οὐ μόνον γῆς, ἀλλὰ καὶ Οὐρανοῦ ἔρεισμά τε καὶ ἀ„ γλάϊσμα· τὴν γὰρ Κτίσιν πᾶσαν ἀνέσχε, τοῖς μὲν ὑπερκοσμίοις χαρὰν, τοῖς δ' ἐπιγείοις „ ἐλευθερίαν πρυτανεύσας, καὶ τὰ διεστῶτα συνάψας". (Ἐπιστολ. λβ'. Βιβλ. Δ'.) Θαυμαστὸν δὲ εἶναι καὶ τὸ ἐγκώμιον, ὅπου πλέκει εἰς τὸν Σταυρὸν ὁ χρυσοῦς τὴν ψυχὴν καὶ τὴν γλῶτταν Ἰωάννης, οὕτω λέγων, „ Οὐκ αἰσχύνης, ἀλλὰ πολλοῦ καυχήματος ἄξιος εἶ· „ τὸν Σταυρὸν λέγω τοῦ Χριστοῦ· οὐδὲν γὰρ οὕτω τῆς αὐτοῦ φιλανθρωπίας τεκμήριον μέ„ γα, οὐκ Οὐρανὸς, οὐ θάλαττα, οὐ γῆ, οὐ τὸ ἐκ μὴ ὄντων εἰς τὸ εἶναι τὰ πάντα παρα„ γαγεῖν, οὐ τἄλλα πάντα, ὡς ὁ Σταυρός. Διὸ καὶ ὁ Παῦλος ἐπ' αὐτῷ καυχᾶται, λέγων, „ Ἐμοὶ δὲ μὲ γένοιτο καυχᾶσθαι, εἰ μὴ ἐν τῷ Σταυρῷ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ". (Ὁμιλ. β'. εἰς τὴν β'. πρὸς Τιμόθεον, προκειμένου ῥητοῦ, „ Μὴ οὖν ἐπαισχυνθῇς τὸ μαρτύ„ ριον τοῦ Κυρίου").

Ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς οἱ ψάλλοντες καὶ ἀναγινώσκοντες καὶ ἀκούοντες τὸν παρόντα ᾄσματικὸν Κανόνα, ἂς ἰδοῦμεν μὲ τοὺς νοεροὺς ὀφθαλμοὺς τῆς καρδίας τὸν ἔνδοξον καὶ ἀγλαοπυρσόμορφον Σταυρὸν τοῦ Κυρίου, καὶ μετὰ χαρᾶς καὶ φόβου ἂς προσκυνήσωμεν αὐτόν· μετὰ φόβου μὲν, διότι εἴμεθα ἁμαρτωλοί· μετὰ χαρᾶς δὲ, διότι ἠξιώθημεν νὰ λάβωμεν δι' αὐτοῦ τὴν σωτηρίαν· λέγει γὰρ ὁ Χρυσορρήμων „ Τὸ τοῦ θανάτου σύμβολον (ὁ Σταυρὸς „ δηλαδὴ) ἐγένετο εὐλογίας ὑπόθεσις πολλαῖς, καὶ παντοδαπῆς ἀσφαλείας τεῖχος· διαβό„ λου καιρία πληγή· δαιμόνων χαλινός· κημὸς τῆς τῶν ἀντικειμένων δυνάμεως. Τοῦτο θά„ νατον ἀνεῖλε· τοῦτο τοῦ Ἅδου τὰς χαλκᾶς πύλας συνέκλασε· τοὺς σιδηροῦς μοχλοὺς συ„ νέθλασε· τῆς ἁμαρτίας τὰ νεῦρα ἐξέκοψεν· ὑπὸ καταδίκην κειμένην τὴν οἰκουμένην ἅπα„ σαν ἐξήρπασε· θεήλατον φερομένην κατὰ τῆς φύσεως τῆς ἡμετέρας πληγὴν ἀνέστειλε". (Λόγ. Ὅτι Θεὸς ὁ Χριστὸς Τόμ. ς'.) Ἀλλὰ καὶ ὁ Θεσσαλονίκης θεῖος Γρηγόριος ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῆς Β'. ἐντολῆς, παρακινεῖ τοὺς Χριστιανοὺς εἰς τὴν προσκύνησιν τοῦ τιμίου Σταυροῦ, λέγων, „ Οὐ μόνον δὲ τὴν θείαν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ προσκυνήσεις, ἀλλὰ καὶ τοῦ „ Σταυροῦ αὐτοῦ τὸν τύπον· σημεῖον γάρ ἐστι μέγιστον, καὶ τρόπαιον Χριστοῦ κατὰ τοῦ „ Διαβόλου καὶ πάσης τῆς ἀντικειμένης φάλαγγος. Διὸ καὶ φρίττουσι, καὶ φυγαδεύονται τοῦ„ τον τυπούμενον ὁρῶντες. Οὗτος ὁ τύπος καὶ πρὸ τοῦ γενέσθαι τὸ πρωτότυπον, (ἤτοι ὁ „ σταυρωθεὶς Χριστὸς καθ' ἄνθρωπος) μεγάλως ἐν τοῖς Προφήταις ἐδοξάσθη, καὶ τὰ μέγι„ στα ἐτερατούργησεν· ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς δευτέρας παρουσίας τοῦ κρεμασθέντος ἐν αὐτῷ

„ Κυ-

„ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, μέλλοντος ἔρχεσθαι κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς, ἐλεύσεται ἔμ-
„ προσθεν τοῦτο τὸ μέγα καὶ φρικτὸν αὐτοῦ σημεῖον μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς.
„ Δόξασον οὖν αὐτὸν νῦν, ἵνα μετὰ παῤῥησίας προσβλέψῃς τότε καὶ συνδοξασθῇς αὐτῷ ". Πρόδηλον δὲ, ὅτι ἡμεῖς προσκυνοῦντες τὸν Σταυρὸν, προσκυνοῦμεν ὁμοῦ καὶ τὸν ἐν αὐτῷ προσηλωθέντα σαρκὶ Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν· ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ ἀνάρχῳ αὐτοῦ Πατρὶ, καὶ τῷ ζωοποιῷ αὐτοῦ Πνεύματι, νῦν, καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνα τῶν αἰώνων. Ἀμήν. (1)

ΠΡΟ-

(1) Ἤθελε δὲ ἀπορήσῃ τινὰς, διὰ τί ἀπὸ δύω ξύλα γίνεται ὁ τύπος τοῦ Σταυροῦ; καὶ ἀποκρινόμεθα ὅτι διὰ δύω αἴτια. Τὸ πρῶτον καὶ πρόχειρον, ἵνα, ἐὰν τινὰς εἰκονομάχος κατηγορήσῃ ἡμᾶς, ὅτι προσκυνοῦμεν ξύλα, ἀνατρέψωμεν τὴν κατηγορίαν του λέγοντες, ὅτι ἡμεῖς ξύλα δὲν προσκυνοῦμεν, ἀλλὰ τὸν τύπον τοῦ Σταυροῦ τὸν διὰ τῶν δύω ξύλων σχηματιζόμενον. Ὅθεν ἂν τὰ δύω ξύλα διαλυθοῦν, καὶ χαλάσῃ ὁ τύπος τοῦ Σταυροῦ, καίονται τὰ ξύλα· καθὼς εἶπον οἱ Πατέρες τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς ἑβδόμης Συνόδου εἰς τινας διαλαλιὰς αὐτῆς. Ἔφη δὲ καὶ ὁ Δαμασκηνὸς Ἰωάννης „ Προσκυνοῦμεν δὲ „ καὶ τὸν τύπον τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ Σταυροῦ, „ εἰ καὶ ἐξ ἑτέρας ὕλης γένηται (καὶ μὴ ἀπὸ ξύ- „ λου μόνου δηλ.), οὐ τὴν ὕλην τιμῶντες, μὴ γένοι- „ το! ἀλλὰ τὸν τύπον, ὡς Χριστῷ σύμβολον. Προσ- „ κυνητέον τοίνυν τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ. Ἔνθα „ γὰρ ἂν ᾖ τὸ σημεῖον, ἐκεῖ καὶ αὐτὸς ἔσται (ὁ „ Σταυρὸς δηλ.)· τὴν δὲ ὕλην ἐξ ἧς ὁ τύπος τοῦ „ Σταυροῦ συνίσταται, εἰ καὶ χρυσὸς, εἰ λίθοι εἰ- „ εν τίμιοι, μετὰ τὴν τοῦ τύπου, εἰ τύχοι, διά- „ λυσιν, οὐ προσκυνητέον ". (Βιβλ. Δ'. Κεφ. πὶ. περὶ Πίστεως) Τὸ δὲ δεύτερον καὶ βαθύτερον αἴτιον, διὰ τὸ ὁποῖον ἐκ δύω ξύλων σχηματίζεται ὁ τύπος τοῦ Σταυροῦ, εἶναι, ὅτι ὁ μὲν Θεὸς ἐποίησε τὸν Ἀδὰμ εὐθῆ καὶ ἁπλοῦν. Ὅθεν ὁ μὲν Ἐκκλησιαστὴς εἶπε „ Σὺν τὸν ἄνθρωπον ἐποίησεν εὐθῆ ". (ὁ Θεὸς) (ζ'. 29.). ὁ δὲ Θεολόγος Γρηγόριος, „ Ἐ- „ ποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον γυμνὸν τῇ ἁπλότητι „ καὶ ζωῇ τῇ ἀτέχνῳ ". (Λόγ. εἰς τὴν Χριστοῦ Γέννησ.) Ὁ δὲ Ἀδὰμ ἀκούσας τὴν πονηρὰν τοῦ Διαβόλου συμβουλὴν, καὶ φαγὼν ἀπὸ τὸν διπλῆν γνῶσιν γεννῶντα καρπὸν τοῦ ξύλου, τοῦ γνωστοῦ καλοῦ καὶ πονηροῦ, ἐκ τούτου, λέγω, ἀλλοίμονον! ἔγινε καὶ αὐτὸς διπλοῦς. Καὶ ἐκεῖ ὅπου πρότερον εἶχε μόνην τὴν ἁπλῆν γνῶσιν τοῦ καλοῦ, ὕστερον ἀπόκτησε καὶ τὴν γνῶσιν τοῦ κακοῦ. Ὅθεν ὁ Δεσπότης Χριστὸς διὰ νὰ ἀναιρέσῃ καὶ νὰ νεκρώσῃ τὴν διπλόην τοῦ Ἀδὰμ, ἐσταυρώθη ἐπάνω εἰς τὸν Σταυρὸν τὸν ἐκ δύω ξύλων συγκείμενον, διὰ τοῦ ὁμοίου ἰατρεύων τὸ ὅμοιον. Μᾶλλον δὲ, καὶ αὐτὸς ὁ Κύριος ἁπλοῦς πρότερον ὢν, Θεὸς γὰρ μόνον ἦν, ὕστερον ἔγινε καὶ ἄνθρωπος: ἤτοι ἔγινε διπλοῦς διὰ τὰς δύω φύσεις τῆς Θεότητος καὶ τῆς ἀνθρωπότητος, ἵνα ἀνατρέψῃ καὶ καταργήσῃ τὴν πρώτην ἐκείνην διπλῆν γνώμην τοῦ Ἀδὰμ καὶ ἐπαναγάγῃ αὐτὸν εἰς τὴν ἀρχαίαν ἁπλότητα. Διὰ τοῦτο καὶ ἔλεγεν „ Ἀμὴν „ λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ στραφῆτε καὶ γένησθε ὡς τὰ „ παιδία (τὰ ἁπλᾶ ὄντα καὶ ἀπονήρευτα), οὐ μὴ εἰ „ σέλθητε εἰς τὴν Βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν ". (Ματ. ιή. 2.) Ὅθεν καὶ ὁ Χρυσορρήμων τὰ δύω ξυλάρια ἑρμηνεύων τῆς Σαραφθίας χήρας λέγει „ Εἰσελθὼν ὁ „ Προφήτης εἰς τὸν οἶκον τῆς χήρας, εὗρεν ἀληθῶς „ τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν τὴν εἰκόνην· εὗρεν ὕδωρ καὶ „ ἔλαιον καὶ ἄλευρον καὶ δύω ξυλάρια· ὕδωρ, τὸ „ Βάπτισμα· ἔλαιον, τὸ Χρίσμα· ἄλευρον, ὁ ἄρ- „ τος· δύω ξυλάρια, τοῦ Σταυροῦ τὸ κατόρθωμα ". (Λόγῳ εἰς τὴν Μάρθαν καὶ Μαρίαν καὶ Λάζαρον καὶ Ἠλίαν. Τόμῳ Ζ'. τῆς ἐν Ἑτόνῃ ἐκδόσεως.)

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

ΤΟΥ ΠΕΖΟΥ

ΚΑΝΟΝΟΣ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΟΥ ΓΕΝΝΗΣΕΩΣ.

Ἐπειδὴ εἰς τὰ προλεγόμενα τοῦ Κανόνος τοῦ Σταυροῦ ὑπεσχέθημεν νὰ ἀκολουθῶμεν, οὐχὶ εἰς τὴν φυσικὴν τάξιν καὶ σειρὰν τῶν Δεσποτικῶν ἑορτῶν, ἀλλὰ εἰς τὸν κύκλον καὶ τὴν περίοδον τοῦ Ἡλίου καὶ τῶν μηνῶν, κατὰ τοὺς ὁποίους ἔγιναν αὐταὶ, καὶ ἀκολούθως νὰ ἐξηγήσωμεν τοὺς ᾀσματικοὺς Κανόνας τῶν εἰς κάθε μῆνα συμπιπτουσῶν Δεσποτικῶν ἑορτῶν· τούτου χάριν καιρὸς εἶναι τώρα νὰ μεταβῶμεν ἀπὸ τὴν Ὕψωσιν τοῦ Κανόνος τοῦ Σταυροῦ, εἰς τὴν θειοτέραν καὶ ἀπορρητοτέραν κατὰ σάρκα Γέννησιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ οὕτω νὰ ἑρμηνεύσωμεν εἰς τοὺς Χριστωνύμους λαοὺς, τὸν εἰς ἐκείνην μελουργηθέντα Κανόνα ὑπὸ τοῦ θεσπεσίου καὶ μουσικωτάτου Κοσμᾶ· ἵνα, ἂν ὄχι κατ' ἄλλο, κατὰ τοῦτο γοῦν ὁμοιωθῶμεν μὲ τοὺς Οὐρανίους Ἀγγέλους. Καθὼς γὰρ οἱ Ἄγγελοι πρότερον κατ' αὐτὴν τὴν νύκτα τῆς Γεννήσεως τοῦ Κυρίου, ἐξήγησαν εἰς τοὺς ποιμένας καὶ ἀγροίκους ἀνθρώπους τὸ παράδοξον τοῦτο Μυστήριον· οὕτω καὶ ἡμεῖς θέλομεν ἐξηγήσῃ εἰς τοὺς Χριστιανοὺς, οἱ ὁποῖοι εἶναι ἀγροικότεροι εἰς τὴν κατανόησιν τῶν γλαφυρωτέρων ῥημάτων καὶ νοημάτων. Ποῖον θέλομεν ἐξηγήσῃ; τὸν ἐπὶ τῇ Γεννήσει ταύτῃ τοῦ Κυρίου μελουργηθέντα Κανόνα τοῦ ἱεροῦ Κοσμᾶ.

Ἤθελε δὲ τυχὸν τινὰς κατηγορήσῃ ἡμᾶς καὶ εἰπῇ τὴν κοινὴν ἐκείνην παροιμίαν τὴν λέγουσαν „Ἄνω ποταμῶν χωροῦσι πηγαί“· καθότι σὺ, ὦ ἐξηγητὰ, ἐλανθάσθης, καὶ τὰ μὲν ἄνω ἐποίησας κάτω, τοὺς δὲ πόδας ἔβαλες προτήτερα ἀπὸ τὴν κεφαλὴν, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, ἀνέτρεψας τὴν ἀκολουθίαν ὅλου τοῦ Μυστηρίου τῆς ἐνσάρκου Οἰκονομίας· διότι ἀρχὴ μὲν καὶ ῥίζα ὅλης τῆς Οἰκονομίας τοῦ Σωτῆρος εἶναι ἡ σημερινὴ ἑορτὴ τῆς Γεννήσεως αὐτοῦ. Ὅθεν ὁ μὲν Χρυσορρήμων, Μητρόπολιν τῶν ἑορτῶν, τὴν τοῦ Χριστοῦ Γέννησιν ὠνόμασεν ἐν τῷ πρὸς Φιλογόνιον λόγῳ· ὁ δὲ ἱερὸς Ἐπιφάνιος, Πρώτην ἑορτὴν, αὐτὴν ὀνομάζει· οὕτω γὰρ λέγει „Πρώτη ἑορτὴ ἡ φρικτὴ καὶ θαυμαστὴ κατὰ σάρκα τοῦ Χρι„στοῦ Γέννησις“. (Λόγ. εἰς τὴν Ἀνάληψιν) Ἀρχὴ, λέγω, εἶναι αὐτὴ ἡ Χριστοῦ Γέννησις, τέλος δὲ εἶναι ὁ Σταυρός· σὺ δὲ ἔταξας δευτέραν αὐτὴν ἀπὸ τὸν Σταυρόν. Ὅθεν μὲ τὸν τρόπον τοῦτον συγχέεις καὶ ἀνατρέπεις τὴν τάξιν καὶ ἀκολουθίαν τῶν ἑορτῶν· ἔπρεπε γὰρ νὰ ἀρχίσῃς ἀπὸ τὴν Χριστοῦ Γέννησιν, καὶ νὰ τελειώσῃς εἰς τὸν Σταυρόν.

Τί δὲ ἐγὼ εἰς τὸν κατήγορον τοῦτον ἀποκρίνομαι; ὅτι ἡμεῖς ὑπεσχέθημεν νὰ ἀκολουθῶμεν, ὄχι εἰς τὴν φυσικὴν τάξιν τῶν ἑορτῶν, ἀλλὰ εἰς τὸν δρόμον τοῦ Ἡλίου, καθ' ὃν αἱ ἀκίνητοι ἑορταὶ, κινηταὶ γίνονται, καὶ αἱ ἀσύγχυτοι συγχέονται. Οὕτω θετέον μετὰ τὴν Χριστοῦ Γέννησιν, φυσικῇ τῇ τάξει ἀκολουθεῖ ἡ Ὑπαπαντὴ, καὶ ὕστερον τὰ Θεοφάνεια· κατὰ τὸν δρόμον ὅμως τοῦ ἐνιαυσίου κύκλου τοῦ Ἡλίου, πρώτη ἑορτὴ μετὰ τὴν Χριστοῦ Γέννησιν εἶναι ἡ τῶν Θεοφανείων, καὶ δευτέρα ἡ Ὑπαπαντή. Ἡ ἀταξία δὲ αὕτη ἀκολουθεῖ· διότι αἱ κατὰ διαφόρους μῆνας συμπίπτουσαι ἑορταὶ τοῦ Κυρίου, ἐδιώρισαν οἱ θεῖοι Πατέρες νὰ ἑορτάζωνται εἰς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν χρόνον· ἵνα μὴ οὐδεμία ἀνεόρτα-

ταστος μείνῃ. Ὅθεν τὴν τάξιν τῶν μηνῶν καθ' οὓς ἠκολούθησαν, θέλοντες νὰ φυλάξουν, παρέβλεψαν τὴν φυσικὴν τάξιν τῶν ἑορτῶν. Καὶ λοιπὸν οἱ μῆνες καὶ ὁ δρόμος τοῦ Ἡλίου εἶναι ἄξιοι κατηγορίας, καὶ οὐχὶ ἡμεῖς.

Ἔπειτα εἰς τὴν προλαβοῦσαν ἑορτὴν τοῦ Σταυροῦ, ἡμεῖς δὲν ἑορτάζομεν, ὅτι ἔγινε τότε τὸ πάθος καὶ ἡ σταύρωσις τοῦ Κυρίου· ἀλλὰ μόνον, ὅτι ἔγινεν ἡ τοῦ Σταυροῦ Ὕψωσις. Τὰ δὲ ἀκόλουθα Μυστήρια τῆς Οἰκονομίας τοῦ Κυρίου ἀρχίζουν ὡς ἀπὸ ἄλλην ἀρχήν: ἤτοι ἀπὸ τὴν σημερινὴν ἡμέραν τῆς Γεννήσεως τοῦ Κυρίου. Καὶ λοιπὸν ἐπειδὴ κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον, ἀνεκαθήραμεν μὲ τὰ λόγια ταῦτα τὸ θέατρον καὶ τὸ ἄθροισμα τῶν Χριστιανῶν· διὰ τοῦτο φέρε ἵνα φιλοσοφήσωμεν καὶ ἡμεῖς τὰ περὶ τῶν Γενεθλίων τοῦ Κυρίου· μᾶλλον δὲ, ἵνα ἑρμηνεύσωμεν τὰ ὑπὸ ἄλλων φιλοσοφηθέντα, καθὼς εἴμεθα δυνατοί. Προτήτερα δὲ ἀπὸ τὸν Κανόνα τῆς Γεννήσεως τοῦ Κυρίου, ἂς σαφηνίσωμεν τὴν τοῦ Κανόνος Ἀκροστιχίδα (1).

ΕΡ-

(1) Σημείωσαι, ὅτι εἰς τὴν παροῦσαν ἑορτὴν πολλοὶ τῶν θείων Πατέρων συνέγραψαν λόγους πανηγυρικούς. Ὁ μὲν Χρυσορρήμων συνέγραψε λόγον, οὗ ἡ ἀρχὴ „Εἰς τρεῖς διεῖλε μερίδας τὰς γενεάς". Ἕτερον, οὗ ἡ ἀρχὴ „Τί τοῦτο; σημεῖον ἀντιλεγόμενον ὁρῶ". Ἄλλον, οὗ ἡ ἀρχὴ „Πολλῆς ἡμῖν ὁ τῆς ἀγρυπνίας". Ἄλλον, οὗ ἡ ἀρχὴ „Ἃ πάλαι Πατριάρχαι μὲν ὠδίνον". Ἄλλον, οὗ ἡ ἀρχὴ „Μυστήριον ξένον καὶ παράδοξον βλέπω". Ὁ δὲ Βασίλειος λόγον ἔχει, οὗ ἡ ἀρχὴ „Χριστοῦ Γέννησις ἡ μὲν οἰκεία καὶ πρώτη". Γρηγόριος ὁ Θεολόγος ἐξεφώνησε λόγον, οὗ ἡ ἀρχὴ „Χριστὸς γεννᾶται, δοξάσατε". Ὁ Νύσσης Γρηγόριος ἔγραψε λόγον, οὗ ἡ ἀρχὴ „Σαλπίσατε ἐν νεομηνίᾳ σάλπιγγι". Ὁ Δαμασκηνὸς, οὗ ἡ ἀρχὴ „Ὁ πόταν τὸ ἔαρ ἐπέλθῃ". Ὁ Ἐφραὶμ ὁ Σύρος εἰς τὴν αὐτὴν ἑορτὴν ἔγραψε λόγους δεκατρεῖς. Βασίλειος ὁ Σελευκείας λόγον, οὗ ἡ ἀρχὴ „Μεγάλας τῶν ἐγκωμίων εὑρήσει τὰς ἀφορμάς". Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς λόγον, οὗ ἡ ἀρχὴ „Τῆς Παρθενικῆς λοχείας". Σώζονται ἐκ τῶν λόγων τούτων, οἱ μὲν ἐν τῇ μεγίστῃ Λαύρᾳ, οἱ δὲ ἐν τῇ τοῦ Βατοπαιδίου καὶ τῇ τῶν Ἰβήρων καὶ τῇ τοῦ Διονυσίου. Ἔχει δὲ καὶ ὁ Πρόκλος λόγον εἰς αὐτήν. Καὶ τοῦτο δὲ σημειοῦμεν ἐδῶ χάριν τῶν φιλολόγων, ὅτι τρία τινὰ θαυμάσια ἠκολούθησαν κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως. Πρῶτον ὁ Καισαρείας Εὐσέβιος λέγει, ὅτι ὅταν ὁ Χριστὸς ἐγεννήθη, ἐφάνηκαν τρεῖς Ἥλιοι ἐν τῷ Οὐρανῷ, οἱ ὁποῖοι ἀπὸ ὀλίγον ὀλίγον, εἰς ἕνα Ἥλιον ἀπεκατεστάθησαν. Ἐδήλων δὲ οἱ τρεῖς Ἥλιοι τὰ τρία πρόσωπα τῆς Ἁγίας καὶ μακαρίας Τριάδος, ὧν τὸ ἓν ὑπῆρχεν ὁ γεννηθεὶς κατὰ σάρκα ἐπὶ γῆς Υἱὸς τοῦ Πατρός· ἡ δὲ εἰς τὸν ἕνα Ἥλιον ἀποκατάστασις, τὸ μοναδικὸν τῆς Θείας φύσεως ἐφανέρονεν (ὅρα ἐν κεφ. ΙΖ'. τοῦ πολιτικοῦ Θεάτρου).

Δεύτερον, ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι Βλέποντες τὴν ἡσυχίαν καὶ εἰρήνην ὅπου ἀπελάμβανον εἰς τὴν Βασιλείαν τοῦ Αὐγούστου Καίσαρος, ἐστοχάζοντο, ὅτι ἀπὸ τὴν καλὴν κυβέρνησιν τοῦ Αὐγούστου ἠκολούθει ἡ μεγάλη αὕτη εὐεργεσία. Ὅθεν ἀπεφάσισαν νὰ προσκυνήσουν αὐτὸν ὡς Θεὸν εἰς ἀμοιβὴν τῆς χάριτος. Ἀλλ' ὁ Αὔγουστος φρόνιμος ὤν, ἐναντιεῖτο εἰς τὴν ἀπόφασιν ταύτην. Ἐπειδὴ δὲ ἐκεῖνοι τὸν ἠνάγκαζον, αὐτὸς θέλων περὶ τούτου νὰ τοὺς πληροφορήσῃ, ἔκραξε μίαν ἀπὸ τὰς Σιβύλλας, ἡ ὁποία ἦτον εἰς ἐκεῖνον τὸν καιρὸν περιβόητος εἰς τοὺς χρησμοὺς, καὶ τὴν ἐρώτησε τί νὰ κάμῃ· ἡ δὲ Σιβύλλα ἐστοχάζετο, τί νὰ ἀποκριθῇ. Τότε δὲ ἐσυνέβη ἡ τοῦ Σωτῆρος Γέννησις. Ὅθεν ἡ Σιβύλλα εὑρισκομένη εἰς τὸ Βασιλικὸν παλάτιον, ὕψωσε τοὺς ὀφθαλμούς της εἰς τὸν Οὐρανὸν, καὶ, ὦ τοῦ θαύματος! ἰδοὺ βλέπει πλησίον τοῦ ἡλίου ἕνα χρυσὸν κύκλον, εἰς τὸ μέσον τοῦ ὁποίου ἐκάθητο μία περικαλλὴς παρθένος, βαστάζουσα εἰς τοὺς κόλπους της ἕνα βρέφος. Ὅθεν ἔκραξε τὸν Βασιλέα καὶ τοῦ ἔδειξε τὸ φαινόμενον θέαμα. Τότε πνεύματος πλησθεῖσα προφητικοῦ προεῖπεν, ὅτι τὸ βρέφος ἐκεῖνο ἦτον ὁ πάντων Κύριος, εἰς τὸν ὁποῖον ὅλοι οἱ Βασιλεῖς τῆς γῆς ἔμελλον νὰ ὑποταχθοῦν. Εἰς ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρὸν, ὅπου ἔλεγε ταῦτα, ἰδοὺ ἠκούσθη καὶ φωνὴ ἀπὸ τὸν Οὐρανὸν λέγουσα „Αὕτη ἐστὶν ἡ κιβωτὸς τοῦ Οὐρανοῦ". Ταύτην τὴν ἀπόκρισιν τῆς Σιβύλλας ἀκούσας ὁ Βασιλεὺς ἐπρόσταξεν, ὅτι εἰς τὸ ἑξῆς νὰ μὴ τὸν ὀνομάσῃ τινὰς Κύριον· ἐπειδὴ ἐγεννήθη ἐκεῖνος, ὅπου εἶναι ἀληθὴς Κύριος ὅλων τῶν ἀνθρώπων. (Ὅρα ἐν κεφ. ΚΗ'. τοῦ Πολιτικοῦ Θεάτρου) Ἀλλὰ καὶ ἡ Ἐρυθραία ἢ Κυμαία Σιβύλλα πολλὰ ἐπροφήτευσε περὶ τοῦ Χριστοῦ. Εἶπε δὲ καὶ περὶ τῆς Θεοτόκου ταῦτα „Ἥκει Παρθένος αὖθις, ἄγουσα ἐρατὸν Βασιλῆα". Ταύτης δὲ τὸ ποίημα μετέφρασεν ὁ Κικέρων εἰς τὴν Λατινίδα διάλεκτον. Καὶ ὁ Ποιητὴς τῶν Ῥωμαίων Βιργίλιος ὁ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Αὐγούστου Καίσαρος ὤν, ἐν τοῖς Βουκολικοῖς αὐτοῦ οὕτω γράφει περὶ τῆς ἀνωτέρω προφητείας τῆς Σιβύλλας „Σικελίδες μοῦσαι μεγάλην φάτιν ὑμνήσωμεν. Ἤλυθε Κυμαίου μαντεύματος εἰς τέλος ὀμφὴ", αἰνιττόμενος διὰ τούτου τὴν ἀνωτέρω Κυμαίαν Σιβύλλαν· ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Βιργίλιος ταῦτα περὶ τῆς Σιβύλλης λέγων, φαίνεται, ὅτι μετέσχε τοῦ προφητικοῦ ἐκείνης χαρίσματος.

Τρίτον δὲ καὶ τελευταῖον θαῦμα ἠκολούθησεν ἐν τῇ Χριστοῦ Γεννήσει· λέγει γὰρ ἕνας Διδάσκαλος, ὅτι τὴν νύκτα ἐκείνην, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐγεννήθη ὁ Δεσπότης Χριστὸς, ἔστειλε πρῶτον ἕνα Ἄγγελον καὶ ἐθανάτωσεν ὅλους τοὺς ἀρσενοκοίτας, ὅπου ἦσαν εἰς τὸν Κόσμον, καὶ ἔπειτα ἐγεννήθη, διὰ νὰ μὴ εὑρεθῇ τότε εἰς τὴν γῆν μία τοιαύτη Θεομίσητος ἁμαρτία (παρὰ Ἱερονύμῳ).

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΕΖΟΝ ΚΑΝΟΝΑ

ΤΗΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΓΕΝΝΗΣΕΩΣ.

ΠΟΙΗΜΑ ΟΝΤΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΚΟΣΜΑ

ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΤΟΥΤΟΥ ΑΚΡΟΣΤΙΧΙΔΑ.

Ἀκροστιχίς.

„ Χριστὸς Βροτωθεὶς, ἡμῖν ὅπερ Θεὸς, μένει.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τῆς Ἀκροστιχίδος ταύτης τὸ νόημα ἐρανίσθη ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς ἀπὸ τὴν πρὸς Φιλιππησίους ἐπιστολὴν τοῦ μεγάλου Παύλου, ὅπου γράφει περὶ Χριστοῦ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ταῦτα „Ὃς ἐν μορφῇ (ἤτοι οὐσίᾳ καὶ φύσει) Θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ „εἶναι ἴσα Θεῷ, ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσε μορφὴν δούλου λαβών“. (Φιλ. β'. 6.) σχεδὸν γὰρ τοῦτο τὸ νόημα περιέχει καὶ ἡ ἀκροστιχὶς αὕτη: δηλαδὴ ὅτι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ μ' ὅλον ὅτι ἔγινεν ἄνθρωπος, ἔμεινεν ὅμως πάλιν ἐκεῖνο, ὅπου ἦτον πρὸ τῶν αἰώνων: ἤτοι Θεός. Ἐπειδὴ κατὰ τὴν κοινὴν δόξαν τῶν Θεολόγων καὶ ὅλης τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ δὲν ἔγινεν ἄνθρωπος κατὰ τροπὴν ἢ ἀλλοίωσιν τῆς ἀτρέπτου καὶ ἀναλλοιώτου αὐτῆ Θεότητος, ἄπαγε! ἀλλὰ κατὰ πρόσληψιν: τουτέστι μένων ἀναλλοίωτος κατὰ τὴν φύσιν τῆς Θεότητος, προσέλαβεν ἐν τῇ ἑαυτοῦ ὑποσάσει τὴν φύσιν τῆς ἀνθρωπότητος· καθὼς καὶ ἔν τινι Τροπαρίῳ τοῦ ἑσπερινοῦ τῆς παρούσης ἑορτῆς ᾄδεται· „Ὅπερ ἦν „μεμένηκε, καὶ ὃ οὐκ ἦν προσέλαβε“: τουτέστιν ὁ Θεὸς Λόγος ἔμεινε μὲν ἐκεῖνο ὅπου ἦτον: ἤτοι Θεὸς, προσέλαβε δὲ ἐκεῖνο ὅπου δὲν ἦτον: ἤτοι τὸν ἄνθρωπον. Ὅθεν καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος λέγει „Ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ γίνεται καὶ Υἱὸς ἀνθρώπου· οὐχ ὃ ἦν με„ταβαλών· ἄτρεπτος γάρ· ἀλλ' ὃ οὐκ ἦν προσλαβών· φιλάνθρωπος γάρ“. (Λόγ. εἰς τὰ φῶτα) Καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Γρηγόριος εἶπεν „Ὁ Χριστὸς ἦν ἄτρεπτος μὲν κατὰ τὴν „Θεότητα, ἄμεμπτος δὲ κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα“.

Ἤθελε δὲ ἀπορήσῃ τινὰς, διὰ τί ὁ Μελῳδὸς ἔγραψεν ἐν τῇ ἀκροστιχίδι ταύτῃ τὸ, μένῃ μὲ η, ἐν ᾧ ἐχρειάζετο νὰ γραφθῇ μὲ ει δίφθογγον; τὴν ἀπορίαν ταύτην τινὲς μὲν λύουσι λέγοντες, ὅτι ἠναγκάσθη νὰ γράψῃ τοῦτο μὲ η, διὰ τὸ τελευταῖον Τροπάριον τό, „Ἠκρίβωσε χρόνον“, τὸ ὁποῖον οὕτως ἔπρεπε νὰ γραφθῇ διὰ νὰ συμφωνήσῃ μὲ τὸ λόγιον τοῦ Εὐαγγελίου, τὸ λέγον „Τότε Ἡρῴδης λάθρα καλέσας τοὺς Μάγους, ἠκρίβωσε „παρ' αὐτῶν τὸν χρόνον τοῦ φαινομένου ἀστέρος“. (Ματθ. β'. 7.) Ὁ δὲ πτωχὸς Πρόδρομος ἀκριβέστερον λύει ταύτην λέγων, ὅτι οἱ Ποιηταὶ ἔχουν συνήθειαν, ὅταν θέλουν νὰ μεταχειρισθοῦν μακρὰν συλλαβὴν εἰς τὰ μέτρα των, τὰς μὲν διφθόγγους παραιτοῦν, ὡς μὴ κυρίως καὶ φύσει οὔσας μακρὰς, τὸ δὲ η καὶ ω προκρίνουν, ὡς φύσει ὄντα μακρά. Παράδειγμα δὲ τούτου ἱκανὸν ἔστω ὁ Ποιητὴς Ὅμηρος, ὅστις ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς Ἰλιάδος του, περὶ „Καλχαντος τοῦ ψευδομάντεως λαλῶν εἶπεν „Ὃς ἤδη τάτ' ἐόντα, τάτ' ἐσσόμενα, πρότ' ἐόντα“· τὸ γὰρ ἤδη ἔπρεπε νὰ γράφεται ᾔδει ἀπὸ τοῦ ἴδειν· ἐκεῖνος δὲ παραιτήσας τὸ ει ἐμε-

ἐμεταχειρίσθη τὸ η. Καὶ οἱ Ἀττικοὶ δὲ συνειθίζουν νὰ προφέρουν τὸ εἶ διὰ τοῦ η καὶ ι· ὅθεν τὸ, Βασιλεῖς καὶ ἱππεῖς, καὶ ἄλλα εἰς εις λήγοντα ὀνόματα αὐτοὶ προφέρουσιν εἰς ης, ὡς Βασιλῆς καὶ ἱππῆς. Ὁμοίως καὶ τὸ εἴηκαζον διὰ τοῦ η προφέρουσιν, ὡς ἤκαζον· καὶ ὅρα τὸν Βαρῖνον ἐν τῇ λέξει ἤδεα. Διὸ καὶ τὸ, μένη ἐδῶ κάλλιον εἶναι νὰ ὑπογράφεται ἀττικῶς, τρεπομένου τοῦ ε εἰς η καὶ τοῦ ι ὑπογραφομένου. Ὅρα δὲ καὶ ὅσα εἴπομεν περὶ Ἀκροστιχίδος ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῆς ἀκροστιχίδος τοῦ Κανόνος τοῦ Σταυροῦ.

Ὠδὴ ά. Ἦχος ά. Ὁ Εἱρμός.

„ Χριστὸς γεννᾶται, δοξάσατε· Χριστὸς ἐξ Οὐρανῶν, ἀπαντήσατε·
„ Χριστὸς ἐπὶ γῆς, ὑψώθητε· ᾄσατε τῷ Κυρίῳ πᾶσα ἡ γῆ· καὶ
„ ἐν εὐφροσύνῃ ἀνυμνήσατε λαοί, ὅτι δεδόξασται.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἀπὸ ποῖον ἄλλον πρέπει νὰ ζητοῦν ἄρτους οἱ χρείαν ἔχοντες τούτων, πάρεξ ἀπὸ τὸν ἀρτοπωλητήν; ἢ ἀπὸ ποῖον πρέπει νὰ λαμβάνουν οἶνον οἱ ἐστερημένοι τούτου, πάρεξ ἀπὸ τὸν οἰνοπώλην; ἀλλὰ καὶ οἱ χρείαν ἔχοντες νομίσματος χρυσοῦ καὶ ἀργυροῦ, ἀπὸ ποῖον ἄλλον πρέπει νὰ ζητοῦν τοῦτο, εἰ μὴ ἀπὸ τὸν ἀργυραμοιβόν; (σαράφην) Οὕτω παρομοίως καὶ οἱ θέλοντες νὰ πανηγυρίζουν καὶ νὰ ἐγκωμιάζουν τὰς τοῦ Χριστοῦ ἑορτὰς, ἀπὸ ποῖον ἄλλον πρέπει νὰ ζητοῦν λόγους πανηγυρικοὺς καὶ ἐγκώμια, πάρεξ ἀπὸ τὸν τούτων πανηγυριστὴν καὶ ἐγκωμιαστήν, τὸν μέγαν λέγω ἐν Θεολογίᾳ Γρηγόριον;

Διότι οὗτος ὁ κατ' ἐξοχὴν λεγόμενος Τριαδικὸς Θεολόγος, ὄχι μόνον ἐστόλισε τὰς Δεσποτικὰς ἑορτὰς μὲ τοὺς ἰδικούς του λόγους καὶ τὰ ἐγκώμια, ἀλλ' ἔδωκεν ἄδειαν καὶ εἰς τοὺς μεταγενεστέρους νὰ κλέπτουν τὰ ἰδικά του λόγια καὶ ποιήματα μὲ μίαν κλεψίαν ἐπαινετὴν καὶ ἀκατηγόρητον· τὴν ὁποίαν ὅποιος ἐργάζεται, ὄχι μόνον δὲν ἐντρέπεται, ὡς οἱ κλέπται τῶν ἄλλων πραγμάτων, ἀλλ' ἐξεναντίας μὲ τὴν κλεψίαν αὐτὴν καλλωπίζεται. Τί λέγω; ὁ Γρήγορος οὗτος νοῦς τῆς Θεολογίας δὲν ἔδωκε μόνον ἄδειαν εἰς τοὺς μεταγενεστέρους νὰ κλέπτουν τοὺς ἰδικούς του λόγους, ἀλλὰ καὶ ἀκόμη τοὺς προσκαλεῖ μὲ φιλαδελφίαν ἀνεκδιήγητον εἰς τὸ νὰ φάγουν ἀκόρεστα τὸν νοητὸν ἄρτον τῆς σοφίας του, τὸν στηρίζοντα τὴν ψυχὴν, καὶ νὰ πίουν τὸν γνωστικὸν αὐτοῦ οἶνον, τὸν εὐφραίνοντα τὴν καρδίαν, φωνάζων μὲ ὑψηλὴν φωνὴν τώρα μὲν ἐκεῖνα τὰ τῆς Σοφίας „ Ἔλθετε φάγετε τὸν ἐμὸν „ ἄρτον, καὶ πίετε οἶνον, ὃν κεκέρακα ὑμῖν “· (Παρ. Θ'. 5.) τώρα δὲ ἐκεῖνα τὰ τῆς Ἀσματιζούσης νύμφης „ Φάγετε πλήσιοι, καὶ πίετε καὶ μεθύσθητε ἀδελφοί “· (Ἆσμ. ε'. 1.) καὶ ἄλλοτε ἐκεῖνα τὰ τοῦ Ἡσαΐου „ Οἱ διψῶντες πορεύεσθε ἐφ' ὕδωρ, καὶ ὅσοι μὴ ἔχετε „ ἀργύριον βαδίσαντες ἀγοράσατε καὶ φάγετε ἄνευ ἀργυρίου καὶ τιμῆς οἶνον καὶ στέαρ “. (Ἡσ. νέ. 1.)

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ θεσπέσιος Κοσμᾶς, ὁ τῶν Ἱερῶν ἑορτῶν Ἀσματογράφος καὶ Μουσηγέτης, μέλλων νὰ πανηγυρίσῃ τὰ σωτήρια Γενέθλια τοῦ Κυρίου, αὐτολεξεὶ ἐδανείσθη ὅλον τὸν παρόντα Εἱρμὸν ἀπὸ τὸν ῥηθέντα μέγαν πανηγυριστὴν καὶ ἐγκωμιαστὴν τῶν ἑορτῶν Θεολόγον. Οὕτω γὰρ ἐκεῖνος προοιμοιάζει ἐν τῷ εἰς τὴν Χριστοῦ Γέννησιν ἐγκωμίῳ αὐτοῦ· „ Χριστὸς γεννᾶται, δοξάσατε· Χριστὸς ἐξ Οὐρανῶν, ἀπαντήσατε· Χριστὸς ἐπὶ γῆς, „ ὑψώθητε· ᾄσατε τῷ Κυρίῳ πᾶσα ἡ γῆ “. Πρέπει δὲ νὰ ἐξεύρωμεν, ὅτι κατὰ τὸν Δαμασκηνὸν Ἰωάννην καὶ τὸν σχολιαστὴν τοῦ Θεολόγου Νικήταν καὶ τὸν Πτωχὸν Πρόδρομον τὸν ἐξηγητὴν τῶν Κανόνων, τὸ ὄνομα Χριστὸς δηλοῖ κυρίως τὸ συναμφότερον: ἤτοι τὸν Θεὸν ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπον (1)· καταχρηστικῶς δὲ, ποτὲ μὲν αὐτὸ δηλοῖ τὴν Θεότητα μόνον

(1) Ὅθεν ἔφη καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος· „ Χριστός διὰ τὴν Θεότητα· (ὠνομάσθη δηλ.) χρίσις γὰρ „ αὕτη τῆς ἀνθρωπότητος, οὐκ ἐνεργείᾳ κατὰ τοὺς „ ἄλλους χριστοὺς ἁγιάζουσα, παρουσίᾳ δὲ ὅλου τοῦ „ χριόντος· ἦν ἔργον ἀνθρωπον ἀκοῦσαι τὸ χρίον καὶ „ Θεοῦ τὸ χριόμενον “. (Λόγ. β'. περὶ Υἱοῦ).

νον τοῦ Χριστοῦ, ποτὲ δὲ τὴν ἀνθρωπότητα αὐτοῦ· διὰ γὰρ τὴν ἄκραν καὶ καθ' ὑπόστασιν τῶν δύω φύσεων ἕνωσιν, μὲ ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ὄνομα: ἤτοι τὸ, Χριστὸς, καὶ αἱ δύω ὀνομάζονται φύσεις. Ὅταν λοιπὸν ὁ Θεολόγος καὶ ὁ Ἱερὸς Κοσμᾶς λέγουν ἐδῶ „ Χριστὸς „ γεννᾶται, καὶ Χριστὸς ἐπὶ γῆς", τότε τὸ, Χριστὸς δηλοῖ τὸ, Θεάνθρωπος· ἐπειδὴ Θεὸς καὶ ἄνθρωπος ἐγεννήθη ἀπὸ τὴν Παρθένον (1), καὶ Θεὸς καὶ ἄνθρωπος ἐφάνη ἐπὶ γῆς· ὅταν δὲ λέγουν „ Χριστὸς ἐξ Οὐρανῶν", τότε τὸ, Χριστὸς δηλοῖ μόνον τὸν Θεὸν, οὐχὶ δὲ καὶ τὸν ἄνθρωπον· καθότι ὁ Κύριος δὲν κατέβη ἀπὸ τοὺς Οὐρανοὺς φορῶν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, καθὼς φλυαροῦσιν οἱ φρενοβλαβεῖς Ἀπολιναρισταὶ, κατὰ τῶν ὁποίων εἶπεν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος „ Εἴτις λέγοι τὴν σάρκα ἐξ Οὐρανοῦ κατεληλυθέναι, ἀλλὰ μὴ ἐντεῦθεν „ εἶναι καὶ παρ' ἡμῶν, ἀνάθεμα ἔστω" · (Ἐπιστολὴ ά. πρὸς Κλεδόνιον) ἀλλὰ κατέβη μὲ γυμνὴν τὴν Θεότητα, καὶ οὕτως ἐκ τῶν καθαρῶν αἱμάτων τῆς Ἀειπαρθένου Μαρίας τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν προσέλαβε, καὶ τὴν ἕνωσεν ἐν τῇ ἑαυτοῦ ὑποστάσει, γενόμενος τέλειος ἄνθρωπος.

Ὁ Χριστὸς λοιπὸν, λέγει, γεννᾶται σήμερον. Ὅθεν ἐσεῖς οἱ Ἄγγελοι (πρὸς αὐτοὺς γὰρ στρέφει τὸν λόγον) οἱ ἐν τῇ Γεννήσει τοῦ Κυρίου αἰνοῦντες τὸν Θεὸν καὶ λέγοντες „ Δόξα „ ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη", (Λουκ. β'. 14.) δεξάσατε: ἤτοι δοξολογήσατε καὶ τώρα τὸν Θεόν. Λέγει δὲ τὸ, δοξάσατε καὶ πρὸς τοὺς μεταχειριζομένους ἀγγελικὴν ζωὴν ἐν ἀνθρωπίνῳ καὶ ὑλικῷ σώματι, παρακινῶν νὰ δοξολογήσουν καὶ αὐτοὶ τὸν γεννηθέντα Δεσπότην. Ὁ Χριστός: ἤτοι ὁ Θεὸς ἦλθεν ἢ κατέβη ἀπὸ τοὺς Οὐρανούς. Λοιπὸν ἐσεῖς οἱ δίκαιοι (πρὸς τούτους γὰρ ἐπιστρέφει τὸν λόγον) προϋπαντήσατε αὐτὸν, μιμούμενοι τὸν δίκαιον Συμεὼν, τὸν ὑπαντήσαντα τὸν Κύριον, ὅταν εἰς τὸν ναὸν ἐπροσφέρετο· διότι ἴδιον ἀχαρίστων δούλων εἶναι, τὸ νὰ μὴ ἐκβαίνουν εἰς προϋπάντησιν τοῦ ἰδικοῦ των αὐθέντου, ὅταν αὐτὸς ἔρχεται εἰς αὐτοὺς διὰ νὰ τοὺς εὐεργετήσῃ. Ἐδανείσθη δὲ τοῦτο ὁ Θεολόγος καὶ ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸ Ἀποστολικὸν ἐκεῖνο λόγιον τὸ λέγον „ Τότε καὶ ἡμεῖς ἁρπαγησόμεθα „ ἐν νεφέλαις, εἰς ἀπάντησιν τοῦ Κυρίου εἰς ἀέρα". (ά. Θεσσ. δ'. 7.) Εἶτα λέγει, ὅτι ὁ Χριστός: ἤτοι ὁ Θεάνθρωπος ἐφάνη ἐπάνω εἰς τὴν γῆν. Λοιπὸν ἐσεῖς οἱ ἐν τῇ γῇ ἄνθρωποι ὑψωθῆτε ἀπὸ τὰ γήϊνα, φρονοῦντες τὰ ὑψηλὰ καὶ μετεωριζόμενοι μὲ τὰ πτερὰ τῆς Πράξεως καὶ τῆς Θεωρίας· διὰ τοῦτο γὰρ κατέβη ὁ Θεὸς εἰς τὴν γῆν, ἵνα οἱ ἐν τῇ γῇ ἀναβῶσιν εἰς τοὺς Οὐρανούς. Ἐπειδὴ κατὰ ἄλλον τρόπον δὲν ἐδύνετο νὰ γένῃ ἕνωσις Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἂν δὲν κατέβαινε μὲν ὁ Θεὸς ὀλίγον τι ἀπὸ τὸ ἰδικόν του ὕψος, δὲν ἀνέβαινε δὲ ὁ ἄνθρωπος ἐπάνω ἀπὸ τὴν ἰδικήν του ταπεινότητα. Ὅθεν εἶπεν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος „ Τὸ μὲν, καταβῆναι δεῖ Θεὸν πρὸς ἡμᾶς, τὸ δὲ, ἡμᾶς ἀναβῆναι, καὶ οὕτω γε„ νέσθαι κοινωνίαν Θεοῦ πρὸς ἀνθρώπους, τῆς ἀξίας συγκιρναμένης. Ἕως δ' ἂν ἑκάτερον „ ἐπὶ τῆς ἰδίας μένῃ, τὸ μὲν, περιωπῆς, τὸ δὲ, ταπεινώσεως, ἄμικτος ἡ ἀγαθότης καὶ τὸ „ φιλάνθρωπον ἀκοινώνητον". (Λόγ. εἰς τὴν Πεντηκοστὴν) Ἔφη δὲ συμφώνως καὶ ὁ Θεοφόρος Μάξιμος „ Οὐδέποτε ψυχὴ δύναται πρὸς γνῶσιν ἐκτανθῆναι Θεοῦ, εἰ μὴ αὐτὸς ὁ Θεὸς „ συγκαταβάσει χρησάμενος ἅψηται αὐτῆς καὶ ἀναγάγῃ πρὸς ἑαυτόν· οὐ γὰρ ἂν τοσοῦτον „ ἴσχυσεν ἀναδραμεῖν ἀνθρώπινος νοῦς, ὡς ἀντιλαβέσθαι τῆς θείας ἐλλάμψεως, εἰμὴ αὐ„ τὸς ὁ Θεὸς ἀνέσπασεν αὐτὸν, ὡς δυνατὸν ἦν ἄνθρωπον ἀνασπασθῆναι, καὶ ταῖς θείαις „ αὐγαῖς κατεφώτισεν". (Κεφ. λά. τῆς ά. ἑκατοντ. τῶν Θεολογικ.) Πλὴν ἂν καὶ ὁ Θεὸς συγκαταβαίνῃ διὰ νὰ ἑνωθῇ μὲ τὸν ἄνθρωπον ὑπὸ φιλανθρωπίας, ὅμως καὶ ὁ ἄνθρωπος πρέ-

---

(1) Ὅθεν οὐ καλῶς κατηγοροῦσι τινὲς τὸ Θεοτοκίον ἐκεῖνο τὸ λέγον „ Ἴδυνε πρὸς ταύτην δὲ, ὁ ἐκ „ σοῦ σαρκωθεὶς Θεὸς καὶ Ἄνθρωπος", ὡς οὐ καλῶς εἰρημένον· τὸ γὰρ σαρκωθεὶς χρόνου ὂν περασμένου δηλοῖ, ὅτι ὁ ἐκ σοῦ γεννηθεὶς ἦταν Θεὸς ὁμοῦ καὶ Ἄνθρωπος, καὶ οὐ Θεὸς γυμνός, καθὼς ἔλεγον οἱ κατὰ φαντασίαν τὸν Χριστὸν ἐπιδημοῦντα φρονοῦντες: ἤτοι οἱ Μανιχαῖοι· οὐδὲ Ἄνθρωπος ψιλὸς, καθὼς ἔλεγεν ὁ Νεστόριος. Οὕτω καὶ ὁ θεῖος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς εἶπεν „ Οὐ Θεὸν ἀσώματον, οὐδὲ πάλιν „ ἄνθρωπον ψιλὸν προήγαγεν (ἤτοι ἐγέννησεν) ἡ ἁγνὴ „ Κόρη καὶ σεμνή, ἀλλ' ἄνθρωπον τέλειον καὶ ἄψευ„ δῆ, τέλειον Θεόν". Ἐπεξηγηματικὸν δὲ τοῦ, σαρκωθεὶς εἶναι τὸ, Θεὸς καὶ Ἄνθρωπος: ἤγουν ὅς τις εἶναι Θεὸς καὶ Ἄνθρωπος. Μερικοὶ δὲ κατηγοροῦν τὸ Θεοτοκίον αὐτὸ κατὰ τὴν σύνταξιν· καθότι ἡ μετοχὴ ῥεύσαντα δὲν ἔπρεπε νὰ συνταχθῇ μὲ τὴν αἰτιατικὴν τὸν Ἀδάμ, ὡς πόρρω οὖσαν, ἀλλὰ μὲ τὴν δοτικὴν τῇ Εὔᾳ, ὡς προσεχεστέραν, καὶ νὰ εἰπῇ ῥεύσασῃ ζωῆς· ἀλλ' ἴσως εἶπε ῥεύσαντα διὰ τὸ μέλος.

πρέπει νὰ βιάζῃ τὸν ἑαυτόν του διὰ νὰ ἀναβαίνῃ πρὸς τὸν Θεόν. Ὅθεν ὁ αὐτὸς Θεῖος Μάξιμος λέγει „ Ἀλλήλων εἶναί φασι παραδείγματα τὸν Θεὸν καὶ τὸν ἄνθρωπον· καὶ τοσοῦτον „ τῷ ἀνθρώπῳ τὸν Θεὸν διὰ φιλανθρωπίαν ἀνθρωπίζεσθαι, ὅσον ὁ ἄνθρωπος ἑαυτὸν τῷ „ Θεῷ δι' ἀγάπης δυνηθεὶς ἀπεθέωσε· καὶ τοσοῦτον ὑπὸ Θεοῦ τὸν ἄνθρωπον κατὰ νοῦν „ ἁρπάζεσθαι πρὸς τὸ γνωστὸν, ὅσον ὁ ἄνθρωπος τὸν ἀόρατον φύσει Θεὸν διὰ τῶν ἀρετῶν „ ἐφανέρωσε ". (Κεφ. οδ'. τῆς ζ'. ἑκατοντ. τῶν Θεολογικῶν) Καὶ πάλιν „ Ὁ χωρὶς ἁμαρ- „ τίας γενόμενος ἄνθρωπος, δῆλον ὅτι χωρὶς τῆς εἰς Θεότητα μεταβολῆς τὴν φύσιν θεοποιή- „ σει, καὶ τοσοῦτον ἀναβιβάσει δι' ἑαυτὸν, ὅσον αὐτὸς διὰ ἄνθρωπον ἑαυτὸν κατεβίβασε ". (Κεφ. ξβ'. τῆς γ'. ἑκατοντ. τῶν Θεολογικῶν).

Τὸ δὲ „ Ἄσατε τῷ Κυρίῳ πᾶσα ἡ γῆ " ἐδανείσθη ὁ Θεολόγος καὶ ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸν υέ. Ψαλμὸν τοῦ Δαβίδ, Στιχ. β'. οὕτω γὰρ αὐτολεξεὶ ἐκεῖ γέγραπται. Προσαρμόζεται δὲ τὸ ῥητὸν τοῦτο καὶ εἰς τὸν παρόντα Εἱρμὸν, διὰ νὰ φανερωθῇ, ὅτι αὐτὸς εἶναι τῆς πρώτης Ὠδῆς, τῆς ὁποίας ἡ ἀρχὴ εἶναι „ Ἄσωμεν τῷ Κυρίῳ· ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται ". Ὅθεν κατὰ τὴν Ὠδὴν ταύτην, Ἄσατε, λέγει καὶ ὁ Μελῳδὸς, εἰς τὸν γεννηθέντα Χριστὸν ὅλη ἡ γῆ: ἤτοι ὅλοι οἱ ἐν τῇ γῇ κατοικοῦντες ἄνθρωποι. Ἀλλὰ καὶ ἐσεῖς οἱ διάφοροι λαοὶ τῶν Ἐθνικῶν ὑμνήσατε αὐτὸν, ὄχι μὲ ὀκνηρίαν καὶ λύπην ψυχῆς, ἀλλὰ μὲ προθυμίαν καὶ εὐφροσύνην καρδίας· διότι αὐτὸς εἶναι δεδοξασμένος.

Διὰ τί δὲ εἶπεν, ὅτι ὁ Χριστὸς γεννᾶται καὶ οὐχὶ ἐγεννήθη; οὐ γὰρ καθ' ἕκαστον χρόνον γεννᾶται, ἀλλ' ἅπαξ ἐγεννήθη. Καὶ ἀποκρινόμεθα μὲ τὸν Πτωχὸν Πρόδρομον, ὅτι οἱ ῥήτορες συνειθίζουν νὰ προφέρουν τὰ περασμένα πράγματα εἰς χρόνον ἐνεστῶτα, διὰ νὰ δείξουν αὐτὰ ὡς παρόντα εἰς τὰ ὀμμάτια τῶν ἀκροατῶν, καὶ ἀκολούθως νὰ κάμουν αὐτοὺς περισσότερον θεατὰς, παρὰ ἀκροατάς. Ἤ, κατὰ τὸν Νικήταν, εἶπεν, ὅτι γεννᾶται ὁ Χριστὸς κατὰ τὴν σήμερον ἡμέραν· ἐπειδὴ τὴν ἰδίαν ἐκείνην ἡμέραν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐγεννήθη ὁ Χριστὸς, ἐπαναφέρει ὁ ἥλιος εἰς κάθε ἔτος διὰ τῆς κυκλοφορίας του.

Ἀλλὰ καὶ σὺ, ἀδελφὲ, μὴ παύσῃς δοξολογῶν τὸν γεννηθέντα Χριστὸν, ὄχι μόνον μὲ λόγια, ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον μὲ τὰ ἔργα. Πρόλαβε δὲ καὶ νὰ τὸν ἀπαντήσῃς ἐξ Οὐρανοῦ κατερχόμενον διὰ τῆς πρὸς αὐτὸν Θεωρίας· ὑψώθητι ἀπὸ τῆς γῆς καὶ τῶν γηΐνων διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ διὰ σὲ ἐπὶ γῆς κατελθόντος· ᾄδε εἰς αὐτὸν ᾆσμα καινὸν, καθὼς σὲ παρακινεῖ ὁ Δαβίδ· ᾄδε ὅμως πολλὰ καὶ ἀκόρεστα ᾄσματα, καὶ μὴ χόρταινε ᾄδων. Ἐὰν οὕτως ᾄδῃς, θέλει σὲ ἐνθυμηθῆ ὁ Κύριος, πρὸς ὃν ᾄδεις, καὶ ἔχει νὰ σὲ ἐλεήσῃ, καθὼς σὲ βεβαιώνει ὁ Ἡσαΐας· „ Πολλὰ ᾆσον, ἵνα σου μνεία γένηται ". (Ἡσ. κγ'. 16.)

Τροπάριον.

„ Ῥεύσαντα ἐκ παραβάσεως, Θεοῦ τὸν κατ' εἰκόνα γεγονότα, ὅλον „ τῆς φθορᾶς ὑπάρξαντα, κρείττονος ἐπταικότα θείας ζωῆς, αὖθις „ ἀναπλάττει, ὁ σοφὸς Δημιουργὸς, ὅτι δεξόξασται.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Θέλων νὰ δείξῃ ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς τὴν ἀναγέννησιν καὶ ἀνάπλασιν, ὅπου ἔγινεν εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος ἀπὸ τὴν ἄῤῥητον ἐνανθρώπησιν τοῦ Θεοῦ Λόγου, τοῦτο ἐμελούργησε τὸ Τροπάριον. Διὸ καὶ λέγει, ὅτι ὁ σοφὸς Δημιουργὸς τοῦ Παντὸς πάλιν ἀνεκαίνισε καὶ ἀνέπλασε τὸν ἄνθρωπον. „ Ἔδει γὰρ ὡς ἀληθῶς ἔδει, λέγει ὁ Θεοφόρος Μάξιμος, σοφὸν „ καὶ δίκαιον καὶ δυνατὸν ὄντα κατὰ φύσιν τὸν Κύριον, ὡς μὲν σοφὸν μὴ ἀγνοῆσαι τὸν „ τρόπον τῆς ἰατρείας (τοῦ ἀνθρώπου), ὡς δίκαιον δὲ μὴ τυραννικὴν ποιήσασθαι τοῦ κα- „ τειλημμένου κατὰ γνώμην ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας ἀνθρώπου τὴν σωτηρίαν, ὡς δὲ πάντα δυ- „ νάμενον, μὴ ἀτονῆσαι πρὸς τὴν τῆς ἁμαρτίας ἐκπλήρωσιν ". (Κεφ. μ'. τῆς ς'. ἑκατοντ. τῶν Θεολογικ.)

Μὲ αὐτὰ λοιπὸν τὰ τρία ὁμοῦ καὶ μὲ τὴν ἀγαθότητα ἀνέπλασεν ὁ Χριστὸς τὸν ἄνθρωπον, ὅστις ἔγινε μὲν κατ' εἰκόνα Θεοῦ διὰ τὸν νοῦν, λόγον καὶ πνεῦμα, μὲ τὰ ὁποῖα ἐ-

κοσ-

κοσμήθη εἰς εἰκόνα τῆς Ἁγίας Τριάδος. Ἐξέπεσε δὲ (τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ, ἐπταικότα) ἀπὸ τὴν ἐν τῷ Παραδείσῳ καλλιτέραν καὶ θείαν ζωὴν, καὶ ἔρρευσε φεῦ! διὰ τὴν παράβασιν τῆς τοῦ Θεοῦ ἐντολῆς εἰς τὸν πυθμένα τοῦ θανάτου, γενόμενος ὅλος τῆς φθορᾶς: ἤτοι δοῦλος καὶ ὑποκείμενος εἰς τὴν φθοράν. Καὶ καθὼς τὰ νερὰ, τὰ ὁποῖα ῥέουν ἀπὸ ὑψηλὰ μέρη εἰς τὸν κατήφορον, δὲν στέκουν τελείως ἕως ὅτου νὰ φθάσουν εἰς αὐτὰ τὰ ἔσχατα καὶ κατώτατα μέρη τῆς γῆς· τοιουτοτρόπως ἔπαθε καὶ ὁ ταλαίπωρος ἄνθρωπος, γενόμενος ὅλος διόλου οἰκεῖος καὶ δοῦλος τῆς φθορᾶς· ἐφθάρη γὰρ ὄχι μόνον κατὰ τὴν ψυχὴν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ σῶμα· κατὰ τὴν ψυχὴν μὲν, διότι μὲ αὐτὴν ἐδέχθη τὴν φθοροποιὰν τοῦ Διαβόλου συμβουλήν· κατὰ τὸ σῶμα δὲ, διότι μὲ αὐτὸ ὑπηρέτησεν, ἕως ὅτου ἔφερεν εἰς πρᾶξιν καὶ τέλος τὴν πονηρὰν ἐκείνην συμβουλήν. Ἐρανίσθη δὲ ὁ Μελῳδὸς ἐκ τῶν τοῦ Θεολόγου ῥημάτων καὶ τὸ Τροπάριον τοῦτο, καθὼς καὶ τὸν Εἱρμόν· λέγει γὰρ ἐκεῖνος ἐν τῷ εἰς τὴν Χριστοῦ Γέννησιν λόγῳ αὐτοῦ „Ἵνα ῥεύσαντας ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ εὖ εἶναι διὰ κακίαν, εἰς „αὐτὸ πάλιν ἐπαναγάγῃ διὰ σαρκώσεως". (1)

Τροπάριον.

„Ἰδὼν ὁ Κτίστης ὀλλύμενον, τὸν ἄνθρωπον χερσὶν ὃν ἐποίσε,
„κλίμας Οὐρανοὺς κατέρχεται· τοῦτον δὲ ἐκ Παρθένου θείας ἁγνῆς,
„ὅλον οὐσιοῦται, ἀληθείᾳ σαρκωθείς, ὅτι δεδόξασται.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἂν ὁ κεραμιδᾶς ἢ τσουκαλᾶς δὲν ὑποφέρῃ νὰ βλέπῃ τσακισμένον τὸ πήλινον σκεῦος ὅπου ἐκατασκεύασεν, ἀλλὰ πασχίζει νὰ τὸ ἀναπλάσῃ δεύτερον· ὁμοίως καὶ ὁ οἰκοδόμος δὲν ὑποφέρῃ νὰ βλέπῃ κρημνισμένον τὸ ὁσπίτιον ὅπου οἰκοδόμησεν, ἀλλὰ ἀγωνίζεται νὰ κτίσῃ πάλιν αὐτό· πῶς ἦτον δίκαιον ὁ Κτίστης καὶ Δημιουργὸς τοῦ Παντὸς νὰ ἰδῇ τὸν ἄνθρωπον ὅπου ἔπλασε μὲ τὰς ἰδίας του χεῖρας, ὅτι ἐφθάρθη καὶ ἐσυντρίφθη, καὶ νὰ μὴ φροντίσῃ διὰ νὰ ἀναπλάσῃ πάλιν αὐτόν; Τοῦτο βέβαια δὲν ἦτον τῆς αὐτοῦ ἀγαθότητος καὶ φιλανθρωπίας ἄξιον. Διὰ τοῦτο λοιπὸν βλέπων τὸν παρ' αὐτοῦ πλασθέντα ἄνθρωπον, ὅτι ἐκατήντησεν εἰς αὐτὸν τὸν πυθμένα τῆς φθορᾶς, ἔκλινε τοὺς Οὐρανούς: ἤτοι ἀφῆκεν εἰς ὀλίγον τοὺς Οὐρανούς: τουτέστι τὴν ἐν Οὐρανοῖς δόξαν, καὶ ταπεινώσας τὸ ὕψος τῆς Θεότητός του, (τὸ ὁποῖον κένωσιν μὲν ὠνόμασεν ὁ Παῦλος, ὕφεσιν δὲ τῆς Θεότητος ὁ Θεολόγος Γρηγόριος) οὕτω κατέβη εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐκ τῆς ἀειπαρθένου Μαρίας ὅλον τὸν Ἀδὰμ οὐσιοῦται: ἤτοι ὁλόκληρον αὐτὸν ἀναλαμβάνει καὶ ἑνόνει οὐσιωδῶς εἰς τὴν ὑπόστασιν τῆς Θεότητός του.

Ἐπειδὴ δὲν ἔλαβε μόνον τὸ ἀνθρώπινον σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν οὐκ ἔλαβε, καθὼς ἔλεγον οἱ Ἀρειανοί· οὐδὲ ἔλαβε τὴν ψυχὴν, τὸν δὲ νοῦν οὐκ ἔλαβε, τῆς Θεότητος ἀντὶ ψυχῆς καὶ νοὸς ἐν αὐτῷ ἐνεργούσης, καθὼς ἐβλασφήμει ὁ ἄνους Ἀπολινάριος (2), ἄπαγε! ἀλλὰ ὑσιώθη ὅλον τὸν ἄνθρωπον τέλειον τὸν ἐκ σώματος καὶ ψυχῆς καὶ νοῦ συναπαρτιζόμενον, καὶ ἥνωσεν αὐτὸν τῇ ἑαυτοῦ ὑπερθέῳ ὑποστάσει· ἵνα μὲ τὸ ὅμοιον σώσῃ τὸ ὅμοιον: ἤτοι μὲ τὸ σῶ-

(1) Συμφώνως μὲ τὰ ἀνωτέρω λέγει καὶ ὁ ἐκ Δαμασκοῦ Ἰωάννης βιβλ. γ'. κεφ. μή. τοῦ Θεολογικ. „Ἐπειδὴ Θεότητος ἐλπίδι ὁ ἐχθρὸς δελεάζει τὸν „Ἄνθρωπον, σαρκὸς προβλήματι δελεάζεται. Καὶ „δείκνυται ἅμα τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ σοφὸν, τὸ δί„καιόν τε καὶ τὸ δυνατὸν τοῦ Θεοῦ· τὸ μὲν ἀγαθὸν, „ὅτι οὐ παρεῖδε τοῦ οἰκείου πλάσματος τὴν ἀσθέ„νειαν, ἀλλ' ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτῷ πεσόντι, καὶ „χεῖρα ὤρεξε· τὸ δίκαιον, ὅτι ἀνθρώπου ἥττηθέν„τος, οὐχ ἕτερον ποιεῖ νικῆσαι τὸν τύραννον, οὐδὲ „βίᾳ ἐξαρπάζει τοῦ θανάτου τὸν ἄνθρωπον, ἀλλ' ὃν „πάλαι διὰ τῆς ἁμαρτίας καταδουλοῦται ὁ θάνατος, „τοῦτον ὁ ἀγαθὸς καὶ δίκαιος νικητὴν πάλιν ποιεῖ„κε, καὶ τῷ ὁμοίῳ τὸ ὅμοιον ἀνεσώσατο, ὅπερ ἄπο„ρον ἦν· τὸ δὲ σοφὸν, ὅτι εὗρε τοῦ ἀπόρου λύσιν εὐ„πρεπεστάτην· τὴν δὲ δύναμιν, ὅτι Θεὸς ὢν τέλειος, „ἄνθρωπος τέλειος γίνεται, δι' οὗ ἡ ἄπειρος τοῦ Θεοῦ „ἐμφανίζεται δύναμις· τί γὰρ μεῖζον τοῦ γενέσθαι „τὸν Θεὸν ἄνθρωπον".

(2) Ὅρα εἰς τὴν ά. Ἐπιστολὴν πρὸς Κλεδόνιον Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου.

σῶμα ὅπου προσέλαβε, σώσῃ τὸ ἰδικόν μας σῶμα· μὲ τὴν ψυχὴν τὴν ἑαυτοῦ, σώσῃ τὴν ἰδικήν μας ψυχήν· καὶ μὲ τὸν ἑαυτοῦ νοῦν, σώσῃ τὸν ἰδικόν μας νοῦν. Διότι ἂν ὁ Κύριος δὲν ἐπροσλάμβανε ψυχὴν καὶ νοῦν, ἤθελαν μείνῃ βέβαια ἀνιάτρευτα ἡ ἰδική μας ψυχὴ, καὶ ὁ νοῦς· „ Τὸ γὰρ ἀπρόσληπτον ἀθεράπευτον· ὃ δὲ ἥνωται τῷ Θεῷ, τοῦτο καὶ σώζε„ ται". Θεολογεῖ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος ἐν τῇ πρὸς Κλεδόνιον πρώτῃ ἐπιστολῇ, καὶ ὁ ἐκ Δαμασκοῦ Ἰωάννης ὁ παρὰ τοῦ Θεολόγου τοῦτο ἐρανισάμενος. Πάντα λοιπὸν τὰ φυσικὰ ἰδιώματα καὶ συστατικὰ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ὁ Κύριος ἔλαβε χωρὶς μόνης ἁμαρτίας· αὕτη γὰρ οὐ συστατικὴ ἐστι τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἀλλὰ φθαρτική, ὡς παρὰ φύσιν οὖσα· καὶ ἀληθῶς καὶ πραγματικῶς ἐγένετο τέλειος ἄνθρωπος, καὶ οὐχὶ κατὰ φαντασίαν. Ὅθεν ἂς κρημνισθοῦν καὶ ἂς καταισχύνωνται οἱ τοῦτο φλυαροῦντες Θεομάχοι Παῖδες τοῦ Μάνεντος πρότερον, καὶ οἱ Μονοφυσῖται ὕστερον (1).

Ἁγνὴν δὲ Παρθένον ὠνόμασε τὴν Θεοτόκον κατὰ τὸν Ἰωάννην τὸν Ζωναρᾶν· διότι ὄχι μόνον ἦτον Παρθένος κατὰ τὸ σῶμα, ὡς μὴ γνοῦσα πεῖραν ἀνδρὸς, ἀλλ' ἦτον ἀκόμη ἁγνὴ καὶ καθαρὰ καὶ κατὰ τὸν λογισμόν, χωρὶς νὰ δεχθῇ καμμίαν προσβολὴν λογισμοῦ ῥυπαροῦ εἰς τὴν παναγίαν ψυχήν της. Πολλαὶ γὰρ γυναῖκες εἶναι μὲν Παρθένοι κατὰ τὸ σῶμα, δὲν εἶναι ὅμως καὶ ἁγναὶ κατὰ τὸν λογισμόν· καθότι αὐταὶ δέχονται λογισμοὺς αἰσχροὺς καὶ ῥυπαροὺς εἰς τὴν ψυχὴν αὐτῶν καὶ τὸν νοῦν, καὶ ποιοῦσι συνδυασμοὺς καὶ συγκαταθέσεις· ὅθεν εἶναι κατὰ τὴν ψυχὴν πόρναι καὶ ἀκάθαρτοι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Ἡ δὲ Κυρία Θεοτόκος ἦτον καὶ κατὰ τὰ δύω καθαρὰ καὶ ἀμόλυντος: καὶ κατὰ τὸ σῶμα καὶ κατὰ τὴν ψυχὴν, καὶ κατὰ τὴν πρᾶξιν καὶ κατὰ τὸν λογισμόν. Ὅθεν ὁ Ἰεζεκιὴλ αἰνιγματωδῶς εἶπε περὶ αὐτῆς „ Καὶ ἰδοὺ δόξα Θεοῦ Ἰσραὴλ ἤρχετο κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν πρὸς ἀνα„ τολὰς (ἤτοι εἰς τὴν ψυχὴν τῆς Παρθένου), καὶ ἡ γῆ (ἤτοι τὸ σῶμα τῆς Παρθένου) „ ἐξέλαμπεν ὡς φέγγος ἀπὸ τῆς δόξης κυκλόθεν". (Ἰεζ. μγ'. 2.)

Ἰδοὺ καὶ τὰ λόγια τοῦ Ζωναρᾶ ἑρμηνεύοντος τὸ Θεοτοκίον τοῦ β'. ἤχου τῆς ὀκτωήχου, τὸ λέγον „ Ἁγίων Ἁγίαν σε κατανοοῦμεν,... ἀμόλυντε Παρθένε". „ Καὶ τοῦτο δὲ ὡς ἐξαί„ ρετον τῆς Θεομήτορος ἔφη ὁ Μελῳδός· Παρθένοι μὲν γὰρ πολλαὶ γεγόνασι καὶ εἰσὶν, „ ἀλλ' οὐδεμία αὐτῶν κληθείη ἂν ἀμόλυντος· ὅτι κἂν τὴν κατ' ἐνέργειαν διαφεύγωσιν ἁμαρ„ τίαν, ἀλλὰ τὴν κατὰ νοῦν οὐκ ἄν τις δύναιτο διαφεύξασθαι· ἡ γὰρ τῶν λογισμῶν προσ„ βολὴ οὐκ ἐφ' ἡμῖν· προσβαλλουσῶν δὲ τῶν ἀκαθάρτων ἐννοιῶν, προσπαλαίει ταύταις ὁ „ νοῦς. Καὶ εἰ μὲν ἡ ὀρθὴ νικήσει κρίσις, ἀπορραπίζεται τὸ ἐνθύμιον· εἰ δὲ μή, εἰς συγ„ κατάθεσιν ἐξολισθαίνει ὁ λογισμός. Καὶ αὕτη δὲ ἁμαρτία ἐστὶν ἡ καλουμένη κατὰ „ διάνοιαν· κἂν γὰρ ὑπὸ τῆς θείας χάριτος φυλαχθῇ ὁ συγκαταθέμενος καὶ τὴν πρᾶξιν „ ἐκφύγῃ, ἀλλὰ διὰ τὴν συγκατάθεσιν ἥμαρτεν. Ἡ δὲ τοῦ Κυρίου Μήτηρ μηδὲ κατὰ τὸν „ νοῦν μολυνθῆναί ποτε πιστεύεται· διὸ καὶ ἀμόλυντος κέκληται". Ἁγνὴ δὲ καὶ ἀμόλυντος τὸ αὐτὸ εἶναι σχεδόν.

Τροπάριον.

„ Σοφία Λόγος καὶ δύναμις, Υἱὸς ὢν τοῦ Πατρὸς καὶ ἀπαύγασμα,
„ Χριστὸς ὁ Θεὸς Δυνάμεις λαθών, ὅσας ὑπερκοσμίους, ὅσας ἐν γῇ,
„ καὶ ἐμανθρωπήσας ἀμεκτήσατο ἡμᾶς· ὅτι δεδόξασται.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἀπὸ διάφορα μέρη τῶν θείων Γραφῶν ἐρανίζεται τὸ Τροπάριον τοῦτο ὁ Ἱερὸς Μελῳδός· ἐκ μὲν γὰρ τῆς πρὸς Κορινθίους πρώτης τοῦ Παύλου ἐπιστολῆς ἐρανίσθη τὸ „ σοφία καὶ „ δύ-

(1) Ἄκουσον δὲ πῶς ἑρμηνεύει τὸ „ Κλίνας Οὐ„ ρανοὺς κατέρχεται" ὁ ἐκ Δαμασκοῦ Ἰωάννης βι„ βλίῳ γ'. Κεφ. μή. τοῦ Θεολογικοῦ. „ Ὁ ἐν μορφῇ „ Θεοῦ ὑπάρχων, κλίνας Οὐρανοὺς κατέρχεται: τού„ τέστι τὸ ἀταπείνωτον αὐτοῦ ὕψος ἀταπεινώτως τα„ πεινώσας συγκατάβασιν ἀφράστου τε καὶ ἀκατάλη„ πτου συγκατέβη· (τοῦτο γὰρ δηλοῖ ἡ κατάβασις) „ καὶ Θεὸς ὢν τέλειος, ἄνθρωπος τέλειος γίνεται, καὶ „ ἐπιτελεῖται τὸ πάντων καινῶν καινότατον, τὸ μόνον „ καινὸν ὑπὸ τὸν Ἥλιον, δι' οὗ ἡ ἄπειρος τοῦ Θεοῦ „ ἐμφανίζεται δύναμις· τί γὰρ μεῖζον τοῦ γενέσθαι „ τὸν Θεὸν ἄνθρωπον";

„ δύναμις". γράφει γαρ ἐκεῖνος „ Χριστὸν Θεοῦ δύναμιν καὶ Θεοῦ σοφίαν". (ά. Κορ. ί. 24.) Φανερόνει δὲ μὲ τὰ λόγια ταῦτα ὁ Παῦλος, ὅτι ὁ Χριστὸς καθὸ Θεὸς εἶναι δύναμις καὶ σοφία τοῦ Πατρός· σοφία ὅμως καὶ δύναμις οὐχὶ ἀνυπόστατος, καθὼς εἶναι αἱ ἄλλαι ἐπὶ Θεοῦ ἐνέργειαι, αἱ ὁποῖαι ἂν καὶ ἦναι οὐσιώδεις καὶ φυσικαὶ, δὲν εἶναι ὅμως καὶ ἐνυπόστατοι: ἤτοι δὲν ἔχουν ἰδίαν ὑπόστασιν, καθὼς ἔχει ἰδίαν ὑπόστασιν ὁ Πατὴρ, ὁ Υἱὸς, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον· ἀλλ' εἶναι ὁ Υἱὸς σοφία καὶ δύναμις τοῦ Πατρὸς ἐνυπόστατος καὶ τελείαν ἔχων ὑπόστασιν· διὸ καὶ πρέπει πάντοτε νὰ προστίθεται εἰς αὐτὰ τὸ, ἐνυπόστατος κατὰ τὸν Θεσσαλονίκης μέγαν Γρηγόριον (1). Τὸ δὲ, Λόγος ἐδανείσθη ἀπὸ τὸν Εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην λέγοντα „ Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος". (Ἰωαν. ά. 1.) Λόγος ὅμως ζῶν καὶ ἐνυπόστατος, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο κατὰ τὸν αὐτὸν Ἰωάννην, καὶ δι' οὗ οἱ Οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν κατὰ τὸν Δαβὶδ, καὶ οὐχὶ λόγος ἀνυπόστατος καὶ εἰς ἀέρα χεόμενος. Τὸ δὲ Υἱὸς ἐρανίσθη ἀπὸ τὸν Ματθαῖον καὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους Εὐαγγελιστάς· „ Οὗτός ἐστιν ὁ „ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός". (Ματθ. γ'. 17.) Τὸ δὲ ἀπαύγασμα ἐρανίσθη ἀπὸ τὴν πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολὴν, ἐν ᾗ γράφει ὁ Παῦλος „ Ὃς ὢν ἀπαύγασμα τῆς δόξης". (Ἑβρ. ά. 3.) ἵνα διὰ τούτου δείξῃ τὴν πρὸς τὸ ἄναρχον καὶ πρῶτον Φῶς, τὸν Πατέρα δηλαδὴ, φυσικὴν οἰκειότητα.

Οὗτος λοιπὸν, λέγει, ὁ Χριστὸς καὶ Θεὸς, ἡ τοῦ Θεοῦ σοφία ἡ ἀκατάληπτος, ὁ Λόγος ὁ ἐνυπόστατος, ἡ ἄπειρος δύναμις, ὁ ἀγαπητὸς Υἱὸς, καὶ τὸ τῆς Πατρικῆς δόξης ἀπαύγασμα, λαβὼν ὅλας τὰς Δυνάμεις, τόσον τὰς ὑπερκοσμίους τῶν ἁγίων Ἀγγέλων, ὅσον καὶ τὰς τῶν ἐπιγείων Δαιμόνων ἢ Ἀνθρώπων· ἄγνωστον γὰρ ἦτον καὶ Ἀγγέλοις καὶ ἀνθρώποις τὸ τῆς ἐνανθρωπήσεως Μυστήριον· διὰ καὶ ὁ Χριστὸς Ἄγγελος τῆς μεγάλης καὶ ἀποκρύφου βουλῆς τῆς περὶ τῆς ἐνσάρκου ταύτης Οἰκονομίας λέγεται. Ταύτας, λέγω, τὰς Δυνάμεις λαβὼν, καὶ ἀπὸ αὐτὰς κρύψας τὸν τρόπον τοῦ Μυστηρίου (2) ἔγινε τέλειος ἄνθρωπος, καὶ οὕτως ἀνεκτήσατο πάλιν τώρα καὶ ἀνέπλασεν ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς ὁποίους ἐκτήσατο καὶ ἔπλασε πρότερον.

---

(1) Ὁ δὲ Ἅγιος Μάρκος ὁ Ἐφέσου οὕτω Θεολογεῖ περὶ τούτων. „ Οὐχ' οὕτω σοφία καὶ δύναμις τοῦ „ Πατρός ἐστιν ὁ Υἱὸς, ὡς Υἱὸς ἢ Λόγος· Υἱὸς μὲν „ γὰρ καὶ Λόγος οὕτως ἐστὶ τοῦ Πατρὸς, ὡς μὴ ὄν- „ τος αὐτοῦ (τοῦ Πατρὸς δηλ.) Υἱοῦ, μηδὲ λόγου· „ σοφία δὲ καὶ δύναμις ὁ Υἱὸς οὕτως ἐστὶ τοῦ Πα- „ τρὸς, ὡς καὶ αὐτοῦ σοφίας καὶ δυνάμεως ὄντος, „ καὶ οὐ σοφοῦ καὶ δυνατοῦ μόνον· σοφία γὰρ ἐστὶν „ ἐκ σοφίας, καὶ δύναμις ἐκ δυνάμεως, ὥσπερ Θεὸς „ ἐκ Θεοῦ καὶ φῶς ἐκ φωτός. Λέγεται δὲ τοῦ Πα- „ τρὸς σοφία καὶ δύναμις ὁ Υἱὸς, ὡς ὅλην αὐτοῦ „ τὴν σοφίαν καὶ δύναμιν ἔχων, ὡς ἂν εἰκὼν ἀρ- „ χετύπου. Ἀλλὰ καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον οὐδὲν „ ἧττον σοφία ἐστὶ καὶ δύναμις". (Κεφ. λδ'.) Ὅρα καὶ τὸ ῥητὸν τοῦ Θεσσαλονίκης Γρηγορίου ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ Εἱρμοῦ τῆς Τρίτης Ὠδῆς τοῦ Κανόνος τῆς Κοιμήσεως, τοῦ λέγοντος „ Ἡ δημιουργικὴ καὶ „ συνεκτικὴ τῶν ἁπάντων Θεοῦ σοφία καὶ δύναμις".

(2) Εἶπον δὲ ὅτι ὁ Κύριος ἐκρυψε τὸν τρόπον τοῦ Μυστηρίου ἀπὸ τὰς Ἀγγελικὰς Δυνάμεις, ἀκολουθῶν τῷ φερωνύμως καλουμένῳ Μαξίμῳ (Μάξιμος γὰρ λατινιστὶ μέγιστος ἑρμηνεύεται), ὁ ὁποῖος ἐν τῇ μβ. ἐρωτήσει, „ Πῶς λαθεῖν λέγεται τὰς Οὐρανίους Δυ- „ νάμεις ἡ τοῦ Κυρίου ἐνανθρώπησις, ὁπόταν εὑρί- „ σκωμεν, ὅτι καὶ αἱ Προφητεῖαι αἱ πρὸ τοῦ Κυρίου „ δι' Ἀγγέλων γεγόνασι, καὶ τὴν σύλληψιν τῆς Παρ- „ θένου ὁ Γαβριὴλ εὐαγγελίζεται; καὶ τοὺς Ποιμένας „ Ἄγγελοι μυσταγωγοῦσιν"; ἀποκρίνεται οὕτως ὁ Ἅγιος. „ Ὅτι μὲν ᾔδεισαν οἱ Ἄγγελοι τὴν μέλλου- „ σαν ἔσεσθαι ἐπὶ σωτηρίᾳ τῶν ἀνθρώπων τοῦ Κυρίου „ ἐνανθρώπησιν, ὑ δεῖ ἀμφιβάλλειν· ἐκεῖνο δὲ ἔλαθεν „ αὐτούς: ἡ ἀκατάληπτος τοῦ Κυρίου σύλληψις καὶ „ ὁ τρόπος, πῶς ὅλος ἐν τῷ Πατρὶ ὢν, καὶ ὅλος ὢν „ ἐν πᾶσι καὶ πάντα πληρῶν, ὅλος ἦν ἐν τῇ γαστρὶ „ τῆς Παρθένου". Σημείωσαι ὅτι τὰ „ Δυνάμεις λα- „ θὼν" ἐδανείσθη ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸν εἰς τὸν Εὐαγγελισμὸν λόγον τὸν ἐπιγραφόμενον τῷ Χρυσοστόμῳ, οὗ ἡ ἀρχὴ „ Πάλιν χαρᾶς εὐαγγέλια"· ἐκεῖ γὰρ ὁ Χρυσορρήμων εἰσάγει τὸν Πατέρα λέγοντα πρὸς τὸν Γαβριὴλ „ Σοὶ μόνῳ θαῤῥῶ τὸ Μυστήριον· λαθεῖν δὲ „ θέλω πάσας τὰς ἐν Οὐρανῷ Δυνάμεις". Τοῦτο βεβαιοῖ καὶ τὸ Τροπάριον τοῦ πρώτου ἤχου τὸ λέγον „ Ὑπερκοσμίους γὰρ λαθὼν καὶ ταξιαρχίας ἐπὶ σὲ „ ὁ ὢν καταβέβηκεν". Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Γαβριὴλ ἐρωτηθεὶς παρὰ τῆς Παρθένου ζητούσης νὰ μάθῃ τὸν τρόπον τοῦ Μυστηρίου, δὲν ἐδυνήθη νὰ φανερώσῃ αὐτὸν, ἀλλ' ἐπὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα κατέφυγεν ὡς μόνον εἰδὸς αὐτόν. „ Πῶς ἔσται μοι τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ „ γινώσκω; καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἄγγελος εἶπε· Πνεῦ- „ μα Ἅγιον ἐπιλεύσεται ἐπὶ σέ". (Λουκ. ά. 34.) Ὅρα καὶ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ „ Ζητεῖς παρ' ἐμοῦ γνῶ- „ ναι Παρθένε" τῆς Γ'. Ὠδῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ.

Ὠδὴ

Ὠδὴ γ'. Ὁ Εἱρμός.

„ Τῷ πρὸ τῶν αἰώνων, ἐκ Πατρὸς γεννηθέντι ἀῤῥεύστως Υἱῷ, καὶ
„ ἐπ' ἐσχάτων ἐκ Παρθένου, σαρκωθέντι ἀσπόρως, Χριστῷ τῷ Θεῷ
„ βοήσωμεν· ὁ ὑψώσας τὸ κέρας ἡμῶν, ἅγιος εἶ Κύριε.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἀπὸ τὴν προφῆτιν Ἄνναν τὴν Μητέρα Σαμουὴλ τοῦ Προφήτου καὶ Ποιήτριαν τῆς τρίτης Ὠδῆς, ἐρανίσθη ὁ Μελῳδὸς τὸν παρόντα Εἱρμόν· ἐκείνη γὰρ εἶπε τὰ λόγια ταῦτα πρὸς τὸν Θεὸν εὐχαριστοῦσα, διότι στεῖρα οὖσα πρότερον, ἐγέννησεν ὕστερον: ἤτοι τὸ „ Ὑψώθη „ κέρας μου ἐν Θεῷ μου“· καὶ τὸ „ Οὐκ ἔστιν ἅγιος πλὴν σοῦ“. (α'. βασιλ. β'. 2.) Ὅθεν τὰ λόγια ταῦτα ἀπὸ ἐκείνην λαβὼν ὁ Ἱεράρχης Κοσμᾶς ἐπιστρέφει εἰς τὸν λαὸν τῶν Χριστιανῶν, καὶ μὲ παρακινητικὸν σχῆμα λέγει πρὸς αὐτόν. Ὦ λαὲ τῶν Χριστιανῶν, ἐλᾶτε νὰ φωνάξωμεν πρὸς Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν, ὁ ὁποῖος ἐγεννήθη μὲν ἀῤῥεύστως καὶ ἀπαθῶς ἐκ τοῦ ἀγεννήτου Πατρὸς πρὸ πάντων τῶν αἰώνων (1), χωρὶς κἀνὲν αἴτιον τελικὸν πρὸς τὰ ἔξω κτίσματα· καθὼς εἶπεν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος „ Τὸ μὲν ὢν (ὁ Υἱὸς) καὶ ἀεὶ ὢν „ ἐκ τοῦ ἀεὶ ὄντος (ἤτοι τοῦ Πατρὸς) ὑπὲρ αἰτίαν καὶ λόγον· οὐδὲ γὰρ ἦν τοῦ Λόγου λόγος „ ἀνώτερος“. (Λόγ. εἰς τὴν Χριστοῦ Γέννησιν) ἐσαρκώθη δὲ ὁ αὐτὸς ἐκ τῆς Παρθένου χωρὶς σπορὰν ἀνδρὸς, διὰ τὴν ἰδικήν μας σωτηρίαν. Τί δὲ νὰ φωνάξωμεν πρὸς τὸν Χριστόν; ἐκεῖνα τὰ εὐχαριστήρια λόγια, ὅπου προτήτερα ἀπὸ ἡμᾶς ἐφώναξεν ἡ στεῖρα καὶ Προφῆτις Ἄννα: ἤγουν ἐσὺ, Κύριε, εἶσαι ἅγιος, ὁ ὁποῖος ὕψωσας καὶ ἐμεγάλυνας τὸ κέρας ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων: ἤτοι τὴν ἰδικήν μας δόξαν καὶ δύναμιν, διὰ τῆς ἰδικῆς σου ἐνανθρωπήσεως.

Τροπάριον.

„ Ὁ τῆς ἐπιπροίας, μετασχὼν τῆς ἀμείμω Ἀδὰμ χοϊκὸς, καὶ πρὸς
„ φθορὰν κατολισθήσας, γυμαικείᾳ ἀπάτῃ, Χριστὲ γυμαικὸς βοᾷ
„ ἐξορῶν· ὁ δι' ἐμὲ κατ' ἐμὲ γεγονὼς, Ἅγιος εἶ Κύριε.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἀπὸ τὸν εἰς τὴν Χριστοῦ Γέννησιν λόγον Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου ἐρανίζεται ὁ Μελῳδὸς τὸ παρὸν Τροπάριον· λέγει γὰρ ἐκεῖνος ταῦτα περὶ Χριστοῦ „ Δευτέραν κοινωνεῖ (ὁ Υἱὸς) „ δηλαδὴ πολὺ τῆς προτέρας παραδοξοτέραν. Ὅσῳ τότε μὲν τοῦ κρείττονος μετέδωκεν, „ (εἰς τὸν Ἀδὰμ δηλ.) νῦν δὲ μεταλαμβάνει τοῦ χείρονος“ (2). Ταῦτα λοιπὸν καὶ ὁ Ἱερά-ρ-

---

(1) Οἱ αἰῶνες νοητὰ κτίσματά εἰσι κατὰ τὸν Θεσσαλονίκης Γρηγόριον· (Κεφ. ξή. τῶν Θεολογικῶν) ὅθεν εἶπε καὶ ὁ Παῦλος· „ δι' οὗ (τοῦ Υἱοῦ δηλ.) „ καὶ τοὺς αἰῶνας ἐποίησεν“. (ὁ Πατὴρ δηλ.) Περιλαμβάνει δὲ ὁ αἰὼν τὰ ἀΐδια καὶ ἀθάνατα: ἤτοι τοὺς νοεροὺς Ἀγγέλους, καθὼς καὶ ὁ χρόνος περιλαμβάνει τὰ θνητὰ κτίσματα. Διὸ εἶπεν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος „ Ὅπερ ἡμῖν ὁ χρόνος Ἡλίου φορᾷ μετρούμενος, τοῦτο τοῖς ἀϊδίοις αἰὼν“. (Λόγ. εἰς τὴν Χριστοῦ Γέννησιν) Ὁ δὲ Θεὸς πρὸ τῶν αἰώνων καὶ ὑπὲρ τοὺς αἰῶνας ἐστὶν· ὅθεν ἀκολούθως προαιώνιος καὶ ὑπεραιώνιος λέγεται.

(2) Τοῦτο τὸ ῥητὸν τοῦ Θεολόγου ἑρμηνεύων ὁ Ζωναρᾶς ἐν τῷ πλ. ά. ἤχῳ τῆς Ὀκτωήχου, φέρει ἕνα παράδειγμα γλαφυρόν· „ Οὐχ ὅμοιον τῷ τὸν Βασι-„ λέα τὴν οἰκείαν βασίλειον στολὴν (ἤτοι τὸ κατ' εἰκόνα) „ ἰδιώτῃ χαρίσασθαι, καὶ τὸ δούλου ῥάκος αὐτὸν ἐν-„ δύσασθαι διὰ σωτηρίαν τῶν ὑπηκόων; ἀλλὰ πολὺ τὸ „ δεύτερον τῆ προτέρᾳ παραδοξότερον“. Ἑρμηνεύων δὲ ὁ αὐτὸς καὶ τὸ „ Ὁ τῆς δόξης Κύριος ἐν ἀδοξίας μορ-„ φῇ“ Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ ῥητὸν, λέγει „ Ἀδο-„ ξίαν τὸν ἄνθρωπον ἐφη· γράφει γὰρ ὁ Παῦλος περὶ „ τοῦ Χριστοῦ, ὅτι ἑαυτὸν ἐκένωσε μορφὴν δοῦλου λαβών· „ τί γοῦν ἀδοξότερον καὶ ἀτιμότερον δούλου; Ἀντὶ „ οὖν τοῦ εἰπεῖν δούλου μορφὴν, ἀδοξίας εἶπε μορφήν. „ Καὶ ἄλλως δέ, ἀδοξία ἦν τῷ Θεῷ κατὰ τὸ πρό-„ χειρον, τῷ ὑπὲρ πᾶσαν οὐσίαν, τῷ ἀΰλῳ, σάρκα „ περιβαλέσθαι ἐκ χοὸς τὴν σύστασιν ἐχουσαν πα-„ χεῖάν τε καὶ θνητήν· ὡς γὰρ ἀδοξία ἂν νομισθείη „ Βασιλεῖ, εἰ ῥάκος εὐτελὲς περιβάλοιτο, τὴν πορ-„ φύραν περικαλύπτων· οὕτω καὶ τῷ Κυρίῳ ἡ σὰρξ „ εἰς ἀδοξίαν ἦν κατὰ τὸ φαινόμενον“.

ράρχης Κοσμᾶς μελουργῶν ἐδῶ λέγει, ὅτι ὁ Προπάτωρ Ἀδὰμ ὁ χοϊκὸς πλασθείς: ἤτοι ἐκ τοῦ χοὸς, ὁ ὁποῖος ἦτον τὸ πλέον λεπτότερον καὶ καθαρώτερον καὶ εὐγενέστερον χῶμα τῆς γῆς, καθὼς ὁ Ζωναρᾶς ἑρμηνεύων τὸ Τροπάριον „ Ὁ χερσὶν ἀχράντοις ἐκ χοὸς " λέγει „ Τὸ μὲν σῶμα τοῦ ἀνθρώπου χερσὶ διαπλάττει· καὶ οὐδὲ ἀπὸ τῆς γῆς ἁπλῶς „ ὡς τὰ θηρία, ἀλλ' ἀπὸ χοὸς τοῦ λεπτοτάτου δηλονότι καὶ καθαρωτάτου τῆς γῆς ". οὗτος ὁ Ἀδὰμ, λέγω, ὅς τις ἔλαβε τὴν καλλιτέραν ἔμπνευσιν τοῦ Θεοῦ, διὰ μέσου τῆς ὁποίας ἐδημιουργήθη ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ζῶσα, λογικὴ καὶ ἀθάνατος· οὐ γὰρ τὸ ἐμφύσημα τοῦ Θεοῦ ἐγένετο ψυχὴ, καθὼς φλυαροῦν τινὲς, ἀλλ' ἐκεῖνο ψυχὴν ἐδημιούργησε κατὰ τὸν μέγαν Ἀθανάσιον (1)· „ Ἐνεφύσησε γὰρ, φησὶν, ὁ Θεὸς εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Ἀδὰμ, „ καὶ ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν ". (Γεν. β'. ζ.) καὶ ὕστερον ὁ θεόθεν τοιαύτην ψυχὴν ἀθάνατον λαβὼν ἔπεσε, φεῦ! εἰς τὴν φθορὰν καὶ τὸν θάνατον μὲ ἀπάτην τῆς γυναικός του Εὔας, βλέπων τώρα τὸν Χριστὸν νὰ γεννᾶται ἐκ γυναικὸς (ἵνα γυνὴ λύσῃ πάλιν τὴν ἀπάτην καὶ τὸ ἐγκλημα τῆς γυναικὸς) φωνάζει πρὸς αὐτόν· „ Ὦ Κύριε, ὅς τις „ διὰ τὴν ἰδικήν μου σωτηρίαν ἔγινες ἄνθρωπος τέλειος, καθὼς ἐγὼ, καὶ τὸ ὄργανον τῆς „ ἀπωλείας τὴν γυναῖκα ἀπέδειξας ἐκ τοῦ ἐναντίου ὄργανον σωτηρίας, σὺ εἶσαι, Κύριε, „ Ἅγιος ".

Καλλιτέραν δὲ εἶπε τὴν τοῦ Θεοῦ ἔμπνευσιν, δι' ἧς ἔλαβε τὴν λογικὴν ψυχὴν ὁ Ἀδὰμ, συγκρίνων αὐτὴν μὲ τὸ ἀνθρώπινον σῶμα ὅπου ἔλαβεν ὕστερον ὁ Χριστὸς, τὸ ὁποῖον εἶναι χειρότερον: ἤτοι κατώτερον ἀπὸ τὴν ψυχὴν, ὡς εἶπεν ἀνωτέρω ὁ Θεολόγος. Λέγει δὲ ὁ αὐτὸς καθαρώτερον ἐν τῇ πρὸς Κληδόνιον α'. ἐπιστολῇ· προτιθεὶς γὰρ ἐκεῖ τὸ εὐαγγελικὸν ἐκεῖνο „ Καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο ", οὕτω φησίν. „ Οὐκ ἄλλως ἦν τὴν τοῦ Θεοῦ δηλω„ θῆναι περὶ ἡμᾶς ἀγάπην, ἢ ἐκ τοῦ μνημονευθῆναι τὴν σάρκα, ὅτι δι' ἡμᾶς κατέβη καὶ „ μέχρι τοῦ χείρονος· σάρκα γὰρ εἶναι ψυχῆς εὐτελέστερον πᾶς τῶν εὐφρονούντων ὁμολο„ γήσει ". Ἀμείνονος δὲ ἔπρεπε νὰ γράψῃ ὁ Μελῳδὸς, διὰ νὰ συνταχθῇ μὲ τὸ, ἐπιπνοίας, καὶ νὰ γένῃ συμφωνία, ἐπιπνοίας ἀμείνονος· ἀπεκόπη ὅμως ἡ νος τελευταία συλλαβὴ, καὶ ἡ λέξις ἐχρεώστει νὰ γράφεται διὰ τοῦ ο· οὕτω, τῆς ἀμείνο· ἐπειδὴ δὲ οὐδεμία γενικὴ ἰσοσυλλαβοῦσα μὲ τὴν ἰδικήν της ὀνομαστικὴν λήγει εἰς βραχὺ φωνῆεν, ἀλλ' εἰς μακρὸν, διὰ τοῦτο τὸ νο βραχὺ ἔγινε μακρὸν, ὡς ἀμείνω. Τοιαύτη εἶναι καὶ ἡ κλίσις τοῦ χείρων χείρονος καὶ κατὰ ἀποκοπὴν χείρω, καὶ Μείζων μείζονος καὶ μείζω. Οὐ μόνον δὲ τὰ εἰς ων λήγοντα ὀνόματα εἰς ω ποιοῦσι τὴν γενικὴν, ἀλλὰ καὶ τὰ εἰς ως· ὡς τὸ, ἄλως ἄλωνος κατὰ ἀποκοπὴν ἄλω· ὁμοίως καὶ τὸ, Μίνως Μίνωνος καὶ Μίνω.

Τροπάριον.

„ Σύμμορφος πηλίμης, εὐτελοῦς διαρτίας Χριστὲ γεγομὼς, καὶ με„ τοχῇ σαρκὸς τῆς χείρω (2) μεταδοὺς θείας φύτλης, βροτοὺς πε„ φυκὼς καὶ μείμας Θεὸς, καὶ ἀμυφώσας τὸ κέρας ἡμῶν, Ἅγιος „ εἶ Κύριε.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸ παρὸν Τροπάριον ἐρανίσθη ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸν Παῦλον καὶ ἀπὸ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον· τὸ μὲν γὰρ „ Σύμμορφος πηλίνης εὐτελοῦς διαρτίας " ἐδανείσθη ἀπὸ τὴν πρὸς Φιλιπ-

(1) Τοῦτο τὸ ἴδιον λέγει καὶ ὁ Χρυσόστομος. „ Πολλοὶ ἐνόμισαν, ὅτι τὸ ἐμφύσημα αὐτοῦ (τοῦ „ Θεοῦ δηλ.) ἦν ἡ ψυχὴ, καὶ ὅτι ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ „ Θεοῦ μεταδόθη τῷ σώματι ἡ ψυχὴ· ἔστι δὲ πολ„ λῆς οὐ μόνον ἀνοίας, ἀλλὰ καὶ ἀτοπίας μεστὸς „ ὁ λόγος· εἰ γὰρ ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ ἡ ψυχὴ, „ οὐκ ἐχρῆν αὐτῷ μὲν εἶναι σοφὴν, ἐν ἄλλῳ δὲ μω„ ρὰν καὶ ἀσύνετον· οὐδὲ ἐν τούτῳ μὲν εἶναι ψυχὴν „ δικαίαν, ἐν ἑτέρῳ δὲ ἄδικον· ἡ γὰρ τοῦ Θεοῦ οὐ„ σία οὐ μερίζεται, οὐδὲ ἀλλοιοῦται, ἀλλ' ἔστιν ἀ„ ναλλοίωτος... Τὸ ἐμφύσημα λοιπὸν ἐπὶ Θεοῦ, ἡ „ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐστιν ἐνέργεια. Ὥσπερ γὰρ „ ὁ Σωτὴρ ἐνεφύσησεν εἰς τὰ πρόσωπα τῶν Ἀποστό„ λων καὶ εἶπε, λάβετε Πνεῦμα Ἅγιον· οὕτω τὸ „ ἐμ-

λιπτικούς τοῦ Παύλου ἐπιστολήν, ὅς τις λέγει „Ὅς ἐν μορφῇ (ἤτοι φύσει καὶ οὐσίᾳ) „Θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ, ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσε μορφὴν „δούλου λαβών". (Φιλιπ. β'. 6.) τὸ δὲ „Μετοχῇ σαρκὸς τῆς χείρω μεταδοὺς θείας φύ„σεως" ἐδαπείσθη ἀπὸ τὸν Θεολόγον, λέγοντα ἐν τῷ εἰς τὴν Χριστοῦ Γέννησιν λόγῳ, „Τό„τε μὲν (ὅτε δηλαδὴ τὸν Ἀδὰμ ἔπλασεν ὁ Υἱὸς) τοῦ κρείττονος (τῆς ψυχῆς) μετέδω„κεν (εἰς αὐτὸν τὸν Ἀδάμ), νῦν δὲ μεταλαμβάνει τοῦ χείρονος" (τοῦ ἀνθρωπίνου σώμα„τος). Ὅθεν τούτων τῶν δύω τὰ λόγια Ἐνώσας ὁ Ἱερὸς Κοσμᾶς, ὁμοῦ δὲ μὲ ταῦτα καὶ τὸ τῆς Ἄννης, οὕτω λέγει, „Ἅγιος εἶσαι, ὦ Κύριε, ὅς τις ἔγινες σύμμορφος: ἤτοι συγκοινωνὸς „τῆς διαρτίας: τουτέστι τῆς πλάσεως τῆς γηΐνης καὶ εὐτελοῦς τῶν ἀνθρώπων". Ἐρανίσθη δὲ τὴν λέξιν ταύτην ἀπὸ τὸν Ἰὼβ, ἐν ᾧ γράφεται „Ἐκ πηλοῦ διήρτισαι σύ, ὡς καὶ ἐγὼ, „ἐκ τοῦ αὐτοῦ διηρτίμεθα". (Ἰω. λγ'. 6.) „Μεθέξας δὲ, (λέγει ὁ Μελῳδὸς) ἀπὸ τὴν σάρ„κα ἡμῶν τὴν χείρονα καὶ πολὺ κατωτέραν τῆς ψυχῆς, μετέδωκας εἰς ἡμᾶς ἀπὸ τὴν Θείαν „καὶ ἀθάνατον φύτλην (φύσιν), μείνας μὲν Θεὸς, ὅπερ ἦσουν πρὸ τῶν αἰώνων, γενόμενος „δὲ ἐπ' ἐσχάτων φύσει ἄνθρωπος, τὸ ὁποῖον δὲν ἦσουν". Ὅθεν εἶπεν ὁ Θεοφόρος Μάξιμος „Οἱ ἐξ ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρέται γενόμενοι τοῦ Λόγου ἔφασαν τὸν Θεὸν Λόγον τέ„λειον ὄντα Θεὸν, γενέσθαι τέλειον ἄνθρωπον, μήτε τὸ Θεὸς εἶναι ἀποθέμενον, διὰ τὸ „γενέσθαι ἄνθρωπον, μήτε κωλυθέντα γενέσθαι, ὅπερ οὐκ ἦν, ἄνθρωπον, διὰ τὸ μεμε„νηκέναι, ὅπερ ἦν, ἤγουν Θεόν". (ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς Πίστεως παρὰ τῇ δογμ. Πανοπλίᾳ) Καὶ λοιπὸν διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεώς σου, Ἰησοῦ Χριστὲ, ἀνύψωσας ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων τὴν δόξαν καὶ δύναμιν· ταῦτα γὰρ τὸ κέρας δηλοῖ.

Τοῦτο δὲ ὅπου λέγει ἐδῶ ὁ Μελῳδὸς, ὅτι μετέδωκεν εἰς ἡμᾶς ὁ Χριστὸς ἀπὸ τὴν θείαν του φύσιν, εἶναι ἐκεῖνο τὸ ἴδιον ὅπου εἶπεν ὁ Κορυφαῖος Πέτρος „Ἵνα διὰ τούτων γένησθε „θείας κοινωνοὶ φύσεως". (β'. Πέτ. ά. 4.) τὸ ὁποῖον δὲν νοεῖται, ὅτι ἔχει νὰ μεθέξῃ τινὰς ἀπὸ τὴν τοῦ Θεοῦ φύσιν καὶ οὐσίαν· ἄπαγε! τοῦτο γὰρ εἶναι ἀδύνατον εἰς κάθε κτίσμα· καὶ τοῦτο ἐστάθη κακόδοξον φρόνημα τῶν Μασσαλιανῶν πρότερον, καὶ τῶν Βαρλααμιτῶν καὶ Ἀκινδυνιαστῶν ὕστερον· καθότι ἡ ὑπερούσιος φύσις καὶ οὐσία τοῦ Θεοῦ ἄπειρος οὖσα, εἶναι ὄχι μόνον πάντη ἀμέθεκτος, ἀλλὰ καὶ ἀόρατος καὶ ἀνεπινόητος· ὅθεν τὸ πεπερασμένον δὲν ἐμπορεῖ νὰ χωρήσῃ τὸ ἄπειρον. Φύσις λοιπὸν Θεία ἐδῶ ἐννοεῖται ἡ φυσικὴ καὶ οὐσιώδης χάρις καὶ ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ, ἀπὸ τὴν ὁποίαν μετέχουσιν οἱ κεκαθαρμένοι, καὶ μὲ τὴν μετοχὴν αὐτῆς Θεοὶ γίνονται κατὰ χάριν· ἐπειδὴ κατὰ τοὺς θεολογοῦντας ὁμοῦ καὶ φιλοσοφοῦντας φύσεις λέγονται καὶ τὰ φυσικά. Ὅρα καὶ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ ἀνωτέρου ῥητοῦ τοῦ Κορυφαίου ἐν τῇ νεοτυπώτῳ ἑρμηνείᾳ τῶν Καθολικῶν Ἐπιστολῶν, καὶ ἐκεῖ θέλεις εὕρῃ πολλά.

Τροπάριον.

„Βηθλεὲμ εὐφραίμου, ἡγεμόνων Ἰούδα Βασίλεια· τὸν Ἰσραὴλ γὰρ „ὁ ποιμαίνων, χερουβὶμ ὁ ἐπ' ὤμων, ἐκ σοῦ προελθὼν Χριστὸς „ἐμφανῶς, καὶ ἀμυνώσας τὸ κέρας ἡμῶν, πάντων ἐβασίλευσεν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸ Τροπάριον τοῦτο ἐραν'σθη ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ δύω Προφήτας. Πρῶτον, ἀπὸ τὸν Προφήτην Μι-

---

„ἐμφύσημα τὸ θεῖον ἀνθρωπίνως ἀκουόμενον, Πνεῦμά „ἐστι τὸ προσκυνητὸν καὶ Ἅγιον. Τοῦτο τὸ Πνεῦ„μα προελθὸν, οὐκ αὐτὸ γέγονε ψυχὴ, ἀλλὰ ψυχὴν „ἔκτισεν· οὐκ αὐτὸ εἰς ψυχὴν μετεβλήθη, ἀλλὰ „ψυχὴν ἐδημιούργησε· δημιουργὸν γὰρ τὸ Πνεῦμα „τὸ Ἅγιον, κοινωνεῖ τῇ δημιουργίᾳ τοῦ σώματος „καὶ τῇ δημιουργίᾳ τῆς ψυχῆς. Πατὴρ γὰρ καὶ „Υἱὸς καὶ Πνεῦμα Ἅγιον τῇ Θείᾳ δυνάμει δημιουργεῖ „τὸ πλάσμα". (λόγῳ εἰς τὸ, Πῶς ὁ Ἀδὰμ ἔλα„βε τὴν ψυχὴν, τόμῳ ε'.) Ὅρα καὶ εἰς τὰς ὑποση„μειώσεις τοῦ Τροπαρίου τοῦ λέγοντος „Ὅς ἦν ἐν „ἀρχῇ πρὸς Θεὸν Θεὸς Λόγος", κατὰ τὸν Ἰαμβι„κὸν Κανόνα τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως.

(2) Σημείωσαι, ὅτι καὶ ἐδῶ ἡ γενικὴ „τῆς χεί„ρω" ἔγινε κατὰ ἀποκοπὴν ἀπὸ τῆς „χείρονος", ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω καὶ περὶ τῆς „ἀμείνω".

Μιχαίαν, ὅς τις λέγει ἐν Κεφαλαίῳ Ε'. „ Καὶ σὺ, Βηθλεὲμ οἶκος τοῦ Ἐφραθᾶ (1), μὴ „ ὀλιγοστὸς εἶ τοῦ εἶναι ἐν χιλιάσιν Ἰούδα· ἐκ σοῦ γάρ μοι ἐξελεύσεται τοῦ εἶναι εἰς „ ἄρχοντα ἐν τῷ Ἰσραήλ". ἢ (καθὼς ἀνέγνω ὁ Εὐσέβιος καὶ ὁ Τερτυλιανός) „ Ἐκ σοῦ γάρ „ μοι ἐξελεύσεται ἡγούμενος". Δεύτερον, ἀπὸ τὸν Προφήτην Δαβὶδ, λέγοντα ἐν τῷ οΔ'. Ψαλμῷ „ Ὁ ποιμαίνων τὸν Ἰσραὴλ πρόσχες· ὁ ὁδηγῶν ὡσεὶ πρόβατον τὸν Ἰωσὴφ, ὁ κα- „ θήμενος ἐπὶ τῶν Χερουβὶμ ἐμφάνηθι". Ὅθεν ὁ Ἱεράρχης Κοσμᾶς ἐπιστρέφων τὸν λό- γον τε πρὸς τὴν Βηθλεὲμ τὴν κατὰ σάρκα πατρίδα τοῦ Κυρίου λέγει. „ Σὺ Βηθλεὲμ Βασί- „ λισσα (τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ, Βασίλεια κατὰ τὴν μεταχείρισιν τῶν ἀρχαίων συγγραφέων) „ καὶ ἀνωτέρα οὖσα τῶν ἡγεμόνων τῆς βασιλικῆς φυλῆς τοῦ Ἰούδα, εὐφραίνου· διότι ὁ Χρι- „ στὸς, ὅς τις ποιμαίνει τὸν Ἰσραὴλ, κατὰ τὴν προρρηθεῖσαν ῥῆσιν τοῦ Δαβὶδ, καὶ κάθη- „ ται ἐπάνω εἰς τοὺς ὤμους τῶν δύω χρυσῶν Χερουβὶμ τῶν εὑρισκομένων μέσα εἰς τὰ Ἅ- „ για τῶν Ἁγίων (2), αὐτὸς, λέγω, ἐκβῆκε φανερὰ ἀπὸ σέ· ἤτοι ἐγεννήθη κατὰ σάρκα· „ ὅς τις ἀνυψώσας τὸ κέρας ἡμῶν τῶν νέων Ἰσραηλιτῶν Χριστιανῶν τῶν πιστευόντων εἰς αὐ- „ τὸν, ἐβασίλευσεν ἐπάνω εἰς ὅλα τὰ Ἔθνη". „ Οὕτω λέγει καὶ ὁ Προφήτης Δαβὶδ „ Ἐβασίλευσεν ὁ Θεὸς ἐπὶ τὰ Ἔθνη". (Ψαλ. μϛ'. 7.)

Σημείωσαι δὲ, ὅτι ὁ μὲν Εὐφραθᾶ ἦτον ἀπόγονος τῆς Ἰούδα φυλῆς, ὁ δὲ Βηθλεὲμ ἦτον Υἱὸς τοῦ Εὐφραθᾶ, ἀφ' ὧν καὶ ὠνομάσθη ὁ τόπος· καθὼς γέγραπται εἰς τὰ Παραλειπό- μενα „ Εὐφραθᾶ Πατρὸς Βηθλεέμ". (α'. Παραλ. δ'. 4.) Ὁ δὲ Ἀλεξανδρείας Κύριλλος τὸ ἀνωτέρω ῥητὸν τοῦ Μιχαίου ἑρμηνεύων λέγει, „ Ποιεῖται δὴ οὖν τὸν λόγον πρὸς τὴν Βηθλεέμ· „ ἤτοι τὸν οἶκον τοῦ Εὐφραθᾶ· καὶ καλεῖται μὲν ὁ χῶρος Εὐφραθᾶ, Βηθλεὲμ δὲ τὸ πολί- „ χνιον· ἦγουν ἡ ἐν τῇ χώρᾳ κώμη, ὅθεν ἦν Ἰεσσαὶ καὶ Δαβὶδ καὶ αὖτη πάλιν ἡ Ἁγία „ Παρθένος, ἢ τὸ Θεῖον ἡμῖν ἐκτέτοκε βρέφος τὸ παιδίον τὸν Ἰησοῦν. Ὦ τοίνυν Βηθλεὲμ „ (φησὶν,) οἶκος Ἐφραθᾶ, εἰ καὶ ὀλιγοστὸς εἶ τοῦ εἶναι ἐν χιλιάσιν Ἰούδα· τοῦτ' ἔστι μυρίαι „ μὲν ὅσαι λαμπραὶ καὶ μεγάλαι τῆς Ἰουδαίας, αἱ πόλεις· ἀλλ' εἰ καὶ ὀλίγοι παντελῶς οἱ „ σὲ κατοικοῦντες καὶ νεμόμενοι, σὺ γενήσῃ τροφὸς, καὶ κληθήσῃ πόλις τοῦ βασιλεύσαντος „ ἐπὶ τὸν Ἰσραήλ· καὶ οὔτι που πάντως τῶν ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν ἐ- „ παγγελίαις προεπαγγελμένων τῷ Ἀβραάμ (τουτέστι τῶν πιστευσάντων Ἐθνῶν)".

Ὠδὴ δ'. Ὁ Εἱρμός.

„ Ῥάβδος ἐκ τῆς ῥίζης Ἰεσσαὶ, καὶ ἄνθος ἐξ αὐτῆς Χριστὲ, ἐκ τῆς „ Παρθένου ἀνεβλάστησας, ἐξ ὄρους ὁ αἰμετὸς, κατασκίου δασέος, „ ἦλθες σαρκωθεὶς ἐξ ἀπειράνδρου ὁ ἄϋλος καὶ Θεός· δόξα τῇ δυνά- „ μει σου Κύριε.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὁ μὲν Προφήτης Ἡσαΐας προφητεύων περὶ Χριστοῦ εἶπεν εἰς χρόνον μέλλοντα „ Ἐξε- „ λεύσεται ῥάβδος ἐκ τῆς ῥίζης Ἰεσσαὶ, καὶ ἄνθος ἐκ τῆς ῥίζης ἀναβήσεται". (Ἡσ. ιά. 7.) ὁ δὲ Ἱερὸς Κοσμᾶς βλέπων πληρωθεῖσαν διὰ τῶν πραγμάτων τὴν προφητείαν ταύτην, δὲν προφέρει αὐτὴν μὲ ῥήματα μέλλοντος χρόνου, ἀλλὰ περασμένου· οὐ γὰρ λέγει, „ Ἐξε- „ λεύσεται ῥάβδος, ἢ ἀναβήσεται ἄνθος", ἀλλὰ λέγει, ὅτι ἀπὸ μὲν τὴν ῥίζαν τοῦ Ἰεσσαὶ ῥάβ-

(1) Σημείωσαι, ὅτι, κατὰ τὸν Νικήταν ἑρμη- νεύοντα τὸ Ψαλμικὸν ἐκεῖνο „ Ἰδοὺ ἠκούσαμεν αὐτὴν „ ἐν Ἐφραθᾶ", παρ' Ἑβραίοις τὸ „ Ἐφραθᾶ"ση- μαίνει Μαρίαν, ἐξ ἧς ἐγεννήθη ὁ Κύριος.

(2) Κατὰ δὲ θεωρίαν ὑψηλοτέραν, ὁ τοῦ Ἰσραὴλ ποιμὴν, λέγει ὁ Ἡσύχιος, δὲν εἶναι ἄλλος ἔξω ἀπὸ τὸν Χριστὸν τὸν εἰπόντα „ Ἐγώ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ κα- „ λὸς", ὁ ὁποῖος ποιμαίνει τὸν Ἰσραὴλ, τουτέστι τὸν ἔχοντα νοῦν ὁρῶντα τὸν Θεόν· τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ ὄνομα Ἰσραήλ. Ὁδηγεῖ δὲ καὶ τὸν Ἰωσήφ· ἤτοι τοὺς Ἐθνικοὺς, οἵτινες κοντὰ εἰς τοὺς Ἰουδαίους προσ- ετέθησαν· Ἰωσὴφ γὰρ πρόσθεσις ἑρμηνεύεται. Κά- θεται δὲ ὁ Θεὸς εἰς τὰ Χερουβὶμ· ἤτοι εἰς τοὺς ἔ- χοντας πλῆθος γνώσεως· τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ ὄνομα Χερουβίμ.

ράβδος ἐξῆλθε· (τοῦτο γὰρ τὸ ῥῆμα λείπει καὶ ἐννοεῖται ἔξωθεν) ῥάβδος δέ: ἤτοι κλάδος, εἶναι ἡ ἀειπάρθενος Θεοτόκος, ἢ ὁποία ἐξῆλθεν ἀπὸ τὴν ῥίζαν: ἤγουν ἀπὸ τὴν φυλὴν τοῦ Ἰούδα, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐξῆλθε καὶ ὁ Ἰεσσαὶ ὁ Πατὴρ τοῦ Βασιλέως Δαβίδ. Ὅθεν ἡ Θεοτόκος καὶ ἀπὸ τὴν Βασιλικὴν φυλὴν τοῦ Ἰούδα ἐκατάγετο, καὶ ἀπὸ τὸ Βασιλικὸν γένος τοῦ Δαβίδ· ἀπὸ ἐκείνην μὲν, πορρώτερα καὶ μακρύτερα, ἀπὸ δὲ τοῦτο, προσεχέστερα καὶ κοντήτερα. Ἀπὸ τὴν ῥάβδον δὲ πάλιν καὶ ἀπὸ τὸν κλάδον αὐτόν: ἤγουν ἀπὸ τὴν Παρθένον, σὺ, Χριστὲ, ἀνεβλάστησας ὡς ἓν ἄνθος εὐωδέστατον, ἀειθαλὲς καὶ ἀμάραντον.

Καθὼς γὰρ ἀπὸ τὴν ῥίζαν τοῦ δένδρου βλαστάνει ὁ κορμὸς, καὶ ἀπὸ τὸν κορμὸν βλαστάνει ὁ κλάδος, καὶ ἀπὸ τὸν κλάδον βλαστάνει τὸ ἄνθος, καὶ ἀπὸ τὸ ἄνθος γίνεται ὁ καρπός· τοιουτοτρόπως καὶ ἀπὸ τὴν ῥίζαν τῆς φυλῆς τοῦ Ἰούδα ἐβλάστησεν ὁ κορμός: ἤγουν τὸ γένος τοῦ Δαβίδ, ἀπὸ δὲ τὸ γένος τοῦ Δαβίδ ἐβλάστησεν ἡ Θεοτόκος ὡς ῥάβδος καὶ κλάδος, ἀπὸ δὲ τὴν Θεοτόκον ἐβλάστησεν ὁ Χριστὸς ὡς ἄνθος, ἀπὸ δὲ τὸν Χριστὸν ἐβλάστησεν ὁ γλυκύτατος καὶ χαριέστατος καρπός: ἤγουν ἡ σωτηρία ὅλου τοῦ Κόσμου. Μερικοὶ δὲ εἶπον, ὅτι τὸ „ἐξ αὐτῆς" νοεῖται καὶ ἐπὶ τῆς ῥίζης: ἤγουν ἐξ αὐτῆς τῆς ῥίζης τοῦ Ἰεσσαὶ ἐβλάστησεν ἄνθος ὁ Χριστὸς, ἀκολουθοῦντες τὸ ἀνωτέρω τοῦ Ἡσαΐου „Καὶ „ἄνθος ἐκ τῆς ῥίζης ἀναβήσεται". Ὥστε ὁ Δεσπότης Χριστὸς προσεχῶς μὲν ἐβλάστησεν ἐκ τῆς Παρθένου, πόρρω δὲ ἐβλάστησεν ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Ἰούδα, κατὰ τὴν προφητείαν ὅπου εἶπε περὶ αὐτῆς ὁ Πατριάρχης Ἰακώβ. „Οὐκ ἐκλείψει ἄρχων ἐξ Ἰούδα, καὶ ἡγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, ἕως ἂν ἔλθῃ ᾧ ἀπόκειται". (Γέν. μθ'. 10.)

Φέρει δὲ ἀκολούθως ὁ θεσπέσιος Μελῳδὸς καὶ τὸ ῥητὸν τοῦ Προφήτου Ἀββακοὺμ τὸ λέγον „Ἥξει ὁ Ἅγιος ἐξ ὄρους κατασκίου δασέος", (γ'. 3.) καὶ τοῦτο εὐφυῶς προσαρμόζει εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως, καὶ εἰς τὴν τετάρτην ταύτην Ὠδὴν, τῆς ὁποίας ποιητὴς εἶναι ὁ Ἀββακούμ. Λέγει λοιπόν· „Σὺ, Χριστὲ, ὁ ἄϋλος ὢν Θεὸς καὶ ὑπὸ πάντων αἰνούμενος ἦλθες καὶ ἐσαρκώθης ἐκ τῆς μὴ γνούσης πεῖραν ἀνδρὸς Θεοτόκου, (τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ, ἀπείρανδρος) ὡς ἀπὸ βουνὸν δασὺ καὶ κατάσκιον". Βουνὸν δὲ δασὺ καὶ κατάσκιον εἶναι ἡ Θεοτόκος· βουνὸν μὲν λέγεται, διότι, καθὼς τὸ ὄρος καὶ τὸ βουνὸν ἔτε ἀροτριᾶται, οὔτε γεωργεῖται, οὔτε σπείρεται ἀπὸ ἀνθρώπους, ἀλλ' αὐτοφυῶς καὶ ἀγεωργήτως βλαστάνει τὰ ὑψηλὰ δένδρα καὶ τὰ χαμόκλαδα καὶ τὸ χορτάρι· οὕτω καὶ ἡ Θεοτόκος ἀσπόρως καὶ ἀγεωργήτως ἐβλάστησε τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, ὡς δένδρον μὲν ὑψηλὸν, διὰ τὸ ὕψος τῆς Θεότητος, ὡς χαμόκλαδον δὲ, διὰ τὴν ταπεινότητα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, καὶ ὡς χόρτον, διότι τρέφει τοὺς αὐτῷ πιστεύοντας. Δασὺ δὲ βουνὸν λέγεται ἡ Θεοτόκος, διότι, κατὰ τὸν Ἱερὸν Θεοφύλακτον Βουλγαρίας ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ Ἀββακούμ, σίδηρος (λογισμὸς πονηρὸς) δὲν ἀνέβη εἰς αὐτὴν ὁ γεννῶν σπωρίαν: (μολυσμὸν καὶ φθορὰν πάθους σαρκικοῦ), οὔτε χεὶρ ἀνθρωπίνη, ἵνα κόψῃ τὴν παρθενίαν αὐτῆς· καθὼς εἰς τὸ δασὺ βουνὸν δὲν ἐμβαίνει τσεκοῦρι, οὔτε χέρι ἀνθρώπου κόπτει τὰ ξύλα αὐτοῦ διὰ τὴν πολλὴν δασύτητα. Σχεδὸν τὰ αὐτὰ λέγει καὶ ὁ Ζωναρᾶς ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ Γ'. ἤχου τῆς Ὀκτωήχου. Ὅθεν καὶ ὁ Δανιὴλ προσφυῶς εἶπε περὶ τοῦ ὄρους τούτου τῆς Παρθένου „Ἐθεώρουν, ἕως οὗ ἐτμήθη λίθος ἀπὸ ὄρους ἄνευ χειρός". (Δαν. β'. 45.) Διότι τόσον ἡ Θεοτόκος ἦτον καταπεπυκνωμένη κύκλῳ κατὰ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα ἀπὸ τὰς ἀρετὰς καὶ τὰς θείας καὶ ὑπερφυσικὰς χάριτας, ὥστε δὲν εὑρῆκεν οὐδὲ τὴν παραμικρὰν εἴσοδον ὁ Διάβολος, διὰ νὰ ἐμβάσῃ εἰς τὸ παράγιον αὐτῆς ὑποκείμενον κἀμμίαν προσβολὴν πονηροῦ λογισμοῦ. Κατάσκιον δὲ βουνὸν εἶναι ἡ Θεοτόκος, διότι ἐπεσκίασεν εἰς αὐτὴν τοῦ Ὑψίστου ἡ δύναμις: (ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ). „Πνεῦμα γάρ, φησὶν, Ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σὲ, „καὶ δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι". (Λουκ. α'. 35.) καθὼς καὶ Ἀνδρέας ὁ Κρήτης λέγει εἰς τὸν Εὐαγγελισμόν. Προσθέτει δὲ τελευταῖον ὁ Μελῳδὸς τὸ „Δόξα τῇ δυνάμει σου Κύριε", ὡς χαρακτηριστικὸν τῆς τετάρτης Ὠδῆς.

Τρο-

Τροπάριον.

„ Ὅμ πάλαι προεῖπεν Ἰακὼβ, Ἐθνῶν ἀπεκδοχὴν Χριστὲ, φυλῆς
„ Ἰούδα ἐξαμέτειλας, καὶ δύναμιν Δαμασκοῦ, Σαμαρείας σκῦλά τε,
„ ἦλθες προμομεύσων, πλάνην τρέπων εἰς πίστιν θεοτερπῆ. Δό-
„ ξα τῇ δυνάμει σου Κύριε.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Μὲ δύω ῥητὰ τῆς ἁγίας Γραφῆς συνθέτει ὁ Ἱεράρχης Κοσμᾶς τὸ παρὸν Τροπάριον. Καὶ πρῶτον μὲν ἀναφέρει τὴν Προφητείαν τοῦ Πατριάρχου Ἰακὼβ, τὴν ὁποίαν ἐξεφώνησεν, ὅταν εὐχήθη τὸν Υἱόν του Ἰούδαν: ταὐτὸν εἰπεῖν τὴν τοῦ Ἰούδα φυλὴν, λέγων „ Οὐκ ἐκλεί-
„ ψει ἄρχων ἐξ Ἰούδα καὶ ἡγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, ἕως ἂν ἔλθῃ ᾧ ἀπόκειται,
„ καὶ αὐτὸς προσδοκία Ἐθνῶν“. (Γεν. μθ'. 10.) κατὰ γὰρ τὸν Γενναδίου καὶ Κύριλλον καὶ Θεοδώριτον καὶ Προκόπιον καὶ πάντας τοὺς ἑρμηνευτὰς, ἄρχων καὶ ἡγούμενος δὲν ἔλειψεν ἀπὸ τὴν φυλὴν τοῦ Ἰούδα, ἕως οὗ ἦλθεν ὁ Δεσπότης Χριστὸς, εἰς τὸν ὁποῖον ἀπέκειντο ὅλαι αἱ προφητεῖαι, καὶ αὐτὸς ἦτον προσδοκία καὶ ἐλπὶς σωτηρίας ὅλων τῶν Ἐθνῶν. Ὅταν γὰρ ὁ Κύριος ἔμελλε νὰ γεννηθῇ, ἔλειψαν ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους ὄχι μόνον οἱ Βασιλεῖς, ἀλλὰ καὶ οἱ Ἱερεῖς καὶ οἱ Προφῆται κατὰ τὸν Θεοδώριτον· ἐπειδὴ τότε ἐβασίλευσεν ὁ ἐκ τῆς Ἀσκάλωνος τῆς Παλαιστίνης καταγόμενος Ἡρώδης, οὐχὶ ὁ Τετράρχης, ἀλλὰ ὁ τοῦ Ἀντιπάτρου Υἱός (1). Ὁ Θεσπέσιος λοιπὸν Μελῳδὸς ἀποτείνων τὸν λόγον πρὸς τὸν Χριστὸν λέγει, „ Σὺ, Χριστὲ ὁ Θεὸς, ἀνέτειλας καὶ ἐγεννήθης ἀπὸ τὴν φυλὴν
„ τοῦ Ἰούδα· σὺ γὰρ εἶσαι ἐκεῖνος, περὶ τοῦ ὁποίου ἐπροφήτευσε τὸ παλαιὸν ὁ Πατριάρ-
„ χης Ἰακὼβ, ὅτι ἔχεις νὰ γένῃς ἀπεκδοχή: ἦτοι προσδοκία καὶ ἐλπὶς ὅλων τῶν εἰδωλο-
„ λατρούντων Ἐθνῶν “.

Ἀκολούθως δὲ ἀναφέρει ὁ Μελῳδὸς καὶ τὴν προφητείαν τοῦ Ἡσαΐου τὴν λέγουσαν περὶ τοῦ παιδίου Ἰησοῦ· „ Διότι πρὶν ἢ γνῶναι τὸ παιδίον καλεῖν Πατέρα ἢ Μητέρα, λήψεται
„ δύναμιν Δαμασκοῦ καὶ τὰ σκῦλα Σαμαρείας“. (Ἡσ. η'. 4.) Λέγει λοιπὸν ὁ θεσπέσιος Μελουργὸς, „ Σὺ, Χριστὲ, ἂν καὶ κατὰ τὸ φαινόμενον ἦσαι ταπεινὸς, ἦλθες ὅμως, ἵνα,
„ διὰ τῆς κατὰ σάρκα σου Γεννήσεως, κυρσεύσῃς ἐν βραχίονι ὑψηλῷ τὴν δύναμιν τῆς Δαμα-
„ σκοῦ (τουρκιστὶ Σὰμ), καὶ τὰ κούρσα τῆς Σαμαρείας“. Ποία δὲ εἶναι ἡ δύναμις τῆς Δαμασκοῦ καὶ τὰ κούρσα τῆς Σαμαρείας; ἐδήλωσε παρακάτω ὁ Μελῳδὸς λέγων, ὅτι εἶναι ἡ πλάνη τῆς ἀσεβείας καὶ ἁμαρτίας· διότι ἐν μὲν τῇ Δαμασκῷ ἐκατοίκουν οἱ Σύροι, ἄνθρωποι ἀσεβεῖς καὶ εἰδωλολάτραι, ἐν δὲ τῇ Σαμαρείᾳ ἐκατοίκουν ἄνθρωποι ἁμαρτωλοὶ καὶ τῷ νόμῳ τοῦ Θεοῦ μὴ ἀκολουθοῦντες· ὅθεν καὶ τὸν Κύριον Σαμαρείτην ἐκάλουν οἱ Ἰουδαῖοι: ἦτοι παράνομον καὶ ἁμαρτωλόν. „ Ταύτην λοιπὸν τὴν πλάνην (ἀκολουθεῖ ὁ Μελῳδὸς
„ τῆς ἀσεβείας καὶ ἁμαρτίας σὺ, Χριστὲ, ἐγύρισας εἰς εὐσεβῆ πίστιν, εἰς τὴν ὁποίαν
„ τέρπεται ὁ Θεὸς καὶ ἀρέσκεται“.

Ὅρα δὲ, ἀγαπητὲ, ὅτι, κατὰ τὸν Θεόδωρον, τὰ κούρσα ὅπου κάμνει ὁ Χριστὸς, εἶναι ἐναντία μὲ τὰ κούρσα ὅπου κάμνουν οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι· οἱ μὲν γὰρ Βασιλεῖς καὶ οἱ λοιποὶ ἄνθρωποι αἰσθητῶς πολεμοῦντες κουρσεύουσι διὰ ζημίαν καὶ καταστροφὴν τῶν κουρσευομένων· ὁ δὲ Χριστὸς νοητῶς πολεμῶν, κουρσεύει διὰ σωτηρίαν καὶ πλουτισμὸν τῶν κουρσευομένων. Ὅθεν καὶ ὁ ἴδιος ἔλεγεν „ Ὁ κλέπτης οὐκ ἔρχεται, εἰμὴ ἵνα κλέψῃ καὶ θύ-
„ σῃ καὶ ἀπολέσῃ· ἐγὼ ἦλθον, ἵνα ζωὴν ἔχωσι καὶ περισσὸν ἔχωσιν“. (Ἰω. ι'. 10.)

O

(1) Ὁ ἐκ Μητρὸς Ἀραβίσσης γεννηθεὶς, καὶ Ἰδουμαῖος ὢν κατὰ τὸ γένος, ἀλλ' οὐχὶ Ἰουδαῖος, κατὰ τὸν Ἱερὸν Θεοφύλακτον, ὅς τις καὶ λέγει, ὅτι ἄλλος ἔτός ἐστιν ἀπὸ τὸν Τετράρχην. „ Ὁ γὰρ παλαιὸς
„ οὗτος Ἡρώδης ὁ καὶ πρῶτος καλούμενος, τρεῖς Υἱοὺς
„ ἀφῆκε: Φίλιππον, Ἀντίπαν καὶ Ἀρχέλαον· καὶ τὸν
„ μὲν Ἀρχέλαον, Βασιλέα ἐποίησε, τοὺς δὲ δύω, Τε-
„ τράρχας· ὁ δὲ Ἀντίπας καὶ Ἡρώδης νέος ὠνομά-
„ σθη, ὁ καὶ θανατώσας τὸν Πρόδρομον“. Ὁ δὲ Κύριλλος ὁ Ἀλεξανδρείας ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ μθ'. τῆς Γενέσεως, καὶ Τετράρχην τοῦτον ὀνομάζει. Ἀκριβέστερον δὲ λέγει ὁ Θεοφύλακτος, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ.

Ὁ δὲ Ἀλεξανδρείας Κύριλλος οὕτω τὸ ἀνωτέρω ῥητὸν ἑρμηνεύει τοῦ Ἡσαΐου. „Ἡ Δαμα„σκὸς, ἤγουν πᾶσα Συρία (1), καὶ μὴν ἡ τῶν Ἀσσυρίων χώρα, τυτέστιν ἡ Περσῶν τε καὶ „Μήδων μεμέστωτο εἰδώλων· διὰ τοῦτο κέκληται γῆ τῶν γλυπτῶν· πᾶσα δὲ τούτων ἡ „δύναμις ἦν, τὰ παρ' ἑκάστοις θρησκευόμενα δαιμόνια καὶ ὁ τούτων ἡγούμενος Σατανᾶς. „Ὅτε τοίνυν ἔμελλε τὴν τε Δαμασκοῦ δύναμιν καὶ μὴν καὶ τὴν τοῦ Βασιλέως τῶν Ἀσ„συρίων, τουτέστι τὸν Σατανᾶν, καὶ τὰ πονηρὰ καὶ βέβηλα τῶν δαιμονίων στίφη μονο„νουχὶ καταλῆσεσθαι Χριστὸς, διεσάφησεν εἰπὼν „Διότι πρὶν ἢ γνῶναι τὸ παιδίον καλεῖν „Πατέρα ἢ Μητέρα, λήψεται τὴν δύναμιν Δαμασκοῦ". Τὸ δὲ λήψεται, ἀντὶ τοῦ χειρώσεται „νοεῖται. Λήψεται δὲ ὁμοίως καὶ τὰ σκῦλα Σαμαρείας, τουτέστιν ἀπαλλάξει τοὺς αἰχμα„λώτους πολεμήσας ὑπὲρ αὐτῶν ἀπέναντι τοῦ βασιλέως Ἀσσυρίων, τοῦ νοητοῦ δηλονότι, „φημὶ δὴ τοῦ Σατανᾶ· αὐτὸς γὰρ ἦν καὶ ἡ Δαμασκοῦ καὶ ἡ Συρίας δύναμις. Ὅτι δὲ ἐ„σκύλευσεν ὁ Χριστὸς τὸν Σατανᾶν γεγεννημένος εὐθὺς, ἀταλαίπωρον ἰδεῖν· γράφει γὰρ ὁ „Ματθαῖος „Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γεννηθέντος.... ἰδοὺ μάγοι ἀπὸ ἀνατολῶν παρεγένοντο", „καὶ τὰ λοιπά. Προσκεκυνήκασι γοῦν καὶ προσήγαγον χρυσὸν καὶ λίβανον καὶ σμύρναν. „Ὁρᾷς ὅπως ἐσκύλευσε τὸν Σατανᾶν, καὶ προενόμευσεν ἐξέως";

Τροπάριον.

„Τοῦ Μάντεως πάλαι Βαλαὰμ, τῶν λόγων μυητὰς σοφοὺς, ἀστε„ροσκόπους χαρᾶς ἔπλησας, ἀστὴρ ἐκ τοῦ Ἰακὼβ, ἀμαυρώσας Δέ„σποτα Ἐθνῶν ἀπαρχὴν εἰσαγομένους· ἐδέξω δὲ προφανῶς, δῶρά „σοι δεκτὰ προσκομίζοντας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἐν τῷ κβ'. κεφαλαίῳ τῶν Ἀριθμῶν γέγραπται, ὅτι ὁ Βαλὰκ ὁ Βασιλεὺς Μωὰβ ἐπροσκάλεσεν ἀπὸ τὴν Μεσοποταμίαν τὸν Μάντιν Βαλαὰμ, διὰ νὰ καταρασθῇ τὸν Ἰσραηλιτικὸν λαὸν· πλὴν ἀντὶ νὰ τὸν καταρασθῇ, τὸν εὐλόγησε καὶ χωρὶς νὰ θέλῃ, καὶ περὶ Χριστοῦ ἐπροφήτευσεν οὕτως· „Ἀνατελεῖ ἄστρον ἐξ Ἰακὼβ, καὶ ἀναστήσεται ἄνθρωπος ἐξ „Ἰσραὴλ, καὶ θραύσει τοὺς ἀρχηγοὺς Μωὰβ, καὶ προνομεύσει πάντας τοὺς Υἱοὺς Σήθ". (Ἀριθ. κδ'. 17.) (2). Ταύτην λοιπὸν τὴν προφητείαν τοῦ Βαλαὰμ παραλαβόντες οἱ Μάγοι ἐκ πατρικῆς διαδοχῆς, κατὰ τὸν Ὠριγένη καὶ Βασίλειον καὶ Χρυσόστομον, ἐπῆγαν εἰς τὴν Βηθλεὲμ καὶ ἐπροσκύνησαν τὸν Χριστόν. Ὅθεν ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς ἀναφέρων τὴν Ἱστορίαν ταύτην ἐν τῷ παρόντι Τροπαρίῳ λέγει „Ὦ Δέσποτα Χριστὲ, σὺ ἐπειδὴ ἀνέ„τειλας ὡς λαμπρότατος καὶ καινοφανὴς ἀστὴρ ἀπὸ τὸ γένος τοῦ Ἰακὼβ (3), διὰ τοῦτο „ἐγέμισας ἀπὸ χαρὰν μεγάλην τοὺς Μάγους τοὺς σοφοὺς μαθητὰς καὶ ἀκολούθους τῶν „λόγων τοῦ Μάντεως Βαλαάμ (ἤτοι τῆς ἀνωτέρω περὶ Χριστοῦ προφητείας)· λέγει γὰρ „Ἰδόν-

(1) Ἡ Δαμασκὸς, κατὰ τὸν Κύριλλον, μητρόπολις ἦτον τῆς Συρίας.

(2) Σημείωσαι, ὅτι, κατὰ τὸν ἀδηλον ἑρμηνευτὴν, ἐκεῖνον ὅπου ὠνόμασεν ὁ Βαλαὰμ ἄστρον, παρακάτω ὀνομάζει αὐτὸν ἄνδρωπον. Ἀρχηγοὶ δὲ Μωὰβ, τοὺς ὁποίους ἐθραυσεν ὁ Χριστὸς καὶ ἐσύντριψεν, εἶναι οἱ νοητοὶ Δαίμονες τῶν Μωαβιτῶν, οἵτινες ὑπερηφανεύθησαν κατὰ τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ, διότι ἐπροσκυνήθησαν παρ' αὐτῶν, ὅταν οἱ Ἑβραῖοι προσεκύνησαν τῷ Βεελφεγὼρ διὰ τὴν ἀγάπην τῶν Μαδιανιτισσῶν γυναικῶν, αἵτινες κατὰ συμβουλὴν τοῦ ἀνωτέρω Βαλαάμ, ἐβάλθησαν ἔμπροσθεν τοῦ στρατεύματος αὐτῶν. Υἱοὶ δὲ Σήθ, εἶναι ὁ Ἐδὼμ καὶ ὁ Ἡσαῦ, οἱ ἐναντιωθέντες εἰς τὸν λαὸν τοῦ Ἰσραὴλ, ὅταν ἐπῆγαν ἀπὸ τοὺς τόπους αὐτῶν· καὶ ἁπλῶς δι' αὐτῶν δηλοῦνται ὅλα τὰ Ἔθνη, τὰ ὁποῖα ἐκούρσευσεν ὁ Χριστὸς ἀπὸ τὸν Διάβολον, καὶ ἔκαμε νὰ παύσουν ἀπὸ τὴν πλάνην τῆς εἰδωλολατρείας, πιστεύσαντα εἰς αὐτόν.

(3) Σημείωσαι, ὅτι περὶ τοῦ ἀστέρος τούτου, ὁ μὲν σοφὸς Νικήτας λέγει, ὅτι ἦτον ἀόρατος καὶ ἀγγελικὴ Δύναμις εἰς ὄψιν ἀστέρος ἐσχηματισμένη (ἐν τῇ σειρᾷ τοῦ κατὰ Ματθ.)· τοῦτο τὸ ἴδιον λέγει καὶ ὁ Χρυσόστομος (ὁμιλ. ε'. εἰς τὸ κατὰ Ματθ.)· ὁ δὲ Ἰωσὴφ ὁ Βρυέννιος προσθέτει, ὅτι ἦτον ὁ Γαβριὴλ (λόγῳ β'. εἰς τὸν Εὐαγγελισμόν)· ὁ δὲ Θεοφόρος Ἰγνάτιος ἐν τῇ πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολῇ λέγει „Ἀ„στὴρ ἐν Οὐρανῷ ἔλαμψεν ὑπὲρ πάντας τοὺς πρὸ αὐ„τοῦ· καὶ τὸ φῶς αὐτοῦ ἀνεκλάλητον ἦν, καὶ ξενισμὸν „πα-

„ Ἰδόντες τὸν ἀστέρα, ἐχάρησαν χαρὰν μεγάλην σφόδρα". (Ματ. β'. 10.) Περσικὸν δὲ Ἔθνος οἱ Μάγοι ὄντες, κατεγίνοντο εἰς τὴν θεωρίαν καὶ παρατήρησιν τῶν ἀστέρων. Ὅθεν εἶπεν ὁ μέγας Βασίλειος, „ Ἔθνος Περσικὸν οἱ Μάγοι, μαντείαις καὶ ἐπαοιδίαις καὶ φυσι-
„ καῖς ἀντιπαθείαις προσέχοντες, καὶ περὶ τὴν τήρησιν τῶν μεταρσίων ἐσχολακότες". (Λόγ. εἰς τὴν Χριστοῦ Γέννησ.) Ὁ δὲ Θεοδώριτος λέγει, ὅτι Μάγοι ἐλέγοντο κοντὰ εἰς τοὺς Πέρσας οἱ τὰ στοιχεῖα θεοποιοῦντες. (Ἐκκλησ. Ἱστορ. ε. κεφ. λή.) Ἀκολούθως δὲ λέγει ὁ Μελῳδός. „ Τούτους λοιπὸν τοὺς Μάγους ἐχαροποίησας, Χριστέ, ἐπειδὴ καὶ αὐτοὶ ἐ-
„ προσφέρθησαν εἰς ἐσέ, ὡς μία ἀπαρχὴ ὅλων τῶν Ἐθνῶν".

Καθὼς γὰρ τὰ Ἔθνη ἐκεῖνα ὅπου φιλιωθοῦν μὲ τοὺς Βασιλεῖς, ἔχουν συνήθειαν νὰ προσφέρουν εἰς αὐτοὺς δύω ἢ τρεῖς ἢ καὶ περισσοτέρους ἀνθρώπους ὡς ὁμήρους καὶ ἀρραβῶνας, καὶ διὰ μέσου αὐτῶν βεβαιόνουσι τὴν πρὸς τοὺς Βασιλεῖς ἐκείνους φιλίαν ὅλου τοῦ Ἔθνους των· οὕτω καὶ οἱ σοφοὶ Μάγοι, προσφερθέντες εἰς τὸν Χριστὸν ὡς ὅμηροι καὶ ἀρραβῶνες, ἐφανέρωναν τὴν φιλίαν ὅπου ἔχουν νὰ δείξουν εἰς τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ ὅλα τὰ Ἔθνη. Ἢ καθὼς οἱ εὐσεβεῖς καὶ θεοφιλεῖς ἄνθρωποι συνειθίζουν νὰ προσφέρουν εἰς τὸν Θεὸν τὰ πρωτοφανήσιμα τῶν ἀμπέλων καὶ χωραφίων καὶ τῶν λημῶν καὶ ἀλωνίων των· ἔτω καὶ ὅλα τὰ Ἔθνη ὅπου ἔμελλον νὰ πιστεύσουν εἰς τὸν Χριστὸν, ἐπρόλαβον καὶ ἔστειλαν εἰς τὸν Χριστὸν τοὺς θεοσεβεστάτους Μάγους, ὡς τόσας ἀπαρχὰς καὶ πρωτοφανήσιμα πράγματα, καὶ μὲ τοῦτο ἔδειξαν, ὅτι καὶ αὐτὰ ἔχουν ὕστερον νὰ πιστεύσουν εἰς τὸν αὐτὸν Χριστόν.

Ἔπειτα δὲ λέγει ὁ Μελῳδὸς „ Σὺ, Χριστέ, ἐδέχθης τοὺς ῥηθέντας Μάγους, οἵτινες ἐ-
„ πρόσφεραν εἰς ἐσὲ δῶρα δεκτὰ καὶ εὐάρεστα": ἤτοι τὸν χρυσὸν, τὸν λίβανον καὶ τὴν σμύρναν· ἐπειδὴ διὰ μὲν τοῦ χρυσίου ἐφανέρωναν ὅτι εἶσαι Βασιλεύς· εἰς τοὺς Βασιλεῖς γὰρ ὁ χρυσὸς ἀποδίδοται· διὰ δὲ τοῦ λιβάνου ἐφανέρωναν ὅτι εἶσαι Θεός· εἰς τὸν Θεὸν γὰρ οἱ ἄνθρωποι προσφέρουσι τὸν λίβανον· διὰ δὲ τῆς σμύρνης ἐφανέρωναν ὅτι μέλλεις νὰ γένῃς νεκρὸς ὡς ἄνθρωπος· εἰς τοὺς νεκροὺς γὰρ ἡ σμύρνα προσφέρεται καὶ ἀλείφεται.

Τροπάριον.

**„ Ὡς πόκῳ γαστρὶ παρθενικῇ, κατέβης ὑετὸς Χριστέ, καὶ ὡς στα-
„ γόνες ἐν γῇ στάζουσαι, Αἰθίοπες καὶ Θαρσεῖς, καὶ Ἀράβων μή-
„ σοί τε, Σαβὰ Μήδων, πάσης γῆς κρατοῦντες, προσέπεσόν σοι Σω-
„ τήρ· δόξα τῇ δυνάμει σου Κύριε.**

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Δύω εἶναι αἱ παρουσίαι τοῦ δεσπότου Χριστοῦ, πρώτη καὶ δευτέρα. Καὶ ἡ μὲν πρώτη ἐστάθη ταπεινὴ, ἥσυχος, κρυφία καὶ πενιχρά· ἡ δὲ δευτέρα ἔχει νὰ γένῃ ἔνδοξος, ἐξάκουστος καὶ φοβερά. Ὁ δὲ Ἱερὸς Μελῳδὸς ἀφεὶς τὴν δευτέραν παρουσίαν τοῦ Κυρίου τὴν ἔνδοξον καὶ φοβερὰν, περὶ μόνης τῆς πρώτης τῆς ἡσύχου καὶ ταπεινῆς ἀναφέρει ἐν τῷ παρόντι Τροπαρίῳ· τῆς ὁποίας αἰνίγματα καὶ σύμβολα ἦτον τὸ ποκάρι τῶν μαλλίων καὶ αἱ σταλαγματίαι τῆς βροχῆς. Διανεζόμενος λοιπὸν ἀπὸ τὴν προφητείαν ἐκείνην τοῦ Δαβὶδ τὴν λέγουσαν „ Καταβήσεται ὡς ὑετὸς ἐπὶ πόκον, καὶ ὡσεὶ σταγὼν ἡ στάζουσα ἐπὶ τὴν
„ γῆν". (Ψαλ. οά. 6.) λέγει οὕτω· „ Σὺ, ὦ Χριστέ, κατέβης εἰς τὴν κοιλίαν τῆς Παρ-
„ θένου μὲ τόσην ἡσυχίαν καὶ κρυφιότητα, ὥστε δὲν ἐδυνήθη νὰ καταλάβῃ τινὰς τὸν τρό-
„ πον τῆς καταβάσεώς σου, οὔτε ἀπὸ τοὺς Ἀγγέλους, οὔτε ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους". καθὼς καὶ ἡ βροχὴ ὅταν πίπτῃ ἐπάνω εἰς τὸ ἄπαλὸν ποκάρι τῶν μαλλίων, πίπτει ἡσύχως

„ παρεῖχεν ἡ καινότης αὐτοῦ τοῖς ὁρῶσιν αὐτόν· τὰ
„ δὲ λοιπὰ πάντα ἄστρα, ἅμα ἡλίῳ καὶ σελήνῃ,
„ χορὸς ἐγίνοντο τῷ ἀστέρι· αὐτὸς δὲ ἦν αὐτοὺς ὑ-
„ περβάλλων τῷ φανῷ· ταραχή τε ἦν, πόθεν ἡ καινό-
„ τητος ἡ φαινομένη". Ἀλλὰ καὶ ὁ Χρυσόστομος λέγει „ Αὐτὸς ὑπερέλαμπε τοῦ ἡλίου· διὸ καὶ ἐν
„ ἡμέρᾳ ἐφαίνετο".

χως, καὶ δὲν προξενεῖ κἀνένα κρότον καὶ αἴσθησιν (Ἔλλειψις δὲ εὑρίσκεται ἐδῶ τῆς Ἐν προθέσεως, καὶ πρέπει νὰ ὑπακούεται αὕτη, οὕτως „ Ὡς ἐν πόκῳ ἐν γαστρὶ παρθενικῇ „ κατέβης ὑετὸς Χριστέ“.) Ὁμοίως καθὼς αἱ σταλαγματίαι τῆς βροχῆς, ὅταν μὲν πίπτουν ἐπάνω εἰς σκληρὰς καὶ ἀντιτύπους πέτρας, προξενοῦσι κρότον καὶ ταραχὴν, ὅταν δὲ πίπτουν ἐπάνω εἰς τὸ ἁπαλὸν χῶμα τῆς γῆς, ἡσύχως καὶ ἀταράχως πίπτουσι· τοιουτοτρόπως καὶ σὺ, ὦ Θεάνθρωπε Ἰησοῦ Χριστὲ, ἡσύχως καὶ κρυφίως κατέβης εἰς τὴν Παρθένον. Σταγὼν δὲ, κατὰ τὸν Ζυγαδηνὸν Εὐθύμιον, εἶναι ἐκείνη ἡ σταλαγματία ὅπου πίπτει ἀνεπαισθήτως ἀπὸ τὰ νέφη πρὸ τοῦ νὰ κινήσῃ ἡ βροχὴ, ἥτις καταβαίνει κάποτε κάποτε, καὶ μία μία (1).

Μὲ τὸ ποκάρι δὲ τῶν μαλλίων παρομοιάζεται ἡ κοιλία τῆς Θεοτόκου, πρῶτον, διότι ἦτον ἀπὸ τὸ γένος τοῦ Ἀδάμ, ὅς τις ὡς ἓν πρόβατον ἀπεπλανήθη ἀπὸ τὴν ἑκατοντάδα τῶν προβάτων, κατὰ τὴν ἐν Εὐαγγελίοις τοῦ Κυρίου παραβολήν. Δεύτερον, διότι ἀπὸ τὴν Παρθένον ὑφάνθη ἔνδυμα ἀφθαρσίας, τόσον εἰς τὸν Ἀδὰμ τὸν γυμνωθέντα διὰ τὴν παράβασιν, ὅσον καὶ εἰς ὅλους τοὺς ἀπογόνους του. Καὶ τρίτον, διὰ νὰ φανῇ εἰς τὴν Παρθένον τελεσιουργούμενον τὸ θαῦμα ἐκεῖνο τὸ ἐπὶ τοῦ Γεδεὼν γενόμενον· ὅπερ ἦτον γῆ καὶ ποκάρι· ἐξ ὧν ποτὲ μὲν ἡ γῆ ἐβρέχετο μόνη, τὸ δὲ ποκάρι ἔμενεν ἄβροχον· ποτὲ δὲ ἐβρέχετο τὸ ποκάρι, ἡ δὲ γῆ ἔμενεν ἄβροχος· καθὼς ἀναφέρεται ἡ Ἱστορία αὕτη εἰς τὸ Βιβλίον τῶν Κριτῶν ἐν κεφαλαίῳ ς'. Οὕτω μὲν ἐνόησε τὸ Τροπάριον τοῦτο Θεόδωρος ὁ τῶν Κανόνων ἐξηγητὴς, ἐκλαμβάνων εἰς τὴν κρυφίαν καὶ ἡσυχον ἐπιδημίαν τοῦ Θεοῦ Λόγου, τὰ δύω ὁμοιώματα ταῦτα, τὸν πόκον μετὰ τῆς βροχῆς, καὶ τὴν σταγόνα μετὰ τῆς γῆς.

Ὁ δὲ Μελῳδὸς Κοσμᾶς φαίνεται, ὅτι τὸ ὁμοίωμα τῶν σταγόνων τὸ προσαρμόζει εἰς τὰ ἀπόλουθα Ἔθνη: ἤτοι εἰς τοὺς Αἰθίοπας καὶ Θαρσεῖς καὶ τοὺς λοιποὺς· λέγει γὰρ, ὅτι καθὼς αἱ σταγόνες τῆς βροχῆς πίπτουν ἀπὸ τὸ ὕψος τῶν νεφελῶν κάτω εἰς τὴν γῆν· οὕτω καὶ οἱ Αἰθίοπες καὶ Θαρσεῖς καὶ αἱ νῆσοι τῶν Ἀράβων καὶ οἱ ἄρχοντες καὶ ἐξουσιασταὶ τῆς Σαβὰ καὶ τῶν Μιδὼν καὶ ὅλης τῆς γῆς ἐπρόσπεσον εἰς ἐσὲ τὸν Σωτῆρα τοῦ Κόσμου, καὶ ἀφέντες τὸ ὕψος τῆς ὑπερηφανίας των, ἐταπεινώθησαν ἐνώπιόν σου καὶ σὲ ἐπροσκύνησαν. Αἰθίοπες δὲ, αἰσθητῶς μὲν, εἶναι οἱ κατοικοῦντες εἰς τὴν ἀνατολὴν καὶ εἰς τὰ ἄκρα τῆς δύσεως· νοητῶς δὲ, εἶναι οἱ Δαίμονες οἱ σκοτεινοὶ καὶ ζεζοφωμένοι, οἵτινες προσέπεσον τῷ Χριστῷ καὶ μὴ θέλοντες, κατὰ τὸ „Ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ πᾶν γόνυ „κάμψῃ ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων“. (Φιλιπ. β'. 10.) Θαρσεῖς δὲ εἶναι οἱ τὴν Καρχηδόνα κατοικοῦντες, ἥτις ἦτον πρώτη πόλις τῆς Λιβύας, κατὰ τὸν Θεοδώριτον (2). Νῆσοι δὲ τῶν Ἀράβων εἶναι αἱ ἐν τῷ Ἀραβικῷ κόλπῳ καὶ Ὠκεανῷ περιεχόμεναι· ἢ διὰ τῶν νήσων αὐτῶν φανερόνονται ὅλαι αἱ νῆσοι τῆς Θαλάσσης. Σαβὰ δὲ εἶναι πόλις τῆς Ἰνδίας ἢ τῆς εὐδαίμονος Ἀραβίας, ἡ πλέον ὀνομαστὴ καὶ περίφημος, ἀπὸ τὴν ὁποί-

---

(1) Ὅθεν ἐν συντόμῳ ἐφανέρωσε τὸ νόημα τοῦτο καὶ ὁ σοφὸς Θεοδώριτος· „Καθάπερ πόκος δεχόμενος „ὑετὸν, οὐδένα κτύπον ἀποτελεῖ, καὶ ψεκάδες εἰς „γῆν δροσώδεις φερόμεναι, αἰσθησιν ταῖς ἀκοαῖς οὐδε„μίαν παρέχουσιν· οὕτως ἀψοφητὶ καὶ ἀταράχως „ἦλθεν εἰς τὴν μήτραν τὴν παρθενικὴν ὁ Λόγος, καὶ „λαθραίως ἡ αὐτοῦ γέγονε σύλληψις, οὐδὲ τοῦ συν„οικοῦντος αἰδομένου μηνυτῆρος“. Ἀλλὰ καὶ ὁ Προφήτης συμφώνως λέγει· „Ὃ καὶ Δαβὶδ αἰνιττόμενος „ἔφασκε „Καταβήσεται ὡς ὑετὸς ἐπὶ πόκον, καὶ ὡ„σεὶ σταγόνες στάζουσαι ἐπὶ τὴν γῆν“, δηλῶν ἐν „τῷ οἀ. Ψαλμῷ τὴν ἐκ Παρθένου Γέννησιν ἡσύχως „γενομένην καὶ μυστικῶς· οὐ ψεφεῖ γὰρ ὁ πόκος δε„χόμενος ὑετὸν· οὐ γῆ, σταγόνας· οὕτως ἡ δεσποτικὴ „γέγενηται σύλληψις“. (Σελ. 167. τοῦ β'. Τόμ. τῆς Ὀκτατεύχου).

(2) Οὕτω γὰρ αὐτὸς λέγει ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ πρώτου Κεφαλαίου τοῦ Ἰωνᾶ· „Τὴν δὲ Θαρσὶς, τι„νές μὲν Ταρσὸν ἀπὸ τῆς τοῦ ὀνόματος συγγενείας „ὑπέλαβον εἶναι· τινὲς δὲ τὴν Ἰνδίαν οὕτως ἐφα„σαν ὠνομάσθαι, συνιδεῖν οὐκ ἐθελήσαντες, ὡς τῶν „Ἀσσυρίων ἡ Βασιλεία (ἐν ᾗ δηλαδὴ ἦν ἡ Νινευὶ) „τῆς Ἰνδῶν ἐστιν ὅμορος. Ἔθος δὲ τοῖς φεύγουσι „τὰ ἑῶα ἐπὶ τὴν ἑσπέραν χωρεῖν, καὶ τοῖς τὰ νό„τια δραπετεύουσιν, ἐπὶ τὰ βόρεια τρέχειν· ἄλλως „τε καὶ εἰς Ἰόππην κατῆλθε πόλιν παραλίαν τῆς „Παλαιστίνης, ἵνα ἐκεῖθεν ἀπάρῃ· ἐπίκειται δὲ „(αὕτη) τῇ πρὸς ἑσπέραν κειμένῃ θαλάττῃ. Διὰ „τούτου δὲ τοῦ πελάγους οὐκ ἂν ναυτιλία τις χρώ„μενος εἰς Ἰνδίαν ἀπέλθοι· μεταξὺ γὰρ τῆς τε ἠπεί„ρου θαλάττης καὶ τῆς Ἰνδικῆς, ἤπειρός ἐστι με„γίστη. Θαρσὶς τοίνυν ἡ Καρχηδὼν ἐστι τῆς Ἀφρι„κῆς προκαθημένη· ἐν γὰρ τῷ προφήτῃ Ἡσαΐᾳ, τῶν „ἑβδομήκοντα εἰρηκότων „Ὀλολύζατε πλοῖα Καρχη„δόνος“ Ἀκύλας καὶ Σύμμαχος ᾗ Θεοδοτίαν „Θαρ„σὶς“ ἀντὶ „Καρχηδόνος“ τεθείκασι. Καὶ ὁ Ἑβραῖος „δὲ οὕτως ἔχει, καὶ ὁ Σύρος εἰς τὸν Ἰεζεκιήλ“.

ὁποίαν ἦλθεν εἰς τὸν Σολομῶντα καὶ ἡ Σαβὰ Βασίλισσα. Διὰ μέσου δὲ τῶν περιφήμων τούτων Ἐθνῶν καὶ Βασιλειῶν ἐφανέρωσεν ὁ Μελῳδὸς ὅλας ὁμοῦ τὰς Βασιλείας καὶ τὰ Ἔθνη τοῦ Κόσμου, ὅπου ἐπίστευσαν εἰς τὸν Χριστὸν, καὶ ὑπετάχθησαν εἰς αὐτόν. Τὰ ὀνόματα δὲ ταῦτα τῶν Ἐθνικῶν ἐρανίσθη ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸν οά. Ψαλμὸν τὸν λέγοντα „ Ἐνώ-„ πιον αὐτοῦ προπεσοῦνται Αἰθίοπες, καὶ οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ χοῦν λείξουσι· Βασιλεῖς Θαρ-„ σεῖς καὶ νῆσοι δῶρα προσοίσουσι· Βασιλεῖς Ἀράβων καὶ Σαβὰ δῶρα προσάξουσι· καὶ „ προσκυνήσουσιν αὐτῷ πάντες οἱ Βασιλεῖς τῆς γῆς· πάντα τὰ Ἔθνη δουλεύσουσιν αὐτῷ".

Ὠδὴ ε'. Ὁ Εἱρμός.

„Θεὸς ὢν εἰρήνης Πατὴρ οἰκτιρμῶν, τῆς μεγάλης Βουλῆς σου τὸν „Ἄγγελον, εἰρήνην παρεχόμενον ἀπέστειλας ἡμῖν. Ὅθεν θεογνω-„σίας πρὸς φῶς ὁδηγηθέντες, ἐκ νυκτὸς ὀρθρίζοντες, δοξολογοῦ-„μέν σε φιλάνθρωπε.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἐκ πολλῶν ῥητῶν τῶν Γραφῶν συγκροτεῖ τὸν παρόντα εἱρμὸν ὁ ἱεράρχης Κοσμᾶς· τὸ μὲν γὰρ „Θεὸς εἰρήνης" ἐδανείσθη ἀπὸ τὴν πρὸς Φιλιππησίους ἐπιστολὴν τὴν λέγουσαν „ Καὶ „ ὁ Θεὸς τῆς εἰρήνης ἔσται μεθ' ὑμῶν"· (Φιλιπ. δ'. 9.) ὁμοίως καὶ ἀπὸ τὸ ιε'. κεφ. στίχ. 33. τῆς πρὸς Ῥωμαίους, καὶ ἀπὸ τὸ ιγ'. στίχ. 20. τῆς πρὸς Ἑβραίους· τὸ δὲ „ Πατὴρ τῶν „ οἰκτιρμῶν" ἐδανείσθη ἀπὸ τὴν πρὸς Κορινθίους δευτέραν στίχ. 3. τὸ δὲ „ Τῆς μεγάλης „ Βουλῆς σου τὸν Ἄγγελον" ἐδανείσθη ἀπὸ τὸν Ἡσαΐαν λέγοντα περὶ τοῦ Χριστοῦ „ Καὶ „ καλεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ, μεγάλης βουλῆς Ἄγγελος"· (Ἡσ. θ'. 6.) τὸ δὲ „ Εἰρήνην „ παρεχόμενον" ἐρανίσθη ἀπὸ τὸν Ἰωάννην λέγοντα „ Εἰρήνην ἀφίημι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν „ ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν", (Ἰωάν. ιδ'. 27.) καὶ ἀπὸ τὸν Παῦλον εἰπόντα „ Χριστὸς ἐστὶν ἡ „ εἰρήνη ἡμῶν, ὁ ποιήσας τὰ ἀμφότερα ἕν, ὁ καὶ τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ λύσας"· (Ἐφ. β'. 14.) τὸ δὲ „ Φῶς τῆς θεογνωσίας" ἐπάρθη ἀπὸ τὸν Ἀββακοὺμ ὅπου λέγει „ Καὶ „ φέγγος αὐτοῦ ὡς φῶς ἔσται"· (γ'. 4.) τὸ δὲ „ Ἐκ νυκτὸς ὀρθρίζοντες" ἐλήφθη ἀπὸ τὸν Ἡσαΐαν λέγοντα „ Ἐκ νυκτὸς ὀρθρίζει τὸ πνεῦμά μου πρὸς σὲ ὁ Θεός". (Ἡσ. κς'.) Ἀπὸ τόσας λοιπὸν ῥήσεις συγκροτήσας τὸ Τροπάριον τοῦτο ὁ Μελῳδὸς, εἶτα ἐπιστρέφων πρὸς τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα, λέγει πρὸς αὐτόν. „Ὦ φιλανθρωπότατε Δέσποτα, σὺ Θεὸς „ ὢν τῆς εἰρήνης, καὶ Πατὴρ τῶν οἰκτιρμῶν, ἀπέστειλας εἰς ἡμᾶς τὸν Μονογενῆ σου Υἱὸν, „ τὸν Ἄγγελον (Μηνυτὴν) γενόμενον τῆς μεγάλης καὶ προαιωνίου καὶ ἀῤῥήτου βουλῆς σου, „ τῆς περὶ τῆς ἐνσάρκου οὔσης Οἰκονομίας αὐτοῦ".

Ἔφη δὲ ὁ Θεοφόρος Μάξιμος· „Μεγάλη βουλὴ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς ἐστὶ τὸ σεσιγη-„μένον καὶ ἄγνωστον τῆς Οἰκονομίας Μυστήριον· ὅπερ πληρώσας διὰ τῆς σαρκώσεως ὁ Μο-„νογενὴς Υἱὸς ἀπεκάλυψεν, Ἄγγελος γενόμενος τῆς μεγάλης τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς προαιω-„νίου βουλῆς. Γίνεται δὲ τῆς μεγάλης τοῦ Θεοῦ βουλῆς Ἄγγελος, ὁ γνοὺς τοῦ Μυστηρίου „ τὸν λόγον, καὶ τοσοῦτον ἔργῳ τε καὶ λόγῳ διὰ πάντων ἀκαταλήπτως ὑφούμενος, μέχρις „ ἂν φθάσῃ τὸν πρὸς αὐτὸν τοσοῦτον κατελθόντα. (Κεφ. κδ'. τῆς β'. ἑκατοντ. τῶν Θεολογικ.) „ Τὸ δὲ Ἀπέστειλας" (εὐδόκησας νὰ ἔλθῃ εἰς ἡμᾶς ὁ Υἱός σου) εἶπεν ὁ Μελῳδὸς, διότι ἡ „ ἀποστολὴ τοῦ Υἱοῦ τὴν εὐδοκίαν δηλοῖ τοῦ Πατρὸς, καθὼς ἐνόησεν ὁ μέγας Γρηγόριος ὁ Θεο-λόγος. (Λόγ. εἰς τὴν Χριστοῦ Γέννησ.) Τὸ δὲ „ Εὐδοκία" πάλιν θέλει νὰ εἰπῇ τὸ προη-γούμενον θέλημα τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὸν Δαμασκηνὸν Ἰωάννην καὶ τὸν Θεσσαλονίκης Γρηγόριον· οὐ γὰρ ἐπόμενον, ἀλλὰ προηγούμενον θέλημα Θεοῦ ἦτον ἡ ἔνσαρκος Οἰκονομία τοῦ Θεοῦ Λό-γου. Διὰ τί δὲ Ἀπέστειλας τὸν Υἱόν σου Πάτερ Θεέ; Διὰ νὰ δώσῃ εἰς ἡμᾶς εἰρήνην, διὰ νὰ εἰρηνοποιήσῃ ἡμᾶς πρῶτον μὲ τὸν Θεὸν, δεύτερον μὲ τοὺς Ἀγγέλους, πρὸς τοὺς ὁποίους εἴ-χομεν μάχην, τρίτον μὲ τοὺς ὁμοφύλους ἡμῶν ἀνθρώπους· διότι καὶ πρὸς ἀλλήλους ἐμα-χόμεθα· καὶ τέταρτον μὲ τὸν ἑαυτόν μας. Ἀδιάφορον δὲ εἶναι τὸ παρεχόμενον· καθότι ἡ

ἀκρίβεια ἀπῄτει νὰ γράφεται παρεξόμενον· ἐπειδὴ τὰ κινήσεως σημαντικὰ ῥήματα, ὁποῖον εἶναι καὶ τὸ „ ἀπέστειλας " μετὰ μετοχῆς μέλλοντος χρόνου συντάσσονται, ἀντὶ τελικοῦ ἀπαρεμφάτου (1).

Ἐκ τῆς ἐνσάρκου δὲ παρουσίας τοῦ Υἱοῦ σου (ἀκολουθεῖ ὁ Μελῳδὸς) ἡμεῖς τὰ πεπλανημένα Ἔθνη ὡδηγήθημεν εἰς τὸ φῶς τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ: ἤτοι τῆς εὐσεβείας καὶ πίστεως. Διὰ τοῦτο ἐκ νυκτὸς ὀρθρίζοντες: ἤτοι ἀπὸ τὴν πλάνην καὶ ἀσέβειαν ἐλθόντες εἰς τὴν εὐσέβειαν, δοξολογοῦμέν σε, φιλάνθρωπε Κύριε. Εἶπε δὲ τοῦτο, διὰ νὰ δείξῃ, ὅτι εἶναι πέμπτη Ὠδὴ ἡ παροῦσα, τῆς ὁποίας ποιητὴς εἶναι ὁ Ἡσαΐας εἰπὼν „ Ἐκ νυκτὸς ὀρ„ θρίζει τὸ πνεῦμα μου πρὸς σὲ ὁ Θεὸς ", ὡς προείρηται.

Ἐδῶ προτείνει μίαν ἀπορίαν ὁ τῶν Κανόνων ἑρμηνευτὴς Θεόδωρος λέγων· „ Ἐπειδὴ ἡ ἀσέ„ βεια εἶναι νύκτα, ἡ δὲ εὐσέβεια ἐκ τοῦ ἐναντίου εἶναι ἡμέρα· διὰ τί ὁ Ἡσαΐας καὶ ὁ Με„ λῳδὸς δὲν εἶπον, ὅτι ἐκ νυκτὸς ἦλθον εἰς τὴν ἡμέραν, ἀλλ' εἰς τὸν ὄρθρον "; Ταύτην λοιπὸν τὴν ἀπορίαν λύων αὐτὸς λέγει. „ Καθὼς εἰς μὲν τὴν νύκτα παντελῶς δὲν βλέπει ὁ ὀφ„ θαλμὸς, εἰς δὲ τὴν ἡμέραν, ἐκ τοῦ ἐναντίου, βλέπει καθαρῶς καὶ ἀπλανῶς, εἰς δὲ τὸν „ ὄρθρον βλέπει μὲν ὀλίγον, οὐχὶ ὅμως καθαρῶς· μέσον γὰρ εἶναι ὁ ὄρθρος τῆς νυκτὸς „ καὶ τῆς ἡμέρας, καὶ οὔτε πάντη σκοτεινὸς, ὡς ἡ νύκτα, οὔτε πάντη φωτεινὸς, ὡς ἡ „ ἡμέρα· τοιουτοτρόπως νύκτα μὲν σκοτεινὴ καὶ ἀσέληνος εἶναι ἡ ἀσέβεια, καὶ οἱ ἐν τῇ „ ἀσεβείᾳ εὑρισκόμενοι, ἡμέρα δὲ ὁλόφωτος εἶναι ἡ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι κατάστασις, καὶ „ ἡ τοῖς Ἁγίοις μέλλουσα ἀποκαλυφθῆναι δόξα καὶ γνῶσις τῶν Μυστηρίων, ὄρθρος δὲ „ εἶναι ἡ ἐν τῷ παρόντι αἰῶνι τῶν εὐσεβῶν κατάστασις· ἐν ταύτῃ γὰρ οἱ εὐσεβεῖς καὶ „ Ἅγιοι εὑρισκόμενοι, δὲν δύνανται νὰ θεωρήσουν τρανῶς καὶ καθαρῶς τὰ θεῖα Μυστήρια· „ διότι ἐμποδίζονται ἀπὸ τὸ σκέπασμα τοῦ ὑλικοῦ τούτου καὶ παχέος σώματος ". Διὰ τοῦτο ὁ μὲν Παῦλος ἔγραφε πρὸς τοὺς Κορινθίους „ Βλέπομεν ἄρτι δι' ἐσόπτρου καὶ ἐν αἰ„ νίγματι, τότε δὲ, πρόσωπον πρὸς πρόσωπον· ἄρτι γινώσκω ἐκ μέρους, τότε δὲ ἐπιγνώ„ σομαι, καθὼς καὶ ἐπεγνώσθην "· (α΄. Κορ. ιγ΄. 12.) ὁ δὲ Θεολόγος Γρηγόριος εἶπε „ Τὰ „ ἐνταῦθα δευτέρας ἐλλάμψεως "· καὶ ἀλλαχοῦ, „ Ὡς ἂν καθαρῶς ἐποπτεύωμεν τὴν μακα„ ρίαν Τριάδα, ἧς νῦν μετρίας δεδέγμεθα τὰς ἐμφάσεις "· καὶ ἐν τῷ εἰς τὴν Χριστοῦ Γέννησιν λόγῳ, „ Πείθει δέμε τὸ μέτριον ἐνταῦθα φέγγος τῆς ἀληθείας, λαμπρότητα Θεοῦ „ καὶ ἰδεῖν καὶ παθεῖν (ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι δηλαδή) ". Εἰ δὲ καὶ ἀπορεῖ τινὰς, πῶς ὁ Παῦλος γράφων πρὸς Ῥωμαίους εἶπεν „ Ἀποθώμεθα τὰ ἔργα τοῦ σκότους, καὶ ἐνδυσώμε„ θα τὰ ὅπλα τοῦ φωτός· ὡς ἐν ἡμέρᾳ εὐσχημόνως περιπατήσωμεν "; (Ῥωμ. ιγ΄. 12.) Εἰς τοῦτο ἀποκρινόμεθα, ὅτι δὲν εἶπεν ὁ Παῦλος ἐν ἡμέρᾳ, ἀλλὰ „ ὡς ἐν ἡμέρᾳ "· τὸ δὲ „ ὡς " ὁμοιωματικὸν εἶναι μόριον, καὶ δηλοῖ ὁ μοίωμα ἡμέρας, καὶ ὄχι αὐτὴν τὴν ἡμέραν· καθὼς καὶ τὸ περὶ τοῦ Προφήτου Ἡλιοὺ εἰρημένον „ Ἀνελήφθη ὡς εἰς Οὐρανὸν " δηλοῖ ὅτι ἀνέβη, ὄχι εἰς τὸν Οὐρανὸν, ἀλλὰ εἰς ὑψηλότερον τόπον τῆς γῆς. Καὶ ὁ ὄρθρος λοιπὸν ἡμέρα μὲν δὲν εἶναι, ὡς ἡμέρα δὲ καὶ εἶναι καὶ λέγεται· καθότι καὶ αὐτὸς δίδει μὲν εἰς τὸν ὀφθαλμὸν νὰ βλέπῃ, ὄχι ὅμως καθαρῶς ὡς ἡ ἡμέρα, ἀλλὰ μὲ τρόπον μεσαῖον ὄντα τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτὸς, ὡς εἴπομεν (2).

Τρο-

(1) Σημειοῦμεν δὲ ἐνταῦθα τὸν φοβερὸν λόγον ὅπου λέγει ὁ θεῖος Μάξιμος· ὅτι ἂν καὶ ἐφιλίωσε καὶ εἰρήνευσεν ἡμᾶς μὲ τὸν Πατέρα ὁ Υἱὸς, ἐν ὅσῳ ὅμως δουλεύομεν εἰς τὰ πάθη καὶ τὸν Διάβολον, εἰρήνην καὶ φιλίαν δὲν ἔχομεν μὲ τὸν Θεόν· οὕτω γὰρ λέγει. „ Ἀδύνατόν ἐστιν ἡμᾶς φιλιωθῆναι Θεῷ διὰ „ τῶν παθῶν πρὸς αὐτὸν στασιάζοντας, καὶ τῷ πονη„ ρῷ καὶ φονευτῇ τῶν ψυχῶν Διαβόλῳ διὰ κακίας „ δασμοφορεῖν ἀνεχομένους, μὴ πρότερον διόλου πο„ λεμωθέντας τῷ πονηρῷ· μέχρι γὰρ τότε τούτου „ (τοῦ Θεοῦ) καθεστήκαμεν ἐχθροὶ καὶ πολέμιοι, „ κἂν πιστῶν προσηγορίαν ἡμῖν αὐτοῖς περιπλάττω„ μεν, μέχρις οὗ πάθεσιν ἀτιμίας δουλεύειν βουλό„ μεθα, καὶ οὐδὲν ὄφελος ἡμῖν ἐκ τῆς κατὰ Κόσμον „ εἰρήνης λοιπὸν περιγενήσεται, τῆς ψυχῆς κακῶς „ διακειμένης, καὶ πρὸς τὸν ἴδιον Ποιητὴν στασιαζού„ σης, καὶ ὑπὸ τὴν αὐτοῦ βασιλείαν γενέσθαι οὐκ „ ἀνεχομένης ". (Κεφ. μα΄. τῆς Γ΄. ἑκατοντ. τῶν Θεολογικ.)

(2) Ὁ δὲ Κύριος ἐκ τοῦ ἐναντίου, ἡμέραν μὲν ἐκάλεσε τὴν παροῦσαν ζωὴν, νύκτα δὲ, τὴν μέλλουσαν, οὕτω λέγων „ Ἐμὲ δεῖ ἐργάζεσθαι τὰ ἔργα τοῦ „ πέμψαντός με ἕως ἡμέρα ἐστίν· ἔρχεται νὺξ, ὅτε „ οὐδεὶς δύναται ἐργάζεσθαι "· (Ἰω. θ΄. 4.) ὅπερ ἑρμηνεύων Εὐθύμιος ὁ Ζυγαδηνὸς λέγει „ Ἕως ἡμέρα „ ἐστίν· ἕως ὁ παρὼν αἰὼν ἐστιν· ἕως ὁ βίος οὗτος „ συνέστηκεν· ἕως ἔξεστι τοῖς ἀνθρώποις ἐργάζεσθαι· „ ἔρχεται ὁ μέλλων αἰὼν, ὅτε οὐδεὶς δύναται ἐργά„ ζεσθαι τὸ πιστεύειν εἰς ἐμέ· ἐργασίας γὰρ ὁ παρὼν „ καιρὸς, ὁ δὲ μέλλων ἀνταποδόσεως. Ὅτι δὲ ἐρ-

„ γα-

Τροπάριον.

„ Ἐν δούλοις τῷ Καίσαρος δόγματι, ἀπεγράφης πιθήσας, καὶ δού-
„ λους ἡμᾶς ἐχθροῦ καὶ ἁμαρτίας ἠλευθέρωσας Χριστέ· ὅλον τὸ
„ καθ' ἡμᾶς δὲ πτωχεύσας καὶ χοϊκὸν, ἐξ αὐτῆς ἑνώσεως καὶ κοι-
„ νωνίας ἐθεούργησας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Δύω εἴδη ἰατρείας μεταχειρίζονται οἱ τῶν σωμάτων ἄριστοι ἰατροί. Διότι αὐτοὶ ἢ τὰ ἐναντία ἰατρεύουσι μὲ τὰ ἐναντία· οὕτω χάριν λόγου τὴν ψυχρότητα ἰατρεύουσι μὲ τὴν ἐναντίαν θερμότητα, καὶ τὴν ξηρότητα μὲ τὴν ἐναντίαν ὑγρότητα· ἢ τὰ ὅμοια ἰατρεύουσι μὲ τὰ ὅμοια· οὕτω γὰρ τὰ ὑπὸ τῆς ψυχρότητος αἱμωδιασμένα ὀδόντια ἰατρεύουσι πάλιν μὲ τὴν ψυχρὰν οὖσαν ἀνδράχνην: ἤτοι γλυστρίδαν. Τοιουτοτρόπως ὁ τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων ἰατρὸς Κύριος δύω εἴδη ἰατρείας ἐμεταχειρίσθη ἐν τῇ πρὸς ἡμᾶς ἐνσάρκῳ αὐτοῦ ἐπιδημίᾳ· καθότι διὰ τῶν ἐναντίων ἰάτρευσε τὰ ἐναντία: ἤτοι διὰ τῆς αὐτοῦ ταπεινώσεως ἐθεράπευσε τὴν ἡμῶν ὑπερηφάνειαν. Ὅθεν καὶ ὁ Θεοφόρος Θεολογεῖ Μάξιμος, ὅτι αἱ στερήσεις τοῦ Χριστοῦ ἔγιναν ἕξεις εἰς ἡμᾶς: ἤγουν ἡ σάρκωσις τοῦ Λόγου ἔγινεν ἡμετέρα θέωσις· ἡ ἐκείνου πένωσις ἔγινε πλήρωσις ἡμετέρα· τὸ πάθος του, ἡμετέρα ἀπάθεια· καὶ ὁ θάνατος ἐκείνου ἔγινε ζωὴ ἡμετέρα· οὕτω γὰρ λέγει· „ Τὴν δὲ τῆς ὑπερβαλλούσης
„ δυνάμεως ἰσχὺν δῆλην κατέστησεν ὁ Χριστὸς διὰ τῶν, οἷς αὐτὸς ἔπασχεν, ἐναντίων, ὑπο-
„ στήσας τῇ φύσει τὴν γένεσιν ἄτρεπτον· διὰ πάθους γὰρ τὴν ἀπάθειαν, καὶ διὰ πόνων
„ τὴν ἄνεσιν, καὶ διὰ θανάτου τὴν ἀΐδιον ζωὴν τῇ φύσει δοὺς πάλιν κατέστησε, ταῖς ἑαυ-
„ τοῦ κατὰ σάρκα στερήσεσι τὰς ἕξεις ἀνακαινίσας τῆς φύσεως, καὶ διὰ τῆς ἰδίας σαρκώ-
„ σεως, τὴν ὑπὲρ φύσιν χάριν δωρησάμενος τῇ φύσει τῆς θεώσεως". (Κεφ. μγ'. τῆς ς'. ἑκατοντ. τῶν Θεολογ.) Ἰάτρευσε δὲ καὶ τὰ ὅμοια μὲ τὰ ὅμοια· ἐπειδὴ διὰ τῆς ἰδικῆς του πτωχείας ἰάτρευσε τὴν ἰδικήν μας πτωχείαν, διὰ τοῦ πάθους του ἐθεράπευσε τὰ ἰδικά μας πάθη, καὶ διὰ τοῦ θανάτου του τὸν ἰδικόν μας θάνατον.

Ταῦτα δὲ τὰ δύω εἴδη τῆς ἰατρείας ἀναφέρει ὁ Θεσπέσιος Μελῳδὸς ἐν τῷ παρόντι Τροπαρίῳ. Ὅθεν ἐπιστρέφων τὸν λόγον του πρὸς τὸν Δεσπότην Χριστὸν, οὕτω φησίν· „ Ὦ Ἰη-
„ σοῦ Χριστέ, ἐσὺ πειθαρχήσας ἀπεγράφης εἰς τὸ δόγμα τοῦ Καίσαρος Αὐγούστου μαζὶ
„ μὲ τοὺς δούλους· λέγει γὰρ „ Ἐξῆλθε δόγμα παρὰ Καίσαρος Αὐγούστου ἀπογράφεσθαι
„ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην". (Λουκ. β'. 1.) καὶ οὕτω διὰ τῆς δουλείας τῆς ἰδικῆς σου ἰάτρευσας
„ τὴν ἰδικήν μας δουλείαν· ἐπειδὴ ἠλευθέρωσας ἡμᾶς, οἱ ὁποῖοι ἤμεθα δοῦλοι τοῦ ἐχθροῦ
„ Διαβόλου καὶ τῆς ἁμαρτίας". Αὕτη εἶναι ἡ διὰ τῶν ὁμοίων ἰατρεία· ἀκολούθως δὲ λέγει καὶ τὴν διὰ τῶν ἐναντίων ἰατρείαν οὕτω. „ Ἐσὺ, Χριστέ, ἐπτώχευσας ὅλον τὸ καθ' ἡ-
„ μᾶς: τουτέστι προσέλαβες εἰς τὴν ὑπόστασιν τῆς Θεότητός σου ὅλην τὴν ἰδικήν μας πτωχι-
„ κὴν καὶ χοϊκὴν φύσιν: ἤτοι σῶμα, ψυχὴν, νοῦν, θέλησιν, καὶ πάντα τὰ συστατικὰ τῆς
„ ἀνθρωπίνης φύσεως". Ὅθεν εἶπεν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος τὸ ἀξίωμα τοῦτο „ Τὸ ἀπρόσ-
„ ληπτον, ἀθεράπευτον· ὃ δὲ ἥνωται τῷ Θεῷ, τοῦτο καὶ σῴζεται". (ἀ. ἐπιστολῇ πρὸς Κληδόνιον) Ἐκ τοῦ Θεολόγου δὲ ἐρανίσθη τὸ αὐτὸ ἀξίωμα καὶ ὁ Δαμασκηνὸς Ἰωάννης. „ Ταύτην λοιπὸν, λέγει, τὴν φύσιν ἐθεούργησας, ἐξ αὐτῆς τῆς πρώτης ἑνώσεως καὶ κοινω-
„ νίας,

„ γασίαν ἐνταῦθα τὴν τοῦ πιστεύειν λέγει, δῆλον ἀ-
„ πὸ τοῦ εἰπεῖν ὀπίσω „ Τοῦτό ἐστι τὸ ἔργον τοῦ
„ Θεοῦ, ἵνα πιστεύσητε εἰς ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος.
„ Ὁ μὲν οὖν Χριστὸς, ἡμέραν μὲν ἐκάλεσε τὸν πα-
„ ρόντα αἰῶνα διὰ τὸ ἐνεργόν, νύκτα δὲ, τὸν μέλ-
„ λοντα διὰ τὸ ἀεργόν· ὁ δὲ Παῦλος τἀναντίον, νύκτα
„ μὲν τὸν παρόντα αἰῶνα λέγει διὰ τὴν πλάνην καὶ
„ τὴν ἀγνοιαν καὶ τὸ σκότος τῶν παθῶν, ἡμέραν δὲ,
„ τὸν μέλλοντα διὰ τὸ μηδὲν ἔχειν τούτων· φησὶ
„ γὰρ „ Ἡ νὺξ προέκοψεν, ἡ δὲ ἡμέρα ἤγγικε".
(Ρωμ. ιγ'. 12.) (Τόμ. Δ'. τῆς ἑρμηνείας τὰ Εὐαγγελιστῶν) Ἐὰν ὅμως ἀκριβέστερον νοηθῇ τὸ ῥηθὲν „ Ἡ προκύψασα νὺξ, καὶ ἡ ἐγγίζουσα ἡμέρα",
οὐχ' ἡμέρα παθαρὰ ὡρίσηται, ἀλλ' οἷον ὀρθρος.

„ νίας, ἣν ἔλαβεν αὕτη ἐν τῇ ὑπερθέῳ σου ὑποστάσει". (1) Καὶ διὰ νὰ εἰπῶ καθαρώτερον τὰ τοῦ Μελῳδοῦ· σὺ ὁ πλούσιος πτωχεύσας, οὕτω διὰ τῆς πτωχείας σου ταύτης ἐπλούτισας ἡμᾶς μὲ τὸν πλοῦτον τῆς ἰδικῆς σου Θεότητος. Ὅθεν εἶπεν ὁ μακάριος Παῦλος „ Γινώσκετε τὴν χάριν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτι δι' ὑμᾶς ἐπτώχευσε πλούσιος „ ὢν, ἵνα ὑμεῖς τῇ ἐκείνου πτωχείᾳ πλουτήσητε". (β'. Κορ. η'. 9.) Καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος „ Καὶ ὁ πλουτίζων πτωχεύει· πτωχεύει γὰρ τὴν ἐμὴν σάρκα, ἵν' ἐγὼ πλουτήσω τὴν „ αὐτοῦ Θεότητα". (Λόγ. εἰς τὸ Πάσχα).

Τροπάριον.

„ Ἰδοὺ ἡ Παρθένος ὡς πάλαι φησὶν, ἐν γαστρὶ συλλαβοῦσα ἐκύη-„ σε, Θεὸν ἐναν θρωπήσαντα, καὶ μένει Παρθένος· δι' ἧς καταλ-„ λαγέντες Θεῷ οἱ ἁμαρτωλοὶ, Θεοτόκον κυρίως οὖσαν ἐν πίστει „ ἀνυμνήσωμεν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἀπὸ τὸν Προφήτην Ἡσαΐαν δανείζεται ὁ Μελῳδὸς τὴν ἀρχὴν τοῦ παρόντος Τροπαρίου· ἐκεῖνος γὰρ προφητεύων περὶ τοῦ ἀσπόρου τόκου τῆς Παρθένου, οὕτω φησίν· „ Ἰδοὺ ἡ Παρ-„ θένος ἐν γαστρὶ λήψεται, καὶ τέξεται Υἱὸν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ". (Ἡσ. ζ'. 14.) Ὅθεν ταύτην τὴν προφητείαν βλέπων τετελειωμένην ὁ Μουσουργὸς Κοσμᾶς, οὕτω λέγει· „ Ἰδοὺ ἡ Παρθένος ἐκείνη, περὶ τῆς ὁποίας πάλαι ἐπροφήτευσε". Ποῖος; Ὁ Ἡσαΐας· (ἀφῆκε γὰρ ὁ Μελῳδὸς τὸ ὄνομά του, ὡς παρὰ πᾶσιν ἐγνωσμένον καὶ ὁμολογούμενον) „ Αὕτη συλλαβοῦσα ἀσπόρως διὰ Πνεύματος Ἁγίου ἐν τῇ παναχράντῳ κοιλίᾳ της, „ ἐγέννησε Θεὸν ἐναν θρωπήσαντα, τέλειον Θεὸν καὶ τέλειον Ἄνθρωπον, ἐν μιᾷ ὑποστάσει „ δύω φύσεις ἔχοντα Θεότητα καὶ ἀνθρωπότητα· ἔμεινε δὲ πάλιν ἡ αὐτὴ Παρθένος καὶ με-„ τὰ τὴν ἄσπορον καὶ ἀλόχευτον Γέννησιν"· ὁ γὰρ ἐξ αὐτῆς γεννηθεὶς Χριστὸς καθὼς εὗρεν αὐτὴν Παρθένον ἐν τῇ εἰσόδῳ, οὕτω πάλιν ἀφῆκεν αὐτὴν Παρθένον καὶ ἐν τῇ ἐξόδῳ, κατὰ τὸ εἰρημένον ὑπὸ Ἰεζεκιὴλ τοῦ Προφήτου· „ Ἡ πύλη αὕτη κεκλεισμένη ἔσται· οὐκ ἀ-„ νοιχθήσεται, καὶ οὐδεὶς οὐ μὴ διέλθῃ δι' αὐτῆς· ὅτι Κύριος ὁ Θεὸς Ἰσραὴλ εἰσελεύσεται „ δι' αὐτῆς, καὶ ἔσται κεκλεισμένη". (Ἰεζ. μδ'. 2.) Διὰ τοῦτο καὶ ὁ μέγας Βασίλειος ἑρμηνεύων τὸ τοῦ Ἡσαΐου ἐκεῖνο „ Διὰ τοῦτο δώσει Κύριος αὐτὸς ὑμῖν σημεῖον", λέγει „ Ση-„ μεῖον δὲ παράδοξόν τε καὶ τεραστικὸν καὶ παραπολὺ τῆς κοινῆς παρηλλαγμένον φύσεως· „ ἡ αὐτὴ γυνὴ, καὶ Παρθένος καὶ Μήτηρ· καὶ ἐν τῷ ἁγιασμῷ τῆς παρθενίας μένουσα, καὶ „ τὴν τῆς τεκνογονίας εὐλογίαν κληρονομοῦσα". (Λόγ. εἰς τὴν Χριστοῦ Γέννησ.) Ἐπιφέρει δὲ ἀκολούθως ὁ Μελῳδὸς λέγων, „ Ἐπειδὴ ἡμεῖς πάντες διὰ μεσιτείας τῆς Θεοτόκου ἐφιλιώθη-„ μεν μὲ τὸν Θεὸν, μὲ τὸν ὁποῖον ἤμεθα πρότερον ἐχθροί· διὰ τοῦτο ἂς ἀνυμνήσωμεν αὐ-„ τὴν τὴν τόσον μεγάλην χάριν εἰς ἡμᾶς προξενήσασαν· ἐπειδὴ αὐτὴ εἶναι κυρίως καὶ πρώ-„ τως καὶ μόνως καὶ ἀληθῶς Θεοτόκος". Διότι ἂν καὶ ἄλλαι γυναῖκες μυθολογοῦνται κοντὰ εἰς τοὺς Ἕλληνας, ὅτι ἐγέννησαν τοὺς παρ' αὐτῶν καλουμένους Θεούς· καθὼς ὅμως ἐκεῖνοι ἦτον ψευδώνυμοι καὶ ἀνύπαρκτοι· οὕτως ἀκολούθως καὶ αὗται ψευδῶς τοιαῦται ἐλέγοντο. Ὅθεν καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος πρὸς τοὺς Ἕλληνας τὸν λόγον ἀποτεινόμενος εἶπε· „ Ποῦ γὰρ ἐν τοῖς σοῖς ἔγνως Θεοτόκον Παρθένον"; (Λόγ. ά. περὶ Υἱοῦ).

Ὠδὴ

(1) Πῶς δὲ ἡ ἐν τῷ Χριστῷ ἀνθρωπίνη φύσις καὶ θεωθεῖσα ἐξ αὐτῆς τῆς ἑνώσεως ἔμεινε παθητὴ καὶ ἀνητὴ, ὅρα εἰς τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Τροπαρίου ἐκείνου τῆς Μεταμορφώσεως, τοῦ ἐν τῇ τρίτῃ Ὠδῇ κειμένου καὶ λέγοντος „ Ὅλον τὸν Ἀδὰμ φορέσας Χριστέ".

Ὠδὴ ϛ'. Ὁ Εἱρμός.

„ Σπλάγχνων Ἰωνᾶ, ἔμβρυον ἀπήμεσεν, ἐμάλιος θὴρ αἶον ἐδέξα-
„ το· τῇ Παρθένῳ δὲ, ἐνοικήσας ὁ Λόγος καὶ σάρκα λαβὼν, διελή-
„ λυθε φυλάξας ἀδιάφθορον· ἧς γὰρ οὐχ' ὑπέστη ῥεύσεως, τὴν τε-
„ κοῦσαν κατέσχεν ἀπήμαντον.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ποῖος δὲν ἤθελε θαυμάσῃ τὴν σοφὴν διάνοιαν τοῦ Ἱεροῦ τούτου Μελῳδοῦ; Διότι αὐτὸς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν Προφήτην Ἰωνᾶν εἰς διαφόρους ὑποθέσεις μεταχειρίζεται. Καὶ πρότερον μὲν αὐτὸν προσφυῶς ἐμεταχειρίσθη εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς Ὑψώσεως τοῦ Σταυροῦ, παρομοιάσας τοῦτον μὲ τὸν τύπον τοῦ Σταυροῦ· τώρα δὲ αὐτὸν μεταχειρίζεται εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἐκ Παρθένου Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ. Καὶ τὴν μὲν ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους διαμονὴν αὐτοῦ ἐξομοιάζει μὲ τὴν τοῦ ἐμβρύου Σύλληψιν· τὴν δὲ ἀπὸ τοῦ κήτους ἐξέλευσίν του παρομοιάζει μὲ τὴν τοῦ ἐμβρύου Γέννησιν (1). Ὅθεν λέγει, ὅτι ὁ ἐνάλιος θὴρ (τὸ κῆτος τῆς θαλάσσης) δεξάμενος εἰς τὴν κοιλίαν του τὸν Ἰωνᾶν, καὶ φυλάξας αὐτὸν, καθὼς ἡ μήτηρ δέχεται εἰς τὴν κοιλίαν της τὸ ἔμβρυον, καὶ φυλάττει αὐτὸ, ὕστερον ἐξέρασεν αὐτὸν ἀπὸ τὰ σπλάγχνα του· ἀλλὰ τοιοῦτον σῶον καὶ ἀβλαβῆ ἐξέρασεν, ὁποῖος σῶος καὶ ἀβλαβὴς ἦτον, ὅταν ἐδέχθη αὐτὸν πρότερον εἰς τὰ σπλάγχνα του. Ὁ μὲν οὖν Ἰωνᾶς τοιουτοτρόπως ἐδέχθη καὶ ἐξεράσθη ἀπὸ τὸ κῆτος· ὁ δὲ Μονογενὴς τοῦ Θεοῦ Λόγος εἰσελθὼν ὑπερφυῶς εἰς τὴν κοιλίαν τῆς Παρθένου, καὶ σάρκα λαβὼν ἐκ τῶν παναχράντων αὐτῆς αἱμάτων διελήλυθεν (ἐγεννήθη) φυλάξας ἀβλαβῆ καὶ ἀδιάφθορον τὴν δεξαμένην καὶ γεννήσασαν αὐτὸν κοιλίαν: τουτέστιν ἀφῆκεν αὐτὴν Παρθένον, καθὼς Παρθένον εὗρεν αὐτὴν καὶ ὅταν εἰσῆλθεν.

Ὅθεν κατὰ τοῦτο φαίνεται, ὅτι εἶναι ἐναντίον, τρόπον τινὰ, τὸ παράδειγμα τοῦ Ἰωνᾶ μὲ τὴν ἐκ τῆς Παρθένου Γέννησιν τοῦ Κυρίου· καθότι ἐκεῖ μὲν τὸν κυοφορούμενον Ἰωνᾶν ἐφύλαττεν ἀβλαβῆ τὸ κυοφοροῦν αὐτὸν κῆτος διὰ τῆς παντοδυνάμου χάριτος τοῦ Θεοῦ· ἐνταῦθα δὲ κυοφορούμενος ἐν τῇ κοιλίᾳ τῆς Παρθένου ὁ Θεὸς Λόγος, αὐτὸς μᾶλλον ἐφύλαξεν ἀβλαβῆ τὴν κυοφοροῦσαν αὐτὸν, μὴ διαφθείρας τὰ κλεῖθρα τῆς Παρθενίας της. Καθὼς γὰρ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ γεννηθεὶς ἄνω ἐκ τοῦ Πατρὸς πρὸ αἰώνων, καθὸ Θεὸς δὲν ὑπέμεινε κἀνὲν πάθος καὶ ῥεῦσιν καὶ φθοράν· ἀπαθῶς γὰρ καὶ ἀῤῥεύστως προῆλθεν ἐκ τοῦ Πατρὸς, ὡς λόγος ἐκ νοῦ· οὕτως ὁ αὐτὸς γεννηθεὶς κάτω ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων, καθὸ ἄνθρωπος ἐφύλαξεν ἀβλαβῆ καὶ χωρὶς καμμίαν φθορὰν τὴν γεννήσασαν αὐτὸν Θεοτόκον. Ὅθεν ἡ Ἁγία καὶ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἐν τῇ ιά. Πράξει αὐτῆς διὰ τοῦ Λιβέλου τῆς Πίστεως Σωφρονίου Ἱεροσολύμων, Παρθένον αὐτὴν ἀνεκήρυξε πρὸ τόκου καὶ ἐν τόκῳ καὶ μετὰ τόκον: ταὐτὸν εἰπεῖν ἀειπάρθενον.

Ἀλλὰ καὶ ὁ θεῖος Ἐπιφάνιος αἱρέσει ιή. „ Τίς ποτε, λέγει, Μαρίαν εἰπὼν καὶ διερω-
„ τηθεὶς οὐχὶ τὴν Παρθένον προσέθετο“; Ὅθεν ὁ Χριστὸς καὶ κατὰ τὰς δύω Γεννήσεις ἀπαθὴς ὤφθη καὶ ἄῤῥευστος· οὔτε γὰρ ὁ Πατὴρ γεννῶν αὐτὸν ἔπαθέ τι, οὔτε ἡ μήτηρ· Καὶ διὰ νὰ εἰπῶ καθαρώτερα, καθὼς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἔγινεν Υἱὸς ἀνθρώπου ἀτρέπτως: ἤτοι χωρὶς νὰ τραπῇ ἀπὸ τὴν ἰδικήν του φύσιν καὶ Θεότητα, ἢ νὰ λάβῃ καμμίαν ἀλλοίωσιν καὶ ῥεῦσιν, κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον λέγοντα „ Ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ γίνεται καὶ Υἱὸς
„ ἀνθρώπου, οὐχ' ὃ ἦν μεταβαλών· ἄτρεπτος γάρ· ἀλλ' ὃ οὐκ ἦν προσλαβών· φιλάνθρω-
„ πος γάρ“. (Λόγ. εἰς τὰ φῶτα) οὕτω καὶ τὴν τεκοῦσαν αὐτὸν ἐφύλαξεν ἄτρεπτον καὶ ἀβλα-

(1) Ὅρα καὶ εἰς τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Τροπαρίου τῆς ϛ'. Ὠδῆς τοῦ Ἰαμβικοῦ Κανόνος τῶν Θεοφανείων τοῦ λέγοντος „ Ἐκ ποντίου λέοντος ὁ τριέσπερος“, ἵνα μάθῃς, πῶς ὁ Ἰωνᾶς παρομοιάζεται μὲ τὸ ἔμβρυον ὑπὸ τοῦ Ἀλεξανδρείας θείου Κυρίλλου.

βλαβῆ· μὴ τραπεῖσα γὰρ αὕτη ἀπὸ τὴν κατὰ φύσιν παρθενίαν ὅπου εἶχε, προσέλαβεν ἐκεῖνο ὅπου δὲν εἶχεν: ἤτοι τὴν ὑπὲρ φύσιν μητρότητα. Ὅθεν καὶ ὁ Θεοφόρος Μάξιμος εἶπεν „Ὡς γὰρ αὐτὸς ὁ τοῦ Θεοῦ Υἱὸς ἄνθρωπος γέγονεν, οὐκ ἀλλοιώσας τὴν φύσιν, οὐδ' „ἀμείψας τὴν δύναμιν· οὕτω τὴν τεκοῦσαν καὶ Μητέρα ποιεῖ καὶ Παρθένον διατηρεῖ, θαύ„ματι θαῦμα κατὰ ταὐτὸ διερμηνεύων ἅμα καὶ θατέρῳ κρύπτων τὸ ἕτερον". (Κεφ. θ'. τῆς γ'. ἑκατοντ. τῶν γνωστικῶν).

Λέγει δὲ καὶ ὁ Βρυέννιος Ἰωσὴφ „Τίς Μήτηρ τοῦ Θεοῦ τῶν Πατέρων ἐφάνη ποτέ; Τίς „ἅμα καὶ πλάστην καὶ πλάσμα συνέλαβε; Τίς δὲ καὶ συλλαβοῦσα Υἱὸν καὶ κυήσασα καὶ „τεκοῦσα τὸ εἶναι Παρθένος οὐκ ἀπεβάλετο; Πρὸ τῆς συλλήψεως Παρθένος· ἐν τῇ συλ„λήψει Παρθένος· ἐν τῇ κυήσει Παρθένος· ἐν τῷ τίκτειν Παρθένος· καὶ μετὰ τὸ τεκεῖν „ὡσαύτως Παρθένος καὶ ἀεὶ Ἀειπάρθενος· ἡ γὰρ ἐν τῷ τῆς ζωῆς αὐτῆς παντὶ χρόνῳ καὶ „ὁράσει καὶ γεῦσει καὶ ἀκοῇ καὶ ἀφῇ καὶ ὀσφρήσει καὶ νῷ καὶ διανοίᾳ καὶ δόξῃ καὶ φαν„τασίᾳ καὶ αἰσθήσει καὶ, ἑνὶ λόγῳ, πάσαις δυνάμεσι καὶ ψυχικαῖς καὶ σωματικαῖς ἄβα„του λογισμοῖς ῥυπαροῖς ἑαυτὴν ὅλην τηρήσασα, εἰκότως ἂν Ἀειπάρθενος λέγοιτο. Ὅθεν „οὐκ ἐνεπόδισεν ὀπωσοῦν τὸ χρῆμα τῆς παρθενίας ἡ ὑπὲρ φύσιν κυοφορία· οὐδὲ τὸ Ἀει„πάρθενον εἶναι ὁ Θεῖος τόκος ἐκώλυσεν· οὔθ' ἡ σύλληψις τὴν νηδὺν ἐλυμήνατο· οὔθ' ὁ τό„κος τὴν τεκοῦσαν διέφθειρε". (Λόγῳ Γ'. εἰς τὸν Εὐαγγελισμόν).

Τροπάριον.

„Ἦλθε σαρκωθεὶς, Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, γαστρὸς ὢν Πατὴρ πρὸ „ἑωσφόρου γεννᾷ· τὰς ἡμίας δὲ, ὁ κρατῶν τῶν ἀχράντων Δυνά„μεων, ἐν φάτνῃ τῶν ἀλόγων ἀνακλίνεται· ῥάκει σπαργανοῦται· „λύει δὲ πολυπλόκους σειρὰς παραπτώσεων.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἀπὸ τὸν ρθ'. ψαλμὸν ἐρανίσθη ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς τὴν ἀρχὴν τοῦ παρόντος Τροπαρίου· λέγεται γὰρ ἐκεῖ ἐκ προσώπου τοῦ Πατρὸς πρὸς τὸν Υἱὸν „Ἐκ γαστρὸς πρὸ Ἑωσφόρου ἐ„γέννησά σε". (ρθ'. 4.) Κατὰ τοὺς ἀκριβεστέρους λοιπὸν ἑρμηνευτὰς, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἕνας εἶναι καὶ ὁ Μελῳδὸς Κοσμᾶς, τὸ ῥητὸν τοῦτο ἐννοεῖται διὰ τὴν προαιώνιον ἐκ τοῦ Πατρὸς Γέννησιν τοῦ Υἱοῦ· ἐπειδὴ ὁ Κύριος ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ, εἰς τὴν κατὰ τὴν Θεότητα Γέννησιν αὐτοῦ ἔλαβε τὸν ρθ'. ψαλμ. „Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου κάθου ἐκ δεξιῶν μου", ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐλήφθη καὶ τὸ ῥητὸν τοῦτο. Λέγει λοιπὸν ὁ Μελῳδὸς· „Ὁ Μονογενὴς Υἱὸς „καὶ Θεὸς, τὸν ὁποῖον ὁ Ἄναρχος Πατὴρ γεννᾷ ἀπαθῶς καὶ πρὸ τῶν αἰώνων ἀπὸ τὴν „γαστέρα του, ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων ἦλθε καὶ ἐσαρκώθη ἐκ τῆς Παρθένου". Ἡ γαστὴρ δὲ ἐδῶ παραβολικῶς καὶ ὁμοιωματικῶς ἐννοεῖται ἐπὶ τοῦ Πατρὸς κατὰ τὸν Θεοδώριτον καὶ ὄχι κυρίως καὶ ἀληθῶς· ἀσώματος γὰρ ὢν καὶ πάντη ἄϋλος ὁ Θεὸς, γαστέρα καὶ ἄλλα μέλη οὐκ ἔχει σωματικὰ καὶ ἀνθρωποπρεπῆ, ἄπαγε!

Κατὰ τὸν Χρυσόστομον λοιπὸν, ἡ γαστὴρ φανερόνει τὸ γνήσιον τῆς Γεννήσεως, ὅτι ἐξ αὐτῆς τῆς οὐσίας τοῦ Πατρὸς ἐγεννήθη ὁ Υἱός· κατὰ δὲ τὸν Σεβῆρον, ἡ γαστὴρ δηλοῖ τὸ ὁμοούσιον· καὶ κατὰ τὸν Θεοδώριτον, τὸ ταὐτὸν τῆς οὐσίας. Καθὼς γὰρ οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ τὴν κοιλίαν των γεννῶσι τὰ γνήσια τέκνα, τὰ δὲ γεννηθέντα τέκνα ἔχουσι τὴν αὐτὴν φύσιν μὲ τοὺς ταῦτα γεννήσαντας· οὕτω, λέγει, καὶ σὺ, ὦ Μονογενὲς Υἱέ μου, ἐγεννήθης ἀπὸ ἐμὲ τὸν κατ' οὐσίαν Πατέρα σου, καὶ οὕτω δεικνύεις τὴν ἰδικήν μου οὐσίαν ἀπαράλακτον εἰς τὸν ἑαυτόν σου. Ἑωσφόρος δὲ νοεῖται κατὰ τὸν Πτωχὸν Πρόδρομον, ὄχι μόνον ὁ Ἥλιος καὶ ὁ πρὸ τοῦ ἡλίου ἀνατέλλων ἀστὴρ τῆς Ἀφροδίτης, ἀλλὰ καὶ ὁ πρῶτος τῶν Ἀγγέλων, ὁ διὰ τὴν λαμπρότητα μὲν λεγόμενος Ἑωσφόρος, σκότος δὲ ὕστερον γενόμενος διὰ τὴν ἔπαρσιν. Ὅθεν τὸ „πρὸ Ἑωσφόρου" νοεῖται, ὅτι πρὸ πάσης τῆς κτίσεως ἀοράτου τε καὶ ὁρατῆς ἐγεννήθη ἐκ τοῦ Πατρὸς ὁ Υἱός. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεοδώριτος καὶ ὁ Σεβῆρος τὸ „πρὸ Ἑωσφόρου" ἐνόησαν ἀντὶ τοῦ „πρὸ τῶν αἰώνων"· κατὰ δὲ τὸν μέγαν Ἀθανάσιον, τὸ „πρὸ Ἑωσφόρου"

δηλοῖ,

δηλοῖ, ὅτι ἐν ἀφανείᾳ καὶ ἀκαταληψίᾳ καὶ ἐν σκότει βαθεῖ εὑρίσκεται κεκρυμμένος ὁ τῆς Γεννήσεως τοῦ Υἱοῦ τρόπος; ἤτοι εἶναι ἀφανὴς καὶ παντελῶς ἀκατάληπτος (1).

Ἀκολούθως δὲ ὁ Μελῳδὸς πρὸς τὴν ἄκραν ἀποβλέπων τοῦ σαρκωθέντος ταπείνωσιν λέγει, ὅτι ἐκεῖνος ὅπου κρατεῖ τὰς ἡνίας καὶ χαλινοὺς τῶν ἐπουρανίων καὶ ἀχράντων Δυνάμεων, καὶ ὁ ὁποῖος ἐξουσιάζει καὶ διοικεῖ αὐτὰς ὡς ἵππους τινὰς ἢ πώλους, (διότι ὁ Προφήτης Ζαχαρίας ὡς ἵππους πυρροὺς (κοκκίνους) εἶδε τοὺς ἐπουρανίους Ἀγγέλους, ά. 8.) ἀνεπαύθη τώρα καὶ ἐπλαγίασεν ἐπάνω εἰς τὸ παχνὶ τῶν ἀλόγων ζώων· αὐτὸς πρὸς τούτοις φασκόνεται μὲ εὐτελῆ ράκη καὶ φασκίας· καὶ οὕτω διὰ μέσου τῶν πολυτειλίκτων αὐτῶν φασκιῶν διαλύει τὰ πολύπλοκα σειράδια καὶ ἀλυσίδας τῶν ἁμαρτιῶν τῶν ἀνθρώπων· σειραὶ γὰρ καὶ ἀλυσίδες ὀνομάζονται αἱ ἁμαρτίαι, κατὰ τὸν Παροιμιαστὴν λέγοντα „ Σειραῖς δὲ τῶν ἑαυτοῦ ἁρματιῶν ἕκαστος σφίγγεται ", (Παρ. ε. 22.)

Τροπάριον.

„ Νέον ἐξ Ἀδὰμ, παιδίον φυράματος, ἐτέχθη Υἱὸς καὶ πιστοῖς δέ-
„ δοται· τοῦ δὲ μέλλοντος, οὗτός ἐστιν αἰῶνος Πατὴρ καὶ ἄρχων,
„ καὶ καλεῖται τῆς μεγάλης βουλῆς Ἄγγελος· οὗτος ἰσχυρὸς Θεός
„ ἐστι, καὶ κρατῶν ἐξουσίᾳ τῆς Κτίσεως.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἀπὸ τὸν Προφήτην Ἡσαΐαν ἐρανίσθη ὁ Μελῳδὸς τὸ παρὸν Τροπάριον· ἔφη γὰρ ὁ μεγαλοφωνότατος ἐκεῖνος ἐν τῷ ἐννάτῳ κεφαλαίῳ τῆς αὐτοῦ Προφητείας περὶ τοῦ γεννηθέντος Χριστοῦ ταῦτα, „ Παιδίον ἐγεννήθη ἡμῖν Υἱὸς, καὶ ἐδόθη ἡμῖν, οὗ ἡ ἀρχὴ ἐγενήθη ἐπὶ τοῦ „ ὤμου αὐτοῦ, καὶ καλεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ μεγάλης βουλῆς Ἄγγελος, θαυμαστὸς σύμ- „ βουλος, Θεὸς ἰσχυρὸς, ἐξουσιαστὴς, ἄρχων εἰρήνης, Πατὴρ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος ". (Ἡσ. Θ'. 6.) Λέγει λοιπὸν ὁ θεσπέσιος Μουσουργὸς, ὅτι ὁ Χριστὸς ἐγεννήθη ἀπὸ τὸ φύραμα (τὴν οὐσίαν καὶ φύσιν) τοῦ Ἀδάμ· ὅστις παιδίον μὲν ὀνομάζεται κατὰ τὴν ἀνθρωπό-

„ τη-

(1) Ὁ δὲ Θεόδωρος ὁ τῶν Κανόνων τούτων ἑρμηνευτὴς, καὶ ἄλλως ἑρμηνεύει τὸ ἀνωτέρω ῥητὸν τοῦ Δαβὶδ „ Ἐκ γαστρὸς πρὸ Ἑωσφόρου ἐγέννησά „ σε ". Οὕτω δὲ φησίν· „ Ὦ Μονογενές Τέμου, ἐ- „ γὼ τὴν ἐκ Παρθένου ἐπ' ἐσχάτων σου Γέννησιν, „ πρὸ Ἑωσφόρου: ἤτοι πρὸ πάντων τῶν κτισμάτων „ εὐδόκησα καὶ προώρισα ". Ὥστε ὅταν ἡμεῖς ἀκούωμεν, ὅτι ὁ ἄναρχος Πατὴρ γεννᾷ ἀπὸ γαστρὸς τὸν Υἱόν, Γέννησιν πρέπει νὰ νοοῦμεν τὴν εὐδοκίαν τῆς ἐπ' ἐσχάτων ἐκ τῆς Παρθένου Γεννήσεως τοῦ Υἱοῦ· διότι καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος εὐδοκίαν ὠνόμασε τὴν παρὰ τοῦ Πατρὸς γενομένην τοῦ Υἱοῦ ἀποστολήν. Οὕτω καὶ ἡμεῖς συνειθίζομεν νὰ ὀνομάζωμεν ἔργα ἰδικά μας, ἐκεῖνα ὅπου γίνονται μὲ τὴν θέλησιν καὶ προσταγήν μας· οὕτω χάριν παραδείγματος λέγομεν, ὅτι ὁ Βασιλεὺς ἔκτισε τὴν πόλιν ἐκείνην διὰ προσταγῆς ἰδικῆς του. Τοιουτοτρόπως λοιπὸν καὶ ὁ ἄναρχος Πατὴρ, ἐπειδὴ εὐδόκησε νὰ γεννηθῇ ἐκ τῆς Παρθένου ὁ Μονογενής του Υἱὸς, διὰ τοῦτο αὐτὸς λέγει, ὅτι τοῦτον γεννᾷ. Εἰς τοῦτο τὸ νόημα συντείνει καὶ ἄλλο Δαβιτικὸν τὸ λέγον „ Υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σή- „ μερον γεγέννηκά σε " τὸ μὲν γὰρ „ Υἱός μου εἶ σύ " ἐρρέθη διὰ τὴν προαιώνιον Γέννησιν τοῦ Υἱοῦ κατὰ τὴν θεότητα· τὸ δὲ „ Σήμερον γεγέννηκά σε " ἐρρέθη διὰ τὴν κατὰ σάρκα Γέννησιν αὐτοῦ, ὡς ἑρμήνευσεν ὁ Νύσσης Γρηγόριος καὶ ὁ Ζυγαδηνὸς Εὐθύμιος· καὶ τὸ μὲν „ σήμερον " νοεῖται ἀντὶ τοῦ „ Χρονικῶς " τὸ δὲ „ Γεγέννηκα " ἀντὶ τοῦ „ Ἔκτισα ", πλατυτέρως δηλονότι τῆς Γεννήσεως νοουμένης· Πατὴρ γὰρ ὁ Θεὸς λέγεται τῶν Κτισμάτων: ἤτοι πλάστης, ποιητὴς, κατὰ τό „ Σὺ γὰρ Πατὴρ ἡμῶν ". (Ἡσ. ξγ'. 16.) Σημειώσαι, ὅτι καὶ Ἰωάννης ὁ Ζωναρᾶς ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ Γ'. ᾠχου τῆς Ὀκτωήχου τὸ ἀνωτέρω ῥητὸν τοῦ Δαβὶδ, συμφώνως ἑρμηνεύει μὲ τὸν ῥηθέντα Θεόδωρον· μᾶλλον δὲ καὶ διὰ τὰς δύω Γεννήσεις τοῦ Χριστοῦ αὐτὸ ἐννοεῖ· οὕτω γὰρ λέγει· „ Πρὸ Ἑωσφό- „ ρου δὲ εἴρηται, ὅτι ὁ τρόπος τῆς καθ' ἡμᾶς καὶ „ κάτω Γεννήσεως τοῦ Κυρίου ἀκατάληπτός ἐστι, „ καὶ ὥσπερ ἐν σκότῳ βαθεῖ τῇ ἀκαταληψίᾳ καλύ- „ πτεται· πρὸ γὰρ τοῦ Ἑωσφόρου σκότος τὸ πᾶν „ καλύπτει, καὶ ἀόρασία τοῦ παντὸς κατεσκέδασαι. „ Ὡς οὖν φωτὸς οὐκ ὄντος, οἱ αἰσθητοὶ ὀφθαλμοὶ „ ἐν ἀγνοίᾳ τῶν ὁρωμένων εἰσίν· οὕτω καὶ ὁ νοῦς ἡ- „ μῶν, τὸν τρόπον τῆς τοῦ Κυρίου σαρκώσεως καὶ „ Γεννήσεως ὑπὲρ φύσιν οὖσης, νοῆσαι οὐ δύναται. „ Τινὲς δὲ φασὶν ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ, ἀντὶ τοῦ „ Ἐκ „ γαστρὸς " τὸ „ Μαριὰμ " περιέχεσθαι, φανερῶς καὶ „ ὀνομαστὶ μνημονευθείσης τῆς Θεομήτορος ".

„ τητα, Υἱὸς δὲ, κατὰ τὴν Θεότητα". Ἄλλοι δὲ λέγουν, ἐπειδὴ ἀνωτέρω εἶπεν ὁ Προφήτης τὸν Χριστὸν παιδίον οὐδετέρως, διὰ νὰ μὴ νομίσῃ τινὰς, ὅτι εἶναι παιδίον θηλυκὸν, διὰ τοῦτο ἀκολούθως ἐπιφέρει, ὅτι τὸ παιδίον εἶναι Υἱός: ἤτοι παιδίον ἀρσενικὸν, καὶ ὄχι θηλυκόν.

Ἔπειτα λέγει ὁ Μελῳδὸς „Καὶ ἐδόθη ὁ Υἱὸς οὗτος εἰς ἡμᾶς τοὺς Χριστιανοὺς, τοὺς ἐμ„ πιστευμένους ὄντας φίλους αὐτοῦ"· τόση γὰρ πολλὴ ἐσάθη ἡ τοῦ ἀνάρχου Πατρὸς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ἀγάπη, ὥστε ἐχάρισεν εἰς ἡμᾶς τὸν ἀγαπητὸν καὶ Μονογενῆ του Υἱόν· ἵνα πιστεύοντες εἰς αὐτὸν ἀπολαύσωμεν ζωὴν αἰώνιον. Καὶ τοῦτο βεβαιῶν ὁ τῆς βροντῆς Υἱὸς Ἰωάννης ἐβόησεν· „Οὕτως ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν Κόσμον, ὥστε τὸν Υἱὸν αὐτοῦ τὸν Μο„ νογενῆ ἔδωκεν· ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον". (Ἰωαν. γ'. 16.) Ὅρα δὲ, ὅτι ὁ Μελῳδὸς λέγει, ὅτι τὸ παιδίον τοῦτο ἐδόθη εἰς ἡμᾶς τοὺς πιστεύοντας· διότι αὐτὸ δὲν ἐδόθη εἰς τοὺς ἀπίστους· δι' αὐτοὺς γὰρ ὁ Χριστὸς δωρεὰν ἐγεννήθη καὶ δωρεὰν ἀπέθανεν. Ὅθεν δικαίως κατηγορεῖ αὐτοὺς ὁ Θεολόγος Γρηγόριος λέγων „Πρὸς ταῦτα τί φασὶν ἡμῖν οἱ συκοφάνται; οἱ πικροὶ τῆς Θεότητος λογισταί; (οἱ ἄ„ πιστοι καὶ αἱρετικοὶ) οἱ κατήγοροι τῶν ἐπαινουμένων; οἱ σκοτεινοὶ περὶ τὸ φῶς; οἱ περὶ „ τὴν σοφίαν ἀπαίδευτοι; ὑπὲρ ὧν Χριστὸς δωρεὰν ἀπέθανε; τὰ ἀχάριστα κτίσματα; τὰ „ τοῦ πονηροῦ πλάσματα"; (Λόγ. εἰς τὴν Χριστοῦ Γέννησ.)

Ὁ Αὐτὸς δὲ Υἱὸς (ἀκολουθεῖ ὁ Μελῳδὸς) ἂν καὶ ἦναι παιδίον νέον κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα, ὅμως κατὰ τὴν Θεότητα εἶναι Πατὴρ καὶ ἄρχων τοῦ μέλλοντος αἰῶνος· καθότι ἡμεῖς πιστεύομεν, ὅτι ἔλαβε παρὰ τοῦ Πατρὸς τὴν κρίσιν τὴν ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι γενησομένην· „Ὁ Πατὴρ, φησὶ, κρίνει οὐδένα, ἀλλὰ τὴν κρίσιν πᾶσαν δέδωκε τῷ Υἱῷ". (Ἰω. ἑ. 22.) Ὅθεν καὶ Θεόδωρος ὁ Στουδίτης ἔν τινι Τροπαρίῳ τῶν ἀναβαθμῶν οὕτω λέγει „Τοῦ „ καρποῦ τῆς γαστρὸς τῷ Πνεύματι υἱοποιητοί σοι τῷ Χριστῷ ὡς Πατρὶ οἱ Ἅγιοι πάντοτε „ εἰσί". Διττῶς δὲ εἶναι Πατὴρ ἡμῶν ὁ Δεσπότης Χριστός· Πατὴρ μὲν ἡμῶν κατὰ τὴν Θεότητα εἶναι, ἐπειδὴ ἐβαπτίσθημεν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ καθὸ Θεοῦ· λέγει γὰρ „Μαθη„ τεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ „ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος"· (Ματθ. κή. 19.) κατὰ δὲ τὴν ἀνθρωπότητα εἶναι Πατὴρ, καθότι ἐκ τοῦ ὕδατος τοῦ ἐκχυθέντος ἐκ τῆς λογχονύκτου αὐτοῦ πλευρᾶς καθὸ ἀνθρώπου, ἀνεγεννήθημεν οἱ πιστεύσαντες. Ὁ αὐτὸς δὲ Υἱὸς ἐστάθη Ἄγγελος (Μηνυτὴς) τῆς προαιωνίου καὶ ἀποκρύφου βουλῆς τοῦ Πατρὸς, τῆς περὶ τῆς ἐνσάρκου Οἰκονομίας γεγενημένης· αὐτὸς εἶναι καὶ Θεὸς δυνατὸς, καὶ πάντας νικῶν, καὶ παρ' οὐδενὸς νικώμενος· αὐτὸς δὲ κρατεῖ καὶ κυριεύει ὅλην τὴν Κτίσιν, τόσον τὴν αἰσθητὴν, ὅσον καὶ τὴν νοητήν· κυριεύει δὲ ταύτην μὲ μίαν ἐξουσίαν ὑπερτάτην καὶ ἀπόλυτον, τὴν ὁποίαν δὲν ἔλαβεν ἀπὸ ἄλλον τινὰ, ἀλλὰ ἔχει ταύτην οἰκοθεν ἀπὸ τὴν ἰδικήν του θείαν φύσιν καὶ δύναμιν.

Ὠδὴ ζ'. Ὁ Εἱρμός.

„ Οἱ Παῖδες εὐσεβείᾳ συμτραφέντες, δυσσεβοῦς προστάγματος κατα„ φρομήσαμτες, πυρὸς ἀπειλὴν οὐκ ἐπτοήθησαμ· ἀλλ' ἐμ μέσῳ τῆς „ φλογὸς ἑστῶτες ἔψαλλομ· ὁ τῶμ Πατέρωμ Θεὸς εὐλογητὸς εἶ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Περὶ τῶν τριῶν Παίδων εἶπεν ὁ Θεσπέσιος Κοσμᾶς εἰς τὸν προλαβόντα Κανόνα τῆς Ὑψώσεως τοῦ Σταυροῦ, καὶ ἡμεῖς ἐξηγήσαμεν τὰ ἐν ἐκείνῳ περὶ τούτων εἰρημένα. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ παρόντι Κανόνι κατὰ τὴν ἑβδόμην ταύτην Ὠδὴν λέγει περὶ τῶν αὐτῶν ὁ αὐτὸς Ἁ'σματογράφος ταῦτα, ὅτι οἱ τρεῖς ἐκεῖνοι ἅγιοι Παῖδες, ἐπειδὴ ἀνετράφησαν μὲ τὴν εἰς Θεὸν εὐσέβειαν, ἥτις εἶναι ἡ διὰ γνώσεως καὶ θεωρίας ὑψηλοτέρας ἐξαπλουμένη καὶ πλατυνομένη τῶν θείων πραγμάτων κατάληψις, τὴν ὁποίαν ὁ Σολομὼν ὁριζόμενος εἶπεν „Εὐ„ σέβεια εἰς Θεὸν ἀρχὴ αἰσθήσεως"· (Παρ. ά. 7.) ἐπειδὴ, λέγω, ἀνετράφησαν εὐσεβῶς, διὰ τοῦτο ἐκαταφρόνησαν τὴν δυσσεβῆ καὶ βλάσφημον προσταγὴν τοῦ Βασιλέως Ναβουχοδο-

χοδονόσορ, ὅς τις ἤθελε νὰ προσκυνηθῇ ὡς Θεὸς διὰ τῆς εἰκόνος ὅπου ἔστησεν εἰς τὴν πεδιάδα τὴν καλουμένην Δειρᾶ. Ὄχι μόνον δὲ ἐκαταφρόνησαν τὴν προσταγὴν τοῦ Βασιλέως, ἀλλὰ καὶ τὸν φοβερισμὸν ὅπου ἔκαμεν εἰς αὐτοὺς ὁ αὐτὸς Βασιλεὺς, ὅτι ἔχει νὰ τοὺς βάλῃ εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρὸς, τελείως δὲν ἐφοβήθησαν. Μὲ τὸ „Πυρὸς ἀπειλὴν" ἐμπορεῖ νὰ νοηθῇ καὶ ὁ καταπληκτικὸς ἦχος τοῦ πυρὸς, ὁ φόβον προξενῶν εἰς τοὺς ἀκούοντας διὰ τὸ ἐπταπλάσιον τῆς ἐκπαύσεως. Ὅθεν στεκόμενοι εἰς τὸ μέσον τῆς φλόγας (ἀκολουθεῖ ὁ Μελῳδὸς) ὄχι μόνον δὲν ἐλυποῦντο, ἀλλὰ καὶ τόσην ὑπερβολικὴν χαρὰν ἐδοκίμαζον, ὥστε ἐκ τῆς πολλῆς χαρᾶς των ἔψαλλον λέγοντες· „Σὺ, ὁ Θεὸς τῶν Πατέρων ἡμῶν, τοῦ Ἀ„βραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ, σὺ εἶσαι εὐλογητὸς καὶ δεδοξασμένος εἰς τοὺς αἰῶνας". Τὸ λόγιον δὲ τοῦτο εἶναι χαρακτηριστικὸν τῆς ἑβδόμης Ὠδῆς.

Τροπάριον.

„Ποιμένες ἀγραυλοῦντες, ἐκπλαγοῦς φωτοφαμείας ἔτυχομ, δόξα
„Κυρίου γὰρ αὐτοὺς περιέλαμψε, καὶ Ἄγγελος, ἀμυμμήσατε βοῶμ,
„ὅτι ἐτέχθη Χριστὸς, ὁ τῶμ Πατέρωμ Θεὸς εὐλογητὸς εἶ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸ παρὸν Τροπάριον ἐρανίσθη ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸ Β'. Κεφάλαιον τοῦ κατὰ Λουκᾶν ἁγίου Εὐαγγελίου, ὅπου λέγεται περὶ τῶν Ποιμένων „Καὶ Ποιμένες ἦσαν ἐν τῇ χώρᾳ τῇ αὐτῇ „ἀγραυλοῦντες καὶ φυλάσσοντες φυλακὰς τῆς νυκτὸς ἐπὶ τὴν ποίμνην αὐτῶν. Καὶ ἰδοὺ Ἄγ„γελος Κυρίου ἐπέστη αὐτοῖς, καὶ δόξα Κυρίου περιέλαμψεν αὐτοὺς, καὶ ἐφοβήθησαν φό„βον μέγαν". Λέγει λοιπὸν ὁ Θεῖος Κοσμᾶς, ὅτι οἱ Ποιμένες οἱ ἀγραυλοῦντες ἔτυχον μίαν ἐκστατικὴν φωτοχυσίαν καὶ Θεοφάνειαν. Ἀγραυλοῦντες δὲ κυρίως μὲν εἶναι οἱ εἰς τὸν ἀγρὸν αὐλοῦντες καὶ παίζοντες τὸ συραύλιον, κατὰ τὸν Ζυγαδηνὸν Εὐθύμιον, ἢ, κατὰ τὸν Θεοφύλακτον, οἱ αὐλοῦντες ᾄσματα ἀγροτικὰ καὶ συνήθη εἰς τοὺς ἀγροίκους ἀνθρώπους (1)· καταχρηστικῶς δὲ τὸ „ἀγραυλοῦντες" φανερόνει τοὺς εἰς τὸν ἀγρὸν διατρίβοντας καὶ διάγοντας, κατὰ τὸν Θεοφύλακτον καὶ Εὐθύμιον. Πῶς δὲ ἔτυχον οἱ Ποιμένες τὴν ῥηθεῖσαν ἐκστατικὴν φωτοχυσίαν; Διότι δόξα μὲν Κυρίου ἔλαμψεν αὐτοὺς, ἥτις ἦτον ἕνα φῶς θεϊκὸν, κατὰ τὸν Εὐθύμιον· Ἄγγελος δὲ Κυρίου ἐφάνη εἰς αὐτοὺς, ὅς τις καὶ ἔλεγεν· „Ὦ ποιμένες τῶν ἀλόγων προβάτων, ὑμνήσατε καὶ δοξολογήσατε τὸν Θεόν· διότι ἐγεν„νήθη εἰς ἐσᾶς ὁ Χριστὸς, ὅς τις εἶναι Θεὸς τῶν Πατέρων ὑμῶν". Οὕτω δὲ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ γέγραπται, ὅτι εἶπεν ὁ Ἄγγελος εἰς τοὺς Ποιμένας· „Ἰδοὺ εὐαγγελίζομαι ὑμῖν „χαρὰν μεγάλην, ἥτις ἔσται παντὶ τῷ λαῷ, ὅτι ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον Σωτὴρ, ὅς ἐστι „Χριστὸς Κύριος ἐν πόλει Δαβίδ". (Λουκ. β'. 10.)

Σημείωσαι δὲ, ὅτι προθύστερον σχῆμα καὶ ὑπερβατὸν μεταχειρίζεται ἐδῶ ὁ Μελῳδός· πρῶτον γὰρ ἐφάνη εἰς τὲς Ποιμένας ὁ Ἄγγελος, κατὰ τὸν Εὐαγγελιστὴν Λουκᾶν, καὶ δεύτερον ἔλαμψεν εἰς αὐτοὺς δόξα Κυρίου· ἥτις διὰ τοῦτο ἐφάνη μετὰ τὴν ἐπιστασίαν τοῦ Ἀγγέλου, διὰ νὰ γνωρίσουν οἱ Ποιμένες, ὅτι ὁ ἐπιστὰς εἰς αὐτοὺς Ἄγγελος ἦτον ἀγαθὸς καὶ Θεῖος κατὰ τὸν Εὐθύμιον, καὶ ὄχι πονηρὸς καὶ ἐναντίος. Ὁ δὲ Θεῖος Κοσμᾶς ἄλλαξε τὴν τάξιν, καὶ τὸ μὲν „Δόξα Κυρίου" ἔβαλε πρῶτον, τὸ δὲ „Ἄγγελος βοῶν" ἔβαλε δεύτερον, διὰ νὰ συναρμόσῃ αὐτὸ μὲ τὸ τέλος τοῦ Τροπαρίου. Πρέπει δὲ εἰς τὸ „Καὶ „Ἄγγελος" νὰ προστεθῇ τὸ „ἐπέστη" κατὰ τὸ ὕφος τοῦ Εὐαγγελίου, ἵνα τὸ ὅλον ᾖ, „Καὶ Ἄγγελος ἐπέστη βοῶν ἀνυμνήσατε"· καὶ τὰ ἑξῆς.

Ἤθε-

(1) Διὰ τοῦτο ὁ ἱδιος Θεοφύλακτος ἀλληγορικῶς ἑρμηνεύων τὰς ἀγραυλίας τῶν Ποιμένων λέγει· „Οἱ „Ποιμένες οὗτοι σύμβολον εἰσὶ τῶν Πνευματικῶν „Ποιμένων, τῶν Ἀρχιερέων. Δεῖ οὖν τοὺς Ἀρχιε„ρεῖς φυλάσσειν τὴν ποίμνην αὐτῶν καὶ ἀγραυλεῖν· „τουτέστιν ᾄδειν πνευματικά τινα, καὶ διδάσκειν τὸν „λαόν· καὶ οὕτως ἀξιωθήσονται θείων θεαμάτων καὶ „ἀκουσμάτων".

Ἤθελε δὲ ἀπορήσῃ τινάς· διὰ τί ὁ Ἄγγελος Κυρίου ἐφάνη εἰς ἀνθρώπους Ποιμένας; Καὶ ἀποκρινόμεθα, ὅτι διὰ τέσσαρα αἴτια· ἀ) διὰ τὸ ἁπλαστον ἦθος αὐτῶν καὶ τὴν ἁπλότητα καὶ ἀκακίαν, κατὰ τὸν Θεοφύλακτον· ὅσοι γὰρ εἶναι μακρὰν ἀπὸ τὰς πολιτείας καὶ συναναστροφὰς τῶν ἀνθρώπων, καὶ κατοικοῦν εἰς τὰ ὄρη καὶ τοὺς ἀγρούς, αὐτοὶ φυσικῷ τῷ τρόπῳ εἶναι πάντοτε ἁπλοϊκώτεροι, καθαρώτεροι καὶ ἀπονηρότεροι ἀπὸ τοὺς ἐν πόλεσι κατοικοῦντας. Ὅθεν καὶ ὁ θεῖος Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης συμφώνως εἶπεν· „Ἄλλος Ἄγγελος τοὺς Ποιμένας ὡς τῇ τῶν πολλῶν ἀναχωρήσει καὶ ἡσυχίᾳ κεκαθαρμένους εὐηγγελίζετο, καὶ σὺν αὐτῷ πλῆθος Οὐρανίου στρατιᾶς τὴν πολυύμνητον ἐκείνην παρεδίδου „τοῖς ἐπὶ γῆς δοξολογίαν". (Κεφάλ. δ'. περὶ οὐραν. Ἱεραρχίας) β') διότι κατὰ τὸν αὐτὸν Θεοφύλακτον καὶ τὸν Εὐθύμιον, οἱ Ποιμένες οὗτοι ἦτον μιμηταὶ καὶ ἀκόλουθοι τῆς πολιτείας καὶ ἀρετῆς τῶν παλαιῶν ἐκείνων Πατριαρχῶν, Ἀβραὰμ, Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ, οἵτινες ἦσαν Ποιμένες. γ') διότι ὁ Χριστὸς Ποιμὴν ἐγεννήθη παντὸς τοῦ λαοῦ τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ καὶ τοῦ Ἐθνικοῦ. Ὅθεν καταλλήλως εἰς τοὺς Ποιμένας ἐγνωρίσθησαν πρῶτον τὰ περὶ αὐτοῦ κατὰ τὸν Εὐθύμιον. Δηλοῦται δὲ διὰ τούτου, καὶ ὅτι εἰς τοὺς Ποιμένας τῶν λογικῶν προβάτων προτήτερα ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀποκαλύπτονται τὰ τοῦ Θεοῦ Μυστήρια, κατὰ τὸν αὐτὸν Εὐθύμιον. δ') δὲ καὶ τελευταῖον, διὰ νὰ δείξῃ ὁ Θεὸς, ὅτι τοὺς ἀγροικοτέρους καὶ χωρικωτέρους ἀνθρώπους ἐξ ἀρχῆς ἐδιάλεξεν ἀπὸ τοὺς ἄλλους, καὶ ἔκαμεν αὐτοὺς κήρυκας, ὡς ἁπλουστέρους καὶ ὡς μᾶλλον πιστεύοντας, καὶ οὐχὶ τοὺς ἐν ταῖς πολιτείαις ἀναστρεφομένους Γραμματεῖς καὶ Φαρισαίους· διότι αὐτοὶ πονηροὶ ὄντες εὐκόλως δὲν ἐπίστευον. Ὅθεν καθὼς ὁ Χριστὸς ἐδιάλεξεν ὕστερον τοὺς ἁλιεῖς· οὕτως ἐδιάλεξε πρότερον τοὺς ἀγροίκους Ποιμένας· ἵνα, διὰ τῆς μωρίας καὶ τῆς ἀγροικίας, καταισχύνῃ τοὺς σοφοὺς τοῦ Κόσμου καὶ ἄρχοντας.

Τροπάριον.

„Ἐξαίφνης σὺν τῷ λόγῳ τοῦ Ἀγγέλου, Οὐρανῶν στρατεύματα, δόξα ἐκραύγαζον Θεῷ, ἐν ὑψίστοις ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις „εὐδοκία Χριστὸς ἔλαμψεν· ὁ τῶν Πατέρων Θεὸς εὐλογητὸς εἶ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Καὶ τοῦτο τὸ Τροπάριον ἀκόλουθον εἶναι μὲ τὸ ἀνωτέρω· ἐπειδὴ ἐρανίσθη ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ τὰ ἀκολουθοῦντα μὲ τὰ λόγια τοῦ ἀνωτέρω Τροπαρίου. „Ἐξαίφνης (1), φησὶν, ἐγένετο σὺν τῷ Ἀγγέλῳ πλῆθος στρατιᾶς οὐρανίου, αἰνούντων τὸν „Θεὸν καὶ λεγόντων· Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία". (Λουκ. β'. 13.): ἤτοι μαζὶ μὲ τὰ λόγια τοῦ Ἀγγέλου συνῆλθε πλῆθος οὐρανίου στρατιᾶς τῶν Ἀγγέλων (λέπει ἡ λέξις „Ἀγγέλων" ἐδῶ, ἐννοουμένη ἔξωθεν κατὰ τὸν Εὐθύμιον τὸν Ζυγαδηνόν. Τόμ. γ'. εἰς τὸν Λουκᾶν). Λέγει λοιπὸν ὁ Θεσπέσιος Κοσμᾶς, ὅτι αἰφνιδίως καὶ ἀνελπίστως μαζὶ μὲ τὸν λόγον τοῦ ἑνὸς Ἀγγέλου, ὁ ὁποῖος εὐηγγελίζετο εἰς τοὺς Ποιμένας τὴν Γέννησιν τοῦ Δεσπότου Χριστοῦ, ἦλθον ἀπὸ τὸν Οὐρανὸν στρατεύματα ἀΰλων Ἀγγέλων, οἵτινες ἔλεγον μὲ μεγάλην φωνήν· „Ἂς ἦναι δόξα εἰς τὸν Θεὸν ἐν τοῖς „Οὐρανοῖς"· τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ „Ἐν τοῖς ὑψίστοις".

Τὸ

(1) Ὁ δὲ χρυσιομύστης Διονύσιος ὑψηλότατα καὶ διαβατιχώτατα ἑρμηνεύει τὸ „Ἐξαίφνης" τοῦτο· ἐν γὰρ τῇ πρὸς Γάϊον τρίτῃ αὐτοῦ ἐπιστολῇ οὕτω λέγει. „Ἐξαίφνης ἐστὶ τὸ παρ' ἐλπίδα, καὶ „ἐκ τοῦ τέως ἀφανοῦς εἰς τὸ ἐμφανὲς ἐξαγόμενον. „Ἐπὶ δὲ τῆς κατὰ Χριστὸν φιλανθρωπίας, καὶ τοῦ „το οἶμαι τὴν Θεολογίαν (τὸ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγ„γέλιον) αἰνίττεσθαι, τὸ ἐκ τοῦ κρυφίου τὸν ὑπε„ρούσιον εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς ἐμφάνειαν ἀνθρωπικῶς οὐ„σιωθέντα προελθεῖν· κρύφιος δέ ἐστι καὶ μετὰ „τὴν ἐκφανσιν, ἤ, ἵνα τὸ θειότερον εἴπω, καὶ ἐν τῇ „ἐκφάνσει· καὶ τοῦτο γὰρ Ἰησοῦ κέκρυπται, καὶ „οὐδενὶ λόγῳ, οὔτε νῷ τὸ κατ' αὐτὸν ἐξῆκται Μυ„στήριον, ἀλλὰ καὶ λεγόμενον ἄρρητον μένει, καὶ „νοούμενον, ἄγνωστον".

Τὸ „ἐπὶ γῆς εἰρήνη" εἰς τὸν ὕμνον τοῦτον κατὰ δύω τρόπους ἐμποροῦμεν νὰ τὸ ἐννοῶμεν. Πρῶτον, ὅτι τὸ ἀνθρώπινον γένος πρότερον μὲν εἶχεν ἔχθραν πρὸς τὸν Θεὸν, διότι ἐπροσκύνουν ἄψυχα καὶ ἀναίσθητα εἴδωλα· τώρα δὲ διὰ τῆς ἐνσάρκου Οἰκονομίας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἔπαυσε μὲν ἡ ἔχθρα καὶ ὁ πόλεμος μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, οὐρανίων καὶ ἐπιγείων· ἐφιλιώθη δὲ ὁ ἄνθρωπος μὲ τὸν Θεὸν τόσον, ὥστε καὶ ἡνώθη εἰς μίαν ὑπόστασιν μὲ αὐτὸν, ὡς λέγει ὁ Θεοφύλακτος· διότι ὁ Χριστὸς μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων γενόμενος εἰρήνευσε τὰ οὐράνια καὶ ἐπίγεια, καὶ οὕτω λάμπει εἰρήνη ἐπὶ γῆς. Δεύτερον, διότι ἐγεννήθη ἐπὶ γῆς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι καὶ λέγεται εἰρήνη· διότι ὁ Παῦλος λέγει „Χριστός ἐστιν ἡ εἰρήνη ἡμῶν, ὁ ποιήσας τὰ ἀμφότερα ἕν". (Ἐφεσ. β'. 14.) Ὁ δὲ σύνδεσμος „καὶ" ἔχει τὴν δύναμιν τοῦ „γάρ", ὡς ἐὰν ἔλεγεν „Ἐπὶ γῆς γὰρ „εἰρήνη". Τούτων οὕτω λοιπὸν σαφηνισθέντων, εὐκόλως καταλαμβάνομεν, διὰ τί λέγει „Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ"· διότι καὶ κατὰ τὴν πρώτην καὶ κατὰ τὴν δευτέραν ἔννοιαν εἶναι ἀπαραιτήτως ὀφειλομένη ἡ παρ' ἡμῶν πρὸς τὸν Θεὸν δόξα καὶ εὐχαριστία.

Ἔγινε δὲ καὶ ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία, τουτέστιν ἀνάπαυσις τοῦ Θεοῦ εἰς τοὺς ἀνθρώπους· ἐπανεπάυθη γὰρ ὁ Θεὸς καὶ εὐαρεστήθη εἰς αὐτούς· ἐπειδὴ πρότερον δὲν εὐδόκει, οὐδὲ ἀρέσκετο εἰς αὐτοὺς, κατὰ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Θεοφυλάκτου. Ὁ δὲ Εὐθύμιος λέγει, ὅτι ἡ παλαιὰ εὐδοκία τοῦ Πατρὸς, ἥτις ἦτον τὸ νὰ ἐνανθρωπήσῃ ὁ Υἱός του, καὶ νὰ σώσῃ τὸν ἀπολεσμένον ἄνθρωπον, τώρα ἐπληρώθη. Ὁ δὲ Θεσσαλονίκης Γρηγόριος, εὐδοκίαν ὀνομάζει τὸ προηγούμενον θέλημα τοῦ Πατρὸς, τὸ ὁποῖον ἦτον ἡ ἔνσαρκος Οἰκονομία τοῦ Μονογενοῦς αὐτοῦ Υἱοῦ. Ἐκεῖνο λοιπὸν, ὅπερ προηγουμένως ὥρισε καὶ ἠθέλησεν ὁ ἄναρχος Πατὴρ ἐν τῇ θεαρχικωτάτῃ αὐτοῦ βουλῇ διὰ νὰ τελεσιουργήσῃ εἰς τοὺς ἀνθρώπους, τοῦτο ἐγένετο τώρα, καὶ εἰς τέλος ἐλήλυθεν. Ἀκολούθως δὲ ἐπιφέρει ὁ Μελῳδὸς, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι καὶ δόξα ἐν Οὐρανοῖς, καὶ εἰρήνη ἐπὶ γῆς, καὶ εὐδοκία ἐν ἀνθρώποις· καθότι αὐτός ἐστι δι' ὃν καὶ οὗ ἕνεκα ταῦτα ἐγένετο (1).

Τροπάριον.

„Ῥῆμα τί τοῦτο; εἶπον οἱ Ποιμένες· διελθόντες ἴδωμεν τὸ γεγο-
„νὸς θεῖον, Χριστὸν Βηθλεὲμ καταλαβόντες δὲ, σὺν τῇ τεκούσῃ
„προσεκύνουν ἀμαμέλποντες· ὁ τῶν Πατέρων Θεὸς εὐλογητὸς εἶ.

ΕΡ-

(1) Ὁ δὲ Γρηγόριος ὁ Θεσσαλονίκης περιεργότερον ἐνόησε τὸ „Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς „εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία", οὕτω· „Ἂς ἦναι „δόξα εἰς Θεὸν ἐν Οὐρανοῖς καὶ ἐπὶ γῆς, καὶ εἰρήνη „εἰς τοὺς ἀνθρώπους· εἰρήνη ὅμως, οὐχὶ ὡς ἐκείνη „ὅπου ἐποίησεν ὁ Θεὸς κατὰ διαφόρους καιροὺς μὲ „τοὺς ἀνθρώπους· καθὼς μὲ τὸν Μωϋσῆν, λαλῶν μὲ „αὐτὸν, ὡς φίλος πρὸς φίλον, καὶ μὲ τὸν Δαβὶδ, „εὑρὼν αὐτὸν κατὰ τὴν καρδίαν του, καὶ μὲ ἄλλους· „ἐκείνη γὰρ ἡ εἰρήνη δὲν ἦτον κατ' εὐδοκίαν Θεοῦ. „Εὐδοκία δέ ἐστι τὸ εὐάρεστον καθ' ἑαυτὸ καὶ προη-„γούμενον καὶ τέλειον τῆ Θεοῦ θέλημα· ἡ δὲ εἰρή-„νη ἣν ἔδωκεν ὁ Θεὸς εἰς ὅλον τὸ γένος τῶν ἀνθρώ-„πων διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Κυρίου, αὕτη κατ' „εὐδοκίαν Θεοῦ ἐδόθη, ὡς τελεία καὶ ἀμετάθετος „παντὶ γένει". (Λόγ. εἰς τὴν Χριστοῦ Γέννησιν) Εἰς δοτικὴν λοιπὸν κατ' αὐτὸν πρέπει νὰ γράφεται τὸ „εὐδοκία", ἵνα ᾖ „Ἂς ἦναι εἰρήνη εἰς τοὺς „ἀνθρώπους ἐν εὐδοκίᾳ: ἤτοι μὲ εὐδοκίαν ἢ κατ' εὐ-„δοκίαν Θεοῦ".

Σημειοῦμεν δὲ ἐνταῦθα, ὅτι ὁ Ἀγγελικὸς οὗτος ὕμνος „Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς „εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία", ἤρχισεν ἀρχὴ τῆς κατὰ τὸ τέλος τοῦ ὄρθρου ψαλλομένης, ἢ ἀναγινωσκομένης Δοξολογίας· καὶ ἴσως ἀπὸ τοῦτον ἔλαβε καὶ τὸ ὄνομα „Δοξολογία". Ὅθεν ὁ Χρυσορρήμων ὁμιλ. Γ'. εἰς τὴν πρὸς Κολασσαεῖς λέγει· „Οὐρανὸς ἡ „γῆ γέγονεν, ἐπειδὴ τὰ τῆς γῆς ἐμελλεν Οὐρανὸς δέ-„χεσθαι· διὰ τοῦτο εὐχαριστοῦντες λέγομεν, Δόξα „ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις „εὐδοκία". Καὶ ὁμιλίᾳ Θ'. εἰς τὴν αὐτὴν· „Τίς ὁ ὕ-„μνος τῶν ἄνω; Τί λέγει τὰ Χερουβίμ; Ἴσασιν οἱ „πιστοὶ τί ἔλεγον οἱ Ἄγγελοι κάτω· Δόξα ἐν ὑψί-„στοις Θεῷ· διὰ τοῦτο μετὰ τὰς ψαλμῳδίας ὕμνοι, „ἅτε τελειότερόν τι πρᾶγμα". Καὶ ὁ Ἀρεοπαγίτης Διονύσιος πολυύμνητον αὐτὴν δοξολογίαν ὀνομάζει (Κεφ. δ'. περὶ οὐρανίου Ἱεραρχίας). Τὸν ὕμνον τοῦτον ἀναφέρουν καὶ αἱ τῶν Ἀποστόλων Διαταγαὶ Βιβλ. Ζ'. Κεφ. ΜΖ'. Ἀθανάσιος ὁμιλ. περὶ Παρθενίας· Κύριλλος Ἱεροσολύμων Κατηχήσει Ε'. τμήματι Ε'. ὅρα Σελ. 81. τῆς Ἱερᾶς Τελετουργίας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Καὶ τοῦτο τὸ Τροπάριον εἶναι ἀκόλουθον μὲ τὸ πρότερον· ἐρανίσθη γὰρ ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ, τὰ ἀκολουθοῦντα εἰς τὰ λόγια τοῦ προλαβόντος Τροπαρίου· φησὶ γὰρ ἐκεῖνος εἰς τὸ αὐτὸ δεύτερον Κεφάλαιον ταῦτα· „ Καὶ ἐγένετο ὡς ἀπῆλθον ἀπ' „ αὐτῶν εἰς τὸν Οὐρανὸν οἱ Ἄγγελοι, καὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ Ποιμένες εἶπον πρὸς ἀλλήλους· „ διέλθωμεν δὴ ἕως Βηθλεὲμ, καὶ ἴδωμεν τὸ ῥῆμα τοῦτο τὸ γεγονὸς, ὃ ὁ Κύριος ἐγνώρι- „ σεν ἡμῖν ". (Λουκ. β'. 15.) Λέγει λοιπὸν ὁ Θεσπέσιος Κοσμᾶς, ὅτι οἱ Ποιμένες ἰδόντες τὸν Ἄγγελον, καὶ ἀκούσαντες παρ' αὐτοῦ τὰ ἀνωτέρω λόγια, ἐθαύμασαν καὶ ἠθέλησαν νὰ πληροφορηθοῦν, ἂν ἦναι τὰ λόγια ταῦτα ἀληθινά. Ὅθεν εἶπον ἕνας πρὸς τὸν ἄλλον· τί εἶναι τὸ ῥῆμα τοῦτο ὅπου ἐλαλήθη εἰς ἡμᾶς; Ἐλᾶτε νὰ ὑπάγωμεν διὰ νὰ ἰδοῦμεν: ἤτοι νὰ ἐξετάσωμεν, κατὰ τὸν Εὐθύμιον, τὸ γεγονὸς τοῦτο θεῖον: ἤτοι τοῦτο τὸ θεῖον σημεῖον ὅπου ἔγινεν εἰς ἡμᾶς. Δὲν εἶπον δὲ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ παρευθὺς μαζὶ μὲ τὸν λόγον, ἐκίνησαν καὶ ἐπῆγαν εἰς τὴν Βηθλεὲμ, καὶ εὑρόντες τὸν Χριστὸν ὡς βρέφος ἀνακείμενον ἐν τῇ φάτνῃ, προσεκύνησαν αὐτὸν ὁμοῦ μὲ τὴν Μητέρα του, ψάλλοντες τὸ „ Ὁ „ τῶν Πατέρων Θεὸς εὐλογητὸς εἶ ". λέγει γὰρ ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς· „ Ἦλθον σπεύ- „ σαντες, καὶ ἀνεῦρον τήν τε Μαριὰμ καὶ τὸν Ἰωσὴφ καὶ τὸ βρέφος κείμενον ἐν τῇ φάτνῃ· „ ἰδόντες δὲ διεγνώρισαν (ἐπληροφορήθησαν) περὶ τοῦ ῥήματος τοῦ λαληθέντος αὐτοῖς πε- „ ρὶ τοῦ παιδίου· καὶ πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν περὶ τῶν λαληθέντων ὑπὸ τῶν „ Ποιμένων πρὸς αὐτούς ". (Λουκ. β'. 16.)

Τί δὲ ἀλληγορικὸν νόημα μανθάνουσιν ἐκ τούτου οἱ τῶν λογικῶν προβάτων Ποιμένες; Ὅτι καὶ αὐτοὶ πρέπει νὰ ζητοῦν τὸν οὐράνιον ἄρτον, καθὼς καὶ οἱ Ποιμένες ἐκεῖνοι ἐζήτουν τὴν Βηθλεέμ· ἡ γὰρ λέξις „ Βηθλεὲμ " ἑρμηνεύεται „ Οἶκος ἄρτου ". Ἔστι δὲ αὕτη ἡ Ἐκκλησία, εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκεται ὁ νοητὸς ἄρτος Χριστός. Ἔργον λοιπὸν εἶναι εἰς τοὺς Ποιμένας τῶν λογικῶν προβάτων, Πατριάρχας καὶ Μητροπολίτας καὶ Ἐπισκόπους, ἀφ' οὗ εὕρουν τὸν οὐράνιον ἄρτον, νὰ κηρύττουν αὐτὸν καὶ εἰς τοὺς ἄλλους, καθὼς καὶ οἱ Ποιμένες ἐκεῖνοι εὑρόντες τὸν Χριστὸν, ἐκήρυξαν καὶ εἰς τοὺς ἄλλους περὶ αὐτοῦ, κατὰ τὴν Ἑρμηνείαν τοῦ Ἱεροῦ Θεοφυλάκτου.

Ὠδὴ ἡ. Ὁ Εἱρμός.

„ Θαύματος ὑπερφυοῦς ἡ δροσοβόλος, ἐξεικόνισε κάμινος τύπον· οὐ „ γὰρ οἷς ἐδέξατο φλέγει μέους· ὡς οὐδὲ πῦρ τῆς Θεότητος, Παρ- „ θένου ἣν ὑπέδυ μηδύν. Διὸ ἀμνήμονες ἀμελήσωμεν· εὐλογείτω „ ἡ κτίσις πᾶσα τὸν Κύριον, καὶ ὑπερυψούτω εἰς πάντας τοὺς „ αἰῶνας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Εὐφυέστατα προσαρμόζει εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως τὸ θαῦμα τῆς Βαβυλωνίας καμίνου ὁ Θεσπέσιος Μελῳδὸς διὰ τοῦ παρόντος Εἱρμοῦ· διότι λέγει, ὅτι ἡ Βαβυλωνία ἐκείνη καὶ Χαλδαϊκὴ κάμινος, ἥτις ἦτον δροσερὰ καὶ ὄχι φλογερὰ, ἐπροεικόνιζε τὸν τύπον τῆς ἐκ τῆς Παρθένου κατὰ σάρκα Γεννήσεως τοῦ Δεσπότου Χριστοῦ. Διότι, καθὼς ἡ κάμινος ἐκείνη, ἂν καὶ ἦτον ἐκκεκαυμένη ἐπταπλασίως μὲ τόσην ὕλην πυρὸς, δὲν κατέκαυσεν ὅμως τοὺς τρεῖς νέους παῖδας, τοὺς ὁποίους ἐδέχθη μέσα εἰς τὸν ἑαυτόν της· οὕτω καὶ τὸ πῦρ τῆς Θεότητος τοῦ Μονογενοῦς Υἱοῦ δὲν κατέκαυσε τὴν κοιλίαν τῆς Παρθένου Μαρίας, μέσα εἰς τὴν ὁποίαν εἰσῆλθεν, ἀλλὰ διεφύλαξεν αὐτὴν ἄφλεκτον καὶ ἀβλαβῆ.

Ὁ τύπος δὲ οὗτος τῆς καμίνου εἶναι ἀντίστροφος μὲ τὸ πρωτότυπον: ἤτοι μὲ τὴν ἐκ Παρθένου Γέννησιν τοῦ Σωτῆρος· ἐκείνη γὰρ ἡ Χαλδαϊκὴ κάμινος, ἥτις προετύπωνε τὴν μήτραν τῆς Θεοτόκου, ἔχουσα μέσα τὸ πῦρ, δὲν ἔκαυσε τοὺς νέους ὅπου ἐδέχθη· ἐδῶ δὲ ὁ

ὁ ὑπὸ τῆς μήτρας τῆς Παρθένου δεχθεὶς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἔχων τὸ πῦρ, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, αὐτὸς πῦρ αὐτόχρημα ὑπάρχων, δὲν κατέκαυσε τὴν δεξαμένην αὐτὸν μήτραν· καὶ πρεπόντως τοῦτο ἐποίησεν· διότι ἐπειδὴ ὁ Θεὸς πῦρ εἶναι καὶ λέγεται καταναλίσκον· „ Κύριος, „ φησὶν, ὁ Θεός σου πῦρ καταναλίσκον ἐστί "· (Δευτ. δ'. 24.) διότι καταναλίσκει τὴν μοχθηρίαν καὶ ἁμαρτίαν, κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον· διὰ τοῦτο, πῶς ἦτον δυνατὸν νὰ κατακαύσῃ τὴν Παρθένον, εἰς τὴν ὁποίαν δὲν εὑρίσκετο κανὲν ἴχνος ἁμαρτίας ἢ ῥυπαρίας, οὔτε προπατορικῆς (ἐκαθάρθη γὰρ ἡ Παρθένος τῆς ἁμαρτίας ταύτης ὑπὸ τῆς ἐπελεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, ὡς ἡ κοινὴ γνώμη τῶν Ἱερῶν Θεολόγων δογματίζει), ἀλλ' οὔτε προαιρετικῆς;

Καθὼς γὰρ τὸ πῦρ τοῦτο τὸ διακονοῦν εἰς τὰς χρείας ἡμῶν, καὶ διὰ τοῦτο καλούμενον διακονικὸν, δὲν ὑπερβαίνει τοὺς ὅρους καὶ τὰ μέτρα τῆς καυστικῆς του δυνάμεως, τὰ ὁποῖα ἔλαβε παρὰ τοῦ Δημιουργοῦ· ἀλλὰ καίει μὲν αὐτὸ ξύλα καὶ λινάρι καὶ καλάμι, καὶ ὅλα ὅσα εἶναι δεκτικὰ τῆς ἐκείνου καύσεως· δὲν καίει δὲ ἐκ μὲν τῶν ζώων τὴν ψυχροτάτην Σαλαμάνδραν (1), ἐκ δὲ τῶν ξύλων τὸ φυτὸν τὸ καλούμενον λάριξ (2), ἐκ δὲ τῶν λίθων τὴν πέτραν τὴν καλουμένην Πανταρβήν (3)· εἰς ταῦτα γὰρ ἐμπεσὸν τὸ πῦρ λησμονεῖ, τρόπον τινὰ, τὴν φυσικήν του καυστικὴν δύναμιν, καὶ ἄφλεκτα ταῦτα διαφυλάττει· τοιουτοτρόπως καὶ ὁ Θεὸς, τὸ πῦρ τὸ ἄϋλον καὶ ἀναλωτικὸν τῆς ἁμαρτίας, ὅπου μὲν εὕρῃ ἁμαρτίαν, ἐκεῖ ἐνεργῇ καὶ ταύτην κατακαίει· ὅπου δὲ ἁμαρτίαν δὲν εὑρίσκει, ἐκεῖ δὲν καίει, ἀλλὰ μᾶλλον δροσίζει. Οὕτω δὲν ἔφλεξε καὶ τὸ ἄσπιλον καὶ ἅγιον σῶμα τῆς Παρθένου· ἐπειδὴ δὲν εὑρῆκεν εἰς αὐτὸ κἀμμίαν ὕλην καὶ ἁμαρτίαν, ἥτις καίεται ὑπὸ τοῦ θείου πυρός. Ἐπιφέρει δὲ ἀκολούθως ὁ Μελῳδὸς, ὅτι ἐπειδὴ ἡμεῖς ἠξιώθημεν νὰ ἰδοῦμεν τοιοῦτον θαυμάσιον, διὰ τοῦτο ἂς ὑμνήσωμεν αὐτὸ καὶ μελῳδήσωμεν λέγοντες· „ Εὐλογείτω ἡ κτίσις πᾶσα τὸν Κύριον, καὶ ὑπερυψούτω εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας "· τὸ ὁποῖον εἶναι λόγος χαρακτηριστικὸς τῆς ὠδῆς Ὠδῆς.

Τροπάριον.

„ Ἔλκει Βαβυλῶνος ἡ Θυγάτηρ παῖδας, δορυκτήτους Δαβὶδ ἐκ Σιὼν „ ἐν αὐτῇ, δωροφόρους πέμπει δὲ, Μάγους παῖδας, τὴν τοῦ Δαβὶδ „ Θεοδόχον Θυγατέρα λιταρεύσοντας. Διὸ ἀνυμνοῦντες ἀναμέλψω- „ μεν· εὐλογείτω ἡ κτίσις πᾶσα τὸν Κύριον, καὶ ὑπερυψούτω εἰς „ πάντας τοὺς αἰῶνας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἐν τῷ παρόντι Τροπαρίῳ ἀναφέρει ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς τὴν σκλαβίαν ὅπου ἔκαμεν ἡ πόλις Βαβυλὼν κατὰ τῆς πόλεως Σιὼν, καὶ ἀντιστρόφως τὴν αἰχμαλωσίαν ὅπου ἔκαμεν ἡ πόλις Σιὼν κατὰ τῆς πόλεως Βαβυλῶνος. Ὅθεν λέγει, ὅτι ἡ Θυγάτηρ τῆς Βαβυλῶνος ἐτράβιξεν εἰς τὸν ἑαυτόν της δορυκτήτους (αἰχμαλώτους) ἀπὸ τὴν πόλιν Σιὼν (τὴν Ἱερουσαλὴμ), τῆς ὁποίας ἀκρόπολις καὶ ὄρος ἦτον ἡ Σιών· ταὐτὸν εἰπεῖν, ἐσκλάβωσε τοὺς Υἱοὺς καὶ

(1) Ὅθεν ἡ πόλις τοῦ Παρισίου ἔχει ὡς σημαίαν τὴν Σαλαμάνδραν ἐν μέσῳ τῆς φλογὸς μὲ ταύτην τὴν ἐπιγραφὴν „ Περικυκλοῦμαι, ἀλλ' οὐ φλέγομαι ". (Κεφ. κδ'. τοῦ Πολιτικοῦ Θεάτρου)

(2) Περὶ τούτου γράφει ὁ Πλίνιος, ὅτι ὅταν ῥιφθῇ ὁ λάριξ εἰς τὴν φωτίαν, ἀντιστέκει εἰς αὐτὴν ὡς ἐὰν ἦτον πέτρα. Ὅθεν ὁ Καῖσαρ πηγαίνων εἰς τὴν πόλιν Γαζγόβειαν, εὑρῆκεν ἐκεῖ ἕνα πύργον, ὅς τις ἦτον κατεσκευασμένος ἀπὸ τὸ ξύλον αὐτὸ, καὶ ἐπρόσταξε νὰ τὸν κατακαύσουν· ἀλλ' ἡ φλόγα ἐπερικύκλωσε μὲν τὸν πύργον, κἀμμίαν δὲ φθορὰν δὲν τοῦ ἐπροξένησε. (Κεφ. κδ'. τοῦ Πολιτικοῦ Θεάτρου.)

(3) Λέγουσι δὲ οἱ Φυσικοὶ, ὅτι καὶ ὁ λίθος ὁ καλούμενος Ἀσβεστος, ὅς τις ἐκβαίνει εἰς τὴν Ἀρκαδίαν σιδηροχρώματος, ὅταν μίαν φορὰν ἀνάψῃ ἀπὸ τὸ πῦρ, ποτὲ δὲν σβύνεται, ἂν καὶ ῥίψῃ τινὰς ἐπάνω του ὅλα τῶν ποταμῶν τὰ νερὰ· διαμένει γὰρ ἔχων τὸ πῦρ χωρὶς νὰ κατακαίεται ἀπὸ αὐτό, κατά τινα ἀπόρρητον λόγον τῆς φύσεως. (Ὅρα Κεφ. κδ'. τοῦ Πολιτικοῦ Θεάτρου).

καὶ

καὶ ἀπογόνους τοῦ Δαβὶδ Ἰουδαίους. Θυγάτηρ δὲ Βαβυλῶνος ὀνομάζεται ἡ πόλις τῆς Βαβυλῶνος, κατὰ δύω τρόπους. Πρῶτον, κατὰ τὴν συνήθειαν καὶ ἰδίωμα τῶν Ἑβραίων, οἵτινες τὸν ἄνθρωπον λέγουν καὶ Υἱὸν ἀνθρώπου, ὡς ἑρμηνεύει Εὐθύμιος ὁ Ζυγαδηνός. Δεύτερον, συγκρινομένη μὲ ὅλην τὴν ἐπαρχίαν τῆς Βαβυλῶνος, ἥτις ὡς Μήτηρ λογίζεται τῆς πόλεως Βαβυλῶνος, ἡ δὲ Βαβυλὼν λογίζεται ὡς Θυγάτηρ αὐτῆς. Κατὰ δὲ τὸν Πτωχὸν Πρόδρομον, Θυγάτηρ Βαβυλῶνος νοεῖται ἡ πληθὺς τῶν ἀνθρώπων, ἡ ἐν τῇ πόλει τῆς Βαβυλῶνος κατοικοῦσα· ἡ ὁποία πληθὺς πατρίδα ἔχουσα τὴν Βαβυλῶνα, αὐτὴ μὲν ὡς Θυγάτηρ τῆς Βαβυλῶνος λογίζεται, ἡ δὲ Βαβυλὼν, ὡς Μήτηρ αὐτῆς. Κατὰ δὲ τὸν Ἅγιον Κύριλλον τὸν Ἀλεξανδρείας, Θυγάτηρ Βαβυλῶνος λέγεται κάθε πόλις ὑποκειμένη εἰς τὴν μητρόπολιν Βαβυλῶνα· οὕτω γὰρ λέγει· „Αἱ γὰρ Μητροπόλεις ἐν τάξει Μητέρων τέθειν-
„ται ταῖς ἄλλαις, ἃς πράττοιεν ἂν ὑφ' ἑαυτάς". (ἑρμηνεία εἰς τὸ β'. τοῦ Ζαχαρίου).

Πρότερον λοιπὸν ἐπὶ τοῦ Βασιλέως Ναβουχοδονόσορ αἰχμαλώτευσεν ἡ Βαβυλὼν τοὺς ἀπογόνους τοῦ Δαβὶδ (τοὺς Ἰουδαίους), κατὰ παραχώρησιν Θεοῦ· τώρα δὲ ἡ αὐτὴ πάλιν Βαβυλὼν πέμπει ἀντιστρόφως εἰς τὴν Σιὼν τὲς ἰδικούς της Υἱοὺς τοὺς Μάγους, ὄχι αἰχμαλώτους, ἀλλὰ δωροφόρους: ἤτοι φέροντας δῶρα, χρυσὸν καὶ λίβανον καὶ σμύρναν, οἱ ὁποῖοι δουλικῶς ἐπροσκύνησαν τὴν Θυγατέρα τοῦ Δαβὶδ, τὴν Θεοδόχον καὶ Θεοτόκον Μαρίαν· καὶ οὕτω διὰ μὲν τῆς προσκυνήσεώς των τῆς γενομένης εἰς τὴν Θυγατέρα τοῦ Δαβὶδ Θεοτόκον ἰάτρευσαν τὴν ὕβριν, τὴν ὁποίαν ἐπροξένησεν εἰς τοὺς Ἰουδαίους ἡ Θυγάτηρ τῆς Βαβυλῶνος· διὰ δὲ τοῦ ἐρχομοῦ ὅπου ἔκαμαν οἱ αὐτοὶ Μάγοι ἀπὸ τὴν Βαβυλῶνα εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ, ἰάτρευσαν τὴν σκλαβίαν ὅπου ἔπαθον οἱ Ἰουδαῖοι, φερθέντες αἰχμάλωτοι ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλὴμ εἰς τὴν Βαβυλῶνα. Σημείωσαι, ὅτι τὸ „Τὴν τοῦ Δαβὶδ Θεοδόχον Θυγα-
„τέρα λιτανεύσοντας" ἐρανίσθη ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸ Δαβιτικὸν ἐκεῖνο λόγιον „Τὸ πρόσω-
„πόν σου λιτανεύσουσιν (παρακαλέσουσιν) οἱ πλούσιοι τὸ λαοῦ". (Ψαλ. μδ'. 14.)

Διὰ τί δὲ ὁ Μελῳδὸς λέγει ἐδῶ, ὅτι οἱ Μάγοι ἦλθον ἀπὸ τὴν Βαβυλῶνα, ἐν ᾧ ποινὴ δόξα τῆς Ἐκκλησίας εἶναι, ὅτι ἦλθον ἀπὸ τὴν Περσίαν; Ἀποκρινόμεθα, ὅτι τοῦτο λέγει ὁ Μελῳδὸς, ἐπειδὴ ἡ Περσία περιεῖχε καὶ τὴν ἐπαρχίαν τῆς Βαβυλωνίας, καὶ ἐκτείνετο ἕως Βαβυλῶνος κατὰ τὸν Μελέτιον. (Σελ. 531. τῆς Γεωγραφίας.) Διὰ τοῦτο καὶ ἡ κάμινος ὅπου ἐβάλθησαν οἱ τρεῖς Παῖδες, ἂν καὶ ἦτον Βαβυλωνία, λέγεται ὅμως καὶ Περσικὴ· διότι λέγει „Ἐν τῇ καμίνῳ Ἀβραμιαῖοι Παῖδες τῇ Περσικῇ". (ἦχ. δ'. τοῦ Εἱρμολογίου) ὁμοίως καὶ ἐν ἄλλοις οὕτω γράφεται (1). Ὁ δὲ Εὐθύμιος ὁ Ζυγαδηνὸς ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τὸ κατὰ Ματθαῖον λέγει· „Ἡ τῆς Βαβυλῶνος Βασιλεία μετὰ καὶ τῶν χρημάτων
„εἰς τοὺς Πέρσας μετέπεσε. Κομίζουσι λοιπὸν οἱ Πέρσαι, διάδοχοι τῶν Βαβυλωνίων γε-
„γονότες, τῷ Δεσπότῃ τοῦ ἀτιμασθέντος τότε ναοῦ (ὑπὸ τῶν Βαβυλωνίων) χρυσὸν μὲν,
„ἀντὶ τῶν ἀφαιρεθέντων χρυσῶν κειμηλίων, λίβανον δὲ, ἀντὶ τῶν θυσιῶν, σμύρναν δὲ,
„ὑπὲρ τῶν κατασφαγέντων Ἰουδαίων ὑπὸ τῶν Βαβυλωνίων".

Σημειοῦμεν δὲ ἐνταῦθα, ὅτι τὸ „Θυγάτηρ Βαβυλῶνος" ἐρανίσθη ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸν Δαβὶδ λέγοντα· „Θυγάτηρ Βαβυλῶνος ἡ ταλαίπωρος". (Ψαλ. ρλέ. 8.) Ταλαίπωρος δὲ καὶ ἀθλία ὀνομάζεται ἡ Βαβυλὼν, κατὰ μὲν τὸ γράμμα, διὰ τὸν ἀφανισμὸν καὶ τὰ κα-

κὰ

(1) Ὁ δὲ Ἰωάννης ὁ Ζωναρᾶς ἑρμηνεύων τὸν ῥηθέντα Εἱρμὸν ἐν τῇ Ὀκτωήχῳ λέγει, „Πῶς δὲ
„Περσικὴν ἔφη τὴν κάμινον ὁ Μελῳδὸς, καίτοι ἀλ-
„λαχοῦ Χαλδαϊκὴν αὐτὴν ὀνομάσας, καὶ ἐν ἄλλῳ
„Βαβυλωνίαν; Ἄλλο γὰρ τὸ τῶν Χαλδαίων Ἔθνος,
„καὶ ἄλλο τὸ Βαβυλώνιον, καὶ τὸ τῶν Περσῶν ἔτε-
„ρον· καὶ τῶν μὲν Χαλδαίων καὶ τῶν Βαβυλωνίων
„ὁ Ναβουχοδονόσορ ἦρχε τότε· τῶν δὲ Περσῶν ὁ
„Καμβύσης ἐκράτει· ἡ δὲ εἰκὼν ἡ χρυσῆ καὶ ἡ
„κάμινος παρὰ τοῦ Ναβουχοδονόσορος ἐγένετο. Πῶς
„οὖν Περσικὴ ὠνομάσθη; Εἰ γὰρ καὶ εἰς μίαν περιέ-
„στησαν Βασιλείαν τὰ εἰρημένα Ἔθνη, τοῦ Κύρου,
„ὃς Πέρσης ἦν καὶ τοῦ Καμβύσου Υἱὸς, τὴν τῶν
„Ἀσσυρίων καταλύσαντος Βασιλείαν, καὶ ὑφ' ἑαυτὸν
„τὰ Ἔθνη ποιησαμένου τὰ ὑπ' ἐκείνην· ἀλλὰ τοῦτο
„μετὰ ταῦτα ἐγένετο· τοῦ Ναβουχοδονόσορος γὰρ
„θανόντος, ὁ ἐκείνου Υἱὸς Εὐϊλμεροδὰχ, τῆς τῶν
„Ἀσσυρίων Βασιλείας ἐκράτησε· κἀκείνου δὲ μετ'
„ὀλίγον θανόντος, ὁ Βαλτάσαρ ἦρξε τῆς Βαβυλῶνος
„Υἱὸς τοῦ Ναβουχοδονόσορ κἀκεῖνος τυγχάνων, ὃν
„ὁ Κῦρος καθεῖλε, καὶ τὴν αὐτοῦ Βασιλείαν ἐσφε-
„τερίσατο. Καὶ τοῦ λέγεσθαι τὴν Βασιλείαν Ἀσ-
„συρίων ἐκτοτε παυθέντος, πρὸς τὸ κρατῆσαν αὐ-
„τῆς ἔθνος μετωνομάσθη, καὶ Βασιλεία Περσῶν ἐ-
„πεκέκλητο. Οἶμαι τοίνυν, διὰ τὴν μετέπειτα γενο-
„μένην τῶν λεχθέντων Ἐθνῶν ἕνωσιν, καὶ εἰς μίαν
„Βασιλείαν ἀποκατάστασιν, ποτὲ μὲν, Βαβυλωνίαν,
„ποτὲ δὲ, Χαλδαϊκὴν, ἐνίοτε δ' αὖθις Περσικὴν
„τὴν κάμινον ὀνομάζεσθαι".

καὶ ὅπου ἔμελλε νὰ λάβῃ ἀπὸ τὸν Βασιλέα Κῦρον, ὡς ἑρμηνεύει Χρυσόστομος· κατὰ δὲ ἀναγωγὴν, Βαβυλὼν παλαίπωρος νοεῖται ἡ ἀσέβεια καὶ ἁμαρτία, διὰ τὴν σύγχυσιν ὅπου προξενοῦσι· Βαβὲλ γὰρ σύγχυσις ἑρμηνεύεται, ἐπειδὴ, κατὰ τὸν Νικήταν, ἐκεῖ συνέχεεν ὁ Θεὸς τὰς γλώσσας τῶν ἀνθρώπων τῶν εἰπόντων· „ Δεῦτε καὶ οἰκοδομήσωμεν πόλιν καὶ „ πύργον ἕως τοῦ Οὐρανοῦ· διὰ τοῦτο ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτῆς (τῆς πόλεως) σύγχυσις, „ ὅτι ἐκεῖ συνέχεε Κύριος τὰ χείλη πάσης τῆς γῆς “. (Γέν. ια΄. 4.) Αὕτη λοιπὸν ἡ συγχυτικὴ ἁμαρτία ἐταλαιπώρησε καὶ κατεδυνάστευσε τὴν εὐσέβειαν καὶ ἀρετήν. Ἐπιφέρει δὲ, ὅτι μακάριος εἶναι, ὅποιος θέλει κρατήσει καὶ συντρίψει τὰ νήπια αὐτῆς πρὸς τὴν πέτραν. „ Μακάριος, ὃς κρατήσει καὶ ἐδαφιεῖ τὰ νήπιά σου πρὸς τὴν πέτραν “. (Ψαλ. ρλέ. 9.) Νήπια δὲ τῆς ἀσεβείας καὶ ἁμαρτίας εἶναι οἱ νεογέννητοι καὶ ἀνόητοι λογισμοὶ, τοὺς ὁποίους ὅποιος νικᾷ καὶ συντρίβει ἐπάνω εἰς τὴν νοητὴν πέτραν (τὸν Χριστὸν) τῆς πίστεως, αὐτὸς εἶναι τῇ ἀληθείᾳ μακάριος.

Τροπάριον.

„ Ὄργανα παρέκλιμε τὸ πένθος Ὠδῆς· οὐ γὰρ ἦδομ ἐμ μόθοις οἱ „ Παῖδες Σιών. Βαβυλῶμος λύει δὲ, πλάμημ πᾶσαμ καὶ μουσικῶμ „ ἁρμομίαμ, Βηθλεὲμ ἐξαματείλας Χριστός. Διὸ ἀμυμμοῦμτες ἁμα- „ μέλψωμεμ· εὐλογείτω ἡ κτίσις πᾶσα τὸμ Κύριομ, καὶ ὑπερυψού- „ τω εἰς πάμτας τοὺς αἰῶμας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Καὶ τοῦτο τὸ Τροπάριον ἐρανίσθη ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸν ρλς΄. Ψαλμὸν τοῦ Δαβὶδ τὸν λέγοντα· „ Ἐπὶ τὸν ποταμὸν Βαβυλῶνος, ἐκεῖ ἐκαθίσαμεν καὶ ἐκλαύσαμεν· ἐπὶ ταῖς ἰτέαις „ ἐν μέσῳ αὐτῆς ἐκρεμάσαμεν τὰ ὄργανα ἡμῶν..... Πῶς ᾄσομεν τὴν Ὠδὴν Κυρίου ἐπὶ „ γῆς ἀλλοτρίας “; Λέγει λοιπὸν, ὅτι τὸ πένθος καὶ ἡ λύπη, τὴν ὁποίαν ἔλαβον οἱ Ἰουδαῖοι διὰ τὴν σκλαβίαν ἀπὸ τοὺς Βαβυλωνίους, παρέκλιναν: ἤτοι ἔκαμαν τοὺς Ἰουδαίους νὰ ἀφήσουν ἀργὰ καὶ ἄπρακτα τὰ τῆς Ὠδῆς ὄργανα, τὰ ᾠδικὰ καὶ μουσικώτατα, κρεμασμένα ἐπὶ τὰς Ἰτέας· ἐπειδὴ οἱ Παῖδες τῆς Σιὼν (οἱ Ἰουδαῖοι), καὶ μάλιστα οἱ Ἱερεῖς καὶ Λευῖται δὲν εἶχον ἄδειαν νὰ ψάλλον μὲ τὰ Ἱερὰ ὄργανα εἰς τοὺς νόθους (ξένους) τόπους, καὶ εἰς τὴν ἀλλοτρίαν γῆν· εἰς μόνην γὰρ τὴν Ἱερουσαλὴμ ἐδιώριζεν ὁ νόμος νὰ ᾄδωνται τὰ τοιαῦτα ὄργανα, καὶ ὄχι ἔξω ἀπὸ αὐτὴν, κατὰ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Θεοδωρίτου. Καὶ ταῦτα μὲν συνέβησαν τὸν παλαιὸν καιρόν.

Τώρα δὲ ὁ Χριστὸς ἀνατείλας (γεννηθεὶς) ἀπὸ τὴν Βηθλεὲμ τὴν ὑποκειμένην εἰς τὴν Σιὼν καὶ Ἱερουσαλὴμ, ἤ, νὰ εἰπῶ καλλίτερα, ἀπὸ τὴν βασιλικὴν πόλιν τῶν Ἡγεμόνων τῆς Σιὼν, αὐτὸς διαλύει ἀντιστρόφως ὅλην τὴν πλάνην τῆς Βαβυλῶνος, καὶ καταργεῖ ὅλην τὴν ἁρμονίαν τῶν μουσικῶν ὀργάνων αὐτῆς· γέγραπται γὰρ, ὅτι, ὅταν ὁ Ναβουχοδονόσορ ὁ Βασιλεὺς ἔστησε τὴν εἰκόνα του εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Βαβυλῶνος τὴν ἐπονομαζομένην Δειρὰν, ἐφώναξεν ὁ κήρυξ εἰς ὅλους τοὺς λαούς· „ Ἡ ἂν ὥρᾳ ἀκούσητε τῆς φωνῆς σάλπιγγος, „ σύριγγός τε καὶ κιθάρας, σαμβύκης τε καὶ ψαλτηρίου καὶ παντὸς γένους μουσικῶν, πί- „ πτοντες προσκυνεῖτε τῇ εἰκόνι τῇ χρυσῇ “. (Δαν. γ΄. 5.)

Ὅθεν μὲ τὸν τρόπον τοῦτον ἀνταπέδωκεν ὁ Δεσπότης Χριστὸς εἰς τὴν Βαβυλῶνα τὸ ἀνταπόδομα αὐτῆς· καὶ ἐκεῖνο ὅπου ἔδωκεν ἡ Βαβυλὼν εἰς τὴν Σιὼν, ἔλαβε τώρα ἀπὸ τὴν Σιὼν πολλαπλάσιον διὰ τῆς τοῦ Κυρίου Γεννήσεως. Ὅθεν ἐπληρώθη τὸ Δαβιτικὸν ἐκεῖνο τὸ λέγον περὶ τῆς Βαβυλῶνος· „ Μακάριος, ὃς ἀνταποδώσει σοι τὸ ἀνταπόδομά σου “· διότι ὁ Δεσπότης Χριστὸς εἶναι, ὅστις διὰ μέσου τῆς ἐνσάρκου Οἰκονομίας του διέλυσε καὶ κατήργησεν ὅλην τὴν πλάνην καὶ δεισιδαιμονίαν τῆς Βαβυλῶνος, τὴν ὁποίαν εἶχεν εἰς τὰς σύριγγας καὶ κιθάρας καὶ ψαλτήρια· καὶ διὰ τῆς ἐνσάρκου Οἰκονομίας του ἔλεγε τρόπον τινὰ πρὸς αὐτὴν ὁ Κύριος· „ Ὦ παλαίπωρε καὶ κατάρωτε Βαβυλὼν, καθὼς σὺ διὰ τῆς αἰχ- „ μαλωσίας τοῦ λαοῦ μου διέλυσας τὰς ἰδικάς μου ἱερὰς Ὠδὰς καὶ τοὺς ὕμνους, καὶ

„ ἀργὰ

ἀργὰ ἐποίησας τὰ εἰς τὸν ναόν μου ψαλλόμενα ὄργανα ὑπὸ τῶν Λευϊτῶν καὶ Ἱερέων μου· οὕτω καὶ ἐγὼ θέλω καταργήσει, καὶ ἀργὰ καὶ ἀπρακτα θέλω κάμει ὅλα τὰ ὄργανα τῆς ἀθέου καὶ ἀσεβοῦς μουσικῆς σου. Ποταμοὶ δὲ τῆς Βαβυλῶνος, εἰς τῶν ὁποίων τὰς ἄκρας ἐκάθηντο καὶ ἔκλαιον οἱ Ἰσραηλῖται, ὁ μὲν Θεοδώριτος ἑρμήνευσεν ἀκριβέστερον, ὅτι ἦτον τὰ χαντάκια καὶ παραπόταμα τοῦ Εὐφράτου ποταμοῦ· ὁ δὲ Πτωχὸς Πρόδρομος λέγει, ὅτι ἦτον τὰ τοῦ Χοβὰρ ποταμοῦ· τὰ δὲ λοιπὰ τοῦ Τροπαρίου ἐξηγήθησαν ἀνωτέρω.

Τροπάριον.

„Σκῦλα Βαβυλὼν τῆς Βασιλίδος Σιὼν, καὶ δορύκτητον ὄλβον ἐδέ„ξατο· Θησαυροὺς Χριστὸς ἐκ Σιὼν δὲ ταύτης καὶ Βασιλεῖς, σὺν „ἀστέρι ὁδηγῷ, ἀστροπολοῦντας ἕλκει· διὸ ἀμυμονοῦντες ἀμαμέλ„ψωμεν· εὐλογείτω ἡ κτίσις πᾶσα τὸν Κύριον, καὶ ὑπερυψούτω „εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὴν ἀνωτέρω ἱστορίαν τῆς Βαβυλῶνος ἀναφέρει ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς καὶ ἐν τῷ Τροπαρίῳ τούτῳ· Ὅθεν λέγει. Τὸ παλαιὸν μὲν ἡ πόλις τῆς Βαβυλῶνος ἐσκλάβωσε τὴν πόλιν Σιὼν (τὴν Ἱερουσαλὴμ), καὶ ἐπῆρε κούρσι ἀπὸ αὐτὴν, χρυσάφι, ἀργύριον καὶ ἄλλον πλοῦτον δορύκτητον (ἀποκτημένον μὲ κονταρια καὶ ἅρματα)· τώρα δὲ ὁ Δεσπότης Χριστὸς, δὲν ἀφῆκεν ἀτιμώρητον τὴν κατὰ τῆς Σιὼν ὕβριν ταύτην τῆς Βαβυλῶνος· ἀλλὰ γεννηθεὶς κατὰ σάρκα ἀπὸ τὴν σκλαβωθεῖσαν καὶ ὑβρισθεῖσαν Σιὼν, ὄχι μόνον τοὺς θησαυροὺς τῆς Βαβυλῶνος λαμβάνει, τὸν χρυσὸν, τὸν λίβανον καὶ τὴν σμύρναν, τὰ ὁποῖα οἱ Μάγοι ἐπροσφερον εἰς τὸν Χριστόν· ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς ἀκόμη τοὺς Βασιλεῖς τῆς Βαβυλῶνος καὶ Περσίας, τοὺς Μάγους δηλαδὴ (1) τοὺς καταγινομένους εἰς τὴν θεωρίαν τῶν ἐν Οὐρανῷ ἀστέρων, καὶ αὐτοὺς, λέγω, τραβίζει εἰς τὴν ἰδικήν του προσκύνησιν. Μὲ ποῖον τρόπον; Διὰ μέσου τοῦ καινοφανοῦς ἐκείνου ἀστέρος, τοῦ δηγήσαντος αὐτοὺς ἀπὸ τὴν Περσίαν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα. Τὰ δὲ λοιπὰ τοῦ Τροπαρίου ἐξηγήθησαν ἀνωτέρω.

Ὠδὴ

(1) Ὅθεν ὁ κριτικὸς Φώτιος ἐν τῷ ιδ'. ζητήματι τῶν Ἀμφιλοχίων, θέλει ὅτι οἱ Μάγοι προσφέροντες δῶρα τῷ Χριστῷ, ἐτελείσαν τὴν προφητείαν τοῦ Δαβὶδ τὴν λέγουσαν· „Βασιλεῖς Ἀράβων καὶ Σαβᾶ „δῶρα προσάξουσι". (Ψαλ. οά. 10.) Ἐπειδὴ γὰρ ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος εἶπεν, ὅτι οἱ Μάγοι ἐξ ἀνατολῶν παρεγένοντο, διὰ τοῦτο δὲν εἶναι παράδοξον, ἂν μερικοὶ εἶπον, ὅτι οἱ Μάγοι ἦλθον ἀπὸ τὴν Ἀραβίαν· μερικοὶ δὲ ἀπὸ τὴν Βαβυλῶνα· οἱ περισσότεροι δὲ, ὅτι ἀπὸ τὴν Περσίαν· διότι ὅλοι αὐτοὶ εἰς τόπους κατὰ ἀνατολὰς τῆς Ἱερουσαλὴμ εὑρίσκονται. Οἱ περισσότεροι δὲ λέγουν, ὅτι ἦλθον οἱ Μάγοι ἀπὸ τὴν Περσίαν· διότι, κατὰ τὸν ἀνωτέρω Φώτιον (αὐτόθι), οἱ Πέρσαι τότε ἐξουσίαζον τοὺς τόπους ἐκείνους. Λέγει δὲ οὕτως αὐτός· „Πέρσαι τηνικαῦ„τα τῶν Χωρῶν τὸ κράτος εἶχον. Φέρει δὲ ἡ ἐκεί„νων γῆ ἐπίσημόν τε χρυσὸν καὶ σμύρναν καὶ λίβα„νον· ἄλλως τε καὶ τῆς μὲν Αἰγυπτίων Βασιλείας „εἰς Ἀσσυρίους διαλελυμένης, τῆς τῶν Ἀσσυρίων „δὲ εἰς Πέρσας μεταρρυείσης, καὶ τῶν ἐπὶ γῆς τό„τε Βασιλέων, Περσῶν τὰ πρέσβεια ἐχόντων, ἔδει „τοῖς τὸ πρωτεῖον ἐν τοῖς τότε καιροῦ λαχοῦσι, τῷ „πρώτῳ καὶ μόνῳ Βασιλεῖ τῶν αἰώνων ἐπὶ γῆς ὀφ„θέντι Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν, παραγεγονότας τε προσ„κυνῆσαι καὶ δῶρα κομίσαι, δι' ὧν ἔπραττον ἀνομο„λογοῦντας, ὅτι ὁ τεχθεὶς Βασιλεύς, καὶ αὐτῶν „τῶν μικροῦ τῆς γῆς ἁπάσης κρατούντων, καὶ κατὰ „πάντων τὸ πρωτεῖον ἐχόντων, Δεσπότης καὶ Κύριος „καὶ Βασιλεὺς χρηματίζει, προσκυνούμενός τε ὑπ' „αὐτῶν καὶ δωροφορούμενος".

Ὠδὴ Θ'. Ὁ Εἱρμός.

„ Μυστήριον ξένον ὁρῶ καὶ παράδοξον· Οὐρανὸν τὸ σπήλαιον· Θρό-
„ νον χερουβικὸν τὴν Παρθένον· τὴν φάτνην χωρίον, ἐν ᾧ ἀνε-
„ κλίθη ὁ ἀχώρητος, Χριστὸς ὁ Θεὸς, ὃν ἀνυμνοῦντες μεγαλύνωμεν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸ προοίμιον τοῦ παρόντος Εἱρμοῦ αὐτολεξεὶ ἐρανίσθη ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸν λόγον τοῦ θείου Χρυσοστόμου τὸν εἰς τὴν Γέννησιν τοῦ Κυρίου· ὅπου οὕτω προοιμιάζει ἡ ῥητορικὴ ἐκείνη καὶ εὔλαλος γλῶσσα. „ Μυστήριον ξένον καὶ παράδοξον βλέπω " (1)· Ἐμιμήθη δὲ ὁ Μελῳδὸς ἐνταῦθα καὶ τὸν διορατικὸν ἐκεῖνον Προφήτην Ἀββακοὺμ λέγοντα· „ Ἐπὶ τῆς „ φυλακῆς μου στήσομαι, καὶ ἐπιβήσομαι ἐπὶ πέτραν, καὶ ἀποσκοπεύσω τοῦ ἰδεῖν "· (Ἀβ. β'. 1.) διότι σταθεὶς καὶ οὗτος ἐπὶ τῆς ἰδικῆς του φυλακῆς: ἤτοι ἐπὶ τῆς προσοχῆς τοῦ νοὸς, καὶ ἐπιβὰς εἰς τὴν καρδίαν, ὡς ἐπάνω εἰς πέτραν διὰ νοερᾶς ἐπιστροφῆς καὶ συνεύσεως, ἀπὸ ἐκεῖ ἐθεώρησε διὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ Πνεύματος τὴν ἐκ Παρθένου ἀπόῤῥητον Γέννησιν τοῦ Σωτῆρος. Ὅθεν καταπλαγεὶς τὸ ἀκατάληπτον Μυστήριον, τὴν θαυμαστικὴν ταύτην φωνὴν ἀνεβόησεν εἰπών· „ Μυστήριον ξένον ὁρῶ καὶ παράδοξον ". Εἶτα ἐξηγῶν, ποῖον εἶναι αὐτὸ τὸ Μυστήριον, λέγει· βλέπω, ὅτι τὸ γήϊνον καὶ ζοφερὸν σπήλαιον ἔγινεν ὑψηλὸς καὶ λαμπρὸς Οὐρανός· διότι ὁ ὑπερούσιος Λόγος τοῦ Πατρὸς, ὅς τις κατοικεῖ εἰς τοὺς Οὐρανοὺς, καὶ δοξολογεῖται ἀπαύστως ἀπὸ χιλιάδας Ἀγγέλων, καὶ μυριάδας Ἀρχαγγέλων, ἐκαταδέχθη νὰ γεννηθῇ καὶ νὰ κατοικήσῃ μέσα εἰς αὐτό· βλέπω, ὅτι ἡ Παρθένος καὶ Θεοτόκος Μαρία ἡ ὑλικὸν σῶμα ἔχουσα, ἔγινε Θρόνος Χερουβικός· διότι ἐκεῖνος ὅπου ἀναπαύεται ἐπάνω εἰς τὸν ἔνδοξον Θρόνον, καὶ εἰς τὰ νῶτα τῶν πολυομμάτων καὶ αὐλῶν Χερουβὶμ, ἐθρονίσθη μέσα εἰς τὴν ἄχραντον κοιλίαν καὶ ἐπάνω εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς Παρθένου, καὶ ἀνεπαύθη· βλέπω, ὅτι ἡ εὐτελεστάτη καὶ μικροτάτη φάτνη, ἔγινε τόπος ἐνδοξότατος καὶ πολυχωρότατος· διότι ὁ Θεὸς ὁ ἀχώρητος ὑπάρχων παντοχοῦ κατὰ τὴν Θεότητα, ἀνεκλίθη (ἐπλαγίασεν) ἐπάνω εἰς αὐτὴν κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα. Ὅθεν καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Γρηγόριος πανηγυρίζων εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως εἶπεν· „ Εἰ γάρ τίς ἐστιν Οὐ-
„ ρανὸς τῶν Οὐρανῶν, καὶ εἴτινά ἐστιν ὕδατος ὑπερῶα στεγάζοντα τὰ οὐράνια, καὶ εἴτις
„ τόπος, ἢ στάσις, ἢ τάξις ἐστὶν ὑπερκόσμιος, σπηλαίου καὶ φάτνης καὶ περιῤῥαντηρίων
„ βρεφικῶν καὶ σπαργάνων οὐδὲν ἔχει θαυμασιώτερον οὐδὲ θειότερον ". Ὁ δὲ μέγας Ἀθανάσιος εἶπε τὰ γλαφυρὰ ταῦτα· „ Ὁ οἰκίσκος, ἔνθα ἡ Παρθένος ἀπεκύησε, τῆς Ἐκκλησίας
„ τὸν τύπον ἐδέξατο· ὅπου θυσιαστήριον μὲν, ἡ φάτνη· Ἐφημερευτὴς δὲ, Ἰωσήφ· Κληρικοὶ,
„ οἱ Μάγοι· Διάκονοι, οἱ Ποιμένες· Ἱερεῖς, οἱ Ἄγγελοι· Ἀρχιερεὺς, ὁ Κύριος· Θρόνος, ἡ
„ Παρθένος· κρατῆρες, οἱ μαζοί· ἀναβόλαιον, ἡ ἐνανθρώπησις· ῥιπιστῆρες, τὰ Χερουβὶμ·
„ δίσκος, τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον· δισκοκάλυμμα, ὁ Πατὴρ, ἐπισκιάζων πάντα τῇ οἰκείᾳ
„ δυνάμει ". (ἐν τῷ πρώτῳ λόγῳ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ παρὰ Ἰωσὴφ τῷ Βρυεννίῳ).

Ἀλλ' ὦ θεσπέσιε Κοσμᾶ, ἤθελεν εἰπῇ τινὰς ἀπορῶν πρὸς αὐτὸν, διὰ μὲν τὸ σπήλαιον δικαίως κατεπλάγης· διότι αὐτὸ γήϊνον ὂν ἔγινεν Οὐρανός· ὁμοίως καὶ διὰ τὴν φάτνην· διότι αὐτὴ μικρὰ οὖσα ἔγινε χωρίον εὐρύχωρον τοῦ ἀχωρήτου· καὶ ἀκολούθως ἡ ὁμοίωσις τούτων ἔγινεν ἀπὸ τὰ κατώτερα εἰς τὰ ἀνώτερα· διὰ δὲ τὴν Παρθένον δὲν ἐξεπλάγης δικαίως, Θρόνον Χερουβικὸν αὐτὴν ὀνομάσας· ἐπειδὴ ἡ ὁμοίωσις αὐτῆς ἔγινεν ἀπὸ τὰ ἀνώτερα εἰς τὰ κατώτερα· αὐτὴ γὰρ ἀσυγκρίτως εἶναι τιμιωτέρα τῶν Χερουβὶμ· ὅθεν ὁ Μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καταβὰς ἀπὸ τὸν ἅγιον Θρόνον τῶν Χερουβὶμ, ἐνεθρονίσθη εἰς ἁγιώτερον καὶ τιμιώτερον Θρόνον, τὴν Παρθένον. Ἡ λύσις λοιπὸν τῆς ἀπορίας εἶναι αὕτη· ὅτι ἴσως κατὰ τοῦτο εἶπεν ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς, Θρόνον Χερουβικὸν τὴν Παρθένον, τὴν οὖσαν τιμιωτέραν τῶν Χερουβὶμ, ἐπειδὴ ὑλικὸν καὶ παχὺ σῶμα ἔχουσα, τοῖς αὐλοῖς πολυομμάτοις

(1) Ὁ λόγος αὐτὸς σώζεται ἐν τῷ Ε'. Τόμῳ τῆς ἐν Ἑτοίμῃ ἐκδόσεως.

τοις Χερουβὶμ ἐξισοῦτο κατὰ τὴν ἄκραν καθαρότητα, καὶ κατὰ τὴν ὑψηλοτάτην σοφίαν καὶ γνῶσιν τοῦ Θεοῦ· Χερουβὶμ γὰρ πλῆθος γνώσεως καὶ χύσις σοφίας ἑρμηνεύεται, κατὰ τὸν Ἀρεοπαγίτην Διονύσιον.

Τροπάριον.

„ Ἐξαίσιον δρόμον ὁρῶντες οἱ Μάγοι, ἀσυμήθους μέου ἀστέρος ἀρ-
„ τιφαοῦς, οὐρανίους ὑπερλάμποντος, Χριστὸν Βασιλέα ἐτεκμήραντο,
„ ἐν γῇ γεννηθέντα Βηθλεὲμ εἰς σωτηρίαν ἡμῶν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Περὶ τῶν Μάγων ἀναφέρει καὶ ἐν τῷ παρόντι Τροπαρίῳ ὁ Ἱεράρχης Κοσμᾶς· λέγει γάρ, ὅτι οἱ Μάγοι, ἐπειδὴ ἦτον ἀστρολόγοι, καὶ περιειργάζοντο τοὺς δρόμους καὶ τὰς κινήσεις τῶν ἀστέρων πλανητῶν καὶ ἀπλανῶν, διὰ τοῦτο βλέποντες τὸν παράδοξον καὶ ὑπερφυσικὸν δρόμον τοῦ ἀρτιφαοῦς καὶ νέου ἀστέρος ἐκείνου τοῦ ἀσυνειθίστου, ὁ ὁποῖος ἐφάνη κατὰ τὸν καιρὸν τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως, καὶ ἔλαμπε περισσότερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀστέρας τοὺς οὐρανίους, ἀπὸ τοῦτον ὡς ἀπὸ σημεῖον ἀληθινὸν καὶ ἀναγκαῖον ἐσυμπέραναν, ὅτι ἐγεννήθη ἐπὶ γῆς κατὰ τὴν πόλιν Βηθλεὲμ Βασιλεὺς νέος ὁ Χριστὸς διὰ τὴν σωτηρίαν ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων.

Ἀπὸ τρία δὲ αἴτια ἐγνώρισαν οἱ Μάγοι, ὅτι ὁ ἀστὴρ ἐκεῖνος ἦτον ὑπερφυσικὸς καὶ παράδοξος. Πρῶτον, διότι ὄχι μόνον ἐκινεῖτο, ἀλλὰ καὶ ἐστέκετο· καὶ ἀντιστρόφως, ὄχι μόνον ἐστέκετο, ἀλλὰ καὶ ἐκινεῖτο· ὅταν γὰρ οἱ Μάγοι ἐκινοῦντο, τότε καὶ ὁ ἀστὴρ ἐκινεῖτο· καὶ ὅταν οἱ Μάγοι ἐστέκοντο, τότε καὶ ὁ ἀστὴρ ἐστέκετο· τὸ ὁποῖον εἶναι πρᾶγμα ὑπερφυσικὸν καὶ παράδοξον. Δεύτερον, διότι ὁ ἀστὴρ ἐκεῖνος ἐκινεῖτο πολὺ χαμηλότερα ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀστέρας. Ὅθεν ὅταν οἱ Μάγοι ἔφθασαν κοντὰ, τόσον χαμηλὸς ἔγινεν, ὥστε ἐπῆγε καὶ ἐστάθη ἐπάνω τῆς οἰκίας, εἰς τὴν ὁποίαν τὸ παιδίον εὑρίσκετο, διότι αὐτὸς ὡδήγει αὐτούς· „ Προῆγεν αὐτοὺς ὁ ἀστὴρ, ἕως ἐλθὼν ἔστη ἐπάνω, οὗ ἦν τὸ παιδίον “. (Ματθ. β'. 9.) Τρίτον, διότι τόσην ὑπερβολικὴν λαμπρότητα εἶχεν ὁ ἀστὴρ ἐκεῖνος, ὥστε ὑπερέβαινεν ὅλους τοὺς ἄλλους οὐρανίους ἀστέρας· (τὸ δὲ „ οὐρανίους “ ἄλλοι γράφουσιν „ οὐρανίου “· ἀλλ' οὕτω σφάλλουσι). Ἂν θέλῃς δὲ, ἀγαπητὲ, νὰ μάθῃς καλλίτερα περὶ τοῦ ἀστέρος τούτου, ὅρα εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ Τροπαρίου τῆς Δ'. Ὠδῆς τοῦ παρόντος Κανόνος τοῦ λέγοντος „ Τοῦ Μάντεως πάλαι Βαλαάμ “.

Τροπάριον.

„ Νενεμὲς Μάγων λεγόντων, παιδίον Ἄναξ, οὗ ἀστὴρ ἐφάνη, ποῦ
„ ἐστίν; εἰς γὰρ ἐκείνου προσκύνησιν ἥκομεν· μανεὶς ὁ Ἡρῴδης ἐ-
„ ταράττετο, Χριστὸν ἀνελεῖν ὁ θεομάχος φρυαττόμενος.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸ Τροπάριον τοῦτο ἐρανίσθη ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸ β'. Κεφάλαιον τοῦ κατὰ Ματθαῖον ἁγίου Εὐαγγελίου· ἐν ἐκείνῳ γὰρ γράφεται ταῦτα· „ Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γεννηθέντος ἐν Βηθλεὲμ
„ τῆς Ἰουδαίας, ἰδοὺ Μάγοι ἀπὸ ἀνατολῶν παρεγένοντο εἰς Ἱεροσόλυμα λέγοντες· ποῦ ἐ-
„ στὶν ὁ τεχθεὶς Βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; εἴδομεν γὰρ αὐτοῦ τὸν ἀστέρα ἐν τῇ ἀνατολῇ,
„ καὶ ἤλθομεν προσκυνῆσαι αὐτῷ. Ἀκούσας δὲ Ἡρῴδης ὁ Βασιλεὺς ἐταράχθη “. Ὅθεν ὁ Ἀσματογράφος ταῦτα τὰ λόγια παραφράζων λέγει, ὅτι ὅταν οἱ Μάγοι ἐλθόντες εἰς Ἱεροσόλυμα ἔλεγον· ποῦ εἶναι τὸ παιδίον ὁ Βασιλεὺς, τὸ ὁποῖον τώρα νεωστὶ ἐγεννήθη; ποῦ εἶναι ἐκεῖνος, τοῦ ὁποίου ἐφάνη ὁ γενεθλιακὸς ἀστὴρ εἰς τὴν ἀνατολήν; ποῦ εἶναι ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον ἡμεῖς ἤλθομεν διὰ νὰ προσκυνήσωμεν; ὅταν, λέγω, οἱ Μάγοι ταῦτα ἔλεγον, τότε ἐμάνη ἀπὸ τὸν θυμὸν ὁ Βασιλεὺς Ἡρῴδης καὶ ἐταράττετο· τί γὰρ ἄλλο πρᾶγμα εἶναι τῆς μα-

μανίας ταραχτικώτερον; Βέβαια οὐδέν. Διὰ τί δὲ ἐταράττετο; Διότι ὡρμοῦσε καὶ ἐλύσσαζε θέλων νὰ θανατώσῃ τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν Βασιλέα τῶν ἁπάντων· ἐφοβεῖτο γὰρ ὁ αἱμοβόρος, μὴ ὁ Δεσπότης Χριστὸς λάβῃ τὴν Βασιλείαν του.

Τροπάριον.

„ Ἠκρίβωσε χρόμον Ἡρῴδης ἀστέρος, οὗ ταῖς ἡγεσίαις οἱ Μάγοι
„ ἐν Βηθλεέμ, προσκυνοῦσι Χριστῷ σὺν δώροις· ὑφ' οὗ πρὸς πατρί-
„ δα ὁδηγούμενοι, δεινὸν παιδοκτόνον, ἐγκατέλιπον παίζοντα.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Καὶ τοῦτο τὸ Τροπάριον ἐρανίσθη ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸ Β'. Κεφάλαιον τοῦ κατὰ Ματθαῖον ἁγίου Εὐαγγελίου, εἰς τὸ ὁποῖον γράφονται τὰ λόγια ταῦτα· „ Ὁ δὲ Ἡρῴδης λάθρα κα-
„ λέσας τοὺς Μάγους, ἠκρίβωσε παρ' αὐτῶν τὸν χρόνον τοῦ φαινομένου ἀστέρος". (Ματθ. β'. 7.) Λέγει λοιπὸν οὗτος, ὅτι ὁ Βασιλεὺς Ἡρῴδης (οὐχ ὁ Τετράρχης, ἀλλ' ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀντιπάτρου, ὅστις ἦτον Ἰδουμαῖος, γεννηθεὶς ἀπὸ γυναῖκα Ἀραβίσσαν· διότι τότε εἶχαν λείψει οἱ Ἄρχοντες ἀπὸ τὴν φυλὴν τοῦ Ἰούδα κατὰ τὴν προφητείαν τοῦ Ἰακὼβ, ὡς ἑρμηνεύει ὁ Ἱερὸς Θεοφύλακτος) ἠρώτησεν ἀκριβῶς τοὺς Μάγους, καὶ ἔμαθε παρ' αὐτῶν, ἀπὸ ποῖον καιρὸν ἐφάνη ὁ ἀστήρ· ἵνα διὰ τοῦ μετρηθέντος καιροῦ τοῦ ἀστέρος μάθῃ εἰς ποῖον καιρὸν ἐγεννήθη ὁ Κύριος, καὶ οὕτω ἀπὸ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ἀρχίσῃ νὰ φονεύῃ τὰ νήπια.

Διὰ τὴν αἰτίαν λοιπὸν ταύτην ἠρώτησεν ἀκριβῶς ὁ Ἡρῴδης, καὶ ἔμαθε τὸν καιρὸν, καθ' ὃν ἐφάνη ὁ ἀστὴρ ἐν τῇ ἀνατολῇ, τοῦ ὁποίου μὲ τὰς ἡγεσίας (ὁδηγίας) (1) ἐπροσκύνησαν οἱ Μάγοι τὸν Χριστὸν εἰς τὴν Βηθλεέμ, προσφέροντες αὐτῷ τρίῦλα δῶρα, χρυσὸν, λίβανον καὶ σμύρναν. Ἀπὸ τὸν Χριστὸν δὲ ὁδηγηθέντες εἰς τὴν πατρίδα των, κατὰ τὸν Ἱερὸν Θεοφύλακτον (2), διὰ τοῦ κατ' ὄναρ χρηματισμοῦ καὶ τῆς ἀποκαλύψεως· λέγει γὰρ „ Χρημα-
„ τισθέντες κατ' ὄναρ μὴ ἀνακάμψαι πρὸς Ἡρῴδην, δι' ἄλλης ὁδοῦ ἀνεχώρησαν εἰς τὴν χώραν
„ αὐτῶν". (Ματθ. β'. 12.) Οὕτως ἀφῆκαν τὸν δεινὸν ἐκεῖνον βρεφοκτόνον Ἡρῴδην, νὰ περιπαίζεται καὶ νὰ καταγελᾶται, καθὼς ἦτον περιπαιγμοῦ καὶ γέλωτος ἄξιος. Τοῦτον δὲ ἡ θεία δίκη ταχέως ἐπαίδευσεν· ἐπειδὴ ἀπέῤῥηξε τὴν μιαρὰν του ψυχὴν μὲ πυρετὸν, μὲ δυσεντερίαν, μὲ κνησμὸν, μὲ πρίσμα τῶν ποδῶν, μὲ σῆψιν τοῦ αἰδοίου σκώληκας γεννῶσαν, μὲ δύσπνοιαν καὶ μὲ τρόμον καὶ σπασμὸν τῶν μελῶν, κατὰ τὸν Ἱερὸν Θεοφύλακτον.

Ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς οἱ ψάλλοντες καὶ ἀναγινώσκοντες καὶ ἀκούοντες τὸν παρόντα Κανόνα, ἂς ἐμπαίξωμεν τὸν Ἡρῴδην: ἤτοι τὸ φρόνημα καὶ τὰς ἡδονὰς τοῦ σώματος· Ἡρῴδης γὰρ, ἑρμάτινος, ἑρμηνεύεται, κατὰ τὸν Θεοφόρον Μάξιμον· μᾶλλον δὲ, ἂς περιπαίξωμεν τὸν νοητὸν Ἡρῴδην Διάβολον, ὁ ὁποῖος πάσχει νὰ μᾶς ἐμποδίσῃ ἀπὸ τὴν σωτηρίαν μας, σηκόνων ἐναντίον μας ὅλον τὸν Κόσμον, καὶ παρακινῶν μας νὰ ἀφήσωμεν τὴν καλὴν στράταν ὅπου ἐδιαλέξαμεν, καὶ νὰ γυρίσωμεν εἰς τὰ ὀπίσω· ἂς ἀναχωρήσωμεν καὶ ἡμεῖς δι' ἄλλης ὁδοῦ (διὰ τῆς ἀρετῆς) εἰς τὴν χώραν ἡμῶν: ἤτοι εἰς τὴν ἀρχαίαν πατρίδα μας τὸν Παράδεισον, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ γεννηθέντος ἐκ τῆς Παρθένου, καὶ ἀναγεννήσαντος ἡμᾶς διὰ ἔλεος ἄφατον. Ὧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΠΡΟ-

(1) Σημείωσαι, ὅτι, κατὰ τὸν ἀνώνυμον ἑρμηνευτὴν, τὸ „ ἡγεσίας" ἔπρεπε νὰ γράφεται „ ἡγησίας;" καθότι αὐτὸ γίνεται ἀπὸ τὸ „ ἤγησαι" δεύτερον πρόσωπον τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου τοῦ ῥήματος „ ἡγέομαι". Γράφεται δὲ διὰ τοῦ ε, κατὰ τρόπον τοῦ η εἰς ε· ἐπειδὴ, κατὰ τὸν Θεόδωρον Γαζῆν, πολλὰ ἡ συνήθεια μεταβάλλει, καὶ ὅλως ἡ παραγωγή.

(2) Ὁ δὲ Ἰωσὴφ ὁ Βρυέννιος ἐν τῷ Β'. λόγῳ εἰς τὸν Εὐαγγελισμὸν λέγει, ὅτι ὁ Ἀρχάγγελος Γαβριὴλ ὡδήγησε τοὺς Μάγους δι' ἄλλης ὁδοῦ νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν. Διαφορὰ δὲ μεγάλη δὲν εἶναι μεταξὺ τῶν δύω τούτων γνωμῶν· διότι καὶ ὁ Γαβριὴλ τούτους ὡδήγησας, διὰ τοῦ θελήματος καὶ τῆς προσταγῆς Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ τοῦτο ἐποίησε, καὶ οὐκ ἀφ' ἑαυτοῦ.

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

ΤΟΥ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΧΡΙΣΤΟΥ ΓΕΝΝΗΣΙΝ ΙΑΜΒΙΚΟΥ ΚΑΝΟΝΟΣ.

Ὁ μὲν ποιητὴς Ὅμηρος εἶπεν „ Ἀλλ' ἄγε δὴ μετάβηθι καὶ τὸν ἔσω Κόσμον ἄεισον “. Ὁ δὲ Θεολόγος Γρηγόριος τὸ Προοίμιον ἐκείνου ἐρανίσθη ἐν τῇ πρὸς τὸν μέγαν Βασίλειον ἐπιστολῇ, ἧς ἡ ἀρχὴ „ Ἐπειδὴ μετρίως φέρεις τὴν παιδιάν “. Ὁ σοφὸς δὲ πάλιν Θεόδωρος ὁ τῶν Κανόνων ἑρμηνευτὴς, παρὰ τοῦ Θεολόγου τοῦτο ἐρανισθεὶς ἐδῶ ἔγραψεν· ὕστερον δὲ προσθέτει. Ὑπερβάντες λοιπὸν τὸν πολὺν κατὰ τὰ Θεῖα Κοσμᾶν· ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, ἀφήσαντες αὐτὸν νὰ ἡσυχάσῃ ὀλίγον, ἂς μεταβῶμεν διὰ τοῦ λόγου εἰς τὸν ἐκ Δαμασκοῦ Γωάννην, καὶ ἂς ἀκούσωμεν τὴν αὐτοῦ γλυκυτάτην Σειρῆνα καὶ λύραν, καὶ παναρμόνιον κιθάραν· εἰς αὐτὸν γὰρ τώρα χύνεται τὸ ζωηρύτον ὕδωρ τοῦ Λόγου, ἀπὸ τὴν πηγὴν καὶ ὑδροχόον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Καὶ λοιπὸν τώρα αὐτὸς παραγίνεται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, ὄχι διὰ νὰ λαλήσῃ ἐναντία εἰς τὸν ὁμόψυχον καὶ ὁμότροπόν του Κοσμᾶν, καθὼς οἱ ἐν τοῖς δικαστηρίοις Ῥήτορες, οἱ ὁποῖοι παντοίῳ τρόπῳ πάσχουν νὰ ἀναιρέσουν ὁ εἷς τοῦ ἄλλου τὰς προτάσεις, παραβλέποντες πολλάκις τὸν λόγον τοῦ δικαίου· ἀλλ' ὁ θεῖος Ἰωάννης παριστάνεται νὰ λαλῇ συμφώνως μὲ τὸν συνάδελφόν του Κοσμᾶν· διότι καὶ οἱ δύω πλήττονται μὲ ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πλῆκτρον τοῦ ἑνὸς Κιθαριστοῦ· ἤτοι καὶ οἱ δύω ἐμπνέονται ἀπὸ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἔμπνευσιν καὶ χάριν τοῦ ἑνὸς Ἁγίου Πνεύματος. Ὅθεν τὴν ὁποίαν πανήγυριν πρότερον ἔμελψεν ὁ Μουσουργὸς καὶ Μελουργὸς Κοσμᾶς, χωρὶς μέτρου μὲν, ἀξιωματικῶς δὲ καὶ ὑψηλῶς καὶ μεγαλοπρεπῶς, τὴν αὐτὴν τώρα μέλπει ἐμμέτρως δι' ἰάμβων στίχων, καὶ ὁ ἐκ Δαμασκοῦ λυρικὸς καὶ ἱεροψάλτης Ἰωάννης. Ἤθελεν εἰπῇ δὲ τινὰς ἁρμοδίως τὸ παροιμιῶδες ἐκεῖνο εἰς αὐτούς· „ Ἀπὸ λύρας Ὀρφικῆς „ ἢ τοῦ Δημοδόκου κίθαρις “: ἤτοι ἀπὸ ἕνα τεχνίτην, εἰς ἄλλον τεχνίτην. Λοιπὸν ἂς στοχασθῶμεν καὶ τὰ τούτου γλυκύῤῥοα καὶ νεκταρώδη μέλη, καὶ ἂς ἑρμηνεύσωμεν αὐτὰ κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς μας ὑπόσχεσιν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΙΑΜΒΙΚΟΝ ΚΑΝΟΝΑ

ΤΗΣ ΑΥΤΗΣ ΕΟΡΤΗΣ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΟΥ ΓΕΝΝΗΣΕΩΣ.

Ποίημα ὄντα Ἰωάννου Μοναχοῦ τοῦ Δαμασκηνοῦ. Καὶ πρῶτον εἰς τὴν τούτου Ἀκροστιχίδα, τὴν δι' ἡρωϊκῶν καὶ ἐλεγείων μέτρων συντεθειμένην οὕτως.

Ἀκροστιχίς.

„ Εὐεπίης μελέεσσιν ἐφύμνια ταῦτα λιγαίνει, Υἷα Θεοῦ, μερόπων
„ εἵνεκα τικτόμενον, Ἐν χθονὶ καὶ λύοντα πολύστομα πήματα
„ Κόσμου. Ἀλλ' Ἄμα, ῥητῆρας ῥύεο τῶνδε πόνων.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἐνδῶ ἡ ἱερὰ Μοῦσα τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς, ὁ καὶ Χρυσορρόας ἐπονομαζόμενος, κατὰ τὸν Θεοφάνη, διὰ τὴν ἐπανθοῦσαν αὐτῷ καὶ χρυσαυγίζουσαν εὐγλωττίαν, γράφει τὸν σκοπὸν ὅλον καὶ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Κανόνος, τὸν ὁποῖον μέλλει νὰ συντάξῃ εἰς τὴν παροῦσαν ἑορτήν· ὅθεν λέγει. Ταῦτα τὰ ἐφύμνια (ὁ Κανὼν) συντεθειμένα μὲ μέτρα τῆς Ποιητικῆς ὑμνοῦσι καὶ δοξάζουσι τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ· διότι ἁπλῶς κάθε ὕμνος καλὸς μὲν εἶναι καὶ ὑμνεῖ τὸν Θεόν· ὁ ἐμμέτρως ὅμως συντεθειμένος εἶναι πλέον ἐπαινετός· ὅσον γὰρ αὐτὸς εἶναι δυσκολώτερος κατὰ τὴν σύνθεσιν, τόσον εἶναι θαυμασιώτερος, ὡς λέγει ὁ ἀνώνυμος ἑρμηνευτής.

Τὰ ἐφύμνια λοιπὸν ταῦτα ὑμνοῦσι, λέγει, καὶ δοξάζουσι τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, ὅστις διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων (1) γεννᾶται εἰς τὴν γῆν ἐκ τῆς Παρθένου· καὶ διὰ τῆς κατὰ σάρκα αὐτοῦ Γεννήσεως λύει καὶ ἀφανίζει τὰς πολυστενάκτους βλάβας τοῦ Κόσμου καὶ τῶν ἀνθρώπων: δηλαδὴ τὴν παράβασιν τοῦ Ἀδὰμ καὶ τὴν προπατορικὴν ἁμαρτίαν καὶ τὸ διὰ τὴν παράβασιν ταύτην καὶ ἁμαρτίαν δοθὲν ἐπιτίμιον εἰς τοὺς ἀνθρώπους: τὰς ἀκάνθας, τὰς λύπας, τοὺς στεναγμοὺς, τὰς κακοπαθείας καὶ, τὸ πρῶτον ἁπάντων τῶν δεινῶν καὶ τελευταῖον, τὸν θάνατον. Ἔπειτα ἐπιστρέφων τὸν λόγον πρὸς τὸν τικτόμενον Χριστὸν, λέγει ὁ Ποιητής· Ἀλλ' ὦ Ἄναξ καὶ Βασιλεῦ Χριστὲ, σὺ ἐλευθέρωσον ἀπὸ τοὺς ἀνωτέρω ῥηθέντας πόνους καὶ βλάβας ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ψάλλουν καὶ ᾄδουν τὸν παρόντα Ἰαμβικὸν Κανόνα.

Δύναται δὲ νὰ ἐξηγηθῇ τοῦτο καὶ μὲ ἄλλον τρόπον, ἤγουν σὺ, ὦ Ἄναξ Χριστὲ, ἐλευθέρωσον ἐμὲ τὸν ῥητῆρα καὶ ὑμνῳδόν σου ἀπὸ τοὺς πόνους τούτους τῆς πολυμόχθου ζωῆς· διότι οἱ κατὰ Θεὸν ζῶντες παρακαλοῦν τὸν Θεὸν νὰ τοὺς λυτρώσῃ ἀπὸ τὴν πολυστένακτον ταύτην ζωὴν, καὶ νὰ τοὺς μεταστήσῃ εἰς ἐκείνην τὴν μακαρίαν· καθὼς καὶ ὁ Προφήτης Δαβὶδ δυσκόλως ὑποφέρων τὴν ἐν τῇ γῇ διατριβὴν καὶ ἀργοπορίαν, „ Οἴμοι! ἔλεγεν, ὅτι „ ἡ παροικία μου ἐμακρύνθη “. (Ψαλ. ριθ'. 5.) (2).

Ὠδὴ

---

(1) Μέροπες δὲ οἱ ἄνθρωποι λέγονται, διότι ἔχουσι τὴν ὄπα (τὴν φωνὴν) μεμερισμένην: τουτέστιν ἐναρθρον καὶ πραγμάτων σημαντικήν· τὰ γὰρ ἄλλα ζῶα ἔχουσι μὲν φωνὰς, ἀνάρθρους ὅμως καὶ ἀσήμους.

(2) Λέγει δὲ ὁ ἀνώνυμος ἑρμηνευτής· „ Παρατηρητέον δὲ, ὡς ἅπασα σχεδὸν τοῦ Κανόνος (τούτου) „ ἡ ἀκροστιχὶς, ἐμπρηκαῖς συντέθειται καὶ κεκόσμη„ται λέξεσι· τὸ „ Μερόπων “ γὰρ καὶ τὸ “ εἵνεκα, „ τὸ,

Ὠδὴ ά. Ἦχος ά. Ὁ Εἱρμός.

„Ἔσωσε λαὸν θαυματουργῶν Δεσπότης, Ὑγρὸν θαλάσσης κῦμα χερ-
„σώσας πάλαι· Ἐκὼν δὲ τεχθεὶς ἐκ Κόρης τρίβον βατὴν, Πόλου
„τίθησιν ἡμῖν· ὃν κατ' οὐσίαν, Ἰσόμτε Πατρὶ ἐν βροτοῖς δοξάζομεν (1).

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸ παλαιὸν μὲν, λέγει, ὁ Δεσπότης Θεὸς Λόγος, θαυματουργῶν διὰ μέσου τοῦ Προφήτου Μωϋσέως, ἔσωσε τὸν λαὸν τοῦ Ἰσραὴλ ἀπὸ τὴν τυραννίαν τοῦ Φαραώ. Μὲ τίνα τρόπον; Χέρσον καὶ ξηρὸν ποιήσας τὸ ὑγρὸν κῦμα τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης, καὶ περιπατητὸν ἀπο-δείξας αὐτό. Τώρα δὲ ὁ αὐτὸς Θεὸς Λόγος, γεννηθεὶς ἀπὸ τὴν Παρθένον Μαρίαν θελημα-τικῶς καὶ παντεξουσίῳ βουλήσει, δὲν ἔκαμε περιπατητὴν, καθὼς τότε, τὴν θάλασσαν, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, ὀλίγον μέρος τῆς θαλάσσης· οὐδὲ εἰς ἕνα λαὸν τὸν Ἰσραηλιτικὸν τὴν εὐερ-γεσίαν ταύτην ἐποίησεν· ἀλλὰ ἀνοίξας τὴν πλατυτάτην στράταν τοῦ Οὐρανοῦ διὰ τῆς κατὰ σάρκα Γεννήσεώς του, ἔκαμεν αὐτὴν περιπατητὴν εἰς ὅλους ὁμοῦ τοὺς ἀνθρώπους. Ὥστε τὸ θαῦμα τοῦτο εἶναι πολλὰ παραδοξότερον ἀπὸ τὸ θαῦμα ἐκεῖνο.

Καὶ πρεπόντως τοῦτο ἐγένετο· διότι ἐκεῖνο μὲν τὸ θαῦμα ἐτελεσιουργήθη διὰ μέσου τοῦ δούλου καὶ ὑπηρέτου Μωϋσέως· τοῦτο δὲ ἔγινε διὰ μέσου τοῦ σαρκωθέντος Λόγου τοῦ Θεοῦ, τοῦ Δεσπότου καὶ Κυρίου ὄντος τοῦ Μωϋσέως. Τοῦτον λοιπὸν τὸν ἐνανθρωπήσαντα Θεὸν Λόγον, καὶ τοιαῦτα ποιοῦντα θαυμάσια δοξάζομεν ἡμεῖς οἱ εἰς αὐτὸν πιστεύοντες· ἐπειδὴ εἶναι ἴσος καὶ ὁ αὐτὸς μὲ τὸν Πατέρα καὶ μὲ ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους· μὲ τὸν Πατέρα μὲν, κατὰ τὴν οὐσίαν καὶ φύσιν τῆς Θεότητος· μὲ ἡμᾶς δὲ τοὺς ἀνθρώπους, κα-τὰ τὴν οὐσίαν καὶ φύσιν τῆς ἀνθρωπότητος. „Δοξάζομεν" δὲ εἶπε, καὶ οὐχὶ „ὑμνοῦμεν", ἢ „μεγαλύνομεν"· ἵνα μὲ τὴν λέξιν ταύτην δηλοποιήσῃ τὸ χαρακτηριστικὸν λόγιον τοῦ Εἱρ-μοῦ τῆς πρώτης Ὠδῆς· ὅπερ εἶναι τὸ „Ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται".

Τροπάριον.

„Ἥμεγκε γαστὴρ ἡγιασμένη Λόγον, Σαφῶς ἀφλέκτῳ ζωγραφου-
„μένη βάτῳ, Μιγέντα μορφῇ τῇ Βροτησίᾳ Θεὸν, Εὖας τάλαιναν
„μηδὲν ἀρᾶς τῆς πάλαι, Λύοντα πικρᾶς· ὃν βροτοὶ δοξάζωμεν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἡ κοιλία, λέγει, τῆς Θεομήτορος, ἡ ἡγιασμένη οὖσα διὰ τῆς ἐπελεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύ-ματος, „Πνεῦμα, λέγει, Ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σὲ", (Λουκ. ά. 35.) καὶ καθαρῶς προ-τυπουμένη ἀπὸ τὴν βάτον, ἡ ὁποία ἐφάνη εἰς τὸν Μωϋσῆν ἐν τῷ Ὄρει τῷ Σινᾶ, ὅτι ἐ-καὶ ἐ-

---

„τό, τε „Ἐν χθονὶ" καὶ τὸ „Πολύστονα πήματα" „αὐτότε τὰ „ἄνα" (ἀντὶ ἄναξ), πάντα ὁμηρικὰ „συγχάνοντα, τὸ πολυμαθὲς καὶ περιδέξιον ἐμφαίνει „τοῦ Μελῳδοῦ". Προσθέτει δὲ καὶ ταῦτα ὁ αὐτὸς ἑρμηνευτής· „Τοῖς ἐξ Ἰάμβων συντεθειμένοις τούτοις „ἁσμασι δεινότης ἐνεστιν οὐκ οὖσα, φαινομένη δέ· „ὡς γὰρ ἐμμέτρως γραφέντα κεκαινοτόμηται περὶ τὰς „λέξεις, ἔστι δ' ὅτε καὶ περὶ τὰς συντάξεις· τοῖς „δὲ πεζῷ λόγῳ (τῷ ἀμέτρῳ δηλαδὴ) γεγραμμένοις „Κανόσιν (ὑπὸ τοῦ θείου Κοσμᾶ) τῷ τε „Χριστὸς „γεννᾶται" καὶ τῷ „Βυθοῦ ἀνεκάλυψε πυθμένα, „δεινότης πρόσεστιν οὐ φαινομένη μέν, οὖσα δέ· τό, „τε γὰρ πολυίστορον πλουτοῦσι, καὶ τῷ τῶν νοη-„μάτων καὶ ἐπιχειρημάτων ὑπερφυεῖ καλλωπίζον-„ται. Πλὴν ἐπίσης θαυμάζεσθαι χρὴ τοὺς Μελῳ-„δοὺς ἀμφοτέρους, ἄλλως καὶ· ἄλλως ὑμνήσαντας „τὰς θείας ταύτας καὶ Δεσποτικὰς ἑορτὰς, καὶ ὡς „ἡ θεία χάρις ἀμφοτέροις ἐνέπνευσεν".

(1) Οὐκ ὀρθῶς δὲ γράφεται ἐν πολλοῖς Μηναίοις ἐκδεδομένοις ὁ στίχος οὗτος· „Ἴσον τῷ Πατρὶ καὶ „βροτοῖς δοξάσωμεν"· ἀμέτρος γάρ.

καίετο μὲν, δὲν κατεφλέγετο δὲ ἀπὸ τὸ πῦρ (1), ἤνεγκεν: ἤτοι ἐχώρησε καὶ ἐβάστασε τὸν ἀχώρητον Υἱὸν καὶ Λόγον τοῦ Θεοῦ. Ἐβάστασε δὲ αὐτὸν, ὄχι ἀσώματον Θεὸν, ἀλλὰ Θεὸν ἐνωθέντα καθ' ὑπόστασιν μὲ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, καὶ γενόμενον τέλειον ἄνθρωπον. Διὰ τί τέλος ἐκατοίκησεν αὐτὸς εἰς τὴν μακαρίαν κοιλίαν τῆς Παρθένου; Διὰ νὰ λύσῃ τὴν ταλαίπωρον καὶ δυστυχῆ κοιλίαν τῆς προμήτορος Εὔας ἀπὸ τὴν πικρὰν καὶ παλαιὰν ἐκείνην κατάραν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐκαταδικάσθη: δηλαδὴ εἰς τὸ νὰ πληθυνθοῦν αἱ λύπαι-τις, καὶ νὰ γεννᾷ τέκνα μὲ λύπην· „Πληθύνων, φησὶ, πληθυνῶ τὰς λύπας σου καὶ τὸν „στεναγμόν σου· ἐν λύπαις τέξῃ τέκνα". (Γεν. γ'. 16.)

Καθὼς γὰρ τὸ ξύλον τοῦ Σταυροῦ τοῦ Κυρίου ἔλυσε τὴν κατάραν τὴν διὰ τοῦ ξύλου τῆς γνώσεως γενομένην· καὶ καθὼς ὁ θάνατος αὐτοῦ ἐπάτησε τὸν θάνατον· τοιουτοτρόπως καὶ ἡ νηδὺς ἡγίασε τὴν νηδύν· ἡ μαπαρία, τὴν ταλαίπωρον· ἡ γλυκυτάτη, τὴν πικροτάτην· ἡ εὐλογημένη, τὴν κατηραμένην, καὶ ἡ τῆς Θυγατρὸς Θεοτόκου, τὴν τῆς Προμήτορος αὐτῆς Εὔας. Διὰ τοῦτο εἶπε περὶ τῆς Παρθένου ὁ μέγας Βασίλειος· „Ἐν λύπαις τέ-„ξῃ τέκνα, οὐκ ἔτι ἀκούσεται· μακαρία γὰρ ἡ ὠδίνουσα τὸν Ἐμμανουήλ"· καὶ πρὸ τούτου ὁ ἀρχάγγελος Γαβριὴλ εὐαγγελιζόμενος τὴν ἄσπορον σύλληψιν, εἶπε πρὸς τὴν Παρθένον· „Χαῖρε κεχαριτωμένη· ὁ Κύριος μετὰ σοῦ· εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξί". (Λουκ. α'. 28.) Ὁμοίως καὶ ἡ Ἐλισάβετ, „Εὐλογημένη, εἶπε, σὺ ἐν γυναιξὶ, καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς „τῆς κοιλίας σου". (Λουκ. α'. 42.)

Λέγων δὲ ὁ Ποιητὴς „Ἤνεγκε γαστὴρ ἡγιασμένη Λόγον, σαφῶς ἀφλέκτῳ ζωγραφουμένῃ Βάτῳ", δείχνει ἔμφασιν θαυμάζων, πῶς ὑπέφερεν ἡ γαστὴρ τῆς Παρθένου τὸν Θεὸν Λόγον, ὄντα ἄϋλον καὶ ἄστεκτον πῦρ κατὰ τὴν Θεότητα. Ὅθεν καὶ ὁ Ἱερὸς Θεόδοτος ὁ Ἀγκύρας ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν Ἰουδαῖον λέγει· „Πῶς Μωϋσῆς εἶδε Θεόν; Τὴν φύσιν εἶδε „τὴν ἀόρατον; Οὐδαμῶς· ἀνέφικτος γὰρ αὕτη λογισμοῖς ἀνθρωπίνοις. Πῶς δὲ εἶδεν; Εἰπέ· „Εἶδεν ἐκ τῆς Βάτου ἀναπτόμενον πῦρ, καὶ τὴν Βάτον οὐ φθεῖρον. Διὰ τί οὖν ἀπιστεῖς „τῷ ἐκ Παρθένου γεγενημένῳ, καὶ τὴν παρθενίαν μὴ φθείραντι; Τί γὰρ θαυμασιώτερον, „εἰπὲ, Βάτου μὴ καταφλεγομένης ἢ μήτρας παρθενικῆς καθαρᾶς τῶν ἁμαρτίας παθῶν; „Οὐκ οἶδας ὅτι τὰ ἀρχαῖα μελέτη τῶν νεωτέρων, καὶ τῶν νῦν γενομένων ἐστί; τὰ γὰρ Μυ-„στήρια προτυποῦνται διὰ τῶν παλαιῶν· διὰ τοῦτο Βάτος ἀνάπτεται, πῦρ φαίνεται, καὶ „τὰ πυρὸς οὐκ ἐνεργεῖ, οὔτε μὴν κολάζει. Ἆρα ἐν τῇ Βάτῳ οὐχ ὁρᾷς τὴν Παρθένον; ἆρα „ἐν τῷ πυρὶ οὐ βλέπεις τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ παραγενομένου"; (Λόγῳ εἰς τὴν Γέννησιν τοῦ Χριστοῦ, ἀναγνωσθέντι ἐν τῇ ἐν Ἐφέσῳ συνόδῳ). Ἐπιφέρει δὲ ἀκολούθως ὁ Μελῳδὸς, ὅτι τοῦτον τὸν ἐνοικήσαντα τῇ κοιλίᾳ τῆς Παρθένου Θεὸν Λόγον, ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι δοξάζομεν· ἵνα διὰ τοῦ „δοξάζομεν" δηλωθῇ τὸ χαρακτηριστικὸν σημεῖον τῆς πρώτης Ὠδῆς, „τὸ λέγον· „Ἄσωμεν τῷ Κυρίῳ· ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται"· ὡς ἀνωτέρω εἴπομεν.

Τροπάριον.

„Ἔδειξεν ἀστὴρ τὸν πρὸ ἡλίου Λόγον, Ἐλθόντα παῦσαι τὴν ἁμαρ-„τίαν Μάγοις, Σαφῶς περιχρὸν εἰς σπέος τὸν συμπαθῆ, Σὲ σπαρ-„γάνοις ἑλικτόν· ὃν γεγηθότες, Ἴδον τὸν αὐτὸν ζ βροτὸν καὶ Κύριον.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Καθὼς ὁ αἰσθητὸς Ἑωσφόρος (ὁ Αὐγερινὸς) δείχνει εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὴν ἀνατολὴν τοῦ αἰσθητοῦ ἡλίου· τοιουτοτρόπως, λέγει, καὶ ὁ παράδοξος ἐκεῖνος ἀστὴρ, ὅπου ἐφάνη ἐν τῇ ἀνατολῇ κατὰ τὸν καιρὸν τῆς Γεννήσεως τοῦ Κυρίου, ἔδειξεν εἰς τοὺς ἀστρολόγους Μά-

(1) Προσφυέστατον ἀληθῶς καὶ τεχνικώτατον εἶναι τὸ τετράστιχον Ἰαμβικὸν, ὅπου ἐστιχούργησε περὶ τῆς ἀκαταφλέκτου Βάτου, Θεόδωρος ὁ Πτωχὸς Πρόδρομος, ὁ τῶν Κανόνων τούτων ἐξηγητής· ἔχει δὲ οὕτω.

„Πῦρ ἐν βάτῳ, καὶ, θαῦμα! ταύτην οὐ φλέγει.
„Οὐ πῦρ τὸ πῦρ· οὐ Βάτος ἐστὶν ἡ Βάτος.
„Καὶ πῦρ τὸ πῦρ· καὶ Βατος ἐστὶν ἡ Βάτος.
„Ἀλλ' εἰκονίζει τὸν τόκον τῆς Παρθένου.

Μάγους τὸν ἐνυπόστατον Λόγον τοῦ Πατρὸς, τὸν ὄντα πρὸ τῆς κτίσεως τοῦ ἡλίου, καὶ πρὸ πάντων ὁμοῦ τῶν αἰώνων· ὁ ὁποῖος διὰ τοῦτο ἦλθε καὶ ἐσαρκώθη, ἵνα μὲ τὸ μέσον τοῦ φωτὸς τῆς Θεότητός του παύσῃ τὸ σκότος τῆς ἁμαρτίας. Ἔδειξε δὲ αὐτὸν ὁ ἀὴρ ὄχι κινούμενος ἐπάνω εἰς τοὺς αἰθερίους κύκλους τοῦ Οὐρανοῦ, καὶ ἀπὸ ἐκεῖ δημοσιεύων τὰς ἀκτῖνάς του εἰς τὸν Κόσμον, καθὼς ἐκεῖ κινούμενος ὁ αἰσθητὸς ἥλιος, δημοσιεύει εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὸ φῶς του, ὄχι! ἀλλ' ἔδειξε φανερὰ εἰς τοὺς Μάγους ἐσὲ τὸν συμπαθέστατον καὶ φιλανθρωπότατον Θεὸν Λόγον, μέσα εἰς ἕνα εὐτελέστατον σπήλαιον περιτειλιγμένον ὄντα μὲ τὰς εὐτελεῖς καὶ νηπιοπρεπεῖς φασκίας. Ὅθεν οἱ Μάγοι φωτιζόμενοι, χαίροντες εἶδον ἐσὲ Θεὸν καὶ ἄνθρωπον τὸν αὐτόν.

Διὰ τί λέγει, ὅτι εἶδον τὸν αὐτὸν Θεὸν καὶ ἄνθρωπον, ἐνῷ ἄνθρωπον μόνον εἶδον, οὐχὶ δὲ καὶ Θεόν; „Θεὸν, φησὶν, οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε". (Ἰω. ά. 18.) Ἡ λύσις εἶναι αὕτη, ὅτι τὸ „εἶδον" ἐδῶ δὲν σημαίνει μόνον τὴν διὰ τῶν ὀφθαλμῶν ὅρασιν, ἀλλὰ καὶ τὴν διὰ τοῦ νοὸς γνῶσιν. Εἶδον λοιπὸν καὶ ἐγνώρισαν οἱ Μάγοι τὸν Χριστὸν, Θεὸν καὶ ἄνθρωπον· Θεὸν μὲν, διὰ τῆς τοῦ νοὸς γνώσεως, ἄνθρωπον δὲ; διὰ τῆς τῶν ὀφθαλμῶν ὁράσεως, τόσον ἀπὸ τὴν προφητείαν τοῦ Βαλαὰμ, ὅσον ἀπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ ἀστέρος· διότι, ἂν δὲν ἐγνώριζον αὐτὸν ὡς Θεὸν, πῶς ἤθελαν προσκυνήσει αὐτὸν δουλικῶς; ἢ πῶς ἄνθρωποι Βασιλεῖς καὶ δυνάσται ἤθελαν καταδεχθῆ νὰ δωροφορήσουν ἕνα βρέφος τόσον ταπεινὸν, ὥστε νὰ ἀνακλίνεται πτωχικῶς ἐπάνω εἰς ἕνα παχνὶ τῶν ἀλόγων ζώων; Σημείωσαι, ὅτι, κατὰ τὸν ἀνώνυμον ἑρμηνευτὴν, τὸ „ἶδον" ἔπρεπε νὰ γράφεται διὰ διφθόγγου ει οὕτως „Εἶδον"· ἡ ἀκροστιχὶς ὅμως τοῦ „Μελέεσσιν" ἐμπόδισεν αὐτό· ὅθεν ἐγράφη διὰ τοῦ ι. Μ' ὅλον τοῦτο οἱ Ἴωνες ἐσυνείθιζον νὰ τὸ γράφουν διὰ τοῦ ι, κατὰ τὸν Πτωχοπρόδρομον.

Ὠδὴ γ'. Ὁ Εἱρμός.

„Νεῦσον πρὸς ὕμνους, οἰκετῶν εὐεργέτα, Ἐχθροῦ ταπειμῶν τὴν „ἐπηρμένην ὀφρύν. Φέρων τε παντεπόπτα τῆς ἁμαρτίας, Ὑπερ„θεν, ἀκλόνητον ἑστηριγμένους, Μάκαρ μελῳδοὺς τῇ βάσει τῆς „Πίστεως.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸν παρόντα Εἱρμὸν προσφωνεῖ εἰς τὸν γεννηθέντα Χριστὸν ὁ θεσπέσιος Μελῳδὸς, παρακαλῶν αὐτὸν, καὶ διὰ τὸν ἑαυτόν του, ὅς τις ἐμελούργησε τὸν παρόντα Κανόνα, καὶ διὰ τοὺς ψάλλοντας αὐτὸν Χριστιανούς. Λέγει λοιπὸν πρὸς τὸν Κύριον· ὦ Θεὲ εὐεργέτα ἡμέτερε, παντεπόπτα καὶ αὐτοῦ τῶν βάθους τῶν καρδιῶν ἐξεταστὰ καὶ μόνε μακάριε, σὲ παρακαλοῦμεν καὶ ἱκετεύομεν· νεῦσον εἰς τοὺς ὕμνους τούτους, τοὺς ὁποίους σοὶ προσφέρομεν ἡμεῖς οἱ ἱκέται καὶ δοῦλοί σου, καὶ μὲ τὴν συνήθη σου ἱλαρότητα τούτους ἐπάκουσον. Πῶς δὲ θέλεις νεύσει εἰς αὐτοὺς καὶ ἐπακούσει; Ἂν ταπεινώσῃς τὸ ὑπερήφανον ὀφρύδι τοῦ καθ' ἡμῶν κινουμένου Διαβόλου· αὐτὸς γὰρ, Κύριε, εἶναι ὅπου φοβερίζει ἀπὸ τὴν ὑπερηφάνειάν του νὰ κρατήσῃ μὲν τὴν οἰκουμένην, ὡς μίαν μικρὰν φωλεάν· ἡμᾶς δὲ τοὺς ἐν αὐτῇ κατοικοῦντας νὰ σηκώσῃ τόσον εὔκολα, καθὼς σηκόνει τινὰς τὰ αὐγὰ ὅπου μένουν εἰς τὴν φωλεὰν ἑνὸς πουλίου· καὶ ἀπὸ τοῦ ὁποίου τὰς χεῖρας κανεὶς δὲν δύναται νὰ γλυτώσῃ ἢ νὰ ἐναντιωθῇ εἰς αὐτόν· οὕτω γὰρ φησὶ καυχώμενος· „Σείσω πόλεις κατοικουμένας, καὶ τὴν οἰ„κουμένην ὅλην καταλήψομαι τῇ χειρὶ ὡς νοσσιὰν, καὶ ὡς καταλελειμμένα ὠὰ ἀρῶ, καὶ „οὐκ ἔστιν, ὃς διαφεύξεταί με, ἢ ἀντείπῃ μοι". (Ἡσ. ί. 14.)

Καὶ πρὸς τούτοις θέλεις νεύσει εἰς τοὺς ὕμνους ἡμῶν, ἂν ἡμᾶς τοὺς ἰδικούς σου Μελῳδοὺς φέρῃς ἐπάνω τῆς ἁμαρτίας. Μὲ τίνα τρόπον; Στηρίζων ἡμᾶς ἀκλονήτως (σταθερῶς) ἐπάνω εἰς τὴν βάσιν καὶ ἀῤῥαγῆ πέτραν τῆς ἰδικῆς σου Πίστεως. Οὕτω γὰρ διὰ τῆς πίστεως ἡμεῖς μὲν θέλομεν φανῇ τῆς ἁμαρτίας νικηταὶ καὶ ἀνώτεροι· ἡ δὲ ἁμαρτία θέλει μείνει νικημένη ἀπὸ ἡμᾶς. Καθὼς γὰρ ἐκεῖνοι ὅπου θέλουν νὰ νικήσουν κανένα ἐχθρόν των, γίγαντα ὄντα μεγαλόσωμον, ἀναβαίνουσιν ἐπάνω εἰς ναμμίαν πέτραν στερεὰν καὶ ὑψηλὴν,

λὴν, καὶ ἀπὸ ἐκεῖ κτυποῦσι καὶ θανατόνουσι τὸν ἐχθρόν των· τοιουτοτρόπως καὶ ὅποιος Χριστιανὸς θέλει νὰ νικήσῃ τὴν ἁμαρτίαν καὶ τὸν ἐχθρόν του Διάβολον, πρέπει νὰ ἀναβαίνῃ νοερῶς ἐπάνω εἰς τὴν ὑψηλὴν καὶ στερεὰν Πέτραν τὸν Χριστὸν, καὶ ἀπὸ ἐκεῖ νὰ κτυπᾷ τὸν ἐχθρόν του, καὶ νὰ τὸν καταβάλῃ διὰ τῆς τοῦ Χριστοῦ χάριτος καὶ δυνάμεως. Ὅρα δὲ ὅτι δὲν ἐμεταχειρίσθη ἄλλας λέξεις ὁ Μελῳδὸς, πάρεξ τὰς „ Ἀκλόνητον ἐστηριγ- „ μένους “, διὰ νὰ φανερώσῃ τὰ χαρακτηριστικὰ λόγια τῆς τρίτης Ὠδῆς: ἤτοι τὸ „ Ἐστε- „ ρεώθη ἡ καρδία μου ἐν Κυρίῳ “· αἱ γὰρ ἀνωτέρω λέξεις, σύμφωνοι καὶ συνώνυμοι εἶναι μὲ τὸ „ Ἐστερεώθη “.

Τροπάριον.

„ Νύμφης παμάγμου τὸν παμόλβιον τόκον, Ἰδεῖν ὑπὲρ μοῦν ἠξιω- „ μένος χορὸς, Ἄγραυλος ἐκλομεῖτο τῷ ξέρῳ τρόπῳ· Τάξιν μελῳ- „ δῶσάν τε τῶν Ἀσωμάτων, Ἄμακτα Χριστὸν ἀσπόρως σαρκούμενον.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὁ χορὸς, λέγει, τῶν Ποιμένων, ὅς τις ἔπαιζε τοὺς αὐλοὺς, ἢ καὶ αὐλίζετο (ἐκατοίκει) εἰς τὰ χωράφια, ἐπειδὴ ἠξιώθη νὰ ἰδῇ ὑπὲρ λόγον καὶ ἔννοιαν τὸν παμμακάριστον τόκον τῆς παναμώμου νύμφης καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, καὶ τὰς τάξεις τῶν ἀσωμάτων Ἀγγέλων, αἱ ὁποῖαι ὕμνουν καὶ ἐδοξολόγουν τὸν Βασιλέα Χριστὸν, ὅς τις ἐσαρκώθη χωρὶς σπορὰν ἀνδρός· „ Ἐξαίφνης, φησὶν, ἐγένετο σὺν τῷ Ἀγγέλῳ πλῆθος στρατιᾶς οὐρανίου „ αἰνούντων τὸν Θεὸν καὶ λεγόντων· „ Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀν- „ θρώποις εὐδοκία “· (Λουκ. β'. 13.) ἐπειδὴ, λέγω, ἠξιώθη ὁ ἀγροτικὸς ἐκεῖνος χορὸς τῶν Ποιμένων νὰ ἰδῇ τοιαῦτα τεράστια ἐθαύμαζε, καθὼς ἦτον πρέπον νὰ θαυμάζῃ, καὶ ἐκλονεῖτο κατὰ νοῦν, καταπλυττόμενος ἀπὸ τὸν ξένον τρόπον τοῦ Μυστηρίου.

Διότι πῶς δὲν ἦτον ὁ τρόπος τοῦ Μυστηρίου ξένος, ὑπερφυσικὸς καὶ παράδοξος, ἐνῷ παιδίον μὲν ἐγεννήθη χωρὶς σπορὰν ἀνδρὸς, ἡ δὲ τοῦτο γεννήσασα Μήτηρ ἐφυλάχθη Παρθένος καὶ μετὰ Γέννησιν; Ὅθεν ἂν εἰς τοὺς Ἀγγέλους καὶ Ἀρχαγγέλους, καὶ εἰς αὐτὰ ἀκόμη τὰ ἀνώτατα Χερουβὶμ καὶ Σεραφὶμ θάμβος καὶ ἔκπληξιν προξενεῖ τὸ παράδοξον τῆς ἐνσάρκου Οἰκονομίας Μυστήριον, πῶς δὲν ἤθελαν ἐκπλαγῇ ἄνθρωποι ἄγροικοι, καταγινόμενοι εἰς ποίμνια καὶ αὐλοὺς καὶ συραύλια, ὅταν ἠξιώθησαν νὰ ἰδοῦν τὸ τοιοῦτον φοβερὸν καὶ ἀπόῤῥητον Μυστήριον; Ὁ δὲ ἀνώνυμος ἑρμηνευτὴς λέγει, ὅτι οἱ Ποιμένες ἐκλονήθησαν καὶ ἐφοβήθησαν ἀπὸ τὴν ἐμφάνειαν καὶ ὀπτασίαν τῶν Ἀγγέλων, πρὸ τοῦ ἀκόμη νὰ ἰδοῦν τὸν Χριστόν. Καὶ τῇ ἀληθείᾳ ἀπὸ αὐτὴν ἐφοβήθησαν, ὡς γράφει ὁ θεῖος Λουκᾶς λέγων· „ Καὶ ἰδοὺ Ἄγγελος Κυρίου ἐπέστη αὐτοῖς, καὶ δόξα Κυρίου περιέλαμ- „ ψεν αὐτοὺς, καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν “. (Λουκ. β'. 9.) Οὐ μόνον δὲ οἱ Ποιμένες οἱ θεωρήσαντες ἐθαύμασαν καὶ ἐφοβήθησαν, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ μὴ ἰδόντες μὲν, ἀκούσαντες δὲ τὰ λόγια τῶν Ποιμένων, ἐθαύμασαν· „ Πάντες, λέγει, οἱ ἀκούσαντες ἐ- „ θαύμασαν περὶ τῶν λαληθέντων ὑπὸ τῶν Ποιμένων πρὸς αὐτούς “. (Λουκ. β'. 18.) Διὰ ποίαν δὲ αἰτίαν ὁ Ἄγγελος ἐφάνη εἰς τοὺς Ποιμένας, καὶ διὰ τί ἐδιάλεξεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς, ὅρα ταῦτα εἰς τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Τροπαρίου τῆς ζ'. Ὠδῆς, τοῦ λέγοντος· „ Ποι- „ μένες ἀγραυλοῦντες “.

Τροπάριον.

„ Τ' Ὕους ἀμάσσων Οὐρανῶν εὐσπλαγχνίᾳ, Τελεῖ καθ' ἡμᾶς ἐξ ἀ- „ μυμφεύτου Κόρης, Ἄὐλος ὢν τὸ πρόσθεν, ἀλλ' ἐπ' ἐσχάτων, „ Λόγος παχυμθεὶς σαρκὶ τὸν πεπτωκότα. Ἵμα πρὸς αὐτὸν ἐλ- „ κύσῃ πρωτόκτιτον.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὴν ἄβυσσον τῆς θείας φιλανθρωπίας βάλλων εἰς τὸν νοῦν του ὁ θεσπέσιος Μελῳδὸς, διὰ τὴν ὁποίαν ἐκένωσε τὸν ἑαυτόν του ἕως τοὺς ἐσχάτους ἡμᾶς ὁ Μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ θαυμάζων διὰ τὸ ἀκατάληπτον μεγαλεῖον τοῦ Μυστηρίου, ἐμελούργησε τὸ Τροπάριον τοῦτο· διὸ λέγει, ὅτι ὁ ἐνυπόστατος καὶ ζῶν τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς Λόγος, ὅς τις ὄχι μόνον ἐποίησε τοὺς Οὐρανοὺς, ἀλλὰ καὶ βασιλεύει τοῦ ὕψους τῶν Οὐρανῶν διὰ τὸ ὑπεροχικὸν καὶ ἄπειρον ἀξίωμα τῆς Θεότητος, ἀπὸ ἀκατάληπτον φιλανθρωπίαν κινούμενος, γίνεται ἄνθρωπος δι' ἡμᾶς ἀπὸ τὴν ἀνύμφευτον Κόρην καὶ Παρθένον Μαρίαν· ὅς τις ἦτον μὲν πρότερον ἄϋλος πάντη καὶ ἄσαρκος, κατὰ τὴν οἰκείαν καὶ ἔμφυτον τῆς Θεότητος αὐτοῦ αὐλίαν· εἰς δὲ τοὺς ἐσχάτους καιροὺς ἐπαχύνθη κατὰ τὴν σάρκα, καὶ ἐνεδύθη ὅλον τὸ Ἀδαμιαῖον φύραμα. Διὰ τί; Ἵνα διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεώς του τραβίξῃ εἰς τὸν ἑαυτόν του τὸν πρωτόκτιστον Ἀδὰμ, ὅς τις ἔπεσεν εἰς τὴν φθορὰν διὰ τὴν παράβασιν. Σημείωσαι, ὅτι τὸ „παχυνθεὶς σαρκὶ" ἐκ τῷ Θεολόγῳ ἐρανίσθη ὁ Μελῳδὸς, λέγοντος ἐν τῷ εἰς τὴν Χριστῷ Γέννησιν λόγῳ αὐτῷ· „Ὁ ἄσαρκος σαρκῶται· ὁ Λόγος παχύνεται"· καὶ πάλιν λέγει περὶ τῆς σαρκὸς τοῦ Ἀδάμ· „Ἐνεδύθη τὴν παχυτέραν σάρκα καὶ θνητὴν καὶ „ἀντίτυπον" (αὐτόθι). Οὐ μόνον δὲ καθ' ἡμᾶς ἐξ ἡμῶν ἐγένετο ἄνθρωπος ὁ Μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ δι' ἡμᾶς, καὶ ὑπὲρ ἡμᾶς. Ὅθεν ὁ μέγας Θεολογεῖ Διονύσιος περὶ τῷ Μυστηρίῳ τούτῳ· „Ἄνθρωπος ἦν ἀληθῶς (ὁ Ἰησοῦς) ὁ διαφερόντως φιλάνθρωπος, „ὑπὲρ ἀνθρώπους, κατὰ ἀνθρώπους, ἐκ τῆς τῶν ἀνθρώπων οὐσίας ὁ ὑπερούσιος οὐσιωμένος. Ἔστι δὲ ἀδὲν ἧττον ὑπερουσιότητος ὑπερπλήρης ὁ ἀεὶ ὑπερούσιος, ἀμέλει τῇ ταύ„της περιουσίᾳ, καὶ εἰς οὐσίαν ἀληθῶς ἐλθὼν ὑπὲρ οὐσίαν οὐσιώθη, καὶ ὑπὲρ ἄνθρω„πον ἐνήργει τὰ τοῦ ἀνθρώπου· καὶ δηλοῖ Παρθένος ὑπερφυῶς κύουσα". Καὶ ἀκολούθως λέγει· „Καὶ τὰ ἐπὶ τῇ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Ἰησοῦ καταφασκόμενα, δύναμιν ὑπεροχι„κῆς ἀποφάσεως ἔχει"· (Ἐπιστολ. Δ'. Γαΐῳ.) καὶ πάλιν ἐν Κεφ. β'. περὶ θείων ὀνομάτων λέγει· „Καὶ τὸ πάντων καινῶν καινότατον, ἐν τοῖς φυσικοῖς ἡμῶν ὑπερφυὲς ἦν, „(ὁ Θεάνθρωπος) ἐν τοῖς κατ' οὐσίαν, ὑπερούσιος, πάντα ἡμῶν, ἐξ ἡμῶν, ὑπὲρ ἡμᾶς, „ὑπερέχων". Ὅθεν οἱ τέσσαρες οὗτοι ὅροι δογματίζονται ἐπὶ τῆς ἐνσάρκου Οἰκονομίας: ἤτοι τὸ καὶ γένῃ ὁ Μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος ἐξ ἡμῶν, καθ' ἡμᾶς, δι' ἡμᾶς, ὑπὲρ ἡμᾶς.

Ἤθελε δὲ ἀπορήσῃ τινάς· διὰ τί ὁ Μελῳδὸς ὠνόμασεν ἐδῶ πρωτόκτιστον τὸν Ἀδὰμ, ἐνῷ αὐτὸς ὄχι μόνον ἐκτίσθη ὕστερα ἀπὸ τὴν νοητὴν κτίσιν τῶν Ἀγγέλων, ἀλλὰ καὶ ὕστερα ἀπὸ τὴν αἰσθητὴν, ἀπὸ τὸν Οὐρανὸν δηλαδὴ, καὶ τοὺς φωστῆρας, καὶ τὰ ἄστρα, καὶ τὸν αἰθέρα, καὶ τὸν ἀέρα, καὶ τὸ ὕδωρ, καὶ τὴν γῆν, καὶ τὰ φυτὰ, καὶ τὰ ζῶα; ὑστερόκτιστος γὰρ πρέπει νὰ λέγεται, καὶ ὄχι πρωτόκτιστος· μᾶλλον δὲ ἔπρεπε νὰ ὀνομάσῃ αὐτὸν πρωτόπλαστον· διότι αὐτὸς πρῶτος χειρὶ Θεοῦ πλασθεὶς, μόνος ἀπήλαυσε τῆς πλαστουργικῆς σοφίας τῷ Δημιουργοῦ. Πρωτόπλαστον λοιπὸν ἐχρεώστει νὰ ὀνομάσῃ ὁ θεῖος Μελῳδὸς τὸν Ἀδάμ· ἐπειδὴ ὅμως ἡ πλᾶ συλλαβὴ εἶναι μακρὰ, καὶ κάμνει πόδα σπονδεῖον, ὁ ὁποῖος δὲν τίθεται εἰς τὸν ἕκτον πόδα τῶν Ἰαμβικῶν στίχων, τούτου χάριν ἡ ἀνάγκη τῷ μέτρου ἐβίασε τὸν Ποιητὴν νὰ γράψῃ ἀντὶ τῷ „πρωτόπλαστον" τὸ „πρωτόκτιστον". Ἐπειδὴ δὲ πάλιν ἡ κτῖ συλλαβὴ εἶναι μακρὰ καὶ αὐτὴ, καὶ σπονδεῖον ἀποτελεῖ, ὅς τις ἐν τῷ ἕκτῳ ποδὶ τόπον οὐκ ἔχει, διὰ τοῦτο ἀφαίρεσε τὸ σ, καὶ ἀντὶ τοῦ „πρωτόκτιστον" ἔγραψε „πρωτόκτιτον" διὰ τὸ μέτρον, μιμηθεὶς τὸν Ποιητὴν Ὅμηρον, ὅς τις οὕτως ἐποίησε· καὶ ἀντὶ νὰ εἰπῇ „εὐκτίσμενον", εἶπεν „εὐκτίμενον πτο„λίεθρον"· ὁμοίως καὶ „εὐκτιμένην Λῆμνον" διὰ τὴν αὐτὴν ἀνάγκην τοῦ μέτρου. Ἐδύνατο δὲ νὰ ἀφαιρέσῃ τὸ σ καὶ ἀπὸ τὸ „πρωτόπλαστον", καὶ νὰ εἰπῇ πρωτόπλατον· ἀλλ' ὅμως ἤθελε καινοτομήσῃ περὶ τὴν λέξιν· ἐπειδὴ ἄλλος τις πρὸ αὐτοῦ δὲν ἐμεταχειρίσθη αὐτήν (1).

Ὠδὴ

(1) Λέγει δὲ ὁ Ζωναρᾶς ἐν τῷ Γ'. ἤχῳ τῆς Ὀκτωήχου, ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι κτίσμα καὶ ποίημα Θεοῦ, καὶ οὐχί, κατὰ τοὺς Μανιχαίους, ποίημα τοῦ πονηροῦ, οὐδὲ, κατὰ τοὺς Βογομίλους (οἵτινες λέ-

Ὠδὴ δ'. Ὁ Εἱρμός.

„ Γέμους βροτείου τὴν ἀμάπλασιν πάλαι, Ἄδων Προφήτης Ἀββα-
„ κοὺμ προμηνύει, Ἰδεῖν ἀφράστως ἀξιωθεὶς τὸν τύπον· Νέον βρέ-
„ φος γὰρ ἐξ ὄρους τῆς Παρθένου, Ἐξῆλθε λαῶν εἰς ἀνάπλασιν
„ Λόγος.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὁ Προφήτης, λέγει, καὶ θεοπτικὸς Ἀββακοὺμ, ᾄδων τὴν ἰδικήν του τετάρτην ταύτην ᾠδήν, προμηνύει καὶ προφητεύει μὲ αὐτὴν τὴν ἀνάπλασιν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους· ἐπειδὴ ὡς Προφήτης Θεοῦ ἠξιώθη νὰ προθεωρήσῃ ἀφράστως: ἤτοι μὲ τρόπον ἄρρητον, καὶ μὲ νοεροὺς ὀφθαλμοὺς καὶ προφητικούς, τὸν τύπον τῆ Μυστηρίου τῆς τοιαύτης ἀναπλάσεως. Ποῖος δὲ ἦτον ὁ τύπος αὐτος; Ποῖος ἄλλος, πάρεξ τὸ ὄρος τὸ δασὺ καὶ κατάσκιον, καὶ ὁ ἐκ τοῦ ὄρους ἐκείνου ἐξελθών; Καὶ τῇ ἀληθείᾳ κατὰ τὴν προρρήσιν τοῦ Προφήτου τούτου, ὄρος μὲν δασὺ καὶ κατάσκιον ἀπὸ τὰς ἀρετὰς καὶ τὰς τοῦ Θεοῦ χάριτας, ἦτον ἡ Παρθένος καὶ Θεοτόκος Μαρία· ὁ δὲ ἐκ τοῦ ὄρους τούτου ἐξελθὼν, ἦτον ὁ ἐνυπόστατος καὶ ὁμοούσιος Λόγος τῆ Θεῆ, ὅς τις βρέφος νέον ἐγεννήθη ἀπὸ τὸ κατάσκιον αὐτὸ ὄρος τῆς Θεομήτορος. Διὰ τί τέλος; Διὰ νὰ ἀναπλάσῃ καὶ σώσῃ ἡμᾶς τοὺς πιστεύοντας εἰς αὐτόν.

Ἐξῆλθε μὲν γὰρ καὶ κατὰ τὸν Προφήτην Δανιὴλ, ἀπὸ ὄρος ὁ Κύριος, καὶ ἐκόπη ὡς λίθος ἀπὸ αὐτὸ, χωρὶς κανένα χέρι ἀνθρώπου· ἀλλὰ διὰ νὰ συντρίψῃ καὶ νὰ ἀφανίσῃ τὰς Βασιλείας, αἱ ὁποῖαι ἐφάνησαν κατ' ὄναρ εἰς τὸν Βασιλέα Ναβουχοδονόσορ· „ Ὃν „ τρόπον, φησὶν, εἶδες, ὅτι ἀπὸ ὄρους ἐτμήθη λίθος ἄνευ χειρῶν, καὶ ἐλέπτυνε τὸν „ ὄστρακον, τὸν σίδηρον, τὸν χαλκὸν, τὸν ἄργυρον, τὸν χρυσόν". (Δαν. β'. 45.) Ἐξῆλθε δὲ καὶ κατὰ τὸν Ἀββακοὺμ ἀπὸ τὸ ὄρος τὸ δασὺ καὶ κατάσκιον ὁ αὐτὸς Κύριος· „ Ὁ „ Θεὸς, φησὶν, ἀπὸ Θαιμὰν ἥξει, καὶ ὁ Ἅγιος ἐξ ὄρους κατασκίου δασέος". (Ἀβ. γ'. 3.) (1) ὄχι ὅμως διὰ συντριβὴν καὶ ἀφανισμὸν, ἀλλὰ δι' ἀνάπλασιν ἡμῶν καὶ σωτηρίαν: ἤτοι ἵνα ἡμᾶς ἀναπλάσῃ δεύτερον διὰ τῆς ἐκ Παρθένου Γεννήσεώς του, οἵτινες συνετρίβημεν καὶ ἐφθάρημεν ἀπὸ τὴν παράβασιν καὶ ἁμαρτίαν τοῦ Ἀδάμ (2).

Τρο-

λέγονται ἀπὸ τοῦ „ Μπόγο μίλε" Σλαβονικοῦ, ὁ ἑρμηνεύεται „ Κύριε ἐλέησον") κοινός· „ Τοῦ μὲν „ πονηροῦ τὸ σῶμα πλάσαντος, ψυχῶσαι δὲ μὴ δυνη- „ θέντος αὐτό· τοῦ δὲ Θεοῦ τὴν ψυχὴν ἐμπεπνευ- „ κότος αὐτῷ παρακλήσει τοῦ πονηροῦ, κοινὸν εἶναι „ τὸν ἄνθρωπον, εἰ ψυχωθείη, λῆροι ταῦτα καὶ φλυα- „ ρίαι· ὁ γὰρ ἄνθρωπος καὶ κατὰ τὸ σῶμα καὶ τὴν „ ψυχὴν ἀγαθὸν ἐστὶν ἀγαθοῦ Θεοῦ δημιούργημα".

(1) Διατί δὲ ἡ Θεοτόκος λέγεται ὄρος δασὺ καὶ κατάσκιον, ὅρα εἰς τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Εἱρμοῦ τοῦ λέγοντος· „ Ῥάβδος ἐκ τῆς ῥίζης Ἰεσσαί".

(2) Σημειοῦμεν ἐνταῦθα, ὅτι κυρίως μὲν ἡ πλάσις λέγεται ἐπὶ τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, ἡ δὲ ποίησις ἐπὶ τῆς ψυχῆς, κατὰ τὸν Δαβὶδ λέγοντα· „ Αἱ χεῖρές σε ἐποίησάν με (κατὰ τὴν ψυχὴν) καὶ „ ἔπλασάν με (κατὰ τὸ σῶμα)". ὅθεν ὁ Νύσσης Γρηγόριος τοῦτο ἑρμηνεύων εἶπεν· „ Ἐποίησε τὸν ἔ- „ σω ἄνθρωπον, ἔπλασε τὸν ἔξω· καὶ γὰρ πρέπει „ ἡ μὲν πλάσις πηλῷ, ἡ δὲ ποίησις, τῷ κατ' εἰ- „ κόνα· ὥστε ἐπλάσθη μὲν ἡ σὰρξ, ἐποιήθη δὲ ἡ „ ψυχή". (Τόμ. ά. λόγῳ β'. περὶ τῆς τοῦ ἀνθρώ- που κατασκευῆς). Καταχρηστικῶς δὲ πλάσις λέγε- ται καὶ ἐπὶ τῆς ψυχῆς· ὅθεν εἶπεν ὁ Ζαχαρίας· „ Λέγει Κύριος... ὁ πλάσσων Πνεῦμα ἀνθρώπου ἐν „ αὐτῷ". (ιβ'. 9.) Πλάσιν δὲ ὁ Προφήτης λέγει τὴν τῆς ψυχῆς ἀνάπλασιν, κατὰ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Ἀλεξανδρείας Κυρίλλου, τὸ ῥητὸν αὐτὸ ἑρμηνεύοντος· „ Πλάσσεται δὲ Πνεῦμα ἀνθρώπου ἐν αὐτῷ, οὐκ εἰς „ ἀρχὰς τοῦ εἶναι καλούμενον, ἀλλ' οἷον μεταμορφού- „ μενον ἐξ ἀσθενείας εἰς δύναμιν, ἐξ ἀνανδρίας εἰς „ ὑπομονὴν, καὶ ἁπαξαπλῶς, ἐκ τῶν αἰσχιόνων εἰς „ τὰ ἀμείνω μεταστοιχειώμενον νοητῶς". Ὥστε καὶ ἡ ἀνάπλασις, τὴν ὁποίαν ἀναφέρει ὁ Μελῳδὸς ἐν τῷ παρόντι Εἱρμῷ, καὶ ἐπὶ τοῦ σώματος λαμβάνεται, καὶ ἐπὶ τῆς ψυχῆς· ἀμφότερα γὰρ ὁ Κύριος ἀνέ- πλασε καὶ ἀνεκαίνισε διὰ τῆς αὐτοῦ ἐνανθρωπήσεως.

Τροπάριον.

„ Ἴσος προῆλθες τοῖς βροτοῖς ἑκουσίως, Ὕψιστε σάρκα προσλαβὼν
„ ἐκ Παρθένου, Ἰὸν καθάραι τῆς δρακοντίας κάρας, Ἄγων ἅπαν-
„ τας πρὸς σέλας ζωηφόρον, Θεὸς πεφυκὼς ἐκ πυλῶν ἀμηλίων.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὦ ὕψιστε, λέγει, (1) καὶ ἐνυπόστατε Λόγε τοῦ Πατρός! σὺ ὑπάρχων φύσει Θεὸς προαιώνιος, ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων ἑκουσίᾳ σου βουλῇ προσέλαβες σάρκα, καὶ ἐγεννήθης ἐκ τῆς Παρθένου ἴσος κατὰ φύσιν μὲ ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους: ἤτοι ἄνθρωπος τέλειος. Διὰ ποῖον τέλος; Διὰ νὰ καθαρίσῃς ἡμᾶς ἀπὸ τὸ ψυχοφθόρον φαρμάκι τῆς κεφαλῆς τοῦ παλαιοῦ δράκοντος Διαβόλου, ὁ ὁποῖος ἐθανάτωσεν ἡμᾶς ἐν τῷ Παραδείσῳ διὰ τῆς πονηρᾶς συμβουλῆς του. Καὶ οὕτως ἀνεβίβασας ὅλους ἡμᾶς, ὡς ἀπὸ σκοτεινὰς πύλας τῆς ἀσεβείας καὶ ἁμαρτίας, εἰς τὸ ζωηφόρον φῶς τῆς θεογνωσίας καὶ ἀρετῆς. Καθὼς γὰρ ἡ καλουμένη ἀντίδοτος (τὸ ἀντιφάρμακον) καθαρίζει ἐκείνους ὅπου τὴν φάγουν, καὶ κάμνει αὐτοὺς ἀβλαβεῖς ἀπὸ τὸ φαρμάκι τῶν αἰσθητῶν ὀφιδίων· οὕτω καὶ ἡ ἰδική σου ἐνανθρώπησις ἔγινεν ἀντιφάρμακον, καὶ ἐκαθάρισεν ἡμᾶς ἀπὸ τὸ φαρμάκι τοῦ νοητοῦ ὄφεως, τὸ ὁποῖον εἶναι ἡ ἁμαρτία. Εἶπε δὲ „ Ἰὸν τῆς δρακοντίας κάρας “· διότι κατὰ τοὺς Φυσικοὺς, εἰς τὴν κεφαλὴν εὑρίσκεται τὸ φαρμάκι τῶν δρακόντων καὶ ὄφεων.

Τροπάριον.

„ Ἔθνη τὰ πρόσθεν τῇ φθορᾷ βεβυσμένα, Ὀλεθρον ἄρδην δυσμε-
„ νοῦς πεφευγότα, Ὑψοῦτε χεῖρας σὺν κρότοις ἐφυμνίοις, Μόνον
„ σέβοντα Χριστὸν ὡς εὐεργέτην, Ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς συμπαθῶς ἀ-
„ φιγμένον.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Διὰ τοῦ παρόντος Τροπαρίου ἐπιστρέφει τὸν Λόγον ὁ Θεσπέσιος Μελῳδὸς εἰς τὰ ἐσκοτισμένα Ἔθνη. Ὅθεν λαβὼν παρὰ τὸ Προφητάνακτος Δαβὶδ τὴν προφητείαν τὴν λέγουσαν· „ Πάντα τὰ Ἔθνη κροτήσατε χεῖρας, ἀλαλάξατε τῷ Θεῷ ἐν φωνῇ ἀγαλλιάσεως “, (ψαλ. μζ'. 1.) παρακινεῖ καὶ αὐτὸς τὰ ἴδια Ἔθνη εἰς τὸ νὰ χαίρουν καὶ νὰ εὐφραίνωνται· σημεῖον γὰρ χαρᾶς ὑπερβαλλούσης εἶναι ὁ κρότος τῶν χειρῶν, κατὰ τὸν Ζυγαδηνὸν Εὐθύμιον. Ὅθεν ἀντὶ τοῦ σημαινομένου (τῆς ὑπερβαλλούσης ψυχικῆς χαρᾶς) λαμβάνεται τὸ σημεῖον (ὁ κρότος τῶν χειρῶν). Ὦ Ἔθνη, λέγει, ἐσεῖς ὅπου ἤσθε χθὲς καὶ πρότερον, ὄχι κατὰ μέρος διεφθαρμένα, ἀλλὰ διόλου σκεπασμένα ἀπὸ τὴν φθορὰν τῆς ἀσεβείας καὶ ἁμαρτίας, ἐσεῖς, λέγω, ὑψόνετε σήμερον τὰ χέρια σας, διὰ τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, καὶ μαζὶ μὲ τὰς χεῖρας, ὑψόνετε καὶ τὴν φωνήν σας, καὶ κροτεῖτε εἰς τὸν νεωστὶ γεννηθέντα Χριστὸν ὕμνους καὶ ᾄσματα εὐχαριστήρια (2).

Διὰ

(1) Διὰ τί λέγεται ὕψιστος ὁ Θεὸς Λόγος, ὅρα εἰς τὴν ἑρμηνείαν τῆς Τροπαρίου τῆς ἐννάτης Ὠδῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, τοῦ λέγοντος· „ Μυστικῶς „ ταῖς ἱεροτεύκτοις Γραφαῖς λαλεῖται περὶ σοῦ Μή- „ τηρ ὑψίστου “.

(2) Ὁ δὲ Νικήτας οὕτως ἑρμηνεύει· τὸ „ Κρο- „ τήσατε χεῖρας “ ἀντὶ τοῦ „ πράξεις ἀγαθὰς ἐπι- „ τηδεύσατε “ λαμβάνεται· ἐπειδὴ αἱ χεῖρες ἀντὶ „ πράξεων πολλάκις εἴρηνται· καὶ ἀρεταῖς ἀρετὰς „ συναψαντες, κρότου ποιήσατε: τουτέστι συμφωνίαν „ τῶν πρακτικῶν δυνάμεων ἐπιτελέσατε “.

Διὰ τί; Ὅτι ἐσεῖς ἐφύγετε μὲν καὶ ἐλυτρώθητε ὁλοτελῶς ἀπὸ τὴν βλάβην καὶ ἀπώλειαν τοῦ ἐχθροῦ Διαβόλου, ἥτις κυρίως εἶναι ἡ πολυθεΐα καὶ εἰδωλολατρεία, τὸ πάντων τῶν κακῶν ἔσχατον καὶ πρῶτον· διότι οὕτω τὴν ὀνομάζει ὁ Θεολόγος Γρηγόριος ἐν τῷ εἰς τὴν Χριστοῦ Γέννησιν λόγῳ αὐτοῦ· ἠξιώθητε δὲ νὰ πιστεύετε καὶ νὰ προσκυνῆτε μόνον τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν εὐεργέτην καὶ ἀρχηγὸν τῆς σωτηρίας ἡμῶν, ὅς τις ἦλθεν ἕως εἰς ἡμᾶς, ὄχι φοβερῶς ὡς κριτὴς ἀδέκαστος, καθὼς ἔχει νὰ ἔλθῃ ἐν τῇ δευτέρᾳ αὐτοῦ παρουσίᾳ, ἀλλὰ συμπαθῶς, ἡμέρως καὶ εὐσπλαγχνικῶς, ὡς εὐεργέτης καὶ Σωτὴρ ἡμέτερος· „ Οὐκ ἦλθον, φησὶν, ἵνα κρίνω τὸν Κόσμον, ἀλλ' ἵνα σώσω τὸν Κόσμον “. (Ἰω. ιβ'. 47.)

Σημείωσαι, ὅτι ὁ ἀνώνυμος ἑρμηνευτὴς τῶν Κανόνων λέγει, ὅτι τὸ „ βεβυσμένα “ ἔγινε κατὰ συγκοπὴν ἀπὸ τοῦ „ βεβυθισμένα “, ἐπειδὴ πάθη τῶν λέξεων κυρίως εἶναι τρία, ἀφαίρεσις, συγκοπὴ, καὶ ἀποκοπή· καὶ ἡ μὲν ἀφαίρεσις εἶναι ἄρσις συλλαβῆς ἡ γινομένη κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς λέξεως· οἷον ἐμοῦ ἤκουσας, καὶ ἤκουσάς μου· ἀφαιρεῖται γὰρ ἡ ἓ συλλαβή· συγκοπὴ δὲ εἶναι ἄρσις ἡ κατὰ τὸ μέσον τῆς λέξεως γινομένη· οἷον ὥρμενος ἀντὶ ὡρμημένος, βεβυσμένος ἀντὶ βεβυθισμένος· ἀποκοπὴ δὲ εἶναι ἄρσις κατὰ τὸ τέλος γινομένη· οἷον ἰδρῶ, κυκεῶ, ἀντὶ ἱδρῶτα, κυκεῶνα, καὶ ἄλλα ὅμοια. Ὁ Μελῳδὸς λοιπὸν Ἰωάννης ἀντὶ νὰ εἰπῇ „ βεβυθισμένα “, εἶπε „ βεβυσμένα “, στενοχωρηθεὶς ἕνα μὲν, διότι κατὰ τὸ δωδεκασύλλαβον τοῦ στίχου, τὸ „ βεβυθισμένα “ εἶχε μίαν συλλαβὴν περισσοτέραν· καὶ ἄλλο, διότι αὐτὸ δὲν εὐωδοῦτο κατὰ τὸ μέτρον.

Τροπάριον.

„ Ῥίζης φυεῖσα τοῦ Ἰεσσαὶ Παρθένε, Ὄρους παρῆλθες τῶν βροτῶν
„ τῆς οὐσίας, Πατρὸς τεκοῦσα τὸν πρὸ αἰώνων Λόγον· Ὡς εὐδό-
„ κησεν αὐτὸς ἐσφραγισμένην, Νηδὺν διελθεῖν τῇ κεμώσει τῇ ξένῃ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τοῦτο τὸ Τροπάριον προσφωνεῖ εἰς τὴν Θεοτόκον ὁ χαριτώνυμος Ἰωάννης, καὶ ἐπιστρέφων τὸν λόγον, λέγει πρὸς αὐτήν· ὦ Παρθένε ἡ ὁποία ἐξ ἀνθρώπων μὲν ἐγεννήθης κατὰ τοὺς νόμους τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως· ἀλλ' ἐγεννήθης ἐξ ἐπαγγελίας, καὶ ἐκ στείρων καὶ ἐκ γηραλέων γονέων· τὰ ὁποῖα καὶ τὰ τρία εἶναι ὑπὲρ τοὺς νόμους τῆς φύσεως· σὺ, Παρθένε, βλαστήσασα ἀπὸ τὴν ῥίζαν τοῦ Ἰεσσαὶ (ἀπὸ τὴν φυλὴν τοῦ Ἰούδα, καὶ ἀπὸ τὸ Βασιλικὸν γένος τοῦ Δαβὶδ, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἦτον ὑπόσχεσις θεία νὰ γεννηθῇ ὁ Χριστός· ὁ γὰρ Ἰεσσαὶ ἐκατάγετο μὲν ἀπὸ τὴν φυλὴν τοῦ Ἰούδα, ἦτον δὲ Πατὴρ τοῦ Δαβίδ·) ὅλα κοινῶς τὰ ὁροθέσια καὶ μέτρα τῆς οὐσίας καὶ φύσεως τῶν ἀνθρώπων ὑπερέβης. Πῶς; καὶ διὰ τί; Ἐπειδὴ ἐγέννησας χωρὶς πόνους καὶ φθορὰν τὸν προαιώνιον καὶ ἐνυπόστατον Λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς κατὰ ψυχὴν καὶ σῶμα καθαρότητός σου· οὕτω γὰρ αὐτὸς ὁ ἴδιος Λόγος τοῦ Πατρὸς εὐδόκησε νὰ γεννηθῇ ἀφθόρως ἀπὸ ἐσὲ, καὶ νὰ διαπεράσῃ ἀπαθῶς τὴν ἰδικήν σου κοιλίαν, καθὼς ἡ ἀκτὶς τοῦ Ἡλίου διαπερᾷ τὸν κρύσταλλον ἀπαθῶς. Ὅθεν ἀφῆκεν αὐτὴν ἐσφραγισμένην καὶ κεκλεισμένην, χωρὶς νὰ διαλύσῃ ὅλως τὰ κλεῖθρα τῆς παρθενίας σου μὲ τὴν παράδοξον καὶ ὑπερφυσικὴν αὐτοῦ κένωσιν (συγκατάβασιν)· ἄῤῥητος γὰρ ἀληθῶς καὶ ἀνερμήνευτος εἶναι ὁ τρόπος τῆς ἐν σοῦ τοῦ Μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ Γεννήσεως. Διὰ τοῦτο καὶ ἐν τῷ ᾄσματι ὑπὸ τοῦ νυμφίου καλεῖσαι „ Κῆπος κεκλεισμένος, ἀδελφή μου νύμφη, κῆπος κεκλεισμένος, πηγὴ ἐσφραγισμένη “. (Ἀσ. δ'. ιβ'.)

Ξένην δὲ ὠνόμασεν ὁ Μελῳδὸς τὴν τοῦ Θεοῦ Λόγου κένωσιν· ὅτι, κατὰ τὸν ἀνώνυμον ἑρμηνευτὴν, αὐτὸς ἄνθρωπος γενόμενος τέλειος, ὅπερ οὐκ ἦν, ἔμεινε Θεὸς τέλειος, ὅπερ ἦν, ἑκατέρας φύσεως φυλάξας τὴν ἰδιότητα· τῆς μὲν γὰρ Θεότητος αὐτοῦ ἰδιότης ἦτον, τὸ „ θέλω, καθαρίσθητι “, τὸ „ ἐγείρω “, τὸ „ ἔγειραι καὶ ἆρον τὸν κράββατόν σου καὶ περιπάτει “, τὸ „ Λάζαρε δεῦρο ἔξω “, καὶ τὸ „ ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου “, καὶ τὰ ἄλλα θαύματα· Θεοῦ γὰρ μόνου εἶναι ταῦτα ἐνέργειαι, τῆς δὲ ἀνθρωπότητος αὐτοῦ

τοῦ

τοῦ ἰδιότης ἦτον, τὸ νὰ δακρύῃ διὰ τὸν Λάζαρον, τὸ νὰ κοπιᾷ, τὸ νὰ πεινᾷ, τὸ νὰ διψᾷ, τὸ νὰ πάσχῃ, καὶ τὸ νὰ ἀποθάνῃ. Καὶ λοιπὸν εἷς ὢν ὁ Χριστὸς κατὰ τὴν ὑπόστασιν καὶ τὸ πρόσωπον, διπλοῦς ὑπῆρχε κατὰ τὰς φύσεις καὶ τὰς φυσικὰς ἐνεργείας καὶ τὰ θελήματα· ὅθεν ἡ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ τετάρτη Σύνοδος διὰ τῆς τοῦ Λέοντος ἐπιστολῆς ἐδογμάτισε ταῦτα· „Ἐνεργεῖ γὰρ ἑκατέρα μορφὴ μετὰ τῆς θατέρου κοινωνίας, „τοῦθ' ὅπερ ἴδιον ἔσχηκε· τοῦ μὲν Λόγου κατεργαζομένου τοῦθ' ὅπερ ἐστὶ τοῦ Λόγου, „τοῦ δὲ σώματος ἐκτελοῦντος, ὅπερ ἐστὶ τοῦ σώματος· καὶ τὸ μὲν αὐτῶν, διαλάμπει „τοῖς θαύμασι, τὸ δὲ, ταῖς ὕβρεσιν ὑποπέπτωκεν· εἷς γὰρ καὶ ὁ αὐτὸς ἀληθῶς τε Υἱὸς „Θεοῦ, καὶ ἀληθῶς Υἱὸς ἀνθρώπου τυγχάνει".

Ὠδὴ ε΄. Ὁ Εἱρμός.

„Ἐκ μυκτὸς ἔργων ἐσκοτισμένοις πλάνης, Ἱλασμὸν ἡμῖν Χριστὲ
„τοῖς ἐγρηγόρως, Νῦν σοι τελοῦσιν ὕμνον ὡς εὐεργέτῃ, Ἔλθοις πο-
„ρίζων εὐχερῆ τε τὴν τρίβον, Καθ' ἣν ἁμαρτέχοντες εὕροιμεν κλέος.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ω Χριστὲ, λέγει, σὺ ἄμποτε νὰ ἔλθῃς εἰς ἡμᾶς, οἵτινες τὸ παλαιὸν μὲν πρὸ τῆς σῆς ἐνανθρωπήσεως ἤμεθα ἐσκοτισμένοι ἀπὸ τὰ ἔργα τῆς πλάνης, τῆς εἰδωλολατρείας, τοῦ Διαβόλου· διότι πλάνος εἶναι ὁ διάβολος, ἐπειδὴ μᾶς πλανᾷ, ὅταν δὲν προσέχωμεν, καὶ πείθει ἡμᾶς νὰ κρημνιζώμεθα εἰς τὸ κακὸν, ὡς εἰς καλὸν, προβάλλων τὸ γλυκὺ δόλωμα τῆς ἡδονῆς. Καὶ τὸν παλαιὸν μὲν καιρὸν, λέγει, ἡμεῖς οὕτως ἤμεθα ἐσκοτισμένοι· τώρα δὲ μετὰ τὴν ἔνσαρκόν σου Οἰκονομίαν, προσφέρομεν εἰς σὲ μὲ ἀγρυπνίαν καὶ ἐγρήγορσιν τοῦ νοὸς, ὕμνον εὐχαριστήριον, ὡς εἰς εὐεργέτην ἡμέτερον (1). Διὰ τί δὲ σὲ παρακαλοῦμεν νὰ ἔλθῃς; Ἵνα χαρίσῃς εἰς ἡμᾶς ἱλασμὸν καὶ συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν μας, καὶ πρὸς τούτοις, ἵνα κάμῃς εἰς ἡμᾶς εὔκολον τὴν στράταν τῆς ἀρετῆς καὶ τοῦ Οὐρανοῦ, ἡ ὁποία φαίνεται ἀνηφορικὴ καὶ δύσκολος διὰ τὴν ἀμέλειάν μας· ἐὰν γὰρ τὴν στράταν αὐτὴν περιπατῶμεν, βέβαια θέλομεν ἀναβῆ ἀπὸ τὰ κάτω καὶ γκίνα εἰς τὰ ὕψη τῆς ἀρετῆς, καὶ θέλομεν εὕρει τὴν ἐν Οὐρανοῖς αἰώνιον δόξαν.

Τρο-

(1) Ὁ δὲ ἀνώνυμος ἑρμηνευτὴς „εὐεργέτης" ἀνέγνω καὶ ἡρμήνευσεν, οὐχὶ „εὐεργέτῃ": ἦτοι ἔλθοις σύ, Χριστὲ, ὡς εὐεργέτης ἡμέτερος, πορίζων ἡμῖν ἱλασμόν. Σημείωσαι, ὅτι κατὰ τοὺς νεωτέρους Ἑλληνικοὺς, εὐεργεσία εἶναι πᾶν ἀγαθὸν ἀποτέλεσμα εἰς τὸν ἄλλον· γίνεται δὲ αὕτη διὰ λόγου καὶ δι' ἔργου πρὸς διατήρησιν σωμάτων, καὶ πρὸς βελτίωσιν ψυχῶν. Ὅθεν οἱ Αἰγύπτιοι, κατὰ τὸν Σικελιώτην Διόδωρον, ἐδιώριζον κεφαλικὴν τιμωρίαν εἰς ἐκεῖνον, ὅστις ἐδύνατο μὲν νὰ λυτρώσῃ τὸν γυμνούμενον ὑπὸ τῶν κλεπτῶν, δὲν τὸ ἔκαμνεν ὅμως· καὶ ἐμαστίγων τὸν δυνάμενον λυτρῶσαι αὐτὸν, μὴ ἐγκαλοῦντα δὲ τοὺς κλέπτας εἰς τὸ Κριτήριον. Καὶ οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον νόμον, κατὰ τὸν Κικέρωνα, ὅς τις ὑπέβαλλεν εἰς δημοσίας ἀρὰς τὸν μὴ θέλοντα δεῖξαι τὴν ὁδὸν τῷ ἀποπλανηθέντι, καὶ τὸν μὴ διδόντα σπέτην προσωρινὴν εἰς τὸν ὁδοιπόρον τὸν ὑπὸ βροχῆς καταληφθέντα, ἢ τὸν μὴ δίδοντα πῦρ εἰς τὸν αἰτοῦντα, ἢ χεῖρα βοηθείας εἰς τὸν πίπτοντα εἰς τὴν γῆν, ἢ συμβουλὴν περὶ τῶν πρακτέων· ὅθεν ἡ Πυθία κατεδίκασεν ὡς φονέα τὸν μὴ φονεύσαντα μὲν, μὴ βοηθήσαντα δὲ τῷ φονευθέντι, κατὰ τὸν Αἰλιανόν. Ὁ εὐεργετῶν πρέπει νὰ εὐεργετῇ διὰ μόνον τὸ εὐεργετεῖν, οὐ διὰ χενοδοξίαν, ἢ θυμὸν, ἢ ὕβριν, ἢ ἀπολύτρωσιν ἐνοχλήσεως, ἢ βίαν, ἢ καυχησιν, ἢ κατασχύνην τοῦ εὐεργετηθέντος· ἄλλως γὰρ τύραννος ἂν ἦ τοῦ εὐεργετηθέντος. Ὅθεν τὸ μέγεθος τῆς εὐεργεσίας εἶναι τὸ νὰ σμικρύνῃ τὸ μέγεθος αὐτῆς· διὸ οἱ Λακεδαιμόνιοι (ἱστορεῖ Πλούταρχος ἐν τῷ, Πῶς ἂν τις διακρίνειε τὸν κόλακα τοῦ φίλου), ὅταν ἐστείλαν εἰς τοὺς Σμυρναίους σῖτον, ἐπειδὴ ἐκεῖνοι ἐθαύμαζον τὴν χάριν ταύτην, εἶπαν αὐτοὶ, ὅτι δὲν ἔπραξαν μέγα τι πρᾶγμα· διότι μίαν ἡμέραν ἀφαίρεσαν μέρος τῆς ἰδίας των βρώσεως καὶ τῶν φορτηγῶν ζώων, καὶ ἔκαμαν τὴν τοῦ σίτου ἀποστολήν.

Τροπάριον.

„ Ἀπηνὲς ἔχθος τὸ πρὸς αὐτὸν Δεσπότης, Τεμὼν διαμπὰξ σαρκὸς
„ ἐν παρουσίᾳ, Ἵνα κρατοῦντος ὤλεσε ψυχοφθόρου· Κόσμον συμά-
„ πτων ταῖς αὐλοις οὐσίαις· Τιθεὶς προσημῆ τὸν τεκόντα τῇ Κτίσει.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ο Δεσπότης, λέγει, Χριστὸς ἐν τῇ διὰ σαρκὸς αὐτοῦ παρουσίᾳ, ἔκοψε μὲν διόλου καὶ ἀπὸ τὴν ρίζαν (τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ διαμπὰξ) τὸ νοερὸν μῖσος καὶ τὴν ἄσπονδον καὶ ἀφιλίωτον ἔχθραν, τὴν ὁποίαν εἶχον οἱ ἄνθρωποι μὲ αὐτὸν, προσκυνοῦντες εἴδωλα, καὶ μὴ φυλάττοντες τὰς ἐντολάς του· ἀφάνισε δὲ τὴν ἴνα (τὴν δύναμιν) τοῦ κοσμοκράτορος καὶ ψυχοφθόρου Διαβόλου. Καὶ τὸν μὲν Κόσμον· ἤτοι τοὺς ἐν τῷ Κόσμῳ ἀνθρώπους, ἥνωσε καὶ εἰρήνευσε μὲ τὰς αὐλους οὐσίας τῶν Ἀγγέλων, μὲ τὰς ὁποίας εἶχον πρότερον πόλεμον· μεσίτης δὲ γενόμενος Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἔκαμε τὸν Πατέρα προσηνῆ καὶ ἥμερον εἰς τὴν Κτίσιν· ἤτοι εἰς ἡμᾶς, οἵτινες ἤμεθα ἐχθροὶ μὲ αὐτὸν καὶ πολέμιοι. Ὅθεν ἐκ τούτων ἔδειξεν ὁ Δεσπότης Χριστὸς, ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ ἄρχων τῆς εἰρήνης, καθὼς αὐτὸν ὀνομάζει ὁ Ἡσαΐας· (κεφ. θ'. 6.) καὶ αὐτὸς εἶναι ἡ εἰρήνη ἡμῶν κατὰ τὸν Ἀπόστολον· „ Ὁ ποιήσας τὰ ἀμφότερα ἕν, ὁ καὶ τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ λύσας "· (Ἐφ. β'. 14.) διὰ γὰρ τῆς ἐνανθρωπήσεώς του εἰρήνευσε πρῶτον ἡμᾶς μὲ τὸν ἑαυτόν του, εἰρήνευσεν ἡμᾶς δεύτερον μὲ τὸν Πατέρα, καὶ εἰρήνευσε τρίτον ἡμᾶς μὲ τοὺς Ἀγγέλους· καθότι ἔχθραν εἴχομεν μὲ τὸν ἐνυπόστατον Λόγον τοῦ Θεοῦ, δουλωθέντες εἰς τὰ ἄλογα πάθη· ἔχθραν εἴχομεν μὲ τὸν ὑπερούσιον Νοῦν τὸν Πατέρα, ὡς λατρεύοντες ἀνοήτοις καὶ ἀψύχοις Εἰδώλοις· εἴχομεν δὲ καὶ ἔχθραν μὲ τοὺς Ἀγγέλους, διότι αὐτοὶ ἔβλεπον ἡμᾶς ἐναντίους μὲ τὸν Θεὸν, καὶ προσκυνοῦντας τὴν κτίσιν παρὰ τὸν κτίσαντα.

Τροπάριον.

„ Ὁ λαὸς εἶδεν ὁ πρὶν ἡμαυρωμένος, Μέθ' ἡμέραν φῶς τῆς ἄνω
„ φρυκτωρίας· Ἔθνη Θεῷ δὲ κλῆρον Υἱὸς προσφέρει, Νέμων ἐκεῖσε
„ τὴν ἀπόρρητον χάριν, Οὗ πλεῖστον ἐξήμθησεν ἡ ἁμαρτία.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τρία ῥητὰ μεταχειρίζεται ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς εἰς τοῦτο τὸ Τροπάριον. Πρῶτον, τὸ τοῦ Ἡσαΐα ἐκεῖνο τὸ λέγον· „ Ὁ λαὸς ὁ πορευόμενος ἐν σκότει ἴδε φῶς μέγα "· (Ἡσ. θ'. 2.) ὅθεν λέγει, ὅτι ὁ λαὸς ἐκεῖνος ὅπου ἦτον πρὸ τῆς ἐνσάρκου Οἰκονομίας ἐσκοτισμένος ἀπὸ τὴν ἀσέβειαν καὶ ἁμαρτίαν, αὐτὸς μετὰ τὴν ἡμέραν· ἤτοι μετὰ τὴν ἔνσαρκον Οἰκονομίαν (ἡμέρα γὰρ αὕτη ὀνομάζεται διὰ τὴν παρουσίαν τοῦ νοητοῦ Ἡλίου τῆς δικαιοσύνης Χριστοῦ· ὅθεν γέγραπται· „ Ἀβραὰμ ἠγαλλιάσατο, ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν τὴν ἐμήν "· (Ἰω. η'. 56.) εἶδε τὸ φῶς τῆς ἄνω φρυκτωρίας: ἤτοι τῆς θεογνωσίας καὶ ἀρετῆς. Δεύτερον ῥητὸν μεταχειρίζεται ὁ Μελῳδὸς ἐκεῖνο τὸ ψαλμικόν· „ Αἴτησαι παρ' ἐμοῦ, καὶ δώσω σοι „ Ἔθνη τὴν κληρονομίαν σου "· (Ψαλ. β'. 8.) ὅθεν λέγει, ὅτι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὁ κατὰ σάρκα γεννηθεὶς προσφέρει εἰς τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα τὰ Ἔθνη ἐκεῖνα, ὅπου ἔλαβε παρ' αὐτοῦ κληρονομίαν· προσφέρει δὲ αὐτὰ λελουμένα μὲν ἀπὸ τὸν βόρβορον τῆς εἰδωλολατρείας καὶ ἁμαρτίας, καθαρὰ δὲ μὲ τὴν θεογνωσίαν καὶ ἀρετήν.

Ἀκολούθως δὲ μεταχειρίζεται ὁ Μελουργὸς καὶ τρίτον ῥητὸν ἀπὸ τὸν Παῦλον, τὸ λέγον· „ Ὅπου ἐπλεόνασεν ἡ ἁμαρτία, ὑπερεπερίσσευσεν ἡ χάρις "· (Ῥωμ. ε'. 20.) διὸ λέγει, ὅτι ὁ σαρκωθεὶς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἐχάρισε χάριν ὑπερπερισσὴν καὶ ἄῤῥητον ἐκεῖσε.

Ποῦ;

Ποῦ; Εἰς τὰ Ἔθνη ἐκεῖνα, εἰς τὰ ὁποῖα πρότερον ἐξήνθησε πολύ: ἤτοι ἐπλεόνασε καὶ ἐπερίσσευσεν ἡ ἁμαρτία. Διὰ τί δὲ ὁ Υἱὸς ἐχάρισεν εἰς αὐτὰ τὴν τοιαύτην ὑπερπερισσὴν χάριν; Ἵνα μὴ ἐξ ἔργων δικαιωθῶμεν, ἀλλ' ἐκ χάριτος καὶ ἐλέους Θεοῦ, κατὰ τὸν αὐτὸν Ἀπόστολον λέγοντα· „ Οὐκ ἐξ ἔργων τῶν ἐν δικαιοσύνῃ, ὧν ἐποιήσαμεν ἡμεῖς, ἀλ- „ λὰ κατὰ τὸν αὐτοῦ ἔλεον ἔσωσεν ἡμᾶς ". (Τίτ. γ'. 5.)

Ὠδὴ ϛ'. Ὁ Εἱρμός.

„ Ναίων Ἰωνᾶς ἐν μυχοῖς θαλαττίοις, Ἐλθεῖν (1) ἐδεῖτο καὶ „ ζάλην ἀπαρκέσαι· Νυγεὶς ἐγὼ δὲ τοῦ (2) τυραμνοῦντος βέλει, „ Χριστὲ (3) προσαυδῶ τὸν κακῶν ἀναιρέτην, θᾶττον μολεῖν σε „ τῆς ἐμῆς ῥαθυμίας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὁ μὲν Προφήτης Ἰωνᾶς, λέγει, ναίων: ἤτοι κατοικῶν μέσα εἰς τοὺς μυχοὺς τῆς θαλάσσης· μυχὸς δὲ εἶναι ὁ ἐσώτατος καὶ κρυφιώτατος τόπος, καθ' Ὅμηρον λέγοντα· „ Ἔστι „ πόλις Ἐφύρη μυχῷ Ἄργεος ἱπποβότοιο "· μυχοὺς δὲ θαλαττίους ἐννοεῖ ὁ Μελῳδὸς, ἤτοι τοὺς ὑποκάτω τῆς θαλάσσης εὑρισκομένους ἀποκρύφους τόπους καὶ σπήλαια· μέσα γὰρ εἰς αὐτοὺς διέτριβε τὸ κῆτος ὅπου κατέπιεν αὐτὸν, καὶ μαζὶ μὲ αὐτὸν καὶ ὁ Ἰωνᾶς· οὕτω γὰρ ὁ ἴδιος ἔλεγεν· „ Ἔδυ ἡ κεφαλή μου εἰς σχισμὰς ὀρέων, κατέβην εἰς γῆν, ἧς οἱ μο- „ χλοὶ, κάτοχοι αἰώνιοι ", (Ἰωνᾶ. β'. 6.) ὡς ἑρμήνευσεν ὁ Ἱερὸς Θεοφύλακτος· ἢ μυχοὺς ἐννοεῖ τὰ σπλάγχνα καὶ τὴν κοιλίαν τοῦ κήτους, μέσα εἰς τὰ ὁποῖα ὁ Προφήτης εὑρίσκετο, κατὰ τὸν Πτωχὸν Πρόδρομον καὶ τὸν ἀνώνυμον ἑρμηνευτήν. Ὁ Ἰωνᾶς λοιπὸν ἐν τοῖς μυχοῖς τῆς θαλάσσης εὑρισκόμενος, παρεκάλει νὰ ἔλθῃ εἰς ἐσὲ, Κύριε, καὶ ἐκ τούτου νὰ ἀπαρκέσῃ: ἤτοι νὰ ἀποβάλῃ τὴν συνέχουσαν αὐτὸν ζάλην καὶ τὸν κίνδυνον τοῦ θανάτου· „ Ἀναβήτω, φησὶν, ἐκ φθορᾶς ἡ ζωή μου πρὸς σὲ Κύριε ὁ Θεός μου "· (Ἰω. β'. 6.) Καὶ πάλιν· „ Καὶ ἔλθοι πρὸς σὲ ἡ προσευχή μου πρὸς ναὸν τὸν ἅγιόν σου ". (αὐτόθ. 7.)

Ἐγὼ ὅμως, λέγει ὁ Μελουργὸς, ἐπειδὴ ἐπληγώθην ἀπὸ τὴν σαΐταν τοῦ τυράννου Διαβόλου, ἥτις εἶναι ἡ προσβολὴ τῆς ἁμαρτίας, διὰ τοῦτο πάσχω ὅλον τὸ ἐναντίον· διότι δὲν προσαυδῶ: τουτέστι δὲν παρακαλῶ νὰ ἔλθω ἐγὼ πρὸς ἐσέ· ἐλθεῖν γὰρ οὐ δύναμαι, κακῶς ἔχων ἀπὸ τὴν πληγὴν τῆς ἁμαρτίας· ἀλλὰ παρακαλῶ νὰ καταβῇς ἐσὺ, Χριστὲ, καὶ νὰ ἔλθῃς πρὸς ἐμὲ, διὰ νὰ γένῃς ἀναιρέτης καὶ ὁλοθρευτὴς τῶν κακῶν ὅπου μὲ συνέχουσι· παρακαλῶ ὅμως νὰ ἔλθῃς ταχύτερον τῆς ἰδικῆς μου ῥαθυμίας: ἤτοι νὰ προφθάσῃς τὴν ἰδικήν μου ἀμέλειαν, καὶ νὰ μὲ προλάβῃς πρὸ τοῦ ἡ ἀμέλεια νὰ μὲ κατακυριεύσῃ· ἐπειδὴ τότε δὲν μὲ ἀφίνει αὕτη οὔτε κἂν νὰ σὲ παρακαλέσω εἰς τὸ νὰ μὲ βοηθήσῃς. Οὕτω δὲ ὁ Δαβὶδ παρακαλεῖ τὸν Θεὸν λέγων· „ Ὁ Θεὸς ἀντιλήπτωρ μου εἶ ὁ Θεός μου, τὸ ἔλεος αὐτοῦ προφθάσει με ". (Ψαλ. νθ'. 10.) Ὥστε ἡ ἰδική μου παράκλησις εἶναι, ὄχι τὸ νὰ ἀναβῇ ἐκ φθορᾶς ἡ ζωή μου, καθὼς παρεκάλει ὁ Ἰωνᾶς, ἀλλὰ μᾶλλον τὸ νὰ καταβῇς ἐσὺ ἡ ζωή μου, Κύριε, εἰς τὴν ἰδικήν μου φθοράν, ἵνα μὲ λυτρώσῃς ἀπὸ αὐτήν· ἐπειδὴ σὺ γενόμενος ἄνθρωπος διὰ φιλανθρωπίαν ἄφατον, συγκατέβης μέχρι θανάτου καὶ φθορᾶς, ἀλλ' ὄχι καὶ διαφθορᾶς, ἢ καταφθορᾶς (4).

Τρο-

---

(1) Ὁ δὲ ἀνώνυμος ἑρμηνευτὴς τὸ „ ἐλθεῖν " ἑρμήνευσεν ἀντὶ τοῦ „ ἐξελθεῖν ": ἤτοι ἐδέετο ὁ Ἰωνᾶς νὰ ἐκβῇ ἀπὸ τὸ κῆτος, καὶ νὰ ἀποφύγῃ τὴν συνέχουσαν αὐτὸν ζάλην.

(2) Κάλλιον δὲ εἶναι νὰ γράφεται „ τῷ τυραννεύ- „ τος βέλει ".

(3) Παρὰ τῷ ἀνωνύμῳ γράφεται „ Χριστὲ ", παρ' ἄλλοις δὲ γράφεται „ Χριστῷ ", καὶ παρ' ἄλλοις „ Χριστόν ". ὀρθότερον ὅμως εἶναι τὸ „ Χριστέ ".

(4) Φθορὰ, κατὰ τὸν μέγαν Ἀθανάσιον, εἶναι ὁ χωρισμὸς τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος, ὅς τις φθείρει τὰς τοῦ σώματος δυνάμεις καὶ ἀκινήτους αὐτὰς ποιεῖ· διαφθορὰ δὲ εἶναι, ἡ εἰς τὰ ἐξ ὧν συνετέθη τῶν σαρκῶν τοῦ σώματος διάλυσις· καταφθορὰ δὲ εἶναι, ἡ καὶ αὐτῶν τῶν κοκκάλων διάλυσις.

Τροπάριον.

„Ὃς ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς Θεὸν Θεὸς Λόγος, Νυμὶ κρατύνει μὴ σθέ-
„νουσαν τὴν πάλαι, Ἰδὼν φυλάξαι τὴν καθ' ἡμᾶς οὐσίαν, Καθεὶς
„ἑαυτὸν δευτέρᾳ κοινωνίᾳ, Αὖθις προφαίνων τῶν παθῶν ἐλευθέραν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος τοῦ παρόντος Τροπαρίου θεολογία ἐστίν· ἀπὸ γὰρ τοὺς δύω Θεολόγους ἐρανίζεται αὐτὸ ὁ Ἱερὸς Μελῳδός· καὶ τὴν μὲν ἀρχὴν ἐρανίσθη ἀπὸ τὸν πρῶτον Θεολόγον καὶ Υἱὸν τῆς βροντῆς Ἰωάννην, τὸ δὲ τέλος, ἀπὸ τὸν δεύτερον Θεολόγον τὸν σοφώτατον Πατέρα Γρηγόριον· ὁ μὲν γὰρ Ἰωάννης οὕτω βροντᾷ· „Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος, „καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος“. (Ἰω. ἀ. 1.) ὁ δὲ μέγας Γρηγόριος φιλοσοφεῖ οὕτω· „Δευτέραν κοινωνεῖ (ὁ Υἱὸς) κοινωνίαν, πολὺ τῆς προτέρας παρα-„δοξοτέραν, ὅσῳ τότε μὲν μετέδωκε τοῦ κρείττονος· νῦν δὲ μεταλαμβάνει τοῦ χείρονος“. (Λόγ. εἰς τὴν Χριστοῦ Γέννησ.) Ταῦτα λοιπὸν τὰ δύω ῥητὰ ἐρανισθεὶς ὁ Ἀσματογράφος λέγει· ὁ Θεὸς Λόγος, ὅς τις ἦτον ἐν ἀρχῇ: ἤτοι ἀεὶ καὶ πρὸ πάντων τῶν αἰώνων, ἑνωμένος μὲ τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα, ὡς ὁμοούσιος αὐτῷ καὶ ὁμόδοξος (συναΐδιος γάρ ἐστι καὶ συναναρχος κατὰ Χρόνον ἡ Ἁγία Τριάς· ἅμα γὰρ Πατὴρ, καὶ ἅμα Υἱὸς, καὶ ἅμα Πνεῦμα Ἅγιον) ἐκοινώνησεν εἰς ἡμᾶς ἐν τῇ δημιουργίᾳ τὴν προτέραν κοινωνίαν: ἤτοι μετέδωκεν εἰς ἡμᾶς τὸ κρεῖττον: τουτέστι τὴν ψυχὴν, ἡ ὁποία εἶναι κατ' εἰκόνα Θεοῦ διὰ τοῦ δημιουργικοῦ τῆς ψυχῆς ἐμφυσήματος αὐτοῦ, τοῦ πρώτου ἐκείνου καὶ ζωτικοῦ (1). Βλέπων δὲ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, ὅτι δὲν ἐδύνετο νὰ φυλάξῃ ἀκεραίαν καὶ καθαρὰν τὴν προτέραν ἐκείνην κοινωνίαν καὶ τὸ κατ' εἰκόνα, τί κάμνει; Ἔκλινε τοὺς Οὐρανοὺς, καὶ καταβιβάσας τὸν ἑαυτόν του, ἐνώθη καθ' ὑπόστασιν ἡμῖν τοῖς ἀνθρώποις μὲ μίαν δευτέραν κοινωνίαν, κατὰ τὴν ὁποίαν μετέλαβε τὸ χεῖρον: ἤτοι τὸ ἰδικόν μας σῶμα. Καὶ οὕτω κρατύνει τώρα καὶ δυναμόνει τὴν παλαιόθεν ἀσθενήσασαν φύσιν ἡμῶν, καὶ μὴ δυνηθεῖσαν φυλάξαι τὸ θεῖον ἀξίωμα· καὶ πάλιν ἀποδεικνύει αὐτὴν ἐλευθέραν ἀπὸ τὰ πάθη, καθὼς ἦτον καὶ πρότερον.

Τρο-

(1) Δημιουργικὸν δὲ εἶπον τῆς ψυχῆς τὸ ἐμφύσημα τοῦ Θεοῦ, καθότι ἐκεῖνο δὲν ἔγινε ψυχὴ, ἀλλὰ ψυχὴν ἐδημιούργησε, κατὰ τὸν μέγαν Ἀθανάσιον· εἶπον δὲ αὐτὸ καὶ πρῶτον καὶ ζωτικὸν, καθὼς ὀνομάζει αὐτὸ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος Λόγ. εἰς τὸ Βάπτισμα· δι' ἐκείνου γὰρ κτίζονται αἱ ψυχαὶ ἐμμέσως καὶ προγονικῶς, ἐχὶ ἀμέσως καὶ δημιουργικῶς, ὡς ἄλλοι θέλουσι· τὸ γὰρ πρῶτον ἐκεῖνο καὶ ζωτικὸν ἐμφύσημα τοῦ Θεοῦ, ἅπαξ ἐμπνευσθὲν εἰς τὸν Ἀδὰμ ἐνεργεῖ καὶ εἰς τοὺς ἐξ αὐτοῦ πάντας, γόμος ἐν τῇ φύσει γενόμενον, κατὰ τὸν σχολιαστὴν Νικήταν. Καὶ τοῦτο δὲ σημείωσαι, ὅτι ὁ Θεὸς κοντὰ ὅπου ἔκτισε καὶ ἐδημιούργησε τὴν ψυχὴν τοῦ Ἀδὰμ, ἐνέπνευσεν εἰς αὐτὸν καὶ τὴν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος χάριν· ὅθεν εἶπεν ὁ Θεσσαλονίκης Γρηγόριος· „Ὁ Θεὸς τὸν Ἀδὰμ τὸν ἡμέτερόν ποτε Προ-„πάτορα κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν ἑαυτοῦ κτίσας, „κακίαν οὐδεμίαν ἐνέθηκεν αὐτῷ· ἀλλὰ μετὰ τῆς „ψυχῆς ἐνέπνευσεν αὐτῷ καὶ τὴν τοῦ θείου Πνεύ-„ματος χάριν συντηροῦσαν αὐτὸν ἐν καινότητι καὶ „περιέπουσαν αὐτῷ τὴν ὁμοίωσιν“ (Ὁμιλ. εἰς τὴν δεκάτην Κυριακὴν τοῦ Λουκᾶ). Ὥστε ὁ Ἀδὰμ οὐ μένον ἐκτίσθη ἁπλῶς, ἀλλὰ κεχαριτωμένως τῇ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος χάριτι. Ὅθεν συμφώνως καὶ ὁ Ἀλεξανδρείας Κύριλλος εἶπε· „Γέγονε γὰρ ἐξ ἀρχῆς ἐν „ἀφθαρσίᾳ τοῦτί τὸ λογικὸν ἐπὶ γῆς ζῶον (ὁ ἄν-„θρωπος)· αἴτιον δὲ τῆς ἀφθαρσίας αὐτῷ καὶ τῆς „εἰς ἅπασαν ἀρετὴν διαμονῆς, τὸ ἐνοικισθὲν παρὰ „Θεοῦ Πνεῦμα διεφαίνετο· ἐνεφύσησε γὰρ εἰς τὸ πρό-„σωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς, καθὰ γέγραπται“. (Τόμ. ὁ. Βιβλ. ε. κεφ. ζ. προκειμένου ῥητοῦ· „Τοῦτο δὲ „εἶπε περὶ τοῦ Πνεύματος, οὗ ἐμέλλον λαμβάνειν, „πιστεύοντες εἰς αὐτόν“). Καὶ πάλιν· „Λαβὼν „χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς καὶ διαπλάσας τὸν ἄνθρωπον ὁ „πάντων Δημιουργὸς, ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον „αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς. Καὶ τίς ἡ πνοὴ τῆς ζωῆς; ἤ „δηλονότι τὸ Πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ τοῦ λέγοντος· „Ἐγώ εἰμι ἡ ζωή“. (αὐτόθ.)

Τροπάριον.

„Ἵκται δι' ἡμᾶς Ἀβραὰμ ἐξ ὀσφύος, Λυγρῶς πεσόντας ἐν σκότει „τῶν πταισμάτων, Τιοὺς ἐγεῖραι τῶν κάτω πεπευκότων, Ὁ φῶς „κατοικῶν καὶ φάτνην παρ' ἀξίαν, Νῦν εὐδοκήσας εἰς βροτῶν σωτηρίαν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὁ Μονογενὴς Υἱὸς καὶ ἐνυπόστατος Λόγος τοῦ Πατρὸς, ὁ μόνος ἔχων ἀθανασίαν, φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον, καθὼς εἶπεν ὁ Παῦλος, (ά. Τιμ. ϛ'. 16.) ὅς τις εὐδόκησεν (ἠθέλησε κατὰ προηγούμενόν του θέλημα· τοῦτο γὰρ δηλοῖ ἡ λέξις „εὐδοκία", κατὰ τὸν ἐκ Δαμασκοῦ Ἰωάννην, καὶ τὸν Θεσσαλονίκης θεῖον Γρηγόριον) διὰ τὴν τῶν ἀνθρώπων σωτηρίαν νὰ κατοικήσῃ τὴν τῶν ἀλόγων ζώων εὐτελεστάτην φάτνην, ἔξω παντάπασιν ἀπὸ τὴν ἀξίαν καὶ μεγαλειότητα τῆς Θεότητός του, ἦλθε καὶ ἐγεννήθη σήμερον εἰς τὴν γῆν διὰ ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους, οἵτινες ἀθλίως καὶ χαλεπῶς ἐπέσαμεν εἰς τὸ σκότος τῶν ἁμαρτιῶν. Πόθεν δὲ ἐγεννήθη; Ἀπὸ τὴν ὀσφὺν (τὸ σπέρμα) τοῦ Ἀβραάμ· ἐπειδὴ, κατὰ τοὺς Φυσικοὺς, εἰς τὴν ὀσφὺν εὑρίσκονται οἱ νεφροί· εἰς δὲ τοὺς νεφροὺς πάλιν εὑρίσκεται τὸ σπέρμα μὲ κυριώτερον λόγον, παρὰ εἰς τὰ λοιπὰ μέλη τοῦ σώματος· ὅθεν καὶ ὁ Παῦλος εἶπε περὶ τοῦ Λευΐ· „Διὰ Ἀβραὰμ καὶ Λευὶ ὁ δεκάτας λαμβάνων δεδεκάτωται· „ἔτι γὰρ ἐν τῇ ὀσφύϊ τοῦ Πατρὸς (Ἀβραὰμ) ἦν". (Ἑβρ. ζ'. 9.) Διὰ τοῦτο ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος ἀρχίζων τὸ ἰδικόν του Εὐαγγέλιον εἶπε· „Βίβλος γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ Υἱοῦ Δαβὶδ, Υἱοῦ Ἀβραάμ". (Ματθ. ά. 1.)

Διὰ τί δὲ ἐγεννήθη; Ἵνα, κατὰ τὸ λόγιον τοῦ Προδρόμου τὸ λέγον „Δύναται ὁ Θεὸς „ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῷ Ἀβραάμ", (Λουκ. γ'. 8.) ἐγείρῃ πνευματικοὺς Υἱοὺς διὰ τῆς πίστεως εἰς τὸν κατὰ σάρκα προπάτορά του Ἀβραάμ. Πόθεν νὰ τοὺς ἐγείρῃ; Ἀπὸ τὰ κάτω νενευκότα: ἤγουν ἀπὸ τοὺς λίθους καὶ τὰ ξύλα· φυσικῶς γὰρ ταῦτα ἀπὸ τὰ ἄνω νεύουσι καὶ φέρονται εἰς τὰ κάτω, διὰ τὸ βάρος ὅπου ἔχουν· καθὼς τὸ πῦρ ἐκ τοῦ ἐναντίου φυσικῶς φέρεται ἀπὸ τὰ κάτω εἰς τὰ ἄνω, διὰ τὸ ἐλαφρὸν ὅπου ἔχει. Νοοῦνται δὲ ἀλληγορικῶς λίθοι κατωφερεῖς, τὰ σκληρὰ καὶ λιθοκάρδια Ἔθνη, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἠγέρθησαν εἰς τὸν ἐκ πίστεως Ἀβραὰμ τέκνα πνευματικὰ σχεδὸν ἄπειρα διὰ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως (1).

Ἀκολούθως δὲ ὁ Μελῳδὸς κατασκευάζει τὸ ἐπίλοιπον τοῦ Τροπαρίου ἐκ τοῦ ῥητοῦ τοῦ Ἀποστόλου, λέγοντος· „Ὁ μόνος ἔχων ἀθανασίαν, φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον", καὶ λέγει· Σὺ, Χριστὲ, ὁ ὁποῖος, κατοικεῖς εἰς τὸ φῶς, δι' ἄκραν φιλανθρωπίαν κατέβης ἐπὶ γῆς, καὶ εἰς φάτνην ἀνεκλίθης διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων. Ἀλλὰ πῶς ὁ Θεὸς κατοικεῖ φῶς, ἐνῷ ἡ μὲν κατοικία εἶναι περιγραφὴ τῶν σωμάτων, ὁ δὲ Θεὸς ἀσώματος ὢν καὶ ἄπειρος, εἶναι ἀπερίγραπτος; εἰς τοῦτο ἀποκρινόμενοι ὅσον εἶναι δυνατὸν εἰς ἀνθρώπινον νοῦν λέγομεν, ὅτι καθὼς ὁ ἄνθρωπος, ἐνῷ κατοικεῖ εἰς οἰκίαν, περιορίζεται παντοχόθεν ἀπὸ αὐτὴν· οὕτως ὁ Θεὸς ἐπειδὴ εἶναι ὅλος φῶς, λέγεται ὅτι κατοικεῖ εἰς φῶς, καὶ ἀπὸ φῶς περικυκλοῦται. Συμφώνως δὲ μὲ τὸν Παῦλον εἶπε καὶ ὁ Δαβὶδ πρὸ τοῦ Παύλου, ὅτι ὁ Θεὸς φορεῖ τὸ φῶς ὡς φόρεμα· „Ἀναβαλλόμενος φῶς ὡς ἱμάτιον". τὸ φῶς ὅμως, εἰς τὸ ὁποῖον ὁ Θεὸς κατοικεῖ, δὲν εἶναι ὑλικὸν, εἶναι ἄϋλον, ἄκτιστον, ἀϊδιον, καὶ διὰ τοῦτο ἀπρόσιτον (ἀπλησίαστον) καὶ ἀόρατον ἀπὸ ὑλικοὺς ὀφθαλμούς. Καὶ ὅτι εἶναι τοιοῦτον, μαρτυροῦν λαμπρῶς οἱ τρεῖς πρόκριτοι τοῦ Ἰησοῦ Μαθηταὶ, οἱ ὁποῖοι εἰς τὴν Μεταμόρφωσιν τοῦ Ἰησοῦ ἐπὶ τὸ Θαβώριον ὄρος μὴ δυνηθέντες νὰ βλέπωσι τὸ θεῖον φῶς, τὸ ὁποῖον ἐξέστραψεν ἀπὸ τὸν Ἰησοῦν, ἔπεσον χαμαὶ κατὰ πρόσωπον.

Ὠδὴ

(1) Ὁ δὲ ἀνώνυμος ἐξηγητὴς τὸ „Τιοὺς τῶν κάτω νενευκότων" λέγει, ὅτι εἶναι περίφρασις ἀντὶ τοῦ „τοὺς κάτω νενευκότας": ἤτοι τοὺς ἀνθρώπους τοὺς κάτω νεύοντας ἀπὸ τὸ φορτίον τῆς ἁμαρτίας ἤγειρε καὶ ἔσπκωσεν ἄνω, ὁ σαρκωθεὶς Λόγος τοῦ Πατρός.

Ὠδὴ ζ'. Ὁ Εἱρμός.

„ Τῷ Παντάμακτος ἐξεφαύλισαν πόθῳ, Ἅπλητα θυμαίμοντος μ̓γ-
„ κιστρωμένοι, Παῖδες Τυράμμου δύσθεον γλωσσαλγίαν· Οἷς εἶκαθε
„ πῦρ ἄσπετον, τῷ Δεσπότῃ, Λέγουσιν εἰς αἰῶνας εὐλογητὸς εἶ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τοὺς μὲν μικροψύχους καὶ ἀνάνδρους ἀνθρώπους, ὅταν προβάλῃ εἰς αὐτοὺς κανένας φόβος, εὐθὺς τὰς νικᾷ, καὶ γίνεται ἀνώτερος τοῦ θείου πόθου, ὁ ὁποῖος ἐσπάρη εἰς τὴν καρδίαν των· εἰς δὲ τοὺς ἀνδρείους καὶ μεγαλοψύχους δὲν ἀκολουθεῖ οὕτως, ἀλλ' ἀντιστρόφως ὁ θεῖος πόθος μὲ ὅλον πῆχυν βασιλικὸν, κατὰ τὴν κοινὴν παροιμίαν, ὑπερνικᾷ τὸν φόβον. Διὰ τοῦτο οἱ τρεῖς Θεολόγοι Παῖδες, ὁ Ἀνανίας, ὁ Ἀζαρίας καὶ ὁ Μισαὴλ, μὲ τὸ νὰ ἦτον ὅλοι διόλου ἀγκιστρωμένοι ἀπὸ τὸν πόθον καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ παμβασιλέως Θεοῦ, ἐξεφαύλισαν, (κατεφρόνησαν) καὶ ὡς μηδὲν ἐλογίσαντο τὴν κακόθεον καὶ βλάσφημον γλωσσαλγίαν τοῦ Τυράννου Ναβουχοδονόσορ, ὅς τις ἐθύμωνε καὶ ὠργίζετο κατ' αὐτῶν ἁπλέτως (ὑπερβολικῶς)· διότι ἤθελεν ὁ ἄνοητος νὰ προσκυνηθῇ ὡς Θεὸς διὰ τῆς εἰκόνος του· διὸ καὶ βλασφήμως ἔλεγε· „ Καὶ τίς ἐστι Θεὸς, ὃς ἐξελεῖται ὑμᾶς ἐκ χειρός μου "; (Δαν. γ'. 15.) Ὅθεν ἐπειδὴ οἱ τρεῖς Παῖδες κατεφρόνησαν τὰ βλάσφημα ταῦτα λόγια τοῦ Τυράννου, διὰ τοῦτο παρεχώρησεν εἰς αὐτοὺς τὸ ἀμέτρητον ἐκεῖνο πῦρ τῆς καμίνου, καὶ τελείως δὲν τοὺς ἔκαυσε. Τούτου χάριν καὶ αὐτοὶ ἔλεγον εὐχαριστοῦντες εἰς τὸν Δεσπότην Θεόν· Σὺ, Κύριε, εἶσαι εὐλογητὸς καὶ δεδοξασμένος εἰς τοὺς αἰῶνας· ὁ ὁποῖος λόγος εἶναι χαρακτηριστικὸς τῆς ἑβδόμης Ὠδῆς.

Πρέπει δὲ ἐδῶ νὰ θαυμάσῃ τινὰς τὸν Ἱερὸν Μελῳδόν· διότι ἐπειδὴ δύω ὀνόματα εἶναι τῶν μεγάλων μοναρχιῶν τοῦ Κόσμου, βασιλεία καὶ τυραννία, καὶ ὁ μὲν Βασιλεὺς κάμνει τοὺς ὑπηκόους του νὰ τὸν δουλεύουν μὲ πόθον καὶ ἀγάπην, ὁ δὲ Τύραννος βιάζει αὐτοὺς νὰ τὸν δουλεύουν μὲ ἀγριότητα καὶ φοβερισμούς· τούτου χάριν ὁ θεσπέσιος Μελῳδὸς τὸ μὲν ὄνομα „ Παντάναξ "(παμβασιλεὺς) ἐπροσάρμοσεν εἰς τὸν Θεὸν εἰς τὸ παρὸν Τροπάριον, τὸ δὲ „ Τύραννος " ἐπροσάρμοσεν εἰς τὸν Ναβουχοδονόσορ· ὅθεν ἀκολούθως εἶπεν, ὅτι οἱ τρεῖς ἅγιοι Παῖδες δὲν ἦτον ἀγκιστρωμένοι ἀπὸ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν πόθον καὶ τὴν ἀγάπην αὐτοῦ· ἐπειδὴ ἡ τελεία ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ἐκβάλλει τὸν φόβον, καθὼς εἶπεν ὁ ἠγαπημένος μαθητὴς Ἰωάννης (α. δ'. 18.).

Τροπάριον.

„ Ὑπηρέτας μὲν ἐμμανῶς καταφλέγει, Σώζει δὲ παφλάζουσα ῥοι-
„ ζηδὸν μέους, Ταῖς ἑπταμέτροις καύσεσι πυργουμένη· Οὓς ἔστεφε
„ φλόξ, ἄφθορον τοῦ Κυρίου, Νέμοντος εὐσεβείας εἴμακα, δρόσον.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Σύμφωνον καὶ ἀκόλουθον εἶναι τὸ παρὸν Τροπάριον μὲ τὸ πρότερον· ἐπειδὴ ὁ Μελῳδὸς ἀναφέρει καὶ ἐδῶ τὴν ἱστορίαν τὴν περὶ τῆς Χαλδαϊκῆς καμίνου, λέγων, ὅτι ἡ μετὰ σφοδροῦ ἤχου ἀναβράζουσα φλόγα, ἥτις μὲ τὴν ἑπταπλάσιον ἔκκαυσιν τῆς καμίνου, ὑψοῦτο ὡς πύργος ἕως πήχεις τεσσαράκοντα ἐννέα (1), τοὺς μὲν ὑπηρέτας τοῦ Τυράννου, οἱ ὁποῖοι

(1) Σημείωσαι, ὅτι ὁ σοφὸς Ἰωάννης ὁ Ζωναρᾶς ἐν τῷ Η'. Εἱρμῷ τῷ λέγοντι „ Ἑπταπλασίως κάμινον " τῆς παρ' αὐτοῦ ἑρμηνευομένης Ἀναστασίμου ὀκτωήχου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, λέγει, ὅτι ἐγνώρισθη ἡ φλόγα, ὅτι ὑψώθη πήχεις τεσσαρακοντα ἐννέα, διότι, ὅταν ἐγύρισεν αὐτὴ κάτω, καὶ κατέκαυσε

ποῖοι ἔκαιον τὴν κάμινον, καὶ εὑρίσκοντο ἔξω ἀπὸ αὐτὴν, κατέκαυσε μὲ μεγάλην μανίαν καὶ θυμὸν, ὡς ἐὰν ἦτον ἔμψυχος καὶ λογικὴ, τοὺς δὲ τρεῖς Παῖδας ἔσωσε καὶ ἀβλαβεῖς διεφύλαξεν· οὕτω γὰρ καὶ ὁ Ἀπόστολος ἐσχημάτισε τὸ πῦρ τῆς γεέννης, ὡς ἕνα θηρίον, τὸ ὁποῖον, ὅταν πειραχθῇ, θυμόνει καὶ ἀγριεύει καὶ δὲν παύει, ἕως οὗ νὰ ἁρπάσῃ κάνένα ζῶον, ἢ ἄνθρωπον· „ Φοβερὰ δέ τις ἐκδοχὴ κρίσεως, καὶ πυρὸς ζῆλος, ἐσθίειν μέλ„ λοντος τοὺς ὑπεναντίους “. (Ἑβρ. ι'. 27.)

Εἶπε δὲ, ὅτι μὲ μανίαν κατέκαυσε τοὺς ὑπηρέτας, ἢ κατὰ σχῆμα ῥητορικῆς προσωποποιΐας, ἥτις καὶ εἰς τὰ ἄψυχα προσαρμόζει ἐμψύχων ἰδιώματα, ἢ διότι ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἡ εἰς δρόσον αὐτὴν μεταβαλοῦσα, αὐτὴ καὶ τὴν μανίαν εἰς ἐκείνην ἔδωκεν, ἵνα καὶ τὰς δύω ἐναντίας ἐνεργείας τοῦ πυρὸς, τὴν δροσιστικὴν, λέγω, καὶ τὴν καυστικὴν παραδόξως ἐνταυτῷ δείξῃ εἰς διάφορα ὑποκείμενα. Ἔστερε δὲ, εἶπε, τοὺς τρεῖς Παῖδας ἡ φλόγα, ἐπειδὴ τὸ χῆμα τῆς καμίνου εἶναι στεφανοειδὲς, καὶ ὡς τοιοῦτον περιεκύκλονεν αὐτούς. Ἔσωσε λοιπὸν ἡ φλόγα τῆς καμίνου τοὺς Θεολόγους Παῖδας, ὄχι διότι ἐλησμόνησε τὴν καυστικὴν ἐνέργειαν, ἀλλὰ διότι ὁ Κύριος ἐχάρισεν εἰς τοὺς τρεῖς ἐκείνους νέους δρόσον ἄφθονον καὶ πλουσίαν ἕνεκα τῆς εὐσεβείας καὶ πίστεως, τὴν ὁποίαν ἔδειξαν εἰς τὸν Κύριον, καὶ δὲν ἐπροσκύνησαν τὴν εἰκόνα τοῦ Ναβουχοδονόσορ. Ἐσφαλμένως δὲ εὑρίσκεται ἐν τοῖς Μηναίοις „ ἄφθονος “· ἐ γὰρ εἰς τὸ „ φλόξα “ τοῦτο ἀναφέρεται, ἀλλὰ εἰς τὸ „ δρόσον “· ὅθεν χρειάζεται νὰ γράφεται „ ἄφθονον “.

Ἁρμόζουσιν εἰς τὸ Τροπάριον τοῦτο ἐκεῖνα ὅπου γράφει ὁ τῳόντι μέγας Βασίλειος, θαῦμα μεγαλήτερον λέγων τὸ εἰς τὴν Κάμινον γεγονὸς, ἀπὸ τὸ γενόμενον εἰς τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν· λέγει γὰρ ἐν τῇ Ἑρμηνείᾳ τοῦ κη'. Ψαλ. προκειμένου ῥητοῦ „ Φωνὴ Κυρίου διακόπτοντος φλόγα πυρὸς “, ταῦτα· „ Διεκόπη μὲν καὶ κατὰ τὴν ἱστορίαν τῶν τριῶν Παίδων „ ἐν τῇ Βαβυλωνίᾳ ἡ φλὸξ τοῦ πυρὸς, ὅτε ὑπερεξεχέθη μὲν τεσσαράκοντα ἐννέα πήχεις „ ἡ κάμινος, ἐνεπύριζε δὲ τοὺς κύκλῳ πάντας· διακοπεῖσα δὲ τῷ προστάγματι τοῦ Θεοῦ, „ πνεῦμα ἐδέξατο ἐν ἑαυτῇ, ἡδίστην ἀναπνοὴν καὶ ἀνάψυξιν, ὥσπερ ἐν σκιᾷ τινι φυτῶν, „ ἐν εἰρηνικῇ καταστάσει παρεχομένη τοῖς Παισίν· ἐγένετο γὰρ, φησὶν, ὡσεὶ πνεῦμα δρόσου „ διασυρίζον. Καὶ θαυμασότερόν γε πολλῷ πυρὸς φύσιν διακοπῆναι, ἢ καταδιαιρεθῆναι τὴν „ ἐρυθρὰν θάλασσαν εἰς διαιρέσεις· ἀλλ' ὅμως ἡ φωνὴ τοῦ Κυρίου καὶ τὸ συνεχὲς φύσεως „ καὶ ἡνωμένον τοῦ πυρὸς διακόπτει. Καίτοι ἄτμητον καὶ ἀδιαίρετον ἐπινοίαις ἀνθρωπίναις „ τὸ πῦρ εἶναι δοκεῖ· ἀλλ' ὅμως προστάγματι Κυρίου διακόπτεται καὶ διΐσταται “. Ἀλλὰ καὶ Ἰωάννης ὁ Ζωναρᾶς ἑρμηνεύων τὸ Τροπάριον ἐκεῖνο τῆς Ὀκτωήχου τὸ λέγον „ Κάμινός ποτε „ πυρὸς ἐν Βαβυλῶνι τὰς ἐνεργείας διεμέριζε, τῷ Θείῳ προστάγματι τοὺς Χαλδαίους κατα„ φλέγουσα, τοὺς δὲ πιστοὺς δροσίζουσα “, καὶ ἐκτιθεὶς τὸ ἀνωτέρω τοῦ Βασιλείου, λέγει· „ Τὸ πρόσταγμα τοῦ Θεοῦ διεῖλε τὴν δύναμιν τοῦ πυρὸς, τὴν μὲν φωτιστικὴν ἐάσαν, τὴν „ δὲ καυστικὴν ἀφελόμενον· τοιοῦτον δὲ καὶ τὸ τῆς γεέννης πῦρ εἶναι φησὶν ἐκεῖ ὁ αὐτὸς Βα„ σίλειος “. Ἀπορίας δὲ εἶναι ἄξιον, διὰ τί δὲν εἶπεν ὁ Μελῳδὸς, ὅτι διεκόπη τὸ πῦρ εἰς τὴν καυστικὴν καὶ φωτιστικὴν ἐνέργειάν του κατὰ πρόσταγὴν Θεοῦ, ἀλλὰ εἰς τὴν καυστικὴν καὶ δροσιστικήν; Λύει τὴν ἀπορίαν ὁ ἴδιος Ζωναρᾶς καὶ λέγει· „ Ἂν κατ' ἐπίνοιαν ἀ„ φαιρεθῇ ἀπὸ τὸ πῦρ ἡ καυστικὴ, μείνῃ δὲ ἡ φωτιστικὴ, αὕτη μείνασα μόνη ψυχρὰ ἔσται „ καὶ δροσώδης, φωτίζουσα μόνον ἀλλ' οὐ φλογίζουσα “. Ἀλλ' ὅμως ἔλυσε τὴν ἀπορίαν ἱκανῶς ἀνωτέρω ὁ ἴδιος Βασίλειος εἰπών· „ Ἡ κάμινος ἐδέξατο ἐν ἑαυτῇ ἡδίστην ἀναπνοὴν καὶ „ ἀνάψυξιν “· καὶ ἡ Γραφὴ λέγει· „ Ἐγένετο ὡσεὶ πνεῦμα δρόσου διασυρίζον ὑπὸ τοῦ συ„ καταβάντος Ἀγγέλου, καὶ τὸ πῦρ διασκορπίσαντος “. Ὥστε δὲν ἦτον τοῦ πυρὸς φυσικὴ ἐνέργεια ἡ δροσιστικὴ, ἀλλὰ ὑπερφυσικὴ, ἔξωθεν ἐπεισαχθεῖσα διὰ τοῦ Ἀγγέλου.

Τρο-

σε τοὺς περὶ τὴν Κάμινον Χαλδαίους, τότε ἐμετρήθη τὸ διάστημα τῆς γῆς, ἕως εἰς τὸ ὁποῖον ἡ φλόγα ἔφθανε· καὶ ἐπειδὴ τὸ μέτρον τῆς γῆς εὑρέθη πήχεις τεσσαράκοντα ἐννέα, ἐκ τούτου ἐγνώρισαν ὅτι καὶ τὸ ὕψος τῆς φλογὸς τόσον μέτρον εἶχεν. Τοῦτο τὸ ἴδιον λέγει, καὶ Εὐθύμιος ὁ Ζιγαβηνός. Προσθέτει δὲ ὁ ἀνωτέρω Ζωναρᾶς, ὅτι ὁ Ναβυχοδονόσορ ἐπρόσταξε νὰ καῇ ἡ Κάμινος ἑπταπλασίως. „ Τὸ δὲ ἑ„ πταπλασίως “ λαμβάνεται ἢ ἀντὶ τοῦ „ πολλαπλα„ σίως “, διότι μεταχειρίζεται ἡ Γραφὴ τὸν ἑπτὰ ἀριθμὸν ἀντὶ τοῦ „ πολλὰ “, ἢ ὅτι ἐπὶ τοσοῦτον ἐξεκαύθη ἡ Κάμινος, καὶ ὑπὸ τοσούτης ὕλης ἐτράφη τὸ πῦρ, ὥστε ἐπὶ πήχεις τεσσαράκοντα ἐννέα ὑψώθη ἡ φλόγα· καθότι ὁ ἑπτὰ ἀριθμὸς, ἐφ' ἑαυτὸν πολλαπλασιαζόμενος, τὸν τεσσαράκοντα ἐννέα ἀποτελεῖ.

Τροπάριον.

„ Ἀρωγὲ Χριστὲ τὸν βροτοῖς ἐναντίον, Πρόβλημα τὴν σάρκωσιν ἀῤ-
„ ῥήτως ἔχων, Ἴσχυμας, ὄλβον τῆς θεώσεως φέρων, Μορφούμενος
„ μῦν· ἧς τυφὸς δι' ἐλπίδα, Ἄμωθεν εἰς κευθμῶνας ἤλθομεν ζόφου.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὦ βοηθὲ ἡμῶν Χριστὲ, σὺ, λέγει, τὴν φύσιν τῶν ἀνθρώπων μορφωθεὶς καὶ γεννηθεὶς σήμερον κατήσχυνας σοφώτατα καὶ τεχνικώτατα τὸν ἀντίπαλον τῶν ἀνθρώπων Διάβολον· διότι σὺ τὸν μὲν πλοῦτον τῆς Θεότητος (Θεότης δὲ οὐ μόνον ἡ θεία φύσις λέγεται, ἀλλὰ καὶ ἡ θεία ἐνέργεια· ὅθεν εἶπεν ὁ Θεοφόρος Μάξιμος „ Θεότης ἐστὶν ἡ ἐνθεωτικὴ τῶν προ-
„ νοουμένων ἐνέργεια “) ἔφερες ἔνδοθεν κεκρυμμένον· τὴν δὲ σάρκα εἶχες ἔξωθεν πρόβλημα, καὶ ὡς ἓν δόλωμα μὲ ἄῤῥητον τρόπον καὶ ἀνερμήνευτον· ὅθεν διὰ τοῦ τοιούτου πανσόφου τεχνάσματος κατεσοφίσω καὶ ἠπάτησας τὸν πονηρὸν ἐχθρὸν, ὅς τις προσέβαλε καὶ ἐπολέμησε τὸ ἔξωθεν φαινόμενον δόλωμα: ἤτοι τὴν φαινομένην ἀνθρωπότητα, περιέπεσε δὲ καὶ ἐνικήθη ἀπὸ τὸ ἔσωθεν κεκρυμμένον ἄγκιστρον: ἤτοι ἀπὸ τὴν παντοδύναμον Θεότητα· διὰ τὴν ἐλπίδα τῆς ὁποίας Θεότητος (τοῦ νὰ γένωμεν Θεοὶ), καθὼς ὁ πονηρὸς ἐσυμβούλευσεν ὅφις εἰπών· „ Ἡ δ' ἂν ἡμέρᾳ φάγητε ἀπ' αὐτοῦ, διανοιχθήσονται ὑμῶν οἱ ὀφθαλμοὶ,
„ καὶ ἔσεσθε ὡς Θεοὶ γινώσκοντες καλὸν καὶ πονηρὸν “, (Γέν. γ'. 5.) κατεχρημνίσθημεν ἀπὸ τὸν Παράδεισον εἰς τοὺς σκοτεινοτάτους τόπους τοῦ ᾅδου. Σημείωσαι, ὅτι τὰ ἀνωτέρω λόγια ἐρανίσθη ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον λέγοντα· „ Ἐπειδὴ γὰρ ᾤετο ἀπ-
„ τητος εἶναι τῆς κακίας ὁ σοφιστὴς, Θεότητος ἐλπίδι δελεάσας ἡμᾶς, σαρκὸς προβλήματι
„ δελεάζεται· ἵν' ὡς τῷ Ἀδὰμ προσβαλὼν, τῷ Θεῷ περιπέσῃ· καὶ οὕτως ὁ νέος Ἀδὰμ
„ τὸν παλαιὸν ἀνασώσηται “. (Λόγ. εἰς τὰ φῶτα) Ὅρα καὶ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Εἱρμοῦ τῆς πέμπτης Ὠδῆς τοῦ Κανόνος τοῦ Σταυροῦ, τοῦ λέγοντος „ Ὦ τρισμακάριστον ξύλον “, ἵνα μάθῃς πάνσοφον ἁλιευτικὴν τοῦ Θεοῦ.

Τροπάριον.

„ Τὴν ἀγριωπὸν ἀκρατῶς γαυρουμένην, Ἄσεμνα βακχεύουσαν (1)
„ ἐξοιστρουμένου (2), Κόσμου καθεῖλες παμθεμῶς ἁμαρτίαν· Οὓς
„ εἵλκυσε πρὶν σήμερον τῶν ἀρχόντων, Σώζεις δὲ σαρκωθεὶς ἐκὼν εὐεργέτα.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὦ εὐεργέτα, λέγει, Θεὲ, σὺ σαρκωθεὶς θελήματικῶς καὶ γενόμενος ἄνθρωπος, καθεῖλες μὲν καὶ ἐκρήμνισες μὲ τὴν παντοδυνῆ δύναμιν τῆς Θεότητός σου τὴν ἀγρίαν ἁμαρτίαν, τὴν ἀμέτρως ὑπερηφανευομένην καὶ ἀσέμνως μαινομένην καὶ χορεύουσαν, καθὼς οἱ ἔξωθεν τῶν Ἑλλήνων μῦθοι λέγουσιν, ὅτι ἐχόρευεν μαινόμεναι αἱ Βάκχαι γυναῖκες, αἱ τῷ Βάκχῳ τῷ Θεῷ τοῦ οἴνου λατρεύουσαι. Πόθεν δὲ ἐκρήμνισες τὴν ἁμαρτίαν; Ἀπὸ τὸν Κόσμον καὶ τοὺς ἐν τῷ Κόσμῳ ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι μανικῶς ἐκινοῦντο ἀπὸ αὐτὴν ὡς ἀπὸ οἶ-

(1) Οὕτω γράφουσι καὶ οἱ δύω ἑρμηνευταὶ τῶν Κανόνων· ἂν καὶ ἐν τοῖς Μηναίοις τοῖς τετυπωμένοις γράφεται „ βακχεύσασαν “.

(2) Ὁμοίως καὶ τοῦτο οὕτω γράφουσι καὶ οἱ δύω ἑρμηνευταὶ· διότι ἀναφέρεται εἰς τὸ „ κόσμου “, καὶ ὄχι εἰς τὸ „ ἁμαρτίαν “, καθὼς γράφεται ἐσφαλμένως εἰς τὰ Μηναῖα.

οἶστρον (1)· διότι αὐτὴ ἐμπήγουσα τὸ κέντρον της εἰς τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, ἔκαμνεν αὐτοὺς νὰ τρέχουν εἰς βουνὰ, εἰς ἐρημίας, εἰς κρημνοὺς καὶ εἰς ἄλλους τόπους, τοὺς ὁποίους οὐκ ἐπισκοπεῖ Κύριος, οὐδὲ γνῶσις, ὡς εἶπεν ὁ Σολομών· „Ὁ ἄφοβος αὐλισθήσεται ἐν τό-„ποις, οὗ οὐκ ἐπισκοπεῖται γνῶσις". (Παρ. ιθ'. 23.)

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος ἐν τῷ εἰς τὸ Πάσχα λόγῳ αὐτοῦ, σκυθρωπὴν καὶ διώκτριαν τὴν ἁμαρτίαν ὠνόμασεν· „Ἐντεῦθεν Αἴγυπτον φεύγομεν τὴν σκυθρωπὴν καὶ „διώκτριαν ἁμαρτίαν". Ὅθεν ὁ Πτωχὸς Πρόδρομος προσθέτει, ὅτι ἐκεῖνοι ὅπου πάσχουν ἀπὸ κανὲν πάθος, εἴτε ἀπὸ θυμὸν, εἴτε ἀπὸ ἐπιθυμίαν, αὐτοὶ οἰστρηλατοῦνται, μαίνονται καὶ ἔξω φρενῶν γίνονται· ἄγριοι γὰρ γίνονται κατὰ τὰς ὀφθαλμούς· γαυριῶνται ἀκρατήτως κατὰ τῶν ἀδελφῶν των· ὁρμῶσιν ἀναιδῶς· τρέχουσι μὲ μανίαν ὡς αἱ Βάκχαι γυναῖκες, καὶ πάσχουσιν ἐκεῖνα τὰ ἴδια πάθη, ὅπου πάσχουσι τὰ βόδια, ὅταν τὰ πιάσῃ ὁ οἶστρος. Ἁρμοδιώτατα δὲ ἐπαρωμοίασεν ὁ Μελῳδὸς τὴν ἁμαρτίαν μὲ τὸν οἶστρον· διότι καθὼς αὐτὸς ἐκμανίζει τὰ ζῶα, καὶ ἀπὸ ἥμερα τὰ καταστήνει ἄγρια· οὕτως ἡ ἁμαρτία, εἰσελθοῦσα εἰς τὴν καρδίαν τῶν ἀνθρώπων κάμνει αὐτοὺς ἀλογωτέρους καὶ θηριωδεστέρους ἀπὸ τὰ ἄλογα ζῶα καὶ τὰ θηρία. Τὴν μὲν ἁμαρτίαν λοιπὸν (ἀκολουθεῖ ὁ Μελῳδὸς) κατέβαλες καὶ ἠφάνισες, Δέσποτα· ἡμᾶς δὲ τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς ὁποίους ἡ ἁμαρτία ἐτράβιξε πρότερον εἰς τὸν ἑαυτόν της καὶ ὑπέταξε, σήμερον ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς Γεννήσεώς σου ἔσωσας ἀπὸ τὰς παγίδας αὐτῆς καὶ δίκτυα, εἰς τὰ ὁποῖα ἤμεθα περιπεπλεγμένοι.

Ὠδὴ ἡ. Ὁ Εἱρμός.

„Μήτραν ἀφλέκτως εἰκομίζουσα Κόρης, Οἱ τῆς παλαιᾶς πυρπολοῦ-„μεναι μέση, Ὑπερφυῶς κύουσαν ἐσφραγισμένην. Ἄμφω δὲ δρῶσα „θαυματουργίᾳ μιᾷ, Λαοὺς πρὸς ὕμνον ἐξανίστησι χάρις.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Οἱ ἐν τῇ παλαιᾷ Γραφῇ ἀναφερόμενοι τρεῖς Παῖδες, οἱ ὁποῖοι δὲν κατεκαίοντο ἐν τῇ καμίνῳ, αὐτοὶ εἰκόνιζον τὴν μήτραν τῆς Ἀειπαρθένου καὶ Θεομήτορος, ἡ ὁποία καὶ ἀφ' οὗ ἐγέννησε τὸν Χριστὸν ὑπὲρ τοὺς ὅρους τῆς φύσεως, πάλιν ἔμεινεν ἐσφραγισμένη καὶ κεκλεισμένη, κατὰ τὴν προφητείαν τοῦ Ἰεζεκιὴλ τὴν λέγουσαν· „Ἡ πύλη αὕτη κεκλεισμένη ἔσται, „οὐκ ἀνοιχθήσεται· ὅτι Κύριος ὁ Θεὸς Ἰσραὴλ εἰσελεύσεται δι' αὐτῆς· καὶ ἔσται κεκλει-„σμένη". (Ἰεζ. μδ'. 2.) Διὰ νὰ φανερώσῃ δὲ ὁ Προφήτης ὅτι ἡ Θεοτόκος, καθὼς ἦτον Παρθένος πρὸ τοῦ τόκου, οὕτως ἔμεινε Παρθένος καὶ μετὰ τὸν τόκον, διπλασιάζει τὸ „ἔσται „κεκλεισμένη". Πλὴν ἐκεῖ μὲν οἱ τρεῖς Παῖδες στεκόμενοι εἰς τὴν μέσην τῆς καμίνου, ἔμενον ἀπείραπτοι καὶ ἀβλαβεῖς ἀπὸ τὴν φωτίαν, ἐδῶ δὲ ἠκολούθει ὅλον τὸ ἐναντίον· διότι ἡ Θεομήτωρ ἔχουσα μέσα εἰς τὴν κοιλίαν της τὸ ἄϋλον πῦρ τῆς Θεότητος, δὲν ἐκατακαίετο ἀπὸ αὐτό· ὅθεν τοῦτο τὸ θαῦμα εἶναι πολλὰ ἀνώτερον καὶ παραδοξότερον ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ θαῦμα τῶν τριῶν Παίδων. Τὰ δύω δὲ ταῦτα θαύματα (τὸ νὰ μὴ κατακαοῦν οἱ τρεῖς Παῖδες, καὶ τὸ νὰ Γεννήσῃ ὑπερφυῶς ἡ Παρθένος) ἂν καὶ κατὰ τοὺς καιροὺς ἦναι χωρισμένα τὸ ἓν ἀπὸ τὸ ἄλλο, καθότι ἐκεῖνο μὲν ἦτον ἐν τῇ Παλαιᾷ, τοῦτο δὲ ἐν τῇ Νέᾳ Γραφῇ, μ' ὅλον τοῦτο καὶ τὰ δύω ἐνήργησε μὲ μίαν θαυματουργικὴν δύναμιν ἡ αὐτὴ χάρις τοῦ Θεοῦ. Ὅθεν διεγείρει τοὺς πιστοὺς λαοὺς εἰς τὸ νὰ ὑμνοῦσι τὸν Θεὸν τὸν τοιαῦτα ποιοῦντα τέρατα καὶ θαυμάσια.

Τρο-

(1) Οἶστρος εἶναι ζωύφιον, ἔχον σχῆμα μακρουλῆς σφηκός· τὸ ὁποῖον ἐν καιρῷ τοῦ θέρους ἐμπήγει εἰς τὸν ὀμφαλὸν τῶν ἀλόγων καὶ βοῶν καὶ ἄλλων ζώων τὸ κεντρί, καὶ μὲ τοῦτο τὰ ἐνοχλεῖ τόσον, ὥστε ἐξαγριοῦνται αὐτὰ καὶ τρέχουν μανικῶς ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, καὶ πολλάκις χρημνίζονται, καὶ εἰς γερὰ πίπτουν.

Τροπάριον.

„ Λύμην φυγοῦσα τοῦ Θεοῦσθαι τῇ πλάνῃ, Ἄληκτον ὑμνεῖ τὸν
„ κεμάμενον Λόγον, Νεαμικῶς ἅπασα συν τρόμῳ κτίσις, Ἄδοξον εὖ-
„ χος δειματουμένη φέρειν, Ῥευστὴ γεγῶσα, καὶ σοφῶς ἐκαρτέρει.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἦτον ποτὲ καιρὸς, ὅταν οἱ ἄνθρωποι ἐλάτρευον ὡς Θεὸν τὴν κτίσιν παρὰ τὸν κτίσαντα, κατὰ τὸν Ἀπόστολον λέγοντα· „ Μετήλλαξαν τὴν ἀλήθειαν τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ ψεύδει, καὶ ἐ-
„ σεβάσθησαν καὶ ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα, ὅς ἐστιν εὐλογητὸς εἰς τοὺς
„ αἰῶνας, Ἀμήν “. (Ῥωμ. ά. 25.) καὶ πρὸς τούτοις ἐδόξαζον, ὅτι τὰ στοιχεῖα καὶ οἱ φωστῆρες καὶ τὰ ἄστρα κυβερνῶσιν ἅπαντα τὰ ὑπὸ σελήνην· τοιοῦτοι ἐστάθησαν ἅπαντες σχεδὸν οἱ πρὸ τῆς ἐνσάρκου Παρουσίας ἄνθρωποι, οἱ καλούμενοι Ἕλληνες καὶ εἰδωλολάτραι. Ἡ κτίσις λοιπὸν θεοποιουμένη ἀπὸ τοὺς ἀνοήτους ἀνθρώπους, καὶ οἰκειουμένη τὴν τιμὴν τοῦ κτίσαντος αὐτὴν, ὄχι μόνον δὲν ἔχαιρεν, ἀλλὰ καὶ ἐλυπεῖτο, καθὼς ἦτον πρέπον νὰ λυπῆται· ὅθεν λαμβάνουσα μίαν τοιαύτην ἄτιμον τιμὴν, καὶ ἄδοξον δόξαν, ἔπασχεν ἕνα τοιοῦτον πάθος, ὡς ἐὰν, καθ' ὑπόθεσιν, ἕνας ἄνθρωπος ἰδιώτης ἤθελε πάρη τὸ ὄνομα τοῦ Βασιλέως, καὶ ὀνομασθῇ καὶ προσκυνῆται ὡς Βασιλεὺς καὶ Αὐτοκράτωρ· ὁ τοιοῦτος γὰρ ἰδιώτης ἄνθρωπος, ὄχι μόνον ἔμελλε νὰ ὀργισθῇ, καὶ νὰ σιγχαίνεται ὡς ἀτιμίαν τὴν ξένην ἐκείνην τοῦ Βασιλέως τιμὴν, ἀλλὰ πρὸς τούτοις ἤθελε φοβηθῇ δικαίως, μήπως ἀφανίσῃ αὐτὸν ὁ τῇ ἀληθείᾳ ὢν Αὐτοκράτωρ καὶ Βασιλεὺς, ὡς οἰκειοποιούμενον καὶ ἁρπάζοντα τὴν ἰδικήν του δόξαν καὶ βασιλείαν.

Πρὸ τῆς Γεννήσεως λοιπὸν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοιαύτην ἄτιμον τιμὴν ἡ κτίσις ἐλάμβανε· τώρα δὲ αὐτὴ φυγοῦσα δυνατῶς τὴν τοιαύτην λύμην (ὕβριν) τοῦ νὰ θεοποιῆται ἀπὸ τὴν πλάνην τῶν ἀνοήτων ἀνθρώπων, ἀπαύστως ὑμνεῖ τὸν ἐνυπόστατον Λόγον τοῦ Πατρὸς, τὸν κενωθέντα διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως· κένωσις γὰρ εἶναι ἡ διὰ σαρκὸς πρὸς ἡμᾶς ἐπιδημία τοῦ Θεοῦ Λόγου, κατὰ τὸν ἀνώνυμον ἑρμηνευτήν. Ὑμνεῖ δὲ αὐτὸν ἡ κτίσις μὲ τρόμον καὶ φόβον ὡς Κτίστην αὐτῆς καὶ δημιουργόν· διὰ γὰρ τῆς τοῦ Θεοῦ Λόγου ἐπιδημίας ἔγινε φανερὸν, ὅτι αὐτὸς μὲν εἶναι ὁ ἀληθὴς Θεὸς καὶ τῆς κτίσεως δημιουργὸς, ἡ δὲ κτίσις εἶναι ποίημα μόνον καὶ κτίσμα αὐτοῦ, ἀλλ' οὐχὶ καὶ κτίστης καὶ Θεός. Ἡ γὰρ κτίσις, ἐπειδὴ ἔγινε φύσει φθαρτὴ διὰ τὴν ἁμαρτίαν τοῦ Ἀδὰμ, τόσον πολλὰ ἐφοβεῖτο τὴν ἄδοξον δόξαν τῆς θεοποιήσεως, καὶ τόσον πολλὰ ὠργίζετο ἐναντίον ἐκείνων ὅπου τὴν ἐθεοποίουν, ὥστε ἐκοιλοπόνει καὶ ἑτοιμάζετο νὰ τιμωρήσῃ τοὺς παρανόμους μὲ διαφόρους τρόπους, μὲ πετροβόλους χαλάζας, μὲ ἀστραποπελέκυα, μὲ βροντὰς, μὲ ῥαγδαίας βροχὰς, μὲ χασματώδεις σεισμοὺς, μὲ φοβεροὺς τῆς γῆς ἀναβρασμοὺς καὶ μὲ δυσκρασίας ἀέρων· ὅμως οὐδὲν τοιοῦτον ἐποίησεν, ἀλλὰ μὲ σοφίαν ὑπέφερεν, ἐλπίζουσα νὰ κάμῃ τὴν κατ' αὐτῶν ἐκδίκησιν ὁ τῆς κτίσεως Δημιουργὸς, ὁ σήμερον γεννηθεὶς ἐκ τῆς Παρθένου: ἤτοι νὰ σηκώσῃ ἀπὸ τὸ μέσον τὴν εἰδωλολατρείαν καὶ τὴν τῆς κτίσεως θεοποίησιν (1).

Τρο-

(1) Ὁ δὲ Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου ἐν τῷ Δ'. Λόγῳ περὶ εὐαγγελικῆς προπαρασκευῆς, ἑρμηνεύων τὸ ῥητὸν τοῦ Παύλου ἐκεῖνο „ Ὅτε ἦμεν νήπιοι, ὑπὸ τὰ
„ στοιχεῖα τοῦ Κόσμου ἦμεν δεδουλωμένοι “, (Γαλ. δ'. 3.) λέγει ἕνα νόημα παράξενον μέν, πιθανὸν ὅμως καὶ ἀξιόπιστον: δηλαδὴ ὅτι ὁ Θεὸς διὰ τοῦτο παρεχώρησε νὰ προσκυνοῦν οἱ ἄνθρωποι τὰ στοιχεῖα τοῦ Κόσμου: ἤτοι τοὺς Φωστῆρας καὶ τὸν Οὐρανὸν, καὶ νὰ λατρεύουν ταῦτα ὡς Θεοὺς, διὰ νὰ προπαιδαγωγηθοῦν εἰς αὐτὰ, καὶ οὕτω νὰ δεχθοῦν εὐκόλως τὴν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἐπίγνωσιν· εὐκολώτερα γὰρ ἔμπορεῖ νὰ πιστεύσῃ εἰς τὸν ἀληθινὸν Θεὸν ἕνας ὁποὺ πρότερον ἔχει ἰδέαν Θεοῦ, ἂν καὶ ψευδὴς ἦναι ὁ Θεὸς αὐτοῦ, καὶ νὰ λατρεύσῃ τὸν ἀληθῆ Θεὸν ἕνας ὁποὺ ἐσυνείθισε νὰ λατρεύῃ ἕνα ψευδόθεον, παρὲξ νὰ πιστεύσῃ τὸν αὐτὸν ἀληθῆ Θεὸν ἕνας ἄθεος, ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει τελείως ἰδέαν Θεοῦ εἰς τὴν φαντασίαν του, οὔτε ἐσυνείθισε ποτὲ νὰ προσκυνῇ καὶ νὰ λατρεύῃ Θεόν. Τοῦτο τὸ νόημα φαίνεται νὰ συνομολογῇ καὶ τὸ Τροπάριον τοῦτο τοῦ θείου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, καὶ μάλιστα τὸ τέλος αὐτοῦ τὸ λέγον „ καὶ σο-
„ φῶς ἐκαρτέρει “. δηλοῖ γὰρ τοῦτο, ὅτι ἡ κτίσις, μ' ὁ-

Τροπάριον.

„Ἦκεις πλαμῆτιν πρὸς μομὴν ἐπιστρέφων, Τὴν ἀνθροποιὸν ἐξ ἐρη-
„μαίων λόφων, Ἡ τῶν Ἐθνῶν ἔγερσις, ἀνθρώπων φύσιν. Ῥώμην
„βιαίαν τοῦ βροτοκτόνου σβέσαι, Ἀμὴν φανεὶς τε ὁ Θεὸς προμηθείᾳ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἀπὸ δύω μέρη ἐρανίσθη τὸ παρὸν Τροπάριον ὁ σοφὸς Μελῳδός. Πρῶτον, ἀπὸ τὴν παραβολὴν ὅπου εἶπεν ὁ Κύριος „Τίς ἄνθρωπος ἐξ ὑμῶν ἔχων ἑκατὸν πρόβατα, καὶ ἀπο-
„λέσας ἓν ἐξ αὐτῶν οὐ καταλείπει τὰ ἐννενήκοντα ἐννέα ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ πορεύεται ἐπὶ
„τὸ ἀπολωλὸς, ἕως εὕρῃ αὐτό, καὶ εὑρὼν, ἐπιτίθησιν ἐπὶ τοὺς ὤμους αὐτοῦ χαίρων, καὶ
„ἐλθὼν εἰς τὸν οἶκον συγκαλεῖ τοὺς φίλους καὶ τοὺς γείτονας, λέγων αὐτοῖς· συγχάρη-
„τέ μοι, ὅτι εὗρον τὸ πρόβατόν μου τὸ ἀπολωλός"; (Λουκ. ιέ. 4.) Καὶ δεύτερον, ἀπὸ τὸ Βιβλίον τῆς ἐξόδου, ὅπου γέγραπται „Ἐὰν συναντήσῃς τῷ βοῒ τοῦ ἐχθροῦ σου, ἢ τῷ
„ὑποζυγίῳ αὐτοῦ πλανωμένοις, ἀποστρέψας ἀποδώσεις αὐτῷ· ἐὰν δὲ ἴδῃς τὸ ὑποζύγιον
„τοῦ ἐχθροῦ σου πεπτωκὸς ὑπὸ τὸν γόμον αὐτοῦ, οὐ παρελεύσῃ αὐτὸ, ἀλλὰ συναρεῖς
„αὐτὸ μετ' αὐτοῦ". (Ἐξ. κγ'. 4.)

Ἐκ τούτων λοιπὸν συγκροτήσας τὸ Τροπάριον τοῦτο, λέγει ὁ χαριτώνυμος Ἰωάννης· Χριστὲ ὁ Θεὸς, ὅς τις εἶσαι ἡ ἀνάστασις τῶν Ἐθνῶν τῶν ἐμπεσόντων εἰς τὸν βόθρον τῆς ἀσεβείας καὶ ἁμαρτίας, σὺ γενόμενος τέλειος ἄνθρωπος διὰ τὴν περὶ τὸν ἄνθρωπον πρόνοιαν, καὶ τέλειος μείνας Θεὸς, ἦλθες εἰς ἡμᾶς πρῶτον διὰ νὰ γυρίσῃς ἀπὸ τὰς ἐρήμους καὶ δύσβατα ὄρη καὶ βάραθρα, ὡς εἶπεν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος, τὴν πεπλανημένην φύσιν τῶν ἀνθρώπων. Ποῦ νὰ τὴν γυρίσῃς; Εἰς τὴν βοσκὴν τὴν ψυχοτρόφον καὶ τὰ ἄνθη ποιοῦσαν τῆς εὐσεβείας καὶ ἀρετῆς· σὺ γὰρ ὁ Ποιμὴν ὁ καλὸς ἀφήσας μὲν τὰ ἐννενήκοντα ἐννέα πρόβατά σου, τὰς χοροστασίας δηλαδὴ τῶν Ἀγγέλων, αἵτινες διαιροῦνται εἰς ἐννέα τάγματα κατὰ τὸν Ἀρεοπαγίτην Διονύσιον, ἐφρόντισας διόλου διὰ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ πλανηθέντος γένους τῶν ἀνθρώπων. Δεύτερον, ἵνα διὰ τῆς ἐπιστροφῆς τούτου σβύσῃς καὶ ἀφανίσῃς τὴν βιαίαν καὶ τυραννικὴν δύναμιν τοῦ ἀνθροποκτόνου Διαβόλου, τὴν ὁποίαν μεταχειριζόμενος, ἐπλάνησε τὸν Ἀδὰμ καὶ ὅλον τὸ γένος του.

Ὠδὴ

μὲ ὅλον ὅτι ἐφοβεῖτο νὰ θεοποιῆται ἀπὸ τὰ Ἔθνη καὶ τοὺς εἰδωλολατρας, ὅμως ἐκαρτέρει καὶ ὑπέφερε τὴν τοιαύτην τιμὴν καὶ θεοποίησιν. Διὰ τί; Διὰ νὰ φέρῃ εὐκολώτερα τοὺς ταύτην θεοποιοῦντας ἀνθρώπους εἰς τὴν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ λατρείαν καὶ γνῶσιν. Συνᾴδει τῇ γνώμῃ ταύτῃ καὶ τὸ ῥητὸν τοῦ Δευτερονομίου τὸ λέγον· „Μὴ ἀναβλέψας εἰς τὸν Οὐρανὸν, καὶ ἰδὼν
„τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην καὶ τοὺς ἀστέρας καὶ
„πάντα τὸν Κόσμον τοῦ Οὐρανοῦ, πλανηθεὶς προσ-
„κυνήσῃς αὐτοῖς καὶ λατρεύσῃς αὐτοῖς, ἃ ἀπένειμε
„Κύριος ὁ Θεός σου πᾶσι τοῖς Ἔθνεσι τοῖς ὑποκά-
„τω τοῦ Οὐρανοῦ". (Δευτερ. δ'. 19.) Καὶ ὅρα τοὺς ἐξηγητὰς αὐτοῦ, Κλήμεντα τὸν Στρωματέα καὶ Ὠριγένη· ὅρα καὶ ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ, ἣν ἐποιήσαμεν εἰς τὴν πρὸς Γαλάτας, κατὰ τὸ ἀνωτέρω ῥητόν. Συμφωνεῖ δὲ τῷ νοήματι τούτῳ καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος λέγων ἐν τῷ περὶ Θεολογίας Β'. λόγῳ· „Ἐφίεται μὲν
„πᾶσα λογικὴ φύσις Θεοῦ καὶ τῆς πρώτης αἰτίας,
„καταλαβεῖν δὲ ἀδυνατεῖ, δι' ἃς εἶπον αἰτίας· κά-
„μνουσα δὲ τῷ πόθῳ καὶ οἷον σφαδάζουσα καὶ τὴν
„ζημίαν οὐ φέρουσα, δεύτερον ποιεῖται πλοῦν, ἢ πρὸς
„τὰ ὁρώμενα βλέψαι, καὶ τούτων τι ποιῆσαι Θεόν,
„κακῶς εἰδῶλα· τί γὰρ τῶν ὁρατῶν τοῦ ὁρῶντος; καὶ
„πόσον ἐστὶν ὑψηλότερόν τε καὶ θεοειδέστερον, ἢ ᾧ
„τὸ μὲν προσκυνοῦν, τὸ δὲ προσκυνούμενον; ἢ διὰ
„τοῦ κάλλους τῶν ὁρωμένων καὶ τῆς εὐταξίας Θεὸν
„γνωρίσαι, καὶ ὁδηγῷ τῇ ὄψει τῶν ὑπὲρ τὴν ὄψιν
„χρήσασθαι, ἀλλὰ μὴ ζημιωθῆναι Θεὸν διὰ τῆς με-
„γαλοπρεπείας τῶν ὁρωμένων. Διὰ τοῦτο οἱ μὲν,
„Ἥλιον· οἱ δὲ, Σελήνην· οἱ δὲ ἀστέρων πλῆθος· οἱ
„δὲ, Οὐρανὸν αὐτὸν ἅμα τούτοις, οἷς καὶ τὸ πᾶν
„ἄγειν δεδώκασιν". Ἀλλὰ καὶ ὁ Χρυσορρήμων ἑρμηνεύων τὸ ἀνωτέρω „Ἃ ἀπένειμε Κύριος ὁ Θεός σου", λέγει „Ἰδίωμα δὲ καὶ τοῦτο τῆς Γραφῆς, ὡς καὶ
„τὸ παρεδώκειν εἰς ἀδόκιμον νοῦν· καὶ τὸ, ἀπένειμε
„τοῖς Ἔθνεσι: τουτέστι συνεχώρησεν, ἀφῆκεν· οὐχὶ
„γὰρ ἐνεργοῦντα αὐτὸν ἐνταῦθα εἰσάγει, ἀλλ' ἐκ τῆς
„ἑτέρων πονηρίας ταῦτα γινόμενα δείκνυσιν". (Ὁμιλ. ξδ'. εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην).

Ὠδὴ θ'. Ὁ Εἱρμός.

„ Στέργειν μὲν ἡμᾶς ὡς ἀκίνδυνον φόβῳ, Ῥᾴον σιωπήν· τῷ πόθῳ
„ δὲ Παρθένε, Ὕμνους ὑφαίνειν συμτόμως τεθηγμένους (1), Ἐργῶδές
„ ἐστιν· ἀλλὰ καὶ Μήτηρ σθένος, Ὅσον πέφυκεν ἡ προαίρεσις, δίδου.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Πρὸς τὴν Ἀειπάρθενον καὶ λοχεύτριαν τοῦ Θεοῦ Λόγου τὴν μουσουργὸν τῆς ἐννάτης Ὠδῆς προσφωνεῖ τὸν παρόντα Εἱρμὸν ὁ χαριτώνυμος Μελῳδὸς, οὕτω λέγων· ὦ Παρθένε καὶ Μήτηρ ἐνταυτῷ (εἰς ἐσὲ γὰρ μόνην ἠνώθησαν Παρθενία ὁμοῦ καὶ Γέννησις τὰ κατὰ φύσιν μαχόμενα), ἡμεῖς οἱ ἰδικοί σου ὑμνῳδοὶ ἐρχόμενοι εἰς τὴν ἰδικήν σου ὑμνῳδίαν καὶ ἔπαινον, καὶ θέλοντες νὰ σὲ ἐγκωμιάσωμεν, πάσχομεν ἀπὸ δύω ἐναντία πάθη, φόβον καὶ πόθον· καὶ ὁ μὲν φόβος προξενεῖ εἰς ἡμᾶς σιωπήν, ἵνα μὴ ἀθέμιτον καὶ ἀνόσιον ἔργον ποιήσωμεν, τολμῶντες μὲ ἀκάθαρτα χείλη νὰ ὑμνήσωμεν ἐσὲ τὴν καθαρωτάτην καὶ παναμώμητον· εἴρηκε γὰρ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος ἐκ τῶ Πλάτωνος ἐρανισάμενος· „ Μὴ καθαρῷ „ καθαροῦ ἐφάπτεσθαι οὐχὶ θεμιτόν "· καὶ πάλιν „ Καθαρτέον πρῶτον ἑαυτὸν, εἶτα τῷ „ καθαρῷ προσομιλητέον "· (Λόγ. ά. περὶ Θεολογίας) ὁ δὲ πόθος ἐκ τοῦ ἐναντίου παρακινεῖ ἡμᾶς ἔσωθεν διὰ νὰ σὲ ἐγκωμιάσωμεν, ἂν καὶ ἀκάθαρτοι ἤμεθα. Εὐκολώτερον δὲ εἶναι νὰ πεισθῶμεν εἰς τὸν φόβον, καὶ νὰ ἀγαπήσωμεν τὴν σιωπὴν, ὡς μηδένα κίνδυνον ἔχουσαν· διότι κανὲν πρᾶγμα δὲν εἶναι πλέον ἀκίνδυνον ἀπὸ τὴν σιωπήν· ὅθεν πολλοὶ ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας ταύτην ἐγκωμίασαν· ὁ μὲν γὰρ Σιμωνίδης εἶπεν, „ Λαλήσας μὲν, „ πολλάκις μετεμελήθην, σιωπήσας δὲ, οὐδέποτε "· ὁ δὲ Πλάτων ἄδιφον ὠνόμασε τὴν σιωπήν· καθότι οἱ πολλὰ λαλοῦντες εἰς δίφος ἐκπαίονται· καὶ ὁ Ἱπποκράτης οὐ μόνον ἄδιφον εἶπε τὸ σιωπᾶν, ἀλλὰ καὶ ἄλυπον καὶ ἀνώδυνον.

Κανὲν, λέγω, πρᾶγμα δὲν εἶναι ἀκινδυνότερον τῆς σιωπῆς· ὅθεν καὶ ἡμεῖς ὑπὸ ταῦ φόβου τῆς Θεομητορικῆς σου μεγαλειότητος νικώμενοι, εὐκολώτερον εἶναι νὰ ἀγαπήσωμεν τὴν σιωπὴν ὡς ἀκίνδυνον· τὸ δὲ νὰ πλέκωμεν εἰς ἐσὲ, Παρθένε, ὕμνους καὶ ἐγκώμια τεθηγμένα: ἤτοι ἰσχυρὰ, λαμπρὰ καὶ ἀκονημένα μὲ συντονίαν καὶ προθυμίαν ψυχῆς, ὑπὸ τοῦ πόθου νικώμενοι, τοῦτο εἶναι πρᾶγμα δύσκολον καὶ κινδυνώδες εἰς ἡμᾶς· διότι τὰ μεγαλεῖά σου ὑπερβαίνει κάθε ὕμνον καὶ ἐγκώμιον. Ἐπειδὴ ὅμως ὑπερνικᾷ τὸν φόβον ὁ πρὸς σὲ πόθος ἡμῶν, καὶ ἡ προαίρεσις ἔχει μὲν τὰ νικητήρια κατὰ τοῦ φόβου, πλὴν δύναμιν δὲν ἔχει, διὰ τοῦτο ἐσὺ, Θεοτόκε, ὅση εἶναι ἡ ἰδική μας προαίρεσις, τόσην ἀναλόγως δίδου εἰς ἡμᾶς τὴν ἰδικήν σου δύναμιν· ἵνα μὲ τὰ δύω ὄντες ἁρματωμένοι ὑμνήσωμεν κἂν ὀλίγον τι ἐσὲ τὴν ἀξιύμνητον καὶ ὑπερύμνητον.

Τρο-

(1) Καὶ οἱ δύω ἑρμηνευταὶ τῶν ἀσματικῶν Κανόνων, ὅ, τε Πτωχὸς Πρόδρομος καὶ ὁ ἀνώνυμος ἑρμηνευτὴς „ τεθηγμένους " γράφουσιν· ἐν τοῖς τετυπωμένοις ὅμως Μηναίοις πᾶσι σχεδὸν „ τεθειμένης " γράφεται· ὅπερ τοιοῦται ἀντὶ τοῦ „ συγγεγραμμένους ".

Τροπάριον.

„ Τύπους ἀφεγγεῖς καὶ σκιὰς παρηγμένας, Ὦ Μῆτερ ἁγνὴ τοῦ λό-
„ γου, δεδορκότες, Νέον φαεμένος ἐκ πύλης κεκλεισμένης, Δοξούμε-
„ νοί τε τῆς ἀληθείας φάος, Ἐπαξίως σὴν εὐλογοῦμεν γαστέρα.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Καὶ τοῦτο τὸ Τροπάριον προσφωνεῖ ὁ Μελῳδὸς εἰς τὴν Θεομήτορα. Ἐρανίσθη δὲ αὐτὸ ἀπὸ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον, γράφοντα ἐν τῷ εἰς τὴν Χριστοῦ Γέννησιν λόγῳ αὐτοῦ· „ Τὸ „ γράμμα ὑποχωρεῖ· τὸ Πνεῦμα πλεονεκτεῖ· αἱ σκιαὶ παρατρέχουσιν· ἡ ἀλήθεια ἐπεισέρ- „ χεται". Λέγει λοιπὸν πρὸς τὴν Θεοτόκον· ὦ Μῆτερ ἁγνὴ τοῦ Θεοῦ Λόγου, ὅς τις νεωστὶ καὶ ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν ἐγεννήθη ἀπὸ σὲ τὴν κεκλεισμένην πύλην: τουτέστι τὴν με- τὰ τόκον φυλαχθεῖσαν Παρθένον, καθὼς ὁ Προφήτης Ἰεζεκιὴλ σὲ εἶδε καὶ σὲ ὠνόμασε, λέγων· „ Ἡ πύλη αὕτη κεκλεισμένη ἔσται· οὐκ ἀνοιχθήσεται, καὶ οὐδεὶς οὐ μὴ διέλθῃ „ δι' αὐτῆς· ὅτι Κύριος ὁ Θεὸς Ἰσραὴλ εἰσελεύσεται δι' αὐτῆς, καὶ ἔσται κεκλεισμένη". (Ἰεζ. μδ'. 2.) ἡμεῖς οἱ ὀρθόδοξοι λαοὶ βλέποντες τοὺς σκοτεινοὺς τύπους τῶν Προφη- τῶν καὶ τὰς σκιὰς τοῦ παλαιοῦ νόμου ἤδη περασμένα, διὰ μέσου τῶν ὁποίων αἰνιγ- ματωδῶς ἐδηλοῦτο τὸ Μυστήριον τῆς ἐνσάρκου Οἰκονομίας, δοξάζοντες δὲ καὶ φανταζόμενοι κατὰ νοῦν τὸ φῶς τῆς ἀληθείας ὅπου ἀπολαύσαμεν: ἤτοι Χριστὸν τὸν Θεὸν, τὸν ἐκ σὲ ἀνα- τείλαντα, ἐπαξίως εὐλογοῦμεν καὶ μακαρίζομεν τὴν ὄντως εὐλογημένην καὶ μακαρίαν κοι- λίαν σου, καθὼς ἐσὺ ἐπροφήτευσας, εἰποῦσα· „ Ἰδοὺ γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριοῦσί με πᾶ- „ σαι αἱ γενεαί". (Λουκ. α'. 48.) Ὁ δὲ ἀνώνυμος ἑρμηνευτὴς τὸ, „ παρηγμένας" ἐνόησεν ἀντὶ τοῦ „ παρελθούσας εἰς ἔργον καὶ πληρωθείσας".

Περὶ τῆς κεκλεισμένης πύλης τῆς Παρθένου ταῦτα τὰ γλαφυρὰ γράφει ὁ Ἅγιος Πρόκλος ὁ Κωνσταντινουπόλεως· „ Ὦ τοῦ Μυστηρίου! βλέπω τὰ θαύματα, καὶ ἀνακηρύττω τὴν „ Θεότητα· ὁρῶ τὰ πάθη, καὶ οὐκ ἀρνοῦμαι τὴν ἀνθρωπότητα· ὁ γὰρ Ἐμμανουὴλ φύσεως „ μὲν πύλας ἀνέῳξεν ὡς ἄνθρωπος, παρθενίας δὲ κλεῖθρα οὐ διέρρηξεν ὡς Θεός, ἀλλ' „ οὕτως ἐκ μήτρας προῆλθεν, ὡς δι' ἀκοῆς εἰσῆλθεν· οὕτως ἐτέχθη, ὡς συνελήφθη· ἀπα- „ θῶς εἰσῆλθεν, ἀφράστως ἐξῆλθε, κατὰ τὸν Προφήτην Ἰεζεκιὴλ λέγοντα· „ Ἐπέστρεψέ με „ Κύριος κατὰ τὴν ὁδὸν τῆς πύλης τῶν Ἁγίων τῆς ἐξωτέρας τῆς βλεπούσης κατὰ ἀνατο- „ λάς, καὶ αὕτη ἦν κεκλεισμένη, καὶ εἶπε Κύριος πρός με· Υἱὲ ἀνθρώπου, ἡ πύλη αὕτη „ κεκλεισμένη ἔσται· οὐκ ἀνοιχθήσεται, καὶ οὐδεὶς οὐ μὴ διέλθῃ δι' αὐτῆς, ἀλλ' ἢ Κύριος „ ὁ Θεὸς Ἰσραὴλ, αὐτὸς εἰσελεύσεται καὶ ἐξελεύσεται, καὶ ἔσται ἡ πύλη κεκλεισμένη". (ἐγκωμίῳ εἰς τὴν Θεοτόκον, ἧς ἡ ἀρχὴ „ Παρθενικὴ πανήγυρις σήμερον") Σημείωσαι, ὅτι ἐκ τῶν ἀνωτέρω λόγων τοῦ Ἁγίου συνετέθη τὸ δογματικὸν ἐκεῖνο ἰδιόμελον τὸ λέγον· „ Ὦ τοῦ „ μεγίστου Μυστηρίου!", τὸ παρὰ τῇ Ὀκτωήχῳ εὑρισκόμενον.

Τροπάριον.

„ Πόθου τετευχὼς καὶ Θεοῦ παρουσίας, Ὁ Χριστοτερπὴς λαὸς ἠ-
„ ξιωμένος, Νῦν ποτμιᾶται τῆς παλιγγενεσίας Ὡς ζωποιοῦ· τὴν
„ χάριν δὲ Παρθένε, Νέμοις Ἄχραντε, προσκυνῆσαι τὸ κλέος.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Παρομοίως τῷ ἀνωτέρῳ καὶ τοῦτο τὸ τελευταῖον Τροπάριον προσφωνεῖ εἰς τὴν Θεοτόκον ὁ κατὰ τὴν γλῶτταν εὔχαρις Ἰωάννης, καθὼς ὀνομάζει αὐτὸν ὁ Μεταφραστὴς Συμεών. Πρὸ τοῦ δὲ νὰ ἀρχίσωμεν τὴν ἐξήγησιν τοῦ Τροπαρίου λέγομεν, ὅτι οἱ θεῖοι καὶ ἱεροὶ Ποιηταὶ

τῶν

τῶν ᾀσματικῶν Τροπαρίων τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ἔχουν συνήθειαν, ὅταν ὑμνήσουν μὲ τὰ ᾄσματά των κάμμίαν μεγάλην καὶ Δεσποτικὴν ἑορτήν, νὰ παρακαλοῦν διὰ νὰ ἰδοῦν καὶ τὴν μετ' ἐκείνην ἐρχομένην· οὕτω, λόγου χάριν, ὅταν ὑμνοῦσι τὸν Θεὸν ἐν ταῖς νηστίμοις ἡμέραις τῆς τεσσαρακοστῆς, παρακαλοῦσι νὰ ἰδοῦν καὶ τὸν Σταυρὸν καὶ τὰ ἄχραντα πάθη τοῦ Κυρίου· ὅταν δὲ πάλιν τὰ πάθη ὑμνοῦσι, παρακαλοῦν νὰ ἰδοῦν καὶ τὴν Ἀνάστασιν αὐτοῦ· „ Δεῖξον ἡμῖν (λέγουσι) καὶ τὴν ἔνδοξόν σου Ἀνάστασιν". ὅταν δὲ ἀξιωθοῦν καὶ τῆς Ἀναστάσεως, λέγουσιν· „ Ἀξίωσον ἡμᾶς καὶ τὴν Ἀνάληψιν ἑορτάσαι, καὶ „ τῆς παρουσίας τυχεῖν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος".

Κατὰ τὴν συνήθειαν λοιπὸν ταύτην τῶν Ἱερῶν Μελῳδῶν, ποιεῖ καὶ ὁ Θεοφιλὴς πρεσβύτερος καὶ χαριτώνυμος Ἰωάννης ἐν τῷ Τροπαρίῳ τούτῳ· διὸ ἐπιστρέφων πρὸς τὴν Θεοτόκον λέγει· Ὦ Παρθένε ἄχραντε ἀμόλυντε κατὰ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα· ἔφη γὰρ περὶ αὐτῆς ὁ Θεσσαλονίκης Θεῖος Γρηγόριος· „ Διὰ τοῦτο οὐ μόνον Θεὸς ἐν ἀνθρώποις, ἀλλὰ καὶ „ ἐκ Παρθένου ἁγνῆς καὶ ἁγίας, μᾶλλον δὲ παυπεράγνου τε καὶ ὑπεραγίας, ὡς μὴ μόνου „ μολυσμοῦ σαρκὸς ὑπερτέρας, ἀλλὰ καὶ μεμολυσμένων λογισμῶν τῶν ἐκ τῆς σαρκὸς ἀνω„ τέρας Παρθένου". Τί λέγω; καὶ αὐτὸ τὸ ὑλικὸν σῶμα τῆς Θεοτόκου ἦτον καθαρώτερον ἀπὸ αὐτὰ τὰ ἄϋλα πνεύματα τῶν Ἁγίων· καθὼς καὶ τοῦτο βεβαιοῖ ὁ αὐτὸς Θεσσαλονίκης Γρηγόριος λέγων· „ Ἡ ἁγία τῶν Ἁγίων ἀναφανεῖσα, ἡ καὶ τὰς δὲ ἀρετῆς πεπα„ θαρμένων πνευμάτων τὸ σῶμα καθαρώτερον ἔχουσα καὶ θειότερον" (Λόγῳ βϛ. εἰς τὰ Εἰσόδ.) οὗ ἡ ἀρχὴ „ Εἰ ἐκ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκεται" (1).

Ὁ λαὸς λοιπόν, λέγει, τῶν Χριστιανῶν, ὁ τέρπων τὸν Χριστὸν μὲ τὴν εὐσέβειαν καὶ τὰ ἐνάρετα ἔργα του, ἀφ' οὗ ἠξιώθη νὰ ἀπολαύσῃ τὸν πρῶτόν του πόθον: ἤτοι τὴν ἐπὶ γῆς ἔνσαρκον Παρουσίαν τοῦ Θεοῦ Λόγου, καὶ τὴν κατὰ σάρκα αὐτοῦ Γέννησιν, τώρα παρακαλεῖ δεινοπαθῶς καὶ μετὰ δακρύων (τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ, ποτνιᾶται) νὰ προσκυνήσῃ καὶ τὴν δόξαν τῆς ζωοποιοῦ παλιγγενεσίας: ἤτοι τὴν ἑορτὴν τῶν ἁγίων Θεοφανείων, καὶ τοῦ Βαπτίσματος τοῦ Κυρίου, κατὰ τὴν ὁποίαν ἠξιώθησαν οἱ πιστοὶ νὰ ἀναγεννῶνται δεύτερον διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· καὶ ἀπὸ τὴν Βηθλεὲμ νὰ μεταβῇ εἰς τὸν Ἰορδάνην, καὶ νὰ ἰδῇ νοερῶς τὰ ἐκεῖσε Μυστήρια. Σὺ δὲ, ὦ Παρθένε, ἄμποτε νὰ χαρίσῃς εἰς τὸν λαὸν τοῦ Χριστοῦ τὴν χάριν ταύτην τὴν ὁποίαν ζητεῖ, καὶ νὰ φέρῃς εἰς ἔργον τὴν αἴτησίν του.

Ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς οἱ ψάλλοντες καὶ ἀναγινώσκοντες καὶ ἀκούοντες τὸν παρόντα Ἰαμβικὸν Κανόνα τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως, ἂς παρακαλέσωμεν τὸν γεννηθέντα Δεσπότην καὶ τὴν αὐτὸν γεννήσασαν Θεοτόκον Μαρίαν, νὰ μᾶς ἀξιώσουν νὰ περάσωμεν τὰς ἡμέρας ταύτας τὰς καλουμένας Δωδεκαήμερον μὲ εὐταξίαν καὶ σεμνότητα, μὲ σωφροσύνην καὶ χριστοπρέπειαν, μὲ ἐλεημοσύνην καὶ φιλοπτωχείαν, καὶ μὲ κάθε ἄλλην ἀγαθοεργίαν καὶ ἀρετὴν, καθὼς πρέπει εἰς τοὺς Χριστιανούς· ὄχι μὲ τρυφὰς καὶ ξεφαντώματα, ὄχι μὲ τραγούδια καὶ παιγνίδια, ὄχι μὲ χορούς καὶ ἄλλα μιαρὰ καὶ ἐθνικὰ ἔργα, εἰς τὰ ὁποῖα χαίρει μὲν καὶ σκιρτᾷ ὁ Διάβολος, λυπεῖται δὲ καὶ θρηνεῖ ὁ Δεσπότης Χριστός· ὅστις ἴσως διὰ τοῦτο ἐκλαυθμύρισεν ἐν τῷ σπηλαίῳ, ὅταν ἐγεννήθη, διὰ νὰ φανερώσῃ τὰς ἀταξίας τῶν Χριστιανῶν, αἱ ὁποῖαι γίνονται κατ' αὐτὰς τὰς ἡμέρας. Καὶ ὁ μὲν Χριστὸς ἐγεννήθη διὰ νὰ καταργήσῃ τὰ ἔργα τοῦ Σατανᾶ, ὡς λέγει ὁ ἠγαπημένος Ἰωάννης· „ Εἰς τοῦτο ἐφανερώθη „ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἵνα λύσῃ τὰ ἔργα τοῦ Διαβόλου". (α'. Ἰω. γ'. 8.) Οἱ δὲ Χριστιανοὶ, τὰ τέκνα του, οἱ μαθηταί του, καὶ οἱ πιστεύοντες τῷ ὀνόματι αὐτοῦ, ἀνακαινίζουν πάλιν τὰ ἔργα τοῦ Διαβόλου μὲ τὰς πονηρὰς πράξεις των· καὶ ὅσον ἀπὸ τὸ ἰδικόν των μέρος, ἀνατρέπουν τὸν σκοπὸν τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, διὰ τὸν ὁποῖον σήμερον ἐγεννήθη· καὶ ἐμπορεῖ νὰ εὑρεθῇ μεγαλητέρα κακία ἀπὸ αὐτήν;

Οἱ Χριστιανοὶ κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας τοῦ Δωδεκαημέρου ἐνταμονόμενοι λέγουν ἕνας εἰς τὸν ἄλλον· τώρα εἶναι Δωδεκαήμερον· ὅθεν ἂς φάγωμεν, ἂς πίωμεν, ἂς εὐθυμήσωμεν· τώρα εἶναι ἀπόλυσις εἰς ὅλα τὰ φαγητά· ὅθεν ἂς ξεφαντώσωμεν. Πολλοὶ δὲ ἀπὸ αὐτοὺς ἀντὶ νὰ εἰποῦν ἀπόλυσις, λέγουν, τώρα εἶναι ἀπώλεια. Καὶ τῇ ἀληθείᾳ συμβαίνει τὸ σοφὸν ἐκεῖνο γνωμικόν· „ Ἡ γλῶσσα ἁμαρτάνουσα τάληθῆ λέγει". ἐπειδὴ ἀπώλεια εἶναι ἡ τοιαύτη

---

(1) Ὅτι δὲ ἡ Θεοτόκος ἦτον Ἁγνὴ κατὰ τὸ σῶμα καὶ κατὰ τὴν ψυχὴν, ὁρᾶ εἰς τὸ Τροπάριον τῆς Δ'. Ὠδῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τὸ λέγον „ Κατεμήνυσεν ἡ Βάτος, ἀκατάφλεκτος μείνασα".

τη ἀπόλυσις καὶ κατάλυσις· διότι ἡ ἀπόλυσις τῶν φαγητῶν προξενεῖ τὴν τρυφὴν, ἡ τρυφὴ προξενεῖ τὴν μέθην, καὶ ἡ μέθη προξενεῖ κάθε ἁμαρτίαν· ὅθεν εἶναι γεγραμμένον „ Ἐ„ κάθισεν ὁ λαὸς τοῦ φαγεῖν καὶ πιεῖν, καὶ ἀνέστησαν παίζειν". (Ἐξ. λβ. 6.) Τὸ παίζειν δὲ, κατὰ μὲν τὸν Βασίλειον, δηλοῖ τὴν εἰδωλολατρείαν, κατὰ δὲ τὸν Ἀλεξανδρείας Κύριλλον, δηλοῖ τὴν τῆς σαρκὸς ἀκαθαρσίαν· „Ἕψεται γὰρ, φησὶ, πάντως τῇ ἀποστά„σει τῇ παρὰ Θεοῦ τὸ ἐνδεσμεῖσθαι τοῖς σαρκικοῖς, τὸ καὶ τρυφὴν ἡγεῖσθαι τὴν ἀκαθαρ„σίαν". Ἰδοὺ ποίαν ἀπώλειαν ἐμπορεῖ νὰ προξενήσῃ εἰς τοὺς Χριστιανοὺς ἡ τοῦ Δωδεκαημέρου εἰς πάντα κατάλυσις. Ὅτι δὲ οὐ καλῶς ποιοῦσιν οἱ καταλύοντες ἐν ταῖς τετράσι καὶ παρασκευαῖς τοῦ Δωδεκαημέρου, χωρὶς νὰ συναυλίζωνται μετὰ Ἀρμενίων, ἂς τὸ ἀναγνώσῃ ὅποιος θέλει καὶ ἐν τῷ Ὡρολογίῳ καὶ ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ ξθ'. Ἀποστολικοῦ Κανόνος παρὰ τῷ ἡμετέρῳ Πηδαλίῳ. Ναὶ οἱ Χριστιανοὶ πρέπει νὰ εὐθυμοῦν καὶ νὰ χαίρουν ἐν τῷ Δωδεκαημέρῳ· ἀλλ' ὄχι σαρκικῶς, ἀλλὰ πνευματικῶς· ὄχι διὰ φαγητὰ καὶ πιοτὰ, ἀλλὰ διότι ἠξιώθησαν νὰ ἰδοῦν σήμερον βρέφος νεογέννητον τὸν Δεσπότην τῶν ἁπάντων, καὶ διότι μέλλουν μετὰ δώδεκα ἡμέρας νὰ ἰδοῦν τὸν αὐτὸν Δεσπότην βαπτιζόμενον ἐν τῷ Ἰορδάνῃ. Διὰ τοῦτο λοιπὸν, ὅσοι Χριστιανοὶ ἀγαποῦν τὴν σωτηρίαν των, πρέπει νὰ παρακαλοῦν τὸ προαιώνιον βρέφος, καὶ τὴν τούτου ὑπεράγνον Μητέρα, ἵνα ἀξιωθοῦν νὰ περάσουν μὲν ἀναμαρτήτως τὰς δώδεκα ἡμέρας ταύτας, νὰ προσκυνήσουν δὲ θεαρέστως τὰ ἅγια Θεοφάνεια· χάριτι τοῦ σήμερον γεννηθέντος, καὶ μετὰ ὀλίγον βαπτισθησομένου Χριστοῦ· ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΠΡΟ-

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

ΤΩΝ ΔΥΩ ΚΑΝΟΝΩΝ ΤΩΝ ΘΕΟΦΑΝΕΙΩΝ.

Γλυκὺ πρᾶγμα εἶναι ἀληθῶς ἡ μεταβολή, ἀδελφοί, ὄχι μόνον ὅταν ἀπὸ τὰ λυπηρὰ εἰς τὰ ἡδέα μεταβαλλώμεθα· ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου, ὅταν ἀπὸ τὰ ἡδέα εἰς τὰ λυπηρὰ μετάβαίνωμεν. Οὕτω, χάριν παραδείγματος, ὅταν ἡμεῖς φάγωμεν συνεχῶς καὶ εἰς πολλὰς ἡμέρας κρέατα τῶν νοστιμωτάτων Φασιάνων (πουλίων τοῦ Φάσιδος ποταμοῦ) καὶ τῶν Παγωνίων, καὶ ἄλλων γλυκυτάτων φαγητῶν, ὕστερον σιγχαινόμεθα ταῦτα, καὶ θέλομεν νὰ φάγωμεν κάρδαμον θετέον ἢ ῥάφα ἢ ἄλλα τινὰ φαγητὰ εὐτελῆ καὶ ἀηδῆ εἰς τὴν γεῦσιν. Οὕτως ἀποστρεφόμεθα τὴν ἀνάπαυσιν τὴν ὁποίαν λαμβάνομεν εἰς πολὺν καιρὸν, καὶ ζητοῦμεν ἀπὸ λόγου μας τοὺς κόπους καὶ πόνους τοῦ σώματος. Τούτου ἂς ἦναι παράδειγμα ὁ Μακεδὼν Φίλιππος, ὁ ὁποῖος χορτάσας τρόπον τινὰ ἀπὸ τὰς συνεχεῖς εὐτυχίας, αἱ ὁποῖαι τὸν ἠκολούθησαν εἰς μίαν ἡμέραν, ἐπεθύμησε καὶ τὴν ἐκ τούτων μεταβολήν· ὅθεν ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν ψευδόθεόν του Δία νὰ μιχθῇ μὲ τὰς εὐτυχίας του καὶ κἀνὲν δυστύχημα, εἰπών· „Ὦ Ζεῦ, μίξον τι τοῖς ἀγαθοῖς καὶ δυστύχημα".

Εἰδὲ τόσον γλυκὺ πρᾶγμα εἶναι ἡ μεταβολὴ εἰς τὰ σωματικὰ πράγματα, ἂν καὶ τύχῃ νὰ γένῃ αὕτη ἀπὸ τὰ χαριέστερα καὶ εὐειδέστερα εἰς τὰ λυπηρὰ καὶ ἀηδέστερα· πόσον ἆρά γε εἶναι αὕτη γλυκερὰ, ὅταν γένῃ ἀπὸ μίαν πνευματικὴν ἡδονὴν εἰς ἄλλην πνευματικὴν ἡδονήν; καὶ ἀπὸ μίαν δόξαν εἰς ἄλλην δόξαν; Διὰ τοῦτο λοιπὸν ἡμεῖς, ἀγαπητοί, ἂς μεταβῶμεν ἀπὸ τὰ Γενέθλια τοῦ Κυρίου εἰς τὸ Βάπτισμα τούτου, καὶ τὴν Βηθλεὲμ ἀφήσαντες, ἂς ὑπάγωμεν εἰς τὸν Ἰορδάνην, καὶ ἂς θεωρήσωμεν τὰ ἐκεῖσε Μυστήρια. Καὶ πρὸ τούτου ἂς θεωρήσωμεν νοερῶς τὸν Πρόδρομον Ἰωάννην τὸν Υἱὸν τοῦ Ἱεράρχου Ζαχαρίου (1), ὅς τις προσολίγον ἀφῆκε τὴν βαθυτέραν ἔρημον, καὶ ἦλθε κοντὰ εἰς τὸν Ἰορδάνην καὶ ἐδίδασκε τοὺς λαούς. Αὐτὸς ἦτον κατὰ τὴν σωματικὴν θεωρίαν ἄγριος καὶ φοβερὸς καὶ ἀνόμοιος μὲ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους διὰ τὴν πολυχρόνιον ἐν ταῖς ἐρήμοις διατριβήν· αὐτὸς εἶχε τὰ μαλλία τῆς κεφαλῆς πεπυκνωμένα καὶ ἀκτένιστα· αὐτὸς εἶχε κεκαυμένον ὑπὸ τοῦ ἡλίου τὸ πρόσωπον· αὐτὸς ἦτον λεπτὸς εἰς τὸ σῶμα, καὶ τόσον λεπτοὺς εἶχε τοὺς βραχίονας καὶ τὰ πλευρὰ, ὥστε ἐφαίνοντο ὡς ἀράχνη· καὶ τὰ σκέλη του ἐπαρωμοίαζαν μὲ τὰ σκέλη τῶν ἀκρίδων· ἡ ὁμιλία του ἦτον τραχεῖα ἐνταυτῷ καὶ γλυκεῖα· τραχεῖα μὲν διὰ τὸ ὀνειδιστικὸν, γλυκεῖα δὲ διὰ τὸ κήρυγμα τῆς μετανοίας· διότι ἔλεγε πρὸς τοὺς Ἰουδαίους· „Γεννήματα ἐχιδνῶν (τοῦτο εἶναι τὸ τραχὺ καὶ ἄγριον), ποιήσατε καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας" (τοῦτο εἶναι τὸ γλυκὺ καὶ

(1) Εἶτα δὲ Ἱεράρχην τὸν Ζαχαρίαν τὸν Πατέρα τοῦ θείου Προδρόμου, διότι οὕτως αὐτὸν ὀνομάζει ὁ Ἀρεοπαγίτης Διονύσιος, ἐν κεφαλ. Δ'. περὶ οὐρανίου Ἱεραρχίας, λέγων· „Οὕτω γοῦν ὁ θειότατος Γαβριὴλ Ζαχαρίαν τὸν Ἱεράρχην ἐμυσταγώγει, τὸ Προφήτην ἔσεσθαι τὸν ἐξ αὐτοῦ παρ' ἐλπίδα χάριτι θείᾳ γεννησόμενον παῖδα, τῆς ἀγαθοπρεπῶς τῷ Κόσμῳ καὶ σωτηρίως ἐπιφανησομένης ἀνδρικῆς τοῦ Ἰησοῦ θεουργίας". Περὶ τούτου δὲ εἴπομεν καὶ εἰς τὴν πέμπτην τοῦ Σεπτεμβρίου ἐν τῷ ἡμετέρῳ Συναξαριστῇ.

καὶ πρᾶον τῆς ὁμιλίας). Καὶ διὰ νὰ εἰπῶ καθολικῶς, καθὼς ἦτον ἡ τροφὴ τοῦ Ἰωάννου μέλι ἄγριον· οὕτω καὶ ἡ διδασκαλία του ἦτον σμιγμένη μὲ γλυκύτητα καὶ μὲ σκληρότητα.

Ἐκεῖ εἰς τὸν Ἰορδάνην ἂς θεωρήσωμεν τὸν Ἰησοῦν, ὅς τις σμίξας τὸν ἑαυτόν του μαζὶ μὲ τὸν πολὺν λαὸν ἔρχεται εἰς τὸν Ἰωάννην διὰ νὰ λάβῃ τὸ Βάπτισμα· ἀλλ' ὁ Ἰωάννης ἐμποδίζει αὐτὸν ἀπὸ τὸ τοιοῦτον ἐγχείρημα· „Ἐγὼ (ἐβόα) ἐγὼ χρείαν ἔχω ὑπὸ „σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ πρός με"; Ἐκεῖ ἂς ἰδοῦμεν τὸν Ἰορδάνην γυρίζοντα τὸ ῥεῖθρον εἰς τὰ ὀπίσω· ἐκεῖ ἂς θεωρήσωμεν τὸν Οὐρανὸν νὰ ἀνοίγεται, καὶ τὴν φωνὴν ἂς ἀκούσωμεν τοῦ Πατρὸς ἄνωθεν ἐκ τῶν Οὐρανῶν ὡς βροντὴν κατερχομένην καὶ Τὸν ἀγαπητὸν μαρτυροῦσαν τὸν βαπτιζόμενον· ὁμοίως ἂς θεωρήσωμεν νοερῶς καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἐν εἴδει περιστερᾶς κατερχόμενον καὶ τῷ βαπτισθέντι ἐπικαθήμενον· τὰ τοιαῦτα θεῖα θεωρήματα πόσας χάριτας περιέχουσι; Βέβαια πολλὰς καὶ ἀνεκλαλήτους. Ἀλλὰ καιρὸς ἤδη εἶναι νὰ ἐξηγήσωμεν τὸν εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην τῶν Θεοφανείων ᾄσματικὸν Κανόνα τοῦ θεσπεσίου Κοσμᾶ (1).

ΕΡΜΗ-

(1) Σημειοῦμεν ἐνταῦθα, ὅτι εἰς τὴν παροῦσαν ἑορτὴν τῶν ἁγίων Θεοφανείων, λόγους πανηγυρικοὺς ἔχουσι πολλοὶ Πατέρες. Ὁ μὲν Χρυσόστομος λόγον ἔχει, οὗ ἡ ἀρχὴ „Πάντες ὑμεῖς ἐν εὐθυμίᾳ". ὁ Νύσσης λόγον, οὗ ἡ ἀρχὴ „Ὁ μὲν φιλόστοργος „οὗτος Πατήρ". ὁ αὐτὸς λόγον, οὗ ἡ ἀρχὴ „Νῦν „γνωρίζω τὴν ἐμὴν ἀγέλην". ὁ Θεολόγος Γρηγόριος λόγον, οὗ ἡ ἀρχὴ „Πάλιν Ἰησοῦς ὁ ἐμός". ὁ αὐτὸς ἕτερον λόγον, οὗ ἡ ἀρχὴ „Χθὲς τῇ λαμπρᾷ „τῶν φώτων". Γρηγόριος ὁ Νεοκαισαρείας λόγον, οὗ ἡ ἀρχὴ „Ἄνδρες φιλόχριστοι καὶ φιλόξενοι". Γρηγόριος ὁ Θεσσαλονίκης καὶ Παλαμᾶς λόγον, οὗ ἡ ἀρχὴ „Χθὲς συνεκκλησιάζων καὶ συνεορτάζων". ἕτερον λόγον, οὗ ἡ ἀρχὴ „Ἡ μετάνοια καὶ ἀρχή „ἐστι, καὶ μεσότης, καὶ τέλος". Σωφρόνιος Ἱεροσολύμων λόγον, οὗ ἡ ἀρχὴ „Πάλιν φῶς προερχό„μενον". ὁ Βασίλειος λόγον, οὗ ἡ ἀρχὴ „Ὁ μὲν „σοφὸς Σολομών". Σῴζονται δὲ οἱ μὲν ἐν τῇ Μεγίστῃ Λαύρᾳ τοῦ Ἄθω, οἱ δὲ, ἐν τῇ τοῦ Διονυσίου καὶ ἐν ἄλλαις Μοναῖς τοῦ Ὄρους. Ἔχουσι δὲ λόγους εἰς αὐτὴν καὶ ὁ θεῖος Ἱππόλυτος καὶ ὁ Πρόκλος· καὶ ὅρα σελ. 309. τῆς ἱερᾶς τελετουργίας. Ὁμοίως λόγον ἔχει καὶ ὁ Βρυέννιος, οὗ ἡ ἀρχὴ „Οἱ νόμοι τῶν ἀνθρωπίνων ἐγκωμίων".

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΚΑΝΟΝΑ

ΤΩΝ ΘΕΟΦΑΝΕΙΩΝ

ΠΟΙΗΜΑ ΟΝΤΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΚΟΣΜΑ ΤΟΥ ΠΟΙΗΤΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΜΑΪΟΥΜΑ, ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΤΟΥΤΟΥ ΑΚΡΟΣΤΙΧΙΔΑ ΕΧΟΥΣΑΝ ΟΥΤΩ.

Ἀκροστιχίς.

„ Βάπτισμα φύψις γηγερῶν ἁμαρτάδος.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Βάπτισμα θέλει νὰ εἰπῇ βούτημα, καὶ εἶναι ὄνομα ῥηματικὸν, παραγόμενον ἀπὸ τὸ βάπτω τὸ βουτῶ· ἐκ τοῦ βάπτω δὲ γίνεται βαπτίζω βαπτίζομαι, καὶ ὁ παρακείμενος βεβάπτισμαι· ἐκ τούτου δὲ παράγεται τὸ βάπτισμα. Λέγει λοιπὸν ὁ Μελῳδὸς ἐδῶ, ὅτι τὸ Βάπτισμα τῶν Χριστιανῶν, τὸ ἐν τῇ ἁγίᾳ Κολυμβήθρᾳ γινόμενον εἰς τὸ ὄνομα τὸ κοινὸν καὶ ἓν τῶν τριῶν ὑποστάσεων, ὅπερ ἐστὶν ἡ Θεότης καὶ ἡ μία φύσις, κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον λέγοντα· „Ὄνομα δὲ κοινὸν ἓν ἡ Θεότης“. (Λόγῳ περὶ Βαπτίστατος) ἔφη δὲ καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Γρηγόριος· „Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βα„πτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. „Ὁρᾶτε τὴν συμφυΐαν καὶ τὴν ὁμοτιμίαν τῶν τριῶν προσκυνητῶν προσώπων παῤῥησίᾳ κη„ρυττομένην; ἓν γὰρ ὄνομα τῶν τριῶν· εἷς ὁ ἐκ τούτων ἁγιασμός· μία ἡ πρὸς ταῦτα „πίστις“. (Ὁμιλ. εἰς τὸ πρῶτον Ἑωθινὸν) Συμφώνως λέγει καὶ ὁ Θεοφύλακτος Βουλγαρίας· „Ἀσχυνέσθωσαν οὖν Ἄρειος καὶ Σαβέλλιος· Ἄρειος μὲν, καθὸ οὐκ εἶπεν ὁ Χρι„στὸς εἰς τὰ ὀνόματα βαπτίζειν, ἀλλ᾽ εἰς τὸ ὄνομα· ὄνομα δὲ τῶν τριῶν ἓν ἡ Θεότης· „εἷς οὖν Θεὸς τὰ τρία· Σαβέλλιος δὲ, καθὸ καὶ τῶν τριῶν προσώπων ἐμνήσθη ὁ Κύ„ριος, οὐχ᾽ ἑνὸς προσώπου, ὡς ἐκεῖνος ἐφλυάρει, τὰ τρία ὀνόματα ἔχοντος, καὶ ποτὲ μὲν „καλουμένου Πατρὸς, ποτὲ δὲ Υἱοῦ, ποτὲ δὲ Πνεύματος, ἀλλὰ τριῶν μᾶλλον προσώπων „ἓν ὄνομα ἐχόντων τὸ, Θεός (1)“. Τὸ εἰς τὸ ὄνομα, λέγω, Πατρὸς, Υἱοῦ, καὶ Ἁγίου Πνεύματος τελούμενον Βάπτισμα ἐν τρισὶ καταδύσεσι καὶ ἀναδύσεσιν, εἶναι κάθαρσις τῆς ἁμαρ-

(1) Ἐκ τῶν τριῶν Θεολόγων τούτων σαφῶς ἔπεται, ὅτι εἰς τὸν λόγον τοῦτον „Ἵνα καὶ αὐτοὶ „σὺν ἡμῖν δοξάζωσι τὸ πάντιμον καὶ μεγαλοπρεπὲς „ὄνομά σου, τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ „Ἁγίου Πνεύματος“, ἡ ἀντωνυμία Σοῦ δὲν εἶναι διακριτικὴ καὶ διασταλτικὴ προσώπων, ὥστε νὰ λέγεται ὀρθοτονουμένως „τὸ πάντιμον καὶ μεγαλοπρε„πὲς ὄνομα Σοῦ τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ „τοῦ Ἁγίου Πνεύματος“, καθὼς τινὲς θέλουσι· διότι ἐὰν ἦτον διασταλτικὴ, ἤθελε δώσει εἰς μόνον τὸν Πατέρα τὸ ὄνομα: ἤτοι τὴν μίαν Θεότητα τῶν τριῶν προσώπων καὶ τὸν ἁγιασμὸν καὶ τὴν πίστιν, καὶ οὐχὶ εἰς τὸν Υἱὸν καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον· ὅπερ ἐστὶν ἀσεβὲς καὶ βλάσφημον. Ἐπειδὴ δὲ κοινὸν εἶναι τὸ ὄνομα τῶν τριῶν προσώπων, διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἀντωνυμία Σοῦ ἀπολύτως καὶ ἐγκλινομένως πρέπει νὰ λέγεται, ὡς ἐπίσης καὶ τοῖς τρισὶ θεαρχικοῖς προσώποις ἁρμοζομένη.

ἁμαρτίας τῶν γηγενῶν: ἤτοι τῶν ἐκ τῆς γῆς πλασθέντων ἀνθρώπων. ὅθεν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος ἐν τῷ εἰς τὸ Βάπτισμα λόγῳ αὐτοῦ λέγει· „ Βάπτισμα ὀνομάζεται, ὡς συν- „ θαπτομένης τῷ ὕδατι τῆς ἁμαρτίας “· καὶ πάλιν· „ Αὕτη μὲν ἡ τοῦ Βαπτίσματος χά- „ ρις καὶ δύναμις, οὐ κόσμου κατακλυσμὸν ὡς πάλαι, τῆς δὲ τοῦ καθ' ἕκαστον ἁμαρτίας „ κάθαρσιν ἔχουσα, καὶ παντελῆ ῥύψιν τῶν ἀπὸ κακίας ἐπεισελθόντων συγχωσμάτων, „ ἢ μολυσμάτων “. (αὐτόθ.)

Διὰ τί δὲ ὁ Μελῳδὸς εἶπεν, ὅτι τὸ Βάπτισμα εἶναι ῥύψις (κάθαρσις) τῆς ἁμαρτίας τῶν ἀνθρώπων; Διὰ νὰ χωρίσῃ αὐτὸ ἀπὸ τὸ παλαιὸν Βάπτισμα καὶ πλύσιμον τῶν Ἰου- δαίων· διότι ἐκεῖνο μὲν ἔπλυνε τὸ σῶμα μόνον ἀπὸ τὰς ἔξωθεν φαινομένας λέρας καὶ μολυσμούς· ἐπλύνετο γὰρ πρότερον μὲ νερὸν, ὅποιος ἤθελε πιάσῃ νεκρὸν, ἢ λεπρὸν, ἢ ῥύ- ματα γονορρυοῦς, καὶ ἔπειτα ἔμβαινεν εἰς τὴν παρεμβολὴν καὶ ἐσυναναστρέφετο μὲ τὸν λαόν· τὸ δὲ Βάπτισμα τῆς θείας ἀναγεννήσεως, τὸ εἰς τὸν θάνατον καὶ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου γινόμενον, αὐτὸ δὲν καθαρίζει μολυσμοὺς τῆς σαρκὸς· ἀλλὰ τούτους μὲν πα- ραβλέπει, τὴν δὲ ψυχὴν, ἥτις εἶναι τὸ κυριώτερον μέρος τοῦ ἀνθρώπου, καθαρίζει καὶ λαμπρύνει. Διὰ τίνος τρόπου; Διὰ τῆς καθαρᾶς ζωῆς καὶ πολιτείας, καὶ διὰ τῆς ἀγα- θῆς συνειδήσεως, τὴν ὁποίαν ὑπεσχέθημεν εἰς τὸν Θεὸν νὰ ἔχωμεν, ὅταν ἐρωτηθέντες πα- ρὰ τοῦ Ἱερέως ἐν τῷ καιρῷ τοῦ Βαπτίσματος ἀπεκρίθημεν, ὅτι ἀπεταξάμεθα τῷ Σατα- τᾷ καὶ πᾶσι τοῖς ἔργοις αὐτοῦ, καὶ ὅτι συνετάχθημεν τῷ Χριστῷ· ὅθεν ὁ Κορυφαῖος Πέ- τρος εἶπεν· „ Ὃ καὶ ἡμᾶς ἀντίτυπον νῦν σώζει Βάπτισμα, οὐ σαρκὸς ἀπόθεσις ῥύπου, „ ἀλλὰ συνειδήσεως ἀγαθῆς ἐπερώτημα εἰς Θεόν “. (α΄. Πέτρ. γ΄. 21.) Λέξιν δὲ ποιητι- κὴν ἐμεταχειρίσθη ὁ Μελῳδὸς εἰπὼν „ ἁμαρτάδος “, διότι εἶναι καὶ αὐτὸς Ποιητής. Ταύ- την τὴν λέξιν μεταχειρίζεται καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος εἰς τὰ ἔπη του λέγων· „ Καὶ „ Σταυρός μιν (αὐτὸν τὸν Χριστὸν) ἄειρε, πάγη δ' ἥλοισιν ἁμαρτάς “. (1)

Ὠδὴ ἀ. Ἦχος β΄. Ὁ Εἱρμός.

„ Βυθοῦ ἀμεκάλυψε πυθμένα, καὶ διὰ ξηρᾶς οἰκείους ἔλκει, ἐμ „ αὐτῷ καταναλώσας ἀντιπάλους, ὁ κραταιὸς ἐν πολέμοις Κύ- „ ριος, ὅτι δεδόξασται.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Βυθὸς εἶναι ἡ τῶν πολλῶν ὑδάτων συναγωγὴ, διὰ μέσου τῆς ὁποίας δὲν ἐμπορεῖ νὰ διαπεράσῃ ἡ ὀπτικὴ ἐνέργεια τῶν ὀφθαλμῶν μας, ταὐτὸν εἰπεῖν, δὲν δυνάμεθα νὰ ἰδοῦμεν αὐτήν· διότι ὅταν εἶναι ὀλίγον τὸ νερὸν, διαπερνᾷ ἡ ὄψις καὶ τὸ βλέπει, καὶ μάλιστα ὅταν αὐτὸ ἦναι καθαρὸν καὶ διαφανές· ὅταν δὲ τὸ νερὸν ἦναι πολὺ, τότε βύεται: ἤτοι κλείεται ἡ ἐνέργεια τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ δὲν δύναται νὰ διαπεράσῃ τὸ πολὺ τοῦ ὕδατος διάστημα· ὅθεν τὸ „ βυθὸς “ ἐτυμολογεῖται παρὰ τὸ, βύω, τὸ στυπόνω καὶ ἐμφράζω τὴν θέαν

---

(1) Σημειοῦμεν ἐνταῦθα, ὅτι τέσσαρα τινὰ ἀκολουθοῦσι κατὰ σειράν· α΄) Ἀκοὴ κατηχήσεως ἡ καὶ τῆς Πίστεως προηγουμένη· „ Ἡ γὰρ πίστις, φησὶν „ ὁ Παῦλος ἐξ ἀκοῆς “· β΄) Πίστις ἐγκάρδιος. γ΄) Ὁμολογία διὰ στόματος· „ Καρδίᾳ μὲν πιστεύεται „ εἰς δικαιοσύνην, στόματι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σωτη- „ ρίαν “, λέγει ὁ Παῦλος· Καὶ δ΄) ἀκολουθεῖ τὸ Βάπτισμα, σφραγίζον τὴν Πίστιν καὶ Ὁμολογίαν· ὅθεν εἶπεν ὁ μέγας Βασίλειος Κεφ. ιβ΄. πρὸς Ἀμ- φιλόχιον· „ Πίστις καὶ Βάπτισμα δύω τρόποι τῆς „ σωτηρίας συμφυεῖς ἀλλήλοις καὶ ἀδιαίρετοι· Πί- „ στις μὲν γὰρ τελειοῦται διὰ Βαπτίσματος· Βά- „ πτισμα δὲ ἐκμελιοῦται διὰ τῆς Πίστεως· καὶ διὰ „ τῶν αὐτῶν ὀνομάτων ἑκάτερα πληροῦται· ὡς γὰρ „ πιστεύομεν εἰς Πατέρα, καὶ Υἱὸν, καὶ Ἅγιον „ Πνεῦμα· οὕτω καὶ βαπτιζόμεθα εἰς τὸ ὄνομα τοῦ „ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύμα- „ τος· καὶ πρόσεχε μὲν ὁμολογία πρὸς τὴν σωτηρίαν „ εἰσάγουσα· ἐπακολουθεῖ δὲ τὸ Βάπτισμα ἐπισφρα- „ γίζον ἡμῶν τὴν συγκατάθεσιν “. Καὶ ἐν τοῖς ἀ- σκητικοῖς λέγει ὁ αὐτός· „ Περὶ Πατρὸς, Υἱοῦ, καὶ „ Ἁγίου Πνεύματος μὴ συζητητεῖν, ἀλλὰ ἀκτίστου „ καὶ ὁμοουσίου Τριάδα μετὰ παῤῥησίας λέγειν καὶ „ φρονεῖν, καὶ τοῖς ἐρωτῶσι λέγειν· ὅτι βαπτίζε- „ σθαι δεῖ, ὡς παρελάβομεν· πιστεύειν δὲ, ὡς βε- „ βαπτίσμεθα· δοξάζειν δὲ, ὡς πεπιστεύκαμεν “.

θέαν τῶν ὀφθαλμῶν. Πυθμὴν δὲ λέγεται τὸ κατώτατον μέρος, ὁ πάτος τῆς θαλάσσης καὶ παντὸς ἄλλου ἀγγείου, ὁ ὁποῖος ὑποκρατεῖ τὴν ῥέουσαν φύσιν τοῦ ὕδατος· οὕτω, χάριν παραδείγματος, ὅταν τελειωθῇ ὁ ἐν τῷ πίθῳ οἶνος, λέγομεν, ὁ οἶνος ἔφθασεν εἰς τὸν πάτον. Λέγει λοιπὸν ὁ Μελῳδὸς, ὅτι ὁ Κύριος ὁ ἐν πολέμοις ὢν δυνατὸς κατὰ τὸν Δαβὶδ λέγοντα „ Κύριος δυνατὸς ἐν πολέμῳ “, (Ψαλ. κγ'. 8.) αὐτὸς τὸ παλαιὸν ἄνοιξε τὸν πάτον τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης διὰ μέσου τῆς ῥάβδου τοῦ Μωϋσέως, καὶ ἀράτον αὐτὸν ὄντα πρότερον διὰ τὸ πλῆθος τοῦ νεροῦ, ἔκαμεν αὐτὸν ὁρατόν. Ὄχι μόνον δὲ ἄνοιξε τὸν πάτον, ἀλλὰ καὶ ἐξήρανεν αὐτὸν καὶ χέρσον ἐποίησε· καὶ οὕτω τὸν μὲν ἰδικόν του Ἰσραηλίτην λαὸν ἐτράβιξεν εἰς τὸν ξηρὸν ἐκεῖνον πάτον τῆς θαλάσσης, καὶ διεπέρασεν αὐτὸν μὲ ἄβροχα ποδάρια· τοὺς δὲ ἐχθροὺς τῶν Ἰσραηλιτῶν Αἰγυπτίους κατεβύθισε μέσα εἰς τὸν ἴδιον ἐκεῖνον πάτον, ἐπαναστραφέντος τοῦ ὕδατος καὶ κατακαλύψαντος αὐτούς. Ἐπιφέρει δὲ ἀκολούθως ὁ Μελῳδὸς τὸ „ ὅτι δεδόξασται “, διὰ νὰ φανερώσῃ, ὅτι ἡ πρώτη Ὠδὴ αὕτη εἶναι τοῦ Μωϋσέως, ὅς τις, ἀφ' οὗ κατεποντίσθησαν οἱ Αἰγύπτιοι, ἔλεγε τὴν ἐγνωσμένην ἐκείνην Ὠδήν· „ Ἄσωμεν τῷ Κυρίῳ· ἐνδόξως γὰρ δεδόξα„ σται. Κύριος συντρίβων πολέμους, Κύριος ὄνομα αὐτῷ “. (Ἐξ. ιδ'. 1.)

Τροπάριον.

„ Ἀδὰμ τὸν φθαρέντα ἀναπλάττει, ῥείθροις Ἰορδάνου καὶ δρακόν„ των, κεφαλὰς ἐμφωλευόντων διαθλάττει, ὁ Βασιλεὺς τῶν αἰώ„ νων Κύριος· ὅτι δεδόξασται.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸ παρὸν Τροπάριον δὲν εἶναι ἄλλο, πάρεξ μία ἀλληγορία τοῦ ἀνωτέρω Εἱρμοῦ· διότι, καθὼς ἐκεῖ εἰς τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν ἦτον βυθὸς, καὶ οἱ μὲν Ἰσραηλῖται ἐσώθησαν δι' αὐτοῦ, οἱ δὲ Αἰγύπτιοι κατεποντίσθησαν ἐν αὐτῷ· οὕτω καὶ ἐδῶ εἰς τὸ Βάπτισμα τοῦ Κυρίου βυθὸς εὑρίσκεται ὁ τοῦ ποταμοῦ Ἰορδάνου βυθός· καὶ ὁ μὲν ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας διεφθαρμένος ἄνθρωπος ἀναπλάττεται ἐν αὐτῷ, καθὼς καὶ τὸ παλαιὸν ἐν τῷ βυθῷ τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης διεσώθησαν οἱ Ἰσραηλῖται· οἱ δὲ ἐν τοῖς ὕδασιν ἐμφωλεύοντες δράκοντες: ἤτοι οἱ Δαίμονες, ἐτσακίσθησαν κατὰ τὰς κεφαλὰς, καθὼς τότε ἐν τῇ ἐρυθρᾷ κατεποντίσθησαν οἱ Αἰγύπτιοι. Βλέπετε ἀλληγορίαν θαυμαστὴν τοῦ σοφοῦ τὰ θεῖα Κοσμᾶ; Ἀλλὰ ἂς ἑρμηνεύσωμεν καὶ ἀκριβέστερον τὸ Τροπάριον.

Ὁ Κύριος, λέγει, ὅς τις, κατὰ τὸν Μωϋσῆν, εἶναι Βασιλεὺς τῶν αἰώνων, „ Κύριος βα„ σιλεύων τῶν αἰώνων καὶ ἐπ' αἰῶνα καὶ ἔτι “, (Ἐξ. ιέ. 18.) αὐτὸς διὰ τοῦ ἰδικοῦ του Βαπτίσματος ἀναπλάττει σήμερον τὸν παλαιὸν Ἀδὰμ, τὸν φθαρέντα ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας μὲ τὰ ῥεῖθρα τοῦ ποταμοῦ Ἰορδάνου. Ἀλλ' ὦ θαυμάσιε Μελῳδὲ, ἤθελεν εἰπῇ τινὰς πρὸς αὐτὸν ἀπορῶν, διὰ νὰ ἀναπλάσῃ τινὰς ἕνα πήλινον ἀγγεῖον, χρειάζεται νὰ ἔχῃ ὄχι μόνον νερὸν, ἀλλὰ καὶ φωτίαν· τὸ μὲν νερὸν, διὰ νὰ φυράσῃ καὶ νὰ ζυμώσῃ τὸ χῶμα τοῦ συντριβέντος ἀγγείου· τὴν δὲ φωτίαν, διὰ νὰ καύσῃ καὶ χωνεύσῃ τὸν ζυμωθέντα πηλὸν, καὶ οὕτω νὰ δώσῃ ἀνάπλασιν εἰς τὸ ἀγγεῖον ὅπου συνετρίβη· σὺ δὲ, ὦ Ἱεράρχα, τὸ νερὸν εἶπας μόνον ἐδῶ, τὴν δὲ φωτίαν πῶς ἀπεσιώπησας;

Ἡμεῖς λοιπὸν λύοντες τὴν ἀπορίαν λέγομεν, ὅτι μαζὶ μὲ τὸ νερὸν συνεπτυγμένως εἶπεν ὁ θεῖος Μελῳδὸς καὶ τὴν φωτίαν, ἐπειδὴ καὶ τὰ δύω ταῦτα εἶναι ἀναγκαῖα εἰς τὴν ἀνάπλασιν. Καθὼς λοιπὸν ποιεῖ ὁ Κεραμεὺς, ὅταν θέλῃ νὰ ἀναπλάσῃ τὸ συντριβὲν ἀγγεῖον, ὡς εἴπομεν· οὕτω καὶ ὁ μέγας τῶ ἡμετέρου ἀνθρωπίνου φυράματος Κεραμεὺς Θεὸς, ἀναπλάσαι θέλων διὰ φιλανθρωπίαν τὴν συντριβεῖσαν ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας φύσιν ἡμῶν, ἐχρειάσθη νερὸν καὶ φωτίαν· καὶ τὴν μὲν φωτίαν λαμβάνει ἀπὸ τὸν ἑαυτόν του· διότι πῦρ εἶναι ὁ Θεὸς κατὰ τὴν θείαν γραφήν· „ Πῦρ ἐστὶν ὁ Θεὸς καταναλίσκον “. (Δευτ. δ'. 24.) καταναλίσκει δὲ τὴν μοχθηρίαν κατὰ τὸν πολυν ἐν Θεολογίᾳ Γρηγόριον· (Λόγ. εἰς τὸ Βάπτισμα) τὸ δὲ νερὸν δανείζεται ἀπὸ τὸν Ἰορδάνην, καὶ οὕτω ἀπὸ τὰ δύω ὁμοῦ ὁλόκλη-

κληρον κάμνει τοῦ Ἀδὰμ τὴν ἀνάπλασιν. Διὰ τοῦτο καὶ ἄλλος ἀσματογράφος θαυμάζων, πῶς ὁ Χριστὸς χωρὶς πῦρ (αἰσθητὸν) ἀναχωνεύει τοὺς βαπτιζομένους, καὶ χωρὶς συντριβὴν (αἰσθητὴν) αὐτοὺς ἀναπλάττει, ἀνεβόησεν· „Ὢ τοῦ θαύματος! δίχα πυρὸς „ἀναχωνεύει, καὶ ἀναπλάττει ἄνευ συντρίψεως". Ἐκ τῦ Θεολόγου δὲ ἐρανίσθη τοῦτο εἰπόντος· „Χωρὶς πυρὸς ἀναχωνεῦον (τὸ Βάπτισμα) καὶ ἀνακτίζον δίχα συντρίψεως". (Λόγ. τῷ αὐτῷ).

Οὐ μόνον δὲ τὸν φθαρέντα Ἀδὰμ ὁ Χριστὸς ἀναπλάττει ἐν τῷ Ἰορδάνῃ, ὡς εἴπομεν, ἀλλὰ πρὸς τούτοις τσακίζει καὶ τὰς κεφαλὰς τῶν νοητῶν δρακόντων ὅπου ἐφώλευον μέσα εἰς τὰ νερὰ, καθὼς ὁ Προφητάναξ περὶ τούτων προλαβὼν ἀνεβόησε· „Σὺ συνέτριψας „τὰς κεφαλὰς τῶν δρακόντων ἐπὶ τοῦ ὕδατος· σὺ συνέθλασας τὴν κεφαλὴν τοῦ δράκον„τος". (Ψαλ. ογ'. 14.) Καὶ δράκοντες μὲν πληθυντικῶς νοοῦνται οἱ Δαίμονες, δράκων δὲ ἑνικῶς νοεῖται ὁ ἀρχηγὸς καὶ πρῶτος αὐτῶν Διάβολος καὶ Σατανᾶς· κεφαλαὶ δὲ τῶν Δαιμόνων εἶναι τὰ πρῶτα καὶ κυριώτερα πάθη: ἤτοι ἡ φιληδονία, ἡ φιλαργυρία καὶ ἡ φιλοδοξία· κεφαλὴ δὲ τοῦ Διαβόλου ἐξαιρέτως εἶναι ἡ ὑπερηφάνεια, ἢ ἡ φιλαυτία, μάλιστα δὲ ἡ εἰδωλολατρεία. Μέσα δὲ εἰς τὰ ὕδατα εὑρίσκονται ὁ Διάβολος καὶ οἱ Δαίμονες· ἐπειδὴ αὐτοὶ χαίρουσιν εἰς τὴν ὑγρασίαν τῶν σωματικῶν ἡδονῶν, αἵ τινες δηλοῦνται διὰ τοῦ ὕδατος· ὅθεν ὁ Διάβολος ὀνομάζεται Λευϊαθὰν κατὰ τὸν Σύμμαχον, τὸ ὁποῖον ἑρμηνεύεται Βασιλεὺς τῶν ἐν τοῖς ὕδασι, καθὼς γέγραπται ἐν τῷ Ἰώβ· „Καὶ αὐτὸς (ὁ „δράκων) Βασιλεὺς πάντων τῶν ἐν τοῖς ὕδασι". (Ἰωβ. μά. 34.) ὅπερ ἑρμηνεύων ὁ Ὀλυμπιόδωρος, λέγει· „Βασιλεύς ἐστι πάντων τῶν τὸν ὑγρὸν καὶ διαῤῥέοντα καὶ ἡδονι„κὸν μετιόντων βίον· διόπερ καὶ ἡμεῖς εὐξώμεθα πρὸς τὸν ἡμῶν Δεσπότην, μὴ βασι„λεύειν ἡμῶν τὴν ἁμαρτίαν". Διὰ μέσου λοιπὸν τοῦ ἑνὸς ποταμοῦ Ἰορδάνου ἐνεργήθησαν δύω παράδοξα καὶ ἐναντία πράγματα: ἤτοι ἡ τοῦ Ἀδὰμ ἀνάπλασις, καὶ ἡ τῶν νοητῶν δρακόντων κατάθλασις· ὅθεν καὶ διὰ τὰ δύω ὁ θαυματουργήσας ταῦτα Χριστὸς δεδόξασται.

Τροπάριον.

„Πυρὶ τῆς Θεότητος αὐλῷ, σάρκα ὑλικὴν ἡμφιεσμένος, Ἰορδάνου „περιβάλλεται τὸ μᾶμα, ὁ σαρκωθεὶς ἐκ Παρθένου Κύριος· ὅτι „δεδόξασται.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τούτου τοῦ Τροπαρίου ἡ μὲν κατὰ λέξιν ἐξήγησις εἶναι αὕτη· ὁ ἐκ τῆς Παρθένου σαρκωθεὶς Κύριος ἀμφὶ τῷ αὐλῷ πυρὶ τῆς Θεότητος ἐνδεδυμένος τὴν ὑλικὴν σάρκα τῆς ἀνθρωπότητος, (πῦρ γὰρ αὐλὸν ὑπάρχων κατὰ τὴν Θεότητα, ἔγινεν ἄνθρωπος) καὶ οὕτω διπλοῦς ὢν, Θεὸς δηλαδὴ καὶ ἄνθρωπος, ἐνεδύθη τὸ ῥεῖθρον τοῦ Ἰορδάνου· διότι εἶναι δεδοξασμένος· ἡ δὲ ἔννοια αὐτοῦ εἶναι ἀξιοθαύμαστος· θαυμάζει γὰρ δι' αὐτοῦ ὁ Ἱερὸς Κοσμᾶς τὴν τοῦ Θεοῦ συγκατάβασιν, διὰ τὴν ὁποίαν αἱ φύσεις καινοτομοῦνται, καὶ ἡ τῶν στοιχείων ἀλλοιόνεται τάξις τε καὶ κατάστασις· καὶ τρόπον τινὰ σκοτοδινιάσας, ὢ τῆς ἀῤῥήτου, λέγει, καινοτομίας! κατὰ μὲν τὴν φυσικὴν τῶν στοιχείων κατάστασιν, ἡ γῆ εὑρίσκεται εἰς τὸν κατώτατον καὶ μεσαίτατον τόπον τῶν στοιχείων, ἐπάνω δὲ τῆς γῆς εὑρίσκεται τὸ νερὸν, ἐπάνω δὲ τοῦ νεροῦ εὑρίσκεται ὁ ἀὴρ, καὶ ἐπάνω τοῦ ἀέρος εὑρίσκεται τὸ πῦρ· ἐπὶ δὲ τῆς ἐνσάρκου Οἰκονομίας βλέπω ὅλον τὸ ἐναντίον· τὸ μὲν γὰρ ἀνώτατον καὶ ἄϋλον πῦρ, ὅπερ ἐστὶν ὁ Θεὸς, ἐνδυθὲν πρῶτον τὴν γῆν: ἤτοι τὴν ἐκ τῆς γῆς ὑλικὴν σάρκα, ἐνδύεται ἔπειτα καὶ τὰ ῥεῖθρα τοῦ Ἰορδάνου: ἤτοι τοῦ νεροῦ, καὶ οὕτω τὸ ἄϋλον πῦρ ὁ Θεὸς μιμεῖται τὴν κατωτάτην γῆν, καὶ γίνεται κατώτατον πάντων διὰ συγκατάβασιν ἄκραν· τὸ δὲ νερὸν τοῦ Ἰορδάνου γίνεται ἀνώτερον ἀπὸ αὐτόν· καὶ οὕτως ἡ γῆ: ἤτοι ἡ τῶν ἀνθρώπων γηΐνη φύσις, γίνεται εἰς τὸ μέσον τοῦ ἀύλου πυρὸς τῆς Θεότητος ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος, καὶ τοῦ νεροῦ τοῦ Ἰορδάνου ἀπὸ τὸ ἄλλο. Ὅθεν ἀπὸ μὲν τὸ θεῖον πῦρ ἀναχωνεύεται αὕτη καὶ καθαρίζεται, ἀπὸ δὲ τὸ νερὸν πλύνεται ἐκ τῆς ἁμαρτίας· καὶ οὕτω ἀπὸ τὰ δύω ὁμοῦ ἐπανέρχεται πάλιν εἰς τὴν πρώτην κατάστασιν διὰ τοῦ Βαπτίσματος τοῦ Κυρίου.

Τρο-

Τροπάριον.

„ Τὸν ῥύπον ὁ σμήχων τῶν ἀνθρώπων, τούτοις καθαρθεὶς ἐν
„ Ἰορδάνῃ, οἷς θελήσας ὡμοιώθη, ὃ ἦν μείνας, τοὺς ἐν σκότει φω-
„ τίζει Κύριος· ὅτι δεδόξασται.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ο Κύριος, λέγει, ὁ ὁποῖος καθαρίζει καὶ ἀποπλύνει τὸν μολυσμὸν τῆς ἁμαρτίας τῶν ἀνθρώπων, αὐτὸς σήμερον ἐκαθαρίσθη εἰς τὸν Ἰορδάνην ποταμὸν διὰ τοῦ Βαπτίσματος. Τίνος χάριν; Διὰ τούτους τοὺς ἀνθρώπους, μὲ τοὺς ὁποίους θελληματικῶς ὡμοιώθη κατὰ φύσιν γενόμενος ἄνθρωπος, μὴ τραπεὶς κατὰ τὴν Θεότητα, ἀλλὰ μείνας ἐκεῖνο ὅπου ἦτον: ἤτοι τέλειος Θεός· ὅθεν εἶπεν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος· „ Ὁ μὲν γὰρ (Χριστὸς) αὐτοκά-
„ θαρσις ἦν, καὶ οὐκ ἐδεῖτο καθάρσεως, ἀλλὰ σοί (διὰ σέ) καθαίρεται, ὥσπερ καὶ
„ σαρκοφορεῖ, ἄσαρκος ὢν " (Λόγ. εἰς τὸ Βάπτισμα). Οὐ μόνον δὲ σμήχει ὁ Χριστὸς καὶ καθαρίζει, ἀλλὰ καὶ φωτίζει· καθαρίζει μὲν γὰρ, τὸ θεῖον προβαλλόμενος ὕσσωπον, καὶ ὑπὲρ χιόνα λευκαίνων τοὺς τὸ θεῖον λαμβάνοντας Βάπτισμα· περὶ ὧν καὶ ὁ Δαβὶδ παρεκάλει πρότερον λέγων· „ Ῥαντιεῖς με ὑσσώπῳ, καὶ καθαρισθήσομαι· πλυνεῖς
„ με, καὶ ὑπὲρ χιόνα λευκανθήσομαι ". (Ψαλ. ν'. 7.) Ὅθεν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος λουτρὸν ὀνομάζει τὸ Βάπτισμα, ὡς ἔκπλυσιν. (Λόγ. περὶ Βαπτίσματος).

Φωτίζει δὲ πάλιν ὁ Χριστὸς, διότι αὐτὸς κατὰ τὸν Ἰωάννην (α'. 9.) εἶναι τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν, τὸ ὁποῖον φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν Κόσμον, ὄχι εἰς τὸν αἰσθητὸν καὶ ὑλικὸν κόσμον, ἀλλ' εἰς τὸν νοητὸν ἐκεῖνον τῶν ἀρετῶν· διὰ τοῦτο πάλιν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος φώτισμα ὀνομάζει τὸ Βάπτισμα (Λόγ. περὶ Βαπτ.) (1). Ὅρα ὅμως, ἀγαπητὲ, ὅτι πρῶτον καθαρίζει ὁ Κύριος, καὶ δεύτερον φωτίζει· καθαρίζει γὰρ πρῶτον τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὰ πάθη διὰ τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν, καὶ δεύτερον φωτίζει τὸν κεκαθαρμένον διὰ τῆς ἐλλάμψεως καὶ τοῦ φωτισμοῦ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Καὶ καθὼς οἱ γανόντες τὰ χάλκινα ἀγγεῖα, πρῶτον καθαρίζουσιν αὐτὰ ἀπὸ τὸν μολυσμὸν ὅπου ἔχουσιν, ἔπειτα λαμπρύνουσιν αὐτὰ μὲ τὸ γάνωμα· οὕτω καὶ ὁ Θεὸς, πρῶτον καθαρίζει τὴν καρδίαν καὶ τὸν νοῦν, καὶ ἔπειτα λαμπρύνει αὐτὰ μὲ τὸ φῶς τῆς θείας του χάριτος. Ὥστε ὅποιος ἀγαπᾷ νὰ φωτισθῇ ἐκ Θεοῦ, πρῶτον πρέπει νὰ καθαρισθῇ ἀπὸ τὰ πάθη διὰ τῶν θεουργῶν ἐντολῶν· „ Οὗ γὰρ κάθαρσις, ἐκεῖ ἔλλαμψις· (λέγει ὁ
„ Θεολόγος Γρηγόριος Λόγ. εἰς τὰ Φῶτα) ἄνευ γὰρ τοῦ πρώτου τὸ δεύτερον οὐ δίδοται "· εἰδὲ πρὸ τοῦ νὰ καθαρισθῇ τινὰς ζητεῖ νὰ φωτισθῇ, μάτην καὶ ἀνωφελῶς κοπιάζει.

Ὠδὴ γ'. Ὁ Εἱρμός.

„ Ἰσχὺν ὁ δοὺς, τοῖς Βασιλεῦσιν ἡμῶν Κύριος, καὶ κέρας χρι-
„ στῶν αὐτοῦ ὑψώσας, Παρθένου ἀποτίκτεται· μολεῖ δὲ πρὸς τὸ
„ Βάπτισμα· διὸ πιστοὶ βοήσωμεν· οὐκ ἔστιν Ἅγιος ὡς ὁ Θεὸς ἡ-
„ μῶν, καὶ οὐκ ἔστι δίκαιος πλὴν σου Κύριε.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἐπειδὴ ἡ τρίτη Ὠδὴ εἶναι ποίημα τῆς Προφήτιδος Ἄννης, διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς ἐραντίζεται ἐξ ἐκείνης τὸ προοίμιον τοῦ παρόντος Εἱρμοῦ, καὶ λέγει, ὅτι ὁ Κύριος, ὁ ὁποῖος

(1) Διὰ τοῦτο εἶπε καὶ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεύς· „ Βαπτιζόμενοι, φωτιζόμεθα· φωτιζόμενοι, υἱοθετού-
„ μεθα· υἱοθετούμενοι, τελειούμεθα· τελειούμενοι, „ ἀπαθανατιζόμεθα· ἐγὼ, φησὶν, εἶπα, Θεοὶ ἐστε,
„ καὶ Υἱοὶ ὑψίστου πάντες ".

ὁποῖος δίδει ἰσχὺν καὶ δύναμιν εἰς τοὺς εὐσεβεῖς ἡμῶν Βασιλεῖς· „ Δώσει γὰρ, φησὶν, „ ἰσχὺν τοῖς Βασιλεῦσιν “· (ά. Βασιλ. β'. 10.) καὶ ἐκεῖνος ὅπου ὑψόνει καὶ δοξάζει τὸ κέρας: ἤτοι τὴν δύναμιν τῶν χριστῶν αὐτοῦ, Βασιλέων δηλαδὴ καὶ Ἱερέων καὶ Προφητῶν· τούτων γὰρ τὰ τάγματα ἐχρίοντο ὑπὸ τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ κέρατος τοῦ χρίσματος· „ Ὑψώ- „ σει, φησὶ, κέρας χριστῶν αὐτοῦ “· (ά. Βασιλ. β'. 10.) αὐτὸς, λέγω, ἐγεννήθη ἀπὸ τὴν Παρθένον κατὰ τὴν παρελθοῦσαν ἑορτὴν τῆς κατὰ σάρκα Γεννήσεώς του· τώρα δὲ κατὰ τὴν παροῦσαν τῶν Φώτων ἑορτὴν ἔρχεται ἀπὸ λόγου του εἰς τὸ νὰ βαπτισθῇ ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ.

Ὅρα δὲ σοφίαν τοῦ Μελῳδοῦ· ἐπειδὴ γὰρ ἡ ὕψωσις εἶναι ἐναντία τοῦ βαπτίσματος, καθότι ἡ μὲν ὕψωσις σημαίνει ἀνάβασιν, τὸ δὲ βάπτισμα σημαίνει κατάβασιν· διὰ τοῦτο εἶπεν, ὅτι ἐκεῖνος ὁ Θεὸς, ὁ ὁποῖος ἀναβιβάζει τὸ κέρας τῶν ὑπ' αὐτοῦ κεχρισμένων, καταβαίνει σήμερον εἰς τὸ ὕδωρ καὶ καταδύεται διὰ τὴν ἡμῶν σωτηρίαν, ἵνα διὰ τῆς ἰδικῆς του καταβάσεως ἀναβιβάσῃ ἡμᾶς εἰς τὴν ἀρχαίαν κατάστασιν. Ἀκολούθως δὲ λέγει, ὅτι πρέπει ἡμεῖς οἱ πιστοὶ νὰ φωνάξωμεν πρὸς τὸν τοιαῦτα ἐργαζόμενον θαυμάσια Κύριον τὸ λόγιον ἐκεῖνο τῆς Θεοπνεύστου Ἄννης· „ Οὐκ ἔστιν Ἅγιος, ὡς ὁ Κύριος, καὶ οὐκ „ ἔστι δίκαιος, ὡς ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ οὐκ ἔστιν Ἅγιος πλὴν σου “. (ά. Βασιλ. β'. 2.)

Τροπάριον.

„ Στειρεύουσα πρὶν, ἠτεκνωμένη δεινῶς σήμερον, εὐφραίνου Χριστοῦ „ Ἐκκλησία· δι' ὕδατος καὶ Πνεύματος, Υἱοὶ γάρ σοι γεγέννηνται, „ ἐν πίστει ἀμακράζοντες· οὐκ ἔστιν Ἅγιος ὡς ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ „ οὐκ ἔστι δίκαιος πλήν σου Κύριε.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὴν ὑπόθεσιν τῆς τρίτης Ὠδῆς, ἥτις ἦτον ἡ Προφῆτις Ἄννα ἡ στεῖρα οὖσα πρότερον, ὕστερον δὲ γενομένη πολύτεκνος, σμίγων ὁ θεῖος Μελῳδὸς μὲ τὴν ἑορτὴν τῶν Φώτων, ἐπιστρέφει πρὸς τὴν ἐξ Ἐθνῶν Ἐκκλησίαν, καὶ λέγει πρὸς αὐτήν· ὦ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, ἡ πρώην στεῖρα καὶ δεινῶς ἠτεκνωμένη: ἤτοι ἡ πολλὰ ἄτεκνος, σὺ εὐφραίνου καὶ ἀγάλλου σήμερον κατὰ τὴν παροῦσαν ἑορτὴν τῶν Φώτων. Διὰ τί; Ἐπειδὴ πολλὰ τέκνα ἐγεννήθησαν εἰς ἐσὲ διὰ τοῦ ὕδατος καὶ τοῦ Πνεύματος: ἤτοι διὰ μέσου τοῦ Ἁγίου Βαπτίσματος τοῦ ἐξ ὕδατος συνισταμένου καὶ Πνεύματος· γέννησις γὰρ ὀνομάζεται καὶ τὸ Ἅγιον Βάπτισμα· διότι εἶπεν ὁ Κύριος πρὸς τὸν Νικόδημον· „ Ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἐξ „ ὕδατος καὶ Πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν Βασιλείαν τῶ Θεῶ “· (Ἰω. γ'. 5.) καὶ πάλιν· „ Τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ Πνεύματος Πνεῦμά ἐστι “. (αὐτόθ. 6.) Ἐγεννήθησαν δὲ Υἱοὶ εἰς ἐσὲ τὴν πρὶν στεῖραν ὅλοι διορατικοὶ καὶ προφητικοὶ, καθὼς ἦτον ὁ Σαμουήλ· οὗτοι δὲ εἶναι οἱ βαπτισθέντες Χριστιανοὶ, οἱ ὁποῖοι μὲ πίστιν ἀνακράζουσιν εἰς τὸν τούτους πνευματικῶς γεννήσαντα Χριστόν· „ Οὐκ ἔστιν Ἅγιος, ὡς ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ „ οὐκ ἔστι δίκαιος πλὴν σου Κύριε “.

Σημείωσαι δὲ, ὅτι τὸ ῥητὸν τοῦτο τοῦ Εἱρμοῦ ἐρανίσθη ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸν Προφήτην Ἡσαΐαν λέγοντα· „ Εὐφράνθητι στεῖρα ἡ οὐ τίκτουσα· ῥῆξον καὶ βόησον ἡ οὐκ ὠδίνουσα, „ ὅτι πολλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐρήμου μᾶλλον (τῆς ἐξ Ἐθνῶν Ἐκκλησίας), ἢ τῆς ἐχούσης „ τὸν ἄνδρα (τῆς Ἰουδαϊκῆς Συναγωγῆς)“. (Ἡσ. νδ'. 1.) Ἀλλὰ καὶ ἡ Προφῆτις Ἄννα ἡ Ποιήτρια τῆς Ὠδῆς ταύτης εἰς τύπον εἶναι τῆς ἐξ Ἐθνῶν Ἐκκλησίας κατὰ τὸν Θεοδώριτον, ἡ δὲ Φενάννα, εἰς τύπον τῆς Συναγωγῆς τῶν Ἰουδαίων. Ἡ ἐξ Ἐθνῶν λοιπὸν Ἐκκλησία ἐγέννησεν ἑπτά: ἤτοι πολλά· ἐπειδὴ ὁ ἑπτὰ ἀριθμὸς παρὰ τῇ θείᾳ Γραφῇ εἶναι δηλωτικὸς πλήθους, καὶ σημαίνει τὴν πολυγονίαν τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, κατὰ τὸν αὐτὸν Θεοδώριτον· ἡ δὲ Συναγωγὴ τῶν Ἑβραίων πολύτεκνος οὖσα πρότερον, τώρα ἔγινε πάντη στεῖρα καὶ ἄτεκνος· ὅθεν ἐπληρώθη τὸ τῆς Ἄννης λόγιον τὸ λέγον· „ Ἡ Στεῖρα „ ἔτεκεν ἑπτὰ, καὶ ἡ πολλὴ ἐν τέκνοις ἠσθένησε “. (ά. Βασιλ. β'. 5.)

Ὁ δὲ Θεοδώριτος οὕτως ἑρμηνεύει τὸ ἀνωτέρω ῥητὸν τοῦ Ἡσαΐου· „ Εὐφράνθητι στεῖρα „ ἡ οὐ τίκτουσα· οὐ γὰρ ἔτικτεν ἡ Ἐκκλησία πάλαι, τῇ δὲ τῶν εἰδώλων δουλείᾳ προσ„ ήδρευε· ῥῆξον καὶ βόησον ἡ οὐκ ὠδίνουσα· τέθεικε τὸ „ ῥῆξον " ἐπὶ τῆς βιαίας γεν„ νήσεως, ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ „ βόησον "· φασὶ γὰρ τὰς μαίας παρακελεύεσθαι ταῖς δυσ„ τοκούσαις καὶ βιάζεσθαι καὶ βοᾶν· τὸ δὲ „ εὐφράνθητι " ἐπὶ τῆς παρ' ἐλπίδα δωρι„ θείσης πολυπαιδίας τέθεικε· ἐναντίον δέ πως εἶναι δοκεῖ τὸ „ ῥῆξον καὶ εὐφράνθητι "· „ ἀμφότερα δ' ὅμως συνέβη· καὶ γὰρ παρ' ἐλπίδα γεγέννηκε· τοιαῦται γὰρ τῷ Παναγίῳ Πνεύ„ ματος αἱ ὠδῖνες ". Τὰ αὐτὰ σχεδὸν λέγει καὶ ὁ Ἀλεξανδρείας Κύριλλος ἑρμηνεύων τὸ ῥητὸν τοῦτο, παρὰ τοῦ ὁποίου φαίνεται ὅτι τὰ ἐρανίσθη ὁ Θεοδώριτος· οὕτω γὰρ φησίν· „ Ἰδοὺ προστέτακται ῥῆξαί τε καὶ βοῆσαι· ἔθος δὲ τοῦτο δρᾶν ταῖς ἐπὶ δίφρῳ καὶ τι„ κτούσαις γυναιξὶν, ἃς δὴ φασὶ παροτρύνειν τὰς μαίας ἔντονόν τι καὶ τορὸν ἀναβοᾶν, „ ἵν' ἐκθλίβοιτο τῆς μήτρας τὸ βρέφος, εὐρυνομένου τοῦ σπλάγχνου πρὸς τὴν βοήν· τοῦτο, „ οἶμαι, ἐστὶ τὸ „ ῥῆξον καὶ βόησον ". Ἄρξαι δὴ οὖν τοῦ τίκτειν, φησὶ, καὶ ὡς ὠδίνου„ σα πολλοὺς δίδου συχνῶς τὴν ταῖς τικτούσαις ἀεὶ πρέπουσαν βοήν· ὡς ἐσομένη δὲ Μή„ τηρ ἀναριθμήτων λαῶν εὐφροσύνην δέχου τὴν πνευματικήν... Ἔθος μὲν οὖν τῇ Θεοπνεύ„ στῳ Γραφῇ ἔρημον ἀποκαλεῖν τὴν χήραν. Ἐχήρευσε δὲ τῶν Ἐθνῶν ἡ πληθύς· οὐ γὰρ „ ἐπλούτει τὴν κοινωνίαν τὴν πρὸς τὸν σπορέα λόγον· ἐπειδὴ δὲ παρεδέξατο τὸν ἐξ Οὐ„ ρανοῦ Νυμφίον, πολλὰ γέγονεν αὐτῆς τὰ τέκνα μᾶλλον ἢ τῆς ἐχούσης τὸν ἄνδρα ".

Τροπάριον.

„ Μεγάλη φωνὴ, ἐν τῇ ἐρήμῳ βοᾷ Πρόδρομος· Χριστοῦ ἑτοιμάσα„ τε ὁδοὺς, καὶ τρίβους τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, εὐθείας ἀπεργάσασθε, ἐν „ πίστει ἀμακράζομτες· οὐκ ἔστιν Ἅγιος ὡς ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ οὐκ „ ἔστι δίκαιος πλὴν σου Κύριε.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦ Προφήτου Ἡσαΐου ἐρανίσθη ὁ Μελῳδὸς τὸ Τροπάριον τοῦτο· λέγει γὰρ ἐκεῖνος ἐκεῖ· „ Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ· ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν τοῦ Κυρίου, εὐθείας „ ποιεῖτε τὰς τρίβους τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ". (Ἡσ. μ'. 3.) Ὅθεν οὕτως ἀρχίζει· ὁ τοῦ Κυρίου μέγιστος Πρόδρομος, ἡ μεγάλη καὶ ὑψηλοτάτη καὶ ἐξάκουστος φωνὴ τοῦ Θεοῦ Λόγου, βοᾷ εἰς τοὺς λαοὺς ἐν τῇ ἐρήμῳ τοῦ Ἰορδάνου καὶ λέγει· ἑτοιμάσατε, ὦ λαοὶ, ἑτοιμάσατε τὴν στράταν τοῦ Χριστοῦ: ἤτοι ἕτοιμοι γίνεσθε εἰς τὴν εὐαγγελικὴν πολιτείαν, καθὼς ἑρμηνεύει ὁ Θεοφύλακτος· ὁδὸς γὰρ τὸ Εὐαγγέλιον λέγεται· εὐθείας κάμετε τὰς τρίβους τοῦ Θεοῦ ἡμῶν: ἤτοι τὰς τοῦ παλαιοῦ Νόμου ἐντολὰς ἀναδείξατε πνευματικάς· ἐπειδὴ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον εὐθὲς εἶναι· τὰ δὲ τοῦ Νόμου προστάγματα λέγονται τρίβοι, ὡς τετριμμένα καὶ παλαιὰ, κατὰ τὸν αὐτὸν Θεοφύλακτον.

Σημείωσαι, ὅτι τὸ „ μεγάλη φωνῇ " δύναται νὰ νοηθῇ καὶ εἰς δοτικὴν κατ' ἔλειψιν τῆς Ἐν προθέσεως οὕτω· ὁ Πρόδρομος βοᾷ ἐν μεγάλῃ φωνῇ. Ποῦ δὲ βοᾷ; Ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς Ἰουδαίας· οὕτω γὰρ ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος γράφει· „ Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις „ ἐκείναις παραγίνεται Ἰωάννης ὁ Βαπτιστὴς κηρύσσων ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς Ἰουδαίας ". (Ματθ. γ'. 1.) Καὶ μολονότι ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς λέγει, ὅτι ἦλθεν εἰς πᾶσαν τὴν περίχωρον τοῦ Ἰορδάνου, κηρύσσων Βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν· (Λουκ. γ'. 3.) μ' ὅλον τοῦτο πιθανὸν εἶναι νὰ ἦτον καὶ ἔρημοι τόποι μεταξὺ τῆς περιχώρου τοῦ Ἰορδάνου, ὅπου οἱ ὄχλοι ἐρχόμενοι ἤκουον τὸ κήρυγμα τοῦ Ἰωάννου· ὅθεν λέγει ὁ Ματθαῖος· „ Τό„ τε ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν Ἱεροσόλυμα καὶ πᾶσα Ἰουδαία καὶ πᾶσα ἡ περίχωρος τοῦ „ Ἰορδάνου ". (Ματ. γ'. 5.) Ὁ δὲ Πτωχὸς Πρόδρομος λέγει, ὅτι Ἐπειδὴ τὸ ῥῆμα (τὸ πρόσταγμα) Κυρίου ἐγένετο ἐν τῇ ἐρήμῳ πρὸς Ἰωάννην, ὡς λέγει ὁ Λουκᾶς, „ Ἐγένετο „ ῥῆμα Θεοῦ ἐπὶ Ἰωάννην τὸν τοῦ Ζαχαρίου Υἱὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ ", (Λουκ. γ'. 2.) ἐκ τούτου λέγεται καταχρηστικῶς, ὅτι ἐκήρυττε τὸ κήρυγμά του ἐν τῇ ἐρήμῳ. Εἰδὲ θέλει νὰ τοῦ-

νοήσῃ τινὰς ἔρημον τοὺς ἐρήμους ὄντας ἀνθρώπους πάσης θεογνωσίας καὶ ἀγαθοεργίας, ἁρμόζει νὰ νοήσῃ περὶ τῶν ἀνθρώπων τὸ „ Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ “. Ὁ δὲ Εὐθύμιος ὁ Ζυγαδηνὸς λέγει ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ κατὰ Ματθαῖον· „ Δύω ἐρήμους νοοῦμεν, „ μίαν τὴν ἐνδοτέραν, ἀφ' ἧς ἦλθεν ὁ Ἰωάννης, καὶ ἐν ᾗ ἐγένετο πρὸς αὐτὸν τὸ ῥῆμα „ Κυρίου κατὰ τὸν Λουκᾶν· δευτέραν δὲ τὴν περὶ τὸν Ἰορδάνην, ἐφ' ἣν ἐξῆλθεν, ἣν ὁ „ Ματθαῖος ἔρημον τῆς Ἰουδαίας ὠνόμασεν, ὁ δὲ Λουκᾶς, περίχωρον τοῦ Ἰορδάνου “.

Ὠδὴ δ'. Ὁ Εἱρμός.

„ Ἀκήκοε Κύριε, φωνῆς σου, ὧν εἶπας, φωνὴ βοῶντος ἐν ἐρήμῳ, „ ὅτε ἐβρόντησας πολλῶν ἐπὶ ὑδάτων, τῷ σῷ μαρτυρούμενος Υἱῷ „ ὅλος γεγονὼς τοῦ παρόντος Πνεύματος δὲ, ἐβόησε· σὺ εἶ Χριστὸς, „ Θεοῦ σοφία καὶ δύναμις.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἐπειδὴ ὁ παρὼν Εἱρμὸς τῆς τετάρτης Ὠδῆς εἶναι ποίημα τοῦ Προφήτου Ἀββακούμ, ὁ ὁποῖος εἶπε· „ Κύριε εἰσακήκοα τὴν ἀκοήν σου καὶ ἐφοβήθην “· (Ἀββακ. γ'. 2.) διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἱερὸς οὗτος Μελῳδὸς μὲ τὴν ἰδίαν λέξιν τοῦ Ἀββακούμ κάμνει τὴν ἀρχὴν τοῦ παρόντος Εἱρμοῦ· καὶ ἀποτείνων τὸν λόγον πρὸς τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα, οὕτω λέγει πρὸς αὐτόν· ὦ Κύριε καὶ Πάτερ προάναρχε, ὁ προφητικώτατος Πρόδρομος Ἰωάννης, τὸν ὁποῖον ἐσὺ εἶπας: ἤτοι ἐχαρακτήρισας διὰ στόματος τοῦ Προφήτου Ἡσαΐου μὲ τὰ λόγια ταῦτα „ Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ “, (Ἡσ. μ'. 3.) αὐτὸς, λέγω, ἤκουσε τὴν ἰδικήν σου φωνὴν, ὄχι ἐν ὕπνοις καὶ ὁράμασι, καθὼς οἱ ἄλλοι Προφῆται, ἀλλὰ ἔξυπνος, καὶ μὲ νοῦν καὶ αὐτία ἐγρηγορότα. Ποίαν δὲ φωνὴν σου ἤκουσε; Ἐκείνην τὴν λέγουσαν· „ Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, ἐν ᾧ εὐδόκησα “. (Ματθ. γ'. 17.)

Πότε δὲ ταύτην ἤκουσε τὴν φωνήν; Ὅταν ἐσὺ, βαπτιζομένου τοῦ Μονογενοῦς σου Υἱοῦ ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ, ἐβρόντησας τὴν ἀνωτέρω φωνὴν ἐπάνω εἰς τὰ πολλὰ ὕδατα τοῦ Ἰορδάνου. Διὰ τί; Ἵνα μαρτυρήσῃς τὴν αὐτοῦ υἱότητα καὶ Θεότητα· ὅθεν καὶ ὁ Δαβὶδ προλαβὼν περὶ αὐτῆς ἀνεβόησεν· „ Ὁ Θεὸς τῆς δόξης ἐβρόντησε. Κύριος ἐπὶ ὑδάτων πολλῶν “. (Ψαλ. κθ'. 3.) Οὐ μόνον δὲ τῆς φωνῆς σου ὁ Πρόδρομος ἤκουσεν, ἀλλὰ καὶ τῆς χάριτος τοῦ παρόντος ἐν τῷ Ἰορδάνῃ Πνεύματος τοῦ ἐν εἴδει περιστερᾶς καταβάντος ἐπὶ τὸν βαπτιζόμενον Χριστὸν ὅλος ἐγένετο ἔμπλεως (γεμάτος), ὅλος πνευματοφόρος. Διὰ τοῦτο ἐβόησε πρὸς τὸν σαρκὶ βαπτιζόμενον· σὺ εἶσαι ὁ Χριστὸς ὁ τέλειος Θεὸς καὶ ὁ τέλειος ἄνθρωπος· τῶν δύω γὰρ φύσεων καὶ τῆς μιᾶς ὑποστάσεως δηλωτικὸν εἶναι τὸ „ Χριστὸς “ ὄνομα, κατὰ τὸν Δαμασκηνὸν Ἰωάννην καὶ κατὰ πάντας τοὺς Ἱεροὺς Θεολόγους· δηλοῖ γὰρ αὐτὸ τὸν χρίσαντα Πατέρα τὸν χρισθέντα Υἱὸν κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα, καὶ τὸ χρίσμα τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον· ὅθεν εἶπεν ὁ Δαβίδ· „ Διὰ τοῦτο ἔχρισέ σε, ὁ Θεὸς, (ὦ Θεὲ) ὁ „ Θεός σου ἔλαιον ἀγαλλιάσεως παρὰ τοὺς μετόχους σου “· (Ψαλ. μδ'. 7.) ἔλαιον δὲ ἀγαλλιάσεως εἶναι τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον. Ὥστε τὸ „ Χριστὸς “ ὄνομα, καὶ τὸν χρίσαντα δηλοῖ Θεὸν, καὶ τὸν χρισθέντα ἄνθρωπον. Εἶτα λέγει· Σὺ εἶσαι ὁ Χριστὸς, ἡ ἐνυπόστατος σοφία καὶ δύναμις τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, καθὼς εἶπεν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος· „ Χριστὸν Θεοῦ δύναμιν καὶ Θεοῦ σοφίαν “. (α'. Κορ. α'. 24.) Λέγει δὲ τὰ λόγια ταῦτα ὁ Μελῳδὸς κατὰ προσωποποιΐαν, καὶ ὄχι ὅτι εἶπεν αὐτὰ ὁ Πρόδρομος· διότι δὲν φαίνεται ἐν Εὐαγγελίοις νὰ εἶπε τοιαῦτα.

Τρο-

Τροπάριον.

„ Ῥυπτόμενον ἥλιον τίς εἶδεν; ὁ Κήρυξ βοᾷ, τὸν ἔκλαμπρον τῇ φύ-
„ σει; ἵμα σε ὕδασιν ἀπαύγασμα τῆς δόξης, Πατρὸς χαρακτὴρ ἀϊδίου
„ ἐκπλύμω; καὶ χόρτον ὣν πυρὶ ψαύσω τῆς σῆς Θεότητος; Σὺ
„ γὰρ Χριστὸς Θεοῦ σοφία καὶ δύναμις.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἐκ μέρους τοῦ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου προσφέρει ὁ Μελῳδὸς τὸ παρὸν Τροπάριον, καὶ λέγει οὕτω· ὁ Κήρυξ καὶ Πρόδρομός σου, Σῶτερ, ἀποφεύγων τὴν βίαν ὅπου ἔκαμνες εἰς αὐτὸν διὰ νὰ σὲ βαπτίσῃ, ταῦτα ἔλεγε δικαιολογούμενος· Παῖος ἄνθρωπος εἶδε ποτὲ τὸν αἰσθητὸν τοῦτον καὶ φύσει λαμπρότατον Ἥλιον νὰ καθαρίζεται; Βέβαια οὐδείς. Ἂν δὲ τὸν αἰσθητὸν τοῦτον Ἥλιον, ὅστις εἶναι κτίσμα καὶ ποίημα, κανεὶς δὲν ἐπιχειρίζεται νὰ πλύνῃ καὶ νὰ καθαρίσῃ κἀμμίαν φοράν, πῶς ἐγὼ τολμῶ νὰ πλύνω καὶ νὰ καθαρίσω ἐσὲ τὸν ἀληθῆ καὶ καθαρώτατον Ἥλιον τῆς δικαιοσύνης, τὸν Κτίστην καὶ Ποιητὴν τοῦ Ἡλίου; πῶς δύναμαι νὰ βαπτίσω ἐσὲ ὅπου εἶσαι τὸ ἀπαύγασμα τῆς δόξης τοῦ Πατρὸς (1), καὶ ὁ χαρακτὴρ τῆς ἀϊδιότητος αὐτοῦ; (2)

Καὶ ἐκεῖνος μὲν ὅπου ἤθελεν ἐπιχειρισθῇ νὰ καθαρίσῃ τὸν Ἥλιον, βέβαια μέλλει νὰ περιγελᾶται ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους καὶ νὰ περιπαίζεται ὡς ἀνόητος, ἐπειδὴ ἐπεχείρησε νὰ κάμῃ ἕνα πρᾶγμα ἀδύνατον· ἐγὼ δὲ, ἂν βαπτίσω ἐσὲ, ὄχι μόνον ἔχω νὰ περιγελῶμαι ἀπὸ ὅλους ὡς ἄφρων, ἀλλὰ πρὸς τούτοις θέλω κατακαύσει τὰς χεῖράς μου· ἐπειδὴ χορτάρι ξηρὸν ὤν: ἤτοι φθαρτὸς κατὰ τὴν φύσιν τοῦ σώματος, ἀπετόλμησα νὰ ἐγγίσω εἰς τὸ φύσει ἄϋλον πῦρ τῆς ἰδικῆς σου Θεότητος. Ἐπιφέρει δὲ ἀκολούθως ὁ Μελῳδὸς Σὺ γὰρ τὸ, εἶσαι ὁ Χριστὸς ἡ ἐνυπόστατος τοῦ Θεοῦ σοφία καὶ δύναμις· τὸ ὁποῖον εἶπε καὶ ἀνωτέρω· συνήθειαν γὰρ ἔχει ἕτος ἐξαίρετον παρὰ τοὺς ἄλλους Μελῳδοὺς νὰ τελειόνῃ πολλὰς Ὠδὰς τῶν Κανόνων του μὲ τὸ ἴδιον τέλος, ὡς εἴπομεν ἑρμηνεύοντες τὸν Κανόνα τῆς Ὑψώσεως τοῦ Σταυροῦ.

Τρο-

(1) Ἐκ τῆς πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῆς τοῦ Παύλου ἐρανίσθη ὁ Μελῳδὸς τὸ „ ἀπαύγασμα τῆς δόξης “, λέγοντος περὶ τοῦ Υἱοῦ· „ Ὃς ὢν ἀπαύγασμα τῆς δό-
„ ξης “. (κ. 3.) ὅπερ ἑρμηνεύων ὁ Ἱερὸς Θεοφύλακτος „ διὰ αἴτια τέσσαρα, λέγει, ὀνομάζεται ὁ Υἱὸς ἀ-
„ παύγασμα· πρῶτον, διὰ νὰ δειχθῇ ὅτι ὁ Υἱὸς γεν-
„ νᾶται ἐκ τοῦ Πατρός, ὡς τὸ ἀπαύγασμα γεννᾶ-
„ ται ἐκ τοῦ Ἡλίου· δεύτερον, ἵνα δειχθῇ ὅτι γεν-
„ νᾶται ἀπαθῶς· τρίτον, ἵνα δειχθῇ ὅτι ὁ Πατὴρ
„ γεννῶν τὸν Υἱὸν, δὲν ἐλαττώθη τι· ᾗ τέταρτον, ὅτι
„ ἀϊδίως ᾗ ἀνάρχως ἐκλάμπει ἀπὸ τὸν Πατέρα, κα-
„ θὼς τὸ ἀπαύγασμα φαίνεται μαζὶ μὲ τὸν ἀπαυγάζον-
„ τα Ἥλιον, καὶ ἀπὸ αὐτὸν εἶναι ἀχώριστον “. Ὅρα καὶ ἄλλας μαρτυρίας περὶ τούτου ἐν τῇ ἡμετέρᾳ μεταφράσει τῆς πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῆς.

(2) Ὁ Βλεμμίδης δὲ ὁμιλῶν περὶ τοῦ Υἱοῦ, πῶς λέγεται χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως τοῦ Πατρός, λέγει οὕτως· „ Ὄχ' ὅτι αὐτὸς ἐστι τὸ ἴδιον τῷ Πα-
„ τρὸς· τίς γὰρ τοῦτ' ἂν ὑπονοήσειε λόγου μετεσχη-
„ κώς; ἀλλ' ὅτι καθ' ὁ Πατὴρ, ἐκ τοῦ ἐχειν Υἱὸν
„ χαρακτηρίζεται καὶ γνωρίζεται, καὶ ὅτι πάντα τὰ
„ τοῦ Πατρὸς ἔχων ὁ Υἱὸς ἐν ἑαυτῷ, μένων Υἱὸς
„ δείκνυσι τὸν ἐξ οὗ (ἤτοι τὸν Πατέρα), καθάπερ
„ εἰκὼν αὐτοῦ φυσικὴ καὶ ἀπαράλλακτος· διὸ καὶ
„ φησὶν ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ ἑώρακε τὸν Πατέρα “. (Λόγ. περὶ Πίστεως) Ὅρα καὶ ἄλλα πολλὰ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ μεταφράσει τῆς πρὸς Ἑβραίους κατὰ τὸ ῥητὸν „ Ὃς
„ ὢν χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ “. ἀφ' οὗ καὶ ἐρανίσθη τὸ ἀνωτέρω ὑπὸ τοῦ Μελῳδοῦ.

Τροπάριον.

„ Ὑπέφηνεν ἔμθεον, ἣν εἶχεν εὐλάβειαν, Μωσῆς περιτυχών σοι·
„ ὡς γὰρ τῆς Βάτου (1) σὲ φωνήσαντα ᾐσθήθη, εὐθὺς ἀπεστράφη
„ τὰς ὄψεις· Ἐγὼ δὲ, πῶς βλέψω σε τραυῶς; ἢ πῶς χειροθετήσω
„ σε; Σὺ γὰρ Χριστὸς Θεοῦ σοφία καὶ δύναμις.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Γέγραπται ἐν τῇ Ἐξόδῳ, ὅτι ὁ Μωϋσῆς εἶδεν εἰς τὸ Ὄρος Χωρὴβ μίαν Βάτον, ἥτις ἐκαίετο, ἀλλ' ὅμως δὲν κατεκαίετο (δὲν ἐχωνεύετο) ὑπὸ τοῦ πυρὸς, ἵνα ἐνταυτῷ καὶ τὴν φυσικήν της ἰδιότητα δείξῃ διὰ τῆς καύσεως, καὶ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ τὴν φυλάττουσαν αὐτὴν ἀκατάκαυστον, καθὼς ἐδίδαξεν ἡμᾶς ὁ Θεολόγος Γρηγόριος λέγων· „ Φῶς μὲν ἦν ἐκ „ πυρὸς τῷ Μωϋσεῖ φανταζόμενον, ἡνίκα τὴν Βάτον ἔκαιε μὲν, οὐ κατέκαιε δὲ, ἵνα καὶ „ τὴν φύσιν παραδείξῃ, καὶ γνωρίσῃ τὴν δύναμιν". (Λόγ. εἰς τὸ Βάπτ.) Ὅταν δὲ ὁ Μωϋσῆς εἶδε τὴν τοιαύτην Βάτον, ἠθέλησε νὰ πλησιάσῃ κοντά· πλησιάζοντος δὲ αὐτοῦ, φωνὴ Θεοῦ ἐκ τῆς Βάτου ἐγένετο λέγουσα· „ Ἐγώ εἰμι ὁ Θεὸς τοῦ Πατρός σου, Θεὸς Ἀ„ βραὰμ καὶ Θεὸς Ἰσαὰκ καὶ Θεὸς Ἰακώβ". (Ἔξοδ. γ'. 6.) Ταύτην δὲ τὴν φωνὴν ἀκούσας ὁ Μωϋσῆς, ἀπέστρεψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ· ἠλαβεῖτο γὰρ νὰ ἐμβλέψῃ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.

Ταύτην λοιπὸν τὴν ἱστορίαν ἀναφέρων ἐν τῷ παρόντι Τροπαρίῳ ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς, εἰσάγει τὸν Βαπτιστὴν Ἰωάννην λέγοντα πρὸς τὸν Χριστὸν ταῦτα· Μήπως, Δέσποτα, ἐγὼ εἶμαι χειρότερος ἀπὸ τὸν Μωϋσῆν; μήπως ἐκεῖνος μόνον εἶχεν εὐλάβειαν εἰς τὸν Θεὸν, καὶ ἐγὼ δὲν ἔχω; Ἐκεῖνος γὰρ χωρὶς νὰ σὲ ἰδῇ καθαρῶς, εὐθὺς μόνον ὅπου αἰσθάνθη, ὅτι τὸν ἐφώναξες ἀπὸ τὴν Βάτον, ἔδειξε τὴν εὐλάβειαν ὅπου εἶχεν εἰς ἐσὲ τὸν Θεὸν, καὶ εὐθὺς ἐγύρισε τὰ ὀμμάτιά του διὰ νὰ μὴ σὲ βλέπῃ, κρίνων τὸν ἑαυτόν του ἀνάξιον τοιούτου φοβεροῦ θεάματος· ἐγὼ δὲ βλέπων ἐσὲ τὸν Υἱὸν τῦ Θεοῦ, ὄχι ἐν Βάτῳ, ἐν τύποις καὶ αἰνίγμασιν, ἀλλὰ καθαρῶς καὶ ἀμέσως σάρκα φοροῦντα, πῶς δύναμαι νὰ σὲ ἰδῶ χωρὶς συγχολήν; ἢ πῶς τολμήσω ἐπὶ τῆς ἀχράντου κορυφῆς σου νὰ θέσω τὴν χεῖρά μου, καὶ νὰ σὲ βαπτίσω; τοῦτο ποιῆσαι οὐ δύναμαι, Κύριε, ἐπειδὴ ἐσὺ εἶσαι ὁ Χριστὸς, ἡ τοῦ Θεοῦ ἐνυπόστατος σοφία καὶ δύναμις.

Τροπάριον.

„ Ψυχῆς τελῶν ἔμφρονος, καὶ λόγῳ τιμώμενος, ἀψύχων εὐλαβοῦ„ μαι· εἰ γὰρ βαπτίσωσε, κατήγορόν μοι ἔσται, πυρὶ καπνιζόμενον „ ὄρος, φυγοῦσα δὲ θάλασσα διχῇ, καὶ Ἰορδάνης οὗτος στραφείς· „ σὺ γὰρ Χριστὸς Θεοῦ σοφία καὶ δύναμις.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Παρομοίως μὲ τὰ ἀνωτέρω δύω Τροπάρια ἀναφέρει καὶ εἰς τὸ Τροπάριον τοῦτο ὁ Μελῳδὸς τὸν Βαπτιστὴν Ἰωάννην δικαιολογούμενον καὶ λέγοντα πρὸς τὸν Δεσπότην Χριστὸν, ὅστις ἐζήτει νὰ βαπτισθῇ. Δὲν ἤθελα γένει τόσης καταδίκης ἄξιος, Δέσποτα, ἂν ἔμελλον

(1) Ἐν ἄλλοις γράφεται „ ὡς γὰρ ἐκ βάτου", ὁ καὶ ὀρθότερον καὶ τέλειον· τὸ δὲ „ ὡς γὰρ τῆς βά„ του" ἀτελές ἐστιν· ἐλλείπει γὰρ ἐξωθεν ἡ Ἐκ πρόθεσις. Ἀλλὰ καὶ παρὰ μέλος ἐστὶ μιᾷ συλλαβῇ περισσεῦον, ἐὰν λεχθῇ „ ὡς γὰρ ἐκ τῆς Βάτου". Ἀδιάφορον δὲ εἶναι τὸ „ ᾐσθήθη" ἀντὶ γὰρ νὰ συνταχθῇ μετὰ γενικῆς „ σοῦ φωνήσαντος" συνετάχθη μὲ αἰτιατικήν „ σὲ φωνήσαντα".

λον νὰ νικηθῶ κατὰ τὴν εὐλάβειαν ἀπὸ τὸν Μωϋσῆν ἐκεῖνον τὸν ἐστολισμένον μὲ νοῦν καὶ λογικὸν, τὸν Προφήτην, τὸν νομοθέτην καὶ δημαγωγὸν τόσων μυριάδων λαοῦ, καὶ τὸν ἀξιωθέντα νὰ σὲ ἰδῇ καὶ νὰ σὲ ἀκούσῃ, ὡς εἶπον ἀνωτέρω· ἀλλὰ τώρα καὶ αὐτῶν τῶν ἀψύχων καὶ ἀλόγων κτισμάτων ἔχω νὰ φανῶ ἀνευλαβέστερος καὶ κατώτερος ἐγὼ ὅπου ἔχω ψυχὴν νοερὰν καὶ φρονοῦσαν τὸ πρέπον, καὶ ὁ ὁποῖος εἶμαι τιμημένος μὲ λογικὸν καὶ διάκρισιν, ἂν δὲν εὐλαβηθῶ τὸ ἀξίωμα τῆς Θεότητός σου, ἀλλὰ τολμήσω νὰ σὲ βαπτίσω.

Ἐπειδὴ καὶ αὐτὰ τὰ ἄψυχα ἔχουν τρόπον τινὰ νὰ λάβουν φωνὴν καὶ νὰ μὲ κατηγορήσουν· τὸ Σίναιον Ὄρος, τὸ ὁποῖον ἐκαπνίζετο ὅλον ἀπὸ φωτίαν διὰ τὴν ἰδικήν σου κατάβασιν „ Τὸ ὄρος, φησὶ, τὸ Σινᾶ ἐκαπνίζετο ὅλον διὰ τὸ καταβεβηκέναι ἐπ' αὐτὸ τὸν Θεὸν „ ἐν πυρὶ, καὶ ἀνέβαινεν ὁ καπνὸς, ὡσεὶ καπνὸς καμίνου, καὶ ἐξέστη πᾶς ὁ λαὸς σφόδρα“, (Ἔξοδ. ιθ'. 18.) δικαίως θέλει μὲ κατηγορήσει ὡς τολμηρὸν καὶ ἀνευλαβῆ· θέλει μὲ κατηγορήσει ἡ ἐρυθρὰ θάλασσα, ἥτις ἔφυγεν ἀπὸ τοῦ προσώπου σου, καὶ ἐσχίσθη εἰς δύω μέρη, καὶ τὸ μὲν ἕνα μέρος αὐτῆς ἐστάθη ὡς τεῖχος ἐκ δεξιῶν, τὸ δὲ ἄλλο, ἐξ ἀριστερῶν· ἀλλὰ πρὸ ἐκείνων θέλει μὲ κατηγορήσει ὁ ποταμὸς οὗτος Ἰορδάνης, εἰς τὸν ὁποῖον στεκόμεθα· διότι καὶ αὐτὸς ἐκ προσώπου σου ἐμπόδισε πρὸ ὀλίγου τὸ ῥεῦμά του, καὶ δὲν ἔτρεχε κάτω, ἀλλ' ἐστράφη εἰς τὰ ὀπίσω, κατὰ τὸν Προφητάνακτα λέγοντα· „ Ἡ θάλασσα „ εἶδε καὶ ἔφυγεν· ὁ Ἰορδάνης ἐστράφη εἰς τὰ ὀπίσω“. (Ψαλ. ριγ'. 3.) (1) Ἐρωτᾷ δὲ ὁ Προφήτης τὴν αἰτίαν λέγων· „ Τί σοι ἐστὶ θάλασσα, ὅτι ἔφυγες; καὶ σὺ Ἰορδάνη, ὅτι ἐ„ στράφης εἰς τὰ ὀπίσω; Καὶ ἀποκρίνεται. „ Ἀπὸ προσώπου Κυρίου ἐσαλεύθη ἡ γῆ, ἀπὸ „ προσώπου τοῦ Θεοῦ Ἰακώβ“. (αὐτόθ. 5.) Σημείωσαι, ὅτι ὁ ἀνώνυμος ἑρμηνευτὴς εἰς τὸ „ ἄψυχον“ θέλει νὰ νοεῖται ἔξωθεν ἡ Ἀπὸ πρόθεσις, καὶ νὰ λέγηται „ εὐλαβοῦμαι, αἰδοῦ„ μαι, φυλάττομαι ἀπὸ τῶν ἀψύχων. Καὶ τοῦτο δὲ σημείωσαι, ὅτι τὰ ἀνωτέρω κατὰ προσωποποιΐαν ῥητορικὴν ἐσχηματίσθησαν ὑπὸ τοῦ Μελῳδοῦ καὶ τοῦ Δαβίδ· ὅθεν εἶπεν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος· „ Πολλὰ ἡ Γραφὴ προσωποποιεῖν οἶδε καὶ τῶν ἀψύχων“· ὁ δὲ Χρυσόστομος θέλει ὅτι διὰ τῶν τοιούτων λόγων τῶν ἀψύχων παρασταίνεται τὸ μέγεθος τῶν συμβαινόντων πραγμάτων· οὕτω γὰρ λέγει· „ Μάνθανε τῆς Γραφῆς τὸ ἔθος· ὅτε γὰρ βουλε„ται μέγα τι Χριστὸν, ἢ μέγα λυπηρὸν ἀπαγγεῖλαι, καὶ αὐτὰ τὰ ἄψυχα αἰσθάνεσθαί „ φησιν· οὐκ ἐπειδὴ αἰσθάνεται, ἀλλ' ἵνα τὸ μέγεθος παραστήσῃ τῶν συμβαινόντων“.

Ὠδὴ έ. Ὁ Εἱρμός.

„ Ἰησοῦς ὁ Ζωῆς ἀρχηγὸς, λύσαι τὸ κατάκριμα ἧκει, Ἀδὰμ τοῦ „ Πρωτοπλάστου· καθαρσίῳ δὲ ὡς Θεὸς μὴ δεόμενος, τῷ πεσόντι „ καθαίρεται ἐν τῷ Ἰορδάνῃ· ἐν ᾧ τὴν ἔχθραν κτείνας, ὑπερέχου„σαν πάντα μοῦν εἰρήνην χαρίζεται.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἀπὸ διάφορα ῥητὰ συνεκροτήθη τὸ παρὸν Τροπάριον ὑπὸ τοῦ Ἱεροῦ Μελῳδοῦ· τὸ γὰρ „ ὁ ζωῆς ἀρχηγὸς“ ἐρανίσθη ἀπὸ τὰς Πράξεις, ὅπου ὁ Κορυφαῖος Πέτρος ἔλεγε πρὸς τοὺς Ἰουδαίους· „ Ὑμεῖς ᾐτήσασθε ἄνδρα φονέα χαρισθῆναι ὑμῖν, τὸν δὲ ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς ἀ„πε-

(1) Σημειοῦμεν ἐντεῦθα, ὅτι ἐν τισιν ἁσματικοῖς Τροπαρίοις τῆς παρούσης ἑορτῆς, γράφεται ὅτι ὁ Ἰορδάνης ἐστράφη εἰς τὰ ὀπίσω, ὅταν ὁ Κύριος ἐβαπτίσθη, ὡς καὶ ἐπὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ· „ Τί ἀνα„χαιτίζεσα τὰ ὕδατα, φησὶν, ὦ Ἰορδάνη; τί ἀνα„ποδίζεις τὸ ῥεῖθρον, καὶ οὐ πρεβαίνει τὴν κατὰ „ φύσιν πορείαν“; Καὶ „ Ἰορδάνη ποταμὲ, τί ἐθαμ„βήθης Θεορῶν“; Καὶ ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὰ Ἰουδαϊκὰ σελ. ριά. λέγει οὕτως· „ Ὁ Ἰορδάνης ὑπερφυ„στέρας τινὸς μετείληχε τάξεως, ὅτε ἐν τῷ τοῦ „ Σωτῆρος ἡμῶν Βαπτίσματι ἐπιστραφεὶς εἰς τοὐ„πίσω, τοῖς ἀνοήτοις καὶ ἀναισθήτοις Ἰουδαίοις θεο„γνωσίας ἐπίδειξιν ἐποιήσατο“. Τί δὲ περὶ τούτου ἡμεῖς λέγομεν; Ὅτι δὲν ἐναικανεῖν ἄπιστον καὶ παράδοξον, ἐὰν ὁ Ἰορδάνης ἐστράφη εἰς τὰ ὀπίσω, ὅταν ὁ Κύριος ἐβαπτίσθη· ἐπειδὴ ὅμως οἱ θεῖοι Εὐαγγελισταὶ οὐδὲν περὶ τούτου λέγουσιν, οὐδεὶς ἰσχυρίσασθαι τοῦτο δύναται.

„ πεκτείνατε". (Πράξ. γ'. 15.) Ὅθεν λέγει ὁ Μελῳδὸς, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ὁ Σωτὴρ (1) τοῦ Κόσμου, ὁ ἀρχηγὸς τῆς κατὰ Πνεῦμα καὶ αἰωνίου ζωῆς ἦλθεν εἰς τὸν Κόσμον διὰ νὰ λύσῃ τὸ κατάκριμα καὶ ἐπιτίμιον, τουτέστι τὸν θάνατον, εἰς τὸν ὁποῖον ὑπέπεσεν ὁ πρωτόπλαστος Ἀδὰμ διὰ τὴν παράβασιν· „Ἡ δ' ἂν ἡμέρᾳ, φησὶ, φάγητε ἀπ' αὐτοῦ (τὸ ξύλου „ τῆς γνώσεως) θανάτῳ ἀποθανεῖσθε". (Γέν. β'. 17.) διότι τοιαῦτα εἶναι τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἁμαρτίας, ὡς λέγει ὁ Ἀπόστολος· „Τὰ ὀψώνια τῆς ἁμαρτίας θάνατος". (Ρωμ. ς'. 23.) Καὶ δικαίως ἐγένετο ἡ εἰς τὸν Κόσμον ἔλευσις τοῦ Ἰησοῦ· διότι ἐδεὶς ἄλλος ἐδύνατο νὰ καταλύσῃ τὴν στέρησιν τῆς ζωῆς, πάρεξ ὁ ἔχων τὴν ἐξουσίαν τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου, ἢ καλήτερα νὰ εἰπῶ, ὁ ὢν αὐτοζωὴ καὶ τῆς ζωῆς ἀρχηγός. Καθὼς δὲ τὸ σκότος στέρησις ὂν τοῦ φωτὸς, λύεται ἀπὸ τὸν Ἥλιον, ὅταν ἀνατείλῃ· οὕτω καὶ ὁ θάνατος στέρησις ὢν τῆς ζωῆς, ἐλύθη, ὅταν ὁ τῆς ζωῆς ἀρχηγὸς ἐπεδήμησεν.

Ὁ Ἰησοῦς λοιπὸν μολονότι δὲν εἶχε χρείαν νὰ καθαρισθῇ διὰ τοῦ Βαπτίσματος, ἐπειδὴ ποίαν χρείαν ἔχει ἡ αὐτοκάθαρσις νὰ καθαρισθῇ; μ' ὅλον τοῦτο αὐτὸς καθαίρεται καὶ βαπτίζεται σήμερον χάριν τοῦ Ἀδὰμ, ὅστις ἔπεσεν εἰς τὴν λάσπην τῆς ἁμαρτίας, καὶ διὰ τοῦτο ἐχρειάζετο νὰ καθαρισθῇ ἀπὸ αὐτήν. Βαπτιζόμενος δὲ ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ, ἀπέκτεινεν εἰς αὐτὸν καὶ ἐθανάτωσε τὴν ἔχθραν, ἡ ὁποία ἦτον μεταξὺ ἡμῶν καὶ τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν ἁμαρτίαν. Ἀφ' οὗ δὲ τὴν ἔχθραν ἐθανάτωσεν, ἐχάρισεν εἰς ἡμᾶς τὴν ἑαυτοῦ θείαν εἰρήνην, ἥτις ὑπερέχει κάθε νοῦν καὶ διάνοιαν. Κατεσκεύασε δὲ τὸ τέλος τοῦ Τροπαρίου ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ διάφορα ῥητὰ τοῦ Παύλου· διότι αὐτὸς ἐν μὲν τῇ πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολῇ γράφει „ Χριστός ἐστιν ἡ εἰρήνη ἡμῶν, ὁ ποιήσας τὰ ἀμφότερα ἕν, ὁ καὶ τὸ μεσό„ τοιχον τοῦ φραγμοῦ λύσας". (Ἐφ. β'. 14.) Καὶ πάλιν, „Ἵνα ἀποκαταλλάξῃ τοὺς ἀμ„ φοτέρους ἐν ἑνὶ σώματι τῷ Θεῷ διὰ τοῦ Σταυροῦ, ἀποκτείνας τὴν ἔχθραν ἐν αὐτῷ". (αὐτόθ. 14.) ἐν δὲ τῇ πρὸς Φιλιππησίους ἐπιστολῇ γράφει „ Καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ ἡ ὑπε„ ρέχουσα πάντα νοῦν φρουρήσει τὰς καρδίας ὑμῶν". (Φιλιπ. δ'. 7.) Ἀνέφερε δὲ τὸ περὶ εἰρήνης ῥητὸν ὁ θεσπέσιος Μουσουργὸς, διὰ νὰ χαρακτηρίσῃ τὴν πέμπτην Ὠδὴν, τῆς ὁποίας ποιητὴς εἶναι ὁ Προφήτης Ἡσαΐας λέγων· „ Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, εἰρήνην δὸς ἡμῖν· πάντα „ γὰρ ἀπέδωκας ἡμῖν". (Ἡσ. κς'. 12.)

Ἠθέλε δὲ ἀπορήσῃ τινὰς, κατὰ τὸν Πτωχὸν Πρόδρομον, πῶς ὁ μὲν Παῦλος εἶπεν ἀνωτέρω, ὅτι ὁ Χριστὸς ἀπέκτεινε τὴν ἔχθραν ἐν τῷ Σταυρῷ, ὁ δὲ Μελῳδὸς λέγει ἐδῶ, ὅτι ἀπέκτεινεν αὐτὴν ἐν τῷ Ἰορδάνῃ; Ἡμεῖς λοιπὸν λύοντες τὴν ἀπορίαν, κατὰ μὲν τὸ πρόχειρον καὶ ἁπλούστερον νόημα λέγομεν, ὅτι τὴν ἔχθραν ὅπου ἡμεῖς εἴχομεν πρὸς τὸν Θεὸν, ἔλυσεν ὁ Δεσπότης Χριστὸς μὲ ὅλα τὰ Μυστήρια τῆς ἐνσάρκου Οἰκονομίας, καὶ ἐφιλίωσεν ἡμᾶς τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ μὲ τὴν Σύλληψιν, μὲ τὴν Γέννησιν, μὲ τὸ Βάπτισμα, μὲ τὸ Πάθος, μὲ τὸν Σταυρὸν, καὶ μὲ τὸν Θάνατόν του· καὶ διὰ νὰ εἰπῶ καθολικῶς, ἐφιλίωσεν ἡμᾶς τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ μὲ ὅλα τὰ θεοπρεπῆ καὶ ἀνθρωποπρεπῆ θαυμάσια ἔργα, ὅσα ἐποίησεν ὁ Δεσπότης Χριστὸς ἐν τῇ ἐνσάρκῳ του ἐπιδημίᾳ.

Κατὰ δὲ τὸ μυστικώτερον καὶ βαθύτερον νόημα λέγομεν, ὅτι ἐν τῷ Ἰορδάνῃ καὶ ἐν τῷ Βαπτίσματι ὁ Χριστὸς ἀπέκτεινε τὴν ἔχθραν ὅπου εἴχομεν μὲ τὸν Θεόν· καθότι τὸ Βάπτισμα τοῦ Κυρίου Σταυρὸς ὀνομάζεται ἀπὸ τὸν Παῦλον λέγοντα „ Ἀνασταυροῦντας ἑαυ„ τοῖς τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ". (Ἑβρ. ς'. 6.) καὶ πάλιν· „ Τοῦτο γινώσκοντες, ὅτι ὁ παλαιὸς „ ἡμῶν ἄνθρωπος συνεσταυρώθη (ἐν τῷ Βαπτίσματι·) τῷ Χριστῷ". Ὅθεν ὁ θεῖος Χρυσόστομος σὺν τῷ Θεοφυλάκτῳ ἑρμηνεύοντες τὰ ἀνωτέρω ῥητὰ, Σταυρὸν τὸ Βάπτισμα ὀνομάζουσιν· ἐπειδὴ εἰς αὐτὸ σταυρόνεται μαζὶ μὲ τὸν Χριστὸν ὁ παλαιὸς τῆς ἁμαρτίας ἄνθρωπος. Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ Σταυρὸς τοῦ Κυρίου εἰκονίζεται μυστικῶς ἐν τῷ Βαπτίσματι, διὰ τοῦτο ὁ μὲν Παῦλος εἶπεν, ὅτι ἐν τῷ Σταυρῷ ἀπέκτεινε τὴν ἔχθραν ὁ Κύριος, ὁ δὲ Μελῳδὸς, ὅτι ἐν τῷ Ἰορδάνῃ, ταὐτὸν εἰπεῖν, ἐν τῷ Βαπτίσματι, τῷ μυστικῶς τὸν Σταυρὸν τοῦ Κυρίου εἰκονίζοντι ἀπέκτεινεν αὐτήν· Σταυρὸς γὰρ καὶ Βάπτισμα ἂν καὶ φαίνωνται ὕω, ἕνα ὅμως εἶναι τῇ ἀληθείᾳ. Αὕτη δὲ ἡ ἔχθρα, κατὰ τὸν Πτωχὸν Πρόδρομον, δικαίως ἐμ-

(1) Ἡ λέξις Ἰησοῦς εἶναι ἑβραϊκὴ· ἑρμηνεύεται δὲ Σωτήρ· παράγεται δὲ ἀπὸ τὸ ιαχα, τὸ ὁποῖον δηλοῖ ἔσωσε, κατὰ τοὺς εἰδήμονας τῆς Ἑβραΐδος γλώσσης.

ἐμπορεῖ νὰ τοιθῇ δράκων ἐμφωλεύων εἰς τὰ ὕδατα, τοῦ ὁποίου τὴν κάραν συνέτριψεν ὁ Κύριος, κατὰ τὸν Δαβὶδ λέγοντα· „Σὺ συνέθλασας τὴν κεφαλὴν τοῦ δράκοντος". (Ψαλ. ογ'. 14.)

Τοῦτο τὸ νόημα βεβαιόνουσι καὶ ἄλλα ῥητὰ τοῦ ἰδίου Παύλου, καθὼς τὸ „Ὅσοι εἰς „Χριστὸν ἐβαπτίσθημεν, εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν. Συνετάφημεν οὖν αὐτῷ „διὰ τοῦ Βαπτίσματος εἰς τὸν θάνατον", (Ῥωμ. ς'. 3.) καὶ τὸ „Εἰ γὰρ σύμφυτοι γε„γόναμεν τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου αὐτοῦ". (Ῥωμ. ς'. 6.)

Τροπάριον.

„Συρελθόντων ἀπείρων λαῶν, ὑπὸ Ἰωάννου βαπτισθῆναι, αὐτὸς „ἐν μέσῳ ἕστη· προσεφώνει δὲ τοῖς παροῦσι· τίς ἔδειξεν ἀπειθεῖς „τὴν ὀργὴν ὑμῖν ἐκκλῖναι τὴν μέλλουσαν; καρποὺς ἀξίους Χρι„στῷ ἐκτελεῖτε· παρῶν γὰρ μύῃ, εἰρήνην χαρίζεται.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἐκ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ματθαίου ἐρανίζεται ὁ Μελῳδὸς τὸ παρὸν Τροπάριον· φησὶ γὰρ ἐκεῖνος περὶ τοῦ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου· „Ἰδὼν δὲ (ὁ Ἰωάννης) πολλοὺς τῶν Φαρισαίων καὶ „Σαδδουκαίων ἐρχομένους ἐπὶ τὸ Βάπτισμα αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς· γεννήματα ἐχιδνῶν, τίς „ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς; Ποιήσατε οὖν καρποὺς ἀξίους τῆς με„τανοίας". (Ματθ. γ'. 7.) Ταῦτα λοιπὸν ἐρανισθεὶς ὁ Μελῳδὸς λέγει, ὅτι, ὅταν πάμπολλοι λαοὶ τῶν Ἰουδαίων ἐσυνάχθησαν διὰ νὰ βαπτισθοῦν ἀπὸ τὸν Ἰωάννην, τότε ἱστάμενος αὐτὸς εἰς τὸ μέσον αὐτῶν, ἔλεγεν εἰς τοὺς ἐκεῖ παρόντας Φαρισαίους καὶ Σαδδουκαίους τὰ λόγια ταῦτα· ὦ γεννήματα ἐχιδνῶν, ποῖος σᾶς ἔδειξε νὰ φύγετε διὰ τοῦ Βαπτίσματος τῆς μετανοίας τὴν μέλλουσαν ὀργὴν τῆς κολάσεως; (1) Λέγει δὲ αὐτοὺς γεννήματα ἐχιδνῶν· διότι ἐφόνευσαν παρανόμως μὲ διαφόρους τρόπους θανάτου τοὺς Προφήτας καὶ διδασκάλους των, καθὼς τὰ τέκνα τῶν ἐχιδνῶν θανατόνουν τὰς μητέρας των σχίζοντα τὴν κοιλίαν των, καὶ οὕτω γεννῶνται ἀπὸ αὐτὰς κατὰ τοὺς Φυσικούς.

Θαυμάζει δὲ ὁ Πρόδρομος (κατὰ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Θεοφυλάκτου) μὲ τὸν λόγον τοῦτον, πῶς ἔγινε νὰ μετανοήσῃ ἡ πονηρὰ αὐτῶν καὶ ἀμετανόητος γενεά· Ὅμως ἐὰν (λέγει ὁ Πρόδρομος) ἐσεῖς μετανοῆτε τῇ ἀληθείᾳ, ποιήσατε καὶ καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας, ποιήσατε ἔργα θεάρεστα καὶ ἄξια τῆς Βασιλείας τῶν Οὐρανῶν· ἐπειδὴ δὲν εἶναι ἀρκετὸν εἰς τὴν σωτηρίαν σας μόνον τὸ νὰ προσέλθετε εἰς τὸ ἰδικόν μου Βάπτισμα, χωρὶς νὰ κάμετε καὶ ἔργα ἀρεστὰ εἰς τὸν Χριστόν, ὁ ὁποῖος τώρα εὑρισκόμενος εἰς τὸ μέσον σας, χαρίζεται εἰρήνην εἰς ὅλους ἡμᾶς. Τοῦτο δὲ ἐρανίσθη ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸ ῥητὸν ἐκεῖνο τοῦ Ἰωάννου τὸ λέγον· „Μέσος ὑμῶν ἕστηκεν (ὁ Χριστὸς), ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε". (Ἰωάν. α'. 26.) διότι τὸ „μέσος ὑμῶν ἕστηκεν" εἶναι ταυτόσημον μὲ τὸ „παρὼν νῦν". Ὁ δὲ Πτωχὸς Πρόδρομος λέγει, ὅτι ἐρανίσθη τοῦτο ἀπὸ τὸ ῥητὸν τοῦ Ἰωάννου τὸ λέγον· „Μετανοεῖτε· „ἤγγικε γὰρ ἡ Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν". (Ματθ. γ'. 2.) Βασιλεία δὲ ἐγγίζουσα τῶν Οὐρανῶν εἶναι ὁ Χριστός· περὶ οὗ καὶ ἀλλαχοῦ εἶπεν ὁ ἴδιος· „Ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐντὸς „ὑμῶν ἐστι". (Λουκ. ιζ'. 21.) προσφυέστερον ὅμως εἶναι τὸ ἀνωτέρω νόημα.

Τρο-

(1) Ὁ δὲ Εὐθύμιος ὁ Ζυγαδηνὸς ὀργὴν μέλλουσαν τὴν ἅλωσιν τῶν Ἱεροσολύμων μετὰ τεσσαράκοντα χρόνους τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου.

Τροπάριον.

„ Γεωργὸς ὁ καὶ Δημιουργὸς, μέσος ἑστηκὼς ὡς εἷς ἁπάντων, καρ-
„ δίας ἐμβατεύει· καθαρτήριον δὲ πτύον χειρισάμενος, τὴν παγκό-
„ σμιον ἄλωνα παμσόφως διίστησι, τὴν ἀκαρπίαν φλέγων, εὐκαρ-
„ ποῦσιν αἰώνιον ζωὴν χαριζόμενος.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Καὶ τοῦτο τὸ Τροπάριον εἶναι ἐρανισμένον ἀπὸ τὸν Εὐαγγελιστὴν Ματθαῖον λέγοντα οὕτω περὶ τοῦ Χριστοῦ· „ Αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ καὶ πυρὶ, οὗ τὸ πτύον
„ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ διακαθαριεῖ τὴν ἅλωνα αὐτοῦ, καὶ συνάξει τὸν σῖτον εἰς τὴν
„ ἀποθήκην αὐτοῦ, τὸ δὲ ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστῳ". (Ματ. γ'. 11.) τὰ ἴδια γὰρ ταῦτα λόγια ὀλίγον ἀλλάξας ὁ Μελῳδὸς λέγει, ὅτι ὁ Χριστὸς ὁ δημιουργὸς καὶ γεωργὸς τῆς ἰδικῆς μας φύσεως (δημιουργὸς μὲν λέγεται ὡς Πλάστης καὶ Ποιητὴς, γεωργὸς δὲ, ὡς Κριτὴς τῶν ἔργων τοῦ καθενὸς, ἢ διότι δίδει εἰς ἡμᾶς τὰ σπέρματα τῶν ἀρετῶν.) οὗτος καθὸ μὲν ἄνθρωπος στέκεται ἐδῶ εἰς τὸ μέσον, ὡς ἕνας ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους· „ Μέσος, φησὶν, ὑμῶν ἕστηκεν, ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε". (Ἰω. ά. 26.) καθὸ δὲ Θεὸς ἐξετάζει καὶ ἐρευνᾷ τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων· μόνου γὰρ τοῦ Θεοῦ εἶναι ἴδιον τὸ νὰ ἠξεύρῃ τὰς καρδίας, καθὼς λέγει ὁ Σολομών· „ Σὺ μονώτατος οἶδας τὴν καρδίαν πάντων". (γ'. Βασ. η'. 39.)

Εἰς τὰς χεῖρας λοιπὸν τούτου εὑρίσκεται, λέγει, καθαρτικὸν πτυάρι: ἤτοι ὁ διακριτικὸς λόγος καὶ διαιρετικὸς τοῦ κρείττονος ἐκ τοῦ χείρονος, κατὰ τὸν Πτωχὸν Πρόδρομον, ἢ ἡ κρίσις καὶ ἐξέτασις, κατὰ τὸν Θεοφύλακτον. Μὲ τὴν κρίσιν δὲ ταύτην καὶ τὴν ἐξέτασιν αὐτὸς ἔχει νὰ καθαρίσῃ τὸ ἁλῶνί του, τὸ ὁποῖον εἶναι ἢ ὁ Κόσμος ὅλος, κατὰ τὸν ῥηθέντα Πρόδρομον, ἢ ἡ Ἐκκλησία, κατὰ τὸν Θεοφύλακτον· καθὼς γὰρ εἰς τὸ ἁλῶνι εὑρίσκεται καὶ σιτάρι καὶ ἄχυρον, οὕτω καὶ εἰς τὸν Κόσμον καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν εὑρίσκονται καὶ καλοὶ καὶ κακοὶ, οἱ μὲν καλοὶ, ὡς σιτάρι, οἱ δὲ κακοὶ, ὡς ἄχυρον. Ὁ Χριστὸς λοιπὸν διαχωρίζει εἰς δύω τὸ τοῦ Κόσμου καὶ τῆς Ἐκκλησίας παγκόσμιον ἁλῶνί του· καὶ τὴν μὲν ἀκαρπίαν: ἤτοι τοὺς κακοὺς, ἔχει νὰ κατακαύσῃ μὲ τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον τῆς κολάσεως· ὅθεν καὶ ὁ ἀνώνυμος ἑρμηνευτὴς ἀκαρπίαν ἐνόησε τὴν κακοκαρπίαν, ὡς ἄφωνον λέγομεν τὸν κακόφωνον μουσικόν· τοὺς δὲ ποιοῦντας καρποὺς τῶν ἀρετῶν ἔχει νὰ συνάξῃ εἰς τὴν ἀποθήκην τῆς Βασιλείας του, καὶ νὰ χαρίσῃ εἰς αὐτοὺς ζωὴν αἰώνιον.

Δικαίως δὲ ἡ ἁμαρτία ὀνομάζεται ἄχυρον· διότι, καθὼς τὸ ἄχυρον εἶναι ἐλαφρὸν καὶ εὐκολόκαυτον καὶ τροφὴ τῶν ἀλόγων ζώων, οὕτω καὶ ἡ ἁμαρτία εἶναι ἐλαφρὰ, εὐκολοκρήμνιστος καὶ τροφὴ τῶν πονηρῶν Δαιμόνων, καὶ ἔχει νὰ κατακαῇ ἀπὸ τὸ ἄσβεστον πῦρ τῆς γεέννης. Ὁμοίως καὶ ἡ ἀρετὴ δικαίως ὀνομάζεται σιτάρι· διότι, καθὼς τὸ σιτάρι εἶναι καθαρὸν καὶ βαρὺ, καὶ εἰς ἄρτον μεταποιούμενον γίνεται τροφὴ τῶν λογικῶν ἀνθρώπων, τοιουτοτρόπως καὶ ἡ ἀρετὴ εἶναι καθαρὰ, εἶναι μὲ φρένας βαρείας καὶ ἡγεμονικὰς, καὶ γίνεται ἄρτος ἐπουράνιος διὰ νὰ παρατεθῇ εἰς τὴν τράπεζαν τοῦ ἐπουρανίου Βασιλέως Χριστοῦ. Σημείωσαι ὅτι καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος οὕτως ἑρμηνεύει τὰ ἀνωτέρω· „ Τί
„ δὲ τὸ πτύον; Ἡ κάθαρσις. Τὶ δὲ τὸ πῦρ; Ἡ τοῦ κούφου δαπάνη, καὶ ἡ ζέσις τοῦ Πνεύ-
„ ματος". (Λόγ. εἰς τὰ φῶτα.)

Ὠδὴ ϛ'. Ὁ Εἱρμός.

„ Ἡ φωνὴ τοῦ λόγου, ὁ λύχνος τοῦ φωτὸς, ὁ ἑωσφόρος ὁ τοῦ
„ Ἡλίου Πρόδρομος, ἐν τῇ ἐρήμῳ μεταμοεῖτε πᾶσι βοᾷ τοῖς λαοῖς,
„ καὶ προκαθαίρεσθε· ἰδοὺ γὰρ πάρεστι Χριστὸς, ἐκ φθορᾶς τὸν
„ Κόσμον λυτρούμενος.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Μὲ τρία ὁμοιώματα δείχνει ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς ἐν τῷ Τροπαρίῳ τούτῳ τὴν οἰκειότητα ὅπου ἔχει ὁ Βαπτιστὴς Ἰωάννης μὲ τὸν Δεσπότην Χριστόν· παρομοιάζει γὰρ τὸν Ἰωάννην μὲ τὴν φωνὴν, μὲ τὸν λύχνον καὶ μὲ τὸν ἑωσφόρον (τὸν αὐγερινόν)· τὸν δὲ Δεσπότην Χριστὸν παρομοιάζει μὲ τὸν λόγον, μὲ τὸ φῶς καὶ μὲ τὸν Ἥλιον. Παρομοιάζει λοιπὸν πρῶτον τὸν Ἰωάννην μὲ τὴν φωνὴν, τὸν δὲ Χριστὸν, μὲ τὸν λόγον· διότι ἡ φωνὴ εἶναι ἀὴρ πεπλυμένος, καὶ γίνεται ὄχημα τοῦ προφορικοῦ λόγου· καὶ ἂν ἡ φωνὴ πρώτη δὲν ὑποτεθῇ, ὁ προφορικὸς λόγος δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ φανερωθῇ εἰς τοὺς ἄλλους. Παρομοιάζει δεύτερον τὸν Ἰωάννην μὲ τὸν λύχνον, καὶ τὸν Χριστὸν, μὲ τὸ φῶς· διότι ὁ λύχνος εἶναι ὄχημα τοῦ φωτὸς· ἐπειδὴ τὸ φῶς ἐπιτιθέμενον εἰς τὸν λύχνον φωτίζει τὸ ὁσπίτιον καὶ τοὺς ἐν τῷ ὁσπιτίῳ κατοικοῦντας ἀνθρώπους. Παρομοιάζει τρίτον ὁ Μελῳδὸς τὸν Ἰωάννην μὲ τὸν ἑωσφόρον, τὸν δὲ Χριστὸν, μὲ τὸν Ἥλιον. Ταῦτα δὲ τὰ τρία ὁμοιώματα τοῦ Προδρόμου, ἡ φωνὴ, ὁ λύχνος καὶ ὁ ἑωσφόρος, εἶναι πρότερα κατὰ τὸν χρόνον τῶν ὁμοιωμάτων τοῦ Χριστοῦ: δηλαδὴ τοῦ λόγου, τοῦ φωτὸς καὶ τοῦ Ἡλίου· κατὰ τὴν αἰτίαν ὅμως καὶ τὴν ἀξίαν πρότερα εἶναι τὰ ὁμοιώματα τοῦ Χριστοῦ· ὅθεν καὶ προτιμῶνται τὰ τοῦ Χριστοῦ ὁμοιώματα ἀπὸ τὰ τοῦ Προδρόμου· ἐπειδὴ, ἂν ἐρωτήσῃ τινὰς, διὰ τί ἡ φωνὴ γίνεται; ἀποκρινόμεθα, διὰ νὰ ἐποχηθῇ ἐπάνω εἰς αὐτὴν ὁ λόγος· ὁμοίως ἂν ἐρωτήσῃ τὶς, διὰ τί γίνεται ὁ λύχνος; ἀποκρινόμεθα, διὰ νὰ βαλθῇ εἰς αὐτὸν τὸ φῶς καὶ νὰ λάμψῃ· ὡσαύτως καὶ ἐὰν εἰπῇ τινὰς, διὰ τί ὁ αὐγερινὸς προλάμπει; ἀποκρινόμεθα, διὰ νὰ μηνύσῃ τὸν ἐρχομὸν τοῦ Ἡλίου.

Τούτων ἔτω προεγνωσμένων, λέγει ὁ Ἱεράρχης Κοσμᾶς, ὅτι ὁ Βαπτιστὴς Ἰωάννης, ἡ φωνὴ τοῦ ἐνυποστάτου Λόγου τοῦ Πατρὸς, ὁ λύχνος τοῦ ἀϊδίου καὶ ἀκτίστου φωτὸς, καὶ ὁ αὐγερινὸς, ὁ πρόδρομος καὶ προμηνυτὴς τοῦ νοητοῦ Ἡλίου τῆς δικαιοσύνης Χριστοῦ φωνάζει εἰς ὅλους τοὺς λαοὺς ὅπου προσῆλθον εἰς αὐτὸν, τὸ, Μετανοεῖτε, καὶ προκαθαρισθῆτε ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας· ἐπειδὴ, ἰδοὺ εἶναι παρὼν ὁ Χριστὸς, καὶ λυτρόνει τὸν Κόσμον ἀπὸ τὴν φθορὰν τῆς ἀσεβείας καὶ ἁμαρτίας, καὶ ἐνδύει αὐτὸν ἀφθαρσίαν διὰ τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος. Τὸ μὲν οὖν „ μετανοεῖτε“ εἶπεν ὁ Ἰωάννης, καθὸ φωνή· ταύτης γὰρ ἴδιον εἶναι τὸ βοᾶν· τὸ δὲ „ προκαθαίρεσθε“ εἶπε, καθὸ λύχνος· ἴδιον γὰρ εἶναι τοῦ λύχνου νὰ καθαρίζῃ ὁπωσοῦν τὸ σκότος καὶ νὰ εἰσάγῃ τὸν φωτισμόν· τὸ δὲ, „ἰδοὺ πάρεστι Χριστὸς „ ἐκ φθορᾶς τὸν Κόσμον λυτρούμενος“ τὸ εἶπε, καθὸ αὐγερινός· τοῦτο γὰρ τοῦ αὐγερινοῦ ἴδιον εἶναι· ὁ γὰρ αὐγερινὸς πρὸ τοῦ Ἡλίου ἀνατέλλων, φαίνεται τρόπον τινὰ νὰ λέγῃ εἰς τοὺς κοιμωμένους ἀνθρώπους· σηκωθῆτε, ὦ ἄνθρωποι, ἀπὸ τὸν ὕπνον, σηκωθῆτε καὶ ἐργάζεσθε τὰς τέχνας σας· διότι ἰδοὺ ὁ Ἥλιος εἶναι παρὼν, καὶ ἡ ἡμέρα ἐγγίζει, σηκόνουσα ὑμᾶς ἀπὸ τὴν ἀναισθησίαν τοῦ ὕπνου. Σημείωσαι, ὅτι ἐρανίσθη τὰ ἀνωτέρω ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸν εἰς τὰ φῶτα λόγον Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου λέγοντος· „ Ἐγὼ χρείαν ἔχω „ ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, ὁ λύχνος τῷ Ἡλίῳ φησίν· ἡ φωνὴ, τῷ Λόγῳ· ὁ φίλος, τῷ „ Νυμφίῳ· ὁ προδραμὼν καὶ προδραμούμενος, τῷ φανέντι (ἐπὶ γῆς), καὶ φανησομένῳ „ (ἐν τῇ δευτέρᾳ παρουσίᾳ)“.

Τρο-

Τροπάριον.

„ Γεμμηθεὶς ἀῤῥεύστως ἐκ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, ἐκ τῆς Παρθένου δί-
„ χα σαρκοῦται ῥύπου Χριστός· οὗ τὸν ἰμάντα, τὴν ἐξ ἡμῶν τοῦ
„ Λόγου συμάφειαν, λύειν ἀμήχανον, διδάσκει ὁ Πρόδρομος, γηγε-
„ μεῖς ἐκ πλάνης λυτρούμενος.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ο Δεσπότης, λέγει, Χριστὸς, ὁ τέλειος Θεὸς καὶ τέλειος ἄνθρωπος, καθ' ὃ μὲν Θεὸς ἐγεννήθη ἀῤῥεύστως καὶ ἀπαθῶς κατὰ τὴν πρώτην καὶ προαιώνιον καὶ οἰκείαν αὐτοῦ τῆς Θεότητος Γέννησιν· καθὸ δὲ ἄνθρωπος ἐσαρκώθη ἀσπόρως ἐκ τῆς Παρθένου Μαρίας, κατὰ τὴν δευτέραν αὐτοῦ καὶ οἰκείαν τῆς ἀνθρωπότητος Γέννησιν· ὅθεν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος εἶπε· „ Πίστευε τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν προαιώνιον Λόγον, τὸν προελθόντα ἐκ τοῦ Πα-
„ τρὸς ἀχρόνως καὶ ἀσωμάτως, τοῦτον ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν γεγεννῆσθαι διὰ σὲ καὶ
„ Υἱὸν ἀνθρώπου, ἐκ τῆς Παρθένου προελθόντα Μαρέας ἀῤῥυπάρως· οὐδὲν γὰρ ῥυπαρὸν,
„ οὗ Θεὸς, καὶ δι' οὗ σωτηρία". (Λόγ. εἰς τὸ Βάπτισμα) Πρέπει δὲ οἱ εὐσεβεῖς Χριστιανοὶ νὰ πιστεύουσι μὲν, ὅτι ὁ Χριστὸς ἐγεννήθη διττῶς, ὡς εἴπομεν, καὶ κατὰ τὴν Θεότητα καὶ κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα, νὰ μὴ τολμοῦν δὲ νὰ ἐρευνῶν τὸν τρόπον ἢ τῆς ἄνω προαιωνίου αὐτοῦ Γεννήσεως, ἢ τῆς κάτω καὶ ἐπ' ἐσχάτων· ἀλλὰ τὸν τοιοῦτον ἀκατάληπτον τρόπον νὰ ἀφίνουσιν εἰς μόνην τὴν σοφίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὸ ὁποῖον, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, ἐξετάζει ὅλα· „ Πάντα ἐρευνᾷ καὶ τὰ βάθη τοῦ Θεοῦ". (α'. Κορ. β'. 10.) λέγει δὲ καὶ ὁ πολὺς ἐν Θεολογίᾳ Γρηγόριος· „ Οὐχ ὡς ἀγνοῶν ταῦτα (ἐρευνᾷ), ἀλλ' ὡς ἐν-
„ τρυφῶν τῇ τούτων θεωρίᾳ". (Λόγ. ἐπιταφ. εἰς τὸν Βασίλ.)

Ὅθεν καὶ ὁ μέγας Πρόδρομος τοῦτο διδάσκει ἡμᾶς, δηλαδὴ τὸ νὰ μὴ ἐρευνῶμεν τὴν τοῦ Θεοῦ Λόγου περὶ ἡμᾶς συγκατάβασιν, καὶ τὴν μετὰ τῆς ἀνθρωπότητος καθ' ὑπόστασιν γενομένην τῆς Θεότητος ἕνωσιν, μηδὲ τὸν λόγον καὶ τὸν τρόπον αὐτῆς νὰ ἐξετάζωμεν· ἐπειδὴ δὲν εἶναι δυνατὸν εἰς κανένα ἄνθρωπον νὰ καταλάβῃ αὐτόν· ἀλλ' οὐδὲ αὐτὸς ὁ τοσοῦτος καὶ τηλικοῦτος Πρόδρομος εἶναι ἱκανὸς νὰ λύσῃ τὸ λωρὶ τὸ συνάπτον τὸν πόδα μετὰ τοῦ ὑποδήματος τοῦ Κυρίου, δηλαδὴ δὲν εἶναι ἱκανὸς νὰ καταλάβῃ τὸν τρόπον κατὰ τὸν ὁποῖον ὁ Θεὸς Λόγος ἡνώθη μὲ τὴν ἐξ ἡμῶν προσληφθεῖσαν παρ' αὐτοῦ ἀνθρωπότητα (1). Τοῦτο δὲ τὸ νόημα ἐδανείσθη ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὴν Θεολογικὴν λύραν Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου λέγοντος· „ Τί δὲ ὁ σφαιρωτὴρ (2) τοῦ ὑποδήματος, ὃν οὐ λύεις ὁ
„ βαπτίζων Ἰησοῦν, ὁ Παλαιᾶς καὶ Νέας μεσίτης; Τί τοῦτο; Τυχὸν ὁ τῆς ἐπιδημίας λό-
„ γος καὶ τῆς σαρκὸς, οὗ μηδὲ τὸ ἀκρότατον εὐδιάλυτον, μὴ ὅτι τῆς σαρκικοῖς καὶ νηπίοις
„ ἐν Χριστῷ, ἀλλ' οὐδὲ τοῖς κατὰ Ἰωάννην τῷ Πνεύματι". (Λόγ. εἰς τὰ φῶτα).

Ἐκ τῶν λόγων δὲ τούτων τοῦ Βαπτιστοῦ καὶ τοῦ Θεολόγου Γρηγορίου, καὶ ἄλλο αἱρετικὸν φρόνημα ἀνατρέπεται· οἱ ὀπαδοὶ γὰρ καὶ ἀκόλουθοι τοῦ ἄφρονος Ὠριγένους ἐφλυάρουν, ὅτι ἡ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ Λόγου προσληφθεῖσα φύσις τῆς ἀνθρωπότητος ἦτον ἐνωμένη μὲ τὸν Θεὸν Λόγον ἕως τῆς Ἀναλήψεως· ὅταν δὲ ὁ Χριστὸς ἔμελλε νὰ ἀναβῇ εἰς τὸν ὑπε-

---

(1) Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος ἑρμηνεύων τὸ ῥητὸν ἐκεῖνο τοῦ ρδ'. Ψαλμοῦ τὸ λέγον „ Ἐπὶ τὴν Ἰδουμαίαν ἐκτενῶ τὸ ὑπόδημά μου" λέγει, „ Ὑπόδημα δὲ τῆς Θεότητος ἡ θεοφόρος σὰρξ, δι' ἧς ἐπέβη „ τοῖς ἀνθρώποις". Ὅθεν ἂν κατὰ τὸν Πατέρα τοῦτον ὑπόδημα εἶναι ἡ ἀνθρωπότης τοῦ Κυρίου, δὲν εἶναι ἀνακόλουθον νὰ νοηθῇ πῶς ἡ Θεότης, λωρὶ δέ, ἡ συνάφεια καὶ ἕνωσις, καθ' ἣν ἡνώθη ἀδιαλύτως ἡ Θεότης μετὰ τῆς ἀνθρωπότητος, ὃν τρόπον καὶ τὸ ὑπόδημα συνδένεται μὲ τὸν πόδα διὰ τοῦ λωρίου τοῦ ὑποδήματος.

(2) Σφαιρωτὴρ ἢ σφυρωτὴρ ὀνομάζεται ὁ ἱμάς: ἤτοι τὸ λωρίον τοῦ ὑποδήματος· ἴσως διότι ἔχει σφαιρίδια μικρὰ προσκολλημένα, κατεσκευασμένα ἀπὸ χαλκὸν λευκὸν, ἢ ἄλλο εἶδος μετάλλου πρὸς στολισμόν. Ὅρα καὶ εἰς τὸ ιδ'. κεφάλαιον τῆς Γενέσεως, ὅπου λέγει ὁ Ἀβραὰμ πρὸς Βασιλέα Σοδόμων· „ Εἰ ἀπὸ σπαρτίου (ῥάμματος) ἢ σφυρωτῆρος
„ ὑποδήματος λήψομαι ἀπὸ πάντων τῶν σῶν".

ὑπερουράνιον τόπον, καὶ νὰ ἀναπαυθῇ εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Πατρός· τότε ἀπέρριψε μὲν καὶ ἀπεσκεύασε τὴν ἀνθρωπότητα ὡς ἕνα βάρος, ἔβαλε δὲ αὐτὴν μέσα εἰς τὸν δίσκον τοῦ Ἡλίου, κακῶς ἐννοοῦντες τὸ Δαβιτικὸν ἐκεῖνο ῥητὸν τὸ λέγον· „ Ἐν τῷ Ἡλίῳ „ ἔθετο τὸ σκήνωμα αὐτῆ “. (Ψαλ. ιή. 4.) καὶ οὕτω μὲ γυμνὴν τὴν Θεότητα ἀνέδραμε καὶ ἐκάθισεν ἐκ δεξιῶν τῆ Θεῆ καὶ Πατρός. Ὁμοίως τοῦτο ἐφλυάρουν καὶ οἱ Μανιχαῖοι, κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον λέγοντα· „ Εἴ τις ἀποτεθεῖσθαι νῦν τὴν σάρκα λέγοι, καὶ „ γυμνὴν εἶναι τὴν Θεότητα σώματος, ἀλλὰ μὴ μετὰ τοῦ προσλήμματος καὶ εἶναι καὶ „ ἥξειν, μὴ ἴδοι τὴν δόξαν τῆς παρουσίας. Ποῦ γὰρ τὸ σῶμα νῦν, εἰ μὴ μετὰ τοῦ προσ- „ λαβόντος; οὐ γὰρ δὴ κατὰ τοὺς τῶν Μανιχαίων λήρους τῷ Ἡλίῳ ἐναποτέθειται, ἵνα „ τιμηθῇ διὰ τῆς ἀτιμίας “. (α'. Ἐπιστολ. πρὸς Κληδόνιον.)

Ταῦτα μὲν ἐφλυάρουν οἱ πικροὶ συκοφάνται καὶ περὶ τὴν σοφίαν ἀπαίδευτοι· ὁ δὲ Ἱεράρχης Κοσμᾶς διὰ τῆς ἀνωτέρω τοῦ Προδρόμου ῥήσεως καὶ διὰ τῆς τοῦ Θεολόγου ἐξηγήσεως ἀναιρεῖ τὴν φλυαρίαν ταύτην καὶ ἀποδεικνύει, ὅτι τὸ λωρὶ τοῦ ὑποδήματος: ἤτοι ἡ καθ' ὑπόστασιν ἕνωσις τῶν δύω φύσεων τοῦ Χριστοῦ, ἔμεινεν ἄλυτος, ἀχώριστος· ὅθεν μετὰ τοῦ θεωθέντος προσλήμματος (σώματος) ἀνελήφθη ὁ Χριστὸς, καὶ μετ' αὐτοῦ κάθηται ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς, καὶ μαζὶ μὲ αὐτὸ θέλει ἔλθῃ ἵνα κρίνῃ ζῶντας καὶ νεκρούς. Ὅθεν ταῦτα διδάσκων ὁ Πρόδρομος μετὰ τοῦ Μελῳδοῦ, λυτρόνει τοὺς γηγενεῖς ἀνθρώπους ἀπὸ τὴν ἀνωτέρω, καὶ ἀπὸ κάθε ἄλλην πλάνην καὶ αἵρεσιν.

Τροπάριον.

„ Ἐν πυρὶ βαπτίζει τελευταίῳ Χριστὸς, τοὺς ἀπειθοῦντας καὶ μὴ „ Θεὸν φρονοῦντας αὐτόν· ἐν Πνεύματι δὲ καιποιεῖ δι' ὕδατος „ χάριτι, τοὺς ἐπιγνώμονας αὐτοῦ τῆς Θεότητος, τῶν πλημμελη- „ μάτων λυτρούμενος.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸ παρὸν Τροπάριον ἐρανίσθη ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον λέγοντα περὶ τῶν σχισματικῶν Ναυατιανῶν, τῶν μὴ δεχομένων τὸ διὰ μετανοίας καὶ ἐξομολογήσεως καὶ δακρύων Βάπτισμα· „ Οὗτοι μὲν οὖν, εἰ μὲν βούλονται τὴν ἡμετέραν ὁδὸν καὶ Χρι- „ στοῦ (καλῶς ἂν ἔχοι· τοῦτο γὰρ λείπει, καὶ πρέπει ἔξωθεν νὰ ὑπακούεται) εἰδὲ μὴ, „ τὴν αὐτῶν πορευέσθωσαν· τυχὸν ἐκεῖ τῷ πυρὶ βαπτισθήσονται, τῷ τελευταίῳ Βαπτί- „ σματι, τῷ ἐπιπονωτέρῳ καὶ μακροτέρῳ (τῷ αἰωνίῳ), ὃ ἐσθίει ὡς χόρτον τὴν ὕλην, „ καὶ δαπανᾷ πάσης κακίας κουφότητα “. (Λόγ. εἰς τὸ Βάπτισμα) Λέγει λοιπὸν ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς, ὅτι ὁ Δεσπότης Χριστὸς τοὺς μὲν ἀπειθεῖς εἰς τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ μὴ πιστεύοντας αὐτὸν Θεὸν ἀληθινὸν, θέλει καταβαπτίσει καὶ καταβυθίσει μέσα εἰς τὸ τελευταῖον πῦρ τῆς κολάσεως· ἐκείνους δὲ, οἱ ὁποῖοι γνωρίζουν τὴν Θεότητα αὐτοῦ, καὶ πιστεύουσιν αὐτὸν ὡς Θεὸν, τοὺς ἀνακαινίζει καὶ ἀναπλάττει μὲ τὸ Ἅγιον αὐτῆ Πνεῦμα καὶ μὲ τὴν ἰδικήν του χάριν διὰ τοῦ ὕδατος τῆς κολυμβήθρας, ἐλευθερόνων αὐτοὺς ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας, τόσον τὴν προπατορικὴν, ὅσον καὶ τὰς προαιρετικάς.

Σημείωσαι ἐδῶ δύω πράγματα· πρῶτον, ὅτι τὸ τελευταῖον Βάπτισμα τὸ διὰ πυρὸς, ὁ μὲν ἀνώνυμος ἑρμηνευτὴς εἶπεν, ὅτι τὸ ἐρανίσθη ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον, ὡς εἴρηται ἀνωτέρω· ὁ δὲ Θεόδωρος εἶπεν, ὅτι τὸ ἐρανίσθη ἀπὸ τὸ ἐν Εὐαγγελίοις ῥητὸν τοῦ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου τὸ λέγον περὶ τοῦ Χριστοῦ· „ Αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν „ Πνεύματι Ἁγίῳ καὶ πυρί “. (Λουκ. γ'. 16.) τὸ ὁποῖον πῦρ ὁ Βουλγαρίας Θεοφύλακτος δὲν ἐξήγησεν, ὅτι εἶναι τὸ τῆς κολάσεως, ἀλλὰ τὸ ἐν εἴδει πυρίνων γλωσσῶν γενόμενον Βάπτισμα εἰς τοὺς Ἀποστόλους. Σημείωσαι καὶ δεύτερον, ὅτι ἂν καὶ ὁ Βαπτιστὴς Ἰωάννης εἰς μέλλοντα χρόνον λέγει· „ Αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ καὶ πυρί “. ὁ Μελῳδὸς ὅμως Κοσμᾶς εἰς ἐνεστῶτα χρόνον ταῦτα προφέρει ἐδῶ· ἴσως διότι, κατὰ

τὸν

τὸν Θεόδωρον, ὁ τοῦτο εἰπὼν Βαπτιστὴς ἦτον Προφήτης, οἱ δὲ Προφῆται ὡς ἐνεστῶτα βλέπουν τὰ μέλλοντα· τούτου χάριν καὶ τὸ μέλλον τοῦτο „ βαπτίσει " ὡς ἐνεστὼς εἶπε „ βαπτίζει ". πλὴν οὐχὶ ὁ Βαπτιστὴς, ἀλλ' ὁ Μελῳδὸς οὕτως εἶπεν ἐκ μέρους τοῦ Βαπτιστοῦ. Παρὰ δὲ τῷ ἀνωνύμῳ ἑρμηνευτῇ „ βαπτίσει " γράφεται καὶ οὐχὶ „ βαπτίζει ". ἴσως δὲ καὶ τὸ „ καινοποιεῖ " ἐγράφη κατὰ τὸ ἔθος τῶν Ῥητόρων, οἵτινες τὰ μέλλοντα ὡς ἐνεστῶτα προφέρουσιν, ἵνα τοὺς ἀκροατὰς ποιήσωσι θεατάς. Ὁ δὲ Εὐθύμιος ὁ Ζυγαδηνὸς λέγει, ὅτι τὸ „ ἐν πυρὶ βαπτίζει " εἶπεν ὁ Ἰωάννης κατὰ μόνον τὸν Λουκᾶν, προηγουμένως μὲν ἵνα δείξῃ τὴν ἐπὶ τοὺς Ἀποστόλους ἐν εἴδει πυρίνων γλωσσῶν κάθοδον· διότι τότε ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ καὶ πυρὶ ἐβαπτίσθησαν· ἔπειτα δὲ, καὶ τὸ νομοθετηθὲν ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ Βάπτισμα· „ Καὶ γὰρ ἐφίπταται (φησὶ) παντὶ βαπτιζομένῳ Πνεῦμα „ Ἅγιον, οὐ μόνον ἁγιάζον, ἀλλὰ καὶ ὡς πῦρ ἀοράτως ἀναλίσκον τὸν ῥύπον τῆς ψυχῆς „ αὐτοῦ ". (1)

Ὠδὴ ζ'. Ὁ Εἱρμός.

„ Νέους εὐσεβεῖς καμίνῳ πυρὸς (2) προσομιλήσαντας, διασυρίζον
„ Πνεῦμα δρόσου ἀβλαβεῖς διεφύλαξε, καὶ θείου Ἀγγέλου συγκα-
„ τάβασις· ὅθεν ἐν φλογὶ δροσιζόμενοι, εὐχαρίστως ἀνέμελπον·
„ ὑπερύμνητε, ὁ τῶν Πατέρων Κύριος καὶ Θεὸς εὐλογητὸς εἶ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Εἰς τὸν Εἱρμὸν τοῦτον ἀναφέρει ὁ Μελῳδὸς τὴν ἱστορίαν τῶν τριῶν Παίδων· καθότι αὐτῶν εἶναι ποίημα ἡ ἑβδόμη Ὠδή. Λέγει λοιπὸν, ὅτι τοὺς εὐσεβεῖς ἐκείνους τρεῖς νέους, οἵτινες προσωμίλησαν· ἤτοι ἐβλήθησαν μέσα εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρὸς, ἐφύλαξεν ἀβλαβεῖς καὶ ἀπυρπολήτους τὸ πνεῦμα τῆς θείας δρόσου, τὸ ὁποῖον διεσύριζεν· ἤτοι ἐποίει ἕνα ἦχον ἐμμελῆ καὶ γλυκύτατον, ὅμοιον ἢ μὲ τὸν ἦχον τῶν συρίγγων καὶ συραυλίων, ἢ μὲ τὸ ψιθύρισμα τὸ ἐκ τῶν φύλλων τῶν πεύκων καὶ κέδρων καὶ πιτσακίων ἀποτελούμενον, ὅταν αὐτὰ σείωνται ἀπὸ τὸν ζέφυρον ἄνεμον. Οὐ μόνον δὲ τὸ δροσῶδες πνεῦμα ἐφύλαξεν ἀβλαβεῖς τοὺς τρεῖς Παῖδας, ἀλλὰ πρὸ τούτου διεφύλαξεν αὐτοὺς ἡ τοῦ θείου Ἀγγέλου συγκατάβασις· ἤτοι τοῦ Μονογενοῦς Υἱοῦ, ὅστις μεγάλης βουλῆς τῆς τοῦ Πατρὸς ὀνομάζεται Ἄγγελος κατὰ τὸν Ἡσαΐαν· γράφεται γὰρ ἐν τῇ ἑβδόμῃ Ὠδῇ στίχ. 25. ταῦτα· „ Ὁ δὲ Ἄγγελος Κυρίου συγκατέβη ἅμα τοῖς περὶ τὸν Ἀζαρίαν εἰς τὴν κάμινον „ καὶ ἐξετίναξε τὴν φλόγα τοῦ πυρὸς ἐκ τῆς καμίνου καὶ ἐποίησε τὸ μέσον τῆς καμίνου „ ὡς πνεῦμα δρόσου διασυρίζον ". Ὅθεν οἱ τρεῖς Παῖδες δροσιζόμενοι μέσα εἰς τὸ πῦρ, εὐχαρίστως ἀνέμελπον εἰς τὸν Θεὸν λέγοντες· „ Ὑπερύμνητε ὁ τῶν Πατέρων Κύριος καὶ „ Θεὸς, εὐλογητὸς εἶ ".

Ἂς μὴ νομίσῃ δὲ τινὰς, ὅτι εἶναι περιττὴ ἡ λέξις „ πυρὸς " ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ Τροπαρίου· ἄλλο γὰρ εἶναι ἡ κάμινος, καὶ ἄλλο τὸ πῦρ· ἡ μὲν γὰρ κάμινος εἶναι ἡ οἰκοδομὴ αὐτὴ ἡ στρογγύλη καὶ σκεπασμένη, μέσα εἰς τὴν ὁποίαν βάλλεται τὸ πῦρ· καθὼς καὶ πηγάδι λέγεται ὁ τόπος ἐκεῖνος ὁ κατασκευασμένος εἰς τρόπον, ὥστε νὰ δέχεται καὶ νὰ διατηρῇ τὸ νερό. Ὅταν δὲ βληθῇ πῦρ μέσα εἰς τὴν κάμινον καὶ ἀναφθῇ, τότε λέγεται κά-

(1) Διὰ τοῦτο εἶπε καὶ ὁ Θεοφόρος Μάξιμος· „ Οἱ μὲν δι' ὕδατος ἀναγεννῶνται καὶ Πνεύματος· „ οἱ δὲ ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ καὶ πυρὶ τὸ Βάπτισμα „ δέχονται· τὰ τέσσαρα δὲ ταῦτα, ὕδωρ τε φημὶ „ καὶ τὸ πνεῦμα καὶ τὸ πῦρ καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ „ Ἅγιον, τὸ ἓν καὶ τὸ αὐτὸ Πνεῦμα νοῶ τὸ Θεοῦ· „ τοῖς μὲν γὰρ, ὕδωρ ἐστὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, „ ὡς ῥυπτικὸν τῶν ἐκτὸς περὶ τὸ σῶμα μολυσμῶν· „ τοῖς δὲ, Πνεῦμα, ὡς ἐνεργητικὸν τῶν κατ' ἀρετὴν „ ἀγαθῶν· τοῖς δὲ, πῦρ, ὡς καθαρτικὸν τῶν ἐντὸς „ κατὰ τὸ βάθος περὶ ψυχὴν κηλίδων· τοῖς δὲ, „ κατὰ τὸν μέγαν Δανιὴλ, Πνεῦμα Ἅγιον, ὡς σο„ φίας καὶ γνώσεως χορηγόν· ἐκ γὰρ τῆς διαφόρου „ περὶ τὸ ὑποκείμενον ἐνεργείας, διαφόρους λαμβάνει „ τὸ ἓν καὶ τὸ αὐτὸ Πνεῦμα τὰς προσηγορίας ". (κεφ. ξγ'. τῆς β'. ἑκατοντ. τῶν Θεολογικ.)

(2) Ὁ δὲ ἀνώνυμος γράφει „ καμίνου πυρός ".

κάμινος πυρός: τουτέστι κάμινος μὲ πῦρ. Ὅθεν ὁ τῦ Ναβουχοδονόσορ κήρυξ ἐφώναζε λέγων· „Ὃς ἂν μὴ πεσὼν προσκυνήσῃ (τῇ εἰκόνι τοῦ Βασιλέως), αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐμβληθήσεται εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρὸς τὴν καιομένην". (Δαν. γ'. 6.) Ὅρα καὶ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Εἱρμοῦ τῆς ὀγδόης Ὠδῆς τοῦ Κανόνος τοῦ Σταυροῦ, τοῦ λέγοντος· „Εὐλογεῖτε Παῖδες τῆς Τριάδος ἱσάριθμοι", ἵνα μάθῃς ἐκεῖ περίεργα νοήματα.

Τροπάριον.

„Ὥσπερ Οὐρανῷ, σὺν τρόμῳ καὶ θαύματι παρίσταντο (1) ἐν Ἰορ-
„δάνῃ, αἱ Δυνάμεις τῶν Ἀγγέλων σκοπούμεναι, τοσαύτην Θεοῦ
„τὴν συγκατάβασιν· ὅπως ὁ κρατῶν τὴν ὑπέρφορν τῶν ὑδάτων ὑπό-
„στασιν, ἐν τοῖς ὕδασι σωματοφόρος ἔστηκεν, ὁ Θεὸς ὁ τῶν Πα-
„τέρων ἡμῶν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Καθὼς τὰ τῶν ἐπιγείων Βασιλέων τάγματα, τόσον οἱ δορυφόροι, ὅσον καὶ οἱ λοιποὶ ὑπήκοοι, δὲν τιμῶσι μόνον τὸν Βασιλέα μέσα εἰς τὰ Βασίλεια, ὅπου αὐτὸς κάθηται ἐπάνω εἰς τὸν βασιλικόν του θρόνον, καὶ φορεῖ στολὴν βασιλικὴν καὶ ὑπέρλαμπρον, ἀλλὰ καὶ ἂν ἰδῦν αὐτὸν νὰ ἔμβῃ μέσα εἰς καλύβην καὶ πτωχικὸν ὁσπίτιον διὰ κάμμίαν χρείαν, δὲν ἀτιμάζουσι τὸν Βασιλέα των διὰ τὴν εὐτέλειαν τῆς καλύβης, ἀλλὰ μὲ τὸν αὐτὸν φόβον καὶ τὴν τιμὴν παραστέκονται εἰς αὐτὸν, καὶ ὅταν εὑρίσκεται μέσα εἰς τὴν καλύβην ἐκείνην, καθὼς ὅταν εὑρίσκεται εἰς τὰ Βασίλεια· διότι ἡ εὐτέλεια τῆς καλύβης δὲν ἀτιμάζει τὸν Βασιλέα, ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον ὁ Βασιλεὺς τιμᾷ τὴν εὐτέλειαν τῆς καλύβης διὰ τῆς βασιλικῆς του δόξης καὶ μεγαλειότητος. Τοιουτοτρόπως καὶ αἱ ὑπερκόσμιοι Δυνάμεις τῶν Ἀγγέλων καὶ Ἀρχαγγέλων, βλέπουσαι τὸν Μονογενῆ Υἱὸν τοῦ Πατρὸς τὸν ἐν τοῖς ἐπουρανίοις θρόνοις καθεζόμενον νὰ στέκεται εἰς τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ Ἰορδάνου, καὶ νὰ ζητῇ ὑπὸ Ἰωάννου τὸ Βάπτισμα, παρεστέκοντο εἰς αὐτὸν μὲ τόσον φόβον καὶ θαυμασμὸν, μὲ ὅσον παραστέκονται εἰς αὐτὸν καὶ ἐν τῷ Οὐρανῷ· ἔβλεπον γὰρ μίαν ἄπειρον τοῦ Θεοῦ συγκατάβασιν. Διότι ἐκεῖνος ὁ Θεὸς ὅπου διακρατεῖ μὲ τὴν αὐτοῦ πρόνοιαν τὴν οὐσίαν καὶ φύσιν τῶν ὑδάτων τὴν εὑρισκομένην εἰς τὰ ὑπερῷα: ἤτοι ὑπεράνω τοῦ στερεώματος, καὶ συνέχει τὰ ὕδατα ἐπάνω εἰς τὴν κυρτὴν περιφέρειαν τοῦ στερεώματος, καὶ δὲν ἀφίνει αὐτὰ νὰ τρέχουν εἰς τοιοῦτον κατηφορικὸν τόπον, αὐτὸς σῶμα φορῶν ἐστέκετο εἰς τὰ ὕδατα τοῦ Ἰορδάνου. Ἐπιφέρει δὲ ὁ Μελῳδὸς τὸ „Ὁ Θεὸς ὁ τῶν „Πατέρων ἡμῶν", ἵνα δείξῃ τὸ χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τῆς ἑβδόμης Ὠδῆς.

Ὁ δὲ ἀνώνυμος ἑρμηνευτὴς οὕτως ἀνέγνω (καὶ ἴσως ἐπιτυχικώτερον) τὸ παρὸν Τροπάριον· „Ὦ! πῶς ὁ κρατῶν τὴν ὑπέρφον τῶν ὑδάτων ὑπόστασιν ἐν τοῖς ὕδασι σωματοφό-
„ρος ἔστηκεν;" ἑρμηνεύει δὲ οὕτως· „Αἱ Δυνάμεις τῶν Ἀγγέλων παρίσταντο ἐν τῷ
„Ἰορδάνῃ ὡς ἐν Οὐρανῷ σὺν τρόμῳ καὶ θαύματι, σκοπούμεναι τοσαύτην Θεοῦ τὴν συγ-
„κατάβασιν· ἔλεγον δὲ θαυμαστικῶς· (ὅπερ ἔξωθεν νοεῖται) ὦ! πῶς ὁ συνέχων τῷ
„ῥήματι τῆς δυνάμεώς του τὴν ἄσχετον καὶ ὀλισθηρὰν φύσιν τῶν ὑδάτων τὴν ἐπάνω τοῦ
„στερεώματος, ἵσταται τώρα σωματοφόρος ἐν τοῖς ὕδασι τοῦ Ἰορδάνου, καὶ ὑπὸ δούλου
„βαπτίζεται;"

Τρο-

(1) Ἐν ἄλλοις „παρίστανται" γράφεται.

Τροπάριον.

„ Νεφέλη ποτὲ καὶ θάλασσα, θείου προεικόμιζον Βαπτίσματος τὸ „ θαῦμα· ἐν οἷς ὁ πρὶν βαπτίζεται, διεξοδικῶς τῷ μονοθέτῃ λαός. „ Θάλασσα δὲ ἦν τύπος ὕδατος, καὶ νεφέλη, τοῦ Πνεύματος· οἷς „ τελούμενοι, εὐλογητὸς εἶ κράζομεν, ὁ Θεὸς ὁ τῶν Πατέρων ἡμῶν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἐν τῷ Τροπαρίῳ τούτῳ ἀναφέρει ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς, τόσον τὰ ὑπὸ τοῦ Παύλου Ῥηθέντα, ὅσον καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Θεολόγου Γρηγορίου· ὁ μὲν γὰρ Παῦλος λέγει· „ Καὶ πάντες (οἱ „ Ἰσραηλῖται) εἰς τὸν Μωϋσῆν ἐβαπτίσαντο ἐν τῇ νεφέλῃ καὶ ἐν τῇ θαλάσσῃ “· (ά. Κορ: ί. 2.) ὁ δὲ Θεολόγος ἔτω φησίν· „ Ἐβάπτισε Μωϋσῆς, ἀλλ' ἐν ὕδατι, καὶ πρὸ τού- „ του ἐν νεφέλῃ καὶ ἐν θαλάσσῃ· τύπος δὲ τοῦτο ἦν, ὡς καὶ Παύλῳ δοκεῖ, ἡ θάλασ- „ σα, τοῦ ὕδατος, ἡ νεφέλη, τὸ Πνεύματος “. (Λόγ. εἰς τὰ Φῶτα) Λέγει λοιπὸν ὁ Με- λῳδὸς, ὅτι τὸν παλαιὸν καιρὸν ἡ νεφέλη, ἡ ὁποία ἐσκέπαζεν ἄνωθεν τοὺς Ἰσραηλίτας ἐν τῇ ἡμέρᾳ διὰ νὰ μὴ καίῃ αὐτοὺς ὁ Ἥλιος, καὶ ἡ ἐρυθρὰ θάλασσα, διὰ τῆς ὁποίας ἐ- πέρασαν οἱ Ἰσραηλῖται, καὶ τὰ δύω ταῦτα ὁμοῦ ἐπροεικόνιζαν τὸ θαῦμα: ἤτοι τὸ θαυ- μαστὸν Μυστήριον τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος· διότι μὲ τὴν θάλασσαν καὶ τὴν νεφέλην ἐβα- πτίσθη ὁ Ἰσραηλιτικὸς λαὸς ὑπὸ τοῦ νομοθέτου Μωϋσέως, ὡς εἶπεν ἀνωτέρω ὁ Παῦλος· ἐβαπτίσθη ὅμως αὐτὸς ἐν τῇ θαλάσσῃ ὄχι καταβυθιστικῶς, ὃν τρόπον κατεβυθίσθησαν εἰς αὐτὴν οἱ Αἰγύπτιοι, ἀλλὰ διαβατικῶς, ἐπειδὴ διέβη ἀβλαβῶς τὴν θάλασσαν σχισθεῖ- σαν ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως διὰ τῆς ῥάβδου. Καὶ ἡ μὲν ἐρυθρὰ θάλασσα προεικόνιζε τὸ νε- ρὸν τοῦ ἰδικοῦ μας ἁγίου Βαπτίσματος, ἡ δὲ νεφέλη προεικόνιζε τὴν ἐν τῷ Βαπτίσματι χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· μὲ τὰ ὁποῖα ἡμεῖς οἱ Χριστιανοὶ τελειούμενοι, κατὰ τὸν Θεόδωρον, ἢ τελείως καθαιρόμενοι καὶ ἀναπλαττόμενοι, κατὰ τὸν ἀνώνυμον ἑρμηνευτὴν, „ Ἐὰν (φησὶ) μήτις γεννηθῇ ἐξ ὕδατος καὶ Πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν „ βασιλείαν τοῦ Θεοῦ “, (Ἰω. γ'. 5.) οὕτω, λέγω, τελειούμενοι κράζομεν· „ Εὐλογητὸς „ εἶ ὁ Θεὸς ὁ τῶν Πατέρων ἡμῶν “.

Πῶς δὲ ὁ Μωϋσῆς ἐβάπτιζεν ἐν ὕδατι, μὲ συντομίαν φανερόνομεν ἐδῶ· ἐν τῷ δεκάτῳ ἐννάτῳ Κεφαλαίῳ τῶν Ἀριθμῶν γράφεται, ὅτι προστάζει ὁ νόμος νὰ σφάζεται μία δά- μαλις κόκκινη καὶ ἄζευκτη ἔξω τῆς παρεμβολῆς, καὶ νὰ καίεται ὁμοῦ μὲ τὸ δέρμα, ἡ δὲ στάκτη αὐτῆς νὰ φυλάττεται· ἥτις ῥαντιζομένη μὲ νερὸν, ἐκαθάριζεν ἐκείνους ὅπου ἤθελαν πιάσῃ σῶμα νεκροῦ, ἢ κόκκαλον ἀνθρώπου, ἢ τάφον. Διὰ τοῦτο ὁ Θεολόγος Γρη- γόριος νομικὴν καὶ σκιώδη καὶ πρόσκαιρον ὀνομάζει τὴν τοιαύτην κάθαρσιν, καὶ τοῦ σώ- ματος, οὐ τῆς ψυχῆς, καὶ οὐ παντελῆ τῆς ἁμαρτίας ἀναίρεσιν· „ Τί γὰρ ἔδει (φησὶ) „ πολλάκις καθαίρεσθαι τοὺς ἅπαξ κεκαθαρμένους “; (Λόγ. εἰς τὸ Βάπτισμα) Ἐπειδὴ ὅσαις φοραῖς ἐμολύνετο τινὰς μὲ τοὺς ἀνωτέρω σωματικοὺς μολυσμοὺς, τόσαις φοραῖς καὶ ἐκαθαρίζετο. Καὶ ὁ Παῦλος δὲ περὶ τούτου γράφει· „ Σποδὸς δαμάλεως ῥαντίζουσα τοὺς „ κεκοινωμένους, ἁγιάζει πρὸς τὴν τῆς σαρκὸς καθαρότητα “. (Ἑβρ. θ'. 13.)

Τροπάριον.

„ Ἅπαντες πιστοὶ ἐν ᾧ τὴν τελείωσιν ἐλάβομεν, θεολογοῦντες ἀ- „ σιγήτως, σὺν Ἀγγέλοις δοξάσωμεν, Πατέρα Υἱὸν καὶ Πνεῦμα „ Ἅγιον· τοῦτο γὰρ Τριὰς ὑποστάσεσιν, ὁμοούσιος εἷς δὲ Θεός· ᾧ „ καὶ ψάλλομεν· εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ τῶν Πατέρων ἡμῶν.

ΕΡΜΗ-

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Μετὰ τὸ Τροπάριον τοῦτο καλεῖ ὁ Μελῳδὸς τὸν βαπτιζόμενον λαὸν τῶν Χριστιανῶν εἰς ὕμνον καὶ δοξολογίαν τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἥτις ἐτελείωσεν ἡμᾶς διὰ τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος. Ὅλοι, λέγει, ἡμεῖς οἱ Χριστιανοὶ, ὅσοι ἐκαθαρίσθημεν μὲ τὸ ἅγιον Βάπτισμα, καὶ πρὸς θεογνωσίαν ὁδηγηθέντες, εἰς τὴν τῶν Ἀγγέλων κατάστασιν ἀνεβιβάσθημεν, ὅλοι ἀσιγήτως μετὰ τῶν Ἀγγέλων ἂς θεολογήσωμεν. Ποῖον; Τὸ Θεῖον (τὸ ὁποῖον ἔξωθεν ἐννοεῖται κατὰ τὸν Πτωχὸν Πρόδρομον), ἐν ᾧ (μὲ τὸ ὁποῖον) ἐλάβομεν τὴν τελειότητα διὰ τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος. Ἂς δοξολογήσωμεν δὲ τὸν Πατέρα τὸν Υἱὸν καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον. Ποία δὲ δοξολογία εἶναι τῷ Θεῷ πρέπουσα; Τὸ νὰ διαιροῦμεν μὲν τὴν Ἁγίαν Τριάδα κατὰ τὰς ὑποστάσεις καὶ πρόσωπα, νὰ ἑνοῦμεν δὲ πάλιν αὐτὴν κατὰ τὴν οὐσίαν καὶ φύσιν· οὕτω γὰρ καὶ οἱ ἐν Οὐρανοῖς Ἄγγελοι, καὶ μάλιστα τὸ τάγμα τῶν φλογερῶν Σεραφὶμ, ὑμνοῦσι τὸν τρισυπόστατον Θεὸν καὶ δοξάζουσι τοὺς τρεῖς ἁγιασμοὺς εἰς μίαν συνάγοντες κυριότητα, κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον· λέγοντες γὰρ αὐτοὶ τρὶς, Ἅγιος, Ἅγιος, Ἅγιος, δηλοῦσι τὰς τρεῖς ὑποστάσεις· λέγοντες δὲ μίαν φορὰν τὸ „ Κύριος“ δηλοῦσι τὸ ἓν κράτος τῶν τριῶν καὶ τὴν μίαν αὐτῶν Βασιλείαν καὶ Θεότητα. Ἐπιφέρει δὲ ὁ Μελῳδὸς, ὅτι τὸ Θεῖον, Τριὰς μὲν εἶναι κατὰ τὰς ὑποστάσεις, ἕνας δὲ Θεὸς ὁμοούσιος κατὰ τὴν οὐσίαν καὶ φύσιν, εἰς τὸν ὁποῖον ψάλλομεν· „ Εὐλογητὸς εἶ ὁ Θεὸς ὁ τῶν Πατέρων ἡμῶν“.

Ὠδὴ ἡ. Ὁ Εἱρμός.

„ Μυστήριον παράδοξον, ἡ Βαβυλὼν ἔδειξε κάμινος, πηγάσασα „ δρόσον· ὅτι ῥείθροις ἔμελλεν, ἄϋλον πῦρ εἰσδέχεσθαι ὁ Ἰορδά- „ νης (1), καὶ στέγειν σαρκὶ βαπτιζόμενον τὸν Κτίστην· ὃν εὐλο- „ γοῦσι λαοὶ καὶ ὑπερυψοῦσιν εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἡ Βαβυλωνία, λέγει, κάμινος, ἐπειδὴ ἀνέβλυσε δρόσον οὐρανίαν, διὰ τοῦτο ὑπέδειξε τὸ παράδοξον Μυστήριον, τὸ ὁποῖον ἠκολούθησε σήμερον εἰς τὸν Ἰορδάνην· ἐφανέρωνε γὰρ, ὅτι καθὼς αὐτὴ ἐδέχθη μέσα εἰς τὸν ἑαυτόν της τὴν θεϊκὴν δρόσον, τὴν ὁποίαν ὀλίγην οὖσαν δὲν ἐδυνήθη νὰ νικήσῃ ἡ τόση ὑπερβολικὴ φωτία ὅπου εἶχεν, οὔτε νὰ ἐξατμίσῃ αὐτὴν εἰς τὸν ἀέρα, ἀλλὰ μᾶλλον ἡ ὑπερβολική της φωτία ἐνικήθη ἀπὸ τὴν ὀλίγην δρόσον καὶ κατεσβέσθη· οὕτως ἐκ τοῦ ἐναντίου ὁ ῥοώδης καὶ ὑδατώδης ποταμὸς Ἰορδάνης ἔμελλε νὰ δεχθῇ μέσα εἰς τὰ ἰδικά του ῥεῖθρα τὸ ἄϋλον πῦρ τῆς Θεότητος, καὶ νὰ στέξῃ: ἤτοι νὰ βαστάσῃ τὸν Κτίστην τοῦ Παντὸς βαπτιζόμενον κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα· οὐ γὰρ τὸ ἄϋλον καὶ θεῖον πῦρ ἐσβέσθη ἢ ἐνικήθη ἀπὸ τὸ ὑλικὸν ῥεῖθρον τοῦ Ἰορδάνου· αὐτὸ δὲ μᾶλλον ἐνίκησε τὸ Ἰορδάνειον ῥεῖθρον, καθὼς καὶ ἐκεῖ τότε ἐνικήθη ἀπὸ τὴν δρόσον ἡ κάμινος. Ἐπιφέρει δὲ ὁ Μελῳδὸς τὸ „ Ὃν εὐλογοῦσι λαοὶ καὶ ὑπερυψοῦσιν εἰς „ πάντας τοὺς αἰῶνας“, διὰ νὰ δείξῃ, ὅτι εἶναι ὠγδόη Ὠδὴ, τῆς ὁποίας εἶναι χαρακτηριστικὰ τὰ ἀνωτέρω λόγια.

Τρο-

(1) Παρὰ δὲ τῷ ἀνωνύμῳ ἑρμηνευτῇ γράφεται „ Ὅτι ῥεῖθρον ἔμελλεν ἄϋλον πῦρ εἰσδέχεσθαι τοῦ „ Ἰορδάνου“.

Τροπάριον.

„ Ἀπόθου φόβον ἅπαντα, ὁ Λυτρωτὴς τῷ Προδρόμῳ ἔφησεν· ἐμοὶ „ δὲ πειθάρχει, ὡς χριστῷ μοι πρόσελθε· τοῦτο γὰρ φύσει πέφυ- „ κα· ἐμῷ προστάγματι εἶξον, καὶ βάπτισόν με συγκαταβάντα, ὃν „ εὐλογοῦσι λαοὶ, καὶ ὑπερυψοῦσιν εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Διὰ τοῦ παρόντος Τροπαρίου ἀναφέρει ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς τὸν Δεσπότην Χριστὸν παραθαρρύνοντα τὸν Βαπτιστὴν διὰ νὰ βαπτίσῃ αὐτόν· ὅθεν λέγει· ὁ Λυτρωτὴς τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων Χριστὸς, „ Ὁ Θεὸς (φησὶν) ὁ ὕψιστος, Λυτρωτὴς αὐτῶν ἐστι “, (Ψαλ. οζ'. 39.) ὁ Χριστὸς, λέγω, εἶπεν εἰς τὸν Πρόδρομον Ἰωάννην· ἀπόβαλε ἐκ τῆς ψυχῆς σου κάθε φόβον, ὦ Ἰωάννη, καὶ πείσθητι διὰ δύω αἴτια καὶ πλησίασον εἰς ἐμέ· πρῶτον, διότι δὲν θέλεις πάθῃ ἀπὸ ἐμὲ κἀνένα κακὸν, ἐπειδὴ ἐγὼ εἶμαι χριστὸς, ἀγαθὸς, καὶ τοῦτο φύσει πέφυκα: τουτέστιν ἐγὼ μόνος φυσικὴν ἔχω τὴν ἀγαθότητα καὶ χριστότητα· „ Οὐδεὶς (φησὶν) ἀγαθὸς, εἰμὴ εἷς ὁ Θεός “· (Μαρ. ι'. 18.) διότι οἱ μὲν ἄνθρωποι καὶ Ἄγγελοι λέγονται ἀγαθοὶ καὶ χριστοὶ θέσει καὶ κατὰ μετοχὴν τῆς τοῦ Θεοῦ ἀγαθότητος καὶ χριστότητος· ἐγὼ δὲ εἶμαι ἀγαθὸς φύσει καὶ πρώτως καὶ κατ' αἰτίαν. Ὥστε θαρρῶν πλησίασον εἰς ἐμὲ, ὡς εἰς χριστὸν καὶ ἀγαθόν· τὸ γὰρ ἀγαθὸν δὲν προξενεῖ φόβον καὶ ἀποφυγὴν, ἀλλὰ θάρρος καὶ πλησιασμόν· οὐδὲ κακοποιεῖ τινὰ, ἀλλὰ μᾶλλον εὐεργετεῖ πάντας. Ἂν ὅμως δὲν ἐλκυσθῇς ἀπὸ τὴν φυσικήν μου χριστότητα, ἑλκύσου κἂν ἀπὸ τὴν φυσικήν μου μεγαλειότητα, καὶ ὑποτάσσου εἰς τὴν προσταγήν μου καὶ βάπτισόν με, διότι εἰς τοῦτο ἐσυγκατέβην καὶ ἔγινα ἄνθρωπος.

Μερικοὶ δὲ, ὡς ὁ ἀνώνυμος ἑρμηνευτὴς τῶν Κανόνων καὶ ἄλλοι, τὸ „ χριστῷ “ διὰ τοῦ ι γράφουσιν, ἐννοοῦντες μὲ τὴν τοιαύτην λέξιν τὸ „ Θεανθρώπῳ “· τοῦτο ὅμως δὲν εἶναι ὀρθὸν, κατὰ τὸν Θεόδωρον, διὰ δύω αἴτια. Πρῶτον, διότι δὲν ἁρμόζει εἰς τὸν σκοπὸν τοῦ Ἰησοῦ· ὁ σκοπὸς γὰρ αὐτοῦ ἦτον νὰ κάμῃ τὸν Ἰωάννην νὰ λάβῃ θάρρος εἰς τὸ νὰ βαπτίσῃ αὐτόν· ἐπειδὴ ποῖον θάρρος ἔμελλε νὰ λάβῃ, ἐὰν ἤκουεν ἀπὸ τὸν Χριστὸν νὰ τὸν λέγῃ, πλησίαζε εἰς ἐμὲ ὡς εἰς Χριστὸν, τουτέστιν ὡς εἰς Θεὸν τέλειον, καὶ τέλειον ἄνθρωπον; ἐκεῖνος γὰρ διὰ τοῦτο καὶ μόνον ἐφοβεῖτο τὸν Χριστὸν, διότι ἦτον Θεός. Δεύτερον, διότι τὸ ἐκ τοῦ τοιούτου λόγου συναγόμενον νόημα εἶναι μακρὰν τῶν δογμάτων τῆς Ἱερᾶς Θεολογίας· ἐπειδὴ γὰρ τὸ ὄνομα „ Χριστὸς “ σημαίνει „ Θεάνθρωπος “, ὡς εἴπομεν, καὶ δηλοῖ, οὐ τὴν χρίσασαν μόνον Θεότητα, ἀλλὰ καὶ τὴν χρισθεῖσαν ὑπ' αὐτῆς ἀνθρωπότητα, ἀκολουθεῖ ἐξ ἀνάγκης, ὅτι ὁ Θεάνθρωπος Χριστὸς μίαν μὲν ὑπόστασιν ἔχει, καθ' ἣν ἡ προσλαβοῦσα Θεότης ἡνώθη μὲ τὴν προσληφθεῖσαν ἀνθρωπότητα, δύω δὲ τὰς φύσεις καὶ θελήσεις καὶ ἐνεργείας, κατὰ τὴν κοινὴν γνώμην τῶν Ἱερῶν Θεολόγων. Ἐὰν λέγωμεν λοιπὸν ὅτι ὁ Χριστὸς ὁ ἐν δυσὶ φύσεσι θεωρούμενος φύσει μιᾷ πέφυκεν, ἀσεβὲς εἶναι καὶ βλάσφημον· διότι τὸ νὰ λέγῃ τινὰς τὸν Χριστὸν φύσει Θεὸν καὶ φύσει ἄνθρωπον, διπλῶς λεγομένου τοῦ „ φύσει “, τοῦτο εἶναι ὀρθὸν καὶ εὐσεβές· τὸ δὲ νὰ λέγῃ ἁπλῶς, φύσει Θεὸν καὶ ἄνθρωπον, τοῦτο οὐδαμῶς λέγεται παρὰ τοῖς Θεολόγοις Πατράσι.

Τροπάριον.

„ Ῥημάτῳ ὡς ἀκήκοεν ὁ Βαπτιστὴς τοῦ Δεσπότου, σύμτρομος πα- „ λάμην ἐκτείνει· χειραπτήσας ὅμως δὲ, τὴν κορυφὴν τοῦ Πλά- „ στου αὐτοῦ, τῷ βαπτισθέντι ἐβόα· ἁγίασόν με· σὺ γὰρ Θεός μου „ ὃν εὐλογοῦσι λαοὶ καὶ ὑπερυψοῦσιν εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

ΕΡΜΗ-

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τοῦτο τὸ Τροπάριον εἶναι ἀκόλουθον μὲ τὸ ἀνωτέρω· λέγει γὰρ ὁ Μελῳδὸς, ὅτι ὁ Βαπτιστὴς Ἰωάννης, ὅταν ἤκουσε τὰ ἀνωτέρω λόγια τοῦ Δεσπότου Χριστοῦ, μὲ τὰ ὁποῖα ἐπαραθάρρυνεν αὐτὸν διὰ νὰ τὸν βαπτίσῃ, τότε ἐξάπλωσε μὲν τὴν παλάμην του: ἤτοι τὴν χεῖρα ὅλην, (συνεκδοχικῶς γὰρ ἀπὸ τὸ μέρος τὸ ὅλον καλεῖται) διὰ νὰ τὸν βαπτίσῃ, πλὴν πάλιν μὲ φόβον καὶ τρόμον· πιάσας δὲ μὲ τὴν χεῖρά του τὴν κορυφὴν τοῦ ἰδικοῦ του Πλάστου, ἐβόα πρὸς αὐτόν· ἐγὼ, ὦ Δέσποτα, καὶ πάλαι ἔλεγόν σοι, ὅτι ἐγὼ ἔχω χρείαν νὰ βαπτισθῶ ἀπὸ σὲ, καὶ ὄχι σὺ ἀπὸ ἐμὲ, καὶ τώρα πάλιν αὐτὸν τὸν ἴδιον λόγον λέγω σοι· σὺ, Κύριε, ἁγίασον ἀληθῶς καὶ πραγματικῶς ἐμὲ, ὅς τις κατὰ μόνον τὸ φαινόμενον νομίζομαι ὅτι ἁγιάζω ἐσὲ διὰ τῆς ἰδικῆς μου χειροθετήσεως, ἐπειδὴ σὺ εἶσαι ὁ Θεός μου, τὸν ὁποῖον εὐλογοῦσιν οἱ λαοὶ κτλ. Καὶ τῇ ἀληθείᾳ ἡγιάσθη ὁ Βαπτιστὴς Ἰωάννης, οὐ βαπτισθεὶς ὑπὸ τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ βαπτίσας τὸν Κύριον. Εἰδὲ λέγει ὁ Θεολόγος Γρηγόριος περὶ τοῦ Χριστοῦ, „Ἤδει γὰρ (ὁ Χριστὸς) μετ' ὀλίγον αὐτὸς βαπτίσων τὸν Βαπτιστήν", (Λόγ. εἰς τὰ Φῶτα) τοῦτο νοεῖται ἴσως ὅτι ἡγιάσθη ὁ Ἰωάννης μὲ τὸ πιάσιμον τῆς παναγίας κορυφῆς τοῦ Κυρίου, καὶ μὲ τὴν ἐπιφοίτησιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καθὼς σχολιάζει ὁ Νικήτας. Ἐκεῖνο δὲ τὸ ὁποῖον λέγει Ἰωσὴφ ὁ Βρυέννιος, ὅτι ὁ Κύριος ἐβάπτισεν ἀληθῶς τὸν Ἰωάννην, ἀπαράδεκτον εἶναι, ὡς θέλουσι τινὲς, καθότι ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης λέγει, ὅτι ὁ Ἰησοῦς αὐτὸς οὐκ ἐβάπτιζεν. (Ἰω. δ'. 2.) Ὅρα δὲ καὶ τὸν Ἱερὸν Κοσμᾶν ἐνταῦθα λέγοντα ἐκ μέρους τοῦ Προδρόμου πρὸς τὸν Χριστὸν, ἁγίασόν με, καὶ οὐχὶ βάπτισόν με· ἀλλὰ καὶ ὁ Δαμασκηνὸς Ἰωάννης λέγει ὅτι ἐβαπτίσθη ὁ Χριστὸς, οὐχ ἵνα βαπτίσῃ, ἀλλ' ἵνα ἁγιάσῃ τὸν Βαπτιστήν· (Βιβλ. Δ'. κεφ. πς'.) λέγει δὲ καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Γρηγόριος· „Ὁ δὲ Λουκᾶς, ἐγένετο, φησὶ, τοῦ Ἰησοῦ βαπτισθέντος καὶ προσευχομένου, ἀνεῳχθῆναι τὸν Οὐρανόν· καὶ βαπτιζόμενος γὰρ καταβαίνων τε καὶ ἀναβαίνων ἐκ τοῦ ὕδατος προσηύχετο, δι' ἀδάσκων ἔργοις, ὡς οὐ τὸν Ἱερέα καὶ τελεστὴν τῶν Μυστηρίων δεῖ προσεύχεσθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν τελούμενον ἐπὶ πάσης τελετῆς θείας τοῦτο δεῖ ποιεῖν. Κἂν μὲν ὁ τελῶν τελεώτερος ᾖ τὴν ἀρετὴν, καὶ ἐκτενεστέραν ἀναπέμπῃ τὴν εὐχὴν, δι' αὐτοῦ ἐπὶ τὸν τελούμενον ἡ χάρις διαβαίνει· ἀξιωτέρου δὲ τοῦ τελουμένου ὄντος, καὶ ἐκτενέστερον προσευχομένου, ὁ θελητὴς τοῦ ἐλέους, ὢ τῆς ἀφάτου χρηστότητος! οὐκ ἀπαναίνεται μεταδοῦναι δι' αὐτοῦ τῷ τελεστῇ τῆς χάριτος· ὡς καὶ νῦν ἐμφανῶς ἐπὶ τοῦ Ἰωάννου γέγονεν· ὃ καὶ αὐτὸς ὕστερον παῤῥησίᾳ μαρτυρεῖ λέγων· „Ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν". (Λόγ. β'. εἰς τὸ Βάπτ. οὗ ἡ ἀρχὴ χθὲς συνεκκλησιάζων).

Τοῦτο δὲ τὸ Τροπάριον, κατὰ τὸν ἀνώνυμον, εἶναι ὅλον σχεδὸν ἐρανισμένον ἀπὸ τὸν Εὐαγγελιστὴν Ματθαῖον, ὅς τις λέγει περὶ τοῦ Δεσπότου Χριστοῦ, ὅτι εἶπε πρὸς τὸν Ἰωάννην· „Ἄφες ἄρτι· οὕτω γὰρ πρέπον ἐστὶν ἡμῖν πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην. Τότε „ἀφίησιν αὐτὸν (ὁ Ἰωάννης)". (Ματθ. γ'. 15.) Τί δὲ δηλοῖ τὸ „ἀφίησιν αὐτόν"; ὅτι δὲν ἐπρόσθεσεν ἄλλην κἀμμίαν ἀντίστασιν, ἀλλὰ ὡς δοῦλος εὐγνώμων ὑπετάγη εἰς τὸ θέλημα τοῦ Δεσπότου καὶ ἐβάπτισεν αὐτόν. Τοῦτο τὸ ἴδιον ἐποίησεν ὕστερον καὶ ὁ Κορυφαῖος Πέτρος ἐν τῷ νιπτῆρι· διότι πρῶτον ἀντεστάθη καὶ δὲν ἤθελε νὰ τοῦ νίψῃ τὰς πόδας ὁ Κύριος, ὕστερον δὲ ἐπείσθη εἰς τὰ λόγια τοῦ Κυρίου· ἐπειδὴ οἱ Ἅγιοι δὲν εἶναι περισσότερον ἀπὸ τὸ πρέπον ἢ φιλόνεικοι, ἢ ἀκολουθοῦντες εἰς τὸ ἰδικόν των θέλημα, ἀλλὰ ἓν μόνον σπουδάζουν, τὸ νὰ τελειώσουν τὸ τοῦ Κυρίου των θέλημα.

Τροπάριον.

„Τριάδος ἡ φανέρωσις ἐν Ἰορδάνῃ γέγονεν· αὕτη γὰρ ὑπέρθεος φύσις· ὁ Πατὴρ ἐφώνησεν· οὗτος ὁ βαπτιζόμενος, Υἱός μου ἀγαπητός μου· τὸ Πνεῦμα συμπαρῆν τῷ ὁμοίῳ· οἳ εὐλογοῦσι λαοὶ, καὶ ὑπερυψοῦσιν εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

ΕΡΜΗ-

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Καὶ τὰ τρία ταῦτα Τροπάρια, τὰ δύω προλαβόντα καὶ τὸ παρὸν, εὑρίσκονται κατὰ σειρὰν, καὶ τὸ ἕνα ἀκολουθεῖ εἰς τὸ ἄλλο· τὸ μὲν γὰρ πρῶτον ἀναφέρει τὴν θαρσοποίησιν ὅπου ὁ Δεσπότης Χριστὸς ἐποίει εἰς τὸν Ἰωάννην διὰ νὰ τὸν βαπτίσῃ· τὸ δὲ δεύτερον διηγεῖται, ὅτι ὁ Ἰωάννης ἀφεὶς κάθε ἀντίστασιν, ἐβάπτισεν αὐτόν· καὶ τὸ παρὸν τρίτον διηγεῖται, ὅτι ἀφ' οὗ ἐβαπτίσθη ὁ Κύριος, ἐσχίσθησαν οἱ Οὐρανοὶ, καὶ ἡ φωνὴ τοῦ Πατρὸς ἐξηχήθη, καὶ τὸ Πνεῦμα κατῆλθεν ἐν εἴδει περιστερᾶς (1)· οὕτω γὰρ διηγεῖται ταῦτα καὶ τὸ ὕφος τῶν τριῶν ὁμοῦ Εὐαγγελιστῶν Ματθαίου Μάρκου καὶ Λουκᾶ. Λέγει λοιπὸν ὁ Μελῳδὸς, ὅτι ἡ φανέρωσις τῆς Ἁγίας Τριάδος ἔγινεν εἰς τὸν Ἰορδάνην ποταμόν· ἡ γὰρ Ἁγία Τριὰς ἐφάνη μὲν διὰ πολλῶν συμβόλων καὶ πολλάκις εἰς τοὺς παλαιοὺς Προπάτορας καὶ Προφήτας τοὺς καθαροὺς τῷ πνεύματι· ἐφάνη ὅμως σκιωδῶς καὶ αἰνιγματωδῶς· καθὼς τοῦτο ἐμπορεῖ νὰ τὸ βεβαιωθῇ τινὰς, ἐὰν ἀναγνώσῃ τὴν παλαιὰν Γραφὴν καὶ τοὺς Προφήτας· ἡ δὲ καθαρὰ καὶ ἐναργὴς καὶ διὰ τῶν ἐνεργειῶν ἀποκάλυψις τῆς Ἁγίας Τριάδος εἰς τὸν ποταμὸν Ἰορδάνην ἔγινεν· αὕτη γὰρ ἡ Ἁγία Τριὰς εἶναι φύσις ὑπέρθεος. Ὅμοιον δὲ τοῦτο εἶναι, κατὰ τὸν ἀνώνυμον, μὲ τὸ ῥητὸν ἐκεῖνο τοῦ Δαβὶδ, λέγοντος πρὸς τὸν ἐν Τριάδι ἕνα Θεόν· „Σφόδρα ὑπερυψώθης ὑπὲρ πάντας τοὺς Θεούς“· (Ψαλ. υϛ'. 10.) ἀπὸ τὸ ὁποῖον ῥητὸν πολλοὶ Θεολόγοι ἐπαρακινήθησαν νὰ εἰποῦν ἐπὶ Θεοῦ τὴν λέξιν ταύτην, ὑπέρθεος (2).

---

(1) Διὰ τί δὲ, βαπτιζομένου τοῦ Κυρίου, ἐφανερώθη ἡ Ἁγία Τριάς; Ἄκουσον τὸ διαβατιχώτατον Πατρὸς Γρηγορίου τοῦ Θεσσαλονίκης λέγοντος τὴν αἰτίαν ἔτω· „Καθάπερ τὴν ἀρχὴν, μετὰ τὸ εἰπεῖν „τὸν Θεὸν, ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέ„ραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν, ἐν Ἀδὰμ τῆς φύσεως ἡμῶν „πλασθείσης, διὰ τοῦ πρὸς αὐτὸν ἐμφυσήματος τὸ „ζωαρχικὸν Πνεῦμα ἐκφανέν τε καὶ δοθέν, συνεξέφη„νε τὸ καθ' ὑπόστασιν τῆς δημιουργοῦ Θεότητος „τριαδικόν· ἐπὶ τῶν ἄλλων κτισμάτων, ἅ τε μόνῳ „ῥήματι πραγομένων, τοῦ Λόγου καὶ τοῦ λέγον„τος Πατρὸς ἐκφαινομένων μόνων· οὕτω νῦν τῆς ἡ„μετέρας φύσεως ἀναπλαττομένης ἐν Χριστῷ, φανε„ρωθὲν τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, διὰ τῆς ἐκ τῶν οὐ„περουρανίων πρὸς αὐτὸν ἐν Ἰορδάνῃ βαπτιζόμενον „καθόδου, τὸ σωστικὸν τῶν λογικῶν κτισμάτων τῆς „ἀνωτάτω τε καὶ παντουργοῦ Τριάδος ἐφανέρωσε Μυ„στήριον.

„Τίνος δὲ ἕνεκεν, τοῦ ἀνθρώπου πλαττομένου τε „καὶ ἀναπλαττομένου, τὸ τῆς Ἁγίας Τριάδος φα„νερῶται Μυστήριον; οὐ μόνον ὅτι μόνος μύστης καὶ „προσκυνητὴς ἐπίγειός ἐστιν αὐτῆς (ὁ ἄνθρωπος), „ἀλλ' ὅτι καὶ μόνος κατ' εἰκόνα ταύτης. Τὰ μὲν „γὰρ αἰσθητικὰ καὶ ἄλογα τῶν ζώων, πνεῦμα μό„νον ἔχει ζωτικόν· ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο καθ' ἑαυτὸ ὑφί„στασθαι δυνάμενον· νοῦ δὲ καὶ λόγου τελέως ἄ„μοιρεῖ· τὰ δὲ ὑπὲρ αἴσθησιν παντάπασιν Ἄγγε„λοί τε καὶ Ἀρχάγγελοι, ἅ τε νοεροὶ καὶ λογικοὶ, „νοῦν ἔχουσι καὶ λόγον, ἀλλ' οὐχὶ καὶ Πνεῦμα „ζωοποιὸν, ἐπεὶ μηδὲ σῶμα τὸ παρ' αὐτοῦ ζωοποιού„μενον· ἄνθρωπος δὲ μόνος κατ' εἰκόνα τῆς τρισυ„πόστατου φύσεως νοῦν ἔχει καὶ λόγον καὶ πνεῦ„μα τοῦ σώματος ζωοποιὸν· ἐπεὶ καὶ σῶμα (ἔ„χει) τὸ ζωοποιούμενον. Ὡς οὖν ἀναπλαττομένης „τῆς ἡμῶν φύσεως ἐν Ἰορδάνῃ, φανερωθείσης τῆς ἀ„νωτάτω τε καὶ παντουργοῦ Τριάδος, οἷά τινος ἀρ„χετύπου τῆς κατὰ ψυχὴν ἡμῶν εἰκόνος, οἱ μὲν „κατὰ Χριστὸν μετὰ Χριστὸν βαπτίζοντες, εἰς τρεῖς „βαπτίζουσι τὰς καταδύσεις, ὁ δὲ Ἰωάννης ἐν τῷ „Ἰορδάνῃ εἰς μίαν καταδυσιν ἐβάπτιζε· καὶ τοῦτο „ἐπισημαινόμενος ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος, βα„πτισθεὶς, φησὶν, ὁ Ἰησοῦς, ἀνέβη εὐθὺς ἀπὸ τοῦ „ὕδατος· καὶ ἰδοὺ, φησὶ, δηλονότι μηδέπω ἐκβάντι „τοῦ ὕδατος, ἀλλ' ἀναδύντι μόνον, ἀνεῴχθησαν αὐ„τῷ οἱ Οὐρανοί“. (Λόγ. εἰς τὰ Φῶτα, οὗ ἡ ἀρχὴ „Χθὲς συνεκκλησιάζων καὶ συνεορτάζων ὑμῖν) Τί δὲ ἐκ τούτου συνάγομεν; Ὅτι ἂν ὁ Κύριος ἐβαπτίσθη, οὐχὶ εἰς τὸ Ἰουδαϊκὸν βάπτισμα, οὔτε εἰς τὸ ἡμέτερον, ἀλλ' εἰς τὸ τοῦ Ἰωάννου, κατὰ τὰ Εὐαγγέλια καὶ κατὰ τὸν Χρυσόστομον ἀποδεικνύοντα τοῦτο ἐν τῷ περὶ Βαπτίσματος λόγῳ· τὸ δὲ τοῦ Ἰωάννου Βάπτισμα εἰς μίαν ἐτελεῖτο κατάδυσιν· ἄρα καὶ ὁ Χριστὸς εἰς μίαν ἐβαπτίσθη κατάδυσιν.

(2) Σημειοῦμεν ἐνταῦθα πρὸς κατάληψιν τῆς „ὑπέρθεος“ λέξεως τὴν θεολογικὴν ταύτην ὑποσημείωσιν, χάριν τῶν σχολαζόντων τῇ Ἱερᾷ Θεολογίᾳ, καὶ δὴ λέγομεν, ὅτι ὁ Θεὸς μᾶλλόν ἐστιν ἢ νοεῖται, καὶ μᾶλλον νοεῖται, ἢ λέγεται κατὰ τοὺς Ἱεροὺς Θεολόγους· διὸ καὶ ἀπερινόητός ἐστι καὶ ἄῤῥητος παντάπασιν· οὐδὲ γὰρ νοούμενος ἐστὶ, κατὰ τὸν Θεοφόρον Μάξιμον, ἀλλ' ἐκ τῶν νοουμένων εἶναι πιστεύεται. Τούτου χάριν ἡ ἀποφατικὴ καλουμένη Θεολογία, καὶ ἡ καθ' ὑπεροχὴν ἀφαιρετικὴ, οἰκειοτέρα μᾶλλόν ἐστι τῷ Θεῷ τῆς καταφατικῆς Θεολογίας καὶ θετικῆς, ὡς θεολογεῖ ὁ ἐν Θεολόγοις ἐξοχώτατος Διονύσιος ἐν τῷ ε'. κεφ. περὶ μυστικῆς Θεολογίας· „Οὔτε οὐσία ἐστὶν (ὁ Θεὸς), οὔτε Θεότης ἢ ἀγα„θότης, οὔτε Πνεῦμα ἐστὶν, ὡς ἡμᾶς εἰδέναι, οὔτε „υἱότης, οὔτε πατρότης, οὐδὲ ἄλλο τι τῶν ἡμῖν, „ἢ ἄλλῳ τινὶ τῶν ὄντων συνεγνωσμένων“· καὶ παρακατιὼν λέγει· „Καὶ ὑπὲρ πᾶσαν θέσιν ἐστὶν ἡ

„παν-

Ἔπρεπε δὲ ἡ Ἁγία Τριὰς, ἡ ἐν γνόφῳ (ἐν τῇ ἀορασίᾳ τῆς ἀκαταληψίας) πάλαι κεκαλυμμένη νὰ φανερωθῇ ἐσχάτως τρανῶς καὶ καθαρῶς εἰς ὅλην τὴν Κτίσιν. Ἐπειδὴ δὲ, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, πᾶν τὸ φανερούμενον φῶς ἐστι, (Ἐφ. ε'. 13.) φῶς ἀληθινὸν ἄρα εἶναι ἡ μακαρία καὶ ὑπερούσιος Τριὰς, ἡ ὁποία ἐφανερώθη, ὡς εἴπομεν, ἐν τῷ Ἰορδάνῃ· ὁ μὲν γὰρ Μονογενὴς Υἱὸς κάτω σωματικῶς ἐβαπτίζετο, ὁ δὲ Πατὴρ ἐμαρτύρει αὐτοῦ τὴν υἱότητα, βροντῶν ἄνωθεν μὲ φωνὴν ἐξάκουστον καὶ μεγάλην, καὶ πάντων τὰς ἀκοὰς κατακτυπῶν καὶ λέγων „ Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, ἐν ᾧ εὐδόκησα", (Ματθ. γ'. 17.) τὸ δὲ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον φανὲν ἐν εἴδει περιστερᾶς, παρευρίσκετο μὲ τὸν βαπτιζόμενον Υἱὸν ὡς ὁμοούσιον αὐτοῦ (1). Ἐδανείσθη δὲ ταῦτα ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον οὕτω λέγοντα· „Ἄνεισιν Ἰησοῦς ἐκ τοῦ ὕδατος· συναναφέρει γὰρ ἑαυτῷ τὸν Κόσμον, καὶ ὁρᾷ σχιζομένους τοὺς Οὐρανοὺς, οὓς ὁ Ἀδὰμ ἔκλεισεν ἑαυτῷ τε καὶ τοῖς μετ' αὐτὸν, ὥσπερ καὶ τῇ φλογίνῃ ῥομφαίᾳ τὸν Παράδεισον. καὶ τὸ Πνεῦμα μαρτυρεῖ τὴν Θεότητα· τῷ γὰρ ὁμοίῳ (τῷ ὁμοουσίῳ) προστρέχει καὶ ἡ ἐξ Οὐρανῶν φωνή· ἐκεῖθεν γὰρ ὁ μαρτυρούμενος, καὶ ὡς περιστερά· τιμᾷ γὰρ τὸ σῶμα, ἐπεὶ καὶ τοῦ-

---

παντελὴς καὶ ἐνιαία τῶν πάντων αἰτία, καὶ ὑπὲρ πᾶσαν ἀφαίρεσιν ἡ ὑπεροχὴ τοῦ πάντων ἁπλῶς ἀπολελυμένου καὶ ἐπέκεινα τῶν ὅλων".

Ἂν λοιπὸν, κατὰ τὴν ἀποφατικὴν Θεολογίαν, ὁ Θεὸς λέγεται ὅτι οὐκ ἔστιν οὐσία καὶ Θεότης ἢ ἀγαθότης, φανερὸν ὅτι αὐτὸς λέγεται καὶ κατὰ τὴν ἀφαιρετικὴν καὶ ὑπεροχικὴν Θεολογίαν, ὅτι ἐστὶν ὑπὲρ Θεότητα καὶ ὑπὲρ ἀγαθότητα· ἐπειδὴ ἡ καθ' ὑπεροχὴν ἀφαιρετικὴ Θεολογία συνεπτυγμένως ἐμπεριέχεται τῇ ἀποφατικῇ, καὶ ἀντιστρόφως τῇ ἀποφατικῇ, (ἀλλὰ καὶ τῇ καταφατικῇ) συνεπτυγμένως ἡ ὑπεροχικὴ περιέχεται· καθότι ὅσα εἰπῇ τινὰς περὶ Θεοῦ καταφατικῶς, ταῦτα δύναμιν ἔχουσιν ὑπεροχικῆς ἀφαιρέσεως καὶ ἀποφάσεως, κατὰ τὸν αὐτὸν Διονύσιον. Ὅθεν ὁ Παχυμέρης παραφράζων τὸ πρῶτον κεφάλαιον περὶ Θείων ὀνομάτων τοῦ Ἱεροῦ Διονυσίου, ὕστω φησίν· „Εἴτι ἂν τις εἴποι ἐπὶ Θεοῦ, ὑπὲρ τοῦτό ἐστι· παντὸς γὰρ ὀνομαζομένου ὀνόματος ἐπέκεινά ἐστι· διὰ τοῦτο ἐπενοήθη τοῖς Θεολόγοις ἐπὶ τούτων ἡ Ὑπὲρ Πρόθεσις. καὶ ἡ Αὐτὸ Ἀντωνυμία· καὶ λέγεται ὁ Θεὸς ὑπέραγαθος καὶ αὐτάγαθος, καὶ ὑπεράπειρος καὶ αὐτοάπειρος· τὸ μὲν, ὅτι ὑπὲρ ταῦτα καὶ ἀσυγκρίτως ἐστί· τὸ δὲ, ὅτι κυρίως καὶ πρώτως, καὶ οὐ κατά τινα μετοχὴν ἢ σχέσιν ἢ σύγκρισιν· τὸ γὰρ ὄνομα, ἢ σῶμα ἢ πρᾶγμα σημαίνει· ὑπὲρ ταῦτα δὲ ἀκατανοήτως καὶ ἐξηρημένως ἐστὶ τὸ Θεῖον".

Τὸ „ὑπέρθεος" λοιπὸν ἐνταῦθα δύναται νὰ νοηθῇ κυρίως μὲν ἐπὶ τῆς Θεότητος: ἤτοι τῆς τοῦ Θεοῦ ἐνεργείας, τῆς ἀχωρίστου καὶ συναϊδίου οὔσης τῇ ἀνωνύμῳ φύσει καὶ οὐσίᾳ τοῦ Θεοῦ, ἥτις ἐξ σημαινόμενα ἔχει κατὰ τὸν Θεσσαλονίκης μέγαν Γρηγόριον, (καὶ ὅρα εἰς τὴν Ἑρμηνείαν τοῦ κατὰ τὴν ἕκτην Ὠδὴν Τροπαρίου τοῦ β'. Κανόνος εἰς τὴν Μεταμόρφωσιν· ὃ ἡ ἀρχὴ „Παρῆλθε μὲν ἡ σκιὰ") ὅπου θέλει νὰ εἰπῇ, ὅτι ἡ φύσις τῆς Ἁγίας Τριάδος ὑπερέχει τὴν Θεότητα αὐτῆς: ἤτοι τὴν θείαν αὐτῆς ἐνέργειαν· καθότι ἡ μὲν οὐσία καὶ φύσις εἶναι πηγὴ καὶ αἰτία τῆς ἐνεργείας καὶ πάντη ἀμέθεκτος, ἡ δὲ ἐνέργεια εἶναι αἰτιατὴ καὶ μεθεκτή. Κατὰ λόγον δὲ δεύτερον λέγεται ὑπέρθεος ἡ φύσις τῆς Ἁγίας Τριάδος, καθ' ὃ ὑπερέχει πάντας τοὺς κατὰ χάριν λεγομένους Θεοὺς, εἴτε Ἀγγέλους, εἴτε ἀνθρώπους, κατὰ τὸ τοῦ Παύλου λόγιον „Καὶ γάρ, εἴπερ εἰσὶ λεγόμενοι Θεοὶ, εἴτε ἐν Οὐρανῷ, εἴτε ἐπὶ τῆς γῆς, (ὥσπερ εἰσὶ Θεοὶ πολλοὶ καὶ Κύριοι πολλοὶ) (α'. Κορ. ἡ. 5.) ἢ καθ' ὃ ὑπερέχει πάντας τοὺς ὑπὸ τῶν Ἐθνικῶν προσκυνουμένους Θεούς· ὅθεν ὁ Δαβὶδ ἀνωτέρω εἶπε „Σφόδρα ὑπερυψώθης ὑπὲρ πάντας τοὺς „Θεούς".

Ἐγὼ δὲ καὶ τοῦτο προστίθημι, ὅτι ὄχι μόνον ὁ Θεὸς ὑπὲρ οὐσίαν ἐστὶ καὶ Θεότητα, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τὴν ὑπεροχικὴν ταύτην Θεολογίαν· καθότι ὁ Θεὸς, ὡς εἴπεν ἀνωτέρω ὁ μέγας Διονύσιος, ὑπὲρ πᾶσαν θέσιν ἐστὶ καὶ ὑπὲρ πᾶσαν ἀφαίρεσιν. Θέσις δὲ φαίνεται τὸ νὰ ἦναι ὁ Θεὸς ὑπὲρ οὐσίαν καὶ ὑπὲρ Θεότητα· ὅθεν Ἰωάννης ὁ Θηκαρὰς ἐν τοῖς Θεολογικοῖς αὐτοῦ ὕμνοις εἶπε περὶ Θεοῦ, ὅτι καὶ αὐτῆς τῆς καθ' ὑπερουσιότητα θέσεως ἐστὶν ὑπερκείμενος. Τί λέγω; κἂν μυριάκις προσθέσῃ τις τὴν Ὑπὲρ ἐπὶ τὸ Θεοῦ, Ὑπὲρ ἐπὶ τῇ Ὑπὲρ ἀπειράκις ἐπαναλάβῃ, πάλιν θέσις ἐστὶν ἡ ὑπεροχικὴ αὕτη ἐπισώρευσις τῶν προθέσεων· ὁ δὲ Θεὸς καὶ ὑπὲρ τὴν τοιαύτην ἐστὶ θέσιν, κἂν ὅτι μάλιστα ὑπεροχικωτάτη ἐστὶ, καὶ ἧς ἀνωτέρα γενέσθαι ἢ νοηθῆναι οὐ δύναται. Ὅθεν καὶ ὁ Θεσσαλονίκης θεῖος Γρηγόριος ἐν τῷ πρὸς τὸν Αἴνον Λόγῳ εἶπε περὶ τῆς θείας φωτός· „Καὶ ὑπὲρ τὸ καθ' ὑπεροχὴν μὴ ὄν, διὰ τοσαύτας αἰσθήσεως πνευματικῶς ὁρώμενον, (τὸ θεῖον φῶς), ἡ οὐσία τοῦ Θεοῦ ἥκιστά ἐστιν".

(1) Κύριλλος δὲ ὁ Ἱεροσολύμων Κατηχήσει Γ'. καὶ ταῦτα πρὸς τὸν βαπτιζόμενον λέγει· „Ἐὰν καὶ αὐτὸς ἔχῃς ἀνυπόκριτον εὐλάβειαν, κατέρχεται καὶ ἐπὶ σὲ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον· φωνὴ σοι πατρικὴ ἄνωθεν ἐπηχεῖ, οὐχ' οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου, ἀλλ' ὅτι νῦν γέγονεν Υἱός μου· ἐν ἐκείνῳ μὲν γὰρ τό, ἐστὶν, ἐπειδὴ ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος, καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος· ἐπ' ἐκείνου τό, ἐστὶν, ἐπειδὴ πάντοτε ἐστὶν Υἱὸς Θεοῦ· ἐπὶ δὲ σοῦ, τό, νῦν γέγονεν, ἐπειδὴ οὐ κατὰ φύσιν ἔχεις, ἀλλὰ κατὰ θέσιν τὴν υἱοθεσίαν λαμβάνεις. Ἐκεῖνος ἀΐδιός ἐστι, σὺ δὲ ἐκ προκοπῆς λαμβάνεις τὴν χάριν".

„ τοῦτο τῇ Θεώσει Θεὸς σωματικῶς ὁρωμένη". (Λόγ. εἰς τὰ Φῶτα) Ταῦτα ἑρμηνεύων ὁ Σχολιαστὴς Νικήτας λέγει· „ Τὸ Πνεῦμα σωματικῶς ὁραθὲν, καὶ ὡς περιστερὰ προσελθὸν „ τῷ Χριστῷ, τιμᾷ τὸ σῶμα αὐτοῦ, ὅπερ οὔτε φύσει (ἦν) Θεὸς, ἄτοπον γὰρ, οὔτε θέ„ σει· οὐ γὰρ ἐκ προκοπῆς, ἀλλὰ τῇ Θεώσει καὶ τῇ καθ' ὑπόστασιν ἑνώσει, ὑπὲρ φύ„ σιν καὶ θέσιν ἐξ αὐτῆς τῆς ἑνώσεως θεωθέν".

Ἔφη δὲ καὶ ὁ μέγας τῆς Θεσσαλονίκης Γρηγόριος ἐν τῷ εἰς τὴν Χριστοῦ Γέννησιν λόγῳ αὐτοῦ περὶ τῆς ὑπεροχῆς τοῦ Θεοϋποστάτου προσλήμματος· „ Τοῦ προαιωνίου Λόγου, οὐ „ μόνον ἡ Θεότης ἀνεξιχνίαστος, ἀλλὰ καὶ ὁ πρὸς τὴν σάρκα τῆς ἑνώσεως τρόπος ἀπε„ ρινόητος, καὶ ἡ συγκατάβασις ἀνυπέρβλητος, καὶ τὸ τοῦ προσλήμματος θεῖον καὶ ἀ„ πόῤῥητον ὕψος, ὑπερεξῃρημένον (ἐστὶ) καὶ νοῦ καὶ λόγου παντὸς, ὡς μηδὲ τοῦτο σύγκρι„ σιν ὅλως πρὸς τὴν Κτίσιν ἐπιδέχεσθαι δύνασθαι· ὡραῖος γὰρ, φησὶ, κάλλει παρὰ τοὺς „ Τίους τῶν ἀνθρώπων· οὐκ εἶπεν ὡραιότερος, ἀλλ' ἁπλῶς, ὡραῖος, ἵνα μὴ τὰ ἀσύγκριτα „ συγκρίνῃ φιλοῖς ἀνθρώποις, φύσιν ὁμόθεον".

Ὠδὴ θ'. Ὁ Εἱρμός.

„ Ἄπορεῖ πᾶσα γλῶσσα, εὐφημεῖν πρὸς ἀξίαν· ἰλιγγιᾷ δὲ μοῦς καὶ „ ὑπερκόσμιος, ὑμνεῖν σε Θεοτόκε· ὅμως ἀγαθὴ ὑπάρχουσα, τὴν πί„ στιν δέχου· καὶ γὰρ τὸν πόθον οἶδας τὸν ἔνθεον ἡμῶν· σὺ γὰρ „ Χριστιανῶν εἶ προστάτις, σὲ μεγαλύνομεν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸ παρὸν Τροπάριον προσφωνεῖ ὁ Μελῳδὸς εἰς τὴν Θεοτόκον· ὅθεν ἐπιστρέφων πρὸς αὐτὴν, ὦ Θεοτόκε, λέγει, κἂν θε γλῶσσα, εἴτε τῶν ἀνθρώπων εἴτε τῶν Ἀγγέλων (λέγονται γὰρ καὶ γλῶσσαι Ἀγγέλων, ὁποῖαι καὶ ἂν ἦναι αὗται, καθὼς μαρτυρεῖ ὁ Παῦλος· „ Ἐὰν ταῖς γλώσσαις τῶν Ἀγγέλων λαλῶ, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφελοῦμαι". Α. Κορ. ιγ'. 1.) καὶ Ἀγγελικὴ καὶ ἀνθρωπίνη γλῶσσα ἀπορεῖ, καὶ δὲν δύναται νὰ σὲ ἐπαινέσῃ, Θεοτόκε, κατὰ τὴν ἀξίαν τῆς Θεομητορικῆς σου μεγαλειότητος. Οὐ μόνον δὲ ἡ γλῶσσα, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ νοῦς, ἀπὸ τὸν ὁποῖον πηγάζει κάθε νόημα καὶ κάθε λόγος εἰς τὴν γλῶσσαν, καὶ νοῦς ὄχι μόνον ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων, ὁ συνδεδεμένος σαρκὶ καὶ αἵματι, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἀκόμη ὁ ὑπερκόσμιος καὶ ἁπλοῦς, ὁποῖος εἶναι τῶν Σεραφὶμ καὶ τῶν Χερουβὶμ, καὶ οὗτος ἰλιγγιᾷ καὶ σκοτίζεται εἰς τὸ νὰ σὲ ὑμνῇ καὶ νὰ σὲ ἐγκωμιάζῃ, καὶ παθαίνει παρομοίως μὲ ἐκείνους ὅπου βλέπουσι μὲν μέσα εἰς κάνὲν μέγα καὶ ἀχανὲς πέλαγος, μὴ ἐμποροῦντες δὲ νὰ ἰδοῦν βαθύτερον, σκοτίζονται κατὰ τὸν ἐγκέφαλον.

Ὅμως ἐσὺ, Παρθένε, μὴ ἀποβλέψῃς εἰς τὴν ἀναξιότητα ἡμῶν τῶν ὑμνητῶν σου, μηδὲ διὰ τοῦτο ἀποστραφῇς τοὺς ἰδικούς μας ὕμνους· ἀλλὰ μὲ τὸ νὰ ἦσαι ἀγαθὴ καὶ τοῦ ὑπεραγάθου καὶ φιλανθρώπου Θεοῦ πανάγαθος καὶ φιλάνθρωπος Μήτηρ, δέχου τὴν πίστιν, μὲ τὴν ὁποίαν σοὶ προσφέρομεν τοὺς παρόντας ὕμνους· ἠξεύρεις γὰρ, Δέσποινα, ἠξεύρεις τὸν ἔνθεον καὶ θερμότατον πόθον, τὸν ὁποῖον τρέφομεν εἰς τὰς ψυχάς μας πρὸς τὴν Θεομητορικήν σου μεγαλειότητα· διὰ τὸν ὁποῖον, εἰ καὶ ἀνάξιοι εἴμεθα, ἀποτολμῶμεν ὅμως νὰ σὲ μεγαλύνωμεν· ἐπειδὴ ἐσὺ εἶσαι ἡ προστάτις τῶν Χριστιανῶν εἰς κάθε περίστασιν καὶ ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ καὶ ἐν τῇ μελλούσῃ.

Σχεδὸν τὸ νόημα τοῦ Εἱρμοῦ τούτου ἐκθέτει καὶ ὁ τῆς Θεσσαλονίκης Γρηγόριος παναγυρίζων εἰς τὴν Κοίμησιν τῆς Θεοτόκου καὶ λέγων ἀπορητικῶς πρὸς αὐτήν· „ Τίς σου τὸ „ θαυμαστὸς κάλλος ὑπογράψει, Θεομήτορ Παρθένε, λόγος; ὃ γὰρ ἐστι τὰ σὰ λογισμοῖς καὶ „ λόγοις ὁρίζειν· πάντα γὰρ ὑπερβαίνει καὶ νοῦν καὶ λόγον· ὑμνεῖν δ' ὅμως ἔξεστι, σοῦ „ φιλανθρώπως προσιεμένης· σὺ γὰρ καὶ χαρίτων ἁπασῶν χωρίον, καὶ πλήρωμα καλοκα„ γαθίας παντοίας, καὶ πίναξ, καὶ εἰκὼν ἔμψυχος ἀγαθοῦ παντὸς καὶ χρηστότητος πά„ σης". Ἔφη δὲ καὶ ὁ Θεοφύλακτος Βουλγαρίας ἐν τῷ εἰς τὰ Εἰσόδια λόγῳ αὐτοῦ· „ Οἶμαι

„ γὰρ,

„ γὰρ, εἴτινές εἰσιν Ἀγγέλων λόγοι, Μυστηρίων θείων τῳόντι Ἄγγελοι, μηδὲ τούτους ἂν „ ἐφικέσθαι τῶν χαρίτων τῆς Θεομήτορος· ἧς γὰρ ἡ ἁγιωσύνη τὴν κτιστὴν πᾶσαν φύσιν „ ἐκβέβηκεν, οὐκ ἂν λόγος κτίσματος ταύτην ἀξίως ὑμνῆσαι δύναιτο".

Τροπάριον.

„ Δαβὶδ πάρεσο πνεύματι τοῖς φωτιζομένοις· μῦμ προσέλθετε, ᾄδε „ πρὸς Θεὸν, ἐν πίστει λέγων φωτίσθητε· ὅτος ὁ πτωχὸς ἐκέκρα- „ ξεν Ἀδὰμ ἐν πτώσει· καὶ γὰρ αὐτοῦ εἰσήκουσε Κύριος ἐλθὼν, „ ῥείθροις τοῦ Ἰορδάνου φθαρέντα δὲ ἀνεκαίνισεν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸ παρὸν Τροπάριον ἐφιλοπόνησεν ὁ Μελῳδὸς διὰ νὰ παρακινήσῃ τοὺς Κατηχουμένους νὰ φωτισθοῦν: ἤτοι νὰ βαπτισθοῦν· φώτισμα γὰρ τὸ Βάπτισμα λέγεται, κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον (Λόγ. εἰς τὸ Βάπτισμα)· ἦτον γὰρ συνήθεια εἰς τοὺς πάλαι κατηχουμένους νὰ βαπτίζωνται καὶ κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως, καὶ κατὰ τὴν σημερινὴν τῶν Θεοφανείων, καὶ κατὰ τὴν Ἀνάστασιν, καὶ κατὰ τὴν Πεντηκοστήν· διὰ τοῦτο καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς ἑορταῖς ψάλλεται ἀντὶ τρισαγίου ἐν τῇ λειτουργίᾳ τὸ „ Ὅσοι εἰς Χρι- „ στὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε". Ἀποτείνων λοιπὸν τὸν λόγον ὁ Μελῳδὸς πρὸς τὸν Προφητάνακτα λέγει· ὦ θεοπάτωρ Δαβὶδ, ἐλθὲ παρὼν εἰς τοὺς σήμερον φωτιζομένους: ἤτοι βαπτιζομένους· ἐλθὲ δὲ, ὄχι αἰσθητῶς, τοῦτο γὰρ εἶναι ἀδύνατον, ἀλλὰ νοητῶς καὶ κατὰ πνεῦμα· ζῇς γὰρ καὶ μ' ὅλον ὅτι μετέστης εἰς τὸν Θεόν· διδάσκει δὲ τοῦτο ὁ Θεολόγος Γρηγόριος λέγων· „ Θεῷ ζῶσιν οἱ κατὰ Θεὸν ζήσαντες, κἂν ἐντεῦθεν ἀπαλ- „ λαγῶσιν· καθ' ὃ καὶ Ἀβραὰμ, καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ ἀκούει Θεὸς ὁ Θεὸς, ὡς οὐ νεκρῶν „ Θεὸς, ἀλλὰ ζώντων". (Ἐγκώμ. εἰς τὸν Ἀθανάσιον) Καὶ κρούων τὴν κινύραν ψάλλε τὸν ἱερόν σου ἐκεῖνον ψαλμὸν „ Προσέλθετε πρὸς αὐτὸν (τὸν Θεὸν) καὶ φωτίσθητε, καὶ „ τὰ πρόσωπα ὑμῶν οὐ μὴ καταισχυνθῇ". (Ψαλ. λγ'.) Προσέλθετε μὲ πίστιν Πατρὸς, Υἱοῦ καὶ Ἁγίου Πνεύματος τῆς ὑπερουσίου Τριάδος, καὶ εἰς τὸ ὄνομα αὐτῆς: τουτέστιν εἰς τὴν μίαν αὐτῆς Θεότητα, βαπτίσθητε, καὶ τὰ πρόσωπα ὑμῶν οὐ μὴ καταισχυνθῇ μὲ τὸ ἀληθινὸν φῶς σημειούμενα, κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον. (Λόγ. εἰς τὰ φῶτα) Ψάλλε δὲ ἀκόμη καὶ τὸ „ Οὗτος ὁ πτωχὸς ἐκέκραξε, καὶ ὁ Κύριος εἰσήκουσεν αὐτοῦ" (αὐτόθι), πτωχὸν ἐννοῶν τὸν Ἀδάμ· διότι πλούσιος ὢν πρότερον κατὰ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, ὕστερον διὰ τὴν πτῶσιν τῆς παρακοῆς ἐστερήθη φεῦ! τοῦ πλούτου τῆς χάριτος, καὶ ἔγινε πτωχός· ἐπειδὴ κυρίως πτωχὸς ἐκεῖνος λέγεται, ὅστις ἐκπέσῃ οὗ ἔχει πλούτου. Ποίαν δὲ κραυγὴν τοῦ Ἀδὰμ ὁ Κύριος εἰσήκουσεν; Ἴσως ἐκείνην τὴν προφητικῶς ὑπὸ τοῦ Δαβὶδ ῥηθεῖσαν „ Ὁ καθήμενος ἐπὶ τῶν Χερουβὶμ ἐμφάνηθι". (Ψαλ. οθ'. 2.) Ταύτην λοιπὸν τὴν φωνὴν ὁ Κύριος ἀκούσας, ἐνεφανίσθη καταβὰς ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἀκολούθως ἀνεκαίνισε καὶ ἀνέπλασε μὲ τὰ ῥεῖθρα τὸ Ἰορδάνου τὸν Ἀδὰμ, ὅστις ἐφθάρη ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν (1).

Τρο-

(1) Ἀλλὰ καὶ ὁ θεῖος Κύριλλος ὁ Ἱεροσολύμων παρακινεῖ τοὺς κατηχουμένους εἰς τὸ νὰ βαπτισθοῦν, καθαριζόμενοι πρότερον· ἐπειδὴ κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς πίστεως καὶ καθαρότητος δίδοται ἡ χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· οὕτω γὰρ φησί· „ Καθάρισόν σου τὸ „ ἄγγος, ἵνα πλείονα δέξῃ τὴν χάριν· ἡ μὲν γὰρ ἄ- „ φεσις τῶν ἁμαρτιῶν ἐξίσου δίδοται πᾶσιν, ἡ „ δὲ τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου κοινωνία κατὰ ἀνα- „ λογίαν δεδώρηται τῆς ἑκάστου πίστεως. Ἐὰν ὀλί- „ γα προσφέρῃς, ὀλίγα λαμβάνεις· ἐὰν δὲ ἐργάσῃ πολ- „ λά, πολὺς ὁ μισθός". (Κατηχήσ. α.)

Τροπάριον.

„ Ὁ Ἡσαΐας λύσασθε καὶ καθάρθητε φάσκει· τὰς πονηρίας ἔμπροσθεν
„ ἀφέλεσθε Κυρίου, οἱ διψῶντες ὕδωρ ἐπὶ ζῶν πορεύεσθε· ῥαντεῖ
„ γὰρ ὕδωρ καινοποιὸν Χριστὸς, τοῖς προστρέχουσιν αὐτῷ ἐν πί-
„ στει, καὶ πρὸς ζωὴν τὴν ἀγήρω βαπτίζει Πνεύματι.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Καὶ τοῦτο τὸ Τροπάριον προτρεπτικὸν εἶναι εἰς τὸ Βάπτισμα· ἐρανίζεται δὲ τοῦτο ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸν Προφήτην Ἡσαΐαν λέγοντα· „ Λύσασθε καὶ καθαροὶ γίνεσθε· ἀφέλεσθε
„ τὰς πονηρίας ἀπὸ τῶν ψυχῶν ὑμῶν ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν μου". (Ἡσ. ά. 16.) Εἰς ταῦτα λοιπὸν τὰ λόγια τοῦ Προφήτου προσθεὶς καὶ ἰδικά του ὁ Ἱερὸς Κοσμᾶς λέγει, ὅτι ὁ Ἡσαΐας, λύσασθε, λέγει, καὶ καθαρισθῆτε, προφητεύων τὴν διὰ τοῦ Βαπτίσματος κάθαρσιν. Ἐπειδὴ δὲ τοῦτο δὲν εἶναι ἀρκετὸν εἰς τελείαν καθαρότητα, ἀλλὰ πρέπει καὶ μετὰ ταῦτα νὰ φυλάττῃ τινὰς τὴν καθαρότητα τοῦ Βαπτίσματος διὰ τῆς ἀφαιρέσεως καὶ ἀποχῆς τῶν πονηρῶν· διὰ τοῦτο ἀκολούθως λέγει ὁ αὐτὸς Προφήτης „ Ἀφέλετε τὰς πονη-
„ ρίας ἀπὸ τῶν ψυχῶν ὑμῶν"· καὶ ἀλλαχοῦ ὁ αὐτὸς λέγει „ Οἱ διψῶντες πορεύεσθε ἐφ'
„ ὕδωρ". (Ἡσ. νέ. 1.) Ποῖον δὲ εἶναι τοῦτο τὸ ὕδωρ; Τὸ ζωντανὸν καὶ ἀλλόμενον εἰς ζωὴν αἰώνιον, ὁποῖον εἶναι τὸ τοῦ Βαπτίσματος καὶ τῆς θείας χάριτος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὸ ὁποῖον ὑπεσχέθη ὁ Δεσπότης Χριστὸς νὰ ποτίσῃ τὴν Σαμαρείτιδα καὶ κάθε πιστεύοντα εἰς αὐτόν· „ Τὸ ὕδωρ, φησὶν, ὃ δώσω αὐτῷ, γενήσεται ἐν αὐτῷ πηγὴ ὕδατος
„ ἁλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον". (Ἰω. δ'. 14.) Πόσις δὲ τοῦ ὕδατος τούτου εἶναι ἡ τοῦ Χριστοῦ ἐπίγνωσις.

Ἀκολούθως δὲ ἐπιφέρει ὁ Μελῳδὸς, ὅτι ὁ Χριστὸς θέλει ῥαντίσει ἕνα νερὸν (τὸ τοῦ Βαπτίσματος), τὸ ὁποῖον κάμνει καινούριους τοὺς ἀνθρώπους, ὅσοι προστρέχουν αὐτῷ μὲ πίστιν θερμὴν καὶ ἀδίστακτον. Βαπτίζει δὲ αὐτοὺς μὲ τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, διὰ νὰ τύχουν ζωὴν τὴν ἀγήρω καὶ ἀτελεύτητον· καθὼς αὐτὸς εἶπεν ὁ Κύριος πρὸς τὸν νυκτερινὸν μαθητὴν Νικόδημον· „ Δεῖ ὑμᾶς γεννηθῆναι ἄνωθεν"· (Ἰω. γ'. 7.) τὸ δὲ „ ἄνω-
θεν γεννηθῆναι" τὸ, βαπτισθῆναι δηλοῖ καὶ θεωθῆναι, ἵνα δι' αὐτοῦ μεταποιηθῇ ἡ πρώτη ἐκείνη καὶ ἐμπαθὴς καὶ σαρκικὴ γέννησις καὶ ζωὴ, τὴν ὁποίαν ἐλάβομεν ἀπὸ τοὺς σωματικοὺς γονεῖς μας, ὡς εἶπεν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος (Λόγ. εἰς τὸ Βάπτισμα), καὶ κατὰ τὸν ἀνώνυμον ἑρμηνευτήν. Ἐρανίθη δὲ τὸ ἀνωτέρω ῥητὸν ἀπὸ τὸν Προφήτην Ἰεζεκιὴλ λέγοντα· „ Καὶ ῥανῶ ἐφ' ὑμᾶς καθαρὸν ὕδωρ, καὶ καθαρισθήσεσθε ἀπὸ πασῶν τῶν ἀκαθαρσιῶν
„ ὑμῶν". (Ἰεζ. λς'. 25.) Ῥαντισμὸς δὲ τοῦ ὕδατος τούτου εἶναι ἡ κάθαρσις ἡ διὰ τοῦ Βαπτίσματος γινομένη.

Τροπάριον.

„ Συμτηρώμεθα χάριτι πιστοὶ καὶ σφραγίδι· ὡς γὰρ ὄλεθρον ἔφυ-
„ γον φλιᾶς Ἑβραῖοι πάλαι αἱμαχθείσης· οὕτω καὶ ἡμῖν ἐξόδιον
„ τὸ θεῖον τοῦτο τῆς παλιγγενεσίας λουτήριον ἔσται· ἔμθεν καὶ
„ τῆς Τριάδος ὀψόμεθα φῶς τὸ ἄδυτον.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸ Τροπάριον τοῦτο εἶναι ὡς ἐπίλογος καὶ σφραγὶς ὅλου τοῦ Κανόνος· ὅθεν μὲ αὐτὸ παρακινεῖ ὁ Μελῳδὸς τοὺς Χριστιανοὺς ὅπου ἐβαπτίσθησαν, νὰ φυλάττουν τὴν χάριν τοῦ Βαπτίσματος καθαρὰν καὶ ἀμόλυντον. Λέγει δὲ οὕτω· ὦ ἀδελφοί μου Χριστιανοί, ἂς

φυλατ-

φυλαττώμεθα καθαροὶ ἀπὸ ἁμαρτίας μὲ τὴν χάριν καὶ σφραγίδα ὅπου ἐλάβομεν τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος· διότι καθὼς τὸ παλαιὸν οἱ Ἑβραῖοι ἔφυγον καὶ ἐλύτωσαν ἀπὸ τὸν Ἄγγελον τὸν ὀλοθρευτὴν τῶν πρωτοτόκων, ἐπειδὴ ἐσημειώθη μὲ τὸ αἷμα τοῦ ἀμνοῦ (τοῦ εἰκονίζοντος τὸν Χριστὸν) τὸ ἀνώφλιον τῆς θύρας τοῦ οἴκου αὐτῶν, καὶ οὕτω διαπεράσαντες ἀβλαβεῖς τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν, ἠλευθερώθησαν ἀπὸ τὴν σκλαβίαν τῶν Αἰγυπτίων, καὶ ἐπῆγαν εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας· τοιουτοτρόπως καὶ εἰς ἡμᾶς τοὺς βεβαπτισμένους Χριστιανοὺς τὸ θεῖον τοῦτο λουτρὸν τῆς ἀναγεννήσεως (τὸ ἅγιον Βάπτισμα) θέλει γένῃ ἐξόδιον: τουτέστιν ἔξοδος καὶ διάβασις ἀπὸ τὴν σκοτεινὴν ταύτην ζωὴν καὶ Αἴγυπτον τῆς ἁμαρτίας, καὶ ἀπὸ τὴν ἁλμυρὰν θάλασσαν τῆς ἀσεβείας εἰς τὴν φωτεινὴν ζωήν, εἰς τὴν γλυκύτητα τῆς ἀρετῆς καὶ χάριτος, καὶ εἰς τὴν ἄνω Ἱερουσαλήμ, ὅπου θέλομεν ἀξιωθῆ νὰ βλέπωμεν τὸ ἀνέσπερον φῶς τῆς ζωαρχικῆς καὶ ὑπερουσίου Τριάδος, εἰς τῆς ὁποίας τὸ ὄνομα (τὸ ὁποῖον εἶναι ἡ μία θεότης, κατὰ τὸ Θεολόγον Γρηγόριον) ἐβαπτίσθημεν. Ἐκεῖνοι γὰρ ὅπου φεύγουσιν ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον (ἥτις ἑρμηνεύεται σκοτία), ἀκολούθως οἰκεῖον ἔχουσι τὸ νὰ φωτίζωνται ἐκ Θεοῦ. Ἐπαρωμοίασε δὲ ὁ Μελῳδὸς τὸ Βάπτισμα μὲ τὸ αἷμα τοῦ ἀμνοῦ τοῦ προτυποῦντος τὸν Χριστόν· διότι τὸ Βάπτισμα περιέχει καὶ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ: ἤτοι τὸν Σταυρὸν καὶ τὸν θάνατον· λέγει γάρ· „Ὅσοι ἐβαπτίσθημεν, εἰς „τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν". (Ῥωμ. ϛ'. 6.) Καὶ ὅρα περὶ τούτου τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Εἱρμοῦ τοῦ παρόντος Κανόνος, τοῦ ὁποίου ἡ ἀρχὴ „Ἰησοῦς ὁ ζωῆς ἀρχηγός".

Ὁ δὲ ἀνώνυμος ἐξηγητὴς τὸ „ἐξόδιον" „ἐνόησεν ἀντὶ τοῦ „ἐν ὥρᾳ θανάτου" λέγων, τὸ ἅγιον Βάπτισμα θέλει γένῃ εἰς ἡμᾶς λουτήριον ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἐξόδου (τοῦ θανάτου) σφραγίζον τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμά μας, ἂν φυλάξωμεν αὐτὸ καθαρὸν καὶ ἀμόλυντον διὰ χριστιανικῆς πολιτείας, καὶ διὰ τῆς ἐργασίας τῶν ζωοποιῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου. Τὸ Παράδειγμα δὲ τοῦτο ἔλαβεν ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸ βιβλίον τῆς Ἐξόδου, ὅπου γράφεται „Καὶ „λήψονται ἀπὸ τοῦ αἵματος (τοῦ ἀμνοῦ), καὶ θήσουσιν ἐπὶ τῶν δύω σταθμῶν, καὶ ἐπὶ „τὴν φλιὰν ἐν τοῖς οἴκοις, ἐν οἷς ἂν φάγωσιν αὐτὸ ἐν αὐτοῖς". (Ἔξ. ιβ'. ζ.) Καὶ πάλιν, „Καὶ ἔσται τὸ αἷμα ὑμῖν ἐν σημείῳ ἐπὶ τῶν οἰκιῶν, ἐν αἷς ὑμεῖς ἐστε ἐκεῖ, καὶ ὄψομαι „τὸ αἷμα καὶ σκεπάσω ὑμᾶς· καὶ οὐκ ἔσται ἐν ὑμῖν πληγὴ τοῦ ἐκτριβῆναι, ὅταν παίω „ἐν γῇ Αἰγύπτῳ". (αὐτόθ. 13.)

Ἄμποτε δὲ καὶ ἡμεῖς οἱ ψάλλοντες καὶ ἀναγινώσκοντες καὶ ἀκούοντες τὸν παρόντα Κανόνα νὰ φυλάξωμεν καθαρὸν καὶ ἀμόλυντον τὸ ἅγιον Βάπτισμα διὰ τῆς ἀποχῆς μὲν καὶ ἀποστροφῆς καὶ μίσους κάθε ἁμαρτίας, διὰ τῆς φυλακῆς δὲ τῶν τοῦ Χριστοῦ ἐντολῶν καὶ ἐναγκαλίσεως καὶ ἀγάπης ὅλων τῶν ἀρετῶν. Καθὼς γὰρ, ἀφ' οὗ ὁ Χριστὸς ἀνέστη ἐκ τῶν νεκρῶν, θάνατος αὐτοῦ δὲν κυριεύει· οὕτω καὶ ἡμεῖς, ὕστερον ἀφ' οὗ ἐβαπτίσθημεν καὶ ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν ἠλευθερώθημεν, ἥτις εἶναι θάνατος τῆς ψυχῆς, πρέπει νὰ σπουδάζωμεν, ἵνα μὴ πάλιν κυριευθῶμεν ἀπὸ αὐτήν. Ὅθεν εἶπεν ὁ τῆς Θεσσαλονίκης Γρηγόριος· „Καθάπερ ὁ Κύριος, ὅπερ ἀπέθανε τῇ ἁμαρτίᾳ, ἀπέθανεν ἐφάπαξ, ὃ δὲ ζῇ, ζῇ διηνεκῶς τῷ „Θεῷ· καὶ ὥσπερ αὐτὸς εἶπεν, ὅτι ἔρχεται ὁ ἄρχων τοῦ Κόσμου τούτου, καὶ ἐν ἐμοὶ εὑ„ρήσει οὐδέν· οὕτω καὶ ἡμῖν τοῖς εἰς τὸν αὐτοῦ θάνατον βεβαπτισμένοις ὀφείλεται ἵνα „ὁ ἄρχων τοῦ σκότους ἐρχόμενος καὶ ζητῶν οὐδὲν ἐν ἡμῖν εὑρίσκῃ τῶν ἀρεσκόντων αὐ„τῷ. Καὶ καθάπερ Χριστοῦ ἐκ τῶν νεκρῶν ἀναστάντος, θάνατος αὐτοῦ οὐκ ἔτι κυριεύει· „οὕτω δεῖ καὶ ἡμᾶς μετὰ τὴν διὰ τοῦ θείου Βαπτίσματος ἐκ τοῦ πτώματος τῆς ἁμαρ„τίας ἀνάστασιν, σπεύδειν μηκέτι κρατηθῆναι τῇ ἁμαρτίᾳ· ὅσοι γάρ, φησὶν, ἐβαπτίσθη„μεν εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν, εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν. Συνετάφημεν οὖν αὐτῷ „διὰ τοῦ Βαπτίσματος εἰς τὸν θάνατον, ἵνα, ὥσπερ ἠγέρθη Χριστὸς ἐκ νεκρῶν διὰ τῆς „δόξης τοῦ Πατρός, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν". (Λόγ. περὶ τῶν κατὰ τὸ Βάπτισμα λελουμένων).

Ἐπειδὴ κατὰ ἀλήθειαν λύπης πολλῆς εἶναι ἄξιον, ἡμεῖς ὅπου ἠξιώθημεν νὰ λάβωμεν τὸ κατὰ Χριστὸν Βάπτισμα, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀσυγκρίτως ἀνώτερον τοῦ κατὰ τὸν Πρόδρομον Ἰωάννην Βαπτίσματος, νὰ μὴ φυλάττωμεν ὐδὲ ἐκείνας τὰς παραγγελίας ὅπου ἔδιδεν ὁ Πρόδρομος εἰς τοὺς ἐρχομένους νὰ βαπτισθοῦν τὸ ἰδικόν τε βάπτισμα, αἱ ὁποῖαι, ἦσαν τὸ νὰ μὴ κάμνουν τι παρὰ τὸ διατεταγμένον, ὃ δηλοῖ τὸ δίκαιον· τὸ νὰ μὴ διασείουν τινὰ, μηδὲ νὰ συκοφαντοῦν, ὃ δηλοῖ τὴν ἀγάπην· τὸ νὰ δίδουν οἱ ἔχοντες δύω χιτῶνας τὸν ἕνα ἀπὸ αὐτοὺς εἰς τοὺς μὴ ἔχοντας· ὁμοίως καὶ οἱ ἔχοντες φαγητὰ καὶ πιοτὰ νὰ δίδουν εἰς ἐκείνους

νους ὅπου δὲν ἔχουν, τὸ ὁποῖον δηλοῖ τὴν ἐλεημοσύνην. Ὅθεν ὁ αὐτὸς Θεῖος Γρηγόριος δεινοπαθῶν περὶ τούτου ἔλεγεν· „ Ἐγὼ δὲ ταῦτα πρὸς ὑμᾶς λέγων, ἀδελφοὶ, οὐ μετρίως „ ὀδυνῶμαι τὴν ψυχὴν, ἀναλογιζόμενος, πῶς ἡμεῖς οἱ καταξιωθέντες ἐκ πολλοῦ τοῦ κατὰ „ Χριστὸν Βαπτίσματος ἐδὲ ἐκεῖνά πω κατωρθώσαμεν, ἅπερ ἀπῄτει ὁ Ἰωάννης τοὺς προσ„ ιόντας τῷ ἰδίῳ Βαπτίσματι· καίτοι τοσοῦτον διαφέρει τοῦ διδομένου τότε παρὰ τοῦ „ Ἰωάννου τὸ τοῦ Κυρίου Βάπτισμα, οὗ ἡμεῖς κατηξιώθημεν, ὅσον τοῦ ὕδατος ἡ χάρις τοῦ „ Θείου Πνεύματος “. (αὐτόθι).

Ἐὰν ὅμως συμβῇ νὰ ἁμαρτήσωμεν καὶ νὰ μολύνωμεν τὸ ἅγιον Βάπτισμα ἀπὸ συνεργίαν τοῦ πονηροῦ καὶ ἀμέλειαν ἰδικήν μας, ἔχομεν ἕτοιμον τὸ πέμπτον Βάπτισμα (1) τὸ τῆς μετανοίας δηλαδὴ, τὸ ὁποῖον τελειοῦται διὰ δακρύων, δι' ἐξομολογήσεως καὶ δι' ἀτιμοτέρας ἀγωγῆς: ἤτοι κακοπαθείας καὶ τεταπεινωμένης ζωῆς, κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον. Ὅθεν διὰ τῦ Βαπτίσματος τούτου καὶ διὰ τῶν δακρύων ἂς ἀποπλύνωμεν, ἀδελφοὶ, ἂς ἀποπλύνωμεν τὰς ἀκαθαρσίας καὶ τοὺς μολυσμοὺς ὅπου ἐλάβομεν ἐκ τῆς ἁμαρτίας, καὶ ἂς ἀναλαλέσωμεν πάλιν τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος. Ὅθεν εἶπεν Ἰωσὴφ ὁ Βρυέννιος· „ Καθάπερ ὑετῦ καταῤῥυέντος σφοδροῦ, αἰθρία γίνεται καθαρὰ, οὕτω καὶ δα„ κρύων καταφερομένων, γαλήνη γίνεται καὶ εὐδία, καὶ τὸ ἐκ τῶν ἁμαρτημάτων ἀφανίζεται „ σκότος· καὶ ὥσπερ ἐξ ὕδατος καὶ Πνεύματος ἀναγεννώμεθα τὴν πνευματικὴν γέννησιν, „ ἕτως ἀπὸ δακρύων καὶ ἐξομολογήσεως καθαιρόμεθα πάλιν “. (λόγῳ εἰς τὰ Θεοφάνεια) Καὶ ὁ μὲν Θηκαρᾶς ἐν τοῖς ὕμνοις ἐλεεινολογεῖ τὸν ἑαυτόν τε, πότε θέλει ἀξιωθῇ νὰ χύσῃ τόσα πολλὰ δάκρυα, ὥστε νὰ ἰσομετρηθοῦν μὲ τὸ ὕδωρ τοῦ Βαπτίσματος διὰ νὰ λουσθῇ εἰς αὐτά· ὁ δὲ Θεῖος Γρηγόριος ὁ Νύσσης λέγει, ὅτι τὸ δάκρυον δὲν ἰσομετρεῖται μὲ τὸ πλῆθος τοῦ ὕδατος τοῦ Βαπτίσματος, ἀλλ' ἔχει τὴν ἴσην δύναμιν μὲ τὸ Βάπτισμα· οὕτω γὰρ φησί· „ Καὶ δάκρυον στάξαν ἰσοδυναμοῖ τῷ λουτρῷ (τῷ βαπτίσματι), καὶ „ στεναγμὸς ἐπίμοχθος ἐπανάγει τὴν χάριν πρὸς ὀλίγον ἀναχωρήσασαν “. (λόγος περὶ μετανοίας) Ἂς σπουδάσωμεν δὲ νὰ καθαρίσωμεν τὴν καρδίαν μας ἀπὸ τὰ πάθη, τὰ ὁποῖα κατέχωσαν τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος, καθὼς καὶ ἡ στάκτη καταχώνει τὸν ἀναμμένον σπινθῆρα· ἵνα εὑρόντες ἐν τῇ καρδίᾳ μας τὸν τῆς χάριτος θησαυρὸν ὅπου ἀπωλέσαμεν, χαρῶμεν χαρὰν πνευματικήν τε καὶ ἀνεκλάλητον ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν τῷ ἐν Ἰορδάνῃ βαπτισθέντι· ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΕΡΜΗ.

(1) Πέμπτον Βάπτισμα ὀνομάζεται τὸ τῆς μετανοίας ἀπὸ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον· ἐπειδὴ κατὰ τὸν ἴδιον, πρῶτον Βάπτισμα εἶναι τὸ τοῦ Μωϋσέως, τὸ ὁποῖον εἶχε πρόσκαιρον κάθαρσιν· δεύτερον τὸ τοῦ Προδρόμου, τὸ εἰς μετάνοιαν γινόμενον· τρίτον τὸ τοῦ Κυρίου, τὸ ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ γινόμενον, ὅπερ εἶναι ἡ τελειότης· τέταρτον τὸ διὰ μαρτυρίου καὶ αἵματος, ὅπερ ἐστὶ τῶν ἄλλων αἰδεσιμώτερον, ὅσῳ δευτέρους ῥύπους οὐ μολύνεται· καὶ πέμπτον τὸ τῆς μετανοίας, ὡς εἰρηται. (Λόγ. εἰς τὰ Φῶτα) Ὁ δὲ θεῖος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς προσθέτει καὶ ἄλλα τρία, τὸ τοῦ κατακλυσμοῦ εἰς ἐκκοπὴν τῆς ἁμαρτίας γενόμενον, ὃ καὶ πρῶτον τῷ χρόνῳ· τὸ διὰ τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης καὶ τῆς νεφέλης· σύμβολον γὰρ ἦτον ἡ θάλασσα τὸ ὕδατος, καὶ ἡ νεφέλη, τὸ Πνεύματος, ὃ καὶ δεύτερον τῷ χρόνῳ· καὶ τὸ τοῦ μέλλοντος πυρὸς τῆς γεέννης, τὸ ὁποῖον σωτήριον οὐκ ἔστιν, ἀλλὰ τῆς μὲν κακίας ἀναιρετικὸν, κολάζον δὲ ἀτελεύτητα (Βιλβ. Δ'. κεφ. πς'. τῆς Θεολογίας).

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΙΑΜΒΙΚΟΝ ΚΑΝΟΝΑ ΤΩΝ ΘΕΟΦΑΝΕΙΩΝ.

Ποίημα ὄντα Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ. Καὶ πρῶτον εἰς τὴν τούτου Ἀκροστιχίδα, ἔχουσαν οὕτω δ' Ἡρωελεγείων στίχων.

Ἀκροστιχίς.

„Σήμερον ἀχράντοιο βαλὼν θεοφεγγεῖ πυρσῷ Πνεύματος, ἐμθά-
„πτει μάμασιν ἀμπλακίην, Φλέξας Παμμεδέοντος ἐὺς Παῖς· ἠ-
„πιόων δὲ, Ἰμνηταῖς μελέων τῶν δε, δίδωσι χάριν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τοὺς μεγαλωτάτους καὶ ὀλεθριωτάτους δράκοντας ἔτε χέρι ἀνθρώπινον, ἀλλ' οὔτε σπαθὶ κοπτερὸν ἐμπορεῖ εὐκόλως νὰ θανατώσῃ· ἐπειδὴ οἱ τοιοῦτοι δράκοντες οὐχι μόνον εἶναι φοβεροὶ εἰς τὸ νὰ ἀντιπολεμοῦν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ νὰ θεωρηθοῦν μόνον. Μὲ τοῦτον δὲ τὸν τρόπον αὐτοὶ θανατόνονται, ἂν πέσῃ ἐπάνω των κἀνὲν ἀστροπελέκυ ἀπὸ τοὺς Οὐρανοὺς, ἢ ἂν κἀμμία θεϊκὴ δύναμις ἀφανίσῃ αὐτοὺς μέσα εἰς κἀνὲν χάσμα τῆς γῆς, ἢ εἰς κἀνένα βυθὸν τῆς θαλάσσης.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἁμαρτία εἶναι ὀφιώδης καὶ δρακοντώδης, ὄχι μόνον διότι δαγκάνει καὶ θανατόνει μὲ τὸ φαρμάκι της ἐκείνους ὅπου τὴν κάμνουσιν, ἀλλὰ διότι ἐξ ἀρχῆς διὰ μέσου τοῦ ἀρχεκάκου ὄφεως ἐπροχώρησεν εἰς τὸν Ἀδὰμ καὶ εἰς ὅλον τὸ γένος του· διὰ τοῦτο καθ' ὁμοίωσιν τῶν ὄφεων καὶ δρακόντων δικαίως ἐξολοθρεύεται σήμερον αὕτη παρὰ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, καταφλεγομένη μὲν μὲ τὸ θεϊκὸν ἀστροπελέκυ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καταβυθιζομένη δὲ μέσα εἰς τὰ νερὰ τοῦ Ἰορδάνου.

Τούτου χάριν λέγει ἐδῶ ὁ Μελῳδὸς, ὅτι Σήμερον ὁ τοῦ παμβασιλέως Θεοῦ καὶ Πατρὸς Υἱὸς ὁ ἀγαθὸς καὶ μέγιστος (πῶς γὰρ δὲν εἶναι ἀγαθὸς ὁ αὐτόχρημα ἀγαθότης ὤν, καὶ μέγιστος ὁ πᾶσιν ὑπάρχων ἀχώρητος;) κτυπήσας τὴν ἁμαρτίαν μὲ τὸν θεοφεγγῆ πυρσὸν τοῦ ἀχράντου Πνεύματος, καὶ καύσας αὐτὴν μὲ τὸ πῦρ καὶ τὸν κεραυνὸν τῆς αὐτοῦ Θεότητος, „Κύριος, φησὶν, ὁ Θεός σου πῦρ καταναλίσκον ἐστί" (Δευ. δ'. 24.) (καταναλίσκει δὲ τὴν μοχθηρίαν, κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον) οὕτω, λέγω, καύσας τὴν ἁμαρτίαν, θάπτει αὐτὴν μέσα εἰς τὰ ὕδατα τοῦ Ἰορδάνου. Καὶ τὴν μὲν ἁμαρτίαν οὕτως ὀργίλως καὶ ἰταμῶς ἐπαίδευσεν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ ἀφάνισεν· εἰς ἡμᾶς δὲ τοὺς ὑμνητὰς τῶν μελῶν τούτων ἱλαρὸς ὢν καὶ εὐμενὴς δίδει τὴν χάριν του τὴν ἡμᾶς χαριτοῦσαν. Ὑμνητὰς δὲ εἶπεν ὁ Μελῳδὸς τούτων τῶν μελῶν, ὄχι μόνον τὸν ἑαυτόν του τὸν Ποιητὴν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ὅλους τοὺς ᾄδοντας καὶ ψάλλοντας τὰ μέλη ταῦτα, καὶ διὰ τούτων ὑμνοῦντας φιλεόρτως τὸν βαπτιζόμενον Κύριον.

Ὠδὴ ά. Ὁ Εἱρμός.

„Στείβει θαλάσσης κυματούμενον σάλον, Ἤπειρον αὖθις Ἰσραὴλ
„δεδειγμένον· Μέλας δὲ πόντος τριστάτας Αἰγυπτίων, Ἐκρυψεν
„ἄρδην ὑδατόστρωτος τάφος, Ῥώμῃ κραταιᾷ δεξιᾶς τοῦ Δεσπότου.

ΕΡΜΗ-

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ο Εἱρμὸς οὗτος τῆς πρώτης Ὠδῆς γυμνὴν ἀναφέρει τὴν θαυματουργίαν αὐτὴν, ἡ ὁποία ἔγινεν εἰς τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν· ὅθεν ὁ Ἱερὸς τούτου Μελῳδὸς οὕτω λέγει· ὁ Ἰσραηλιτικὸς λαὸς δὲν διαπερνᾷ μὲ καίκι τὰ κυματούμενα ὕδατα τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης, ἐπειδὴ τοῦτο δὲν εἶναι κἀνὲν καινὸν καὶ παράδοξον, ἀλλὰ μὲ τὰ ἴδιά του ποδάρια διαπερνᾷ τὴν θάλασσαν διὰ ξηρᾶς, σχισθείσης τῆς θαλάσσης διὰ τῆς ῥάβδου τοῦ Μωϋσέως· δὲν διέβη τὴν θάλασσαν, καθὼς ὁ Κύριος, περιπατῶν ἐπάνω εἰς τὰ κύματα τῆς θαλάσσης, ἢ καθὼς ὁ Κορυφαῖος Πέτρος καὶ ἄλλοι πολλοὶ Ἅγιοι· ἐκεῖνοι γὰρ μένουσαν τὴν θάλασσαν εἰς τὴν φυσικήν της κατάστασιν διέβαινον ἄνωθεν μὲ βάρος ποδῶν, χωρὶς νὰ καταβυθίζωνται· ἀλλ' ὁ Ἰσραηλιτικὸς λαὸς διεπέρασε τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν ξηρανθεῖσαν καὶ ἀποδειχθεῖσαν πάλιν ἤπειρον καὶ στερεάν. Τίνος χάριν ἔγινε τοῦτο; Διὰ τὸν Ἰσραηλιτικὸν λαόν. Διὰ τί δὲ εἶπεν ὁ Μελῳδὸς τὸ „ αὖθις "; Διὰ νὰ φανερώσῃ, ὅτι ἡ θάλασσα ἐδείχθη στερεὰ καὶ κατὰ τὴν δημιουργίαν τοῦ Κόσμου, ὅταν ἐσυνάχθησαν τὰ νερὰ εἰς τοὺς κοιλωτοὺς τόπους τῆς γῆς, καὶ ἐφάνη ἡ ξηρά· „ Συναχθήτω, φησί, τὸ ὕδωρ τὸ ὑποτάτω τοῦ „ Οὐρανοῦ εἰς συναγωγὴν μίαν, καὶ ὀφθήτω ἡ ξηρά "· (Γέν. α΄. 9.) οὕτω τὸ „ αὖθις " ἑρμήνευσαν καὶ οἱ δύω ἐξηγηταὶ ὁ Θεόδωρος καὶ ὁ ἀνώνυμος. Οἱ μὲν οὖν Ἰσραηλῖται διεπέρασαν τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν ξηρανθεῖσαν μὲ τοὺς πόδας των, τοὺς δὲ τριστάτας τῶν Αἰγυπτίων ἡ αὐτὴ θάλασσα, ἥτις διὰ τὸ βάθος ἐφαίνετο μαύρη, ἐσκέπασεν ὅλους ὁμοῦ ὡς ἕνας τάφος ὑδατόστρωτος μὲ τὴν κραταιὰν δύναμιν τῆς δεξιᾶς τοῦ Δεσπότου· τὴν ὁποίαν ὁ Μωϋσῆς θαυμάζων ἔλεγεν· „ Ἡ δεξιά σου, Κύριε, δεδόξασται ἐν ἰσχύϊ· ἡ δεξιά σου „ χεὶρ, Κύριε, ἔθραυσεν ἐχθρούς ". (Ἔξοδ. ιέ. 6.)

Ἤθελε δὲ ἀπορήσῃ τινὰς, διὰ τί ὁ Μελῳδὸς ὠνόμασε μαῦρον τὸν κόλπον τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης, ἐνῷ πολλὰ διαφέρουσιν ἀναμεταξύ των τὸ κόκκινον καὶ τὸ μαῦρον; Εἰς λύσιν τῆς ἀπορίας λέγομεν, ὅτι τὸ νερὸν κατὰ τὴν ἰδικήν του φύσιν ἀχρωμάτιστον εἶναι, καθὼς ὁ ἀὴρ, καὶ ἀσχημάτιστον· ὅταν δὲ τύχῃ νὰ χυθῇ μέσα εἰς ἀγγεῖον, τότε χρωματίζεται καὶ σχηματίζεται· καὶ ἐὰν τυχὸν ἦναι τὸ ἀγγεῖον κόκκινον ἢ τετράγονον, καὶ τὸ νερὸν φαίνεται κόκκινον ἢ τετράγωνον. Ἡ ἐρυθρὰ λοιπὸν θάλασσα κατὰ μὲν τὸ ἔξω μέρος καὶ κατ' αὐτὰς τὰς παραθαλασσίας κοκκινοειδὴς ἐφαίνετο, ἐπειδὴ ἦτον εἰς τοὺς αἰγιαλοὺς πέτραι τινὲς κόκκιναι ὑποκάτω εἰς τὸ νερὸν, κατὰ δὲ τὸ βάθος τῆς θαλάσσης ἐφαίνετο μαύρη, διότι τὸ πολὺ βάθος τῆς θαλάσσης δὲν ἄφινε τὴν ἀκτῖνα τοῦ Ἡλίου νὰ διαπεράσῃ μέσα, καὶ νὰ συγχρωματίσῃ τὸ ἐπάνω νερὸν τῆς θαλάσσης μὲ τὰς ὑποκειμένας ἐρυθρὰς πέτρας· ὅθεν ἡ ἀορασία τοῦ βάθους μαῦρον ἔδειχνε τὸ τῆς ἐρυθρᾶς πέλαγος. Διὰ τοῦτο καὶ κάθε βυθὸς τῆς θαλάσσης κοινῶς μαῦρος ὀνομάζεται, ἂν καὶ ὑποκάτω τούτου εὑρίσκεται ὕλη διαφόρων χρωμάτων. Ὅθεν Ὅμηρος κρήνην μελάνυδρον εἶπε τὴν ἔχουσαν ὕδωρ πολὺ, καὶ οἴνοπα πόντον, τὸ πέλαγος. Σημείωσαι ὅτι, κατὰ τὸν ἀνώνυμον ἑρμηνευτὴν, τὸ „ θαλάσσης κυματούμενον σάλον " περιφρασὶς εἶναι ἀντὶ τοῦ „ θάλασσαν ", ὁμοίως καὶ τὸ „ ῥώμῃ κραταιᾷ δεξιᾶς τοῦ Δεσπότου ", ἀντὶ τοῦ „ δυνάμει Θεοῦ ".

Τροπάριον.

„ Ὄρθρου φαμέμτος τοῖς βροτοῖς σελασφόρου, Νῦμ ἐξ ἐρήμου πρὸς „ ῥοὰς Ἰορδάμου, Ἄμαξ ὑπέσχες Ἡλίου σὸμ αὐχέμα, Χώρου ζοφώδους „ τὸμ γεμάρχημ ἁρπάσαι, Ῥύπου τε παμτὸς, ἐκκαθᾶραι τὴμ Κτίσιμ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Μὲ πολλὰ καὶ διάφορα ὀνόματα ὀνομάζεται ὁ Βαπτιστὴς Ἰωάννης διὰ τὸ ἀξίωμα τῆς Προδρομικῆς του μεγαλειότητος· φωνὴ τοῦ Λόγου, λύχνος τοῦ Φωτὸς, φίλος τοῦ Νυμφίου, στρατιώτης τοῦ Βασιλέως· καθὼς καὶ ἐδῶ ὄρθρος Ἡλίου καὶ ἡμέρας ἀπὸ τὸν Μελῳδὸν ὀνομάζεται, καὶ τοῦτο πολλὰ οἰκείως καὶ προσφυῶς· καθὼς γὰρ ὁ ὄρθρος εἶναι μέσον

νυκτὸς καὶ ἡμέρας, τῆς μὲν νυκτὸς παυομένης, τῆς δὲ ἡμέρας ἀρχομένης ἤδη καὶ ὑπολαμπούσης· οὕτω καὶ ὁ Πρόδρομος εἶναι μέσον τῶν δύω Διαθηκῶν τῆς Παλαιᾶς τῆς νυκτερινῆς καὶ ἐν γράμματι, καὶ τῆς Νέας τῆς ἡμεροφαοῦς καὶ ἐν Πνεύματι. Καὶ ἡ μὲν Παλαιὰ παύει ἤδη καὶ λύεται, ἡ δὲ Νέα ἄρχεται νὰ αὐξάνῃ. Διὰ τοῦτο λοιπὸν δικαίως ὁ Βαπτιστὴς συγκρίνεται μὲ τὸν ὄρθρον, διότι εἶναι μέσος τοῦ Νόμου καὶ τῆς Χάριτος.

Καὶ ἐπειδὴ τρία εἶναι τὰ Βαπτίσματα, πρῶτον, κατὰ τὴν τάξιν, τὸ νομικὸν καὶ τυπικὸν καὶ ἀτελέστατον, τὸ ὁποῖον ὁ Μωϋσῆς ἐβάπτισε πρότερον ἐν τῇ νεφέλῃ καὶ ἐν τῇ Θαλάσσῃ, καὶ ὕστερον ἐν τῷ ὕδατι τῷ μεμιγμένῳ μὲ τὴν στάκτην τῆς δαμάλεως· δεύτερον, τὸ τοῦ Ἰωάννου τὸ μεσαῖον· τρίτον τὸ Βάπτισμα τοῦ Χριστοῦ τὸ τελειώτατον καὶ ἐν Πνεύματι (1)· διὰ τοῦτο τὸ μὲν νομικὸν συγκρίνεται μὲ τὴν νύκτα, ὡς σκιῶδες καὶ σωματικὴν ἔχον τὴν κάθαρσιν, τὸ δὲ τοῦ Χριστοῦ συγκρίνεται μὲ τὴν ἡμέραν τὴν καθαράν· καθότι κάμνει ἡμᾶς τοὺς βαπτιζομένους νὰ περιπατοῦμεν ὡς ἐν ἡμέρᾳ εὐσχημόνως, κατὰ τὸν Παῦλον, τὸ δὲ τοῦ Ἰωάννου Βάπτισμα συγκρίνεται μὲ τὸν ὄρθρον· καθότι τοῦ μὲν Βαπτίσματος τοῦ Χριστοῦ εἶναι σκοτεινότερον, τοῦ δὲ νομικοῦ φωτεινότερον.

Διὰ τοῦτο ὁ Μελῳδὸς παρομοιάζων τὸν Βαπτιστὴν μὲ τὸν ὄρθρον λέγει· τώρα ὅταν ἐφάνη εἰς τοὺς ἀνθρώπους ὁ σελασφόρος ὄρθρος (ὁ Πρόδρομος) ἐξελθὼν ἀπὸ τὴν ἔρημον εἰς τὰ ῥεῖθρα τοῦ Ἰορδάνου· τότε σὺ, Χριστὲ Βασιλεῦ τοῦ Ἡλίου (2) καὶ πάντων τῶν ὁρατῶν καὶ ἀοράτων κτισμάτων, ὑπέκλινας τὸν ἄχραντον αὐχένα σε εἰς τὸν Πρόδρομον Ἰωάννην καὶ ἐβαπτίσθης. Διὰ ποῖον τέλος; Ἵνα διὰ μὲν τοῦ φωτὸς τῆς θεότητός σου τραβίξῃς τὸν Ἀδὰμ ἀπὸ τὸν σκοτεινὸν τόπον τοῦ Ἅδου, εἰς τὸν ὁποῖον εὑρίσκετο· διὰ δὲ τῶν ῥείθρων τοῦ Ἰορδάνου, καθαρίσῃς τὴν κτίσιν· ἤτοι τὴν φύσιν τῶν ἀνθρώπων, ἀπὸ κάθε μολυσμὸν ἁμαρτίας (3).

Τροπάριον.

„Ἄναρχε ῥείθροις συνταφέντα σοι Λόγε, Νέῳ περαίρεις τὸν Φθα-
„ρέντα τῇ πλάνῃ· Ταύτην ἀφράστως πατρόθεν δεδεγμένος, Ὅπα
„κρατίστην· ὄντος ἠγαπημένος, Ἴσος τέλοι Παῖς χρηματίζει τὴν φύσιν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὦ Λόγε, φησὶν ὁ Μελῳδὸς, ὦ Λόγε ἄναρχε τῷ Πατρός· ἄναρχον δὲ ὀνομάζει αὐτὸν κατὰ χρονικὴν ἀρχήν, ἅμα γὰρ Πατὴρ καὶ ἅμα Υἱὸς, καὶ οὐχὶ κατὰ φυσικὴν ἀρχήν· κατ' αὐτὴν γὰρ οὐκ ἄναρχός ἐστιν ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος, ὡς ἐκ τοῦ Πατρὸς τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν ὕπαρξιν ἔχων· ἐπειδὴ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος λέγει· „Πατὴρ ὁ Πατὴρ καὶ ἄναρχος· οὐ γὰρ „ἔκτινος· Υἱὸς ὁ Υἱὸς καὶ οὐκ ἄναρχος· ἐκ τοῦ Πατρὸς γάρ· εἰδὲ τὴν ἀπὸ χρόνου λαμ„βάνεις ἀρχὴν, καὶ ἄναρχος· Ποιητὴς γὰρ χρόνων, οὐχ ὑπὸ χρόνον". (Λόγ. εἰς τὰ Ἐπιφάνια) Ὁμοίως καὶ Νικηφόρος ὁ Βλεμμίδης ἐν τῷ περὶ Πίστεως· „Πατὴρ ἦν ὁ Πατὴρ ἀεί· „δῆλον οὖν ὅτι καὶ Υἱὸν εἶχεν ἀεί· διὸ κατὰ τὴν χρονικὴν ἀρχήν, ὥσπερ ὁ Πατὴρ ἄναρ„χος, οὕτω καὶ ὁ Υἱὸς ἄναρχος· ἀεὶ γὰρ ἦν ὁ Πατὴρ, καὶ ἀεὶ Πατὴρ· ἀεὶ ἦν ὁ Υἱὸς, „καὶ

(1) Ὅθεν λέγει ὁ Χρυσορρήμων „Τὸ μὲν οὖν Ἰουδαϊκὸν καθάρσιον ἁμαρτημάτων μὲν οὐκ ἀπήλλαττε, ῥύτων δὲ σωματικῶν μόνον· τὸ δὲ ἡμέτερον οὐ τοιοῦτον, ἀλλὰ πολλῷ μεῖζον καὶ πολλῆς γέμον χάριτος· καὶ γὰρ ἁμαρτημάτων ἀπαλλάττει, καὶ ψυχὴν ἀποσμήχει, καὶ Πνεύματος δίδωσι χορηγίαν. Τὸ δὲ τοῦ Ἰωάννου (Βάπτισμα) τοῦ μὲν Ἰουδαϊκοῦ ὑψηλότερον ἦν, τοῦ δὲ ἡμετέρου, ταπεινότερον, καθάπερ γέφυρά τις ὂν ἑκατέρων τῶν Βαπτισμάτων, ἀπ' ἐκείνου πρὸς τοῦτο χειραγωγῶν· ἐπειδὴ μήτε Πνεῦμα Ἅγιον ἐδίδου, μήτε τὴν διὰ τῆς χάριτος παρεῖχε συγχώρησιν· μετανοεῖν γὰρ ἐκέλευεν, οὐκ ἀφιέναι κύριος ἦν". (ὁ Πρόδρομος) (Λόγ. εἰς τὸ Βάπτισμα, οὗ ἡ ἀρχὴ „Πάντες ἡμεῖς „ἐν εὐθυμίᾳ τήμερον)".

(2) Λέγει δὲ Βασιλέα τοῦ Ἡλίου τὸν Χριστὸν, οὐχὶ διότι εἰς αὐτὸν μόνον περιορίζεται ἡ Βασιλεία τοῦ Χριστοῦ, ἅπαγε! ἀλλὰ κατὰ συνεκδοχὴν λέγει τοῦτο, συνεγγοῦν τὸν κόσμον ὅλον ἀπὸ τοῦ Ἡλίου, ὡς ἀπὸ μέρους τὸ ὅλον.

(3) Συνεκδοχὴ καὶ ἐδῶ εἶναις τὸ σχῆμα τοῦ λόγου· διότι ἀπὸ τὸ περιέχοντος (ἀπὸ τῆς κτίσεως) σημαίνεται τὸ περιεχόμενον (ἡ ἀνθρωπίνη φύσις).

„ καὶ ἀεὶ Υἱός· τὸ γὰρ Θεῖον τροπὴν οὐ προσίεται". Σὺ λοιπὸν, λέγει, ὁ ἄναρχος Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Πατρὸς περαίνεις νέον: ἤτοι νεοποιεῖς καὶ ἀναγεννᾷς τὸν ὑπὸ τῆς πλάνης καταφθαρέντα πρωτόπλαστον Ἀδὰμ, ὅς τις συνετάφη μαζὶ μὲ ἐσὲ εἰς τὰ ῥεῖθρα τοῦ Ἰορδάνου, καὶ συνανέστη· φησὶ γὰρ ὁ Παῦλος· „Ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθημεν, εἰς τὸν „ θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν. Συνετάφημεν οὖν αὐτῷ διὰ τοῦ Βαπτίσματος εἰς τὸν θά- „ νατον". (Ῥωμ. ς'. 6.) καὶ πάλιν, „ Εἰ γὰρ σύμφυτοι γεγόναμεν τῷ ὁμοιώματι τοῦ „ θανάτου αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀναστάσεως ἐσόμεθα". (αὐτόθι 5.) Ἐκ τοῦ Παύλου δὲ τὸ νόημα τοῦτο ἐρανισθεὶς καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος, λέγει· „ Συνταφῶμεν Χριστῷ διὰ „ τοῦ Βαπτίσματος, ἵνα καὶ συναναστῶμεν". Σὺ λοιπὸν, λέγει, νεοποιῶν τὸν φθαρέντα Ἀ- δὰμ ἐν τῷ Ἰορδάνῃ, ἐδέχθης ἀφράστως ἀπὸ τὸν Πατέρα ταύτην τὴν δυνατὴν καὶ βροντῶσαν φωνὴν, τὴν λέγουσαν· Οὗτος εἶναι ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, ὁ ὁποῖος ὑπάρχει ἴσος καὶ ὁ αὐτὸς μὲ ἐμὲ κατὰ τὴν φύσιν: ἤτοι εἶναι ἐμοὶ ὁμοούσιος.

Ταύτην τὴν φωνὴν ἑρμηνεύων ὁ μέγας Βασίλειος ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τοῦ ΜΔ'. ψαλμοῦ, ὕτω λέγει· „ Ἆρά σοι διηγήσωμαι τὸν ἀγαπητὸν, ὄντινα ὁ λόγος εἶναί φησιν, ἢ καὶ πρὸ τῶν „ ἐμῶν λόγων ἐπίστασαι μεμνημένος τῆς ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ φωνῆς, Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου „ ὁ ἀγαπητός; ἀγαπητὸς γὰρ, τῷ Πατρὶ μὲν ὡς Μονογενὴς· τῇ κτίσει δὲ πάσῃ, ὡς Πατὴρ „ φιλάνθρωπος καὶ ἀγαθὸς προστάτης· τὸ αὐτὸ δὲ ἐστὶ τῇ φύσει καὶ ἀγαπητὸν καὶ ἀ- „ γαθόν· διὸ καὶ καλῶς ὡρίσαντο ἤδη τινὲς (ὁ Ἀριστοτέλης) ἀγαθὸν εἶναι, οὗ πάντα ἐ- „ φίεται. Οὐ τοῦ τυχόντος δὲ ἐστὶν εἰς τὸ τέλειον χωρῆσαι τῆς ἀγάπης καὶ τὸ ὄντως ἀ- „ γαπητὸν ἐπιγνῶναι, ἀλλὰ τοῦ ἐκδυσαμένου ἤδη τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, τὸν φθειρόμενον „ κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς ἀπάτης, καὶ ἐνδυσαμένου τὸν νέον, τὸν ἀνακαινούμενον εἰς ἐπί- „ γνωσιν κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος· ἐπεὶ ὅ γε χρήματα ἀγαπῶν, καὶ περὶ τὸ φθαρτὸν „ τῶν σωμάτων κάλλος ἐπτοημένος, καὶ τὸ δοξάριον τοῦτο ὑπερτιμῶν, τὴν τοῦ ἀγαπητοῦ „ δύναμιν ἐφ' ᾗ μὴ προσῆκεν ἀναλώσας, πρὸς τὴν τοῦ ἀγαπητοῦ θέαν ἀπετυφλώθη".

Ὠδὴ γ'. Ὁ Εἱρμός.

„ Ὅσοι παλαιῶν ἐκλελύμεθα βρόχων, Βορῶν λεόντων συντεθλα-
„ σμένων μύλας, Ἀγαλλιῶμεν καὶ πλατύνωμεν στόμα, Λόγῳ πλέ-
„ κοντες ἐκ λόγων μελῳδίαν (1)· Ὦ τῶν πρὸς ἡμᾶς ἥδεται δωρημάτων.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Μὲ τὸ παρὸν Τροπάριον παρακινεῖ ὁ Μελῳδὸς εἰς εὐχαριστίαν καὶ ὕμνον Θεοῦ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἐλυτρώθησαν διὰ τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος ἀπὸ τὰς παγίδας τοῦ Διαβόλου, ἢ ἀπὸ τὰς σειρὰς τῶν ἰδικῶν των ἁμαρτιῶν· „ Σειραῖς, φησὶ, τῶν ἑαυτοῦ ἁμαρτιῶν ἕκαστος „ σφίγγεται". (Παρ. ἑ. 22.) καὶ λέγει, „ Ὅσοι ἐλυτρώθημεν ἀπὸ τὰ παλαιὰ δίκτυα καὶ σχοινία τοῦ πονηροῦ ἐχθροῦ, ἐπειδὴ τώρα κατὰ τὴν σημερινὴν ἡμέραν ἐτσακίσθησαν αἱ μύλαι: ἤτοι τὰ ὀδόντια τῶν παμφάγων λεόντων (τῶν Δαιμόνων), ὅπου ἐδάγκανον ἡμᾶς καὶ κατεσπάραττον, περὶ ὧν ἐπροφήτευσεν ὁ Δαβὶδ εἰπών „ Τὰς μύλας τῶν λεόντων συ- „ νέθλασεν ὁ Κύριος", (Ψαλ. νζ'. 6.) ὅσοι, λέγω, ἐλυτρώθημεν ἀπὸ αὐτοὺς, ἂς χαίρω- μεν καὶ σκιρτῶμεν καὶ πλατύνωμεν τὸ στόμα μας, ὄχι μόνον ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν μας, καθὼς ἡ προφῆτις Ἄννα ἡ τῆς παρούσης Ὠδῆς Ποιήτρια πρότερον ἔλεγεν „ Ἐπλατύνθη „ ἐπ' ἐχθρούς μου τὸ στόμα μου", (α'. Βασ. β'. 1.) ἀλλὰ ἂς πλατύνωμεν τὸ στόμα μας καὶ εἰς ὕμνον τοῦ εὐεργέτου Θεοῦ ἡμῶν, „ Πλάτυνον, φησὶ, τὸ στόμα σου, καὶ πλήρωσω „ αὐτὸ", (Ψαλ. π'. 8.) πλέκοντες καὶ προσφέροντες μελῳδίαν λόγων ἐμμέτρων εἰς τὸν ἐνυπόστατον Λόγον τοῦ Θεοῦ· διότι ἀπὸ ὅλα τὰ δῶρα ὅπου ἐχάρισεν εἰς ἡμᾶς ὁ Θεὸς Λό- γος, περισσότερον εἰς τοῦτο τὸ δῶρον χαίρει, τὸ τῶν λόγων δηλαδὴ, ὅταν τοῦτο αὐτῷ προσ- φέρωμεν· διὰ τοῦτο καὶ περισσότερον ἀπὸ τὰ ἄλλα του ὀνόματα χαίρει νὰ ὀνομάζεται Λό- γος, κατὰ τὸν ἐν Θεολόγοις μέγαν Γρηγόριον.

Τρο-

(1) Οὕτω γράφεται παρὰ τῷ αἰωνύμῳ Ἑρμηνευτῇ καὶ παρὰ τῷ Θεοδώρῳ· ὃ καὶ ὀρθότερον.

Τροπάριον.

„ Νέκρωσιν ὁ πρὶν ἐμφυτεύσας τῇ Κτίσει, Θηρὸς κακούργου σχημα-
„ τισθεὶς εἰς φύσιν, Ἐπισκοτεῖται σαρκικῇ παρουσίᾳ, Ὀρθρῳ φάμαν-
„ τι προσβαλὼν τῷ Δεσπότῃ, φλᾶμ τὴν ἑαυτῦ δυσμενεστάτην κάραν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἀπὸ τοῦτο τὸ Τροπάριον δύναται νὰ μάθῃ τινὰς τὸ εὐμήχανον καὶ εὔπορον τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας, πῶς κατεσοφίσατο καὶ ἐδελέασε τὸν πονηρὸν Διάβολον μὲ ἐκεῖνον τὸν ἴδιον τρόπον, μὲ τὸν ὁποῖον ἐκεῖνος ἐδελέασε τὸν πρωτόπλαστον· καθὼς γὰρ ὁ Διάβολος ἐνεδύθη τὸν ὄφιν, καὶ δόλωμα τοῦτον ποιήσας, διὰ μέσου αὐτῦ ἐνίκησε τὸς πρωτοπλάστους ἐν τῷ Παραδείσῳ· οὕτω καὶ ὁ ἡμέτερος Σωτὴρ, ἐνδυθεὶς τὴν ἰδικήν μας φύσιν ὡς ἕνα πρόβλημα καὶ δόλωμα, διὰ μέσου αὐτῆς νικᾷ καὶ καταβάλλει τὸν πονηρὸν, ὅστις ἐπολέμει μὲν ἀπὸ ἀδιαντροπίαν του τὸ φαινόμενον δόλωμα τῆς ἀνθρωπότητος, ἐνικᾶτο δὲ καὶ κατετροπόνετο ἀπὸ τὸ κρυπτόμενον ἔσωθεν ἄγκιστρον: ἤτοι ἀπὸ τὴν Θεότητα. Τοῦτο δὲ τὸ νόημα ὁ Μελῳδὸς παραστῆσαι βουλόμενος λέγει, ὅτι ὁ Διάβολος, ὅστις πάλαι σχηματισθεὶς εἰς φύσιν θηρὸς κακούργου καὶ θανατηφόρου ἐνεφύτευσεν εἰς τὴν Κτίσιν τὸν θάνατον, αὐτὸς σήμερον ἐπισκοτεῖται καὶ δελεάζεται μὲ τὴν διὰ σαρκὸς παρουσίαν τῦ Θεοῦ Λόγου.

Διότι Προσέβαλεν: ἤτοι ἐπολέμησεν ὁ Διάβολος τὸν Δεσπότην καὶ Κύριον, ἀλλ' ἐνικήθη ὑπ' αὐτοῦ· διότι ὁ Κύριος ἐφάνη εἰς τὸν Κόσμον, ὄχι ὡς Ἥλιος λαμπρὸς μὲ γυμνὴν τὴν Θεότητα, ἀλλὰ ὡς ὄρθρος ὑποσκότεινος, ἔχων τὸ φῶς τῆς Θεότητος ἐσκεπασμένον ὑπὸ τὸ κύλυμμα τῆς προσληφθείσης σαρκὸς, καθὼς λέγει ὁ Δαβίδ, „ Ἔθετο σκότος ἀποκρυφὴν
„ αὐτοῦ “, δηλῶν μὲ τοῦτο ὄχι μόνον τὸ ἀκατάληπτον τῆς θείας φύσεως, ἀλλὰ καὶ τὴν σάρκα τοῦ Χριστοῦ ἡ ὁποία ἔκρυπτε τὴν Θεότητα, καὶ τρόπον τινὰ ἔγινε δόλωμα κατὰ τοῦ Διαβόλου. Ὁ μὲν Σωτὴρ λοιπὸν μὲ τοιοῦτον σχῆμα ἐπεδήμησεν ἐν Κόσμῳ, ἵνα τὸν Διάβολον μὲν ἀφανίσῃ, τὸν δὲ ἄνθρωπον σώσῃ· ὁ δὲ Διάβολος πεσὼν ἐναντίον εἰς αὐτὸν ὡς εἰς φιλὸν ἄνθρωπον, καὶ πολεμήσας, ἐπολεμήθη καὶ ἐνικήθη ὑπ' αὐτοῦ τόσον, ὥστε ἐσύντριψε τὴν ἰδίαν του ἐχθρικωτάτην κεφαλήν, τουτέστι ἠφανίσθη κατὰ κράτος.

Τροπάριον.

„ Ἕλκει πρὸς αὑτὸν τὴν Θεόδμητον φύσιν, Γαστρὸς τυράμμου συγ-
„ κεχωσμένην ὄροις. Γεννᾷτε αὖθις γηγενῶν ἀναπλάσει, Ἔργον φέ-
„ ριστον ἐκτελῶν ὁ Δεσπότης· Ἵκται γὰρ αὐτὴν ἐξαλεξῆσαι θέλων.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τοῦτο τὸ Τροπάριον ἐδανείσθη ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὴν παραβολὴν τὴν γεγραμμένην ἐν κεφ. ιέ. τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ, ὅπου ἡ γυνὴ ἡ ἀπολέσασα μίαν δραχμὴν ἀπὸ τὰς δέκα ὅπου εἶχεν, ἅναψε λύχνον, καὶ σαρώσασα τὴν οἰκίαν της, εὑρῆκε χωσμένην τὴν χαϊμένην δραχμήν της. Ἐκ τῆς παραβολῆς λοιπὸν ταύτης λαβὼν ὁ Μελῳδὸς ἀφορμὴν λέγει, ὅτι ὁ Δεσπότης τῶν ἁπάντων εὑρὼν τὴν θεοκατασκεύαστον φύσιν ἡμῶν, ἥτις εἶναι ἡ βασιλικὴ δραχμὴ, ὡς φέρουσα ἐν ἑαυτῇ τὴν εἰκόνα τῦ Βασιλέως Θεοῦ, „ Ἐποίησε, φησὶν, ὁ Θεὸς τὸν
„ ἄνθρωπον, κατ' εἰκόνα Θεῦ ἐποίησεν αὐτόν “, (Γεν. ά. 27.) ταύτην, λέγω, εὑρὼν χωσμένην μέσα εἰς τὲς ὄρους τῆς γαστρὸς τῦ Τυράννου: ἤτοι μέσα εἰς τὰ κατώτατα τῦ Ἅδου, τραβίζει αὐτὴν καὶ προσλαμβάνει εἰς τὸν ἑαυτόν του. Ἀκολούθως δὲ ἐπιφέρει τὸν τρόπον, μὲ τὸν ὁποῖον τραβίζει τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν πρὸς ἑαυτὸν, λέγων „ Γηγενῶν ἀναπλάσει “, ἤγουν μὲ τὴν ἀναγέννησιν τῶν ἀνθρώπων, ἡ ὁποία εἶναι τὸ ἅγιον Βάπτισμα. Ἀναγεννᾷ-

λοιπὸν αὐτὴν καὶ ἀναπλάττει ὁ Θεὸς Λόγος διὰ τοῦ Βαπτίσματος, ἐκτελῶν ἔργον ἔνδοξον ἀληθῶς καὶ θαυμάσιον, καὶ μόνης τῆς ἰδικῆς του Θεότητος ἴδιον· διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἦλθεν εἰς τὸν Κόσμον, διὰ νὰ βοηθήσῃ καὶ σώσῃ αὐτὴν ἐκ τῆς τυραννίδος τοῦ Διαβόλου.

Ὠδὴ δ'. Ὁ Εἱρμός.

„ Πυρσῷ καθαρθεὶς μυστικῆς θεωρίας, Ὑμνῶν Προφήτης τὴν βρο-
„ τῶν καινουργίαν, Ῥήγμυσι χύριν Πνεύματι κροτουμένην· Σάρκωσιν
„ ἐμφαίνουσαν ἀῤῥήτου Λόγου, Ὃν τῶν δυναστῶν τὰ κράτη συνετρίβη.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸ πῦρ τῆς Θεότητος εἰς μὲν τοὺς ἀναξίους καὶ ἔχοντας πολὺ ἄχυρον καὶ καλάμην πονηρῶν ἔργων γίνεται καυστικὸν καὶ φθαρτικόν· εἰς δὲ τοὺς ἀξίους καὶ ἔχοντας χρυσὸν, ἄργυρον, λίθους τιμίους: ἤτοι ἀγαθὰ ἔργα, γίνεται καθαρτικὸν καὶ φωτιστικόν. οὕτως ὁ Προφήτης Ἡσαΐας, τοιαῦτα ἀγαθὰ ἔργα ἔχων, ἐδέχθη τὸν πεπυρακτωμένον ἄνθρακα ὑπὸ τοῦ Σεραφεὶμ καὶ δὲν κατεκάη, ἀλλὰ ἐκαθαρίσθη κατὰ τὸν νοῦν, καὶ τὰ μέλλοντα ἐπροφήτευσεν· οὕτω καὶ ὁ Προφήτης οὗτος Ἀββακοὺμ καθαρθεὶς τὴν διάνοιαν μὲ τὸ πῦρ τῆς μυστικῆς θεωρίας, ὑμνεῖ τὴν ἀνακαίνισιν τῶν ἀνθρώπων τὴν διὰ τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος σήμερον ἐκτελουμένην, καὶ ὑψόνει φωνὴν μεγάλην βροντουμένην ἀπὸ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, ἡ ὁποία φανερόνει τὴν σάρκωσιν τοῦ ἀῤῥήτου καὶ ἐνυποστάτου Λόγου τοῦ Θεοῦ. Ποία δὲ εἶναι ἡ φωνὴ αὕτη τοῦ Ἀββακούμ; Εἶναι ἡ λέγουσα „ Ὁ Θεὸς ἀπὸ Θαιμὰν ἥξει, καὶ ὁ „ Ἅγιος ἐξ ὄρους κατασκίου δασέος". (Ἀββ. γ'. 1.)

Θαιμὰν δὲ δηλοῖ Νότον ἢ Λίβα, κατὰ τὸν Ἀλεξανδρείας Κύριλλον Θεοφύλακτόν τε καὶ Θεοδώριτον. Ὁ δὲ Χρυσόστομος λέγει· „ Τί ἐστὶ Θαιμάν; κατὰ τὴν τῶν Σύρων γλῶσσαν „ καὶ Ἑβραΐδα, ἡ Μεσημβρία τὸ Νότιον μέρος". (Λόγῳ εἰς τὸν τίμιον Σταυρὸν τόμῳ ε.) Προφητεύει δὲ ὁ Ἀββακὺμ μὲ τὸ ὄνομα τοῦτο, ὅτι ἐκ τῆς Βηθλεὲμ θέλει ἔλθῃ ὁ Χριστὸς, ἡ ὁποία εὑρίσκεται κατὰ τὸ Νότιον καὶ Λιβυκὸν μέρος τῆς Ἱερουσαλὴμ, ὡς καὶ ἄλλοτε εἴπομεν (1). Ἐπιφέρει δὲ ἀκολούθως ὁ Μελῳδὸς, ὅτι ἀπὸ τὸν σαρκωθέντα Λόγον τοῦ Θεοῦ ἐσυντρίφθη τὸ κράτος καὶ ἡ δύναμις τῶν Δυναστῶν: ἤτοι τῶν πονηρῶν Δαιμόνων· καθὼς λέγει ὁ αὐτὸς Ἀββακοὺμ πρὸς τὸν Χριστὸν ἀποτεινόμενος· „ Διέκοψας ἐν ἐκστάσει κεφα-
„ λὰς Δυναστῶν". (Ἀββ. γ'. 14.) Παρὰ δὲ τῷ Ἀλεξανδρείας Κυρίλλῳ τόμῳ Γ'. οὕτω κεῖται τὸ ῥητόν· „ Ὁ Θεὸς ἀπὸ Θαιμὰν ἥξει καὶ ὁ Ἅγιος ἐξ ὄρους Φαρὰν κατασκίου δασέος. „ Ἥξει, φησὶν, ὁ Θεὸς ἐκ Θαιμὰν ἐξ ὄρους Φαράν: ἤτοι Χωρὴβ, τουτέστιν ὁ πάλαι κατὰ „ τὴν νοτιωτάτην ἔρημον ἐν τῷ ὄρει Χωρὴβ ὀφθεὶς τοῖς πατράσιν ἐν εἴδει πυρὸς, αὐτὸς ὁ „ πάλαι λαλήσας τὸν Νόμον ἥξει καὶ μετὰ σαρκὸς ὀφθήσεται. Οὐκοῦν ὁ Θεὸς ἐκ Θαιμὰν „ ἥξει, τουτέστιν ἐκ Βηθλεὲμ τῆς πρὸς Νότον τῆς Ἰουδαίας κειμένης".

Τροπάριον.

„ Πεμφθεὶς πρὸς Πατρὸς παμφαέστατος λόγος, Νυκτὸς διῶσαι τὴν
„ καχέσπερον σχέσιν, Ἐκριζοῦν ἧκεις καὶ βροτῶν ἁμαρτίαν, Τίας συ-
„ μελκῦσαι τε τῇ σῇ βαπτίσει, Μάκαρ φαεινοὺς ἐκ ῥοῶν Ἰορδάνου.

ΕΡΜΗ-

(1) Ἔστι δὲ καὶ ἐν τῇ Ἰδουμαίᾳ τῆς Ἀραβίας, ἐν ᾗ ἐκατοίκει ὁ Ἡσαῦ καὶ οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ, πόλις Θαιμὰν καλουμένη, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐκατάγετο ὁ πρῶτος φίλος τοῦ Ἰὼβ Ἐλιφὰζ ὁ Θαιμανίτης· πλὴν καὶ ἡ Θαιμὰν αὕτη, εὑρίσκετο πρὸς τὸ Νότιον μέρος τῆς Ἱερουσαλὴμ, πρὸ τὸ ὁποῖον ἦτον ἡ Βηθλεέμ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Σὺ, λέγει ὁ Μελῳδὸς, παμφαέστατε καὶ ἐνυπόστατε Λόγε, πεμφθεὶς ἀπὸ τὸν συνάναρχόν σου Πατέρα (1) ἦλθες ἐπὶ τῆς γῆς ἵνα ἀφανίσῃς ἀπὸ τὴν ῥίζαν τὴν κακοέσπερον σχέσιν τῆς νυκτός: ἤτοι τὴν κακὴν καὶ σκοτεινὴν κλίσιν, τὴν ὁποίαν εἶχον οἱ ἄνθρωποι εἰς τὴν ἀσέβειαν, καὶ ἵνα ἐξαλείψῃς τὴν ἁμαρτίαν, εἰς τὴν ὁποίαν οἱ ἄνθρωποι ἦτον ὅλοι διόλου ἐκδεδομένοι. Οὐ μόνον δὲ τοῦτο ἦλθες νὰ κατορθώσῃς, ὦ Μακάριε καὶ μόνε Δυνάστα, ἀλλὰ καὶ Ἵνα ἐλκύσῃς διὰ τοῦ σοῦ Βαπτίσματος μαζίσου φαεινοὺς καὶ λαμπροὺς Υἱοὺς τοῦ Πατρός σου καὶ ἰδικούς σου ἀδελφοὺς κατὰ χάριν. Λέγει δὲ τοῦτο ἁρμοδιώτατα ὁ Μελῳδός· ἐπειδὴ κατὰ τὸν Ἀπόστολον ὁ Χριστὸς ὀνομάζεται πρωτότοκος ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς (Ῥωμ. η'. 29.), οἵτινες παρ' αὐτῷ Υἱοθετήθησαν χάριτι τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος εἰς τὸν ἄναρχον αὐτοῦ Πατέρα.

Τροπάριον.

„ Αὐτὸν προσιδὼν τὸν περίκλυτον Λόγον, Τραμῶς ὁ κήρυξ ἐκβοᾶται
„ τῇ Κτίσει· Οὗτος προὼν μου, δεύτερος τῷ σαρκὶ Σύμμορφος ἐξέ-
„ λαμψεν ἐμθέῳ σθένει, Ἔχθιστον ἡμῶν ἐξελεῖν ἁμαρτίαν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Βλέπων, λέγει, ὁ Κήρυξ καὶ Πρόδρομος αὐτὸν τὸν περιδοξότατον Λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς ἐλθόντα πρὸς αὐτὸν εἰς τὸν Ἰορδάνην, φωνάζει εἰς τὴν Κτίσιν: ἤτοι εἰς τοὺς ὄχλους ὅπου παρεστέκοντο εἰς τὸ Βάπτισμα, καὶ λέγει· οὗτος ὁ μεθ' ἡμῶν παριστάμενος καὶ ζητῶν νὰ βαπτισθῇ ὑπ' ἐμοῦ, εἶναι πρῶτος ἀπ' ἐμὲ κατὰ τὴν Θεότητα. Καὶ τί λέγω πρῶτος ἐμοῦ; αὐτὸς εἶναι πρῶτος πάντων τῶν αἰώνων καὶ πάσης νοητῆς καὶ αἰσθητῆς Κτίσεως, καὶ δημιουργὸς ἐμοῦ καὶ πάντων τῶν ὄντων. Αὐτὸς λοιπὸν πρῶτος μου ὢν κατὰ τὴν Θεότητα, δεύτερός ἀπὸ ἐμὲ κατὰ τὴν σάρκα ἔλαμψεν ἐκ τῆς Παρθένου, σύμμορφος χρηματίσας μὲ ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους, γενόμενος ἄνθρωπος μὲ θείαν καὶ ἄῤῥητον δύναμιν. Διὰ ποῖον τέλος; Ἵνα ἀφανίσῃ καὶ διώξῃ ἀπὸ ἡμᾶς τὴν ἐχθρικωτάτην καὶ μισητὴν ἁμαρτίαν. Ἐδανείσθη δὲ τὰ ἀνωτέρω λόγια ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸν Εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην λέγοντα· „ Ἰωάννης μαρτυρεῖ περὶ αὐτοῦ, καὶ κέκραγε λέγων, ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος ἔμ-
„ προσθέν μου γέγονεν, ὅτι πρῶτός μου ἦν". (Ἰω. α'. 15.) Τὸ δὲ „ ὀπίσω μου ἐρχόμενος" δηλοῖ, κατὰ τὸν ἀνώνυμον ἑρμηνευτὴν, ὅτι ὕστερον ἀπὸ τὸν Πρόδρομον ἐγεννήθη ὁ Χριστὸς καὶ ἔπαθε καὶ ἀπέθανε καὶ κατέβη εἰς τὸν Ἅδην· ὁ δὲ Πρόδρομος προέδραμε τοῦ Χριστοῦ εἰς ὅλα ταῦτα· ὅθεν καὶ δικαίως Πρόδρομος καὶ εἶναι καὶ λέγεται. Διὰ τοῦτο εἶπε καὶ ὁ σοφὸς Διδάσκαλος Ἰωσὴφ ὁ Βρυέννιος ἐν τῷ εἰς τὰ Θεοφάνεια λόγῳ αὐτοῦ περὶ τοῦ Προδρόμου· „ Διόπερ μεσίτης καλεῖται Παλαιᾶς καὶ Καινῆς καὶ Πρόδρομος τοῦ Κυρίου, ἐπεὶ προέ-
„ δραμε τούτου ἔν τε τῇ Συλλήψει καὶ τῇ Γεννήσει καὶ ἐν τῷ κηρύγματι καὶ τῇ τελευτῇ
„ καὶ τῇ εἰς Ἅδου καθόδῳ καὶ ἐν πάσῃ σχεδὸν τῇ ἐνσάρκῳ τοῦ Λόγου Οἰκονομίᾳ".

Τρο-

(1) Πέμψιν καὶ ἀποστολὴν τοῦ Υἱοῦ παρὰ τοῦ Πατρός, τὴν εὐδοκίαν τοῦ Πατρὸς ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς νὰ νοῶμεν ὁ πολὺς ἐν θεολογίᾳ Γρηγόριος· „ Ἀπεσά-
„ λη μέν, φησίν, ἀλλ' ὡς ἄνθρωπος· διπλοῦς γὰρ ἦν·
„ εἰδὲ ὡς Θεός, τί τοῦτο; τὴν εὐδοκίαν τοῦ Πατρὸς
„ ἀποστολὴν εἶναι νόμισον, ἐφ' ὃν ἀναφέρει τὰ ἑαυτοῦ". (Λόγ. εἰς τὴν Χρισ. Γέν.)

Τροπάριον.

„ Νομὴν πρὸς αὐτὴν τὴν φερέσβιον φέρων, θηρᾶ δρακόντων φω-
„ λεοῖς ἐπιτρέχων. Ἅπλητα κύκλα (1) καββαλὼν Θεὸς Λόγος,
„ Πτέρμη τε τὸν πλήττοντα παμπήδην γένος, Τοῦτον καθειργμοῖς ἐκ-
„ σαφίζει τὴν Κτίσιν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὁ νοητὸς δράκων Διάβολος ἀφ' οὗ ἐξέβαλεν ἡμᾶς ἀπὸ τὴν ζωογόνον καὶ ψυχοτρόφον βοσκὴν τοῦ Παραδείσου μὲ ἀπάτην καὶ δολιότητα, μᾶς ἔκλεισε μέσα εἰς τὰς νοητὰς φωλεάς του: ἤτοι μέσα εἰς τὰ σκοτεινὰ τῆς κακίας καὶ τοῦ Ἅδου βάραθρα. Καὶ ὄχι μόνον τοῦτο ἐποίησεν, ἀλλὰ καὶ ἔξω τῶν φωλεῶν τε ἔστησε κύκλους δικτύων ἀπείρους, καὶ παγίδας καὶ βρόχους μὲ σκοπὸν ἵνα, ἐὰν κάμμίαν φορὰν ἐπιχειρήσωμεν νὰ ἐκβῶμεν ἀπὸ τὰς φωλεάς του, πιανώμεθα ἀπὸ τὰ δίκτυα, καὶ μὴ ἐμπορῶμεν νὰ λυτρωθῶμεν. Ἀλλ' ὅμως ὁ Θεὸς Λόγος φέρων πάλιν ἡμᾶς εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐκείνην βοσκὴν τοῦ Παραδείσου τὴν φερέσβιον: ἤτοι τὴν φέρουσαν βίον καὶ ζωήν, ταύτὸν εἰπεῖν, τὴν ζωηφόρον, κάμνει ὡς ἕνας ἄριστος καὶ ἐπιδεξιώτατος κυνηγός· ἐπιτρέχων γὰρ εἰς τὰς ἀνωτέρω φωλεὰς τῶν νοητῶν δρακόντων θηρεύει πανσόφως ἡμᾶς ἐκεῖ μέσα, καὶ μᾶς ἐκβάλλει ἔξω.

Πῶς δὲ μᾶς θηρεύει; Πρῶτον μὲν καταβαλὼν καὶ ἀφανίσας τὰς ἔξω εὑρισκομένους παμπόλλους ἐκείνους κύκλους τῶν δικτύων, ἔπειτα δὲ καθειργμούς: ἤτοι ἐναποκλείσας μέσα εἰς τὸν ἐσώτατον τόπον τοῦ ταρτάρου αὐτὸν τὸν ὄφιν καὶ δράκοντα, ὅς τις ἀπὸ τὴν ἀρχὴν κτυπᾷ καὶ δαγκάνει παμπήδην: ἤτοι ὁλοτελῶς, τὸ δυστυχὲς γένος τῶν ἀνθρώπων· ἔπρεπε γὰρ καὶ κάθε δίκαιον ἦτον νὰ πάθῃ ὁ Διάβολος ἐκεῖνα ὅπου ἐνήργησεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους· καὶ καθὼς ἐκεῖνος ἔδεσεν ἡμᾶς καὶ ἀπέκλεισε μέσα εἰς τὸν Ἅδην· ἔτως ἀντιστρόφως νὰ δεθῇ καὶ αὐτὸς μὲ τὰς σειρὰς τοῦ ζόφου, καὶ νὰ ἀποκλεισθῇ μέσα εἰς τὸν τάρταρον, καθὼς ἀποφαίνεται ὁ μακάριος Πέτρος· „ Ὁ Θεὸς Ἀγγέλων (τοῦ Ἑωσφόρου)
„ ἁμαρτησάντων οὐκ ἐφείσατο, ἀλλὰ σειραῖς ζόφου ταρταρώσας, παρέδωκεν εἰς κρίσιν
„ τετηρημένους". (β'. Πέτ. β'. 4.) Ἀφ' οὗ δὲ τὸν Διάβολον ἐτάρταρωσεν ὁ Δεσπότης Χριστὸς, ἔσωσεν ὅλην τὴν Κτίσιν θεοπρεπῶς· καθότι ὄχι μόνον τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ ὅλην τὴν αἰσθητὴν Κτίσιν ἠλευθέρωσεν ἀπὸ τὴν φθοράν· ἐπειδὴ καὶ αὐτὴ ἔχει νὰ ἀφθαρτισθῇ ὁμοῦ μὲ τὸν ἀφθαρτισθησόμενον ἄνθρωπον κατὰ τὸν Παῦλον λέγοντα· „ Ἐπ' ἐλ-
„ πίδι ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ Κτίσις ἐλευθερωθήσεται ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς εἰς τὴν ἐλευ-
„ θερίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ". (Ῥωμ. η'. 21.) Τὸ δὲ „ πτέρνη τε τὸν πλήτ-
„ τοντα παμπήδην γένος" ἐδανείσθη ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὴν Γένεσιν, ὅπου ἐκατάρασθη ὁ Θεὸς τὸν ὄφιν καὶ εἶπεν· „ Αὐτός σου (ὁ ἄνθρωπος) τηρήσει κεφαλὴν, καὶ σὺ τηρήσεις αὐτοῦ
„ πτέρναν". (Γέν. γ'. 15.) τὸ ὁποῖον ἑρμηνεύων ὁ Χρυσόστομος λέγει· „ Τοσαύτην μὲν
„ ἐκείνῳ (τῷ ἀνθρώπῳ) παρέξω τὴν ἰσχὺν, ὡς δύνεκῶς τῇ σῇ ἐπικεῖσθαι κεφαλῇ, σὲ
„ δὲ τοῖς ἐκείνου ποσὶν ὑποπεῖσθαι".

Ὠδὴ έ. Ὁ Εἱρμός.

„ Ἐχθροῦ ζοφώδους καὶ βεβορβορωμένου, Ἰῷ καθάρσει Πνεύματος
„ λελουμένοι, Νέαν προσωρμίσθημεν ἄπλανῆ τρίβον, Ἄγουσαν ἀ-
„ πρόσιτον εἰς θυμηδίαν, Μόροις προσιτὴν, οἷς Θεὸς κατηλλάγη.

ΕΡΜΗ-

(1) Σημείωσαι ὅτι τὸ „ἅπλητα κύκλα" ποιητικῶς ἐμετεχειρίσθη ἐδῶ ὁ Μελῳδὸς, ἀντὶ γὰρ νὰ εἰπῇ ἁπλῆτας κύκλους, εἶπεν ὥθετέρως, ἅπλητα κύκλα· καθὼς εἶναι καὶ τὸ, ζυγὰ, ἀντὶ ζυγὰς, καὶ τὸ, ὑγρὰ κέλευθα, ἀντὶ ὑγρὰς κελεύθους καὶ ἄλλα ὅμοια.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἡμεῖς, λέγει, οἱ Χριστιανοὶ, οἵτινες ἐλούσθημεν μὲ τὴν κάθαρσιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἥτις εἶναι τὸ ἅγιον Βάπτισμα, ἀπὸ τὸ φαρμάκι τοῦ σκοτεινοῦ καὶ βορβορώδους δράκοντος Διαβόλου, (Πῶς γὰρ δὲν εἶναι σκοτεινὸς καὶ ὅλος βορβορώδης καὶ ἀκάθαρτος ὁ Διάβολος, ὅς τις σκοτισθεὶς ἀπὸ τὴν βρωμερὰν ὑπερηφάνειάν του ἐξεβλήθη καὶ ἐκρημνίσθη φεῦ! εἰς τὴν ἀνυπόφορον δυσωδίαν τοῦ σκοτεινοῦ Ἅδου ἀπὸ τὴν εὐωδίαν τοῦ θείκοῦ μύρου καὶ τῶν τοῦ Θεοῦ μυριπνόων χαρίτων;) φυγόντες ἀπὸ τὴν στράταν τῆς πλάνης τῆς ἀσεβείας καὶ κακίας, κατεφύγομεν εἰς τὸν δρόμον τὸν νέον καὶ ἁπλανῆ τῆς εὐσεβείας καὶ ἀρετῆς, ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ Δεσπότης Χριστὸς, καθὼς αὐτὸς εἶπε τοῦτο· „Ἐγώ εἰμι ἡ ὁ„δός". (Ἰω. ιδ'. 6.) Ὁ δρόμος δὲ οὗτος δὲν μᾶς φέρει εἰς τὴν ἀπώλειαν καὶ ἀθυμίαν, καθὼς μᾶς ἔφερεν ἐκεῖνος ὁ παλαιὸς, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἐναντίου μᾶς φέρει εἰς εὐφροσύνην πνευματικὴν, ἡ ὁποία εἶναι ἁπλησίαστος μὲν εἰς τοὺς Δαίμονας καὶ ἀπίστους, εὐκολοπλησίαστος δὲ εἰς τοὺς εὐσεβεῖς καὶ πιστοὺς Χριστιανοὺς, μὲ τοὺς ὁποίους ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ ἐφιλιώθη διὰ μέσου τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅς τις ἔλυσε τὴν ἔχθραν ἐν τῇ σαρκὶ αὐτοῦ, κατὰ τὸν μέγαν Παῦλον λέγοντα· „Ἐχθροὶ ὄντες κατηλλάγημεν τῷ Θεῷ „διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ". (Ρωμ. ε'. 10.) καὶ πάλιν, „Τὴν ἔχθραν ἐν τῇ „σαρκὶ αὐτοῦ, τὸν νόμον τῶν ἐντολῶν ἐν δόγμασι καταργήσας". (Ἐφ. β'. 15.)

Διὰ τί δὲ εἶπε τὸν Διάβολον βεβορβορωμένον; Διότι ἠδύνεται ὡς χοῖρος νὰ κυλίεται πάντοτε μέσα εἰς τὸν βόρβορον τῶν ἀκαθαρσιῶν τῆς σαρκὸς, καὶ ὅτι φονεύων καθ' ἑκάστην ἀνθρώπους, ἐβάφη ἀπὸ τὸ αἷμα αὐτῶν, καὶ πλέον δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ καθαρισθῇ ἀπὸ τὴν βαφὴν τούτου· ὅθεν περὶ αὐτοῦ λέγει ὁ Θεός· „Ὃν τρόπον ἱμάτιον ἐν „αἵματι πεφυρμένον οὐκ ἔσται καθαρόν· οὕτως οὐδὲ σὺ ἔσῃ καθαρὸς· διότι τὴν γῆν μου „ἀπώλεσας, καὶ τὸν λαόν μου ἀπέκτεινας". (Ἡσ. ιδ'. 19.) τὸ ὁποῖον ἑρμηνεύων ὁ μέγας Βασίλειος οὕτω λέγει· „Τίς τρόπος ὑπολείπεται μετανοίας τῷ τὸν πρωτόπλαστον „ἀποκτείναντι (Διαβόλῳ) ἄνθρωπον καὶ δι' ἐκείνου τὸν θάνατον εἰσαγαγόντι"; „Φασὶ „δὲ καὶ τὸν ἐκ τοῦ λύθρου τοῦ ἀνθρωπίνου ἐγγινόμενον σπῖλον τῷ ἱματίῳ μηδενὶ τρόπῳ „δύνασθαι ἀποπλύνασθαι, ἀλλὰ συγγηρᾶν αὐτῷ τὴν ἅπαξ ἐγγινομένην ἐκ τῆς ἐν τῷ „αἵματι βαφῆς ἀλλοίωσιν. Οὔτε οὖν ἐκείνῳ δυνατὸν ἀποθεμένῳ τὸν ἐκ τοῦ αἵματος „σπῖλον γενέσθαι καθαρῷ".

Τροπάριον.

„Ἀθρῶν ὁ Πλάστης ἐν ζόφῳ τῶν πταισμάτων, Σειραῖς ἀφύκτοις,
„ὃν διαρθροῖ δακτύλοις, Ἴστησιν ἀμφ' ὤμοισιν ἑξάρας ἄμω, Νῦν
„ἐν πολυρρύτοισι δίμαις ἐκπλύμων, Αἶσχους παλαιοῦ τῆς Ἀδὰμ
„καχεξίας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Βλέπων, λέγει, ὁ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως Πλάστης Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, τὸν ὁποῖον διήρθρωσε καὶ διέπλασε μὲ τὰ ἰδικά του δάκτυλα, ὅτι εὑρίσκετο μέσα εἰς τὸ σκότος τῶν ἁμαρτιῶν δεδεμένος μὲ σχοινία ἄφυκτα καὶ ἀδιάλυτα, δὲν ἀπεστράφη αὐτὸν, οὐδὲ τὸν ἐπαράβλεψεν, ἀλλὰ ἔλυσε τοῦτον ἐκ τῶν δεσμῶν καὶ τὸν ἔκβαλεν εἰς τὸ φῶς, καθὼς ὁ ἴδιος ἐνομοθέτησεν εἰπών· ὅταν ἰδῇ τινὰς κτῆνος νὰ πέσῃ μέσα εἰς λάκκον, νὰ μὴ τὸ παραβλέπῃ, ἀλλὰ νὰ τὸ ἐκβάλῃ ἀπὸ ἐκεῖ· „Τίς ἔσται ἄνθρωπος ἐξ ὑμῶν, ὃς ἕξει „πρόβατον ἕν, καὶ, ἐὰν ἐμπέσῃ τοῦτο τοῖς Σαββασιν εἰς βόθυνον, οὐχὶ κρατήσει αὐτὸ „καὶ ἐγερεῖ;" (Ματθ. ιβ'. 11.) Διὰ ταύτην τὴν ἄλογον πτῶσιν τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὴν ἁμαρτίαν, παραβάλλει ὁ Δαβὶδ τὸν ἄνθρωπον μὲ τὰ ἄλογα ζῶα, λέγων· „Ἄνθρωπος „ἐν τιμῇ ὢν οὐ συνῆκε· παρασυνεβλήθη τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις καὶ ὡμοιώθη αὐτοῖς". (Ψαλ. μή. 12.)

Ἀφ' οὗ δὲ πρῶτον ἔπλυνεν αὐτὸν μέσα εἰς τὰς πολυρρόους συστροφὰς καὶ κύματα τοῦ Ἰορδάνου ποταμοῦ, καὶ ἐκαθάρισεν αὐτὸν ὡς Ἰατρὸς ἄριστος ἀπὸ τὴν παλαιὰν αἰσχρότητα καὶ ἀσχημίαν, (οὐδὲν γὰρ τῆς ἁμαρτίας αἰσχρότερον) τὴν ὁποίαν ἔλαβεν ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν τῆς παραβάσεως, τότε ἐσήκωσεν αὐτὸν ἐπάνω εἰς τοὺς ὤμους του, εἰς τοὺς ὁποίους ἐπάνω ἐβάστασε καὶ τὸ ξύλον τοῦ Σταυροῦ, κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον. Καὶ τὰ δύω ταῦτα παραδείγματα, τὸ τοῦ κτήνους, λέγω, καὶ τὸ τοῦ Ἰατροῦ ἐκ τοῦ Γρηγορίου ἐρανίσθησαν· λέγει γὰρ ἐκεῖνος ἐν τῷ εἰς τὴν Χριστοῦ Γέννησιν λόγῳ αὐτοῦ· „ Εἰμὶ „ καὶ τὸν Ἰατρὸν αἰτιῶτό τις, ὅτι συγκύπτει ἐπὶ τὰ πάθη καὶ δυσωδίας ἀνέχεται, ἵνα „ δῷ τὴν ὑγιείαν τοῖς κάμνουσι, καὶ τὸν ἐπικλινόμενον βόθρῳ διὰ φιλανθρωπίαν ἵνα τὸ „ ἐμπεπτωκὸς κτῆνος κατὰ τὸν νόμον ἀνασώσηται". ὅθεν καὶ ὁ Μελῳδὸς, ἵνα αἰνιγματωδῶς δηλοποιήσῃ τὰ δύω ταῦτα, διὰ μὲν τοῦ „ Ἴστησιν ἀμφ' ὤμοισιν ἐξάρας ἄνω" ἐφανέρωσε τὸν ἐπικλινόμενον τῷ βόθρῳ καὶ τὸ κτῆνος ἐξάγοντα, διὰ δὲ τοῦ „ καχεξίας „ αἴσχους παλαιοῦ" ἐδηλοποίησε τὸν Ἰατρόν· ἴδιον γὰρ Ἰατροῦ εἶναι τὸ νὰ λυτρώσῃ τινὰ ἀπὸ τὴν καχεξίαν.

Τροπάριον.

„ Μετ' εὐσεβείας προσδράμωμεν εὐτόμως, Πηγαῖς ἀχράντοις ῥεύσεως „ σωτηρίου, Λόγῳ κατοπτεύοντες ἐξ ἀκηράτου, Ἄμτλημα προσφέ- „ ροντα δίψης ἐνθέου, Κόσμου προσηκῶς ἐξακεύμενον νόσον.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸ Τροπάριον τοῦτο ἐρανίσθη ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ Προφήτου Ἡσαΐου τὰ λέγοντα· „ Ἀντλήσατε ὕδωρ μετ' εὐφροσύνης ἐκ τῶν πηγῶν τοῦ σωτηρίου" · (Ἡσ. ιβ'. 3.) καὶ ἀλλαχοῦ, „ Οἱ διψῶντες πορεύεσθε ἐφ' ὕδωρ". (Ἡσ. νέ. 1.) Ἐρανίζεται δὲ καὶ τὰ λόγια τῆς Σαμαρειτίδος γυναικὸς, ἥτις εἶπε πρὸς τὸν Κύριον· „ Κύριε, ἄντλημα „ οὐκ ἔχεις, καὶ τὸ φρέαρ ἐστὶ βαθύ. Πόθεν οὖν ἔχεις τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν;" (Ἰω. δ'. 11.) Ὅθεν λέγει· ἂς προσδράμωμεν, ὦ ἄνθρωποι, καὶ ἡμεῖς μὲ εὐσέβειαν καὶ συντονίαν: ἤτοι προθυμίαν ψυχῆς εἰς τὰς καθαρὰς πηγὰς τῆ σωτηρίου ῥεύματος: ἤτοι εἰς τὰς κολυμβήθρας τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος· καὶ ἂς μὴ λυπηθῶμεν ὅτι δὲν ἔχομεν ἄντλημα διὰ νὰ τραβίξωμεν τὸ νερὸν τοῦτο· βλέπομεν γὰρ τὸν ἐκ τοῦ ἀκηράτου καὶ ἀθανάτου Πατρὸς γεννηθέντα Λόγον, ὅτι προσφέρει εἰς ἡμᾶς ἱλαρῶς καὶ μὲ τὴν συνειθισμένην χρηστότητά του ἄντλημα, τὸ ὁποῖον ἐμπορεῖ νὰ ἰατρεύσῃ (τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ, ἐξακεύμενον) τὴν νόσον τῆς ἐνθέου δίψης τοῦ Κόσμου. Νόσος δὲ κατὰ τὸν ἀνώνυμον εἶναι ἡ ἐξ ἀγνοίας Θεοῦ προερχομένη ξηρασία καὶ δίψα, τὴν ὁποίαν ἔχουσιν οἱ ἀβάπτιστοι καὶ ἀδίδακτοι· οὐ μόνον δὲ νόσος αὕτη ἐστὶν, ἀλλὰ καὶ θάνατος· ὅθεν εἶπεν ὁ μέγας Βασίλειος· „ Θεοῦ „ ἄγνοια, θάνατός ἐστι ψυχῆς". Ποῖον δὲ ἐστὶ τὸ ἄντλημα τοῦτο; Εἶναι ἡ Πίστις, διὰ μέσου τῆς ὁποίας ἐμποροῦμεν νὰ ἀντλήσωμεν τὴν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν μας. Ποία δὲ εἶναι ἡ δίψα; Ἡ ἐπιθυμία τῆς σωτηρίας μας· διὰ τοῦτο καὶ ὁ Μελῳδὸς ἔνθεον αὐτὴν ὠνόμασε· ποῖον γὰρ ἄλλο εἶναι ἐνθεώτερον ἀπὸ τὸ νὰ διψᾷ τινὰς τὴν σωτηρίαν του καὶ τὰ θεῖα καὶ πνευματικὰ πράγματα; βέβαια οὐδέν. Ὅθεν καὶ ὁ Προφήτης Δαβὶδ ὑπὸ τῆς τοιαύτης δίψης καταφλεγόμενος, ἐνθουσιαστικῶς ἔλεγεν· „ Ἐδίψησεν ἡ ψυχή μου πρὸς τὸν „ Θεὸν τὸν ἰσχυρὸν τῶν ζώντα". (Ψαλ. μά. 2.)

Ὠδὴ ϛ'. Ὁ Εἱρμός.

„ Ἰμερτὸν ἐξέφηνε σὺν παμολβίῳ, Ἠχῳ Πατὴρ ὃν γαστρὸς ἐξη- „ ρεύξατο. Ναὶ, φησὶν, ὅτος συμφυὴς γόνος πέλων, Φώταυγος ἐξώ- „ ρουσεν ἀνθρώπων γένους, Λόγος τε μου ζῶν καὶ βροτὸς προμηθείᾳ.

ΕΡΜΗ-

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ο Προάναρχος, λέγει, Πατὴρ ἐφανέρωσεν εἰς τοὺς λαοὺς ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ, καὶ ἐκήρυξε διὰ τῆ παυλβίου ἤχου τῆς βροντώδους ἐκείνης καὶ ἐξ Οὐρανῶν κατελθούσης φωνῆς τῆς λεγούσης· „ Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός". (Ματθ. γ'. 17.) (1) Τί δὲ ἐκήρυξεν ἡ φωνὴ αὕτη; Ὅτι εἶναι ἀγαπητὸς εἰς αὐτὸν ὁ κατὰ φύσιν αὐτοῦ Υἱὸς, τὸν ὁποῖον ἐκ τῆς γαστρός του ἠρεύξατο: ἤτοι ἀπαθῶς καὶ ἀῤῥήτως ἐκ τῆς οὐσίας αὐτοῦ ἐγέννησε πρὸ πάντων τῶν αἰώνων. Ἐδανείσθη δὲ τοῦτο ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸν Προφητάναχτα λέγοντα· „ Ἐξηρεύξατο ἡ καρδία μου λόγον ἀγαθόν". (Ψαλ. μδ'. 1.) ὅπερ ἑρμηνεύοντες οἱ Θεῖοι διδάσκαλοι, ὁ Βασίλειος, ὁ Χρυσόστομος καὶ ὁ Εὐσέβιος εἶπον, ὅτι ταῦτα λέγει ὁ Δαβὶδ ἐκ μέρους του πρὸς τὸν Χριστόν· ὁ δὲ μέγας Ἀθανάσιος καὶ ὁ Κύριλλος νοοῦσιν, ὅτι λέγονται ταῦτα ἐκ μέρους τοῦ Πατρὸς πρὸς τὸν Υἱόν, ὅς τις ἐγεννήθη ἐξ αὐτοῦ ὡς λόγος ἐκ νοῦ, ὡς ἀγαθὸς ἐξ ἀγαθοῦ, καὶ ὡς Θεὸς ἐκ Θεοῦ. Ναὶ, ἔλεγεν ὁ Πατὴρ ἄνωθεν, ναὶ, οὗτος ὁ βαπτιζόμενος, ὑπάρχων Υἱὸς ὁμοφυὴς μὲ ἐμὲ καὶ ὁμοούσιος, καὶ ἀπαύγασμα τοῦ ἐμοῦ φωτὸς (τοῦτο δηλοῖ τὸ φώταυγος) ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων διὰ φιλανθρωπίαν ἐξώρμησεν: ἤτοι ἐγεννήθη ἀπὸ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων· ὅθεν ὁ αὐτὸς ὑπάρχει καὶ Λόγος ἰδικός μου ζῶν καὶ ἐνυπόστατος, καὶ ἄνθρωπος τέλειος διὰ τὴν προσληφθεῖσαν ἀνθρωπίνην σάρκα· εἷς γὰρ ἐστὶν ὁ Χριστὸς κατὰ τὴν ὑπόστασιν, δύω ἔχων τὰς φύσεις Θεότητα καὶ ἀνθρωπότητα, καὶ σώζων ἀτρέπτους καὶ ἀσυγχύτους τὰς τούτων φυσικὰς ἰδιότητας.

Τροπάριον.

„ Ἐκ πομτίου Λέομτος ὁ τριέσπερος, Ξέρως Προφήτης ἐγκάτοις
„ φλοιδούμερος, Αὖθις προῆλθε τῆς παλιγγερεσίας, Σωτηρίαν δρά-
„ κομτος ἐκ βροτοκτόμω, Πᾶσι προφαίμωμ τῶμ χρόμωμ ἐπ' ἐσχάτωμ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Μυθολογοῦσιν οἱ Ἕλληνες, ὅτι ἡ Ἀλκμήνη σμιχθεῖσα μὲ τὸν ψευδόθεον Δία τρεῖς ἑσπέρας, συνέλαβε τὸν Ἡρακλῆν· ὅθεν καὶ τριέσπερος αὐτὸς ὠνομάσθη. Μυθολογοῦσι δὲ καὶ ἄλλο ἀκόμη, ὅτι ὁ αὐτὸς Ἡρακλῆς κοντὰ εἰς τοὺς πολλοὺς ἀγῶνας καὶ ἄθλους ὅπου ἔκαμεν, ἐμβῆκε καὶ μέσα εἰς ἕνα κῆτος σκύλον ὀνομαζόμενον, βαστῶν τὸ σπαθὶ εἰς τὰς

(1) Θαυμασίως ἑρμηνεύει τὴν φωνὴν τοῦ Πατρὸς ὁ μέγας τῆς Θεσσαλονίκης Γρηγόριος ἐν τῷ εἰς τὰ φῶτα β'. Λόγῳ αὐτοῦ, οὕτω λέγων· „ Εἰπὼν δὲ ὁ „ Πατὴρ ἄνωθεν περὶ τοῦ κατὰ σάρκα βαπτισθέν- „ τος, οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς ἐν ᾧ εὐ- „ δόκησα, ἔδειξεν, ὅτι πάντα τὰ ἄλλα τὰ διὰ τῶν „ Προφητῶν πρότερα ἐκεῖνα, αἱ νομοθεσίαι, αἱ ἐ- „ παγγελίαι, αἱ υἱοθεσίαι ἀτελῆ ἦν, καὶ οὐ κατὰ „ προηγούμενον τοῦ Θεοῦ θέλημα ἐλέχθησαν καὶ ἐ- „ τελέσθησαν, ἀλλὰ πρὸς τὸ νῦν τέλος ἔβλεπον, καὶ „ διὰ τοῦ νῦν τελεσθέντος, κἀκεῖνα ἐτελειώθησαν. „ Καὶ τί λέγω τὰς διὰ τῶν Προφητῶν νομοθεσίας, „ τὰς ἐπαγγελίας, τὰς υἱοθεσίας; καὶ ἡ ἀπ' ἀρχῆς „ γὰρ καταβολὴ τοῦ Κόσμου πρὸς τοῦτον ἔβλεπε „ τὸν κάτω μὲν ὡς Υἱὸν ἀνθρώπου βαπτιζόμενον, ἄ- „ νωθεν δὲ Υἱὸν ἀγαπητὸν μένον μαρτυρούμενον Θεῦ, „ δι' ὃν τὰ πάντα, καὶ δι' οὗ τὰ πάντα, καθάπερ „ ὁ Ἀπόστολός φησιν". „ Οὐκοῦν καὶ ἡ ἀπ' ἀρχῆς παραγωγὴ τοῦ ἀνθρώ- „ που δι' αὐτοῦ, κατ' εἰκόνα πλασθέντος τοῦ Θεῦ, „ ἵνα δυνηθῇ ποτε χωρῆσαι τὸ ἀρχέτυπον· καὶ ὁ ἐν „ τῷ Παραδείσῳ τοῦ Θεοῦ νόμος, δι' αὐτόν· οὐ γὰρ „ ἂν ἔδωκεν ὁ Θεὸς, εἰ μὴ ἔμελλεν εἰσάπαν διαμένειν „ ἀτέλεστος· καὶ τὰ μετ' αὐτὸν ὑπὸ Θεοῦ εἰρημένα „ καὶ τετελεσμένα, σχεδὸν πάντα δι' αὐτόν. Εἰμή „ τις ἐρεῖ καλῶς, καὶ τὰ ὑπερκόσμια πάντα, τὰς „ Ἀγγελικὰς λέγω φύσεις τε καὶ τάξεις καὶ τὰς ἐ- „ κεῖ θεσμοθεσίας πρὸς τοῦτο τείνειν ἀπ' ἀρχῆς τὸ „ τέλος, τὴν θεανδρικὴν οἰκονομίαν λέγω, ἣ ἀπ' ἀρ- „ χῆς ἄχρι τέλους διηκόνησαν· εὐδοκίᾳ γάρ ἐστι τὸ „ προηγούμενον καὶ ἀγαθὸν τῷ Θεῷ καὶ τέλειον θέλη- „ μα· ἔστος δέ ἐστι μόνος, ᾧ εὐδοκεῖ καὶ ἐπαναπαύε- „ ται, καὶ ἀρέσκεται τελέως ὁ Πατὴρ, ὁ θαυμαστὸς „ σύμβουλος, ὁ τῆς μεγάλης αὐτοῦ βουλῆς Ἄγγελος, „ ὁ παρ' αὐτοῦ τοῦ οἰκείου Πατρὸς ἀκούων καὶ λα- „ λῶν, καὶ τοῖς ὑπακούουσι παρέχων ζωὴν αἰώνιον".

τὰς χεῖρας, μὲ τὸ ὁποῖον κατέκοψε τὰ σπλάγχνα τοῦ κήτους, καὶ ἔπειτα ἐβγῆκεν ἀπὸ ἐκεῖ ἀβλαβὴς, μόνη δὲ ἡ κεφαλή του ἔμεινε γυμνὴ ἀπὸ τρίχας. Ταύτην λοιπὸν τὴν περὶ τοῦ Ἡρακλέους μυθολογίαν μεταφέρει ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἰωνᾶ, διανεισάμενος τὰς ἰδίας λέξεις τοῦ Ποιητοῦ Λυκόφρονος ὅς τις γράφει περὶ τοῦ Ἡρακλέους ταῦτα διὰ στίχων Ἰαμβικῶν.

„ Τριεσπέρου Λέοντος, ὃν ποτε γνάθοις,
„ Τρίτωνος (τοῦ ποσειδῶνος Θεοῦ τῆς θαλάσσης) ἡ μάλα λάψεν (κατέπιε)
„ κάρχαρος κύων (τὸ κῆτος τὸ καλούμενον σκύλος) (1).

Ὅθεν λέγει ὁ Μελῳδὸς· ὁ τριέσπερος Προφήτης τοῦ Θεοῦ Ἰωνᾶς, βεβυθισμένος μέσα εἰς τὰ σπλάγχνα τοῦ θαλασσίου Λέοντος ἤτοι (τοῦ κήτους) ξένως καὶ παραδόξως χωρὶς νὰ χωνευθῇ, πάλιν ἐβγῆκεν ἀπὸ ἐκεῖνο ἀβλαβὴς μὲ ὅλα τὰ μέλη τοῦ σώματός του. Προεζωγράφισε δὲ μὲ τοῦτο τὴν παγκόσμιον ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν, ἡ ὁποία μέλλει νὰ γένῃ εἰς τοὺς ἐσχάτους καιρούς, διὰ τῆς ὁποίας ὅλη ἡ φύσις τῶν ἀνθρώπων θέλει λυτρωθῇ ἀπὸ τὸν θάνατον, τὸν ὁποῖον εἰσήγαγεν ὁ ἀνθροποκτόνος Διάβολος εἰς αὐτὴν καὶ τὴν κατέπιεν ἐλεεινῶς· τότε θέλουν ἀναστηθῇ ἀπάντων καὶ πιστῶν καὶ ἀπίστων τὰ σώματα, καὶ θέλουν μένει ἀθάνατα. Κατὰ δὲ τὸν ἀνώνυμον ἑρμηνευτὴν, προεικόνισεν εἰς ὅλους ὁ Ἰωνᾶς μὲ τὴν ἐκ τοῦ κήτους ἀβλαβῆ του ἐξέλευσιν τὴν σωτηρίαν καὶ λύτρωσιν, τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τὸν ἀνθρωποκτόνον δράκοντα διὰ τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ θείου Βαπτίσματος, τὸ ὁποῖον ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων ἔμελλε νὰ γένῃ ἀπὸ τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν εἰς σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων.

Τροπάριον.

„ Ἀμειμέμῳ πόλοιο παμφαῶμ πτυχῶμ, Μύστης ὁρᾷ πρὸς Πατρὸς
„ ἐξικμούμεμομ, Μέμομτε Πμεῦμα τῷ παμαχράμτῳ Λόγῳ, Ἐπελ-
„ θὸμ ὡς πέλειαμ ἀφράστῳ τρόπῳ, Δήμοις τε φαίμει προσδραμεῖμ
„ τῷ Δεσπότῃ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἐν τῷ παρόντι Τροπαρίῳ ἀναφέρει ὁ Μελῳδὸς τὴν ῥῆσιν τὴν Εὐαγγελιστὴ Ματθαίου τὴν λέγουσαν „ Καὶ ἰδοὺ ἀνεῴχθησαν αὐτῷ οἱ Οὐρανοὶ, καὶ εἶδεν (ὁ Ἰωάννης) τὸ Πνεῦμα „ τοῦ Θεοῦ καταβαῖνον ὡσεὶ περιστερὰν καὶ ἐρχόμενον ἐπ' αὐτόν “, (Ματθ. γ'. 16.) (2) καὶ

(1) Ταύτην τὴν μυθολογίαν τὴ Ἡρακλέους ὁμοῦ καὶ τοὺς στίχους τοῦ Λυκόφρονος ἀναφέρει εἰς τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Ἰωνᾶ ὁ θεσπέσιος Κύριλλος ὁ τῆς Ἀλεξανδρείας, προστιθεὶς καὶ ταῦτα· „ Ἀλλ' ὅ δι' αὐ„ τῶν τῶν παρ' ἐκείνοις (τοῖς Ἕλλησι) μυθολογου„ μένων τὰ θεῖα πιστούμεθα· διαμεμνήμεθα δὲ χρη„ σίμως τοὺς ἀπιστοῦντας ἐλέγχοντες, ὅτι καὶ τῆς „ παρ' αὐτοῖς ἱστορίας ὁ λόγος οὐκ ἀπόβλητα ποιεῖ„ ται τὰ τοιάδε τῶν διηγημάτων. Ἐπειδὴ δὲ τῷ πα„ ραδόξῳ καὶ ἐκ τῶν ἔτι δρωμένων κατὰ βάλησιν Θεῦ „ χρῆναι συνειπεῖν τῶν ἀναγκαίων ὑπολαμβάνω, φέρε „ δὴ λέγωμεν, ὅτι καὶ τὸ ἐν μήτρᾳ ἔμβρυον ὑγρότητι „ μὲν ἐννήχεται τῇ φυσικῇ, κατακέχωσται δ' ὥσπερ „ τῇ τῆς κυοφορούσης ὑδρί, καὶ τὸ ἀναπνεῖν οὐκ ἐ„ χει· ζῇ δὲ καὶ οὕτω, καὶ σώζεται τοῖς τοῦ Θεοῦ „ νεύμασι παραδόξως τιθηνούμενον· ἀλλ' οὐδεὶς ἂν τῶν „ τοιούτων ἐφίκοιτο λόγος, οὐδ' ἂν γένοιτό τισιν ἀλώ„ σιμα τὰ τῦ Θεοῦ. Τίς γὰρ ἔγνω νοῦν Κυρίου κα„ τὰ τὸ γεγραμμένον; ἢ τίς ἂν εἰδείη τὰς τῶν πα„ ραδόξων ὁδούς; (Τόμ. γ'. κεφ. β'. εἰς τὸν Ἰωνᾶν.)

(2) Θαυμαστὴ δὲ εἶναι ἡ ἑρμηνεία, τὴν ὁποίαν κάμνει ὁ Θεσσαλονίκης Γρηγόριος εἰς τὸ „ Καὶ ἰδοὺ „ ἀνεῴχθησαν αὐτῷ οἱ Οὐρανοί “· φησὶ γάρ, „ Καὶ „ ἰδοὺ ἀνεῴχθησαν αὐτῷ οἱ Οὐρανοί· ὡς δὲ ὁ Μάρ„ κος φησὶν, ἐσχίσθησαν· ἀναβαίνων γάρ, φησὶν, „ ἀπὸ τοῦ ὕδατος, εἶδε σχιζομένους τοὺς Οὐρανούς. „ Πῶς οὖν ὁ μὲν (Ματθαῖος) ἀνεῴχθησαν εἶπεν· ὁ „ δὲ (Μάρκος) ἐσχίσθησαν; ἵνα μὴ διαφύγῃ τοὺς „ συνετῶς ἀκροωμένους διπλοῦς ὢν ὁ τοῦ Μυστηρίου „ τρόπος· διὰ μὲν γὰρ τοῦ „ ἀνεῴχθησαν “ προαπτο„ κεκλεισμένους ὄντας ἔδειξεν ἡμῖν τὸς Οὐρανοὺς διὰ „ τὴν ἁμαρτίαν καὶ τὴν εἰς Θεὸν παρακοὴν ἡμῶν. „ Εἰκότως οὖν ὑπηκόῳ διὰ πάντων ἀναφανέντι τῷ „ Χριστῷ, καὶ, ὡς αὐτὸς πρὸς Ἰωάννην εἶπε, πλη„ ρώσαντι πᾶσαν δικαιοσύνην, καὶ διὰ τοῦ Βαπτί„ σματος ἀρτίως ἀνεῴχθησαν οἱ Οὐρανοί.

„ Ἐπεὶ δὲ, καθά φησιν αὐτὸς ὁ τῦ Κυρίου Πρό„ δρομος, οὐκ ἐκ μέτρου δίδωσι τὸ Πνεῦμα ὁ Θεός, „ ἀλλ' ὁ Πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν Υἱὸν, καὶ πάντα δίδω„ σιν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, δείκνυσι πᾶσαν τὴν ἀμέ„ τρη-

καὶ τὴν τοῦ Ἰωάννου· „ Κἀγὼ δὲ οὐκ ἤδειν αὐτὸν, ἀλλ' ὁ πέμψας με βαπτίζειν ἐν ὕδα-
„ τι, ἐκεῖνός μοι εἶπεν· ἐφ' ὃν ἂν ἴδῃς τὸ Πνεῦμα καταβαῖνον, καὶ μένον ἐπ' αὐτὸν, οὗ-
„ τός ἐστιν ὁ βαπτίζων ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ ". (Ἰω. α'. 33.) Ταῦτα λοιπὸν τὰ ῥητὰ με-
λουργήσας ὁ χαριτώνυμος Ἰωάννης, λέγει ὅτι, ὅταν ἀνοίχθησαν αἱ λαμπρόταται θύραι
τοῦ Οὐρανοῦ, τότε ὁ Μύστης τῶν τηλικούτων θεαμάτων Πρόδρομος Ἰωάννης βλέπει τὸ
Πνεῦμα τὸ Ἅγιον τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, ὅτι κατῆλθεν ἐν εἴδει περιστερᾶς μὲ
τρόπον ἄῤῥητον, καὶ ἔμεινεν εἰς τὸν παράχραντον Λόγον. Καὶ δὲν εἶδε μόνον αὐτὸ, ἀλλὰ
καὶ ἐφανέρωσεν εἰς τοὺς λαοὺς, ὅτι ἐπρόσδραμεν εἰς τὸν Δεσπότην Χριστόν· „ Καὶ ἐμαρ-
„ τύρησε, φησὶν, ὁ Ἰωάννης λέγων, ὅτι τεθέαμαι τὸ Πνεῦμα καταβαῖνον ὡσεὶ περιστερὰν
„ ἐξ Οὐρανοῦ, καὶ μένον ἐπ' αὐτόν "· (Ἰω. α'. 32.) καὶ πάλιν, „ Κἀγὼ οὐκ ἤδειν αὐτὸν,
„ ἀλλ' ὁ πέμψας με βαπτίζειν ἐν ὕδατι, ἐκεῖνός μοι εἶπεν· ἐφ' ὃν ἂν ἴδῃς τὸ Πνεῦμα κα-
„ ταβαῖνον καὶ μένον ἐπ' αὐτὸν, οὗτός ἐστιν ὁ βαπτίζων ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ ". (αὐτόθ. 33.)
Τὸ δὲ „ μένον " οὕτως ἑρμηνεύει ὁ Χρυσορῥήμων· „ Οὐκ εἶπε χαριζόμενον αὐτῷ δῶρον ἕν,
„ ἀλλὰ μένον ὅλον. Εἶχεν οὖν ἡ σὰρξ Πνεῦμα Ἅγιον, οὐ μέρος χαρισμάτων ὡς ἡμεῖς,
„ ἀλλὰ πάντα ἔσχε τὰ χαρίσματα "· καὶ πάλιν, „ Πάντα ἠδύνατο, καὶ εἶχε τῶν χαρι-
„ σμάτων τὸ πλήρωμα. Ἀφ' οὗ ἐπλήρωθη ἡ σὰρξ ἡ δεσποτικὴ πάντων τῶν χαρισμάτων,
„ χρεία ἦν πάντας ἡμᾶς ἐκεῖθεν λαμβάνειν ἐκ μέρους· ὅθεν ὡς ἀπὸ δεξαμενῆς ἀπὸ τοῦ
„ Κυριακοῦ σώματος χορηγεῖται (ἡ χάρις) καὶ Ἀποστόλοις καὶ Προφήταις. Καὶ ὁ Παῦ-
„ λος λέγει· ἐν ᾧ κατῴκησε πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς Θεότητος σωματικῶς (ἐν τῇ σαρκὶ
„ αὐτοῦ), πᾶν τὸ πλήρωμα σοφίας, συνέσεως, δυνάμεως, σημείων, πάσης ἐνεργείας.
„ Λοιπὸν ἀπὸ τοῦ πληρώματος δανειζόμεθα πάντες ". (Λόγ. περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύμα-
τος τόμ. ς'.)

Σημείωσαι ὅτι ἐκ τῶν ἀνωτέρω λόγων τῶν Εὐαγγελιστῶν, καὶ ἐκ τοῦ Τροπαρίου τού-
του τοῦ Μελῳδοῦ δείκνυται, ὅτι μόνος ὁ Ἰωάννης εἶδε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, ὅταν κατῆλ-
θεν ἐν εἴδει περιστερᾶς, καὶ οὐχὶ ὅλος ὁ λαός. Ὁ Χρυσορῥήμων ὅμως μὲ τὸν Θεοφύλακτον
λέγουσιν, ὅτι ὅλοι τὸ εἶδον, ἢ οἱ εὐλαβέστεροι· καθὼς καὶ οἱ Προφῆται, ὁ Δανιὴλ καὶ ὁ
Ἰεζεκιὴλ πολλὰ ἐν αἰσθητῷ εἴδει εἶδον, ἀλλ' ὅμως ὑδεὶς ἄλλος ἐθεώρει αὐτά.

Ὠδὴ

„ τριτόν τε καὶ ἄπειρον δύναμιν καὶ ἐνέργειαν τοῦ
„ Πνεύματος λαβὼν κατὰ σάρκα ὁ Χριστός. Ἐδειξαν
„ οὖν οἱ Οὐρανοὶ δι' ἔργου ἀχώριστον εἶναι πᾶσι τοῖς
„ κτιστοῖς πᾶσαν ταύτην τὴν δύναμιν καὶ ἐνέργειαν
„ τοῦ θείου Πνεύματος· διὸ καὶ ταύτης ἐκφαινομέ-
„ νης τε καὶ διαβαινούσης οἷον πρὸς τὴν θεοῦ πόστατον
„ ἐκείνην σάρκα, αὐτοὶ μὴ χωροῦντες διεσχίσθησαν.
Καὶ πάλιν· „ Ἀνεῴχθησαν αὐτῷ οἱ Οὐρανοί, ἐχ' ὁ
„ Οὐρανὸς εἶπεν, ἀλλ' ἀνεῴχθησαν αὐτῷ οἱ Οὐρανοί,
„ τουτέστι πάντες, τὰ ἄνω πάντα· ἵνα μηδὲν τῶν
„ ἄνω καὶ ὑπὲρ ἡμᾶς ἐπικείμενον ἐρῶν, εἶναί τι νο-
„ μίσῃς τοῦ νῦν βαπτισθέντος ὑπερκείμενον καὶ ἀ-
„ νώτερον· ἀλλ' ἐννοήσῃς καὶ ἐπιγνῶς μίαν φύσιν καὶ
„ δεσποτείαν, ἐκ τῆς ὑπὲρ Οὐρανὸν κύκλω κατ' αὐ-
„ τὴν ἀπειρίας μέχρι καὶ τῶν τοῦ Παντὸς μέσων
„ καὶ καθ' ἡμᾶς τούτων ἐσχάτων φθάνουσαν, τουτέ-
„ στι πάντα πληροῦσαν, καὶ μηδὲν ἐκτὸς ἑαυτῆς
„ ἐῶσαν, καὶ πάντα σωτηρίως συνέχουσάν τε καὶ
„ περιέχουσαν, καὶ πάντων ἐκτεινομένην, τρισὶ μέν
„ τοι χαρακτῆρσι συναφθείσιν ἀπορῥήτως γνωριζο-
„ μένην.

„ Ἀνεῴχθησαν αὐτῷ οἱ Οὐρανοὶ, ὡς ἂν αὐτὸς ὢν
„ ἐμφανέστατα δειχθῇ, ὁ καὶ πρὸ τῶν αἰώνων ὑ-
„ πάρχων· μᾶλλον δὲ καὶ πρὸ τῶν ὄντων πάντων
„ ὢν, καὶ πρὸς τὸν Θεὸν ὢν, καὶ Θεὸς ὢν, καὶ Θεὸ
„ Λόγος καὶ Υἱὸς ὢν, καὶ μήτε τὸν Πατέρα ἔχων
„ ἑαυτοῦ προγενέστερον, καὶ ὄνομα ἔχων μετὰ τοῦ
„ Πατρὸς, τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα καὶ πάντα λόγον·
„ τῶν γὰρ φαινομένων αὐτοῦ μεταξὺ καὶ τοῦ κατ'
„ Οὐρανὸν Πατρὸς ἐγκοσμίων καὶ ὑπερκοσμίων πάν-
„ των σχισθέντων καὶ παρ' ἑκάτερα διερῥηγμένων,
„ αὐτὸς μόνος συνημμένος ὢν, ἐδείκνυτο μετὰ Πα-
„ τρὸς καὶ Πνεύματος, ὡς καὶ πρὸ τῆς συστάσεως
„ τῶν ὄντων ὑπάρχων σὺν αὐτοῖς. Κἀκεῖνό μοι σκό-
„ πει, ὡς ἀνεῴχθησαν αὐτῷ, γέγραπται, οἱ Οὐρανοί·
„ ἐδείχθη δὲ ἡμῖν δι' ἔργων, ὡς οὐχ' ἁπλῶς οἱ Οὐ-
„ ρανοί, ἀλλ' αὐτὸς αὐτῷ ἀνέῳκται ὁ κόλπος τοῦ
„ ἀνωτάτω Πατρός· ἐκεῖθεν γὰρ τὸ Πνεῦμα καὶ
„ ἡ μαρτυροῦσα τὸ γνήσιον τῆς υἱότητος φωνή· οἱ
„ δὲ Οὐρανοὶ τούτου κήρυκές εἰσιν, οἷά τινα πανο-
„ κόσμια στόματα διανοιγέντες, καὶ μὴ τοῖς ἐν Οὐ-
„ ρανοῖς Ἀγγέλοις μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐπὶ γῆς
„ ἀνθρώποις διατρανοῦντες πᾶσι τὸν πρὸ τὸν Οὐ-
„ ράνιον Πατέρα καὶ τὸ ἐξ αὐτοῦ Πνεῦμα προελθὸν
„ ἐκπορευτῶς τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ὁμοτιμίαν κα-
„ τ' οὐσίαν τε καὶ δύναμιν καὶ δεσποτείαν τοῦ Παν-
„ τός ". (Λόγ. β'. εἰς τὰ φῶτα, οὗ ἡ ἀρχὴ „ Χθὲς
„ συνεχλησιάζων καὶ συνεορτάζων ἡμῖν).

Ὠδὴ ζ'. Ὁ Εἱρμός.

„ Ἔφλεξε ῥείθρῳ τῶν δρακόντων τὰς κάρας, Ὁ τῆς καμίνου τὴν
„ μετάρσιον φλόγα, Νέους φέρουσαν εὐσεβεῖς κατευμάσας, Τὴν δυσ-
„ κάθεκτον ἀχλὺν ἐξ ἁμαρτίας, Ὅλην πλύνει δὲ, τῇ δρόσῳ τοῦ
„ Πνεύματος.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἐν τῷ Τροπαρίῳ τούτῳ θαυμάζει ὁ Μελῳδὸς τὰς μεταβολὰς τῶν στοιχείων, τὰς ὁποίας ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ θαυματουργεῖ διὰ ἡμᾶς· μᾶλλον δὲ πρὸς τοὺς θαυμάζοντας καὶ ἀπορροῦντας, πῶς ὁ Διάβολος κατεφλέχθη εἰς τὸν ποταμὸν Ἰορδάνην, ἀποκρίνεται λέγων· δὲν εἶναι, ὦ ἄνθρωποι, κανένα καινούριον πρᾶγμα, ἂν τὸ κατὰ φύσιν ψυχρὸν ῥεῖθρον τοῦ Ἰορδάνου ἔλαβε τὴν κατὰ φύσιν ξηρὰν καὶ θερμὴν ἐνέργειαν τοῦ πυρός, καὶ ἔκαυσε τὰς κεφαλὰς τῶν Δαιμόνων· διότι καὶ τὸ παλαιὸν εἰς τὴν Ἀσσύριον καὶ Βαβυλωνίαν κάμινον τὸ ἐναντίον τούτου ἠκολούθησε· καθότι τὸ φύσει ξηρὸν καὶ θερμὸν πῦρ τῆς καμίνου ἐδρόσισε τοὺς εὐσεβεῖς ἐκείνους τρεῖς Παῖδας, ὡς ἐὰν ἦτον φύσει ψυχρὸν καὶ ὑγρόν. Πλὴν καὶ τὰ δύω ταῦτα παράδοξα θαύματα, καὶ τὸ παλαιὸν τῆς καμίνου καὶ τὸ νέον τοῦ Ἰορδάνου, ἕνας καὶ ὁ αὐτὸς Θεὸς ἐθαυματούργησε.

Διότι ὁ ἴδιος Θεὸς, ὁ ὁποῖος κατεύνασε τότε καὶ ἐμάρανε τὴν μετέωρον ἐκείνην καὶ ὑψηλὴν φλόγα τῆς καμίνου τῆς ἐχούσης ἐν τῷ μέσῳ τοὺς τρεῖς Παῖδας, καὶ μετέβαλεν αὐτὴν εἰς φύσιν δρόσου, αὐτὸς καὶ τώρα μετέβαλεν εἰς πῦρ τὸ ὑγρὸν καὶ δροσῶδες ὕδωρ τῶ Ἰορδάνου, καὶ διὰ τούτου κατέκαυσε τῶν νοητῶν δρακόντων τὰς κεφαλὰς κατὰ τὸ ψαλμικὸν, „ Σὺ συνέτριψας τὰς κεφαλὰς τῶν δρακόντων ἐπὶ τοῦ ὕδατος “. (Ψαλ. ογ'. 14.) Καὶ τὰς μὲν κεφαλὰς τούτων κατέκαυσεν ὁ Κύριος μὲ τὸ καυστικὸν νερὸν τοῦ Ἰορδάνου· ἡμᾶς δὲ τοὺς εἰς αὐτὸν πιστεύοντας μὲ τὸ αὐτὸ νερὸν ἔλουσεν ἐκ τοῦ ἐναντίου καὶ ἐβάπτισε, καὶ μὲ τὸ Βάπτισμα ἀπέπλυνε καὶ ἐκαθάρισε τὸν δυσκολοδιάλυτον μολυσμὸν τῆς προπατορικῆς ἁμαρτίας. Ὥστε ἦν καὶ τὸ αὐτὸ ὕδωρ τοῦ Ἰορδάνου ἔγινεν ὁμοῦ καὶ καυστικὸν καὶ δροσιστικόν· καυστικὸν μὲν εἰς τοὺς Δαίμονας, δροσιστικὸν δὲ καὶ καθαρτικὸν εἰς ἡμᾶς τοὺς βαπτιζομένους Χριστιανούς.

Τροπάριον.

„ Σὲ ζωγραφοῦσαν τὴν Ἀσσύριον φλόγα, Ἑκστῶσαν ἵστης εἰς δρό-
„ σον μετηγμένην. Ὕδωρ ὄθεν μῦν ἀμφιέσσαο φλέγον, Σίμτην κά-
„ κιστον Χριστὲ προσκεκευθμένον, Πρὸς τὴν ὅλισθον ἐκκαλούμε-
„ νον τρίβον.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Καὶ τοῦτο τὸ Τροπάριον εἶναι ἀκόλουθον μὲ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ ἀνωτέρω Εἱρμοῦ· ἐπιστρέφων γὰρ τὸν λόγον ὁ Μελῳδὸς πρὸς τὸν Σωτῆρα Χριστὸν, λέγει· ὦ Θεάνθρωπε Χριστὲ, σὺ τὴν φλόγα τῆς Χαλδαϊκῆς ἐκείνης καὶ Ἀσσυρίου καμίνου, ἡ ὁποία προεζωγράφει ἐσὲ τὸ ἄϋλον πῦρ, ὁ ὁποῖος ἐκατοίκησες εἰς τὴν κοιλίαν τῆς Ἀειπαρθένου Μητρός σου καὶ δὲν κατέφλεξες αὐτὴν, ἀλλὰ μᾶλλον ἐδρόσισες, σὺ, λέγω, τὴν φλόγα ἐκείνην τὴν ἐξιστῶσαν πάντας καὶ εἰς θαυμασμὸν φέρουσαν διὰ τὴν ὑπερβολήν της ἔστησας ἀπὸ τὴν καυστικήν της δύναμιν, καὶ εἰς δρόσον ταύτην μετέφερες. Ἀλλὰ καὶ τώρα ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ παράδοξον θαυματουργίαν ἐποίησας· διότι ἐνεδύθης μὲν τὸ ὕδωρ τοῦ Ἰορδάνου διὰ τοῦ Βαπτίσματος· ἔκαμες δὲ αὐτὸ νὰ κατακαύσῃ ὡς φλογερὰ κάμινος τὸν

κά-

κάκιστον καὶ βλαπτικώτατον ἐχθρὸν μας Διάβολον τὸν κεκρυμμένον καὶ ἐμφωλεύοντα μέσα εἰς τὰ ὕδατα, ὅς τις ἐπαρακίνει τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὴν ὀλισθηρὰν καὶ κρημνώδη στράταν τῆς ἁμαρτίας.

Τροπάριον.

„ Ἀπορραγέντας τοῦ Ἰορδάνου πάλαι, Ἰσθμῷ περᾶται λαὸς Ἰσ-
„ραηλίτης, Σὲ τὸν κράτιστον ἐκφορούμενα τὴν κτίσιν, Ἡπειγμέ-
„ νως μύῃ ἐν ῥοαῖς διαγράφων, Πρὸς τὴν ἄῤῥευστον καὶ ἀμείμονα
„ τρίβον.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Καθὼς ἡ τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης διαίρεσις, τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς διὰ Μωϋσέως ἐνήργησε, καὶ δι' αὐτῆς τὸν Ἰσραηλίτην λαὸν διεπέρασεν ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον εἰς τὴν ἔρημον, ἐστάθη παράδοξος· οὕτω καὶ ἡ τοῦ Ἰορδάνου ποταμοῦ διαίρεσις καὶ διάβασις τῶν Ἰσραηλιτῶν, τὴν ὁποίαν ὁ αὐτὸς Θεὸς διὰ τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ ἐνήργησεν. Ὅθεν περὶ αὐτῆς διηγούμενος ἐν τῷ παρόντι Τροπαρίῳ ὁ Μελῳδὸς, λέγει· ὅταν τὸ παλαιὸν ὁ Ἰορδάνης ποταμὸς ἐδιαιρέθη, τότε ὁ Ἰσραηλίτης λαὸς διεπέρασεν αὐτὸν διὰ Ἰσθμοῦ (1). Τί δὲ προεικόνιζεν ὁ λαὸς τοῦ Ἰσραὴλ διὰ ξηρᾶς περνῶν τὸν Ἰορδάνην; Ἐσὲ τὸν Δεσπότην καὶ κραταιὸν Βασιλέα τῶν βασιλευόντων, ὅς τις ἐκφορεῖς: ἤτοι διαβιβάζεις τοὺς ἀνθρώπους ταχέως μὲ τὸ θεῖον σου Βάπτισμα ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ἀπὸ τὴν σκοτεινὴν ἔρημον τῆς ἁμαρτίας εἰς τὸ αἰώνιον φῶς τῆς σῆς Θεότητος, ἀπὸ τὰ ἐπίγεια εἰς τὰ οὐράνια· καθὼς τότε ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ διὰ μέσου τοῦ αὐτοῦ Ἰορδάνου διεβίβασε τὸν λαὸν τοῦ Ἰσραὴλ ἀπὸ τὴν αἰσθητὴν ἔρημον εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας.

Διὰ τί δὲ λέγει ὁ Μελῳδὸς, ὅτι ὁ Δεσπότης Χριστὸς ἠπειγμένως (μὲ ταχύτητα) διεβίβασε τοὺς ἀνθρώπους μέσα εἰς τὰς ῥοὰς τοῦ Ἰορδάνου; Ἴσως παρακινούμενος ἀπὸ τὰ ῥητὰ τῶν δύω Εὐαγγελιστῶν Ματθαίου καὶ Μάρκου, οἵτινες συμφώνως λέγουσι, ὅτι ὁ Ἰησοῦς βαπτιζόμενος, ἀνέβη εὐθέως ἀπὸ τοῦ ὕδατος. Τί δὲ δηλοῖ τὸ „ Εὐθέως ἀνέβη "; Ἄκουσον πῶς ἑρμηνεύει αὐτὸ Εὐθύμιος ὁ Ζυγαδηνός· „ Φασί τινες ὅτι ἕκαστον τῶν βαπτιζομένων χαλῶν (βουτῶν) ὁ Βαπτιστὴς ἄχρι τραχήλου, κατεῖχεν αὐτὸν ἕως ἂν ἐξομολογήσαιτο τὰς ἁμαρτίας αὐτοῦ, καὶ τότε ἀφεθεὶς ἀνέδυεν ἀπὸ τοῦ ὕδατος· ὁ δὲ Χριστὸς μὴ ἔχων ἁμαρτίαν, οὐκ ἐνεβράδυνε τῷ ὕδατι· καὶ τούτου χάριν εἰπεῖν (φασὶ) τὸν „ Εὐαγγελιστὴν, ὅτι εὐθὺς ἀνέβη ἀπὸ τοῦ ὕδατος ". (Τόμ. α. εἰς τὸ κατὰ Ματθ.) Αὐτὸ τὸ ἴδιον ἀναφέρει καὶ ὁ Νικήτας ἐν τῇ κατὰ Ματθαῖον σειρᾷ, ἐπιγράφων ὅτι εἶναι τοῦ Χρυσοστόμου.

Τροπάριον.

„ Ἴδμεν τὸ πρῶτον τὴν παμώλεθρον κλύσιν, Οἰκτρῶς σε πάντων
„ εἰς φθορὰν παρεισάγειν, Ὦ τρισμέγιστα χρηματίζων καὶ ξένα·
„ Νῦν δὲ κλύσαντα Χριστὲ τὴν ἁμαρτίαν, Δι' εὐπάθειαν καὶ βρο-
„ τῶν σωτηρίαν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὦ Βασιλεῦ, λέγει, Χριστὲ, ὅς τις οὐ μόνον θαυματουργεῖς τὰ μεγαλώτατα καὶ παράδοξα θαύματα, ἀλλὰ καὶ φανερόνεις αὐτὰ εἰς τοὺς ἰδικούς σου Προφήτας διά τινος ἐμφανείας καὶ ἀποκαλύψεως (τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ „ χρηματίζων "), ἡμεῖς ἠξεύρομεν δύω με-

(1) Ἰσθμὸς λέγεται στενὸν μέρος γῆς μεταξὺ ὁ ὁποῖος εἶναι μεταξὺ τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου ἀνατολικὰ καὶ τοῦ Κορινθιακοῦ δυτικά.

μεγάλους κατακλυσμοὺς δι' ὕδατος, οἵ τινες ἐνεργήθησαν ἀπὸ σὲ, τὸν παλαιὸν ἐκεῖνον καὶ πρῶτον, τὸν ἐπὶ τοῦ Νῶε γενόμενον, καὶ τὸν τωρινὸν τοῦτον καὶ τελευταῖον, τὸν ἐπὶ τῆς σῆς ἐνσάρκου Οἰκονομίας ἐνεργηθέντα. Ἀλλὰ τὸν μὲν πρῶτον ἐκεῖνον τὸν πανώλεθρον κατακλυσμὸν ἠξεύρομεν ὅτι ἔφερες εἰς τὸν κόσμον οἰκτρῶς καὶ ἐλεεινῶς, διὰ τὴν κοινὴν φθορὰν καὶ καταποντισμὸν τῶν τότε πονηρῶν ἀνθρώπων· τοῦτον δὲ τὸν ἐπὶ σοῦ γενόμενον ἠξεύρομεν ὅτι ἐνήργησας, ἵνα ἐκ τοῦ ἐναντίου κατακλύσῃς μὲν καὶ καταποντίσῃς μόνην τὴν ἡμῶν ἁμαρτίαν, προξενήσῃς δὲ εἰς ἡμᾶς ἐν τοῖς Οὐρανοῖς τὴν καλοπάθειαν καὶ σωτηρίαν (1). Ὥστε ὁ μὲν πρῶτος κατακλυσμὸς ἦτον ἀφανιστικὸς τῶν ἁμαρτανόντων ἀνθρώπων, ὁ δὲ δεύτερος οὗτος κατακλυσμὸς, ὁ διὰ τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος ἐκτελούμενος, δὲν γίνεται ἀφανιστικὸς τῶν ἁμαρτανόντων ἀνθρώπων, ἀλλὰ μόνης τῆς ἁμαρτίας· διότι ἡμεῖς βαπτιζόμενοι μέσα εἰς τὸ ὕδωρ τῆς ἁγίας Κολυμβήθρας, τὴν μὲν ἁμαρτίαν ἐκεῖ θάπτομεν· ἡμεῖς δὲ καθαροὶ καὶ λελαμπρυσμένοι ἀπὸ ἐκεῖ ἀνιστάμεθα.

Ἐρανίσθη δὲ ὁ Μελῳδὸς τὴν λέξιν „ εὐπάθειαν " ἀπὸ τὸν Ἀρεοπαγίτην Διονύσιον· οὗτος γὰρ ταύτην ἐξέλαβεν ἐπὶ τῆς θεοειδοῦς καὶ ἀφθόνου εὐφροσύνης τῶν Οὐρανίων Ἀγγέλων, καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῆς ἰδικῆς μας ἐμπαθοῦς ἡδονῆς. Οὕτω λοιπὸν λέγει· „ Λοιπὸς ἡμῖν „ εἰς διασάφησιν ὁ περὶ τῆς χαρᾶς τῶν οὐρανίων διακοσμήσεων λόγος· καὶ γὰρ ἀδεκτοι „ παντελῶς εἰσι τῆς καθ' ἡμᾶς ἐμπαθοῦς ἡδονῆς, συγχαίρειν δὲ Θεῷ λέγονται τῇ τῶν ἀ„ πολωλότων εὑρέσει κατὰ τὴν θεοειδῆ ραστώνην, καὶ τὴν ἐπὶ τῇ προνοίᾳ καὶ σωτηρίᾳ „ τῶν ἐπὶ Θεὸν ἐπιστρεφομένων ἀγαθοειδῆ καὶ ἄφθονον εὐφροσύνην, καὶ τὴν εὐπάθειαν „ ἐκείνην τὴν ἄῤῥητον, ἧς ἐν μεθέξει πολλάκις γεγόνασι καὶ ἄνδρες Ἱεροὶ, κατὰ τὰς θεουργοὺς τῶν θείων ἐλλάμψεων ἐπιφοιτήσεις ". (Κεφ. ιέ. περὶ οὐρανίου Ἱεραρχ.)

Ὠδὴ ή. Ὁ Εἱρμός.

„ Ἐλευθέρα μὲν ἡ Κτίσις γμωρίζεται, Υἱοὶ δὲ φωτὸς οἱ πρὶν ἐ„ σκοτισμένοι. Μόμος στεμάζει τὸ σκότους ὁ προστάτης. Νῦν εὐλο„ γείτω συντόμως τὸν αἴτιον, Ἡ πρὶν τάλαινα τῶν Ἑθνῶν παγ„ κληρία.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Παν ηγυρικὸν ἐφιλοπόνησεν ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς τὸν Εἱρμὸν τοῦτον τῆς ᾠδῆς Ὠδῆς· διότι αὐτὸς ἀποβλέψας εἰς τὴν ἐλευθερίαν, ἡ ὁποία ἐδόθη εἰς ἡμᾶς τοὺς δούλους τῆς ἁμαρτίας διὰ μέσου τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος, καὶ εἰς τὴν θείαν υἱοθεσίαν, ἡ ὁποία ἐχαρίσθη εἰς ἡμᾶς τοὺς ἀποκλήρους, καὶ εἰς τὸ νοητὸν φῶς, ὅπου ἔλαμψεν εἰς ἡμᾶς τοὺς ἐσκοτισμένους, ἀπὸ ταῦτα ὅλα ἐνθουσίασε τρόπον τινὰ ὁ Μελῳδὸς, καὶ μὲ μεγάλην φωνὴν ἀνεβόησε· σήμερον διὰ μέσου τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος ἐλευθέρα ἡ Κτίσις γνωρίζεται ἀπὸ τὴν δουλείαν τοῦ Διαβόλου καὶ τῆς ἁμαρτίας· ἐπειδὴ βέβαια ὁ ἐργάτης τῆς ἁμαρτίας δοῦλος εἶναι τῆς ἁμαρτίας, καθὼς βεβαιοῖ τοῦτο ὁ Κύριος· „ Πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν, δοῦλός ἐστι τῆς ἁμαρτίας ". (Ἰω. ή. 34.) Ἡμεῖς δὲ οἱ Ἐθνικοὶ, οἱ ὁποῖοι ἤμεθα ἐσκοτισμένοι ἀπὸ τὴν πλάνην τῆς ἀσεβείας καὶ ἁμαρτίας, ἐδείχθημεν σήμερον Υἱοὶ φωτὸς καὶ

(1) Ὅθεν ὁ Κωνσταντινουπόλεως Πρόκλος πανηγυρίζων εἰς τὴν ἑορτὴν ἐκφωνεῖ· „ Δεῦτε ἴδετε ξένον κατακλυσμὸν πολὺ βελτίονα καὶ κρείττονα τοῦ „ ἐπὶ Νῶε θεωρουμένου· τὴν ἀνθρωπείαν φύσιν ἐκεῖ „ τὸ ὕδωρ ἐθανάτωσεν, ἐνταῦθα δὲ τὸ ὕδωρ τοῦ Βα„ πτίσματος διὰ τοῦ βαπτισθέντος (Χριστοῦ) τοὺς „ ἀνθρώπους ἐζωοποίησεν· ἐκεῖ ὁ Νῶε ἐκ ξύλων ἀσή„ πτων κιβωτὸν συνέπηξατο, ἐνταῦθα δὲ ὁ Χριστὸς „ ὁ νοητὸς Νῶε ἐκ τῆς ἀφθόρου Μαρίας τὴν τοῦ „ σώματος Κιβωτὸν κατεσκεύασεν· ἐκεῖ περιστερὰ „ κάρφος ἐλαίας βαστάζουσα, τὴν τοῦ Δεσπότου Χρι„ στοῦ εὐωδίαν ἐμήνυσεν, ἐνταῦθα δὲ τὸ Πνεῦμα τὸ „ Ἅγιον ἐν εἴδει περιστερᾶς παραγενόμενον, τὸν ἐλε„ μονα ὑποδείκνυσι Κύριον ".

καὶ

καὶ ἡμέρας, ταὐτὸν εἰπεῖν, Υἱοὶ Θεοῦ (1), ἐπειδὴ ἐπιστεύσαμεν εἰς τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν Κόσμον· (Ἰω. α'. 9.) λέγει γὰρ ὁ Κύριος, „Ἕως τὸ φῶς ἔχετε, πιστεύετε εἰς τὸ φῶς, ἵνα Υἱοὶ φωτὸς γένησθε". (Ἰω. ιβ'. 36.) Ὅθεν διὰ τὰ οὐράνια ταῦτα καὶ πνευματικὰ ἀγαθὰ ὅλον μὲν τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων χαίρει καὶ βαθεῖαν λαμβάνει τὴν ἡδονήν· μόνος δὲ ὁ τοῦ σκότους καὶ τῆς ἁμαρτίας προστάτης Διάβολος βλέπων τοὺς ἀνθρώπους, ὅτι ἠλευθερώθησαν μὲν ἀπὸ τὴν ἰδικήν του τυραννίαν, υἱοθετήθησαν δὲ τῷ οὐρανίῳ Πατρὶ, ἐλεεινῶς στενάζει ὁ πανάθλιος καὶ ὀδύρεται. Καὶ λοιπὸν τούτων ἁπάντων τῶν δωρημάτων τὸν αἴτιον Χριστὸν ἂς εὐλογῇ τώρα μὲ συντονίαν καὶ προθυμίαν ψυχῆς ἡ τῶν Ἐθνῶν παγκληρία καὶ πανσπερμία, τουτέστιν ὅλαι αἱ γλῶσσαι τῶν Ἐθνῶν, τὰ ὁποῖα πρὸ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Χριστοῦ ἦτον ἄθλια καὶ ταλαίπωρα διὰ τὴν πλάνην τῆς εἰδωλολατρείας.

Τροπάριον.

„Τριττοὶ θεοειδεῖς ἐμπύρως δροσούμενοι, Αἰγλήεντα τριττοῖς παμ-
„φάους ἁγιστείαις, Σαφῶς ἐδήλουν τὴν ὑπέρτατον φύσιν, Μίξει
„βροτείᾳ πυρπολοῦσαν ἐν δράσῳ, Εὐκτῶς ἅπασαν τὴν ἀλέθριον
„πλάνην.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἐν τῷ παρόντι Τροπαρίῳ πάλιν ἀναφέρει ὁ Μελῳδὸς περὶ τῆς Βαβυλωνίας καμίνου καὶ τῶν ἐν αὐτῇ τριῶν Παίδων· ὅθεν λέγει ὅτι οἱ τρεῖς ἐκεῖνοι Παῖδες οἱ θεοειδεῖς ὄντες διὰ τὴν εὐσέβειαν καὶ ἀρετὴν, ἐν τῷ πυρὶ τῆς καμίνου δροσιζόμενοι καὶ ἀβλαβεῖς μένοντες, εὐλόγουν μὲν τὸν Πατέρα, ὕμνουν τὸν Θεὸν Λόγον, καὶ ὑπερύψουν τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον. Οὕτω καὶ ὁ σύμπνους τοῦ ἁγίου τούτου Κοσμᾶς εἶπεν ἐν τῷ Εἱρμῷ τῆς ὀγδόης Ὠδῆς τῆ Κανόνος τῆ Σταυροῦ· „Εὐλογεῖτε Παῖδες τῆς Τριάδος ἰσάριθμοι Δημιουργὸν Πατέρα Θεόν· ὑμνεῖτε τὸν συγκαταβάντα Λόγον καὶ τὸ πῦρ εἰς δρόσον μεταποιήσαντα· καὶ ὑπερυψοῦτε τὸ πᾶσι ζωὴν παρέχον Πνεῦμα Πανάγιον εἰς τοὺς αἰῶνας". Καὶ ὅρα τὴν ἑρμηνείαν ἐκείνου, ἐπειδὴ τὸ αὐτὸ σχεδὸν νόημα τοῦ Τροπαρίου τούτου ἔχει καὶ ἐκεῖνο.

Μὲ τὰς τρεῖς λοιπὸν δοξολογίας τὰς ἀνωτέρω ἐδήλουν φανερῶς οἱ τρεῖς Παῖδες τὴν ὑπερτάτην καὶ πάντων ἀνωτάτην φύσιν τῆς Ἁγίας Τριάδος, τὴν αἰγλήεντα: ἤτοι τὴν λάμπουσαν μὲ παμφαεῖς ἀστραπὰς (λαμβάνεται ἐνταῦθα τὸ ὄνομα „αἰγλήεντα" ὑηλυκὸν Ποιη-

(1) Ἤθελε δὲ ἀπορήσῃ τινὰς, πῶς ἐδῶ λέγει ὁ Μελῳδὸς, ὅτι οἱ Ἐθνικοὶ βαπτισθέντες ἐγίναν Υἱοὶ φωτὸς, ταὐτὸν εἰπεῖν, Υἱοὶ Θεοῦ, ὁ δὲ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, μ' ὅλον ὅτι λέγει „Ὅσοι ἔλαβον „αὐτὸν, ὐκ ἐξ αἱμάτων, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ ἐγεννήθησαν", προσθέττει ὅμως καὶ τοῦτο, „Ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι", ὡσὰν νὰ μὴ ἐγίναν ἀκόμη; Ταύτην τὴν ἀπορίαν λύει θαυμασίως ὁ θεῖος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς λέγων, ὅτι εἶπεν ὁ Εὐαγγελιστὴς τοῦτο, πρὸς τὸ τέλος καὶ τὴν ἀποκατάστασιν ἐκείνην βλέπων καὶ τὴν τελειότητα τοῦ μέλλοντος αἰῶνος· ὁ αὐτὸς γὰρ ἐν ἐπιστολαῖς φησίν· „Οὕπω „ἐφανερώθη τί ἐσόμεθα· ὅταν δὲ φανερωθῇ, ὅμοιοι „αὐτῷ ἐσόμεθα. Τότε τοίνυν καὶ τέκνα Θεοῦ ἐσόμεθα, „καὶ τῇ αὐγῇ τῆς τοῦ Χριστοῦ δόξης περιλαμπόμενοί τε καὶ συνεκλαμπόντες..... νῦν δὲ δύναμιν „πρὸς τοῦτο διὰ τῆς ἐν τῷ θείῳ Βαπτίσματι χάριτος λαμβάνομεν. Ὡς γὰρ τὸ τιχθὲν βρέφος δύ„ναμιν μὲν ἔλαβε παρὰ τῶν γεννησάντων ἀνὴρ γε„νέσθαι καὶ κληρονόμος τῆς αὐτῶν οἰκίας καὶ πε„ριουσίας, οὕπω δὲ ταύτην ἔχει τὴν κληρονομίαν „διὰ τὸ τῆς ἡλικίας ἀτελὲς, ἀλλ' οὐδὲ λήψεται „ταύτην, ἂν θανάτῳ προκαταληφθῇ· οὕτω καὶ ὁ „ἀναγεννηθεὶς ἐν Πνεύματι διὰ τοῦ κατὰ Χριστὸν „Βαπτίσματος, δύναμιν μὲν ἔλαβεν Υἱὸς γενέσθαι „καὶ κληρονόμος μὲν Θεῷ, συγκληρονόμος δὲ Χριστῷ, „καὶ λήψεται τὴν θείαν καὶ ἀθάνατον υἱοθεσίαν καὶ „κληρονομίαν ἀσφαλῶς τε καὶ ἀναφαιρέτως ἐπὶ τοῦ „μέλλοντος αἰῶνος, ἂν μὴ νοητῷ θανάτῳ ταύτης „ἐκχρουσθῇ· νοητὸς δὲ ἐστὶ θάνατος ἡ ἁμαρτία· „ὁ μὲν γὰρ αἰσθητὸς θάνατος λύεται, τοῦ μέλλον„τος αἰῶνος ἐπιστάντος· ὁ δὲ νοητὸς κυροῦται τοῖς „ἐντεῦθεν αὐτὸν ἐπαγομένοις. Τοιγαροῦν πᾶς ὁ βα„πτισθεὶς, εἰ μέλλει τεύξεσθαι τῆς ἐλπιζομένης „ἀϊδίου μακαριότητος καὶ σωτηρίας, πάσης ἁμαρ„τίας ἐκτὸς βιώσεται". (Ὁμιλ. εἰς τὴν Κυριακὴν πρὸ τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως).

Ποιητικῶς, ἐνῷ ἔπρεπε νὰ λέγῃ αἰγλήεσσαν). ὁμοίως οἱ αὐτοὶ Παῖδες ἐδήλωσαν τὴν φύσιν τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἥτις μὲ τὴν μίξιν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἣν προσέλαβεν ὁ Υἱός, κατέκαυσεν εἰς τὴν δρόσον: ἤτοι εἰς τὰ ὕδατα τοῦ Ἰορδάνου, ὅλην τὴν ψυχοφθόρον πλάνην τῆς ἀσεβείας καὶ ἁμαρτίας εὐκτῶς: τουτέστι καθὼς οἱ ἄνθρωποι ἤγαπων καὶ ηὔχοντο. Ἐὰν δὲ εἴπῃ τινὰς, ὅτι μόνος ὁ Υἱὸς ἐνανθρωπήσας ἔσωσεν ἡμᾶς, ὁ ταυτὸς ἂς ἠξεύρῃ, ὅτι ἦν θέλημα ἦτον Πατρὸς, Υἱοῦ, καὶ Ἁγίου Πνεύματος εἰς τὸ νὰ σωθῶμεν· εὐδοκίᾳ γὰρ τοῦ Πατρὸς καὶ ἐπελεύσει τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἔγινεν ἡ σάρκωσις τοῦ Υἱοῦ καὶ ἡ δι' αὐτῆς τῶν ἀνθρώπων σωτηρία καὶ ἀνάκλησις, κατὰ τὸν ἀνώνυμον· διὸ καὶ ἐξέσου πρέπει νὰ εὐχαριστοῦμεν τὴν Ἁγίαν Τριάδα. Ὅθεν εἶπεν ὁ Νύσσης Γρηγόριος· „ Ἐγὼ δὲ φημὶ δεῖν τοῖς ἁπλουστέροις δεχομένοις τὸ περὶ τὸν Σταυρὸν καὶ τὴν Ἀνάστασιν „ κήρυγμα, ἴσης εὐχαριστίας πρός τε τὸν Υἱὸν καὶ τὸν Πατέρα τὴν αὐτὴν χάριν ὑπόθεσιν „ γίνεσθαι· ὡς τὸ πατρικὸν θέλημα τοῦ Υἱοῦ τελειώσαντος· τοῦτο δὲ ἐστὶ τὸ πάντας ἀν„ θρώπους σωθῆναι, καθὼς φησὶν ὁ Ἀπόστολος. Ὁμοίως ἐπὶ τῇ χάριτι ταύτῃ τιμᾶν τὸν „ Πατέρα τε καὶ τὸν Υἱὸν, ὡς οὐκ ἂν γενομένης ἡμῖν σωτηρίας, εἰμὴ τὸ ἀγαθὸν θέλημα „ τοῦ Πατρὸς διὰ τῆς ἰδίας δυνάμεως αὐτοῦ προῆλθεν ἡμῖν εἰς ἐνέργειαν· δύναμιν δὲ τοῦ „ Πατρὸς τὸν Υἱὸν εἶναι παρὰ τῶν Γραφῶν μεμαθήκαμεν “. (Ὁμιλ. ιβ'. κατ' Εὐνομίου).

Τροπάριον.

„ Λευχειμομείτω πᾶσα γηΐνος φύσις, Ἐκπτώσεως μὴν Οὐρανῶν ἐ„ πηρμένη· Ὦ γὰρ τὰ πάντα συμτετήρηται Λόγῳ, Νάουσι ῥείθροις „ ἐκπλυθεῖσα πταισμάτων, Τῶν πρὶν πέφευγε παμφαῶς λελυμένη.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Μὲ τὸ Τροπάριον τοῦτο πανηγυρίζει ὁ Θεσπέσιος Ἀσματογράφος, καὶ παρακινεῖ ὅλην τὴν γηΐνην φύσιν τῶν ἀνθρώπων νὰ ἐνδυθῇ μὲν τοὺς παλαιοὺς ἐκείνους καὶ δερματίνους χιτῶνας, τοὺς ὁποίους ἐφόρεσε διὰ τῆς παραβάσεως, νὰ ἐνδυθῇ δὲ λευκοὺς καὶ νέους χιτῶνας, οἵτινες ἐχαρίσθησαν ἀυτῇ διὰ τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος· συνήθεια γὰρ ἐπικρατεῖ ἐν τῇ ἁγίᾳ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ τοιαύτη, ὅταν οἱ Κατηχούμενοι μέλλουν νὰ βαπτισθοῦν, ἐκδύνονται τὰ παλαιὰ ἐνδύματα ὁποῦ φοροῦν· ἀφ' οὗ δὲ βαπτισθοῦν καὶ ἐξέλθουν ἐκ τῆς ἁγίας Κολυμβήθρας, φοροῦν καινούρια καὶ λευκὰ ἐνδύματα, τὰ ὁποῖα ἐσθῆτας ἐμφωτίους ὀνομάζει ὁ Θεολόγος Γρηγόριος ἐκ τῷ Λόγῳ περὶ Βαπτίσματος. Ἂς ἀσπροφορέσῃ λοιπὸν, λέγει, ὅλη ἡ ἐκ τῆς γῆς πλασθεῖσα φύσις τῶν ἀνθρώπων, ἐπειδὴ ὑψώθη σήμερον ἀπὸ τὸν κρημνὸν καὶ τὴν ἐκ τῶν Οὐρανῶν πτῶσιν ὅπου ἔπαθε πρότερον. Ἀκολούθως δὲ λέγει καὶ ἄλλην αἰτίαν δικαίαν, διὰ τὴν ὁποίαν πρέπει αὐτὴ νὰ λευκοφορῇ καὶ νὰ χαίρῃ, ἤγουν ὅτι αὐτὴ ἐπλύθη σήμερον ἀπὸ τὰς προτέρας παλαιὰς ἁμαρτίας της μέσα εἰς τὰ τρέχοντα νερὰ τοῦ Ἰορδάνου. Ἀπὸ ποῖον δὲ ὑψώθη καὶ ἐπλύθη; Ἀπὸ τὸν ζῶντα καὶ ἐνυπόστατον Λόγον τοῦ Πατρὸς, ὑπὸ τοῦ ὁποίου συντηροῦνται καὶ συνέχονται πάντα τὰ ὄντα· βαπτισθεὶς γὰρ αὐτὸς ἐν τῷ Ἰορδάνῃ καὶ ἀναβὰς ἐκ τοῦ ὕδατος, συνεβάπτισε καὶ συνανεβίβασε καὶ ἡμᾶς εἰς τὸν Οὐρανόν· ὅθεν εἶπεν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος· „ Ἀλλὰ καὶ ἄνεισιν „ ἐκ τοῦ ὕδατος· συναναφέρει γὰρ ἑαυτῷ τὸν Κόσμον “ (Λόγ. εἰς τὰ φῶτα). Οὕτω δὲ πλυθεῖσα ἡ ἀνθρωπίνη φύσις καὶ παμφαεστάτως λυσθεῖσα, ἔφυγεν: ἤτοι ἐλυτρώθη ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν της. Καὶ λοιπὸν ἐπειδὴ αὐτὴ οὕτως ἐλούσθη καὶ ἐκαθαρίσθη διὰ τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος, πῶς δὲν εἶναι δίκαιον καὶ νὰ λευκοφορέσῃ; οὐδεὶς γὰρ, ὕστερα ἀφ' οὗ λουσθῇ, φορεῖ ἐνδύματα μεμολυσμένα, ἀλλὰ μᾶλλον φορεῖ ἐνδύματα καθαρὰ καὶ λευκά.

Ἑπτὰ δὲ αἴτια ἀριθμεῖ ὁ ἐκ Δαμασκοῦ Ἰωάννης, διὰ τὰ ὁποῖα ὁ Κύριος ἐβαπτίσθη, λέγων· „ Βαπτίζεται δὲ ὁ Χριστὸς, οὐχ' ὡς αὐτὸς χρῄζων καθάρσεως, ἀλλὰ τὴν ἐμὴν „ οἰκειούμενος κάθαρσιν α'), ἵνα συντρίψῃ τὰς κεφαλὰς τῶν δρακόντων ἐπὶ τοῦ ὕδατος β'), ἵνα κλύσῃ τὴν ἁμαρτίαν καὶ πάντα τὸν παλαιὸν Ἀδὰμ ἐνθάψῃ τῷ ὕδατι γ'), ἵνα ἁγιάσῃ τὸν Βαπτιστὴν δ'), ἵνα πληρώσῃ τὸν νόμον ε'), ἵνα τὸ τῆς Τριάδος ἀποκαλύψῃ

λύψη μυστήριον ς'), ἵνα τύπος καὶ ὑπογραμμὸς ἡμῖν πρὸς τὸ βαπτίζεσθαι γένηται ζ') (Βιβλ. Δ'. κεφ. πε'.). Προστεθείτω καὶ η') αἴτιον, ἵνα ἁγιάσῃ τὴν φύσιν τῶν ὑδάτων· ὅθεν καὶ τὸ νερὸν ὅπου λάβῃ τινὰς ἀπὸ πηγὴν ἢ ποταμὸν κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν Θεοφανείων μένει ἄσηπτον· καὶ τοῦτο μαρτυρεῖ καθαρῶς ὁ Χρυσόστομος λέγων· „ Αὕτη „ ἐστὶν ἡ ἡμέρα, καθ' ἣν ἐβαπτίσατο καὶ τὴν τῶν ὑδάτων ἡγίασε φύσιν· διά τοί τοῦτο „ καὶ ἐν μεσονυκτίῳ κατὰ τὴν ἑορτὴν ταύτην ἅπαντες ὑδρεύονται καὶ οἴκαδε τὰ νάματα „ ἀποτίθενται καὶ εἰς ἐνιαυτὸν ὁλόκληρον φυλάττουσιν, ἅτε δὴ σήμερον ἁγιασθέντων τῶν „ ὑδάτων· καὶ τὸ σημεῖον γίνεται ἐναργὲς, οὐ διαφθειρομένης τῆς τῶν ὑδάτων ἐκείνων φύ- „ σεως τῷ μήκει τοῦ χρόνου, ἀλλ' εἰς ἐνιαυτὸν ὁλόκληρον, καὶ δύω καὶ τρία πολλάκις ἔτη „ τοῦ σήμερον ἀντληθέντος ὕδατος ἀκεραίου καὶ νεαροῦ μένοντος, καὶ μετὰ τοσοῦτον χρό- „ νον τοῖς ἄρτι τῶν πηγῶν ἐξαρπασθεῖσιν ὕδασιν ἀμιλλωμένου". (Λόγῳ εἰς τὸ ἅγιον Βάπτισμα τοῦ Σωτῆρος, οὗ ἡ ἀρχὴ „ Πάντες ὑμεῖς ἐν εὐθυμίᾳ τήμερον. Τόμ. ἑ. τῆς ἐν Ε'τόνῃ ἐκδόσεως).

Ὠδὴ θ'. Ὁ Εἱρμός.

„ Ὦ τῶν ὑπὲρ νοῦν τοῦ τόκου σου θαυμάτων! Νύμφη πάναγνε
„ Μῆτερ εὐλογημένη, Δι' ἧς τυχόντες παντελοῦς σωτηρίας, Ἐπά-
„ ξιον κροτοῦμεν ὡς εὐεργέτῃ, Δῶρον φέροντες ὕμνον εὐχαριστίας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Στοχαζόμενος ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς τὰ παράδοξα θαύματα, τὰ ὁποῖα ἠκολούθησαν εἰς τὴν Ἀειπάρθενον Μαριὰμ, καὶ τὰ ὁποῖα ἀπὸ τοῦ αἰῶνος εἰς ἄλλην τινὰ δὲν ἠκούσθησαν, διὰ τοῦτο θαυμαστικῶς ἐκφωνεῖ πρὸς τὴν Θεοτόκον τὸν παρόντα Εἱρμὸν τῆς ἐννάτης Ὠδῆς, τῆς ὁποίας Μουσουργὸς καὶ Ποιήτρια ἐστάθη πάλιν αὐτὴ ἡ ὑμνουμένη Θεοτόκος. Ὅθεν λέγει· βαβαὶ διὰ τὰ θαύματα τοῦ ἀσπόρου καὶ ὑπερφυοῦς τόκου σου, Θεοτόκε! τὰ ὁποῖα ὑπερβαίνουν κάθε νοῦν, τόσον τῶν ἀνθρώπων, ὅσον καὶ τῶν Ἀγγέλων· ἐπειδὴ σὺ μόνη ἐφάνης νύμφη πάναγνος, ἤγουν κατὰ πάντα ἁγνὴ, ὄχι μόνον κατὰ τὸ σῶμα, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ψυχὴν, ὄχι μόνον κατὰ τὰς σωματικὰς αἰσθήσεις καὶ ἐνεργείας, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς ψυχικάς· μόνη σὺ ἐφάνης νύμφη πάναγνος καὶ ἀνύμφευτος, καὶ μόνη ἐχρημάτισας Μήτηρ ἀσπόρως συλλαβοῦσα, ἀκόπως βαστάσασα, καὶ ἀνωδίνως ὁμοῦ καὶ ἀφθόρως γεννήσασα τὸν μοναρχικώτατον καὶ Μονογενῆ Υἱὸν τοῦ προαναρχου Πατρός· ἐπληρώθη γὰρ εἰς ἐσὲ, Θεοτόκε, τὸ τοῦ Ἡσαΐου ἐκεῖνο „ Πρὶν τὴν ὠδίνουσαν τεκεῖν, πρὶν ἢ ἐλθεῖν τὸν „ πόνον τῶν ὠδίνων, ἐξέφυγε καὶ ἔτεκεν ἄρσεν. Τίς ἤκουσε τοιοῦτον; καὶ τίς ἑώρακεν „ οὕτως;" (Ἡσ. ξς'. 7.) Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸν φρικτὸν τόκον σου πάλιν ἔμεινας ἄφθορος· Παρθένος γὰρ ἦσουν πρὸ τοῦ τόκου, Παρθένος ἐν τῷ τόκῳ, Παρθένος μετὰ τὸν τόκον καὶ ἀεὶ Ἀειπάρθενος.

Εὐλογημένη δὲ ὀνομάζεσαι, διότι εὐλογημένος εἶναι ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς, καθὼς ἡ Ἐλισάβετ σὲ ὠνόμασε λέγουσα· „ Εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξὶ καὶ (1) „ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου". (Λουκ. ά. 42.) Ὅθεν ὁ μέγας Βασίλειος ταῦτα τὰ παράδοξα θαύματα τῆς Παρθένου ἐννοῶν, σημεῖον αὐτὴν τερατικὸν ὠνόμασεν, ὅπερ ἔδωκεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν Ἡσαΐαν· οὕτω γὰρ φησί· „ Σημεῖον δὲ παράδοξόν τι καὶ τε- „ ραστικὸν καὶ παραπολὺ τῆς κοινῆς παρηλλαγμένον φύσεως, ἡ αὐτὴ γυνὴ, καὶ Παρθένος „ καὶ Μήτηρ, καὶ ἐν τῷ ἁγιασμῷ τῆς παρθενίας μένουσα, καὶ τὴν τῆς τεκνογονίας εὐλο- „ γίαν κληρονομοῦσα" (Λόγ. εἰς τὴν Χριστοῦ Γέννησιν). Εἶτα ἐπιφέρει ἀκολούθως ὁ Μελῳδὸς, ὅτι ἡμεῖς οἱ Χριστιανοὶ, ἐπειδὴ ἐτύχομεν διὰ σοῦ, Θεοτόκε, τῆς τελείας σωτη- ρίας, οὐ μόνον τῆς σωματικῆς δηλαδὴ, ἀλλὰ καὶ τῆς ψυχικῆς, οὐ μόνον τῆς προσκαίρου, ἀλλὰ καὶ τῆς αἰωνίου, διὰ τοῦτο προσφέροντες εἰς ἐσὲ ὡς εὐεργέτιδα ἡμῶν ἕνα ἐπάξιον καὶ χρεωστικὸν δῶρον εὐχαριστίας, κροτοῦμεν καὶ ψάλλομεν τὸν παρόντα Εἱρμόν.

Τρο-

(1) Ὁ Καὶ σύνδεσμος ἐνταῦθα ἔχει τὴν σημασίαν τοῦ Γάρ.

Τροπάριον.

„ Ἴδμεν τὰ Μωσεῖ τῇ Βάτῳ δεδειγμένα, Δεῦρο ξέμοις θεσμοῖσιν ἐ-
„ ξειργασμένα· Ὡς γὰρ σέσωσται πυρφοροῦσα Παρθένος, Σελασ-
„ φόρον τεκοῦσα τὸν εὐεργέτην· Ἰορδάνου τε ῥεῖθρα προσδεδεγμένα.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Μὲ τὸ Τροπάριον τοῦτο προσαρμόζει ὁ θεῖος Μελῳδὸς τὸ τῆς Βάτου θαῦμα, τόσον εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ, ὅσον καὶ εἰς τὴν τοῦ Βαπτίσματος ταύτην· ὅθεν λέγει· ἡμεῖς ἐγνωρίσαμεν τὰ παλαιὰ ἐκεῖνα θαύματα, τὰ ὁποῖα ἐδείχθησαν εἰς τὸν Μωϋσῆν ἐν τῇ Βάτῳ τῇ ἐν Σινᾶ, ὅτι ἐδῶ εἰς τὴν χάριν τοῦ Εὐαγγελίου ἐξειργάσθησαν, ἤγουν ἐτελεώθησαν μὲ νόμους ὑπερφυεστέρους καὶ παραδοξοτέρους, τόσον ἐν τῇ κοιλίᾳ τῆς Παρθένου, ὅσον καὶ ἐν τοῖς ῥείθροις τοῦ Ἰορδάνου· διότι καθὼς ἐκεῖ ἡ Βάτος σέσωσται: ἤτοι ἐφυλάχθη ἀβλαβὴς, καιομένη μὲν, μὴ χωνευομένη ὅμως ὑπὸ τοῦ θείου πυρὸς (τοῦτο δὲ ὁ Μελῳδὸς οὐκ εἶπε διὰ τὴν συντομίαν ἀλλὰ ἀφῆκε νὰ νοῆται ἔξωθεν), οὕτω διεφυλάχθη τώρα ἀβλαβὴς ἡ Παρθένος Μαρία, ἡ τὸ ἄϋλον πῦρ δεξαμένη ἐν τῇ κοιλίᾳ της, καὶ τεκοῦσα τὸν εὐεργέτην τῶν ἁπάντων Θεὸν, τὸν ὡς σελασφόρον Ἥλιον ἐξ αὐτῆς ἀνατείλαντα· ὁμοίως ἐσώθησαν ἀβλαβῆ καὶ τὰ ῥεῖθρα τοῦ Ἰορδάνου, τὰ ὁποῖα ἐδέχθησαν μὲν καὶ αὐτὰ τὸ πῦρ τῆς Θεότητος: ἤτοι τὸν βαπτισθέντα Χριστὸν τὸν Θεὸν, δὲν κατεκάησαν ὅμως ἀπὸ αὐτὸν, ἀλλὰ ἐφυλάχθησαν ἄκαυστα (1).

Τρο-

---

(1) Σημειοῦμεν ἐνταῦθα περὶ τοῦ ποταμοῦ Ἰορδάνου ἐκεῖνα ὅπου γράφει περὶ αὐτοῦ ὁ θεῖος Χρυσόστομος, ὡς ἕνα ἡδύσμα καὶ καρύκευμα τῶν φιλολόγων. Οὗτος λοιπὸν ὁ παρὰ τῇ θείᾳ Γραφῇ πολυθρύλλητος Ἰορδάνης διά τε τὰ ἐν αὐτῷ γενόμενα παλαιὰ θαύματα, καὶ μάλιστα διότι ἐν τοῖς ῥείθροις αὐτοῦ ἐβαπτίσθη ὁ Βασιλεὺς τῶν ἁπάντων Χριστὸς ἐν τοῖς ὑστέροις χρόνοις, οὗτος ἀναβλύζει ἀπὸ δύω πηγάς, ὧν ἡ μία μὲν λέγεται Ἰὸρ, ἡ δὲ ἄλλη, Δὰν, ἀφ' ὧν καὶ Ἰορδάνης ὁ ὅλος ποταμὸς λέγεται. Ἀναβλύζων οὖν οὗτος ἀπὸ τὰς ἀνωτέρω δύω πηγὰς καὶ προσερχόμενος εἰς ἀρκετὸν διάστημα, ἑνοῦται καὶ γίνεται ὅλος εἷς ποταμὸς, εἶτα τρέχων ἐκφορεῖται (χύνεται) ὅλος μέσα εἰς τὴν νεκρὰν θάλασσαν.

Ποῖον δὲ ἀλληγορικὸν νόημα ἐκ τούτου μανθάνομεν; Ἀκούσον. Ὁ Ποταμὸς Ἰορδάνης εἶναι, κατὰ τὸν Χρυσορρήμονα, εἰς τύπον τοῦ ἀνθρωπίνου γένους· αἱ δύω δὲ πηγαὶ τοῦ Ἰορδάνου εἰκονίζουν τὸν Ἀδὰμ καὶ τὴν Εὔαν τοὺς δύω προπάτορας, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἀνέβλυσε καὶ ἐγεννήθη ὡς ἄλλος Ἰορδάνης ὅλον τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων. Τοῦτο δὲ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων ποῦ ἐξεφορεῖτο; Εἰς τὴν νέκρωσιν καὶ τὸν θάνατον, καθὼς καὶ ὁ Ἰορδάνης ἐκφορεῖται εἰς τὴν νεκρὰν θάλασσαν. Ὅθεν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ σπλαγχνισθεὶς τὴν ἀθλιότητα τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων ἦλθεν ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἐγινεν ἄνθρωπος, καὶ παθῶν καὶ ἀποθανῶν, διὰ τοῦ θανάτου αὐτοῦ κατήργησε τὸν θάνατον· καὶ χαρισάμενος εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους τὴν ζωὴν, ἔστρεψεν αὐτοὺς ὀπίσω, καὶ τοὺς ἔκαμε νὰ μὴ τρέχουν πλέον εἰς τὴν νέκρωσιν καὶ τὸν θάνατον, ἀλλὰ εἰς τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἀφθαρσίαν.

Αὐτὸ τὸ ἴδιον ἐνήργησεν ὁ Δεσπότης Χριστὸς καὶ διὰ τοῦ ἐν τῷ Ἰορδάνῃ Βαπτίσματός του· βαπτισθεὶς γὰρ ἐν αὐτῷ, ἔδωκεν ὑπόδειγμα εἰς ἡμᾶς νὰ βαπτιζώμεθα καὶ ἡμεῖς εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ, τὸν καταργήσαντα μὲν τὸν θάνατον, ζωὴν δὲ αἰώνιον ἡμῖν χαρισάμενον, καὶ ἀκολούθως νὰ στρέψωμεν εἰς τὰ ὀπίσω· „ Ὅσοι, φησὶν ὁ Παῦλος, εἰς Χριστὸν „ ἐβαπτίσθημεν, εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθη- „ μεν". (Ρωμ. ς'. 3.) Πῶς δὲ ἡμεῖς στρέφομεν ὡς ὁ Ἰορδάνης εἰς τὰ ὀπίσω; Ἐὰν ἀφήσωμεν τὰς προτέρας ἁμαρτίας· ἐὰν ἐξομολογώμεθα καὶ κάμωμεν ἀποχὴν τοῦ κακοῦ· καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, ἐὰν μετανοῶμεν πάντοτε εἰς ὅσα ἁμαρτάνομεν ἐν ἔργῳ ἢ λόγῳ ἢ διανοίᾳ· ἡ γὰρ μετάνοια, κατὰ τὸν θεῖον Ἰωάννην τὸν Δαμασκηνὸν, ἐπάνοδος εἶναι (ἤτοι ἐπιστροφὴ) ἐκ τοῦ παρὰ φύσιν εἰς τὸ κατὰ φύσιν, καὶ ἐκ τοῦ Διαβόλου πρὸς τὸν Θεὸν διὰ ἀσκήσεως καὶ πόνων. (Βιβλ. Β'. κεφ. μζ'.) Ὅθεν καὶ ὁ θεῖος Ἡσύχιος ὁ Ἱεροσολύμων Πρεσβύτερος, ἑρμηνεύων τὸ ψαλμικὸν ἐκεῖνο „ Ἡ θάλασσα εἶδε καὶ ἔφυγεν, ὁ Ἰορδάνης ἐστράφη „ εἰς τὰ ὀπίσω", λέγει· „ Φεύγει τοίνυν ἡ θάλασ- „ σα ἡ τοῦ βίου τὸν ἐξομολογούμενον, ἁλμυρὰ τὶς οὖ- „ σα... Ἰορδάνης δὲ, οὐ φεύγει, ἀλλ' εἰς τὰ ὀπίσω „ τοῖς ἐξομολογουμένοις στρέφεται, εἰς τὸ τῆς μετα- „ νοίας μεταβαλλομένοις δάκρυον· ἐπειδὴ τῇ δυνάμει „ τοῦ Βαπτίσματος ἐνεργεῖται ἡ μετάνοια. Καὶ οὐ- „ δὲν ὠφεληθεὶς τὶς μετανοῶν, εἰ μὴ τύχοι πρότερον „ βαπτισθείς. Ὅθεν καὶ Ἰωάννης μετάνοιαν κηρύξας, „ ἐπέφερε τῇ μετανοίᾳ τὸ Βάπτισμα. Διὰ τί δὲ εἰς „ τὰ ὀπίσω ὁ Ἰορδάνης στρέφεται; Ἐπειδὴ ὁ ἡμαρ- „ τηκὼς εἰς τοὐπίσω τρέχει μετανοῶν, τὸν δρόμον „ καταλιπὼν τὸν ἔμπροσθεν".

Τροπάριον.

„ Χρίεις τελειῶν τὴν βρότειον οὐσίαν, Ἄναξ ἄμαρχε Πνεύματος κοι-
„ μωνία, Ῥοαῖς ἀχράντοις ἐκκαθάρας καὶ σκότους. Ἰσχὺν θριαμ-
„ βεύσας τε τὴν ἐπηρμένην, Νῦν εἰς ἄληκτον ἐξαμείβεαι βίον.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὦ Βασιλεῦ, λέγει, ἄναρχε, σὺ μὲ τὰ ῥεῖθρα τὰ καθαρὰ τοῦ Ἰορδάνου καθαρίσας ἀπὸ τὸ σκότος τῆς ἀσεβείας καὶ ἁμαρτίας τὴν φύσιν τῶν ἀνθρώπων, τὴν προσληφθεῖσαν καὶ ἑνωθεῖσαν ἐν τῇ ὑπερθέῳ σου ὑποστάσει, ἔχρισας αὐτὴν καὶ ἐτελείωσας τῇ χρίσει καὶ κοινωνίᾳ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· διὸ καὶ Χριστὸς ὀνομάζεσαι, οὐ μόνον διὰ τὴν χρίσασαν Θεότητα, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν σάρκα τὴν χρισθεῖσαν μὲ τὴν Θεότητα καὶ γενομένην, ὅπερ τὸ χρίσαν, καὶ, θαῤῥῶ λέγειν, ὁμόθεον, ὡς εἶπεν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος (Λόγῳ εἰς τὸ Πάσχα). Τὸ Πνεῦμα γὰρ τὸ ἅγιον, ὅπερ κατέβη εἰς ἐσὲ βαπτιζόμενον, ἐδήλου τὸ θεῖον χρίσμα· καὶ μολονότι ἐξ αὐτῆς τῆς ἑνώσεως ἐχρίσθη μυστικῶς ἡ θεοϋπόστατός σου σάρξ μὲ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, καθὼς εἶπεν ὁ Ἡσαΐας „ Πνεῦμα Κυρίου ἐπ' ἐμὲ, οὗ ἕνεκεν ἔχρι-
„ σέ με", (Ἡσ. ξά. 1.) καὶ ὁ Προφήτης Δαβὶδ, „ Διὰ τοῦτο ἔχρισέ σε, ὁ Θεὸς, ὁ Θεός
„ σου ἔλαιον ἀγαλλιάσεως παρὰ τοὺς μετόχους σου". (Ψαλ. μδ'. 9.) τότε ὅμως ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ἐγνωρίσθη ἡ χρίσις αὕτη καὶ ἔξωθεν ὑπὸ τῶν ἄλλων.

Νοεῖται δὲ ἡ χρίσις καὶ ἐπὶ τῶν ἀνθρωπίνων σωμάτων· διότι ὁ Χριστὸς καθαρίσας πρότερον τὴν ἀνθρωπίνην οὐσίαν ἀπὸ τὴν προπατορικὴν ἁμαρτίαν μὲ τὰ ὕδατα τοῦ Ἰορδάνου, ἔχρισεν αὐτὴν ἔπειτα μὲ τὸ τελειοποιὸν μύρον, ὅπερ ἐστὶν ἡ κοινωνία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Διὰ τοῦτο ἱερὰ συνήθεια καὶ παράδοσις ἐπικρατεῖ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ, πρῶτον μὲν νὰ βαπτίζουν οἱ Ἱερεῖς ἐν τῇ ἁγίᾳ κολυμβήθρᾳ τὸν μέλλοντα προσελθεῖν τῷ Χριστῷ, ἔπειτα δὲ νὰ τελειόνουν αὐτὸν μὲ τὴν χρίσιν τοῦ ἁγίου μύρου, ἐπιλέγοντες „ Σφραγὶς δωρεᾶς Πνεύματος Ἁγίου". διότι σφραγὶς καὶ βεβαίωσις τῆς χάριτος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τὸ μῦρόν ἐστι· διὰ τὸ ὁποῖον καὶ πάντες οἱ Χριστιανοὶ χριστοὶ Κυρίου ἐμποροῦν νὰ λέγωνται, ὡς κεχρισμένοι μὲ τὸ τελειοποιὸν χρίσμα, δι' οὗ δηλοῦται ἡ χάρις καὶ ἡ κοινωνία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος κατὰ τὸν Δαμασκηνὸν Ἰωάννην. (Βιβλ. Δ'. κεφ. πς'.) Διότι ἂν οἱ παλαιοὶ Βασιλεῖς καὶ Ἱερεῖς καὶ Προφῆται ἐλέγοντο χριστοὶ Κυρίου, διότι ἐχρίοντο μὲ τὸ ἀτελὲς καὶ τυπικὸν ἔλαιον τοῦ κέρατος, πόσῳ μᾶλλον ἐμποροῦν νὰ λέγωνται τώρα χριστοὶ Κυρίου οἱ μὲ τὸ ἀληθὲς καὶ τελειότερον χρίσμα τοῦ ἁγίου μύρου χριόμενοι Χριστιανοί; Οὕτως ἐπρόσταξεν ὁ Θεὸς καὶ τὸν Μωϋσῆν, νὰ λύσῃ πρῶτον τὸν Ἀαρὼν καὶ τοὺς Υἱούς του μὲ νερὸν, ἔπειτα νὰ χρίσῃ αὐτούς· „ Καὶ Ἀαρὼν καὶ
„ τοὺς Υἱοὺς αὐτοῦ προσάξεις ἐπὶ τῆς θύρας τῆς Σκηνῆς τοῦ Μαρτυρίου καὶ λούσεις αὐ-
„ τοὺς ἐν ὕδατι.... καὶ λήψῃ ἐκ τοῦ ἐλαίου τοῦ χρίσματος, καὶ ἐπιχεεῖς αὐτὸ ἐπὶ τὴν
„ κεφαλὴν αὐτοῦ καὶ χρίσεις αὐτόν". (Ἔξ. κθ'. 4.) Ταύτην τὴν χρίσιν τοῦ ἁγίου μύρου καὶ ὁ Παῦλος δηλῶν ἔλεγεν· „ Ὁ δὲ βεβαιῶν ἡμᾶς σὺν ὑμῖν εἰς Χριστὸν καὶ χρίσας ἡ-
„ μᾶς, Θεὸς (ἤτοι ὁ Θεός ἐστιν), ὁ καὶ σφραγισάμενος ἡμᾶς καὶ δοὺς τὸν ἀῤῥαβῶνα τοῦ
„ Πνεύματος ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν". (β'. Κορ. ά. 21.) καὶ ὁ ἠγαπημένος Ἰωάννης· „ Καὶ
„ ὑμεῖς τὸ χρίσμα, ὃ ἐλάβετε ἀπ' αὐτοῦ, ἐν ὑμῖν μένει". (ά. Ἰω. β'. 27.)

Τὴν μὲν ἀνθρωπίνην φύσιν (λέγει) λοιπὸν ὁ Σωτὴρ ἐκαθάρισεν ἀπὸ τὸ νοητὸν σκότος, καὶ ἐφώτισε ταύτην μὲ τὴν κοινωνίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καὶ ἀπὸ τὸν κάτω τοῦτον καὶ ἑβδοματικὸν βίον, τὸν πρόσκαιρον δηλαδή, μετεβίβεσεν αὐτὴν εἰς τὸν ἄνω τὸν ὄγδοον τὸν αἰώνιον· τὴν δὲ ὑπερήφανον δύναμιν τοῦ Διαβόλου κατέβαλε μὲ θριαμβον, καὶ παντελῶς ἠφάνισε.

Ἀλλ' εἶθε! ἡμεῖς οἱ ψάλλοντες τώρα καὶ ἀναγινώσκοντες, καὶ οἱ ἀκούοντες τὸν παρόντα Κανόνα νὰ φυλάξωμεν ἔνοικον εἰς τὴν ψυχήν μας τὴν κοινωνίαν τῷ Ἁγίου Πνεύματος καὶ τὴν σφραγίδα τοῦ ἁγίου Μύρου, τὴν ὁποίαν ἐλάβομεν, ὅταν ἐβαπτίσθημεν καὶ ἐγενόμεθα

χριστοὶ Κυρίου. Ἐὰν γὰρ ἡμεῖς φυλάξωμεν αὐτὴν διὰ τῆς ἐργασίας τῶν ζωοποιῶν ἐντολῶν, καὶ αὐτὴ ἀμοιβαίως θέλει φυλάξει ἡμᾶς ἀπὸ πάσης βλάβης τῶν ὁρατῶν καὶ ἀοράτων ἐχθρῶν. Καὶ καθὼς τὰ πρόβατα ὅπου εἶναι σφραγισμένα δὲν ἐπιβουλεύονται εὐκόλως ἀπὸ τοὺς αἰσθητοὺς λύκους· οὕτω καὶ ἡμεῖς οἱ Χριστιανοὶ τὰ πρόβατα τοῦ Ἀρχιποίμενος Χριστοῦ, ἐὰν φυλάττωμεν εἰς τὴν ψυχήν μας σῶαν καὶ ὁλόκληρον τὴν σφραγίδα τῆς χάριτος, τὴν ὁποίαν διὰ τοῦ ἁγίου μύρου ἐλάβομεν ἐν τῷ Βαπτίσματι, δὲν θέλομεν ἐπιβουλευθῆ ἀπὸ τοὺς νοητοὺς λύκους Δαίμονας, καθὼς εἶπεν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος, „Πρόβατον ἐσφραγισμένον οὐ ῥᾳδίως ἐπιβουλεύεται" (Λόγ. εἰς τὸ Βάπτισμα), ἀλλὰ θέλομεν περικυκλοῦσθαι ὑπὸ τῆς παντοδυνάμου δεξιᾶς τοῦ ὑψίστου, καὶ θέλομεν φυλαττεσθαι ἀπὸ τοὺς ἁγίους Ἀγγέλους· κάθε γὰρ βαπτιζόμενος ἕνα Ἄγγελον λαμβάνει ἐκ Θεοῦ πρὸς διαφύλαξίν του, κατὰ τὸ, „Παρεμβαλεῖ Ἄγγελος Κυρίου κύκλῳ τῶν φοβουμένων „αὐτόν". (Ψαλ. λγ'. 7.) (1) Ἐὰν οὕτω ποιῶμεν, θέλομεν μεταβῆ ἀπὸ τὴν πρόσκαιρον ταύτην ζωὴν εἰς τὴν ἄνω καὶ αἰωνίαν χάριτι τοῦ ἐν Ἰορδάνῃ βαπτισθέντος Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι νῦν καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΠΡΟ-

(1) Ἔφη δὲ καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Γρηγόριος, ὅτι χρεὼν εἰς τὸ Βάπτισμα εἶναι χρεία νὰ φυλάττωμεν καὶ ὅλας τὰς ἐντολάς· „Πορευθέντες μαθητεύσατε „πάντα τὰ Ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνο„μα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ Ἁγίου „Πνεύματος· οὐ βαπτίζοντες δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ „διδάσκοντες τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν. „Ὥστε οὐκ ἀρκεῖ τὸ Βάπτισμα μόνον μαθητὴν ἀ„ναδεῖξαι τοῦ Εὐαγγελίου τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ δεῖ „καὶ τῆς τῶν θείων ἐντολῶν τηρήσεως, καὶ τούτων „πασῶν· διδάσκοντες γὰρ τηρεῖν αὐτοὺς, φησὶν, οὐ „τινὰ, ἀλλὰ πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν. Καλῶς „ἄρα Ἰάκωβος ὁ Ἀδελφόθεος ἔγραψε λέγων· ὅς τις „ὅλον τὸν νόμον τηρήσει, πταίσει δὲ ἐν ἑνί, γέ„γονε πάντων ἔνοχος· δι' ἑκάστης γὰρ ἁμαρτίας ὁ πε„ριτεσὼν καὶ μὴ διὰ τῆς μετανοίας ἀπὸ τῆ βαράθρου „τῆς ἁμαρτίας ἑαυτὸν ἀναλαβὼν, παραβάτης γίνεται „τῆ νόμη τῆς χάριτος". (Ὁμιλ. εἰς τὸ ἀ. Ἐωθινόν).

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

ΤΟΥ ΚΑΝΟΝΟΣ ΤΗΣ ΥΠΑΠΑΝΤΗΣ.

Καὶ ποῖος ἄραγε εἶναι τόσον ὀκνηρὸς εἰς τὰ θεῖα, καὶ τόσον μισοθεάμων εἰς τὰ χαριέστατα θεάματα, ὥστε νὰ μὴ παρουσιασθῇ εἰς τὴν θείαν ταύτην πανήγυριν τῆς Ὑπαπαντῆς τοῦ Κυρίου; ἢ, ἵνα εἴπω κατὰ τὴν Παροιμίαν, τίς ἤθελεν ἔλθῃ κατόπιν μιᾶς τοιαύτης χαριεστάτης ἑορτῆς; ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, ποῖος δὲν ἤθελε σπουδάσῃ νὰ προλάβῃ μὲ κάθε λογῆς τρόπον διὰ νὰ ἰδῇ τὸν Δεσπότην Χριστὸν, ὅς τις ὡς βρέφος τεσσαρακονθήμερον ἐν τῷ ναῷ μὲν κατὰ τὸν Νόμον προσάγεται, ὑπὸ δὲ τοῦ θεσπεσίου γέροντος Συμεὼν ἐναγκαλίζεται; Οὐδεὶς βέβαια. Βαβαὶ διὰ τὰς χάριτας καὶ τὰ θαύματα ὅπου περιέχει ἡ παροῦσα πανήγυρις! Ἐδῶ ἡ Παρθένος φαίνεται πολλὰ ἐνθεωτάτη· διότι βλέπει μὲ ἕνα βλέμμα συγκεκραμένον μὲ χάριν ὁμοῦ καὶ αἰδῶ· διότι στέκεται εἰς τὸ ἔδαφος τοῦ ναοῦ παρθενικῶς ἅμα καὶ βασιλικῶς· καὶ τοσοῦτον εἶναι μακρὰν ἀπὸ τὸ νὰ βαρύνεται ἡ ἀγκάλη της ὑπὸ τοῦ βασταζομένου βρέφους, ὥστε ἀπὸ τὸ βρέφος μᾶλλον αὐτὴ ἐλαφρύνεται. Ἐδῶ τὸ βρέφος φαίνεται πολλὰ ὡραῖον κατὰ τὸ κάλλος παρὰ τοὺς Υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων, χαῖρον ἁπαλῶς εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς Μητρὸς, καὶ ἐπιστρέφον τοὺς ὀφθαλμούς του πρὸς αὐτὴν μὲ ὅλα τὰ βλέφαρα.

Ἐδῶ φαίνεται καὶ ὁ γηραιὸς Συμεὼν ὅλον ζαρωμένον καὶ κατάξηρον ἔχων τὸ πρόσωπον, εἰς τρόπον ὅτι, ὅποιος τοῦτον ἔβλεπεν ἤθελε τὸν παρομοιάσῃ μὲ τὴν σκιάν· αὐτὸς ὅμως ἔχει ἐρρωμένους καὶ πόδας καὶ χεῖρας καὶ φωνήν· ἄθεν μὲ τοὺς πόδας μὲν προϋπαντᾷ τὸ παντοδύναμον βρέφος, μὲ τὰς χεῖρας δὲ εὐλαβῶς ὁμοῦ καὶ χαρμοσύνως τοῦτο ἐναγκαλίζεται, καὶ μὲ τὴν φωνὴν ζητεῖ τὴν ἀπόλυσιν. Ἐδῶ καὶ ἡ γηραιὰ Ἄννα λησμονήσασα τὸ γηρατεῖον της δοξολογεῖ νοερῶς καὶ εὐχαριστεῖ τὸν Θεόν. Διὰ τοῦτο λοιπὸν καὶ ἡμεῖς, ἐπειδὴ πρότερον ἐν τῇ ἑορτῇ τῶν Θεοφανείων ἀπελούσθημεν νοερῶς ἐν τῷ Ἰορδάνῃ, καὶ ἀπὸ τοὺς τῶν ἁμαρτιῶν μολυσμοὺς ἐκαθαρίσθημεν διὰ τοῦ Βαπτίσματος, καὶ λευκὴν στολὴν ἐνεδύθημεν, αὐτὸν τὸν Σωτῆρα Χριστὸν ἐνδυθέντες· διὰ τοῦτο ἂς ἑτοιμασθῶμεν καὶ τώρα νὰ προϋπαντήσωμεν τὸ προαιώνιον βρέφος εἰς τὸν ναὸν εἰσερχόμενον· ἂς εἰσέλθωμεν μέσα εἰς τὸ ἐσώτερον τοῦ καταπετάσματος, καὶ ἂς ἱστορήσωμεν λεπτομερῶς ὅλην τῆς ἑορτῆς τὴν ὑπόθεσιν. Καὶ ἐπειδὴ ἔχομεν χοροστάτην καὶ ἀρχηγὸν τῆς πανηγύρεως ταύτης τὸν ὑμνογράφον Κοσμᾶν, τούτου χάριν μαζὶ μὲ αὐτὸν ἂς μελῳδῶμεν ἅμα καὶ ἂς θεωρῶμεν διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος τὰ τῆς ἑορτῆς ταύτης Μυστήρια (1).

ΕΡΜΗ-

(1) Σημειοῦμεν ἐνταῦθα ὅτι λόγους πανηγυρικὰς ἔχουσιν εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην τῆς Ὑπαπαντῆς πολλοὶ Πατέρες, οἵτινες εἰσὶν ἑξῆς. Ἀμφιλόχιος Ἐπίσκοπος Ἰκονίου λόγον ἔχει, ὃ ἡ ἀρχὴ „Πολλοὶ τῶν „μεγάλων ἀνθρώπων“. Μεθόδιος Ἐπίσκοπος καὶ Μάρτυς λόγον, οὗ ἡ ἀρχὴ „Πάλαι ἱκανῶς ὡς οἶόν„τε“. Ὁ Χρυσόστομος λόγον, ὃ ἡ ἀρχὴ „Οὐ μόνον „Φορεῖ σάρκα ὁ Κύριος ἡμῶν“. ἕτερον, οὗ ἡ ἀρχὴ „Φαιδρὸν ἡμῖν σήμερον τὸ θέατρον“. Κύριλλος Ἱεροσολύμων λόγον, οὗ ἡ ἀρχὴ „Χαῖρε ἀφόβως θύγα„τερ Σιών“. Κύριλλος ὁ Ἀλεξανδρείας, οὗ ἡ ἀρχὴ „Πολλὴ μὲν λίαν ἡ ἀνοδος“. Γρηγόριος ὁ Νεοκαισαρείας λόγον, οὗ ἡ ἀρχὴ „Οἱ τῶν ἁγίων καὶ θεο„πνεύστων Γραφῶν“. Γεώργιος ὁ Νικομηδείας λόγον, Οὗ ἡ ἀρχὴ „Τὰ τῆς παρούσης ἱερᾶς πανηγύρεως“. Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς λόγον, οὗ ἡ ἀρχὴ „Τὴν μὲν „προγονικὴν ἐκείνην ἀράγτε καὶ καταδίκην“. Ἰωάννης ὁ Ζωναρᾶς λόγον, οὗ ἡ ἀρχὴ „Πάλιν τοῖς εὐσε„βέσι πανήγυρις, καὶ πάλιν Μυσήριον ἕτερον“. Σώζονται οἱ μὲν ἐν τῇ μεγίστῃ Λαύρᾳ, οἱ δὲ ἐν τῇ τῶν Βατοπαιδίου, οἱ δὲ ἐν τῇ τῶν Ἰβήρων, οἱ δὲ ἐν τῇ τοῦ Διονυσίου ἐν τῷ Πρωτάτῳ καὶ ἐν ἄλλαις μοναῖς.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΚΑΝΟΝΑ ΤΗΣ ΥΠΑΠΑΝΤΗΣ

ΠΟΙΗΜΑ ΟΝΤΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΚΟΣΜΑ, ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΤΟΥΤΟΥ ΑΚΡΟΣΤΙΧΙΔΑ.

Ἀκροστιχίς.

„Χριστὸν γεγηθὼς πρέσβυς ἀγκαλίζεται.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Οἱ μὲν ἄλλοι γέροντες, λέγει ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς, ἀγανακτοῦν καὶ βαρύνονται, ὅταν ἤθελε φορτώσῃ τινὰς αὐτοὺς καὶ αὐτὸ τὸ πλέον ἐλάχιστον φορτίον καὶ ἐλαφρότατον· ἐκεῖνοι γὰρ ὅπου μόλις καὶ μετὰ βίας βαστάζουν τὸ σῶμά των διὰ τὴν παραλυσίαν τῶν μελῶν καὶ τὴν ἐκ τοῦ χρόνου γηραλαιότητα, πῶς δὲν ἤθελαν λυπηθῆ, ἂν ἐπιθέσῃ τινας εἰς αὐτοὺς καὶ πάνυ βάρος; Ἀλλ' οἱ μὲν ἄλλοι γέροντες οὕτω κάμνουσιν· ὁ δὲ πρέσβυς καὶ δίκαιος Συμεὼν δὲν ἐστάθη τοιοῦτος, ὐδὲ λύπην ἔδειξε καὶ βάρος ψυχῆς, ἀλλὰ μᾶλλον γεγηθώς: ἦτοι χαίρων καὶ ἀγαλλόμενος ἐδέχθη εἰς τὰς ἀγκάλας του τὸν Δεσπότην Χριστὸν, ὡς ἕνα γλυκὺ φορτίον καὶ ἐλαφρότατον.

Ὠδὴ ά. Ἦχος γ'. Ὁ Εἱρμός.

„Χέρσον ἀβυσσοτόκον πέδον Ἥλιος, ἐπεπόλευσέ ποτε· ὡσεὶ τεῖχος
„γὰρ ἐπάγη ἑκατέρωθεν ὕδωρ, λαῷ πεζοπομποπορουμτι, καὶ θεα-
„τέστως μέλπομτι· ἄσωμεν τῷ Κυρίῳ· ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἄβυσσος εἶναι σύστημα πολλῶν ὑδάτων, τὸ ὁποῖον συνειθίζομεν νὰ ὀνομάζωμεν καὶ βυθόν. (1) Ἡ ἄβυσσος δὲ αὕτη ἐξ ἀνάγκης πρέπει νὰ ἐπιστηρίζεται ἐπάνω εἰς κἀνένα σῶμα στερεὸν, διὰ νὰ βαστάξῃ τὴν ὁλισθηρὰν καὶ εὐδιάλυτον φύσιν τοῦ ὕδατος· ἄλλο δὲ τοιοῦτον στερεὸν σῶμα δὲν εἶναι ὑποκάτω τῶν ὑδάτων, πάρεξ ἡ γῆ, ἥτις εἶναι ὅλων τῶν ὑδάτων στερεωτέρα. Αὕτη λοιπὸν ἡ γῆ εἶναι σκεπαμένη ἀπὸ τὰ νερὰ, καὶ διὰ τοῦτο φαίνεται ὡς Μήτηρ τῆς ἀβύσσου, διὰ τὸ σχῆμα ὅπου ἔχει· βαθουλωτὴ γὰρ ὅσα, ὁμοιάζει μὲ κοιλίαν Μητρὸς, καὶ περισφίγγει μέσα εἰς τὸν ἑαυτόν της τὸ νερὸν ὡς βρέφος· ὅθεν ἐκ τούτου δικαίως ἐδῶ ὠνομάσθη ἀβυσσοτόκος ἀπὸ τὸν Μελῳδὸν· διότι φέρει ἐγγαστρωμένη μέσα της τὴν ἄβυσσον καὶ ταύτην γεννᾷ. Καὶ τοῦτο ἴσως θέλει νὰ φανερώσῃ ὁ Θεὸς λέγων πρὸς τὸν Ἰωβ „Ἔφραξα δὲ θάλασσαν πύλαις (ἤτοι ταῖς ἐμαῖς προσταγαῖς), ὅτε ἐ-
„μαίμασσεν (ἢ ἐμαιοῦτο) ἐκ κοιλίας Μητρὸς αὐτῆς ἐκπορευομένη". (Ἰωβ. λή. 8.) Ἁρμοδιώτερον δὲ εἶναι νὰ νοῆται Μήτηρ τῆς θαλάσσης ἡ γῆ, ὑποβάθρα οὖσα καὶ τῆς θαλάσσης καὶ τῆς ἀβύσσου, πάρεξ ἡ ἄβυσσος, ὡς ἄλλος ἡρμήνευσεν.

Ταύ-

(1) Ὅρα περὶ τούτου εἰς τὴν ἑρμηνείαν τοῦ „Βυθοῦ ἀνεκάλυψε τυθμένα", τοῦ Εἱρμοῦ τῆς πρώτης Ὠδῆς τοῦ παζοῦ Κανόνος τῶν Θεοφανείων.

Ταύτην λοιπὸν τὴν γῆν καὶ τὸν ἀβυσσοστόκον πάτον τὸν ὑποκάτω τῶν ὑδάτων τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης εὑρισκόμενον ἐπεπόλευσεν: ἤτοι εἶδε μίαν φορὰν ὁ Ἥλιος ὄχι διὰ μέσου τῶν ὑδάτων τῆς θαλάσσης, οὕτω γὰρ κάθε ἡμέραν βλέπει καὶ διαπερνᾷ αὐτὸν, ἀλλὰ εἶδε καὶ διεπέρασεν αὐτὸν ἀμέσως, χωρὶς νὰ ἦναι ἐπάνω νερόν. Πότε δὲ τὸν ἀβυσσόκον ἐκεῖνον πάτον τῆς ἐρυθρᾶς εἶδεν ὁ Ἥλιος; Ὅταν ἐσχίσθη ἡ ἐρυθρὰ θάλασσα διὰ τῆς ῥάβδου τοῦ Μωϋσέως, καὶ ἐπέρασαν οἱ Ἰσραηλῖται τὸν πάτον αὐτῆς χέρσον καὶ ξηρόν· γέγραπται γὰρ ὅτι τὸ νερὸν τῆς ἐρυθρᾶς ἐστέκετο μέρος μὲν ἀπὸ τὰ δεξιὰ τῶν Ἰσραηλιτῶν, μέρος δὲ ἀπὸ τὰ ἀριστερά· „ Καὶ τὸ ὕδωρ αὐτοῖς τεῖχος ἐκ δεξιῶν, καὶ τεῖχος „ ἐξ εὐωνύμων “. (Ἔξ. ιδ'. 29.) Διὰ τί δὲ ἐπάγη ὥσει τεῖχος τὸ ὕδωρ καὶ ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλον; Διὰ χάριν τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ, ὅστις πεζὸς καὶ μὲ γυμνὰ πόδια ἐπέρασε τὴν θάλασσαν, καὶ ἔψαλλε θαρέστως „ Ἄσωμεν τῷ Κυρίῳ ἐνδόξως γὰρ „ δεδόξασται “. (Ἔξ. ιέ. 1.)

Τροπάριον.

„ Ῥαμάτωσαν ὕδωρ νεφέλαι· Ἥλιος ἐν νεφέλῃ γὰρ κούφῃ ἐποχού-
„ μενος ἐπέστη, ἀκηράτοις ὠλέναις, Χριστὸς ἐν τῷ μαῷ ὡς βρέφος·
„ διὸ πιστοὶ βοήσωμεν· ἄσωμεν τῷ Κυρίῳ· ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὅλην τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Τροπαρίου τούτου ἐρανίσθη ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ δύω προφητείας τοῦ Ἡσαΐου· ἡ μία μὲν λέγει „ Εὐφραινέσθω ὁ Οὐρανὸς ἄνωθεν, καὶ αἱ νεφέλαι ῥα-
„ νάτωσαν δικαιοσύνην “, (Ἡσ. μέ. 8.) ἡ ἄλλη δὲ, „ Ἰδοὺ Κύριος κάθηται ἐπὶ νεφέλης
„ κούφης “. (Ἡσ. ιθ'. 1.) Κατανεφελώσας λοιπὸν, διὰ νὰ εἰπῶ οὕτω, τὸ Τροπάριον ὁ Μουσουργὸς λέγει· αἱ νεφέλαι ἐκεῖναι, αἵτινες πρότερον ἐπροστάχθησαν νὰ μὴ βρέξουν βροχὴν εἰς τὸν ἀμπελῶνα τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ, „ Καὶ ταῖς νεφέλαις, φησὶν, ἐντελοῦμαι τοῦ μὴ
„ βρέξαι εἰς αὐτὸν (τὸν ἀμπελῶνα) ὑετὸν “, (Ἡσ. έ. 6.) τώρα ἂς ῥάνουν αὗται ὕδωρ ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ τὴν ξηρασίαν τοῦ ἀμπελῶνος (τὲ Χριστιανικοῦ λαοῦ) Κυρίου ἂς παρηγορήσουν· ἐπειδὴ ὁ τῆς δικαιοσύνης Ἥλιος Χριστὸς, καθήμενος ἐπάνω εἰς τὰς ἀχράντους ἀγκάλας τῆς Μητρός του, ὡς ἐπάνω εἰς νέφην νεφέλην, τῆς μὴ ἐχούσης βάρος ἁμαρτίας προαιρετικῆς, προσφέρεται σήμερον εἰς τὸν ναὸν ὡς βρέφος τεσσαρακονθήμερον. Τί δὲ δηλοῖ τροπολογικῶς τὸ „ Ῥανάτωσαν ὕδωρ νεφέλαι “; Ὅτι, κατὰ τὸν ἀνώνυμον ἑρμηνευτὴν, αἱ νοηταὶ νεφέλαι: ἤγουν αἱ καρδίαι τῶν ἀνθρώπων πρέπει νὰ σταλάξουν ὕδωρ νοητόν: ἤτοι δρόσον θεοφιλῶν ἔργων, ἐπειδὴ ἐλυτρώθησαν ἀπὸ τὴν ξηρασίαν τῶν ἁμαρτιῶν. Νεφέλας δὲ νοεῖ ὁ Μελῳδὸς τοὺς Ἀγγέλους καὶ Προφήτας καὶ Ἀποστόλους, ἢ καὶ τὰς τῶν δικαίων ψυχάς. Οὗτοι, λέγει, ἂς ῥάνουσιν ὕδωρ: ἤτοι ἂς κηρύττουσι τὴν τῦ Θεῦ πρὸς ἀνθρώπους ἐπιδημίαν.

Τροπάριον.

„ Ἰσχύσατε χεῖρες Συμεών, τῷ γήρᾳ ἀνειμέναι, καὶ κνῆμαι παρει-
„ μέναι δὲ πρεσβύτου, εὐθυβόλως κινεῖσθε, Χριστοῦ πρὸς ὑπαντήν·
„ Χορείαν σὺν ἀσωμάτοις στήσαντες, ἄσωμεν τῷ Κυρίῳ· ἐνδόξως
„ γὰρ δεδόξασται.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἀπὸ τὸν ἴδιον Ἡσαΐαν ἐρανίζεται καὶ τῦτο τὸ Τροπάριον ὁ Μελῳδὸς, ὄχι μόνον κατὰ τὸ νόημα, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν λέξιν· λέγει γὰρ ἐκεῖνος αὐτολεξεὶ ταῦτα· „ Ἰσχύσατε χεῖ-
„ ρες ἀνειμέναι, καὶ γόνατα παραλελυμένα· Ἰσχύσατε καὶ μὴ φοβεῖσθε “. (Ἡσ. λέ. 3.)

Ταῦ-

Ταῦτα λοιπὸν τὰ λόγια προσαρμόσας εἰς τὸν Συμεὼν λέγει· ὦ χεῖρες τοῦ Συμεών, αἱ ὁποῖαι εἶσθε ἐκλελυμέναι καὶ τρέμουσαι ἀπὸ τὸ γηρατεῖον, δυναμωθῆτε εἰς τὸ νὰ ἐναγκαλισθῆτε τὸν Χριστόν· ἀλλὰ καὶ ἐσεῖς αἱ παραλελυμέναι κνῆμαι (ἄντσαι) καὶ τὰ ποδάρια τοῦ αὐτοῦ γέροντος Συμεὼν περιπατεῖτε, ὄχι λοξῶς παραφερόμενα ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, καθὼς κάποτε οἱ γέροντες περιπατοῦσιν, ἀλλὰ ἴσως καὶ ἁπλανῶς, διὰ νὰ ὑπαντήσετε τὸν Δεσπότην Χριστὸν ἐρχόμενον ὡς βρέφος εἰς τὸν ναόν. Εἶτα ἀφήσας ὁ Μελῳδὸς τὸν Συμεών, καὶ ἐπιστρέψας τὸν λόγον εἰς ὅλην τὴν φύσιν τῶν ἀνθρώπων, ὦ ἄνθρωποι, λέγει, ἐπειδὴ ἐν τῇ παρούσῃ ἑορτῇ χαίρουσιν οἱ ἀσώματοι Ἄγγελοι καὶ χορεύουσι, διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι, στήσαντες χορείαν πνευματικὴν μαζὶ μὲ ἐκείνους, ἂς ψάλλωμεν εἰς τὸν Κύριον τὸ ἐπινίκιον ἐκεῖνο ᾆσμα τῆ Μωϋσέως· „Ἄσωμεν τῷ Κυρίῳ· ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται".

Σημείωσαι ὅτι ὁ ἀνώνυμος ἑρμηνευτὴς „Στήσατε" γράφει, καὶ τοῦτο συνάπτει μὲ τὸ „κνήμας" οὕτω· ἐσεῖς αἱ παρειμέναι κνῆμαι τοῦ πρεσβύτου εὐθυβόλως κινεῖσθε Χριστοῦ πρὸς ὑπαντήν, καὶ χορείαν σὺν ἀσωμάτοις στήσατε· ἐσεῖς οἱ πόδες τοῦ Συμεών, ὄχι μόνον κατ' εὐθεῖαν κινεῖσθε διὰ νὰ ὑπαντήσετε τὸν Χριστόν, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ χορεύετε μετὰ τῶν Ἀγγέλων, τὴν ὑπερβολὴν τῆς ἐσωτερικῆς χαρᾶς διὰ τοῦ ἔξωθεν πνευματικοῦ χοροῦ ἐνδεικνύμενοι· καὶ ψάλλετε τὸ „Ἄσωμεν τῷ Κυρίῳ· ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται"· ἡ προτέρα ὅμως ἑρμηνεία εἶναι καλλιτέρα. Ὁ δὲ Νικομηδείας Γεώργιος ἐν τῷ εἰς τὴν Ὑπαπαντὴν λόγῳ αὐτοῦ θέλει ὅτι ὁ Συμεὼν δὲν ἐπῆγε μὲ τοὺς ἰδίους του πόδας εἰς τὸ ἱερὸν, ἀλλὰ ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ εὑρέθη εἰς τὸν ναόν· οὕτω γὰρ παννυχίζει εἰς τὴν ἑορτήν· „Καὶ „ἦλθεν ἐν τῷ Πνεύματι εἰς τὸ ἱερόν· ὢ τοῦ θαύματος! οὐδὲ ποσὶν οἰκείοις πρὸς τὴν „τοῦ Μυστηρίου διακονίαν ἀποχέχρηται· ἅρμα δὲ τούτῳ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον γίνεται, „καὶ οἷον ὑπόπτερόν τινα καὶ αἰθεροδρόμον Ἀββακοὺμ ἄλλον πρὸς τὸν ναὸν τοῦτον εἰσάγει, καὶ τῷ ἱερῷ παριστᾷ".

Τροπάριον.

„Συμέσει ταθέμτες Οὐραμοὶ εὐφράνθητε, ἀγάλλου δὲ ἡ γῆ· ὑπερ„θέωμ γὰρ ἐκ κόλπωμ ὁ τεχμίτης φοιτήσας, Χριστὸς ὑπὸ Μητρὸς „Παρθέμου, Θεῷ Πατρὶ προσάγεται μήπιος ὁ πρὸ πάντωμ· ἐμδό„ξως γὰρ δεδόξασται.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Καὶ τοῦτο τὸ Τροπάριον ἐρανίσθη ὁ Μελῳδὸς, τόσον ἀπὸ τὸν μεγαλοφωνότατον Ἡσαΐαν, ὅσον ἀπὸ τὸν Προφητάνακτα Δαβίδ· ὁ μὲν γὰρ Ἡσαΐας λέγει· „Εὐφραίνεσθε Οὐρανοὶ, καὶ „ἀγαλλιάσθω ἡ γῆ· ῥηξάτω τὰ ὄρη εὐφροσύνην, ὅτι ἠλέησεν ὁ Θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ", (Ἡσ. μθ'. 13.) Ὁ δὲ Δαβὶδ, „Ἐξομολογεῖσθε τῷ Κυρίῳ τῷ ποιήσαντι τοὺς Οὐρανοὺς „ἐν συνέσει". (Ψαλ. ρλέ. 5.) Παρακινῶν λοιπὸν ὁ Μελῳδὸς τοὺς Οὐρανοὺς καὶ τὴν γῆν νὰ χαίρουν, οὕτω φησίν· ἐσεῖς οἱ Οὐρανοὶ, οἵτινες ἐτανύθητε μὲ κυκλικὸν καὶ σφαιροειδὲς σχῆμα ἀπὸ τὴν σύνεσιν καὶ σοφίαν τοῦ Θεοῦ τὴν δημιουργικὴν τοῦ Παντὸς, εὐφράνθητε· διότι ὁ Δημιουργὸς τῶν πάντων ἔκλινεν ἐσᾶς· ἤτοι σᾶς ἄφηκεν ἐπὶ μικρὸν διὰ φιλανθρωπίαν ἄῤῥητον· ἀγάλλου δὲ καὶ σὺ ἡ γῆ· διότι ὁ Δημιουργός σου μετὰ τὸ κλῖναι τοὺς Οὐρανοὺς κατέβη εἰς ἐσέ. Ὁ δὲ ἀνώνυμος Οὐρανοὺς μὲν ἐνόησε τοὺς ἐν Οὐρανοῖς Ἀγγέλους, γῆν δὲ τοὺς ἐν τῇ γῇ ἀνθρώπους, ἀπὸ τῶν περιεχόντων τὰ περιεχόμενα σημαίνων κατὰ συνεκδοχὴν, ὡς εἴπομεν καὶ ἀλλαχοῦ εἰς τὰς προηγουμένας ἑρμηνείας.

Διὰ τί δὲ προτρέπει νὰ χαίρουν ταῦτα; Ἐπειδὴ, λέγει, ὁ τεχνίτης καὶ Δημιουργὸς αὐτῶν, φοιτήσας ἀνεκφοιτήτως ἀπὸ τοὺς ὑπερθέους κόλπους τοῦ ἀϊδίου Πατρὸς εἰς τὴν γῆν, προσφέρεται σήμερον ἀπὸ τὴν Ἀειπάρθενον Μητέρα του εἰς τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα. Ὢ τοῦ θαύματος! ὁ πρὸ πάντων τῶν ὄντων καὶ τῶν αἰώνων ὑπάρχων Θεὸς Λόγος, αὐτὸς ὁρᾶται καὶ προσάγεται νήπιος καὶ τεσσαρακονθήμερον βρέφος κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα. Οὐρανοὺς δὲ εἶπεν ὁ Μελῳδὸς πληθυντικῶς καὶ οὐχὶ ἑνικῶς, ἵνα φανερώσῃ, κατὰ τὸν ἀνώνυμον,

τοὺς

τοὺς τρεῖς Οὐρανούς, τὸν πρῶτον Οὐρανὸν, ὃν ἐποίησεν ὁ Θεὸς τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ, „Ἐν ἀρχῇ, „φησὶν, ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν Οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν". (Γέν. ά. 1.) τὸν δεύτερον Οὐρανὸν, τὸ στερέωμα, „Ἐκάλεσε, φησὶν, ὁ Θεὸς τὸ στερέωμα Οὐρανόν". (Γέν. ά. ή.) καὶ τὸν τρίτον, τὸν ἀέρα, κατὰ τὸ „Τὰ πετεινὰ τοῦ Οὐρανοῦ". (Ψαλ. ή. 8.) Τὸ δὲ ὄνομα „τεχνίτης" ἐρανίσθη ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὴν σοφίαν τοῦ Σολομῶντος λέγουσαν· „Μάταιοι „μὲν γὰρ πάντες ἄνθρωποι φύσει, οἷς παρῆν Θεοῦ ἀγνωσία, καὶ ἐκ τῶν ὁρωμένων ἀγα„θῶν οὐκ ἴσχυσαν εἰδέναι τὰ ὄντα, οὔτε τοῖς ἔργοις προσχόντες ἐπέγνωσαν τὸν τε„χνίτην". (Σοφ. ιγ'. 1.)

Ὠδὴ γ'. Ὁ Εἱρμός.

„Τὸ στερέωμα τῶν ἐπὶ σοὶ πεποιθότων, στερέωσον, Κύριε, τὴν ἐκ„κλησίαν, ἣν ἐκτήσω τῷ τιμίῳ σου αἵματι.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὁ παρὼν Εἱρμὸς ἐπειδὴ εἶναι σαφὴς, πλατεῖαν ἐξήγησιν δὲν χρειάζεται· λέγει γὰρ, ὅτι ἐσὺ, Κύριε, ὁ ὁποῖος πάλαι μὲν ἐστερέωσας τὴν καρδίαν Ἄννης τῆς Προφήτιδος, ἥτις ἔλεγεν „Ἐστερεώθη ἡ καρδία μου ἐν Κυρίῳ", (ά. Βασιλ. β'. 1.) καὶ ἐσὺ ὅστις εἶσαι στερέωμα ὅλων ἐκείνων, ὅσοι ἐλπίζουν βεβαίως εἰς ἐσὲ, ἐσὺ στερέωσον διὰ τῆς δυνάμεως καὶ χάριτός σου τὴν Ἐκκλησίαν τῶν ὀρθοδόξων Χριστιανῶν, τὴν ὁποίαν ἀπέκτησας καὶ ἐξηγόρασας μὲ τὸ τίμιον αἷμά σου.

Τροπάριον.

„Ὁ πρωτότοκος ἐκ τοῦ Πατρὸς πρὸ αἰώνων, πρωτότοκος μήτιος „Κόρης ἀφθόρου, τῷ Ἀδὰμ χεῖρα προτείνων ἐπέφανεν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὁ πρὸ τῶν αἰώνων πάντων, λέγει, ὑπάρχων πρωτότοκος Υἱὸς τοῦ ἀγεννήτου Πατρὸς ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων ἐφάνη πρωτότοκος Υἱὸς Παρθένου Μητρὸς νηπιάζων κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα. Διὰ τί ἐφάνη; διὰ νὰ ἐξαπλώσῃ τὴν ἀνορθωτικὴν καὶ σωστικὴν χεῖρά του εἰς τὸν πεσόντα Ἀδὰμ ἐκ τῆς παραβάσεως. Τριῶν δὲ λογιῶν λέγεται ὁ Χριστὸς πρωτότοκος· λέγεται πρῶτον πρωτότοκος ἐκ τοῦ Πατρὸς, ὄχι διότι ἐγεννήθη ἀπὸ τὸν Πατέρα καὶ ἄλλος Υἱὸς δευτερότοκος, ἄπαγε! Μονογενὴς γὰρ καὶ μονογενῶς ἐγεννήθη ἐκ μόνου τοῦ Πατρὸς, ἀλλὰ διότι πρὸ πάντων τῶν αἰώνων, καὶ πρὸ πάσης τῆς Κτίσεως ὁρατῆς τε καὶ ἀοράτου ἐγεννήθη ἐκ τοῦ Πατρός· οὐ γὰρ πάντοτε τὸ πρῶτον λέγεται συγκριτικῶς πρὸς τὸ δεύτερον, ἀλλὰ μερικαῖς φοραῖς δηλοῖ τὸ ὑπεροχικῶς, καὶ καθ' ἑαυτὸ πρῶτον ὄν· κατὰ τὸ νόημα τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος εἶπε περὶ τοῦ Χριστοῦ „Πρωτότοκος πάσης Κτίσεως". (Κολ. ά. 15.) καὶ ὁ Ἱερὸς ἡρμήνευσε Θεοφύλακτος (1).

Λέ-

(1) Ἄριστα δὲ εἶναι καὶ τὰ τοῦ ἀνωνύμου ἑρμηνέως τῶν Κανόνων εἰς τὸ ῥητὸν τοῦτο λεγόμενα· φησὶ γάρ· „Πρωτότοκός ἐστιν ὁ πρῶτος γεννηθείς, εἴ„τε μονογενὴς, εἴτε καὶ πρὸ ἄλλων ἀδελφῶν. Εἰ μὲν „οὖν ἐλέγετο ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ πρωτότοκος, μονο„γενὴς δὲ οὐκ ἐλέγετο, ὑπενοήσαμεν ἂν κτίσμα τὸν „αὐτὸν εἶναι κατὰ τοὺς Ἀρειανοὺς, πρωτότοκον αὐ„τὸν ὡς κτίσμα ὑπάρχοντα· ἐπειδὴ δὲ καὶ πρωτό„τοκος καὶ μονογενὴς λέγεται, δεῖ καὶ ἀμφότερα ἐ„π' αὐτῷ τηρεῖν· ὅθεν καὶ πρωτότοκον αὐτὸν φαμὲν „πάσης κτίσεως· ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς ἐκ τοῦ Θεοῦ, „καὶ ἡ κτίσις ἐκ τοῦ Θεοῦ· ἀλλ' αὐτὸς μὲν ἐκ „τῆς οὐσίας τοῦ Πατρὸς μόνος ἀχρόνως γεγεννημέ„νος, εἰκότως Υἱὸς μονογενὴς πρωτότοκος, καὶ οὐ „πρωτόκτιστος λεχθήσεται· ἡ δὲ κτίσις οὐκ ἐκ τῆς „οὐσίας τοῦ Πατρὸς, ἀλλὰ θελήματι αὐτοῦ ἐκ τοῦ „μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παρήχθη".

Λέγεται δεύτερον πρωτότοκος ὁ Χριστὸς, καθ' ὃ ἐγεννήθη ἐκ τῆς Μητρός· „ Καὶ ἔτεκε, „ φησὶ, τὸν Υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον “. (Λουκ. β'. 7.) Νοεῖται δὲ τοῦτο, ὄχι ὅτι ἐγεννήθη ἐκ τῆς Παρθένου δεύτερος Υἱὸς, ἄπαγε! Μονογενὴς γὰρ καὶ μονογενῶς ἐγεννήθη ἐξ αὐτῆς ὁ Χριστὸς, ἀλλὰ διότι αὐτὸς πρῶτος καὶ μόνος τὴν παρθενικὴν ἀνοίξας μήτραν, ἀρρήτως καὶ ὑπὲρ ἔννοιαν πάλιν αὐτὴν κεκλεισμένην ἐφύλαξεν, ὅπερ οὐδεὶς ἄλλος τεχθεὶς ἐποίησε. (1) Λέγεται καὶ τρίτον ὁ Χριστὸς πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν· καὶ μαρτυρεῖ λέγων ὁ Παῦλος „ Ὃς ἐστιν ἀρχὴ πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν “· (Κολ. ά. 18.) ὅπερ ἑρμηνεύων ὁ Ἱερὸς Θεοφύλακτος λέγει, ὅτι ὁ Χριστὸς λέγεται πρῶτος κατὰ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν· ἐπειδὴ γὰρ ὁ Κύριος ἔλυσε τὰς ὠδῖνας τοῦ θανάτου, ὡς λέγει ὁ Κορυφαῖος Πέτρος, (Πράξ. β'. 24.) διὰ τοῦτο δικαίως λέγεται ὅτι εἶναι καὶ πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν· γέννησις γὰρ εἶναι καὶ ἡ ἐκ νεκρῶν ἀνάστασις. Πρωτότοκος λοιπὸν λέγεται ὁ Χριστὸς ἐκ τῶν νεκρῶν, διότι πρῶτος αὐτὸς ἀναστὰς ἀπὸ τοὺς νεκροὺς ὡς ἀπαρχὴ, ἔχει ἀκολουθοῦντας εἰς αὐτὸν καὶ τοὺς λοιποὺς νεκρούς· καὶ αὐτοὶ γὰρ ἐγερθήσονται, ὡς ὁ Χριστὸς, ἄφθαρτοι· ἢ πρωτότοκος λέγεται ὁ Χριστὸς ἐκ τῶν νεκρῶν, καθότι ἀπὸ τοὺς ἄλλους νεκροὺς τοὺς ἐγερθέντας καὶ πάλιν ἀποθανόντας, αὐτὸς πρῶτος καὶ μόνος ἀνασὰς, οὐκ ἔτι ἀποθνήσκει, θάνατος αὐτοῦ οὐκ ἔτι κυριεύει, κατὰ τὸν μακάριον Παῦλον· ἢ καθότι αὐτὸς πρῶτος καὶ μόνος ἀνέστησεν ἑαυτὸν τῇ θείᾳ αὐτῦ ἐξουσίᾳ· ὅπερ οὐδεὶς ἄλλος πεποίηκε, κατὰ τὸν ἀνώνυμον. Ὅθεν ὁ Νύσσης Γρηγόριος τούτοις συμφωνῶν λέγει· „ Τριῶν οὐσῶν ἐν ἡμῖν τῶν γεννήσεων, δι' ὧν ζωοποιεῖται ἡ ἀνθρωπίνη φύσις, τῆς μὲν ἀπὸ „ σώ-

(1) Κατὰ τοῦτο εἶπεν ὁ Παῦλος τὸν Χριστὸν πρωτότοκον ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς· (Ῥωμ. ἡ. 29.) ὅπερ ἑρμηνεύων ὁ Ἱερὸς Θεοφύλακτος λέγει· „ Πρωτότοκος δὲ εἶναι ὁ Χριστὸς ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς κατὰ τὴν ἐνσαρκον Οἰκονομίαν· ἐπειδὴ κατὰ τὴν Θεότητα δὲν εἶναι πρωτότοκος, ἀλλὰ Μονογενὴς· ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῷ Χριστῷ ἡγιάσθη ἡ κατάκριτος ἡμῶν φύσις, διὰ τοῦτο πρεπόντως πρωτότοκος μὲν εἶναι ὁ Χριστὸς, ἡμεῖς δὲ ἀδελφοὶ αὐτοῦ χρηματίζομεν “. Δὲν εἶναι δὲ εὐκαταφρόνητα καὶ ἐκεῖνα ὅπου λέγει ὁ ἀνώνυμος ἑρμηνευτὴς τῶν Κανόνων· „ Πρωτότοκος ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς ὀνομάζεται ὁ Χριστὸς, ὅτι Μονογενὴς ὢν καὶ ἐκ Μητρὸς, παραπλησίως ἡμῖν μετέσχε σαρκὸς καὶ αἵματος κατὰ τὸν Παῦλον, καὶ ἄνθρωπος γέγονε· γεγόναμεν δὲ καὶ ἡμεῖς δι' αὐτοῦ Υἱοὶ Θεοῦ ἐν τῷ Βαπτίσματι· καὶ αὐτὸς ὁ φύσει Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, πρωτότοκος ἐν ἡμῖν τοῖς θέσει καὶ χάριτι Υἱοῖς Θεοῦ γενομένοις καὶ ἀδελφοῖς αὐτοῦ χρηματίσασι γέγονεν. Ὅθεν ἔλεγεν ἀναβαίνω πρὸς τὸν Πατέρα μου καὶ Πατέρα ὑμῶν· οὐκ εἶπε Πατέρα ἡμῶν, ἀλλὰ Πατέρα μου, φύσει δηλαδὴ, καὶ Πατέρα ὑμῶν, χάριτι δηλαδὴ, καὶ Θεόν μου καὶ Θεὸν ὑμῶν· οὐκ εἶπε Θεὸν ἡμῶν, ἀλλὰ Θεόν μου· ἂν διέλῃς λεπταῖς ἐπινοίαις τὸ ὁρώμενον ἀπὸ τῆ νοουμένου· ἤτοι τὴν ἀνθρωπότητα ἀπὸ τῆς Θεότητος, καὶ Θεὸν ὑμῶν, ὡς δημιουργὸν καὶ Κύριον. Καὶ ὁ μέγας Βασίλειος τὰς ἐν Χριστῷ συνελθούσας φύσεις ἐπινοίᾳ μόνῃ, φησὶ, θεωρούμεν καὶ διακρίνομεν· ἀλλ' οὐδὲν ἧττον μετὰ τῶν ἑαυτῆς ἑκατέρα ἰδιωμάτων “. (Ὅρα τὸ λβ'. κεφ. Μάρκου τοῦ Ἐφέσου κατὰ Ἀκινδυνιαστῶν) καὶ τὸν β'. λόγον περὶ Υἱοῦ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, ὅπου καὶ αὐτὸς χωρίζει τῇ ἐπινοίᾳ τὰς ἐν τῷ Χριστῷ ἡνωμένας καθ' ὑπόστασιν μίαν δύω φύσεις αὐτοῦ. Καὶ ὁ Δαμασκηνὸς Ἰωάννης ἐν τῷ Θεολογικῷ κεφ. ξή. λέγει· „ Ἐὰν, κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον, χωρίσῃς τὸ ὁρώμενον τῆ νοουμένου, δούλητε λέγεται καὶ „ ἀγνοοῦσα ἡ σάρξ “. Καὶ πάλιν, „ Ὥσπερ ἐπὶ τῆς „ ἀγνοίας εἴπομεν ὅτι, ἐὰν ἰσχναῖς ἐπινοίαις: ἤτοι „ νοῦ λεπταῖς φαντασίαις διέλῃς τὸ κτιστὸν ἐκ τοῦ „ ἀκτίστου, δούλη ἐστὶν ἡ σάρξ. Εἰ μὴ ἦνωτο τῷ „ Θεῷ Λόγῳ, ἅπαξ δὲ ἑνωθεῖσα καθ' ὑπόστασιν, „ πῶς ἔσται δούλη “; Ὅπου μὲ τὰ λόγια ταῦτα θέλει νὰ φανερώσῃ ὁ χαριτώνυμος οὗτος, ὅτι αἱ δύω φύσεις τῆ Χριστοῦ διαιροῦνται ἀλλ' ἀδιαιρέτως. Γράφεται δὲ καὶ κατὰ τὴν Κυριακὴν τῆς Ὀρθοδοξίας ἐν τῷ Τριῳδίῳ, ὅπου Κωνσταντῖνος ὁ Μητροπολίτης Κερκύρας κακῶς νοῶν τὴν τοῦ Σωτῆρος φωνὴν τὴν λέγουσαν· „ Ὁ Πατήρ μου μείζων μὲ ἐστὶν “, ἔλεγεν· „ Ἡ φωνὴ αὕτη δὲν νοεῖται, ὁπηνίκα ὁ Κύριος μίαν „ ὑπόστασιν νοεῖται ἡνωμένας τὰς δύω ἐχουσα φύσεις, ἀλλ' ὁπηνίκα κατὰ ψιλὴν ἐπίνοιαν ἡ σάρξ „ παραλαμβάνεται κεχωρισμένη τῆς Θεότητος, καὶ „ οἵατις ἑκάστου τῶν ἀνθρώπων εἶναι γνωρίζεται “. Κατὰ τούτου λοιπὸν τοῦ ταῦτα λέγοντος Κωνσταντίνου φερομένη ἐκείσε ἡ Ἐκκλησία, οὕτως ἀποφαντικῶς δογματίζει· „ Καὶ ταῦτα τοῦ θεολογικωτάτου Δαμασκηνοῦ τότε τὴν κατὰ ψιλὴν ἐπίνοιαν „ διαίρεσιν ἐκδιδάσκοντος, ὅτε λέγεται τι περὶ τῆς „ τοῦ Χριστῦ σαρκὸς, μὴ παραστατικὸν φυσικῆς τινος ἰδιότητος, ἀλλὰ δηλωτικὸν δουλείας ἢ ἀγνοίας “. Καὶ πάλιν καθολικῶς κατὰ τῶν τοιούτων φερομένη ἀναθεματίζει αὐτοὺς οὕτω· „ Ἀναθεματίζομεν αὐτοὺς „ ὡς μὴ ἐκλαμβανομένους τὴν τοιαύτην ῥῆσιν (τὴν „ ὁ Πατήρ μου μείζων μου ἐστὶ) τῆς κατὰ ψιλὴν ἐπίνοιαν διαιρέσεως, καθὼς παρὰ τῶν Ἁγίων Πατέρων ἐρρέθη τότε, ὁπηνίκα ἡ δουλεία καὶ ἡ ἀγνοια „ λέγεται, ὡς μὴ ἀνεχομένων τὴν ὁμόθεον καὶ ὁμότιμον τοῦ Χριστοῦ σάρκα διὰ τῶν τοιούτων φωνῶν „ καθυβρίζεσθαι, ἀλλὰ λέγοντας κατὰ ψιλὴν ἐπίνοιαν παραλαμβάνεσθαι καὶ τὰς φυσικὰς ἰδιότητας, τὰς ὡς ἀληθῶς οὔσας τῆς τοῦ Κυρίου σαρκὸς „ τῆς ἑνυποστάσης τῇ αὐτῦ Θεότητι καὶ ἀδιαιρέτως „ μενούσης “.

„ σώματος, τῆς δὲ, κατὰ τὸ τῆς παλιγγενεσίας Μυστήριον, τῆς δὲ, διὰ τῆς ἐλπιζομένης „ ἐκ τῶν νεκρῶν πάλιν ἀναστάσεως, ἐν ταῖς τρισὶ πρωτότοκος γίνεται" (ὁ Χριστὸς δηλ.) (λόγῳ Δ. κατ' Εὐνομίου).

Τροπάριον.

„ Νηπιόφρονα τὸν γεγονότα ἀπάτῃ, πρωτόπλαστον ἔμπαλιν ἐπα- „ μορθώσων, Θεὸς Λόγος μηπιάσας ἐπέφαμεν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἐπειδὴ, λέγει, ὁ πρωτόπλαστος Ἀδὰμ ἔγινεν ἀπὸ τὴν ἀπάτην τοῦ Διαβόλου κατὰ τὰς φρένας καὶ τὸν νοῦν ὡς ἓν ἀνόητον νήπιον· τούτου χάριν ὁ πλάσας τοῦτον Θεὸς Λόγος, θέλων νὰ ἐπανορθώσῃ πάλιν αὐτὸν συντριβέντα διὰ τῆς παραβάσεως, ἐπέφανεν αὐτὸς νήπιος, ἀλλὰ νήπιος, ὄχι κατὰ τὸ νηπιῶδες ἐκεῖνο φρόνημα τοῦ Ἀδὰμ, ἄπαγε! ἐπειδὴ ποῖος ἄλλος ἦτον συνετώτερος καὶ σοφώτερος τοῦ Χριστοῦ καὶ νηπίου ὑπάρχοντος, τοῦ ὁποίου ἡ ψυχὴ ἦτον ἐνωμένη καθ' ὑπόστασιν μὲ τὴν ἐνυπόστατον σοφίαν τοῦ Πατρός; Ὥσπερ γὰρ ἡ ψυχὴ τοῦ Κυρίου ἐξ αὐτῆς ἑνώσεως τεθεωμένη ἐχρημάτισε διὰ τὴν καθ' ὑπόστασιν ἕνωσιν· οὕτως αὐτὴ ἦτον καὶ πεπλουτισμένη μὲ τὸ πλήρωμα τῆς σοφίας καὶ γνώσεως, ἂν καὶ ἡ σοφία αὕτη ἦτον κεκρυμμένη, καὶ ἐδείχνετο εἰς τὰ ἔξω διὰ τῶν ἐνεργειῶν, κατὰ τὴν προκοπὴν καὶ ἡλικίαν τοῦ σώματος· „ Τὸ δὲ παιδίον (ὁ Ἰησοῦς) πλή- „ ρωνε καὶ ἐκραταιοῦτο Πνεύματι, πληρούμενον σοφίας". (Λουκ. β'. 40.) Ἔφη δὲ καὶ ὁ ἐκ Δαμασκοῦ Ἰωάννης· „ Ἡ μὲν ἀνθρωπίνη φύσις οὐσιωδῶς ὑ κέκτηται τῶν μελλόντων τὴν „ γνῶσιν· ἡ δὲ τοῦ Κυρίου ψυχὴ, διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν τὸν Θεὸν Λόγον ἕνωσιν καὶ τὴν „ ὑποστατικὴν ταυτότητα, κατεπλούτησεν, ὡς ἔφην, μετὰ τῶν λοιπῶν Θεοσημείων καὶ τὴν „ τῶν μελλόντων γνῶσιν". (Κεφαλ. ξή. τοῦ Θεολογικοῦ) Νήπιος, λέγω, ἐπέφανεν ὁ Θεὸς Λόγος, οὐ κατὰ τὸ νηπιῶδες καὶ ἀτελὲς φρόνημα τοῦ Ἀδὰμ, ἀλλὰ κατὰ μόνην τὴν σωματικὴν ἡλικίαν, γενόμενος τέλειος ἄνθρωπος· νηπιόφρων γὰρ γέγονεν ὁ Ἀδὰμ, κατὰ τὸν ἀνώνυμον, διότι καθὼς τὸ νήπιον διὰ τὴν ἁπλότητά του εὐκόλως ἀπατᾶται ἀπὸ τοὺς πονηρούς· οὕτω καὶ ὁ Ἀδὰμ διὰ τὴν ἀπειροκακίαν καὶ ἁπλότητά του εὐκόλως ἐγελάσθη ἀπὸ τὸν πονηρὸν Διάβολον· ὅθεν ἐπιθυμῶν νὰ ἀπολαύσῃ μεγαλήτερα ἀγαθὰ, ἔχασε καὶ τὰ ὀλίγα ὅπου εἶχεν εἰς χεῖράς του. „ Διὰ τοῦτο συμβουλεύει ὁ Ἀπόστολος, λέγων· „ Μὴ „ παιδία γίνεσθε ταῖς φρεσὶν, ἀλλὰ τῇ κακίᾳ νηπιάζετε· ταῖς δὲ φρεσὶ τέλειοι γίνεσθε". (ά. Κορ. ιδ'. 20.)

Τροπάριον.

„ Γῆς ἀπόγονον παλιμδρομήσασαν ταύτῃ, Θεότητος σύμμορφον φύ- „ σιν ὁ Πλάστης, ὡς ἀτρέπτως μηπιάσας ἀμέδειξεν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὁ Πλάστης, λέγει, καὶ Δημιουργὸς τῶν ἀνθρώπων, τὴν φύσιν τοῦ Ἀδὰμ τὴν ἀπὸ γῆς γεννηθεῖσαν, καὶ πάλιν εἰς αὐτὴν τὴν γῆν ἐπιστραφεῖσαν καὶ διαλυθεῖσαν διὰ τοῦ θανάτου, κατὰ τὴν θείαν ἐκείνην ἀπόφασιν τὴν λέγουσαν „ Γῆ εἶ, καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ", (Γέν. γ'. 19.) αὐτὸς ἐπειδὴ ἔγινε νήπιος ἀτρέπτως καὶ ἀναλλοιώτως, δηλαδὴ οὐχὶ τραπεὶς εἰς ἕτερ οὐκ ἦν, ἀλλὰ μείνας ὅπερ ἦν: ἤτοι Θεὸς, ἔνωσε μὲ τὴν ἰδικήν του ὑπόστασιν τὴν τῶν ἀνθρώπων φύσιν, καὶ προσέλαβε τὸ χεῖρον (τὴν ἀνθρωπότητα) ἵνα ἀντιδῶ τὸ βέλτιον (τὴν Θεότητα) ὡς εἶπεν ἡ Θεολόγος τοῦ Γρηγορίου φωνή. Τούτου χάριν αὐτὸς ἐνανθρωπήσας, ἀνέδειξε τὴν φύσιν τοῦ Ἀδὰμ τὴν εἰς γῆν ἐπιστραφεῖσαν σύμμορφον τῆς ἰδικῆς του Θεότητος: ἤτοι ἐθέωσε τὸν ἄνθρωπον· „ Μετασχηματίσει γὰρ (ὁ Χριστὸς), „ λέγει ὁ θεῖος Ἀπόστολος, τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸ σύμ- „ μορφον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ" (ἤτοι τῷ ἐνδόξῳ κατὰ περίφρασιν) (Φιλιπ. γ'. 21.)

Ὠδὴ δ'. Ὁ Εἱρμός.

„ Ἐκάλυψεν Οὐρανοὺς ἡ ἀρετή σου Χριστέ· τῆς Κιβωτοῦ γὰρ προελ-
„ θὼν τοῦ ἁγιάσματός σου, τῆς ἀφθόρου Μητρὸς, ἐν τῷ μαφ τῆς
„ δόξης σου ὤφθης ὡς βρέφος ἀγκαλοφορούμενος· καὶ ἐπληρώθη τὰ
„ πάντα τῆς σῆς αἰνέσεως.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Βλέπων ὁ Ἱερὸς Κοσμᾶς μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ψυχῆς τὸν Δημιουργὸν τοῦ Παντὸς νὰ κρατῆται ὡς βρέφος ἀπὸ τὰς ἀγκάλας τῆς πανάγνου Μητρός του, καὶ στοχαθεὶς τὸ ἄπειρον τῆς θείας αὐτοῦ συγκαταβάσεως, ἐδανείσθη τὰς ἰδίας ἐκείνας λέξεις τοῦ Προφήτου Ἀββακοὺμ, τοῦ ὁποίου ποίημα εἶναι καὶ ἡ τετάρτη αὕτη Ὠδὴ, τὰς λεγούσας „ Ἐκάλυψεν „ Οὐρανοὺς ἡ ἀρετὴ αὐτοῦ, καὶ τῆς αἰνέσεως αὐτοῦ πλήρης ἡ γῆ". (Ἀββ. γ'. 3.) ὅθεν λέγει· ἀληθῶς, ὦ Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ, ἀληθῶς ἐκάλυψεν ἡ ἀρετή σου τοὺς Οὐρανούς. Ἀρετὴν δὲ ὀνομάζει ἐδῶ τὴν τοῦ Θεοῦ Λόγου συγκατάβασιν καὶ μέχρι τῆς ἐνανθρωπήσεως αὐτοῦ κένωσιν· αὕτη γὰρ εἶναι τόσον ὑψηλὴ καὶ μεγάλη, ὥστε μὲ τὸ μεγαλεῖόν της ἐσκέπασε καὶ αὐτὸ τὸ ὕψος τῶν Οὐρανῶν, δηλαδὴ τῶν οὐρανίων Ἀγγέλων· ἐπειδὴ ἔφριξαν ἀληθῶς καὶ αὐταὶ αἱ τῶν Ἀγγέλων Δυνάμεις τοῦ Μυστηρίου τὸ μέγεθος.

Ὁ δὲ Ἱερὸς Θεοφύλακτος τὸ ῥητὸν τοῦτο ἑρμηνεύων, λέγει· καὶ ἂν ἔγινεν ἄνθρωπος ὁ Μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ κατὰ τοῦτο ἐφάνη ὅτι εἶναι ἠλαττωμένος καὶ κατώτερος τῶν Ἀγγέλων· ἀλλ' ὅμως ἡ ἀρετὴ αὐτοῦ καὶ σεβασμιότης καὶ τὸ θεοπρεπές του ἀξίωμα, κατὰ τὸν Ἀλεξανδρείας Κύριλλον, εἶναι μεγαλήτερα ἀπὸ κάθε ἀξίωμα τῶν Οὐρανῶν: ἤτοι τῶν ἐν Οὐρανοῖς Ἀγγέλων· ἐπειδὴ εἰς κανένα ἀπὸ αὐτοὺς δὲν εἶπεν ὁ Πατὴρ „ Υἱός „ μου εἶ σὺ, κάθου ἐκ δεξιῶν μου", κατὰ τὸν Παῦλον· διότι αὐτὸς μόνος εἶναι, κατὰ τὸν αὐτὸν Παῦλον, ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας καὶ δυνάμεως, καὶ παντὸς ὀνόματος ὀνομαζομένου, οὐ μόνον ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι. (Ἐφ. α'. 21.)

Ἐπιφέρει δὲ ὁ Μελῳδὸς ταῦτα· σὺ, Χριστὲ, ἐγεννήθης ἀπὸ τὴν ἄφθορον Μητέρα σου, „ τὴν ὁποίαν Κιβωτὸν ἁγιάσματος ὁ Δαβὶδ ὀνομάζει· „ Ἀνάστηθι, φησὶ, Κύριε, εἰς τὴν „ ἀνάπαυσίν σου, σὺ καὶ ἡ Κιβωτὸς τοῦ ἁγιάσματός σου". (Ψαλ. ρλά. 8.) Ἁγίασμα δὲ ὀνομάζει ἐδῶ ὁ Μελῳδὸς τὸ ἅγιον σῶμα τοῦ Κυρίου, τὸ χρισθὲν καὶ ἁγιασθὲν καὶ θεωθὲν ὑπὸ τῆς προσλαβούσης τοῦτο Θεότητος. Οὕτως ἐν γεννηθεὶς, ἐφάνης ὡς βρέφος ὑπὸ ἀγκαλῶν βασταζόμενος ἐν τῷ ναῷ τῆς δόξης σου: ἤτοι τῷ ἐνδόξῳ (κατὰ περίφρασιν, καθὼς καὶ τῶν τριῶν Παίδων τὸ λόγιον „ Εὐλογημένος εἶ ἐν τῷ ναῷ τῆς ἁγίας δόξης σου", Ἅλυσις τῶν τριῶν Παίδων 30.) Διὰ τοῦτο ἐπληρώθησαν ὅλα τὰ κτίσματα ἀπὸ τὴν ἰδικήν σου αἴνεσιν· ὅλα γὰρ ὁμοφώνως ὕμνησαν τὴν ἄπειρόν σου φιλανθρωπίαν καὶ συγκατάβασιν. Σημείωσαι δὲ, ὅτι τὴν παροῦσαν τετάρτην Ὠδὴν μὲ ἕνα τέλος τελειόνει ὁ Ἱερὸς Κοσμᾶς, κατὰ τὴν συνήθειαν ὅπου ἔχει, ἐρανισμένον ἀπὸ τὸν Ἀββακοὺμ, ὡς εἴπομεν.

Τροπάριον.

„ Γηθόμενος Συμεὼν τῶν ἀπορρήτων Μύστα, ἡ Θεοτόκος ἐβόα· ὃν
„ ὑφ' Ἁγίου πάλαι κεχρημάτισαι Πνεύματος, μηπιάσαντα Λόγον
„ Χριστὸν ἐναγκαλίζου κράζων αὐτῷ· ἐπλήσθη τὰ πάντα τῆς
„ σῆς αἰνέσεως.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸ παρὸν Τροπάριον κατ' ἠθοποιΐαν καὶ παρακίνησιν ἐσχημάτισεν ὁ Ἱερὸς Μελῳδός· ὡς ἐκ μέρους γὰρ τῆς Παρθένου ἀποτεινόμενος τὸν λόγον πρὸς τὸν Θεοδόχον Συμεὼν, οὕτω λέ-

λέγει· οἱ μὲν ἄλλοι γέροντες, οἱ διάστημα πολλῶν χρόνων διαπεράσαντες, ἐὰν τινὰς θελήσῃ νὰ βάλῃ ἐπάνω των καὶ τὸ πλέον ἐλαφρότατον φορτίον, λυποῦνται καὶ ἀδημονοῦν, καὶ δικαίως· διότι μόλις καὶ μετὰ βίας αὐτοὶ δύνανται νὰ βαστάζουν τὰ μέλητων ὑπὸ τοῦ γηρατείου ἀδυνατισμένοι· σὺ δὲ, ὦ μακάριε καὶ θειότατε γέρων Συμεὼν καὶ Μῦστα (γνῶστα) τῶν ἀπορρήτων τοῦ Θεοῦ Μυστηρίων, κάμνεις ὅλον τὸ ἐναντίον ἐκείνων· ἐπειδὴ δὲν λυπεῖσαι, ἀλλὰ χαίρεις καὶ μὲ ἀγαλλίασιν μεγάλην ἐναγκαλίζεσαι τὸν προαιώνιον Λόγον τοῦ Πατρὸς, τὸν ἐξ ἐμοῦ κατὰ σάρκα γεννηθέντα, καὶ κατὰ τὸ ἀνθρώπινον νηπιάσαντα. Δέχου λοιπὸν, Συμεὼν, τοῦτον ἐν ταῖς ἀγκάλαις σου κατὰ τὸν πόθον σου· διότι σοὶ ἐχρηματίσθη: ἤτοι ἀπεκαλύφθη ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος νὰ μὴ ἰδῇς θάνατον πρὸ τοῦ νὰ ἰδῇς αὐτόν· „Καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπος ἐν Ἱερουσαλὴμ, ᾧ ὄνομα Συμεὼν, καὶ Πνεῦμα „Ἅγιον ἦν ἐπ' αὐτῷ· καὶ ἦν αὐτῷ κεχρηματισμένον ὑπὸ τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου μὴ „ἰδεῖν θάνατον, πρὶν ἢ ἴδῃ τὸν Χριστὸν Κυρίου". (Λουκ. β'. 25.) (1).

Συμφώνως μὲ τὸν Ποιητὴν Κόσμων πανηγυρίζει εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην καὶ ὁ ἱερομάρτυς Μεθόδιος λέγων· „Καὶ δὴ λαβομένη ἡ Θεοτόκος τὸν ἐκ τοῦ ἀχράντου καὶ παναμώμου αὐ„τῆς θυσιαστηρίου σαρκωθέντα ζωοποιὸν καὶ ἀνέκφραστον ἄνθρακα, ὡς λαβίδι καὶ συ„ζεύξει τῶν ἁγίων αὐτῆς χειρῶν, τῷ δικαίῳ (Συμεὼν) προέτεινε, τοιαῦτα, ἐμοὶ δοκεῖν, „λέγουσά τε ἅμα καὶ παρακελευουσα· ἀπόλαβε, πρεσβύτα τίμιε καὶ Ἱερέων ἄριστε, ἀ„πόλαβε τὸν Κύριον, τὴν οὐ χρεύσασάν σου ἐλπίδα· ὑπόδεξαι θησαυρὸν ἀνέκλειπτον, καὶ „πλοῦτον ἀναφαίρετον, μεγαλοφυέστατε· ἐναγκάλισαι κράτος ἀνεκδιήγητον καὶ δύναμιν ἀ„νεξερεύνητον ἐρείδουσάν σε, σοφώτατε· περίπτυξαι τὴν ἀφθαρσίαν καὶ ἀνακαινοποιὸν θησι „δικαιότατε· οὐ τολμηρὸν τὸ ἐγχείρημα· μὴ ὄκλαζε, ὁσιώτατε· ἐμφορήθητι τοῦ ποθουμέ„νου· κατατρύφησον τοῦ ἐπιδιδομένου".

Τροπάριον.

„Ἣν ἤλπισας Συμεὼν ἡλικιώτην βρεφῶν, χαίρων ὑπόδεξαι (2)
„Χριστὸν, τὸ Ἰσραὴλ τὸ θείου τὴν παράκλησιν, τὸν Νόμου Ποιη„τὴν καὶ Δεσπότην πληροῦντα νόμου τάξιν, κράζων αὐτῷ· ἐπλή„σθη τὰ πάντα τῆς σῆς αἰμέσεως.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Καὶ τὸ Τροπάριον τοῦτο εἶναι ἡνωμένον μὲ τὸ ἀνωτέρω· ὁ γὰρ Μελῳδὸς κατ' Ἠθοποιΐαν καὶ παρακίνησιν μελουργήσας αὐτὸ, ὡς ἐκ μέρους τῆς Θεοτόκου τὸν λόγον σχηματίζει, καὶ λέγει πάλιν πρὸς τὸν Συμεών· ὑπόδεξαι, ὦ θειότατε Συμεὼν, εἰς τὰς ἀγκάλας σου, ὑπόδεξαι χαίρων καὶ ἀγαλλόμενος τὸν Χριστὸν εἰς ἡλικίαν βρέφους, ὁ ὁποῖος εἶναι ἡ παρηγορία

(1) Περὶ τοῦ ἁγίου Συμεὼν τούτου διάφοροι διαφόρως λέγουσιν· ὁ μὲν γὰρ ἅγιος Ἰωσὴφ ὁ ὑμνογράφος ἐν τῷ δευτέρῳ Τροπαρίῳ τοῦ πρὸς αὐτὸν ἀσματικοῦ Κανόνος του, θέλει ὅτι ἦτον Ἱερεὺς, λέγων· „Ἐν νόμῳ γενόμενος Ἱερουργὸς, Ἱερώτατε". καὶ ὁ ἱερομάρτυς Μεθόδιος, ἄνω λέγων· „Ἀπόλαβε, πρε„σβύτα τίμιε καὶ Ἱερέων ἄριστε". ὁ δὲ χριτικὸς Φώτιος ἐν τοῖς Ἀμφιλοχείοις, καὶ ὁ Θεοφύλακτος Βουλγαρίας λέγουν, ὅτι δὲν ἦτον Ἱερεὺς, ἀνώτερος ὅμως σοῦ Ἱερέως· ἄλλοι λέγουσιν ὅτι ἦτον οὗτος εἷς τῶν ἑβδομήκοντα τῆς παλαιᾶς Διαθήκης ἐπὶ Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου, καὶ ὅτι ἑρμηνεύων τὸ „Ἰδοὺ ἡ Παρ„θένος ἐν γαστρὶ ἕξει", καὶ ἀπιστήσας εἰς αὐτὸ, ἔλαβε χρηματισμὸν ὅτι μέλλει νὰ ζήσῃ, ἕως νὰ λάβῃ εἰς τὰς ἀγκάλας του τὸν προφητευθέντα παρθενικὸν τόκον, ὡς λέγει Γεώργιος ὁ Κεδρηνὸς ἐν τῇ Συνόψει. Εὐθύμιος δὲ ὁ Ζυγαδηνὸς ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ κατὰ Λουκᾶν, καὶ ὁ Ἀθηνῶν Μελέτιος, καὶ ἄλλοι λέγουσιν ὅτι ὁ Συμεὼν, ὅταν ἐδέχθη τὸν Χριστὸν, ἦτον χρόνων διακοσίων ἑβδομήκοντα καὶ ἑπτὰ ἐκεῖνα· ἄλλοι δὲ γενεαλογοῦσι τὸν Συμεὼν τοῦτον, ὅτι ἦτον Υἱὸς μὲν τοῦ Πατριάρχου τῶν Ἑβραίων Χιλλὲλ, Πατὴρ δὲ τοῦ περιφήμου Γαμαλιὴλ τοῦ ἀναφερομένου ἐν ταῖς Πράξεσι· καὶ ἄλλοι λέγουσιν, ὅτι ἦτον πρόεδρος τοῦ Συνεδρίου τῶν Ἑβραίων· οἱ δὲ ἀσφαλέστεροι μόνῃ τῇ εὐαγγελικῇ ἱστορίᾳ ἑπόμενοι, ὡς ἄνδρα ἁπλῶς πνευματοκίνητον τὸν Θεοδόχον γεραίρουσιν. (ὅρα τὸν νεοτύπωτον Ἑκατονταετηρίδα).

(2) Παρὰ τῷ ἀνωνύμῳ καὶ ἄλλοις „ἀπόλαβε" γράφεται, καὶ παρὰ τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ Θεοδώρου.

ρία τοῦ Θεοσυλλέκτα καὶ νέου Ἰσραὴλ τῶν Χριστιανῶν, οἵτινες ὁρῶσι νοητῶς τὸν Θεόν· τὴν ὁποίαν παρηγορίαν ἐσὺ ἤλπισας νὰ ἰδῇς, καθὼς ἐχρημάτισεν: ἤτοι διὰ λόγου ἀπεκάλυψεν εἰς ἐσὲ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον· „ Ἰδού, φησὶν ὁ ἱερὸς Λουκᾶς, ἄνθρωπος ἐν Ἱερουσαλὴμ, ᾧ „ ὄνομα Συμεών· καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος δίκαιος καὶ εὐλαβὴς, προσδεχόμενος παράκλη„ σιν τοῦ Ἰσραήλ". (Λουκ. β'. 25.) Ὑπόδεξαι λοιπὸν τὸν Χριστὸν τὸν ἐξ ἐμοῦ γεννηθέντα, ὅστις, μ' ὅλον ὅτι εἶναι Ποιητὴς καὶ Δεσπότης τοῦ παλαιοῦ Νόμου, σήμερον ὅμως ἐν τῷ ναῷ τελειόνει τὴν τάξιν καὶ προσταγὴν τοῦ Νόμου· ταὐτὸν εἰπεῖν, αὐτὸς ὁ ἴδιος νομοθέτης ὑποτάσσεται εἰς τὰ ἰδικά του νομοθετήματα· αὐτὸς γὰρ ἐνομοθέτησεν, ὅτι κάθε πρωτότοκον ἀρσενικὸν νὰ προσφέρεται εἰς τὸν Κύριον· „ Ἁγίασόν μοι πᾶν πρωτότοκον „ πρωτογενὲς διανοῖγον πᾶσαν μήτραν", (Ἔξ. ιγ'. 2.) καὶ πάλιν, „ Πᾶν διανοῖγον μή„ τραν ἐμοὶ τὰ ἀρσενικά", (Ἔξ. λδ'. 19.) καὶ ὁ Ἱερὸς Λουκᾶς, „ Πᾶν ἄρσεν διανοῖγον „ μήτραν ἅγιον τῷ Κυρίῳ κληθήσεται". (Λουκ. β'. 23.) Διὰ τί δὲ φυλάττει ὁ Κύριος τὴν προσταγὴν τοῦ Νόμου; Διὰ δύω αἴτια, ἕνα μὲν, ἵνα μὲ τὸ ἰδικόν του παράδειγμα παρακινήσῃ καὶ τοὺς ἄλλους νὰ φυλάττουν τὸν Νόμον, ἄλλο δὲ, ἵνα δείξῃ ὅτι δὲν εἶναι παραβάτης τοῦ θείου Νόμου, ὐδὲ ἀντίθεος· „ Μὴ νομίσητε, φησὶν, ὅτι ἦλθον καταλῦσαι τὸν „ Νόμον, ἢ τοὺς Προφήτας, οὐκ ἦλθον καταλῦσαι, ἀλλὰ πληρῶσαι". (Ματθ. ε'. 7.)

Τροπάριον.

„ Θεώμενος Συμεὼν Λόγον τὸν ἄναρχον, μετὰ σαρκὸς ὡς ἐν θρό„ νῳ χερουβικῷ, Παρθένῳ ἐποχούμενον, τὸν αἴτιον τοῦ εἶναι τὰ „ πάντα ὡς βρέφος, ἐκπλαγεὶς ἐβόα αὐτῷ· ἐπλήσθη τὰ πάντα „ τῆς σῆς αἰνέσεως.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Βλέπων, λέγει, ὁ πρεσβύτης Συμεὼν (1) τὸν ἐνυπόστατον Λόγον τοῦ Θεοῦ τὸν ἄναρχον κατὰ χρόνον: ἤτοι τὸν ἄχρονον καὶ ὑπέρχρονον, ὅτι κάθηται μετὰ τῆς χρονικῆς αὐτοῦ σαρκὸς ἐπάνω εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς Παρθένου Μητρὸς, ὡς ἐπάνω εἰς θρόνον χερουβικὸν, ὁμοίως βλέπων ὡς τεσσαρακονθήμερον βρέφος ἐκεῖνον τὸν Θεὸν, ὁ ὁποῖος εἶναι αἰτία τοῦ νὰ ὑπάρχουν ὅλα τὰ ὄντα, ἐξεπλάγη διὰ τὸ μεγαλεῖον τοῦ Μυστηρίου· ὅθεν ἐβόα εἰς τὸν Χριστὸν τὸ πολλάκις ῥηθὲν τοῦ Ἀββακοὺμ λόγιον „ Ἐπλήσθη τὰ „ πάντα τῆς σῆς αἰνέσεως". Διὰ τί δὲ ὠνόμασε τὸν Θεὸν αἴτιον τοῦ εἶναι τὰ πάντα; Ἐπειδὴ ὄχι μόνον αὐτὸς εἶναι Ποιητὴς καὶ Δημιουργὸς κάθε οὐσίας αἰσθητῆς καὶ νοητῆς, ἀλλὰ καὶ διαφέρει ἀπὸ τοὺς τεχνίτας τοῦ Κόσμου, κεραμεῖς θετέον, ἢ ἀνδριαντοποιοὺς, ἢ ξυλουργοὺς καὶ ἄλλους ὁμοίους· ἐκεῖνοι μὲν γὰρ δὲν εἶναι Ποιηταὶ ὕλης τῶν κεράμων, ἢ τῶν ξύλων, ἢ τῶν ἀνδριάντων, ἀλλὰ πέρνοντες τὴν ὕλην ἔξωθεν ἕτοιμον, βάλλουσιν εἰς αὐτὴν τὸ εἶδος μόνον καὶ τὴν μορφὴν τῆς τέχνης· ὁ δὲ Θεὸς δὲν εἶναι τοιοῦτος, ἀλλὰ τὴν ὕλην ὅλην τῶν κτισμάτων αὐτὸς παράγει ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι, καὶ τὰ εἴδη αὐτὸς ἐπιθέττει εἰς αὐτήν. Ψευδεστάτη δὲ εἶναι, καὶ πόρρω τῶν ἱερῶν περιβόλων τῆς Ἐκκλησίας ἐδιώχθη ἡ δόξα τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων, οἱ ὁποῖοι ἐφυλάρουν ὅτι ἡ ὕλη δὲν ἐπαρήχθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' εἶναι ἄναρχος καὶ συναΐδιος τῷ Θεῷ· ὁ δὲ Θεὸς ἄλλο τι δὲν ἐποίησε, πάρεξ τὸ νὰ μορφώσῃ μόνον τὴν ὕλην μὲ διάφορα εἴδη καὶ ποιότητας.

Καὶ λοιπὸν ὁ Θεὸς αἴτιός ἐστι τοῦ νὰ ἦναι τὰ πάντα: τουτέστι τοῦ νὰ ἦναι καὶ ἡ ὕλη καὶ τὸ εἶδος ὁμοῦ, ἐξ ὧν συντίθενται καὶ ὁλοκληροῦνται πάντα τὰ κτίσματα. Ὅθεν εἶπεν ὁ Θεοφόρος Μάξιμος· „ Οἱ μὲν Ἕλληνες ἐξ ἀϊδίου λέγοντες συνυπάρχειν τῷ Θεῷ „ τὴν τῶν ὄντων οὐσίαν (ἤτοι τὴν ὕλην), τὰς δὲ περὶ αὐτὴν ποιότητας μόνον ἐξ αὐτοῦ „ ἐσχη-

(1) Σημείωσαι, ὅτι Συμεὼν ἑβραϊκῶς θέλει νὰ πεν, ὅταν ἐγέννησε τὸν Συμεών· „ Ἤκουσε Κύριος „ ὅτι μισοῦμαι καὶ προσέδωκέ μοι καὶ τοῦτο· καὶ ἐκά„ λεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Συμεών". (Γέν. κθ'. 33.)

„ ἐσχηκέναι, τῇ μὲν οὐσίᾳ οὐδὲν λέγουσιν ἐναντίον, ἐν δὲ ταῖς ποιότησι μόναις τὴν ἐ-
„ ναντίωσιν εἶναι· ἡμεῖς δὲ μόνην λέγομεν τὴν θείαν οὐσίαν μὴ ἔχειν ἐναντίον, ὡς ἀΐ-
„ διόν τε οὖσαν καὶ ἄπειρον καὶ ἀϊδιότητος ταῖς ἄλλαις χαριστικήν· τῇ δὲ τῶν ὄντων
„ οὐσίᾳ εἶναι μὲν τὸ μὴ ὂν ἐναντίον, καὶ ἐν τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ κυρίως ὄντος (ἤτοι τοῦ
„ Θεοῦ) ὑπάρχειν τὸ ἀεὶ εἶναι αὐτήν, ἢ μὴ εἶναι". (Κεφ. κή. τῆς Γ'. ἑκατονταδος τῶν
περὶ ἀγάπης.) καὶ πάλιν, „ Οἱ Ἕλληνες, οὐσίας μὲν οὐδαμῶς, ποιοτήτων δὲ μόνον
„ δημιουργὸν τὸν Θεὸν εἰσάγουσιν· ἡμεῖς δὲ τὸν παντοδύναμον ἐγνωκότες Θεὸν, οὐ ποιο-
„ τήτων, ἀλλ' οὐσιῶν πεποιωμένων (μὲ εἶδος) Δημιουργὸν αὐτὸν εἶναι φαμέν· εἰδὲ τοῦ-
„ το, οὐκ ἐξ ἀϊδίου συνύπαρκτα τῷ Θεῷ τὰ δημιουργήματα". (Κεφ. ς'. τῆς Δ'. ἑκατον-
ταδ. τῶν περὶ ἀγάπης.) Καὶ ὁ Θεσσαλονίκης δὲ Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς συμφώνως λέγει·
„ Πεποιωμένας οὐσίας ὁ Θεὸς ἐδημιούργησε" (Κεφ. ρκβ'. τῶν Γνωστικῶν)· καὶ ὁ μέγας
Βασίλειος οὕτω φησίν· „ Ὁ Θεὸς πρίν τι τῶν ὁρωμένων γενέσθαι, εἰς νοῦν λαβόμενος καὶ
„ ὁρμήσας ἀγαγεῖν εἰς γένεσιν τὰ μὴ ὄντα, ὁμοῦ τε ἐνόησεν ὁποῖόν τινα χρὴ τὸν Κόσμον
„ εἶναι, καὶ τῷ εἴδει αὐτοῦ τὴν ἁρμόζουσαν ὕλην συναπεγέννησεν". (Ὁμιλ. β'. εἰς
τὴν ἑξαήμερον) ταὐτὸν εἰπεῖν, ὕλην εἰδοποιημένην ὁ Θεὸς παρήγαγεν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος
εἰς τὸ εἶναι (1).

Ὠδὴ

---

(1) Σημειοῦμεν ἐνταῦθα, ὅτι κατὰ τοὺς ἀληθεῖς τούτους λόγους τῶν ἁγίων, πάσης κατηγορίας καὶ κατακρίσεως εἶναι ἄξιοι οἱ ἰδικοί μας λογικευόμενοι, οἱ λογικὰς ἰδίας συντάξαντες, ὡς ὁ Βλεμμίδης, ὡς ὁ Κορυδαλεύς, καὶ ἄλλοι, οἵτινες καίτοι εὐσεβεῖς λογιζόμενοι, ἀνακαινίζουσιν ὅμως ἐν τῷ μέρει τούτῳ τὸν ἑλληνισμὸν καὶ τὴν παλαιὰν κακοδοξίαν τῶν Ἑλλήνων τῷ τῶν εὐσεβῶν συστήματι παρεισάγουσι. Πάντες γὰρ ἀπὸ μιᾶς ἐν τῷ περὶ οὐσίας λόγῳ γράφουσι καὶ πρεσβεύουσιν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἐναντίον τῇ οὐσίᾳ, καὶ ὅτι τὸ μὴ ὂν οὐκ ἐναντίον αὐτῇ ἐστι, καὶ ὅτι ἐν μόναις ταῖς ποιότησι ταῖς ἐν τῇ οὐσίᾳ, ἡ ἐναντιότης ἐστίν (Ὅρα κεφ. Κ'. σελ. 77. τῆς λογικῆς τοῦ Βλεμμίδου). Τοῦτο δέ, ὡς εἶπεν ἀνωτέρω ὁ θεῖος Μάξιμος, τῆς ἑλληνικῆς πλάνης βλασφημία ἐστὶ καὶ ἀσέβεια· ἐκείνη γὰρ ἐβλασφήμει, ὅτι ἡ τῶν ὄντων οὐσία: ἤτοι ἡ ὕλη, δὲν ἐδημιουργήθη ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι, ἀλλ' ἐξ ἀΐδιε συνυπῆρχε τῷ Θεῷ· ὅθεν καὶ τὸ μὴ ὂν δὲν ἔχει αὐτῆς ἐναντίον, ὡς ἀεὶ οὖσα συνάναρχος τῷ Θεῷ καὶ ἀγένητος. Πόσον δὲ βλάσφημος εἶναι ἡ κακοδοξία αὕτη, δείκνυσιν ὁ μέγας Βασίλειος ἑρμηνεύων τὸ λόγιον ἐκεῖνο τῆς Γενέσεως „ Ἡ δὲ γῆ ἦν ἀόρατος καὶ ἀκα-
„ τασκεύαστος". Εἰ μὲν οὖν ἀγένητος αὕτη, πρῶ-
„ τον μὲν ὁμότιμος ἔσται τῷ Θεῷ τῶν αὐτῶν πρε-
„ σβείων ἀξιουμένη· οὗ τί ἂν γένοιτο ἀσεβέστερον,
„ τὴν ἄποιον, τὴν ἀνείδεον, τὴν ἐσχάτην ἀμορφίαν,
„ τὸ ἀδιατύπωτον αἶσχος (τοῖς γὰρ αὐτῶν προσρή-
„ μασι κέχρημαι) τῆς αὐτῆς προεδρίας ἀξιοῦσθαι τῷ
„ σοφῷ καὶ δυνατῷ καὶ παγκάλῳ δημιουργῷ καὶ κτί-
„ στῃ τῶν ὅλων; Ἔπειτα δὲ τοσαύτη ἔσται, ὥστε
„ ὕλην ὑποδέχεσθαι τοῦ Θεοῦ τὴν ἐπιστήμην· καὶ
„ οὕτω τρόπον τινὰ τῇ ἀνεξιχνίαστῳ τοῦ Θεοῦ δυνά-
„ μει ἀντιπαρεξάγουσιν αὐτῆς τὴν ὑπόστασιν".

Ὁ δὲ Ἰωάννης ὁ Ζωναρᾶς ἑρμηνεύων τὸ „ Ὁ ἐκ
„ μὴ ὄντων τὰ πάντα παραγαγών" τοῦ Γ'. ἤχου
τῆς Ὀκτωήχου, ἀσεβεστέραν δεικνύει τὴν ἀνωτέρω
δόξαν τῶν Ἑλλήνων. „ Τὴν ὕλην οἱ Ἕλληνες συναΐ-
„ διον λέγοντες τῷ Θεῷ, δύω εἰσῆγον ἀνάρχα καὶ
„ δύω ἀγένητα, ἀνάρχον γὰρ καὶ ἀγένητον μόνον
„ οἴδαμεν τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα, ὡς μὴ ἔχοντα αἴ-
„ τιον ἑαυτοῦ μηδὲ ἀρχήν, οἷα μὴ ὑφ' ἑτέρου γεννη-
„ θέντα ἢ γεγονότα· κατὰ γὰρ τὸν Θεολόγον Γρη-
γόριον· „ Πατὴρ ὁ Πατὴρ καὶ ἄναρχος· οὐ γὰρ ἔκ
„ τινος· Υἱὸς ὁ Υἱὸς καὶ οὐκ ἄναρχος· ἐκ τοῦ Πα-
„ τρὸς γάρ· εἰδὲ τὴν ἀπὸ χρόνου λαμβάνεις ἀρχήν,
„ καὶ ἄναρχος· Ποιητὴς γὰρ χρόνων οὐχ ὑπὸ χρό-
„ νον· κατὰ δὲ τοὺς τὴν ὕλην ἀγένητον λέγοντας,
„ καὶ αὕτη ἄναρχος, ὡς αἴτιον μὴ ἔχουσα ἑαυτῆς·
„ καὶ τῷ μὲν Πατρὶ ὁμοία, κατὰ τὸ ἄναρχον καὶ
„ ἀγένητον, τοῦ δὲ Υἱοῦ καὶ Λόγου, Βαβαὶ τῆς
„ ἀτοπίας! καὶ πλέον τι φέρουσα, εἰ ἡ μέν, ἄναρ-
„ χος καὶ ἀναίτιος· ὁ δέ, οὐκ ἄναρχος, ὡς αἴτιον
„ τὸν Πατέρα κεκτημένος· ὅθεν καὶ ἀΐδιον ἔσεσθαι
„ τὸν Κόσμον οἱ Ἕλληνες ἐφαντάσθησαν, καὶ μηδέ
„ ποτε φθαρησόμενον, ἢ παρελευσόμενον".

Διὰ τοῦτο λοιπὸν δίδω τὴν εἴδησιν ταύτην εἰς τοὺς ἰδικούς μας Διδασκάλους, εἰς τοὺς σοφούς, ὁ ἀσοφος ἐγώ, καὶ εἰς τοὺς πεπαιδευμένους, ὁ ἀπαίδευτος, καὶ τοὺς παρακαλῶ ἐν ἀγάπῃ ἀδελφικῇ νὰ στοχασθοῦν κατὰ βάθος τὸ θεώρημα αὐτὸ τῆς λογικῆς, καὶ πάντως εὑρίσκοντες τὸ σύμφωνον τῇ τῶν Ἑλλήνων κακοδοξίᾳ, ὡς ἀποφαίνεται ὁ θεοφόρος Μάξιμος καὶ ὁ μέγας Βασίλειος καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Γρηγόριος, ἂς μὴ τὸ παραδίδουν πλέον εἰς τὰ σχολεῖα τοῖς ὑπ' αὐτοὺς μαθητευομένοις· ὑπὸ ἀνάθεμα γὰρ πίπτουσιν οἱ τὴν ὕλην ἄναρχον καὶ ἀγένητον φρονοῦντες ἢ λέγοντες, κατὰ τὸ ἐν τῇ Κυριακῇ τῆς ὀρθοδοξίας Συνοδικὸν τῆς Ζ'. Συνόδου, τὸ ἐν τῷ Τριῳδίῳ. Εἰδὲ καὶ εἴπωσιν, ὅτι αὐτοὶ δὲν φρονοῦν οὔτε λέγουν τὴν ὕλην ἄναρχον κατὰ τοὺς Ἕλληνας ἀμέσως καὶ καθαρῶς, συμπεραίνεται ὅμως τοῦτο ἐμμέσως δι' ἐκείνους ὅπου λέγουσιν, ὅτι οὐδὲν ἐναντίον τῇ οὐσίᾳ· μόνη γὰρ τῇ τοῦ Θεοῦ οὐσίᾳ οὐκ ἔστιν ἐναντίον, ἀνάρχῳ καὶ ἀϊδίῳ οὔσῃ· πάσῃ δὲ τῇ τῶν ὄντων οὐσίᾳ ἐναντίον ἐστὶ τὸ μὴ ὄν, ὡς εἶπεν ἀνωτέρω ὁ θεοφόρος Μάξιμος, ἐπειδὴ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παρήχθη ὑπὸ Θεοῦ. Ἀλλ' οὐδὲ πρέπει νὰ λέγουν ἀρχὴν τῆς φύσεως ἐν ταῖς φυσικαῖς των τὴν ἀνείδεον ὕλην, ὡς ὁ Βλεμμίδης (ἐν Κεφ. ά. τῆς φυσικ.)· ἀνείδεος γὰρ ὕλη πραγματικῶς οὐχ ὑπάρχει, ἀλλὰ τῆς διανοίας εἶναι ἀνάπλασμα.

Τί

Ὠδὴ έ. Ὁ Εἱρμός.

„ Ὡς εἶδεν Ἡσαΐας συμβολικῶς, ἐν θρόνῳ ἐπηρμένῳ Θεὸν, ὑπ' Ἀγ-
„ γέλων δόξης δορυφορούμενον, ὢ τάλας! ἐβόα, ἐγώ· πρὸ γὰρ εἶδον
„ σωματούμενον Θεὸν, φωτὸς ἀνεσπέρου καὶ εἰρήνης δεσπόζοντα.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὁ Εἱρμὸς οὗτος, μᾶλλον δὲ ὅλα τὰ Τροπάρια τῆς παρούσης πέμπτης Ὠδῆς ἐρανίσθησαν ὑπὸ τοῦ Μελῳδοῦ ἀπὸ τὸν Προφήτην Ἡσαΐαν, καὶ πρεπόντως· διότι καὶ ὁ Προφήτης αὐτὸς εἶναι Ποιητὴς τῆς Ὠδῆς ταύτης. Διηγεῖται λοιπὸν ὁ Ἁσματογράφος Κοσμᾶς ἐν τῷ Εἱρμῷ τούτῳ τὴν ὀπτασίαν, τὴν ὁποίαν ἠξιώθη νὰ ἰδῇ ὁ Ἡσαΐας· τῆς ὀπτασίας ταύτης ἡ αἰτία ἠκολούθησεν οὕτως. Γράφει ὁ Θεῖος Χρυσόστομος ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ Ἡσαΐου, ὅτι ὁ Βασιλεὺς Ὀζίας ἐλεπρώθη, διότι μὴ ὢν Ἱερεὺς, ἐτόλμησε νὰ θυμιάσῃ μέσα εἰς τὸν Ναὸν παρὰ τὴν ἀξίαν· καὶ ἐπειδὴ οἱ Ἰουδαῖοι δὲν ἐδίωξαν αὐτὸν ἔξω τοῦ Ναοῦ, οὔτε ὁ Προφήτης Ἡσαΐας ἤλεγξεν ἐκεῖνον διὰ τὴν τόλμην· τούτου χάριν μὲ δικαιοσύνην ἐμπόδισεν ὁ Θεὸς τὸ χάρισμα τῆς Προφητείας ἀπὸ τὸν Ἡσαΐαν, καὶ ἀπὸ τὸν λαὸν τῶν Ἰουδαίων· ὅταν δὲ ὁ Ὀζίας ἀπέθανε, τότε πάλιν ἔδωκε τὸ προφητικὸν χάρισμα εἰς αὐτόν· ὅθεν τότε εἶδε τὴν φοβερὰν ἐκείνην ὀπτασίαν τοῦ Θεοῦ· διὸ καὶ ἔλεγεν· „ Ἐγένετο
„ τοῦ ἔτους, οὗ ἀπέθανεν Ὀζίας ὁ Βασιλεὺς, εἶδον τὸν Κύριον καθήμενον ἐπὶ θρόνου ὑ-
„ ψηλοῦ καὶ ἐπηρμένου, καὶ πλήρης ὁ οἶκος τῆς δόξης αὐτοῦ, καὶ Σεραφὶμ εἱστήκεισαν
„ κύκλῳ αὐτοῦ, καὶ εἶπον, ὢ τάλας ἐγώ!, ὅτι κατανένυγμαι ". (Ἡσ. ϛ'. 1.)

Ταύτην λοιπὸν τὴν ὀπτασίαν παραφράζων ὁ Μελῳδὸς λέγει, ὅτι ὅταν ὁ Ἡσαΐας εἶδε τὸν Θεὸν καθήμενον ἐπάνω εἰς ἐπηρμένον καὶ ὑψηλὸν θρόνον, ὅς τις ἐδορυφορεῖτο κύκλῳ ὡς Βασιλεὺς, ἀπὸ Ἀγγέλους δόξης: ἤτοι ἐνδόξους καὶ λαμπροφανεῖς, ταὐτὸν εἰπεῖν, ἀπὸ τὰ πυρφόρα Σεραφὶμ, τότε ἐβόησε τὴν κατανυκτικὴν ἐκείνην καὶ ἀείμνηστον φωνήν· ὢ πόσον ταλαίπωρος ἄνθρωπος εἶμαι ἐγώ! διότι ἀκάθαρτος ὢν καὶ ἁμαρτωλὸς, καὶ ἀκάθαρτα χείλη ἔχων, καὶ κατοικῶν ἐν μέσῳ λαοῦ ἀκάθαρτα χείλη ἔχοντος, ἠξιώθηκα νὰ ἰδῶ τοιαῦτα φοβερὰ θεάματα· προεῖδον γὰρ τὸν Θεὸν, ὅπου ἔμελλε νὰ σωματωθῇ, καθὼς ταῦτα ὁ ἴδιος Ἡσαΐας βεβαιοῖ λέγων· „ Ὢ τάλας ἐγώ! ὅτι κατανένυγμαι, ὅτι ἀκάθαρ-
„ τος ὢν, καὶ ἀκάθαρτα χείλη ἔχων, ἐν μέσῳ λαοῦ ἀκάθαρτα χείλη ἔχοντος ἐγὼ οἰκῶ,
„ καὶ τὸν Βασιλέα Κύριον Σαβαὼθ (ἤτοι στρατιῶν Ἀγγελικῶν) εἶδον τοῖς ὀφθαλ-
„ μοῖς μου ". (αὐτόθ. 5.) Συμβολικῶς δὲ εἶπεν ὁ Μελῳδὸς ὅτι εἶδεν ὁ Προφήτης τὸν Θεὸν, διὰ τὸ τῆς ὀπτασίας αἰνιγματῶδες καὶ συμβολικόν· σύμβολον γὰρ ἦτον ὁ ἐπηρμένος θρόνος τῆς ἁγίας Παρθένου, ἥτις ἦτον ἐπηρμένη καὶ ἀνωτέρα παντὸς γηΐνου λογισμοῦ· ἡ δὲ ἐπὶ τοῦ θρόνου καθέδρα τοῦ Θεοῦ ἦτον σύμβολον τῆς ἐν τοῖς σπλάγχνοις τῆς Παρθένου ἐναναπαύσεως τοῦ Θεοῦ, καὶ τῆς ἐξ αὐτῆς ἀῤῥήτου σαρκώσεως. Ἐπιφέρει δὲ ἀκολούθως ὁ Μελῳδὸς, ὅτι ὁ Θεὸς δεσπόζει φωτὸς ἀνεσπέρου καὶ εἰρήνης· καὶ τὸ μὲν

„ φω-

Τί λέγω; ὅτε αὐτὴ ἡ διάνοια ὅσον καὶ ἂν λεπτυνθῇ, δύναται θετικῶς νὰ νοήσῃ ὕλην ἀνείδεον καὶ χωρίς τινος μορφῆς, εἰ μὴ μόνον στερητικῶς· ὅθεν καὶ αὐτὸς ὁ Πλάτων ὁ τῆς ἀνειδέου ταύτης ὕλης πρέμαχος καὶ εὑρετὴς, νόθῳ λογισμῷ εἶπεν, ὅτι αὕτη νοεῖται ἀνείδεος. Καὶ τὸ μεγαλήτερον, ὅτι ὁ Θεὸς ὕλην εἰδοποιημένην παρήγαγε, καὶ οὐχὶ ἀνείδεον· ὅθεν τὸ μὴ ὂν εἰς ὕπαρξιν πῶς δύναται νὰ γένῃ ἀρχὴ τῶν φυσικῶν; Προσθέττω καὶ τρίτον, ὅτι παρακαλῶ θερμῶς τοὺς ἁγίους Διδασκάλους νὰ μὴ παραδίδουν τὸ ὄγδοον Βιβλίον τῆς Φυσικῆς τοῦ Ἀριστοτέλους εἰς τοὺς σχολείους, ὅτε πρεσβεύει ἀσεβῶς, ὅτι ὁ Κόσμος εἶναι ἄναρχος καὶ ἀτελεύτητος· τὸ ὁποῖον εἶναι ἐναντιώτατον εἰς τὴν εὐσεβῆ ἡμῶν Πίστιν, καὶ εἶναι γεμάτον ἀπὸ μυρίας βλασφημίας· ὅθεν καὶ ὁ θεῖος Ἰουστῖνος ὁ Φιλόσοφος καὶ Μάρτυς ἐν τῇ ἀνατροπῇ τῶν τοῦ Ἀριστοτέλους Φιλοσοφικῶν δογμάτων, προστάζει νὰ φεύγουν οἱ ὀρθόδοξοι ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσιν τοιούτου Βιβλίου· „ Φευκτέον τοῦ Περι-
„ πάτου τῶν ἀκροαματικῶν τὸ ὄγδοον, ὡς γέμον
„ βλασφημιῶν, καὶ κατὰ τῶν δημιουργημάτων τοῦ
„ Θεοῦ καὶ Πλάστου πολέμιον ". Οὕτω καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος συνεβούλευε νὰ μὴ ἀναγινώσκεται ὁ περὶ ψυχῆς λόγος τοῦ ἰδίου Ἀριστοτέλους· οἱ γὰρ εὐσεβεῖς μαθηταὶ μὲ εὐσεβῆ δόγματα πρέπει νὰ μαθητεύωνται, καὶ ὄχι μὲ ἀσεβῆ καὶ κακόδοξα.

„ φωτὸς ἀνεσπέρου " ἴσως ἐρανίσθη ἀπὸ τὸ ἀνωτέρω ῥηθὲν „ Καὶ πλήρης δόξης ὁ οἶκος „ αὐτῆ ", ἢ ἀπὸ τὸ „ Διότι φῶς τὰ προστάγματά σου " τοῦ αὐτοῦ Ἡσαΐου, (Ἡσ. κς'. 9.) τὸ δὲ „ εἰρήνης " ἀπὸ τὸ „ Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, εἰρήνην δὸς ἡμῖν· πάντα γὰρ ἀπέδω- „ κας ἡμῖν ". (Ἡσ. κς'. 3.) μὲ τὸ ὁποῖον δείχνει, ὅτι εἶναι ἡ τῆ Ἡσαΐου πέμπτη Ὠδή.

Μάθε δὲ, ὦ ἀναγνῶστα, ἐκ τοῦ Τροπαρίου τούτου ἕνα ὠφέλιμον νόημα, ἤγουν ὅτι ὅ- σον οἱ ἅγιοι πλησιάζουν κοντὰ εἰς τὸν Θεὸν, τόσον γνωρίζουν τὴν ἀκαθαρσίαν αὐτῶν καὶ ταπεινόνονται, καθὼς λέγει ὁ ἅγιος Δωρόθεος· οὕτως ὁ Ἀβραὰμ, ὅταν ἠξιώθη νὰ συνο- μιλήσῃ μὲ τὸν Θεὸν, ὠνόμασε τὸν ἑαυτόν του γῆν καὶ σποδόν· „ Νῦν ἠρξάμην λαλῆσαι „ πρὸς τὸν Κύριόν μου· ἐγὼ δὲ εἰμὶ γῆ καὶ σποδός ". (Γέν. ιή. 17.) οὕτως ὁ Ἰὼβ, ὅταν ἠξιώθη νὰ ὁμιλήσῃ μὲ τὸν Θεὸν εἶπεν· „ Ἀκοὴν μὲν ὠτός ἤκουόν σου τὸ πρότερον, „ νυνὶ δὲ ὁ ὀφθαλμός μου ἑώρακέ σε· διὸ ἐφαύλισα ἐμαυτὸν καὶ ἐτάκην, ἤγημαι δὲ ἐ- „ μαυτὸν γῆν καὶ σποδόν ". (Ἰώβ. μϚ'. 5.) οὕτω καὶ ὁ Προφήτης οὗτος, ὅταν ἠξιώθη τῆς τοῦ Θεοῦ θεωρίας, τότε ἐκάλεσε τὸν ἑαυτόν του ταλαίπωρον καὶ ἀκάθαρτον.

Τροπάριον.

„ Συμεὶς ὁ θεῖος πρέσβυς, τὴν προφαμεῖσαν πάλαι τῷ Προφήτῃ „ δόξαν, χερσὶ Λόγον βλέπων Μητρὸς κρατούμενον, ὦ, χαίροις, ἐ- „ βόα, Σεμνή· ὡς γὰρ θρόνος περιέχεις τὸν Θεὸν, φωτὸς ἀνεσπέ- „ ρου καὶ εἰρήνης δεσπόζοντα.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Κατανοήσας, λέγει, ὁ θαυμάσιος καὶ προφητικώτατος Συμεὼν τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ, ἥ- τις ἐφάνη τὸν παλαιὸν καιρὸν εἰς τὸν Προφήτην Ἡσαΐαν, τουτέστι τὴν ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ καὶ ἐπηρμένου καθέδραν τοῦ Θεοῦ, ὡς ἀνωτέρω εἴπομεν, βλέπων δὲ τώρα τὸν θεαρχικώ- τατον Λόγον τοῦ Πατρὸς νὰ κρατῆται ἀπὸ τὰς ἀχράντους χεῖρας τῆς ἀπειράνδρου Μητρός του, καὶ θαυμάσας διὰ τὴν ἔκβασιν καὶ τὸ τέλος ὅπου ἔλαβεν ἡ συμβολικὴ ἐκείνη ὀπτα- σία τοῦ Ἡσαΐου, δὲν ἐταλάνισε τὸν ἑαυτόν του ὡς ὁ Ἡσαΐας, ἀλλ' ἔκραξε μεγαλοφώνως πρὸς τὴν Παρθένον· ὦ πάνσεμνε κεχαριτωμένη, χαῖρε καὶ εὐφραίνου, τὰ τοῦ Γαβριὴλ σχεδὸν διανεισάμενος λόγια· διότι ἐσὲ, Παρθένε, ἐφανέρωνεν ὁ ὑψηλὸς ἐκεῖνος καὶ ἐπηρμέ- νος θρόνος, ἐπάνω εἰς τὸν ὁποῖον ὁ Θεὸς ἐνθρονίζεται, καὶ ἐσὲ παραστέκουν νοερῶς τὰ Σεραφὶμ τιμῶντα καὶ σεβόμενα τὸν ὑπὸ σοῦ βασταζόμενον Κύριον.

Τροπάριον.

„ Προκύψας ὁ πρεσβύτης, καὶ τῶν ἰχνῶν ἐνθέως ἐφαψάμενος, „ τῆς ἀπειρογάμου καὶ Θεομήτορος, πῦρ ἔφη βαστάζεις Ἀγνὴ, βρέ- „ φος φρίττω ἀγκαλίσασθαι Θεὸν, φωτὸς ἀνεσπέρου καὶ εἰρήνης „ δεσπόζοντα.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Καὶ τοῦτο τὸ Τροπάριον ἐρανίσθη ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸν Προφήτην Ἡσαΐαν· ἐκεῖνος γὰρ, ὅταν εἶδε τὸν Κύριον καθήμενον ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ καὶ ἐπηρμένου καὶ περικυκλούμενον α- πὸ τὰ ἑξαπτέρυγα Σεραφὶμ, εἶπε τοῦτο· „ Καὶ ἀπεστάλη πρός με ἓν τῶν Σεραφὶμ, „ καὶ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ εἶχεν ἄνθρακα, ὃν τῇ λαβίδι (ἤτοι τῇ πυράγρᾳ) ἔλαβεν ἀπὸ „ τοῦ θυσιαστηρίου καὶ ἥψατο τοῦ στόματός μου ". (Ἡσ. ς'. 6.) Προκύψας λοιπὸν, λέ- γει, ὁ πρεσβύτης Συμεών: ἤτοι μὲ ὑποστολὴν καὶ φόβον πολὺν προσκυνήσας καὶ ἐγγίσας καὶ καταψηλήσας τὰ ἴχνάρια τῶν ἁγίων ποδῶν τῆς Παρθένου, ἵνα λάβῃ ἐξ αὐτῆς εἰς

τὰς

τὰς ἀγκάλας του τὸ κατὰ τὴν Θεότητα ἄναρχον καὶ προαιώνιον βρέφος, συστέλλεται πάλιν, καὶ γυρίζων ὀπίσω λέγει πρὸς τὴν Θεομήτορα· ὦ Πάναγνε Δέσποινα, ἐσὺ βαστάζεις πῦρ εἰς τὰς χεῖράς σου· ὅθεν ἐγὼ φρίττω νὰ ἐναγκαλισθῶ τὸ βρέφος τοῦτο, ἐπειδὴ δὲν εἶναι βρέφος μόνον, ἀλλὰ εἶναι καὶ Θεὸς καὶ ὑπερκόσμιος ἄνθραξ· ὅθεν φοβοῦμαι μήπως καταχαῶ μὲ μόνον τὸ τούτου ἐγγίξιμον. Τάχα δὲ τὸ μὲν Σεραφὶμ ἐκεῖνο εἰκόνιζεν ἐσὲ, Παρθένε, ἡ δὲ λαβὶς ἐκείνη καὶ ἡ πυράγρα εἰκόνιζε τὰς ἰδικάς σου χεῖρας, ὑπὸ τῶν ὁποίων κρατεῖται ἀῤῥήτως ταῦτο τὸ ἄϋλον πῦρ τῆς ἐν σαρκὶ κρυπτομένης Θεότητος.

Τροπάριον.

„Ῥύπτεται Ἡσαΐας, τοῦ Σεραφὶμ τὸν ἄνθρακα δεξάμενος, ὁ πρέ-
„σβυς ἐβόα τῇ Θεομήτορι· σὺ ὥσπερ λαβίδι χερσὶ λαμπρυνεῖς με,
„ἐπιδοῦσα ὃν φέρεις, φωτὸς ἀμέσπερου, καὶ εἰρήνης δεσπόζοντα.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Εἰς μὲν τὸ πρότερον Τροπάριον ἀναφέρει ὁ Μελῳδὸς τὸν ἅγιον Συμεών, ὅτι παραιτεῖται ἀπὸ τὸν φόβον τοῦ νὰ ἐναγκαλισθῇ τὸ προαιώνιον βρέφος· εἰς δὲ τὸ παρὸν ἀναφέρει τοῦτον θαῤῥαλεώτερον, καὶ τολμῶντα τὴν ἐναγκάλισιν, καὶ τὸν φόβον ἐκεῖνον διώκοντα ἀπὸ τὴν καρδίαν του ὡς ἀλόγιστον. Καὶ διὰ τί, ἔλεγεν ὁ Θεῖος Γέρων εἰς τὴν Θεομήτορα, διὰ τί νὰ φοβοῦμαι, ὦ Παρθένε, τὸ πῦρ ὅπου βαστάζεις εἰς τὰς ἀγκάλας σου; μήπως αὐτὸ εἶναι πῦρ ὅπου κολάζει καὶ καίει, ἵνα καὶ ἐμὲ κατακαύσῃ; ὄχι· αὐτὸ εἶναι πῦρ ὅπου ῥύπτει: ἤτοι καθαρίζει τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας· οὕτω γὰρ καὶ ὁ Προφήτης Ἡσαΐας δεχθεὶς ἀπὸ τὸ Σεραφὶμ τὸν θεῖον ἐκεῖνον ἄνθρακα, ὁ ὁποῖος ἐδήλου τὸ θεοϋπόστατον βρέφος σου, δὲν κατεκάη, ἀλλὰ ἐκαθαρίσθη ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας· δὲν κατεφλέχθη, ἀλλὰ μᾶλλον ἐφωτίσθη καὶ ἐλαμπρύνθη, καθὼς βεβαιοῖ ὁ ἴδιος· „Ἰδού, φησὶν, ἥψατο
„τῶν χειλέων σου, καὶ ἀφελεῖ τὰς ἀνομίας σου, καὶ τὰς ἁμαρτίας σου περικαθαριεῖ". (Ἡσ. ϛ'. ζ.) Ὥστε καὶ σὺ, Παρθένε, ἐνδοξοτέρα ἀσυγκρίτως τοῦ Σεραφὶμ ἐκείνου ὑπάρχουσα, ἐὰν δώσῃς εἰς ἐμὲ τὸν βρεφοπρεπῶς φερόμενον ὑπὸ σοῦ Θεὸν Λόγον μὲ τὰς ἁγίας χεῖράς σου ὡσὰν μὲ λαβίδα, βέβαια δὲν θέλεις με καταφλέξει, ἀλλὰ μᾶλλον θέλεις με καθαρίσει ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας, εἴ τινα ἁμαρτίαν ἔχω ὡς ἄνθρωπος, καὶ θέλεις μὲ φωτίσει. Ἀκολούθως δὲ ἐπιφέρει τὸ χαρακτηριστικὸν λόγιον τῆς πέμπτης Ὠδῆς, ὡς εἴπομεν.

Γλαφυρὰ δὲ εἶναι καὶ ἐκεῖνα ὅπου λέγει πανηγυρίζων ἐν τῷ εἰς τὴν Ὑπαπαντὴν λόγῳ αὐτοῦ ὁ Νικομηδείας Γεώργιος· „Ὁ μὲν οὖν Συμεὼν τῆς πρὸς γῆν ἀνανεύσας συγκύ-
„ψεως, κάτω γὰρ ἦν τέως συννεύων τῷ γήρᾳ καμπτόμενος, βραχύ τε τῶν ποδῶν τὴν βα-
„κτηρίαν ῥίψας, ἐπιστηρίζεται· καὶ τὰς χεῖρας ἐκτείνας, ἐκ τῶν μητρικῶν ἀγκαλῶν ἐ-
„πειρᾶτο τὸ Θεάνθρωπον νήπιον ὑποδέξασθαι· ἡ δὲ (Θεοτόκος) μικρὸν μὲν ἐπέσχεν· οὐ
„γάρ πω σαφῶς ᾔδει τὴν ἐν Πνεύματι πρὸς τὸ Ἱερὸν τοῦ Γέροντος ἄφιξιν· ἔπειτα δὲ, ὡς
„τὸ θεῖον βρέφος ταῖς ταύτης ἀγκάλαις περισκιρτῶν, καὶ πρὸς τὰς ἐκείνου παλάμας ἐκ-
„πηδῆσαι φιλονεικοῦν ἦν, θᾶττόν τε γινώσκει (ἡ Παρθένος δηλαδὴ) τοῦ Μυστηρίου τὴν
„δύναμιν, καὶ τῷ πρεσβύτῃ χεῖρας ἁπλοῦντι τοῦτο προσεπιδίδωσι, δέξαι, βοῶσα, γε-
„ραιώτατε ἄνθρωπε, τὸν πρὸς σὲ μᾶλλον, ἢ πρὸς ἐμὲ τὴν τεκοῦσαν νῦν ἐπειγόμενον".

Ὠδὴ ϛ'. Ὁ Εἱρμός.

„Ἐβόησέ σοι, ἰδὼν ὁ πρέσβυς, τοῖς ὀφθαλμοῖς τὸ σωτήριον, ὃ
„λαοῖς ἐπέστη· ἐκ Θεοῦ Χριστὲ σὺ Θεός μου.

ΕΡΜΗ-

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἀπὸ τὰ ῥητὰ τοῦ Εὐαγγελίου εἶναι ἐρανισμένος ὁ Εἱρμὸς οὗτος· λέγει γὰρ ὁ Ἱερὸς Λουκᾶς, ὅτι εἶπεν ὁ Θεῖος Συμεών, ὅταν ἐβάσταζε τὸν Κύριον εἰς τὰς χεῖράς του, „ Νῦν „ ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου, Δέσποτα, ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου, ὃ ἡτοί- „ μασας κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν". (Λουκ. β'. 29.) Ἄρχισε δὲ ὁ Ἱεράρχης Κοσμᾶς τὸν παρόντα Εἱρμὸν ἀπὸ τοῦ „ ἐβόησε" διὰ νὰ φανερώσῃ, ὅτι ἡ παροῦσα Ὠδὴ εἶ- ναι ἡ ἕκτη τοῦ Ἰωνᾶ, ἡ ὁποία ἀρχίζει ἀπὸ τοῦ „ ἐβόησα"· „ Ἐβόησα, φησὶν, ἐν θλί- „ ψει μου πρὸς Κύριον τὸν Θεόν μου". (Ἰων. β'. 2.) Ὁ πρεσβυτικώτατος, λέγει, Συ- μεών, βλέπων μὲ τοὺς ἰδίους του ὀφθαλμοὺς τὸ σωτήριον ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐπέμφθη εἰς ὅλους τοὺς λαούς, τόσον τῶν Ἰουδαίων, ὅσον καὶ τῶν Ἐθνικῶν, τουτέστι τὴν σάρκωσιν τοῦ Μονογενοῦς, ἣν εὐδόκησεν ὁ Θεὸς πρὸ πάντων τῶν αἰώνων, ἐβόησεν εἰς ἐσὲ, Κύριε. Τί δὲ ἐβόησεν; Ὦ Θεάνθρωπε Ἰησοῦ Χριστὲ, ἐσὺ προῆλθες Θεὸς ἐκ Θεοῦ· ἤτοι ἐγεννήθης Θεὸς ὁμοούσιος ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς πρὸ πάντων τῶν αἰώνων· διότι ἂν καὶ ἐβάστα- ζε βρέφος εἰς τὰς χεῖράς του ὁ δίκαιος Συμεών, καὶ ἔβλεπε νήπιον τὸν Δεσπότην Χριστὸν κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα· ἀλλ' ὅμως δὲν ἔμεινεν ὁ νοῦς του εἰς μόνον τὸ ἔξω καὶ βλεπό- μενον ταπεινὸν σχῆμα τῆς ἀνθρωπότητος· ἀλλὰ διὰ μέσου τῶν θείων μελῶν τοῦ Παναγίου βρέφους, ὡσὰν διὰ μέσου τινῶν λεπτῶν ὑμένων ἢ ὑέλων, παρέκυπτεν εἰς τὸ ἔσω καὶ κε- κρυμμένον φῶς τῆς Θεότητος· ὅθεν καὶ βλέπων τοῦτο, τέλειον Θεὸν σὲ ὡμολόγησε.

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ μέγας Βασίλειος ἐν τῷ εἰς τὴν Χριστοῦ Γέννησιν λόγῳ αὐτοῦ οὕτω γράφει· „ Ἄννα εὐηγγελίζετο, Συμεὼν ἐνηγκαλίζετο, ἐν μικρῷ βρέφει τὸν μέγαν Θεὸν „ προσκυνοῦντες, οὐ τοῦ ὁρωμένου καταφρονοῦντες, ἀλλὰ τῆς Θεότητος αὐτοῦ τὴν μεγαλω- „ σύνην δοξολογοῦντες· ἐφαίνετο γὰρ ὥσπερ φῶς δι' ὑελίνων ὑμένων διὰ τοῦ ἀνθρωπίνου „ σώματος ἡ θεία δύναμις διαυγάζουσα τοῖς ἔχουσι τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς καρδίας κεκα- „ θαρμένους". Ἀλλὰ καὶ ὁ Νικομηδείας Γεώργιος, πανηγυρίζων εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην, λέγει· „ Ταῦτα εἶπεν ἡ Θεοτόκος, καὶ ταῖς τοῦ πρεσβύτου παλάμαις τὸν Υἱὸν ἐπιτίθη- „ σιν· ὁ δὲ τὴν ὄψιν, ὡς εἶχε τάχους, τούτῳ προσεπικλίνας, καὶ τοῖς χείλεσι τούτου „ προσερείσας τὰ ὄμματα, τοιαῖς δέ που φωναῖς πρὸς αὐτὸν ἀπεχρήσατο· τίς ἡ τοσαύτη „ φιλανθρωπία καὶ συγκατάβασις, Δέσποτα; τίς ὁ τοσοῦτος πλοῦτος τῆς εὐσπλαγχνίας „ σου; τί τὸ κινῆσαν τὴν σὴν ἀγαθότητα τοὺς ταπεινοὺς ἡμᾶς ἐπισκέψασθαι;"

Τροπάριον.

„ Σιὼν σὺ λίθος ἐμαπετέθης, τοῖς ἀπειθοῦσι προσκόμματος, καὶ „ σκαμβάλου πέτρα, ἀῤῥαγὴς πιστῶν σωτηρία.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Καὶ εἰς τοῦτο τὸ Τροπάριον ἀναφέρει ὁ Μελῳδὸς τὸν ἅγιον Θεοδόχον Συμεὼν λέγοντα πρὸς τὸν Κύριον ἐκεῖνα σχεδὸν τὰ εὐαγγελικὰ „ Ἰδοὺ οὗτος κεῖται εἰς πτῶσιν καὶ ἀ- „ νάστασιν πολλῶν ἐν τῷ Ἰσραὴλ, καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον". (Λουκ. β'. 34.) Σὺ, λέγει, ὦ Σωτὴρ τοῦ Κόσμου, βληθεὶς εἰς τὴν Σιών· ἤτοι εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἕνας λίθος ἀκρογωνιαῖος, τῶν μὲν πιστευόντων Χριστιανῶν εἶσαι βεβαία καὶ ἀκίνητος σωτηρία, κα- θὼς εἶναι βέβαιος καὶ ἀκίνητος καὶ ὁ λίθος ὅπου βάλλεται εἰς τὴν γωνίαν τοῦ τοίχου· διὰ τοῦτο καὶ ἀνάστασις ὑπάρχεις εἰς τοὺς πιστεύοντας, καθὼς ἐγὼ σὲ ὠνόμασα, εἰς δὲ τοὺς ἀπειθεῖς καὶ μὴ πιστεύοντας εἶσαι ἕνας λίθος σκοντάμματος, καὶ ῥία πέτρα σκαν- δάλου, καὶ διὰ τοῦτο εἰς πτῶσιν τούτων ὑπάρχεις, καθὼς ἐγὼ εἶπον. Ἐρανίσθη δὲ τὰ ῥητὰ ταῦτα ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸν Ἡσαΐαν, λέγοντα· „ Ἰδοὺ ἐγὼ ἐμβάλλω εἰς τὰ θεμέ- „ λια Σιὼν λίθον πολυτελῆ, ἐκλεκτὸν, ἀκρογωνιαῖον, ἔντιμον εἰς τὰ θεμέλια αὐτῆς, καὶ „ ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτῷ οὐ μὴ καταισχυνθῇ". (Ἡσ. κή. 16.) καὶ πάλιν λέγει· „ Καὶ „ ἐὰν ἐπ' αὐτῷ πεποιθὼς ἦς, ἔσται σοι εἰς ἁγιασμόν· καὶ οὐχ ὡς λίθου προσκόμματι „ συναντήσεσθε, οὐδὲ ὡς πέτρας πτώματι". (Ἡσ. η'. 14.)

Αὐτὰ δὲ τὰ ἴδια ἐδανείσθη ἀπὸ τὸν Ἡσαΐαν καὶ ὁ Κορυφαῖος Πέτρος (ἐν τῇ Α. αὐτοῦ ἐπιστολῇ κεφ. β'. στίχῳ 6.), καὶ ἑρμηνεύων ταῦτα λέγει· „Ὑμῖν οὖν ἡ τιμὴ τοῖς πιστεύουσιν, ἀπειθοῦσι δὲ εἰς ἀτιμίαν ἔσται· λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας". (Ψαλ. ριζ'. 21.) καὶ „Λίθος προσκόμματος καὶ πέτρα σκανδάλου". (α'. Πέτ. β'. 7.) Σημείωσαι ὅτι, κατὰ τὸν Μητροφάνη Σμύρνης, Σιὼν θέλει νὰ εἰπῇ διῳκωσα· σαφῶς· τοιαύτη δὲ βέβαια εἶναι καὶ ἡ ἐκκλησία διῳκωσε τὴν ἕνωσιν τοῦ Νυμφίου της Χριστοῦ· ὅθεν καὶ ψάλλει πρὸς αὐτὸν μετὰ τοῦ Προφήτου Δαβίδ· „Ἐδίψησέ σε ἡ ψυχή μου, ποσαπλῶς σοι ἡ σάρξ μου". (Ψαλ. ξβ'. 2.) καὶ πάλιν· „Ἐδίψησεν ἡ ψυχή μου πρὸς τὸν Θεὸν, τὸν ἰσχυρὸν, τὸν ζῶντα". (Ψαλ. μά. 2.)

Τροπάριον.

„Βεβαίως φέρωμ τὸν χαρακτῆρα, τοῦ προ αἰώνων σὲ φύσαντος, „τὴν βροτῶν δὲ οἶκτον, μῦν ἀσθένειαν περιέθου.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸ παρὸν Τροπάριον ἐρανίσθη ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὰ ἀποστολικὰ ἐκεῖνα ῥητὰ τοῦ μεγάλου Παύλου λέγοντος· „Ὃς ὢν ἀπαύγασμα τῆς δόξης καὶ χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ". (Ἑβρ. α'. 3.) καὶ „Ὃς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ, ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσε μορφὴν δούλου λαβών". (Φιλιπ. β'. 6.) Λέγει λοιπὸν ὁ Ἱεράρχης Κοσμᾶς· σὺ, ὦ Θεάνθρωπε Ἰησοῦ Χριστὲ, φέρων βεβαίως καὶ ἀμετακινήτως τὸν ἀπαράλλακτον χαρακτῆρα τῆς ὑποστάσεως τοῦ σὲ πρὸ τῶν αἰώνων γεννήσαντος ἀϊδίου Πατρὸς, ὡς ὁμοούσιος τούτου Υἱὸς, τώρα ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων διὰ ὑπερβολὴν φιλανθρωπίας καὶ ἀγαθότητος ἐκατάδεχθης νὰ φορέσῃς καὶ τὴν τῶν ἀνθρώπων ἀσθένειαν (φύσιν)· ταὐτὸν εἰπεῖν, μὴ τραπεὶς κατὰ τὴν Θεότητα, ἀλλὰ μείνας ἐκεῖνο ὁποῦ ἦσουν· ἦτοι τέλειος Θεὸς, ἔγινες καὶ τέλειος ἄνθρωπος ἀληθείᾳ οὐ φαντασίᾳ, ἵνα θεώσῃς τὸν ἄνθρωπον (1).

Τροπάριον.

„Υἱὸν ὑψίστου, Υἱὸν Παρθένου, Θεὸν παιδίον γεγόμενον, προσ„κυνήσαντά με (2) μῦν ἀπόλυσον ἐν εἰρήνῃ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τοῦτο τὸ Τροπάριον ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Συμεὼν πρὸς τὸν Σωτῆρα Χριστὸν λέγοντος· „Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου, Δέσποτα, κατὰ τὸ ῥῆμά σου ἐν εἰρήνῃ". (Λουκ. β'. 29.) Ὦ Δέσποτα, λέγει, τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου, ἀπόλυσον ἐμὲ ἀπὸ τοῦ βίου τούτου τοῦ φθαρτοῦ καὶ προσκαίρου, καὶ μεταβίβασόν με εἰς τὸν ἄφθαρτον ἐκεῖνον καὶ ἀτελεύτητον αἰῶνα, κατὰ τὴν ἑρμηνείαν Εὐθυμίου τοῦ Ζυγαδηνοῦ εἰς τὸν Λουκᾶν, καὶ τοῦ ἀνωνύμου ἑρμηνευτοῦ τῶν Κανόνων· ἀπόλυσον δὲ ἐμὲ ἐν εἰρήνῃ λογισμῶν, κατὰ τὸν Εὐθύμιον καὶ Θεοφύλακτον, ἐπειδὴ οἱ ταράττοντές με λογισμοὶ περὶ τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως εἰρήνευσαν· ἢ ἐν εἰρήνῃ ἀφοβίας, διότι πλέον δὲν φοβοῦμαι θάνατον διὰ τὸ βαθύ μου γῆρας· ἢ ἐν εἰρήνῃ χαρᾶς, διότι πλέον δὲν λυποῦμαι ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τοῦ Ἰσραήλ· εἶδον γὰρ τώρα τὸν ἐλευθερωτήν· ἢ ἐν εἰρήνῃ: ἤτοι ἐν ἀναπαύσει, διότι ἕως οὗ ζῇ ὁ ἄνθρω-

(1) Ὅρα τὴν ἑρμηνείαν τοῦ ἐν τῇ πρώτῃ Ὠδῇ τοῦ Τριῳδίου τῆς μεγάλης Δευτέρας τοῦ λέγοντος· „Ἡ ἀπόῤῥητος Λόγου Θεοῦ κατάβασις". Συντείνει γὰρ πολλὰ εἰς τὸ νόημα τοῦ Τροπαρίου τούτου.

(2) Ἐν ἄλλοις δὲ γράφεται „προσκυνήσαντά σε" τῆς Σὲ ἀντωνυμίας ἀποδιδομένης εἰς τὸ „Υἱὸν ὑ„ψίστου".

ἄνθρωπος, πάντοτε ταράττεται· ἀποθανὼν δὲ εἰρηνεύει, κατὰ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Θεοφυλάκτου· ὅθεν εἶπεν ὁ Ἰώβ· „ Θάνατος ἀνδρὶ ἀνάπαυσις “. (Ἰώβ. γ'. 23.)

Διὰ τί δὲ παρακαλῶ νὰ με ἀπολύσῃς; Διότι ἐγὼ, λέγει, σὲ ἐπροσκύνησα τὸν Υἱὸν τοῦ ὑψίστου Πατρὸς κατὰ τὴν Θεότητα, καὶ Υἱὸν τῆς Παρθένου κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα, τὸν αὐτὸν Θεὸν τέλειον καὶ παιδίον γενόμενον: ἤτοι ἄνθρωπον τέλειον. Μακρὰν δὲ πρέπει νὰ διώκεται ἀπὸ τοὺς ὀρθοδόξους τὸ δυσσεβὲς φρόνημα Νεστορίου τοῦ ἀνθρωπολάτρου, δύω Υἱοὺς φρονοῦντα, ἄλλον μὲν τὸν ἐκ Πατρὸς γεννηθέντα ὡς Θεὸν, ἄλλον δὲ τὸν ἐκ τῆς Παρθένου γεννηθέντα ὡς ἄνθρωπον. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος λέγει, ὅτι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Υἱὸς ἀνθρώπου γίνεται· διὰ τοῦτο ἕνα διδάσκει τὸν Υἱὸν κατὰ τὴν ὑπόστασιν καὶ τὸ πρόσωπον, δύω δὲ τὰς φύσεις αὐτοῦ, Θεότητα καὶ ἀνθρωπότητα, τὸν αὐτὸν Θεὸν τέλειον, καὶ ἄνθρωπον τέλειον, ἀπαθῆ τῇ Θεότητι, καὶ παθητὸν τῇ ἀνθρωπότητι. Ὅθεν καὶ ὁ Θεοφόρος Μάξιμος εἶπεν· „ Οὐ λέγομεν ἐπὶ Χριστῷ διαφορὰν ὑποστάσεων· ὅτι Τριὰς μεμένηκεν ἡ Τριὰς καὶ σαρκωθέντος τοῦ Λόγου, προσθήκης προσώπου „ οὐ προσγενομένης τῇ Ἁγίᾳ Τριάδι διὰ τὴν σάρκωσιν· λέγομεν δὲ φύσεων διαφορὰν, ἵνα „ μὴ τῷ Λόγῳ κατὰ τὴν φύσιν ὁμοούσιον τὴν σάρκα πρεσβεύωμεν “. (Κεφ. υζ'. τῆς ἕκτης ἑκατονταδος τῶν γνωστικῶν.) Καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς λέγει ἐν τῇ ξβ'. λύσει τῶν ἀπόρων, „ Εἰ δὲ σαρκὸς ἐν Χριστῷ καὶ Θεότητος μετὰ τὴν ἕνωσιν ὑπάρχει κατὰ φύσιν διαφορὰ, „ (οὐ γὰρ ταὐτὸν κατ' οὐσίαν ποτὲ Θεότης καὶ σὰρξ) πρὸς φύσεως μιᾶς γένεσιν ἡ τῶν „ συνελθόντων οὐδαμῶς γέγονεν ἕνωσις, ἀλλὰ πρὸς μίαν ὑπόστασιν, καθ' ἣν οὐδεμίαν ἐν „ Χριστῷ καθ' οἱονδήποτε τρόπον εὑρίσκομεν διαφοράν· ταὐτὸν γὰρ τῇ οἰκείᾳ σαρκὶ κα- „ θ' ὑπόστασιν ὁ Λόγος· καθ' ὃ γὰρ ἂν ὁ Χριστὸς ἔχῃ διαφορὰν, ἓν εἶναι κατὰ πάντα „ τρόπον οὐ δύναται· καθὸ δὲ τὴν οἰανοῦν παντελῶς οὐκ ἐπιδέχεται διαφορὰν, κατὰ „ πάντα τρόπον τὸ ἓν ἀπ' αὐτοῦ διαπαντὸς εὐσεβῶς ἔχει, καὶ ὂν καὶ λεγόμενον “. Πῶς δὲ ὁ Θεόδωρος λέγει, ὅτι τὸ παρὸν Τροπάριον ὁ Συμεὼν ἀναφέρει εἰς τὸν Πατέρα, καὶ ὄχι εἰς τὸν Υἱὸν, ἀπορῶ.

Ὠδὴ Ζ'. Ὁ Εἱρμός.

„ Σὲ τὸν ἐν πυρὶ δροσίσαντα, Παῖδας θεολογήσαντας, καὶ Παρ- „ θένῳ ἀκηράτῳ ἐμοσκήσαντα, Θεὸν Λόγον ὑμνοῦμεν, εὐσεβῶς με- „ λῳδοῦντες· εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ τῶν Πατέρων ἡμῶν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὁ παρὼν Εἱρμὸς αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ σχεδὸν εἶναι ἐξηγημένος, διότι εἶναι σαφὴς εἰς ὅλους καὶ εὔληπτος. Λέγει δὲ ὁ Μελῳδὸς, ὅτι ἡμεῖς οἱ ὀρθόδοξοι Χριστιανοὶ ὑμνοῦμεν ἐσὲ τὸν ἐνυπόστατον Λόγον καὶ Θεόν· „ Ἐν ἀρχῇ, φησὶν, ἦν ὁ Λόγος, καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν „ Θεὸν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος “· (Ἰω. α'. 1.) διότι ἐσὺ πάλαι μὲν ἐδρόσισας μὲ τὸ πῦρ τῆς καμίνου τοὺς ἁγίους τρεῖς Παῖδας, οἵτινες ἐθεολόγησαν ἐσὲ ἔμπροσθεν τοῦ Βασιλέως Ναβουχοδονόσορος· ἔλεγον γὰρ οἱ τρισμακάριοι μετὰ παῤῥησίας „ Οὐ χρείαν ἔ- „ χομεν ἡμεῖς περὶ τοῦ ῥήματος τούτου ἀποκριθῆναί σοι· ἔστι γὰρ Θεὸς ἡμῶν ἐν Οὐρα- „ νοῖς, ᾧ ἡμεῖς λατρεύομεν, δυνατὸς ἐξελέσθαι ἡμᾶς ἐκ τῆς καμίνου τοῦ πυρὸς τῆς καιο- „ μένης, καὶ ἐκ τῶν χειρῶν σου, Βασιλεῦ, ῥύσεται ἡμᾶς “. (Δαν. γ'. 16.)

Ἐσὺ, λέγω, Κύριε, τὸ πῦρ τὸ καταναλίσκον, κατὰ τὸ γεγραμμένον, (Δευτ. δ'. 24.) πάλαι μὲν ἐδρόσισας τοὺς τρεῖς Παῖδας· τώρα δὲ ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων ἐκατοίκησας ἀφλέκτως εἰς τὴν ἄφθορον Παρθένον· τὸ αὐτὸ γὰρ θαῦμα ἠκολούθησε καὶ τότε καὶ τώρα, καὶ ἐκεῖ ἐν τῇ καμίνῳ καὶ ἐδῶ ἐν τῇ Παρθένῳ· μᾶλλον δὲ καὶ ἀληθέστερον εἰπεῖν, τὸ ἐν τῇ Παρθένῳ θαῦμα εἶναι φοβερώτερον καὶ παραδοξότερον ἀπὸ τὸ εἰς τοὺς τρεῖς Παῖδας γενόμενον· ἐκεῖ μὲν γὰρ ἐν τῇ καμίνῳ τὸ ὑλικὸν πῦρ ἀλησμόνησε νὰ καίῃ, ἐδῶ δὲ ἐν τῇ Παρθένῳ τὸ πῦρ τὸ ἄϋλον καὶ θειότατον δὲν ἔκαιε, καὶ ἐκεῖ μὲν τὸ ἔξωθεν πῦρ τῆς καμίνου δὲν ἔκαιε τοὺς ἔνδοθεν ὄντας νέους, ἐδῶ δὲ σὺ τὸ ἔνδοθεν ἄϋλον πῦρ δὲν ἔκαιες τὴν ἔξωθεν περιέχουσάν σε κοιλίαν τῆς Θεοτόκου. Διὰ τοῦτο λοιπὸν ἡμεῖς εὐσεβῶς μελῳδοῦμεν καὶ λέγομεν· εὐλογητὸς εἶσαι, ὦ Θεὲ τῶν Πατέρων ἡμῶν.

Τρο-

Τροπάριον.

„ Ἀδὰμ ἐμφαμίσωμ ἄπειμι, εἰς Ἅδου διατρίβοντι, καὶ τῇ Εὔᾳ προσ-
„ κομίσωμ εὐαγγέλια, Συμεὼμ ἀμεβόα, σὺμ Προφήταις χορεύωμ,
„ εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ τῶμ Πατέρωμ ἡμῶμ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Οἱ μὲν ἄλλοι ἄνθρωποι, μέλλοντες νὰ χωρίσουν ἀπὸ τὴν ζωὴν ταύτην λυποῦνται, καθὼς εἶναι πρέπον, ὡς ὑπὸ τοῦ συνειδότος ἐλεγχόμενοι, καὶ χωρὶς δάκρυα δὲν ἀποθνήσκουσιν· ὁ δὲ Συμεὼν βαστῶν εἰς τὰς ἀγκάλας του τὸν Σωτῆρα τοῦ Κόσμου, κάμνει ὅλον τὸ ἐναντίον· ὅταν γὰρ ἔμελλε νὰ ἀποθάνῃ, ἐφώναζεν· ἐγὼ, ὦ Δέσποτα, πηγαίνω μὲ χαρὰν εἰς τὸν Ἅδην διὰ νὰ φανερωθῶ εἰς τὸν ἐκεῖ εὑρισκόμενον Ἀδὰμ, καὶ νὰ φέρω χαροποιὰ μηνύματα εἰς τὴν Εὔαν, ὅτι δηλαδὴ ἦλθες εἰς τὴν γῆν σὺ ὅπου μέλλεις νὰ τοὺς λυτρώσῃς ἀπὸ τὴν φυλακὴν τοῦ Ἅδου, καὶ ὅτι ἐγὼ σὲ ἐδέχθηκα βρέφος ὄντα εἰς τὰς ἀγκάλας μου· καὶ πρὸς τούτοις πηγαίνω εἰς τὸν Ἅδην διὰ νὰ χορεύω μὲ ὅλους τοὺς ἐκεῖ εὑρισκομένους Προφήτας, συγχαίρων αὐτοῖς, ὅτι ἔλαβον τέλος αἱ προφητεῖαι των, ἐπειδὴ ἐγεννήθης σὺ ὁ ὑπ' αὐτῶν προφητευόμενος Μεσσίας Χριστός. Ὅθεν λέγω μὲ αὐτούς· „ Εὐ-
„ λογητὸς ὁ Θεὸς ὁ τῶν Πατέρων ἡμῶν “. Ἀνάγνωθι καὶ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ „ Ἀπέδωκάς
„ μοι ἐβόα Συμεών “ τοῦ κατὰ τὴν ἐννάτην Ὠδὴν Τροπαρίου τοῦ παρόντος Κανόνος.

Τροπάριον.

„ Γέμος χοϊκὸμ ῥυσόμεμος Θεὸς, ἕως τοῦ Ἅδου ἦξει· αἰχμαλώτοις
„ δὲ παρέξει πᾶσιμ ἄφεσιμ, καὶ ἀμάβλεψιμ πηροῖς, ὡς ἀλάλοις
„ βοῆσαι· εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ τῶμ Πατέρωμ ἡμῶμ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἐπειδὴ εἰς τὸ ἀνωτέρω Τροπάριον ἀνέφερεν ὁ Μελῳδὸς τὸν Θεοδόχον Συμεών, ὅτι πηγαίνει εἰς τὸν Ἅδην διὰ νὰ κηρύξῃ εἰς τοὺς ἐκεῖ εὑρισκομένους χαροποιὰ εὐαγγέλια· τώρα εἰς τὸ παρὸν Τροπάριον λέγει καὶ ποῖα εἶναι τὰ εὐαγγέλια ταῦτα. Διότι αὐτὸς φθάσας σχεδὸν εἰς αὐτὸν τὸν τόπον τοῦ Ἅδου, καὶ ὑψώσας τὴν φωνήν του, τοιαῦτα λόγια φαίνεται νὰ ἔλεγεν εἰς τοὺς ἐκεῖ· ὦ ἐσεῖς νεκροὶ Ἀδὰμ καὶ Εὔα καὶ οἱ λοιποὶ, ὅσοι εὑρίσκεσθε εἰς τὸν σκοτεινὸν τοῦτον τόπον, σᾶς δίδω τὴν χαροποιὰν εἴδησιν ταύτην, ὅτι ὁ τῶν ἁπάντων Θεὸς ἦλθεν ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἐγένετο ἄνθρωπος, διὰ νὰ λυτρώσῃ ἀπὸ τὴν τυραννίαν τοῦ Διαβόλου τὸ ἐκ τοῦ χοὸς πλασθὲν γένος τῶν ἀνθρώπων· καὶ πρῶτον μὲν ἔχει νὰ κηρύξῃ τὸ Εὐαγγέλιον τῆς σωτηρίας εἰς τοὺς ζωντανοὺς καὶ ἐπὶ γῆς ὄντας ἀνθρώπους· πλὴν δὲν ἔχει νὰ ἀφήσῃ καὶ ἐσᾶς τοὺς ὑποκάτω τῆς γῆς εὑρισκομένους νεκροὺς ἀνεπισκέπτους καὶ ἀνεπιμελήτους (1), ἀλλὰ μετὰ τὸ σωτήριον αὐτοῦ πάθος καὶ τὸν θάνατον θέλει ἔλθῃ καὶ ἕως τὸν Ἅδην τοῦτον, ἵνα δώσῃ λύσιν μὲν καὶ ἐλευθερίαν εἰς ὅλας τὰς ψυχὰς τὰς σκλαβωμένας ὑπὸ τοῦ Διαβόλου, ἀνάβλεψιν δὲ καὶ φῶς εἰς τοὺς τυφλοὺς, καθὼς θέλει χαρίσει καὶ εἰς τοὺς ἀλάλους τὸ λαλεῖν καὶ βοᾶν. Τί νὰ βοῶσι; τὸ „ Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ τῶν Πατέρων ἡμῶν “.

Ταῦτα δὲ ἐρανίσθη ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὴν Προφητείαν τοῦ Ἡσαΐου τὴν λέγουσαν ὡς ἐκ προσώπου τοῦ Χριστοῦ· „ Πνεῦμα Κυρίου ἐπ' ἐμὲ, οὗ ἕνεκεν ἔχρισέ με· εὐαγγελίσασθαι
„ πτω-

(1) Συντείνει εἰς τοῦτο τὸ Τροπάριον ἐκεῖνο τὸ ἐπιταφίου θρήνου τὸ λέγον· „ Ἐπὶ γῆς κατῆλθες, „ ἵνα σώσῃς Ἀδάμ, καὶ ἐν γῇ μὴ εὑρηκὼς τοῦτον, „ Δέσποτα, μέχρις Ἅδου κατελήλυθας ζητῶν “.

„ πτωχοῖς ἀπέσταλκέ με, ἰάσασθαι τοὺς συντετριμμένους τὴν καρδίαν, κηρύξαι αἰχμα-
„ λώτοις ἄφεσιν, καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν". (Ησ. ξά. 1.) Περὶ δὲ τῆς εἰς Ἅδην κατα-
βάσεως τοῦ Κυρίου καὶ τῆς αὐτοῦ κηρύξεως εἰς τοὺς ἐκεῖσε νεκροὺς βεβαιοῖ ὁ Κορυφαῖος
Πέτρος, λέγων· „Ὅτι καὶ Χριστὸς ἅπαξ περὶ ἁμαρτιῶν ἔπαθε, δίκαιος ὑπὲρ ἀδίκων,
„ ἵνα ἡμᾶς προσαγάγῃ τῷ Θεῷ, θανατωθεὶς μὲν σαρκὶ, ζωοποιηθεὶς δὲ Πνεύματι (ἤτοι
„ τῇ Θεότητι) ἐν ᾧ (Πνεύματι) καὶ τοῖς ἐν φυλακῇ (τοῦ Ἅδου δηλ.) πνεύμασι πορευ-
„ θεὶς ἐκήρυξε". (ά. Πετ. γ'. 18.) καὶ πάλιν· „Εἰς τοῦτο γὰρ καὶ νεκροῖς εὐηγγε-
„ λίσθη, ἵνα κριθῶσι μὲν κατὰ ἀνθρώπους σαρκὶ, ζῶσι δὲ κατὰ Θεὸν πνεύματι".
(ά. Πέτ. δ'. 6.) Καὶ ὅρα τῶν ῥητῶν τούτων τὴν ἑρμηνείαν ἐν τῇ νεοτυπώτῳ ἑρμηνείᾳ
τῶν καθολικῶν Ἐπιστολῶν.

Τροπάριον.

„ Καὶ σοῦ τὴν καρδίαν, ἄφθορε, ῥομφαία διελεύσεται, Συμεὼν τῇ
„ Θεοτόκῳ προηγόρευσεν, ἐν Σταυρῷ καθορῶσα σὸν Υἱόν, ᾧ βοῶ-
„ μεν· εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ τῶν Πατέρων ἡμῶν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τοῦτο τὸ Τροπάριον εἶναι ἐρανισμένον ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ ἁγίου Συμεὼν, τὰ ὁποῖα ἀ-
ναφέρει ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς οὕτως· „Καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς (τὸν Ἰωσὴφ δηλαδὴ καὶ
„ τὴν Θεοτόκον) Συμεὼν, καὶ εἶπε πρὸς Μαριὰμ τὴν Μητέρα αὐτοῦ.... Καὶ σοῦ δὲ αὐ-
„ τῆς τὴν ψυχὴν διελεύσεται ῥομφαία". (Λουκ. β'. 34.) Λέγει λοιπὸν ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς,
ὅτι ὁ Θεοδόχος Συμεὼν ἐπροφήτευσεν εἰς τὴν Θεοτόκον καὶ εἶπεν αὐτῇ· ὦ ἄφθορε Μαρία,
ἄξευρε, ὅτι τὴν ἰδικήν σου καρδίαν θέλει διαπεράσει μία μάχαιρα. Ἑρμηνεύων δὲ ποία
εἶναι ἡ μάχαιρα αὕτη, ἀκολούθως ἐπιφέρει λέγων, ὅτι εἶναι ἡ λύπη ὅπου ἔλαβεν εἰς
τὴν ἁγιωτάτην καρδίαν της διὰ τὸν Σταυρὸν καὶ τὸ πάθος τοῦ παμφιλτάτου Υἱοῦ της (1).
Ἡ ἔννοια δὲ τοῦ λόγου τοῦ Συμεὼν πρὸς τὴν Θεοτόκον εἶναι τοιαύτη· ἀληθῶς, ὦ Παρθέ-
νε, ἐσὺ ἐγέννησας κοινὴν χαρὰν εἰς ὅλην τὴν Κτίσιν, καὶ παγκόσμιον ἀγαλλίασιν, καὶ
πόνους δὲν ἐδοκίμασες, ὅταν ἐγέννησας, καὶ πρὸ αὐτῶν ἐσὺ εὐηγγελίσθης ὑπὸ τοῦ Ἀρ-
χαγγέλου Γαβριὴλ, καὶ ἤκουσας παρ' αὐτοῦ τὸ κοσμοχαρμόσυνον Χαῖρε· πλὴν μὲ ὅλα
ταῦτα καὶ σοῦ τῆς ἰδίας τῆς τὰ ἀνωτέρω χαροποιὰ καὶ λαβούσης καὶ τοῖς ἄλλοις προ-
ξεννησάσης θέλει διαπερονήσει τὴν καρδίαν μία ὀξυτάτη ῥομφαία. Πότε; Ὅταν θέλεις ἰδῇ
ἐν τῷ Σταυρῷ κρεμάμενον τὸν Μονογενῆ καὶ πολυπαπημένον Υἱὸν καὶ Θεόν σου, καὶ τὸ
κοσμοσωτήριον πάθος ὑπὲρ ἡμῶν ὑπομένοντα κατὰ τὸ ἀνθρώπινον.

Διὰ τί δὲ ἡ τόση λύπη ἔχει νὰ διαπεράσῃ τὴν καρδίαν σου; Διὰ νὰ φανερωθοῦν οἱ ἀμ-
φίβολοι λογισμοὶ, τοὺς ὁποίους πολλοὶ τρέφουν εἰς τὴν καρδίαν των, ἂν ἦσαι γνησία καὶ
ἀληθινὴ Μήτηρ τοῦ Θεοῦ· βλέποντες γὰρ οὗτοι ἐσὲ λυπουμένην ὑπερβαλλόντως διὰ τὸ
πάθος τοῦ Υἱοῦ σου, ἐσυμπέρανον ὅτι εἶσαι γνησία Μήτηρ αὐτοῦ· καὶ τοῦτο ἐδήλωσεν ὁ
Εὐαγγελιστὴς εἰπών· „Ὅπως ἂν ἀποκαλυφθῶσιν ἐκ πολλῶν καρδιῶν διαλογισμοί".
(Λουκ. β'. 34.) Καθὼς γὰρ ὁ Σολομὼν, ὅταν ἔκρινε τὴν θαυμασίαν ἐκείνην καὶ δυσδιά-
λυτον κρίσιν τῶν δύω πορνῶν, ἀπὸ τὴν λύπην ὅπου ἔδειξεν ἡ γνησία τὸ ζωντανοῦ παιδίου
Μήτηρ ἐκατάλαβεν ὡς σοφὸς ὅτι εἶναι ἀληθινὴ Μήτηρ αὐτὸ, ὅθεν καὶ εἶπε „Δότε τὸ παι-
„ δίον (τὸ ζῶν) τῇ εἰπούσῃ δότε αὐτῇ αὐτὸ, καὶ θανάτῳ μὴ θανατώσητε αὐτό· αὕτη
„ ἡ

(1) Καὶ ὁ Ἱερὸς Θεοφύλακτος συμφώνως λέγει, ὅτι ῥομφαία ἦτον ἡ θλῖψις ἡ ἐπὶ τῷ πάθει γενομέ-
νη· καὶ ὁ Εὐθύμιος λέγει· „Ῥομφαίαν δὲ ὠνόμασε
„ τὴν τιμιτικωτάτην καὶ ὀξεῖαν ὀδύνην, ἥτις διῆλθε
„ τὴν καρδίαν τῆς Θεομήτορος, ὅτε ὁ Υἱὸς αὐτῆς
„ προσηλώθη τῷ Σταυρῷ· περὶ ταύτης γὰρ τῆς ἀλ-
„ γηδόνος νῦν προεφήτευσεν". Ἔφη δὲ καὶ ὁ Ἱεροσο-
λύμων Μόδεστος· „Καὶ σοῦ δὲ αὐτῆς τὴν ψυχὴν
„ διελεύσεται ῥομφαία, ὅπως ἂν ἀποκαλυφθῶσιν ἐκ
„ πολλῶν καρδιῶν διαλογισμοί, ὅτι Μήτηρ εἶ κατὰ
„ ἀλήθειαν πάσχουσα τὰ Μητρὸς ὑπὲρ τέκνου καὶ
„ Θεοῦ τοῦ παθόντος ὑπὲρ ἡμῶν σαρκί". (σελ. 835.
τῆς Μυριοβίβλου τοῦ Φωτίου).

„ ἡ Μήτηρ αὐτοῦ “· (Γ'. Βασιλ. γ'. 27.) οὕτως ἀπὸ τὴν λύπην ὅπου ἔλαβεν ἡ Κυρία Θεοτόκος εἰς τὸ πάθος τοῦ Υἱοῦ της ἐγνωρίσθη ὅτι εἶναι ἀληθινὴ Μήτηρ αὐτοῦ. Τοῦτο τὸ νόημα βεβαιοῖ καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Θεῖος Γρηγόριος ἐν τῷ εἰς τὴν Ὑπαπαντὴν Λόγῳ αὐτὸ λέγων· „ Εἶτα καὶ τῇ Παρθένῳ καὶ Μητρὶ τοῦ βρέφους προσδιελέξατο (ὁ Συμεὼν δηλ.) „ ἐκ τῆς περὶ τὸν Σταυρὸν τοῦ παιδὸς ὀδύνης Μητέρα κατὰ φύσιν φανερωθήσεσθαι δει- „ κνὺς τοῦ νῦν θεανθρώπου βρέφους, καὶ τοὺς ἀμφιβόλους περὶ τούτου λογισμοὺς ἀποκα- „ λύψασαν ἐκ τῶν καρδιῶν ἀπαλείψειν· καὶ ὁ Σολομὼν γὰρ τὴν γνησίαν τοῦ ἀμφιβόλου „ παιδὸς Μητέρα ἐκ τῆς περὶ τὸ πάθος τοῦ παιδὸς ὀδύνης, καὶ τῆς ἐπ' αὐτῷ σφοδρᾶς „ λύπης καὶ συμπαθείας καλῶς ἐτεκμήρατο “.

Ὠδὴ ἡ. Ὁ Εἱρμός.

„ Ἀστέκτῳ πυρὶ ἐμωθέντες, οἱ θεοσεβείας προεστῶτες μεμίαι τῇ „ φλογὶ δὲ μὴ λωβηθέντες, θεῖον ὕμνον ἔμελπον· εὐλογεῖτε πάν- „ τα τὰ ἔργα τὸν Κύριον, καὶ ὑπερυψοῦτε εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Οἱ πρόμαχοι, λέγει, τῆς εὐσεβείας τρεῖς Παῖδες, οἱ ὁποῖοι ἐπροπολέμουν καὶ ἐκινδύ- νευον διὰ τὰ δόγματα τοῦ παλαιοῦ Νόμου ὡς τινὲς στρατάρχαι, αὐτοὶ ἐνωθέντες μὲ τὸ ἄστεκτον καὶ ἀνυπόφορον πῦρ τῆς καμίνου, ὡσὰν μὲ κανένα ἐχθρὸν καὶ πολέμιον, καὶ πολεμήσαντες μὲ αὐτὸ, δὲν ἐνικήθησαν παρ' αὐτοῦ, ὅτε ἕως τριχὸς ἐβλάβησαν· τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ „ μὴ λωβηθέντες· „ Οὐχ' ἥψατο γὰρ, φησὶν, αὐτῶν τοκαθόλου τὸ πῦρ, καὶ οὐκ „ ἐλύπησεν, οὐδὲ παρηνώχλησεν αὐτοῖς “. (Παῖδ. Αἴνεσις 26.) Δὲν ἐβλάβησαν, λέγω, τελείως ἀπὸ τὸ πῦρ, ἀλλὰ μᾶλλον ἐκεῖνοι νικήσαντες τὴν καυστικὴν δύναμιν τοῦ πυρὸς, ἔψαλλον ἕνα θεοπρεπῆ καὶ ἐπινίκιον ὕμνον. Τίς δὲ ἦτον ὁ ὕμνος; „ Εὐλογεῖτε πάντα τὰ „ ἔργα Κυρίου τὸν Κύριον “· ὁ ὁποῖος οὗτος λόγος εἶναι χαρακτηριστικὸς τῆς ὠδῆς Ὠδῆς.

Ἀξιόλογα δὲ εἶναι καὶ ἐκεῖνα ὅπου λέγει ὁ Ζωναρᾶς ἐν τῇ ὀκτωήχῳ, ἑρμηνεύων τὸν Εἱρμὸν τοῦτον· τὸν αὐτὸν γὰρ Εἱρμὸν ἔχει καὶ ἐκεῖ ὁ Ἰωάννης. Τί δὲ λέγει; „ Ἀστέκτῳ „ πυρὶ ἐνωθέντες οἱ θεοσεβείας προεστῶτες νεανίαι. Ἄστεκτον μὲν οὖν τὸ πῦρ ἔφη, ὡς „ ἀφόρητον καὶ ἀνυπομόνητον· ἐνωθέντες δὲ τῷ πυρὶ, ὡς ἐν αὐτῷ ὡσθέντες· ἕνωσις „ γὰρ εἴρηται διὰ τὸ εἰς ἓν συνωθεῖσθαι τὰ ἑνούμενα· ἕνωσις δὲ ἰδιοτρόπως καλεῖται καὶ „ ἡ τοῦ σιδήρου πυράκτωσις· ἐμβαλλόμενος γὰρ εἰς πῦρ, ὅλος ὡς πῦρ ὁρᾶται κατὰ μετά- „ δοσιν, φλογώδης γινόμενος καὶ λαμπρός· ὅτε δὲ τοῦ πυρὸς χωρισθῇ, ἡ μὲν φλόγωσις „ σβέννυται, ἐκεῖνος δὲ τῆς ἰδίας φύσεως οὐκ ἐξίσταται. Διὰ γοῦν τὴν ἰδιότροπον ταύτην „ ἕνωσιν φασὶ καὶ τὸν σοφὸν Μελῳδὸν εἰπεῖν ἐνταῦθα περὶ τῶν παίδων τὸ, ἐνωθέντες· „ ὡς γὰρ ὁ σίδηρος ἐμβληθεὶς εἰς πῦρ πυρακτοῦται, ἀλλ' οὐ δαπανᾶται, ἀλλ' ἐκεῖθεν „ ἐκβληθεὶς, σῴως πάλιν φυλάσσεται, μηδὲν παραβλαβεὶς ὑπὸ τοῦ πυρός· οὕτω καὶ „ τὰ τῶν τριῶν νεανιῶν ἐκείνων σώματα ἡνώθησαν μὲν τῷ πυρὶ τῆς ἀνυποστάτου ἐκείνης „ καμίνου, ἐκβληθέντα δὲ ἐκεῖθεν σῶα καὶ ἀδιαλώβητα, μηδὲ τῶν ἐνδυμάτων, ἢ τῶν „ τριχῶν πυρποληθέντων αὐτοῖς. Προέστησαν δὲ τῆς θεοσεβείας· ἤτοι πρόμαχοι ταύτης „ ἐγένοντο· ὡς γὰρ οἱ πρόμαχοι πρὸ τῆς φάλαγγος ἵστανται, καὶ τὴν τῶν πολεμίων ἔ- „ φοδον δέχονται, καὶ προκινδυνεύουσι τῶν ὁμοταγῶν· οὕτω κἀκεῖνοι τῆς θεοσεβείας προέ- „ στησαν καὶ τῶν ὁμοφύλων προκεκινδυνεύκασιν. Εἰμὴ γὰρ ἐκεῖνοι ἀνέστησαν τῷ τοῦ Τυ- „ ράννου κηρύγματι, ἀλλ' ὑπέκυψαν, τῶν ἄλλων Ἑβραίων τῶν αἰχμαλώτων ὄντες περιφα- „ νέστεροι, πάντως ἂν ἐκείνοις ἑπόμενοι οἱ ὁμογενεῖς ἠσέβησαν ἅπαντες. Οὕτως οὐχ ἑαυ- „ τοὺς μόνους τῆς ἀσεβείας, ἀλλὰ καὶ τοὺς συμφυλέτας ἐρρύσαντο “.

„ Μὴ λωβηθέντες δὲ, ἤτοι μηδ' οἱανδή τινα βλάβην παθόντες, ὕμνον ᾖδον τῷ Θεῷ· καὶ „ τοῦτο δὲ παράδοξον τὸ ἐν μέσῳ τοσαύτης φλογὸς ᾄδειν καὶ ὑμνεῖν τὸν Θεόν. Διὸ καὶ ἡ „ τοῦ Δανιὴλ βίβλος, ἥτις τὸ θαῦμα τοῦτο διδάσκει, φησί· καὶ ἀνοίξας Ἀζαρίας τὸ „ στόμα αὐτοῦ ἐν μέσῳ τοῦ πυρὸς εἶπε, τὸ τοῦ θαύματος παράδοξον πλέον ἐξαίρουσα.

„ Οἱ

„Οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι διὰ πυρὸς θνήσκοντες, χανδὸν τὸν καπνὸν ἁρπάζειν σπουδάζουσιν, „ἵν' οὕτως αὐτοῖς ὁ θάνατος ἐπέλθῃ ταχύς, καὶ μὴ κατὰ μέρος προσομιλοῦσα τοῖς σφῶν „σώμασιν ἡ φλὸξ ὀδυνωτέραν ἐπάγῃ τὴν τελευτήν· ἐκεῖνοι δὲ μηδὲν τοιοῦτο δεδοικότες „παθεῖν, ἤνοιξαν τὸ ἑαυτῶν στόμα εἰς ὕμνον τῷ Κτίστου τῶν ὅλων Θεοῦ· πάντα δὲ τὰ „ἔργα ἐκάλουν εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ εὐφημίαν, δεικνῦντες τὸ δύσεργον τοῦ πράγματος· ὃ καὶ „ὁ προπάτωρ αὐτῶν Δαβὶδ εὕρηται ποιήσας ἐν τῷ ρμή. ψαλμῷ· κἀκεῖνος γὰρ πᾶσαν „κτίσιν συνεφάψασθαι αὐτῷ τοῦ πρὸς Θεὸν ὕμνου ἐκάλεσε. Πᾶσαν δὲ συγκαλοῦσι Κτίσιν, „Οὐρανούς, Ἀγγέλους, ἀστέρας, φῶς, γῆν, θάλασσαν καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς, ὅ,τε Δαβὶδ „καὶ οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ Παῖδες εἰς αἴνεσιν Θεοῦ, ἕνα δεικνύοντες τῶν ὅλων Κτίστην καὶ „Ποιητήν, προορῶντες οἷα Προφῆται τὴν μανίαν τοῦ Μάνεντος, ὃς δύω εἶπεν ἀρχὰς καὶ „δημιουργοὺς, τὸν μὲν ἀγαθὸν, τὸν δὲ πονηρόν· καὶ τῷ μὲν τὴν τῶν ἄνω κτίσιν ἀπένει- „με· τῷ δὲ ἑτέρῳ τὴν τῶν κάτω δημιουργίαν προσαπεκλήρωσεν. Ὑπερυψοῦν δὲ τὸν Θεὸν „προτρέπονται: ἤτοι ὑπερδοξάζειν, ὑπερεπαινεῖν· ὑψοῦν γὰρ τὸ δοξάζειν ἐστὶν, ὡς τὸ, „Ὕψωσα ἐκλεκτὸν ἐκ τοῦ λαοῦ μου ἀντὶ τοῦ, ἐδόξασα".

Τροπάριον.

„Λαὸς Ἰσραὴλ τὴν σὴν δόξαν, τὸν Ἐμμανουὴλ ὁρῶν παιδίον ἐκ „Παρθένου, πρὸ προσώπου τῆς Θείας Κιβωτοῦ μὺν χόρευε· εὐλο- „γεῖτε πάντα τὰ ἔργα τὸν Κύριον, καὶ ὑπερυψοῦτε εἰς πάντας „τοὺς αἰῶνας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὁ Θεοδόχος Συμεὼν ἐν τῷ ἱερῷ Εὐαγγελίῳ ὀνομάζει τὸν Δεσπότην Χριστὸν „Φῶς εἰς „ἀποκάλυψιν Ἐθνῶν, καὶ δόξαν λαοῦ σου Ἰσραήλ". (Λουκ. β'. 32.) Ὅπερ ἑρμηνεύων ὁ Ἱερὸς Θεοφύλακτος, λέγει ὅτι τὸ σωτήριον τοῦ Χριστοῦ εἶναι φῶς εἰς ἀποκάλυψιν μὲν τῶν Ἐθνῶν, εἰς φωτισμὸν τῶν ἐσκοτισμένων Ἐθνῶν, εἰς δόξαν δὲ τῶν Ἰσραηλιτῶν· δόξα γὰρ εἶναι ὁ Χριστὸς τοῦ ἀληθῶς λαοῦ τοῦ Ἰσραὴλ, καθὸ ἐξ αὐτῶν ἀνατέταλκεν. Ὁ δὲ Ἱερὸς Μελῳδὸς ἐδῶ εἰς μόνον τὸν Ἰσραὴλ ἀποτείνων τὸν λόγον, ὦ λαὲ, λέγει, τοῦ Ἰσραὴλ, σὺ βλέπων σήμερον τὴν ἰδικήν σου δόξαν, ἥτις εἶναι ὁ Ἐμμανουὴλ, τὸ ἐκ Παρθένου μὲν γεννηθὲν παιδίον καὶ κρατούμενον ἀπὸ τὰς ἀγκάλας τῆς παναχράντου Μητρός του, εἰς τὸν ναὸν δὲ προσφερόμενον, ἐσὺ, λέγω, χαῖρε καὶ εὐφραίνου· ποῖος γὰρ βλέπων τὴν ἰδικήν σου δόξαν δὲν εὐφραίνεται; βέβαια οὐδείς· καὶ ὄχι μόνον χαῖρε, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ὑπερβολικήν σου χαρὰν καὶ χόρευε πνευματικῶς ἔμπροσθεν τῆς Θείας Κιβωτοῦ, τῆς ἐμψύχου, λέγω, καὶ λογικῆς Κιβωτοῦ τοῦ ἁγιάσματος: ἤτοι τῆς κυρίας Θεοτόκου τῆς ἐν ἀγκάλαις βασταζούσης τὸν Κύριον· καθὼς τὸ παλαιὸν καὶ ὁ Προφήτης Δαβὶδ ἐχόρευεν αἰσθητῶς ἔμπροσθεν τῆς Κιβωτοῦ τοῦ Θεοῦ, ὅταν αὐτὴ ἐσκλαβώθη ἀπὸ τοὺς ἀλλοφύλους καὶ πάλιν ἐλυτρώθη καὶ ἀπετέθη εἰς τὸν οἶκον Ἀβεδδαρᾶ τοῦ Γεθαίου, καθὼς εἶναι γεγραμμένον εἰς τὴν β'. τῶν Βασιλειῶν ἐν κεφ. ς'.

Ὁ δὲ ἀνώνυμος ἑρμηνευτὴς λέγει, ὅτι ὁ Μελῳδὸς παρακινεῖ ἡμᾶς τὸν νέον Ἰσραὴλ, εἰς τοὺς ὁποίους ἐγεννήθη παιδίον καὶ ἐδόθη ἡμῖν, κατὰ τὴν προφητείαν τοῦ Ἡσαΐου· ἡμεῖς γὰρ εἴμεθα ἀληθῶς ὁ νοητὸς Ἰσραὴλ, καὶ δόξα ἡμῶν εἶναι ὁ Ἐμμανουὴλ, ὡς μεθ' ἡμῶν ὤν· ὅθεν καὶ πρέπει νὰ χορεύωμεν ἔμπροσθεν τῆς νοητῆς Κιβωτοῦ: ἤτοι τῆς Ἐκκλησίας.

Τροπάριον.

„Ἰδὺ Συμεὼν ἀμεβάα, τὸ ἀντιλεγόμενον σημεῖον οὗτος ἔσται, Θεὸς „ὢν καὶ παιδίον· τούτῳ πίστει μέλψωμεν· εὐλογεῖτε πάντα τὰ „ἔργα τὸν Κύριον, καὶ ὑπερυψοῦτε εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

ΕΡΜΗ-

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἐν τῷ Τροπαρίῳ τούτῳ ἀναφέρει ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς τὰ ἐπίλοιπα τῆς προφητείας τοῦ Συμεών, τὰ ὁποῖα εἶπε πρὸς τὴν Παρθένον· „ Ἰδοὺ οὗτος κεῖται εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον “. (Λκ. β'. 34.) Ἔπρεπε δὲ νὰ εἰπῇ ὁ Μελῳδὸς πρῶτον τὸ „ Ἰδοὺ οὗτος κεῖται εἰς πτῶσιν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ Ἰσραὴλ “, καὶ ὕστερον νὰ εἰπῇ τὸ „ Καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον “, καθὼς τὰ εἶπεν ὁ Συμεών· αὐτὸς ὅμως ἀντέστρεψε τὴν τάξιν, καὶ εἶπε τὸ πρῶτον ὕστερον ἐν τῷ ἀκολούθῳ Τροπαρίῳ: ἤτοι τὸ „ Ζωὴ πεφυκὼς οὗτος ἔσται πτῶσις ἀπειθοῦσι “, τὸ δὲ ὕστερον εἶπε πρῶτον ἐν τῷ Τροπαρίῳ τούτῳ. Διὰ τί δὲ τοῦτο ἐποίησε; Διὰ τὴν ἀκροστιχίδα, ἵνα ἐν τῇ ἀρχῇ δηλαδὴ τοῦ Τροπαρίου γράψῃ τὸ „ Ἰδοὺ Συμεὼν ἀνέβαν “, ὅτι οὗτος ὁ παρ' ἐμοῦ ἐναγκαλιζόμενος σήμερον θέλει γένῃ ἕνα σημεῖον ἀντιλεγόμενον, τουτέστι μὴ παραδεχόμενον ὑπὸ τῶν ἀπίστων.

Σημεῖον γὰρ ἀληθῶς ξένον ἐστὶν ἡ σάρκωσις τοῦ Θεοῦ Λόγου, κατὰ τὸν Ἱερὸν Θεοφύλακτον, μὲ τὸ νὰ ἦναι διπλοῦς ὁ Χριστὸς Θεὸς ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπος, καὶ τὰς ἐνεργείας διπλᾶς προβάλλεται, ἀναλόγους μὲ τὰς διπλᾶς αὐτοῦ φύσεις, καὶ ποτὲ μὲν καθὸ ἄνθρωπος πεινᾷ καὶ διψᾷ, καὶ ἀπεύχεται νὰ μὴ πίῃ τὸ ποτήριον τοῦ θανάτου, καὶ σταυροῦται καὶ πάσχει καὶ θανατοῦται καὶ θάπτεται· ποτὲ δὲ, καθὸ Θεὸς, ἐνεργεῖ παράδοξα θαύματα, τρέφει μυριάδας ἀνθρώπων, νεκροὺς ἀνιστᾷ, Δαίμονας διώκει, ἀνίσταται ἐκ νεκρῶν, ἀναλαμβάνεται εἰς τὸν ὑπερουράνιον τόπον, καὶ εἰς τὰ δεξιὰ κάθηται τοῦ Πατρός· ἐκεῖνα μὲν γὰρ εἶναι τῆς ἀνθρωπότητος ἴδια, ταῦτα δὲ, τῆς θεϊκῆς ἐξουσίας. Ὅθεν ὅποιος τὰς διπλᾶς ταύτας ἐνεργείας τοῦ Χριστοῦ θεωρεῖ, ἀντιλογίαν ἐκ τούτων λαμβάνει, ποῖον ἀπὸ τὰ δύω, ὁ Χριστὸς ἐστὶ Θεὸς, ἢ ἄνθρωπος; ὡς μὴ δυνάμενος νὰ νοήσῃ, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, ὡς μὴ πιστεύων ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι εἷς μὲν κατὰ τὴν ὑπόστασιν καὶ τὸ πρόσωπον, δύω δὲ κατὰ τὰς φύσεις, καθ' ἃς εἷς καὶ ὁ αὐτὸς ἐνεργεῖ ποτὲ μὲν τὰ θεοπρεπῆ, ποτὲ δὲ τὰ ἀνθρωποπρεπῆ. Ὁ δὲ Θεοφύλακτος λέγει ὅτι ἡ σάρκωσις τοῦ Χριστοῦ ἀντιλέγεται· καθότι ἄλλοι μὲν εἶπον ὅτι ἐξ Οὐρανοῦ ἔφερε τὸ σῶμα ὁ Κύριος, ὡς οἱ Ἀπολιναριασταί· ἄλλοι δὲ, ὅτι κατὰ φαντασίαν ἐσαρκώθη, ὡς οἱ Μανιχαῖοι· καὶ ἄλλοι ἄλλως περὶ αὐτῆς ἐφλυάρησαν.

Ὁ δὲ Ζυγαδηνὸς Εὐθύμιος οὕτως ἑρμηνεύει· „ Τινὲς σημεῖον ἀντιλεγόμενον τὴν σταύρωσιν λέγουσι· σημεῖον μέν, ὡς σύμβολον φιλανθρωπίας· διὰ τοὺς ἀνθρώπους γὰρ ταύτην ὑπέμεινεν· ἀντιλεγόμενον δὲ, ὡς ὑβριζομένην ὑπὸ τῶν ἀπίστων “· καὶ ὁ Ἱεροσολύμων Μόδεστος οὕτω λέγει· „ Ὁ Χριστὸς πληρωτὴς ἐστὶν οὐκ ὀφειλέτης νόμου· εἰς πτῶσιν δὲ καὶ ἀνάστασιν κεῖται, πτῶσιν μὲν τῆς ἁμαρτίας, ἀνέγερσιν δὲ τῆς δικαιοσύνης, καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον τοῖς χριστοκτόνοις Ἰουδαίοις λέγουσιν, εἰ Υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ κατάβηθι „ ἀπὸ τοῦ Σταυροῦ, καὶ πιστεύσομέν σοι “. (Σελ. 835. τῆς Μυριοβίβλ. τοῦ Φωτίου).

Τροπάριον.

„ Ζωὴ πεφυκὼς οὗτος ἔσται, πτῶσις ἀπειθοῦσι μηπιάσας Θεὸς Λό-
„ γος, ὡς ἀνάστασις πᾶσι τοῖς πίστει μέλπουσιν· εὐλογεῖτε πάν-
„ τα τὰ ἔργα τοῦ Κύριον, καὶ ὑπερυψοῦτε εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Εἰς τὸ ἀνώτερον μὲν Τροπάριον σημεῖον ἀντιλεγόμενον ἐρρέθη ὁ Κύριος ὑπὸ τοῦ Συμεών, καὶ ἑρμηνεύθη, πῶς τοῦτο λέγεται· ἐν δὲ τῷ παρόντι λέγεται καὶ ἑρμηνεύεται παρὰ τοῦ ἰδίου Συμεών, πῶς εἶναι πτῶσις πολλῶν καὶ ἀνάστασις. Λέγει λοιπὸν ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς, ὅτι ὁ Συμεὼν ἐπρόθεσε καὶ τοῦτο, ὅτι οὗτος ὁ Θεὸς Λόγος ὁ νηπιάσας καὶ ὑπ' ἐμοῦ βαστάζομενος, ἐπειδὴ εἶναι φύσει ζωὴ, θέλει γένῃ ἀνάστασις μὲν εἰς τοὺς πιστεύοντας καὶ πιστῶς μέλποντας τὸν Θεοπρεπῆ ὕμνον· ἴδιον γὰρ εἶναι τῆς ζωῆς τὸ νὰ ζωογονῇ καὶ νὰ

ἀνι-

ἀνιστᾷ τοὺς νενεκρωμένους· εἰς δὲ τοὺς ἀπειθοῦντας καὶ μὴ πιστεύοντας αὐτῷ θέλει γένῃ πτῶσις ἐκ τοῦ ἐναντίου, ὄχι διότι αὐτὸς καταβάλλει τούτους καὶ τὰς κάμνει νὰ πίπτουν, ἄπαγε! ὁ γὰρ Θεὸς δὲν εἶναι πτώσεως αἴτιος, ἀλλὰ ἀναστάσεως· ἀλλὰ διότι ἐκεῖνοι αὐτεξούσιοι ὄντες, ἐσκόνταψαν διὰ τὴν ἀπείθειάν των εἰς τὸ κατὰ Χριστὸν Μυστήριον καὶ ἔπεσον, ἢ καὶ ὁλοὲν πίπτουσιν. Ὅθεν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος εἶπε περὶ τῶν Ἰουδαίων, ὅτι προσκόπτουσι τῇ σαρκὶ (τοῦ Χριστοῦ δηλαδή)· καὶ ὁ Ἱερὸς Ἀμφιλόχιος, ὅτι πτῶσις μὲν ἐστὶν ὁ Χριστὸς τῶν ἀπίστων Ἰουδαίων, ἀνάστασις δὲ τῶν πιστευόντων Ἐθνῶν· ὁ δὲ Θεοφόρος Μάξιμος λέγει „ Εἰς πτῶσιν μὲν κεῖσθαι τὸν Κύριον τῶν πρὸς μόνην τὴν αἴσθη-„σιν τὴν ὁρωμένην θεωρούντων κτίσιν, καὶ τῶν μόνῳ τῷ ῥητῷ στοιχούντων τῆς ἁγίας „Γραφῆς, ὡς μὴ δυναμένων πρὸς τὸ καινὸν Πνεῦμα διαβῆναι τῆς χάριτος διὰ τὴν ἁγνοιαν· „ἀνάστασιν δὲ τῶν πνευματικῶς τάτε κτίσματα τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ ῥήματα θεωρούντων τε „καὶ ἀκουόντων " (Κεφ. μγ'. τῆς β'. ἑκατοντάδ. τῶν Γνωστικῶν)· καὶ πάλιν· „ Τὸ κεῖ-„σθαι τὸν Κύριον εἰς πτῶσιν πολλῶν καὶ ἀνάστασιν ἐν τῷ Ἰσραὴλ, ἐπαινετῶς μόνον νοούμενον, εἰς πτῶσιν μὲν νοεῖται τῶν ἐν ἑκάστῳ τῶν πιστευόντων παθῶν τε καὶ πονηρῶν λογισμῶν, ἀνάστασιν δὲ τῶν ἀρετῶν καὶ παντὸς θεοφιλοῦς λογισμοῦ ". (αὐτόθι κεφ. μδ'.)

Ὠδὴ θ'. Ὁ Εἱρμός.

„ Ἐν μόμῳ σκιᾷ καὶ γράμματι, τύπον κατίδωμεν οἱ πιστοί· πᾶν „ἄρσεν τὸν τὴν μήτραν διανοῖγον ἅγιον Θεῷ· διὸ πρωτότοκον Λό-„γον, Πατρὸς ἀμάρχου Υἱόν, πρωτοτοκούμενον Μητρὶ ἀπειράν-„δρῳ (1) μεγαλύνωμεν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἐλᾶτε, λέγει, ὅλοι οἱ πιστοὶ Χριστιανοί, ἂς θεωρήσωμεν πραγματικῶς ἐν τῇ χάριτι τοῦ Εὐαγγελίου τὸν τύπον ἐκεῖνον ὅπου ἐνεργεῖτο πρότερον ἐν τῷ παλαιῷ Νόμῳ καὶ τῇ ἐκείνου σκιᾷ καὶ τῷ γράμματι· συνώνυμα γὰρ εἶναι καὶ τὰ τρία ταῦτα κατὰ τοὺς ῥήτορας. Ποῖος δὲ εἶναι ὁ τύπος αὐτός; Ὁ περὶ τῶν πρωτοτόκων θεσπίζων καὶ λέγων „ Πᾶν „ἄρσεν διανοῖγον μήτραν, ἅγιον τῷ Κυρίῳ κληθήσεται " (Λουκ. β'. 23.) ὁ γὰρ τύπος οὗτος δὲν ἁρμόζει εἰς κἀνὲν ἄλλο παιδίον ἀρσενικὸν καὶ πρωτότοκον, πάρεξ εἰς μόνον καὶ μόνον τὸν Δεσπότην Χριστὸν, καὶ αὐτὸν κυρίως ἐπροεικόνιζε· τοῦτο δὲ γίνεται φανερὸν ἀπὸ τὰ ἀκόλουθα· διότι κἀνὲν ἀπὸ τὰ ἄλλα πρωτότοκα παιδία τὰ φυσικῷ νόμῳ γεννώμενα, δὲν διανοίγει τὴν μήτραν τῆς τέτο γεννώσης Μητρός· αὕτη γὰρ πολὺ πρότερον διανοίγεται ἀπὸ τὴν συνουσίαν τὲ ἀνδρός· ὁ δὲ πρωτότοκος Ἐμμανουὴλ, ὡς ὑπὲρ φύσιν καὶ χωρὶς σποράν ἀνδρὸς γεννηθεὶς, αὐτὸς μόνος ἤνοιξε τὴν παρθενικὴν μήτραν τῆς ἀσπόρου αὐτοῦ Μητρὸς, θεοπρεπῶς δηλαδὴ καὶ ὑπὲρ κατάληψιν· ἀνοίξας γὰρ αὐτὴν ἐν τῷ γεννᾶσθαι, κεκλεισμένην πάλιν διεφύλαξεν, ὥσπερ ἦν πρὸ τοῦ συλληφθῆναι καὶ γεννῆσαι.

Καὶ λοιπὸν μόνος ὁ Δεσπότης Χριστὸς Ἅγιος θέλει ὀνομασθῇ: ἤτοι ἀφιερωμένος τῷ Κυρίῳ, διότι καὶ μόνος τὴν μήτραν τῆς Παρθένε διήνοιξε· διότι, ἂν καὶ τὸ „ Ἅγιος " ὄνομα δίδεται καὶ εἰς τὰ ἄλλα ἀρσενικὰ πρωτότοκα· ὁ Λουκᾶς ὅμως καὶ ὁ Μελῳδὸς ἐδῶ προσ-θέτοντες τὸ „ Διανοῖγον μήτραν " εἰς μόνον τὸν Χριστὸν ἀποδίδυσι καὶ τὸ „ ἅγιος ". ἐπειδὴ κἀνὲν ἄλλο παιδίον ἀρσενικὸν δὲν ἤνοιξε τὴν μήτραν τῆς Μητρός του, εἰμὴ ὁ Ἐμμανουήλ. Διὰ τοῦτο καὶ ἕνας ἅγιος εἶναι ἐν τοῖς πρωτοτόκοις ὁ αὐτὸς Ἐμμανουήλ. Τούτε χάριν καὶ ἡ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία ἐν τῷ καιρῷ τοῦ Κοινωνικοῦ τῆς θείας λειτουργίας, „ Εἷς Ἅγιος „ Ἰησοῦς Χριστὸς " ἀγγελοπρεπῶς ἀνακράζει. Ὅθεν τὸ ἀνωτέρω ῥητὸν τοῦ παλαιοῦ Νόμε εἰς τὸν Χριστὸν μόνον ἐπληρώθη, κατὰ τὸν Ἱερὸν Θεοφύλακτον. Διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς βλέ-ποντες πρωτότοκον τὸν Υἱὸν τὲ ἀνάρχου Πατρὸς κατὰ τὴν Θεότητα, καὶ πρωτότοκον τὸν αὐτ

(1) Ἐν ἄλλοις δὲ γράφεται „ ἀτειράνδρως ".

αὐτὸν κατὰ τὴν ἀπείρανδρον αὐτοῦ Μητέρα: ἤτοι κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα, ἂς μεγαλύνωμεν αὐτόν. Ὅρα δὲ ὅτι δὲν ἔγραψεν ἄλλην λέξιν ὁ Μελῳδὸς, ἀλλὰ τὸ „ μεγαλύνωμεν", διὰ νὰ φανερώσῃ ὅτι εἶναι ἡ ἐνάτη Ὠδὴ τῆς Θεοτόκου, ἥτις ἀρχίζει ἀπὸ τὸ „ Μεγαλύνει „ ἡ ψυχή μου τὸν Κύριον".

Ἤθελε δὲ ἀπορήσῃ τινὰς, διὰ τί ὁ Μελῳδὸς ἐδῶ ἐπρόθεσε τὸ „ ἀπειράνδρου"; καὶ ἀποκρινόμεθα εἰς λύσιν τῆς ἀπορίας, ὅτι τοῦτο ἐπρόθεσε διὰ νὰ φανερώσῃ τὸν ἄσπορον τόκον τῆς Παρθένου, καὶ ἀκολούθως νὰ δείξῃ ὅτι ἐπληρώθη εἰς αὐτὴν ἀντιστρόφως ἐκεῖνο ὅπου εἶπεν ὁ Μωϋσῆς εἰς τὸ Λευϊτικόν. Τί δὲ εἶπεν; „ Γυνὴ, ἥτις ἐὰν σπερματισθῇ, καὶ τέκῃ „ ἄρσεν, ἀκάθαρτος ἔσται ἑπτὰ ἡμέρας". (Λευϊ. ιβ'. 1.) Τοῦτο δὲ ἀληθῶς καὶ προφητικῶς ἐλαλήθη ἐκ πλαγίου περὶ τῆς ἀπειράνδρως καὶ ἀσπόρως τεκούσης Παρθένου· μόνη γὰρ αὕτη μὴ σπερματισθεῖσα ἔτεκεν ἄρσεν· ἐπειδὴ περιττὸν ἦτον νὰ εἰπῇ ὁ Μωϋσῆς τὸ „ Ἐὰν σπερματισθῇ καὶ τέκῃ"· καθότι εἰς ὅλες εἶναι φανερὸν, ὅτι ἁπλῶς καὶ καθόλε πᾶσα γυνὴ κατὰ φύσιν σπερματίζεται πρῶτον ὑπὸ ἀνδρὸς, καὶ ἔπειτα γεννᾷ. Λέγων λοιπὸν τὸ „ Ἐὰν σπερματισθῇ", ἐφανέρωσε καταπολλὰ τὸ σιωπώμενον πολλὰ βαθέως καὶ μυστικῶς, ὅτι θέλει γένῃ ποτὲ Παρθένος, ἥτις καὶ χωρὶς νὰ σπερματισθῇ ἔχει νὰ γεννήσῃ. Ὅθεν ἐπειδὴ ἡ Παρθένος, χωρὶς νὰ σπερματισθῇ ἐγέννησε, διὰ τοῦτο δὲν ἦτον ἀκάθαρτος, οὐδὲ ὑποκειμένη εἰς τὸν νόμον τῶν περὶ καθαρσίων.

Οὕτως ἡρμήνευσε τὸ ἀνωτέρω ῥητὸν ὁ Ὠριγένης, εἰπών· „ Παρέλκειν δόξει τὸ, Ἐὰν „ σπερματισθῇ" προτασσόμενον τῷ „ καὶ τέκῃ ἄρσεν"· ἀλλ' ἐφίστημι, μήποτε ἵνα προφητικῶς ἡ Μαρία, οὐκ ἐκ τῷ ἐσπερματίσθαι τεκοῦσα ἄρσεν, μὴ νομισθῇ ἀκάθαρτος εἶναι „ γεγεννηκεῖα τὸν Σωτῆρα, εἴρηται ὅλον τοῦτο· ἐδύνατο δὲ καὶ μὴ προσκειμένου τοῦ, Ἐὰν „ σπερματισθῇ " νοεῖσθαι μὴ οὖσα ἀκάθαρτος ἡ Μαρία· οὐ γὰρ ἁπλῶς ἦν γυνὴ, ἀλλὰ „ Παρθένος". Κύριλλος δὲ ὁ Ἀλεξανδρείας ὅτω φησί· „ Γυνὴ, φησὶ, καὶ ὑ πᾶσαι τυχὸν ἀ„ διακρίτως, ἀλλ' εἴτις ἐὰν σπερματισθῇ καὶ τέκῃ ἄρσεν, ἀκάθαρτος ἔστω.... Διέδρα δὴ ἔν „ τὴν ἐκ τῷ νόμου καταβολὴν (τὴν κατηγορίαν δηλαδὴ, ὅτι εἶναι ἀκάθαρτος) ἡ ἁγία Παρ„ θένος, σπερματισθεῖσα μὲν ἀδαμῶς, ἐνεργείᾳ δὲ τῇ διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τὸ Θεῖον „ ἀποκυήσασα βρέφος". Καὶ Ἰωάννης ὁ Ζωναρᾶς ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ Δ'. ἤχε τῆς ὀκτωήχου ὅτω λέγει· „ Τίνος ἕνεκεν ὁ Προφήτης προσέθετο „Ἥτις ἐὰν σπερματισθῇ"; Ὅτι μηδὲ ἄλ„ λως ἐνὸν γυναικὶ τεκεῖν, εἰμὴ σπέρματος αὐτῇ προβαίη καταβολή. Ἥρκει τοίνυν εἰπεῖν, „ ὅτι γυνὴ, ἥτις ἐὰν τέκῃ. Μεμύητο τοίνυν οἷα Προφήτης τὸ Μυστήριον τῆς σαρκώσεως τοῦ „ Κυρίου, καὶ ᾔδει Παρθένον ὑπερφυῶς τεκοῦσαν, καὶ τόκον ἐσόμενον ἄσπορον, καὶ φυσι„ κῆς ἀκολουθίας ἀνώτερον. Ὡς οὖν καὶ ἄνευ σπέρματος τεξομένης ποτὲ γυναικὸς, τὰ περὶ „ καθαρσίων περὶ τῶν ἐκ σπέρματος ἀνδρὸς κυουσῶν τε καὶ τικτουσῶν ἔφθη θεσμοθετεῖν. „ διὸ καὶ προσέθετο „Ἥτις ἐὰν σπερματισθῇ καὶ τέκῃ", ὑπεμφαίνων ὅτι ἔσεταί ποτε τό„ κος, ἀλλ' οὐκ ἐκ θελήματος σαρκὸς, οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρός".

Τροπάριον.

„ Τοῖς πρὶν μεογμῶν τρυγόνων ζεῦγος, δυάς τε ἦν μεοσσῶν· ἀνθ' ὧν „ ὁ Θεῖος Πρέσβυς καὶ σώφρων Ἄννα Προφῆτις, τῷ ἐκ Παρθένου „ τεχθέντι, καὶ οἴῳ νόμῳ Πατρὸς, ἐν τῷ ναῷ προσιόντι, λει„ τουργοῦντες ἐμεγάλυνον.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Εἰς τοὺς παλαιοὺς, λέγει, Ἰουδαίους ἦτον προσταγὴ νόμου ὅτι, ὅταν οἱ γονεῖς ἤθελαν προσφέρῃ ἐν τῷ ναῷ κανὲν παιδίον τεσσαράκοντα ἡμερῶν, νὰ προσφέρουν μαζὶ μὲ αὐτὸ εἰς θυσίαν καὶ ἕνα ζευγάρι τρυγόνων, ἢ δύω νεογέννητα περιστέρια· οὕτω γὰρ γέγραπται ἐν τῷ Λευϊτικῷ· „ Οὗτος ὁ νόμος τῆς τεκούσης ἄρσεν, ἢ θῆλυ· ἐὰν δὲ μὴ εὑρίσκῃ ἡ χεὶρ „ αὐτῆς τὸ ἱκανὸν εἰς ἀμνόν· καὶ λήψεται δύω τρυγόνας, ἢ δύω νεοσσοὺς περιστερῶν, μίαν „ εἰς ὁλοκαύτωμα, καὶ μίαν περὶ ἁμαρτίας· καὶ ἐξιλάσεται περὶ αὐτῆς ὁ Ἱερεὺς καὶ κα-

„ θα-

„ θαρισθήσεται". (Λευϊτ. ιβ'. ζ.) Ἐπροτύπουν δὲ αἱ τρυγόνες τὴν σωφροσύνην· καθότι τὸ ζῶον αὐτὸ εἶναι σωφρονέστατον· αἱ δὲ περιστεραὶ ἐπροεικόνιζαν τὴν ἀκεραιότητα καὶ ἁπλότητα· ἀπὸ τὴν σωφροσύνην γὰρ καὶ ἁπλότητα κἀνὲν ἄλλο ἀφιέρωμα εἰς τὸν Θεὸν καλλίτερον δὲν εὑρίσκεται.

Κοντὰ λοιπὸν εἰς τοὺς παλαιοὺς ἐκείνους Ἰουδαίους τοιαῦτα ἦτον τὰ προσφερόμενα ζῶα· εἰς δὲ τὸν Δεσπότην Χριστὸν, τὸν Μονογενῆ μὲν ὄντα Υἱὸν τοῦ Πατρὸς κατὰ τὴν προαιώνιον γέννησιν, Μονογενῆ δὲ ὄντα τῆς Παρθένου κατὰ τὴν χρονικὴν γέννησιν, ἦτον προσφερόμενα τὰ τοιαῦτα ζῶα εἰς ἐκπλήρωσιν τῆς προσταγῆς τοῦ Νόμου· διότι, ἂν τὰ ζῶα ταῦτα δὲν ἐπρόσφερεν ὁ Ἰωσὴφ καὶ ἡ Θεομήτωρ, ἴσως καὶ ἤθελαν λιθοβοληθῆ ὡς παραβάται τοῦ Νόμου. Πλὴν ἀπορίας ἄξιον ἐστὶ, διὰ τί δὲν ἐπρόσφεραν καὶ ἀμνὸν οἱ γονεῖς τοῦ Κυρίου, καθὼς ὁ Νόμος ἐπρόσταζεν; Εἰς τοῦτο ἀποκρίνεται ὁ Προκόπιος, ὅτι διὰ τὴν πτωχείαν των, καὶ διότι ὁ Χριστὸς ἦτον ὁ ἀληθὴς ἀμνὸς ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ Κόσμου· οὕτω γὰρ φησί· „ Τοῦτο ἐποίησαν οἱ γονεῖς τοῦ Κυρίου ὡς πτωχοὶ καὶ μὴ εὐποροῦντες „ ἀμνοῦ εἰς ὁλοκαύτωμα, ἢ ὅτι αὐτὸς ἤμελλεν ὁ τεχθεὶς ἀμνὸς τῷ Θεοῦ ὁλοκαύτωμα προσ„ φέρειν ἑαυτὸν ὑπὲρ τῆς τοῦ Κόσμου ζωῆς". Παρατηρεῖ δὲ ὁ Θεῖος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, ὅτι τὸ μὲν ζεῦγος τῶν τρυγόνων ἐδήλουν τοὺς μὲ γάμον συνεζευγμένους καὶ σωφρονοῦντας· διὰ τοῦτο καὶ παρατετηρημένως εἶπεν ὁ Νόμος „ Ζεῦγος Τρυγόνων"· οἱ δὲ νεοσσοὶ τῶν περιστερῶν προεδήλουν τὴν Παρθένον Μαρίαν καὶ τὸ Παρθένον βρέφος· διὰ τοῦτο καὶ εἰς αὐτὰς ἐπίτηδες δὲν ἐπρόσθεσεν ὁ Νόμος τὸ „ ζεῦγος"· ἔτω γὰρ φησίν· „ Ὅρα τῷ Νόμου τὸ „ ἀκριβές· ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν τρυγόνων, ζεῦγος εἶπεν, ὡς αἰνιττομένων τοὺς γάμῳ συνε„ ζευγμένους· ἐπὶ δὲ τῶν νεοσσῶν ἐφυλάξατο τοῦτο· ἀπειρόζυγος γὰρ καὶ ἡ τεκοῦσα καὶ „ ὁ τεχθείς". (Λόγ. εἰς τὴν Ἑορτήν).

Πλὴν κοντὰ εἰς τὰ τοιαῦτα ζῶα, καὶ ἀντὶ τούτων τῶν ζώων ἐπροσφέρθη καὶ ἄλλο ζευγάρι, ὄχι νεογνῶν τρυγόνων, ἀλλὰ ζευγάρι γεροντικὸν καὶ πρεσβυτικὸν, ὁ δίκαιος Συμεὼν καὶ ἡ δικαία Ἄννα, οἵτινες καὶ οἱ δύω ἦτον Προφῆται καὶ προορατικοὶ τῶν μελλόντων, ἀσυγκρίτως μὲν σωφρονέστεροι ἀπὸ τὰς τρυγόνας, ἁπλοϊκώτεροι δὲ ἀπὸ τὰς περιστεράς· ὅθεν ὁ ἀνωτέρω Θεῖος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς εἶπε περὶ αὐτῶν· „ Αὐτοῦ δὲ τοῦ πα„ ραδόξως τεχθέντος (Χριστοῦ) νῦν εἰς τὸ Ἱερὸν ἀναχθέντος, ἑτέρας τρυγόνας, καὶ ἄλ„ λους περιστερῶν νεοσσοὺς πρεπωδεστέρους ἡτοίμασε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον. Τίνας τούτους; „ Συμεὼν καὶ τὴν Ἄνναν, οὓς εἴτις νεοσσοὺς περιστερῶν ἐρεῖ διὰ τὸ πρὸς κακίαν παντά„ πασι νηπιώδες, ἢ τρυγόνας διὰ τὸ τῆς σωφροσύνης ἀκρότατον, εὐλόγως ἐρεῖ". Προσφέρονται δὲ αὐτοὶ εἰς τὸν ναὸν, ὄχι διὰ νὰ θυσιασθοῦν, καθὼς ἐθυσιάζοντο αἱ τρυγόνες καὶ τὰ περιστέρια, ἀλλὰ διὰ λειτουργίαν, ἤγουν διὰ νὰ ὑπηρετήσουν τὸ προσφερόμενον βρέφος εἰς τὸν ναὸν, καὶ νὰ μεγαλύνουν αὐτό· ὑπηρέτησαν γὰρ καὶ οἱ δύω, ὁ μὲν Συμεὼν προφητεύσας περὶ Χριστοῦ καὶ ἐναγκαλισάμενος αὐτὸν, ἡ δὲ Ἄννα ὑποφητεύσασα μὲν καὶ αὐτὴ περὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ λατρεύσασα αὐτὸν, τὴν δὲ Θεοτόκον ἀνακηρύξασα. Ἐπειδὴ δὲ ὁ προσφερόμενος εἰς τὸν ναὸν ἦτον διπλοῦς, καὶ κατὰ μὲν τὴν Θεότητα ἦτον παλαιὸς ἡμερῶν, κατὰ δὲ τὴν ἀνθρωπότητα ἦτον βρέφος νεογέννητον καὶ τεσσαρακονθήμερον· διὰ τοῦτο ἔπρεπεν ἀκολούθως νὰ προσφερθοῦν δι' αὐτὸν, καὶ τὸ ζεῦγος τῶν νεογεννήτων ζώων διὰ τὴν νηπιάζουσαν σάρκα, καὶ τὸ ζεῦγος τῶν γηραιῶν δικαίων διὰ τὴν ἄχρονον Θεότητα, ἵνα καὶ διὰ τῶν δύω ὁμοῦ ἀποδειχθῆ, ὅτι ὁ προσφερόμενος Χριστὸς δὲν εἶναι μόνον νέον βρέφος, ἀλλὰ καὶ παλαιὸς ἡμερῶν.

Ὁ δὲ Θεσπέσιος τῆς Ἀλεξανδρείας Κύριλλος ἐν τῷ εἰς τὴν ἑορτὴν λόγῳ αὐτοῦ οὕτως ἑρμηνεύει τὰς τρυγόνας καὶ τὰ περιστέρια· „ Ἡ τρυγὼν λαλίστατόν ἐστιν ἐν στρουθίοις „ ἀγροῦ, ἡ δὲ περιστερὰ, ἥπιόν τε καὶ πρᾶον· γέγονε δὲ τοιοῦτος εἰς ἡμᾶς ὁ τῶν ὅλων Σω„ τὴρ, πραότητα μὲν τὴν εἰς ἄκρον ἔχων, τρυγόνος δὲ δίκην κατακελαδήσας τὴν ὑπ' Οὐρα„ νὸν καὶ τῆς αὐτῷ καλλιφωνίας τὸν ἴδιον ἀμπελῶνα πληρῶν, τυτέσιν ἡμᾶς τοὺς πιστεύον„ τας εἰς αὐτόν. Γέγραπται οὖν ἐν τῷ ᾄσματι τῶν ᾀσμάτων, ὅτι φωνὴ τῆς τρυγόνος ἠκού„ σθη ἐν τῇ γῇ ἡμῶν· λελάληκε γὰρ πρὸς ἡμᾶς τὸ θεῖόν τε καὶ εὐαγγελικὸν καὶ σωτη„ ριον κήρυγμα". Ὁ δὲ Κλήμης ὁ Στρωματεὺς περὶ αὐτῶν λέγει· „ Νεοττούς τε δύω περι„ στερῶν, ἢ τρυγόνων ζεῦγος ὑπὲρ ἁμαρτίας κελεύει διὰ Μωσέως προσφέρεσθαι, τὸ ἀνα„ μάρτητον τῶν ἀπαλῶν, καὶ ἄκακον καὶ ἀμνησίκακον τῶν νεοττῶν εὐπρόσδεκτον εἶναι λέ„ γων τῷ Θεῷ, καὶ τὸ ὅμοιον τῷ ὁμοίου καθάρσιον ὑφηγούμενος· ἀλλὰ καὶ τὸ δειλὸν τῶν

„ τρυ-

„ τρυγόνων τὴν πρὸς τὰς ἁμαρτίας εὐλάβειαν ὑποτυποῦται". Ὁ δὲ Πηλουσιώτης Ἰσίδωρος οὕτω φησί· „ Δύω τρυγόνας καὶ δύω νεοττοὺς περιστερῶν τοὺς νεογνοὺς ἀρρένας τῶν Ἑ„ βραίων φέρειν δῶρα τῆς πρὸς Θεὸν ἐμφανείας ὁ Νόμος προσέταττε, τῶν φιλαρέτων καὶ ἀνε„ ξικάκων ὀρνέων τοῖς τύποις τὴν ἁπλότητα καὶ ἀπαλότητα τῶν νέων αἰνιττόμενος, καὶ „ τοῖς ὁμοίοις τὰ ὅμοια διδάσκων καθαίρεσθαι· οὓς καὶ ἀρνία προσαγορεύει ἑτέρωθι· τοὺς „ γὰρ ἐξοιστροῦντας καὶ ἀθετοῦντας καὶ ἀταξίᾳ τὴν φύσιν ὑβρίζοντας ἐρίφοις παρείκασε". Λέγει δὲ καὶ ὁ Ἱεροσολύμων Μόδεστος ἐν τῷ εἰς τὴν Ὑπαπαντὴν λόγῳ· „ Εἰκότως ὡς αἰ„ τίας τῆς ἐναμαρτήτου ἡδονῆς τὰς Θυγατέρας τῆς Εὔας προσφέρειν ὁ Νόμος προσέταξεν „ ὑπὲρ τοῦ καθαρισμοῦ αὐτῶν τὴν θυσίαν τῶν δύω τρυγόνων, ἢ νεοσσοὺς περιστερῶν· δη„ λοῦντος τῷ νόμῳ, ὅτι δεῖ τὸν προσερχόμενον Θεῷ καθαρεύειν καὶ ψυχῇ καὶ σώματι καὶ „ ἀκακίας ἔχεσθαι". (Σελ. 835. τῆς Μυριοβίβλ. τοῦ Φωτίου).

Τροπάριον.

„ Ἀπέδωκάς μοι ἐβόα Συμεὼν, τῷ σωτηρίου σου Χριστὲ ἀγαλλίασιν·
„ ἀπόλαβέ σου τὸν λάτριν, τὸν τῇ σκιᾷ κεκμηκότα, μέσον τῆς χά-
„ ριτος Ἱεροκήρυκα Μύστην, ἐν αἰμέσει μεγαλύνομεν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἐν τῷ Τροπαρίῳ τούτῳ ἀναφέρει ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς τὸν πρεσβύτην Συμεὼν ἐν ἀγκάλαις βαστάζοντα τὸν Κύριον λέγοντα πρὸς αὐτόν· ὦ Δέσποτα Χριστὲ, σὺ ἀπέδωκας εἰς ἐμὲ τὴν ἀγαλλίασιν ὅπου ὑπεσχέθης νὰ μοὶ δώσῃς τοῦ σωτηρίου σου, κατὰ τὸ Δαβιτικὸν ἐκεῖνο λόγιον „ Ἀπόδος μοι τὴν ἀγαλλίασιν τοῦ σωτηρίου σου", (Ψαλ. ρ'. 12.) καὶ κατὰ τὸ „ Εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου". Λοιπὸν ἐπειδὴ ἠξιώθηκα ταῦτα νὰ ἀπολαύσω, διὰ τοῦτο ἀπόλαβέ με, ἤγουν λάβε με ἀπὸ τὴν παροῦσαν ζωὴν τὸν ἰδικόν σου λάτριν καὶ δοῦλον, ὁ ὁποῖος πρότερον μὲν ἐκαθήμην ὑποκάτω εἰς τὴν σκιὰν τοῦ παλαιοῦ Νόμου, καὶ ἀπέκαμα πλέον προσέχων εἰς τὸ γράμμα αὐτοῦ, καὶ ἐγήρασα μέσα εἰς τὰς λατρείας τῶν τύπων καὶ αἰνιγμάτων, τώρα δὲ δὲν εἶμαι πλέον λάτρις τοῦ Νόμου καὶ τῆς σκιᾶς, ὄχι! ἐπειδὴ τί λατρεία εἶναι πλέον νὰ προσέχῃ τινὰς εἰς τὰς σκιὰς, ἀφ' οὗ ὁ Ἥλιος τρανῶς ἀναλάμψῃ; Οὐχὶ τοιοῦτον νομολάτρην ἀπόλαβέ με ἐκ τοῦ βίου, Κύριε, ἀλλὰ νέον Ἱεροκήρυκα καὶ μαθητὴν τῆς χάριτος τοῦ Εὐαγγελίου σου, νέον μὲν, διὰ τὴν ἀνάπλασιν, τὴν ὁποίαν μὲ ἔδωκας, Μαθητὴν δὲ, διότι ἐμαθητεύθηκα τὴν σὴν Οἰκονομίαν διὰ τῆς ὄψεως· καὶ τελευταῖον ἀπόλαβέ με Ἱεροκήρυκα, διότι ἔχω νὰ κηρύξω καὶ εἰς τοὺς ἐν Ἅδῃ εὑρισκομένους ἐκεῖνα ὅπου ἐμαθητεύθην.

Τοιαῦτα τινὰ καὶ ὁ Νικομηδείας Γεώργιος εἰσάγει τὸν Ἱερὸν Συμεὼν πρὸς τὸν Κύριον λέγοντα· „ Ἐπειδὴ, φησὶν, ὦ Δέσποτα, ταῦτα ἔδοξε, καὶ ἐγὼ περὶ τὰς ἐλπίδας οὐ διεψεύ„ σθην, καὶ ὁ τοῦ θείου χρηματισμὸς Πνεύματος ἀπαραχάρακτος ἔμεινεν· ἀπόλυσόν με „ τὸ τάχος, ἀπόλυσον δέομαι· μή με κατέχῃς ἐπὶ πολὺ, Δέσποτα· μὴ βραδύνω ταῦτα τοῖς „ Γενάρχαις ἀποκομίσαι τὰ χαροποιὰ εὐαγγέλια· μὴ προλάβῃ τὰ βρέφη με, Δέσποτα, ἃ „ διὰ σὲ τὸν πρὸς Ἡρῴδου φόνον ὑπέμεινε· νήπιά εἰσι καὶ γοργὰ καὶ εὐκίνητα· ἐγὼ δὲ „ γέρων καὶ βραδὺς καὶ δυσκίνητος· καὶ δέδοικα, μήπως ταχύτερον παραθραμόντα με, με„ γίστων οὕτω καὶ λαμπρῶν ἀγαθῶν ἄγγελοι τοῖς τοῦ γένους Προπάτορσι γένωνται".

Τροπάριον.

„ Ἱερῶς ἀνθωμολογεῖτο Ἄννα ὑποφητεύουσα, ἡ σώφρων καὶ ὁσία
„ καὶ πρεσβυρὰ τῷ Δεσπότῃ, ἐν τῷ μαῷ διαῤῥήδην, τὴν Θεοτόκον
„ δὲ ἀμακηρύττουσα, πᾶσι τοῖς παροῦσιν ἐμεγάλυνεν.

ΕΡΜΗ-

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἀνθομολόγησις εἶναι μία εὐχαριστία πρὸς τὸν Θεὸν διὰ κάποιαν εὐεργεσίαν καὶ χάριν ὅπου ἔλαβε τινὰς ἀπὸ αὐτόν. Διαφέρει δὲ ὁ Ὑποφήτης ἀπὸ τὸν Προφήτην· καθότι ὁ μὲν Προφήτης λέγει τὰ ὕστερον ἀπὸ πολὺν καιρὸν μέλλοντα γενέσθαι πράγματα· ὁ δὲ Ὑποφήτης ἐξηγεῖ ἢ παρόντα πράγματα, ἢ περασμένα, ἢ τὰ ὁποῖα μετ' ὀλίγον καιρὸν μέλλουν νὰ γένουν. Τοιαύτη λοιπὸν Ὑποφήτις ἦτον καὶ ἡ θεσπεσιωτάτη Ἄννα ἡ Θυγάτηρ Φανουὴλ, ἡ σωφρονεστάτη μὲν καὶ ὁσία κατὰ τὴν ζωήν, γερόντισσα δὲ κατὰ τὴν ἡλικίαν τοῦ σώματος· αὐτὴ γὰρ, ἐπειδὴ ἠξιώθη νὰ ἰδῇ ἐν σαρκὶ τὴν παρουσίαν τοῦ Μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, διὰ μέσου τῆς ὁποίας ἀνεπλάσθη ὅλη ἡ φύσις τῶν ἀνθρώπων, τούτου χάριν σεμνοπρεπῶς καὶ θεοπρεπῶς ἀνθωμολογεῖτο καὶ εὐχαρίστει τὸν Κύριον διὰ τὴν τόσον μεγάλην εὐεργεσίαν ὅπου ἐποίησεν εἰς ὅλον τὸν Κόσμον· „ Καὶ αὐτὴ γὰρ, φησὶν ὁ Εὐαγγελιστὴς „ Λουκᾶς, αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐπιστᾶσα, ἀνθωμολογεῖτο τῷ Κυρίῳ, καὶ ἐλάλει περὶ αὐτοῦ πᾶ„ σι τοῖς προσδεχομένοις λύτρωσιν ἐν Ἱερουσαλήμ". (Λουκ. β'. 38.) Εὐχαρίστει δὲ οὐχὶ προφητεύουσα· διότι δὲν ἐπροφήτευσε πρὸ τοῦ νὰ γεννηθῇ ὁ Κύριος, καθὼς ἐπροφήτευσαν οἱ ἄλλοι Προφῆται, ἀλλὰ ὑποφήτευσεν, ἀφ' ἧς ἐγεννήθη ὁ Κύριος, φωτισθεῖσα ἔσωθεν κατὰ τὴν ψυχὴν, καὶ τὸ Μυστήριον τοῦτο ἀνακηρύξασα. Περὶ τῆς Ἄννης ταύτης γράφει ὁ ἅγιος Μόδεστος ὁ Ἱεροσολύμων· „ Ἡ τὸν ἑβδομηκοστὸν χρόνον σαββατίσασα μετὰ ἀνδρὸς Ἄννα „ προσευχαῖς καὶ νηστείαις προσκαρτερῦσα ὀγδοήκοντα καὶ τεσσάρων ἐτῶν ὑπάρχουσα, τὴν „ ἐκ τῶν τεσσάρων στοιχείων νικήσασα σάρκα, καὶ τὸν νοῦν καθάρασα πρὸς ὑποδοχὴν „ Πνεύματος Ἁγίου, καὶ ταῖς γενικαῖς ἑαυτὴν ἀρεταῖς κατακοσμήσασα, τὸν τῆς ὀγδοηκοντάδος παρέδραμε καιρὸν, καὶ εὗρεν ἐν τῷ ναῷ τὸν Σωτῆρα τὸ μέλλοντος αἰῶνος ἐν ἀγκάλαις βασταζόμενον". (Σελ. 834. τῆς Μυριοβίβ. τοῦ Φωτίου).

Καὶ ἡ μὲν παλαιὰ καὶ συνώνυμος αὐτῆς Ἄννα ἡ Μήτηρ τοῦ Σαμουὴλ κρυφίως καὶ ἡσύχως ἐπροσηύχετο καὶ εὐχαρίστει τὸν Κύριον μέσα εἰς τὰ βάθη τῆς καρδίας της· ἡ δὲ Ἄννα αὕτη οὐχὶ κρυφίως, ἀλλὰ φανερῶς (τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ διαῤῥήδην) καὶ εἰς τὸ μέσον τοῦ ναοῦ εὐχαρίστει τὸν Κύριον· τὴν δὲ Ἀειπάρθενον Θεοτόκον ἀνακηρύττουσα εἰς ὅλους τοὺς ἐκεῖ εὑρισκομένους, ὅτι αὕτη κυρίως καὶ ἀληθῶς εἶναι Μήτηρ τοῦ Θεοῦ, ἐμεγάλυνεν αὐτήν. Τοῦτο δὲ τὸ ῥῆμα εἶπεν ὁ Μελῳδὸς διὰ νὰ δείξῃ ὅτι, καθὼς ἡ Θεοτόκος ἄρχισε τὴν ἐννάτην ταύτην Ὠδὴν ἀπὸ τὸ „ Μεγαλύνει ἡ ψυχή μου τὸν Κύριον", οὕτω καὶ αὐτὸς μὲ τὴν ἰδίαν λέξιν ἐτελείωσεν αὐτήν.

Ἄμποτε δὲ καὶ ἡμεῖς οἱ ψάλλοντες ὁμοῦ καὶ ἀναγινώσκοντες καὶ ἀκούοντες τὸν παρόντα ἁσματικὸν Κανόνα, ἄμποτε νὰ μιμηθῶμεν τὴν σωφρονεστάτην ταύτην Ἄνναν, καὶ νὰ εὐχαριστῶμεν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν διὰ τὴν μεγάλην καὶ ἀκατάληπτον εὐεργεσίαν ὅπου ἐπροξένησεν εἰς ἡμᾶς, ἀναπλάσας τὴν φθαρεῖσαν φύσιν ἡμῶν διὰ τῆς ἐν σαρκὶ παρουσίας του· ἄμποτε δὲ καὶ νὰ κηρύττωμεν τὴν Ἀειπάρθενον Θεοτόκον, τὴν μεσιτεύσασαν εἰς τὴν ἀνάπλασιν καὶ σωτηρίαν τοῦ γένους ἡμῶν, μεγαλύνοντες αὐτὴν διὰ νοημάτων μεγαλοπρεπῶν, διὰ λόγων θεοπρεπῶν, καὶ διὰ ἔργων θεαρέστων· ἵνα διὰ τῶν πρεσβειῶν αὐτῆς τύχωμεν καὶ τῆς βασιλείας τῶν Οὐρανῶν, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

ΤΟΥ ΚΑΝΟΝΟΣ ΤΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΥ.

Εὐαγγελισμὸς, ἀδελφοὶ, καὶ ποῖος νὰ μὴ χαρῇ εἰς τοιοῦτον κοσμοχαρμόσυνον μήνυμα; Εὐαγγελισμὸς, καὶ ποῖος ὀρθόδοξος νὰ μὴ εὐφρανθῇ κατὰ τὴν καρδίαν; τριπλασιάζω τὴν φωνὴν, Εὐαγγελισμὸς, καὶ τίς νὰ μὴ λάβῃ εἰς τὴν ψυχήν του πνευματικὸν ἐνθουσιασμὸν, καὶ πανευφρόσυνον ἀγαλλίασιν; Ἐπειδὴ δὲ ὁ Εὐαγγελισμὸς οὗτος δὲν δίδει καλὰ μηνύματα διὰ μάταια πράγματα: ἤτοι διὰ φθαρτὰς ἡδονὰς, διὰ προσκαίρους δόξας, καὶ διὰ ῥέοντα πλοῦτον, ἀλλὰ φέρει εἰς ἡμᾶς χαροποιὰ καὶ οὐράνια εὐαγγέλια διὰ τὴν σύλληψιν τοῦ Θεοῦ Λόγου, διὰ τὴν ἀνεκλάλητον χαρὰν τῆς Θεοτόκου, διὰ τὴν ἀνάπλασιν ὅλου τοῦ Κόσμου, καὶ διὰ τὴν αἰώνιον σωτηρίαν τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων· τούτου χάριν, πῶς δὲν χρεωστεῖ κάθε Χριστιανὸς νὰ λάβῃ, ὄχι ἁπλῆν ἢ διπλῆν, ἀλλὰ τριπλῆν καὶ πολλαπλάσιον τὴν χαράν; ἢ πῶς δὲν πρέπει νὰ σκιρτήσῃ τῷ πνεύματι κάθε ὀρθόδοξος, χαρὰν ἰδικήν του τὴν χαρὰν τῆς Θεοτόκου νομίζων;

Βλέπεις, ἀγαπητὲ, τὸν Ἀρχάγγελον Γαβριὴλ νὰ καταβαίνῃ ἀπὸ τὸν Οὐρανὸν, καὶ νὰ στέκεται ἔμπροσθεν τῆς Κυρίας Θεοτόκου ὅλος φαιδρὸς, ὅλος γαληνὸς, καὶ ὅλος χαριέστατος, καὶ ἀκόμη δὲν εὐφραίνεσαι; ἀκούεις τὸν χαροποιὸν ἀσπασμὸν, τὸν ὁποῖον μετὰ εὐσεβείας μεγάλης λέγει πρὸς τὴν Θεοτόκον „Χαῖρε κεχαριτωμένη", καὶ ἀκόμη στέκεσαι καὶ δὲν χαίρεις; Ἂν οἱ Προφῆται, ὁ Δαβὶδ, λέγω, καὶ ὁ Ἡσαΐας πρὸ τόσων αἰώνων προβλέποντες μόνον μὲ τὸ ὄμμα τῆς διανοίας τὸν σωτηριώδη τοῦτον τῆς Θεοτόκου Εὐαγγελισμὸν, ἔχαιρον καὶ εὐφραίνοντο, καὶ αὐτὸ τὸ ῥῆμα „Εὐαγγελίζομαι" ἐπιτακτικῶς ἐρίζοντο, εἰς τοὺς λόγους των· ὁ μὲν γὰρ Δαβὶδ ψάλλων ἔλεγεν· „Εὐαγγελίζεσθε ἡμέραν „ἐξ ἡμέρας τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ ἡμῶν", (Ψαλ. υέ. 2.) ὁ δὲ Ἡσαΐας μεγαλοφώνως ἐκήρυττε· „Τὸ σωτήριον Κυρίου εὐαγγελιοῦνται", (Ἡσ. ξ'. 6.) ἂν, λέγω, ἐκεῖνοι τόσον ἔχαιρον, πῶς ἐσὺ, Χριστιανὲ, δὲν πρέπει νὰ χαρῇς καὶ νὰ εὐφρανθῇς, παρόντα βλέπων σήμερον τὸν παγκόσμιον καὶ κοσμοσωτήριον Εὐαγγελισμόν;

Διὰ τοῦτο λοιπὸν ἂς χαρῶμεν σήμερον, ἀδελφοὶ, καὶ ὅλοι ἂς εὐφρανθῶμεν τῷ πνεύματι. Παρακινεῖ δὲ ἡμᾶς εἰς τοῦτο καὶ Ἰωάννης ὁ Γεωμέτρης, προοιμιάζων ἐν τῷ εἰς τὴν ἑορτὴν λόγῳ αὐτοῦ καὶ λέγων· „Χαίρετε· τοῦτό μοι τὸ βραχὺ καὶ μέγα τοῦ λόγου προοίμιον, „τοῦτο καὶ ἀρχὴ καὶ μέση καὶ τελευτὴ, χαίρετε· τοῦτο νῦν καὶ φύσις ὅλη καὶ Κτίσις „καὶ λόγος διαπελεύεται". Ἀγαλλιασώμεθα ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ, ἀγαπητοὶ, ἔχοντες μάλιστα τῆς ἀγαλλιάσεως ταύτης προεξάρχοντα καὶ ἀρχηγὸν τὸν ἐκ Δαμασκοῦ χαριτώνυμον Ἰωάννην (1) τὸν πρόκριτον πάντων τῶν μελῳδῶν καὶ ἁσματογράφων, τὴν ἱερὰν Μῶσαν τῆς ἐκκλησίας, τὸν φῴδικὸν Ὀρφέα τῶν Δεσποτικῶν καὶ Θεομητορικῶν ἑορτῶν, τὸν ἄλλον ψαλμῳδὸν Δαβὶδ τὸν ὑπερέχοντα τὸν Ἀσὰφ καὶ τὸν Ἰδιθοὺμ καὶ τὸν Αἰθὰμ καὶ τὸν Αἱμὰν καὶ τοὺς Τιοὺς Κορὲ, τοὺς πρωτοψάλτας ὄντας τῆς παλαιᾶς Σκηνῆς τοῦ Θεοῦ· διότι αὐτὸς ὁ μελίῤῥυτος Ποιητὴς διὰ τοῦ ἁσματικοῦ τούτου Κανόνος ὅπου ἐμελούργησεν εἰς τὸν Εὐαγγελισμὸν τῆς Κυρίας Θεοτόκου, παρακινεῖ ὅλους ἡμᾶς νὰ χαίρωμεν καὶ νὰ ἀγαλλιώμεθα.

Καθὼς δὲ ἡ ἑορτὴ καὶ πανήγυρις τοῦ θείου Εὐαγγελισμοῦ εἶναι γεμάτη ἀπὸ χαρὰν καὶ εὐφροσύνην πνευματικὴν, οὕτω καὶ ὁ Κανὼν αὐτῆς ἁρμοδιώτατα συνετέθη χαροποιὸς καὶ πανευφρόσυνος· ἐπειδὴ εἶναι μελῳδικώτατος καὶ πανηγυρικώτατος διὰ τὰ πανηγυρικὰ καὶ

(1) Σημείωσαι, ὅτι παρὰ τῷ ἀνωνύμῳ ἑρμηνευτῇ ὁ Ποιητὴς τοῦ Κανόνος τούτου γράφεται, ὅτι εἶναι ὁ Θεοφάνης· ἂν ὀρθῶς δὲ τοῦτο γνωματεύεται· καθότι καὶ ἡ φράσις τοῦ Κανόνος, τοῦ Δαμασκηνοῦ Ἰωάννου εἶναι, καὶ παρὰ πᾶσι τοῖς βιβλίοις χειρογράφοις καὶ τετυπωμένοις τοῦ Ἰωάννου ἐπιγράφεται ὁ Κανών.

καὶ λαμπρὰ νοήματα καὶ λόγια ὅπου περιέχει· μάλιστα δὲ διὰ τὸν πανηγυρικὸν τέταρτον ἦχον, κατὰ τὸν ὁποῖον συνετέθη διὰ νὰ ψάλλεται· μόνος γὰρ ὁ ἦχος αὐτὸς παρὰ πᾶσι τοῖς Μουσικοῖς ἔλαβε τὴν ἐπωνυμίαν ταύτην νὰ λέγεται Πανηγυρικός (1). Καὶ διὰ νὰ εἰπῶ καθολικῶς, ὁ Κανὼν οὗτος εἶναι τόσον ἐνθουσιαστικὸς, καὶ τόσον κινητικὸς τοῦ θεοφιλοῦς πάθους τῆς πνευματικῆς χαρᾶς, ὥστε κάμνει καὶ τοὺς ψάλλοντας καὶ τοὺς ἀκούοντας, ὄχι μόνον νὰ χαίρουν ἁπλῶς, ἀλλ' ἤδη καὶ νὰ σκιρτοῦν καὶ νὰ χορεύουν, ἂν ἦτον δυνατόν· οὕτως ἐστὶ τερπνὸς καὶ χορευτικός!

Κατὰ ἀλφάβητον δὲ ἐμελουργήθη ὁ Κανὼν ἴσως διὰ νὰ δείξῃ ὁ Ἁσματογράφος ὅτι ἡ ἑορτὴ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ εἶναι ἀρχὴ καὶ Κεφάλαιον ὅλων τῶν ἑορτῶν· καθὼς γὰρ τὰ εἰκοσιτέσσαρα στοιχεῖα τοῦ ἀλφαβήτου εἶναι ἀρχαὶ ὅλων τῶν γραμμάτων, καὶ ἐξ αὐτῶν ἐκεῖνα ἐξήρτηνται· οὕτω καὶ ὁ Εὐαγγελισμὸς εἶναι ὅλων τῶν Δεσποτικῶν ἑορτῶν ἀρχὴ καὶ Κεφάλαιον, καὶ ἐξ ἐκείνου ὅλαι αἱ ἄλλαι ἐξήρτηνται ἑορταί. Ὅθεν εἶπεν ὁ Νεοκαισαρείας Γρηγόριος προοιμιάζων εἰς τὸν Εὐαγγελισμόν· „Ἑορτὰς μὲν ἁπάσας καὶ ὑμνῳ„δίας δέον ἡμῖν θυσιῶν δίκην προσφέρειν Θεῷ, πρώτην δὲ πασῶν τὸν Εὐαγγελισμὸν τῆς „Θεοτόκου· πάντων γὰρ ἡμῖν τῶν ἀγαθῶν ἀρχὴ γέγονεν ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς κεχαριτω„μένης, ἡ πολυύμνητος τοῦ Σωτῆρος Οἰκονομία, ἡ ἔνθεος αὐτῇ καὶ ὑπερκόσμιος διδασκα„λία". Καὶ ὁ Κεραμεὺς Θεοφάνης ὁ Ταυρομενίας Ἐπίσκοπος ὕστω πανηγυρίζει· „Σήμε„ρον ἡ Ἐκκλησία δαδουχεῖται μυστικῶς καὶ πυρσεύεται, τὴν πρώτην τῶν ἑορτῶν πανή„γυριν ἄγουσα". Ἀλλὰ καὶ ὁ ὕπατος τῶν Φιλοσόφων Ψελλὸς προοιμιάζει πανηγυρίζων οὕτως· „Ἀρχὴ μὲν τῶν ὄντων Θεὸς, οὐχ ὡς συντεταγμένος τούτοις καὶ συναριθμούμενος, „ἀλλ' ὡς ἐξηρημένος καὶ ὑπερκείμενος· ἀρχὴ δὲ τῶν θείων ἑορτῶν τε καὶ πανηγύρεων ἡ τῶν „Εὐαγγελίων ἀγγελία πρὸς τὴν Παρθένον καὶ Μητέρα τοῦ Λόγου παρὰ τῆς τοῦ Ἀγγέ„λου φωνῆς· ἀρχὴ δὲ, οὐχ ὡς ἀτελεστέρα τῶν ἄλλων Μυστηρίων καὶ ἀναδείξεων, πολ„λοῦ γε καὶ δεῖ, ἀλλ' ὡς τελεωτέρα πολλῷ τῷ περιόντι καὶ ὑπερκειμένη". Εἶπε δὲ καὶ ὁ σοφὸς Ἰωσὴφ ὁ Βρυέννιος· „Ὡς γὰρ ἡ τοῦ φυτοῦ ῥίζα στελέχους καὶ φύλλων καὶ κλά„δων ἀνθέων τε καὶ καρπῶν αἰτία γινώσκεται, καὶ οὐδὲν τούτων δίχα ταύτης φαίνεσθαι „πέφυκεν· οὕτω τῆς ἑορτῆς δίχα ταύτης, ὧδεμία τῶν ἐξ αὐτῆς φυεισῶν ἐπιφαίνεται· καὶ „δὴ σκοπῶμεν. Πεντηκοστὴ γὰρ ἐπιτελεῖται, ὅτι Ἀνάληψις προεώρτασται· καὶ Ἀνάληψις, „ὅτι Ἀνάστασις· Ἀνάστασις, ὅτι Σταύρωσις· Σταύρωσις, ὅτι Βαΐα· Βαΐα, ὅτι Ἔγερσις „τοῦ Λαζάρου· Λαζάρου ἔγερσις, ὅτι Μεταμόρφωσις· Μεταμόρφωσις, ὅτι Θεοφάνεια· „Θεοφάνεια, ὅτι Ὑπαπαντή· Ὑπαπαντὴ, ὅτι Χριστοῦ Γέννησις· Χριστοῦ Γέννησις, ὅτι „Εὐαγγελισμός". (Λόγῳ πρώτῳ εἰς τὸν Εὐαγγελισμ.)

Τρία δὲ ἀλφάβητα μεταχειρίζεται ὁ Μελῳδὸς ἐν τῷ Κανόνι τούτῳ, ἴσως εἰς τιμὴν τῆς Ἁγίας Τριάδος, τῆς ὁποίας ὁ εἷς σήμερον συνελήφθη· ἓν μὲν ἀλφάβητον, ἐν ταῖς ἓξ Ὠδαῖς τοῦ Κανόνος, ἓν δὲ ἐν τῇ ὀγδόῃ, καὶ ἓν ἐν τῇ ἐννάτῃ ἀντίστροφον. Προβαίνει δὲ ὅλος ὁ Κανὼν κατὰ ἀνταπόκρισιν τὴ Ἀγγέλου πρὸς τὴν Θεοτόκον, καὶ ἀμοιβαίως τῆς Θεοτόκου πρὸς τὸν Ἄγγελον, ἕνα μὲν διὰ τὸ σαφέστερον καὶ εὐμαθέστερον καὶ δραστικώτερον· σαφέστερος γὰρ καὶ εὐμαθέστερος καὶ δραστικώτερος γίνεται ὁ λόγος, ὅταν ὁ ἕνας λέγῃ, καὶ ὁ ἄλλος ἀποκρίνεται· καὶ ἄλλο δὲ διὰ τὸ ἡδὺ καὶ χαρίεν τῶν ἀνταποκρινομένων προσώπων. Ἐμιμήθη δὲ κατὰ τοῦτο ὁ Μελῳδὸς τὸν Εὐαγγελιστὴν Λουκᾶν, γράφοντα κατὰ ἀνταπόκρισιν τὰ λόγια ὅπου εἶπεν ὁ Ἀρχάγγελος Γαβριὴλ πρὸς τὴν Παρθένον, καὶ ἀντιστρό-

(1) Ὅθεν ἔξω ἀπὸ τὸ τετυπωμένον ἐπίγραμμα ἐν τῇ Ὀκτωήχῳ εἰς τὸν πανηγυρικὸν Δ'. ἦχον, εὗρον ἐν χειρογράφοις καὶ τοῦτο τὸ ἐπίγραμμα εἰς αὐτόν· ὃ κ᾽ ἀντιγράφω χάριν τῶν Μουσικῶν τε καὶ Φιλολόγων.

„Πανηγυρίζεις καὶ χορεύεις εὐρύθμως,
„Τὰς ἐγκρότους, τεταρτε, κινῶν σειρήνας.
„Ἡδύς τε πᾶσι χρηματίζεις ἀφθόνως,
„Τοῖς ἀμπελουργοῖς καὶ σπαφιοῦσιν ἀγρόταις,
„Καὶ τοῖς ᾠδίταις σὺν πᾶσι τεχνεργάταις,
„Ἀμίλλαν ἐνθεὶς τοῦ γλυκυτάτου μέλους,
„Τὸ δύσθυμόν τε τῶν δε κουφίζων τάχος.
„Ἡδυσμά τι πέφυκας ἐν Κόσμῳ πᾶσιν.

στρόφως τὰ λόγια ὅπου εἶπεν ἡ Παρθένος πρὸς τὸν Γαβριήλ· ὁμοίως ἐμιμήθη καὶ τὸν πρὸ ἑαυτοῦ Κωνσταντινουπόλεως ἅγιον Γερμανὸν τὸν παλαιὸν, ὅστις δὲ ὅλου σχεδὸν τοῦ εἰς τὸν Εὐαγγελισμὸν πανηγυρικοῦ λόγου του μὲ τὸ σχῆμα τῆς ἀνταποκρίσεως προβαίνει, ὡς ἐκ τῆς ἀναγνώσεως αὐτοῦ τοῦτο δῆλον γίνεται.

Τοῦτον λοιπὸν τὸν χαριέστατον τοῦ Εὐαγγελισμοῦ Κανόνα βλέπων ἐγὼ, μηδὲ μίαν ἑρμηνείαν λαβόντα παρὰ τοῦ κυροῦ Θεοδώρου, ἢ ἄλλου τινὸς σοφοῦ (ἡ γὰρ τοῦ ἀνωνύμου ἑρμηνεία ὀλίγου λόγου ἀξία ἐστὶ), τούτου χάριν, τὴν βοήθειαν καὶ χάριν τῆς κεχαριτωμένης Θεοτόκου ἐπικαλεσάμενος, ἐτόλμησα νὰ ποιήσω κάποιαν ἑρμηνείαν εἰς αὐτόν· ἀτοπον γάρ μοι ἐφάνη νὰ ἑρμηνεύσω μὲν τοὺς ἄλλους ἁσματικοὺς Κανόνας τῶν Δεσποτικῶν ἑορτῶν, τὸν δὲ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τοῦ κεφαλαίου τῶν ἑορτῶν Κανόνα νὰ ἀφήσω ἀνερμήνευτον· εἰ γὰρ κατὰ τὰς λέξεις φαίνεται εὔκολος καὶ σαφὴς, κατὰ τὰ νόημα ὅμως εἶναι δύσκολος καὶ ἀσαφής. Ἐγὼ μὲν οὖν προπορεύομαι ἔμπροσθεν διὰ τῆς ἑρμηνείας, ὑμεῖς δὲ, ὦ ἀδελφοὶ, ἀκολουθεῖτέ μοι διὰ τῆς προσοχῆς καὶ φιλικοΐας σας (1).

ΕΡΜΗ-

---

(1) Σημειοῦμεν ἐνταῦθα τοὺς Πανηγυρικοὺς λόγους, ὅπως οἱ Ἅγιοι ἐφιλοπόνησαν εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην τὸ Εὐαγγελισμὸ. Ὁ Χρυσόστομος ἐφιλοπόνησεν ἐγκώμιον, ὃ ἡ ἀρχὴ „ Βασιλικῶν Μυστηρίων ἑορτάζομεν σήμερον “· Ἕτερον, ὃ ἡ ἀρχὴ „ Πάλιν χαρᾶς εὐαγγέλια “· ὁ Νύσσης Γρηγόριος, οὗ ἡ ἀρχὴ „ Τῇ προτέρᾳ Κυριακῇ τὴν ὀρθόδοξον ταύτην ἐκκλησίαν “· (οὐκ ὀρθῶς δὲ ἐπιγράφεται ὁ λόγος ὅτος τῷ θείῳ Χρυσοστόμῳ παρ' ἄλλοις· οὐ γὰρ τοῦ Χρυσοστόμου ἐστὶν, ἀλλὰ τοῦ Νύσσης· οὐχ εὑρηται δὲ ἐν τοῖς ἐκδεδομένοις) Γρηγόριος ὁ Νεοκαισαρείας, ὃ ἡ ἀρχὴ „ Ἑορτὰς μὲν ἁπάσας καὶ ὑμνῳδίας “· Ἕτερον, οὗ ἡ ἀρχὴ „ Σήμερον ἀγγελικὴ παρατάξει “· Γερμανοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ παλαιοῦ, οὗ ἡ ἀρχὴ „ Τῆς παρούσης τιμίας καὶ βασιλικῆς “· Ἀνδρέας ὁ Κρήτης, ὃ ἡ ἀρχὴ „ Ἐπέστη σήμερον ἡ πάντων χαρὰ “· Σωφρόνιος ὁ Ἱεροσολύμων, οὗ ἡ ἀρχὴ „ Εὐαγγέλια, ἀδελφοὶ, εὐαγγέλια “· Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς, οὗ ἡ ἀρχὴ „ Νῦν ἡ τῆς Βασιλίδος βασιλικὴ “· Ὁ σοφὸς Ψελλὸς, οὗ ἡ ἀρχὴ „ Ἀρχὴ μὲν τῶν ὄντων Θεὸς “· Ἰωάννης ὁ Γεωμέτρης, ὃ ἡ ἀρχὴ „ Χαίρετε· τοῦτό μοι τὸ βραχὺ καὶ μέγα προοίμιον “· Γερμανὸς ὁ νέος Πατριάρχης ἐν τῇ τῆς Νικαίας μητροπόλει, οὗ ἡ ἀρχὴ „ Ἐπ' ὄρους ὑψηλοῦ ἀναβηθί “· Θεοφάνης ὁ Κερατέως ὁ Ταυρομενίας ἐγκώμιον, ὃ ἡ ἀρχὴ „ Σήμερον ἡ ἐκκλησία δαδουχεῖται μυστικῶς καὶ πυρσεύεται “· Θεόδωρος ὁ καλούμενος Μονερημίτης, ὃ ἡ ἀρχὴ „ Ὅταν ἡ χειμέριος τῆς εἰδωλολατρείας “· Ἰωσὴφ ὁ Βρυέννιος ἐγκώμιον, οὗ ἡ ἀρχὴ „ Εἰς δόξαν τῆς παναγίου Τριάδος “· Ἕτερον, οὗ ἡ ἀρχὴ „ Θεὸς ὁ τὰ πάντα πρὶν γενέσεως αὐτῶν “· ἄλλο, ὃ ἡ ἀρχὴ „ Ἡ βασίλισσα τῶν Ἀγγέλων “· καὶ ὁ Πρόκλος δὲ ἔχει ἐγκώμιον εἰς αὐτόν. Σώζονται ἐκ τῶν ἀνωτέρω λόγων τινὲς μὲν ἐν τῇ μεγίστῃ Λαύρᾳ, τινὲς δὲ ἐν τῇ τῶν Ἰβήρων, καὶ τινὲς ἐν τῇ τοῦ Διονυσίου, καὶ τινὲς ἐν τῷ Πρωτάτῳ, οἱ περισσότεροι δὲ εὑρίσκονται ἐν τῇ τοῦ Βατοπαιδίου.

Ἔτι καὶ τοῦτο σημειοῦμεν ἐνταῦθα ὡς ἀναγκαῖον, ὅτι, ἐὰν τύχῃ ἡ ἑορτὴ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ κατὰ τὴν μεγάλην ἑβδομάδα, εἰς οἶνον μόνον καὶ ἔλαιον γίνεται κατάλυσις, οὐχὶ δὲ εἰς ὀψάρια, διὰ τὸ αἰδέσιμον τῶν παθῶν τοῦ Κυρίου, καθὼς πάντα τὰ Τυπικὰ συμφώνως περὶ τούτου διορίζουσιν· ἂν καὶ ὁ θεῖος Νικηφόρος ἐν τῷ πέμπτῳ αὐτοῦ Κανόνι λέγῃ ὅτι, ἂν τύχῃ ὁ Εὐαγγελισμὸς τῇ μεγάλῃ Πέμπτῃ, ἢ τῇ μεγάλῃ Παρασκευῇ, δὲν ἁμαρτάνει τινὰς, ἂν καταλύσῃ κρασὶ καὶ ὀψάρια. Ἀληθῶς μέγας Πατὴρ τῆς ἐκκλησίας εἶναι ὁ θεῖος Νικηφόρος· ἐπειδὴ ὅμως ὅλα τὰ τυπικὰ οὕτως ἀποφασίζουν, καὶ ἅγιοι Πατέρες τῆς ἐκκλησίας εἶναι καὶ ἐκεῖνοι ὅπου ἔγραψαν τὰ Τυπικὰ, καὶ ἀρχαιότεροι ἀκόμη καὶ τοῦ θείου Νικηφόρου, ὁποῖοι εἶναι ὁ Σάββας, ὁ Χαρίτων, ὁ Εὐθύμιος, ὁ Κυριακὸς, ὁ Δαμασκηνὸς Ἰωάννης καὶ ἄλλοι· διὰ τοῦτο προτιμῶμεν τὴν κοινὴν τῶν Πατέρων ὁμοφωνίαν· καὶ μάλιστα, διότι ὑποστεύομεν μὴ πῶς εἶναι κανενὸς κοιλιοδούλου προσθήκη τὸ καταλύειν ὀψάρια· ἐπειδὴ δύσκολα πιστεύομεν ἕνας τοιοῦτος Ἅγιος, νὰ εἰπῇ ἐναντία τῆς ἐκκλησιαστικῆς διατάξεως.

Ὅρα δὲ καὶ ὅτι ὁ Ἅγιος δὲν λέγει ἀποφαντικῶς ἐν τῷ ἀνωτέρῳ Κανόνι, νὰ ἐσθίεται ὀψάριον, ἀλλ' ὑποθετικῶς, ἐὰν φάγῃ τινὰς ὀψάριον ἐν τῇ ἑορτῇ ταύτῃ τυχούσῃ τῇ μεγάλῃ Πέμπτῃ καὶ μεγάλῃ Παρασκευῇ, δὲν ἁμαρτάνει, καὶ δὲν εἶπεν ὅτι καλῶς ποιεῖ, ἀλλ' ὅτι δὲν ἁμαρτάνει· πολὺ δὲ διαφέρει τὸ πρῶτον ἀπὸ τὸ δεύτερον. Ἐγὼ εἶχεν ὑποσημειώσειν εἰς τὸν ἀνωτέρω πέμπτον Κανόνα τοῦ θείου Νικηφόρου, τὸν περιεχόμενον ἐν τῷ ἡμετέρῳ Πηδαλίῳ· ἀλλ' ὁ νοθεύσας τὸ ἱερὸν Πηδάλιον, καὶ πολλὰς ἀτόπους προσθήκας καὶ ἀφαιρέσεις ἐν αὐτῷ ποιησάμενος, αὐτὸς κακῶς ἀφαίρεσε καὶ τὴν ὑποσημείωσιν ἐκείνην, ἵνα κακῶς ἀφαίρεσε καὶ τὴν ὑποσημείωσιν ἐκείνην, ἵνα δώσῃ ἄδειαν νὰ καταλύουν οἱ Χριστιανοὶ ὀψάρια ἐν τῇ αὐτῇ ἑορτῇ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, τυχούσῃ κατὰ τὴν μεγάλην ἑβδομάδα.

Καὶ τοῦτο δὲ προσσημειοῦμεν, ὅτι ἡ ἑορτὴ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ οὐδέποτε μετατίθεται εἰς ἄλλην ἡμέραν· ἀλλὰ εἰς ὁποίαν ἡμέραν τύχῃ, εἰς ἐκείνην καὶ ἑορτάζεται, καθὼς ἅπαντα τὰ Τυπικὰ συμφώνως περὶ τούτου διορίζυσι, καὶ ὁ ἀνωτέρω Κανὼν τοῦ Νικηφόρα, καὶ οἱ λόγοι τῶν διδασκάλων παλαιῶν τε καὶ νεωτέρων, οἱ εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην πεπονημένοι, καὶ μάλιστα τοῦ Βρυεννίου Ἰωσήφ· Ἐὰν γὰρ αὐτὴ, ἡ ἀρχὴ ὅσα καὶ κεφαλὴ τῶν Δεσποτικῶν ἑορτῶν, μετατεθῇ, εἶναι ἀνάγκη νὰ συμμετατεθῶν καὶ ὅλαι αἱ ἄλλαι Δεσποτικαὶ ἑορταὶ, καὶ ὅτω νὰ γένῃ μία μεγάλη σύγχυσις εἰς ὅλον τὸν κύκλον τῶν Δεσποτικῶν ἑορτῶν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΚΑΝΟΝΑ ΤΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΥ

ΠΟΙΗΜΑ ΟΝΤΑ ΙΩΑΝΝΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ ΚΑΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ ΤΟΥ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ.

Οὗ ἡ ἀκροστιχὶς κατὰ Ἀλφάβητον.

Ὠδὴ ά. Ἦχος δ'. Ὁ Εἱρμός.

„Ἀνοίξω τὸ στόμα μου, καὶ πληρωθήσεται Πνεύματος· καὶ λόγου „ἐρεύξομαι τῇ Βασιλίδι Μητρί· καὶ ὀφθήσομαι φαιδρῶς παμηγυ„ρίζων· καὶ ᾄσω γηθόμενος ταύτης τὴν σύλληψιν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἀπὸ δύω ῥητὰ τοῦ Προφητάνακτος Δαβὶδ ἐρανίζεται ὁ Μουσουργὸς τὸν παρόντα Εἱρμόν· ἐκεῖνος γὰρ λέγει „Τὸ στόμα μου ἤνοιξα, καὶ εἵλκυσα Πνεῦμα“· (Ψαλ. ριή. 13.) καὶ πάλιν. „Ἐξηρεύξατο ἡ καρδία μου λόγον ἀγαθόν· λέγω ἐγὼ τὰ ἔργα μου τῷ Βασιλεῖ“. (Ψαλ. μδ'. 1.) Μιμούμενος λοιπὸν τὸν Δαβὶδ ὁ Ἱερὰς Μελῳδὸς, ὅτω λέγει· ἐγὼ ὁ Ἀσματογράφος θέλω ἀνοίξει τὸ στόμα μου, καὶ θέλει γεμώσει αὐτὸ ἀπὸ Πνεῦμα. Ποῖον δὲ στόμα ὀνομάζει; Τὸ τῆς ψυχῆς δηλαδὴ καὶ τῆς διανοίας, κατὰ τὸν Θεοδώριτον καὶ Βασίλειον καὶ Νύσσης Γρηγόριον λέγοντας· „Δύναται εἶναι ψυχῆς στόμα ἡ διανοητικὴ αὐτῆς „δύναμις, ἡ διανοουμένη, προφέρει τὸν ἐν διανοίᾳ λόγον“. Ἐπειδὴ λοιπὸν, λέγει, ἐγὼ ἔκλεισα μὲν τὴν διάνοιάν μου ἀπὸ τοὺς πονηροὺς λογισμοὺς, ἤνοιξα δὲ αὐτὴν εἰς τοὺς καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς, κατὰ τὸν Εὐθύμιον, διὰ τοῦτο ἐγέμωσεν αὐτὸ ἀπὸ Πνεῦμα σοφίας καὶ συνέσεως.

Καθὼς δὲ τὸ μυροδόχον ἀγγεῖον, ἐὰν μὲν ἦναι στενόστομον, ὀλίγον δέχεται καὶ τὸ εἰς αὐτὸ ἐγχεόμενον μῦρον· ἐὰν δὲ ἦναι πλατύστομον, δέχεται καὶ περισσότερον μῦρον· οὕτω καὶ ὁ ἄνθρωπος, ἐὰν ἔχῃ στενὸν τὸ στόμα τῆς διανοίας του, ὀλιγωτέραν δέχεται τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· ἐὰν δὲ ἔχῃ αὐτὸ ἀνοικτὸν καὶ πλατὺ, περισσοτέραν δέχεται τὴν χάριν· ὅθεν εἶπεν ἀλλαχοῦ ὁ Δαβὶδ „Πλάτυνον τὸ στόμα σου, καὶ πληρώσω αὐτό“· (Ψαλ. π'. 8.) καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος εἶπεν „Ὅσον ἂν τὸ στόμα τῆς διανοίας ἀνοίξω„σι, τοσοῦτον ἑλκύσουσι“. Ὅθεν γλαφυρὸν εἶναι τὸ ὁμοίωμα ὅπου φέρει εἰς τοῦτο ὁ σοφὸς Νεῖλος λέγων· „Ὅταν τὸ στόμα τῆς διανοίας ἀνοίξωμεν, ἐπιφοιτήσασα τοῦ Κυρίου „ἡ χάρις, τροφὴν ἐπιδίδωσι, καθάπερ χελιδὼν νεοσσῷ τινι κεχηνότι“. Ὥστε ἂν ἡμεῖς δὲν κοπιάσωμεν νὰ ἀνοίξωμεν πρῶτον μὲ τὴν προαίρεσίν μας τὸ νοερὸν στόμα τῆς διανοίας μας, δὲν δίδεται εἰς ἡμᾶς ἡ χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· ὅθεν εἶπε καὶ ὁ Πηλουσιώτης Ἰσίδωρος ἐπιστολῇ, σοά. Ἀφροδισίῳ Πρεσβυτέρῳ· „Ἐπειδὴ γέγραφας δὶ ἣν αἰτίαν οὐ „πᾶσιν ἡ θεία ἐφίπταται χάρις, ἴσθι, ὦ θαυμάσιε, ὅτι ἐπειδὴ τὴν προαίρεσιν ἐξετά„ζουσα πρῶτον, οὕτως ἐπιφοιτᾷ· εἰ γὰρ καὶ χάρις ἐστὶν, οὐχ ἁπλῶς ἐκχεῖται, ἀλλὰ „τὰ μέτρα παρὰ τῶν δεχομένων λαμβάνουσα, τοσοῦτον ἐπιῤῥεῖ, ὅσον ἂν εὕρῃ σκεῦος πί„στεως αὐτῇ προσενεχθέν· εἰ γὰρ μὴ τὰ παρ' ἡμῶν πρῶτον ἐζήτει, πᾶσιν ἂν ἐπέπτη·

„ ἐπειδὴ δὲ τὴν προαίρεσιν ἐξετάζει, καὶ οὕτω παραγίνεται, τοῖς μὲν ἐπιφοιτᾷ καὶ παρα-
„ μένει· τῶν δὲ ἀποφοιτᾷ· εἰς δὲ οὐδὲ τὴν ἀρχὴν καθίσταται".

Ἐπάγει δὲ ἀκολούθως ὁ Μελῳδὸς ὅτι ἐγὼ θέλω ἐρεύξομαι λόγον ἀγαθὸν καὶ σωτήριον: ἤτοι τὸν ὕμνον καὶ ἁσματικὸν Κανόνα εἰς τὴν Μητέρα τοῦ Βασιλέως τῶν Βασιλέων Χριστοῦ. Ἐρεύξομαι δὲ εἶπε, διὰ νὰ φανερώσῃ ὅτι, καθὼς τὸ ῥέψιμον, καὶ χωρὶς νὰ θέλῃ τινὰς, ἀναβαίνει κάτωθεν ἐκ τοῦ στομάχου, καὶ ἐκβαίνει ἀπὸ τὸ στόμα, οὕτω θέλει ἀναπέμψει πρὸς τὴν Θεοτόκον κάτωθεν ἀπὸ τὴν καρδίαν του τὸν ἁσματικὸν τοῦτον Κανόνα. Ὅρα δὲ σοφὴν τάξιν ὅπου μεταχειρίζεται ὁ ἔνθεος ὑμνογράφος ἐν τῷ Εἱρμῷ τούτῳ· πρῶτον λέγει ὅτι θέλει ἀνοίξει τὸ στόμα τῆς διανοίας του, δεύτερον, ὅτι θέλει γεμώσει αὐτὸ ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος, καὶ τρίτον, ὅτι ἐκ τῆς χάριτος τοῦ Πνεύματος θέλει ἐρεύξεται λόγον εἰς τὴν Μητέρα τοῦ Βασιλέως Χριστοῦ. Ἐρανίσθη δὲ τὴν τάξιν ταύτην ἀπὸ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον οὕτω λέγοντα· „ Χρὴ τοίνυν πνευματικῆς ἀκολουθίας ὑπολαμ-
„ βάνειν, τῇ δι' ἔργων φιλοσοφίᾳ καθᾶραι πρότερον ἑαυτὸν, εἶτα τὸ στόμα τῆς διανοίας
„ ἀνοίξαντα ἐλκύσαι Πνεῦμα, εἶτα ἐξερεύξασθαι λόγον ἀγαθὸν, καὶ λαλεῖν Θεοῦ σοφίαν
„ τελείαν ἐν τοῖς τελείοις". (παρὰ τῇ Σειρᾷ τοῦ ψαλτῆρος τοῦ Νικήτα).

Ἐπιφέρει δὲ ἑπομένως ὁ Ποιητὴς ὅτι διὰ τοῦ ἁσματικοῦ τούτου Κανόνος θέλει φανῇ ὅτι πανηγυρίζει λαμπρῶς, καὶ ὅτι ᾄδει χαροποιῶς τὴν τῆς Θεοτόκου ἀπόῤῥητον σύλληψιν, ἧς ἡ ἑορτὴ ἑορτάζεται σήμερον. Διχῶς δὲ λαμβάνεται ἡ σύλληψις, ἐνεργητικῶς καὶ παθητικῶς· ἐνεργητικῶς μὲν, καθὼς νοεῖται τώρα ἐδῶ· καθότι ἡ Θεοτόκος συνέλαβεν ἀσπόρως καὶ διὰ Πνεύματος Ἁγίου τὸν Υἱὸν καὶ Λόγον τοῦ Θεοῦ· παθητικῶς δὲ, ὡς ὅταν λέγωμεν, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καθὸ ἄνθρωπος συνελήφθη ἀῤῥήτως ἐν τῇ ἀσπόρῳ τῆς Παρθένου κοιλίᾳ. Ἄσω δὲ εἶπε, καὶ οὐχὶ ψαλῶ ἢ ἄλλοτι ῥῆμα, διὰ νὰ φανερώσῃ ὅτι εἶναι ἡ παροῦσα πρώτη Ὠδὴ, τῆς ὁποίας χαρακτηριστικὸν λόγιον εἶναι τὸ „ Ἄσωμεν τῷ Κυρίῳ·
„ ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται".

Τροπάριον.

„ Ἀδέτως σοι Δέσποινα, κιμῶμ τὴμ λύραμ τοῦ Πνεύματος, Δαβὶδ ὁ
„ προπάτωρ σου· ἄκουσον Θύγατερ, τὴμ χαρμόσυμον φωμὴμ τὴμ τοῦ
„ Ἀγγέλου· χαρὰμ γὰρ μηνύει σοι τὴμ ἀμεκλάλητον.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τοῦτο τὸ Τροπάριον προσφωνεῖ ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ μέρους του πρὸς τὴν Θεοτόκον· ἐρανίσθη δὲ αὐτὸ ἀπὸ τὸν Προφητάνακτα Δαβὶδ προφητικῶς λέγοντα πρὸς τὴν Παρθένον· „ Ἄκουσον
„ Θύγατερ καὶ ἴδε". (Ψαλ. μδ'. 10.) Ὅθεν ἐπιστρέφων πρὸς τὸ παρθενικὸν αὐτῆς ὑποκείμενον, ὦ Δέσποινα, λέγει, καὶ παντεβασίλισσα Μαριὰμ, ὁ ἰδικός σε Προπάτωρ Δαβὶδ, ἀπὸ τὸ γένος τοῦ ὁποίου ἐσὺ ἐβλάστησας ὡς εὐθαλὴς καὶ ὡραιοτάτη ῥάβδος κατὰ τὴν προφητείαν τοῦ Ἡσαΐου τὴν λέγουσαν „ Ἐξελεύσεται ῥάβδος ἐκ τῆς ῥίζης Ἰεσσαὶ, καὶ
„ ἄνθος ἐκ τῆς ῥίζης ἀναβήσεται". (Ἡσ. ια'. 1.) (ὅπου Ἰεσσαὶ μὲν εἶναι ὁ Πατὴρ τοῦ Βασιλέως Δαβὶδ· ῥίζα δὲ τοῦ Ἰεσσαὶ εἶναι ἡ φυλὴ τοῦ Ἰούδα, ἐξ ἧς ἐκατάγετο ὁ Ἰεσσαί· ῥάβδος δὲ εἶναι ἡ Κυρία Θεοτόκος, ἡ ἐκ τῆς φυλῆς μὲν τοῦ Ἰούδα, ἐκ τοῦ γένους δὲ τοῦ Ἰεσσαί: ἤτοι τοῦ Δαβὶδ γεννηθεῖσα· ἄνθος δὲ εἶναι ὁ Χριστὸς, ὅστις ἐβλάστησεν ἀπὸ τὴν ῥάβδον: ἤτοι ἀπὸ τὴν Θεοτόκον τὴν ἐκ τῆς ῥίζης τοῦ Ἰεσσαὶ ἀνατείλασαν.) αὐτὸς, λέγω, Θεοτόκε, παίζων τὴν λύραν τὸ Πνεύματος (Ἀδιαφόρως δὲ εἶπεν αὐτὴν λύραν, μ' ὅλον ὅτι τὸ κυρίως ὄργανον τοῦ Δαβὶδ: ἤτοι τὸ ψαλτήριον δὲν ὠνομάζετο λύρα, ἀλλὰ ναῦλα· ἐπειδὴ δὲ καὶ ἡ ναῦλα καὶ ἡ λύρα καὶ ἡ κιθάρα καὶ ἡ κινύρα ἦτον ἀπὸ τὸ γένος τῶν ὀργάνων τῶν καλουμένων ἐντατῶν: ἤτοι τῶν διὰ τοῦ τεντώματος τῶν χορδῶν παιζομένων, διὰ τοῦτο ἀντὶ τοῦ ἑνὸς εἴδους ἐξέλαβε τὸ ἄλλο εἶδος ὁ Μελῳδός.) ἂς ψάλλῃ εἰς ἐσὲ σήμερον „ Ἄκουσον Θύγατερ". Ἀλλὰ τί εἶναι, Παρθένε, ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον σὲ παρακινεῖ ὁ Δαβὶδ νὰ ἀκούσῃς; Ἡ χαροποιὰ φωνὴ ὅπου σοὶ προσφέρει ὁ Ἀρχάγγελος Γαβριὴλ

ἀπὸ

ἀπὸ τοὺς Οὐρανούς: ἤτοι τὸ „ Χαῖρε κεχαριτωμένη“· μὲ τὴν φωνὴν γὰρ ταύτην μηνύει εἰς ἐσὲ μίαν χαρὰν ἀνεκλάλητον, ἡ ὁποία δὲν δύναται νὰ λαληθῇ ἀπὸ γλῶσσαν τῶν ἀνθρώπων ὁμοῦ καὶ τῶν Ἀγγέλων. Ἐρανίσθη δὲ τοῦτο ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸν Κορυφαῖον Πέτρον λέγοντα· „ Εἰς ὃν Ἰησοῦν Χριστὸν πιστεύοντες ἀγαλλιᾶσθε χαρᾷ ἀνεκλαλήτῳ καὶ δεδοξασμένῃ “. (ά. Πέτ. ά. 8.) Διατί δὲ ὠνόμασεν αὐτὴν ἀνεκλάλητον; Διὰ τὸ ὑπερβάλλον αὐτῆς, διὰ τὸ παγκόσμιον αὐτῆς, καὶ διὰ τὸ αἰώνιον αὐτῆς.

Καὶ δικαίως ὠνόμασεν ἀνεκλάλητον τὴν χαρὰν ταύτην ὁ Μελῳδός· ἐπειδὴ, ἂν δὲν ἦτον τοιαύτη καὶ τοσαύτη, δὲν ἐδύνετο νὰ ἀνατρέψῃ τὴν παλαιὰν ἐκείνην καὶ παγκόσμιον λύπην ὅπου ἔδωκεν ὁ Θεὸς ὡς ἐπιτίμιον εἰς τὴν προμήτορα Εὔαν εἰπών· „ Πληθύνων πληθυνῶ τὰς λύπας σου καὶ τὸν στεναγμόν σου· ἐν λύπαις τέξῃ τέκνα “, (Γέν. γ'. 16.) καὶ διὰ τῆς Εὔας ἔδωκεν αὐτὴν καὶ εἰς ὅλον τὸ γένος της. Ἦτον γὰρ καιρὸς, ὅταν οἱ Προπάτορες ἔχαιρον καὶ εὐφραίνοντο μὲ μίαν ἀληθῶς ἀνεκλάλητον χαρὰν, ἐν τῷ Παραδείσῳ τῆς τρυφῆς εὑρισκόμενοι πρὸ τῆς παραβάσεως· ἀφ' οὗ δὲ, ὢ τῶν ἐμῶν κακῶν! ἐμὰ γὰρ τὰ τῶν Προπατόρων μου, ἀφ' οὗ ἐκεῖνοι παρέβηκαν τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, ἔχασαν καὶ τὴν ἀνεκλάλητον ἐκείνην χαρὰν ὅπου ἀπελάμβανον· καὶ ἀντὶ χαρᾶς ἀπόκτησαν λύπας καὶ στεναγμοὺς, καὶ τὸ χειρότερον, ὅτι καὶ ταύτας μετέδωκαν εἰς ὅλους τοὺς ἀπογόνους των. Ὅθεν τὰ δάκρυα τῶν ταλαιπώρων ἀνθρώπων, τὰ ὁποῖα ἔχυναν καθ' ἑκάστην ἡμέραν εἰς κάθε λύπην ὅπου ἀπαντοῦσαν, ἐδύνοντο νὰ συνθέσουν μίαν ὁλόκληρον θάλασσαν· οἱ ἀναστεναγμοί των ἦτον τόσον μεγάλοι καὶ ὀδυνηροὶ, ὥστε ἐγέμιζαν τὸν ἀέρα, καὶ ἀντιλαλοῦσαν εἰς τοὺς Οὐρανοὺς, καὶ ὁ Κόσμος ὅλος μετεβλήθη εἰς μίαν κοιλάδα τοῦ κλαυθμῶνος, καθὼς τὸν ὀνομάζει ὁ θεῖος Δαβίδ. (Ψαλ. πγ'. 6.)

Τί δὲ πολυλογῶ; ἀφ' οὗ οἱ Προπάτορες ἥμαρτον, δὲν ἐγύρισε πλέον ἐκείνη ἡ ἀνεκλάλητος χαρὰ εἰς τὸν Κόσμον, ἀλλὰ τελείως ἐχάθη ἀπ' αὐτόν· ὅθεν εἶπεν ὁ Ἰωὴλ ὅτι ἐντροπίασαν οἱ ἄνθρωποι τὴν χαρὰν μὲ τὸ νὰ ἔχασαν τελείως αὐτήν· „ Ἠσχύναν χαρὰν οἱ „ Υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων “· (Ἰω. ά. 12.) καὶ ὁ Ἱερεμίας, „ Καταλύσω φωνὴν εὐφραινομένων „ καὶ φωνὴν χαιρόντων “· (Ἱερ. ζ'. 32.) καὶ ὁ Ἡσαΐας „ οὐκ ἔστι χαίρειν τοῖς ἀσεβέσι “. (Ἡσ. μή. 22.) Καὶ ἂν εἰς μερικοὺς ἐδόθη χαρὰ κατὰ τὸ „ Χαῖρε σφόδρα Θύγατερ Σιών “, (Ζαχ. θ'. 9.) καὶ „ Θάρσει ἡ γῆ· χαῖρε καὶ εὐφραίνου “· (Ἰωὴλ β'. 21.) ἀλλ' ἡ χαρὰ ἐκείνη ἦτον προσωρινὴ, καὶ ὄχι παντοτινή· ἦτον μερική, καὶ ὄχι παγκόσμιος· ἐδύνετο νὰ λαληθῇ, καὶ δὲν ἦτον ἀνεκλάλητος· ἡ χαρὰ ὅμως ὅπου ἐδόθη σήμερον εἰς τὴν Θεοτόκον εἶναι καὶ παντοτινὴ καὶ παγκόσμιος, καὶ διὰ τὰ δύω ταῦτα εἶναι ἀνεκλάλητος, μᾶλλον δὲ καὶ ἀνεπινόητος· κατὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν γὰρ λύπην τοῦ Κόσμου ἔπρεπε νὰ ἦναι καὶ ἡ χαρὰ ὑπερβάλλουσα, καὶ κατὰ τὴν πληγὴν ἔπρεπε νὰ δοθῇ καὶ τὸ φάρμακον.

Ὅθεν συμφώνως μὲ τὸν Μελῳδὸν πανηγυρίζει ὁ Ἱεροσολύμων Σωφρόνιος εἰς τὴν ἑορτὴν, λέγων· „ Χαῖρε κεχαριτωμένη, ὁ Κύριος μετὰ σοῦ· ἀπὸ χαρᾶς πρὸς αὐτὴν ὁ τῆς χαρᾶς „ Ἄγγελος ἄρχεται· ᾔδει γὰρ καὶ ἠπίστατο ὡς πᾶσιν ἀνθρώποις, καὶ πᾶσιν ὡσαύτως „ τοῖς κτίσμασι χαρᾶς αὐτοῦ τὸ διάγγελμα γίνεται, καὶ λύπης ἀπάσης τοῖς πᾶσιν ἀλ„ λότριον.... ποίαν γὰρ οὐχ ὑπερβαίνει χαρὰν καὶ τερπνότητα τὸ πρὸς τὴν μακαρίαν Παρ„ θένον καὶ τῆς χαρᾶς Μητέρα γενόμενον διάγγελμα “; Καὶ πάλιν· „ Χαίροις, ὦ χαρᾶς τῆς „ ἀῤῥήτου ἀξιάγαστος ἄρουρα· χαίροις, ὦ χαρᾶς τῆς ἀϊδίου θεοφόρον κειμήλιον “. Καὶ Ἀνδρέας ὁ Κρήτης· „ Χαῖρε κεχαριτωμένη, ὁ Κύριος μετὰ σοῦ. Χαῖρε τὸ τῆς χαρᾶς ὄργανον, „ δι' οὗ τὸ τῆς ἀρᾶς ἐλύθη κατάκριμα, καὶ τὸ τῆς χαρᾶς ἀντεισήχθη δικαίωμα “. Καὶ ὁ Νεαπολιτανὸς Γρηγόριος πανηγυρίζει· „ Χαῖρε κεχαριτωμένη· διὰ σὲ γὰρ ἡ χαρὰ πάσῃ τῇ „ Κτίσει βραβεύεται, καὶ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων ἀναλαμβάνει τὸ ἀξίωμα “. Καὶ ὁ Κωνσταντινουπόλεως Γερμανὸς ὁ Νέος, ὁ ἐν τῇ κατὰ Νίκαιαν Μητροπόλει, ὕστω πανηγυρίζει· „ Ἰδοὺ καὶ ὁ συγγενὴς τῆς Κόρης Βασιλεὺς Δαβὶδ τὸ προφητικὸν σύστημα διακόψας, ἐπὶ „ τὸ μέσον ἐξάλλεται, τὴν λύραν κινῶν καὶ κατευνάζων τῆς παρθενικῆς καρδίας τὸν Θό„ ρυβον· ἄκουσον Θύγατερ καὶ ἴδε· ἄκουσον τὲ Ἀγγέλου· ἴδε τὴν ῥάβδον τὴν ἀπότιστον, „ κατεξηραμένην ὡς ἐκμάδος πάσης χρεύσασαν, πῶς βλαστάνει, πῶς καρποφορεῖ, πῶς εὐω„ διάζει, ἵνα μόνον τὴν ὑπερφυῆ σου προχαράξῃ κυοφορίαν “.

Τρο-

Τροπάριον.

„ Βοῶ σοι γηθόμενος· κλῖνον τὸ οὖς σου καὶ πρόσχες μοι, Θεοῦ κα-
„ ταγγέλλοντι σύλληψιν ἄσπορον· εὗρες χάριν γὰρ, ἐνώπιον Κυ-
„ ρίου, ἣν εὗρεν οὐδέποτε ἄλλη τις Πάναγνε.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸ Τροπάριον τοῦτο λέγεται ἐκ μέρους τοῦ Ἀγγέλου· ἐρανίσθη δὲ ἀπὸ τὸ Δαβιτικὸν ἐκεῖνο ῥητὸν τὸ λέγον· „ Ἄκουσον Θύγατερ καὶ ἴδε, καὶ κλῖνον τὸ οὖς σου “. (Ψαλ. μδ'. 10.) Λέγει λοιπὸν πρὸς τὴν Θεοτόκον ὁ Ἄγγελος· ἐγὼ Δέσποινα τοῦ παντὸς, ἀποσταλθεὶς ἐκ Θεοῦ, βοῶ εἰς ἐσὲ χαίρων ἀσπασμὸν παράδοξον καὶ σωτηριώδη. Βοῶ δὲ εἶπεν ὁ Μελῳδὸς, ὄχι δεότι ἐβόησεν ὁ Ἀρχάγγελος καὶ ἐφώναξε πρὸς τὴν Παρθένον τὸ, Χαῖρε, ἀλλὰ διότι ἔλαβεν ἀνάγκην νὰ γράψῃ ἐν τῷ δευτέρῳ τούτῳ Τροπαρίῳ τὸ στοιχεῖον β'. Ὅτι δὲ ὁ Ἄγγελος ἡσύχως εἶπε πρὸς τὴν Παρθένον τὸ, Χαῖρε, καὶ ὄχι μετὰ βοῆς, ἵνα μὴ ταράξῃ αὐτὴν, βεβαιοῖ ὁ Θεῖος Ἀνδρέας ὁ Κρήτης, πανηγυρίζων εἰς τὴν αὐτὴν καὶ λέγων· „ Ταῦτα διστάσας καθ' ἑαυτὸν ὁ Γαβριὴλ, ἐπέστη τῇ παστάδι, καὶ προ-
„ φθάσας τὸν θάλαμον, καθ' ὃν ἡ Παρθένος ᾠκίζετο, ἡσυχῇ τῇ θύρᾳ προσήγγισε· καὶ
„ γενόμενος ἔνδον, πραείᾳ τῇ φωνῇ τῇ Παρθένῳ προσεῖπε· „ Χαῖρε κεχαριτωμένη, ὁ Κύριος
„ μετὰ σοῦ “. Ἴσως δὲ μὲ τὸ „ Βοῶ “ σημαίνει ὁ Μελῳδὸς ὄχι τὴν αἰσθητὴν βοὴν τοῦ σώματος, ἀλλὰ τὴν νοητὴν τῆς ψυχῆς.

Ὅθεν κλῖνον τὰ θεῖά σε ὦτα, Παρθένε, καὶ πρόσεχε εἰς τὰ λόγιά μου. Κλῖνον δὲ εἶπε τὰ ὦτά σου εἰς ἐμὲ, διὰ νὰ δείξῃ τῆς Παρθένου τὸ μεγαλεῖον καὶ τὸ ἀνώτερον αὐτῆς ἀξίωμα ἀπὸ τὸ ἰδικόν του· καθὼς γὰρ οἱ δοῦλοι, μὴ τολμῶντες νὰ πλησιάσουν εἰς τοὺς αὐθέντας των καὶ νὰ λαλήσουν πρὸς αὐτοὺς, παρακαλοῦσιν ἐκείνους νὰ κλίνωσι τὰ ὦτά των πρὸς τοὺς δούλους· οὕτω καὶ ὁ Ἀρχάγγελος Γαβριὴλ, βλέπων ὑψηλοτέραν ἀπὸ τὸν ἑαυτόν του τὴν Παρθένον, παρακαλεῖ αὐτὴν νὰ κλίνῃ τὰ ὦτά της διὰ νὰ τοῦ ἀκούσῃ κάτω εὑρισκομένου. Ἐγὼ μηνύω καὶ εὐαγγελίζομαι εἰς ἐσὲ μίαν σύλληψιν, ὄχι ὡσὰν τὰς συλλήψεις τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, αἵτινες γίνονται μὲ συνουσίαν ἀνδρὸς, καὶ ἀκολούθως μὲ ἐμπαθῆ ἡδονὴν, ἀλλὰ εὐαγγελίζομαι εἰς ἐσὲ σύλληψιν γενομένην χωρὶς σποράν· τοιαύτη γὰρ πρέπει νὰ ἦναι ἡ τοῦ Θεοῦ Λόγου σύλληψις, ἀνωτέρα πάσης ἐμπαθοῦς ἡδονῆς. Ὅθεν εἶπεν ὁ Χρυσορρήμων „ Ἕτερος πάλιν τῶν Προφητῶν εἶπεν (ὁ Ἡσαΐας δηλ.), Εἶ-
„ δομεν αὐτὸν ὡς παιδίον, ὡς ῥίζαν ἐν γῇ διψώσῃ· γῆν δὲ διψῶσαν τὴν μίτραν λέγει
„ τὴν παρθενικὴν διὰ τὸ μὴ δέξασθαι σπέρμα ἀνθρώπου, μηδὲ συνουσίας ἀπολαύσαι,
„ ἀλλὰ χωρὶς γάμων αὐτὴν τεκεῖν “. (Λόγῳ εἰς τὸ „ Πάτερ, εἰ δυνατὸν “, Τόμῳ Ε'. τῆς ἐν Ἑτόνῃ ἐκδόσεως). Ὁμοίως καὶ ὁ Θεοδώριτος, „ Ὡς ῥίζα ἐν γῇ διψώσῃ “. Κατὰ δὲ τὸν Ἀκύλαν, „ Ἡ ῥίζα ἀπὸ γῆς ἀβάτου· προεῖπομεν, φησὶν, σὴν ἐκ Παρθένου Γέννησιν· αὐτὴν
„ γὰρ ἄβατον καὶ διψῶσαν προσηγόρευσεν, ὡς ἴχνος ἀνδρὸς καὶ γαμικὸν ὑετὸν οὐδαμῶς
„ δεξαμένην “. (Ἡσ. νγ'. 1.)

Διὰ τί δὲ ἡ σύλληψις τῆς Παρθένου ἔγινεν ἄσπορος καὶ ἀνήδονος; Διὰ δύω αἴτια· πρῶτον, ἵνα καθαρὰν καὶ καινὴν ἀναλάβῃ εἰς τὴν ἰδικήν του ὑπόστασιν ὁ τοῦ Θεοῦ Υἱὸς τὴν τοῦ Ἀδὰμ φύσιν, καθὼς ἦτον πρὸ τῆς παραβάσεως· καθότι ἡ ἐμπαθὴς ἡδονὴ, δι' ἧς συλλαμβάνονται οἱ ἄνθρωποι, ἀποτέλεσμά ἐστι τῆς τοῦ Ἀδὰμ παραβάσεως. Διὰ τοῦτο ὁ Ἱεροσολύμων Σωφρόνιος, „ Καὶ μὴ νόει μοι, φησὶν, ὦ Παρθένε, τῶν ἄλλων γυναικῶν
„ τὴν σύλληψιν. Ἰδοὺ συλλήψῃ ἐν γαστρὶ σύλληψιν ἄσπορον, σύλληψιν ἄῤῥητον, σύλλη-
„ ψιν ἔνθεον, ἣν οὐκ ἀνδρὸς ἐνεώργησε σύνδυσις, οὐκ ἄῤῥενος εἴργασται σύμβασις, ἣν ἀν-
„ θρώπων ἐξειπεῖν οὐδεὶς ὁ δυνάμενος “. Καὶ Γρηγόριος ὁ Θεσσαλονίκης πανηγυρίζων εἰς τὴν ἑορτὴν λέγει· „ Εἰ γὰρ ἐκ σπέρματος συνελήφθη ὁ Χριστὸς, οὐκ ἂν ἦν καινὸς ἄνθρω-
„ πος, οὐδ' ἀναμάρτητος ἦν καὶ τῶν ἁμαρτανόντων Σωτήρ· ἡ γὰρ τῆς σαρκὸς πρὸς γέννη-
„ σιν κίνησις, ἀνυποτάκτως ἔχουσα πρὸς τὸ ἡγεμονεύειν τὸν ἐν ἡμῖν παρὰ Θεοῦ τεταγ-
„ μένον νοῦν, οὐκ ἐκτὸς παντάπασιν ἁμαρτίας ἐστί· διὸ καὶ ὁ Δαβὶδ ἔλεγεν, „ Ἐν ἀ-

„ νο-

„ νομίαις συνελήφθην, καὶ ἐν ἁμαρτίαις ἐκίσσησέ με ἡ Μήτηρ μου (1). Εἰ γὰρ ἐκ σπέρμα-
„ τος ἦν ἡ τοῦ Χριστοῦ σύλληψις, οὐκ ἂν ἦν καινὸς ἄνθρωπος, οὐδὲ τῆς καινῆς καὶ μη-
„ δαμῶς παλαιουμένης ζωῆς ἀρχηγός τε καὶ χορηγός· τοῦ γὰρ παλαιοῦ κόμματος ὢν, καὶ
„ κληρονόμος ἐκείνου τοῦ πταίσματος, οὐκ ἂν ἐδυνήθη τὸ πλήρωμα ἐν ἑαυτῷ φέρειν τῆς
„ ἀκηράτου Θεότητος, καὶ πηγὴν ποιῆσαι τὴν σάρκα τοῦ ἁγιασμοῦ ἀνεξάντλητον, ὡς καὶ
„ τῶν προπατόρων ἐκείνων τὸν μολυσμὸν ἀποπλῦναι περιουσίᾳ δυνάμεως, καὶ τοῖς ἐξῆς
„ ἀρκεῖν πρὸς ἁγιασμὸν ἅπασιν ".

Δεύτερον, ἀνωτέρα ἡδονῆς ἦτον ἡ τοῦ Θεοῦ Λόγου σύλληψις, ἵνα καθὼς ἀσπόρως καὶ ἀνηδόνως συνελήφθη, οὕτω καὶ ἀφθόρως καὶ ἀνωδίνως γεννηθῇ· παρεπόμενα γὰρ ταῦτα τὰ δύω εἶναι μεταξύ των· καὶ ὅπου ἀκολουθήσῃ ἡδονικὴ σύλληψις, ἐκεῖ ἑπομένως συνακολουθεῖ καὶ ὀδυνηρὰ γέννησις· ἐκ τοῦ ἐναντίου δὲ, ὅπου σύλληψις ἡδονικὴ δὲν ἀκολουθεῖ, ἐκεῖ δὲν ἀκολουθεῖ καὶ ὀδυνηρὰ γέννησις· διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ Θεῖος Νύσσης Γρηγόριος·
„ Ὅτι δὲ ἀπόνως γέγονεν ἡ ὠδὶς, πρῶτον μέν σε τὸ εἰκὸς διδαξάτω· ἐπειδὴ γὰρ πᾶσα
„ ἡδονὴ συνημμένον ἔχει τὸν πόνον, ἀνάγκη πᾶσα ἐπὶ τῶν συνημμένως θεωρουμένων, τοῦ
„ ἑνὸς μὴ ὄντος, μηδὲ τὸ ἕτερον εἶναι. Ὅπου τοίνυν ἡδονὴ τοῦ τόκου οὐ προκαθηγήσατο,
„ οὐδὲ ὁ πόνος ἐπηκολούθησεν " (Λόγ. ά. εἰς τὸ Ἅγιον Πάσχα). Καὶ ὁ Θεοφόρος Μάξιμος· „ Ὁ Ἀδὰμ παρακούσας, ἐξ ἡδονῆς ἄρχεσθαι τὴν τῆς φύσεως ἐδίδαξε γέννησιν· ὁ
„ Κύριος ταύτην ἐξοικίζων τῆς φύσεως, τὴν ἐκ σπορᾶς οὐ προσήκατο σύλληψιν ". (Κεφ. ιδ'. τῆς Γ'. ἑκατοντάδ. τῶν Θεολογικῶν). Καὶ Θεοφάνης ὁ Κεραμεὺς πανηγυρίζων εἰς τὴν ἑορτὴν λέγει· „ Ἐπὶ τῆς Εὔας μὲν αἱ λύπαι τῆς ὠδῖνος ἠγήσαντο, ἐνταῦθα δὲ χαρὰ
„ τὸν τόκον μεμαίευται· ἀπόβλητος γὰρ τῆς Παρθένου γέγονεν ἡ ὠδίς. Διὰ τί; Ἐπειδὴ
„ ὅπου πᾶσα ἡδονὴ τοῦ τόκου οὐ καθηγήσατο, οὐδὲ ὁ πόνος ἐπηκολούθησε ". Τοῦτο δὲ καὶ ἡ προφητεία Ἡσαΐου προεχρησμῴδησε· „ Πρὶν ἐλθεῖν τὸν πόνον τῶν ὠδίνων αὐτῆς,
„ ἐξέφυγε καὶ ἔτεκεν ἄρσεν ".

Ἀκολούθως δὲ φέρει ὁ Μελῳδὸς τὸν λόγον ὅπου εἶπεν ὁ Ἄγγελος πρὸς τὴν Παρθένον·
„ Μὴ φοβοῦ Μαριάμ· εὗρες γὰρ χάριν παρὰ τῷ Θεῷ ". (Λουκ. ά. 30.) Ἐσὺ, λέγει, ὦ Παρθένε, τόσην πολλὴν καὶ μεγάλην χάριν εὑρῆκες κοντὰ εἰς τὸν Θεὸν, ὁποίαν δὲν εὑρῆκε ποτὲ κἀμμία ἄλλη ἀπὸ τὰς ἀπ' αἰῶνος ἁγίας καὶ δικαίας γυναῖκας, οὔτε ἡ Σάρρα, οὔτε ἡ Ῥεββέκα, οὔτε ἡ Λεία, οὔτε ἡ Ῥαχὴλ, οὔτε ἡ Ἀσινὲθ, οὔτε ἡ Ἄννα, οὔτε ἡ Σωσάννα. Ὅθεν συμφώνως εἶπε καὶ ὁ Θεῖος Ἱεροσολύμων Σωφρόνιος, πανηγυρίζων λαμπρῶς εἰς τὴν ἑορτὴν· „ Μὴ φοβοῦ Μαριάμ· εὗρες γὰρ χάριν παρὰ τῷ Θεῷ τὴν ἀθάνα-
„ τον· εὗρες χάριν παρὰ τῷ Θεῷ τὴν ὑπέρλαμπρον· εὗρες χάριν παρὰ τῷ Θεῷ τὴν πο-
„ λύευκτον· εὗρες χάριν παρὰ τῷ Θεῷ τὴν ὑπέρφωτον· εὗρες χάριν παρὰ τῷ Θεῷ τὴν
„ ἀμείωτον· εὗρες χάριν παρὰ τῷ Θεῷ τὴν σωτήριον· εὗρες χάριν παρὰ τῷ Θεῷ τὴν αἰ-
„ δίον· εὗρες χάριν, ἣν γυναικῶν οὐδεμία τοσύνολον εὕρηκεν· εὗρες χάριν, ἣν οὐδεὶς ἐθεά-
„ σατο· εὗρες χάριν, ἣν οὐδεὶς ἐδέξατο. Πολλοὶ μὲν πρὸ σοῦ καὶ ἄλλοι γεγόνασιν ἅγιοι,
„ ἀλλ' οὐδεὶς κατὰ σὲ κεχαρίτωται· οὐδεὶς κατὰ σὲ μεμακάρισται· οὐδεὶς κατὰ σὲ κα-
„ θηγίασται· οὐδεὶς κατὰ σὲ μεμεγάλυνται· οὐδεὶς κατὰ σὲ προκεκάθαρται· οὐδεὶς κατὰ
„ σὲ ὑπερύψωται· οὐδεὶς γὰρ τῷ Θεῷ κατὰ σὲ προσεπέλασεν· οὐδεὶς κατὰ σὲ Θεοῦ χά-
„ ριν.

---

(1) Λέγει δὲ καὶ ὁ θεσπέσιος τῆς Ἀλεξανδρείας Κύριλλος, ἑρμηνεύων τὸ Δαβιτικὸν τοῦτο· „ Τίμιος
„ μὲν γὰρ ὁμολογουμένως ὁ γάμος, καὶ πέρα διαβο-
„ λῆς τὸ χρῆμα παρὰ Θεῷ· πλὴν, εἴτις περιεργά-
„ σαιτο τῆς συνόδου τὴν πρόφασιν, ὀρεξιν εὑρήσει σαρ-
„ κὸς ἀκονῶσαν εἰς αὐτὴν· κἂν μὴ ἐπαμύνῃ νόμος,
„ ἁμαρτία τὸ δρώμενον. Κωλάζεται οὖν ἡ σύνοδος,
„ ἐὰν μὴ νόμον ἔχῃ τὸν ἐπαμύνοντα (ὡς ἐπὶ τῆς
„ πορνείας καὶ μοιχείας) καὶ παιδοποιίας ἕφεσιν τὴν
„ ἀληθῆ τοῦ πράγματος ἀφορμήν. Οὐκοῦν τόγε ἦν-
„ κον, εἰς ὀρέξεις μόνας καὶ κίνημα σαρκικὸν, ἐν ἀνο-
„ μίαις ἡμῶν ἡ σύλληψις, καὶ ἐν ἁμαρτίαις κισσῶ-
„ σιν αἱ μητέρες ". Ἀλλὰ καὶ Ἰωάννης ὁ Ζωναρᾶς ἑρμηνεύων τὸν Δ'. ἦχον τῆς Ὀκτωήχου, προκειμέ-
νου Τροπαρίου· „ Ἀνελίλυθας τὰ πάθη μου θερα-
„ πεύσων ", οὕτω φησὶ παρὰ τοῦ θείου Κυρίλλου ἐ-
ρανισθείς· „ Ἐν ἀνομίαις συνελήφθην καὶ τὰ ἑξῆς·
„ ἡ ἡμετέρα σάρξ, κἂν ἐξ ἐννόμου γίνηται γάμου·
„ ἀλλ' ὅτι οὐκ ἄνευ φιλοσαρκίας ἡ συνουσία γίνεται,
„ καὶ ὅτι ἐπιθυμίαν καὶ ὄρεξιν καὶ κίνημα σαρκικὸν
„ προηγούμενον ἔχει, εἰμὴ ὁ νόμος ἐπίκουρος ἦν αὐ-
„ τῇ, ἁμαρτίας ὑπόδεσις ἦν τὸ δρώμενον, κἂν παι-
„ δοποιίας ἕφεσις προκέηται. Ἐπεὶ τοίνυν ἅπερ συνου-
„ σία ἐπὶ τῆς τοῦ Κυρίου σαρκώσεως προηγήσατο,
„ οὔτε θέλημα σαρκὸς καὶ ὄρεξις σωματικὴ· διὰ
„ τοῦτο ἀχράντως κυρίως καὶ ἀληθῶς λέγεται ἡ τοῦ
„ Κυρίου σάρξ ".

„ ριν ἐδέξατο. Πάντα νικᾷς τὰ παρ' ἀνθρώποις ἐξαίρετα· πάντα νικᾷς τὰ πρὸς Θεοῦ δο-
„ θέντα τοῖς πᾶσι δωρήματα".

Καὶ Ἀνδρέας ὁ Κρήτης οὕτω πανηγυρίζει· „ Μὴ φοβοῦ Μαριάμ· εὗρες γὰρ χάριν παρὰ
„ τῷ Θεῷ· χάριν, ἣν οὐκ ἔδέξατο Σάρρα, ἣν οὐκ ἔγνω Ῥεββέκα, ἣν Ῥαχὴλ οὐκ ἐγνώ-
„ ρισεν· εὗρες χάριν, ἧς ἡ ἐξάκουστος οὐκ ἠξίωται Ἄννα, οὔτε Φεννάνα ἡ ταύτης ἀντίθε-
„ τος· ὅσον αἱ μὲν ἐξ ἀτέκνων Μητέρες πεφήνασι, συναποβαλοῦσαι τῇ παρθενίᾳ τὴν
„ στείρωσιν· σὺ δὲ μετὰ τοῦ εἶναι Μήτηρ καὶ τὸ παρθενεύειν ἀναφαίρετον ἔξεις. Μὴ
„ τοίνυν φοβοῦ· εὗρες γὰρ χάριν παρὰ τῷ Θεῷ· χάριν, ἣν οὐδεὶς εὗρε τῶν ἀπ' αἰῶνος, ὡς
„ σύ. Καὶ τίς ἂν γένοιτο χάρις τοιαύτη παρὰ τῷ Θεῷ τὸ ἐξαίρετον ἔχουσα;" Χαριέστα-
τα δὲ εἶναι καὶ τὰ τοῦ Νύσσης Γρηγορίου λόγια, οὕτω πανηγυρίζοντος εἰς τὴν ἑορτήν·
„ Μὴ φοβοῦ Μαριάμ· εὗρες γὰρ χάριν παρὰ τῷ Θεῷ· ὑπὲρ τὴν Κτίσιν ἐκαλλωπίσθης·
„ ὑπὲρ τοὺς ἀνθρώπους ἐφαιδρύνθης· ὑπὲρ τὸν Ἥλιον ἔλαμψας· ὑπὲρ τοὺς Ἀγγέλους ὑ-
„ ψώθης· οὐκ ἀνελήφθης εἰς Οὐρανούς, ἀλλ' ἐπὶ τῆς γῆς ἱσταμένη, τὸν οὐράνιον Δεσπότην
„ καὶ Βασιλέα ἐπεσπάσω πρὸς σεαυτήν".

Τροπάριον.

„ Γνωσθήτω μοι Ἄγγελε τῶν σῶν ῥημάτων ἡ δύναμις· πῶς ἔσται
„ ὃ εἴρηκας; λέγε σαφέστατα, πῶς συλλήψομαι, Παρθένος οὖσα
„ κόρη; πῶς δὲ καὶ γεμήσομαι Μήτηρ τοῦ Κτίστου μου;

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἀποκριτικὸν πρὸς τὸ ἀνωτέρω εἶναι τὸ Τροπάριον τοῦτο, καὶ λέγεται ἐκ μέρους τῆς Θεοτόκου πρὸς τὸν Ἄγγελον. Λέγει οὖν πρὸς αὐτὸν ἡ Θεοτόκος· ἂς γνωρισθῇ εἰς ἐμέ, ὦ Ἄγγελε, ἡ δύναμις: ἤτοι ἡ ἀλήθεια τῶν ἰδικῶν σου λόγων, καὶ εἰπέ μοι φανερώτατα, πῶς θέλει γένῃ τοῦτο ὅπου μοι εἶπας; ἢ πῶς ἐγὼ θέλω συλλάβῃ Υἱόν, εἰς καιρὸν ὅπου εἶμαι Παρθένος, καὶ ἄνδρα ποτὲ δὲν ἐγνώρισα; καὶ τὸ πλέον παραδοξότερον, πῶς ἐγὼ θέλω γένῃ Μήτηρ, ὄχι κάνενος κτίσματος, ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου μου Κτίστου, καὶ παντὸς τοῦ Κόσμου Δημιουργὸς; Ἐρανίσθη δὲ τοῦτο ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὰ λόγια τῆς Παρθένου, τὰ ὁποῖα εἶπε πρὸς τὸν Ἄγγελον, καθὼς τὰ ἀναφέρει ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς· „ Εἶπε
„ δὲ Μαριὰμ πρὸς τὸν Ἄγγελον, πῶς ἔσται τοῦτο; ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω". (Λουκ. α. 34.) Εἶπε δὲ τὸν λόγον τοῦτον ἡ Παρθένος, ὄχι ὅτι ἀπίστησεν εἰς τὰ λόγια τοῦ Ἀγγέλου, ἀλλ' ὅτι σοφὴ καὶ συνετὴ οὖσα, ἐζήτει νὰ μάθῃ τὸν τρόπον τοῦ πράγματος, ὡς ἑρμηνεύει ὁ Ἱερὸς Θεοφύλακτος· ἐπειδὴ κάνένα τοιοῦτον θαῦμα δὲν ἔγινε πρότερον, ἀλλ' οὐδὲ μετὰ ταῦτα θέλει γένῃ ποτέ· διὰ τοῦτο καὶ δὲν καταδικάζει αὐτὴν ὁ Ἄγγελος, καθὼς ἐκαταδίκασε τὸν Ζαχαρίαν μὲ τὴν σιωπήν, ἀλλὰ μόνον ἑρμηνεύει τὸν τρόπον τῆς συλλήψεως· ὁ μὲν γὰρ Ζαχαρίας, μολονότι εἶχε πολλὰ παραδείγματα γενόμενα πρότερον, πολλαὶ γὰρ στεῖραι γυναῖκες ἐγέννησαν τὸ παλαιὸν, ὡς ἡ Σάρρα, ἡ Ῥεββέκα, ἡ Ῥαχὴλ, ἡ Ἄννα καὶ ἄλλαι, δὲν ἐπίστευσεν εἰς αὐτά· διὰ τοῦτο δικαίως καὶ κατεκρίθη· ἡ δὲ Παρθένος δὲν εἶχε κάνένα τοιοῦτον παράδειγμα: ἤγουν τὸ νὰ συλλάβῃ παρθένος χωρὶς σπορὰν ἀνδρός.

Ταῦτα συμφώνως καὶ ὁ Ἱεροσολύμων Σωφρόνιος πανηγυρίζων λέγει· „ Οὐκ ἔσται μοι
„ τοῦτο, καθὼς ἔφησας, ἔφησα, ἀλλὰ πῶς ἔσται μοι τοῦτο προσηρώτησα, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ
„ γινώσκω· οὐδὲ γὰρ γέγονε πώποτε, οὐδὲ παρθένος ὁράται γεννήσασα· διὸ τὸν τρόπον
„ μαθεῖν ἐπεζήτησα, καθ' ὃν ἐγὼ Μήτηρ Παρθένος γενήσομαι, καὶ τέξω παῖδα, παιδὸς
„ μὴ δεξαμένη σπορὰν καὶ γεννήματος· οὐ γὰρ ἀπιστίας ῥήματα προφέρομαι, ἀλλ' ἀκρι-
„ βείας ζητῶ τὴν ἀπόδειξιν· τὸν τρόπον εἰπὲ τῆς συλλήψεως, καὶ τῆς γεννήσεως τὴν αἰ-
„ τίαν ἑρμήνευσον, καὶ ἔξεις με οὐκ ἀπιστοῦσαν τοῖς ῥήμασιν, ἀλλὰ πειθαρχοῦσαν τοῖς
„ φθέγμασιν". Ὁ δὲ σοφὸς Θεοφάνης ὁ Κερκυὲς λόγῳ εἰς τὸν Εὐαγγελισμὸν λέγει ὅτι
ἡ Παρθένος εἶπε τὸ „ Ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω", ὄχι μόνον διότι προτοῦ ἄνδρα δὲν ἐ-

γνώ-

γνώρισεν, ἀλλὰ διότι καὶ μετὰ ταῦτα ἄνδρα οὐ γνωρίσει πώποτε, ὡς ἀφιερωμένη οὖσα Θεῷ, καὶ τὴν παρθενίαν αὐτῆς ἀναθήσασα τῷ Κυρίῳ· οὕτω γὰρ φησίν· „ Ἐπειδὴ ἐπέ„ πειστο ἡ Παρθένος ὡς τῷ Θεῷ ἦν ἀφιερωθεῖσα, καὶ οὐδέ ποτε τὸ τῆς παρθενίας ἄν„ θος ἀφαιρεθήσεται, εἰκότως τοῦ τόκου τὸν τρόπον διαπορεῖ, καὶ πῶς, φησὶν, ἔσται „ μοι τοῦτο; ἐπεὶ τῶν ἀμηχάνων ἐστὶν ἀνδρὸς πειραθῆναί με “.

Παννυχίζει δὲ καὶ ὁ Νύσσης Γρηγόριος· „ Πῶς ἔσται μοι τοῦτο; ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώ„ σκω. Ὁ Ἰωσὴφ μνηστὴρ ἐστιν ἐμὸς, ἀλλ' οὐκ ἀνήρ· μέχρι τῶν ἀρραβώνων αἱ περὶ τοῦ γάμου „ συνθῆκαι προέβησαν. Πῶς οὖν χωρὶς γάμου ἔσται μοι σύλληψις; πῶς χωρὶς φυτουρ„ γοῦ βλαστήσω καρπόν; ἐπ' ἐμοῦ πρώτης ὁ νόμος τῆς φύσεως μεταγράφεται; ἐπ' ἐμοῦ „ μόνης ξένης τρίβος παιδοποιΐας εὑρίσκεται; ἐπ' ἐμὲ τὰ ἀρχαῖα ἔθη τῆς γονῆς νεωτερίζε„ ται; δίδαξόν με φανερῶς, ὦ Ἄγγελε, τῶν λόγων τὸ αἴνιγμα· διήγησαί μοι τῶν ῥημάτων „ τὸν τρόπον· ἑρμήνευσόν μοι τῶν καλῶν σου εὐαγγελίων τὴν δύναμιν· κατὰ μικρὸν μά„ θω, πῶς τὰ ἀδύνατα γενήσεται δυνατά· μάθω, πῶς τὰ ἄπορα δύναται πόρον εὑρεῖν· „ ἀκούσω, πῶς ἡ χάρις τὴν φύσιν ἐπὶ τὸ κρεῖττον καινοτομεῖ, ἢ πῶς ἡ φύσις δουλεύει „ τῇ χάριτι “. Προσθέτει δὲ καὶ τοῦτο ὁ Ἱερὸς Θεοφύλακτος, ὅτι ὁ λόγος ὅπου εἶπεν ἡ Παρθένος, „ Πῶς ἔσται μοι τοῦτο “, δὲν ἦτον ἀπιστίας, ἀλλὰ ἐπιθυμίας τοῦ μαθεῖν τὸν τρόπον, διότι ἔδειξεν αὐτὴ μὲ ἐκεῖνο ὅπου εἶπεν ὕστερον, ἤγουν τὸ „ Ἰδοὺ ἡ δούλη Κυ„ ρίου, γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥῆμά σου “· ἐπειδὴ ἂν ἀπίστει, τοιοῦτον λόγον δὲν ἔλεγεν. Ἀλλὰ καὶ ὁ Χρυσορρήμων λέγει τὰ γλαφυρὰ ταῦτα· „ Μὴ ζήτει φύσεως ἀκολουθίαν, „ φησὶν, ὅταν ὑπὲρ φύσιν ᾖ τὸ γινόμενον· μὴ περιβλέπου γάμον καὶ ὠδῖνα, ὅταν μεί„ ζων γάμου τῆς γενέσεως ὁ τρόπος ᾖ. Καὶ πῶς ἔσται τοῦτο; φησὶν, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γι„ νώσκω· καὶ μὴν διὰ τοῦτο ἔσται τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκεις· εἰ γὰρ ἐγίνωσκες „ ἄνδρα, οὐκ ἂν κατηξιώθης ὑπηρετήσασθαι τῇ διακονίᾳ ταύτῃ. Ὥστε δι' ὃ ἀπιστεῖς, „ διὰ τοῦτο πίστευε. Οὐκ ἂν δὲ κατηξιώθης ὑπηρετήσασθαι τῇ διακονίᾳ ταύτῃ, οὐκ ἐπει„ θὴ κακὸν ὁ γάμος, ἀλλ' ἐπειδὴ κρεῖσσον ἡ παρθενία “. (Λόγῳ περὶ τοῦ μὴ δημοσιεύειν τὰ ἁμαρτήματα τῶν ἀδελφῶν, Τόμῳ Θ'.)

Τροπάριον.

„ Δολίως με φθέγγεσθαι, διαλογίζῃ ὡς ἔοικε· καὶ χαίρω θεώμενος „ τὴν σὴν ἀσφάλειαν· θάρσει Δέσποινα· Θεοῦ γὰρ βουλομένου, „ ῥᾳδίως περαίνεται καὶ τὰ παράδοξα.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Μετὰ τὸ Τροπάριον τοῦτο ἀποκρίνεται ὁ Ἀρχάγγελος πρὸς τὴν Παρθένον καὶ λέγει· ὡς φαίνεται, Δέσποινα καὶ Βασίλισσα τοῦ Κόσμου, διαλογίζεσαι καὶ νομίζεις ὅτι ἐγὼ δὲν λαλῶ ἀληθινὰ λόγια, ἀλλὰ δόλια καὶ ὑποκριτικὰ ἴσως διὰ νὰ σὲ ἀπατήσω, καθὼς καὶ ὁ ὄφις τὴν Εὔαν ἠπάτησεν· ὅθεν τόσον εἶμαι μακρὰν ἀπὸ τὸ νὰ λυποῦμαι διὰ τοῦτο, ὥστε καὶ χαίρω ἀκόμη, ἐπειδὴ βλέπω τὴν βεβαιότητα τῆς ἰδικῆς σου γνώμης καὶ φρονήσεως, ὅτι δὲν εἶσαι εὐκολοαπάτητος, καθὼς ἐστάθη ἡ προμήτωρ σου Εὔα· τῶν φρονίμων γὰρ εἶναι ἴδιον νὰ ἀσφαλίζωνται καὶ νὰ μὴ ἔλκωνται εὐκόλως εἰς συγκατάθεσιν καὶ πειθὼ πρὸ τοῦ νὰ πληροφορηθοῦν. Πλὴν ἔχε θάρρος καὶ πληροφορίαν, ὦ ἄχραντε, ἐπειδὴ ὅταν ὁ Θεὸς θέλῃ καὶ βούλεται, εὐκόλως τελειοῦνται καὶ λαμβάνουσιν ἐκβασιν καὶ αὐτὰ τὰ παράδοξα καὶ ἀδύνατα· „ Οὐκ ἀδυνατήσει παρὰ τῷ Θεῷ πᾶν ῥῆμα “ (Λουκ. α'. 37.). Ὅθεν λέγει καὶ ὁ Ἰὼβ πρὸς τὸν Θεόν· „ Οἶδα ὅτι πάντα δύνασαι, „ ἀδυνατεῖ δέ σοι οὐδέν “. (Ἰωβ. μβ'. 2.)

Σημείωσαι ὅτι τὸ Τροπάριον τοῦτο ἐρανίσθη ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸν λόγον ὅπου ἔχει ὁ Ἱεροσολύμων θεῖος Σωφρόνιος εἰς τὸν Εὐαγγελισμόν· λέγει γὰρ οὗτος ἐκεῖ ὡς ἐκ μέρους τοῦ Ἀγγέλου πρὸς τὴν Παρθένον· „ Χαίρω σου θεωρῶν τὸ νηφάλιον· χαίρω σου κατανοῶν „ τὴν ἀσφάλειαν· χαίρω σου βλέπων τὴν φρόνησιν, καὶ τοῖς ἐμοῖς ἀντιφθέγγῃ προσφθέγ-

„ μα-

„ μασιν· οὐ γὰρ ἀπιστίας κρίνω τὰ ῥήματα, οὐδ' ἀντιλογίας οἶδα τὰ φθέγματα, ἀλλὰ „ σοφῆς καὶ συνετῆς ἐρευνήσεως, καὶ διανοίας ζητητικῆς καὶ φρονήσεως". Μᾶλλον δὲ καὶ τοῦτο ἐρανίσθη ἐκ τῆ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ λέγοντος· „ Ἡ δὲ (ἡ Παρθένος δηλ.) ἰδοῦσα „ (τὸν Ἄγγελον) διεταράχθη ἐπὶ τῷ λόγῳ καὶ διελογίζετο, ποταπὸς εἴη ὁ ἀσπασμὸς „ οὗτος (Λουκ. ά. 29.)". ὅπερ ἑρμηνεύων ὁ Ἱερὸς Θεοφύλακτος, φησί· „ Διελογίζετο „ περὶ τοῦ ἀσπασμοῦ ποταπὸς εἴη οὗτος· μὴ ἄρα ἄτοπός τις καὶ πορνικὸς, ὡς ἐξ ἀνδρὸς „ πρὸς κόρην; ἢ θεῖος; ἐπειδὴ καὶ Θεοῦ μνήμη σύνεστι τῷ ἀσπασμῷ". Ὁ δὲ Ἀνδρέας λέγει, „ Διελογίζετο οὐκ ἀπιστίᾳ τινὶ βληθεῖσα τὸν νοῦν, ἄπαγε! ἀλλ' εὐλαβείᾳ μᾶλ- „ λον τῇ πρὸς τὸ ξένον τοῦ ἐπιφθέγματος, οἷα παντὸς καθαρεύουσα μώμου, καὶ τῆς ὁ- „ ποιασοῦν πρὸς ἄνδρας ἐπιμιξίας ἐλευθεριάζουσα. Ἡ δὲ διελογίζετο τῷ κριτηρίῳ, φησὶ, „ τῆς καθαρᾶς ὡσανεὶ διανοίας, τὸ λεχθὲν βασανίζουσα, τοῦ μὴ ἀκρίτως τὸ ῥηθὲν πα- „ ραδέξασθαι".

Ὠδὴ γ'. Ὁ Εἱρμός.

„ Τοὺς σοὺς ὑμνολόγους, Θεοτόκε, ἡ ζῶσα καὶ ἄφθορος πηγὴ, θία- „ σον συγκροτήσαντας πνευματικὸν, στερέωσον· καὶ τῇ σεπτῇ συλ- „ λήψει σου, στεφάνωσον δόξης ἀξίωσον.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Πρὸς τὴν Θεοτόκον ἀποτείνει τὸν Εἱρμὸν τοῦτον ὁ Μελῳδὸς καὶ λέγει· ὦ Θεοτόκε Μαρία, σὺ εἶσαι ἡ ζωντανὴ καὶ ἀφθονοπάροχος πηγὴ τῶν χαρισμάτων τῆς σοφίας καὶ γνώσεως· διότι ἂν εἰς ἐκείνους ὅπου μόνον δεχθοῦν εἰς τὴν καρδίαν των ἔνοικον τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος διὰ τῆς πίστεως, ἡ χάρις ἐκείνη γίνεται πηγὴ ὕδατος ζωντανοῦ, ἁλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον, καθὼς εἶπε πρὸς τὴν Σαμαρεῖτιν ὁ Κύριος· „ Τὸ ὕδωρ ὃ δώσω „ αὐτῷ, γενήσεται ἐν αὐτῷ πηγὴ ὕδατος ἁλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον". (Ἰω. δ'. 14.) πόσῳ μᾶλλον εἰς ἐσὲ, Θεοτόκε, γίνεται πηγὴ ὕδατος ζῶντος ἡ τοῦ Πνεύματος χάρις, ἡ ὁποία ὅλον τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνάρχου Πατρὸς ἔλαβες ἐν τῇ ἀχράντῳ κοιλίᾳ σου, καὶ τοῦτον ἐγέννησας σαρκοφόρον;

Σὺ λοιπὸν, Θεοτόκε, ζῶσα καὶ ἄφθονος πηγὴ ὖσα, στερέωσον ἐν τῇ πέτρᾳ τῆς ὁμολογίας καὶ πίστεως τοῦ Υἱοῦ σου ἐκείνους ὅπου ὑμνολογοῦσιν ἐσὲ τὴν Ἀειπάρθενον, καὶ εἰς δοξολογίαν τοῦ ὀνόματός σου συγκροτοῦσι θίασον: ἤτοι χορὸν πνευματικόν. Δὲν εἶπε δὲ ὁ Μελῳδὸς ἄρδευσον, ἢ πότισον, ἢ ἄλλο ῥῆμα τοιοῦτον, καθὼς ἀπῄτει ἡ ἔννοια τῆς φράσεως „ ἄφθονος πηγὴ", ἀλλὰ „ στερέωσον"· εἶπε δὲ τοῦτο κατὰ ἀνάγκην, διὰ νὰ φανερώσῃ δηλαδὴ ὅτι ἡ παροῦσα Ὠδὴ εἶναι ἡ τρίτη τῆς προφήτιδος Ἄννης, τῆς ὁποίας χαρακτηριστικὸν εἶναι τὸ ῥῆμα τοῦτο· ἐν ἐκείνῃ γὰρ γέγραπται „ Ἐστερεώθη ἡ καρδία μου ἐν Κυρίῳ". (ά. Βασιλ. β'. 1.)

Ἀκολούθως δὲ ἐπιφέρει ὁ Ἁσματογράφος καὶ ὅτι ἐν τῇ ἁγίᾳ συλλήψει σου, Θεοτόκε, ἀξίωσον τοὺς ἰδικούς σου ὑμνολόγους τῶν στεφάνων τῆς δόξης· διότι ἂν οἱ ἐπίγειοι Βασιλεῖς καὶ ἄρχοντες εἰς τὰς ἐπιγείους ἑορτάς των καὶ πανηγύρεις συνειθίζουν νὰ φιλοδωροῦν τοὺς ὑπηκόους των μὲ δῶρα βασιλικὰ καὶ ἀρχοντικά· πόσῳ μᾶλλον ἐσὺ, Θεοτόκε; σὺ γὰρ φιλόδωρος ὑπάρχουσα καὶ τὸ φιλοδωρεῖν φύσει ἔχουσα, βέβαια θέλεις εὐεργετήσει τοὺς καταγινομένους εἰς τοὺς θείους σε ὕμνους μὲ δῶρα καὶ χαρίσματα θεομητροπρεπῆ καὶ ὑράνια.

Θεοτόκον δὲ τὴν ἁγίαν Παρθένον ὠνόμασεν, ἐπειδὴ, κατὰ τὸν αὐτὸν Δαμασκηνὸν Ἰωάννην, τοῦτο τὸ ὄνομα ὅλον τὸ Μυστήριον τῆς Οἰκονομίας συσταίνει· λέγει γὰρ, „ Τὸ ὄνομα „ τοῦτο ἅπαν τὸ Μυστήριον συνίστησιν· εἰ γὰρ Θεοτόκος ἡ γεννήσασα, πάντως Θεὸς ὁ ἐξ „ αὐτῆς γεννηθείς, πάντως δὲ καὶ ἄνθρωπος· πῶς γὰρ ἂν ἐκ γυναικὸς γεννηθείη Θεὸς, „ ὁ πρὸ αἰώνων ἔχων τὴν ὕπαρξιν, εἰμὴ ἄνθρωπος γέγονεν; ὁ γὰρ Υἱὸς ἀνθρώπου, ἄν- „ θρωπος δηλονότι. Εἰδὲ αὐτὸς ὁ γεννηθεὶς ἐκ γυναικὸς, Θεός ἐστιν, εἷς ἐστι δηλονότι ὁ ἐκ „ Θεοῦ Πατρὸς γεννηθεὶς κατὰ τὴν θείαν καὶ ἄναρχον οὐσίαν, καὶ ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρό-

„ νων

„ νων ἐκ Παρθένου τεχθεὶς, κατὰ τὴν ἠργμένην καὶ ὑπὸ χρόνον οὐσίαν (ἤτοι τὴν ἀνθρω-
„ πίνην)· τοῦτο δὲ μίαν ὑπόστασιν καὶ δύω φύσεις καὶ δύω γεννήσεις σημαίνει τοῦ Κυ-
„ ρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ". (Βιβ. γ'. κεφ. νϑ'.)

Τροπάριον.

„ Ἐξέλιπεν ἄρχων ἐξ Ἰούδα, ὁ χρόμος ἐπέστη δὲ λοιπὸν, καθ' ὃν
„ ἀμαφαμήσεται ἡ τῶν Ἐθμῶν ἐλπὶς ὁ Χριστός· σὺ δὲ, πῶς τοῦ-
„ τον τέξομαι, Παρθέμος οὖσα, σαφήμισον.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Γέγραπται ἐν τῇ Γενέσει ὅτι, ὅταν ἐγήρασεν ὁ Πατριάρχης Ἰακὼβ, ἐκάλεσεν ὅλους τοὺς Υἱούς του διὰ νὰ τοὺς εὐλογήσῃ, καὶ νὰ εἰπῇ εἰς αὐτοὺς ἐκεῖνα ὅπου μέλλουν νὰ ἀκολουθήσουν εἰς τὰς ὑστερινοὺς χρόνους. Ὅταν δὲ ἦλθεν εἰς τὸν Ἰούδαν τὸν τέταρτον αὐτοῦ Υἱὸν, ἐπροφήτευσε καὶ εἶπε ταῦτα· „ Οὐκ ἐκλείψει ἄρχων ἐξ Ἰούδα καὶ ἡγούμενος ἐκ
„ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, ἕως ἂν ἔλθῃ ᾧ ἀπόκειται, καὶ αὐτὸς προσδοκία ἐθνῶν". (Γέν. μϑ'. ι.) Ἡ προφητεία αὕτη ἦτον σημεῖον σαφέστατον τῆς τοῦ Κυρίου παρουσίας, κατὰ τὸν Ἀλεξανδρείας Κύριλλον καὶ Θεοδώριτον καὶ Γενναδίου καὶ Διόδωρον· οἱ γὰρ Ἰουδαῖοι ἦρχον καὶ ἐξουσίαζον καὶ ἡγούμενοι ἦσαν, ἕως ὅπου ὁ Ἡρώδης ὁ τοῦ Ἀντιπάτρου Υἱὸς καὶ Παλαιστινὸς τὸ γένος ὑπάρχων, ἔγινεν ἄρχων τῶν Ἰουδαίων. Οὐ μόνον δὲ οἱ Βασιλεῖς ἐξέλιπον τότε ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους, ἀλλὰ καὶ οἱ Ἱερεῖς καὶ οἱ Προφῆται (1).

Τούτων δὲ προεγνωσμένων, λέγει ἡ Παρθένος πρὸς τὸν Ἄγγελον διὰ τοῦ Τροπαρίου τούτου· ναὶ ἐξέλιπεν (ἤτοι ἔλειψε παντελῶς) ἀπὸ τὴν φυλὴν τοῦ Ἰούδα κάθε ἄρχων καὶ ἐξωτερικὸς καὶ ἐσωτερικός· ὅθεν τώρα εἶναι παρὼν ὁ καιρὸς ἐκεῖνος, κατὰ τὸν ὁποῖον ἔχει νὰ φανῇ εἰς τὸν Κόσμον ὁ Χριστὸς, ὅς τις εἶναι ἡ ἐλπὶς καὶ προσδοκία τῶν Ἐθνῶν. Πῶς δὲ τούτων εἶναι ἐλπίς; Ἐπειδὴ ὁ Θεὸς ἔδωκε τοιαύτην ὑπόσχεσιν εἰς τὸν Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ, νὰ εὐλογήσῃ εἰς τὸ σπέρμα των ὅλα τὰ Ἔθνη τῆς γῆς, κατὰ τὸν Θεοδώριτον· σπέρμα δὲ αὐτῶν εἶναι ὁ Χριστὸς, καθὼς σαφῶς ἑρμήνευσεν ὁ Ἀπόστολος, εἰπὼν ἐν τῇ πρὸς Γαλάτας ἐπιστολῇ· „ Τῷ Ἀβραὰμ ἐρρέθησαν αἱ ἐπαγγελίαι, καὶ τῷ
„ σπέρματι αὐτοῦ· οὐ λέγει καὶ τοῖς σπέρμασιν ὡς ἐπὶ πολλῶν, ἀλλ' ὡς ἐφ' ἑνὸς, καὶ
„ τῷ σπέρματί σου, ὅς ἐστι Χριστός". (Γαλ. γ'. 16.) Ναὶ, λέγει ἡ Παρθένος, τώρα εἶναι καιρὸς, καθ' ὃν μέλλει νὰ φανῇ ὁ Χριστός· σὺ δὲ, ὦ Ἄγγελε, φανέρωσόν μοι, μὲ ποῖον τρόπον θέλω γεννήσει τοῦτον, εἰς καιρὸν ὅπου εἶμαι Παρθένος καὶ ἄνανδρος; Διπλασιάζει δὲ καὶ ἐδῶ ὁ Μελῳδὸς τὰ αὐτὰ λόγια ὅπου εἶπεν ἡ Παρθένος καὶ ἀνωτέρω, πρὸς περισσοτέραν βεβαιότητα καὶ πληροφορίαν της.

Τροπάριον.

„ Ζητεῖς παρ' ἐμοῦ γμῶμαι, Παρθέμε, τὸμ τρόπομ συλλήψεως τῆς
„ σῆς; ἀλλ' οὗτος ἀμερμήμευτος· τὸ Πμεῦμα δὲ τὸ Ἅγιομ, δημιουρ-
„ γῷ δυμάμει σοι ἐπισκιάσαμ ἐργάσεται.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τοῦτο τὸ Τροπάριον λέγεται ἐκ προσώπου τοῦ Ἀγγέλου πρὸς τὴν Παρθένον, καὶ εἶναι ἐρανισμένον ἀπὸ τὸν Εὐαγγελιστὴν Λουκᾶν· ὅταν γὰρ ἡ Παρθένος ἐζήτει νὰ μάθῃ τὸν τρό-

(1) Ὅρα περὶ τοῦ Ἡρώδου ἐν τῇ ὑποσημειώσει τοῦ εἰς τὴν Χριστοῦ Γέννησιν Κανόνος, κατὰ τὸ Τροπάριον τῆς Δ'. Ὠδῆς τὸ λέγον· „ Ὃν πάλαι προεῖ-
„ πεν Ἰακὼβ Ἐθνῶν ἀποδοχὴν Χριστέ".

τρόπον, μὲ τὸν ὁποῖον ἔχει νὰ συλλάβῃ τὸν Θεὸν Λόγον, ὁ Ἀρχάγγελος δὲν εἶχε ποῦ νὰ καταφύγῃ, πάρεξ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον· ὅθεν εἶπεν εἰς αὐτήν· „ Πνεῦμα Ἅγιον „ ἐπελεύσεται ἐπὶ σὲ, καὶ δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι “. (Λουκ. α'. 35.) Λέγει λοιπὸν ὁ Μελῳδὸς· ἐσὺ μὲν, ὦ Ἀειπάρθενε Μαριὰμ, ζητεῖς καὶ ἐπιθυμεῖς νὰ μάθῃς ἀπὸ ἐμὲ μὲ ποῖον τρόπον ἔχεις νὰ συλλάβῃς τὸν Μονογενῆ Υἱὸν καὶ Λόγον τοῦ Πατρός· ἠξευρε ὅμως ὅτι ὁ τρόπος, ὅπου ζητεῖς, τῆς ἰδικῆς σου συλλήψεως εἶναι ἀνερμήνευτος, καὶ γλῶσσα οὔτε ἀνθρώπου, οὔτε Ἀγγέλου δὲν ἐμπορεῖ νὰ τὸν ἐξηγήσῃ (1), ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἐπισκιάσαν ἐσὲ, καὶ πανταχόθεν σκεπάσαν καὶ περικυκλώσαν, θέλει ἐνεργήσει μὲ τὴν δημιουργικὴν αὐτοῦ δύναμιν τὴν ἰδικήν σου σύλληψιν: ἤτοι τὸ νὰ συλλάβῃς ἐσὺ τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ κοιλίᾳ σου.

Καὶ ὁ μὲν Μελῳδὸς οὕτως ἄλλαξε τὰ ἀνωτέρω λόγια τοῦ Εὐαγγελίου βιαζόμενος διὰ τὸ μέλος τῶν Τροπαρίων· ἡ δὲ ἑρμηνεία αὐτῶν εἶναι τοιαύτη κατὰ τὸν Ἱερὸν Θεοφύλακτον· „ Πνεῦμα Ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σὲ, γόνιμον παρασκευάζον τὴν μήτραν σου, καὶ „ δημιουργοῦν τὴν σάρκα τῷ ὁμοουσίῳ Λόγῳ· δύναμις δὲ ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι: ἤτοι ὁ „ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ· ἐπειδὴ, κατὰ τὸν Παῦλον, ὁ Χριστὸς εἶναι Θεοῦ δύναμις· (α'. Κορ. α'. „ 24.) αὐτὸς ἐπισκεπάσει σε καὶ πάντοθέν σε περικυκλώσει. Ὡς γὰρ ὄρνις ἐπισκιάζει „ τὰ νοσσία ἑαυτῆς, ὅλα ταῖς πτέρυξι περιλαμβάνουσα· οὕτω καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ δύναμις „ ὅλην περιέλαβε τὴν Παρθένον, καὶ τοῦτό ἐστι τὸ ἐπισκιάσαι “. Ὁ δὲ μέγας Ἀθανάσιος οὕτως ἑρμηνεύει τὰ ῥητόν· „ Ἡ ἐπέλευσις τοῦ Πνεύματος ἐγένετο ἐν πᾶσι τοῖς οὐσιωδῶς „ προσοῦσιν αὐτῷ κατὰ τὴν Θεαρχίαν, χάριν ἐμποιοῦν πρὸς τὸ ἐν πᾶσι χαίρειν τὴν „ Παρθένον, πρὸς ἁγιασμὸν τῆς σαρκὸς αὐτῆς, καὶ πρὸς τὸ δύνασθαι φέρειν τὸ σωτήριον „ κύημα· καὶ οὕτως ἀκολούθως ἐν αὐτῇ οὐ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ, ἀλλὰ καθ' ὅλον τὸ „ πλήρωμα τῆς Θεότητος αὐτὴ ἡ ἀρχίθεος καὶ ὑπεράρχιος τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ὑπόστασις ἐσαρκώθη καὶ ἐνηνθρώπησε “. Τὰ αὐτὰ σχεδὸν λέγει καὶ ὁ Δαμασκηνὸς Ἰωάννης· „ Μετὰ οὖν τὴν συγκατάθεσιν τῆς ἁγίας Παρθένου Πνεῦμα Ἅγιον ἐπῆλθεν ἐπ' αὐτὴν, „ καθαῖρον αὐτὴν, καὶ δύναμιν δεκτικὴν τῆς τοῦ Λόγου Θεότητος παρέχον, ἅμα δὲ καὶ γεν„ νητικήν· καὶ τότε ἐπεσκίασεν ἐπ' αὐτὴν ἡ τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου ἐνυπόστατος σοφία καὶ „ δύναμις, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ “. (Βιβλ. γ'. κεφ. μθ'.) Καὶ Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, „ Ἁγία „ μὲν γὰρ εἶ σὺ, φησὶ, καὶ κεχαριτωμένη, Παρθένε· Πνεῦμα δὲ πάλιν Ἅγιον ἐπελεύσεται „ ἐπὶ σὲ, δι' ἁγιασμοῦ προσθήκης ὑψηλοτέρας ἑτοιμάζον καὶ προκαταρτίζον τὴν ἐν σοὶ „ θεουργίαν, καὶ δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι, συνεπιῤῥωννῦσά τε ἅμα, καὶ διὰ τῆς „ ἐν σοὶ ἐπισκιάσεως καὶ συναφείας ἑαυτῇ μορφοῦσα τὴν ἀνθρωπότητα “.

Τί δὲ θέλει νὰ εἰπῇ ὅτι μὲ δημιουργικὴν δύναμιν εἰργάσατο τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον τὴν σύλληψιν τῆς Παρθένου; Ἄκουσον προσεκτικῶς· ἔστι γὰρ βαθὺ τὸ νόημα. Ὁ μέγας Βασίλειος ἑρμηνεύων τὸν λόγον ἐκεῖνον ὅπου εἶπεν ὁ Ἄγγελος εἰς τὸν Μνήστορα Ἰωσήφ· „ Ἰωσὴφ Υἱὸς Δαβὶδ, μὴ φοβηθῇς παραλαβεῖν Μαριὰμ τὴν γυναῖκα σου· τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ „ γεννηθὲν ἐκ Πνεύματός ἐστιν Ἁγίου “, (Ματθ. α'. 20.) οὕτω λέγει· „ Τὸ ἐκ τινος, ἢ „ δημιουργικῶς λέγεται (κατὰ τὸ, Εἷς Θεὸς ὁ Πατὴρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα· πάντα γὰρ ἐκ „ τοῦ Θεοῦ δημιουργικῶς ἐκτίσθησαν κατὰ τὴν οὐσίαν καὶ δύναμιν καὶ ἐνέργειαν), ἢ γεν„ νητικῶς (ὥσπερ ὁ Υἱὸς ἐγεννήθη ἐκ τοῦ Πατρὸς, κατὰ τὸ, Ἐκ γαστρὸς πρὸ ἑωσφόρου ἐγέν-

---

(1) Ὅθεν καὶ ὁ χριτιχώτατος Φώτιος ἐν τῇ Μυριοβίβλῳ κατὰ τὴν διακοσιοστὴν εἰκοστὴν δευτέραν ἀνάγνωσιν φέρει μάρτυρα τὸν φιλοθεάμονα ἐκεῖνον καὶ φιλοπονώτατον (ὡς ὁ ἴδιος Φώτιος τὸν ὀνομάζει) Γώβιον μοναχὸν λέγοντα· „ Ἀναγκαῖον δὲ ἦν τὸ ἐ„ πισκιάζεσθαι τὸ Μυστήριον τῆς τοῦ Λόγου σαρ„ κώσεως, διά τε τὸ γενέσθαι τοῖς ἀκροωμένοις εὐ„ παράδεκτον, καὶ ἵνα τοῦ σκότους τὸν ἄρχοντα „ λάθῃ· φησὶ γὰρ ὁ Θεοφόρος Ἰγνάτιος τρία λαθεῖν „ τὸν ἄρχοντα τοῦ αἰῶνος τούτου, τὴν παρθενίαν „ Μαρίας, τὴν σύλληψιν τοῦ Κυρίου, καὶ τὸν στα„ υρωσιν. Λέγει δὲ καὶ ὁ Θεσπέσιος Παῦλος περὶ τῶν „ ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου, ὡς εἰ ἔγνωσαν, οὐκ „ ἂν τὸν Κύριον τῆς δόξης ἐσταύρωσαν. Διὰ τοῦτο „ γὰρ, λέγει ὁ Ἱερὸς Θεοφύλακτος, συνεχώρησεν ὁ „ Θεὸς μνηστευθῆναι τὴν Μαρίαν τῷ Ἰωσήφ, ἵνα ἔ„ χῃ τὸν κηδεμόνα ἐν ταῖς συμφοραῖς· οὗτος γὰρ καὶ „ ἐν τῇ εἰς Αἴγυπτον φυγῇ ἐπεμελήθη αὐτῆς καὶ „ διέσωσεν αὐτὴν, ἅμα δὲ καὶ ἵνα λάθῃ τὸν Διά„ βολον, διὰ τοῦτο ἐμνηστεύθη· ὁ γὰρ Διάβολος ἀ„ κούσας ὅτι ἡ Παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει, ἐπιτηρεῖ „ τὰς Παρθένους. Ἵνα τοίνυν ἀπατηθῇ ὁ ἀπατεών, „ μνηστεύεται τὴν Ἀειπάρθενον ὁ Ἰωσήφ, καὶ σχή„ μα μόνον γίνεται συζυγίας, πρᾶγμα δὲ οὔ “. Ὅρα καὶ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ „ Σοφία, Λόγος καὶ δύναμις Τροπαρίου τῆς Γ'. Ὠδῆς τῶν Χριστοῦ Γεννῶν.

„ ἐγέννησά σε· πρόσθες καὶ ἐκπορευτικῶς, ὡς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ
„ αὐτοῦ Πατρὸς), ἢ φυσικῶς, ὡς ἡ ἐνέργεια ἡμῶν ἐξ ἡμῶν, ἢ ὡς τὸ ἀπαύγασμα τοῦ
„ Ἡλίου ἐξ αὐτοῦ, ἢ μᾶλλον καὶ καθαρώτερον εἰπεῖν, ὡς ἡ ἐνέργεια ἐκ τῶν ἐνεργούντος·
„ πᾶσα γὰρ θεία ἐνέργεια ἐκ τοῦ Θεοῦ πρόεισιν". Εἶτα συμπεραίνει ὁ Ἅγιος καὶ λέγει
ὅτι τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου δημιουργικῶς ἐκτίσθη ἐν τῇ Παρθένῳ ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύμα-
τος, καὶ οὔτε γεννητικῶς, οὔτε φυσικῶς· „Εἰ τοίνυν τὸ ὑπερκόσμιον σῶμα Χριστοῦ ἐκ
„ Πνεύματός ἐστιν Ἁγίου, οὐ δυνατὸν γέννημα αὐτοῦ ὑπάρχειν· ὅτι τὸ γεγεννημένον ἐκ
„ τῆς σαρκὸς σάρξ ἐστί, καὶ τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ Πνεύματος Πνεῦμά ἐστιν· οὐδ' αὖ
„ πάλιν ἐξ αὐτοῦ, ὡς ἐνέργεια αὐτοῦ· ὅτι ἐπὶ ἁπλῆς καὶ ἀσωμάτου φύσεως τὸν αὐτὸν
„ τῆς οὐσίας λόγον ἐπιδέχεται ἡ ἐνέργεια (κατὰ τὸ ἔκτιστον δηλαδὴ καὶ συναίδιον).
„ Ὑπολείπεται ἄρα ἐξ αὐτοῦ εἶναι, ὡς πτίσμα αὐτοῦ". (Λόγ. ε. κατ' Εὐνομίου). Καὶ
ὁ Δαμασκηνὸς Ἰωάννης λέγει· „ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ συνέπηξεν ἑαυτῷ ἐκ τῶν ἁγνῶν καὶ κα-
„ θαρωτάτων τῆς Παρθένου αἱμάτων σάρκα ἐμψυχωμένην ψυχῇ λογικῇ τε καὶ νοερᾷ, ἀ-
„ παρχὴν τοῦ ἡμετέρου φυράματος, οὐ σπερματικῶς, ἀλλὰ δημιουργικῶς διὰ τοῦ Ἁγίου
„ Πνεύματος"· καὶ πάλιν· „Ὁ Χριστὸς αὐτὸς ἑαυτὸν ἔχρισε, χρίων μὲν ὡς Θεὸς τὸ
„ σῶμα τῇ Θεότητι αὐτοῦ· χριόμενος δὲ ὡς ἄνθρωπος· αὐτὸς γάρ ἐστι τοῦτο κἀκεῖνο·
„ χρίσις δὲ ἡ Θεότης τῆς ἀνθρωπότητος" (Βιβλ. κεφ. ν. κατὰ Μονοφυσιτῶν). Ἀλλὰ καὶ
Κύριλλος ὁ Ἀλεξανδρείας ἑρμηνεύων ἐκεῖνο τὸ τῆς Ἡσαΐου· „Καὶ προσῆλθε πρὸς τὴν Προ-
„ φῆτιν, καὶ ἐν γαστρὶ ἔλαβε καὶ ἔτεκεν ἄρσεν", λέγει· „Ὅτι γὰρ ἐξ Ἁγίου Πνεύμα-
„ τος τὸ Παράγιον ἐκεῖνο διεπήγνυτο σῶμα τὸ ἑνωθὲν τῷ Λόγῳ, πῶς ἂν ἐνδοιάσειέ τις;
„ Οὐκοῦν ἡ τοῦ Πνεύματος ἐνέργεια, δι' ἧς τὸ ἐν τῇ ἁγίᾳ Παρθένῳ διεπλάττετο σῶμα,
„ τῷ τῆς συνόδου σχήματι πλαγίως κατεσημαίνετο· ἀπαρχὴ γὰρ γέγονε καὶ κατὰ τοῦτο
„ Χριστὸς τῶν ἡγιασμένων ἐν Πνεύματι, οἳ οὐκ ἐξ αἱμάτων, οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκὸς,
„ οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρὸς, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ ἐγεννήθησαν. Γεννητὸς οὖν Πνεύματος κατά γε
„ τὴν σάρκα καὶ πρὸ τῶν ἄλλων αὐτὸς, ἵνα καὶ ἡμεῖς δι' αὐτὸν ἐν τούτοις".

Μὲ δημιουργικὴν λοιπὸν ἐνέργειαν τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἔκτισε τὸ Δεσποτικὸν καὶ Θεοῦ-
πόστατον σῶμα τοῦ Κυρίου, μὲ τὴν ὁποίαν ἔκτισε καὶ τὰ πάντα, τουτέστιν ὄχι μὲ τὴν
τάξιν τὴν φυσικὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν διὰ σπορᾶς γεννῶνται τὰ τῶν ἀνθρώπων σώματα
ἀλληλοδιαδόχως. Τί δὲ ἐκ τούτου συμπεραίνομεν; Ὅτι ἐπειδὴ εἰς τὰ ἔξω μία εἶναι ἡ
ἐνέργεια τῆς Ἁγίας Τριάδος Πατρὸς Υἱοῦ καὶ Ἁγίου Πνεύματος, κατὰ τὸ κοινὸν ἀξίωμα
τῶν θεολογούντων· ἆρα καὶ τὸ Δεσποτικὸν σῶμα τοῦ Κυρίου, οὐ μόνον τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅ-
γιον ἔκτισε καὶ ἐδημιούργησεν ἐκ τῶν παναχράντων αἱμάτων τῆς Παρθένου, ἀλλὰ καὶ ὁ
Πατὴρ καὶ ὁ Υἱὸς, ταὐτὸν εἰπεῖν, ὅλη ἡ Ἁγία Τριὰς, καὶ ὁ μὲν Πατὴρ εὐδόκησε τὴν
σάρκωσιν τοῦ Υἱοῦ του, ὁ Υἱὸς δὲ αὐτούργησεν αὐτὴν, τὸ δὲ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἐτελε-
σιούργησε. Φέρουσι δὲ εἰς τοῦτο μερικοὶ τὸ παράδειγμα τῶν τριῶν ἀνθρώπων, ἀπὸ τοὺς
ὁποίους, ὁ ἕνας μὲν ἐνδύεται ἕνα φόρεμα, συνεργοῦσι δὲ καὶ οἱ ἄλλοι δύω εἰς τὸ νὰ τὸ
φορέσῃ· ὅθεν καὶ ὁ σοφὸς Ψελλὸς εἰς τὴν ἑορτὴν πανηγυρίζων λέγει· „Ἐπειδὴ ἓν τῆς θείας
„ καὶ πρώτης Τριάδος τετέλεκε τὸ Μυστήριον, ὁ μόνος Υἱὸς, φημὶ, τοῦ Πατρὸς, συνεργοῦ-
„ σι τούτῳ ὥσπερ ὁ Πατὴρ καὶ τὸ Πνεῦμα"· καὶ Ἰωάννης ὁ Γεωμέτρης· „Μόνον δὲ τὸν
„ Υἱὸν μόνῃ τῇ τοῦ Υἱοῦ κεκρᾶσθαι σαρκὶ ὡς πρὸς τὰς ὑποστάσεις ὁμολογήσομεν· οὐ μὴν
„ οὐδὲ πάλιν, ὥσπερ ὑποστατικῶς ὁ Υἱὸς μόνος, οὕτω καὶ ἐνεργητικῶς, ἀλλ' εὐδοκίᾳ μὲν
„ τοῦ Πατρὸς, συνεργείᾳ δὲ τοῦ Πνεύματος τὴν πρόσληψιν ἀπεργάζεται· καὶ οὕτω μοι
„ πάλιν ἡ Τριὰς ἐνουμένη γνωρίζεται, καὶ ὁ εἷς Θεὸς πρὶν διαιρεθῆναι συνάγεται".
Ὅρα δὲ πῶς καὶ ὁ Ἀρχάγγελος Γαβριὴλ ἐν τῇ συλλήψει τῆς Θεοτόκου ἐφανέρωσε τὴν Ἁ-
γίαν Τριάδα, ὕψιστον μὲν ὀνομάζων τὸν Πατέρα, δύναμιν δὲν τὸν Υἱὸν, καὶ Πνεῦμα τὸ
Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, ὡς ἑρμηνεύει ὁ Θεοφύλακτος. Λέγει δὲ καὶ ὁ Ἱερὸς Αὐγουστῖνος ἐν τῷ
Ε'. τοῦ Β'. περὶ Τριάδος· „Ἡ τῆς Μαρίας σύλληψις καὶ ὁ τόκος, ἐνέργεια τῆς Τριάδος
„ ἐστὶν, ἧς δημιουργούσης τὰ πάντα δημιουργεῖται". (παρὰ τῷ Γ'. Λόγῳ τοῦ Βρυεννίου
εἰς τὸν Εὐαγγελισμὸν, οὗ ἡ ἀρχὴ „Ἡ Βασίλισσα τῶν Ἀγγέλων").

Καθὼς λοιπὸν ἡ Ἁγία Τριὰς μὲ κοινὴν συμβουλὴν ἔπλασε τὸν πρῶτον ἄνθρωπον τὸν
Ἀδὰμ ἀπὸ τὴν Ἀδάμαν· ἤτοι ἀπὸ τὴν παρθένον γῆν (τοῦτο γὰρ δηλοῖ ἑβραϊκῶς τὸ
τοῦ Ἀδὰμ ὄνομα), οὕτως ἔκτισε καὶ τὸν νέον Ἀδὰμ ἀπὸ τὴν Παρθένον γῆν· ἤτοι ἀπὸ
τὴν παρθενικὴν κοιλίαν τῆς Θεοτόκου, καὶ δι' αὐτοῦ ἐνήργησε τοῦ συντριβέντος Ἀδὰμ τὴν

ἀνά-

ἀνάπλασιν· ὅθεν ὁ Νύσσης Γρηγόριος πανηγυρίζων εἰς τὸν Εὐαγγελισμὸν, ἄριστα θεολογεῖ· „ Οἶδε τί ἐργάσεται τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον· οἶδεν ὁ Υἱὸς πῶς ἑαυτῷ κατασκευάζει τὸ „ πνευματικὸν οἰκητήριον· αὐτὸς, ὡς βούλεται, περιβάλλεται τὴν τοῦ δούλου μορφήν· οἶ„ δεν ὁ Πατὴρ τὴν τῷ Μονογενοῦς ἐνανθρώπησιν· ὅπου γὰρ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, ἐκεῖ καὶ „ ὁ Υἱὸς, καὶ ὅπου ὁ Υἱὸς, ἐκεῖ καὶ ὁ Πατήρ· ἀχώριστος ἡ Τριὰς, ἀμέριστος ἡ Τριὰς, „ ἀδιαίρετος ἡ Τριάς. Ὡς γὰρ ἐν ἀρχῇ πλάττων τὸν ἄνθρωπον ὁ Θεὸς, πρὸς ἐργασίαν „ προέτρεψε τὸν Υἱὸν καὶ τὸ Πνεῦμα, εἰπών, „ Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν „ καὶ καθ' ὁμοίωσιν "· οὕτω καὶ νῦν τῆς ἀναπλάσεως γινομένης πάρεστι πάλιν ἀρρήτως ἡ „ Ἁγία Τριάς· ἧς γὰρ ἡ πλάσις μία, ταύτης καὶ ἡ ἀνάπλασις πάλιν κοινή ". Ἔφη δὲ καὶ ὁ Χρυσορρήμων· „ Ὅπου μία τῆς Τριάδος ὑπόστασις παρῇ, πᾶσα πάρεστιν ἡ Τριάς· „ ἀδιασπάστως γὰρ ἔχει πρὸς ἑαυτὴν, καὶ ἥνωται μετ' ἀκριβείας ἁπάσης ". (Ὁμιλ. ιγ'. εἰς τὴν πρὸς Ῥωμαίους). Τὰ αὐτὰ σχεδὸν λέγει καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Γρηγόριος, προοιμιάζων εἰς τὸν λόγον τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, ὡσὰν νὰ τὰ ἐρανίσθη ἀπὸ τὸν ἀνωτέρω θεῖον Νύσσης Γρηγόριον· ὅτι δηλαδὴ καὶ ἐν τῇ πλάσει καὶ ἐν τῇ ἀναπλάσει τοῦ ἀνθρώπου ἐφανερώθη ἡ Ἁγία Τριάς.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ σύλληψις τῆς Παρθένου ἔγινε δημιουργικῶς· ἤτοι μὲ δημιουργικὴν δύναμιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν τῆς Ἁγίας Τριάδος, ὡς εἴπομεν, καὶ ὄχι σπερματικῶς· ἤτοι κατὰ τὴν τάξιν καὶ ἀκολουθίαν τῆς φύσεως· διὰ τοῦτο ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθεῖ ὅτι ἡ ἄρρητος σύλληψις αὕτη ὑπερέβαινε τοὺς ὅρους τῆς τῶν ἀνθρώπων φύσεως· ἡ μὲν γὰρ φύσις τέσσαρα πράγματα χρειάζεται εἰς τὴν τοῦ ἐμβρύου τελείωσιν, κατὰ τὸν σοφὸν Κορέσσιον, σύλληψιν, ἐξεικονισμὸν ἢ εἰδοποίησιν, κίνησιν, καὶ τελείωσιν· καὶ ἡ μὲν σύλληψις ἀποτελεῖται ἐξ ἀμφοτέρου σπέρματος εἰς ἓξ ἢ ἑπτὰ ἡμέρας· ἡ δὲ εἰδοποίησις ἢ ἐξεικονισμὸς μόρφωσίς ἐστι πάντων τῶν μελῶν τοῦ σώματος, εἰς μὲν τὰ ἄρρενα ἐν ἡμέραις τριάκοντα ἢ τριακονταπέντε, εἰς δὲ τὰ θήλεα ἐν ἡμέραις τεσσαράκοντα· ἡ δὲ κίνησις τοῦ ἐμβρύου γίνεται εἰς μὲν τὰ ἀρσενικὰ ἐν μησὶ τρισὶ, εἰς δὲ τὰ θηλυκὰ ἐν μησὶ τέσσαρσιν· ἡ δὲ τελείωσις, κατὰ τὴν ὁπαίαν δύναται νὰ ζῇ τὸ ἔμβρυον, μέχρι τῆς γεννήσεως φθάνει.

Τούτων δὲ πάντων τῶν φυσικῶν παρακολουθημάτων ἀνωτέρα ἦτον ἡ ἐκ τῶν παρθενικῶν αἱμάτων σύλληψις τοῦ Κυρίου· καθότι, ὡς λέγουσι πολλοὶ Θεολόγοι, ἅμα ταῦτα ἐγένοντο, ὑποστατικὴ ἕνωσις, πρόσληψις, σύμπηξις, σύλληψις, εἰδοποίησις, θέωσις· τοιαύτη γὰρ ἔπρεπε νὰ ἦναι ἡ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ Λόγου προσληφθεῖσα φύσις ἡμῶν· διὸ καὶ λέγεται τὸ ἀξίωμα τοῦτο παρὰ τῷ Δαμασκηνῷ Ἰωάννῃ „ Ἅμα σάρξ, ἅμα Θεοῦ Λόγου σάρξ ", (Βιβλ. γ'. κεφ. μθ'. τοῦ θεολογικ.) (1) καὶ παρὰ τῷ Σωφρονίῳ Ἱεροσολύμων πανηγυρίζοντι εἰς τὴν

(1) Ὅθεν καὶ ἄλλοι Θεολόγοι λέγουσιν ὅτι, τῆς φύσεως τῆς ἀνθρωπότητος τὴν καθ' ὑπόστασιν ἕνωσιν λαβούσης τοῦ Θεοῦ Λόγου, ἐξ ἐκείνης α'. τὸ σῶμα ἐν στιγμῇ εἰδοποιήθη ἐντελῶς, ὡς εἴπομεν· β'. ἡ ψυχὴ ἐπλουτίσθη μὲ τὸ πλήρωμα τῆς σοφίας καὶ τῆς χάριτος· „ Πλήρης, φησὶ, χάριτος καὶ ἀλή„ θείας ". (Ἰω. α'.) καὶ μὲ τὴν δόξαν τῆς καθ' ὑπόστασιν αὐτῇ ἡνωμένης Θεότητος (καὶ ὅρα εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ Τροπαρίου τοῦ πρώτου Κανόνος τῆς Μεταμορφώσεως τὸ λέγοντος „ Ὅλον τὸν Ἀδὰμ φορέσας Χριστέ „) γ'. ἡ δόξα τῆς ψυχῆς δὲν ἐχύθη καὶ ἐξῶθεν εἰς τὸ σῶμα, διὰ τοῦτο ἔμεινεν αὐτὸ παθητὸν καὶ φθαρτόν· δ'. ἡ γνῶσις καὶ ὅρασις τῆς μακαριότητος, ἥτις ἐδόθη τῇ ψυχῇ τοῦ Κυρίου, δὲν ἀπεδίωξεν ἀπὸ αὐτὴν τὴν λύπην καὶ τὴν δριμύτητα τῶν πόνων, τῶν ὁποίων εἶναι δεκτικὴ ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου. Συνάγουσι δὲ οἱ θεολογοῦντες ὅτι ὁ Χριστὸς εἶχε τὴν μακαρίαν ὅρασιν ἐν τῷδε τῷ βίῳ ἐξ ἐκείνου ὅπερ εἶπεν ὁ Ἱερὸς Αὐγουστῖνος ἐν τῷ ἐσχάτῳ κεφαλαίῳ τοῦ Δ'. Βιβλίου περὶ συμφωνίας τῶν Εὐαγγελιστῶν: δηλ. ὅτι ὁ Χριστὸς διέφερε τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων· „ Ὅτι οὐδενὶ ἐν τῷδε τῷ βίῳ δίδο„ται θεὸν ἰδεῖν, ὥσπερ ἐκείνῳ ". Εἰς τοῦτο συντείνει καὶ τὸ ῥητὸν ἐκεῖνο „ Οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν „ Οὐρανὸν, εἰμὴ ὁ ἐκ τοῦ Οὐρανοῦ καταβὰς ὁ Υἱὸς „ τοῦ ἀνθρώπου ὁ ὢν ἐν τῷ Οὐρανῷ ". (Ἰω. γ'. 13.) ἤν γὰρ, λέγουσιν, ἐν τῷ Οὐρανῷ διὰ τῆς μακαρίας ὁράσεως. Ὅρα καὶ Ἀθανάσιον εἰς τὸν λόγον τοῦ Εὐαγγελισμοῦ.

Προσθέτομεν δὲ ἐντεῦθα ὅτι ἂν καὶ ἡ καθ' ὑπόστασιν ἕνωσις, ἡ πρόσληψις, καὶ τὰ λοιπὰ ὅπου εἴπομεν ἀνωτέρω, ἅμα ἐγίνοντο κατὰ χρόνον· οὐχὶ ὅμως καὶ κατὰ τάξιν· ἐπειδὴ καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος εἶπεν „ Ὁ ἀχώριστος χωρεῖται διὰ μέσης ψυ„ χῆς νοερᾶς μεσιτευούσης θεότητι καὶ σαρκὸς πα„ χύτητι ". (Λόγ. εἰς τὴν Χριστοῦ Γέν.) Καὶ πάλιν „ Ὁ δὲ ἐμὸς λόγος τις, τοῦ ἀφιλοσόφου τοῦ ἀ„ παιδεύτου; ὁ νοῦς τῷ νοὶ μίγνυται ὡς ἐγγυτέρω καὶ „ οἰκειοτέρῳ, καὶ διὰ τοῦτο σαρκὶ μεσιτεύοντος θεό„ τητι καὶ ταχύτητι ". (Ἐπιστελ. α'. πρὸς Κλη„δόνιον.) Δείκνυσι γὰρ διὰ τούτου φανερῶς ὁ Θεολόγος ὅτι ὁ Θεὸς Λόγος δὲν ἑνώθη ἀμέσως τῷ σώματι, ἀλλὰ

τὴν ἑορτὴν καὶ λέγοντι „Ἅρα γὰρ σὰρξ ἔμψυχος λογικὴ, ἅμα Θεοῦ Λόγου σὰρξ· ἐν „ἑαυτῷ γὰρ τὴν ὑπόστασιν (ἤτοι τὸ εἶναι) οὐ πρὸ αὐτῆς τὴν σύστασιν ἔσχηκεν, ὅτέ τινος „ἑτέρα σὰρξ τῶν καθ' ἡμᾶς ἀνθρώπων γέγονε πώποτε, καὶ τότε τῷ Θεῷ Λόγῳ συνέδρα„μεν, ἀλλ' ἐν αὐτῷ τὸ εἶναι σὰρξ ἔμψυχος λογικὴ, καὶ Θεοῦ Λόγου σὰρξ ἔμψυχος λογικὴ, „ἐκ παρθενικῶν καὶ ἀχράντων αἱμάτων ληφθεῖσα τῆς ἀχράντου Παρθένου κεκλήρωκεν".

Ὅθεν καὶ ὁ μέγας Βασίλειος, ἑρμηνεύων τὸ „Τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν ἐκ Πνεύματός „ἐστιν Ἁγίου" εἶπεν· „Ἐντεῦθεν δῆλον, ὡς οὐ κατὰ τὴν κοινὴν φύσιν τῆς σαρκὸς ἡ σύ„στασις ἐγένετο τῷ Κυρίῳ· εὐθὺς γὰρ τέλειον ἦν τῇ σαρκὶ τὸ κυοφορούμενον, ἀ ταῖς κατὰ „μικρὸν διαπλάσεσι μορφωθὲν, ὡς δηλοῖ τὰ ῥήματα· οὐ γὰρ εἴρηται τὸ κυηθὲν (ἤτοι τὸ „ἐγγαστρωθὲν ἀμορφώτως), ἀλλὰ τὸ γεννηθὲν" (μεμορφωμένον δηλαδὴ) (λόγῳ εἰς τὴν Χριστοῦ Γέννησιν). Τὸ αὐτὸ λέγει καὶ ὁ Δαμασκηνός· „Οὐ ταῖς κατὰ μικρὸν προσθήκαις „ἀπαρτιζομένου τοῦ σχήματος, ἀλλ' ὑφ' ἓν τελειωθέντος". (Βιβλ. γ'. κεφ. μθ'.) Ἐναντιοφάνεια δὲ καὶ ἀπορία εὑρίσκεται μεταξὺ τοῦ Βασιλείου καὶ τῶ Ἱεροῦ Θεοφυλάκτου καὶ ἄλλων, ὧν εἷς ἐστὶ καὶ Ἰωάννης ὁ Ζωναρᾶς· καθότι ὁ Θεοφύλακτος ἑρμηνεύων τὸν λόγον, ὃν εἶπεν ὁ Γαβριὴλ πρὸς τὴν Παρθένον, „Διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ἐκ σοῦ (1) Ἅγιον", λέγει· „Τὸ κατὰ μέρος ἐν τῇ μήτρᾳ σου αὐξανόμενον, καὶ οὐκ εὐθὺς τέλειον ὑπάρξαν"· ἀλλὰ καὶ ὁ Χρυσορρήμων τὸ αὐτὸ λέγει οὕτω· „Καὶ πῶς γίνεται ἄνθρωπος; εἰς μήτραν κυοφο„ρεῖται, αὔξεται κατὰ μικρὸν, καὶ ἔρχεται τὴν ὁδὸν τῆς ἡλικίας τῆς ἐμῆς. Τίς; ἡ Οἰκο„νομία, οὐχ ἡ Θεότης· ἡ τοῦ δούλου μορφὴ, οὐχ ἡ τοῦ Δεσπότου· ἡ σὰρξ ἡ ἐμὴ, οὐχ ἡ „οὐσία ἐκείνου αὔξεται κατὰ μικρὸν καὶ μίγνυται ἀνθρώποις". (Λόγῳ ὅτε τῆς ἐκκλησίας ἔξω Εὐτρόπιος εὑρέθη, τόμῳ Ε'.) Συμβιβάζεται δὲ ἡ ἐναντιοφάνεια αὕτη, κατὰ τὸ ἐμοὶ δοκεῖν, ἐὰν νοήσωμεν ὅτι εὐθὺς μὲν ἐξεικονίσθη κατὰ τὰ μέλη τὸ θεοϋπόστατον βρέφος ἐν τῇ κοιλίᾳ τῆς Παρθένου, ὡς λέγει ὁ Βασίλειος, οὐχὶ δὲ καὶ τὰ ἐξεικονισθέντα μέλη αὐξήνθησαν παρευθὺς, καὶ ἔγιναν τέλεια, ὡς τὰ τοῦ ἐννεαμηνιαίου βρέφους· εἰ γὰρ τοῦτο ἐγένετο, εὐθὺς ἤθελεν ἐξογκωθῆ ἡ κοιλία τῆς Παρθένου, καὶ ἀκολούθως εὐθὺς ἤθελε γεννηθῆ τὸ βρέφος· τὸ ὁποῖον ἦτον ἀπρεπές. Ὅθεν κατ' ὀλίγον λοιπὸν αὔξαναν τὰ ἐξεικονισθέντα μέλη, ἕως ὅπου ἔγινε τὸ βρέφος ἐννέα μηνῶν καὶ ἐγεννήθη, ὡς λέγει ὁ Ἱερὸς Θεοφύλακτος καὶ οἱ ἄλλοι.

Τροπάριον.

„Ἡ ἐμὴ προμήτωρ δεξαμένη τὴν γνώμην τοῦ ὄφεως, τρυφῆς τῆς „θείας ἐξωστράκισται· διόπερ κἀγὼ δέδοικα τὸν ἀσπασμὸν τὸν „ξέμαυσον, εὐλαβουμένη τὸν ὄλισθον.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Διὰ τοῦ Τροπαρίου τούτου ἀποκρίνεται ἡ Θεοτόκος πρὸς τὸν Ἄγγελον, ἀναφέρουσα τὴν διάνοιάν της εἰς τὴν παλαιὰν πτῶσιν ὅπου ἔπαθεν ἡ προμήτωρ Εὔα, καὶ λέγει αὐτῷ· ἡ παλαιὰ Εὔα ἡ ἰδικήμου καὶ πάντων τῶν ἀνθρώπων προμήτωρ μὲ τὸ νὰ ἐδέχθηκε τὴν ἀπα-

---

ἀλλὰ κατὰ τάξιν· πρῶτον ἡνώθη τῇ νοερᾷ ψυχῇ, καὶ διὰ τῆς ψυχῆς ἡνώθη καὶ τῷ σώματι. Συνᾴδει τούτῳ καὶ τὸ ἐν τῇ ἕκτῃ Ὠδῇ τοῦ Τροπαρίου τοῦ πρώτου ἦχου τὸ λέγον· „Νᾶς ὢν ἀπαθὴς καὶ ἄϋλος „μίγνυται Χριστὸς ὁ Θεὸς τῷ ἀνθρωπίνῳ νοΐ, μεσι„τεύοντι θείᾳ φύσει σαρκός τε ταχύτητι· οὐδεὶς δὲ „δύναται νοῆσαι ἢ εἰπεῖν τὴν τάξιν τῶν ἀνωτέρω· „μόνος γὰρ ὁ τὸ Μυστήριον τοῦτο ἐνεργήσας, μᾶλ„λον δὲ αὐτουργήσας, αὐτὸς οἶδε καὶ τὴν τάξιν, „καθ' ἣν τοῦτο ἐπήργησε καὶ αὐτούργησεν".

(1) Σημειοῦμεν ἐνταῦθα, ὅτι ὁ ἅγιος Ἐφραὶμ ὁ Σύρος ἐν τῷ λόγῳ, ὅπου παρεικάζει μαργαρίτῃ τῷ ἐκ τῶν ὀστρέων τὴν ἐκ Παρθένου Γέννησιν τοῦ Κυρίου, λέγει ὅτι τὸ ῥηθὲν τοῦτο οὕτως ἐστὶ γεγραμμένον· „Διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ἐκ σοῦ". Ἐνια δέ, λέγει, ἀντίγραφα Εὐαγγέλια τοῦτο ἔχουσι, τοῖς Αἱρετικοῖς χαριζόμενα. Ἀλλὰ καὶ ὁ Κρήτης Ἀνδρέας πανηγυρίζων εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην, ἔχει καὶ αὐτὸς τὸ „Ἐκ σοῦ"· ὁμοίως καὶ ὁ Κύπρου Ἐπιφάνιος ἐν τῇ κατὰ Ἐβιωναίων αἱρέσει. Κατὰ τοὺς Ἁγίους λοιπὸν τούτους, πρέπει νὰ προστίθεται ἀναγκαίως τὸ „Ἐκ σοῦ". Ὅθεν θαυμάζω πῶς τοῦτο παρελείφθη ἐν τοῖς νῦν τετυπωμένοις Εὐαγγελίοις.

ἀπατηλὴν συμβουλὴν ὅπου ἔδωκεν εἰς αὐτὴν ὁ σκολιὸς ὄφις Διάβολος, εἰπών· „ Οὐ θανά-
„ τῳ ἀποθανεῖσθε· ᾔδει γὰρ ὁ Θεὸς ὅτι ᾗ ἂν ἡμέρᾳ φάγητε ἀπ' αὐτοῦ διανοιχθήσονται
„ ὑμῶν οἱ ὀφθαλμοί, καὶ ἔσεσθε ὡς Θεοὶ γινώσκοντες καλὸν καὶ πονηρόν". (Γέν. γ'. 4.)
Ἡ Εὖα, λέγω, μὲ τὸ νὰ ἐδέχθη αὐτὴν τὴν συμβουλὴν τοῦ Διαβόλου, ἐξωστράκισται: ἤτοι
ἐξωρίσθη ἀπὸ τὸν παράδεισον τὸν ἐν Ἐδέμ: ἤτοι τῆς τρυφῆς· Ἐδὲμ γὰρ ἑβραϊστὶ τρυφὴ
ἑρμηνεύεται, διὰ τὸ τῦ τόπυ τρυφηλὸν καὶ χαριέστατον, καὶ διὰ τὴν ὡραιότητα καὶ εὐφρο-
σύνην τὴν ὁποίαν ἔκαμνε τόσον εἰς τὸ σῶμα, ὅσον καὶ εἰς τὴν ψυχήν. Ἐξωστράκισται δὲ
εἶπε, διότι οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον συνήθειαν τοιαύτην, ὅταν ἔμελλον νὰ ἐξορίσουν τινά, ἔγρα-
φον τὰ ὀνόματά των ἐπάνω εἰς ὄστρακον ἐκεῖνοι ὅπυ ἐσυμφώνουν εἰς τὴν ἐξορίαν του (1).

Διὰ τοῦτο λοιπὸν, λέγει, φοβοῦμαι καὶ ἐγὼ τὸν παράδοξον τοῦτον χαιρετισμόν, ὅπου μοι
προσφωνεῖς, ὦ τοῦ Θεοῦ Ἄγγελε. Χαιρετισμὸν δὲ ὠνόμασε τὸν κατὰ συνήθειαν λόγον ὅπυ
εἶπε πρὸς αὐτὴν ὁ Ἀρχάγγελος, ἤγουν τὸ „ Χαῖρε". ξένον δὲ αὐτὸν καὶ παράδοξον ὠνό-
μασε διὰ τὸ „ Κεχαριτωμένη ὁ Κύριος μετὰ σοῦ", καὶ διὰ τὸ „ Εὐλογημένη σὺ ἐν γυναι-
„ ξίν". ἀσύνηθες γὰρ αὐτὸ εἶναι εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Ἀκολούθως δὲ εἶπεν ἡ Παρθένος
ὅτι συστέλλομαι καὶ φοβοῦμαι, μήπως ὀλισθήσω καὶ ἐγὼ ὡσὰν ἡ Εὖα, καὶ λάβω καμμίαν πτῶσιν καὶ κρημνισμόν. Ὅρα δὲ ὅτι δὲν λέγει οὔτε τὸ Εὐαγγέλιον, οὔτε ὁ Μελῳδὸς
ἐδῶ, ὅτι ἐταράχθη ἡ Παρθένος καὶ ἐδειλίασε διὰ τὸ σχῆμα τοῦ Ἀγγέλου, ἀλλὰ διὰ τὸν
ἀσπασμὸν, διαλογιζομένη τὸ τούτου παράδοξον· οὕτω γὰρ φησὶν ὁ Ψελλός· „ Οὔτε γὰρ
„ τὴν ὄψιν ὑπώπτευσεν, οὔτε τὸ σχῆμα τῦ κήρυκος ἐδειλίασεν· ἀνθρωπικώτερον γὰρ μετα-
„ πεπόιητο, ὡς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσε, καὶ ὑπέσταλτο πρὸς τὴν τῶν εὐαγγελίων ἐξαγ-
„ γελίαν". Ὅθεν ἄριστα εἶπε καὶ ὁ Νεοκαισαρείας Γρηγόριος πανηγυρίζων εἰς τὴν ἑορτήν.
„ Ἡ δὲ ἐπὶ τῷ λόγῳ διεταράχθη· ἀήθης πρὸς τὰς διαλέξεις τῶν ἀνθρώπων ἐτύγχανε,
„ καὶ τὴν ἡσυχίαν ὡς μητέρα σωφροσύνης καὶ ἁγνείας ἠσπάζετο, καθαρὸν ὑπάρχουσα καὶ
„ ἀκέραιον καὶ ἀμόλυντον ἄγαλμα· διὰ τοῦτο τὴν ἀγγελικὴν ὄψιν οὐκ ἐδειλίασεν, ὡς οἱ πλεῖο-
„ νες τῶν Προφητῶν· ἐπειδὴ παρθενία ἀληθὴς πρὸς Ἀγγέλους συγγένεια".

Ἤξευρε δὲ τὴν πτῶσιν τῆς Εὔας ἡ Θεοτόκος, τοῦτο μὲν, διότι ἦτον Θεόσοφος καὶ ἐκ τοῦ
Ἁγίου Πνεύματος πεφωτισμένη, τοῦτο δὲ, διότι εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων εὑρισκομένη δώ-
δεκα χρόνους, ἤκουε τὰς ἔξωθεν ἀναγινωσκομένας θείας Γραφὰς, καὶ ἐξ ἐκείνων ἔμαθε τὴν
τῶν Προπατόρων παράβασιν καὶ ὀλίσθημα, ὡς λέγει ὁ Θεσσαλονίκης θεῖος Γρηγόριος ἐν
τῷ εἰς τὰ Εἰσόδια πρώτῳ λόγῳ αὐτοῦ. Γράφει δὲ καὶ ὁ Κρήτης Ἀνδρέας ἐν τῷ εἰς τὸν
Εὐαγγελισμὸν λόγῳ ταῦτα· „ Εἰκὸς δὲ τὴν Παρθένον εὐγεννῆτε οὖσαν καὶ Θυγατέρα Δα-
„ βὶδ μὴ τῶν ἐν Γραφαῖς ἀμοιρεῖν θείων διηγημάτων, ὡς παραπέμψαι τὸν νῷν αὐτίκα πρὸς
„ τὸ τῆς Προμήτορος πτῶμα, τὸ ἐκ τῆς ἀπάτης ἐνθυμηθεῖσα ὀλέσθημα, καὶ ὅσα τοιουτό-
„ τροπα τοῖς παλαιοῖς προϊστόρηται".

Τροπάριον.

„ Θεοῦ παραστάτης ἀπεστάλην, τὴν θείαν μηνύσων σοι (2) βουλήν·
„ τί με φοβῇ παμάμωμε, τὸν μᾶλλον σε φοβούμενον; τί εὐλαβῇ με
„ Δέσποινα, τὸν σὲ σεπτῶς εὐλαβούμενον;

ΕΡΜΗ-

(1) Λέγει δὲ καὶ ὁ Ζωναρᾶς ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ Βαρέος ἤχου τῆς ὀκτωήχου, κατὰ τὸ Θεοτοκίον τὸ λέγον „ Χαῖρε θυγάτηρ Ἀδὰμ τῷ φθαρέντος", ταῦτα· „ Ὁ ἐξοστρακισμὸς ἐξορία ἐστὶ καὶ φυγή· μετέ-
„ σχηκε δὲ τὸ ὀνόματος τούτου ἐξ αἰτίας τοιαύτης· ἐν Ἀθήναις, ὅτε τις ὡς ἐπίτιμοι ἄλους ἁμαρτήμασι
„ ἔμελλε καταχρίθῆναι εἰς τιμωρίαν, συνήρχετο ὁ δῆ-
„ μος, καὶ ἕκαστος ἐγραφεν ἐν ὀστράκῳ τὴν κατ' ἐ-
„ κείνου ψῆφον. Ἦν δὲ ἐν τῇ ἀγορᾷ τόπος περιπε-
„ πλεγμένος διὰ δρυφάκτων, ἔνθα ἐτίθεντο τὰ τὰς
„ ψήφους ἔχοντα ὄστρακα· καὶ ὅταν εἰς ὡρισμένον
„ παρ' ἐκείνοις ἀριθμὸν οἱ ψηφισάμενοι ἐφθανον, τό-
„ τε ὁ τὴν ψῆφον καταχριθεὶς τῆς πόλεως ἀπηλαύνετο.
„ Ἐκ γὰρ τοῦ διὰ τῶν ὀστράκων τὴν ψῆφον γίνεσθαι,
„ ἐξοστρακισμὸς ἡ φυγὴ ὠνομάσθη. Οὕτω καὶ τὸν
„ Ἀριστείδην ἐξοστρακισθῆναι ὁ Πλούταρχος ἐν τοῖς
„ Παραλλήλοις αὐτοῦ ἀναγράφει".

(2) Ἐν ἄλλοις δὲ γράφεται „ Μηνύσαι σοι". (ὅπερ ἐξηγεῖται τελικῶς διὰ τοῦ Ἵνα δηλ.) ὀρθότερον δὲ εἶναι τὸ „ Μηνύσων σοι". καθότι τὰ κινήσεως σημαντικὰ ῥήματα μετὰ Μετοχῆς μελλοντικῆς συντάσσονται κατὰ τοὺς Γραμματικούς.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸ Τροπάριον τοῦτο εἶναι ἀποκριτικὸν τοῦ Ἀγγέλου πρὸς τὴν Παρθένον· λέγει γὰρ πρὸς αὐτήν· ὦ παντὸς μώμου ἀνωτέρα Μαριὰμ, ἐγὼ εἶμαι παρασάτης τῆς τοῦ Θεοῦ μεγαλειότητος εἰς τὸ νὰ ὑμνῶ ἀκαταπαύστως τὸν ἐν Τριάδι Θεὸν μὲ ὅλας τὰ τάξεις τῶν οὐρανίων Δυνάμεων· ἀπεστάλην δὲ διὰ νὰ σοὶ φανερώσω τὴν ἀπόῤῥητον καὶ κρυφίαν βουλὴν αὐτοῦ, ἣν πρὸ αἰώνων εἶχε παρ' ἑαυτῷ, διὰ νὰ λάβῃ σάρκα ὁ Μονογενὴς τοῦ Υἱός· ὅθεν ἐγὼ εἶμαι ἕνας δοῦλος καὶ Ἀπόστολος. Διὰ τί λοιπὸν φοβεῖσαι ἐσὺ ἡ Κυρία τοῦ Κόσμου καὶ Δέσποινα τὸν δοῦλον ἐμὲ, ὅς τις περισσότερον φοβοῦμαι ἐσέ; ἢ διὰ τί ἐσὺ εὐλαβεῖσαι καὶ συστέλλεσαι ἐμὲ, ὅς τις εὐλαβοῦμαι ἐσὲ μὲ κάθε σεβασμιότητα;

Ἐρανίσθη δὲ ταῦτα ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸν εἰς τὸν Εὐαγγελισμὸν λόγον τοῦ Ἱεροσολύμων Σωφρονίου λέγοντος· „ Οἶδα πρὸς τίνα παρὼν διαλέγομαι· οἶδα πρὸς τίνα θεόθεν ἀπέσταλ-„ μαι· οἶδα τίνι διακονεῖν προκεχείρισμαι· τοὐναντίον, ἐγὼ σε θεωρῶν καταπλήττομαι, „ καὶ φόβου καὶ δέους ἐμπίπλαμαι· τοὐναντίον, ἐγὼ σου θαυμάζω τὸ μέγεθος, καὶ τρό-„ μου πληροῦμαι καὶ δείματος· ἐγώ σου τὴν χάριν δεδίττομαι· ἐγώ σου τὴν λαμπρότητα „ τέθηπα· ἐγὼ δοῦλός εἰμι καὶ διάκονος· σὺ δὲ Μήτηρ ἔσῃ Θεοῦ ἐμοῦ, Δεσπότου καὶ κτί-„ σαντος· χαρᾶς Ἄγγελος πέφυκα, οὐ λύπης κήρυξ γινώσκομαι. Τί ἔν φοβῇ τὸν τοὐναν-„ τίον φοβούμενον; τί δειλιᾷς τὸν δειλιῶντα σου τὸ ἀξίωμα; τί δεδίττῃ τὸν χάριν τὴν „ σὴν δεδιττόμενον; τί εὐλαβῇ τὸν ἀγλαΐαν τὴν σὴν εὐλαβούμενον"; Ἀξιόλογον δὲ εἶναι καὶ ἐκεῖνο ὅπου λέγει ὁ ἀνώνυμος εἰς τὸ Τροπάριον τοῦτο· φησὶ γὰρ ὅτι διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ Ἄγγελος ὅτι εἶναι παραστάτης Θεοῦ, διὰ νὰ χωρίσῃ τὸν ἑαυτόν τε ἀπὸ τὸν ἀποστάτην Διάβολον, καὶ νὰ ἐκβάλῃ ἀπὸ τὴν Παρθένον πάθε ὑποψίαν καὶ φόβον. Μὴ φοβηθῇς, λέγει, ὦ Παρθένε· ἐγὼ δὲν εἶμαι ὡς ὁ ἀποστάτης τῷ Θεῷ Διάβολος, ὅς τις ἠπάτησε τὴν προμήτορά σου Εὔαν, ἀλλὰ εἶμαι παραστάτης τοῦ Θεοῦ καὶ παντοτινὸς ὑμνολόγος τῆς ἐκείνου μεγαλειότητος· ὅθεν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ σὲ ἀπατήσω.

Ἀπορεῖ δὲ ὁ Σωφρόνιος Ἱεροσολύμων, διὰ τί δὲν ἀπεστάλη παρὰ Θεοῦ ἄλλος Ἄγγελος πάρεξ ὁ Γαβριήλ; Λύων δὲ τὴν ἀπορίαν, λέγει ὅτι, ἐπειδὴ ὁ γεννηθεὶς ἦτον Θεὸς καὶ ἄνθρωπος, διὰ τοῦτο καταλλήλως καὶ ὁ Γαβριὴλ ὑπηρέτης εἰς τὸ Μυστήριον τοῦτο γίνεται· καθότι καὶ αὐτὸς ἑρμηνεύεται ἄνθρωπος Θεοῦ. Ἄκουσον δὲ καὶ τὰ ἴδιά του λόγια· „ Διὰ „ τοῦτο γὰρ καὶ αὐτὸς ἐγὼ Γαβριὴλ πρὸς σὲ τὴν Παρθένον ἀπέσταλμαι, ἵνα μου καὶ αὐ-„ τῷ δηλῶ τῷ ὀνόματι, ὡς Θεὸς ὑπάρχει καὶ ἄνθρωπος ὁ ἐκ σοῦ τῆς ἀχράντου Παρθέ-„ νου τικτόμενος· καὶ γὰρ καὶ τὸ Γαβριὴλ ὄνομα εἰς ἑρμηνείαν ἀγόμενον, Θεοῦ ἀγορεύει „ καὶ ἄνθρωπον· ἐπεὶ κατ' Οὐρανὸν πολλοὶ ἐτύγχανον Ἄγγελοι, ἀλλ' οὐδένα τούτων στεῖ-„ λαι βεβούληται". (Λόγ. εἰς τὴν ἑορτὴν) Τὴν αὐτὴν ἑρμηνείαν τῷ ὀνόματος τοῦ Γαβριὴλ ποιεῖ καὶ Πρόκλος ὁ Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ δὲ Θεοφάνης ὁ Κεραμεὺς ὁ Ταυρομενίας ἐπίσκοπος πανηγυρίζων εἰς τὴν ἑορτὴν λέγει· „ Ἐπειδὴ δὲ ἡμᾶς ὁ σοφὸς ἐδίδαξε Μάξιμος, καὶ „ ἐκ τῶν στοιχείων τῶν ὀνομάτων, ἔκτε τοῦ ἀριθμοῦ αὐτῶν πρὸς ὑψηλοτέρας ἐννοίας ἀ-„ νάγεσθαι, ἑπτὰ δὲ στοιχεῖα τὴν κλῆσιν ἀναπληροῦσι τοῦ Γαβριήλ· ἐμφαίνει τὸ ὄνομα „ ὡς ὁ ὑπὸ Γαβριὴλ εὐαγγελιζόμενος τεχθῆναι Χριστὸς ἐπὶ σωτηρίᾳ ἥκει τῷ Κόσμου παν-„ τὸς, τοῦ μετρουμένου ὑπὸ τῆς ἑβδοματικῆς ταύτης κινήσεως, καὶ περατουμένῳ ἐν αἰῶσιν „ ἑπτά"· αὐτὸ τὸ ἴδιον λέγει καὶ Ἰωσὴφ ὁ Βρυέννιος. (Λόγ. ά. εἰς τὸν Εὐαγγελισ.)

Ὠδὴ δ'. Ὁ Εἱρμός.

„ Τὴν ἀνεξιχνίαστον θείαν βουλὴν τῆς ἐκ τῆς Παρθένου σαρκώ-„ σεως (1) σοῦ τοῦ ὑψίστου ὁ Προφήτης Ἀββακοὺμ κατανοῶν ἐ-„ κραύγαζε· δόξα τῇ δυνάμει σου, Κύριε.

ΕΡΜΗ-

(1) Ἄλλοι δὲ λέγουσι „ Τὴν τῆς ἐκ Παρθένου σαρκώσεως".

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Η τετάρτη Ὠδὴ εἶναι ποίημα τοῦ Προφήτου Ἀββακούμ· διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἱερὰς Μελῳδὸς ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἰδίαν ἐρανίσθη τὸν παρόντα τῆς τετάρτης Εἱρμόν. Ὅθεν ἐπειδὴ ὁ Ἀββακοὺμ λέγει „ Κύριε εἰσακήκοα τὴν ἀκοήν σου καὶ ἐφοβήθην· Κύριε κατενόησα τὰ ἔργα σου „ καὶ ἐξέστην “. (Ἀβ. γ'. 2.) ἀποτείνει τὸν λόγον ὁ Μελῳδὸς πρὸς τὸν Δεσπότην Χριστὸν καὶ λέγει· ὁ Προφήτης Ἀββακοὺμ, Κύριε, κατανοῶν τὴν θείαν καὶ ἀνεξιχνίαστον βουλὴν τοῦ ἀνάρχου Πατρός σου, ἣν ἐβουλεύθη πρὸ τῶν αἰώνων διὰ τὴν ἐκ τῆς Παρθένου σάρκωσιν σοῦ τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ, ὅτις εἶσαι ὕψιστος καὶ ἀνώτατος πάντων καθὸ Θεὸς, ἐφώναξε πρὸς ἐσέ· „ Δόξα τῇ δυνάμει σε Κύριε “. Μὲ τὴν λέξιν δὲ „ Ἀκοὴν “ ἐννοεῖ ὁ Προφήτης τὸ Μυστήριον τῆς τοῦ Κυρίου ἐνανθρωπήσεως, μὲ τὸ „ Ἔργα σου “ δὲ ἐννοεῖ τὰ θαύματα τοῦ σαρκωθέντος Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Ὁ λόγος δὲ οὗτος εἶναι χαρακτηριστικὸς τῆς τετάρτης Ὠδῆς, καὶ ἐρανίσθη ἴσως ἀπὸ τὸν λόγον ἐκεῖνον ὅπου λέγει ἐν τῇ αὐτῇ Ὠδῇ ὁ Ἀββακοὺμ, „ Κύριος ὁ Θεός μου δύναμίς μου “.

Περὶ ταύτης τῆς βουλῆς τὸ Πατρὸς γράφει καὶ ὁ Ἡσαΐας, ἀρχαίαν αὐτὴν καὶ ἀληθινὴν ὀνομάζων, καὶ τὰ ἐξ αὐτῆς ἀποτελεσθέντα ἔργα τῆς ἐνσάρκου Οἰκονομίας τοῦ Θεοῦ Λόγου καλεῖ θαυμαστὰ πράγματα· ὅθεν καὶ ὑπὸ τοῦ θαυμασμοῦ κινούμενος, ἐτράπη εἰς δοξολογίαν Θεοῦ τοῦ ταύτην βουλευσαμένου τὴν βουλὴν διὰ τὴν τῶν ἀνθρώπων ἀνάπλασιν καὶ σωτηρίαν, καὶ εὔχεται νὰ γένῃ μίαν ὥραν πρότερον, οὕτω λέγων· „ Κύριε ὁ Θεός μου „ δοξάσω σε· ὑμνήσω τὸ ὄνομά σου, ὅτι ἐποίησας θαυμαστὰ πράγματα, βουλὴν ἀρχαίαν „ ἀληθινήν· γένοιτο “! (Ἡσ. κέ. 1.) Διὰ τί δὲ εἶπε τὴν βουλὴν ταύτην ἀνεξιχνίαστον; Διότι αὐτὴ ὄχι μόνον ἦτον ἀνεπινόητος ἀπὸ κάθε νοῦν καὶ αὐτῶν τῶν πρωτίστων Ἀγγέλων τῶν περὶ Θεὸν ἀμέσως ἱδρυμένων, ἀλλ' ὅτι ἦτον καὶ τόσον ἀπόκρυφος καὶ βαθυτάτη, ὥστε οὐδὲ ἴχνος παραμικρὸν καταλήψεως αὐτῆς ἄφηκεν εἰς ὅλους τοὺς νόας τῶν Ἀγγέλων καὶ τῶν ἀνθρώπων.

Καὶ ἂν ὅλαι αἱ ἄλλαι βουλαὶ καὶ κρίσεις καὶ οἰκονομίαι τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀνεξερεύνητοι καὶ ἀνεξιχνίαστοι, καθὼς φωνάζει ὁ μακάριος Παῦλος· „ Ὡς ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματα „ αὐτοῦ (τοῦ Θεοῦ), καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ “. (Ῥωμ. ια'. 33.) πόσῳ μᾶλλον ἦτον ἀνεξιχνίαστος καὶ προαιώνιος καὶ κρυφιωτάτη ἡ βουλὴ τοῦ Θεοῦ ἡ περὶ τῆς ἐνσάρκου τοῦ Θεοῦ Λόγου Οἰκονομίας; Ὅθεν εὐῶ πρέπει νὰ εἰποῦμεν πρὸς τὸν Θεὸν ἐκεῖνο τὸ ψαλμικὸν „ Τὰ ἴχνη σου οὐ γνωσθήσονται “. (Ψαλ. οε'. 19.) Καὶ καλῶς λοιπὸν ἐπαρωμοίωσεν ὁ Θεοφόρος Μάξιμος τὸν Θεὸν μὲ τὸν λέοντα· διότι καθὼς ὁ λέων περιπατῶν, σκεπάζει μὲ τὴν οὐρὰν τὰ ἰχνάρια του διὰ νὰ μὴ τὸν εὑρίσκουν οἱ κυνηγοί· οὕτω καὶ ὁ Θεὸς σκεπάζει τὰ ἴχνη τῶν ἀποκρύφων βουλῶν του διὰ νὰ μὴ δύναται τινὰς νὰ τὰ εὕρῃ καὶ νὰ τὰ καταλάβῃ (1).

Τροπάριον.

„ Ὁ καθήμενος ἐν δόξῃ, ἐπὶ θρόνου Θεότητος, ἐν νεφέλῃ κούφῃ,
„ ἦλθεν Ἰησοῦς ὁ ὑπέρθεος, τῇ ἀκηράτῳ παλάμῃ καὶ διέσωσε τοὺς
„ κραυγάζοντας· Δόξα τῇ δυνάμει σου Κύριε.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ο Εἱρμὸς οὗτος εἶναι ἐρανισμένος ἀπὸ τὸν Προφήτην Ἡσαΐαν· ἐκεῖνος γὰρ λέγει, „ Ἰδοὺ „ Κύριος κάθηται ἐπὶ νεφέλης κούφης “. (Ἡσ. ιθ'. 1.) Νεφέλη δὲ κούφη νοεῖται ἡ Παρθένος, καθότι αὐτὴ ἦτον κούφη καὶ ἐλαφρὰ ἀπὸ κάθε προαιρετικὴν ἁμαρτίαν. Λέγει λοιπὸν ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ ὑπὲρ πάντας ὢν τοὺς Θεούς, ὡς λέγει ὁ Δαβὶδ,

(1) Σημείωσαι ὅτι, ἐπειδὴ δύω Εἱρμοὺς ἔχει ἡ συντεθειμένου πρὸς τὴν Θεοτόκον, διὰ τοῦτο ἡμεῖς τετάρτη Ὠδὴ τοῦ Κανόνος, τοῦ εἰς ἦχον τέταρτον ἐξηγήσαμεν καὶ τὸν ἕνα καὶ τὸν ἄλλον.

βίδ, καὶ διὰ τοῦτο ὑπέρθεος καλούμενος (1), καθήμενος πρότερον ἐν δόξῃ ἐπάνω εἰς τὸν θρόνον τῆς Θεότητος ὡς Θεός, „ Ὁ Θεὸς, φησὶ, κάθηται ἐπὶ θρόνου ἁγίου αὐτοῦ “, (Ψαλ. μς'. 7.) ὕστερον ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων ἦλθε καθήμενος ἐν τῇ ἐλαφρᾷ νεφέλῃ: ἤτοι ἐν τῇ Κυρίᾳ Θεοτόκῳ, ἥτις νεφέλη μὲν λέγεται, καθὸ ἦτον ὑψηλοτέρα ἀπὸ τὴν γῆν καὶ τὰ γήϊνα, ἐλαφρὰ δὲ, καθὸ ἦταν ἐλευθέρα ἀπὸ πάσε βάρος προαιρετικῆς ἁμαρτίας μέχρι καὶ ψιλῆς προσβολῆς ἐμπαθοῦς λογισμοῦ· τοιαύτη γὰρ ἔπρεπε νὰ ἦναι ἡ γενομένη Μήτηρ τοῦ Θεοῦ, ἀνεπίληπτος πάντη καὶ παντὸς μώμου ὑπερτέρα, καθὼς ὀνομάζεται ἐν τῷ Ἄσματι, „ Ὅλη καλὴ ἡ πλησίον μου καὶ μῶμος οὐκ ἔστιν ἐν σοί “· (Ἄσμ. δ'. 7.) ἵνα ἡ ἀσύγκριτος ἁγιότης τῆς Μητρὸς ἦναι καὶ καύχημα τοῦ Υἱοῦ, ὡς λέγει ὁ Σειρὰχ, „ Καύχημα τέκνων Πατέρες αὐτῶν “.

Νεφέλη δὲ κούφη δύναται νὰ νοηθῇ καὶ ἡ ἀνθρωπίνη σὰρξ ἡ προσληφθεῖσα ὑπὸ τοῦ Κυρίου, ἥτις ἦτον τόσον ἐλαφρὰ, ὥστε εἰς ὅλον τὸ ἐναμνιαῖον διάστημα, καθ' ὃ εὑρίσκετο ἐν τῇ κοιλίᾳ τῆς Παρθένου Μητρός του, δὲν ἐπροξένησε κανένα βάρος ἢ κόπον εἰς αὐτήν. Ἐπάνω λοιπὸν εἰς τὴν θεοϋπόστατον αὐτὴν σάρκα καθήμενος ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὡς εἰς νεφέλην κούφην, ἦλθεν εἰς τὸν Κόσμον. Καὶ τί ἔκαμεν; ἔσωσε μὲ τὴν ἀκήρατον καὶ θείαν αὐτοῦ παλάμην, ταὐτὸν εἰπεῖν μὲ τὴν θείαν του δύναμιν, ὅλους ἐκείνους ὅπου λέγουσι πρὸς αὐτὸν „ Δόξα τῇ δυνάμει σου, Κύριε “· τὸ ὁποῖον εἶναι λόγιον χαρακτηριστικὸν τῆς τετάρτης Ὠδῆς.

Τροπάριον.

„ Ἱεράμτιμα Παρθένου, τεξομένην ἀκήκοα τοῦ Προφήτου πάλαι,
„ τὸν Ἐμμανουὴλ προθεσπίσαντος· ἐπιποθῶ δὲ τοῦ γνῶναι πῶς
„ Θεότητος, τὴν ἀμάκρασιν φύσις βροτῶν ὑποστήσεται;

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Διὰ τοῦ Τροπαρίου τούτου ἀποκρίνεται ἡ Θεοτόκος πρὸς τὸν Ἄγγελον καὶ λέγει αὐτῷ· ἐγὼ ἤκουσα τὸν Προφήτην Ἡσαΐαν ὅτι ἐπροφήτευσε πρὸ χρόνων ὅτι μία Παρθένος ἱερὰ (ἤτοι ἀφιερωμένην ἔχουσα τὴν παρθενίαν εἰς τὸν Θεὸν) μέλλει νὰ γεννήσῃ τὸν Ἐμμανουὴλ: ἤτοι τὸν Χριστὸν Θεὸν καὶ ἄνθρωπον· διότι λέγει „ Ἰδοὺ ἡ Παρθένος ἐν γαστρὶ λήψεται, „ καὶ τέξεται Υἱὸν, καὶ καλέσει τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ “. (Ἡσ. ζ'. 14.) Τοῦτο δὲ ἑρμηνεύων Ἰωσὴφ ὁ Βρυέννιος, οὕτω πανηγυρίζει ἐν τῷ εἰς τὸν Εὐαγγελισμὸν τρίτῳ λόγῳ αὐτοῦ· „ Σήμερον ἡ τῶν Ἡσαΐου προφητεία πεπλήρωται λέγουσα· Ἰδοὺ ἡ Παρθένος ἐν γα„ στρὶ λήψεται· σὺ δέ μοι ὅρα Προφήτου ἀκρίβειαν, οὐχ ἁπλῶς εἶπεν, ἰδοὺ Παρθένος, „ ἀλλ' ἰδοὺ ἡ Παρθένος, τῇ προσθήκῃ τοῦ ἄρθρου ἐπίσημόν τινα καὶ μόνην αὐτὴν γεννη„ σομένην ἡμῖν αἰνιττόμενος· ὅτι γὰρ ἡ προσθήκη αὕτη τοῦτο ἐδείκνυ, δυνατὸν καὶ ἀπὸ τῶν „ Εὐαγγελίων τοῦτο μαθεῖν· ἐπειδὴ γὰρ ἔπεμψαν πρὸς τὸν Ἰωάννην οἱ Ἰουδαῖοι ἐρωτῶντες „ τίς εἶ; οὐκ ἔλεγον, σὺ εἶ Χριστός; ἀλλὰ, σὺ εἶ ὁ Χριστός; οὐδὲ ἔλεγον, σὺ εἶ Προφή„ της; ἀλλὰ, σὺ εἶ ὁ Προφήτης; ὧν ἕκαστον ἐξαίρετον ἦν “.

Περὶ τῆς Παρθένου λοιπὸν ἐκείνης εἶμαι βεβαία, (ἔλεγεν ἡ Θεοτόκος) καὶ φαίνεται ὅτι εἶμαι ἐγώ· διὰ τοῦτο ἐπιποθῶ, ἤγουν πολλὰ ποθῶ νὰ μάθω μὲ ποῖον τρόπον ἡ πεπερασμένη καὶ εὐτελὴς φύσις τῶν ἀνθρώπων ἔχει νὰ ὑποφέρῃ τὴν ἀνάκρασιν: ἤτοι τὴν καθ' ὑπόστασιν ἀσύγχυτον ἕνωσιν τῆς ἀχωρήτου καὶ ἀπείρου Θεότητος, καὶ νὰ μὴ βλαβῇ; Οὐδὲν δὲ ἄλλο τοῦτό ἐστιν, εἰ μὴ ἐκεῖνο ὅπου ἀνέφερε καὶ ἀνωτέρω ἐν τῷ Τροπαρίῳ „ Γνώ„ σθήτω μοι, Ἄγγελε, τῶν σῶν ῥημάτων ἡ δύναμις· πῶς ἔσται ὁ εἰρηκας “· ἐπειδὴ γὰρ κατὰ ἀνταπόκρισιν ὅλος ὁ Κανὼν προβαίνει, καὶ ἐπειδὴ ὁ τρόπος τοῦ Μυστηρίου εἶναι πάντη ἀκατανόητος· διὰ τοῦτο ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς ἔλαβεν ἀνάγκην νὰ ἀνακυκλῇ εἰς πολλὰ Τροπάρια τὰ ἴδια νοήματα καὶ λόγια πρὸς μικράν τινα τοῦ Μυστηρίου σαφήνειαν.

Ἀνά-

(1) Ὅρα τὴν θεολογικὴν ὑποσημείωσιν, ἡ ὁποία εὑρίσκεται εἰς τὸ Τροπάριον τῆς ἡ. Ὠδῆς τῶν Θεοφανείων, τὸ λέγον „ Τριάδος ἡ φανέρωσις ἐν Ἰορδάνῃ „ γέγονεν. αὕτη γὰρ ὑπέρθεος φύσις “.

Ἀνάκρασιν δὲ ἀκούων ἐδῶ, ἀγαπητὲ ἀναγνῶστα, μὴ στοχασθῇς ὅτι αἱ δύω φύσεις τοῦ Δεσπότου Χριστοῦ ἔλαβον σύγχυσιν ἢ μεταβολὴν· ἡ μία εἰς τὴν ἄλλην, καθὼς ἀνακιρνᾶται ὁ οἶνος μὲ τὸ ὕδωρ, ἄπαγε! τοῦτο γὰρ ἦτον κακόδοξον φρόνημα τῶν Ἀκεφάλων· ἤτοι τῶν Μονοφυσιτῶν· ἀλλὰ μὲ τὴν λέξιν ταύτην ἠθέλησε νὰ φανερώσῃ ὁ Μελῳδὸς τὴν εἰς ἀλλήλας ἀκατάληπτον περιχώρησιν τῶν δύω φύσεων τοῦ Κυρίου· καθ' ἣν ἡ μία φύσις αὐτοῦ ἀντιδίδει εἰς τὴν ἄλλην τὰ ἰδιάτης ἴδια διὰ τὴν τῆς ὑποστάσεως ταυτότητα. Ὅθεν εἶπεν ὁ ἴδιος οὗτος χαριτώνυμος Δαμασκηνὸς „ Οὗτός ἐστιν ὁ τρόπος τῆς ἀντιδόσεως, ἐκατέρας τῆς φύσεως ἀντιδιδούσης τῇ ἑτέρᾳ τὰ ἴδια διὰ τὴν τῆς ὑποστάσεως ταυτότητα, καὶ τὴν εἰς ἄλληλα αὐτῶν περιχώρησιν. Κατὰ τοῦτο δυνάμεθα εἰπεῖν περὶ Χριστοῦ „ Οὗτος ὁ „ Θεὸς ἡμῶν ἐπὶ τῆς γῆς ὤφθη καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη“· καὶ ὁ ἄνθρωπος οὗτος „ ἄκτιστός ἐστι καὶ ἀπαθὴς καὶ ἀπερίγραπτος, οὐ καθὸ ἄνθρωπος δηλαδὴ, ἀλλὰ καθὸ „ Θεὸς ὢν προαιώνιος, γέγονεν ἐπ' ἐσχάτων ἄνθρωπος“. (Βιβλ. γ'. κεφ. νά.) Εἰδὲ καὶ ὁ Πηλουσιώτης Ἰσίδωρος λέγει „ Θεοῦ πάθος οὐ λέγεται“, τοῦτο τὸ λέγει ἐπὶ Θεοῦ γυμνῇ ἀνθρωπότητος, ὡς ὁ αὐτὸς τοῦτο ἑρμηνεύει· „ Θεοῦ πάθος οὐ λέγεται· Χριστῷ γὰρ τὸ πάθος γέγονε, σαρκωθέντος δηλονότι καὶ τῇ προσλήψει τῆς σαρκὸς τὸ πάθος ὑπομείναντος· „ Θεότης γὰρ γυμνὴ, οὐ μόνον πάσχειν οὐ δύναται, ἀλλ' οὔτε κρατεῖσθαι οὐδὲ ὁρᾶσθαι, „ εἰ μὴ τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων ἠνώθη φιλανθρώπως“ (Ἐπιστολ. Δωροθέῳ Κόμιτι). Καὶ πάλιν ὁ Δαμασκηνὸς καθαρώτερα λέγει· „ Διὸ δὴ ἐκ δύω φύσεων τελείων θείας τε καὶ „ ἀνθρωπίνης φαμὲν γεγενῆσθαι τὴν ἕνωσιν, οὐ κατὰ φιρμὸν ἢ σύγχυσιν ἢ ἀνάκρασιν, „ ὡς ὁ Θεόλατος ἔφη Διόσκορος, Δυστυχὴς καὶ Σευῆρος καὶ ἡ τούτων ἐναγὴς συμμορία“. (Βιβλ. γ'. κατὰ Μονοφυσιτῶν).

Λέγει δὲ καὶ ὁ ἀνώνυμος ἑρμηνευτὴς τῶν Κανόνων· „ Ἀνάκρασιν τὴν ὅλην τῆς ἀνθρωπότητος ἐν ὅλῃ τῇ Θεότητι λέγει ἕνωσιν· πολλαχῶς δὲ τῆς ἑνώσεως οὔσης, ἡ ἀνάκρασις „ τὴν ὅλου διόλου ἕνωσιν σημαίνει, τῶν δύω δηλαδὴ ἐνεργειῶν τῆς θείας φύσεως καὶ τῆς „ ἀνθρωπίνης, ἀφύρτως ἀσυγχύτως καὶ ἀναλλοιώτως φυλαττομένων“. Φαίνεται δὲ ὅτι τὴν λέξιν ταύτην ἐρανίσθη ὁ Μελῳδὸς ἐκ τῆ μεγάλου Γρηγορίου τῆ Θεολόγου εἰπόντος· „ Μορφοῦται τὸ ἀλλότριον (ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ), ὅλον ἐν ἑαυτῷ ἐμὲ φέρων μετὰ τῶν ἐμῶν, ἵνα „ ἐν ἑαυτῷ δαπανήσῃ τὸ χεῖρον, ὡς κηρὸν πῦρ, ἢ ὡς ἀτμίδα γῆς Ἥλιος, κἀγὼ μεταλάβω „ τῶν ἐκείνου διὰ τὴν σύγκρασιν“· (Λόγ. β'. περὶ Υἱοῦ) καὶ πάλιν· „ Ὦ τῆς καινῆς μίξεως! ὦ τῆς παραδόξου κράσεως“! (Λόγ. εἰς τὴν Χριστοῦ Γέν.) Ἐὰν δέ τις ἄλλος Πατὴρ τὴν λέξιν ταύτην ἐμεταχειρίσθη, πρέπει νὰ νοῶμεν αὐτὴν εὐσεβῶς, προστιθέντες ἀεὶ τὸ ἀσύγχυτον (1).

Τροπάριον.

„ Κατεμήμυσεν ἡ Βάτος, ἀκατάφλεκτος μείμασα, δεξαμένη φλόγα,
„ κεχαριτωμένη παμύμητε, (2) τοῦ κατὰ σὲ Μυστηρίου τὸ παρά-
„ δοξον· (3) μετὰ τόκον γὰρ μεμεῖς ἁγνὴ ἀειπάρθενος.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἀποκριτικὸν εἶναι τὸ Τροπάριον τοῦτο τοῦ Ἀγγέλου πρὸς τὴν Παρθένον· ἐπειδὴ γὰρ ἐκείνη ἐπόθησε νὰ μάθῃ, πῶς ἡ ἀνθρωπίνη φύσις ἔχει νὰ βαστάσῃ τὴν ἀνάκρασιν τῆς Θεότητος χωρὶς νὰ βλαβῇ· διὰ τοῦτο ἀποκρίνεται πρὸς αὐτὴν ὁ Ἀρχάγγελος, φέρων τὸ παράδειγμα τῆς καιομένης Βάτου καὶ μὴ κατακαιομένης. Ἡ Βάτος, λέγει, ἐκείνη ἡ φανεῖσα εἰς τὸν Μωϋσῆν ἐν τῷ ὄρει τῷ Σινᾷ, ἥτις ἐκαίετο μὲν, δὲν κατεκαίετο δέ· ἤτοι δὲν ἐχωνεύετο, οὐδὲ κἀμμίαν βλάβην ἐλάμβανε καὶ φθοράν, „ Ὁρᾷ, φησὶν, ὅτι ἡ Βάτος καίε-

„ ται

(1) Σημείωσαι ὅτι ἄλλοι διορθοῦντες τὴν λέξιν, γράφουσι· „ Θεότητος τὴν ἀνάπλασιν“· ἀκατάλληλος ὅμως εἶναι ἡ διόρθωσις αὕτη κατὰ τὴν ἔννοιαν.

(2) Ἐν ἄλλοις „ Θεόνυμφε“.

(3) Ἐν ἄλλοις „ Τὸ ἀπόῤῥητον“.

„ται πυρὶ, ἡ δὲ βάτος οὐ κατεκαίετο", (Ἐξ. γ'. 2.) αὕτη, λέγω, ἡ Βάτος μείνασα ἀκατάκαυστος καὶ μ' ὅλον ὅτι ἐδέχθη φλόγα, προεμήνυε τὸ παράδοξον καὶ ὑπὲρ φύσιν θαῦμα τοῦ ἰδικοῦ σου Μυστηρίου, Παρθένε, ἤγουν τῆς ἀσπόρου συλλήψεώς σου καὶ τῆς ἀφθόρου σου γεννήσεως· σὺ γὰρ συλλαβοῦσα καὶ γεννήσασα τὸν Θεὸν Λόγον, ὅστις εἶναι πῦρ καταναλίσκον, ὡς εἶπεν ὁ Μωϋσῆς, „Κύριος ὁ Θεός σε πῦρ καταναλίσκον ἐστὶ", (Λευτ. δ'. 24.) δὲν ἐδοκίμασες ἀπὸ αὐτὸν κἀμμίαν βλάβην καὶ διαφθοράν· ἐπειδὴ ἐσὺ καὶ μετὰ τὴν ἄσπορον σύλληψιν, καὶ μετὰ τὴν ἄῤῥητον γέννησιν ἔμεινας καὶ θέλεις μένει πάντοτε ἁγνὴ καὶ ἀειπάρθενος· ὅθεν καὶ ἡ κοινὴ δόξα τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας κηρύττει ὁμοφώνως ὅτι ἡ Κυρία Θεοτόκος, καθὼς ἦτον πρὸ τόκου Παρθένος, οὕτως ἐστάθη καὶ ἐν τόκῳ Παρθένος, καὶ μετὰ τὸν τόκον Παρθένος (1).

Κεχαριτωμένην δὲ τὴν Παρθένον ὠνόμασε τόσον ὁ Ἀρχάγγελος Γαβριὴλ, ὅσον καὶ ὁ Μελῳδὸς ἐδῶ, διότι αὐτὴ εἶχε τὸ πλήρωμα τῆς θείας χάριτος· ὅθεν καὶ ὁ θεῖος Ἱερώνυμος εἶπεν· „Ἑκάστῳ τῶν ἐκλεκτῶν ἡ χάρις κατὰ μέρος ἐδόθη, τῇ δὲ Μαρίᾳ, ὅλον τὸ τῆς „χάριτος πλήρωμα". (ὅρα εἰς τὸν πρῶτον λόγον τῆς Γεννήσεως τῆς Θεοτόκου ἐν τῷ Μηνιαίῳ) Διὸ καὶ ὁ ἴδιος οὗτος Ἰωάννης ἐν τῷ ά. ἤχῳ τῆς Ὀκτωήχου χάριτος πηγὴν ὠνόμασε τὴν Θεοτόκον, εἰπών· „Χαῖρε ἡ τῆς χάριτος πηγή". Καὶ τὸ μὲν πλήρωμα τῶν χαρίτων τοῦ Υἱοῦ της εἶναι τὸ μεῖζον πάντων καὶ ὑπέρτατον· „Πλήρης, φησὶ, χάριτος καὶ ἀληθείας, „καὶ ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν". (Ἰω. ά. 16.) τὸ δὲ πλήρωμα τῆς χάριτος τῆς Μητρός του ἀνέβλυζεν ἐκ τοῦ πληρώματος τῶν χαρίτων τοῦ Υἱοῦ της, καὶ διὰ τοῦτο ἦτον κατώτερον ἀπὸ τὸ τοῦ Υἱοῦ της· ὅθεν μερικοὶ διδάσκαλοι ἐπαρωμοίασαν τὸ μὲν πλήρωμα τῆς χάριτος τοῦ Χριστοῦ μὲ τὴν πηγὴν καὶ τὸν Ὠκεανὸν, τὸ δὲ πλήρωμα τῆς χάριτος τῆς Μητρός του, μὲ τὰς ἐκ τοῦ Ὠκεανοῦ ἐκπορευομένας θαλάσσας, τὴν δὲ χάριν τῶν Ἀποστόλων ἐπαρωμοίασαν μὲ τοὺς ποταμοὺς τοὺς ἐκπορευομένους ἐκ τῆς θαλάσσης, τὴν δὲ χάριν τῶν Ἁγίων ὡμοίασαν μὲ τὰ ῥυάκια τῶν ποταμῶν.

Πάντοτε εἶχε τὸ πλήρωμα τῆς χάριτος ἡ Παρθένος, καὶ πρὸ τῆς συλλήψεως, καὶ ἐν τῇ συλλήψει, καὶ μετὰ τὴν σύλληψιν. Εἶχε τὸ πλήρωμα τῆς χάριτος πρὸ τῆς συλλήψεως· διότι ἂν ὁ Πρόδρομος Ἰωάννης ἐχαριτώθη ἔτι ἐκ κοιλίας Μητρός του, κατὰ τὸν λόγον τοῦ Ἀγγέλου, ὃν εἶπε „Καὶ Πνεύματος Ἁγίου πλησθήσεται (ὁ Ἰωάννης. δηλ.) ἔτι ἐκ κοιλίας „Μητρὸς αὐτοῦ". (Λουκ. ά. 15.) πόσῳ μᾶλλον ἦτον χαριτωμένη ἡ Θεοτόκος ἡ μέλλουσα γεννῆσαι αὐτὸν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ; διὸ καὶ ἐν τῷ εἰς τὰ Εἰσόδια Τροπαρίῳ τῆς Θεοτόκου γέγραπται „Τὰ οὐράνια πάντα ἐξέστησαν ὁρῶντα τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἐν σοὶ σκηνῶσαν". ὅθεν καὶ ὁ Γαβριὴλ εὐαγγελίσας αὐτὴν, κεχαριτωμένην ὠνόμασεν, εἰπών· „Χαῖρε κεχαρι„τωμένη" τοῦτον δὲ τὸν λόγον εἶπε πρὸ τοῦ νὰ συλλάβῃ ἡ Παρθένος τὸν Κύριον (2). Εἶχε τὸ πλήρωμα τῆς χάριτος ἐν τῇ συλλήψει· διότι, ἐπελθόντος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐπ' αὐτὴν, συνέλαβεν αὐτὴ τὸν Θεὸν Λόγον ἐν τῇ ἀχράντῳ κοιλίᾳ της. Εἶχε δὲ μετὰ τὴν σύλληψιν τὸ πλήρωμα τῆς χάριτος· διότι σύσσωμος ἀνῆλθεν εἰς Οὐρανὸν ὡς Μήτηρ τοῦ Θεοῦ Λόγου μετὰ τὸν θάνατόν της πρὸς τὸν Μονογενῆ Υἱόν της. Τὸ μὲν πρὸ τῆς συλλήψεως λοιπὸν πλήρωμα τῆς χάριτος τῆς Θεοτόκου ἦτον τέλειον, τὸ δὲ ἐν τῇ συλλήψει, ἦτον τελειότερον, τὸ δὲ μετὰ τὴν σύλληψιν, ἦτον τελειότατον· ὅθεν μερικοὶ Θεολόγοι τὸ μὲν πρῶτον πλήρωμα τῆς χάριτος τῆς Παρθένου παρομοιάζουν μὲ τὸ ξύλον ὅπου γένῃ ἐπιτήδειον κατὰ διάθεσιν εἰς τὸ νὰ ἀνάψῃ· τὸ δὲ δεύτερον παρομοιάζουν μὲ τὸ ξύλον ὅπου καθ' ἕξιν γένῃ πῦρ·

---

(1) Ὅρα καὶ τὸ εἰς τὴν Βάτον τὴν ἀκατάφλεκτον τεχνικώτατον ἐπίγραμμα ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ Τροπαρίου „Ἠνέγκε γαστὴρ ἡγιασμένη Λόγον, σαφῶς „ἀφλέκτῳ ζωγραφουμένη Βάτῳ", ὅπερ κεῖται ἐν τῇ ά. Ὠδῇ τοῦ Ἰαμβικοῦ Κανόνος τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως· Ὅρα καὶ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Τροπαρίου „Φυλάξας τὰ σήμαντρα σῶα Χριστὲ" ἐν τῇ ὑποσημειώσει, καὶ τὸ Εἱρμοῦ τὸ λέγοντος „Σπλάγχνων Ἰωνᾶν".

(2) Ὅθεν καὶ ὁ Ζωναρᾶς ἑρμηνεύων τὸ ἐν τῷ γ. ἤχῳ τῆς Ὀκτωήχου Τροπάριον τὸ λέγον „Ἀληθῶς „Θεοτόκον πάντα τὰ Ἔθνη δοξάζει σε· ὑποδὺς μή„τραν γὰρ ἡγιασμένην τὴν σὴν", ἄτω λέγει· „Ἡ„γιασμένην δὲ τὴν μήτραν τῆς Θεομήτορος ὁ Με„λῳδὸς εἰρηκεν, οὐχ ὡς μόνον ἁγιασθεῖσαν διὰ τῆς „ἐν αὐτῇ σκηνώσεως τοῦ Υἱοῦ τῶ Θεοῦ, (καὶ τοῦ„το γὰρ ἦν) ἀλλ' ὡς καὶ πρὸ τῆς ἐνοικήσεως τοῦ „Λόγου ἁγιασθεῖσαν διὰ τῆς ἄκρας καθαρότητος· εἰ„μὴ γὰρ ὑπεραγνος ἦν ἡ τῆς Παρθένου σάρξ, κἂν„τεῦθεν ὑπεραγία, οὐκ ἂν τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἐ„πῆλθεν αὐτῇ, οὐδὲ δοχεῖον ἐκείνου γέγονεν ἄν· οὗ „μόλις μετουσίαν τινὰ δέξαιτο ψυχὴ ἐυταπλασίως „κεκαθαρμένη καὶ ἀκηλίδωτος".

πῦρ· τὸ δὲ τρίτον πλήρωμα τῆς χάριτος αὐτῆς παρομοιάζουν μὲ τὸ ξύλον ὅπου ἤδη ἄναψε καὶ ἔγινεν ἐνεργείᾳ πῦρ.

Ἐπρόσθεσε δὲ ὁ Μελῳδὸς καὶ τὸ, Ἁγνὴ, διὰ νὰ φανερώσῃ ὅτι ἡ Κυρία Θεοτόκος δὲν ἦτον μόνον Παρθένος κατὰ τὸ σῶμα, ἀλλὰ καὶ ἁγνὴ καὶ καθαρωτάτη κατὰ τὴν ψυχὴν καὶ τὸν λογισμόν· καθότι, ὡς λέγει ὁ ἀνώνυμος, οὐδὲ μὲ ψιλὴν προσβολὴν λογισμῶν ἐμπαθῶν ἐμολύνθη· διὰ τοῦτο δικαίως ὀνομάζεται πάναγνος καὶ ὑπέραγνος. Ὅθεν ὁ Κρήτης Ἀνδρέας οὕτω τὴν ἀσπάζεται πανηγυρίζων· „ Χαίρος μόνη Μήτηρ Θεοῦ, ἡ πάσης ἀκτῖνος „ φωτεινοτέρα, καὶ πάσης καθαρότητος καθαρωτέρα". Ὁ δὲ Νύσσης Γρηγόριος λέγει· „ Τί „ οὖν ἡ Παρθένος τῷ σώματι καὶ τῇ ψυχῇ, ἡ εὐσεβὴς καὶ εὐλαβὴς καὶ εὐπειθής"; Ὁ δὲ Θεολόγος· „ Κυηθεὶς μὲν ἐκ Παρθένου καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα προκαθαρθείσης τῷ Πνεύ„ ματι". (Λόγ. εἰς τὴν Χριστοῦ Γέννησ.) Θαυμαστὰ δὲ περὶ τῆς παρθενίας τῆς Θεοτόκου λέγει καὶ ὁ σοφὸς Ψελλὸς πανηγυρίζων εἰς τὴν ἑορτήν· „ Παρθένος δὲ ἀληθῶς ἡ Παρθένος, „ ὅτι καὶ τὰς ἐννοίας τὰς ψυχικὰς μεμένηκεν ἀδιάφθορος, καὶ ὥσπερ Ἥλιος ταῖς νοεραῖς „ χάρισι τῷ σώματι προσωμίλησεν, ἐκεῖνο μᾶλλον λαμπρύνασά τε καὶ καταυγάσασα, ἢ „ ἐκεῖθέν τι προσαναμαξαμένη τῆς ὕλης· ὅπερ δὴ ἂν Ἀγγέλου φύσις ἐτήρησεν, εἰ τῇ ὕλῃ „ προσήγγισε· συγχωρείσθω γὰρ καὶ τοῦτο τῷ λόγῳ, ὡς πρὸς ὑπόθεσιν· μόνη γὰρ αὐ„ τῆς ἡ θεοειδεστάτη ψυχὴ, ὥσπερ τις οὐρανία αἴγλη, τῷ ἀκηράτῳ ἐκείνῳ ἐπέλαμπε σώ„ ματι· καὶ οὐ συνείλκυστο μᾶλλον, ἢ συνεῖχεν ἐκεῖνο καὶ συνειλήφει, καὶ πρὸς τὸ τηλαυ„ γέστερον μετεσκεύαζεν· εἶχετο μὲν γὰρ ὁ νοῦς ἐκείνης Θεοῦ, οὐδεμιᾶς ἐνούσης μεσότη„ τος· τὸ δὲ σῶμα, τοῦ νοῦ. Ὥστε ὅλη συνῆκει Θεῷ, καὶ Θεὸς μετὰ τοῦ σώματος ἐχρη„ μάτιζε· καὶ γῆν μὲν ᾤκει καὶ τὸ ἧχος κάτω προσήρειδε, τῆς δὲ ἀπροσίτου Τριάδος, εἰ „ δεῖ καὶ τοῦτο θαῤῥήσαντα εἰπεῖν, οὐκ ἀπελιμπάνετο, ὑπὲρ τὰ Σεραφὶμ καὶ πρὶν συλ„ λαβεῖν ὁρῶσα Θεόν".

Τί λέγω; ἡ Παρθένος ἦτον τόσον καθαρωτάτη κατὰ τὸ σῶμα, ὥστε ὑπερέβαινε τὴν καθαρότητα καὶ αὐτῶν τῶν ψυχῶν τῶν Ἁγίων τῶν πεκαθαρμένων τῷ Πνεύματι· καὶ μαρτυρεῖ Ἰωάννης ὁ Γεωμέτρης· πανηγυρίζων γὰρ οὗτος εἰς τὴν ἑορτὴν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ λέγει· „ Τὸ μὲν γὰρ καὶ ἤδη κεχαριτῶσθαι ταύτην ἐκ Πνεύματος, καὶ ἀξίαν γεγενῆσθαι „ τῶν δὲ τῶν νυμφευμάτων, τῆς ὑπὲρ φύσιν ἐκείνης φύσεως, οὐ ψυχῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ „ σώματος· ὅτι καὶ πλέον τῶν παρ' ἄλλοις ἁγίων ψυχῶν ἔσπασε τὸ Πνεύματος τὴν ἐνέρ„ γειαν· ἐπ' ἐκείνων μὲν γὰρ μόλις αἱ ψυχαὶ, καὶ αὗται λίαν κεκαθαρμέναι τῷ Πνεύ„ ματι, μικρὸν ὅσον περιελάμφθησαν· ταύτης δὲ καὶ ἡ σὰρξ ὅλου τοῦ Πνεύματος οἰκητή„ ριον καὶ ἐργαστήριον τοῦ Υἱοῦ· μᾶλλον δὲ καὶ τὴν ὕλην αὐτὴν αὐτῷ παρεχομένη καὶ συγ„ κιρναμένη διὰ καθάρσεως".

Τροπάριον.

„ Λαμπρυνόμενος τῷ φέγγει τοῦ Θεοῦ Παντοκράτορος, ἀληθείας „ κήρυξ, λέγε, Γαβριὴλ, ἀληθέστατα· πῶς, ἀκηράτου μενούσης τῆς „ ἁγνείας μου, Λόγον τέξομαι μετὰ σαρκὸς τὸν ἀσώματον;

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Καὶ μὲ τοῦτο τὸ Τροπάριον ζητεῖ ἡ Παρθένος ἀπὸ τὸν Ἄγγελον νὰ τῇ φανερώσῃ μὲ ποῖον τρόπον ἔχει νὰ γεννήσῃ τὸν Υἱὸν καὶ Λόγον τοῦ Θεοῦ· ὅθεν λέγει πρὸς αὐτόν· ὦ Ἀρχάγγελε Γαβριὴλ, ἐσὺ ὅπου λαμπρύνεσαι μὲ τὸ φέγγος καὶ τὰς ἐλλάμψεις τοῦ Θεοῦ τοῦ Παντοκράτορος, καὶ διὰ τοῦτο εἶσαι κήρυξ τῆς ἀληθείας, καὶ δὲν δύνασαι νὰ πλανηθῇς ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν· ἔφη γὰρ ὁ Χρυσορρήμων· „ Καλὸς ὁ Οὐρανὸς, ἀλλ' οὐχ' ὕτω κα„ λὸς, ὡς Ἄγγελος· φαιδρὸς ὁ Ἥλιος, ἀλλ' οὐχ' οὕτω φαιδρὸς, ὡς ὁ Ἀρχάγγελος". (Λόγ. εἰς τὸ „ Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς", τόμῳ ε'. τῆς ἐν Ἑτόνῃ ἐκδόσ.) σὺ, Ἀρχάγγελε Γαβριὴλ, εἰπὲ σαφέστατα μὲ ποῖον τρόπον ἐγὼ θέλω γεννήσει τὸν Υἱὸν καὶ Λόγον τοῦ Θεοῦ, μενούσης ἀδιαφθόρου τῆς παρθενίας μου; ἢ πῶς θέλω γεννήσει τὸν ἀσώματον Λόγον τοῦ Θεοῦ

μὲ σῶμα ὑλικὸν καὶ ἀνθρώπινον; ταῦτα γὰρ καὶ τὰ δύω εἶναι ἄπορα εἰς ἐμὲ καὶ ἀκατάληπτα. Διονύσιος δὲ ὁ Ἀρεοπαγίτης ἑρμηνεύων τὴν λέξιν „ Παντοκράτορ “, λέγει· „ Διὰ τὸ „ πάντων αὐτὸν εἶναι παντοκρατορικὴν ἕδραν, συνέχουσαν καὶ περιέχουσαν τὰ ὅλα καὶ ἐνι„ δρύουσαν καὶ θεμελιοῦσαν, καὶ ἀρραγὲς ἐν ἑαυτῇ τὸ πᾶν ἀποτελοῦσαν. Λέγεται δὲ Παν„ τοκράτωρ ἡ Θεαρχία, καὶ ὡς πάντων κρατοῦσα, καὶ ἀμιγῶς τῶν διοικουμένων ἐπάρχου„ σα, καὶ ὡς πᾶσιν ἐφετὴ καὶ ἐπέραστος οὖσα, καὶ ἐπιβάλλουσα πᾶσι τοὺς ἐθελουσίους „ ζυγοὺς, καὶ τὰς γλυκείας ὠδῖνας τοῦ θείου καὶ παντοκρατορικοῦ καὶ ἀλύτου τῆς ἀγα„ θότητος αὐτοῦ ἔρωτος “. (Κεφ. ί. περὶ θείων ὀνομ.)

Καὶ τὸ μὲν νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν κοιλίαν μου ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ συλληφθῇ ἀσπόρως ἐν αὐτῇ, τοῦτο ναὶ εἶναι μέγα ὡς ἀληθῶς καὶ παράδοξον· τὸ δὲ νὰ γεννηθῇ σαρκοφόρος ἐξ ἐμοῦ καὶ βρέφος ἐννεάμηνον μὲ τὸν φυσικὸν ὄγκον ὅλων τῶν μελῶν καὶ μερῶν τοῦ σώματος, χωρὶς νὰ φθείρῃ τὴν παρθενίαν μου, τοῦτο ἀληθῶς εἶναι πολὺ τοῦ προτέρου παραδοξότερον καὶ ὑπερφυέστερον. Τοῦτο θαυμάζει καὶ Ἰωάννης ὁ Γεωμέτρης πανηγυρίζων εἰς τὴν ἑορτήν· „ Τὸ δὲ μὴ μόνον συλλαβεῖν Παρθένον καὶ συλλαβοῦσαν διατελεῖν, ἀλλὰ καὶ „ τεκοῦσαν τὴν παρθενίαν διατηρεῖν, πῶς οὐ διπλοῦν μὲν ἡμῖν τὸ κατὰ τὴν Παρθένον ἀνα„ δείκνυσι θαῦμα τοῦ Μυστηρίου; μεῖζον δὲ, εἴπέρ τι ἡμῖν ἔξεστι, καὶ τοῦ προλαβόντος „ φαίνεται; τὸ μὲν γὰρ μήπω παχυνθέντα τὸν Λόγον ἀφράστως μὲν, ἀσείστως δὲ τὰ νυμ„ φικὰ εἰσελθεῖν κλεῖθρα, καὶ σάρκα λαβεῖν, θαυμαστὸν μὲν καὶ οὐ καταληπτόν· πῶς „ γὰρ οὔ; οὔπω δὲ τοσοῦτον, ὅσον μετὰ τὴν πάχους ὅλου καὶ τῆ προσλήμματος ἐξελθόν„ τα, τὴν πύλην ἐσφραγισμένην ἀπολιπεῖν, ὥσπερ ἂν, εἰ μηδὲ τὴν ἀρχὴν διελθὼν ἦν “.

Τροπάριον.

„ Μετὰ δέους σοι ὡς δοῦλος τῇ Κυρίᾳ παρίσταμαι· μετὰ φόβου,
„ Κόρη, μῦμ καταμοεῖμ εὐλαβοῦμαί σε· ὡς ὑετὸς ἐπὶ πόκομ κατα„ βήσεται ἐπὶ σὲ Λόγος ὁ τοῦ Πατρὸς ὡς ηὐδόκησεμ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Εἰς μὲν τὸ ἀνωτέρω Τροπάριον ἐζήτησεν ἡ Παρθένος μὲ ποῖον τρόπον ἔχει νὰ γεννήσῃ τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, χωρὶς νὰ διαφθαρῇ ἡ παρθενία της· ὅθεν καὶ ὁ Ἄγγελος εἰς τὸ παρὸν Τροπάριον φέρει παράδειγμα πρὸς αὐτὴν τῆς βροχῆς καὶ τοῦ ποκαρίου τῶν μαλλίων. Ἐπειδὴ δὲ οἱ δοῦλοι καὶ οἱ παραμικροὶ ἄνθρωποι, ὅταν θέλουν νὰ λαλήσουν πρὸς τοὺς ἀνθέντας καὶ μεγαλητέρους των, ἔχουν συνήθειαν νὰ ἐξευτελίζωνται πρῶτον, καὶ νὰ καλῶσι τὸν ἑαυτόν των δοῦλον· οὕτω γὰρ ὁ Ἰακὼβ, ὅταν ἀπάντησε τὸν πρωτότοκον ἀδελφόν του Ἠσαῦ, εἶπεν αὐτῷ, „ Ἵνα εὕρῃ ὁ παῖς σου (ἤτοι ὁ δοῦλός σου) χάριν ἐναντίον „ σου, Κύριε “· (Γέν. λγ'. 8.) διὰ τοῦτο καὶ ὁ Γαβριὴλ θέλων νὰ συνομιλήσῃ μὲ τὴν Παρθένον ἐν τῷ παρόντι Τροπαρίῳ, πρῶτον ὀνομάζει δοῦλον τὸν ἑαυτόν του, καθὼς καὶ τῇ ἀληθείᾳ ἦτον δοῦλος, καὶ τὴν Παρθένον ὀνομάζει Κυρίαν, καθὼς καὶ τῇ ἀληθείᾳ ἦτον Κυρία αὐτοῦ, καὶ Δέσποινα παντὸς τοῦ Κόσμου· ὅθεν καὶ ὁ σοφὸς Ψελλὸς πανηγυρίζων εἰς τὴν ἑορτὴν λέγει· „ Ἐπεὶ γὰρ λόγον ἐπιστεύθη τοῦ Μυστηρίου ὁ Γαβριὴλ, τὴν „ Παρθένον ἄγαταί τε καὶ τέθηπε, καὶ ὡς κρείττονα φύσιν φρίττει καὶ ὑποστέλλεται· „ ὅθεν οὐδὲ μετὰ τὸ σχήματος (εἰ δεῖ καὶ οὕτως εἰπεῖν) πρὸς τὴν Παρθένον χωρεῖ, οὐ„ δὲ ἡλιοειδὴς ἢ ἀέριος γίνεται, ὥσπερ δὴ ποιεῖν Ἀγγέλοις σύνηθες, ἵνα δέος πρὸς τὸν „ θεωρὸν κινήσωσι καὶ ὑποδεχθῶσι μετὰ σεβάσματος· ἀλλ' ὥσπερ Δεσποίνῃ θεράπων „ ἀνθρωπικῷ προσέρχεται σχήματι, καὶ καθημένῃ παρίσταται, καὶ μετὰ τοῦ προσφόρου „ σεβάσματος τὰ εὐαγγέλια δίδωσι “.

Λέγει λοιπὸν πρὸς τὴν Θεοτόκον ὁ Ἄγγελος· ἐγὼ μὲν, ὦ Θεοτόκε, εἶμαι δοῦλος ἰδικός σου, σὺ δὲ εἶσαι Κυρία μου· ὅθεν, καθὼς οἱ δοῦλοι παραστέκονται μὲ δέος· ἤτοι μὲ τρόμον εἰς τὴν Κυρίαν των· οὕτω καὶ ἐγὼ παραστέκομαι μὲ τρόμον ὡσὰν δοῦλος εἰς σὲ τὴν φερονύμως Κυρίαν μου· Μαριὰμ γὰρ θέλει νὰ εἰπῇ Κυρία ἑβραϊκῶς, παραγόμενον ἐκ τοῦ „ Ἀϊὰ “ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ, ὁ δηλοῖ Κύριος. Ἐγὼ, λέγει, ὦ Κόρη Παρθένε, εὐλαβοῦμαι καὶ συστέλλομαι νὰ σὲ κατανοήσω: ἤτοι νὰ σὲ θεωρήσω μὲ ἀτενὲς ὄμμα καὶ ἀκλι-

νὲς·

νές· διότι, ἂν ὁ Μωϋσῆς βλέπων τὸν τύπον μόνον τοῦ ἰδικοῦ σου Μυστηρίου, ἤγουν τὴν Βάτον τὴν καιομένην καὶ μὴ κατακαιομένην, ἐγύρισε τοὺς ὀφθαλμούς του ὀπίσω, διὰ νὰ μὴ ἰδῇ ἀκλινῶς ἐκεῖνο τὸ Θέαμα· „ Ἀπέστρεψε, φησὶ, Μωϋσῆς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ· „ εὐλαβεῖτο γὰρ κατεμβλέψαι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ “· (Ἐξ. γ'. 6.) πῶς ἐγὼ δὲν πρέπει νὰ εὐλαβοῦμαι εἰς τὸ νὰ βλέπω ἀτενῶς ἐσὲ τὴν πάντων τῶν Ἀγγελικῶν ταγμάτων ἀσυγκρίτως οὖσαν ἀνωτέραν καὶ μείζονα;

Ἤξευρε λοιπὸν, ὦ Κυρία μου, ὅτι καθὼς ἡ βροχὴ καταβαίνουσα ἐπάνω εἰς τὸ ἁπαλὸν ποκάρι τῶν Μαλλίων δὲν προξενεῖ κανένα κρότον, ἢ κάμμίαν φθορὰν εἰς αὐτό· οὕτω καὶ ὁ ἐνυπόστατος Λόγος τοῦ Πατρὸς θέλει καταβῆ, καθὼς ἠθέλησε μὲ τὸ προηγούμενον αὐτοῦ θέλημα (τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ, Ηὐδόκησε, κατά τε τὸν Δαμασκηνὸν Ἰωάννην καὶ τὸν Θεσσαλονίκης Θεῖον Γρηγόριον). Ποῦ δὲ θέλει καταβῆ; Εἰς τὴν ἄχραντον κοιλίαν σου, χωρὶς νὰ κάμῃ κανένα κρότον καὶ ταραχὴν, ἀλλὰ μὲ τόσην ἡσυχίαν καὶ κρυφιότητα, ὥστε δὲν ἐδυνήθη νὰ καταλάβῃ τινὰς τὸν τρόπον τῆς αὐτοῦ καταβάσεως, οὔτε ἀπὸ τοὺς Ἀγγέλους, οὔτε ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους· ἀλλ' οὔτε θέλει προξενήσει κάμμίαν φθορὰν εἰς ἐσὲ, Θεοτόκε, οὔτε ἐν τῇ εἰσόδῳ, οὔτε ἐν τῇ ἐξόδῳ του, τουτέστιν οὔτε ἐν τῇ συλλήψει, οὔτε ἐν τῇ γεννήσει του. Τὸ ῥητὸν δὲ τοῦτο ἐρανίσθη ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸν Δαβὶδ προφητεύοντα περὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ λέγοντα· „ Καταβήσεται ὡς ὑετὸς ἐπὶ πόκον, καὶ ὡσεὶ „ σταγὼν ἡ στάζουσα ἐπὶ τὴν γῆν “. (Ψαλ. οά. 6.) Διὰ ποῖα δὲ αἴτια λέγεται ἡ Παρθένος ποκάρι τῶν Μαλλίων, ὅρα εἰς τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Τροπαρίου τοῦ λέγοντος „ Ὡς πό- „ κῳ γαστρὶ παρθενικῇ “ ἐν τῇ Δ'. Ὠδῇ τοῦ Κανόνος τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως· ἵνα μὴ καὶ ἐδῶ λέγοντες τὰ αὐτὰ περιττολογῶμεν.

Ἄριστα δὲ εἶναι καὶ ἐκεῖνα ὅπου φιλοσοφεῖ ὁ Θεσσαλονίκης Θεῖος Γρηγόριος ἐπάνω εἰς τὸ ὄνομα τῆς Παρθένου, πανηγυρίζων εἰς τὴν ἑορτὴν καὶ λέγων· „ Καὶ τὸ ὄνομα, φησὶ, „ τῆς Παρθένου Μαριάμ· τοῦτο δὲ ἑρμηνεύεται „ Κυρία “, παρίστησι δὲ καὶ τὸ ἀξίωμα τῆς „ Παρθένου, καὶ τὸ βέβαιον τῆς Παρθενίας καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ἀδιάπτωτον, καὶ τὸ ἐξηλ- „ λαγμένον αὐτῆς τοῦ βίου καὶ διὰ πάντων ἠριβωμένον καὶ, ὡς εἰπεῖν, παναμώμητον· „ κυρίως γὰρ οὖσα καὶ φερωνύμως Παρθένος, πᾶσαν εἶχε τὴν τῆς ἀγνείας παντελῆ παγ- „ κτησίαν. Παρθένος οὖσα καὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν, καὶ τὰς τῆς ψυχῆς δυνάμεις „ καὶ τὰς τοῦ σώματος αἰσθήσεις πάσας μολυσμοῦ παντὸς ὑπεραγνισμένας πλουτοῦσα, „ καὶ τοσοῦτο κυρίως τε καὶ βεβαίως καὶ, ὡς εἰπεῖν, κεκυρωμένως καὶ τοῖς πᾶσιν ἀσύ- „ λως τὸν ἅπαντα χρόνον, ὥσπερ ἡ κεκλεισμένη πύλη τὰ ἐντεθησαυρισμένα, καὶ τὸ ἐ- „ σφραγισμένον βιβλίον ὀφθαλμοῖς ἄψαυστα τηρεῖ τὰ ἐγγεγραμμένα. Ἀλλὰ καὶ Κυρία „ πάλιν ἕτερον τρόπον ἡ Παρθένος κατὰ τὴν ἀξίαν, ὡς δεσπόζουσα πάντων, ἅτε τὸν φύ- „ σει τοῦ παντὸς Δεσπότην ἐν παρθενίᾳ τε συλλαβοῦσα καὶ τεκοῦσα θείως. Ἔτι γεμὴν „ Κυρία, καὶ ὡς οὐκ ἐλευθέρα μόνον δουλείας, καὶ κυριότητος θείας ἐπειλημμένη, ἀλλὰ „ καὶ ὡς πηγὴ καὶ ῥίζα τῆς τοῦ γένους ἐλευθερίας, καὶ μάλιστα μετὰ τὸν ἀπόῤῥητον „ καὶ χαρμόσυνον τόκον· ἡ γὰρ ἀνδρὶ συζυγεῖσα, κυριευομένη μᾶλλόν ἐστιν ἢ κυρία, καὶ „ μάλιστα μετὰ τὸν περίλυπον καὶ κατώδυνον τόκον, κατὰ τὴν πρὸς τὴν Εὔαν ἀρὰν ἐκεί- „ νην „ Ἐν λύπαις τέξῃ τέκνα, καὶ πρὸς τὸν ἄνδρα σου ἡ ἀποστροφή σου, καὶ αὐτός σου „ κυριεύσει· ἧς ἀρᾶς ἡ Παρθενομήτωρ ἐλευθεροῦσα τὸ ἀνθρώπινον γένος, τὴν χαρὰν δὶ „ Ἀγγέλου καὶ τὴν σύλληψιν ἀντιλαμβάνει “.

Ὠδὴ έ. Ὁ Εἱρμός.

„ Ἐξέστη τὰ σύμπαντα ἐπὶ τῇ θείᾳ δόξῃ σου (1)· σὺ γὰρ, ἀπειρό- „ γαμε Παρθένε, ἔσχες ἐν μήτρᾳ τὸν ἐπὶ πάντων Θεὸν, καὶ τέτο- „ κας ἄχρονον Υἱὸν πᾶσι τοῖς ὑμνοῦσί σε σωτηρίαν βραβεύοντα (2).

ΕΡΜΗ-

(1) Ἄλλοι δὲ γράφουσιν „ Ἐν τῇ σεπτῇ συλλή- „ ψει σου “, ἀκαταλληλον δὲ τοῦτο, καθότι ἡ Ἐν πρόθεσις δὲ σημαίνει αἰτίαν, τὴν ὁποίαν δηλοῖ ἡ Ἐπί· ὅθεν καταλληλότερον εἶναι νὰ γράφεται „ Ἐπὶ τῇ „ θείᾳ δόξῃ σου “ καθολικῶς περὶ πάσης τῆς Θεομη- τορικῆς δόξης τῆς Θεοτόκου, καὶ ὕστερον νὰ προσδιο- ρίζεται ἡ περὶ τῆς συλλήψεως αὐτῆς ὑπόθεσις· τοῦ- την γὰρ δηλοῖ τὸ, „ Σὺ γὰρ ἔσχες ἐν μήτρᾳ τὸν „ ἐπὶ πάντων Θεόν “.

(2) Ἐν ἄλλοις δὲ „ Βραβεύουσα “.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Πρὸς τὴν Θεοτόκον ἀποτείνει τὸν παρόντα Εἱρμὸν ὁ Θεσπέσιος Μελῳδὸς, καὶ λέγει πρὸς αὐτήν· ὦ Ἀειπάρθενε Μαριὰμ, ἥτις πεῖραν (δοκιμὴν) γάμου δὲν ἐγνώρισες, ὅλα τὰ κτίσματα οὐράνια καὶ ἐπίγεια ἔμειναν ἐκστατικὰ διὰ τὴν θεομητορικὴν δόξαν καὶ μεγαλειότητά σου· ὅθεν καὶ ὁ νυμφίος ἐν τῷ Ἄσματι Ἀσμάτων σὲ ὠνόμασεν, εἰπών· „ Καλὴ ἡ „ πλησίον μου ὡς εὐδοκία, ὡραία, ὡς Ἱερουσαλὴμ, θάμβος, ὡς τεταγμέναι “. (ἤτοι καθὼς προξενοῦσι θάμβος εἰς τοὺς ἀνθρώπους αἱ τάξεις τῶν ἀύλων Ἀγγέλων) (Ἄσμ. ε'. 4.) Ἀκολούθως δὲ κατασκευάζει ὁ Μελῳδὸς καὶ ποία εἶναι ἡ θεομητορικὴ αὕτη δόξα τῆς Ἀειπαρθένου, λέγων· ἐσὺ, Κόρη Μαρία, ἔλαβες ἐν τῇ μήτρᾳ σου ἀσπόρως καὶ ὑπὲρ ἔννοιαν τὸν Θεὸν Λόγον, ὁ ὁποῖος εὑρίσκεται ἐπάνω εἰς ὅλα τὰ ὄντα, καθὼς παρομοίως εὑρίσκεται ἐπάνω εἰς ὅλα καὶ ὁ ἄναρχος Πατὴρ, ὡς λέγει ὁ Παῦλος· „ Εἷς Θεὸς καὶ Πατὴρ πάντων, ὁ ἐπὶ πάντων καὶ διὰ πάντων καὶ ἐν πᾶσιν ἡμῖν “. (Ἐφ. δ'. 6.) Εἶπε δὲ τοῦτο ὁ Μελῳδὸς, ἵνα δείξῃ ὅτι ὁ Υἱὸς εἶναι ὁμοούσιος μὲ τὸν Πατέρα.

Καὶ ὄχι μόνον συνέλαβες ἀσπόρως, ἀλλὰ καὶ τέτοκας, ἤγουν ἐγέννησας ἀφθόρως τὸν Υἱὸν τοῦ Πατρὸς τὸν ἄχρονον: ἤτοι τὸν πρὸ παντὸς χρόνου καὶ αἰῶνος ὑπάρχοντα· κατὰ τοῦτο γὰρ λέγεται καὶ ἄναρχος ὁ Υἱὸς, οὐχὶ δὲ καὶ κατ' αἰτίαν· ἐκ τοῦ Πατρὸς γὰρ ἔχει τὸ εἶναι, γεννηθεὶς ἐξ αὐτοῦ ἀῤῥεύστως καὶ θεοπρεπῶς. Ἄχρονος οὖν λέγεται ὁ Υἱὸς, καθὸ οὐχ ὑπόκειται, οὐδὲ περιλαμβάνεται εἰς χρόνον· ὅθεν ὁ Θεολόγος εἶπε Γρηγόριος· „ Ἐὰν δὲ τὴν ἀπὸ χρόνου νοῆς ἀρχὴν, καὶ ἄναρχος (ἔστιν ὁ Υἱός)· οὐκ ἄρχεται γὰρ ὑ„ πὸ χρόνου ὁ χρόνων Δεσπότης “. (Λόγ. ά. περὶ Θεολογίας) Οὗτος λοιπὸν ὁ συλληφθεὶς καὶ γεννηθεὶς ἐκ σοῦ, Θεοτόκε, βραβεύει σωτηρίαν εἰς ὅλους ἐκείνους, ὅσοι σὲ ὑμνοῦσιν εὐσεβῶς καὶ ὁλοκαρδίως ὡς ἀληθῆ Μητέρα αὐτοῦ· πρόδηλον γὰρ ὅτι οἱ πρὸς τὴν Μητέρα ὕμνοι καὶ πρὸς τὸν Υἱὸν διαβαίνουσι, καὶ ὁ τὴν Μητέρα τιμῶν καὶ τὸν Υἱὸν συντιμᾷ· ὅθεν καὶ εἰς τοὺς τὴν Μητέρα τιμῶντας διὰ τῶν ὕμνων χαρίζει τὴν αἰώνιον σωτηρίαν ὁ Μονογενὴς καὶ γλυκύτατος ταύτης Υἱός.

Τροπάριον.

„ Νοεῖν σου οὐ δύναμαι τῶν λόγων τὴν ἀκρίβειαν· θαύματα γὰρ
„ γέγονε πολλάκις, θεία δυνάμει τερατουργούμενα, σύμβολα καὶ
„ τύποι μοιικοὶ, τέτοκε Παρθένος δὲ ἀπειράνδρως οὐδέ ποτε.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἐπειδὴ εἰς τὸ ἀνωτέρω Τροπάριον ἀνέφερεν ὁ Γαβριὴλ εἰς πληροφορίαν τῆς Παρθένου τὴν παρομοίωσιν τῆς βροχῆς καὶ τοῦ ποκαρίου τῶν μαλλίων· διὰ τοῦτο εἰς τοῦτο τὸ Τροπάριον διαπορεῖ ἀπόμη ἡ Παρθένος καὶ ἀποκρίνεται πρὸς τὸν Ἄγγελον, λέγουσα· δὲν δύναμαι, ὦ Ἄγγελε, νὰ νοήσω καλῶς τὴν ἀκρίβειαν τῶν ἰδικῶν σου λόγων, ἤγουν τὴν ὁμοιότητα ὅπου ἀνέφερες τῆς βροχῆς καὶ τοῦ ποκαρίου τῶν μαλλίων· ἀσύγκριτος γὰρ εἶναι ἡ ἰδική μου σύλληψις καὶ γέννησις μὲ τὴν ὁμοιότητα αὐτήν· κανένα ὁμοίωμα, ἢ παράδειγμα τοῦ Κόσμου τούτου δὲν δύναται νὰ παραστήσῃ μὲ τελειότητα τὸ Μυστήριον. Ὁ μὲν μέγας Βασίλειος ἐπαρωμοίωσε τὴν ἕνωσιν ταύτην μὲ τὸν πεπυρακτωμένον σίδηρον· ὁ δὲ Θεοδώριτος, μὲ τὸ ἐμφυλιζόμενον δένδρον· ὁ δὲ Αὐγουστῖνος, μὲ τὸ νόημα καὶ μὲ τὸ σημεῖον (τὸ γράμμα) τοῦ νοήματος· ἄλλοι, μὲ τὴν ἕνωσιν τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος· ἄλλοι ἐπαρωμοίασαν αὐτὸ μὲ τὴν Ἶριν· καθὼς γὰρ εἰς τὴν Ἶριν εὑρίσκονται τρία χρώματα γαλάζιον (περάνεον), πράσινον, καὶ κόκκινον· οὕτω καὶ εἰς τὸν Χριστὸν ταῦτα εὑρίσκοντο· τὸ γαλάζιον, καθ' ὃ αὐτὸς ἦτον οὐράνιος ὡς Θεὸς, καὶ διὰ τὴν οὐράνιον ζωήν του· τὸ πράσινον, διὰ τὸ χλοερὸν τῶν χαρισμάτων τε· καὶ τὸ ἐρυθρὸν, διὰ τὴν χύσιν τοῦ αἵματος τῆς ἀνθρωπότητός του· καὶ ἄλλοι ἄλλως· κανένα ὅμως ἀπὸ τὰ παραδείγματα αὐτὰ καὶ ὁμοιώματα δὲν δύναται νὰ παραστήσῃ τὴν ἕνωσιν ταύτην καὶ τὸ Μυστήριον ἐντε-

τελῶς καὶ κατὰ πάντα. Βεβαιοῖ δὲ τοῦτο καλῶς καὶ Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός· „Οὐκ ἀ-„νάγκη παντελῶς καὶ ἀνελλιπῶς ἐοικέναι τὰ παραδείγματα· τὸ γὰρ ἐν πᾶσιν ὅμοιον „ταὐτὸν ἂν εἴη, καὶ ὐ παράδειγμα, καὶ μάλιστα ἐπὶ τῶν θείων· ἀδύνατον γὰρ ἐν πᾶσιν „ὅμοιον εὑρεῖν παράδειγμα ἐπί τε τῆς Θεολογίας, ἐπί τε τῆς Οἰκονομίας". (Βιβλ. γ'. 73.)

Ναὶ, λέγει ἡ Παρθένος, ἀκούομεν ὅτι πολλὰ μὲν θαύματα ἔγιναν πολλαῖς φοραῖς εἰς τοὺς παλαιοὺς χρόνους, τόσον πρὸ Νόμου, ὅσον καὶ ἐν Νόμῳ καὶ μετὰ Νόμον· τὰ ὁποῖα ἐθαυματουργήθησαν, ὄχι μὲ τοὺς ὅρους τῆς φύσεως, ἀλλὰ μὲ τὴν τοῦ Θεοῦ ὑπερφυσικὴν δύναμιν· στεῖραι δηλαδὴ ἐγέννησαν παραδόξως· γηραλέαι ἐτεκνοποίησαν· ποκάρια μαλλίων ἐβράχησαν μόνον, καὶ πάλιν ἔμειναν ξηρά· γῆ ὑγραινομένη καὶ πάλιν ξηραινομένη ὑπῆρξε· ῥάβδοι ξηραὶ ἐβλάστησαν καρύδια· πέτραι ξηραὶ ἀνέβλυσαν ὕδατα· καὶ ἄλλα πάμπολλα, τὰ ὁποῖα ἦτον τύποι καὶ σύμβολα τοῦ Μυστηρίου τῆς θείας Σαρκώσεως, ὑπὸ τοῦ παλαιοῦ Νόμου προεικονιζόμενα· δὲν ἠκούσθη δὲ κἀμμίαν φορὰν καὶ ὅτι ἐγέννησε Παρθένος χωρὶς πεῖραν ἀνδρὸς, οὔτε ἠκούσαμέν ποτε νὰ ἐνωθῇ εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ὑποκείμενον κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν παρθενία καὶ τόκος, καὶ ἡ αὐτὴ νὰ ἦναι κατὰ ταὐτὸ καὶ Παρθένος καὶ Μήτηρ, Παρθένος μὲν κατὰ φύσιν, Μήτηρ δὲ ὑπὲρ φύσιν· τοῦτο ἀπὸ τοῦ αἰῶνος οὐ γέγονε, τοῦτο οὐ γίνεται, τοῦτο δὲν θέλει γένει ποτὲ ποτέ.

Ὅθεν δίκαιον εἶχε νὰ εἰπῇ ὁ Ἱερὸς Αὐγουστῖνος τὰ θαυμαστὰ ταῦτα λόγια περὶ τοῦ φρικτοῦ καὶ ὑψηλοῦ Μυστηρίου τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως, ἤγουν ὅτι τρεῖς ἑνώσεις ἐποίησεν ὁ Θεὸς εἰς τὸ Μυστήριον τοῦτο, τόσον θαυμαστὰς, ὥστε οὔτε ἔγιναν, οὔτε θέλουν γένει· ἡνώθη Θεὸς καὶ ἄνθρωπος· ἡνώθη Μήτηρ καὶ Παρθένος· ἡνώθη πίστις καὶ καρδία ἀνθρώπου· ἡνώθη πρῶτον Θεὸς καὶ ἄνθρωπος· ἐπειδὴ ὁ τοῦ Θεοῦ Υἱὸς καὶ Λόγος καὶ ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα ἑνώθησαν εἰς ἓν πρόσωπον, καὶ ταῦτα τὰ τρία ἐγένοντο ἕν· ἤτοι μία ὑπόστασις, χωρὶς τροπὴν ἢ σύγχυσιν ἢ ἀλλοίωσιν τῶν οὐσιῶν· αὕτη εἶναι ἡ πρώτη καὶ ὑπερτελεστάτη ἕνωσις. Ἡνώθη δεύτερον Μήτηρ καὶ Παρθένος· ἡ ἕνωσις αὕτη εἶναι ἀξία παντὸς θαύματος· ἐπειδὴ ἐκ τῶ αἰῶνος δὲν ἠκούσθη τοιοῦτον παράδοξον, νὰ ἦναι Παρθένος ἡ γεννήσασα Μήτηρ, καὶ ἀντιστρόφως ἡ γεννήσασα Μήτηρ νὰ μείνῃ πάλιν Παρθένος. Ἡνώθη τρίτον πίστις καὶ καρδία ἀνθρώπου· καὶ ἡ ἕνωσις αὕτη θαύματος ἀξία τῇ ἀληθείᾳ ἐστίν· ἐπειδὴ μὲ ποῖον τρόπον ἡ καρδία τοῦ ἀνθρώπου πληροφορεῖται τὰ ἀνωτέρω δύω θαύματα; ἢ πῶς δίδει πίστιν καὶ συγκατάθεσιν ἀδιάκριτον, ὅτι αὐτὰ εἶναι ἀληθέστατα, εἰς καιρὸν ὅπου ὑπερβαίνουσιν ὅλους σχεδὸν τοὺς νόμους τῆς φύσεως; πῶς ἐμπορεῖ νὰ πιστεύῃ ὅτι ὁ Θεὸς γέγονεν ἄνθρωπος; καὶ ὅτι ἡ γεννήσασα αὐτὸν μήτηρ, Παρθένος οὖσα πρὸ τοῦ γεννῆσαι, Παρθένος πάλιν διέμεινεν;

Δίκαιον εἶχεν ὁ αὐτὸς Αὐγουστῖνος νὰ εἰπῇ εἰς τὸ πρῶτον μέρος τῶν ζητημάτων του, ὅτι ὁ Θεὸς ὡς παντοδύναμος ἐδύνετο νὰ κάμῃ καὶ ἄλλα τελειότερα κτίσματα, ἔξω μόνον ἀπὸ τρία, τὰ ὁποῖα δὲν δέχονται προσθήκην, οὔτε αὔξησιν: ἤτοι τὴν ἀνθρωπότητα τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, τὴν θεομητορικὴν ἀξίαν τῆς Ἀειπαρθένου Μαρίας, καὶ τὴν αἰδίον δόξαν τῶν μακαρίων. (Θέατρ. πολιτ. κεφ. ιζ'.) Δίκαιον εἶχε καὶ Ἰωσὴφ ὁ Βρυέννιος νὰ εἰπῇ ὅτι δώδεκα λογιῶν γίνεται ἡ ἕνωσις, κατὰ σωρείαν, ὡς ἐπὶ διαφόρων ξηρῶν: ἤτοι σίτου, κριθῆς, κέγχρου καὶ ἄλλων· κατὰ κράσιν, ὡς ἐπὶ δύω ὑγρῶν, ὕδατος καὶ οἴνου· κατὰ φύσιν, ὡς ἐπὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ, οἷον ἀλεύρου καὶ ὕδατος· κατὰ ἀνάμιξιν, ὡς ἐπὶ διαφόρων ἀλεύρων· κατὰ σύγχυσιν, ὡς ἐπὶ τηκτῶν: ἤτοι χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, ἢ κηροῦ καὶ πίσσης· κατὰ ἁρμονίαν, ὡς ἐπὶ λίθον· κατὰ παράθεσιν, ὡς ἐπὶ σανίδων· κατὰ συναλοιφὴν ἢ ἔκπασιν, ὡς ἐπὶ λαμπάδος ἐκ πυρὸς προερχομένης καὶ πάλιν αὐτῷ ἑνουμένης· κατὰ κόλλησιν, ὡς ἐπὶ χαλκοῦ καὶ μολύβδου· κατ' οὐσίαν, ὡς ἐπὶ ἀτόμων· κατὰ σχέσιν, ὡς ἐπὶ φίλων καὶ γνωρίμων εἰς ἓν θέλημα συνερχομένων· καὶ κατὰ σύνθεσιν, ὡς ἐπὶ ψυχῆς καὶ σώματος. Ἡ δὲ καθ' ὑπόστασιν ἕνωσις τοῦ Θεοῦ Λόγου μετὰ τῆς ἀνθρωπότητος πᾶσαν ἕνωσιν ὑπερβαίνει. (Τόμῳ β'. Λόγ. β'. εἰς τὸν Εὐαγγελισμόν). Τὰ αὐτὰ σχεδὸν λέγει καὶ ὁ Βαρῖνος ἐν τῇ λέξει, Ἕνωσις. Ἕνωσις δὲ καθολικώτερον μὲν νοεῖται, κατὰ τὸν αὐτὸν Βαρῖνον, διεστώτων πραγμάτων κοινὴ συνδρομὴ, ἐτυμολογουμένη ἀπὸ τοῦ, εἰς ἓν ὦσαι: ἤτοι συνωθῆσαι τὰ πράγματα· ἡ δὲ καθ' ὑπόστασιν ἕνωσις τοῦ Χριστοῦ ἰδιαίτερόν ἐστιν, ἡ ἐν τῇ μήτρᾳ τῆς ἁγίας Παρθένου τῶν δύω φύσεων συνδρομὴ, Θεότητος δηλονότι καὶ ἀνθρωπότητος· διὰ τοῦτο δίκαιον εἶχεν ἡ Παρθένος νὰ λέγῃ πρὸς τὸν Ἄγγελον ὅτι τοιοῦτον θαῦμα ἀπὸ τοῦ αἰῶνος οὐ γέγονεν· ὅθεν

καὶ

καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος τὴν ἕνωσιν ταύτην εἶπε καινὴν μίξιν, καὶ παράδοξον κρᾶσιν, (Λόγ. εἰς τὰ Γενέθλια)· καινὴν μὲν μίξιν, διὰ τὸ ἀχώριστον τῶν δύω φύσεων· παράδοξον δὲ κρᾶσιν, ὡς μὴ συγχύσεως ἐπ' αὐτῶν γενομένης (1).

Τροπάριον.

„ Ξενίζῃ παμάμωμε, καὶ ξένον γὰρ τὸ θαῦμά σου· μόνη γὰρ τὸν
„ πάντων Βασιλέα δέξῃ ἐν μήτρᾳ σαρκωθησόμενον· καὶ σὲ προτυ-
„ πῶσι Προφητῶν ῥήσεις καὶ αἰνίγματα, καὶ τὸ Νόμος τὰ σύμβολα.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἀποκριτικὸν εἶναι τὸ Τροπάριον τοῦτο πρὸς τὸ ἀνωτέρω· ἀποκρίνεται γὰρ ὁ Ἀρχάγγελος Γαβριὴλ καὶ λέγει πρὸς τὴν Θεοτόκον· παραξενεύεσαι, ὦ παντὸς μώμου καὶ ἐλαττώματος ἀνωτέρα Θεοτόκε, ἀκούουσα τὰ ἀνωτέρω ὁμοιώματα ὅπου ἀνέφερα πρὸς τὴν Θεομητορικήν σου μεγαλειότητα: ἤτοι τὴν βροχὴν. καὶ τὸ ποκάρι τῶν μαλλίων· καὶ τῇ ἀληθείᾳ πρέπει νὰ θαυμάζῃς καὶ νὰ παραξενεύεσαι· διότι τὸ ἰδικόν σου θαῦμα καὶ Μυστήριον εἶναι ὄντως παράξενον, κάμνει κάθε νοῦν καὶ κάθε ἀκοὴν νὰ θαυμάζῃ καὶ νὰ ξενίζεται, ὡς ξένον ὂν ὅλων τῶν νόμων τῆς φύσεως· μόνη γὰρ ἐσὺ θέλεις δεχθῆ εἰς τὴν ἄχραντον μήτραν σου τὸν Βασιλέα τῶν ἁπάντων, ὅς τις μέλλει νὰ σαρκωθῇ καὶ νὰ γένῃ ἄνθρωπος τέλειος· ἐσὲ προεικόνισαν αἱ ῥήσεις τῶν Προφητῶν καὶ τὰ αἰνίγματα, καὶ τοῦ παλαιοῦ Νόμου τὰ σύμβολα, δηλαδὴ τὰ ἐν τῇ Σκηνῇ εὑρισκόμενα Ἅγια, τουτέστιν ἡ Κιβωτὸς τῆς Διαθήκης ἡ κεκαλυμμένη πάντοθεν μὲ χρυσίον· ἤτοι μὲ τὴν ἀστράπτουσαν αἴγλην τῆς παρθενίας· καθὼς γὰρ τὸ χρυσίον τιμιώτερόν ἐστι πάντων τῶν ἄλλων μετάλλων· οὕτω καὶ ἡ παρθενία εἶναι τιμιωτέρα κοντὰ εἰς ἐσὲ πάντων τῶν ἄλλων χαρισμάτων· ἐσὲ προετύπονεν ἡ Στάμνος τοῦ Μάννα, ἡ Ῥάβδος τοῦ Ἀαρὼν, αἱ Πλάκες τῆς Διαθήκης, τὸ Ἱλαστήριον, τὸ χρυσοῦν Θυμιατήριον, καὶ τὰ λοιπά.

Ἐσὲ προετύποναν τῶν Προφητῶν αἱ ῥήσεις καὶ τὰ αἰνίγματα: ἤτοι ὁ Τόμος ὁ καινὸς τοῦ Ἡσαΐου, ἐν ᾧ ἐγράφη ὁ Λόγος τῷ Θεοῦ μὲ τὸ δάκτυλον τῦ Θεοῦ: ἤτοι μὲ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον· ἡ Πύλη τοῦ Ἰεζεκιὴλ, ἥτις καὶ ἐν τῇ εἰσόδῳ καὶ ἐν τῇ ἐξόδῳ τοῦ Κυρίου κεκλεισμένη διέμεινε· τὸ ἀλατόμητον Ὄρος τοῦ Δανιὴλ, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐκόπη λίθος ἄνευ χειρός: ἤτοι ἐγεννήθη ὁ ἀκρογωνιαῖος λίθος Χριστὸς ἄνευ συνουσίας ἀνδρός· ἡ Ἄμπελος ἡ εὐκληματοῦσα τῷ Ὠσηὲ, καὶ ὁ καρπὸς αὐτῆς εὐθηνῶν· τὸ Τεῖχος τὸ ἀδαμάντινον τοῦ Ἀμὼς, ἐν ᾧ ἵστατο ὡς ἀνὴρ ὁ τοῦ Θεοῦ Υἱός· τὸ ἐπ' ἐσχάτων ἐμφανὲν Ὄρος τοῦ Κυρίου, καὶ μετεωρισθὲν ὑπεράνω τῶν βουνῶν τοῦ Μιχαίου· τὸ κατάσκιον Ὄρος τοῦ Ἀββακούμ· ἡ ὅλη χρυσῆ Αὐχνία τῷ Ζαχαρίου, ἐπάνω εἰς τὴν ὁποίαν ἦτον τὸ λαμπάδιον καὶ οἱ ἑπτὰ λύχνοι, καὶ αἱ ἑπτὰ ἐπαρυστρίδες τοῖς λύχναις· καὶ διὰ νὰ εἰπῶ καθολικῶς, κέντρον καὶ τέλος καὶ σκοπὸς ὅλου τοῦ Νόμου καὶ ὅλων τῶν ῥήσεων καὶ αἰνιγμάτων τῶν Προφητῶν σὺ ὑπάρχεις, Θεοτόκε, καὶ πρὸ σοῦ ὁ ἐκ σοῦ σαρκωθεὶς Θεὸς Λόγος.

Ὅθεν καὶ Ἰωάννης ὁ Γεωμέτρης οὕτω πανηγυρίζει εἰς τὴν ἑορτήν· „ Καὶ τί δεῖ μοι τῦ
„ θαύματος ἀνιχνεύειν τὸ πέλαγος; οὕτω γὰρ ἔδοξε καὶ τοῖς πάλαι τοῦτο θαῦμα, ὡς
„ ἀ-

(1) Σημειοῦμεν ἐνταῦθα ὅτι, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν Γ'ωάννην ἑρμηνεύοντα τὸν Εἰρμὸν τὸν λέγοντα, „ Ἀ-
„ στέκτῳ πυρὶ ἐνωθέντες οἱ θεοσεβείας προεστῶτες “, τοῦ σοφωτάτου Μαξίμου εἶναι νόημα καὶ λόγος ὅτι δέκα εἰσὶν οἱ τῆς ἑνώσεως τρόποι, κατ' οὐσίαν, καθ' ὑπόστασιν, κατὰ σχέσιν, κατὰ παράθεσιν, κατὰ ἁρμονίαν, κατὰ κρᾶσιν, κατὰ φύρσιν, κατὰ σύγχυσιν, κατὰ σωρείαν, κατὰ συναλοιφήν. Ἕτεροι δὲ πάντας τοὺς τρόπους τούτους ὑπὸ τὴν μίξιν καὶ κρᾶσιν τιθέασι· μίξιν μὲν ἐπὶ τῶν ξηρῶν λέγοντες τῶν πεφυκότων διαιρεῖσθαι καὶ μετὰ τὴν ἕνωσιν· κρᾶσιν δέ, ἐπὶ τῶν ὑγρῶν τῶν μὴ πεφυκότων διαιρεῖσθαι μετὰ τὴν ἕνωσιν. Λέγει δὲ ὁ αὐτὸς Ζωναρᾶς ὅτι ἕνωσις εἴρηται διὰ τὸ εἰς ἓν συνωθεῖσθαι τὰ ἑνούμενα· ἔστι δὲ ἡ ἕνωσις τινῶν συνδρομὴ καὶ κοινωνία πρὸς ἄλληλα. Ὥστε ὁ ἀνωτέρω Ἰωσὴφ ὁ Βρυέννιος καὶ ὁ Βαρῖνος ὅσα εἶπον περὶ τῶν τρόπων τῆς ἑνώσεως, τὰ ἐρανίσθησαν ἢ ἐκ τοῦ Ἁγίου Μαξίμου, ἢ ἐκ τοῦ Ζωναρᾶ· ὅσα δὲ μόνος ὁ Βαρῖνος εἶπε, τὰ ἐρανίσθη ἀπὸ τὸν Ζωναρᾶν.

„ ἄνωθεν ἀεὶ τοῦτο καὶ τοὺς Προφήτας ἐκπλήττεσθαι, καὶ μὴ μόνον πανταχοῦ περιφέ-
„ ρειν, ἀλλὰ καὶ ὑπογράφειν συμβόλοις γέ τισι καὶ σκιαῖς, εἴπως ἐν ἀμαυροτέροις τισὶ
„ χρώμασι σκιαγραφήσωσι τὸ τοῦ πράγματος μέγεθος. Κἀνταῦθα μαθὼν ἔγνωκα, συγ-
„ κρίνας ἀνωτέρω τὰ αὐτόθεν ἀσύγκριτα· ὅσον γὰρ τύπου καὶ ἀληθείας τὸ μέσον, καὶ
„ σώματος καὶ σκιᾶς, καὶ πράγματος καὶ ὀνείρατος, τοσοῦτον ἐκείνων πάντων ὁμοῦ,
„ (τὸ μέσον δηλ.) μόνου τοῦ κατὰ τὴν Παρθένον θαύματος· πάντα γὰρ ἐκεῖνα ταύτην
„ ἐτύπου".

Τροπάριον.

„Ὁ πᾶσιν ἀχώρητος, καὶ πᾶσιν ἀθεώρητος, πῶς οὗτος δυμήσεται
„Παρθένου μήτραν οἰκῆσαι, ἣν αὐτὸς ἔπλασε; πῶς δὲ καὶ συλλή-
„ψομαι Θεὸν Λόγον τὸν συμάρχον τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Πνεύματι;

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Διαπορητικῶς ἀποκρίνεται ἡ Παρθένος πρὸς τὸν Ἄγγελον διὰ τοῦ Τροπαρίου τούτου καὶ λέγει πρὸς αὐτόν· ὁ Θεὸς εἶναι ἀχώρητος ἀπὸ τὰ οὐράνια, ἀπὸ τὰ ἐπίγεια, καὶ ἀπὸ τὰ καταχθόνια· ἐπειδὴ αὐτὸς εἶναι πάντα ἄϋλος, διὰ τοῦτο εἶναι καὶ πάντα ἀπερίγραπτος καὶ ἀπεριόριστος· ὅθεν καὶ ἐν τῷ παντί ἐστι καὶ ὑπὲρ τὸ πᾶν· τὸ μὲν γὰρ πᾶν πεπερασμένον ἐστὶν, ὁ δὲ Θεὸς ἄπειρός ἐστι καὶ ὑπεράπειρος κατ' οὐσίαν καὶ δύναμιν καὶ ἐνέργειαν· καὶ ἄκουσον αὐτοῦ τοῦ ἰδίου λέγοντος διὰ στόματος τοῦ Προφήτου Ἱερεμίου· „Μὴ οὐχὶ τὸν Οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν ἐγὼ πληρῶ; λέγει Κύριος". (Ἱερ. κγ'. 24.) Ὁ Θεὸς εἶναι ἀθεώρητος ἀπὸ ὅλους καὶ Ἀγγέλους καὶ ἀνθρώπους κατὰ τὴν οὐσίαν καὶ φύσιν· ὅθεν εἶπεν ὁ ἴδιος πρὸς τὸν Μωϋσῆν· „Τὸ πρόσωπόν μου οὐκ ὀφθήσεταί σοι· οὐ
„γὰρ μὴ ἴδῃ ἄνθρωπος τὸ πρόσωπόν μου καὶ ζήσεται". (Ἔξ. λγ'. 20.) καὶ ὁ Ἰωάννης· „Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε". (Ἰω. ιά. 18.) καὶ ὁ Παῦλος· „Ὃν εἶδεν οὐδεὶς
„ἀνθρώπων, οὐδὲ ἰδεῖν δύναται". (ά. Τιμ. ς'. 16.)

Αὐτὸς λοιπὸν ὅπου δὲν χωρεῖται ἀπὸ κἀνένα τόπον, οὔτε θεωρεῖται ἀπὸ κἀνένα κτίσμα, πῶς θέλει δυνηθῆ νὰ κατοικήσῃ τὴν τόσον μικρὰν μήτραν τὴν ἰδικήν μου, τὴν ὁποίαν αὐτὸς ὁ ἴδιος ἔπλασε; ἢ πῶς ὁ Πλάστης ἐμπορεῖ νὰ γένῃ σπλάγχνον τοῦ ἰδίου του πλάσματος; μὲ ποῖον τρόπον ἐγὼ ἄνθρωπος οὖσα, θέλω συλλάβει τὸν ὑπερούσιον Θεόν: ἤτοι τὸν ἐνυπόστατον Λόγον, ὅς τις εἶναι συνάναρχος κατὰ χρόνον καὶ συναΐδιος μὲ τὸν Πατέρα καὶ μὲ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον; ταῦτα γὰρ καὶ τὰ δύω εἶναι πάντη ἀχώρητα εἰς τὸν νοῦν, ταῦτα εἶναι πάσης καταλήψεως ὑπερέκεινα καὶ αὐτῶν τῶν πρεσβυτάτων Ἀγγέλων. Διὰ τοῦτο καλὰ εἶπε καὶ ὁ Ἀρεοπαγίτης Διονύσιος· „Ἀλλὰ καὶ τὸ πά-
„σης Θεολογίας ἐκφανέστατον ἡ καθ' ἡμᾶς Ἰησοῦ θεοπλαστία, καὶ ἄρρητός ἐστι λόγῳ
„παντὶ, καὶ ἄγνωστος νῷ παντὶ, καὶ αὐτῷ τῷ πρωτίστῳ τῶν πρεσβυτάτων Ἀγγέλων".
(Κεφ. β'. περὶ Θείων ὀνομάτ.)

Ὅθεν καὶ ὁ μέγας τῆς Θεσσαλονίκης Γρηγόριος οὕτως εἰς τὴν ἑορτὴν Παναγυρίζει· „Το-
„σοῦτο μέγα καὶ θεῖον ἀπόρρητόν τε καὶ ἀνεννόητον τὴν ἡμετέραν φύσιν γενέσθαι ὁμό-
„θεον, καὶ δι' αὐτῆς ἡμῖν χαρισθῆναι τὴν ἐπὶ τὸ κρεῖττον ἐπάνοδον, ὡς καὶ τοῖς ἁγίοις
„Ἀγγέλοις τε καὶ ἀνθρώποις καὶ αὐτοῖς τοῖς Προφήταις, καί τοι διὰ Πνεύματος προορῶ-
„σιν, ἀνεπίγνωστον ὅμως μένειν, καὶ ἀπὸ τοῦ αἰῶνος ὑπάρχειν κεκρυμμένον Μυστήριον.
„Καὶ τί λέγω πρὶν εἰς πέρας ἐλθεῖν; καὶ γεγονὸς γὰρ, οὐχ ὅτι γέγονεν, ἀλλ' ὅπως γέ-
„γονε, πάλιν Μυστήριον μένει πιστευόμενον, ἀλλ' οὐ γινωσκόμενον, προσκυνούμενον, ἀλ-
„λ' οὐ πολυπραγμονούμενον, καὶ προσκυνούμενόν τε καὶ πιστευόμενον διὰ μόνου τοῦ Πνεύ-
„ματος".

Τρο-

Τροπάριον.

„ Πρὸς τὸν σὸν προπάτορα Δαβὶδ ἐπαγγειλάμενος θήσειν ἐκ καρ-
„ ποῦ τοῦ τῆς κοιλίας ἐπὶ τὸν θρόνον τῆς βασιλείας αὐτοῦ, τὴν
„ τοῦ Ἰακὼβ σὲ καλλονὴν μόνην ἐξελέξατο λογικὸν ἐνδιαίτημα.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἀπὸ δύω ῥητὰ τοῦ Προφήτου Δαβὶδ εἶναι ἐρανισμένον τὸ παρὸν Τροπάριον· ἀπὸ ἕνα μέν, ὅπου ὑπόσχεται ὁ Θεὸς πρὸς τὸν Δαβὶδ οὕτως· „ Ὤμοσε Κύριος τῷ Δαβὶδ ἀλή-
„ θειαν καὶ οὐ μὴ ἀθετήσει αὐτὴν, ἐκ καρποῦ τῆς κοιλίας σου θήσομαι ἐπὶ τοῦ θρόνου
„ σου “· (Ψαλ. ρλά'. 11.) ἀπὸ ἄλλο δὲ, „ Ἐξελέξατο ἑαυτῷ τὴν καλλονὴν Ἰακὼβ, ἣν
„ ἠγάπησεν “. (Ψαλ. μς'. 4.) Ὅθεν ταῦτα τὰ δύω ἑνώσας ὁ Μελῳδὸς ἐν τῷ παρόντι Τροπαρίῳ, εἰσάγει τὸν Ἀρχάγγελον Γαβριὴλ ἀποκρινόμενον πρὸς τὴν Παρθένον καὶ λέ-γοντα· ὁ Θεὸς (τοῦτο γὰρ λείπει ἔξωθεν), Παρθένε, ὑπεσχέθη μεθ' ὅρκου εἰς τὸν ἰδικόν σου προπάτορα Δαβὶδ, ὅτι ἀπὸ τὸν καρπὸν τῆς κοιλίας του: ἤτοι ἀπὸ τὸ σπέρμα του, τὸ ὁποῖον εἶσαι ἐσὺ, Θεοτόκε, νὰ βάλῃ ἐπάνω εἰς τὸν θρόνον τῆς βασιλείας τοῦ ἰδίου Δαβὶδ: ἤτοι νὰ κάμῃ διάδοχον καὶ Βασιλέα (οὗτος δὲ εἶναι ὁ Υἱός σου)· Βασιλέα δὲ, οὐχὶ κατὰ τὴν κοσμικὴν καὶ αἰσθητὴν βασιλείαν, ἀλλὰ κατὰ τὴν νοητὴν καὶ τὴν διὰ πίστεως· καθότι ἡ μὲν αἰσθητὴ βασιλεία τοῦ Δαβὶδ ἐξέλιπε πρὸ τόσων χρόνων· ἡ δὲ νοητὴ, ἥτις ἐν τῷ Χριστῷ ἐπηγγέλθη, αὕτη διαμένει μέχρι τοῦ νῦν, καὶ ἔσται ἕως τοῦ αἰῶνος τῶν αἰώνων· ὅθεν εἶπεν ὁ Ἄγγελος πρὸς τὴν Παρθένον, „ Καὶ δώσει αὐτῷ Κύριος
„ ὁ Θεὸς τὸν θρόνον Δαβὶδ τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ (τὸ κατὰ σάρκα), καὶ βασιλεύσει ἐπὶ
„ τὸν οἶκον Ἰακὼβ εἰς τοὺς αἰῶνας, καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος “. (Λουκ. α'. 32.) Ἀλλὰ καὶ ὁ Θεοδώριτος ἑρμηνεύων τὸ ἀνωτέρω ῥητὸν τοῦ Δαβὶδ λέγει· „ Τὸ δὲ
„ τέλος τῆς ὑποσχέσεως ὁ Δεσπότης Χριστὸς ἐβεβαίωσε, τοῦ Δαβὶδ κρατύνας τὴν βασι-
„ λείαν “· τοῦτο γὰρ καὶ ὁ Ἡσαΐας προεθέσπισεν εἰπών· „ Παιδίον ἐγεννήθη ἡμῖν “· καὶ μετ' ὀλίγα· „ Ἐπὶ τὸν θρόνον Δαβὶδ καὶ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ, κατορθῶσαι αὐτὴν
„ ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸν αἰῶνα “. (Ἡσ. ζ'.)

Ἐπιφέρει δὲ ἀκολούθως ὁ Μελῳδὸς καὶ λέγει· ἐσὺ λοιπὸν, Θεοτόκε, εἶσαι ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας τοῦ Δαβὶδ, ἀπὸ τὸν ὁποῖον μέλλει νὰ γεννηθῇ ὁ Χριστὸς, καὶ ἔχει νὰ κα-θήσῃ νοητῶς εἰς τὸν θρόνον τῆς πνευματικῆς βασιλείας τοῦ Δαβίδ· ἐσὺ εἶσαι καὶ ἡ καλ-λονὴ τοῦ Ἰακὼβ, περὶ ἧς προεῖπεν ὁ αὐτὸς Δαβὶδ ὅτι σὲ ἐδιάλεξεν ὁ Κύριος, καὶ σὲ ἐκατασκεύασε κατοικίαν λογικήν: ἤτοι ἔμψυχον καὶ νοεράν, διὰ νὰ κατοικήσῃ εἰς αὐ-τήν· διότι ἂν καὶ καλλονὴ κατὰ τὸ γράμμα νοεῖται ὁ περίφημος ἐκεῖνος ναὸς τοῦ Σολο-μὼν ὁ οἰκοδομημένος μὲ ἀσύγκριτον καλλονὴν καὶ ὡραιότητα· κατὰ ἀλληγορίαν ὅμως ἐσὺ, Παρθένε, εἶσαι ἡ ἀληθῶς καλλονὴ, ἡ κεκαλλωπισμένη οὖσα μὲ ὅλα τὰ κάλλη τῶν θείων καὶ ἀνθρωπίνων ἀρετῶν καὶ τῶν ὑπερφυσικῶν χαρισμάτων τοῦ Πνεύματος· ὅθεν ἐσὲ ἐδιάλεξεν ὁ Θεὸς εἰς κατοικίαν του ἀπὸ ὅλον τὸ γένος τοῦ Ἰακὼβ: ἤτοι τῶν Ἰουδαίων. Ὅρα δὲ ὅτι ὁ Μελῳδὸς προσθεὶς εἰς τὸ ἐνδιαίτημα τὴν λέξιν, Λογικὸν, ἐφανέρωσε μὲ τοῦτο ὅτι οὐ λέγει περὶ ναοῦ ἀψύχου καὶ ἀναισθήτου, ἀλλὰ περὶ ἐμψύχου καὶ λο-γικοῦ ἐνδιαιτήματος καὶ κατοικίας, ἥτις ἦτον ἡ Παρθένος Μαρία. Πρόσχες δὲ, ὅτι λέγει ὁ Δαβὶδ, πῶς ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὴν ἔμψυχον ταύτην καλλονὴν καὶ ἁγιωτάτην Μητέρα του· προγινώσκων γὰρ ὁ Θεὸς πρὸ τῶν αἰώνων τὴν Ἀειπάρθενον Μαριὰμ, ὅτι ἦτον ὅλη ἐστολισμένη ἀπὸ τὰς καλλονὰς τῶν ἀρετῶν καὶ χαρίτων, κατεθέλχθη ἀπὸ τὸ πνευματι-κὸν αὐτῆς κάλλος καὶ τὴν παρθενικὴν αὐτῆς ὡραιότητα, καὶ ἠγάπησεν αὐτὴν ἀπὸ τοῦ αἰῶνος· ἀλλὰ καὶ εἰς ὕπαρξιν ἐλθοῦσαν, ἠγάπησεν αὐτὴν διὰ νὰ τὴν κάμῃ Μητέρα του, καὶ ἴσως ἔλεγε περὶ αὐτῆς ἐκεῖνα τὰ τοῦ Ἄσματος· „ Ὅλη καλὴ εἶ πλησίον μου, καὶ
„ μῶμος οὐκ ἔστιν ἐν σοί· ἐκαρδίωσας ἡμᾶς, ἀδελφή μου νύμφη, ἐκαρδίωσας ἡμᾶς ἑνὶ
„ ἀπὸ ὀφθαλμῶν σου “. (Ἄσ. δ'. 7.)

Διὰ

Διὰ τοῦτο καὶ Ἀνδρέας ὁ Κρήτης ἔλεγε τῇ Παρθένῳ· „ Σὺ ἡ ὄντως ἐπιθυμητὴ γῆ (κα-
„ τὰ τὸ Δαβιτικόν)· ἐπεθύμησε γὰρ ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης Χριστὸς τοῦ κάλλους σου,
„ καὶ ἠράσθη τοῦ πλούτου τῆς Παρθενίας σου, καὶ ὠκησεν ἐν σοὶ καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν,
„ καὶ κατήλλαξεν ἡμᾶς διὰ σοῦ τῷ Θεῷ καὶ Πατρί". (Λόγ. εἰς τὴν Κοίμησιν, οὗ ἡ
ἀρχὴ „ Οἱ τὴν ἐν Πνεύματι Θεωρίαν") Ὅρα δὲ ὅτι δὲν εἶπεν ὁ Δαβὶδ ἄλλην λέξιν,
ἀλλὰ Καλλονήν, διὰ νὰ φανερώσῃ ὅτι ἡ Παρθένος ἦτον ὅλων τῶν καλῶν τὸ ἄνθος καὶ
τὸ ἀπάνθισμα τοῦ γένους τοῦ Ἰακὼβ, καὶ αὐτὴ ἦτον τὸ κάλλος ἐκείνου· ἀνώτερον γὰρ
εἶναι τὸ κάλλος τοῦ καλοῦ, κατὰ τὸν Ἀρεοπαγίτην Διονύσιον λέγοντα· „ Καλὸν μὲν εἶ-
„ ναι λέγομεν τὸ κάλλους μετέχον. (Κεφ. δ'. περὶ Θείων ὀνομάτ.) Ὅθεν ὡς ἐκ προσώ-
που τῆς Θεοτόκου ἀλληγορικῶς νοεῖται ἐκεῖνο τὸ ὑπὸ Ἰεζεκιὴλ εἰρημένον· „ Περιέθηκα ἐ-
„ μαυτῇ κάλλος μου". (Ἰεζεκ. κζ'. 3.)

Ὠδὴ ϛ'. Ὁ Εἱρμός.

„ Ἐβόησε προτυπῶν τὴν ταφὴν τὴν τριήμερον ὁ Προφήτης Ἰω-
„ νᾶς ἐν τῷ κήτει δεόμενος, ἐκ φθορᾶς με ῥῦσαι, Ἰησοῦ Βασιλεῦ
„ τῶν Δυνάμεων.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἁπλοῦν καὶ εὔκολον εἶναι τὸ νόημα τὸ παρόντος Εἱρμοῦ· οὐδὲν γὰρ ἄλλο ἀναφέρει ὁ Μελῳδὸς ἐν αὐτῷ, εἰμὴ τὰ ἴδια ἐκεῖνα λόγια ὅπου εἶπεν ὁ Ἰωνᾶς εὑρισκόμενος μέσα εἰς τὴν κοιλίαν τὸ κήτους. Ὁ Προφήτης, λέγει, Ἰωνᾶς, ὅς τις ἐπροτύπωνε τὴν τριημερονύκτιον ταφὴν καὶ ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου, καθὼς τὸ εἶπε μόνος, „ Ὥσπερ ἦν Ἰωνᾶς ἐν τῇ
„ κοιλίᾳ τοῦ κήτους τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας, οὕτως ἔσται καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώ-
„ που ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς, τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας", (Ματθ. ιβ'. 40.) ὁ Ἰωνᾶς, λέγω, ἐφώναξε παρακαλῶν τὸν Θεὸν, ὅταν εὑρίσκετο μέσα εἰς τὸ κῆτος καὶ λέγων· ὦ Βασιλεῦ τῶν οὐρανίων Δυνάμεων Ἰησοῦ, λύτρωσαί με ἀπὸ τὴν φθορὰν ταύτην τοῦ Κήτους, μέσα εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκομαι. Ἐρανίσθη δὲ τοῦτο ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὰ ἴδια λόγια τοῦ Ἰωνᾶ, ὁ ὁποῖος ἔλεγε· „ Καὶ ἀναβήτω ἐκ φθορᾶς ἡ ζωή μου πρὸς σὲ, Κύριε ὁ
„ Θεός μου". (Ἰω. β'. 6.)

Τροπάριον.

„ Ῥήματῳ σου τὴν φωνὴν, Γαβριὴλ, τὴν χαρμόσυνον δεξαμένη εὐ-
„ φροσύνης ἐνθέου πεπλήρωμαι· χαρὰν γὰρ μηνύεις, καὶ χαρὰν
„ καταγγέλλεις τὴν ἄληκτον.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Μὲ τὸ Τροπάριον τοῦτο ἀποκρίνεται ἡ Παρθένος πρὸς τὸν Ἄγγελον, φανερόνουσα εἰς αὐτὸν τὴν χαρὰν ὅπου ἔλαβεν ἐκ τῶν λόγων του. Ἐγὼ, λέγει, ὦ χαροποιὲ Γαβριὴλ, ἐγὼ δεχθεῖσα μὲ εὐπείθειαν τὴν χαρμόσυνον φωνὴν τῶν λόγων σου, ἐγέμισα ὅλη ἀπὸ εὐφροσύνην, ὄχι κοσμικὴν καὶ σωματικὴν, ἥτις καταντᾷ εἰς λύπην καὶ πικρίαν ψυχῆς, ὡς λέγει ὁ Παροιμιαστὴς, „ Τελευταῖα δὲ χαρᾶς εἰς πένθος ἔρχεται", (Παρ. ιδ'. 13.) ἀλλὰ ἐγέμισα ἀπὸ εὐφροσύνην ἔνθεον καὶ πνευματικὴν, ἥτις προξενεῖ εἰς τὴν ψυχὴν ἕνα ἐκστατικὸν ἐνθουσιασμόν· ἐπειδὴ ἤδη ἐπαπάλαβα ὅτι ἐσὺ εὐαγγελίζεσαι εἰς ἐμὲ μίαν χαρὰν θείκην, καὶ μίαν χαρὰν ἀτελεύτητον· τοιαύτη γὰρ εἶναι ἡ θείκη χαρὰ, ὅλη πεπληρωμένη· „ Ἵνα ἡ χαρὰ ὑμῶν ᾖ πεπληρωμένη". (Ἰω. ιϛ'. 24.) ὅλη πνευματικὴ· „ Μετὰ
„ χαρᾶς Πνεύματος Ἁγίου". (α'. Θεσ. α'. 6.) καὶ ὅλη ἀτελεύτητος· „ Καὶ τὴν χαρὰν

„ ὑμῶν

„ ὑμῶν οὐδεὶς αἴρει ἀφ' ὑμῶν". (Ἰω. ιϛ'. 22.) Καὶ καθὼς ὁ Προφήτης Ἱερεμίας εἶπε πρὸς τὸν Θεὸν „ Καὶ ἔσται ὁ λόγος σου ἐμοὶ εἰς χαράν", (Ἱερ. ιζ'. 16.) οὕτω καὶ ὁ ἰδικός σου λόγος, ὦ Ἄγγελε, θέλει γένῃ εἰς ἐμὲ χαρὰ καὶ ἀγαλλίασις.

Ὅθεν καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Θεῖος Γρηγόριος πανηγυρίζων εἰς τὴν ἑορτὴν, ἑρμηνεύει διὰ τί εἶπεν ὁ Ἄγγελος εἰς τὴν Θεοτόκον νὰ χαίρῃ· „ Καὶ χωρίον μὲν ταύτην (τὴν Παρθέ- „ νον) θεῖον καὶ ἀνθρωπίνων χαρίτων κατανοῶν ὁ Ἄγγελος, καὶ διὰ πάντων κεκοσμη- „ μένην τῶν χαρισμάτων τοῦ Θείου Πνεύματος, κεχαριτωμένην ἐτύμως ἀνηγόρευσεν· ἔνοι- „ κον δὲ λαβοῦσαν ἤδη κατιδὼν τὸν ἐν ᾧ τούτων ἁπάντων οἱ θησαυροὶ, καὶ προκαθορῶν „ τὴν ἄλυπον κυοφορίαν, καὶ τὸν ἄνευ ὠδίνων ἐσόμενον τόκον, προσευηγγελίσατο ταύτῃ „ χαίρειν".

Τροπάριον.

„ Σοὶ δέδοται ἡ χαρὰ, Θεομήτωρ, ἡ ἔμθεος· σοὶ τὸ χαῖρε πᾶσα „ κτίσις κραυγάζει, Θεόνυμφε· σὺ γὰρ μόνη Μήτηρ τοῦ Υἱοῦ τοῦ „ Θεοῦ προωρίσθης ἁγνή.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἀνταποκριτικὸν εἶναι τὸ Τροπάριον τοῦτο πρὸς τὴν Παρθένον· ἐπειδὴ γὰρ αὕτη εἶπεν ἀνωτέρω ὅτι ἐγέμωσεν ἀπὸ εὐφροσύνην ἔνθεον, διὰ τοῦτο καὶ ὁ Γαβριὴλ ἀποκρίνεται πρὸς τὴν Θεοτόκον λέγων· ὦ Θεοῦ Μήτηρ Μαρία, εἰς ἐσὲ ἐδόθη, καθὼς εἶπας, ἡ ἔνθεος καὶ πνευματικὴ χαρὰ κατ' ἐξαίρετον καὶ κυριώτερον τρόπον, κατὰ τὸν ὁποῖον δὲν ἐδόθη ποτὲ εἰς κανένα ἄλλο κτίσμα, οὔτε οὐράνιον, οὔτε ἐπίγειον· εἰς ἐσὲ, Θεόνυμφε Δέσποι- να, ὅλη ἡ Κτίσις καὶ φύσις φωνάζει καὶ προσφωνεῖ πάντοτε τὸ, Χαῖρε, χωρὶς νὰ ἐξαι- ρεθῇ οὔτε κανένας ἀπὸ τοὺς Ἀγγέλους, οὔτε κανένας ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους· ὅλα γὰρ τὰ πλήθη τῶν ὀρθοδόξων Χριστιανῶν, καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ συναγόμενα, καὶ ἐν τοῖς οἴκοις αὐτῶν εὑρισκόμενα, καὶ ἐν ὁδοῖς περιπατοῦντα, μετὰ χαρᾶς μεγάλης καὶ εὐλαβείας ψάλ- λουσιν ἀσκεπεῖς τὰς γλυκυτάτους καὶ μελιῤῥύτους εἰκοσιτέσσαρας οἴκους σου, δι' ὧν προσ- φωνοῦσι συχνάκις τὸ, Χαῖρε, εἰς τὴν θεομητορικήν σου μεγαλειότητα· καὶ τόσην χαρὰν ἔχουσιν εἰς τὸ νὰ τοὺς ἀναγινώσκωσιν, ὥστε κοπιάζουν καὶ νὰ τοὺς μανθάνουν ἀπὸ στή- θους, ἵνα μηδὲ βιβλίον ὅλως χρειάζωνται.

Τί λέγω; καὶ αὐτὰ τὰ πενταετῆ βρέφη τῶν ὀρθοδόξων μανθάνοντα τὸν ἀσπασμὸν ὅπερ ἐγὼ σοὶ προσφέρω, χαίροντα καὶ σκιρτῶντα προσφωνοῦσιν ἔμπροσθεν τῆς πανσέπτου καὶ θεομητορικῆς σου εἰκόνος λέγοντα· „ Θεοτόκε Παρθένε, χαῖρε κεχαριτωμένη Μαρία· ὁ „ Κύριος μετὰ σοῦ· εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξὶ, καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου, „ ὅτι Σωτῆρα ἔτεκες τῶν ψυχῶν ἡμῶν". Καὶ ἀφίνω νὰ λέγω τοὺς ἁγίους Πατέρας καὶ διδασκάλους τῆς Ἐκκλησίας, οἵτινες εἰς ὅλους σχεδὸν τοὺς Ἱεροὺς λόγους των, καὶ εἰς ὅλα τὰ πνευματικὰ ἄσματα καὶ Τροπάρια ὅπου ἐσύνθεσαν εἰς τὸ ὄνομά σου, δὲν λείπουν νά σε ἀσπάζωνται μὲ τὸ, Χαῖρε. Ὅθεν καὶ ὁ ἐκ Δαμασκοῦ χαριτώνυμος Ἰωάννης ἕνα λόγον πρὸς ἐσὲ ἐφιλοπόνησεν, ὅς τις περιέχει τὸ, Χαῖρε, ἑξήκοντα φοραῖς· καὶ Θεοτοκάρια ὁλόκλη- ρα εὑρίσκονται γεγραμμένα ἐν χειρογράφοις, ὧν τὰ Τροπάρια σχεδὸν πάντα ἄνω καὶ κά- τω ὕλην καὶ ὑπόθεσιν ἔχουσι τὸ, Χαῖρε, καὶ χαιρετιστικὰ εἶναι τῇ θεομητορικῇ σου ὑπο- κειμένου. Καὶ διὰ νὰ εἰπῶ συντόμως, κάθε ὕμνος ὅπου προσφέρεται εἰς τὸ ὄνομά σου, Θεοτόκε, αὐτὸς διὰ νὰ γένῃ εὐάρεστος καὶ εὐπρόσδεκτος εἰς ἐσὲ, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἦναι ἀρ- τυμένος καὶ μελιτωμένος μὲ τὸ οὐράνιον καὶ γλυκύτατον καὶ χαριέστατον Χαῖρε.

Καὶ τοῦτο διὰ τί; Ἐπειδὴ σὺ μόνη προωρίσθης ἀπὸ τοῦ αἰῶνος, μᾶλλον δὲ καὶ πρὸ τῶν αἰώνων, νὰ γένῃς Μήτηρ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ· ἤτοι νὰ συλλάβῃς ἀσπόρως ἐν τῇ κοι- λίᾳ σου, καὶ νὰ γεννήσῃς τὴν χαρὰν ὅλου τοῦ Κόσμου, ἤ, ἀληθέστερον εἰπεῖν, τὴν αὐτο- χαρὰν καὶ πάσης χαρᾶς πηγὴν καὶ αἰτίαν· ἤτοι τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν. Καθὼς λοιπὸν ἐσὺ μόνη συνέλαβες καὶ ἐγέννησας τὴν αὐτοχαρὰν καὶ πηγὴν τῆς χαρᾶς· ἔτσι εἰς ἐσὲ μόνην πρέπει νὰ χαίρῃς κυρίως ὑπὲρ πάντας καὶ Ἀγγέλους καὶ ἀνθρώπους· ὅθεν καὶ

ὁ Νύσσης εἶπε Γρηγόριος, „ Χαῖρε κεχαριτωμένη, ἧς ἡ πρόγονος Εὔα παραβᾶσα τὸν νόμον, „ ἀπόφασιν ἔλαβεν ἐν λύπαις τέξειν τέκνα· σοὶ πρέπει τοῦ Χαίρειν ἡ πρόσρησις· ἐκείνη „ τὸν Κάϊν ἔτεκε φθόνον καὶ φόνον γεννήσαντα· σὺ γεννήσεις Υἱὸν ζωὴν καὶ ἀφθαρσίαν „ παρέχοντα. Χαῖρε τοίνυν καὶ χόρευε· χαῖρε καὶ καταπάτει τὴν τοῦ ὄφεως κεφαλήν· „ πέπαυται γὰρ ἡ κατάρα· κατήργηται ἡ φθορά· μεμάρανται τὰ στυγνά· ἀνθεῖ τὰ φαι- „ δρά". Καὶ Ἰωάννης ὁ Γεωμέτρης· „ Χαῖρε, χαρᾷ μὲν συλληφθεῖσα, χαρᾷ δὲ κυηθεῖσα, „ χαρᾷ δὲ τεχθεῖσα, χαρᾷ δὲ αὖθις καὶ συλλαβοῦσα καὶ κυήσασα καὶ γεννήσασα χαρὰν „ τὴν πάντα λόγον καὶ νοῦν ὑπερέχουσαν, καὶ, τὸ ὅλον εἰπεῖν, χαρὰν τῶν ἐπιγείων ὅλων „ καὶ Οὐρανίων ὅλων".

Τροπάριον.

„ Τῆς Εὔας μὴν δι' ἐμοῦ καταργείσθω κατάκριμα, ἀποδότω δι' ἐμοῦ τὸ „ ὀφείλημα σήμερον· δι' ἐμοῦ τὸ χρέος τὸ ἀρχαῖον δοθήτω πληρέστατον.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Διὰ τοῦ Τροπαρίου τούτου ἀναφέρει ἡ Παρθένος τὴν καταδίκην ὅπου ἔλαβεν ἡ Προμήτωρ Εὔα, τὸ νὰ γεννᾷ δηλαδὴ μὲ λύπας καὶ ἀναστεναγμούς· „ Πληθύνων, φησί, τὰς „ λύπας σου καὶ τὸν στεναμόν σου· ἐν λύπαις τέξῃ τέκνα, καὶ πρὸς τὸν ἄνδρα σου ἡ ἀ- „ ποστροφή σου καὶ αὐτός σου κυριεύσει". (Γέν. γ'. 16.) Διὰ τί δὲ ἐπληθύνθησαν αἱ λύπαι τῆς γυναικὸς, καὶ διὰ τί μὲ λύπας γεννᾷ τὰ τέκνα; Εἰς τοῦτο ἀποκρινόμεθα ὅτι διὰ τρία αἴτια, πρῶτον διὰ τοὺς κόπους καὶ βάρη ὅπου δοκιμάζει ἡ ταλαίπωρος γυνὴ ἐν ὅσῳ ἔχει ἐγγαστρωμένον τὸ ἔμβρυον· δεύτερον, διὰ τοὺς πόνους ὅπου ὑποφέρει, ὅταν τὸ γεννᾷ· καὶ τρίτον, διὰ τὰς λύπας ὅπου πάντοτε λαμβάνει εἰς τὴν ψυχήν της διὰ τὰς ἀ- σθενείας καὶ διὰ τὸν θάνατον τοῦ Υἱοῦ της· καὶ ἀφ' οὗ γὰρ τὸ τέκνον γεννηθῇ, στοχα- ζομένη ἡ δυστυχὴς Μήτηρ ὅτι ἐγέννησεν ἕνα Υἱὸν, ὁ ὁποῖος ὑπόκειται εἰς διαφόρους ἀσθε- νείας, καὶ τελευταῖον ἔχει νὰ θερισθῇ ἀπὸ τὸ κοπτερὸν δρέπανον τοῦ θανάτου, αὐτοὶ οἱ στοχασμοὶ δὲν ἀφίνουν τὴν ταλαίπωρον νὰ ἀπολαύσῃ καθαρὰν καὶ ἀμιγῆ τὴν χαρὰν, ἀλ- λὰ πάντοτε ἡ χαρά της εἶναι μεμιγμένη μὲ λύπην, μᾶλλον δὲ, αἱ λύπαι της εἶναι περισ- σότεραι ἀπὸ τὴν χαράν της.

Λέγει λοιπὸν ἡ Παρθένος ἐν τῷ Τροπαρίῳ τούτῳ ὅτι ἡ καταδίκη αὕτη τῆς λύπης ὅπου ἔλαβεν ἡ Προμήτωρ Εὔα, κατηργήθη καὶ ἀφανίσθη διὰ μέσου ἐαυτῆς· καθότι ἡ Παρθέ- νος ἐχάρη μὲ χαρὰν ἄῤῥητον καὶ ἀμιγῆ διὰ τὰ εὐαγγέλια τοῦ παμφιλτάτου Υἱοῦ της· πρῶ- τον, διότι ἐκ Πνεύματος Ἁγίου συνέλαβε· τὸ ὁποῖον εἶναι ὅλον χάρις καὶ χαρά· δεύτε- ρον, διότι ἐβάστασε τὸ προαιώνιον ἔμβρυον ἐν τῇ κοιλίᾳ της, χωρὶς κἀνὲν κόπον καὶ βά- ρος· τρίτον, διότι ἐγέννησεν αὐτὸ χωρὶς ὠδῖνας (κοιλοπονήματα)· καὶ τέταρτον ἔχαιρεν ἡ Παρθένος, διότι ἐστοχάζετο ὅτι ἐγέννησε τέκνον ζωῆς, ὅπου ἔχει νὰ καταργήσῃ τὸν θάνατον· εἰ γὰρ καὶ παθητὸς καὶ θνητὸς ἦτον ὁ Υἱός της κατὰ τὸ σῶμα, ἀλλὰ τοιοῦτον αὐτὸ προσέλαβεν, ἵνα διὰ τοῦ πάθους του ἀφανίσῃ τὰ τῶν ἀνθρώπων πάθη, καὶ διὰ τοῦ ἰδικοῦ του θανάτου καταλύσῃ τὸν θάνατον. Διὰ τῆς ἀφάτου λοιπὸν ταύτης χαρᾶς τῆς Παρ- θένου ἀφανίσθη ἡ πρώτη ἐκείνη τῆς Εὔας ἀρὰ καὶ καταδίκη τῆς λύπης.

Λέγει δὲ ἀκολούθως ἡ Θεοτόκος καὶ ὅτι ἡ Προμήτωρ Εὔα ἂς πληρώσῃ σήμερον πλη- ρέστατον διὰ μέσου ἐμοῦ τὸ παλαιὸν χρέος ὅπου ἐχρεώστει πρὸς τὸν ἄνδρα της Ἀδάμ· ἐπειδὴ γὰρ ἡ Εὔα κατὰ λῆψιν οἰκοδομήθη ἀπὸ τὴν πλευρὰν τοῦ Ἀδάμ, καθὼς λέγει ἡ θεία Γραφὴ, „ Καὶ ἐπέβαλεν ὁ Θεὸς ἔκστασιν ἐπὶ τὸν Ἀδάμ, καὶ ὕπνωσε, καὶ ἔλαβε μίαν „ τῶν πλευρῶν αὐτοῦ καὶ ἀνεπλήρωσε σάρκα ἀντ' αὐτῆς, καὶ ᾠκοδόμησεν ὁ Θεὸς τὴν πλευ- „ ρὰν ἣν ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ Ἀδὰμ εἰς γυναῖκα". (Γέν. β'. 2.) ἐπειδὴ, λέγω, ἡ Εὔα ἐ- χρεωστοῦσεν εἰς τὸν Ἀδάμ, τούτου χάριν, λέγει ἡ Θεοτόκος, ἂς πληρώσῃ τὸ χρέος τοῦτο ἡ Εὔα σήμερον, ὄχι διὰ μέσου ἰδικοῦ της, ἐπειδὴ αὐτὴ δὲν ἐδύνετο, ἀλλὰ διὰ μέσου ἐμοῦ τῆς Θυγατρὸς καὶ ἀπογόνου της· διότι ἐγὼ ἡ Θυγάτηρ αὐτῆς ἐδάνεισα σάρκα εἰς τὸν νέον Ἀδὰμ Χριστόν· ὅθεν ἐπλήρωσα τὸ χρέος τῆς Προμήτορός μου, καὶ ἠλευθέρωσα αὐτὴν ἀ-

πὸ

πὸ τὸ ὀφείλημα καὶ τὸ δάνειον· νόμος γὰρ εἶναι, ὅταν οἱ γονεῖς δὲν ἔχουν νὰ πληρώσουν τὸ χρέος των, τὸ πληρόνουν οἱ τούτων Υἱοὶ καὶ αἱ Θυγατέρες, ὡς κληρονόμοι τῆς περιουσίας των.

Ἄριστα Ἰωσὴφ ὁ Βρυέννιος φιλοσοφεῖ περὶ τούτου ἐν τῷ εἰς τὸν Εὐαγγελισμὸν πρώτῳ λόγῳ αὐτὸ λέγων· „Ὥσπερ πρότερον ἀπὸ ἀνδρὸς πλευρὰν λαβὼν ὁ αὐτὸς, τέλειον ἄνθρωπον ἔδειξε· καὶ ὃν τρόπον ὁ Ἀδὰμ τῇ τοῦ Θεοῦ κελεύσει γυναικὸς δίχα γυναῖκα προήγαγε· τὸν αὐτὸν τρόπον ἡ Μαριὰμ τῇ τοῦ Θεοῦ ἐπινεύσει ἀνδρὸς ἄνευ, ἄῤῥεν τέτοκεν ἀληθέστατα· τοῦτο καὶ γὰρ ὁ λόγος πιστούμενος, ἄνωθεν ἐκεῖνο παρέδειξε, κἀκεῖνο ὑπὲρ ἔννοιαν, καὶ τοῦτο ὑπὲρ λόγον. Καὶ ὥσπερ τότε ἐκ τῶν ἑαυτοῦ σαρκῶν καὶ ὀστέων πλευρὰν ἄσπορον εἰς διάπλασιν ὁ Προπάτωρ ἔχρησε τῇ Προμήτορι· οὕτω νῦν ἀντ' αὐτῆς ἡ ταύτης Θυγάτηρ τοῦτο τὸ χρέος ἀποδιδοῦσα ἐκ τῶν ἑαυτῆς παναγίων αἱμάτων, ἄσπορον σάρκα δεδάνεικε τῷ νέῳ Ἀδὰμ εἰς ἀνάπλασιν τοῦ ταύτης Προπάτορος· ἐκεῖ εἰς γυναικείας διάπλασιν ὑποστάσεως ἐκ παρθένου ἀνδρὸς ἡ λῆψις ἐγένετο· ὧδε εἰς θεανδρικῆς ὑποστάσεως σύστασιν ἐκ Παρθένου γυναικὸς ἡ σύλληψις γέγονεν· ἐκεῖ ὁ Ἀδὰμ καὶ τὴν πλευρὰν ἀφῃρέθη καὶ πόνον οὐχ ὑπέστη· ὧδε ἡ Μαριὰμ καὶ βρέφος ἔτεκε καὶ ὀδύνην οὐκ ἔγνω· ὅπου γὰρ μεθ' ἡδονῆς ἡ σύλληψις, ἐκεῖ κατὰ λόγον μετ' ὀδύνης ἡ γέννησις· ἔνθα δὲ τὸ πρῶτον οὐδαμῶς ἔσχε χώραν, ἐνταῦθα ἑπομένως κατὰ πᾶσαν ἀνάγκην τὸ δεύτερον ἄπεστι. Σῶος ἔμεινεν ὁ Ἀδὰμ καὶ μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῆς πλευρᾶς· ἄφθορος ἔμεινε καὶ ἡ Παρθένος, καὶ πρὸ τῆς προόδου, καὶ μετὰ τὴν πρόοδον τοῦ βρέφους. Παρθένον οὖσαν τὴν Εὖαν ἠπάτησεν ὁ ὄφις, καὶ Παρθένον οὖσαν τὴν Μαρίαν εὐηγγελίσατο ὁ Γαβριήλ. Ἀπατηθεῖσα ἡ Εὖα λόγον προήνεγκε θανάτου αἴτιον· εὐαγγελισθεῖσα ἡ Μαριὰμ, Λόγον ἐν σαρκὶ τέτοκε ζωῆς αἰωνίου τοῖς ἅπασι πρόξενον. Ὁ λόγος τῆς Εὔας τὸ τῆς γνώσεως ἔδειξε ξύλον, δι' οὗ τὸν Ἀδὰμ τοῦ Παραδείσου ἐξώρισεν· ὁ Λόγος ὁ ἐκ τῆς Παρθένου τὸν Σταυρὸν ἔδειξε ζωῆς ξύλον, δι' οὗ τὸν Ἀδὰμ καὶ τοὺς ἐξ Ἀδὰμ, εἰσάγει πάλιν εἰς τὸν Παράδεισον".

Ἔφη δὲ καὶ ὁ θεῖος Κύριλλος Ἱεροσολύμων Κατηχήσει ιβ'. „Ἔπρεπε γὰρ τῷ ἀγνοτάτῳ καὶ διδασκάλῳ τῆς ἁγνείας ἐξ ἁγνῶν ἐξεληλυθέναι παστάδων· εἰ γὰρ ὁ τῷ Υἱῷ καλῶς ἱερατεύων ἀπέχεται γυναικὸς, αὐτὸς ὁ Υἱὸς, πῶς ἔμελλεν ἐξ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς προέρχεσθαι; (ἤτοι γεννηθῆναι) ὅτι σὺ εἶ (φησὶν ἐν ψαλμοῖς) ὁ ἐκσπάσας με ἐκ γαστρὸς, σημαίνων τὸ χωρὶς ἀνδρὸς ἐκ Παρθένου γαστρὸς καὶ σαρκὸς αὐτὸν ἐκσπασθέντα γεγεννῆσθαι". Κατωτέρω. „Ἐχρεωστεῖτο τοῖς ἀνδράσι παρὰ τοῦ θήλεος γένους ἡ χάρις· ἡ γὰρ Εὖα ἐκ τοῦ Ἀδὰμ ἐγεννήθη, οὐκ ἐκ μητρὸς συλληφθεῖσα, ἀλλ' ἐκ μόνου τοῦ ἀνδρὸς ὥσπερ ἀποτεχθεῖσα. Ἀπέδωκεν οὖν ἡ Μαρία τῆς χάριτος τὸ χρέος, οὐκ ἐξ ἀνδρὸς, ἀλλ' ἐξ αὐτῆς μόνης ἀχράντως ἐκ Πνεύματος Ἁγίου δυνάμει Θεοῦ γεννήσασα". Καὶ ὁ Χρυσόστομος λέγει· „Ὥσπερ ὁ Ἀδὰμ ἄνευ γυναικὸς γυναῖκα ἤνεγκεν· οὕτω σήμερον ἡ Παρθένος ἄνευ ἀνδρὸς ἄνδρα ἔτεκεν· ἐπειδὴ γὰρ ἐχρεώστει τὸ γυναικεῖον γένος τοῖς ἀνδράσι τὴν χάριν, ὡς τοῦ Ἀδὰμ ἄνευ γυναικὸς γυναῖκα πλάσαντος· διὰ τοῦτο σήμερον ἡ Παρθένος ἔτεκεν ἄνευ ἀνδρὸς ἄνδρα ὑπὲρ τῆς Εὔας ἐκτίνουσα τὸ χρέος τοῖς ἀνδράσιν. Ἵνα γὰρ μὴ μέγα φρονῇ ὁ ἀνὴρ, ὡς ἄνευ γυναικὸς γυναῖκα πλάσας, διὰ τοῦτο σήμερον ἡ Παρθένος ἄνευ ἀνδρὸς ἄνδρα ἔτεκεν, ἵνα τῷ κοινῷ τε θαύματος δείξῃ τὸ ὁμότιμον τῆς φύσεως". (Λόγ. εἰς τὴν Χριστοῦ Γέννησιν ρλβ'. Τόμ. ε'.)

Ἐγὼ δὲ καὶ τοῦτο προσθέτω ἐνταῦθα, ὅτι, ἐπειδὴ ὕστερον ὁ Δεσπότης Χριστὸς ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ κρεμάμενος ἐκεντήθη εἰς τὴν πλευρὰν ἀπὸ τὴν λόγχην τοῦ στρατιώτου, καὶ ἀνέβλυσεν ἐξ αὐτῆς αἷμα καὶ ὕδωρ, μὲ τὰ ὁποῖα ἀνέπλασε τὴν φθαρεῖσαν Εὖαν, τὴν ἐκ τῆς πλευρᾶς πλασθεῖσαν τοῦ Ἀδὰμ, τούτου χάριν πάλιν ἔμεινεν εἰς τὸ χρέος ἡ γυνὴ, καὶ πάλιν χρεωστεῖ εἰς τὸν νέον Ἀδὰμ Χριστὸν τὸ γένος ὅλον τῶν γυναικῶν· ἐπειδὴ, ὅταν εἰς συνερισίαν ἔλθουν Κτίστης καὶ κτίσμα, ἀδύνατον εἶναι νὰ νικήσῃ τὸ κτίσμα τὸν Κτίστην εἰς τὰς δωρεὰς, κἂν εἰς ὅσον ἀγιότητος προκόψῃ καὶ χάριτος· ἀλλὰ πάντοτε ὁ Κτίστης νικᾷ τὸ κτίσμα· καὶ ὑπόχρεων τοῦτο ποιεῖ· ὅθεν εἶπεν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος· „Οὐδέποτε νικήσεις μεγαλοδωρεὰν Θεοῦ, κἂν πάντα πρόῃ τὰ ὄντα, ἂν τοῖς οὖσι σαυτὸν προσθῇς· καὶ τοῦτο γάρ ἐστι λαβεῖν τὸ τῷ Θεῷ δοθῆναι· ὅσον ἂν εἰσενέγκῃς, πλεῖον ἀεὶ τὸ λειπόμενον· καὶ οὐδὲν δώσεις ἴδιον, ὅτι πάντα παρὰ Θεοῦ. Καὶ ὥσπερ οὐκ ἔστιν ὑπερ-

„ περβῆναι τὴν ἑαυτοῦ σκιὰν, ὑποχωροῦσαν καθόσον προϊέμεν· οὕτως οὐδ' οἷς δίδομεν νι-
„ κῆσαι Θεόν· οὐ γὰρ ἔξωτι τῶν αὐτοῦ δίδομεν, οὐδὲ ὑπὲρ τὴν ἐκείνου φιλοτιμίαν". (Λόγ. περὶ φιλοπτωχείας).

Ὁ δὲ ἀνώνυμος ἀπορεῖ, διὰ τί ἡ Παρθένος εἶπε νὰ ἀποδώσῃ δι' αὐτῆς ἡ Εὔα τὸ χρέος οὐχὶ πλῆρες, ἀλλὰ πληρέστατον; Λύων ἓν τὴν ἀπορίαν λέγει ὅτι πληρέστατον αὐτὸ εἶπε διὰ δύω αἴτια, ἢ διότι μίαν πλευρὰν ἐκ τοῦ Ἀδὰμ ἡ Θεοτόκος δανεισαμένη διὰ τῆς Προμήτορος Εὔας, ὁλόκληρον ἄνδρα τὸν Χριστὸν ἀντιδέδωκεν, ἢ διότι ἡ Εὔα μὲν ἠπάτησε τὸν Ἀδὰμ καὶ τοῦ Παραδείσου αὐτὸν ἐξέβαλεν· ὅθεν ἦτον ὑπόχρεως καὶ τὴν ἀπάτην καὶ τὴν ἐκβολὴν τοῦ Παραδείσου ἐπανορθώσασθαι· ἡ δὲ Θεοτόκος τὸν Χριστὸν ἔτεκεν, ὅστις καὶ τὴν ἀπάτην ἐθεράπευσε, καὶ τὴν ἐν τῷ Παραδείσῳ πάλιν διαγωγὴν ἐχαρίσατο.

Τροπάριον.

„ Ὑπέσχετο ὁ Θεὸς Ἀβραὰμ τῷ Προπάτορι εὐλογεῖσθαι ἐν τῷ
„ σπέρματι τούτου τὰ Ἔθνη, Ἀγνή· διὰ σοῦ δὲ πέρας ἡ ὑπόσχε-
„ σις δέχεται σήμερον.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Διὰ τοῦ Τροπαρίου τούτου ἀποκρίνεται πρὸς τὴν Θεοτόκον ὁ Ἄγγελος καὶ λέγει· ὦ πάναγνε καὶ ὑπέραγνε ψυχῇ καὶ σώματι Μαριὰμ, τὸ παλαιὸν μὲν ὁ Θεὸς ὑπεσχέθη εἰς τὸν Προπάτορα Ἀβραὰμ ὅτι μέλλουν νὰ εὐλογηθοῦν ὅλα τὰ Ἔθνη ἐν τῷ σπέρματι αὐτοῦ· σπέρμα δὲ τοῦ Ἀβραὰμ εἶναι ὁ Χριστὸς κατὰ τὸ ἀνθρώπινον, καθότι ἐκ τοῦ σπέρματος τοῦ Ἀβραὰμ ἐγεννήθη, τὸ ὁποῖον εἶσαι ἐσὺ Παρθένε· διὰ μόνης γὰρ σοῦ ἐμέθεξεν ἀπὸ τὸ γένος τοῦ Ἀβραὰμ, ὡς καὶ ἐκ σοῦ μόνης συλληφθεὶς καὶ γεννηθεὶς, οὐχὶ δὲ καὶ ἐξ ἀνδρός· οὕτω γὰρ φησὶ πρὸς αὐτὸν ὁ Θεὸς, ἀφ' οὗ ὑπήκουσε καὶ ἀνέβη εἰς τὸ βουνὸν διὰ νὰ θυσιάσῃ τὸν Μονογενῆ του Υἱόν· „ Καὶ ἐνευλογηθήσονται ἐν τῷ σπέρματί σου
„ πάντα τὰ Ἔθνη τῆς γῆς, ἀνθ' ὧν ὑπήκουσας τῆς ἐμῆς φωνῆς". (Γέν. κβ'. 18.) Ὅπερ ἑρμηνεύων ὁ μακάριος Παῦλος ἐν τῇ πρὸς Γαλάτας ἐπιστολῇ, ὕτω γράφει· „ Τῷ δὲ Ἀβραὰμ
„ ἐδόθησαν αἱ ἐπαγγελίαι καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ· οὐ λέγει καὶ τοῖς σπέρμασιν ὡς ἐπὶ
„ πολλῶν, ἀλλ' ὡς ἐφ' ἑνὸς, καὶ τῷ σπέρματί σου, ὅς ἐστι Χριστός". (Γαλάτ. γ'. 16.) Ἐπειδὴ λοιπὸν τοιαύτην ὑπόσχεσιν ἔδωκεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν Ἀβραὰμ, νὰ εὐλογηθοῦν ἐν τῷ σπέρματι αὐτοῦ (τῷ Χριστῷ δηλαδὴ) ὅλα τὰ Ἔθνη· διὰ τοῦτο σήμερον λαμβάνει τέλος ἡ ὑπόσχεσις αὕτη διὰ τῆς μεσιτείας τῆς σῆς, Θεοτόκε· σὺ γὰρ συλλαβοῦσα σήμερον τὸ εὐλογημένον καὶ ἅγιον σπέρμα αὐτό· ἤτοι τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, δίδεις καλὰς ἀρχὰς καὶ προοίμια τῆς πρὸς τὸν Ἀβραὰμ ἐκείνης παλαιᾶς ὑποσχέσεως, καὶ τῆς τῶν Ἐθνῶν εὐλογίας.

Ὠδὴ ζ'. Ὁ Εἱρμός.

„ Οὐκ ἐλάτρευσαν τῇ Κτίσει οἱ Θεόφρονες παρὰ τὸν Κτίσαντα,
„ ἀλλὰ πυρὸς ἀπειλὴν ἀνδρείως πατήσαντες ἔχαιρον ψάλλοντες (1),
„ ὑπερύμνητε ὁ τῶν Πατέρων Κύριος καὶ Θεὸς, εὐλογητὸς εἶ.

ΕΡΜΗ-

(1) Ἐν ἄλλοις δὲ γράφεται, „ Χαίροντες ἐψαλ-
„ λον", ὅπου ἡ Χαίροντες μετοχὴ πρέπει νὰ ἑρμηνευθῇ ἢ αἰτιολογικῶς, ἤγουν ἐπειδὴ ἔχαιρον, διὰ τοῦτο ἔψαλλον, ἢ ἐπιρρηματικῶς, ἤγουν μετὰ χαρᾶς, ἤτοι χαρμοσύνως ἔψαλλον, ὃ καὶ κατάλληλότερον εἶναι.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ο παρὼν Εἱρμὸς οὐδὲ ἐξήγησιν χρειάζεται· διότι εἶναι εὐκολοκατάληπτος καὶ κατὰ τὰς λέξεις καὶ κατὰ τὸ νόημα, καὶ διότι πλειστάκις εἴπομεν τὴν περὶ τῶν τριῶν Παίδων ἱστορίαν, τὴν ὁποίαν ἀναφέρει ἐδῶ ὁ Μελῳδὸς, οἱ τρεῖς Παῖδες, λέγων, φυλάττοντες τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ τὸν λέγοντα „ Οὐ ποιήσεις σεαυτῷ εἴδωλον, οὐδὲ παντὸς ὁμοίωμα· οὐ προσκυνήσεις αὐτοῖς, οὐδὲ μὴ λατρεύσεις αὐτοῖς “, (Ἐξ. κ'. 4.) διὰ τοῦτο δὲν ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα, ὡς λέγει ὁ Παῦλος περὶ τῶν εἰδωλολατρῶν Ἑλλήνων (Ῥωμ. ά. κς'.), δὲν ἐλάτρευσαν τὴν αἰσθητὴν καὶ ἄψυχον εἰκόνα τοῦ Βασιλέως Ναβουχοδονόσορος, οὐδὲ ἐπροσκύνησαν αὐτὴν ὡς Θεὸν, καθὼς ἐλάτρευσαν καὶ ἐπροσκύνησαν αὐτὴν ὅλοι οἱ λαοὶ, οἱ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν εὑρισκόμενοι τοῦ τυράννου· „ Γνωστὸν, ἔλεγον πρὸς τὸν τύραννον, γνωστὸν ἔστω σοι, ὦ Βασιλεῦ, ὅτι τοῖς Θεοῖς σου οὐ λατρεύομεν, καὶ τῇ εἰκόνι τῇ χρυσῇ, ἣν ἔστησας, οὐ προσκυνοῦμεν “. (Δαν. γ'. 18.) Ὅθεν ἐπειδὴ οἱ τρισμακάριοι ἐπροτίμησαν τὴν λατρείαν καὶ προσκύνησιν τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὴν λατρείαν καὶ προσκύνησιν τῆς ἀψύχου εἰκόνος· τούτου χάριν κατεπάτησαν ἀνδρείως τὸν φοβερισμὸν τῆς ἀναμμένης καμίνου. Ὅθεν βαλθέντες εἰς τὴν κάμινον καὶ μὴ βλαβέντες ἀπὸ αὐτὴν διὰ τῆς συγκαταβάσεως τοῦ θείου Ἀγγέλου, ἔχαιρον, καὶ ἀπὸ τὴν χαρὰν των ἔψαλλον λέγοντες· σὺ, ὑπερύμνητε Κύριε ὁ Θεὸς τῶν Πατέρων ἡμῶν, εἶσαι εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας· ἀπὸ τὴν χαρὰν γὰρ φυσικῷ τῷ τρόπῳ γεννᾶται τὸ ψάλλειν· ὅθεν εἶπεν ὁ θεῖος Ἰάκωβος ὁ ἀδελφόθεος „ Εὐθυμεῖταί τις, ψαλλέτω “. (Ἰάκ. ε'. 13.)

Τροπάριον.

„ Φῶς τὸ ἄϋλον μηνύων ὕλῃ σώματος ἐμωθησόμενον δι' εὐσπλαγ-
„ χνίαν πολλὴν, φαιδρὸν εὐαγγέλιον, θεῖα κηρύγματα, μῦν κραυ-
„ γάζεις μοι· εὐλογημένος, Πάναγνε, ὁ καρπὸς τῆς σῆς κοιλίας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Χαροποιὸν εἶναι καὶ τὸ Τροπάριον τοῦτο, μὲ τὸ ὁποῖον ἡ Παρθένος ἀποκρίνεται πρὸς τὸν Ἄγγελον, λέγουσα· ἐσὺ, ὦ Γαβριὴλ, μηνύεις εἰς ἐμὲ ὅτι τὸ ἄϋλον φῶς: ἤτοι ὁ Θεὸς, ὅστις κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον εἶναι „ Φῶς τὸ ἀκρότατον καὶ ἀπρόσιτον καὶ ἄῤῥητον, „ οὔτε νῷ καταληπτὸν, οὔτε λόγῳ ῥητὸν, πάσης φωτιστικὸν λογικῆς φύσεως “, (Λόγ. εἰς τὸ Βάπτ.) ἐσὺ, λέγω, ὦ Ἄγγελε, μηνύεις ὅτι τὸ ἄϋλον αὐτὸ φῶς ὁ Θεὸς μέλλει νὰ ἑνωθῇ μὲ ὕλην σώματος διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν αὐτοῦ εὐσπλαγχνίαν καὶ ἀγαθότητα, ἵνα ἐλευθερώσῃ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τὴν τυραννίαν τοῦ Διαβόλου. Ὅθεν μὲ τὸ μήνυμα αὐτὸ κραυγάζεις εἰς ἐμὲ ἕνα λαμπρὸν εὐαγγέλιον, τὸ ὁποῖον προξενεῖ χαρὰν πνευματικὴν καὶ ἀγαλλίασιν, καὶ κηρύγματα θεϊκὰ καὶ οὐράνια· ἐπειδὴ λέγεις πρὸς ἐμέ· ὦ Πάναγνε καὶ ὑπέραγνε Θεοτόκε, ὁ καρπὸς τῆς ἰδικῆς σου κοιλίας εἶναι εὐλογημένος. Τοῦτον δὲ τὸν λόγον εἶπε πρὸς τὴν Θεοτόκον, οὐχὶ ὁ Ἀρχάγγελος, ἀλλὰ ἡ Ἐλισάβετ, ὅταν ἐπῆγεν εἰς αὐτὴν ἡ Παρθένος μετὰ τὸν Εὐαγγελισμόν. Ἐπειδὴ ὅμως καὶ ὁ Ἄγγελος καὶ ἡ Ἐλισάβετ εἶπον πρὸς τὴν Θεοτόκον τὸ „ Εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξὶ “, διὰ τοῦτο καὶ εἰς τὸν Γαβριὴλ ἀπέδωκεν ὁ Μελῳδὸς τὸ „ Εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου “. Ἑρμηνεύει δὲ ὁ Θεοφύλακτος ὅτι ἐπὶ τοῦ „ Καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου “ ὁ Καὶ Σύνδεσμος νοεῖται ἀντὶ τοῦ Γάρ· ἤγουν εὐλογημένη εἶσαι σὺ ἀνάμεσα εἰς τὰς γυναῖκας· διότι ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σε εἶναι εὐλογημένος· ὅθεν ἐξ ἐκείνε ἔλαβες καὶ σὺ τὸ νὰ ἦσαι εὐλογημένη.

Γλαφυρὰ δὲ εἶναι καὶ ἐκεῖνα ὅπου λέγει ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἅγιος Γερμανός· „ Εὐλογημένον τοίνυν διὰ τοῦτο τὸ ὄνομά σου εἰς τοὺς αἰῶνας· πρὸ τοῦ Ἡλίου τὸ φῶς σου· „ ὑπερτέρα πάσης κτίσεως ἡ τιμή σου· πρὸ τῶν Ἀγγέλων ἡ ὑπεροχή σε· ὑψηλοτέρα σὺ τοῦ „ Οὐρανοῦ· ἀλλὰ καὶ πλατυτέρα τοῦ Οὐρανοῦ τῶν Οὐρανῶν, καὶ τοῦ γραφικῶς παρά τι-

„ νος Ἁγίου ἀναφερομένη ἑβδόμου ὀγδοώτερε, καὶ εἰ ἔστι τις ἕτερος καὶ ὑπερέκεινα τούτου „ λέγειν, Οὐρανέ· εὐλογημένη σὺ ἐν γενεαῖς γενεῶν· ἀλλὰ καὶ εὐλογήθησαν ἐν σοὶ πᾶσαι „ αἱ φυλαὶ τῆς γῆς· οὐδὲ γάρ ἐστι τόπος, ἔνθα σὺ μὴ δοξάζῃ· οὐδὲ φυλή, ἐξ ἧς οὐκ „ ἐβλάστησαν διὰ σοῦ καρποὶ τῷ Θεῷ". (Λόγ. εἰς τὴν Κοίμησιν).

Τὰ αὐτὰ μὲ τὸ Τροπάριον τοῦτο λέγει καὶ ὁ Θεῖος Σωφρόνιος Ἱεροσολύμων πανηγυρίζων εἰς τὴν ἑορτήν· δὲν χορταίνει, λέγει, νὰ ἀνακυκλῇ καὶ νὰ πολλαπλασιάζῃ τὸ ὄνομα τῶν Εὐαγγελίων, καὶ τὸ πάθος ἐξαγγέλλει, καὶ ἐνθουσιᾷ μὲ ἕνα πνευματικὸν ἐνθουσιασμόν· ἀρχόμενος γὰρ λέγει· „ Εὐαγγέλια, ἀδελφοὶ, εὐαγγέλια, καὶ πάλιν ἐρῶ εὐαγγέλια". Προβαίνων δὲ φησί· „ Μεγαλοφώνως βοῶ καὶ διαῤῥήδην κηρύττω καὶ φθέγγομα, εὐαγγέ- „ λια εὐαγγέλια εὐαγγέλια· τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν εὐαγγέλια· τοῦ σαρκωθέντος Θεοῦ δὶ ἡ- „ μᾶς εὐαγγέλια· τῆς Θεοῦ παρουσίας πρὸς ἡμᾶς εὐαγγέλια· ἐναν θρωπήσεως Θεοῦ τῆς ἐξ „ ἡμῶν εὐαγγέλια· ἀσπόρου συλλήψεως Θεοῦ εὐαγγέλια· κυοφορίας Θεοῦ εὐαγγέλια· ἀτρέ- „ πτου συνδρομῆς Θεοῦ πρὸς σάρκα εὐαγγέλια.... Ἆρα μὴ ταπεινὴ τῶν ἡμῶν εὐαγγελίων „ ἡ ἔκλαμψις; οὐ πᾶσαν ὑπερβαίνει λαμπρότητα, καὶ πᾶσαν ὑπεραίρει φαιδρότητα, καὶ „ πᾶσιν ἀποκρύπτει κομψότητα; διὰ τοῦτο βοῶ πρὸς τοὺς κοινωνοὺς ὑμᾶς καὶ ὁμόφρονας· „ εὐαγγέλια εὐαγγέλια εὐαγγέλια, καὶ βοῶν οὐ κορέννυμαι".

Τί δὲ εἶναι τὸ τῆς σημερινῆς ἑορτῆς χαροποιὸν εὐαγγέλιον; Ἄκουσον πῶς ὁρίζει αὐτὸ ὁ Θεοφόρος Μάξιμος· „ Τοῦτό ἐστι τὸ τοῦ Θεοῦ εὐαγγέλιον, πρεσβεία Θεοῦ καὶ παράκλη- „ σις πρὸς ἀνθρώπους δὶ Υἱοῦ σαρκωθέντος, καὶ τῆς πρὸς τὸν Πατέρα καταλλαγῆς μι- „ σθὸν δωρουμένου τοῖς πειθομένοις αὐτῷ τὴν ἀγέννητον θέωσιν. Ἀγέννητον δὲ λέγω θέω- „ σιν, τὴν κατ' εἶδος ἐνυπόστατον ἔλλαμψιν, ἥτις οὐκ ἔχει γένεσιν, ἀλλ' ἀνεπινόητον ἐν „ τοῖς ἀξίοις φανέρωσιν. Διὰ τί δὲ λέγεται Εὐαγγελισμὸς ἡ παροῦσα πανήγυρις; Εἰς τοῦτο ἀποκρίνεται Ἰωσὴφ ὁ Βρυέννιος λέγων· „ Ἀγαθὰ ἡμῖν εὐαγγέλια σήμερον ἦκε παρὰ Θεοῦ, „ καὶ πράγματα γέγονε παρ' ἡμῖν, τῶν ἐν τῇ Ἐδὲμ καθ' ἡμῶν γεγονότων ἄντικρυς διορθω- „ τικά. Ἐκεῖ κατὰ τοῦ ἀνθρωπείου γένους τὰ φαῦλα ἀπὸ γυναικὸς ἤρξατο· ὧδε ὑπὲρ „ τοῦ αὐτοῦ γενέσθαι τὰ ἀγαθὰ ἀπὸ γυναικὸς ἔλαβε τὴν ἀρχήν· ὅθεν ἡ κατάρα τὴν ἀρ- „ χὴν ἔσχεν ἀρχῆθεν, ἐκεῖθεν ἡ εὐλογία τὴν ἀπαρχὴν ἐκτήσατο ὕστερον· ἐκεῖ ὁ Παράδει- „ σος, ὧδε ἡ ἐκκλησία· ἐκεῖ ὁ Ἀδάμ, ὧδε ὁ Χριστός· ἐκεῖ ἡ Εὔα, ὧδε ἡ Μαριάμ· ἐκεῖ „ ὁ ὄφις, ὧδε ὁ Γαβριήλ· ἐκεῖ δράκοντος πρὸς τὴν Εὔαν ψιθυρισμός, ὧδε Ἀγγέλου πρὸς „ τὴν Μαριὰμ χαιρετισμός (1). Ἐκεῖ τὸ „ Πληθύνων πληθυνῶ τὰς λύπας σου καὶ τοὺς „ στεναγμούς σου", ὧδε τὸ „ Χαῖρε κεχαριτωμένη Μαρία· εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν". (Λόγ. ά. εἰς τὸν Εὐαγγελισμόν).

Τροπάριον.

„ Χαῖρε Δέσποινα Παρθένε· χαῖρε πάναγνε· χαῖρε δοχεῖον Θεοῦ· „ χαῖρε λυχνία φωτός· Ἀδὰμ ἡ ἀνάκλησις. Εὔας ἡ λύτρωσις· Ὄρος „ ἅγιον· περιφανὲς ἁγίασμα καὶ νυμφὼν ἀθανασίας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἐπειδὴ εἰς τὸ ἀνωτέρω Τροπάριον εἶπεν ἡ Παρθένος εἰς τὸν Ἄγγελον ὅτι κραυγάζει πρὸς αὐτὴν φαιδρὸν εὐαγγέλιον καὶ θεῖα κηρύγματα· τούτου χάριν καὶ ὁ Ἄγγελος ἐν τῷ παρόντι Τροπαρίῳ αὐξάνει τὸ ἀνωτέρω εὐαγγέλιον τῆς χαρᾶς, καὶ λέγει πρὸς τὴν Παρθένον· Χαῖρε ὦ Δέσποινα παντὸς τοῦ Κόσμου. Χαῖρε Παρθένε πάναγνε καὶ ὑπέραγνε, ἡ μὴ μόνον κατὰ τὸ σῶμα καὶ τὰς αἰσθήσεις τοῦ σώματος Παρθένος οὖσα, ἀλλὰ καὶ κατὰ

(1) Ὅθεν μερικοὶ γλαφυρῶς ἠρμήνευσαν τὸ τοῦ „ Παρθένον) καὶ νὺξ νυκτὶ ἀναγγέλλει γνῶσιν" (ἤ- Δαβὶδ ἐκεῖνο ῥητόν „ Ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ ἐρεύγεται „ ῥῆμα, (ἤτοι ὁ Γαβριὴλ ἐρεύγεται τὰ ῥήματα τοῦ „ Εὐαγγελισμοῦ πρὸς τὴν ἡμέραν: ἤτοι πρὸς τὴν γουν ἡ νὺξ ὁ Ὄφις καὶ Διάβολος ἀναγγέλλει γνῶ- σιν πρὸς τὴν Εὔαν ἐν τῷ Παραδείσῳ, ἵνα ἀπα- τήσῃ αὐτήν).

κατὰ τὴν ψυχὴν καὶ κατὰ τὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς. Χαῖρε ὦ δοχεῖον καὶ κατοικητήριον λογικὸν καὶ νοερὸν τοῦ Θεοῦ, ἡ τὸν ἀχώρητον τῷ Κόσμῳ χωρήσασα. Χαῖρε λυχνία φωτὸς, εἴτε ἡ τοῦ Μωϋσέως, εἴτε ἡ τοῦ Ζαχαρίου, ἀπὸ τὸ φῶς τῆς ὁποίας ἐφωτίσθησαν οἱ ἐν τῷ σκότει καθήμενοι Ἐθνικοί. Χαῖρε Θεοτόκε, ἡ ἀνακάλεσις τοῦ Προπάτορος Ἀδὰμ εἰς τὴν πρώτην κατάστασιν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐξέπεσε. Χαῖρε τῆς Εὔας ἡ λύτρωσις ἀπὸ τὴν καταδίκην καὶ ἀρὰν, εἰς τὴν ὁποίαν ὠλίσθησε. Χαῖρε τὸ ὄρος τὸ ἅγιον τοῦ Θεοῦ, περὶ τοῦ ὁποίου ὁ Δαβὶδ προεφήτευσε. Χαῖρε ἁγίασμα ἔνδοξον, (ἁγίασμα δὲ ὠνομάζετο ὁ ἐν Ἱεροσολύμοις ναὸς) τοῦ ὁποίου ἀνωτέρα ἐφάνης σὺ Θεοτόκε, ὅσον ἀνώτερος εἶναι ὁ ἔμψυχος καὶ λογικὸς ναὸς ἀπὸ τὸν ἄψυχον καὶ ἄλογον. Χαῖρε ὦ θάλαμε μυστικὲ τῆς ἀθανασίας, διὰ μέσου τοῦ ὁποίου οἱ πρὸ ἡμῶν θνητοὶ τῆς ἀθανασίας κατηξιώθημεν.

Τροπάριον.

„ Ψυχὴν ἥγνισε, καὶ σῶμα καθηγίασε, μαὸν εἰργάσατο χωρητι-
„ κόν με Θεοῦ, σκηνὴν θεοκόσμητον, ἔμψυχον τέμενος, ἡ ἐπέλευ-
„ σις τοῦ Παναγίου Πνεύματος, καὶ ζωῆς ἀγνὴν Μητέρα.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Διὰ τοῦ Τροπαρίου τούτου ἀποκρίνεται ἡ Θεοτόκος πρὸς τὸν Ἄγγελον καὶ λέγει αὐτῷ· ἡ ἐπέλευσις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, περὶ τῆ ὁποίου εἶπάς μοι, ὦ Γαβριὴλ „ Πνεῦμα Ἅγιον „ ἐπελεύσεται ἐπὶ σὲ “, (Λουκ. ά. 35.) αὐτὴ, λέγω, ἐκαθάρισε μὲν τὴν ψυχήν μου ἀπὸ τὴν προπατορικὴν ἁμαρτίαν, ἡγίασε δὲ καὶ τὸ σῶμά μου· αὐτὴ μὲ ἐκατασκεύασεν ἕνα ναὸν ἐπιτήδειον διὰ νὰ χωρέσω τὸν Θεὸν Λόγον· αὐτὴ μὲ ἐποίησε μίαν ἄλλην σκηνὴν στολισμένην ὑπὸ Θεοῦ μὲ ὅλα τὰ κάλλη τῶν ἀρετῶν καὶ χαρίτων, μᾶλλον δὲ καὶ ὑπερτέραν τῆς Σκηνῆς ἐκείνης· ἐκείνη γὰρ ἦτον ἄψυχος, ἐγὼ δὲ εἶμαι λογικὴ τε καὶ ἔμψυχος· καὶ ἵνα τελευταῖον εἴπω τὸ πρῶτον, αὐτὴ ἡ ἐπέλευσις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἰργάσατο ἐμὲ Μητέρα ἄχραντον τῆς ζωῆς: ἤτοι τοῦ ζωηφόρου Λόγου τοῦ Θεοῦ, ὅς τις εἶναι ἡ ζωὴ καὶ αὐτοζωὴ, καθὼς εἶπε μόνος· „ Ἐγώ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή “. (Ἰω. ιδ'. 6.)

Εἶπον δὲ, ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἐκαθάρισε τὴν ψυχὴν τῆς Παρθένου ἀπὸ τὴν προπατορικὴν ἁμαρτίαν, καθότι ἡ Θεοτόκος ἐπέκειτο εἰς τὴν προπατορικὴν ἁμαρτίαν ἕως εἰς τὸν θεῖον Εὐαγγελισμόν· τότε γὰρ ἐλευθερώθη ἀπὸ αὐτὴν διὰ τῆς ἐπελεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, κατὰ τὴν δόξαν τῆς ἐκκλησίας· ὅθεν καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος εἶπε· „ Κυηθεὶς „ μὲν ἐκ Παρθένου, καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα προκαθαρθείσης τῷ Πνεύματι “. (Λόγ. εἰς τὴν Χριστοῦ Γέννησιν) καὶ ὁ ἴδιος οὗτος Ἰωάννης λέγει· „ Μετὰ οὖν τὴν συγκατάθεσιν τῆς ἁ-
„ γίας Παρθένου, Πνεῦμα Ἅγιον ἐπῆλθεν ἐπ' αὐτὴν κατὰ τὸν τοῦ Κυρίου λόγον, ὃν εἶ-
„ πεν ὁ Ἄγγελος, καθαῖρον αὐτὴν, καὶ δύναμιν δεκτικὴν τῆς τοῦ Λόγου Θεότητος παρέ-
„ χον, ἅμα δὲ καὶ γεννητικήν· καὶ τότε ἐπεσκίασεν ἐπ' αὐτὴν ἡ τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου
„ ἐνυπόστατος σοφία καὶ δύναμις, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ τῷ Πατρὶ ὁμοούσιος οἱονεὶ θεῖος
„ σπόρος “. (βιβλ. γ'. κεφ. μθ'.)

Ὅρα δὲ, ὅτι μετὰ τὴν συγκατάθεσιν τῆς Παρθένου, ἤγουν ἀφ' οὗ αὐτὴ εἶπεν „ Ἰδοὺ ἡ
„ δούλη Κυρίου· γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥῆμά σου “, τότε ἐπῆλθεν εἰς αὐτὴν τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, καὶ ἡ τοῦ ὑψίστου δύναμις ἐπεσκίασεν αὐτῇ, καὶ ὄχι προτήτερα· ὅθεν καὶ ὁ Ἄγγελος τὰ λόγια ὅπου εἶπε πρὸς τὴν Παρθένον, εἰς χρόνον μέλλοντα τὰ εἶπεν, ἤγουν ὅτι ἐπελεύσεται ἐπὶ σὲ, καὶ ὅτι ἐπισκιάσει σοι, φανερόνων μὲ τοῦτο ὅτι, ὅταν ἔλεγε ταῦτα, δὲν εἶχεν ἔλθει εἰς αὐτὴν τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον τὸ τῆ Μυστηρίου τελειωτικὸν, ὅτε ἡ δύναμις τῆ ὑψίστου εἶχεν ἐπισκιάσει αὐτήν. Εἴρηται δὲ καὶ ἐν τῇ εἰσαγωγικῇ ἐκθέσει τῆς Πίστεως ὑπὸ Βασιλείωνος τῆ Μακρῆ· „ Ὅτε τῷ Ἀγγέλῳ ἀπεκρίνατο ἡ Μαρία „ Ἰδοὺ ἡ δού-
„ λη Κυρίυ, γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥῆμά συ “, Τότε ἄνθρωπος εὐθέως ἀπηρτισμένος ἐν πᾶσι
„ τοῖς αὐτοῦ μέρεσιν, ἐγένετο τέλειος “. (Σελ. νέ.) Ὥστε μετὰ τὴν συγκατάθεσιν τῆς Παρθένου καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἐπῆλθεν αὐτῇ, καὶ τὸ βρέφος εὐθὺς ἐξεικονισμένον ἐγέ-

ἐγένετο· ὅθεν ἀκολούθως καὶ ἡ τοῦτο βαστάζουσα, Θεοῦ Μήτηρ ἦτον. Διὰ τοῦτο ἡ Ἐλισάβετ οὕτως αὐτὴν ἀνεκήρυξε λέγουσα· „ Καὶ πόθεν μοι τοῦτο, ἵνα ἡ Μήτηρ τοῦ Κυρίου „ μου ἔλθῃ πρός με"; καὶ μ' ὅλον ὅτι ἀκόμη δὲν εἶχε γεννήσει τὸν Κύριον.

Τροπάριον.

„ Ὡς πολύφωτον λαμπάδα, καὶ θεότευκτον παστάδα βλέπω σε·
„ μῦν ὡς χρυσῆ κιβωτὸς τοῦ Νόμου τὸν πάροχον δέχου, Θεόνυμφε,
„ εὐδοκήσαντα τὴν τῶν ἀνθρώπων ῥύσασθαι, διὰ σὲ φθαρτὴν οὐσίαν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Διὰ τοῦ Τροπαρίου τούτου, τὸ ὁποῖον εἶναι τελευταῖον τοῦ πρώτου ἀλφαβήτου, ἀποκρίνεται ὁ Ἄγγελος πρὸς τὴν Παρθένον καὶ λέγει· ὦ Θεόνυμφε Μαριάμ, ἐγὼ σὲ βλέπω ὡς μίαν πολύφωτον λαμπάδα, ἥτις φωτίζεις τοὺς ἐσκοτισμένους ἀπὸ τὴν πλάνην καὶ ἁμαρτίαν· ἐγὼ σὲ βλέπω ὡς ἕνα νυμφικὸν θάλαμον θεοκατασκεύαστον εἰς ὑποδοχὴν Θεοῦ. Λοιπὸν ἐπειδὴ τοιουτοτρόπως προητοιμάσθης νυμφικῶς, ὦ Παρθένε, διὰ τοῦτο, καθὼς ἐκείνη ἡ χρυσῆ Κιβωτὸς ἐδέχθη μέσα τὰς πλάκας τοῦ Νόμου, ἔτω καὶ σύ, Θεοτόκε, δέχου εἰς τὴν ἄχραντον κοιλίαν σου, οὐχὶ πλάκας ἀψύχους τοῦ Νόμου, ἀλλ' αὐτὸν τὸν δοτῆρα τοῦ Νόμου Χριστὸν τὸν Θεόν, ὅστις ἠθέλησε μὲ προηγούμενόν του θέλημα νὰ ἐλευθερώσῃ διὰ τῆς ἰδικῆς σου μεσιτείας ἀπὸ τὴν τυραννίαν τοῦ Διαβόλου, καὶ ἀπὸ τὴν φθορὰν καὶ τὸν ᾅδην τὴν οὐσίαν καὶ φύσιν τῶν ἀνθρώπων, ἥτις ἐφθάρη ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας.

Ὠδὴ ἡ. Κατὰ Ἀλφάβητον σύντομον προβαίνουσα.

„ Ἄκουε Κόρη Παρθένε Ἁγνή· εἰπάτω δὴ ὁ Γαβριὴλ Βουλὴν ὑ-
„ ψίστου ἀρχαίαν ἀληθινήν· Γεμοῦ πρὸς ὑποδοχὴν ἑτοίμη Θεοῦ·
„ διὰ σοῦ γὰρ ὁ ἀχώρητος βροτοῖς συμπαστρέφεται· διὸ καὶ χαί-
„ ρων βοῶ· εὐλογεῖτε πάντα τὰ ἔργα Κυρίου τὸν Κύριον.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἀφ' οὗ ἐτελείωσε τὸ μεγάλον Ἀλφάβητον ὁ χαριτώνυμος Μελῳδὸς, ἔμειναν ἀκόμη δύω Ὠδαὶ ἡ ὀγδόη αὕτη καὶ ἡ ἀκόλουθος ἐννάτη· ὅθεν εἰς τὴν παροῦσαν μεταχειρίζεται ἕνα ἄλλο ἀλφάβητον σύντομον, καὶ κάμνει πάλιν ἄλλην ἀρχὴν τῆς ὑποθέσεως· μελουργήσας γὰρ ἓξ Τροπάρια κατὰ τὴν Ὠδὴν ταύτην, ἐν ἑκάστῳ Τροπαρίῳ περιέλαβε τέσσαρα στοιχεῖα τοῦ ἀλφαβήτου· αἱ συλλαβαὶ ὅμως τοῦ κάθε στοιχείου δὲν εἶναι ἴσαι, ἀλλὰ ἄνισοι, καθὼς ἐδυνήθη ὁ Μελῳδὸς νὰ συναρμόσῃ καὶ τὰς λέξεις καὶ τὸ νόημα τοῦ κάθε στοιχείου. Φαίνεται δὲ ὅτι στιχουργικῶς προβαίνουσι τὰ Τροπάρια ταῦτα· οἱ στίχοι ὅμως αὐτοὶ εἶναι ἀμετροὶ καὶ ἀνισοσύλλαβοι. Ἀκολουθοῦσι δὲ τὰ Τροπάρια ταῦτα κατὰ ἀνταπόκρισιν ὡς καὶ τὰ ἄνωθεν. Λέγει λοιπὸν ὁ Ἁσματογράφος· ἂς εἰπῇ ὁ Ἀρχάγγελος Γαβριὴλ εἰς τὴν Παρθένον τὰ λόγια ἐκεῖνα τοῦ Δαβὶδ „ Ἄκουσον Θύγατερ". (Ψαλ. μδ'. 10.) Ἄκουε Κόρη Παρθένε, ἡ ψυχὴ καὶ σώματι ὑπάρχουσα ἁγνὴ καὶ πάναγνος, ἄκουε τὴν ἀρχαίαν καὶ ἀληθινὴν βουλὴν τοῦ ὑψίστου τοῦ ἀνωτάτου Πατρὸς, τὴν ὁποίαν πρὸ πάντων τῶν αἰώνων ἐβουλεύθη, τὸ νὰ ἀποστείλῃ δηλαδὴ τὸν Μονογενῆ του Υἱὸν νὰ γένῃ ἄνθρωπος διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων· οὕτω γὰρ καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος πρὸς τὸν Πατέρα ἀπέδωκε τὴν βουλὴν ταύτην εἰπών· „ Καὶ καλεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ μεγάλης βουλῆς τῆς τοῦ Πατρὸς Ἄγγελος". (Λόγ. εἰς τὴν Χριστοῦ Γέννησιν) Ἐρανίσθη δὲ τοῦτο ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸν Ἡσαΐαν λέγοντα· „ Κύριε ὁ Θεός μου, δοξάσω σε, ὑμνήσω τὸ ὄνομά σου, ὅτι

„ ἐποίη-

„ ἐποίησας θαυμαστὰ πράγματα, βυλὴν ἀρχαίαν ἀληθινὴν, γένοιτο"! (Ἡσ. κέ. 1.) (1) Ὅθεν ἐπειδὴ τοιαύτη εἶναι ἡ προαιώνιος βουλὴ τοῦ Πατρὸς, διὰ τοῦτο γενοῦ ἑτοίμη, Παρθένε, νὰ δεχθῇς ἐν τῇ κοιλίᾳ σου τὸν Μονογενῆ Υἱὸν τοῦ ἀνάρχου Πατρὸς ἵνα ἐκ τῶν παναχράντων σου αἱμάτων λάβῃ σάρκα, καὶ γένῃ τέλειος ἄνθρωπος.

Ἐπειδὴ διὰ τῆς ἰδικῆς σου μεσιτείας ἐκεῖνος ὅπου εἶναι ἀχώριτος τῷ παντὶ κατὰ τὴν Θεότητα, μέλλει νὰ συναναστραφῇ μὲ τοὺς ἀνθρώπους κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα. Ἐρανίσθη δὲ τοῦτο ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸν Προφήτην Βαρούχ, ταὐτὸν εἰπεῖν ἀπὸ τὸν Προφήτην Ἱερεμίαν, καθότι ὁ Ἱερεμίας ἐστάθη διδάσκαλος τοῦ Βαρούχ, καὶ καθότι τὸ βιβλίον τοῦ Βαρούχ ἐδέχθη ἀπὸ τοὺς Πατέρας ὡς ἕνα μετὰ τοῦ βιβλίου τῦ Ἱερεμίου. Τί δὲ λέγει ὁ Βαρούχ; „ Μετὰ δὲ τοῦτο, ἐπὶ τῆς γῆς ὤφθη καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη". (Βαρ. γ'. 37.) Ἐπιφέρει δὲ ἀκολούθως ὁ Μελῳδὸς τὸ „ Εὐλογεῖτε πάντα τὰ ἔργα", διὰ νὰ δείξῃ ὅτι ἡ Ὠδὴ αὕτη εἶναι ὠδὴ, τῆς ὁποίας χαρακτηριστικὸν εἶναι τὸ ἀνωτέρω λόγιον.

Τὰ αὐτὰ μὲ τὸ Τροπάριον τῦτο λέγει καὶ ὁ Σωφρόνιος Ἱεροσολύμων εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην· „ Καὶ βουλὴν πληροῖ (ὁ Θεὸς) ἀρχαίαν τε καὶ φιλάνθρωπον, ἣν φιλανθρώπως ἀρ„ χῆθεν βεβούλευται.. οὐ γὰρ ἔφερεν ὡς Πλάστης θεωρεῖν αὐτοῦ τὸ πλάσμα φθειρόμε„ νον καὶ ἀπολλύμενον. Καὶ τίς ἡ βουλὴ, ἣν Θεὸς ἐβουλεύσατο πρὸς ἀνθρώπων σωτηρίαν „ καὶ λύτρωσιν; Ἡσαΐας βοάτω παρελθὼν ὁ θαυμάσιος, ὁ καὶ τὴν ἄσπορον Θεοῦ προσ„ φθεγξάμενος σύλληψιν, καὶ τὴν παρθενικὴν αὐτοῦ προδιηγησάμενος γέννησιν· ὃς ἐπὶ τῇ „ πληρώσει τῆς θείας βουλήσεως, Ὠδὴν ἄδων Θεῷ χαριστήριον, Κύριε ὁ Θεός μου, δοξάσω„ σε, κέκραγεν· ὑμνήσω τὸ ὄνομά σου, ὅτι ἐποίησας θαυμαστὰ πράγματα, βουλὴν ἀρ„ χαίαν ἀληθινήν· γένοιτο"! (Ἡσ. κέ. 1.) Καὶ Ἀνδρέας ὁ Κρήτης· „ Εὖγε τῆς ἀφράστε „ οἰκονομίας! εὖγε τῆς χάριτος! ὑπέρευγε τῆς ὑπερανάρχου βουλῆς καὶ προγνώσεως! ὄντως „ Πνεῦμα Ἅγιον ἐνῴκησε τῇ Παρθένῳ, καὶ δύναμις ὑψίστου ἐπεσκίασεν αὐτῇ, κατὰ τὴν „ προωρισμένην βουλὴν τοῦ Θεοῦ τε καὶ πρόγνωσιν".

Τροπάριον.

„ Ἔμποια πᾶσα ἥττᾶται βροτῶν, ἀμτέφησεν ἡ Παρθένος, Ζητῦσα „ ἅπερ μοι φθέγγῃ παράδοξα· Ἥσθημσι τοῖς λόγοις, ἀλλὰ δέδοικα. „ Θαμβηθεῖσα μὴ ἀπάτῃ με ὡς Εὔαν πόρρω πέμψῃς Θεοῦ· ἀλλ' „ ὅμως ἤδη βοῶ. (2) εὐλογεῖτε πάντα τὰ ἔργα Κυρίυ τὸν Κύριον.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Διὰ τοῦ Τροπαρίου τούτου ἀποκρίνεται ἡ Παρθένος πρὸς τὸν Ἄγγελον καὶ λέγει αὐτῷ· κάθε νοῦς τῶν ἀνθρώπων ὅπου ζητεῖ νὰ μάθῃ τὰ παράδοξα Μυστήρια ὅπου λέγεις εἰς ἐμὲ, ὦ Ἄγγελε, νικᾶται καὶ σκοτίζεται, ἐπειδὴ νὰ καταλάβῃ ταῦτα δὲν δύναται. Ἐγὼ ναὶ χαίρω εἰς τοὺς ἰδικούς σου λόγους, καὶ εἰς τὰ χαροποιὰ μηνύματα ὅπου μοι προσφέρεις· πλὴν φοβοῦμαι μήπως μέσα εἰς τὴν χαρὰν εὕρω λύπην. Ὅθεν θαμβοῦμαι καὶ εἰς ἀπορίαν εὑρίσκομαι μήπως, καθὼς ὁ ὄφις ἐδίωξε τὴν Προμήτορά μου Εὔαν ἀπὸ τὸν Θεὸν μὲ τὴν ἀπατηλὴν καὶ γλυκεῖαν φαινομένην συμβουλήν του, οὕτω καὶ σὺ, ὦ Γαβριὴλ, διώξῃς ἐμὲ ἀπὸ τὸν Θεὸν μὲ τὰ καλά σου ταῦτα μηνύματα. Ἀλλ' ὅμως πάλιν ἀποβάλλω τὸν φόβον, καὶ πεισθεῖσα ἤδη βοῶ· Εὐλογεῖτε καὶ τὰ ἑξῆς. Ἐὰν δὲ γραφῇ „ Βοᾷς" ὅτως ἑρμηνεύεται· διότι βλέπω ὅτι λέγεις εἰς τὸν Θεὸν τὸν θεοπρεπῆ ἐκεῖνον ὕμνον τῶν τριῶν Παι-

(1) Ὅρα περὶ τῆς βουλῆς ταύτης εἰς τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Εἱρμοῦ τῆς τετάρτης Ὠδῆς τοῦ λέγοντος „ Τὴν ἀνεξιχνίαστον θείαν βουλήν", καὶ τοῦ Εἱρμὸς τὸ λέγοντος „ Θεὸς ὢν εἰρήνης", κατὰ τὴν ἑβδόμην Ὠδὴν τοῦ Κανόνος τῶν Χριστοῦ Γεννῶν.

(2) Παρὰ τῷ ἀνωνύμῳ ἑρμηνευτῇ γράφεται „ Βοῶ", πρὸς τὴν Θεοτόκον τοῦτο ἀποδιδομένου· ἐν δὲ τοῖς ἐκδεδομένοις γράφεται, Βοᾷς, πρὸς τὸν Ἄγγελον τοῦτο ἀποδιδομένου.

Παίδων, τὸν ὁποῖον ὁ ἀντικείμενος ἐχθρὸς ποτὲ δὲν ἤθελεν εἰπῇ ἀφ' ἑαυτοῦ του μὴ βιαζόμνος· ἐπειδὴ κατὰ τὸν μέγαν Παῦλον „ Οὐδεὶς δύναται εἰπεῖν Κύριον Ἰησοῦν, εἰ μὴ ἐν „ Πνεύματι Ἁγίῳ “. (ά. Κορ. ιβ. 3.)

Τροπάριον.

„ Ἴδε σοι τὸ ἄπορον λέλυται, φησὶ πρὸς ταῦτα ὁ Γαβριήλ· κα-
„ λῶς γὰρ ἔφης τὸ πρᾶγμα δυστέκμαρτον. Λόγοις σῶν χειλέων
„ πειθαρχοῦσα λοιπόν, μὴ ἀμφίβαλλε ὡς πλάσματι, ὡς πράγ-
„ ματι δὲ πίστευε· ἐγὼ γὰρ χαίρων βοῶ· εὐλογεῖτε πάντα τὰ ἔρ-
„ γα Κυρίου τὸν Κύριον.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Διὰ τοῦ παρόντος Τροπαρίου ἀποκρίνεται ὁ Γαβριὴλ πρὸς τὰ ἀνωτέρω λόγια τῆς Παρθένου· ἐπειδὴ γὰρ ἡ Θεοτόκος εἶπεν ὅτι κάθε νοῦς τῶν ἀνθρώπων νικᾶται καὶ δὲν ἐμπορεῖ νὰ καταλάβῃ τὸ Μυστήριον τοῦτο· διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἄγγελος αὐτὸν τὸν ἴδιον λόγον τῆς Παρθένου δραξάμενος, ἰδοὺ, λέγει, ὦ Παρθένε, ἀπὸ τὰ ἰδιά σου λόγια ἐλύθη ἡ ἀπορία σου· λέγουσα γὰρ ὅτι ὁ νοῦς τῶν ἀνθρώπων νικᾶται ἀπὸ τὸ Μυστήριον τοῦτο, μὲ αὐτὸ φανερόνεις ὅτι τὸ πρᾶγμα εἶναι δυσκολοσυμπέραστον· τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ δυστέκμαρτον, ἐκ τοῦ, Τεκμαίρομαι (ὁ δηλοῖ τὸ, βεβαίως καὶ ἀναγκαίως συμπεραίνω) καὶ τῷ, Δύς, συντιθέμενον, ταὐτὸν εἰπεῖν εἶναι δυσκολοκατάληπτον. Πείθου λοιπὸν, ὦ Δέσποινα, εἰς τὰ ἰδικά σου λόγια, καὶ περισσότερον μὴ ζητῇς, μηδὲ ἀμφιβάλῃς εἰς τὸ παρ' ἐμοῦ λεγόμενον, ὡς νὰ ἦναι ψεῦδος καὶ ἀνάπλασμα διανοίας, ἀλλὰ πίστευε εἰς αὐτὸ, ὡς πρᾶγμα ὂν ἀληθὲς καὶ ἀψευδέστατον· διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἐγὼ τοῦτο τὸ ἀληθέστατον Μυστήριον ἐννοῶν, χαίρω, καὶ χαίρων βοῶ· „ Εὐλογεῖτε πάντα τὰ ἔργα “.

Τροπάριον.

„ Νόμος οὗτος θεόθεν βροτοῖς, ἡ ἄμεμπτος αὖθις φησὶ, Ξυμοῦ ἐξ
„ ἔρωτος τόκον προέρχεσθαι. Οὐκ οἶδα συζύγου παντελῶς ἡδονὴν,
„ Πῶς οὖν λέγεις ὅτι τέξομαι; Φοβοῦμαι μὴ ἀπάτῃ λαλῇς· ἀλλ' ὅ-
„ μως, ἴδε, βοῶ· (1) εὐλογεῖτε πάντα τὰ ἔργα Κυρίου τὸν Κύριον.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Πάλιν διὰ τοῦ Τροπαρίου τούτου ἀποροῦσα ἡ ἄμεμπτος Θεοτόκος εἰσάγεται καὶ λέγουσα πρὸς τὸν Ἄγγελον· οὗτος ὁ φυσικὸς νόμος ἐδόθη, ὦ Ἄγγελε, εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὸν Θεὸν μετὰ τὴν παράβασιν, τὸ νὰ προέρχεται δηλαδὴ τόκος: ἤτοι τὸ νὰ γεννᾶται παιδίον ἀπὸ τὸν ξυνὸν ἔρωτα, ταὐτὸν εἰπεῖν ἀπὸ τὴν κοινὴν ἐπιθυμίαν καὶ μίξιν τοῦ ἀνδρὸς ὁμοῦ καὶ τῆς γυναικός· ἐγὼ ὅμως δὲν ἠξεύρω παντελῶς ἡδονὴν ἀνδρὸς, οὐδὲ κατὰ διάνοιαν ψιλὴν ἐνθύμησιν. Διὰ τοῦτο εἶπε τὸ „ Παντελῶς “ διὰ νὰ φανερώσῃ μὲ τὴν λέξιν αὐτὴν τὸ νόημα τοῦτο, ὅτι καὶ αὐτῆς τῆς τῶν σαρκικῶν λογισμῶν προσβολῆς ἀνωτέρα ὑπάρχει. Πῶς λοιπὸν ἐσὺ λέγεις ὅτι θέλω γεννήσει Υἱόν; Ἐγὼ φοβοῦμαι μήπως λαλῇς εἰς ἐμὲ μὲ κάμμίαν ἀπάτην καὶ δολιότητα· ἀλλ' ὅμως πάλιν στοχαζομένη εἰς τὰ λόγιά σου μίαν θεϊκὴν δύναμιν, ἰδοὺ βοῶ· „ Εὐλογεῖτε “ καὶ τὰ ἑξῆς.

Τρο-

(1) Καὶ ἰδοὺ „ Βοῶ “ γράφει ὁ ἀνώνυμος.

Τροπάριον.

„ Ῥήματα ἅπερ μοι φθέγγῃ, Σεμνὴ, ὁ Ἄγγελος πάλιν βοᾷ, συμφω-
„ νεῖ (1) πέλει λοχείας ἀνθρώπων ἀμητῶν. Τὸν ὄντως Θεόν σοι
„ ἐπαγγέλλομαι Ὑπὲρ λόγον τε καὶ ἔμμοιαν σαρκούμενον ὡς οἶδεν
„ ἐκ σοῦ· διὸ καὶ χαίρων βοῶ· εὐλογεῖτε πάντα τὰ ἔργα Κυρίου
„ τὸν Κύριον.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Διὰ τοῦ Τροπαρίου τούτου ἀποκρίνεται ὁ Ἄγγελος πρὸς τὰ ἀνωτέρω λόγια τῆς Θεοτόκου καὶ λέγει· ὦ σεμνοτάτη καὶ Ἀειπάρθενε Μαριάμ, τὰ λόγια ὅπου λαλεῖς πρὸς ἐμὲ, αὐτὰ εἶναι ἴδια καὶ συνειθισμένα τῆς φυσικῆς γεννήσεως τῶν θνητῶν ἀνθρώπων, ἤγουν τὸ νὰ σμίγῃ ὁ ἀνὴρ μετὰ τῆς γυναικὸς, καὶ νὰ γεννῶσι παιδίον· „ Ἔσονται φησὶν, „ οἱ δύω εἰς σάρκα μίαν “, ἤτοι εἰς ἕνα παιδίον· οὕτω γὰρ ἑρμήνευσε τὸ ῥητὸν ὁ θεῖος Χρυσόστομος· (Γέν. β'. 24.) καθότι τὸ παιδίον σὰρξ μία τῶν γονέων ἐστίν. Ἐγὼ ὅμως, ὦ Δέσποινα, δὲν σοι λαλῶ περὶ φυσικῆς γεννήσεως ἀνθρώπων, ἀλλὰ ἐπαγγέλλομαί σοι ὅτι θέλεις γεννήσει ὡς ἄνθρωπον τὸν ὄντως ὄντα Θεὸν ὑπὲρ φύσιν καὶ λόγον καὶ ἔννοιαν, καθὼς μόνος ἠξεύρει αὐτός· διὰ τοῦτο καὶ χαίρων βοῶ· „ Εὐλογεῖτε πάντα “ κ.τ.λ.

Τὰ αὐτὰ λέγει καὶ ὁ θεῖος Ἱεροσολύμων Σωφρόνιος εἰς τὴν ἑορτὴν, ἀπὸ τὸν ὁποῖον φαίνεται ὅτι ἠρανίσθη τὸ Τροπάριον τοῦτο ὁ Μελῳδός. Τί οὖν ἐκεῖνος φησί; „ Ἐγώ σοι „ τὰ τούτων ὑπέρτερα φθέγγομαι, σύ μοι λέγεις φυσικὰ καὶ ἀνθρώπινα· εἰ τῶν ἐμῶν „ ἐγνώκεις λόγων τὴν δύναμιν, οὐκ ἂν μοι γυναίων συνηθείας παρέφερες· οὐκ ἂν μοι λό- „ γους ταπεινοὺς προσεκόμιζες· οὐκ ἂν μοι νόμους ἐκραύγαζες φύσεως, ὧν ἐκτὸς οὐδέποτε „ τίκτει τὰ θήλεα. Οἶδα καὶ αὐτὸς τὴν ἀνθρωπίνην συνήθειαν, κἂν ἄνθρωπος τὴν φύ- „ σιν οὐ πέφυκα· οἶδα κἀγὼ ὡς ἀνδρὸς ὁμιλία καὶ θήλεος γεννᾶν εἴωθε τὸν τικτόμενον „ ἄνθρωπον· οὐκ εἰμὶ τούτων ἀγνώτης τὴν εἴδησιν, εἰ καὶ τούτων εἰμὶ τὴν ἐνέργειαν ἄ- „ πειρος. Ἄφες μοι τὰ χαμηλὰ καὶ ἐπίγεια, καὶ βλέπε μοι τὰ ὑψηλὰ καὶ οὐράνια. Οὐ „ φυσικόν σοι τόκον εὐαγγελίζομαι σήμερον, τὸν ἐκ θελήματος ἀνδρὸς καὶ σαρκὸς προερ- „ χόμενον, ἀλλὰ τόκον σοι τὸν ὑπὲρ φύσιν φημὶ καὶ συνήθειαν. Οἶδα ὡς οὐδέποτε παρ- „ θένος, ὦ Παρθένε, γεγέννηκεν, ἀλλὰ σὺ γεννήσεις, Παρθένος ὁρωμένη καὶ μένουσα “.

Τροπάριον.

„ Φαίμῃ μοι ἀληθείας ῥήτωρ, κατέθετο ἡ Παρθένος· Χαρᾶς γὰρ
„ κοιμῆς ἐλήλυθας Ἄγγελος. Ψυχὴ ὦμ ἐπεὶ καθήγμισμαι Πνεύ-
„ ματι, Ὡς τὸ ῥῆμά σου γενέσθω μοι· σκηνούτω ἐμ ἐμοὶ ὁ Θεὸς,
„ πρὸς ὃν βοῶ μετὰ σῦ· εὐλογεῖτε πάντα τὰ ἔργα Κυρίυ τὸν Κύριον.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τῶν ἀνωτέρω λόγων τοῦ Ἀγγέλου ἡ Παρθένος ἀκούσασα, εἰσάγεται ὑπὸ τοῦ Μελῳδοῦ ὅτι ἀποκρίνεται πρὸς αὐτὸν διὰ τοῦ παρόντος Τροπαρίου. Λέγει λοιπὸν ὁ Μελῳδὸς ὅτι ἡ Παρθένος συγκατετέθη εἰς τὰ λόγια τοῦ Ἀγγέλου καὶ εἶπεν αὐτῷ· σὺ, ὦ Γαβριὴλ, φαίνεσαι εἰς ἐμὲ ὅτι εἶσαι ῥήτωρ τῆς ἀληθείας, καὶ ὅτι ἀληθεύεις καὶ οὐ ψεύδεσαι· διότι ἐσὺ ἦλθες ἀπὸ τὸν Οὐρανὸν ἕνας Ἄγγελος καὶ μηνυτὴς χαρᾶς κοινῆς ὅλου τοῦ Κόσ-

(1) Παρὰ τῷ ἀνωνύμῳ „ Συνήθη “ γράφεται ὀρθότερον· ἐν δὲ τοῖς ἐκδεδομένοις „ Συνήθους “.

Κόσμου. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐγὼ ἐκαθαρίσθην ἀπὸ τὴν προπατορικὴν ἁμαρτίαν διὰ τῆς ἐπελεύσεως καὶ ἐνεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἂς γένῃ εἰς ἐμὲ κατὰ τὸν λόγον σου, καὶ ἂς κατοικήσῃ εἰς ἐμὲ ὁ Θεὸς, εἰς τὸν ὁποῖον Θεὸν λέγω καὶ ἐγὼ μὲ ἐσέ· εὐλογεῖτε πάντα τὰ ἔργα Κυρίου τὸν Κύριον. Ταῦτα δὲ τὰ λόγια ἐρανίσθη ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον, ὅπου ἡ Παρθένος τελευταῖον εἶπεν· „ Ἰδοὺ ἡ δούλη Κυρίου· γένοιτό μοι „ κατὰ τὸ ῥῆμά σου “. (Λουκ. α'. 38.)

Ὡσαύτως πανηγυρίζει καὶ ὁ Ἱεροσολύμων Σωφρόνιος εἰς τὴν ἑορτὴν λέγων· „ Πρὸς τὸν „ Ἄγγελον δὲ ἡ Θεομήτωρ Παρθένος πιστεύσασα, καὶ ὡς ἔσται πάντως τελείωσις τοῖς „ λελαλημένοις αὐτῇ παρὰ Κυρίου θαρσήσασα, πράως ὁμοῦ καὶ ταπεινῶς, οὐ μὴν ἀλλὰ „ καὶ παρθενικῶς ἀποκρίνεται· τὸν πρᾶον γὰρ καὶ ταπεινὸν τῇ καρδίᾳ Χριστὸν γεννᾶν „ ἡ πάναγνος ἔμελλε, καὶ πλουτεῖν αὐτὴν ἔδει τὴν αὐτοῦ ταπεινότητα καὶ πραότητα· „ Ἰδοὺ ἡ δούλη Κυρίου· γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥῆμά σου “.

Καὶ Ἀνδρέας ὁ Κρήτης· „ Ἡ δὲ Παρθένος χαροποιὰν ἀφῆκε φωνὴν, Ἰδοὺ ἡ δούλη Κυ„ ρίου· γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥῆμά σου, ἐκεῖνο σαφῶς λέγουσα, ἰδοὺ ἑτοίμη πρόκειμαι, „ καὶ τὸ κωλῦον οὐδέν· ἡ ψυχὴ πρόθυμος· ἡ γαστὴρ εὔκαιρος· ἀνέπαφος γὰρ μόνῳ τη„ ρουμένη τῷ Πλάστῃ· ἰδοὺ ἡ δέλη Κυρίου πρὸς ὑπακοὴν εὐπειθής· πρὸς δουλείαν εὐτρε„ πής· πρὸς ὑποδοχὴν ἑτοίμη· γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥῆμά σε “. Καὶ ὁ Νύσσης Γρηγόριος· „ Ἰδοὺ ἡ δούλη Κυρίου· γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥῆμά σου· ὡς δούλη τῷ δεσποτικῷ πρόκει„ μαι νεύματι· ὡς πηλὸς ὑπόκειμαι ταῖς τοῦ κεραμέως χερσὶν, ὡς θέλει μετ' ἐξουσίας ἐν „ ἐμοὶ πραττέτω τὸ βούλημα· ὡς θέλει μετὰ φιλανθρωπίας ἐν ἐμοὶ θαυματουργείτω „ τὴν παράδοξον κύησιν· γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥῆμά σου· γένοιτό μοι τὰ ῥήματά σου ταῦτα „ καὶ πράγματα “.

Θαυμάζει δὲ καὶ Ἰωάννης ὁ Γεωμέτρης τὴν ὑπερβολικὴν ταπεινοφροσύνην τῆς Παρθένου, πῶς κεχαριτωμένη ἀκούσασα καὶ τόσα καὶ τόσα παρὰ τοῦ Ἀγγέλου, δούλην ὠνόμασεν ἑαυτήν. Οὕτω γοῦν φησίν· „ Ἐμοὶ δὲ καὶ τὸ ὕψος τῆς ταπεινοφροσύνης τῆς Παρθέ„ νου οὐχ ἧττον δοκεῖ θαυμαστὸν, ἀλλ' εἴπερ τι καὶ τῶν ἄλλων ἐκπληκτικώτατον· δι' ἣν „ τάχα καὶ ἐπὶ τοσοῦτον ὑψώθη, καὶ πρὸς ὑπουργίαν ἀφιερώθη τοῦ ταπεινώσαντος ἑαυ„ τὸν μέχρι καὶ σώματος καὶ θανάτου, θανάτου δὲ Σταυροῦ· οὕτω γὰρ τοῦ Ἀρχαγγέλου „ καὶ σχήματι καὶ ῥήματι τυχοῦσα, καὶ κεχαριτωμένη καὶ νύμφη ἀκούσασα τοῦ Θεοῦ, „ καὶ τοῖς λεγομένοις πιστεύσασα, δούλην ἑαυτὴν ὅμως καλεῖ, καὶ τὴν ἐπαγγελίαν δέ„ χεται μὲν καὶ συγκατατίθεται· ὡς δὲ μὴ κατ' αὐτὴν, ἀλλὰ κρείττονα καὶ προσδοκίας „ οὖσαν ἐπεύχεται· ἰδοὺ ἡ δούλη Κυρίου· γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥῆμά σου. Ταύτῃ τοι κά„ κεῖνος ἀπῆλθεν εὐθὺς ἀπ' αὐτῆς ὁ Ἄγγελος, ἐκπλαγεὶς τῆς ἀρετῆς τὴν ὑπερβολὴν, „ καὶ μηδὲν ἐπὶ πλέον βασανίσαι θελήσας τοῦ παρθενικοῦ κάλλους τὴν ὡραιότητα “.

Ὠδὴ θ'. Κατὰ Ἀλφάβητον ἀντίστροφον.

„ Ὡς ἐμψύχῳ Θεοῦ Κιβωτῷ Ψαυέτω μηδαμῶς χεὶρ ἀμυήτων·
„ Χείλη δὲ πιστῶν τῇ Θεοτόκῳ ἀσιγήτως Φωνὴν τοῦ Ἀγγέλου
„ ἀμαμέλπομτα, ἐν ἀγαλλιάσει βοάτω· Χαῖρε κεχαριτωμένη· ὁ
„ Κύριος μετὰ σοῦ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Η παροῦσα ἐννάτη Ὠδὴ προβαίνει κατὰ Ἀλφάβητον, ἀντίστροφον ὅμως: ἤτοι ἀρχίζει μὲν ἀπὸ τὸ ω, τελειόνει δὲ εἰς τὸ α· περιέχει δὲ ἓξ Τροπάρια, ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὸ καθὲν περιέχει τέσσαρα στοιχεῖα τοῦ Ἀλφαβήτου· καθὼς καὶ ἡ προλαβοῦσα ὀγδόη Ὠδή. Οὐκ εἰσὶ δὲ τὰ Τροπάρια κατὰ ἀνταπόκρισιν, ἀλλὰ πάντα λέγονται ἐκ μέρους τοῦ Μελῳδοῦ Ἰωάννου. Ἐν τῷ παρόντι λοιπὸν Τροπαρίῳ ἀναφέρει ὁ Ἀσματογράφος τὸ πρόσταγμα τοῦ παλαιοῦ Νόμου, τὸ ὁποῖον ἦτον νὰ μὴ ἀποτολμᾷ τινὰς ἄλλος νὰ ἐγγίζῃ εἰς τὴν Κιβωτὸν τοῦ Θεοῦ, πάρεξ οἱ Λευῖται καὶ Ἱερεῖς, ὡς καθαροὶ ὄντες καὶ ἀφιερωμένοι

τῷ

τῷ Θεῷ. Καὶ δῆλον τοῦτο ἐγένετο ἀπὸ τὴν Ἱστορίαν τοῦ Ὀζᾶ, ὅς τις, ἐπειδὴ ἀνάξιος ὢν (1) ἅπλωσε τὰς χεῖράς του καὶ ἐπίασε τὴν ἱερὰν μὲν, ἄψυχον δὲ ἐκείνην Κιβωτὸν, εὐθὺς ἐθανατώθη ὑπὸ Θεοῦ, καθὼς γέγραπται· „ Καὶ ἐθυμώθη ὀργῇ Κύριος τῷ Ὀζᾷ, „ καὶ ἔπαισεν αὐτὸν ἐκεῖ παρὰ τὴν Κιβωτὸν τὲ Κυρίε ἐνώπιον τὲ Θεὲ ". (β'. Βασιλ. ϛ'. 7.)

Λέγει λοιπὸν οὗτος ὁ Μελῳδός· τὸ χέρι τῶν ἀπίστων ἐκείνων ὅπου δὲν ἐμυήθησαν· ἤτοι δὲν ἔμαθον τὰ τῆς εὐσεβοῦς πίστεως δόγματα, ἢ εἶναι ἐκ τῶν ἀναξίων καὶ ἀπαθάρτων, αὐτῶν λέγω τὸ χέρι ἂς μὴ ἐγγίζῃ μὲ τελειότητα εἰς τὴν ἔμψυχον καὶ ζωντανὴν Κιβωτὸν τοῦ Θεοῦ: ἤτοι ἂς μὴ ἐξετάζῃ τὸ τῆς Θεοτόκου ἀπόῤῥητον καὶ ἀνατανόητον Μυστήριον μὲ ἀυθάδη ἔρευναν τοῦ νοὸς, ἵνα μὴ πάθῃ καὶ αὐτὸς ἐκεῖνο ὅπου ἔπαθεν ὁ Ὀζᾶ, καὶ ἐθανατώθη ὑπὸ τοῦ Κυρίου· μόνον δὲ τὰ χείλη τῶν πιστῶν καὶ εἰδότων τοῦ Μυστηρίου τὴν δύναμιν ἂς ἀναμέλπουσιν ἀσιγήτως εἰς τὴν Θεοτόκον μετὰ εὐλαβείας καὶ πίστεως τὴν φωνὴν τοῦ Ἀρχαγγέλου Γαβριὴλ, καὶ ἂς φωνάζουν καὶ αὐτοὶ μὲ ἀγαλλίασιν καὶ πνευματικὴν χαρὰν τῆς καρδίας. Τί δὲ νὰ φωνάζουν; τὸν χαρμόσυνον ἀσπασμόν: ἤτοι τὸ „ Χαῖρε κεχαριτωμένη· ὁ Κύριος μετὰ σοῦ ".

Τροπάριον.

„ Ὑπὲρ ἔμμοιαν συλλαβοῦσα Θεὸν, Τῆς φύσεως θεσμοὺς ἔλαθες „ Κόρη· Σὺ γὰρ ἐν τῷ τίκτειν τὰ Μητέρων διέδρας, Ῥευστὴ φύ- „ σις περ καθεστηκεῖα· ὅθεν ἐπαξίως ἀκούεις· Χαῖρε, κεχαριτωμέ- „ νη· ὁ Κύριος μετὰ σοῦ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὦ Κόρη, λέγει, Μαρία, σὺ συλλαβοῦσα Θεὸν ἀσπόρως καὶ ὑπὲρ ἔννοιαν, ἐλησμόνησες: ἤτοι ὑπερέβης τοὺς ὅρους καὶ νόμους τῆς φύσεως· διότι ἐσὺ, ὅταν ἐγέννησας τὸν Θεὸν Λόγον, διέφυγες τὰ ἴδια τῶν Μητέρων, καὶ μ' ὅλον ὅτι εἶσαι φύσις ρευστή: ἤτοι ἀνθρωπίνη καὶ παθητὴ καὶ φθαρτή· ἴδιον γὰρ τῶν Μητέρων εἶναι, ὅταν γεννήσουν παιδίον, νὰ μὴ μείνουν πλέον παρθένοι, ἀλλὰ νὰ φθείρουν καὶ νὰ χάνουν τὴν παρθενίαν. Διὰ τοῦτο σὺ ὡς ὑπὲρ φύσιν γεννήσασα, ἐπαξίως ἀκούεις τόσον παρὰ τοῦ Ἀγγέλου, ὅσον καὶ παρὰ πάντων τῶν πιστευόντων τῷ τόκῳ σου. Τί δὲ ἀκούεις; „ Χαῖρε, κεχαριτωμένη· ὁ Κύριος μετὰ σοῦ ".

Τὰ αὐτὰ μὲ τὸν Μελῳδὸν πανηγυρίζει καὶ ὁ Ἱεροσολύμων Σωφρόνιος· „ Πᾶσαι μὲν γὰρ „ αἱ γυναῖκες Μητέρες γινόμεναι, πρῶτον ἀνδράσι συνέρχονται, καὶ τότε Μητέρες προέρ- „ χονται (ἤτοι γίνονται)· σὺ δὲ Παρθένος τηρουμένη καὶ μένουσα, Μήτηρ ἐκ θείου γε- „ νήσῃ θελήματος. Ἄλλην ἐπὶ σοὶ Θεὸς καινουργήσει τὴν σύλληψιν· ἄλλην ἐπὶ σοὶ Θεὸς „ τὴν ἀπότεξιν δείξει· ἀδυνατεῖ γὰρ αὐτῷ τὸ παράπαν οὐδὲν ὧν ἂν ἐθελήσειε ποιεῖν· „ ἀλλ' ἔργον εὐθέως τὸ θέλημα γίνεται, κτισμάτων αὐτῷ μηδενὸς ἀντιπίπτοντος, ὧν „ ἐργάτης ἐστὶ δυνατώτατος ".

Τροπάριον.

„ Πῶς θηλάζεις γάλα, Παρθένε ἁγνή; Οὐ φέρει ἐξειπεῖν γλῶσσα „ βροτεία· Ξένον γὰρ φύσεως ἐπιδείκνυσαι πρᾶγμα, Νομίμου γο- „ μῆς ὅρους ὑπερβαίνουσα· ὅθεν ἐπαξίως ἀκούεις· Χαῖρε, κεχαριτω- „ μένη· ὁ Κύριος μετὰ σοῦ.

ΕΡΜΗ-

(1) Ὅρα περὶ τούτου εἰς τὴν ἑρμηνείαν τὲ Τροπαρίου τῆς Κοιμήσεως τοῦ λέγοντος· „ Ὑπέφθασε τὰ αὐτὰ καὶ ἐδῶ λέγοντες περιττολογῶμεν. „ χερσὶ ταῖς ὑβριστικαῖς σου ἀυθάδους ". ἵνα μὴ

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Θαυμαστικῶς προφέρει τὸ Τροπάριον τοῦτο ὁ Μελῳδός· λέγει γὰρ πρὸς τὴν Θεοτόκον· ὦ Παρθένε ἁγνὴ καὶ πάναγνε κατὰ τὸ σῶμα καὶ κατὰ τὴν ψυχήν, πῶς Παρθένος οὖσα καὶ πεῖραν ἀνδρὸς μὴ γινώσκουσα, βυζάνεις γάλα τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ; τοῦτο τὸ θαῦμα δὲν δύναται νὰ ἐκφράσῃ γλῶσσα ἀνθρώπου· διότι ἐσὺ δείχνεις ἕνα πρᾶγμα ἀλλότριον τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως· ὑπερβαίνεις γὰρ τοὺς Νόμους τῆς νομίμου γονῆς τῶν ἀνδρῶν· ἐπειδὴ νόμος τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως εἶναι τὸ νὰ γεννοῦν αἱ γυναῖκες διὰ νομίμου γονῆς καὶ σπέρματος ἀνδρός· σὺ δὲ, Παρθένε, διπλῶς ὑπερέβης τοὺς φυσικοὺς νόμους, καὶ διότι ἀσπόρως συνέλαβες, καὶ διότι συνέλαβες τὸν Υἱὸν καὶ Λόγον τοῦ Θεοῦ· καὶ τὰ δύω γὰρ ταῦτα ὑπερφυῆ εἰσὶ καὶ παράδοξα. Ὅθεν δὶ αὐτὰ ἀξιοπρεπῶς ἀκούεις παρὰ πάντων τὸν χαρμόσυνον ἀσπασμὸν τοῦ Ἀγγέλου „ Χαῖρε, κεχαριτωμένη· ὁ Κύριος „ μετὰ σοῦ “.

Τροπάριον.

„ Μυστικῶς ταῖς ἱεροτεύκτοις Γραφαῖς λαλεῖται περὶ σοῦ, Μῆ-
„ τερ ὑψίστου· Κλίμακα γὰρ πάλαι Ἰακὼβ σε προτυποῦσαν ἰ-
„ δὼν ἔφη· βάσις Θεὸ αὕτη· ὅθεν ἐπαξίως ἀκούεις· Χαῖρε, κεχα-
„ ριτωμένη· ὁ Κύριος μετὰ σοῦ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὦ Μήτηρ, λέγει, τοῦ ὑψίστου Θεοῦ, διὰ λόγου σου λαλεῖται πνευματικῶς καὶ αἰνιγματωδῶς ἀπὸ τὰς ἱερὰς καὶ θεοκατασκευάστους Γραφάς· θεοκατασκεύαστοι γὰρ εἶναι αἱ Γραφαὶ, καθότι καὶ ὁ παλαιὸς Νόμος καὶ τὰ βιβλία τῶν Προφητῶν τὰ ἐν ταῖς Γραφαῖς περιεχόμενα ὑπὸ Θεοῦ ἐνεπνεύσθησαν. Ὁ Πατριάρχης λοιπὸν Ἰακὼβ κοιμηθεὶς εἰς τὸν τόπον Χαρρὰν, εἶδεν εἰς τὸ ὄνειρόν του μίαν σκάλαν, ἡ ὁποία ἔφθανεν ἀπὸ τὴν γῆν ἕως τοῦ Οὐρανοῦ, καὶ βλέπων αὐτὴν, τὴν ὠνόμασε βάσιν Θεοῦ: ἤτοι οἶκον Θεοῦ· „ Ἐξη-
„ γέρθη, φησὶν, Ἰακὼβ ἀπὸ τοῦ ὕπνου αὐτοῦ, καὶ εἶπεν ὅτι ἔστι Κύριος ἐν τῷ τόπῳ
„ τούτῳ, ἐγὼ δὲ οὐκ ᾔδειν· καὶ ἐφοβήθη καὶ εἶπεν· ὡς φοβερὸς ὁ τόπος οὗτος· οὐκ ἔστι
„ τοῦτο, ἀλλ' ἢ οἶκος Θεοῦ, καὶ αὕτη ἡ πύλη τοῦ Οὐρανοῦ “. (Γέν. κή. 16.) Ἡ βάσιν Θεοῦ ὠνόμασε τὴν σκάλαν· διότι εἶδε τὸν Θεὸν ἐπιστηριζόμενον ἐπάνω αὐτῆς· „ Κύριος,
„ φησὶν, ἐπεστήριχτο ἐπ' αὐτῆς “. (Γέν. κή. 13.) Ἐπροτύπονε δὲ ἡ σκάλα αὕτη ἐσὲ, Παρθένε· ἐπειδὴ διὰ τῆς ἰδικῆς σου μεσιτείας ἐκατέβη μὲν ὁ Θεὸς εἰς τὴν γῆν, οἱ δὲ ἐν τῇ γῇ ἄνθρωποι ἀνέβηκαν εἰς τὸν Οὐρανόν· σὺ δὲ οἶκος ἔμψυχος ἐφάνης τοῦ Θεοῦ, ὡς τὸν Θεὸν Λόγον ἐν τῇ κοιλίᾳ σου χωρήσασα. Ἀλλὰ καὶ πύλη τοῦ Οὐρανοῦ σὺ ἀληθῶς εἶσαι, Θεοτόκε· καθότι προτήτερα ἀπὸ ἐσὲ ἦτον κεκλεισμένος ὁ Οὐρανὸς, καὶ τινὰς εἰς αὐτὸν δὲν ἐδύνατο νὰ ἔμβῃ· „ Οὐδεὶς, φησὶν, ἀναβέβηκεν εἰς τὸν Οὐρανὸν, εἰμὴ ὁ ἐκ
„ τοῦ Οὐρανοῦ καταβὰς ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὢν ἐν τῷ Οὐρανῷ “. (Ἰω. γ'. 13.) Διὰ τῆς μεσιτείας δὲ τῆς ἰδικῆς σου ἀνοίχθη ὁ Οὐρανὸς, καὶ τώρα εἰσέρχεται εἰς αὐτὸν ὅποιος πιστεύει εἰς τὸν Υἱόν σου, καὶ φυλάττει τὰς ἐντολάς του.

Διὰ τί δὲ ὕψιστον ὠνόμασεν ὁ Μελῳδὸς τὸν Θεὸν Λόγον καὶ Μονογενῆ Υἱὸν τῆς Παρθένου; Ἐπειδὴ, κατὰ τὸν Νύσσης Γρηγόριον, ὅσον ἂν ὁ νοῦς ἐκταθῇ καὶ ἀναβῇ εἰς τὸ ὑψηλότερον, ζητῶν τὴν τοῦ ἀοράτου Θεοῦ θεωρίαν, τόσον ὁ Θεὸς εὑρίσκεται ὑψηλότερος τῆς ἐκείνου ἀναβάσεως, μᾶλλον δὲ καὶ ὑψηλότατος· καθότι καὶ ἡ πολλὰ ὑψηλοτάτη ἀνάβασις τοῦ νοὸς τόσον μακρὰν εἶναι τοῦ ἀληθινοῦ ὕψους τοῦ Θεοῦ, ὥστε ἐκείνη δὲν εἶναι ἄλλο, πάρεξ ἕνα ὑποπόδιον τῶν ποδῶν τοῦ Θεοῦ· οὕτω γὰρ αὐτὸς ἑρμηνεύων τὸ ψαλμικὸν ἐκεῖνο „ Ὑψοῦτε Κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν, καὶ προσκυνεῖτε τῷ ὑποποδίῳ τῶν ποδῶν
„ αὐτοῦ “, λέγει· „ Ὅσον χωρεῖ ὑμῶν ὁ λογισμὸς, τοσοῦτον τοῦ Θεοῦ τὴν δόξαν ὑψώ-
„ σατε, εἰδότες ὅτι, ὅσον ἂν ὑπερταθῇ ὑμῶν ἡ διάνοια, καὶ πᾶσαν παρέλθῃ ὑψηλὴν
„ φαν-

„ φαντασίαν ἐν ταῖς περὶ Θεοῦ ὑπολήψεσι, τότε τὸ παρ' ὑμῶν εὑρισκόμενον καὶ προσκυ-
„ νούμενον, οὐκ αὐτὴ ἡ μεγαλειότης τοῦ ζητουμένου ἐστὶν, ἀλλὰ τὸ ὑποπόδιον τῶν πο-
„ δῶν αὐτοῦ, τὸ ὑποβεβηκὸς διὰ τούτου καὶ κάτω κείμενον τῆς διανοίας ὑμῶν, συγκρίσει
„ τῆς ἀνεφίκτου καταλήψεως διερμηνεύων". (Ἑρμην. εἰς τὰς ἐπιγραφ. τῶν ψαλμῶν κεφ.
Θ'. Τόμ. ά.) Ὅθεν καὶ ἀλλαχοῦ ὁ Δαβὶδ, „ Σὺ δὲ ὕψιστος, εἶπεν, εἰς τὸν αἰῶνα",
(Ψαλ. υά. 8.) διὰ νὰ φανερώσῃ ὅτι ὁ Θεὸς ὑπὸ πάντων τῶν νόων, τόσον τῶν Ἀγγέ-
λων, ὅσον καὶ τῶν ἀνθρώπων νοούμενος ὑψηλότατος ἔχει νὰ διαμένῃ πάσης τῆς αὐτῶν
νοήσεως εἰς ὅλον ἐκεῖνον τὸν ἀτελεύτητον καὶ ἀπέραντον αἰῶνα.

Τροπάριον.

„ Θαυμαστὸν τῷ Ἱεροφάντῃ Μωσεῖ ἡ Βάτος καὶ τὸ πῦρ ἔδειξε
„ τέρας. Ζητῶν δὲ τὸ πέρας εἰς διάβασιν χρόνου, ἐν Κόρῃ Ἀγνῇ,
„ ἔφη, κατοπτεύσω· ἢ ὡς Θεοτόκῳ λεχθείη· Χαῖρε, κεχαριτωμένη·
„ ὁ Κύριος μετὰ σοῦ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἀπὸ τὸ τρίτον τῆς Ἐξόδου ἐρανίσθη τὸ Τροπάριον τοῦτο ὁ Μελῳδός· γέγραπται γὰρ
ἐκεῖ ὅτι, ἀφ' οὗ ὁ Ἄγγελος Κυρίου, ὅς τις ἦτον ὁ τῆς μεγάλης βουλῆς Ἄγγελος: ἤτοι ὁ
Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἐφάνη πρὸς τὸν Μωϋσῆν ἐν φλογὶ πυρὸς ἐκ τῆς Βάτου, καὶ ἡ Βάτος ἐ-
καίετο μὲν, οὐ κατεκαίετο δὲ, τότε ὁ Μωϋσῆς εἶπεν εἰς τὸν ἑαυτόν του τὰ ἀκόλουθα λό-
για· „ Παρελθὼν ὄψομαι τὸ ὅραμα τὸ μέγα τοῦτο, τί ὅτι οὐ κατακαίεται ἡ Βάτος;"
(Ἔξ. γ'. 3.) Ταύτην λοιπὸν τὴν ἱστορίαν ὁ Μελῳδὸς ἐν τῷ παρόντι Τροπαρίῳ,
ἡ Βάτος, λέγει, καὶ τὸ πῦρ ὅπου ἔκαιε μὲν τὴν Βάτον, οὐ κατέκαιε δὲ αὐτὴν, αὐτὰ ἔ-
δειξαν τὸ παλαιὸν εἰς τὸν Μωϋσῆν ἕνα τέρας (σημεῖον) (1) θαυμαστὸν καὶ παράδοξον,
τοὺς ὅρους ὑπερβαῖνον τῆς φύσεως· διότι αὐτὸς βλέπων τὴν Βάτον νὰ καίεται μὲν, νὰ μὴ
χωνεύεται δὲ, ἐζήτησε νὰ μάθῃ τὸ τέλος καὶ τὴν ἔκβασιν τοῦ τοιούτου μεγάλου θαύμα-
τος μετὰ διάβασιν χρόνου· τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ παρελθών: ἤτοι ἀφ' οὗ διαβῇ πολὺς καιρὸς, καὶ ἐγὼ περάσω ἀπὸ τὴν ζωὴν ταύτην, τότε θέλω ἰδεῖ νοερῶς διὰ τῶν ἔργων πλη-
ρωθὲν τὸ μέγα τοῦτο θέαμα εἰς μίαν Κόρην Ἀγνὴν καὶ Παρθένον· καθότι αὐτὴ ἔχει
μὲν νὰ δεχθῇ εἰς τὴν ἄσπορον κοιλίαν της τὸ πῦρ τῆς Θεότητος: ἤτοι τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ,
ὅς τις εἶναι πῦρ κατὰ τὸ γεγραμμένον, „ Κύριος ὁ Θεός σου πῦρ καταναλίσκον ἐστί".
(Δευτ. δ'. 24.) δὲν ἔχει δὲ νὰ κατακαῇ ἀπὸ αὐτὸ, οὐδὲ νὰ λάβῃ καμμίαν βλάβην
καὶ φθοράν. Ἀκολούθως δὲ ἐπιφέρει ὁ Μελῳδὸς ὅτι εἰς τὴν Κόρην αὐτὴν ἔχει νὰ ῥηθῇ
ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων καὶ Ἀγγέλων ὡς εἰς Θεοῦ Μητέρα τὸ „ Χαῖρε κεχαριτωμένη· ὁ Κύ-
„ ριος μετὰ σοῦ".

Ὅτι δὲ ἡ Βάτος καὶ τὸ ἐν τῇ Βάτῳ πῦρ προεικόνιζε τὴν Παρθένον καὶ τὴν ἐν τῇ
Παρθένῳ σύλληψιν τοῦ Θεοῦ Λόγου, μάρτυς ὁ Θεῖος Κύριλλος ὁ Ἀλεξανδρείας, λέγων·
„ Ἡ Βάτος ἀκανθώδες ἐστὶ φυτόν· δηλοῖ δὲ ὡς τῆς ἀκανθώδους καὶ ὑπὸ τὴν ἁμαρτίαν
„ διὰ τὴν παράβασιν γενομένης φύσεως κοινωνήσει τὸ πατρικὸν φῶς χωρὶς ἁμαρτίας".

Καὶ

(1) Σημειώσαι ὅτι ὁ Ἱερὸς Θεοφύλακτος Βουλγαρίας ἑρμηνεύων ἐκεῖτο τὸ τοῦ Παύλου „ Ἐν δυ-
„ νάμει σημείων καὶ τεράτων", (Ῥωμ. ιέ. 19.) λέγει ὅτι διαφέρει τὸ σημεῖον ἀπὸ τὸ τέρας· καθότι σημεῖον λέγεται ἐκεῖνο ὅπου γίνεται μὲν εἰς τὰ φυσικὰ πράγματα, καινοπρεπῶς δὲ καὶ θαυμαστῶς· χάριν παραδείγματος, τὸ νὰ ἰατρευθῇ παρευθὺς ἡ θερμαινομένη πενθερὰ τοῦ Πέτρου, τοῦτο κατὰ φύσιν μὲν εἶναι, τότε ὅμως καινοπρεπῶς καὶ μὲ τρόπον θαυμαστὸν ἔγινε· διότι τόσον ἐγλίγωρα καὶ μὲ μέτρον τὸ πιάσιμον τῆς χειρὸς τοῦ Κυρίου ἀφῆκεν αὐτὴν ἡ θέρμη· τέρας δὲ λέγεται ἐκεῖνο ὅπου γίνεται εἰς τὰ μὴ κατὰ φύσιν ὄντα· παραδείγματος χάριν, κατὰ φυσικὸν τρόπον ὅτοις γεννηθῇ τυφλὸς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἰατρευθῇ καὶ νὰ λάβῃ ἐφθαλμοὺς βλέποντας. ὁ Κύριος ὅμως τὸ θαῦμα τοῦτο ἐποίησε, τὸν ἐκ γενετῆς ἐμματώσας τυφλόν· πλὴν τόσον τὸ σημεῖον, ὅσον καὶ τὸ τέρας ἔξω ἀπὸ τοὺς συνήθεις νόμους τῆς φύσεως γίνονται. Ἀλλὰ εἰς μὲν τὸ σημεῖον ὀλιγώτεροι νόμοι τῆς φύσεως λύονται, εἰς δὲ τὸ τέρας, περισσότεροι. Ὅθεν καὶ εἰς τὸ ἐν τῇ Βάτῳ, τῇ καιομένῃ μὲν, μὴ χωνευομένῃ δὲ, τέρας περισσότεροι νόμοι ἐλύθησαν.

Καὶ πάλιν· „Ὥσπερ οὐ φορητὸν ἀκάνθαις τὸ πῦρ, οὕτω καὶ Θεότης ἀνθρωπότητι· πλὴν „ἐν Χριστῷ συνέβη καὶ γέγονεν οἵστη". Μάρτυς ὁ Θεοδώριτος λέγων· „Οἶμαι δὲ καὶ „τοῦτο παραδηλοῦσθαι διὰ τῆς ἀπαταφλέκτου Βάτου, ὡς ὁ Μονογενὴς ἐνανθρωπήσας, καὶ „παρθενικὴν οἰκήσας νηδὺν, φυλάξει τὴν παρθενίαν ἀκήρατον". Μάρτυς ὁ Σευῆρος, „Ὁ „τοῦ Θεοῦ Υἱὸς, φάσκων, ὃς καὶ Ἄγγελος ἐκλήθη, ὡς τὴν τῶ Πατρὸς ἐξαγγέλλων βου„λὴν, ἐφάνη ἐν τῇ Βάτῳ εἰς τύπον τῆς Παρθένου"· (1) καὶ πάλιν· „Ποῦ ποτέ εἰσιν „οἱ λέγοντες, πῶς Θεὸς ἠνώθη σαρκί; πῶς τὸ ἀσώματον συνέβαινε σώματι; τοῦτό σοι „τὸ θαῦμα προζωγραφοῦν τὸ Μυστήριον, γενέσθω πάσης ἀποδείξεως ἐναργέστερον".

Τροπάριον.

„Δαμὴλ σε Ὄρος καλεῖ μοητόμ· Γεμμήτριαμ Θεοῦ ὁ Ἡσαΐας· Βλέ„πει δὲ ὡς Πόκον Γεδεών. Ὁ Δαβὶδ δὲ Ἁγίασμα φάσκει· Πύλην „δέ σε ἄλλος· ὁ δὲ Γαβριὴλ σοι κραυγάζει· Χαῖρε κεχαριτωμένη· „ὁ Κύριος μετὰ σοῦ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἐν τῷ Τροπαρίῳ τούτῳ φέρει εἰς τὸ μέσον διαφόρους Προφήτας ὁ Μελῳδὸς, προεικονίζοντας τὴν Παρθένον μὲ διάφορα σύμβολα· ὅθεν καὶ ἀποτείνων πρὸς αὐτὴν τὸν λόγον, οὕτω φησίν· ὦ Ἀειπάρθενε Μαριάμ, ὁ μὲν Προφήτης Δανιὴλ ὀνομάζει σὲ Ὄρος ἀπελέκητον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐκόπη λίθος χωρὶς χέρι ἀνθρώπου· ἤτοι ἐγεννήθη ὁ ἀκρογωνιαῖος λίθος Χριστὸς χωρὶς σπορὰν ἀνδρός· „Ὃν τρόπον εἶδες ὅτι ἀπὸ ὄρους ἐτμήθη λίθος „ἄνευ χειρῶν"· (Δαν. β'. 25.) ὁ δὲ Προφήτης Ἡσαΐας Γεννήτριαν τοῦ Θεοῦ· ἤτοι Μητέρα τοῦ Θεοῦ καὶ Θεοτόκον σὲ ὀνομάζει· „Ἰδοὺ, φησὶν, ἡ Παρθένος ἐν γαστρὶ λήψε„ται, καὶ τέξεται Υἱόν"· (Ἡσ. ζ'. 14.) ὁ Κριτὴς Γεδεὼν βλέπει σὲ, Παρθένε, ὡς ἀπαλὸν ποκάρι τῶν μαλλίων, τὸ ὁποῖον ἐδέχθη τὴν ἄνωθεν καταβαίνουσαν βροχήν· ἤτοι τὸν ἄνωθεν κατελθόντα Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ συλληφθέντα ἐν τῇ κοιλίᾳ σου· „Ἰδοὺ ἐγὼ „τίθημι τὸν πόκον τῶ ἐρίου ἐν τῇ ἅλωνι· ἐὰν δρόσος γένηται ἐπὶ τὸν πόκον μόνον, καὶ „ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν ξηρασία, γνώσομαι ὅτι σώσεις ἐν χειρίμου τὸν Ἰσραὴλ καθὼς ἐλά„λησας"· (Κριτ. ς'. 37.) ὁ δὲ Προφητάναξ Δαβὶδ Ἁγίασμα σὲ ὀνομάζει λέγων· „Ἁ„γιωσύνη καὶ μεγαλοπρέπεια ἐν τῷ Ἁγιάσματι αὐτῆ"· (Ψαλ. υέ. 6.) Ἁγίασμα δὲ ὀνομάζει κατὰ μὲν τὸ γράμμα, τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ναὸν, κατὰ δὲ ἀλληγορίαν, ἐσὲ καλεῖ τὴν ἀληθῶς οὖσαν ἅγιον ναὸν τοῦ Θεοῦ· Πύλην δὲ κεκλεισμένην ὀνομάζει σε ἄλλος Προφήτης· ἤτοι ὁ Ἰεζεκιὴλ λέγων· „Ἡ Πύλη αὕτη κεκλεισμένη ἔσται, οὐκ ἀνοιχθήσεται, „καὶ οὐδεὶς οὐ μὴ διέλθῃ δι' αὐτῆς"· (Ἰεζ. μδ'. 2.) ὁ δὲ Ἀρχάγγελος Γαβριὴλ πλέον ὑψηλότερα ἀπὸ ὅλους τοὺς Προφήτας ὀνομάζει σε κεχαριτωμένην· καθότι ἐσὺ εἶσαι τὸ ἀπάνθισμα καὶ ἡ συνάθροισις ὅλων τῶν θείων καὶ ἀνθρωπίνων χαρίτων· διὰ τοῦτο καὶ φωνάζει εἰς ἐσὲ τὸν χαρμόσυνον ἀσπασμὸν „Χαῖρε κεχαριτωμένη· ὁ Κύριος μετὰ σοῦ".

Ἄμποτε δὲ καὶ ἡμεῖς οἱ ψάλλοντες καὶ ἀναγινώσκοντες καὶ ἀκούοντες τὸν παρόντα Κανόνα τοῦ θείου Εὐαγγελισμοῦ, ἄμποτε, λέγω, νὰ ὠφεληθῶμεν ἀπὸ τὴν ἑορτὴν ταύτην καὶ νὰ συλλάβωμεν πνευματικῶς εἰς τὴν ψυχήν μας, καὶ νὰ κοιλοπονήσωμεν καὶ νὰ γεννήσωμεν. Πῶς καὶ μὲ τί τρόπον; ἄκουσον μετὰ προσοχῆς καὶ πίστεως· „Ἐὰν γὰρ, φη„σὶ, μὴ πιστεύσητε, οὐδ' οὐ μὴ συνῆτε". Ὁ Προφήτης Ἡσαΐας λέγει· „Διὰ τὸν φόβον

„σου,

(1) Σημειοῦμεν ἐνταῦθα ὅτι ὁ Ζωναρᾶς Ἰωάννης ἑρμηνεύων τὸ Τροπάριον τοῦ ἁ. ἤχου τῆς Ὀκτωήχου τὸ λέγον „Τύπον τῆς ἁγνῆς λοχείας σου πυρπολου„μένην Βάτος ἐδείξεν ἀφλεκτος"· ἀντιστρόφως διορθοῖ οὕτω· „Τύπος τῆς ἁγνῆς λοχείας σου πυρπο„λουμένην Βάτον ἐδείξεν ἀφλεκτον". Καὶ λέγει· „Ὁ τύπος τῆς σῆς λοχείας ἐδείξε τὴν Βάτον κα„μένην καὶ μὴ κατακαιομένην, ἀλλὰ ἀφλεκτον μέ„νουσαν· διὰ τὸ τυπτοῦν γὰρ σὲ ἡ Βάτος φλεγομέ„νη οὐ κατεφλέγετο, ἵνα δείξῃ ὅτι καὶ σὺ μέλλεις „ἐν σεαυτῇ δέχεσθαι τὸ πῦρ τῆς Θεότητος καὶ μὴ „καταφλεγῆναι".. Καὶ ἐν πολλαῖς δὲ χειρογράφοις Ὀκτωήχοις οὕτως εὑρῆται διωρθωμένον. Ὥστε πρωτότυπον μὲν ἦτον ἡ Παρθένος τῆς Βάτου, ἡ δὲ Βάτος ἦτον τῆς Παρθένου τύπος καὶ εἰκών.

„ σου, Κύριε, ἐν γαστρὶ ἐλάβομεν (ἤτοι συνελάβομεν) καὶ ὠδινήσαμεν (ἤτοι ἐκοιλοπονή-
„ σαμεν) καὶ ἐτέκομεν πνεῦμα σωτηρίας σου, ὃ ἐποιήσαμεν ἐπὶ τῆς γῆς". (Ἡσ. κς'. 8.) Ὅπερ ἑρμηνεύων ὁ τῆς Ἀλεξανδρείας Θεσπέσιος Κύριλλος, λέγει ὅτι ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ καρδία παρομοιάζει μὲ τὴν Μήτραν, ὁ δὲ Λόγος τοῦ Θεοῦ παρομοιάζει μὲ τὸ σπέρμα. Σπειρόμενος λοιπὸν ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν καρδίαν διὰ τῆς πίστεως, κάμνει αὐτὴν ἔγκυον πρῶτον ἀπὸ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ· ὁ δὲ τοῦ Θεοῦ φόβος συλλαμβανόμενος ἐν τῇ ψυχῇ, κάμνει αὐτὴν νὰ μισῇ μὲν κάθε ἐπιθυμίαν καὶ ἀγάπην σαρκικὴν, νὰ ποθῇ δὲ κάθε ἀρετὴν καὶ ἀγαθοεργίαν. Χρονίζων δὲ ὁ φόβος οὗτος εἰς τὴν ψυχὴν, καὶ καθαρίζων αὐτὴν ἀπὸ τὰ πάθη, τέλος πάντων γίνεται πρόξενος εἰς τὸ νὰ συλλάβῃ καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ ἀγάπην, καὶ ἀκολούθως νὰ γεννήσῃ πνεῦμα σωτηρίας: ἤτοι τὴν ποθητὴν καὶ αἰώνιον σωτηρίαν, φθάσασα εἰς ἄνδρα τέλειον καὶ εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ, κατὰ τὸν Παῦλον.

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἀνωτέρω Ἡσαΐας ἐπιφέρει „ Καὶ ὠδινήσαμεν καὶ ἐτέκομεν πνεῦμα „ σωτηρίας σου". Ἡ τάξις γὰρ ἡ φυσικὴ εἶναι πρῶτον νὰ δέχεται ἡ γυνὴ τὸ σπέρμα· δεύτερον, νὰ συλλαμβάνῃ αὐτὸ καὶ νὰ τὸ μορφόνῃ εἰς βρέφος· τρίτον, νὰ κοιλοπονῇ· καὶ τέταρτον, νὰ γεννᾷ. Τοιουτοτρόπως ἀκολουθεῖ καὶ εἰς τὴν πνευματικὴν γέννησιν· πρῶτον, ὡς εἴπομεν, δέχεται ἡ ψυχὴ διὰ τῆς πίστεως τὸν σπόρον τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ· δεύτερον, συλλαμβάνει τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ· τρίτον, κοιλοπονεῖ· καὶ τέταρτον, γεννᾷ τὸ πνεῦμα τῆς σωτηρίας· τὸ γὰρ τέλος τῆς πνευματικῆς γεννήσεως ταύτης καὶ ὁ καρπὸς τῶν πνευματικῶν ὠδίνων εἶναι ἡ σωτηρία κατὰ τὸν Θεοδώριτον. Ὅμοιον δὲ τοῦτο εἶναι μὲ ἐκεῖνο ὅπου γράφει ὁ Παῦλος πρὸς τοὺς Γαλάτας· „ Τεκνία μου, οὓς πάλιν ὠδίνω, ἕως οὗ μορ-
„ φωθῇ Χριστὸς ἐν ὑμῖν"· (Γαλ. Δ'. 19.) ἐπειδὴ γὰρ οἱ Γαλάται παραιτήσαντες τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν, ἐφύλαττον τὰ τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ, τούτου χάριν ὁ Παῦλος ἔλαβεν ἀνάγκην νὰ ἀναγεννήσῃ πάλιν αὐτοὺς, καὶ νὰ σπουδάσῃ νὰ μορφώσῃ τὸν Χριστὸν διὰ τῆς πίστεως εἰς τὰς καρδίας ἐκείνων.

Θέλεις, ἀγαπητὲ ἀναγνῶστα, νὰ βεβαιωθῇς τὴν πνευματικὴν ταύτην σύλληψιν καὶ κοιλοπόνησιν καὶ γέννησιν; Ἄκουσον καὶ ἄλλας μαρτυρίας ἁγίων, τὰς ὁποίας ἐσπουδάσαμεν νὰ συναξωμεν πρὸς πληροφορίαν τῶν ἀπιστούντων τῷ τοιούτῳ Μυστηρίῳ. Γράφει ὁ Θεῖος Νύσσης Γρηγόριος „ Ὅπερ γὰρ ἐν τῇ ἀμιάντῳ Μαρίᾳ γέγονε σωματικῶς, τοῦ πληρώματος τῆς „ Θεότητος ἐν τῷ Χριστῷ διὰ τῆς Παρθένου ἐκλάμψαντος, τοῦτο ἐπὶ πάσης ψυχῆς κατὰ „ λόγον παρθενευούσης γίνεται, οὐκέτι σωματικὴν ποιουμένου τοῦ Κυρίου τὴν παρουσίαν, „ ἀλλὰ πνευματικῶς εἰσοικιζομένου, καὶ τὸν Πατέρα ἑαυτοῦ συνεισάγοντος". (Κεφ. β'. περὶ Παρθενίας Τόμ. γ'.) Ἔφη δὲ καὶ ὁ Θεοφόρος Μάξιμος· „ Ὁ τῷ Θεῷ Λόγος ἐφάπαξ „ κατὰ σάρκα γεννηθεὶς, ἀεὶ γεννᾶται θέλων κατὰ Πνεῦμα διὰ φιλανθρωπίαν τοῖς θέ-„ λουσι, καὶ γίνεται βρέφος, ἑαυτὸν ἐν ἐκείνοις διαπλάττων ταῖς ἀρεταῖς". (Κεφ. ἡ. τῆς γ'. ἑκατοντάδ. τῶν Γνωστικῶν). Ἀλλὰ καὶ ὁ Συμεὼν ὁ νέος Θεολόγος οὕτω λέγει· „ Κα-„ λότυχος εἶναι ἐκεῖνος ὅπου ἰδῇ τὸ φῶς τοῦ Κόσμου, ἤγουν τὸν Χριστὸν ὅτι ἐμορφώθη „ μέσα του· ὅτι αὐτὸς θέλει νομισθῇ Μήτηρ Χριστοῦ, ἔχων τὸν Χριστὸν μέσα του ὡσὰν „ βρέφος, καθὼς αὐτὸς ὁ ἀψευδέστατος ὑπέσχετο· „ Μήτηρ μου καὶ ἀδελφοί μου καὶ φίλοι „ μου οὗτοί εἰσιν, οἱ ἀκούοντες τὸν λόγον τῷ Θεῷ καὶ ποιοῦντες αὐτόν. Ὥστε ἐκεῖνοι ὅπου „ δὲν φυλάττων τὰς ἐντολάς του, ὑστερῶνται θεληματικῶς ἀπὸ τὴν τοιαύτην χάριν· ἐπειδὴ „ τοῦτο τὸ πρᾶγμα καὶ ἦτον, καὶ εἶναι, καὶ θέλει εἶναι δυνατόν· καὶ ἔγινε, καὶ γίνεται, „ καὶ θέλει γένη εἰς ὅλους ἐκείνους ὅπου κάμνουν τὰς ἐντολάς του". (Λόγ. νζ'. σελ. 304.) Καὶ πάλιν· „ Εἰς ποῖον δὲ τόπον καὶ μέρος τοῦ σώματος νομίζεται ὅτι μορφοῦται ὁ Χρι-„ στός; εἰς τὸ πρόσωπον ἢ εἰς τὸ στῆθος; ὄχι, ἀλλὰ μέσα εἰς τὴν καρδίαν μας μορφόνε-„ ται· καὶ ὄχι σωματικῶς, ἀλλὰ ἀσωμάτως καὶ καθὼς πρέπει εἰς τὸν Θεόν". (αὐτόθ.)

Εἰς τοῦτο συντείνει καὶ τὸ εἰς τὴν Χριστοῦ Γέννησιν τοῦ Θεολόγου Γρηγορίου ῥητὸν τὸ λέγον· „ Χριστὸς ἐκ Παρθένου· γυναῖκες παρθενεύετε, ἵνα Χριστοῦ γένησθε Μητέρες". Ὅπερ ἑρμηνεύων ὁ σχολιαστὴς Νικήτας λέγει· „ Πᾶσα ψυχὴ ἄῤῥενος ὁμῶς καὶ θηλείας ἀπο „ πάσης ἐμπαθείας παρθενεύσασα, συλλαμβάνει τὸν λόγον τῆς ἀρετῆς, καὶ γεννᾷ αὐτόν". Λέγει δὲ καὶ Ἰωσὴφ ὁ Βρυέννιος ἐν τῷ δευτέρῳ λόγῳ εἰς τὸν Εὐαγγελισμόν· „ Γινώμεθα „ ὑπόθεσις ἑορτῆς, μᾶλλον δὲ ἕκαστος ἡμῶν καθ' ἑαυτὸν ἑορτὴ, καὶ ἀποδῶμεν ἄγε ἡ σή-„ μερον πανήγυρις ἀπαιτεῖ. Ἔσται δὲ τοῦτο πῶς; ψυχὴ ἦσθα στεῖρα καὶ ἄκαρπος καὶ

„ μη-

„ μηδὲν τέκνον γεννῶσα ζωῆς ἄξιον καὶ φωτός; ἀπάρτι ἐν γαστρὶ εὐθέως τὸν φόβον τὸν
„ δεσποτικὸν ἐγκολπώθητι, καὶ πνεῦμα σωτηρίας σεαυτῷ ἀπογέννησον, καὶ θρέψον τὸ
„ τέκνον καὶ αὔξησον τῇ τῆς θείας Τριάδος ὀρθοδοξίᾳ ἔν τε πράξει καὶ θεωρίᾳ τῷ πνεύ-
„ ματος, καὶ τοῦτο ἀπόδος τῷ Κυρίῳ ἀνάθημα". Πρέπει δὲ νὰ ἠξεύρῃς, ὦ ἀναγνῶστα,
ὅτι αὕτη ἡ πνευματικὴ σύλληψις καὶ γέννησις ἀποκτᾶται μὲν καὶ διὰ τῆς ἐργασίας τῶν
θεουργῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου, κυρίως δὲ καὶ ἐξαιρέτως αὕτη ἀποκτᾶται διὰ τῆς τοῦ νοὸς
ἐπιστροφῆς εἰς τὴν καρδίαν, καὶ διὰ τῆς ἐν καρδίᾳ συνεχῶς καὶ ἀδιαλείπτως μελετωμένης
θείας καὶ μονολογίστου προσευχῆς τῆς λεγούσης „ Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ Υἱὲ τοῦ Θεοῦ ἐ-
„ λέησόν με". ἐνοικεῖ γὰρ διὰ τῆς προσευχῆς ταύτης ἐν τῇ καρδίᾳ καθ' ἕξιν, καὶ συλ-
λαμβάνεται ἡ χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· ὅθεν εἶπεν ὁ μέγας Βασίλειος· „ Τοῦτό ἐστι
„ τοῦ Θεοῦ ἐνοίκησις, τὸ διὰ τῆς μνήμης ἔχειν ἐνιδρυμένον ἐν ἑαυτῷ τὸν Θεόν· οὕτω γι-
„ νώμεθα ναὸς Θεοῦ, ὅταν μὴ φροντίσι γηΐναις τὸ συνεχὲς τῆς μνήμης διακόπτηται, ἀλλὰ
„ πάντα ἀποφυγὼν ὁ φιλόθεος ἐπὶ τὸν Θεὸν ἀναχωρῇ". (Ἐπις. ά.)

Ἀπὸ ποῦ δὲ ἐμπορεῖ νὰ καταλάβῃ τινὰς ὅτι συνέλαβε πνευματικῶς εἰς τὴν ψυχήν του
καὶ ἐγγαστρώθη; Ἀπὸ δύω σημάδια, ὧν τὸ μὲν πρῶτον σημάδι ἀναφέρει ἕνας νηπτικὸς
Πατὴρ καὶ Γέρων, λέγων· καθὼς σημεῖον τῆς σωματικῆς συλλήψεως τῆς γυναικὸς εἶναι ἡ
ἔλλειψις τῶν καταμηνίων αἱμάτων· οὕτω καὶ τῆς πνευματικῆς συλλήψεως τῆς θείας χάρι-
τος εἶναι σημεῖον ἡ ἔλλειψις τῆς ἡδονικῆς ῥεύσεως τοῦ σπέρματος· καὶ καθὼς, ὅταν ἡ γυ-
νὴ συλλάβῃ, ἀποβάλλει τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἀνδρός· οὕτω καὶ ὅταν πνευματικῶς ἡ ψυχὴ
συλλάβῃ, ἀποβάλλει καὶ μισεῖ κάθε ἄλλην ἐπιθυμίαν, ἡδονῶν δηλαδὴ, πλούτου, δόξης
καὶ κάθε ἄλλου προσκαίρου καλοῦ. Τὸ δὲ Δεύτερον σημάδι τῆς κατὰ πνεῦμα συλλήψεως
ἀναφέρει ὁ μέγας Ἀθανάσιος καὶ Συμεὼν ὁ νέος Θεολόγος· ὁ μὲν γὰρ Ἀθανάσιος λέγει·
„ Ὥσπερ ἡ ἐν γαστρὶ λαβοῦσα γυνὴ ἐκ τῶν σκιρτημάτων τοῦ βρέφους τοῦ ἐν τῇ μήτρᾳ
„ αὐτῆς ἐπίσταται ἀψευδῶς ὅτι καρπὸν ἔλαβεν· οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ ἀληθῶς Χριστια-
„ νοῦ, οὐ διὰ ῥημάτων γονέων, ἀλλὰ διὰ πραγμάτων καὶ σκιρτημάτων τῆς καρδίας αὐτῆς,
„ καὶ μάλιστα τῷ καιρῷ τῶν ἑορτῶν καὶ τῶν φωτισμάτων καὶ τῆς μεταλήψεως τοῦ ἁγίου
„ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ μανθάνει ἐκ τῆς χαρᾶς τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ὅτι τὸ
„ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἔλαβε βαπτισθείς". (ἐν ταῖς ἐρωταποκρίσεσι) Ὁ δὲ Συμεὼν οὕτω
φησί· „ Καθὼς ὅταν ἦναι ἐγγαστρωμένη ἡ γυνὴ τὸ γνωρίζει φανερὰ, ἐπειδὴ σκιρτᾷ τὸ
„ βρέφος εἰς τὴν κοιλίαν της, καὶ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ γνωρίζῃ ὅτι ἔχει μέσα της
„ βρέφος· τοιουτοτρόπως καὶ ἐκεῖνος ὅπου ἔχει τὸν Χριστὸν μεμορφωμένον εἰς τὸν ἑαυτόν
„ του γνωρίζει τὰ σκιρτήματα καὶ κινήματα, ἤγουν τὰς ἐλλάμψεις καὶ ἀστραπάς του,
„ βλέπει μέσα του τὴν μόρφωσιν τοῦ Χριστοῦ". (Λόγ. νζ'. σελ. 304.)

Ἀλλὰ τί φέρω μαρτυρίας ἀπὸ ἄλλους περὶ τῆς κατὰ Πνεῦμα ταύτης συλλήψεως καὶ
γεννήσεως τῆς ψυχῆς; Αὐτὴ ἡ ἰδία Παρθένος Μαρία ἡ παρ' ἡμῶν σήμερον ἑορταζομένη,
αὐτὴ ἂς ἦναι διδάσκαλος εἰς ἡμᾶς καὶ παράδειγμα τοῦ πνευματικοῦ τούτου Μυστηρίου·
διότι καὶ αὐτὴ πρὸ τοῦ νὰ συλλάβῃ οὐσιωδῶς καὶ σωματικῶς τὸν Υἱὸν καὶ Λόγον τοῦ
Θεοῦ, συνέλαβεν αὐτὸν ἀσωμάτως καὶ πνευματικῶς ἐν τῇ αὐτῆς καρδίᾳ, καὶ ἐκυοφόρησε
καὶ ἐγέννησε κατὰ τὸν μυστικὸν τρόπον ὅπου εἴπομεν ἀνωτέρω. Ποῖος τοῦτο βεβαιοῖ; Ὁ
σοφὸς Ψελλὸς ἐν τῷ εἰς τὸν Εὐαγγελισμὸν ἐγκωμίῳ αὐτοῦ· οὕτω γὰρ φησὶ περὶ τῆς
Παρθένου· „ Ὑπὲρ τὰ Σεραφὶμ καὶ πρὶν συλλαβεῖν ὁρῶσα Θεὸν, καὶ ἀῤῥήτως ταῖς θεω-
„ ρίαις (ἤτοι πνευματικῶς καὶ ἀσωμάτως) συλλαμβάνουσα καὶ κυοφοροῦσα καὶ ἀποτί-
„ κτουσα, ὥσπερ ὕστερον οὐσιωδῶς ταύτῃ ταῦτα κατείργαστο". Διὰ τοῦτο ὁ αὐτὸς Ψελ-
λὸς παρακινεῖ καὶ ἡμᾶς εἰς τὴν ἐργασίαν τῆς μυστικῆς ταύτης καὶ πνευματικῆς συλλή-
ψεως καὶ γεννήσεως, οὕτω γράφων· „ Σὺ δέ μοι δέξαι τῷ καιρῷ τὸ δῶρον, καὶ τὴν σύλ-
„ ληψιν θαύμασον ὁμοῦ καὶ ἐνέργησον, καὶ συλλαβὼν τὸν λόγον, ἄνευ ὠδίνων ἀπότεκε.
„ Ἀλλὰ καὶ τὴν σύλληψιν διακρίβωσον, καὶ δέξαι μετὰ φιλοσοφίας τὰ εὐαγγέλια· ἂν
„ μὲν γὰρ ἀληθεύῃ, ὑπόδεξαι· ἂν δὲ ψεύδηται, ἀποπήδησον· καὶ γυμνάσθητι τὰ αἰσθη-
„ τήρια τῆς ψυχῆς πρὸς διάκρισιν τοῦ χείρονος καὶ βελτίονος· οὕτω γὰρ καθαρῶς συλ-
„ λήψῃ Θεὸν, καὶ ὠδινήσεις ἐν τῷ νοΐ, καὶ ἀποτέξεις κατὰ καιρὸν, καὶ οὐκ ἀπατηθήσῃ
„ πρὸς τὰ εὐαγγέλια, ἀλλὰ μετὰ κρίσεως λογισμοῦ ἐγκυμονήσεις τὸν λόγον, ἐν αὐτῷ τῷ
„ Λόγῳ Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Ἁγίῳ
„ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΠΡΟ-

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ
ΤΟΥ ΚΑΝΟΝΟΣ ΤΩΝ ΒΑΪΩΝ (1).

Ἀνίσως τινὰς ἤθελεν ἀκούσῃ ὅτι ὁ Βασιλεὺς μέλλει νὰ ἐκβῇ ἔξω ἀπὸ τὰ βασιλικά του παλάτια, καὶ ἔχει νὰ κρύψῃ μὲν τὰ βασιλικὰ φορέματα, νὰ ἐνδυθῇ δὲ ἱμάτια πτωχικὰ καὶ εὐτελῆ, μὲ σκοπὸν διὰ νὰ πολεμήσῃ ἕνα τύρανον καὶ ἀποστάτην ὅπου τυραννεῖ τὸν λαόν του, καὶ νὰ νικήσῃ αὐτὸν μὲ σοφίαν καὶ τέχνην, βέβαια ὁ τοιοῦτος ἄνθρωπος, ὅταν ἀκούσῃ τὴν φήμην ταύτην, ἔχει νὰ ἐπαινέσῃ τὸν Βασιλέα διὰ τὸν σοφὸν στοχασμόν του, καὶ μέλλει νὰ ἀκολουθήσῃ εἰς αὐτὸν, ὅπου πηγαίνει ἐναντίον τοῦ ἀποστάτου ἐκείνου, ἵνα ἱστορήσῃ μὲν τὰς σοφὰς μηχανὰς ὅπου ἔχει νὰ μεταχειρισθῇ ὁ Βασιλεὺς κατὰ τοῦ τυράννου, ἱστορήσῃ δὲ καὶ ὅλα τὰ ἄλλα κατ' ἐκείνου δράματα καὶ τέχνας καὶ πολέμους καὶ στρατηγήματα. Ἀφ' οὗ δὲ ὁ Βασιλεὺς πολεμήσας τὸν τύραννον νικήσῃ, ἢ καὶ φονεύσῃ τοῦτον, εἶτα μέλλει νὰ ἐπαναγυρίσῃ εἰς τὴν βασιλεύουσαν πόλιν μὲ θρίαμβον καὶ προπομπὴν μεγάλην διὰ νὰ λάβῃ τὰ ἐπινίκια ἄσματα ἀπὸ τοὺς πολίτας· τότε ἂν ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος δὲν ἐπόθει νὰ ἰδῇ τὸν θρίαμβον καὶ τὴν προπομπὴν τῶ Βασιλέως, ἄρα γε ἐμπορεῖ νὰ νομισθῇ ὅτι εἶναι φρόνιμος καὶ φιλοθεάμων; ὄχι βεβαιότατα· μᾶλλον δὲ αὐτὸς πρέπει νὰ κατηγορῆται ὡς ἕνας ἄνθρωπος ἀνόητος καὶ παράφρων· διότι εἰς μὲν τὰ θλιβερὰ καὶ ταπεινὰ ἠκολούθησε τῷ Βασιλεῖ, εἰς δὲ τὰ χαροποιὰ καὶ ὑψηλὰ δὲν ἠθέλησε νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ.

Λοιπὸν καὶ ἡμεῖς ἠκολουθήσαμεν πρῶτον εἰς τὸν παμβασιλέα ἡμῶν Χριστὸν, ὅταν ἔκλινε τοὺς Οὐρανοὺς καὶ κατέβη ἕως εἰς ἡμᾶς, καὶ ἐνδυθεὶς τὴν ἰδικήν μας γηΐνην φύσιν διὰ νὰ ἀπατήσῃ τὸν σοφιστὴν τῆς κακίας Διάβολον, ἐγεννήθη ἐκ τῆς ἁγίας Παρθένου ἐν Βηθλεέμ. Δεύτερον, ἠκολουθήσαμεν εἰς αὐτὸν, ὅταν ἐβαπτίσθη ὑπὸ δούλου τοῦ Ἰωάννου εἰς τὸν Ἰορδάνην ποταμόν. Τρίτον, ἠκολουθήσαμεν αὐτῷ, ὅταν ἦτον βρέφος τεσσαρακονθήμερον, καὶ προσφερθεὶς εἰς τὸν ναὸν, ἐνηγκαλίσθη ὑπὸ τοῦ Θεοδόχου Συμεών. Ἠκολουθήσαμεν δὲ αὐτῷ καὶ χθὲς ὅπου ἐνίκησε τὸν τύρανον ᾅδην μὲ τὴν τετραήμερον ἀνάστασιν τοῦ Λαζάρου, καὶ διὰ τῆς ἀναστάσεως τούτου ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς ἀρραβῶνα, ὅτι ἔχομεν νὰ ἀναστηθοῦμεν καὶ ἡμεῖς. Σήμερον δὲ ὅπου γυρίζει εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ νικητὴς μὲ μεγάλην προπομπὴν καὶ δορυφορίαν καὶ μὲ ἐπινίκια ἄσματα καὶ εὐφημίας, σήμερον, λέγω, νὰ μὴ ἀκολουθήσωμεν αὐτῷ, καὶ νὰ μὴ συγχαρῶμεν εἰς τὴν θαυμαστὴν νίκην του; ὄχι! μη γένοιτο! ἀχαρίστου γὰρ καὶ ἀγνώμονος δούλου τοῦτο εἶναι ἴδιον νὰ μὴ συγχαίρῃ εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου του. Ὅθεν ἂς συνακολουθήσωμεν, ἀδελφοὶ, ἂς συνακολουθήσωμεν αὐτῷ ὡς εὐγνώμονες καὶ εὐχάριστοι δοῦλοι, καὶ ἂς συγχαρῶμεν εἰς τὴν νίκην ὅπου ἐποίησε κατὰ τοῦ θανάτου καὶ ᾅδου ὁ εὐεργετικώτατος ἡμῶν Δεσπότης καὶ παμβασιλεὺς Ἰησοῦς. Ἂς ὑποτάξωμεν εἰς αὐτὸν τὴν ὄνον καὶ τὸν πῶλον: ἤτοι τὰ ἄλογα ἡμῶν πάθη τὰ σκιρτῶντα καὶ μὴ ὑποτασσόμενα εἰς τὸν ὀρθὸν λόγον· ἂς ὑπαντήσωμεν αὐτῷ μὲ βαΐα καὶ κλάδους φοινίκων: ἤτοι μὲ ἀρετὰς· ἂς ἀκούσωμεν τοὺς ὕμνους τῶν εὐφη-

(1) Βαΐον εἶναι φωνὴ Αἰγυπτιακὴ, καὶ σημαίνει φοίνικος κλάδον, ὡς λέγει ὁ θεῖος Ἐπιφάνιος ἐν τῷ περὶ τῶν Ἁγίων τόπων (τῆς Ἱερουσαλὴμ δηλαδή). Βεβαιοῖ δὲ καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης λέγων· „Τῇ „ἐπαύριον ὄχλος πολὺς ὁ ἐλθὼν εἰς τὴν ἑορτὴν, ἀ„κούσαντες ὅτι ἔρχεται ὁ Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα, „ἔλαβον τὰ βαΐα τῶν φοινίκων, καὶ ἐξῆλθον εἰς ὑ„πάντησιν αὐτῷ". (Ἰω. ιβ. 12.)

εὐφημούντων παίδων· ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, ἂς γένωμεν καὶ ἡμεῖς παῖδες κατὰ τὴν ἀκακίαν, ἁπλοῖ δηλαδὴ καὶ ἀπονήρευτοι, καὶ οὕτως ἂς εὐφημήσωμεν καὶ ἡμεῖς τὸν καθήμενον ἐπὶ πώλου Βασιλέα ἡμέτερον, καὶ εἰς Ἱερουσαλὴμ πορευόμενον μετὰ θριάμβου καὶ δόξης· ἐὰν γὰρ ἡμεῖς δὲν γένωμεν ἀπονήρευτοι ὡς τὰ παιδία, δὲν δυνάμεθα νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν· καθὼς εἶπεν ὁ Κύριος· „Ἐὰν μὴ στραφῆτε „καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδία, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν". (Ματθ. ιή. 3.) (1).

ΕΡΜΗ-

(1) Σημειοῦμεν ἐνταῦθα ὅτι εἰς τὴν παροῦσαν ἑορτὴν τῶν Βαΐων λόγους πανηγυρικοὺς ἔχουσι διάφοροι Πατέρες, οἵτινες εἰσὶν οὗτοι· ὁ Χρυσόστομος λόγον ἔχει, οὗ ἡ ἀρχὴ „Ἤδη τῆς Δεσποτικῆς πα„νηγύρεως". ἕτερον, οὗ ἡ ἀρχὴ „Ἐκ θαυμάτων ἐ„πὶ θαύματα". Κύριλλος ὁ Ἀλεξανδρείας λόγον ἔχει, οὗ ἡ ἀρχὴ „Βασιλικὴν οἱ πιστοὶ σήμερον". Ἀνδρέας ὁ Κρήτης λόγον, οὗ ἡ ἀρχὴ „Χθὲς ἡμᾶς „μετὰ τοῦ Δεσπότου". Ἐπιφάνιος ὁ Κύπρου λόγον, οὗ ἡ ἀρχὴ „Χαῖρε σφόδρα κεχαριτωμένη Θύγατερ „Σιών". ἕτερον λόγον, οὗ ἡ ἀρχὴ „Τὴν λαμπρὰν „ἡμέραν καὶ φαιδρὰν ἑορτήν". Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς λόγον, οὗ ἡ ἀρχὴ „Καιρῷ δεκτῷ ἐπήκουσά σου". Ἀθανάσιος λόγον, οὗ ἡ ἀρχὴ „Οἱ τὰ ἐπίγεια φρονοῦν„τες". Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς λόγον, οὗ ἡ ἀρχὴ „Φαιδρὰ ἡ παροῦσα ἑορτή". Ἰωσὴφ ὁ Θεσσαλονίκης λόγον, οὗ ἡ ἀρχὴ „Χθὲς ἡμῖν τὴν κοινὴν ἀνάστασιν". καὶ ὁ Πρόκλος. Σώζονται ἄλλοι μὲν ἐν τῇ μεγίστῃ Λαύρᾳ, ἄλλοι δὲ ἐν τῇ τοῦ Βατοπαιδίου, ἄλλοι ἐν τῇ τῶν Ἰβήρων, καὶ ἄλλοι ἐν τῇ τοῦ Διονυσίου.

Σημειώσαι ὅτι τὸ Τροπάριον τοῦ ἑσπερινοῦ, οὗ ἡ ἀρχὴ „Πρὸ ἓξ ἡμερῶν τοῦ Πάσχα" ἐσφαλμένον ἐστίν· καθότι γράφει „Ἀπέλθετε εἰς τὴν ἀπέναντι κώμην, „καὶ εὑρήσετε ἄνθρωπον" καὶ τὰ λοιπά· οὐ γὰρ εἰς τὴν ἀπέναντι κώμην, ἀλλ' εἰς τὴν πόλιν αὐτοὺς ἀπέστειλεν: ἤτοι εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ· ἐκεῖ γὰρ ἡτοίμασαν τὸ Πάσχα, καὶ ἐκεῖ τὸ ἔφαγον· καθὼς συμφώνως γράφουσι καὶ οἱ τρεῖς Εὐαγγελισταί· ὁ Ματθαῖος, „Ὑπάγετε εἰς τὴν πόλιν πρὸς τὸν δεῖνα". (Ματθ. κϛ'. 18.) ὁ Μάρκος, „Ὑπάγετε εἰς τὴν „πόλιν". (Μάρ. ιδ'. 13.) ὁ Λουκᾶς, „Καὶ ἰδοὺ „εἰσελθόντων ὑμῶν εἰς τὴν πόλιν". (Λουκ. κβ'. 10.) Πρέπει λοιπὸν νὰ διορθόνεται τὸ Τροπάριον οὕτως· „Ἀπέλθετε εἰς τὴν πόλιν καὶ εὑρήσετε ἄνθρωπον", καὶ τὰ λοιπά.

Ἀκόμη δὲ καὶ ὁ λόγος ἐκεῖνος ὅπου γράφεται ἐν τῷ Τροπαρίῳ ὅτι, εἰς τὴν Βηθανίαν ὄντος τοῦ Κυρίου, προσῆλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς, λέγω, ὁ λόγος εἶναι ἄδηλος· καθότι ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις οὐ γέγραπται. Πλὴν ἐπειδὴ ὁ Κύριος δὲν ἦτον εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, ὅταν ἀπέστειλε τοὺς μαθητάς του εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ διὰ νὰ ἑτοιμάσουν τὸ Πάσχα, ὡς τοῦτο δηλοῦται ἐκ τῶν ἀνωτέρω συλλαβῶν τῶν θείων Εὐαγγελιστῶν, ἀλλ' ἔξω τῆς Ἱερουσαλὴμ εὑρίσκετο, συγχωροῦμεν νὰ εὑρίσκετο εἰς τὴν Βηθανίαν τῷ τότε καιρῷ· μετὰ ὑποθέσεως ὅμως ὅτι ἀφ' οὗ ἐπῆγεν εἰς Ἱερουσαλὴμ καθήμενος ἐπὶ ὄνον πρὸ ἓξ ἡμερῶν τοῦ Πάσχα, πάλιν ἐγύρισεν εἰς Βηθανίαν· καὶ τῇ πρώτῃ τῶν Ἀζύμων ἔστειλεν ἐκεῖθεν τοὺς μαθητάς τε εἰς Ἱερουσαλὴμ διὰ νὰ ἑτοιμάσουν τὸ Πάσχα· οὕτω γὰρ τὸ νόημα συμβιβάζεται. Ἐκεῖνο δὲ ὅπου γράφεται ἐν τῷ Τροπαρίῳ, ὅτι ἀπέστειλεν ὁ Κύριος τοὺς μαθητάς του εἰς τὴν ἀπέναντι κώμην, τοῦτο γράφουσι συμφώνως καὶ οἱ τρεῖς Εὐαγγελισταί, ὅτι ἔγινε πρὸ ἓξ ἡμερῶν τοῦ Πάσχα, ὅταν ἀπέστειλεν αὐτοὺς νὰ φέρουσι τὸν πῶλον· ὁ Ματθαῖος ἐν Κεφ. κά. ὁ Μάρκος ἐν τῷ ιά. καὶ ὁ Λουκᾶς ἐν τῷ ιθ'.

Ὁμοίως ἐσφαλμένον ἐστὶ καὶ ἐκεῖνο ὅπου γράφεται ἐν τῷ Τροπαρίῳ, ὃ ἡ ἀρχὴ „Σήμερον ὁ Χρι„στὸς εἰσέρχεται ἐν πόλει Βηθανίᾳ". ὅθεν οὕτω γραπτέον· „Ἐν πόλει τῇ ἁγίᾳ", ἤτοι ἐν τῇ Ἱερουσαλήμ· οὐ γὰρ εἰς τὴν Βηθανίαν εἰσῆλθεν ὁ Χριστὸς ἐπὶ πώλου καθήμενος, ἀλλ' εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ· ἀλλ' οὐδὲ ἡ Βηθανία πόλις ἐστίν, ἀλλὰ κώμη, ὡς φανερῶς μαρτυρεῖ ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης λέγων· „Ἦν δέ τις ἀσθενῶν Λάζαρος ἀπὸ Βηθανίας „ἐκ τῆς κώμης Μαρίας καὶ Μάρθας τῆς ἀδελφῆς „αὐτῆς". (Ἰω. ιά. 1.)

Ἐπειδὴ δὲ ἐν τῷ πρώτῳ Τροπαρίῳ τοῦ ἑσπερινοῦ τῶν Βαΐων γράφεται „Σήμερον ἡ χάρις τοῦ Ἁγίου „Πνεύματος ἡμᾶς συνήγαγε, καὶ πάντες αἴροντες τὸν „Σταυρόν σου λέγομεν" κτλ, οἱ δὲ πολλοὶ δὲν ἠξεύρουσι τὸ νόημα καὶ τὸν λόγον, διὰ τὸν ὁποῖον τοῦτο οὕτω γράφεται· σημειοῦμεν ἐδῶ τοῦτον χάριν τῶν φιλολόγων. Οἱ παλαιοὶ ὅσιοι Πατέρες οἱ ἐν τοῖς μοναστηρίοις εὑρισκόμενοι, εὐθὺς ὅπου ἐτελείωναν τὴν ἑορτὴν τοῦ μεγάλου Ἀντωνίου (ὁ δὲ Σάββας ἔμενεν ἕως ὅπου ἐτελείωνε τὴν ἑορτὴν τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου τοῦ γέροντός του) ἀνεχώρουν ἀπὸ τὰ μοναστήριά των, καὶ ἐπήγαιναν εἰς τὰς ἐρήμους καὶ ὄρη καὶ σπήλαια, καὶ ἐκεῖ ἔμενον ἡσυχάζοντες ἕως τὴν ἑβδομάδα τῶν Βαΐων, κατὰ μίμησιν τοῦ μεγάλου Ἀντωνίου. Κατὰ δὲ τὴν ἑβδομάδα ἐκείνην ἐσυναθροίζοντο πάλιν εἰς τὰ μοναστήριά των, καὶ τῇ Κυριακῇ τῶν Βαΐων ἔφθασε νὰ εὑρεθοῦν ὅλοι συναθροισμένοι. Διὰ τοῦτο εἰς τὰ Τροπάρια τῆς ἑβδομάδος ταύτης τῶν Βαΐων συχνάκις ἀναφέρονται τὰ λόγια ταῦτα, προσκαλοῦντα τοὺς Ὁσίους ὅτω· „Οἱ ἐν ταῖς ἐρήμοις καὶ σπηλαίοις ἤκατε· „ἀθροίσθητε σὺν ἡμῖν βαϊοφόροι ὑπαντήσαι τῷ Βα„σιλεῖ καὶ Δεσπότῃ". (τῇ παρασκευῇ δηλ.) Διὰ τὴν ἀφορμὴν λοιπὸν ταύτην ἀναφέρει τὸ ἀνωτέρω πρῶτον Τροπάριον τοῦ ἑσπερινοῦ τὴν σύναξιν ταύτην τῶν Ὁσίων Πατέρων: ἤτοι τὸ „Σήμερον ἡ χάρις „τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἡμᾶς συνήγαγε· καὶ πάν„τες αἴροντες τὸν Σταυρόν σου λέγομεν". ἐσήκωναν γὰρ οἱ τρισόλβιοι ἐκεῖνοι Πατέρες τὸν Σταυρὸν τοῦ Κυρίου εἰς τοὺς ὠμούς των διὰ τῶν ἀσκητικῶν ἀγώνων καὶ κακοπαθειῶν καὶ θλίψεων τῆς μοναχικῆς πολιτείας, σταυρούμενοι τοῖς πάθεσι τῆς σαρκὸς, καὶ τῷ Κόσμῳ καὶ κοσμοκράτορι.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΚΑΝΟΝΑ ΤΩΝ ΒΑΪΩΝ

ΠΟΙΗΜΑ ΟΝΤΑ ΤΟΥ ΙΕΡΑΡΧΟΥ ΚΟΣΜΑ, ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΤΟΥΤΟΥ ΑΚΡΟΣΤΙΧΙΔΑ.

Ἀκροστιχίς.

„ Ὡσαμμὰ Χριστὸς εὐλογημένος Θεός.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸ, Ὡσαννὰ εἶναι λέξις Ἑβραϊκὴ, καὶ δηλοῖ, Σῶσον δή. Ἑρανίσθη δὲ αὕτη ἀπὸ τὸν ριζ'. Ψαλμὸν λέγοντα „ Ὦ Κύριε σῶσον δὴ, ὦ Κύριε εὐόδωσον δὴ, εὐλογημένος ὁ ἐρχό-„ μενος ἐν ὀνόματι Κυρίου". Ταῦτα δὲ ἑρμηνεύων ὁ Ἱερὸς Θεοδώριτος λέγει· „ Τῶν Γραμ-„ ματέων Σαμαρείτην τὸν Δεσπότην ἀποκαλούντων, οἱ παῖδες αὐτὸν εἶναι τὸν ἐρχόμενον „ ὡμολόγουν καὶ εὐλογημένον ἐκάλουν. Καὶ τὸ, Ὡσαννὰ δὲ ὁμοίως ἐν τῇδε κεῖται τῇ προ-„ φητείᾳ· τὸ γὰρ, Σῶσον δὴ, Ὡσαννὰ παρὰ τῷ Ἑβραίῳ εὕρομεν κείμενον· τὸ μὲν γὰρ „ Ὡς, δηλοῖ Σῶσον, τὸ δὲ Νὰ δηλοῖ Δή". Ὁ δὲ Μακάριος ὁ Χρυσοκέφαλος λέγει ὅτι τὸ, Ὡσαννὰ ἑρμηνεύεται Χάρις Θεοῦ. Ὁ δὲ Νικόλαος ὁ Βούλγαρις ἐν τῇ Ἱερᾷ Κατηχήσει λέγει ὅτι τὸ Νὰ, ἑρμηνεύεται Εἴθε (ἄμποτε). Οἱ Παῖδες λοιπὸν τῶν Ἑβραίων, ἀλλὰ καὶ οἱ ὄχλοι οἱ ἔξω φθόνου ὑπάρχοντες, οὗτοι τὸν Δεσπότην Χριστὸν προϋπαντήσαντες, καὶ γνωρίζοντες αὐτὸν ὅτι εἶναι Θεὸς ἀληθινὸς καὶ Σωτὴρ τοῦ Κόσμου, κατὰ τὸ ἅγιον ὄνομά του· Ἰησοῦς γὰρ Σωτὴρ ἑρμηνεύεται· τοῦτον γνωρίζοντες ἔλεγον πρὸς αὐτόν· Σῶσον ἡμᾶς, Χριστὲ εὐλογημένε Θεέ· γράφει γὰρ ὁ τῆς βροντῆς Υἱὸς Ἰωάννης „ Τῇ ἐπαύριον „ ὄχλος πολὺς ὁ ἐλθὼν εἰς τὴν ἑορτὴν, ἀκούσαντες ὅτι ἔρχεται ὁ Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα, „ ἔλαβον τὰ βαΐα τῶν φοινίκων, καὶ ἐξῆλθον εἰς ὑπάντησιν αὐτῷ καὶ ἔκραζον· Ὡσαννὰ „ εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου ὁ Βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ". (Ἰω. ιβ'. 12.)

Ἤθελε δὲ ἀπορήσῃ τινὰς, πῶς ὁ Θεὸς εὐλογημένος ὀνομάζεται; ἢ πῶς ἡ ἄκτιστος φύσις εὐλογεῖται ἀπὸ ἡμᾶς τὰς κτιστούς; διότι ἂν κατὰ τὸν μέγαν Παῦλον, „ Τὸ ἔλαττον ὑπὸ „ τοῦ κρείττονος εὐλογῆται", (Ἑβρ. ζ'. 7.) πῶς τὸν Δημιουργὸν θέλουν εὐλογήσει τὰ δημιουργήματα; τοῦτο γὰρ ἐστὶν ἀνακόλουθον. Εἰς λύσιν λοιπὸν τῆς ἀπορίας λέγομεν ὅτι εἶναι διπλῆ ἡ σημασία τῆς εὐλογίας· λέγεται μὲν γὰρ εὐλογία ὁ ἁγιασμὸς, καὶ ἁπλῶς ἡ ἀπὸ τὸ Θεοῦ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους τινὸς δωρεᾶς καὶ χάριτος μετάδοσις· καθὼς ἐρρέθη ἐκεῖνο „ Καὶ εὐλόγησεν ὁ Θεὸς τὴν ἡμέραν τὴν ἑβδόμην", (Γέν. β'. 3.) ἤτοι ἡγίασεν, ὡς ἐπιφέρεται ἀκολούθως „ Καὶ ἡγίασεν αὐτήν"· (αὐτόθι) καὶ τὸ „ Εὐλόγησεν ὁ Θεὸς τὸν Ἀβραάμ: ἤτοι μετέδωκεν εἰς αὐτὸν χάριν τινά· καὶ διὰ τοῦ Δαβὶδ ἡμεῖς παρακαλοῦμεν τὸν Θεὸν νὰ μᾶς εὐλογήσῃ: ἤτοι νὰ μᾶς δώσῃ τὴν παρ' αὐτοῦ θείαν χάριν λέγοντες· „ Ὁ „ Θεὸς οἰκτειρήσαι ἡμᾶς καὶ εὐλογήσαι ἡμᾶς". (Ψαλ. ξς'. 1.) Λέγεται δὲ εὐλογία καὶ ἡ ἀφ' ἡμῶν προσφερομένη εἰς τὸν Θεὸν δοξολογία καὶ εὐχαριστία· καθὼς εἶναι τὸ „ Εὐλό-„ γει ἡ ψυχή μου τὸν Κύριον", (Ψαλμ. ργ'. 1.) ἀντὶ τοῦ, δοξολόγει, καὶ εὐχαρίστει. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χρυσορρήμων ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ ῥητοῦ τούτου λέγει „ Οὐχὶ Θεὸς ἄνθρωπον „ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἄνθρωπος Θεὸν εὐλογεῖ, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς· ὁ μὲν γὰρ Θεὸς „ ἄνθρωπον εὐλογεῖ, ἐν ἀσφαλείᾳ καθιστὰς καὶ λαμπρότερον ποιῶν, καθάπερ τὸν Ἀ-„ βραάμ· ὁ δὲ ἄνθρωπος οὐχ οὕτως (εὐλογεῖ τὸν Θεὸν), ἀλλ' ἑαυτὸν τότε λαμπρότερον

„ ποιῶν·

„ποιῶν· ἄντε γὰρ ὁ Θεὸς ἄνθρωπον εὐλογῇ, ἄντε ὁ ἄνθρωπος τὸν Θεὸν, ἑκατέρωθεν τὸ „κέρδος εἰς τὸν ἄνθρωπον διαβαίνει· τὸ γὰρ Θεῖον ἀπροσδεές".

Ἐπειδὴ λοιπὸν ἡ εὐλογία δύω σημαίνει, ὅταν μὲν ἀκούσωμεν ὅτι ὁ Θεὸς εὐλογεῖ, πρέπει νὰ νοῶμεν εὐλογίαν τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ διδομένην εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἁγιαστικὴν καὶ μεταδοτικὴν τῶν ἀγαθῶν του χάριν· ὅταν δὲ πάλιν ἀκούσωμεν ὅτι ὁ Θεὸς εὐλογεῖται, πρέπει νὰ νοῶμεν εὐλογίαν, τὴν ἀπὸ λόγου μας πρὸς τὸν Θεὸν προσφερομένην δοξολογίαν καὶ εὐχαριστίαν· κατὰ τοῦτο δὲ τὸ δεύτερον σημαινόμενον νοεῖται τὸ "Εὐλογημένος" ἐν τῇ παρούσῃ Ἀκροστιχίδι.

Ὠδὴ ἀ. Ἦχος δ'. Ὁ Εἱρμός.

„Ὤφθησαν αἱ πηγαὶ τῆς ἀβύσσου μοτίδος ἄμοιροι, καὶ ἀνεκα-
„λύφθη θαλάσσης κυμαινούσης τὰ θεμέλια· τῇ καταιγίδι μεύ-
„ματι ταύτης γὰρ ἐπετίμησας, περιούσιον λαὸν δὲ ἔσωσας ἄδομ-
„τα ἐπινίκιον ὕμνον σοι, Κύριε.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Μέλλων ὁ Ἱερὸς Κοσμᾶς νὰ διηγηθῇ ἐν τῷ παρόντι Εἱρμῷ τὴν θαυματουργίαν ὅπου ἔκαμεν ὁ Θεὸς διὰ Μωϋσέως εἰς τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν, ἐρανίζεται τὰς περὶ ταύτης ῥήσεις ἐκ τῆς κιθάρας τοῦ Προφητάνακτος Δαβίδ· καὶ ὄχι μόνον τὰς ῥήσεις ἁπλῶς, ἀλλὰ καὶ αὐτὰς τὰς ἰδίας λέξεις· λέγει γὰρ ἐκεῖνος οὕτω· „Καὶ ὤφθησαν αἱ πηγαὶ τῶν ὑδά-„των, καὶ ἀνεκαλύφθη τὰ θεμέλια τῆς οἰκουμένης". (Ψαλ. ιζ'. 15.) Ταῦτα δὲ τὰ ῥητὰ ὀλίγον ἀλλάξας ὁ Μελῳδὸς, ἐφανέρωσε δι' αὐτῶν τὴν διαίρεσιν τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης, καὶ τὴν τῶν ὑδάτων αὐτῆς ἀποχέρσωσιν. Ἐφάνηκαν, λέγει, αἱ πηγαὶ τῆς ἀβύσσου, ἤγουν τὸ πολλοῦ πλήθους τοῦ νεροῦ, ἐστερημέναι ἀπὸ κάθε νοτίδα καὶ ὑγρασίαν, καὶ τὰ θεμέλια τῆς χθὲς κυμαινομένης θαλάσσης: ἤτοι ἡ γῆ ἡ ὑποκάτω τῆς θαλάσσης ἐστρωμένη καὶ σκεπασμένη ἀπὸ τὰ νερὰ ἐξεσκεπάσθη τότε καὶ ἐθεωρήθη, μὲ τὸ νὰ ἐσχίσθη εἰς δύω τὸ ἄνωθεν εὑρισκόμενον νερόν· καὶ ὄχι μόνον ἐξεσκεπάσθη αὐτὴ καὶ ἐθεωρήθη, ἀλλὰ καὶ ἐπεριπατήθη ἀπὸ τὰ γυμνὰ ποδάρια τῶν Ἰσραηλιτῶν, ὡς χέρσος καὶ ξηρά.

Διὰ τί; ἐπειδὴ ἐσὺ, Κύριε, λέγει, τὴν μὲν καταιγίδα καὶ δυνατὴν ὁρμὴν τοῦ ἀνέμου καὶ τοῦ ὕδατος τῆς θαλάσσης ἐπετίμησας μὲ μόνον τὸ αὐθεντικὸν νεῦμά σου, καὶ παρευθὺς αὐτὴ ἐστάθη, καὶ τὸ νερὸν ἐξηράνθη, κατὰ τὸ Δαβιτικὸν ἐκεῖνο „Ἐπέταξε τῇ καταιγίδι, „καὶ ἔστη εἰς αὔραν, καὶ ἐσίγησαν τὰ κύματα αὐτῆς". (Ψαλμ. ρς'. 29.) μᾶλλον δὲ κατὰ τὸ λόγιον τοῦ Μωϋσέως τὸ λέγον „Καὶ ὑπήγαγε Κύριος τὴν θάλασσαν ἐν ἀνέμῳ „νότῳ βιαίῳ ὅλην τὴν νύκτα, καὶ ἐποίησε τὴν θάλασσαν ξηράν, καὶ ἐσχίσθη τὸ ὕδωρ". ("Εξ. ιδ'. 21.) Τὴν μὲν οὖν καταιγίδα τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης ἐσὺ, Κύριε, ὕτως ἐπετίμησας καὶ κατέπαυσας, τὸν δὲ περιούσιον λαόν σου Ἰσραὴλ („Ἔσεσθέ μοι γὰρ, φησὶ, λαὸς περιούσιος", ("Εξ. ιθ'. 5.) ἤτοι τὸν ἐκ περισσίας καὶ ὑπερβολῆς ἠγαπημένον σου,) (1) διέσωσας, τόσον ἀπὸ τὴν τυραννίαν τῶν Αἰγυπτίων, ὅσον καὶ ἀπὸ τὸν καταποντισμὸν τῆς θαλάσσης· ὅστις ἔψαλλεν εἰς ἐσὲ μετὰ τὴν ἀπολύτρωσιν τὸν ἐπινίκιον ὕμνον „Ἄσωμεν „τῷ Κυρίῳ· ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται". Πρέπει δὲ νὰ ἠξεύρωμεν ὅτι ὅλος ὁ παρὼν Κανὼν εἶναι πανηγυρικὸς καὶ ἑορταστικὸς καὶ χορευτικὸς· καθὼς παρομοίως καὶ ἡ ἑορτὴ εἶναι πανηγυρική· ἐπειδὴ γὰρ ὁ Δεσπότης Χριστὸς ἐμβαίνει μέσα εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ ὡς Βασιλεὺς καὶ νικητὴς καὶ θριαμβευτὴς τοῦ θανάτου, καὶ δορυφορεῖται μετὰ Βαΐων καὶ κλάδων, καὶ ὑπαντᾶται μὲ θεοπρεπεῖς ὕμνους καὶ δοξολογίας· διὰ τοῦτο ἁρμοζόντως καὶ ὅλος ὁ παρὼν οὗτος Κανὼν συνετέθη χορευτικὸς καὶ σκιρτητικός.

Τρο-

(1) Τὸ „Περιούσιον" οὕτως ἡρμήνευσεν ὁ Θεοδώρητος· „Ὑμᾶς δὲ οἷόν τινα λαὸν ἐξαίρετον ἐμαυτῷ „ἀφιέρωσα"· καὶ ὁ Σευῆρος, „Λαὸς κατ' ἐξαίρετον „ἐν περιουσίᾳ καὶ κτήματι λελογισμένος".

Τροπάριον.

„ Στόματος ἐκ μητίων ἀκάκων καὶ θηλαζόντων αἷμα τῶν σῶν
„ οἰκετῶν κατηρτίσω, καταλῦσαι τὸν ἀντίπαλον, καὶ ἐκδικῆσαι
„ πάθει Σταυροῦ τὴν πτῶσιν τοῦ πάλαι Ἀδὰμ, διὰ ξύλου ἀνα-
„ στῆσαι τοῦτον δὲ, ᾄδοντα ἐπινίκιον ὕμνον σοι, Κύριε.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸ παρὸν Τροπάριον ἐρανίζεται ὁ Θεσπέσιος Κοσμᾶς ἀπὸ τὸν ὄγδοον Ψαλμὸν, τὸν λέγοντα· „ Ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρτίσω αἶνον ἕνεκα τῶν ἐχθρῶν σου τοῦ κατα-
„ λῦσαι ἐχθρὸν καὶ ἐκδικητήν". (Ψαλ. η'. 2.) Ταύτην λοιπὸν τὴν ῥῆσιν βλέπων ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς ὅτι λαμβάνει τέλος ἐν τῇ σημερινῇ ἑορτῇ, λέγει οὕτω· Σὺ, Κύριε, ἀπὸ τὸ στόμα τῶν ἀκάκων νηπίων καὶ βυζανάρικων, καὶ ἀπὸ τὸ στόμα τῶν ἰδικῶν σου δούλων Ἰουδαίων, τῶν μὴ ὑπὸ τοῦ φθόνου κυριευομένων (δούλων γὰρ εἶναι ἡ φωνὴ ἡ λέγουσα „ Σῶ-
„ σον δή") σὺ, λέγω, Κύριε, κατηρτίσω: ἤτοι τέλειον ἐποίησας τὸν ὕμνον τοῦτον τὸν ἐπινίκιον, δηλαδὴ τὸ „ Ὡσαννὰ εὐλογημένος εἰ ὁ ἐρχόμενος", ὡς νὰ ἤθελεν ἐκβαίνῃ ἀπὸ στόμα Ἀγγελικόν. Διὰ τί δὲ ἐποίησας τοῦτον τέλειον; Ὄχι ματαίως καὶ ἀνωφελῶς, ἀλλὰ διὰ νὰ καταργήσῃς τὸν πολέμιον Δαίμονα, καὶ διὰ νὰ ἐκδικήσῃς μὲ τὸ πάθος τοῦ Σταυροῦ τὴν πτῶσιν καὶ κρημνισμὸν τοῦ παλαιοῦ Ἀδὰμ, τὸν ὁποῖον ἔπαθε διὰ τὴν παράβασιν. Πῶς δὲ θέλεις ἐκδικήσει τὴν πτῶσιν αὐτήν; Διὰ τοῦ ξύλου τοῦ Σταυροῦ· καθὼς γὰρ ὁ Διάβολος διὰ τοῦ ξύλου τῆς γνώσεως κατεκρήμνισε τὸν Ἀδὰμ, οὕτως ἀντιστρόφως καὶ σὺ, Χριστὲ, διὰ τοῦ ξύλου τοῦ Σταυροῦ κατεκρήμνισας μὲν τὸν Διάβολον, ἀνέστησας δὲ τὸν πεπτωκότα Ἀδὰμ καὶ ἀνέπλασας· ὅς τις καὶ ψάλλει σοὶ ὕμνον τὸν ἐπινίκιον „ Ἄσωμεν
„ τῷ Κυρίῳ· ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται".

Σημείωσαι ὅτι ὁ Θεῖος Κύριλλος ὁ Ἀλεξανδρείας ἐχθρὸν καὶ ἐκδικητὴν τοῦ ἀνθρώπου ὀνομάζει τὸν Διάβολον, ὅς τις εἶναι ἐχθρὸς μὲν, διότι παρακινεῖ τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν ἁμαρτίαν, καὶ κατήγορος γίνεται τῶν ἁμαρτανόντων· ἐκδικητὴς δὲ, διότι τοὺς παραδεδομένους εἰς αὐτὸν συγχωρήσει Θεοῦ ἁμαρτωλοὺς παιδεύει καὶ κολάζει. Ὁ δὲ Θεῖος Μάξιμος ἐχθρὸν καὶ ἐκδικητὴν τοῦ Θεοῦ ὀνομάζει τὸν Διάβολον· ἐχθρὸν μὲν, διότι ἐνατιόνεται εἰς τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ, καὶ πολεμεῖ τοὺς φίλους τοῦ Θεοῦ· ἐκδικητὴν δὲ, διότι, ἀφ' οὗ κρημνίσῃ τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὴν ἁμαρτίαν, τότε κατηγορεῖ αὐτοὺς εἰς τὸν Θεὸν, ὡς καταφρονητὰς τῶν ἐντολῶν του· καὶ διὰ τοῦτο ζητεῖ ἀπὸ τὸν Θεὸν νὰ τοὺς ἐκδικήσῃ μὲ διαφόρους τιμωρίας, διότι παρέβησαν τὰς ἐντολάς του. Ὁ δὲ Εὐθύμιος ὁ Ζυγαδηνὸς ἐχθρὸν καὶ ἐκδικητὴν ἐνόησε τὸν λαὸν τῶν Ἑβραίων. Διὰ τοῦτο λοιπὸν οἰκονομήθη νὰ γένῃ τὸ τοιοῦτον θαῦμα τὸ νὰ φωνάζωσι οἱ ἀπειρόκακοι παῖδες καὶ τὰ ἁπλᾶ νήπια τὸ „ Ὡσαν-
„ νὰ εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος", διὰ νὰ καταλυθῇ ὁ λαὸς τῶν Ἑβραίων καὶ νὰ ἐντραπῇ· ἐχθρὸς γὰρ ἦτον αὐτὸς τοῦ Θεοῦ, ἐπειδὴ ἐπολέμει τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ· ἐκδικητὴς δὲ πάλιν ἦτον τοῦ Θεοῦ, ἐπειδὴ ἐνόμιζεν ὅτι διὰ τὴν δόξαν καὶ ἀγάπην τοῦ Πατρὸς, πολεμεῖ τὸν Υἱὸν ἀφρονέστατα.

Τροπάριον.

„ Αἴμεσιν ἐκκλησία ὁσίῳ τῷ ἐμοικοῦντι Σιὼν σοὶ, Χριστὲ, προσ-
„ φέρει· ἐν σοὶ δὲ Ἰσραὴλ τῷ Ποιητῇ αὐτῆ χαίρει· καὶ ὄρη Ἔθνη
„ ἀντίτυπα λιθοκάρδια ἐκ προσώπου σου ἠγαλλιάσαντο, ᾄδοντα
„ ἐπινίκιον ὕμνον σοι, Κύριε.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὢ τοῦ θαύματος διὰ τὴν πνευματικὴν σειρῆνα τῆ Ἱεροῦ Ψαλτηρίου! καὶ διὰ τὴν τούτου ἡδονὴν καὶ γλυκύτητα! ἡ γὰρ γλυκύτης αὐτοῦ τόσον ἔδεσε τὸ μέλος τοῦ Ἱεροῦ Κοσμᾶ, ὥστε δὲν ἀφίνει αὐτὸ τελείως νὰ χωρισθῇ ἀπὸ λόγου του. Ὅθεν ἰδοὺ καὶ πάλιν ὁ Μουσουργὸς τὸ παρὸν Τροπάριον ἀπὸ διάφορα ῥητὰ τοῦ Ψαλτηρίου ἐρανίζεται: ἤτοι ἀπὸ τὸ „ Ἡ αἴνεσις αὐτοῦ ἐν ἐκκλησίᾳ ὁσίων “, (Ψαλ. ρμϑ'.) ἀπὸ τὸ „ Ψάλατε τῷ Κυρίῳ τῷ „ κατοικοῦντι ἐν Σιὼν “, (Ψαλ. ϑ'. 11.) ἀπὸ τὸ „ Εὐφρανθήτω Ἰσραὴλ ἐπὶ τῷ ποιήσαν„ τι αὐτὸν, καὶ Υἱοὶ Σιὼν ἀγαλλιάθωσαν ἐπὶ τῷ Βασιλεῖ αὐτῶν “. (Ψαλ. ρμϑ'. 2.) Ταῦτα δὲ πάντα τὰ ψαλμικὰ ϑαυμασίως ἁρμόσας εἰς ἓν, οὕτω λέγει ὁ ϑεσπέσιος Μελῳδός· ὦ Θεάνθρωπε Ἰησοῦ Χριστὲ, ἡ Ἐκκλησία: ἤτοι ἡ συνάθροισις τῶν ὁσίων καὶ ἀφιερωμένων εἰς ἐσὲ ἀνδρῶν, ἢ τῶν ὁσίων καὶ καθαρῶν παίδων τώρα προσφέρει αἴνεσιν καὶ ὕμνον τὸν „ Ὡσαννὰ “ εἰς ἐσὲ ὅπου κατοικεῖς τὴν πόλιν Σιὼν, τουτέστι τὴν αἰσθητὴν καὶ νοητὴν Ἱερουσαλὴμ, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, τὸν Οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν· ἀπερίγραπτον γὰρ τὸ ϑεῖον καὶ ἀπεριόριστον. Ὅθεν εἶπεν ὁ ἔξοχος ἐν Θεολόγοις Ἱερόθεος ἐν ταῖς ϑεολογικαῖς αὐτοῦ στοι„ χειώσεσιν· „ Ἡ πάντων αἰτία καὶ ἀποπληρωτικὴ (πάντων δηλ.) τοῦ Ἰησοῦ Θεότης... „ ἡ πᾶν καὶ μέρος ὅλον ἐν ἑαυτῇ συνειληφυῖα καὶ ὑπερέχουσα καὶ προέχουσα “ (παρὰ τῷ Ἀρεοπαγίτῃ Διονυσίῳ κεφ. β'. περὶ ϑείων ὀνομάτων).

Χαίρει δὲ καὶ εὐφραίνεται ὁ πιστεύσας παλαιὸς Ἰσραὴλ διὰ ἐσὲ τὸν Ποιητὴν καὶ Θεόν του· τὰ Ἔθνη, τὰ ὁποῖα ἦτον πρότερον σκληρὰ καὶ λιθοκάρδια ὄρη διὰ τὴν ἀπιστίαν καὶ εἰδωλολατρείαν, καὶ αὐτὰ ἠγαλλίασαν ἐξ αἰτίας ἰδικῆς σου. Ὅθεν ὁ Ἡσαΐας περὶ τούτων προφητεύων ἔλεγε· „ Ῥηξάτωσαν τὰ ὄρη εὐφροσύνην “, (Ἡσ. μϑ'. 13.) καὶ πάλιν „ Βοήσατε „ τὰ ὄρη εὐφροσύνην “, (Ἡσ. μδ'. 23.) καὶ ἀλλαχοῦ, „ Τὰ γὰρ ὄρη καὶ οἱ βουνοὶ ἐξα„ λοῦνται προσδεχόμενοι ὑμᾶς ἐν χαρᾷ “· (Ἡσ. νέ. 12.) ἢ προσφυέστερον εἰπεῖν, περὶ τούτων ἐπροφήτευσεν ὁ ἴδιος Δαβὶδ ὁ καὶ τὰ ἀνωτέρω προφητεύσας· „ Τὰ ὄρη ἐσκίρτησαν „ ὡσεὶ κριοὶ, καὶ οἱ βουνοὶ ὡς ἀρνία προβάτων. Ἀπὸ τίνος; Ἀπὸ προσώπου Κυρίου, ὅτι „ ἔρχεται “· (Ψαλ. ριγ'. 4.) (κατὰ τὴν πρώτην δηλαδὴ αὐτοῦ παρουσίαν)· ὅπερ εἶναι ταὐτὸν μὲ τὸ „ Ἐκ προσώπου σου ἠγαλλιάσαντο “. Ἀκολούθως δὲ ἐπιφέρει ὁ Μελῳδὸς καὶ ὅτι τὰ Ἔθνη ταῦτα ψάλλουσιν εἰς ἐσὲ, Κύριε, ὕμνον ἐπινίκιον.

Ὠδὴ γ'. Ὁ Εἱρμός.

„ Νάουσαν ἀκρότομον προστάγματι σῷ, στερεὰν ἐθήλασε πέτραν „ Ἰσραηλίτης λαός· ἡ δὲ πέτρα σὺ, Χριστὲ, ὑπάρχεις καὶ ζωή· „ ἐν ᾗ (1) ἐστερεώθη ἡ Ἐκκλησία κράζουσα· Ὡσαννὰ εὐλογημέ„ νος εἶ ὁ ἐρχόμενος.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὁ Ἱεράρχης οὗτος Κοσμᾶς, ἐπειδὴ ἤξευρεν ὅτι τὰ συγγράμματα τῶν ἁγίων Προφητῶν ὁμιλοῦσι πολλάκις μὲ σχῆμα μεταφορικὸν καὶ μὲ προσωποποιΐας· πηδήματα γὰρ προσαρμόζουσιν αὐτοὶ εἰς τὰ ὑψηλὰ ὄρη, καὶ σκιρτήματα εἰς τὰ χαμηλὰ βουνὰ, καὶ κροτήματα χειρῶν εἰς τοὺς ποταμούς· „ Τὰ ὄρη, φησὶν, ἐσκίρτησαν ὡσεὶ κριοὶ, καὶ οἱ βουνοὶ ὡς ἀρ„ νία προβάτων “, (Ψαλ. ριγ'.) καὶ πάλιν, „ Ποταμοὶ κροτήσουσι χειρὶ ἐπὶ τὸ αὐτὸ “, (Ψαλ.

(1) Ἐν ἄλλοις γράφεται „ Ἐν ᾗ “· πλὴν ὁ ἀνώνυμος ἑρμηνευτὴς λέγει ὅτι „ Ἐν ᾧ “ πρέπει νὰ γράφεται, καὶ ὄχι „ Ἐν ᾗ “· διότι ἂν καὶ ὁ Χριστὸς λέγεται πέτρα καὶ ζωὴ, ὅμως τὸ „ Ἐν ᾧ “ πρὸς τὸ πρωτότυπον λέγεται: ἤτοι εἰς τὸν Χριστὸν, καὶ ὄχι εἰς τὴν πέτραν καὶ ζωήν. Ἄλλως τε καὶ τὸ „ Ἐστερεώθη ἡ καρδία μου ἐν Κυρίῳ “, μὲ τὸ νὰ εἶναι ῥητὸν τῆς Ἄννης τῆς Μητρὸς Σαμουὴλ, διὰ τοῦτο ἀναλλοίωτον πρέπει νὰ μένῃ.

(Ψαλ. υζ'. 9.)· ἐπειδὴ ἤξευρε, λέγω, ταῦτα ὁ Μελῳδὸς, διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς μεταχειρίζεται ἐν τῷ Τροπαρίῳ τούτῳ τὸ αὐτὸ σχῆμα τῆς ῥητορικῆς μεταφορᾶς καὶ προσωποποιΐας. Ὅθεν ἐπειδὴ ἡ παροῦσα Ὠδὴ εἶναι τῆς Προφήτιδος Ἄννης, ἥτις ἦτον στεῖρα ὡς πέτρα σκληρὰ, καὶ ἔψαλλε τὸ „ Ἐστερεώθη ἡ καρδία μου ἐν Κυρίῳ "· τούτου χάριν καὶ αὐτὸς λαμβάνει ἐδῶ τὴν στερεὰν καὶ ἀκρότομον πέτραν ἐκείνην, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ὁ παλαιὸς Ἰσραὴλ ἔπιε νερὸν καὶ ἐχόρτασε.

Λέγει λοιπὸν ὅτι ὁ διψασμένος ἐκεῖνος λαὸς τὸ Ἰσραὴλ, καθὼς τὸ νήπιον παιδίον, ὅταν ἦναι πεινασμένον, μὲ μεγάλην προθυμίαν σκύπτει καὶ βυζάνει τὸ βυζὶ τῆς μητρός του τὸ γεμάτον ἀπὸ γάλα· οὕτω καὶ αὐτὸς ἐβύζασεν ὡς γλυκὸν βυζὶ τὴν στερεὰν μὲν κατὰ φύσιν καὶ σκληρὰν καὶ ἀκρότομον πέτραν, νάουσαν δὲ καὶ τρέχουσαν ἀενάως τὸ νερὸν μὲ τὸ θεῖόν σου πρόσταγμα (1). Ἑρμηνεύει δὲ ἀκολούθως ὁ θεῖος Κοσμᾶς καὶ ὅτι ἡ πέτρα ἐκείνη αὐτὸς εἶναι ὁ Χριστὸς, κατὰ τὸν μέγαν Παῦλον· ὁμοίως αὐτὸς εἶναι καὶ ζωὴ, καθὼς τὸ εἶπε μόνος· „ Ἐγώ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή "· (Ἰω. ιδ'. 6.) ἐπάνω εἰς τὸν ὁποῖον Χριστὸν ἐστερεώθη ἡ Ἐκκλησία, κράζουσα τὸν τῶν ὄχλων καὶ παίδων ἐπινίκιον ὕμνον „ Ὡσαννὰ εὐλογημένος εἶ ὁ ἐρχόμενος ". Ἐρανίσθη δὲ ὁ Μελῳδὸς τὸ „ Ἐθήλασεν " ἀπὸ τὸν Προφήτην Μωϋσῆν λέγοντα περὶ τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ· „ Ἐθήλασε „ μέλι ἐκ πέτρας, καὶ ἔλαιον ἐκ στερεᾶς πέτρας ". (Δευτ. λβ'. 13.)

Μέλι δὲ ὀνομάζει τὸ νερὸν διὰ τὴν ἡδονὴν, ἐπειδὴ, κατὰ τὸν θεῖον Χρυσόστομον, ἡ ὑπερβολικὴ δίψα ὅπου εἶχον τότε οἱ Ἑβραῖοι ἐν τῇ ἐρήμῳ, αὐτὴ ἔκαμε νὰ φαίνεται εἰς αὐτοὺς τὸ ἁπλοῦν νερὸν γλυκύτατον καὶ ἡδονικὸν ποτόν. Τὸ αὐτὸ δὲ εἶπε καὶ ὁ Δαβίδ· „ Καὶ ἐκ πέτρας μέλι ἐχόρτασεν αὐτούς ". (Ψαλ. π'. 14.) Ὁμοίως καὶ ἔλαιον ὀνομάζει τὸ αὐτὸ νερόν· διότι καθὼς τὸ ἔλαιον ἱλαρύνει καὶ χαροποιεῖ τὰ πρόσωπα τῶν τρωγόντων αὐτό, ὡς γέγραπται, „ Τοῦ ἱλαρῦναι πρόσωπον ἐν ἐλαίῳ ", (Ψαλ. ργ'. 17.) τοιουτοτρόπως καὶ τὸ νερὸν ἐκεῖνο, ὅπου ἔπιον οἱ διψασμένοι Ἰσραηλῖται, ἱλάρυνε καὶ ἐχαροποίησε τὰ πρόσωπα αὐτῶν, τὰ ὁποῖα ἦτον προτοῦ ξηρὰ, τραχέα καὶ σκυθρωπά.

Ἀλλ' οἱ μὲν Ἰσραηλῖται ἐβύζασαν ἀπὸ τὴν αἰσθητὴν ἐκείνην πέτραν μέλι καὶ γάλα· ἡμεῖς δὲ οἱ Χριστιανοὶ βυζάνομεν ἀπὸ τὴν πνευματικὴν πέτραν τὸν Δεσπότην μας Χριστὸν, τὰ ὑπὲρ μέλι καὶ κηρίον γλυκύτερα λόγιά του, καὶ χάριτος πλήρεις διδασκαλίας, τὰ ὁποῖα ἐξέβαινον ἐκ τοῦ παναγίου του στόματος· διὰ τὴν ὁποίαν γλυκύτητα καὶ χάριν εἶναι γεγραμμένον, „ Ἐθαύμαζον οἱ ὄχλοι ἐπὶ τοῖς λόγοις τῆς χάριτος τοῖς ἐκπορευομένοις ἐκ τοῦ „ στόματος αὐτοῦ ". (Λουκ. δ'. 22.) Ὅθεν καὶ ἡ ἀσματίζουσα Νύμφη ἔλεγε „ Μέλι καὶ „ γάλα ὑπὸ τὴν γλῶσσάν σου "· (Ἆσμ. δ'. 11.) τὰ γὰρ λόγια τοῦ Κυρίου εἰς μὲν τοὺς ἀτελεῖς καὶ ἀρχαρίους κατὰ τὴν πρᾶξιν εἶναι γάλα θρεπτικὸν καὶ αὐξητικὸν τῆς κατὰ πνεῦμα ἡλικίας των· εἰς δὲ τοὺς προκόψαντας καὶ τελείους γενομένους κατὰ τὴν θεωρίαν εἶναι μέλι γλυκαῖνον αὐτῶν τὴν νοερὰν αἴσθησιν τὴν πικρανθεῖαν ἀπὸ τοὺς νοητοὺς πειρασμοὺς τῶν Δαιμόνων. Ἢ προσφυέστερον εἰπεῖν, ἡμεῖς βυζάνομεν ἀπὸ τὴν ἀκήρατον πλευρὰν τοῦ Δεσπότου μας Χριστοῦ τὸ ζωηρὸν καὶ ἀκήρατον καὶ ὑπὲρ γάλα καὶ μέλι θρεπτικώτερόν τε καὶ γλυκύτερον αὐτοῦ αἷμα· καθὼς γὰρ ἡ αἰσθητὴ ἐκείνη πέτρα κτυπηθεῖσα ἀπὸ τὴν ῥάβδον τοῦ Μωϋσέως, ἀνέβλυσε νερὸν καὶ ἐπότισε τὸν λαὸν τοῦ Ἰσραήλ· οὕτω καὶ ἡ ζωηφόρος πλευρὰ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν, κτυπηθεῖσα ἐν τῷ Σταυρῷ ἀπὸ τὴν λόγχην τοῦ στρατιώτου, ἀνέβλυσε κρουνοὺς αἵματος καὶ ὕδατος, δι' ὧν ποτίζει πᾶσαν τὴν Ἐκκλησίαν, καθὼς ἡρμήνευσεν ὁ Ἱερὸς Θεοδώριτος. Τί δὲ θέλει νὰ εἰπῇ ἀκρότομος; Ὅρα εἰς τὴν ἑρμηνείαν τῆς τρίτης Ὠδῆς τοῦ Κανόνος τοῦ Σταυροῦ τοῦ λέγοντος „ Ὡς ἐπα- „ φῆκε ῥαπιζομένη ὕδωρ ἀκρότομος ".

Τρο-

(1) Ἔφη δὲ ἀστείως καὶ ὁ σοφὸς Ἰωάννης ὁ Ζωναρᾶς, ἑρμηνεύων τὸ „ Χολὴν μὲν οἱ ἐκ πέτρας τὸ „ μέλι θηλάσαντες " Τροπάριον τῆς ὀκτωήχου, ταῦτα· „ Τὸ δὲ Θηλάσαντες ἔφη, τὴν τοῦ Θεοῦ ὀργὴν ὑπεμ- „ φαίνων, καὶ τὴν πρὸς τὸ Ἔθνος τὸ Ἰσραὴλ τιμήν. „ Ὡς περ γὰρ Μήτηρ βρέφος θηλάζουσα κλαυθμυριζο- „ μένῳ τῷ βρέφει τὴν θηλὴν φιλοστόργως παρέχει· ἕ- „ τω καὶ ὁ Θεὸς τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ δίψει πιεζομένοις, „ θηλάσαι τὸ ὕδωρ ἐκ τῆς πέτρας παραδόξως παρέχε- „ το ". Τὸ ἀνωτέρω δὲ Τροπάριον ἔτσι αὐτὸς ἀναγινώσκει· „ Χολὴν μὲν οἱ ἐκ πέτρας τὸ μέλι θηλά- „ σαντες τῷ ἐν τῇ ἐρήμῳ τερατουργήσαντι σοὶ προσ- „ ενηνόχασι, Χριστέ, ὄξει δὲ τὴν τοῦ Μάννα εὐερ- „ γεσίαν σου ἠμείψαντο παῖδες κτλ.

Τροπάριον.

„ Νεκρὸν τετραήμερον προστάγματι σῷ ἐκ μνεκάδων σύντρομος ᾅδης
„ ἀφῆκε Λάζαρον· ἡ ἀνάστασις, Χριστέ, σὺ γὰρ εἶ ζωή, ἐν ᾧ ἐστερεώ-
„ θη ἡ Ἐκκλησία κράζουσα· Ὡσαννὰ εὐλογημένος εἶ ὁ ἐρχόμενος.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Εἰς τὸ Τροπάριον τοῦτο ὑμνῆν τὴν θαυματουργίαν ἀναφέρει τοῦ τετραημέρου Λαζάρου ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς χωρὶς κἀμμίαν ῥῆσιν τῶν Προφητῶν· ἐπειδὴ τί ἐχρειάζοντο πλέον Προφητεῖαι καὶ σκιώδη αἰνίγματα, εἰς καιρὸν ὅπου τὸ Εὐαγγέλιον καθαρῶς διδάσκει μὲ ὑψηλὸν κήρυγμα; μᾶλλον δὲ, εἰς καιρὸν ὅπου ἡ χάρις καὶ τὰ θαύματα τὸ Κυρίου φανερῶς ἐνεργούμενα δείχνονται; Διὰ τοῦτο λέγει· ὦ θεάνθρωπε Χριστὲ, ἀπὸ τὴν ἰδικήν σου προστα-γὴν τὴν αὐθεντικῶς λέγουσαν „ Λάζαρε δεῦρο ἔξω “, σύντρομος καὶ ἔμφοβος γενόμενος ὁ ᾅδης, ἀπέλυσε τὸν Λάζαρον νεκρὸν τεσσάρων ἡμερῶν ἀπὸ τοὺς νεκάδας· ἤτοι ἀπὸ τοὺς νεκρούς. Ποιητικὴ δὲ εἶναι ἡ λέξις „ Νεκὰς “, καὶ εὑρίσκεται εἰς πολλὰ μέρη τῶν ποιημάτων τοῦ Ὁμήρου, ὁποῖόν ἐστι καὶ ἐκεῖνο „ Πήματ' ἔπασχον ἐν αἰνοῖσι νεκάδεσσι “· διὰ τοῦτο ἐδανείσθη ἐδῶ καὶ ἀπὸ τὸν Ποιητὴν Κοσμᾶν· ἐτυμολογεῖται δὲ ἀπὸ τοῦ Νῆ στερητικοῦ, καὶ τοῦ Κίκυς, ὃ ἐστὶ δύναμις, καὶ θέλει νὰ εἰπῇ „ Ὁ ἐστερημένος ζωτικῆς δυνά-„ μεως “. Λέγει δὲ ἀκολούθως ὁ Μελῳδὸς καὶ τὴν αἰτίαν διὰ τὴν ὁποίαν ὁ ᾅδης ἀπέλυσε τὸν Λάζαρον ἀπὸ τοὺς νεκρούς· ἐπειδὴ ἐσὺ, Χριστὲ, εἶσαι ἡ τοῦ Κόσμου ἀνάστασις καὶ ζωὴ, καὶ ἐπρόσταξες νὰ ἐκβῇ ἐκ τοῦ τάφου ὁ τετραήμερος Λάζαρος, πῶς ἦτον δυνατὸν αὐτὸς νὰ μὴ ζωοποιηθῇ καὶ νὰ ἀναστηθῇ ἐκ τοῦ μνήματος;

Ἤθελε δὲ ἀπορήσῃ τινὰς, διὰ τί, ὅταν ὁ Κύριος ἔμελλε νὰ ἀναστήσῃ τὸν Λάζαρον, ἐπροηγήθη προσευχὴ, μᾶλλον δὲ βουλή; διότι ἐπροσευχήθη πρὸς τὸν Πατέρα λέγων· „ Ἐγὼ δὲ ἤδειν ὅτι πάντοτε μοῦ ἀκούεις, ἀλλὰ διὰ τὸν ὄχλον τὸν περιεστῶτα εἶπον, ἵνα „ πιστεύσωσιν ὅτι σὺ μὲ ἀπέστειλας “. Εἰς τοῦτο ἀποκρίνεται ὁ Θεσσαλονίκης μέγας Γρηγόριος λύων τὴν ἀπορίαν· „ Ὥσπερ, μέλλοντος τὴν ἀρχὴν πλάττεσθαι τοῦ ἀνθρώπου, „ βουλὴ προηγήσατο· οὕτω καὶ νῦν ἐν τῷ Λαζάρῳ, τὸ ἀνθρώπου μέλλοντος ἀναπλάττεσθαι, „ βουλὴ προηγεῖται· ἀλλ' ἐκεῖ μὲν τοῦ Πατρὸς πρὸς τὸν Υἱὸν, ἐν τῷ μέλλειν πλάττεσθαι „ τὸν ἄνθρωπον, εἰπόντος „ Ποιήσωμεν ἄνθρωπον “, αὐτὸς ὁ Υἱὸς ἤκουσε τοῦ Πατρὸς, καὶ „ ὕστερος ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸ εἶναι παρήχθη· ἐνταῦθα δὲ νῦν ἀκούει τὸ Υἱὸ εἰπόντος ὁ Πα-„ τὴρ, καὶ οὕτως ὁ Λάζαρος ἀνεζωώθη. Ὁρᾶτε τὴν ὁμοτιμίαν καὶ τὴν ὁμοβουλίαν, ὅσην; „ τὸ μὲν γὰρ σχῆμα τῆς προσευχῆς διὰ τὸν περιεστῶτα γέγονεν ὄχλον· τὰ δὲ ῥήματα „ οὐ προσευχῆς ἦν, ἀλλὰ δεσποτείας καὶ αὐτοκρατορίας· Λάζαρε δεῦρο ἔξω· καὶ εὐθὺς ὁ „ τετραήμερος νεκρὸς ζῶν αὐτῷ παρέστη. Ἐφώνησε δὲ φωνῇ μεγάλῃ· καὶ τοῦτο διὰ τοὺς „ περιεστῶτας· ἐδύνατο γὰρ μὴ μετρίᾳ φωνῇ μόνον, ἀλλὰ καὶ βουλήματι μόνῳ αὐτὸν „ ἀναστῆσαι “. (Λόγῳ εἰς τὰ βαΐα).

Τροπάριον.

„ Ἄσατε λαοὶ θεοπρεπῶς ἐν Σιὼν, καὶ εὐχὴν ἀπόδοτε Χριστῷ ἐν
„ Ἱερουσαλήμ· αὐτὸς ἔρχεται ἐν δόξῃ μετὰ κυρείας· ἐν ᾧ ἐστερεώ-
„ θη ἡ Ἐκκλησία κράζουσα· Ὡσαννὰ εὐλογημένος εἶ ὁ ἐρχόμενος.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἀπὸ πολλὰ ῥητὰ ἐρανίσθη τὸ παρὸν Τροπάριον ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς· ἀπὸ τὸν Προφητάνακτα Δαβὶδ λέγοντα· „ Ἄσατε τῷ Κυρίῳ ᾆσμα καινόν “, (Ψαλ. ρμθ'. 1.) καὶ πάλιν,

„ Σοὶ

„ Σοὶ ἀποδοθήσεται εὐχὴ ἐν Ἱερουσαλήμ “· (Ψαλ. ξδ'. 1.) ἀπὸ τὸν Προφήτην Ἡσαΐαν λέγοντα· „ Ἰδοὺ Κύριος Κύριος μετὰ ἰσχύος ἔρχεται, καὶ ὁ βραχίων μετὰ κυρείας “. (Ἡσ. μ'. 10.) Ἀπὸ τὰ ῥητὰ λοιπὸν ταῦτα συγκροτήσας τὸ παρὸν Τροπάριον ὁ Μελῳδὸς, ἐπιστρέφει πρὸς τοὺς λαοὺς καὶ λέγει· ὦ λαοὶ τῶν ὀρθοδόξων Χριστιανῶν, ᾄσατε εἰς τὸν Χριστὸν θεοπρεπῶς ἐν τῇ Σιών: ἤτοι ἐν τῇ τῦ Χριστῦ Ἐκκλησίᾳ. Ἀντὶ δὲ νὰ εἰπῇ „ Ἄσ- „ μα καινὸν “, καθὼς εἶπεν ὁ ψαλμῳδὸς, εἶπεν ἐδῶ ὁ Ἱερὸς Κοσμᾶς „ Θεοπρεπῶς “· ἐπειδὴ τὸ θεοπρεπὲς σχεδὸν εἶναι ἰσοδύναμον μὲ τὸ καινὸν (καινούριον)· καὶ τί γὰρ ἄλλο εἶναι τὸ ᾆσμα ὅπου πρέπει εἰς τὸν Θεὸν, πάρεξ τὸ καινούριον; ὄχι μόνον διότι ἡ Ὠδὴ αὕτη εἶναι νέα, καὶ ἀκολούθως ἀκούουσιν αὐτὴν οἱ ἄνθρωποι μὲ περισσοτέραν ἡδύτητα, ἀλλὰ καὶ διότι εἰς τὸν καινιστὴν καὶ καινουργὸν τῶν κτισμάτων Χριστὸν τὸ καινὸν ᾆσμα εἶναι πρεπωδέστατον καὶ ἁρμοδιώτατον. Ἢ κατὰ τὸν ἀνώνυμον ἑρμηνευτὴν, ᾄσατε θεοπρεπῶς, τουτέστιν οὐχὶ κοσμικῶς καὶ ψυχοβλαβῶς· εἶναι γὰρ καὶ ᾄσματα δαιμονικὰ, ὁποῖα εἶναι τὰ ψυχοβλαβέστατα τραγῳδία· ἀλλὰ ᾄσατε ᾄσματα πρέποντα καὶ ἀρέσκοντα εἰς τὸν Θεόν.

Λέγει δὲ ἀκολούθως ὁ Μελῳδός· ἀπόδοτε τὰς εὐχάς σας εἰς τὸν Χριστὸν ἐν τῇ Ἱερουσαλὴμ, δηλαδὴ ἐν τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ. Μὲ τὸν λόγον δὲ τοῦτον φανερόνει ὁ Ψαλμῳδὸς ὅτι ἐμποδίζει μὲν τὰς παρασυνάξεις, νομοθετεῖ δὲ νὰ μὴ μακρυνώμεθα ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλον, ἀλλὰ συμφώνως νὰ προσφέρωμεν τὰς εὐχάς μας τῷ Θεῷ, κατὰ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ μεγάλου Βασιλείου. Ἢ λέγει τὴν αἰσθητὴν Ἱερουσαλὴμ, εἰς τὴν ὁποίαν φέρει ἡμᾶς νοερῶς ὁ Ἀσματογράφος· ἐπειδὴ εἰς αὐτὴν ἔρχεται σήμερον ὁ Δεσπότης Χριστὸς, ὄχι ἐν ζόφῳ καὶ θυέλλῃ καὶ γνόφῳ, καθὼς ἐφάνη εἰς τὸν Μωϋσῆν· ὄχι μὲ ἐνύπνια καὶ ὁράματα, καθὼς ἐφάνη εἰς τοὺς ἄλλους Προφήτας· ἀλλὰ ἔρχεται μὲ δόξαν καὶ κυρείαν: ἤτοι μὲ ἐξουσίαν, καθεζόμενος ἐπὶ πώλου ὄνυ καὶ δορυφορούμενος ὡς Βασιλεὺς ἀπὸ τόσα πλήθη ὄχλων καὶ παίδων, καὶ προϋπαντώμενος μὲ προπομπὴν μεγάλην, μὲ θριάμβον, καὶ μὲ βαΐα καὶ κλάδους. Ὕστερον ἐπιφέρει ὁ Μελῳδὸς τὸ ἴδιον τέλος τῶν ἀνωτέρω Τροπαρίων.

Ὠδὴ δ'. Ὁ Εἱρμός.

„ Χριστὸς ὁ ἐρχόμενος ἐμφανῶς Θεὸς ἡμῶν ἥξει καὶ οὐ χρονιεῖ, „ ἐξ ὄρους κατασκίου δασέος, κόρης τικτούσης ἀπειράνδρου· Προφή- „ της πάλαι φησί. Διὸ πάντες βοῶμεν· δόξα τῇ δυνάμει σου Κύριε.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Οὐδὲ τὸν Εἱρμὸν τοῦτον ἀφῆκεν ἐστερημένον ἀπὸ τὰ λόγια τῶν Προφητῶν ὁ Ἱεράρχης Κοσμᾶς, ἀλλὰ ἐσυνάρμοσεν αὐτὸν, τόσον ἀπὸ τὸ ῥητὸν τοῦ Προφήτου Δαβὶδ τὸ λέγον, „ Ὁ Θεὸς ἐμφανῶς ἥξει, ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ οὐ παρασιωπήσεται “, (Ψαλ. μΘ'. 3.) ὅσον καὶ ἀπὸ τὸ ῥητὸν τοῦ Προφήτου Ἀββακοὺμ τοῦ Ποιητοῦ τῆς τετάρτης ταύτης Ὠδῆς, τὸ λέγον, Ὁ Θεὸς ἀπὸ Θαιμὰν ἥξει, καὶ ὁ Ἅγιος ἐξ ὄρους κατασκίου δασέος “, (Ἀββ. γ'. 3.) καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο ῥητὸν τοῦ αὐτοῦ τὸ λέγον, „ Ἐρχόμενος ἥξει, καὶ οὐ μὴ χρονίσει “, (Ἀββ. β'. 3.) ὁμοίως καὶ ἀπὸ τὸ ῥητὸν τοῦ Ἡσαΐου τὸ λέγον, „ Ταχὺ ἔρχεται καὶ οὐ „ χρονιεῖ “. (Ἡσ. ιδ'. 1.) Ὅθεν λέγει· Χριστὸς ὁ ἀληθινὸς Θεὸς ἡμῶν, ὃς τις προῆλθε κατὰ ἀλήθειαν ἄνθρωπος ἀπὸ τὴν Παρθένον Κόρην, τὴν ἀσπόρως καὶ ἀνωδίνως γεννήσασαν αὐτὸν, ὡς ἀπὸ ὄρος δασὺ καὶ κατάσκιον, καθὼς εἶπεν ὁ Προφήτης Ἀββακούμ· ὄρος μὲν, διὰ τὸ ἀγεώργητον καὶ ἀδούλευτον· τοιαῦτα γὰρ εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὰ βουνὰ, ἀγεώργητα καὶ ἀδούλευτα· κατάσκιον δὲ, διὰ τὴν ἐπισκιάσασαν τοῦ ὑψίστου δύναμιν: ἤτοι τὸν Υἱὸν καὶ Λόγον τῦ Θεοῦ· „ Πνεῦμα, φησὶν, Ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σὲ, καὶ δύναμις ὑψί- στου ἐπισκιάσει σοι “· (Λουκ. β'. 35.) δασὺ δὲ, διὰ τὴν πυκνότητα τῶν χαρίτων καὶ ἀρετῶν, κατὰ τὸν Θεόδωρον, ἢ καὶ διὰ τὸ δυσθεώρητον καὶ δυσερμήνευτον τοῦ ἐν αὐτῇ τελεσθέντος Μυστηρίου τῆς ἐνσάρκου Οἰκονομίας· διὰ τοῦτο καὶ ἀλλαχοῦ Βιβλίον ἐσφραγισμένον ἡ Παρθένος λέγεται, ὄ μόνον διὰ τὴν Παρθενίαν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ ἀπόῤῥητον τῦ

Μυ-

Μυστηρίου κατὰ τὸν ἀνώνυμον· „Ὡς οἱ λόγοι γὰρ, φησὶ, τοῦ Βιβλίου τοῦ ἐσφραγι-
„σμένου". (Ἡσ. κϑ'. 11.)

Ὁ Χριστὸς λοιπὸν ὅπου κατὰ τὴν γέννησιν προῆλϑε πρὸ τριάκοντα τριῶν ἤδη χρόνων καὶ ἐγεννήϑη ἐκ τῆς Παρϑένου, αὐτὸς καὶ σήμερον ἔρχεται ἐμφανῶς: ἤτοι βασιλικῶς καὶ ϑριαμβευτικῶς μέσα εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ, ἐπὶ πώλου καϑεζόμενος καὶ μετὰ κλάδων καὶ βαΐων δορυφορούμενος. Ὁ αὐτὸς Χριστὸς ϑέλει ἔλϑῃ κατὰ τὴν δευτέραν αὐτοῦ παρουσίαν ἐμφανῶς: ἤτοι πεπαῤῥησιασμένως καὶ μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς διὰ νὰ κρίνῃ ζῶντας καὶ νεκρούς. Οὐ χρονιεῖ δέ: ἤτοι δὲν ϑέλει ἀργοπορήσει· ἐπειδὴ, κατὰ τὸν Προφήτην Ἡσαΐαν, „Ἐγγὺς ἡμέρα Κυρίου". (Ἡσ. ιγ'.) Οὐ παρασιωπήσεται τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, ἀλλὰ ϑέλει ἀνοίξει τὰς βίβλους ἤτοι τὰς συνειδήσεις ἡμῶν, καὶ ϑέλει ἀποδείξει γυμνὰ τὰ ἔργα μας ἔμπροσθεν εἰς ὅλον τὸ παγκόσμιον ἐκεῖνο ϑέατρον. Ἐπιφέρει δὲ ἀκολούϑως ὁ Μελῳδὸς ὅτι ἡμεῖς οἱ Χριστιανοὶ ὅλοι βοῶμεν εἰς τὸν Χριστὸν τὸ „Δόξα τῇ δυνάμει σε Κύ-
„ριε". ἔστι δὲ καὶ τοῦτο ἐρανισμένον ἀπὸ τὸν Ἀββακοὺμ λέγοντα „Κύριος ὁ Θεός μου δύ-
„ναμίς μου". (Ἀβ. γ'. 19.) Ὅρα καὶ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Εἱρμοῦ τῆς τρίτης Ὠδῆς τοῦ Κανόνος τῶν Χριστοῦ Γενῶν, τὸ λέγοντος „Ῥάβδος ἐκ τῆς ῥίζης Ἰεσσαί".

Τροπάριον.

„Ῥηξάτω εὐφροσύνην κραταιὰν ἐπ' ἔλεον ὄρη καὶ πάντες βουνοὶ,
„καὶ ξύλα τοῦ δρυμοῦ ἐπικροτησάτω· Χριστὸν αἰνεῖτε, Ἔθνη, καὶ
„τοῦτο (1) πάντες λαοὶ ἐπαινοῦντες βοᾶτε· δόξα τῇ δυνάμει σε Κύριε.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Εἰς τὸν παρόντα Κανόνα τῶν Βαΐων συνερισίαν φαίνονται νὰ ἔχουν οἱ δύω μεγάλοι Προφῆται, ὁ Θεοπάτωρ Δαβὶδ καὶ ὁ μεγαλοφωνότατος Ἡσαΐας· διότι ὁ καϑ' ἕνας ἐξ αὐτῶν ἀγωνίζεται, ποῖος νὰ προλάβῃ νὰ δώσῃ ὕλην καὶ μαρτυρίας εἰς τὸν Ἱεράρχην Κοσμᾶν, διὰ νὰ μελουργήσῃ τὰ τῷ Κανόνος τούτε Τροπάρια. Ὅϑεν δὲν ἠξεύρει τινὰς εἰς ποῖον ἀπὸ τὼς δύω νὰ δώσῃ τὴν νίκην· καϑότι καὶ ἀπὸ τὼς δύω ὁμοῦ εἶναι καταπεπυκνωμένος ὁ Κανὼν, καὶ μάλιστα τοῦτο τὸ Τροπάριον. Ἐρανιζόμενος λοιπὸν ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς τὰ τοῦ Ἡσαΐου ῥητὰ τὰ λέγοντα „Ῥηξάτωσαν τὰ ὄρη εὐφροσύνην, ὅτι ἠλέησε Κύριος τὸν λαὸν αὐτοῦ",
(Ἡσ. μϑ'. 13.) καὶ πάλιν, „Τὰ γὰρ ὄρη καὶ οἱ βουνοὶ ἐξαλεῖνται, προσδεχόμενοι ὑμᾶς
„ἐν χαρᾷ, καὶ πάντα τὰ ξύλα τοῦ ἀγροῦ ἐπικροτήσει τοῖς κλάδοις", (Ἡσ. νέ. 12.) ταῦτα, λέγω, δανεισθεὶς ὁ Ἀσματογράφος, ἃς ῥήξουν, γράφει: ἤτοι ἃς ἐκβάλουν τὰ ὄρη εὐφροσύνην· εὐφροσύνην ὁμως ὄχι μικρὰν καὶ ἀδύνατον, ἀλλὰ μεγάλην καὶ δυνατήν. Διὰ τοῦτο δὲ ῥῆξις ὠνομάσϑη ἐδῶ ἡ τῆς εὐφροσύνης ἀνάβλυσις, ἵνα διὰ τῆς λέξεως ταύτης παρασταϑῇ τὸ μέγεϑος καὶ ἡ δύναμις αὐτῆς· διότι καϑὼς ἀκολουϑεῖ εἰς τὰ νερὰ ὅπου εὑρίσκονται ὑποκάτω τῆς γῆς· ἂν μὲν ἦναι ὀλίγον τὸ νερὸν, μένει εἰς τὸν τόπον του ἡσυχάζον, καὶ δὲν βιάζεται νὰ πηδήσῃ εἰς τὰ ἔξω, πάρεξ ἀνίσως σκάψῃ τινὰς τὴν γῆν μὲ σκαλιστήριον καὶ ἀνοίξῃ τὸν τόπον· ἐὰν δὲ ἦναι πολὺ τὸ νερὸν καὶ στενοχωρῆται μέσα εἰς τὸ βάϑος, τότε δὲν προσμένει νὰ σκάψῃ τινὰς τὴν γῆν, ἀλλ' αὐτὸ μόνον ἀναβράζον ῥήγνυσιν: ἤτοι σχίζει τὴν ἐπικειμένην γῆν καὶ πηδᾷ εἰς τὰ ἔξω.

Τοιουτοτρόπως εἶναι καὶ ὁ ἀνωτέρω λόγος τοῦ Ἡσαΐου. Θέλων αὐτὸς νὰ φανερώσῃ αἰνιγματωδῶς τὴν ὑπερβολὴν τῆς εὐφροσύνης ὅπου ἐνδομυχεῖ εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων, ἃς ἀναβλύσουν, λέγει, ἃς ἀναβλύσουν μὲ ὁρμὴν καὶ πήδημα τὰ ὑψηλὰ ὄρη τὴν εὐφροσύνην. Διὰ τί τέλος καὶ σκοπόν; Ἐπ' ἔλεον: ἤτοι διὰ τὸ μέγα ἔλεος ὅπου ἐποίησεν εἰς ἡμᾶς ὁ Μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καταβὰς ἀπὸ τὸν Οὐρανὸν καὶ ἐνανθρωπήσας διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν. Δύω γὰρ παρουσίας σωματικὰς ἠξεύρομεν τοῦ Μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ,

(1) Παρὰ δὲ τῷ ἀνωνύμῳ γράφεται „Τοῦτον", καὶ συνάπτεται μὲ τὸ „Ἐπαινοῦντες".

Θεοῦ, μίαν μὲν τὴν πρώτην, ὅτε ἐκ Παρθένου γεννηθεὶς, ἐπὶ τῆς γῆς ὤφθη καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη· τὴν ὁποίαν καὶ ἔλεος ὀνομάζομεν· „ Οὐκ ἦλθον, φησὶν ὁ Κύριος, „ ἵνα κρίνω τὸν Κόσμον, ἀλλ' ἵνα σώσω τὸν Κόσμον ". (Ἰω. ιβ'. 47.) Ὅθεν διὰ τὴν πρώτην αὐτὴν παρουσίαν, παρακινεῖ ὁ ἀνωτέρω Ἡσαΐας τὰ ὄρη καὶ τὰ βουνὰ νὰ χαίρουν ὑπερβαλλόντως καὶ νὰ ἀγάλλωνται.

Ἠξεύρομεν δὲ καὶ ἄλλην παρουσίαν τοῦ Κυρίου, τὴν δευτέραν καὶ φοβερὰν, ἣν καὶ κρίσιν ὀνομάζομεν, κατὰ τὴν ὁποίαν δὲν θέλουν ἀναβλύσει τὰ ὄρη εὐφροσύνην, ὡς εἶπεν ἀνωτέρω ὁ Ἡσαΐας, ἀλλὰ, κατὰ τὸν αὐτὸν, μέλλουν νὰ ἐρημωθοῦν τὰ ὄρη, καὶ πᾶς ὁ χόρτος αὐτῶν ἔχει νὰ ξηρανθῇ· „ Ἐρημώσω, φησὶν, ὄρη καὶ βουνούς, καὶ πάντα χόρτον αὐτῶν „ ξηρανῶ ". (Ἡσ. μβ'. 15.) καὶ πάλιν, „ Τρόμος λήψεται ἀπὸ σοῦ ὄρη καὶ τακήσονται, „ ὡς κηρὸς ἀπὸ προσώπου πυρὸς τήκεται ". (Ἡσ. ξδ'. 1.) Εἶπε δὲ καὶ ὁ Ἀββακούμ· „ Διετρίβη τὰ ὄρη βίᾳ· ἐτάπησαν βουνοὶ αἰώνιοι ". (Ἀβ. γ'. 6.) Ὅθεν καὶ ὁ Προφήτης Δαβὶδ ταύτας τὰς δύω παρουσίας τοῦ Κυρίου προβλέπων, ἔλεγεν· „ Ἔλεον καὶ κρίσιν „ ἄσομαί σοι, Κύριε ". (Ψαλ. ρ'. 1.) λέγων γὰρ ἔλεον, ἐφανέρωσε τὴν πρώτην παρουσίαν τοῦ Κυρίου, ἣν καὶ ἔλεον ὠνομάσαμεν ἀνωτέρω· λέγων δὲ κρίσιν, ἐφανέρωσε τὴν δευτέραν, ἣν κρίσιν καὶ ἡμεῖς ὠνομάσαμεν· ἵνα δὲ φανερώσῃ τὴν τάξιν αὐτῶν, πρῶτον ἔγραψε τὸν ἔλεον, καὶ δεύτερον τὴν κρίσιν.

Ἂς ῥήξουν λοιπὸν, λέγει, τὰ ὑψηλὰ ὄρη κραταιὰν εὐφροσύνην καὶ ὅλα τὰ χαμηλὰ βουνὰ, διὰ τὸ ἔλεος, μὲ τὸ ὁποῖον μᾶς ἠλέησεν ὁ Θεός· οὕτω γὰρ καὶ ὁ Ἡσαΐας, ἀφ' οὗ εἶπε „ Ῥηξάτωσαν τὰ ὄρη εὐφροσύνην ", εὐθὺς λέγει καὶ τὴν αἰτίαν τῆς εὐφροσύνης· „ Ὅτι „ ἠλέησεν, ὁ Θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ ". Οὐ μόνον δὲ τὰ ὄρη καὶ τὰ βουνὰ προστάζει ὁ Μελῳδὸς μετὰ τοῦ Ἡσαΐου νὰ εὐφρανθοῦν, ἀλλὰ προστάζει μὲ τὸν αὐτὸν Ἡσαΐαν καὶ τα ξύλα τοῦ δρυμοῦ νὰ ἐπιπροτήσουν μὲ τοὺς κλάδους των, θέλων δὲ νὰ φανερώσῃ ὅτι ὄρη καὶ ξύλα νοοῦνται ὅτι εἶναι τὰ Ἔθνη τὰ σκληρὰ καὶ ἀναίσθητα ἀπὸ Θεογνωσίαν καὶ ἀρετὴν, διὰ τοῦτο ἀκολούθως λέγει ὅτι ἐσεῖς τὰ Ἔθνη αἰνεῖτε τὸν Χριστὸν, καὶ ἐσεῖς οἱ λαοὶ ἐπαινοῦντες, φωνάζετε εἰς τὸν αὐτὸν Χριστὸν καὶ λέγετε „ Δόξα τῇ δυνάμει σου Κύ„ ριε ". Ἐρανίσθη δὲ τοῦτο ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸν Προφήτην Δαβὶδ λέγοντα· „ Αἰνεῖτε τὸν Κύριον πάντα τὰ Ἔθνη· ἐπαινέσατε αὐτὸν πάντες οἱ λαοί ". (Ψαλ. ρις'. 1.) Λαοὶ δὲ ὀνομάζονται οἱ πιστεύσαντες Ἰουδαῖοι, κατὰ τὸν Θεόδωρον καὶ Εὐθύμιον, οἵτινες, διὰ νὰ ἦτον διεσπαρμένοι εἰς πολλὰς τόπους, διὰ τοῦτο ἐχὶ λαὸς ἑνικῶς, ἀλλὰ λαοὶ πληθυντικῶς ὠνομάσθησαν. Διαφέρει δὲ τὸ „ Αἰνεῖτε " ἀπὸ τὸ „ Ἐπαινεῖτε "· καθότι τὸ „ Ἐπαινεῖτε " εἶναι ἐπίτασις καὶ ὑπερβολὴ τοῦ „ Αἰνεῖτε ", ὥσπερ καὶ ὁ ἔπαινος, τοῦ αἴνου.

Ὁ δὲ Θεοδώριτος ἑρμηνεύων τὸ ἀνωτέρω ῥητὸν τοῦ Ἡσαΐου τὸ λέγον „ Τὰ γὰρ ὄρη καὶ „ οἱ βουνοὶ ἐξαλοῦνται προσδεχόμενοι ὑμᾶς ἐν χαρᾷ ", οὕτω λέγει· „ Τῆς θυμηδίας δεικνὺς „ τὴν ὑπερβολὴν, καὶ τὰ ὄρη καὶ τοὺς βουνοὺς καὶ τὰ ξύλα ἔδειξεν εὐφραινόμενα· τοῦτο „ γὰρ καὶ ὁ μακάριος ἔφη Δαβὶδ, τὴν ἐξ Αἰγύπτου ἔξοδον τοῦ λαοῦ διηγούμενος, τὰ ὄρη „ ἐσκίρτησαν ὡσεὶ κριοὶ, καὶ οἱ βουνοὶ ὡς ἀρνία προβάτων. Εἰ δὲ καὶ τροπικῶς τις νοεῖν „ βούλεται ὄρη μὲν καὶ βουνοὺς τὰς ἐπουρανίους Δυνάμεις, αἳ δὴ καὶ τεταγμέναι εἰσὶ, ξύ„ λα δὲ ἀγροῦ τοῖς κλάδοις δεικνῦντα τὴν ηδονὴν, τὰς Ἁγίους, περὶ ὧν εἴρηται „ Δίκαιος „ ὡς φοίνιξ ἀνθήσει, καὶ ὡσεὶ κέδρος ἡ ἐν τῷ λιβάνῳ πληθυνθήσεται ", καὶ, Ἐγὼ δὲ ὡσεὶ „ ἐλαία καταύχαρπος ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ μου, εὑρήσει καὶ οὕτω τὴν τῆς προφητείας ἀ„ λήθειαν ". Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀλεξανδρείας Κύριλλος συμφώνως ὄρη ἐνόησε τὰς Ἀγγελικὰς δυνάμεις λέγων· „ Ὄρη γεμὴν παραῤῥηγνῦντα τὴν εὐφροσύνην ὑποτοπητέον εἶναι τὰς ἡρ„ μένας ὑψοῦ κατ' ἀρετὴν λογικὰς Δυνάμεις, ἤγουν τοὺς τῶν Εὐαγγελικῶν κηρυγμάτων Ἱερερ„ γοὺς, οἳ Χριστὸν λαλοῦντες καὶ τὰ αὐτοῦ, νοητῆς εὐφροσύνης πιμπλᾶσι τὴν γῆν· ἀπαγ„ γέλλουσι γὰρ ὅτι ἠλέησεν ὁ Θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ· ἠλέησε γὰρ ἅπαντας ἐπιλάμψας αὐ„ τοῖς ὁ Χριστός· ᾗ πέρ ἐστιν ἀληθὲς ὅτι ἐξήρηνται χειρὸς διαβολικῆς καὶ δαιμονίων „ σκαιότητος. Ἀπηλλάχθησαν δὲ καὶ τῆς πάλαι τυραννούσης κατ' αὐτῶν ἁμαρτίας, καὶ „ προσέτι τῶν τοῦ θανάτου δεσμῶν· ἠξίωνται δὲ χάριτος καὶ ὑπερκοσμίου δωρεᾶς, μέτοχοι „ γεγονότες Ἁγίου Πνεύματος, καὶ τῇ τῆς υἱοθεσίας δόξῃ κατηγλαϊσμένοι ". (Ἐν τῇ Ἑρμηνείᾳ τοῦ Ἡσαΐου τόμ. β'. προκειμένου ῥητοῦ „ Ῥηξάτωσαν τὰ ὄρη εὐφροσύνην ").

Τροπάριον.

„ Ἰσχὺν ὁ βασιλεύων τῶν αἰώνων Κύριος ἐνδεδυμένος ἦξει· τῆς „ τούτου ὡραιότητός τε καὶ δόξης ἀσύγκριτος ὑπάρχει εὐπρέπεια ἐν „ Σιών. Διὸ πάντες βοῶμεν· δόξα τῇ δυνάμει σου Κύριε.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἐκ πολλῶν γραφικῶν ῥήσεων εἶναι συγκεκροτημένον καὶ τὸ Τροπάριον τοῦτο· τὸ μὲν γὰρ „ Ὁ βασιλεύων τῶν αἰώνων Κύριος " εἶναι ἐρανισμένον ἀπὸ τὸν Μωϋσῆν λέγοντα· „ Κύριος „ βασιλεύων τῶν αἰώνων ". (Ἐξ. ιέ. 18.) τὸ δὲ „ Ἰσχὺν ἐνδεδυμένος ἦξει " ἠράνισται ἀπὸ τὸν Ἡσαΐαν λέγοντα· „ Ἰδοὺ Κύριος Κύριος μετὰ ἰσχύος ἔρχεται ", (Ἡσ. μ΄. 10.) καὶ ἀπὸ τὸν Παροιμιαστὴν λέγοντα· „ Ἰσχὺν καὶ εὐπρέπειαν ἐνεδύσατο ". (Παρ. λά. 25.) τὸ δὲ „ Τῆς τούτου ὡραιότητός τε καὶ δόξης ἀσύγκριτος ὑπάρχει εὐπρέπεια ἐν Σιὼν " εἶναι ἐρανισμένον ἀπὸ διάφορα ῥητὰ τοῦ Δαβίδ: ἤτοι ἀπὸ τὸ „ Ἐκ Σιὼν ἡ εὐπρέπεια τῆς „ ὡραιότητος αὐτοῦ ", (Ψαλ. μθ΄. 2.) καὶ ἀπὸ τὸ „ Ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν, εὐπρέπειαν „ ἐνεδύσατο, ἐνεδύσατο ὁ Κύριος δύναμιν καὶ περιεζώσατο ". (Ψαλ ϱβ΄. 1.) τὸ δὲ „ Ἀ- „ σύγκριτος " ἐρανίσθη ἀπὸ τὸ „ Ὡραῖος κάλλει παρὰ (ἤτοι ὑπὲρ) τοὺς Υἱοὺς τῶν ἀν- „ θρώπων ". Ἐκ τούτων λοιπὸν τῶν ῥήσεων συγκροτήσας τὸ Τροπάριον ὁ Μελῳδὸς λέγει· ὁ Κύριος ὅπου βασιλεύει τῶν αἰώνων, αὐτὸς θέλει ἔλθῃ ἐνδυμένος ἰσχὺν καὶ δύναμιν. Ἐρχομὸν δὲ ἐδῶ φαίνεται νὰ ἐννοῇ τὴν μετὰ δόξης καὶ προπομπῆς σημερινὴν ἔλευσιν τοῦ Κυρίου εἰς τὴν πόλιν Ἱερουσαλήμ, ὅτε ἐπὶ πώλου καθήμενος, ἐπροϋπαντᾶτο μετὰ βαΐων καὶ κλάδων· τότε γὰρ ἐπῆγεν εἰς αὐτὴν ἐνδυμένος δύναμιν καὶ νίκην.

Ἐναντίον τίνος εἶχε τὴν δύναμιν καὶ νίκην ταύτην ὁ Κύριος; Ἐναντίον τοῦ Θανάτου, τοῦ ᾅδου καὶ τῦ Διαβόλου· ὅτε αὐθεντικῶς καὶ βασιλικῶς ἠλευθέρωσε μὲ μόνην τὴν φωνήν του ἀπὸ τὴν φυλακὴν τοῦ ᾅδου τὸν τετραήμερον Λάζαρον. Εἶτα λέγει ὅτι ἡ εὐπρέπεια τῆς τοῦ Χριστοῦ ὡραιότητος καὶ δόξης εἶναι ἀσύγκριτος, ἤγουν δὲν συγκρίνεται, οὐδὲ ὁμοιάζει μὲ τὰς εὐπρεπείας τῶν ἄλλων ὡραίων ἀνθρώπων. Ἡ εὐπρέπεια δὲ τούτυ ἐφάνη εἰς τὴν Σιών· ἢ εἰς τὴν αἰσθητὴν, ὅταν σήμερον ὡς νικητὴς τοῦ Θανάτου εἰσῆλθεν εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ θριαμβεύων καὶ πομπεύων ἐν τῷ μέσῳ αὐτῆς, καὶ φαινόμενος εὐπρεπέστατος διὰ τὸ κατὰ τῦ Θανάτυ τρόπαιον· ἢ ἐφάνη ἡ εὐπρέπειά τυ αὕτη εἰς τὴν νοητὴν Σιών: ἤτοι εἰς τὴν ἐκκλη- σίαν τῶν Χριστιανῶν, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ γλυκύτατος Ἰησοῦς θεωρεῖται νοητῶς παρὰ τῶν εὐ- σεβῶν, ὡραῖος καὶ εὐπρεπέστατος κατὰ τὴν Θεότητα καὶ κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα (1).

Τροπάριον.

„ Σπιθαμῇ ὁ μετρήσας Οὐρανὸν, δρακὶ δὲ γῆν Κύριος πάρεστι· Σιὼν „ γὰρ ἐξελέξατο· ἐν αὐτῇ δὲ οἰκεῖν καὶ βασιλεύειν ἠρετίσατο λαῶν „ τῶν ἐν πίστει βοώντων (2)· δόξα τῇ δυνάμει σου Κύριε.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Θεοῦ μέγεθος καὶ ὕψος καὶ βάθος καὶ μέτρον δόξης ἀδύνατον εἶναι νὰ καταλάβῃ τι- νὰς ἀμέσως ἐξ αὐτοῦ· ἀπὸ δὲ τοῦ μεγέθους καὶ τῆς καλλονῆς τῶν κτισμάτων ἀναλόγως ὁ

(1) Ὅρα καὶ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Τροπαρίου τοῦ λέγοντος· „ Τριάδος ἡ φανέρωσις ἐν Ἰορδάνῃ γέγονεν ", ἐν τῇ ᾠδῇ Ὠδῇ τοῦ Κανόνος τῶν Θεοφανείων.

(2) Οὕτω γράφεται ὀρθότερον καὶ παρὰ τοῖς δύω ἑρμηνευταῖς· καθότι τὸ, Βασιλεύω κυρίως μετὰ γενικῆς συντάσσεται· ἐν ἄλλοις δὲ γράφεται καὶ μετὰ αἰτιατικῆς οὕτως· „ Ἠρέτισε τὸν λαὸν τὸν ἐν „ πίστει βοῶντα ".

ὁ γενεσιουργὸς αὐτῶν θεωρεῖται, κατὰ τὸν Σολομῶντα, (Σοφ. ιγ'. 5.) καὶ κατὰ τὸν Ἀπόστολον· „ Τὰ ἀόρατα αὐτοῦ (ἤτοι τὰ φυσικῶς προσόντα τῷ Θεῷ) ἀπὸ κτίσεως Κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθοράται, ἥτε ἀΐδιος αὐτοῦ δύναμις καὶ θειότης (ἤτοι „ ἡ μεγαλειότης)". (Ρωμ. ά. 20.) Ἔφη δὲ καὶ ὁ Ἀρεοπαγίτης Διονύσιος· „ Τὸ θεῖον „ ἀκατανόητον πάντη κατὰ τὴν οὐσίαν καὶ ἀκαταλήπτον, ἀλλ' ἐκ τῶν αἰτιατῶν (ἤτοι ἔκ „ τε τῶν ἀκτίστων θείων προσόντων, καὶ ἐκ τῶν δημιουργημάτων) αὐτὸν ὑμνητέον". Διὰ τοῦτο λοιπὸν καὶ ἡμεῖς λέγομεν ἐπὶ Θεοῦ σπιθαμὴν μετροῦσαν τὸν τόσον μεγάλον ὄγκον τοῦ Οὐρανοῦ, καὶ δράκα (φοῦκταν) περισφίγγουσαν ὅλην τὴν γῆν· λέγομεν δὲ ταῦτα εἰς ἔνδειξιν τοῦ ἀπείρου μεγέθους τοῦ Θεοῦ.

Ἐρανίσθη δὲ ὁ Μελῳδὸς τὸ ῥητὸν τοῦτο ἀπὸ τὸν Προφήτην Ἡσαΐαν λέγοντα· „ Τίς ἐ„ μέτρησε τὸν Οὐρανὸν σπιθαμῇ; τὴν δὲ γῆν, δρακί;" (Ἡσ. μ'. 12.) Ἐκεῖνος λοιπὸν, τοῦ ὁποίου εἶναι τόσον μεγάλη ἡ σπιθαμὴ καὶ ἡ φοῦκτα, ὥστε νὰ μετρῶσι τὰ τόσον μεγάλα μεγέθη τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ἄραγε πόσον μέγας εἶναι αὐτός; ἢ πόσον εἶναι τὸ τούτου μέγεθος; Βέβαια ἄπειρον καὶ ἀμέτρητον· ὅθεν εἶπεν ὁ Ἀρεοπαγίτης Διονύσιος· „ Μέγας μὲν οὖν ὁ Θεὸς ὀνομάζεται κατὰ τὸ ἰδίως αὐτοῦ μέγα, τῷ πᾶσι τοῖς μεγάλοις „ ἑαυτοῦ μεταδιδόναι καὶ παντὸς μεγέθους ἔξωθεν ὑπερχεόμενον καὶ ὑπερεκτεινόμενον „ πάντα τόπον περιέχον, πάντα ἀριθμὸν ὑπερβάλλον, πᾶσαν ἀπειρίαν διαβαῖνον". Καὶ πάλιν· „ Τὸ μέγεθος τοῦτο καὶ ἄπειρόν ἐστι καὶ ἄποσον καὶ ἀνάριθμον, καὶ τοῦτό ἐστιν „ ἡ ὑπεροχὴ κατὰ τὴν ἀπόλυτον καὶ ὑπερτεταμένην τῆς ἀπεριλήπτου μεγαλειότητος χύσιν". (Κεφ. θ'. περὶ θείων ὀνομάτ.) Ἀλλὰ καὶ ὁ Κύρου Θεοδώριτος ἑρμηνεύων τὸ ἀνωτέρω ῥητὸν τοῦ Ἡσαΐου οὕτω λέγει· „ Τὸ μὲν θεῖον ἀσώματόν τε καὶ ἀσχημάτιστον καὶ ἁπλοῦν „ καὶ ἀσύνθετον· ἐπεὶ δὲ ἀνθρώπους ὄντας οὐ δυνατὸν ἄλλως, ἢ ἀπὸ τῶν ἀνθρωπίνων „ τὰ θεῖα καταμαθεῖν, διδάσκει ἡμᾶς ὁ προφητικὸς λόγος ὡς αὐτὸς μὲν ὁ τῶν ὅλων Θεὸς „ ἀπερίληπτός τε καὶ ἀπερίγραπτος, πᾶσαν δὲ τὴν Κτίσιν ἐν χειρὶ περιέχει, τῆς χειρὸς „ δηλονότι ἐνεργείας τινὸς νοουμένης· ὡς πᾶσαν μὲν τὴν τῶν ὑδάτων φύσιν μετρεῖν ἔχειν „ κοτύλῃ, τὰ δὲ τῶν Οὐρανῶν κύτη τῇ σπιθαμῇ περιέχεσθαι, τὴν δὲ γῆν ἅπασαν μηδὲν „ διαφέρειν σμικροτάτης τινὸς ὕλης ὑπὸ τῶν πέντε τῆς χειρὸς συνεχομένης δακτύλων". Ἔφη δὲ καὶ ὁ Ἀλεξανδρείας Κύριλλος· „ Ὥσπερ ἐστὶν ἀνεπιτήδευτον παντελῶς καὶ ἀμή„ χανον ἀνδρείᾳ χειρὶ σύμπαν μετρεῖσθαι τὸ ὕδωρ, καὶ σπιθαμῇ τὸν Οὐρανὸν καὶ ἅπα„ σαν δὲ τὴν γῆν δρακὶ, καὶ σταθμῷ καὶ ζυγῷ τὴν τῶν ὀρῶν ὀλκὴν, ὅση τις ἐστὶ γενέ„ σθαι καταφανῆ κατὰ τὸν ἴσον τοῦτον τρόπον, οὐκ ἄντις καταλάβῃ τὸν νοῦν Κυρίου· „ καὶ πιστώσεται λέγων αὐτὸς δι' ἑνὸς τῶν ἁγίων Προφητῶν· οὐ γὰρ εἰσὶν αἱ ὁδοί μου „ ὥσπερ αἱ ὁδοὶ ὑμῶν· ἀλλ' ὡς ἀπέχει ὁ Οὐρανὸς ἀπὸ τῆς γῆς, οὕτως ἀπέχουσιν αἱ „ ὁδοί μου ἀπὸ τῶν ὁδῶν ὑμῶν, καὶ τὰ διανοήματα ὑμῶν ἀπὸ τῆς διανοίας μου".

Ὅρα δὲ τὴν σοφίαν τοῦ Μελῳδοῦ, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν τοῦ Προφήτου Ἡσαΐου· ἐπειδὴ ἤξευρον καὶ οἱ δύω ὅτι ὁ μὲν Οὐρανὸς εἶναι μεγαλήτερος, ἡ δὲ γῆ εἶναι μικροτέρα, διὰ τοῦτο εἶπον ὅτι ὁ Θεὸς τὸν μὲν Οὐρανὸν μετρεῖ μὲ τὴν σπιθαμήν του, τὴν δὲ γῆν, μετρεῖ μὲ τὴν φοῦκτάν του· ἐπειδὴ μεγαλητέρα εἶναι ἡ σπιθαμὴ ἀπὸ τὴν φοῦκταν· καθότι ἡ μὲν σπιθαμὴ γίνεται, ὅταν ἐξαπλωθοῦν οἱ δάκτυλοι τῆς χειρός· τὸ γὰρ ἀπὸ τοῦ μεγάλου δακτύλου τῆς χειρὸς ἕως τοῦ μικροῦ δακτύλου διάστημα σπιθαμὴ λέγεται· ἡ δὲ φοῦκτα γίνεται, ὅταν μαζωχθοῦν οἱ δάκτυλοι τῆς χειρὸς, καὶ ἡ παλάμη γένῃ βαθουλωτή· διὰ τοῦτο καὶ τὸ μέγεθος ἔχει μικρότερον ἀπὸ τὸ τῆς σπιθαμῆς. Ὅθεν ἀναλόγως καὶ ὁ Θεὸς μὲ τὴν μεγαλητέραν μὲν σπιθαμὴν μετρεῖ τὸν μεγαλήτερον Οὐρανὸν, μὲ τὴν μικροτέραν δὲ φοῦκταν μετρεῖ τὴν μικροτέραν γῆν. Λέγει λοιπὸν ὁ Μελῳδὸς ὅτι ὁ Θεὸς ἐκεῖνος ὅπου ἐμέτρησε τὸν Οὐρανὸν μὲ τὴν σπιθαμήν του, καὶ τὴν γῆν μὲ τὴν φοῦκτάν του, αὐτὸς τώρα εὑρίσκεται παρὼν μετὰ σαρκὸς, δορυφορούμενος εἰς τὴν Σιὼν καὶ Ἱερουσαλήμ· ἐπειδὴ ἐδιάλεξε τὴν αἰσθητὴν Σιὼν, πολλῷ δὲ μᾶλλον ἐπροτίμησε νὰ κατοικῇ εἰς τὴν νοητὴν Σιών: ἤτοι εἰς τὴν ἁγίαν Ἐκκλησίαν, καὶ νὰ βασιλεύῃ τοὺς εὐσεβεῖς λαούς: ἤτοι τοὺς ἐξ Ἰουδαίων καὶ ἐξ Ἐθνῶν πιστεύσαντας Χριστιανούς, οἵτινες βοῶσιν ἐν πίστει· „ Δόξα τῇ δυνά„ μει σε Κύριε". Τὸ ἀνωτέρω δὲ ῥητὸν ἐρανίσθη ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸν Δαβὶδ λέγοντα· „ Ἐ„ ξελέξατο Κύριος τὴν Σιὼν, ἠρετίσατο αὐτὴν εἰς κατοικίαν ἑαυτῷ". (Ψαλ. ρλά. 14.)

Ὠδὴ έ. Ὁ Εἱρμός.

„ Τὴν Σιὼν ἐπ' ὄρους ἀμάθητι ὁ εὐαγγελιζόμενος, καὶ τὴν Ἱε-
„ ρουσαλὴμ ὁ κηρύσσων ἐν ἰσχύϊ ὕψωσον φωνήν· δεδοξασμένα ἐ-
„ λαλήθη περὶ σοῦ, ἡ Πόλις τοῦ Θεοῦ· εἰρήνη ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ
„ καὶ σωτήριον Ἔθνεσιν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἐν τῷ παρόντι Εἱρμῷ ἀποτείνει τὸν λόγον ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς εἰς τὸν προφητάνακτα Δαβὶδ, καὶ λέγει αὐτῷ· ὦ Προφητάναξ Δαβὶδ, μιμήσου τὸν μεγαλοφωνότατον Ἡσαΐαν· καὶ καθὼς εἰς ἐκεῖνον εἶπεν ὁ Θεὸς „ Ἐπ' ὄρος ὑψηλὸν ἀνάβηθι ὁ εὐαγγελιζόμενος Ἱερουσα-
„ λήμ", (Ἡσ. μ'. 9.) οὕτω καὶ σὺ ὁ εὐαγγελιζόμενος τὴν Σιὼν, καὶ κηρύσσων τὴν Ἱερουσαλήμ: ἤτοι ὁ πολλὰ χαρμόσυνα εὐαγγέλια καὶ προφητείας εἰπὼν περὶ τῆς Σιὼν καὶ Ἱερουσαλὴμ τόσον τῆς αἰσθητῆς, ὅσον καὶ τῆς νοητῆς ἁγίας Ἐκκλησίας, μὴ ἀναβῇς ἐπάνω εἰς τόπον χαμηλὸν, μηδὲ φωνάξῃς μὲ μικρὰν φωνὴν, ἀλλὰ ἀνάβηθι ἐπάνω εἰς ὄρος ὑψηλότατον, καὶ φώναξον μὲ μεγάλην καὶ δυνατὴν φωνὴν, καὶ μὲ ὑψηλὸν κήρυγμα ἐκεῖνό σου τὸ ψαλμικὸν τὸ λέγον „ Δεδοξασμένα ἐλαλήθη περὶ σοῦ ἡ Πόλις τοῦ Θεοῦ". (Ψαλ. πς'. 3.) Πόλιν δὲ τοῦ Θεοῦ ὀνομάζει ὁ Δαβὶδ τὴν Ἱερουσαλὴμ, κατὰ τὸν Εὐθύμιον· ἕνα μὲν, διότι τὸ παλαιὸν ἀφιερώθη αὕτη εἰς τὸν Θεὸν, ἄλλο δὲ, διότι ὕστερον ἐκληρώθη εἰς τὸν Χριστὸν, ἵνα γεννηθῇ καὶ εἰσέλθῃ σήμερον ἐν αὐτῇ μετὰ βαΐων καὶ κλάδων δορυφορούμενος, καὶ ἀκολούθως ἵνα σταυρωθῇ ἐν αὐτῇ καὶ ταφῇ καὶ ἀναστηθῇ.

Κατὰ δὲ τὸν μέγαν Ἀθανάσιον, πόλις τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ Ἐκκλησία, ἥτις καὶ μίμημα ἐστὶ καὶ εἰκὼν τῆς οὐρανίου Ἐκκλησίας· ἐν τῇ ἐπιγείῳ γὰρ Ἐκκλησίᾳ ἐνεργοῦνται πνευματικῶς ὅλα τὰ Μυστήρια τῆς ἐνσάρκου Οἰκονομίας, ὅσα ἐτελέσθησαν ποτὲ αἰσθητῶς καὶ ἐν τῇ πόλει Ἱερουσαλήμ. Ἡ δὲ σύνταξις τῶν „ Εὐαγγελιζόμενος" ἐνταῦθα εὑρίσκεται ἀδιάφορος· ἀντὶ γὰρ νὰ εἰπῇ „ Εὐαγγελιζόμενος τῇ Σιὼν" μετὰ δοτικῆς, εἶπεν „ Εὐαγγελιζό-
„ μενος τὴν Σιὼν" μετὰ αἰτιατικῆς· καθὼς ἔχει καὶ τὸ εὐαγγελικὸν ἐκεῖνο „ Πολλὰ μὲν
„ οὖν καὶ ἕτερα παρακαλῶν (ὁ Ἰωάννης δηλ.), εὐηγγελίζετο τὸν λαόν". (Λουκ. γ'. 18.) Ἐπιφέρει δὲ ἀκολούθως ὁ Μελῳδὸς τὰ ψαλμικὰ ἐκεῖνα „ Εἰρήνη ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ", (Ψαλ. ρκζ'. 7.) καὶ „ Ἐν πᾶσιν ἔθνεσι τὸ σωτήριόν σου". (Ψαλ. ξς'. 2.) Ἤγουν ἂς ἦναι εἰρήνη, λέγει, εἰς τὸν παλαιὸν Ἰσραὴλ· καὶ ἂς ἦναι σωτηρία εἰς τὰ Ἔθνη: ἤτοι εἰς τὸν νέον Ἰσραὴλ τῶν Χριστιανῶν. Εἶπε δὲ τὴν λέξιν „ Εἰρήνη" διὰ νὰ παραστήσῃ ὅτι εἶναι ἡ πέμπτη Ὠδὴ ἡ τοῦ Ἡσαΐου, ὅς τις λέγει ἐν αὐτῇ· „ Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, εἰρήνην δὸς
„ ἡμῖν". (Ἡσ. κς'. 3.)

Τροπάριον.

„ Ὁ ἐν τοῖς ὑψίστοις καθήμενος ἐπὶ τῶν Χερουβὶμ Θεὸς, καὶ ἐ-
„ φορῶν ταπεινὰ, αὐτὸς ἔρχεται ἐν δόξῃ μετὰ κυρείας· καὶ πλη-
„ ρωθήσεται τὰ πάντα θεϊκῆς αἰμέσεως αὐτοῦ· εἰρήνη ἐπὶ τὸν Ἰσ-
„ ραὴλ καὶ σωτήριον Ἔθνεσιν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Δὲν χορταίνει ἀπὸ τοὺς ψαλμοὺς τοῦ Δαβὶδ ὁ Ἱερὸς Κοσμᾶς, ἀλλὰ δανεισθεὶς ἐκεῖ-
„ νον τὸν στίχον τὸν λέγοντα „ Ὁ καθήμενος ἐπὶ τὸν Χερουβὶμ ἐμφάνηθι", (Ψαλ. οθ'. 2.) ὁμοίως καὶ τὸν ἄλλον τὸν λέγοντα „ Ὑψηλὸς Κύριος, καὶ τὰ ταπεινὰ ἐφορᾷ", (Ψαλ. ρλζ'. 7.) εἶτα συναρμόσας καὶ τοὺς δύω, λέγει οὕτω θαυμαστικῶς· ὦ τοῦ καινοῦ

νοῦ τεραστίου καὶ τῷ θεάματος! ὁ ἐν τοῖς Οὐρανοῖς καθεζόμενος ἐπάνω εἰς τὰ νῶτα τῶν Χερουβὶμ, καὶ τὰ ἐπὶ γῆς ταπεινὰ βλέπων, αὐτὸς ἰδοὺ ἔρχεται ὡς Θεὸς ἐν δόξῃ μετὰ ἐξουσίας βασιλικῆς, καθὼς προεῖπεν ὁ Ἡσαΐας· „ Ἰδοὺ Κύριος Κύριος μετὰ ἰσχύος ἔρχε„ται, καὶ ὁ βραχίων μετὰ κυρείας". (Ἡσ. μ'. 10.) Νοεῖται δὲ τοῦτο καὶ διὰ τὴν δευτέραν παρουσίαν τοῦ Κυρίου κατὰ τὸν Θεοδώριτον καὶ διὰ τὴν πρώτην, μάλιστα δὲ διὰ τὴν ἔνδοξον προπομπήν, καὶ τὸν μετὰ βαΐων ἐρχομὸν τοῦ Κυρίου εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα· ἐπειδὴ δὲν ἦλθεν ὁ Χριστὸς εἰς αὐτὰ, καθὼς ἦλθον οἱ Προφῆται μὲ σχῆμα δούλων ἀποστελλόμενοι, ἀλλ' ἦλθε μετὰ ἰσχύος καὶ θεϊκῆς ἐξουσίας, ὡς Κύριος καὶ Θεός· ὅθεν καὶ οἱ παῖδες ὑμνοῦντες αὐτὸν, οὕτως ἔλεγον· „ Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυ„ρίου". (Ματθ. κά.) τὸ γὰρ „ Ἐν ὀνόματι Κυρίου" δηλοῖ „ ὡς Κύριος". „ Κύριος, „ φησὶν ὁ Μωϋσῆς, Κύριος συντρίβων πολέμους, Κύριος ὄνομα αὐτῷ". (Ἔξοδ. ιγ'. 3.)

Διὰ τοῦτο καὶ ἐν τοῖς ἱεροῖς Εὐαγγελίοις πανταχοῦ σχεδὸν Κύριος ὀνομάζεται ὁ Χριστός· ὅθεν καὶ ἀφ' οὗ ἔνιψε τὲς πόδας τῶν μαθητῶν εἶπεν ὁ ἴδιος πρὸς αὐτές· „ Ὑμεῖς „ φωνεῖτέ με ὁ Κύριος καὶ ὁ διδάσκαλος, καὶ καλῶς λέγετε· εἰμὶ γάρ. Εἰ οὖν ἐγὼ ἔνιψα „ ὑμῶν τοὺς πόδας ὁ Κύριος καὶ ὁ διδάσκαλος, καὶ ὑμεῖς ὀφείλετε ἀλλήλων νίπτειν τοὺς „ πόδας". (Ἰω. ιδ'. 13.) Τὸ δὲ „ Πληρωθήσεται τὰ πάντα θεϊκῆς αἰνέσεως αὐτοῦ" ἐρανίσθη ἀπὸ τὸν Ἀββακοὺμ λέγοντα· „ Τῆς αἰνέσεως αὐτοῦ πλήρης ἡ γῆ". (Ἀβ. γ'.) Σημείωσαι ὅτι ὁ ἀνώνυμος ἑρμηνευτὴς λέγει ὅτι ὁ πρὸ τῆς ἑορτῆς τῶν Βαΐων κρυπτόμενος Κύριος καὶ φεύγων τὸ μετὰ παῤῥησίας διδάσκειν διὰ τοὺς Ἰουδαίους τοὺς θέλοντας αὐτὸν φονεῦσαι, τώρα μετὰ κυρείας καὶ προπομπῆς πορεύεται ἐπὶ πώλου καθήμενος ἐν μέσῳ τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ τῶν κατ' αὐτοῦ φρονούντων. Διὰ τί; Διὰ νὰ δείξῃ ὅτι ἔρχεται εἰς τὸ πάθος, οὐχὶ φοβούμενος καὶ μὴ θέλων, ἀλλὰ μὲ ἀφοβίαν καὶ ἐξουσίαν, καθὼς ἔλεγε μόνος· „ Ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι τὴν ψυχήν μου, καὶ ἐξουσίαν ἔχω πάλιν „ λαβεῖν αὐτήν". (Ἰω. ι'. 18.) Ἐπακολουθεῖ δὲ τὸ „ Πληρωθήσονται τὰ πάντα θεϊκῆς „ αἰνέσεως αὐτοῦ" ἐπειδὴ διὰ τοῦ πάθους αὐτοῦ ἔμελλον νὰ γεμίσουν ἀπὸ τὴν αἴνεσιν καὶ δόξαν τοῦ Θεοῦ τὰ οὐράνια, τὰ ἐπίγεια καὶ τὰ καταχθόνια.

Ὁ δὲ θεσπέσιος Ἀλεξανδρείας Κύριλλος, ἑρμηνεύων τὸ ἀνωτέρω ῥητὸν τοῦ Ἡσαΐου, „ Ἰδοὺ Κύριος Κύριος", λέγει· „ Τὸ δὲ Ἰδοὺ προστιθεὶς, οὐκ εἰς μῆκος ἐᾷ τῆς ἀφίξεως „ ἀνατείνεσθαι τὴν ἐλπίδα, ἀλλ' ὅσον οὐδέπω καὶ μετὰ βραχὺ παρεσόμενον· μᾶλλον δὲ, „ καὶ ἀγχίθυρον ἤδη πως γεγονότα τὸν Λυτρωτὴν διαδείκνυσι· χεῖρα γὰρ ὥσπερ προτεί„νειν αὐτοὺς προστέταχε, καὶ δακτύλῳ φανεροῦν τὸν προηγγελμένον. Ὅτι δὲ οὐ καθ' ἕνα „ τῶν ἁγίων Προφητῶν οὔτε μὴν ἐν μέτροις (ἴσος) ἔσται τοῖς οἰκέταις, ἀλλ' ἐν ἐξουσίᾳ „ Δεσποτικῇ, καὶ ἐν δυνάμει τε καὶ κυριότητι τῇ θεοπρεπεστάτῃ, διεσάφησεν εἰπών· „ Μετὰ ἰσχύος ἔρχεται, καὶ ὁ βραχίων μετὰ κυρείας· οἱ μὲν γὰρ θεσπέσιοι Προφῆται γε„νέσθαι τινὰ παρὰ Θεοῦ, καὶ μὴν καὶ ὑπάρξαι τοῖς ὑπὸ χεῖρα λαοῖς παρεκάλουν· ὁ „ δέ γε τῶν ὅλων Σωτὴρ καὶ Κύριος οὐ προσευχὴν ἀνατείνων, οὔτε μὴν ἐξ αἰτήσεώς τι δε„χόμενος καὶ διδούς. Ἄλλως Υἱὸς ἀληθῶς τὰ ἐκ Πατρὸς ἀγαθὰ μετὰ τῆς ἐλευθέρῳ πρε„πούσης ἀξίας διανενέμηκε τοῖς πιστεύσασιν εἰς αὐτόν· εἰργάζετο δὲ πάντα, δυνάμει τε „ ἰδίᾳ χρώμενος καὶ μέν τοι καὶ ἐξουσίᾳ". (Τόμ. β'.)

Τροπάριον.

„ Σιὼν Θεοῦ ὄρος τὸ ἅγιον, καὶ Ἱερουσαλὴμ κύκλω τοὺς ὀφθαλ„μούς σου ἆρον, καὶ ἴδε συμηγμένα τέκνα σου ἐν σοί· ἰδοὺ γὰρ ἥ„κασι μακρόθεν, προσκυνῆσαι τῷ Βασιλεῖ σου· εἰρήνη ἐπὶ τὸν Ἰσ„ραὴλ καὶ σωτήριον Ἐθνεσιν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Σιὼν κυρίως ὀνομάζεται τὸ ὄρος· ἤτοι ἡ ἀκρόπολις καὶ τὸ ὑψηλότερον μέρος τῆς Ἱερουσαλήμ· ἀπὸ τῆς Σιὼν δὲ ὀνομάζεται καὶ ὅλη ἡ πόλις Ἱερουσαλὴμ συνεκδοχικῶς ἐκ μέ-

ρους

ρους τὸ ὅλον. Πρὸς τὴν Σιὼν λοιπὸν καὶ Ἱερουσαλὴμ, ἥτις εἶναι ἡ ἐξ Ἐθνῶν Ἐκκλησία τῶν Χριστιανῶν, ἀποστρέφων τὸν λόγον ὁ Μελῳδὸς, οὕτω φάσκει· ὦ ἐσὺ Σιὼν καὶ Ἱερουσαλὴμ, ἡ ἠγαπημένη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, ἡ ὁποία πρότερον μὲν ἦσουν ἄτεκνος καὶ εἶχες ὄνομα Ἰεβῦς· ἤτοι ξένη καὶ ἀλλόφυλος, ὕστερον δὲ ὠνομάσθης καὶ ἔγινες Σιὼν, καὶ ἀντὶ ἀτέκνου, ἔγινες πολύτεκνος περισσότερον ἀπὸ τὴν συναγωγὴν τῶν Ἰουδαίων τὴν τὸν ἄνδρα ἔχουσαν· ἤτοι τὸν Νόμον· ἐσὺ, λέγω, ἡ ὀνομαζομένη ἀπὸ τὸν Δαβὶδ Ὄρος ἅγιον· „ Τὶς, φησὶ, κατασκηνώσει ἐν Ὄρει ἁγίῳ σου; " (Ψαλ. ιδ'. 1.) καὶ πάλιν, „ Ὄρος τοῦ Θεοῦ, ὄρος πῖον, ὄρος τετυρωμένον, ὄρος πῖον ". (Ψαλ. ξζ'. 15.) σὺ σήκωσαι τοὺς ὀφθαλμούς σου τριγύρω, καὶ ἰδὲ πῶς τὰ πρώην ἐσκορπισμένα Ἔθνη, καὶ χωρισμένα ἀπὸ τὸν Θεὸν διὰ τὴν εἰδωλολατρείαν τώρα ἐσυνάχθησαν εἰς ἐσέ.

Ἦλθον γὰρ σήμερον ἀπὸ μακρινὸν τόπον διὰ νὰ προσκυνήσουν δουλικῶς καὶ λατρευτικῶς τὸν Βασιλέα Χριστὸν, ὑπὸ τῶν ὄχλον εὐφημούμενον καὶ μετὰ βαΐων καὶ κλάδων δορυφορούμενον· ἤτοι ἦλθον ἀπὸ τὸ μάκρος τῆς ἀσεβείας καὶ κακίας, καὶ ἐπροσκύνησαν τὸν Δεσπότην Χριστὸν διὰ τῆς εὐσεβείας καὶ ἀρετῆς, καθὼς ὁ Ἡσαΐας προλαβὼν ἀνεβόησεν· „ Ἆρον κύκλω τοὺς ὀφθαλμούς σου, καὶ ἴδε συνηγμένα τὰ τέκνα σου· ἅπασι πάντες οἱ „ Υἱοί σου μακρόθεν, καὶ αἱ Θυγατέρες σου ἐπ' ὤμων ἀρθήσονται ". (Ἡσ. ξ'. 4.) καὶ πάλιν, „ Ἆρον κύκλω τοὺς ὀφθαλμούς σου, καὶ ἴδε πάντας· ἰδοὺ συνήχθησαν καὶ ἦλθο- „ σαν πρὸς σέ "· (Ἡσ. μθ'. 18.) καὶ αὖθις, „ Ἰδοὺ οὗτοι πόρρωθεν ἥξουσιν· οὗτοι „ ἀπὸ Βορρᾶ καὶ θαλάσσης, ἄλλοι δὲ ἐκ γῆς Περσῶν ". (αὐτόθ. 12.) Περὶ δὲ τοῦ Βασιλέως Χριστοῦ προφητεύων ἔλεγεν· „ Ἰδοὺ Βασιλεὺς δίκαιος βασιλεύσει "· (Ἡσ. λβ'. 1.) καὶ πάλιν, „ Βασιλέα μετὰ δόξης ὄψεσθε ". (Ἡσ. λγ'. 17.) Ταῦτα λοιπὸν τὰ ἀνωτέρω Ἔθνη ἐσυνάχθησαν εἰς ἐσὲ, ὦ Ἐκκλησία τὴ Χριστὴ, καὶ ἔγιναν τέκνα σου πνευματικὰ διὰ τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος· ὅθεν καὶ σὲ ἀπέδειξαν Μητέρα ἐπὶ τέκνοις εὐφραινομένην, κατὰ τὸ Δαβιτικόν· „ Ὁ κατοικίζων στεῖραν ἐν οἴκῳ Μητέρα ἐπὶ τέκνοις εὐφραι- „ νομένην ". (Ψαλ. ριβ'. 8.)

Ὅθεν καὶ Κύριλλος ὁ Ἀλεξανδρείας, ἑρμηνεύων τὸ ἀνωτέρω ῥητὸν τοῦ Ἡσαΐου, λέγει· „ Τέκνα δὴ τῆς Ἱερουσαλὴμ οὐχὶ μόνοι λέγοιντο ἂν οἱ ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ, ἀλλὰ γὰρ „ καὶ ἅπαντες οἱ ἐκ παντὸς ἔθνους καὶ χώρας κεκλημένοι διὰ πίστεως εἰς τὸ τῆς ἀλη- „ θείας φῶς. Οὐκοῦν ὡς ἤδη πληθύος συναγηγερμένης ἐξ Ἐθνῶν καὶ προσκυνούσης Χρι- „ στῷ, ἆρον, φησὶ, κύκλω τοὺς ὀφθαλμούς σου· τουτέστιν ἅπασαν περιάθρει τὴν οἰκουμέ- „ νην, καὶ ἐκ παντὸς μέρους αὐτῆς ὄψει τρέχοντα πρὸς σὲ τὰ σὰ τέκνα. Ἥξουσι δὲ, καί- „ τοι μακρόθεν ὄντες ποτὲ, μακρὰν δὲ οὐ τοπικῶς, ἀλλὰ κατὰ γνώμην καὶ διάθεσιν νοῦ. „ Ὅθεν ὁ πάνσοφος Παῦλος γέγραφε περὶ Χριστοῦ ὅτι ἐλθὼν εὐηγγελίσατο εἰρήνην τοῖς „ μακρὰν καὶ τοῖς ἐγγύς. Ποιήσονται δὲ τὴν ἄφιξιν τὴν πρὸς Θεὸν διὰ πίστεως δίχα πό- „ νου παντὸς δυσχερείας τε ἀπάσης· ἐπ' ὤμων γὰρ ἀρθήσονται. Πέπλασται δὲ τὸ σχῆ- „ μα τοῦ λόγου, ὡς ἐκ παραδείγματος τοῦ καθ' ἡμᾶς· τὰ γάρ τοι νεογνὰ τῶν βρεφῶν „ τιθηνεῖσθαι φιλεῖ, καὶ τοῖς τῶν Μητέρων κόλποις καὶ βραχίοσιν ἐπαναπαύεσθαι ζη- „ τεῖ ". (Τόμῳ Γ'.)

Ὠδὴ ϛ'. Ὁ Εἱρμός.

„ Ἐβόησαν ἐν εὐφροσύνῃ δικαίων τὰ πνεύματα· μὺν τῷ Κόσμῳ „ διαθήκη καινὴ διατίθεται· καὶ ῥαντίσματι καινουργείσθω λαὸς „ θείου αἵματος.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Αἱ ψυχαὶ, λέγει, τῶν Δικαίων, αἱ ὁποῖαι ἐπροφήτευσαν διὰ τὴν ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων γενομένην ἐπιδημίαν τοῦ Δεσπότου Χριστοῦ, αὐταὶ αἰσθανθεῖσαι ἐν τῷ ᾅδῃ ὅτι ἔλαβον τέλος αἱ προφητεῖαι αὐτῶν, ἐφώναξαν νοερῶς μὲ πνευματικὴν εὐφροσύνην καὶ ἀγαλλίασιν· „ Τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν, ἰδοὺ γέγονε καινὰ τὰ πάντα ", κατὰ τὸν Ἀπόστολον, (β'. Κορ. ε'. 17.) καὶ κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον (Λόγ. εἰς τὴν Χριστοῦ Γέννησιν).

Τῶ-

Τώρα διατίθεται εἰς τὸν Κόσμον μία καινούρια Διαθήκη, ἡ τῆς χάριτος δηλαδὴ καὶ τοῦ Εὐαγγελίου (1), περὶ τῆς ὁποίας εἶπεν ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Προφήτου Ἱερεμίου· „Ἰδοὺ ἡμέ-

„ραι

(1) Ἀπορίας δὲ ἄξιον εἶναι, πῶς ὁ Ἱερὸς Κοσμᾶς λέγει ἐν τῷ Εἱρμῷ τούτῳ „Νῦν τῷ Κόσμῳ „Διαθήκη καινὴ διατίθεται;" οὐ γὰρ νῦν κατὰ τὴν σημερινὴν ἡμέραν διετέθη ἡ καινὴ Διαθήκη τὸ Εὐαγγελίου, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον, ἀφ' οὗ ἄρχισεν ὁ Κύριος νὰ διδάσκῃ, καὶ μάλιστα κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην, κατὰ τὴν ὁποίαν παρέδωκεν εἰς τοὺς Ἀποστόλους τὰ Μυστήρια, καὶ ἐλάλησε τὴν ὑστερινὴν ἐκείνην Διαθήκην τὴν πάσης γέμουσαν φιλοσοφίας. Τί λοιπὸν νὰ εἰποῦμεν εἰς λύσιν τῆς ἀπορίας; Ὅτι ὅποιος ἄνδρας λάβῃ νέαν γυναῖκα, αὐτὸς εἶναι συνήθεια νὰ ποιῇ καὶ νέα προικοσύμφωνα γράμματα εἰς αὐτήν, καὶ νὰ γράφῃ ἐν αὐτοῖς ποίας προίκας ἔχει νὰ τῇ χαρίσῃ. Κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦτο ποιεῖ καὶ σήμερον ὁ Κύριος· καὶ τὴν μὲν συναγωγὴν τῶν Ἰουδαίων, τὴν ὁποίαν εἶχεν ὡς γυναῖκα παλαιάν, χωρίζεται σήμερον καὶ ἀποβάλλει, λέγων ἐκεῖνα τὰ τοῦ Ὡσηὲ πρὸς τοὺς Ἰουδαίους· „Κρίνεσθε πρὸς τὴν Μητέρα ὑμῶν (τὴν συναγωγὴν δηλ.), „κρίνεσθε· ὅτι αὕτη οὐ γυνή μου, καὶ ἐγὼ οὐκ ἀνὴρ αὐτῆς". (Ὡσ. β'. 2.)

Διὰ τί δὲ ταύτην ἐχωρίσθη; Διότι δὲν ἐφύλαξεν ἐμπιστοσύνην πρὸς τὸν ἄνδρα της τὸν Κύριον, ἀλλὰ ἔγινε πόρνη καὶ μοιχαλίς, ἕνα μέν, διότι ἀποστατήσασα ἀπὸ τοῦ Κυρίου, ἀντὶ αὐτοῦ ἐπροσκύνει καὶ ἐλάτρευε θεοὺς ψευδωνύμους, καὶ ἐσέβετο τὰ ἀναίσθητα εἴδωλα τῶν Δαιμόνων, ὡς τοῦτο διηγεῖται ἡ ἁγία Γραφὴ εἰς διάφορα μέρη· (καὶ ὅρα εἰς τὴν ἑρμηνείαν τῆς Η'. Ὠδῆς τῆς Ἀναλήψεως ἐν τῷ Τροπαρίῳ τῷ λέγοντι· „Τὸν ἐκ δουλείας τὴν „Κτίσιν τῶν Εἰδώλων λυτρωσάμενον") καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Κύριος εἶπε διὰ τοῦ Ὡσηὲ περὶ αὐτῆς· „Καὶ „ἐξαρῶ τὴν πορνείαν αὐτῆς ἐκ προσώπου μου, καὶ „τὴν μοιχείαν αὐτῆς ἐκ μέσου μαστῶν αὐτῆς", (Ὡσ. β'. 2.) πορνείαν καὶ μοιχείαν αὐτῆς ὀνομάζων τὴν εἰδωλολατρείαν. Τοῦτο δέ, καὶ διότι τὸν μὲν κυρίως ἄνδρα της τὸν Κύριον ἐμίσησε καὶ ἐδανάτωσεν, τὸν δὲ κλέπτην Βαραββᾶν καὶ τὸν ἀσεβῆ Καίσαρα ἐπροτίμησε τοῦ Κυρίου. Χωρισθεὶς δὲ ὁ Κύριος σήμερον ἀπὸ τὴν μοιχαλίδα συναγωγήν, καὶ ἀποβαλὼν αὐτήν, μαζὺ συνεπέβαλε καὶ τὴν παλαιὰν Διαθήκην ὅπου ἔδωκεν εἰς αὐτὴν ἐν τῷ ὄρει Σινᾷ διὰ τοῦ Μωϋσέως. Ταύτην δὲ τὴν ἀποβολὴν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἐφανέρωνε μὲν καὶ τὸ τσάκισμα ἐκεῖνο τῶν πλακῶν ὑπὸ οὗ ἐποίησεν ὁ Μωϋσῆς ὅταν ἔμαθεν ὅτι εἰδωλολάτρησεν ὁ Λαός· „Ἠνίκα, „φησίν, ἤγγιζεν (ὁ Μωϋσῆς) ἐν τῇ παρεμβολῇ, ὁρᾷ „τὸν μόσχον καὶ τοὺς χορούς, καὶ ὀργισθεὶς θυμῷ „Μωϋσῆς ἔρριψεν ἀπὸ τῶν χειρῶν αὐτοῦ τὰς δύο „πλάκας, καὶ συνέτριψεν αὐτὰς ὑπὸ τὸ ὄρος". (Ἐξ. λβ'. 19.) Ταῦτα δὲ ἑρμηνεύων ὁ Θεοδώριτος λέγει· „Διὰ τί τὰς πλάκας συνέτριψεν; Ἀνάξιον „κρίνας τὸν λαὸν τῆς θείας νομοθεσίας· ἐπειδὴ γὰρ „προιχῶων γραμματείων τύπον εἶχον αἱ πλάκες, ἡ „δὲ νύμφη πρὸ τῆς παστάδος εἰς μοιχείαν ἀπέκλι„νε, μάλα εἰκότως τὸ προικῶον διέρρηξε γραμμα„τεῖον". Ἐφανέρωσε δὲ καὶ ὁ Ἱερεμίας ἀνωτέρω εἰπών· „Ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται, λέγει Κύριος, καὶ „διαθήσομαι τῷ οἴκῳ Ἰσραὴλ καὶ τῷ οἴκῳ Ἰούδα, „οὐ κατὰ τὴν Διαθήκην, ἣν διεθέμην τοῖς Πατρά„σιν αὐτῶν". Ἀποβολὴ δὲ τῆς παλαιᾶς ἐννοεῖται ἀνωτέρω ἡ παῦσις αὐτῆς κατὰ τὸ Ἱερουργικὸν μέρος, ἢ καὶ διὰ τὸ ἀτελὲς αὐτῆς.

Χωρίζεται λοιπὸν ὁ Κύριος σήμερον καὶ ἀποβάλλει τὴν παλαιὰν συναγωγήν, ὡς μοιχαλίδα καὶ ἄπιστον· ὁμοῦ δὲ ἀποβάλλει καὶ τὴν εἰς ἐκείνην δοθεῖσαν παλαιὰν Διαθήκην· νυμφεύεται δὲ καὶ ἑνοῦται μὲ τὴν νέαν Ἐκκλησίαν τῶν Ἐθνῶν: ἤτοι ἡμῶν τῶν Χριστιανῶν, ὡς παρθένον καὶ πιστεύσασαν εἰς αὐτόν. Ἀκολούθως δὲ δίδει εἰς αὐτὴν καὶ νέαν Διαθήκην: ἤτοι προικοσύμφωνα γράμματα, εἰς τὰ ὁποῖα φανερόνει καὶ βεβαιόνει τὰς προίκας καὶ δωρεὰς ὅπου ἔχει νὰ δώσῃ εἰς τὴν νέαν νύμφην του· ταῦτα δὲ εἶναι ἡ νέα Διαθήκη τὸ Εὐαγγελίου. Διατί δὲ ὠνόμασε Διαθήκην τὰ προικῶα ταῦτα γράμματα; ἡ γὰρ Διαθήκη ἐπὶ νεκροῖς εἶναι βεβαία καὶ ἐπὶ θανάτῳ, ὡς λέγει ὁ Παῦλος. Καὶ ἀποκρινόμεθα ὅτι ἡ πλατυτέρως ἐδῶ λαμβάνεται τὸ ὄνομα τῆς Διαθήκης ἀντὶ γράμματος ἁπλῶς· ἢ, ἐπειδὴ ὁ Κύριος σήμερον εἰσέρχεται εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, ἵνα πάθῃ καὶ ἀποθάνῃ διὰ νὰ βεβαιώσῃ μὲ τὸ αἷμά του τὴν καινὴν Διαθήκην ὅπου ἔδωκεν εἰς τὴν νέαν νύμφην του Ἐκκλησίαν τῶν Ἐθνῶν, τούτου χάριν Διαθήκην τὰ προικῶα τῆς νύμφης ὠνόμασε γράμματα· „Τοῦτο, „φησί, τὸ αἷμά μου τὸ τῆς καινῆς Διαθήκης". (Ματθ. κϛ'. 28.)

Πόθεν δὲ εἶναι φανερὸν ὅτι ὁ Κύριος κατὰ τὴν σημερινὴν ἡμέραν ἐχώρισε μὲν καὶ ἀπέβαλε τὴν συναγωγὴν τῶν Ἰουδαίων, ἐνυμφεύθη δὲ τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Ἐθνῶν; Ἀπὸ τὴν ὄνον καὶ τὸν πῶλον· ἡ μὲν γὰρ ὄνος ἐφανέρονε συμβολικῶς τὴν συναγωγὴν τῶν Ἰουδαίων, ὁ δὲ πῶλος ἐφανέρονε τὸν λαὸν τῶν Ἐθνικῶν. Ὁ Κύριος λοιπὸν μὴ καθίσας ἐπάνω εἰς τὴν ὄνον, ὡς λέγουσι συμφώνως ὅ, τε Θεοφύλακτος καὶ ὁ Ζυγαδηνός (ἢ καθίσας μὲν πρότερον, παραιτήσας δὲ αὐτὴν ὕστερον κατὰ τὸν αὐτὸν Θεοφύλακτον), μὲ τοῦτο ἔδειξεν ὅτι ἐχωρίσθη τὴν συναγωγὴν καὶ ἀπέβαλεν αὐτήν· καθίσας δὲ ἐπὶ τοῦ πώλου ἔδειξεν ὅτι νυμφεύεται τὴν ἐξ Ἐθνῶν Ἐκκλησίαν καὶ προσλαμβάνει τὸν ἐθνικὸν λαόν. Καὶ λοιπὸν ἡ σημερινὴ ἑορτὴ τῶν Βαΐων, διαζύγιον μὲν καὶ χωρισμὸς εἶναι ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ τῆς τῶν Ἰουδαίων συναγωγῆς· γάμος δὲ καὶ ἕνωσις μετὰ τοῦ Χριστοῦ τῆς ἐξ Ἐθνῶν Ἐκκλησίας. Ὅθεν ἐπειδὴ ὁ γάμος αὐτὸς εἶναι πνευματικὸς καὶ ἄφθαρτος καὶ ἀμίαντος, διὰ τοῦτο καὶ ἠκολούθησαν εἰς αὐτὸν παιδία μικρὰ καὶ νήπια καθαρὰ καὶ ἀμίαντα. Ταύτην τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἑορτῆς παρασταίνει καὶ τὸ εἰς τοὺς αἴνους Τροπάριον (ὅπερ λέγουσιν ὅτι εἶναι ποίημα τοῦ Βασιλέως Θεοφίλου) οὕτω λέγον· „Γενεαὶ Ἰουδαίων ἄπιστε καὶ „μοιχαλίς, δεῦρο θέασαι ὃν εἶδεν Ἡσαΐας ἐν σαρ„κὶ δι' ἡμᾶς παραγενόμενον, πῶς νυμφεύεται ὡς σώ„φρονα τὴν νέαν Σιὼν (ἤτοι Ἐκκλησίαν), καὶ ἀπο„βάλλεται τὴν κατάχριστον συναγωγήν. Ὡς ἐν ἀ„φθάρτῳ δὲ γάμῳ καὶ ἀμιάντῳ ἀμίαντοι συνέδρα„μον εὐφημοῦντες οἱ ἀπειρόκακοι παῖδες".

„ραι ἔρχονται, λέγει Κύριος, καὶ διαθήσομαι τῷ οἴκῳ Ἰσραὴλ καὶ τῷ οἴκῳ Ἰούδα Διαθήκην καινήν· οὐ κατὰ τὴν Διαθήκην, ἣν διεθέμην τοῖς πατράσιν αὐτῶν". (Ἱερ. λ'. 31.) Λέγει δὲ τοῦτο, ἐπειδὴ τὰ ἐν ἐκείνῃ πάντα ἦτον σκιώδη, τὰ δὲ ἐν τῇ καινῇ εἶναι ὅλα ἀληθῆ. Εἶπε δὲ καὶ ὁ ἡμέτερος Σωτήρ· „Τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου τὸ τῆς καινῆς Διαθήκης „τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν". (Ματθ. κϛ'. 28.) μὲ τὸν ῥαντισμὸν γάρ: ἤτοι μὲ τὴν κοινωνίαν τοῦ Παναγίου αἵματος τοῦ Κυρίου, καινουργεῖται καὶ ἀναπλάττεται ὁ εὐσεβὴς λαὸς τῶν Χριστιανῶν, καὶ ἄφεσιν λαμβάνει τῶν τῆς ψυχῆς ἁμαρτιῶν· ὄχι καθὼς ὁ παλαιὸς λαὸς τῶν Ἰουδαίων, ὅς τις μὲ τὸν νομικὸν ῥαντισμὸν τῆς σποδοῦ τῆς δαμάλεως τῆς ἡνωμένης μετὰ τοῦ ὕδατος ἐλάμβανεν, οὐχὶ ἁμαρτιῶν ψυχῆς ἄφεσιν, ἀλλὰ κάθαρσιν προσκαίρων μολυσμῶν τοῦ σώματος. Ὅθεν εἶπεν ὁ Παῦλος· „Εἰ γὰρ τὸ αἷμα ταύρων καὶ τράγων, καὶ σποδὸς δαμάλεως ῥαντίζουσα τοὺς κεκοινωμένους, ἁγιάζει πρὸς τὴν τῆς σαρκὸς καθαρότητα, πόσῳ μᾶλλον τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ;" (Ἑβρ. θ'. 13.)

Λέγει δὲ καὶ ὁ Θεοδώριτος ἑρμηνεύων τὸ ἀνωτέρω ῥητὸν τοῦ Ἱερεμίου· „Πολλὰς μέν „τοι κατ' αὐτὸ προρρήσεις ἡμᾶς ἐδίδαξεν (ὁ Ἱερεμίας)· πρῶτον μέν, ὅτι εἷς ἐστὶ νομοθέτης τῶν δύω Διαθηκῶν, εἶτα τῆς προτέρας Διαθήκης τὸ ἀτελές· οὐ γὰρ ἂν ἐδεήθη„μεν τῆς δευτέρας, τῆς προτέρας ἀρκούσης· πρὸς τούτοις, ὅτι ὁ Μονογενὴς τὸ Θεὸς Λόγος „τῶν εὐαγγελικῶν ἡμῖν ἀγαθῶν χορηγὸς ἐγένετο".

Τροπάριον.

„Ὑπόδεξαι Ἰσραὴλ τοῦ Θεοῦ τὸ βασίλειον, καὶ ὁ βαίμων (1) ἐμ„τῷ σκότει τὸ φῶς θεασάσθω μέγα, καὶ ῥαντίσματι καινουργεί„σθω λαὸς θείου αἵματος.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Πρὸς τοὺς δύω λαούς: ἤτοι τὸν Ἰσραηλιτικὸν καὶ τὸν Ἐθνικὸν, ἐπιστρέφει τὸ Τροπάριον τοῦτο ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς, καὶ συμβουλεύει καὶ τοὺς δύω νὰ ἀνακαινισθοῦν μὲ τὸ καινουργὸν αἷμα τοῦ Δεσπότου Χριστοῦ. Ἐσὺ μέν, λέγει, ὦ λαὲ τοῦ Ἰσραὴλ, δέξαι μετὰ χαρᾶς τοῦ Θεοῦ τὴν βασιλείαν, καὶ μὴ δῶς, κατὰ τὸν Βαρουχ, ἑτέρῳ τὴν δόξαν σου, (Βαρ. δ'. 3.) ἵνα μὴ ἀκούσῃς τοῦ τῆς βροντῆς γόνου Ἰωάννου ἐλέγχοντός σε καὶ λέγοντος· „Εἰς τὰ ἴδια ἦλθεν (ὁ Χριστὸς), καὶ οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον". (Ἰω. ά. 11.) αὐτὸς γὰρ ὁ Κύριος εἶπεν ὅτι προηγουμένως διὰ σὲ ἦλθεν· „Οὐκ ἀπεστάλην, εἰμὴ εἰς „τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραήλ". (Ματθ. ιέ. 24.) Διότι, ἐὰν σύ, λαὲ τοῦ Ἰσραὴλ, δὲν δεχθῇς τώρα τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, ἥτις ἦλθε κατὰ προηγούμενον λόγον διὰ σέ, ἤξευρε ὅτι ὁ Βασιλεὺς Χριστὸς, τὸν ὁποῖον σὺ κατεφρόνησας καὶ δὲν ἠθέλησας νὰ βασιλεύσῃ εἰς σέ, αὐτὸς θέλει σε κατασφάξει ἔμπροσθέν του, καθὼς τὸ λέγει μόνος· „Πλὴν τοὺς ἐχθρούς μου ἐκείνους, τοὺς μὴ θελήσαντάς με βασιλεῦσαι ἐπ' αὐ„τοὺς, ἀγάγετε ὧδε καὶ κατασφάξατε ἔμπροσθέν μου". (Λουκ. ιθ'. 27.) Καὶ τῇ ἀληθείᾳ οὕτως ἠκολούθησεν ἐπὶ τῶν πραγμάτων· διότι οἱ Ἰουδαῖοι οἱ μὴ δεχθέντες τὴν βασιλείαν τοῦ Χριστοῦ ἀπωλέσθησαν αὐτοὶ καὶ ἡ πόλις αὐτῶν, καὶ ἠφανίσθησαν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων μετὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ Κυρίου.

Ἀλλὰ καὶ ὁ ἐξ Ἐθνῶν λαὸς, ὅς τις ἐπεριπάτει εἰς τὸ σκότος τῆς ἀγνωσίας καὶ πλάνης, ἂς ἰδῇ νοερῶς τὸ μέγα φῶς τῆς ἐπιγνώσεως καὶ ἀληθείας, κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον, καθὼς αὐτὸν προστάζει ὁ Ἡσαΐας· „Ὁ λαὸς ὁ πορευόμενος ἐν σκότει, ἴδε φῶς „μέγα". (Ἡσ. θ'. 2.) Ποῖον δὲ εἶναι τὸ μέγα φῶς τῆς ἐπιγνώσεως; Εἶναι ὁ Δεσπότης Χριστὸς, τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν Κόσμον, κατὰ τὸν Εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην· (Ἰω. ά. 9.) περὶ οὗ εἶπεν ὁ Ἡσαΐας „Ἔδωκά σε εἰς „φῶς

(1) Ἐν ἄλλοις „Ὁ μέγων".

„ φῶς Ἐθνῶν ". (Ἡσ. μβ'. 6.) Καὶ ἐπειδὴ αὐτὸς ἐπαλαιώθη ἀπὸ τὴν ἀγνωσίαν καὶ ἁμαρτίαν, διὰ τοῦτο ἂς ἀναπλασθῇ πάλιν καὶ ἂς ἀνακαινισθῇ μὲ τὸν ῥαντισμὸν τοῦ καινουργοῦ Θείου αἵματος τοῦ Κυρίου. Πῶς; Μεταλαμβάνων ἀξίως αὐτὸ μὲ τὴν πρέπουσαν προετοιμασίαν καὶ πίστιν. Λέγει δὲ καὶ ὁ Θεοδώριτος, ἑρμηνεύων τὸ ἀνωτέρω τοῦ Ἡσαΐου ῥητόν· „ Μόνοι γὰρ οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ εἶχον τὸν Νόμον ὡς λύχνον· ἐν δὲ σκότει „ ἦσαν οἱ Ἐθνικοὶ, ὡς μηδὲ αὐτὸ ἔχοντες τὸ λυχνιαῖον φῶς· οἷς ἐπέλαμψεν ὁ Χριστὸς „ διὰ τοῦ Εὐαγγελίου, φῶς μέγα ὤν· φῶς γὰρ ἐστὶ τοῦ Κόσμου ". Σημείωσαι ὅτι ἀπορίαν ἔχει ἡ λέξις ἐκείνη τοῦ παρόντος Τροπαρίου ἡ λέγουσα „ Καὶ ὁ βαίνων ἐν τῷ σκό„ τει ". πῶς γὰρ πρέπει νὰ ἀναγινώσκεται; ὁ βαίνων, ἢ ὁ μένων; Εἰς λύσιν τῆς ἀπορίας ἀποκρινόμεθα ὅτι καὶ τὰ δύω ἔχουσιν ὀρθῶς· εἰ μὲν γὰρ εἴποῦμεν, ὁ βαίνων, ἀκολουθοῦμεν τῷ Προφήτῃ Ἡσαΐᾳ λέγοντι· „ Ὁ λαὸς ὁ πορευόμενος ἐν σκότει ". ταὐτὸν γὰρ εἶναι τὸ, βαίνων μὲ τὸ, πορευόμενος· ἐὰν δὲ εἴποῦμεν, ὁ μένων, ἀκολουθοῦμεν τῷ Εὐαγγελιστῇ Ματθαίῳ, ὅς τις ἐναλλάξας τὸ τοῦ Ἡσαΐου, εἶπεν· „ Ὁ λαὸς ὁ καθήμενος ἐν „ σκότει ". (Ματθ. δ'. 16.) ταὐτὸν γὰρ εἶναι τὸ, μένων μὲ τὸ, καθήμενος.

Τροπάριον.

„ Λελυμένους σοὺς δεσμίους, Σιὼν, ἐξαπόστειλον, καὶ ἐκ λάκκου
„ ἀγωσίας ἀϋδρου ἐξάγαγε· καὶ βαπτίσματι καινουργείσθω λαὸς
„ θείου αἵματος.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸ Τροπάριον τοῦτο ἐρανίσθη ἀπὸ τὸν Προφήτην Ζαχαρίαν τὸν λέγοντα πρὸς τὴν Σιών· „ Καὶ σὺ ἐν αἵματι Διαθήκης σου ἐξαπέστειλας δεσμίους σου ἐκ λάκκου οὐκ ἔχοντος ὕ„ δωρ ". (Ζαχ. Θ'. 11.) Σιὼν δὲ ἐδῶ πρέπει νὰ νοηθῇ ἡ παλαιὰ Διαθήκη, εἰς τῆς ὁποίας τὸ γράμμα καὶ τὴν σκιὰν παρακάθηνται καὶ προσέχουν οἱ Ἰουδαῖοι, ὡσὰν δέσμιοι, καὶ κατακείμενοι μέσα εἰς τὸ βάθος τῆς ἀγνωσίας, ὡς μέσα εἰς κανένα λάκκον ἄνυδρον καὶ ξηρὸν, εἶναι ἐλεεινοὶ μὲν διὰ τὰ δεσμὰ ὅπου ἔχουν, ἐλεεινότεροι δὲ διὰ τὴν δίψαν καὶ τὴν ἀνυδρίαν. Ἐπιστραφεὶς λοιπὸν ὁ Μελῳδὸς πρὸς τὴν Σιὼν τὴν παλαιὰν Διαθήκην, λέγει· ὦ καλὴ Σιὼν παλαιὰ Διαθήκη, ἄφες εἰς ὅλον τὸ ὕστερον, ἄφες λελυμένους καὶ ἐλευθέρους τοὺς ἰδικούς σου δεδεμένους Ἰουδαίους· ἄφες αὐτοὺς νὰ δράμουν μὲ ἐλευθέρους πόδας εἰς τὴν ἀλήθειαν καὶ ἐλευθερίαν τοῦ Εὐαγγελίου· ἔκβαλε αὐτοὺς ἀπὸ τὸν ἄνυδρον λάκκον τῆς ἀγνωσίας, διὰ νὰ τρέξουν εἰς τὸ ζῶν καὶ ἁλλόμενον ὕδωρ: ἤτοι εἰς τὸν Σωτῆρα Χριστὸν, καὶ εἰς τοὺς κρουνοὺς τῆς Θεογνωσίας, τοὺς ἐξ ἐκείνου ἀναβλύζοντας, ἵνα δροσίσουν τὴν δίψαν των. Ἐπιφέρει δὲ ἀπολύθως ὁ Μελῳδὸς τὸ ἴδιον τέλος τῶν προτέρων δύω Τροπαρίων, κατὰ τὴν συνήθειάν του.

Ὁ δὲ Θεοδώριτος οὕτως ἑρμηνεύει τὸ ῥητὸν τοῦ Ζαχαρίου· „ Καὶ σὺ ἐν αἵματι διαθή„ κης σου ἐξαπέστειλας δεσμίους ἐκ λάκκου οὐκ ἔχοντος ὕδωρ· „ Οὓς γὰρ, φησὶ, τῷ τι„ μίῳ σου αἵματι ἐξηγόρασάς τε καὶ ἠλευθέρωσας, τούτους μετὰ τῶν σωτηρίων σου συν„ θηκῶν ἐξαπέστειλας, ὥστε πᾶσι κηρύξαι τὴν ἐλευθερίαν, ἀπαλλάξας αὐτοὺς τοῦ λάκ„ κου τοῦ μὴ ἔχοντος ὕδωρ. Τοῦτον δὲ τὸν λάκκον, εἴτε τὸν αἰώνιον θάνατον, εἴτε τῶν „ εἰδώλων τὴν πλάνην βούλεταί τις νοεῖν, τῆς ἀληθείας οὐχ ἁμαρτήσεται· οὕτω γὰρ „ καὶ διὰ Ἱερεμίου φησὶν ὁ τῶν ὅλων Θεός· „ Δύω καὶ πονηρὰ ἐποίησεν ὁ λαός μου, ἐμὲ „ ἐγκατέλιπε πηγὴν ὕδατος ζῶντος, καὶ ὤρυξαν ἑαυτοῖς λάκκους συντετριμμένους, οἳ οὐ „ δυνήσονται τυχεῖν ὕδωρ. Οὕτω δὲ τὴν ἐπίπονον καὶ ἀνόητον τῶν εἰδώλων προσηγόρευσε „ λατρείαν· ταλαιπωρούμενος γὰρ τῇ περὶ ταῦτα θεραπείᾳ, οὐδὲν μὲν ἐκ τούτων εὑρέ„ ποντο κέρδος, τὴν ἀληθῆ δὲ προσεζημιοῦντο ζωήν. Ἐν τούτῳ τῷ λάκκῳ δεσμώτας ὄν„ τας τοὺς ἀνθρώπους λύσας, καὶ ἀναστάσας ὁ Δεσπότης Χριστὸς, καὶ τῷ τιμίῳ αἵματι „ τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῖς δωρησάμενος, εἰς τὴν τῆς ζωῆς ὁδὸν ἐξαπέστειλε, τὴν καινὴν αὐ„ τοῖς δεδωκὼς Διαθήκην ". Ὁ δὲ Ἀλεξανδρείας Κύριλλος πρὸς τὸν Χριστὸν ἀποτείνει τὸ

ἄνω ῥητὸν τοῦ Ζαχαρίου, οὕτω λέγων· „ Σὺ τοίνυν, φησὶν, ὦ δικαιότατε καὶ πραότατε „ Βασιλεῦ, ἐν αἵματι Διαθήκης τοὺς σοὺς γεγονότας δεσμίους (τουτέστιν οὓς δεσμοῖς ἀ- „ γάπης κατέσφιγξας, καὶ ταῖς σαῖς ζεύγλαις ὑπενεγκεῖν καὶ καταδῆσαι σαφῶς τὸν τῆς „ διανοίας πέπεικας αὐχένα) ἐξαπέστειλας, τουτέστιν ἐξεκόμισας, ἦγουν ἐξήγαγες ἐκ „ λάκκου οὐκ ἔχοντος ὕδωρ. Σημαίνειν δὲ διὰ τούτου φαμὲν αὐτὸν ἢ τὸν ᾅδην τὸν οὐκ „ ἔχοντα ζωὴν (ἐκδεξόμεθα γὰρ εἰς τύπον ζωῆς τὸ ὕδωρ), ἢ γοῦν ᾅδην καταλογιούμεθα „ καὶ μάλα ὀρθῶς τὴν ἐπί γε τοῖς ψευδωνύμοις Θεοῖς ἀπάτην “.

Ὠδὴ ζ'. Ὁ Εἱρμός.

„ Ὁ διασώσας ἐν πυρὶ τοὺς Ἀβραμιαίους σου παῖδας, καὶ τοὺς „ Χαλδαίους ἀμελῶν, οἷς ἀδίκως δικαίους ἐνήδρευσαν· ὑπερύμνητε „ Κύριε ὁ Θεὸς ὁ τῶν Πατέρων, εὐλογητὸς εἶ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὑπερύμνητε, λέγει, Κύριε, σὺ εἶσαι εὐλογητὸς ὁ Θεὸς τῶν Πατέρων, τοῦ Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ, ὅς τις διέσωσας μέσα εἰς τὸ πῦρ τῆς Βαβυλωνίας καμίνου τοὺς τρεῖς Παῖδας, τὸν Ἀνανίαν, Ἀζαρίαν καὶ Μισαὴλ, οἵ τινες λέγονται Ἀβραμιαῖοι κατὰ τρεῖς αἰτίας· ἢ διότι ἐκατάγοντο ἀπὸ τὸ σπέρμα τοῦ Ἀβραάμ· ἢ διότι ἦτον μιμηταὶ τῆς τοῦ Ἀβραὰμ ἀρετῆς· ἢ διότι εἰς νέαν ἡλικίαν εἶχον φρόνησιν καὶ γνῶσιν γεροντικήν· οὕτω γὰρ συνειθίζομεν νὰ ὀνομάζωμεν Ἀβραμιαίους τοὺς σεμνοτέρους γέροντας, διὰ τὴν ὁμοίωσιν ὅπου ἔχουν οἱ τοιοῦτοι μὲ τὴν σεμνὴν καὶ σεβασμίαν τοῦ Πατριάρχου Ἀβραὰμ πολιάν. Παῖδας δὲ εἶπεν αὐτοὺς, ἀντὶ τοῦ, δούλους· καθότι ἐδουλώθησαν εἰς τὴν Βαβυλῶνα· ἐπειδὴ τὸ, Παῖς σημαίνει καὶ τὸ, Δοῦλος, ὡς εἶπεν ὁ Δαβίδ· „ Αἰνεῖτε παῖδες Κύριον “, (Ψαλ. ριβ'. 1.) ἤτοι οἱ δοῦλοι.

Ὅρα δὲ ὅτι δὲν εἶπεν ἁπλῶς Παῖδας, ἀλλὰ Παῖδάς σου, διὰ νὰ δείξῃ τὴν οἰκειότητα ὅπου εἶχον οἱ τρεῖς Παῖδες μὲ τὸν Θεόν· καθότι ἡ Μοῦ καὶ Σοῦ Ἀντωνυμία ἐπὶ οἰκειώσεως λέγεται· ὅθεν ὁ Θωμᾶς ἐν Εὐαγγελίοις εὑρίσκεται λέγων „ Ὁ Κύριός μου καὶ ὁ „ Θεός μου “, (Ἰω. κ'. 28.) ἵνα δείξῃ τὴν πρὸς τὸν Χριστὸν οἰκειότητα καὶ ἀγάπην· ἐπειδὴ δὲν ἦτον μόνον Κύριος καὶ Θεὸς τοῦ Θωμᾶ, ἀλλὰ καὶ πάντων ἀνθρώπων καὶ πάσης τῆς Κτίσεως. Εἶπε δὲ καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος· „ Πάλιν Ἰησοῦς ὁ ἐμός “. (Λόγ. εἰς τὰ φῶτα) Καὶ ὁ Θεὸς τῶν ἁπάντων ἰδικῶς καὶ μὲ χωριστὸν τρόπον λέγεται Θεὸς Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ, διὰ τὴν πρὸς ἐκείνους οἰκείωσιν. Λέγει λοιπὸν ὁ Μελῳδός· εὐλογητὸς εἶσαι, Κύριε, ὅς τις τοὺς μὲν τρεῖς Παῖδας ἐφύλαξας ἀβλαβεῖς μέσα εἰς τὸ πῦρ· τοὺς δὲ Χαλδαίους: ἤτοι τοὺς Βαβυλωνίους ἐθανάτωσας, ὅταν ἐχύθη τὸ πῦρ ἔξω τῆς καμίνου· ἐθανάτωσας δὲ αὐτοὺς· διότι ἀδίκως τοὺς δικαίους ἐνήδρευσαν: ἤτοι παρεμόνευσαν. Πότε δὲ παρεμόνευσαν αὐτούς; Ὅταν κρυφίως παρετήρησαν καὶ εἶδον ὅτι δὲν προσκυνοῦν τὴν χρυσῆν εἰκόνα τοῦ Ναβουχοδονόσορ, καὶ οὕτω διέβαλον αὐτοὺς εἰς τὸν Βασιλέα λέγοντες· „ Βατιλεῦ, εἰσὶν ἄνδρες Ἰουδαῖοι, οἳ οὐχ ὑπήκουσαν τῷ πρόσ- „ τάγματί σου, τοῖς Θεοῖς σου οὐ λατρεύουσι, καὶ τῇ εἰκόνι τῇ χρυσῇ, ἣ ἔστησας, οὐ „ προσκυνοῦσι “. (Δαν. γ'. 12.) Τὸ δὲ „ Ἀδίκως δικαίους ἐνήδρευσαν “ ἐρανίσθη ἀπὸ τὸν Παροιμιαστὴν λέγοντα· „ Κατακρύψωμεν δὲ εἰς γῆν ἄνδρα δίκαιον ἀδίκως “, (Παρ. ά. 9.) καὶ ἀπὸ τὸν Δαβίδ, „ Ἐνεδρεύει (ὁ ἁμαρτωλὸς δηλ.) τοῦ ἁρπάσαι πτωχόν “. (Ψαλ. ϑ'. 31.) Τὸ δὲ „ Οἷς “ νοεῖται ἀντὶ τοῦ Γάρ (διότι), ἔξωθεν ἐννοουμένης τῆς Ἐπὶ Προθέσεως οὕτως· „ Ἐφ' οἷς ἀδίκως δικαίους ἐνήδρευσαν “.

Τρο-

Τροπάριον.

„ Γομυπετοῦμτες οἱ λαοὶ, καὶ συμ μαθηταῖς γεγηθότες, μετὰ βαΐωμ „ ὡσαμμὰ τῷ Υἱῷ Δαβὶδ ἔκραζομ· ὑπερύμμητε Κύριε ὁ Θεὸς ὁ „ τῶμ Πατέρωμ, εὐλογητὸς εἶ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἐν τῷ Τροπαρίῳ τούτῳ διηγεῖται ὁ Μελῳδὸς τὴν μετὰ βαΐων προπομπὴν τοῦ Ἰησοῦ, καὶ τὴν προσκύνησιν τοῦ λαοῦ, καὶ τὸν ὕμνον αὐτῶν, λέγων ὅτι οἱ λαοί: ἤτοι τὸ ἁπλοϊκὸν καὶ ἰδιωτικὸν πλῆθος (οὕτω γὰρ ἡ Γραφὴ συνειθίζει νὰ ὀνομάζῃ τοὺς χυδαίους καὶ ἀγοραίους ἀνθρώπους, πρὸς διαφορὰν τῶν ἀρχόντων καὶ ἀξιωματικῶν), οἵτινες κατὰ τὸ ἔξω καὶ τὸ φαινόμενον ἦτον κατώτεροι ἀπὸ τοὺς ἀξιωματικοὺς Γραμματεῖς καὶ Φαρισαίους, γονυπετοῦντες: ἤτοι πίπτοντες εἰς τὴν γῆν, καὶ δουλικῶς προσκυνοῦντες, ἔχαιρον μαζὶ μὲ τοὺς μαθητὰς τοῦ γλυκυτάτου Σωτῆρος, διὰ τὴν ἔνδοξον καὶ βασιλικὴν αὐτοῦ προπομπήν· καὶ κρατοῦντες βαΐα εἰς τὰς χεῖρας: ἤτοι κλάδους φοινίκων, ὕμνουν καὶ ἐδόξαζον αὐτὸν κράζοντες· „ Ὡσαννὰ τῷ Υἱῷ Δαβίδ “. (Ματθ. κά. 9.)

Ἀπορίας δὲ εἶναι ἄξιον, πόθεν οἱ ἁπλοῖ λαοὶ ὡδηγήθησαν νὰ εἴπουν Υἱὸν Δαβὶδ τὸν ἐπὶ πώλου καθήμενον Κύριον; Καὶ ἀποκρινόμεθα ὅτι ὡδηγήθησαν εἰς τοῦτο, ἐπειδὴ ἐνθυμήθησαν τὰς ὑποσχέσεις ὅπου ἔδωκεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν Προφήτην Δαβὶδ εἰπών· „ Ἐκ „ καρποῦ τῆς κοιλίας σου θήσομαι ἐπὶ τοῦ θρόνου σου “, (Ψαλ. ρλά. 11.) καὶ ἀπὸ ἄλλας δὲ προφητείας εἶχον βεβαίαν πίστιν, ὅτι ὁ Χριστὸς μέλλει νὰ ἔλθῃ κατὰ σάρκα ἀπὸ τὸ γένος τοῦ Δαβίδ. Ὅθεν βλέποντες αὐτὸν σήμερον πορευόμενον ἐν δόξῃ εἰς Ἱερουσαλήμ, ἐφωτίσθησαν ἀπὸ τὴν ἔλλαμψιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καὶ ἐγνώρισαν ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ προσδοκώμενος Χριστός· διὰ τοῦτο καὶ ὠνόμαζον αὐτὸν Υἱὸν Δαβίδ. Ὁ δὲ Ἱερὸς Θεοφύλακτος προσθέτει καὶ δευτέραν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποίαν ὠνόμαζον τὸν Χριστὸν Υἱὸν Δαβίδ, ὅτι τὸ, Δαβὶδ δηλοῖ „ Ἰκανὸς χειρί “· ποῖος δὲ ἄλλος εἶναι ἱκανὸς χειρὶ, πάρεξ ὁ Κύριος, τοῦ ὁποίου αἱ χεῖρες ἐποίησαν τόσα θαύματα; Ἀκολούθως δὲ ἐπιφέρει τὸν ἐπῳδόν: ἤτοι τὰ χαρακτηριστικὰ λόγια τῆς ἑβδόμης Ὠδῆς λέγων· „ Ὦ ὑπερύμνητε Κύριε ὁ „ Θεὸς τῶν Πατέρων, σὺ εἶσαι εὐλογημένος “.

Τροπάριον.

„ Ἡ ἀπειρόκακος πληθὺς, ἔτι μηπιάζουσα φύσις, θεοπρεπῶς σε, „ Βασιλεῦ Ἰσραὴλ καὶ Ἀγγέλων, ἀμύμνησεν· ὑπερύμνητε Κύριε „ ὁ Θεὸς ὁ τῶμ Πατέρωμ, εὐλογητὸς εἶ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἀκόλουθον εἶναι τὸ παρὸν Τροπάριον μὲ τὸ πρότερον· ὅθεν συμφώνως μὲ τὸ ἀνωτέρω λέγει καὶ ἐδῶ ὁ Ἱερὸς Μελῳδός· οἱ μὲν ἐν κακοῖς γηράσαντες Φαρισαῖοι καὶ Γραμματεῖς καὶ Πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ διεπρίοντο ἀπὸ τὸν φθόνον, βλέποντες τὴν ἔνδοξον προπομπὴν τοῦ Δεσπότου Χριστοῦ, μὲ τὴν ὁποίαν εἰσῆλθεν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα· ὅθεν ἐμπόδιζον αὐτὴν ἀπὸ τὴν κακίαν των· „ Καί τινες τῶν Φαρισαίων ἀπὸ τοῦ ὄχλου εἶπον πρὸς „ αὐτόν· Διδάσκαλε, ἐπιτίμησον τοῖς μαθηταῖς σου “· (Λουκ. ιθ'. 39.) καὶ, „ Ἰδόντες δὲ „ οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Γραμματεῖς τὰ θαυμάσια, ἃ ἐποίησε, καὶ τοὺς παῖδας κράζοντας ἐν „ τῷ Ἱερῷ καὶ λέγοντας „ Ὡσαννὰ τῷ Υἱῷ Δαβίδ “, ἠγανάκτησαν καὶ εἶπον αὐτῷ· ἀκούεις τί οὗτοι λέγουσι; (Ματθ. κά. 15.) Τὸ δὲ πλῆθος ὅπου ἦτον ἀκόμη ἄπειρον κακίας καὶ ἄγευστον, καὶ ἡ νηπιάζουσα φύσις τῶν Θεολόγων καὶ Πνευματοφόρων ἐκείνων παιδαρίων,

ἐπει-

ἐπειδὴ δὲν ἦτον ἐσκοτισμένοι ἀπὸ τὸν φθόνον, ἀλλ' εἶχον καθαρὰν τὴν καρδίαν ἀπὸ τὰ πάθη, διὰ τοῦτο ἐφωτίσθησαν ὑπὸ τῆς ἐλλάμψεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ὅθεν ὕμνησαν θεοπρεπῶς ἐσὲ τὸν Δεσπότην Χριστὸν, ὅτι εἶσαι Βασιλεὺς, ὄχι μόνον τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ, ἀλλὰ καὶ τῶν οὐρανίων Ἀγγέλων.

Ἦ δὲν ἦτον ὕμνος πρέπων καὶ ἁρμόδιος εἰς τὸν Θεὸν ὁ ὕμνος τῶν παίδων ἐκείνων; Βέβαια· διότι λέγοντες ἐκεῖνοι „ Ὡσαννὰ τῷ Υἱῷ Δαβίδ “, ὁ δηλοῖ Σῶσον, ὡς εἴπομεν, μὲ τὸν λόγον τοῦτον Σωτῆρα ὁμολογοῦσι τὸν Κύριον· μόνου γὰρ τοῦ Θεοῦ εἶναι τὸ σώζειν· διὸ καὶ Θεὸς τοῦ σώζειν παρὰ τοῦ Δαβὶδ ὀνομάζεται. Εἰ δὲ Θεὸν αὐτὸν ὁμολογοῦσι, πρόδηλον ὅτι καὶ Βασιλέα αὐτὸν συνομολογοῦσιν, ὄχι μόνον τοῦ Ἰσραὴλ, ἀλλὰ καὶ τῶν Ἀγγέλων καὶ πάσης τῆς Κτίσεως. Ταῦτα εἴπομεν ἰδιαιτέρως, ἑρμηνεύσαντες τὸν χωριστὸν ὕμνον τῶν Παίδων, ὃν ἀναφέρει ὁ Ἱερὸς Ματθαῖος. Ἐπειδὴ δὲ ὁ αὐτὸς Ματθαῖος λέγει ὅτι οἱ ὄχλοι οἱ προάγοντες καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες ἔκραζον „ Ὡσαννὰ τῷ Υἱῷ Δα- „ βίδ, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου, ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις “, (Ματθ. κά. 9.) εἰκὸς δὲ καὶ ἀκόλουθον εἶναι νὰ ἔλεγον καὶ ταῦτα οἱ παῖδες, μεμιγμένοι ὄντες μετὰ τῶν ὄχλων· τούτου χάριν λέγοντες οἱ παῖδες ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι εὐλογημένος ἐν τοῖς ὑψίστοις, μὲ τὸν λόγον αὐτὸν δεικνύουσιν ὅτι εἶναι καὶ τῶν Ἀγγέλων Βασιλεὺς, τῶν ἐν τοῖς ὑψίστοις κατοικούντων. Ἀκολούθως δὲ ἐπιφέρει ὁ Μελῳδὸς τὰ χαρακτηριστικὰ λόγια τῆς ἑβδόμης Ὠδῆς· „ Ὦ ὑπερύμνητε Κύριε, σὺ εἶσαι Θεὸς εὐλογημένος εἰς τοὺς „ αἰῶνας “.

Τροπάριον.

„ Μετὰ βαΐων σε, Χριστὲ, κλάδοις ἐπεκρότει τὰ πλήθη, εὐλογημέ- „ μος ὁ ἐλθὼν Βασιλεὺς τῶν αἰώνων ἐβόατε· ὑπερύμνητε Κύριε „ ὁ Θεὸς ὁ τῶν Πατέρων, εὐλογητὸς εἶ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Καὶ εἰς τὸ Τροπάριον τοῦτο τὰ αὐτὰ λόγια ἀναφέρει ὁ Μελῳδὸς μὲ τὰ ἀνωτέρω, χωρὶς νὰ χωρίζεται ἀπὸ τὸν ὕμνον ὅπου τότε ἐπρόσφερον εἰς τὸν Χριστὸν οἱ ὄχλοι· ἐπιστρέφων γὰρ τὸ μέλος εἰς τὸν Χριστὸν λέγει· ὦ Θεάνθρωπε Ἰησοῦ Χριστὲ, εἰς ἐσὲ ἐπεκρότουν καὶ ἐδόξαζον μετὰ βαΐων καὶ κλάδων τὰ πλήθη, οἵτινες ἦτον ἐλεύθεροι ἀπὸ τὸν φθόνον τῶν Φαρισαίων καὶ Γραμματέων. Οἱ αὐτοὶ δὲ λαοὶ ἔλεγον· εὐλογημένος εἶσαι ἐσὺ ὁ Βασιλεὺς μὲν ὑπάρχων τῶν αἰώνων κατὰ τὴν Θεότητα, ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν γῆν κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα. Ἐρανίσθη δὲ τοῦτο ἀπὸ τὸν Προφήτην Μωϋσῆν λέγοντα· „ Κύριος βασιλεύων τῶν αἰώνων, καὶ ἐπ' αἰῶνα, καὶ ἔτι “. (Ἔξ. ιέ. 18.) Ἐπιφέρει δὲ ἀκολούθως τὰ χαρακτηριστικὰ λόγια τῆς ἑβδόμης Ὠδῆς, ἅπερ εἶπε καὶ ἀνωτέρω· „ Ὑπερύμνητε „ Κύριε “, καὶ τὰ ἑξῆς.

Ὠδὴ ἡ. Ὁ Εἱρμός.

„ Εὐφράνθητι Ἱερουσαλήμ· παμηγυρίσατε οἱ ἀγαπῶντες Σιών· „ ὁ Βασιλεύων γὰρ εἰς τοὺς αἰῶνας Κύριος τῶν Δυνάμεων ἦλθεν· „ εὐλαβείσθω πᾶσα ἡ γῆ ἐκ προσώπου αὐτοῦ, καὶ βοάτω· πάντα „ τὰ ἔργα ὑμνεῖτε τὸν Κύριον.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἀπὸ τέσσαρα μέρη τῆς Ἁγίας Γραφῆς ἐρανίζεται ὁ Μελῳδὸς τὸν παρόντα Εἱρμόν· ἀπὸ τὸν Ἡσαΐαν, ἀπὸ τὸν Ζαχαρίαν, ἀπὸ τὸν Ἀββακοὺμ, καὶ ἀπὸ τοὺς τρεῖς Παῖδας· ὁ μὲν γὰρ

γὰρ Ἡσαΐας λέγει „ Εὐφράνθητι Ἱερουσαλὴμ καὶ πανηγυρίσατε ἐν αὐτῇ πάντες οἱ ἀγα-
„ πῶντες Σιὼν αὐτήν “. (Ἡσ. ξς'. 10.) ὁ δὲ Ζαχαρίας φάσκει· „ Χαῖρε σφόδρα Θύγα-
„ τερ Σιὼν, κήρυσσε Θύγατερ Ἱερουσαλὴμ· ἰδοὺ ὁ Βασιλεύς σου ἔρχεταί σοι δίκαιος καὶ
„ σώζων “. (Ζαχ. Θ'. 9.) τὸ γὰρ „ Ἰδὲ ὁ Βασιλεύς σου ἔρχεταί σοι δίκαιος καὶ σώζων “
εἶναι τὸ ἴδιον ὅπου λέγει ὁ Μελῳδός „ Ὁ βασιλεύων γὰρ εἰς τοὺς αἰῶνας, Κύριος τῶν Δυ-
„ νάμεων ἦλθεν “· ὁ δὲ Ἀββακούμ· „ Κύριος ἐν ναῷ ἁγίῳ αὐτοῦ· εὐλαβείσθω ἀπὸ προσώ-
„ που αὐτοῦ πᾶσα ἡ γῆ “· (Ἀββ. β'. 20.) οἱ δὲ τρεῖς Παῖδες εἶπον τὸ „ Πάντα τὰ
„ ἔργα ὑμνεῖτε τὸν Κύριον “. Ταῦτα λοιπὸν τὰ ῥητὰ συνάξας ὁ Μελῳδὸς, τὸ μὲν τοῦ
Ἡσαΐου ῥητὸν „ Εὐφράνθητι Ἱερουσαλὴμ, πανηγυρίσατε οἱ ἀγαπῶντες Σιὼν “ ποιεῖ πρότα-
σιν τοῦ Εἱρμοῦ· τὸ δὲ ῥητὸν τοῦ Ζαχαρίου „ Ὁ Βασιλεύων Κύριος εἰς τοὺς αἰῶνας, Κύριος
„ τῶν Δυνάμεων ἦλθε “ μεταχειρίζεται ὡς κατασκευὴν τῆς προτάσεως· τὸ δὲ ῥητὸν τῦ Ἀβ-
βακοὺμ „ Εὐλαβείσθω πᾶσα ἡ γῆ ἐκ προσώπου αὐτοῦ “ μεταχειρίζεται ὡς ἀξίωσιν· ὡς
βάσιν δὲ μεταχειρίζεται τὸν ὕμνον τῶν τριῶν Παίδων „ Πάντα τὰ ἔργα ὑμνεῖτε τὸν Κύ-
„ ριον “· καὶ οὕτω διὰ τῶν τεσσάρων τούτων, τῆς Προτάσεως, Κατασκευῆς, Ἀξιώσεως καὶ
Βάσεως, ῥητορικὸν ἀπετέλεσε τὸν Εἱρμὸν, οἵς τις εἶναι ὡς ἕνα προοίμιον τῶν τεσσάρων
Ἄλλων Τροπαρίων· ἐπειδὴ κάθε προοίμιον λόγου ῥητορικοῦ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκ τῶν
τεσσάρων τούτων συντίθεται.

Συγκροτήσας λοιπὸν τὸν Εἱρμὸν ὁ Μελῳδὸς διὰ τῶν ἀνωτέρω, παρακινεῖ τὴν Κτίσιν νὰ
εὐφραίνεται ὁμοῦ καὶ νὰ εὐλαβῆται (ἤτοι νὰ φοβῆται) ὁρῶσα Θεὸν ἐν σαρκὶ παραγενόμε-
νον. Λέγει δὲ τοῦτο, ὄχι ὅτι δὲν ἤξευρεν ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ ἑνωθοῦν δύω ἐναντία εἰς
ἕνα καὶ τὸ αὐτὸ ὑποκείμενον, ἡ εὐφροσύνη, λέγω, καὶ ἡ εὐλάβεια· ἀλλ' ἐπειδὴ ἤξευρεν
ὅτι ἡ ὑπὲρ φύσιν καὶ λόγον γενομένη ἔνσαρκος Οἰκονομία ἦτον μία ἕνωσις τῶν ἐναντίων
φύσεων, Θεοῦ καὶ κτίσματος, νοῦ καὶ πηλοῦ, ἀοράτου καὶ ὁρατοῦ· διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς
ἀκολούθως παρακινεῖ νὰ ἑνώσουν οἱ ἄνθρωποι τὰ δύω ταῦτα ἐναντία εἰς τὸν ἑαυτόν των,
τὴν εὐφροσύνην, λέγω, καὶ τὴν εὐλάβειαν· καθὼς καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος ἔνωσε ταῦτα,
λέγων· „ Τρόμῳ καὶ χαρᾷ ἀγαλλιᾶσθε “· (Λόγ. εἰς τὴν Χριστοῦ Γέννησιν) διότι κα-
τὰ φυσικὸν λόγον, οὐδεὶς τρέμων ἀπὸ τὸν φόβον, δύναται νὰ ἀγαλλιᾶται, ἢ ἀντιστρόφως
ἀγαλλιώμενος, νὰ φοβηθῇ τόσον, ὥστε καὶ νὰ τρέμουν τὰ μέλη του.

Ἔπειτα, ὁ Μελῳδὸς δὲν εἶπε ταῦτα χωρὶς αἰτίαν, ἀλλὰ εἰς τὸ καθ' ἓν ἐπρόσθεσε καὶ
τὴν αἰτίαν· εἰπὼν γὰρ „ Εὐφράνθητι Ἱερυσαλὴμ “, ἀκολούθως εἶπε καὶ τὴν αἰτίαν τῆς εὐφρο-
σύνης, ἤγουν ὅτι ὁ βασιλεύων εἰς τοὺς αἰῶνας, καὶ ὁ ἐξουσιαστὴς οὐρανίων Δυνάμεων ἦλ-
θεν εἰς τὴν γῆν, ἐμβῆκε δορυφορούμενος εἰς τὴν πόλιν Ἱερουσαλὴμ· ἐπειδὴ ποῖος βλέπων
Βασιλέα, καὶ Βασιλέα πρᾶον, καὶ ὄχι θυμώδη, σώζοντα, καὶ ὄχι βλάπτοντα, δὲν εὐ-
φραίνεται; Πάλιν δὲ εἰπὼν „ Εὐλαβείσθω πᾶσα ἡ γῆ “, ἀκολούθως εἶπε καὶ τὴν αἰτίαν
τῆς εὐλαβείας, ἤγουν τὸ „ Ἐκ προσώπου αὐτοῦ “· ποῖος γὰρ δὲν ἤθελεν εὐλαβηθῇ νὰ
ἰδῇ πρόσωπον Θεοῦ, τὸ ὁποῖον οὐδὲ ὁ Μωϋσῆς νὰ ἰδῇ ἠξιώθη, ἀλλὰ κρυφθεὶς ὑποκάτω
εἰς τὴν πέτραν, μόλις καὶ μετὰ βίας ἐσυγχωρήθη νὰ ἰδῇ τοῦ Θεοῦ τὰ ὀπίσθια; Ὁ δὲ
Θεοδώριτος ἑρμηνεύων τὸ ἀνωτέρω ῥητὸν τοῦ Ἀββακούμ, οὕτω λέγει· „ Τὰ μὲν εἴδωλα
„ κωφὰ εἰσὶ καὶ πάσης δυνάμεως ἔρημα· ὁ δὲ ἡμέτερος Δεσπότης ἔχει μὲν οἷόν τινα
„ ναὸν τὸν Οὐρανὸν, ἔχει δὲ καὶ ἐν τῇ γῇ τὸν ἐν Ἱερουσαλὴμ ἀφιερωμένον τόπον, καὶ
„ πάντων ἕνεκα δίκαιος δέχεσθαι παρὰ τῆς Κτίσεως ἀπάσης τὸ σέβας “. Ἔφη δὲ καὶ ὁ
Ἀλεξανδρείας Κύριλλος, τὸ αὐτὸ ῥητὸν ἑρμηνεύων· „ Χρήσιμον δὲ καὶ ἀναγκαῖον ὁ Προφήτης
„ ἡμῖν ἐπιφθέγγεται τὸ „ Εὐλαβείσθω ἀπὸ προσώπε αὐτῦ πᾶσα ἡ γῆ “· προσκυνητέον
„ γὰρ τοῖς γε ἀληθῶς ἀρτιφρονοῦσιν ἕνα τὸν φύσει καὶ ἀληθῆ Θεόν· καὶ αὐτῷ τὸ σέβας
„ ἀνάπτει πᾶς σοφός· αὐτῷ προσοίσει τὰς ἱκετείας· παρ' αὐτῷ ζητήσει τὸ σώζεσθαι· αὐ-
„ τὸν ὁμολογήσει Δημιουργὸν, Δεσπότην τῶν ὅλων, Σωτῆρα καὶ Λυτρωτὴν, πανσθενῆ, πά-
„ ναγνον, καὶ τὰς τῶν πραγμάτων μετασκευάζοντα φύσεις, ἐφ' ὅπερ ἂν ἔλοιτο κατὰ καιρούς, καὶ ἰδίοις νεύμασι τὸ πᾶν διϊθύνοντα “. (Τόμ. Γ'.) Ὁ αὐτὸς δὲ ἑρμηνεύων καὶ τὸ
τοῦ Ζαχαρίου, λέγει· „ Ἐπιφώνημα τοῦτο καλὸν καὶ ἐπωφελὲς, καὶ πρόσκλησις ἀγαθὴ
„ τοῖς ἐθέλουσιν εὐδοκιμεῖν· ὡς γὰρ πάντητε καὶ πάντως ἀπολουμένων, οἵ περ ἂν τῷ Θεῷ
„ μὴ πιστεύσειαν, εὐλαβεῖσθαι προστέταχεν “.

Τρο-

Τροπάριον.

„ Νέον πῶλον ἐπιβεβηκὼς ὁ Βασιλεύς σου, Σιὼν, ἐπέστη Χριστός·
„ τὴν γὰρ ἀλόγιστον εἰδώλων πλάνην λῦσαι, καὶ τὴν ἀκάθεκτον
„ ὁρμὴν ἀναστεῖλαι (1) πάντων Ἐθνῶν παραγέγονεν εἰς τὸ μέλ-
„ πειν, πάντα τὰ ἔργα ὑμνεῖτε τὸν Κύριον.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τοῦτο τὸ Τροπάριον ἐδανείσθη ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸν Προφήτην Ζαχαρίαν λέγοντα· „ Χαῖ-
„ ρε σφόδρα Θύγατερ Σιών· κήρυσσε Θύγατερ Ἰερουσαλήμ· ἰδοὺ ὁ Βασιλεύς σου ἔρχεταί σοι
„ δίκαιος καὶ σώζων· αὐτὸς πρᾶος καὶ ἐπιβεβηκὼς ἐπὶ ὑποζύγιον καὶ πῶλον νέον ". (Ζαχ. Θ'. 9.) Ὑποζύγιον δὲ καὶ πῶλον νέου, τὸν πῶλον νόησον, ὑποζύγιον μὲν ὄντα κατὰ φύσιν, πῶλον δὲ κατὰ τὴν ἡλικίαν. Κατὰ τὰ λόγια λοιπὸν ταῦτα τοῦ Ζαχαρίου, σὺ ἡ Σιὼν, εἴτε ἡ αἰσθητὴ καὶ ὁρωμένη, εἴτε ἡ ἀλληγορικῶς νοουμένη Ἐκκλησία, ἤξευρε ὅτι ὁ Χριστὸς, ὁ πάντων μὲν τῶν ὁρατῶν καὶ ἀοράτων κτισμάτων ὑπάρχων κατὰ φύσιν Βασιλεὺς, ξεχωριστὰ δὲ ἰδικός σου Βασιλεὺς καταδεχθεὶς νὰ ὀνομασθῇ (ἐπειδὴ, κατὰ τὸν Εὐθύμιον, ἐκ ῥίζης βασιλικῆς ἀνεβλάστησε τῆς τοῦ Δαβὶδ, καὶ ἐπειδὴ ἐστάθη εὐεργέτης σου), αὐτὸς καθήμενος ἐπάνω εἰς πωλάρι νέον ὄνου, ἦλθεν εἰς ἐσέ. Εἶτα αἰνιγματωδῶς ἐννοῶν ὁ Μελῳδὸς τὴν ὄνον καὶ τὸν πῶλον, λέγει καὶ τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποίαν ἐκάθισεν ὁ Κύριος ἐπάνω εἰς αὐτὰ, κατὰ τὸν Εὐαγγελιστὴν Ματθαῖον λέγοντα· „ Ἤγαγον
„ τὴν ὄνον καὶ τὸν πῶλον, καὶ ἐπέθηκαν ἐπάνω αὐτῶν τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ ἐπεκάθι-
„ σεν ἐπάνω αὐτῶν ". (Ματθ. κά. 7.)

Λέγει δὲ ὅτι εἰς μὲν τὴν ὄνον ἐκάθισεν ὁ Κύριος, ἵνα διαλύσῃ τὴν ἄλογον πλάνην τῆς εἰδωλολατρείας, εἰς δὲ τὸν πῶλον, ἵνα χαλινώσῃ τὴν ἀκράτητον ὁρμὴν ὅπου εἶχον εἰς τὴν ἀθεΐαν ὅλα τὰ Ἔθνη· ἐπειδὴ τί ἄλλο πρᾶγμα εἶναι ἀλογώτερον ἀπὸ τὴν ἀπιστίαν; ἢ ποῖον ἄλλο ἦτον πωλικώτερον καὶ ἀτακτότερον ἀπὸ τὰ Ἔθνη, τὰ προσκυνοῦντα ἀναίσθητα εἴδωλα; Ἐπάνω λοιπὸν εἰς αὐτὰ καθίσας ὁ τὰ πάντα δημιουργήσας Θεὸς Λόγος, ὡς ἕνας καλὸς ἱππεὺς ἔσφιγξε τὰς σιαγόνας αὐτῶν ὡς μὲ χαλινάρι, καὶ ἔκαμεν αὐτὰ νὰ ἐγγίσουν μὲν κοντὰ εἰς αὐτὸν διὰ τῆς πίστεως, κατὰ τὸ ψαλμικὸν, „ Ἐν κημῷ καὶ χαλινῷ
„ τὰς σιαγόνας αὐτῶν ἄξαις τῶν μὴ ἐγγιζόντων πρὸς σὲ ", (Ψαλ. λά. 12.) νὰ ὑποταχθοῦν δὲ ὑποκάτω εἰς τὴν δεσποτείαν τούτου καὶ κυριότητα· καὶ οὕτω παρεσκεύασε τὰ Ἔθνη εἰς τὸ νὰ ψάλλουν τῷ Χριστῷ εὐχαρίστως „ Πάντα τὰ ἔργα ὑμνεῖτε τὸν Κύριον ".

Σημείωσαι ὅτι, κατὰ τὸν Ἱερὸν Θεοφύλακτον, πρῶτον ἐκάθισεν ὁ Χριστὸς ἐπάνω εἰς τὴν ὄνον, καὶ ἔπειτα ἐπάνω εἰς τὸν πῶλον· ἐφανέρονε δὲ τοῦτο ὅτι πρῶτον ἐπανεπαύθη εἰς τὴν συναγωγὴν τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἔπειτα εἰς τὸν ἐξ Ἐθνῶν λαόν. Ὁ δὲ Εὐθύμιος ὁ Ζυγαδηνὸς λέγει ὅτι ὁ μὲν Κύριος ἐκάθισεν ἐπάνω τοῦ πώλου (ὃν καὶ ὀνάριον ὁ Ἰωάννης ὠνόμασεν) τοῦ τυποῦντος τὸν ἐξ Ἐθνῶν λαόν· ἡ δὲ ὄνος ἡ τυποῦσα τὸν ἐξ Ἰουδαίων λαὸν ἠκολούθει ὀπίσω· ἐφανέρονε δὲ τοῦτο ὅτι, ἀφ' οὗ καθίσῃ ὁ Χριστὸς ἐπάνω εἰς τὰ Ἔθνη, καὶ ἐπαναπαυθῇ ἐπάνω εἰς τοὺς πιστεύσαντας αὐτῷ, τότε καὶ οἱ Ἰουδαῖοι ἀκολουθήσουσιν εἰς τὰ Ἔθνη· καὶ τοῦτο βεβαιοῖ ὁ Παῦλος λέγων· „ Πώρωσις ἀπὸ μέρους τῷ
„ Ἰσραὴλ γέγονεν, ἄχρις οὗ τὸ πλήρωμα τῶν Ἐθνῶν εἰσέλθῃ· καὶ οὕτω πᾶς Ἰσραὴλ
„ σωθήσεται ". (Ῥωμ. ιά. 25.) Λέγει δὲ καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Γρηγόριος πανηγυρίζων εἰς τὴν ἑορτήν· „ Οὗτος γὰρ ὁ Βασιλεὺς, οὐ μόνον ἐλπίς ἐστι τοῦ Ἰσραὴλ, ἀλλὰ καὶ προσδο-
„ κία τῶν Ἐθνῶν, κατὰ τὴν προφητείαν τοῦ Ἰακὼβ, δεσμεύων πρὸς ἄμπελον τὴν ὄνον
„ αὐτοῦ, τουτέστι τὸν ὑποκείμενον ἐξ Ἰουδαίων αὐτῷ λαὸν, καὶ τῇ ἕλικι τῆς ἀμπέλου τὸν
„ πῶ-

(1) Ἀδιάφορος εἶναι ἐδῶ ἡ σύνταξις τοῦ, Παραγέγονε· καθὸ γὰρ κινήσεως ῥῆμα, ὀρθότερον ἦτον ἂν ἐσυντάττετο μετὰ μετοχῆς μέλλοντος χρόνου, οὕτω· „ Τὴν γὰρ ἀλόγιστον εἰδώλων πλάνην λύσων, καὶ τὴν „ ἀκάθεκτον ὁρμὴν ἀναστελῶν πάντων Ἐθνῶν παρα- „ γέγονε ". νῦν δὲ μετὰ Ἀπαρεμφάτου συνετάχθη.

„ πῶλον τῆς ὄνου αὐτοῦ. Ἔλιξ δὲ τῆς ἀμπέλου εἰσὶν οἱ τοῦ Κυρίου μαθηταὶ, πρὸς οὓς „ ἔλεγεν ὁ Κύριος· ἐγώ εἰμι ἡ ἄμπελος, ὑμεῖς τὰ κλήματα. Τῇ οὖν ἕλικι ταύτῃ συνέδη- „ σεν ὁ Κύριος ἑαυτῷ τὸν πῶλον τῆς ὄνου αὐτοῦ, τουτέστι τὸν ἐξ Ἐθνῶν νέον Ἰσραὴλ, „ οἳ κατὰ χάριν Υἱοὶ γεγόνασι τοῦ Ἀβραάμ".

Ἐπειδὴ δὲ ἐν τῇ Γενέσει γέγραπται „ Δεσμεύων πρὸς ἄμπελον τὸν πῶλον αὐτοῦ, καὶ „ τῇ ἕλικι τὸν πῶλον τῆς ὄνου αὐτοῦ", (Γέν. μθ'. 11.) διὰ τοῦτο ὁ Κύριλλος πῶλον μὲν ἐνόησε τὸν ἐξ Ἐθνῶν λαὸν, πῶλον δὲ τῆς ὄνου τὸν ἐκ τῆς συναγωγῆς τῆς Ἰουδαϊκῆς λαὸν, οὕτω πρὸς ἀλλήλους ἠμερωθέντας, ὥστε τῇ ἕλικι προσδεδεμένους μὴ ἀποπηδᾶν. (ἕλιξ δὲ εἶναι ἡ ἐκ τῆς ἀμπέλου φυομένη ψαλλίδα, δι' ἧς τὸ κλῆμα εἰς ξύλα περιτειλίσσεται). Τούτους δὲ καὶ τοὺς δύω ἔδεσεν ὁ Χριστὸς τῇ ἀμπέλῳ: ἤτοι ἑαυτῷ· αὐτὸς γὰρ εἶναι ἡ ἄμπελος. Ὁ δὲ Θεοδώριτος ἄμπελον μὲν νοεῖ τοὺς Ἀποστόλους, ἕλικα δὲ ἀμπέλου τὰς μαθητὰς τῶν Ἀποστόλων· „ Οὐ μόνον, φησὶ, τοῖς Ἀποστόλοις συνήφθησαν οἱ πι- „ στεύσαντες, ἀλλὰ καὶ τοῖς τῶν Ἀποστόλων μαθηταῖς". Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῶ Θ'. τοῦ Ζαχαρίου λέγει ὁ Ἀλεξανδρείας Κύριλλος· „ Ἔλεται δὲ (ἡ ὄνος), ὅτι κατὰ καιροὺς „ ἡ τῶν Ἰουδαίων συναγωγὴ διὰ τῆς ἑπομένης ὄνου δέδωκε νοεῖν, καίτοιγε ἐν χρόνῳ τῷ „ κατὰ τὴν κλῆσιν τὸ πρεσβύτερον ἔχουσα. Ἐπειδὴ δὲ προσκέκρουκε τῷ σώζοντι Βασιλεῖ· „ οὐ γάρ τοι προσήκατο τὴν πίστιν· ταύτῃτοι δικαίως τοῦ πώλου κατόπιν ἔρχεται, καὶ „ γέγονεν εἰς οὐρὰν, τουτέστι παρακολούθημα καὶ ὀπίσω τῶν ἐξ Ἐθνῶν, καὶ ἡ πρώτη „ γέγονεν ἐσχάτη. Ὅνῳ δὲ παρεικάζεται τῇ λίαν ἀλογωτάτῃ καὶ ἡ τῶν Ἰουδαίων συνα- „ γωγὴ καὶ αὐτὴ δὲ τῶν Ἐθνῶν ἡ πληθύς· οἱ μὲν γὰρ λελατρευκότες τῇ Κτίσει παρὰ τὸν „ κτίσαντα Θεὸν, οἱ δὲ τὸν παιδαγωγὸν ἀτιμάζοντες Νόμον, ἔξω νοῦ καὶ φρενὸς γεγό- „ νασιν ἀγαθῆς, καὶ πρὸς πᾶν εἶδος φαυλότητος ἀπονενευκότες· παρασυνεβλήθησαν γὰρ „ τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις καὶ ὡμοίωνται αὐτοῖς κατὰ τὴν τοῦ ψάλλοντος φωνήν. Ὄνος „ δὲ καὶ ἑτέρως ἀκαθαρσίας σύμβολον· ἀνίερον γὰρ τὸ ζῶον καὶ τὴν ἐκ Νόμου κατάρρη- „ σιν ἔχον· τοιοῦτοι δὲ πάντως οἱ πλανώμενοι καὶ φιλαμαρτήμονες".

Ὅρα δὲ ὅτι ὁ Κύριος ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς κανόνα καὶ μέτρον καὶ εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, ἤγουν ποῖα ζῶα πρέπει οἱ Χριστιανοὶ νὰ καβαλικεύουν, κατὰ τὸν θεῖον Χρυσόστομον λέγοντα· „ Διάτοι τοῦτο καὶ νῦν, ἐπειδὴ συνέβαινέ τινας ἀσθενεστέρους ὄντας ὑποζυγίων δεῖ- „ σθαι, κἀνταῦθα μέτρον ἔθηκεν (ὁ Κύριος δηλ.), δεικνὺς ὅτι οὐχ ἵππους οὐδὲ ἡμιόνους „ ζεύξαντας φέρεσθαι δεῖ, ἀλλὰ ὄνῳ κεχρῆσθαι, καὶ πανταχῆ μόνης τῆς χρείας γίνεσθαι, „ καὶ περαιτέρω μὴ προβαίνειν". (Σειρ. εἰς τὸ κατὰ Ματθ. κεφ. κ'.)

Τροπάριον.

„ Ὁ Θεός σου, χαῖρε Σιὼν σφόδρα, ἐβασίλευσεν εἰς τοὺς αἰῶνας „ Χριστός· οὗτος, ὡς γέγραπται, πραὺς καὶ σώζων, δίκαιος λυτρω- „ τὴς ἡμῶν ἦλθεν ἐπὶ πῶλου, ἵππειον θράσος ὀλέσων (1) ἐχ- „ θρῶν μὴ βοώντων, πάντα τὰ ἔργα ὑμνεῖτε τὸν Κύριον.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Καὶ τοῦτο τὸ Τροπάριον ἐρανίσθη ὁ Μελῳδὸς κυρίως μὲν καὶ προηγουμένως ἀπὸ τὸν Προφήτην Ζαχαρίαν λέγοντα· „ Χαῖρε σφόδρα Θύγατερ Σιών· κήρυσσε Θύγατερ Ἱερουσαλήμ· „ ἰδοὺ ὁ Βασιλεύς σου ἔρχεταί σοι δίκαιος καὶ σώζων· αὐτὸς πραὺς καὶ ἐπιβεβηκὼς ἐπ „ ὑποζύγιον καὶ πῶλον νέον· καὶ ἐξολοθρεύσει ἅρματα ἐξ Ἐφραὶμ, καὶ ἵππον ἐξ Ἱερου- „ σαλήμ, καὶ ἐξολοθρευθήσεται τόξον πολεμικὸν, καὶ πλῆθος καὶ εἰρήνη ἐξ Ἐθνῶν". (Ζαχ. θ'. 9.) καταχρηστικῶς δὲ καὶ ἑπομένως ἐρανίσθη τοῦτο ἀπὸ τὸν Προφήτην Σοφονίαν λέγοντα σχεδὸν τὰ αὐτά· „ Χαῖρε Θύγατερ Σιών· κήρυσσε Θύγατερ Ἱερουσαλήμ.... „ πε-

(1) Ὀρθότερον εἶναι νὰ γράφεται οὕτως· ἐν ἄλλοις δὲ γράφεται, Ὀλέσαι.

„ περιεῖλε Κύριος τὰ ἀδικήματά σου· λελύτρωταί σε ἐκ χειρὸς ἐχθρῶν σου· Βασιλεὺς Ἰσ-
„ραὴλ Κύριος ἐν μέσῳ σου". (Σοφ. γ'. 14.) Τοῦτο δὲ τὸ ῥητὸν ἀναφέρων ὁ Κρήτης Ἀν-
δρέας εἰς τὸν λόγον αὐτοῦ τὸν εἰς τὰ Βαΐα, οὕτω παννυχίζει· „ Ἆρά σοι ταύτης ποτὲ
„ μείζων ἐγνωρίσθη ταπείνωσις τῶν ἐπὶ δόξῃ θαυμαζομένων; ἔστιν ἄρα ταύτης τῆς ταπει-
„ νώσεως ἐν ἀνθρώποις εὐτελεστέρα; οὐκ ἔφριξας ἀκούων, ὅς τις εἶ, τὸν ἐπὶ τοῖς Σεραφὶμ
„ ἐνθρονιζόμενον ἐπὶ πώλου ὀχούμενον";

Ἔφη δὲ καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Γρηγόριος πανηγυρίζων εἰς τὴν ἑορτήν· „ Ἐδείκνυ δὲ διὰ τῶν
„ λόγων ὁ Προφήτης Ζαχαρίας ὅτι ὁ προφητευόμενος οὗτος Βασιλεὺς (ὃς καὶ μόνος ὄντως
„ τῆς Σιὼν ὑπάρχει Βασιλεύς· ὁ Βασιλεύς σου γάρ, φησὶν) οὐκ ἔστι φοβερὸς ἀπὸ τῶν ὁρω-
„ μένων, οὐδὲ βαρύς τις καὶ κακοποιὸς, ὑπασπιστὰς καὶ δορυφόρους ἐπαγόμενος, ἢ πεζῶν
„ καὶ ἱππέων ἐπισυρόμενος πλῆθος, πλεονεξίᾳ τε συζῶν καὶ τέλη καὶ φόρους ἀπαιτῶν,
„ καὶ δουλείας καὶ ὑπηρεσίας ἀγενεῖς τε καὶ ἐπιβλαβεῖς· ἀλλὰ τὸ ἐπίσημον αὐτοῦ τα-
„ πείνωσίς ἐστι καὶ πτωχεία καὶ εὐτέλεια· ὄνῳ γὰρ ἐποχούμενος εἴσεισιν, ἀνθρώπινον
„ ὄγκον ἐπαγόμενος οὐδένα. Διὰ τοῦτο δίκαιος μόνος οὗτος Βασιλεὺς καὶ σώζων ἐν δικαιο-
„ σύνῃ, καὶ αὐτὸς πρᾶος, ὡς ἰδιαιτάτην ἔχων τὴν πραότητα· καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς ὁ Κύριος
„ περὶ ἑαυτοῦ φησί· μάθετε ἀπ' ἐμοῦ ὅτι πρᾶός εἰμὶ καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ". Ἀλλὰ
καὶ ὁ Ἀλεξανδρείας Κύριλλος ἑρμηνεύων τὸ ἀνωτέρω τοῦ Ζαχαρίου λέγει· „ Σφόδρα δὴ ἦν
„ χρῆναι χαίρειν τὴν νοητὴν Σιὼν εὖ μάλα προστέταχεν· ὅτι ἀναδειχθήσεται μετὰ σαρκὸς
„ ὁ Βασιλεὺς αὐτῆς δίκαιος καὶ σώζων· δεδικαίωκε γὰρ ἡμᾶς ἐν πίστει Χριστὸς, καὶ τὴν
„ τῆς σωτηρίας κατευρύνει τρίβον τοῖς προσιοῦσιν αὐτῷ. Ἔστι δὲ πρὸς τούτοις καὶ πρᾶος, οὐ
„ νομικὴν προσφέρων ἀποτομίαν, οὐδὲ θανάτῳ τιμωρούμενος τοὺς παραβαίνοντας ἐντολὴν,
„ σώζων δὲ μᾶλλον ἐξ ἡμερότητος, καὶ ἀνιστὰς τοὺς ὠλισθηκότας. Ἀνέγνωμεν δὲ ὅτι τὸ
„ γράμμα ἀποκτείνει, τὸ δὲ Πνεῦμα ζωοποιεῖ· γράμμα μὲν γὰρ ὁ κολαστὴς ἐστὶ Νόμος,
„ ἡ σκιὰ καὶ ὁ τύπος· Πνεῦμα δὲ ζωοποιοῦν ἐστιν ὁ Χριστός".

Τούτων λοιπὸν οὕτω προεγνωσμένων, λέγει ὁ Θεσπέσιος Μελῳδός· ὦ Σιὼν, εἴτε ἡ αἰ-
σθητὴ καὶ ὁρωμένη πόλις Ἱερουσαλὴμ, εἴτε ἡ νοουμένη Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, χαῖρε πολ-
λά· διότι ὁ Χριστὸς, ὁ κατ' ἐξαίρετον τρόπον καλούμενος ἰδικός σε Θεὸς, αὐτὸς ἐβασίλευ-
σεν εἰς τοὺς αἰῶνας· κατὰ γὰρ τὴν τοῦ Ἀρχαγγέλου φωνὴν τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔ-
σται τέλος. (Λουκ. α'. 33.) Οὗτος ἦλθε πρᾶος καὶ σώζων τοὺς εἰς αὐτὸν πιστεύοντας·
οὗτος ἦλθε δίκαιος καὶ λυτρωτὴς ἡμῶν, καθήμενος ἐπὶ πώλου. Τοῦτο τὸ ῥητὸν ἑρμη-
νεύων ὁ τῆς Ἀλεξανδρείας Θεσπέσιος Κύριλλος οὕτω λέγει· „ Χαίρειν προστέταχεν ἀναγ-
„ καίως τῇ νοητῇ Σιὼν, ἅτε δὴ καὶ πάσης ἡμῶν κατηφείας ἐξῃρημένης· ποῦ γὰρ ἔτι τὸ
„ κατηφὲς; καὶ ἐπὶ τίσιν ἂν γένοιτο πρὸς ἡμῶν τὸ κατοιμώζειν, ὅλως ἀπεληλαμένης τῆς
„ ἁμαρτίας καὶ τοῦ θανάτου πεπατημένου, κεκλημένης τε τῆς ἀνθρώπου φύσεως εἰς ἐλεύ-
„ θερον ἀξίωμα, καὶ τῇ τῆς υἱοθεσίας κατεστεμμένης χάριτι, καὶ τοῖς ἄνωθεν καὶ ἐξ
„ Οὐρανοῦ χαρίσμασι κατηγλαϊσμένης";

Ἀκολούθως δὲ ἐπιφέρει καὶ τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποίαν ἦλθεν ἐπὶ πώλου καθήμενος ὁ
Κύριος, ἤγουν διὰ νὰ ἐξολοθρεύσῃ ἅρματα ἀπὸ τὸν Ἐφραὶμ, καὶ ἵππον ἀπὸ τὴν Ἱερου-
σαλὴμ, ὡς εἶπεν ἀνωτέρω ὁ Ζαχαρίας. Ταῦτα δὲ ἀλληγορῶν, λέγει ὅτι ὁ Χριστὸς ἦλθε
διὰ νὰ ἀφανίσῃ τὸ ἱππικὸν φρύαγμα, καὶ τὴν θρασύτητα τῶν ἐχθρῶν τοῦ Σταυροῦ: ἤτοι
τῶν Ἰουδαίων τῶν μὴ πιστευόντων τῷ Χριστῷ, μηδὲ βοώντων τὸν ἀκόλουθον ὕμνον „ Πάν-
„ τα τὰ ἔργα ὑμνεῖτε τὸν Κύριον". Ὅρα δὲ σοφίαν τοῦ Μελῳδοῦ· δὲν εἶπεν ὅτι ἦλθεν
ὁ Χριστὸς διὰ νὰ ἀφανίσῃ τοὺς ἐχθροὺς, ἀλλὰ διὰ νὰ ἀφανίσῃ τὴν θρασύτητα τῶν ἐχ-
θρῶν· ἵνα παραστήσῃ μὲ τοῦτο ὅτι δὲν ἦλθεν ὁ Χριστὸς διὰ νὰ ἐξολοθρεύσῃ τοὺς ἁμαρ-
τωλοὺς, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐξολοθρεύσῃ μὲν τὴν ἁμαρτίαν, σώσῃ δὲ καὶ ἀνακαλέσῃ τοὺς ἁμαρ-
τωλούς. Ὁ δὲ ἀνώνυμος ἑρμηνευτὴς ἅρματα καὶ ἵππον καὶ τόξα πολεμικὰ τῶν ἐχθρῶν
ἐνόησε τὰς διαφόρους μηχανὰς καὶ ὅπλα τῶν Δαιμόνων, μὲ τὰ ὁποῖα πολεμοῦσιν οἱ ἀλιτή-
ριοι τοὺς ταλαιπώρους ἀνθρώπους. Λέγων δὲ ὁ Ζαχαρίας ἀκολούθως „ Πλῆθος καὶ εἰρήνη ἐξ
„ Ἐθνῶν", ἐφανέρωσεν ὅτι ὁ Χριστὸς ἐλθὼν εἰς τὴν γῆν, ἠφάνισε μὲν τὰς νοητὰς πολέμους
τῶν Δαιμόνων, ἐχάρισε δὲ εἰρήνην εἰς τὰ Ἔθνη, τὰ ὁποῖα γενόμενα λαὸς αὐτοῦ διὰ τῆς
πίστεως, εἰρήνευσαν μὲ τὸν Χριστὸν, καὶ πλέον δὲν προσκυνοῦν τὰ τῶν Δαιμόνων εἴδωλα.

Ὁ δὲ Θεοδώριτος ἑρμηνεύων τὸ ἀνωτέρω ῥητὸν τοῦ Ζαχαρίου, ὕστω λέγει· „ Ταύτῃ φησὶ
„ κεχρημένος τῇ μετριότητι ὁ τῶν ὅλων Παμβασιλεὺς ἐξωλόθρευσεν ἅρματα ἐξ Ἐφραὶμ,

„ καὶ

„ καὶ ἵππον ἐξ Ἰερουσαλὴμ, τὴν θρασύτητα αὐτῶν καὶ τὴν μανικὴν καταλύσας βασιλείαν·
„ ἐξωλόθρευσε δὲ καὶ τόξον πολεμικὸν καὶ πλῆθος, διὰ τῆς Ῥωμαίων εἰρήνης βραβεύσας
„ τοῖς Ἔθνεσι, καὶ εὐκολίαν τοῖς τῆς ἀληθείας κήρυξι χαρισάμενος· καὶ τὸ πάντων πα-
„ ραδοξότατον, ὅτι ποῦ κλίνῃ τὴν κεφαλὴν οὐκ ἔχων ὁ τῷ πώλῳ χρησάμενος, πάσης γῆς
„ καὶ θαλάσσης ἐθελήσας ἐκράτησε". Σχεδὸν τὰ αὐτὰ λέγει καὶ ὁ Ἀλεξανδρείας Κύριλλος ἑρμηνεύων τὸ αὐτὸ ῥητόν· „ Ἐπασκήσας δὲ ὕτω ἐν ἤθει τὸ μέτριον (ὁ Βασιλεὺς σου Σιὼν),
„ ὥστε καὶ μόλις ἐπιβῆναι τοῦ πώλου· πλὴν ἔσται τοσοῦτος εἰς ἀρετὴν, ὀνήσει τε οὕτω
„ τοὺς ἐπ' αὐτῷ πεποιθότας, ὡς περιελεῖν μὲν ἅρματα ἐξ Ἐφραὶμ, ἀποστῆσαι δὲ καὶ
„ ἵππον ἐξ Ἰερουσαλὴμ, ἐξολοθρεῦσαι δὲ καὶ τόξον πολεμικὸν καὶ εἰρήνην ἁπλῶσαι βα-
„ θεῖαν τὴν ἐκ πάντων τῶν Ἐθνῶν. Ἐφραὶμ δὲ φησὶ τὰς ἐν τῇ Σαμαρείᾳ δέκα φυλάς·
„ Ἰερουσαλὴμ δὲ, τοὺς ἐν αὐτῇ κατοικήσαντας· Ἰούδας δὲ οὗτοι καὶ Βενιαμίν".

Τροπάριον.

„ Σπαμίζεται θείῳ περιβόλῳ τὸ παράνομον συνέδριον ἀπειθῶν·
„ τὸν προσευχῆς Θεοῦ ἐπείπερ οἶκον σπήλαιον ἀπειργάσατο λη-
„ στῶν, ἐκ καρδίας τὸν Λυτρωτὴν ἀπωσάμενον, (1) ᾧ βοῶμεν· πάν-
„ τα τὰ ἔργα ὑμνεῖτε τὸν Κύριον.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἀφ' οὗ μὲ πολλὰ προφητικὰ ῥητὰ κατεπύκνωσε τὰ πρότερα Τροπάρια τῆς παρούσης Ὠδῆς ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς, τώρα στολίζει τὸ τελευταῖον αὐτῆς τοῦτο Τροπάριον καὶ μὲ ῥητὸν εὐαγγελικὸν, ὅπερ εἶπεν εἰς τοὺς Ἰουδαίους ὁ Κύριος· „ Γέγραπται· ὁ οἶκός μου οἶκος προσ-
„ ευχῆς κληθήσεται· ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε σπήλαιον λῃστῶν". (Ματθ. κά. 13.) Ποῦ δὲ γέγραπται ταῦτα; Ἄκουσον· τὸ μὲν „ Ὁ οἶκός μου οἶκος προσευχῆς κληθήσεται" εὑρίσκεται εἰς τὸν Ἡσαΐαν". (Κεφ. νς'. 7.) τὸ δὲ „ Σπήλαιον λῃστῶν" εὑρίσκεται εἰς τὸν Ἱερεμίαν λέγοντα· „ Μὴ σπήλαιον λῃστῶν ὁ οἶκός μου, οὗ ἐπικέκληται τὸ ὄνομά μου
„ ἐπ' αὐτῷ ἐκεῖ ἐνώπιον ὑμῶν". (Ἱερ. ζ'. 11.) Ἔλεγε δὲ τὸ ἀνωτέρω ὁ Κύριος, ὅταν ἐδίωχνε μὲ τὸ φραγγέλιον τοὺς θεοκαπήλους Ἰουδαίους ἀπὸ τὸ Ἱερόν. Ἀναφέρει δὲ τὸ ῥητὸν τοῦτο ὁ Μελῳδὸς ἐδῶ εἰς καιρὸν ἁρμόδιον· διότι, καθὼς τότε, ὅταν ὁ Κύριος ἐδίωχνε τοὺς πωλοῦντας ἐν τῷ Ἱερῷ, ἐγόγγυζον περὶ τούτου οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ Γραμματεῖς καὶ οἱ Πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ, καὶ ἐζήτουν νὰ θανατώσουν αὐτὸν, καθὼς συμφώνως λέγουσι καὶ οἱ τέσσαρες Εὐαγγελισταὶ (Ματθ. κά. 23. Μάρκ. ιά. 18. Λουκ. ιθ'. 47. Ἰω. β'. 18.)·
„ Ἐν ποίᾳ γὰρ ἐξουσίᾳ, ἔλεγον οἱ Ἰουδαῖοι, ταῦτα ποιεῖς; καὶ τίς σοι ἔδωκε τὴν ἐξου-
„ σίαν ταύτην"; καθὼς, λέγω, τότε ἐγόγγυζον κατὰ τοῦ Κυρίου, ὕτω καὶ σήμερον, ὅταν ἐμβῆκεν ὁ Κύριος μέσα εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ ὑμνεῖτο ὑπὸ τῶν παίδων, ἐγόγγυζον οἱ αὐτοὶ Ἰουδαῖοι, καὶ ἀγανακτοῦντες πρὸς τὸν Κύριον ἔλεγον, „ Ἀκούεις τί οὗτοι λέγουσιν"; (Ματθ. κά. 15.)

Διὰ τοῦτο ὁ θεσπέσιος Κοσμᾶς μὲ τοιοῦτον τρόπον ἀρχίζει τὸ Τροπάριον λέγων· τὸ παράνομον συνέδριον τῶν ἀπειθῶν καὶ ἀνυποτάκτων Ἰουδαίων σπανίζεται: ἤτοι στερεῖται καὶ διώκεται ἀπὸ τοὺς θείους περιβόλους: ἤτοι ἀπὸ τοὺς νάρθηκας καὶ τὴν αὐλὴν τοῦ παλαιοῦ Ἱεροῦ· καθὼς καὶ τότε ἐδιώχθησαν ἀπὸ αὐτὸν ὑπὸ τοῦ Κυρίου οἱ πραγματευόμενοι καὶ οἱ πωλοῦντες βόας. Ἐπιφέρει δὲ ἀκολούθως τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποίαν ἐδιώχθησαν ἀπὸ τὸ Ἱερὸν, ἤγουν διότι τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ: ἤτοι τὸν Ναὸν ὅπου ἐκτίσθη διὰ νὰ προσεύχωνται εἰς αὐτὸν οἱ ἄνθρωποι, αὐτοὶ τὸν ἐκατασκεύασαν σπήλαιον λῃστῶν. Οἶκος δὲ Θεῦ εἶναι ἡ ψυχὴ τοῦ κάθε ἀνθρώπου, ἡ ὁποία ἐκτίσθη διὰ νὰ κάμνῃ ἔργα ἀγα-

(1) Ἐν ἄλλοις δὲ γράφεται „ Ἀπειργάσαντο καὶ „ ἀπωσάμενοι", ἅπερ ἐσυνταχθησαν μὲ τὸ „ Συνέδριον" κατὰ τὴν σημασίαν, ἢ κατὰ τὴν φωνήν· ἐπειδὴ τὰ σημαντικὰ πλήθη ἀνόμαστα, καὶ ἑνικὰ ὄντα, συντάσσονται μὲ πληθυντικὰ ῥήματα, οἷον ἡ πληθὺς πεποίηκε, καὶ ἡ πληθὺς πεποιήκασιν.

γαθὰ, καὶ νὰ κατοικήσῃ μέσα εἰς αὐτὴν ὁ Θεός· ὅθεν εἶπεν ὁ Κύριος· „ Ἐάντις ἀγαπᾷ με, „ τὸν λόγον μου τηρήσει, καὶ ὁ Πατήρ μου ἀγαπήσει αὐτὸν, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐλευσόμεθα „ καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιήσομεν "· (Ἰω. ιδ'. 23.) ἡ δὲ ψυχὴ τὸν μὲν Θεὸν ἐδίωξεν ἀπὸ λόγου της, τοὺς δὲ κλέπτας Δαίμονας ἔμβασεν εἰς τὸν ἑαυτόν της· ὅθεν ἀντὶ νὰ ἦναι οἶκος Θεοῦ, ἔγινε σπήλαιον τῶν ληστῶν. Τοῦτο δὲ καὶ ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς ἡρμήνευσεν, ὅτι δηλαδὴ ἡ καρδία τοῦ κάθε ἀνθρώπου εἶναι οἶκος Θεοῦ· διότι, ἀφ' οὗ εἶπεν ὅτι τὸ συνέδριον τῶν Ἰουδαίων ἐποίησαν τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ σπήλαιον ληστῶν, εὐθὺς ἐπιφέρει „ Ἐκ καρδίας „ (ἤτις δηλαδὴ ἦτον οἶκος Θεοῦ) τὸν Λυτρωτὴν ἀπωσάμενοι ". Ὁμοιάζει δὲ ὁ λόγος ἔτος μὲ ἐκεῖνον τὸν λόγον τῦ Ἡσαΐου „ Πῶς ἐγένετο πόρνη πόλις πιστὴ Σιὼν, πλήρης κρίσεως, „ ἐν ᾗ δικαιοσύνη ἐκοιμήθη ἐν αὐτῇ, νῦν δὲ φονευταί "; (Ἡσ. α'. 21.) Πόλις γὰρ καὶ ἐδῶ ἐμπορεῖ νὰ νοηθῇ τροπολογικῶς κάθε καρδία καὶ ψυχὴ, ἥτις πλήρης οὖσα ἐκ φύσεως ἀπὸ λογικὴν διάκρισιν, μὲ τὴν ὁποίαν διακρίνει τὸ καλὸν ἀπὸ τὸ κακὸν, καὶ φύσει πλουτοῦσα τὴν δικαιοσύνην, καθ' ἣν ἑκάστῳ ἀποδίδωσι τὰ οἰκεῖα, ὕστερον δεχθεῖσα τὰς προσβολὰς τῶν φονευτῶν: ἤτοι τῶν πονηρῶν Δαιμόνων, ἔγινε πόρνη καὶ κατοικητήριον τῆς κακίας.

Ὠδὴ θ'. Ὁ Εἱρμός.

„ Θεὸς Κύριος καὶ ἐπέφανεν ἡμῖν· συστήσασθε ἑορτήν· καὶ ἀγαλ-
„ λόμενοι δεῦτε μεγαλύνωμεν Χριστὸν, μετὰ βαΐων καὶ κλάδων
„ ὕμνοις κραυγάζοντες· εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου
„ Σωτῆρος ἡμῶν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸν παρόντα Εἱρμὸν ἐδανείσθη ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὴν Κιθάραν τοῦ Δαβὶδ, ἐπηλλαγμένως ὅμως διὰ τὴν ἀνάγκην τοῦ μέλους· ὁ μὲν γὰρ Δαβὶδ λέγει „ Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν „ ὀνόματι Κυρίου ", εἶτα ἀκολούθως λέγει, „ Θεὸς Κύριος καὶ ἐπέφανεν ἡμῖν· συστήσασθε „ ἑορτήν "· (Ψαλ. ριζ'. 26.) ὁ δὲ Μελῳδὸς ἐναλλάττει τὴν τάξιν, καὶ τὸ μὲν „ Θεὸς „ Κύριος καὶ ἐπέφανεν ἡμῖν " κάμνει ἀρχὴν τοῦ παρόντος Εἱρμοῦ· ὁμοίως καὶ τὸ „ Συστή- „ σασθε ἑορτήν "· τὸ δὲ „ Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου " τέλος ποιεῖται τοῦ αὐτοῦ Εἱρμοῦ. Λέγει δὲ οὕτω· „ Θεὸς Κύριος καὶ ἐπέφανεν ἡμῖν "· δηλαδὴ Θεὸς εἶναι ὁ Χριστὸς, Κύριος εἶναι ὁ Χριστὸς, καὶ ἐφάνη εἰς ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως, κατὰ τὸν Εὐθύμιον· ταὐτὸν εἰπεῖν, ὁ Θεὸς καὶ Κύριος μετὰ σαρκὸς ἐπεδήμησε κατὰ τὸν Θεόδωρον (1). Ὅρα δὲ ὅτι ἀντὶ νὰ εἰπῇ εἰς χρόνον μέλλοντα, Θεὸς Κύριος ἐπιφανήσεται, εἶπεν εἰς χρόνον περασμένον, ἐπέφανε, κατὰ τὸ ἰδίωμα τῆς προφητείας, ἥτις μεταχειρίζεται τὰ μέλλοντα ὡς περασμένα.

Ἔπειτα γυρίσας τὸν λόγον πρὸς τὸν λαὸν, συστήσατε, λέγει, ὦ Χριστιανοὶ, ἑορτήν: ἤτοι τὴν περιφανῆ ταύτην τῶν Βαΐων, καὶ ἀγαλλόμενοι πνευματικῶς, ἐλᾶτε μαζὶ μὲ ἐμὲ τὸν χοροστάτην νὰ μεγαλύνωμεν τὸν Χριστὸν μὲ τὰ βαΐα καὶ μὲ τοὺς κλάδους: ἤτοι μὲ τὰ νικητικὰ τῶν παθῶν σύμβολα, καὶ μὲ τὰς ἀειθαλεῖς ἀρετὰς, κραυγάζοντες μὲ ὕμνους εἰς τὸν προερχόμενον ἐν δόξῃ Χριστόν· ἂς ἦναι εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου Σωτῆρος ἡμῶν. Ὁ δὲ Ἱερὸς Θεοφύλακτος ἑρμηνεύει οὕτω· „ Ἐρχόμενος εἶπε, καὶ οὐχὶ ἀγό- „ μενος· τὸ μὲν γὰρ, δουλικὸν (τὸ ἄγεσθαι δηλ.), τὸ δὲ, ἐξουσιαστικὸν, (τὸ ἔρχεσθαι „ δηλ.)· καὶ τὸ εἰπεῖν δὲ ἐν ὀνόματι Κυρίου, αὐτὸ τοῦτο ἐμφαίνουσι τὸ ἀληθινὸν Θεὸν „ αὐτὸν εἶναι· οὐ γὰρ ἐν ὀνόματι δούλου, ἀλλὰ Κυρίου φασὶν αὐτὸν ἔρχεσθαι· καὶ ἔτι „ παριστῶσιν ὅτι οὐκ ἔστιν ἀντίθεος, ἀλλ' ἐν ὀνόματι τοῦ Πατρὸς ἐλθών· ὥσπερ δὴ καὶ „ αὐτὸς ὁ Κύριος φησὶν ὅτι ἐγὼ ἦλθον ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Πατρός μου· ἄλλος δὲ ἐλεύ- „ σεται ἐν τῷ ἰδίῳ ὀνόματι ".

Τρο-

(1) Ἐπιφάνειαν δὲ εἶπε τὴν ἔλευσιν αὐτοῦ κατὰ ἄλλον ἑρμηνευτήν· „ Καθότι τὸ ἐλθεῖν αὐτὸν, οὐ „ τόπον ἐστὶν ἀμεῖψαι, ἀλλ' ἐπιφανῆναι, πρότερον „ ἀχ' ὁρώμενον· ὑπάρχων γὰρ ἀόρατος τῷ εἶναι εἰκὼν „ Θεοῦ τοῦ ἀοράτου, μορφὴν δούλου λαβὼν καὶ γενό- „ μενος ὁ Λόγος σὰρξ, ὠφθη· ἵν' οὕτω φανεὶς χειρα- „ γωγήσῃ ἡμᾶς εἰς τὸ καὶ τὴν δόξαν αὐτοῦ θεάσασθαι, „ δόξαν ὡς Μονογενοῦς παρὰ Πατρός ".

Τροπάριον.

„Ἔθνη, ἵνα τὶ ἐφρυάξατε; Γραφεῖς καὶ Ἱερεῖς, τί κενὰ ἐμελετήσα-
„τε; τὶς οὗτος εἰπόντες, ᾧ παῖδες μετὰ βαΐων καὶ κλάδων ὕμνοις
„κραυγάζουσιν, (1) εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου;

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἀποβλέψας ὁ Ἱερὸς Κοσμᾶς εἰς τὸν φθόνον τῶν Γραμματέων καὶ Φαρισαίων, καὶ εἰς τὴν ἄλογον καὶ ματαίαν αὐτῶν ὁρμὴν καὶ ἀγνωσίαν, διὰ τὴν ὁποίαν ἔλεγον, ὅταν ὑμνεῖτο ὑπὸ τῶν παίδων ὁ Κύριος „Ἀκούεις τὶ οὗτοι λέγουσιν"; (Ματ. κά. 15.) ταῦτα, λέγω, στοχασθεὶς, προσωποποιεῖ τοὺς αὐτοὺς Γραμματεῖς (τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ, Γραφεῖς) καὶ Ἱερεῖς, ὅτι ἀποροῦσαν καὶ ἔλεγον· ποῖος εἶναι οὗτος ὁ μετὰ δόξης ἐρχόμενος καὶ ἀνυμνούμενος; Ὁμοίως στοχασθεὶς καὶ τὸν φρυαγμὸν ὅπου ἔκαμαν τὰ Ἔθνη: ἤτοι ὁ Πιλάτος καὶ οἱ στρατιῶται τῶν ἐθνικῶν Ῥωμαίων ἐν τῷ καιρῷ τοῦ πάθους καὶ τοῦ Σταυροῦ τοῦ Κυρίου, ἐδανείσθη τὰ ἁρμόδια τούτων ῥητὰ ἀπὸ τὸν Δαβὶδ λέγοντα „Ἵνα τὶ ἐφρύαξαν Ἔθνη, „καὶ λαοὶ ἐμελέτησαν κενά"; (Ψαλ. β'. 1.)

Λέγει λοιπὸν ὁ Μελῳδός· ὦ Ἔθνη καὶ ἀνόητοι Ῥωμαῖοι, διὰ τί τόσον ἐφρυάξατε: ἤτοι ἐμάνητε, καὶ μὲ ὕβριν ὑπερηφανεύθητε κατὰ τοῦ Κυρίου καὶ κατὰ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ; καὶ ἐπειδὴ ἴδετε αὐτὸν νὰ ἐμβαίνῃ μὲ δόξαν εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ, διὰ τί τόσον ἐφθονήσατε, ὥστε διὰ τοῦτο ἐβουλήθητε νὰ τὸν θανατώσετε; (2) Καὶ ἐσεῖς δὲ οἱ Γραμματεῖς καὶ οἱ Ἱερεῖς τῶν Ἰουδαίων, διὰ τί ἐμελετήσατε κενὰ καὶ μάταια πράγματα; καθ' ἡμέραν γὰρ μελετῶντες τὸν Νόμον καὶ τοὺς Προφήτας, καὶ μὴ νοήσαντες παρ' ἐκείνων τὴν μετὰ σαρκὸς τοῦ Κυρίου παρουσίαν, καὶ τὸ κατ' αὐτὸν Μυστήριον τὸ νῦν ἐνεργούμενον, ματαίως καὶ εὔκαιρα ἐκοπιάσατε· ὅθεν ὁρῶντες τὸν Κύριον νὰ προέρχεται μετὰ δόξης δορυφορούμενος, καὶ νὰ ὑμνῆται ἀπὸ τοὺς ἀκάκους παῖδας, ἐσεῖς νομίζετε αὐτὸ ὡς κἀνένα παράδοξον, καὶ ἀπροφήτευτον ἀπὸ τοὺς Προφήτας· ὅθεν ἀπορεῖτε πρὸς ἀλλήλους καὶ λέγετε· ποῖος εἶναι ἐτοῦτος, εἰς τὸν ὁποῖον οἱ ἀνήλικοι παῖδες κραυγάζουσι τὸ, „Εὐλογημένος ὁ „ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου Σωτῆρος ἡμῶν";

Σημείωσαι ὅτι, κατὰ τὸν Ἀλεξανδρείας Κύριλλον, τὸ φρύαγμα εἶναι ἕνας ἄσημος ἦχος ἡνωμένος μὲ ἕνα δυνατὸν φύσημα, ὁ ὁποῖος ἦχος ἐκβαίνει ἀπὸ τὴν μύτην τῶν ἀλόγων, ὅταν αὐτὰ φεύγουν καὶ δὲν θέλουσι νὰ σταθῶσι. Λέγει δὲ καὶ ὁ Ζωναρᾶς ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ Δ'. ἤχου τῆς Ὀκτωήχου· „Φρύαγμα δὲ κυρίως ἐπὶ ἵππων καὶ ἡμιόνων λέγε-„ται· ἔστι δέ τις ἄσημος ἦχος διὰ τῶν μυκτήρων ἐκφερόμενος, ὅτε ἀποσκιρτήσουσι καὶ „τῆς φάτνης ἀποπηδήσουσιν, ἢ τοὺς κατέχοντας αὐτοὺς ἀποδράσουσι· λέγεται δὲ καὶ ἐπ' ἀν-„θρώπων φρύαγμα, τὸ θρασὺ καὶ ἀλαζονικὸν καὶ ἀλόγιστον φρόνημα".

Τρο-

(1) Πανταχοῦ σχεδὸν γράφεται „Κραυγάζοντες", ἐσφαλμένως δέ· „Κραυγάζουσι" γὰρ χρειάζεται.

(2) Γράφει γὰρ ὁ Ἀθηνῶν Μελέτιος ἐν τῷ τρίτῳ τόμῳ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας ὅτι ὁ Πιλάτος ἔγραψεν ἐν τῇ κατὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀποφάσει ὅτι τοῦτον καταδικάζει εἰς θάνατον, διότι ἐτόλμησε νὰ ἐμβῇ εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ μετὰ δόξης καὶ προπομπῆς, ὡσὰν ῥήγας· οὕτω γὰρ φησίν· „Οὔτε „ἐπαυσε συνέχειν θορύβους (ὁ Χριστὸς) ἐν ὅλῃ „τῇ Ἰουδαίᾳ, Βασιλέα ἑαυτὸν ὀνομάζων τοῦ Ἰσραὴλ, „ἀπειλῶν χαλασμὸν τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ τοῦ ἱεροῦ „ναοῦ, ἀπαρνούμενος τὸν φόβον τοῦ Καίσαρος, ἔχων „ἔτι τόλμην εἰσελθεῖν μετὰ βαΐων καὶ θριάμβων „μετὰ μέρους τοῦ πλήθους, ὥσπερ ῥήξ (ἤτοι Βα-„σιλεύς), ἐντὸς τῆς πόλεως Ἱερουσαλὴμ εἰς τὸν ἱερὸν „ναόν". (Σελ. 450.)

Τροπάριον.

„ Οὗτος ὁ Θεὸς, ᾧ παρόμοιος οὐδείς, δικαίαν πᾶσαν ὁδὸν ἐξεῦρεν,
„ δέδωκε τῷ ἠγαπημένῳ Ἰσραήλ· μετὰ δὲ ταῦτα ἀνθρώποις συμ-
„ μεστράφη ὀφθείς· εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου
„ Σωτῆρος ἡμῶν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τοῦτο τὸ Τροπάριον εἶναι ἑνωμένον μὲ τὸ ἀνωτέρω καὶ κατὰ τὸ νόημα καὶ κατὰ τὴν σύνταξιν· ἀφ' οὗ γὰρ ὁ Μελῳδὸς ὠνείδισεν ἐκεῖ τοὺς Ἰουδαίους, πῶς ἀναγινώσκουσι τὰς Γραφὰς (καθότι, ὡς λέγει ὁ Παῦλος, ὅταν ἀναγινώσκεται ἡ Πεντάτευχος βίβλος τῆ Μωϋσέως, εὑρίσκεται κάλυμμα εἰς τὴν καρδίαν τῶν Ἰουδαίων καὶ σκεπάζει τοὺς νοητοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ψυχῆς των) (β'. Κορ. γ'. 15.), καὶ πῶς ἐκ τούτου ἀπροῦσιν ἀνοήτως περὶ τοῦ Σωτῆρος καὶ λέγουσι, ποῖος εἶναι ὗτος, τὸν ὁποῖον ὑμνοῦσιν οἱ παῖδες; ἀφ' οὗ, λέγω, ταῦτα προεῖπεν ἐν τῷ ἀνωτέρῳ Τροπαρίῳ ὁ Μελῳδὸς, τώρα εἰς τὸ Τροπάριον τοῦτο λύει τὴν ἀπορίαν, καὶ εἰς τὴν ἐρώτησιν αὐτῶν ἀποκρίνεται ὕτω· Θέλετε, ὦ Γραμματεῖς καὶ Νομοδιδάσκαλοι, νὰ σᾶς φανερώσω ἐγὼ, ποῖος εἶναι οὗτος ὁ σήμερον ἐρχόμενος εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ, καὶ ὑπὸ τῶν παίδων ἀνευφημούμενος; Ἀνάγνωτε τὸ βιβλίον τοῦ Προφήτου Βαρούχ, ταὐτὸν εἰπεῖν, τὸ βιβλίον τοῦ Ἱερεμίου (ὡς ἓν γὰρ βιβλίον λογίζεται τὸ τοῦ Βαρούχ καὶ τὸ τοῦ Ἱερεμίου κατὰ τοὺς Θείους Πατέρας), εἰς τὸ ὁποῖον ματαίως ἕως τώρα ἐμελετήσατε· ἀνάγνωτε, λέγω, αὐτό, καὶ θέλει γένῃ διδάσκαλος καὶ ὁδηγὸς εἰς ἐσᾶς· καθότι αὐτὸ θέλει σᾶς φανερώσει ὅτι οὗτος ὁ ὑπὸ τῶν παίδων ἀνευφημούμενος, εἶναι Θεὸς προαιώνιος, καὶ ὅτι ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων ἔγινεν ἄνθρωπος καθ' ἡμᾶς τε καὶ δι' ἡμᾶς.

Οὕτω γὰρ αὐτολεξεὶ γράφει ὁ Βαρούχ· „ Οὗτος ὁ Θεὸς ἡμῶν οὐ λογισθήσεται ἕτερος
„ πρὸς αὐτὸν (ἤτοι δὲν θέλει ὁμοιωθῆ κανεὶς ἄλλος μὲ αὐτόν)· ἐξεῦρε πᾶσαν ὁδὸν ἐπι-
„ στήμης (ἤτοι κάθε στράταν ἐπιστήμης καὶ δικαιοσύνης), καὶ ἔδωκεν αὐτὴν Ἰακὼβ τῷ
„ παιδὶ (ἤτοι τῷ δούλῳ) αὐτοῦ, καὶ Ἰσραὴλ (ἤτοι τῷ αὐτῷ Ἰακὼβ τῷ μετονομασθέντι
„ ὕστερον ὑπὸ Θεοῦ Ἰσραὴλ, ὃ δηλοῖ νοῦς ὁρῶν τὸν Θεὸν) τῷ ἠγαπημένῳ ὑπ' αὐτοῦ". (Βαρ. γ'. 22.) Ἠκούσατε περὶ τῆς Θεότητος τῆ ὑπὸ τῶν παίδων εὐφημουμένου Χριστοῦ; Ἀκούσατε τώρα καὶ τί λέγει ὁ αὐτὸς Βαρούχ περὶ τῆς ἀνθρωπότητος τῆς προσληφθείσης ὑπ' αὐτοῦ, εἰς τὴν ὁποίαν ἐσεῖς σκοντάβετε καὶ σκανδαλίζεσθε· „ Μετὰ δὲ ταῦτα ἐπὶ
„ τῆς γῆς ὤφθη καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη". (αὐτόθ. 23.) Τάχα δὲν ἐπαράστησεν ὁ Προφήτης τὸν Χριστὸν καθαρὰ μὲ τὰ λόγια ταῦτα; Ναὶ βέβαια. Λοιπὸν ἂς ὑμνῶμεν καὶ ἡμεῖς αὐτὸν μαζὶ μὲ τοὺς παῖδας καὶ τοὺς λοιποὺς ὄχλους, καὶ ἂς λέγωμεν „ Εὐ-
„ λογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου Σωτῆρος ἡμῶν".

Τροπάριον.

„ Σκάμβαλα τρίβου τὶ ἐχόμενα ἡμῖν τιθέατε ἀπειθεῖς; πόδες ὀ-
„ ξεῖς ὑμῶν αἷμα διεκχέαι Δεσπότου· ἀλλ' ἀμαστήσεται πάντως,
„ σῶσαι τοὺς κράζοντας· Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυ-
„ ρίου Σωτῆρος ἡμῶν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τοῦτο τὸ Τροπάριον ἐπάρθη ἀπὸ τὸν Δαβὶδ καὶ ἀπὸ τὸν Ἡσαΐαν· ὁ μὲν γὰρ Δαβὶδ λέγει „ Ἐχόμενα τρίβου σκάνδαλα ἔθεντό μοι". (Ψαλ. ρλθ'. 6.) ὁ δὲ Ἡσαΐας, „ Οἱ
„ πόδες αὐτῶν ἐπὶ πονηρίαν τρέχουσι, καὶ ταχινοὶ ἐκχέαι αἷμα, καὶ οἱ διαλογισμοὶ αὐ-
„ τῶν

„ τῶν διαλογισμοὶ ἀπὸ φόνων ". (Ἡσ. νϑ'. 7.) Ὅϑεν ὁ Μελῳδὸς ἀποτείνων τὸν λόγον πρὸς τοὺς μιαιφόνους Ἰουδαίους, ὀνειδίζει αὐτοὺς διὰ τὸν φϑόνον καὶ λύσσαν ὅπου εἶχον κατὰ τοῦ Δεσπότου Χριστοῦ· διὰ τὴν ὁποίαν ὄχι μόνον αὐτοὶ δὲν ἠθέλησαν νὰ ἔμβουν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ: ἤτοι εἰς τὴν στράταν τῆς ἐπιγνώσεως καὶ πίστεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐκείνους ὅπου ἠθέλησαν νὰ ἔμβουν εἰς αὐτὴν ἐμπόδισαν. Ὦ ἀπειϑεῖς, λέγει, Ἰουδαῖοι, τί τιϑέατε: ἤγουν τὶ βάλλετε μὲ τὰ λόγιά σας εἰς ἡμᾶς τοὺς πιστεύοντας σκάνδαλα καὶ σκοντάμματα ἐχόμενα τρίβου: ἤτοι ἐν τῷ μέσῳ τῆς στράτας ταύτης, κατὰ τὸν Θεόδωρον; ἢ πλησίον αὐτῆς καὶ ὄχι μακρὰν ἀπὸ αὐτὴν, κατὰ τὸν ἀνώνυμον; Διὰ τί δὲ τέλος καὶ σκοπὸν βάλλετε τὰ σκάνδαλα ταῦτα; Διὰ νὰ κρημνίζετε ἐκείνους ὅπου ϑέλουν νὰ περιπατοῦν εἰς αὐτὴν, περιπλεκόμενοι εἰς τὰ ῥηϑέντα σκοντάμματα τῶν λόγων σας, καὶ ἐμποδιζόμενοι ἀπὸ τὸ νὰ πιστεύουν εἰς τὸν Χριστόν.

Ὀνειδίζει δὲ τὴν ὀγληγοράδα καὶ τὴν σπουδὴν τῶν Ἰουδαίων, τὴν ὁποίαν ἔχουν εἰς τὸ νὰ χύσουν τὸ αἷμα τοῦ Δεσπότου Χριστοῦ, ἐρανισϑεὶς τοῦτο ἀπὸ τὸν Ἡσαΐαν, ὡς εἴπομεν· προλέγει ὅμως καὶ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ, τὸν ὁποῖον ζητοῦν νὰ φονεύσουν, διὰ νὰ δείξῃ μὲ τοῦτο ὅτι ματαίως σπουδάζουν νὰ τὸν ϑανατώσουν ὀγλήγορα, ἐπειδὴ δὲν ϑέλει μείνῃ πολὺν καιρὸν εἰς τὸν τάφον, ἀλλὰ τριήμερος ἔχει βέβαια νὰ ἀνασταϑῇ, διὰ νὰ σώσῃ ὅλους ἐκείνους ὅπου πιστεύουν εἰς αὐτὸν, καὶ μετὰ τῶν παίδων κραυγάζουσιν· „ Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου Σωτῆρος ἡμῶν ". Σημείωσαι ὅτι τὸ σχῆμα τοῦ Τροπαρίου τούτου εἶναι ἐλεγκτικὸν καὶ ὀνειδιστικὸν, καὶ προσφέρεται εἰς τοὺς ἀπειϑεῖς Ἰουδαίους μὲ ἀπορίαν καὶ ἰταμότητα· σχεδὸν γὰρ ἐπισείων κατὰ τῶν Ἰουδαίων τὴν κεφαλήν του ὁ Ἱερὸς Κοσμᾶς, καὶ μὲ ἄγριον ὄμμα βλέπων αὐτοὺς, φαίνεται οὕτω νὰ τοὺς λέγῃ· διὰ ποίαν αἰτίαν, ὦ κατάρατοι πάντων ἀνθρώπων καὶ ἀπειϑέστατοι, βάλλετε σκάνδαλα εἰς τὸ μέσον τῆς στράτας ὅπου φέρει τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὴν γνῶσιν τοῦ Θεοῦ; Ἐγὼ ἠξεύρω ὅτι τὰ πόδιά σας εἶναι ὀγλήγορα εἰς τὸ νὰ χύσουν τὸ αἷμα τοῦ Δεσπότου Χριστοῦ· ἀλλ' ὅμως δὲν ἔχετε νὰ χαρῆτε εἰς πολὺν καιρὸν, ὦ παμμίαροι· ἐπειδὴ ὀγλήγορα μέλλει νὰ ἀναστηϑῇ ὁ ὑφ' ὑμῶν ζητούμενος φονευϑῆναι, ἤγουν μετὰ τρεῖς ἡμέρας, καϑὼς προεῖπε μόνος του.

Ἄμποτε δὲ καὶ ἡμεῖς οἱ ψάλλοντες καὶ ἀκούοντες τὸν παρόντα ἁσματικὸν Κανόνα νὰ ἀξιωϑῶμεν τῶν ἠϑικῶν καὶ ἀναγωγικῶν νοημάτων, τῶν περιεχομένων ἐν τῇ περιφανεῖ ἑορτῇ ταύτῃ, ἤγουν ἄμποτε νὰ βαλϑοῦν ἐπάνω εἰς ἡμᾶς, ὡς εἰς ὑποζύγιον, τὰ ἱμάτια τῶν Ἱερῶν Ἀποστόλων: ἤτοι αἱ ἀρεταὶ αὐτῶν, ἵνα δι' αὐτῶν καϑίσῃ ἐπάνω καὶ εἰς ἡμᾶς ὁ Κύριος· ἂν γὰρ δὲν στολισϑῇ ἡ ψυχή μας μὲ τὰς Ἀποστολικὰς ἀρετὰς, δὲν κάϑηται ἐπάνω εἰς αὐτὴν ὁ Κύριος. Ἄμποτε νὰ στρώσωμεν καὶ ἡμεῖς τὰ ἱμάτιά μας εἰς τὸν Χριστὸν, ἤγουν νὰ ὑποτάξωμεν τὴν σάρκα εἰς τὸ πνεῦμα, λέγοντες μὲ τὸν Προφητάνακτα „ Ὑπετάγην τῷ Κυρίῳ καὶ ἱκέτευσα αὐτὸν ", (Ψαλ. λς'. 7.) ἵνα καϑίσας ἐπάνω εἰς αὐτὴν ὁ Χριστὸς, μὴ τὴν ἀφίνῃ πλέον νὰ ἐναντιόνεται κατὰ τῆς ψυχῆς· ἱμάτιον γὰρ καὶ φόρεμα τῆς ψυχῆς εἶναι τὸ σῶμα σκεπάζον αὐτήν. Ἄμποτε νὰ στρώσωμεν τὰ ἱμάτια ταῦτα ἐν τῇ ὁδῷ: τουτέστιν ἐν τῷ Χριστῷ τῷ εἰπόντι „ Ἐγώ εἰμι ἡ ὁδός ". (Ἰω. ιδ'. 6.) ἂν γὰρ δὲν στρώσῃ τινάς: ἤτοι δὲν ταπεινώσῃ τὴν σάρκα του ἐν τῇ ὁδῷ, τουτέστι μένων ἐν τῷ Χριστῷ, καὶ μὴ αἱρετικὸς μηδὲ ἀλλότριος ὤν, δὲν κάϑηται ἐπάνω εἰς αὐτὸν ὁ Κύριος. Ἄμποτε νὰ κόπτωμεν καὶ ἡμεῖς κλάδους ἀπὸ τὰ δένδρα: ἤτοι νὰ μιμούμεϑα τὰς ἀρετὰς καὶ τοὺς βίους τῶν Ἁγίων· αὐτοὶ γὰρ εἶναι τὰ δένδρα· καὶ μὲ αὐτοὺς νὰ στρώσωμεν τὴν στράταν τῆς ἰδικῆς μας ζωῆς. Ἄμποτε αἱ προάγουσαι καὶ αἱ ἀκολουϑοῦσαι πράξεις ἡμῶν νὰ ἦναι εἰς δόξαν Θεοῦ, καϑὼς ἦτον καὶ οἱ τότε προάγοντες καὶ ἀκολουϑοῦντες τῷ Χριστῷ ὄχλοι· διότι μερικοὶ μὲν δείχνουν ἀρετὴν εἰς τὴν προλαβοῦσαν ζωήν των, ὕστερον δὲ ἀμελοῦντες, δὲν ἐργάζονται τὴν ἀρετὴν, καὶ ἀκολούϑως ἡ ὑστέρα ζωή των δὲν ἀποβλέπει εἰς δόξαν Θεῷ· ὅϑεν πρέπει νὰ ἦναι σύμφωνος ἡ προτέρα ζωὴ τῶν μὲ τὴν ὑστέραν, ὅλη δηλαδὴ ἐνάρετος καὶ ὅλη ἀφορῶσα εἰς δόξαν Θεοῦ.

Ἂς λάβωμεν παράδειγμα ἀπὸ τὸν Δεσπότην τῶν ἁπάντων νὰ ἤμεϑα ταπεινοὶ, καὶ νὰ μὴ μεταχειριζώμεϑα ἵππους καὶ ἡμιόνους κατὰ τὴν ὁδὸν ὡς προεἴπομεν· ὁ μὲν γὰρ ϑεῖος Χρυσόστομος λέγει· „ Διὰ τοῦτο καὶ νῦν, ἐπειδὴ συνέβαινέ τινας ἀσθενεστέρους ὄντας, ὑποζυγίων δεῖσθαι, καὶ ἐν τούτῳ μέτρον ἔϑηκεν (ὁ Κύριος), δεικνὺς ὅτι οὐχ ἵππους οὐδὲ ἡμιόνους ζεύξαντας φέρεσθαι δεῖ, ἀλλ' ὄνῳ κεχρῆσθαι, καὶ περαιτέρω μὴ προβαίνειν, „ ἀλ-

„ ἀλλὰ πανταχοῦ τῆς χρείας εἶναι" (ἐν τῇ Σειρ. τῶ κατὰ Ματθαῖον). Καὶ ὁ Ἀλεξανδρείας δὲ Κύριλλος πανηγυρίζων εἰς τὴν ἑορτὴν τῶν Βαΐων ὕτω γράφει· „ Μετὰ τῶν παί„ δων καὶ ἡμεῖς ἀνυμνήσωμεν καὶ ἑορτάσωμεν σήμερον· μὴ πανηγυρικῶς (ἤτοι μὴ κατὰ „ τὰς συνηθείας τῶν κοσμικῶν πανηγύρεων), ἀλλὰ θεικῶς· μὴ μόνον τῇ χειρὶ, ἀλλὰ καὶ „ τῇ ψυχῇ βαΐα κατέχοντες, καὶ ταύτην ὑπὲρ χιόνα λευκάναντες, πάντα τύφον καὶ ἔπαρ„ σιν ἀπορρίψωμεν· διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ὁ Βασιλεὺς τῶν ἀσωμάτων (Δυνάμεων) οὐκ ἐφ' „ ἁρμάτων καὶ στρατευμάτων παραγίνεται, ἀλλ' ἐπὶ πώλου οἰκτροῦ καὶ μικροῦ καθήμενος „ ἔρχεται, σὲ παιδεύων μὴ ἐφ' ἵππων καὶ ἡμιόνων, οἷς οὐκ ἔστι σύνεσις, ἐφαίρεσθαι. Διὸ „ καὶ ἡμεῖς συμμετριάσωμεν τῷ Χριστῷ, ἵνα καὶ συναναπαυθῶμεν". Ἐὰν ὅμως ὁ τόπος ἦναι τραχὺς, καὶ ὀνάρια δὲν ἐμποροῦν νὰ δουλεύουν, εἶναι συγκεχωρημένον εἰς τοὺς Χριστιανοὺς νὰ μεταχειρίζωνται ἵππους καὶ ἡμιόνους, ὄχι ὅμως πολυεξόδους, οὐδὲ πολυτελῶς ἐστρωμένους, ἀλλὰ ταπεινοὺς καὶ ταπεινὰ ἐστρωμένους.

Ἄμποτε νὰ νικήσωμεν τὰ πάθη τοῦ σώματος καὶ τὸν Κόσμον καὶ Κοσμοκράτορα, τοὺς τρεῖς μεγάλους ἐχθρούς μας· καὶ οὕτως ὡς νικηταὶ νὰ ἀξιωθῶμεν νὰ βαστάσωμεν τὰ βαΐα τῶν φοινίκων, καὶ μὲ αὐτὰ νὰ προϋπαντήσωμεν τὸν Δεσπότην Χριστὸν, τὸν νικητὴν ὄντα τοῦ θανάτου καὶ ᾅδου· τὰ βαΐα γὰρ τῶν φοινίκων ἐδίδοντο βραβεῖα καὶ στέφανα εἰς τοὺς νικητὰς τῶν ἐξωτερικῶν ἀγώνων, καθὼς ταῦτα πάντα ἀναγωγικῶς ἑρμηνεύει ὁ Ἱερὸς Θεοφύλακτος ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῶν τεσσάρων Εὐαγγελίων. Ἄμποτε δὲ νὰ ἀξιωθῶμεν νὰ βαστάζωμεν κλάδους τῶν ἐλαιῶν: ἤτοι τὰ σύμβολα τοῦ θείου ἐλέους, κατὰ τὸν Ἀββᾶν Δωρόθεον λέγοντα· „ Παρακαλέσωμεν καὶ ἡμεῖς τὸν Κύριον, ἵνα ἐπιβῇ τῇ ἀλογωθείσῃ ἡ„ μῶν ψυχῇ, καὶ ὑποτάξῃ αὐτὴν τῇ Θεότητι, καὶ ὑπαντήσωμεν αὐτῷ μετὰ βαΐων μὲν „ ὡς νικητῇ· αὐτὸς γὰρ ἐνίκησε τὸν ἐχθρὸν ὑπὲρ ἡμῶν· μετὰ κλάδων δὲ καὶ ἐλαιῶν, „ αἰτοῦντες παρ' αὐτοῦ ἔλεος· οἱ γὰρ ἀδικούμενοι, προσιόντες τῷ δυναμένῳ ποιῆσαι τὴν ἐκ„ δίκησιν (τῷ Κριτῇ), κλάδους ἐλαιῶν βαστάζουσι, βοῶντες καὶ αἰτοῦντες βοηθείας τυχεῖν „ καὶ ἐλεηθῆναι· ἡ γὰρ ἐλαία σύμβολον τοῦ ἐλέους, ὡς νίκης τὸ βαΐον. Αἰτήσωμεν οὖν „ παρὰ Χριστοῦ ἔλεος· ἵν' ὥσπερ αὐτὸς ἐνίκησεν ὑπὲρ ἡμῶν· οὕτω καὶ ἡμεῖς νικήσωμεν „ δι' αὐτοῦ, καὶ εὑρεθῶμεν βαστάζοντες τὰ νικητήρια, ὐ μόνον ὑπὲρ τῆς νίκης, ἧς (αὐτὸς) „ ἐνίκησεν ὑπὲρ ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ ἧς αὐτοὶ δι' αὐτοῦ ἐνικήσαμεν". (παρὰ τῇ Σειρᾷ τοῦ κατὰ Ματθ. κεφ. κ'.) Ἂς παρακαλέσωμεν, ἀδελφοὶ, καὶ ἵνα διὰ τῆς νίκης ταύτης ὁμοῦ καὶ τοῦ θείου ἐλέους τύχωμεν τῆς βασιλείας τῶν Οὐρανῶν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΠΡΟ-

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

ΤΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ.

Ἐλᾶτε, ἀγαπητοί μου Ἀναγνῶσται, νὰ μεταβῶμεν ἀπὸ τὴν ἑρμηνείαν τῶν προλαβόντων ᾀσματικῶν Κανόνων τοῦ Θεσπεσίου καὶ Ἱεράρχου Κοσμᾶ εἰς τὴν ἑρμηνείαν τῶν ἐν τῇ μεγάλῃ καὶ ἁγίᾳ Ἑβδομάδι μελουργηθέντων ὑπ' αὐτοῦ Κανόνων. Ἤθελε δὲ εἰπῇ τινὰς ὅτι ἡμεῖς ἔχομεν νὰ μεταβῶμεν ὡς ἀπὸ ᾄσματα ἁπλῶς εἰς αὐτὰ τὰ ᾄσματα τῶν ᾀσμάτων (καθὼς δηλαδὴ καὶ ᾄσμα ᾀσμάτων ὀνομάζεται τὸ τῦ Σολομῶντος μυστικὸν βιβλίον), καὶ ὡς ἀπὸ κανένα ναὸν ἱερὸν, εἰς αὐτὸ τὸ ἱερώτατον ἄδυτον, καὶ εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων, καὶ ὡς ἀπὸ κανένα Οὐρανὸν πρῶτον ἢ δεύτερον, εἰς αὐτὸν τὸν τρίτον καὶ ὑψηλότατον Οὐρανόν· ἢ, διὰ νὰ εἰπῶ καὶ ἄλλο ὁμοίωμα, ἡμεῖς ἔχομεν νὰ μεταβῶμεν ἀπὸ φωνὰς Ἀγγελικὰς καὶ Χερουβικὰς εἰς αὐτὰ τὰ τοῦ Θεοῦ λόγια. Ὅθεν ἐκεῖ ὅπου ὁ Θεὸς λαλεῖ, ποῖος δὲν θέλει ἀκούσει μὲ ἡδονὴν καὶ γλυκύτητα; ἢ, μᾶλλον εἰπεῖν, ποῖος δὲν θέλει γλυκανθῇ ἐκ τῶν τοιούτων λογίων εἰς τὸν τῆς διανοίας του λάρυγγα, ὥστε νὰ φωνάζῃ καὶ αὐτὸς ἐνθουσιῶν μὲ τὸν Προφήτην Δαβὶδ, „Ὡς γλυκέα τῷ λάρυγγί μου τὰ „λόγιά σου, ὑπὲρ μέλι τῷ στόματί μου"; (Ψαλ. ριή. 102.)

Πολὺς γὰρ εἶναι εἰς τὸ νὰ εἰπῇ, καὶ δεξιὸς εἰς τὸ νὰ μελουργήσῃ ὅλους τοὺς ἰδικούς του Κανόνας ὁ Ἱερὸς Κοσμᾶς· καὶ κανένας ἄνθρωπος δὲν εὑρίσκεται, ὅστις, ἀναγινώσκων τὰς ᾀσματικούς του Κανόνας, νὰ μὴ θελχθῇ κατὰ τὴν καρδίαν ἀπὸ τὴν γλυκυτάτην Εἰρμικήν του· τὰ ᾀσματικὰ ὅμως Τριῴδια καὶ Διῴδια, τὰ ὁποῖα ἐμελούργησε κατὰ τὴν μεγάλην Ἑβδομάδα, αὐτὰ φαίνονται ὅτι ἐμελουργήθησαν ἀπὸ κάποιαν ἄλλην ἁρμονίαν θειοτέραν καὶ πνευματικωτέραν τῆς ἁρμονίας τῶν προλαβόντων Κανόνων του. Ὅθεν περὶ τούτων κρίνων τὶς ἤθελεν εἰπῇ προσφυέστερον ὅτι εἰς μὲν τοὺς προλαβόντας Κανόνας του λαλεῖ ὁ Κοσμᾶς μετὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, εἰς δὲ τὰ ᾀσματικὰ Τριῴδια τῆς μεγάλης Ἑβδομάδος λαλεῖ μᾶλλον αὐτὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα μετὰ τοῦ Κοσμᾶ. Τὸ μὲν νὰ ψάλλῃ τινὰς ᾄσματα ᾀσμάτων, μόνου τοῦ σοφωτάτου Σολομῶντος εἶναι ἴδιον, καὶ ὄχι ἡμῶν τῶν ἀσόφων καὶ ἀμαθῶν· ὁμοίως καὶ τὸ νὰ ἐμβαίνῃ τινὰς μέσα εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων, αὐτὸ εἶναι ἴδιον τῶν καθαρῶν καὶ ἱερωμένων, καὶ ὄχι ἡμῶν τῶν ἀκαθάρτων· εἰς τοὺς ὁποίους ἡμᾶς ὄχι μόνον δὲν εἶναι συγκεχωρημένον νὰ ἐμβωμεν μέσα εἰς τὰ ἄδυτα τοῦ ναοῦ, ἀλλ' οὐδὲ εἰς τὰ προπύλαια αὐτοῦ· ὁμοίως καὶ τὸ νὰ ἁρπάζεται τινὰς εἰς τὸν τρίτον Οὐρανὸν, τοῦτο εἶναι τοῦ μεγάλου Παύλου ἴδιον, καὶ τῶν τοῦ Παύλου ὑψηλῶν φρενῶν, καὶ ὄχι ἡμῶν τῶν γεωδῶν καὶ παχέων, οἵτινες ἀπὸ τὸ βαρὺ τῆς ὕλης πραβιζόμενοι, καταφερόμεθα εἰς τῆς γῆς τὸ βαθύτατον. Πλὴν, ἂν καὶ τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο ἦναι ὑπὲρ τὴν ἰδικήν μας δύναμιν, θέλομεν ὅμως τολμήσει εἰς αὐτὸ, δυναμωθέντες ἀπὸ τὰς εὐχὰς ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι εἰς τοῦτο ἡμᾶς παρεκάλεσαν.

ΕΡΜΗ-

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΟ ΤΡΙΩΔΙΟΝ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ, ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗΣ ΔΕΥΤΕΡΑΣ (1)

ΠΟΙΗΜΑ ΟΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΚΟΣΜΑ, ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΤΟΥΤΟΥ ΑΚΡΟΣΤΙΧΙΔΑ.

Ἀκροστιχίς.

„ Τῇ Δευτέρᾳ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Πρέπει νὰ ἠξεύρωμεν, ἀδελφοὶ, ὅτι ἕνα μόνον Ἰαμβικὸν στίχον ἐποίησεν ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς καὶ εἰς τὰς τρεῖς ὁμοῦ ἀκροστιχίδας τοῦ Τριῳδίου τῆς Δευτέρας, τοῦ Διῳδίου τῆς Τρίτης, καὶ τοῦ Τριῳδίου τῆς Τετράδος, οὕτως ἔχοντα· „ Τῇ Δευτέρᾳ Τρίτῃ τε Τετράδι ψαλῶ “· ὁλόκληρος γὰρ οὗτος εἶναι Ἴαμβος. Τῆς δὲ Δευτέρας ἀκροστιχὶς μὲν ξεχωριστὴ εἶναι αὕτη· „ Τῇ Δευτέρᾳ “, τῆς δὲ Τρίτης, αὕτη, „ Τρίτῃ τε “, τῆς δὲ Τετράδος, αὕτη, „ Τετράδι ψαλῶ “· εἰς ὅλας ὅμως τὰς ἀκροστιχίδας ταύτας ἀκούεται ἔξωθεν τὸ, ψαλῶ, ἤγουν, „ Τῇ Δευτέρᾳ ψαλῶ “, „ Τρίτῃ τε ψαλῶ “· καθὼς καὶ ἐνεργείᾳ γράφεται ἐν τῇ ἀκροστιχίδι τῆς Τετράδος οὕτω· „ Τετράδι ψαλῶ “. Σημείωσαι δὲ ὅτι τὰ ἀσματα τῆς μεγάλης ταύτης Ἑβδομάδος θέλων νὰ δείξῃ τιμιώτερα τῶν ἄλλων ἀσματικῶν Κανόνων του ὁ Θεῖος Κοσμᾶς, κατεπύκνωσεν αὐτὰ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μὲ ῥητὰ τῆς νέας Γραφῆς τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ ὄχι μὲ ῥητὰ τῆς παλαιᾶς Γραφῆς καὶ τῶν Προφητῶν, καθὼς μὲ αὐτὰ κατεπύκνωσε τοὺς ἄλλους ἀσματικούς του Κανόνας· ἐποίησε δὲ τοῦτο διὰ νὰ χαρίσῃ ἕνα βραβεῖον καὶ στέφανον μέγιστον εἰς τὴν μεγάλην Ἑβδομάδα· καθὼς γὰρ αὐτὴ βασιλικῶς ὑπερέχει τὰς ἄλλας ἑβδομάδας τοῦ ἐνιαυτοῦ· οὕτω καὶ τὰ τοῦ Εὐαγγελίου ῥητὰ, μὲ τὰ ὁποῖα αὐτὴ καλλωπίζεται, ὑπερβαίνουσι μὲ ὅλους πήχεις βασιλικοὺς, κατὰ τὴν κοινὴν παροιμίαν, τὰ ῥητὰ τῆς Παλαιᾶς καὶ τῶν Προφητῶν, μὲ τὰ ὁποῖα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον οἱ ἄλλοι Κανόνες αὐτοῦ καλλωπίζονται.

Ὅτι δὲ ἡ μεγάλη Ἑβδομὰς ὑπερέχει τὰς ἄλλας τοῦ χρόνου ἑβδομάδας, μαρτυρεῖ ὁ Χρυσόστομος λέγων· „ Μεγάλην Ἑβδομάδα καλοῦμεν αὐτὴν, ὄχι ἐπειδὴ μεῖζον ἔχουσι μῆ„ κος τῶν ἄλλων ἁπασῶν αἱ ταύτης ἡμέραι (καὶ γὰρ εἰσὶν ἕτεραι μείζους), οὐδὲ ἐ„ πειδὴ πλείους τὸν ἀριθμὸν (καὶ γὰρ ἴσαι ταῖς ἄλλαις εἰσὶν), ἀλλ' ἐπειδὴ μεγάλα ἡ„ μῖν γέγονε ἐν αὐτῇ παρὰ τοῦ Δεσπότου κατορθώματα· καὶ γὰρ ἐν αὐτῇ τῇ Ἑβδομάδι „ τῇ μεγάλῃ, ἡ χρονία τοῦ Διαβόλου κατελύθη τυραννίς· ὁ θάνατος ἐσβέσθη· ὁ ἰσχυρὸς „ ἐδέθη· τὰ σκεύη αὐτοῦ διηρπάγη· ἁμαρτία ἀνῃρέθη, ἡ κατάρα κατελύθη· ὁ Παράδει„ σος ἀνεῴχθη· ὁ Οὐρανὸς βάσιμος γέγονεν· ἄνθρωποι Ἀγγέλοις ἀνεμίγησαν· τὸ μεσότοι„ χον τοῦ φραγμοῦ ἤρθη· τὸ θριγγίον περιῤῥέθη· ὁ τῆς εἰρήνης Θεὸς εἰρηνοποίησε τὰ ἄ„ νω

(1) Σημείωσαι ὅτι τῇ μεγάλῃ ταύτῃ Δευτέρᾳ λόγους ἐχουσιν οἱ ἀκόλουθοι Πατέρες· ὁ Χρυσόστομος Ἰωάννης λόγον, οὗ ἡ ἀρχὴ „ Διηνύσαμεν τῆς „ νηστείας τὸν πλοῦν “· ὁ Δαμασκηνὸς λόγον, οὗ ἡ ἀρχὴ „ Κλινεῖ με πρὸς τὸ λέγειν “· ὁ αὐτὸς λόγον, οὗ ἡ ἀρχὴ „ Ὀφθαλμὸς μὲν ὁρῶν “· ἐν δὲ τῇ τῶν Γ' βήρων Ἱερᾷ μονῇ ἐπιγράφεται οὗτος τῷ Χρυσοστόμῳ· Ἐφραὶμ ὁ Σύρος λόγον, οὗ ἡ ἀρχὴ „ Ὁ Θεὸς „ τοῦ Ἀβραάμ “. Σώζονται ἐν τῷ Κοινοβίῳ τοῦ Διονυσίου καὶ ἐν ἄλλοις.

„ναι καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς· διὰ τοῦτο μεγάλη καλεῖται Ἑβδομάς". (Λόγῳ εἰς τὴν μεγάλην Ἑβδομάδα τόμῳ Ε'. οὗ ἡ ἀρχὴ „Διηνύσαμεν τῆς νηστείας τὸν πλοῦν").

Ὠδὴ ἀ. Ἦχος β'. Ὁ Εἱρμός.

„Τῷ τὴν ἄβατον κυμαινομένην θάλασσαν θείῳ αὐτοῦ προστάγ-
„ματι ἀναξηράναντι, καὶ πεζεύσαι δι' αὐτῆς τὸν Ἰσραηλίτην λαὸν
„καθοδηγήσαντι Κυρίῳ ᾄσωμεν· ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Εἰς τὸν παρόντα Εἱρμὸν ἀναφέρει ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς τὴν πρώτην Ὠδὴν τὴν ὑπὸ Μωϋσέως ποιηθεῖσαν, καὶ τὰ ἐκείνης λόγια· ἃς ψάλωμεν, λέγει, εἰς τὸν Κύριον, ὅς τις μὲ τὴν θείκὴν προσταγήν του ἐπρόσταξεν οὕτω τὸν Μωϋσῆν· „Ἄλησον τοῖς Υἱοῖς Ἰσραὴλ καὶ „ἀναζευξάτωσαν, καὶ σὺ ἔπαρον τὴν ῥάβδον σου καὶ ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου ἐπὶ τὴν „θάλασσαν καὶ ῥῆξον αὐτὴν, καὶ εἰσελθέτωσαν οἱ Υἱοὶ Ἰσραὴλ εἰς μέσον τῆς θαλάσ-„σης κατὰ τὸ ξηρόν". (Ἔξ. ιδ'. 15.) Αὐτὸς ὁ Κύριος μὲ τὴν προσταγήν του ἐξήρανε τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν, ἤτις ἦτον ἄβατος ἀπὸ γυμνὰ ποδάρια καὶ ἀδιαπέραστος. Προσθέτει δὲ ἀκολούθως ὁ Μελῳδὸς καὶ τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποίαν ἦτον ἀδιαπέραστος· ἐπειδὴ, λέγει, ἦτον κυμαινομένη ἀπὸ τὰ κύματα, τὰ ὁποῖα φυσικῷ τῷ τρόπῳ διεγείρει ἡ θάλασσα· προδήλον γὰρ ὅτι διὰ τοῦτο ἦτον αὕτη ἄβατος, διότι ἦτον κυμαινομένη. Οὐ μόνον δὲ τὴν θάλασσαν ἐξήρανεν ὁ Κύριος, ἀλλὰ καὶ ὡδήγησε τὸν λαὸν τοῦ Ἰσραὴλ νὰ διαπεράσῃ αὐτὴν ὡς ξηρὰν πεζὸς καὶ μὲ γυμνὰ πόδια. Ὅθεν εἰς τὸν Κύριον τὸν ποιοῦντα τοιαῦτα τέρατα ἃς ψάλλωμεν καὶ ἡμεῖς τὸν ἐπινίκιον ὕμνον ἐκεῖνον ὅπου ἔψαλλον οἱ Ἰσραηλῖται· ἐπειδὴ ἐνδόξως δεδόξασται.

Ἀπορίας δὲ ἄξιον εἶναι, διατί ὁ Ποιητὴς ἐδῶ δὲν εἶπεν ἁπλῶς ξηράναντι, ἀλλὰ ἀναξηράναντι; Εἰς λύσιν τῆς ἀπορίας λέγομεν ὅτι ἡ Ἀνὰ Πρόθεσις ἐδῶ δηλοῖ τὴν δευτέραν ξηρότητα ὅπου ἔλαβεν ἡ γῆ ἀπὸ τὸ στοιχεῖον τοῦ νεροῦ· ἐξηράνθη γὰρ αὐτὴ καὶ πρότερον ἐν τῇ δημιουργίᾳ τοῦ Κόσμου, ὅταν ἡ γῆ μὲν ὅλη ἦτον σκεπασμένη ἀπὸ τὰ νερὰ, διὰ προσταγῆς δὲ τοῦ Θεοῦ ἐσυνάχθησαν τὰ νερὰ εἰς τὰ κοιλώματα τῆς γῆς, καὶ ἐφάνη ἡ ξηρά· „Συναχθήτω γὰρ, φησὶ, τὸ ὕδωρ τὸ ὑποκάτω τοῦ Οὐρανοῦ εἰς συναγωγὴν „μίαν, καὶ ὀφθήτω ἡ ξηρά". (Γέν. ἀ. 9.) Καθὼς λοιπὸν τότε πρῶτον ἐξηράνθη ἡ γῆ διὰ τοῦ χωρισμοῦ τῶν ὑδάτων· οὕτω καὶ τώρα δεύτερον ἐξηράνθη ἡ γῆ ἡ ὑποκάτω οὖσα τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης μὲ τὸν διαχωρισμὸν τοῦ νεροῦ τὸν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ διὰ Μωϋσέως γενόμενον· τούτου χάριν καὶ ὁ Μελῳδὸς δὲν εἶπε ξηράναντι, ἀλλὰ ἀναξηράναντι· ἡ γὰρ Ἀνὰ Πρόθεσις δύω σημαινόμενα ἔχει· σημαίνει γὰρ καὶ τὴν ἄνω κίνησιν καὶ φορὰν, καθὼς εἶναι τὸ, Ἀνέβλεψεν: ἤτοι ἄνω ἔβλεψε, καὶ τὸ, Ἀνελήφθη: ἤτοι ἄνω ἁρπάχθη· σημαίνει δὲ καὶ τὴν ἐπιδίπλωσιν καὶ δευτέρωσιν τοῦ αὐτοῦ πράγματος, καθὼς εἶναι τὸ, Ἀναλάβωμεν τὸν λόγον: ἤτοι ἃς δευτερώσωμεν τὸν λόγον, καὶ τὸ, Ἀνάμνησιν ἐποίησα: ἤτοι δευτέραν μνήμην ἔλαβον· ἐπειδὴ ἡ ἀνάμνησις δὲν εἶναι ἄλλο τι, πάρεξ μία δευτέρα μνήμη τοῦ αὐτοῦ πράγματος. Τοιοῦτον σημαινόμενον ἔχει τώρα ἡ Ἀνὰ καὶ ἐν τῷ Ἀναξηράναντι, ὡδὲν ἄλλο δηλώσα, εἰμὴ τὴν δευτέραν τῆς γῆς ξηρότητα, τὴν ὁποίαν ἔλαβε μετὰ τὸν χωρισμὸν τοῦ νεροῦ τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης.

Τροπάριον.

„Ἡ ἀπόῤῥητος Λόγου Θεοῦ κατάβασις, ὅπερ Χριστὸς αὐτός ἐστι
„Θεὸς καὶ ἄνθρωπος, τὸ Θεὸς οὐχ ἁρπαγμὸν εἶναι ἡγησάμενος,
„ἐν τῷ μορφοῦσθαι δοῦλον δείκνυει τοῖς μαθηταῖς· ἐνδόξως γὰρ
„δεδόξασται.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸ παρὸν Τροπάριον ὅλον ἐρανίσθη ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸ ἀποστολικὸν ἐκεῖνο ῥητὸν, τὸ λέγον περὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ· „Ὃς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο „τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ, ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσε μορφὴν δούλου λαβών, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων „γενόμενος". (Φιλιπ. β'. 6.) Τοῦτο δὲ τὸ ῥητὸν οὕτως ἑρμηνεύουσιν ὁ θεῖος Χρυσόστομος καὶ ὁ Θεοφύλακτος, λέγοντες ὅτι, ὅταν μὲν τινὰς ἁρπάσῃ καμμίαν ἐξουσίαν, ἢ ἄλλο τι ἀξίωμα, φοβεῖται νὰ ἀφήσῃ αὐτὸ, διὰ νὰ μὴ τὸ πάρῃ ἄλλος, καὶ τὸ χάσῃ ἐκεῖνος· ἐπειδὴ δὲν ἦτον ἐξ ἀρχῆς ἰδικόν του, ἀλλὰ μὲ ἀδικίαν καὶ τυραννίαν τὸ ἥρπασεν· ὅταν δὲ ἔχῃ τὴν ἐξουσίαν καὶ τὸ ἀξίωμα φυσικὸν ἀπὸ τὸν Πατέρα του, τότε εὐκόλως ἀφίνει αὐτὸ, καλῶς ἠξεύρων ὅτι δὲν θέλει τὸ χάσει· ἐπειδὴ καὶ ἂν φανῇ ὅτι τὸ ἀφίνει πρὸς ὥραν, πάλιν ἔχει νὰ τὸ πάρῃ Τοιουτοτρόπως, λέγει, καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, δὲν ἐφοβήθη νὰ καταβῇ ἀπὸ τὸ θεϊκόν του ἀξίωμα, ἤγουν ἀπὸ τὸ νὰ ἦναι ἐν τῇ μορφῇ: ἤτοι ἐν τῇ φύσει καὶ οὐσίᾳ τοῦ Θεοῦ, ἴσος ὢν κατὰ φύσιν μὲ τὸν Πατέρα, ὄχι· ἐπειδὴ τὸ θεϊκὸν αὐτὸ ἀξίωμα δὲν εἶχεν ἀπὸ ἁρπαγὴν κατὰ τοὺς ψευδωνύμους Θεοὺς τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ εἶχεν αὐτὸ φυσικόν· διὰ τοῦτο καὶ ἠθέλησε νὰ συγκαταβῇ καὶ νὰ λάβῃ τὴν τοῦ δούλου μορφήν: ἤτοι τὴν φύσιν τοῦ δούλου ἀνθρώπου, ταὐτὸν εἰπεῖν, νὰ γένῃ ταπεινὸς ἄνθρωπος· ἐπειδὴ καὶ ἐν τῇ ταπεινώσει τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως γενόμενος, ἐφύλαττεν ὁλόκληρον τὸ ὕψος καὶ ἀξίωμα τῆς Θεότητός του, ἂν καὶ εἶχεν αὐτὸ σκεπασμένον ὑποκάτω εἰς τὸ ταπεινὸν σχῆμα τῆς ἀνθρωπότητος· τὸ ὁποῖον καὶ κένωσιν ὀνομάζει ὁ αὐτὸς Παῦλος.

Τοῦτο λοιπὸν τὸ ἴδιον νόημα θέλει νὰ φανερώσῃ καὶ ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς ἐν τῷ παρόντι Τροπαρίῳ· ὅθεν λέγει· Ἡ ἀπόῤῥητος συγκατάβασις τοῦ Θεοῦ Λόγου καὶ κένωσις, ἥτις αὐτὸς ἐστὶν ὁ Χριστὸς, ὁ ὑπάρχων Θεὸς ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπος (τὸ ἀφῃρημένον γὰρ ἀντὶ τοῦ συγκεκριμένου ἐξέλαβεν ὁ ποιητὴς κατὰ συνεκδοχήν: ἤτοι τὴν κατάβασιν ἀντὶ τοῦ καταβάντος) αὐτὸς ὁ Θεὸς Λόγος μὲ τὸ νὰ ἐμορφώθη τὸν δοῦλον: ἤτοι τὴν τοῦ δούλου ἀνθρώπου φύσιν, μὲ τοῦτο δεικνύει εἰς τοὺς μαθητάς του ὅτι δὲν ἐνόμισεν ἁρπαγὴν τὸ νὰ ἦναι Θεὸς ἴσος μὲ τὸν Πατέρα, καὶ διὰ τοῦτο ἐκενώθη καὶ ἐσυγκατέβη ἀπὸ τὸ ἀξίωμα αὐτὸ τῆς Θεότητος· ὅπερ καὶ συγκαταβὰς τέλειον εἶχεν, ὡς οὐ κατὰ τροπὴν, ἀλλὰ κατὰ πρόσληψιν τὴν τοῦ δούλου μορφὴν ἐνδυσάμενος· μείνας γὰρ ὅπερ ἦν: ἤτοι Θεὸς, ἔγινεν ὅπερ οὐκ ἦν: ἤτοι ἄνθρωπος, ἵνα θεώσῃ τὸν ἄνθρωπον. Οὕτως ἡρμήνευσε τὸ Τροπάριον καὶ ὁ ἀνώνυμος ἑρμηνευτὴς τῶν Κανόνων· ὁ δὲ ἄλλος ἑρμηνευτὴς Θεόδωρος, δὲν ἠξεύρω πῶς οὐχ οὕτως ἡρμήνευσεν αὐτὸ, λέγων ὅτι ἐλλειπτικῶς ἔγραψεν ἐδῶ ὁ ποιητὴς τὸ „Δεικνύει τοῖς μαθηταῖς". Τί δὲ δεικνύει; Τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ταπείνωσιν. Ποῦ; Ἐν τοῖς ἀκολούθοις δηλαδὴ Τροπαρίοις. Ὅθεν σοφὸς ὢν, ἐμοὶ γοῦν τῷ ἀσόφῳ οὐκ ἔδωκε νοῆσαι, πῶς τοῦτο εἶπεν· ἀνακόλουθον γὰρ τὸ νόημα τοῦτο ἐστὶ καὶ ἀνάρμοστον.

Ἀπορίας δὲ ἄξιον εἶναι, διὰ τί ὁ Μελῳδὸς εἶπεν „Ἡ ἀπόῤῥητος Λόγου Θεοῦ κατά„βασις;" αὕτη γὰρ εἶναι φανερὰ καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς ὀλιγόνους καὶ ἀμαθεῖς. Πρὸς λύσιν λοιπὸν τῆς ἀπορίας λέγομεν ὅτι, ἐπειδὴ διάφοροι αἱ καταβάσεις τοῦ Θεοῦ εὑρίσκονται ἐν τῇ ἁγίᾳ Γραφῇ· „Κατέβη γὰρ Κύριος ἰδεῖν τὴν πόλιν καὶ τὸν πύργον". (ἤτοι τὴν πυργοποιΐαν) (Γέν. ια'. 5.) κατέβη εἰς τὰ Σόδομα· „Καταβὰς, φησὶν, ὄψομαι, „εἰ κατὰ τὴν κραυγὴν αὐτῶν τὴν ἐρχομένην συντελοῦνται πρός με". (Γέν. ιη'. 21.) καταβαίνει εἰς Αἴγυπτον· „Κατέβην, φησὶν, ἐξελέσθαι αὐτοὺς (τοὺς Ἰσραηλίτας) ἐκ χει„ρὸς τῶν Αἰγυπτίων". (Ἔξ. γ'. 8.) καταβαίνει Κύριος εἰς τὸ Σινᾶ· „Κατέβη Κύριος „ἐπὶ τὸ ὄρος Σινᾶ". (Ἔξ. ιθ'. 20.) ἐκατέβη ὁ Ἄγγελος Κυρίου: ἤτοι ὁ τῆς μεγάλης βουλῆς Ἄγγελος, εἰς τοὺς τρεῖς Παῖδας ἐν τῇ καμίνῳ· „Ὁ δὲ Ἄγγελος, φησὶ, Κυρίου „συγκατέβη ἅμα τοῖς περὶ τὸν Ἀζαρίαν εἰς τὴν κάμινον". (Αἶνες. τῶν τριῶν Παιδ. 25.) ἐκατέβη δὲ ὁ Θεὸς εἰς τὸν Μωϋσῆν ἐν στύλῳ νεφέλης, (Ἀριθ. ιβ'. 5.) καὶ εἰς τὸν Ἠλίαν· καὶ ἄλλαι δὲ πολλαὶ καταβάσεις Θεοῦ εὑρίσκονται ἐν τῇ θείᾳ Γραφῇ. Καταβαίνει δὲ ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων ὁ τοῦ Θεοῦ ἐνυπόστατος Λόγος τὴν θεοπρεπεστέραν κατάβασιν, καὶ γίνεται, ὅπερ εἰμὶ ἐγὼ χωρὶς ἁμαρτίας: ἤτοι τέλειος ἄνθρωπος διὰ τὴν ἐμὴν σωτηρίαν.

Ἐπει-

Ἐπειδὴ λοιπὸν τοσαῦται πολλαὶ καταβάσεις φαίνονται τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ Γραφῇ· τούτου χάριν ὁ Μελῳδὸς ἐδῶ ἠναγκάσθη νὰ ἐξηγήσῃ, ποία ἐστάθη ἡ ἀπόῤῥητος αὕτη κατάβασις τοῦ Θεοῦ Λόγου· καὶ λέγει ὅτι εἶναι ἡ ἐνανθρώπησις αὐτοῦ, ἡ ὁποία δὲν εἶναι ἄλλο, πάρεξ ἡ τῶν δύω φύσεων, τῆς θείας, λέγω, καὶ τῆς ἀνθρωπίνης εἰς μίαν ὑπόστασιν ἀσύγχυτος ἅμα καὶ ἀδιαίρετος σύνοδος: ἤτοι ἕνωσις· ὅπερ αὐτὸς ἐστὶν ὁ Χριστὸς, ὁ Θεὸς ὑπάρχων ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπος. Ἀπόῤῥητος δὲ καὶ ἀκατάληπτος εἶναι ἀπὸ κάθε λόγον καὶ νοῦν ἡ κατάβασις αὕτη τοῦ Θεοῦ Λόγου· ὅθεν εἶπεν ὁ Ἀρεοπαγίτης Διονύσιος· „ Ἀλλὰ καὶ τὸ πάσης Θεολογίας ἐκφανέστατον, ἡ καθ' ἡμᾶς Ἰησοῦ Θεοπλαστία καὶ „ ἀῤῥήτος ἐστι λόγῳ παντὶ καὶ ἄγνωστος τῷ παντὶ, καὶ αὐτῷ τῷ πρωτίστῳ τῶν πρε„ σβυτάτων Ἀγγέλων “. (περὶ θείων ὀνομάτ. κεφ. β΄.) Ἀξιόλογα δὲ εἶναι καὶ ἐκεῖνα ὅπου λέγει ὁ Ζωναρᾶς ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ α΄. ἤχου τῆς Ὀκτωήχου περὶ τῆς καταβάσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου· „ Κατάβασις τὸ Λόγου οὐ τοπικήτις νοεῖται μετάβασις ἐκ τῶν κόλπων „ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, καὶ ἐξ Οὐρανοῦ πρὸς τὴν φύσιν ἡμῶν καὶ πρὸς τὴν γῆν· παντα„ χοῦ γὰρ ὢν καὶ τὰ πάντα πληρῶν ἀπεριγράπτως, καὶ ἐν τοῖς κόλποις ἐστὶν ἀεὶ τοῦ „ Πατρὸς, καὶ ἐν τῷ παντὶ Κόσμῳ αἰσθητῷ τε καὶ νοητῷ, καὶ ἐν τοῖς τοῦ Κόσμου μέρε„ σιν, ἀμιγῶς διὰ πάντων διϊκνούμενος κατά τινα τρόπον ἄῤῥητον καὶ ἀνέκφραστον· ἀλ„ λ' ἡ τοῦ Λόγου πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ἕνωσις, ἤγουν σάρκωσις, καὶ τῆς Θεότητος „ αὐτοῦ καὶ τῆς ἀνθρωπότητος εἰς μίαν ὑπόστασιν συνδρομὴ, κατάβασις ἡμῖν καὶ νοεῖ„ ται καὶ λέγεται· καθὼς καὶ ὁ Μελῳδὸς (Κοσμᾶς δηλ.) φησὶν· „ Ἡ ἀπόῤῥητος Λόγου „ Θεοῦ κατάβασις “. Ἡ κατάβασις δὲ αὕτη τοῦ Θεοῦ Λόγου ἔγινεν ἡμῶν ἀνάβασις· ἔφη γὰρ ὁ μέγας Ἀθανάσιος· „ Ἅμα ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο, ὅπερ ἐστὶν ἡ τοῦ Λόγου κατά„ βασις, καὶ ἅμα ἡ σὰρξ Λόγος γέγονε διὰ τὴν εἰς μίαν ὑπόστασιν συνδρομήν· ὅπερ „ ἐστὶν ἡ τῆς σαρκὸς ἀνάβασις “.

Τροπάριον.

„ Διακομῆσαι (1) αὐτὸς ἐλήλυθα, οὗ τὴν μορφὴν ὁ πλαστουργὸς
„ ἐκὼν περίκειμαι, τῷ πτωχεύσαντι Ἀδὰμ, ὁ πλουτῶν Θεότητι,
„ θεῖναι ἐμήν τε αὐτοῦ ψυχὴν ἀντίλυτρον, ὁ ἀπαθὴς Θεότητι.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἂν καὶ εἰς τὸ πρότερον Τροπάριον ἐπαράστησεν ὁ Ἱερὸς Κοσμᾶς τὴν ἄπειρον ταπείνωσιν ὅπου ἔδειξεν ὁ Θεὸς Λόγος, ἀπορῥήτως συγκαταβὰς καὶ ἐνανθρωπήσας· ὅθεν εἶπεν ὁ μέγας Βασίλειος· „ Μεγίστην ἀπόδειξιν δυνάμεως ἔχει τὸ δυνηθῆναι Θεὸν ἐν ἀνθρώπου „ φύσει γενέσθαι· οὐ γὰρ τοσοῦτον Οὐρανοῦ καὶ γῆς σύστασις καὶ θαλάσσης καὶ ἀέρος „ καὶ τῶν μεγίστων στοιχείων ἡ γένεσις, καὶ εἴτι ὑπερκόσμιον νοεῖται, καὶ εἴτι κατα„ χθόνιον, τὴν δύναμιν παρίστησι τοῦ Θεοῦ Λόγου, ὅσον ἡ περὶ τὴν ἐνανθρώπησιν οἰ„ κονομία, καὶ ἡ πρὸς τὸ ταπεινὸν καὶ ἀσθενὲς τῆς ἀνθρωπότητος συγκατάβασις “. (2) (Ἑρμηνείᾳ εἰς τὸν μδ΄. Ψαλμὸν καὶ Η΄. κεφ. τῶν περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος) Ἂν καὶ ἐν τῷ προλαβόντι Τροπαρίῳ, λέγω, ἐπαράστησεν ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς τὴν ταπείνωσιν τὴ Θεοῦ Λόγου, μ' ὅλον τοῦτο καὶ ἐν τῷ παρόντι παρασταίνει αὐτήν· οὐ μόνον γὰρ ἐσυγκατέβη καὶ ἔγινεν ἄνθρωπος δι' ἡμᾶς ὁ ὑπερούσιος Λόγος, ἀλλὰ μὲ τὰς ἰδίας του χεῖρας, ὡς τῆς

(1) Ἐν ἄλλοις δὲ γράφεται „ Διακονήσων καὶ δήσων “· ὅπερ ἐσὶ τεχνικώτερον· καθότι τὰ κινήσεως σημαντικὰ ῥήματα, ὁποῖον εἶναι καὶ τὸ „ Ἐλήλυθα “, μετὰ Μετοχῆς μελλοντικῆς συντάσσονται μᾶλλον, ἢ μετὰ Ἀπαρεμφάτου. Ἐπειδὴ δὲ ἅπαξ ἔχει τὸ ῥητὸν ὁ Εὐαγγελιστὴς μετὰ Ἀπαρεμφάτου, διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς τούτῳ ἠκολουθήσαμεν.

(2) Διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἀνώνυμος ἑρμηνευτὴς ἐκ τούτου λαβὼν τὴν ἀφορμὴν, ὥρισε τί εἶναι ἡ οἰκονομία λέγων· „ Οἰκονομία ἐστὶν ἡ ἐκ τοῦ οἰκείου „ μεγέθους ἑκούσιος συγκατάβασις, ἣν ὁ Θεὸς Λόγος „ εἰς ἡμῶν σωτηρίαν εἰργάσατο “. Ὁ δὲ σοφὸς Νικήτας ὁ Σερρῶν οὕτω λέγει· „ Οἰκονομία ἐστὶν ἐπὶ „ μὲν ἀνθρώπων μετακίνησις πραγμάτων πρὸς τὸ „ συμφέρον, ἐπὶ δὲ Θεοῦ, ἡ τοῦ οἰκείου μεγέθους „ ἑκούσιος συγκατάβασις “.

τῆς ἀπείρου συγκαταβάσεως! ἐκαταδέχθη νὰ ὑπηρετήσῃ ἡμᾶς τοὺς δούλους του, καθὼς τὸ λέγει μόνος του· „ Τίς μείζων ἐξ ὑμῶν; ὁ ἀνακείμενος, ἢ ὁ διακονῶν; οὐχὶ ὁ ἀνακεί-„ μενος; καὶ ἐγὼ εἰμὶ ἐν μέσῳ ὑμῶν ὡς ὁ διακονῶν ". (Λουκ. κβ'. 27.) καὶ πάλιν, „ Ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι ". (Ματθ. κ'. 28.)

Οὐ μόνην δὲ τὴν ταπείνωσιν τοῦ Θεοῦ Λόγου ἀναφέρει ὁ Μελῳδὸς ἐν τῷ παρόντι Τροπαρίῳ, ἀλλὰ καὶ τὴν πρὸς ἡμᾶς ἄπραν καὶ ὑπερβάλλουσαν ἀγάπην αὐτοῦ, διὰ τὴν ὁποίαν ἔβαλε τὴν ψυχήν του εἰς θάνατον ὑπὲρ ἡμῶν· αὐτὸς γὰρ ὁ ἴδιος εἶπε· „ Μείζονα „ ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἢ τὸ θεῖναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ ". (Ἰω. ιέ. 13.) καὶ πάλιν λέγει „ Ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ „ διακονῆσαι, καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν (ἤτοι ἀντὶ πάντων) ". (Ματθ. κ'. 28.) Ἔφη δὲ καὶ ὁ Παῦλος· „ Εἷς μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων ἄνθρωπος „ Χριστὸς Ἰησοῦς, ὁ δοὺς ἑαυτὸν ἀντίλυτρον ὑπὲρ πάντων ". (ά. Τιμ. β'. 5.) Εἰσάγει λοιπὸν ὁ Μελῳδὸς τὸν Δεσπότην Χριστὸν λέγοντα πρῶτον εἰς τοὺς μαθητάς του, ἐγὼ ἦλθον εἰς τὸν Κόσμον ἵνα διακονήσω εἰς τὸ πλάσμα μου τὸν Ἀδάμ: ἤτοι εἰς τὸν ἄνθρωπον, τοῦ ὁποίου τὴν μορφὴν ἐγὼ ὁ πλάστης αὐτοῦ θελιματικῶς ἐνεδύθην· καὶ ἐγὼ ὁ πλουτῶν κατὰ τὴν Θεότητα ἦλθον διὰ νὰ ὑπηρετήσω τὸν Ἀδὰμ τὸν πτωχεύσαντα διὰ τὴν παρακοήν. Ἐρανίσθη δὲ τοῦτο ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸν Παῦλον λέγοντα· „ Γινώσκε-„ τε τὴν χάριν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὃς δι' ἡμᾶς ἐπτώχευσε πλούσιος ὤν, „ ἵνα ὑμεῖς τῇ ἐκείνου πτωχείᾳ πλουτήσητε ". (β'. Κορ. ά. 9.)

Ἔπειτα εἰσάγει δεύτερον τὸν Κύριον λέγοντα πρὸς τοὺς αὐτοὺς μαθητάς του ὅτι ἐγὼ δὲν ἦλθον μόνον διὰ νὰ ὑπηρετήσω τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ βάλω τὴν ψυχήν μου: ἤτοι τὴν ζωήν μου ἀντίλυτρον, τουτέστι λύτρον καὶ ἐξαγορὰν ἀντὶ αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ταὐτὸν εἰπεῖν, ἦλθον διὰ νὰ πάθω καὶ νὰ σταυρωθῶ καὶ νὰ ἀποθάνω ὑπὲρ αὐτοῦ ἐγὼ ὅπου εἶμαι ἀπαθὴς κατὰ τὴν Θεότητα· τοῦτο γὰρ εἶναι ὅρος ἀγάπης ἀκρότατος, τὸ ὑπὲρ τῶν ἀγαπητῶν ἀποθανεῖν, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται. Διὰ τί δὲ ταῦτα εἶπε πρὸς τοὺς Ἁγίους του μαθητὰς ὁ γλυκὺς καὶ πρᾶγμα καὶ ὄνομα Ἰησοῦς; Ὄχι διὰ ἄλλο βέβαια, πάρεξ διὰ νὰ παρακινήσῃ αὐτοὺς εἰς τὴν ὁμοίαν τοῦ Διδασκάλου μίμησιν· καθὼς καὶ τοῦτο ὁ αὐτὸς εἶπε καθαρώτερα· μετὰ γὰρ τὸν φρικτὸν ἐκεῖνον Νιπτῆρα, καθ' ὃν ὁ πλάστης καὶ ὑπέρτατος Μονάρχης τοῦ Παντὸς ἔνιψεν αὐτοχειρὶ τοὺς πόδας τοῦ εὐτελοῦς πλάσματός του, καὶ αὐτοῦ τοῦ ἰδίου προδότου του, μετὰ ταῦτα, λέγω, εἶπε πρὸς τοὺς νιφθέντας „ Γινώσκετε τί πεποίηκα ὑμῖν; ὑμεῖς φωνεῖτέ με, ὁ Κύριος καὶ ὁ Διδά-„ σκαλος, καὶ καλῶς λέγετε· εἰμὶ γάρ. Εἰ οὖν ἐγὼ ἔνιψα ὑμῶν τοὺς πόδας ὁ Κύριος „ καὶ ὁ Διδάσκαλος, καὶ ὑμεῖς ὀφείλετε ἀλλήλων νίπτειν τοὺς πόδας· ὑπόδειγμα γὰρ „ ἔδωκα ὑμῖν, ἵνα, καθὼς ἐποίησα ὑμῖν, καὶ ὑμεῖς ποιῆτε ". (Ἰω. ιγ'. 12.) Καὶ ἂν ἐγὼ, λέγει, ὁ πλούσιος ἐδιακόνησα τὸν πτωχεύσαντα Ἀδάμ· ἄρα καὶ ἐσεῖς χρεωστεῖτε νὰ διακονῆτε τοὺς ὁμοπτώχους ἀδελφούς σας· καὶ ἂν ἐγὼ ἔβαλα τὴν ψυχήν μου διὰ τὴν ἀγάπην σας· καὶ ἐσεῖς χρεωστεῖτε νὰ ἔχετε τοιαύτην ἀγάπην ἕνας εἰς τὸν ἄλλον. Περὶ δὲ τοῦ ἀντιλύτρου εἴπομεν ἀρκετὰ ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῆς πρώτης πρὸς Τιμόθεον.

Ὠδὴ ή. Ὁ Εἱρμός.

„ Ἔφριξε παίδων εὐαγῶν τὸ ὁμόστολον ψυχῆς ἄσπιλον σῶμα,
„ καὶ εἶξε τὸ τραφὲν ἐν ἀπείρῳ ὕλῃ ἀκάματον πῦρ. Ἀειζώου δὲ
„ ἐκμαραμθείσης φλογὸς, διαϊωνίζων ὕμνος ἀμεμέλπετο· τὸν Κύριον
„ πάντα τὰ ἔργα ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Οὗτος ὁ Εἱρμὸς διηγεῖται τὸ θαῦμα ὅπου ἔγινεν εἰς τὴν Βαβυλωνίαν κάμινον, ὅτι δηλαδὴ ἡ φωτία, ὡς νὰ ἐφοβήθη καὶ ἐντράπη τὴν ἀρετὴν τῶν ἁγίων ἐκείνων τριῶν Παίδων, καὶ τὴν καθαρότητα τῆς ψυχῆς αὐτῶν καὶ τοῦ σώματος, δὲν ἔγγισεν αὐτοὺς μὲ τε-

λειό-

λειότητα, οὔτε τοὺς ἔβλαψεν οὐδὲ μέχρι τριχὸς, ἀλλὰ ὑπετάγη εἰς αὐτοὺς καὶ ἐμαράνθη· καὶ ὅτι μέσον τοῦ πυρὸς δροσιζόμενοι οἱ Παῖδες, ἀνέμελπον τὸν θαυμαστὸν ἐκεῖνον καὶ παγκόσμιον ὕμνον „ Πάντα τὰ ἔργα τὸν Κύριον ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε εἰς πάντας „ τοὺς αἰῶνας “.

Πρέπει δὲ νὰ ἠξεύρωμεν ὅτι ὁ Εἱρμὸς οὗτος εἶναι καταπεπυκνωμένος ἀπὸ μεταφορὰς καὶ ὑπερβολὰς, τὰ δύω σχήματα τῆς ῥητορικῆς. Μεταφορὰ δὲ εἶναι, ὅταν ἕνας λόγος ὅπου ἁρμόζει εἰς ἕνα πρᾶγμα κυρίως καὶ καθ' αὐτὸ, μεταφέρεται καὶ εἰς ἄλλο πρᾶγμα οὐ κυρίως, ἀλλὰ καταχρηστικῶς· οὕτω καθ' ὑπόθεσιν, πόδες μὲν λέγονται κυρίως ἐπὶ τῶν ζώων, μεταφορικῶς δὲ λέγονται πόδες καὶ τοῦ βουνοῦ. Ὑπερβολὴ δὲ εἶναι ἕνας λόγος, ὅπου ὑπερβάλλει τοὺς ὅρους τῆς φύσεως τοῦ πράγματος, ἔκπληξιν καὶ θαυμασμὸν εἰς τοὺς ἀκούοντας προξενῶν· οὕτω χάριν παραδείγματος, λέγει ὑπερβολικῶς περὶ τῶν κυμάτων τῆς θαλάσσης ὁ Δαβίδ· „ Ἀναβαίνουσιν ἕως τῶν Οὐρανῶν, καὶ καταβαίνουσιν ἕως „ τῶν ἀβύσσων “· (Ψαλ. ρϛ'. 26.) οὐδέ ποτε γὰρ ἕως τῶν Οὐρανῶν τὰ κύματα ἀναβαίνουσι.

Μεταφορὰ λοιπὸν εἶναι τὸ νὰ λέγῃ ἐδῶ ὁ Μελῳδὸς ὅτι τὸ πῦρ ἔφριξεν: ἤτοι ἐφοβήθη· ἐπειδὴ φρίκη κυρίως λέγεται ἐπὶ τῶν ἐμψύχων καὶ αἰσθητικῶν ζώων, τὰ ὁποῖα φρίττουν καὶ φοβοῦνται, ὅταν ἀπὸ κανένα φοβερὸν πρᾶγμα συσταλθῇ μὲν τὸ ἔμφυτον θερμὸν μέσα εἰς τὴν καρδίαν των, ὀρθωθοῦν δὲ αἱ τρίχες των· τὸ δὲ πῦρ, ἄψυχον ὂν καὶ ἀναίσθητον, ποῖον φόβον ἢ φρίκην τοιαύτην ἐμπορεῖ νὰ λάβῃ; Βέβαια οὐδεμίαν· ὅθεν μεταφορικῶς λέγεται εἰς αὐτὸ ἡ φρίκη καὶ ὁ φόβος. Ὁμοίως λέγεται ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ πυρὸς καὶ τὸ σχῆμα τῆς ὑπερβολῆς· ἵνα γὰρ φανερώσῃ ὁ Μελῳδὸς τὴν ὑπερβολικὴν συστολὴν τοῦ πυρὸς, εἶπεν ὅτι αὐτὸ εἶξεν: ἤτοι ὑπετάχθη καὶ δὲν ἐτόλμησε νὰ βλάψῃ τὰ σώματα τῶν τριῶν Παίδων.

Ὁμοίως δὲ καὶ τὸ νὰ εἰπῇ ὁ Ποιητὴς ὅτι τὸ σῶμα τῶν τριῶν Παίδων ἦτον ἄσπιλον καὶ ὁμόστολον τῆς ψυχῆς ὑπερβολικῶς σχηματίζεται· ποῖον γὰρ σῶμα ἐμπορεῖ νὰ γένῃ ἄσπιλον κατὰ πάντα, ἐνῷ ἡ Γραφὴ λέγει „ Τίς καθαρὸς ἔσται ἀπὸ ῥύπου; Ἀλλ' οὐδείς· „ ἐὰν καὶ μία ἡμέρα ὁ βίος αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, κατὰ τὸν Ἰὼβ “· (Ἰὼβ. ιδ'. 4.) ἢ πῶς τὸ σῶμα ἐμπορεῖ νὰ ἦναι ὁμόστολον τῆς ψυχῆς, τῆς ἀΰλου τὸ ἔνυλον, καὶ τῆς ἐκ Θεοῦ ἐμπνευσθείσης ὁ πηλὸς καὶ ἡ λάσπη; Κατὰ σχῆμα λοιπὸν ὑπερβολῆς ταῦτα ἐρρέθησαν. Τοῦτο μόνον ἐμπορεῖ νὰ εἰπῇ τινὰς, ὅτι τὸ σῶμα τῶν τριῶν Παίδων εἶπεν ὁ Μελῳδὸς ἄσπιλον καὶ ὁμόστολον τῆς ψυχῆς: ἤτοι στολισμένον μὲ τὴν καθαρότητα καὶ ἀρετὴν τῆς ψυχῆς, καθότι οἱ τρισμακάριοι ἐκεῖνοι Παῖδες ἐφάνησαν εὐσεβεῖς εἰς τὸν Θεὸν, ὄχι μόνον κατὰ τὴν ψυχὴν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ σῶμα· οὔτε γὰρ μὲ τὴν ψυχὴν ἐκαταδέχθησαν νὰ ἀρνηθοῦν τὸν Θεὸν, οὔτε μὲ τὸ σῶμα ἔκαμψαν τὰ γόνατα καὶ ἐπροσκύνησαν τὴν εἰκόνα τοῦ Ναβουχοδονόσορος, ἀλλ' οὔτε μὲ τὴν γλῶσσαν ὡμολόγησαν ἐκείνην Θεόν, οὔτε τὰς χεῖράς των ἐμόλυναν, προσφέροντες εἰς ἐκείνην θυσίαν ἢ λίβανον.

Λέγεται δὲ καὶ ἄλλως τὸ σῶμα ὁμόστολον τῆς ψυχῆς· καθότι ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις, ἡ ἔνδον στολίζουσα καὶ λαμπρύνουσα τὴν ψυχὴν, μεταδίδοται καὶ χύνεται ἔξω καὶ εἰς τὸ σῶμα, καὶ λαμπρύνει αὐτὸ καὶ στολίζει· ὅθεν ὁ Θεσσαλονίκης Γρηγόριος γράφων πρὸς τὴν Ξένην, λέγει· „ Ὁ μέν τοι τούτων (τῶν θείων χαρισμάτων) εὐμοιρήσας νοῦς, καὶ „ πρὸς τὸ συνημμένον σῶμα πολλὰ διαπορθμεύει τοῦ θείου πάλλους τεκμήρια. Διὰ τοῦ„ το καὶ αἱ ἰδέαι (ἤτοι τὰ πρόσωπα) τῶν τριῶν Παίδων ἐφάνησαν ἀγαθαὶ, ὡς Γέγρα„ πται “ (Δαν. ά.), οὐ μόνον διὰ τὴν ἀποχὴν τῶν ἀκαθάρτων βρωμάτων, ἀλλὰ πολ„ λῷ μᾶλλον διὰ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, τὴν ἔνοικον οὖσαν ἔνδοθεν ἐν ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν „ ἐκχυθεῖσαν δὲ ἐκ μέρους καὶ εἰς τὰ σώματα “.

Ἀλλὰ καὶ τὸ νὰ λέγῃ ὁ Μελῳδὸς ὅτι τὸ πῦρ τῆς καμίνου ἦτον ἀκάματον, τουτέστι δὲν ὑπέμενε κάματον: ἤτοι δὲν ἐκοπίαζεν, οὔτε ἐκουράζετο, καὶ ὅτι αὐτὸ ἐτράφη μὲ ἄπειρον ὕλην τῆς ναφθης (ἤτοι τοῦ κοινῶς καλουμένου νευτίου) καὶ πίσσης, καὶ στυππίου, καὶ κληματίδος, καὶ αὐτὰ, λέγω, εἶναι ὑπερβολικὰ καὶ μεταφορικά· ἐπειδὴ τὸ πῦρ φυσικῷ τῷ τρόπῳ κουράζεται καὶ ἀποκάμνει, ὡς ἐξ ὕλης βαρείας συγκείμενον· μόνου γὰρ τοῦ Θεοῦ τὸ ἀκάματον εἶναι ἴδιον. Καὶ τὸ πῦρ δὲν τρέφεται κυρίως, ὡς ἄψυχον ὄν· μόνων γὰρ τῶν ἐμψύχων φυτῶν καὶ τῶν αἰσθητικῶν ζώων τὸ τρέφεσθαι εἶναι ἴδιον. Ἀλλὰ καὶ ἡ ὕλη ἐκείνη ἡ εἰς τὴν Βαβυλωνίαν κάμινον ἐμβληθεῖσα δὲν ἦτον ἄπειρος, ἀλλὰ πε-

πεπερασμένη. Ὁμοίως καὶ τὸ νὰ λέγῃ ὅτι ἡ φλόγα τῆς καμίνου ἦτον ἀειζωος, καὶ αὐτὸ ὑπερβολὴ εἶναι ὁμοία μὲ τὴν τὸ „ Ἀκάματον “· ταῦτα γὰρ, ὡς εἴπομεν, κυρίως ἐπὶ Θεοῦ λέγονται, ἢ κατὰ μετοχὴν καὶ ἐπὶ τῶν ἀΰλων καὶ νοερῶν οὐσιῶν, καὶ ἐπὶ τοῦ ἀνθρωπίνου καὶ ἐνεργείᾳ ὄντος νοός. Ἀλλὰ καὶ τὸ νὰ λέγῃ ὅτι ἡ φλὸξ ἐμαράνθη, καὶ αὐτὸ μεταφορὰ καὶ ὑπερβολὴ εἶναι· καθότι μαρασμὸς κυρίως λέγεται ἐπὶ τῶν φυτῶν καὶ χόρτων· ταῦτα γὰρ λέγονται ὅτι μαραίνονται· ἔξω μόνον ἂν θέλῃ νὰ εἰπῇ τινὰς ὅτι ἀείζωον καὶ ἀκάματον λέγεται τὸ πῦρ, διότι, ὅσην ὕλην δώσῃ τινὰς εἰς αὐτὸ, ὅλην τὴν καταναίει, καὶ διὰ μέσου τῆς ὕλης ἐμπορεῖ νὰ μὴ σβεσθῇ, ἀλλὰ νὰ μένῃ πάντοτε καῖον.

Μερικοὶ δὲ, (ὁποῖος εἶναι καὶ ὁ ἀνώνυμος ἑρμηνευτὴς) μὴ νοήσαντες ὅτι μεταχειρίζεται ἐδῶ ὁ Μελῳδὸς τὸ σχῆμα τῆς μεταφορᾶς καὶ τῆς ὑπερβολῆς, ὡς εἴπομεν, ἐστοχάσθηκαν ὅτι εἶναι ἄτοπον νὰ λέγεται ἀείζωον τὸ πῦρ· ὅθεν ἐδιώρθωσαν τὴν λέξιν, καὶ ἀντὶ ἀειζώου, εἶπον ἀειζώῳ, ἵνα ἀποδοθῇ τοῦτο τῷ Θεῷ: ἤτοι τῷ ἀειζώῳ Θεῷ ὕμνος ἀνεμέλπετο· οὐκ ὀρθῶς δὲ τοῦτο καὶ ἐνόησαν καὶ ἐδιώρθωσαν· καθότι, ἂν τὸ πῦρ δέχονται νὰ λέγεται ἀκάματον, διὰ τί δὲν δέχονται νὰ λέγεται αὐτὸ καὶ ἀείζωον; ταὐτὸν γὰρ σημαίνουσι καὶ τὰ δύω. Διαιωνίζων δὲ ὀνομάζεται ὁ ὕμνος τῶν τριῶν Παίδων, καθότι, ἀφ' οὗ ἐξεφωνήθη παρ' ἐκείνων, διαμένει ἐν ὅλῳ τῷ παρόντι αἰῶνι, κατὰ διαδοχὴν ὑπὸ τῶν γενεῶν τῶν ἀνθρώπων ἀναμελπόμενος.

Τροπάριον.

„ Ὑμᾶς μου τότε μαθητὰς πάντες γνώσονται, εἰ τὰς ἐμὰς ἐντο-
„ λὰς τηρήσετε, φησὶν ὁ Χριστὸς τοῖς φίλοις πρὸς πάθος μολῶν.
„ Εἰρηνεύετε ἐν ἑαυτοῖς καὶ πᾶσι· καὶ ταπεινὰ φρονοῦντες ἀμυ-
„ ψώθητε· καὶ Κύριον γινώσκοντές με ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε
„ εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Καὶ εἰς τὸ παρὸν Τροπάριον ἀναφέρει ὁ Μελῳδὸς τὸν Κύριον διδάσκοντα τοὺς φίλους καὶ Ἁγίους του μαθητὰς, ὅταν ἐπήγαινε θεληματικῶς εἰς τὸ πάθος, καὶ παρακινοῦντα αὐτοὺς εἰς τὸ νὰ φυλάττουν τὰς θείας καὶ ζωοποιοὺς ἐντολάς του. Ἂν καὶ ὁ Κύριος εἶπε μερικῶς περὶ μόνης τῆς ἀγάπης „ Ἐν τούτῳ γνώσονται πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταὶ ἐστὲ, „ ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις “, (Ἰω. ιγ'. 35.) μ' ὅλον τοῦτο ὁ Ἱεράρχης Κοσμᾶς ἐστοχάσθη ὅτι ἡ ἀγάπη εἶναι τὸ κεφάλαιον ὅλων τῶν ἐντολῶν, καὶ ἀκολούθως μέσα εἰς αὐτὴν περιέχονται πᾶσαι αἱ ἐντολαὶ τοῦτε παλαιοῦ Νόμου καὶ τῆς νέας Χάριτος· ὅθεν εἶπεν ὁ Παῦλος· „ Ὁ ἀγαπῶν τὸν ἕτερον, νόμον πεπλήρωκε· τὸ γὰρ „ Οὐ μοιχεύσεις, „ οὐ φονεύσεις, οὐ κλέψεις, οὐ ψευδομαρτυρήσεις, οὐκ ἐπιθυμήσεις, καὶ εἴτις ἑτέρα ἐν- „ τολὴ, ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ ἀνακεφαλαιοῦται, ἐν τῷ „ Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυ- „ τόν “· (Ῥωμ. ιγ'. 8.) τοῦτο, λέγω, ἐπειδὴ ἐστοχάσθη ὁ θεσπέσιος Μελουργὸς, καθολικῶς προσφέρει τὸν λόγον διὰ ὅλας τὰς ἐντολὰς, καὶ λέγει ὡς ἐκ προσώπου τοῦ Κυρίου· ὦ φίλοι καὶ μαθηταί μου, ἐὰν ἐσεῖς φυλάττετε ὅλας τὰς ἐντολάς μου, ὧν κεφάλαιον ἡ ἀγάπη ἐστὶ, βέβαια ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἐκ τούτου θέλουν σᾶς γνωρίσει ὅτι εἶσθε μαθηταὶ ἰδικοί μου. Ἀκολούθως δὲ ἐξηγεῖ ὁ Μελῳδὸς, καὶ ποίας ἄλλας ἐντολὰς πρέπει νὰ φυλάττουν, ἤγουν τὴν πρὸς ἀλλήλους εἰρήνην, τὴν ταπεινοφροσύνην καὶ τὴν στερεὰν καὶ μέχρι τέλους πίστιν εἰς τὸν Χριστὸν καὶ εὐσέβειαν. Ὅθεν εἰσάγει τὸν Κύριον διδάσκοντα τοὺς αὐτοῦ μαθητὰς, καὶ λέγοντα πρῶτον περὶ τῆς εἰρήνης· ἔχετε εἰρήνην, ὦ μαθηταί μου, μὲ τὸν ἑαυτόν σας καὶ μὲ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Τοῦτο δὲ ἐρανίσθη ἀπὸ τὸν Εὐαγγελιστὴν Μάρκον λέγοντα· „ Ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς ἅλας καὶ εἰρηνεύετε ἐν ἀλλήλοις “· (Μάρ. θ'. 50.) καὶ ἀπὸ τὸν Ἰωάννην εἰπόντα· „ Εἰρήνην ἀφίημι ὑμῖν· εἰρήνην τὴν ἐμὴν „ δίδωμι ὑμῖν “. (Ἰω. ιδ'. 27.)

Πό-

Πόθεν δὲ ἔλαβεν ὁ Μελῳδὸς τὸ „ Εἰρηνεύετε ἐν ἑαυτοῖς;" οὐχ οὕτω γὰρ γέγραπται ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ. Ἀλλ' ἴσως τοῦτο ἐρανίσθη ἀπὸ τὸ ἀνωτέρω ῥητὸν τοῦ Μάρκου, ἤγουν ἀπὸ τὸ „ Ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς ἅλας". Διὰ τί δὲ εἶπε νὰ ἔχουν εἰρήνην μὲ τὸν ἑαυτόν των; Ἐπειδὴ ὁ ἄνθρωπος εἶναι διπλοῦς ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος τῶν δύω ἐναντίων συγκείμενος, καὶ εὑρίσκεται παντοτινὸς πόλεμος ἀναμεταξὺ εἰς αὐτὰ, κατὰ τὸν Ἀπόστολον· „ Ἡ σὰρξ ἐπιθυμεῖ κατὰ τοῦ πνεύματος, τὸ δὲ πνεῦμα, κατὰ τῆς σαρκός· ταῦτα δὲ ἀντί- „ κειται ἀλλήλοις". (Γαλ. ε'. 17.) Ὅθεν, ἢ ὁ θυμὸς ἀναβράσας, ἢ ἡ ἐπιθυμία οἱ- στρηλατήσασα, ἢ τὰ ἄλλα πάθη ἀτακτήσαντα, στασιάζουσι καὶ πολεμοῦσιν ἐναντίον τοῦ ἡγεμόνος λόγου καὶ νοῦ· ὅθεν τὸν πόλεμον τοῦτον παριστῶν ὁ μέγας Βασίλειος εἶπε· „ Νῦν ὥσπερ ἐπὶ τρυτάνης ἑστᾶναι νόμιζέ σου τὴν ψυχὴν, ἔνθεν ὑπὸ Ἀγγέλων, κἀκεῖ- „ θεν ὑπὸ Δαιμόνων διελκομένην. Τίσιν ἆρα δώσεις τὴν ῥοπὴν τῆς καρδίας; τί παρὰ σοὶ „ νικήσει; ἡδονὴ σαρκὸς, ἢ ἁγιασμὸς Πνεύματος;" Τούτου χάριν καὶ ὁ Ἅγιος Μάρτυς Εὐστράτιος σοφῶς ἔλεγε τῷ τυραννοῦντι Ἀγριπολάῳ· „ Οἴδαμεν τὸν ἀκαταλλακτον τῆς „ ψυχῆς ἡμῶν καὶ τοῦ σώματος διηνεκῆ πόλεμον". Τοῦτον λοιπὸν τὸν ἔμφυτον πόλεμον τῶν παθῶν προστάζει ὁ Κύριος τοὺς μαθητάς του νὰ καταπραΰνουσι πρότερον, καὶ νὰ φυλάττῃ ὁ καθ' ἕνας τὸν ἑαυτόν του εἰρηνικόν. Ἔπειτα προστάζει αὐτοὺς νὰ εἰρηνεύουσι καὶ πρὸς πάντας τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους· ἐπειδὴ ἐκεῖνος ὅπου δὲν ἔχει εἰρήνην εἰς τὸν ἑαυτόν του, πῶς θέλει ἔχει εἰρήνην μὲ τοὺς ἄλλους; τοῦτο γὰρ εἶναι ἀνακόλουθον. Πό- θεν δὲ ἐρανίσθη ὁ Μελῳδὸς τὸ „ Εἰρηνεύετε πᾶσι;" Ἴσως ἀπὸ τὸν Ἀπόστολον Παῦλον γράφοντα πρὸς Ἑβραίους „ Εἰρήνην διώκετε μετὰ πάντων", (Ἑβρ. ιβ'. 14.) καὶ πρὸς τοὺς Ῥωμαίους ὡσαύτως, „ Εἰ δυνατὸν, τὸ ἐξ ὑμῶν μετὰ πάντων ἀνθρώπων εἰρη- „ νεύοντες". (Ῥωμ. ιβ'. 18.)

Ἀκολούθως δὲ διδάσκει ὁ Κύριος τοὺς μαθητάς του νὰ φρονοῦν ταπεινὰ καὶ νὰ μὴ ὑ- περηφανεύωνται· ἐὰν γὰρ ταπεινοφρονῶσι, θέλουν ὑψωθῆ ἐκ Θεοῦ τοῦ εἰπόντος „ Πᾶς „ ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται"· (Λουκ. ιδ'. 11.) καὶ ὁ Ἀπόστολος· „ Μὴ τὰ ὑψηλὰ φρονοῦντες, ἀγαπητοὶ, ἀλλὰ τοῖς ταπεινοῖς συναπα- „ γόμενοι"· (Ῥωμ. ιβ'. 16.) καὶ πάλιν· „ Μηδὲν κατὰ ἐρίθειαν ἢ κενοδοξίαν, ἀλλὰ „ τῇ ταπεινοφροσύνῃ ἀλλήλους ἡγούμενοι ὑπερέχοντας ἑαυτῶν". (Φιλ. β'. 3.) Ἀφ' οὗ δὲ ὁ Κύριος ἐδίδαξε τοὺς μαθητάς του νὰ ἔχουν εἰρήνην καὶ ταπεινοφροσύνην, τελευταῖον διδάσκει αὐτοὺς νὰ ἔχουν καὶ στερεὰν πίστιν πρὸς αὐτὸν καὶ εὐσέβειαν· αὕτη δὲ εἶναι τὸ νὰ ἐπιγινώσκουν αὐτὸν Κύριον καὶ ἀληθῆ Θεὸν, καὶ ἀκολούθως νὰ ὑμνοῦν αὐτὸν Θεοπρε- πῶς, καὶ νὰ ὑπερυψοῦν εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας μετὰ τῆς ᾠδῆς τῶν τριῶν Παίδων. Διὰ τοῦτο ἔλεγε πρὸς τὸν Πατέρα ὁ Κύριος „ Αὕτη ἐστὶν ἡ αἰώνιος ζωὴ, ἵνα γινώσκωσί σε „ τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεὸν, καὶ ὃν ἀπέστειλας Ἰησοῦν Χριστόν"· (Ἰω. ιζ'. 3.) καὶ πάλιν ἔλεγε πρὸς τοὺς μαθητάς του „ Πιστεύετε εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς ἐμὲ πιστεύετε". (Ἰω. ιδ'. 1.) Ἀλλὰ καὶ ὁ Σολομὼν εἶπε „ Τὸ γὰρ ἐπίστασθαί σε ὁλόκληρος δικαιο- „ σύνη, καὶ τὸ εἰδέναι τὸ κράτος σου ῥίζα ἀθανασίας". (Σοφ. ιέ. 3.) Καλὴ μὲν λοι- πὸν εἶναι καὶ ἡ εἰρήνη, καλὴ δὲ εἶναι καὶ ἡ ταπείνωσις, αἱ τῶν ἀρετῶν κορυφαιόταται· ἂν ὅμως αἱ ἀρεταὶ αὗται δὲν θεμελιάνωνται ἐπάνω εἰς τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν εἰς Θεὸν πίστιν, καὶ ἂν ἀπὸ αὐτὴν δὲν κυβερνᾶται τὸ ἱερὸν ζεῦγος τῶν ἀρετῶν αὐτῶν, οὐδεμία ὠ- φέλεια προξενεῖται ἐκ τούτων εἰς τὴν ψυχήν. Τοῦτο δὲ ἐδίδαξε τοὺς μαθητάς του ὁ Κύ- ριος· διότι τὸ νὰ μένῃ τινὰς μέχρι τέλους στερεὸς καὶ ἀκλόνητος ἐν τῇ εὐσεβείᾳ καὶ πίστει εἶναι δύσκολον πρᾶγμα καὶ σπάνιον· ὅθεν χρειάζεται τῆς ἄνωθεν βοηθείας καὶ χάριτος εἰς τὸ νὰ κατορθωθῇ. Διὰ τοῦτο οἱ μὲν Ἀπόστολοι, ὕστερον ἀπὸ τὰ πολ- λὰ θαύματα ὅπου ἐποίησαν, παρεκάλουν τὸν Κύριον νὰ προσθέσῃ εἰς αὐτοὺς πίστιν· „ Καὶ εἶπον οἱ Ἀπόστολοι τῷ Κυρίῳ· πρόσθες ἡμῖν πίστιν"· (Λουκ. ιζ'. 5.) ὁ δὲ Κύ- ριος ἔλεγεν ἀποφητικῶς διὰ τὸ σπάνιον τῆς πίστεως· „ Ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐλθὼν, ἆ- „ ρα εὑρήσει τὴν πίστιν ἐπὶ τῆς γῆς;" (Λουκ. ιή. 8.) Ὅθεν καὶ ὁ Θεοφύλακτος εἶπεν· „ Ἐλθὼν μὲν οὖν ὁ Κύριος ἐν νεφέλαις, οὐχ εὑρήσει τὴν πίστιν ἐπὶ τῆς γῆς, εἰμὴ ἄρα ἐν ὀλίγοις.

Διὰ τοῦτο καὶ οἱ θεῖοι Πατέρες ἐπαινοῦσι τὴν πίστιν, καὶ διαφόρως αὐτὴν ὁρίζουσιν· ὁ μὲν γὰρ θεῖος Βασίλειος λέγει· „ Πίστις ἐστὶ συγκατάθεσις ἀδιάκριτος τῶν ἀκουσθέν- „ των, ἐν πληροφορίᾳ τῆς ἀληθείας τῶν κηρυχθέντων Θεοῦ χάριτι". (Τόμ. β'. Λόγος

περὶ

περὶ Πίστεως)· ὁ δὲ Ἀλεξανδρείας Κύριλλος· „ Πίστις ἐστὶ θύρα καὶ ὁδὸς εἰς ζωὴν, „ καὶ ἀπὸ φθορᾶς εἰς ἀφθαρσίαν ἀναδρομή“· (Βιβλ. δ'. κεφ. ε'. εἰς τὸν Ἰωάν.) καὶ πάλιν, „ Διττὸν δὲ τῆς Πίστεως τὸ εἶδος· τὸ μὲν, δογματικὸν, συγκατάθεσιν τῆς ψυχῆς „ ἔχον περὶ τοῦ δε τινὸς, ὡς τὸ „ Ὁ πιστεύων εἰς τὸν Υἱὸν ἀ κρίνεται“· τὸ δὲ, ἐν χά- „ ριτος μέρει παρὰ τοῦ Χριστοῦ δωρούμενον· „ Ὧ μὲν γὰρ, φησὶ, διὰ τοῦ Πνεύματος δί- „ δοται λόγος σοφίας, ἑτέρῳ δὲ πίστις, ἥτις οὐ δογματικὴ μόνον ἐστὶν, ἀλλὰ καὶ τῶν „ ὑπὲρ ἄνθρωπον ἐνεργητικὴ, ὡς καὶ ὄρη μεθιστάνειν“· ὁ δὲ Δαμασκηνὸς Ἰωάννης „ Πί- „ στις, φησὶν, ἐστὶν ἀδίστακτος πληροφορία καὶ ἀδιάκριτος ἐλπὶς τῶν τε ὑπὸ Θεοῦ ἐ- „ μῖν ἐπηγγελμένων, καὶ τῆς τῶν αἰτήσεων ἡμῶν ἐπιτυχίας“· (Βιβλ. δ'. περὶ Πίστεως κεφ. πζ'.) ὁ δὲ Πηλουσιώτης Ἰσίδωρος· „ Θεῖον μέν τοι χρῆμα ὁ λόγος, θειότερον δὲ „ ἡ ἀρετὴ, θειότατον δὲ ἡ εὐσέβεια. Ὁ μὲν οὖν καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ καὶ πίστει κεκοσμη- „ μένος, ἀνυπέρβλητος καὶ ἀοίδιμος καὶ τῆς ἀκροτάτης μακαριότητος ἄξιος· ὁ δὲ καθ' „ ὁπότερον τούτων λειπόμενος, τοσοῦτον ἐλαττοῦται, ὅσον ἡ ἀναλογία τοῦ ἐλλειφθέντος „ ἀπαιτεῖ“· (Ἐπιστολ. ριή. βιβλ. γ'. Ἰσιδώρῳ Διακόνῳ) καὶ πάλιν γράφων Ὠφελίῳ Γραμματικῷ λέγει· „ Ἡμεῖς ἀληθῆ φιλοσοφίαν ὁριζόμεθα τὴν μηδὲν τῶν ἡκόντων εἰς εὐ- „ σέβειαν καὶ ἀρετὴν παρορῶσαν“.

Τροπάριον.

„ Τάξεως ἔμπαλιν ὑμῖν ἐθνικῆς ἔστω τὸ κράτος ὁμογενῶν· οὐ κλή- „ ρος γὰρ ἐμὸς, τυραννὶς δὲ γνώμη αὐθαίρετος. Ὁ δὲ πρόκριτος ἐν „ ὑμῖν εἶναι θέλων, τῶν ἄλλων ἔστω πάντων ἐσχατότερος. Καὶ „ Κύριον γινώσκοντές με ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε εἰς πάντας τοὺς „ αἰῶνας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸ Τροπάριον τοῦτο ἐρανίσθη ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸν Εὐαγγελιστὴν Μάρκον· ἀφ' ἧς γὰρ αὐτὸς ἐδιηγήθη τὴν ὑπόθεσιν τῶν Υἱῶν Ζεβεδαίου, τε Ἰακώβου, λέγω, καὶ Ἰωάννου, πῶς ἐζή- τουν πρωτοκαθεδρίας, ὕστερον ἐπιφέρει τὰ λόγια ὅπου εἶπεν ὁ Κύριος εἰς τοὺς δέκα Ἱε- ροὺς Ἀποστόλους, ἵνα ἐξαλείψῃ ἀπὸ τὴν καρδίαν των τοιαύτας φιλοδοξίας· οὕτω γὰρ φησίν· „ Οἴδατε ὅτι οἱ δοκοῦντες ἄρχειν. τῶν Ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν, καὶ οἱ μεγά- „ λοι αὐτῶν κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν (ἢ κατὰ τὸν Λουκᾶν, „ Καὶ οἱ ἐξουσιάζοντες αὐτῶν „ εὐεργέται καλῶνται κβ'. 25.)· οὐχ οὕτω δὲ ἔσται ἐν ὑμῖν· ἀλλ' ὃς ἐὰν θέλῃ γενέσθαι „ μέγας ἐν ὑμῖν, ἔσαι διάκονος ὑμῶν· καὶ ὃς ἂν θέλῃ ὑμῶν γενέσθαι πρῶτος, ἔσται πάν- „ των δοῦλος“. (Μάρ. ι. 42.) Λέγει λοιπὸν ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς ὅτι ὁ Δεσπότης Χριστὸς, παρακινῶν τοὺς Ἁγίους του μαθητὰς εἰς τὴν ἀρετὴν τῆς ταπεινώσεως, ἔλεγεν εἰς αὐτοὺς ὅτι εἰς μὲν τὰς ἐξουσίας καὶ τυραννίας τῶν ἐξωτερικῶν Βασιλέων καὶ Ἐθνῶν ἐκεῖνος ὅπου εἶναι μεγαλήτερος ἄρχει τοὺς μικροτέρους, καὶ ὁ δυνατώτερος κατεξουσιάζει τοὺς ἀ- δυνάτους· εἰς ἐσᾶς δὲ τὺς ἰδικούς μου μαθητὰς τὸ κράτος καὶ ἡ ἐξουσία τῶν ὁμογενῶν σας πρέπει νὰ ἦναι ἔμπαλιν: ἤτοι ἐναντία μὲ τὴν τάξιν καὶ συνήθειαν τῶν Ἐθνικῶν· ἐπειδὴ ἡ τυραννικὴ ἐξουσία δὲν εἶναι κλῆρος καὶ μερίδιον, οὔτε προσταγὴ καὶ νόμος ἰδικός μου, ἀλ- λὰ ἡ γνώμη ἡ αὐτεξούσιος καὶ αὐτοπροαίρετος, μὲ τὴν ὁποίαν ἐτιμήθη ἐξ ἀρχῆς τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, τουτέστι μὲ ταπείνωσιν καὶ πραότητα πρέπει νὰ ἄρχετε τοὺς ἄλλους, θέλοντας καὶ προαιρουμένους, καὶ ὄχι μὲ ὑπερηφάνειαν καὶ τυραννικὴν ἐξουσίαν, χωρὶς ἐ- κεῖνοι νὰ θέλουσιν. Ὅθεν ὅποιος ἀπὸ ἐσᾶς θέλει νὰ ἦναι πρῶτος καὶ ἄρχων, ἂς μὴ ἀγα- πᾷ τὰ πρωτεῖα, μηδὲ ἂς ἐξουσιάζῃ τοὺς ἄλλους μὲ τυραννίαν καὶ ὑπερηφάνειαν, ἀλλὰ ἂς ἦναι ἀπὸ ὅλους μικρότερος, καὶ ἂς ταπεινώνεται ὑπηρετῶν διὰ τῆς ἀγάπης εἰς τοὺς ἄλλους, καὶ τὴν ὑψηλοτέραν ταπείνωσιν ἀσπαζόμενος· οὕτω γὰρ καὶ ἐγὼ εἰμὶ ἐν μέσῳ ὑμῶν ὡς ὁ διακονῶν.

Ὅθεν,

Ὅθεν ὁ μὲν Κορυφαῖος Πέτρος οὕτω γράφει πρὸς τοὺς Ἀρχιερεῖς καὶ Ποιμένας· „ Πρε-
„ σβυτέρους τοὺς ἐν ὑμῖν παρακαλῶ ὁ συμπρεσβύτερος καὶ μάρτυς τῶν τοῦ Χριστοῦ πα-
„ θημάτων... Ποιμάνατε τὸ ἐν ὑμῖν ποίμνιον τοῦ Θεοῦ ἐπισκοποῦντες μὴ ἀναγκαστῶς,
„ ἀλλ' ἑκουσίως, μηδὲ αἰσχροκερδῶς, ἀλλὰ προθύμως, μηδ' ὡς κατακυριεύοντες τῶν κλή-
„ ρων, ἀλλὰ τύποι γινόμενοι τῶ ποιμνίου". (ά. Πέτρ. έ. 1.) καὶ ὁ Παῦλος ἔγραφε πρὸς
τοὺς Γαλάτας νὰ δουλεύουν καὶ νὰ ὑπηρετοῦν ἕνας εἰς τὸν ἄλλον, τόσον οἱ μικρότεροι πρὸς
τοὺς μεγαλητέρους, ὅσον καὶ οἱ μεγαλήτεροι εἰς τὰς μικροτέρους· ὕτω γὰρ φησίν· „ Ὑμεῖς
„ ἐπ' ἐλευθερίᾳ ἐκλήθητε ἀδελφοί· μόνον μὴ τὴν ἐλευθερίαν εἰς ἀφορμὴν τῇ σαρκί, ἀλλὰ
„ διὰ τῆς ἀγάπης δουλεύετε ἀλλήλοις". (Γαλ. έ. 13.) Οἱ γὰρ μὲ τυραννίαν ὑποτασσό-
μενοι λαοὶ εὐκόλως ἀποστατοῦσιν ἀπὸ τοὺς ἰδικούς των ἄρχοντας· ὅθεν ὁ μὲν Θεολόγος
Γρηγόριος εἶπε· „ Τὸ βίᾳ ὑποταττόμενον στασιάζει καιροῦ λαβόμενον"· ὁ δὲ Συνέσιος
Οὕτως ἔφη· „ Θαυμαζόμενος ἄρχων, ἐχ ὧν δεδίασιν, ἀλλ' ὑπὲρ οὗ δεδίασιν οἱ ὑπήκοοι".

Οὕτω μὲν ἐξήγησε τὸ „ Οὐ κλῆρος γὰρ ἐμὸς τυραννὶς, γνώμη δὲ αὐθαίρετος" ὁ ἀνώνυ-
μος ἑρμηνευτής· ὁ δὲ Θεόδωρος οὕτως αὐτὸ ἑρμηνεύει· ἡ αὐθαίρετος γνώμη, ἤγουν τὸ νὰ
κάμνῃ τινὰς ὅλα του τὰ ἔργα κατὰ τὴν ἰδικήν του θέλησιν καὶ ἀρέσκειαν, αὐθεντικῶς
δηλαδὴ καὶ δεσποτικῶς, χωρὶς νὰ πείθεται καὶ νὰ ὑπακούῃ εἰς κανένα, τοῦτο δὲν εἶναι
κλῆρος, οὐδὲ νομοθεσία καὶ διάταγμα τοῦ Δεσπότου Χριστοῦ, ἀλλὰ εἶναι τυραννὶς βαρ-
βαρικὴ καὶ ὠμὴ καὶ ἀπάνθρωπος. Συμφώνως δὲ καὶ ὁ Ζωναρᾶς λέγει ἐν τῷ ἡ. ἤχῳ τῆς
ὀκτωήχου· „ Βασιλεία ἔννομός ἐστιν ἐπιστασία, τυραννὶς δὲ γνώμη αὐθαίρετος, καὶ τὰ
„ οἰκεῖα θελήματα βιαζομένη πληροῦν, καὶ νόμον τιθεμένη αὐτά".

Ὠδὴ θ'. Ὁ Εἱρμός.

„ Ἐμεγάλυνας, Χριστὲ, τὴν τεκοῦσάν σε Θεοτόκον, ἀφ' ἧς ὁ πλά-
„ στης ἡμῶν ὁμοιοπαθὲς ἡμῖν περιέθου σῶμα, τὸ τῶν ἡμετέρων
„ λυτήριον ἀγρονημάτων (1)· ταύτην μακαρίζοντες, πᾶσαι γενεαὶ
„ σὲ μεγαλύνομεν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἐπειδὴ ἡ ἐννάτη Ὠδὴ εἶναι ποίημα τῆς Ἁγίας Παρθένου καὶ Θεοτόκου Μαρίας, διὰ τοῦτο
καὶ ὁ Ἱερὸς Κοσμᾶς ἐρανίζεται ἐδῶ τὰ ἴδια λόγιά της: ἤτοι τὸ „ Μεγαλύνει ἡ ψυχή μου
„ τὸν Κύριον", (Λουκ. ά. 46.) καὶ τὴν προφητείαν ὅπου εἶπε διὰ λόγου της ἡ Παντοβα-
σίλισσα, ἤγουν τὸ „ Ὅτι ἐποίησέ μοι μεγαλεῖα ὁ δυνατός". (Λουκ. αὐτόθ. 49.) Γυρί-
„ ζων λοιπὸν τὸν λόγον ὁ Μελῳδὸς πρὸς τὸν Σωτῆρα Χριστὸν λέγει· ὦ Θεάνθρωπε Ἰη-
σοῦ Χριστὲ, σὺ ἐμεγάλυνας τὴν γεννήσασάν σε Θεοτόκον· καθὼς καὶ αὐτὴ ἀμοιβαίως ἐμε-
γάλυνεν ἐσένα ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς Θεομητροπρεποῦς καὶ γλυκυτάτης Ὠδῆς της, ὡς εἴρηται·
σὺ ἐμεγάλυνας αὐτὴν, διότι ἐποίησας εἰς αὐτὴν μεγαλεῖα πάμπολλα, τῶν ὁποίων τὸ ὕ-
ψος καὶ βάθος καὶ πλάτος καὶ μῆκος εἶναι ἀδύνατον καὶ νοῦς νὰ νοήσῃ καὶ γλῶσσα
νὰ λαλήσῃ καὶ κάλαμος νὰ περιγράψῃ· ἀπερίγραπτα γὰρ ταῦτα καὶ ἀνεκλάλητα καὶ
ἀπερινόητα εἶναι. Ὅθεν μὲ μόνον τὸν θαυμασμὸν καὶ τὴν σιωπὴν πρέπει νὰ τιμῶνται καὶ
νὰ μεγαλύνωνται· ἐπειδὴ ἀπέδειξας αὐτὴν, Κύριε, τιμιωτέραν τῶν πολυομμάτων Χερουβίμ,
καὶ ἐνδοξοτέραν τῶν ἐξαπτερύγων Σεραφίμ.

Ἀπὸ αὐτὴν γάρ: ἤτοι ἀπὸ τὰ πανάχραντα αὐτῆς αἵματα σὺ ὁ πλάστης ἡμῶν καὶ
Θεὸς ἐνεδύθης σῶμα ὁμοιοπαθὲς μὲ ἡμᾶς· νοεῖται δὲ ἡ ὁμοιοπάθεια τοῦ Θεοϋποστάτου
σώματος τοῦ Κυρίου μὲ τὸ ἰδικόν μας ψιλὸν σῶμα κατὰ μόνα τὰ φυσικὰ καὶ ἀναγκαῖα
καὶ συστατικὰ τοῦ σώματος πάθη, ἄτινα καὶ ἀναμάρτητα καὶ ἀδιάβλητα ὀνομάζονται·
ταῦτα δὲ εἶναι πεῖνα, δίψα, ψύχρα, θέρμη, ὕπνος, κόπος, πόνος, τὸ τύπτεσθαι, τὸ κεντᾶ-

(1) Οὕτω γράφεται παρὰ σοῖς δυσὶν ἑρμηνευταῖς· ὕτως ἑρμηνεύεται· παρ' ἄλλοις δὲ γράφεται „ Ἀμπλα-
τῶν Κανόνων τῷ τε Θεοδώρῳ καὶ τῷ ἀνωνύμῳ, καὶ „ κημάτων".

τᾶσθαι, τὸ πάσχειν, τὸ σταυροῦσθαι, τὸ θνήσκειν καὶ τὰ ὅμοια (1)· τὴν δὲ ἁμαρτίαν οὐ προσέλαβεν ὁ Κύριος· καθότι ἡ ἁμαρτία παρὰ φύσιν ἐστὶ καὶ ἐπείσακτος· ἀλλ' οὐδὲ τὸ σπερματικὸν καὶ γεννητικὸν εἶχεν ὁ Κύριος· καὶ τοῦτο βεβαιοῖ ὁ Δαμασκηνὸς Ἰωάννης λέγων· „ Τὸ δὲ σπερματικὸν καὶ γεννητικὸν οὐκ ἔσχεν (ὁ Κύριος)· ἀμετάπτωτα γὰρ τὰ „ τῶν θείων ὑποστάσεων ἰδιώματα, καὶ ἀδύνατον τὸν Πατέρα ἢ τὸ Πνεῦμα γενέσθαι „ Υἱόν· διὸ οὐδὲ γέγονεν Υἱὸς ἀνθρώπου, εἰμὴ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἵνα μείνῃ ἀμετάβλητον „ τὸ ἰδίωμα. Ἔπειτα ὑπόστασις ὁμοφυεῖ ὑποστάσει μίγνυται· οὐκέτι δὲ ἄλλη ὑπόστασις „ τοιαύτη, (Ἡσ. „ Οὐ ἔστι δὲ ἄλλη ὑπόστασις τοιαύτη) Υἱὸς Θεοῦ καὶ Υἱὸς ἀνθρώπου· „ εἷς γὰρ Μονογενὴς Υἱὸς μόνος ἐκ μόνου Πατρὸς, καὶ μόνος ἐκ μόνης Μητρὸς, Υἱὸς Θεοῦ „ καὶ Υἱὸς ἀνθρώπου Θεὸς καὶ ἄνθρωπος". (Λόγ. περὶ τῶν ἐν τῷ Χριστῷ δύω θεληματων καὶ ἐνεργειῶν τόμῳ ά. σελ. 550.) Ἀφ' οὗ δὲ εἶπεν ὅτι ὁ Κύριος προσέλαβεν ὁμοιοπαθὲς σῶμα μὲ ἡμᾶς, ἀκολούθως λέγει καὶ ὅτι αὐτὸ εἶναι λυτήριον τῶν ἰδικῶν μας ἀγνοημάτων, ἵνα διὰ μὲν τῆς ὁμοιοπαθείας δείξῃ ὅτι εἶναι ἀνθρώπινον ἀληθῶς κατὰ φύσιν τὸ τοῦ Κυρίου σῶμα, διὰ δὲ τοῦ εἶναι λυτήριον τῶν ἀγνοημάτων δείξῃ τὴν χάριν ὅπου ἔλαβε παρὰ τῆς προσλαβούσης τοῦτο Θεότητος, διά τε τὴν καθ' ὑπόστασιν ἕνωσιν, καὶ διὰ τὴν εἰς ἀλλήλας τῶν δύω φύσεων περιχώρησιν.

Σημειοῦμεν ὅμως ὅτι τὰ ἀνωτέρω φυσικὰ καὶ ἀδιάβλητα πάθη δὲν ἦτον ἀναγκασμένα ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ, καθὼς εἶναι εἰς ἡμᾶς, ἀλλὰ πάντα ἦτον θεληματικὰ καὶ ἑκούσια· ὅθεν εἶπεν ὁ θεῖος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς ἐν τῷ περὶ τῶν φυσικῶν καὶ ἀδιαβλήτων παθῶν· κεφ. ξζ'. τοῦ Γ'. βιβλ. περὶ Πίστεως· „ Ὁμολογοῦμεν δὲ ὅτι τὰ φυσικὰ καὶ ἀδιά„ βλητα πάθη τοῦ ἀνθρώπου ἀνέλαβεν ὁ Κύριος πλὴν τῆς ἁμαρτίας· αὕτη γὰρ οὐ φυ„ σική ἐστι. Πάντα τοίνυν ἀνέλαβεν, ἵνα πάντα ἁγιάσῃ· ἐπειράσθη καὶ ἐνίκησεν, ἵνα „ ἡμῖν τὴν νίκην πραγματεύσηται... Ἀμέλει τὰ φυσικὰ ἡμῶν πάθη κατὰ φύσιν καὶ ὑπὲρ „ φύσιν ἦσαν ἐν τῷ Χριστῷ· κατὰ φύσιν μὲν γὰρ ἐκινεῖτο ἐν αὐτῷ, ὅτι παρεχώρει τῇ „ σαρκὶ πάσχειν τὰ ἴδια· ὑπὲρ φύσιν δὲ, ὅτι οὐ προηγεῖτο ἐν τῷ Κυρίῳ τῆς θελήσεως „ τὰ φυσικά· οὐδὲν γὰρ ἠναγκασμένον ἐπ' αὐτῷ θεωρεῖται, ἀλλὰ πάντα ἑκούσια· θέλων „ γὰρ ἐπείνησε, θέλων ἐδίψησε, θέλων ἐδειλίασε, θέλων ἀπέθανεν". Ἔφη δὲ καὶ ὁ θεῖος Ἱερόθεος παρὰ τῷ Ἀρεοπαγίτῃ Διονυσίῳ ἐν ταῖς θεολογικαῖς στειχειώσεσιν· „ Ἐπειδὴ (ὁ „ τοῦ Θεοῦ Υἱὸς) καὶ ἕως φύσεως ὑπὸ φιλανθρωπίας ἐλήλυθε καὶ ἀληθῶς οὐσιώθη καὶ „ ἀνὴρ ὁ ὑπέρθεος ἐχρημάτισε... κἂν τούτοις ἔχει τὸ ὑπερφυὲς καὶ ὑπερούσιον· καὶ τὸ „ πάντων καινῶν καινότατον, ἐν τοῖς φυσικοῖς ἡμῶν ὑπερφυὴς ἦν, ἐν τοῖς κατ' οὐσίαν, ὑ„ περούσιος". (Κεφ. β'. περὶ Θείων ὀνομάτων) Ἀλλὰ καὶ ὁ Ζωναρᾶς ἑρμηνεύων τὸ „ Νέ„ κρωσιν ὑπέστη δι' ἐμὲ" Τροπάριον τοῦ πρώτου ἤχου τῆς Ὀκτωήχου, λέγει τὸ γενικὸν τοῦτο ἀξίωμα· „ Πάντα τὰ ἀνθρώπινα ἐν Χριστῷ κατὰ φύσιν τε καὶ ὑπὲρ φύσιν ὑπῆρξε· „ καὶ ἡ σύλληψις γὰρ αὐτοῦ ἡ ἐν τῇ γαστρὶ τῆς Παναγίας Παρθένου, καθὸ μὲν ἐκ τῶν „ αἱμάτων αὐτῆς, εἶχε τὸ κατὰ φύσιν, καθὸ δὲ οὐκ ἐκ σπέρματος ἀνδρὸς, ἀλλ' ἐκ Πνεύ„ ματος Ἁγίου, εἶχε τὸ ὑπὲρ φύσιν. Καὶ ἡ πεῖνα δὲ καὶ ἡ δίψα καὶ ὁ κόπος καὶ ὁ θάνατος ἐνηργεῖτο καθ' ἡμᾶς τε καὶ ὑπὲρ ἡμᾶς, φυσικῶς τε ἅμα καὶ ὑπερφυῶς· καθὸ μὲν „ γὰρ φύσει καὶ ἀληθείᾳ ἐγένετο ταῦτα ἐν τῇ σαρκὶ αὐτοῦ, κατὰ τοῦτο φυσικῶς καὶ „ καθ' ἡμᾶς· καθὸ δὲ, ὅτε ἤθελε καὶ ὡς ἤθελε, κατὰ τοῦτο πάλιν ὑπερφυῶς τε καὶ ὑπὲρ „ ἡμᾶς· εἴπετο γὰρ πανταχοῦ τὸ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἰδίωμά τε καὶ κίνημα τῷ τῆς „ Θεότητος αὐτοῦ νεύματι καὶ θελήματι ἐν μηδενὶ μηδαμῶς ἀντικείμενον".

Ἤθελε δὲ ἀπορήσῃ τινάς· ἐπειδὴ τὰ ἁμαρτήματα ἄλλα μὲν γίνονται ἐν γνώσει, ἄλλα δὲ ἐν ἀγνοίᾳ, πῶς ὁ Μελῳδὸς λέγει ἐδῶ ὅτι τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου εἶναι λυτήριον, ὄχι

(1) Σημείωσαι ὅτι, κατὰ τὸν ἅγιον Κύριλλον, ἡ τοῦ Κυρίου ἀνθρωπότης εἶχε καὶ ἅπαντα τὰ ὑποστατικὰ ἰδιώματα ὅπου ἔχουν καὶ αἱ ὑποστάσεις τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων, πλὴν μόνου τοῦ ὁλικοῦ ἰδιώματος· ὅπερ ἐστὶ τὸ μὴ εἶναι καθ' ἑαυτὴν, ὡς ἐκεῖναι, ἀλλ' ἐν τῇ ὑποστάσει τοῦ Θεοῦ Λόγου τὸ εἶναι λαβεῖν· τοῦτο γὰρ τὸ ἰδίωμα τῶν ὑποστάσεων εἶναι οἱονεὶ ἡ βάσις καὶ τὸ θεμέλιον ὅλων τῶν ἄλλων ἰδιωμάτων αὐτῶν, διὰ τοῦτο καὶ ὁλικὸν ἰδίωμα λέγεται. Πλὴν τὰ μὲν ἄλλα ὑποστατικὰ ἰδιώματα τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ Κυρίου ὑπέστιπτον καὶ τῇ αἰσθήσει· τὸ δὲ ὁλικὸν αὐτῆς ἰδίωμα τῇ αἰσθήσει οὐχ ὑπέπιπτεν ἀλλὰ μόνῳ τῷ νῷ ἦτον καὶ εἶναι λητόν· μᾶλλον δὲ καὶ τοῦ νοὸς κρυφιώτερον, καὶ πάσῃ γενητῇ φύσει ἀκατάληπτον, μόνῳ δὲ τῷ Θεῷ Λόγῳ καταληπτόν.

ὄχι ἁπλῶς τῶν ἁμαρτημάτων, ἀλλὰ τῶν ἀγνοημάτων; ἴσως γὰρ ἤθελαν νομίσῃ τινὲς ἁπλούστεροι ὅτι μόνον τῶν ἐν ἀγνοίᾳ πραττομένων ἁμαρτημάτων εἶναι λυτήριον τὸ τοῦ Κυρίου σῶμα, οὐχὶ δὲ καὶ τῶν ἐν γνώσει. Εἰς λύσιν λοιπὸν τῆς ἀπορίας λέγομεν ὅτι καὶ διαιροῦνται τὰ ἁμαρτήματα εἰς τὰ ἐν γνώσει καὶ ἀγνοίᾳ γινόμενα· λέγονται ὅμως καὶ ὅλα τὰ ἁμαρτήματα ἀγνοήματα κατὰ λόγον καὶ αἰτίαν ἄλλην, δηλαδὴ κατὰ τὸν καιρὸν, καθ' ὃν πράττει ὁ ἄνθρωπος. τὴν ἁμαρτίαν, θελεαζόμενος ἀπὸ τὴν ἡδονὴν αὐτῆς καὶ τυφλούμενος ἀπὸ τὸ πάθος καὶ τὸν Διάβολον· κατ' ἐκεῖνον γὰρ τὸν καιρὸν καὶ αὐτὰ τὰ προφανῶς παρὰ τοῦ ἀνθρώπου γινωσκόμενα ἁμαρτήματα, τὴν πορνείαν, φέρ' εἰπεῖν, καὶ τὴν κλεψίαν, φαίνεται ὅτι τὰ ἀγνοεῖ· διότι σκοτίζεται κατὰ τὸν νοῦν καὶ τὸ ἡγεμονικὸν τῆς ψυχῆς. Ὅθεν ὁ Προφήτης Δαβὶδ ἐλεεινολογεῖ τὸν ἑαυτόν του, ὅτι ἐξ ἀφροσύνης καὶ ἀγνωσίας ἥμαρτε, „ Προσώζεσαν, φάσκων, καὶ ἐσάπησαν οἱ μώλωπές μου ἀπὸ προσώπου τῆς „ ἀφροσύνης μου “· (Ψαλ. λζ'. 5.) ὅπερ ἑρμηνεύων ὁ μέγας Βασίλειος λέγει· „ Ἀφροσύνην δὲ „ ὀνομάζει τὴν ἄφρονα πρᾶξιν ἐξ ἀφροσύνης γενομένην· πᾶν γὰρ ἁμάρτημα κατὰ ἀφροσύνην „ γίνεται· ἀρετὴ δὲ οὖσα ἡ φρόνησις, πάντα τὰ κατ' αὐτὴν πραττόμενα ἐπαίνου καὶ ἀρε„ τῆς ἄξια ἀποφαίνει “. Ὅθεν καὶ οἱ Παλαιοὶ ὥριζον τὴν φρόνησιν βασιλίδα ὅλων τῶν ἀρετῶν, ἧς χωρὶς οὐδεμία ἀρετὴ δύναται συστηθῆναι ἢ κληθῆναι· διὰ τοῦτο καὶ ὁ Σωκράτης ὅλας τὰς ἀρετὰς φρονήσεις ὠνόμαζεν, ὡς διὰ τῆς φρονήσεως συνισταμένας.

Τροπάριον.

„ Ῥύπον πάντα ἐμπαθῆ ἀπωσάμενοι, ἐπάξιον τῆς θείας βασιλείας
„ γνώμην ἀναλάβετε ἔμφρονα, τοῖς σοῖς Ἀποστόλοις προέφης ἡ πάν„ των Σοφία, ἐν ᾗ δοξασθήσεσθε, λάμποντες Ἡλίου τηλαυγέστερον.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸ παρὸν Τροπάριον φαίνεται ὅτι ἐρανίσθη ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὴν παραβολὴν ἐκείνην τοῦ Κυρίου, τὴν ὁποίαν ἀναφέρει ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος· „ Ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν Οὐ„ ρανῶν ἀνθρώπῳ Βασιλεῖ, ὅς τις ἐποίησε γάμους τῷ Υἱῷ αὐτοῦ “· καὶ „ Εἰσελθὼν ὁ „ Βασιλεὺς θεάσασθαι τοὺς ἀνακειμένους, εἶδεν ἐκεῖ ἄνθρωπον οὐκ ἐνδεδυμένον ἔνδυμα γά„ μου “· καὶ „ Ἔδησαν αὐτοῦ τὰς χεῖρας καὶ ἐξέβαλον αὐτὸν εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον “. (Ματθ. κβ'. 2.) Ἐκ τούτου λοιπὸν λαβὼν ὁ Ποιητὴς τὴν ἀφορμὴν λέγει· ὦ Κύριε, ἡ ὄντως καὶ ἀληθινὴ σοφία τοῦ Πατρὸς, δι' ἧς τὰ πάντα ἐγένετο, σὺ προεῖπας εἰς τοὺς ἁγίους σου Ἀποστόλους τὰ ἐξῆς ῥηθησόμενα· ὦ Μαθηταὶ καὶ Ἀπόστολοί μου, ἀποβάλετε καὶ ἐνδυθῆτε κάθε μολυσμὸν ἐμπαθῆ ἀπὸ τὴν ψυχήν σας, ὡς ἕνα μεμολυσμένον καὶ ἀκάθαρτον φόρεμα, καὶ, ἐκ τἐναντίου, ἀναλάβετε καὶ ἐνδυθῆτε γνώμην ἐνάρετον καὶ φρονίμην, ἥτις εἶναι μία στολὴ ἀξία τοῦ ἰδικοῦ μου γάμου καὶ τῆς ἐμῆς βασιλείας, εἰς τὴν ὁποίαν θέλετε δοξασθῆ μεγάλως· διότι ἔχετε νὰ λάμψετε περισσότερον ἀπὸ τὸν Ἥλιον· καθὼς ἀλλαχοῦ εἶπεν ὁ Κύριος, „ Τότε οἱ Δίκαιοι ἐκλάμψουσιν ὡς ὁ Ἥλιος ἐν τῇ δόξῃ τοῦ „ Πατρὸς αὐτῶν “· (Ματθ. ιγ'. 13.) ὅπου τὸ Ὡς δὲν εἶναι ὁμοιωματικὸν, ἀλλὰ ἐπιτατικὸν ἀντὶ τῆς Ὑπέρ· ὅθεν ὁ Ἱερὸς Θεοφύλακτος οὕτως αὐτὸ ἑρμηνεύει· „ Ἐπεὶ ὁ Ἥλιος „ δοκεῖ ἡμῖν πάντων τῶν ἀστέρων λαμπρότατος, διὰ τοῦτο συγκρίνει πρὸς τὸν Ἥλιον τὴν „ δικαίων λαμπρότητα, ἐπεὶ καὶ ὑπὲρ τὸν Ἥλιον λάμψουσιν, ὡς ὁ Χριστός· ἔσονται γὰρ „ καὶ αὐτοὶ Θεοί “. Σημείωσαι ὅτι ὁ ἀνώνυμος ἑρμηνευτὴς τὸ, Ἐπάξιον ἐπιῤῥηματικῶς ἐνόησεν: ἤτοι γνώμην ἀναλάβετε ἔμφρονα, ἐπαξίως τῆς θείας βασιλείας πολιτευόμενοι.

Τροπάριον.

„ Ἀφορῶντες εἰς ἐμὲ, εἶπας Κύριε τοῖς σεαυτοῦ μαθηταῖς, μὴ
„ φρονεῖτε ὑψηλὰ, ἀλλὰ συμπαπάχθητε τοῖς ταπεινοῖς· ἐμοῦ ὃ„ περ πίνω πίετε ποτήριον· ὅτι ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Πατρὸς ἐμοὶ
„ συνδοξασθήσεσθε.

ΕΡΜΗ-

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Καὶ τοῦτο τὸ Τροπάριον εἰς ταπείνωσιν παρακινεῖ τοὺς Ἀποστόλους τοῦ Κυρίου, πρὸς τὸν ὁποῖον λέγει ὁ Μελῳδός· ὦ φιλάνθρωπε Χριστὲ, ἐσὺ εἶπας εἰς τοὺς ἁγίους σου μαθητάς· ἐσεῖς, ὦ μαθηταί μου, ἀποβλέποντες εἰς ἐμὲ καὶ εἰς τὴν ἰδικήν μου συγκατάβασιν καὶ ταπείνωσιν, ἔχετε παράδειγμα εἰς τὸν ἑαυτόν σας· καὶ μαθόντες ἀπὸ ἐμὲ ὅτι εἶμαι πρᾶος καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, (Ματθ. ιά. 29.) μὴ φρονεῖτε ὑψηλὰ, ἀλλὰ συγκαταβῆτε εἰς τὰ ταπεινά. Τοῦτο δὲ ἐρανίσθη ἀπὸ τὸν Παῦλον γράφοντα πρὸς Ῥωμαίους „ Μὴ τὰ ὑψηλὰ φρονοῦντες, ἀλλὰ τοῖς ταπεινοῖς συναπαγόμενοι". (Ῥωμ. ιβ'. 16.) Ἔπειτα προλέγει εἰς αὐτοὺς ὅτι θέλουν γένῃ κοινωνοὶ τῶν παθημάτων καὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ· τοῦτο γὰρ δηλοῖ ὁ λόγος ὅπου εἶπεν ὅτι ἐσεῖς ἔχετε νὰ πίετε τὸ ποτήριον τοῦ θανάτου τὸ ἰδικόν μου, τὸ ὁποῖον ἔχω νὰ πίω καὶ ἐγώ. Ἐρανίσθη δὲ τοῦτο ἀπὸ τὸν Εὐαγγελιστὴν Ματθαῖον, ὅστις ἀναφέρει τὴν Μητέρα τῶν Υἱῶν Ζεβεδαίου παρακαλοῦσαν τὸν Κύριον διὰ τὴν πρωτοκαθεδρίαν τῶν δύω Υἱῶν της, τοῦ Ἰακώβου δηλαδὴ καὶ τοῦ Ἰωάννου, τοὺς ὁποίους καταστέλλων ὁ Κύριος καὶ πρὸς ταπείνωσιν παρακινῶν, ἔλεγεν αὐτοῖς „ Οὐκ „ οἴδατε τί αἰτεῖσθε· δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον, ὃ ἐγὼ μέλλω πίνειν; Λέγουσιν αὐτῷ· „ δυνάμεθα". (Ματθ. κ'. 22.)

Εἶτα λέγει εἰς τοὺς Ἀποστόλους ὁ Κύριος ὅτι ὄχι μόνον θέλουν γένῃ κοινωνοὶ τοῦ πάθους καὶ τοῦ θανάτου του, ἀλλὰ καὶ ὅτι ἔχουν νὰ συνδοξασθοῦν μαζί μὲ αὐτὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Πατρός· καὶ ὡς νὰ τοὺς παρηγορῇ λέγει εἰς αὐτοὺς ἔτω· ὦ μαθηταί μου, ὄχι μόνον θέλετε πίνῃ μαζὶ μὲ ἐμὲ τὸ ἄτιμον καὶ ὀδυνηρὸν ποτήριον τοῦ πάθους καὶ τοῦ θανάτου, ἀλλὰ ἔχετε νὰ πίετε καὶ τὸ γλυκὺ καὶ ἔντιμον ποτήριον, τὸ ὁποῖον ἐγὼ θέλω πίνῃ καινὸν καὶ ἄφθαρτον μὲ ἐσᾶς ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Πατρός μου, καθὼς σᾶς ὑπεσχέθηκα λέγων „ Οὐ μὴ πίω ἀπάρτι ἐκ τούτου τοῦ γεννήματος τῆς ἀμπέλου ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ὅταν αὐτὸ πίνω μεθ' ὑμῶν καινὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶ Πατρός μου". (Ματθ. κ'. 29.) ἐπειδὴ εἶναι ἄδικον πρᾶγμα ἐσεῖς ὅπου ἐκοινωνήσατε τὸ ποτήριον τῆς ἀδοξίας μου νὰ μὴ κοινωνήσετε καὶ τὸ ποτήριον τῆς δόξης μου· δίκαιον δὲ μᾶλλον εἶναι οἱ συμπαθόντες μὲ ἐμὲ νὰ συνδοξασθῆτε καὶ μὲ ἐμέ· ὅθεν καὶ ὁ Ἀπόστολος εἶπεν „ Εἴπερ „ συμπάσχομεν, ἵνα καὶ συνδοξασθῶμεν". (Ῥωμ. η'. 17.)

Προσθέτει δὲ ὁ Θεόδωρος ὅτι ὅλα σχεδὸν τὰ Τροπάρια τοῦ Τριῳδίου τούτου ἐρανίσθησαν ἀπὸ τὴν περικοπὴν ἐκείνην τῶν ἁγίων Εὐαγγελίων, τὴν ὁποίαν εἴπομεν ἀνωτέρω, δηλαδὴ τὴν ἀναφέρουσαν διὰ τὴν Μητέρα τῶν Υἱῶν Ζεβεδαίου, παρακαλέσαν τὸν Κύριον καὶ λέγουσαν „ Εἰπὲ ἵνα καθίσωσιν οὗτοι οἱ δύω Υἱοί μου, εἷς ἐκ δεξιῶν σου καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων ἐν τῇ βασιλείᾳ σου". (Ματθ. κ'. 21.) τὸ ὁποῖον ἀκούσαντες οἱ δέκα, ἠγανάκτησαν περὶ τῶν δύω ἀδελφῶν· ὁ δὲ Κύριος προσκαλεσάμενος αὐτοὺς (τοὺς δώδεκα δηλαδὴ), εἶπεν αὐτοῖς τὰ ἀνωτέρω, ὅσα ἀναφέρονται ἐν τοῖς Τροπαρίοις. Πλὴν καὶ ἐξ ἄλλων ἐρανίσθησαν τὰ ἐν τοῖς Τροπαρίοις νοήματα, καὶ ὄχι ἐκ μόνης τῆς περικοπῆς ἐκείνης, καθὼς δῆλον ἐστὶ τοῖς ἀναγινώσκουσιν.

Ἄμποτε δὲ καὶ ἡμεῖς οἱ ψάλλοντες καὶ ἀναγινώσκοντες καὶ ἀκούοντες τὸ παρὸν Τριῴδιον νὰ γένωμεν καὶ ποιηταὶ τῶν ἐν αὐτῷ γραφομένων οὐρανίων καὶ ἠθικωτάτων νοημάτων, τουτέστι νὰ ἤμεθα ταπεινόφρονες καὶ μὴ τὰ ὑψηλὰ φρονοῦντες· νὰ ἔχωμεν εἰρήνην μὲ τὸν ἑαυτόν μας καὶ μὲ τοὺς ἄλλους· νὰ ἤμεθα φύλακες τῶν ζωοποιῶν καὶ φωτεινῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου· ἡ φυλακὴ γὰρ τούτων εἶναι τὸ σημεῖον καὶ γνώρισμα τῶν μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ· νὰ μένωμεν στερεοὶ καὶ ἀμετακίνητοι ἐν τῇ πίστει καὶ ἐπιγνώσει τοῦ γλυκυτάτου ἡμῶν Διδασκάλου Χριστοῦ, γινώσκοντες καὶ ὁμολογοῦντες αὐτὸν Κύριον καὶ Θεὸν ἀληθινὸν, καὶ ἐπάνω εἰς ὅλα νὰ ἤμεθα πρόθυμοι, ἐὰν τὸ καλέσῃ ἡ χρεία καὶ ὁ καιρὸς, εἰς τὸ νὰ πίωμεν καὶ ἡμεῖς τὸ δριμὺ ποτήριον τοῦ θανάτου διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Σωτῆρος καὶ Λυτρωτοῦ μας· ἐὰν γὰρ γένωμεν συγκοινωνοὶ τῶν παθῶν καὶ τοῦ θανάτου του, βέβαια ἔχομεν νὰ γένωμεν συγκοινωνοὶ καὶ τῆς οὐρανίου δόξης καὶ βασιλείας του, ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ εἰς τὸ ἑκούσιον πάθος ἐρχομένου διὰ τὴν ἡμῶν σωτηρίαν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΕΡΜΗ-

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΟ ΔΙΩΔΙΟΝ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗΣ ΤΡΙΤΗΣ (1)

ΠΟΙΗΜΑ ΟΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΚΟΣΜΑ, ΟΥ Η ΑΚΡΟΣΤΙΧΙΣ.

„ Τρίτῃ τε.

Ἐν τῇ ἀκροστιχίδι ταύτῃ λείπει ἔξωθεν τὸ, ψαλῶ, ὡς ἐρμηνεύσαμεν ἐν τῇ ἀκροστιχίδι τῆς Μεγάλης Δευτέρας· καὶ ὅρα ἐκεῖ.

Ὠδὴ ἡ. Ὁ Εἱρμός.

„ Τῷ δόγματι τῷ τυραννικῷ οἱ Ὅσιοι τρεῖς Παῖδες μὴ πεισθέντες, „ ἐν τῇ καμίνῳ βληθέντες, Θεὸν ὡμολόγουν ψάλλοντες· εὐλογεῖτε „ τὰ ἔργα Κυρίου τὸν Κύριον.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Μάταιος βέβαια ἤθελε νομισθῇ καὶ ἔξω τοῦ μέτρου φιλοξηγητὴς ὅποιος δοκιμάζει νὰ σαφηνίζῃ ἐκεῖνα ὅπου εἶναι σαφέστατα καὶ φανερώτατα ἀπὸ λόγου των· κινδυνεύει γὰρ αὐτὸς νὰ παρασταίνῃ τὰ σαφῆ μὲ ἀσαφεῖς λέξεις· καθὼς χάριν παραδείγματος, ἐὰν τινὰς ἐξηγῶν τὸν ἄνθρωπον ὀνομάσῃ αὐτὸν μέροπα, τάχα οὗτος δὲν ἐξήγησε τὸ σαφὲς μὲ ἀσαφῆ λέξιν καὶ ὄνομα; καθότι, ὅσοι ἀκούουσιν ἄνθρωπον, εὐθὺς καταλαμβάνουσι ποῖος εἶναι αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος· μέροπα δὲ ἀκούοντες, δὲν καταλαμβάνουσιν ὅλοι ὅτι εἶναι ὁ ἄνθρωπος, ἀλλὰ μόνον οἱ πεπαιδευμένοι καὶ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἔμπειροι. Ὅθεν ἐπειδὴ ὁ παρὼν Εἱρμὸς δὲν ἔχει κἀνένα δύσκολον, οὔτε κατὰ λέξιν, οὔτε κατὰ σύνταξιν, οὔτε κατὰ νόημα· διὰ τοῦτο ἀφίνομεν αὐτὸν ἀνεξήγητον· λέγομεν δὲ μόνον, διὰ τί οἱ τρεῖς Παῖδες ἐδῶ ὀνομάζονται Ὅσιοι.

Πολλὰ τάγματα τῶν εὐαρεστησάντων Θεῷ εὑρίσκονται ἐν τῇ Παλαιᾷ Γραφῇ ὀνομαζόμενα μὲ διάφορα ὀνόματα· ἄλλοι μὲν γὰρ ἀπὸ αὐτοὺς ὀνομάζονται Δίκαιοι, ἄλλοι δὲ Ὅσιοι, ἄλλοι δὲ Μάρτυρες, ἄλλοι Ὁμολογηταὶ καὶ ἄλλοι Ἅγιοι. Καὶ Δίκαιοι μὲν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὀνομάζονται οἱ πρὸ τοῦ Νόμου εὐαρεστήσαντες εἰς τὸν Θεὸν, καθὼς ὀνομάζεται ὁ Ἰὼβ· „ Ἄνθρωπός τις ἦν ἐν χώρᾳ τῇ Αὐσίτιδι, ᾧ ὄνομα Ἰὼβ, καὶ ἦν ὁ ἄνθρωπος „ ἐκεῖνος ἄμεμπτος, δίκαιος“· (Ἰωβ. α'. 1.) καθὼς ὀνομάζεται ὁ Νῶε· „ Νῶε ἄνθρω- „ πος δίκαιος“· (Γέν. ς'. 9.) καὶ καθὼς ὀνομάζεται ὁ Ἀβραάμ· „ Ἐπίστευσε γὰρ, „ φησὶν, Ἀβραὰμ τῷ Θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην“. (Γέν. ιέ. 6.) Ὅσιοι δὲ ὀνομάζονται ἐκεῖνοι ὅπου ἐδουλαγώγησαν τὴν σάρκα μὲ ἐγκράτειαν καὶ ἄσκησιν καὶ ὑποπιασμὸν ἕως θανάτου αὐτῶν· ἐπειδὴ ὁσία ὀνομάζεται ὁ θάνατος· καὶ ὅσια συνειθίζομεν νὰ ὀνομάζωμεν ἐκεῖνα ὅπου ἑτοιμάζονται διὰ τὴν ταφὴν τινὸς νεκροῦ· τοιοῦτοι ὅσιοι ἐστάθησαν ὁ Ἠλίας, ὁ Ἐλισσαῖος καὶ οἱ Υἱοὶ Ἰωναδάβ, οἱ ἀσκητικὴν ζωὴν μεταχειριζόμενοι. Μάρτυρες δὲ εἶναι ὅσοι ἔμπροσθεν τῶν τυράννων καὶ διωκτῶν τῆς Πίστεως μαρ-

τυ-

---

(1) Σημείωσαι ὅτι τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ ταύτῃ ρον· „ Ἄρα οἴδατε πόθεν ἡμῖν“. Σῴζονται ἐν τῷ Τρίτῃ λόγον ἔχει ὁ Χρυσορρήμων, οὗ ἡ ἀρχὴ Κοινοβίῳ τοῦ Διονυσίου. Καὶ ὁ Πρόκλος ἔχει λέ- „ Ὅταν τὸ εὐδαπάνητον τῆς ζωῆς“· ἑ αὐτὸς ἕτε- γον κατ' αὐτήν.

τυρήσαντες, ἐτελείωσαν τὴν ζωὴν των ἐν ταῖς βασάνοις· ὡς ὁ Ἐλεάζαρος, ὡς οἱ ἑπτὰ Μακκαβαῖοι καὶ ἡ μήτηρ αὐτῶν Σολομονή. Ὁμολογηταὶ δὲ εἶναι ὅσοι ὡμολόγησαν μὲν τὴν εὐσέβειαν καὶ τῆς εὐσεβείας τὰ δόγματα ἐνώπιον τῶν τυράννων καὶ ἔλαβον βάσανα, δὲν ἀπέθανον δὲ ἐν ταῖς βασάνοις, ἀλλὰ ἔμειναν ζῶντες. Ἅγιοι δὲ εἶναι οἱ ἐκ μήτρας ἀφιερωμένοι εἰς τὸν Θεόν· καθὼς ἦτον ὁ Σαμψὼν καὶ ὁ Προφήτης Σαμουήλ· διὸ καὶ ὁ Ἄγγελος οὕτως εἶπε πρὸς Μανωὲ περὶ τοῦ Σαμψών· „ Καὶ σίδηρος οὐκ ἀναβήσεται ἐπὶ „ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, ὅτι ναζηραῖον (ἅγιον) τῷ Θεῷ ἔσται τὸ παιδάριον ἐκ τῆς γα- „ στρός ". (Κριτ. ιγ'. 5.)

Τούτων οὕτω προεγνωσμένων, λέγομεν τώρα περὶ τῶν τριῶν ἐκείνων Παίδων ὅτι εὑρίσκομεν αὐτοὺς σεμνυνομένους μὲ ὅλα τὰ ἀνωτέρω ὑψηλὰ ὀνόματα. Δίκαιοι μὲν γὰρ εἶναι, διότι σταθέντες ἀνάμεσα εἰς τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα, καὶ ἀνάμεσα εἰς τὸν Θεὸν καὶ τὸν Κόσμον, ἔκριναν μίαν κρίσιν δικαίαν, καὶ τὴν μὲν ψυχὴν καὶ τὸν Θεὸν ἐπροτίμησαν, τὸ δὲ σῶμα καὶ τὸν Κόσμον κατεφρόνησαν. Ὅσιοι δὲ εἶναι, ὄχι μόνον διότι ἔδειξαν ἐγκράτειαν καὶ δὲν ἔφαγαν ἀπὸ τὰ μεμολυσμένα φαγητὰ τοῦ Ναβουχοδονόσορ, ἀλλὰ καὶ διάτι ἐφύλαξαν ἀγάπην πρὸς τὸν Θεὸν ἕως αὐτῆς τῆς ὁσίας: ἤτοι τοῦ θανάτου των. Ὁμολογηταὶ δὲ εἶναι, διότι ὡμολόγησαν τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ ἔμπροσθεν τοῦ Βασιλέως Ναβουχοδονόσορ, καὶ ἔμπροσθεν εἰς ἕνα ὁλόκληρον Ἔθνος τῶν ἀσεβεστάτων Χαλδαίων· ὅθεν καὶ ὁ Μελῳδὸς ἐδῶ Ὁσίους αὐτοὺς ὀνομάζει καὶ Ὁμολογητάς· Ὁσίους μέν, ἐν οἷς λέγει· „ Τῷ δόγματι τῷ τυραννικῷ οἱ Ὅσιοι τρεῖς Παῖδες μὴ πεισθέντες ". Ὁμολογητὰς δὲ, ἐν οἷς λέγει· „ Θεὸν ὡμολόγων ψάλλοντες ". Εἶναι δὲ σὲ τρεῖς Παῖδες καὶ Ἅγιοι, διότι εἶχον ὅλην τὴν ζωὴν των ἀφιερωμένην εἰς τὸν Θεόν. Εἰδὲ θεωρήσει τινὰς βαθύτερον, καὶ Μάρτυρες εἶναι οἱ τρεῖς Παῖδες κατὰ τὴν προαίρεσιν· οὐ γὰρ μόνῃ τῇ ἀποβάσει, ἀλλὰ καὶ τῇ προαιρέσει τὸ μαρτύριον κρίνεται, κατὰ τὸν Χρυσόστομον· καθότι αὐτοὶ ἐπροτίμησαν τὴν πρὸς τὸν Θεὸν εὐσέβειαν περισσότερον ἀπὸ τὴν ἰδίαν ζωήν των· καὶ ἂν ὁ Θεὸς τοὺς ἠλευθέρωσεν ἀπὸ τὴν κάμινον, αὐτοὶ ὅμως ἐρρίφθησαν εἰς αὐτὴν, ὡς νὰ μὴν ἔμελλεν ὁ Θεὸς νὰ τοὺς ἐλευθερώσῃ· ὅθεν καὶ ἔλεγον πρὸς τὸν Βασιλέα· „ Καὶ ἐὰν μὴ, (ἤγουν „ ἂν ὁ Θεὸς δὲν λυτρώσῃ ἡμᾶς ἀπὸ τὴν κάμινον) γνωστὸν ἔστω σοι, ὦ Βασιλεῦ, ὅτι τοῖς „ Θεοῖς σου οὐ λατρεύομεν, καὶ τῇ εἰκόνι τῇ χρυσῇ, ἣ ἔστησας, οὐ προσκυνοῦμεν ". (Δαν. γ'. 18.) Ὅθεν εἶπεν ὁ σοφὸς Θεοδώριτος ὅτι δὲν πρέπει τινὰς νὰ σμικρύνῃ τῶν ἁγίων τριῶν Παίδων τοὺς ἀγῶνας καὶ τὸν ἔπαινον, βλέπων ὅτι ὁ Θεὸς ἔστειλεν Ἄγγελον καὶ ἐδρόσισε τὴν κάμινον, ὄχι· διότι πρέπει νὰ ἐνθυμηθῇ τὰ ἀνδρεῖα ἐκεῖνα λόγια ὅπου ἀπεκρίθησαν πρὸς τὸν Βασιλέα, τὰ ἀνωτέρω δηλαδή. Σημείωσαι ὅτι, κατὰ τὸν ἀνώνυμον ἑρμηνευτὴν, σχῆμα ἀσύνδετον μεταχειρίζεται ὁ Μελῳδὸς ἐν τῷ Τροπαρίῳ τούτῳ, χωρὶς νὰ βάλῃ εἰς αὐτὸ κἀνένα Σύνδεσμον.

Τροπάριον.

„ Ῥαθυμίαν ἄποθεν ἡμῶν βαλώμεθα, καὶ φαιδραῖς ταῖς λαμπά- „ σι τῷ ἀθανάτῳ Νυμφίῳ Χριστῷ ὑμνοις συναντήσωμεν, εὐλογεῖ- „ τε βοῶντες τὰ ἔργα τοῦ Κύριον.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τρεῖς ὑποθέσεις τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου συμπληροῦσι τὸ παρὸν Διῴδιον· μία μὲν ἡ τῶν δέκα παρθένων τῶν πέντε φρονίμων καὶ τῶν πέντε μωρῶν, ἄλλη δὲ ἡ τῶν δούλων, οἵ τινες ἐμπιστεύθησαν τὰ τάλαντα τοῦ Κυρίου αὐτῶν, καὶ τρίτη ἡ ἀναφέρουσα τὸν χωρισμὸν τῶν προβάτων καὶ τῶν ἐρίφων ἐν τῇ μελλούσῃ κρίσει. Ἀναφέρονται δὲ αὗται ἀκολούθως μία μετὰ τὴν ἄλλην, διότι καὶ ἐν τῷ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγελίῳ οὕτως ἀκολούθως γράφονται. Παρακινοῦσι δὲ καὶ αἱ τρεῖς τὰς ψυχὰς τῶν ἀκροατῶν νὰ ἦναι ἔξυπνοι· ἐπειδὴ εἶναι ἄδηλον πότε θέλει ἔλθῃ ὁ Κύριος, εἴτε διὰ νὰ ἔμβῃ εἰς τὸν θεῖον νυμφῶνα μαζὶ μὲ τὰς λαμπαδηφόρους Παρθένους, εἴτε διὰ νὰ πάρῃ λογαριασμὸν ἀπὸ τοὺς δού-

δούλους διὰ τὰ τάλαντα ὅπου ἐνεπιστεύθη εἰς αὐτούς, καὶ νὰ ζητήσῃ τὴν ἐργασίαν καὶ αὔξησιν τῶν ταλάντων, εἴτε καὶ διὰ νὰ χωρίσῃ τοὺς καλοὺς ἀπὸ τοὺς κακούς· καθὼς καὶ ὁ ποιμὴν χωρίζει τὰ πρόβατα ἀπὸ τὰ ἐρίφια.

Πρῶτον μὲν οὖν ἐν τῷ παρόντι Τροπαρίῳ τὴν περὶ τῶν δέκα Παρθένων παραβολὴν ἀναφέρει ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς, καὶ συμβουλεύει ὅλους ἡμᾶς τοὺς εὐσεβεῖς Χριστιανοὺς νὰ διώξωμεν ἀποθεν: ἤτοι μακρὰν ἀπὸ λόγου μας τὴν ῥαθυμίαν καὶ τὴν ἀμέλειαν· ἐπειδὴ αὐτὴ εἶναι μία θανάσιμος ἁμαρτία, καὶ μία ἀπὸ τὰς τρεῖς μεγάλας κακίας, τὰς γεννητικὰς μὲν τῶν ἄλλων κακιῶν, ἐμποδιστικὰς δὲ ὅλων τῶν ἀρετῶν· ῥαθυμία γὰρ καὶ λήθη καὶ ἄγνοια εἶναι οἱ τρεῖς γίγαντες τῶν παθῶν, κατὰ τὸν ἐν Ἀσκηταῖς ὁσιώτατον καὶ διακριτικώτατον Θεῖον Μάρκον. Λέγει δὲ καὶ ὁ Χρυσορρήμων· „ Ἐὰν νήφωμεν καὶ ἡμεῖς, „ οὐδὲ ὁ Διάβολος ἡμᾶς βλάψαι δύναται, ὥσπερ οὐδὲ τὸν Ἰώβ· ἂν δὲ μὴ νήφωμεν, ἀλ„ λὰ ῥαθυμῶμεν, οὐδὲ παρὰ τῶν ὠφελούντων κερδανοῦμεν ποτὲ, ἀλλὰ καὶ ζημίαν ὑ„ ποστησόμεθα τὴν ἐσχάτην· τοσοῦτόν ἐστι ῥαθυμία κακόν“· (Λόγω εἰς τὸ „ Δεῖ δὲ καὶ „ μεν, ἀλλὰ μηδὲ ῥαθυμῶμεν· ἁπλῶς ἑκάτερα γὰρ ταῦτα ὀλέθρια· ἡ μὲν γὰρ ἀπόγνω„ σις τὸν κείμενον οὐκ ἀφίησιν ἀναστῆναι, ἡ δὲ ῥαθυμία καὶ τὸν ἑστῶτα ποιεῖ καταπε„ σεῖν· ἐκείνη τῶν πορισθέντων ἀγαθῶν ἀποστερεῖν εἴωθεν, αὕτη τῶν ἐπικειμένων οὐκ „ ἀφίησιν ἀπαλλαγῆναι κακῶν“. (Λόγ. ά. περὶ μετανοίας, ἧ ἡ ἀρχὴ „ Ἆρα ἐμέμνησθε „ ἡμῶν“. Τόμ. ς'.) Ὁ αὐτὸς δὲ λόγον ὁλόκληρον ποιεῖ ἐπιγραφόμενον ὅτι ἐκ ῥαθυμίας ἡ κακία, καὶ ἀπὸ σπουδῆς ἡ ἀρετή. (Τόμ. ς'.) Συμβουλεύει δὲ πρὸς τούτοις ἡμᾶς ὁ Ποιητὴς νὰ σπουδάσωμεν διὰ νὰ ἀνάψωμεν τὰς νοητὰς λαμπάδας τῶν ψυχῶν μας, ὡς αἱ φρόνιμοι ἐκεῖναι Παρθένοι. Διὰ τί; Ἵνα μὲ τὸ λαμπρὸν φῶς τῶν λαμπάδων μας καὶ μὲ ὕμνους πνευματικοὺς συναπαντήσωμεν τὸν ἀθάνατον νυμφίον τῶν ψυχῶν: ἤτοι τὸν Δεσπότην μας Ἰησοῦν Χριστὸν, ὅς τις μέλλει νὰ ἔλθῃ ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ Κόσμου διὰ νὰ ἐμβάσῃ τὰς φρονίμους ψυχὰς μέσα εἰς τὸν Οὐράνιον νυμφῶνα τῆς ἀϊδίου τρυφῆς τε καὶ βασιλείας. Πῶς δὲ θέλομεν ἀνάψει τὸ φῶς τῶν ψυχικῶν ἡμῶν λαμπάδων; Μὲ τὸ πλούσιον ἔλαιον ὅπου ἠθέλαμεν δώσῃ εἰς τοὺς πτωχούς· ἀλλὰ περὶ τούτου διαλαμβάνει χωριστὰ τὸ κατωτέρω Τροπάριον, καὶ ἡμεῖς ἐκεῖ πλατύτερον λέγομεν (1).

Τροπάριον.

„ Ἱκαμούσθω τὸ κοιμωμικὸν ψυχῆς ἡμῶν ἔλαιον ἐν ἀγγείοις, ὅ„ πως ἐπάθλων μὴ θέμτες καιρὸν ἐμπορίας, ψάλλωμεν· εὐλογεῖ„ τε τὰ ἔργα Κυρίου τὸν Κύριον.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Εἰς μὲν τὸ ἀνωτέρω Τροπάριον παρεκίνησεν ἡμᾶς ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς νὰ μιμηθῶμεν τὰς πέντε φρονίμους Παρθένους· ἵνα μὲ αὐτὰς δυνηθῶμεν νὰ ἐμβωμεν εἰς τὸν Οὐράνιον νυμφῶ-

(1) Λέγει δὲ ὁ Χρυσορρήμων· „ Ἦσαν δὲ, φησὶν, „ αἱ πέντε φρόνιμοι καὶ αἱ πέντε μωραί. Καὶ τί „ τῶν φρονίμων τὸ γνώρισμα; Συνῆψαν τῇ σωφροσύ„ νῃ τὴν ἐλεημοσύνην· ἐκόσμησαν τὴν παρθενίαν τῇ „ εὐποιΐᾳ· ἔγνωσαν ὅτι ἡ πίστις χωρὶς τῶν ἔργων „ νεκρά ἐστίν· ἐδοκίμασαν ὅτι τὸ ἓν οὐκ ἐπαρκεῖ „ πρὸς σωτηρίαν κατόρθωμα· ἐνὶ γὰρ πτερῷ ὁ ἀε„ τὸς εἰς ὕψος οὐκ ἐφικνεῖται· ἐμνημόνευσαν τῆς φω„ νῆς τῆς λεγούσης „ Ἔλεον θέλω καὶ οὐ θυσίαν“, καὶ „ πάλιν, „ Κατακαυχᾶται ἔλεος κρίσεως“· ταῦτα „ πάντα καλῶς βουλευσάμεναι ἐπλήρωσαν τὰ ἀγγεῖα „ ἐλαίου. Ποῖα ἀγγεῖα; Τὰς τῶν πενήτων γαστέρας· „ τὰς τῶν πτωχῶν ψυχάς· ἐσκύλευσαν μεθ' ἑαυτῶν „ τῶν οἰκτιρμῶν τὰ ἐφόδια· οἱ πεινῶντες ἐτρέφοντο, „ καὶ αἱ λαμπάδες αὐτῶν ἐφαιδρύνοντο· ἡ ἐλεημοσύ„ νη ἐσπείρετο, καὶ ὁ νυμφὼν ὁ προσδοκώμενος πυ„ τρεπίζετο· ὅθεν αἱ φρόνιμοι τὸ τοῦ Δαβὶδ ἀνε„ βόων· ἡτοιμάσθημεν καὶ οὐκ ἐταράχθημεν· αἱ δὲ „ μωραὶ χωρὶς ἐλαίου τὰς λαμπάδας κρατοῦσαι πόρ„ ρωθεν παρὰ τῆ Νυμφίου ἐβλέποντο, πῶς μόνῳ τῷ „ ἐνὶ προσεῖχον κατορθώματι· πῶς τὴν μὲν ἀγνείαν „ ἐκτήσαντο, τὴν δὲ φιλανθρωπίαν ἀπώσαντο· πῶς „ μὲν ἀπαθείᾳ τὸ σῶμα περιέβαλον, συμπάθειαν δὲ „ πρὸς τοὺς δεομένους οὐκ ἐπεδείξαντο· πῶς τὴν μὲν „ σωφροσύνην ἠγάπησαν, τὴν δὲ φιλοξενίαν ἀπεστρά„ φησαν“. (Λόγ. εἰς τὰς δέκα Παρθένους).

φῶνα· εἰς δὲ τὸ παρὸν μᾶς συμβουλεύει ἐκ τοῦ ἐναντίου νὰ μὴ μιμηθῶμεν τὰς πέντε μωρὰς Παρθένους, ἀλλὰ νὰ ἔχωμεν μέσα εἰς τὰ ἀγγεῖα τῶν ψυχῶν μας ἱκανὸν καὶ αὐτάρκες τὸ ἔλαιον τὸ κοινωνικόν: ἤτοι τὸ μεταδοτικὸν εἰς τοὺς πτωχοὺς, τὸ τῆς ἐλεημοσύνης· κοινωνία γὰρ εἶναι, ὅταν ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ ὅπου ἐχάρισεν εἰς ἡμᾶς ὁ Θεὸς φιλανθρώπως κοινωνῶμεν καὶ μεταδίδωμεν καὶ εἰς τοὺς χρείαν ἔχοντας ἀδελφούς μας· καὶ μὴ ταῦτα ἔχωμεν διὰ λόγου μας μόνον, μηδὲ οἰκειοποιώμεθα τὰ κοινὰ ἀγαθὰ ἀπανθρώπως· καθὼς γὰρ τὸ φῶς τοῦ λύχνου καὶ τῶν αἰσθητῶν λαμπάδων μὲ ἄλλο τι δὲν συγκρατεῖται, πάρεξ μὲ τὸ αἰσθητὸν ἔλαιον· τοιουτοτρόπως καὶ τὸ φῶς τῆς θείας χάριτος μὲ ἄλλο τι δὲν συγκρατεῖται εἰς τὰς νοητὰς λαμπάδας τῶν ψυχῶν μας, πάρεξ μὲ τὰς ἀρετὰς, καὶ ἐξαιρέτως μὲ τὴν εἰς τοὺς πτωχοὺς ἐλεημοσύνην· καθὼς ἕνα τοιοῦτον ὁμοίωμα φέρει ὁ θεῖος Χρυσόστομος· „ Καθάπερ γὰρ τὸ λυχνιαῖον φῶς ἐλαίῳ κατέχεται, καὶ ἀ„ναλωθέντος τούτου, κἀκεῖνο σβέννυται· οὕτω δὴ καὶ ἡ τοῦ Πνεύματος χάρις, παρόντων „ μὲν ἡμῖν ἔργων ἀγαθῶν, καὶ ἐλεημοσύνης πολλῆς ἐπιχεομένης τῇ ψυχῇ, μένει καθάπερ „ ἐλαίῳ κατεχομένη ἡ φλόξ· ταύτης δὲ οὐκ οὔσης, ἅπεισι καὶ ἀναχωρεῖ". (Τόμ. Θ'. Λόγ. 55.) Διὰ τοῦτο εἰς τὸν καιρὸν τοῦ αὐτοῦ Χρυσορρήμονος οἱ πολλοὶ ἄνθρωποι ἐσυνείθιζον νὰ ὀνομάζουν σκοτεινοὺς τοὺς ἀσπλάγχνους καὶ ἀνελεήμονας (1)· καθότι αὐτοὶ, ἂν καὶ ἔχουν παρθενίαν καὶ ἄλλας ἀρετὰς, μὲ τὸ νὰ μὴ ἔχουν ὅμως τὴν ἐλεημοσύνην, σβύνονται αἱ λαμπάδες των, καὶ ἀφίνουσιν αὐτοὺς σκοτεινούς· οὕτω γὰρ φησίν· „ Οὐδὲν „ ἀμαυρότερον (ἤτοι σκοτεινότερον) παρθενίας ἔλαιον οὐκ ἐχούσης· οὕτω καὶ οἱ πολλοὶ „ τοὺς ἀνελεήμονας εἰώθασι καλεῖν σκοτεινούς". Καὶ ἀλλαχοῦ λέγει ὁ αὐτὸς Χρυσορρήμων· „ Παρθενία μὲν χωρὶς ἐλεημοσύνης οὐκ ἴσχυσεν οὐδὲ μέχρι τῶν προθύρων τοῦ νυμ„ φῶνος ἀγαγεῖν· ἐλεημοσύνη δὲ χωρὶς παρθενίας τοὺς ἑαυτῆς τροφίμους μετὰ πολλῶν ἐγ„ κωμίων εἰς τὴν πρὸ καταβολῆς κόσμου βασιλείαν ἡτοιμασμένην ἐχειραγώγησε, καὶ μάλα „ εἰκότως· ὁ μὲν γὰρ παρθενεύων καὶ νηστεύων ἑαυτῷ χρήσιμος, ὁ δὲ ἐλεῶν κοινός ἐστι „ τῶν ναυαγούντων λιμήν, τὰς τῶν πλησίον διορθούμενος πενίας καὶ τὰς ἑτέρων λύων ἀ„ νάγκας". (Λόγ. εἰς τὸ „ Ἔχοντες τὸ αὐτὸ Πνεῦμα" Τόμ. ε.)

Ἀφ' οὗ δὲ ὁ Ἱερὸς Κοσμᾶς παρεκίνησεν ἡμᾶς διὰ τῶν ἀνωτέρω νὰ ἔχωμεν ἀρκετὸν ἔλαιον εἰς τὰ ἀγγεῖα τῶν ψυχῶν μας, ἀκολούθως φανερόνει καὶ ποῖον κέρδος ἐκ τούτου ἀκολουθεῖ εἰς ἡμᾶς· τοῦτο δὲ εἶναι τὸ νὰ ψάλλωμεν χαρμοσύνως ὕμνους καὶ ἐγκώμια εἰς τὸν Νυμφίον ἡμῶν Χριστὸν, καὶ μαζὶ μὲ αὐτὸν νὰ ἐμβωμεν μέσα εἰς τὸν Οὐράνιον νυμφῶνα, ὡς αἱ φρόνιμοι ἐκεῖναι Παρθένοι, καὶ νὰ μὴ ὁμοιωθῶμεν μὲ τὰς μωρὰς Παρθένους, ὥστε τὸν καιρὸν τῶν ἐπάθλων καὶ τῶν στεφάνων καὶ τῆς ἀντιδόσεως νὰ κάμνωμεν καιρὸν ἄθλων καὶ πραγματείας καὶ ἐξαγορᾶς τοῦ ἐλαίου (2)· μωρῶν γὰρ καὶ ἀνοήτων τοῦτο εἶναι ἴδιον· καὶ τοῦτο κάλιστα βεβαιοῦσιν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος λέγων· „ Ἐργασίας „ μὲν ἐστὶν ὁ παρὼν καιρὸς, ὁ δὲ μέλλων, ἀνταποδόσεως", (Λόγῳ εἰς τὸν Ἐξισωτήν.) (3) καὶ ὁ Ἱερὸς Θεοφύλακτος· „ Μεταμελείας καὶ ἐργασίας καιρὸς οὐκ ἔστι μετὰ τὴν ἐν„ θένδε ἀποβίωσιν". Ὅθεν αἱ μωραὶ Παρθένοι ζητήσασαι ἔλαιον ἀπὸ τὰς φρονίμους, τοῦ ποθουμένου οὐκ ἔτυχον, διότι παρὰ καιρὸν τὸ ἐζήτησαν· εἶπον γὰρ πρὸς αὐτὰς αἱ φρόνιμοι·

---

(1) Οἱ δὲ Παλαιοὶ ἐσυνείθιζον νὰ ὀνομάζουν τὰς πολλὰ φειδωλοὺς Κυμινοπρίστας, ἐκ τοῦ τέμνειν τὰ κύμινα: ἤτοι τὰ σμικρότατα τῶν πραγμάτων· ὁμοίως καὶ Γλίσχρους καὶ Κίμβικας. Γλίσχρος δὲ ἐτυμολογεῖται ἀπὸ τοῦ, Λίαν ἐχόμενος (τῶν ἀργυρίων δηλαδὴ) μὲ πλεονασμὸν τοῦ Γ. κατὰ τὸν Βαρῖνον· Κίμβιξ δὲ λέγεται ὁ λίαν μικρολόγος περὶ χρήματα κατὰ τὸν αὐτὸν Βαρῖνον· τὸ δὲ Κυμινοπρίστας Ἀριστοφάνης εἶπεν.

(2) Διὰ τί μωραὶ αἱ Παρθένοι αὗται ὠνομάσθησαν; Ἄκουσον τὴν αἰτίαν λεγομένην ὑπὸ τοῦ Χρυσοστόμου· „ Διὰ τοῦτο καὶ μωρὰς αὐτὰς ὠνόμασεν „ εἰκότως, ὅτι τυραννικωτέρας ἐπιθυμίας περιγενό„ μεναι, ὑπὸ τῆς ἀσθενεστέρας ἑάλωσαν· ὅρα γάρ· „ φύσεως βίαν ἐνίκησαν· λυττῶσαν μανίαν ἐχαλίνω„ σαν· τὰ τῆς ἐπιθυμίας ἐστόρεσαν κύματα· ἐν γῇ „ διατρίβουσαι, Ἀγγελικὸν ἐπεδείξαντο βίον· σῶμα „ περικείμεναι, πρὸς τὰς ἀσωμάτους ἠμιλλήθησαν „ Δυνάμεις, καὶ μετὰ τοσοῦτον πόνον χρημάτων ἐ„ πιθυμίας οὐκ ἐκράτησαν· οὕτως μωραὶ καὶ ἀνόη„ τοι· διὰ τοῦτο καὶ οὐδὲ συγγνώμης ἠξιώθησαν· „ ῥαθυμίας γὰρ τὸ πᾶθος γέγονε μόνον". (Λόγ. εἰς τὸ „ Ἔχοντες δὲ τὸ αὐτὸ Πνεῦμα" Τόμῳ ε.)

(3) Ἔφη δὲ ὁ αὐτὸς Θεολόγος καὶ ἐν τοῖς τετραστίχοις Ἰάμβοις.

„ Πανήγυριν νόμιζε τὸν δε τὸν βίον.
„ Ἧν πραγματεύσῃ, κέρδος· ἀνταλλαγμα γάρ
„ Μικρῶν τὰ μείζω, καὶ ῥέοντ' ἀϊδίων.
„ Ἧν δ' αὖ παρέλθῃ, καιρὸν ἄλλον οὐκ ἔχεις.

μοι· „ Μήποτε οὐκ ἀρκέσῃ ἡμῖν καὶ ὑμῖν "· (Ματθ. κέ. 9.) ἐπειδὴ κατὰ τὸν Θεσπέσιον Κύριλλον, „ Μόλις ἀρκέσει πρὸς σωτηρίαν ἡ ἑκάστε ἀρετὴ, διὰ τὸ πολλὰ πταίειν καὶ τὲς „ ἄγαν ἐπιεικεῖς ", (Σειρᾷ εἰς τὸ κατὰ Ματθ.) καὶ κατὰ τὸν Ἱερὸν Θεοφύλακτον, „ Ἡ ἀ- „ ρετὴ τοῦ πλησίον μου μόλις ἀρκέσει ἐκείνῳ πρὸς ἀπολογίαν· μήτοι γε καὶ ἐμοί ".

Τροπάριον.

„ Τὸ τάλαντον ὅσοι πρὸς Θεοῦ ἐδέξασθε ἰσοδύναμον χάριν, ἐπι- „ κουρίᾳ τοῦ δόντος Χριστοῦ αὐξήσατε ψάλλοντες· εὐλογεῖτε τὰ „ ἔργα Κυρίου τὸν Κύριον.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Εἰς τὸ παρὸν Τροπάριον ἀναφέρει ὁ Μελῳδὸς τὴν παραβολὴν τῶν δούλων ἐκείνων ὅπου ἔλαβον τὰ τάλαντα παρὰ τοῦ αὐθέντου αὐτῶν· καθὼς ἀναφέρει αὐτὴν ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος ἐκ Κεφαλαίῳ κέ. ἀκολούθως δηλαδὴ ἀπὸ τὴν παραβολὴν τῶν δέκα παρθένων. Ἐπιστρέφων λοιπὸν πρὸς ἡμᾶς ὁ Ἱεράρχης Κοσμᾶς, ἐλᾶτε, λέγει, ὅλοι ἐσεῖς ὅπου ἐλάβετε τάλαντον ἀπὸ τὸν Θεόν: ἤτοι κάθε χάρισμα ψυχικὸν ἢ σωματικὸν, πνευματικὸν ἢ πολιτικὸν, ἢ διανοίαν καθ' ὑπόθεσιν λόγου, ἢ πλοῦτον χρημάτων (1), ἢ βασιλείαν καὶ δόξαν, ἢ τέχνην καὶ φιλοσοφίαν, ἢ δύναμιν φυσικὴν τῆς ψυχῆς ἢ τοῦ σώματος· ὅλοι, λέγω, ἐσεῖς μὴ κρύπτετε τὰ χαρίσματα ταῦτα ὅπου ἐλάβετε, διὰ νὰ τὰ ἀπολαμβάνετε μόνοι σας· ἀλλὰ μεταχειρίζεσθε αὐτὰ καὶ εἰς τὸ νὰ ὠφελῆτε τοὺς ἄλλους· καὶ οὕτω μὲ τὴν βοήθειαν καὶ συνεργίαν τοῦ Χριστοῦ ὅπου σᾶς ἔδωκε τὰ τοιαῦτα χαρίσματα, αὐξήσατε αὐτὰ καὶ ποιήσατε ἰσοδύναμον τὴν χάριν: ἤτοι διπλασιάσατε τὰ δοθέντα εἰς ἐσᾶς χαρίσματα. Χάριν λόγου, ἂν ἐσὺ, ἀδελφὲ, ἔλαβες πέντε χαρίσματα ἀπὸ τὸν Θεὸν, αὔξησέ τα καὶ κάμε τα δέκα· ἂν ἔλαβες δύω, διπλασίασέ τα καὶ κάμε τα τέσσαρα· ἂν ἔλαβες ἕνα, διπλασίασον αὐτὸ καὶ κάμε το δύω. Ἄκουσον καὶ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Ζυγαδηνοῦ Εὐθυμίου· „ Διπλασιάζουσι τὰ ἐμπιστευθέντα τούτοις χαρίσματα πάν- „ τες οἱ ἐμπορευόμενοι τὴν τῶν μαθητῶν σωτηρίαν καὶ ποιοῦντες καὶ αὐτοὺς διδασκά- „ λους πάλιν ἑτέρων· ἀλλὰ καὶ ὁ πράττων καλῶς καὶ διδάσκων ὀρθῶς τὰ ἐμπιστευ- „ θέντα διπλασιάζει τάλαντα ". (Ἑρμην. εἰς τὸ κατὰ Ματθ.) Μὴ παρομοιωθῇς λοιπὸν, ἀγαπητὲ, μὲ τὸν ἀμελῆ ἐκεῖνον καὶ πονηρὸν δοῦλον, ὁ ὁποῖος ἔσκαψεν εἰς τὴν γῆν: ἤτοι εἰς μόνον τὸν ἑαυτόν τε, κατὰ τὸν Εὐθύμιον, καὶ κατέχωσε τὸ χάρισμα ὅπου τῷ ἔδωκεν ὁ αὐθέντης του, χωρὶς νὰ τὸ μεταδώσῃ καὶ εἰς τοὺς ἄλλους, ἵνα μὴ καὶ σὺ κατακριθῇς ὡς ἐκεῖνος, καὶ ἀκούσῃς τὸν φοβερὸν τοῦτον λόγον· „ Τὸν ἀχρεῖον δοῦλον ἐκβάλετε εἰς „ τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων ". (Ματθ. κέ. 30.)

Ποῖος δὲ εἶναι ὁ χώσας τὸ τάλαντον; Εἶναι ἐκεῖνος ὅπου φροντίζει μόνον διὰ τὴν ἰδικήν του ὠφέλειαν, καὶ ὄχι διὰ τὴν τῶν ἄλλων· εἶναι ἐκεῖνοι ὅπου ἔχουσι νοῦν εὐφυῆ καὶ ἐπιτήδειον, μεταχειρίζονται δὲ τὴν εὐφυΐαν καὶ ἐπιτηδειότητά των, ὄχι εἰς κοινωφελῆ καὶ πνευματικὰ πράγματα, ἀλλὰ εἰς πραγματείας καὶ κοσμικὰς ὑποθέσεις· αὐτοὶ γὰρ καταχώνουν τὸ τάλαντον τοῦ Κυρίου των εἰς τὴν γῆν: ἤτοι εἰς γήϊνα πράγματα, κατὰ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Ἱεροῦ Θεοφυλάκτου. Διδάσκαλε καὶ φιλόσοφε! διὰ τί ἐσὺ ἔλαβες τὴν χάριν τῆς γνώσεως καὶ σοφίας ἀπὸ τὸν Θεόν; διὰ νὰ τὴν χώσῃς καὶ νὰ τὴν ἔχῃς μόνος διὰ τὸν ἑαυτόν σου, χωρὶς νὰ κερδήσῃ τι ἀπὸ αὐτὴν καὶ ὁ ἀδελφός σου; κακῶς ποιεῖς, καὶ διορθώσου. Τεχνῖτα καὶ Μαΐστωρ! διὰ τί ἐσὺ ἔλαβες τὸ τάλαντον τῆς τέχνης; διὰ νὰ τὸ ἀπολαμβάνῃς μόνος σου, καὶ νὰ μὴ τὸ παραδίδῃς καὶ εἰς τοὺς ἄλλους; φθονερὸς εἶσαι, καὶ διορθώσου. Πλούσιε καὶ ἄρχων! διὰ τί ἔλαβες ἀπὸ τὸν Θεὸν τὸν πλοῦτον καὶ τὴν

(1) Σημείωσαι ὅτι, κατὰ Αὐγουστῖνον τὸν Καλμέτην εἰς τὸ Λεξικὸν τῆς Γραφῆς, τὸ τάλαντον εἰς εἶδος αἰσθητῆς μονέδας λαμβανόμενον κάμνει σχεδὸν τετρακόσια ὀγδοήκοντα ἓξ φλωρία Βενέτικα.

τὴν ἐξουσίαν; διὰ νὰ τὸν ἐξοδεύῃς εἰς μόνην τὴν ἀνάπαυσιν τὴν ἰδικήν σου, καὶ νὰ ἀφίνῃς τοὺς πτωχοὺς καὶ ἐνδεεῖς ἀδελφούς σου νὰ στεροῦνται τῶν ἀναγκαίων; κακῶς ποιεῖς, καὶ διορθώσου. Ἀκούσατε ὅλοι ὅσοι ἐλάβετε τάλαντον ἐκ Θεοῦ τί σᾶς παραγγέλλει ὁ κορυφαῖος Πέτρος· „Ἕκαστος καθὼς ἔλαβε χάρισμα, εἰς ἑαυτοὺς αὐτὸ διακονοῦντες ὡς „καλοὶ οἰκονόμοι ποικίλης χάριτος Θεοῦ· εἴτις λαλεῖ, ὡς λόγια Θεοῦ· εἴτις διακονεῖ, ὡς „ἐξ ἰσχύος ἧς χορηγεῖ ὁ Θεός· ἵνα ἐν πᾶσι δοξάζηται ὁ Θεὸς διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ". (ά. Πέτ. δ'. 10.) Ἀκούεις πῶς δοξάζεται ὁ Θεὸς, ὅταν ἐσὺ, ἀδελφὲ, δὲν φθονῇς, ἀλλὰ μεταδίδῃς καὶ εἰς τοὺς ἄλλους τὸ χάρισμα ὅπου ἔλαβες; τὸ δὲ νὰ γίνεσαι αἴτιος νὰ δοξάζεται ὁ Θεὸς, τοῦτο εἶναι καὶ δόξα ἰδική σου· καθότι ἀντιδοξάζει καὶ σὲ ὁ Θεὸς, καθὼς ὑπεσχέθη· „Τοὺς δοξάζοντάς με δοξάσω, καὶ ὁ ἐξουθενῶν με ἀτιμωθήσεται". (ά. Βασιλ. β'. 30.) Τί λέγω; ἐὰν ἐσὺ μεταδίδῃς εἰς τοὺς ἄλλους τὸ ὀλίγον χάρισμα ὅπου ἔλαβες, θέλεις λάβῃ ἀκόμη περισσότερα χαρίσματα ἐκ Θεοῦ, καὶ ἔχεις νὰ ἀκούσῃς ἐκεῖνον τὸν μέγαν ἔπαινον ὅπου θέλει σοι προσφέρει ὁ τῶν ἁπάντων Βασιλεὺς ἐν τῷ τῆς Οἰκουμένης θεάτρῳ· „Εὖ δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστὲ, ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστὸς, ἐπὶ πολ„λῶν σε καταστήσω· εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου σου". (Ματθ. κέ. 21.) διὰ τοῦ ὀνόματος δὲ τῆς χαρᾶς τὴν ἅπασαν μακαριότητα ἐδήλωσε, κατὰ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Εὐθυμίου. Ἐὰν ὅμως κρύψῃς τὸ τάλαντον καὶ χάρισμα ὅπου ἔλαβες ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ γένῃς ἄχρηστος εἰς τοὺς ἀδελφούς σου, ἤξευρε ὅτι δὲν εἶσαι οὔτε Χριστιανός· οὕτω τὸ ἀποφασίζει ὁ θεῖος Χρυσόστομος λέγων· „Τοιοῦτος ἦν ὁ τὸ τάλαντον κατορύξας, ἄλη„πτον παρεχόμενος μὲν βίον, ἑτέρῳ δὲ οὐκ ὢν χρήσιμος. Πῶς ἐστὶ Χριστιανὸς ὁ τοιοῦ„τος; εἰπέ μοι". (Λόγ. Κ. εἰς τὰς Πράξεις).

Ὠδὴ θ'. Ὁ Εἱρμός.

„Ἡ τὸν ἀχώρητον Θεὸν ἐν γαστρὶ χωρήσασα, καὶ χαρὰν τῷ „Κόσμῳ κυήσασα, σὲ ὑμνοῦμεν Παναγία Παρθένε.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Μερικοὶ, ἐκ τῶν ὁποίων εἶναι καὶ ὁ ἀνώνυμος ἑρμηνευτὴς, ἐνόησαν ὅτι ὁ Εἱρμὸς οὗτος εἶναι σόλοικος καὶ δὲν εὐοδοῦται κατὰ τὴν τέχνην τῆς Γραμματικῆς· ὅθεν καὶ ἐπεχείρησαν νὰ διορθώσουν αὐτὸν οὕτω· „Τὴν τὸν ἀχώρητον Θεὸν ἐν γαστρὶ χωρήσασαν καὶ κυήσα„σαν, σὲ ὑμνοῦμεν"· ἀλλ' οὐχ οὕτως ἔχει ἡ ἀλήθεια· προφανῶς γὰρ ἐλέγχονται οἱ τοῦτον σόλοικον καὶ ἄτεχνον λέγοντες. Ὀρθὸς οὖν ἐστὶ καὶ ἔντεχνος ὁ Εἱρμὸς, ἐὰν ἀπὸ τῶν κάτω ποιήσωμεν τὴν ἀρχὴν καὶ εἴπωμεν οὕτως· ὦ Παναγία Παρθένε, ἥτις ἐχώρησας ἐν τῇ γαστρί σου σωματικῶς τὸν ἀχώρητον ὄντα τοῖς πᾶσι κατὰ τὴν Θεότητα, καὶ ἐγέννησας κοινὴν χαρὰν εἰς ὅλον τὸν Κόσμον, σὲ ὑμνοῦμεν πᾶσαι αἱ γενεαὶ καὶ μακαρίζομεν.

Ἁρμόζουσιν εἰς τὸ Τροπάριον τοῦτο τὰ λόγια τοῦ θείου Ἐπιφανίου ἅπερ εἶπεν εἰς ἔπαινον τῆς Θεοτόκου· „Μεγάλη ὡς ἀληθῶς Μαριὰμ ἡ Ἁγία Παρθένος ἐνώπιον Θεοῦ καὶ „ἀνθρώπων· πῶς γὰρ οὐκ ἂν εἴποιμεν ταύτην μεγάλην, χωρήσασαν τὸν ἀχώρητον, ὃν „Οὐρανὸς καὶ γῆ χωρεῖν οὐ δύνανται, αὐτὸς δὲ ἀχώρητος ὤν, κατ' ἰδίαν εὐδοκίαν ἐχω„ρήθη βουλόμενος, καὶ οὐ κατὰ ἀνάγκην;" (Αἱρέσ. ί. κατὰ Ἐβιονταίων).

Τροπάριον.

„Τοῖς Μαθηταῖς ὁ ἀγαθὸς γρηγορεῖτε ἔφησας· ἦ γὰρ ὥρα ἥξει „ὁ Κύριος, ἀγρυπνεῖτε, ἀποδοῦναι ἑκάστῳ.

ΕΡΜΗ-

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸ νόημα τοῦ παρόντος Τροπαρίου φανερὸν εἶναι καὶ πόθεν ἐρανίσθη· ἀφ' οὗ γὰρ ὁ Κύριος ἐδιηγήθη εἰς τοὺς μαθητάς του τὴν παραβολὴν τῶν δέκα Παρθένων, ὅτι ὅταν αἱ μωραὶ Παρθένοι ἐπῆγαν διὰ νὰ ἀγοράσουν ἔλαιον, τότε ἦλθεν ὁ Νυμφίος, καὶ αἱ φρόνιμοι Παρθένοι ἕτοιμοι οὖσαι, ἐμβῆκαν μὲ αὐτὸν εἰς τὸν Νυμφῶνα· ἀφ' οὗ ταῦτα ἐδιηγήθη ὁ Κύριος, εἶπε καὶ τοῦτο ὡς ἕνα ἐπιφώνημα ἢ συμπέρασμα ἢ ἀπόλογον· „ Γρηγορεῖτε „ οὖν, ὅτι οὐκ οἴδατε τὴν ἡμέραν, οὐδὲ τὴν ὥραν, ἐν ᾗ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται". (Ματθ. κέ. 13.) Τοῦτο λοιπὸν τὸ ῥητὸν ἐρανισθεὶς ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς, μελοποιεῖ τὸ παρὸν Τροπάριον καὶ λέγει· Σὺ ὁ ἀγαθὸς κατὰ φύσιν Θεὸς εἶπας εἰς τοὺς ἁγίους σου μαθητὰς καὶ Ἀποστόλους· Γρηγορεῖτε: ἤτοι εὑρίσκεσθε πάντοτε ἕξυπνοι καὶ ἑτοιμασμένοι, ἐπειδὴ δὲν ἠξεύρετε εἰς ποίαν ὥραν θέλει ἔλθῃ ὁ Κύριος διὰ νὰ ἀποδώσῃ εἰς τὸν κάθε ἕνα κατὰ τὰ ἔργα του.

Βλέπε δὲ, ὦ ἀναγνῶστα, σοφίαν τοῦ Ἱεροῦ Μελῳδοῦ, ὅς τις δυνάμενος νὰ ὀνομάσῃ τὸν Κύριον σωτῆρα καὶ λυτρωτὴν καὶ μυρία ἄλλα ὀνόματα, αὐτὸς ἀφῆκεν ὅλα τὰ ἄλλα καὶ ὠνόμασεν αὐτὸν ἀγαθὸν, (1) καὶ δικαίως τοῦτο ἐποίησε· καθότι τοῦ ἀγαθοῦ αὐθέντου ὅπου δὲν θέλει νὰ κτυπᾷ καὶ νὰ δέρνῃ τοὺς δούλους του, τούτου εἶναι ἴδιον τὸ νὰ προλέγῃ εἰς αὐτοὺς καὶ νὰ διαμαρτύρεται ὅτι νὰ ἀγρυπνοῦν καὶ νὰ κάμνουν τοῦτο καὶ τοῦτο, ἵνα μὴ πάθουν τάδε καὶ τάδε κακά· σχεδὸν γὰρ μὲ τοῦτο ὅπου προλέγει εἰς τοὺς μαθητάς του ὁ Κύριος, καὶ τοὺς φοβερίζει τὰς παιδείας καὶ κολάσεις ὅπου μέλλουν νὰ λάβουν οἱ νυστάξαντες καὶ ἀμελήσαντες, καὶ γίνεται εἰς αὐτοὺς φοβερὸς, δείχνει τὴν ἀγαθότητά του· καθότι διὰ νὰ μὴ θέλῃ νὰ δαρθοῦν οἱ δοῦλοι καὶ μαθηταί του, διὰ τοῦτο ἐπρόλαβε καὶ τοὺς ἐφοβέρισεν, ἵνα ἐκεῖνοι φοβούμενοι, μὴ πάθουν ἐπὶ τῶν ἔργων τὰς προῤῥηθείσας παιδείας, ἀλλὰ μείνουν ἀνώτεροι ἀπὸ κάθε τιμωρίαν καὶ βάσανον· ὅθεν εἶπεν ὁ Χρυσορῥήμων· „ Καλή σου, Δέσποτα, καὶ ἡ προσδοκωμένη βασιλεία, καὶ ἡ γέεν- „ να πάλιν ἀπειλουμένη· προτρέπεται γὰρ καλῶς ἡ βασιλεία, φοβεῖ δὲ χρησίμως ἡ γέεν- „ να· ἀπειλεῖ γὰρ γέενναν ὁ Θεὸς, οὐχ ἵνα εἰς γέενναν ἐμβάλῃ, ἀλλ' ἵνα γεέννης ἀπαλ- „ λάξῃ· εἰ γὰρ ἐβούλετο κολάσαι, οὐκ ἂν προεπείλησεν· ἵνα ἀσφαλισάμενοι φύγωμεν τὰ „ ἀπειλούμενα· ἀπειλεῖ τὴν τιμωρίαν, ἵνα φύγωμεν τὴν πεῖραν τῆς τιμωρίας· φοβεῖ τῷ „ λόγῳ, ἵνα μὴ κολάσῃ τῷ ἔργῳ". (Λόγ. β'. περὶ μετανοίας τόμῳ ς'.) Ἔφη δὲ συμφώνως καὶ ὁ Θεοδώριτος ἑρμηνεύων τὸ Γ'. τοῦ Ἰωνᾶ· „ Κολάζειν βουλόμενος ὁ Θεὸς, οὐκ ἂν „ προσήνεγκεν ἀπειλὴν, ἀλλ' αὐτὴν τὴν τιμωρίαν ἐπέφερεν· ἐπειδὴ δὲ μόνῃ χαίρει τῇ σω- „ τηρίᾳ, ἀπειλεῖ τὰ λυπηρὰ, ἵνα μὴ ἐπαγάγῃ τὰ λυπηρά".

Τοῦτον τὸν λόγον τὸ Κυρίου ἂς μελετῶμεν πάντοτε καὶ ἡμεῖς, ἀδελφοὶ, ἤγουν τὸ „ Γρη- „ γορεῖτε, ὅτι οὐκ οἴδατε τὴν ἡμέραν, οὐδὲ τὴν ὥραν, ἐν ᾗ ὁ Υἱὸς τὸ ἀνθρώπου ἔρχεται". ὠφελιμωτάτη γὰρ καὶ ψυχοσωτήριος εἶναι ἡ τούτου μελέτη· καθότι αὐτὴ μᾶς κάμνει νὰ ἐξομολογώμεθα συχνάκις, νὰ μεταλαμβάνωμεν συχνάκις, νὰ διορθόνωμεν συχνάκις τὰ πράγματά μας, καὶ νὰ ἔχωμεν ἐξισωμένα ὅλα τὰ κατάστιχα καὶ τοὺς λογαριασμούς μας, καὶ ἁπλῶς, ἡ μελέτη αὐτὴ μᾶς παρακινεῖ νὰ μὴ κοιμώμεθα καὶ ἀμελῶμεν τὴν σωτηρίαν μας, ἀλλὰ νὰ ἤμεθα πάντοτε ἕτοιμοι, ὡς αἱ φρόνιμοι Παρθένοι, εἰς τὸ νὰ δεχθῶμεν τὸν

---

(1) Ὅθεν γλαφυρὰ εἶναι καὶ ἡ ἑρμηνεία ὅπου κάμνει Θεοφάνης ὁ Κεραμεὺς ὁ Ταυρομενίας Ἐπίσκοπος τοῦ, ἀγαθὸς καὶ τοῦ, Θεὸς ὀνόματος· ἑρμηνεύων γὰρ οὗτος τὸ „ Τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγα- „ θὸς, εἰμὴ εἷς ὁ Θεὸς", λέγει ὅτι ἕνα εἶναι νὰ εἰπῇ τινὰς ἀγαθὸν, καὶ νὰ εἰπῇ Θεὸν· καθότι ὁ Θεὸς φύσει, εἶναι καὶ ἀγαθὸς φύσει· καὶ ἀντιστρόφως, ὁ ἀγαθὸς φύσει, εἶναι καὶ Θεὸς φύσει· ὅθεν καὶ ὅσον ἀριθμὸν περιέχει τὸ, ἀγαθὸς, τόσον περιέχει καὶ τὸ, Θεὸς· διακόσια ὀγδοήντα τέσσαρα περιέχει τὸ ἀγαθὸς, διακόσια ὀγδοήντα τέσσαρα περιέχει καὶ τὸ, Θεός. Ὅθεν καὶ ὁ Δαμασκηνὸς Ἰωάννης λέγει· „ Δοκεῖ μὲν οὖν κυριώτερον πάντων „ τῶν ἐπὶ Θεοῦ λεγομένων ὀνομάτων εἶναι ὁ Ὢν... „ ὡς δὲ ὁ Ἅγιος Διονύσιος φησὶν, ὁ Ἀγαθός· οὐ „ γὰρ ἔστιν ἐπὶ Θεοῦ εἰπεῖν, πρῶτον τὸ εἶναι, καὶ „ τότε τὸ ἀγαθόν". (Βιβλ. ά. κεφ. δ'. περὶ τῶν ἐπὶ Θεῦ λεγομένων). Ὁ δὲ Ἰωάννης ὁ Ζωναρᾶς κοντὰ εἰς τὸ, Ἀγαθὸς καὶ τὸ, Θεὸς συναριθμεῖ καὶ τὸ Ἅγιος· „ Καὶ αὐτὸ γὰρ τὸ ὄνομα φύσει εἰς τὸν „ Θεὸν ἀποδίδοται· οὐκ ἔστι γάρ, φησὶν ἡ Ἄννα, „ Ἅγιος πλὴν σου· καὶ αὐτὸ διακόσια ὀγδοήντα „ τέσσαρα περιέχει". (Ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῆς Ὀκτωήχου).

τὸν θάνατον ὁποίαν ὥραν ἔλθῃ, λείποντες μὲν ἀπὸ κάθε κακίαν, ἐργαζόμενοι δὲ κάθε ἀρετήν· οὕτω γὰρ καὶ ὁ Σολομὼν μᾶς συμβουλεύει νὰ κάμνωμεν· „ Ἑτοίμαζε εἰς τὴν „ ἔξοδον (ἤτοι εἰς τὸν θάνατον) τὰ ἔργα σου". (Παρ. κδ'. 27.)

Ἐὰν γὰρ νυστάξωμεν καὶ ἀμελήσωμεν, φοβοῦμαι φοβοῦμαι μὴ πάθωμεν καὶ ἡμεῖς, ὡς αἱ μωραὶ Παρθένοι ἐκεῖναι, αἵτινες ἐκλείσθησαν ἔξω τοῦ Νυμφῶνος, καὶ κρούουσαι τὴν θύραν καὶ λέγουσαι, ἄνοιξον ἡμῖν, δὲν εἰσηκούσθησαν· πρᾶγμα καὶ πάθος ὅπου εἶναι ἀληθῶς πολλὰ ἐλεεινὸν καὶ ἀξιοδάκρυτον, καθὼς τὸ ἐλεεινολογεῖ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος λέγων· „ Ὁρῶ γὰρ τὸ πάθος ὡς ἐλεεινόν· ὁ μὲν γὰρ (ἤτοι ὁ Νυμφίος) παρέστη, ἀπαι„ τούσης τῆς κραυγῆς τὴν ἀπάντησιν· αἱ δὲ ὑπαντήσονται, ὅσαι φρόνιμοι, μετὰ φαιδρῶν „ τῶν λαμπάδων καὶ δαψιλοῦς τῆς τοῦ ἐλαίου τροφῆς· αἱ δὲ (αἱ μωραὶ δηλ.) ταραχ„ θήσονται, ζητοῦσαι τὸ ἔλαιον οὐκ ἐν καιρῷ παρὰ τῶν ἐχόντων· ὁ δὲ (Νυμφίος) εἰσε„ λεύσεται δρομαῖος· αἱ δὲ (φρόνιμοι) συνεισελεύσονται· αἱ δὲ (μωραὶ) ἀποκλεισθήσον„ ται, τὸν τοῦ εἰσελθεῖν καιρὸν εἰς τὸ παρασκευάσασθαι δαπανήσασαι, καὶ πολλὰ με„ ταπλαύσονται, ὀψὲ μαθοῦσαι τὴν ζημίαν τῆς ῥαθυμίας, ὅταν μηκέτι ὁ Νυμφὼν αὐταῖς „ εἰσιτητὸς ᾖ, καὶ πολλὰ δεομέναις, ὃν κακῶς ἑαυταῖς ἀπέκλεισαν". (Λόγ. εἰς τὸ ἅγιον Βάπτισμα).

Ἔφη δὲ καὶ ὁ Χρυσορρήμων· „ Ἐλεεινὸν πρᾶγμα· ἄφευκτος ἀνάγκη ἐκύκλωσε τὰ γύ„ ναια· ἀπερχομένων γὰρ αὐτῶν ἀγοράσαι, ἦλθεν ὁ Νυμφίος· ὢ τῆς ἀθεραπεύτου ὀδύ„ νης! ὢ τῆς ἀπαραμυθήτου ζημίας! ὢ πένθους ἀπαρακλήτου! ἀπερχομένων αὐτῶν ἀγο„ ράσαι, ἦλθεν ὁ Νυμφίος· ἦλθεν ἡ προσδοκωμένη χαρά· ἦλθε τῶν Δικαίων τὸ καύχημα· „ ἦλθε μεσονυκτίου τὸ φῶς· ὑπήντησαν αἱ φρόνιμοι· συνεισῆλθον τῷ Νυμφίῳ καὶ ἐκλεί„ σθησαν αἱ θύραι· φρίττω τὸ γενόμενον ἐνθυμούμενος· τρέμω τὸ συμβὰν τοῖς γυναίοις „ ἀστόχημα διηγούμενος· τὴν παστάδα ἤδη ἐπεθύμουν· τοῖς τοῦ κόσμου τερπνοῖς ἀπε„ τάξαντο· τρυφῆς λόγον οὐκ ἐποιήσαντο· δόξης ὑπερεῖδον· ὁδὸς σκληρὰς ἐφυλάξαντο· πα„ θῶν κατεκράτησαν· ἡδονῶν κατηγωνίσαντο· ἐπεὶ δὲ ἔλαιον οὐκ εἶχον, εὗρον ἀπαράνοι„ κτα τῆς βασιλείας τὰ κλεῖθρα". (Λόγῳ εἰς τὰς δέκα Παρθένους).

Τροπάριον.

„ Ἐν τῇ δευτέρᾳ σου φρικτῇ παρουσίᾳ, Δέσποτα, δεξιοῖς προβά„ τοις με σύνταξον, τῶν πταισμάτων παριδών μου τὰ πλήθη.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἀφ' οὗ ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς ἀνέφερεν εἰς τὸ ἀνωτέρω Τροπάριον τὴν παραγγελίαν ὅπου ἔδωκεν ὁ Κύριος εἰς τοὺς μαθητάς του, τὸ νὰ γρηγοροῦν δηλαδή, τώρα εἰς τὸ παρὸν ἀναφέρει καὶ περὶ τῆς δευτέρας του παρουσίας· καθότι καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος μετὰ τὴν ἀνωτέρω παραγγελίαν ἀναφέρει καὶ περὶ αὐτῆς. Παρακαλεστικῶς λοιπὸν προφέρων ἐκ μέρους του ὁ θεῖος Κοσμᾶς τὸ Τροπάριον τοῦτο, λέγει πρὸς τὸν Χριστόν· ὦ Δέσποτα Ἰησοῦ Χριστέ, εἰς τὴν δευτέραν καὶ φοβερὰν παρουσίαν σου, ὅταν συναχθῶσιν ἔμπροσθέν σου ὅλα τὰ Ἔθνη, καὶ χωρίσῃς τοὺς δικαίους ἀπὸ τοὺς ἁμαρτωλούς, καθὼς καὶ ὁ ποιμὴν χωρίζει τὰ πρόβατα ἀπὸ τὰ ἐρίφια· καὶ ὅταν τὰ μὲν πρόβατα στήσῃς ἐκ δεξιῶν, τὰ δὲ ἐρίφια ἐξ εὐωνύμων, ὡς διηγεῖται ταῦτα ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος· (κέ. 31.) τότε ἐμὲ τὸν ὑπὸ τῆς κακίας γενόμενον ἔριφον, καὶ διὰ τοῦτο χρηματίσαντα ἄξιον τῆς ἀριστερᾶς μερίδος, συναρίθμησον μὲ τὰ πρόβατα τὰ ἐκ δεξιῶν σου παριστάμενα: ἤτοι μὲ τοὺς Δικαίους. Πῶς δὲ, καὶ μὲ ποῖον τρόπον θέλεις με συναριθμήσει; Ὄχι μὲ ἄλλον βέβαια, πάρεξ μὲ τὸ νὰ παραβλέψῃς τὰ πλήθη τῶν ἁμαρτιῶν μου· διότι ἐὰν αὐτὰ παρατηρήσῃς καὶ πάρῃς λογαριασμὸν διὰ ὅλα, ποῖος θέλει σωθῇ; Βέβαια οὐδείς, κατὰ τὸν Προφητάνακτα λέγοντα „ Ἐὰν ἀνομίας παρατηρήσῃς, Κύριε, Κύριε, τίς ὑποστή„ σεται; ὅτι παρὰ σοὶ ὁ ἱλασμός ἐστιν". (Ψαλ. ρκθ'. 4.)

Ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς οἱ ψάλλοντες καὶ ἀναγινώσκοντες καὶ ἀκούοντες τὸ παρὸν Διῴδιον ἂς γένωμεν ὅσιοι ὡς οἱ τρεῖς Παῖδες δουλαγωγοῦντες τὴν σάρκα μὲ κάθε ἄσκησιν καὶ ἐγκρά-

τειαν

τειαν μέχρι τῆς ὁσίας: ἤτοι μέχρι τοῦ θανάτου μας· ἂς διώξωμεν ἀπὸ τὰς ψυχάς μας κάθε ραθυμίαν καὶ ἀμέλειαν· ἂς κοσμήσωμεν τὰς λαμπάδας τῶν ψυχῶν μας, ὡς αἱ φρόνιμοι Παρθένοι, μὲ τὴν εἰς τοὺς πτωχοὺς πλουσίαν ἐλεημοσύνην· καὶ ἂς μὴ ἀφήσωμεν νὰ σβυσθοῦν μὲ τὴν ὠμότητα καὶ ἀσπλαγχνίαν, ἀκούοντες τοῦ Παύλου νὰ λέγῃ· „ τὸ Πνεῦ- „ μα μὴ σβέννυτε ". (α. Θεσσ. ε. 19.) ὅπερ ἑρμηνεύων ὁ Χρυσορρήμων λέγει· „ Τὸ „ Πνεῦμα μὴ σβέννυτε, τουτέστι τὸ χάρισμα· οὕτω γὰρ αὐτῷ (τῷ Παύλῳ δηλ.) καλεῖ „ ἔθος τὸ χάρισμα τοῦ Πνεύματος· σβέννυσι δὲ αὐτὸ βίος ἀκάθαρτος ". καὶ πάλιν, „ Σβέννυται δὲ, ὅταν ἔλαιον μὴ ἔχῃ· ὅταν ἀνέμου σφοδροτέρα τις ἐμβολὴ γένηται· ὅταν „ συνέχηται καὶ στενοχωρῆται (καὶ γὰρ καὶ οὕτω σβέννυται πῦρ)· συνέχεται δὲ ὑπὸ „ φροντίδων βιωτικῶν, καὶ σβέννυται ὑπὸ ἐπιθυμίας πονηρᾶς· οὐδὲν δὲ οὕτω σβέννυσιν „ ὡς ἀπανθρωπία καὶ ὠμότης καὶ ἁρπαγή ". (Ὁμιλ. ν. εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην) καὶ πάλιν, „ Ἂν μὲν οὖν ἔχοντες λαμπρὰς τὰς λαμπάδας ἀπέλθωμεν, εἰσελευσόμεθα εἰς τὸν Νυμ- „ φῶνα· ἂν δὲ ἐσβεσμένας, οὐκέτι ". Ἂς αὐξήσῃ ὁ κάθε ἕνας ἀπὸ ἡμᾶς, καὶ ἂς διπλασιάσῃ τὸ τάλαντον καὶ χάρισμα ὅπου ἔλαβεν ἀπὸ τὸν Θεόν· ἂς εὑρισκώμεθα ἔξυπνοι καὶ ἕτοιμοι πάντοτε, ἵνα μὴ ἀποκλεισθῶμεν ἔξω τοῦ Νυμφῶνος, ὡς αἱ μωραὶ Παρθένοι.

Ἂς γένωμεν καὶ ἡμεῖς πρόβατα ἥμερα, περιπατοῦντες εἰς τὰς ὁδοὺς τὰς εὐθείας τῆς ἀρετῆς, καὶ ὄχι ἐρίφια ἄγρια, τρέχοντες εἰς τοὺς κρημνοὺς καὶ δυσβάτους τόπους τῆς ἁμαρτίας· καὶ ἐπάνω εἰς ὅλα ἂς γένωμεν ἐλεήμονες, καθὼς ἦτον οἱ ἐκ δεξιῶν ἱστάμενοι δίκαιοι, καὶ ὄχι ἀνελεήμονες, καθὼς ἦτον οἱ ἐξ ἀριστερῶν ἱστάμενοι, οἱ ὁποῖοι, ἂν καὶ ἔχουν νὰ κριθοῦν διὰ κάθε κακὸν λογισμὸν καὶ κακὸν λόγον καὶ κακὸν ἔργον, ἐξαιρέτως ὅμως ἔχουν νὰ κριθοῦν διὰ τὴν ἀνελεημοσύνην. Διὰ τί; Ἄκουσον τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Ζυγαδηνοῦ Εὐθυμίου· „ Εἰκότως ὁ μὲν ἐλεήμων κληρονομεῖ τὴν βασιλείαν, ὅτι τὴν „ ἀγάπην κατώρθωσε, τῶν ἀρετῶν τὸ κεφάλαιον· ταύτης γὰρ μέρος ἡ ἐλεημοσύνη· ὁ δὲ „ ἀνελεήμων εἰς τὸ πῦρ ἀποπέμπεται, διότι τὸ ἐναντίον τῇ ἀγάπῃ μῖσος ἐκτήσατο, „ τῶν κακιῶν τὸ κεφάλαιον· τούτου γὰρ ὁμοίως μέρος ἡ ἀνελεημοσύνη· καὶ ὁ μὲν τὸν „ ἐλεήμονα καὶ φιλάνθρωπον Θεὸν ἐμιμήσατο· ὁ δὲ τὸν ἀνελεήμονα καὶ μισάνθρωπον „ Διάβολον ". Λέγει δὲ καὶ ὁ Χρυσορρήμων· „ Πορεύεσθε οἱ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ „ αἰώνιον. Διὰ τί; καὶ ὑπὲρ τίνος; Ὅτι ἐπείνων καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν. Οὐκ εἶπεν „ ὅτι ἐπορνεύσατε, ὅτι ἐκλέψατε, ὅτι ἐψευδομαρτυρήσατε, ὅτι ἐπιωρκήσατε· κακὰ μὲν „ ὁμολογουμένως καὶ ταῦτα, ἀλλὰ τῆς ἀπανθρωπίας κατώτερα καὶ τῆς ἀνελεημοσύνης. „ Διὰ τί δὲ, ὦ Κύριε, οὐκ ἄλλων ὁδῶν φέρεις μνήμην; Οὐ κρίνω, φησὶ, τὴν ἁμαρτίαν, ἀλ- „ λὰ τὴν ἀπανθρωπίαν· ὑπὲρ ἀπανθρωπίας ὑμᾶς καταδικάζω. Ὀνειδίζω τοίνυν τὴν ἀ- „ πανθρωπίαν, ὡς ῥίζαν κακίας καὶ πάσης ἀσεβείας· ἐπαινῶ τὴν φιλανθρωπίαν, ὡς ῥί- „ ζαν πάντων τῶν ἀγαθῶν ". (Λόγῳ β'. περὶ Μετανοίας Τόμ. ε'.) Ἐὰν οὖν οὕτω ποιῶμεν καὶ ἡμεῖς, καὶ τὴν φιλανθρωπίαν ἐνστερνιζώμεθα, θέλομεν ἀξιωθῆ τῆς βασιλείας τῶν Οὐρανῶν, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΟ ΤΡΙΩΔΙΟΝ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗΣ ΤΕΤΡΑΔΟΣ (1)

ΠΟΙΗΜΑ ΟΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΚΟΣΜΑ, ΟΥ Η ΑΚΡΟΣΤΙΧΙΣ.

„ Τετράδι ψαλῶ.

Περὶ τῆς ἀκροστιχίδος ταύτης εἴπομεν ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῆς ἀκροστιχίδος τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης Δευτέρας, καὶ ὅρα ἐκεῖ.

Ὠδὴ γ'. Ἦχος β'. Ὁ Εἱρμός.

„ Τῆς πίστεως ἐμ πέτρᾳ με στερεώσας, ἐπλάτυμας τὸ στόμα μου „ ἐπ' ἐχθρούς μου· εὐφράνθη γὰρ τὸ πνεῦμά μου ἐμ τῷ ψάλλειμ· „ οὐκ ἔστιμ Ἅγιος, ὡς ὁ Θεὸς ἡμῶμ, καὶ οὐκ ἔστι δίκαιος πλήμ „ σου Κύριε.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἀπὸ τὰ ἴδια λόγια τῆς Προφήτιδος Ἄννης, ἥτις εἶναι ποιήτρια τῆς Τρίτης Ὠδῆς, συντάττει ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς τὸν παρόντα Εἱρμόν· τῆς Ἄννης γὰρ εἶναι λόγια τὰ, „ Ἐστερεώθη ἡ καρδία μου ἐν Κυρίῳ· ὑψώθη κέρας μου ἔν Θεῷ μου· ἐπλατύνθη ἐπ' ἐχθρούς μου „ τὸ στόμα μου· εὐφράνθην ἐν σωτηρίῳ σου· ὅτι οὐκ ἔστιν Ἅγιος ὡς ὁ Κύριος, καὶ οὐκ „ ἔστι δίκαιος ὡς ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ οὐκ ἔστιν Ἅγιος πλήν σου". (ά. Βασιλ. β'. 1.) Ἀλλὰ τῆς μὲν Ἄννης ἐκείνης ἡ καρδία ἐστερεώθη ἐν Κυρίῳ, ἐπειδὴ ἦτον χαύνη καὶ διαλελυμένη ἀπὸ τὴν λύπην τῆς ἀτεκνίας κατὰ τὸν Προκόπιον καὶ Εὐθύμιον· τὴν δὲ ἰδικήν μου καρδίαν ταραττομένην ἀπὸ λογισμοὺς ἀπιστίας σὺ, Κύριε, ἐστερέωσας ἐν τῇ πέτρᾳ τῆς ἰδικῆς σου πίστεως καὶ ὁμολογίας. Καὶ ἡ μὲν Ἄννα ἐπλάτυνε τὸ στόμα της: ἤτοι ἐλευθέρως ἐλάλει εἰς τοὺς ἐχθρούς της: ἤτοι εἰς τὴν Φενάναν καὶ εἰς τοὺς συγγενεῖς ἐκείνης, κατὰ τὸν Εὐθύμιον· τὸ δὲ ἰδικόν μου στόμα ἐπλάτυνας σὺ, Κύριε, ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν μου Δαιμόνων, οἵτινες μὲ ἐπιβουλεύονται πάντοτε. Ἡ μὲν Ἄννα εὐφράνθη ἐν τῷ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ γενομένῳ εἰς αὐτὴν σωτηρίῳ, ἤγουν διότι ἐσώθη καὶ ἐλευθερώθη ἀπὸ τὴν λύπην τῆς ἀτεκνίας, γεννήσασα τὸν Προφήτην Σαμουήλ· ἐμοῦ δὲ τὸ Πνεῦμα (ἤτοι ἡ ψυχὴ) εὐφράνθη, διότι ψάλλω εἰς ἐσὲ καὶ λέγω ὅτι δὲν εἶναι κάνένας Ἅγιος, καθὼς εἶσαι ἐσὺ ὁ Θεὸς ἡμῶν, οὔτε εἶναι κάνένας ἄλλος δίκαιος ἔξω ἀπὸ ἐσέ. Ἅγιος μέν, διότι ἐσὺ εἶσαι πάσης ἁγιωσύνης πηγὴ καὶ αἰτία· δίκαιος δὲ, διότι ἡ κρίσις καὶ ἀπόφασίς σου εἶναι δικαιοτάτη καὶ ἀπαραλόγιστος.

Εἰπὼν δὲ πρότερον ὁ Μελῳδὸς ὅτι ἐπλατύνθη τὸ στόμα του, ἀκολούθως φέρει καὶ τὴν αἰτίαν διὰ τὴν ὁποίαν ἐπλατύνθη, ἤγουν διότι εὐφράνθη πρότερον ἡ ψυχή του εἰς τὸ νὰ ψάλλῃ καὶ νὰ δοξολογῇ τὸν Θεόν· ἡ γὰρ περὶ τὰς θείους ὕμνους ἐσωτερικὴ εὐφροσύνη τῆς ψυ-

---

(1) Σημείωσαι ὅτι ὁ θεῖος Χρυσόστομος λόγον ἔχει εἰς τὴν μεγάλην ταύτην Τετράδα, οὗ ἡ ἀρχὴ „ Ἡ γυνὴ αὕτη δοκεῖ μέν εἶναι" ἕτερον, οὗ ἡ ἀρχὴ „ Πάντοτε μὲν ὁ Θεός" ἄλλον, οὗ ἡ ἀρχὴ „ Ἅπας μὲν ὁ καιρός". (Σώζονται ἐν τῇ τοῦ Διονυσίου καὶ ἐν ἄλλαις μοναῖς).

ψυχῆς κάμνει νὰ πλατύνεται καὶ τὸ στόμα καὶ νὰ αὐξάνῃ ὁ προφορικὸς λόγος· τοῦτο θέλει νὰ φανερώσῃ καὶ ὁ Προφητάναξ μὲ τὰ ἀκόλουθα λόγια· „Ὡς ἐκ στέατος καὶ „πιότητος ἐμπλησθείη ἡ ψυχή μου". (Ἰδοὺ ἡ εὐφροσύνη τῆς ψυχῆς) καὶ χείλη ἀγαλ- „λιάσεως αἰνέσει τὸ στόμα μου". (Ψαλ. ξβ'. 8.) (Ἰδοὺ καὶ ὁ τοῦ στόματος πλατυσμὸς) „Ὥσπερ γὰρ φυσικῶς εὐφραινομένης τῆς καρδίας, πρόσωπον θάλλει, οὕτω τῆς „αὐτῆς καρδίας εὐφραινομένης πνευματικῶς, πλατύνεται τὸ στόμα εἰς δοξολογίαν Θεοῦ". (Παρ. ιέ. 14.) Ἡ γὰρ ἐν τῇ καρδίᾳ πνευματικὴ εὐφροσύνη πλημυρήσασα, ἐκεῖθεν ξεχειλίζει τὰ περισσεύματά της καὶ εἰς τὴν γλῶσσαν, καὶ ποιεῖ αὐτὴν ὄργανον τῆς ὑμνῳδίας Θεοῦ· καθότι ἐκ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας τὸ στόμα λαλεῖ, κατὰ τὸ Κυριακὸν λόγιον. (Ματθ. ιβ'. 34.)

Τροπάριον.

„Ἐν κενοῖς τὸ συνέδριον τῶν ἀνόμων καὶ γνώμῃ συναθροίζεται „κακοτρόπῳ, κατάκριτον τὸν ῥύστην σε ἀποφῆναι, Χριστέ, ᾧ ψάλ- „λομεν· σὺ εἶ Θεὸς ἡμῶν, καὶ οὐκ ἔστιν Ἅγιος πλήν σου Κύριε.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ο Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος μετὰ τὴν παραβολὴν τῶν δέκα Παρθένων καὶ τὸν διαμερισμὸν τῶν ταλάντων καὶ τὴν τῆς Δευτέρας παρουσίας παράστασιν, ἀναφέρει τὸ συνέδριον ὅπου ἔκαμαν οἱ Ἰουδαῖοι κατὰ τοῦ Ἰησοῦ, ὅπερ ἐγένετο πρὸ δύω ἡμερῶν τοῦ Πάσχα: ἤτοι κατὰ τὴν σημερινὴν μεγάλην Τετράδα· οὕτω γὰρ φησίν· „Οἴδατε ὅτι μετὰ „δύω ἡμέρας τὸ Πάσχα γίνεται, καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς τὸ σταυ- „ρωθῆναι· τότε συνήχθησαν οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Γραμματεῖς καὶ οἱ Πρεσβύτεροι τοῦ „λαοῦ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Ἀρχιερέως τοῦ λεγομένου Καϊάφα, καὶ συνεβουλεύσαντο ἵνα „τὸν Ἰησοῦν κρατήσωσι δόλῳ καὶ ἀποκτείνωσι". (Ματθ. κϛ'. 2.) Ταύτην δὲ τὴν τάξιν ἀκολουθῶν καὶ ὁ Ἱερὸς Κοσμᾶς, ἀφ' οὗ ἀνέφερε πρότερον ἐν τῷ τῆς μεγάλης Τρίτης Διῳδίῳ περὶ τῶν δέκα Παρθένων καὶ τῶν ταλάντων καὶ τῆς δευτέρας κρίσεως, τώρα ἐδῶ ἀναφέρει καὶ περὶ τοῦ ἀνωτέρω συνεδρίου τῶν Ἰουδαίων· διὸ λέγει· ὦ Θεάνθρωπε Ἰησοῦ Χριστέ, τὸ συνέδριον τῶν ἀνόμων Ἰουδαίων ματαίως συναθροίζεται κατὰ σοῦ μὲ μίαν κακότροπον γνώμην καὶ πονηρὰν καὶ χωρὶς νὰ ἔχῃ κἀμμίαν εὔλογον ἀφορμήν.

Τίνος δὲ χάριν, καὶ διὰ τί συναθροίζεται; Ἵνα ἀποδείξῃ κατάκριτον ἐσὲ ὅπου ἐλύτρωσες ἡμᾶς ἀπὸ τὴν παλαιὰν κατάκρισιν καὶ κατάραν, τὴν ὁποίαν ἐλάβομεν διὰ τὴν παράβασιν τοῦ Ἀδάμ· ἐσὲ εἰς τὸν ὁποῖον ἡμεῖς οἱ εὐσεβεῖς ψάλλομεν ὡς εἰς Θεὸν ἀληθινόν. Τί δὲ ψάλλομεν; „Σὺ εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν καὶ οὐκ ἔστιν Ἅγιος πλήν σου Κύριε". Ω'! καὶ τί ἄλλο πρᾶγμα ἤθελε γένῃ ἀπὸ τὸ συνέδριον τοῦτο κενοσπουδέστερον; ἢ τί ἄλλο τῆς γνώμης ταύτης τῶν ἀνόμων κακοτροπώτερον; Βέβαια οὐδέν. Ὅρα δὲ ὅτι, κατὰ τὸν Ἱερὸν Θεοφύλακτον καὶ τὸν Εὐθύμιον, εἰς καιρὸν ὅπου ὁ Νόμος ἐπρόσταζε νὰ γίνεται ἕνας Ἀρχιερεὺς τὸν χρόνον, αὐτοὶ ἐγίνοντο πολλοὶ ἀλλάζοντες εἰς κάθε ἐνιαυτόν· διὸ καὶ εἰς τὸν Ἀρχιερέα τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου Καϊάφαν ἐσυνάχθησαν διὰ νὰ συμβουλευθοῦν περὶ φόνου. Καὶ ποίου φόνου; Ἀδικωτάτου. Ποῦ; Ἐκεῖ ὅπου ἔπρεπεν οἱ φονεῖς νὰ παιδεύωνται· ὦ κακότροπον κακότροπον γένος ἀνθρώπων!

Τροπάριον.

„Τὸ δειλὸν βουλευτήριον τῶν ἀνόμων σκέπτεται, θεομάχου ψυχῆς „ὑπάρχον, ὡς δύσχρηστον τὸν δίκαιον ἀποκτεῖναι Χριστόν, ᾧ ψάλ- „λομεν· σὺ εἶ Θεὸς ἡμῶν, καὶ οὐκ ἔστιν Ἅγιος πλήν σου Κύριε.

ΕΡΜΗ-

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἐπειδὴ ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος δύω φοραῖς εἶπε περὶ τῶν Ἀρχιερέων καὶ Γραμματέων καὶ Πρεσβυτέρων τῦ λαοῦ, ὅτι συνήχθησαν εἰς τὴν αὐλὴν τῦ Καϊάφα, καὶ ὅτι ἐσυμβουλεύθησαν ἵνα τὸν Ἰησοῦν κρατήσωσι δόλῳ (ἤτοι λαθραίως καὶ κρυφίως κατὰ τὸν Εὐθύμιον) καὶ ἀποκτείνωσιν, ὡς ἀνωτέρω ἐρρέθη· (Ματθ. κϛ'. 3.) τύτε χάριν ὁ Ἱερὸς Κοσμᾶς τὸ μὲν „ Συνήχθησαν" ἐφανέρωσεν αἰνιγματωδῶς ἐν τῷ προλαβόντι Τροπαρίῳ μὲ τὰ λόγια ἐκεῖνα: ἤτοι μὲ τὸ „ Συνέδριον τῶν ἀνόμων" καὶ μὲ τὸ „ Γνώμῃ συναθροίζεται κακο„ τρόπῳ"· ἡ συνεδρίασις γὰρ καὶ ἡ συνάθροισις παραστατικὰ εἶναι τοῦ „ Συνήχθησαν"· τὸ δὲ „ Συνεβουλεύσαντο" ἐφανέρωσεν ἐν τῷ παρόντι Τροπαρίῳ· ἐπειδὴ δὲν ὀνομάζει πλέον ἐδῶ τὸς Ἰουδαίους συνέδριον, ἀλλὰ βουλευτήριον· ὅθεν ἐρανίσθη τὸ ῥητὸν ἐκεῖνο τῦ Ἡσαΐου „ Δήσωμεν τὸν δίκαιον, ὅτι δύσχρηστος ἡμῖν ἐστιν"· (Ἡσ. γ'. 9.) καὶ τὸ τοῦ Σολομῶντος „ Ἐνεδρεύσωμεν τὸν δίκαιον, ὅτι δύσχρηστος ἡμῖν ἐστι, καὶ ἐναντιοῦται τοῖς ἔργοις ἡμῶν, „ καὶ ὀνειδίζει ἡμῖν ἁμαρτήματα Νόμου, καὶ ἐπιφημίζεται ἡμῖν ἁμαρτήματα παιδείας „ ἡμῶν· ἐπαγγέλλεται γνῶσιν ἔχειν Θεοῦ, καὶ παῖδα Κυρίου ἑαυτὸν ὀνομάζει· ἐγένετο „ ἡμῖν εἰς ἔλεγχον ἐννοιῶν ἡμῶν· βαρὺς ἐστὶν ἡμῖν καὶ βλεπόμενος". (Σοφ. β'. 12.)

Ταύτας φημὶ τὰς ῥήσεις λαβὼν ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς, τὸ δεινὸν, λέγει, καὶ πονηρὸν καὶ παγχάλεπον βουλευτήριον τῶν ἀνόμων Ἀρχιερέων καὶ Γραμματέων καὶ Πρεσβυτέρων, μὲ τὸ νὰ ἦναι ὅλως διόλου ψυχῆς Θεομαχούσης, καθὼς εἶπε περὶ αὐτῶν ὁ νομομαθὴς ἐκεῖνος Γαμαλιὴλ „ Μήποτε καὶ Θεομάχοι εὑρεθῆτε", (Πράξ. ε'. 39.) τύτε χάριν σκέπτονται καὶ βουλεύονται, ὄχι διὰ νὰ ὑπερμαχήσουν ὑπὲρ τῆς φυλακῆς τοῦ Θείου Νόμου, ὄχι διὰ νὰ ἐνεργήσουν κἀνένα πρᾶγμα κοινωφελὲς εἰς τὸν λαὸν καὶ σωτήριον, ἀλλὰ διὰ νὰ θανατώσουν τὸν δίκαιον Χριστὸν, περὶ οὗ προεῖπεν ὁ Προφήτης Ἀμὼς· „ Ἀνθ' ὧν ἀπέδοντο (οἱ Ἰουδαῖοι) ἀργυρίου δίκαιον"· (Ἀμ. β'. 6.) καὶ ὁ κορυφαῖος Πέτρος ἔλεγε πρὸς τὺς Ἰουδαίους· „ Ὑμεῖς δὲ τὸν ἅγιον καὶ δίκαιον ἠρνήσασθε, καὶ ᾐτήσασθε ἄνδρα φονέα χα„ ρισθῆναι ὑμῖν". (Πράξ. γ'. 14.) Ἔφη δὲ καὶ ὁ Ἡσαΐας· „ Ἴδετε ὡς ὁ δίκαιος ἀπώ„ λετο, καὶ οὐδεὶς ἐκδέχεται τῇ καρδίᾳ· καὶ ἄνδρες δίκαιοι αἴρονται, καὶ οὐδεὶς κατα„ νοεῖ· ἀπὸ γὰρ προσώπου ἀδικίας ἦρται ὁ δίκαιος· ἔσται ἐν εἰρήνῃ ἡ ταφὴ αὐτῦ· ἦρται „ ἐκ τοῦ μέσου"· (Ἡσ. νζ'. 1.) ἅπερ ἑρμηνεύων ὁ Θεοδώριτος λέγει· „ Τὸν δεσποτικὸν „ ἐνταῦθα Σταυρὸν προεσήμηνε· δίκαιον γὰρ τὸν Δεσπότην ὀνομάζει Χριστὸν, ὃς ἁμαρτίαν „ οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ εὑρέθη. Σημαίνει δὲ κατὰ ταὐτὸ καὶ „ τῆς τῶν ἐσταυρωκότων καρδίας τὴν πώρωσιν· οὐδεὶς γὰρ αὐτῶν, φησὶ, συνιδεῖν ἠβουλήθη „ τὸ τόλμημα· καὶ ἄνδρες δίκαιοι αἴρονται· μετὰ γὰρ τὸν Δεσπότην Χριστὸν κατὰ τῶν „ Ἱερῶν Ἀποστόλων παραπλησίως ἐλύττησαν· τὸ δὲ „ Ἦρται ὁ δίκαιος· ἔσται ἐν εἰρήνῃ „ ἡ ταφὴ αὐτοῦ" περὶ τοῦ Δεσπότου ταῦτα λέγει Χριστοῦ, καὶ δικαῖ κατὰ ταὐτὸ τό, τε „ ἄδικον τῆς σφαγῆς καὶ τὴν μετὰ θάνατον νίκην· ὁ γὰρ θάνατος αὐτοῦ τὰς πρὸς Θεὸν „ ἡμῖν καταλλαγὰς ἐδωρήσατο· αὐτὸς δὲ τὸν τάφον καταλιπὼν εἰς Οὐρανοὺς ἀνελήφθη". Ἐπιφέρει δὲ ἀκολούθως ὁ Μελῳδὸς διὰ τί βουλεύονται οἱ Ἰουδαῖοι νὰ θανατώσουν τὸν Χριστόν· διότι, λέγουσιν, εἶναι δύσχρηστος· δύσχρηστος δὲ ὀνομάζεται ὁ Μάντις ἀπὸ τὸ χρᾶν: ἤτοι ἀπὸ τὸ μαντεύεσθαι.

Συνειθίζουν γὰρ νὰ λέγουν μερικοὶ οὕτω· ὅσαις φοραῖς ἀπάντησα εἰς τὸν δρόμον τὸν δεῖνα ἄνθρωπον, ἐκβῆκεν εἰς κακόν μου τὸ συναπάντημά του· ὅθεν μισοῦσιν ἐκεῖνον τὸν ἄνθρωπον, ὡς κακὸν οἰωνὸν καὶ συναπάντημα ἔχοντα. Τοιοῦτος δὲ δύσχρηστος ἐφαίνετο εἰς τοὺς Ἰουδαίους ὁ Κύριος, ὡς κακομάντις καὶ ὡς κακοὺς χρησμοὺς καὶ προρρήσεις περὶ αὐτῶν λέγων· ἐταλάνιζε γὰρ αὐτοὺς καὶ ἤλεγχεν αὐτῶν φανερῶς τὴν ὑπόκρισιν, λέγων· „ Οὐαὶ ὑμῖν Γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί! ὅτι τάδε καὶ τάδε ποιεῖτε". (Ματ. κγ'. 13.) „ Οὐαὶ ὑμῖν ὁδηγοὶ τυφλοί!". (Ματ. κγ'. 16.) Καὶ προέλεγεν εἰς αὐτοὺς τὰ κακὰ ὅπου ἔμελλον νὰ τοὺς εὕρουν· „ Ἰδοὺ, φησὶν, ἀφίεται ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος"· (Ματ. κγ'. 18.) καὶ πάλιν πρὸς τὴν πόλιν Ἱερουσαλὴμ ἔλεγεν· „ Ἥξουσιν ἡμέραι ἐπὶ σὲ, καὶ περι„ βαλοῦσιν οἱ ἐχθροί σου χάρακά σοι, καὶ περικυκλώσουσί σε, καὶ συνέξουσί σε πάντοθεν, „ καὶ ἐδαφιοῦσί σε καὶ τὰ τέκνα σου ἐν σοὶ, καὶ οὐκ ἀφήσουσιν ἐν σοὶ λίθον ἐπὶ λίθῳ". (Λουκ. ιθ'. 43.) Ἡμεῖς ὅμως οἱ εὐσεβεῖς Χριστιανοὶ οἱ τῷ Δεσπότῃ Χριστῷ πιστεύοντες,

σὺγὶ

οὐχὶ ὡς δυσχρήστῳ, ἀλλ' ὡς εὐαγγελιζομένῳ ἡμῖν πᾶν ἀγαθὸν καὶ σωτήριον, ψάλλομεν· σὺ εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ οὐκ ἔστι δίκαιος πλὴν σου Κύριε.

Ὠδὴ ἡ. Ὁ Εἱρμός.

„ Ῥῆμα Τυράννου ἐπεὶ ὑπερίσχυσεν, ἑπταπλασίως κάμινος ἐξε-
„ καύθη ποτέ, ἐν ᾗ Παῖδες οὐκ ἐφλέχθησαν, Βασιλέως πατή-
„ σαντες δόγμα, ἀλλ' ἐβόων· πάντα τὰ ἔργα Κυρίου τὸν Κύριον
„ ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὁ Εἱρμὸς οὗτος ἐρανίσθη ἀπὸ τὸν Προφήτην Δανιὴλ, ὁ ὁποῖος ἀναφέρει τὴν ἱστορίαν τῶν τριῶν Παίδων· γράφεται γὰρ ἐκεῖ· „ Ἐπεὶ τὸ ῥῆμα τὲ Βασιλέως (Ναβεχοδονόσορ)
„ ὑπερίσχυσε, καὶ ἡ κάμινος ἐξεκαύθη ὑπερεκπερισσοῦ ἑπταπλασίως, καὶ οἱ τρεῖς οὗτοι
„ Σεδρὰχ Μισὰχ καὶ Αὐδεναγὼ ἔπεσον εἰς μέσον τῆς καμίνου τοῦ πυρὸς τῆς καιομένης
„ πεπεδημένοι, καὶ περιεπάτουν ἐν μέσῳ τῆς φλογὸς, ὑμνοῦντες τὸν Θεόν". (Δαν. γ'. 22.) Ταῦτα λοιπὸν τὰ ἴδια λόγια ἀναφέρει καὶ ἐδῶ ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς, ὅτι ἐπειδὴ τὸ ῥῆμα καὶ ἡ προσταγὴ τοῦ τυράννου Ναβουχοδονόσορ ὑπερίσχυσε, διὰ τοῦτο καὶ ἡ Βαβυλωνία ἐκείνη κάμινος ἐκαύθη ἑπταπλασίως, ἤγουν ἑπτὰ φοραῖς περισσότερον ἀπὸ τὰς ἄλλας καμίνους, μέσα εἰς τὴν ὁποίαν ἐβάλθησαν οἱ μακάριοι τρεῖς Παῖδες, διότι κατεφρόνησαν τὸ τυραννικὸν δόγμα καὶ τὴν προσταγὴν τὲ Βασιλέως· βαλθέντες ὅμως εἰς τὴν κάμινον, δὲν κατεκάησαν, ἀλλὰ φυλαχθέντες ἀβλαβεῖς, Ἀγγέλου συγκαταβάντος καὶ ποιήσαντος τὸ μέσον τῆς καμίνου ὡς πνεῦμα δρόσου, ἔλεγον ψάλλοντες· εὐλογεῖτε πάντα τὰ ἔργα Κυρίου τὸν Κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

Ἄξιον δὲ εἶναι νὰ σημειώσῃ τινὰς μετὰ τοῦ Θεοδώρου εἰς τοῦτο ὅπου λέγει ἐδῶ ὁ Δανιὴλ καὶ ὁ Μελῳδὸς, ἤγουν εἰς τὸ, Ὑπερίσχυσε τὸ ῥῆμα τοῦ τυράννου Ναβουχοδονόσορ, δηλαδὴ ὅτι τοιαῦτα εἶναι τὰ προστάγματα τῶν τυράννων: ἤτοι τῶν παρανόμων Βασιλέων· κἂν γὰρ αὐτὰ ἦναι παρανομώτατα καὶ ἀδικώτατα, ἀλλ' ὅμως ὑπερισχύουσι κοντὰ εἰς αὐτὺς, διότι δὲν ἀκολουθεῖ ἡ ἰσχὺς αὐτῶν εἰς τὸν νόμον, ἀλλὰ ἡ ἰσχύς των γίνεται νόμος, κατὰ τὸ γεγραμμένον· „ Ἔστω δὲ ἡ ἰσχὺς νόμος τῆς δικαιοσύνης". (Σοφ. β'. 11.) δὲν εἶναι ὅμως τοιαῦτα καὶ τὰ προστάγματα τῶν νόμων καὶ ἀληθινῶν Βασιλέων· ἐπειδὴ αὐτὰ σύμφωνα ὄντα πάντοτε μὲ τὴν δικαιοσύνην καὶ τὸν θεῖον νόμον, ὑποφέρουν ποτὲ μὲν νὰ ὑπερισχύσῃ καὶ νὰ νικῆσῃ, ποτὲ δὲ καὶ νὰ νικῶνται. Ὅθεν εἶπεν ὁ μέγας Βασίλειος εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν Παροιμιῶν· „ Εἰ γὰρ βασιλεία ἐστὶν ἔννομος ἐπιστασία, δῆλον ὅτι αἱ παρὰ Βα-
„ σιλέως διδόμεναι ὑποθῆκαι τοῦ γε ὡς ἀληθῶς τῆς προσηγορίας ταύτης ἀξίου πολὺ τὸ
„ νόμιμον ἔχουσι, τὸ κοινῇ πᾶσι λυσιτελὲς σκοποῦσαι, καὶ οὐχὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς οἰ-
„ κείας ὠφελείας συντεταγμέναι· τούτῳ γὰρ διαφέρει τύραννος Βασιλέως, ὅτι ὁ μὲν τὸ ἑαυτῷ
„ πανταχόθεν σκοπεῖ, ὁ δὲ τὸ τοῖς ἀρχομένοις ὠφέλιμον ἐκπορίζει".

Τροπάριον.

„ Ἀποκεμοῦσα γυμὴ μύρον ἔμτιμον δεσποτικῇ καὶ θείᾳ φρικτῇ
„ κορυφῇ (1), Χριστὲ, τῶν ἰχνῶν σου ἐπελάβετο τῶν ἀχράντων
„ κεχραμέναις παλάμαις καὶ ἐβόα· πάντα τὰ ἔργα Κυρίου τὸν
„ Κύριον ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

ΕΡΜΗ-

(1) Φαίνεται ὅτι ἐδῶ εἶναι σχῆμα ἐλλειπτικόν· ἐλλείπει γὰρ ἡ Ἐν: ἤτοι ἐν δεσποτικῇ καὶ θείᾳ φρικτῇ κορυφῇ· οὕτω γὰρ καὶ ὁ ἀνώνυμος ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ ἔχει μετὰ τῆς Ἐν· ἢ ἐλλείπει ἡ Ἐπὶ, τὸ ἑπτάκις διπλοῦσα, οὕτως· „ Ἐπὶ δεσποτικῇ καὶ θείᾳ
„ φρικτῇ κορυφῇ".

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Καθὼς ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος, ἀφ' οὗ ἐδιηγήθη διὰ τὸ κατὰ τοῦ Ἰησοῦ συνέδριον ὁμοῦ καὶ συμβούλιον τῶν Ἰουδαίων, ἐδιηγήθη καὶ διὰ τὴν πόρνην γυναῖκα τὴν ἀλείψασαν τὸν Χριστὸν μύρῳ· „ Τοῦ Ἰησοῦ γὰρ, φησὶ, γενομένου ἐν Βηθανίᾳ, ἐν οἰκίᾳ Σίμωνος „ τοῦ λεπροῦ προσῆλθεν αὐτῷ γυνὴ ἀλάβαστρον μύρου ἔχουσα βαρυτίμου, καὶ κατέχεεν „ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἀνακειμένου "· (Ματθ. κϛ'. 6.) οὕτω καὶ ὁ Ἱεράρχης Κοσμᾶς, ἀφ' οὗ εἰς τὰ ἀνωτέρω Τροπάρια ἀνέφερε περὶ τοῦ συνεδρίου ὁμοῦ καὶ συμβουλίου τῶν Ἰουδαίων, τώρα εἰς τὸ Τροπάριον τοῦτο ἀναφέρει καὶ περὶ τῆς γυναικὸς πόρνης· ὅθεν ἐπιστρέφων τὸν λόγον πρὸς τὸν Σωτῆρα Χριστὸν, οὕτω λέγει· ὦ Θεάνθρωπε Ἰησοῦ Χριστὲ, ἡ ἁμαρτωλὴ ἐκείνη γυνὴ, ἀφ' οὗ εὐκέρωσε τὸ πολύτιμον μῦρον, (τὸ ὁποῖον ἦτον εἶδος νάρδου ἐξαιρέτου καλουμένης Πιστικῆς, ὡς λέγει ὁ Μάρκος (Κεφ. ιδ'. 1.), ἢ μᾶλλον εἰπεῖν Ὀπιστικῆς καὶ ἀφαιρέσει τοῦ ο πιστικῆς, ἀπὸ τὴν πόλιν Ὄπιν τὴν πλησίον οὖσαν τῆς Βαβυλῶνος, εἰς τὴν ὁποίαν ἐγίνετο τὸ τοιοῦτον θαυμάσιον μῦρον (1)· ἐν ἀλαβάστρῳ δὲ αὐτὸ ἦν περιεχόμενον, ὅπερ ἦτον μυροθήκη ψήφινος ἢ λίθινος, ἀλαβαστόντι ὂν καὶ πλεονασμῷ τοῦ ρ, ἀλάβαστρον, οὗ λαβέσθαι δύσκολον ἦν διὰ λειότητα, ὡς σημειοῦσι τινὲς, ἢ καὶ διότι δὲν εἶχε λαβὴν καὶ χερούλι, ὡς λέγει ὁ Θεοφύλακτος.) Ἡ γυνὴ, λέγω, ἐκείνη, ἀφ' οὗ εὐκέρωσεν ἐπάνω εἰς τὴν Δεσποτικὴν καὶ θείαν καὶ φοβερὰν σου κεφαλὴν τὸ πολύτιμον μῦρον, δὲν ἀφῆκεν οὐδὲ τοὺς ἀχράντους σε πόδας ἀψηλαφήτους, ἀλλὰ καὶ ἐκείνους ἐπίασε δουλοπρεπῶς μὲ τὰς κεχραμένας, ἤγουν μεμολυσμένας της χεῖρας ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας· καὶ τὴν μὲν ὑπέρτιμον κεφαλήν σου ἐτίμησεν ἡ γυνὴ ἱεροπρεπῶς μὲ τὸ πολυτίμητον μῦρον· ἴσως, διότι ἔμαθε τοῦτο ἀπὸ τὸν Δαβὶδ λέγοντα „ Ὡς μῦρον ἐπὶ κεφαλῆς τὸ κα„ ταβαῖνον ἐπὶ πώγωνα τὸν πώγωνα τὸν Ἀαρὼν, τὸ καταβαῖνον ἐπὶ τὴν ὥαν τοῦ ἐνδύ„ ματος αὐτοῦ ", (Ψαλ. ρλβ'. 2.) ἢ διότι ἔμαθε τοῦτο καὶ ἀπὸ τὸν Σολομῶντα λέγοντα „ Μῦρον ἐκκενωθὲν ὄνομά σου· διὰ τοῦτο νεάνιδες ἠγάπησάν σε "· (Ἆσμ. ά. 2.) τοὺς δὲ παναχράντους σου πόδας ἐπίασε μὲ τὰς χεῖράς της, διὰ νὰ δείξῃ μὲ τὸ πιάσιμον τὸ δυσωπητικὸν καὶ παρακαλεστικὸν σχῆμα ὅπου συνειθίζουν νὰ κάμνουν οἱ δοῦλοι οἱ ἀτιμάσαντες τὸν αὐθέντην των· ἐκεῖνοι γὰρ καὶ γονάτων ἅπτονται τῶ οἰκείου αὐθέντου, καὶ πόδας καταφιλοῦσι, καὶ πρὸ τῶν ποδῶν πίπτουσι καὶ κυλίονται, καὶ τὸ ἔδαφος καὶ τὰ ἴχνη ἐκείνου ἀσπάζονται, καὶ λόγια λέγουσι δυσωπητικώτατα, καὶ οὕτω μὲ ὅλα αὐτὰ παρακαλοῦν νὰ λάβουν συγχώρησιν τῆς πρὸς τὸν αὐθέντην των ἀτιμίας· οὕτω παρομοίως παρεκάλει καὶ ἡ γυνὴ αὕτη καὶ ἔλεγε· „ Πάντα τὰ ἔργα Κυρίου τὸν Κύριον ὑμνεῖτε καὶ „ ὑπερυψοῦτε εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας ".

Μέγαν δὲ ἔπαινον ἐξεφώνησεν ὁ Δεσπότης Χριστὸς περὶ τῆς γυναικὸς ταύτης. Παῖος εἶναι ἄτος; „ Βαλοῦσα αὕτη τὸ μῦρον τοῦτο ἐπὶ τοῦ σώματός μου, πρὸς τὸ ἐνταφιάσαι με „ ἐποίησεν. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅπου ἐὰν κηρυχθῇ τὸ Εὐαγγέλιον τοῦτο ἐν ὅλῳ τῷ Κό„ σμῳ, λαληθήσεται καὶ ὃ ἐποίησεν αὕτη εἰς μνημόσυνον αὐτῆς "· (Ματ. κϛ'. 12.) ἅπερ ἑρμηνεύων ὁ Ἱερὸς Θεοφύλακτος, λέγει· „ Διδάσκει ἡμᾶς ὁ Κύριος ὅτι κατὰ θείαν τινὰ νί„ νησιν ἐποίησε τοῦτο ἡ γυνὴ προτυποῦσα τὸν θάνατον αὐτοῦ καὶ τὴν τοῦ σώματος τα„ φήν· οὐ γὰρ ἂν ἠνέσχετο ὁ Κύριος μύρῳ καταχρίεσθαι, εἰ μὴ μυστήριόν τι ἐδήλου..... „ Πῶς δὲ εἰς τὸν ἐνταφιασμὸν αὐτοῦ συνεβάλετο τὸ μύρον; Ἔθος ἦν τοῖς Ἰουδαίοις μετὰ „ μύρων ἐνταφιάζειν τὰ σώματα, ὡς καὶ οἱ Αἰγύπτιοι ἐποίουν, διὰ τὸ ἄσηπτα τηρεῖσθαι „ καὶ ἄνευ δυσωδίας. Δείκνυσιν οὖν, φησὶν, ἡ γυνὴ ἐκ τῦ τὸ μύρον καταχέαι ὅτι τὸ σῶ„ μά μου ἐνταφιασθήσεται ". Καὶ πάλιν ἐπειδὴ ἔμελλον αἱ Μυροφόροι γυναῖκες αἱ μαθήτριαι τοῦ Σωτῆρος νὰ ὑπάγουν εἰς τὸν τάφον μὲ τὰ μύρα διὰ νὰ ἀλείψουν τὸ τεθαμμένον σῶμα τοῦ γλυκυτάτου Ἰησοῦ, μὴ εὑροῦσαι δὲ τὸ σῶμα αὐτοῦ (ἠγέρθη γὰρ ἐκ τοῦ τάφου), δὲν ἐτελείωσαν τὸν μυρισμὸν ὅπου ἐμελέτων· τούτου χάριν ἡ γυνὴ αὕτη προρθαίνει τὰς μυροφόρους ἐκείνας καὶ μυρίζει ζῶντα τὸν Κύριον· ὅθεν καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς Μάρ-

(1) Ὅρα περὶ τούτου εἰς τὸ λεξικὸν τοῦ Γεωργίου καὶ τὸν Διοσκορίδην, ἐλέγετο καὶ νάρδος Ἰνδικὴ καὶ Συριακὴ καὶ Κελτική.

Μάρκος τοῦτο αἰνιττόμενος, εἶπε περὶ αὐτῆς· „Ὃ ἔσχεν (ἤτοι ἠδυνήθη, κατὰ τὸν Εὐθύμιον) „αὕτη ἐποίησε, προέλαβε μυρίσαι μου τὸ σῶμα εἰς τὸν ἐνταφιασμόν". (Μαρ. ιδ'. 8.)

Εἶρηκε δὲ καὶ ὁ Χρυσορρήμων τὰ ψυχοσωτήρια ταῦτα· „Εἶδες πῶς ἡ πόρνη μὲν ἐσώθη, „ἐπειδὴ ἔνηψεν· ὁ μαθητὴς δὲ ῥαθυμήσας, κατέπεσε; Μὴ τοίνυν ἀπογνῶς σεαυτοῦ, πρὸς „τὴν πόρνην ἀπιδών, μηδὲ θαρρήσῃς σεαυτῷ, πρὸς τὸν Ἰούδαν ἰδών· ἀμφότερα γὰρ ταῦ„τα ὀλέθρια, καὶ τὸ θαρρεῖν καὶ τὸ ἀπογινώσκειν· τὸ μὲν γὰρ θαρρεῖν τὸν ἑστηκότα „ποιεῖ πεσεῖν, τὸ δὲ ἀπογινώσκειν τὸν κείμενον οὐκ ἀφίησιν ἀναστῆναι· διὰ τοῦτο ὁ „Παῦλος παρήνει λέγων· „Ὁ δοκῶν ἑστάναι, βλεπέτω μὴ πέσῃ". Ἔχεις ἀμφοτέρων τὰ „παραδείγματα, πῶς ὁ μαθητὴς δοκῶν ἑστάναι ἔπεσε, καὶ πῶς ἡ πόρνη κειμένη ἀνέστη". (Λόγῳ εἰς τὴν προδοσίαν) Καὶ πάλιν, „Ὁ Ἰούδας ἐπειδὴ ἠμελημένος καὶ ῥάθυμος ἦν, ἐ„δὲν παρὰ τῆς τοῦ Χριστοῦ συνουσίας ἐκέρδανεν, ἀλλ' ἔμεινεν ὢν προδότης μετὰ τὰς πολ„λὰς παραινέσεις ἐκείνας καὶ συμβουλάς· τὸ δὲ αἴτιον, ὅτι μὴ βουλόμενόν τινα οὐκ ἀναγ„κάζει, οὐδὲ βιάζεται ὁ Θεός, ὥσπερ οὖν οὐδὲ ἐκεῖνον". (Λόγῳ εἰς τὸ „Δεῖ καὶ αἱρέ„σεις εἶναι ἐν ὑμῖν", Τόμῳ ε'. τῆς ἐν Ἑτόνῃ ἐκδόσ.)

Σημείωσαι ὅτι διαφορετικὸς φέρεται ὁ ἀριθμὸς τῶν γυναικῶν ὅπου ἄλειψαν τὸν Κύριον μύρῳ· ὁ μὲν γὰρ Ἱερὸς Θεοφύλακτος καὶ ὁ Εὐθύμιος καὶ ἄλλοι θέλουσιν ἀκριβέστερον νὰ ἦναι τρεῖς αἱ γυναῖκες αἱ ἀλείψασαι τὸν Κύριον μύρῳ· μία μὲν ἡ παρὰ τῷ Ἰωάννῃ ἀναφερομένη ἐν κεφ. ιβ'. Μαρία ἡ ἀδελφὴ Λαζάρου, ἡ ἀλείψασα τοὺς πόδας τοῦ Κυρίου μὲ τὸ ἴδιον μύρον τῆς νάρδου τῆς Ὀπιστικῆς, καὶ σφογγίσασα τούτους μὲ τὰ μαλλία της πρὸ ἓξ ἡμερῶν τοῦ Πάσχα· ἄλλη δὲ ἡ παρὰ τῷ Λουκᾷ, ἥτις περὶ τὰ μέσα τοῦ Εὐαγγελίου ἤλειψε μὲ μῦρον τοὺς πόδας τοῦ Κυρίου, καὶ μὲ τὰ δάκρυά της ἔβρεξεν αὐτούς, καὶ μὲ τὰς τρίχας της τοὺς ἐσπόγγισε· (Λουκ. ζ'.) καὶ τρίτη, ἡ παρὰ τῷ Ματθαίῳ (Κεφ. κς'.) καὶ Μάρκῳ (Κεφ. ιδ'.) ἀναφερομένη· ἄλλοι δὲ θέλουσι νὰ ἦναι δύω, μία μὲν ἡ παρὰ τῷ Ματθαίῳ καὶ Μάρκῳ καὶ Λουκᾷ ἀναφερομένη, ἄλλη δὲ ἡ παρὰ τῷ Ἰωάννῃ· ὁ δὲ Ἱερὸς οὗτος Κοσμᾶς τρεῖς καὶ αὐτὸς θέλει ταύτας· ἐν μὲν γὰρ τῷ παρόντι Τροπαρίῳ ἀναφέρει τὴν παρὰ τῷ Ματθαίῳ καὶ Μάρκῳ ἱστορουμένην, ἐν δὲ τῷ κατωτέρῳ ἀναφέρει περὶ τῆς ὑπὸ τοῦ Λουκᾶ μνημονευομένης, τὴν δὲ τρίτην· ἤτοι τὴν Μαρίαν τὴν ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου μνημονευομένην, οὕτως ἀναφέρει.

Μερικοὶ δὲ λέγουν ὅτι μία καὶ ἡ αὐτὴ γυνὴ εἶναι ἡ παρὰ τοῖς τρισὶν Εὐαγγελισταῖς ἀναφερομένη, τῷ Ματθαίῳ δηλαδὴ Μάρκῳ καὶ Ἰωάννῃ· καθότι ἐν Βηθανίᾳ καὶ αἱ τρεῖς ἄλειψαν τὸν Κύριον· ὅτι καὶ αἱ τρεῖς δὲν φαίνονται νὰ ὀνομάζωνται πόρναι ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις, ὅτι μὲ τὸ ἴδιον μῦρον τῆς νάρδου τῆς Ὀπιστικῆς τὸν ἄλειψαν· καὶ ὅτι τὰ λόγια ὅπου εἶπεν ὁ Χριστὸς διὰ τὴν Μαρίαν, τὰ εἶπε καὶ δι' ἐκείνας. Εἰ δὲ καὶ ἡ παρὰ τῷ Ἰωάννῃ Μαρία ἐξέχεεν εἰς τοὺς πόδας τῷ Κυρίῳ τὸ μῦρον, ἀποκρίνονται ὅτι πιθανὸν ἐστὶ νὰ ἔχυσε πρῶτον αὐτὸ εἰς τὴν κεφαλὴν τῷ Κυρίῳ, καθὼς γράφουν ὁ Ματθαῖος καὶ ὁ Μάρκος, καὶ ἔπειτα νὰ τὸ ἔχυσεν εἰς τοὺς πόδας του· συμπεραίνουσι δὲ τὰ νόημά των καὶ ἀπὸ τὴν ἀγανάκτησιν ὅπου ἐποίησαν οἱ μαθηταὶ μὲν κατὰ τὸν Ματθαῖον καὶ Μάρκον, ὁ Ἰούδας δὲ ξεχωριστά, κατὰ τὸν Ἰωάννην· ὅθεν καὶ Σίμωνα τὸν λεπρὸν θέλουσι νὰ ἦτον ὁ Πατὴρ τοῦ Λαζάρου καὶ τῆς Μαρίας καὶ Μάρθας.

Τροπάριον.

„Δάκρυσι πλύμει τοὺς πόδας ὑπεύθυμος ἁμαρτίαις τοῦ πλάσαν„τος καὶ ἐκμάσσει θριξί· διὸ τῶν ἐμ βίῳ οὐ διήμαρτε πεπραγμέ„νων τῆς ἀπολυτρώσεως, ἀλλ' ἐβόα· πάντα τὰ ἔργα Κυρίου τὸν „Κύριον ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἄλλη φαίνεται νὰ ἦναι ἡ γυνὴ αὕτη ἀπὸ τὴν ἀνωτέρω· ἡ ἰδία γὰρ εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ Λουκᾶ ἀναφερομένη ἐν Κεφ. ζ'. ὡς εἴπομεν ἄνωθεν· καθότι αὕτη μύρῳ ἤλειψεν, οὐχὶ τὴν κεφα-

κεφαλὴν τοῦ Κυρίου, ὡς ἡ ἀνωτέρω, ἀλλὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ κλαίουσα ἔβρεξε τοὺς πόδας αὐτοῦ τοῖς δάκρυσι καὶ ταῖς θριξὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἐξέμασσε, καὶ κατεφίλει τοὺς πόδας αὐτῆς καὶ ἤλειφε τῷ μύρῳ· ἀπὸ τὰ ὁποῖα ταῦτα κἀνὲν δὲν ἐποίησεν ἡ ἀνωτέρω γυνή· ὅθεν καὶ ἤκουσεν αὕτη τὰ συγχωρητικὰ ταῦτα λόγια παρὰ τοῦ Κυρίου· „Ἀφέωνται σου αἱ ἁμαρτίαι". (Λουκ. ζ'. 48.) Ταύτην λοιπὸν τὴν ὑπὸ τοῦ Λουκᾶ ἀναφερομένην γυναῖκα ὑπόθεσιν ποιούμενος ὁ Ἱερὸς Κοσμᾶς ἐν τῷ παρόντι Τροπαρίῳ, οὕτω λέγει· ἡ ὑπεύθυνος εἰς πολλὰς ἁμαρτίας γυνὴ πλύνει μὲ τὰ δάκρυά της τοὺς πόδας τοῦ πλάσαντος αὐτὴν Χριστοῦ, καὶ μεταχειρισθεῖσα ὡσὰν ποδόμακτρον τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς της, σπογγίζει αὐτοὺς μὲ ἐκείνας· ὅθεν ἐπειδὴ ἐπρόσφερεν εἰς τὸν Δεσπότην Χριστὸν μεγάλην πίστιν, διὰ τοῦτο ἀκολούθως δέχεται παρ' αὐτοῦ καὶ μεγάλην τὴν ἀνταμοιβὴν τῆς πίστεως, ἐπειδὴ δὲν ἀπέτυχε τὴν ἀπολύτρωσιν καὶ συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν ὅπου ἔπραξεν εἰς τὴν ζωήν της· ἤκουσε γὰρ τὴν τριπόθητον ἐκείνην καὶ δεσποτικὴν φωνὴν τοῦ γλυκυτάτου Σωτῆρος, εἰπόντος αὐτῇ· „Ἀφέωνταί σε αἱ ἁμαρτίαι". (ἤτοι ἂς εἶναι συγχωρημέναι αἱ ἁμαρτίαι σου) (1).

Λέγει δὲ ὁ Θεόδωρος ὅτι εἰς ἔπαινον τῆς γυναικὸς ταύτης ἐμπορεῖ νὰ εἰπῇ τινὰς τὰ λόγια ταῦτα, ἤγουν ὅτι, ἐπειδὴ ὁ Κύριος ἔμελλε νὰ νίψῃ τοὺς πόδας τῶν ἁγίων του Μαθητῶν καὶ Ἀποστόλων, ἵνα μὴ καὶ αὐτὸς μὲ ἀνίπτους πόδας λάβῃ τὸν Σταυρὸν καὶ τὸν θάνατον, διὰ τοῦτο ἐπρόλαβεν ἡ γυνὴ αὕτη, καὶ μεταχειρισθεῖσα ὡς νερὸν μὲν τὰ δάκρυά της, ὡς δὲ φουτὰν καὶ μανδύλιον τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς της, ἔπλυνε τοὺς πόδας τοῦ Σωτῆρος καὶ τούτους ἐσπόγγισε. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος λέγει· „Ἡ πρώην πόρνη αὕτη ἐγένετο σεμνοτέρα παρθένων. Πολλὴ θλῖψις καὶ ὀδύνη γίνεται τοῖς „πόρνοις ἐκεῖ· ταῦτα φοβηθεῖσα, μετεβλήθη ἡ πόρνη, καὶ οὐκέτι ἔμεινε πόρνη, ἀλλ' εὐ„θέως παρθένου γέγονε σεμνοτέρα". (Λόγ. εἰς τὴν Πόρν. καὶ τὸν Φαρισαῖον τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ. Δ'.) καὶ πάλιν· „Ἡ πόρνη ἐν βραχείᾳ καιροῦ ῥοπῇ προσελθοῦσα τῷ Χρι„στῷ, τὰ ὀνείδη πάντα ἀπενίψατο· καὶ τῶν Ἰουδαίων ἐγκαλούντων, ὅτι προσήκατο καὶ „μετέδωκεν αὐτῇ παῤῥησίας τοσαύτης, ὁ Χριστὸς τοὺς μὲν ἀπεστόμισεν, ἐκείνην δὲ πάν„των ἀπαλλάξας τῶν κακῶν καὶ τῆς σπουδῆς ἀποδεξάμενος, ἔτως ἀπέπεμψε". (Λόγ. εἰς τὸν φιλογόνιον.) Καὶ ὁ θεῖος Ἰωάννης ὁ τῆς Κλίμακος εἶπεν ὅτι πολλὰ σπάνιαι εὑρίσκονται διαθέσεις καὶ μεταβολαὶ τῆς καρδίας, καθὼς ἐσάθη ἡ διάθεσις καὶ μεταβολὴ τῆς γυναικὸς ταύτης· καθότι ὅλην τὴν ἀγάπην ὅπου εἶχε πρότερον εἰς τὰ πάθη τὰ σαρκικὰ τὴν ἐμετάβαλεν εὐθὺς εἰς τὰ πνευματικά· διὰ τοῦτο ἔλεγε περὶ αὐτῆς καὶ ὁ Κύριος εἰς τὸν Φαρισαῖον Σίμωνα· „Ἀφέωνται αἱ ἁμαρτίαι αὐτῆς αἱ πολλαί, ὅτι ἠγάπησε πολύ". (Λουκ. ζ'. 47.)

Ὅθεν εἶπε καὶ ὁ Νύσσης Γρηγόριος ὅτι ὅποιος ἁμαρτωλὸς θέλει νὰ μετανοήσῃ, πρέπει νὰ μιμῆται τὸ παράδειγμα τῆς πόρνης ταύτης· ἔτω γὰρ φησί· „Σκόπησον τὴν ἁμαρτωλὸν „γυναῖκα τὴν ὑπὸ τοῦ Λουκᾶ ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀναγνωσθεῖσαν ἡμῖν, καὶ κείνης τὸ ταπει„νὸν καὶ εὐσύνετον ζήλωσον, καὶ λάβε κανόνας μετανοίας ἠκριβωμένης· ἐλθοῦσα γὰρ ἐπὶ „τὸν οἶκον τοῦ Φαρισαίου, οὔτε τὸ πλῆθος τῶν ἑστιωμένων ἠρυθρίασεν, οὔτε τὸν καιρὸν „τῆς εὐωχίας, ὡς ἄκαιρον εἰς ἐξομολόγησιν ἔφυγεν, ἀλλὰ τῇ λύπῃ συνεχομένη, καὶ σφο„δρὸν ἔχουσα τῶν πλημμελημάτων τὸ πένθος, οὐδὲ τὸ βραχύτατον ἠφείσατο τῶν τῶν ἁμαρ„τιῶν ἰατρόν· οὐ μὴν οὐδὲ εἰς τὸ πρόσωπον κατ' ὄψιν ἐρχομένη ἱκέτευεν, ἀλλὰ τὸ ἀνά„ξιον ἑαυτῆς καὶ ἀπαῤῥησίαστον διὰ τοῦ σχήματος ἐρμηνεύουσα τὴν κατὰ νώτου χώραν „καταλαβοῦσα (ἤτοι ὄπισθεν τοῦ Κυρίου), καὶ οὐδὲ ἑστῶσα ἁπλῶς, ἀλλὰ κατόπιν τῶν „ποδῶν λαβομένη· λύσασα δὲ τὰς κόμας (ἤτοι τὰ μαλλία τῆς κεφαλῆς) καὶ τοῖς πράγ„μασι δημοσιεύσασα τὴν πενθοῦσαν ψυχήν, καὶ τοῖς ποσὶ τοῦ Ἰησοῦ τὸ δάκρυον ἐπιῤῥέου„σα, μετὰ πολλῆς τῆς συμπαθείας ἦπτει τὸν ἔλεον· καὶ τοσοῦτον προχεομένη, ὥστε καὶ „βρέ-

(1) Διὰ τοῦτο καλὰ εἶπεν Ἰωσὴφ ὁ Βρυέννιος, ὅτι τὸ δάκρυον ὡς αἷμα μαρτυρίου λογίζεται παρὰ τῷ Θεῷ· τὸ ὁποῖον ἐπειδὴ ἡ πόρνη ἐπροσέφερε, διὰ τοῦτο καὶ τῆς συγχωρήσεως ἐτύχε τῶν ἁμαρτιῶν της· οὕτω γὰρ φησίν· „Ὥσπερ πᾶσα ἁμαρτία, ἣν „ἂν ποιήσῃ ἄνθρωπος, ἐκτός τοῦ σώματός ἐστιν, ὁ „δὲ πορνεύων ὡσανεὶ ἐκ τῆς οἰκείας σαρκὸς προσά„γει θυσίαν τῷ πονηρῷ τὴν ἑαυτὸ σποράν· ὅτως ὅσα „ἀγαθὰ ποιήσῃ ἄνθρωπος, ἐκτός τοῦ σώματός ἐστι, „τὸ δὲ δάκρυον ἐξ αὐτῆς τῆς οὐσίας ἡμῶν προσάγε„ται τῷ Θεῷ, καθάπερ καὶ τὸ τῶν μαρτύρων αἷμα" (Λόγῳ εἰς τὰ Θεοφάνεια).

„ βρέχειν τοὺς πόδας· καὶ τῇ κόμῃ πάλιν ἐκμάττουσα τὴν ὑγρότητα, πᾶσαν εὐλάβειαν
„ ταπεινὴν ἐπεδείκνυτο· ἵνα δὲ συνελὼν εἴπω, πάσαις ταῖς αἰσθήσεσι καὶ τοῖς μέλεσι
„ τοῖς ἡμαρτηκόσι τὴν μετάνοιαν ἐξεπόνει. Ἡ δὲ δημοσίᾳ καὶ εἰς τὸ ἐμφανὲς οὕτως ὀδυρο-
„ μένη τὰς ἁμαρτίας, τίνα κατ' ἰδίαν ἐπὶ χολῆς ἔπραττεν; Ἔξεστι τεκμηράμενον συνορᾶν". (Λόγ. περὶ Μετανοίας).

Τροπάριον.

„ Ἱερουργεῖται τὸ λύτρον εὐγνώμονι ἐκ σωτηρίων πλάγχνων τε καὶ
„ δακρύων πηγῆς, ἐν ᾗ διὰ τῆς ἐξαγορεύσεως ἐκπλυθεῖσα οὐ κα-
„ τησχύνετο, ἀλλ' ἐβόα· πάντα τὰ ἔργα Κυρίου τὸν Κύριον ὑμνεῖ-
„ τε καὶ ὑπερυψοῦτε εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἐπειδὴ εἰς τὸ ἀνωτέρω Τροπάριον εἶπεν ὁ Μελῳδὸς ὅτι ἡ παρὰ τῷ Λουκᾷ ἀναφερομένη γυνὴ ἡ τοὺς πόδας ἀλείψασα τοῦ Κυρίου ἔλαβε τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν της· διὰ τοῦτο ἐν τῷ παρόντι Τροπαρίῳ προσθέτει ὁ αὐτὸς καὶ τὰς αἰτίας διὰ τὰς ὁποίας ταύτην ἔλαβε. Δύω δὲ εἶναι αἱ αἰτίαι αὗται, πρώτη μὲν ἡ κυρία καὶ καθ' αὐτὸ καὶ προηγουμένη εἶναι ἡ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπία καὶ εὐσπλαγχνία, δευτέρα δὲ, ἡ ἑπομένη καὶ συνεργοῦσα, ἡ τῆς γυναικὸς μετάνοια καὶ τὰ δάκρυα, τὰ ὁποῖα ἦτον τόσον πολλὰ, ὥστε μὲ τὴν ὑπερβολικὴν χύσιν αὐτῶν ἐμιμήθηκαν ὁλόκληρον βρύσιν, καὶ ἀκολύθως ἔγιναν ἀρκετὰ εἰς τὸ νὰ νίψουν μὲν τοὺς ἀχράντους πόδας τοῦ Κυρίου, νὰ ἀποπλύνουν δὲ καὶ τὰς ἰδικάς της ἁμαρτίας. Λέγει δὲ ὁ Ποιητὴς ὅτι ἱερουργήθη ἡ λύτρωσις τῶν ἁμαρτιῶν τῆς εὐγνώμονος καὶ εὐχαρίστου ταύτης γυναικὸς (οὐ γὰρ πόρνην αὐτὴν ὀνομάζει), καὶ ὄχι ὅτι ἐδόθη ἁπλῶς. Διὰ τί; Ἐπειδὴ ἀναφέρει τὴν λύτρωσιν ταύτην εἰς τὰς τῶ Νόμῳ θυσίας τε καὶ ἱερουργίας, διὰ μέσου τῶν ὁποίων ὁ Νόμος ἐκαθάριζε τοὺς ἀκαθάρτους· διότι εἰς τὰς παλαιὰς ἐκείνας θυσίας ἐπέρνετο μὲν ζῶον, δάμαλις θετέον ἢ πρόβατον ἢ ἔριφος ἢ ἄλλο κατὰ τὸ ἐπιτήδειον εἰς θυσίαν καὶ ἐσφάζετο· μετὰ δὲ τὴν σφαγὴν ἐκαθάριζον οἱ Ἱερεῖς ἐπιμελῶς τὰ σπλάγχνα τοῦ ἐσφαγμένου καὶ τὰ ἔπλυναν μὲ νερὸν ἱερόν. (τοιοῦτον λέγουσι νὰ ἦτον καὶ τὸ τῆς Προβατικῆς κολυμβήθρας· διὰ τοῦτο γὰρ καὶ Προβατικὴ αὕτη ὠνομάζετο, διότι ἐπλύνοντο εἰς αὐτὴν τὰ ἐντόσθια τῶν θυσιαζομένων ζώων, καὶ μάλιστα τῶν προβάτων).

Ἀφ' οὗ δὲ ἐκαθάριζον τὰ σπλάγχνα τοῦ θυσιασθέντος ζώου, ἔκαιον αὐτὰ, καὶ τὴν στάκτην ἐκείνων πέρνοντες, ἔβρεχον μὲ νερὸν, εἶτα μὲ τὴν βρεγμένην ἐκείνην στάκτην ἐράντιζον τοὺς ἁμαρτάνοντας, καὶ οὕτως ἔδιδον τὴν λύσιν καὶ συγχώρησιν τοῦ ἁμαρτήματός των· ὥστε ἡ συγχώρησις ἐδίδετο ἀπὸ δύω αἰτίας: ἀπὸ τὴν στάκτην τῶν ἐντοσθίων τοῦ ζώου, καὶ ἀπὸ τὸ νερὸν μὲ τὸ ὁποῖον ἦτον ἡ στάκτη βρεγμένη· τοιουτοτρόπως ἀναγινώσκομεν εἰς τὸ ιθ'. Κεφάλαιον τῶν Ἀριθμῶν, ὅτι προστάζει ὁ Θεὸς νὰ σφάζεται μία κόκκινη καὶ χωρὶς ψεγάδι δάμαλις ἔξω τῆς παρεμβολῆς, καὶ νὰ κατακαίεται ὁμοῦ μὲ τὸ δέρμα (σὺν τοῖς ἐντοσθίοις καὶ σπλάγχνοις δηλ.), ἡ δὲ στάκτη νὰ φυλάττεται εἰς τόπον καθαρὸν διὰ νὰ καθαρίζῃ τοὺς ἀκαθάρτους γενομένους ἀπὸ κάμμίαν περίστασιν· ῥαντιζομένη γὰρ αὐτὴ ὁμοῦ μὲ νερὸν εἰς αὐτοὺς, τοὺς ἐκαθάριζεν· ὅθεν εἶπεν ὁ Παῦλος „ Σπο-
„ δὸς δαμάλεως ῥαντίζουσα τοὺς κεκοινωμένους, ἁγιάζει πρὸς τὴν τῆς σαρκὸς καθαρότητα". (Ἑβρ. θ'. 13.) Οὕτω λοιπὸν καὶ εἰς τὴν πόρνην ταύτην ἐγένετο· ἀπὸ δύω γὰρ πράγματα ἱερουργήθη ἡ λύσις τῶν ἁμαρτιῶν της· πρῶτον ἀπὸ τὰ κοσμοσωτήρια σπλάγχνα τοῦ ἀμνοῦ τοῦ Θεοῦ, ὅστις διὰ σπλάγχνα ἐλέους ἠθέλησε νὰ θυσιασθῇ διὰ ἡμᾶς, καὶ νὰ σηκώσῃ ἐκ τοῦ μέσου τὴν ἁμαρτίαν τοῦ Κόσμου· καὶ δεύτερον, ἀπὸ τὴν πηγὴν τῶν ἰδικῶν της δακρύων, μὲ τὰ ὁποῖα ἐξεπλύθη διὰ τῆς ἐξομολογήσεως· διότι ὄχι μόνον ἡ μακαρία αὕτη ἐθρήνει καὶ ἔκλαιεν, ἀλλὰ καὶ τὰς ἁμαρτίας της ἐξωμολογεῖτο καὶ δὲν ἐντρέπετο καθὼς πολλοὶ ἀπὸ ἡμᾶς κάμνομεν καὶ ἐντρεπόμεθα νὰ ἐξομολογηθῶμεν τὰς ἁμαρτίας μας· διὰ τοῦτο καὶ τὴν συγχώρησιν αὐτῶν δὲν λαμβάνομεν.

Διὰ

Διὰ τοῦτο συμβουλεύει ἡμᾶς ὁ Θεολόγος Γρηγόριος νὰ ἐξετάζωμεν τὴν συνείδησίν μας πρῶτον, καὶ οὕτω νὰ ἐξομολογούμεθα τὰς ἁμαρτίας μας, ἵνα λάβωμεν καὶ τὴν τούτων συγχώρησιν· οὕτω γὰρ φησί· „Μὴ ἀναμείνωμεν ὑπ' ἄλλων ἐλεγχθῆναι· ἡμῶν αὐτῶν ἐξε„τασταὶ γενώμεθα· μέγα κακίας φάρμακον καὶ ὁμολογία καὶ φυγὴ τοῦ πταίσματος". (Λόγ. περὶ χαλάζης) Καὶ ὁ Χρυσόστομος· „Κἂν μυρία πεπλημμεληκότες ὦμεν, δυνατὸν „ἀνακτήσασθαι· ἕως ἂν ἐνταῦθα ὦμεν, μὴ ἀνάμενε ἐπιστρέψαι πρὸς Κύριον, καὶ μὴ ἀ„ναβάλλου ἡμέραν ἐξ ἡμέρας". (Ὁμιλ. κβ'. εἰς τὴν β'. πρὸς Κορινθ.) καὶ πάλιν· „Πῶς ἀξιοῖς συγγνώμης τυχεῖν, εἰπέμοι, ἐπὶ τοῖς ἁμαρτήμασι, μηδέπω ταῦτα ὁμολο„γήσας σύ; μηδέπω πείσας σαυτὸν ἡμαρτηκέναι, πῶς ἀξιοῖς ἐλεηθῆναι; ἐπὶ τοῦ Θεοῦ „ταῦτα ὁμολόγησον· ἐὰν δὲ νῦν ἐπιλάθῃ, τότε αὐτῶν ἀναμνησθήσῃ καὶ ἄκων ἐπὶ τῆς οἰ„κουμένης ἁπάσης". (Ὁμιλ. ΛΑ'. εἰς τὴν πρὸς Ἑβρ.)

Ὠδὴ θ'. Ὁ Εἱρμός.

„Ψυχαῖς καθαραῖς καὶ ἀῤῥυπώτοις χείλεσι δεῦτε μεγαλύνωμεν „τὴν ἀκηλίδωτον καὶ ὑπεραγνον Μητέρα τοῦ Ἐμμανουὴλ, δι' αὐ„τῆς τῷ ἐξ αὐτῆς προσφερόντες πρεσβείαν τεχθέντι· φεῖσαι τῶν „ψυχῶν ἡμῶν Χριστὲ ὁ Θεὸς καὶ σῶσον ἡμᾶς!

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Εἰς ἔπαινον καὶ εὐφημίαν τῆς Ἀειπαρθένου Μαρίας προσκαλεῖται ἡμᾶς ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς μὲ τὸ Τροπάριον τοῦτο· παρακινεῖ γὰρ ἡμᾶς νὰ ἤμεθα καθαροὶ κατὰ τὰς ψυχὰς καὶ ἀῤῥύπωτοι: ἤτοι ἀμόλυντοι κατὰ τὰ χείλη· ἵνα μὲ τὸν τρόπον τοῦτον ἁρμόδιος γένῃ ὁ ἰδικός μας ὕμνος καὶ ἔπαινος εἰς τὴν Μητέρα τοῦ Ἐμμανουὴλ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ, ἥτις εἶναι ἀκηλίδωτος μέν: ἤτοι πάντη ἄσπιλος κατὰ τὸ σῶμα, ὑπεραγνος δέ: ἤτοι ἀνωτέρα κάθε ἁγνείας καὶ καθαρότητος κατὰ τὴν ψυχήν. Πῶς δὲ ἐμποροῦμεν νὰ ἀποκτήσωμεν ψυχὰς καθαράς; Ἂς φυλάττωμεν τὸν νοῦν μας καθαρὸν ἀπὸ συνδυασμοὺς καὶ συγκαταθέσεις τῶν αἰσχρῶν καὶ πονηρῶν καὶ βλασφήμων λογισμῶν· ἂς καθαρίζωμεν τὴν καρδίαν μας ἀπὸ ὑπερηφάνειαν, ἀπὸ οἴησιν, ἀπὸ φθόνον, ἀπὸ μῖσος, ἀπὸ δόλον, ἀπὸ πορνείας, ἀπὸ μοιχείας καὶ τὰ λοιπὰ πάθη τὰ ὁποῖα εἶναι κεκρυμμένα μέσα εἰς τὴν καρδίαν, καθὼς εἶπεν ὁ Κύριος· „Ἐκ τῆς καρδίας ἐξέρχονται διαλογισμοὶ πονηροὶ, μοιχεῖαι, κλοπαὶ, ψευδομαρ„τυρίαι, βλασφημίαι· ταῦτά ἐστι τὰ κοινοῦντα τὸν ἄνθρωπον". (Ματ. ιέ. 18.) Ὅθεν εἶπε καὶ ὁ μέγας Μακάριος· „Εἰσί τινες οἱ τοῦτο λέγοντες, ὅτι ὁ Κύριος μόνον φανεροὺς „καρποὺς ἀπαιτεῖ παρὰ τῶν ἀνθρώπων, τὰ δὲ κρυπτὰ ὁ Θεὸς κατορθοῖ· οὐχ οὕτω δὲ „εἰσὶ τὰ πράγματα· ἀλλ' ὥσπερ εἰς τὸν ἔξω ἄνθρωπον ἀσφαλίζεταί τις, οὕτως ὀφείλει „καὶ ἐν τοῖς λογισμοῖς ποιεῖν ἀγῶνα καὶ πόλεμον· ἀπαιτεῖσε γὰρ ὁ Κύριος ἵνα ὀργισθῇς „σεαυτῷ καὶ μάχην ποιήσῃς μετὰ τοῦ νοός σου, καὶ μήτε συμφωνήσῃς, μήτε συνηδυνθῇς „τοῖς λογισμοῖς τῆς κακίας". (Ὁμιλ. γ'. Κεφ. γ'.) Καὶ ἂν, κατὰ τὸν ἅγιον Μάξιμον, ὅσοι μολύνουν ἑκουσίως τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν των μὲ αἰσχρούς καὶ πονηρούς λογισμούς, αὐτοὶ χάνουν τὴν πρὸς Θεὸν παῤῥησίαν καὶ οἰκειότητα· „Τηνικαῦτα ὁ νοῦς τῆς πρὸς Θεὸν „παῤῥησίας ἐκπίπτει, ὁπηνίκα πονηροῖς καὶ ῥυπαροῖς λογισμοῖς συνόμιλος γένηται". (Κεφ. ν'. τῆς ά. ἑκατοντ. τῶν περὶ ἀγάπης) Βέβαια ὁ τοὺς τοιούτους ῥυπαροὺς λογισμοὺς ἔχων, αὐτὸς χάνει ὁμοῦ καὶ τὴν πρὸς τὴν Θεοτόκον παῤῥησίαν καὶ οἰκειότητα.

Πῶς δὲ ἐμποροῦμεν νὰ ἀποκτήσωμεν καὶ χείλη ἀῤῥύπωτα; Ἂν ἀπέχωμεν ἀπὸ ψευδολογίας, ὅρκους, ἐπιορκίας, κατακρίσεις, κατηγορίας, ὕβρεις, ἀτιμολογίας, αἰσχρολογίας, βλασφημίας καὶ ὅσαι ἄλλαι κακίαι ἐνεργοῦνται διὰ τῆς γλώσσης καὶ τῶν χειλέων· ὅθεν „εἶπεν ὁ Προφήτης Δαβίδ· „Παῦσον τὴν γλῶσσάν σου ἀπὸ κακοῦ, καὶ χείλησου τοῦ μὴ „λαλῆσαι δόλον". (Ψαλ. λγ'.) ὅπερ ἑρμηνεύων ὁ μέγας Βασίλειος εἶπε· „Σχεδὸν γὰρ „ἡ προχειροτάτη καὶ πολύτροπος ἁμαρτία διὰ γλώσσης ἐστὶν ἐνεργουμένη". καὶ πάλιν· „Καὶ ἵνα συνελὼν εἴπω, τὰ μυρία κακὰ τῆς γλώττης ἡ εὐκολία ἐργάζεται, ὥσπερ τὰ „ἀγα-

„ ἀγαθὰ ἡ ἀσφάλεια". Ἐμποροῦμεν δὲ πρὸς τούτοις νὰ ἀποκτήσωμεν χείλη ἀῤῥύπωτα, ἐὰν λαλῶμεν ὕμνους Θεῦ, δοξολογίας, λόγους ψυλωφελεῖς, διηγήσεις Ἁγίων, ῥήματα πνευτικὰ ἐκ τῶν Θείων Γραφῶν, ἐκ τῶν συγγραμμάτων τῶν Ἁγίων, ἐκ τῶν βίων τῶν Θείων Πατέρων· μὲ αὐτὰ γὰρ ὅλα ἁγιάζονται τὰ χείλημας καὶ γίνονται ἀμόλυντα· ὅθεν μὲ τοιαύτας καθαρὰς ψυχὰς καὶ μὲ τοιαῦτα ἀμόλυντα χείλη δυνάμεθα κατ' ἀξίαν, ὅσον τὸ δυνατὸν, νὰ μεγαλύνωμεν τὴν ὑπεραμόλυντον καὶ ὑπερύμνητον Θεοτόκον· ἐπειδὴ πρῶτον πρέπει νὰ καθαρίζωμεν τὸν ἑαυτόν μας, καὶ ἔπειτα νὰ πλησιάζωμεν καὶ νὰ μεγαλύνωμεν τὴν καθαρὰν Θεοτόκον· „ Διὰ τοῦτο καθαρτέον πρῶτον ἑαυτὸν, εἶτα τῷ καθαρῷ προσομι-„ λητέον", λέγει ὁ Θεολόγος Γρηγόριος. (Λόγ. β'. περὶ θεολογίας).

Ἀφ' οὗ δὲ ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς παρεκίνησεν ἡμᾶς νὰ μεγαλύνωμεν τὴν Θεοτόκον, λέγει καὶ ὅτι πρέπει διὰ μέσου αὐτῆς νὰ προσφέρωμεν εἰς τὸν ἐξ αὐτῆς τεχθέντα Χριστὸν τὸν Θεὸν δεήσεις καὶ ἱκεσίας· καθὼς γὰρ ἡμεῖς ἁμαρτήσαντες εἰς τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα μὲ τὴν παράβασιν τοῦ Ἀδὰμ, διὰ μέσου ἄλλου δὲν ἐφιλιώθημεν μὲ αὐτὸν, πάρεξ διὰ τοῦ Μονογενοῦς αὐτοῦ Υἱοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· „ Ἐχθροὶ γὰρ, φησὶν, ὄντες, κατηλ-„ λάγημεν τῷ Θεῷ (ἤτοι τῷ Πατρὶ) διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ". (Ῥωμ. ε'. 10.) ὅθεν καὶ ὁ Ἡσαΐας εἶπεν· „ Οὐ Πρέσβυς, οὐδὲ Ἄγγελος, ἀλλ' αὐτὸς ὁ Κύριος ἔσωσεν „ αὐτούς". (Ἡσ. ξγ'. 9.) αὐτὸς γὰρ ὁ Κύριος λύσας τὸ μεσότοιχον τῆς ἔχθρας, ἐφιλίωσεν ἡμᾶς μὲ τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα· οὕτω πάλιν καὶ ὅταν ἡμεῖς ἁμαρτάνωμεν εἰς τὸν Υἱὸν τοῦ Πατρὸς καὶ γινώμεθα ἐχθροίτου, μὲ ἄλλο μέσον δὲν ἐμποροῦμεν νὰ ἀπολαύσωμεν τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν μας, καὶ νὰ φιλιωθῶμεν μὲ αὐτὸν, πάρεξ διὰ μέσου τῆς Παναχράντου καὶ ἠγαπημένης Μητρός του· καθὼς γὰρ πρὸς τὸν Πατέρα ἄλλη μεσιτεία δυνατωτέρα δὲν εὑρίσκεται, πάρεξ ὁ Μονογενὴς τε Υἱός· οὕτω καὶ πρὸς τὸν Υἱὸν ἄλλη δυνατωτέρα μεσιτεία δὲν εὑρίσκεται, πάρεξ ἡ Παναγία του Μήτηρ, δι' ἧς καὶ τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν Δαίμονας καταβάλλομεν. Ὅθεν ὁ Θεῖος Ἱερώνυμος ἑρμηνεύων ἀλληγορικῶς ἐκεῖνο τὸ τῦ Ἰησοῦ τῦ Ναυῆ, „ Στήτω ὁ Ἥλιος κατὰ Γαβαών, καὶ ἡ Σελήνη κατὰ φάραγγα Αἰλών", (Ἰη. ί. 12.) δὲν ἐμπορεῖ, λέγει, νὰ καταβάλῃ τινὰς τοὺς ἀοράτους ἐχθρὺς, τῶν ὁποίων εἶναι σύμβολον οἱ Γαβαωνῖται, ἂν καὶ δὲν ἔχῃ σταθερὰν καὶ ἀμετακίνητον ἐλπίδα πρὸς τὴν ἄνω φωτοχυσίαν τοῦ Ἡλίου καὶ τῆς Σελήνης, εἰς τὴν προστασίαν δηλαδὴ καὶ βοήθειαν τοῦ Ἰησοῦ καὶ τῆς ἁγιωτάτης Μητρός του.

Εἰπὼν δὲ ταῦτα ὁ Θεῖος Κοσμᾶς, ἀκολούθως μᾶς διδάσκει καὶ ποίαν πρεσβείαν καὶ δέησιν πρέπει νὰ προσφέρωμεν τῷ Χριστῷ διὰ τῆς Ἁγίας Μητρός του, μιμούμενοι τὸν Κύριον, ὅς τις ἐδίδαξεν ἡμᾶς, ποῖα αἰτήματα νὰ ζητῶμεν ἀπὸ τὸν Θεὸν ἐν τῇ Κυριακῇ Προσευχῇ τοῦ, Πάτερ ἡμῶν. Τί δὲ διδάσκει ἡμᾶς ὁ Πρόεδρος Μαϊουμᾶ νὰ ζητοῦμεν ἀπὸ τὸν Δεσπότην Χριστὸν διὰ τῆς Θεοτόκου; Ὄχι πλοῦτον, ὄχι δόξαν, ὄχι ὑγείαν, ὄχι ἡδονάς· πάντα γὰρ ταῦτα σκιαὶ εἰσὶ καὶ ὀνείρατα, καὶ μαζὶ μὲ τὸν Κόσμον τοῦτον φθείρονται καὶ ἀφανίζονται· ἀλλὰ μᾶς ἐδίδαξε νὰ ζητοῦμεν τὴν φειδὼ καὶ τὴν σωτηρίαν τῶν ἰδικῶν μας ψυχῶν, καὶ ἄλλοτι νὰ μὴ λέγωμεν, εἰ μὴ τοῦτον καὶ μόνον τὸν σύντομον μὲν κατὰ τὰς λέξεις, πλατύτατον δὲ κατὰ τὴν ἔννοιαν λόγον „ Φεῖσαι τῶν ψυχῶν ἡμῶν, Χριστὲ ὁ „ Θεὸς, καὶ σῶσον ἡμᾶς". (ἤτοι λυπήσου, ὦ Χριστὲ ὁ Θεὸς, τὰς ψυχάς μας καὶ σῶσόν μας).

Οὕτω γὰρ καὶ ὁ Προφήτης Ἰωὴλ αὐτὸ τὸ κατανυκτικὸν καὶ δυσωπητικώτατον ῥῆμα εὗρηκε, καὶ μὲ αὐτὸ παρεκάλει τὸν Θεὸν σὺν τοῖς Ἱερεῦσιν ὑπὲρ τῶν Ἰουδαίων, λέγων· „ Φεῖ-„ σαι, Κύριε, τῷ λαῷ σου". (Ἰω. β'. 17.) Εἶπον δὲ δυσωπητικώτατον ῥῆμα τὸ, Φεῖσαι, διότι αὐτὸ, κατὰ τὸν Ἀλεξανδρείας Κύριλλον, δηλοῖ καὶ ἀγάπην· ἐπειδὴ ὅποιος ἀγαπᾷ ἕνα πρᾶγμα, ἐκεῖνος καὶ τὸ λυπεῖται, καὶ ἀκολούθως δὲν τὸ ἀφίνει νὰ ἀπολεσθῇ. Λέγοντες λοιπὸν „ Φεῖσαι τῶν ψυχῶν ἡμῶν", τὸν παρακαλοῦμεν ἔτω· Ὦ φιλοψυχότατε Χριστὲ, σὺ ὅπου τόσον ἀγαπᾷς τὰς ἰδικάς μας ψυχὰς, λυπήσου ταύτας καὶ σῶσόν μας. Ἐὰν οὖν ταύτην αἰτῶμεν τὴν αἴτησιν, ἀδελφοὶ, οὐδὲν ἄλλο αἰτοῦμεν, εἰ μὴ τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ· τὴν δὲ βασιλείαν πάλιν τοῦ Θεοῦ αἰτοῦντες, ἔχομεν νὰ λάβωμεν ὅλα τὰ ἄλλα αἰτήματά μας, ὡς ἕνα πρόσδομα καὶ μίαν προσθήκην, καθὼς εἶπεν ὁ Κύριος· „ Ζητεῖτε „ πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστε-„ θήσεται ὑμῖν". (Ματθ. ς'. 33.)

Τροπάριον.

„ Ἀγμώμων φαινεὶς καὶ πομπρὸς ζηλότυπος, δῶρον ἀξιόθεον λογο-
„ πραγεῖ, δι' ὃ ὀφειλέσιον ἐλύθη ἁμαρτημάτων, καπηλεύων ὁ δειμὸς
„ Ἰούδας τὴν φιλόθεον χάριν. Φεῖσαι τῶν ψυχῶν, Χριστὲ ὁ Θεὸς,
„ καὶ σῶσον ἡμᾶς!

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἐν τῷ παρόντι Τροπαρίῳ ἀναφέρει ὁ Ἱερὸς Κοσμᾶς τὴν ἀγανάκτησιν καὶ τὸν θυμὸν ὅπου ἔδειξαν οἱ Μαθηταὶ τοῦ Κυρίου, ὅταν ἡ ἀνωτέρω γυνὴ ἔχυσε τὸ μῦρον εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ Κυρίου, μάλιστα δὲ καὶ ἐξαιρέτως ὁ Ἰούδας· „ Ἰδόντες γὰρ, φησὶν ὁ Ἱερὸς „ Ματθαῖος, οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἠγανάκτησαν λέγοντες· εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὕτη; ἠδύνατο „ γὰρ τοῦτο τὸ μῦρον πραθῆναι πολλοῦ καὶ δοθῆναι πτωχοῖς ". (Ματθ. κϛ'. 8.) Τοῦτο τὸ ἴδιον λέγει καὶ ὁ Μάρκος· (ιδ'. 3.) ὁ δὲ Ἰωάννης ἐξαιρέτως ἀναφέρει ὅτι ὁ Ἰούδας βλέπων τὴν ἀδελφὴν Λαζάρου Μαρίαν ἐχρίσασαν τὸ μῦρον εἰς τοὺς πόδας τοῦ Κυρίου, εἶπε· „ Διὰ τί τοῦτο τὸ μῦρον οὐκ ἐπράθη διακοσίων δηναρίων καὶ ἐδόθη πτωχοῖς; (Ἰω. ιβ'. 2.) Ταῦτα λοιπὸν συνάψας ὁ θεῖος Μελῳδὸς, καὶ ἁμαρτωλὴν γυναῖκα ὑπολαβὼν τὴν παρὰ τῷ Ματθαίῳ καὶ Μάρκῳ ἀναφερομένην (οὕτω γὰρ καὶ ὁ Θεοφύλακτος ταύτην ὑπέλαβε, καὶ ἄλλοι, μὴ ὂν ὅτι ἐκ τοῦ εὐαγγελικοῦ ὕφους τοῦτο συμπεραίνεται), λέγει οὕτω· ὁ δεινὸς καὶ κρυψίνους καὶ δόλιος Ἰούδας ἐφάνη ἀχάριστος εἰς τὸν διδάσκαλόν τε Χριστόν (1)· καὶ πῶς δὲν ἦτον ἴδιον μαθητοῦ ἀχαρίστου τὸ νὰ μὴ δέχεται τὴν τιμὴν καὶ φιλοφροσύνην ὅπου ἔγινεν εἰς τὸν διδάσκαλόν του, ἀλλὰ νὰ γογγύζῃ καὶ νὰ ἀγανακτῇ περὶ αὐτῆς; οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι μαθηταὶ ἠγανάκτησαν ναὶ, κατὰ τὸν Ἱερὸν Θεοφύλακτον, ἀλλὰ διὰ τὴν πρὸς τοὺς πτωχοὺς συμπάθειαν ὅπου εἶχον καὶ ἐλεημοσύνην· ὁ δὲ Ἰούδας ἀγανακτεῖ καὶ γογγύζει διὰ τὴν πρὸς τὸν Δεσπότην Χριστὸν ἀχαριστίαν, καὶ διὰ τὴν ὑπερβολικήν του φιλαργυρίαν· „ Οὐχ ὅτι γὰρ, φησὶν ὁ Ἰωάννης περὶ τοῦ Ἰούδα, οὐχ ὅτι περὶ τῶν πτωχῶν „ ἔμελλεν αὐτῷ, ἀλλ' ὅτι κλέπτης ἦν καὶ τὸ γλωσσόκομον (τὸ ἀργυροφόρον σακκούλιον) „ εἶχε, καὶ τὰ βαλλόμενα ἐβάσταζεν ". (Ἰω. ιβ'.) (2).

Ὁ

(1) Ὅθεν οἱ Ἠθικοὶ φιλόσοφοι ὅτως ὁρίζουν τὴν ἀχαριστίαν· „ Ἀχαριστία ἐστὶν ἔλλειψις εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν εὐεργέτην, ἢ καὶ βλάβη πρὸς αὐτόν ". Ὁ ἀχάριστος εἶναι μοχθηρότερος τῶν ἀνθρώπων· εἰδὲ καὶ βλάπτει τὸν εὐεργέτην, εἶναι ἔκτρωμα τῆς φύσεως, καὶ οὐδὲ θηρίον ἄγριον· ὅθεν ὁ Ζωροάστρης ὁ τῶν Περσῶν νομοθέτης ἐδιώρισε νὰ πίνωσιν οἱ ἀχάριστοι κάτουρον τῆς δαμάλεως· κατὰ τὸν Ξενοφῶντα δὲ οἱ Πέρσαι ἐπαίδευον τὸν δυνάμενον ἀποδοῦναι τὴν χάριν καὶ μὴ ἀποδιδόντα· οὕτω γὰρ λέγει· „ Δικάζονται δὲ οὐχ ἥκιστα ἀχαρισίας· „ καὶ ὃν ἂν γνῶσι δυνάμενον χάριν ἀποδιδόναι, μὴ „ ἀποδιδόντα δὲ, κολάζουσι καὶ τοῦτον ἰσχυρῶς· „ οἴονται γὰρ τοὺς ἀχαρίστους καὶ περὶ Θεοὺς ἂν „ μάλιστα ἀμελῶς ἔχειν, καὶ περὶ γονέας καὶ πα- „ τρίδα καὶ φίλους ". (Κυροπαιδ. Κεφ. β'.) Ὅθεν πάντες σχεδὸν οἱ μεγάλοι ἄνθρωποι ἀχαριστίας ἔλαβον ὑπὸ τῆς ἰδίας πατρίδος· ὁ Μιλτιάδης μετὰ τὰς μεγάλας νίκας κατὰ τῶν Βαρβάρων ἀπέθανεν εἰς τὴν φυλακὴν ὑπὸ τῆς πατρίδος· Κίμων ὁ Υἱός του ἐξωστρακίσθη ὑπὸ τῆς πατρίδος· ὁμοίως καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς καὶ ὁ Ἀριστείδης διὰ τὴν ἀρετὴν των καὶ ὁ Ἀννίβας καὶ Σκιπίων ἐξώσθησαν· ὁ Φωκίων ἔλαβε κώνειον ἐκ τῆς πατρίδος· ὁμοίως καὶ ὁ Σωκράτης· ὁ Κικέρων ἐξώσθη τῆς ῥώμης· ὁ Καρτέριος ἐφυγαδεύθη ἐκ τῆς Γαλλίας· ὁ Γαλιλαῖος ἐτιμωρήθη ὑπὸ τοῦ κλήρου. Πρέπει δὲ νὰ εὐεργετῶμεν καὶ τοὺς ἀχαρίστους· ὅθεν καὶ ὁ Αὔγουστος τὸν ἐπίβουλον τῆς ζωῆς του Κίνναν οὐ μόνον οὐκ ἐτιμώρησεν, ἀλλὰ καὶ νέων εὐεργεσιῶν τὸν ἐνέπλησεν. Ἐντεῦθεν γίνεται φανερὸν, ὅτι τὸ εὐεργετεῖν τοὺς ἀχαρίστους οὐκ ἔστιν ὑπὲρ φύσιν· ἰδοὺ γάρ τινες, εἰ καὶ σπάνιοι, ὅμως τοῦτο κατώρθωσαν, μόνοις τοῖς τῆς φύσεως νόμοις ἑπόμενοι.

(2) Ἄριστον καὶ ὠφελιμώτατον μάθημα παραδίδωσιν ἡμῖν ὁ Πηλουσιώτης Ἰσίδωρος διὰ τῆς τοῦ Ἰούδα φιλαργυρίας· λέγει γάρ· „ Οὐχ ἁπλῶς ἐπιτίθεται ὁ δεινὸς πειρατὴς (ἤτοι ὁ Διάβολος) τοῖς ταύ- „ την τὴν χειμῶνα γέμουσαν πλούσι θάλατταν· „ ἀλλὰ πρῶτον τὰς ῥοπὰς καὶ τὰς ὁρμὰς τῆς ψυχῆς „ καταμαθὼν, ὅτως ἐπιχειρεῖ, καὶ μηχανὰς πλέκει. „ Διὰ τί γὰρ εἰς πορνείαν οὐκ ὤθησε τὸν Ἰούδαν, „ ἀλλ' εἰς προδοσίαν; Ὅτι ἐκεῖνο μὲν τὸ μέρος ἑώρα „ ἠσφαλισμένον· τὸ δὲ περὶ φιλοχρηματίαν, σφαλερὸν

„ καὶ

Ὁ Ἰούδας, λέγω, ἐφάνη ἀχάριστος εἰς τὸν διδάσκαλόν του, καὶ ὄχι μόνον ἀχάριστος, ἀλλὰ καὶ πονηρὸς ζηλότυπος· κατὰ δύω γὰρ τρόπους λέγεται ἡ ζηλοτυπία· λέγεται αὐτὴ ἐπὶ καλοῦ· καθὼς, ὅταν βλέπωμεν κἀνένα ἀδελφόν μας νὰ ἐργάζεται τὰς ἀρετὰς, ζηλοτυποῦμεν, ἤγουν μὲ θεῖον ζῆλον τυπτόμεθα εἰς τὴν συνείδησιν καὶ, διὰ τί, λέγομεν, οὗτος μὲν κατορθόνει τὰς ἀρετὰς, ἐγὼ δὲ δὲν τὰς κατορθόνω; λέγεται ἡ ζηλοτυπία καὶ ἐπὶ κακοῦ· καθὼς, παραδείγματος χάριν, ὅταν βλέπωμεν κἀνένα πλούσιον νὰ μοιράζῃ τὰ ἄσπρα του εἰς τοὺς πτωχοὺς, ἡμεῖς ζηλοτυποῦμεν καὶ λυπούμεθα, διότι δὲν ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς τὰ ἄσπρα ἐκεῖνα· ὄχι διὰ νὰ τὰ μοιράσωμεν εἰς τοὺς πτωχοὺς, ἡμεῖς ζηλοτυποῦμεν καὶ λυπούμεθα, διότι δὲν ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς τὰ ἄσπρα ἐκεῖνα· καλὴ γὰρ ἤθελεν ἦτον ἡ ζηλοτυπία αὕτη· ἀλλὰ ἢ διὰ νὰ τὰ ἐξοδεύσωμεν εἰς τρυφὰς καὶ ξεφαντώματα, ἢ διὰ νὰ τὰ θησαυρίσωμεν καὶ νὰ τὰ κρύψωμεν εἰς τὴν γῆν· αὕτη, λέγω, ἡ ζηλοτυπία εἶναι παγκάκιστος, τὴν ὁποίαν εἶχεν ὁ ἄθλιος Ἰούδας εἰς τὴν καρδίαν του.

Βλέπων γὰρ αὐτὸς τὸ πολύτιμον μύρον χυνόμενον εἰς τὰ ἄχραντα μέλη τοῦ Σωτῆρος, ἐζηλοτύπησεν, ὄχι διότι αὐτὸς ἤθελε νὰ ἀγοράσῃ αὐτὸ ἀπὸ τὴν γυναῖκα καὶ νὰ ἀλείψῃ τὸν Κύριον· πολλὰ γὰρ μακρὰν ἦτον τῆς ἀχαρίστου ψυχῆς τοῦ Ἰούδα τὸ νὰ ἐνθυμηθῇ ἕνα τοιοῦτον· ἀλλὰ διότι αὐτὸς μὲ τὸ νὰ ἦτον χρυσομανέστατος καὶ φιλαργυρώτατος ἐβουλεύετο νὰ πωλήσῃ τὸ μύρον, καὶ τὴν τιμὴν νὰ κλέψῃ καὶ νὰ τὴν κρατήσῃ αὐτὸς διὰ τὸν ἑαυτόν του, καθὼς ἔκλεπτε καὶ τὰ ἄλλα ἄσπρα ὅπου ἐβάλλοντο εἰς τὸ κοινὸν κουτίον τῶν Ἀποστόλων· ὅπερ εἴρηκεν ἀνωτέρω ὁ Εὐαγγελιστὴς, ὅτι καὶ τὰ βαλλόμενα ἐβάσταζεν: ἤτοι ἔκλεπτεν.

Ἀγνώμων λοιπὸν καὶ ἀχάριστος φανεὶς ὁ Ἰούδας, ὡς εἴπομεν, καὶ πονηρὸς ζηλότυπος, διὰ τὰ δύω ταῦτα πάθη του, τὴν ἀχαριστίαν, λέγω, καὶ τὴν ζηλοτυπίαν, λογαριάζει καὶ ψηφίζει τὸ μύρον ἐκεῖνο τῆς γυναικός· „Διὰ τί τοῦτο τὸ μύρον οὐκ ἐπράθη διακοσίων „δηναρίων καὶ ἐδόθη πτωχοῖς“; (Ἰω. ιβ'. 5.) Ὁμοίως ἀριθμολογεῖ καὶ τὸ ἀξιόθεον ἐκεῖνο δῶρον· πῶς γὰρ δὲν ἦτον τὸ δῶρον ἐκεῖνο ἄξιον Θεοῦ, ὄχι τόσον διὰ τὸ πολύτιμον, ὅσον διὰ τὴν πανευλαβεστάτην διάθεσιν, μὲ τὴν ὁποίαν ὑπὸ τῆς γυναικὸς ἐπροσφέρετο; ἢ πῶς δὲν ἦτον ἀξιόθεον ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον αὐτὸς ὁ ἴδιος Θεὸς καὶ Σωτὴρ ἀπεδέχθη καὶ εἶπεν εἰς μὲν τὸν Ἰούδαν „Ἄφες αὐτήν· εἰς τὴν ἡμέραν τοῦ ἐνταφιασμοῦ μου τετήρηκεν „αὐτό“· (Ἰω. ιβ'. 7.) εἰς δὲ τοὺς λοιποὺς Ἀποστόλους „Τί κόπους παρέχετε τῇ γυ„ναικί; ἔργον γὰρ καλὸν εἰργάσατο εἰς ἐμέ· πάντοτε γὰρ τοὺς πτωχοὺς ἔχετε μεθ' ἑαυ„τῶν, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε“. (Ματθ. κς'. 10.)

Ἀνοήτως δὲ ελογαρίασεν ὁ Ἰούδας τὴν τιμὴν τοῦ μύρου ἐκείνου, μὴ στοχασθεὶς ὁ ἀσύνετος ὅτι διὰ τὸ μύρον ἐκεῖνο ἐλύθη ἕνα βαρύτατον χρέος τῶν ἁμαρτιῶν τῆς γυναικὸς, τὸ ὁποῖον ὄχι διακόσια ἢ τριακόσια δηνάρια, ὄχι χιλιάδες καὶ μυριάδες, ἀλλὰ καὶ μιλλιόνια ὁλόκληρα ἐὰν ἤθελαν δοθῆ, πάλιν δὲν ἐδύναντο νὰ τὸ διαλύσουν· καθότι ἡ ἁμαρτία εἶναι ἠθικῶς ἕνα κακὸν ἄπειρον, ὡς ὕβρις οὖσα καὶ ἀτιμία ἑνὸς ἀπείρου Θεοῦ, κατὰ πᾶσαν αὐτοῦ φυσικὴν τελειότητα.

Δὲν ἐφρόντιζε λοιπὸν δὲν ἐφρόντιζεν ὁ φιλάργυρος μαθητὴς διὰ τοὺς πτωχούς· οὐ γὰρ φροντὶς Ἱπποκλείδῃ, κατὰ τὴν κοινὴν Παροιμίαν· οὔτε διὰ τοὺς πτωχοὺς ἐλογαρίαζε τὴν τιμὴν τοῦ μύρου, ὄχι· ἀλλὰ ἐκαπήλευε τὴν φιλόθεον χάριν τῆς γυναικὸς, τουτέστι δὲν ἄφινε νὰ ἦναι ἡ χάρις καὶ τὸ δῶρόν της ἄκρατον, ἄδολον καὶ καθαρόν· ἀλλὰ καθὼς οἱ κάπηλοι σμίγουν τὸ νερὸν μὲ τὸ κρασὶ, κἀὶ ὕστω κάμνουν αὐτὸ ἀδύνατον καὶ ἀηδές· οὕτως ὁ

„καὶ σαθρόν· ἐκ γὰρ τῆς κλοπῆς τοῦ γλωσσοκόμου „ἤλπισε καὶ εἰς προδοσίαν αὐτὸν ῥᾳδίως ὁρμήσειν. „Τὰς ὁρμὰς ἂν ἑκάστου καὶ τὰς ῥοπὰς καὶ τὰς συγ„καταθέσεις πολυπραγμονῶν... οὕτω τὰς ὕλας ἐξω„θεν χορηγεῖ. Χρὴ οὖν πανταχόθεν ἀσφαλίσθαι τὸν „εὐδόκιμον· πολλάκις γὰρ πολιτείαν, ὥσπερ πόλιν „ἀπόρθητον τοῖς τείχεσι πεπυργωμένην, διὰ μέρους „σαθρᾶ παρεστήσατο, ματαίαν τὴν τῶν λοιπῶν τει„χῶν δείξας ὠχυρότητα“. (Ἐπιστ. Θεοδοσίῳ Πρεσβυτέρῳ ἀρτέ.) Καὶ ὅρα, ὦ ἀναγνῶστα, ὅτι ὁ Ἰούδας πρῶτον ἦτον φιλάργυρος, ἢ ἐπιθυμῶν καὶ ἀγαπῶν τὰ ἀργύρια· δεύτερον ἔγινε κλέπτης· καὶ τρίτον ἔγινε προδότης, ἀπὸ τὰ μικρὰ ἀναβαίνων εἰς τὰ μεγάλα. Διὰ τί; Διὰ νὰ μάθωμεν καὶ ἡμεῖς νὰ μὴ καταφρονῶμεν τὰ μικρά, διὰ νὰ μὴ πέσωμεν εἰς τὰ μεγάλα· ὅθεν ὁ αὐτὸς εἶπεν Ἰσίδωρος· „Ἴσθι „ὅτι ἔρπον τὸ δοκοῦν μικρὸν πταῖσμα εἶναι, εἰς μέ„γα τελευτᾷ κακόν· τὸ γὰρ λέγειν, ὐδὲν παρὰ τοῦ„το, τὴν κακίαν ἐπικωμάσαι τῷ βίῳ πεποίηκε“. (Ἐπιστ. Κύρῳ Σχολαστικῷ ασλγ.)

ὁ προδότης ἐκεῖνος ἐπεχείρει νὰ ἐκνευρίσῃ καὶ νὰ ψυχράνῃ τὴν τῆς γυναικὸς θερμοτάτην προαίρεσιν μὲ τὰ λόγια ταῦτα, ἤγουν ὅτι ἦτον συμφερώτερον νὰ πωληθῇ τὸ μῦρον καὶ νὰ δοθῇ εἰς τοὺς πτωχούς, πάρεξ νὰ χυθῇ εἰς τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. Ἐπειδὴ δὲ κάπηλοι λέγονται οἱ δόλιοι καὶ ψεῦσται καὶ κλέπται πραγματευταὶ, οἱ αἰσχροῦ κέρδους χάριν πάντα ποιοῦντες καὶ λέγοντες, διὰ τοῦτο ἐπὶ τοιαύτης σημασίας λαμβάνεται καὶ ἐδῶ τὸ καπηλεύω· ἐκαπήλευε γὰρ ὁ φιλάργυρος Ἰούδας τὴν φιλόθεον χάριν τῆς γυναικὸς, πάντα τρόπον δόλιον μεταχειριζόμενος, διὰ νὰ κερδήσῃ αἰσχρῶς τὰ ἐκ τῆς πωλήσεως τοῦ μύρου ἀργύρια. Τὸ δὲ „ Φεῖσαι τῶν ψυχῶν ἡμῶν, Χριστὲ ὁ Θεὸς, καὶ σῶσον ἡμᾶς " προσετέθη ὑπὸ τοῦ Μελῳδοῦ, ἢ διὰ τὴν συνήθειαν ὅπου ἔχει νὰ τελειόνῃ πολλὰς Ὠδὰς τῶν Κανόνων του μὲ ἕνα τέλος, ὡς εἴπομεν πολλαχοῦ, ἢ, κατὰ τὸν Θεόδωρον περιεργότερον ἑρμηνεύσαντα, διότι θέλει νὰ λέγῃ τοῦτο μὲ σχῆμα ἐλλειπὸν καὶ ἀποτρόπαιον· καθὼς γὰρ ἡμεῖς, ὅταν ἰδοῦμεν ἢ ἀκούσωμεν ὅτι ἔγινε κανὲν μεγάλον κακὸν, ἀνάξιον νὰ θεαθῇ ἢ νὰ ἀκουσθῇ, λέγομεν· φεῖσαι, Κύριε, καὶ ἄλλην φορὰν μὴ μᾶς ἀφήσῃς νὰ ἰδοῦμεν ἢ νὰ ἀκούσωμεν τοιοῦτον φοβερὸν κακόν· τοιουτοτρόπως καὶ ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς, ἐπειδὴ διαλαμβάνει εἰς τὰ Τροπάρια ταῦτα τὴν ὑπερβάλλουσαν ἀχαριστίαν, καὶ τὴν ἀνήκουστον ἀπανθρωπίαν τοῦ παρὰ πάντων ἀνθρώπων μισουμένου Ἰούδα, τούτου χάριν σιγχαθεὶς τὴν γνώμην αὐτοῦ, εἰς τὸ τέλος ἑκάστου Τροπαρίου λέγει· φεῖσαι τῶν ψυχῶν ἡμῶν, Χριστὲ ὁ Θεός· ὡς νὰ ἔλεγεν· ἄμποτε, Χριστὲ ὁ Θεὸς, νὰ μὴ ἰδοῦμεν, οὔτε νὰ ἀκούσωμεν ἄλλην φορὰν μίαν τοιαύτην ἀπανθρωπίαν, ὁποίαν ὁ Ἰούδας ἐποίησεν!

Τροπάριον.

„ Λέγει πορευθεὶς τοῖς παρανόμοις ἄρχουσι· τίμοι δοῦναι θέλε-
„ τε, κἀγὼ Χριστὸν ὑμῖν τὸν ζητούμενον τοῖς θέλουσι παραδώ-
„ σω; οἰκειότητα Χριστῷ Ἰούδας ἀρτωσάμενος χρυσοῦ. Φεῖσαι τῶν
„ ψυχῶν ἡμῶν, Χριστὲ ὁ Θεὸς, καὶ σῶσον ἡμᾶς!

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Πάλιν καὶ ἐν τῷ παρόντι Τροπαρίῳ περὶ τοῦ παναθλίου Ἰούδα ἀναφέρει ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς, ἀκολουθῶν τὴν τάξιν καὶ τὸ ὕφος τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ματθαίου λέγοντος μετὰ τὴν ἔκχυσιν τοῦ μύρου τῆς γυναικὸς καὶ τὸν τοῦ Ἰούδα γογγυσμὸν ταῦτα· „ Τότε πορευθεὶς
„ εἷς τῶν δώδεκα ὁ λεγόμενος Ἰούδας Ἰσκαριώτης πρὸς τοὺς Ἀρχιερεῖς, εἶπε· τί θέλετέ μοι
„ δοῦναι κἀγὼ ὑμῖν παραδώσω αὐτόν; οἱ δὲ ἔστησαν αὐτῷ τριάκοντα ἀργύρια· καὶ ἀπὸ
„ τότε ἐζήτει εὐκαιρίαν, ἵνα αὐτὸν παραδῷ ". (Ματθ. κϛ'. ιδ'.) Τὰ λόγια λοιπὸν ταῦτα ὑπόθεσιν ποιήσας τοῦ Τροπαρίου τούτου ὁ Ἱερὸς Κοσμᾶς, ὁ φιλάργυρος, φησὶν, Ἰούδας πηγαίνων εἰς τοὺς παρανόμους ἄρχοντας: ἤτοι εἰς τοὺς Ἀρχιερεῖς καὶ Γραμματεῖς καὶ Πρεσβυτέρους τοῦ λαοῦ, εἶπε πρὸς αὐτούς· τί θέλετε νὰ μοὶ δώσετε, καὶ ἐγὼ νὰ προδώσω εἰς ἐσᾶς τὸν Χριστὸν ὅπου ζητεῖτε; ὅθεν ἀντὶ τοῦ χρυσοῦ: ἤτοι τῶν ὀλίγων ἀργυρίων ὅπου ἐπῆρεν ὁ δύστηνος (τριάκοντα γὰρ μόνον ἦτον), ἀπώσατο καὶ ἀπέβαλε τὴν οἰκειότητα καὶ ἀγάπην τοῦ διδασκάλου του Χριστοῦ.

Ὅθεν ἔλεγε περὶ αὐτοῦ καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Θεῖος Γρηγόριος· „ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης
„ οὐ τῶν κλητῶν μόνον ἦν, ἀλλὰ καὶ τῶν Ἀποστόλων· καὶ οὐ τῶν Ἀποστόλων ἁπλῶς,
„ ἀλλὰ καὶ τοῦ χοροῦ τῶν δώδεκα, τῶν Κορυφαίων αὐτῶν· ἀπηλλοτριωμένος δὲ ἦν τῆς
„ πρὸς Χριστὸν συγγενείας, καὶ τοῦ ἀπὸ ταύτης ὀνόματος πάντων ἀλλοτριώτατος γέγονε.
„ Διὰ τί; Ὅτι οὐ πρὸς τὴν κηρυττομένην τῶν Οὐρανῶν ἔσπευδε βασιλείαν, οὐδὲ πρὸς τὰ
„ ἐξαίσια ἔργα καὶ τὴν διδασκαλίαν ἔβλεπε τοῦ Σωτῆρος, οὐδὲ τούτων ἐπιθυμητὴς ἦν,
„ ἀλλὰ πρὸς τὴν γῆν ἔβλεπε καὶ τὴν κλοπὴν καὶ τὰ γήϊνα καὶ βδελυρὰ κέρδη καὶ τὴν
„ ἐκ τούτων αὐτῷ γενήσεσθαι προσδοκωμένην τῆς σαρκὸς ὠφέλειαν· καὶ τούτων ἦν ἐραστὴς
„ τῶν ἀπηγορευμένων παρὰ τοῦ Πατρὸς καὶ Δεσπότου πάντων καὶ διδασκάλου πολλάκις
„ καὶ διὰ πολλῶν. Οὐ τοῦ Χριστοῦ οὖν, οὐδὲ τῶν τότε συναποστόλων, ἀλλ' ἐκείνων συγ-

„ γενὴς

„ γενὴς ἦν, πρὸς οὓς ὁ Κύριος ἔλεγε· „ Ζητεῖτέ με οὐχ ὅτι εἴδετε σημεῖα, ἀλλ' ὅτι ἐφάγετε „ ἐκ τῶν ἄρτων καὶ ἐχορτάσθητε· ὡς γὰρ ἐκεῖνοι, καὶ σημεῖα ἰδόντες, καὶ τῶν ἄρτων φα- „ γόντες, καὶ τῶν λόγων ἀκούσαντες τοῦ δι' ἡμᾶς ἐνανθρωπήσαντος ἐνυποστάτου Λόγου, „ πρὸς τὸν Πιλάτον ἐβόων ὕστερον· ἆρον ἆρον σταύρωσον αὐτόν· οὕτω δὴ καὶ οὗτος ὀφ- „ θαλμοῖς ἰδὼν, καὶ μᾶλλον τῶν ἄλλων ἐν πείρᾳ γεγονὼς τῆς τοῦ Κυρίου μεγαλειότητος „ καὶ Θεότητος, ὕστερον τοῖς κατ' αὐτοῦ φρονοῦσι τοῦτον προέδωκεν ". (Ὁμιλ. τῇ Κυριακῇ τῶν Προπατόρων).

Ἄξιον δὲ στοχασμοῦ εἶναι· πῶς ἐδῶ ὁ Μελῳδὸς λέγει ὅτι ἐζητεῖτο ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους; διὰ καλὸν, ἢ διὰ κακόν; Εἰς τοῦτο ἀποκρινόμεθα ὅτι τὸ μὲν ὄνομα τῆς ζητήσεως ἕνα σημαινόμενον ἔχει· αἱ δὲ τῶν ζητούντων προαιρέσεις εἶναι διαφορετικαί· ζητεῖ μὲν γὰρ τὸν Χριστὸν ἡ ἐξ Ἐθνῶν Ἐκκλησία, ἀλλ' ὡς νύμφη τὸν νυμφίον, ποθοῦσα τὸ νοητὸν κάλλος αὐτοῦ καὶ ἀγαπῶσα αὐτόν· διὸ καὶ ἡ ἐν τῷ Ἄσματι νύμφη, ἥτις ἔχει τύπον τῆς Ἐκκλησίας „ Ἐζήτησα, κράζει, ὃν ἠγάπησεν ἡ ψυχή μου, ἐζήτησα αὐτὸν καὶ „ οὐχ εὗρον αὐτόν " (Ἄσμ. γ'. 1.) ζητεῖ δὲ αὐτὸν καὶ ἡ συναγωγὴ τῶν Ἰουδαίων, ἀλλ' ὄχι μὲ τοιοῦτον ἀγαπητικὸν τρόπον, ἀλλὰ μὲ τρόπον μανικὸν, μὲ γνώμην φονικὴν, καὶ μὲ ὁρμὴν θανατηφόρον, ὡς ὁ λύκος ζητεῖ τὸ πρόβατον νὰ τὸ διασπαράξῃ, καὶ ὡς ὁ λέων ζητεῖ νὰ ἁρπάσῃ· καὶ ἁπλῶς, ζητοῦσιν οἱ Ἰουδαῖοι τὸν Κύριον διὰ νὰ τὸν ἀποκτείνουν, καθὼς καὶ αὐτὸς τοὺς ἤλεγχε περὶ τούτου· „ Τί με ζητεῖτε ἀποκτεῖναι "; (Ἰω. ζ'. 19.)

Ὁ Ἰούδας λοιπὸν ἔλεγε πρὸς τοὺς Ἰουδαίους· ἐγὼ θέλω σᾶς παραδώσει τὸν Χριστὸν ὅπου ἐσεῖς ζητεῖτε νὰ θανατώσητε. Ἄθλιε καὶ ταλαίπωρε! καὶ ἂν ὁ προδοθεὶς ὑπὸ σοῦ δὲν ἦτον διδάσκαλός σου· ἂν δὲν ἦτον εὐεργέτης σου· ἂν δὲν ἔτρωγες μαζί του ψωμὶ καὶ ἅλας· ἀλλ' ὅμως, κἂν ὅτι ἦτον ἄνθρωπος ὁμοφυὴς μὲ ἐσὲ, ἔπρεπε νὰ ἐντραπῇς τὴν κοινὴν φύ- σιν τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ νὰ μὴ προδώσῃς αὐτὸν εἰς τοὺς ζητοῦντας ἐπὶ τῷ θανατῶσαι. Ἀλλὰ σὺ, ἀχάριστε, εἰς θηρίου φύσιν μεταβληθεὶς, ἠγνόησας ὅτι εἶσαι ἄνθρωπος ὅλως. Ὢ! φεῖσαι Κύριε, φεῖσαι τῶν ψυχῶν! καὶ μὴ ἴδοιμεν ἄλλο τε μίαν τοιαύτην ἀνήκουστον ἀπανθρωπίαν! Σχετλιαστικῶς δὲ συνετέθη καὶ τοῦτο τοῦ Τροπαρίου τὸ τέλος.

Τροπάριον.

„ Ὢ πηρωτικῆς φιλαργυρίας ἄσπονδε! λήθης ὅθεν ἔτυχες, ὅτι ψυ- „ χῆς οὐδ' ὡς ἰσοστάσιος ὁ Κόσμος, ὡς ἐδιδάχθης· ἀπογμώσει γὰρ „ σαυτὸν ἐβρόχισας ἀμάψας, προδότα. Φεῖσαι τῶν ψυχῶν ἡμῶν, „ Χριστὲ ὁ Θεὸς, καὶ σῶσον ἡμᾶς!

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τοῦτο τὸ Τροπάριον συνετέθη ἀπὸ τὸν Μελῳδὸν ἐλεγκτικὸν πρὸς τὸν Ἰούδαν, ὅς τις τόσον ἐτυφλώθη ἀπὸ τὴν φιλαργυρίαν, ὥστε ἐλησμόνησεν ὁ ἄθλιος τὰ σωτήρια λόγια τοῦ Διδασκάλου του Χριστοῦ τοῦ εἰπόντος· „ Τί ὠφελήσει ἄνθρωπος, ἐὰν κερδήσῃ τὸν Κόσμον „ ὅλον καὶ ζημιωθῇ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ; ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς „ αὐτοῦ; ". (Μάρ. η'. 36.) Ταῦτα λοιπὸν ὑπόθεσιν ποιήσας τοῦ παρόντος Τροπαρίου ὁ Ἱεράρχης Κοσμᾶς, οὕτως ἐλέγχει τὸν φιλοχρυσότατον μαθητήν· ὦ ἀπάνθρωπε Ἰούδα καὶ ἄφιλε, φεῦ καὶ ἀλλοίμονον εἰς ἐσέ! ἕνεκεν τῆς τυφλωτικῆς σου φιλαργυρίας, ἥτις ἐτύ- φλωσε τοὺς νοητοὺς ὀφθαλμούς τῆς ψυχῆς σου· ὅθεν: ἤτοι ἐκ τῆς αἰτίας ταύτης σου τῆς φιλαργυρίας λήθης ἔτυχες: ἤτοι ἐλησμόνησες, ἄθλιε, τὰ σωτηριωδέστατα λόγια τοῦ Δι- δασκάλου σου Χριστοῦ, ὅς τις εἶπεν ὅτι οὐδ' αὐτὸς ὁ Κόσμος κερδηθεὶς, πάλιν δὲν εἶναι ἰσοστάσιος καὶ ἀντάξιος μιᾶς ψυχῆς ἀθανάτου καὶ λογικῆς· λησμονήσας γὰρ ταῦτα καὶ ἀπελπισθεὶς, ἄναψες: ἤτοι ἐκρέμασες εἰς ξύλον τὸν ἑαυτόν σου καὶ ἐπνίγης. Ἦτον δὲ τὸ δένδρον ἐκεῖνο ἡ καλουμένη μερίκη, ὡς λέγει ὁ Βρυέννιος Λόγῳ ά. εἰς τὴν Σταύρωσιν· „ Τότε γὰρ, φησὶν, ἰδὼν ὁ Ἰούδας ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν ὅτι κατεκρίθη, ῥίψας τὰ ἀργύρια „ ἐν τῷ ναῷ ἀπελθὼν ἀπήγξατο ". (Ματθ. κζ'. 5.) Ὅτι δὲ ὁ Ἰούδας ἀπελπίσθη,

μαρ-

μαρτυρεῖ καὶ ὁ θεῖος Νύσσης Γρηγόριος λέγων· „Ἐγὼ δὲ νομίζω ὅτι καὶ Ἰούδας ὁ Ἰσκα-
„ριώτης, εἰμὴ ταχέως αὐτὸς ἑαυτοῦ ἐγένετο δήμιος, ἀσύγγνωστον κρίνας τὴν ἁμαρ-
„τίαν, προσπεσὼν δὲ τὸν ἔλεον ἤτησεν, οὐκ ἂν τῶν οἰκτιρμῶν τῶν πάσης ὑπερχομένων
„τῆς οἰκουμένης ἠστόχησε". (Λόγῳ προτρεπτικῷ περὶ Μετανοίας). Διὰ τοῦτο καὶ ὁ
Χρυσόστομος παρακινεῖ νὰ μὴ ἀπελπίζεται τινὰς, οὕτω λέγων· „Μηδεὶς τοίνυν, ἀγαπη-
„τοὶ, ἀπογινωσκέτω τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας· οὐκ ἔστι φύσεως τὰ τῆς πονηρίας· προαιρέσει
„τετιμήμεθα καὶ ἐλευθερίᾳ. Τελώνης εἶ; δύνασαι γενέσθαι Εὐαγγελιστής. Βλάσφημος
„εἶ; δύνασαι γενέσθαι Ἀπόστολος. Λῃστὴς εἶ; δύνασαι παράδεισον συλῆσαι. Μάγος εἶ;
„δύνασαι προσκυνῆσαι τὸν Δεσπότην. Οὐκ ἔστιν οὐδεμία κακία μετανοίᾳ μὴ λυομένη".
(Λόγῳ εἰς τὴν ἐπίλυσιν τῆς Χαναναίας τόμ. ε'.) Καὶ ἂν ἐκεῖνος ὅπου προτιμᾷ μὲν νὰ
κερδήσῃ τὸν Κόσμον ὅλον, καταφρονεῖ δὲ τὴν ἰδίαν ψυχήν του, ἦναι ἄνθρωπος ματαιότα-
τος καὶ ἀνοητότατος· σὺ, ἄφρων Ἰούδα, ὅς τις διὰ νὰ κερδήσῃς μόνον τριάκοντα ἀργύρια
ἐπρόδωκες τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἀρνήθης τὸν Λυτρωτὴν καὶ Σωτῆρά σε, ἐσὺ,
λέγω, τίνος ἀνθρώπου δὲν εἶσαι ἀνοητότερος ἅμα καὶ ἀθλιώτερος; Διὰ τοῦτο καλὰ εἶπεν
ὁ Θεοφόρος Μάξιμος παρομοιάζων κάθε φιλάργυρον μὲ τὸν Ἰούδαν καὶ λέγων· „Πᾶς φι-
„λάργυρος δι' εὐλαβείας τὴν ἀρετὴν ὑποκρινόμενος, ἐπειδὰν εὕρῃ τὴν ποθουμένην ὕλην πο-
„ρίσασθαι, τὸν τρόπον ἐξώμνυται, καθ' ὃν μαθητὴς εἶναι τοῦ Λόγου τοπρὶν ἐνομίζετο".
(Κεφ. ξδ'. τῆς ά. ἑκατονταδ. τῶν Θεολογικ.) Καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος εἶπε περὶ αὐτοῦ·
„Καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι δυνατὸς ὢν (ὁ Ἰούδας) μεταβαλέσθαι, οὐκ ἠθέλησεν, ἀλλὰ τῆς
„αὐτοῦ ῥαθυμίας τὸ πᾶν ἐγένετο, ἐπειδὴ παρέδωκεν αὐτὸν καὶ τὴν μανίαν αὐτοῦ εἰς τέ-
„λος ἤγαγεν· ἐπειδὴ δὲ ἐτελέσθη ἡ ἁμαρτία, τότε ἔγνω τὴν ἁμαρτίαν· ἐντεῦθεν μαν-
„θάνωμεν ὅτι, ὅταν ῥαθυμῶμεν, οὔτε παραίνεσις ἡμᾶς ὠφελεῖ, οὔτε νουθεσία· ὅταν δὲ
„σπουδάζωμεν καὶ αὐτοὶ ἀφ' ἑαυτῶν, δυνάμεθα διαναστῆναι". (Λόγ. εἰς τὴν προδοσίαν).
Ἐπιφέρει δὲ ὁ Μελῳδός· Φεῖσαι, Κύριε, τῶν ψυχῶν ἡμῶν! καὶ μὴ ἴδοιμεν ἄλλην τοιαύτην
ἀπανθρωπίαν, ἣν ὁ ἀθλιώτατος Ἰούδας ἐνόσησε! σχετλιαστικῶς γὰρ καὶ τοῦτο τὸ τέλος
τοῦ Τροπαρίου συνετέθη, ὡς καὶ τὰ ἀνωτέρω.

Ἄμποτε δὲ καὶ ἡμεῖς ὁ ψάλλοντες καὶ ἀναγινώσκοντες καὶ ἀκούοντες τὸ παρὸν κατα-
νυκτικὸν Τριῴδιον νὰ ἤμεθα στερεωμένοι εἰς τὴν πέτραν τῆς πίστεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ,
καὶ νὰ εὐφραίνεται τὸ πνεῦμά μας, ὅταν ψάλλωμεν καὶ δοξολογῶμεν αὐτόν! Ἄμποτε νὰ
μὴ συνεδριάζωμεν καὶ νὰ βουλευώμεθα κατὰ τῶν δικαίων καὶ ἀνευθύνων, παραβλέποντες
τὸ δίκαιον, καὶ τὴν ἀδικίαν δεφενδεύοντες κατὰ φιλοπροσωπολημψίαν ἢ δωρολημψίαν!
Ἄμποτε νὰ προσφέρωμεν καὶ ἡμεῖς, ὡς ἡ γυνὴ ἐκείνη, μύρον, τουτέστι πίστιν εἰς τὴν τῆ Χρι-
στοῦ κεφαλήν: ἤτοι εἰς τὴν Θεότητα αὐτοῦ! πᾶς γὰρ ὁ πιστεύων Θεὸν εἶναι τὸν Χριστὸν,
μύρον καταχέει εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτῆ, κατὰ τὸν Ἱερὸν Θεοφύλακτον. Ἄμποτε νὰ μὴ μι-
μηθῶμεν τὸν προδότην Ἰούδαν, ἀλλὰ νὰ ἀποστρεφώμεθα τὴν τούτου κακότροπον γνώμην!
Μιμηταὶ τοῦ προδότου Ἰούδα εἶναι, ὅσοι Ἀρχιερεῖς διὰ τὰ ἀργύρια προδίδουν τὰ χαρί-
σματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἰς τοὺς ἀναξίους. Μιμηταὶ τοῦ Ἰούδα εἶναι, ὅσοι Πνευμα-
τικοὶ διὰ τὰ ἀργύρια συγχωροῦν τὰς ἁμαρτίας τῶν ἀνθρώπων ἐν τῇ ἐξομολογήσει. Μι-
μηταὶ τοῦ Ἰούδα εἶναι, ὅσοι διὰ φόβον τῶν ἀνθρώπων ἀρνοῦνται τὰ δόγματα τῆς Πί-
στεως, καὶ ὅσοι παραβαίνουν τοὺς Ἀποστολικοὺς, Συνοδικοὺς καὶ Πατρικοὺς Κανόνας,
καὶ τὰς παραδόσεις τῆς Ἐκκλησίας· καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, μιμηταὶ τοῦ Ἰούδα εἶναι, ὅσοι
ἀρνοῦνται τὴν ἀλήθειαν φανερὰ καὶ μὲ πεῖσμα· ἐπειδὴ ἡ ἀλήθεια εἶναι ὁ Χριστὸς, ὁ εἰ-
πών· „Ἐγώ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή". (Ἰω. ιδ'. 6.) Κάμνω τέλος καὶ
λέγω μὲ τὸν Θεοφόρον Μάξιμον· μιμητὴς τοῦ Ἰούδα εἶναι, ὅς τις προδίδει τὸν ὀρθὸν λό-
γον εἰς τὰ ἄλογα πάθη, καὶ κατ' ἐνέργειαν ἁμαρτάνει· οὕτω γὰρ φησίν· „Εἰ τοῦ Θεοῦ
„ὀνομάζεσθαί τε καὶ εἶναι ἐφιέμεθα, ἀγωνισώμεθα μὴ προδοῦναι πάθεσι τὸν λόγον,
„κατὰ τὸν Ἰούδαν· προδοσία γὰρ ἡ κατ' ἐνέργειαν ἐμπρόθετος ἁμαρτία, καὶ ἡ πρὸς τὴν
„ἁμαρτίαν ὁρμή". (Κεφ. μγ'. τῆς γ'. ἑκατοντ. τῶν Θεολογικῶν). Ἐὰν λοιπὸν ἡμεῖς
μιμούμεθα μὲν τοὺς ἐναρέτους καὶ τὰς ἀρετὰς, ἀποστρεφώμεθα δὲ τοὺς κακοὺς καὶ τὰς
αὐτῶν κακίας, βέβαια θέλομεν λυτρωθῆ τοῦ πυρὸς τῆς γεέννης, τῆς ἡτοιμασμένης τῷ ἀ-
θλίῳ Ἰούδᾳ, καὶ τῆς βασιλείας τῶν Οὐρανῶν μέλλομεν νὰ ἐπιτύχωμεν χάριτι καὶ φιλαν-
θρωπίᾳ τῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ ὑπὲρ ἡμῶν ἐρχομένου εἰς τὸ ἑκούσιον πάθος·
ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΕΡΜΗ-

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΚΑΝΟΝΑ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗΣ ΠΕΜΠΤΗΣ

ΠΟΙΗΜΑ ΟΝΤΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΚΟΣΜΑ, ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΚΡΟΣΤΙΧΙΔΑ.

Ἀκροστιχίς.

„Τῇ μακρᾷ πέμπτῃ μακρὸν ὕμνον ἐξάδω.

Ποῖος εἶναι ὁ σκοπὸς τῆς παρούσης Ἀκροστιχίδος, καθένας δύναται νὰ τὸν ἐννοήσῃ· ἐπειδὴ γὰρ ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς εἰς μὲν τὴν μεγάλην Δευτέραν καὶ Τρίτην καὶ Τετράδα ἔγραψε Τριῴδια καὶ Διῴδια, εἰς δὲ τὴν μεγάλην ταύτην Πέμπτην ὁλόκληρον Κανόνα ἐμελούργησε, διὰ τοῦτο καὶ τὸν ὕμνον αὐτῆς: ἤτοι τὸν Κανόνα, μακρὸν ὠνόμασε. Διὰ τί δὲ εἰς μὲν τὰς ἄλλας ἡμέρας: ἤτοι εἰς τὴν μεγάλην Δευτέραν καὶ Τρίτην καὶ Τετράδα μικρὰ μέλη ἐσύνθεσεν ὁ Ποιητής: τουτέστι Τριῴδια καὶ Διῴδια, εἰς ταύτην δὲ ὁλόκληρον καὶ μακρὸν Κανόνα ἐσύνθεσεν; Ἐπειδὴ ἐκεῖναι μὲν εἶναι μέρος τῶν νηστίμων ἡμερῶν, καὶ οὐδὲ τελεία λειτουργία γίνεται εἰς αὐτὰς, ἀλλὰ μόνον προηγιασμένη· ὅθεν, καθὼς αἱ ἄλλαι νήστιμοι ἡμέραι τῆς τεσσαρακοστῆς μὲ Τριῴδια ἐτιμήθησαν ἀπὸ τοὺς Ἱεροὺς Ποιητὰς, Θεόδωρον, λέγω, τὸν Στουδίτην, καὶ τὸν Θεσσαλονίκης Ἰωσὴφ τὸν αὐτάδελφόν τε· οὕτως ἀκολούθως καὶ αἱ ἡμέραι αὗται, ὡς νήστιμοι οὖσαι, μὲ Τριῴδια μόνον ἐτιμήθησαν ἀπὸ τὸν Ἱεράρχην Κοσμᾶν· ἡ δὲ μεγάλη Πέμπτη, ὡς ἀνωτέρα οὖσα τῶν νηστίμων ἡμερῶν καὶ συναριθμουμένη μὲ τὰς ἑορτασίμους (διότι, καθὼς γίνεται εἰς ἐκείνας τελεία λειτουργία, οὕτω γίνεται καὶ εἰς αὐτὴν), διὰ ταῦτα, λέγω, τὰ προνόμια ἐτιμήθη αὐτὴ μὲ Κανόνα ὁλόκληρον· ἢ καὶ ἐπειδὴ κατὰ τὴν μεγάλην Πέμπτην ἔγινεν ὁ μυστικὸς Δεῖπνος καὶ ὁ Θεῖος Νιπτὴρ, τὰ ὁποῖα ἔχουν μεγάλην ὕλην, ἥτις δὲν ἐχώρει εἰς ἑνὸς Τριῳδίου στενότητα, διὰ τοῦτο ὁλόκληρον Κανόνα ἐμελῴδησεν ὁ Ποιητὴς, ἵνα ἔχῃ εὐρυχωρίαν καὶ περιλάβῃ ἐν αὐτῷ ἅπαντα τὰ τῆς ἑορτῆς, καὶ οὐδὲν ἀφήσῃ αὐτῆς ἀμελῴδητον.

Περὶ δὲ τοῦ μέτρου τῶν ποδῶν τοῦ Ἰαμβικοῦ στίχου τῆς ἀκροστιχίδος ἀμφιβολίαν ἔχουσιν οἱ Γραμματικοί· ἄλλοι μὲν γὰρ κατηγοροῦσιν ὡς ἄτεχνον τὸν Ἴαμβον τοῦτον· καθότι ἐπὶ μὲν τοῦ δευτέρου ποδὸς, ἤγουν τοῦ, κρα καὶ πεμ, μεταχειρίζεται ὡς βραχὺ τὸ κρα, τὸ ὁποῖον εἶναι φύσει μακρόν· ἐπὶ δὲ τοῦ ἕκτου ποδὸς τοῦ, ᾴδω, μεταχειρίζεται ὡς βραχὺ τὸ ᾳ, τὸ ὁποῖον εἶναι μακρόν· καὶ οὕτω ποιεῖ καὶ τοὺς δύω αὐτοὺς πόδας Σπονδείους καὶ οὐχὶ Ἰάμβους· τὸ ὁποῖον εἶναι παρὰ τὸς Κανόνας τῶν Ἰαμβικῶν στίχων, εἰς τὸς ὁποίους οὐδέποτε γίνεται Σπονδεῖος ὁ δεύτερος ποῦς καὶ ὁ ἕκτος, ἀλλὰ, ἢ Ἰαμβικὸς, ἢ Πυῤῥίχιος. Ἄλλοι δὲ πάλιν, ἐκ τῶν ὁποίων εἶναι καὶ ὁ Θεόδωρος, ὑπερασπολογοῦνται τοῦ Ποιητοῦ καὶ λέγουσιν ὅτι τοῦτο ἐποίησε κατὰ ποιητικὴν ἄδειαν.

Καθὼς γὰρ ὁ Ποιητὴς Ὅμηρος καὶ Θεόκριτος Σικελιώτης ὁ Βουκολικὸς μεταχειρίζονται τὰ μακρὰ ὡς βραχέα, καὶ τὰ βραχέα ὡς μακρά· οὕτω καὶ ὁ Ἱερὸς Κοσμᾶς, Ποιητὴς ὤν, εἶχε τὴν ἄδειαν νὰ μεταχειρισθῇ τὰ δύω ταῦτα μακρά: ἤτοι τὸ, κρα καὶ τὸ ᾳ, ἀντὶ βραχέων· ἐμεταχειρίσθη δὲ ταῦτα οὕτω, διότι ἔλαβεν ἀνάγκην νὰ περιλάβῃ ἐν τῷ Ἰάμβῳ τούτῳ αὐτὸ τὸ νόημα, ἤγουν „Τὴν μεγάλην Πέμπτην διὰ μεγάλου ὕμνου τιμῶ“· καὶ ἐπειδὴ ἔβλεπεν ὅτι ἦτον δύσκολον νὰ περιλάβῃ καὶ τὸ νόημα ὁλόκληρον, νὰ φυλάξῃ καὶ τὴν ἀκρίβειαν τοῦ μέτρου, διὰ τοῦτο ἐπροτίμησε τὸ μεγαλήτερον, καὶ ἐκαταφρόνησε τὸ μικρότερον: ἤτοι τὴν ἀκρίβειαν τοῦ μέτρου. Ἄλλως τε δὲ καὶ τοῦ ᾴδω τὸ

ᾷ δύναται βραχὺ γενέσθαι, ἀποβληθέντος τοῦ ὑπογεγραμμένου ι τοῦ διφθογγοῦντος αὐτὸ καὶ μακρὸν ποιοῦντος· οὕτω γὰρ καὶ ἐπὶ τοῦ ᾄσει, τοῦ ι ἀποβαλλομένου, βραχύνεται τὸ ᾱ, καθὼς ἡ χρῆσις τούτου πλεισταχοῦ εὑρίσκεται παρὰ τοῖς Μετρικοῖς.

Ὠδὴ ά. Ἦχος Πλ. β'. Ὁ Εἱρμός.

„ Τμηθείσῃ τμᾶται πόντος ἐρυθρὸς, κυματοτρόφος δὲ ξηραίνεται „ βυθὸς, ὁ αὐτὸς ὁμοῦ ἀόπλοις γεγομὼς βατὸς καὶ παμοπλίταις „ τάφος. Ὠδὴ δὲ θεοτερπὴς ἀμεμέλπετο· ἐνδόξως δεδόξασται Χρι- „ στὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸ θαῦμα τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης ἀναφέρει ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς ἐν τῷ Εἱρμῷ τούτῳ τῆς πρώτης Ὠδῆς, καθὼς εἶναι σύνηθες τοῖς Ἁσματογράφοις νὰ ἀναφέρουσιν αὐτὸ εἰς τὸν Εἱρμὸν τῆς πρώτης Ὠδῆς. Διηγεῖται λοιπὸν τὸ θαῦμα, οὕτω λέγων· τὸ ἄποπον πέλαγος τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης ἐκόπη μὲ τὴν τμηθεῖσαν, ἤγουν μὲ τὴν ῥάβδον τοῦ Μωϋσέως, ἥτις ἐκόπη ἀπὸ δένδρον· ἐκ τῶν δένδρων γὰρ καὶ φυτῶν αἱ ῥάβδοι κόπτονται καὶ κατασκευάζονται. Τὸ μὲν πέλαγος λοιπὸν τῆς ἐρυθρᾶς, τὸ ἕως τότε ἄποπον ὂν καὶ ἀδιαίρετον, τότε ἐκόπη καὶ ἐδιαιρέθη· τὸ δὲ βάθος τῆς θαλάσσης ὅπου ἐγέννα πάντοτε κύματα, αὐτὸ ἐξηράνθη καὶ ἔγινε στερεὰ, μὲ τὸ νὰ ἐχωρίσθη τὸ νερὸν καὶ ἐστάθη τεῖχος ἐκ δεξιῶν καὶ τεῖχος ἐξ εὐωνύμων, ὡς γέγραπται· (Ἔξ. ιδ'.) ὅθεν τὸ αὐτὸ βάθος τῆς θαλάσσης μὲ τὸν χωρισμὸν τοῦ νεροῦ καὶ μὲ τὴν ξηρότητα ἔγινεν εἰς μὲν τοὺς Ἰσραηλίτας ὅπου δὲν εἶχον ἅρματα στράτα στερεὰ, ἥτις ἐπεριπατήθη ἀπὸ τοὺς πόδας ἐκείνων, εἰς δὲ τοὺς ἁρματωμένους Αἰγυπτίους ἔγινε τάφος· ἐγύρισε γὰρ τὸ νερὸν ὀπίσω καὶ κατεπόντισεν αὐτούς. Νοεῖται δὲ ὁ Εἱρμὸς οὗτος καὶ εἰς τὴν ἄχραντον σάρκα τοῦ Θεανθρώπου Λόγου καὶ εἰς τὸ πάθος ἐκείνης· διὰ μέσου γὰρ τῆς τμηθείσης, ἤγουν παθούσης καὶ σταυρωθείσης θεοϋποστάτου σαρκὸς τοῦ Κυρίου ὑπὸ τῆς ῥάβδου τοῦ Σταυροῦ ἐτμήθη καὶ ἐδιαιρέθη ὁ κόκκινος καὶ αἱματώδης πόντος τῆς ἁμαρτίας, καὶ ὁ τοῦ θανάτου βυθὸς ἐχωρίσθη· καὶ εἰς μὲν τοὺς εὐσεβεῖς ἡμᾶς ἔγινεν εὐκολοδιάβατος, εἰς δὲ τοὺς Αἰγυπτίους Δαίμονας ἔγινε τάφος καὶ ἀφανισμὸς καὶ ἀπώλεια. Σημειοῦμεν δὲ τοῖς ἀναγινώσκουσιν ὅτι ἐν πολλαῖς ἐκδόσεσιν ἀντὶ τοῦ, Τμηθείσῃ, γράφεται Τμηθείς· ὅπερ ἐσφαλμένον ἐστὶ προφανῶς.

Τροπάριον.

„ Ἡ παμταιτία καὶ παρεκτικὴ ζωῆς, ἡ ἄπειρος Σοφία τὸν Θεοῦ ᾠκο- „ δόμησε τὸν οἶκον ἑαυτῆς ἁγνῆς ἐξ ἀπειράνδρου Μητρός· μανὸν γὰρ „ σωματικὸν περιθέμενος, ἐνδόξως δεδόξασται Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὁ σοφὸς Σολομὼν ἐπειδὴ ἐζήτησε σοφίαν καὶ γνῶσιν ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ ἔλαβεν αὐτὴν περισσότερον ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ὅσοι ἀπ' αἰῶνος ἐστάθησαν εἰς τὸν Κόσμον, ὡς τὸ λέγει μόνος, διὰ τοῦτο εἰς ὅλα τὰ συγγράμματά του ἐπαινεῖ τὴν αὐτὴν σοφίαν, καὶ τὰ ἔργα αὐτῆς ἀνακηρύττει, καὶ τὴν πολλὴν ὠφέλειαν ὅπου προξενεῖ εἰς τὴν παροῦσαν ζωήν· ἠξεύρουσι τοῦτο ἐκεῖνοι ὅπου ἐδοκίμασαν διὰ τῆς ἀναγνώσεως τὰ βιβλία του. Ἐκεῖνο ὅμως τὸ ῥητὸν ὅπου λέγει εἰς τὰς Παροιμίας „ Ἡ σοφία ᾠκοδόμησεν „ ἑαυτῇ οἶκον, καὶ ὑπῆρεισε στύλους ἑπτά· ἔσφαξε τὰ ἑαυτῆς θύματα, καὶ ἐκέρασεν εἰς „ κρατῆρα τὸν ἑαυτῆς οἶνον· ἡτοίμασε τὴν ἑαυτῆς τράπεζαν, καὶ ἀπέστειλε τοὺς ἑαυτῆς „ δού-

„ δούλους συγκαλοῦντα μετὰ ὑψηλοῦ κηρύγματος ἐπὶ κρατῆρα λέγουσα· ἔλθετε, φάγετε „ τὸν ἐμὸν ἄρτον, καὶ πίετε οἶνον, ὃν κεκέρακα ὑμῖν “, (Παρ. Θ'. 1.) τοῦτο, λέγω, τὸ ῥητὸν δὲν παραδέχονται οἱ Θεῖοι Πατέρες, μάλιστα δὲ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος (Λόγῳ β'. περὶ Υἱοῦ), καὶ ὁ Νύσσης (Λόγῳ γ'. κατ' Εὐνομίου) νὰ λέγεται περὶ τῆς κάτω καὶ τῆς ἐν τοῖς κτίσμασιν ἐνθεωρουμένης σοφίας, ἥτις εἶναι ἐνέργεια μὲν οὐσιώδης Θεοῦ, ἀνυπόστατος δὲ καὶ οὐκ οὐσία (1)· ἀλλὰ περὶ τῆς ἐνυποστάτου καὶ πρώτης καὶ παντουργοῦ τῶν ὅλων Σοφίας, ἥτις εἶναι αὐτὸς ὁ Μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ δι' αὐτὴν ἰσχυρίζονται ὅτι προφητεύονται ταῦτα.

Ὅθεν καὶ ὁ πολὺς τὰ θεῖα καὶ Ἱεράρχης οὗτος Κοσμᾶς, ἀκολουθῶν εἰς τοὺς αὐτοὺς Θείους Πατέρας, ἐρανίσθη τὸ ἀνωτέρω τοῦ Σολομῶντος ῥητὸν, καὶ προσαρμόζει τοῦτο εὐφυῶς εἰς τὴν παροῦσαν ἡμέραν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ ἀληθινὴ καὶ ἄπειρος Σοφία τοῦ Θεοῦ: ἤτοι ὁ Μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Πατρὸς, ἐτέλεσε τὸν μυστικὸν Δεῖπνον, καὶ μεταδίδει εἰς τοὺς πιστοὺς τὸ Παναγιον σῶμα καὶ αἷμά του, καὶ μὲ αὐτὰ τρέφει τὰς ψυχὰς αὐτῶν καὶ τὰ σώματα. Βλέπε δὲ, ὦ ἀναγνῶστα, τὴν σοφίαν τοῦ Ἱεροῦ Μελῳδοῦ· ἐπειδὴ γὰρ τὸ ἀνωτέρω τοῦ Σολομῶντος ῥητὸν ἦτον πλατὺ, καὶ δὲν ἐδύνετο νὰ περιληφθῇ εἰς ἕνα μόνον Τροπάριον ἢ καὶ δύω, διὰ τοῦτο ἐμοίρασεν αὐτὸ ἐπιτηδείως εἰς πολλὰ καὶ διάφορα μερίδια· εὐθὺς γὰρ εἰς τὸ παρὸν Τροπάριον ἀναφέρει τὸν λόγον τοῦτον μόνον „ Ἡ σοφία „ ᾠκοδόμησεν ἑαυτῇ οἶκον “, καὶ οὕτω λέγει· ἡ δημιουργικὴ καὶ συνεκτικὴ πάντων τῶν κτισμάτων αἰτία, ἡ παρέχουσα ζωὴν εἰς ὅλα τὰ κτίσματα τὰ ζωῆς μετέχοντα, καὶ ἡ ἄπειρος κατὰ τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος τοῦ χρόνου Σοφία (ἄναρχος γὰρ ἐστὶ κατὰ χρόνον καὶ ἀτελεύτητος) αὕτη, λέγω, ἡ ἐνυπόστατος Σοφία τοῦ Πατρὸς, ὁ Μονογενὴς Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ, ἔκτισε τὸν ἰδικόν της οἶκον, τουτέστι τὸ ἄχραντον σῶμα, τὸ ὁποῖον προσέλαβεν ἐκ τῶν παναχράντων αἱμάτων τῆς καθαρωτάτης καὶ ἀπειράνδρου Μητρός του.

Εἶτα, ἐπειδὴ οἶκον ὠνόμασε τὸ Θεοϋπόστατον σῶμα τοῦ Κυρίου, κατὰ τὴν ῥῆσιν τοῦ Σολομῶντος, καὶ ἐστοχάσθη ὅτι δὲν λέγεται κυρίως ἐπὶ Θεοῦ τὸ τῆς οἰκίας ὄνομα· τῶν ἀνθρώπων γὰρ εἶναι ἴδιον νὰ κατοικοῦν τὰς οἰκίας· ὁ δὲ Θεὸς, ἂν καὶ δοθῇ ὅτι κατοικεῖ, εἰς ναὸν ὅμως, καὶ ὄχι εἰς οἶκον ἁπλῶς κατοικεῖ· ἐπειδὴ, λέγω, τὸ Θεοϋπόστατον σῶμα οἶκον ὠνόμασεν ὁ Μελῳδὸς, τούτου χάριν ἐκεῖνο ὅπου ἀνωτέρω ὠνόμασεν οἶκον, ναὸν κατωτέρω ὀνομάζει, ἀκολουθήσας τῷ Κυρίῳ τῷ λέγοντι περὶ τοῦ ἰδικοῦ του σώματος· „ Δύναμαι καταλῦσαι τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐ„ τόν· τοῦτο γὰρ ἔλεγε περὶ τοῦ ναοῦ τοῦ σώματος αὐτοῦ “. (Ἰω. β'. 21.) Διὰ τοῦτο καὶ λέγει ὁ Ἀσματογράφος, ὅτι ναὸν σωματικὸν περιθέμενος: ἤτοι σάρκα φορέσας Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἐνδόξως δεδόξασται ἐν αὐτῷ· οὕτω γὰρ ἔλεγον καὶ οἱ τρεῖς Θεολόγοι Παῖδες· „ Εὐλογημένος εἶ ἐν τῷ ναῷ τῆς ἁγίας δόξης σου “, (ἤγουν ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ προσλήμματι, τὸ ὁποῖον ἐναοποιήθη μὲ τὴν δεδοξασμένην σου Θεότητα).

Τρο-

(1) Ἀπορίας ἄξιον εἶναι, διὰ τί οἱ μὲν ἄλλοι Πατέρες καὶ Θεολόγοι μίαν μὲν οὐσίαν ἐπὶ Θεοῦ δογματίζουσι καὶ τρεῖς ὑποστάσεις, τὰς δὲ τοῦ Θεοῦ ἐνεργείας οὔτε οὐσίας λέγουσιν οὔτε ἐνυποστάτους; ὁ δὲ Θεῖος Γρηγόριος ὁ Θεσσαλονίκης ἐν τῷ πρὸς τὸν Αἴνου λόγῳ οὐσίας ταύτας ὀνομάζει; οὕτω γὰρ ἐπὶ λέξεως φησί· „ Καὶ μὴν κατά τὸν „ πολὺν ὄντως καὶ πνευματοκίνητον νοῦν τῶν Ἱερῶν „ Πατέρων, φαίη ἄντις καὶ οὐσίαν εὐσεβῶς ἑκάστην „ τῶν τοῦ Θεοῦ ἐνεργειῶν “. Τί οὖν νὰ εἰποῦμεν εἰς λύσιν τῆς ἀπορίας καὶ συμβιβασμὸν τῶν Ἱερῶν Θεολόγων; Ἢ ὅτι οἱ μὲν ἄλλοι Θεολόγοι δὲν εἶπον οὐσίας τὰς τοῦ Θεοῦ ἐνεργείας, συγκρίνοντες αὐτὰς μὲ τὴν ὑπερούσιον οὐσίαν τοῦ Θεοῦ, ἐξ ἧς πηγάζουσιν αὗται, ὡς ἐνέργειαι αὐτῆς οὐσιώδεις καὶ ἀχώριστοι· ὁ δὲ θεῖος Γρηγόριος συγκρίνει τὰς ἐνεργείας ταύτας, οὐχὶ μὲ τὴν μίαν ὑπερούσιον οὐσίαν τοῦ Θεοῦ, ἐξ ἧς πηγάζουσιν, ἀλλὰ μὲ τὰ κτίσματα τὰ τῶν θείων ἐνεργειῶν ἀποτελέσματα· εἰ γὰρ τὰ κτίσματα οὐσίαι εἰσί τε καὶ λέγονται, πόσῳ μᾶλλον αἱ τοῦ Θεοῦ ἐνέργειαι αἱ τῶν κτισμάτων οὐσιοποιοί; Ἴσως δὲ οὐσίας λέγει τὰς τοῦ Θεοῦ ἐνεργείας, καὶ ὡς οὐσιώδεις καὶ ἀχωρίστους τῆς θείας οὐσίας· καθότι καὶ τὰ οὐσιώδη οὐσίαι λέγονται, καὶ τὰ φυσικὰ, φύσις, ὡς λέγομεν „ Φύσις τῷ Θεῷ „ ἡ ἀγαθότης “, (ἤτοι φυσικὴ).

Τροπάριον.

„ Μυσταγωγοῦσα φίλους ἑαυτῆς, τὴν ψυχοτρόφον ἑτοιμάζει τράπε-
„ ζαν, ἀμβροσίας δὲ ἡ ὄντως Σοφία τὸν Θεὸν κιρνᾷ κρατῆρα πιστοῖς.
„ Προσέλθωμεν εὐσεβῶς καὶ βοήσωμεν· ἐνδόξως δεδόξασται Χριστὸς
„ ὁ Θεὸς ἡμῶν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Εἰς μὲν τὸ ἀνωτέρω Τροπάριον ἔδειξεν ὁ Μελῳδὸς τὴν ἐνυπόστατον τοῦ Θεοῦ Σοφίαν οἰκοδομοῦσαν εἰς τὸν ἑαυτόν της οἶκον· τώρα δὲ εἰς τὸ παρὸν δείχνει τὴν αὐτὴν Σοφίαν ἑτοιμάζουσαν τὴν ἰδικήν της τράπεζαν, ἀκολουθῶν εἰς τὰ λόγια τοῦ Σολομῶντος, τὰ ὁποῖα ἀνωτέρω ἐρρέθησαν· διὰ τοῦτο καὶ λέγει ὅτι ἡ ἀληθινὴ καὶ ἐνυπόστατος Σοφία τοῦ Θεοῦ, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἑτοιμάζει τὴν ἰδικήν του τράπεζαν τὴν τρέφουσαν τὰς ψυχὰς τῶν πιστῶν· καὶ τὸν μὲν ἄρτον αὐτῆς· ἤτοι τὸ Πανάγιον αὐτοῦ σῶμα προτίθεται εἰς φαγητόν· τὸ δὲ ζωηρὸν καὶ ἄχραντον αὐτοῦ αἷμα, τὸν ἀληθινὸν τῆς ἀμβροσίας (ἤτοι ἀθανασίας) κρατῆρα (ἤτοι ποτήριον) προχέει εἰς πόσιν τῶν πιστῶν Χριστιανῶν. Διὰ τί δὲ ἑτοιμάζει ὁ Κύριος τὴν ψυχοτρόφον ταύτην τράπεζαν; Διὰ νὰ μυσταγωγήσῃ τοὺς ἰδικούς του φίλους καὶ μαθητὰς, τουτέστι νὰ ἀναβιβάσῃ αὐτοὺς εἰς μυστικωτέραν θεωρίαν καὶ γνῶσιν διὰ μέσου τῶν ὁρωμένων συμβεβηκότων τῶν Μυστηρίων. Ἡ δὲν εἶναι ἔργον μυσταγωγίας τῆς ἄκρας καὶ ἀνωτάτω τὸ νὰ δίδῃ μὲν εἰς τοὺς μαθητάς του ἄρτον ὁ Κύριος, νὰ λέγῃ δὲ εἰς αὐτοὺς „ Τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου; " Ὁμοίως καὶ τὸ νὰ δίδῃ μὲν εἰς αὐτοὺς οἶνον νὰ πίωσι, νὰ λέγῃ δὲ „ Τοῦτο ἐστὶ τὸ αἷμά μου; " Ναὶ βεβαιότατα. Λοιπὸν ἂς πλησιάσωμεν καὶ ἡμεῖς ὅσοι δὲν ἔχομεν κἀνένα ἐμπόδιον ἀπὸ τοὺς ἱεροὺς Κανόνας εἰς τὴν τοιαύτην ψυχοτρόφον τράπεζαν, τὴν ὁποίαν μᾶς ἡτοίμασεν ἡ ἀληθὴς Σοφία τοῦ Θεοῦ, ὁ ἡμέτερος Σωτὴρ καὶ γλυκὺς καὶ πρᾶγμα καὶ ὄνομα Ἰησοῦς Χριστός· ἂς πλησιάσωμεν δὲ εὐσεβῶς καὶ μετὰ πίστεως, καὶ ὄχι, ὡς ὁ Ἰούδας, ἀσεβῶς καὶ ἀπίστως, καὶ ἂς φωνάξωμεν· ἐνδόξως δεδόξασται Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν.

Λέγει δὲ καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Θεῖος Γρηγόριος· „ Ποιήσωμεν οὖν ἡμᾶς αὐτοὺς ἀξίους
„ διὰ τῆς μετανοίας, μᾶλλον δὲ, προσενέγκωμεν ἡμᾶς αὐτοὺς διὰ τῶν ἔργων τῆς μετα-
„ νοίας τῷ δυναμένῳ ποιεῖν ἀξίους ἐξ ἀναξίων· καὶ οὕτω μετ' ἐλπίδος καὶ πίστεως ἀ-
„ καταισχύντου προσέλθωμεν σκοποῦντες οὐ τὸ ὁρώμενον ἁπλῶς, ἀλλὰ τὰ μὴ ὁρώμενα·
„ ὁ γὰρ ἄρτος οὗτος οἵόν τι καταπέτασμά ἐστιν ἔνδον κρύπτον τὴν Θεότητα· καὶ τοῦτο
„ δηλῶν ὁ Θεῖος Παῦλος, ἔλεγεν ὅτι ἀνεκαίνισεν ἡμῖν ὁδὸν πρόσφατον καὶ ζῶσαν διὰ τοῦ
„ καταπετάσματος, τουτέστι τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, καὶ δι' αὐτῆς τὸ πολίτευμα ἡμῶν εἰς Οὐ-
„ ρανοὺς ἀνάγεται· ἐκεῖ γὰρ ὁ ἄρτος οὗτος· καὶ εἰσερχόμεθα εἰς τὰ ὄντως ἅγια τῶν ἁ-
„ γίων διὰ τῆς ἐν ἁγνείᾳ προσφορᾶς τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ. Προσερχώμεθα οὖν, ἀδελ-
„ φοὶ, μετὰ ἀληθινῆς καρδίας ἐν πληροφορίᾳ πίστεως· Μυστήρια γὰρ διὰ τοῦτο λέγεται,
„ ἐπεὶ οὐ τὸ ὁρώμενόν ἐστιν ἁπλῶς, ἀλλὰ πνευματικόν τι καὶ ἀπόῤῥητον, καὶ ὃ γὰρ εἶ-
„ πεν ὁ Κύριος, ὅτι τὸ Πνεῦμα ἐστὶ τὸ ζωοποιοῦν, ἡ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ οὐδέν. Ἐὰν πρὸς
„ τὸ φαινόμενον μόνον βλέπῃς, οὐδὲν ὠφελήθης· ἐὰν δὲ πρὸς τὸ Πνεῦμα, δηλαδὴ πνευμα-
„ τικὸν αὐτὸν τὸν προκείμενον ὁρᾷς ἄρτον, ζωοποιηθήσῃ μετασχών. Διὸ προκαθαρθῶμεν,
„ ἀδελφοὶ, καὶ σῶμα καὶ στόμα καὶ διάνοιαν, καὶ ἐν ἀγαθῇ καὶ καθαρᾷ συνειδήσει προσ-
„ ἐλθωμεν. Εἰ γὰρ χαλκεῖς καὶ χαλκοτύποι καὶ χρυσοχόοι περιτήκοντες χαλκῷ χρυ-
„ σὸν, ἢ ἄργυρον, ἤτι τῶν τοιούτων, καὶ μέλλοντες ἤδη διὰ τοῦ γαννώματος τὸ ἄνθος
„ περιτιθέναι τῆς εὐχροίας, πρότερον ἀποξέουσι, πάντα ῥύπον ἐκκαθαίροντες· πόσῳ
„ μᾶλλον ἡμᾶς χρὴ, κρειττόνως μέλλοντας χρυσοῦσθαι, μᾶλλον δὲ θεοῦσθαι, προκαθαί-
„ ρειν ἑαυτοὺς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος; οὐ γὰρ τὴν ἐπιφάνειαν λαμ-
„ πρυνόμεθα μόνην, ὡς ὁ γεγαννωμένος χαλκὸς, ἀλλὰ καὶ τὰ ἔνδον ἅπαντα· ὥστε καὶ
„ τοὺς ἐν τῷ βάθει τῆς ψυχῆς σπίλους προαποψιλάμενοι, προσέλθωμεν· οὕτω γὰρ προσ-
„ ελευσόμεθα εἰς σωτηρίαν ". (Ὁμιλ. περὶ θείων Μυστηρίων ἐκφωνηθεῖσα πρὸ τεσσάρων ἡμερῶν τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως).

Τρο-

Τροπάριον.

„ Ἀκουτισθῶμεν πάντες οἱ πιστοὶ συγκαλουμένης ὑψηλῷ κηρύγ-
„ ματι τῆς ἀκτίστου καὶ ἐμφύτου Σοφίας τοῦ Θεοῦ· βοᾷ γὰρ
„ γεύσασθε, καὶ γνόντες ὅτι χριστὸς ἐγὼ, κράξατε· ἐνδόξως δεδό-
„ ξασται Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Καὶ εἰς τοῦτο τὸ Τροπάριον ἀναφέρει τὴν ῥῆσιν τοῦ Σολομῶντος ὁ θαυμάσιος Μελῳδὸς, τὴν ὁποίαν ἐκεῖνος ἐφιλοσόφησε διὰ τὴν ἐνυπόστατον Σοφίαν τοῦ Θεοῦ· ὅθεν ἐρανισθεὶς ἐκείνην μόνην τὴν περικοπὴν τὴν λέγουσαν „ Ἀπέστειλε τοὺς ἑαυτῆς δούλους, συγ-
„ καλοῦσα μετὰ ὑψηλοῦ κηρύγματος ἐπὶ κρατῆρα “, (Σοφ. Θ'. 3.) εἶτα γυρίσας πρὸς τὸν λαὸν, ὕστω λέγει· ἂς ἀκούσωμεν ὅλοι οἱ πιστοὶ Χριστιανοὶ τὴν ἄκτιστον καὶ ἔμφυτον Σοφίαν τοῦ Θεοῦ: ἤτοι τὸν Μονογενῆ αὐτοῦ Υἱὸν, ὁ ὁποῖος συγκαλεῖ ἡμᾶς εἰς τὸ πνευματικὸν καὶ ἀθάνατον τῶν θείων Μυστηρίων συμπόσιον· φωνάζει γὰρ ὡς ἀπὸ κανένα ὑψηλὸν καὶ περίοπτον τόπον καὶ λέγει· γεύσασθε τὰ παρ' ἐμοῦ προτιθέμενα πνευματικὰ φαγητὰ καὶ πιστὰ, καὶ γνωρίσαντες ἀπὸ τὴν γεῦσιν καὶ πεῖραν πόσον ἐγὼ εἶμαι χρηστὸς καὶ γλυκὺς, κράξατε· ἐνδόξως δεδόξασται Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν. Ἐρανίσθη δὲ τὸ ἀνωτέρω ῥητὸν ἀπὸ τὸν Ψαλμογράφον Δαβὶδ λέγοντα· „ Γεύσασθε καὶ ἴδετε ὅτι χρηστὸς ὁ
„ Κύριος “. (Ψαλ. λγ'.)

Εἶπε δὲ καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Γρηγόριος· „ Ὢ τοῦ θαύματος! βαβαὶ τοῦ μεγέθους τῆς
„ ἀγάπης, ἣν ἐφ' ἡμᾶς πλουσίως ὁ Θεὸς ἐξέχεεν! ἀνεγέννησεν ἡμᾶς τῷ Πνεύματι, καὶ
„ ἓν Πνεῦμα μετ' αὐτοῦ γεγόναμεν, καθάπερ ὁ Παῦλος φησίν· „ Ὁ κολλώμενος τῷ Κυρίῳ
„ ἓν Πνεῦμα ἐστίν. Ἵν' οὖν μὴ κατὰ Πνεῦμα μόνον, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ σῶμα ἓν ὦμεν
„ μετ' ἐκείνου, σὰρξ ἐκ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ καὶ ὀστοῦν ἐκ τῶν ὀστῶν αὐτοῦ, τὴν διὰ τοῦ
„ ἄρτου τούτου πρὸς αὐτὸν συνάφειαν ἡμῖν ἐχαρίσατο. Ἐκεῖ μὲν οὖν προσκολληθήσεται,
„ (ὁ ἀνὴρ καὶ ἡ γυνὴ), φησὶν, εἰς σάρκα μίαν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ Πνεῦμα ἕν· ἡμεῖς δὲ οὐ
„ προσκολλώμεθα μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀνακιρνώμεθα τῷ τῦ Χριστοῦ σώματι διὰ τῆς μεταλή-
„ ψεως τοῦ θείου τούτου ἄρτου· καὶ οὐ σῶμα μόνον ἓν γινόμεθα, ἀλλὰ καὶ Πνεῦμα ἕν.
„ Ὁρᾷς ὅτι τὸ ὑπερβάλλον μέγεθος τῆς εἰς ἡμᾶς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς μεταδόσεως
„ τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ ποτηρίου τούτου καὶ γίνεται καὶ δείκνυται; “ Καὶ πάλιν· „ Συνέ-
„ δησεν ἡμᾶς καὶ ἡρμόσατο καθάπερ νυμφίος νύμφην διὰ τῆς μεταλήψεως τούτου τοῦ αἵ-
„ ματος εἰς μίαν σάρκα μεθ' ἡμῶν γενόμενος· ἀλλὰ καὶ Πατὴρ ἡμῶν ἐγένετο διὰ τοῦ
„ θείου κατ' αὐτὸν Βαπτίσματος, καὶ τρέφει μαστοῖς οἰκείοις, ὡς ὑπομάζια βρέφη Μήτηρ
„ φιλόστοργος· καὶ τὸ μεῖζον ἔτι καὶ παραδοξότερον, ὡς ἐξ αἵματι μόνον ἀντὶ γάλακτος,
„ ἀλλὰ καὶ τῷ ἰδίῳ σώματι· οὐδὲ τῷ σώματι μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ Πνεύματι “. (Λόγ. περὶ θείων Μυστηρίων).

Ὠδὴ γ'. Ὁ Εἱρμός.

„ Κύριος ὢν πάντων καὶ κτίστης Θεὸς, τὸ κτιστὸν ὁ ἀπαθὴς
„ πτωχεύσας σεαυτῷ ἥνωσας· καὶ τὸ Πάσχα οἷς ἔμελλες θανεῖν
„ αὐτὸς ὢν σεαυτὸν προετίθης (1), φάγετε βοῶν τὸ σῶμά μου, καὶ
„ πίστει στερεωθήσεσθε.

ΕΡΜΗ-

(1) Οὕτω γράφεται καὶ παρὰ τῷ Θεοδώρῳ καὶ παρὰ τῷ ἀνωνύμῳ ἑρμηνευτῇ τὸ Τροπάριον τοῦτο εἰς δεύτερον πρόσωπον· ἐν δὲ τοῖς τετυπωμένοις Τριῳδίοις γράφεται εἰς πρόσωπον τρίτον οὕτω· „ Κύριος „ ὢν πάντων καὶ κτίστης Θεὸς, τὸν κτιστὸν (ἤτοι „ τὸν Ἀδὰμ ἢ τὸν ἄνθρωπον) ὁ ἀπαθὴς πτωχεύσας „ ἑαυτῷ ἥνωσε, καὶ τὸ Πάσχα οἷς ἔμελλε θανεῖν „ αὐτὸς ὢν ἑαυτὸν προετίθη, κτλ.“

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἀφ' οὗ ἀνωτέρω εἶπεν ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς τὸ κήρυγμα τῆς ἐνυποστάτου Σοφίας τοῦ Θεοῦ, μὲ τὸ ὁποῖον συνεκάλεσεν ἡμᾶς εἰς τὸ πνευματικὸν τῶν Μυστηρίων συμπόσιον· τώρα ἐδῶ ἀναφέρει καὶ τὰ ἴδια λόγια τοῦ τοιούτου κηρύγματος. Ποῖα δὲ εἶναι αὐτά; „Ὅς ἐστὶν „ἄφρων, ἐκκλινάτω πρός με· καὶ τοῖς ἐνδεέσι φρενῶν εἶπεν· ἔλθετε, φάγετε τὸν ἐμὸν ἄρ„τον, καὶ πίετε οἶνον, ὃν κεκέρακα ὑμῖν". (Παρ. Θ'. 4.) Συνάπτει δὲ μὲ τὰ λόγια τοῦ Σολομῶντος καὶ τὰ λόγια τοῦ Εὐαγγελίου, τὰ ὁποῖα εἶπεν ἐν τῷ μυστικῷ Δείπνῳ εἰς τοὺς Ἀποστόλους ὁ Κύριος· „Λάβετε φάγετε· τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου"· καὶ, „Πίετε „ἐξ αὐτῆς πάντες τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου". (Ματ. κς'. 26.) Συνάψας λοιπὸν τὰ λόγια ταῦτα ἐν τῷ παρόντι Τροπαρίῳ, οὕτω λέγει· ὦ Χριστὲ Βασιλεῦ, σὺ ὑπάρχων ἀυθέντης καὶ Κύριος πάντων τῶν ὄντων, καὶ κτίστης Θεὸς πάντων τῶν ὑπὸ σοῦ δημιουργηθέντων κτισμάτων αἰσθητῶντε καὶ νοητῶν, καὶ ἀπαθὴς καὶ πλούσιος ὢν κατὰ τὴν Θεότητα, ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν δι' ἄκραν φιλανθρωπίαν ἐπτώχευσας τὸ κτιστὸν τοῦτο φύραμα: ἤτοι τὴν ἰδικήν μας ἀνθρωπίνην φύσιν, ἑνώσας αὐτὴν σεαυτῷ: ἤτοι εἰς τὴν θείαν σου ὑπόστασιν ἀτρέπτως καὶ ἀναλλοιώτως.

Ὅθεν ἐσὺ τὸ ἀληθινὸν Πάσχα ὑπάρχων, καθὼς βοᾷ ὁ Ἀπόστολος „Καὶ γὰρ τὸ „Πάσχα ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἐτύθη Χριστός", (ά. Κορ. ε'. 7.) ἐπρόθεσας: ἤτοι ἐτραπέζωσας αὐτὸς τὸν ἑαυτόν σου εἰς τοὺς Ἀποστόλους, καὶ εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, εἷς ἕμελλες θανεῖν: ἤτοι χάριν τῶν ὁποίων ἔμελλες νὰ ἀποθάνῃς. Καὶ καθὸ μὲν Θεὸς καὶ Κτίστης, Θύτης καὶ Ἱερεὺς λέγεσαι, ὅτι σὺ ἐπρόθεσας τὸν ἑαυτόν σου· καθὸ δὲ ἄνθρωπος καὶ κτίσμα, θῦμα καὶ ἱερεῖον λέγεσαι, ὅτι σὺ ἦσουν καὶ ὁ προτεθειμένος. Τί δὲ ἔλεγες; Φάγετε τὸ σῶμά μου, καὶ διὰ τῆς βρώσεως τούτου θέλετε στερεωθῆ μὲ τὴν πρὸς ἐμὲ πίστιν καὶ ἀγάπην καὶ οἰκειότητα. Τί γὰρ ἄλλο εἶναι ἐλκυστικώτερον εἰς πίστιν, εἰς ἀγάπην Θεοῦ, ὡς τὸ νὰ μεταλαμβάνῃ τινὰς συνεχῶς καὶ μετὰ τῆς πρεπούσης ἑτοιμασίας τὸ Πανάγιον σῶμα τῆ γλυκυτάτου Σωτῆρος; Εἶπε δὲ τὸ, Ἐστερεώθη, ὁ Μελῳδὸς, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι ἡ Ὠδὴ αὕτη εἶναι τῆς Προφήτιδος Ἄννης, τῆς ὁποίας λόγος εἶναι τὸ „Ἐστερεώθη ἡ καρδία μου ἐν Κυρίῳ". (ά. Βασ. β'. 1.) Σημείωσαι ὅτι μόνην τὴν δόσιν τοῦ ἄρτου: ἤτοι τοῦ σώματος τοῦ Κυρίου ἀναφέρει τὸ παρὸν Τροπάριον, καὶ οὐχὶ τὴν δόσιν τοῦ ποτηρίου: ἤτοι τοῦ ζωηροῦ αἵματος αὐτοῦ· διὰ τοῦτο καὶ πρὸς τὴν δόσιν τοῦ ἄρτου ἁρμόδιον καὶ οἰκεῖον εἶναι τὸ, Ἐστερεώθη· εἰ γὰρ ὁ Δαβὶδ περὶ τῆ ψιλοῦ ἄρτου λέγει „Καὶ ἄρτος καρδίαν ἀνθρώπου στηρίζει", (Ψαλ. ργ'. 15.) πόσῳ μᾶλλον στηρίζει τὴν καρδίαν καὶ τὴν ψυχὴν τοῦ μεταλαμβάνοντος αὐτὸς ὁ μετουσιωμένος ἄρτος εἰς αὐτὸ τὸ ἄχραντον καὶ ζωοποιὸν σῶμα τοῦ Κυρίου;

Εἶπε δὲ καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Θεῖος Γρηγόριος τὰ γλαφυρὰ ταῦτα περὶ τῆς μεταλήψεως τῶν Θείων Μυστηρίων· „Πρὸς πόθον ἡμᾶς ἐνάγων ὁ Κύριος μείζονα, καὶ τὸ πλήρωμα „δέδωκε τῆ πόθου, οὐχ ὁρᾶν μόνον αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ ἅπτεσθαι καὶ κατατρυφᾶν καὶ ἐγ„κάρδιον ποιεῖσθαι, καὶ ἐν ἑαυτοῖς κατέχειν, ἐν αὐτοῖς ἡμῶν τοῖς οἰκείοις σπλάγχνοις „ἕκαστον, δεῦτε, λέγων, φάγετέ μου τὸ σῶμα, πίετέ μου τὸ αἷμα οἱ τῆς αἰωνίου ζωῆς „ἐπιθυμητικῶς ἔχοντες· ἵνα μὴ κατ' εἰκόνα μόνον ἦτε Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ Θεοὶ καὶ Βασι„λεῖς αἰώνιοι καὶ οὐράνιοι, ἐμὲ τὸν Βασιλέα καὶ Θεὸν τοῦ Οὐρανοῦ περικείμενοι, φοβε„ροὶ μὲν Δαίμοσι, θαυμαστοὶ δὲ Ἀγγέλοις, Υἱοὶ δὲ ἀγαπητοὶ τῆ Οὐρανίου Πατρὸς ἀεί„ζωοι, ὡραῖοι παρὰ τοὺς Υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων, τερπνὸν ἐνδιαίτημα τῆς ἀνωτάτω Τριά„δος· ἐν γὰρ τούτῳ τῷ αἵματι πολλὴ καὶ ἄφατος ἡ ὠφέλεια· τοῦτο ἡμᾶς καινοὺς ἀντὶ „παλαιῶν ποιεῖ καὶ αἰδίους ἀντὶ προσκαίρων· τοῦτο ἡμᾶς ἀπαθανατίζει καὶ ἀειθαλεῖς „ἀπεργάζεται, ὡς δένδρα παρὰ τὰς διεξόδους τῶν ὑδάτων πεφυτευμένα τοῦ Θείου Πνεύ„ματος, ἀφ' ὧν συνάγεται καρπὸς εἰς ζωὴν αἰώνιον· ἐκ μὲν γὰρ τοῦ Παραδείσου πηγὴ „ἀνέβαινεν, ἀλλ' αἰσθητὴ, καὶ τὸ πρόσωπον τῆς γῆς ἐπότιζε, ποταμοὺς ἀφιεῖσα αἰσθη„τούς· ἀπὸ δὲ τῆς Ἱερᾶς τραπέζης ταύτης, ἣν ψαλμικῶς ἡτοίμασεν ἡμῖν ὁ Χριστὸς ἐ„ξεναντίας τῶν θλιβόντων ἡμᾶς Δαιμόνων τε καὶ παθῶν, ἄνεισι πηγὴ πηγὰς ἀφιεῖσα „νοητὰς, καὶ ψυχὰς ποτίζουσα, καὶ μέχρις Οὐρανῶν ἀνάγουσα, καὶ τῶν Ἀγγέλων ἐπι„στρέφουσα τὰς ὄψεις πρὸς τὴν καλλονὴν, ἐν ᾗ διορᾶται τὸ πολυποίκιλον τῆς σοφίας

„τοῦ

„ τοῦ Θεοῦ, παρακύπτειν αὐτοὺς ἐπιθυμεῖν ἐνάγουσα εἰς τὰ χαρισθέντα διὰ τοῦ τοιούτου „ αἵματος ἡμῖν ".

Τροπάριον.

„ Ῥύσιον παντὸς τοῦ βροτείου γένους τὸ οἰκεῖον, ἀγαθὲ, τὰς σοὺς „ Μαθητὰς ἐπότισας, εὐφροσύνης ποτήριον πλήσας· αὐτὸς γὰρ „ σεαυτὸν ἱερούργεις, πίετε, βοᾷ μου, τὸ αἷμά μου, καὶ πίστει στερεω- „ θήσεσθε.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἐπειδὴ εἰς τὸ ἀνωτέρω Τροπάριον ἀνέφερεν ὁ Μελῳδὸς περὶ μόνης τῆς δόσεως τοῦ ἄρτου: ἤτοι τοῦ σώματος τοῦ Κυρίου, διὰ τοῦτο ἀκολούθως ἐν τῷ παρόντι Τροπαρίῳ ἀναφέρει καὶ περὶ τῆς δόσεως τοῦ οἴνου: ἤτοι τοῦ ζωηροῦ αἵματος τοῦ Κυρίου· περὶ ἧς καὶ ὁ Σολομὼν εἶπε προφητικῶς „Ἐλθετε, πίετε τὸν ἐμὸν οἶνον, ὃν κεκέρακα ὑμῖν ", (Παρ. Θ'. 5.) καὶ ὁ Κύριος εἶπε πραγματικῶς „ Πίετε ἐξ αὐτοῦ (τοῦ ποτηρίου δηλαδὴ) πάν- „ τες· τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου τὸ ὑπὲρ ὑμῶν καὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρ- „ τιῶν ". (Ματθ. κς'. 27.) ὅθεν ῥύσιον ὀνομάζει τὸ ποτήριον τοῦ ἀχράντου αἵματος: ἤτοι λυτρωτήριον ὅλου τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων· ἐδανείσθη δὲ τὴν λέξιν ταύτην ἀπὸ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον λέγοντα ἐν τοῖς ἡρωϊκοῖς ἔπεσι περὶ τοῦ Δεσποτικοῦ αἵματος· „ Ῥύσιον „ ἀρχεγόνων παθέων κόσμοιό τ' ἄποινον (ἤτοι ἐξαγοραστήριον) ". Ἐκεῖθεν λοιπὸν λαβὼν τὴν λέξιν ὁ Μουσουργὸς, οὕτως ἀποτείνεται πρὸς τὸν Σωτῆρα Χριστόν.

Ὦ φύσει ἀγαθὲ καὶ ὑπεράγαθε Δέσποτα! σὺ ἐπότισας τὸ λυτρωτήριον τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων ποτήριον: ἤτοι τὸ ζωηρὸν αἷμά σου· διὰ τοῦ ποτηρίου γὰρ τὸ ἐν τῷ ποτηρίῳ αἷμα δηλοῦται, ἐκ τοῦ περιέχοντος τὸ περιεχόμενον κατὰ συνεκδοχήν. Ποίους δὲ ἐπότισας; Τοὺς ἰδικούς σου μαθητὰς ἐν τῷ μυστικῷ Δείπνῳ, γεμίσας αὐτοὺς ἀπὸ Πνευματικὴν εὐφροσύνην καὶ ἀγαλλίασιν· οἰκεία δὲ καὶ ἁρμοδία εἶναι ἡ εὐφροσύνη μὲ τὸ ποτήριον καὶ τὸ κέρασμα· καθότι ὅποιος πίνει οἶνον σύμμετρον, αὐτὸς λαμβάνει εὐφροσύνην εἰς τὴν καρδίαν του· διὸ καὶ ὁ Δαβὶδ ἔλεγε· „ Καὶ οἶνος εὐφραίνει καρδίαν ἀνθρώπου ". (Ψαλ. ργ'. 16.) καὶ ὁ Σολομὼν διὰ τοῦτο παραγγέλλει νὰ δίδουν οἶνον εἰς τοὺς λυπουμένους, ὡς δυνάμενον αὐτοὺς χαροποιῆσαι· „ Δότε μέθην τοῖς ἐν λύπαις, καὶ οἶνον πί- „ νειν τοῖς ἐν ὀδύναις ". (Παρ. λά. 6.) καὶ ὁ Σειράχ· „ Οἶνος καὶ μουσικὰ εὐφραίνου- „ σι καρδίαν ". (Σειρ. μ'. 22.) Καθὼς δὲ ἐπὶ τοῦ ἄρτου εἶπεν ἀνωτέρω ὁ Μελῳδὸς ὅτι αὐτὸς σεαυτὸν προετίθης· οὕτως ἀκολούθως περὶ τοῦ αἵματος ἐδῶ λέγει ὅτι αὐτὸς σεαυτὸν ἱερούργεις· αὐτὸς γὰρ ἦσυν ὁ ἴδιος καὶ Ἱερεὺς καὶ ἱερουργούμενος καὶ λειτουργὸς καὶ λειτούργημα, ἐχχέων τὸ οἰκεῖόν σου αἷμα, καὶ βοῶν εἰς τοὺς Μαθητάς σου „ Πίετε „ τὸ αἷμά μου καὶ πίστει στερεωθήσεσθε " (1).

Τρο-

(1) Ἐδῶ δικαίως ἤθελεν ἀπορήσῃ τινάς, διατί ἡ θεία γραφὴ ποτὲ μὲν προτάσσει τὸν ἄρτον τοῦ ποτηρίου τοῦ οἴνου, ποτὲ δὲ προτάσσει τοῦ ἄρτου τὸ ποτήριον τοῦ οἴνου; ὁ μὲν γὰρ Ματθαῖος προτάσσει τὸν ἄρτον τοῦ ποτηρίου· ὁ δὲ Λουκᾶς φαίνεται ὅτι προτάσσει τὸ ποτήριον τοῦ ἄρτου· „ Δε- „ ξάμενος γάρ, φησί, ποτήριον, εὐχαριστήσας εἶπε· „ λάβετε τοῦτο καὶ διαμερίσατε ἑαυτοῖς ". εἶτα λέ- „ γει περὶ τοῦ ἄρτου· „ Καὶ λαβὼν ἄρτον εὐχαρι- „ στήσας ἔκλασε ". (Λουκ. κβ'. 17.) μολονότι ἄλλοι ἄλλως περὶ τοῦ ποτηρίου τούτου ἠρμήνευσαν. Ὁ δὲ Παῦλος λέγει· „ Τὸ ποτήριον τῆς εὐλογίας, „ ὃ εὐλογοῦμεν, οὐχὶ κοινωνία τοῦ αἵματος τοῦ Χρι- „ στοῦ ἐστί; ὁ ἄρτος, ὃν κλῶμεν, οὐχὶ κοινωνία „ τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ ἐστί; " (α. Κορ. ι. 16.) καὶ πάλιν· „ Οὐ δύνασθε ποτήριον Κυρίου πί- „ νειν καὶ ποτήριον Δαιμονίων· οὐ δύνασθε τραπέζης „ Κυρίου μετέχειν καὶ τραπέζης Δαιμονίων ". (αὐτόθ. 21.) Εἰς λύσιν λοιπὸν τῆς ἀπορίας ταύτης φέρει μάρτυρα ὁ κριτικώτατος Φώτιος ἐν τῇ μυριοβίβλῳ ἀναγνώσει σχβ'. τὸν φιλοθεάμονα ἐκεῖνον καὶ σοφὸν ἄνδρα Ἰώβιον τὸν Μοναχὸν, ὅς τις δίδει τὴν αἰτίαν τῆς διαφόρου ταύτης τάξεως καὶ λέγει· „ Ἐ- „ πειδὴ ἐν ἡμῖν πρῶτον τὸ αἷμα συνίσταται, εἶτα „ μεταβάλλεται εἰς σάρκα, διὰ τοῦτο φυσικῶς ἡ γρα- „ φὴ κινουμένη, τὴν τάξιν ταύτην καὶ κατὰ τὴν τῶν „ Μυστηρίων διήγησιν ἐφύλαξε προτάξασα δηλαδὴ τὸ „ αἷμα τοῦ σώματος· ἡ δὲ ἀνάπαλιν τάξις (τὸ νὰ „ προτάσσεται δηλαδὴ ὁ ἄρτος καὶ τὸ σῶμα τοῦ αἵ- „ ματος) τῆς κοινῆς τραπέζης μιμεῖται τὴν τάξιν· „ πρῶτον γὰρ ἐπ' αὐτῆς ὁ ἄρτος προτίθεται· εἶτα „ ὁ οἶνος ἐπιφέρεται ".

Δύ-

Τροπάριον.

„Ἄφρων ἀνὴρ ὃς ἐν ὑμῖν προδότης, τοῖς οἰκείοις Μαθηταῖς προ-
„έφης ὁ ἀνεξίκακος, οὐ μὴ γνώσεται ταῦτα, καὶ οὗτος ἀσύνετος
„ὢν ὁ μὴ συνήσει· ὅμως ἐν ἐμοὶ μείνατε, καὶ πίστει στερεωθήσεσθε.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸ τοῦ ἄφρονος ὄνομα δύω σημαινόμενα ἔχει· ἄφρων γὰρ ὀνομάζεται ὁ ἁπλοῦς καὶ ἀκέραιος καὶ πονηρίαν μὴ ἔχων, τὸν ὁποῖον συνειθίζομεν νὰ ὀνομάζωμεν ἄπλαστον καὶ ἄκακον· ἐπειδὴ τούτου ἡ ψυχὴ ὡς χάρτης ἄγραφος οὖσα, γράφεται ὕστερον καὶ ἐνσημαίνεται μὲ τὰς θείας διδασκαλίας τοῦ Πνεύματος, καὶ ἀντὶ ἄφρων γίνεται ἔμφρων· τὸν τοιοῦτον ἄφρονα ζητεῖ ὁ Σολομὼν εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν Παροιμιῶν διὰ νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν φρόνησιν, λέγων· „Ἵνα δῷ ἀπάροις (ἄφροσι δηλ.) πανουργίαν (ἤτοι φρόνησιν)· καθότι τὸ, πανοῦργος ὄνομα, καὶ ἐπὶ τοῦ φρονίμου λαμβάνεται καὶ ἐπὶ τοῦ πονηροῦ, ὡς λέγει ὁ μέγας Βασίλειος αὐτόθι.

Λέγεται ἄφρων καὶ ὁ κακόφρων καὶ κακότεχνος καὶ τῆς κακίας εὑρετικώτατος, ὅς τις μένει τοῦ λοιποῦ φρονήσεως καὶ σοφίας καὶ ἀρετῆς ἀνεπίδεκτος· περὶ οὗ εἶπεν ὁ ἴδιος Σολομών· „Εἰς κακότεχνον ψυχὴν οὐκ εἰσελεύσεται σοφία, οὐδὲ κατοικήσει ἐν σώματι „κατάχρεῳ ἁμαρτίας". (Σοφ. ά. 4.) Τοιοῦτος ἄφρων ἐστάθη ὁ πλούσιος ἐκεῖνος, ὁ κρημνίζων τὰς ἀποθήκας του καὶ πάλιν ταύτας οἰκοδομῶν· πρὸς ὃν ἐρρέθη· „Ἄφρον ἄ-„φρον, ταύτῃ τῇ νυκτὶ τὴν ψυχήν σου ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ". (Λουκ. ιβ'. 20.) Τοιοῦτος ἄφρων εἶναι ὁ τὴν ὕπαρξιν τοῦ Θεοῦ ἀρνούμενος· περὶ οὗ εἴρηται ἀπὸ τὸν Δαβίδ· „Εἶ-„πεν ἄφρων ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ οὐκ ἔστι Θεός". (Ψαλ. ιγ'. 1.) Τοιοῦτος τελευταῖον ἄφρων ἐστάθη καὶ ὁ προδότης Ἰούδας· ὅθεν περὶ αὐτοῦ εἶπεν ὁ αὐτὸς Δαβίδ· „Ἀνὴρ ἄφρων „οὐ γνώσεται, καὶ ἀσύνετος οὐ συνήσει ταῦτα". (Ψαλ. υά. 6.)

Ὁ Μελῳδὸς λοιπὸν τοῦτο τὸ ῥητὸν ἐρανισθεὶς τοῦ Δαβίδ, καὶ ἄφρονα καὶ κακόφρονα τὸν Ἰούδαν ἐξεύρων, οὕτω λέγει· ὦ ἀνεξίκακε Χριστέ, ὁ τὰς κακίας πάντων ὑποφέρων, σὺ προεῖπες εἰς τοὺς Ἱερούς σου Μαθητάς· ἐσεῖς μέν, ὦ κάλλιστοι Μαθηταί μου, μὲ τὸ νὰ εἶσθε φρόνιμοι καὶ συνετοὶ ἐγνωρίσατε καὶ ἐπιστεύσατε ὅτι ὁ ἄρτος ὅπου τρώγετε, καὶ τὸ ποτήριον τοῦ οἴνου ὅπου πίνετε, εἶναι ἀληθῶς σῶμα καὶ αἷμα ἰδικόν μου· ἕνας δὲ ἄνθρωπος ἀφρονέστατος ὅπου εὑρίσκεται ἀνάμεσα εἰς ἐσᾶς, αὐτὸς εἶναι προδότης ἰδικός μου· „Ἐσθιόντων γὰρ αὐτῶν, φησὶν ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος, εἶπεν ὁ Κύριος· „ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με". (Ματθ. κϛ'. 21.) καὶ αὐτὸς μὲ τὸ νὰ ἦναι ἀσύνετος, δὲν θέλει συνήσει τὰ τοιαῦτα Μυστήρια· διότι ἐτύφλωσε τὸν νοῦν αὐτοῦ ἡ κακία. Καὶ λοιπὸν, ἂν αὐτὸς χωρίζεται ἀπὸ ἐμὲ καὶ δὲν μένει εἰς ἐμὲ τὴν ἀληθινὴν ἄμπελον, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐκεράσθη ὁ οἶνος οὗτος, ἂς χωρισθῇ· ἐσεῖς ὅμως οἱ ἀληθινοὶ καὶ πιστοὶ Μαθηταί μου μὴ χωρισθῆτε ἀπὸ ἐμὲ, ἀλλὰ μένετε πάντοτε μὲ ἐμὲ, ἵνα φέρητε πολὺν καρπὸν καὶ στερεωθῆτε μὲ τὴν εἰς ἐμὲ ἀκλόνητον πίστιν. Ἐρανίσθη δὲ ταῦτα ὁ Μελῳδὸς ἐκ τῶν συλλαβῶν τῶ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου οὕτω λέγοντος· „Μεί-„νατε ἐν ἐμοὶ, κἀγὼ ἐν ὑμῖν· καθὼς τὸ κλῆμα οὐ δύναται καρπὸν φέρειν ἀφ' ἑαυτοῦ, ἐὰν „μὴ μείνῃ ἐν τῇ ἀμπέλῳ· οὕτως οὐδὲ ὑμεῖς, ἐὰν μὴ ἐν ἐμοὶ μείνητε· ὁ μένων ἐν ἐμοὶ, „κἀγὼ ἐν αὐτῷ, οὗτος φέρει καρπὸν πολύν· ὅτι χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν·

„ἐὰν

Δύναται δὲ νὰ εἰπῇ τινὰς ὅτι ἀδιαφόρως ταῦτα ἐξέλαβον καὶ ὁ Λουκᾶς καὶ ὁ Παῦλος· καθότι καὶ ὁ Λουκᾶς μετὰ τὸ εἰπεῖν „Καὶ λαβὼν ἄρτον, καὶ εὐ-„χαριστήσας", ἐπιφέρει „Ὡσαύτως καὶ τὸ ποτή-„ριον μετὰ τὸ δειπνῆσαι, λέγων", (Κεφ. κβ'. 20.) ὁμοίως καὶ ὁ Παῦλος προτάξας ἀνωτέρω τὸ πο-τήριον τοῦ ἄρτου, μετὰ ταῦτα λέγει τὸ ἐναντίον „Ὁ Κύριος Ἰησοῦς τῇ νυκτὶ ᾗ παρεδίδοτο ἔλαβεν „ἄρτον, καὶ εὐχαριστήσας ἔκλασε κτλ. ὡσαύτως καὶ „τὸ ποτήριον μετὰ τὸ δειπνῆσαι, λέγων, κτλ." Καὶ αὕτη ἡ τάξις τὸ νὰ προηγῆται ἡ μετάληψις τοῦ ἄρτου ἀπὸ τὴν μετάληψιν τοῦ οἴνου εἶναι ἡ κοινὴ τῆς καθόλου Ἐκκλησίας, καὶ οὐδεὶς δύναται ἐναλ-λάσσειν αὐτήν.

„ ἐὰν μήτις μείνῃ ἐν ἐμοὶ, ἐβλήθη ἔξω ὡς τὸ κλῆμα καὶ ἐξηράνθη, καὶ συνάγουσιν „ αὐτὸ καὶ εἰς πῦρ βάλλουσι καὶ καίεται “. (Ἰωάν. ιέ. 4.)

Ὠδὴ δ'. Ὁ Εἱρμός.

„ Προκατιδὼν ὁ Προφήτης τοῦ Μυστηρίου σε τὸ ἀπόῤῥητον, Χριστὲ, „ προανεφώνησεν· Ἔθου κραταιὰν ἀγάπησιν ἰσχύος, Πάτερ οἰκτίρ- „ μον· τὸν Μονογενῆ Υἱὸν γὰρ, ἀγαθὲ, ἁγιασμὸν εἰς τὸν Κόσμον „ ἀπέστειλας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἐπειδὴ ὁ Ἀββακοὺμ εἶναι Ποιητὴς τῆς Τετάρτης Ὠδῆς, διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς ἐν τῷ Εἱρμῷ ταύτης ἀναφέρει αὐτὸν τὸν ἴδιον περὶ τοῦ Χριστοῦ προφητεύοντα καὶ λέγει· ὦ Θεάνθρωπε Ἰησοῦ Χριστὲ, ὁ Προφήτης Ἀββακὺμ προβλέπων τὸ ἀπόῤῥητον τοῦ Μυστηρίου (ἤτοι τοῦ πάθους καὶ τοῦ Σταυροῦ καὶ τοῦ θανάτου σου) ἐγύρισε τὸν λόγον πρὸς τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα, καὶ ἔτω προανεφώνησεν· ὦ Πάτερ φιλανθρωπότατε, ὄντως ἔθου κραταιὰν ἀγάπησιν ἰσχύος: ἤτοι ἔδειξας μίαν κραταιὰν καὶ ἰσχυροτάτην ἀγάπην εἰς ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους· ἐπειδὴ δὲν ἀκριβεύθης, οὔτε ἐλυπήθης τὸν Μονογενῆ σου Υἱὸν, ἀλλὰ ἀπέστειλας αὐτὸν ἁγιασμὸν εἰς τὸν Κόσμον: ἤτοι θυσίαν καὶ σφάγιον διὰ τὸν καθαρισμὸν καὶ ἐξιλασμὸν τῶν ἁμαρτιῶν μας· καθὼς καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος θαυμάζων τὴν περὶ ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς ἀγάπην, ἔλεγεν· „ Ὅς γε τοῦ ἰδίου Υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο, ἀλλ' ὑπὲρ „ ἡμῶν πάντων παρέδωκεν αὐτόν “· (εἰς τὸν θάνατον δηλαδὴ) (Ῥωμ. η'. 32.)

Γλαφυρὰ δὲ εἶναι καὶ τὰ λόγια Ἰωάννου τοῦ Ζωναρᾶ, τὰ ὁποῖα λέγει ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ Γ'. ἤχου τῆς Ὀκτωήχου· „ Κραταιὰν ἀγάπησιν ἔθου πρὸς ἡμᾶς (ἤγουν μεγάλην καὶ „ ἰσχυράν).. Τοσαύτη, φησὶν, ἦν ἡ πρὸς ἡμᾶς σου ἀγάπη ἄπειρός τε καὶ μέτρον ἅπαν ὑ- „ περεκπίπτουσα, ὅτι οὐκ ἐφείσω τοῦ Υἱοῦ σου, ἀλλὰ καὶ ταῦτα Μονογενῆ σοι ὄντα, εἰς „ θάνατον δέδωκας ὑπὲρ ἡμῶν. Τίς γὰρ Πατὴρ Υἱὸν, εἰ καὶ μυρίοι παῖδες ἦσαν αὐτῷ, „ ἠνέσχετο ὑπὲρ ἄλλων δοῦναι εἰς θάνατον, καὶ ταῦτα δυσμενῶν ὄντων, καὶ λελυπηκότων „ αὐτόν; Εἰ δὲ καὶ πολλῶν ὄντων παίδων, οὐκ ἄντις ἔδωκεν ἕνα, πῶς ἄντις Μονογενῆ „ παρέσχεν, οὗ ἀνάγκη πάντως ἐκ φύσεως διὰ τὴν υἱότητα κήδεσθαι, καὶ μᾶλλον ὑπερ- „ σέργειν αὐτὸν διὰ τὸ μονογενὲς, καὶ πλείονα πρὸς αὐτὸν κεκτῆσθαι τὴν τῶν σπλάγχνων „ στοργήν; Τοῦτο οὖν καὶ ὁ μέγας Ἀπόστολος ἐκπληττόμενος, Ῥωμαίοις ἐπιστέλλων φη- „ σίν· „ Ἔτι Χριστὸς ὄντων ἡμῶν ἀσθενῶν κατὰ καιρὸν ὑπὲρ ἀσεβῶν ἀπέθανε· μόλις γὰρ „ ὑπὲρ δικαίου τις ἀποθανεῖται· ὑπὲρ γὰρ τοῦ ἀγαθοῦ τάχα τις καὶ τολμᾷ ἀποθανεῖν· „ συνίστησι δὲ τὴν ἑαυτῆς ἀγάπην εἰς ἡμᾶς ὁ Θεὸς, ὅτι, ἁμαρτωλῶν ὄντων ἡμῶν, Χριστὸς „ ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανε “. (Ῥωμ. ε'. 6.) Οὕτως ἐκπλήξεως τὸ πρᾶγμα γέμει, καὶ θαμ- „ βους πληροῖ πᾶσαν ψυχὴν ἐννοουμένην αὐτό “.

Ἁγιασμὸς δὲ ὠνομάζετο κοντὰ εἰς τὰς διατάξεις τῆς παλαιοῦ Νόμου ἡ θυσία ἐκείνη ὅπου ἐπροσφέρετο διὰ τὸν καθαρισμὸν τῶν ἁμαρτιῶν, καὶ διὰ ἐξιλέωσιν καὶ ἱλαρότητα τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ. Ἂν δὲ ἡ ἄλογος θυσία ἐκείνη διὰ τοῦτο ὠνομάζετο Ἁγιασμὸς, ποία ἄλλη θυσία εἶναι οἰκειότερον νὰ ὀνομάζεται ἁγιασμὸς, εἰ μὴ αὐτὸς ὁ Ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ Κόσμου; τοῦτον γὰρ μόνον ὁ Πατὴρ ἀπέστειλεν ἁγιασμὸν καὶ ἀντίλυτρον εἰς τὸν Κόσμον· ὄχι διὰ τὸν δεῖνα καὶ τὸν δεῖνα, ὄχι διὰ μερικὰς μυριάδας καὶ μιλλιώνια ψυχῶν, ἀλλὰ διὰ ὅλην ὁμοῦ τὴν φύσιν τῆς ἀνθρωπότητος· ὅθεν καὶ ὁ Παῦλος τοῦτο βε- βαιῶν, ἔλεγε περὶ τοῦ Χριστοῦ „ Ὃν προέθετο ὁ Θεὸς ἱλαστήριον διὰ τῆς πίστεως ἐν „ τῷ αὐτοῦ αἵματι “. (Ῥωμ. γ'. 23.) Σὺ δὲ, ὦ ἀναγνῶστα, ἀκούων ἐδῶ ἀποστολὴν τοῦ Υἱοῦ, μὴ νοήσῃς ἀσεβῶς ἐλάττωσιν τῆς Θεϊκῆς τιμῆς αὐτοῦ· ἄπαγε! οἱ Ἀρειανοὶ γὰρ τοῦτο ἐβλασφήμουν, καὶ ὅσοι ἄλλοι δὲν ἐφρόνουν ὁμοούσιον τὸν Υἱὸν μὲ τὸν Πατέρα, ἀλλὰ ἑτεροούσιον· σὺ δὲ ὀρθόδοξα φρονῶν, τὴν ἀποστολὴν τοῦ Υἱοῦ νόει ὅτι εἶναι ἡ εὐδοκία καὶ τὸ προηγούμενον θέλημα τοῦ Πατρὸς, καθὼς ἐδίδαξεν ἡμᾶς ὁ πολὺς ἐν Θεολογίᾳ Γρηγόριος λέγων· „ Τὴν εὐδοκίαν τοῦ Πατρὸς ἀποστολὴν εἶναι νόμισον “. (Λόγ. εἰς τὴν Χριστοῦ Γέννησιν).

Συ-

Σημείωσαι δὲ ὅτι τὸ ἀνωτέρω ῥητὸν ὁ Ἀββακοὺμ εἰς τρίτον πρόσωπον προφέρει οὕτως· „ Καὶ ἔθετο ἀγάπησιν κραταιὰν ἰσχύος αὐτοῦ “· (Ἀββ. γ'. 4.) προσαρμόζεται δὲ τοῦτο εἰς τὸν Υἱὸν κατὰ τὸν Θεοφύλακτον καὶ Θεοδώριτον· ὁ γὰρ Υἱὸς ἀποθανὼν ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ καταργήσας διὰ τοῦ θανάτου τὸν θάνατον, ἀπέδειξε τὴν δυνατὴν καὶ μεγάλην ἀγάπην ὅπου εἶχεν εἰς ἡμᾶς, καθὼς αὐτὸς εἶπε „ Μείζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἵνα „ τις θῇ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ “. (Ἰω. ιέ. 13.) Ὁ δὲ τῆς Ἀλεξανδρείας θεσπέσιος Κύριλλος εἰς τὸν Πατέρα προσαρμόζει τὸ ῥητὸν, ὡς καὶ ὁ Ἱερὸς Κοσμᾶς· ἔξωθεν θέλει δὲ νὰ νοῆται ἐδῶ ἡ Διὰ πρόθεσις, διὰ νὰ ἦναι τὸ νόημα τοιοῦτον· διὰ τῆς ἰσχύος αὐτοῦ (ἤτοι διὰ τοῦ Υἱοῦ, ὅς ἐστι δύναμις Θεοῦ, κατὰ τὸν Παῦλον) ὁ Πατὴρ ἔδειξε τὴν δυνατὴν ἀγάπην ὅπου εἶχεν εἰς ἡμᾶς· τὸ δὲ, Ἰσχύος, νοεῖται ἢ κατὰ περίφρασιν, ἀντὶ τοῦ, Ἔθετο κραταιὰν καὶ ἰσχυρὰν ἀγάπησιν αὐτοῦ, ἢ κατ' ἄλλους νοεῖται οὕτω· Ἔθετο κραταιὰν ἀγάπησιν, ἥτις δὲν ἦτον σημεῖον ἀσθενείας, ἀλλὰ ἰσχύος καὶ δυνάμεως· ἵνα ᾖ τὸ ὅλον· „ Ἔθετο κραταιὰν ἀγάπησιν σημεῖον ὂσαν ἰσχύος αὐτοῦ “· ἐπειδὴ δὲν ἔπαθεν ὁ Χριστὸς ὑπὲρ τῆς ἀγάπης τοῦ Κόσμου, ὡς ἀσθενὴς καὶ ἀδύνατος, ἀλλὰ ὡς ἰσχυρὸς καὶ μὲ ἐξουσίαν μεγάλην· „ Ἐξουσίαν γὰρ, ἔλεγεν ὁ ἴδιος, ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι τὴν „ ψυχήν μου “. (Ἰω. ί. 18.) (1).

Τροπάριον.

„ Ἐπὶ τὸ πάθος τὸ πᾶσι τοῖς ἐξ Ἀδὰμ πηγάσαν ἀπάθειαν, „ Χριστὲ, μολὼν, τοῖς φίλοις σου εἶπας· μεθ' ὑμῶν τὸ Πάσχα με- „ τασχεῖν τούτου ἐπεθύμησα· τὸν Μονογενῆ ἐπείμε ἱλασμὸν ὁ „ Πατὴρ εἰς τὸν Κόσμον ἀπέστειλεν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἐκεῖνο τὸ ῥητὸν τοῦ κατὰ Λουκᾶν ἁγίου Εὐαγγελίου μελουργεῖ ἐδῶ ὁ Ἱεράρχης Κοσμᾶς, ὅπερ ἔλεγε γλυκερώτατα πρὸς τοὺς ἠγαπημένους του Μαθητὰς ὁ παγκόσμιος Διδάσκαλος. „ Ἐπιθυμίᾳ ἐπεθύμησα τοῦτο τὸ Πάσχα φαγεῖν μεθ' ὑμῶν πρὸ τοῦμε παθεῖν “. (Λουκ. κβ'. 15.) Ὅθεν ἀποτείνων τὸν λόγον πρὸς τὸν Δεσπότην Χριστὸν, οὕτω λέγει· Σὺ φιλοψυχότατε Χριστὲ, πηγαίνων θεληματικῶς καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ σου εἰς τὸ σωτήριον πάθος, τὸ ὁποῖον ἐπήγασεν ἀπάθειαν εἰς ὅλους τοὺς ἐκ τοῦ Ἀδὰμ καταγομένους ἀνθρώπους (εἶπε δὲ ὁ Μελῳδὸς „ Μολὼν “ ἵνα μὲ αὐτὸ δείξῃ ὅτι ἑκουσίως αὐτὸς ἑαυτὸν ὁ Κύριος παρέδιδεν εἰς τὸ νὰ πάθῃ, καὶ οὐχὶ βεβιασμένος ἀπὸ ἄλλους) πηγαίνων, λέγω, θεληματικῶς εἰς τὸ πάθος σὺ ὁ γλυκὺς Ἰησοῦς, εἶπας εἰς τοὺς φίλους καὶ ἠγαπημένους σου Ἀποστόλους· τοῦτο τὸ Πάσχα, τὸ μυστικὸν δηλαδὴ καὶ πνευματικὸν καὶ τελευταῖον, ἐπεθύμησα νὰ φάγω μαζὶ μὲ ἐσᾶς· ἔπειτα καὶ τὴν αἰτίαν ἐπρόσθεσε, διὰ τὴν ὁποίαν τὸ ἐπεθύμησεν, διὰ τοῦτο ἐπεθύμησα, ὦ Μαθηταίμου, νὰ φάγω τὸ Πάσχα τοῦτο μαζίσας, διότι τώρα πηγαίνω θεληματικῶς εἰς τὸν θάνατον, καὶ πλέον δὲν θέλω εἶμαι μαζίσας· ἐπειδὴ ὁ Πατὴρ ἐξαπέστειλεν ἐμὲ τὸν Μονογενῆτου Υἱὸν διὰ νὰ ἀποθάνω εἰς ἐξιλασμὸν καὶ λύτρωσιν ὅλου τοῦ Κόσμου.

Τρο-

(1) Ὁ δὲ Ζωναρᾶς ἐν τῷ αὐτῷ Γ'. ἴχῳ τῆς Ὀκτωήχου Ἰσχὺν ἐννοεῖ τὸν ἄνθρωπον, κατὰ ἄλλην ἐπιβολήν· καθότι ὁ ἄνθρωπος πάντων τῶν ἄλλων κτισμάτων τῶν τε ἀύλων καὶ τῶν ὑλικῶν δείκνυσι μάλιστα τὴν δημιουργικὴν τοῦ Κτίστου σοφίαν καὶ δύναμιν· διὰ τοῦτο ὁ Θεολόγος Γρηγόριος σοφίας μείζονος γνώρισμα τοῦ Θεοῦ τοῦτον ὀνομάζει, καὶ κόσμον μέγαν ἐν μικρῷ· καθότι ἐκ τῆς ἀοράτου φύσεως τῆς ψυχῆς, καὶ ἐκ τῆς ὁρατῆς τοῦ σώματος κέκραται τε καὶ μέμικται· κέκραται μὲν τὸ νοερὸν τῆς ψυχῆς τῷ ὑλικῷ σώματι διὰ τὸ ἐν τῇ ζωῇ τὸ ἄνθρωπον αὐτῶν ἀδιαίρετον· μεμίχθαι δὲ πάλιν λέγεται, ὅτι θανάτῳ χωρίζεται ταῦτα ἀπ' ἀλλήλων· χωριστὰ γὰρ εἰσι τὰ μιγνύμενα, ὡς σῖτος καὶ κριθή. „ Ἔθετο οὖν, φησὶν, ἀγάπησιν κραταιὰν „ τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, τῷ ἀνθρωπίνῳ δηλονότι γένους, „ δι' οὗ ἡ ἰσχὺς αὐτῷ ἐγνώσται, καὶ τὸ τῆς σοφίας „ αὐτοῦ δείκνυται ἀκατάληπτον μᾶλλον, ἢ ἐν τοῖς „ ἄλλοις ποιήμασιν “.

Τροπάριον.

„ Μεταλαμβάνων κρατῆρος, τοῖς Μαθηταῖς ἐβόας, ἀθάματε· γεν-
„ νήματος ἀμπέλου δὲ πίομαι λοιπὸν, οὐκ ἔτι μεθ' ὑμῶν βιοτεύων·
„ τὸν Μονογενῆ ἐπείμε ἱλασμὸν ὁ Πατὴρ εἰς τὸν Κόσμον ἀπέστειλεν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Καὶ τούτου τοῦ Τροπαρίου ὑπόθεσιν ποιεῖται ὁ θεσπέσιος Ἀσματογράφος τὴν Εὐαγγελικὴν ἐκείνην ῥῆσιν, τὴν ὁποίαν εἶπεν ὁ Κύριος εἰς τοὺς Ἱεροὺς Ἀποστόλους του· „ Οὐ μὴ „ πίω ἀπάρτι ἐκ τούτου τοῦ γεννήματος τῆς ἀμπέλου, ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ὅταν αὐτὸ πίνω καινὸν μεθ' ὑμῶν ἐν τῇ Βασιλείᾳ τοῦ Πατρός μου". (Ματ. κς'. 29.) Ὅθεν ἐπιστρέφων τὸν λόγον πρὸς τὸν Σωτῆρα, καὶ βλέπων τὸν αὐτὸν ὄντα καὶ οἰνοχόον καὶ πιστὸν, ὦ ἀθάνατε, εἶπε, κατὰ τὴν Θεότητα Δέσποτα, σὺ μεταλαμβάνων τὸ ἐν τῷ Δείπνῳ ποτήριον, ἔλεγες πρὸς τοὺς Μαθητάς σου· ἐγὼ ἄλλην μίαν φορὰν δὲν θέλω πίω ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ ἀπὸ τοῦτο τὸ γέννημα τῆς ἀμπέλου: ἤτοι ἀπὸ τὸν οἶνον, ἐπειδὴ πλέον δὲν ἔχω νὰ ζήσω ὁμοῦ μὲ ἐσᾶς· ἀποθνήσκω γὰρ καὶ θυσιάζομαι διὰ ἐσᾶς, καὶ διὰ τὴν κοινὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων· ἐπειδὴ ὁ Ἀναρχός μου Πατὴρ διὰ τοῦτο ἀπέστειλεν ἐμὲ τὸν Μονογενῆτου Υἱὸν διὰ νὰ ἀποθάνω εἰς ἐξιλασμὸν καὶ λύτρωσιν ὅλου τοῦ Κόσμου.

Τροπάριον.

„ Πόμα καινὸν ὑπὲρ λόγον, ἐγὼ φημὶ ἐν τῇ Βασιλείᾳ μου, Χρι-
„ στὲ (1) τοῖς φίλοις πίομαι· ὥστε γὰρ θεοῖς Θεὸς ὑμῖν συμέσο-
„ μαι εἶπας· τὸν Μονογενῆ καὶ γάρ με ἱλασμὸν ὁ Πατὴρ εἰς τὸν
„ Κόσμον ἀπέστειλεν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸ ἴδιον ῥητὸν τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ματθαίου ὅπου ἀνέφερεν εἰς τὸ ἀνωτέρω Τροπάριον ὁ Ἱερὸς Κοσμᾶς, ἀναφέρει καὶ εἰς τὸ παρὸν, ἤγουν τὸ „ Οὐ μὴ πίω ἀπάρτι ἐκ τούτου τοῦ „ γεννήματος τῆς ἀμπέλου, ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ὅταν αὐτὸ πίνω καινὸν μεθ' ὑμῶν ἐν „ τῇ Βασιλείᾳ τοῦ Πατρός μου". (Ματ. κς'. 29.) Ἀποστείνων λοιπὸν τὸν λόγον πρὸς τὸν Δεσπότην Χριστὸν, τὸν ὄντα οἰνοχόον ἐν ταυτῷ τοῦ κεράσματος τούτου καὶ κέρασμα, λέγει· ὦ Θεάνθρωπε Χριστὲ, σὺ εἶπας εἰς τοὺς φίλους καὶ ἠγαπημένους σου Ἀποστόλους, ὅτι ἐγὼ σᾶς λέγω, ὅτι ἐν μὲν τῇ παρούσῃ ζωῇ πλέον δὲν θέλω πίνει ἀπὸ τὸ γέννημα τοῦτο τῆς ἀμπέλου, ἀλλὰ θέλω πίνει αὐτὸ καινούριον ἐν τῇ Βασιλείᾳ τοῦ Πατρός μου, „ τουτέστιν ἐν τῇ μελλούσῃ ζωῇ, ὅταν ἔχουν νὰ λάμψουν οἱ δίκαιοι ὡς Ἥλιοι ἐν τῇ δόξῃ „ τοῦ Πατρὸς αὐτῶν". (Ματ. ιγ'. 13.) τότε γὰρ ἔχω νὰ ἦμαι πάντοτε μὲ ἐσᾶς, ὡς Θεὸς μὲ Θεὸς, ὡς Θεὸς κατὰ φύσιν, μὲ Θεὸς κατὰ χάριν· τοῦτο γὰρ ἐδήλωσε καὶ ὁ Δαβὶδ εἰπών· „ Ὁ Θεὸς ἔστη ἐν συναγωγῇ Θεῶν, ἐν μέσῳ δὲ Θεοὺς διακρινεῖ". (Ψαλ. πά. 1.) τουτέστι θέλει διαιρέσει καὶ ἀφορίσει τὰς ἀξίας ἑκάστῳ, κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον λέγοντα· „ Φῶς ἡ ἐκεῖθεν λαμπρότης τοῖς ἐνταῦθα κεκαθαρμένοις, ἵνα ἐκλάμψουσιν οἱ „ δίκαιοι ὡς ὁ Ἥλιος, ὧν ἵσταται ὁ Θεὸς ἐν μέσῳ, Θεῶν ὄντων καὶ Βασιλέων, διαστέλ-„ λων καὶ διαιρῶν τὰς ἀξίας τῆς ἐκεῖθεν μακαριότητος". (Λόγ. εἰς τὸ Βάπτισμα).

Τί

(1) Παρὰ τοῖς τετυπωμένοις Τριῳδίοις γράφεται Χριστὸς, παρὰ τῷ Θεοδώρῳ καὶ τῷ ἀνωνύμῳ δὲ γράφεται Χριστέ.

Τί δὲ δηλοῖ τὸ καινὸν πόμα τὸ ἐν τῇ Βασιλείᾳ τοῦ Πατρὸς πινόμενον; Ἄκουσον· ὁ μὲν θεῖος Χρυσόστομος καὶ ἄλλοι Πατέρες, Βασιλείαν ἐννόησαν τὴν Ἀνάστασιν· καινὸν δὲ πόμα, τὴν τροφὴν ἐκείνην καὶ τὴν πόσιν ὅπου ἔφαγε καὶ ἔπιεν ὁ Κύριος μετὰ τὴν Ἀνάστασιν· καινὸν γὰρ ἀληθῶς ἦτον τὸ φαγητὸν ἐκεῖνο καὶ ποτὸν διὰ τὸν τρόπον ὅπου μετελήφθη· καθότι ὁ Δεσπότης Χριστὸς δὲν εἶχε χρείαν φυσικὴν τοῦ νὰ φάγῃ καὶ νὰ πίῃ μετὰ τὴν Ἀνάστασιν, ἄφθαρτον σῶμα ἔχων, ἀλλὰ τοῦτο ἐποίησεν οἰκονομικῶς, διὰ νὰ πιστώσῃ τοὺς Μαθητάς του ὅτι σῶμα ἔχει ἀληθινὸν, ὅμως ἄφθαρτον· διὰ τοῦτο καὶ ὁ Πέτρος ἔλεγε πρὸς τοὺς περὶ Κορνήλιον· „ Οἵτινες συνεφάγομεν καὶ συνεπίομεν αὐτῷ μετὰ „ τὸ ἀναστῆναι αὐτὸν ἐκ νεκρῶν “. (Πράξ. ί. 41.)

Ὁ δὲ Θεολόγος Γρηγόριος Βασιλείαν ἐνόησε τὴν ἐν τῷ Οὐρανῷ μέλλουσαν κατάστασιν· καινὸν δὲ πόμα τὴν τελειοτέραν διδασκαλίαν· οὕτω γὰρ φησί· „ Μεταληψόμεθα τοῦ Πά„ σχα μικρὸν ὕστερον τελεώτερόν τε καὶ καθαρώτερον· ἡνίκα ἂν αὐτὸ πίνῃ καινὸν μεθ' ἡ„ μῶν ὁ Λόγος ἐν τῇ Βασιλείᾳ τοῦ Πατρὸς, ἀποκαλύπτων καὶ διδάσκων ἃ νῦν μετρίως „ παρέδειξε· καινὸν γάρ ἐστιν ἀεὶ τὸ νῦν γνωριζόμενον. Τίς δὲ ἡ πόσις καὶ ἡ ἀπόλαυ„ σις; Ἡμῶν μὲν τὸ μαθεῖν· ἐκείνου δὲ τὸ διδάξαι καὶ κοινώσασθαι τοῖς ἑαυτοῦ Μαθη„ ταῖς τὸν λόγον· τροφὴ γάρ ἐστιν ἡ δίδαξις καὶ τοῦ λέγοντος “. (Λόγ. εἰς τὸ Πάσχα) Ἅπερ οὕτως ἑρμηνεύει ὁ σχολιαστὴς Νικήτας· „ Τοῦτό ἐστι τὸ Πάσχα τὸ μεθ' ἡμῶν ὑπὸ „ τοῦ Κυρίου μεταλαμβανόμενον, τὸ νὰ μεταδώσῃ δηλαδὴ τότε εἰς τοὺς ἀξίους, τὰ ἀπορ„ ρητότερα Μυστήρια, τόσον τῆς Θεότητός του, ὅσον καὶ τῆς ἐνανθρωπήσεώς του. Καινὸν δὲ „ ὀνομάζει τὸ πόμα ἐκεῖνο, ὡς νέον καὶ τότε ἡμῖν γνωριζόμενον· μεθ' ἡμῶν δὲ πίνει αὐτὸ „ ὁ Χριστὸς, διότι ὄχι μόνον ὁ διδασκόμενος, ἀλλὰ καὶ ὁ διδάσκων τρέφεται μὲ ἐκείνας „ τὰς διδασκαλίας ὅπου διδάσκει τοὺς ἄλλους· πόμα δὲ καὶ ὄχι φαγητὸν εἶπεν ὁ Κύριος, „ διότι ἡ μὲν Πρακτικὴ φαγητὸν ὀνομάζεται διὰ τὸ σκληρότερον καὶ δυσκολοχώνευτον· „ ἡ δὲ Θεωρητικὴ πόσις μᾶλλον εἶναι καὶ λέγεται. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἡ Πρακτικὴ τέλος ἐδῶ „ λαμβάνει, διὰ τοῦτο ἡ Θεωρητικὴ μόνη ἐκεῖ ἔχει νὰ ἐνεργῆται, ὅπου μέλλουν νὰ ἀπο„ καλυφθοῦν τρανώτερον εἰς τοὺς Ἁγίους ἐκεῖνα τὰ Μυστήρια ὅπου ἐδῶ μετρίως καὶ ὀλί„ γον ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἀπεκαλύφθησαν “.

Ὠδὴ έ. Ὁ Εἱρμός.

„ Τῷ συνδέσμῳ τῆς ἀγάπης συνδεόμενοι οἱ Ἀπόστολοι, τῷ δεσπό„ ζοντι τῶν ὅλων ἑαυτοὺς Χριστῷ ἀναθέμενοι, ὡραίους πόδας ἐξα„ πεμίζοντο, εὐαγγελιζόμενοι πᾶσιν εἰρήνην.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἡ μὲν ἀρχὴ τοῦ Εἱρμοῦ τούτου ἐρανίσθη ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὴν πρὸς Κολασσαεῖς ἐπιστολὴν, εἰς τὴν ὁποίαν γράφει ὁ μακάριος Παῦλος· „ Ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις ἐνδύσασθε τὴν „ ἀγάπην, ἥτις ἐστὶ σύνδεσμος τῆς τελειότητος “. (Κολ. γ'. 14.) τὸ δὲ „ Ὡραίους πόδας „ ἐξαπενίζοντο, εὐαγγελιζόμενοι πᾶσιν εἰρήνην “ ἐρανίσθη ἀπὸ τὸν Ἡσαΐαν λέγοντα· „ Ὡς „ ὡραῖοι οἱ πόδες τῶν εὐαγγελιζομένων (Ἀποστόλων δηλ.) ἀκοὴν εἰρήνης, ὡς εὐαγγελιζόμε„ νοι ἀγαθά “. (Ἡσ. νβ'. 7.) Ὁ δὲ Ἀπόστολος Παῦλος οὕτως ἐκτίθεται τὸ ῥητὸν τοῦτο τοῦ Ἡσαΐου· „ Ὡς ὡραῖοι οἱ πόδες τῶν εὐαγγελιζομένων εἰρήνην, τῶν εὐαγγελιζομένων τὰ „ ἀγαθά “. (Ρωμ. ί. 15.) Ἡ μὲν ἓν ἀγάπη ἀρχὴ καὶ πρόξενος τῆς εἰρήνης ἐστί· χωρὶς γὰρ τῆς ἀγάπης ἀδύνατον εἶναι νὰ ἀποκτήσῃ τινὰς εἰρήνην εἰς τὸν ἑαυτόν του, ἢ νὰ εὐαγγελίσῃ αὐτὴν εἰς τοὺς ἄλλους· ἡ δὲ εἰρήνη ἔργον καὶ ἀποτέλεσμα τῆς ἀγάπης ἐστί.

Καὶ ἡ μὲν ἀγάπη κεφάλαιον ἐστὶ τοῦ Νόμου καὶ τῶν Προφητῶν καὶ κορυφὴ τῶν ἐντολῶν· ἡ δὲ εἰρήνη αὐτὸς ἐστὶν ὁ Θεὸς ὁ τῶν ἐντολῶν δότης· ὅθεν ὁ Ἀπόστολος εἶπε· „ Χριστὸς ἐστὶν ἡ εἰρήνη ἡμῶν, ὁ ποιήσας τὰ ἀμφότερα ἕν, ὁ καὶ τὸ μεσότειχον τοῦ φραγ„ μοῦ λύσας “· (Ἐφ. β'. 14.) καὶ ὁ Ἡσαΐας, „ Κύριε, ἔλεγεν, ὁ Θεὸς ἡμῶν, εἰρήνην δὸς „ ἡμῖν· πάντα γὰρ ἀπέδωκας ἡμῖν “. (Ἡσ. κς'. 12.) Διὰ τῶν λόγων δὲ τούτων, ὡς

νὰ

νὰ παρακαλῇ τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα ὅλη ἡ ἀνθρωπίνη φύσις καὶ νὰ λέγῃ· Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, σὺ ἔδωκας εἰς ἡμᾶς ὅλα τὰ πρὸς σωτηρίαν ἡμῶν συντείνοντα, Νόμον φυσικὸν, Νόμον γραπτὸν, Προφήτας καὶ τὰ λοιπὰ πάντα ἀγαθά· ἓν μόνον λείπει νὰ μᾶς δώσῃς τώρα, τὴν εἰρήνην σου: ἤτοι νὰ καταπέμψῃς εἰς ἡμᾶς τὸν Μονογενῆ σε Υἱόν· ἐπειδὴ χωρὶς αὐτὸν ὅλα ἐκεῖνα ὅπου μᾶς ἔδωκας τώρα δὲν ἐδυνήθησαν νὰ μᾶς χαρίσουν σωτηρίαν, κατὰ τὸν Θεοδώριτον· ἢ καὶ ἄλλως· „ Πάντα δέδωκας ἡμῖν, εἰ τοῦτον δώσεις τὸν πάντα δυνά-„ μενον", κατὰ τὸν Εὐθύμιον τὸν Ζυγαδηνόν· καὶ „ Εἰ χαρίσαιο, φησὶ, τὴν εἰρήνην ἡμῖν, „ παντὸς ἐσόμεθα πλήρεις ἀγαθοῦ", κατὰ τὸν Ἀλεξανδρείας Κύριλλον.

Ταῦτα λοιπὸν ἠξεύρων ὁ Θεῖος Μελῳδὸς, καὶ ὅτι ἀδύνατον εἶναι νὰ ἀξιωθῇ ὁ ἄνθρωπος νὰ εὐαγγελίσηται εἰς τοὺς ἄλλους εἰρήνην, ἐὰν δὲν ἐνωθῇ πρότερον μὲ τὴν ἀγάπην, διὰ τοῦτο οὕτω λέγει περὶ τῶν Ἱερῶν Ἀποστόλων· οἱ Θεῖοι Μαθηταὶ τοῦ Κυρίου καὶ Ἀπόστολοι, συνδεδεμένοι ὄντες πρότερον μὲ τὸν σύνδεσμον τῆς πρὸς Θεὸν καὶ πρὸς ἀλλήλους ἀγάπης, ἀρνήθησαν μὲν ὅλα τὰ τοῦ Κόσμου πράγματα, καὶ τὰ ἴδιά των θελήματα· ἀφιέρωσαν δὲ ὅλον τὸν ἑαυτόν των εἰς τὸν Δεσπότην τῶν ὅλων Χριστόν· οὕτω γὰρ ἔλεγεν ἐκ προσώπου ὅλων τῶν Ἀποστόλων ὁ μακάριος Πέτρος πρὸς τὸν γλυκύτατον Διδάσκαλον· „ Ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι". (Ματ. ιθ'. 27.) Καὶ λοιπὸν ὕστερα ἀπὸ αὐτὰ ἀπενίζοντο: ἤτοι ἀπεκαθαίροντο (1) κατὰ τοὺς ὡραίους πόδας των ἐν τῷ Νιπτῆρι τῦ Δείπνου. Πῶς δὲ ὡραιώθησαν οἱ πόδες αὐτῶν; καὶ μὲ τί τρόπον ἐκαλλωπίσθησαν; Μὲ τὸν κόπον καὶ τὴν ὁδοιπορίαν ὅπου ἐποίουν περιερχόμενοι παντοῦ καὶ εὐαγγελιζόμενοι εἰς ὅλους εἰρήνην: „ ἤτοι τὸν Χριστὸν, τὴν ὄντως εἰρήνην καὶ ὑπερέχουσαν πάντα νοῦν, κατὰ τὸν Ἀπόστολον. (Φίλ. δ'. 7.) Τοῦτο τὸ ῥητὸν ὁ Θεοδώριτος ἑρμηνεύων λέγει· „ Ταῦτα τυπικῶς μὲν ἐδέξατο τὸ πέρας ἡνίκα τοῖς τὴν Ἱερουσαλὴμ κα-„ τοικοῦσιν ἀπηγγέλθη τῶν αἰχμαλώτων ἡ ἄφεσις· ἀληθῶς δὲ καὶ κυρίως ἁρμόττει τοῖς „ Ἱεροῖς ἡ προφητεία Ἀποστόλοις· τούτων γὰρ ὡραῖοι οἱ πόδες, οὓς αἱ Δεσποτικαὶ χεῖ-„ ρες ἀπένιψάντε καὶ ἔῤῥωσαν, ὥστε πᾶσαν τὴν οἰκουμένην διαδραμεῖν, καὶ τῆς Θείας „ εἰρήνης διαπορθμεῦσαι τὰ εὐαγγέλια, καὶ μηνύσαι τῶν ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν τὴν ἀ-„ πόλαυσιν ".

Τὸ Τροπάριον τοῦτο ἐμπορεῖ νὰ σαφηνισθῇ καλλίτερα μὲ τὸ ἀκόλουθον παράδειγμα κατὰ τὸν Θεόδωρον. Καθὼς, θετέον, ἕνας ὅπου ἐπιχειρήσῃ νὰ πλύνῃ ποκάρια μαλλίου ἢ λιναρίου, εἰ μὲν ἄδετα πλύνῃ αὐτὰ, δυσκόλως καὶ οὐ καλῶς πλύνονται, μὲ τὸ νὰ διασκορπίζωνται εἰς τὸ νερόν· ἐὰν δὲ αὐτὰ δέσῃ πρῶτον μὲ κανένα σχοινίον, εὐκόλως καὶ καλῶς δύναται νὰ τὰ πλύνῃ· τοιουτοτρόπως καὶ οἱ Θεῖοι Ἀπόστολοι, συνδεθέντες πρότερον μὲ τὸ σχοινίον τῆς ἀγάπης, οὕτως ἐπλύθησαν κατὰ τοὺς πόδας ἐν τῷ Νιπτῆρι, καὶ ἐλευκάνθησαν ὡς μαλλίον προβάτου. Διὰ τί; Διὰ νὰ εὐαγγελίζωνται εἰς ὅλους τὴν αὐτοειρήνην, τὸν Χριστόν· ἡ γὰρ Μετοχὴ Εὐαγγελιζόμενοι δύναται νὰ νοηθῇ καὶ αἰτιολογικῶς. Ταῦτα καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος ἀναφέρων λέγει· „ Ὑπολυέσθω τὰ ὑποδήματα καὶ εἴτις μαθη-„ τὴς ἐπὶ τὸ Εὐαγγέλιον πέμπεται φιλοσόφως καὶ ἀπερίττως· ὃν δεῖ πρὸς τῷ ἀχάλκῳ „ καὶ ἀῤῥάβδῳ καὶ μονοχίτωνι ἔτι καὶ γυμνοποδεῖν ἵνα φανῶσιν οἱ πόδες ὡραῖοι τῶν εὐαγ-„ γελιζομένων εἰρήνην καὶ ἄλλο πᾶν ἀγαθόν". (Λόγ. εἰς τὸ Πάσχα).

Τροπάριον.

„ Ἡ τὸ ἄσχετον κρατοῦσα καὶ ὑπερῷον ἐν αἰθέρι ὕδωρ, ἡ ἀβύσ-„ σους χαλιμοῦσα καὶ θαλάσσας ἀμαχαιτίζουσα Θεοῦ Σοφία ὑ-„ δωρ Νιπτῆρι βάλλει, πόδας ἀποπλύνει δὲ δούλων Δεσπότης.

ΕΡΜΗ-

(1) Ἀπὸ τοῦ νίπτω οἱ Αἰολεῖς ἐποίησαν νίσσω μὲ δύω σ· οἱ δὲ Ταραντῖνοι τὸ, νίσσω πάλιν νίζω ἐποίησαν· καὶ ὅρα εἰς τὸν Βαρῖνον εἰς τὸ ῥῆμα, Νίζω.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἡ φύσις τοῦ στοιχείου τοῦ νεροῦ εἶναι μία· διαιρεῖται δὲ εἰς τρεῖς τόπους· ἄλλο γὰρ νερὸν εἶναι ἐπάνω ἀπὸ τὸ στερέωμα τοῦ Οὐρανοῦ, ἤγουν τοῦτο ὅπου φαίνεται, τὸ ὁποῖον καὶ ὑπερῷον ὀνομάζεται· ἄλλο δὲ νερὸν στέκεται ἐπάνω εἰς τὴν γῆν, καθὼς εἶναι ἡ θάλασσα, οἱ ποταμοί, αἱ λίμναι, αἱ βρύσεις, τὰ ὁποῖα ταῦτα νερὰ ὀνομάζονται μὲ ἕνα κοινὸν ὄνομα θάλασσαι· „ Καὶ τὰ συστήματα γὰρ, φησί, τῶν ὑδάτων ἐκάλεσεν (ὁ Θεὸς) „ θαλάσσας "· (Γέν. ά. 10.) καὶ ἄλλο νερὸν εἶναι ὑποκάτω εἰς τὴν γῆν, τὸ ὁποῖον ἐβάλθη ἐκεῖ ὡς θεμέλιον καὶ στήριγμα, καθὼς λέγει ὁ Δαβίδ· „ Τῷ στερεώσαντι τὴν „ γῆν ἐπὶ τῶν ὑδάτων "· (Ψαλ. ρλέ. 6.) καὶ πάλιν· „ Αὐτὸς ἐπὶ θαλασσῶν ἐθεμελίω- „ σεν αὐτὴν (τὴν γῆν δηλ.) "· (Ψαλ. κγ'. 2.) τὸ δὲ ὑπὸ τὴν γῆν αὐτὸ ὕδωρ ὀνομάζεται ἄβυσσος (1).

Ἐπειδὴ λοιπὸν εἰς τρεῖς τόπους μοιράζονται τὰ νερὰ, διὰ τοῦτο ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς βλέπων τὸν Ποιητὴν αὐτῶν Θεὸν νὰ βάλῃ ὀλίγον νερὸν εἰς τὴν μικρὰν λεκάνην τοῦ Νιπτῆρος, καὶ νὰ νίψῃ τοὺς πόδας τῶν Μαθητῶν καὶ δούλων του, ἐθαύμασε τὴν ἄπειρον ταύτην τοῦ Θεοῦ συγκατάβασιν· ὅθεν ἐφώναξεν ἐκπληττόμενος· ὦ τεραστίου θεάματος! ἡ τῷ Θεοῦ ἐνυπόστατος ἐκείνη Σοφία, ἡ ὁποία συνέχει μὲν καὶ συγκρατεῖ τὸ ὑπερῷον νερὸν, τὸ εὑρισκόμενον ἐπάνω εἰς τὴν οὐράνιον στέγην, τὸ ὁποῖον εἶναι ἄσχετον: ἤτοι ἀχράτητον κατὰ τὴν ἰδικήν του φύσιν· καθότι φυσικῷ τῷ τρόπῳ δὲν δύναται νὰ σταθῇ νερὸν ἐπάνω εἰς τὴν κυρτὴν καὶ σφαιροειδῆ περιφέρειαν τοῦ Οὐρανοῦ, ἀλλὰ ὀλισθαίνει καὶ φέρεται εἰς τὸν κατήφορον· ὦ τεραστίου θεάματος! ἡ ἐνυπόστατος ἐκείνη Σοφία, ἡ ὁποία μὲ τὰ χαλινάρια τῆς ἰδικῆς της δυνάμεως χαλινόνει τὰς ἀβύσσους: ἤγουν τὰ ὑπὸ γῆν ὕδατα, ἵνα μὴ ἀνοίξασαι τὰ στόματά των καταπίωσι τὴν γῆν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ πάντα· ὦ τεραστίου θεάματος! ἡ Σοφία ἐκείνη ὅπου ἐμποδίζει τὰ εὑρισκόμενα νερὰ ἐπάνω τῆς γῆς: ἤτοι τὰς καλουμένας θαλάσσας, καὶ δὲν ἀφίνει αὐτὰς νὰ ὑπερβοῦν τὴν παραθαλασσίαν ἄμμον καὶ νὰ καταποντίσουν τὴν γῆν· μ' ὅλον ὅτι πολλαὶ θάλασσαι εἶναι ὑψηλότεραι τῆς γῆς, καθὼς εἶναι ἡ κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν· οὕτω γὰρ ἐν τῷ Ἰωὴβ λέγει ὁ Θεός· „ Ἐθέμην δὲ αὐτῇ (τῇ θαλάσσῃ) ὅρια, περιθεὶς καὶ κλεῖθρα καὶ πύλας· εἶπα δὲ αὐτῇ· „ μέχρι τούτου (τῆς ἄμμου δηλ.) στήσῃ καὶ οὐχ ὑπερβήσῃ, ἀλλ' ἐν σεαυτῇ συντριβήσε- „ ται σου τὰ κύματα "· (Ἰώβ. λή. 10.) καὶ ὁ Δαβὶδ λέγει· „ Ὅριον ἔθου (τὴν ἄμ- „ μον δηλ.), ὃ οὐ παρελεύσονται (τὰ νερὰ δηλ.), οὐδὲ ἐπιστρέψουσι καλύψαι τὴν γῆν "· (Ψαλ. ργ'. 9.) καὶ ἐν τῷ Ἱερεμίᾳ δὲ γέγραπται ὡς ἐκ προσώπου τοῦ Θεοῦ· „ Μὴ ἐμὲ οὐ „ φοβηθήσεσθε, λέγει Κύριος, τὸν τάξαντα ἄμμον ὅριον τῇ θαλάσσῃ, πρόσταγμα αἰώνιον, „ καὶ οὐχ ὑπερβήσεται αὐτό, καὶ ταραχθήσεται καὶ οὐ δυνηθήσεται, καὶ ἠχήσουσι τὰ „ κύματα αὐτῆς, καὶ οὐχ ὑπερβήσεται αὐτό "; (Ἱερ. 5. 22.) αὕτη ἡ ἐνυπόστατος Σοφία τοῦ Θεοῦ, ἡ ὑποτάσσουσα τὰ ὑπερῷα καὶ τὰ ἐν τῇ ἀβύσσῳ καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς ὕδατα ἄνθρωπος γενομένη, βάλλει νερὸν μέσα εἰς τὸν Νιπτῆρα καὶ πλύνει τοὺς πόδας τῶν δούλων του, Δεσπότης ὢν τῶν ἁπάντων. Καὶ τὰ δύω ταῦτα εἶναι ἐκπληκτικὰ καὶ παράδοξα· διότι πῶς δὲν εἶναι ἐκπληκτικὸν τὸ νὰ καταδεχθῇ νὰ βάλῃ νερὸν εἰς τὸν Νιπτῆρα ὁ Δημιουργὸς ἐκεῖνος καὶ συνοχεὺς ὅλης τῆς φύσεως τῶν ὑδάτων; ἢ πῶς δὲν εἶναι παράδοξον καὶ τοῦ ἀνωτέρω ἐκπληκτικώτερον τὸ νὰ καταδεχθῇ νὰ πλύνῃ τοὺς πόδας τῶν δούλων, καὶ αὐτοῦ τοῦ προδότου ὁ κοινὸς τῶν ἁπάντων Δεσπότης καὶ Κύριος;

Τρο-

(1) Κυρίως δὲ ἄβυσσος ὀνομάζεται τὸ ὕδωρ τὸ ὑποκάτω ὂν τῆς ἄμμου τῆς καλουμένης ὑπὸ τῶν νεωτέρων Παρθενικῆς, ἡ ὁποία οὖσα ὡς σπογγάρι, ἀναρροφᾷ καὶ ἀναπίνει τὸ περισσότερον μέρος τοῦ νεροῦ· ὥστε ἀσύγκριτος εἶναι κατὰ τὴν ποσότητα ἡ θάλασσα ἡ ὑπὸ τὴς Παρθενικῆς ἄμμου ἀναπινομένη, ἀπὸ τὴν θάλασσαν τὴν ἐπάνω οὖσαν τῆς ἄμμου ταύτης. Παρθενικὴ δὲ αὕτη λέγεται ἴσως, διότι δὲν ἐθεάθη ποτὲ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, οὔτε γυμνὴν αὐτὴν ὁ Ἥλιος διεπέρασεν.

Τροπάριον.

„ Μαθηταῖς ὑποδεικνύει ταπεινώσεως ὁ Δεσπότης τύπον· ὁ με-
„ φέλαις δὲ τὸν πόλον περιβάλλων ζώννυται λέντιον, καὶ κάμ-
„ πτει γόνυ, οὗ ἐν τῇ χειρὶ πνοὴ πάντων τῶν ὄντων.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Πρέπει νὰ ἠξεύρωμεν ὅτι ἐν μὲν τῇ πρώτῃ καὶ τρίτῃ καὶ τετάρτῃ Ὠδῇ τοῦ παρόντος Κανόνος ἀναφέρει ὁ Μελῳδὸς τὰ περὶ τοῦ μυστικοῦ Δείπνου· ἐν δὲ τῇ πέμπτῃ καὶ ἕκτῃ καὶ ἑβδόμῃ καὶ ὀγδόῃ, ἀναφέρει περὶ τοῦ θείου Νιπτῆρος καὶ τὰ περὶ τῆς προδοσίας τοῦ Ἰούδα. Λέγει λοιπὸν ἐν τῇ πέμπτῃ ταύτῃ Ὠδῇ ὅτι ὁ Δεσπότης τῶν ἁπάντων δείχνει εἰς τοὺς Μαθητάς του ταπεινώσεως τύπον καὶ ὑπόδειγμα διὰ τοῦ θείου Νιπτῆρος· οὕτω γὰρ ὁ ἴδιος εἶπεν, ἀφ' ἧς ἔνιψε τοὺς πόδας ἐκείνων· „ Ὑπόδειγμα ἔδωκα ὑμῖν, ἵνα, καθὼς ἐγὼ „ ἐποίησα ὑμῖν, καὶ ὑμεῖς ποιῆτε ". (Ἰω. ιγ'. 15.) Βλέπε δὲ, ὦ ἀναγνῶστα, λέγει σοι ὁ Ἱερὸς Θεοφύλακτος, βλέπε τὴν ὑπερβολὴν τῆς ταπεινώσεως τοῦ Δεσπότου τῶν ἁπάντων, ἐπειδὴ δὲν ἔνιψε τοὺς πόδας τῶν Μαθητῶν πρὸ τοῦ Δείπνου, ἀλλὰ ἀφ' οὗ ἐκεῖνοι ἐκάθισαν εἰς τὸ Δεῖπνον, τότε αὐτὸς μόνος ἐσηκώθη, καὶ, ἐκείνων καθημένων καὶ ἀναπαυομένων, αὐτὸς, ὢ τῆς ἀῤῥήτου ταπεινώσεως! ἐκβάλλει τὰ φορέματά τε· „ Ἐγείρεται γὰρ, φησὶν, „ ἐκ τοῦ Δείπνου, καὶ τίθησι τὰ ἱμάτια αὐτοῦ " · (Ἰω. ιγ'.) μὲ τοῦτο ἐδίδασκεν ἡμᾶς ὅτι πρέπει νὰ ἤμεθα ἀνεμπόδιστοι καὶ ἐλαφροὶ εἰς τὸ νὰ ὑπηρετῶμεν· καὶ αὐτὸς ὅπου ἐνδύει τὸν Οὐρανὸν μὲ τὰ νέφαλα „ Τῷ περιβάλλοντι γὰρ, φησὶν ὁ Ἱεροψάλτης Δαβὶδ, τὸν „ Οὐρανὸν ἐν νεφέλαις ", (Ψαλ. ρμδ'. 8.) ζώνεται μὲ λέντιον (σφογγομάνδυλον)· (1) ἐκεῖνος, τοῦ ὁποίου εἰς τὴν χεῖρα εὑρίσκεται ἡ πνοὴ πάντων τῶν ὄντων, ἔκλινε γόνυ καὶ ἔσκυψεν ὡς δοῦλος διὰ νὰ πλύνῃ τοὺς πόδας τῶν δούλων. Ὅρα, πῶς ὅλα τὰ κάμνει μόνος, καὶ τὸ νὰ βάλῃ νερὸν εἰς τὸν Νιπτῆρα, καὶ τὸ νὰ ζωσθῇ τὸ λέντιον, καὶ τὸ νὰ νίψῃ τοὺς πόδας, καὶ τὸ νὰ τοὺς σφογγίσῃ, χωρὶς νὰ προστάξῃ ἄλλον νὰ κάμῃ τι ἀπὸ αὐτά· πάντα δὲ ταῦτα παραδείγματα ἦτον εἰς ἡμᾶς καὶ νομοθεσίαι, ὅτι πρέπει νὰ ὑπηρετῶμεν καὶ ἡμεῖς μὲ κάθε προθυμίαν, καὶ ὅτι μόνοι πρέπει νὰ διακονῶμεν, καὶ ὄχι νὰ ἔχωμεν δούλους καὶ ὑπουργούς, ὡς ἑρμηνεύει ὁ Ἱερὸς Θεοφύλακτος, καὶ ὁ Εὐθύμιος.

Λέγει δὲ καὶ ὁ Χρυσορρήμων, ἀπὸ τὸν ὁποῖον φαίνεται νὰ ἐρανίσθη τὰ ἀνωτέρω ὁ Μελῳδός· „ Ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ ἦν ἰδεῖν πρᾶγμα φοβερὸν, ὅτι ἀνέστη καὶ ἀπέθετο τὸ ἱμάτιον „ ὁ περιβαλλόμενος φῶς ὡς ἱμάτιον, καὶ διεζώσατο λέντιον· ἦν ἰδεῖν τότε τὴν Παύλου φω- „ νὴν ἀληθεύουσαν, ὅτι ὁ ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων μορφὴν δούλου ἔλαβε, διεζώσατο λέν- „ τιον ὁ περιβάλλων τὸν Οὐρανὸν ἐν νεφέλαις, καὶ ἔβαλεν ὕδωρ εἰς τὸν Νιπτῆρα ὁ ποτα- „ μοῖς καὶ πηγαῖς καὶ θαλάσσαις τὴν τῶν ὑδάτων φύσιν ἐγχέας. Ἐννόησον μαθητὴν κα- „ θήμενον, καὶ τὸν Δεσπότην ἐπικαμπτόμενον καὶ πρὸς γόνυ βλέποντα, ᾧ κάμπτει γόνυ „ ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων. Ἡ ταπείνωσις τοῦ Σωτῆρος πᾶσαν ἔσβεσεν „ ὑπερηφανίαν· ἐκείνη ἡ ἐπιείκεια πᾶσαν ἔσβεσεν ἀλαζονίαν ". (Λόγῳ εἰς τὴν προδο- σίαν τοῦ Σωτῆρος τόμῳ ε'.)

Τρο-

(1) Ὁ δὲ Θεόδωρος ὁ Πτωχοπρόδρομος λέγει ὅτι ὁ περιβάλλων τὸν Οὐρανὸν ἐν νεφέλαις γυμνὸς ἱστατο· οὐ γὰρ ὁλόκληρον χιτῶνα, ἀλλὰ μόνον λέντιον ἐζώσθη· τὸ δὲ λέντιον τὸ ἥμισυ τοῦ χιτῶνός ἐστι, τὰ ἀπὸ τῆς ὀσφύος μέχρι ποδῶν περιστέλλων. Ἴσως δὲ τοῦτο εἶπεν ὁ σοφὸς οὗτος ἀνὴρ, παρακινηθεὶς ἀπὸ ἐκεῖνο ὅπου γράφει ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, „ Ἐγείρεται ἐκ τοῦ Δείπνου καὶ τίθησι τὰ „ (ἤτοι ἐκδύεται) τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ". ἐμοὶ δὲ δυσπαράδεκτον τοῦτό ἐστι, τὸ γυμνωθῆναι ἐπὶ τῷ Νιπτῆρος τὸν Κύριον. Ἱμάτια οὖν ἴσως λέγει τό, τε ἐξωφόρεμα καὶ τὸ ζωστικὸν, οὐχὶ δὲ τὸν ἐσώτατον χιτῶνα, ὃν περ φορῶν τὸν Νιπτῆρα ἐποίησεν· ὅθεν καὶ ὁ Ζυγαδηνὸς Εὐθύμιος οὕτως ἑρμηνεύει τό „ Τίθησι „ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ " · „ Οὐ πάντα τὰ ἱμάτια τίθησιν, „ ἀλλὰ τὸ ἔξωθεν περιβόλαιον, ἤ καὶ τὸ μετ' ἐκεῖνο, „ πρὸς τὸ εὐσταλὲς εἶναι " · Λέγει δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι τὸ λέντιον καὶ τὸν νιπτῆρα καὶ τὴν ὑδρίαν ἀπὸ τοῦ οἰκοδεσπότου πάντως ἔλαβεν εἰς τὴν τότε χρῆσιν. (Ἑρμην. εἰς τὸ κατὰ Ἰωάνν. τόμ. Δ'.)

Ὠδὴ ϛ'. Ὁ Εἱρμός.

„Ἄβυσσος ἐσχάτη ἁμαρτημάτων ἐκύκλωσέ με, καὶ τὸν κλύδωνα „μηκέτι φέρων, ὡς ὁ Ἰωνᾶς τῷ Δεσπότῃ βοῶσι· ἐκ φθορᾶς μὲ „ἀνάγαγε.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Αὐτὰ τὰ ἴδια λόγια τοῦ Προφήτου Ἰωνᾶ τοῦ Ποιητοῦ τῆς ἕκτης Ὠδῆς ἠθικῶς ἐκλαμβάνει ἐνταῦθα ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς „Ἄβυσσος ἐκύκλωσέ με ἐσχάτη“· (Ἰων. β'. 5.) καὶ „Ἀ„ναβήτω ἐκ φθορᾶς ἡ ζωήμου πρὸς σὲ, Κύριε ὁ Θεός μου“. (αὐτόθ. β'. 6.) Ἐπειδὴ δὲ ἄβυσσος εἶναι σύστημα ὑδάτων πολλῶν ὑπογείωντε καὶ βυθίων, διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς ἄβυσσον ὀνομάζει τὰς ἰδικάς του ἁμαρτίας διὰ τὸ πολὺ πλῆθος αὐτῶν· ἢ καὶ ὑποκάτω εἰς τὸ ἰδικόν του πρόσωπον παρακαλεῖ ὁ Μελῳδὸς διὰ ὅλην τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν τὸν Κύριον ὅς τις ἑτοιμάζεται νὰ ὑπομείνῃ πάθος καὶ θάνατον διὰ τὴν ἀθανασίαν τῆς αὐτῆς φύσεως. Καὶ κατὰ ἄλλον δὲ τρόπον· μὲ τὴν ἄβυσσον παρομοιάζει τὰς ἁμαρτίας ὁ Μελῳδὸς, διότι ἠξεύρει ὅτι κοντὰ εἰς τὴν ἁγίαν Γραφὴν νερὸν καὶ βυθὸς αἱ ἁμαρτίαι ὀνομάζονται· ὁ γὰρ Δαβὶδ οὕτω γράφει· „Σῶσόν με ὁ Θεὸς, ὅτι εἰσῆλθοσαν ὕδατα ἕως ψυ„χῆς μου, ἐνεπάγην εἰς ἰλὺν βυθοῦ καὶ οὐκ ἔστιν ὑπόστασις, ἦλθον εἰς τὰ βάθη τῆς „Θαλάσσης, καὶ καταιγὶς κατεπόντισέ με“· (Ψαλ. ξή. 1.) καὶ πάλιν· „Ῥυσθείην ἐκ „τῶν μισούντων με καὶ ἐκ τῶν βαθέων τῶν ὑδάτων“. (Ψαλ. ξή. 18.) (1).

Διὰ τοῦτο λοιπὸν καὶ ὁ Ἱεράρχης Κοσμᾶς ἄβυσσον ἐσχάτην τὰς ἁμαρτίας ὀνομάζει, ἀπὸ τὴν ὁποίαν, λέγει, ἐκυκλώθη, καὶ πλέον δὲν ἐμπορεῖ νὰ ὑποφέρῃ τὴν φορτοῦναν τῆς ἁμαρτίας· ὅθεν δανειζόμενος τὴν ἰδίαν παρακάλεσιν τοῦ Ἰωνᾶ, φωνάζει καὶ αὐτὸς πρὸς τὸν Θεὸν λέγων· „Ἀναβίβασόν με, Κύριε, ἐκ φθορᾶς“ (τῆς ψυχικῆς δηλαδὴ καὶ τῆς σωματικῆς φθορᾶς)· καθὼς γὰρ ἡ ἄβυσσος ἐνοήθη τροπολογικῶς ἐπὶ τῆς ἁμαρτίας· ὕτω καὶ ἡ φθορὰ ἀκόλουθον εἶναι νὰ νοηθῇ καὶ αὐτὴ τροπολογικῶς ἐπὶ τῆς ψυχῆς· διότι καὶ ἂν ἀθάνατος καὶ ἄφθαρτος ἦναι ἡ ψυχὴ κατὰ φύσιν, τὸ νὰ στερηθῇ ὅμως τὸν Θεὸν, ὅς τις εἶναι ἡ ζωὴ καὶ ἀφθαρσία τῶν ψυχῶν καὶ τῶν πνευμάτων καὶ τὸ νὰ κολάζεται αἰωνίως ἐν τῇ γεέννῃ, τοῦτο κατὰ ἄλλον τρόπον φθορὰ τῆς ψυχῆς ἐστὶ καὶ θάνατος· ὅθεν εἶπεν ὁ Πηλουσιώτης Ἰσίδωρος· „Θάνατος εἰς τὸν Ἀδὰμ γέγονεν, οὐχ ὁ τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώ„ματος χωρισμὸς, ἀλλ' ἡ τῆς ἀθανάτου ψυχῆς ἀπὸ τῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀποφοίτησις“. Ἔφη δὲ καὶ ὁ Νύσσης Γρηγόριος· „Ἁμαρτία ἐστὶν ἡ τοῦ Θεοῦ ἀλλοτρίωσις, ὅς ἐστιν ἡ „ἀληθινὴ καὶ μόνη ζωή“· (Λόγ. β'. κατ' Εὐνομίου) καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος· „Μία „ζωὴ πρὸς τὴν ζωὴν βλέπειν, ἧς θάνατος ἡ ἁμαρτία, ψυχῆς γὰρ ὄλεθρος“. (Λόγ. παραμυθητικῷ εἰς τοὺς ἑαυτοῦ γονεῖς) Καὶ πάλιν ὁ Νύσσης· „Οὐ γὰρ ἀληθῶς ζῇ ὁ τὴν „ἀληθῆ μὴ ἔχων ζωὴν, τῶν ἁμαρτωλῶν ἡ ζωὴ οὐκ ἀληθῶς ἐστιν ὃ λέγεται, ἀλλ' ὀνο„μάζεται μόνον· τὸ γὰρ τῆς ἀληθινῆς ζωῆς διεζευγμένον ζωὴ οὐκ ἔστι“. (Κεφ. ιέ. εἰς τὴν ἐπιγραφὴν τῶν ψαλμῶν) Ἔφη δὲ καὶ ὁ Χρυσορρήμων· „Θάνατος ψυχῆς ἀσέβεια καὶ „βίος παράνομος. Οὐκοῦν καὶ ζωὴ ψυχῆς ἡ τῦ Θεῦ λατρεία καὶ βίος ὁ ταύτῃ πρέπων“. (Ὁμιλ. περὶ Προσευχῆς).

Τρο-

(1) Ὅθεν καὶ ὁ Ζωναρᾶς ἐν τῷ Γ'. ἤχῳ τῆς Ὀκτωήχου λέγει· „Τῇ ἀβύσσῳ τῶν ἡμετέρων ἁμαρτιῶν „τὴν ἄβυσσον ἀντιπίθησι τὰ ἐλέους καὶ τῶν οἰκτιρ„μῶν τοῦ Θεοῦ· ἄβυσσος γάρ ἐστι τὸ ἄμετρον πλῆ„θος τῶν ὑδάτων καὶ βάθος. Ἄμετρα γᾶν, φησί, τὰ „ἡμέτερα πταίσματα· οἱ οἰκτιρμοί σου δὲ ἄμε„τροι, ὥσπερ καὶ τῷ Δαβὶδ εἴρηται· „Ἄβυσσος ἄβυ„σον ἐπικαλεῖται εἰς φωνὴν τῶν καταῤῥακτῶν σε, τα„τέστι, τὸ ἄμετρον πλῆθος τῶν ἀνθρωπίνων ἁμαρ„τιῶν, ἐπικαλεῖται τὸ ἄμετρον τῶν σῶν οἰκτιρμῶν „διὰ τῆς φωνῆς τῶν καταῤῥακτῶν σου· ἤγουν τῶν ἀ„γίων σου μαθητῶν, τῶν ἠχησάντων μέγα καὶ κη„ρυξάντων διὰ τοῦ Εὐαγγελίου μετάνοιαν“.

Τροπάριον.

„ Κύριον φωνεῖτε, ὦ Μαθηταὶ, καὶ Διδάσκαλόν με· καὶ γὰρ πέφυκα·
„ Σωτὴρ ἐβόας· διὸ μιμεῖσθε τὸν τύπον, ὃν τρόπον ἐν ἐμοὶ ἐθεάσασθε.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Αὐτὰ τὰ ἴδια λόγια τοῦ Κυρίου ἅπερ εἶπεν εἰς τοὺς Μαθητάς του μετὰ τὸν ἱερὸν Νιπτῆρα ἀναφέρει ἐδῶ ὁ Πρόεδρος Μαϊουμᾶ· „ Γινώσκετε τί πεποίηκα ὑμῖν; ὑμεῖς φωνεῖτέ με
„ ὁ Διδάσκαλος καὶ ὁ Κύριος· καὶ καλῶς λέγετε· εἰμὶ γάρ. Εἰ οὖν ἔνιψα ὑμῶν τοὺς πό-
„ δας ὁ Κύριος καὶ ὁ Διδάσκαλος, καὶ ὑμεῖς ὀφείλετε ἀλλήλων νίπτειν τοὺς πόδας· ὑπό-
„ δειγμα γὰρ ἔδωκα ὑμῖν, ἵνα, καθὼς ἐγὼ ἐποίησα ὑμῖν, καὶ ὑμεῖς ποιῆτε". (Ἰω. ιγ'. 15.) Εἰσάγει λοιπὸν ὁ Μελῳδὸς τὸν Κύριον λέγοντα πρὸς τοὺς Μαθητάς του· ἐσεῖς, ὦ φίλτατοι Μαθηταί μου, ὀνομάζετέ με Κύριον καὶ Διδάσκαλον, καὶ ἀληθῶς τοῦτο λέγετε· διότι ἐγὼ εἶμαι κατὰ φύσιν καὶ Κύριος καὶ Διδάσκαλος· Κύριος μέν, ὡς Ποιητὴς καὶ Δημιουργὸς τῶν ἁπάντων· Διδάσκαλος δὲ, ὅτι ὅλα ὅσα ἤκουσα παρὰ τοῦ Πατρός μου, ἐφανέρωσα εἰς ἐσᾶς καὶ ἐδίδαξα· ὅθεν ἐπειδὴ ἴδετε ἐμὲ τὸν Κύριον καὶ Διδάσκαλόν σας, ὅτι ἔνιψα τοὺς πόδας σας, μιμεῖσθε τὸν τύπον τοῦτον ὅπου σᾶς παρέδωκα, καὶ ταπεινοφρονοῦντες, νίπτετε καὶ ἐσεῖς ἕνας τοῦ ἄλλου τοὺς πόδας· καὶ μ' ὅλον ὅτι τὸ ἰδικόν μου παράδειγμα εἶναι ἀνώτερον ἀπὸ τὸ πρόσταγμα τοῦτο ὅπου σᾶς δίδω· ἐκεῖ μὲν γὰρ εἰς τὸ ἰδικόν μου παράδειγμα, ὁ φύσει Δεσπότης νίπτει τοὺς πόδας τῶν φύσει δούλων του, καὶ μάλισσα δούλων ἀχαρίστων καὶ ἀγνωμόνων· ὅθεν εἶπεν ὁ Εὐθύμιος· „ Καὶ τοῦτο δὲ τῆς
„ ἀφάτου ταπεινώσεως αὐτοῦ τὸ δοῦναι ἑαυτὸν παράδειγμα, τὸν πλάστην τοῖς πλάσμασι,
„ καὶ τρόπον τινὰ συγκρίνεσθαι τὸν ἀσύγκριτον". ἐνταῦθα δὲ εἰς τὴν προσταγήν μου, οἱ δοῦλοι μέλλουν νὰ νίπτουν τοὺς πόδας τῶν ὁμοδούλων των, τὸ ὁποῖον ἐχρεώστουν νὰ κάμουν καὶ χωρὶς νὰ ἦναι προσταγὴ ἰδική μου. Ἐκ τοῦ μείζονος λοιπὸν εἰς τὸ ἔλαττον μεταχειριζόμενος τὸ ἐπιχείρημα ὁ πάνσοφος Κύριος, ἀναγκαστικῶς καὶ ἐντρεπτικῶς νομοθετεῖ εἰς τοὺς Ἀποστόλους του τὴν ταπείνωσιν.

Τροπάριον.

„ Ῥύπον τις μὴ ἔχων ἀπορρύψῃται οὐ δεῖται πόδας· καθαροὶ, ὦ
„ Μαθηταὶ, ὑμεῖς δὲ, ἀλλ' οὐχὶ πάντες· ῥοπὴ γὰρ ἀτάκτως ἐξ
„ ὑμῶν ἐμὸς μαίνεται.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Καὶ τοῦτο τὸ Τροπάριον ἀπὸ τὸ εὐαγγελικὸν ῥητὸν ἐρανίσθη ὁ Μελῳδός· ἔφη γὰρ ὁ Ἰωάννης ὅτι, ὅταν ὁ Πέτρος ἐπείσθη εἰς τὸ νὰ νίψῃ τοὺς πόδας αὐτοῦ ὁ Κύριος, τότε ὁ Κύριος εἶπε πρὸς αὐτόν· „ Ὁ λελουμένος οὐ χρείαν ἔχει τὰς πόδας νίψασθαι, ἀλλ' ἔστι
„ καθαρὸς ὅλος· καὶ ὑμεῖς καθαροὶ ἐστὲ, ἀλλ' οὐχὶ πάντες· ᾔδει γὰρ τὸν παραδιδόντα
„ αὐτὸν, διὰ τοῦτο εἶπεν· οὐχὶ πάντες καθαροὶ ἐστέ". (Ἰω. ιγ'. 10.) Ταῦτα λοιπὸν τὰ ἴδια λόγια τοῦ Κυρίου ἐκτίθεται καὶ ἐδῶ ὁ Ἁσματογράφος, λέγων ὅτι ὅποιος εἶναι λελουμένος, καὶ διὰ τοῦτο ῥύπον ἁμαρτίας καὶ μολυσμὸν δὲν ἔχει, αὐτὸς δὲν χρειάζεται νὰ καθαρισθῇ κατὰ τοὺς πόδας· καὶ ἐσεῖς δὲ, ὦ Μαθηταί μου, καθαροὶ εἶσθε, ἀλλ' ὄχι ὅλοι· ἐπειδὴ ἡ πρὸς τὴν κακίαν ῥοπὴ καὶ κλίσις ἑνὸς ἀπὸ σᾶς (δηλαδὴ τοῦ Προδότου Ἰούδα) καὶ ἡ διεστραμμένη αὐτοῦ προαίρεσις ἀτάκτως μαίνεται κατ' ἐμοῦ. Ὄχι λοιπὸν διὰ ἐσᾶς ἔγινεν ὁ Νιπτὴρ, ἐπειδὴ καὶ εἶσθε ὅλοι καθαροὶ, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀκαθαρσίαν τῆς ψυχῆς τοῦ Προδότου, ὁ ὁποῖος καὶ μετὰ τὸν Νιπτῆρα ἔμεινεν ὁ αὐτὸς, ἀκάθαρτος δηλαδὴ καὶ μεμελανωμένος, καὶ ὡς ἀράπης δὲν ἀπέβαλε τὴν μελανάδα καὶ ἀσχημίαν τῆς

ἁμαρ-

ἁμαρτίας, καθὼς εἶπεν ὁ Ἱερεμίας· „ Εἰ ἀλλάξεται αἰθίοψ τὸ δέρμα αὐτοῦ, καὶ πάρ-„ δαλις τὰ ποικίλματα αὐτῆς, καὶ ὑμεῖς δυνήσεσθε εὖ ποιῆσαι, μεμαθηκότες τὰ κακά". (Ἱερ. ιγ'. 23.)

Ἤθελε δὲ ἀπορήσῃ τινὰς, κατὰ τὸν Ἱερὸν Θεοφύλακτον, πῶς εἶπε τοὺς Μαθητάς του ὁ Κύριος καθαροὺς εἰς καιρὸν ὅπου δὲν ἐλυτρώθησαν ἀκόμη ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας, οὔτε ἔλαβον Πνεῦμα Ἅγιον; ἀκόμη γὰρ δὲν ἐσφάγη ὁ Ἀμνὸς ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ Κόσμου. Εἰς λύσιν λοιπὸν τῆς ἀπορίας λέγομεν ὅτι καθαροὶ ἦτον κατὰ τοῦτο, καθὸ ἐδέχθηκαν τὸν λόγον καὶ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Κυρίου, καὶ ἐλευθερώθησαν ἀπὸ τὴν Ἰουδαϊκὴν πλάνην· „ Ἤδη γάρ, φησὶν ὁ Κύριος πρὸς αὐτοὺς, ἤδη ὑμεῖς καθαροὶ ἐστὲ διὰ τὸν λόγον, ὃν λε-„ λάληκα ὑμῖν". (Ἰω. ιέ. 3.) Μερικοὶ δὲ Πατέρες (ἐξ ὧν εἶναι καὶ ὁ τῆς Ἀλεξανδρείας Κύριλλος) λέγουν ὅτι ὁ Κύριος ἔνιψε τοὺς πόδας τῶν Μαθητῶν του, ὄχι διότι εἶχον μολυσμὸν, ἀλλὰ διὰ νὰ κάμῃ αὐτοὺς ἑτοίμους καὶ ἐπιτηδείους εἰς τὸν δρόμον τοῦ Εὐαγγελίου, ἵνα φαίνωνται ὡραῖοι καὶ εὔμορφοι κατὰ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ Ἡσαΐου· „ Ὡραῖοι οἱ πό-„ δες τῶν εὐαγγελιζομένων ἀκοὴν εἰρήνης, ὡς εὐαγγελιζόμενοι ἀγαθά". (Ἡσ. νβ'. 7.) Ὅθεν, ἔλεγε τρόπον τινὰ εἰς αὐτοὺς ὁ Κύριος· ὑμεῖς, ὦ Μαθηταί μου, καθαροὶ ἐστὲ, ἀλλὰ εἰς τὸν ἑαυτόν σας· πρέπει δὲ νὰ ἀποσταλῆτε διὰ νὰ καθαρίσητε καὶ τοὺς ἄλλους, τὸ ὁποῖον τοῦτο δηλοῦται διὰ τοῦ νιψίματος τῶν ποδῶν σας.

Καὶ λοιπὸν ὁ Νιπτὴρ δὲν μᾶς δίδει νὰ νοήσωμεν κάθαρσιν τῶν ἁμαρτιῶν τῶν Ἀποστόλων· καθαροὶ γὰρ αὐτοὶ μαρτυροῦνται· ἀλλὰ εἶναι ἕνα σύμβολον ὅτι αὐτοὶ στέλλονται εἰς τὸ κήρυγμα ἵνα μεταδώσουν καὶ εἰς τοὺς ἄλλους τὴν παρὰ τοῦ Λόγου τοῦ Χριστοῦ δοθεῖσαν εἰς αὐτοὺς καθαρότητα· καὶ αὐτὰ τὰ λόγια τοῦ Κυρίου ἀκριβέστερον ἑρμηνευόμενα, τοῦτο δηλοῦσιν· ὁ λελουμένος δὲν ἔχει χρείαν νὰ καθαρισθῇ κατὰ τὸ ἄλλο σῶμα, πάρεξ μόνον κατὰ τοὺς πόδας, οἵτινες ἔχουν νὰ κοπιάζουν εἰς τὸ κήρυγμα, διὰ νὰ φαίνωνται ὡραῖοι καὶ εὔμορφοι. Ὁ δὲ Ἀρεοπαγίτης Διονύσιος ἀναγωγικώτερον τοὺς πόδας ἐνόησεν εἰς τὴν ἀκροτάτην τῆς ψυχῆς κάθαρσιν, καὶ εἰς τὰς ἐσχάτας τῆς ψυχῆς φαντασίας· ὕτω γὰρ λέγει ἐν τῷ τρίτῳ περὶ Ἐκκλησιαστικῆς Ἱεραρχίας κεφαλαίῳ· „ Ὅτι „ μὲν οὖν, ὡς τὰ λόγια φησὶν, ὁ λελουμένος οὐ δεῖται τινὸς ἑτέρας, εἰ μὴ τῆς τῶν ἄκρων, „ εἴτουν ἐσχάτων ἑαυτοῦ νίψεως· δι' ἧς ἀκροτάτης καθάρσεως ἐν παναγνῳ τοῦ θεοειδοῦς „ ἕξει, καὶ πρὸς τὰ δεύτερα προϊὼν ἀγαθοειδῶς, ἄσχετος ἔσται". Καὶ πάλιν· „ Τοὺς „ ἐπὶ τὴν παναγεστάτην (ἤτοι παναγιωτάτην) ἰόντας Ἱερουργίαν, ἀποκεκαθάρθαι δεῖ καὶ „ τὰς ἐσχάτας τῆς ψυχῆς φαντασίας".

Ὠδὴ Ζ'. Ὁ Εἱρμός.

„ Οἱ Παῖδες ἐν Βαβυλῶνι καμίνου φλόγα οὐκ ἔπτηξαν, ἀλλ' ἐν
„ μέσῳ πυρὸς ἐμβληθέντες, δροσιζόμενοι ἐψαλλον· εὐλογητὸς εἶ,
„ Κύριε ὁ Θεὸς τῶν Πατέρων ἡμῶν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὁ Εἱρμὸς οὗτος ἱστορικῶς καὶ πολλὰ φανερῶς μελουργηθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἱεράρχου Κοσμᾶ, δὲν χρειάζεται ἑρμηνείαν καὶ ἐξήγησιν· καὶ αὐτῷ γὰρ τῷ τυφλῷ εἶναι φανερὸς, κατὰ τὴν κοινὴν Παροιμίαν· διὰ τοῦτο αὐτὸς ἑαυτὸν ἂς ἑρμηνεύῃ εἰς τοὺς τοῦτον ἀναγινώσκοντας, ἢ ψάλλοντας, ἢ ἀκούοντας.

Τροπάριον.

„ Νευστάζων κάριμ Ἰούδας, κακὰ προβλέπων ἐκίμησεν, εὐκαιρίαν
„ ζητῶν παραδοῦναι τὸν Κριτὴν εἰς κατάκρισιν, ὃς πάντων ἐστὶ Κύ-
„ ριος καὶ Θεὸς τῶν Πατέρων ἡμῶν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Καθὼς ὁ Ἰσραηλιτικὸς λαὸς φεύγων ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον, ἐπροστάχθη ἀπὸ τὸν Μωϋσῆν νὰ κλέψῃ ἀπὸ τοὺς Αἰγυπτίους σκεύη χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ καὶ σκολαρίκια καὶ βραχιόλια καὶ περιτραχήλια τῶν Γυναικῶν, τὰ ὁποῖα ἀφιέρωσαν εἰς τὸν Θεὸν, καὶ ἔκαμαν διὰ τῆς τοιαύτης ἀφιερώσεως ἅγια τὰ μὴ ἅγια, ἀκολούθως δὲ διὰ μέσου αὐτῶν ἐστόλισαν ὕστερον τὴν Σκηνὴν τοῦ Θεοῦ· τοιουτοτρόπως καὶ ὁ Ἱερὸς Κοσμᾶς ὁ ἀληθινὸς Ἰσραηλίτης, ὁ νέος Βεσελεὴλ καὶ ἀρχιτέκτων τῆς ἐμμούσου καὶ ἐμμελοῦς τῶν ἁσματικῶν Κανόνων Σκηνῆς, ἀφ' οὗ πρότερον ἐστόλισε τοὺς ἱερούς του Κανόνας μὲ διαφόρους στολισμοὺς τιμίους καὶ ἱεροὺς, τοὺς ἀπὸ τῆς Παλαιᾶς Γραφῆς, λέγω, καὶ τοὺς ἀπὸ τῆς Νέας τοῦ Εὐαγγελίου, τώρα στολίζει τὸ Τροπάριον τοῦτο καὶ ἀπὸ τὴν ἐξωτερικὴν παιδείαν, ἤγουν ἀπὸ τὴν Ὀδύσσειαν τοῦ Ποιητοῦ Ὁμήρου· τὴν ἀρχὴν γὰρ τοῦ Τροπαρίου τούτου κλέπτει ἀπὸ τὸ Σ, τῆς ῥηθείσης Ὀδυσσείας· ἐκεῖ γὰρ εἰσάγει ὁ Ποιητὴς τὸν Ὀδυσσέα, ὅτι ἐπέστρεψεν εἰς τὸν οἶκόν του, ὡς ἕνας ξένος καὶ πτωχὸς, καὶ ὅτι ὕβρισεν ἕνα ἀπὸ τοὺς μνηστῆρας τῆς Γυναικός του Πηνελόπης Ἀμφίνομον ὀνομαζόμενον· ὁ δὲ Ἀμφίνομος ἐκεῖνος, θυμωθεὶς διὰ τὰς ὕβρεις, ἀνεχώρησε νεύων τὴν κεφαλήν του, καὶ κακὰ μελετῶν κατὰ τοῦ Ὀδυσσέως· οὕτω γὰρ ἐκεῖνος κατ' ἔπος φησίν.

„ Αὐτὰρ ὃ βῆ κατὰ δῶμα, φίλον τετιημένος ἦτορ, (ἤτοι τιμωρούμενος κατὰ τὴν καρδίαν)
„ Νευστάζων κεφαλήν· δὴ γὰρ κακὸν ὄατετο θυμῷ. (ἤτοι ἔβλεπε μὲ τὴν καρδίαν τε καὶ ἐμελέτα.)

Ταῦτα λοιπὸν τὰ Ὁμηρικὰ λόγια μεταφέρων καὶ μετακεντρίζων ὁ Μελῳδὸς εἰς τὸν νέον Ἀμφίνομον Ἰούδαν, τὸν τοὺς δύω Νόμους τοῦ Θεοῦ παραβάντα, τὸν γραπτὸν καὶ τὸν τῆς Χάριτος, οὕτω λέγει· νευστάζων τὴν κάραν τε ὁ Ἰούδας (νευστάζων δὲ λέγεται, ὅταν τινὰς μελετᾷ μέσα εἰς τὴν καρδίαν του νὰ κάμῃ κακὸν κατά τινος, καὶ μαζὶ μὲ τὰς νεύσεις καὶ συγκαταθέσεις ὅπου κάμνει ἡ ψυχὴ ἔσωθεν ἐν τῇ καρδίᾳ κατὰ τὸ ἐχθροῦ του, νεύει καὶ κλίνει μαζὶ ἐξωτερικῶς καὶ τὴν κεφαλήν του, φοβερίζων τρόπον τινὰ καὶ διὰ τῶν ἔξωθεν νεύσεων καὶ κινήσεων τῆς κεφαλῆς, ὅτι ἔχει νὰ προξενήσῃ χείριστα κακὰ εἰς τὸν ἐχθρὸν) ὁ Ἰούδας, λέγω, οὕτω νεύων τὴν ἀθλίαν τε κεφαλὴν καὶ καταβιβάζων τὰ ὀφρύδια, καὶ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ μεταφέρων τὰς ὀφθαλμὰς, καὶ τὰ ἄλλα πάντα σχήματα καὶ ἰδιώματα ποιῶν τὰ τῶν συλλογιζομένων, ἐπρόβλεπε μὲν κακὰ κατὰ τοῦ Διδασκάλου του Χριστοῦ· ἤτοι πάθη καὶ Σταυρὸν καὶ θάνατον· ἐζήτει δὲ ἐπιτήδειον καιρὸν εἰς τὸ νὰ παραδώσῃ πρὸς κατάκρισιν τὸν Κριτὴν τοῦ Κόσμου· „ Ἀπὸ τότε γὰρ, φησὶν ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος, „ ἐζήτει εὐκαιρίαν, ἵνα αὐτὸν παραδῷ ". (Ματ. κϛ'. 16.)

Τροπάριον.

„ Τιμῆ ὁ Χριστὸς τοῖς φίλοις ἐβόα· εἷς παραδώσει με· εὐφροσύμης „ λαθόμτες, ἀγωμίᾳ καὶ λύπῃ (1) συμείχομτο, τίς οὗτος; φρά„ σομ, λέγομτες, ὁ Θεὸς ὁ τῶμ Πατέρωμ ἡμῶμ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἐπειδὴ ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς ἔβαλε σκοπὸν νὰ μελουργήσῃ ὅλα τὰ λαληθέντα καὶ πραχθέντα ἐν τῷ μυστικῷ Δείπνῳ εἰς τὸν παρόντα Κανόνα· διὰ τοῦτο μελοποιεῖ καὶ τὰ ἀκόλουθα λόγια τοῦ Κυρίου· „ Καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν, εἶπεν· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι εἷς ἐξ „ ὑμῶν παραδώσει με· καὶ λυπούμενοι σφόδρα, ἤρξαντο λέγειν αὐτῷ ἕκαστος αὐτῶν· μή„ τε

(1) Ἐν ἄλλοις ἀγωνίᾳ καὶ φόβῳ γράφεται· καταλληλότερον δὲ εἶναι τὸ ἀνωτέρω· καθότι τὸ ἀγωνίᾳ καὶ φόβῳ εἰσὶ συνώνυμα κατὰ ῥήτορας, εἴτουν ταυτοσήμαντα σχεδόν· ἄλλως τε καὶ τὸ, λύπῃ, εἶναι σύμφωνον μὲ τὸν λόγον τοῦ Εὐαγγελιστοῦ εἰπόντος „ Καὶ λυπούμενοι σφόδρα ". κτ.

„ τι ἐγώ εἰμι, Κύριε;" (Ματθ. κϛ'. 22.) Ὅθεν λέγει ὅτι ὁ Δεσπότης Χριστὸς, ἐπειδὴ προεγίνωσκε τὰ μέλλοντα ὡς Θεὸς, καὶ ὅτι ὁ Ἰούδας ἔμελλε νὰ τὸν προδώσῃ, διὰ τοῦτο ἔλεγεν εἰς ἐσᾶς τοὺς φίλους καὶ Μαθητάς του, ὅτι ἕνας ἀπὸ ἐσᾶς ἔχει νὰ μὲ παραδώσῃ· τὸ δὲ ἀκόλουθον ἐλλειπτικῶς καὶ ἀσυνδέτως ἐρρέθη, καὶ ἀπὸ δευτεροπροσωπίαν εἰς τριτοπροσωπίαν μετέβη· ὅθεν ἐὰν προσθέσῃ τινὰς τὸν Γὰρ, ἢ Γὲν, ἢ ἄλλον τινὰ Σύνδεσμον, εὐκόλως ἡ σύνταξις εὐοδωθήσεται οὕτως· εὐφροσύνης γὰρ λαθόντες (οἱ μαθηταὶ δηλ. λησμονήσαντες τὴν εὐφροσύνην ὅπου ἐλάμβανον ἐν τῷ Δείπνῳ) ἐστενοχωροῦντο ἀπὸ ἀγωνίαν καὶ λύπην, λέγοντες πρὸς τὸν Κύριον· εἰπὲ εἰς ἡμᾶς, Κύριε Θεὲ τῶν Πατέρων ἡμῶν, τοῦ Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ, εἰπὲ, ποῖος εἶναι οὗτος ὅπου μέλλει νὰ σὲ παραδώσῃ; ἐλυποῦντο μὲν γὰρ, διότι φιλοδιδάσκαλοι ὄντες, ἐκατηγοροῦντο ὡς προδόται· ἠγωνίων δὲ, ἐπειδὴ δὲν ἀπίστουν εἰς τὴν πρόρρησιν τοῦ Κυρίου· ὅθεν ἐφοβοῦντο, μήπως ὑπὸ τοῦ Διαβόλου παρακινηθῇ τινὰς ἐξ αὐτῶν νὰ παραδώσῃ τὸν Διδάσκαλον· καὶ μολονότι εἶχον συνειδὸς καθαρὸν, κατὰ τὸν Ἱερὸν Θεοφύλακτον, ὅμως περισσότερον ἐπίστευον εἰς τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ, παρὰ εἰς τὸν ἑαυτόν των, ὡς ἀκριβέστερον ἀπὸ αὐτοὺς γινώσκοντος τὰς καρδίας των.

Τροπάριον.

„ Μεθ' ὅς τις ἐμοῦ τὴν χεῖρα τρυβλίῳ βάλλει θρασύτητι, τούτῳ
„ πλὴν καλὸν ἦν πύλας βίου περάσαι μηδέ ποτε· τοῦτον ὡς ἦν
„ ἐδήλου δὲ ὁ Θεὸς τῶν Πατέρων ἡμῶν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἐπειδὴ ἐτελείωσε τὸ ἀνωτέρω Τροπάριον ὁ Μελῳδὸς εἰς τὴν ἐρώτησιν ὅπου ἔκαμον οἱ Μαθηταὶ πρὸς τὸν Κύριον· „ Μήτι ἐγώ εἰμι Κύριε;" διὰ τοῦτο κάμνει ἀρχὴν τὸ παρόντος Τροπαρίου τὴν ἀπόκρισιν ὅπου ὁ Κύριος ἐποίησε πρὸς αὐτοὺς λέγων· „ Ὁ ἐμβάψας „ μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ τρυβλίῳ τὴν χεῖρα, οὗτός με παραδώσει". (Ματθ. κϛ'. 23.) Τρυβλίον δὲ εἶναι πινάκιον καὶ ἀγγεῖον, μέσα εἰς τὸ ὁποῖον βάλλομεν τὰ φαγητὰ, καὶ παραθέτομεν αὐτὰ εἰς τὴν τράπεζαν. Λέγει λοιπὸν ὁ Μελῳδὸς ὅτι, ὅς τις μετ' ἐμοῦ (ὑπερβατὸν δὲ σχῆμα ἐμεταχειρίσθη ἐδῶ· πρῶτον μὲν διὰ τὴν ἀνάγκην τῆς Ἀκροστιχίδος, ἥτις ἀπαιτοῦσε νὰ ἀρχίζῃ ἀπὸ τὸ Μ τὸ Τροπάριον, καὶ δεύτερον διὰ τὸν καλλωπισμὸν ὅπου τὸ ὑπερβατὸν προξενεῖ εἰς τὸν λόγον· οὕτω γὰρ καὶ οἱ εὐδοκιμώτατοι τῶν Ποιητῶν καὶ Ῥητόρων συνειθίζουν νὰ μεταχειρίζωνται τὸ τοιοῦτον σχῆμα· μάλιστα δὲ αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ μεγάλου Παύλου τοῦ τῆς Ἐκκλησίας πνευματικοῦ Ῥήτορος, εἶναι γεμάται ἀπὸ τὸ σχῆμα τοῦτο, καθὼς ἀποδεικνύει ὁ κριτικώτατος Φώτιος, καὶ ἡμεῖς ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ ἐκείνων ἐσημειώσαμεν·) ὅς τις, λέγω, μετ' ἐμοῦ βάλῃ τὸ χέρι του ἀπὸ θρασύτητα καὶ αὐθάδειάν του μέσα εἰς τὸ ἀγγεῖον τῶν φαγητῶν, εἰς τοῦτον ἦτον συμφέρον νὰ μὴ περάσῃ ποτὲ τὰς θύρας τοῦ βίου: ἤτοι νὰ μὴ περάσῃ ἀπὸ κοιλίαν μητρὸς καὶ νὰ γεννηθῇ, ἢ καὶ νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν ζωὴν ταύτην, κατὰ περίφρασιν.

Ἐφανέρονε δὲ μὲ τὰ λόγια ταῦτα ὁ Κύριος ὅτι ἦτον ὁ Ἰούδας· οὕτω γὰρ ὁ Δεσπότης ἐλεεινολόγησε τὸν ἄθλιον Ἰούδαν· „ Οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ, δι' οὗ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώ„ που παραδίδοται· καλὸν ἦν αὐτῷ, εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος". (Ματθ. κϛ'. 24.) Μὲ τὰ λόγια δὲ ταῦτα δηλοῖ ὁ Κύριος ὅτι ἡ ἀνυπαρξία εἶναι καλλιτέρα τῆς ἐν ἁμαρτίαις ὑπάρξεως, κατὰ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Ἱεροῦ Θεοφυλάκτου· κάλλιον γὰρ ἦτον εἰς τοὺς κολαζομένους νὰ μὴ ὑπάρχουν ὁλότελα, παρὰ νὰ ὑπάρχουν καὶ νὰ κολάζωνται αἰωνίως· τοῦτο δὲ λέγεται, ὄχι ὅτι ἡ ὕπαρξις καὶ τὸ εἶναι κακὸν ἐστὶ καθ' ἑαυτὸ, ἄπαγε! ἀγαθὸν γὰρ αὐτὸ εἶναι, ὡς ἔργον τῆς τοῦ Θεοῦ ἀγαθότητος· ἀλλὰ τὸ κακῶς αὐτὸ γενέσθαι ἐκ προαιρέσεως καὶ μοχθηρίας τοῦ ἀνθρώπου· ὅθεν εἶπεν ὁ Δαμασκηνὸς Ἰωάννης· „ Εἰ καὶ ὁ Κύριος ἔφη· „ Συνέφερε τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ, εἰ οὐκ ἐγεννήθη",
„ οὐ τὴν οἰκείαν κτίσιν κακίζων ἔλεγεν, ἀλλὰ τὴν ἐξ οἰκείας προαιρέσεως καὶ ῥαθυμίας

„ (τοῦ

„ (τοῦ ἀνθρώπου δηλ.) ἐπιγενομένην τῷ κτίσματι αὐτοῦ κακίαν· ἡ γὰρ τῆς οἰκείας γνώ-
„ μης ῥαθυμία, ἄχρηστον αὐτῷ τὴν τοῦ Δημιουργοῦ εὐεργεσίαν ἐποίησε". (Βιβλ. Δ'. κεφ. υή. περὶ Πίστεως).

Ὅρα δὲ ὅτι, ἐπειδὴ ὁ Ἰούδας ἐλεγχόμενος κρυφίως δὲν ἐδιωρθόνετο, διὰ τοῦτο φανεροῖ αὐτὸν ὁ Κύριος καὶ μὲ τὴν ἔμβαψιν τοῦ τρυβλίου, καὶ μὲ τὴν δεικτικὴν ἀντωνυμίαν Οὗτος· εἰπὼν γὰρ „ Οὗτός με παραδώσει", ἐπαράστησε τὸν Ἰούδαν ὄχι μόνον μὲ τὸν λόγον, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸν ὀφθαλμὸν καὶ μὲ τὸν δάκτυλον· ἂν γὰρ μόνον ἔλεγεν ὅτι ὁ Ἰούδας θέλει με παραδώσει, δὲν ἐπαράσταινε τόσον φανερὰ τὸν προδότην, καθότι ἦτον καὶ ἄλλος Ἰούδας Ἀπόστολος ἐκ τῶν δώδεκα· τὸ δὲ νὰ δείξῃ αὐτὸν καὶ μὲ τὸν δάκτυλον καὶ νὰ εἰπῇ „ Οὗτός με παραδώσει", τοῦτο ἀναμφιβόλως ἐπαράσταινε τὸν προδότην. Τί δὲ θέλει νὰ εἰπῇ „ Ὁ ἐμβάψας μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ τρυβλίῳ τὴν χεῖρα;" Λέγουσι τινὲς ὅτι οἱ μὲν ἄλλοι Μαθηταὶ αἰδῶ καὶ ἐντροπὴν ἔχοντες πρὸς τὸν Διδάσκαλον Χριστὸν, ὅταν ὁ Κύριος ἐβούτα τὸ ψωμίον εἰς τὸ πινάκιον καὶ ἔτρωγεν, αὐτοὶ δὲν συνεβούτων μαζὶ, εὐλαβείᾳ φερόμενοι πρὸς τὸν Κύριον, ἀλλ' ἐστέκοντο ἕως ὅτου νὰ βουτήσῃ ἐκεῖνος· ὁ δὲ Ἰούδας, ἀναιδὴς καὶ ἀδιάντροπος ὤν, ἐβούτα μαζὶ μὲ τὸν Κύριον· ὅθεν καὶ ὁ Ἱερὸς Θεοφύλακτος εἶπεν· „ Ἀναιδὴς δὲ ὢν ὁ Ἰούδας, ἀνέβαπτεν ἐν τῷ αὐτῷ τρυβλίῳ". Τὸ αὐτὸ λέγει καὶ ὁ Εὐθύμιος· „ Τοσοῦτον τοῦ Διδασκάλου κατεφρόνησεν, ὡς μηδ' ὑπο-
„ στέλλεσθαι τοῦτον ἔτι, ἀλλ' ἐμβάπτειν μετ' αὐτοῦ". Ὁ δὲ Ἰωάννης λέγει ὅτι ὁ Κύριος ἐμβάψας τὸ ψωμίον (ψιλὸν δηλαδὴ ἄρτον, καὶ οὐχὶ τὸν μυστικὸν κατὰ τὸν κριτικὸν Φώτιον) ἔδωκε τῷ Ἰούδα· φαίνεται δὲ ὅτι ἔγιναν καὶ τὰ δύω, ἤγουν καὶ ὁ Ἰούδας ἐβούτα εἰς τὸ πινάκιον μετὰ τοῦ Κυρίου, καὶ ὁ Κύριος ἔδωκεν αὐτῷ τὸν βουτημένον ἄρτον.

Ὠδὴ ἡ. Ὁ Εἱρμός.

**„ Νόμων πατρώων οἱ μακαριστοὶ ἐν Βαβυλῶνι μέσοι προκινδυνεύομ-
„ τες, βασιλεύοντος κατεπτυσαν προσταγῆς ἀλογίστου· καὶ συνημ-
„ μένοι ᾧ οὐκ ἐχωνεύθησαν πυρὶ, τοῦ κρατοῦντος ἐπάξιον ἀμέλη-
„ σαν τὸν ὕμνον· τὸν Κύριον ὑμνεῖτε τὰ ἔργα καὶ ὑπερυψοῦτε
„ εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.**

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἂν ἦτον μακαριστοὶ καὶ ἐπαινεμένοι κοντὰ εἰς τοὺς Ἀθηναίους ἐκεῖνοι ὅπου ἐκινδύνευον διὰ τὴν φύλαξιν τῶν Νόμων τοῦ νομοθέτου Σόλωνος, καὶ ἂν ἐμακαρίζοντο καὶ εὐφημοῦντο κοντὰ εἰς τοὺς Λοκρούς ἐκεῖνοι ὅπου ὑπερμάχουν διὰ τοὺς Νόμους τοῦ νομοθέτου Ζαλεύκου· πόσῳ μᾶλλον εἶναι μακαριστότεροι καὶ ἐπαινετώτεροι οἱ Θεολόγοι ἐκεῖνοι τρεῖς Παῖδες, οἱ ὁποῖοι ἐκινδύνευον εἰς τὴν Βαβυλῶνα διὰ τὴν φύλαξιν τῶν Νόμων τῶν Πατέρων αὐτῶν, τοὺς ὁποίους Νόμους ὁ ἴδιος Θεὸς ἐνομοθέτησεν εἰς τοὺς Ἰουδαίους διὰ μέσου τοῦ Προφήτου Μωϋσέως; οὕτω γὰρ προστάζει καὶ νομοθετεῖ ὁ Θεός· „ Οὐ ποιήσεις σεαυτῷ
„ εἴδωλον, οὐδὲ παντὸς ὁμοίωμα, ὅσα ἐν τῷ Οὐρανῷ ἄνω, καὶ ὅσα ἐν τῇ γῇ κάτω, καὶ
„ ὅσα ἐν τοῖς ὕδασιν ὑποκάτω τῆς γῆς· οὐ προσκυνήσεις αὐτοῖς, οὐδὲ μὴ λατρεύσεις αὐ-
„ τοῖς". (Ἐξ. κ'. 2.) Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ Βασιλεὺς Ναβουχοδονόσορ ἔστησε τὴν εἰκόνα του εἰς πεδίον Δειρᾶ, καὶ ἐπρόσταξε νὰ προσκυνήσουν αὐτὴν ὅλοι οἱ λαοὶ, καὶ νὰ τὴν λατρεύσουν ὡς Θεὸν, τὸ ὁποῖον ἦτον παρανομώτατον καὶ ἐναντιώτατον εἰς τὸν ἀνωτέρω Νόμον τοῦ Θεοῦ· τούτου χάριν οἱ μακάριοι τρεῖς Παῖδες ἐπροτίμησαν μὲν τὸν Νόμον τοῦ Θεοῦ, ἔπτυσαν δὲ ἐναντίον τῆς ἀλόγου ταύτης τοῦ Βασιλέως προσταγῆς. Δηλοῦται δὲ διὰ τοῦ πτύσματος ἡ ὑπερβολικὴ καταφρόνησις ὅπου δείχνει τινὰς εἰς ἕνα πρᾶγμα· οὕτω γὰρ συνειθίζουν νὰ πτύουν οἱ ἄνθρωποι ἐκείνους ὅπου μὲ ὑπερβολὴν καταφρονήσουν ὡς ἀνοήτους καὶ μωρούς.

Ὅθεν ἐξ αἰτίας τῆς καταφρονήσεως ταύτης ἐβάλθησαν οἱ ἀοίδιμοι ἐκεῖνοι μέσα εἰς τὴν κάμινον· πλὴν, ἂν καὶ ἦτον ἐνωμένοι μὲ τὸ πῦρ, δὲν ἐχωνεύθησαν ὅμως ἀπὸ αὐ-

τὸ παντελῶς, διότι δὲν κατεκάησαν, καθὼς καταναίονται τὰ ξύλα καὶ ὁ χόρτος καὶ ἡ καλάμη (ἡ καλαμία) ὅπου μείνῃ μετὰ τὸ θέρος εἰς τὸ χωράφι· δὲν ἀνέλυσαν, καθὼς ἀναλύεται τὸ μολίβι καὶ τὸ ἀσῆμι καὶ τὸ μάλαγμα, ἀλλ' ἔμειναν εἰς τὴν φωτίαν, ὡς ἕνα πρᾶγμα ὅπου δὲν ἔχει φύσιν νὰ καίεται ἀπὸ τὸ πῦρ, μηδὲ νὰ χωνεύεται· καθὼς εἶναι ἡ σαλαμάνδρα ἐκ τῶν ζώων, ὁ λάριξ ἐκ τῶν ξύλων, καὶ ἡ πανταρβὴ καὶ ἡ ἄσβεστος ἐκ τῶν λίθων. Καὶ λοιπὸν φυλαχθέντες σῶοι καὶ ἀβλαβεῖς ἕως καὶ αὐτῆς τῆς τριχός· „ Οὐχ ἥψατο γὰρ, φησὶν, αὐτῶν τοκαθόλου τὸ πῦρ, οὐδὲ ἐλύπησεν, οὐδὲ παρηνώ„ χλησεν αὐτούς "· (Αἶν. 26.) ἀβλαβεῖς, λέγω, φυλαχθέντες, ἀνέμελπον συμφώνως καὶ οἱ τρεῖς ἕνα ὕμνον ἄξιον τοῦ κρατοῦντος καὶ βασιλεύοντος καὶ ἐξουσιάζοντος τὰ πάντα Θεοῦ. Διὰ τί δὲ οὕτως εἶπεν ὁ Μελῳδὸς, εἰς καιρὸν ὅπου οὐδὲ αὐτὸς ὁ ὕμνος τῶν ὑπερτάτων Χερουβὶμ καὶ Σεραφὶμ εἶναι Θεοῦ ἄξιος; Ἀποκρινόμεθα ὅτι ὅποιος στοχασθῇ τὸν ὕμνον ὅπου εἶναι δυνατὸς εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν, δὲν θέλει ὀνομάσει καὶ τὸν ὕμνον τῶν τριῶν Παίδων ἀνάξιον Θεοῦ, ἀλλὰ ἄξιον· καθότι τὸ κατὰ δύναμιν ἀνθρωπίνην ἐπρόσφερον· Θεῷ δὲ φίλον τὸ κατὰ δύναμιν, κατὰ τὸν εἰπόντα, καὶ μάλιστα, διότι συγκαλοῦσιν ὅλα τὰ κτίσματα οὐράνια καὶ ἐπίγεια εἰς ὕμνον καὶ ἔπαινον τοῦ ταῦτα κτίσαντος Θεοῦ.

Τροπάριον.

„ Οἱ δαιτυμόνες οἱ μακαριστοὶ ἐν τῇ Σιὼν τῷ Λόγῳ προσκαρτε„ ρήσαντες οἱ Ἀπόστολοι παρείποντο, τῷ ποιμένι ὡς ἄρνες, καὶ „ συνημμένοι ᾧ οὐκ ἐχωρίσθησαν Χριστῷ, θείῳ λόγῳ τρεφόμενοι, „ εὐχαρίστως ἐβόων· τὸν Κύριον ὑμνεῖτε τὰ ἔργα καὶ ὑπερυψοῦτε „ εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Καθὼς αὐτὸς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ὀνομάζεται μὲ διαφόρους ὀνομασίας· καλεῖται γὰρ παρὰ τοῖς θείοις Εὐαγγελίοις καὶ ἄρτος καὶ ποιμήν· ἄρτος μὲν, ὡς ἐν τῷ, „ Ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς "· (Ἰω. ϛ'. 48.) ποιμὴν δὲ, ὡς ἐν τῷ, „ Ἐγώ εἰμι ὁ ποι„ μὴν ὁ καλός "· (Ἰω. ι. 11.) τοιουτοτρόπως καὶ οἱ τοῦ Κυρίου μαθηταὶ καὶ δαιτυμόνες ὀνομάζονται καὶ πρόβατα· δαιτυμόνες μὲν, ὡς φιλευθέντες μὲ τὸν ἐν τῷ μυστικῷ Δείπνῳ ἐκ τοῦ Οὐρανοῦ καταβάντα ἄρτον, καὶ ὡς φαγόντες, κατὰ τὸ ψαλμικὸν, ἄρτον Ἀγγέλων· δαὶς γὰρ καὶ δαιτὺς λέγεται ἡ εὐωχία καὶ τροφή· ἐκ δὲ τοῦ, δαιτὺς, παράγεται τὸ, δαιτυμόνες, ὅ δηλοῖ τρεφόμενοι, εὐωχούμενοι· πρόβατα δὲ, διότι ἠκολούθησαν εἰς τὸν ποιμένα Χριστὸν μὲ ἀκακίαν καὶ ἁπλότητα ὡς πρόβατα. Διὰ τοῦτο ὁ Μελῳδὸς ἐδῶ σεμνύνει καὶ τιμᾷ τοὺς Ἀποστόλους μὲ τὰ δύω ταῦτα ὀνόματα, καὶ λέγει περὶ αὐτῶν· οἱ ἀξιομακάριστοι δαιτυμόνες, οἱ φιλευόμενοι μὲ τὸ σωτήριον Δεῖπνον τοῦ Κυριακοῦ σώματός τε καὶ αἵματος, αὐτοὶ ἐπρόσμειναν ἐν τῇ ἁγίᾳ Σιὼν, ἥτις ἦτον ἀκρόπολις τῆς Ἱερουσαλὴμ, ἐν ᾗ ὁ Δεσπότης Χριστὸς παρέδωκε τὰ Μυστήρια, ὡς λέγει ὁ θεῖος Δαμασκηνὸς, καὶ ὅρα εἰς τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Τροπαρίου τῆς Κοιμήσεως τῶ λέγοντος· „ Ὡς „ ἐπὶ νεφέλης, Παρθένε "· κατὰ τὴν Ε'. Ὠδὴν τοῦ ά. Κανόνος· οἱ Ἀπόστολοι, λέγω, ἐπρόσμειναν κοντὰ εἰς τὸν ἐνυπόστατον Λόγον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἠκολούθουν αὐτῷ, καθὼς ἀκολουθοῦσι τὰ ἄκακα ἀρνία εἰς τὸν ποιμένα των· καὶ ἑνωμένοι ὄντες μὲ τὸν Χριστὸν, ἀπὸ τὸν ὁποῖον δὲν ἐχωρίσθησαν· ἴδιον γὰρ τοῦ Χριστοῦ εἶναι τὸ νὰ συνάγῃ, καθὼς εἶναι τοῦ Διαβόλου τὸ νὰ σκορπίζῃ, ὡς αὐτὸς εἶπεν ὁ Κύριος· „ Ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐ„ μοῦ, σκορπίζει "· (Ματθ. ιβ'. 30.) ἑνωμένοι, λέγω, ὄντες οἱ Ἀπόστολοι μὲ τὸν Δεσπότην Χριστὸν, ἐτρέφοντο μὲ θεῖον λόγον τῆς διδασκαλίας του· ὅθεν καὶ εὐχαρίστως ἐβόων· „ Τὸν Κύριον ὑμνεῖτε τὰ ἔργα καὶ τὰ ἐξῆς ".

Τρο-

Τροπάριον.

„ Νόμου φιλίας ὁ δυσώνυμος Ἰσκαριώτης γνώμῃ ἐπιλαθόμενος, οὗς
„ ἐμίψατο μυτρέπισεν εἰς προδοσίαν πόδας· καὶ σοῦ ἐσθίων ἄρτον,
„ σῶμα θεῖον, ἐπῆρε πτερνισμὸν ἐπὶ σὲ, Χριστὲ, καὶ βοᾶν οὐ συ-
„ ῆκε· τὸν Κύριον ὑμνεῖτε τὰ ἔργα καὶ ὑπερυψοῦτε εἰς πάντας
„ τοὺς αἰῶνας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Μετὰ τοῦτο τὸ Τροπάριον ὑπερβολικῶς ἐλέγχει τὴν ἀπανθρωπίαν τοῦ Ἰούδα ὁ Ἱερὸς Μελῳδός. Ὁ ἀχάριττος, λέγει, καὶ προδότης ἐκεῖνος δὲν σὲ ἐντράπη, ὦ Θεάνθρωπε Ἰησοῦ Χριστὲ, ὡς Διδάσκαλον μαθητὴς, οὔτε σὲ ἐφοβήθη ὡς Δεσπότην δοῦλος, οὔτε σὲ εὐλαβήθη, ὡς δοτῆρα σημείων καὶ θαυμάτων ὑπερφυσικῶν, τὰ ὁποῖα ἐνήργησε καὶ αὐτὸς ἐν τῷ ὀνόματί σου μαζὶ μὲ τοὺς ἄλλους Ἀποστόλους, ἀλλ' οὐδὲ κἂν σὲ εὐλαβήθη ὡς φίλον φίλος, καὶ ὡς συμφαγόντα μὲ αὐτὸν ἅλας καὶ ψωμὶ, ἀλλὰ ἐλησμόνησε μὲ ἑκούσιον γνώμην καὶ αὐτὸν τὸν νόμον τῆς φιλίας, τόσον τὸν παλαιὸν τὸν λέγοντα „ Ἀγαπήσεις τὸν
„ πλησίον σου ὡς σεαυτὸν “, (Λευ. ιθ'. 18.) ὅσον καὶ τὸν νέον τοῦ Εὐαγγελίου, τὸν λέγοντα „ Μείζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῇ ὑπὲρ τῶν φί-
„ λων αὐτοῦ “. (Ἰω. ιέ. 13.) Τοὺς νόμους τούτους λησμονήσας ὁ δυσώνυμος Ἰούδας, τοὺς πόδας ἐκείνους, τοὺς ὁποίους ἐνίφθη πρὸ ὀλίγων στιγμῶν ἀπὸ τὰς ἀχράντους σου χεῖρας, Κύριε, αὐτοὺς τοὺς ἰδίους, ὢ ψυχῆς ἀγνώμονος! ἑτοίμασε διὰ νὰ ὑπάγῃ μὲ αὐτοὺς νὰ σὲ προδώσῃ· καὶ αὐτὸς ὅπου ἔτρωγε τὸν ἄρτον σου καὶ ἐτρέφετο παρὰ σοῦ, ἐπῆρε τὴν πτέρναν του ἐναντίον σου, Κύριε, καθὼς ἐπροφήτευσεν ὁ Ψαλμῳδὸς λέγων· „ Ὁ
„ ἐσθίων ἄρτους μου ἐμεγάλυνεν ἐπ' ἐμὲ πτερνισμόν “ (Ψαλ. μ'. 9.) (τουτέστι δόλον καὶ ἀπάτην κατ' ἐμοῦ συνέθηκε). Λέγεται δὲ τοῦτο ἀπὸ μεταφορᾶς ἐκείνων ὅπου παλαίουσιν, οἱ ὁποῖοι βάλλοντες τὰ σκέλη ὑποκάτω εἰς τοὺς ἀντιπαλαιστάς των, καὶ καταπατοῦντες αὐτῶν τὰς πτέρνας, ῥίπτουσιν αὐτοὺς κάτω. Ὅθεν ὁ Ἰούδας ὡς ἀσύνετος δὲν ἐσυνετίσθη νὰ εἰπῇ τὸν θεοπρεπῆ ἐκεῖνον ὕμνον τῶν τριῶν Παίδων.

Δυσώνυμος δὲ λέγεται ὁ Ἰούδας, ὄχι διότι τὸ ὄνομα Ἰούδας εἶναι κακὸν, ἐκ τοῦ ἰοῦ (φαρμάκι) καὶ τοῦ δαίω (τὸ καίω), καθὼς τινὲς εἶπον, ἕνας ἀπὸ τοὺς ὁποίους εἶναι καὶ ὁ ἀνώνυμος ἑρμηνευτὴς, οὐδὲ διότι τὸ ὄνομα Ἰσκαριώτης εἶναι πονηρὸν, ἐκ τοῦ ἰοῦ καὶ τοῦ καίω ἐτυμολογούμενον, μάλιστα δὲ τὸ ὄνομα Ἰούδας εἶναι εὔφημον, Ἰούδας γὰρ ἐξομολόγησις ἑρμηνεύεται, ἡ δὲ ἐξομολόγησις ὄχι μόνον δὲν εἶναι δυσώνυμον, ἀλλὰ καὶ τῶν εὐφήμων εὐφημότερον. Ὄχι λοιπὸν διὰ τὸ ὄνομά του λέγεται ὁ Ἰούδας δυσώνυμος, ὄχι! ἀλλὰ διότι, ὅταν ἕνας ἄνθρωπος πράξῃ ἕνα μέγα κακὸν, ἢ εἰς ἕνα τόπον ἀκολουθήσῃ κανένα μεγάλον ἄτοπον, τότε συνειθίζομεν νὰ κακοονομάζωμεν καὶ τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον, καὶ τὸν τόπον ἐκεῖνον, ἂν καὶ τὰ ὀνόματα αὐτῶν εἶναι εὔφημα. Οὕτω χάριν λόγου Σίμωνα τὸν Σαμαρέα, Κακοσίμωνα ὀνομάζομεν διὰ τὰς αἱρέσεις καὶ τὰς μαγείας του· καὶ τὸν μονοφυσίτην Εὐτυχῆ, ὀνομάζομεν Δυστυχῆ· ἀπὸ τὰ πονηρὰ γὰρ ἔργα δυσωνυμεῖται καὶ τὸ εὔφημον ὄνομα τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἀντιστρόφως, ἀπὸ τὰ καλὰ ἔργα εὐφημεῖται καὶ τὸ δύσφημον ὄνομα τοῦ ἀνθρώπου· οὕτω γὰρ οἱ μάρτυρες Διόσκορος καὶ Μαξιμιανὸς καὶ ἄλλοι, δύσφημα ὀνόματα ἔχοντες, διὰ τὸ εὔφημον ὄνομα τοῦ μαρτυρίου εὐφήμως ὀνοματίζονται· ἐκ τοῦ ἐναντίου δὲ, ἀπὸ τὸ εὔφημον ὄνομα δὲν εὐφημολογοῦνται καὶ τὰ πονηρὰ ἔργα. Οὕτω λοιπὸν καὶ ὁ Ἰούδας δυσώνυμος λέγεται ἀπὸ τὸν Μελῳδὸν καὶ ἀπὸ ὅλον τὸν Κόσμον διὰ τὸ μέγα κακὸν τῆς προδοσίας ὅπου ἐνήργησε. Τί γὰρ τῷ προδότου καὶ τοιούτου προδότου δυσφημότερον; ἢ τί τῆς προδοσίας καὶ τοιαύτης προδοσίας δυσωνυμώτερον; Βέβαια οὐδέν.

Τρο-

Τροπάριον.

„ Ἐδεξιοῦτο τὸ λυτήριον τῆς ἁμαρτίας σῶμα ὁ ἀσυνείδητος καὶ „ τὸ αἷμα τὸ χεόμενον ὑπὲρ Κόσμου τὸ Θεῖον· ἀλλ' οὐκ ᾔδειτο „ πίνων ὃ ἐπίπρασκε τιμῆς, οὐ κακίᾳ προσώχθισε, καὶ βοᾷ οὐ „ συμῆκε· τὸν Κύριον ὑμνεῖτε τὰ ἔργα καὶ ὑπερυψοῦτε εἰς πάν- „ τας τοὺς αἰῶνας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Καὶ τοῦτο τὸ Τροπάριον εἶναι ὅμοιον μὲ τὸ ἀνωτέρω· ἐλέγχει γὰρ καὶ διὰ τούτου ὁ Μελῳδὸς τὴν ἄκραν ἀσυνειδησίαν καὶ τὴν κατὰ τοῦ Κυρίου ὑπερβολικὴν ἀχαριστίαν τοῦ προδότου Ἰούδα· λέγει γὰρ ὅτι ὁ ἀσυνείδητος Ἰούδας ἐλάμβανεν εἰς τὴν δεξιὰν χεῖρά του (τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ ἐδεξιοῦτο) τὸ Θεῖον σῶμα τοῦ Κυρίου, τὸ ὁποῖον ἦτον λυτρωτήριον τῆς ἁμαρτίας τῶν ἀνθρώπων. Τοῦτο δὲ ἐρανίσθη ἀπὸ τὸν λόγον τοῦ Κυρίου, ὃν εἶπε· „ Λάβετε φάγετε, τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου". (Ματθ. κϛ'. 26.) Οὐ μόνον δὲ τὸ σῶμα, ἀλλὰ καὶ τὸ αἷμα ἔλαβεν εἰς χεῖρας ὁ ἀσυνείδητος, ὄχι ἀμέσως, ἀλλὰ διὰ μέσου τοῦ ποτηρίου τοῦ περιέχοντος αὐτό, τὸ ὁποῖον αἷμα ἐχύνετο διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ Κόσμου· εὐαγγελικὴ δὲ εἶναι καὶ ἡ ῥῆσις αὕτη· „ Τοῦτο γάρ, φησὶν ὁ γλυκὺς Ἰησοῦς, τοῦ- „ τό ἐστι τὸ αἷμά μου, τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν" (Ματθ. κϛ'. 28.) (1). Καὶ δὲν ἐντρέπετο, λέγει, ὁ σκληροκάρδιος καὶ ἀπανθρωπότατος μαθητὴς νὰ πίνῃ τὸ αἷμα ἐκεῖνο τοῦ διδασκάλου του, τὸ ὁποῖον προεπώλησεν εἰς τοὺς Ἀρχιερεῖς διὰ τριάκοντα ἀργύρια, οἵτινες καὶ ἔλεγον περὶ τούτων· „ Οὐκ ἔξεστι βαλεῖν αὐτὰ εἰς „ τὸν κορβανᾶν, ἐπεὶ τιμὴ αἵματός ἐστιν". (Ματθ. κζ'. 6.) Οὔτε λοιπὸν τοῦτο ἐντρέπετο ὁ ἀσυνείδητος Ἰούδας, τὸ νὰ πίνῃ ἐκεῖνο τὸ αἷμα ὅπου προλαβὼν ἐπώλησε. Καὶ ποῖος εἶναι τόσον ἀδιάντροπος, ὥστε νὰ πωλῇ πρῶτον αἷμα, καὶ νὰ πέρνῃ τὴν τιμήν του ἀπὸ τὸν ἀγοραστήν, ἔπειτα πάλιν ἀναισχύντως νὰ πίνῃ αὐτὸ ὅπου ἐπώλησεν; Βέβαια οὐδείς. Ὅθεν ὁ ἄθλιος Ἰούδας δὲν ἐμετανόησε διὰ τὴν ἁμαρτίαν τῆς προδοσίας, οὔτε ἐμέ-

(1) Ὅτι μὲν εἶχεν ὁ Κύριος ὁμοτράπεζόν του τὸν Ἰούδαν εἰς τὴν κοινὴν τράπεζαν, ἣν μετὰ τῶν μαθητῶν ἔφαγε κατὰ τὴν ἑσπέραν τῆς μεγάλης Πέμπτης (ὅπερ ἦτον ἀρχὴ τῆς μεγάλης Παρασκευῆς· ἀπὸ τὴν ἑσπέραν γὰρ ἄρχεται ἡ κάθε ἡμέρα κατὰ τὴν τάξιν τῆς Ἐκκλησίας) τοῦτο οἱ θεῖοι Εὐαγγελισταὶ λέγουσιν, ὅ,τε Ματθαῖος, Μάρκος, Λουκᾶς καὶ Ἰωάννης· ἐὰν δὲ εἶχεν αὐτὸν συγκοινωνὸν καὶ εἰς τὴν τῶν θείων Μυστηρίων πνευματικὴν τράπεζαν, καὶ ἂν αὐτῷ μετέδωκε τοῦ τιμίου αὐτοῦ σώματος καὶ αἵματος, τοῦτο ἀμφίβολόν ἐστιν· ὁ μὲν γὰρ θεῖος Χρυσόστομος καὶ Ἰσίδωρος ὁ Πηλουσιώτης καὶ ἐκ μέρους ὁ Θεοφύλακτος καὶ ὁ Μελῳδὸς οὗτος Κοσμᾶς καὶ ἄλλοι πλεῖστοι θέλουσι νὰ ἦτον παρὼν ὁ Ἰούδας, ὅταν ὁ Κύριος παρέδωκε τὰ Μυστήρια, καὶ ὅτι νὰ ἐκοινώνησεν ἐξ αὐτῶν· αἱ δὲ διαταγαὶ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων Βιβλ. ε'. Κεφ. δ'. λέγουσι· „ Πα- „ραδοὺς δὲ ἡμῖν τὰ ἀντίτυπα Μυστήρια τὸ τιμίου „σώματος αὐτοῦ καὶ αἵματος, Ἰούδα μὴ συμπαρόν- „τος ἡμῖν, ἐξῆλθεν εἰς τὸ Ὄρος τῶν ἐλαιῶν". Ὁμοίως καὶ ὁ Ἰσαποστολος Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης τοῦτο τὸ ἴδιον θέλει, λέγων· „ Καθὸ καὶ αὐτὸς ὁ „ τῶν συμβόλων δημιουργὸς (ὁ Χριστὸς δηλ.) ἀπο- „κληροῖ δικαιότατα τὸν οὐχ ὁσίως αὐτῷ καὶ ὁμο- „τρόπως τὰ ἱερὰ συνδειπνήσαντα". (Κεφ. γ'. περὶ Ἐκκλησ. Ἱεραρχ.) Ὅπερ σχολιάζων Μάξιμος ὁ σοφός, λέγει· „ Ἐκ δὲ τῶν ἑξῆς εὐλόγως ἄντικρυς φαίη ὅτι „μετὰ τὸ ἐξελθεῖν ἐκ τοῦ Δείπνου τὸν Ἰούδαν πα- „ρέδωκεν ὁ Χριστὸς τοῖς Μαθηταῖς τὸ Μυστήριον". Τούτοις συμφωνεῖ καὶ ὁ Ἀλεξανδρείας Κύριλλος εἰπών· „ Μετὰ τὸ ἐξελθεῖν τὸν Ἰούδαν παραδίδωσι „τοῖς ἑνδεκα ὁ Σωτὴρ τὸ σωτηριῶδες Μυστήριον". (παρὰ τῇ Σειρ. τοῦ κατὰ Ματθαῖον). Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἱερὸς Θεοφύλακτος τούτοις συνῳδὸν ἐκ μέρους, οὕτω φησί· „ Τινὲς δὲ φασὶν ὅτι, ἐξελθόντος τοῦ Ἰού- „δα, μετέδωκε τῶν Μυστηρίων τοῖς ἄλλοις Μαθη- „ταῖς. Οὐκοῦν καὶ ἡμεῖς ὧδε ποιεῖν ὀφείλομεν, καὶ „τὰς πονηρὰς ἀπείργειν τῶν Μυστηρίων". (Ἑρμην. εἰς τὸ κϛ'. τοῦ κατὰ Ματθ.) Πότε δὲ τὸν μυστικὸν Δεῖπνον ὁ Κύριος παρέδωκεν; Ἀφ' οὗ ἔβαψε τὸ ψωμίον εἰς τὸ τρυβλίον καὶ ἔδωκεν αὐτὸ εἰς τὸν Ἰούδαν, ὡς λέγει ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης· „ Καὶ „ἐμβάψας τὸ ψωμίον, δίδωσιν Ἰούδα Σίμωνος Ἰσκα- „ριώτῃ. Λαβὼν οὖν τὸ ψωμίον ἐκεῖνος, εὐθέως ἐξ- „ῆλθεν· ἦν δὲ νύξ". (Ἰω. ιγ'. 26.) Τὸ ψωμίον δὲ ἐκεῖνο δὲν ἦτον σῶμα Χριστοῦ, ἀλλὰ ἄρτος κοινὸς ἀπὸ τὴν κοινὴν τράπεζαν, ὡς λέγει ὁ κριτικὸς Φώτιος, καὶ ἡμεῖς προεῖπομεν.

ἐμίσησε καὶ ἐσιγχάθη τὴν κακίαν τῆς προαιρέσεώς του, καθὼς ὁ Ἱεροψάλτης προεῖπε τοῦτο περὶ τῦ Παρανόμου· „ Παρέστη πάσῃ ὁδῷ οὐκ ἀγαθῇ· κακίᾳ δὲ οὐ προσώχθισε "· (Ψαλ. λέ. 4.) ἀλλ' οὐδὲ ἐσυνετίσθη ὁ ἀσύνετος νὰ εἰπῇ καὶ αὐτὸς τὸν Θεοπρεπῆ ἐκεῖνον ὕμνον μετὰ τῶν τριῶν Παίδων· „ Τὸν Κύριον ὑμνεῖτε τὰ ἔργα καὶ ὑπερυψῦτε εἰς πάν- „ τας τοὺς αἰῶνας ".

Ὠδὴ θ'. Ὁ Εἱρμός.

„ Ξενίας δεσποτικῆς καὶ ἀθανάτου τραπέζης ἐν ὑπερῴῳ τόπῳ „ ταῖς ὑψηλαῖς φρεσὶ πιστοὶ δεῦτε ἀπολαύσωμεν, ἐπαναβεβηκότα „ λόγον ἐκ τοῦ Λόγου μαθόντες, ὃν μεγαλύνομεν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἀφ' οὗ εἰς τὰς προλαβούσας Ὠδὰς ἱστορικῶς ἐδιηγήθη ὁ Μελῳδὸς τὰ περὶ τοῦ Θείου Δείπνου, τώρα εἰς τὴν παροῦσαν Ὠδὴν ἠθικώτερον ἐκλαμβάνει περὶ αὐτοῦ. Καὶ λοιπὸν ἐπιστρέφων τὸν λόγον πρὸς τὸν εὐσεβῆ λαὸν, καὶ παρακινῶν ὅλους εἰς τὸ νὰ μεταλάβουν τὰ Θεῖα Μυστήρια, μὲ συμβουλευτικὸν σχῆμα λέγει πρὸς αὐτούς· Ἐλᾶτε, ὦ πιστοὶ Χριστιανοὶ, καὶ καθαρθέντες πρότερον μὲ τὴν πρέπουσαν προετοιμασίαν τῆς ἐξομολογήσεως τῶν ἁμαρτιῶν καὶ τῆς συγχωρήσεως τῶν ἐχθρῶν, καὶ τῆς ἀποδιώξεως τοῦ μίσους, καὶ καλλωπισθέντες μὲ τὸ καθαρὸν συνειδὸς, οὕτως ἂς προσέλθωμεν εἰς τὰ Θεῖα Μυστήρια, καὶ ἂς ἀπολαύσωμεν τὴν ξενίαν τὴν Δεσποτικήν: ἤτοι τὴν φιλοξενίαν ὅπου κάμνει σήμερον εἰς ἡμᾶς ὁ Δεσπότης Χριστὸς, καὶ τὴν ἀθάνατον καὶ πνευματικὴν τράπεζαν ὅπου εἰς τοὺς ἀξίους παρατίθεται· τρέφει γὰρ ἡμᾶς μὲ τὸ ἄφθαρτον καὶ πανακήρατον αὐτοῦ σῶμα, καὶ ποτίζει ἡμᾶς μὲ τὸ ἄφθαρτον καὶ ζωηρότατον αὐτοῦ αἷμα. Καὶ διὰ νὰ εἰπῶ καθολικῶς, εἰς τὴν φιλοξενίαν καὶ τὴν σημερινὴν τράπεζαν τῶν φρικτῶν Μυστηρίων δείχνει καὶ παραθέτει ὁ Θεὸς εἰς ἡμᾶς τὴν μεγαλητέραν του σοφίαν, τὴν μεγαλητέραν του δύναμιν, καὶ τὸν μεγαλήτερον πλοῦτον τῆς αὐτοῦ ἀγαθότητος· ὅθεν γλαφυρῶς εἶπεν ὁ Ἱερὸς Αὐγουστῖνος· „ Σοφώτατον ὂν τὸ Θεῖον, πλείω διδόναι τῆς ἱερᾶς ταύτης οὐκ οἶδε θυ- „ σίας· παντοδύναμον ὂν, πλείω διδόναι οὐκ ἴσχυσε· πλουσιώτατον ὂν, διδόναι πλείω οὐκ „ ἔσχε ". (ἐν τῷ Προοιμίῳ τῆς ἱερᾶς Κατηχήσεως τοῦ Βούλγαρι) Δὲν εἶναι κατώτερα καὶ τὰ λόγια τοῦ μεγάλου τῆς Θεσσαλονίκης Γρηγορίου οὕτως ἔχοντα· „ Βασιλικὴ ἐκτε- „ λούμεθα πορφύρα προσερχόμενοι τοῖς Μυστηρίοις, μᾶλλον δὲ, βασιλικὸν αἷμά τε καὶ „ σῶμα, καὶ πρὸς Θείαν, ὦ τοῦ θαύματος! υἱότητα μεταποιούμεθα, τῆς λαμπρότητος „ τοῦ Θεοῦ μυστικῶς γενομένης ἐφ' ἡμᾶς, καὶ περιλαμψάσης ἐξαισίως, καὶ δύναμιν παρε- „ χούσης κατὰ τὴν ἐπαγγελίαν, ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ Πατρὸς ἡμῶν λάμψειν καθάπερ ἥ- „ λιος " (Λόγῳ περὶ Μυστηρίων). Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀλεξανδρείας Κύριλλος ἑρμηνεύων τὸ, „ Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα ", λέγει· „ Ὥσπερ εἴτις σπινθῆρα λαβὼν ἀχύροις ἐγκαταχώ- „ σαι πολλοῖς, ἵνα σωζόμενον ἔχῃ τὸ τῆς πυρὸς σπέρμα, ἕτω καὶ ἐν ἡμῖν ὁ Κύριος ἡμῶν „ Ἰησοῦς Χριστὸς διὰ τῆς ἰδίας σαρκὸς ἐναποκρύπτει τὴν ζωὴν, καὶ ὥσπερ τί σπέρμα τῆς „ ἀθανασίας ἐντίθησιν ὅλην τὴν ἐν ἡμῖν ἀφανίζον φθοράν ".

Ποῦ δὲ ταύτην τὴν τράπεζαν νὰ ἀπολαύσωμεν; Εἰς τόπον ὑψηλὸν καὶ ὑπερῷον· ἐν τῷ ἀνωγέῳ γὰρ παρέδωκεν ὁ Κύριος εἰς τοὺς Ἀποστόλους του τὰ Μυστήρια· „ Κἀκεῖνος „ γὰρ, φησὶν, ὑμῖν δείξει ἀνώγεων μέγα ἐστρωμένον, ἐκεῖ ἑτοιμάσατε (τὸ Πάσχα) ". (Λυκ. κβ'. 12.) Διότι, ἂν καὶ ὁ Κύριος ἐκαταδέχθη νὰ συγκαταβῇ ἕως εἰς τὴν ἰδικήν μας ἐσχατιὰν καὶ ταπείνωσιν, ἀλλ' ὅμως πάλιν ὡς Θεὸς εἰς τοὺς ὑπερῴους τόπους χαίρει καὶ ὑψηλούς· τί δὲ ἄλλο νοεῖται τὸ ἀνώγεων, πάρεξ αἱ ὑψηλαὶ φρένες, αἱ ἀναβαίνουσαι καὶ μετεωριζόμεναι εἰς τὰς ὑψηλὰς περὶ Θεῦ Θεωρίας; Ἂς ἀπολαύσωμεν λοιπὸν διπλῶς τῆς ἀθανάτου τραπέζης τῶν Θείων καὶ φρικτῶν Μυστηρίων σήμερον, ἀδελφοὶ, καὶ αἰσθη- τῶς δηλαδὴ καὶ νοητῶς· αἰσθητῶς μὲν, τρώγοντες τὸν ἡγιασμένον ἄρτον, καὶ πίνοντες τὸν ἡγιασμένον οἶνον: ἤτοι τὸ σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Κυρίου· νοητῶς δὲ, ἀπολαμβάνοντες

αὐ-

αὐτῶν ἐν ταῖς περὶ Θεοῦ ὑψηλαῖς νοήσεσι καὶ θεωρίαις, ὡς ἔν τινι ὑπερῴῳ τόπῳ εὑρισκόμενοι πάσης τῆς γῆς καὶ τῶν γηΐνων ἐξηρημένῳ· ἀνώγεων γάρ, κατὰ τὸν Ἱερὸν Θεοφύλακτον, εἶναι ἡ ὑψηλὴ τοῦ νοὸς χώρησις, τὰ θεῖα, λέγω, καὶ νοητὰ πράγματα, εἰς τὰ ὁποῖα ὁ πνευματικὸς νῆς ἐμφιλοχωρεῖ καὶ ἐνδιατρίβει. Ἐστρωμένα δὲ εἶναι ταῦτα εἰς τὸν τοιοῦτον νοῦν, καθότι δὲν εὑρίσκεται εἰς αὐτὰ κανένα τραχὺ καὶ σκολιὸν, ἀλλὰ καὶ τὰ σκολιὰ ὡς εὐθέα νοεῖ ὁ τοιοῦτος νοῦς· ὅθεν εἶπεν ὁ Σολομών· „ Πάντα εὐθέα „ ἐστὶ τοῖς νοοῦσι, καὶ ὀρθὰ τοῖς εὑρίσκουσι γνῶσιν ". (Παρ. ἡ. 9.)

Δύναται δὲ νὰ νοηθῇ τὸ ἐστρωμένον ἀνώγεων καὶ μὲ ὑψηλότερον τρόπον, κατὰ τὸν αὐτὸν Θεοφύλακτον. Ἡ φυσικὴ κατάστασις καὶ ἐνέργεια τοῦ νοὸς ἀνώγεων ἐστρωμένον λέγεται· εἰ γὰρ καὶ ὁ νοῦς ἐν τῇ κατὰ φύσιν ἐνεργείᾳ καὶ γνώσει διάγων, ὑψηλὸν πρᾶγμά ἐστιν· ἀλλ' ὅμως αὕτη ἡ φυσικὴ γνῶσις αὐτοῦ ἔστρωται: ἤτοι εἶναι χθαμαλήτε καὶ ταπεινὴ, συγκρινομένη μὲ τὴν ὑπὲρ φύσιν καὶ νοῦν γνῶσιν αὐτοῦ· ὅταν δὲ ἁρπαγῇ ὑπὸ τῆς χάριτος καὶ φθάσῃ εἰς τὴν ὑπὲρ νοῦν γνῶσιν ἐπάνω ἀπὸ κάθε ὕψος, τότε δὲν ἐνεργεῖ πλέον αὐτὸς τὴν κατὰ φύσιν αὐτῆ ἐνέργειαν αὐτοκινήτως, ἀλλ' ἐνεργεῖται καὶ πάσχει ἑτεροκινήτως ὑπὸ τοῦ θείου φωτὸς, καὶ ἐξίσταται πάσης φυσικῆς ἐνεργείας· καθὼς καὶ οἱ Προφῆται λαμβανόμενοι κατὰ τὸν νοῦν ὑπὸ τῆς χάριτος τῶ Ἁγίου Πνεύματος, ἐξίστανται πάσης φυσικῆς ἐνεργείας τοῦ νοός· ὅθεν καὶ γέγραπται ὅτι ἔγινε λῆμμα Κυρίου εἰς τὸν δεῖνα Προφήτην· οὕτως ἀναγινώσκομεν εἰς τὸν Ἀββακοὺμ, „ Τὸ λῆμμα, ὃ εἶδεν Ἀβ- „ βακοὺμ ὁ Προφήτης ", (Ἀββ. ά. 1.) καὶ εἰς τὸν Ζαχαρίαν, „ Λῆμμα λόγου Κυρίου ", (Ζαχ. Θ'. 1.) καὶ εἰς τὸν Μαλαχίαν, „ Λῆμμα λόγου Κυρίου " (Μαλ. ά. 1.). (Ὅρα καὶ εἰς τὴν ἑρμηνείαν τοῦ εἰς τὴν Ε'. Ὠδὴν τοῦ Β'. Κανόνος τῆς Κοιμήσεως ἐν τῷ Τροπαρίῳ τῷ λέγοντι „ Τὸ σκεῦος διέπρεπεν ").

Πρῶτον λοιπὸν ἡμεῖς πρέπει νὰ ἑτοιμάσωμεν τὸ ἐστρωμένον ἀνώγεων: ἤτοι νὰ ἐνεργῶμεν τὴν κατὰ φύσιν ἐνέργειαν τῆ ἰδικοῦ μας νοὸς, καταγινόμενοι πάντοτε εἰς θεωρίας καὶ νοήματα πνευματικά· καὶ ἀφ' οὗ ἡμεῖς ἑτοιμασθῶμεν καὶ γένωμεν ἐπιτήδειοι εἰς τὸ νὰ δεχθῶμεν τὴν ὑπερφυσικὴν ἐνέργειαν καὶ ὑπὲρ νοῦν γνῶσιν, τότε ἔρχεται εἰς ἡμᾶς ὁ Χριστὸς καὶ τελεῖ τὰ Μυστήρια, ἀνάγων τὸν νοῦν ἡμῶν εἰς ἁρπαγὰς καὶ ἀλαλήτους θεωρίας.

Τὸ δὲ „ Ἐπαναβεβηκότα λόγον ἐκ τοῦ Λόγου μαθόντες " διττῶς νοεῖται· ἢ γὰρ λέγει ὅτι ἡμεῖς ἐκ τοῦ λόγου τοῦ Εὐαγγελίου μαθόντες τὸν Θεὸν Λόγον, ὅτι ἀνέβη εἰς τὸ ὑπερῷον διὰ νὰ ἐκτελέσῃ τὸ Πάσχα, μεγαλύνομεν αὐτὸν, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, ἡμεῖς ἐκ τοῦ Θεοῦ Λόγου τοῦ εἰς τὸ ἀνώγεων τὸ Δεῖπνον ἐκτελέσαντος μαθόντες λόγον ἐπαναβεβηκότα: ἤγουν ἀναγωγὴν καὶ ἀλληγορίαν ὑψηλοτέραν, μεγαλύνομεν αὐτόν. Ποῖος δὲ εἶναι ὁ ἐπαναβεβηκὼς λόγος; Ἄκουσον τοῦ Ἱεροῦ Θεοφυλάκτου, ὅτι, ὅταν ἐν ἡμῖν ἐνεργῇ ὁ Θεὸς Λόγος, ὄχι μόνον θέλομεν νοήσει τὴν τοῦ Πάσχα μετάληψιν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὑψηλοτέρους καὶ βαθυτέρους λόγους τῶν αἰσθητῶν καὶ νοητῶν κτισμάτων θέλομεν συνετισθῆ, κατὰ τὸ „ Ὄψομαι τοὺς Οὐρανούς ἔργα τῶν δακτύλων σου " · (Ψαλ. ἡ. 3.) μαθηταὶ γὰρ τοῦ Λόγου, μεθ' ὧν ποιεῖ τὸ νοητὸν Πάσχα, εἶναι πάντες οἱ λόγοι τῶν γεγονότων, κατὰ τὸν ἴδιον Θεοφύλακτον.

Τροπάριον.

„ Ἅπιτε, τοῖς Μαθηταῖς ὁ Λόγος ἔφη, τὸ Πάσχα ἐμ ὑπερῴῳ „ τόπῳ ᾧ μοῦς ἐμίδρυται οἷς μυσταγωγῶ, σκευάσατε, ἀζύμῳ ἀλη- „ θείας λόγῳ· τὸ στερρὸν δὲ τῆς χάριτος μεγαλύματε.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τοῦτο τὸ Τροπάριον ἐρανίσθη ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸ λόγιον ὅπου εἶπεν ὁ Κύριος πρὸς τοὺς Ἀποστόλους λέγων· „ Πορευθέντες, ἑτοιμάσατε ἡμῖν τὸ Πάσχα ἵνα φάγωμεν..... „ κἀκεῖνος ὑμῖν δείξει ἀνώγεων μέγα ἐστρωμένον, ἐκεῖ ἑτοιμάσατε ". (Λουκ. κβ'. 8.) Κοντὰ δὲ εἰς τὴν κατὰ τὸ γράμμα Ἱστορίαν τοῦ Πάσχα συνάπτει ὁ Μελῳδὸς καὶ τὴν κα-

κατὰ τὸ Πνεῦμα τούτου ἀναγωγὴν καὶ ἀλληγορίαν· καὶ ἀνώγεων μὲν ἐννοεῖ τὸ ἡγεμονικὸν τῆς ψυχῆς, εἰς τὸ ὁποῖον κάθηται ὁ νοῦς ὡς Βασιλεύς· δεῖπνον δὲ ἐννοεῖ τὸν εὐσεβῆ λόγον τῆς Πίστεως, ὁ ὁποῖος καὶ δι' ἀζύμων καὶ δι' ἐνζύμων συγκροτεῖται· καὶ ἐπὶ καλοῦ γὰρ καὶ ἐπὶ κακοῦ λαμβάνονται καὶ τὰ ἄζυμα καὶ τὰ ἔνζυμα παρὰ τῇ Θείᾳ Γραφῇ. Ἄζυμος μὲν ἓν λέγεται ὁ λόγος τῆς Πίστεως, διὰ τὴν ἁπλότητα καὶ καθαρότητα καὶ ἀλήθειαν, μὴ ἔχων τὴν ζύμην, ἥτις εἰς τὴν ὑπόκρισιν ἐννοεῖται, ὡς εἶπεν ὁ Κύριος· „ Προσέχετε ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων, ἥτις ἐστὶν ὑπόκρισις “· (Ματθ. ιϛ'. 6.) μακρὰν γὰρ ἀπὸ κάθε ὑπόκρισιν εἶναι ὁ τῆς Πίστεως λόγος, οὐκ ἄλλος μὲν ὢν, ἄλλος δὲ φαινόμενος, μηδὲ ἔχων τὴν ζύμην τὴν παλαιάν: ἤγουν τὴν τοῦ παλαιοῦ καὶ σκιώδους καὶ παρελθόντος Νόμου, ἥτις διὰ τὴν παλαιότητα ὀξινίζει καὶ ἄχριστος γίνεται, μηδὲ ἔχων τὴν ζύμην τῆς κακίας καὶ τῆς πονηρίας, ὡς λέγει ὁ Παῦλος· „ Ὥστε ἑορτάζωμεν „ μὴ ἐν ζύμῃ παλαιᾷ, μηδὲ ἐν ζύμῃ κακίας καὶ πονηρίας “. (α'. Κορ. ε'. 8.) Ἔνζυμος δὲ πάλιν λέγεται ὁ λόγος τῆς Πίστεως, καθότι αὐτὸς εἶναι στερεὸς, συγκρατῶν τὴν καρδίαν καὶ τὴν ὑγερὰν δύναμιν τοῦ πιστεύοντος, καὶ μὴ ἀφίνων αὐτὴν νὰ κλανῇται εἰς διαφόρους αἱρέσεις καὶ πλάνας· ὃν τρόπον καὶ ὁ αἰσθητὸς ἔνζυμος ἄρτος στηρίζει καὶ συγκρατεῖ τὴν αἰσθητὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου, ὡς εἶπεν ὁ Ψαλμῳδός· „ Καὶ ἄρτος καρδίαν ἀν„ θρώπου στηρίζει “. (Ψαλ. ργ'. 15.)

Τούτων οὕτω προεγνωσμένων, λέγει ὁ Μελῳδός· ὁ ἐνυπόστατος τοῦ Θεοῦ Λόγος εἶπεν εἰς τοὺς ἁγίους του Μαθητάς· σκευάσατε (ἤτοι ἑτοιμάσατε), ὦ Μαθηταί μου, τὸ Πάσχα, χάριν τῶν εὐσεβῶν καὶ ὀρθοδόξων λαῶν τῶν Χριστιανῶν, εἰς τοὺς ὁποίους ἐγὼ μυσταγωγῶ καὶ διδάσκω τὰ τῆς εὐσεβείας Μυστήρια. Ἤ νοεῖται καὶ οὕτως· ἑτοιμάσατε, ὦ Μαθηταί μου, εἰς τοὺς ὁποίους ἐσᾶς μυῶ καὶ διδάσκω τὰ τῆς εὐσεβείας Μυστήρια, τὸ Πάσχα ἐν ὑπερῴῳ τόπῳ, τουτέστιν ὄχι εἰς σαρκικὸν καὶ ψυχικὸν ἄνθρωπον, καὶ τὰ σαρκικὰ καὶ ψυχικὰ φρονοῦντα· ἐπειδὴ, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, Ψυχικὸς ἄνθρωπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ Πνεύματος· (α'. Κορ. β'. 14.) τὸ δὲ ἰδικόν μου Πάσχα καὶ τὰ Μυστήρια εἶναι ὅλως πνευματικά· ἀλλὰ ἑτοιμάσατε αὐτὸ εἰς ἄνθρωπον ὑψηλὸν καὶ οὐρανομήκη καὶ τὰ ὑψηλὰ φρονοῦντα, καὶ ἁπλῶς, εἰς ἄνθρωπον πνευματικὸν καὶ νοῦν ἔχοντα θεωρητικόν.

Πῶς δὲ αὐτὸ πρέπει νὰ ἑτοιμάσουν; Μὲ ἄζυμον μὲν λόγον τῆς ἀληθείας καὶ ἁπλότητος, ὄχι ὅμως καὶ χωρὶς τὸν ἔνζυμον καὶ ἀρτῶδη καὶ στερεόν· διότι τὸν ἔνζυμον ἄρτον αἰνιγματωδῶς ἐφανέρωσεν ὁ Μελῳδὸς μὲ τὴν προσθήκην του, „ Τὸ στερρὸν δὲ τῆς χάριτος „ μεγαλύνατε “· τῆς χάριτος δὲ ἐστὶ τὸ ἔνζυμον, ἐπειδὴ δι' ἐνζύμου ἄρτου καὶ ὁ Κύριος τότε παρέδωκε τὸ Μυστήριον, ἀκόμη γὰρ δὲν ἦτον καιρὸς τῶν ἀζύμων, καθότι αὐτὰ ἐτρώγοντο μετὰ τοῦ ἀμνοῦ καὶ τῶν πικρίδων ἐν τῇ νυκτὶ τοῦ μεγάλου Σαββάτου, καὶ πᾶσα δὲ ἡ τοῦ Χριστοῦ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία δι' ἐνζύμου ἄρτου ἐκτελεῖ τὸ Μυστήριον· ὅθεν καὶ ὡς τῆς χάριτος ὂν, ἀκολούθως εἶπεν ὁ Μελῳδὸς ὅτι νὰ μεγαλύνουν τὸ ἔνζυμον· τὰ γὰρ ἄζυμα μὲ τὸ νὰ ἐμεταχειρίζετο ὁ παλαιὸς Νόμος εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς ἱεροπραξίας, διὰ τοῦτο ὁ Μελῳδὸς δὲν ὀνομάζει αὐτὰ τῆς χάριτος, οὔτε λέγει νὰ τὰ μεγαλύνουν οἱ πιστοί. Διὰ τί δὲ ὅλως ἀναφέρει ἄζυμα ἐδῶ ὁ Μελῳδός; Διὰ νὰ δείξῃ μυστικῶς ὅτι ἔφαγε τότε τὸ παλαιὸν Πάσχα ὁ Κύριος, ὅπερ δι' ἀζύμων ἐγίνετο, καθὼς καὶ ἄλλοι πολλοὶ Πατέρες οὕτως ὑπέλαβον· ὅτι δὲ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον δὲν τὸ ἔφαγεν, ὅρα εἰς τὸν λόγον Ἰωάννου Ἱεροσολύμων κατὰ ἀζύμων, καὶ εἰς τὸ περὶ Μυστηρίων Βιβλιάριον Εὐστρατίου τοῦ Ἀργέντου.

Διὰ τοῦ ἀζύμου λοιπὸν καὶ τοῦ ἐνζύμου τοῦτο τὸ νόημα παρασταίνεται, δηλαδὴ ὅτι ὁ εὐσεβὴς ἄνθρωπος πρέπει νὰ τρέφεται ἀζύμως μὲν (ἤτοι ἁπλοϊκῶς) διὰ τὴν ἁπλότητα καὶ ἀλήθειαν τῆς εὐσεβείας καὶ Πίστεως· ἐνζύμως δὲ καὶ φρονίμως, διότι κοντὰ εἰς τὴν ἁπλότητα πρέπει νὰ ἔχῃ καὶ σύνεσιν καὶ φρονιμάδαν· καθὼς καὶ ὁ Κύριος παραγγέλλει λέγων· „ Γίνεσθε φρόνιμοι ὡς οἱ Ὄφεις, καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστεραί “· (Ματ. ι'. 16.) καὶ ὁ Ἀπόστολος· „ Μὴ παιδία γίνεσθε ταῖς φρεσὶν, ἀλλὰ τῇ κακίᾳ νηπιάζε„ τε, ταῖς δὲ φρεσὶ τέλειοι γίνεσθε “. (α'. Κορ. ιδ'. 20.) (1).

Τρο-

(1) Ὅτι μὲν εἶναι ἀποβεβλημμένα τὰ ἄζυμα ἀπὸ τὰ Μυστήρια τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, τὰ δὲ ἔνζυμα μόνα εἶναι δεκτὰ εἰς αὐτὴν, καὶ τί αὐτὰ δηλοῦσιν, ἄκουσον. Ἰωσὴφ ὁ Βρυέννιος ἐν τῇ πρώτῃ διά-

Τροπάριον.

„ Δημιουργὸμ ὁ Πατὴρ πρὸ τῶμ αἰώμωμ Σοφίαμ γεμμᾷ, ἀρχὴμ „ ὁδῶμμε εἰς ἔργα ἔκτισε τὰ μῦμ μυστικῶς τελούμεμα· Λόγος γὰρ „ ἄκτιστος ὢμ φύσει, τὰς φωμὰς οἰκειοῦμαι, οὗ μῦμ προσείληφα.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸ Τροπάριον τοῦτο ἐρανίσθη ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς ἀπὸ τὸ Η'. κεφάλαιον τῶν Παροιμιῶν, ὅπου ἡ ἐνυπόστατος Σοφία ὁ Μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ λέγει περὶ ἑαυτοῦ· „ Κύριος ἔκτι- „ σέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ· πρὸ τοῦ αἰῶνος ἐθεμελίωσέ με, ἐν ἀρχῇ πρὸ „ τοῦ τὴν γῆν ποιῆσαι.... πρὸ τοῦ ὄρη ἑδρασθῆναι, πρὸ δὲ πάντων τῶν βουνῶν γεννᾷ „ με". (Στιχ. 22.) Ἐπειδὴ δὲ τὸ, Ἔκτισε ῥῆμα, ὡς ἀπὸ τῆς ἐνυποστάτου Σοφίας τοῦ Πατρὸς λεγόμενον, σκανδάλου πέτρα ἔγινεν εἰς πολλούς· ἐκ τούτου γὰρ οἱ Ἀρειανοὶ κινούμενοι, ἐτόλμησαν νὰ εἰποῦν κτίσμα τὸν Μονογενῆ Υἱὸν τοῦ Θεοῦ· διὰ τοῦτο ὁ Θεσπέσιος Κοσμᾶς ἄριστα ἐδῶ διακρίνει, τί μὲν δηλοῖ τὸ, Γεννᾷ, τί δὲ τὸ, Ἔκτισεν. Ἐπειδὴ γὰρ ὁ Χριστὸς Θεὸς ἐστὶν ὁ αὐτὸς καὶ ἄνθρωπος, τὸ μὲν Γεννᾷ λαμβάνεται ἐπὶ τῆς ἀϊδίου αὐτοῦ Θεότητος, καθ' ἣν ἐκ τοῦ ὁμοουσίου ἐγεννήθη Πατρὸς ὑπὲρ πάντα λόγον καὶ τέλος πρὸς τὰ ἔξω· τὸ δὲ Ἔκτισε λαμβάνεται ἐπὶ τῆς χρονικῆς αὐτοῦ ἀνθρωπότητος, καθ' ἣν ἐπτώχευσε τὸ κτιστόν. Σαφηνίζων λοιπὸν τὴν ἀσάφειαν τοῦ ῥητοῦ τῆς Παροιμίας ὁ Μελῳδὸς λέγει· Ἐμὲ τὴν δημιουργικὴν Σοφίαν τῶν ἁπάντων γεννᾷ ὁ Πατὴρ πρὸ πάντων τῶν αἰώνων· γεννᾷ δέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ, ἤγουν δημιουργικὴν αἰτίαν καὶ ἀρχὴν τῶν ὄντων, δι' ἧς τὰ πάντα ἐγένετο· εἰς δὲ ταῦτα τὰ ἔργα τὰ νῦν μυστικῶς τελούμενα, ἤγουν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην σωτηρίαν καὶ τὴν ἀνάπλασιν, δὲν μὲ γεννᾷ, ἀλλὰ ἔκτισέ με, ἤγουν ηὐδόκησέ με νὰ προσλάβω τὸ κτιστὸν σῶμα. Ἂς μὴ θαυμάζῃ δὲ τινὰς, ἂν ἐγὼ, Θεὸς ὢν κατὰ τὴν ἄναρχον φύσιν τῆς Θεότητος καὶ ἄκτιστος καὶ προαιώνιος ὑπάρχων Λόγος καὶ Υἱὸς, λέγω ὅτι μὲ ἔκτισεν ὁ Πατήρ· μηδὲ εἰς ἄτοπα νοήματα κρημνιζέσθω, ὑπὸ τῆς λέξεως ταύτης κινούμενος· ἐπειδὴ γὰρ ἐγὼ ἐπ' ἐσχάτων προσέλαβον εἰς τὴν ἰδικήν μου ὑπόστασιν τὴν κτιστὴν φύσιν τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ ἓν πρόσωπον καὶ μία ὑπόστασις σύνθετος γέγονα ἐκ Θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος, διὰ τοῦτο οἰκειοποιοῦμαι καὶ τὰς φωνὰς τῆς ἀνθρωπότητός μου· καὶ ἐκεῖνο ὅπου ἡ ἀνθρωπότης μου ἐχρεώστει νὰ λέγῃ διὰ τὸν ἑαυτόν της, τοῦτο ἐγὼ λέγω παρὰ ταῖς Παροιμίαις, ὡς ἐκ μέρους αὐτῆς· εἰ γὰρ καὶ διπλοῦς ὑπάρχω κατὰ τὰς φύσεις, ἀλλ' ὅμως εἷς ὑπάρχω κατὰ τὸ πρόσωπον καὶ τὴν ὑπόστασιν.

Οὕτω μὲν ἡρμήνευσε τὸ, Γεννᾷ καὶ τὸ, Ἔκτισε Θεόδωρος ὁ Πρόδρομος. Ὁ δὲ Θεολόγος Γρηγόριος ὁμοίως καὶ ὁ Νύσσης τὸ „ Ἀρχὴν ὁδῶν " συνάπτουσι μὲ τὸ, Ἔκτισεν, ἤγουν ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα τὰ νῦν μυστικῶς τελούμενα, καὶ θέλουσιν ὅτι νοεῖται τοῦτο κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα, τὴν ὁποίαν προεῖδεν ὁ Θεὸς ἀρχὴν τῶν ἀϊδίων του ὁρισμῶν πρὸ πάντων τῶν ποιημάτων· καὶ ὅρα τὸν Μηνιάτην εἰς τὸ πρῶτον μέρος τῆς Δευτέρας Κυριακῆς πρὸ τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως· καὶ ἴσως βέλτιον τοῦτό ἐστι, καθότι καὶ τὰ λόγια τοῦ Παροιμιαστοῦ οὕτως ἐκφέρονται· „ Κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα „ αὐ-

---

διαλέξει, ἣν ἐποιήσατο τοῦ Λατίνου Σκαράνου οὕτω φησί· „ Πρῶτον ὑμῶν ἀποσχιζόμεθα, ὅτι ἀντὶ ἐν- „ ζύμων ἐν ταῖς ὑμῶν λειτουργίαις προσφέρεται ἄ- „ ζυμα· περὶ αὐτοῦ γὰρ οὕτως ἡ ἑβδόμη οἰκουμε- „ νικὴ σύνοδος τίθησιν· Εἴ τις οὐ τίθησιν εἰς τὴν „ προσφορὰν προζύμην καὶ ἅλας, καὶ εἰ τις προσφέ- „ ρει ἄζυμα, ἀνάθεμα ἔστω· καὶ ὁ μέγας Βασί- „ λειος ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῆς θείας Λειτουργίας φησί· „ Διὰ τῶν ἐνταῦθα τελουμένων συμαίνομεν τὴν τε- „ λείαν ἀνθρωπότητα τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χρι- „ στοῦ, καὶ δεικνυμεν τοῦτο τέλειον Θεὸν εἶναι καὶ „ τέλειον ἄνθρωπον· ἄλευρον ἡ σὰρξ, πρόζυμον ἡ „ ψυχὴ, ἅλας ὁ νοῦς· καὶ διὰ τοῦτο ἐννοοῦν καὶ „ ἔμψυχον τὸ τοῦ Κυρίου σῶμα ὀνομάζομεν. Ἀλλὰ „ καὶ τὰς πέντε αἰσθήσεις ἀποπληροῦμεν ἐν ταῖς „ ἱεραῖς προσφοραῖς· ὅρασις, τὸ ἄλευρον ὄσφρησις „ τὸ πρόζυμον, ἀκοὴ τὸ πῦρ, γεῦσις τὸ ἅλας, καὶ „ ἁφὴ τὸ ὕδωρ". (Τόμ. ά.)

„ αὐτοῦ· πρὸ δὲ πάντων τῶν βουνῶν γεννᾷ με". ὅπου τὸ μὲν, Ἔκτισε σχετικῶς προφέρεται πρὸς τέλος καὶ αἰτίαν, δηλαδὴ τὴν ἀρχὴν τῶν ὁδῶν καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ ἔργα· τὸ δὲ, Γεννᾷ ἀσχέτως καὶ ἀναιτίως ἐκφέρεται, καθὼς εἶπε καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος· „ Τὸ μὲν „ ὢν, ὁ Χριστὸς (ἤτοι κατὰ τὴν Θεότητα) καὶ ἀεὶ ὢν ἐκ τοῦ ἀεὶ ὄντος ὑπὲρ αἰτίαν καὶ „ λόγον· οὐδὲ γὰρ ἦν τοῦ Λόγου λόγος ἀνώτερος". (ἤγουν ποιητικὴ αἰτία) (Λόγ. εἰς τὴν Χριστοῦ Γέννησιν). Ἀλλὰ καὶ τὸ Τροπάριον τοῦτο δύναται νὰ νοηθῇ κατὰ τὴν γνώμην τῶν ἀνωτέρω Πατέρων, ἐὰν λάβῃ ὑποστιγμὴν εἰς τὸ, Γεννᾷ οὕτω· „ Δημιουργὸν ὁ Πατὴρ „ πρὸ τῶν αἰώνων Γεννᾷ με", καὶ ἐδῶ νὰ σταθῇ· εἶτα ὡς ἀπ' ἄλλης ἀρχῆς νὰ εἰπῇ· „ Ἀρχὴν ὁδῶν με εἰς ἔργα ἔκτισε τὰ νῦν μυστικῶς τελούμενα". Σημείωσαι ὅτι ὁ Μέγας Βασίλειος καὶ ὁ Νύσσης Γρηγόριος „ Κύριος ἐκτήσατό με" ἀνέγνωσαν· παρ' ἄλλοις ἀντιγράφοις, „ Καὶ οὐκ ἔκτισέ με"· τὸ δὲ „ Ἐκτήσατό με" νοεῖται ἀντὶ τοῦ ἐγέννησεν· οὕτω γὰρ καὶ ὁ Ἀδὰμ εἶπεν, ὅταν ἐγέννησε τὸν Κάϊν· „ Ἐκτησάμην (ἤτοι ἐγέννησα) ἄνθρωπον διὰ τοῦ „ Θεοῦ". (Γέν. δ'. 1.) (1).

Τροπάριον.

„ Ὡς ἄνθρωπος ὑπάρχω οὐσίᾳ οὐ φαντασίᾳ, οὕτω Θεὸς τῷ τρό-
„ πῳ τῆς ἀντιδόσεως ἡ φύσις ἡ ἑνωθεῖσά μοι· Χριστὸν ἔμα διό με
„ γνῶτε, τὰ ἐξ ὧν, ἐν οἷς, ἅπερ πέφυκα σώζομαι.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Πολλοὶ κακόδοξοι καὶ αἱρετικοὶ ἐπεχείρησαν νὰ μολύνωσι, ὅσον ἐκ μέρους των, τὴν κοσμοσωτήριον Οἰκονομίαν τοῦ Θεοῦ Λόγου· ἄλλοι μὲν γὰρ ἐβλασφήμησαν, ὅτι ὁ Θεὸς Λόγος δὲν προσέλαβεν ἀνθρωπότητα ἀληθῆ καὶ κατ' οὐσίαν, ἀλλὰ κατὰ φαντασίαν· τῶν ὁποίων ἀρχηγὸς ἦτον ὁ δυστυχὴς Εὐτυχὴς ὁ Μονοφυσίτης· ἄλλοι δὲ ἐβλασφήμουν, ὅτι ἡ προσληφθεῖσα ἀνθρωπότης ὑπὸ τοῦ Θεοῦ Λόγου δὲν ἐθεώθη εὐθὺς ἐν τῇ προσλήψει, οὔτε ἔγινεν, ὅπερ τὸ χρίσαν, ὡς εἶπεν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος· τῶν ὁποίων ἀρχηγὸς ἐστάθη ὁ ἄνους Ἀπολινάριος· καὶ ἄλλοι ἐφρόνουν δύω Υἱοὺς, ἕνα τὸν ἐκ Πατρὸς γεννηθέντα, καὶ ἄλλον τὸν ἐκ Μαρίας γεννηθέντα· τῶν ὁποίων ἀρχηγὸς ἐστάθη ὁ ἀνθρωπολάτρης Νεστόριος.

Ταύ-

(1) Θέλεις νὰ ἀκούσῃς, Ἀγαπητὲ, καὶ τὰ ἴδια λόγια τοῦ Θεολόγου Γρηγορίου καὶ τὸ Νύσσης; Ἄκουσον αὐτὰ πρὸς πληροφορίαν σου. Ὁ μὲν Θεολόγος οὕτω γράφει· „ Τί τῶν ὄντων ἀναίτιον; Θεότης· „ οὐδεὶς γὰρ αἰτίαν εἰπεῖν ἔχει Θεοῦ. Ἢ τί ἂν εἴη „ Θεοῦ πρεσβύτερον; τί δὲ τῆς ἀνθρωπότητος (ἣν δὲ „ ἡμᾶς ὑπέστη Θεὸς) αἰτία; Τὸ σωθῆναι πάντως „ ἡμᾶς· τί γὰρ ἕτερον; Ἐπειδὴ τοίνυν ἐνταῦθα καὶ „ τὸ, ἔκτισε καὶ τὸ, γεννᾷ με σαφῶς εὑρίσκομεν, ἁ„ πλοῦς ὁ λόγος. Ὁ μὲν ἂν μετὰ τῆς αἰτίας εὑρί„ σκοιμεν, προσθῶμεν τῇ ἀνθρωπότητι· ὃ δὲ ἁπλῶν „ καὶ ἀναίτιον, τῇ Θεότητι λογισώμεθα· „ Ἔκτισε „ γάρ με, φησὶν, ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ· „ ἔργα δὲ χειρῶν αὐτῶν ἀληθεια καὶ κρίσις, ὧν ἕνεκεν „ ἐχρίσθη Θεότητι· χρίσις γὰρ αὕτη τῆς ἀνθρωπό„ τητος. τὸ δὲ, Γεννᾷ με, χωρὶς αἰτίας· ἢ δεῖξόν τι „ τούτῳ προσκείμενον. Τίς οὖν ἀντερεῖ λόγος, κτί„ σμα μὲν λέγεσθαι τὴν Σοφίαν κατὰ τὴν κάτω „ γέννησιν· γέννημα δὲ κατὰ τὴν πρώτην καὶ πλέον „ ἄληπτον"; (Λόγ. Β'. περὶ Υἱοῦ).

Καὶ ὁ συνώνυμος δὲ αὐτῷ καὶ τῆς Νύσσης φωστὴρ οὕτω λέγει· „ Κύριος ἔκτισέ με· τούτου χάριν ἐκ„ τίσθην ὁ ἀεὶ ὢν καὶ μηδὲν τὸ κτισθῆναι δεόμενος, „ ὥστε μὲ γενέσθαι ἀρχὴν ὁδῶν εἰς τὰ ἔργα τῶ„ Θεοῦ, τοὺς ἀνθρώπους λέγω· τῆς γὰρ ὁδοῦ τῆς „ πρώτης καταφθαρείσης, ἔδει πάλιν ἐγκαινισθῆναι „ τοῖς πλανωμένοις ὁδὸν πρόσφατον καὶ ζῶσαν αὐτὸν „ ἐμὲ, ὃς εἰμὶ ὁδός. Καὶ ὅτι πρὸς τὸ ἀνθρώπινον ἡ „ τοῦ, Ἔκτισέ με διάνοια βλέπει, σαφέστερον ἡμῖν „ τοῦτο παρίστησι διὰ τῶν ἰδίων λόγων ὁ θεῖος Α„ πόστολος, ἐν οἷς διακελεύεται· „ Ἐνδύσασθε τὸν Κύ„ ριον Ἰησοῦν Χριστόν". (Ῥωμ. ιγ'. 14.) καὶ πρὸς „ τούτοις ὅπου τὸν αὐτὸν ἐπαναλαβὼν λόγον φησίν· „ Ἐνδύσασθε τὸν καινὸν ἄνθρωπον τὸν κατὰ Θεὸν „ κτισθέντα". (Ἐφ. δ'. 24.) Εἰ γὰρ ἐν μέν ἐστι „ τὸ σωτήριον ἔνδυμα, τοῦτο δὲ ἐστὶν ὁ Χριστὸς, „ οὐκ ἂν ἄλλον τις εἴποι, παρὰ τὸν Χριστὸν εἶναι „ τὸν καινὸν ἄνθρωπον τὸν κατὰ Θεὸν κτισθέντα. „ Ἀλλὰ δῆλον ὅτι ὁ τὸν Χριστὸν ἐνδυσάμενος, τὸν „ καινὸν ἐνδέδυται ἄνθρωπον τὸν κατὰ Θεὸν κτισθέντα· „ μόνος γὰρ οὗτος ὡς ἀληθῶς καινὸς κυρίως ὀνομάζε„ ται ἄνθρωπος, ὃς οὐχὶ διὰ τῶν γνωρίμων τε καὶ συ„ νήθων τῆς φύσεως ὁδῶν ἐν τῷ τῶν ἀνθρώπων ἐφά„ νη βίῳ, ἀλλ' ἐξηλλαγμένη τις καὶ ἰδιάζουσα ἐπὶ „ μόνου τούτου ἐκαινοτομήθη ἡ κτίσις". (Λόγ. Γ'. κατ' Εὐνομίου τόμῳ β'.).

Ταύτας λοιπὸν τὰς αἱρέσεις θέλων νὰ ἀνατρέψῃ καὶ νὰ καταστρέψῃ ὁ Ἱεράρχης Κοσμᾶς, δὲν εἰσάγει τὸν ἑαυτόν του ἀντιλέγοντα μὲ τὲς ἀνωτέρω αἱρετικοὺς, οὐδὲ τὸν θεῖνα Ἀπόστολον, ἢ τὸν θεῖνα Διδάσκαλον, ἢ τὸν θεῖνα Προφήτην, ἀλλ' αὐτὸν εἰσάγει τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, οὕτω περὶ ἑαυτοῦ θεολογοῦντα καὶ λέγοντα· ὦ ἄνθρωποι, καθὼς ἀληθῶς κατ' οὐσίαν, καὶ ἐχὶ κατὰ φαντασίαν προσέλαβον τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, καὶ ἄνθρωπος ἀληθὴς ὑπάρχω· οὕτω καὶ ταύτην τὴν προσληφθεῖσαν ὑπ' ἐμοῦ καὶ ἑνωθεῖσάν μοι φύσιν τὴν ἀνθρωπίνην ἐν ἀληθείᾳ ἐθέωσα κατὰ τὸν τρόπον τῆς ἀντιδόσεως: ἤτοι λαβὼν ἐγὼ καθ' ὑπόστασιν τὸ κτιστὸν καὶ παθητὸν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἀντέδωκα δικαίως τὴν θέωσιν εἰς αὐτήν· τρόπος γὰρ ἀντιδόσεως ἐστὶ, κατὰ τὸν ἐκ Δαμασκῦ Ἰωάννην, ἑκατέρας φύσεως τῆς ἐν Χριστῷ ἀντιδιδούσης τῇ ἑτέρᾳ τὰ ἴδια, διὰ τὴν τῆς ὑποστάσεως ταυτότητα, καὶ τὴν εἰς ἀλλήλας τῶν φύσεων ἀσύγχυτον περιχώρησιν· ὅθεν κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον Θεὸς παθητὸς ὁ Χριστὸς ὀνομάζεται, καὶ Κύριος τῆς δόξης ἐσταυρωμένος, καθὸ δηλαδὴ δέχεται τὰ τῆς παθητῆς φύσεως ἰδιώματα τῆς ὑποστατικῶς συνάσης αὐτῷ· καὶ πάλιν, ἐκ τοῦ ἐναντίου, παιδίον λέγεται προαιώνιον, καὶ ἄνθρωπος ἄναρχος, καθότι σύνθετος ὢν ὁ Χριστὸς ἐκ δύω φύσεων Θεότητός τε καὶ ἀνθρωπότητος, ποτὲ μὲν ἐκ τῶν θεοπρεπῶν αὐχημάτων, ποτὲ δὲ ἐκ τῶν ἀνθρωποπρεπῶν καὶ ταπεινῶν ἰδιωμάτων ὀνομάζεται.

Ἐπιφέρει δὲ ὁ Μελῳδὸς τὸν Κύριον λέγοντα· διὰ τοῦτο, ὦ ἄνθρωποι, γνωρίσατέ με ἕνα Χριστὸν, κατὰ τὴν ὑπόστασιν δηλαδὴ καὶ τὸ πρόσωπον, μὴ διαιρούμενον εἰς δύω Υἱὰς, σώζοντα δὲ τὰς δύω φύσεις, Θεότητα δηλαδὴ καὶ ἀνθρωπότητα ὁλοκληρότατα καὶ ἀκεραιότατα σὺν πάσαις ταῖς φυσικαῖς αὐτῶν ἐνεργείαις καὶ ἰδιώμασιν, ἐξ ὧν φύσεων, καὶ ἐν αἷς φύσεσι, μᾶλλον δὲ καὶ ἀκριβέστερον εἰπεῖν, ἅπερ (ἤτοι αὗται αἱ δύω φύσεις) ἐγώ εἰμι ὁ Χριστός. Εἶπον δὲ μᾶλλον καὶ ἀκριβέστερον τὸ τρίτον, διότι, κατὰ τὸν Θεόδωρον, τὸ πρῶτον: ἤτοι τὸ, Ἐξ ὧν δὲν εἶναι τόσον ἀκριβές· εἰ γὰρ καὶ λέγεται ὁ Θεάνθρωπος, ὅτι ἐκ τῶν δύω πέφυκε φύσεων, ὡς παρὰ τῷ Θεολόγῳ Γρηγορίῳ γράφεται· „ Προελθὼν δὲ „ Θεὸς μετὰ τῆς προσλήψεως, ἓν ἐκ δύω τῶν ἐναντίων σαρκὸς καὶ πνεύματος ὤν, τὸ μὲν „ ἐθέωσε, τὸ δὲ ἐθεώθη" (Λόγ. εἰς τὴν Χριστοῦ Γέννησιν) ἀλλ' ὅμως δὲν εἶναι πάντῃ προσφυὲς τὸ λέγειν οὕτω περὶ Χριστοῦ· καθότι ὁ λέγων ὅτι ὁ Χριστὸς πέφυκεν ἐκ Θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος, φαίνεται ὅτι ἔννοιαν ὕλης καὶ εἴδους εἰσάγει, καὶ ὑποτοιεῖται ὅτι δοξάζει τὸν Χριστὸν ὅτι συνίσταται ἐξ ὕλης μὲν τῆς ἀνθρωπότητος, ἐξ εἴδους δὲ τῆς Θεότητος· τοῦτο δὲ εἶναι ἀνάξιον νὰ νοῆται ἐπὶ Χριστοῦ· ἐπειδὴ ὁ προσληφθεὶς ὑπὸ τοῦ Σωτῆρος ὁλόκληρος ἄνθρωπος, ὁ ἐκ σώματος καὶ νοῦ καὶ ψυχῆς, δὲν ἦτον ὡς ὕλη ἀνείδεος, ἀλλ' οὔτε ἡ Θεότης ἦτον τοιοῦτον εἶδος, ὥστε νὰ μορφώσῃ τὴν τοιαύτην ὕλην.

Δεύτερον δὲ λέγεται Ἐν οἷς, ἤγουν ὅτι ἐν ταῖς δύω φύσεσι πέφυκεν ὁ Χριστός· ἀλλ' ὅμως οὐδὲ αὐτὸ ἔχεται ἀκριβείας· καθότι ὁ λέγων τοῦτο ἔννοιαν εἰσάγει μέρους καὶ ὅλου· ἐν τοῖς μέρεσι γὰρ τὸ ὅλον ἐστίν· οὐ γὰρ ὡς ὅλον μὲν ἐστὶν ὁ Θεάνθρωπος Χριστὸς, ὡς μέρη δὲ αὐτοῦ ἡ Θεότης καὶ ἡ ἀνθρωπότης, ἵνα δώσωμεν ὅτι ἐν αὐτοῖς θεωρεῖται. Τί δὲ ἀσεβέστερον τὸ νὰ μερικεύσῃ τινὰς τὴν ἄπειρον Θεότητα; Οἰκειότερον λοιπὸν καὶ ἀκριβέστερον εἶναι, ὅταν περὶ τῶν δύω φύσεων τοῦ Χριστοῦ θεολογῶμεν, νὰ ἀφίνωμεν τὸ, Ἐξ ὧν, καὶ τὸ, Ἐν οἷς, νὰ προτιμῶμεν δὲ τὸ, Ἅ· διότι, ἂν καὶ ἐκεῖνα φαίνωνται ὅτι ἐλέχθησαν καὶ λέγονται εὐσεβῶς ὑπὸ πολλῶν Θεολόγων, ἤγουν, ὅτι ὁ Χριστὸς πέφυκεν ἐκ Θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος, καὶ ὅτι ὁ Χριστὸς θεωρεῖται ἐν Θεότητι καὶ ἀνθρωπότητι· μ' ὅλον τοῦτο ἀκριβέστερον εἶναι νὰ λέγωμεν ὅτι ὁ Χριστὸς δύω φύσεις ἐστὶ, Θεὸς δηλαδὴ καὶ ἄνθρωπος· ὅθεν καὶ ὁ θεῖος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς εἶπεν· „ Αἱ δύω φύσεις, εἷς ἐστι „ Χριστὸς, καὶ ὁ εἷς Χριστὸς, δύω φύσεις ἐστί". (Βιβλ. γ'. κεφ. ιδ'.) (1).

Ἑρα-

(1) Σημειοῦμεν δὲ καὶ τοῦτο μετὰ τοῦ αὐτοῦ Δαμασκηνοῦ. „ Ὅταν ἡμεῖς λέγωμεν, ἢ ἀκούωμεν „ ἄλλων λεγόντων ὅτι ὁ Χριστὸς ἐκ Θεότητός ἐστι „ καὶ ἀνθρωπότητος, οὐ δεῖ ἐννοεῖν αὐτὸν ἐξ ἑτέ„ρων ἕτερον, ὥσπερ ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος ἄνθρω„πον, ἢ ὡς ἐκ τεσσάρων στοιχείων σῶμα, ἀλλ' ἐξ „ ἑτέρων τὸν αὐτόν· ἐκ Θεότητος γὰρ καὶ ἀνθρω„πότητος Θεὸν τέλειον καὶ ἄνθρωπον τέλειον τὸν „ αὐτὸν καὶ εἶναι καὶ λέγεσθαι ἐκ δύω τε καὶ ἐν „ δυσὶν ὁμολογοῦμεν φύσεσιν. (Βιβλ. γ'. κεφ. γ'.) „ Ὁμοίως καὶ ὅταν λέγωμεν ὅτι ὁ Χριστὸς θεωρεῖ„ται καὶ γινώσκεται ἐν Θεότητι καὶ ἀνθρωπότητι, „ οὐχὶ ἐν ἑτέροις ἕτερον νοοῦμεν αὐτόν, ἀλλ' ἑτέ„ροις τὸν αὐτόν· καὶ οὕτως ἐπ' αὐτοῦ καὶ ταῦτα „ οἰκείως λέγονται". Μολονοτοῦτο καὶ οἰκειότερον, ὡς εἴπομεν, καὶ ἀκριβέστερον εἶναι τὸ τρίτον.

Ἐρανίσθη δὲ τὰ τρία ταῦτα ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸν πολὺν ἐν Θεολογίᾳ Γρηγόριον καὶ ἐμιμήθη αὐτόν· καθὼς γὰρ ἐκεῖνος θεολογῶν περὶ τῶν τριῶν ὑποστάσεων τῆς μακαρίας Τριάδος καὶ τῆς μιᾶς τούτων Θεότητος, εἶπεν· „Ἐν γὰρ ἐν τρισὶν (ὑποστάσεσι δηλ.) ἡ „Θεότης, καὶ τὰ τρία ἕν, τὰ ἐν οἷς ἡ Θεότης, ἢ τόγε ἀκριβέστερον εἰπεῖν, ἃ ἡ Θεότης". (Λόγ. εἰς τὰ φῶτα) οὕτω καὶ ὁ θεῖος Κοσμᾶς ἐδῶ περὶ τῶν δύω φύσεων τοῦ Χριστοῦ Θεολογῶν, „Ἐξ ὧν, καὶ ἐν οἷς, ἅπερ πέφυκα", εἶπε, τὸ, Ἅπερ, τοῦ, Ἐξ ὧν, καὶ τοῦ, Ἐν οἷς, δείχνων ἀκριβέστερον. Καὶ ἐν τῇ πρώτῃ δὲ ἐπιστολῇ τῇ πρὸς Κλεδόνιον οὕτω γράφει ὁ ἀνωτέρω Θεολόγος· „Καὶ εἰ δεῖ συντόμως ἐπεῖν, ἄλλο μὲν καὶ ἄλλο τὰ, ἐξ ὧν ὁ „Σωτὴρ (ἤτοι δύω αἱ φύσεις εἰσὶν αὐτοῦ), εἴπερ μὴ ταὐτὸν τὸ ἀόρατον τῷ ὁρατῷ, καὶ „τὸ ἄχρονον τῷ ὑπὸ χρόνον· οὐκ ἄλλος δὲ καὶ ἄλλος· μὴ γένοιτο! (ἤτοι οὐχὶ δύω ὑπο„στάσεις καὶ πρόσωπα) τὰ γὰρ ἀμφότερα ἓν τῇ συγκράσει, Θεοῦ μὲν ἐνανθρωπήσαντος, „ἀνθρώπου δὲ θεωθέντος· ἢ πῶς ἄντις ὀνομάσειεν".

Ἄμποτε δὲ καὶ ἡμεῖς οἱ ψάλλοντες καὶ ἀναγινώσκοντες καὶ ἀκούοντες τὸν παρόντα Κανόνα νὰ προετοιμαζώμεθα μὲ τὴν Προσοχὴν τοῦ νοὸς, μὲ τὴν ἀποστροφὴν τῶν πονηρῶν καὶ αἰσχρῶν καὶ βλασφήμων λογισμῶν, μὲ τὴν ἀποχὴν τοῦ μίσους καὶ τῆς μνησικακίας, μὲ τὸ καθαρὸν συνειδὸς, μὲ τὴν κατὰ δύναμιν νηστείαν καὶ ἐγκράτειαν, καὶ μὲ τὴν ἐξαγόρευσιν τῶν κρυπτῶν· καὶ οὕτω διὰ τῆς τοιαύτης προετοιμασίας νὰ πλησιάζωμεν εἰς τὰ θεῖα Μυστήρια καὶ νὰ μεταλαμβάνωμεν τοῦ μυστικοῦ Δείπνου, καθὼς ὅλος οὗτος ὁ Κανὼν περὶ τούτου, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, διαλαμβάνει. Ἄμποτε κἀνεῖς ἀπὸ ἡμᾶς νὰ μὴ φανῇ μιμητὴς τοῦ προδότου Ἰούδα, θανασίμους μὲν ἁμαρτίας ποιῶν, ἔπειτα δὲ τολμῶν νὰ κοινωνῇ ἀναξίως τὸ σῶμα καὶ αἷμα τῆ Κυρίου. Οὐαὶ καὶ ἀλλοίμονον εἰς τὸν τοιοῦτον! ὅτι αὐτὸς δὲν φωτίζεται ἀπὸ τὰ φωτουργικὰ Μυστήρια, ἀλλὰ μᾶλλον σκοτίζεται καὶ καταφλέγεται· αὐτὸς δὲν λαμβάνει ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν του, ἀλλὰ μάλιστα κατάκρισιν καὶ καταδίκην, καθὼς ὁ Παῦλος βοᾷ· „Ὁ γὰρ ἐσθίων καὶ πίνων ἀναξίως (τὸ σῶμα „καὶ αἷμα τῆ Κυρίου) κρίμα ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει, μὴ διακρίνων τὸ σῶμα τῆ Κυρίᾳ". (ά. Κορ. ιά. 29.)

Ὅθεν εἶπε καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Γρηγόριος· „Εἰ γὰρ χωρὶς ἐξομολογήσεως καὶ τῆς ἐπα„κολουθούσης μετανοίας, οὐδὲ ῥημάτων θείων ἄξιός τις ἔσται πρὸς ὑποδοχήν· πῶς αἷμα „Χριστοῦ καὶ σῶμα δέξαιτ' ἄντις ἐν ἑαυτῷ μὴ δι' ἐξομολογήσεως καὶ μετανοίας ἀναλόγου „τοῖς πταίσμασι προκαθαρθείς; Εἰ γὰρ ἀνατεῖναι πρὸς Χριστὸν τὰς χεῖρας καὶ εὔξα„σθαι οὐκ ἔνι, μὴ καθαρὰς ἔχοντι ταύτας ἀπὸ ἁμαρτίας, μηδὲ προαποθεμένῳ μῖσος „ἅπαν καὶ τὰς ἐκ τούτου διαλογισμούς· καὶ τοῦτο δείκνυσιν ὁ Παῦλος, „Βούλομαι, λέ„γων, ἐν παντὶ τόπῳ εὔχεσθαι ὑμᾶς, ἐπαίροντας ὁσίους χεῖρας χωρὶς ὀργῆς καὶ διαλο„γισμῶν"· πῶς ἐν ἡμῖν αὐτοῖς χῶμεν τὸν Θεὸν, καὶ σύσσωμοι αὐτῷ γενώμεθα μὴ προα„ποθέμενοι τὰς ἁμαρτίας δι' ἐξομολογήσεως, μηδὲ τὸν ἐξ αὐτῶν προσγενόμενον ῥύπον τῇ „ψυχῇ ἐλεημοσύνῃ καὶ ἁγνείᾳ καὶ ἐγκρατείᾳ προσευχῇ τε καὶ κατανύξει, καὶ τοῖς ἄλλοις „τῆς μετανοίας ἔργοις προκαθάραντες"; Ὄχι μόνον δὲ μὲ τὰ τοιαῦτα πρέπει νὰ καθαριζώμεθα πρὸ τῆς μεταλήψεως, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν μετάληψιν πρέπει νὰ προσέχωμεν εἰς τὸν ἑαυτόν μας, καὶ νὰ φυλαττώμεθα, καθὼς λέγει ὁ αὐτὸς Γρηγόριος· „Διὰ τοῦτο μὴ „Μόνον προκαθαιρώμεθα, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸ τυχεῖν τοῦ θείου τούτου δώρου προσέχωμεν „ἑαυτοῖς, καὶ πολλὴν ἐπιδειξώμεθα τὴν φυλακὴν, ὥστε μένειν τῶν παθῶν ἀνώτεροι, καὶ „τὰς ἀρετὰς καταγγέλλειν τοῦ ἐνοικῆσαι εὐδοκήσαντος ἡμῖν ἐκ τῆς ἐν ἡμῖν ἐπιφαινομένης „κατὰ ταύτας πρὸς αὐτὸν ὁμοιότητος". (Λόγ. περὶ θείων Μυστηρίων).

Ἄμποτε δὲ καὶ νὰ φωτισθῶμεν ὑπὸ τῆς θείας χάριτος, διὰ νὰ ἐννοήσωμεν τὰ θεοπρεπῆ καὶ ὑψηλὰ καὶ θεολογικὰ νοήματα ὅπου περιέχονται ἐν τοῖς Τροπαρίοις τούτοις, καθὼς ταῦτα φανερόνονται, ὅσον τὸ δυνατὸν, ἐν τῇ κατὰ μέρος ἑνὸς ἑκάστου ἐξηγήσει· ἵνα κεκαθαρμένοι ὄντες διὰ Πράξεως, καὶ πεφωτισμένοι διὰ Θεωρίας ἑνωθῶμεν Χριστῷ τῷ Θεῷ, τῷ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας ἡμῶν ἐρχομένῳ εἰς τὸ ἑκούσιον πάθος, καὶ εἰς τὸν Σταυρὸν καὶ εἰς τὸν θάνατον· ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΟ ΤΡΙΩΔΙΟΝ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ

ΠΟΙΗΜΑ ΟΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΕΡΑΡΧΟΥ ΚΟΣΜΑ, ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΤΟΥΤΟΥ ΑΚΡΟΣΤΙΧΙΔΑ.

Ἀκροστιχίς.

„ Προσάββατόμ τε.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Καθὼς εἰς τὴν μεγάλην Δευτέραν καὶ Τρίτην καὶ Τετάρτην ἐποίησεν ὁ Ἱερὸς οὗτος Κοσμᾶς Ἀκροστιχίδα ἕνα τέλειον Ἰαμβικὸν Στίχον, καὶ τὸ ὄνομα ἑκάστης ἡμέρας ἐποίησε καὶ Ἀκροστιχίδα αὐτῆς, εἰπών· „ Τῇ Δευτέρᾳ Τρίτῃ τε Τετράδι Ψαλῶ“· ὕτω παρομοίως καὶ τῶν δύω ἡμερῶν τῆς μεγάλης δηλαδὴ ταύτης Παρασκευῆς καὶ τοῦ μεγάλου Σαββάτου Ἀκροστιχίδα ἐποίησεν ἕνα τέλειον Ἰαμβικὸν στίχον, εἰπών· „ Προσάββατόν τε „ Σάββατον μέλπω μέγα“· εἰς κάθε δὲ ἡμέραν ἐκ τῶν δύω Ἀκροστιχίδα ἔκαμε τὸ ἴδιον αὐτῆς ὄνομα. Ὅθεν τῆς σημερινῆς ἡμέρας τὴν Ἀκροστιχίδα ταύτην ἐποίησεν οὕτως ἔχουσαν· „ Προσάββατόν τε“.

Καθὼς δὲ εἰς τὰς δύω Ἀκροστιχίδας τῶν ἄλλων ἡμερῶν τῆς μεγάλης Ἑβδομάδος ἐποίησε, καὶ εἰς κάθε μίαν ἐξ ἐκείνων ἠκούετο ἔξωθεν τὸ, Ψαλῶ· οὕτω καὶ εἰς ταύτην τῆς μεγάλης Παρασκευῆς ἀκούεται ἔξωθεν τὸ, Μέλπω ῥῆμα τὸ ἐπὶ τῷ τέλει τοῦ στίχου εὑρισκόμενον· οἷον „ Προσάββατόν τε μέλπω“. Προσάββατον δὲ εἶναι ἡ Παρασκευὴ, καθότι πρὸ τοῦ Σαββάτου αὕτη ἀμέσως τάττεται καὶ ἀριθμεῖται· οὕτω γὰρ καὶ ἐν τῷ Βιβλίῳ τῆς ἀρρενόφρονος Ἰουδὶθ γράφεται· „ Καὶ ἐνήστευσεν (Ἰουδὶθ) πάσας τὰς ἡμέρας „ χηρείσεως αὐτῆς, χωρὶς Προσαββάτων καὶ Σαββάτων“· (Ἰουδ. η'. 6.) καὶ καθαρώτερα εἶπε τοῦτο ὁ Εὐαγγελιστὴς Μάρκος· „ Ἐπεὶ ἦν Παρασκευὴ, ὅ ἐστι Προσάββατον“. (Μάρκ. ιε'. 42.) (1).

Ὠδὴ έ. Ἦχος Πλ. β'. Ὁ Εἱρμός.

„ Πρὸς σὲ ὀρθρίζω τὸν δι' εὐσπλαγχνίαν σεαυτὸν τῷ πεσόντι κε-
„ νώσαντα ἀτρέπτως, καὶ μέχρι παθῶν ἀπαθῶς ὑποκύψαντα,
„ Λόγε Θεοῦ· τὴν εἰρήνην παράσχου μοι φιλάνθρωπε.

ΕΡΜΗ-

(1) Σημείωσαι ὅτι εἰς τὴν μεγάλην ταύτην Παρασκευὴν λόγους ἔχασιν οἱ ἁγίας Πατέρες. Ὁ Χρυσόστομος ἔχει λόγον, οὗ ἡ ἀρχὴ „ Σήμερον ὁ Κύριος „ ἡμῶν“· ἕτερον, οὗ ἡ ἀρχὴ „ Πεπλήρωται ἡμῖν „ λοιπὸν ὁ τῆς νηστείας ἀγών, ἔληξεν εἰς τὸν Σταυ„ ρόν“· ἄλλον, οὗ ἡ ἀρχὴ „ Τῆς χθὲς ὑποσχέσεως“. Πρόκλος Κωνσταντινουπόλεως λόγον, οὗ ἡ ἀρχὴ „ Φο„ βερὰ τῆς σημερινῆς παραπάξεως τὰ Μυστήρια“. Ἀθανάσιος λόγον, οὗ ἡ ἀρχὴ „ Μέγα μὲν Οὐρανὸς „ δημιούργημα“. Γεώργιος ὁ Νικομηδείας λόγον, οὗ ἡ ἀρχὴ „ Πρὸς ὑψηλοτάτην ἡμῖν ἀναδραμών“. Σώζονται οἱ μὲν ἐν τῇ μεγίστῃ Λαύρᾳ· οἱ δὲ, ἐν τῇ τοῦ Βατοπαιδίου καὶ Ἰβήρων καὶ Διονυσίου καὶ ἐν τῷ Πρωτάτῳ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἀπὸ τὸν Προφήτην Ἡσαΐαν ἐρανίζεται τὸν παρόντα Εἱρμὸν ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς, καὶ πρεπόντως· καθὼς γὰρ ἡ παροῦσα Πέμπτη Ὠδὴ εἶναι ποίημα τοῦ Προφήτου Ἡσαΐου, οὕτως ἀπὸ τὸν ἴδιον Ἡσαΐαν ἔπρεπε νὰ ἐρανισθῇ καὶ ὁ Εἱρμὸς οὗτος. Τί δὲ λέγει ὁ Ἡσαΐας; „Ἐκ νυκτὸς ὀρθρίζει τὸ πνεῦμά μου πρὸς σὲ ὁ Θεός". (Ἡσ. κϛ'. 9.) Ὅρα δὲ, πῶς εὐφυέστατα προσαρμόζει ὁ Ἱεράρχης τὰ λόγια τοῦ Ἡσαΐου εἰς τὴν παροῦσαν ἡμέραν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐσταυρώθη ὁ Κύριος. Πρὸς σὲ ὀρθρίζω, λέγει, ὄχι τὸν ἐν ἀρχῇ ποιήσαντα τὸν Οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν· ὄχι τὸν ποιήσαντα τὸν Ἥλιον εἰς ἐξουσίαν τῆς ἡμέρας, καὶ τὴν Σελήνην εἰς ἐξουσίαν τῆς νυκτός· ὄχι τὸν φυτεύσαντα Παράδεισον κατὰ ἀνατολὰς, ἢ διαπλάσαντα ταῖς χερσὶ τὸν ἄνθρωπον, ἢ τόσα καὶ τόσα ποιήσαντα θαύματα· ἀλλὰ ὅλα ταῦτα ἀφήσας, πρὸς ἐσὲ, λέγει, Κύριε, ὀρθρίζω, ὅστις διὰ εὐσπλαγχνίαν καὶ ἄῤῥητον φιλανθρωπίαν ἐκένωσας ἀτρέπτως τὸν ἑαυτόν σου καὶ ἐσυγκατέβης ἕως εἰς ἡμᾶς. Προσέθηκε δὲ τὸ, Ἀτρέπτως· διότι, ἂν καὶ ἐκενώθη γενόμενος ἄνθρωπος, ἄτρεπτος ὅμως καὶ ἀναλλοίωτος ἔμεινε κατὰ τὴν Θεότητα· μείνας γὰρ ὅπερ ἦν Θεὸς, προσέλαβεν ὅπερ οὐκ ἦν ἄνθρωπος. Τίνος δὲ χάριν, καὶ διὰ τί ἐκένωσας τὸν ἑαυτόν σου, Κύριε; Χάριν τοῦ πεσόντος Ἀδάμ, ὅστις διὰ τὴν παρακοὴν ἐξέπεσεν ἀπὸ τὴν τρυφὴν τοῦ Παραδείσου. Ὁμοίως πρὸς ἐσὲ ὀρθρίζω, Κύριε, ὅστις ἐταπεινώθης ἕως καὶ νὰ λάβῃς πάθη καὶ Σταυρὸν διὰ τὸν ἄνθρωπον· ἀπαθῶς ὅμως, τουτέστι χωρὶς νὰ πάθῃς κατὰ τὴν Θεότητα· ὁ γὰρ Χριστὸς, ἐπειδὴ ἦτον εἷς μὲν κατὰ τὴν ὑπόστασιν, δύω δὲ κατὰ τὰς φύσεις, διὰ τοῦτο ἀναλόγως τοῖς ἰδιώμασι τῶν ἡνωμένων αὐτῷ φύσεων, τῆς θείας λέγω καὶ τῆς ἀνθρωπίνης, κατὰ μὲν τὴν θείαν ἦτον ἀπαθὴς, κατὰ δὲ τὴν ἀνθρωπίνην ἦτον παθητός· ὥστε καὶ πάσχων ὁ Χριστὸς, ἀπαθῶς τοῖς πάθεσιν ὑπέκυπτεν (1).

Ἀφ'

(1) Ἐπειδὴ ἐνταῦθα περὶ τῶν παθῶν τοῦ Κυρίου ὁ λόγος ἐστὶ, διὰ τοῦτο σημειοῦμεν τὰ κάτωθεν εἴδη τῶν παθῶν καὶ τὰς αἰτίας αὐτῶν πρὸς εἴδησιν φιλολόγων ἀναγνωστῶν. Ἐδέχθη ὁ Κύριος Στέφανον ἐξ ἀκανθῶν εἰς τὴν κεφαλὴν, καὶ μὲ αὐτὸν ἐφανέρωνεν ὅτι ἐῤῥίψε τὸν στέφανον ὅπου εἶχεν ὁ Διάβολος εἰς τὴν κεφαλὴν ὡς νικητὴς καθ' ἡμῶν, κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον· κατὰ δὲ τὸν Ἀθανάσιον, ὁ ἀκάνθινος στέφανος ἐφανέρονεν ὅτι ὁ Κύριος ἐξήλειψε τὴν κατάραν ὅπου ἔλαβεν ἡ γῆ εἰς τὸ νὰ βλαστάνῃ ἀκάνθας καὶ τριβόλους· ἐφανέρονε δὲ πρὸς τούτοις ὁ ἀκάνθινος Στέφανος καὶ ὅτι ὁ Δεσπότης Χριστὸς ἠφάνισε τὰς μερίμνας καὶ ὀδύνας τῆς παρούσης ζωῆς, αἱ ὁποῖαι ὀνομάζονται ἄκανθαι, κατὰ τὸν αὐτὸν Ἀθανάσιον· ἐφανέρονεν ἀκόμη ὁ ἀκάνθινος στέφανος ὅτι ὁ Κύριος ἔγινε Βασιλεὺς καὶ νικητὴς τοῦ κοσμοκράτορος, τῆς σαρκὸς καὶ τῆς ἁμαρτίας· καθὼς λέγει ὁ ἴδιος Ἀθανάσιος· στέφανον γὰρ φοροῦσιν οἱ Βασιλεῖς. Ἐξεδύθη τὰ ἱμάτια καὶ ἐνεδύθη τὴν πορφύραν, διὰ νὰ ἐκδύσῃ τοὺς δερματίνους χιτῶνας ὅπου ἐφόρεσεν ὁ Ἀδὰμ μετὰ τὴν παράβασιν, κατὰ τὸν Ἀθανάσιον, σημεῖον ὄντας τῆς νεκρώσεως. Ἐνεδύθη πάλιν τὰ ἱμάτια, διὰ νὰ ἐνδύσῃ αὐτὸν τὴν ἀφθαρσίαν τὴν πρὸ τῆς παρακοῆς κατὰ τὸν αὐτόν. Κάλαμον ἔλαβεν ὁ Κύριος εἰς τὴν δεξιὰν ὡς σκῆπτρον, διὰ νὰ θανατώσῃ τὸν ἀρχαῖον ὄφιν καὶ δράκοντα· φυσικὴν γὰρ ἀντιπάθειαν ἔχει ὁ κάλαμος μὲ τοὺς ὄφεις καὶ θανατόνει αὐτοὺς, κατὰ τὸν Ἀθανάσιον. Ἔλαβε τὸν κάλαμον, διὰ νὰ παύσῃ τὸ κράτος καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ Διαβόλου, τὴν ὁποίαν ἔλαβε κατὰ τῶν ἀνθρώπων, ὡς λέγει ὁ Θεολόγος Γρηγόριος· Ἔλαβε τὸν κάλαμον, διὰ νὰ σβύσῃ τὸ χειρόγραφον τῶν ἁμαρτιῶν μας, κατὰ τὸν Ἀθανάσιον. Ἔλαβε τὸν κάλαμον, διὰ νὰ ὑπογράψῃ βασιλικῶς μὲ τὸ κόκκινον αἷμά του τὸ γράμμα τῆς συγχωρήσεως τῶν ἁμαρτιῶν μας· καθότι καὶ οἱ Βασιλεῖς μὲ κόκκινον κινναβάρι ὑπογράφουσιν. Ὅθεν εἶπεν ὁ Στουδίτης Θεόδωρος ἐν τῷ Δοξαστικῷ τῆς τρίτης Κυριακῆς τῶν Νηστειῶν· „Χριστὲ ὁ Θεός, ὁ τῷ καλάμῳ τὲ Σταυροῦ βαφαῖς ἐρυθραῖς τοὺς σοὺς δακτύλους αἱματώσας, τοῖς ἀφεσίμοις ἡμῶν (ἤτοι τοῖς συγχωρητικοῖς γράμμασι) βασιλικῶς ὑπογράψαι φιλανθρωπευσάμενος. Εἰς τὸ ξύλον ἐσταυρώθη, διὰ τὸ ξύλον τῆς γνώσεως. Ἔλαβε τὴν γεῦσιν τῆς χολῆς καὶ τοῦ ὄξους, διὰ τὴν γλυκεῖαν γεῦσιν τοῦ καρποῦ τὲ ἀπηγορευμένου, κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον. Ἔλαβε τὰ καρφία, διὰ νὰ καρφώσῃ τὴν ἁμαρτίαν. Ἅπλωσε τὰς χεῖρας εἰς τὸν Σταυρὸν, διὰ νὰ ἰατρεύσῃ τὸ ἅπλωμα τῶν χειρῶν τοῦ Ἀδὰμ καὶ τῆς Εὔας ὅπου ἔπλεξαν εἰς τὸ ἀπηγορευμένον ξύλον, καὶ διὰ νὰ ἑνώσῃ τὰ μακρὰν διεστῶτα, Ἀγγέλους καὶ ἀνθρώπους· οὐράνια καὶ ἐπίγεια. Ἔλαβε τὸν θάνατον, διὰ νὰ θανατώσῃ τὸν θάνατον. Ἐτάφη, διὰ νὰ μὴ στρεφώμεθα πλέον ἡμεῖς εἰς τὴν γῆν ὡς τὸ πρότερον. Ἀνέστησε τοὺς νεκροὺς εἰσελθόντας εἰς τὴν πόλιν Ἱερουσαλὴμ, ἵνα δείξῃ ὅτι ἀφ' οὗ ἡμεῖς ἀναστηθῶμεν, ἔχομεν νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὴν ἄνω Ἱερουσαλήμ. Τὸ αἷμα καὶ ὕδωρ ὅπου ἐῤῥεύσαν ἐκ τῆς πλευρᾶς του ἐφανέροναν, τὸ μὲν ὕδωρ, τὸ Βάπτισμα, τὸ δὲ αἷμα, τὴν κοινωνίαν τοῦ αἵματος, καὶ πρὸς τούτοις τὸ διὰ Μαρτυρίᾳ Βάπτισμα. Ἐσκοτίσθησαν οἱ φωστῆρες, διὰ νὰ φανερώσουν ὅτι πενθοῦσι τὸν Σταυρωθέντα. Αἱ πέτραι ἐσχίσθησαν, διότι ἔπασχεν ἡ πέτρα τῆς ζωῆς. Εἰς τὸ ὕψος τοῦ Σταυροῦ ἀνέβη,

διὰ

Ἀφ' οὗ δὲ ταῦτα εἶπεν ὁ Μελῳδὸς, λαμβάνει τὸ τέλος τοῦ Εἱρμοῦ ἀπὸ τὸν ἴδιον Ἡσαΐαν, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἔλαβε καὶ τὴν ἀρχὴν αὐτῆ· ὅθεν ἐκεῖνος μὲν εἶπε· „ Κύριε ὁ Θεὸς „ ἡμῶν εἰρήνην δὸς ἡμῖν "· (Ἡσ. κϛ'. 9.) οὗτος δὲ λέγει· „ Χάρισαί μοι τὴν εἰρήνην σου „ Κύριε". Εἰρήνην δὲ εἶπε τὴν θείαν καὶ σωτηριώδη καὶ ἄνωθεν ἐρχομένην, περὶ ἧς ὁ Κύριος εἶπεν· „ Εἰρήνην ἀφίημι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν "· (Ἰωάν. ιδ'. 27.) καὶ περὶ τῆς ὁποίας ἡ Ἐκκλησία παρακαλεῖ λέγουσα· „ Ὑπὲρ τῆς ἄνωθεν εἰρήνης τοῦ Κυρίου „ δεηθῶμεν "· ἔστι γὰρ καὶ εἰρήνη κοσμικὴ, ἡ διὰ κοσμικὰ τέλη συνισταμένη, ἡ ὁποία πολλάκις καταντᾷ εἰς μάχην καὶ πόλεμον καὶ ἀπώλειαν· περὶ ἧς εἶπεν ὁ Κύριος· „ Οὐ „ καθὼς ὁ Κόσμος δίδωσιν ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν "· (Ἰω. ιδ'. 27.) καὶ ὁ Ἱερεμίας γράφει· „ Εἰρήνη, εἰρήνη, καὶ ποῦ ἐστὶν εἰρήνη "; (Ἱερεμ. ϛ'. 14.)

Διατί δὲ λέγει ἐδῶ ὁ Ἡσαΐας „ Ἐκ νυκτὸς ὀρθρίζει τὸ Πνεῦμά μου πρὸς σὲ ὁ Θεός "; Ἐπειδὴ καθὼς ἡ σαρκικὴ ἀγάπη καὶ ὁ σωματικὸς ἔρως δὲν ἀφίνει τοὺς ἐραστὰς νὰ κοιμηθοῦν ἀναπαυτικὰ, ἀλλ' ἐξυπνᾷ αὐτοὺς τὴν νύκτα· οὕτω καὶ ἡ θεία ἀγάπη δὲν ἀφίνει τοὺς ἐραστὰς τοῦ Θεοῦ νὰ κοιμῶνται ὅλην τὴν νύκτα, ἀλλὰ συκόνει αὐτοὺς διὰ νὰ δοξολογήσουν καὶ νὰ εὐχαριστήσουν τὸν ἐρωμένον αὐτῶν Θεόν. Οὕτω τὸν Προφήτην τοῦτον ἡ θεία ἀγάπη ἐσήκονεν εἰς δοξολογίαν Θεοῦ καὶ εὐχαριστίαν, καθὼς τοῦτο ὁ αὐτὸς σημειοῖ λέγων· „ Ἠλπίσαμεν ἐπὶ τῷ ὀνόματί σου, καὶ ἐπὶ τῇ μνείᾳ, ἧ ἐπιθυμεῖ ἡ ψυχὴ „ ἡμῶν· ἐκ νυκτὸς ὀρθρίζει τὸ Πνεῦμά μου πρὸς σὲ ὁ Θεός "· (Ἡσ. κϛ'. 9.) οὕτω καὶ τὸν Προφήτην Δαβὶδ ἡ αὐτὴ θεία ἀγάπη ἐσήκονε· διὸ καὶ ἔλεγεν· „ Ὁ Θεὸς ὁ Θεός μου, „ πρὸς σὲ ὀρθρίζω· ἐδίψησέ σε ἡ ψυχή μου ". (Ψαλ. ξβ'. 1.)

Τροπάριον.

„ Ῥυφθέντες πόδας καὶ προκαθαρθέντες Μυστηρίου μεθέξει τοῦ „ Θείου μύῃ, Χριστὲ, σοῦ οἱ ὑπηρέται, ἐκ Σιὼν ἐλατῶμος μέγα „ πρὸς Ὄρος συναμῆλθον, ὑμνοῦντές σε φιλάνθρωπε.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἀφ' οὗ ἐτελείωσεν ὁ Μελῳδὸς τὰ τοῦ μυστικοῦ Δείπνου καὶ τοῦ Θείου Νιπτῆρος εἰς τὸν Κανόνα τῆς μεγάλης Πέμπτης, τώρα ἐδῶ εἰς τὸ Τριῴδιον τῆς μεγάλης Παρασκευῆς ἀναφέρει τὰ μετὰ ταῦτα γενόμενα, καθὼς τὰ διηγεῖται ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος· „ Ὑμνή„ σαντες γάρ, φησὶν, ἐξῆλθον εἰς τὸ Ὄρος τῶν ἐλαιῶν ". (Ματ. κϛ'. 30.) Ὅθεν τοῦτο τὸ ῥητὸν ἐρανιζόμενος λέγει· Ὦ Θεάνθρωπε Ἰησοῦ Χριστὲ, ἀφ' ἧς οἱ Μαθηταὶ καὶ ὑπηρέται σε ἐνίφθησαν μὲν κατὰ τοὺς πόδας μὲ τὸν Θεῖον Νιπτῆρα, προεκαθαρίσθησαν δὲ κατὰ τὴν ψυχὴν καὶ μὲ τὴν μετοχὴν καὶ κοινωνίαν τοῦ Θείου σου Μυστηρίου: ἤτοι μὲ τὴν μετάληψιν τοῦ

διὰ τὸ πτῶμα ὅπου ἔπαθεν ὁ Ἀδάμ. Καὶ τελευταῖον ἀνέστη, διὰ τὴν ἰδικήν μας ἀνάστασιν. Ταῦτα πάντα εὑρήσεις ἐν τῇ σειρᾷ τῇ κατὰ Ματθαῖον, τῇ συλλεχθείσῃ ὑπὸ τοῦ Νικήτα· τὰ πλείω δὲ τούτων μαρτυρεῖ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος ἐκεῖ διὰ στίχων ἐμμέτρων.

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Κωνσταντινουπόλεως θεῖος Πρόκλος δίκαιον εἶχε νὰ ἐκφωνῇ ἐγκωμιαστικῶς καὶ θαυμαστικῶς περὶ τῶν εἰδῶν τῶν παθῶν τοῦ Κυρίου, λέγων· „ Ὦ πάθος κόσμου καθάρσιον! ὦ θάνατος ἀθανασίας ἀφορμή, ζωὴν ἀνατέλλουσα! ὦ „ κάθοδος ἐν ᾅδου, τῶν ἐξ αἰῶνος νεκρωθέντων γέφυρα πρὸς ἀναβίωσιν! ὦ μεσημβρία τῆς δειλινῆς ἐν „ Παραδείσῳ καταδίκης ἀνάκλησις! ὦ Σταυρὸς δένδρου Ἰατρός! ὦ ἥλοι τὸν Κόσμον τῇ θεογνωσίᾳ „ προσηλώσαντες, καὶ θάνατον καταπείραντες! ὦ „ ἀκανθαι τοῦ Ἰουδαϊκοῦ ἀμπελῶνος οἱ βότρυες! ὦ „ χολὴ τοῦ τῆς Πίστεως μέλιτος πρόξενος καὶ τῆς „ Ἰουδαίων πονηρίας κατήγορος! ὦ σπόγγος, τὴν „ κοσμικὴν ἁμαρτίαν ἀποσπογγίσας καὶ ἀποσμήξας! „ ὦ κάλαμος ἐν Οὐρανοῖς τοὺς πιστοὺς πολιτογραφήσας, καὶ ἀρχεκάκου ὄφεως τὴν τυραννίδα συντρίψας! ὦ Μυστήριον παρὰ ἀπίστοις ἀπιστούμενον, „ ὑπὸ δὲ πάντων πιστῶν ἀκαταπαύστως προσκυνούμενον! ὦ σημεῖον παρὰ ἀπίστων ἀντιλεγόμενον, „ καὶ παρὰ πιστῶν δοξαζόμενον! ὦ Μυστήριον, (τοῦ „ Σταυροῦ) Ἰουδαίοις μὲν σκάνδαλον, Ἔθνεσι δὲ μωρία, ἡμῖν δὲ Χριστὸς Θεοῦ δύναμις καὶ Θεοῦ σοφία, καθά φησιν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ". (Λόγ. εἰς τὸ πάθος τοῦ Χριστοῦ, οὗ ἡ ἀρχὴ „ Φοβερὰ τῆς „ σημερινῆς παρατάξεως τὰ Μυστήρια ").

τοῦ ἀχράντου σου σώματος καὶ τῶ τιμίου σου αἵματος· ἀφ' οὗ, λέγω, οὕτως ἐκαθαρίσθησαν, τότε ἀνέβησαν μαζὶ μὲ ἐσὲ ἀπὸ τὴν Σιὼν (τὴν Ἱερουσαλὴμ) εἰς τὸ μέγα Ὄρος τῶν ἐλαιῶν, ὑμνοῦντες καὶ εὐχαριστοῦντες ἐσὲ, φιλάνθρωπε.

Ἔχει δὲ καὶ ἀναγωγικὴν θεωρίαν ὁ λόγος οὗτος· πόδες γὰρ τῆς ψυχῆς νοοῦνται αἱ ὑποβεβηκυῖαι αὐτῆς δυνάμεις: ἤτοι ἡ αἴσθησις, ἡ φαντασία, ἡ δόξα καὶ ἡ διάνοια. Ὅποιος λοιπὸν νίψῃ καὶ καθαρίσῃ ταύτας διὰ τῶν πρακτικῶν καὶ θεωρητικῶν ἀρετῶν, ὡς διὰ θείων χειρῶν, καὶ τὰς μὲν αἰσθήσεις φυλάττῃ καθαρὰς ἀπὸ τὰ ἡδονικὰ ἀντικείμενα, τὴν δὲ φαντασίαν φυλάττῃ ἀμόλυντον ἀπὸ τὰς αἰσχρὰς εἰκόνας καὶ τύπους τῆς ἁμαρτίας, τὴν δὲ δόξαν φυλάττῃ ἀπὸ τὰς ψευδοδοξίας καὶ πονηρὰς ὑπολήψεις τε καὶ προλήψεις, τὴν δὲ διάνοιαν τὸ ταχυπετὲς ὄρνεον χαλινόνῃ διὰ τῆς προσοχῆς καὶ ἐπιστροφῆς εἰς τὴν καρδίαν, τὸν δὲ νοῦν, τὴν ἀνωτάτην δύναμιν τῆς ψυχῆς καθαρίσῃ διὰ νοερᾶς προσευχῆς καὶ πρὸς Θεὸν ἑνώσεως, αὐτὸς ἀναβαίνει ἀπὸ ἐδῶ εἰς Ὄρος ὑψηλῆς θεωρίας, καὶ φθάνει εἰς μέτρα φωτισμοῦ, καὶ ἁρπάζεται εἰς ἀποκαλύψεις ἀλαλήτων Μυστηρίων τοῦ Πνεύματος, καὶ τοῖς ἀΰλοις νόοις συναμιλλᾶται, καὶ μὲ αὐτοὺς ὑμνεῖ τὸν Θεόν.

Τροπάριον.

„ Ὁρᾶτε, ἔφης, φίλοι, μὴ θροεῖσθε· μῦν γὰρ ἤγγικεν ὥρα λυθῆναί με καὶ σταυρωθῆναι χερσὶν ἀνόμων· πάντες δὲ σκορπισθήσεσθε, „ ἐμὲ λιπόντες, οὓς συνάξω, κηρύξαι με φιλάνθρωπον.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἀπὸ διάφορα ῥητὰ τῶν Εὐαγγελιστῶν καὶ μάλιστα τοῦ Ματθαίου εἶναι συνερανισμένον τὸ παρὸν Τροπάριον· τὸ μὲν γὰρ „ Ὁρᾶτε, μὴ θροεῖσθε " ἐρανίσθη ἀπὸ τὸν Ματθαῖον· (Ματθ. κδ'. 6.) ὁμοίως ἀπὸ τὸν αὐτὸν ἐρανίσθη καὶ τὸ ἀκόλουθον· „ Ἰδοὺ ἤγγικεν ἡ „ ὥρα, καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρας ἁμαρτωλῶν "· (Ματ. κς'. 45.) τὸ δὲ „ Πάντες σκορπισθήσεσθε " ἐρανίσθη ἀπὸ τὸν Ἰωάννην λέγοντα· „ Ἐλήλυθεν ἡ ὥ„ ρα ἵνα σκορπισθῆτε ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια, καὶ ἐμὲ μόνον ἀφῆτε "· (Ἰω. ις'. 32.) καὶ ἀπὸ τὸν Ματθαῖον καὶ Ζαχαρίαν· „ Πατάξω τὸν ποιμένα, καὶ διασκορπισθήσονται τὰ „ πρόβατα τῆς ποίμνης "· (Ματθ. κς'. 31. Ζαχ. ιγ'. 7.) τὸ δὲ „ Οὓς συνάξω " καὶ αὐτὸ ἐρανίσθη ἀπὸ τὸν Ματθαῖον· ταὐτὸ γὰρ εἶναι μὲ ἐκεῖνο ὅπου λέγει ὁ Ματθαῖος· „ Μετὰ δὲ τὸ ἐγερθῆναί με προάξω ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν ". (Ματθ. κς'. 32.)

Τούτων οὕτως ἐγνωσμένων, εἰσάγει ὁ Μελῳδὸς τὸν Κύριον λέγοντα ἐκ προσώπου αὐτοῦ πρὸς τοὺς Μαθητάς του· Ὁρᾶτε, φίλοι καὶ Μαθηταί μου, καὶ μὴ φοβεῖσθε· ὅπερ καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης εἶπε μὲ ἄλλας λέξεις· „ Μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία, μηδὲ „ δειλιάτω ". (Ἰω. ιδ'. 27.) Καὶ διὰ τί λέγω νὰ μὴ φοβῆσθε; Ἐπειδὴ ὁ καιρὸς οὗτος εἶναι καιρὸς ἀνδρίας καὶ μεγαλοψυχίας· τώρα γὰρ ἐπλησίασεν ἡ ὥρα, καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρας ἁμαρτωλῶν, οἵτινες ἔχουν νὰ μὲ θανατώσουν· ὅλοι δὲ ἐσεῖς ἀπὸ τὸν φόβον τοῦ θανάτου ἔχετε νὰ σκορπισθῆτε ὁ καθεὶς εἰς τὰ ἴδια, καθὼς ὅταν φονευθῇ ὁ Ποιμὴν σκορπίζονται τὰ πρόβατά του εἰς ἕνα καὶ ἄλλο μέρος· ἀφ' οὗ ὅμως ἀναστηθῶ, τότε θέλω σᾶς συνάξει ὅλους εἰς ἕνα τόπον: ἤτοι εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ὅπου καὶ ἔχετε νὰ μὲ κηρύξετε ὡς φιλάνθρωπον.

Ὠδὴ ἡ. Ὁ Εἱρμός.

„ Στήλην κακίας ἀντιθέου Παῖδες θεῖοι παρεδειγμάτισαν· κατὰ „ Χριστοῦ δὲ φρυαττόμενον ἄνομον συνέδριον, βουλεύεται κενά, „ κτεῖναι μελετᾷ τὸν ζωῆς κρατοῦντα παλάμη, ὃν πᾶσα κτίσις „ εὐλογεῖ δοξάζουσα εἰς τοὺς αἰῶνας.

ΕΡΜΗ-

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Οἱ ὁσιώτατοι, λέγει, καὶ Θεοσεβέστατοι ἐκεῖνοι τρεῖς Παῖδες παρεδειγμάτισαν: ἤτοι ἐφαύλισαν καὶ κατεφρόνησαν ὡς ἕνα μηδὲν, ἢ ἐθεάτρισαν φανερῶς καὶ κατήσχυναν τὴν χρυσῆν εἰκόνα τοῦ Βασιλέως Ναβουχοδονόσορ, ἥτις, ἐπειδὴ ἀνεστηλώθη διὰ νὰ προσκυνῆται ἀπὸ τοὺς ἐν Βαβυλῶνι λαοὺς ὡς Θεὸς, διὰ τοῦτο ἀκολούθως ἦτον καὶ μία στήλη τῆς ἀντιθέου κακίας: ἤτοι τῆς ἀσεβείας τοῦ Τυράννου. Οἱ μὲν οὖν ἅγιοι τρεῖς Παῖδες οὕτω τὴν εἰκόνα ἐκείνην ἐθεάτρισαν καὶ κατήσχυναν (1)· τὸ δὲ παράνομον συνέδριον τῶν ἀνόμων Ἰουδαίων, τὸ κατὰ τοῦ Χριστοῦ ταραττόμενον καὶ μαινόμενον, δὲν ἐπαραδειγμάτισεν, οὐδὲ ἐφαύλισεν, ὡς οἱ τρεῖς Παῖδες, τὴν στήλην τοῦ φθόνου καὶ τῆς μιαιφόνου γνώμης ὅπου εἶχε κατὰ τοῦ Δεσπότου Χριστοῦ ἀνεστηλωμένην μέσα εἰς τὴν ψυχήν του, ὄχι! Ἀλλὰ τί κάμνει; Βουλεύεται μὲν μίαν ματαίαν καὶ εὔκαιρον βουλήν· μελετᾷ δὲ νὰ θανατώσῃ ἐκεῖνον τὸν Δεσπότην, ὁ ὁποῖος κρατεῖ μὲ τὴν παλάμην του τὴν ζωὴν τῶν ἁπάντων. Καὶ ποία ἄλλη βουλὴ ματαιοτέρα ἀπὸ αὐτήν; ἢ τί ἄλλο πρᾶγμα εἶναι τῆς μελέτης ταύτης κενοσπουδέστερον; Βέβαια οὐδέν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἱεροψάλτης Δαβὶδ τὰς κατὰ τοῦ Κυρίου κενὰς ταύτας μελέτας προβλέπων τοῦ παρανόμου συνεδρίου, ἐλεγκτικῶς ἔλεγεν· „Ἵνα τί ἐφρύαξαν Ἔθνη, καὶ λαοὶ ἐμελέτησαν κενά;“ (Ψαλ. β'. 1.) Ἀκολούθως δὲ ἐπιφέρει ὁ Μελῳδὸς τὸ „Ὃν πᾶσα κτίσις εὐλογεῖ δοξάζουσα εἰς τοὺς αἰῶνας“, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι εἶναι ἡ Ὠδὴ ὀγδόη, τῆς ὁποίας χαρακτηριστικὸς εἶναι ὁ ἀνωτέρω λόγος.

Ἄξιον δὲ εἶναι νὰ σημειώσωμεν ἐδῶ τὸ ἀκόλουθον ὡς ἐν παρατηρήματι, ὅτι ἐκ τῶν παλαιῶν χρόνων μέχρι τῶν ἐσχάτων τὰ παιδία καὶ οἱ νεώτεροι ἐφάνηκαν εὐσεβέστεροι τῶν γεροντοτέρων· καθὼς γὰρ ἐν τοῖς χρόνοις ὅπου ἦτον αἰχμάλωτοι οἱ Ἰουδαῖοι εἰς τὴν Βαβυλῶνα, οἱ τρεῖς νέοι Παῖδες οὗτοι κατεφρόνησαν μὲν τὴν στήλην καὶ εἰκόνα τῆς ἀσεβείας, εὐλόγουν δὲ καὶ εὐφήμουν τὸν Θεόν· οἱ δὲ ἐν Βαβυλῶνι πρεσβύτεροι καὶ γεροντότεροι ἐπροσκύνησαν μὲν τὴν εἰκόνα τῆς ἀσεβείας, ἐβλασφήμησαν δὲ τὸν Θεόν· οὕτω καὶ ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Κυρίου, τὰ μὲν παιδία καὶ οἱ νέοι εὐφήμουν καὶ ἐδόξαζον αὐτὸν θεοπρεπῶς, ὅταν εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν Ἱερουσαλὴμ, καθήμενος ἐπὶ πώλου ὄνου· οἱ δὲ Γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι καὶ Ἱερεῖς καὶ οἱ Πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ ἐβλασφήμουν αὐτὸν ἐκ τοῦ ἐναντίου· διὰ τοῦτο δικαίως ὁ μὲν Προφήτης Δαβὶδ ἐπαινεῖ τῶν ἀνωτέρω παιδίων τὰς εὐφημίας λέγων· „Ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρτίσω αἶνον“· (Ψαλ. η'. 2.) ὁ δὲ Κύριος ἀπεδέχθη αὐτὰς, καὶ περὶ τῶν παιδίων εἶπεν· „Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, „ἐὰν μὴ στραφῆτε καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδία, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν Βασιλείαν τῶν „Οὐρανῶν“. (Ματθ. ιη'. 3.)

Τροπάριον.

„Ἀπὸ βλεφάρων, Μαθηταὶ (2), μῦρ ὕπνος, ἔφης Χριστὲ, τιμά-
„ξατε· ἐν προσευχῇ δὲ γρηγορεῖτε, πειρασμῷ μήπως ὀλισθε, καὶ
„μάλιστα Σίμων· τῷ κραταιῷ γὰρ μείζων πεῖρα· γνῶθί με Πέ-
„τρε, ὃν πᾶσα κτίσις εὐλογεῖ δοξάζουσα εἰς τοὺς αἰῶνας.

ΕΡΜΗ-

(1) Εἰς τοιοῦτον γὰρ σημαινόμενον μεταχειρίζεται καὶ ἡ Γραφὴ τὸ, Παραδειγματίζω· ὅθεν γέγραπται· „Ὁ Ἰωσὴφ δίκαιος ὢν, καὶ μὴ θέλων αὐτὴν „(τὴν Παρθένον δηλ.) παραδειγματίσαι“... (ἤτοι „φανερῶς θεατρίσαι) (Ματθ. α'. 19.) Ὁμοίως καὶ „ὁ Παῦλος λέγει· „Ἀναστανροῦντες ἑαυτοῖς τὸν Υἱὸν „τοῦ Θεοῦ καὶ παραδειγματίζοντες“. (Ἑβ. ς'. 6.) Καὶ ἐν τοῖς ἀριθμοῖς γέγραπται· „Καὶ εἶπε Κύριος „τῷ Μωϋσῇ· λάβε τοὺς ἀρχηγοὺς τοῦ λαοῦ, καὶ „παραδειγμάτισον αὐτοὺς τῷ Κυρίῳ κατέναντι τοῦ „Ἡλίου“· (Ἀριθ. κε'. 4.) ὅπερ ἑρμηνεύων ὁ Ἀλεξανδρείας Κύριλλος λέγει· „Τὸ ἐμφανῶς οὖν ἄρα „κολάζεσθαι, καὶ τὸ οἱονεί πως ἐν ὀφθαλμοῖς τοῦ „Θεοῦ, παραδειγματισθῆναι φησὶν ἀπέναντι τοῦ „Ἡλίου“.

(2) Ἐν ἄλλοις δὲ γράφεται, Μαθηταῖς.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸ παρὸν Τροπάριον εἶναι συνεραvισμένον ἀπὸ διάφορα ῥητὰ τοῦ Εὐαγγελίου· ὁ μὲν γὰρ Ματθαῖος λέγει· „ Καὶ ἔρχεται πρὸς τοὺς Μαθητὰς αὐτοῦ (ὁ Ἰησοῦς) καὶ εὑρί-„ σκει αὐτοὺς καθεύδοντας, καὶ λέγει τῷ Πέτρῳ· οὕτως οὐκ ἰσχύσατε μίαν ὥραν γρηγο-„ ρῆσαι μετ' ἐμοῦ; Γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν· τὸ μὲν „ πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής". (Ματθ. κς'. 40.) ὁ δὲ Λουκᾶς οὕτω φη-σίν· „ Εἶπε δὲ ὁ Κύριος, Σίμων Σίμων, ἰδοὺ ὁ Σατανᾶς ἐξητήσατο ὑμᾶς τοῦ σινιάσαι „ ὡς τὸν σῖτον· ἐγὼ δὲ ἐδεήθην περὶ σοῦ, ἵνα μὴ ἐκλίπῃ ἡ πίστις σου". (Λουκ. κβ'. 31.) ὁ δὲ Μάρκος λέγει· „ Ἦσαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν (τῶν Ἀποστόλων δηλ.) βεβα-„ ρημένοι (ἀπὸ τὸν ὕπνον) (Μάρκ. ιδ'. 40.)". Ταῦτα λοιπὸν τὰ ῥητὰ ἑνώσας ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς, ἀποτείνει τὸν λόγον πρὸς τὸν Κύριον καὶ λέγει οὕτως.

Ὦ Θεάνθρωπε Ἰησοῦ Χριστὲ, σὺ εἶπας πρὸς τοὺς Ἱερούς Ἀποστόλους σου· Ὦ παμφίλ-τατοι Μαθηταί μου, τώρα κατὰ τὴν νύκτα ταύτην τῆς παραδόσεώς μου τινάξατε ἀπὸ τὰ βλέφαρά σας (ἤτοι ἀπὸ τὰ ὀμμάτια) τὸν ὕπνον, καὶ ἂς μὴ εἶναι οἱ ὀφθαλμοί σας βεβαρημένοι· ὁ γὰρ ὕπνος ὄχι μόνον τοὺς αἰσθητοὺς ὀφθαλμοὺς φυσικὰ καταβαρύνει, ἀλ-λὰ καὶ τὸν νοῦν, ὅς τις εἶναι ὀφθαλμὸς τῆς ψυχῆς, καὶ τὰς λοιπὰς δυνάμεις αὐτῆς, καὶ τὸ σῶμα δὲ ὅλον παραλύει. Ὅρα δὲ ὅτι προσφυῶς εἶπεν ὁ Μελῳδὸς τὸ ῥῆμα Τινάξατε· διότι, ὅταν ὁ ὕπνος κυριεύσῃ τὴν καρδίαν, κατὰ ἄλλον τρόπον δὲν ἐμπορεῖ νὰ τὸν διώ-ξῃ τινὰς, πάρεξ μὲ τὸ τίναγμα χειρῶν καὶ ποδῶν καὶ τῶν ἄλλων μελῶν τοῦ σώματος, καὶ τότε μόλις καὶ μετὰ βίας. Ἀφ' οὗ δὲ ὁ Κύριος εἶπεν εἰς τοὺς Μαθητάς του νὰ τι-νάξουν ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς των τὸν ὕπνον, τότε λέγει εἰς αὐτοὺς καὶ νὰ γρηγορῶσιν: ἤτοι νὰ ἦναι ἔξυπνοι κατὰ τὸν νοῦν καὶ τὴν ψυχήν· ἐπειδὴ πρῶτον πρέπει νὰ ἐκλίνῃ τινὰς ἀπὸ τὸ κακὸν, καὶ ἔπειτα νὰ ποιῇ τὸ ἀγαθὸν, κατὰ τὴν Ψαλμικὴν ἐντολήν· „ Ἔκκλινον „ ἀπὸ κακοῦ, καὶ ποίησον ἀγαθόν". (Ψαλ. λγ'. 14.)

Εἰς τί δὲ πρᾶγμα τοὺς λέγει νὰ ἦναι ἔξυπνοι; Ὄχι εἰς βιωτικὰ καὶ ἀνωφελῆ διηγή-ματα, ὄχι εἰς μύθους καὶ παραμύθια· ἄπαγε! αἱ γὰρ ἀγρυπνίαι ὅπου ἐξοδεύονται εἰς τὰ τοιαῦτα μάταια καὶ ἐφάμαρτα πράγματα εἶναι πολὺ χειρότεραι καὶ ἀνωφελέστεραι ἀπὸ τὸν ὕπνον· ὁ δὲ ὕπνος, ἐκ τοῦ ἐναντίου, εἶναι πολλὰ καλλίτερος καὶ ὠφελιμώτερος ἀπὸ τὰς τοιαύτας ἀγρυπνίας. Ἀλλὰ εἰς τί διδάσκει ὁ Κύριος τοὺς Μαθητάς του νὰ ἦναι ἔξυπνοι; Εἰς τὴν ἁγίαν προσευχὴν, ἵνα μὴ ἀπολεσθοῦν ἀπὸ τὸν πειρασμὸν τοῦ Διαβό-λου· οὐδὲν γὰρ ἄλλο εἶναι τὰ λόγια ταῦτα τοῦ Μελῳδοῦ, πάρεξ μία ἐξήγησις τῶν λό-γων ἐκείνων τοῦ Κυρίου „ Γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν". Εἶτα καὶ τὰ ἀνωτέρω λόγια ἀναφέρει ὁ Μελῳδὸς τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ, τὰ ὁποῖα εἶπεν ἰδιαιτέρως εἰς τὸν Πέτρον ὁ Κύριος, ὁμοίως καὶ τὰ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Μάρκου· „ Σίμων καθεύδεις; οὐκ ἴσχυσας μίαν ὥραν γρηγορῆσαι;" (Μάρκ. ιδ'. 37.) ὅθεν λέγει τρόπον τινὰ πρὸς αὐτὸν ὁ Κύριος· ὦ Σίμων Πέτρε, σὺ μάλιστα καὶ ἐξαιρέτως ἀπὸ τοὺς λοιποὺς Μαθητάς μου, σὺ περισσότερον ἀγρύπνα εἰς τὴν πρὸς Θεὸν προσευχὴν, ἵνα ἀ-πὸ αὐτὴν ἐνδυναμωθεὶς νικήσῃς τὸν ἐχθρὸν ὅπου περισσότερον σὲ πολεμεῖ ἀπὸ τοὺς ἄλ-λους· ὅλους γὰρ ἐσᾶς ἐζήτησεν ὁ Σατανᾶς διὰ νὰ κοσκινίσῃ καὶ νὰ ταράξῃ ὡς σιτάρι, ἐσὲ δὲ μάλιστα. Διὰ τί; Ἐπειδὴ καὶ ἐσὺ εἶσαι ἀνώτερος καὶ κορυφαῖος τῶν ἄλλων, καὶ κατὰ τὴν Πίστιν θερμότερος.

Ὅθεν, καθὼς οἱ ἐχθροὶ σπουδάζουν νὰ κρημνίσουν ἐκείνους τοὺς πύργους τῶν πόλεων, ὅπου βλέπουν δυνατωτέρους καὶ χειρωτέρους ἀπὸ τοὺς ἄλλους, πληροφορημένοι ὄντες, ὅτι μαζὶ μὲ ἐκείνους ἔχουν νὰ συγκρημνίσουν καὶ τοὺς ἀδυνάτους, καὶ καθὼς ὅποιος θανατώ-σῃ τὸν γενναιότερον σκύλον τὸν φύλακα μιᾶς μάνδρας, καὶ ὅλην τὴν μάνδραν τῶν προβά-των δύναται εὐκόλως νὰ θανατώσῃ· οὕτω καὶ ὁ Διάβολος γνωρίζων τὸν μακάριον Πέ-τρον ἀνώτερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους Ἀποστόλους καὶ ἀνδρειότερον, ὅλον τὸν πόλεμον καὶ τὴν μάχην ἔστησε κατ' αὐτοῦ, ἵνα νικήσας αὐτὸν εὐκόλως νικήσῃ ὁμοῦ καὶ τοὺς ἄλλους, καὶ οὕτω τὴν μάνδραν τοῦ Χριστοῦ διασκορπίσῃ καὶ ἀφανίσῃ· τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ „ Τῷ κρα-„ ταιῷ γὰρ μείζων πεῖρα" (ἤτοι εἰς τὸν δυνατὸν κατὰ τὴν ψυχὴν μεγαλήτερος πόλεμος ἐπάγεται παρὰ τοῦ ἐχθροῦ). Διὰ τοῦτο λέγει καὶ ὁ Σολομών· „ Κρίσις ἀπότομος ἐν

„ τοῖς ὑπερέχουσι γίνεται· ὁ γὰρ ἐλάχιστος συγγνωστὸς ἐστὶν ἐλέους· δυνατοὶ δὲ δυνα-
„ τῶς ἐτασθήσονται". (Σοφ. ε'. 5.) Εἶπε δὲ καὶ ὁ Ζυγαδηνὸς Εὐθύμιος, ἑρμηνεύων τὸ ἀνωτέρω ῥητὸν τοῦ Λουκᾶ· „Ἔθος τῷ Διαβόλῳ τοὺς δοκιμωτέρους ἐξαιτεῖσθαι πρὸς
„ πάλην, ὡς τὸν Ἰώβ"· καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος· „ Πρὸς γὰρ τὸ ἀντιτεῖνον μάλιστα
„ ἡ παράταξις" (Λόγῳ πρὸς Ἀθανάσιον).

Τὸ δὲ τελευταῖον μέρος τοῦ Τροπαρίου „ Γνῶθί με Πέτρε" φαίνεται μὲν ὅτι εἶναι ἔξω ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ ὅτι προσετέθη ὑπὸ τοῦ Μελῳδοῦ εἰς ἀναπλήρωσιν τοῦ μέλους τοῦ Τροπαρίου· δὲν ἔχει ὅμως οὕτως ἡ ἀλήθεια, ἀλλὰ θέλων ὁ θεῖος Κοσμᾶς νὰ δείξῃ ὅτι ὁ Κύριος προεγίνωσκεν ὄχι μόνον τὴν ἄρνησιν τοῦ Πέτρου, ἀλλὰ καὶ αὐτὰς τὰς ἰδίας φωνὰς τῆς ἐκείνου ἀρνήσεως, δηλαδὴ τὸ „ Οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον" (Ματθ. κς'. 72.), διὰ τοῦτο ἐρανίζεται τὸν λόγον αὐτὸν τοῦ Κυρίου, καὶ εἰσάγει αὐτὸν λέγοντα πρὸς τὸν Πέτρον· Ὦ Σίμων Πέτρε, ἐσὺ ὅπου ἐξ ἀποκαλύψεως τοῦ Πατρός μου μὲ ἐγνώρισες καὶ μὲ ὡμολόγησες Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, γνώρισόν με τὸν αὐτὸν καὶ τώρα ὅπου παραδίδομαι εἰς θάνατον, καὶ μή με ἀρνηθῇς καὶ εἰπῇς „ Οὐκ οἶδα τὸν
„ ἄνθρωπον".

Τροπάριον.

„ Βέβηλον ἔπος τῶν χειλέων οὔποτε προήσομαι, Δέσποτα· σὺν
„ σοὶ θαμοῦμαι ὡς εὐγνώμων, κἂν οἱ πάντες ἀρνήσωνται· ἐβόησε
„ Πέτρος· σὰρξ καὶ αἷμα, ὁ Πατήρ σου ἀπεκάλυψέ μοι σε, ὃν πά-
„ σα Κτίσις ὑμνεῖ δοξάζουσα εἰς τοὺς αἰῶνας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἐπειδὴ εἰς τὸ ἀνωτέρω Τροπάριον ἀνέφερεν ὁ Μελῳδὸς τὸν Κύριον λέγοντα πρὸς τὸν Πέτρον· γνώρισόν με Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ μή με ἀρνηθῇς καὶ εἰπῇς· „ Οὐκ οἶδα τὸν ἄν-
„ θρωπον"· διὰ τοῦτο ἀκολούθως εἰς τὸ παρὸν Τροπάριον ἀναφέρει τὸν Πέτρον ἀποκρινόμενον εἰς τὸν Κύριον καὶ λέγοντα· ὦ Δέσποτα τῶν ἁπάντων, ἐγὼ δὲν θέλω ἐκβάλει ποτὲ ἀπὸ τὰ χείλη μου τοιοῦτον ἀκάθαρτον λόγον, δὲν θέλω σὲ ἀρνηθῶ, ἂν καὶ κινδυνεύσω εἰς θάνατον· „ Κἂν δέῃ με γάρ, φησὶ, σὺν σοὶ ἀποθανεῖν, οὐ μή σε ἀπαρνήσω-
„ μαι"· (Ματ. κς'. 35.) καὶ πάλιν· „ Εἰ καὶ πάντες σκανδαλισθήσονται ἐν σοί, ἐγὼ
„ οὐδέ ποτε σκανδαλισθήσομαι". (Ματθ. κς'. 33.) Τὸ δὲ „ Βέβηλον ἔπος" δὲν σημαίνει ἄλλο, εἰμὴ τὸ „ Οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον"· τί γὰρ ἄλλο εἶναι βεβηλότερον καὶ ἀκαθαρτότερον ἀπὸ τὴν ἄρνησιν; Δὲν θέλω σὲ ἀρνηθῶ, Κύριε, ἀλλὰ μαζὶ μὲ ἐσὲ θέλω ἀποθάνει ὡς δοῦλος καὶ Μαθητής σου εὐχάριστος καὶ εὐγνωμονέστατος, ἂν καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι συναπόστολοι καὶ συμμαθηταί μου ἤθελαν σὲ ἀρνηθῆ".

Ἔπειτα θέλων νὰ πιστώσῃ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Κυρίου, τὴν ὁποίαν εἶπε πρὸς αὐτὸν οὕτω· „ Μακάριος εἶ, Σίμων Βὰρ Ἰωνᾶ, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέ σοι, ἀλ-
„ λ' ὁ Πατήρ μου ὁ ἐν τοῖς Οὐρανοῖς"· (Ματθ. ις'. 17.) διὰ τοῦτο προβάλλεται ταύτην ἐδῶ εἰς βεβαίωσιν τῆς ἰδικῆς του Πίστεως, καὶ λέγει οὕτω· Καὶ πῶς εἶναι δυνατὸν, Κύριε, νὰ σὲ ἀρνηθῶ καὶ νὰ εἰπῶ ὅτι δὲν γινώσκω ἐσὲ, τὸν ὁποῖον δέν μοι ἀπεκάλυψε (δέν μοι ἐφανέρωσεν) σὰρξ καὶ αἷμα, (θνητὸς ἄνθρωπος), ἀλλ' αὐτὸς ὁ Πατήρ σου ὁ ἐπουράνιος; Τοῦτο εἶναι ἀδύνατον νὰ γένῃ. Λέγει δὲ τὰ λόγια ταῦτα ὁ Πέτρος, κατὰ τὸν Θεόδωρον, ἴσως μὲ σχῆμα λύπης καὶ δεινοπαθείας, ὡς μὴ θαρρῶν εἰς τὴν ἰδικήν του Πίστιν καὶ γενναιοκαρδίαν.

Καθὼς δὲ, ὅταν ὁ Κύριος ἠρώτησε τὸν Πέτρον τρίς· „ Σίμων Ἰωνᾶ, ἀγαπᾷς με πλεῖον
„ τούτων;" ἐλυπήθη διὰ τοῦτο ὁ Πέτρος, καὶ ἔφερε μάρτυρα τῆς ἀγάπης του αὐτὸν τὸν ἰδιον ἐρωτήσαντα Κύριον, εἰπὼν αὐτῷ· „ Κύριε, σὺ πάντα οἶδας· σὺ γινώσκεις ὅτι φιλῶ
„ σε"· (Ἰω. κά. 17.) οὕτως ἔκαμε καὶ ἐδῶ· ὅθεν ὅταν ὁ Κύριος εἶπεν εἰς αὐτὸν „ Γνῶ-
„ θί με, Πέτρε, καὶ μὴ μὲ ἀρνηθῇς", τότε ὁ μακάριος Πέτρος λυπούμενος διὰ τὸν λόγον

τοῦ-

τοῦτον καὶ δεινοπαθῶν, σὺ εἶπας, λέγει, Κύριε, ὅτι ὄχι σὰρξ, ὄχι αἷμα, ἀλλ' αὐτὸς ὁ ἄναρχος Πατήρ σου ἀπεκάλυψεν ἐσὲ εἰς ἐμέ. Καὶ λοιπὸν πῶς τώρα μοὶ λέγεις· „ Γνῶθι, „ Πέτρε, ἐμὲ τὸν ἐγνωσμένον καὶ ἀποκεκαλυμμένον εἰς ἐσὲ ἐκ τοῦ Πατρός μου; " ἀνακόλουθον γὰρ τοῦτό ἐστιν.

Τροπάριον.

„ Βάθος σοφίας θεϊκῆς καὶ γνώσεως οὐ πᾶν ἐξηρεύνησας· ἄβυσ-
„ σον δέ μου τῶν κριμάτων οὐ κατέλαβες, ἄνθρωπε· ὁ Κύριος ἔφη.
„ Σὰρξ οὖν ὑπάρχων μὴ καυχῶ· ἀρνήσῃ τρίτον γάρ με, ὃν πᾶσα
„ Κτίσις εὐλογεῖ δοξάζουσα εἰς τοὺς αἰῶνας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἀνταποκριτικὰ ἕνα εἰς τὸ ἄλλο εἶναι τὰ δύω Τροπάρια ταῦτα· εἰς μὲν γὰρ τὸ ἀνωτέρω Τροπάριον εἶπεν ὁ Πέτρος ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀρνηθῇ τὸν Διδάσκαλόν του· εἰς δὲ τὸ παρὸν εἰσάγεται ὁ Δεσπότης Χριστὸς ἀποκρινόμενος πρὸς τὸν Πέτρον καὶ λέγων· ὦ ἄνθρωπε (ἐντρεπτικῶς δὲ τὸ ὄνομα τοῦ ἀνθρώπου προφέρει ἐδῶ ὁ Κύριος, ἐναντιούμενος εἰς τὴν ὑπερηφανίαν τοῦ Πέτρου καὶ μεγαλαύχησιν), ὦ Πέτρε, ἐπειδὴ εἶσαι ἄνθρωπος, διὰ τί τόσον ἀντιστέκεις καὶ λέγεις ὅτι δὲν θέλω σὲ ἀρνηθῇ, ἢ δὲν ἔχω νὰ σκανδαλισθῶ διὰ σέ; Ναὶ ἀληθῶς ὁ Πατήρ μου ἀπεκάλυψεν εἰς ἐσὲ ὅτι ἐγὼ εἶμαι κατὰ φύσιν Υἱός του· ἤξευρε ὅμως ὅτι δὲν ἐρεύνησας ὅλον τὸ βάθος τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας καὶ γνώσεως, οὐδὲ ἐκατάλαβες τὴν ἄβυσσον τῶν ἰδικῶν μου κριμάτων (τῶν κρίσεών μου), οὐδὲ τοὺς τρόπους καὶ τὰς αἰτίας ἠξεύρεις, διὰ τὰς ὁποίας ἔχεις νὰ παραχωρηθῇς εἰς τὸ νὰ μὲ ἀρνηθῇς· αὗται γὰρ εἶναι, ἢ διὰ νὰ συσταλθῇ ἡ ὑπερηφάνειά σου, ἢ διὰ νὰ γένῃς εἰς τοὺς μεταγενεστέρους μὲ τὸ μέσον τῶν δακρύων σου παράδειγμα μετανοίας, ἢ καὶ διὰ νὰ γένῃς συγκαταβατικώτερος εἰς τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἀδελφούς σου, σωφρονισθεὶς ἀπὸ τὸ ἰδικόν σου μέγα πτῶμα τῆς ἀρνήσεως.

Καὶ λοιπὸν, ἐπειδὴ εἶσαι σὰρξ τόσον εὐκολότρεπτος, μὴ καυχᾶσαι· διότι, ἂν εἰς τὸν Ἑωσφόρον, ὅλον νοερὸν ὄντα, δὲν ὠφέλησεν ἡ καύχησις καὶ ὑπερηφανία, ἀλλὰ ἐκρήμνισεν αὐτὸν ἀπὸ τὸν Οὐρανὸν μέσα εἰς τὰ κατώτατα τῆς γῆς· πῶς αὐτὴ θέλει ὠφελήσει ἐσὲ, ὦ Πέτρε, ὅπου εἶσαι σάρκα καὶ πηλός; Μὴ καυχᾶσαι λοιπὸν, διότι ὄχι εἰς πολὺ διάστημα καιροῦ, ἀλλὰ εἰς τούτην τὴν ἐνεστῶσαν νύκτα θέλεις φανεῖ ψεύστης τῶν λόγων σου· πρὶν γὰρ νὰ φωνάξῃ δύω φοραῖς ὁ πετεινὸς, τρεῖς φοραῖς ἔχεις νὰ μὲ ἀρνηθῇς· οὕτω γὰρ ὁ Εὐαγγελιστὴς Μάρκος λέγει· „ Πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι δὶς, ἀπαρνήσῃ με „ τρίς ". (Μαρ. ιδ'. 72.) Σημείωσαι ὅτι τὸ μὲν „ Βάθος Σοφίας Θεϊκῆς καὶ γνώσεως „ οὐ πᾶν ἐξηρεύνησας ", καὶ τὸ „ Ἄβυσσον δέ μου τῶν κριμάτων οὐ κατέλαβες, ἄνθρω- „ πε ", ταῦτα ἐρανίσθησαν ἀπὸ τὰς φωνὰς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου εἰπόντος· „ Ὦ βά- „ θος πλούτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως Θεοῦ! ὡς ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ, καὶ „ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ ". (Ρωμ. ια'. 33.) τὸ δὲ „ Μὴ καυχῶ " ἐδανείσθη ἀπὸ τὴν Προφήτιδα Ἄνναν τὴν λέγουσαν· „ Μὴ καυχᾶσθε, καὶ μὴ λαλῆτε ὑψηλὰ εἰς ὑπερο- „ χὴν, μηδὲ ἐξελθέτω μεγαλορρημοσύνη ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν ". (α'. Βασιλ. β'. 3.)

Ἀληθῶς δὲ ἁρμόζουσι τὰ λόγια ταῦτα εἰς τὴν μεγαλαύχησιν τοῦ μακαρίου Πέτρου λέγοντος· „ Εἰ καὶ πάντες σκανδαλισθήσονται ἐν σοὶ, ἐγὼ δὲ οὐδέ ποτε σκανδαλισθή- „ σομαι ". (Ματθ. κς'. 33.) καὶ „ Κἂν δέῃ με σὺν σοὶ ἀποθανεῖν, οὐ μή σε ἀπαρ- „ νήσομαι ". (Ματθ. κς'. 35.) ἐκαυχήθη γὰρ καὶ ὁ Κορυφαῖος Ἀπόστολος ὡς ἄνθρω- πος, καὶ ἐλάλησεν ὑπέρογκα ἐναντίον εἰς τὴν ἀλήθειαν τῶν λόγων τοῦ Κυρίου. Ὅθεν ὁ Χρυσορρήμων εἶπεν ὅτι τρία αἴτια ἐστάθησαν τῆς ἀρνήσεως τοῦ Πέτρου, ἡ ἀντιλογία εἰς τὰ λόγια τοῦ Κυρίου, ἡ προτίμησις τοῦ ἑαυτοῦ του ἀπὸ τοὺς ἄλλους Μαθητὰς, καὶ τὸ νὰ πιστεύσῃ εἰς τὸν ἑαυτόν του καὶ νὰ ξεθαρρεύσῃ εἰς τὴν δύναμίν του· „ Καὶ γὰρ „ δύω τὰ ἐγκλήματα ἦν· καὶ ὅτι ἀντεῖπε, καὶ ὅτι τῶν ἄλλων ἑαυτὸν προὔθηκε, μᾶλ-

„ λον

„ λον δὲ καὶ τρίτον, ὅτι τὸ πᾶν ἑαυτῷ ἀνέθηκε " (Σειρ. εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον). Διὰ τοῦτο καλὰ εἶπεν ὁ Ἰωάννης τῆς κλίμακος· „ Ὅπου πτῶμα κατέλαβεν, ἐκεῖ ὑπερηφάνεια „ προεσκήνωσε ". (Λόγ. κβ'.) (1).

Τροπάριον.

„ Ἀπαγορεύεις, Σίμων Πέτρε, ὅπερ πείσῃ τάχος ὡς εἴρηται, καὶ „ σοὶ παιδίσκη ἵα θᾶττον προσελθοῦσα πτοήσει σε· ὁ Κύριος ἔφη· „ πικρῶς δακρύσας, ἔξεις ὅμως εὐίλατόν με, ὃν πᾶσα Κτίσις εὐ- „ λογεῖ δοξάζουσα εἰς τοὺς αἰῶνας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Καὶ τοῦτο τὸ Τροπάριον εἶναι ὅμοιον μὲ τὸ ἀνωτέρω· σχηματίζεται γὰρ καὶ αὐτὸ ὡς ἐκ προσώπου τοῦ Κυρίου πρὸς τὸν Πέτρον λεγόμενον· ἐποίησε δὲ τοῦτο ὁ Μελῳδὸς, ἵνα ἡ περὶ τοῦ Πέτρου τραγῳδία ὁλόκληρος γένῃ· εἰς μὲν γὰρ τὰ προλαβόντα δύω Τροπάρια ἀναφέρεται ἡ ὑπερηφανία τοῦ Πέτρου καὶ καύχησις, ἡ πρὸς ταῦτα ἀντίρρησις τοῦ Κυρίου, καὶ ἡ τῆς ἀρνήσεως τοῦ Πέτρου πρόρρησις· εἰς τοῦτο δὲ τὸ Τροπάριον ἀναφέρεται καὶ ἡ μετὰ τὴν ἄρνησιν μετάνοια τοῦ Πέτρου καὶ τὰ δάκρυα, καὶ ὁ θεῖος ἐξιλασμὸς τοῦ Κυρίου. Λέγει λοιπὸν ὁ Μελῳδὸς ὅτι ὁ Κύριος εἶπε ταῦτα πρὸς τὸν μακάριον Πέτρον, ὅτι ἐσὺ, ὦ Σίμων Πέτρε, ἀπαγορεύεις (ἤτοι ἀρνεῖσαι) καὶ δὲν θέλεις νὰ εἰπῇς ὅτι ἔχεις νὰ πάθῃς ἐκεῖνο ὅπου ταχέως καὶ ἐν ταύτῃ τῇ νυκτὶ ἐξάπαντος θέλεις πάθῃ: ἤτοι τὸ νὰ μὲ ἀρνηθῇς· καὶ τὸ χειρότερον κακὸν εἶναι ὅτι δὲν θέλεις μὲ ἀρνηθῇ ἀπὸ δυναστείαν Βασιλέων, οὔτε ἀπὸ βίαν τυράννων, οὔτε ἀπὸ φοβερισμοὺς ἀρχόντων, οὔτε ἀπὸ τιμωρίας ποικίλων βασανιστηρίων· ὄχι! κανένα ἀπὸ αὐτὰ ὅλα δὲν θέλει σὲ ἀναγκάσει εἰς τὸ νὰ μὲ ἀρνηθῇς. Ἀλλὰ τί; Μία μοναχὴ εὐτελεστάτη καὶ ταλαίπωρος δουλεύτρα, πλησιάσασα εἰς ἐσὲ, εὐθὺς θέλει σὲ φοβίσει τόσον πολλὰ, ὥστε νὰ ἀρνηθῇς, λέγων ὅτι δέν με ἠξεύρεις· καὶ δὲν θέλεις σταθῇ ἕως αὐτοῦ, ἀλλὰ θέλεις μὲ ἀρνηθῇ δύω καὶ τρεῖς φοραῖς· καὶ ὄχι μὲ λόγια ἁπλᾶ, ἀλλὰ καὶ μὲ ὅρκους καὶ μὲ ἀναθέματα.

„ Ὁ δὲ Πέτρος ἔξω ἐκάθητο, φησὶν, ἐν τῇ αὐλῇ· καὶ προσῆλθεν αὐτῷ μία παιδίσκη „ λέγουσα· Καὶ σὺ ἦσθα μετὰ Ἰησοῦ τοῦ Γαλιλαίου· ὁ δὲ ἠρνήσατο ἔμπροσθεν πάν- „ των, λέγων· οὐκ οἶδα τί λέγεις "· καὶ πάλιν· „ Ἐξελθόντα δὲ αὐτὸν εἰς τὸν πυ- „ λῶνα, εἶδεν αὐτὸν ἄλλη, καὶ λέγει τοῖς ἐκεῖ· „ Καὶ οὗτος ἦν μετὰ Ἰησοῦ τοῦ Να- „ ζωραίου· καὶ πάλιν ἠρνήσατο μεθ' ὅρκου, ὅτι οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον "· (Ματ. κζ'. 71.) καὶ πάλιν· „ Τότε ἤρξατο καταναθεματίζειν καὶ ὀμνύειν, ὅτι οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον ". (Ματθ. κζ'. 69.) Πλὴν καὶ μὲ ὅλα αὐτὰ ἔχε θάρρος, ὦ Πέτρε, καὶ μὴ ἀπὸ ἀπελπισίαν ὑπάγῃς καὶ κρεμασθῇς, ὡς ὁ Ἰούδας· ἐπειδὴ κἀμμία ἁμαρτία δὲν εἶναι ὅπου νὰ νικᾷ τὴν ἰδικήν μου φιλανθρωπίαν· σὺ γὰρ πικρῶς δακρύσας καὶ λυπηθεὶς εἰς τὸν ἁρμόδιον καιρὸν, καὶ θερμῶς μετανοήσας, θέλεις μὲ ἀποκτήσει εὐμενῆ καὶ εὐκόλως σὲ συγχωροῦντα· „ Ἐμνήσθη γὰρ, φησὶν, ὁ Πέτρος τοῦ ῥήματος τοῦ Ἰησοῦ .... καὶ ἐξελθὼν ἔξω ἔ- „ κλαυσε πικρῶς ". (Ματ. κζ'. 75.) Ὅθεν καλὰ εἶπεν ὁ Χρυσορρήμων· „ Καιρὸς λύπης „ ἐστὶν, οὐχ ὅταν πάσχωμεν κακῶς, ἀλλ' ὅταν δράσωμεν κακῶς ". Καὶ ὁ Παῦλος ἔγραφεν·

„ Ἡ

(1) Τί δὲ εἶναι ὑπερηφάνεια; Ἄκουσον πῶς ὁρίζει αὐτὴν ὁ Ἱερὸς Θεοφύλακτος ὁ Βουλγαρίας. „ Ὑ- „ περηφανία ἐστὶν ἀθέτησις Θεοῦ· ὅταν γάρ τις οὐ „ τῷ Θεῷ, ἀλλ' ἑαυτῷ ἐπιγράφηται τὰ κατορθώμα- „ τα, τί ἄλλο ἢ ἄρνησις Θεοῦ ἐστὶ καὶ ἀντιθεία; „ Τοῦτο οὖν τὸ πάθος τὸ ἀντίθεον, ᾧ ὁ Κύριος ἀν- „ τιτάσσεται ὡς ἐχθρὸς ἐχθρῷ, διὰ τῆς παραβολῆς „ ταύτης θεραπεύειν ἐπαγγέλλεται· διὰ γὰρ τοὺς „ πεποιθότας ἐφ' ἑαυτοῖς καὶ μὴ τὸ πᾶν Θεῷ λογι- „ ζομένους, ἀλλὰ διὰ τοῦτο καὶ τοὺς ἄλλους ἐξου- „ θενοῦντας, ταῦτα φησίν ". (Ἑρμην. εἰς τὸ ΙΗ'. τοῦ Λουκ.) „ Ὑπερηφανία δὲ ἐστὶ, (λέγει ὁ ἅγιος „ Ἰσαὰκ) ἐκ ὅταν ἐν τῇ διανοίᾳ ὁ ταύτης πεπασεις „ λογισμὸς, οὐδὲ ἐὰν νικᾶταί τις ἐξ αὐτῆς κατὰ „ καιρὸν, ἀλλ' ἐκείνη ἡ διαμένουσα ἐν τῷ ἀνθρώπῳ· „ ἐκείνῳ μὲν τῷ πρώτῳ ἡ κατάνυξις ἀκολουθεῖ· οὗ- „ τος δὲ, ὅτε αὐτὴν ἀγαπήσειεν, οὐκ οἶδε κατάνυ- „ ξιν ". (Λόγ. λζ'. σελ. 239.)

„Ἡ κατὰ Θεὸν λύπη μετάνοιαν εἰς σωτηρίαν ἀμεταμέλητον κατεργάζεται". (β'. Κορ. ζ'. 10.) Ἔφη δὲ καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος· „Ἔστιν ἡδονῆς λύπη τιμιωτέρα, καὶ κατήφεια πανηγύρεως, καὶ γέλωτος οὐ καλοῦ δάκρυον ἐπαινούμενον". (Λόγ. περὶ Φιλοπτωχείας). Ἀλλὰ καὶ ὁ Νύσσης Γρηγόριος εἶπεν· „Ἀμνηστία συγγνώμη συνάπτεται, καὶ δάκρυον στάξαν, ἰσοδυναμεῖ τῷ λουτρῷ (ἤτοι τῷ Βαπτίσματι) καὶ στεναγμὸς ἐπίμοχθος ἐπανάγει τὴν χάριν προσολίγον ἀναχωρήσασαν. Εἰ ἀπιστεῖς τῷ λόγῳ, Πέτρον ἐρώτησον, ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Ἀρχιερέως καθήμενον, καὶ λέξει σοι ὅπως τὸ παράπτωμα τῆς ἀρνήσεως πικρῶς ὀδυράμενος, ἐκαθάρθη, καὶ ἐκ ἀνέλυσεν εἰς τὸν Σίμωνα, ἀλλὰ Πέτρος διέμεινεν ὁ Ἀπόστολος" (Λόγῳ περὶ Μετανοίας). Εἶπε δὲ καὶ ὁ Θεσπέσιος Κύριλλος ὁ Ἀλεξανδρείας, ἑρμηνεύων τὸ Β'. τοῦ Ἰωήλ· „Καὶ γὰρ ἐστὶν ἀληθὲς, ὅπερ ἔφη τις τῶν παρ' ἡμῖν σοφῶν· Μουσικὰ ἐν πένθει ἄκαιρος διήγησις (Ἐκκλ.). Ἐπιρτιμένης δὴ οὖν ἡμῖν θείας ὀργῆς, πενθεῖν ἀναγκαῖον, οὐχὶ πότοις τε καὶ τροφαῖς ἐναυρύνεσθαι φιλεῖν. Ζητητέον ἓν θρήνοις καὶ δάκρυα, ἐπιρτιμένης ὀργῆς, καὶ διερρίφθω πότος". Καὶ πάλιν· „Ἄθρει δὴ τρέχοντα κατὰ πόδας τὸν ἕλκον· φθάνει γὰρ, οἶμαι, τὸ πένθος ἡ γαληνότης, καὶ τὸ ἐπὶ ταῖς μεταγνώσεσι δάκρυον ἡ χάρις τοῦ κατοικτείραντος". Διὰ τοῦτο καλὰ εἶπε καὶ ὁ ὅσιος Ἰωάννης ὁ Καρπάθιος· „Χαλεπώτερον τοῦ ἁμαρτάνειν ἐστὶ τὸ ἀπελπίζειν· Ἰούδας γὰρ ὁ προδότης μικρόψυχος ἦν καὶ ἀπειροπόλεμος, καὶ διὰ τοῦτο ἀπογνόντι αὐτῷ ἐπιδραμὼν ὁ ἐχθρὸς, ἀγχόνην περιῆψε· Πέτρος δὲ ἡ πέτρα ἡ στερεὰ, φοβερὸν πτῶμα κατενεχθεὶς, ὡς ἐμπειροπόλεμος οὐκ ἐξέλυθη, οὐδὲ ἀπέγνω δυσθυμήσας, ἀλλὰ ἀναπηδήσας, προήγαγε πικρότατα δάκρυα ἀπὸ καρδίας θλιβομένης καὶ τεταπεινωμένης, καὶ παραυτίκα ὁ πολέμιος ἡμῶν, θεασάμενος ταῦτα, ὥσπερ φλοξὶ σφοδροτάταις τὰς ὄψεις φλεγόμενος, ἀπεπήδησε, φεύγων μακρὰν καὶ δεινῶς ὀλολύζων". (Κεφ. πέ. Φιλοκαλ. σελ. 255.)

Ὠδὴ θ'. Ὁ Εἱρμός.

„Τὴν τιμιωτέραν τῶν Χερουβὶμ, καὶ ἐνδοξοτέραν ἀσυγκρίτως τῶν „Σεραφὶμ, τὴν ἀδιαφθόρως Θεὸν Λόγον τεκοῦσαν, τὴν ὄντως Θεο„τόκον σὲ μεγαλύνομεν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Καθὼς ἐπὶ τοῦ τῶν ἁπάντων Θεοῦ, ὅταν ὁ νοῦς θελήσῃ νὰ νοήσῃ τὸ μεγαλεῖον αὐτοῦ, ἢ ὁ λόγος ἐπιχειρήσῃ νὰ εἰπῇ περὶ αὐτοῦ, δὲν ἀποτολμᾷ νὰ νοήσῃ, ἢ νὰ εἰπῇ ἐκ τῶν κατ' αὐτὸν, ἤγουν ἐκ τῆς ὑπερουσίου οὐσίας αὐτοῦ, ἄπειρος γὰρ αὕτη οὖσα, ἀπολούθως εἶναι καὶ ἀνεπινόητος νῷ παντὶ, καὶ ἄφραστος λόγῳ παντί· ὅθεν εἶπεν ὁ μὲν Θεολόγος Γρηγόριος ταῦτα· „Οὔτε ἀέρα τις ἔπνευσεν ὅλον πώποτε, οὔτε οὐσίαν Θεοῦ παντελῶς, ἢ νοῦς ἐχώρησεν, ἢ φωνὴ περιέλαβεν, ἀλλ' ἐκ τῶν περὶ αὐτὸν σκιαγραφοῦντες „τὰ κατ' αὐτὸν, ἀμυδράν τινα καὶ ἄλλην ἀπ' ἄλλου φαντασίαν συλλέγομεν". (Λόγ. β'. περὶ Υἱοῦ). Ὁ δὲ Θεοφόρος Μάξιμος ταῦτα φησίν· „Ἐν τῷ Θεῷ γινόμενος ὁ νοῦς, τοὺς „περὶ οὐσίας αὐτοῦ πρῶτον λόγους ζητεῖ μὲν ὑπὸ τοῦ πόθου φλεγόμενος, οὐκ ἐκ τῶν „κατ' αὐτὸν δὲ τὴν παραμυθίαν εὑρίσκει, ἀμήχανον γὰρ τοῦτο καὶ ἀνένδεκτον πάσῃ „γενητῇ φύσει ἐξίσου, ἐκ δὲ τῶν περὶ αὐτὸν παραμυθεῖται, λέγω δὴ τῶν περὶ ἀϊδιότητος, ἀπειρίας τε καὶ ἀοριστίας, ἀγαθότητός τε καὶ σοφίας καὶ δυνάμεως δημιουργικῆς τε καὶ προνοητικῆς καὶ κριτικῆς τῶν ὄντων· καὶ τοῦτο πάντη καταληπτὸν αὐτοῦ „μόνον, ἡ ἀπειρία καὶ αὐτὸ τὸ μηδὲν γινώσκειν, ὥσπερ οἱ Θεολόγοι ἄνδρες εἰρήκασι, „Γρηγόριός τε καὶ Διονύσιος". (Κεφ. ρ'. τῆς α'. ἑκατ. τῶν περὶ ἀγάπης).

Καθὼς, λέγω, ἐπὶ τοῦ Θεοῦ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ νοήσῃ τινὰς περὶ τῆς ἀπερινοήτου οὐσίας αὐτοῦ, ἢ νὰ εἰπῇ περὶ αὐτῆς, ἀλλὰ ἢ ἀπὸ τὰς οὐσιώδεις καὶ ἀκτίστους ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ, ἢ ἀπὸ τὰ κτίσματα τὰ τῶν ἀκτίστων ἐνεργειῶν τοῦ Θεοῦ ἀποτελέσματα ποιεῖται τὸν λόγον, καὶ ἐκ τούτων συμπεραίνει τὸ μεγαλεῖον τοῦ κἀκείνας ἐνεργοῦντος καὶ ταῦτα κτίσαντος Θεοῦ· καὶ τοῦτο βεβαιοῖ ὁ Σολομών· „Ἐκ γὰρ μεγέθους

„καὶ

„ καὶ καλλονῆς κτισμάτων ἀναλόγως ὁ γενεσιουργὸς αὐτῶν θεωρεῖται “. (Σοφ. ιγ'. 5.) καὶ ὁ μακάριος Παῦλος· „ Τὰ γὰρ ἀόρατα αὐτοῦ (ἤτοι αἱ ἄκτιστοι αὐτοῦ ἐνέργειαι) „ ἀπὸ κτίσεως Κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθοράται, ἥτε ἀΐδιος αὐτοῦ δύναμις καὶ „ θειότης (ἤτοι ἡ μεγαλειότης)“. (Ρωμ. ιά. 20.) Τοιουτοτρόπως καὶ ὁ Ἱεράρχης Κοσμᾶς, θέλων νὰ ὑμνήσῃ τὴν ἀσύγκριτον δόξαν τῆς Θεομήτορος, καὶ μὴ δυνάμενος νὰ παραστήσῃ αὐτὴν ἀπὸ τὸν θεομητοπρεπῆ αὐτῆς ἁγιασμὸν, καὶ ἀπὸ τὰ ὑπερφυσικὰ καὶ παράδοξα χαρίσματα, τὰ ὁποῖα εἶναι εἰς τὸ παρθενικὸν ὑποκείμενόν της οὐσιώδη καὶ ἐσωτερικά· ὑπερβαίνουσι γὰρ αὐτὰ κάθε νοῦν καὶ κάθε λόγον, τόσον διὰ τὸ μέγεθος αὐτῶν, ὅσον καὶ διὰ τὸ πλῆθος· τούτου χάριν ἀναπάζεται ἐδῶ νὰ παραλάβῃ ἔξωθεν τὰ Χερουβὶμ καὶ τὰ Σεραφὶμ, τὰς πρώτας καὶ περὶ Θεὸν οὔσας ταξιαρχίας· ἵνα διὰ μέσου τῆς συγκριτικῆς τούτων ἀσυγκρισίας, ἢ ἀσυγκρίτου συγκρίσεως, διὰ νὰ εἰπῶ ἔτω (1), φανερώσῃ κἂν ὀλίγον τὴν καθ' ὑπερβολὴν εἰς ὑπερβολὴν, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, δόξαν καὶ τὴν ὑπὲρ λίαν τιμὴν τῆς Ἀειπαρθένου καὶ Θεομήτορος· ἐπειδὴ, κατὰ τὸν θεῖον Χρυσόστομον, οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἐν ὅλῃ τῇ Κτίσει ἴσον, ἢ ἀνώτερον τῆς Θεοτόκου· οὕτω γὰρ ἡ καλὴ ἐκείνη ῥητορεύει γλῶσσα· „ Οὐδὲν τοίνυν ἐν βίῳ, οἷον ἡ Θεοτόκος Μαρία· περίελθε, „ ὦ ἄνθρωπε, πᾶσαν τὴν Κτίσιν τῷ λογισμῷ, καὶ βλέπε, εἰ ἔστιν ἴσον, ἢ μεῖζον τῆς „ ἁγίας Θεοτόκου Παρθένου· περινόστησον τὴν γῆν· περίβλεψον τὴν θάλασσαν· πολυ„ πραγμόνησον τὸν ἀέρα· τοὺς Οὐρανοὺς τῇ διανοίᾳ ἐρεύνησον· τὰς ἀοράτους πάσας Δυνά„ μεις ἐνθυμήθητι, καὶ βλέπε, εἰ ἔστιν ἄλλο τοιοῦτο θαῦμα ἐν πάσῃ τῇ Κτίσει“. (Λόγῳ εἰς τὴν Ἁγίαν Παρθένον). Ἔφη δὲ καὶ Ἰωάννης ὁ Ζωναρᾶς· „ Δεδοξασμένη δὲ λέ„ γοιτο ἂν (ἡ Θεοτόκος), καὶ ὅτι πάσης ἦν ἀρετῆς καταγώγιον· οὐ γὰρ εὑρέθη καθα„ ρωτέρα ταύτης ἐν πάσαις ταῖς ἀπ' αἰῶνος γενεαῖς“.

Ὁ θεσπέσιος λοιπὸν Μελῳδὸς, ἀποτείνων τὸν λόγον πρὸς αὐτὴν, ἐσὲ, λέγει, μεγαλύνομεν, πανάχραντε Θεοτόκε, ἥτις εἶσαι τιμιωτέρα· ἀλλὰ τιμιωτέρα ὄχι συγκριτικῶς, ἀλλὰ ἀσυγκρίτως τῶν γνωστικωτάτων καὶ σοφωτάτων Χερουβίμ· Χερουβὶμ γὰρ πλῆθος γνώσεως, ἢ χύσις σοφίας ἑρμηνεύεται, κατὰ τὸν Ἀρεοπαγίτην Διονύσιον· πρέπει γὰρ καὶ ἐδῶ νὰ ὑπακούεται ἔξωθεν τὸ, Ἀσυγκρίτως, ἵνα ὄχι μόνον αὐτὸ ἀποδίδεται πρὸς τὰ Σεραφὶμ, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ Χερουβίμ· ὁμοίως εἶσαι καὶ ἐνδοξοτέρα· ἀλλὰ ἐνδοξοτέρα ὄχι συγκριτικῶς, ἀλλὰ ἀσυγκρίτως τῶν Σεραφίμ· ὅθεν οὕτως ὁ ὕμνος νοεῖται· „ Τὴν τι„ μιωτέραν ἀσυγκρίτως τῶν Χερουβὶμ, καὶ ἐνδοξοτέραν ἀσυγκρίτως τῶν Σεραφίμ“. Σεραφὶμ δὲ θέλει νὰ εἰπῇ ἐμπρηστὰς, ἢ θερμαίνοντας κατὰ τὸν αὐτὸν Διονύσιον (2). Καὶ πρεπωδέσταται ἡ Θεοτόκος εἶναι ἀνωτέρα ἀσυγκρίτως πασῶν τῶν Οὐρανίων Δυνάμεων· διότι ἐκεῖναι μὲν ἐλλάμψεις τινὰς ἐκ Θεοῦ δεχόμεναι, οὕτως ἀπὸ ἐκεῖ φωτίζονται καὶ τελοῦνται· Σὺ δὲ, Παρθένε Μαρία, οὐσιωδῶς ἐχώρησας τὸν Θεὸν Λόγον ἀσπόρως ἀπειράνδρως ἐν τῇ ἀχράντῳ κοιλίᾳ σου, τὸν ὁποῖον ἀκόπως μὲν ἐβάστασας, ἀνωδίνως δὲ ὠδίνησας, καὶ ἀδιαφθόρως ἐγέννησας, χωρὶς νὰ παραβλάψῃς τὴν Παρθενίαν σου· τὰ ὁποῖα καὶ τὰ τέσσαρα ταῦτα εἶναι ὑπερφυσικώτατα, εἶναι παραδοξότατα, εἶναι ξενακουστότατα καὶ ἐκπληκτικώτατα. Σὲ λοιπὸν μεγαλύνομεν τὴν ὄντως καὶ ἀληθῶς Θεοτόκον. Ὅθεν εἶπεν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος ἐν τῇ πρὸς Κληδόνιον Α'. ἐπιστολῇ· „ Εἴτις οὐ Θεοτόκον τὴν Μαρίαν „ ὑπο-

---

(1) Εἶπον δὲ συγκριτικὴν ἀσυγκρισίαν καὶ ἀσύγκριτον σύγκρισιν, ἐπειδὴ, κατὰ τοὺς Γραμματικοὺς, ἡ σύγκρισις γίνεται πρὸς ὁμοφυῆ καὶ ὁμοειδῆ καὶ ὁμοούσια· ἐπὶ δὲ τῶν ἑτεροφυῶν καὶ ἑτεροουσίων ἡ σύγκρισις γενομένη, διάκρισις μᾶλλον ἂν λέγοιτο, καὶ οὐχὶ σύγκρισις, καὶ τὸ κρεῖττον ἐπ' αὐτῆς λέγεται ἢ τὸ χεῖρον, οὐχὶ δὲ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον· ὅθεν καὶ ἡ ἐν τῷ Τροπαρίῳ τούτῳ σύγκρισις, διάκρισις μᾶλλόν ἐστιν.

(2) Δύω δὲ πράγματα εἶναι ἐδῶ σημειώσεως ἄξια· πρῶτον, διότι ἀναφέρων ὁ Ἱερὸς Κοσμᾶς τὰ δύω ὑπέρτατα τάγματα ἐκ τῆς πρώτης Ἱεραρχίας τῶν Ἀγγέλων, τὰ Χερουβὶμ, λέγω, καὶ Σεραφὶμ, καὶ τούτων τιμιωτέραν ἀσυγκρίτως καὶ ἐνδοξοτέραν εἰπὼν τὴν Θεοτόκον, ἀπέδειξεν αὐτὴν τιμιωτέραν καὶ ἐνδοξοτέραν καὶ πάντων τῶν ἄλλων κατωτέρων ταγμάτων· ἡ γὰρ ὑπερτέρα οὖσα τῶν Μειζόνων, πολλῷ μᾶλλον ὑπερτέρα ἐστὶ τῶν ἐλαττόνων. Δεύτερον, ὅτι τεχνηέντως δὲν εἶπε τοὺς Θρόνους ὁ Μελῳδὸς, οἵτινες εἶναι ὑψηλότεροι τῶν Χερουβὶμ καὶ Σεραφὶμ ἐν τῇ πρώτῃ Ἱεραρχίᾳ, διὰ νὰ μᾶς δώσῃ νὰ νοήσωμεν, ὅτι Θρόνος ἔμψυχος τοῦ Παμβασιλέως Θεοῦ εἶναι ἡ Θεοτόκος, ἡ ἐν μήτρᾳ χωρήσασα τὸν ἀχώρητον τῷ παντὶ, καὶ ὡς θρόνος τοῦτον βαστάσασα· περὶ οὗ ὁ Ἡσαΐας εἶπεν ὅτι εἶδε τὸν Κύριον ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ καὶ ἐπηρμένου, καὶ ὅτι κύκλῳ αὐτοῦ ἑστήκοντο τὰ Σεραφίμ.

„ ὑπολαμβάνει, χωρὶς ἐστὶ τῆς Θεότητος" · καὶ πάλιν · „ Εἴτις ὡς διὰ σωλῆνος τῆς Παρ-
„ θένου δραμεῖν, ἀλλὰ μὴ ἐν αὐτῇ διαπεπλάσθαι λέγοι (τὸν Θεὸν λόγον) θεϊκῶς ἅμα
„ καὶ ἀνθρωπικῶς, Θεϊκῶς μέν, ὅτι χωρὶς ἀνδρὸς, ἀνθρωπικῶς δὲ, ὅτι νόμῳ κυήσεως, ὁμοίως
„ ἄθεος" · (1) καὶ ὁ Δαμασκηνὸς Ἰωάννης · „ Θεοτόκον δὲ κυρίως καὶ ἀληθῶς τὴν Ἁγίαν
„ Παρθένον κηρύττομεν · ὡς γὰρ Θεὸς ἀληθῶς ὁ ἐξ αὐτῆς γεννηθεὶς, ὕτως ἀληθὴς Θεοτό-
„ κος ἡ τὸν ἀληθινὸν Θεὸν ἐξ αὐτῆς γεννήσασα". (Βιβλ. γ'. κεφ. νέ. κατὰ Νεσοριανῶν).

Μερικὰ δὲ ἀντίγραφα ἔχουσι „ Τὴν μόνην Θεοτόκον" · καὶ εἰς τὰ δύω ὅμως ἡ ἔννοια εἶ-
ναι ὀρθὴ καὶ ὑγιής · διὰ γὰρ τὸ „ Τὴν ὄντως Θεοτόκον" ἡ τοῦ ἀνθρωπολάτρου Νεστορίου
ἀνατρέπεται βλασφημία, οὐχὶ Θεοτόκον, ἀλλὰ Χριστοτόκον ὀνομάζοντος τὴν Ἁγίαν Παρ-
θένον Μαρίαν · διὰ δὲ τοῦ „ Τὴν μόνην Θεοτόκον" ἀνατρέπεται ἡ τῶν Ἑλλήνων πλάνη,
οἵτινες πολλαὶ γυναῖκαι ἐφλυάρουν ὅτι ἐγέννησαν τὺς παρ' αὐτοῖς καλουμένους ψευδωνύμους
Θεούς · ὡς ἡ Σεμέλη τὸν Διόνυσον, ἡ Ἀλκμήνη τὸν Ἡρακλέα καὶ ἡ Λητὼ τὸν Ἀπόλλω-
να καὶ ἄλλαι ἄλλους. Σημείωσαι ὅτι Θεοτόκος ἡ Ἁγία Παρθένος ὀνομάζεται ἐνεργητι-
κῶς, ὡς Θεὸν γεννήσασα ἀληθῶς, καὶ ὄχι Θεότοκος παθητικῶς: ἤτοι παρὰ Θεοῦ γεννηθεῖ-
σα πνευματικῶς, ὡς ἐκάλει αὐτὴν ὁ δυσσεβὴς καὶ ἰουδαιόφρων Νεστόριος · οὕτω γὰρ διὰ
τοῦ Βαπτίσματος καὶ ὅλοι οἱ Χριστιανοὶ πνευματικῶς ἐγεννήθησαν. Κατὰ δύω δὲ τρόπους
λέγεται Θεοτόκος ἡ Παναγία · ἕνα μὲν, διὰ τὴν ἐξ αὐτῆς τεχθεῖσαν ὑπόστασιν τοῦ Θεοῦ
Λόγου τὴν προσλαβοῦσαν τὴν ἀνθρωπότητα · ἄλλον δὲ, διὰ τὴν προσληφθεῖσαν ἀνθρωπό-
τητα, ἥτις ἐξ αὐτῆς τῆς προσλήψεως καὶ ἑνώσεως ἐθεώθη καὶ ὁμόθεος γέγονε, κατὰ τὸν
ἐκ Δαμασκοῦ Ἰωάννην (Βιβλ. γ'. κεφ. ιβ'. καὶ ἀλλαχοῦ περὶ Ὀρθοδόξ. Πίστεως) (2).

Ὅρα

(1) Οἱ Οὐαλεντιανοὶ ἐβλασφήμουν τοῦτο, δηλα-
δὴ ὅτι ὁ Χριστὸς ἔφερε μὲν τὴν σάρκα ἐξ Οὐρανοῦ,
διεπέρασε δὲ ἐκ τῆς Παρθένου, ὡς διὰ σωλῆνος (ὅρα
εἰς τὴν ἱερὰν Κατήχησιν τοῦ Βούλγαρι Νικολάου).

(2) Σημειοῦμεν ἐνταῦθα ὅτι Νεόφυτός τις Ἐκ-
κλησιάρχης καὶ Ἱερομόναχος ὁ ἀπὸ Ὀδηγητρίας
παρεκάλεσε Νικηφόρον Κάλλιστον τὸν Ξανθόπουλον,
διὰ νὰ ἐξηγήσῃ τὸν Εἱρμὸν τοῦτον „ Τὴν τιμιωτέ-
„ραν τῶν Χερουβίμ" · ὃς τις ὑπακούσας ἐποίησε
πλατείαν ἐξήγησιν εἰς αὐτόν · ὅθεν ἡμεῖς συντεμόν-
τες αὐτὴν, παραθέτομεν ἐδῶ τὰ ἀξιολογώτερα χά-
ριν τῶν τῆς Θεοτόκου θερμῶν ἐραστῶν. Πρῶτον μὲν
οὖν λέγομεν ὅτι ὁ Ἱερὸς Κοσμᾶς ἐσύνθεσεν ἐπίτηδες
τὸν Εἱρμὸν τοῦτον οὕτως ὑψηλὸν καὶ λαμπρὸν καὶ
θεομητροπρεπῆ, διὰ νὰ παρηγορήσῃ τὴν Μητέρα τοῦ
Θεοῦ, τεθλιμένην οὖσαν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ διὰ τὰ
πάθη τοῦ Μονογενοῦς καὶ γλυκυτάτου Υἱοῦ της.
Δεύτερον, ὅτι ἡ Κυρία Θεοτόκος, ἐπιστᾶσα μὲ φαι-
δρὸν σχῆμα εἰς τὸν Ἱερὸν Κοσμᾶν τὸν τὸν Εἱρμὸν
μουσουργήσαντα, εὐχαρίστησεν αὐτῷ, εἰποῦσα ὅτι
εἰς τὸν ὕμνον αὐτὸν ἐπαναπαύεται ὑπὲρ πάντας
τοὺς ἄλλους ὕμνους, καὶ ὅτι εὑρίσκεται παροῦσα,
ὅπου ψάλλεται ὁ ὕμνος οὗτος, καὶ ἀντευλογεῖ τοὺς
αὐτὴν εὐλογοῦντας · καθὼς καὶ τῇ ἀληθείᾳ ἐφάνη ἡ
Θεοτόκος εὐλογοῦσα τοὺς ψάλλοντας τὸν ὕμνον, ὡς
εἶδον αὐτὴν πολλοί · διὰ τοῦτο καὶ ἐδιώρισαν νὰ
ψάλλουν τὸν ὕμνον αὐτὸν ἀσχέτως. Εἰς τὴν ἐννά-
την δὲ Ὠδὴν ἐδιωρίσθη νὰ ψάλλεται ὁ ὕμνος οὗτος
διὰ τὴν τιμὴν τῆς Τριάδος, τῆς ὁποίας τὸν ἕνα ἐ-
γέννησεν ἡ Θεοτόκος · ἐπειδὴ ὁ ἔννατος ἀριθμὸς τὸ
τρὶς τρία φέρει ἐν ἑαυτῷ · τρὶς γὰρ τὰ τρία ἀπο-
τελοῦσι τὸν ἐννέα. Ἔπρεπε δὲ νὰ εἰπῇ τὴν τιμιω-
τάτην τῶν Χερουβίμ · ἀλλὰ ἂν ἔλεγεν οὕτως, ἴσως
ἤθελεν ὀλιγοστεύσει τὴν τῆς Θεοτόκου τιμήν · τώρα
δὲ λέγων „ Τὴν τιμιωτέραν", καὶ τὸ „ Ἀσυγκρί-
„τως" προσθείς, ἐδειξε καὶ τοῦ ὑπερθετικοῦ ἀνω-
τέραν τὴν τιμὴν τῆς Θεομήτορος · πρέπει γὰρ νὰ
νοῆται κοινὸν τὸ, Ἀσυγκρίτως καὶ ἐδῶ εἰς τὸ „ Τὴν
„τιμιωτέραν", οὕτω · „ Τὴν τιμιωτέραν ἀσυγκρί-
„τως τῶν Χερουβίμ", καθὼς εἶπε καὶ ὁ Θεόδωρος.
Διὰ τί δὲ ἄρχισεν ὁ Μελῳδὸς τὸ Τροπάριον τοῦτο
ἀπὸ πτῶσιν αἰτιατικήν; Διότι ἡ Κυρία Θεοτόκος ἐ-
γίνεν αἰτία τῆς ἡμῶν σωτηρίας. Καθὼς λοιπὸν τὰ
δύω Χερουβὶμ παρίστανται τῷ ἱλαστηρίῳ, ὅπερ ἐποί-
ησεν ὁ Μωϋσῆς ἔνδον τῶν Ἁγίων τῆς Σκηνῆς · οὕτω
καὶ τὰ κυρίως Χερουβὶμ παρίστανται τῇ Θεοτόκῳ
τρέμοντα · ὅθεν ἡ Θεοτόκος ἀσυγκρίτοις τιμαῖς αὐ-
τῶν ὑπερέχει, καθὼς καὶ τῶν Σεραφὶμ · ἀσυγκρίτως
γὰρ καὶ αὐτῶν ὑπερενδοξοτέρα ἐστὶν ἡ Θεοτόκος.
Οὕτως δὲ Θεοτόκον αὐτὴν ὠνόμασεν ὁ Μελῳδὸς, ὡς
τὸν ἀληθῆ καὶ τέλειον Θεὸν γεννήσασα · αὗται δὲ
αἱ δύω λέξεις ὅλον τὸ τῆς Οἰκονομίας συνιστῶσι
Μυστήριον · ἐμφράττουσι γὰρ τὰ στόματα τοῦ ἄνου
Ἀπολιναρίου, τοῦ Ἰουδαιόφρονος Νεστορίου καὶ Δι-
σδώρου καὶ Θεοδώρου, τῶν κατὰ τῆς Ἁγίας λυττη-
σάντων Παρθένου. Ὅρα καὶ τὴν Ἑρμηνείαν τοῦ
Εἱρμοῦ τῆς Γ'. Ὠδῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ „ Τοὺς
„σοὺς ὑμνολόγους, Θεοτόκε", ἵνα μάθῃς πῶς τὸ,
Θεοτόκος συνιστᾷ ὅλης τῆς ἐνσάρκου Οἰκονομίας τὸ
Μυστήριον. Σὲ μεγαλύνομεν δὲ εἶπε, καὶ οὐχὶ ὑ-
μνοῦμεν, ἢ εὐλογοῦμεν, ἢ ἄλλο ῥῆμα, ἵνα φανερώσῃ
τὴν ἀρχὴν τοῦ ὕμνου τῆς Θεοτόκου τὴν λέγουσαν ·
„Μεγαλύνει ἡ ψυχή μου τὸν Κύριον". Ἄκουσον
πῶς ἑρμηνεύει τὸ, Μεγαλύνει, ὁ Ζωναρᾶς ἐν τῇ
Ἑρμηνείᾳ τοῦ Γ'. ἤχου τῆς Ὀκτωήχου. „Πῶς δὲ
„τὴν Θεοτόκον ἀπαύστως μεγαλύνειν ἐνόν; Εἰ διόλα
„τὸ κατ' αὐτὴν γεγονὸς Μυστήριον, καὶ τὴν δι' αὐ-
„τοῦ σωτηρίαν ἡμῶν κατὰ νοῦν στρέφομεν καὶ εὐ-
„χαριστοῦμεν τῷ ταύτην ἐργασαμένῳ καὶ αὐτῇ με-
„σιτευσάσῃ πρὸς τὸ ἄφραστον ἐκεῖνο Μυστήριον ·
„οὐ γὰρ ὅτε ὕμνους ᾄδομεν, ἢ τὰ μεγαλεῖα τοῦ
„Θεοῦ διηγούμεθα, τότε μόνον αὐτὴν μεγαλύνομεν ·
„ἀλλ' ὅτε καὶ καθ' ἑαυτοὺς ταῦτα λογιζόμεθα, καὶ
„ἐκπλησσόμεθα τὴν περὶ ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ κηδεμο-
„νίαν καὶ ἄφατον ἀγαθότητα, καὶ εὐχαριστοῦμεν
„αὐτῷ, ἕνεκα τῆς εἰς ἡμᾶς ἐπιδημίας αὐτοῦ".

Ὅρα καὶ εἰς τὴν Ἱερὰν Κατήχησιν Νικολάου τοῦ Βουγάρεως, ἐν τῇ Ἑρμηνείᾳ τοῦ Τροπαρίου „ Τὴν τιμιωτέραν " πόσους αἱρετικοὺς ἀνατρέπει ὁ λόγος οὗτος „ Τὴν ὄντως Θεοτό- „ κον ". Συντείνει εἰς τοῦτο καὶ τὸ ῥητὸν τοῦ Ἐπιφανίου, ὅπερ ὅρα εἰς τὴν ἑρμηνείαν τοῦ „ Χαίροις ἄνασσα μητροπάρθενον κλέος ".

Τροπάριον.

„ Ὀλέθριος σπεῖρα θεοστυγῶν, πομπρευομένων, θεοκτόνων συνα- „ γωγὴ ἐπέστη, χριστέ, σοί, καὶ ὡς ἄδικον εἶλκε τὸν Κτίστην τῶν „ ἁπάντων, ὃν μεγαλύνομεν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Εἰς τὸ Τροπάριον τοῦτο καὶ εἰς τὰ ἀκόλουθα τρία ἀναφέρει ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς περὶ τῆς παραδόσεως τοῦ Κυρίου, καὶ περὶ τῶν σωτηρίων αὐτοῦ παθῶν. Ἐρανισθεὶς λοιπὸν ἐκ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου τὸ ῥητὸν ἐκεῖνο τὸ λέγον „ Ὁ οὖν Ἰούδας λαβὼν τὴν σπεῖραν, καὶ „ ἐκ τῶν Ἀρχιερέων καὶ Φαρισαίων ὑπηρέτας, ἔρχεται ἐκεῖ (ἐν τῷ κήπῳ δηλ.) μετὰ φα- „ νῶν καὶ λαμπάδων καὶ ὅπλων ", (Ἰω. ιή. 3.) καὶ πάλιν, „ Ἡ οὖν σπεῖρα καὶ ὁ χι- „ λίαρχος, καὶ οἱ ὑπηρέται τῶν Ἰουδαίων συνέλαβον τὸν Ἰησοῦν καὶ ἔδησαν αὐτὸν, καὶ „ ἀπήγαγον αὐτὸν πρὸς Ἄνναν πρῶτον ", (αὐτόθ. 13.) ὁμοίως καὶ τὸ Δαβιτικὸν ἐκεῖνο τὸ λέγον „ Συναγωγὴ πονηρευομένων περιέσχον με ", (Ψαλ. κά. 16.) ταῦτα, λέγω, καὶ τὰ δύω ῥητὰ ἑνώσας ὁ Ἱεραρχης Κοσμᾶς λέγει· Ἡ ὀλεθρία καὶ ἀφανιστικὴ σπεῖρα τῶν θεομισήτων, ἤ τῶν τὸν Θεὸν μισούντων Ἐθνικῶν Ῥωμαίων, ὁμοίως καὶ ἡ Συναγωγὴ τῶν πονηρευομένων καὶ θεοκτόνων Ἰουδαίων, καὶ τὰ δύω γένη ὁμοῦ ὥρμησαν κατ' ἐπάνω σου, Κύριε, καὶ οὕτως ἐτράβιζον ὡς ἕνα ἄδικον καὶ κακοῦργον ἄνθρωπον ἐσὲ, φεῦ! τὸν Κτίστην καὶ Δημιουργὸν τῶν ἁπάντων, τὸν ὁποῖον ἡμεῖς οἱ Χριστιανοὶ οἱ σὲ λατρεύοντες ὡς Θεὸν μεγαλύνομεν μὲ θεοπρεπεῖς δοξολογίας καὶ ὕμνους. Μεγαλύνομεν δὲ εἶπε, καὶ ὄχι ἄλ- λο ῥῆμα, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι εἶναι ἐννάτη Ὠδὴ, ἧς ἡ ἀρχὴ εἶναι τὸ „ Μεγαλύνει ἡ ψυχή „ μου τὸν Κύριον ".

Σημείωσαι ὅτι τὸ, Σπεῖρα εἶναι λέξις Λατινικὴ, καὶ δηλοῖ σύστημα καὶ τάγμα τριακο- σίων στρατιωτῶν· ὁ δὲ Χρυσόστομος λέγει· „ Σπεῖρά ἐστιν, ὃ καλοῦμεν νῦν νούμερον ". (Λόγ. κβ'. εἰς τὰς Πράξεις) Ἡ δὲ Συναγωγὴ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐπὶ τῶν Ἰουδαίων λαμ- βάνεται, καὶ μάλιστα τῶν Θεοκτόνων καὶ Προφητοκτόνων· αὕτη μὲν γὰρ πρῶτον φονεύσασα τοὺς θείους Προφήτας, ὕστερον καὶ κατ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ τῶν Προφητῶν τὴν μιαιφόνον χεῖρα ἐκίνησε, τοῦτον κατὰ σάρκα σταυρώσασα. Ὅρα δὲ, ὦ ἀναγνῶστα, ὅτι ὁ Μελῳδὸς θέλων νὰ φανερώσῃ χειροτέρους τοὺς Ἰουδαίους ἀπὸ τοὺς ἐθνικοὺς καὶ ἀπίστους Ῥωμαίους, τὴν μὲν σπεῖραν τῶν Ῥωμαίων ὠνόμασε θεοστυγῆ, τὴν δὲ Συναγωγὴν τῶν Ἰουδαίων ὠνόμασε Θεοκτόνον· ὅσον δὲ εἶναι χειρότερον τὸ νὰ φονεύσῃ τινὰς ἕνα ἄνθρωπον, ἀπὸ τὸ νὰ τὸν μισῇ μόνον ἁπλῶς, τόσον καὶ οἱ Ἰουδαῖοι ἦτον ἀπὸ τοὺς Ῥωμαίους χειρότεροι· τὸν αὐτὸν Θεὸν οἱ μὲν Ῥωμαῖοι ἐμίσουν μόνον ἁπλῶς, οἱ δὲ Ἰουδαῖοι καὶ ἐθανάτωσαν.

Τροπάριον.

„ Νόμου ἀγνοοῦντες οἱ ἀσεβεῖς, φωνὰς Προφητῶν τε μελετῶντες „ διακενῶς, ὡς πρόβατον εἶλκον σὲ τὸν πάντων Δεσπότην ἀδί- „ κως σφαγιάσαι, ὃν μεγαλύνομεν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Καὶ εἰς τοῦτο τὸ Τροπάριον ἀναφέρει ὁ Ἱερὸς Κοσμᾶς ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι ἐπίασαν τὸν Ἰη- σοῦν καὶ ἔδεσαν καὶ ἐτράβιζον αὐτὸν ὡς πρόβατον· ὅθεν λέγει· Οἱ ἀσεβεῖς καὶ ἀνόητοι Ἰου-

Ἰουδαῖοι, ἐπειδὴ ἀνεγίνωσκον μὲν, δὲν ἐννοοῦσαν δὲ τὸν Νόμον τῦ Μωϋσέως τὸν περὶ τοῦ Χριστοῦ προφητεύοντα εἰς πολλὰ μέρη, καὶ ἐπειδὴ ἐμελέτων τὰς φωνὰς καὶ τὰ βιβλία τῶν Προφητῶν ματαίως καὶ ἀνωφελῶς (καθότι οἱ μὲν Προφῆται ἐπροφήτευον περὶ τῦ Χριστοῦ· οἱ δὲ Ἰουδαῖοι, τυφλωθέντες κατὰ τὸν νῶν, καὶ πωρωθέντες κατὰ τὴν καρδίαν: ἤτοι σκληρυνθέντες ὡς πέτρα ὀνομαζομένη πωρὶ, δὲν ἠθέλησαν νὰ ἐννοήσουν τὰ προφητευόμενα·), διὰ τοῦτο ἐτράβιζον εἰς τὰ κριτήρια ὡς πρόβατον ἐσὲ, φρίξον ἥλιε! τὸν Κύριον τῶν ἁπάντων. Καὶ διὰ τί; Διὰ νὰ σὲ σφάξουν, στέναξον γῆ! ἀδίκως καὶ παραλόγως εἰς τὸν Σταυρόν.

Ὅτι δὲ οἱ Ἰουδαῖοι ἀναγινώσκοντες τὸν Νόμον. δὲν ἐκαταλάμβανον τὰ τοῦ νόμου διὰ τὸ σκέπασμα ὅπε εὑρίσκετο εἰς τὰς καρδίας των, μαρτυρεῖ ὁ Οὐρανοβάμων Παῦλος λέγων· „ Ἐπωρώθη τὰ νοήματα αὐτῶν (τῶν Ἰουδαίων δηλ.)· ἄχρι γὰρ τῆς σήμερον τὸ αὐτὸ κά„ λυμμα ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης μένει "· (β'. Κορ. γ'. 14.) καὶ πάλιν, „ Ἀλλ' ἕως σήμερον, ἡνίκα ἀναγινώσκεται Μωσῆς (ἤτοι ὁ Νόμος τοῦ Μωϋσέως ἡ Πεντά„ τευχος), κάλυμμα ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν κεῖται "· (αὐτόθ. 15.) ἐὰν γὰρ οἱ Ἰουδαῖοι ἐκαταλάμβανον τὸν Νόμον, βέβαια ἤθελαν γνωρίσῃ ἀπὸ αὐτὸν ὅτι ὁ ἀμνὸς ἐκεῖνος ὅπου ἐδιώριζεν ὁ Νόμος νὰ σφάζεται εἰς τὸ Πάσχα, καὶ ὁ Προφήτης ἐκεῖνος τὸν ὁποῖον εἶπεν ὁ Μωϋσῆς ὅτι ἔχει νὰ ἀναστήσῃ ὁ Κύριος, αὐτὰ, λέγω, ἐπροτύπωναν τὸν Δεσπότην Χριστὸν, καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἤθελαν σταυρώσῃ αὐτόν. Ὅτι δὲ οἱ Ἰουδαῖοι ματαίως καὶ ἀνωφελῶς ἐμελέτων τοὺς Προφήτας, τοῦτο φανερόν ἐστιν· ἵνα γὰρ ἀφήσω τοὺς ἄλλους Προφήτας, ἀπὸ μόνον τὸν Προφήτην Ἡσαΐαν ἔπρεπε νὰ γνωρίσουν οἱ ἄφρονες ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ Χριστὸς, καὶ νὰ μὴ τὸν σταυρώσων· περὶ αὐτοῦ γὰρ προφητεύων ἐκεῖνος εἶπεν· „ Ὡς πρό„ βατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη, καὶ ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ κείροντος αὐτὸν ἄφωνος· οὕτως „ οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ ". (Ἡσ. νγ'. 7.)

Τροπάριον.

„ Τοῖς Ἔθνεσιν ἔκδοτον τὴν ζωὴν σὺν τοῖς Γραμματεῦσιν ἁρπα„ ρεῖσθαι οἱ Ἱερεῖς παρέσχον, πληγέντες αὐτοφθόρῳ κακίᾳ, τὸν „ φύσει ζωοδότην, ὃν μεγαλύνομεν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἐν τῷ Τροπαρίῳ τούτῳ ἀναφέρει ὁ Ἱερὸς Κοσμᾶς ὅτι οἱ Ἱερεῖς καὶ οἱ Γραμματεῖς τῶν Ἰουδαίων παρέδωκαν τὸν Κύριον εἰς τὰ ἄπιστα Ἔθνη: ἤτοι εἰς τὸν Πιλάτον καὶ τοὺς μετ' αὐτῦ Ῥωμαίους. Δανείζεται δὲ τῦτο ἀπὸ τὸν Εὐαγγελιστὴν Ματθαῖον, ὅστις εἰσάγει τὸν Κύριον οὕτω λέγοντα· „ Ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου „ παραδοθήσεται τοῖς Ἀρχιερεῦσι καὶ Γραμματεῦσι, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτὸν θανάτῳ, καὶ „ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς Ἔθνεσιν εἰς τὸ ἐμπαῖξαι καὶ μαστιγῶσαι καὶ σταυρῶσαι, „ καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται "· (Ματ. κ'. 18.) καὶ πάλιν, „ Συμβούλιον ἔλαβον „ πάντες οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ κατὰ τοῦ Ἰησοῦ, ὥστε θανατῶσαι „ αὐτόν· καὶ δήσαντες αὐτὸν, ἀπήγαγον καὶ παρέδωκαν αὐτὸν Ποντίῳ Πιλάτῳ τῷ Ἡγε„ μόνι ". (Ματ. κζ'. 1.)

Ἐλέγχων λοιπὸν τὴν μωρίαν τῶν Ἰουδαίων ὁ Θεσπέσιος Μελῳδὸς, οὕτω λέγει· Οἱ Ἱερεῖς καὶ Γραμματεῖς τῶν Ἰουδαίων παρέσχον ἔκδοτον: ἤτοι παρέδωκαν εἰς τὰ Ἔθνη, τουτέστιν εἰς τὸν Πόντιον Πιλάτον τὸν Ῥωμαῖον ὄντα κατὰ τὸ γένος: ἤτοι Λατῖνον καὶ ἄπιστον ἐκ τῆς Ποντίας νήσου καταγόμενον. Ποῖον δὲ παρέδωκαν; Τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν, τὸν ὄντα ζωὴν καὶ φύσει ζωοδότην. Διὰ τί δὲ παρέδωκαν αὐτόν; Ἕνεκα τοῦ ἀναιρεῖσθαι: τουτέστι νὰ φονεύσουν αὐτόν. Ἀπὸ ποίαν δὲ αἰτίαν ἐπαρακινήθησαν νὰ τὸν παραδώσουν; Ἐπειδὴ ἦτον πληγωμένοι κατὰ τὴν ψυχὴν ἀπὸ τὴν αὐτόφθονον κακίαν· αὐτόφθονος δὲ κακία ὀνομάζεται ἡ πολὺ καὶ ὑπερβολικὸν φθόνον ἔχουσα καὶ διόλου φθόνος ὑπάρχουσα· οὕτω γὰρ καὶ τὴν μεγάλην καὶ πολλὴν φρόνησιν αὐτοφρόνησιν ὀνομάζομεν, καὶ τὴν μεγάλην καὶ ὑπερβάλλουσαν δικαιοσύνην αὐτοδικαιοσύνην λέγομεν.

Καὶ πῶς δὲν ἦτον φθονεροὶ καὶ μωροὶ οἱ τοιοῦτοι Ἱερεῖς καὶ Γραμματεῖς, οἱ παραδόντες τὴν ζωὴν εἰς τὸν θάνατον; ἢ πῶς δὲν ἦτον ἀφρονέστατοι οἱ νομίζοντες ὅτι ὁ φύσει ζωοδότης ἔχει νὰ ἀποθάνῃ; φύσει γὰρ ζωοδότης μόνον ἦτον ὁ Χριστός· διότι, ἂν καὶ ὁ Ἠλίας καὶ ὁ Ἐλισσαῖος καὶ ἄλλοι Ἅγιοι ἐζωοποίησαν νεκροὺς καὶ ἀνέστησαν, καὶ διὰ τοῦτο εἶναι δίκαιον νὰ ὀνομάζωνται ζωοδόται· κατὰ θέσιν ὅμως καὶ χάριν οὕτως ἐκεῖνοι ὀνομάζονται, ἀλλ' οὐχὶ κατὰ φύσιν, ἐπειδὴ μὲ τὴν δύναμιν καὶ χάριν τοῦ Θεοῦ τοὺς νεκροὺς ἐζωοποίησαν, καὶ ὄχι μὲ δύναμιν ἰδικήν των· ὁ δὲ Ἰησοῦς Χριστὸς, Θεὸς ἀληθινὸς καὶ αὐτοζωὴ ὤν, διὰ τοῦτο καὶ φύσει ζωοδότης ἐστί τε καὶ λέγεται, ὡς οἰκοθεν καὶ ἐξουσίᾳ παντοδεσπότῳ τὴν ζωὴν χαριζόμενος.

Ὅρα δὲ, πόσον ἀνόητοι ἦτον οἱ Ἰουδαῖοι· διότι ἐπῆραν μὲν τὴν ζωὴν ἀπὸ τὸν ἑαυτόν των: ἤτοι τὸν ζωοδότην, παρέδωκαν δὲ αὐτὴν εἰς τὰ Ἔθνη, καὶ τὴν ἰδικήν των δόξαν ἀπὸ τὸν ἑαυτόν των στερήσαντες, μόνοι τὴν ἐπρόσφεραν εἰς τὲς ἄλλες, χωρὶς νὰ ἀκούσουν τὸν Προφήτην Βαρὲχ, ὅπου τὲς ἐπαρήγγειλε λέγων· „ Ἰακὼβ (ἤτοι ὦ γένος τῆ Ἰακὼβ), μὴ δῶς „ ἑτέρῳ τὴν δόξαν σου, καὶ τὰ συμφέροντά σοι Ἔθνει ἀλλοτρίῳ “· (Βαρ. δ'. 3.) ἡ γὰρ ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων εἰς τὰ Ἔθνη παράδοσις τοῦ Κυρίου ἦτον τύπος καὶ αἴνιγμα, ὅτι ὁ Χριστὸς καὶ ἡ χάρις αὐτοῦ ἐμελλε νὰ ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους, καὶ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὰ ἄπιστα Ἔθνη, τὰ ὁποῖα πιστεύσαντα εἰς αὐτὸν, ἐσώθησαν, οἱ δὲ Ἰουδαῖοι ἀπιστήσαντες, κατεκρίθησαν· καὶ ἐπληρώθη ὁ λόγος τῆ Κυρίου, ὃν εἶπε πρὸς αὐτούς· „ Ἰδὲ „ ἀφίεται ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος “. (Ματ. κγ'. 38.)

Τροπάριον.

„ Ἐκύκλωσαν κύνες ὡσεὶ πολλοὶ, ἐκρότησαν, Ἅμαξ, σιαγόνα σὴν „ ῥαπισμῷ, ἠρώτων σε, σοῦ δὲ ψευδῆ κατεμαρτύρουν, καὶ πάντα „ ὑπομείνας ἅπαντας ἔσωσας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὰ πολλὰ εἴδη τῶν παθῶν τῆ Κυρίου ἀναφέρει εἰς τὸ Τροπάριον τοῦτο ὁ Μελῳδός: ἤτοι τὰς περικυκλώσεις τῶν κυνῶν Ἰουδαίων, τὰ ῥαπίσματα, τὰς ψευδερωτήσεις, τὰς ψευδομαρτυρίας, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, πάντα τὰ πάθη, τὰ ὁποῖα ὑπὲρ ἡμῶν ὁ ἀπαθὴς Θεὸς κατὰ σάρκα ἔπαθεν. Ἐρανίσθησαν δὲ τὰ λόγια τοῦ Τροπαρίου ἀπὸ διάφορα μέρη τῶν θείων Γραφῶν· τὸ μὲν γὰρ „ Ἐκύκλωσαν κύνες ὡσεὶ πολλοὶ “ ἐπάρθη ἀπὸ τὸν Ἱεροψάλτην Δαβὶδ λέγοντα ὡς ἐκ προσώπου τοῦ Κυρίου· „ Ἐκύκλωσάν με κύνες πολλοί “. (Ψαλ. κά. 17.) τὸ δὲ „ Ἐκρότησαν σιαγόνα σὴν ῥαπισμῷ “ ἐδανείσθη ἀπὸ τὸν Ἡσαΐαν εἰπόντα· „ Τὸν νῶτόν μου ἔδωκα εἰς μάστιγας, τὰς δὲ σιαγόνας μὲ εἰς ῥαπίσματα “. (Ἡσ. ν'. 6.) τὸ δὲ „ Ἠρώτων σε, σοῦ δὲ ψευδῆ κατεμαρτύρουν “ ἐρανίσθη ἀπὸ τὸν Δαβὶδ λέγοντα· „ Ἀναστάντες μοι μάρτυρες ἄδικοι, ἃ οὐκ ἐγίνωσκον ἠρώτων με “. (Ψαλ. λδ'. 13.) Ταῦτα δὲ πάντα βεβαιοῦνται· πραγματικῶς καὶ ἐκ τῶν Ἱερῶν Εὐαγγελίων. Ὅθεν ὁ Ἱεράρχης Κοσμᾶς, ἀποτείνων τὸν λόγον πρὸς τὸν Δεσπότην Χριστὸν, Ὦ Βασιλεῦ, λέγει, τοῦ παντὸς, σὲ περιεκύκλωσαν οἱ ἀσεβεῖς Ἰουδαῖοι ὡς σκύλοι πολλοί· σκύλοι ὅμως ὄχι φιλοδέσποτοι καὶ εὐνοϊκοὶ, ὄχι περισαίνοντες μὲ χαρὰν τὴν οὐράντων, καὶ περιλείχοντες μὲ τὰ χείλη τὸν δεσπότην των, ἀλλὰ ὡς σκύλοι ἄγριοι καὶ ὁρμητικοὶ, ὡς σκύλοι φαγγρίζοντες τὰ ὀδόντιά των, ὡς σκύλοι λυσσάζοντες κατὰ σοῦ, ὡς σκύλοι δαγκάνοντές σε καὶ παντοιοτρόπως σπαράττοντες· καὶ μ' ὅλον ὅτι ἐσὺ δὲν ὠνόμασες ποτὲ τοὺς Ἰουδαίους σκύλους, ἵνα ἔχωσι κατὰ σοῦ κἀνὲν παράπονον, ἀλλὰ τοὺς ὠνόμασες τέκνα, τοὺς δὲ Ἐθνικοὺς ὠνόμασες σκύλους, περὶ ὧν ἔλεγες πρὸς τὴν Ἐθνικὴν Χαναναίαν· „ Οὐκ ἔξεστι λαβεῖν τὸν „ ἄρτον τῶν τέκνων (ἤτοι τῶν Ἰουδαίων) καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις (τοῖς Ἐθνικοῖς) “. (Ματ. ιέ. 26.) ἀλλ' ὅμως οἱ Ἰουδαῖοι, τὰ τόσον ἀγαπητά σου τέκνα, περιεκύκλωσάν σε, οἴμοι! ὡς τόσοι λυσσασμένοι καὶ αἱμοβόροι σκύλοι.

Αὐ-

Αὐτοὶ οἱ Ἰουδαῖοι ἐκρότουν, ὦ ἀόρατε Βασιλεῦ, τὸ ἰδικόν σου σιαγόνι καὶ μάγουλον μὲ πάμπολλα ῥαπίσματα, ἐνῷ τῶν ἀτάκτων δούλων εἶναι ἴδιον νὰ ῥαπίζωνται· εἰς δὲ τὸν Βασιλέα, καὶ μάλιστα Βασιλέα τῶν βασιλευόντων, ὁποῖος εἶσαι ἐσύ, ποῖος ἤθελε τολμήσῃ νὰ σηκώσῃ χεῖρα, καὶ νὰ κτυπήσῃ ῥάπισμα; Βέβαια οὐδείς. Ἐσὺ ὅμως, μακρόθυμε Δέσποτα, ὑπὸ ἀῤῥήτου ἀνεξικακίας νικώμενος, ὑπέμεινας ἕως καὶ νὰ σὲ ῥαπίσουν, ὦ γῆ καὶ ἥλιε! ὄχι ἕνας, ἢ δύω, ἢ τρεῖς, ἀλλὰ ἕνα ὁλόκληρον πλῆθος· „ Ταῦτα γάρ, „ φησὶν, αὐτῷ εἰπόντος, εἷς τῶν ὑπηρετῶν παρεστηκὼς, ἔδωκε ῥάπισμα τῷ Ἰησοῦ εἰπών· „ οὕτως ἀποκρίνῃ τῷ Ἀρχιερεῖ"; (Ἰω. ιή. 22.) καὶ ὁ Ματθαῖος· „ Τότε ἐνέπτυσαν εἰς „ τὸ πρόσωπον αὐτῷ καὶ ἐκολάφισαν (ἤτοι μὲ βαθυλωτὴν χεῖρα ἐκτύπων αὐτὸν ὄπισθεν „ τῷ τραχήλῳ, ἵνα ποιῶσι κρότον πρὸς περιγέλασμα), οἱ δὲ ἐῤῥάπισαν". (Ματ. κς'. 67.) καὶ ὁ Μάρκος· „ Καὶ οἱ ὑπηρέται ῥαπίσμασιν αὐτὸν ἔβαλλον". (Μάρ. ιδ'. 65.)

Αὐτοὶ οἱ Ἰουδαῖοι σὲ ἠρώτων, ὄχι διὰ νὰ μάθωσιν, ἀλλὰ διὰ νὰ σὲ κατηγορήσουν· ὅθεν ὁ Ἰωάννης εἶπεν· „ Ὁ οὖν Ἀρχιερεὺς ἠρώτησε τὸν Ἰησοῦν περὶ τῶν Μαθητῶν αὐτοῦ καὶ „ περὶ τῆς διδαχῆς αὐτοῦ". (Ἰω. ιή. 19.) καὶ ὁ Μάρκος· „ Καὶ ἀναστὰς ὁ Ἀρχιερεὺς „ εἰς τὸ μέσον, ἐπηρώτησε τὸν Ἰησοῦν λέγων· οὐκ ἀποκρίνῃ οὐδέν; Τί οὗτοί σου καταμαρ„ τυροῦσιν; Ὁ δὲ ἐσιώπα, καὶ οὐδὲν ἀπεκρίνετο". (Μάρ. ιδ'. 60.) Αὐτοὶ οἱ Ἰουδαῖοι ἐψευδομαρτύρουν κατὰ σοῦ· καὶ βεβαιοῖ τοῦτο ὁ Ματθαῖος λέγων· „ Καὶ πολλῶν ψευδο„ μαρτύρων προσελθόντων, οὐχ εὗρον· ὕστερον δὲ προσελθόντες δύω ψευδομάρτυρες, εἶ„ πον· οὗτος ἔφη· δύναμαι καταλῦσαι τὸν Ναὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν οἰκοδο„ μῆσαι αὐτόν". (Ματ. κς'. 60.) Ὕστερον δὲ ἐπιφέρει ὁ Μελῳδός· Σὺ, Κύριε, ὑπομείνας ὅλα τὰ ἄνω εἰρημένα πάθη, οὕτως ἔσωσας ὅλους τοὺς ἀνθρώπους· ἂν γὰρ καὶ ὅλοι δὲν σωζώμεθα, ἀλλὰ πάλιν θεληματικῶς εἰς τὸ βάραθρον τῆς ἀπωλείας καταχρημνιζώμεθα διὰ τὰς πολλὰς ἁμαρτίας μας· ἀλλὰ ἐσὺ, φιλάνθρωπε Κύριε, τὸ αἷμά σου τὸ ἄχραντον διὰ ὅλους ὁμοίως ἐξέχεας· ὅθεν, ὅσον ἐκ μέρους ἰδικοῦ σου, ὅλον κοινῶς τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων διέσωσας.

Ἄμποτε δὲ καὶ ἡμεῖς οἱ ψάλλοντες καὶ ἀναγινώσκοντες καὶ ἀκούοντες τὸ παρὸν Τριῴδιον νὰ ὑμνῶμεν τὸν Θεὸν μετὰ τὸ φαγητὸν καὶ τὸ δεῖπνον καὶ νὰ εὐχαριστῶμεν αὐτὸν, καὶ εἰς θεωρίας τούτου νὰ ἀναβαίνωμεν, καθὼς τότε μετὰ τὸ Δεῖπνον οἱ Μαθηταὶ τοῦ Κυρίου ὑμνήσαντες, ἐξῆλθον εἰς τὸ Ὄρος τῶν ἐλαιῶν (1). Ἄμποτε καὶ ἡμεῖς νὰ φαινώμεθα ἐν τοῖς πειρασμοῖς καὶ κινδύνοις, ὄχι μικρόψυχοι καὶ δειλοὶ, καθὼς ὁ Πέτρος, ἀλλὰ ἀνδρεῖοι καὶ μεγαλόψυχοι, μὴ ἀρνούμενοι τὸν λόγον τῆς ἀληθείας καὶ τὰς παραδόσεις τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν πρᾶξιν τῆς ἀρετῆς διὰ φόβον ἀνθρώπινον· οὕτω γὰρ παραγγέλλει εἰς ἡμᾶς ὁ Θεοφόρος Μάξιμος λέγων· „ Εἰ τοῦ Θεοῦ ὀνομάζεσθαί τε καὶ εἶναι ἐφιέμεθα, „ ἀγωνισώμεθα μὴ ἀρνήσασθαι κατὰ τὸν Πέτρον· ἄρνησις γὰρ ἐστὶ τοῦ Λόγου ἡ τοῦ „ πράττειν τὸ ἀγαθὸν διὰ φόβον παραίτησις". (Κεφ. μγ'. τῆς Γ'. ἑκατοντ. τῶν Θεολογικῶν) Ἄμποτε καὶ ἡμεῖς νὰ μὴ ξεθαῤῥεύωμεν εἰς τὸν ἑαυτόν μας, ἀλλὰ ὅλως διόλου νὰ ἐλπίζωμεν εἰς τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ· ὑπερηφανίας γὰρ ἔργον εἶναι τὸ πρῶτον, τὸ δὲ δεύτερον, ταπεινώσεως. Καὶ διὰ νὰ εἰπῶ καθολικῶς, ἄμποτε καὶ ἡμεῖς ὅλοι νὰ γένωμεν συγκοινωνοὶ καὶ συμμέτοχοι τῶν παθῶν τοῦ Κυρίου, ὑποφέροντες ὕβρεις, δεχόμενοι ἀτιμίας, ὑποφέροντες καταφρονήσεις, ἂν τὸ καλέσῃ δὲ ὁ καιρὸς, ὑποφέροντες καὶ δαρμοὺς καὶ θάνατον ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας, ὑπὲρ τῆς ἀληθείας, ὑπὲρ τῆς δικαιοσύνης· ἐὰν γὰρ κοινωνήσωμεν τῶν παθημάτων τοῦ Κυρίου, θέλομεν γένει συγκοινωνοὶ καὶ τῆς δόξης καὶ Βασιλείας του, ὡς λέγει ὁ μακάριος Παῦλος· „ Εἴπερ συμπάσχομεν, ἵνα καὶ συνδοξασθῶμεν". (Ῥωμ. ή. 17.) Χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ αὐτοῦ τοῦ παθόντος ὑπὲρ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΠΡΟ-

(1) Διὰ τοῦτο εἶπε καὶ ὁ Χρυσορρήμων· „ Ὅτε „ μετέλαβον οἱ Ἀπόστολοι τῶν ἱερῶν Δείπνων ἐκεί„ νων, τί ἐποίησαν; οὐχὶ εἰς εὐχὰς ἐτράπησαν καὶ „ ὑμνῳδίας; οὐχὶ εἰς πανυχίδας ἱεράς; ἀχὶ εἰς δι„ δασκαλίαν τὴν μακρὰν ἐκείνην, καὶ πολλῆς γέμουσαν „ φιλοσοφίας"; (Ὁμιλ. κζ'. εἰς τὴν ά. πρὸς Κορινθ.)

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

ΤΟΥ ΚΑΝΟΝΟΣ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΣΑΒΒΑΤΟΥ (1).

Τοῦ Κανόνος τούτου τρεῖς εἶναι οἱ Ποιηταί· τοὺς μὲν γὰρ Εἱρμοὺς μόνους τοὺς ἀπὸ πρώτης Ὠδῆς ἕως πέμπτης ἐμελούργησεν ἡ Μοναχὴ Κασία, ὡς κάτωθεν ῥηθήσεται· τὰ δὲ Τροπάρια τὰ ἀπὸ πρώτης Ὠδῆς ἕως πέμπτης ἐμελούργησε Μάρκος ὁ Ἐπίσκοπος Ἰδροῦντος· τὴν δὲ ἕκτην Ὠδὴν ἕως τῆς ἐννάτης ἐμελούργησεν ὁ Ἱεράρχης Κοσμᾶς. Τούτων ἕτω προεγνωσμένων, δύναται νὰ προβάλῃ τινὰς τὴν ἀπορίαν ταύτην. Διὰ τί τὰ μὲν Τριῴδια τῆς μεγάλης Δευτέρας καὶ Τετράδος καὶ Παρασκευῆς δὲν ἔλαβον λαμμίαν προσθήκην παράτινος, τὸ δὲ Τετραῴδιον τοῦ μεγάλου Σαββάτου ἔλαβε προσθήκην, καὶ ὁλόκληρος Κανὼν ἐγένετο, ἐνῷ καὶ αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι νήστιμοι εἶναι, καθὼς εἶναι νήστιμον καὶ τὸ μέγα Σάββατον;

Εἰς λύσιν λοιπὸν τῆς ἀπορίας λέγομεν ὅτι ὁ Θεῖος Κοσμᾶς, φυλάττων τὴν ἀκολουθίαν καὶ τάξιν τῶν ἑβδομάδων ὅλης τῆς Τεσσαρακοστῆς, ἔτως ἐποίησε καὶ ἐν τῇ μεγάλῃ Ἑβδομάδι· καθὼς γὰρ οἱ τὸ Τριῴδιον συγγράψαντες Ποιηταὶ, ὁ Στουδίτης, λέγω, Θεόδωρος, καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἰωσὴφ ὁ Θεσσαλονίκης, ἐν ἑκάστῃ μὲν Δευτέρᾳ τῆς τεσσαρακοστῆς, ὡς πρωτοιηστίμῳ οὔσῃ (ἡ γὰρ πρώτη: ἤτοι ἡ Κυριακὴ, νήστιμος δὲν εἶναι) τὴν πρώτην Ὠδὴν τοῦ Μωϋσέως τὴν ἐν τῇ ἐξόδῳ ἀναγινώσκουσι, καὶ τὴν ὀγδόην ὁμοῦ καὶ ἐννάτην· εἰς κάθε δὲ Τρίτην ἀναγινώσκουσι τὴν ἐν τῷ Δευτερονομίῳ δευτέραν Ὠδὴν τοῦ αὐτοῦ Μωϋσέως „ Πρόσεχε Οὐρανὲ “, ὁμοίως καὶ τὴν ὀγδόην καὶ ἐννάτην· εἰς κάθε δὲ Τετράδα ἀναγινώσκουσι τὴν τρίτην Ὠδὴν τῆς Ἄννης, ὁμοίως καὶ τὴν ὀγδόην καὶ ἐννάτην· εἰς κάθε δὲ Πέμπτην ἀναγινώσκουσι τὴν τετάρτην Ὠδὴν τοῦ Ἀββακοὺμ, ὁμοίως καὶ τὴν ὀγδόην καὶ ἐννάτην· εἰς κάθε δὲ Παρασκευὴν ἀναγινώσκουσι τὴν πέμπτην Ὠδὴν τοῦ Ἡσαΐου, ὁμοίως καὶ τὴν ὀγδόην καὶ ἐννάτην. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἔμεινε μία ἡμέρα ἐκ τῆς ἑβδομάδος: ἤτοι τὸ Σάββατον, ἔμειναν δὲ καὶ δύω Ὠδαὶ ἀπὸ τὰς ἐννέα, αἱ ὁποῖαι δὲν ἀνεγνώσθησαν εἰς τὰς ἄλλας ἡμέρας, ἤγουν ἡ ἕκτη καὶ ἡ ἑβδόμη, διὰ τοῦτο ἦτον ἀναγκαῖον νὰ ἀναγινώσκονται καὶ αὐταὶ εἰς τὸ Σάββατον. Καὶ αὗται μὲν διὰ τὴν αἰτίαν ταύτην ἀναγινώσκονται εἰς τὸ Σάββατον· αἱ δὲ ἄλλαι δύω, ἡ ὀγδόη δηλαδὴ καὶ ἡ ἐννάτη, ἀναγινώσκονται καὶ αὐταὶ εἰς τὸ Σάββατον, καθὼς ἀναγινώσκονται καὶ εἰς ὅλας τὰς λοιπὰς ἡμέρας τῆς ἑβδομάδος· ὥστε ἐκ τῆς αἰτίας ταύτης ἀκολουθεῖ ὅτι κάθε Σάββατον νὰ ἔχῃ Τετραῴδιον, ἤγουν τέσσαρας Ὠδὰς, ἕκτην, ἑβδόμην, ὀγδόην καὶ ἐννάτην.

Καθὼς λοιπὸν οἱ Ποιηταὶ τοῦ Τριῴδίου ἐποίησαν εἰς τὰς ἄλλας ἡμέρας τῶν ἑβδομάδων τῆς Τεσσαρακοστῆς· οὕτω παρομοίως ἐποίησε καὶ ὁ Θεῖος Κοσμᾶς εἰς τὰς ἡμέρας τῆς μεγάλης Ἑβδομάδος· ὅθεν Τριῴδια ποιήσας εἰς τὴν μεγάλην Δευτέραν καὶ Τετράδα καὶ

---

(1) Σημειοῦμεν ἐνταῦθα ὅτι τῷ μεγάλῳ Σαββάτῳ λόγους ἔχουσιν οἱ ἐφεξῆς Πατέρες, Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς λόγον ἔχει, οὗ ἡ ἀρχὴ „ Τίς λαλήσει τὰς „ δυναστείας τοῦ Κυρίου “; Γεώργιος ὁ Νικομηδείας λόγον, οὗ ἡ ἀρχὴ „ Πρὸς ὑψηλοτάτην ἡμῖν ἀναδρα„ μὼν ὁ λόγος περιωπήν “. Ἐπιφάνιος ὁ Κύπρε λόγον, οὗ ἡ ἀρχὴ „ Τί τοῦτο σήμερον σιγὴ πολλὴ ἐν „ τῇ γῇ “; Γρηγόριος ὁ Ἀντιοχείας Ἐπίσκοπος λόγον, οὗ ἡ ἀρχὴ „ Ἐπαινετὸς καὶ οὗτος τῆς Ἐκκλη„ σίας ὁ νόμος “, ὅς τις εἶναι ὅμοιος σχεδὸν μὲ τὸν τοῦ ἁγίου Ἐπιφανίου. Ἔχει δὲ καὶ ὁ Χρυσόστομος λόγον εἰς τὴν ζωηφόρον ταφὴν, οὗ ἡ ἀρχὴ „ Εἴδετε „ χθὲς λῃστοῦ εὐγνωμοσύνην “. Σημείωσαι ὅτι τὸ μέγα Σάββατον ὑπερέχει τῶν ἄλλων ἡμερῶν τῆς μεγάλης Ἑβδομάδος· καὶ βεβαιοῖ ὁ Χρυσορρήμων λέγων· „ Ὥσπερ ἡ μεγάλη Ἑβδομὰς κεφάλαιον τῶν „ λοιπῶν ἑβδομάδων· οὕτω ταύτης κεφαλὴ τὸ Σάβ„ βατον τὸ μέγα· διὰ τοῦτο ἐν αὐτῇ πολλοὶ τὴν „ σπουδὴν ἐπιτείνουσι· καὶ οἱ μὲν τὴν νηστείαν αὔ„ ξουσιν· οἱ δὲ, τὰς ἀγρυπνίας τὰς ἱερὰς· οἱ δὲ ἐ„ λεημοσύνην φιλοτιμότερον ἐργάζονται, τῇ περὶ τὰς „ ἀγαθὰς πράξεις σπουδῇ, καὶ τῇ συντεταμένῃ πε„ ρὶ τὸν βίον εὐλαβείᾳ, τὸ μέγεθος τῆς εὐεργεσίας „ τῆς εἰς ἡμᾶς γεγενημένης πρὸς τὸ Θεῖον μαρτυροῦν„ τες “. (Λόγ. εἰς τὴν μεγάλην Ἑβδομάδα, οὗ ἡ ἀρχὴ „ Διηνύσαμεν τῆς νηστείας τὸν πλοῦν “.)

καὶ

καὶ Παρασκευὴν (εἰς γὰρ τὴν Τρίτην Διῴδιον μόνον ἐποίησεν, ἀναγκασθεὶς ἀπὸ τὴν ἔλλειψιν τῆς Ἀκροστιχίδος), εἰς τὸ μέγα τοῦτο Σάββατον Τετραῴδιον ἐμελούργησε, τὸ ὁποῖον εἰς διάστημα πολλῶν καὶ ἀμνημονεύτων χρόνων ἐτιμήθη, καὶ μόνον ἐψάλλετο ἐν τῇ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ· ὕστερον δὲ, ἐπειδὴ ἡ ἀγρυπνία τοῦ μεγάλου Σαββάτου ἐπρόκοψε καὶ ἦλθεν εἰς αὔξησιν, καὶ τελεία θεία λειτουργία ἐν αὐτῷ ἐτελεῖτο, διὰ τοῦτο ἠκολούθησεν ἀνάγκη νὰ αὐξηθοῦν καὶ οἱ ἐν τῇ ἀγρυπνίᾳ ψαλλόμενοι ὕμνοι, καὶ τὸ Τετραῴδιον νὰ ἐκτανθῇ εἰς Κανόνα ὁλόκληρον, ἵνα αὐτὸς διαρκῇ εἰς ὅλον τὸ τῆς νυκτὸς διάστημα, μετὰ ἀργοπορίας καὶ εὐλαβείας ψαλλόμενος.

Πῶς δὲ ἡ τοιαύτη αὔξησις τοῦ Τετραῳδίου οἰκονομήθη; Ἄκουσον. Ὁ τότε Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως καὶ οἱ τῆς Ἐκκλησίας λογάδες, ζητοῦντες ποῖος εἶναι ἄξιος νὰ ἀναπληρώσῃ τὸ Τετραῴδιον, καὶ νὰ ποιήσῃ αὐτὸ Κανόνα ὁλόκληρον, εὗρον τὸν Πανιερώτατον καὶ ἐλλογιμώτατον ἄνδρα κύριον Μάρκον τὸν Ἐπίσκοπον Ἰδρῦντος, ὅστις σοφὸς ὢν κατὰ τὰ θεῖα, ὄχι ὀλιγώτερον ἀπὸ τὸν συνιεράρχην του Κοσμᾶν, καθὼς ἐκ τῶν Τροπαρίων αὐτοῦ τοῦτο συμπεραίνεται, προσφυέστατα συνήρμοσε καὶ ἐπρόσθεσεν εἰς μὲν τὴν Ἀκροστιχίδα τοῦ θείου Κοσμᾶ τὴν λέγουσαν „ Σάββατον μέλπω μέγα " τὴν ἰδικήν του Ἀκροστιχίδα τὴν λέγουσαν „ Καὶ σήμερον δέ "· εἰς δὲ τὸ Τετραῴδιον τοῦ Ἱεροῦ Κοσμᾶ προσέθηκεν ἐμμελέστατα τὰς ἐλλειπούσας τέσσαρας Ὠδὰς τὰς ἰδικάς του, καὶ ἔτως αὐτὸν ὁλόκληρον Κανόνα ἐποίησεν· ἀλλὰ τόσον συνηρμοσμένον τὸν ἔκαμεν, ὥστε φαίνεται νὰ ἦναι ἑνὸς Ποιητοῦ πόνημα, καὶ ὄχι δύω.

Σημειοῦμεν ὅμως ἐδῶ ὅτι τὸ μέλος καὶ οἱ Εἱρμοὶ τῶν τεσσάρων τούτων Ὠδῶν τοῦ Κυρίου Μάρκου πολὺ πρότερον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐψάλλοντο μετὰ τὸ μέλους αὐτῶν. Ποιήτρια δὲ τούτων ἔχομεν ἐξ ἀγράφου παραδόσεως ὅτι ἐστάθη μία εὐγενὴς γυνὴ σοφὴ καὶ παρθένος, Κασία ὀνομαζομένη· τούτους δὲ τοὺς Εἱρμοὺς καὶ τὸ μέλος αὐτῶν οἱ τότε τῆς Ἐκκλησίας λογάδες παρέδωκαν εἰς τὸν ῥηθέντα Μάρκον, καὶ ἐπέτρεψαν αὐτὸν νὰ φιλοπονήσῃ κατὰ τὺς Εἱρμοὺς μόνα τὰ τῶν τεσσάρων Ὠδῶν Τροπάρια· καὶ φαίνεται τοῦτο νὰ ἦναι ἀληθὲς, καθότι ὁ θεῖος Μάρκος δὲν ἐμεταχειρίσθη εἰς τὰς Ὠδάς του τοὺς ἀνωτέρω Εἱρμοὺς, μολονότι ἐβοήθουν αὐτὸν εἰς τὴν Ἀκροστιχίδα του τὴν λέγουσαν „ Καὶ „ σήμερον δέ "· τὸ γὰρ „ Κύματι θαλάσσης " ἀπὸ τοῦ Κ ἀρχόμενον, ὁμοίως καὶ τὸ „ Σὲ τὸν ἐπὶ ὑδάτων " ἀπὸ τοῦ Σ ἀρχίζον, αὐτὰ ἀφῆκεν ἔξω τῆς Ἀκροστιχίδος του, ὡς ξένα καὶ οὐχὶ ἰδικά τυ ποιήματα· ἀντὶ τούτων δὲ ἐποίησεν ἄλλα ἰδικά του Τροπάρια ἀπὸ τῶν αὐτῶν στοιχείων ἀρχίζοντα· οἷον τὸ „ Κύριε Θεέ μου " ἀπὸ τὸ Κ ἀρχόμενον καὶ τὸ „ Σύμβολα τῆς ταφῆς σου " ἀπὸ τοῦ Σ ἀρχίζον.

Ἐκ τούτου λοιπὸν γίνεται φανερὸν ὅτι τὸ μέλος καὶ οἱ Εἱρμοὶ τῶν τεσσάρων Ὠδῶν τοῦ παρόντος Κανόνος δὲν εἶναι πόνημα τοῦ κυρίου Μάρκου, ἀλλὰ τῆς Μοναχῆς Κασίας. Καὶ ἐκ τούτου δὲ ἀπόμη τοῦτο δηλοῦται, ἐπειδὴ λέγεται ἐν τῷ πρώτῳ Εἱρμῷ „ Ἀλλ' ἡμεῖς ὡς αἱ νεάνιδες "· νεάνις γὰρ οὖσα ἡ Ποιήτρια τούτων, διὰ τοῦ λόγου τούτου ἠθέλησε νὰ φανερώσῃ ὅτι γυναικὸς εἶναι φιλοπονήματα, καὶ ὄχι ἀνδρός· ἀλλὰ καὶ ἐπειδὴ ἐν τῇ Ἐξόδῳ γράφεται ὅτι εἰς ἕνα μὲν χορὸν ἐμοιράσθησαν οἱ ἄνδρες, εἰς ἄλλον δὲ, αἱ γυναῖκες, καὶ οὕτω συμφώνως ἔψαλλον τὴν πρώτην Ὠδὴν, διὰ τοῦτο ἡ Κασία αὕτη, ἀφήσασα τὸν χορὸν τῶν ἀνδρῶν, ὡς μὴ οὖσα ἀνὴρ, ἔσμιξε τὸν ἑαυτόν της μὲ τὸν χορὸν τῶν γυναικῶν καὶ νεανίδων λέγουσα· „ Ἄσωμεν τῷ Κυρίῳ ὡς αἱ τότε νεάνιδες· „ Ἐξῆλθον γὰρ, φησὶ, πᾶσαι αἱ γυναῖκες ὀπίσω τῆς Μαριὰμ μετὰ τυμπάνων καὶ χορῶν. „ ἐξῆρχε δὲ αὐταῖς Μαριὰμ λέγουσα· Ἄσωμεν τῷ Κυρίῳ· ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται ". (Ἔξ. ιέ. 20.) (1).

ΕΡΜΗ-

(1) Σημείωσαι ὅτι ἐγὼ εὗρον ἐν παλαιοῖς χειρογράφοις Θεοτοκαρίοις Κανόνας πρὸς τὴν Θεοτόκον τὸ πολλῷ πρὸ τῆς Κασίας ὄντος Ἀνδρέου Κρήτης Εἱρμοὺς ἔχοντας τὸν „ Κύματι θαλάσσης ", καὶ τοὺς λοιπούς· καὶ ἀπορῶ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΚΑΝΟΝΑ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΣΑΒΒΑΤΟΥ.

ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΤΟΥΤΟΥ ΑΚΡΟΣΤΙΧΙΔΑ.

Ἀκροστιχίς.

„ Καὶ σήμερον δὲ Σάββατον μέλπω μέγα.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Καθὼς τὸ Ὄρος τοῦ Ἄθω καὶ τοῦ Παρνασσοῦ ἔχουσι δύω κορυφὰς, οὕτω καὶ ἡ Ἀκροστιχὶς αὕτη ἔχει δύω Ποιητὰς, τὸν Ἱερὸν Μάρκον, καὶ τὸν Θεσπέσιον Κοσμᾶν· τὸ μὲν γὰρ „ Καὶ σήμερον δὲ " εἶναι Ἀκροστιχὶς προστεθειμένη ἀπὸ τὸν κύριον Μάρκον εἰς ἀναπλήρωσιν τελείου Ἰάμβου καὶ ὁλοκλήρου Κανόνος, ὡς εἴπομεν· τὸ δὲ „ Σάββατον μέλπω μέ- „ γα " εἶναι Ἀκροστιχὶς τοῦ Τετραῳδίου τοῦ Θείου Κοσμᾶ, ἥτις εἶναι μέρος τοῦ τελείου Ἰάμβου ἐκείνου, ὃν ἐποίησεν ὁ αὐτὸς Κοσμᾶς τόσον εἰς τὸ Τριῳδιον τῆς μεγάλης Παρασκευῆς, ὅσον καὶ εἰς τὸ Τετραῳδιον τοῦ μεγάλου τούτου Σαββάτου. „ Τίς δὲ εἶναι ὁ τέλειος ἐκείνου Ἰαμβικὸς στίχος; Ὁ ἑφεξῆς „ Προσάββατόν τε Σάββατον μέλπω μέγα ". Ἐπειδὴ λοιπὸν τὸ „ Προσάββατόν τε " ἔγινεν Ἀκροστιχὶς τῆς μεγάλης Παρασκευῆς, ὡς εἴπομεν ἐκεῖ, διὰ τοῦτο ἔμεινεν ὁ Ἰαμβικὸς στίχος κολοβὸς, ὅστις ἔγινεν Ἀκροστιχὶς τοῦ Τετραῳδίου τοῦ μεγάλου Σαββάτου. Ἐπειδὴ δὲ πάλιν τὸ Τετραῳδιον αὐτὸ ἐχρειάσθη νὰ ἀναπληρωθῇ καὶ νὰ γένῃ ὁλόκληρος Κανὼν ὑπὸ τοῦ σοφοῦ Μάρκου, διὰ τοῦτο παρ' αὐτοῦ τοῦτο ἐπροστέθη, καὶ ὁ κολοβὸς Ἴαμβος ἔγινε τέλειος, καὶ τελείου Κανόνος Ἀκροστιχὶς, οὕτως ἔχων· „ Καὶ σήμερον δὲ Σάββατον μέλπω μέγα ".

Ὠδὴ ά. Ἦχος Πλ. β'. Ὁ Εἱρμός.

„ Κύματι θαλάσσης τὸν κρύψαντα πάλαι διώκτην τύραννον ὑπὸ „ γῆν ἔκρυψαν τῶν σεσωσμένων οἱ παῖδες· ἀλλ' ἡμεῖς ὡς αἱ μεά- „ μιδες τῷ Κυρίῳ ᾄσωμεν· ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὁ παρὼν Εἱρμὸς ὀνειδίζει τοὺς παρανόμους Ἰουδαίους, διότι ἐφάνησαν ἀχάριστοι καὶ ἀγνώμονες εἰς τὸν εὐεργέτην των Κύριον· ὁ γὰρ Κύριος κατέκρυψε μὲν πάλαι μέσα εἰς τὸ κῦμα τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, ὡς μέσα εἰς τάφον, τὸν τύραννον ἐκεῖνον καὶ διώκτην Φαραώ· ἐλύτρωσε δὲ τοὺς προγόνους αὐτῶν Ἰουδαίους ἀπὸ τὴν τυραννίαν καὶ διωγμὸν ἐκείνου· τώρα δὲ οἱ Υἱοὶ καὶ ἀπόγονοι ἐκείνων τῶν ὑπὸ τοῦ Κυρίου λελυτρωμένων Ἰουδαίων, ἀντὶ νὰ φανοῦν εὐχάριστοι μὲ κάθε τρόπον εἰς τὸν εὐεργέτην των Κύριον, αὐτοὶ, ἐκ τοῦ ἐναντίου, ἀνταπέδωκαν εἰς αὐτὸν πονηρὰ ἀντὶ ἀγαθῶν, γεννήματα ἀληθῶς ἐχιδνῶν ὑπάρχοντες, καὶ κάκιστα κακῶν κοράκων ὠὰ χρηματίζοντες, κατὰ τὴν κοινὴν Παροιμίαν· σταυρώσαντες γὰρ τὸν Κύριον τῆς δόξης καὶ θανατώσαντες, ἔκρυψαν αὐτὸν καὶ ἔθαψαν ὄχι ὑποκάτω εἰς κῦμα θαλάσσης, καθὼς ἐκεῖνος ἔκρυψεν ὑποκάτω εἰς αὐτὸ τὸν διώκοντα τούτους Φαραώ, ἀλλὰ ὑποκάτω εἰς τὸν σκοτεινὸν καὶ ἄχαρον τάφον τῆς γῆς.

Διὰ

Διὰ τοῦτο λοιπὸν ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς, προφέρων τὸν Εἱρμὸν τοῦτον μὲ δεινοπαθὲς καὶ σχετλιαστικὸν σχῆμα, διαμαρτυρούμενος τρόπον τινὰ τὸν Οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν μαζὶ μὲ τὸν Μωϋσῆν λέγοντα „ Διαμαρτύρομαι αὐτοῖς τόντε Οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν “, (Δευτ. λά. 28.) καὶ φωνάζων μαζὶ μὲ τὸν Ἡσαΐαν „ Ἄκουε Οὐρανὲ καὶ ἐνωτίζου ἡ γῆ “, (Ἡσ. ά. 2.) οὕτω λέγει· Ὦ τοῦ φοβεροῦ θαύματος! τὸν Παμβασιλέα Θεὸν ἐκεῖνον, ὅς τις πάλαι ἐσκέπασε μὲ τὸ κῦμα τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης τὸν διώκτην τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ καὶ τυραννικώτατον Φαραὼ, καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ ἀναβάτας καὶ τριστάτας· οὕτω γὰρ γράφει ἡ πρώτη Ὠδή· „ Ἀπέστειλας τὸ πνεῦμά σου· ἐκάλυψεν αὐτοὺς θάλασσα “· (Ἔξ. ιέ. 10.) αὐτὸν, λέγω, τὸν ἴδιον τώρα ἐσκέπασαν νεκρὸν ὑποκάτω εἰς τὴν γῆν ὄχι οἱ ἀπόγονοι τῶν καταποντισθέντων ἐκείνων Αἰγυπτίων, ἐπειδὴ δὲν ἦτον τόσον μέγα τὸ παράπονον, ἀλλ' αὐτοὶ οἱ ἀπόγονοι παῖδες τῶν τότε διασωθέντων ἀβρόχως ἐκ τῆς θαλάσσης Ἰουδαίων.

Πλὴν ἐκεῖνοι μὲν οἱ Ἰουδαῖοι οὕτως ἐφάνηκαν περὶ τὸν εὐεργέτην ἀχάριστοι· ἡμεῖς δὲ οἱ πιστοὶ, μιμούμενοι τὰς τυμπανιστρίας ἐκείνας νεανίδας, τῶν ὁποίων ἦτον ἔξαρχος ἡ ἀδελφὴ τοῦ Μωϋσέως Μαριάμ· „ Ἐξῆρχε γὰρ, φησὶν, αὐταῖς ἡ Μαριάμ “· (Ἔξ. ιέ. 20.) καὶ ὁ Δαβὶδ εἶπε περὶ αὐτῶν· „ Ἐν μέσῳ νεανίδων τυμπανιστριῶν “· (Ψαλ. ξ ζ'. 27.) ἐκείνας, λέγω, καὶ ἡμεῖς μιμησάμενοι, ᾄσωμεν τῷ Κυρίῳ τὸν ἐπινίκιον ὕμνον· ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται· ἐπειδὴ αὐτὸς ἀπέθανε μὲν καὶ ἐτάφη διὰ τὴν ἰδικήν μας ἀγάπην· ἀϊχμαλώτισε δὲ καὶ τὸν ᾅδην, καὶ ἐθανάτωσε τὸν ἡμᾶς θανατώσαντα Διάβολον.

Ἄξιον δὲ ἀπορίας εἶναι, πῶς λέγεται ἐδῶ ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι ἔκρυψαν ὑποκάτω εἰς τὴν γῆν τὸν Κύριον; αὐτοὶ μὲν γὰρ ἐσταύρωσαν μόνον αὐτὸν, καὶ ἐζήτησαν ἵνα καταβιβασθῇ ἀπὸ τοῦ Σταυροῦ τὸ σῶμα αὐτοῦ· „ Ἠρώτησαν (ἤτοι παρεκάλεσαν) γὰρ, φησὶ, τὸν Πι„ λάτον ἵνα κατεαγῶσιν αὐτῶν τὰ σκέλη καὶ ἀρθῶσιν (ἐκ τῶ μέσω δηλ.) “ (Ἰω. ιθ'. 31.) δὲν ἐκατέβασαν ὅμως αὐτὸν ἀπὸ τὸν Σταυρὸν, οὔτε τὸν ἐνταφίασαν· ἀλλὰ μόνος ὁ εὐσχήμων Βουλευτὴς, Ἰωσὴφ ὁ κεχαριτωμένος ἐκεῖνος καὶ εὐχάριστος μαθητὴς τοῦ Κυρίου, αὐτὸς ἐζήτησε τὸ ἄχραντον σῶμα τοῦ γλυκυτάτου Ἰησοῦ, καὶ καταβιβάσας αὐτὸ, ἐτύλιξεν εἰς σινδόνα καθαρὰν· μυρίσας δὲ μετὰ τοῦ Νικοδήμου μὲ μῦρα καὶ ἀρώματα, ἐνταφίασεν αὐτὸ εἰς τὸ καινούριον μνῆμα· ἂν γὰρ αὐτὸς ὁ τρισμακάριστος δὲν ἤθελεν ἐνταφιάσῃ τὸ νεκρὸν σῶμα τοῦ ἐσταυρωμένου καὶ παμφιλτάτου Σωτῆρος, τάχα οἱ σταυρωταὶ Ἰουδαῖοι οὐδὲ ἤθελαν ἀξιώσῃ αὐτὸ ταφῆς ἀπὸ τὴν σκληροκαρδίαν των, ἀλλ' ἤθελαν τὸ ἀφήσῃ ἄταφον, διὰ νὰ τὸ φάγουν κατὰ τὴν ματαίαν αὐτῶν γνώμην τὰ πετεινὰ τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τὰ θηρία τῆς γῆς πρὸς περισσοτέραν του ἀτιμίαν. Τί λοιπὸν ἡμεῖς λέγομεν εἰς λύσιν τῆς ἀπορίας; Ὅτι ἐπειδὴ οἱ Ἰουδαῖοι ἐνήργησαν τὴν ἀρχὴν καὶ αἰτίαν τῆς ταφῆς τοῦ Κυρίου, τουτέστι τὸν θάνατον αὐτοῦ, διὰ τοῦτο αὐτοὶ λέγονται ὅτι καὶ τὸν ἔθαψαν· ἐκεῖνος γὰρ ὅπου θανατώσῃ τινὰ καὶ ποιήσῃ τοῦτον ἄξιον ταφῆς, ἂν καὶ αὐτὸς δὲν τὸν ἐνταφιάσῃ, ἐπειδὴ αὐτὸς ἔγινεν αἴτιος νὰ ἐνταφιασθῇ ὁ ὑπ' αὐτοῦ θανατωθεὶς, τούτου χάριν ἐμπορεῖ ὅμως νὰ λέγεται ἐκείνου καὶ ἐνταφιαστής.

Τροπάριον.

„ Κύριε Θεέ μου, ἐξόδιον ὕμνον καὶ ἐπιτάφιον Ὠδήν σοι ᾄσομαι, „ τῷ τῇ ταφῇ σου ζωῆς μοι τὰς εἰσόδους διανοίξαντι, καὶ θανάτῳ „ θάνατον καὶ ᾅδην θανατώσαντι.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἐξόδιος, (ἤτοι ἐκβατήριος) ὕμνος ὀνομάζεται παρὰ τῇ ἁγίᾳ Γραφῇ ἐκεῖνος ὅπου ὑμνῄθη ἀπὸ τὸν Ἰσραηλιτικὸν λαὸν, ὅταν αὐτὸς ἐκβῆκεν ἔξω ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον· διαπεράσας γὰρ ἐκεῖνος ἀβρόχως τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν, ὕμνησε μὲ τὸν τοιοῦτον ἐξόδιον καὶ ἐκβατήριον ὕμνον τὸν Θεὸν ὅπου τὸν ἐλύτρωσε. Κατὰ τὸ σημαινόμενον τοῦτο, Ἔξοδος ὀνομάζεται τὸ δεύτερον Βιβλίον τοῦ Μωϋσέως, διότι διηγεῖται τὴν ἐξ Αἰγύπτου ἐξέλευσιν τῶν Ἰσραηλιτῶν· καὶ ὁ θεῖος δὲ Δαβὶδ εἶπεν· „ Ἐν ἐξόδῳ Ἰσραὴλ ἐξ Αἰγύπτου “. (Ψαλ.

ριγ'. 1.) ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν κοινὴν συνήθειαν τῶν ἀνθρώπων ἔξοδος ὀνομάζεται ὁ τοῦ κάθε ἀνθρώπου θάνατος· διότι ὅταν ἀποθνήσκουν οἱ ἄνθρωποι, ἐκβαίνουν ἀπὸ τὴν παροῦσαν ζωὴν, καὶ μεταβαίνουν εἰς τὴν ἐκεῖσε· ὅθεν ὅταν ὑπάγουν εἰς θανὴν τινὸς, ἐρωτώμενοι, ποῦ ἐπῆγες; ἀποκρίνονται ὅτι εἰς τὸ ἐξόδιον.

Ὁ Ἱερὸς λοιπὸν Μάρκος θέλων νὰ δείξῃ, ἕνα μὲν, ὅτι τὸ Τροπάριον τοῦτο εἶναι τῆς πρώτης Ὠδῆς, ἡ ὁποία ὑμνήθη διὰ τὴν ἔξ Αἰγύπτου ἔξοδον τῶν Υἱῶν Ἰσραὴλ, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω, ἄλλο δὲ, νὰ φανερώσῃ τὴν ὑπόθεσιν τῆς σημερινῆς ἑορτῆς, ἥτις εἶναι ὁ κατὰ τὸ ἀνθρώπινον θάνατος τοῦ Μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἡ ἀπὸ τῆς κάτω ταύτης ζωῆς ἔξοδος καὶ ἐν τῷ τάφῳ κατάκρυψις, διὰ ταῦτα τὰ δύω αἴτια ἀρχίζει ἀπὸ τὴν πρώτην Ὠδὴν τὴν ἀρχίζουσαν οὕτως· „Ἄσωμεν τῷ Κυρίῳ“· ὅθεν λέγει· Ὦ Κύριε Θεέ μου· ἐγὼ θέλω ψάλει εἰς σὲ ἕνα ᾆσμα καὶ ὕμνον ἐξόδιον: ἤτοι ἐπιθανάτιον καὶ ἁρμόδιον εἰς τὴν ἐκ τοῦ Κόσμου τούτου ἐξέλευσιν. Ἔπειτα διὰ νὰ μὴ νομίσῃ τινὰς ὅτι ἐξόδιον νοεῖται ἐδῶ τὸ διεξοδευτικὸν καὶ διαπεραστικὸν, διὰ τοῦτο ἐπρόσθεσεν ἀκολούθως καὶ τὸ „Ἐπιτάφιον „Ὠδὴν“, ἐξηγῶν τρόπον τινὰ τὸ ἐξόδιον μὲ τὸ ἐπιτάφιον. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἔξοδος μὲ τὴν εἴσοδον εἶναι ἐναντία, διὰ τοῦτο λέγει ἀκολούθως ὅτι ἐγὼ θέλω ψάλει ἐξόδιον, ἤγουν ἐπιθανάτιον καὶ ἐπιτάφιον ὕμνον εἰς σὲ, Θεέ μου, ὅς τις μὲ τὴν ταφήν σου καὶ τὴν ἐκ τῆς κάτω ζωῆς ἔξοδόν σου ἐχάρισας εἰς ἐμὲ τὴν εἴσοδον τῆς ἄνω ζωῆς· καὶ διὰ τοῦ θανάτου σου ὄχι μόνον ἤνοιξας εἰς ἐμὲ τὰς πύλας τοῦ Παραδείσου, εἰς τὰ ὀπίσω στραφείσης τῆς Φλογίνης Ῥομφαίας, καὶ ὑποταγέντος τοῦ φρικτοῦ Σεραφεὶμ, ἀλλὰ διὰ τῆ θανάτῳ σου καὶ τὸν θάνατον ἐθανάτωσας, καὶ τὸν ᾅδην ἐνέκρωσας· ὥστε ἡμεῖς ἐμποροῦμεν νὰ λέγωμεν καὶ εἰς τὰ δύω ἐκεῖνα τὰ τοῦ Ὡσηὲ ἐπινίκια λόγια· „Ποῦ ἡ νίκη σου θάνατε; Ποῦ „τὸ κέντρον σου ᾅδη“; (Ὡσ. ιγ'. 14.)

Φαίνεται δὲ ὁ Ἱερὸς Μάρκος ὅτι τὸ ὄνομα καὶ τῆς ἐξόδου καὶ τῆς εἰσόδου ὁμοῦ ἐρανίσθη ἀπὸ τὴν πρώτην Ὠδὴν τοῦ Μωϋσέως· τῆς ἐξόδου μὲν, διότι ἡ Ὠδὴ αὕτη ἐν τῇ Βίβλῳ τῆς ἐξόδου ἐστὶ, καὶ ἐπὶ τῆς ἐξόδου ἐρρέθη τῶν Ἰσραηλιτῶν, ὡς προείπομεν· τῆς εἰσόδου δὲ, διότι τὰ λόγια τῆς πρώτης Ὠδῆς ταύτην φανερόνουσι, λέγοντα πρὸς τὸν Θεόν· „Εἰσαγαγὼν (ἤτοι εἰσοδεύσας) καταφύτευσον αὐτοὺς εἰς ὄρος κληρονομίας σου“· (Ἔξ. ιέ. 17.) οὐ μόνον γὰρ ὁ Θεὸς ἔκβαλεν ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον τοὺς Ἰσραηλίτας, ἀλλὰ καὶ ἔμβασεν αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας. Ἀπὸ ἐκεῖ λοιπὸν λαβὼν ὁ Ἱεράρχης Μάρκος τὰς λέξεις Ἔξοδιον καὶ Εἴσοδον, „Ἄσομαί σοι, Κύριε, εἶπε, τὸν ἐξόδιον ὕμνον, τῷ εἰσαγα„γόντι με εἰς τὴν ζωὴν καὶ εἰς τὸν Παράδεισον“.

Τροπάριον.

„Ἅμωσε ἐμ θρόμῳ καὶ κάτω ἐμ τάφῳ τὰ ὑπερκόσμια καὶ ὑπο„χθόμια καταμοοῦμτα, Σωτήρμου, ἐδομεῖτο τῇ μεκρώσει σου· ὑπὲρ „μοῦμ ὡράθης γὰρ μεκρὸς ζωαρχικώτατος.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὅσαι μὲν οὐσίαι εἶναι κτισταὶ, εἴτε σωματικαὶ, εἴτε νοηταὶ, αὐταὶ εἶναι καὶ ἐν τόπῳ περιγραπταὶ καὶ περιορισταὶ, καὶ δὲν ἐμποροῦν νὰ εὑρίσκωνται κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν εἰς δύω τόπους, καὶ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, καὶ ἐν τῷ Οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῇ· ἀδύνατον γὰρ εἶναι ὁ αὐτὸς Παῦλος νὰ εὑρίσκεται ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ καὶ εἰς τὴν Κόρινθον κηρύττων, καὶ εἰς τὴν Ῥώμην παριστάμενος τῷ Νέρωνι· ὁμοίως καὶ ὁ Ἀρχάγγελος Γαβριὴλ, ἀδύνατον νὰ παραστέκεται τῷ θρόνῳ τοῦ Θεοῦ ἐν Οὐρανοῖς ἐν τῷ αὐτῷ καιρῷ καὶ νὰ κομίζῃ εἰς Ναζαρὲτ τῇ Παρθένῳ τὰ τῆς χαρᾶς εὐαγγέλια· ὁ δὲ Θεὸς μὲ τὸ νὰ ἦναι ἄκτιστος καὶ πάντη ἄϋλος, διὰ τοῦτο εἶναι καὶ πάντη ἀπερίγραπτος καὶ ἀπεριόριστος· ὅθεν ὁ αὐτὸς εὑρίσκεται πανταχοῦ καὶ τὰ πάντα πληροῖ, καὶ ὑπὲρ τὸ πᾶν ἐστιν. Ἀκολούθως λοιπὸν ὁ Δεσπότης Χριστὸς, μὲ τὸ νὰ ἦναι ὁ αὐτὸς Θεὸς καὶ ἄνθρωπος, τούτου χάριν καθὸ μὲν Θεὸς εὑρίσκετο ἄνω εἰς τὸν θρόνον τοῦ Πατρὸς, καὶ κάτω εἰς τὸν τάφον μετὰ τῆς θεοϋποστάτου

καὶ

καὶ νεκρωθείσης τῆς σαρκὸς καὶ εἰς τὸν Ἅδην μετὰ τῆς θεοὐποστάτου αὐτοῦ ψυχῆς. Καὶ εἰς τὸν νοητὸν Παράδεισον μαζὶ μὲ τὸν λῃστὴν, καθὼς ὑπεσχέθη αὐτῷ λέγων· „ Σήμερον „ μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ Παραδείσῳ “. (Λουκ. κγ'. 43.)

Τοῦτο λοιπὸν ἠξεύρων ὁ θαυμάσιος οὗτος Μελῳδὸς ἀποτείνει τὸν λόγον πρὸς τὸν Δεσπότην Χριστὸν καὶ λέγει πρὸς αὐτὸν οὕτως· Ὦ ψυχοσῶστα Σωτήρμου, ἐσὲ βλέποντα τὰ ὑπερκόσμια τάγματα τῶν Ἀγγέλων καθεζόμενον ἄνω ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, καὶ ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς μεγαλωσύνης ὡς Θεὸν ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Πνεύματι, ὁμοίως καὶ τὰ ὑποχθόνια, ἤγουν αἱ ἐν τῷ ᾅδῃ εὑρισκόμεναι ψυχαὶ βλέπουσαι ὅτι ὁ αὐτὸς καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν ἦσουν καὶ μετὰ τῆς νεκρωθείσης σαρκός σου ἐν τῷ τάφῳ, ταὐτὸν εἰπεῖν, ὅλοι βλέποντές σε καὶ ἄνω καὶ κάτω, καὶ ἐν θρόνῳ καὶ ἐν τάφῳ εὑρισκόμενον ἐδονοῦντο: ἤτοι ἐταράττοντο ἀπὸ τὸν φόβον καὶ θαυμασμόν των, διὰ τὴν παράδοξον ταύτην θεωρίαν τῆς ἰδικῆς σου νεκρώσεως.

Πλὴν μὲ ἄλλον καὶ ἄλλον τρόπον ἐδονοῦντο καὶ ἐθαύμαζον· τὰ μὲν γὰρ ὑπερκόσμια τάγματα ἔφριττον καὶ ἐθαύμαζον, πῶς σὺ, ὁ ὁποῖος κάθησαι εἰς τὴν δεξιὰν τοῦ θρόνου τῆς μεγαλωσύνης, ἐνεκρώθης καὶ ἐνταφιάσθης· τὰ δὲ ὑποχθόνια ἔφριττον καὶ ἐθαύμαζον, πῶς ἐσὺ, ὁ ἀποθανὼν καὶ ἐνταφιασθεὶς καὶ κατελθὼν εἰς τὸν ᾅδην, καταργεῖς μὲν διὰ τοῦ θανάτου καὶ τῆς ταφῆς σου τὸν θάνατον, καὶ ἀνιστᾷς τοὺς ἐν τάφοις τεθαμμένους νεκροὺς, αἰχμαλωτίζεις δὲ διὰ τῆς ἐν ᾅδῃ σου καταβάσεως τὸν ᾅδην, καὶ ἐλευθερόνεις τὰς ἐν τῷ ᾅδῃ κρατουμένας ψυχὰς τῶν ἀπ' αἰῶνος θανότων· ταῦτα γὰρ πάντα θαυμαστὰ εἰσὶ καὶ παράδοξα. Εἶτα κατασκευαστικῶς ἐπιφέρει· Σὺ γὰρ, Κύριε, ὄντως ἐφάνης διὰ τῶν ἔργων ὑπὲρ νοῦν ὄχι μόνον ἀνθρώπινον, ἀλλὰ καὶ ἀγγελικὸν νεκρὸς ζωαρχικώτατος, ἤγουν νεκρὸς μὲν, ἀρχηγὸς ὅμως τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἀναστάσεως.

Ὅρα δὲ σοφίαν καὶ τέχνην ῥητορικὴν τοῦ Ἱεροῦ τούτου Μάρκου· αὐτὸς γὰρ ἐγέμωσε τὸ Τροπάριον τοῦτο ἀπὸ ἀντίθετα καὶ τετράγωνα καὶ χιαστὰ σχήματα, τὰ ὁποῖα προξενοῦσιν ἐν ταὐτῷ κάλλος καὶ ἡδύτητα καὶ μεγαλοπρέπειαν εἰς τὸν λόγον· τὸ μὲν γὰρ, Ἄνω μὲ τὸ, Κάτω, ἀντίθετα εἰσὶν, ὁμοίως καὶ τὸ, Ἐν θρόνῳ, μὲ τὸ, Ἐν τάφῳ, καὶ τὸ, Ὑπερκόσμια μὲ τὸ, Ὑποχθόνια, καὶ τὸ, Νεκρὸς, μὲ τὸ, Ζωαρχικώτατος. Τετράγωνον δὲ σχῆμά ἐστι τὸ ἐν τάξει τετραγώνου βαλλόμενον: ἤτοι τὸ, Ἄνω σε ἐν θρόνῳ μὲ τὸ, Καὶ κάτω ἐν τάφῳ, ὁμοίως τὸ, Ὑπερκόσμια μὲ τὸ, Ὑποχθόνια· Χιαστὸν δὲ εἶναι τὸ, Ἄνω σε ἐν θρόνῳ, μὲ τὸ, Κάτω ἐν τάφῳ, ὁμοίως τὸ, Ὑπερκόσμια μὲ τὸ, Ὑποχθόνια, ἐν τάξει τοῦ Χ στοιχείου βαλλόμενα, καθὼς ταῦτα δηλοῦνται καὶ ἐν τοῖς κάτωθεν διαγράμμασι παραστατικώτερον.

Ἄνω σε ἐν θρόνῳ		καὶ κάτω ἐν τάφῳ	Ἄνω σε ἐν θρόνῳ	τὰ ὑπερκόσμια
τὰ ὑπερκόσμια		καὶ ὑποχθόνια	καὶ ὑποχθόνια	καὶ κάτω ἐν τάφῳ,

Τροπάριον.

„ Ἵμα σου τῆς δόξης τὰ πάμτα πληρώσῃς καταπεφοίτηκας ἐμ κα- „ τωτάτοις τῆς γῆς· ἀπὸ γὰρ σοῦ οὐκ ἐκρύβη ἡ ὑπόστασίς μου ἡ „ ἐμ Ἀδὰμ, καὶ ταφεὶς φθαρέμτα με καιμοποιεῖς, φιλάμθρωπε.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Οἱ μὲν τῶν Ἑλλήνων μῦθοι ὄχι μόνον πολυθεΐαν ἐδίδασκον, ἀλλὰ καὶ πολυαρχίαν· διὰ τοῦτο καὶ τρεῖς Βασιλεῖς ἐφυλάρουν νὰ κυβερνοῦσιν ὅλα τὰ ὄντα, τὰ εἰς τρία καὶ αὐτὰ μοιρασμένα: ἤτοι εἰς οὐράνια, εἰς ἐπίγεια καὶ εἰς ὑποχθόνια, καθὼς ὁ μυθολόγος αὐτῶν Ποιητὴς Ὅμηρος συμμαρτυρεῖ λέγων· „ Τριχῇ δὲ πάντα δέδασται “. Καὶ τὰ μὲν οὐράνια καὶ ἐπίγεια ὁμοῦ ἐμυθολόγουν ὅτι τὰ ἐκυβέρνα ὁ Ζεύς· τὰ δὲ θαλάσσια ὅτι τὰ ἐκυβέρνα ὁ Ποσειδῶν· τὰ δὲ ὑποχθόνια ὅτι τὰ ἐκυβέρνα ὁ Πλούτων. Καὶ μ' ὅλον

ὅτι τὴν πολυαρχίαν ταύτην ἐφρόνουν, ἐλέγχονται ἀπὸ τὸν ἀνωτέρω ῥηθέντα ποιητὴν τῶν Ὅμηρον λέγοντα· „ Οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη· εἷς κοίρανος ἔστω “. Ὁ δὲ τῆς ἀληθείας καὶ εὐσεβείας λόγος ἕνα ηὗρεν τὸν Ποιητὴν καὶ Δημιουργὸν τῶν ἁπάντων, αὐτὸν μόνον καὶ Βασιλέα καὶ κυβερνήτην ἁπάντων δογματίζει· ὅθεν οὐδεὶς εὐσεβὴς Χριστιανὸς ἤθελεν ὑποφέρῃ νὰ περικλείσῃ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ εἰς μόνον τὸν Οὐρανὸν, ἢ εἰς μόνην τὴν γῆν· οὐδὲ καταδέχεται τινὰς νὰ εἰπῇ ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι μὲν τοῦ ἀέρος κυβερνήτης καὶ Βασιλεὺς, ὄχι δὲ καὶ τοῦ Ἅδου· ἀσεβῆ γὰρ εἶναι αὐτὰ ὅλα, καὶ τῶν Θείων Γραφῶν καὶ τῆς τῶν Χριστιανῶν Πίστεως ἀλλότρια.

Ὁ γὰρ Χριστὸς, Θεὸς ὢν καὶ ἄνθρωπος, καθὸ μὲν Θεὸς, Οὐρανοῦ καὶ γῆς εἶναι Βασιλεύς· διότι ὁ μὲν Οὐρανὸς εἶναι θρόνος του, ἡ δὲ γῆ εἶναι ὑποπόδιον τῶν ποδῶν του, καθὼς αὐτὸς εἶπε μόνος· (Ματθ. ε'. 34.) τοῦ δὲ ἀέρος εἶναι Βασιλεὺς, οὐ μόνον διότι τίθησι νέφη τὴν ἐπίβασιν αὐτοῦ ὡς Θεὸς, ἀλλὰ καὶ διότι ὡς ἄνθρωπος ἐν τῷ ἀέρι καὶ τῇ νεφέλῃ ὑψωθεὶς, ἀνελήφθη· ὁμοίως καὶ τοῦ νεροῦ βασιλεύει, ὄχι μόνον διότι σχίζει τὴν Ἐρυθρὰν Θάλασσαν πρότερον, καὶ διαιρεῖ τὸν Ἰορδάνην καθὸ Θεὸς, ἀλλ' ὅτι καὶ ὡς ἄνθρωπος περιπατεῖ ἐπάνω εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ εἰς τὸν Ἰορδάνην Βαπτίζεται, καὶ τὸ νερὸν μεταβάλλει εἰς κρασὶ, καὶ τὸν τυφλὸν εἰς τὸν Σιλωὰμ ὁμματόνει· τοῦ θανάτου δὲ καὶ τοῦ ᾅδου βασιλεύει, ὄχι μόνον διότι ἀνασταίνει Θυγατέρας Ἰαείρων, καὶ ἐγείρει Λαζάρους, καὶ ζωοποιεῖ Υἱοὺς χήρας, καὶ σταυρούμενος πολλὰ εὐκαιρόνει μνήματα, ἀλλ' ὅτι καὶ αὐτὸς θανατωθεὶς ὡς ἄνθρωπος, καὶ κατελθὼν εἰς τὰ τοῦ. ᾅδου κατώτατα, τελείως ἐξωλόθρευσε καὶ τὸν θάνατον καὶ τὸν ᾅδην μὲ τὴν θεϊκὴν ἐξουσίαν του· ὥστε πάντων εἶναι Βασιλεὺς ὁ Χριστὸς, καὶ ἀκολούθως πανταχοῦ εἶναι ἐξαπλωμένη ἡ δόξα του.

Ταῦτα λοιπὸν καὶ ὁ Ἱεράρχης Μάρκος ηὗρεν, καὶ βλέπων τώρα τὸν Κύριον νὰ καταβαίνῃ εἰς τὰ κατώτατα τῆς γῆς, τουτέστιν εἰς τὸν τάφον διὰ τοῦ νεκρωθέντος σώματος, καὶ εἰς τὸν ᾅδην διὰ τῆς ἀθανάτου ψυχῆς του, λέγει πρὸς αὐτόν· Ὦ φιλάνθρωπε Κύριε, σὺ ὁ ἐν Οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῇ καὶ τοῖς ἄλλοις στοιχείοις δοξαζόμενος ἐκατέβης εἰς τὰ κατώτατα μέρη τῆς γῆς. Διὰ ποῖον τέλος; Πρῶτον μὲν, ἵνα γεμίσῃς ἀπὸ τὴν δόξαν σου τὰ πάντα, καὶ αὐτὰ τὰ κατώτατα καὶ ὑποχθόνια, καὶ ἀκολούθως νὰ μὴ μείνῃ κἀνένα μέρος τῶ Κόσμου ἀπὸ τὴν δόξαν σου ἔρημον· ἔπρεπε γὰρ ἔπρεπεν, ἐπειδὴ ὁ Οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ εἶναι γεμάτα ἀπὸ τὴν δόξαν σου, καθὼς ὁ ὕμνος τῶν Σεραφὶμ τοῦτο διατρανοῖ λέγων, „ Ἅγιος, Ἅγιος, Ἅγιος Κύριος Σαβαὼθ· πλήρης ὁ Οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ τῆς „ δόξης αὐτοῦ “, (Ἡσ. ς'. 3.) Ἔπρεπε, λέγω, μηδὲ ὁ ᾅδης καὶ τὰ ὑποχθόνια νὰ μείνουν εὔκαιρα ἀπὸ τὴν δόξαν σου, Κύριε, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ νὰ δοξασθῇς ὡς νικητὴς καὶ Θεὸς ἀπὸ τὰς ἐν ᾅδῃ εὑρισκομένας ψυχὰς τῶν Δικαίων καὶ Προφητῶν, καὶ οὕτω νὰ πληρωθῶσι τὰ πάντα τῆς ἰδικῆς σου δόξης, κατὰ τὸν Ἀπόστολον καὶ τὸν πολὺν ἐν Θεολογίᾳ Γρηγόριον· ὁ μὲν γὰρ Παῦλος λέγει· „ Τὸ δὲ ἀνέβη τί ἐστὶν, εἰμὴ ὅτι καὶ κατέβη „ πρότερον εἰς τὰ κατώτερα μέρη τῆς γῆς; ὁ καταβὰς, αὐτός ἐστι καὶ ὁ ἀναβὰς ὑπεράνω „ πάντων τῶν Οὐρανῶν, ἵνα πληρώσῃ τὰ πάντα “· (Ἐφ. δ'. 9.) ὁ δὲ Θεολόγος Γρηγόριος οὕτω φησίν· „ Ἔδει μὴ τοῖς ἄνω μόνον τὴν προσκύνησιν περιγράφεσθαι, ἀλλ' εἶναι „ τινὰς καὶ κάτω προσκυνητὰς, ἵνα πληρωθῇ τὰ πάντα δόξης Θεοῦ· ἐπεὶ καὶ Θεοῦ “. (Λόγ. εἰς τὰ Φῶτα).

Δεύτερον δὲ αἴτιον τῆς εἰς τὸν τάφον καὶ εἰς ᾅδην καταβάσεώς σου, Κύριε, ἐστάθη ἡ τοῦ Ἀδὰμ ὑπόστασις καὶ τὸ πρόσωπον· αὕτη γὰρ ἡ τοῦ Ἀδὰμ ὑπόστασις ἄλλον μὲν ἄνθρωπον ἠδύνατο νὰ λανθάσῃ, ὡς εἰς κονιορτὸν διαλελυμένη κατὰ τὸ σῶμα, καὶ ὡς νεκρυμμένη οὖσα εἰς τὰ κατώτατα μέρη τοῦ Ἅδου κατὰ τὴν ψυχήν· ἐσὲ ὅμως τὸν πάντα τὰ ἀπόκρυφα ὁρῶντα δὲν ἐδύνατο νὰ λανθάσῃ, καὶ νὰ κρυφθῇ ἀπὸ τοὺς πανδερκεῖς ὀφθαλμούς σου, ὄχι, καθὼς ὁ Δαβὶδ ἐκ μέρους τοῦ Ἀδὰμ προφητεύων ἐβόησεν· „ Οὐκ „ ἐκρύβη τὸ ὀστοῦν μου ἀπὸ σοῦ, ὃ ἐποίησας ἐν κρυφῇ, καὶ ἡ ὑπόστασίς μου ἐν τοῖς „ κατωτάτοις τῆς γῆς “· (Ψαλ. ρλζ'. 15.) μ' ὅλον τοῦτο ἄλλοι ἄλλως αὐτὸ ἑρμηνεύουσιν (1). Ὅθεν βλέπων σὺ, Δέσποτα, τὴν ὑπόστασιν τοῦ Ἀδὰμ κατακειμένην εἰς τὰ τοῦ ᾅδου βα-

θύ-

(1) Ὅρα περὶ τούτου ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἑρμηνείᾳ τοῦ Ψαλτῆρος.

θύτατα, διὰ τοῦτο ἀποθανὼν καὶ ταφεὶς, κατέβης πρὸς αὐτὸν, καὶ οὕτως ἐκαινοποίησας αὐτὸν φθαρέντα ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας· σὺν αὐτῷ δὲ ἐκαινοποίησας καὶ τὴν ἰδικήν μου ὑπόστασιν τὴν ἐν τῷ Ἀδὰμ ὡς ἐν κεφαλῇ παραβᾶσαν τὴν ἐντολήν σου καὶ διαφθαρεῖσαν, κατὰ τὸ Ἀποστολικὸν ἐκεῖνο λόγιον· „Ἐφ' ᾧ (Ἀδὰμ δηλ.) πάντες ἥμαρτον". (Ῥωμ. ε'. 12.)

Ὠδὴ γ'. Ὁ Εἱρμός.

„Σὲ τὸν ἐπὶ ὑδάτων κρεμάσαντα πᾶσαν τὴν γῆν ἀσχέτως ἡ „Κτίσις κατιδοῦσα ἐν τῷ Κρανίῳ κρεμάμενον, θάμβει πολλῷ συμ„είχετο, οἰκ ἔστιν Ἅγιος πλήν σου, Κύριε, κραυγάζουσα.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὁ μὲν Προφήτης Δαβὶδ λαλῶν περὶ τῆς γῆς εἶπεν· „Αὐτὸς (ὁ Θεὸς) ἐπὶ θαλασσῶν „ἐθεμελίωσεν αὐτὴν (τὴν γῆν δηλ.)". (Ψαλ. κε'. 2.) καὶ πάλιν λέγει· „Ἐξομολογεῖ„σθε τῷ Κυρίῳ, τῷ στερεώσαντι τὴν γῆν ἐπὶ τῶν ὑδάτων". (Ψαλ. ρλέ. 6.) διδάσκει δὲ μὲ τὰ λόγια ταῦτα ὅτι δὲν εἶναι κρεμασμένη ἡ γῆ, ἀλλὰ θεμελιωμένη καὶ στερεωμένη ἐπάνω εἰς τὰ νερὰ, καὶ οὕτω δίδει εἰς αὐτὴν τὸ νερὸν βάθρον τε καὶ θεμέλιον. Ἀλλὰ πῶς ἐμπορεῖ νὰ ἦναι τῆς γῆς θεμέλιον ἡ ῥευστὴ καὶ ὀλισθηρὰ φύσις τῆς βαρείας καὶ στερεᾶς καὶ πυκνῆς οὐσίας; τοῦτο γὰρ κατὰ τοὺς φυσικοὺς νόμους εἶναι πάντη ἀδύνατον. Πλὴν ὁ τοῦ παντὸς Δημιουργὸς Λόγος τὸ κατὰ φύσιν ἀδύνατον τοῦτο ἐποίησε δυνατὸν ὑπὲρ τοὺς ὅρους τῆς φύσεως, καὶ θεμελιόνει τὴν γῆν ἐπάνω εἰς τὰ νερὰ, διὰ νὰ δείξῃ μὲ τοῦτο τὸ μεγαλεῖον τῆς ἰδικῆς του δυνάμεως.

Ὁ δὲ σοφὸς Μάρκος ἐδῶ δὲν διδάσκει τὴν γῆν στερεουμένην ἐπὶ τῶν ὑδάτων, ὡς ὁ Δαβὶδ, ἀλλὰ εἰσάγει αὐτὴν κρεμασμένην εἰς τὰ νερὰ μὲ τρόπον ἀπόῤῥητον, καὶ διὰ τοῦτο λέγει ἐπιστρεπτικῶς πρὸς τὸν Κύριον· „Σὲ, Δέσποτα, τὸν ἐπὶ ὑδάτων κρεμάσαντα πᾶ„σαν τὴν γῆν ἀσχέτως". διότι ἡ γῆ, μὲ τὸ νὰ μὴ ἔχῃ θεμέλιον ἄλλο στερεώτερον ἀπὸ τὸν ἑαυτόν της ἵνα στερεωθῇ ἐπάνω εἰς αὐτὸ, διὰ τοῦτο κρέμεται εἰς τὸ μέσον ἀσχέτως, ἤγουν χωρὶς καμμίαν σχέσιν: ἤτοι χωρὶς κανένα δεσμὸν ἢ κρεμαστῆρα ὁρατὸν, καὶ χωρὶς νὰ κλίνῃ δεξιὰ ἢ ἀριστερὰ, ἢ ἄνω καὶ κάτω ἔξω ἀπὸ τὸν λόγον καὶ τὴν προστα-γὴν τοῦ ποιήσαντος, καὶ τρόπον τινὰ μιμεῖται καὶ αὐτὴ τὸ τῶν Αἰγυπτίων σιδηροῦν ἐκεῖνο ἄγαλμα, τὸ ὁποῖον λέγουσιν ὅτι εὑρίσκετο κρεμασμένον εἰς τὸ μέσον ἑνὸς ναοῦ, ὅς τις ἦτον τριγύρω κατεσκευασμένος ἀπὸ λίθους μαγνήτου (1), οἵτινες τραβίζοντες τὸ ἄγαλμα ἐξίσου ἀπὸ κάθε μέρος, δὲν ἄφιναν αὐτὸ νὰ κλίνῃ εἰς κανένα μέρος. Ἐὰν ὅμως θέλωμεν νὰ εἰποῦμεν ἀκριβέστερον, ἡ γῆ δὲν κρέμεται ἐπάνω εἰς τὰ νερὰ, οὔτε ἐπάνω εἰς τὸν ἀέρα, ἀλλὰ κρέμεται ἐπάνω εἰς τὸ οὐδὲν, καθὼς εἶπεν ὁ Ἰὼβ· „Κρεμάζων „γῆν ἐπ' οὐδενός". (Ἰὼβ. κς'. 7.) τὸ δὲ οὐδὲν αὐτὸ δὲν εἶναι ἄλλο, παρὰ ἡ θέλησις καὶ προστα-γὴ τοῦ παντοδυνάμου Θεοῦ· τούτου γὰρ ἡ θέλησις φύσις καὶ πρᾶγμα γίνεται κατὰ τὸν Νύσσης Γρηγόριον.

Προσφυέστατα δὲ εἶπεν ἐδῶ ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς τὴν κρέμασιν τῆς γῆς, διὰ νὰ φανερώσῃ μὲ αὐτὴν τὴν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ κρέμασιν τοῦ Κυρίου, πρὸς τὸν ὁποῖον καὶ λέγει· ὅτι ἡ Κτί-

(1) Ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ ναῷ τοῦ ψευδοπροφήτου Μωάμεθ, ὡς διηγοῦνται οἱ ἱστορήσαντες, κρέμεται εἰς τὸ μέσον ἐν τῷ ἀέρι ἀσχέτως μία σελήνη σιδηρᾶ μηνοειδὴς, μὲ τὸ νὰ ἦναι πέτραι μαγνήτου κρυφίως καὶ ἀφανῶς ἐν τοῖς τοίχοις ἐντισμέναι ἀπὸ τὰ τέσσαρα μέρη τῆς σελήνης· καὶ ἐπειδὴ ἰσόῤῥοπός ἐστι πανταχόθεν ἡ τῶν μαγνητῶν ἑλκυστικὴ δύναμις, διὰ τοῦτο κάμνει τὴν σελήνην νὰ κρέμεται εἰς τὸ μέσον, οὔτε ἄνω, οὔτε κάτω, οὔτε δεξιὰ, ἢ ἀριστερὰ κλίνουσα· ὅθεν οἱ πεπλανημένοι ἐκείνου ὀπαδοὶ, βλέποντες αὐτὴν, καὶ μὴ γινώσκοντες τὴν φυσικὴν αἰτίαν, ὡς θαῦμα κηρύττουσι τοῦ ψευδοπροφήτου. Φασὶ δέ τινες ὅτι εἷς ἐκ τῶν δυτικῶν μηχανικῶν κατὰ τὴν τέχνην, ἀπελθὼν ἐκεῖσε, καὶ προσποιηθεὶς τὰ ἐκείνου θρησκεύειν, ἐπεριεργάσθη καὶ εὗρε τὸν ἕνα μαγνήτην· ὅθεν ἀνισορῥοπίας γενομένης, κατέπεσεν ἡ σελήνη, καὶ γέλως ὤφθη τὸ πρὶν ὡς θαῦμα ὁμολογούμενον.

Κτίσις ἡ ὑπὸ σοῦ δημιουργηθεῖσα, φιλάνθρωπε Δέσποτα, βλέπουσα ἐσὲ ὅπου ἐκρέμασας τὴν γῆν κρεμάμενον ἐπάνω εἰς τὸν Σταυρὸν ἐν τῷ τόπῳ τοῦ Κρανίου (1), συνείχετο, ἤγουν συνοχὴν καρδίας ἔπασχεν ἀπὸ ἕνα πολὺ θάμβος καὶ ἔκστασιν· τὸ γὰρ Συνείχετο σημαίνει μὲν καὶ τὸ, ἐκρατεῖτο καὶ ἐσυντηρεῖτο, καθ' ὃ σημαινόμενον λέγομεν τὸν Θεὸν συνοχέα τοῦ παντός· σημαίνει δὲ καὶ τὸν λειποψυχοῦντα καὶ στενοχωρούμενον ἀπὸ ἀσθένειαν ὑπερβολικὴν, ἢ ἀπὸ λύπην καὶ θάμβος καὶ φόβον αἰφνιδίως ἀκολουθήσαντα· ὅταν γὰρ τοιαῦτα πάθη ἀκολουθήσουν εἰς τὸν ἄνθρωπον, φεύγει μὲν ἀπὸ τὰ ἔξωθεν μέρη τοῦ σώματος τὸ ζωογόνον αἷμα καὶ πνεῦμα, καταφεύγει δὲ εἰς τὴν καρδίαν, ὡς εἰς κανένα δυνατὸν κάστρον, ἵνα ἐκεῖ φυλαχθῇ· ὅθεν ἐκεῖ περικλειόμενον, κάμνει τὸν πάσχοντα νὰ ζῇ μὲ μόνην τὴν καρδίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἔγινεν ἡ τοῦ αἵματος συνοχή τε καὶ συστολὴ, κατὰ δὲ τὰ ἄλλα μέρη τοῦ σώματος νὰ μὴ διαφέρῃ τίποτε ἀπὸ τοὺς νεκρούς.

Ἀληθῶς λοιπὸν ἡ Κτίσις σταυρούμενον ὁρῶσα τὸν Κύριον, καὶ θαμβηθεῖσα εἰς τὴν φρικτὴν αὐτὴν θεωρίαν, συνείχετο: ἤτοι λειποψυχίαν τινὰ ἁρμοδίαν εἰς αὐτὴν ἔπασχε. Καὶ μολονότι τὸ, Συνείχετο, καὶ τὸ, Κατιδοῦσα δὲν λέγονται κυρίως ἐπὶ τῆς ἀψύχου καὶ ἀναισθήτου Κτίσεως, ἡ ὁποία οὔτε καρδίαν ἔχει, οὔτε φόβον, οὔτε αἷμα, οὔτε ἀσθένειαν, οὔτε ὀμμάτια· μ' ὅλον τοῦτο ἡ τῶν Ῥητόρων καὶ Ποιητῶν ἐξουσία καὶ τὰ πρόσωπον μὴ ἔχοντα προσωποποιεῖ, καὶ εἰς τὰ ἄψυχα ψυχὴν περιτίθησιν· ἀλλὰ καὶ ἡ θεία Γραφὴ προσωποποιΐας τοιαύτας συνειθίζει νὰ μεταχειρίζεται, καὶ νὰ δίδῃ λόγον εἰς τὰ ἄλογα, καθὼς εἶναι τὸ „Οἱ Οὐρανοὶ διηγοῦνται δόξαν Θεοῦ", (Ψαλ. ιή. 1.) καὶ τὸ „Οἱ „λίθοι κεκράξονται", (Λουκ. ιθ'. 40.) καὶ τὸ „Ποταμοὶ κροτήσουσι χειρὶ ἐπὶ τὸ αὐ„τό", (Ψαλ. υζ'. 9.) καὶ ἄλλα μυρία· ὅθεν καὶ ἐδῶ κατὰ τὴν ὁμοιότητα τούτων ἐδόθη καὶ εἰς τὴν ἄψυχον Κτίσιν συνοχὴ καὶ λειποθυμία καὶ ὀμμάτια. Καὶ κατὰ ἄλλον δὲ τρόπον τοῦτο δύναται νὰ νοηθῇ, ὅτι τὸ πάθος τοῦ Κυρίου τόσον ἦτον ὑπερβολικὸν καὶ ἐκπληκτικώτατον, ὥστε καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἄψυχον καὶ ἀναίσθητον Κτίσιν, αἴσθησιν, τρόπον τινὰ, καὶ λειποψυχίαν τότε ἐτερατούργησεν· ἂν γὰρ δὲν ἦτον αὐτὴ ἡ αἰτία, πῶς ὁ ἥλιος ἐσκοτίσθη; (2) πῶς διερράγη τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ; πῶς

ἡ

(1) Διὰ δύω αἰτία ὠνομάσθη Κρανίου τόπος τὸ Ὄρος τοῦ Γολγοθᾶ· τὸ πρῶτον καὶ μυστικώτερον, διότι, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Βασιλείου, τοῦ Χρυσοστόμου καὶ Θεοφυλάκτου, παράδοσις εἶναι τοιαύτη, ὅτι ἐκεῖ νὰ ἦτον τεθαμμένον τὸ σῶμα τοῦ Ἀδάμ· λέγει δὲ καὶ ὁ Ἅγιος Ἐπιφάνιος αἱρέσει Κϛ'. κατὰ Τατιανῶν· „Πόθεν οὖν ἡ ἐπωνυμία τῆ Κρανίου; „Ἐπειδὴ τοῦ πρωτοπλάστου ἀνθρώπου ἐκεῖ τὸ κρα„νίον εὑρηται, καὶ τὸ λείψανον ἐναπέκειτο, τούτου „ἕνεκα Κρανίου τόπος ἐπεκέκλητο· ἐφ' οὗ σταυρω„θεὶς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, διὰ τοῦ ῥεύ„σαντος ὕδατος καὶ αἵματος ἀπὸ τῆς νυχθείσης „αὐτοῦ πλευρᾶς, αἰνιγματωδῶς ἔδειξε τὴν ἡμῶν σω„τηρίαν, ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τὸ φυράματος (ἤτοι ἐκ τῆ „Κυριακοῦ σώματος) ἀρξάμενος ραντίζειν τὰ λεί„ψανα τοῦ προπάτορος". Ὅθεν λέγει καὶ ὁ μέγας Βασίλειος· „Διόπερ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἀνθρωπείου θα„νάτου ἐρευνήσας εἰς τὸν λεγόμενον Κρανίου τόπον, „τὸ πάθος ἐδέξατο, ἵνα ἐν ᾧ τόπῳ ἡ φθορὰ τῶν „ἀνθρώπων τὴν ἀρχὴν ἔλαβεν, ἐκεῖθεν ἡ ζωὴ τῆς „Βασιλείας ἄρξηται". (Τόμ. β'. ὁράσει ε'. εἰς τὸν Ἡσαΐαν). Διὸ καὶ τὸ Ψαλμικὸν ἐκεῖνο „Σὺ δὲ, „Κύριε, δόξα μου καὶ ὑψῶν τὴν κεφαλήν μου" τινὲς ἑρμηνευταὶ γνωματεύουσιν ὅτι λέγεται ἐκ προσώπου τοῦ Ἀδὰμ πρὸς τὸν ἄνωθεν ἐσταυρωμένον Χριστόν· ὅθεν καὶ ὁ μοναχὸς Ἐπιφάνιος εἰς τὸ αὐτοῦ σύγγραμμα περὶ Συρίας καὶ Ἱερουσαλὴμ λέγει· „Ὑπὸ τὸν Γολγοθᾶν ναὸς (ἤτοι οἶκος) μι„κρὸς τοῦ Ἀδὰμ ἐστι, καὶ ἐν αὐτῷ ἦν ἡ κάρα αὐ„τοῦ ὑπὸ τὸ ῥῆγμα τοῦ Γολγοθᾶ· ὅθεν ἐκ τούτου „Κρανίου τόπος ἐκλήθη". Τὸ δεύτερον δὲ καὶ προχειροτέρον αἴτιον εἶναι, ὅτι, κατὰ τὴν γνώμην Γεωργίου τοῦ Κορεσσίου καὶ ἄλλων, δὲν ἔλειπον ἐκεῖθεν πάντοτε κρανία διεσπαρμένα τῶν ἀποκεφαλιζομένων κακούργων, ἐξ ὧν Κρανίου τόπος ἐκλήθη. (Ὅρα σελ. 259. τοῦ νεοτυπώτου Τροπαίου τῆς Ὀρθοδόξου Πίστεως).

(2) Σημείωσαι ὅτι ὄχι μόνον ὁ Ἥλιος ἐσκοτίσθη, ἀλλὰ καὶ ἡ Σελήνη ἐφαίνετο κόκκινη ὡς αἷμα ἐν τῷ καιρῷ τοῦ πάθους· βεβαιοῖ δὲ τοῦτο ὁ Ἀλεξανδρείας Κύριλλος· ἑρμηνεύων γὰρ τὸ τοῦ Ἰωὴλ ἐκεῖνο „Ὁ Ἥλιος μεταστραφήσεται εἰς σκότος, καὶ ἡ „Σελήνη εἰς αἷμα", ταῦτα φησίν· „Ἐπὶ ταῖς δυ„σεβείαις τῶν Ἰουδαίων ταῖς εἰς Χριστὸν γεγενημέ„ναις καὶ αὐτὴ τῶν στοιχείων δεδυσφόρηκεν ἡ φύ„σις· κατωλοφύρετο δὲ ὥσπερ ἡ κτίσις καθυβρισμέ„νον ὁρῶσα τὸν κτίσαντα· καὶ ὁ μὲν θεῖος ναὸς „ὡς τοῖς πενθοῦσιν ἀσχάλλων ἐν ἴσῳ περιερρήγνυ„το· γέγραπται γὰρ ὅτι τὸ τοῦ ναοῦ καταπέτα„σμα ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω ἐσχίσθη· ὁ Ἥλιος δὲ „τὸ οἰκεῖον ἀνακόψας σέλας, οὐκ ἠξίου φαίνειν ἔτι „τοῖς ἐπὶ τῆς γῆς· ἐποίει γὰρ σκότος ἀπὸ ὥρας „ἕκτης ἕως ἐννάτης· ἐσχίζοντο δὲ καὶ αἱ πέτραι· „τάχα δέ που καὶ περὶ τὸν τῆς Σελήνης κύκλον „ἐπράττετό τι τῶν ἀσυνήθων, ὡς δοκεῖν εἰς αἷμα „μεταπεποιῆσθαι αὐτήν. Σεσίγηται μὲν ἂν τὸ τοιόν „δε τοῖς ἁγίοις Εὐαγγελισταῖς· ἀξιοχρεως γοῦν ἡ „πίστις ἐκ προφητείας. Ὅτι μὲν τοῖς τὲ Δημιουρ-

„γοῦ

ἡ γῆ ἐσείσθη; πῶς αἱ πέτραι ἐσχίσθησαν; πῶς πολλὰ σώματα τῶν κεκοιμημένων ἁγίων ἠγέρθησαν; ἐπειδὴ δὲ ταῦτα τὰ παράδοξα ἐνεργήθησαν, τί θαυμαστὸν εἶναι ἂν καὶ ἡ ἀναίσθητος καὶ ἄλογος Κτίσις ἐσυνείχετο καὶ ἐλειποθύμει, καὶ ὡς αἰσθητικὴ ἔπασχε, καὶ ὡς λογικὴ ἐφώναζε; Τί δὲ ἐφώναζεν; „Οὐκ ἔστιν Ἅγιος πλήν σου, Κύριε „φιλάνθρωπε (1)". Ὁ λόγος δὲ ἔτος χαρακτηριστικός ἐστι τῆς τρίτης ταύτης Ὠδῆς τῆς Προφήτιδος Ἄννης. Βεβαιοῖ δὲ τὰ ἀνωτέρω καὶ ὁ Χρυσορρήμων λέγων· „Τότε ἐπὶ μόνῃ „τῇ ὑπομονῇ (τοῦ Κυρίου) ἐθαμβήθη τὸ πᾶν· τότε Οὐρανοὶ μὲν ἐσαλεύθησαν, Ἀρχαὶ „δὲ ἐκινήθησαν ὑπερκόσμιοι; Θρόνοι καὶ Νόοι τὸν Ἀρχιστράτηγον τῆς μεγάλης δυνάμεως „ὁρῶντες κρεμάμενον· μικροῦ δ' ἂν ἐξέπεσον καὶ οἱ ἀστέρες τῷ Οὐρανοῦ, τὸν πρὸ ἑωσφό„ρου βλέποντες ἁπλούμενον· μικροῦ δ' ἂν ὅλος ὁ Κόσμος συνεχύθη, καὶ τῷ φόβῳ τοῦ „πάθους συνεστάλη". (Λόγῳ ζ'. εἰς τὸ Πάσχα ἐκ τῶν ὀκτώ).

Τροπάριον.

„Σύμβολα τῆς ταφῆς σου παρέδειξας τὰς ὁράσεις πληθύμας· μῦμ „δὲ τὰ κρύφιά σου θεαμδρικῶς διετράμωσας καὶ τοῖς ἐμ ᾅδῃ, Δέ„σποτα· Οὐκ ἔστιμ Ἅγιος πλήμ σου, Κύριε, κραυγάζουσιμ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸ παλαιὸν, λέγει, ὦ Δέσποτα τῶν ἁπάντων, διὰ μέσου πολλῶν Προφητῶν πληθύνας τὰς ὁράσεις: ἤτοι τὰς προοράσεις καὶ τὰς χρηματισμὺς, καθὼς εἶπας διὰ στόματος Ὡσηὲ τοῦ

„γοῦ νεύμασιν οὐκ ἐν Ἡλίῳ μόνον τὰ σημεῖα γέ„γονεν, ἀλλ' οἷον ὅλη πρὸς τὸ ἀκαλλὲς καὶ ἀσύμ„θες αὐτὴ μετακεχώρηκεν ἡ φύσις, σαφὲς ἂν γέ„νοιτο, Θεοῦ λέγοντος διὰ φωνῆς Ἡσαΐου· „Καὶ „ἐνδύσω τὸν Οὐρανὸν σκότος, καὶ θήσω ὡς σάκκον „τὸ περιβόλαιον αὐτοῦ. (Ἡσ. ν'.) Οὐρανὸν δὲ ὅ„ταν λέγῃ, πάντα φησὶ τὰ ἐν Οὐρανῷ οἷον σάκκῳ „τῷ σκότει καταμφιάσαι, πενθοῦντα καὶ ἀλγοῦντα, „καὶ ὥσπερ διακεκραγότα τῷ σχήματι".

(1) Ἐγὼ δὲ λέγω καὶ ἄλλο μεγαλήτερον. Δὲν εἶναι θαυμαστὸν, ἀδελφοὶ, ἂν καὶ ἡ ἀναίσθητος καὶ ἄλογος Κτίσις, βλέπουσα τὸ πάθος καὶ τὸν θάνατον τοῦ ἰδικοῦ της Κτίστου, θάμβει πολλῷ συνείχετο καὶ ἐλειποθυμοῦσε, καὶ ὡς αἰσθητικὴ καὶ λογικὴ ἔπασχεν· τὸ θαυμαστὸν εἶναι ὅτι ἡ Κτίσις ὅλη δὲν ἠφανιώθη καὶ δὲν ἐπῆγεν εἰς τὸ μὴ ὄν, μὴ ὑποφέρουσα νὰ βλέπῃ τὸν ἰδικόν της Δημιουργὸν οὕτως ἀτίμως πάσχοντα καὶ ἐπὶ Σταυροῦ θανατούμενον. Καὶ βέβαια, ἂν ὁ Κτίστης καὶ Δημιουργὸς δὲν ἐκράτει εἰς τὸ εἶναι τὴν ἰδικήν του Κτίσιν, μὲ τὴν συνεκτικὴν αὐτοῦ δύναμιν, ἤθελε διαλυθῇ αὐτὴ εἰς τὸ μὴ εἶναι· ὅθεν ἀρίστα ἐμελούργησεν ὁ θεῖος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς ἐν τῷ πλ.β'. ἤχῳ τῆς Ὀκτωήχου εἰπών· „Θεὸν σταυρούμενον σαρκὶ κα„θορῶσα ἡ Κτίσις, διελύετο φόβῳ· ἀλλὰ τῇ συνε„κτικῇ παλάμῃ τοῦ δὶ ἡμᾶς σταυρωθέντος κρα„ταιῶς συνείχετο". ὅπερ ἑρμηνεύων ὁ σοφὸς Ζωναρᾶς λέγει· „Ἐντεῦθεν ἂν εἴρηται τῷ θεολήπτῳ Πα„τρὶ (τῷ Δαμασκηνῷ δηλ.) τό „Διελύετο ἡ Κτί„σις καθορῶσα τῷ φόβῳ συνηλαύνετο, φησὶν, εἰς τὸ „φθαρῆναι, σύντρομος γενομένη· ἀλλὰ τῇ συνεκτι„κῇ παλάμῃ τοῦ δὶ ἡμᾶς σταυρωθέντος κραταιῶς „συνείχετο· εἰ μὴ γοῦν τῇ χειρὶ συνείχετο τοῦ „σταυρωθέντος, διελύθη ἄν. Κραταιῶς δὲ εἶπε, τὸ „ὑπερβάλλον παριστῶν τῆς θείας δυνάμεως· ταύτῃ „γὰρ καὶ ἐπὶ τῶν Βασιλέων τῇ λέξει κεχρήμεθα, „κραταιοὺς αὐτοὺς ὀνομάζοντες, ἵνα τὸ ὑπερβάλλον „τῆς ἐξουσίας δηλώσωμεν".

Εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ πάθους τοῦ Κυρίου συνοχὴν καὶ θάμβος τῆς Κτίσεως ἁρμόζει ἡ γλαφυρὰ ἐκείνη περικοπὴ, ἥτις εὑρίσκεται ἐν ἀνεκδότῳ λόγῳ εἰς τὸ πάθος, ῥήτορός τινος νεωτέρου Ζακυνθίου· ἔχει δὲ οὕτως· „Ἰδοὺ ὁ ἥλιος, βλέπων ἐπὶ Σταυροῦ σὲ „τὸν ἰδικόν του δημιουργὸν καὶ νοητὸν Ἥλιον, τό„σον φόβον λαμβάνει, εἰς τρόπον ὅτι ἐν τῷ λαμ„πρῷ μεσημερίῳ τῆς μεγάλης Παρασκευῆς χάνει „ὁλοτελα τὸ φῶς, καὶ ἀφίνει ὅλα τὰ ὑπὸ σελήνην „εἰς ἕνα φοβερὸν καὶ σκοτεινότατον μεσονύκτιον. „Ἰδοὺ ἡ γῆ, νομίζουσα ὅτι ἦλθε τὸ τέλος της, φο„βισμένη ὅλη, ταράττει τὴν μεγάλην της σφαῖραν· „καὶ κινουμένη εἰς τὴν φυγὴν, σχίζει ταῖς πέτραις, „ὅπου τῆς ἐναντιοῦνται τὸν δρόμον· ὑψόνει φλόγας „ἕως τὰ νέφαλα· κρημνίζει χαμαὶ τὰ φυτὰ καὶ τὰ „δένδρα· ἀναρρεπίζει τῶν πηγῶν καὶ τῶν ποταμῶν „εἰς τὸν ἀέρα τὰ ὕδατα· τὰς θαλάσσας διώκει ἀ„πὸ τὰ ὅρια· χάνουν τὸ κέντρον ὅλα τὰ κτίσματα· „λειποθυμεῖ κάθε πνοή, καὶ οἱ στεναγμοὶ εἰς τοὺς „Οὐρανοὺς ἀντιβοοῦν. Ἰδοὺ τῶν κεκοιμημένων ἁγίων „τὰ σώματα προβαίνουν τρομασμένα ἀπὸ τὰ γήϊνα „χάσματα· ἀπὸ ἀνωθεν ἕως κάτω ἐσχισμένον πά„λιν ὁρᾶται τὸ καταπέτασμα· κλαίουσιν οἱ λαοὶ „ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τὴν τοῦ Κόσμου συντέλειαν λο„γιζόμενοι· τρέμουσιν οἱ ἄδικοι δικασταί σου· φεί„γουσιν οἱ ὑπηρέται τοῦ φόνου σου· πνίγονται οἱ „μαθηταί καὶ προδόται σου".

τοῦ Προφήτου „ Ἐγὼ ὁράσεις ἐπληθυνα καὶ ἐν χερσὶ Προφητῶν ὡμοιώθην “, (Ὡσ. ιβ'. 10.) διὰ τῶν προοράσεων ἐκείνων καὶ προφητειῶν παρέδειξας: ἤτοι ὀλίγον τι καὶ αἰνιγματωδῶς ἐδείξας τὰ σύμβολα, τουτέστι τὰ ὁμοιώματα τῆς ἰδικῆς σου ταφῆς. Ποῖαι δὲ ἦτον αἱ προοράσεις αὗται καὶ τὰ σύμβολα τῆς ταφῆς σου; Τὸ σημεῖον τοῦ Προφήτου Ἰωνᾶ, ὅς τις ἐνταφιάσθη μὲν μέσα εἰς τὴν κοιλίαν τοῦ κήτους καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ τρεῖς ἡμέρας· ὕστερον δὲ ἐξεράσθη πάλιν ἀπὸ τὸ κῆτος σῶος καὶ ἀβλαβής· τοῦτο ἐστάθη ἕνα σύμβολον καὶ ὁμοίωμα φανερὸν τῆς ἰδικῆς σου ταφῆς καὶ τῆς ἀναστάσεως· διὸ καὶ ἐν τοῖς ἁγίοις Εὐαγγελίοις εἰς παράδειγμα τὸν Ἰωνᾶν ἔφερες, εἰπών· „ Ὥσπερ ἦν Ἰωνᾶς ἐν τῇ „ κοιλίᾳ τοῦ κήτους τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας, οὕτως ἔσται ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν „ τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας “. (Ματθ. ιβ'. 40.)

Σύμβολον τῆς ταφῆς σου εἶναι τὰ λόγια τοῦ Προφήτου Ἡσαΐου, οὕτω λέγοντος· „ Ἀπὸ „ προσώπου ἀδικίας ἦρται ὁ δίκαιος· ἔσται ἐν εἰρήνῃ ἡ ταφὴ αὐτοῦ· ἦρται ἐκ τοῦ μέ„ σου “· (Ἡσ. νζ'. 1.) δίκαιος γὰρ ἐδῶ ἐννοεῖται ὁ Χριστὸς, κατὰ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Ἱεροῦ Θεοδωρίτου. Σύμβολον τῆς ταφῆς σου ἐστάθη ὁ Προφήτης Ἐλισσαῖος, ὅς τις ἐν τῷ τάφῳ νεκρὸς εὑρισκόμενος, ἀνέστησε τὸν μονόζωνον ἐκεῖνον νεκρὸν, τὸν μετὰ ἕνα χρόνον ἐκεῖ ἐνταφιασθέντα, καθὼς εἶναι γεγραμμένον· „ Καὶ ἔρριψαν τὸν ἄνδρα ἐν τῷ τάφῳ Ἐ„ λισσαιὲ, καὶ ἐπορεύθη καὶ ἥψατο τῶν ὀστέων Ἐλισσαιὲ, καὶ ἔζησε καὶ ἀνέστη ἐπὶ „ τοὺς πόδας αὐτοῦ “. (Δ. Βασιλ. ιγ'. 21.) Σύμβολον τῆς ταφῆς τοῦ Κυρίου ἐστάθη ὁ Προφήτης Δανιὴλ, ὅς τις ἐν τῷ λάκκῳ ὡς ἐν τάφῳ βληθεὶς, ἐκβῆκεν ἀπὸ ἐκεῖ ἀβλαβὴς καὶ ὁλόκληρος. Σύμβολον τῆς ταφῆς τοῦ Κυρίου ὁμοῦ καὶ τῆς ἀναστάσεως λέγουσι καὶ οἱ δύω ὁμοῦ ἐξηγηταὶ τῶν Κανόνων ὅτι ἦτον καὶ τὰ νεκρὰ ἐκεῖνα κόκκαλα, τὰ ὑπὸ Ἰεζεκιὴλ ὁραθέντα εἰς τὸν κάμπον, τὰ ὁποῖα ἀνέστησαν· διὸ καὶ ἡ περὶ αὐτῶν προφητεία κατὰ τὴν σημερινὴν ἡμέραν ἀναγινώσκεται.

Λέγει λοιπὸν πρὸς τὸν Κύριον ὁ Ἱεράρχης Μάρκος· Τὸ παλαιὸν μὲν ἐτύπονες τὴν ταφήν σου, ὦ Χριστὲ Βασιλεῦ, μὲ σύμβολα καὶ αἰνίγματα διὰ μέσου πολλῶν Προφητῶν· τώρα δὲ κατὰ τὴν σημερινὴν ἡμέραν τοῦ μεγάλου Σαββάτου διετράνωσας καθαρῶς τὴν ταφήν σου ταύτην τὴν κρυφίαν οὖσαν κοντὰ εἰς τοὺς παλαιοὺς Προφήτας· ἐτράνωσας δὲ αὐτὴν ὄχι πάλιν μὲ σύμβολα αἰνιγματώδη καὶ σκοτεινὰ, ὄχι μὲ ὁράσεις καὶ τύπους, ἀλλὰ μὲ αὐτὴν τὴν ἔκβασιν τῶν συμβόλων ἐκείνων, τουτέστιν αὐτὴν τὴν πραγματικὴν ταφήν σου αἰσθητῶς ἐπαράστησας, ὄχι μόνον εἰς τοὺς ζωντανοὺς ἀνθρώπους, τοὺς ἐπὶ γῆς εὑρισκομένους, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτοὺς ἀκόμη τοὺς ἐν τῷ ᾅδῃ ὄντας, εἰς τοὺς ὁποίους ἐκατέβης καὶ ὑπέδειξας θεανδρικῶς, (δηλαδὴ Θεὸς ὁμοῦ φανεὶς καὶ ἄνθρωπος κατὰ τὸν Ζωναρᾶν) τὰ κρύφιά σου, τὰ πάλαι μὲν τυπούμενα δι' αἰνιγμάτων καὶ συμβόλων ἀπὸ τοὺς Προφήτας, νῦν δὲ φανερωθέντα δι' αὐτῆς τῆς αἰσθήσεως. Ἐρανίσθη δὲ τὸ ῥητὸν τοῦτο ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸν Προφήτην Δαβὶδ λέγοντα· „ Τὰ ἄδηλα καὶ τὰ κρύφια τῆς σοφίας „ σου ἐδήλωσάς μοι “. (Ψαλ. ν'. 6.)

Ἄκουσον δὲ πῶς ἑρμηνεύει τὸ ἀνωτέρω ῥητὸν τοῦ Ὡσηὲ ὁ Ἱερὸς Θεοφύλακτος Βουλγαρίας, ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ Προφήτου ἐκείνου. „ Ἐγὼ ὁράσεις ἐπληθυνα “. Διδάσκει διὰ „ τούτου ὁ Θεὸς ὅτι διαφόροις ἀποκαλύψεσιν ἐχρήσατο, οὐχὶ τὴν ἑαυτοῦ φύσιν ἐπιδει„ κνὺς, ἀόρατος γὰρ αὕτη, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἑκάστου χρείαν τύπους τινὰς καὶ ὁμοιώματα „ δεικνύων τῆς θείας φύσεως καὶ ἐνεργείας· ἄλλως γὰρ (ὡράθη) τῷ Δανιὴλ, καὶ ἑτέρως „ τῷ Ἰεζεκιὴλ, καὶ τῷ Ἡσαΐᾳ ἑτέρως, καὶ τῷ Μιχαίᾳ ἄλλως “. Τὸ δὲ „ Ἐν χερσὶ Προ„ φητῶν ὡμοιώθην “ ὕτως ἑρμηνεύει· „ Ὁμοιώματα τινὰ, λέγει, τῆς ἐμῆς ἐν σαρκὶ παρου„ σίας προετύπωσα ἐν τοῖς κατὰ νόμον Προφήταις, ποικίλας καὶ πολλὰς ὁράσεις ὑποδεί„ ξας· ἐπεὶ δὲ βλέπομεν ἄρτι δι' ἐσόπτρου καὶ ἐν αἰνίγματι, εἰκότως πᾶσα γνῶσις ἐν„ ταῦθα γινομένη, ὁμοίωμα ἐστί· καὶ πᾶσα ὅρασις οὐχὶ ἐνσιδὴς ἐστι καὶ ἁπλῆ, ἀλλὰ „ πεπληθυσμένη δι' αἰσθητῶν τινων εἰκόνων τυπουμένη· οὕτω καὶ τὸν Θεὸν, ἥλιον καὶ „ πῦρ καὶ ζωὴν καὶ τ' ἄλλα τοιουτότροπα ὀνομάζομεν “. Ἴσως δὲ καὶ τὸ „ Ἐν χερσὶ Προ„ φητῶν ὡμοιώθην “ νοεῖται κατὰ συνεκδοχὴν, ἀντὶ τοῦ „ Ἐν τοῖς Προφήταις “, τοῦ μέρους λαμβανομένου ἀντὶ τοῦ ὅλου. Ὁ δὲ Ἀλεξανδρείας Κύριλλος καὶ ὁ Ἱερὸς Θεοφύλακτος ἄλλως ἑρμηνεύουσι τὸ „ Ἐν χερσὶ Προφητῶν ὡμοιώθην “, δηλαδὴ ὅτι ἐν τοῖς ψευδοπροφήταις ὡμοιοῦτο ὁ Θεός· καθότι ἐκεῖνοι ἀπατῶντες τοὺς λαοὺς, ἔπλαττον τὰ τοῦ Θεοῦ διὰ λόγων καὶ πράξεων, χωρὶς νὰ ἦναι τοῦ Θεοῦ.

Διὰ

Διὰ τί δὲ εἶπεν ὁ Μελῳδὸς ἐν τῷ τέλει τῦ Τροπαρίου τούτου καὶ ἄλλων „ Οἱ ἐν τῷ „ Ἅδῃ ἐκραύγαζον "; ἀρκετὸν γὰρ μόνον ἦτον νὰ εἰπῇ τὸ „ Ἔλεγον ". Εἰς τῦτο ἀποκρίνεται Ἰωάννης ὁ Ζωναρᾶς ἐν τῇ Ἑρμηνείᾳ τοῦ Γ'. ᾠχου τῆς Ὀκτωήχου λέγων· „ Κραυγή „ ἐστιν ἐπιτεταμένη φωνή, καὶ μετὰ πνεύματος βιαίου ἐκρηγνυμένη. Οἱ οὖν ἐκπλήξει „ ληφθέντες μείζοσι τῆς συνηθείας εἰώθασι κεχρῆσθαι φωναῖς καὶ βοᾶν ἐκ φόβου. Καὶ „ οἱ ἐν τῷ Ἅδῃ λοιπὸν ὁρῶντες τὸν Κύριον εἰς αὐτὲς καταβάντα, καὶ ἐκεῖθεν αὐτοὺς ῥυ„ σάμενον, ἐκπληττόμενοι ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ αὐτῶν σωτηρίᾳ, ἔκραζον τὸ „ Οὐκ ἔστιν ἅγιος ".

Τροπάριον.

„ Ἥπλωσας τὰς παλάμας καὶ ἥμωσας τὰ τοπρὶν διεστῶτα· κα„ ταστολῇ δὲ, Σῶτερ, τῇ ἐν σιμδόμι καὶ μνήματι πεπεδημένους ἔ„ λυσας, οὐκ ἔστιν ἅγιος πλήν σου, Κύριε, κραυγάζοντας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἀλληγορικῶς ἐν τῷ Τροπαρίῳ τούτῳ νοεῖ ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς τὴν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ ἐξάπλωσιν τῶν χειρῶν τοῦ Κυρίου, καὶ τὴν ἐν τῷ τάφῳ κατάθεσιν τοῦ Κυριακοῦ αὐτοῦ σώματος, τειλιγμένου ὄντος μὲ τὴν σινδόνα· ὅθεν λέγει· Ὦ Σωτὴρ τοῦ Κόσμου Χριστὲ, σὺ ἐξήπλωσας εἰς τὸν Σταυρὸν τὰς παλάμας σου: ἤτοι τὰς χεῖράς σου (ἀπὸ τοῦ μέρους τὸ ὅλον, ἢ διότι, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν Ἰωάννην, αἱ παλάμαι ἦτον ὅπου ἐκαρφώθησαν εἰς τὸν Σταυρόν). Διὰ ποίαν δὲ αἰτίαν τὰς ἐξήπλωσας; Ἵνα μὲ αὐτὰς συμμαζώξῃς εἰς μίαν ἕνωσιν τὰ πρότερον ὄντα χωρισμένα καὶ ἐσχισμένα ἀναμεταξύ των. Ποῖα δὲ ἦτον αὐτά; Ἦτον οἱ δύω λαοὶ, ὁ Ἰσραηλιτικὸς καὶ ὁ Ἐθνικὸς, τοὺς ὁποίους ἥνωσεν ὁ Σωτὴρ, καὶ μίαν Ἐκκλησίαν πεποίηκε, καὶ εἰς μίαν μάνδραν αὐτὲς συνήγαγε, καθὼς ἐν Εὐαγγελίοις αὐτὸς εἶπεν ὁ ἀρχιποιμὴν Κύριος· „ Καὶ ἄλλα πρόβατα ἔχω, ἃ οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς αὐ„ λῆς ταύτης· κακεῖνά με δεῖ ἀγαγεῖν, καὶ τῆς φωνῆς μου ἀκούσουσι, καὶ γενήσεται μία „ ποίμνη, εἷς ποιμήν ". (Ἰω. ι'. 16.) Μᾶλλον δὲ ἁρμόζει εἰς τὸν λόγον τοῦτον τοῦ Μελῳδοῦ τὸ ἄλλο ῥητὸν, τὸ ὁποῖον γράφει ὁ αὐτὸς Ἰωάννης· „ Ὅτι ἔμελλεν ὁ Ἰησοῦς ἀπο„ θνήσκειν ὑπὲρ τοῦ Ἔθνους (τῶν Ἑβραίων δηλ.), καὶ οὐχ ὑπὲρ τοῦ Ἔθνους μόνον, „ ἀλλ' ἵνα καὶ τὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ τὰ διεσκορπισμένα (ἤτοι τὰ Ἔθνη) συναγάγῃ εἰς „ ἕν ". (Ἰω. ιά. 52.)

Ἡνωσεν ὁ Χριστὸς διὰ τῆς ἐν Σταυρῷ ἐξαπλώσεως τῶν χειρῶν του καὶ τοὺς Ἀγγέλους ὁμοῦ καὶ τοὺς ἀνθρώπους, οἵτινες ἦτον χωρισμένοι ἀναμεταξύ των· ὅθεν καὶ ὁ Θεολόγος εἶπε Γρηγόριος· „ Σήμερον σωτηρία τῷ Κόσμῳ, ὅσος τε ὁρατὸς, καὶ ὅσος ἀόρατος " (Λόγ. εἰς τὸ Πάσχα). Καὶ διὰ νὰ σαφηνίσωμεν παραστατικώτερον τὸ νόημα τοῦτο, ἄκουσον. Καθὼς, χάριν παραδείγματος, ἕνας εἰρηνοποιὸς ἄνθρωπος, ὅταν θέλῃ νὰ ἑνώσῃ καὶ νὰ φιλιώσῃ δύω ἀνθρώπους ὅπου ἔχουν ἔχθραν ἀναμεταξύ των, καὶ εἶναι χωρισμένοι ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλον, ἐξαπλόνει τὰ χέριά του, καὶ μὲ τὸ δεξιὸν μὲν χέρι πιάνει τὸν ἕνα ἄνθρωπον, μὲ τὸ ἀριστερὸν δὲ πιάνει τὸν ἄλλον, καὶ οὕτω φέρνει καὶ τοὺς δύω εἰς ἓν καὶ τοὺς εἰρηνοποιεῖ· οὕτω καὶ σὺ ἐποίησας, Σωτὴρ ἡμέτερε· ἁπλώσας γὰρ τὰς παναγίας σου χεῖρας, καὶ ἑνώσας τοὺς πρὶν χωρισμένους, εἰρηνοποίησας αὐτοὺς καὶ φίλους ἀπεκατέστησας· ἰδικόν σου γὰρ ἔργον, Κύριε, εἶναι τὸ νὰ συνάγῃς καὶ νὰ ἑνόῃς καὶ νὰ εἰρηνοποιῇς· καθὼς καὶ τοῦ ἐχθροῦ Διαβόλου ἔργον, ἐξ ἐναντίας, εἶναι τὸ νὰ σκορπίζῃ καὶ νὰ διαιρῇ καὶ νὰ ἐχθροποιῇ, ὡς εἶπας μόνος ἐν Εὐαγγελίοις· „ Ὁ μὴ συ„ νάγων μετ' ἐμοῦ, σκορπίζει ". (Μάρ. ιβ'. 30.)

Ἢ καὶ διὰ τοῦτο ἐξήπλωσεν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ ὁ Κύριος τὰς παλάμας του, διὰ νὰ πιάσῃ τὰ μακρὰν ὄντα τέκνα του, καὶ οὕτως ἐναγκαλισθῇ αὐτὰ ὡς πατὴρ φιλόστοργος, καὶ τὰ καταφιλήσῃ μὲ τὸ γλυκὺ φίλημα τῆς ἀγάπης, καθὼς ἐνηγκαλίσθη καὶ τὸν ἄσωτον Υἱὸν καὶ κατεφίλησεν αὐτόν· „ Δραμὼν γὰρ, φησὶν, (ὁ Πατὴρ) ἐπέπεσεν ἐπὶ τὸν „ τράχηλον αὐτοῦ, καὶ κατεφίλησεν αὐτόν " (Λουκ. ιέ. 20.) ἢ, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν, ἥπλω-

πλωσε τὰς παλάμας ἐπὶ Σταυροῦ, παρακαλῶν τὸν Πατέρα ὑπὲρ τοῦ Κόσμου, ἢ παρακαλῶν τὸν ἀπειθοῦντα λαὸν διὰ νὰ ἐπιστρέψῃ καὶ νὰ γνωρίσῃ τοῦ σωτηρίου πάθους τὴν δύναμιν, καὶ πιστεύσας εἰς τὸν Χριστὸν, ἐπιτύχῃ τῆς σωτηρίας του, κατὰ τὸ εἰρημένον ὑπὸ τοῦ Ἡσαΐου· „Ὅλην τὴν ἡμέραν ἐξεπέτασα τὰς χεῖράς μου πρὸς λαὸν ἀπει„θοῦντα καὶ ἀντιλέγοντα". (Ἡσ. ξέ. 2.) Καὶ τὰς μὲν παλάμας σου, Κύριε, διὰ τοῦτο ἥπλωσας ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ· ἐτειλίχθης δὲ μὲ τὸ σινδόνι, καὶ οὕτως ἐβάλθης εἰς τὸν τάφον, ἵνα μὲ τὸ τείλιγμα αὐτὸ λύσῃς ἀπὸ τὰ δεσμὰ τοῦ Ἅδου τοὺς ὑπ' ἐκείνου πεπεδημένους· καθὼς γὰρ ἐκατέβης ἀπὸ τοὺς Οὐρανοὺς διὰ νὰ ὑψώσῃς, καὶ ἐκενώθης διὰ νὰ πληρώσῃς, καὶ ἐπτώχευσας διὰ νὰ πλουτίσῃς· οὕτω καὶ περιετειλίχθης μὲ τὸ σινδόνι καὶ σάβανον, ἵνα λύσῃς τὲς πεπεδημένους ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν κατὰ τὸν Δαβὶδ λέγοντα· „Κύριος λύει πεπεδημένους". (Ψαλ. ρμέ. 6.) Οὕτω λοιπὸν διὰ τῶν ἐναντίων τὰ ἐναντία ἐθεράπευσας, Κύριε, τὸ ὁποῖον εἶναι κανὼν τῆς ἰατρικῆς τέχνης· καὶ οὕτως αἱ ἰδικαί σου στερήσεις ἔγιναν ἕξεις εἰς ἡμᾶς, καθὼς φιλοσοφεῖ ὁ ἀληθῶς φερώνυμος Μάξιμος (1).

Τροπάριον.

„Μνήματι καὶ σφραγίσιν, ἀχώρητε, (2) συμεσχέθης βουλήσει, καὶ „γὰρ τὴν δύναμίν σου ταῖς ἐνεργείαις ἐγνώρισας θεουργικῶς τοῖς „μέλπουσιν· οὐκ ἔστιν ἅγιος πλήν σου, Κύριε φιλάνθρωπε.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἀφ' οὗ εἰς τὸ ἀνωτέρω Τροπάριον ἀλληγόρησεν ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς τὴν ἐν Σταυρῷ ἐξάπλωσιν τῶν χειρῶν τοῦ Κυρίου, καὶ τὴν ἐν σινδόνι περιτείλιξιν αὐτῶν, τώρα εἰς τὸ παρὸν ἀναφέρει τὸν τάφον καὶ τὰς σφραγίδας τοῦ τάφου· διὸ λέγει· Ὦ Κύριε ἀχώρητε ἀπὸ κάθε τόπον, σὺ ἐπεριπλείσθης μέσα εἰς μνῆμα, καὶ ἐκρατήθης ἀπὸ σφραγίδας· „Πο„ρευθέντες γὰρ, φησὶν, (οἱ Ἰουδαῖοι) ἠσφαλίσαντο τὸν τάφον, σφραγίσαντες τὸν λίθον „μετὰ τῆς Κουστωδίας". (Ματθ. κζ'. 66.) Σὺ, λέγω, οὕτω περιεκλείσθης, ὄχι τραβιχθεὶς εἰς τοῦτο ἀπό τινὰ μὲ βίαν καὶ δυναστείαν, ἀλλὰ σὺ μόνος μὲ τὴν ἰδικήν σου θέλησιν κατεδέχθης τοῦτο, διὰ τέλος καὶ σκοπὸν ὑψηλότερον, δηλαδὴ ἵνα δείξῃς τὴν δύναμιν τῆς Θεότητός σου τὴν ἄπειρον καὶ ἀκατάληπτον μὲ τὲς ἐνεργείας: ἤτοι μὲ τὰ ἐνεργηθέντα θαύματα ὅπου ἠκολούθησαν μετὰ τὴν ταφήν σου· ἂν γὰρ σὺ δὲν ἤθελες περικλεισθῇ εἰς μνῆμα, καὶ ἂν δὲν ἤθελες ἀφήσῃ νὰ σφραγισθῇ ὁ τάφος σου, δὲν ἤθελε γένῃ τόσον φανερὰ ἡ δύναμις τῆς Θεότητός σου, οὔτε ἔμελλε νὰ ἀποδειχθῇ διὰ τῶν ἐνεργειῶν βεβαία ἡ ἐκ τοῦ τάφου ἀνάστασίς σου· τώρα δὲ, ἐπειδὴ σὺ μὲν ἀπεκλείσθης εἰς τὸν τάφον καὶ ἐσφραγίσθης μὲ τὲς σφραγίδας, τόσοι δὲ στρατιῶται ἐφύλαττον τὸν τάφον σου ἔξωθεν, καὶ σὺ ὕστερον ἀπὸ αὐτὰ ἀκωλύτως ἀνέστης χωρὶς νὰ σὲ ἐμποδίσῃ ὁ τάφος, χωρὶς νὰ καταλάβουν οἱ στρατιῶται, καὶ χωρὶς νὰ χαλάσουν αἱ σφραγίδες τοῦ μνήματός σου, μὲ αὐτὰ ὅλα τὰ θεοπρεπῆ ἔργα σου ἐφανέρωσας πόσον ἄπειρος εἶναι ἡ θεϊκή σου δύναμις. Εἰς ποίους δὲ ταύτην ἐφανέρωσας; Εἰς τοὺς πιστεύοντας, καὶ διὰ τοῦτο μέλποντας τὸ λόγιον ἐκεῖνο τῆς Ἄννης· „Οὐκ ἔστιν ἅγιος πλήν σου, Κύριε φιλάν„θρωπε".

Ὠδὴ

(1) Ὅρα τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Τροπαρίου τῆς Ε'. Ὠδῆς τοῦ Κανόνος τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως, τοῦ λέγοντος· „Ἐν δούλοις τῷ Καίσαρος δόγματι". καὶ „ἐκεῖ εὑρήσεις τὸ ῥητὸν τοῦ Ἁγίου".

(2) Ἐν ἄλλοις δὲ γράφεται, Ἀθάνατε· ἀναλογώτερον δὲ εἶναι τὸ, Ἀχώρητε, κατὰ τὸν ἀνώνυμον ἑρμηνευτήν.

Ὠδὴ δ'. Ὁ Εἱρμός.

„ Τὴν ἐμ Σταυρῷ σου θείαν κένωσιν προορῶν Ἀββακοὺμ, ἐξεστη-
„ κὼς ἐβόα· Σὺ δυναστῶν διέκοψας κράτος, Ἀγαθὲ, ὁμιλῶν τοῖς ἐν
„ ᾅδῃ ὡς παντοδύναμος.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἡ κένωσις ὁμοῦ καὶ ἡ πλήρωσις εἶναι ὀνόματα σημαίνοντα μὲν διάφορα πράγματα, ὄντα δὲ ἐναντία ἀναμεταξύ των· καὶ πλήρωσις μὲν λέγεται, ὅταν καθ' ὑπόθεσιν λέγωμεν ὅτι ἡ στάμνος εἶναι γεμάτη ἀπὸ νερόν· κένωσις δὲ λέγεται, ὅταν, ἐκ τοῦ ἐναντίου, λέγωμεν ὅτι ἡ στάμνος εἶναι ἄδεια ἀπὸ νερόν· λέγεται κένωσις καὶ ἡ ἐνανθρώπησις τοῦ Μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἡ μέχρι Σταυροῦ καὶ θανάτου καὶ ᾅδου αὐτοῦ συγκατάβασις· διότι ἂν καὶ αὐτὸς, κατελθὼν πρὸς ἡμᾶς, δὲν ἄφησε τοὺς κόλπους τὲς πατρικούς· ἀχώριστος γὰρ ἦτον τοῦ Πατρός· μὲ ὅλον τοῦτο λέγεται ὅτι ἐκενώθη διὰ τὴν πρὸς ἡμᾶς συγκατάβασιν· καὶ μαρτυρεῖ ὁ Παῦλος λέγων περὶ αὐτοῦ· „ Οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ
„ εἶναι ἴσα Θεῷ, ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσε μορφὴν δούλου λαβών". (Φιλ. β'. 6.) Ὁμοίως δὲ πλήρωσις λέγεται ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ Μονογενοῦς Υἱοῦ· καὶ μαρτυρεῖ Ἰωάννης ἡ μεγάλη τοῦ Θεοῦ Λόγου βροντή· „ Καὶ ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν". (Ἰω. ά. 16.) Ταῦτα δὲ καὶ τὰ δύω, τὴν κένωσιν δηλαδὴ καὶ τὴν πλήρωσιν, ἑνώσας ὁ Θεολόγος Γρηγόριος, οὕτω λέγει ἐν τῷ εἰς τὴν Χριστοῦ Γέννησιν λόγῳ αὐτοῦ· „ Καὶ ὁ
„ πλήρης κενοῦται· κενοῦται γὰρ τῆς ἑαυτοῦ δόξης ἐπὶ μικρὸν, ἵν' ἐγὼ μετάσχω τῆς ἐκεί-
„ νου πληρώσεως".

Ταῦτα λοιπὸν εὑρὼν ὁ μέγας οὗτος Μάρκος, ὡς τῶν Γραφῶν ἄριστος ἐπιστήμων, ἀκούων δὲ καὶ τὸν Ἀββακοὺμ νὰ λέγῃ ἐκεῖνο τὸ ῥητὸν „ Διέκοψας ἐν ἐκστάσει κεφαλὰς
„ δυναστῶν", (Ἀβ. γ'. 14.) ποιεῖ αὐτὸ ὑπόθεσιν τοῦ παρόντος Εἱρμοῦ, καὶ τὸ ἐννοεῖ διὰ τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου καὶ τὴν ταφὴν καὶ τὴν εἰς ᾅδου αὐτοῦ κατάβασιν· ὅθεν λέγει· Ὦ ἀγαθὲ καὶ φιλανθρωπότατε Ἰησοῦ, ὁ Προφήτης Ἀββακοὺμ, προβλέπων μὲ τοὺς νοεροὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ψυχῆς τὴν μέχρι Σταυροῦ καὶ θανάτου κένωσίν σου καὶ συγκατάβασιν, ὁμοίως προβλέπων καὶ ὅτι σὺ εἰς τὸν ᾅδην καταβὰς, θέλεις διακόψει μὲν τὰς κεφαλάς· ἤτοι τὰς ἀρχὰς καὶ ἐξουσίας τῶν ἐκεῖ δυναστευόντων Δαιμόνων, κατὰ τὸν Εὐθύμιον· θέλεις κουρσεύσει δὲ τὸν ᾅδην, ἤγουν τὰς ψυχὰς τῶν Δικαίων τῶν ἐν τῷ ᾅδῃ κρατουμένων θέλεις ἐλευθερώσει· ταῦτα, λέγω, προβλέπων ὁ Ἀββακοὺμ, ἔγινεν ὅλος ἐξεστηκὼς διὰ τὴν παράδοξον θεωρίαν· πῶς γὰρ δὲν εἶναι πρᾶγμα ἐκστατικὸν τὸ νὰ νικήσῃ ὁ νεκρωθεὶς τὸν νεκρώσαντα; ἢ πῶς δὲν εἶναι παράδοξον τὸ νὰ κατακόψῃ τὸν κρατοῦντα ὁ ὑπ' ἐκείνου κρατούμενος; Ὅθεν ἐφώναξε τὴν ἀνωτέρω πολυθρύλλητον φωνήν· Σὺ, Δέσποτα, διέκοψας τῶν νοητῶν δυναστῶν τὰ κεφαλὰς, τουτέστι τὸ κράτος καὶ τὴν αὐτῶν δύναμιν.

Ἔπειτα ἐξηγῶν ὁ Μελῳδὸς καὶ πότε τὰς κεφαλὰς τούτων διέκοψεν, ἐπιφέρει ἀκολούθως τὸ „ Ὁμιλῶν τοῖς ἐν ᾅδῃ", ἵνα δείξῃ μὲ τὸν λόγον τοῦτον ὅτι ἡ τελεία νίκη τῶν Δαιμόνων καὶ τοῦ θανάτου καὶ τοῦ ᾅδου ἔγινεν, ὅταν ὁ Κύριος ἐκατέβη εἰς τὸν ᾅδην· τότε γὰρ ἔδεσε τὸν ἰσχυρὸν Σατανᾶν, καὶ οὕτως ἐκούρσευσε τὴν οἰκίαν του: ἤτοι τὸν ᾅδην, καθὼς εἶπεν ὁ ἴδιος· „ Πῶς δύναταί τις εἰσελθεῖν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰσχυροῦ, καὶ τὰ
„ σκεύη αὐτοῦ διαρπάσαι, ἐὰν μὴ πρῶτον δήσῃ τὸν ἰσχυρὸν, καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐ-
„ τοῦ διαρπάσῃ;" (Ματθ. ιβ'. 29.) Προσθέτων δὲ εἰς τὸ τέλος τὸ „ Ὡς παντοδυνα-
„ μος", μὲ τὴν λέξιν ταύτην δείχνει τὸν τρόπον, μὲ τὸν ὁποῖον ὁ νεκρὸς καὶ ἐν τάφῳ καὶ ἐν τῷ ᾅδῃ εὑρισκόμενος διέκοψε τὰς κεφαλὰς τῶν ἀνωτέρω δυναστῶν· καὶ λέγει τοιαῦτα τρόπον τινά· Ὦ ἄνθρωποι, τί ἀπορεῖτε, πῶς νεκρὸς ὢν ὁ Κύριος ἀνέστησε τοὺς νεκρούς; πῶς ἐτάφη καὶ τοὺς τάφους εὐκαίρωσε; πῶς φανεὶς ὅτι ἐνικήθη διὰ τοῦ θανάτου, ἐνίκησε τὸν θάνατον καὶ τὸν τοῦ θανάτου αἴτιον Διάβολον; Μάθετε καὶ γνωρίσατε ὅτι ὡς Θεὸς παντοδύναμος ταῦτα πάντα ἐποίησεν, ἂν καὶ ὡς ἄνθρωπος ἔπαθε. Τί δὲ ἀδύνατον πρᾶγμα εἶναι εἰς τὸν παντοδύναμον; Βέβαια οὐδέν.

Τροπάριον.

„ Ἑβδόμην σήμερον ἡγίασας, ἣν εὐλόγησας πρὸ καταπαύσει τῶν ἔρ-
„ γων· παράγεις γὰρ τὰ σύμπαντα καὶ καινοποιεῖς, σαββατίζων,
„ Σωτήρ μου, καὶ ἀνακτώμενος.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὅτι μὲν ἔλαβον γένεσιν τὰ κτίσματα, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐξ οὐκ ὄντων ὁ Θεὸς ἐποίησε πάντα, τοῦτο διδασκόμεθα ἀπὸ τὴν θείαν Γραφήν· εἷς ἓξ γὰρ ἡμέρας ὁ ἐνυπόστατος καὶ τεχνίτης Θεὸς Λόγος ἐδημιούργησε τὰ πάντα· κατὰ δὲ τὴν ἑβδόμην ἔπαυσεν ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ καὶ ἡσύχασε· „ Καὶ εὐλόγησε, φησὶν, ὁ Θεὸς τὴν ἡμέραν τὴν „ ἑβδόμην, καὶ ἡγίασεν αὐτὴν, ὅτι ἐν αὐτῇ κατέπαυσεν ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ „ ὧν ἤρξατο ὁ Θεὸς ποιῆσαι "· (Γέν. β'. 2.) διὰ τοῦτο ἡ ἑβδόμη ὀνομάζεται παρὰ τῇ Γραφῇ κλητὴ ἁγία· „ Καὶ ἡ ἡμέρα ἡ ἑβδόμη κλητὴ ἁγία ἔσται ὑμῖν " (Ἐξ. ιβ'. 16.) (1). Ὅτι δὲ τὰ κτίσματα ἔλαβον παλιγγενεσίαν καὶ ἀνακαίνησιν, τὴν ὁποίαν ἐνήργησεν ὁ Μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς κατὰ σάρκα του ἐπιδημίας, καὶ τοῦτο ὁμοίως διδασκόμεθα ἀπὸ τὴν θείαν Γραφὴν, καὶ βεβαιοῖ ὁ Παῦλος λέγων· „ Τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν· ἰδοὺ γέ- „ γονε καινὰ τὰ πάντα ". (β'. Κορ. έ. 17.)

Καὶ εἰς μὲν τὴν πρώτην γένεσιν· ἤτοι δημιουργίαν τῶν κτισμάτων, εὐλογήθη ἡ ἑβδόμη· ἤτοι τὸ Σάββατον, καὶ ἡγιάσθη, καὶ διὰ τῆς εὐλογίας καὶ τοῦ ἁγιασμοῦ ἀπέδειξεν ὁ Θεὸς ὅτι ἐν αὐτῇ ἔλαβον τέλος τὰ πεποιημένα, καὶ πλέον δὲν δημιουργεῖ ἄλλα· εἰς δὲ τὴν

---

(1) Πολλοὶ παρὰ πολλῶν λόγοι φέρονται, ὅτι ὁ Θεὸς δὲν εὐλόγησε τὰς ἄλλας ἡμέρας, οὐδὲ ἡγίασεν, ἀλλὰ μόνην τὴν ἑβδόμην ἡμέραν· ὁ μὲν γὰρ Νύσσης Γρηγόριος σὺν τῷ συνωνύμῳ αὐτοῦ Γρηγορίῳ τῷ Θεσσαλονίκης, ὑψηλότερον νοοῦντες, λέγουσιν ὅτι διὰ τοῦτο εὐλογήθη αὕτη καὶ ἡγιάσθη, διότι ὁ Θεὸς ὥσπερ ἑαυτοῦ ἔξω γεγονὼς ὑπὸ τῆς πολλῆς ἀγάπης, ἣν εἶχε πρὸς τὸ δημιουργῆσαι τὰ κτίσματα, ἀφ' οὗ ταῦτα ἐδημιούργησεν ἐν ταῖς ἓξ ἡμέραις, ἐπανεγύρισεν εἰς τὸν ἑαυτόν του κατὰ τὴν ἑβδόμην· ὁ δὲ Ἰωσὴφ ὁ Καλοθέτης, ἀνὴρ σοφὸς τὰ θεῖα καὶ πολὺς τὰς ἀρετὰς, λέγει ὅτι, ἀφ' οὗ ἐδημιούργησεν ὁ Θεὸς τὰ κτίσματα εἰς τὰς ἓξ ἡμέρας, ἡγίασε τὴν ἑβδόμην, ἤγουν ἀφιέρωσεν αὐτὴν εἰς τὴν ἰδικήν του λατρείαν καὶ εὐχαριστίαν, ἵνα διὰ τούτου διδάξῃ ἡμᾶς ὅτι, ὕστερον ἀπὸ κάθε ἔργον μας, καὶ ἀπὸ κάθε ἀγαθὸν ὅπου λάβωμεν ἐκ Θεοῦ, πρέπει νὰ δοξολογῶμεν καὶ νὰ εὐχαριστῶμεν αὐτὸν τὸν δυναμώσαντα ἡμᾶς εἰς τὴν ἐκβασιν τοῦ ἔργου ἐκείνου, καὶ χαρισάμενον ἡμῖν τὸ ἀγαθὸν ἐκεῖνο. Ὁ αὐτὸς δὲ Ἰωσὴφ λέγει καὶ δευτέραν αἰτίαν, ὅτι, ἐπειδὴ ἔμελλεν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν γῆν, καὶ νὰ γένῃ ἄνθρωπος διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου, τούτου χάριν ἀφιερώθη ἡ ἑβδόμη αὕτη τῆς καταπαύσεως ἡμέρα εἰς ἀνάγνωσιν τοῦ Νόμου καὶ τῶν Προφητῶν, τῶν περὶ ἐκείνου προφητευόντων, ἵνα, ὅταν ὁ Κύριος ἔλθῃ, μὴ ἀγνοηθῇ παρὰ τῶν ἀνθρώπων. Αὐτὸς καὶ τρίτην αἰτίαν συνάπτει, ὅτι διὰ τοῦτο εὐλογήθη καὶ ἡγιάσθη ἡ ἑβδόμη, διότι ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων ἔμελλε νὰ καταβῇ εἰς τὸν ᾅδην ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ σκυλεύσῃ αὐτόν· ὅθεν ἐπίτηδες ἀφέθη ἡ ἑβδόμη ἀμοιρος ἀπὸ κάθε ἔργον αἰσθητὸν, διὰ νὰ φανερωθῇ ὅτι τὸ ἔργον αὐτῆς εἶναι ὅλον πνευματικὸν καὶ ἀόρατον, ὅπερ ἐποίησεν ὁ Δεσπότης Χριστὸς ἐν αὐτῇ, καταβὰς εἰς ᾅδην, καὶ τούτου συντρίψας τὰς νοητὰς πύλας καὶ τοὺς μοχλούς. Προσθέτει δὲ αὐτὸς καὶ τετάρτην αἰτίαν, ἐκ παλαιῶν Πατέρων παραδοθεῖσαν, ὅτι αἱ μὲν ἄλλαι ἓξ ἡμέραι εὐλογήθησαν διὰ τῶν ἐν αὐταῖς ποιηθέντων ἔργων ὑπὸ Θεοῦ καὶ εὐλογηθέντων, εἰς δὲ τὴν ἑβδόμην δὲν ἔγινε κανένα ἔργον· ὅθεν ἵνα μὴ αὕτη μείνῃ κολοβὴ καὶ ἐλάττων τῶν ἄλλων ἡμερῶν, διὰ τοῦτο ἰδιαιτέρως εὐλογήθη, καὶ διὰ τῆς εὐλογίας ἴση ταῖς ἄλλαις ἐγένετο. (σώζονται ἐν χειρογράφῳ βίβλῳ αἱ λύσεις αὗται, πρός τινα ἐρωτήσαντα ἀποσταλεῖσαι, παρὰ τῇ ἱερᾷ μονῇ τοῦ Παντοκράτορος).

Σχεδὸν συμφωνεῖ μὲ τὴν τρίτην αἰτίαν τῆς εὐλογίας τῆς ἑβδόμης ἡμέρας καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Γρηγόριος, λέγων ὅτι κατὰ τὴν ἑβδόμην ἔμελλε νὰ ἑτοιμασθῇ ὁ ἀνακαινισμὸς τῆς παλαιωθείσης φύσεως, καὶ διὰ τοῦτο ταύτην μόνην τῆς εὐλογίας ἠξίωσεν ὁ Θεός· οὕτω γὰρ φησίν· „ Ἀλλὰ παρεσκευάσθη μὲν „ ἐν ἀδήλῳ τοῦτο (ἤτοι ὁ ἀνακαινισμὸς τῆς Κτίσεως) „ κατὰ τὴν ἑβδόμην (δηλονότι κατὰ τὸ Σάββατον), „ ἀνεφάνη δὲ καὶ καθαρῶς ἐτελέσθη τὸ πᾶν, καὶ τὸ „ σώματος ἀνακλιθέντος πρὸς ἀφθαρσίαν κατὰ τὴν „ ὀγδόην διὰ τῆς δεσποτικῆς ἀναστάσεως· διὸ καὶ „ Κυριακὴ παρ' ἡμῶν αὕτη φερωνύμως κατονομάζεται. „ Οὐκοῦν ὅσα ἂν τις εἴπῃ τὴν ἑβδόμην σεμνύνων, „ ἐπὶ τὴν ὀγδόην ταῦτα μετὰ προσθήκης ἀνάγεται· „ αὕτη γὰρ ἐκείνης ἐστὶν ἡ τελείωσις " (Λόγ. εἰς τὴν καινὴν Κυριακήν).

τὴν δευτέραν ἀναγέννησιν τῶν κτισμάτων καὶ ἀνακαίνησιν εὐλογήθη ναὶ ἡ αὐτὴ ἑβδόμη καὶ ἡγιάσθη, τουτέστι τὸ μέγα τοῦτο Σάββατον, καθ' ὃ ὁ Θεὸς Λόγος ἐν τάφῳ τεθεὶς σαρκὶ, ἐσαββάτισεν, ἤτοι κατέπαυσε· δὲν ἔλαβεν ὅμως τέλος εἰς αὐτὴν ἡ τῆς Κτίσεως ἀνακαίνησις, ἀλλὰ ἀρχὴν μόνην, καὶ ἀρχὴν οὐκ αἰσθητὴν, ἀλλὰ μυστικήν. Τίνι τρόπῳ; Διὰ μέσου τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ συνταφέντος μὲν ἤδη τῷ Χριστῷ πνευματικῶς διὰ τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος, καὶ συναναστάντος αὐτῷ καὶ ἀνακαινισθέντος μυστικῶς, ὕστερον δὲ ἐν τῇ συντελείᾳ καὶ πραγματικῶς ἀναστηθησομένου καὶ ἀφθαρτισθησομένου. Τοῦ ἀνθρώπου δὲ τότε ἀφθαρτισθέντος, φανερὸν ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ Κτίσις ἐλευθερωθήσεται ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ, ὡς λέγει ὁ Παῦλος· (Ρωμ. η'. 21.) ὥστε ἡ ἑβδόμη αὕτη κατὰ τοῦτο τῆς πρώτης ἐκείνης διαφέρει, καθότι ἐκείνη μὲν εἶναι ἀπόδειξις ὅτι ἔλαβε τέλος ἡ γενεσιουργία τῶν ὄντων, αὕτη δὲ, ἐκ τοῦ ἐναντίου, εἶναι δήλωσις ὅτι ἔλαβεν ἀρχὴν μυστικὴν καὶ νοητὴν ἡ τῶν ὄντων παλιγγενεσία, εἶτα δὲ μυστικὴν καὶ νοητὴν ἀρχήν· καθότι ἡ φανερὰ καὶ αἰσθητὴ ἀρχὴ τῆς παλιγγενεσίας τῶν ὄντων, καὶ μάλιστα τῶν πιστῶν, ἔγινε κατὰ τὴν Κυριακήν· τότε γὰρ ἐκ τάφου αἰσθητῶς ἀνέστη ὁ Κύριος, καὶ ἡμῖν τοῖς αὐτῷ πιστεύουσιν ἐκ μέρους τὴν ἀνάστασιν ἐχαρίσατο· ὅθεν καὶ ὁ μέγας εἶπε Βασίλειος· „Κατὰ τὴν Κυριακὴν ἡμεῖς συνα„ναστάντες ἐσμὲν τῷ Χριστῷ (διὰ τῆς πίστεως δηλαδὴ)". (Καν. ια'.)

Τοῦτο λοιπὸν θέλων νὰ φανερώσῃ αἰνιγματωδῶς καὶ ὁ θεῖος Μάρκος, ἐπιστρέφων πρὸς τὸν Σωτῆρα λέγει· Ὦ Σωτήρμου γλυκύτατε, σὺ τὴν ἑβδόμην ἡμέραν: ἤτοι τὸ Σάββατον, πρότερον μὲν εὐλόγησας μὲ τὴν κατάπαυσιν ὅλων τῶν ἔργων σου· τώρα δὲ αὐτὴν ἡγίασας, ἐπειδὴ σαββατίζεις ἐν τῷ τάφῳ καὶ ἀναπαύεσαι σωματικῶς. Πλὴν μ' ὅλον ὅτι σαββατίζεις σωματικῶς, πνευματικῶς ὅμως καὶ μυστικῶς παράγεις ὅλην τὴν Κτίσιν καὶ καινοποιεῖς, καὶ πάλιν αὐτὴν ἀποκτᾷς ἐκ τῆς φθορᾶς εἰς τὴν ἀφθαρσίαν, καὶ ἐκ τοῦ κακῶς εἶναι εἰς τὸ εὖ εἶναι ἀνακαλούμενος. Καὶ διὰ νὰ εἰπῶ μὲ συντομίαν, τὸ Σάββατον τέλος μὲν πραγματικὸν εἶναι τῆς πρώτης τῶν ὄντων γενέσεως· ἀρχὴ δὲ μυστικὴ καὶ νοητὴ, ὡς εἶπον, εἶναι τῆς δευτέρας τῶν ὄντων ἀναγεννήσεως καὶ καινοποιήσεως.

Τροπάριον.

„Ῥωμαλεότητι τοῦ κρείττονος ἐνικήσαντός σου, τῆς σαρκὸς ἡ ψυ„χή σου διῄρηται· σπαράττουσιν ἄμφω γὰρ δεσμοὺς τοῦ θανάτου „καὶ ᾅδου, Λόγε, τῷ κράτει σου.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Εἰς μὲν τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, λέγει, ἐπιπηδᾷ ὁ θάνατος δεσποτικῶς καὶ τυραννικῶς· ὅθεν, ἐνικωμένης τῆς φύσεως ὑπὸ τοῦ θανάτου, διὰ τὴν ἐξουσίαν ὅπου αὐτὸς ἔλαβε κατὰ τῶν ἀνθρώπων, ἐξ αἰτίας τῆς προπατορικῆς ἁμαρτίας, ἥτις διὰ τοῦτο καὶ κέντρον τοῦ θανάτου ὀνομάζεται ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου, οὕτω γίνεται ὁ χωρισμὸς τῆς ψυχῆς ἀπὸ τὸ σῶμα· εἰς ἐσὲ δὲ, ὦ Λόγε Θεοῦ, δὲν ἠκολούθησεν οὕτως ὁ χωρισμὸς τῆς ἀχράντου ψυχῆς σου ἀπὸ τοῦ θεοϋποστάτου σου σώματος· διότι σὺ ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησας, οὐδὲ εὑρέθη δόλος ἐν τῷ στόματί σου, κατὰ τὸν Ἡσαΐαν (Ἡσ. νγ'. 9.), καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἔλαβεν ὁ θάνατος καμμίαν ἐξουσίαν νὰ πλησιάσῃ εἰς ἐσέ· ἀλλὰ ἡ θεία σου καὶ παναγία ψυχὴ ἐχωρίσθη ἀπὸ τὴν ἄχραντον σάρκα σου, οὐχὶ ἐνικήσαντος τοῦ θανάτου, ἀλλὰ σοῦ τοῦ θεανθρώπου ἐνικήσαντος τὸν θάνατον μὲ τὴν δύναμιν τοῦ κρείττονος (ἤτοι τῆς Θεότητος)· ὅταν γὰρ ἡ Θεότης ἐπρόσταξε νὰ ἔλθῃ ὁ θάνατος διὰ τὴν οἰκονομίαν, ἵνα δηλαδὴ διὰ τοῦ θανάτου καταργηθῇ ὁ θάνατος, τότε καὶ ὁ θάνατος ὑπακούσας ὡς δοῦλος εἰς τὸ θεῖον πρόσταγμα, ἐπλησίασεν εἰς ἐσὲ, ὅμως μετὰ φόβου καὶ τρόμου· καθὼς καὶ ὁ ἐκ Δαμασκοῦ Ἰωάννης ἔντινι Τροπαρίῳ τῆς Ὀκτωήχου τοῦτο τὸ νόημα παριστᾷ, λέγων· „Φόβῳ σοι ὡς θεραπαινὶς ἡ τελευτὴ προσταχθεῖσα, πρόσεισι τῷ Δεσπότῃ τῆς

„ζωῆς

„ζωῆς (1)". Τοῦτο ἐφανέρωνε καὶ ἡ ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ κλίσις τῆς κεφαλῆς τοῦ Κυρίου· διὰ τῆς κλίσεως γὰρ ἐκάλει τὸν θάνατον νὰ ἔλθῃ κοντὰ, φοβούμενον οἰκοθεν νὰ πλησιάσῃ, ὡς ἑρμηνεύει ὁ μέγας Ἀθανάσιος.

Ἡκλίσις δὲ τῆς κεφαλῆς τοῦ Κυρίου δὲν ἦτον φυσικὴ, ἀλλ' ὑπερφυὴς καὶ παράδοξος· ὅθεν ταύτην ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης ἀναφέρει ὡς ἕνα θαῦμα, καὶ ὄχι ὡς ἰδίωμα τῆς φύσεως, εἰπών· „Καὶ κλίνας τὴν κεφαλὴν, παρέδωκε τὸ πνεῦμα". (Ἰωάν. ιθ'. 30.) οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι ἄνθρωποι, ὅταν ψυχομαχῶσι καὶ μέλλουν νὰ παραδώσουν τὸ πνεῦμα, δὲν κλίνουν κάτω τὴν κεφαλὴν, ἀλλὰ εἰς τὰ ἄνω νεύουν καὶ ὄμματα καὶ κεφαλήν· ἴσως διότι οὕτως εὐκολώτερα ἐξέρχεται ἡ ψυχή· ἀφ' οὗ δὲ παραδώσουν τὸ πνεῦμα, τότε κλίνουν κάτω τὴν κεφαλήν· ὁ δὲ Κύριος ἡμῶν τὸ ἐναντίον ἐποίησε· πρῶτον ἔκλινε τὴν κεφαλὴν, καὶ ἔπειτα παρέδωκε τὸ πνεῦμα, ὅπερ ἐστὶν ὑπερφυὲς καὶ παράδοξον· ὅθεν εἶπεν ὁ Ἱερὸς Θεοφύλακτος· „Ἐφ' ἡμῶν τοὐναντίον γίνεται· πρότερον μὲν γὰρ ἐκπνέομεν, εἶτα κλίνομεν τὴν „κεφαλήν· ἐκεῖνος δὲ πρότερον ἔκλινεν, εἶτα ἐξέψυξε· δι' ὧν πάντων δηλοῦται ὅτι τῷ θανάτῳ αὐτὸς Κύριος ἦν, καὶ πάντα κατ' ἐξουσίαν ἐποίει". Καὶ ὁ Ζυγαδηνὸς εἶπεν· „Οὐκ, „ἐπειδὴ ἐξέπνευσεν; ἔκλινε τὴν κεφαλὴν, ὅπερ ἐφ' ἡμᾶς τοῦτο γίνεται, ἀλλ' ἐπειδὴ ἔκλινε „τὴν κεφαλὴν, ἐξέπνευσεν, ἵνα μάθωμεν ὅτι, ὅτε ἠθέλησε, τότε ἀπέθανεν".

Οὕτω λοιπὸν ἐξουσιαστικῶς ἐχωρίσθη ἡ Ἁγία ψυχή σου ἀπὸ τὴν ἄχραντον σάρκα σου. Ἀφ' ἧς δὲ ἐχωρίσθησαν τὰ δύω ταῦτα ἀπ' ἀλλήλων, ἡ μὲν σὰρξ ἐν τάφῳ τεθεῖσα, ἐσπάραξε τὰ δεσμὰ τοῦ θανάτου, τοῦ κρατοῦντος ἐν τοῖς τάφοις διαλελυμένα τὰ τῶν ἀνθρώπων σώματα· ἡ δὲ ψυχή σου κατελθοῦσα εἰς τὸν ᾅδην, ἐσπάραξε τὰ δεσμὰ τούτου τοῦ κρατοῦντος ἐν ἑαυτῷ τὰς ψυχὰς τῶν ἀπ' αἰῶνος ἀνθρώπων· καὶ ἡ μὲν ψυχή σου ἠλευθέρωσε τὰς ἐν τῷ ᾅδῃ ψυχὰς τῶν ἐκεῖ πιστευσάντων· ἡ δὲ σὰρξ σε ἀνέστησε τὰ ἐν τοῖς τάφοις κείμενα σώματα. Πῶς δὲ ταῦτα ἔγιναν; Μὲ τὸ κράτος καὶ τὴν δύναμιν τῆς Θεότητός σου. Προσθέσας δὲ ὁ Μελῳδὸς τὴν λέξιν ταύτην, λέγει τρόπον τινὰ εἰς τοὺς ἀποροῦντας περὶ τούτου· Μὴ ἀπορεῖτε, ὦ ἄνθρωποι, πῶς ταῦτα ἐγένοντο· ἐπειδὴ ἡ σὰρξ καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ Κυρίου, ἂν καὶ ἐχωρίσθησαν ἀπ' ἀλλήλων ἐν τῷ τριημέρῳ θανάτῳ, δὲν ἐχωρίσθησαν ὅμως καὶ ἀπὸ τὴν καθ' ὑπόστασιν ἡνωμένην αὐτοῖς Θεότητα· τούτου χάριν ἐσπάραξαν, ἡ μὲν σὰρξ τὸν θάνατον, ἡ δὲ ψυχὴ τὸν ᾅδην μὲ τὸ κράτος καὶ δύναμιν τῆς συνούσης αὐτοῖς Θεότητος· τοῦτο καὶ ὁ Δαμασκηνὸς Ἰωάννης ἔν τινι ἀσματικῷ Τροπαρίῳ τοῦ Δ'. ἦχου τῶν ἀναστασίμων Κανόνων σαφέστερον παριστᾷ λέγων· „Λυθέντα φιλάνθρωπε „σοῦ τὸν ναὸν τοῦ σώματος, τάφος μερισάμενος καὶ ᾅδης, ἄκοντες ἄμφω δίκας εἰσπράτ„τονται, ὁ μὲν, τῶν ἁγίων σου ψυχὰς, σώματα δὲ ἕτερος συνεκπέμπων, ἀθανάτε".

Ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ Γ'. Βιβλίῳ τοῦ Θεολογικοῦ κεφ. οδ'. οὕτω γράφει· „Εἰ καὶ τέθνηκε„τοιγαροῦν ὡς ἄνθρωπος (ὁ Χριστὸς), καὶ ἡ ἁγία αὐτοῦ ψυχὴ τοῦ ἀχράντου σώματος „κεχώρισται, ἀλλ' ἡ Θεότης ἀχώριστος ἀμφοτέρων διέμεινε, τῆς τε ψυχῆς, φημὶ, καὶ „τοῦ σώματος· καὶ οὕτως ἡ μία ὑπόστασις εἰς δύω ὑποστάσεις διῄρηται· τό, τε γὰρ „σῶμα καὶ ἡ ψυχὴ κατὰ ταὐτὸν ἐξ Ἀρχῆς ἐν τῇ τοῦ Λόγου ὑποστάσει ἔσχον τὴν ὕπαρ„ξιν· καὶ τῷ θανάτῳ ἀλλήλων διαιρεθέντα ἕκαστον αὐτῶν, ἔμεινε μία ἡ τοῦ Λόγου „ὑπόστασις· τοῦ τε Λόγου γὰρ καὶ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος μία ὑπῆρχεν ἡ ὑπόστα„σις· οὐδέποτε γὰρ οὔτε ἡ ψυχὴ, οὔτε τὸ σῶμα ἰδίαν ἔσχον ὑπόστασιν παρὰ τὴν τοῦ „Λόγου ὑπόστασιν· μία δὲ ἡ τοῦ Λόγου ὑπόστασις, καὶ οὐδέποτε δύω· εἰ γὰρ καὶ το„πικῶς τοῦ σώματος ἡ ψυχὴ κεχώριστο, ἀλλ' ὑποστατικῶς διὰ τοῦ Λόγου ἥνωτο".

Τρο-

(1) Ὁ δὲ Ζωναρᾶς ἑρμηνεύων τὸ ἀνωτέρω Τροπάριον τῆς Ὀκτωήχου, λέγει ὅτι αὐτὸ εἶναι αἱρέσεως στηλιτευτικόν· οἱ γὰρ τῆς τοῦ Ἀρείου δόξης μετέχοντες, καὶ τοῦ Πατρὸς ὑποβιβάζοντες τὸν Υἱὸν, ὡς ὑπηρέτην αὐτὸν καὶ ὑπουργὸν ἀποσταλῆναι ἔλεγον, καὶ ἀκουσίως τὸν θάνατον ὑπελθεῖν ὑπ' ἄλλου κεκελευσμένον· ὅθεν, κατ' αὐτὸν, ὁ Ἰησοῦς κράξας φωνῇ μεγάλῃ, ἀφῆκε τὸ πνεῦμα· ἡ δὲ φωνὴ ἦν, ὡς ὁ θεσπέσιος λέγει Λουκᾶς, „Εἰς χεῖράς σου παρα„θήσομαι τὸ Πνεῦμά μου"· διὰ γὰρ τῆς φωνῆς ἐκείνης προσῆλθεν ὁ θάνατος, μὴ τολμῶν αὐτῷ προσεγγίσαι, ἢ προσελθεῖν, εἰ μὴ ἐκλήθη.

Τροπάριον.

„ Ὁ ᾅδης, Λόγε, συμαρτήσας σοι ἐπικράνθη, βροτὸν ὁρῶν τεθεωμέ-
„ νον, κατάστικτον τοῖς μώλωψι καὶ παγσθενουργὸν, τῷ φρικτῷ
„ τῆς μορφῆς δὲ διαπεφώνηκεν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἀπὸ τὸν Προφήτην Ἡσαΐαν ἐρανίζεται ὁ Μελῳδὸς τὸ ῥητὸν τοῦτο· „ Ὁ ᾅδης κάτωθεν
„ ἐπικράνθη, συναντήσας σοι". (Ἡσ. ιδ'. 9.) Καθὼς γὰρ ἡμεῖς, ὅταν τρώγωμεν φαγητὸν
τρόφιμον, μὲ ἡδονὴν τὸ γευόμεθα καὶ τὸ καταπίνομεν· ὅταν δὲ τύχῃ νὰ φάγωμεν ἄνοστον
καὶ φαρμακερὸν φαγητὸν, πικραινόμεθα κατὰ τὴν γεῦσιν καὶ τὴν κοιλίαν βλαπτόμεθα,
καὶ ὅσα φαγητὰ ἐφθάσαμεν νὰ φάγωμεν πρότερον, τὰ ξερνοῦμεν καὶ θανατονόμεθα· οὕτω
καὶ ὁ ᾅδης τοὺς μὲν ἄλλους ἀνθρώπους τοὺς ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας διαφθαρέντας κατέτρωγε
μὲ ἡδονήν· ἐσὲ δὲ, Κύριε, ἀναμάρτητον συναντήσας, καὶ εὑρών σε εἰς τροφὴν ἀκατάλλη-
λον, ἐπικράνθη εἰς τὸν ἑαυτόν του, ἐπειδὴ ἔβλεπεν ἄνθρωπον ὄχι ὅμοιον μὲ ἐκείνους ὅπου
κατέπιε πρότερον, ἀλλὰ ἄνθρωπον τεθεωμένον καὶ γεμάτον μὲν κατὰ τὴν σάρκα ἀπὸ
στίγματα (ἤτοι παθήματα τῶν κοσμοσωτηρίων παθῶν), πανσθενουργὸν δὲ καὶ παντοδύ-
ναμον ὄντα κατὰ τὴν Θεότητα· ὅθεν δὲν ἐπικράνθη μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν φρικτὴν
θεωρίαν καὶ ἀπορίαν του διαπεφώνηκεν ἤτοι ἔμεινεν ἄφωνος καὶ μὲ ἀνοικτὸν στόμα· οἱ
γὰρ ὑπερβολικῶς ἀπορροῦντες καὶ θαυμάζοντες συνειθίζουν νὰ μένουν χάσκοντες, μὲ τὸ νὰ
μὴ ἔχουν τί λόγον νὰ εἰποῦν. Ὄχι μόνον δὲ ἐπικράνθη ὁ ᾅδης καὶ ἄφωνος ἔμεινεν, ἀλλὰ
καὶ ὅσους ἔφθασε νὰ καταπίῃ πρότερον, τούτους ἐξέρασε καὶ ἀπώλετο.

Ἔχει δὲ ἀπορίαν ὁ λόγος κατὰ τὸν Θεόδωρον· πῶς λέγεται ὁ ᾅδης ἐδῶ ὅτι ἐσυνάντησε
τὸν Χριστὸν γεμάτον ἀπὸ τὰ σημάδια τῶν πληγῶν καὶ παθῶν; τὰ μὲν γὰρ σημάδια τῶν
παθῶν εἶναι ἴδια τῶν σωμάτων· ὁ δὲ ᾅδης εἶναι τόπος τῶν ψυχῶν καὶ ὄχι τῶν σωμά-
των. Ὅθεν πῶς λέγεται ὅτι ὁ ᾅδης εἶδε τὸν Κύριον κατάστικτον μὲ τοὺς μώλωπας; Ἐπειδὴ
ἡ Θεότης ἦτον μετὰ τῆς ψυχῆς ἐν τῷ ᾅδῃ, ἀνάγκη εἶναι νὰ ἀκολουθήσῃ ἕνα ἀπὸ τὰ δύω,
ἢ τὴν Θεότητα τοῦ Χριστοῦ νὰ εἶδεν ὁ ᾅδης κατάστικτον ἀπὸ τοὺς μώλωπας, ἢ τὴν ψυχὴν
αὐτῆ· ἀλλὰ τὸ νὰ πάσχῃ ἡ ἀπαθεστάτη Θεότης τοιοῦτον πάθος, εἶναι φρόνημα αἱρετικὸν
καὶ τῶν θεοπασχιτῶν ἴδιον. Λείπει λοιπὸν νὰ νοήσωμεν ὅτι ἡ ψυχὴ τῆ Κυρίᾳ εἶχε τὰ τῶν
παθῶν στίγματα καὶ σημεῖα· καὶ διὰ τοῦτο, ὅταν εἶδεν αὐτὴν ὁ ᾅδης ἔτω κατεστιγμένην,
ἐπικράνθη. Ἀλλὰ καὶ τούτου λεγομένου, πάλιν μένει ἀπορία· καθότι τὸ στίζεσθαι,
ἤγουν τὸ ἔχειν σημάδια πληγῶν, εἶναι ἴδιον, ὡς εἴπομεν, τῶν σωμάτων, καὶ οὐχὶ τῶν
ψυχῶν· ὅθεν πρέπει νὰ δοκιμάσωμεν διὰ νὰ λύσωμεν τὴν ἀπορίαν αὐτὴν ἀκριβέστερον.

Αἱ δυνάμεις καὶ ἐνέργειαι τῆς ψυχῆς ἄλλαι μὲν ἐνεργοῦσι χωρὶς καμμίαν βοήθειαν καὶ
συνεργίαν τοῦ σώματος, ἄλλαι δὲ χρειάζονται καὶ τὴν συνεργίαν τοῦ σώματος· νοῦς μὲν
γὰρ καὶ διάνοια καὶ δόξα ἐνεργοῦσι καὶ ὅταν τὸ σῶμα ἠρεμῇ· ἡ φαντασία δὲ καὶ αἴσθησις
τῆς ψυχῆς χωρὶς τῆς τοῦ σώματος συνεργίας δὲν ἔχουσι φύσιν νὰ ἐνεργοῦσιν, ἐπειδὴ αὐ-
ταὶ χοντρότεραι οὖσαι, οἰκειοῦνται μὲ τὸ χοντρὸν σῶμα καὶ μὲ αὐτὸ ἢ συμπάσχουσιν, ἢ
συνεργοῦσιν. Ἐπειδὴ λοιπὸν τὰ στίγματα τῶν παθῶν τοῦ Κυρίου ἦτον αἰσθητὰ, διὰ τοῦ-
το ἦτον κοινὰ τῆς ψυχῆς ὁμοῦ καὶ τοῦ σώματος· ὅθεν ἐμαστίζετο μὲν ἡ σαρξ τοῦ Κυρίου
καὶ ἔπασχε· „ Τότε γάρ, φησὶν, ἔλαβεν ὁ Πιλάτος τὸν Ἰησοῦν καὶ ἐμαστίγωσεν". (Ἰω.
ιθ'. 1.) εἰκόνες ὅμως καὶ τύποι καὶ φαντασίαι τινὲς ἀμυδραὶ τῶν μαστίγων καὶ πα-
θῶν καὶ εἰς αὐτὴν ὑπεχαράττοντο τὴν ψυχήν· ὅθεν ἀκούομεν ὅτι καὶ αἱ ψυχαὶ τῶν ἁ-
μαρτωλῶν ἀπάγονται εἰς τὸν ᾅδην, τὰ στίγματα καὶ σημεῖα τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν περι-
φέρουσαι (1)· ὁμοίως καὶ αἱ ψυχαὶ τῶν Δικαίων καὶ Μαρτύρων καὶ αὐταὶ, ἐκ τοῦ ἐναν-
τίου,

(1) Διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ μέγας Βασίλειος τὰ φο-
βερὰ ταῦτα λόγια· „ Οἱ τὰ φαῦλα πράξαντες εἰς
„ ὀνειδισμὸν καὶ αἰσχύνην ἀναστήσονται, ἑνορῶντες
„ ἐν αὐτοῖς τὸ αἶσχος καὶ τοὺς τύπους τῶν ἡμαρτη-
„ μένων· καὶ τάχα φοβερωτέρα τοῦ σκότους καὶ
„ τοῦ πυρὸς τοῦ αἰωνίου ἡ αἰσχύνη ἐστὶν, ἢ μέλ-
„ λουσι

τίου, περιφέρουσιν εἰς ἑαυτὰς τὰ τῦ ἱεροῦ αὐτῶν μαρτυρίε στίγματα. Ἀκολούθως λοιπὸν καὶ ἐπὶ τοῦ Κυρίου, ἡ μὲν σὰρξ ἐστίχθη μὲ τὰς μάστιγας καὶ τὰ πάθη, τὰ σημάδια δὲ τούτων διέβησαν καὶ εἰς τὴν τοῦ Κυρίου ψυχὴν, τὴν ὁποίαν ὁ ᾅδης συναντήσας κάτωθεν, ἐπικράνθη (1).

Ὠδὴ έ. Ὁ Εἱρμός.

„ Θεοφανείας σου, Χριστὲ, τῆς πρὸς ἡμᾶς συμπαθῶς γενομένης,
„ Ἡσαΐας φῶς ἰδὼν ἀμέσπερον, ἐκ νυκτὸς ὀρθρίσας ἐκραύγαζεν·
„ ἀναστήσονται οἱ νεκροὶ, καὶ ἐγερθήσονται οἱ ἐν τοῖς μνημείοις,
„ καὶ πάντες οἱ ἐν τῇ γῇ ἀγαλλιάσονται.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸν Εἱρμὸν τῦτον ἄριστα προσαρμόζει ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῆς ταφῆς τοῦ Κυρίου, καὶ ἐν ταυτῷ χαρακτηρίζει καὶ τὴν πέμπτην Ὠδὴν τοῦ Ἡσαΐου ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐρανίζεται αὐτόν. Ἀποτείνων τὸν λόγον λοιπὸν πρὸς τὸν Κύριον, οὕτω λέγει· Ὦ Θεάνθρωπε Ἰησοῦ Χριστὲ, ὁ μεγαλοφωνότατος Προφήτης σου Ἡσαΐας, προβλέπων μὲ τοὺς νοεροὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ψυχῆς τὸ μέγα καὶ ἀνέσπερον φῶς τῆς Θεοφανείας σου, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐσὺ ὁ Θεὸς ἐφάνης μετὰ σαρκὸς εἰς ἡμᾶς δι' ἄκραν συμπάθειαν καὶ εὐσπλαγχνίαν, καὶ τῆς ὁποίας τὸ κεφάλαιον εἶναι ὁ Σταυρὸς καὶ ἡ εἰς ᾅδου κατάβασις, τῦτο, λέγω, προβλέπων, ἐκ νυκτὸς ὤρθριζεν, ὡς ὁ ἴδιος λέγει· „ Ἐκ νυκτὸς ὀρθρίζει τὸ πνεῦμά μου πρὸς „ σὲ ὁ Θεός “· (Ἡσ. κς'. 9.) καὶ ἀπὸ τὴν χαρὰν του τρόπον τινὰ ἐνθουσιάσας, ἐκραύγαζε ταῦτα τὰ ἴδια ὅπου ἠκολούθησαν ἐν τῷ καιρῷ τοῦ θανάτου καὶ τῆς ταφῆς σου, ἤγουν τὸ „ Ἀναστήσονται οἱ νεκροὶ, καὶ ἐγερθήσονται οἱ ἐν τοῖς μνημείοις, καὶ εὐφρανθήσονται οἱ ἐν τῇ γῇ “· (Ἡσ. κς'. 19.) ὅταν γὰρ σὺ ἀπέθανες ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ, τότε κοντὰ εἰς τὰ ἄλλα θαύματα ἀνοίχθησαν τὰ μνημεῖα, καὶ πολλὰ σώματα τῶν κεκοιμημένων ἁγίων ἠγέρθησαν, ὡς ἱστορεῖ ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος· ἐν δὲ τῇ εἰς ᾅδου καταβάσει σου ὅλοι ἐκεῖνοι ὅπου εὑρίσκοντο ἀπὸ τοῦ αἰῶνος νεκροὶ ἐν τῇ γῇ τῇ σκοτεινῇ τοῦ ᾅδου· οὕτω γὰρ ὁ Ἰὼβ τὸν ᾅδην ὀνομάζει· „ Εἰς γῆν σκοτεινὴν καὶ γνοφερὰν, εἰς γῆν σκότους „ αἰωνίου, οὗ οὐκ ἔστι φέγγος, οὐδὲ ὁρᾶν ζωὴν βροτῶν “· (Ἰώβ. ί. 21.) αὐτοὶ, λέγω, ἠγαλλιάσαντο, βλέποντες ἐσὲ τὸν φωτίσαντα αὐτοὺς καὶ ἐκεῖθεν ἐλευθερώσαντα.

Δύναται δὲ νὰ νοηθῇ τὸ „ Καὶ πάντες οἱ ἐν τῇ γῇ ἀγαλλιάσονται “ διὰ ἐκείνους ὅπε εἶδον τοὺς ἀναστάντας δικαίους ἐν τῷ καιρῷ τοῦ πάθους, καὶ εἰσελθόντας εἰς τὴν ἁγίαν Πόλιν· ὑπόθεσις γὰρ χαρᾶς ἔγινεν εἰς αὐτοὺς ἡ ἐκείνων ἀνάστασις. Ἄλλοι δὲ ἑρμηνεύουσιν ὅτι τὸ „ Ἀναστήσονται οἱ νεκροὶ καὶ ἐγερθήσονται οἱ ἐν τοῖς μνημείοις “ νοεῖται διὰ τὴν κοινὴν ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν, ἀπὸ τοὺς ὁποίους οἱ μὲν δίκαιοι ἔχουν νὰ εὐφρανθοῦν μετὰ τὴν ἀνάστασιν, οἱ δὲ ἁμαρτωλοὶ ἔχουν νὰ καταισχυνθοῦν καὶ νὰ λυπηθοῦν, καθὼς εἶπεν ὁ Δανιήλ· „ Καὶ πολλοὶ (ἤτοι πάντες) τῶν καθευδόντων ἐν γῆς χώματι ἐξεγερθήσονται· οὗτοι, (οἱ δίκαιοι δηλαδὴ) εἰς ζωὴν αἰώνιον, καὶ οὗτοι (οἱ ἁμαρτωλοὶ „ δηλαδὴ) εἰς ὀνειδισμὸν καὶ εἰς καταισχύνην αἰώνιον “. (Δαν. ιβ'. 2.)

Τρο-

„ λουσι διαιωνίζειν οἱ ἁμαρτωλοὶ, ἀεὶ ἐν ὀφθαλμοῖς „ ἔχοντες τὰ ἴχνη τῆς ἐν σαρκὶ ἁμαρτίας οἱονεί „ τινος βαφῆς ἀνεκπλύτου, τῇ μνήμῃ τῆς ψυχῆς „ αὐτῶν εἰς τὸ διηνεκὲς παραμένοντα “. (ἑρμηνεία εἰς τὸν λγ'. ψαλμὸν προκειμένου ῥητοῦ „ Προσέλθετε πρὸς αὐτὸν καὶ φωτίσθητε “).

(1) Δύναται δὲ νὰ λυθῇ ἡ ἀπορία καὶ οὕτως· ἐπειδὴ λέγει ὁ Μελῳδὸς ὅτι ὁ ᾅδης εἶδεν ὄχι ψυχὴν, ἀλλὰ βροτὸν κατάστικτον τοῖς μώλωψι, ὁ δὲ βροτὸς περιλαμβάνει σῶμα καὶ ψυχήν· ὅθεν αὐτὸς ποτὲ μὲν λέγεται ἀπὸ τὴν σάρκα· „ Ὄψεται „ γὰρ, φησὶ, πᾶσα σὰρξ (ἤτοι πᾶς ἄνθρωπος) “· ποτὲ δὲ ἀπὸ τὴν ψυχὴν, κατὰ τὸ „ Πᾶσα ψυχὴ ἐ„ ξουσίαις ὑπερεχούσαις ὑποτασσέσθω “· διὰ τῦτο βροτὸς ἐδῶ ἴσως νοεῖται ἡ τοῦ Κυρίου σὰρξ, ἡ δεξαμένη τὰ στίγματα, καὶ ἐν τάφῳ κειμένη. Εἰδὲ καὶ εἴπῃ τινὰς ὅτι ὁ ᾅδης ψυχὴν βλέπει καὶ περιέχει, οὐ σῶμα· ἀποκρινόμεθα, ὅτι ἐν τῷ ἰδίῳ τούτῳ Τροπαρίῳ γράφεται ὅτι ὁ ᾅδης εἶδε καὶ βροτὸν νεκρόν· νεκρὸν δὲ ἦτον τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου τὸ ἐν τῷ τάφῳ κείμενον, καὶ οὐχὶ ἡ ἐν τῷ ᾅδῃ οὖσα ψυχή· ὥστε προσφυέστερα ἐστὶν ἡ ἑρμηνεία αὕτη, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ.

Τροπάριον.

„ Νεοποιεῖς τοὺς γηγενεῖς ὁ πλαστουργὸς χοϊκὸς χρηματίσας, καὶ
„ σινδὼν καὶ τάφος ὑπεμφαίνουσι τὸ συμφοίσοι, Λόγε, μυστήριον· ὁ
„ εὐσχήμων γὰρ βουλευτὴς τὴν τοῦ σὲ φύσαντος βουλὴν σχημα-
„ τίζει ἐν σοὶ μεγαλοπρεπῶς καινοποιούμενός με.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸ παρὸν Τροπάριον εἶναι μία ἀλληγορία τῶν πραγμάτων ὅπου ἐτελεσιουργήθησαν εἰς τὸν ἐνταφιασμὸν τοῦ Κυρίου: δηλαδὴ τοῦ Ἀριμαθαίου Ἰωσὴφ, τῆς καινῆς σινδόνος, καὶ τοῦ καινουρίου τάφου, μέσα εἰς τὸν ὁποῖον ἐνταφίασε τὸ νεκρὸν σῶμα τοῦ γλυκυτάτου Ἰησοῦ. Ὅθεν ἐπιστρέφων ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς πρὸς τὸν Σωτῆρα, οὕτω λέγει πρὸς αὐτόν· Ὦ ἐνυπόστατε Υἱὲ καὶ Λόγε τοῦ Πατρὸς, ἐσὺ θέλων νὰ τελειώσῃς καὶ νὰ φέρῃς εἰς ἔργον τὸ μέγα μυστήριον τῆς ἀποκρύφου καὶ θείας βουλῆς τοῦ ἀνάρχου Πατρός σου, τὸ συνόν σοι: ἤτοι τὸ ὁποῖον εὐδοκήθη μὲν πρὸ αἰώνων ἐν σοὶ, ἐνεργήθη δὲ ὑπὸ σοῦ ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων· τοῦτο δὲ ἦτον ἡ τῶν ἀνθρώπων ἀνακαίνισις καὶ ἀνάπλασις· ταύτην γὰρ ἐβουλεύθη μὲν πρὸ αἰώνων ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ, ὕστερον δὲ σὺ ἔπραξας διὰ τῶν ἔργων Χριστέ· ταύτην, λέγω, τὴν πατρικὴν βουλὴν θέλων νὰ φέρῃς εἰς ἔργον, νέους ποιεῖς καὶ ἀναγεννᾷς τοὺς γηγενεῖς, ἤτοι τοὺς ἐκ τῆς γῆς πλασθέντας ἀνθρώπους. Πῶς, καὶ μὲ τίνα τρόπον; Ἐπειδὴ ἐσὺ ὁ πλαστουργὸς τῶν ἀνθρώπων, ὢ τοῦ θαύματος! ἐφυράθης, διὰ νὰ εἰπῶ οὕτω, μὲ τὸν ἴδιον πηλὸν τοῦ ὑπὸ σοῦ πλασθέντος πηλίνου σκεύους: ἤτοι τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἔγινες χοϊκὸς ἄνθρωπος δι' ἡμᾶς καὶ ὑπὲρ ἡμᾶς (ἤτοι ὑπὲρ τὴν κατάληψιν τὴν ἰδικήν μας), καὶ σταυρόνεσαι καὶ θνήσκεις καὶ τειλίγεσαι μὲ σινδόνι καινούριον καὶ καθαρὸν, καὶ καλύπτεσαι μέσα εἰς τάφον καινούριον.

Ταῦτα δὲ καὶ τὰ δύω, τὸ καινούριον σινδόνι δηλαδὴ καὶ ὁ καινούριος τάφος, φανερόνουσι τὸ μυστήριον τῆς καινοποιήσεως τῶν ἀνθρώπων, τὸ ὁποῖον ἐνεργήθη ἀπὸ ἐσὲ τὸν ἐνειληθέντα μὲ τὴν καινὴν σινδόνα καὶ ἐν τῷ καινῷ τάφῳ κατατεθέντα· ἢ φανερόνουσι ταῦτα τὸ μυστήριον τῆς βουλῆς τοῦ Πατρός σου, τὸ ὑπὸ σοῦ ἐνεργηθὲν, ὅπερ ἦτον ἡ καινοποίησις τῶν ἀνθρώπων· ταύτην δὲ τὴν βουλὴν τοῦ σὲ γεννήσαντος Πατρὸς σχηματίζει τώρα ὁ εὐσχήμων βουλευτὴς Ἰωσὴφ, καὶ εἰκονίζει αὐτὴν ὡς μὲ κάποια σύμβολα μὲ τὸ καινούριον καὶ καθαρὸν σινδόνι καὶ μὲ τὸ καινούριον μνῆμα. Ῥητορικώτατα δὲ καὶ προσφυέστατα ἐδῶ ὁ Ἱερὸς Μάρκος τὸν λόγον ἐσχημάτισεν· εἰπὼν γὰρ πρότερον „ Ὁ εὐσχήμων βουλευ-
„ τὴς " ἀκολούθως ἐπιφέρει πρὸς μὲν τὸ, Εὐσχήσμων τὸ, Σχηματίζει, πρὸς δὲ τὸ, Βουλευτὴς, τὸ, Βουλήν.

Ὅρα δὲ ὅτι ὁ Κύριος πραγματικῶς καὶ ἀληθῶς ἀνεγεννήθη καὶ ἐκαινοποιήθη· τειλιχθεὶς γὰρ μὲ τὸ καινούριον σινδόνι καὶ ταφεὶς ἐν τῷ καινῷ μνημείῳ, ἀνέστη ἀπὸ αὐτό· καὶ ὁ μὲν καινούριος τάφος τύπον εἶχε κοιλίας ἢ μήτρας· τὸ δὲ καινούριον σινδόνι τύπον εἶχε τῶν σπαργάνων, μὲ τὰ ὁποῖα τὰ νεογέννητα παιδία τειλίσσονται· ἡ δὲ ἀνάστασις αὐτοῦ ἡ ἐκ τοῦ τάφου τύπον εἶχε τῆς ἐκ κοιλίας αὐτοῦ ἀναγεννήσεως. Πρόσεχε δὲ καὶ εἰς τὰ ὁμοιώματα ὅπου ἠκολούθησαν καὶ ὅταν ἐγεννήθη σωματικῶς ἐκ τῆς Παρθένου ὁ Κύριος, καὶ ὅταν ἐκ τοῦ τάφου ἀνεγεννήθη, καθὼς γλαφυρῶς ἀναφέρει ταῦτα ὁ Κύπρου Ἐπιφάνιος ἐν τῷ εἰς τὴν Θεόσωμον ταφὴν ἐπιγραφομένῳ λόγῳ αὐτοῦ (1). Τότε Παρθένος

μὴ

(1) Τὰ λόγια τοῦ θείου Ἐπιφανίου εἰσὶ ταῦτα. „ Δίτοκον πάλιν λέγω ζωήν· δίτοκον γέννησιν ὁμοῦ „ καὶ ἀναγέννησιν· καὶ ἄκουε Χριστοῦ δίτοκου τόκου „ τὰ πράγματα, καὶ κρότει τὰ θαύματα. Ἄγγελος „ τῇ Μητρὶ Μαρίᾳ τὴν Χριστοῦ γέννησιν εὐηγγελί- „ σατο· Ἄγγελος τῇ Μαγδαληνῇ Μαρίᾳ τὴν ἐκ „ τάφου Χριστοῦ ἀναγέννησιν εὐηγγελίσατο· νυκτὶ „ Χριστὸς ἐν Βηθλεὲμ γεννᾶται, νυκτὶ πάλιν ἐν τῇ „ Σιὼν ἐκ νεκρῶν ἀναγεννᾶται· σπήλαιον ἐκ πέτρας, „ ὅπου Χριστὸς γεγέννηται, σπήλαιον ἐκ πέτρας ἐν- „ θα Χριστὸς ἀναγεννᾶται· σπάργανα εἰς τὴν γέννη- „ σιν ἀναδέχεται, σπαργάνοις καὶ ἐνταῦθα εἱλίσ- „ σεται· ἐκεῖ Ἰωσὴφ ὁ ἀνδρὸς ἀνὴρ τῆς Μαρίας· „ ὧδε καὶ νῦν Ἰωσὴφ ὁ ἀπὸ Ἀριμαθαίας ".

μὴ γνοῦσα πεῖραν ἀνδρὸς ἐδέχθη αὐτὸν ἐν τῇ κοιλίᾳ της, καὶ τώρα παρθένος τάφος, ἐν ᾧ οὐδεὶς ἐτέθη, ἐδέχθη αὐτόν· τότε ἐγεννήθη ἐν σπηλαίῳ τῆς Βηθλεέμ, καὶ τώρα ἀνεγεννήθη ἐν τῷ σπηλαίῳ τοῦ τάφου· ἐκεῖ ἐν τῇ γεννήσει του ἦτον παρὼν ὁ μνήστωρ Ἰωσὴφ, καὶ τώρα ἐν τῇ ἀναγεννήσει του ἦτον παρὼν ἄλλος συνώνυμός του ἅ εὐσχήμων Ἰωσὴφ· τότε ἐν τῇ γεννήσει του μὲ σπάργανα ἐσπαργανώθη, καὶ τώρα ἐν τῇ ἀναγεννήσει του μὲ σινδόνα περιετειλίχθη· ὅθεν ὁ Κύριος παρομοιάζων τὴν ἀνάστασίν του μὲ τὴν γέννησιν τοῦ παιδίου, ἐπαρηγόρει τοὺς ἠγαπημένους Μαθητάς του μὲ τὸ παράδειγμα τῆς κοιλοπονούσης γυναικὸς, οὕτως αὐτοῖς λέγων· „ Ἡ γυνὴ, ὅταν τίκτῃ, λύπην ἔχει· ὅταν δὲ „ γεννήσῃ τὸ παιδίον, οὐκέτι μνημονεύει τῆς θλίψεως, διὰ τὴν χαρὰν ὅτι ἐγεννήθη ἄν„ θρωπος εἰς τὸν Κόσμον. Καὶ ὑμεῖς ἤδη λύπην μὲν νῦν ἔχετε, πάλιν δὲ ὄψομαι ὑμᾶς, καὶ „ χαρήσεται ὑμῶν ἡ καρδία, καὶ τὴν χαρὰν ὑμῶν οὐδεὶς αἴρει ἀφ' ὑμῶν". (Ἰων. ιε'. 22.)

Ὁ μὲν οὖν Κύριος, ὡς εἶπον, πραγματικῶς καὶ ἀληθῶς διὰ τῆς ἐκ τοῦ τάφου ἀναστάσεώς του ἀνεγεννήθη καὶ ἐκαινοποιήθη, ἀφθαρτίσας τὸ θεοϋπόστατον σῶμά του, καὶ ἀπαθανατίσας αὐτὸ, ἕως τότε φθαρτὸν ὑπάρχον καὶ θνητόν· ἡμεῖς δὲ οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτὸν τώρα μὲν καινοποιούμεθα καὶ ἀναγεννώμεθα μυστικῶς καὶ πνευματικῶς διὰ τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος, τουτέστι διὰ τῆς δυνάμεως τῶ θανάτου καὶ τῆς ταφῆς καὶ τῆς Ἀναστάσεως τῶ Κυρίῳ, ὧν τύπος ἐστὶ τὸ Βάπτισμα, καθὼς λέγει ὁ μακάριος Παῦλος· „ Ὅσοι „ εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθημεν, εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν. Συνετάφημεν οὖν αὐ„ τῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸν θάνατον.... εἰ γὰρ σύμφυτοι γεγόναμεν τῷ ὁμοιώμα„ τι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς Ἀναστάσεως ἐσόμεθα". (Ῥωμ. ϛ'. 5.) Καταδυόμενοι γὰρ ἡμεῖς τρὶς εἰς τὴν ἱερὰν κολυμβήθραν, ὡς μέσα εἰς τάφον καινούριον, καὶ ἀναδυόμενοι, μὲ τὰς τρεῖς αὐτὰς καταδύσεις καὶ ἀναδύσεις ἀνακαινιζόμεθα μυστικῶς, καὶ τὸν Χριστὸν ὡς σινδόνα καθαρὰν καὶ καινὴν ἐνδυόμεθα, ὡς καὶ τοῦτο λέγει ὁ Παῦλος· „ Ὅσοι „ εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε". (Γαλ. γ'. 27.) Διὰ τοῦτο ἀφ' οὗ ἐξέλθουν οἱ βαπτισθέντες ἀπὸ τὴν θείαν κολυμβήθραν, ἐνδύονται στολὴν λευκὴν καὶ χιτῶνα καινούριον καὶ καθαρὸν, τὸν ὁποῖον στολὴν ἐμφώτιον ὀνομάζει ὁ Θεολόγος Γρηγόριος (Λόγ. εἰς τὸ Βάπτισμ.) (1). Οὕτω μὲν τώρα μυστικῶς καὶ διὰ πίστεως καινοποιούμεθα· τότε δὲ ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ Κόσμου ἔχομεν νὰ καινοποιηθῶμεν καὶ νὰ ἀφθαρτισθῶμεν φανερῶς καὶ πραγματικῶς διὰ τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως.

Τροπάριον.

„ Διὰ θανάτου τὸ θνητὸν, διὰ ταφῆς τὸ φθαρτὸν μεταβάλλεις·
„ ἀφθαρτίζεις γὰρ θεοπρεπέστατα, ἀπαθανατίζων τὸ πρόσλημμα·
„ ἡ γὰρ σάρξ σου διαφθορὰν οὐκ εἶδε, Δέσποτα, οὐδὲ ἡ ψυχή σου εἰς
„ ᾅδου (2) ξεμοπρεπῶς ἐγκαταλέλειπται.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Οἱ μὲν ἰατροὶ μὲ τὰ ἐναντία ἰατρικὰ ἰατρεύουσι τὰς ἐναντίας ἀσθενείας· ξηραίνουσι γὰρ τὰ ὑγρὰ πάθη, καὶ ὑγραίνουσι τὰ ξηρὰ, καὶ θερμαίνουσι μὲν τὰ ψυχρὰ πάθη, ψυχραίνουσι δὲ τὰ θερμά· ὁ δὲ Χριστὸς ὁ πάνσοφος ἰατρὸς δὲν ἰατρεύει οὕτως, ἀλλὰ, ὅλον τὸ ἐναν-

(1) Περὶ ταύτης τῆς ἐμφωτίου καὶ λευκῆς στολῆς γράφει ὁ ἱεροκήρυξ Προκόπιος εἰς τὰ Θεοφάνεια, ὅτι ἐκεῖνοι οἱ πρῶτοι Χριστιανοί, μὲ τὸ νὰ ἐβαπτίζοντο εἰς ἡλικίαν μεγάλην, ἐσυνείθιζον νὰ φυλάττουν μὲ τιμὴν ἐκεῖνο τὸ λευκὸν ὑποκάμισον ὅπου ἐφοροῦσαν, ὅταν ἐκβαίνουν ἀπὸ τὴν ἱερὰν κολυμβήθραν τοῦ Βαπτίσματος. Καὶ ἂν ἐσυνέβαινε κάμμιαν φορὰν νὰ ἀρνηθῇ τὴν πίστιν κανένας ἀπὸ αὐτοὺς διὰ τὸν φόβον τῶν τυράννων, οἱ πιστοὶ συγγενεῖς καὶ φίλοι του ἐδείχνον αὐτῷ τὸ σεβάσμιον ἐκεῖνο ὑποκάμισον πρὸς ὀνειδισμόν του, διὰ νὰ θεωρήσῃ εἰς αὐτὸ ἐκείνην τὴν ὑπόσχεσιν ὅπου αὐτὸς ἔδωκεν εἰς τὸν Θεὸν, ὅταν ἐβαπτίσθη.

(2) Ἀττικῶς μὲν ὧδε γράφεται εἰς Ἅδου, ἀντὶ, εἰς τὸν τόπον τοῦ Ἅδου· ἐν ἄλλοις δὲ κοινῶς γράφεται, εἰς Ἅδην.

ἐναντίον, μὲ τὰ ὅμοια ἰατρικὰ ἰατρεύει τὰς ὁμοίας ἀσθενείας· μὲ τὴν ἰδικήν του γὰρ πτωχείαν ἰατρεύει τὴν πτωχείαν τοῦ Ἀδάμ· μὲ τὴν ἰδικήν του ὕβριν ἰατρεύει τὴν ἐκείνου ὕβριν· μὲ τὸν θάνατόν του θεραπεύει τὸν τοῦ προπάτορος θάνατον· καὶ μὲ τὴν ταφήν του ἰατρεύει τὴν ἐκείνου φθοράν. Καὶ καθὼς, χάριν παραδείγματος, ἕνας εὐσπλαγχνικὸς ἄνθρωπος, βλέπων ἕνα ἄλλον ἄνθρωπον φορτωμένον ἀπὸ ἕνα φορτίον ὑπέρμετρον, καὶ πεσόντα ὁμοῦ μὲ τὸ φορτίον μέσα εἰς κάνενα λάκκον, συμπονεῖ τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον διὰ τὸ πέσιμον, καὶ ἐλευθερόνει μὲν αὐτὸν ἀπὸ τὸ φορτίον, αὐτὸς δὲ πέρνων τὸ φορτίον τὸ σηκόνει εἰς τὸν ὦμόν του· οὕτω καὶ ὁ φιλανθρωπότατος καὶ εὐσπλαγχνικώτατος Σωτὴρ ἡμῶν, βλέπων τὸ ἄπειρον φορτίον ὅπου ἦτον καταφορτωμένος ὁ Ἀδάμ, καὶ τὸ πέσιμον ὅπου ἔλαβε κατακρημνισθεὶς εἰς τὸν κατώτατον λάκκον τοῦ θανάτου καὶ ᾅδου, ἐσυμπόνεσε τὴν ταλαιπωρίαν του· ὅθεν διὰ τὸν πεσόντα κλίνει τοὺς Οὐρανούς· διὰ τὸν θανατωθέντα θανατοῦται· διὰ τὸν εἰς τάφον τεθέντα θάπτεται· διὰ τὸν εἰς ᾅδην καταβάντα, καταβαίνει καὶ αὐτὸς εἰς τὸν ᾅδην· καὶ οὕτως ἠλευθέρωσε μὲν τὸν Ἀδὰμ ἀπὸ τὸ φορτίον τῆς ἁμαρτίας, ἐβάστασε δὲ αὐτὸς τὰς ἀσθενείας ἐκείνου.

Ταῦτα λοιπὸν ἠξεύρων ὁ σοφὸς Μάρκος, καὶ καταπλαγεὶς διὰ τὴν θαυμαστὴν καὶ ἀπόῤῥητον ἐπιστήμην τῆς τοῦ Θεοῦ ἰατρικῆς. Ὦ Δέσποτα, λέγει, τῶν ἁπάντων, τί εἶναι τοῦτο τὸ παράδοξον βάθος τῶν ἀνεξιχνιάστων κριμάτων σου; σὺ διὰ μέσου τοῦ θανάτου σε μεταβάλλεις τὴν θνητότητα τοῦ Ἀδὰμ εἰς ἀθανασίαν· καὶ διὰ μέσου τῆς ταφῆς σου, ταύτὸν εἰπεῖν, τῆς ἰδικῆς σου φθορᾶς, τὴν ὁποίαν ἔλαβες χωρισθείσης τῆς ψυχῆς σου ἀπὸ τοῦ σώματος, μεταφέρεις εἰς ἀφθαρσίαν ὅλον τὸ ἀνθρώπινον γένος Θεοπρεπέστατα· τί γὰρ ἄλλο πρέπον εἶναι εἰς τὸν Θεὸν τὸν ὑπεράγαθον καὶ φιλανθρωπότατον, παρεκτὸς τὸ νὰ ἀφθαρτίζῃ τὰ φθαρτὰ, καὶ τὰ θνητὰ νὰ ἀπαθανατίζῃ;

Ὅτι δὲ ἀφθαρτίσθη καὶ ἀπαθανατίσθη τὸ πρόσλημμα τῆς ἀνθρωπότητός σου, Κύριε, φανερὸν εἶναι ἀπὸ τοῦτο· διότι ἡ μὲν ἁγία σου σὰρξ φθορὰν μὲν ὑπέστη· ἤτοι χωρισμὸν καὶ διάστασιν ἀπὸ τῆς ψυχῆς, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω, διαφθορὰν ὅμως οὐχ ὑπέστη· ἤτοι διάλυσιν εἰς τὰ ἐξ ὧν συνετέθη, ὡς αἱ λοιπαὶ σάρκες τῶν ἀποθνησκόντων ἀνθρώπων· ἡ δὲ πανάχραντός σου ψυχὴ, καταβᾶσα εἰς ᾅδην, δὲν ἔμεινεν εἰς αὐτὸν, ὡς αἱ λοιπαὶ ψυχαὶ τῶν ἀνθρώπων, ἵνα ἡ τοῦ Δαβὶδ προφητεία πληρωθῇ ἡ λέγουσα· „ Οὐκ ἐγκαταλείψεις τὴν ψυχήν μου εἰς ᾅδην, οὐδὲ δώσεις τὸν ὅσιόν σε ἰδεῖν διαφθοράν". (Ψαλ. ιε'. 10.) Ἂν λοιπὸν οὔτε ἡ ψυχή σου, Δέσποτα, ἐγκατελείφθη εἰς τὸν ᾅδην, οὔτε ἡ σάρξ σου εἶδε διαφθοράν, ἀλλὰ ἑνωθέντα καὶ τὰ δύω ἀνέστησαν· ἄρα ἀπαθανατίσθη τὸ πρόσλημμα τῆς σῆς ἀνθρωπότητος (1)· ἄρα καὶ ὁ Ἀδὰμ καὶ ὅλη ἡ ἀνθρωπίνη φύσις συναπαθανατίσθη.

Τροπάριον.

„ Ἐξ ἀλοχεύτου προελθὼν, καὶ λογχευθεὶς πλευρᾷ, Πλαστουρ-
„ γέμου, ἐξ αὐτῆς εἰργάσω τὴν ἁμάπλασιν τὴν τῆς Εὔας, Ἀδὰμ
„ γεμόμενος, ἀφυπνώσας ὑπερφυῶς ὕπνον φυσίζωον, καὶ ζωὴν
„ ἐγείρας ἐξ ὕπνου καὶ τῆς σαρκὸς ὡς παντοδύναμος.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Εἰς τὸ παρὸν Τροπάριον ἀναφέρει ὁ Ἱεράρχης Μάρκος τὰ ἐν τῇ βίβλῳ τῆς Γενέσεως ἱστορούμενα περὶ τοῦ Ἀδὰμ, τοῦ πλασθέντος οὐχὶ ἀπὸ γάμου καὶ λοχείας, ἀλλὰ ἀπὸ ἀλοχεύτου· ἤτοι ἀπὸ τοῦ χοὸς, τοῦ λεπτοτάτου δηλαδὴ καὶ καθαρωτάτου χώματος· „ Ἔπλασε γὰρ, φησὶν, ὁ Θεὸς τὸν Ἀδὰμ, χοῦν λαβὼν ἀπὸ τῆς γῆς". (Γέν. β'. 7.) Ὁμοίως

(1) Σημείωσαι ὅτι, μολονότι κυρίως τὸ σῶμα ἀπαθανατίσθη τοῦ Κυρίου, καὶ ὄχι ἡ ψυχὴ, διότι αὐτὴ ἀθάνατος εἶναι, μ' ὅλον τοῦτο καὶ αὐτὴ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ προσλήμματος συνεννοεῖται· ὁ γὰρ ἄνθρωπος ὅλος ποτὲ μὲν ἀπὸ τοῦ μέρους τῆς ψυχῆς ὀνομάζεται συνεκδοχικῶς, ποτὲ δὲ ἀπὸ τῆς ψυχῆς· ἔξω μόνον ἂν θέλῃ τινὰς νὰ εἰπῇ ὅτι πρόσλημμα ἐδῶ ἰδιαιτέρως νοεῖται τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου.

Ὁμοίως ἀναφέρει καὶ τὰ ἐκεῖ ἱστορούμενα περὶ τοῦ ὕπνου καὶ τῆς ἐκστάσεως, τὴν ὁποίαν ἐπέβαλεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν Ἀδὰμ, καὶ περὶ τῆς οἰκοδομῆς τῆς Εὔας τῆς γυναικὸς τοῦ Ἀδὰμ, τὴν ὁποίαν οἰκοδόμησεν ἀπὸ τὴν πλευρὰν αὐτοῦ· „ Καὶ ἐπέβαλε, φησὶν, ὁ Θεὸς „ ἔκστασιν ἐπὶ τὸν Ἀδὰμ, καὶ ὕπνωσε, καὶ ἔλαβε μίαν τῶν πλευρῶν αὐτοῦ καὶ ἀνεπλή- „ ρωσε σάρκα ἀντ' αὐτῆς, καὶ ᾠκοδόμησεν ὁ Θεὸς τὴν πλευρὰν ἣν ἔλαβεν ἀπὸ τὸν Ἀδὰμ „ εἰς γυναῖκα ". (Γέν. β'. 21.) Ὁμοίως ἱστορεῖται ἐκεῖ καὶ τὸ „ Ἀδὰμ ἐκάλεσε τὸ ὄνο- „ μα τῆς γυναικὸς αὐτοῦ ζωὴ (1), ὅτι αὕτη μήτηρ πάντων τῶν ζώντων ". (Γέν. γ'. 20.)

Ταῦτα λοιπὸν πάντα σοφώτατα ὁμοῦ καὶ εὐφυέστατα μεταφέρει ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς εἰς τὸ κατὰ Χριστὸν μυστήριον, καὶ οὕτω λέγει πρὸς αὐτόν· Ὦ πλαστουργέ μου Χριστὲ, σὺ προῆλθες (ἤτοι ἐγεννήθης) ἀπὸ τὴν Παρθένον τὴν ἀλόχευτον τὴν μὴ γνοῦσαν λοχείαν ἐν τῷ γεννῆσε (λοχεία δὲ εἶναι, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν, τὸ κοιλοπόνημα τῶν τικτουσῶν γυναικῶν, ὧν ἡ Παρθένος ὑπερφυῶς ἀνωτέρα ἐγένετο). Σχῆμα δὲ ῥητορικῆς συσοιχίας μεταχειρίζεται ἐδῶ ὁ Μελῳδός· εἰπὼν γὰρ ὅτι προῆλθεν ὁ Χριστὸς ἀπὸ μητέρα ἀλόχευτον, ἐπιφέρει ὅτι αὐτὸς ἐλογχεύθη κατὰ τὴν πλευράν. Τί δὲ ἐκ τῆς λογχευθείσης σου πλευρᾶς ἐκατώρθωσας, Κύριε; Τὸ νὰ ἀναπλάσῃς βέβαια τὴν προμήτορα Εὔαν, τὴν ἐκ τῆς πλευρᾶς λη- φθεῖσαν τοῦ Ἀδὰμ, νέος Ἀδὰμ γενόμενος.

Καθὼς δὲ ὁ παλαιὸς Ἀδὰμ ἐπλάσθη ἀπὸ παρθένον γῆν (Ἀδάμα γὰρ ἑβραϊκῶς ἑρ- μηνεύεται παρθενικὴ γῆ)· οὕτω καὶ σὺ ἐγεννήθης ἀπὸ Παρθένον Μητέρα· καὶ καθὼς ἐκεῖ- νος ὕπνωσε, σοῦ ἐπιβαλόντος αὐτῷ ἔκστασιν· οὕτω καὶ σὺ ὕπνωσας ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ ὑ- περφυσικῶς ὕπνον φυσίζωον, ἤγουν βλαστήσαντα τὴν ζωήν· καὶ καθὼς, ἐκείνου ὑπνώτ- τοντος, ἐλήφθη ἐκ τῆς πλευρᾶς του ἡ Εὔα, ἥτις ἑρμηνεύεται ζωή· οὕτω καὶ σὺ ὑπνώσας τὸν φυσίζωον ὕπνον, ἀνέστησας τὴν πεποῦσαν καὶ ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας θανατωθεῖσαν Εὔαν τὴν ἀληθῶς μητέρα πάντων τῶν ζώντων ἐν πίστει. Πόθεν δὲ ἀνέστησας αὐτήν; Ἐκ τοῦ ἰδικοῦσε ὕπνου καὶ τῆς πλευρᾶς σου. Ἐν ἄλλοις δὲ γράφεται „ Ἐξ ὕπνε καὶ τῆς σαρκός " πλὴν καὶ τὰ δύω νοοῦνται ἀντὶ ἑνός· καθότι τὸ, Καὶ τῆς σαρκός σε, εἶναι ἀντὶ τὸ, Καὶ τῆς πλευρᾶς σου, ἐπειδὴ καὶ ἡ πλευρὰ σάρξ ὀνομάζεται, κατὰ τὸ „ Καὶ ἔλαβεν ὁ Θεὸς „ μίαν τῶν πλευρῶν αὐτοῦ (τὸ Ἀδὰμ) καὶ ἀνεπλήρωσε σάρκα ἀντ' αὐτῆς ". (Γέν. β'. 21.) Ὁμοίως καὶ ζωὴν, οἱ μὲν νοῦσι τὴν Εὔαν, οἱ δὲ, τὴν πνευματικὴν ζωὴν, τὴν ὁποίαν ἐχά- ρισεν ὁ Χριστὸς εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἐκ τῆς ἀχράντε πλευρᾶς του. Ὑψηλότερον δὲ καὶ ἁρ- μοδιώτερον εἶναι τὸ πρῶτον, καθότι ἐν αὐτῷ συμπεριέχεται καὶ τὸ δεύτερον· διότι ἀναστή- σας ὁ Δεσπότης Χριστὸς τὴν θανατωθεῖσαν ζωήν: ἤτοι τὴν Εὔαν, διὰ τῆς Εὔας ἐχάρισε ζωὴν εἰς ὅλους τοὺς ἀπογόνους τῆς Εὔας, τοὺς δι' αὐτὴν θανατωθέντας.

Ὠδὴ Ϛ'. Ὁ Εἱρμός.

„ Συνεσχέθη, ἀλλ' οὐ κατεσχέθη στέρνοις κητώοις Ἰωνᾶς· Σοῦ „ γὰρ τὸν τύπον φέρων τοῦ παθόντος καὶ ταφῇ δοθέντος, ὡς ἐκ „ θαλάμου τοῦ θηρὸς ἀνέθορε, προσεφώνει δὲ τῇ κουστωδίᾳ· οἱ φυ- „ λασσόμενοι μάταια καὶ ψευδῆ, ἔλεον αὐτοῖς ἐγκατελίπετε.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἔπαυσεν ὁ σοφὸς Μάρκος τὴν προσθήκην τοῦ νέου Τετραῳδίου του, καὶ τώρα ἀρχίζει ὁ Ἱερὸς Κοσμᾶς τὸ παλαιὸν αὐτοῦ Τετραῴδιον· ὅθεν ἐπειδὴ ἡ παροῦσα ἕκτη Ὠδὴ εἶναι τοῦ Ἰωνᾶ, διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἁσματογράφος ἔτος ἐρανίζεται τὴν ἱστορίαν τοῦ αὐτοῦ Ἰωνᾶ, καὶ ταύτην προσαρμόζει εὐφυέστατα καὶ τεχνικώτατα εἰς τὴν παροῦσαν πανήγυριν· διὸ λέγει· Ὁ Ἰωνᾶς συνεσχέθη μὲν καὶ συνεκλείσθη ἀπὸ τὰ στέρνα (ἤτοι ἀπὸ τὰ σπλάγχνα) τοῦ

(1) Παρὰ δὲ τῷ Χρυσοστόμῳ γράφεται „ Ἐκάλεσεν Ἀδὰμ τὸ ὄνομα τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Εὔα, ὅπερ ἐστὶ „ Ζωή ". ὥστε τὸ, Εὔα θέλει νὰ εἰπῇ Ζωή.

τοῦ Θαλασσίου Κήτους (1), δὲν ἐκρατήθη ὅμως ἀπὸ αὐτὰ μέχρι τέλους, ἐπειδὴ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐξεράσθη ἀπὸ τὸ κῆτος καὶ ἐκβῆκεν ἀβλαβὴς καὶ ὁλόκληρος. Προτύπωμα δὲ ἦτον ὁ μὲν Ἰωνᾶς τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, τὸ δὲ Κῆτος ὅπου κατέπιε τὸν Ἰωνᾶν τύπος τοῦ Θανάτου καὶ τοῦ ᾅδου, ἡ δὲ κατάποσις τοῦ Ἰωνᾶ ὑπὸ τοῦ Κήτους τύπος ἦτον τῆς ταφῆς καὶ τῆς εἰς ᾅδην καταβάσεως τοῦ Κυρίου. Καθὼς λοιπὸν ὁ Ἰωνᾶς ἐκβῆκε φαιδρὸς καὶ χαροποιὸς ἀπὸ τὸ Κῆτος, ὡς ἀπὸ νυμφικὴν κοιτῶνα· οὕτω καὶ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐκβῆκεν ἀπὸ τὸν ᾅδην καὶ ἀπὸ τὸν τάφον, καθὼς ὁ νυμφίος ἐκβαίνει ἀπὸ τὸν νυμφικόν του Θάλαμον, χωρὶς νὰ φέρῃ εἰς τὸν ἑαυτόν του κἀνὲν σημεῖον λύπης· διὸ καὶ ὁ Δαβὶδ εἶπεν ὄχι μόνον διὰ τὸν αἰσθητὸν Ἥλιον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν νοητὸν τῆς δικαιοσύνης τὸν Χριστόν· „Καὶ αὐτὸς ὡς νυμφίος ἐκπορευόμενος ἐκ παστοῦ αὐτοῦ". (Ψαλ. ιη'. 5.)

Ὄχι μόνον δὲ τῆς ταφῆς τοῦ Κυρίου τύπον εἶχεν ἡ τοῦ Ἰωνᾶ Ἱστορία, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ· διὰ τοῦτο καὶ ὁ θεῖος Κοσμᾶς λέγει ἐδῶ ὅτι αὐτὸς συνεσχέθη μὲν ἀπὸ τὸ Κῆτος, οὐ κατεσχέθη δέ· σύσχεσις γὰρ λέγεται ἡ μέχρι τινὸς καιροῦ συγκράτησις, ὅταν ἦναι ἐλπὶς εἰς τὸν συγκρατηθέντα νὰ ἐλευθερωθῇ· κατάσχεσις δὲ εἶναι ἡ τελεία κατακράτησις, ὅταν δὲν μένῃ ἐλευθερίας ἐλπίς. Ἂς ἦναι παράδειγμα τοῦ λόγου μας οἱ ψαροκυνηγοί· οὗτοι ὅταν τύχῃ νὰ πέσῃ εἰς τὰ δίκτυά των κἀνένας Κέφαλος, τότε λέγεται μὲν ὅτι συνέχουσι τὸν Κέφαλον, ὅμως δὲν κατέχουσιν αὐτὸν τελείως, ἐπειδὴ φόβος ἀκόμη εἶναι μήπως ὁ Κέφαλος σχίσῃ τὸ δίκτυον καὶ φύγῃ· ὅταν δὲ πιάσωσιν αὐτὸν μὲ τὰς χεῖράς των, καὶ τὸν ῥίψουν εἰς τὴν κοιλίαν τῆς βάρκας, τότε κατέχουσιν αὐτὸν βεβαίως· διότι ὁ Κέφαλος δὲν δύναται πλέον νὰ φύγῃ ἀπὸ ἐκεῖ. Οὕτω λέγει καὶ ὁ Ἰωνᾶς· Συνεσχέθη μὲν ἀπὸ τὰ σπλάγχνα τοῦ Κήτους, δὲν κατεκρατήθη ὅμως, οὐδὲ ἔμεινεν εἰς αὐτά. Ἔπειτα ἀπολούθως λέγει καὶ τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποίαν δὲν ἔμεινεν εἰς τὸ Κῆτος, ἐπειδή, λέγει, αὐτὸς ἔφερε τύπον σοῦ τοῦ Δεσπότου Χριστοῦ ὅπου ἔπαθες σαρκὶ καὶ παρεδόθης εἰς τὸν τάφον ὡσὰν εἰς Κῆτος, καὶ συνεσχέθης μὲν ἀπὸ αὐτὸν, οὐ κατεσχέθης δέ· μετὰ τρεῖς ἡμέρας γὰρ ἀνέστης ἀπὸ αὐτόν. Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ Ἰωνᾶς ἔφερε τύπον ἰδικόν σου, πῶς ἦτον δυνατὸν νὰ κατακρατηθῇ ἀπὸ τὸ Κῆτος; Τοῦτο εἶναι ἀνακόλουθον· διότι ὁ τύπος καθὸ τύπος μιμεῖται τὸ τυπούμενον.

Καὶ λοιπὸν ὁ Ἰωνᾶς συσχεθεὶς μὲν ἀπὸ τὸ Κῆτος, μὴ κατακρατηθεὶς δὲ ἀπὸ αὐτό, ἐκβῆκεν ἀβλαβὴς μὲ γενναῖον πήδημα (τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ, ἀνέθορε), καὶ προφητικῶς ἔλεγε πρὸς τὴν Κουστωδίαν (πρὸς τοὺς φύλακας)· Ὦ στρατιῶται ἀνόητοι, οἱ ὁποῖοι φυλάττετε τὸ μνῆμα τοῦ ζωοδότου ματαίως καὶ ἀπράκτως, ἐσεῖς ἐγκατελίπετε (ἀφήσατε) τὸν ἔλεον σας, ἤτοι τὸν Χριστὸν, τὸν ἐνανθρωπήσαντα καὶ θανόντα καὶ ταφέντα διὰ νὰ ἐλεήσῃ καὶ νὰ σώσῃ πάντας.

Τὰ ῥήματα δὲ ταῦτα „Οἱ φυλασσόμενοι μάταια καὶ ψευδῆ" εἶναι ὀνειδιστικὰ, κατὰ τὸν Θεόδωρον· διότι ὀνειδίζει τοὺς στρατιώτας ὁ Προφήτης, ὅτι ἀμέλησαν τόσον, καὶ ἐκοιμήθησαν μὲ ὕπνον χορταστικὸν, ὥστε μολονότι ἦτον ἐπάνω εἰς τὸ μνῆμα ἡ πέτρα μὲ τὰς σφραγίδας, καὶ τοσοῦτοι στρατιῶται ἐφύλασσον, κἀνένα ἀπὸ αὐτὰ δὲν ἐμπόδισε τὸν Κύριον, ἀλλὰ ἀνέστη ὡς Θεὸς, χωρὶς νὰ κινήσῃ τὴν πέτραν, ἢ νὰ φθείρῃ τὰς σφραγίδας, ἢ νὰ δώσῃ ὅλως αἴσθησιν εἰς τοὺς φυλάσσοντας στρατιώτας· ἡ γὰρ πέτρα τοῦ μνήματος ὕστερον ἐκυλίσθη, ὅταν ὁ Ἄγγελος (ὅς τις ἦτον ὁ Γαβριὴλ, ὡς θέλουσι τινὲς, καὶ μάλιστα ὁ Θεσσαλονίκης Γρηγόριος Λόγ. εἰς τὴν Κυριακ. τῶν Μυροφόρων) ἐκατέβη, καὶ οἱ φύλακες ἀπὸ τὸν φόβον των ἔφυγον. Οὐ μόνον δὲ ὁ Ἰωνᾶς ὀνειδίζει τοὺς φύλακας τοῦ τάφου, ἀλλὰ καὶ ὁ Προφήτης Ἡσαΐας, λέγων· „Ἴδετε ὅτι ἐκτετύφλωνται „πάντες, οὐκ ἔγνωσαν, κύνες ἐννεοὶ οὐ δυνήσονται ὑλακτεῖν, ἐνυπνιαζόμενοι κοίτην, φι„λοῦντες νυστάξαι". (Ἡσ. νς'. 10.)

Σημείωσαι ὅτι τὸ, Αὐτοῖς, εἶναι ἀντὶ τοῦ, Αὐτῶν· ὡς ἐὰν ἔλεγεν· „Ἐγκατελίπετε τὸν „ἔλεον ὑμῶν". Ἔλεος δὲ νοεῖται, κατὰ τὸν Ἱερὸν Θεοφύλακτον, καὶ τὸ μυστήριον τῆς Ἀναστάσεως, τὸ ὁποῖον καθὼς ἔγινε διὰ ὅλους τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, ἀκολούθως ἔγινε καὶ

---

(1) Τὸ Κῆτος ὅπου κατέπιε τὸν Ἰωνᾶν Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς τὸ ὀνομάζει Λέοντα θαλάσσιον, γράφων· „Ἐκ ποντίου Λέοντος ὁ τριέσπερος". (ὁ Ἰωνᾶς δηλ.)

καὶ διὰ τοὺς στρατιώτας ἐκείνους· ἐγκατέλιπον δὲ αὐτὸ, διότι δὲν ἠθέλησαν νὰ ὁμολογήσουν ὅτι ἀνέστη ὁ ὑπ' αὐτῶν φυλαττόμενος Κύριος. Γλαφυρὰ δὲ εἶναι καὶ ἡ ἑρμηνεία Εὐθυμίου τοῦ Ζυγαδηνοῦ, λέγοντος ὅτι οἱ στρατιῶται ἐγκατέλιπον τὴν σωτηρίαν των· ἀντὶ γὰρ νὰ ὁμολογήσουν τὴν ἀλήθειαν ὅτι ἀνέστη ὁ Κύριος, καὶ μὲ τοῦτο νὰ σωθοῦν, αὐτοὶ λαβόντες ἀργύρια καὶ δῶρα, ἐπροτίμησαν τὸ ψεῦδος καὶ εἶπον· „Οἱ μαθη„ταὶ αὐτοῦ νυκτὸς ἐλθόντες, ἔκλεψαν αὐτὸν, ἡμῶν κοιμωμένων", καθὼς διηγεῖται ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος. (Ματθ. κή.) Καὶ τοῦτο δὲ σημείωσαι, ὅτι μετά τινος συστοιχίας ὁμοιοτελεύτου προφέρει ὁ Θεῖος Κοσμᾶς καὶ τὸν Εἱρμὸν τοῦτον καὶ ὅλα τὰ Τροπάρια τῆς ἕκτης ταύτης Ὠδῆς· δύω δὲ πράγματα εἰσάγων, τὸ μὲν ἕνα λέγει ὅτι ἔγινε, τὸ δὲ ἄλλο, ὅτι δὲν ἔγινε· καὶ ἀκολούθως φέρει τὴν αἰτίαν, διὰ τί δὲν ἔγινε· τὸ ὁποῖον εἶναι σχῆμα ῥητορικῆς, καὶ προξενεῖ ὡραιότητα καὶ δύναμιν εἰς τὸν λόγον.

Τροπάριον.

„Ἀμνρέθης, ἀλλ' οὐ διμρέθης, Λόγε, ἧς μετέσχες σαρκός· εὖ γὰρ „καὶ λέλυταί σου ὁ μαὸς ἐμ τῷ καιρῷ τοῦ πάθους, ἀλλὰ καὶ „οὕτω μία ἧμ ὑπόστασις τῆς Θεότητος καὶ τῆς σαρκός σου· ἐμ ἀμ„φοτέροις γὰρ εἷς ὑπάρχεις Υἱὸς, Λόγος τοῦ Θεοῦ, Θεὸς καὶ ἄμ„θρωπος.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸ ἴδιον ῥητορικὸν σχῆμα τῆς ἀντιθέσεως ὅπου ἐμεταχειρίσθη ἀνωτέρω ὁ Μελῳδὸς, μεταχειρίζεται τώρα καὶ ἐδῶ· εἰσάγει γὰρ δύω τινὰ πράγματα, τὴν ἀναίρεσιν τοῦ Κυρίου, καὶ τὸν τῆς Θεότητος αὐτοῦ ἀπὸ τῆς προσληφθείσης σαρκὸς ὁμοῦ καὶ ψυχῆς ἀδιαίρετον· πρέπει δὲ νὰ προστίθεται ἐδῶ καὶ τὸ, Ψυχῆς, ἀναγκαίως· ἐπειδὴ ἐφλυάρουν τινὲς αἱρετικοὶ ὅτι ἐν τῷ τριημέρῳ τοῦ Κυρίου θανάτῳ ἐχωρίσθη ἀπὸ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν ἡ Θεότης αὐτοῦ. Ὅθεν τὴν μὲν ἀναίρεσιν δέχεται, ἐπειδὴ ἀνῃρέθη (ἤγουν ἐθανατώθη) κατὰ σάρκα ὁ Μονογενὴς, καὶ τὸ ἄχραντον αὐτοῦ αἷμα ἔχυσε διὰ τὴν σωτηρίαν μας· τὴν δὲ διαίρεσιν τῆς Θεότητος ἀπὸ τῆς σαρκὸς καὶ τῆς ψυχῆς ἀρνεῖται καὶ δὲν δέχεται ὡς ἀσεβῆ καὶ βλάσφημον· ὁμολογεῖ δὲ ὅτι εἶναι ἐπὶ Χριστοῦ ἀχώριστος καὶ ἀδιαίρετος ἡ ἅπαξ γενομένη ὑπερφυῶς καθ' ὑπόστασιν ἕνωσις τοῦ προσλαβόντος Θεοῦ Λόγου καὶ τῆς προσληφθείσης παρ' αὐτοῦ σαρκὸς καὶ ψυχῆς ἐξ αὐτῆς τῆς συλλήψεως, καὶ ἐν αὐτῷ τῷ πάθει, καὶ ἐν τῷ τριημέρῳ θανάτῳ, καὶ εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα (1).

Διὰ τοῦτο πρὸς τὸν Μονογενῆ ἐπιστρέφων τὸν λόγον, ἀνῃρέθης, λέγει, ὦ Λόγε Θεοῦ· ἀναιρούμενος δὲ, δὲν διμρέθης (ἤτοι δὲν ἐχωρίσθης) κατὰ τὴν Θεότητα ἀπὸ τὴν σάρκα ὅπου μετέσχες (ἤτοι προσέλαβες) ἐν τῇ ὑποστάσει σου, καὶ ἐφόρεσας αὐτὴν διὰ ἡμᾶς. Ἤθελε δὲ ἀπορήσῃ τινὰς, πῶς λέγει ἐδῶ ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς ὅτι ἀνῃρέθη ὁ Θεὸς Λόγος ὁ ἀπαθὴς καὶ ἀθάνατος; τὸ μὲν γὰρ σῶμα τοῦ Θεοῦ Λόγου καὶ ἔπαθε καὶ ἐθανατώθη· αὐτὸς δὲ ὁ Θεὸς Λόγος οὐκ ἔπαθεν οὐδαμῶς· ἄπαγε τῆς βλασφημίας! Εἰς λύσιν λοιπὸν τῆς ἀπορίας λέγομεν ὅτι ἀφ' οὗ ὁ Θεὸς Λόγος κατεδέχθη νὰ ἑνώσῃ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ἐν τῇ ὑποστάσει τῆς Θεότητός του, ἀπὸ τότε συγκαταδέχεται νὰ οἰκειοῦται εἰς τὸν ἑαυτόν του καὶ τὰ ἰδιώματα ἐκείνης· ὅθεν λέγομεν ὅτι ἐχύθη αἷμα Θεοῦ,

(1) Ἀνάγνωθι καὶ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Τροπαρίου τῆς ἕκτης Ὠδῆς τοῦ Κανόνος τῶν Θεοφανείων τοῦ λέγοντος· „Γεννηθεὶς ἀῤῥεύστως ἐκ Θεοῦ καὶ Πα„τρὸς, ἐκ τῆς Παρθένου δίχα σαρκὸς ῥύπου Χρι„στὸς, οὗ τὸν ἱμάντα τὴν ἐξ ἡμῶν τῷ Λόγῳ συνά„φειαν λύειν ἀμήχανον διδάσκει ὁ Πρόδρομος", καὶ δέλεις εὑρεῖ ἐκεῖ ἀρκετὰ περὶ τούτου. Ὁμοίως ἀνάγνωθι καὶ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ κατὰ τὴν Δ'. Ὠδὴν τοῦ παρόντος Κανόνος Τροπαρίου, τοῦ λέγοντος· „Ῥωμαλαιότητι τοῦ Κρείττονος".

Θεοῦ, μ' ὅλον ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ἀσώματος καὶ ἀναίμων. Ὁμοίως ἀκούομεν τὸ Παύλου λέγοντος ὅτι ἐσταυρώθη ὁ Κύριος τῆς δόξης, μ' ὅλον ὅτι εἶναι ἀδύνατον παντελῶς νὰ σταυρωθῇ ὁ ἀόρατος καὶ πάντη ἄϋλος· ἀλλ' ὅμως τῆς ἐν τῷ Θεῷ Λόγῳ καθ' ὑπόστασιν ἡνωμένης ἀνθρωπότητος πασχούσης ταῦτα, καὶ αὐτὸς ὁ Θεὸς Λόγος λέγεται ὅτι ἔπασχε, διὰ τὴν καθ' ὑπόστασιν ἕνωσιν, καὶ τὴν εἰς ἀλλήλας τῶν φύσεων ἀκατάληπτον περιχώρησιν· ὃς δὴ καὶ τρόπος ἀντιδόσεως λέγεται, ἑκατέρας φύσεως ἀντιδιδούσης τῇ ἑτέρᾳ τὰ ἴδια, κατὰ τὸν ἐκ Δαμασκοῦ Ἰωάννην. Κατὰ τοῦτον λοιπὸν τὸν λόγον καὶ ὁ μέγας Κοσμᾶς ἐδῶ εἶπεν ὅτι ἀνῃρέθη ὁ Θεὸς Λόγος, τοῦ ἐνυποστάντος αὐτῷ ἀνθρώπου ἀναιρεθέντος.

Δεξάμενος λοιπὸν τὴν ἀναίρεσιν τοῦ Λόγου ὁ θεῖος Μελῳδὸς, τὴν δὲ ἀπὸ τῆς σαρκὸς ἐν τῷ τριημέρῳ θανάτῳ διαίρεσιν τοῦ Θεοῦ Λόγου μὴ δεχθεὶς, ἀκολούθως λέγει καὶ τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποίαν καὶ ἀναιρεθεὶς οὐ διῃρέθη· διότι, φησὶν, ἂν καὶ ἐν τῷ καιρῷ τοῦ πάθους καὶ τοῦ θανάτου ἐλύθη μὲν ὁ ναός σου (ἤτοι τὸ σῶμα τὸ ὁποῖον προσείληφας) κατὰ τὸ προῤῥηθὲν ὑπὸ σοῦ ἐν Εὐαγγελίοις· „ Λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον καὶ „ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν “· (Ἰω. β'. 19.) καὶ διὰ νὰ εἰπῶ καθαρώτερα, ἂν καὶ ἡ ἁγία σου ψυχὴ ἐχωρίσθη ἐν τῷ τριημέρῳ θανάτῳ ἀπὸ τοῦ σώματος, καὶ αὐτὴ μὲν ἐκατέβη εἰς τὸν ᾅδην, τὸ δὲ σῶμα ἐτέθη ἐν τῷ τάφῳ, ὅμως πάλιν μία ἦτον ἡ ὑπόστασις τῆς Θεότητός σου ἀχώριστος καὶ ἀπὸ τὴν ψυχὴν καὶ ἀπὸ τὸ σῶμα· ὅθεν μὲ τὸ σῶμα παροῦσα ἐν τῷ τάφῳ, ἐσπάραξε τὸν θάνατον· μὲ τὴν ψυχὴν δὲ παροῦσα ἐν τῷ ᾅδῃ, ἐσκύλευσε τοῦτον, καὶ ἠλευθέρωσε τὰς ἐν τῷ ᾅδῃ ψυχάς.

Ἄπειρος δὲ οὖσα ἡ Θεότης καὶ πάντη ἄϋλος, ἀκολούθως ἦτον καὶ ἀπερίοριστος· ἐκ τῆς ὕλης γὰρ ἀναφύεται τὸ περιοριστὸν καὶ περιγραπτόν· ἀπερίγραπτος δὲ πάλιν οὖσα, δὲν εἶναι παροῦσα εἰς ἕνα τόπον, ἀλλὰ πάντα περιλαμβάνει καὶ πάντα πληροῖ, ὡς πανταχοῦ παροῦσα καὶ ἐν τῷ παντὶ τούτῳ καὶ ὑπὲρ τὸ πᾶν· ἐὰν γὰρ εἴπωμεν ὅτι εὑρίσκεται μόνον ἐν τῷ παντὶ, οὐχ εὑρίσκεται δὲ καὶ ὑπὲρ τὸ πᾶν, περιορίζομεν αὐτὴν ἐν τῷ παντὶ τούτῳ, καὶ οὕτω περιγραπτὴν αὐτὴν πάλιν καὶ περιοριστὴν δείχνομεν, κατὰ τὸν τῆς Θεσσαλονίκης μέγαν Γρηγόριον, ὅπερ εἶναι ἄτοπον· ὅθεν καὶ ὁ ἐκ Δαμασκοῦ Ἰωάννης συμφώνως λέγει· „ Ὁ μὲν οὖν Θεὸς, ἄϋλος ὢν καὶ ἀπερίγραπτος, ἐν τόπῳ οὐκ „ ἔστιν· αὐτὸς γὰρ ἑαυτοῦ τόπος ἐστὶ, τὰ πάντα πληρῶν καὶ ὑπὲρ τὰ πάντα ὤν, καὶ „ αὐτὸς συνέχων τὰ πάντα “ (Βιβλ. ά. κεφ. ιδ'. περὶ Πίστεως). Τοῦτο δὲ καὶ ἄλλος Ἁγιογράφος βεβαιοῖ γράφων· „ Ἐν τάφῳ σωματικῶς (μὲ τὸ σῶμα σου τὸ τεθαμμέ„ νον), ἐν ᾅδου δὲ μετὰ ψυχῆς ὡς Θεὸς, ἐν Παραδείσῳ δὲ μετὰ Λῃστοῦ, καὶ ἐν θρό„ νῳ ὑπῆρχες, Χριστὲ, μετὰ Πατρὸς καὶ Πνεύματος, πάντα πληρῶν ὁ ἀπερίγραπτος “. Ὅθεν μὲ τοιοῦτον τρόπον ἀναιρεῖται μὲν ὁ Μονογενὴς, οὐ διαιρεῖται δὲ τῆς ἐνυποστάσης αὐτῷ ἀνθρωπότητος· διὸ λέγει· „ Σὺ ἐν ἀμφοτέροις (ἤτοι ἐν ταῖς δύω φύσεσιν) εἷς „ ὑπάρχεις κατὰ τὴν ὑπόστασιν, ὁ αὐτὸς Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ, καὶ Θεὸς ὁ αὐτὸς „ καὶ ἄνθρωπος “.

Τροπάριον.

„ Βροτοκτόμον, ἀλλ' οὐ θεοκτόμον ἔφυ τὸ πταῖσμα τοῦ Ἀδάμ· εἰ „ γὰρ καὶ πέπομθέ σου τῆς σαρκὸς ἡ χοϊκὴ οὐσία, ἀλλ' ἡ Θεότης „ ἀπαθὴς διέμειμε· τὸ φθαρτὸμ δέ σου πρὸς ἀφθαρσίαμ μετεστοι„ χείωσε, καὶ ἀφθάρτου ζωῆς ἔδειξε (1) πηγὴμ ἐξ ἀμαστάσεως.

ΕΡΜΗ-

(1) Ἐν ἄλλοις δὲ γράφεται „ Μετεστοιχείωσας καὶ ἔδειξας “, ἀποδιδομένων τῶν ῥημάτων τούτων, τῷ θεανθρώπῳ Χριστῷ, καὶ τῇ μιᾷ τῶν δύω φύσεων ὑποστάσει.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἐπειδὴ εἰς τὸ ἀνωτέρω Τροπάριον εἶπεν ὁ Ἱεράρχης Κοσμᾶς τὸ „ Ἀνῃρέθης, ἀλλ' οὐ „ διῃρέθης", καὶ ἐδέχθη τὴν τοῦ Θεοῦ ἀναίρεσιν κατὰ τὸν τρόπον τῆς ἀντιδόσεως, ὡς ἑρμηνεύσαμεν, τώρα φοβηθεὶς μήπως ὁ λόγος αὐτὸς γένῃ πέτρα σκανδάλου εἰς τοὺς πολλούς, καὶ ὑποπτευθῇ ὅτι καὶ αὐτὸς νοσεῖ τὸ τῶν Θεοπασχιτῶν αἱρετικὸν φρόνημα, διὰ τοῦτο εἰς τὸ παρὸν Τροπάριον λύει τὴν ἀπορίαν, καὶ τὰ τῶν συκοφαντῶν ἐπιστομίζει στόματα, δείχνων ποίαν φύσιν πρέπει νὰ φρονῶμεν ἐπὶ Χριστοῦ ὅτι ἔχει φυσικὸν τὸ νὰ πάσχῃ, καὶ ποίαν, ὅτι δὲν ἔχει φυσικὸν τὸ νὰ πάσχῃ· ὅθεν μὲ δύω σύστοιχα καὶ ὁμοιοτέλευτα λόγια δύω τινὰ εἰσάγει, βροτοκτονίαν καὶ θεοκτονίαν· καὶ τὴν μὲν βροτοκτονίαν δέχεται ὅτι ἔγινε τῇ ἀληθείᾳ ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν τοῦ Ἀδάμ· καθότι αὐτὴ ἐστάθη τὸ κέντρον τοῦ θανάτου, κατὰ τὸν Ἀπόστολον· τὴν δὲ θεοκτονίαν οὐ δέχεται ὅτι ἐγένετο· ἄπαγε!

Ἐπειδὴ δὲ ἄνθρωπος ἦτον ἐκεῖνος ὅπου ἥμαρτεν, ὁ Ἀδὰμ δηλαδή, κατὰ δὲ τῆς ἁμαρτίας ἐκείνου ἐδόθη ἐπιτίμιον ὁ θάνατος, „Ἡ δ' ἂν ἡμέρα φάγησθε, φησὶν, ἀπ' αὐ„τοῦ, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε", (Γέν. β'. ζ.) διὰ τοῦτο καὶ ἄνθρωπος ἔπρεπε πάλιν νὰ ἀποθάνῃ, διὰ νὰ λύσῃ τὴν ἁμαρτίαν ἐκείνου καὶ θάνατον· ὅθεν ἡ ἀνθρωπότης τοῦ Δεσπότου Χριστοῦ ὑπέκυψεν εἰς τὸ πάθος καὶ ἐπιτίμιον τοῦ θανάτου· διότι ἂν καὶ ἁμαρτίαν ὁ Κύριος οὐκ ἐποίησε, τὴν οὖσαν κέντρον τοῦ θανάτου, ὡς εἴπομεν, ἀλλ' ἐπειδὴ ἀνέλαβε τὰς ἁμαρτίας τῶν ἀνθρώπων, καὶ τὰς νόσους ἐβάστασε, καὶ κατάρα καὶ ἁμαρτία ἐκαταδέχθη νὰ ὀνομασθῇ ὑπὲρ ἡμῶν ὁ παντευλόγητος καὶ ἀναμάρτητος Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, διὰ τοῦτο καὶ πάσχει καὶ θνήσκει καὶ θάπτεται κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα, τὴν φύσει παθητὴν καὶ θνητὴν καὶ φυσικὸν ἔχουσαν νὰ ἐνταφιάζεται· θνησκούσης ὅμως τῆς προσληφθείσης ἀνθρωπότητος, συναποθνήσκει καὶ ἡ προσλαβοῦσα ταύτην Θεότης· ἄπαγε! διότι ἡ ἁμαρτία τοῦ Ἀδάμ, διὰ μέσου τῆς ὁποίας ἦλθεν εἰς τὸν Κόσμον ὁ θάνατος, ἀνθρωποκτόνος μὲν ἔγινε, κατὰ τὸν Ἀπόστολον (Ῥωμ. ε'. 12.), καθότι καὶ ὁ ἁμαρτήσας Ἀδὰμ ἄνθρωπος ἦτο· δὲν ἔγινε δὲ καὶ θεοκτόνος ἡ ἁμαρτία ἐκείνου· ποῖος γὰρ δύναται νὰ ὑπονοήσῃ θάνατον εἰς τὸν φύσει ἀθάνατον; Διὰ τοῦτο ἐπιφέρει ἀκολούθως ὁ Μελῳδὸς καὶ λέγει ὅτι, ἂν καὶ ἡ χοϊκὴ οὐσία τῆς σαρκός σου ἔπαθε, κρεμασθεῖσα ἐν τῷ Σταυρῷ, περονηθεῖσα καὶ τῇ λόγχῃ κεντηθεῖσα καὶ θανατωθεῖσα καὶ ἐνταφιασθεῖσα, ἡ Θεότης ὅμως ἔμεινεν ἀπαθής.

Καὶ ὄχι μόνον αὐτὴ ἔμεινεν ἀπαθὴς, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ σῶμά σου τὸ ἕως τότε ὑπάρχον παθητὸν καὶ φθαρτὸν καὶ θνητὸν, διὰ τὴν ἄῤῥητον οἰκονομίαν καὶ συγκατάβασιν (ἵνα δηλαδὴ διὰ τοῦ πάθους καὶ τῆς φθορᾶς καὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ καταργηθῇ τὸ πάθος καὶ ἡ φθορὰ καὶ ὁ θάνατος), καὶ αὐτὸ, λέγω, μετεστοιχείωσεν εἰς ἀπάθειαν καὶ ἀφθαρσίαν καὶ ἀθανασίαν, ὥστε νὰ μὴ δύναται πλέον νὰ πάσχῃ καὶ νὰ φθείρεται καὶ νὰ θανατοῦται, ἀλλὰ νὰ ἦναι εἰς τὸ ἑξῆς ἀπαθὲς, ἄφθαρτον καὶ ἀθάνατον. Καὶ ὄχι μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ τὸ ἄφθαρτον αὐτὸ σῶμά σου ἐποίησε μεταδοτικὸν τῆς ἀφθαρσίας, καὶ εἰς τὰ ἄλλα φθαρτὰ σώματα τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἔδειξεν αὐτὸ μίαν πηγὴν ἀφθάρτου ζωῆς ἐκ τῆς ἀναστάσεως, (τουτέστι μετὰ τὴν ἀνάστασιν) ἢ ἐκ τῆς αἰτίας τῆς ἀναστάσεως τοῦ σώματός σου ἔδειξεν αὐτὸ ἡ Θεότης πηγὴν ἀφθάρτου ζωῆς. Καθὼς δὲ ἡ πηγὴ διαιρουμένη εἰς πολλὰ ῥυάκια ποτίζει πολλοὺς, καὶ ἀνθρώπους καὶ ζῶα καὶ γῆν πολλὴν, καὶ ζωογονεῖ τὰ πάντα· τοιουτοτρόπως καὶ ἡ ἀνάστασις τοῦ θεοϋποστάτου σώματος τοῦ Κυρίου ἔγινε πηγὴ τῆς ἀφθάρτου ζωῆς εἰς ὅλους ἡμᾶς· ὁ γὰρ Παῦλος λέγει· „Πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν ἐγένετο ὁ Χριστὸς, (Κολ. α'. 18.) καὶ αὐτοῦ ἀναστάντος, „πᾶσα ἡ τῶν ἀνθρώπων συνανέστη φύσις". Λοιπὸν πηγὴ ζωῆς ἀφθάρτου ἡ φθαρτὴ καὶ νεκρὰ σὰρξ τοῦ Μονογενοῦς μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἐχρημάτισε.

Τρο-

Τροπάριον.

„ Βασιλεύει, ἀλλ' οὐκ αἰωμίζει ᾅδης τοῦ γένους τῶν βροτῶν· σὺ
„ γὰρ τεθεὶς ἐν τάφῳ, Κραταιὲ, ζωαρχικῇ παλάμῃ τὰ τοῦ θα-
„ νάτου κλεῖθρα διεσπάραξας καὶ ἐκήρυξας τοῖς ἀπ' αἰῶνος ἐκεῖ
„ καθεύδουσι λύτρωσιν ἀψευδῆ, Σῶτερ, γεγονὼς νεκρῶν πρωτότοκος.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Καὶ εἰς τὸ παρὸν Τροπάριον δύω πράγματα εἰσάγει ὁ Ἁσματογράφος, ἤγουν ὅτι ἐβασίλευε μὲν ὁ ᾅδης τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως διὰ τὴν παρακοὴν τοῦ Ἀδὰμ, οὐχὶ δὲ ἡ βασιλεία αὐτοῦ διαιώνισε καθ' ἡμῶν. Ὅθεν τὸ νὰ ἐβασίλευσε μὲν ὁ Ἅδης ἡμῶν, τοῦτο δὲν ἀρνεῖται ὁ Μελῳδὸς, ἀκούων τὸν Παῦλον νὰ λέγῃ· „ Ἐβασίλευσεν ὁ θάνατος ἀπὸ „ Ἀδὰμ μέχρι Μωσέως “ (Ρωμ. έ. 14.) (πλὴν ἂν καὶ ἡ τοῦ θανάτου βασιλεία ἐλαττώθη καὶ ἐσμικρύνθη διὰ μέσου τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου, τοῦ τὴν ἁμαρτίαν τιμωροῦντος, ἤ τις εἶναι κέντρον καὶ αἰτία τοῦ θανάτου· μ' ὅλον τοῦτο ὁ θάνατος ἐτυράννησε τὸ ἀνθρώπινον γένος οὐ μόνον ἕως τοῦ Μωϋσέως, ἀλλὰ καὶ ἕως τοῦ Χριστοῦ)· τὸ δὲ νὰ διαιωνίζῃ οὗτος βασιλεύων, τοῦτο ἀρνεῖται, ἐπειδὴ ἠξεύρει ἕνα Βασιλέα αἰώνιον τὸν Χριστὸν, δι' οὗ καὶ τοὺς αἰῶνας ἐποίησεν ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ, κατὰ τὸν Παῦλον· (Ἑβρ. ά. 2.) ποῖος γὰρ φρόνιμος ἐμπορεῖ νὰ εἰπῇ βασιλείαν αἰώνιον ἐκείνην ἡ ὁποία ἔλαβεν ἀρχὴν ἀπὸ τοῦ Ἀδὰμ, ἐτελείωσε δὲ ὅταν ἦλθεν ὁ Κύριος ὁ καταργήσας αὐτήν;

Ἐβασίλευσε λοιπὸν ὁ ᾅδης τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, καὶ ἔφερεν ὅλους ὑποκάτω εἰς τὴν τυρχνίαν του· ὅμως δὲν ἐδιαιώνισεν: ἤτοι δὲν ἔμεινε παντοτινὴ ἡ βασιλεία του· ἐπειδὴ ἂν ἦτον αἰώνιος ἡ βασιλεία του, βέβαια ἤθελε νομισθῇ καὶ Θεός· Θεοῦ γὰρ μόνου εἶναι τὸ αἰωνίως βασιλεύειν. Ἐπιφέρει δὲ συνήθως ὁ Ἁσματογράφος καὶ τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποίαν δὲν ἐδιαιώνισεν ἡ βασιλεία τοῦ ᾅδου· διότι, λέγει, ἐσὺ ὁ μόνος κραταιὸς Βασιλεὺς, τεθεὶς εἰς τὸν τάφον κατὰ τὸ ἀνθρώπινον, διεσπάραξας καὶ συνέτριψας τὰ κλειδία τοῦ Ἅδου καὶ τοῦ θανάτου μὲ τὴν παλάμην σου τὴν ζωαρχικήν· τοῦτο δὲ εἶναι ἐκεῖνο τὸ ἴδιον ὅπου λέγει ὁ Δαβίδ· „ Συνέτριψε πύλας χαλκᾶς, καὶ μοχλοὺς σιδηροῦς „ συνέθλασε “· (Ψαλ. ρς'. 16.) καὶ ὁ Ἡσαΐας· „ Θύρας χαλκᾶς συντρίψω, καὶ μοχλὸς „ σιδηροῦς συνθλάσω, καὶ δώσω σοι θησαυροὺς σκοτεινοὺς ἀποκρύφους “. (Ἡσ. μέ. 2.) Οὐχὶ μόνον δὲ τὰ τοῦ θανάτου κλεῖθρα διεσπάραξας, ἀλλὰ καὶ ἐκήρυξας εἰς τοὺς κοιμωμένους ὑποκάτω τῆς γῆς λύτρωσιν καὶ ἐλευθερίαν τῶν δεινῶν· ἐσὺ γὰρ γενόμενος πρωτότοκος τῶν νεκρῶν διὰ τῆς ἀναστάσεως, ὡς εἶπεν ὁ Παῦλος (Κολ. ά. 18.), ἐχάρισας καὶ εἰς τοὺς ἀπ' αἰῶνος νεκροὺς τὴν ἀνάστασιν (1).

Ἠθε-

(1) Ἄκουσον δὲ καὶ τὴν χρυσῆν ἑρμηνείαν ὅπου κάμνει ὁ χρυσοῦς τὴν γλῶσσαν Ἰωάννης εἰς τὰ ἀνωτέρω λόγια τοῦ Δαβὶδ καὶ τοῦ Ἡσαΐου. „ Σήμερον „ τὰ ἐν ᾅδου περιπολεῖ πάντα ὁ Δεσπότης ἡμῶν· „ σήμερον τὰς χαλκᾶς πύλας συνέκλασε· σήμερον „ τοὺς μοχλοὺς τοὺς σιδηροῦς συνέθλασεν. Ὅρα τὴν „ ἀκρίβειαν τῆς λέξεως· οὐκ εἶπεν ἀνέῳξε πύλας „ χαλκᾶς, ἀλλὰ συνέθλασε πύλας χαλκᾶς, ἵνα ἀ„ χρηστον γένηται τὸ δεσμωτήριον· οὐκ ἀφεῖλε τοὺς „ μοχλοὺς, ἀλλὰ συνέθλασεν, ἵνα ἀσθενὴς γέννη„ ται ἡ φυλακή· ὅπου γὰρ οὔτε θύρα, οὔτε μο„ χλὸς, κἂν εἰσέλθῃ τις, οὐ κατέχεται. Ὅταν „ οὖν ὁ Χριστὸς συνθλάσῃ, τίς ἕτερος διορθῶσαι „ δυνήσεται; Χαλκᾶς δὲ ὠνόμασεν, οὐκ ἐπειδὴ ἀ„ πὸ χαλκοῦ ἦσαν αἱ πύλαι, ἀλλὰ τὸ ἀπηνὲς καὶ „ ἀπαραίτητον τοῦ θανάτου δηλῶν “. Ἐκεῖ δὲ προσθέτει καὶ τὸ ὡραῖον τοῦτο παράδειγμα. „ Ὥσπερ „ οὖν Βασιλεύς τις, λῃσταρχον εὑρὼν καταστρέχον„ τα τὰς πόλεις, ἁρπάζοντα πάντοθεν, καὶ εἰς τὰ „ σπήλαια καταδυόμενον καὶ ἀποτιθέμενον ἐκεῖ τὸν „ πλοῦτον, δήσας τὸν λῃσταρχον, ἐκεῖνον μὲν κο„ λάσει παραδίδωσι, τὸν δὲ θησαυρὸν αὐτοῦ με„ ταφέρει εἰς τὰ ταμιεῖα τὰ Βασιλικά· οὕτω καὶ „ ὁ Χριστὸς ἐποίησε τὸν λῃσταρχον καὶ τὸν δεσμο„ φύλακα, τὸν διάβολον ὁμοῦ καὶ τὸν θάνατον διὰ „ τοῦ θανάτου αὐτοῦ δήσας, καὶ τὸν πλοῦτον πάν„ τα, τῶν ἀνθρώπων, λέγω, τὸ γένος, μετήγαγεν εἰς „ τὰ ταμιεῖα τὰ Βασιλικά· τοῦτο καὶ Παῦλος δη„ λοῖ

Ἤθελε δὲ ἀπορήσῃ τινὰς πρῶτον, πῶς ἀνωτέρω μὲν εἶπεν ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς ὅτι ὁ ᾅδης οὐκ αἰωνίζει· κάτω δὲ ἀφεὶς τὸν ᾅδην, λέγει ὅτι σὺ τεθεὶς ἐν τάφῳ, τὰ τοῦ θανάτου κλεῖθρα διεσπάραξας; ἔπρεπε γὰρ νὰ εἰπῇ ὅτι σὺ καταβὰς ἐν τῷ ᾅδῃ, τὰ τοῦ ᾅδου κλεῖθρα διεσπάραξας, διὰ νὰ ἦναι σύμφωνα τὰ ἄνω μὲ τὰ κάτω, καὶ ὄχι νὰ εἰπῇ „Τὰ τοῦ θανάτου κλεῖθρα". ἄλλος γὰρ εἶναι ὁ τάφος καὶ ὁ θάνατος, καὶ ἄλλος εἶναι ὁ ᾅδης· ὁ μὲν γὰρ θάνατος καὶ ὁ τάφος τόπος ἐστὶν ὁρατὸς περιέχων τὰ νεκρὰ καὶ ὁρατὰ τῶν ἀνθρώπων σώματα· ὁ δὲ ᾅδης τόπος ἐστὶν ἀειδὴς (ἤτοι ἀόρατος), ὡς καὶ τὸ ὄνομά του δηλοῖ, περιέχων τὰς ἀοράτους ψυχὰς τῶν νεκρῶν ἀνθρώπων (1). Ἤθελε δὲ ἀπορήσῃ καὶ δεύτερον, πῶς ὁ Μελῳδὸς παρακάτω λέγει ὅτι ὁ Χριστὸς ἐκήρυξε τοῖς ἀπ' αἰῶνος ἐκεῖ (ἐν τοῖς τάφοις δηλ. καὶ τῷ θανάτῳ) καθεύδουσι λύτρωσιν ἀψευδῆ; οὐ γὰρ εἰς τοὺς ἐν τάφοις καθεύδοντας ἐκήρυξεν, ἤγουν εἰς τὰ νεκρὰ καὶ ἐνταφιασμένα σώματα· ταῦτα γὰρ ἀναίσθητα ὄντα, οὐκ ἠδύναντο ἀκούειν τοῦ κηρύγματος· ἀλλὰ ἐκήρυξεν εἰς τὰς ἐν ᾅδῃ κατεχομένας ψυχάς, αἵτινες ζῶσαι κατὰ φύσιν ὡς ἀθάνατοι, ἠδύναντο νὰ ἀκούσουν τοῦ κηρύγματος τοῦ Κυρίου.

Τί οὖν ἡμεῖς πρέπει νὰ εἰποῦμεν εἰς λύσιν τῆς πρώτης ἀπορίας; Ὅτι τάφος καὶ θάνατος καὶ ᾅδης ἀδιαφόρως λαμβάνονται κοντὰ εἰς τὸν Μελῳδόν· καθότι ἕνας τοῦ ἄλλου ὑπηρέτης ἐστὶ καὶ διάκονος, κατὰ τὸν Νικήταν τὸν σχολιαστὴν Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου· ὁ μὲν γὰρ Διάβολος, νύττων τοὺς ἀνθρώπους μὲ τὸ κέντρον, ἤγουν μὲ τὴν ἡδονὴν τῆς ἁμαρτίας, παρέδιδεν αὐτοὺς εἰς τὸν θάνατον· ὁ δὲ θάνατος, παραλαμβάνων τοὺς τεθανατωμένους, παρέπεμπεν αὐτοὺς εἰς τὸν ᾅδην· μᾶλλον δὲ, ᾅδης καὶ θάνατος νοεῖται ὁ Διάβολος, ὡς τῶν δύω τούτων πρωταίτιος, καθὼς καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος ἐν τῷ εἰς τὸ Πάσχα λόγῳ αὐτοῦ Θάνατον καὶ ᾅδην καλεῖ τὸν Διάβολον· ὁ γὰρ ᾅδης καὶ ὁ θάνατος στερητικὰ ὀνόματα ὄντα, οὐδεμίαν ἐνέργειαν ἔχουσιν, οὐδὲ βασιλεύουσι τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' ὁ Διάβολος, οὐσία ὢν ἐνεργητική, αὐτὸς ἦτον ὅπου ἐβασίλευεν ἐκείνων.

Πρὸς δὲ τὴν δευτέραν ἀπορίαν λέγομεν ὅτι εἶπεν ὁ Μελῳδὸς ὅτι ὁ Κύριος ἐκήρυξεν εἰς τοὺς ἀπ' αἰῶνος καθεύδοντας νεκροὺς, ἀκολουθῶν τὸν Κορυφαῖον Πέτρον, ὃς τις παρομοίως λέγει· „Εἰς τοῦτο γὰρ καὶ νεκροῖς εὐηγγελίσθη". (ά. Πέτρ. δ'. 6.) Νεκροὺς δὲ ὀνομάζει ὁ Κορυφαῖος τὰς ψυχὰς τῶν πρὸ τῆς ἐνσάρκου Οἰκονομίας ἀποθανόντων, κατὰ τὸν Θεοφύλακτον καὶ Οἰκουμένιον· νεκροὺς δὲ εἶπε τὰς ψυχὰς, ὄχι ὅτι αὐταὶ ἀποθνήσκουσιν· ἀθάνατοι γὰρ εἰσίν· ἀλλὰ διὰ νὰ χωρίσῃ αὐτὰς ἀπὸ τὰς ψυχὰς ὅπου εἶναι ἡνωμέναι μὲ τὰ ζωντανὰ σώματα, κατὰ τὸν Ἱερὸν Μητροφάνη, ἢ διὰ νὰ φανερώσῃ συνεκδοχικῶς τὴν ἀθάνατον ψυχὴν ἀπὸ τὸ νεκρὸν σῶμα· καθότι ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα μέρη ὄντα φυσικὰ ἡνωμένα εἰς μίαν ὑπόστασιν τοῦ ὅλου ἀνθρώπου, λαμβάνουσιν ἀμοβαίως καὶ κατ' ἐναλλαγὴν ἕνα τοῦ ἄλλου τὸ ὄνομα.

Ὠδὴ Ζ'. Ὁ Εἱρμός.

„Ἄφραστον θαῦμα! ὁ ἐν καμίνῳ ῥυσάμενος τοὺς ὁσίους Παῖδας
„ἐκ φλογὸς, ἐν τάφῳ νεκροὺς ἅπαντας κατατίθεται, εἰς σωτηρίαν
„ἡμῶν τῶν μελῳδούντων· Λυτρωτὰ ὁ Θεὸς εὐλογητὸς εἶ.

ΕΡΜΗ-

„λοι λέγων· Ἐλυτρώσατο ἡμᾶς ἐκ τῆς ἐξουσίας τοῦ
„σκότους, καὶ μετέστησεν ἡμᾶς εἰς τὴν βασιλείαν
„τοῦ Υἱοῦ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ. Καὶ τὸ δὴ θαυμα-
„στὸν, αὐτὸς ὁ Βασιλεὺς ἑστέστη· καίτοιγε Βασι-
„λεὺς οὐδεὶς ἂν καταξιώσειε τοῦτο ποιῆσαί ποτε,
„ἀλλὰ διὰ τῶν ὑπηρετῶν ἀφίησι τοὺς δεδεμένους·
„ἐνταῦθα δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλ' αὐτὸς ἦλθε πρὸς τοὺς
„δεσμώτας ὁ Βασιλεὺς, καὶ οὐκ ἐπησχύνθη τὸ δε-
„σμωτήριον". (Λόγ. εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κοιμητηρίου καὶ εἰς τὸν Σταυρὸν, Τόμ. Ε'.)

(1) Ὁ δὲ Ζωναρᾶς ἐν τῷ Βαρεῖ ἤχῳ τῆς Ὀκτωήχου ταῦτα λέγει περὶ τοῦ ᾅδου· „Ὁ δὲ ἀκούων
„ἐπὶ τοῦ ᾅδου στόμα καὶ σιαγόνας καὶ ὀδόντας,
„μὴ ζῶον εἶναι αὐτὸν οἰηθείη· ᾅδης γὰρ τόπος ἐστὶν
„ἐν τοῖς κατωτάτοις τῆς γῆς, ἔνθα αἱ τῶν τεθνεώ-
„των ψυχαὶ συνείχοντο πάλαι μὲν πάντων, μετὰ
„δὲ τὸν θάνατον τοῦ Χριστοῦ αἱ τῶν φαύλων· αἱ
„γὰρ τῶν Δικαίων εἰς τὰς χεῖρας τίθενται τοῦ
„Θεοῦ. Ὥσπερ δὲ συνήθεια τῆς γραφῆς ἐπὶ τὰ Θεοῦ
„ὀφθαλμοὺς λέγειν καὶ ὦτα καὶ χεῖρας καὶ πρόσω-
„πον καὶ τὰ λοιπὰ ἀνθρωποπρεπῶς· οὕτω καὶ ἐ-
„πὶ τοῦ ᾅδου στόμα φησὶ καὶ ψυχήν". Αὐτὰ σχεδὸν λέγει καὶ ὁ μέγας Βασίλειος ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ Ἡσαΐου.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὁ μὲν Ἀπόστολος Παῦλος κατὰ τὴν παράδοξον ἐκείνην εἰς τὸν Παράδεισον ἁρπαγὴν ἤκουσεν ἄῤῥητα ῥήματα, καθὼς το ὁμολογεῖ ὁ ἴδιος· (β. Κορ. ιβ'. 2.) Κοσμᾶς δὲ ὁ σοφὸς Μουσουργὸς, ἁρπαγεὶς τρόπον τινὰ εἰς τὴν Θεόσωμον ταφὴν τοῦ Κυρίου, καὶ βλέπων νοερῶς τὸν Δεσπότην τῶν ἁπάντων, Ἄφραστον, φωνάζει ἐκπληκτικῶς, ἄφραστον καὶ ἄῤῥητον θαῦμα ὁρῶ. Τί δὲ εἶναι τοῦτο τὸ ἄφραστον θαῦμα ὅπου βλέπει ὁ Θεσπέσιος Μουσουργός; Ἀκολούθως λέγει αὐτό. Καὶ ἐδῶ στοχασθῆτε, ὦ ἀναγνῶσται, τὴν εὐφυΐαν καὶ σοφίαν τοῦ Μελῳδοῦ· ἐν γὰρ τῇ ἑβδόμῃ ταύτῃ Ὠδῇ καὶ τὴν ἱστορίαν τῶν τριῶν Παίδων ἐνθυμήθη τῶν ποιητῶν τῆς ἑβδόμης Ὠδῆς, καὶ τὴν ταφὴν τὲ Κυρίου δὲν ἐλησμόνησεν, ἀλλὰ εἰς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν ἑνόει καὶ τὰ δύω, δηλαδὴ καὶ τὴν ἑβδόμην Ὠδὴν τῶν τριῶν Παίδων, καὶ τὴν ἑβδόμην ἡμέραν: ἤτοι τὸ μέγα τοῦτο Σάββατον τῆς ταφῆς τοῦ Κυρίου, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐσαββάτισεν: ἤτοι κατέπαυσεν ἐν τῷ τάφῳ, ἀκολουθῶν τοὺς φυσικοὺς νόμους τῶν ἀποθνησκόντων· οἱ γὰρ ἀποθνήσκοντες ἐνταφιάζονται.

Οὕτω λοιπὸν ἀρχίζει τὸν Εἱρμὸν μὲ θαυμαστικὸν σχῆμα καὶ ἐκπληκτικὸν, ὡς εἴπομεν, καὶ λέγει· Ἄφραστον καὶ ἄῤῥητον θαῦμα εἶναι τοῦτο ὅπου βλέπω σήμερον· διότι ἐκεῖνος ὁ Θεὸς, ὁ ὁποῖος ἐφύλαξε τοὺς τρεῖς ὁσίους Παῖδας, οἵ τινες ἐβάλθησαν μέσα εἰς τὴν Χαλδαϊκὴν κάμινον, ὡς μέσα εἰς τάφον, καὶ τούτους ἠλευθέρωσεν ἀβλαβεῖς ἀπὸ τὴν ἀνυπόφορον ἐκείνην φλόγα τῆς καμίνου, αὐτὸς τώρα θάπτεται νεκρὸς καὶ ἄπνους μέσα εἰς τάφον· νεκρὸς ὁρᾶται σήμερον ὁ ζωντανοὺς τοὺς νέους ἐκείνους διαφυλάξας· ἄπνους πρόκειται ὁ πνεῦμα δρόσου διασυρίζον εἰς ἐκείνους ἀποστείλας· ἐν τάφῳ τίθεται ὁ ἐν τῇ καμίνῳ πρὸς ἐκείνους συγκαταβὰς εἰς εἶδος Ἀγγέλου.

Ἔπειτα λύει τοῦ ἀφράστου θαύματος τὴν ὑπερβολὴν μὲ τὸ νὰ λέγῃ ἀκολούθως τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποίαν κατετέθη ἐν τάφῳ ὁ ἀχώριτος τῷ παντί. Δὲν ἠναγκάσθη, λέγει, ὦ ἄνθρωποι, ὁ Δεσπότης Χριστὸς νὰ ἀποθάνῃ καὶ νὰ βαλθῇ εἰς τὸν τάφον, ὄχι· οὐδὲ ὑπέκυψεν εἰς τὸν θάνατον καὶ τὴν ταφὴν δι' ἁμαρτίαν ἰδικήν του, καθὼς οἱ λοιποὶ ἄνθρωποι· μὴ γένοιτο! τοῦτο γὰρ ἀληθῶς ἦτον ἕνα ἄλλο καινὸν καὶ ἄφραστον θαῦμα, ἂν ὁ ἀναμάρτητος ἤθελεν εὕρῃ τὸν θάνατον ὡς ἁμαρτίας ἦν οὐκ ἔγνω ἐπιτίμιον καὶ παιδείαν· ἀλλὰ θεληματικῶς καὶ ἑκουσίως καὶ αὐτεξουσίῳ βουλήματι ἀπέθανε καὶ ἐτάφη. Τίνος χάριν; Διὰ τὴν σωτηρίαν ἡμῶν τῶν πιστευόντων αὐτῷ Χριστιανῶν, οἵ τινες μελῳδοῦμεν τὸν ὕμνον ἐκεῖνον τῶν τριῶν Παίδων, λέγοντες αὐτῷ· Ὦ Λυτρωτὰ Θεὲ, σὺ εἶσαν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας (1).

Τροπάριον.

„ Τέτρωται ᾄδης ἐν τῇ καρδίᾳ δεξάμενος τὸν τρωθέντα λόγχῃ
„ τὴν πλευρὰν, καὶ στέγει πυρὶ θείῳ δαπανώμενος εἰς σωτηρίαν
„ ἡμῶν τῶν μελῳδούντων· Λυτρωτὰ ὁ Θεὸς εὐλογητὸς εἶ.

ΕΡΜΗ-

(1) Κατὰ γὰρ τὸν κρυφιομύστην Διονύσιον, θέλημα μὲν Θεοῦ εἶναι ἡ λογικὴ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν Ἀγγέλων· αὕτη δὲ ἡ σωτηρία κατὰ ἄλλον τρόπον δὲν γίνεται, ἐὰν δὲν θεωθοῦν οἱ σωζόμενοι· ἡ δὲ θέωσις πάλιν εἶναι ἡ πρὸς Θεὸν ἀφομοίωσις καὶ ἕνωσις· οὕτω γὰρ ἐπὶ λέξεως λέγει· „ Ταύτῃ δὲ τῇ πάντων ἐπέκεινα θεαρχικωτάτῃ μα„ καριότητι, τῇ τρισσῇ, τῇ μονάδι, θέλημα μὲν „ ἐστὶν ἡ λογικὴ σωτηρία τῶν καθ' ἡμᾶς τε καὶ ὑ„ πὲρ ἡμᾶς οὐσιῶν· ἡ δὲ οὐχ ἑτέρως γενέσθαι δύ„ νατα, μὴ θεουμένων τῶν σῳζομένων· ἡ δὲ θέωσίς „ ἐστιν ἡ πρὸς Θεὸν, ὡς ἐφικτὸν, ἀφομοίωσίς τε „ καὶ ἕνωσις". (Κεφ. ά. περὶ ἐκκλησιαστικ. Ἱεραρ.) Τί δὲ ἐκ τούτου συμπεραίνομεν; Ὅτι ὅποιος θέλει νὰ σωθῇ ἐν πληροφορίᾳ, πρέπει πρῶτον νὰ θεωθῇ κατὰ τὸν νοῦν: ἤτοι νὰ ὁμοιωθῇ καὶ νὰ ἑνωθῇ μὲ τὸν Θεόν· ἄλλως γὰρ σωθῆναι ἐν πληροφορίᾳ οὐ δύνανται· καὶ τοῦτο βεβαιοῖ ὁ ὑψηλόνους ἐκεῖνος Κάλλιστος ὁ Καταφυγιώτης, λέγων· „ Δίχα τῆ τὸν νὰν „ θεωθῆναι, σωθῆναι τὸν ἄνθρωπον οὐκ ἐνδέχεται, „ κατὰ τὴν τῶν Θεηγόρων ἐκφαντορίαν". (Κεφ. πά. σελ. 1150. τῆς φιλοκαλ.) Θεηγόρους δὲ ὀνομάζει τὸν Ἀρεοπαγίτην, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω. Πόσον δὲ φοβερὸς εἶναι ὁ λόγος οὗτος, ἂς τὸν στοχασθῇ κάθε φρόνιμος· ἡμεῖς δὲ τοῦτον ἀκούοντες, ἀμελοῦμεν καὶ ῥέγχομεν, ὡς εὔκολον πρᾶγμα νομίζοντες τὴν σωτηρίαν μας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Οἱ μὲν νόμοι τῆς φύσεως διορίζουν ὅτι τὰ ἐναντία εἶναι ἀναιρετικὰ (ἤτοι φθαρτικὰ) τῶν ἐναντίων· οὕτω, λόγου χάριν, ἡ ζωὴ φθείρει τὸν θάνατον, ἡ ἡμέρα τὴν νύκτα, καὶ ἀντιστρόφως· οὕτως ἡ γένεσις ἀναιρεῖ τὴν φθοράν, καὶ ἡ φθορὰ τὴν γένεσιν· τοῦτο παρομοίως ἀληθεύει καὶ εἰς τὰ ἄλλα· ὁ δὲ τῆς φύσεως Δημιουργὸς Θεὸς, εἰς φύσιν ἐλθὼν καὶ γενόμενος ἄνθρωπος, οὐ κατὰ φύσιν τοὺς νόμους τῆς φύσεως διοικεῖ, ἀλλ' ὑπὲρ φύσιν· ὅθεν εἶπεν ὁ Θεοφόρος Μάξιμος· „Ὁ γὰρ Θεὸς, ὑπερούσιος ὢν, καὶ ὑπερουσιότητος ἁ-„πάσης ὑπερανεστηκὼς, εἰς οὐσίαν ἐλθεῖν βουληθεὶς, ὑπερουσίως οὐσιώθη" (Κεφ. ιβ'. τῆς Γ'. ἑκατοντάδος τῶν Θεολογικῶν). Διὰ τοῦτο δὲν φθείρει τὰ ἐναντία μὲ τὰ ἐναντία, ἀλλὰ φθείρει τὰ ὅμοια μὲ τὰ ὅμοια· μὲ τὸ πάθος του γὰρ ἀναιρεῖ τὸ πάθος· μὲ τὸν θάνατόν του πατεῖ τὸν θάνατον· μὲ τὴν τῆς πικρᾶς χολῆς γεῦσίν του νικᾷ τὴν γεῦσιν τὴν πικρὰν τοῦ Ἀδάμ· καὶ μὲ τὴν πληγὴν τῆς ἀχράντου πλευρᾶς του πληγόνει τὴν καρδίαν τοῦ Ἅδου.

Ταῦτα λοιπὸν ἠξεύρων ὁ Ἱεράρχης Κοσμᾶς, Ἐπληγώθη, λέγει, κατὰ τὴν καρδίαν ὁ Ἅδης εὐθὺς ὅτε ἐδέχθη μέσα του τὸν Δεσπότην Χριστὸν, τὸν πληγωθέντα μὲ τὴν λόγχην εἰς τὴν πλευράν· ἐπειδὴ ἡ καρδία ἐν τῷ μέσῳ μὲν εἶναι τοῦ σώματος, κλίνει δὲ πρὸς τὴν ἀριστερὰν πλευράν· διὰ τοῦτο καὶ ὅταν ἀκολουθήσῃ ἀσθένεια τοῦ πλευροῦ, καὶ μάλιστα τοῦ ἀριστεροῦ, ἥτις καὶ πλευρίτις ὀνομάζεται, κοντὰ ἀκολουθεῖ καὶ ὁ θάνατος διὰ τὸν πλησιασμὸν τῆς καρδίας· ὥστε αἱ τρώσεις καὶ αἱ πληγαὶ ὅμοιαι ἔγιναν καὶ ἐν τῇ πλευρᾷ τοῦ Κυρίου, καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ Ἅδου· ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, χειροτέρα καὶ δριμυτέρα ἔγινεν ἡ ἐν τῇ καρδίᾳ τῷ Ἅδου πληγὴ ἀπὸ τὴν γενομένην ἐν τῇ πλευρᾷ τοῦ Κυρίου· ἡ μὲν γὰρ ἐν τῇ πλευρᾷ τοῦ Κυρίου γενομένη πληγὴ δὲν ἐλύπησε τόσον τὸν Κύριον, καθότι πρὸ τῆς πληγῆς ἔφθασε νὰ ἀποθάνῃ· ἡ δὲ κατὰ τοῦ Ἅδου πληγὴ τόσον ἐτραυμάτισεν αὐτὸν καὶ ἐπόνεσεν, ὥστε ἀπὸ τὸν πόνον ἀνεστέναζε, καταδαπανώμενος ὑπὸ τοῦ πυρὸς τῆς ἀΰλου Θεότητος. Ἅδης δὲ καὶ ἐδῶ ἐμπορεῖ ἵνα νοηθῇ ὁ Διάβολος ὁ τοῦ Ἅδου αἴτιος, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἴρηται· καθότι ὁ Ἅδης ἄψυχος ὢν καὶ ἀναίσθητος, οὔτε καρδίαν ἔχει, οὔτε τιτρώσκεται, ἀλλ' οὔτε στενάζει.

Καὶ λοιπὸν ὅσους πολέμους κατὰ τοῦ Κυρίου ἐκίνησεν ὁ Διάβολος, ὅλοι ἐγύρισαν κατὰ τῆς κεφαλῆς του· ὥστε καὶ ὁ Σταυρὸς, εἰς τὸν ὁποῖον προσηλώθη ὁ Κύριος, ὅπλον κατὰ τοῦ Διαβόλου ἔγινε, καὶ τὸ ὄξος καὶ ἡ χολὴ μὲ τὰ ὁποῖα τὸν Κύριον ἐπότισαν, φαρμακερὸν καὶ θανατηφόρον ποτήριον ἔγιναν εἰς αὐτὸν, καὶ ἡ τρῶσις καὶ πληγὴ ὅπου ἐποίησαν εἰς τὴν πλευρὰν τοῦ Σωτῆρος, καὶ αὐτὴ ἔγινε τρῶσις καὶ πληγὴ εἰς τὴν καρδίαν τοῦ Ἅδου· μᾶλλον δὲ, εἰς τὴν καρδίαν τοῦ πρωταιτίου τοῦ Ἅδου Διαβόλου. Καὶ λοιπὸν ἐπληρώθησαν εἰς τὸν Διάβολον τὰ λόγια ἐκεῖνα τοῦ Προφητάνακτος· „Λάκκον ὤρυξε καὶ „ἀνέσκαψεν αὐτὸν, καὶ ἐμπεσεῖται εἰς βόθρον, ὃν εἰργάσατο· ἐπιστρέψει ὁ πόνος αὐ-„τοῦ εἰς κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ κορυφὴν αὐτοῦ ἡ ἀδικία αὐτοῦ καταβήσεται". (Ψαλ. ζ'. 15.)

Τροπάριον.

„Ὄλβιος τάφος· ἐν ἑαυτῷ γὰρ δεξάμενος ὡς ὑπνοῦντα τὸν Δη-„μιουργὸν, ζωῆς θησαυρὸς θεῖος ἀναδέδεικται, εἰς σωτηρίαν ἡμῶν „τῶν μελῳδούντων· Λυτρωτὰ ὁ Θεὸς εὐλογητὸς εἶ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Οἱ μὲν ἄλλοι τάφοι τῶν ἐν τῷ Κόσμῳ ἀνθρώπων δυστυχέστατοι εἶναι καὶ πτωχικώτατοι· διότι αὐτοὶ, ἂν καὶ ἔξωθεν ἦναι ἀσβεστωμένοι καὶ στολισμένοι μὲ διάφορα χρώματα καὶ ὡραῖα μάρμαρα καὶ τεχνικὰς ἐπιγραφὰς, ἔσωθεν ὅμως εἶναι βρωμεροὶ καὶ δυσώδεις, ὡς περιέχοντες σώματα νεκρὰ καὶ κόκκαλα σιγχαμένα, καὶ ὡς τρέφοντες πλῆθος σκω-

σκωλήκων, οἵτινες γεννῶνται ἐκ τῆς ὑγρασίας καὶ φθορᾶς τῶν σωμάτων· ὁ δὲ τάφος τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ δὲν εἶναι τοιοῦτος, δυστυχὴς καὶ πτωχός, ἀλλά, ὅλον τὸ ἐναντίον, εἶναι τόσον εὐτυχὴς καὶ μακαριστὸς καὶ πλούσιος, ὥστε ἀντὶ νὰ ἦναι Κιβωτὸς φυλάττουσα σῶμα νεκρὸν, αὐτὸς ἔγινε Κιβωτὸς φυλάττουσα θησαυρὸν, ἐπειδὴ περιεῖχε μέσα τὸ τεθεωμένον καὶ θεοϋπόστατον σῶμα τοῦ Δεσπότου Χριστοῦ ὡς μαργαρίτην στιλπνὸν καὶ λευκόμορφον, ὡς πολύτιμον ἄνθρακα, ὡς σάπφειρον καὶ ἀδάμαντα, καὶ ὡς κειμήλιον λιθοχρυσοκόλλητον. Προσφυῶς δὲ εἶπεν ὁ Μελῳδὸς τὸν τάφον τοῦ Κυρίου θησαυροφύλακα· καθότι οἱ παλαιοὶ φιλάργυροι Βασιλεῖς μέσα εἰς τὰς πέτρας καὶ σπήλαια καὶ εἰς τοὺς τάφους των ἔκρυπτον τοὺς θησαυρούς των, ὡς εἰς ἀσφαλέστερον τόπον· ὅθεν ἐν τῷ τάφῳ τοῦ Βασιλέως Σολομῶντος εὑρέθησαν μετὰ ταῦτα τόσα τάλαντα χρυσίου (1).

Ταῦτα λοιπὸν ἠζεύρων ὁ Ἱεράρχης Κοσμᾶς, ὅλβιον (ἤτοι πλούσιον καὶ μακαριστὸν) ὀνομάζει τὸν Θεοδέγμονα τάφον τοῦ Κυρίου. Διὰ ποίαν αἰτίαν; Διότι ἐδέχθη μέσα εἰς τὸν ἑαυτόν του τὸν Δημιουργὸν τοῦ Παντὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἑκουσίως θαπτόμενον, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, ὑπνοῦντα (κοιμώμενον)· καὶ πρεπόντως εἶπεν ὁ Μελῳδὸς ὑπνοῦντα τὸν Κύριον· διότι ἂν ὁ θάνατος τῶν ἐναρέτων λέγεται ὕπνος, (καὶ μερικαῖς φοραῖς ὁ θάνατος αὐτῶν διαδέχεται ὡς ἐξυπνισμὸν τὴν ἀνάστασιν· καθὼς ἠκολούθησεν εἰς τοὺς ἁγίους ἑπτὰ Παῖδας τοὺς ἐν Ἐφέσῳ, οἱ ὁποῖοι ὑπνώσαντες, πάλιν ἀνέστησαν) πολλῷ μᾶλλον καὶ ἀσυγκρίτως μᾶλλον ὁ θάνατος τῶ ἀναμαρτήτου Σωτῆρος ὀνομάζεται ὕπνος· οὕτω γὰρ καὶ ὁ Πατριάρχης Ἰακὼβ προφητικῶς εἶπε περὶ αὐτοῦ· „Ἀναπεσὼν ἐκοιμήθη ὡς λέων καὶ ὡσεὶ σκύ„μνος· τίς ἐγερεῖ αὐτόν“; (Γέν. μθ'. 9.) Ὅθεν ἐπειδὴ ὁ τάφος ἐδέχθη τὸν Κύριον ὡς ὑπνοῦντα ὕπνον φυσίζωον, διὰ τοῦτο ἀνεδείχθη ἀληθῶς ὅλβιος καὶ πολύτιμος θησαυρὸς ζωῆς αἰωνίου. Καὶ πῶς δὲν ἦτον ὅλβιος ὁ τάφος ἐκεῖνος, καὶ παντὸς θησαυροῦ πλουσιώτερος, (τὸ λέγω, καὶ ἔσωθεν σκιρτᾷ ἡ καρδία μου, ἀγαλλιᾶται τὸ πνεῦμά μου, καὶ εὐφραίνεται ἡ ψυχή μου) ὅς τις ἐδέχθη τὸν λέγοντα „Ἐμόν ἐστι τὸ ἀργύριον, καὶ ἐμὸν „ἐστὶ τὸ χρυσίον“; (Ἀγγ. β'. 8.)

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ ῥητορικὸς τοῦ Ἰωάννου κάλαμος ἐχρυσογράφησε· „Οὐκ ἔγνωτε τοὺς Ἀγ„γέλους πῶς παρειστήκεισαν τῷ τάφῳ οὐκ ἔχοντι σῶμα, τάφῳ κενῷ; ἀλλ' ὅμως, ἐπειδὴ „ὅλως ἐδέξατο τὸ σῶμα τὸ Δεσποτικὸν, πολλὴν ἀπονέμουσι καὶ τῷ τόπῳ τὴν τιμὴν οἱ „Ἄγγελοι, οἱ ὑπερβαίνοντες τὴν ἡμετέραν φύσιν μετὰ τοσαύτης αἰδοῦς καὶ εὐλαβείας πα„ρειστήκεισαν τῷ τάφῳ“. (Λόγῳ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κοιμητηρίου τόμῳ έ.) Διὰ τί δὲ εἶπεν ἀνωτέρω ὁ Ἰακὼβ ὅτι ὁ Κύριος ἐκοιμήθη ὡς λέων; Ἄκουσον τοῦ αὐτοῦ Χρυσοστόμου πῶς αὐτὸ ἑρμηνεύει· τὸν θάνατον αὐτοῦ (τοῦ Χριστοῦ δηλ.) κοίμησιν ἐκάλεσε καὶ ὕπνον, καὶ τῷ θανάτῳ συνῆψε τὴν ἀνάστασιν λέγων· „Τίς ἐγερεῖ αὐτόν; Ἄλλος μὲν ἀδεὶς, αὐ„τὸς δὲ ἑαυτόν. Τί δὲ ἐστὶν Ἀναπεσὼν ἐκοιμήθης ὡς λέων; Ὥσπερ γὰρ ὁ λέων ὅτε ἐγρη„γορὼς μόνον, ἀλλὰ καὶ καθεύδων ἐστὶ φοβερός· οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς, οὐ πρὸ τοῦ Στα„ροῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῷ τῷ Σταυρῷ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ τελευτῇ φοβερὸς ἦν, καὶ τὰ „μεγάλα τότε εἰργάζετο θαύματα, πέτρας τέμνων, τὴν γῆν κλονῶν, τὸ καταπέτασμα „σχίζων, πολλὰ σώματα τῶν κεκοιμημένων ἁγίων ἐγείρων· ταῦτα ἄνωθεν προλέγων „ὁ Πατριάρχης, καὶ δεικνὺς ὅτι καὶ σταυρέμενος ἔσται φοβερὸς, Ἀναπεσὼν, φησὶν, ἐκοι„μήθης ὡς λέων· καὶ οὐκ εἶπε, Κοιμηθήσῃ, ἀλλ' Ἐκοιμήθης διὰ τὸ πάντως ἐνδεικνύμε„νον· ἔθος γὰρ τοῖς Προφήταις πολλαχοῦ τὰ μέλλοντα ὡς προγεγενημένα προλέγειν· „ὥσπερ γὰρ οὐκ ἔνι τὰ γεγενημένα μὴ γεγενῆσθαι· οὕτως οὐδὲ τοῦτο καίτοι μέλλον ὂν „μὴ γενέσθαι· διάτοι τοῦτο τῷ σχήματι τοῦ παρωχημένου χρόνου τὰ μέλλοντα προανα„φωνοῦσι, τὸ ἀδιάπτωτον αὐτῶν καὶ πάντως ἐσόμενον διὰ τούτων ἐνδεικνύμενοι“. (Λόγ. εἰς τὸ „Πάτερ, εἰ δυνατόν. τόμῳ έ.) Τοῦτο θέλει νὰ εἰπῇ καὶ ὁ λόγος ἐκεῖνος τοῦ Κυρίου,

(1) Διὰ τοῦτο λέγει καὶ Ἀλέξανδρος ὁ Μαυροκορδάτος σελ. ρπά. εἰς τὰ Ἰωβαϊκά. „Φασὶ δὲ τὸν „Ἀρχιερέα Ὑρκανὸν, πολλοῖς ὕστερον χρόνοις, ὁπο„νίκα ἡ πόλις τὰ Ἱεροσόλυμα ὑπὸ τῶν Παρθιαίων „ἐπολιορκεῖτο, τὸν συνταφέντα τῷ Σολομῶντι πλῦ„τον ἐξορυχόντα ἐκφορῆσαι ὡς τρισχίλια τάλαν„τα, καὶ τούτοις τῆς ἁλώσεως τὴν ἀπαλλαγὴν „πρίασθαι· τοῦτο δὲ, εἰ ὕστως ἔχει, οὐκ ἔχω ἀκριβῶς „ἰσχυρίσασθαι· εἰδ' ἂν ἐκ ἀπιστοῖτο, οὐ μόνον τὴν „πλεονεξίαν αὐτῶ, δι' ἣν ἐξ ἀδίκου κτήσεως τὰς προθή„κας τοῖς θησαυροῖς ἐποιεῖτο, ἀλλὰ καὶ ἄκραν φειδω„λίαν ἐπιδηλοῖ, δι' ἣν καὶ μετὰ θάνατον τῆς φιλο„χρηματίας ἐκ ἀπέστη“. Τὸ τάλαντον δὲ ἦτον χρηματικὴ ποσότης διαφόρα μεγέθος κατὰ διαφόρους τόπος, τὸ Ἀττικὸν ὅμως τάλαντον ἦτον ἴσον μὲ 1080 περίπου τάλιρα = 5400 γροσ. καίτι (κατὰ τὸ 1815.)

ρίου, ὃν εἶπε τοῖς Ἰουδαίοις· „Ὅταν ὑψώσητε τὸν Υἱὸν τῦ ἀνθρώπου, τότε γνώσεσθε ὅτι „ἐγώ εἰμι“· (Ἰω. ή. 28.) ἤτοι ὅταν ἐσεῖς μὲ ὑψώσητε ἐν τῷ Σταυρῷ καὶ θανατώσητε, τότε θέλετε μὲ γνωρίσει ὅτι εἶμαι Υἱὸς Θεοῦ καὶ Θεὸς ἀπὸ τὰ θαύματα ὅπου τότε θέλουν γένει καὶ ἀπὸ τὴν ἀνάστασίν μου, κατὰ τὸν Θεοφύλακτον.

Τροπάριον.

„Νόμῳ θανόντων τὴν ἐν τῷ τάφῳ κατάθεσιν ἡ τῶν ὅλων δέ-
„χεται ζωὴ, καὶ τοῦτον πηγὴν δείκνυσιν ἐγέρσεως εἰς σωτηρίαν
„ἡμῶν τῶν μελῳδούντων· Λυτρωτὰ ὁ Θεὸς εὐλογητὸς εἶ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἐπειδὴ ὁ Δεσπότης Χριστὸς ἦτον διπλῆς κατὰ τὰς φύσεις (Θεὸς γὰρ ἦν καὶ ἄνθρωπος), διὰ τοῦτο, καθὸ μὲν Θεὸς, ἦτον ζωὴ ὅλων τῶν ὄντων τῶν δεκτικῶν τῆς ζωῆς· ὅθεν ἔλεγεν· „Ἐγώ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή“· (Ἰων. ιδ'. 6.) καθὸ δὲ ἄνθρωπος, ἀπέθανε καὶ κατὰ τοὺς φυσικοὺς νόμους τῶν ἀποθνησκόντων ἐδέχθη τὸ νὰ βαλθῇ εἰς τάφον· νόμος γὰρ φυσικὸς οὗτος εἶναι, ἀφ' οὗ ἀποθάνουν οἱ ἄνθρωποι, νὰ μὴ μένωσιν ἄταφοι, ἀλλὰ νὰ ἐνταφιάζωνται. Ταῦτα λοιπὸν ἡξεύρων ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς, λέγει ἐδῶ ὅτι ἡ ζωὴ τῶν ὅλων ἐδέχθη τὸ νὰ ἐνταφιασθῇ μέσα εἰς τάφον, κατὰ τὸν φυσικὸν νόμον τῶν ἀποθνησκόντων (1). Εἶτα ἐπαινεῖ καὶ ὑψόνει τὸν θεοδέγμονα τάφον· λέγει γὰρ ὅτι ἀντὶ τάφου ἀνέδειξε τοῦτον πηγὴν ἀναστάσεως ὁ ἐν τούτῳ ταφεὶς ζωαρχικώτατος Ἰησοῦς. Βλέπε δὲ τὸ ἐγκώμιον ὅπου πλέκει εἰς τὸν θεοδόχον τάφον τοῦ Κυρίου· καθὼς γὰρ αἱ βρύσεις

---

(1) Λυπηρὸν μοὶ ἐφάνη νὰ ἀποστερήσω τοὺς φιλοχρίστους ἀδελφοὺς τῶν κατανυκτικῶν ἐκείνων λόγων τοῦ θείου Ἐπιφανίου, τοὺς ὁποίους λέγει πρὸς τὸν Ἰωσὴφ καὶ Νικόδημον, ἀναφέρων μὲ ποῖον σχῆμα καὶ τρόπον ἐνταφίασαν τὸ νεκρὸν σῶμα τοῦ ζωοδότου Σωτῆρος, ἐν τῷ εἰς τὴν θεόσωμον ταφὴν λόγῳ αὐτοῦ· οὕτω γὰρ ἐπὶ λέξεως λέγει. „Ἆρα γάρ, „εἰπέ μοι, ὦ Ἰωσὴφ, καὶ πρὸς ἀνατολὰς καθάπερ „νεκρὸν τὴν ἀνατολὴν τῶν ἀνατολῶν Ἰησοῦν κατε-„θάπτευες; ἆρα δὲ καὶ τοῖς σοῖς δακτύλοις νεκρο-„πρεπῶς Ἰησοῦ κατακλείεις τὸ ὄμμα, τοῦ τῷ ἀ-„χράντῳ δακτύλῳ τοῦ τυφλοῦ ἀνοίξαντος τὸ ὄμμα; „ἆρα δὲ καὶ στόμα περικλείεις, τοῦ τὸ μογιλά-„λου ἀνοίξαντος στόμα; ἆρα δὲ καὶ χεῖρας περι-„στέλλεις τοῦ ἐκτείναντος τὰς ξηρανθείσας χεῖρας; „ἢ καὶ τοὺς πόδας νεκροπρεπῶς καταδεσμεῖς τῷ τὸ „βαδίζειν δόντος τοῖς ἀκινήτοις ποσίν; ἆρα δὲ καὶ „ἐπὶ κλίνης αἴρεις τὸν τῷ παραλυτικῷ κελεύσαν-„τα· Ἆρόν σου τὸν κράββατον καὶ περιπάτει; ἆρα „δὲ καὶ μύρα χεροῖς τῷ οὐρανίῳ μύρῳ, τῷ ἑαυτὸν „κενώσαντι καὶ κόσμον ὅλον ἁγιάσαντι; ἆρα δὲ καὶ „τὴν αἱμορροοῦσαν ἔτι ἐκείνην Ἰησοῦ ἐκμάξαι τολμᾷς „πλευράν; ἆρα δὲ καὶ ὕδασι καταπλύνεις τὸ σῶμα „Θεοῦ; Ποίας δὲ ἆρα καὶ λαμπάδας ὑπανάψεις τῷ „φωτὶ τῷ ἀληθινῷ, τῷ φωτίσαντι πάντα ἄνθρωπον; „ποίας δὲ ᾄσεις ἐπιταφίους ᾠδὰς τῷ ἀσιγήτως αἰ-„νουμένῳ ὑπὸ πάσης οὐρανίου στρατιᾶς; ἆρα δὲ καὶ „δακρυρροεῖς ὡς νεκρὸν τὸν δακρύσαντα καὶ τὸν „νεκρὸν Λάζαρον ἀναστήσαντα; ἆρα δὲ καὶ θρήνους „ποιεῖς τῷ τὴν χαρὰν πᾶσι δωρησαμένῳ καὶ τῆς „Εὔας τὴν λύπην διαλύσαντι; Ὅμως μακαρίζω σου „τὰς χεῖρας, ὦ Ἰωσὴφ, τὰς ὑπουργησάσας καὶ ἁ-„λαφησάσας ἔτι αἱμορροούσας τὰς τεθεωμένας Ἰη-„σοῦ χεῖρας καὶ πόδας. Μακαρίζω σου τὰς χεῖρας, „τὰς προσεγγισάσας τῇ τοῦ Θεοῦ πλευρᾷ πρὸ Θω-„μᾶ τοῦ ἀπίστου πιστοῦ καὶ ἐπαινουμένου περιέρ-„γου. Μακαρίζω σου τὸ στόμα, ἁπλήστως ἐμπλη-„σθὲν καὶ ἐνωθὲν τῷ τῦ Ἰησοῦ στόματι, καὶ Πνεύ-„ματος Ἁγίου πλησθέν. Μακαρίζω σου τοὺς ὀφ-„θαλμοὺς, προστεθέντας τοῖς τοῦ Ἰησοῦ ὀφθαλ-„μοῖς, καὶ φωτὸς τῦ ἀληθινῦ ἐνθεν μεταλαβόντας. „Μακαρίζω σου τὸ πρόσωπον, τὸ προσπελάσαν τῷ „τοῦ Θεοῦ προσώπῳ. Μακαρίζω σου τοὺς ὤμους, „βαστάσαντας τὸν πάντα βαστάζοντα. Μακαρίζω „σου τὴν κεφαλὴν, ἐν ᾗ προσήγγισεν Ἰησοῦς ἡ „πάντων κεφαλή. Μακαρίζω Ἰωσὴφ καὶ Νικόδημον· „γεγόνασι γὰρ πρὸ τῶν Χερουβὶμ, Θεὸν ἐν ἑαυτοῖς „ὑφοῦντες καὶ φέροντες. Γεγόνασι πρὸ τῶν ἑξαπτε-„ρύγων Σεραφὶμ Θεοῦ ὑπουργοί, οὐ πτέρυξιν ἀλ-„λὰ σινδόσι τὸν Θεὸν τιμήσαντες καὶ καλύψαντες. „Ὃν τὰ Χερουβὶμ τρέμουσι, τοῦτον ἐπὶ τῶν ὤμων „Ἰωσὴφ καὶ Νικόδημος φέρουσι, καὶ πᾶσαι αἱ τῶν „Ἀσωμάτων τάξεις συγκομίζουσιν· ἔνθα γὰρ Ἰωσὴφ „καὶ Νικόδημος, ἐκεῖ συνέδραμε καὶ πᾶς ὁ τῶν „Ἀγγέλων Θεῦ δῆμος, καὶ προφθάνει Χερυβὶμ, καὶ „βαστάζουσι Θρόνοι, καὶ καλύπτουσι τὰ ἑξαπτέρυ-„γα καὶ φρίττει τὰ πολυόμματα, ὁρῶντα Ἰησῦν ἐν „σαρκὶ ἀόμματον, καὶ συγκαλύπτουσι Δυνάμει, καὶ „ᾄδουσιν αἱ Ἀρχαί, καὶ φρίττουσιν αἱ Ἐξουσίαι, καὶ „ἐξίστανται πᾶσαι αἱ νοεραὶ τάξεις, θαμβούμεναι „πρὸς ἑαυτὰς καὶ διαπορῦσαι“.

σεως καὶ αἱ φλέβες τοῦ νεροῦ τρέχουσιν ἀπὸ τὰς ἄκρας τῶν βουνῶν καὶ τῶν πέτρων· ἔτω καὶ ἀπὸ τὸν ζωοδόχον τάφον τοῦ Κυρίου τὸν εἰς τὸ βουνὸν τοῦ ἁγίου Γολγοθᾶ εὑρισκόμενον καὶ εἰς τὴν πέτραν λελατομημένον ἔρρευσαν οἱ ποταμοὶ τῆς ἀναστάσεως, καὶ αἱ ζωήρυτοι φλέβες τῆς παγκοσμίου ἐγέρσεως ἐκεῖθεν ἀνεστομώθησαν· ἐν τῇ δυνάμει γὰρ τῆς ἀναστάσεως τοῦ ἐκ τοῦ θεοδέγμονος τάφου ἐγερθέντος Χριστοῦ ἔχουν νὰ ἀναστηθοῦν ὅλοι οἱ ἀπ' αἰῶνος θανόντες ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ Κόσμου, εὐσεβεῖς ὁμοῦ καὶ ἀσεβεῖς, καὶ πιστοὶ καὶ ἄπιστοι. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ σύμπνους τῷ θείῳ Κοσμᾷ Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς συμφώνως λέγει ἐν τῇ Ὀκτωήχῳ· „ Ὡς ζωηφόρος, ὡς Παραδείσου ὡραιότερος ὄντως καὶ „ παστάδος πάσης βασιλικῆς ἀναδέδεικται λαῷ πρότερος, Χριστέ, ὁ τάφος σου, ἡ πηγὴ „ τῆς ἡμῶν ἀναστάσεως ".

Τοιοῦτον μέγαν ἔπαινον, καὶ τοσαύτην οὐρανίαν δόξαν, καὶ τηλικοῦτον κλέος ἄῤῥητον καὶ ἀνεκδιήγητον ἀπόκτησεν ὁ ζωηφόρος καὶ παμμακάριστος καὶ πανόλβιος τάφος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος ὕψωσεν, ἐδόξασεν, ἐμεγάλυνε καὶ πολυπόθητον ὁμοῦ καὶ πολυθρύλλητον ἐποίησε τὴν ἁγίαν πόλιν Ἱερουσαλήμ· διὸ καὶ ἀπὸ κάθε μέρος τοῦ τετραπεράτου Κόσμου τρέχουν οἱ εὐσεβεῖς Χριστιανοί, καὶ πηγαίνουν νὰ προσκυνήσουν μετὰ εὐλαβείας καὶ πίστεως τὸ ὑπερένδοξον ἐκεῖνο μνῆμα τοῦ ζωοδότου καὶ γλυκυτάτου καὶ πρᾶγμα καὶ ὄνομα Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὴν πηγὴν τῆς παγκοσμίου ἀναστάσεως ὅλων τῶν ἀνθρώπων. Καὶ τούτη εἶναι ἡ ἀφορμὴ, διὰ τὴν ὁποίαν ὁ περιώνυμος ναὸς τοῦ Καθολικοῦ τῆς ἁγίας πόλεως Ἱερουσαλὴμ δὲν ὠνομάσθη μὲ ἄλλο ὄνομα, πάρεξ μὲ τοῦτο „ Ναὸς καὶ „ Οἶκος τῆς ἁγίας Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου ". Καὶ πρότερον μὲν ὁ Κύριος ἔλεγε· „ Μὴ ὀμόσης ἐν τῷ Οὐρανῷ, ὅτι θρόνος ἐστὶ τοῦ Θεοῦ, μήτε ἐν τῇ γῇ, ὅτι ὑποπόδιόν ἐστι τῶν ποδῶν αὐτοῦ, μήτε εἰς Ἱεροσόλυμα, ὅτι πόλις ἐστὶ τοῦ μεγάλου Βασιλέως ". (Ματ. ε. 35.) τώρα δὲ ἐμπορεῖ νὰ εἰπῇ πρὸς τούτοις· „ Μήτε εἰς Ἱεροσόλυμα ὀμόσῃς, ὅτι ἐν αὐτοῖς ἐστιν „ ὁ ἐμὸς ζωοποιὸς τάφος, ἡ πηγὴ τῆς ἐγέρσεως, καὶ ὁ ναὸς καὶ οἶκος τῆς ἐμῆς ἁγίας „ Ἀναστάσεως ". Καὶ πῶς δὲν εἶναι πηγὴ ἐγέρσεως ὁ τάφος ἐκείνου ὅπου πάλαι μὲν τὴν ἀκρότομον πέτραν εἰς λίμνας καὶ πηγὰς ὑδάτων ἀνεστόμωσεν, ὕστερον δὲ εἶπε τῇ Σαμαρείτιδι ὅτι θέλει δώσει εἰς τοὺς πιστεύοντας ἕνα νερὸν, τὸ ὁποῖον ἔχει νὰ γένῃ πηγὴ ὕδατος ἁλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον; (Ἰων. δ'. 14.)

Τροπάριον.

„ Μία ὑπῆρχεν ἡ ἐν τῷ ᾅδῃ ἀχώριστος καὶ ἐν τάφῳ καὶ ἐν τῇ
„ Ἐδὲμ Θεότης Χριστοῦ σὺν Πατρὶ καὶ Πνεύματι, εἰς σωτηρίαν
„ ἡμῶν τῶν μελῳδούντων· Λυτρωτὰ ὁ Θεὸς εὐλογητὸς εἶ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἐπειδὴ ἀκόλουθον ἦτον οἱ παχεῖς ἄνθρωποι εἰς τὸν νοῦν νὰ ἀποροῦν περὶ τῆς Θεότητος τοῦ Μονογενοῦς πῶς ἐν τῷ τριημέρῳ θανάτῳ καὶ τῇ ταφῇ αὐτοῦ ἐχωρίσθη μὲν ἡ ψυχὴ ἀπὸ τὸ σῶμα, ἡ δὲ Θεότης ἔμεινεν ἀχώριστος; πῶς ἐκατέβη μὲν εἰς τὸν ᾅδην μετὰ τῆς ψυχῆς, καὶ τοῦτον ἐκούρσευσε, ἦτον δὲ παροῦσα μὲ τὸ σῶμα ἐν τάφῳ ἵνα φυλάξῃ αὐτὸ ἀδιάφθορον καὶ ἵνα καταπατήσῃ τὸν θάνατον, καὶ μὲ τὸν λῃστὴν εἰς τὴν Ἐδέμ; (ἤτοι τὸν Παράδεισον τῆς τρυφῆς· Ἐδὲμ γὰρ τρυφὴ ὀνομάζεται) καὶ ἐκ τούτου ὑπόνοια ἠκολούθει εἰς τοὺς τοιούτους, ὅτι ἡ ἀσώματος καὶ ἀμέριστος Θεότης ἐμοιράσθη, καὶ ἄλλο μὲν μέρος αὐτῆς ἐσυγκατέβη εἰς τὸν ᾅδην μετὰ τῆς ψυχῆς τοῦ Κυρίου, ἄλλο δὲ μέρος αὐτῆς εὑρίσκετο μὲ τὸ σῶμα εἰς τὸν τάφον, καὶ ἄλλο μὲ τὸν λῃστὴν εἰς τὸν Παράδεισον, καὶ ἄλλο μέρος συνεκάθητο μετὰ τῶν ὁμοουσίων αὐτῆς, Πατρὸς δηλ. καὶ Πνεύματος· τούτου χάριν ὁ Μελῳδὸς ἐδῶ ἀνατρέπει τὰς τοιαύτας ψευδοδοξίας, καὶ δείχνει ὅτι ἡ Θεότης τοῦ Μονογενοῦς εἶναι μία καὶ ἀμέριστος, καὶ ἀκολούθως ἀχώριστος ἀπὸ τὴν ἁγίαν ψυχὴν αὐτοῦ καὶ ἀπὸ τὸ ἄχραντον σῶμά του, ἀδιαιρέτως ἐν τοῖς πᾶσιν οὖσα καὶ τὰ πάντα πληροῦσα

καὶ

σα καὶ τῶν πάντων ὑπεροχικῶς ἐξῃρημένη καὶ ὑπερέχουσα, καὶ οὕτω λέγει πρὸς αὐτούς· Ὦ ἀνόητοι καὶ φλύαροι ἄνθρωποι, τί διαλογισμοὶ πονηροὶ καὶ βλάσφημοι ἀναβαίνουσιν εἰς τὰς καρδίας σας, καὶ διὰ τί μοιράζετε τὴν ἀμέριστον τοῦ Κυρίου Θεότητα, καὶ τέμνετε τὴν ἄτμητον οὐσίαν, καὶ διαχωρίζετε τὴν ἑνιαίαν φύσιν; Μάθετε ὅτι μία ὑπῆρχεν ἡ τοῦ Χριστοῦ Θεότης, ἥτις κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ τριημέρου θανάτου καὶ τῆς ταφῆς του καὶ εἰς τὸν τάφον ἦτον παροῦσα, καὶ ἐν τῇ Ἐδὲμ ἦτον μὲ τὸν λῃστὴν, καὶ ἐν τοῖς ὑψίστοις ἦτον σὺν τοῖς ὁμοουσίοις αὐτοῦ, τῷ Πατρὶ δηλ. καὶ τῷ Πνεύματι· τῶν σωμάτων γὰρ ἴδιον εἶναι ὁ μερισμὸς ὡς συνθέτων, οὐχὶ δὲ καὶ τῆς ἀσωμάτου καὶ ἁπλουστάτης οὐσίας τοῦ Θεοῦ· αὕτη γὰρ ἐν τῷ αὐτῷ νῦν πανταχοῦ πάρεστι καὶ τὰ πάντα πληροῖ. (Ὅρα καὶ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ „ Ἀνῃρέθης, ἀλλ' οὐ διῃρέθης", ὅπερ εἶναι Τροπάριον τῆς ἕκτης Ὠδῆς τοῦ παρόντος Κανόνος).

Ὠδὴ ἡ. Ὁ Εἱρμός.

„ Ἔκστηθι φρίττων, Οὐρανέ, καὶ σαλευθήτωσαν τὰ θεμέλια τῆς „ γῆς· ἰδοὺ γὰρ ἐν νεκροῖς λογίζεται ὁ ἐν ὑψίστοις οἰκῶν, καὶ „ τάφῳ σμικρῷ ξενοδοχεῖται· ὃν Παῖδες εὐλογεῖτε, Ἱερεῖς ἀνυμνεῖ- „ τε, Λαὸς ὑπερυψοῦτε εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Καλεῖ μὲν καὶ ὁ Μωϋσῆς ἐν τῷ Δευτερονομίῳ τὸν Οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν τὰ ἀναίσθητα στοιχεῖα, ἀλλὰ διὰ νὰ προσέξουν εἰς τὰ λόγια ὅπου ἔμελλε νὰ εἰπῇ κατὰ τῶν Ἰουδαίων· „ Πρόσεχε, φησὶν, Οὐρανὲ, καὶ λαλήσω, καὶ ἀκουέτω γῆ ῥήματα ἐκ στόματός μου". (Δευ. λβ'. 1.) καλεῖ δὲ καὶ ὁ Ἡσαΐας τὸν Οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, ἀλλὰ νὰ ἀκροασθοῦν ἐκεῖνα ὅπου ἔμελλε νὰ εἰπῇ κατὰ τῶν Ἰουδαίων, τῶν ἀθετησάντων τὸν Θεὸν, καὶ προσκυνησάντων τὰ εἴδωλα· „ Ἄκουε, φησὶν, Οὐρανὲ, καὶ ἐνωτίζου ἡ γῆ· Υἱοὺς ἐγέννησα καὶ „ ὕψωσα, αὐτοὶ δέ με ἠθέτησαν". (Ἡσ. α'. 2.) καλεῖ καὶ σήμερον ὁ Ἱεράρχης Κοσμᾶς τὸν Οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, ἀλλὰ διὰ τὴν παράδοξον νέκρωσιν καὶ ταφὴν τοῦ Δεσπότου τῶν ἁπάντων· καὶ εἰς μὲν τὸν Οὐρανὸν δὲν λέγει, ὡς ὁ Μωϋσῆς καὶ ὁ Ἡσαΐας, ἀλλὰ λέγει· „ Ἔκστηθι φρίττων, Οὐρανέ". Ἀλλοιώθητι ἀπὸ τὴν φρίκην, Οὐρανὲ, βλέπων τὰ ἐνεργούμενα σήμερον θαύματα καὶ παράδοξα· εἰς δὲ τὴν γῆν δὲν λέγει „ Ἀκουέτω", καθὼς εἶπεν ὁ Μωϋσῆς, οὐδὲ „ Ἐνωτίζου", καθὼς εἶπεν ὁ Ἡσαΐας, ἀλλὰ λέγει „ Σα- „ λευθήτωσαν τὰ θεμέλια τῆς γῆς"· τοῦτο δὲ ἐρανίσθη τόσον ἀπὸ τὸν Προφήτην Δαβὶδ λέγοντα „ Οὐκ ἔγνωσαν, οὐδὲ συνῆκαν, ἐν σκότει διαπορεύονται· σαλευθήτωσαν πάντα „ τὰ θεμέλια τῆς γῆς", (Ψαλ. πά. 5.) ὅσον καὶ ἀπὸ τὸν Ἰὼβ λέγοντα „ Ὁ σείων τὴν „ ὑπ' Οὐρανὸν ἐκ θεμελίων, οἱ δὲ στύλοι αὐτῆς σαλεύονται". (Ἰὼβ θ'. 6.)

Ἔπειτα λέγει ὁ Μελῳδὸς καὶ τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποίαν εἶπεν εἰς τὸν Οὐρανὸν νὰ ἀλλοιωθῇ, καὶ εἰς τὴν γῆν νὰ σαλευθοῦν τὰ θεμέλιά της· ἰδοὺ γὰρ, λέγει, ὁ Θεὸς ἐκεῖνος ὅπου κατοικεῖ ἐν τοῖς ὑψίστοις, θανατωθεὶς κατὰ τὴν σάρκα, λογίζεται, ὡς ἕνας νεκρὸς, καθὼς ἐπροφήτευσε περὶ αὐτοῦ ὁ Δαβὶδ λέγων· „ Προσελογίσθην μετὰ τῶν κατα- „ βαινόντων εἰς λάκκον". (Ψαλμ. πζ'. 4.) ἐκεῖνος ὁ Θεὸς, τὸν ὁποῖον ἐθεολόγησαν οἱ τρεῖς Παῖδες ἐν τῇ καμίνῳ, καὶ οἱ Ἱερεῖς ὑμνοῦσι μὲ θεοπρεπεῖς ὕμνους, καὶ ὅλοι οἱ πιστοὶ λαοὶ ὑπερυψοῦσιν εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας, ἐξενοδοχήθη σήμερον μέσα εἰς τάφον μικρόν· εἰς τάφον μὲν ὁ ἀθάνατος κατὰ τὴν θεότητα, εἰς μικρὸν δὲ ὁ ἀπειρομεγέθης καὶ ἀπεριόριστος καὶ ἀχώριστος τῷ παντὶ κατετέθη· ἐξενοδοχήθη ὁ ἔχων ἰδικάτου τὰ σύμπαντα, καὶ ὁ εἰς τὰ ἴδια ἐλθὼν καὶ ὑπὸ τῶν ἰδίων μὴ δεχθείς· „ Εἰς τὰ ἴδια, φησὶν, „ ἦλθε, καὶ οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον". (Ἰω. α'. 11.)

Καθὼς δὲ, ὅταν ἐσυναναστρέφετο μὲ ἡμᾶς ἐν τῇ ζωῇ ὁ Κύριος, δὲν εἶχε κατάλυμα ἰδικόν του, ἤγουν οἶκον προσωρινόν· ὅθεν ἔλεγεν· „ Αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσι καὶ „ τὰ πετεινὰ τοῦ Οὐρανοῦ κατασκηνώσεις, ὁ δὲ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν

„ κε-

„ κεφαλὴν κλίνῃ “. (Ματθ. ἡ. 20.) οὕτως οὐδὲ ἐν τῷ θανάτῳ, ὦ τῆς ἀῤῥήτου ἀνοχῆς καὶ συγκαταβάσεως τὲ γλυκυτάτε Ἰησοῦ! κατεδέχθη νὰ μὴ ἔχῃ ἰδικόν τε τάφον, ἀλλ' εἰς ξένον τάφον τὸν τοῦ Ἰωσὴφ ξενοδοχούμενος θάπτεται· πρῶτον, ἵνα διὰ τοῦ ξένου τάφου δώσῃ παράδειγμα εἰς ἡμᾶς νὰ ἔχωμεν τελείαν πτωχείαν καὶ ἀπροσπάθειαν τοῦ παρόντος Κόσμου· δεύτερον, ἵνα μὴ ἐπιμελώμεθα νὰ στολίζωμεν τοὺς βρωμεροὺς ἡμῶν τάφους· καὶ τρίτον, ἵνα ὁ ξενοδόχος τοῦ νεκροῦ αὐτοῦ σώματος Ἰωσὴφ ἀκούσῃ τότε τῆς εὐκταίας τοῦ Κυρίου φωνῆς, λέγοντος αὐτῷ· Δεῦρο ὁ εὐλογημένος τοῦ Πατρός μου, κληρονόμησον τὴν ἡτοιμασμένην σοι βασιλείαν· ξένος γὰρ ἤμην, καὶ συνήγαγές με εἰς τὸν τάφον σου.

Διὰ τί δὲ εἰς τὰ τέλη ὅλων τῶν Τροπαρίων τῆς παρούσης Ὠδῆς λέγει ὁ Μελῳδὸς „ Οἱ „ Παῖδες εὐλογεῖτε· Ἱερεῖς ὑμνεῖτε· Λαὸς ὑπερύψοῦτε “; Ἀποκρινόμεθα ὅτι κατὰ μὲν τὸ πρόχειρον αὐτὰ εἶναι χαρακτηριστικὰ τῆς ὀγδόης Ὠδῆς τῶν τριῶν Παίδων· κατὰ δὲ τὸν Ζωναρᾶν Ἰωάννην ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ ὀγδόου ἤχου τῆς Ὀκτωήχου οὕτως ἑρμηνεύονται βέλτιον· „ Οἱ Παῖδες εὐλογεῖτε “, πρόεταξε τὲς παῖδας ὡς ἀπειροκάκους τὴν ἡλικίαν, καὶ οὐ „ πάνυ κεχραμένην ἐν ἁμαρτίαις· ἐπεὶ καὶ ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων αἶνος τῷ „ Θεῷ καταρτίζεται· „ Ἱερεῖς ὑμνεῖτε “· εἶτα τοὺς Ἱερεῖς ἐκάλεσεν, ὡς λειτούργημα τὸν „ ὕμνον ἔχοντας τὲ Θεοῦ· „ Λαὸς ὑπερυψοῦτε “· καὶ ἐπὶ τέτοις τὸν λαόν· ὥστε διὰ τῶν „ τριῶν ταγμάτων πάντας συνεκάλεσε τοὺς πιστοὺς εἰς ὕμνον τοῦ μέχρι τῶν εἰρημένων „ συγκαταβάντος Δεσπότου “.

Τροπάριον.

„ Λέλυται ἄχραντος μαὸς, τὴν πεπτωκυῖαν δὲ συναμίσησι σκηνήν· „ Ἀδὰμ γὰρ τῷ προτέρῳ δεύτερος ὁ ἐν ὑψίστοις οἰκῶν κατῆλθε „ μέχρις ᾅδε ταμείων· ὃν Παῖδες εὐλογεῖτε, Ἱερεῖς ἀνυμνεῖτε, Λαὸς „ ὑπερυψοῦτε εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Εἰς μὲν τὸν Οὐρανὸν πάντοτε ὑμνεῖται ὁ Θεὸς ἀπὸ τοὺς οὐρανίους Ἀγγέλους· ὥστε ὅλος ὁ Οὐρανὸς εἶναι ναὸς τοῦ Θεοῦ· εἰς δὲ τὴν γῆν ἀπὸ μὲν τοὺς παλαιοὺς Δικαίους τοὺς πρὸ τοῦ Νόμου ὄντας ἀφιερώθησαν εἰς τὸν Θεὸν κάποιοι τόποι εἰς προσευχὴν καὶ λατρείαν Θεοῦ· οὕτως ὁ Πατριάρχης Ἰακὼβ ἀφιέρωσεν εἰς τὸν Θεὸν, καὶ τρόπον τινὰ ἐποίησε ναὸν τὸν τόπον τῆς Βαιθὴλ (ὃ δηλοῖ οἶκος Θεῦ), εἰς τὸν ὁποῖον αὐτὸς κοιμηθεὶς, εἶδεν ἐν ὁράματι τὴν σκάλαν ἐκείνην, τῆς ὁποίας ἡ κορυφὴ ἔφθανεν ἕως εἰς τὸν Οὐρανόν· ὅθεν ἤγειρε μίαν πέτραν, καὶ ἄλειψεν αὐτὴν μὲ τὸ ἔλαιον, καθὼς εἶναι γεγραμμένον· „ Καὶ ἀνέστη Ἰακὼβ τὸ πρωΐ, καὶ ἔλαβε τὸν λίθον, ὃν ὑπέθηκεν ἐκεῖ πρὸς κεφαλὴν αὐ„ τῦ, καὶ ἔστησεν αὐτὸν στήλην, καὶ ἐπέχεεν ἔλαιον ἐπὶ τὸ ἄκρον αὐτῆς “· (Γέν. κή. 18.) οὕτως, ἀφ' ἧ ἐγράφθη ὁ Νόμος καὶ αἱ πλάκες μὲ τὸ δάκτυλον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἔγινεν ὁ Μωϋσῆς ἀρχηγὸς καὶ δημαγωγὸς τοῦ λαοῦ τῶν Ἑβραίων, καὶ ἐκβῆκαν οἱ Ἰσραηλῖται ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον, καὶ ἐπεριπάτουν τεσσαράκοντα χρόνους εἰς τὴν ἔρημον, κατεσκευάσθη μὲ προσταγὴν Θεοῦ ἡ Σκηνὴ, διὰ νὰ ἦναι οἶκος Θεοῦ πρὸς λατρείαν αὐτοῦ, διὰ τέχνης τοῦ ἀρχιτέκτονος Βεσελεήλ. Ἡ Σκηνὴ δὲ αὕτη ἦτον ἕνας οἶκος μεταφερτὸς, συντεθειμένος ἀπὸ λινάρι καὶ ξύλα καὶ δέρματα καὶ ἀπὸ ἄλλην ὕλην, καθὼς δηλαδὴ εἶναι αἱ σκηναὶ (κοινῶς τέντα) τὰς ὁποίας ἔχουν μαζίτων οἱ Βασιλεῖς ὅταν ἐκβαίνουν εἰς πόλεμον.

Καὶ ἕως μὲν οἱ Ἰσραηλῖται εὑρίσκοντο εἰς τὴν ἔρημον, καὶ ἐπεριπάτουν ἀπὸ τόπον εἰς τόπον τεσσαράκοντα χρόνους, ἀπελάμβανεν ὁ Θεὸς παρ' αὐτῶν τὰς λατρείας καὶ λειτουργίας μέσα εἰς τὴν Σκηνήν· ἀφ' οὗ δὲ οἱ Ἰσραηλῖται ἐμβῆκαν μέσα εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας (ἤτοι εἰς τὴν Παλαιστίνην) καὶ ἐμοίρασαν αὐτὴν μὲ σχοινία κληροδοσίας, διὰ μέσου Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, καὶ πλέον δὲν ἐμεταφέροντο ἀπὸ τόπον εἰς τόπον, τότε ἔπαυσε μὲν ἡ Σκηνὴ, ἀντὶ δὲ τῆς Σκηνῆς οἰκοδομήθη ὁ ναὸς ἀπὸ τὸν σοφώτατον Σολομῶντα, ὁ μέγας ἐκεῖνος καὶ πολυθρύλλητος, καὶ ἀφιερώθη παρ' αὐτοῦ εἰς τὸν Θεόν· ὁ ὁποῖος ναὸς

ἂν καὶ ἦτον ὕστερος τῆς Σκηνῆς κατὰ τὸν χρόνον, κατὰ τὸ κάλλος ὅμως καὶ μέγεθος καὶ κατὰ τὸ πολύτιμον τῆς ὕλης καὶ τὴν ὑπὲρ ἄνθρωπον ἐκείνην ἀρχιτεκτονικὴν τῆς οἰκοδομῆς ἀσυγκρίτως ἦτον ὑπέρτερος τῆς Σκηνῆς.

Ταῦτα δὲ τὰ δύω τύποι καὶ προεικονίσματα ἦτον ἄλλων πραγμάτων ὑψηλοτέρων· ἡ μὲν γὰρ Σκηνὴ τύπον εἶχε τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, τῆς ἀπὸ τοῦ Ἀδὰμ ἀρχομένης ἕως τοῦ Δαβὶδ, καὶ διὰ τοῦ Δαβὶδ τελειουμένης εἰς τὸν Χριστόν· καθὼς γὰρ ἡ Σκηνὴ δὲν ἐστέκετο εἰς ἕνα μέρος, ἀλλὰ ἐμεταφέρετο ἀπὸ τόπον εἰς τόπον, τώρα μὲν εἰς Μασσηφὰ, καὶ τώρα εἰς Σηλώμ· οὕτω καὶ ἡ ἀνθρωπίνη φύσις τοῦ Ἀδὰμ δὲν εἶχε κανένα στάσιμον, ἀλλὰ ἐμεταφέρετο καὶ ἐπλανᾶτο εἰς ἕνα καὶ ἄλλο μέρος· καὶ τώρα μὲν ἔπιπτε, τώρα δὲ ἐσηκόνετο· καὶ ποτὲ μὲν εὐσέβει εἰς τὸν Θεὸν, ποτὲ δὲ εἰδωλολάτρει· καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, μὲ τὰς ταχυρρόπους μεταβολὰς ὅπου ἐδοκίμαζε πάντοτε, ἦτον ἀκατάστατος· ὁ δὲ ναὸς τοῦ Σολομῶντος τύπον εἶχε τῆς Θεοϋποστάτου σαρκὸς τοῦ Κυρίου, τὴν ὁποίαν ἡ ἐνυπόστατος τοῦ Θεοῦ Λόγου σοφία ᾠκοδόμησε, καὶ ὑπῆρεσε μὲ στύλους ἑπτὰ, κατὰ τὸ ἐν Παροιμίαις τοῦ Σολομῶντος ῥητὸν (Παρ. Θ'. 1.). Περὶ τούτου τοῦ ναοῦ εἶπε πρὸς τοὺς Ἰουδαίους ὁ Κύριος· „ Λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν". (Ἰω. β'. 19.)

Ταῦτα λοιπὸν ἰδὼν ὁ Ἱεράρχης Κοσμᾶς, καὶ βλέπων ὅτι κατὰ τὴν σημερινὴν ἡμέραν εἶναι λελυμένος ὁ Θεοϋπόστατος ναὸς τοῦ Κυρίου, χωρισθείσης τῆς παναγίας ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος, Ἰδού, λέγει, ἰδοὺ ἔλαβε τέλος ἡ τοῦ Δεσπότου πρόῤῥησις, καὶ, καθὼς ἐκεῖνος εἶπεν, ἐλύθη ὁ ἄχραντος ναὸς (ἤτοι τὸ πρόσλημμα τῆς ἀνθρωπότητος) ἐν ᾧ ὡς ἐν ναῷ ἐμφύτῳ ἡ Θεότης ἐνῴκησεν. Ἀλλὰ μολονότι αὐτὸς ἐλύθη, δὲν ἔπαθεν ὅμως ἐκεῖνα ὅπου ἔπαθεν ὁ τοῦ Σολομῶντος ναὸς, ὁ ὁποῖος ἀφ' οὗ ἐκρημνίσθη ἀπὸ τοὺς Ῥωμαίους ἐπὶ Τίτου τοῦ Βασιλέως μετὰ τεσσαράκοντα χρόνους ἀπὸ τῆς Ἀναλήψεως τοῦ Κυρίου, πλέον δὲν ἐδυνήθη νὰ οἰκοδομηθῇ· διότι καὶ ὁ Θεοϋπόστατος ναὸς τοῦ Κυρίου ἐλύθη, πλὴν ὄχι μόνον αὐτὸς μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἠγέρθη, καθὼς προεῖπεν ὁ Κύριος, ἀλλὰ καὶ τὴν πρότερον πεσοῦσαν καὶ κρημνισθεῖσαν φύσιν τοῦ Ἀδὰμ συνανέστησε μαζὶ μὲ τὸν ἑαυτόν του.

Ἔπειτα ἑρμηνεύων τὸ αἴνιγμα, καὶ δείχνων ποῖον μὲν ὀνομάζει ναὸν, ποίαν δὲ σκηνὴν, καὶ πῶς μὲ τὸν ναὸν συνανίσταται καὶ ἡ σκηνὴ, ἀκολούθως λέγει ὅτι ὁ δεύτερος Ἀδὰμ Χριστὸς, ὁ ἐν τοῖς ὑψίστοις οἰκῶν κατὰ τὴν Θεότητα, αὐτὸς ἐκατέβη κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα ὄχι μόνον ἕως εἰς τὴν γῆν, ἀλλὰ καὶ ἕως εἰς τὰ κατώτατα τοῦ ᾅδου ταμεῖα. Διὰ τί τέλος; Διὰ νὰ σώσῃ τὸν παλαιὸν Ἀδὰμ, τὸν παραβάντα τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, καὶ διὰ τοῦτο ἀποθανόντα καὶ καταβάντα εἰς ᾅδην. Ὅτι μὲν οὖν ὁ Χριστὸς συνανέστησε μὲ τὸν ἑαυτόν του καὶ τὴν σκηνὴν (φύσιν) τοῦ Δαβὶδ, ἤ τοῦ Ἀδὰμ, (ἓν γὰρ καὶ τὸ αὐτὸ εἶναι νὰ εἰπῇ τινὰς καὶ τὰ δύω· καθότι ἡ σκηνὴ τοῦ Ἀδὰμ ἡ αὐτὴ ἦτον μὲ τὴν τοῦ Δαβὶδ, ἐξ οὗ ἔμελλε νὰ γεννηθῇ ὁ Χριστὸς) μαρτυρεῖ ὁ Προφήτης Ἀμὼς λέγων· „ Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀναστήσω τὴν σκηνὴν Δαβὶδ τὴν πεπτωκυῖαν, καὶ ἀνοικοδομήσω „ τὰ πεπτωκότα αὐτῆς, καὶ τὰ κατεσκαμμένα αὐτῆς ἀναστήσω, καὶ ἀνοικοδομήσω αὐτὴν „ ἕως τοῦ αἰῶνος". (Ἀμ. Θ'. 6.) τοῦτο δὲ τὸ ῥητὸν ἔφερον μαρτυρίαν καὶ οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι ἐν Κεφ. ιέ. τῶν Πράξεων· ὅτι δὲ ὁ Χριστὸς ἦτον δεύτερος Ἀδὰμ, ἄκουσον Παύλου λέγοντος· „ Ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐκ γῆς χοϊκὸς, ὁ δεύτερος ἄνθρωπος, ὁ Κύριος ἐξ „ Οὐρανοῦ". (α'. Κορ. ιέ. 47.)

Τροπάριον.

„ Πέπαυται τόλμα Μαθητῶν, Ἀριμαθαῖος δὲ ἀριστεύει Ἰωσήφ· „ μεκρὸν γὰρ καὶ γυμνὸν θεώμενος τὸν ἐπὶ πάντων Θεὸν, αἰτεῖ- „ ται καὶ κηδεύει κραυγάζων· οἱ Παῖδες εὐλογεῖτε· Ἱερεῖς ἀμυμεῖ- „ τε· Λαὸς ὑπερυψοῦτε Χριστὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

ΕΡΜΗ-

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Μέγα ἐγκώμιον πλέκει ἐν τῷ Τροπαρίῳ τούτῳ ὁ Μελῳδὸς εἰς τὸν ἅγιον Ἰωσὴφ τὸν τοῦ Κυρίου ἐνταφιαστήν· οὔτε γὰρ ὁ Πέτρος, λέγει, ὁ θερμότερος τῶν ἄλλων Ἀποστόλων, οὔτε Ἰωάννης ὁ πλέον τῶν ἄλλων παρὰ τῷ Χριστῷ ἠγαπημένος, οὔτε ἄλλος τινὰς μαθητὴς ἐτόλμησε νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὸν Πιλάτον τὸ νεκρὸν σῶμα τοῦ γλυκυτάτου Ἰησοῦ διὰ νὰ τὸ ἐνταφιάσῃ· ἀλλ' ὁ μὲν Πέτρος ἕως τούτου μόνον τολμᾷ, ἕως νὰ κόψῃ τὸ αὐτὶ τοῦ ὑπηρέτου Μάλχου· ὁ δὲ Ἰωάννης ἀποτολμᾷ τι περισσότερον, καὶ ἐμβαίνει μαζὶ μὲ τὸν κρινόμενον Διδάσκαλόν του μέσα εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ἀρχιερέως, καὶ εἰς τὴν θυρωρὸν εἶπε νὰ ἐμβάσῃ καὶ τὸν Πέτρον· ἕως τούτου ἐστάθη ἡ τόλμα αὐτῶν· ἀφ' οὗ δὲ ὁ Κύριος ἐσταυρώθη καὶ ἐκρέματο ἄταφος ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ, τότε ἔπαυσε πλέον, καὶ οἱ μέχρι τότε ὄντες θερμοὶ ἡσύχασαν· ὄχι διότι τότε δὲν ἠγάπων τὸν οἰκεῖον Διδάσκαλον ἄπαγε! ἀλλὰ διότι ἐφοβοῦντο τὴν μανίαν τῶν Ἰουδαίων.

Ὅλων μὲν οὖν τῶν ἄλλων Μαθητῶν τοῦ Κυρίου ἡ τόλμα ἔπαυσε· μόνος δὲ ὁ κατὰ ψυχὴν καὶ σῶμα καὶ κατὰ πάντα πλούσιος Ἰωσὴφ ὁ ἀπὸ Ἀριμαθαίας, ὁ ὢν μαθητὴς τῷ Ἰησοῦ, κεκρυμμένος ὅμως διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων, καθὼς λέγει ὁ Ἰωάννης (κεφ. ιθ'.), αὐτὸς μόνος ἐκατώρθωσε τὴν μεγάλην ταύτην ἀνδραγαθίαν, τὴν παρ' οὐδενὸς ἄλλου κατορθωθεῖσαν· οὗτος γὰρ βλέπων ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ νεκρὸν καὶ γυμνὸν κρεμάμενον τὸν ἀγαπητόν τε Διδάσκαλον καὶ τὸν ἐπὶ πάντων Κύριον Θεὸν, ἐτόλμησε καὶ ἐμβῆκεν εἰς τὸ πραιτόριον τοῦ Πιλάτου, καὶ ἐζήτησε τὸ ἄχραντον σῶμα τοῦ γλυκυτάτου Ἰησοῦ, ἵνα ὡς γυμνὸν μὲν περιτειλίξῃ αὐτὸ μὲ τὸ καθαρὸν σινδόνι, ὡς νεκρὸν δὲ ἐνταφιάσῃ εἰς τὸ καινούριον μνῆμα τὸ ἰδικόν του· ἂν γὰρ αὐτὸς ὁ τρισμακάριος ἄνθρωπος δὲν ἤθελε τὸ ἐνταφιάσει, ἴσως οὐδὲ ταφῆς ἔμελλε νὰ ἀξιώσῃ αὐτὸ ἡ τῶν θεοκτόνων Ἰουδαίων ἀπανθρωπία.

Τοῦτο τὸ μέγα κατόρθωμα καὶ ἀριστεῖον τῷ μακαριστοῦ Ἰωσὴφ καὶ οἱ τέσσαρες Εὐαγγελισταὶ συμφώνως κηρύττουσι, μάλιστα δὲ ὁ Ἱερὸς Μάρκος λέγων· „ Καὶ ἤδη ὀψίας γε„ νομένης... ἦλθεν Ἰωσὴφ ὁ ἀπὸ Ἀριμαθαίας εὐσχήμων βουλευτὴς, ὃς καὶ αὐτὸς ἦν προσ„ δεχόμενος τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ· τολμήσας εἰσῆλθε πρὸς Πιλάτον καὶ ᾐτήσατο τὸ „ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ ". (Μάρκ. ιέ. 42.) Ἔμφασιν δὲ πολλὴν ἔχει τὸ, Τολμήσας· δηλοῖ γὰρ τοῦτο ὅτι ὁ εὐλογημένος Ἰωσὴφ ἐπολεμεῖτο ἀπὸ δύω ἐναντία πάθη, ἀπὸ φόβον καὶ ἀπὸ ἀγάπην· ἀπὸ φόβον μὲν τῶν Ἰουδαίων· ἄνθρωπος γὰρ ἦν καὶ κατὰ φύσιν ἐφοβεῖτο τὸν θάνατον· ἀπὸ ἀγάπην δὲ τοῦ γλυκυτάτου αὐτοῦ Διδασκάλου· πλὴν ἐνίκησεν ἡ ἀγάπη τὸν φόβον· ὅθεν ἀπορρίψας αὐτὸν ἀπὸ τὴν καρδίαν του καὶ τῷ πυρὶ τῆς θείας ἀγάπης θερμανθεὶς, ἐτόλμησεν ἀφόβως καὶ ἐπῆγεν εἰς τὸν Πιλάτον.

Γλαφυρὰ δὲ εἶναι ἐνταυτῷ καὶ ἐλεεινὰ τὰ λόγια ὅπου ἐμεταχειρίσθη ὁ μακάριος Ἰωσὴφ πρὸς τὸν Πιλάτον, διὰ νὰ πείσῃ αὐτὸν νὰ τῷ δώσῃ τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ, καθὼς ταῦτα ἀναφέρει ὁ θεῖος Ἐπιφάνιος ἐν τῷ εἰς τὴν Θεόσωμον ταφὴν λόγῳ αὐτοῦ. „ Αἴτησιν, ἔλε„ γεν, αἴτησιν οἰκτρὰν, ὦ Κριτὰ, καὶ τοῖς πᾶσι μικρὰν αἰτούμενος πρὸς σὲ παραγέγονα· „ δός μοι νεκρὸν πρὸς ταφὴν τὸ σῶμα ἐκείνου τοῦ παρὰ σοῦ κατακριθέντος Ἰησοῦ τοῦ „ Ναζωραίου, Ἰησοῦ τοῦ πτωχοῦ, Ἰησοῦ τοῦ ἀοίκου, Ἰησοῦ τούτου τοῦ κρεμαμένου γυ„ μνοῦ καὶ εὐτελοῦς, Ἰησοῦ τούτου τοῦ Υἱοῦ τοῦ τέκτονος, (ἢ, ὡς ἐν ἄλλοις, Ἰησοῦ τοῦ „ τέκτονος) Ἰησοῦ δεσμίου τοῦ αἰθρίου, Ἰησοῦ τοῦ ξένου καὶ ἐπὶ ξένης· δός μοι τοῦτον „ τὸν ξένον· τί γάρ σε λοιπὸν τὸ σῶμα ὠφελήσει τούτου τοῦ ξένου; δός μοι τοῦτον τὸν „ ξένον· ἐκ μακρᾶς γὰρ ἦλθε τῆς χώρας ὧδε ἵνα σώσῃ τὸν ξένον· δός μοι τοῦτον τὸν ξέ„ νον· κατῆλθε γὰρ εἰς τὴν σκοτεινὴν ἀνενέγκαι τὸν ξένον· δός μοι τοῦτον τὸν ξένον, τὸν „ ξένην ζωὴν καὶ βίον ζήσαντα ἐπὶ ξένης· δός μοι, ὦ ἡγεμών, τοῦτον τὸν ἐπὶ ξύλου „ γυμνὸν ἵνα σκεπάσω τὸν τῆς ἐμῆς φύσεως σκεπάσαντα τὴν γύμνωσιν· ὑπὲρ νεκροῦ πα„ ρακαλῶ ὑπὸ πάντων ἀδικηθέντος, ὑπὸ ἀδελφῶν διωχθέντος, ὑπὸ οἰκείων δούλων ῥα„ πισθέντος· ὑπὲρ νεκροῦ πρεσβεύω, ὑπὸ τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐκ δουλείας ἐλευθερωθέντων κα„ ταπριθέντος, ὑπὸ φίλου πραθέντος, ὑπὸ μαθητοῦ προδοθέντος· ὑπὲρ νεκροῦ παρακαλῶ, „ ὦ Πιλάτε, ἐπὶ ξύλου κρεμαμένου· οὐ γὰρ πάρεστι τούτῳ οὐ Πατὴρ ἐπὶ γῆς, οὐ φί„ λος τις, οὐ μαθητὴς, οὐ συγγενὴς, οὐκ ἐνταφιαστής ".

Δὲν ἐστάθη δὲ ὀλιγωτέρα ἡ τόλμη καὶ ἀνδρία ὅπου ἔδειξεν ὁ μακάριος Νικόδημος ὁ νυκτερινὸς τοῦ Χριστοῦ μαθητὴς καὶ μετὰ τοῦ Ἰωσὴφ πρόθυμος καὶ φιλότιμος τοῦ νεκροῦ σώματος τοῦ Κυρίου ἐνταφιαστής· καθότι καὶ αὐτὸς, ἂν καὶ ἦτον ἕνας ἀπὸ τοὺς Φαρισαίους καὶ ἄρχοντας τῶν Ἰουδαίων καὶ φανερὸς εἰς ὅλους καὶ ἀπολούθως εἶχε φόβον νὰ μὴ θανατώσουν αὐτὸν, ὑπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ γλυκυτάτου αὐτοῦ Διδασκάλου καταφλεγόμενος, ἐτίναξεν ἀπὸ τὴν ψυχήν του κάθε φόβον ζωῆς, καὶ ἐπῆγε μαζὶ μὲ τὸν Ἰωσὴφ, καὶ ἐνταφίασαν τὸ νεκρὸν σῶμα τοῦ Ἰησοῦ (1), διότι καὶ τοὺς δύω ἀναφέρει ὡς ἐνταφιαστὰς ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης· „Ἦλθε γὰρ, φησὶ, καὶ Νικόδημος, ὁ ἐλθὼν πρὸς τὸν „Ἰησοῦν νυκτὸς τὸ πρῶτον, φέρων μίγμα σμύρνης καὶ ἀλόης ὡσεὶ λίτρας ἑκατόν. Ἔλα„βον οὖν (καὶ οἱ δύω δηλ.) τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἔδησαν αὐτὸ ὀθονίοις μετὰ τῶν „ἀρωμάτων, καθὼς ἔθος ἐστὶ τοῖς Ἰουδαίοις ἐνταφιάζειν". (Ἰω. ιθ'. 39.)

Τροπάριον.

„Ὢ τῶν θαυμάτων τῶν καινῶν! ὢ ἀγαθότητος! ὢ ἀφράστου ἀ„μοχῆς! ἑκὼν γὰρ ὑπὸ γῆν σφραγίζεται ὁ ἐν ὑψίστοις οἰκῶν, „καὶ πλάνος Θεὸς συκοφαντεῖται· ὃν Παῖδες εὐλογεῖτε· Ἱερεῖς „ἀνυμνεῖτε· Λαὸς ὑπερυψοῦτε εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Εἰς μὲν τὸ ἀνωτέρω Τροπάριον ἐγκωμίασεν ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς τὴν ἀνδραγαθίαν ὅπου ἔκαμεν ὁ Ἰωσὴφ, ζητήσας ἀπὸ τὸν Πιλάτον εἰς ταφὴν τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ· εἰς τοῦτο δὲ κατηγορεῖ τὴν λύσσαν τῶν Ἰουδαίων, ἥτις καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου δὲν ἐπαυσεν· ἐπειδὴ αὐτοὶ, κατὰ τὸν Εὐαγγελιστὴν Ματθαῖον, ἐπῆγαν εἰς τὸν Πιλάτον καὶ ἐζήτησαν νὰ φυλάξουν τὸν τάφον καὶ νὰ τὸν σφραγίσουν, λέγοντες· „Κύριε ἐμνήσθημεν ὅτι „ἐκεῖνος ὁ πλάνος εἶπεν ἔτι ζῶν, μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι. Κέλευσον οὖν ἀσφαλισθῆ„ναι τὸν τάφον ἕως τῆς τρίτης ἡμέρας· οἱ δὲ πορευθέντες ἠσφαλίσαντο τὸν τάφον, σφρα„γίσαντες τὸν λίθον μετὰ τῆς Κουστωδίας". (Ματθ. κζ'. 36.) Θαυμάζει λοιπὸν ὁ θεῖος Κοσμᾶς, πῶς ὑπέφερε τοῦτο ὁ Δεσπότης τῶν ἁπάντων, καὶ λέγει ἐκστατικῶς· Ὢ διὰ τὰ καινὰ ταῦτα καὶ παράδοξα θαύματα! ὢ διὰ τὴν ἄπειρον ἀγαθότητα! ὢ διὰ τὴν ἀνεκδιήγητον ὑπομονήν! ἐπειδὴ ἐκεῖνος ὁ Θεὸς ὅπου κατοικεῖ εἰς τὰ ὑψηλὰ, καὶ εἶναι ἀπερίγραπτος καὶ ἀπεριόριστος, αὐτὸς μὲ τὴν ἰδικήν του θέλησιν ἐνταφιάζεται σήμερον ὑποκάτω εἰς τὴν γῆν, καὶ μὲ σφραγίδας τῶν θνητῶν ἀνθρώπων περιορίζεται.

Καὶ

(1) Σημειοῦμεν ἐδῶ ἐκεῖνα ὅπου γράφει περὶ τοῦ Ἁγίου Νικοδήμου Νικήτας ὁ ῥήτωρ ἐν τῷ ἱστορικῷ λόγῳ, ὃν συνέγραψε περὶ τῆς εὑρέσεως τῶν λειψάνων τοῦ ἁγίου Στεφάνου. Οὗτος ὁ νυκτερινὸς μαθητὴς τοῦ Κυρίου Νικόδημος ἦτον ἀνεψιὸς Γαμαλιὴλ τοῦ νομομαθοῦς καὶ διδασκάλου τοῦ ἁγίου Παύλου· ὅταν δὲ ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων ὁ ἅγιος Στέφανος, τότε ὁ ἀνωθεν Γαμαλιὴλ ὅς τις ἦτον συγγενὴς τοῦ ἁγίου Στεφάνου (μερικοὶ δὲ λέγουν ὅτι αὐτὸς ἦτον καὶ διδάσκαλος τοῦ Βαρνάβα καὶ τοῦ αὐτοῦ ἁγίου Στεφάνου) ἐπῆρε τὸ λείψανον τοῦ ἁγίου Στεφάνου, παρακαλέσας ὑπὲρ τούτου καὶ τοὺς ἁγίους Ἀποστόλους, καὶ ἐνταφίασεν αὐτὸ εἰς τὸ ἰδικόν του μνῆμα μακρὰν ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλὴμ· ἐπῆγαν δὲ μαζὶ καὶ οἱ Ἀπόστολοι καὶ ἐνταφίασαν αὐτό.

Τότε ὁ Νικόδημος καταυχθεὶς εἰς τὴν ταφὴν τοῦ Πρωτομάρτυρος, παρεκάλεσε τὸν Κορυφαῖον Πέτρον καὶ τὸν ἐβάπτισε· τοῦτο δὲ μαθόντες οἱ Ἰουδαῖοι, ἀνεθεμάτισαν τὸν Νικόδημον, καὶ ἔδειραν αὐτὸν μὲ πολλὰς καὶ πικρὰς πληγὰς, καὶ τὰ ὑπάρχοντά του διήρπασαν· ὁ δὲ θεῖος του Γαμαλιὴλ ἐπῆρεν αὐτὸν καταπληγωμένον εἰς τὸν οἶκόν του· ὁ δὲ Ἱερὸς Νικόδημος δὲν ἀνέλαβεν ἀπὸ τὰς πληγὰς, ἀλλὰ μέσα εἰς αὐτὰς ἐτελείωσε τὴν ζωὴν, καὶ ἔγινε μάρτυς τοῦ Ἰησοῦ· τὸ δὲ λείψανόν του ἐνταφίασεν ὁ Γαμαλιὴλ κοντὰ εἰς τὸ λείψανον τοῦ ἁγίου Στεφάνου. Κατὰ τὸν καιρὸν δὲ ὅπου ἔμελλε νὰ φανερωθῇ τὸ λείψανον τοῦ ἁγίου Στεφάνου, φανεὶς ὁ θεῖος Στέφανος εἰς τὸν Ἱερέα Λουκιανὸν, εἶπε πρὸς αὐτὸν περὶ τοῦ ἰδικοῦ του λειψάνου, ἐπροσθεσε δὲ καὶ τοῦτο ὅτι ἦτον κοντά του ἐνταφιασμένα καὶ τὰ λείψανα τοῦ Νικοδήμου, Γαμαλιὴλ τοῦ θείου του καὶ Ἀβελβοὺλ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Γαμαλιήλ. Ὅτι δὲ ὁ ἅγιος Νικόδημος μέσα εἰς τὰς τιμωρίας ἐτελειώθη καὶ ἔγινε μάρτυς τοῦ Ἰησοῦ, μαρτυρεῖ καὶ Εὐστράτιος ὁ Οἰκονόμος τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας, παρὰ τῷ Τροπαίῳ τῆς Ὀρθοδοξίας.

Καὶ τί ἄλλο ἀπὸ τοῦτο θαυμασιώτερον; Βέβαια οὐδέν. Ἐκεῖνος ὅπου εἶναι Θεὸς ἀληθείας, μᾶλλον δὲ αὐτοαλήθεια, „ Ἐγώ, φησὶν, εἰμὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή “, (Ἰω. ιδ'. 6.) αὐτὸς συκοφαντεῖται καὶ ὀνομάζεται πλάνος· ὅθεν ὁ Χρυσόστομος περιπαίζων τοὺς συκοφαντοῦντας λέγει· „ Καὶ εἰ πλάνος ἦν καὶ ψευδῆ ἐκόμπαζε, τί δεδοίκατε καὶ περι„ τρέχετε καὶ τοσαύτῃ κέχρησθε σπουδῇ; “ (Λόγῳ εἰς τὴν ζωηφόρον ταφήν). Πρέπει δὲ νὰ ἐννοῆται εἰς τὸ, Θεὸς, τὸ ἄρθρον Ὁ, καὶ ἕτω νὰ λέγεται ὁ Θεὸς συκοφαντεῖται πλάνος· οὐ γὰρ πλάνον Θεὸν οἱ μιαιφόνοι ἔλεγον, ἀλλὰ πλάνον μόνον· διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεοφόρος Μάξιμος δικαίως κατηγορεῖ τοὺς τότε Ἰουδαίους, λέγων· „ Οἱ δὲ σφραγίδας ἐπιτι„ θέντες τῷ τάφῳ καὶ στρατιώτας προσκαθιστῶντες μισητοὶ τῆς ἐγχειρήσεως, οἳ καὶ „ ἀναστάντα τὸν Λόγον ὡς κλαπέντα διαβάλλουσιν, ἀργυρίῳ, ὥσπερ τὸν νόθον μαθητὴν „ εἰς προδοσίαν, λέγω δὴ τὸν ἐπιδεικτικὸν τρόπον τῆς ἀρετῆς, οὕτω καὶ τοὺς στρατιώτας „ πρὸς συκοφαντίαν τοῦ ἀναστάντος Σωτῆρος ὠνούμενοι “. (Κεφ. ξγ'. τῆς Α'. ἑκατοντάδ. τῶν Θεολογικ.) Γλαφυρὰ δὲ καὶ ἀποδεικτικὰ εἶναι τὰ λόγια τοῦ Χρυσορρήμονος λέγοντος· „ Πανταχοῦ ἡ πλάνη ἑαυτῇ περιπίπτει, καὶ ἄκουσα τῇ ἀληθείᾳ συνηγορεῖ· σκόπει „ δέ· ἔδει πιστευθῆναι ὅτι ἀπέθανε, καὶ ὅτι ἐτάφη, καὶ ὅτι ἀνέστη, καὶ πανταχοῦ „ ταῦτα διὰ τῶν ἐχθρῶν γίνεται πιστά. Ὅρα γοῦν τὰ ῥήματα ταῦτα τούτοις μαρτυ„ροῦντα ἅπασιν· Ἐμνήσθημεν, φησὶν, ὅτι ὁ πλάνος ἐκεῖνος εἶπεν ἔτι ζῶν, (οὐκοῦν ἐτε„λεύτησε) μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι. Κέλευσον οὖν ἀσφαλισθῆναι τὸν τάφον, (οὐκοῦν „ ἐτάφη κατὰ τοὺς λόγους αὐτῶν) μή ποτε ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ νυκτὸς κλέψωσιν „ αὐτόν· ὥστε ἐὰν σφραγισθῇ ὁ τάφος οὐκ ἔσται τις κακουργία οὔμενουν. Οὐκοῦν ἀναν„τίῤῥητος τῆς Ἀναστάσεως γέγονεν ἡ ἀπόδειξις δι' ὧν ὑμεῖς κατεσκευάσατε· ἐπειδὴ γὰρ „ ἐσφραγίσθη ὁ τάφος, οὐδεμία γέγονε κακουργία. Δῆλον οὖν ὅτι ἀνέστη σαφῶς καὶ ἀ„ναντιῤῥήτως. Εἶδες πῶς καὶ ἄκοντες συναγωνίζονται τῇ τῆς ἀληθείας ἀποδείξει; “ (Λόγ. εἰς τὴν ζωηφόρον ταφὴν καὶ ἀνάστασιν Τόμ. Ε'. οὗ ἡ ἀρχὴ „ Εἴδετε χθὲς λη„στοῦ εὐγνωμοσύνην “).

Ὠδὴ θ'. Ὁ Εἱρμός.

„ Μὴ ἐποδύρου μου, Μῆτερ, καθορῶσα ἐν τάφῳ ὃν ἐν γαστρὶ ἄ„μευ σποράς συμέλαβες Υἱόν· ἀναστήσομαι γὰρ καὶ δοξασθήσο„μαι, καὶ ὑψώσω ἐν δόξῃ ἀπαύστως ὡς Θεὸς τοὺς ἐν πίστει καὶ „ πόθῳ σὲ μεγαλύνοντας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Μὲ τὴν ἐννάτην ταύτην Ὠδὴν μέρος μὲν ἐγκωμιάζει ὁ Ἱερὸς Κοσμᾶς τὸν ἐνταφισμὸν τοῦ Κυρίου, μέρος δὲ παρηγορεῖ τὴν ποιήτριαν τῆς ἐννάτης Ὠδῆς Κυρίαν Θεοτόκον, λελυπημένην οὖσαν καὶ δεδακρυμένην διὰ τὴν νέκρωσιν καὶ τὴν ταφὴν τοῦ παμφιλτάτου Υἱοῦ της· διὰ τοῦτο ἀποκριτικὰ καὶ ἀμοιβαῖα ποιεῖ τὰ αὐτῆς Τροπάρια, ὡς ἐκ τοῦ γλυκυτάτου Υἱοῦ πρὸς τὴν γλυκυτάτην Μητέρα, καὶ ὡς ἐκ τῆς γλυκυτάτης Μητρὸς πρὸς τὸν γλυκύτατον Υἱὸν ἀνταποκρινόμενα. Τὸν Εἱρμὸν λοιπὸν τοῦτον ἐρανίσθη ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὰ λόγια ἐκεῖνα τοῦ Δεσπότου Χριστοῦ, τὰ ὁποῖα εἶπε πρὸς τὰς ἀκολουθούσας αὐτῷ γυναῖκας, καὶ θρηνούσας διὰ τὸ πάθος του· „ Θυγατέρες Ἱερουσαλὴμ, μὴ κλαίετε ἐπ' ἐμὲ, „ πλὴν ἐφ' ἑαυτὰς κλαίετε, καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ὑμῶν “. (Λουκ. κγ'. 28.) Τοιοῦτον σχῆμα μεταχειρίζεται καὶ ὁ Ἁσματογράφος ἐδῶ, καὶ εἰσάγει τὸν Κύριον λέγοντα καὶ παρηγοροῦντα τὴν Μητέρα του.

Μὴ θρηνῇς, ὦ Μῆτερ μου γλυκυτάτη, μὴ θρηνῇς βλέπουσα ἐμὲ τὸν ἠγαπημένον Υἱόν σου τὸν ὁποῖον συνέλαβες χωρὶς σπορὰν ἀνδρὸς νὰ εὑρίσκωμαι τεθαμμένος εἰς τάφον· ἐπειδὴ δὲν θέλω κρατηθῇ εἰς τὸ μνῆμα πολὺ διάστημα καιροῦ, ἀλλὰ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἔχω νὰ ἀναστηθῶ, κατὰ τὴν θεόπνευστον προφητείαν τοῦ Δαβὶδ „ Ἀνάστα ὁ Θεὸς, „ κρῖνον τὴν γῆν “, (Ψαλ. πά. 8.) καὶ θέλω δοξασθῇ κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα, ὡς εἶ-

πον πρὸ τοῦ πάθους· „ Νῦν ἐδοξάσθη ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὁ Θεὸς ἐδοξάσθη ἐν „ αὐτῷ "· (Ἰω. ιγ'. 1.) τότε δὲ, ἀφ' οὗ ἐγὼ ἀναστηθῶ καὶ δοξασθῶ, ἀκαταπαύστως θέλω ὑμνέι ὡς Θεὸς μὲ δόξαν ἐκείνους ὅπου μεγαλύνουσιν ἐσὲ τὴν ἁγιωτάτην Μητέρα μου μετὰ πάθου καὶ πίστεως· ἐπειδὴ ἡ ἰδική σου δόξα εἶναι δόξα ἰδική μου, καὶ ἡ τιμὴ τῆς Μητρὸς εἶναι καὶ τιμὴ τοῦ Υἱοῦ, καὶ μάλιστα τοιούτου Υἱοῦ καὶ τοιαύτης Μητρὸς, ἥτις δὲν μερίζεται εἰς ἀγάπην πολλῶν Υἱῶν, ἀλλ' ἕνα ἔχει Μονογενῆ Υἱὸν, καὶ ἀκολούθως ἀμέριστον ἔχει καὶ τὴν ἀγάπην. Ὅρα δὲ ὅτι δὲν ἐμεταχειρίσθη ἄλλο ῥῆμα ὁ Μελῳδὸς καὶ ἐδῶ καὶ εἰς τὰ ἄλλα Τροπάρια, πάρεξ τὸ, Μεγαλύνω, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι εἶναι ἐνάτη Ὠδὴ, ἧς ἡ ἀρχὴ „ Μεγαλύνει ἡ ψυχή μου τὸν Κύριον ".

Τροπάριον.

„ Ἐπὶ τῷ ξέμῳ σου τόκῳ τὰς ᾠδῖμας φυγοῦσα, ὑπερφυῶς ἐμακαρί-
„ σθην, Ἄμαρχε Τιέ· μῦμ δέ σε, Θεέ μου, ἄπμουμ ὁρῶσα μεκρὸμ,
„ τῇ ῥομφαίᾳ τῆς λύπης σπαράττομαι δειμῶς· ἀλλ' ἀμάστηθι ὅπως
„ μεγαλυμθήσωμαι.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἀποκριτικὸν καὶ ἀμοιβαῖον εἶναι τὸ Τροπάριον τοῦτο τῆς Θεοτόκου πρὸς τὸ ἀνωτέρω Τροπάριον τοῦ Υἱοῦ της· ἐπειδὴ γὰρ ἀνωτέρω εἶπεν ὁ γλυκύτατος Υἱὸς „ Μὴ ἐποδύρου „ μου, Μῆτερ ", διὰ τοῦτο ἐδῶ τοιαύτην ἀπόκρισιν δίδει εἰς τὸν λόγον τοῦτον ἡ γλυκυτάτη Μήτηρ, Ναὶ, ὦ Τιέ μου, λέγουσα, ἐγὼ ἀληθῶς ἐμακαρίσθην πρότερον ἀπὸ ὅλας τὰς γενεὰς τῶν ἀνθρώπων, καθὼς καὶ τὸ εἶπον· „ Ἰδοὺ γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριοῦσί με „ πᾶσαι αἱ γενεαί "· (Λουκ. α'. 48.) ἐπειδὴ, ὅταν ξένως καὶ παραδόξως σὲ ἐγέννησα χωρὶς σπέρματος καὶ συνδυασμοῦ ἀνδρὸς, ἐξέφυγον καὶ δὲν ἐδοκίμασα λύπας καὶ κοπιοπονήματα ὑπὲρ τοὺς ὅρους τῆς φύσεως· εἰς ἐμὲ γὰρ ἐλύθη ἡ τῆς προμήτορος κατάρα ἡ λέγουσα· „ Ἐν λύπαις τέξῃ τέκνα "· (Γέν. γ'. 16.) τώρα ὅμως, ὦ Τιὲ καὶ Θεέ μου, βλέπουσα ἐσὲ νεκρὸν καὶ χωρὶς πνοὴν κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα, δὲν δύναμαι νὰ μὴ δακρύω καὶ νὰ μὴ ὀδύρωμαι, ἀλλὰ, κατὰ τὴν προφητείαν τοῦ ἁγίου γέροντος Συμεὼν τὴν λέγουσαν „ Καὶ σοῦ δὲ αὐτῆς τὴν ψυχὴν διελεύσεται ῥομφαία ", (Λουκ. β'. 35.) ταράττομαι δεινῶς ἀπὸ τὴν ῥομφαίαν τῆς ἰδικῆς σου λύπης· μὲ τὴν λύπην δὲ αὐτὴν δείχνω ὅτι εἶμαι γνησία καὶ ἀληθής σου Μήτηρ, καὶ οὕτως ἐξαλείφω ἀπὸ πολλῶν καρδίας τοὺς ἀμφιβόλους λογισμοὺς καὶ ὑπονοίας ὅπου ἔχουσιν, ἂν ἤμαι ἀληθινή σου Μήτηρ. (οὕτω γὰρ ἑρμηνεύει ὁ Θεσσαλονίκης θεῖος Γρηγόριος τὸ „ Ὅπως ἂν ἀποκαλυφθῶσιν ἐκ πολλῶν καρ-
„ διῶν διαλογισμοί " (Λουκ. β'. 35.) (1) Διὰ τοῦτο λοιπὸν τελείωσον τὴν ὑπόσχεσίν σου, ὦ Τιέ μου, καὶ ἀνάστηθι, διὰ νὰ μεγαλυνθῶ καὶ ἐγὼ ἐπὶ τῇ ἀναστάσει σου.

Ὅθεν καὶ Γεώργιος ὁ Νικομηδείας ἐν τῷ εἰς τὴν Θεοτόκον λόγῳ καὶ εἰς τὴν θεόσωμον ταφὴν οὕτω τὰ δεινοπαθῆ ταῦτα γράφει ἐκ μέρους τῆς Θεοτόκου πρὸς τὸν Υἱὸν λεγόμενα· „ Εἴθε μοι τὰ σὰ, τέκνον, ἦν ἀναδέξασθαι πάθη! εἴθε τοὺς ἥλους ἐν τοῖς ἐ-
„ μοῖς ἦν ἐμπαρῆναι μέλεσιν! εἴθε τὰς τῶν σφαγῶν ὀδύνας ἐν τῷ ἐμῷ ὑπέστην σώματι!
„ τάχα γὰρ ἂν φορητὸν ἦν μοι τὸ τῆς παρδίας ἄλγος· νῦν δὲ ἀνύποιστά ἐστι τὰ κατ' αὐ-

τῆς

(1) Τὰ λόγια δὲ τούτου εἰσὶ ταῦτα· „ Εἶτα „ καὶ τῇ Παρθένῳ καὶ Μητρὶ τοῦ βρέφους προσδιε- „ λέξατο (ὁ Συμεὼν δηλ.), ἐκ τῆς περὶ τὸν Σταυ- „ ρὸν τοῦ παιδὸς ὀδύνης Μητέρα κατὰ φύσιν φανερω- „ θήσεσθαι δεικνὺς τοῦ νῦν θεανθρώπου βρέφους, καὶ „ τοὺς ἀμφιβόλους περὶ τούτου λογισμοὺς ἀποκαλύ- „ ψασαν ἐκ τῶν καρδιῶν ἀπαλείφειν· καὶ ὁ Σολο- „ μὼν γὰρ τὴν γνησίαν τοῦ ἀμφιβόλου παιδὸς μητέ- „ ρα ἐκ τῆς περὶ τὸ πάθος τοῦ παιδὸς ὀδύνης καὶ „ τῆς ἐπ' αὐτῷ σφοδρᾶς λύπης καὶ συμπαθείας κα- „ λῶς ἐτεκμήρατο ". (Λόγ. εἰς τὴν Ὑπαπαντὴν) Ὅρα τὴν ἱστορίαν ταύτην εἰς τὴν τρίτην τῶν Βασιλειῶν ἐν κεφ. γ'. ὅρα καὶ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Τροπαρίου τοῦ λέγοντος „ Καὶ σοῦ τὴν καρδίαν, ἄρθ- „ ρε, ῥομφαία διελεύσεται " τῆς ζ'. Ὠδῆς τοῦ εἰς τὴν Ὑπαπαντὴν Κανόνος.

„ τῆς ἐμπαγέντα βέλη· ἀφόρητος ἡ τῆς ψυχῆς ὀδύνη· σὺ γὰρ τὸ ἐμὸν ὀδυνᾶσαι σπλάγ-
„ χον· σὺ τὸ τὴν πνοήν μοι διακρατοῦν ἀναιρῇ κύημα· σὺ τὸ μονογενές μοι σφαγιάζῃ τέ-
„ κνον· ὦ πονηροῦ τολμήματος! Δῦσον, ἥλιε, τὸ ἐμὸν καὶ τοῦ κόσμου σωματικῶς δυόμε-
„ νον καθορῶν φῶς· φρίξον, Οὐρανέ, καὶ τῷ κατηφεῖ σχήματι τὸν θρῆνον συνερανίζου μοι·
„ πένθησον τὴν τῦ Δεσπότου κατανοῶν σφαγήν. Ὦ ψυχῆς τῆς ἐμῆς διαμονή! νῦν σου μό-
„ νη τῶν τιμίων ὑπερπάσχω παθῶν· ὑπερφυὲς γοῦν τὸ ἀναπτόμενον ἐν ἐμοὶ πῦρ, ὑπὲρ
„ μητρῴας ὀδύνας αἱ διαιρούμεναι φλόγες, τομωτέρα κατὰ τῆς ἐμῆς καρδίας ἡ τοῦ πάθους
„ σου χωρεῖ ῥομφαία· ἐγὼ δὲ τί πάθω; πῶς τὸ φριχτὸν ἐνέγκοιμι τοῦτο θέαμα; πῶς
„ κατίδω πάλιν φωτοποιοὺς μύσαντας ὀφθαλμούς; πῶς γλῶσσαν καὶ χείλη μελίῤῥυτα
„ τὰ πρότερον νεκρὸς διανιστῶντα, κἂν προσολίγον ἐφησυχάζοντα θεάσωμαι; Ἀλλ' ἄπιθι,
„ Δέσποτα, τὴν ἀπόῤῥητον ταύτην οἰκονομίαν πληρώσων· ἄπιθι καλοῦ παντὸς ὑπερπόθη-
„ τον τέκνον τῇ προσηκούσῃ δοξασθησόμενος τιμῇ".

Ἔφη δὲ καὶ Συμεὼν ὁ Μεταφραστὴς εἰς τὸν θρῆνον τῆς Θεοτόκου· „ Μακαρίζεσθαί με
„ τηνικαῦτα παρῆν (ὅτε σὲ ἐγέννησα δηλαδὴ), ὅτι παραδόξως ὡράθην τοῦ πλαστουργοῦ
„ μου λοχεύτρια· νῦν δὲ ταλανίζεσθαί με ἀνεπεγένετο, ὅτι εὑρέθην τοῦ Υἱοῦ μου κηδεύ-
„ τρια· ἐκεῖ ὠδῖνας ἐν τῷ τίκτειν ἐξέφυγον· ἐνταῦθα ὀδύνας ἐν τῷ θάπτειν εἰσδέχομαι·
„ βρεφοπρεπῶς μου πολλάκις ἐν τοῖς στέρνοις ἀφύπνωσας, καὶ νῦν νεκραπρεπῶς ἐν τούτοις
„ κεκοίμησαι. Μακαρίζω Συμεὼν τὸν ἐξ ἐμῶν χειρῶν ἐν τῷ ναῷ σε δεξάμενον· Προφῆται
„ γὰρ τὰ χαρωπὰ καὶ τὰ τῆς δόξης μοι προεφήτευσαν· αὐτὸς δὲ μόνος τὰ συνθρωπὰ
„ καὶ τὰ τῆς λύπης προείπατο".

Τροπάριον.

„ Γῆ με καλύπτει ἑκόντα, ἀλλὰ φρίττουσιν ᾅδου οἱ πυλωροὶ, ἡμ-
„ φιεσμένον βλέποντες στολὴν ἡμαγμένην, Μῆτερ, τῆς ἐκδικήσεως·
„ τοὺς ἐχθροὺς ἐν Σταυρῷ γὰρ παταξας ὡς Θεὸς, ἀναστήσομαι αὖ-
„ θις καὶ μεγαλύνω σε.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Καὶ τοῦτο ὁμοίως τὸ Τροπάριον εἶναι ἀπόκρισις πρὸς τὸ ἀνωτέρω· ἐπειδὴ γὰρ εἰς ἐκεῖνο εἶπεν ἡ ἁγιωτάτη Μήτηρ πρὸς τὸν Υἱὸν „ Ἀλλ' ἀνάστηθι, ὅπως μεγαλυνθήσωμαι", διὰ τοῦτο ἀποκρίνεται εἰς τοῦτο ὁ Μονογενής της Υἱός, καὶ πληροφορεῖ αὐτὴν ὅτι ἔχει βέβαια νὰ ἀναστηθῇ· λέγει γάρ· Ὦ γλυκυτάτη μου Μῆτερ, ἤξευρε ὅτι ναὶ ἡ γῆ με σκεπάζει ἐν τῷ τάφῳ, ὄχι ὅμως κατὰ ἀνάγκην καὶ χωρὶς ἐγὼ νὰ θέλω· καθὼς πάλαι ἡ γῆ ἐσκέπασε τὰ νεκρὰ σώματα τῶν Αἰγυπτίων, περὶ ὧν γέγραπται ἐν τῇ τοῦ Μωϋσέως Ὠδῇ „ Ἐκάλυψεν αὐτοὺς γῆ" (Ἐξ. ιέ. 12.), ἀλλὰ μὲ σκεπάζει θεληματικῶς καὶ αὐτεξουσίως· πλὴν, μ' ὅλον ὅτι σκεπάζομαι ἐν τῷ τάφῳ, φρίττουσιν ὅμως ἐμὲ οἱ πυλωροὶ καὶ φύλακες τῦ ᾅδου Δαίμονες (1)· καθὼς τῦτο περὶ ἐμὲ ἐπροφήτευσεν ὁ Ἰὼβ λέγων· „ Ἀνοί-
„ γονται δέ σοι φόβῳ πύλαι θανάτου, πυλωροὶ δὲ ᾅδου ἰδόντες σε ἔπτηξαν;" (Ἰὼβ. λή. 17.)

Μὲ φρίττουσιν οἱ τοῦ ᾅδου πυλωροὶ, ἐπειδὴ βλέπουσιν ὅτι εἶμαι ἐνδεδυμένος φόρεμα τῆς ἐκδικήσεως βαμμένον ἀπὸ τὸ αἷμά μου (τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ, Ἡμαγμένην) τὸ ὁποῖον ἔχυσα πολεμῶν καὶ φονεύων τοὺς ἐχθρούς μου, Δαίμονας δηλαδὴ καὶ πάθη καὶ Ἰουδαίους μὲ τὸν Σταυρὸν ὡς μὲ μάχαιραν ἢ ῥάβδον. Ποῖον δὲ εἶναι τὸ αἱματωμένον φόρεμα τῆς ἐπ-

(1) Τί δὲ θέλει νὰ εἰπῇ, Φρίττουσιν; Ἄκουσον Γ'ωάννου τοῦ Ζωναρᾶ ἑρμηνεύοντος αὐτὸ ἐν τῷ Γ'. κήχῳ τῆς Ὀκτωήχου. „ Φρίσσειν ἐστὶ τὸ τὰς τρί-
„ χας ὀρθοῦσθαι· ὃ καὶ τοῖς ἀνθρώποις καὶ ζώοις
„ ἄλλοις ἀπὸ φόβε συμβαίνει· ἐπιδήλως δὲ ἐπ' ἀλό-
„ γων ζώων γινόμενον ὁρᾶται· ἴδοι γάρ ἄν τις τοὺς
„ χοίρους ἢ κάττας (κοιν. γάττας), ἀνθρώπων ἐπιόντων
„ αὐτοῖς ἢ θηρίων, φοβηθέντας καὶ εἰς ἄφνην χω-
„ ρῆντας τὰς ἐπὶ τῦ νώτου τρίχας ὀρθιάς ἱστῶντας
„ οἷον ἀκάνθας· παρ' ἄλλοις δὲ ζώοις καὶ ἐν ταῖς
„ τοῦ οὐραίου θριξὶ τοῦθ' ὁρᾶται γινόμενον, ἢ καὶ
„ καθ' ὅλης τῆς ἐκείνων τριχώσεως. Φρίσσειν οὖν
„ τοῦτο πάσχοντες λέγονται· ἐκ δὲ τοῦ φρίσσειν
„ ἡ φρίκη ὠνόμασται, καὶ ἐξ αὐτοῦ τὸ φριχτόν".

ἐπ-

ἐκδικήσεως; Εἶναι τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου τὸ ὁποῖον ἐβάφη ἀπὸ τὰ πανάγιά του αἵματα· ὅθεν ταῦτα προορῶν ὁ Ἡσαΐας ἐβόησε· „ Καὶ περιεβάλετο ἱμάτιον ἐκδικήσεως, καὶ τὸ „ περιβόλαιον αὐτοῦ ὡς ἀνταποδώσων ἀνταπόδοσιν ὀνειδος τοῖς ὑπεναντίοις “· (Ἡσ. νθ'. 17.) καὶ πάλιν· „ Τίς οὗτος ὁ παραγενόμενος ἐξ Ἐδὼμ, (τουτέστιν ἐκ τῆς γῆς καὶ τῶν „ γηΐνων) ἐρύθημα ἱματίων αὐτοῦ ἐκ Βοσὸρ (ἤτοι τῆς σαρκὸς αὐτοῦ)· οὕτως ὡραῖος ἐν „ στολῇ.... Διὰ τί σου ἐρυθρὰ τὰ ἱμάτια καὶ τὰ ἐνδύματά σου ὡς ἀπὸ πατητὸς ληνοῦ;“ (Ἡσ. ξγ'. 1.)

Καθὼς γὰρ ἐκεῖνοι ὅπου πατοῦσι ληνὸν σταφυλίων κοκκινίζουσι τὰ ἱμάτιά των ἀπὸ τὸν κόκκινον οἶνον· οὕτω καὶ ὁ Κύριος καταπατῶν τὲς Δαίμονας καὶ τοὺς Ἰουδαίους, ἐκοκκίνησε τὰ ἱμάτιά του, καὶ ἐρυθρὰ ταῦτα ἐποίησεν· ὅθεν ἐκ τοῦ ἐρυθροῦ χρώματος ὡραία ἐγένετο ἡ σὰρξ τοῦ Κυρίου, δοξασθεῖσα ἀπὸ τὸ πάθος· διὰ τοῦτο ὁ μὲν Ἰακὼβ ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος ἔλεγε περὶ τούτου· „ Πλυνεῖ ἐν οἴνῳ τὴν στολὴν αὐτοῦ (ἤτοι ὁ Χριστὸς θέ- „ λει δοξάσει μὲ τὸ αἷμά του τὸ ἄχραντον σῶμά του) καὶ ἐν αἵματι σταφυλῆς τὴν πε- „ ριβολὴν αὐτοῦ “· (Γέν. μθ'. 11.) ὁ δὲ Ἡσαΐας ἀπὸ τὸ ἄλλο· „ Οὕτως ὡραῖος ἐν „ στολῇ “· (Ἡσ. ξγ'.) ἀλλὰ καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος οὕτω λέγει· „ Κἂν θαυμάζωσιν „ (οἱ Ἄγγελοι ἐν τῇ Ἀναλήψει) λέγοντες, κατὰ τὴν Ἡσαΐου δραματουργίαν (προσωπο- „ ποιΐαν)· „ Τίς οὗτος ὁ παραγενόμενος ἐξ Ἐδὼμ καὶ τῶν γηΐνων; (1) ἢ πῶς ἐρυθρὰ „ τὰ ἱμάτια τῇ ἀναίμῳ καὶ ἀσωμάτῳ καὶ πλήρη ληνὸν πατήσαντος; προβαλοῦ τὸ ὡραῖον „ τῆς στολῆς τῇ πεπονθότος σώματος, τῷ πάθει καλλωπισθέντος, καὶ τῇ Θεότητι λαμ- „ πρυνθέντος, ἧς οὐδὲν ἐρασμιώτερον, οὐδὲ ὡραιότερον “. (Λόγ. εἰς τὸ Πάσχα). (2)

Τροπάριον.

„ Ἀγαλλιάσθω ἡ Κτίσις· εὐφραιμέσθωσαν πάντες οἱ γηγενεῖς· ὁ „ γὰρ ἐχθρὸς ἐσκύλευται ᾅδης· μετὰ μύρων γυναῖκες προσυπαντά- „ τωσαν· τὸν Ἀδὰμ σὺν τῇ Εὔᾳ λυτροῦμαι παγγενῇ· καὶ τῇ τρί- „ τῃ ἡμέρᾳ ἐξαναστήσομαι.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τοῦτο τὸ Τροπάριον ἐρανίσθη ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὴν ὑπάντησιν ὅπου ἐποίησεν ὁ Κύριος πρὸς τὰς μυροφόρους, καὶ ἀπὸ τὸν χαροποιὸν ἐκεῖνον λόγον ὅπου εἶπε πρὸς αὐτάς· „ Καὶ „ ἰδού, φησὶν, ὁ Ἰησοῦς ἀπήντησεν αὐταῖς λέγων· Χαίρετε “. (Ματθ. κή. 9'.) Μεταλ-λάξας λοιπὸν τὸ θρηνητικὸν καὶ λυπηρὸν σχῆμα εἰς τὸ ἑορταστικὸν καὶ χαροποιὸν, εἰσά-γει τὸν Κύριον λέγοντα· Ἂς ἀγαλλιᾶται ἡ Κτίσις· ἂς εὐφραίνωνται ὅλοι οἱ ἐκ τῆς γῆς πλα-

---

(1) Συμφώνως καὶ ὁ θεῖος Κύριλλος ἑρμηνεύει τό, Ἐδὼμ, λέγων· „ Ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτῷ Ἐδὼμ, τ- „ τέστι γηΐνος “· ὁ δὲ Κρήτης Ἀνδρέας τό, Ἐδὼμ ἑρμήνευσεν ἐν τῷ μεγάλῳ αὐτοῦ Κανόνι „ Θερμασίαν „ ψυχῆς φιλαμαρτήμονος “· ὁ δὲ Θεοδώριτος λέγει· „ Ἐδὼμ δὲ τὴν ἐρυθρὰν ὀνομάζουσι γῆν “. (Ἑρμην. εἰς τὸν Ἡσαΐαν).

(2) Ὁ δὲ Ζωναρᾶς ἑρμηνεύων τὸ Τροπάριον τοῦ β'. ἤχου τῆς Ὀκτωήχου, τὸ λέγον „ Αἵματι, Χρι- „ σὲ, τῷ σῷ πεφοινιγμένην “, ὅπως ἐξηγεῖ τό „ Πλυ- „ νεῖ ἐν οἴνῳ τὴν στολὴν αὐτοῦ “· „ Στολὴ καὶ περι- „ βολὴ τοῦ Κυρίου καὶ ἱμάτιον ἡ σὰρξ λέγεται, ἣν „ τῷ ἰδίῳ αἵματι ἔπλυνεν, ἀντὶ τοῦ, διάβροχον ἐ- „ ποίησε καὶ ἐφοίνιξεν, ἤγουν ἔβαψεν, ἠρύθρωσεν· ἢ „ τό, ἔπλυνεν ἀντὶ τοῦ, ἐκάθηρε· διὰ γὰρ τῆς οἰ- „ κείας σαρκὸς ὅλην τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ἐκάθηρεν „ ὁ Χριστὸς τοῦ ἐκ τῆς ἁμαρτίας ἐκτακέντος αὐ- „ τῇ μολυσμοῦ· ὥσπερ γὰρ ἐβαπτίσατο μὴ δεό- „ μενος αὐτὸς καθάρσεως, ἀναμάρτητος ὢν, ἀλλὰ „ διὰ τοῦ βαπτισθῆναι αὐτὸς τὴν ἀνθρωπείαν πᾶ- „ σαν φύσιν ῥυπωθεῖσαν τῇ ἁμαρτίᾳ ἀπέπλυνεν· „ οὕτω καὶ διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος τὴν ἑαυτοῦ φοι- „ νίξας σάρκα, ἅπασαν τὴν τῶν ἀνθρώπων οὐσίαν „ ἐκάθηρε “. Τοῦτο τὸ ἴδιον σχεδὸν ἀναφέρει καὶ ὁ ὁμώνυμος τοῦ θείου Κοσμᾶ Ἰωάννης ὁ Δαμασκη-νὸς ἐν τινι Τροπαρίῳ τοῦ Β'. ἤχου τῆς Ὀκτωή-χου, λέγων αὐτολεξεί· „ Ἰδόντες σε ἐφρίξαν ἡμφιε- „ σμένον στολὴν ἐκδικήσεως οἱ πυλωροὶ τοῦ ᾅδου, „ Χριστέ “· ὅπερ ἑρμηνεύων ὁ Ζωναρᾶς λέγει· „ Πε- „ ριεβάλετο οὖν τὴν σάρκα ἵνα λάθῃ τὸν ἀπατή- „ σαντα τὸν ἄνθρωπον (ἤτοι τὸν Διάβολον), καὶ „ ἐκδικήσῃ τὸ οἰκεῖον ποίημα τυραννούμενον· διὸ καὶ „ ἱμάτιον ἐκδικήσεως εἰρηκεν αὐτὴν ὁ Προφήτης (Ἡ- „ σαΐας δηλ.) καὶ ἀνταποδόσεως περιβολήν “.

πλασθέντες ἄνθρωποι. Εἶτα ἀκολούθως λέγει καὶ τὴν αἰτίαν τῆς εὐφροσύνης καὶ τῆς ἀγαλλιάσεως· διότι, φησὶν, ὁ ἐχθρὸς τῶν ἀνθρώπων ᾅδης, καὶ ὁ τοῦ ᾅδου πρόξενος Διάβολος ἐσκυλεύθη ὑπ' ἐμοῦ, καὶ ἔχασεν ὅλα τὰ νοητὰ κούρση ὅπου εἶχε, πρατῶν δεσμίους ἐν ἑαυτῷ τὰς τῶν ἀπ' αἰῶνος ἀποθανόντων ψυχάς. Καὶ λοιπὸν ὅλοι πρέπει νὰ ψάλλουν τὸν ἐπινίκιον ὕμνον ἐκεῖνον τοῦ Ὡσηὲ „ Ποῦ σου θάνατε τὸ κέντρον; ποῦ σου Ἅδη τὸ νῖ-„ κος;" (Ὡσ. ιγ'. 14.) καὶ νὰ λέγουν μετὰ τὸ Θεολόγου Γρηγορίου πρὸς τὸν Διάβολον· „ Τῷ Σταυρῷ βέβλησαι· τῷ ζωοποιῷ τεθανάτωσαι· ἄπνους εἶ, νεκρὸς, ἀκίνητος, ἀνενέρ-„ γητος, καὶ, εἰ τὸ σχῆμα σώζεις ὄφεως, ἐν ὕψει στηλιτευόμενος". (Λόγ. εἰς τὸ Πάσχα).

Ἂς ἑτοιμάσουν δὲ καὶ αἱ μυροφόροι γυναῖκες τὰ μῦρα καὶ τὰ ἀρώματα, καὶ ἂς ἔλθουν νὰ προϋπαντήσουν εἰς τὸν τάφον, ἵνα πληροφορηθοῦν περὶ τῆς ἰδικῆς μου ἀναστάσεως· ἐκεῖ γὰρ εὑροῦσαί με καὶ ἀκούσασαι τὸ „ Χαῖρε" ἀπὸ τὸ στόμα μου, ἔχουν νὰ πιστεύσουν ὅτι ἀνέστην ἐκ τῶν νεκρῶν. Προτείνει δὲ καὶ ἄλλην αἰτίαν χαρᾶς ὁ Ἁσματογράφος· διότι ἐγὼ, λέγει, τώρα λυτροῦμαι καὶ ἐλευθερῶ ἀπὸ τὸν θάνατον καὶ τὸν ᾅδην τὸν Ἀδὰμ καὶ τὴν Εὔαν καὶ ὅλον τὸ γένος αὐτῶν (τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ, Παγγενῆ, ἀντὶ Παγγενῶς;). Εἶπε δὲ τοῦτο διὰ νὰ δείξῃ ὅτι ὁ Μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ δὲν ἐσαρκώθη καὶ ἔπαθε καὶ ἐτάφη καὶ ἀνέστη διὰ μόνους τοὺς προπάτορας, ἀλλὰ διὰ ὅλον τὸ γένος αὐτῶν ταῦτα ὑπέμεινε. Δόξα τῇ οἰκονομίᾳ σου, Κύριε· δόξα τῇ φιλανθρωπίᾳ σου, Δέσποτα· δόξα τῇ συγκαταβάσει σου, Ἅγιε, ὅτι θέλων ὑπὲρ ἡμῶν ταῦτα πέπονθας.

Ἄμποτε δὲ καὶ ἡμεῖς οἱ ψάλλοντες καὶ ἀναγινώσκοντες καὶ ἀκούοντες τὸν παρόντα κατανυκτικώτατον Κανόνα τῆς Θεοσώμου ταφῆς τοῦ Κυρίου νὰ ἀξιωθῶμεν νὰ συσταυρωθῶμεν μὲ τὸν Χριστὸν, ἤγουν νὰ ἀπέχωμεν ἀπὸ τὴν κατὰ πρᾶξιν καὶ ἐνέργειαν ἁμαρτίαν· καθὼς εἶπεν ὁ Θεοφόρος Μάξιμος· „ Τὰ φαινόμενα πάντα δεῖται Σταυρῦ, τῆς τῶν ἐπ' αὐ-„ τοῖς κατ' αἴσθησιν ἐνεργουμένων ἐπεχούσης τὴν σχέσιν ἔξεως". (Κεφ. ξγ'. τῆς πρώτης ἑκατοντ. τῶν Θεολογικ.), νὰ συννεκρωθῶμεν μὲ αὐτὸν, ἀπέχοντες καὶ ἀπὸ αὐτὰς τὰς ἐσωτερικὰς τῶν παθῶν καὶ λογισμῶν κινήσεις καὶ κλίσεις· καὶ νὰ συνενταφιασθῶμεν μὲ τὸν Κύριον, ἀφίνοντες κάθε θεωρίαν ἐμπαθῆ τῶν βιωτικῶν πραγμάτων, καὶ φαινόμενοι ἐν τῷ Κόσμῳ τούτῳ ὡς νὰ μὴ εἴμεθα· καθὼς ὁ ἀνωτέρω Μάξιμος εἶπε· „ Τὰ „ νοούμενα πάντα δεῖται ταφῆς, τῆς τῶν ἐπ' αὐτοῖς κατὰ νοῦν ἐνεργουμένων ὁλικῆς ἀκινη-„ σίας". (Κεφ. ξζ'. αὐτόθ.) Ἂς συννεκρωθῶμεν μὲ τὸν Χριστὸν ἵνα ἀντὶ μὲν τῆς νεκρώσεως συναναστηθῶμεν μὲ τὸν Χριστόν· ἐναντία γὰρ εἶναι ἡ νέκρωσις μὲ τὴν ζωὴν καὶ ἀνάστασιν· ἀντὶ δὲ τῆς σταυρώσεως νὰ συνδοξασθῶμεν μὲ τὸν Χριστόν· καθότι ἡ σταύρωσις ἀτιμοτέρα καὶ ἀδοξοτέρα φαίνεται τῆς νεκρώσεως· ἀντὶ δὲ τῆς ταφῆς νὰ συμβασιλεύσωμεν μὲ τὸν Χριστόν· ἐναντία γὰρ εἶναι ἡ ταφὴ μὲ τὴν βασιλείαν· ἡ μὲν γὰρ ταφὴ κάμνει τὸν ἄνθρωπον νὰ καταλιμπάνῃ καὶ γῆν καὶ πάντα τὰ ἐν τῇ γῇ καὶ Κόσμον καὶ πάντα τὰ ἐν τῷ Κόσμῳ, καὶ νὰ ἐκβαίνῃ ἔξω καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν θεωρίαν τῶν ἀνθρώπων, διὰ τῆς ἡσυχίας καὶ τῆς καθ' ἡσυχίαν ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ νοὸς ἐπιστροφῆς καὶ ἐργασίας τῆς νοερᾶς Προσευχῆς· ἡ δὲ βασιλεία καὶ ὁ Βασιλεὺς πάντων ἐστὶ Κύριος καὶ Δεσπότης· οὕτω σχολιάζει ὁ σοφὸς Νικήτας τὰ λόγια Γρηγορίου τὸ Θεολόγου τὰ λέγοντα· „ Τέλος, συσταυ-„ ρώθητι τῷ Χριστῷ· συντάφηθι προθύμως, ἵνα καὶ συναναστῇς (τῷ Χριστῷ δηλαδὴ) „ καὶ συνδοξασθῇς, καὶ συμβασιλεύσῃς". (Λόγ. εἰς τὴν Χριστοῦ Γέννησιν).

Ἄμποτε καὶ ἡμεῖς νὰ γένωμεν μιμηταὶ τοῦ εὐλογημένου Ἰωσὴφ τοῦ Ἀριμαθαίου καὶ τοῦ ἁγίου Νικοδήμου, τῶν ἐνταφιαστῶν τοῦ Κυρίου. Πῶς δὲ γινόμεθα μιμηταὶ Ἰωσὴφ τοῦ Ἀριμαθαίου; Ἄκουσον. Ἰωσὴφ θέλει νὰ εἰπῇ προσθήκη καὶ αὔξησις· Ἀριμαθαῖος δὲ ἑρμηνεύεται „ Αἴρων ἐκεῖνο". Ὅταν λοιπὸν ἡμεῖς προσθέτωμεν καὶ αὐξάνωμεν πάντοτε εἰς τὸν δρόμον τῆς ἀρετῆς, τοῖς μὲν ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμενοι, τῶν δὲ ὄπισθεν ἐπιλανθανόμενοι κατὰ τὸν Παῦλον, καὶ ὅταν ἡμεῖς αἴρωμεν· ἤτοι βαστάζωμεν τὸ ἀγαθὸν, τότε μιμούμεθα τὸν μακάριον Ἰωσήφ· ἀλλὰ καὶ ὅταν λάβωμεν τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ διὰ τῆς κοινωνίας καὶ μεταλήψεως, καὶ κατατιθέμεθα αὐτὸ μέσα εἰς τὴν καρδίαν μας, ὡς μέσα εἰς τάφον κατεσκευασμένον ἀπὸ πέτραν (τουτέστιν ἀπὸ μνημονικὴν ψυχὴν καὶ μὴ λησμονοῦσαν τὸν Θεὸν), καὶ ὅταν τειλίξωμεν τὸ τοῦ Κυρίου σῶμα μέσα εἰς σινδόνι καθαρόν· ἤτοι δεχθῶμεν αὐτὸ μέσα εἰς καθαρὸν σῶμα (σινδόνι γὰρ τῆς ψυχῆς καὶ φόρεμα εἶναι τὸ σῶμα)· καθὼς ταῦτα τροπολογεῖ εἰς τὰ ἤθη ὁ Ἱερὸς Θεοφύλακτος Βουλγαρίας ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ κατὰ Μάρκον Εὐαγγελίου κεφ. ις'. καὶ τότε μιμούμεθα τὸν Ἰωσήφ.

Καὶ

Καὶ διὰ νὰ εἰπῶ μὲ συντομίαν, ὅποιος εἶναι Πρακτικὸς καὶ Θεωρητικὸς, καὶ διὰ μὲν τῆς Πράξεως αἴρει ἀπὸ λόγου του κάθε προσπάθειαν ὑλικὴν, διὰ δὲ τῆς Θεωρίας προστίθεται καὶ αὐξάνει εἰς γνῶσιν πνευματικὴν καὶ βαστάζει εὐλαβῶς τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ: ἤτοι μεταλαμβάνει ἀξίως αὐτὸ, ζητῶν τοῦτο παρὰ τοῦ σταυροῦντος, τουτέστι παρὰ τοῦ ἀναξίως μεταλαμβάνοντος, ὅς τις καὶ γίνεται ἔνοχος τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Κυρίου, κατὰ τὸν Παῦλον· καθὼς ταῦτα λέγει ὁ σχολιαστὴς Νικήτας εἰς τὰ λόγια ἐκεῖνα τοῦ Θεολόγου Γρηγορίου· „ Κἂν Ἰωσὴφ ἦς ὁ Ἀριμαθαῖος, αἴτησαι τὸ σῶμα παρὰ τοῦ σταυροῦντος, σὸν γενέσθω τὸ τοῦ Κόσμου καθάρσιον " (Λόγ. εἰς τὸ Πάσχα). Ὅσοι λοιπὸν ταῦτα ποιοῦσιν, αὐτοὶ μιμοῦνται τὸν Ἀριμαθαῖον Ἰωσήφ.

Πῶς δὲ γινόμεθα καὶ μιμηταὶ τοῦ μακαρίου Νικοδήμου; Ἄκουσον. Νικόδημος εἶναι ὁ κατὰ διάνοιαν μὲν καὶ θεωρίαν ὑγιὴς καὶ στερεὸς εἰς τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ, τὴν δὲ πρᾶξιν τῶν ἐντολῶν ὑπὸ φιλοσαρκίας παραιτούμενος διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων: ἤτοι διὰ τὰς προσβολὰς τῶν παθῶν καὶ Δαιμόνων· ἀλλὰ καὶ ὅποιος ἐνταφιάζει τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ καὶ μεταχειρίζεται εὐσεβῶς τοὺς περὶ τῦ Χριστοῦ λόγους, καὶ πνέει αὐτοὺς εὐωδίαν πνευματικὴν ἀποφέροντας, καὶ αὐτὸς, λέγω, ἄλλος Νικόδημος καὶ μιμητὴς Νικοδήμου γίνεται· καθὼς ὁ ἀνωτέρω σοφὸς Νικήτας λέγει, σχολιάζων ἐκεῖνα τὰ τοῦ Θεολόγου Γρηγορίου· „ Κἂν Νικόδημος ἦς ὁ νυκτερινὸς θεοσεβὴς, μύροις αὐτὸν ἐνταφίασον " (Λόγῳ εἰς τὸ Πάσχα). Ἐὰν λοιπὸν οὕτω ποιῶμεν, καὶ τούτους τοὺς ἐνταφιαστὰς τοῦ Κυρίου μιμώμεθα, δὲν θέλει μᾶς ἐμποδίσει ἀπὸ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν σωτηρίαν μας οὔτε πλοῦτος, οὔτε ἀξιώματα, οὔτε ἀρχοντίαι· καθότι ὁ μὲν Ἰωσὴφ ἦτον πλούσιος καὶ εὐσχήμων (ἤτοι σεμνὸς, εὐλαβὴς) βουλευτὴς (τὸ δὲ, βουλευτὴς ἦτον ἀξίωμα πολιτικὸν, τὸ ὁποῖον ἐκεῖνοι ὅπου εἶχον ἀναγκάζοντο νὰ ἐπιμελῶνται τὰ τῆς ἀγορᾶς πράγματα, ἵνα μὴ εἰς αὐτὰ γίνωνται ἀταξίαι)· ὁ δὲ Νικόδημος ἦτον ἄρχων τῶν Φαρισαίων· καὶ οὕτω θέλομεν ἀξιωθῆ νὰ συγκοινωνήσωμεν καὶ ἡμεῖς τῆς δόξης αὐτῶν καὶ μακαριότητος· εἰ δὲ τοῦτο εἶναι μέγα εἰς ἡμᾶς, τὸ ἐλάχιστον, θέλομεν ἀξιωθῆ νὰ ἰδοῦμεν τὴν ἐν Οὐρανοῖς δόξαν αὐτῶν καὶ λαμπρότητα· καὶ τοῦτα γὰρ δὲν εἶναι ὀλίγον.

Τί λέγω; Ἐὰν ἡμεῖς θάπτωμεν ἐντίμως τὸν Κύριον μέσα εἰς τὴν καρδίαν μας, καὶ περιτειλίγωμεν αὐτὸν μὲ τὰ ὀθόνια: ἤτοι μὲ τοὺς λόγους καὶ τοὺς τρόπους τῶν ἀρετῶν, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ σουδάριον τὸ ὁποῖον εἶναι ἡ ἁπλῆ καὶ ἀποίκιλος γνῶσις τῆς Θεολογίας, βέβαια θέλομεν ἰδεῖ καὶ ἡμεῖς τὸν ἀναστάντα Χριστὸν νοερῶς, ὅς τις εἶναι εἰς ὅλους τοὺς ἄλλους ἀθέατος, καὶ θέλομεν γένει εἰς ὅλους τοὺς φιλοθέους αἰδέσιμοι καὶ σεβάσμιοι· διότι ἐλευθερόνομεν τὸν Κύριον ἀπὸ τὸν θριάμβον καὶ ὀνειδισμὸν ὅπου λαμβάνει, μένων ἄταφος καὶ γυμνὸς ἐπάνω εἰς τὸν Σταυρὸν, καὶ δὲν ἀφίνομεν εἰς τοὺς ἀπίστους νὰ τὸν βλασφημοῦν διὰ τὴν ἐν τῷ Σταυρῷ προσήλωσιν· οὕτω γὰρ τροπολογικῶς καὶ ἀναγωγικῶς ἐννοεῖ ταῦτα ὁ Θεοφόρος Μάξιμος λέγων· „ Μνημεῖον ἐστὶν ἴσως Δεσποτικὸν ἢ ὁ Κόσμος „ οὗτος, ἢ ἡ ἑκάστου τῶν πιστῶν καρδία· τὰ δὲ ὀθόνια οἱ τῶν αἰσθητῶν μετὰ τῶν κα„ τ' ἀρετὴν τρόπων ὑπάρχουσι λόγοι· τὸ δὲ σουδάριον ἡ τῶν νοητῶν ἐστὶ μετὰ τῆς ἐνδε„ χομένης Θεολογίας ἁπλῆ καὶ ἀποίκιλος γνῶσις " (Κεφ. ξά. τῆς Α'. ἑκατονταδος τῶν Θεολογικῶν)· καὶ πάλιν· „ Οἱ θάπτοντες ἐντίμως τὸν Κύριον καὶ ἐνδόξως, ἀναστάντα „ θεάσονται πᾶσιν ὄντα τοῖς μὴ τοιούτοις ἀθέατον ". (Κεφ. ξβ'. αὐτόθ.) καὶ πάλιν· „ Ὁ θάπτων ἐντίμως τὸν Κύριον πᾶσιν ἐστὶ τοῖς φιλοθέοις αἰδέσιμος· θριάμβου γὰρ „ αὐτὸν καὶ ὀνείδους καθηκόντως ἐρρύσατο, βλασφημίας ὑπόθεσιν οὐκ ἀφεὶς τοῖς ἀπίστοις „ τὴν ἐν τῷ ξύλῳ αὐτοῦ προσήλωσιν ". (Κεφ. ξγ'. αὐτόθ.) Εἶθε λοιπὸν τούτων πάντων ἀξιωθείημεν ἅπαντες ἡμεῖς οἱ τὴν Θεόσωμον ταφὴν ἑορτάζοντες χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ αὐτοῦ τοῦ ὑπὲρ ἡμῶν ταφέντος Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

ΤΟΥ ΚΑΝΟΝΟΣ ΤΟΥ ΠΑΣΧΑ.

Ἂν χθὲς, ἀδελφοὶ, συνετάφημεν μὲ τὸν Χριστὸν διὰ τῆς ἐξηγήσεως τοῦ εἰς τὴν Θεόσωμον ταφὴν αὐτοῦ μελουργηθέντος Κανόνος ὑπὸ τῦ Θείου Κοσμᾶ, πῶς δὲν εἶναι δίκαιον νὰ συναναστηθῶμεν σήμερον μὲ τὸν ἀναστάντα Χριστὸν διὰ τῆς ἐξηγήσεως τῦ εἰς τὴν ἀνάστασιν αὐτοῦ μελουργηθέντος Κανόνος ὑπὸ τοῦ Θείου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ; Καὶ ἂν ἐχθὲς διὰ τοῦ Ἱεράρχου Κοσμᾶ ὡς ἄλλος Ἀριμαθαῖος Ἰωσὴφ, ἢ Νικοδήμος ἐνταφιάσαμεν τὸν γλυκύν μας Ἰησοῦν, καὶ μὲ τὸ καθαρὸν σινδόνι περιεστείλαμεν αὐτὸν, καὶ μὲ τὸ μίγμα τῆς σμύρνης καὶ τῆς ἀλόης ἀλείψαμεν, πῶς δὲν εἶναι δίκαιον καὶ σήμερον διὰ τοῦ Πρεσβυτέρου Ἰωάννου ὡς ἄλλη τις Μαρία Μαγδαληνὴ, ἢ Σαλώμη νὰ ὑπάγωμεν εἰς τὸ μνῆμα τῦ ζωοδότου μὲ τὰ μῦρα τῶν ἀρετῶν καὶ ἀρώματα, ἵνα καὶ τῆς τῶν Ἀγγέλων ὀπτασίας ἀξιωθέντες ὑπαντήσωμεν τὸν ἀναστάντα Χριστὸν, καὶ ἀκύσωμεν ἐκ τοῦ γλυκυτάτου αὐτοῦ στόματος τὴν παμφιλτάτην ἐκείνην καὶ χαροποιὰν φωνὴν τὴν λέγουσαν· „ Χαίρετε “; „ Ἰδὲ γὰρ, φησὶν, ὁ Ἰησῦς ἀπήντησεν αὐταῖς λέγων· Χαίρετε “. (Ματ. κή. 9.) ἢ πῶς δὲν χρεωστοῦμεν νὰ δράμωμεν καὶ ἡμεῖς εἰς τὸν Θεοδόχον τάφον ὡς ὁ Πέτρος καὶ Ἰωάννης διὰ τῆς Πράξεως καὶ Θεωρίας ἵνα εἰδῶμεν τὰ ὀθόνια καὶ τὸ σουδάριον κενὰ καὶ εὔκαιρα, καὶ δι' αὐτῶν πληροφορηθῶμεν τὴν ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου;

Καθὼς γὰρ ἠκολουθήσαμεν χθὲς καὶ προχθὲς εἰς τὰ ταπεινὰ καὶ λυπρὰ τῦ Κυρίυ· οὕτως εἶναι πρέπον νὰ ἀκολουθήσωμεν καὶ σήμερον εἰς τὰ ὑψηλὰ αὐτοῦ καὶ χαρμόσυνα· καὶ καθὼς εἴδομεν αὐτὸν κρεμάμενον ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ, καρφονόμενον χεῖρας καὶ πόδας, ποτιζόμενον ὄξος καὶ χολὴν, στεφανούμενον μὲ ἀκάνθας, κεντούμενον μὲ λόγχην, καὶ τὸ πρόσωπον ἔχοντα ἄτιμον καὶ ἐκλεῖπον παρὰ τὺς Υἱὺς τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὸν Ἡσαΐαν, καὶ τὰ ἄλλα πάθη ὑπομένοντα διὰ τὴν ἰδικήν μας σωτηρίαν· οὕτω καὶ σήμερον πρέπει, καὶ πολλάκις πρέπει νὰ εἰδῶμεν αὐτὸν νοερῶς διὰ τῆς πίστεως ὡς νυμφίον ἐστολισμένον μὲ τὸ ὑπέρλαμπρον φῶς τῆς Ἀναστάσεως ἐκβαίνοντα μὲν ἀπὸ τὸν τάφον ὡς ἀπὸ νυμφικὴν παστάδα, λάμποντα δὲ ὑπὲρ τὸν ἥλιον. Διὰ τοῦτο ἂς ἀκολουθήσωμεν, ἀδελφοὶ, εἰς τὴν ἱερὰν Μοῦσαν τῆς Ἐκκλησίας, εἰς τὸν χαριτώνυμον Ἰωάννην, τὸν διὰ τὴν ἐπανθοῦσαν αὐτῷ χάριν καὶ εὔροιαν τῆς εὐγλωττίας ἐπονομασθέντα Χρυσορρόαν· ἂς ἀκολουθήσωμεν, καὶ ἂς ἑρμηνεύσωμεν τὸν εἰς τὴν λαμπρὰν Ἀνάστασιν τῦ Κυρίυ μελυργηθέντα Κανόνα τυ (1).

ΕΡΜΗ-

(1) Σημειοῦμεν ἐνταῦθα ὅτι πανηγυρικοὺς λόγους ἔχουσιν εἰς τὴν λαμπροφόρον Κυριακὴν τοῦ Πάσχα οἱ ἐξῆς θεῖοι Πατέρες. Ὁ Χρυσορρήμων, οὗ ἡ ἀρχὴ „ Εἴτις εὐσεβὴς καὶ φιλόθεος “· ἕτερον, οὗ ἡ ἀρχὴ „ Εἴδετε χθὲς λῃστοῦ εὐγνωμοσύνην “· ἄλλον, οὗ ἡ ἀρχὴ „ Ἀπεθέμεθα τῆς νηστείας τὸ φορτίον “· ἄλλον, οὗ ἡ ἀρχὴ „ Πάλιν χρείας τις ἀναγκαίας “· ὁ αὐτὸς δὲ Χρυσόστομος ἔχει καὶ ἄλλους λόγους ὀκτὼ κατὰ σειρὰν εὑρισκομένους καὶ ἐκδεδομένους εἰς τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα, οὓς ὅρα ἐν τῷ Ε. τόμῳ τῆς ἐν Ε'τόνῃ ἐκδόσεως· ἄλλον, οὗ ἡ ἀρχὴ „ Χαίρετε ἐν „ Κυρίῳ πάντοτε “· ἄλλον, οὗ ἡ ἀρχὴ „ Εὐκαιρον „ σήμερον ἅπαντας “· Γρηγόριος ὁ Θεολόγος λόγ. οὗ ἡ ἀρχὴ „ Ἀναστάσεως ἡμέρα “· ἕτερον, οὗ ἡ ἀρχὴ „ Ἐπὶ τῆς φυλακῆς μου στήσομαι “· ὁ Νύσσης λόγ. ἧ ἡ ἀρχὴ „ Εἴτις Πατριαρχῶν εὐλογία “· ἕτερον, ἧ ἡ ἀρχὴ „ Οἱ πένητες τῶν ἀνθρώπων “· ὁ Βασίλειος λόγον, οὗ ἡ ἀρχὴ „ Κινεῖ μὲν μὲ πρὸς τὸν λόγον “. Σώζονται οἱ μὲν ἐν τῇ μεγίστῃ Λαύρᾳ, οἱ δὲ ἐν τῇ τοῦ Βατοπαιδίου καὶ Ἰβήρων καὶ τῇ τοῦ Διονυσίου. Ὁ μακάριος Νεῖλος (ἴσως δὲ οὗτος εἶναι ὁ σοφὸς ὁ καὶ τοῦ Χρυσοστόμου μαθητὴς) λόγους ἔχει δύω εἰς τὸ Πάσχα· πρῶτον, οὗ ἡ ἀρχὴ „ Ἀναστάσεως λόγοις τὴν τῆς Ἀναστάσεως ἡμέραν τιμήσωμεν· ψυχή τις ἐστὶ δευτέρα τοῖς ἀνθρώποις ἡ „ ἀνάστασις “· δεύτερον, οὗ ἡ ἀρχὴ „ Ἀνάστασις „ τῆς τοῦ Κυρίου προνοίας τὸ κεφάλαιον· τοῦ κεφα„ λαίου δὲ ψυχὴ μνημονεύσα καὶ τῇ περὶ τὸν εὐερ„ γέτην εὐχαριστίᾳ συζῶσα, ταῖς τῦ ἐχθροῦ δυσά„ λωτος γίνεται πάγαις “. Τούτων τῶν λόγων περικοπαὶ σώζονται παρὰ τῇ μυριοβίβλῳ τοῦ Φωτίου ἀναγνώσει.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΚΑΝΟΝΑ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΤΟΥ ΠΑΣΧΑ.

ΗΤΟΙ ΤΗΣ ΛΑΜΠΡΟΦΟΡΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ,

ΠΟΙΗΜΑ ΟΝΤΑ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ. (1)

ΑΝΕΥ ΑΚΡΟΣΤΙΧΙΔΟΣ.

Ὠδὴ ά. Ἦχος ά. Ὁ Εἱρμός.

„Ἀναστάσεως ἡμέρα· λαμπρυνθῶμεν λαοί· Πάσχα Κυρίου Πά-
„σχα· ἐκ γὰρ θανάτου πρὸς ζωὴν, καὶ ἐκ γῆς πρὸς Οὐρανὸν
„Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμᾶς διεβίβασεν, ἐπινίκιον ᾄδοντας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Συνειθίζουν οἱ ῥήτορες νὰ μὴ μεταχειρίζωνται Προοίμια εἰς μερικοὺς πανηγυρικοὺς λόγους, ἀλλ' εὐθὺς νὰ ἀρχίζουν τὴν προκειμένην ὑπόθεσίν των· ὅθεν καὶ ὁ χαριτώνυμος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς, τούτους μιμούμενος, ὁ ῥήτωρ τοὺς ῥήτορας, καὶ ὁ πανηγυριστὴς τοὺς πανηγυριστὰς, χωρὶς ἀκροστιχίδα, ἥτις τρόπον τινὰ ἔχει τάξιν Προοιμίου ἐν τοῖς Κανόσιν, ἀρχίζει τὸν παρόντα Κανόνα τῆς Λαμπροφόρου ἡμέρας. Μὲ δύω δὲ λαμπρὰ πράγματα ἠθέλησε νὰ λαμπρύνῃ τὴν λαμπρὰν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου ἀξίως τῆς ἰδικῆς του λαμπρότητος ὁ λαμπρὸς τῷ βίῳ καὶ λαμπρότερος τῷ λόγῳ καὶ λαμπρότατος τὴν ψυχὴν Ἰωάννης· πρῶτον μὲν γὰρ ἐλάμπρυνε τὴν λαμπρὰν ἡμέραν ταύτην ὄχι μὲ ἄλλον ἦχον, ἀλλὰ μὲ τὸν πρῶτον· διότι αὐτὸς εἶναι ἦχος ὅπου ἔχει τὸ μέλος ὀρθόν τε σύντονον καὶ γενναῖον· αὐτὸς ἔλαβε τὴν ἀρχὴν νὰ ᾄδεται ἀπὸ τοὺς Δωριεῖς, οἵτινες εἶναι οἱ νῦν ἐν Πελοποννήσῳ Μονεμβασῖται· ὅθεν καὶ Δώριος ὀνομάζεται αὐτὸς, κατὰ τοὺς Μουσικοὺς, Τετράφωνος καὶ Νάος διὰ τοὺς λόγους καὶ τὰς αἰτίας ὅπου αὐτοὶ φιλοσοφοῦσι· καὶ διὰ νὰ εἰπῶ καθολικῶς, καθὼς ἡ ἡμέρα τοῦ Πάσχα εἶναι ἡ ἑορτὴ τῶν ἑορτῶν καὶ ἡ πανήγυρις τῶν πανηγύρεων, καὶ ἡ λαμπροτέρα ἡμέρα τῶν ἄλλων· οὕτω καὶ ὁ πρῶτος ἦχος ὁ ἐν αὐτῇ ψαλλόμενος εἶναι ὁ ἦχος ὅλων τῶν ἄλλων ἤχων ὁ λαμπρότερος· διὸ καὶ μὲ τὴν κοινὴν γνώμην πάντων τῶν Μουσικῶν αὐτὸς ἐκρίθη ἄξιος νὰ λάβῃ τὴν πρώτην τάξιν ἀνάμεσα εἰς ὅλους τοὺς ἤχους, καθὼς καὶ τὸ εἰς αὐτὸν ἐπίγραμμα μαρτυρεῖ·

„Τέχνη μελουργὸς σοὺς ἀγασθεῖσα κρότους,
„Πρώτην νέμει σοι τάξιν· ὢ τῆς ἀξίας!

Δεύ-

(1) Ὅρα περὶ τοῦ Κανόνος τὸν ὁποῖον ἐποίησεν ὁ θεῖος Κοσμᾶς εἰς τὴν λαμπροφόρον ταύτην Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου ἐν ἤχῳ δευτέρῳ κατὰ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ Τροπαρίου „Νῦν πάντα πεπλήρωται „φωτὸς“ ἐν τῷ Κανόνι τούτῳ.

Δεύτερον δὲ ἐλάμπρυνε τὴν Λαμπρὰν ὁ λαμπρὸς Μελῳδὸς μὲ τὰς λαμπρὰς ῥήσεις τοῦ λαμπροτάτου πανηγυριστοῦ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, ἵνα ἐκ λαμπροῦ Πανηγυριστοῦ, ὑπὸ λαμπροῦ Μελῳδοῦ, διὰ λαμπροῦ ἤχου, μὲ λαμπρὰς ῥήσεις, λαμπρῶς τὸ λαμπρὸν τῆς λαμπρᾶς ἡμέρας συγκροτῆται μέλος κατὰ τὴν δὶς διὰ πασῶν συμφωνίαν· καὶ τὸ θαυμαστὸν εἶναι, ὅτι ὄχι μόνον τὰς ὑποθέσεις ἐκ τοῦ Θεολόγου λαμβάνει, ἀλλὰ καὶ αὐτολεξεὶ τὰς ἐκείνου μεταχειρίζεται λέξεις· ὁρα γὰρ ὅτι εὐθὺς ἡ ἀρχὴ τῆς πρώτης Ὠδῆς ξηρὰ καὶ γυμνὴ ἀρύεται ἀπὸ τὰς θεολογικὰς ἐκείνου πηγάς· οὕτω γὰρ ἐν μὲν τῷ εἰς τὴν Βραδυτῆτα λόγῳ αὐτοῦ ταύτην ποιεῖται τὴν ἀρχήν· „Ἀναστάσεως ἡμέρα“· εἶτα φησί· „Καὶ λαμπρυνθῶμεν τῇ πανηγύρει“· ἐν δὲ τῷ εἰς τὸ Πάσχα λόγῳ αὐτοῦ οὕτω γράφει αὐτολεξεί· „Πάσχα Κυρίου Πάσχα“· καὶ πάλιν ἐν τῷ αὐτῷ λόγῳ, ἐξηγῶν τί θέλει νὰ εἰπῇ Πάσχα, οὕτω λέγει· „Δηλοῖ δὲ ἡ φωνὴ (τοῦ Πάσχα δηλ.) τὴν διάβασιν, „ἱστορικῶς μὲν διὰ τὴν ἐξ Αἰγύπτου πρὸς τὴν Χαναναίαν φυγὴν καὶ μετανάστασιν, „πνευματικῶς δὲ διὰ τὴν ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω καὶ εἰς τὴν γῆν τῆς Ἐπαγγελίας „πρόοδον καὶ ἀνάβασιν“. Ταῦτα λοιπὸν τὰ τρία συνάψας ὁ Μελῳδὸς εἰς ἕνα Εἱρμόν, τὴν μὲν πρότασιν τοῦ ἀνωτέρω θεολογικοῦ λόγου κάμνει πρότασιν τοῦ ἰδικοῦ του Εἱρμοῦ, οὕτω λέγων· Ἀναστάσεως ἡμέρα· διὰ τοῦτο ἂς λαμπρυνθῶμεν κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ὅλοι οἱ ὀρθόδοξοι τῆς Ἐκκλησίας λαοί.

Εἶτα ἀκολούθως λέγει καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ τοιούτου λαμπρυσμοῦ· ἐπειδή, φησί, εἶναι Πάσχα τοῦ Κυρίου. Διπλασιάζει δὲ τὴν λέξιν Πάσχα ὁ Μελῳδὸς διὰ νὰ δείξῃ τὸ περιχαρὲς τῆς ψυχῆς του· οἱ γὰρ ἔχοντες χαρὰν διπλασιάζουσιν ἐκεῖνα τὰ πράγματα καὶ ὀνόματα διὰ τὰ ὁποῖα χαίρουσιν, ἐκ τῆς ὑπερβαλλούσης χαρᾶς εἰς τοῦτο κινούμενοι· ὁ δὲ Θεολόγος τριπλασιάζει τὴν λέξιν Πάσχα διὰ τὴν τιμὴν τῆς Ἁγίας Τριάδος, ὡς τὸ λέγει ὁ ἴδιος· „Πάσχα Κυρίου Πάσχα, πάλιν ἐρῶ Πάσχα τιμῇ τῆς Τριάδος“. Εἶτα ἀκολούθως φέρει ὁ Μελῳδὸς τὴν ἐξήγησιν τῆς λέξεως Πάσχα τὴν ὁποίαν βάλλει ὡς αἰτίαν διὰ τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ λαμπρυνθῶμεν, καὶ λέγει τρόπον τινά· Δικαίως ἡμεῖς οἱ ὀρθόδοξοι πρέπει νὰ λαμπρυνώμεθα σήμερον, καὶ τὸ Πάσχα νὰ πανηγυρίζωμεν· ἐπειδὴ ὁ Δεσπότης Χριστὸς δὲν διεπέρασεν ἡμᾶς ἀπὸ γῆν εἰς γῆν, ἤγεν ἀπὸ τὴν γῆν τῆς Αἰγύπτου εἰς τὴν γῆν τῆς Ἐπαγγελίας, καὶ ἀπὸ κατοικούμενον τόπον εἰς τὴν ἔρημον τοῦ Σινᾶ, καθὼς τὸ παλαιὸν τὸν Ἰσραὴλ διεπέρασεν, ἀλλὰ διεπέρασεν ἡμᾶς ἀπὸ τὸν θάνατον εἰς τὴν ζωὴν, καὶ ἀπὸ τὴν γῆν καὶ τὰ ἐπίγεια διεβίβασεν ἡμᾶς εἰς τὸν Οὐρανὸν καὶ τὰ ἐπουράνια· διὰ τοῦτο ᾄδομεν εἰς τὸν οὕτως εὐεργετήσαντα ἡμᾶς Κύριον τὸν ὄντως ἐπινίκιον ἐκεῖνον ὕμνον ὅπου ἔψαλλον οἱ Ἰσραηλῖται ὅταν διεπέρασαν τὴν Ἐρυθρὰν Θάλασσαν· „Τῷ Κυρίῳ ᾄσωμεν· ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται“.

Βλέπε δὲ, ἀγαπητὲ ἀναγνῶστα, καὶ θαύμασον τὴν σοφὴν μέθοδον ὅπου μεταχειρίζεται εἰς τὸν παρόντα Εἱρμὸν ὁ θεσπέσιος Μελῳδός· τὸν γὰρ Εἱρμὸν τοῦτον ἐσυγκρότησε καὶ ἀπὸ τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἀναστασίμου ἡμέρας, καὶ ἀπὸ τὴν ὑπόθεσιν τῆς πρώτης Ὠδῆς· ἀφ' οὗ γὰρ αὐτὸς εἶπε „Λαμπρυνθῶμεν λαοί“, ἐπίτηδες ἔφερε τὴν λέξιν Πάσχα καὶ ταύτην ὠνόμασε διάβασιν, ἵνα ἐκ τούτου ἀναγκασθῇ νὰ ἐνθυμηθῇ καὶ τὴν διάβασιν ὅπου ἐποίησαν οἱ Ἰσραηλῖται διὰ τῆς Ἐρυθρᾶς Θαλάσσης, καὶ οὕτω νὰ συνάψῃ μὲ τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα τὴν πρώτην Ὠδὴν, καὶ νὰ δώσῃ εἰς ἡμᾶς νὰ καταλάβωμεν ὅτι ἡ αἰσθητὴ διάβασις ἐκείνη τῶν Ἰσραηλιτῶν ἦτον τύπος τῆς νοητῆς ἡμῶν διαβάσεως, καὶ ὅτι τὸ ἐκείνων Φάσκα ἦτον τύπος τοῦ ἡμετέρου Πάσχα· ἀπὸ τοῦ Φάσκα γὰρ, ὃ δηλοῖ διάβασις, μετωνομάσθη Πάσχα τροπῇ τοῦ δασέως Φ. εἰς τὸ ἀντίστοιχον ψιλὸν Π. καὶ τοῦ ψιλοῦ Κ. εἰς τὸ ἀντίστοιχον δασὺ Χ. ὡς λέγει ὁ Θεολόγος Γρηγόριος· „Τοῦ δὲ σωτηρίου „πάθους ὄνομα τοῦτο (ἤγουν τὸ, Πάσχα, ἀπὸ τὸ πάσχειν δηλαδὴ ὑπὲρ ἡμῶν τὸν Χριστὸν) εἶναί τινες νομίσαντες, εἶτα ἐξελληνίζοντες τὴν φωνὴν κατὰ τὴν τοῦ Φ. πρὸς τὸ „Π. καὶ τοῦ Κ. πρὸς τὸ Χ. μεταποίησιν, Πάσχα τὴν ἡμέραν προσηγορεύκασι· παραλα„βοῦσα δὲ ἡ συνήθεια τὴν φωνὴν, ἰσχυροτέραν ἐποίησε, προστρεχούσης τῆς τῶν πολλῶν „ἀκοῆς ὡς εὐσεβεστέρῳ τῷ ῥήματι“. (Λόγ. εἰς τὸ Πάσχα) (1).

Ὠ-

(1) Μὲ τὰ λόγια ταῦτα δείχνει ὁ Θεολόγος ὅτι δὲν ἀσμενίζει εἰς τὴν γνώμην ταύτην τῶν πολλῶν, ἤγουν ὅτι ὠνομάσθη τὸ Πάσχα ἀπὸ τοῦ σωτηρίου πάθους, ἀλλὰ, καθὼς αὐτὸς λέγει, ἀπὸ τοῦ Φάσκα μετωνομάσθη Πάσχα· καὶ οὕτως ἔχει ἡ ἀλήθεια· πρῶτον, διότι βλέπομεν ὅτι καὶ οἱ ἑβδομήκοντα τὸ Φά-

Ὡραῖα δὲ εἶναι καὶ πανηγυρικὰ τὰ εἰς τὸ ὄνομα τῦ Πάσχα ἐγκώμια Ἰωσὴφ τοῦ Βρυεννίου λέγοντος· „ Πάσχα διάβασις ἀπὸ τοῦ σκότους εἰς φῶς· Πάσχα ἐξέλευσις ἀπὸ τοῦ „ ἅδου εἰς γῆν· Πάσχα ἀνάβασις ἀπὸ τῆς γῆς εἰς τοὺς Οὐρανούς· Πάσχα μετάβασις ἀπὸ „ θανάτου εἰς τὴν ζωήν· Πάσχα ἀνάστασις τῶν πεπτωκότων βροτῶν· Πάσχα ἀνάκλη„ σις τῶν ἐξορίστων Ἐδέμ· Πάσχα ἀνάρρυσις τῶν αἰχμαλώτων φθορᾶ· Πάσχα πιστῶν „ ἡ ὄντως ζωή· Πάσχα παντὸς τοῦ Κόσμυ τρυφή· Πάσχα Τριάδος θείας τιμή· Ἀκόρεσος „ ἡ τοῦ Πάσχα προσηγορία, ὅτι πολλαπλάσιος ἡ διὰ τούτου δηλουμένη χάρις· τοῦτο καὶ „ γὰρ ψυχῶν ἡ ἀναψυχή, τοῦτο τῶν νόων ἡ χαρμονή, τοῦτο σωμάτων ὁ κουφισμός, τοῦτο „ ὀμμάτων ὁ φωτισμός, τοῦτο λαρύγγων ὁ γλυκασμός, τοῦτο θυμηδία, τοῦτο θερμότης, „ τοῦτο εἰρήνη, τοῦτο χαρά". (Λόγῳ εἰς τὴν Λαμπρὰν Τόμ. Γ'.)

Τροπάριον.

„ Καθαρθῶμεν τὰς αἰσθήσεις, καὶ ὀψόμεθα τῷ ἀπροσίτῳ φωτὶ τῆς „ Ἀναστάσεως Χριστὸν ἐξαστράπτοντα, καὶ χαίρετε φάσκοντα „ τραμῶς ἀκουσόμεθα, ἐπινίκιον ᾄδοντες.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἐπειδὴ ὁ ἄνθρωπος εἶναι σύνθετος ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος, ἔχει διπλᾶς τὰς αἰσθήσεις, πέντε τῆς ψυχῆς καὶ πέντε τῦ σώματος· καὶ αἱ μὲν τῆς ψυχῆς εἶναι αὗται: νῦς, διάνοια, δόξα, φαντασία, αἴσθησις· αἱ δὲ τοῦ σώματος εἶναι αὗται: ὅρασις, ἀκοὴ, ὄσφρησις, γεῦσις, ἁφή. Παραγγέλλει λοιπὸν εἰς ἡμᾶς ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς νὰ φυλάττωμεν καθαρὰς τὰς νοερὰς αἰσθήσεις τῆς ψυχῆς ἀπὸ κακὰς ἐπιθυμίας καὶ θυμοὺς, ἀπὸ λογισμοὺς βλασφήμους, πονηροὺς καὶ αἰσχρούς, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, ἀπὸ ὅλα τὰ πάθη τὰ καλούμενα ψυχικά· ὁμοίως νὰ φυλάττωμεν καθαρὰς καὶ τὰς αἰσθήσεις τοῦ σώματός μας· καὶ τὰ μὲν ὀμμάτιά μας πρέπει νὰ φυλάττωμεν καθαρὰ ἀπὸ θέατρα καὶ χορούς καὶ παιγνίδια καὶ ἀπὸ ἄλλας αἰσχρὰς καὶ πονηρὰς θεωρίας αἱ ὁποῖαι προξενοῦσι κέντρα τῶν σαρκικῶν ἡδονῶν· τὰς δὲ ἀκοάς μας πρέπει νὰ φυλάττωμεν καθαρὰς ἀπὸ τὸ νὰ μὴ ἀκούουν τραγούδια, αἰσχρολογίας, βλασφημίας, καταῤῥίσεις, ὕβρεις, φιλονεικίας, μάχας, ψευδολογίας, ματαιολογίας· ὡσαύτως δὲ παραγγέλλει εἰς ἡμᾶς νὰ φυλάττωμεν καὶ τὰς ἄλλας αἰσθήσεις μας ἀπὸ τὰ βλαπτικὰ ἀντικείμενα, ἐπειδὴ ἀπὸ τὰς αἰσθήσεις ὡς ἀπό τινας θυρίδας ἀναβαίνει ὁ τῆς ψυχῆς θάνατος, κατὰ τὸ γεγραμμένον· „ Ἀνέβη θάνατος διὰ τῶν θυ„ ρίδων". (Ἱερ. Θ'. 20.)

Φαίνεται δὲ ὅτι ἐρανίσθη τὰ λόγια ταῦτα ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον λέγοντα· „ Διατηρεῖται δὲ εἰς πέμπτην ἡμέραν (τὸ πρόβατον τὸ ἐν τῷ Πάσχα θυόμενον „ δηλαδὴ καὶ τὸν Χριστὸν προτυποῦν), ἴσως ὅτι καθαρτικὸν αἰσθήσεων τὸ ἐμὸν θῦμα, ἐξ „ ὧν τὸ πταίειν, καὶ περὶ ἃς ὁ πόλεμος, εἰσδεχομένας τὸ κέντρον τῆς ἁμαρτίας". (Λόγ. εἰς τὸ Πάσχα) Ἐὰν λοιπὸν καθαρθῶμεν κατὰ τὰς αἰσθήσεις τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, μάλιστα δὲ κατὰ τὸν νοῦν καὶ τὴν ὅρασιν, βέβαια θέλομεν ἀξιωθῆ νὰ εἰδῶμεν μὲ τοὺς νοεροὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ψυχῆς τὸν Δεσπότην Χριστὸν, ὅς τις ἀνιστάμενος ἀπὸ τὸν τάφον, ἐξαστράπτει ὑπὲρ τὸν ἥλιον μὲ τόσον πολὺ καὶ ὑπερβολικὴν φῶς τῆς ἀναστάσεως, ὥστε

Φάσκα μετέτρεψαν εἰς τὸ Πάσχα· ὅθεν ἀναγινώσκομεν ἐν τῇ ἐξόδῳ· „ Καὶ φάγεσθε αὐτὸ μετὰ σπου„ δῆς· Πάσχα ἐστὶ Κυρίου". (Ἐξ. ιβ'. 11.) καὶ πάλιν· „ Οὗτος ὁ νόμος τοῦ Πάσχα". (αὐτ. 43.) καὶ μυρία ἄλλα· δεύτερον, διότι, ἂν τὸ Πάσχα γίνεται ἀπὸ τοῦ πάσχειν, δὲν σημαίνει πλέον διάβασιν, καὶ μάτην λέγει τοῦτο ἐδῶ ὁ Μελῳδὸς, καὶ ὅσοι ἄλλοι τοῦτο φασίν. Ὁ δὲ Χρυσόστομος κατὰ ἄλλην ἐνδοχὴν ἐνόησε τὸ ὄνομα τοῦ Πάσχα, λέγων· „ Καὶ αὐτόγε τὸ τῆς ἑορτῆς ὄνομα πλείστην „ ἔχει τὴν ὑπεροχὴν ἐπὶ τῆς ἀληθείας ἑρμηνευόμε„ νον· ὑπέρβασις μὲν γὰρ ἐστὶ καθ' ἑρμηνείαν τὸ „ Πάσχα, ὅτι ὑπερέβη τοὺς Ἑβραίων οἴκους ὁ τὰ „ πρωτότοκα παίων ὀλοθρευτής· ὑπέρβασις δὲ σοῦ „ ὀλοθρευτοῦ παρ' ἡμῖν ἀληθὴς, ὅταν καθάπαξ ἡμᾶς „ ὑπερβαίνῃ πρὸς τὴν αἰώνιον ζωὴν ἀνισταμένους ὑ„ πὸ Χριστοῦ". (Λόγ. α'. εἰς τὸ Πάσχα ἐκ τῶν ἡ. οὗ ἡ ἀρχὴ „ Πάσχα μὲν γὴϊνον").

ὥστε αὐτὸ διὰ τὴν ὑπερβολὴν εἶναι ἀπλησίαστον· οὕτω γὰρ καὶ ὁ Κύριος ἐβεβαίωσεν εἰπών· „ Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται “· (Ματθ. έ. 8.) Τὸ δὲ „ Ἀπρόσιτον “ ἐρανίσθη ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸν Παῦλον λέγοντα· „ Ὁ μόνος ἔχων ἀθα- „ νασίαν, φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον “. (ά. Τιμ. ς'. 16.) Ὁμοίως, ἐὰν καθαρισθῶμεν κατὰ τὴν ἐσωτερικὴν καὶ νοερὰν ἀκοὴν τῆς ψυχῆς, καὶ κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν ἀκοὴν τοῦ σώματος, βέβαια θέλομεν ἀκέσει καὶ ἡμεῖς τραυῶστε καὶ καθαρῶς τὸν ἀναστάντα Χριστὸν νὰ λέγῃ καὶ πρὸς ἡμᾶς καθὼς εἰς τὰς Μυροφόρους τὸ „ Χαίρετε “.

Τί λέγω; Ἐὰν καθαρισθῶμεν οὐ μόνον κατὰ τὰς δύω ταύτας αἰσθήσεις τὴν ὅρασιν καὶ τὴν ἀκοὴν, ἀλλὰ καθ' ὅλας ὁμῶ, θέλομεν ἀπολαύσει τὰς νοητὰς χάριτας τῦ ἀναστάντος Κυρίου· ἡ νοερὰ γὰρ ὄσφρησις ἡμῶν κεκαθαρμένη οὖσα ἔχει νὰ ὀσφραίνεται τὴν νοητὴν ὀσμὴν καὶ εὐωδίαν τοῦ μύρου τοῦ ἀποπνέοντος ἐκ τοῦ ἀναστάντος Δεσπότου, καθὼς γέγραπται· „ Ὀσμὴ μύρων σε ὑπὲρ πάντα ἀρώματα “· (Ἆσ. ά. 3.) ὁμοίως καὶ ἡ νοερὰ ἡμῶν γεῦσις ἔχει νὰ γεύεται τὴν νοητὴν χρηστότητα τοῦ ἐκ νεκρῶν ἐγερθέντος, κατὰ τὸ „ Γεύσασθε καὶ ἴδετε ὅτι χρηστὸς ὁ Κύριος “· (Ψαλ. λγ'. 8.) ἀλλὰ καὶ ἡ νοερὰ ἡμῶν ἁφὴ θέλει αἰσθάνεται τῆς νοητῆς τοῦ ἀναστάντος περιλήψεως, κατὰ τὸ γεγραμμένον· „ Εὐώνυ- „ μος αὐτοῦ ὑπὸ τὴν κεφαλήν μου, καὶ ἡ δεξιὰ αὐτοῦ περιλήψεταί με “· (Ἆσ. β'. 6.) ὅθεν ὁ Σιναΐτης εἶπε θεῖος Γρηγόριος· „ Ὁ μὴ ὁρῶν καὶ ἀκούων καὶ αἰσθανόμενος πνευ- „ ματικῶς, νεκρός ἐστι “· (Κεφ. πζ'.) ἀλλὰ καὶ ὁ πνευματοφόρος ἐκεῖνος καὶ ὑψηλόνους ἅγιος Κάλλιστος ἕνα ὁλόκληρον κεφάλαιον ἐξοδεύει ἐν χειρογράφοις σωζόμενον, ἐν ᾧ ἀπο- δεικνύει ὅτι παντὶ αἰσθητηρίῳ νοερῷ λιπτὸς ὁ Θεὸς διὰ φιλανθρωπίαν γίνεται.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἄνθρωπος δύναται νὰ ἀπολαύσῃ τὰς νοητὰς χάριτας τοῦ ἀναστάντος Χρι- στοῦ μὲ ὅλας τὰς νοερὰς καὶ σωματικὰς αἰσθήσεις, πῶς ἐδῶ ὁ θεῖος Ἰωάννης ἀναφέρει μόνας τὰς δύω, τὴν ὅρασιν τῆς ψυχῆς (ἤτοι τὸν νοῦν· ὅπερ γὰρ ἐστὶν ὀφθαλμὸς τῷ σώ- ματι, τῦτο νῦς τῇ ψυχῇ κατὰ τὸν θεῖον Δαμασκηνὸν) καὶ τὴν ὅρασιν τῦ σώματος, ὁμοίως καὶ τὴν ἀκοὴν τὴν ψυχικὴν καὶ τὴν σωματικήν; Εἰς λύσιν τῆς ἀπορίας ταύτης λέγομεν ὅτι τὰς δύω μόνον ἀνέφερεν ὁ Μελῳδὸς, πρῶτον, διότι αὐταὶ εἶναι αἱ πρῶται καὶ κύριαι καὶ κορυφαιόταται τῶν ἄλλων, δεύτερον, διότι αὐταὶ μόναι αἱ δύω ἐνεργήθησαν ὑπὸ τῶν Μυροφόρων ἐν τῇ ἀναστάσει τοῦ Κυρίου· διὰ τῆς ὁράσεως γὰρ τῶν ὀφθαλμῶν εἶδον τὸν ἀναστάντα Χριστὸν, καὶ διὰ τῆς ἀκοῆς ἤκουσαν τὰ γλυκύτατα λόγια ὅπου εἶπε πρὸς αὐτὰς μετὰ τὴν Ἀνάστασιν ὁ ἀναστὰς Ἰησοῦς· διότι ἂν καὶ ἡ ἁφὴ ἐτολμήθη παρὰ τῆς Μαρίας νὰ ἐνεργηθῇ, ἔμεινεν ὅμως πάλιν ἀνενέργητος· ἤκουσε γὰρ αὕτη νὰ τὴν ἐμποδίσῃ ὁ Κύριος, λέγων· „ Μαρία μή μου ἅπτου “. (Ἰω. κ'. 17.)

Ἐὰν λοιπὸν καθαρισθῶμεν κατὰ τὰς αἰσθήσεις, καὶ μάλιστα κατὰ τὰς δύω, θέλομεν ἀπολαύσει τὰς χάριτας τοῦ ἀναστάντος, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω· ἐὰν δὲ ἤμεθα ἀκάθαρτοι κατ' αὐτὰς, δὲν θέλομεν ἀξιωθῆ οὔτε τὸν Χριστὸν νὰ ἰδῶμεν, οὔτε τὴν φωνὴν αὐτοῦ νὰ ἀκούσωμεν· ἐπειδὴ, κατὰ τὸν Σολομῶντα, „ Εἰς κακότεχνον ψυχὴν οὐκ εἰσελεύσεται σο- „ φία, οὐδὲ κατοικήσει ἐν σώματι κατάχρεῳ ἁμαρτίας “· (Σοφ. ά. 4.) καὶ κατὰ τὸν Θεο- λόγον Γρηγόριον, „ Μῦρον δοχεῖον σαπρὸν οὐ πιστεύεται “· καὶ πάλιν· „ Καθαροῦ γὰρ „ ἅπτεσθαι οὐ θέμις μὴ καθαρῷ “· καὶ αὖθις· „ Διὰ τοῦτο καθαρτέον πρῶτον ἑαυτὸν, „ εἶτα τῷ καθαρῷ προσομιλητέον “. (Λόγ. ά. περὶ Θεολογίας) Τί λέγω; ὄχι μόνον ἀκά- θαρτοι ὄντες κατὰ τὴν ὄψιν καὶ ἀκοὴν δὲν θέλομεν ἰδεῖ τὸ ὑπέρλαμπρον καὶ παντοπό- θητον πρόσωπον τοῦ ἀναστάντος Δεσπότου, οὔτε θέλομεν ἀκούσει τὴν γλυκυτάτην αὐτοῦ φωνὴν, ἀλλὰ καὶ θέλομεν ἐλεγχθῆ παρ' αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς λέγοντος ἐκεῖνα τὰ τοῦ Ἡ- σαΐου· „ Ἀκοῇ ἀκούσετε καὶ οὐ μὴ συνῆτε, καὶ βλέποντες βλέψετε καὶ οὐ μὴ ἴδητε “· (Ἡσ. ς'.) ὁ γὰρ ἀκάθαρτος ὢν κατὰ τὰς αἰσθήσεις τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, αὐτὸς εἶναι ἀκάθαρτος καὶ κατὰ τὴν καρδίαν· ἀκάθαρτος δὲ καρδία μυστήρια Θεοῦ οὐ παραδέ- χεται· ὅθεν εἶπεν ὁ Κύριος ὅτι οὐχὶ οἱ ἀκάθαρτον ἔχοντες τὴν καρδίαν, ἀλλ' οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται. (Ματθ. έ. 8.)

Τρο-

Τροπάριον.

„ Οὐρανοὶ μὲν ἐπαξίως εὐφραινέσθωσαν· γῆ δὲ ἀγαλλιάσθω· „ ἑορταζέτω δὲ Κόσμος ὁρατός τε ἅπας καὶ ἀόρατος· Χριστὸς γὰρ „ ἐγήγερται εὐφροσύνη αἰώνιος.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Καὶ τοῦτο τὸ Τροπάριον τῆς αὐτῆς πανηγυρικῆς ἰδέας εἶναι μὲ τὸ ἀνωτέρω, καὶ ἀπὸ τοῦ Θεολόγου ἐρανίσθη Γρηγορίου· τὸ μὲν γὰρ „ Οὐρανοὶ εὐφραινέσθωσαν· γῆ δὲ ἀγαλ- „ λιάσθω " ἐπάρθη ἀπὸ τὸν εἰς τὴν Χριστοῦ Γέννησιν λόγον αὐτῦ οὕτω λέγοντος· „ Καὶ „ ἵνα συνελὼν εἴπω, εὐφραινέσθωσαν οἱ Οὐρανοὶ καὶ ἀγαλλιάσθω ἡ γῆ διὰ τὸν ἐπουρά- „ νιον εἶτα ἐπίγειον "· (Χριστὸν δηλ.) ὁ δὲ Θεολόγος τοῦτο ἐρανίσθη πάλιν ἀπὸ τὸν Δα- βὶδ λέγοντα· „ Εὐφραινέσθωσαν οἱ Οὐρανοὶ καὶ ἀγαλλιάσθω ἡ γῆ "· (Ψαλ. υέ. 11.) τὸ δὲ „ Ἑορταζέτω δὲ Κόσμος ὁρατός τε ἅπας καὶ ἀόρατος " ἐπάρθη ἀπὸ τὸν εἰς τὸ Πά- σχα λόγον τῦ αὐτοῦ Θεολόγου· ἐν τῷ λόγῳ γὰρ ἐκείνῳ εἰσάγεται ὁ φανεὶς εἰς τὸν Ἅγιον Ἄγγελος καὶ λέγει· „ Σήμερον σωτηρία τῷ Κόσμῳ, ὅσος τε ὁρατὸς καὶ ὅσος ἀόρατος " (1)· τὸ δὲ „ Χριστὸς γὰρ ἐγήγερται εὐφροσύνη αἰώνιος " ἐρανίσθη ἀπὸ τὸν εἰς τὴν Πεντηκοστὴν λόγον τοῦ αὐτοῦ· ἐκεῖ γὰρ ὁ Χριστὸς ἑορτὴ καὶ ἀγαλλίασις ὀνομάζεται οὕτω· „ Ἐν αὐ- „ τῷ τῷ Λόγῳ καὶ Θεῷ καὶ Κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ, τῇ ἀληθινῇ τῶν σωζομένων ἑορ- „ τῇ καὶ ἀγαλλιάσει "· μᾶλλον δὲ καὶ τὸ „ Χριστὸς ἐγήγερται " ἀπὸ τὸν ἀνωτέρω ἴδιον λόγον τοῦ Θεολόγου ἐλήφθη· ἐκεῖ γὰρ λέγει ὁ Ἅγιος ἀμέσως μετὰ τὸ „ Ὅσος τε ὁρατὸς „ καὶ ὅσος ἀόρατος " τὸ „ Χριστὸς ἐκ νεκρῶν (ἐγήγερται δηλ.)· συνεγείρεσθε "· ὁ δὲ Θεο- λόγος Γρηγόριος ἔλαβε τοῦτο ἐκ τοῦ Ἀποστόλου εἰπόντος· „ Χριστὸς ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν, „ ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων ἐγένετο ". (ά. Κορ. ιέ. 20.)

Οὐρανοὶ λοιπὸν, τοὺς ὁποίους καλεῖ ἐδῶ ὁ Μελῳδὸς εἰς τὸ νὰ εὐφραίνωνται, εἶναι οἱ ἐν Οὐρανοῖς Ἄγγελοι, ὁμοίως καὶ γῆ, τὴν ὁποίαν προσκαλεῖ εἰς τὸ νὰ ἀγαλλιᾶται, εἶναι οἱ ἐπὶ γῆς ἄνθρωποι (2)· ἢ καλεῖ κατὰ σχῆμα προσωποποιΐας καὶ αὐτὰ τὰ ἄψυχα στοι- χεῖα εἰς τὸ νὰ εὐφρανθοῦν διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς χαρᾶς τῆς τοῦ Κυρίου ἀναστάσεως. Τοῦτο τὸ ἴδιον νόημα φανερόνουσι καὶ τὰ παρακάτω λόγια τοῦ Μελῳδοῦ, ἤγουν τὸ „ Ἑορ- „ ταζέτω δὲ Κόσμος ὁρατός τε ἅπας καὶ ἀόρατος "· κόσμον γὰρ ὁρατὸν ὀνομάζει τοὺς ἀν- θρώπους, ἢ καὶ τὸν αἰσθητὸν ὅλον Κόσμον κατὰ σχῆμα προσωποποιΐας· Κόσμον δὲ ἀό- ρατον, τὰς ἀοράτους Δυνάμεις τῶν ἁγίων Ἀγγέλων· λέγει γὰρ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος· „ Ἔστω κοινὴ πανήγυρις οὐρανίων καὶ ἐπιγείων Δυνάμεων· πείθομαι γὰρ κἀκείνας συνα- γάλλεσθαι καὶ συμπανηγυρίζειν σήμερον, εἴπερ εἰσὶ φιλάνθρωποι καὶ φιλόθεοι ". (Λόγ. εἰς τὰ Γενέθλια).

Ὠδὴ

---

(1) Σωτηρία τοῦ ἀοράτου Κόσμου εἶναι κατὰ τὸν σχολιαστὴν τοῦ Θεολόγου Νικήταν, ἢ διότι εὑρέθη τὸ ἓν τῶν ἑκατὸν προβάτων πλανηθέν, ὁ Ἀδὰμ καὶ οἱ ἐξ Ἀδὰμ, καὶ ἀνεπληρώθη τὸ ἐλλεῖπον, ἢ, μᾶλλον καὶ προσφυέστερον εἰπεῖν, διότι οἱ Ἄγγελοι, δυσκίνητοι ὄντες πρότερον εἰς τὸ κακὸν, ἀλ- λ' οὐκ ἀκίνητοι, οὐ φύσει, ἀλλὰ χάριτι ἔλαβον σω- τηρίαν τὴν ἀτρεψίαν, μηκέτι φοβούμενοι τὴν ἐπὶ τὸ χεῖρον μεταβολὴν, καὶ τὴν ἐκ ταύτης ἀπώλειαν. Διὰ τί δὲ λέγει ὅτι πᾶς ὁ ὁρατὸς Κόσμος ἐσώθη, εἰς καιρὸν ὅπου πάντες οἱ ἄνθρωποι δὲν ἐσώθησαν; Ἀποκρινόμεθα ὅτι λέγεται τοῦτο κατὰ τὸν σκο- πὸν τοῦ Σωτῆρος, καθότι ὁ Χριστὸς ὑπὲρ πάντων ἀπέθανε καὶ ἀνέστη· κατὰ δὲ τὴν ἔκβασιν τοῦ πράγματος μόνοι οἱ πιστεύσαντες καὶ τὰς ἐντολὰς τηρήσαντες ἐκεῖνοι ἐσώθησαν.

(2) Λέγει δὲ καὶ ὁ Ζωναρᾶς· „ Αἱ μὲν οὐράνιαι „ Δυνάμεις εὐφραινέσθωσαν ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ τῶν ἀν- „ θρώπων· εἰ γάρ, καθὼς ἔφη ὁ Κύριος, χαρὰ γίνε- „ ται ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι, πῶς οὐκ ἂν τὰ „ οὐράνια. εὐφράνθησαν ἐπὶ τῇ ἀνθρωπίνῃ σωτηρίᾳ; „ Εὐφράνθησαν δὲ καὶ ὅτι διὰ τῶν σωζομένων ἀνα- „ πληροῦται τὸ ἐκπεπτωκὸς ἐξ αὐτῶν οὐράνιον τάγμα· „ πληρωθῆναι γὰρ δεῖ κἀκεῖνο, καὶ μὴ ἐλλιπῆ εἶναι „ τὸν ἄνω Κόσμον, ὡς εἶπεν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος· „ Πληρῶσθαι δεῖ τὸν ἄνω Κόσμον· Χριστὸς κελεύει· „ μὴ ἀντιτείνωμεν· τὰ δὲ ἐπίγεια ἀγαλλιάσθω (ἤτοι „ οἱ ἐν τῇ γῇ ἄνθρωποι), τῆς τυραννίδος τῶν Δαιμό- „ νων ἀπαλλαγέντες, ὡς πληρωθῆναι τὴν τοῦ Ἡσαΐου „ προρρήσιν τὴν λέγουσαν· ἀφεῖλεν ὁ Θεὸς πᾶν δάκρυον „ ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς "· (ἤτοι ἀνθρώπου παντός).

Ὠδὴ γ'. Ὁ Εἱρμός.

„ Δεῦτε πόμα πίωμεν καινὸν οὐκ ἐκ πέτρας ἀγόμου τερατουργού-
„ μενον, ἀλλ' ἀφθαρσίας πηγὴν, ἐκ τάφου ὁμβρήσαντος Χριστοῦ,
„ ἐν ᾧ στερεούμεθα.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἄξιον ἀπορίας εἶναι, διὰ τί ὁ Μελῳδὸς ἀνέφερεν εἰς τὸν Εἱρμὸν τοῦτον τὸ καινὸν πόμα, τὸ ὁποῖον δὲν ἔχει καμμίαν προσαρμογὴν εἰς τὴν τρίτην τῆς Ἄννης Ὠδήν; Εἰς λύσιν τῆς ἀπορίας λέγομεν ὅτι, ἐὰν προσέχωμεν καλῶς, εὑρίσκομεν τὸν Εἱρμὸν τοῦτον προσαρμοσμένον καὶ εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς Ἀναστάσεως, καὶ εἰς τὴν τρίτην τῆς Ἄννης Ὠδήν, καὶ ἄκουσον. Ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ λέγεται μὲν πολλαχῶς κοντὰ εἰς τὴν θείαν Γραφήν· λέγεται δὲ καὶ ἡ τοῦ Κυρίου ἀνάστασις, καθὼς αὐτὸς ὁ Κύριος τὴν ὠνόμασεν εἰπών· „ Οὐ μὴ πίω ἀπάρτι ἐκ τούτου τοῦ γενήματος τῆς ἀμπέλου ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ὅταν „ αὐτὸ πίω μεθ' ὑμῶν καινὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Πατρός μου“· (Ματθ. κϛ'. 29.) βασιλείαν γὰρ ἐδῶ ὀνομάζει τὴν ἀνάστασίν του, κατὰ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Χρυσορρήμονος καὶ Θεοφυλάκτου. Τοῦτο λοιπὸν ἠξεύρων ὁ θεσπέσιος Μελῳδὸς, προσκαλεῖ οἰκειότατα ἡμᾶς τοὺς ὀρθοδόξους Χριστιανοὺς εἰς τὸ νὰ πίωμεν αὐτὸ τὸ πόμα τὸ καινὸν ὅπου ὁ Κύριος ὑπέσχετο. Καινὸν δὲ πόμα εἶναι τοῦτο τῇ ἀληθείᾳ, ἐπειδὴ καινοποιεῖ καὶ ἀφθαρτίζει ἡμᾶς τοὺς παλαιωθέντας καὶ διαφθαρέντας ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν· ἐπειδὴ γὰρ ἡμεῖς συνανέστημεν μὲ τὸν Χριστὸν διὰ τῆς πίστεως, φανερὸν εἶναι ἀπολούθως ὅτι συνανεκαινίσθημεν μὲ αὐτὸν καὶ συναφθαρτίσθημεν. Μὲ τοιοῦτον τρόπον προσαρμόζεται ὁ Εἱρμὸς οὗτος εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου.

Προσαρμόζεται δὲ ὁ Εἱρμὸς καὶ εἰς τὴν τρίτην Ὠδὴν τῆς Ἄννης· καθότι τόσον ἐδῶ γράφεται „ Ἐν ᾧ στερεούμεθα“, ὅσον καὶ ἐν τῇ Ὠδῇ τῆς Ἄννης „ Ἐστερεώθη ἡ καρ-
„ δία μου ἐν Κυρίῳ“. (ά. Βασιλ. β'. 1.) Καὶ κατὰ ἄλλον δὲ τρόπον προσαρμόζεται ὁ Εἱρμὸς εἰς τὴν τρίτην Ὠδήν· καθότι ἡ μὲν Ὠδὴ γράφει „ Ἐστερεώθη ἡ καρδία μου“, ὁ δὲ Εἱρμὸς πέτραν ἀναφέρει, ἥτις εἶναι στερεωτάτη· ὅθεν ὁ Μελῳδὸς διὰ νὰ φανερώσῃ τὴν τοῦ Εἱρμοῦ προσαρμογὴν μὲ τὴν Ὠδὴν τῆς Ἄννης ἀνατρέχει εἰς τὴν παλαιὰν ἱστορίαν τῆς Ἐξόδου ὅπου γράφεται ὅτι ἐκ τῆς ἀκροτόμου καὶ στερεᾶς πέτρας ἀνέβλυσεν ὕδωρ· διὸ λέγει· Ἐλᾶτε, ὦ φιλόχριστοι λαοὶ, νὰ πίωμεν ὕδωρ καινὸν, ὕδωρ ὅπου ἀνακαινίζει καὶ ἀφθαρτίζει ἡμᾶς· ὄχι καθὼς ἦτον ἐκεῖνο ὅπου ἔπιεν ὁ λαὸς τοῦ Ἰσραὴλ, τὸ διὰ θαυματουργίας ἀναβλύζον ἀπὸ τὴν πέτραν τὴν ἄγονον καὶ στερεάν· διότι ἂν καὶ ἐκεῖνο ἦτον καινούριον διὰ τὸν παράδοξον τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον ἀνέβλυσε, δὲν ἦτον ὅμως καινὸν, ὡς ἀνακαινίζον καὶ ἀφθαρτίζον τοὺς πίνοντας. Τοιοῦτον λοιπὸν νερὸν καινὸν ἂς μὴ πίωμεν, ἀλλὰ ἂς πίωμεν πηγὴν ἀφθαρσίας: ἤτοι τὴν ἀφθαρτίζουσαν ἡμᾶς καὶ ἀνακαινίζουσαν, τὴν ὁποίαν ἐπήγασεν ὁ Χριστὸς ἐκ τοῦ πετρίνου τάφου του σήμερον ἀναστὰς, καθὼς καὶ τὴν προτέραν πηγὴν τοῦ φθαρτοῦ ὕδατος ἐπήγασεν ἐκ τῆς πέτρας ὁ αὐτὸς Χριστός· ἐν ᾧ Χριστῷ ἡμεῖς οἱ πιστοὶ στερεύμεθα ὡς ἐπάνω εἰς λίθον στερεὸν καὶ θεμέλιον ἄσειστον, ὡς λέγει ὁ Παῦλος· „ Ὡς σοφὸς γὰρ, φησὶν, ἀρχιτέκτων θεμέλιον τέθεικα· θε-
„ μέλιον δὲ ἄλλον οὐδεὶς δύναται θεῖναι παρὰ τὸν κείμενον, ὅς ἐστιν Ἰησοῦς ὁ Χριστός“. (ά. Κορ. γ'. 10.)

Τροπάριον.

„ Νῦν πάντα πεπλήρωται φωτὸς, Οὐρανός τε καὶ γῆ καὶ τὰ κα-
„ ταχθόνια. Ἑορταζέτω γοῦν πᾶσα Κτίσις τὴν ἔγερσιν Χριστοῦ,
„ ἐν ᾧ ἐστερέωται.

ΕΡΜΗ-

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Προτήτερα ἀπὸ τὴν εἰς ᾅδου κατάβασιν τοῦ Κυρίου τὰ μὲν ἐπουράνια τάγματα τῶν Ἀγγέλων δεύτερα φῶτα ἦτον, μεταδοτικῶς φωτιζόμενα ἀπὸ τὸ πρῶτον φῶς τῆς Τρισηλίου Θεότητος· ὁ δὲ Οὐρανὸς τοῦ Οὐρανοῦ: ἤτοι ὁ καλούμενος ἐμπύρινος Οὐρανὸς, τόπος ἦτον φωτὸς καὶ αὐτὸς, ἐπειδὴ ἦτον κατοικητήριον τοῦ Θεοῦ τοῦ πρώτου καὶ ἄκρου ὄντος φωτός· „ Ὁ Οὐρανὸς γὰρ, φησὶ, τοῦ Οὐρανοῦ τῷ Κυρίῳ "· (Ψαλ. ριγ'. 25.) ἡ δὲ γῆ καὶ τὰ ἐν τῇ γῇ ἐφωτίζοντο ἀπὸ τὸν Ἥλιον καὶ Σελήνην καὶ ἄστρα· μόνος δὲ ὁ Ἅδης ἦτον φωτὸς ἔρημος, καὶ σκότους τόπος φοβερώτατος· ὅθεν περὶ αὐτοῦ ἔλεγεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν Ἰώβ· „ Οἶδας δὲ ἐν ποίᾳ γῇ αὐλίζεται τὸ φῶς, σκότους δὲ ποῖος ὁ τόπος "; (Ἰωβ λή. 19.) Ἀφ' οὗ δὲ ὁ Χριστὸς ἐκατέβη εἰς τὸν ᾅδην, τότε καὶ ὁ ᾅδης ἐπληρώθη ἀπὸ τὸ ἄδυτον καὶ ἀνέσπερον φῶς τῆς αὐτοῦ Θεότητος,

Ταῦτα λοιπὸν ηὗρων ὁ σοφὸς Ἰωάννης, οὕτω μελουργεῖ· Τώρα κατὰ τὴν σημερινὴν ἡμέραν τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου δὲν εἶναι ἄλλα μέρη τοῦ Κόσμου πεφωτισμένα, ἄλλα δὲ ἐσκοτισμένα, ἀλλὰ ὅλα ὁμοῦ χωρὶς καμμίαν ἐξαίρεσιν εἶναι γεμάτα καὶ πεπληρωμένα ἀπὸ τὸ νοητὸν φῶς τοῦ ἀναστάντος Δεσπότου, καὶ ὑπὲρ τὸν Ἥλιον ἐξαστράπτοντος, ὁ Οὐρανὸς, λέγω, καὶ τὰ ἐν τῷ Οὐρανῷ πάντα, ἡ γῆ καὶ τὰ ἐν τῇ γῇ πάντα, καὶ τὰ σκοτεινόμορφα δὲ μέρη τοῦ ᾅδου καὶ αὐτὰ σήμερον εἶναι φωτεινόμορφα. Διὰ τοῦτο λοιπὸν ἂς μὴ ἑορτάζῃ μόνη ἡ γῆ καὶ τὰ ἐν τῇ γῇ, οὐδὲ μόνος ὁ Οὐρανὸς καὶ τὰ ἐν τῷ Οὐρανῷ, οὐδὲ μόνα τὰ καταχθόνια, ἀλλὰ ὅλη ὁμοῦ ἡ Κτίσις, ἡ οὐράνιος, ἡ ἐπίγειος καὶ ἡ καταχθόνιος ἂς ἑορτάζῃ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ μὲ τὸ φῶς τοῦ ὁποίου ἐφωτίσθησαν, ἐλαμπρύνθησαν καὶ τόσον εὐεργετήθησαν· ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ λαὸς τῶν Ἐθνῶν καὶ ἀπίστων, ὁ κατὰ τὸν Ἡσαΐαν καθήμενος ἐν τῷ σκότει τῆς ἀσεβείας καὶ κακίας, ἂς ἰδῇ τὸ μέγα τοῦτο φῶς τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ, ἐν ᾧ ἐστερέωται. Εἰς ἄλλα ἀντίγραφα γράφεται „ Ἐν ᾗ (ἤγουν ἀναστάσει) "· ὀρθότερον ὅμως εἶναι νὰ γράφεται „ Ἐν ᾧ (Χριστῷ δηλαδὴ) " κατὰ τὰς δύω ἑρμηνευτὰς τῶν Κανόνων, καὶ κατὰ τὴν Ὠδὴν τῆς Ἄννης, εἰς τὴν ὁποίαν γράφεται· „ Ἐστερεώθη ἡ καρδία μου ἐν Κυρίῳ "(1).

Τροπάριον.

„ Χθὲς συνεθαπτόμην σοι, Χριστὲ, συνεγείρομαι σήμερον ἀναστάν-
„ τι σοι, συνεσταυρούμην σοι χθές· αὐτός με συνδόξασον, Σωτὴρ, ἐν
„ τῇ Βασιλείᾳ σου.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Καὶ τοῦτο τὸ Τροπάριον ἐρανίσθη ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὴν Βραδυτῆτα λόγον Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου· ῥητορεύει γὰρ ἐκεῖ ἡ εὔλαλος καὶ μεγαλοπρεπὴς καὶ ὀγκιρὰ γλῶσσα ἐκείνου· „ Χθὲς

(1) Σημειοῦμεν ἐδῶ ὅτι καὶ ὁ θεῖος Κοσμᾶς ὁ ὁμότροπος καὶ ὁμόψυχος τοῦ θεσπεσίου Ἰωάννου Κανόνα ἐφιλοπόνησεν εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην τῆς λαμπροφόρου Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου εἰς ἦχον δεύτερον, Εἰρμὸν ἔχοντα τὸ „ Δεῦτε λαοί "· ὃς καὶ σώζεται ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς βασιλικῆς καὶ μεγαλοπρεποῦς Μονῆς τοῦ Βατοπαιδίου, καθὼς οἱ ἐκεῖσε ἀνήγγειλαν ἡμῖν. Ἄδεται δὲ λόγος ἐκ Πατέρων εἰς ἡμᾶς ἐλθὼν, ὅτι ἀνέγνω πρῶτον ὁ θεῖος Κοσμᾶς τὸν ἰδικόν τε Κανόνα, καὶ ἐπήνεσεν αὐτὸν ὁ Ἱερὸς Ἰωάννης, ὕστερον ἀνέγνω καὶ τὸν ἰδικόν του ὁ θεῖος Ἰωάννης· ὅταν δὲ ἦλθεν εἰς τὸ Τροπάριον τοῦτο „ Νῦν πάντα „ πεπλήρωται φωτός, Οὐρανός τε καὶ γῆ καὶ τὰ κα- „ ταχθόνια ", τότε ὁ θεῖος Κοσμᾶς ὑπερθαυμάσας καὶ ἐκπλαγεὶς, Καὶ σὺ, ἔφη, ἀδελφὲ Ἰωάννη, ὅλον τὸ πᾶν μέσα εἰς τὰ τρία ταῦτα συμπεριέλαβες, καὶ οὐδὲν ἀφῆκες ἔξωθεν. Λοιπὸν ἐγὼ ἤττημαι καὶ τὴν ἧτταν ὁμολογῶ· ὅθεν ὁ μὲν ἰδικός σου Κανὼν ἂς ἔχῃ τὰ πρωτεῖα καὶ ἀριστεῖα, καὶ ἂς ψάλλεται δημοσίως εἰς τὰς τῶ Χριστῶ Ἐκκλησίας· ὁ δὲ ἰδικός μου ἂς μένῃ ἐν γωνίᾳ καὶ ἐν τῷ σκότει ὡς μὴ ὢν φωτὸς ἄξιος καὶ διὰ τὰ νοήματα καὶ διὰ τὸν πενθικὸν καὶ κλαυθμηρὸν ἦχον καθ' ὃν συνετέθη, ὅς τις εἶναι πάντη ἀνάρμοστος εἰς τὴν λαμπροτάτην καὶ λοσμοχαρμόσυνον Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου.

„ Χθὲς συνεσταυρούμην Χριστῷ, σήμερον συνδοξάζομαι· χθὲς συνενεκρούμην, συζωοποιοῦ-
„ μαι σήμερον· χθὲς συνεθαπτόμην, σήμερον συνεγείρομαι". Αὐτὰ λοιπὸν τὰ ἴδια λόγια
αὐτολεξεὶ μελουργεῖ ἐνταῦθα ὁ χαριτώνυμος Ἰωάννης· διὸ στρεφόμενος πρὸς τὸν Δεσπό-
την Χριστὸν, λέγει· Ὦ θεάνθρωπε Ἰησοῦ Χριστὲ ὁ ἐκ τοῦ μνήματος ἀναστὰς, χθὲς
συνεθαπτόμην μαζὶ μὲ ἐσὲ εἰς τὸν τάφον διὰ τῆς πίστεως, καὶ σήμερον ἀνασταίνομαι ἀπὸ
αὐτὸν μαζὶ μὲ ἐσὲ διὰ τῆς αὐτῆς πίστεως· χθὲς ἐσταυρώθηκα μαζὶ μὲ ἐσὲ, διὸ σήμερον
δόξασόν με μαζίσου ἐν τῇ Βασιλείᾳ σου. Διὰ τί δὲ ὁ Μελῳδὸς ἄλλαξε τὴν τάξιν, καὶ ἔ-
βαλε πρῶτον τὸ, Συνεθαπτόμην, ὕστερον δὲ ἔβαλε τὸ, Συνεσταυρούμην; οὐ γὰρ ἡ ταφὴ
προηγεῖται τῆ Σταυρῷ, ἀλλ' ὁ Σταυρὸς τῆς ταφῆς. Ἀποκρινόμεθα ὅτι, κατὰ μὲν τὸν Θεό-
δωρον, τοῦτο ἐποίησεν ὁ Ἀσματογράφος κατ' ἐξουσίαν καὶ ἄδειαν ποιητικήν· ἰδίωμα γὰρ
εἶναι τῶν Ποιητῶν νὰ λέγωσι προθύστερα τὰ λόγιά των: ἤτοι τὰ μὲν πρῶτα νὰ λέγουν
ὕστερα, τὰ δὲ ὕστερα νὰ λέγουν πρῶτα· κατὰ δὲ τὸν σοφὸν Νικήταν τὸν σχολιαστὴν τοῦ
μεγάλου Γρηγορίου, ἔβαλε πρῶτον τὸ, Συνεθαπτόμην, διότι αὐτὸ εἶναι ἐναντίον μὲ τὸ,
Ἐγείρομαι· δεύτερον δὲ ἔβαλε τὸ, Συνεσταυρούμην, διότι αὐτὸ εἶναι ἀδοξότερον τοῦ, Συνε-
θαπτόμην· ἀτιμώτερος γὰρ καὶ ἀδοξότερος εἶναι ὁ Σταυρὸς ἀπὸ τὴν ταφήν· ὅθεν ἐναντίον
εἰς τὸ, Συνεσταυρούμην, ἔβαλε τὸ, Συνδόξασον· διὰ τοῦτο εἶπε καὶ ὁ ἀνώνυμος ἑρμηνευτής·
„ Ὁ θαπτόμενος ἐγείρεται, ὁ δὲ σταυρόμενος δοξάζεται· δόξα γὰρ Χριστῷ ὁ Σταυρός".
Ἐπειδὴ λοιπὸν πρῶτον ἀνίσταται τινὰς καὶ ὕστερον δοξάζεται, ἐναντίον δὲ τῆς ἀναστά-
σεως εἶναι ἡ ταφὴ, διὰ τοῦτο ἔβαλε πρότερον τὸ, Συνεθαπτόμην διὰ τὴν ἀνάστασιν, καὶ
ὕστερον ἔβαλε τὸ, Συνεσταυρούμην διὰ τὴν δόξαν ὅπου ἀκολουθεῖ μετὰ τὴν ἀνάστασιν·
οὕτω γὰρ καὶ ὁ Θεολόγος πρὸς μὲν τὸ, Συνεθαπτόμην εἶπε τὸ, Συνεγείρομαι, πρὸς δὲ
τὸ, Συνεσταυρόμην εἶπε τὸ, Συνδοξάζομαι. Πῶς δὲ ἡμεῖς συνθαπτόμεθα τῷ Χριστῷ καὶ
συσταυρούμεθα; Κατὰ δύω τρόπους· πρῶτον καὶ μερικώτερον ὅτι διὰ τὴν κακοπάθειαν καὶ
θλῖψιν ὅπου ἐδοκιμάσαμεν ἐν τῇ νηστείᾳ τῆς ἁγίας τεσσαρακοστῆς συνετάφημεν τῷ Χρι-
στῷ· ἤτοι καταλιπόντες πᾶσαν προσπάθειαν Κόσμου, συνεσταυρώθημεν αὐτῷ· ἤτοι ἐπροσ-
ηλώθημεν κατὰ τὴν σάρκα τῷ φόβῳ τοῦ Κυρίου, διὰ τὴν χαρὰν δὲ πάλιν τῆς ἀναστά-
σεως καὶ τῆ Πάσχα, συνανέστημεν καὶ συνεδοξάσθημεν τῷ Χριστῷ· „ Εἴγε συμπάσχομεν,
„ ἵνα καὶ συνδοξασθῶμεν", κατὰ τὸν Παῦλον· (Ῥωμ. η'. 17.) (1) δεύτερον δὲ καὶ κα-
θολικώτερον, διότι ὁ Δεσπότης τῶν ἁπάντων ἀνέλαβεν ὅλην τὴν ἰδικήν μας φύσιν, κατὰ
τὴν ὁποίαν ἐσταυρώθη καὶ ἐτάφη καὶ ἀνέστη καὶ ἐδοξάσθη· ὅθεν ἐπειδὴ ἡμεῖς ὄχι μόνον
εἴμεθα ὁμοφυεῖς αὐτῷ ἄνθρωποι, ἀλλὰ καὶ πιστεύομεν ἀδιστάκτως εἰς αὐτὸν, διὰ τοῦτο
ὅλοι λεγόμεθα ὅτι συνεσταυρώθημεν διὰ τῆς πίστεως τῷ σταυρωθέντι ἡμετέρῳ Δεσπότῃ,
καὶ συνετάφημεν αὐτῷ ταφέντι, ἀκολούθως δὲ ὅτι συνανέστημεν διὰ τῆς αὐτῆς πίστεως
τῷ ἐκ νεκρῶν ἀναστάντι, καὶ συνεδοξάσθημεν τῷ μετὰ τὴν ἀνάστασιν δοξασθέντι· ἐπει-
δὴ τὰ ἰδικά του εἶναι ἰδικάμας καὶ τὰ τῆς κεφαλῆς ἴδια εἶναι καὶ τῶν μελῶν ἡμῶν. Με-
ρικοὶ δὲ λέγουν ὅτι τὸ Τροπάριον τοῦτο ἐρρέθη καὶ διὰ τοὺς βαπτισθέντας κατὰ τὴν
νύκτα τῆς Κυριακῆς ταύτης τοῦ Πάσχα· καὶ ὅρα τὸ „ Πάτερ Παντοκράτορ"· συνετάφησαν
γὰρ αὐτῷ καὶ συνεσταυρώθησαν ἐν τῷ Βαπτίσματι, ὡς λέγει ὁ Παῦλος· „ Ὅσοι εἰς Χρι-
„ στὸν ἐβαπτίσθημεν εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν. Συνετάφημεν οὖν αὐτῷ διὰ
„ τοῦ Βαπτίσματος εἰς τὸν θάνατον". (Ῥωμ. ς'. 3.)

Ὠδὴ δ'. Ὁ Εἱρμός.

„ Ἐπὶ τῆς θείας φυλακῆς ὁ θεηγόρος Ἀββακοὺμ στήτω μεθ' ἡ-
„ μῶν καὶ δεικνύτω φαεσφόρον Ἄγγελον, διαπρυσίως λέγοντα·
„ σήμερον σωτηρία τῷ Κόσμῳ, ὅτι ἀνέστη Χριστὸς ὡς παντοδύναμος.

ΕΡΜΗ-

(1) Ὅθεν προσφυῶς εἶπεν ὁ Αἰγύπτιος Μακάριος ὁμιλίᾳ ιβ'. „ Χρὴ γάρ σε συσταυρωθῆναι τῷ σταυ-
„ ρωθέντι, συμπαθεῖν τῷ παθόντι, ἵνα οὕτω συν-
„ δοξασθῇς τῷ δοξασθέντι· ἀνάγκη γὰρ τὴν νύμφην
„ συμπαθεῖν τῷ νυμφίῳ, καὶ οὕτω γενέσθαι κοινωνὸν
„ καὶ συγκληρονόμον Χριστοῦ· οὐκ ἐγχωρεῖ γὰρ ἄνευ
„ παθημάτων καὶ θλίψεως καὶ στενῆς καὶ τε-
„ θλιμμένης ὁδοῦ εἰσελθεῖν τινα εἰς τὴν πόλιν τῶν
„ ἁγίων καὶ ἀναπαυθῆναι καὶ συμβασιλεῦσαι τῷ Βα-
„ σιλεῖ εἰς τοὺς αἰῶνας".

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Καὶ διὰ τὰ πρότερα Τροπάρια ἀξιοθαύμαστος εἶναι τῇ ἀληθείᾳ ὁ χαριτώνυμος οὗτος Μελῳδὸς, καὶ διὰ τὸν παρόντα Εἱρμὸν τῆς τετάρτης Ὠδῆς εἶναι ἄξιος ἐπαίνου καὶ θαυμασμοῦ· διότι αὐτὸς, ἂν καὶ ἐδανείσθη πολλὰ ῥητὰ ἀπὸ τὸν εἰς τὸ Πάσχα λόγον Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου ἐν τῇ πρώτῃ καὶ τρίτῃ Ὠδῇ, αὐτὸ ὅμως τὸ Προοίμιον τῶν λόγου ἐκείνου „ Ἐπὶ τῆς φυλακῆς μου στήσομαι, φησὶν ὁ Θαυμάσιος Ἀββακοὺμ“ τὸ ἐφύλαξε διὰ νὰ τὸ προσαρμόσῃ εὐφυῶς καὶ πανσόφως εἰς τὴν τετάρτην ταύτην τοῦ Ἀββακοὺμ Ὠδήν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἑρμηνεία τοῦ παρόντος Τροπαρίου εἶναι δύσληπτος καὶ ἀσαφὴς, τούτου χάριν πρέπει νὰ εἰποῦμεν ἐδῶ πρότερον περὶ τῶν λόγων τοῦ Ἀββακοὺμ, καὶ ποίαν ὀπτασίαν εἶδεν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος, καὶ τότε νὰ ἑρμηνεύσωμεν τὸν Εἱρμὸν, ἵνα γένῃ εἰς ὅλους ἡ ἑρμηνεία του εὔληπτος.

Ὁ Προφήτης Ἀββακοὺμ ἐπειδὴ ἔβλεπε πολλοὺς νὰ σκανδαλίζωνται διὰ τὴν Πρόνοιαν καὶ τὰς κρίσεις τοῦ Θεοῦ, πῶς δηλ. παραβλέπει τοὺς ἀσεβεῖς καὶ ἀδίκους νὰ καταφρονοῦν καὶ νὰ καταπίνουν τοὺς εὐσεβεῖς καὶ δικαίους, ἠθέλησε νὰ ἐξετάσῃ τὰς ἀκαταλήπτους ταύτας κρίσεις τοῦ Θεοῦ· ὅθεν λέγει· „ Ἐπὶ τῆς φυλακῆς μου στήσομαι, καὶ ἐπιβήσομαι „ ἐπὶ πέτραν, καὶ ἀποσκοπεύσω τοῦ ἰδεῖν τί λαλήσει ἐν ἐμοὶ (Κύριος), καὶ τί ἀπο„ κριθῶ ἐπὶ τὸν ἔλεγχόν μου“. (Ἀβ. β΄. 1.) Τὸ δὲ νόημα τῶν προφητικῶν τούτων λόγων εἶναι τοιοῦτον, κατὰ τὸν σχολιαστὴν Νικήταν. Ἐγὼ θέλω φυλάξει τὸν νοῦν μου ἀνώτερον ἀπὸ κάθε φροντίδα κοσμικὴν διὰ νήψεως προσοχῆς τε καὶ προσευχῆς νοερᾶς (φυλακὴ γὰρ ἡ νῆψις καὶ ἡ ἐν καρδίᾳ προσοχὴ καὶ προσευχὴ τοῦ νοὸς λέγεται), καὶ ἕτω διὰ τῆς νοερᾶς ταύτης φυλακῆς θέλω ἀναβῆ ὡς ἐπάνω εἰς πέτραν στερεὰν καὶ ἀσφαλῆ εἰς ὑψηλὴν θεωρίαν, καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ὡς ἀπὸ ἀκρώρειάν τινα καὶ ὑψηλὸν τόπον θέλω στοχασθῆ ποῖα λόγια ἔχει νὰ λαλήσῃ εἰς ἐμὲ ὁ Θεὸς, καὶ τί ἔχω νὰ ἀποκριθῶ ἐγὼ πρὸς ἔλεγχον: ἤτοι ἐπίπληξιν τῶν ἀνωτέρω σκανδαλιζομένων.

Ταῦτα δὲ τὰ λόγια τοῦ Ἀββακοὺμ ἐπροσάρμοσεν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῆς Ἀναστάσεως· ὅθεν φυλακὴν ἐνόησεν οὐχὶ τὴν νῆψιν τοῦ νοὸς καὶ τὴν προσοχὴν ὁ Ἀββακοὺμ, ἀλλὰ τὴν δοθεῖσαν εἰς αὐτὸν ἀξίαν καὶ θεωρίαν τῆς Ἀρχιερωσύνης· συγχωρημένον γὰρ εἶναι εἰς τοὺς Ἀρχιερεῖς, μεσίτας Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων ὑπάρχοντας, νὰ ζητοῦσι τὰ τοιαῦτα καὶ νὰ τὰ θεωροῦν διὰ τοῦ οἰκείου νοὸς αὐτοκινήτως. Ὅσοι δὲ λέγουν (ἐκ τούτων δὲ εἶναι καὶ Ἰωσὴφ ὁ Βρυέννιος ὁ λέγων ὅτι ὁ φανεὶς τῷ Θεολόγῳ Ἄγγελος ἦτον ὁ Γαβριήλ· Λόγῳ β΄. εἰς τὸν Εὐαγγελισμὸν) ὅτι ἐν ὀπτασίᾳ ἐκ Θεοῦ φανείσῃ ἑτεροκινήτως εἶδεν ὁ Θεολόγος τὸν Ἄγγελον, καὶ ἤκουσε τὰ παρ' αὐτοῦ λεγόμενα, οὗτοι πολὺ σφάλλουσιν ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν, καθότι λαλοῦσιν ἔξω τῶν τοῦ Θεολόγου ῥημάτων· οὗτος γὰρ προσιμιάζων εἰς τὸν περὶ τοῦ Πάσχα λόγον αὐτοῦ, οὕτω λέγει· „ Ἐπὶ τῆς φυλα„ κῆς μου στήσομαι, φησὶν ὁ Θαυμάσιος Ἀββακοὺμ· κἀγὼ μετ' αὐτοῦ σήμερον τῆς δεδο„ μένης μοι παρὰ τοῦ Πνεύματος ἐξουσίας καὶ θεωρίας, καὶ ἀποσκοπεύσω καὶ γνώσομαι τί „ ὀφθήσεται, καὶ τί λαληθήσεταί μοι· καὶ ἔστην καὶ ἀπεσκόπευσα· καὶ ἰδοὺ, ἀνὴρ ἐπὶ „ τῶν νεφελῶν... καὶ ἡ ὅρασις αὐτοῦ ὡς ὅρασις Ἀγγέλου... καὶ ἐβόησε φωνῇ μεγάλῃ „ καὶ εἶπε· Σήμερον σωτηρία τῷ Κόσμῳ, ὅσος τε ὁρατὸς καὶ ὅσος ἀόρατος“.

Τούτων λοιπὸν οὕτω προεγνωσμένων, ἐρανίζεται ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς τὰ ἴδια λόγια καὶ τὰ Ἀββακοὺμ καὶ τοῦ Θεολόγου, καὶ λέγει· Ὁ Προφήτης Ἀββακοὺμ, ὁ ποτὲ ἐπὶ τῆς φυλακῆς τοῦ νοὸς αὐτοῦ στὰς, ἂς σταθῇ καὶ σήμερον μὲ ἡμᾶς. Προσφυῶς δὲ εἶπε καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Ἀββακοὺμ, διὰ νὰ φανερώσῃ ὅτι ἡ Ὠδὴ αὕτη καὶ ὁ Κανὼν οὗτος ἔχουν ὑπόθεσιν τὴν ἀνάστασιν καὶ ἔγερσιν τοῦ Κυρίου, ἐπειδὴ Ἀββακοὺμ ἑρμηνεύεται πατὴρ ἐγέρσεως. Εἶτα λέγει· Ὁ Ἀββακοὺμ (εἴτε ὁ Προφήτης, εἴτε ὁ ὑπὸ τὸ πρόσωπον τοῦ Ἀββακοὺμ λαλῶν Θεολόγος) ἂς δείξῃ εἰς ἡμᾶς τὸν φωτεινὸν ἐκεῖνον Ἄγγελον ὅπου ἐφάνη κατὰ θεωρίαν πνευματικὴν καὶ ἔλεγε· „ Σήμερον σωτηρία τῷ Κόσμῳ“. Δὲν προσθέτει δὲ ὁ Μελῳδὸς τὰ λοιπὰ λόγια τοῦ Ἀγγέλου „ Ὅσος τε ὁρατὸς καὶ ὅσος ἀόρατος“, ἀλλὰ ἀφίνει αὐτὰ, καθότι τὰ προεῖπεν ἐν τῷ Τροπαρίῳ τῆς πρώτης Ὠδῆς, ὅταν ἐμελῴδει „ Ἑορ„ταζέτω δὲ Κόσμος ὁρατός τε ἅπας καὶ ἀόρατος“. Διαπρυσίως δὲ εἶπεν ὅτι ἐβόα ὁ Θεολογούμενος Ἄγγελος: ἤτοι μὲ φωνὴν τόσον λαμπρὰν ὡς πῦρ καὶ φῶς· καθότι τὸ, Διαπρυσίως

σίως παράγεται ἀπὸ τὸ Πῦρ κατὰ μετάθεσιν τοῦ Ρ· ἔπρεπε γὰρ νὰ ῥηθῇ „ Διαπυρσίως ". καθὼς καὶ τὸ τέταρτον γίνεται τέτρατον, καὶ τὸ πότραφον γίνεται πρόταφον, καὶ ἄλλα μυρία παρὰ τοῖς Ποιηταῖς εὑρισκόμενα.

Διὰ τί δὲ ἐπρόσθεσεν ὁ Μελῳδὸς ἐν τῷ τέλει τοῦ Τροπαρίου „ Ὅτι ἀνέστη Χριστὸς ὡς „ παντοδύναμος "; Διὰ νὰ δείξῃ ὅτι ἡ τοῦ Χριστοῦ ἀνάστασις ὑπερβαίνει ὅλους τοὺς ὅρους καὶ νόμους τῆς φύσεως, καὶ ἦτον ἔργον καὶ ἀποτέλεσμα μόνης τῆς παντοδυνάμου Θεότητος, κοντὰ εἰς τὴν ὁποίαν κανένα πρᾶγμα δὲν εἶναι ἀδύνατον· μόνη γὰρ αὕτη ἐστὶ παντοδύναμος· ὅθεν ὁ Παῦλος τοῦτο δηλῶν ἔλεγε· „ Κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ κράτους τῆς „ ἰσχύος αὐτοῦ, ἣν ἐνήργησεν ἐν τῷ Χριστῷ (ὁ Πατὴρ δηλ.), ἐγείρας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν ". (Ἐφ. α'. 19.) καὶ πάλιν· „ Καὶ γὰρ εἰ ἐσταυρώθη ἐξ ἀσθενείας, ἀλλὰ ζῇ ἐκ δυνάμεως „ Θεοῦ ". (β'. Κορ. ιγ'. 4.) καὶ αὖθις· „ Ὥσπερ ἠγέρθη Χριστὸς ἐκ νεκρῶν διὰ τῆς „ δόξης (ἤτοι τῆς Θεότητος) τοῦ Πατρός ". (Ῥωμ. ς'. 4.) Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χρυσόστομος ἐκτιθέμενος τὸ τοῦ Ἰακὼβ ἐκεῖνο „ Ἀναπεσὼν ἐκοιμήθη ὡς λέων καὶ ὡσεὶ σκύμνος· „ Τίς ἐγερεῖ αὐτόν "; ἔτω λέγει· „ Τὸν θάνατον αὐτοῦ κοίμησιν ἐκάλεσε καὶ ὕπνον, καὶ „ τῷ θανάτῳ συνῆψε τὴν ἀνάστασιν, λέγων· „ Τίς ἐγερεῖ αὐτόν; Ἄλλος μὲν ὐδεὶς, αὐτὸς „ δὲ ἑαυτόν ". (Λόγῳ εἰς τὸ „ Πάτερ, εἰ δυνατόν. Τόμῳ ε'.)

Τροπάριον.

„ Ἄρσεν μὲν ὡς διαμοῖξαν τὴν παρθενεύουσαν μηδὺν πέφηνε Χρι-
„ στὸς, ὡς βρωτὸς (1) δὲ ἀμνὸς προσηγόρευται, ἄμωμος δὲ ὡς ἀ-
„ γευστος κηλίδος, τὸ ἡμέτερον Πάσχα, καὶ ὡς Θεὸς ἀληθὴς τέ-
„ λειος λέλεκται.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Καὶ τοῦτο τὸ Τροπάριον ἐρανίζεται ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸν εἰς τὸ Πάσχα λόγον τοῦ μεγάλου Γρηγορίου· οὕτω γὰρ ἐκεῖνος ἀλληγορεῖ τὸ νομικὸν Φάσκα εἰς τὸ Πάσχα τὸ ἰδικόν μας, καὶ καταλεπτῶς ἑρμηνεύει τὰς τοῦ νόμου ῥήσεις, τὰς οὕτω λεγούσας· „ Λαβέτωσαν ἕκαστος κατ' οἴκους πατριῶν πρόβατον τέλειον ἄρσεν ". (Ἐξ. ιβ'. 3.) Ταύτας ὁ Θεολόγος ἑρμηνεύων, οὕτω φησί· „ Διὰ τοῦτο λαμβάνεται πρόβατον μὲν διὰ τὴν ἀκακίαν „ καὶ τὸ ἔνδυμα τῆς ἀρχαίας γυμνώσεως· τοιοῦτον γὰρ τὸ ὑπὲρ ἡμῶν σφάγιον, ἔνδυμα „ ἀφθαρσίας καὶ ὃν καὶ καλούμενον· τέλειον δὲ, οὐ διὰ τὴν Θεότητα μόνην, ἧς οὐδὲν τε„ λεώτερον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν πρόσληψιν (ἤτοι τὴν ἀνθρωπότητα) τὴν χρισθεῖσαν Θεό„ τητι, καὶ γενομένην, ὅπερ τὸ χρίσαν, καὶ θαῤῥῶ λέγειν ὁμόθεον· ἄρσεν δὲ, ὡς ἐκρα„ γὲν βία δεσμῶν παρθενικῶν τε καὶ μητρικῶν κατὰ πολλὴν ἐξουσίαν, καὶ τεχθὲν ἄρσεν „ ἐκ τῆς Προφήτιδος, ὡς Ἡσαΐας εὐαγγελίζεται (2)· ἄμωμον δὲ καὶ ἀκίβδηλον, ὡς θερα„ πευτικὸν μώμων καὶ τῶν ἀπὸ καρδίας ἐλαττωμάτων καὶ μολυσμάτων ".

Ταύτας λοιπὸν τὰς ἀλληγορίας καὶ ἀναγωγὰς τοῦ μεγάλου Θεολόγου, τὰς μὲν περιττὰς συντεμὼν ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς, τὰς δὲ εὐχρηστοτέρας κεφαλαιωδῶς μελουργήσας ἐν τῷ παρόντι Τροπαρίῳ, λέγει ὅτι τὸ πρόβατον ἐκεῖνο ὅπου ἐθυσιάζετο κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα ἐν τῷ παλαιῷ Νόμῳ ἦτον τύπος τοῦ ἰδικοῦ μας Πάσχα, τοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος ἐσφα-

---

(1) Ἐσφαλμένως δὲ γράφεται ἐν ἄλλοις „ Βροτὸς " διὰ τοῦ Ο.

(2) Τὴν βίαν ὅπου λέγει ἐδῶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος οὕτως ἑρμηνεύει ὁ σχολιαστὴς Νικήτας· „ Μεγάλη ἡ τοῦ Κυρίου δύναμις· ταύτην γὰρ καλεῖ „ βίαν ὁ Θεολόγος, ᾗ χρησάμενος, ὑπὲρ φύσιν ἠνοιξε „ τὰ κλεῖθρα τῆς παρθενίας, μὴ παρανοιγέντα ὑπὸ „ ἐμπλείας ἀνδρός· παρθενικὰ δὲ ἐμοῦ καὶ μητρικὰ „ κλεῖθρα διὰ τὸ παράδοξον· ἄμφω γὰρ ἐνταῦθα συν„ έδραμον, παρθενία καὶ τόκος· ἄρσεν δὲ τὸν Χρι„ στὸν καὶ Ἡσαΐας ὑμνᾴζει, λέγων· „ Καὶ προσῆλθον „ πρὸς τὴν Προφῆτιν, καὶ ἐν γαστρὶ ἔλαβε καὶ ἔτε„ κεν Υἱὸν, καὶ πρὶν ἐλθεῖν τῶν ὠδίνων τὸν πόνον „ ἐξέφυγε καὶ ἔτεκεν ἄρσεν. Προφῆτις δὲ ἡ Θεοτόκος, „ οἷα τὰ κατ' αὐτὴν προφητεύσασα· Ἰδοὺ γάρ, φησὶν, „ ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριοῦσί με πᾶσαι αἱ γενεαί ".

ἐσφαγιάθη πραγματικῶς κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν τῆς μεγάλης Παρασκευῆς, κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ πρόβατον ἐκεῖνο ἐσφαγιάζετο· ὅθεν καθὼς ἐκεῖνο ἦτον ἀρσενικὸν, ἀμνὸς, νέον, ἄμωμον, τέλειον, τοιοῦτος ἦτον καὶ ὁ τυπούμενος Χριστός· ἄρσεν ἦτον ἐκεῖνο; ἄρσεν ἦτον καὶ ὁ Χριστός· διότι ἤνοιξεν ἀρρήτως τὴν μήτραν τῆς Παρθένου Μητρός του, καὶ πάλιν αὐτὴν κεκλεισμένην ἐφύλαξε, κατὰ τὸ γεγραμμένον· „ Πᾶν ἄρσεν διανοῖγον μήτραν ἅγιον τῷ „ Κυρίῳ κληθήσεται ". (Λουκ. β'. 23.) ἦτον ἀμνὸς ἐκεῖνο; ἀμνὸς ἦτον καὶ ὁ Χριστὸς, καθὸ βρωτός: ἤτοι καθὸ βιβρώσκεται (τρώγεται) ἀπὸ ἡμᾶς, ὃν τρόπον καὶ ὁ παλαιὸς ἐκεῖνος ἀμνὸς ἐτρώγετο· ὁ μὲν γὰρ Κύριος λέγει· „ Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων „ μου τὸ αἷμα ἔχει ζωὴν αἰώνιον ". (Ἰω. ς'. 54.) ὁ δὲ Θεολόγος Γρηγόριος· „ Ἡμῖν δὲ „ ὁ ἀμνὸς βρωθήσεται " (Λόγ. εἰς τὸ Πάσχα)· ἄμωμον ἦτον τὸ πρόβατον ἐκεῖνο (ἤτοι χωρὶς κἀνένα μῶμον καὶ ψεγάδι σωματικόν); ἄμωμος ἦτον καὶ ὁ Χριστὸς, καθότι δὲν ἐγεύθη (ἤτοι δὲν ἐδοκίμασε) κἀνένα ψεγάδι ἁμαρτίας· „ Ἁμαρτίαν γὰρ, φησὶν, οὐκ ἐποίη- „ σεν, οὐδὲ δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ εὑρέθη ". (Ἡσ. νγ'. 9.) τέλειον ἦτον τὸ παλαιὸν πρόβατον; τέλειος ἦτον καὶ ὁ Χριστὸς, καθὸ ἦτον Θεὸς ἀληθινός· τί γὰρ ἄλλο εἶναι τελειότερον ἀπὸ τὴν Θεότητα; ὁ δὲ Θεολόγος προσθέτει ὅτι ὁ Χριστὸς ἦτον τέλειος καὶ κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα· διότι αὐτὴ ἐξ αὐτῆς τῆς συλλήψεως ἐχρίσθη ἀπὸ τὴν Θεότητα, καὶ ἔγινεν ἐκεῖνο ὅπου ἦτον τὸ χρίσαν, ἤγουν ἔγινε τῇ Θεώσει Θεὸς καὶ ὁμόθεος.

Τροπάριον.

„ Ὡς ἐνιαύσιος ἀμνὸς ὁ εὐλογούμενος ἡμῖν στέφανος χριστὸς ἐ- „ κουσίως ὑπὲρ πάντων τέθυται. Πάσχα τὸ καθαρτήριον, καὶ „ αὖθις ἐκ τοῦ τάφου ὡραῖος δικαιοσύνης ἡμῖν ἔλαμψεν Ἥλιος.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἐπειδὴ ἐν τῷ ἀνωτέρῳ Τροπαρίῳ ἀλληγόρισεν εἰς τὸν Χριστὸν ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς τὸ εἶναι ἄρσεν, καὶ ἀμνὸν, καὶ ἄμωμον, καὶ τέλειον τὸ πρόβατον ἐκεῖνο, τὸ εἰς τὸ Φάσκα σφαγιαζόμενον, τώρα ἐδῶ ἀλληγορεῖ εἰς τὸν αὐτὸν Χριστὸν καὶ τὸ ἐνιαύσιον: ἤτοι τὸ χρονιάρικον τοῦ προβάτου ἐκείνου· γράφει γὰρ ὁ Νόμος· „ Τὸ πρόβατον ἐκεῖνο ἐνιαύσιον ἔ- „ σται ὑμῖν ". (Ἔξ. ιβ'. 3.) Ἐρανίζεται δὲ τὸ Τροπάριον τοῦτο ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ αὐτοῦ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου. Ἐπειδὴ δὲ ἐκεῖνος ἐνιαύσιον τὸν Χριστὸν καλεῖ καὶ δι' ἄλλας μὲν αἰτίας, μάλιστα δὲ ὡς στέφανον χριστότητος εὐλογούμενον, καθὼς καὶ ὁ Δαβὶδ λέγει „ Εὐλογήσεις τὸν στέφανον τοῦ ἐνιαυτοῦ τῆς χριστότητός σου ", (Ψαλ. ξδ'. 12.) καὶ ὡς Ἥλιον δικαιοσύνης ἀπαρτίζοντα καὶ τελειόνοντα τὸν κύκλον τῶν ἀρετῶν, διὰ τοῦτο καὶ ὁ σοφὸς Ἰωάννης οὕτω τὸ μέλος μεταχειρίζεται, λέγων· Ὁ εὐλογούμενος σήμερον καὶ δοξολογούμενος ἀπὸ ἡμᾶς Κύριος εἶναι στέφανος χριστὸς (ἤτοι ἀγαθός). Διὰ τοῦ Η δὲ πρέπει νὰ γράφεται τὸ, Χριστὸς, καὶ ὄχι διὰ τοῦ Ι, καθὼς εἰς τὰ περισσότερα ἀντίγραφα ἐσφαλμένως γράφεται, ἵνα μὴ ἡ χρῆσις τοῦ Προφήτου Δαβὶδ παραβλαβῇ, ἡ λέγουσα· „ Εὐλογήσεις τὸν στέφανον τοῦ ἐνιαυτοῦ τῆς χριστότητός σου "· διότι καὶ ὁ Θεολόγος „ Στέφανον, εἶπεν ἀνωτέρω, χριστότητος εὐλογούμενον ".

Διὰ τί δὲ στέφανος χριστότητος ὁ Δεσπότης Χριστὸς ὀνομάζεται; Διότι περιέχει ἐν ἑαυτῷ κυκλοτερῶς καὶ εἰς εἶδος στεφάνου κάθε χριστότητα καὶ ἀγαθωσύνην· ἢ διότι ὑπὸ τῆς ἰδικῆς του χριστότητος νικώμενος, κατεδέχθη νὰ στεφανωθῇ δι' ἡμᾶς μὲ τὰς ἀκάνθας, καθὼς ἐν τῷ Ἄσματι γράφεται· „ Ἐξέλθετε καὶ ἴδετε ἐν τῷ Βασιλεῖ Σολομὼν „ (ἤτοι ἐν τῷ εἰρηνικῷ Χριστῷ) ἐν τῷ στεφάνῳ, ᾧ ἐστεφάνωσεν αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ „ (ἡ συναγωγὴ δηλ. τῶν Ἰουδαίων, διότι ἐξ αὐτῆς ἐγεννήθη τὸ κατὰ σάρκα) ἐν ἡμέρᾳ „ νυμφεύσεως αὐτοῦ, καὶ ἐν ἡμέρᾳ εὐφροσύνης καρδίας αὐτοῦ ". (Ἄσ. γ'. 11.) (ὅταν δηλαδὴ ἐνυμφεύθη τὴν ἐξ Ἐθνῶν Ἐκκλησίαν κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς μεγάλης Παρασκευῆς.) Ὁ Χριστὸς λοιπὸν ὅπου εἶναι τὸ ἀληθινὸν καὶ καθαρτήριον ἡμῶν Πάσχα θελληματικῶς ἐθυσιάσθη διὰ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ὡς ἀμνὸς χρονιάρικος. Ἐρανίσθη δὲ τὸ ῥητὸν τοῦτο ἀπὸ τὸν Παῦλον λέγοντα· „ Καὶ γὰρ τὸ Πάσχα ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἐτύθη Χριστός ".

(ά.

(ά. Κορ. έ. 7.) ἀλλὰ καὶ κατὰ ἄλλον λόγον ἐνιαύσιος λέγεται ὁ Χριστὸς, καθὸ εἶναι Ἥλιος δικαιοσύνης (ἤτοι κάθε ἀρετῆς) ὁ τὸν ἐνιαυτὸν ἐργαζόμενος διὰ τῆς χρονικῆς κυκλοφορίας του· „Ἀνατελεῖ γὰρ, φησὶν ὁ Μαλαχίας, ὑμῖν τοῖς φοβουμένοις Ἥλιος δικαιοσύνης „(Μαλαχ. δ'. 2.)". Οὗτος λοιπὸν ἀνατέλλει σήμερον ὡς λαμπρότατος Ἥλιος, καὶ λάμπει ὡραῖος ἀπὸ τὸν τάφον ὡς ἀπὸ ὁρίζοντα ἀνατολικὸν καὶ θάλαμον βασιλικόν· καθὼς λέγει περὶ τοῦ Ἡλίου καὶ ὁ Δαβίδ· „Καὶ αὐτὸς ὡς νυμφίος ἐκπορευόμενος ἐκ παστοῦ „αὐτοῦ". (Ψαλ. ιή. 5.) (1).

Τὸ ῥητὸν τοῦ Μαλαχίου οὕτως ἑρμηνεύει ὁ Ἀλεξανδρείας Κύριλλος· „Ἐπέλαμψε μὲν „ὁ Μονογενὴς τοῦ Θεοῦ Λόγος τοῖς ἐν τῷ δε τῷ Κόσμῳ, καὶ τὴν καθ' ἡμᾶς ὁμοίωσιν ὑ„ποδὺς, γέγονε σὰρξ καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν· ἐν ἀχλύϊ δὲ ὄντας καὶ σκότῳ, καθάπερ „τις Ἥλιος ταῖς οἰκείαις περιαστράπτων μαρμαρυγαῖς καὶ τὴν τῆς ἀληθοῦς θεογνωσίας „ἀκτῖνα λαμπρὰν ταῖς τῶν πιστευόντων ψυχαῖς ἐνιεὶς, καθαροὺς ἀπέφηνε καὶ σοφοὺς „καὶ ἁπάσης ἀγαθοεργίας ἐπιστήμονας· πλὴν καὶ εἰς τοῦτο φαιδρότητος παρεννεγμένοι „πεπλυτισμένοι τε, καθὰ φησὶν ὁ μακάριος Παῦλος, ἐν παντὶ λόγῳ καὶ ἐν πάσῃ γνώσει „καὶ ἐν πάσῃ σοφίᾳ, βλέπομεν ἄρτι ἐν ἐσόπτρῳ καὶ αἰνίγματι, καὶ γινώσκομεν ἐκ μέ„ρους· ἥξει δὲ κατὰ καιροὺς τὸ τέλειον, καὶ ἐν πληρεστάτῃ λοιπὸν ἐσόμεθα γνώσει Χρι„στοῦ, πάλιν ἡμῖν ἐξ Οὐρανοῦ ἐπιλάμψαντος καὶ καταργοῦντος μὲν τὸ ἐκ μέρους καὶ „τὴν ἐν ἐσόπτρῳ καὶ αἰνίγματι γνῶσιν, καταλάμποντος δὲ ὥσπερ τοῖς τελεωτέροις, καὶ „θείου τινὸς καὶ ἀπορρήτου φωτὸς ἀναπιμπλάντος τὸν νοῦν καὶ τῇ τοῦ Ἁγίου Πνεύμα„τος χύσει καταφαιδρύνοντος".

Τροπάριον.

„Ὁ Θεοπάτωρ μὲν Δαβὶδ πρὸ τῆς σκιώδους Κιβωτοῦ ἥλατο σκιρτῶν·
„ὁ λαὸς δὲ τοῦ Θεοῦ ὁ ἅγιος τὴν τῶν συμβόλων ἔκβασιν ὁρῶντες,
„εὐφραινθῶμεν ἐνθέως, ὅτι ἀνέστη Χριστὸς ὡς παντοδύναμος.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἀπὸ τὴν παλαιὰν Ἱστορίαν τῆς Κιβωτοῦ ἐρανίζεται τὸ παρὸν Τροπάριον ὁ χαριτώνυμος Ἰωάννης· ὅταν γὰρ ἡ Κιβωτὸς ἐσκλαβώθη ἀπὸ τοὺς ἀλλοφύλους, καὶ πάλιν ἐλευθερώθη ἀπὸ αὐτοὺς, καὶ ἐγύρισεν εἰς τοὺς Ἰουδαίους ἀπὸ τὸν οἶκον Ἀβεδδαρᾶ, καθὼς γέγραπται ἐν κεφ. ε'. τῆς β'. τῶν Βασιλειῶν, τότε ὁ Βασιλεὺς Δαβὶδ, ἐνθουσιασμένος ἀπὸ τὴν ὑπερβολικὴν χαρὰν, ἐπήδα καὶ ἐχόρευεν ἔμπροσθεν τῆς Κιβωτοῦ. Ὁ Μελῳδὸς λοιπὸν τὴν τοιαύτην Ἱστορίαν τύπον νοῶν τῆς ταφῆς καὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου, λέγει· Πάλαι μὲν

(1) Γλαφυρὰ δὲ εἶναι καὶ ἐκεῖνα ὅπου λέγει ὁ Ζωναρᾶς, ἑρμηνεύων τὸ Τροπάριον τοῦ Δ'. ᾠχου τῆς Ὀκτωήχου τὸ λέγον· „Ἐσκυθρώπασε ἰδοῦσα ἡ „Ἐκκλησία". „Δικαιοσύνης Ἥλιος ὁ Χριστὸς λέ„γεται ὡς τῶν χρόνων ποιητὴς, ὅτι καὶ τοῦ καθ' „ἡμᾶς χρόνου ὁ αἰσθητὸς οὗτος ἥλιος τὸ μέτρον „ὁρίζει. Λέγεται δὲ ἥλιος, καὶ ὡς τὸν Κόσμον „τῇ αὐτοῦ παρουσίᾳ φωτίσας· ὥσπερ γὰρ ὁ ἥλιος „ἀνατέλλων, τὸ σκότος σκεδάνυσι καὶ φωτίζει τὴν „γῆν, καὶ ὁρᾶν δίδωσι τοῖς ἔχουσιν ὀφθαλμοὺς τὰ „ὁρώμενα, καὶ πρὸ τῶν ἄλλων ἑαυτόν· οὕτω καὶ „ὁ Χριστὸς ἀνατείλας, τὸ σκότος τῆς ἀπιστίας „καὶ τῆς τοῦ ὄντως Θεοῦ ἀγνωσίας ἐσκέδασε, καὶ „τὴν γῆν: ἤτοι τοὺς πλασθέντας ἐκ γῆς ἀνθρώπους, „ἐφώτισε, καὶ τοῖς ἔχουσι τοὺς νοητοὺς ὀφθαλμοὺς „ἐπιγνῶναι παρέσχε τὰ ἐπιγνώσεως ἄξια, δηλαδὴ „τὰ πνευματικὰ, καὶ πρὸ τῶν ἄλλων αὐτὸν τὸν „τὸ νοητὸν φῶς ἐπιλάμψαντα. Ἥλιος λέγεται ὁ „Χριστὸς, ὅτι καὶ προαιώνιος ὢν Θεὸς, σὰρξ ὕστε„ρον γέγονεν· οὕτω γὰρ καὶ ὁ ἥλιος συνέστη· πρό„τερον γὰρ τοῦ φωτὸς γενομένου, ὕστερον ὁ δίσκος „ὑπέστη καὶ ἐν αὐτῷ τὸ φῶς ἐδέξατο. Δικαιοσύνης „δὲ, ὡς πάσης χωρητικὸς ἀρετῆς· καθὼς καὶ αὐτὸς „ἔφη πρὸς τὸν Ἰωάννην· „Οὕτω γὰρ πρέπον ἡμῖν „ἐστὶ πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην"· καὶ ὡς τοῖς „ἀνθρώποις πάσης δικαιοσύνης γινόμενος αἴτιος· οὐδὲν „γὰρ ἀγαθὸν ἐκείνου κατορθοῦται χωρίς. Ἔστι Ἥλιος „δικαιοσύνης ὁ Κύριος λέγεται, ὡς ἐν τῇ προτέρᾳ „παρουσίᾳ αὐτοῦ φωτίσας τοὺς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ „θανάτου καθημένους καὶ δικαιοσύνης μεταδιδοὺς, „τουτέστι δικαιώσας, καὶ αὖθις ἐν τῇ δευτέρᾳ τοῖς „ἐν τῷ βίῳ τούτῳ κακουχουμένοις ἐκουσίως ἢ ἐξ „ἐπιφορᾶς πειρασμῶν ἀποδώσων δικαίας τὰς ἀμοι„βάς".

μὲν ὁ Θεοπάτωρ Δαβὶδ ἐπήδα χορεύων ἔμπροσθεν τῆς σκιώδους καὶ νομικῆς Κιβωτοῦ· ἡμεῖς δὲ ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ ὁ ἅγιος, βλέποντες τὴν ἔκβασιν καὶ τὸ τέλος τῶν παλαιῶν ἐκείνων συμβόλων καὶ τύπον, ἂς εὐφρανθῶμεν σήμερον, εὐφροσύνην ὅμως θεοτερπῆτε καὶ ἔνθεον· καὶ κατὰ τὸν Θεολόγον εἰπεῖν Γρηγόριον „ Ἑορτάσωμεν μὴ πανηγυρικῶς, ἀλλὰ „ θεϊκῶς· μὴ κοσμικῶς, ἀλλ' ὑπερκοσμίως· μὴ πρόθυρα στεφανώσωμεν· μὴ χορούς στη- „ σώμεθα " (Λόγ. εἰς τὰ Γενέθλια). Διὰ τοῦτο δὲ καὶ ὁ Μελῳδὸς εἰπὼν „ Εὐφρανθῶ- „ μεν ", ἐπήγαγε τὸ „ Ἐνθέως " διὰ νὰ φανερώσῃ τοῦτο τὸ νόημα.

Πῶς δὲ τὰ τῆς Κιβωτοῦ ἦτον σύμβολα τῆς ταφῆς καὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου; Ἀπὸ τὰ ἀκόλουθα γίνεται φανερόν. Κιβωτὸς εἶναι, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, τὸ πρόσλημμα τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ Κυρίου, τὸ ὁποῖον συνεῖχεν ἀῤῥήτως ἐν ἑαυτῷ τὴν προσλαβοῦσαν Θεότητα· καθὼς καὶ ἡ Κιβωτὸς συνεῖχε τὰ ἅγια: ἤτοι τὰς πλάκας, τὴν στάμνον καὶ τὴν ῥάβδον τοῦ Ἀαρών· ἀλλὰ καθὼς ἡ Κιβωτὸς αἰχμαλωτίσθη ἀπὸ τοὺς Ἀζωτίους· ὕστως ἐφάνη ὅτι αἰχμαλωτίσθη κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα καὶ ὁ Κύριος, καὶ ἐκατέβη εἰς τὸν Ἅδην, καὶ ἐλογίσθη μετὰ τῶν νεκρῶν, οἵ τινες δικαίως ἤθελαν ὀνομασθῆ Ἀζώτιοι, ὡς ἐστερημένοι ζωῆς.

Καθὼς ὅμως ἡ πόλις Ἄζωτος δὲν ὑπέφερε τὸν ἐρχομὸν τῆς παλαιᾶς Κιβωτοῦ, ἀλλὰ εὐθὺς ὅπου αὐτὴ ἐκεῖ ἐπῆγεν, ἔπεσε μὲν τὸ εἴδωλον τοῦ Δαγὼν καὶ ἐσυντρίφθη, ἀσθένειαι δὲ καὶ πληγαὶ ἠκολούθησαν εἰς τοὺς Ἀζωτίους, ἕως ὅπου ἡ Κιβωτὸς ἀπὸ ἐκεῖ ἀνεχώρησε· „ Καὶ ἐβαρύνθη, φησὶ, χεὶρ Κυρίου ἐπὶ τοὺς Ἀζωτίους, καὶ ἐβασάνισεν αὐ- „ τοὺς, καὶ ἐπάταξεν αὐτοὺς εἰς τὰς ἕδρας αὐτῶν, τὴν Ἄζωτον καὶ τὰ ὅρια αὐτῆς ". (α'. Βασ. ε'. 3.) καὶ πάλιν· „ Καὶ ἦν ἡ Κιβωτὸς ἐν ἀγρῷ τῶν ἀλλοφύλων ἑπτὰ μῆνας, „ καὶ ἐξέζεσεν ἡ γῆ αὐτῶν μύας ". (Αὐτόθ. ς'. 1.) οὕτω καὶ ὅταν ὁ Κύριος ἐκατέβη εἰς τοὺς τόπους τοῦ ᾅδου, ἔπεσε μὲν ὁ ᾅδης καὶ ἐνεκρώθη, οἱ δὲ Δαίμονες οἱ ἐν αὐτῷ κατοικοῦντες εἰς μυρίας παιδείας ὑπεβλήθησαν. Καὶ καθὼς ἡ Κιβωτὸς ἐγύρισε πάλιν ὀπίσω εἰς τοὺς Ἰουδαίους· οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς ἐγύρισε πάλιν εἰς ἑαυτὸν, τῆς ἁγίας αὐτοῦ ψυχῆς ἐπιστρεψάσης εἰς τὸ σῶμα, καὶ τοῦ σώματος ἀναστάντος· ὅθεν ὁ Θεολόγος εἶπε Γρηγόριος· „ Χριστὸς εἰς ἑαυτόν· ἐπανέρχεσθε " (Λόγ. εἰς τὸ Πάσχα).

Πῶς λοιπὸν δὲν εἶναι δίκαιον νὰ χαίρωμεν ἡμεῖς οἱ ὀρθόδοξοι, οἵ τινες ἠξιώθημεν νὰ ἰδοῦμεν τῶν συμβόλων ἐκείνων καὶ τύπων τῆς Κιβωτοῦ τὸ τέλος καὶ ἔκβασιν; ἢ πῶς δὲν εἶναι πρέπον νὰ ἀγαλλιῶμεν κατὰ τὸ πνεῦμα εἰς τὴν ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου; Καὶ ἂν ὁ Δαβὶδ, Βασιλεὺς ὢν καὶ Προφήτης, δὲν ἐσυστάλη νὰ χορεύσῃ, φορῶν στολὴν ἔξαλλον, ὡς γέγραπται, (ἤτοι βασιλικὸν στέφανον εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ αὐτοκρατορικὴν πορφύραν εἰς τὸ σῶμα, ἐπειδὴ ὑπερενίκα αὐτὸν ἡ χαρὰ) διὰ τί ἡμεῖς νὰ μὴ χορεύσωμεν πνευματικῶς σήμερον, καὶ νὰ κρατήσωμεν τὰς χεῖρας ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴν χαρὰν τῆς καρδίας μας; Ἂν ἐκεῖνος διὰ μίαν τυπικὴν σκιώδη καὶ ξυλίνην Κιβωτὸν ἔδειξε τόσην ὑπερβολικὴν χαρὰν, ὥστε ἔλαβεν αἰτίαν ἡ γυνή του Μελχὸλ νὰ τὸν καταφρονήσῃ· „ Καὶ Μελχὸλ ἡ „ θυγάτηρ Σαοὺλ διέκυψε διὰ τῆς θυρίδος, καὶ εἶδε τὸν Βασιλέα Δαβὶδ ὀρχούμενον καὶ „ ἀναπηδώμενον ἐνώπιον Κυρίου, καὶ ἐξουδένωσεν αὐτὸν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς ". (β'. Βασιλ. ς'. 16.) ἂν ἐκεῖνος, λέγω, οὕτως ἔχαιρε, πόσῳ μᾶλλον εἶναι δίκαιον νὰ δείξωμεν ἡμεῖς κάθε εἶδος πνευματικῆς χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως, διότι ἀνέστη ὁ Κύριος ὡς παντοδύναμος, καὶ τὸ γένος ὅλον τῶν ἀνθρώπων συνανέστησε;

Διὰ τί εἶπεν ὁ Μελῳδὸς ὅτι ἀνέστη ὁ Χριστὸς ὡς παντοδύναμος; Διὰ νὰ φανερώσῃ, ὡς προεἴπομεν, ὅτι τὸ ἐκ νεκρῶν αὐτὸν ἀναστῆναι ὑπερέβαινεν ὅλους τοὺς ὅρους τῆς φύσεως (διότι κοντὰ εἰς τοὺς Ἕλληνας ἡ τῶν σωμάτων ἀνάστασις ἐνομίζετο ἀδύνατος ὁμοῦ καὶ ἀπίστευτος)· ἐπειδὴ διὰ νὰ ἀναστηθῇ ἐχρειάζετο μίαν ἐνέργειαν τοῦ παντοδυνάμου κράτους τῆς Θεότητος· καὶ τοῦτο δηλῶν ὁ Παῦλος ἔλεγε· „ Κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ κρά- „ τους τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, ἣν ἐνήργησεν ἐν τῷ Χριστῷ (ὁ Πατὴρ δηλ.), ἐγείρας αὐτὸν ἐκ „ νεκρῶν ". (Ἐφ. α'. 19.) καὶ ἀλλαχοῦ· „ Καὶ γὰρ εἰ ἐσταυρώθη ἐξ ἀσθενείας (1), ἀλλὰ

---

(1) Τριχῶς νοουμένης τῆς ἀσθενείας κατὰ τὸν Ἱερὸν Θεοφύλακτον καὶ Ἰωάννην τὸν Ζωναρᾶν, ἢ τῆς ἀῤῥωστίας τοῦ σώματος, ἢ τῆς εἰς τὴν πίστιν σαθρότητος, ἢ καὶ τῶν ἐπιβουλῶν καὶ ἀτιμιῶν καὶ παθῶν, κατὰ τὸ τρίτον σημαινόμενον λέγεται εὖῶ ἡ ἀσθένεια τοῦ Κυρίου, ἐξ ἧς ἐσταυρώθη, ἐπειδὴ ὑπέμεινεν ἐπιβουλὰς καὶ ὕβρεις καὶ πάθη. Καθὼς λοιπὸν μωρίαν ὀνομάζει ὁ Παῦλος τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου (διότι οὕτως ἐνομίζετο ἀπὸ τοὺς ἀπίστους)· οὕτω λέγει ὅτι ὁ Χριστὸς ἐσταυρώθη ἀπὸ ἀσθένειαν τὴν νομιζομένην μὲν οὕτως ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους καὶ Ἕλληνας, μὴ οὖσαν δὲ τῇ ἀληθείᾳ.

ἀλλὰ ζῇ ἐκ δυνάμεως Θεοῦ". (β'. Κορ. ιγ'. 4.) Ὅρα δὲ ὅτι ὁ Μελῳδὸς εἶπεν „Ἀνέστη, ὅπερ σημαίνει „Αὐτὸς ἑαυτὸν ἀνέστησεν ὡς παντοδύναμος, καθὼς τὸ εἶπε μόνος· „Λύ„σατε τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν". (Ἰω. β'. 19.) Εἰδὲ λέγει ὁ Παῦλος ὅτι ὁ Πατὴρ ἤγειρεν αὐτὸν, τοῦτο εἶπε, διότι ἡ ἐνέργεια τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ εἶναι μία καὶ ἀδιαίρετος, καὶ ὅτι πάντα τὰ τοῦ Πατρὸς εἶναι καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ ἀντιστρόφως, ὅλα τὰ τοῦ Υἱοῦ εἶναι καὶ τοῦ Πατρός (1).

Ὠδὴ έ. Ὁ Εἱρμός.

„Ὀρθρίσωμεν ὄρθρου βαθέος, καὶ ἀντὶ μύρου τὸν ὕμνον προσοί„σωμεν τῷ Δεσπότῃ, καὶ Χριστὸν ὀψώμεθα, δικαιοσύνης Ἥλιον, „πᾶσι ζωὴν ἀνατέλλοντα.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Πάλιν καὶ εἰς τὸν Εἱρμὸν τοῦτον σμίγει ὁ Μελῳδὸς τὴν πέμπτην Ὠδὴν μὲ τὴν ἑορτὴν τῆς Ἀναστάσεως· ὅθεν ἐπειδὴ ὁ Ἡσαΐας ὁ ποιητὴς τῆς πέμπτης Ὠδῆς ἀναφέρει ὄρθρον· „Ἐκ νυκτὸς γὰρ, φησὶν, ὀρθρίζει τὸ πνεῦμά μου πρὸς σὲ ὁ Θεός" (Ἡσ. κϛ'. 9.) ὁμοίως καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς περὶ τῆς ἀναστάσεως ἀναφέρων, λέγει· „Τῇ μιᾷ „τῶν Σαββάτων (ἤτοι τῇ Κυριακῇ) ὄρθρου βαθέος ἦλθον γυναῖκες ἐπὶ τὸ μνῆμα, φέ„ρουσαι ἃ ἡτοίμασαν ἀρώματα" (Λουκ. κδ'. 1.) τούτου χάριν ὁ θεσπέσιος Ἀσματογράφος ἑνώσας καὶ τὰ δύω ταῦτα, στρέφεται εἰς τὸν εὐσεβῆ λαὸν τῶν Χριστιανῶν καὶ λέγει οὕτω· Ἐλᾶτε καὶ ἡμεῖς, φιλέορτοι ἀδελφοὶ, ἂς μιμηθῶμεν τὰς μυροφόρους ἐκείνας γυναῖκας, καὶ σηκωθέντες ἀπὸ τὴν κλίνην κατὰ τὸν βαθὺν ὄρθρον, ἂς προσφέρωμεν εἰς τὸν ἀναστάντα Δεσπότην ὕμνους ἁρμοδίους τῇ αὐτοῦ ἀναστάσει, καθὼς αἱ μυροφόροι ἐπρόσφεραν τὰ μῦρα εἰς αὐτόν, καὶ ἂς μὴ ῥουχαλίζωμεν κοιμώμενοι εἰς τὴν κλίνην ὅλην τὴν νύκτα· ἂς ἀγρυπνήσωμεν, ἀδελφοὶ, κατὰ τὴν νύκτα ταύτην τῆς λαμπροφόρου τοῦ Πάσχα Κυριακῆς, ψάλλοντες ὕμνους καὶ δοξολογίας μέχρι τοῦ ὄρθρου· οὕτω γὰρ ἐποίουν καὶ οἱ παλαιοὶ ἐκεῖνοι Χριστιανοὶ, καὶ λαμπάδας ἀνάπτοντες, ἀγρύπνουν ὅλην τὴν νύκτα ταύτην ἕως τῆς ἑβδόμης ὥρας, προσμένοντες τὴν τοῦ Κυρίου ἀνάστασιν· καθὼς λέγει τοῦτο ὁ Θεολόγος Γρηγόριος· „Καλὴ μὲν οὖν καὶ ἡ χθὲς ἡμῖν λαμπροφορία καὶ φωταγωγία, „ἣν ἰδίᾳ τε καὶ δημοσίᾳ συνεστησάμεθα, δαψιλεῖ τῷ πυρὶ τὴν νύκτα καταφωτίζοντες" (Λόγ. εἰς τὸ Πάσχα). Ἐὰν ὅμως ἐσεῖς, Χριστιανοὶ, ὅλην τὴν νύκτα δὲν ἐμπορεῖτε νὰ ἀγρυπνῆτε, σηκωθῆτε κἂν κατὰ τὸν βαθὺν ὄρθρον μετὰ τὸ μεσονύκτιον διὰ νὰ ἑορτάζετε τὴν ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου. Καὶ ἐπειδὴ μετὰ τὸν ὄρθρον φυσικῷ τῷ τρόπῳ ἀνατέλλει ὁ Ἥλιος, διὰ τοῦτο ἡμεῖς, ἐὰν ἀγρυπνῶμεν, θέλομεν ἰδεῖ διὰ τῆς πίστεως τὸν νοητὸν Ἥλιον τῆς δικαιοσύνης Χριστὸν νὰ ἐκβαίνῃ ἀπὸ τὸν τάφον, ὡς ἀπὸ ἀνατολικὸν ὁρίζοντα καὶ νὰ ἀνατέλλῃ τὴν ἀληθινὴν ζωὴν εἰς ἡμᾶς τοὺς πιστεύοντας.

Τρο-

(1) Ἔφη καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος· „Ἀπεστάλη μέν, ἀλλ' ὡς ἄνθρωπος, διπλοῦς γὰρ ἦν· εἰδὲ „καὶ ὡς Θεὸς, τί τοῦτο; Τὴν εὐδοκίαν τοῦ Πα„τρὸς ἀποστολὴν εἶναι νόμισον, ἐφ' ὃν ἀναφέρει τὰ „ἑαυτοῦ, καὶ ὡς ἀρχὴν τιμῶν ἄχρονον, καὶ τοῦ „μὴ δοκεῖν εἶναι ἀντίθεος. Ἐπεὶ καὶ παραδεδόσθαι „λέγεται, ἀλλὰ καὶ ἑαυτὸν παραδεδωκέναι γέγρα„πται· καὶ ἐγηγέρθαι παρὰ τοῦ Πατρὸς καὶ ἀνει„λῆφθαι, ἀλλὰ καὶ ἑαυτὸν ἀνεστακέναι καὶ ἀνελη„λυθέναι πάλιν· ἐκεῖτα τῆς εὐδοκίας, ταῦτα τῆς „ἐξουσίας" (Λόγ. εἰς τὸ Πάσχα). Ἔφη δὲ καὶ ὁ Ζωναρᾶς· „Καὶ τὸ τῷ Πατρὶ ἐπιγράφεσθαι τὰ „κατορθωμένα τῷ Υἱῷ εὐσεβὲς, καὶ αὐτῷ δὲ τῷ „Υἱῷ ἀνατιθέναι ταῦτα οὐκ ἀποδεκτέον· Θεὸς „γὰρ κἀκεῖνος ὁμοσθενὴς καὶ πάντα ἐπίσης δυνά„μενος τῷ Πατρί". (Ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῆς Ὀκτωήχου).

Τροπάριον.

„ Τὴν ἄμετρόν σου εὐσπλαγχνίαν οἱ ταῖς τοῦ Ἅδου σειραῖς συμε-
„ χόμενοι δεδορκότες, πρὸς τὸ φῶς ἠπείγοντο, Χριστέ, ἀγαλλομέ-
„ νῳ ποδὶ, Πάσχα κροτοῦντες αἰώνιον.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸ παρὸν Τροπάριον ἐρανίζεται ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸν Προφήτην Ἡσαΐαν καὶ ἀπὸ τὸν Προφήτην Δαβίδ· ὁ μὲν γὰρ Ἡσαΐας λέγει· „ Καιρῷ δεκτῷ ἐπήκουσά σου, καὶ ἐν ἡμέ-
„ ρᾳ σωτηρίας ἐβοήθησά σοι, καὶ ἔπλασά σε, καὶ ἔδωκά σε εἰς διαθήκην Ἐθνῶν, λέ-
„ γοντα τοῖς ἐν δεσμοῖς, ἐξέλθετε, καὶ τοῖς ἐν τῷ σκότει, ἀνακαλύπτεσθε“· (Ἡσ. μθ'. 8.) ὁ δὲ Δαβὶδ φάσκει· „ Κύριος λύει πεπεδημένους“. (Ψαλ. ρμέ. 6.) Ἐπιστρέφων λοιπὸν πρὸς τὸν ἀναστάντα Χριστὸν, οὕτω λέγει· Ὦ θεάνθρωπε Ἰησοῦ Χριστὲ, οἱ ἀπ' αἰῶνος δεδεμένοι ὑπάρχοντες ἀπὸ τὰ νοητὰ δεσμὰ τοῦ ᾅδου, βλέποντες τὴν ἰδικήν σου ἄμετρον εὐσπλαγχνίαν καὶ συγκατάβασιν, διὰ τὴν ὁποίαν ἐκαταδέχθης νὰ καταβῇς ἕως εἰς αὐτὸν τὸν ᾅδην ἵνα ἐλευθερώσῃς ἐκείνους ἀπὸ τὸ σκότος, καὶ ἀναβιβάσῃς εἰς τὸ φῶς τῆς οὐρανίου σου βασιλείας, τοῦτο βλέποντες ἐκεῖνοι, ἐσπούδαζον νὰ φθάσουν εἰς τὸ ποθούμενον φῶς μὲ ποδάρια ἀγαλλόμενα· τοῦτο δὲ εἶπεν ὁ Μελῳδὸς διὰ νὰ φανερώσῃ τὴν ὑπερβολικὴν ἐκείνων χαρὰν, ἥτις πλημμυροῦσα ἐν τῇ καρδίᾳ, ἐχύνετο καὶ εἰς τὰ ἔξω μέλη τοῦ σώματος ἕως εἰς αὐτοὺς τοὺς πόδας, καὶ ἔκαμνε τούτους νὰ τρέχουν μὲ ἀγαλλίασιν. Καὶ πῶς δὲν ἔπρεπε νὰ ἀγαλλιάσουν τὰ ποδάρια ἐκείνων τῶν πεπεδημένων εἰς τόσους αἰῶνας, ἀφ' οὗ ἐλύθησαν ἀπὸ τὰς νοητὰς ἁλυσίδας καὶ τὰ δεσμὰ, καὶ ἐλευθεροδρόμησαν ἀπὸ τὸ σκότος εἰς τὸ φῶς; Βέβαια οὕτως ἦτον ἀκόλουθον διὰ νὰ κάμουν οἱ τῇ ἀνελπιστίᾳ πεπεδημένοι (1).

Οἱ αὐτοὶ δὲ ἐκ τῆς χαρᾶς κινούμενοι ἐκρότουν τότε καὶ ἐώρταζον ἀληθινὸν καὶ αἰώνιον Πάσχα, ἀνυμνοῦντες τὸν ἀναστάντα, καὶ ὄχι καθὼς ἑορτάζουσιν αὐτὸ οἱ ἐκ περιτομῆς Ἰουδαῖοι, τυπικὸν μόνον καὶ προσωρινὸν καὶ τῷ παρόντι βίῳ συγκαταλυόμενον· ἢ, κατὰ τὸν ἀνώνυμον ἑρμηνευτὴν, Πάσχα αἰώνιον ἐκρότουν οἱ ἐκ τοῦ ᾅδου ἐλευθερωθέντες τὴν ἰδίαν ἀπολύτρωσιν καὶ ἐλευθερίαν. Ὅτι δὲ ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω λόγια τοῦ Ἡσαΐου ἐπάρθη τὸ παρὸν Τροπάριον φανερὸν εἶναι ἀπὸ τὰ ἀπόλουθα· καθὼς γὰρ ὁ Ἡσαΐας δύω τινὰ ἀναφέρει, ἐλευθερίαν τῶν ἐν δεσμοῖς πεπεδημένων καὶ ἀνακάλυψιν τῶν ἐν τῷ σκότει εὑρισκομένων· οὕτω καὶ ὁ θεῖος Ἰωάννης δύω ἐδῶ ἀναφέρει, πεπεδημένους μὲ τὰς σειρὰς (ἤτοι σχοινία τοῦ Ἅδου), καὶ ἀνακαλυπτομένους ἀπὸ τὸ σκότος.

Σημείωσαι δὲ ὅτι ὅσα λέγονται ἐδῶ περὶ τοῦ ᾅδου, οὐ λέγονται πραγματικῶς καὶ σωματικῶς, ἀλλὰ νοητῶς καὶ κατὰ προσωποποιΐαν· οὔτε γὰρ οἱ ἐν τῷ ᾅδῃ εὑρισκόμενοι ἔχουσι σῶμα καὶ πόδας, ψυχαὶ γυμναὶ σωμάτων ὑπάρχοντες, οὔτε ὁ ᾅδης εἶναι κανένα ζωντανὸν ἢ λογικὸν πρᾶγμα, οὔτε σειρὰς αἰσθητὰς ἔχει καὶ δεσμὰ διὰ νὰ δένῃ τοὺς ἐν αὐτῷ εὑρισκομένους, ἀλλὰ νοητάς· οὕτω γὰρ καὶ ὁ Κορυφαῖος Πέτρος λέγει περὶ τῶν νοητῶν σειρῶν τῶν Δαιμόνων· „ Ὁ Θεὸς Ἀγγέλων ἁμαρτησάντων οὐκ ἐφείσατο, ἀλλὰ
„ σειραῖς ζόφου ταρταρώσας, παρέδωκεν εἰς κρίσιν τετηρημένους“· (β'. Πέτρ. β'. 4.) ἔξω μόνον ἂν θέλῃ τινὰς νὰ εἴπῃ ὅτι Ἅδης νοεῖται ὁ Διάβολος ὁ τοῦ Ἅδου πρωταίτιος καὶ ἄρχων, ὡς καὶ ἄλλοτε εἴπομεν.

Τρο-

(1) Κατὰ γὰρ τὸν Ζωναρᾶν ἐν τῷ Γ'. ἤχῳ τῆς Ὀκτωήχου· „ Δέσμιοι ὥσπερ ἐν τῷ ᾅδῃ ἦσαν οἱ
„ ἄνθρωποι καὶ ὑπὸ τοῦ θανάτου κατεῖχοντο, ἀνελ-
„ πιστίᾳ πεδούμενοι τὸ ἐκεῖθεν ἀνακληθῆναί ποτε“· „ οἱ μὲν γὰρ Δίκαιοι ἤλπιζον ἀνάστασιν, ὡς οὗτος
„ ὁ θεοείκελος Πατὴρ (Ἰωάννης δηλ. ὁ Δαμασκηνὸς)
„ ἀλλαχόσε λέγει· „ Ἐμνημόνευόν σου αἱ κατα-
„ κλεισθεῖσαι τῷ ᾅδῃ ψυχαί, καὶ ἐκλείτουσαι τῶν
„ Δικαίων, καὶ παρὰ σοῦ σωτηρίαν προσηύχοντο“· „ οἱ δὲ ἄλλοι τῶν τεθνεώτων ἀνέλπιστον εἶχον τὴν
„ ἐκεῖθεν ἀπόδρασιν· τοῦ δὲ Κυρίου θανόντος καὶ
„ ἀναστάντος... ἐλύθησαν καὶ ἐκεῖνοι τοῦ τῆς ἀ-
„ νελπιστίας δεσμοῦ, πληροφορηθέντες ὅτι μέλλουν
„ ἐξαπάντος ἀναστῆναι“.

Τροπάριον.

„Προσέλθωμεν λαμπαδηφόροι τῷ προϊόντι Χριστῷ ἐκ τοῦ μνή-
„ματος ὡς Νυμφίῳ, καὶ συνεορτάσωμεν ταῖς φιλεόρτοις τάξεσι
„Πάσχα Θεοῦ τὸ σωτήριον.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Καθὼς εἰς τὸ ἀνωτέρω Τροπάριον παρεκίνησεν ἡμᾶς ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς νὰ ὀρθρίσωμεν μὲ τὰς μυροφόρους γυναῖκας εἰς δοξολογίαν τοῦ ἀναστάντος Σωτῆρος· οὕτω καὶ εἰς τὸ Τροπάριον τοῦτο, βλέπων τὸν εὐσεβῆ λαὸν τοῦ Χριστοῦ νὰ βαστάζῃ κηρία ἀναμμένα, ἀποδέχεται τὸ ἔργον τοῦτο ὡς θεάρεστον: ἤτοι τὴν κηροφορίαν καὶ λαμπαδηφορίαν (1)· διὸ παρακινεῖ ἡμᾶς εἰς αὐτὸ, παράδειγμα προβάλλων τὰς πέντε φρονίμους Παρθένους, αἵ τινες, μὲ τὸ νὰ εἶχον κεκοσμημένας τὰς λαμπάδας των, ἐμβῆκαν εἰς τὸν νοητὸν θάλαμον μαζὶ μὲ τὸν Νυμφίον Χριστόν. Λέγει λοιπὸν οὕτως ὁ Ἀσματογράφος· Ὦ Χριστώνυμοι λαοὶ τῶν ὀρθοδόξων, ἐλᾶτε νὰ πλησιάσωμεν εἰς τὸν Δεσπότην Χριστὸν, ὁ ὁποῖος σήμερον ἐκβαίνει ἀπὸ τὸν τάφον ὡς Νυμφίος ἀπὸ νυμφικὸν θάλαμον· ἂς πλησιάσωμεν δὲ εἰς αὐτὸν βαστάζοντες εἰς τὰς χεῖράς μας ἀναμμένας λαμπάδας κατὰ μίμησιν τῶν πέντε ἐκείνων φρονίμων Παρθένων. Λαμπάδας δὲ λέγω ὄχι μόνον τὰς ἐξωτερικὰς, τὰς κατεσκευασμένας ἀπὸ κηρίον, ἢ λάδι, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐσωτερικὰς, τὰς κατεσκευασμένας ἀπὸ ἀρετὰς, μάλιστα δὲ ἀπὸ ἐλεημοσύνην πλουσιοπάροχον· αὐτὴ γὰρ ἔχει νὰ στολίσῃ τὰς λαμπάδας μας, καὶ αὐτὴ ἔχει νὰ τὰς φυλάττῃ ἀσβέστους. Ἐὰν δὲ ἡ πρὸς τοὺς πτωχοὺς ἐλεημοσύνη ἡμῶν ἦναι ὀλίγη, ἀκολούθως καὶ τὸ ἔλαιον τῶν λαμπάδων μας θέλει ὀλι-

(1) Σημειοῦμεν ἐνταῦθα χάριν τῶν φιλολόγων ὅτι διὰ ἓξ αἴτια ἀνάπτονται ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ φῶτα, κηρία καὶ λαμπάδες καὶ λύχνοι. Πρῶτον, εἰς δόξαν Θεοῦ τοῦ ἀληθινοῦ φωτὸς τοῦ φωτίζοντος πάντα ἄνθρωπον· δεύτερον, πρὸς δίωξιν τοῦ σκότους τῆς νυκτὸς καὶ παρηγορίαν· ὅθεν ἔγραφεν ὁ θεῖος Ἱερώνυμος κατὰ Βιγλαντίου· „Κηρία οὐκ ἐ„πὶ λαμπρᾶς ἡμέρας ἀνάπτομεν, ἀλλ' ἵνα τὴν νυ„κτερινὴν ζόφωσιν ἀμωσγέπως παραμυθήσωμεν“· καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος· „Καλὴ μὲν καὶ ἡ χθὲς „ἡμῖν λαμπροφορία καὶ φωταγωγία, ἣν ἰδίᾳ τε καὶ „δημοσίᾳ συνεστησάμεθα, δαψιλεῖ τῷ πυρὶ τὴν νύ„κτα καταφωτίζοντες“ (Λόγ. εἰς τὸ Πάσχα)· τρίτον, εἰς σημεῖον χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης· ὅθεν εἶπεν ὁ ἀνωτέρω θεῖος Ἱερώνυμος· „Ἐν ταῖς ἀνὰ πᾶ„σαν τὴν Ἀνατολὴν Ἐκκλησίαις, ἐν ᾧ τὸ Εὐαγ„γέλιον ἀναγινώσκεται, ἀνάπτεται φῶτα καὶ τοῦ „Ἡλίου λαμπρῶς αὐγάζοντος, οὐχὶ τῳόντι πρὸς „ἀπέλασιν σκότους, ἀλλ' εἰς ἐπίδειξιν σημείου χα„ρᾶς καὶ φαιδρότητος“· τέταρτον, εἰς τιμὴν τῶν Μαρτύρων καὶ τῶν Ἁγίων· ὅθεν ἔλεγεν ὁ αὐτὸς Ἱερώνυμος· „Εἰδὲ καί τινες ἐκ τοῦ λαοῦ εἰς τιμὴν „τῶν Μαρτύρων τοῦτο ποιοῦσι (τὸ ἀνάπτειν δηλ. „κηρὺς καὶ λαμπάδας), τίς ἡ ἐντεῦθεν ζημία; (ἤ„τοι οὐδεμία) Καὶ ὅσοι ἄρα κηροὺς ἀνάπτουσι, „κατὰ τὴν πίστιν αὐτῶν μισθὸν ἔχουσιν· ὡς ὁ „Ἀπόστολος φησὶ „Καθὰ προαιρεῖται ἕκαστος“. ὅθεν καὶ ἐν τῇ κηδείᾳ τοῦ ἁγίου Ἱερομάρτυρος Κυπριανοῦ φωταγωγία ἐγένετο, ὡς ἱστόρησεν ὁ Διάκονος Πόντιος ὁ τὰ κατ' αὐτὸν βιογραφήσας. Πέμπτον, αἱ ἀναπτόμεναι λαμπάδες νοοῦνται ἀναγωγικῶς εἰς ἄλλο νόημα καὶ μυστήριον· αἰνίττονται γὰρ αὐταὶ τὸ φῶς τῶν καλῶν ἡμῶν ἔργων, καθὼς εἶπεν ὁ Κύριος· „Οὕτω λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπρο„σθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ „ἔργα, καὶ δοξάσωσι τὸν Πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς „Οὐρανοῖς“. Νοοῦνται δὲ αὐταὶ καὶ εἰς τὸ μυστήριον τῆς ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι φωταγωγίας· ὅθεν εἶπεν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος· „Αἱ λαμπάδες, ἅς „περ ἀνάψεις, τῆς ἐκεῖθεν φωταγωγίας μυστήριον, „μεθ' ἧς αἱ φαιδραὶ καὶ παρθένοι ψυχαὶ τῷ Νυμ„φίῳ Χριστῷ ἀπαντῶσι“. (Λόγ. εἰς τὸ Βάπτισ.) (ὅρα καὶ Κύριλλον τὸν Ἱεροσολύμων ἐν τῇ Α΄. Κατηχήσει, καὶ τὸν Αὐγουστῖνον εἰς τὸν ΙΕ΄. Ψαλμὸν, καὶ Εὐσέβιον εἰς τὸν βίον τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου βιβλ. Δ΄. κεφ. ΚΒ΄.) Ἔφη δὲ καὶ ὁ Ἱερώνυμος ὅτι ἐν τῇ ταφῇ τοῦ Ὁσίου Παύλου πολὺ πλῆθος ἠθροίσθη Κληρικῶν καὶ Μοναχῶν λαμπαδηφορούντων· καὶ ὁ Νύσσης τὰ αὐτὰ λέγει εἰς τὸν βίον τῆς Μακρίνης· καὶ ὁ Θεοδώριτος εἰς τὴν ἀνακομιδὴν τοῦ λειψάνου τοῦ θείου Χρυσοστόμου. (Ὅρα περὶ τούτου εἰς τὴν Ἱερὰν Τελετουργίαν σελ. 348.) Προστίθημι ἐνταῦθα καὶ ἕκτον αἴτιον, διὰ τὸ ὁποῖον ἀνάπτονται αἱ λαμπάδες: ἤτοι διὰ τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν τῶν ταύτας προσφερόντων, ὅσον γὰρ αὐταὶ ἀνάπτουσιν εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τοὺς ἁγίους, τοσοῦτον συγχωροῦνται αἱ ἁμαρτίαι ἐκείνων εἴτε ζώντων, εἴτε κεκοιμημένων, ὡς εἶπεν ὁ Μάρτυς Δημήτριος εἰς τὸν αὐτοῦ προσμονάριον, τὸν τὰς λαμπάδας κλέπτοντα.

ὀλιγοστεύσει, καὶ ἔχει νὰ κάμῃ αὐτὰς νὰ σβεσθοῦν εἰς ἕνα καιρὸν ὅπου δὲν εὑρίσκομεν πλέον πτωχοὺς νὰ ἐλεήσωμεν, καὶ διὰ τῆς ἐλεημοσύνης αὐτῶν νὰ εὐτρεπίσωμεν τὰς λαμπάδας μας· τὸ ὁποῖον ἄμποτε νὰ μὴ πάθωμεν, ἀλλὰ μάλιστα νὰ ἔχωμεν ἔλαιον πλούσιον εἰς τὰς λαμπάδας μας διὰ τῆς πρὸς τοὺς πτωχοὺς πλουσίας ἐλεημοσύνης, ἵνα ὑπαντήσωμεν τῷ νοητῷ Νυμφίῳ Χριστῷ, ὅς τις σήμερον ἐκβαίνει ἀπὸ τὸν τάφον, καὶ ἵνα ἔμβωμεν μαζὶ μὲ αὐτὸν εἰς τὸν οὐράνιον νυμφῶνα, αἰωνίως μὲ τοῦτον συναγαλλόμενοι.

Οὐ μόνον δὲ ἂς πλησιάσωμεν εἰς τὸν Χριστὸν λαμπαδηφοροῦντες, ἀλλὰ καὶ ἂς συνεορτάσωμεν μαζὶ μὲ τὰς φιλεόρτους τάξεις τῶν οὐρανίων Ἀγγέλων· ποθοῦσι γὰρ καὶ ἐκεῖναι νὰ ἑορτάζουν σήμερον, ὄχι μόνον διὰ τὴν ἀγάπην ὅπου ἔχουν εἰς τὸν ἀναστάντα Χριστὸν τὸν Δεσπότην των, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἀγάπην ὅπου ἔχουν εἰς ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς σήμερον διὰ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου ἀφθαρτισθέντας καὶ ἀθανατισθέντας· ὅθεν εἶπεν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος· „ Πείθομαι γὰρ κἀκείνας (τὰς Δυνάμεις τῶν Ἀγ„ γέλων) συναγάλλεσθαι καὶ συμπανηγυρίζειν σήμερον, εἴπερ εἰσὶ φιλάνθρωποι καὶ φι„ λόθεοι " (Λόγ. εἰς τὴν Χριστοῦ Γέννησιν)· ἄτοπον γὰρ πρᾶγμα εἶναι κατὰ ἀλήθειαν οἱ μὲν Ἄγγελοι νὰ ἑορτάζουν διὰ τὴν ἰδικήν μας σωτηρίαν, ἡμεῖς δὲ οἱ σωθέντες νὰ μὴ ἑορτάζωμεν μαζὶ μὲ ἐκείνους τοῦ θείου Πάσχα τὴν κοσμοσωτήριον ἑορτὴν, ἀλλὰ νὰ λυπούμεθα τρόπον τινὰ εἰς τὴν σωτηρίαν μας.

Λέγει δὲ καὶ ὁ Χρυσορρήμων εἰς τὸν Λόγον τοῦ Πάσχα, οὗ ἡ ἀρχὴ „ Εὔκαιρον σήμε„ ρον ". „ Σήμερον χαρὰ πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης καὶ εὐφροσύνη πνευματική· σήμερον καὶ „ τῶν Ἀγγέλων ὁ δῆμος, καὶ πασῶν τῶν ἄνω Δυνάμεων ὁ χορὸς διὰ τὴν τῶν ἀνθρώπων „ σωτηρίαν ἀγάλλονται. Ἐννόησον τοίνυν, ἀγαπητὲ, χαρᾶς μέγεθος, ὅτι καὶ αἱ ἄνω Δυ„ νάμεις ἡμῖν συνεορτάζουσι· συγχαίρουσι γὰρ τοῖς ἡμετέροις ἀγαθοῖς· καὶ γὰρ εἰ καὶ „ ἡμετέρα ἡ χάρις ἡ παρὰ τοῦ Δεσπότου, ἀλλὰ καὶ ἐκείνων ἡ ἡδονή· διὰ τοῦτο οὐκ „ ἐπαισχύνονται ἡμῖν συνεορτάσαι ". Καὶ πάλιν εἰς τὸν κατὰ μεθυόντων λόγον, καὶ εἰς τὴν Ἀνάστασιν οὕτω λέγει· „ Σήμερον ἐν γῇ χαρά· σήμερον ἐν Οὐρανῷ χαρά· εἰ γὰρ, „ ἑνὸς ἁμαρτωλοῦ ἐπιστρέφοντος, χαρὰ ἐπὶ γῆς καὶ Οὐρανοῦ, πολλῷ μᾶλλον, τῆς οἰκου„ μένης ἁπάσης ἐξαρπασθείσης τῶν χειρῶν τοῦ Διαβόλου, χαρὰ ἔσται ἐν Οὐρανῷ. Νῦν „ σκιρτῶσιν Ἄγγελοι· νῦν χαίρουσιν Ἀρχάγγελοι· νῦν τὰ Χερουβὶμ καὶ τὰ Σεραφὶμ με„ θ' ἡμῶν ἑορτάζει τὴν παροῦσαν ἑορτήν ".

Ὠδὴ ς'. Ὁ Εἱρμός.

„ Κατῆλθες ἐμ τοῖς κατωτάτοις τῆς γῆς, καὶ συμέτριψας μοχλοὺς „ αἰωνίους κατόχους πεπεδημένῳ, Χριστὲ, καὶ τριήμερος, ὡς ἐκ „ Κήτους Ἰωνᾶς, ἐξαμέστης τοῦ τάφου.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Καὶ τοῦτον τὸν Εἱρμὸν προσαρμόζει ὁ Μελῳδὸς τόσον μὲ τὴν ἕκτην Ὠδὴν τοῦ Ἰωνᾶ, ὅσον καὶ μὲ τὴν ἑορτὴν τῆς Ἀναστάσεως· δανεισάμενος γὰρ ἀπὸ τὸν Ἰωνᾶν τὸ ῥητὸν ἐκεῖνο τὸ λέγον· „ Κατέβην εἰς γῆν, ἧς οἱ μοχλοὶ κάτοχοι αἰώνιοι ", (Ἰω. β'. 6.) καὶ ἐπιστρέφων εἰς τὸν Χριστὸν, οὕτω λέγει πρὸς αὐτόν· Ὦ θεάνθρωπε Ἰησοῦ Χριστὲ, ἐσὺ κατέβης εἰς τὰ κατώτατα μέρη τῆς γῆς, εἰς τὸν ᾅδην· ἐκεῖ δὲ καταβὰς, ἐτσάκισας τοὺς μοχλὰς, οἵ τινες κατεκράτουν εἰς τὸν αἰῶνα τοὺς ἐν τῷ ᾅδῃ πεπεδημένους. Τὸ „ Κάτοχοι „ αἰώνιοι " δηλοῖ καὶ ὅτι οἱ μοχλοὶ ἐκεῖνοι ἦτον στερεῶς καὶ ἀσφαλῶς ἐῤῥιζωμένοι, καὶ δὲν ἐσυντρίφθησαν ἐκ τοῦ αἰῶνος ἀπὸ κανένα ἄνθρωπον.

Ὅθεν καὶ ὁ Σευῆρος προσαρμόζει εἰς τὸν Χριστὸν τὸ ῥητὸν τοῦτο περισσότερον παρὰ εἰς τὸν Ἰωνᾶν· καθότι ὁ μὲν Ἰωνᾶς πραγματικῶς δὲν κατέβη εἰς τὴν τοιαύτην γῆν, ἀλλὰ ὁ Κύριος, ὅς τις κατὰ τὴν προφητείαν τοῦ Ἡσαΐου πύλας χαλκᾶς συνέτριψε, καὶ μοχλοὺς σιδηροῦς συνέθλασεν· „ Ἐγὼ γὰρ, φησὶν, ἔμπροσθέν σου πορεύσομαι καὶ ὄρη ὁ„ μαλιῶ, θύρας χαλκᾶς συντρίψω, καὶ μοχλοὺς σιδηροῦς συνθλάσω, καὶ δώσω σοι θη„ σαυ-

„ σαυρους σκοτεινους ἀποκρύφους". (Ἡσ. μέ. 2.) ὥστε ἡ συντριβὴ τῶν μοχλῶν τοῦ Ἅ"δου ἐρανίσθη ἀπὸ τὸ ῥητὸν τοῦτο τοῦ Ἡσαΐου, καὶ ὄχι ἀπὸ τὸ ἀνωτέρω ῥητὸν τοῦ Ἰωνᾶ, καθότι εἰς αὐτὸ δὲν ἀναφέρεται συντριβή. Ἐπιφέρει δὲ ὁ Μελῳδὸς ὅτι ἀφ' ἧς ἐσὺ, Κύριε, ἐσύντριψας τοὺς μοχλοὺς τοῦ Ἅδου, ἀνέστης ἀπὸ τὸν τάφον τριήμερος, ὃν τρόπον καὶ ὁ Ἰωνᾶς ἐκβῆκεν ἀπὸ τὸ Κῆτος τριήμερος, καθὼς ὁ ἴδιος τὸ προεῖπες· „ Ὥσπερ ἦν „ Ἰωνᾶς ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ Κήτους τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας· οὕτως ἔσται ὁ Υἱὸς τοῦ „ ἀνθρώπου ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας". (Ματθ. ιβ'. 40.) Ὁ δὲ Θεοφόρος Μάξιμος ἀναγωγικῶς ἑρμηνεύει τὸ ἀνωτέρω ῥητὸν τὸ Ἰωνᾶ λέγων· „ Γῆν, „ τὴν παχεῖαν τῆς κακίας ἕξιν εἶπεν, αἰωνίους δὲ μοχλοὺς, τὰς συγκροτούσας τὴν χειρί- „ στην ἕξιν ἐμπαθεῖς προσπαθείας τῶν ὑλικῶν". (Κεφ. υβ'. τῆς ς'. ἑκατοντάδ. τῶν Θεολογικῶν) (1)

Τροπάριον.

„ Φυλάξας τὰ σήμαντρα σῶα, Χριστὲ, ἐξηγέρθης τοῦ τάφου ὁ τὰς „ κλεῖς τῆς Παρθένου μὴ λυμηνάμενος ἐν τῷ τόκῳ σου, καὶ ἀ- „ νέῳξας ἡμῖν Παραδείσου τὰς πύλας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸ νόημα ὅλον τοῦ παρόντος Τροπαρίου εἶναι τοιοῦτον. Καθὼς ἐσὺ, ὦ Θεάνθρωπε Χριστὲ, ὅταν ἐγεννήθης, ἐκβῆκες ἀῤῥήτως καὶ ὑπὲρ κατάληψιν ἀπὸ τὴν παρθενικὴν μήτραν τῆς ἁγίας σε Μητρὸς, χωρὶς νὰ λυμάνῃς (ἤτοι νὰ φθείρῃς) ὁλότελα τὰ κλεῖθρα τῆς παρ-

(1) Δύω πράγματα πρέπει νὰ σημειώσωμεν ἐν τῷ Τροπαρίῳ τούτῳ· πρῶτον πῶς εἶναι τριήμερος ἡ ἀνάστασις τοῦ Χριστῷ, καὶ δεύτερον διὰ τί ἔγινε τριήμερος. Καὶ περὶ μὲν τοῦ πρώτου λέγομεν ὅτι ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ἀρχίζει τὸ νυχθήμερον οὐχὶ ἀπὸ τὸ πρωΐ, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἑσπέραν· ὅθεν εἶπεν ὁ Σιναΐτης Ἀναστάσιος ὁ καὶ Ἱερομάρτυς· „ Κατὰ μὲν τὴν Μωσαϊκὴν τοῦ Κόσμου κα- „ σμοποιΐαν, ἀδύνατόν ἐστιν εἰπεῖν τὴν νύκτα προ- „ τερεύειν τῆς ἡμέρας· πρώτην γὰρ ἡ τοῦ ἀληθινοῦ „ φωτὸς φύσις τὴν ἡμέραν ἐδημιούργησε· καὶ λοιπὸν „ ἐγένετο ἑσπέρα, δύσαντος τοῦ φωτὸς, καὶ ἐγένε- „ το νύξ, καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα μία. Ἐπειδὴ „ δὲ, εἴτις ἐν Χριστῷ καινὴ κτίσις, ὡς φησιν ὁ Ἀ- „ πόστολος, ἡ Χριστοῦ Ἐκκλησία οὐκέτι τῇ Μω- „ σαϊκῇ ἐπιστήμῃ ἀκολουθεῖ, ἐπεὶ εὐρεθήσεται ὁ Χρι- „ στὸς Σαββάτῳ ἀνασταὶς ἐκ νεκρῶν· διὰ τοῦτο ᾠκονό- „ μησε καὶ προσέταξεν ὁ Θεὸς καὶ Ἰουδαίους ἀπὸ „ ἑσπέρας τῆς Παρασκευῆς ἄρχεσθαι τοῦ Σαββάτου, „ ἵνα μὴ ἔχωσιν εὔλογον πρόφασιν καθ' ἡμῶν, ἀρχο- „ μένων ἀπὸ ἑσπέρας τοῦ Σαββάτου τῆς Κυριακῆς· „ τοῦτο δὲ πεποίηκεν ὁ Θεός, ἵνα μάθῃς ὅτι ἀπὸ „ σκότους εἰς φῶς ἤλθομεν" (Ἐρωταποκρίσ. πζ'.). Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ Χριστὸς ἀπέθανε κατὰ τὴν ἐννάτην ὥραν τῆς μεγάλης Παρασκευῆς, ἡ δὲ Παρασκευὴ ἄρχισεν ἀπὸ τὴν ἑσπέραν τῆς μεγάλης Πέμπτης, ἰδοὺ μία ἡμέρα· ἀπὸ τοῦ μέρους γὰρ τὸ ὅλον λαμβάνεται· πάλιν ἀπὸ τὴν ἑσπέραν τῆς Παρασκευῆς ἕως τὴν ἑσπέραν τοῦ Σαββάτου εἶναι μία ἡμέρα ὁλόκληρος τὸ Σάββατον, ἤτις δευτέρα ἀριθμεῖται· ἀπὸ δὲ τὴν ἑσπέραν τοῦ Σαββάτου ἀρχίζουσα ἡ Κυριακὴ, τελειοῖ ἕως τὴν ἑσπέραν αὐτῆς· ἰδοὺ καὶ τρίτη ἡμέρα, ἧς μετὰ τὴν ἕκτην ὥραν τῆς νυκτὸς ἀνέστη ὁ Κύριος. Οὗτος ὁ ἀριθμὸς τῶν τριῶν ἡμερῶν τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου εἶναι ὁ πλέον πιθανώτερος". καὶ ἐν τῷ Λευϊτικῷ δὲ ὁ νόμος οὗτος τοῖς Ἰουδαίοις παρεδόθη ὑπὸ Θεοῦ προστάζοντος· „ Ἀπὸ ἑσπέρας „ ἕως ἑσπέρας σαββατιεῖτε τὰ Σάββατα ὑμῶν". (Λευ. κγ'. 32.) ᾧ τινι νόμῳ καὶ ἡ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἤδη ἀκολουθεῖ.

Περὶ δὲ τοῦ δευτέρου, ἤτοι διὰ τί τριήμερος ἡ ἀνάστασις τοῦ Κυρίου ἐγένετο, ταῦτα λέγει Μακάριος ὁ Χρυσοκέφαλος· „ Ἔδει γὰρ παρακαθημένων „ ἔτι τῶν φυλασσόντων καὶ εἴσω τῶν τριῶν ἡμερῶν „ τὸ θαῦμα γενέσθαι τῆς ἐγέρσεως, ὅτι τὸ μὲν ἐντὸς „ τοῦ καιροῦ τῆς ἀσφαλείας ἀνέγκλητον ἦν, ὕπο- „ πτον δὲ τὸ ὑστερῆσαι· καὶ τὸ μὲν ταχύτερον τῆς „ προθεσμίας δυνάμεως, τὸ δὲ βραδύτερον ἀσθε- „ νείας· ἠδύνατο μὲν γὰρ καὶ ἅμα τῇ τελευτῇ τῇ „ καὶ παρ' αὐτὴν τοῦ θανάτου τὴν ἀρχὴν αὐδις ἀ- „ ναστῆσαι τὸν ἴδιον ναόν· ἀλλ' ἵνα πιστωθῇ τὸ θα- „ νάτου τὸ μυστήριον, καὶ μηδενὶ λέγειν ἐξῇ ὡς „ μὴ τεθνηκέναι τοῦτον, τριταῖος ἀνέστη· ἵνα δὲ „ πάλιν μὴ πλέον ἐν τῇ νεκρώσει διαμείναντος συ- „ κοφαντηθῇ τὸ τῆς ἀναβιώσεως, οὐδ' αὐτὸ συντελε- „ σθῆναι ἠνέσχετο τοῦ τριημέρου τὸ διάστημα· ἀλ- „ λ' ἀνέστη μὲν καὶ πρὸ τῆς προθεσμίας, τὴν δὲ „ τῆς ἀναστάσεως ὥραν οὐδενὶ γνωστὴν ἐποιήσατο· „ ὅθεν οὐδὲ λέγειν περὶ ταύτης τοῖς Εὐαγγελισταῖς „ ἐξεγένετο· τὴν δὲ τῶν μυροφόρων ἄφιξιν καὶ τὴν „ τῶν μαθητῶν συνδρομὴν διασημαίνοντες, τῆς ἀγγε- „ λικῆς παρουσίας μάλιστα μέμνηνται". (Λόγ. εἰς τὴν Ἀνάστασιν). Ἐρανίσθη δὲ ταῦτα παρὰ τοῦ Χρυσορρήμονος ὁ Χρυσοκέφαλος.

παρθενίας της· τοιουτοτρόπως καὶ ὅταν ἀνέστης ἐφύλαξας σῶα καὶ ὁλόκληρα τὰ σήμαντρα: ἤτοι τὰς σφραγίδας τοῦ τάφου, μὲ τὰς ὁποίας ἐσφάλισάν αὐτὸν οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι· „ Οἱ δὲ πορευθέντες, φησὶν, ἠσφαλίσαντο τὸν τάφον, σφραγίσαντες τὸν λίθον „ μετὰ τῆς Κουστωδίας “. (Ματθ. κζ'. 66.) Διαπεράσας δὲ, Κύριε, ἀφθόρως καὶ ὑπὲρ λόγον τὰς δύω αὐτὰς κεκλεισμένας πύλας, τόσον τῆς παρθενικῆς κοιλίας, ὅσον καὶ τοῦ ἐσφραγισμένου τάφου, ἐκατώρθωσας τοῦτο τὸ μέγα καὶ θαυμάσιον ὄντως κατόρθωμα· διὰ μέσου γὰρ τῶν δύω αὐτῶν ἀνοιξες εἰς ἡμᾶς τὰς ἕως τότε κεκλεισμένας πύλας τοῦ Παραδείσου.

Πλὴν πρέπει νὰ ἠξεύρωμεν ὅτι μέχρι τούτου ὁμοιάζει ἡ ἁγία Παρθένος μὲ τὸν ἅγιον τάφον τοῦ Κυρίου, τὰ δὲ ἀκόλουθα εἶναι ἀνόμοια· ἡ μὲν γὰρ ἁγία Παρθένος ἔμεινεν εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα Παρθένος, καὶ ὥσπερ ἦτον πρὸ τόκου Παρθένος, καὶ ἐν τῷ τόκῳ Παρθένος, οὕτω καὶ μετὰ τόκον Παρθένος ἔμεινε, καὶ ἀεὶ Ἀειπάρθενος· κεκλεισμένη γὰρ αὕτη διεφυλάχθη, κατὰ τὸ πρὸς Ἰεζεκιὴλ εἰρημένον παρὰ Θεοῦ λόγιον· „ Υἱὲ ἀνθρώπου, „ ἡ πύλη αὕτη κεκλεισμένη ἔσται· οὐκ ἀνοιχθήσεται, καὶ οὐδεὶς οὐ μὴ διέλθῃ δι' αὐ„ τῆς, ὅτι Κύριος ὁ Θεὸς εἰσελεύσεται δι' αὐτῆς “· καὶ δὲν στέκει ἕως ἐδῶ, ἀλλὰ προσθέτει „ Καὶ ἔσται κεκλεισμένη “· (Ἰεζ. μδ'. 2.) (1) ὁ δὲ τάφος ὕστερα· ἀπὸ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου, καὶ ὕστερον ἀφ' οὗ ὁ Ἄγγελος ἀπεκύλισε τὸν λίθον ἀπὸ αὐτὸν ἀνοίχθη, αἱ δὲ μυροφόροι γυναῖκες ἐμβῆκαν εἰς αὐτόν· „ Εἰσελθοῦσαι, φησὶν ὁ Ἱερὸς Λου„ κᾶς, οὐχ εὗρον τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ “· (Λουκ. κδ'. 3.) ἀλλὰ καὶ ὁ Πέτρος καὶ ὁ Ἰωάννης εἰς τὸν αὐτὸν τάφον εἰσῆλθον, καὶ πρὸ αὐτῶν δὲ οἱ Ἄγγελοι εἰσέβηκαν εἰς αὐτόν. Καὶ τί λέγω ὅτι ἐμβῆκαν εἰς τὸν τάφον τοῦ Κυρίου Ἄγγελοι καὶ Ἀπόστολοι καὶ Μυροφόροι; Καὶ πολλοὶ Ῥωμαῖοι, καὶ πολλοὶ Βάρβαροι καὶ Ἕλληνες, οἱ κατὰ καιροὺς τὴν Ἱερουσαλὴμ κυριεύσαντες, ὅταν ἤθελον, ἔμβαινον εἰς αὐτόν.

Τροπάριον.

„ Σῶτερ μου τὸ ζῶν τε καὶ ἄθυτον Ἱερεῖον, ὡς Θεὸς σεαυτὸν ἐκ„ σίως προσαγαγὼν τῷ Πατρὶ, συμμέστησας παγγενῆ τὸν Ἀδὰμ „ ἀναστὰς ἐκ τοῦ τάφου.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τοῦτο τὸ Τροπάριον ἐρανίσθη ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸν εἰς τὸ Πάσχα λόγον Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, ὅπου ἐκεῖνος φησίν· „ Οὐδὲ ταύτας (τὰς θυσίας τὲ νόμου) ἀνιέρως παντελῶς „ ἀφῆκεν, οὐδὲ ἀσυντελεῖς, οὐδὲ μέχρι ψιλοῦ προϊούσας τοῦ αἵματος, ἀλλὰ τὸ μέγα καὶ „ ἄθυτον Ἱερεῖον, ἵν' οὕτως εἴπω, ὅσον ἐπὶ τῇ πρώτῃ φύσει (2), ταῖς νομικαῖς θυσίαις „ ἐγ-

(1) Ὅθεν αἰσχυνέσθωσαν οἱ Ἀντιδικαμαριανῖται, οἵτινες ἐτόλμησαν νὰ εἰποῦν οἱ παμμίαροι ὅτι μετὰ τὸ γεννῆσαι τὸν Σωτῆρα συνῆφθη ἡ Παρθένος τῷ Ἰωσὴφ, ὡς ἱστορεῖ ὁ Ἐπιφάνιος Τόμ. β'. κατὰ αἱρέσεων· ὅθεν λέγει ὁ Χρυσορρήμων· „ Τὴν οὕτω „ γενομένην Μητέρα, καὶ καινῶν ὠδίνων καὶ ξένων „ καταξιωθεῖσαν λοχευμάτων, οὐκ ἂν δίκαιος ὢν ὁ „ Ἰωσὴφ ὑπέμεινε λοιπὸν γνῶναι “. (Ὁμιλ. Ε'. εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον) Εἰδὲ συγχίζει αὐτὸς τὸ „ Καὶ „ οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτὴν, ἕως οὗ ἔτεκε τὸν Υἱὸν αὐ„ τῆς τὸν πρωτότοκον “, ἂς ἀκούσουν πῶς θαυμαστῶς ἑρμηνεύει αὐτὸ ὁ αὐτὸς Χρυσορρήμων· „ Τὸ „ Ἕως, ἐνταῦθα εἴρηκεν, οὐχ ἵνα ὑποπτεύσῃς ὅ„ τι μετὰ ταῦτα αὐτὴν ἔγνω, ἀλλ' ἵνα μάθῃς ὅτι „ πρὸ τῶν ὠδίνων πάντως ἀπέραθος ἦν ἡ Παρθένος. „ Τίνος ἕν ἕνεκεν φησὶ τὸ „ Ἕως οὗ ἔτεκεν “; Ὅτι „ ἔθος τῇ Γραφῇ τοῦτο πολλάκις ποιεῖν, καὶ τὴν „ ῥῆσιν ταύτην μὴ ἐπὶ διωρισμένου τιθέναι χρόνου· „ καὶ γὰρ καὶ ἐπὶ τῆς Κιβωτὸς φησὶν „ Οὐχ ὑπέ„ στρεψεν ὁ Κόραξ, ἕως ἐξηράνθη ἡ γῆ· καὶ τοιγε„ οὐδὲ μετὰ ταῦτα ὑπέστρεψε· καὶ περὶ τοῦ Θεοῦ „ δὲ διαλεγομένη φησίν· „ Ἀπὸ τοῦ αἰῶνος καὶ ἕως „ τοῦ αἰῶνος σὺ εἶ “, οὐχ ὁρᾷς τιθεῖσα ἐνταῦθα “.

(2) Ἐπειδὴ τὰ λόγια ταῦτα τοῦ Θεολόγου ἔχουσι κάποιαν δυσκολίαν, διὰ τοῦτο παραθέτω ἐδῶ χάριν τῶν φιλολόγων τὴν ἑρμηνείαν ὅπου ποιεῖ εἰς αὐτὰ ὁ σχολιαστὴς Νικήτας· „ Μέγα καὶ ἄθυτον ὀνομάζει „ τὸν Χριστὸν ἱερεῖον· μέγα μὲν ἁπλῶς, ἀλλ' οὐ „ μεῖζον, τὴν συγκρισιν ὅλως φεύγων τὴν πρὸς ἕτε„ ρον· ἱερεῖον δὲ, ὡς ὑπὲρ τοῦ Κόσμου σφαγιαζόμε-

„ νον

„ ἐγκαταμέμικται· καὶ οὐ μικρᾶ μέρους τῆς οἰκουμένης, οὐδὲ πρὸς ὀλίγον, ἀλλὰ παντὸς
„ τοῦ Κόσμου καὶ διαιωνίζον καθάρσιον“· ὁμοίως ἐρανίσθη τοῦτο καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο νόη-
μα ὅπου ἀναφέρει εἰς τὸν ἴδιον λόγον ὁ Θεολόγος· ἀπορήσας γὰρ αὐτὸς ἐκεῖ πρῶτον εἰς
ποῖον ἔδωκε τὸ αἷμα ὁ Μονογενὴς, ἆρά γε εἰς τὸν ἀντικείμενον ἐχθρὸν, ἢ εἰς τὸν Θεὸν καὶ
Πατέρα, λύει ἔπειτα τὴν ἀπορίαν, καὶ κρίνει δίκαιον ὅτι ὁ Πατὴρ ἔλαβε τὸ αἷμα τοῦ
Υἱοῦ· ὄχι ὅτι ἐζήτησεν αὐτὸ ἀπὸ τὸν Υἱὸν, ἢ ὅτι τὸ ἐχρειάσθη, ἀλλὰ ἔλαβεν αὐτὸ
διὰ τὴν οἰκονομίαν, καὶ διότι ἐχρειάσθη νὰ ἁγιασθῇ ὁ ἄνθρωπος μὲ τὴν ἀνθρωπότητα
τοῦ Χριστοῦ, ἵνα αὐτὸς ὁ Πατὴρ ἐλευθερώσῃ ἡμᾶς ἀπὸ τὸν τύραννον Διάβολον, καταδι-
κάσας αὐτὸν μὲ βίαν, καὶ ἐπιστρέψῃ ἡμᾶς εἰς τὸν ἑαυτόν του διὰ μέσου τοῦ Υἱοῦ,
μεσιτεύσαντος ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ εἰς τιμὴν τοῦ Πατρὸς οἰκονομήσαντος τὴν προσφορὰν τοῦ
ἰδίου αἵματος.

Ταῦτα λοιπὸν τὰ δύω (τὸ ἄθυτον Ἱερεῖον, καὶ τὴν προσφορὰν τὸ αἵματος τὸ Χριστὸ)
ἐρανισθεὶς ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸν Θεολόγον, ἐπιστρέφει πρὸς τὸν Κύριον καὶ λέγει· Ὦ Σω-
τήρμου, ὅς τις εἶσαι τὸ ζωντανὸν καὶ ἄθυτον Ἱερεῖον, ὅσον ἐπὶ τῇ πρώτῃ φύσει, ἤγουν
ἐπὶ τῇ φύσει τῆς Θεότητος, ταὐτὸν εἰπεῖν, καθὸ εἶσαι Θεὸς, Σὺ καθὸ μὲν Θεὸς ἔμεινας
ζῶν καὶ ἄθυτος, καθὸ δὲ ἄνθρωπος, ὡς θύτης (ἤτοι Ἀρχιερεὺς) ἅμα καὶ θῦμα ἐπρόσ-
φερες θεληματικῶς τὸν ἑαυτόν σου εἰς τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα, καὶ εἰς τὰς χεῖρας ἐκείνου
καὶ τὸ αἷμά σου καὶ τὸ πνεῦμά σου: ἤτοι τὴν ἁγίαν ψυχήν σου παρέδωκας, καὶ ὕστως ἐτύ-
θης μὲν καὶ ἀπέθανες καθὸ ἄνθρωπος, ἀλλ' ὅμως καθὸ Θεὸς ἀνέστης ἀπὸ τὸν τάφον,
ἑνώσας πάλιν τὴν ψυχήν σου μετὰ τοῦ σώματος καὶ ζωοποιήσας αὐτό· καὶ ὄχι μόνον
τοῦτο, ἀλλὰ καὶ συνανέστησας μαζὶ μὲ τὸν ἑαυτόν σου καὶ τὸν Ἀδὰμ παγγενῆ: ἤτοι μὲ
ὅλον τὸ γένος του.

Ὠδὴ ζ'. Ὁ Εἱρμός.

„ Ὁ Παῖδας ἐκ καμίνου ῥυσάμενος, γενόμενος ἄνθρωπος, πάσχει ὡς
„ θνητὸς, καὶ διὰ πάθους τὸ θνητὸν ἀφθαρσίας ἐνδύει εὐπρέ-
„ πειαν, ὁ μόνος εὐλογητὸς τῶν Πατέρων Θεὸς καὶ ὑπερένδοξος.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὁ Χριστὸς, λέγει, ὅς τις καθὸ Θεὸς ἐσυγκατέβη τὸ παλαιὸν εἰς τὴν Βαβυλωνίαν κά-
μινον εἰς εἶδος καὶ μορφὴν Ἀγγέλου, καὶ διέσωσε τοὺς τρεῖς Παῖδας ἀβλαβεῖς ἀπὸ τὴν
φλόγα τῆς καμίνου, ὥστε δὲν ἠνώχλησεν αὐτοὺς τὸ πῦρ οὐδὲ μέχρι τριχός· „ Ὁ δὲ Ἄγ-
„ γελος, φησὶ, Κυρίου συγκατέβη ἅμα τοῖς περὶ τὸν Ἀζαρίαν εἰς τὴν κάμινον, καὶ ἐξε-
„ τίναξε τὴν φλόγα τοῦ πυρὸς ἐκ τῆς καμίνου, καὶ ἐποίησε τὸ μέσον τῆς καμίνου ὡς
„ πνεῦμα δρόσου διασυρίζον, καὶ οὐχ ἥψατο αὐτῶν τοκαθόλου τὸ πῦρ, οὐδὲ ἐλύπησεν,
„ οὐδὲ παρηνώχλησεν αὐτούς“· (Δαν. 25.) αὐτὸς ἐκεῖνος, λέγω, ὁ τοὺς τρεῖς Παῖδας
διασώσας, ὕστερον γενόμενος ἄνθρωπος ὡς ἐγὼ, καὶ πτωχεύσας τὴν ἰδικήν μου θνητότητα,
πάσχει καθὸ θνητός· πλὴν διὰ μέσου τοῦ ἰδίου πάθους ἐνδύει εὐπρέπειαν ἀφθαρσίας
τὸ θνητὸν φύραμα τοῦ Ἀδὰμ καὶ τὸ ἰδικόν μας· ἐπειδὴ ὄχι μόνον αὐτὸς ἐνεδύθη μετὰ
τὴν ἀνάστασιν εὐπρέπειαν καὶ ἀφθαρσίαν καθὸ ἄνθρωπος, ὡς λέγει ὁ θεῖος Δαβίδ,
„ Ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν, εὐπρέπειαν ἐνεδύσατο“, (Ψαλ. υβ'. 1.) ἀλλὰ καὶ ἡμᾶς
τοὺς

„ νον κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα· ἄθυτον δὲ ὅσον ἐπὶ
„ τῇ πρώτῃ φύσει, τουτέστιν ἐπὶ τῇ Θεότητι· αὐ-
„ τὴ γὰρ οὐκ ἔπαθεν, οὐδὲ ἐτύθη· πρώτη δὲ φύσις
„ ἡ Θεότης, ὡς ἀρχὴ οὖσα τῶν ἄλλων φύσεων, καὶ
„ ὡς κρείττων τῆς ἀνθρωπότητος. Καλέσας δὲ τὸν
„ αὐτὸν καὶ ἕνα Χριστὸν θυτὸν καὶ ἄθυτον, καὶ
„ αἰσθόμενος ὅτι ἔοικεν ὁ λόγος αἰνίγματι, ἐπήγα-
„ γε τό „ Ἵν' ὕστως εἴπω“ διὰ τὸ θαρρεῖσαι καὶ πα-
„ ραμυθήσασθαι τὸ τόλμημα... Λέγει δὲ αὐτὸ καὶ
„ Διαιωνίζον καθάρσιον καὶ πάσης τῆς οἰκουμένης,
„ οὐ κατὰ τὰς νομικὰς θυσίας· ἐκεῖναι γὰρ τὴν γῆν
„ μόνην τῶν Ἰουδαίων ἐκάθαιρον, καὶ μέχρι τινός,
„ καὶ ἐφ' ἁμαρτήματος ὡρισμένου“.

τοὺς φθαρέντας ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν ἐνέδυσε τὴν ἀφθαρσίαν δι' ὑπερβολὴν ἀγαθότητος, καὶ διὰ τὴν φυσικὴν οἰκειότητα καὶ συγγένειαν ὅπου εἶχεν ἡ παρ' αὐτοῦ προσληφθεῖσα ἀνθρωπότης μὲ τὴν ἰδικήν μας ἀνθρωπότητα.

Ὅτι δὲ ὁ ἐν μορφῇ Ἀγγέλου καταβὰς εἰς τὴν κάμινον καὶ διαφυλάξας ἀφλέκτους τοὺς τρεῖς Παῖδας ἦτον ὁ Μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἐμαρτύρησε καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς Ναβουχοδονόσορ, λέγων· „Ὡς δὲ ἐγὼ, ὁρῶ ἄνδρας τέσσαρας, λελυμένους καὶ περιπατοῦντας ἐν „μέσῳ τοῦ πυρὸς, καὶ διαφθορὰ οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς, καὶ ἡ ὅρασις τοῦ τετάρτου, ὁμοία „Υἱῷ Θεοῦ". (Δαν. γ'. 25.) καὶ πολλοὶ δὲ Πατέρες τὸν καταβάντα Ἄγγελον ἐν τῇ καμίνῳ ἐνόησαν ὅτι εἶναι ὁ τῆς μεγάλης βουλῆς τοῦ Πατρὸς Ἄγγελος, κατὰ τὸν Ἡσαΐαν. Ὅρα δὲ πῶς ὁ Μελῳδὸς προσφυῶς ἐσυνάρμοσε τὸν Εἱρμὸν τοῦτον καὶ μὲ τὴν ἑβδόμην Ὠδὴν τῶν τριῶν Παίδων, καὶ μὲ τὴν ἑορτὴν τῆς Ἀναστάσεως· καθὼς γὰρ οἱ τρεῖς Παῖδες ἐφυλάχθησαν ἀβλαβεῖς καὶ ἀδιάφθοροι ἀπὸ τὴν φλόγα τῆς καμίνου· οὕτω καὶ τὸ φθαρτὸν καὶ θνητὸν σῶμα τοῦ Κυρίου ὄχι μόνον ἐν τῷ τάφῳ δὲν ἔπαθε διαφθοράν (ἤτοι διάλυσιν εἰς τὰ ἐξ ὧν συνετέθη στοιχεῖα), ἀλλὰ καὶ τὴν ἀφθαρσίαν καὶ ἀθανασίαν προσέλαβεν.

Τροπάριον.

„Γυναῖκες μετὰ μύρων θεόφρονες ὀπίσω σου ἔδραμον· ὃν δὲ ὡς „θνητὸν μετὰ δακρύων ἐζήτουν προσεκύνησαν χαίρουσαι ζῶντα „Θεὸν, καὶ Πάσχα τὸ μυστικὸν σοῖς, Χριστὲ, Μαθηταῖς εὐηγ- „γελίσαντο.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τοῦτο τὸ Τροπάριον ἐδανείσθη ὑπὸ τοῦ Μελῳδοῦ ἀπὸ τὸ Ἆσμα τῶν ᾀσμάτων· οὕτω γὰρ ἐκεῖ ἡ νοητὴ νύμφη ψυχὴ ἀγαπητικῶς βοᾷ πρὸς τὸν νοητὸν Νυμφίον Χριστόν· „Μύρον „ἐκκενωθὲν ὄνομά σου· διὰ τοῦτο νεάνιδες ἠγάπησάν σε, εἵλκυσάν σε, ὀπίσω σε εἰς ὀσμὴν „μύρων σου δραμοῦμεν". (Ἆσμ. ά. 3.) Ἐκόλλησε δὲ καὶ ἐπροσάρμοσεν εὐφυῶς τὸ ῥητὸν τοῦτο τοῦ Ἄσματος μὲ τὴν ἱστορίαν τῶν Μυροφόρων, μὲ ὀλίγην ὅμως παραλλαγήν· καθότι ἐκεῖναι μὲν αἱ ἐν τῷ Ἄσματι ἀναφερόμεναι ἦτον νέαι, καὶ ἔτρεχον ὀπίσω τοῦ Νυμφίου διὰ νὰ μυρισθῶν ἀπὸ τὸ νοητὸν μῦρον ἐκείνου· αὗται δὲ αἱ Μυροφόροι ἦτον γεραιαὶ, καὶ ἔτρεχον διὰ νὰ μυρίσων ἐξεναντίας τὸν τεθαμμένον Νυμφίον Ἰησοῦν· δύναται ὅμως νὰ εἰπῇ τινὰς ὅτι καὶ αἱ Μυροφόροι αἱ τὰ μῦρα προσφέρουσαι εἰς τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου ἐπρόσφερον αὐτὰ διὰ νὰ μυρισθοῦν πνευματικῶς ἀπὸ ἐκεῖνον, καὶ ὅτι καὶ αἱ Μυροφόροι νεάνιδες ἦτον, ἐπειδὴ κατὰ τὴν ἀρετὴν ἦτον νέαι καὶ ἀκμάζουσαι· κατὰ δὲ τὰ ἄλλα ἁρμόζει καὶ εἰς τὰς Μυροφόρους τὸ ἀνωτέρω ῥητὸν τοῦ Ἄσματος· ἐπειδὴ αὗται ὄχι μόνον ἠγάπησαν τὸν Δεσπότην Χριστὸν, ὅστις εἶναι ὁ νοητὸς Νυμφίος τῶν ψυχῶν, καὶ ἔδραμον ὀπίσω αὐτοῦ, πάντα τὰ τοῦ Κόσμου καταλιποῦσαι, ἀλλὰ καὶ ἐτράβιξαν αὐτὸν μέσα εἰς τὰς καρδίας των, καὶ ἐκεῖ εἶχον αὐτὸν ἐντετυπωμένον διὰ τῆς ἀγάπης, καὶ τοῦτον ἐλάτρευον νοερῶς ὡς Θεὸν καὶ Κύριον, κατὰ τὸ ἄλλο ῥητὸν τῆς ᾀσματιζούσης Νύμφης τὸ λέγον· „Εὗρον ὃν ἠγάπησεν ἡ ψυχή μου· ἐκράτησα αὐτὸν καὶ οὐκ ἀφῆκα αὐτὸν, ἕως εἰσήγαγον „αὐτὸν εἰς οἶκον Μητρός μου καὶ εἰς ταμεῖον τῆς συλλαβούσης με". (Ἆσ. γ'. 4.) οἶκος δὲ καὶ ταμεῖον εἶναι ἡ τοῦ ἀνθρώπου καρδία· Μήτηρ δὲ καὶ συλλαβοῦσα εἶναι ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ ἡ τὰ πάντα κτίσασα καὶ αὐτὴν τὴν καρδίαν, κατὰ τοὺς ἑρμηνευτὰς τοῦ Ἄσματος, καὶ μάλιστα κατὰ τὸν Νύσσης Γρηγόριον καὶ τὸν Θεοφόρον Μάξιμον.

Ταῦτα λοιπὸν ἠξεύρων ὁ Θεῖος Ἰωάννης, οὕτω λέγει· Αἱ Θεόφρονες καὶ μυροφόροι γυναῖκες ἔδραμον ὀπίσω σου, Θεάνθρωπε Δέσποτα, μὲ μῦρα ὁμοῦ καὶ μὲ δάκρυα· καὶ τὰ μὲν μῦρα ἐπρόσφερον ἢ διὰ τιμὴν θεοπρεπῆ κατὰ τὸν Θεόδωρον, ἢ, μᾶλλον καὶ ἀληθέστερον εἰπεῖν, διὰ νὰ ἀλείψουν τὸ νεκρὸν σῶμά σου, κατὰ τὴν συνήθειαν ὅπου εἶχον οἱ Ἰουδαῖοι, ἵνα μείνῃ εὐῶδες καὶ μὴ πάθῃ κἀμμίαν δυσωδίαν· „Διαγενομένου γάρ, φησὶν, „(ἤτοι

„ (ἤτοι διαπεράσαντος) τοῦ Σαββάτου, Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ (1) καὶ Μαρία ἡ τοῦ Ἰα-
„κώβε καὶ Σαλώμη ἠγόρασαν ἀρώματα, ἵνα ἐλθοῦσαι ἀλείψωσιν αὐτόν". Ἐπειδὴ, κατὰ
τὸν Ἱερὸν Θεοφύλακτον, οὐδὲν μέγα, οὐδὲ ἄξιον τῆς τοῦ Ἰησοῦ Θεότητος ἐφρόνουν αἱ γυ-
ναῖκες αὗται, διὰ τοῦτο μῦρα ἠγόρασαν, καὶ νὰ ἀλείψουν τὸ νεκρὸν σῶμα τοῦ Κυρίου
ἐπροθυμοποιήθησαν· καὶ τὰ μὲν μῦρα διὰ τᾶτο ἐπρόσφερον, τὰ δὲ δάκρυα διὰ νὰ δείξων
τὴν θερμὴν ἀγάπην ὅπου εἶχον εἰς τὸν Διδάσκαλόν των Ἰησοῦν, ὑπὸ τῆς ὁποίας κατα-
φλεγόμεναι, ποταμηδὸν τὰ δάκρυα ἔχεον ἵνα μὲ αὐτὰ σβύσουν ὀλίγον τὴν φλόγα τῆς
καρδίας των· ὅθεν εἶπεν ὁ ἅγιος Ἰσαάκ· „Ὅταν κινηθῇ ἡ μνήμη τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ διανοίᾳ
„αὐτοῦ (τοῦ ἀγαπῶντος δηλ. τὸν Θεὸν), εὐθέως ἡ καρδία αὐτοῦ κινεῖται ἐν τῇ ἀγάπῃ
„αὐτοῦ, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ καταφέρουσι δάκρυα ψιλῶς· ἔθος γὰρ ἔχει ἡ ἀγάπη
„ἐκ τῆς μνήμης τῶν ἀγαπητῶν ἐξάπτειν δάκρυα". (Λόγ. πέ. σελ. 53.)

Ἐπρόσφερον ἀκόμη τὰ δάκρυα, διότι δὲν εὑρῆκαν τὸ ποθούμενον σῶμα τοῦ γλυκυτάτου
Ἰησοῦ· εἰ γὰρ εὕρισκον αὐτὸ, ἴσως ἤθελαν λάβειν ὀλίγην παρηγορίαν τῆς θλίψεως καὶ
ἀγάπης των· μὴ εὑροῦσαι δὲ τοῦτο ἀπαρηγορήτως λοιπὸν ἔκλαιον καὶ ἐδάκρυον, τὴν στέ-
ρησιν τοιούτου Διδασκάλε καὶ Εὐεργέτου καὶ Σωτῆρος μὴ φέρουσαι· ἠξεύρουσι γὰρ αἱ φι-
λόθεοι ψυχαὶ καὶ καρδίαι τί ἀξίζει ὁ Θεὸς καὶ ὁ Ἰησοῦς, καὶ διὰ τοῦτο, ὅταν τὸν στε-
ρηθοῦν, τρέχουν ἐπάνω καὶ κάτω, τὸν ζητοῦν ἐπιπόνως, καὶ χύνουν δι' αὐτὸν αἱματωμέ-
να δάκρυα· ὅθεν καὶ ὁ Δαβὶδ ἔκλαιεν ἀπαρηγόρητα διὰ τὴν τᾦ Θεᾦ στέρησιν· διὸ ἔλεγεν·
„Ἐγενήθη τὰ δάκρυά μου ἐμοὶ ἄρτος ἡμέρας καὶ νυκτὸς, ἐν τῷ λέγεσθαί μοι καθ' ἑκάστην
„ἡμέραν· ποῦ ἐστὶν ὁ Θεός σου"; (Ψαλ. μά. 3.)

Αἱ γυναῖκες λοιπὸν διὰ τᾶτο ἐπρόσφερον τὰ μῦρα καὶ τὰ δάκρυα· ὅθεν ἀκούσασαι ἀπὸ
τὸν ζητούμενον ἀναστάντα Χριστὸν νὰ τὰς εἰπῇ· Χαίρετε· καὶ τὸν Ἄγγελον νὰ λέγῃ εἰς
αὐτάς· „Ἀλλ' ὑπάγετε, εἴπατε τοῖς Μαθηταῖς αὐτοῦ καὶ τῷ Πέτρῳ ὅτι προάγει ὑμᾶς
„εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε, καθὼς εἶπεν ὑμῖν". (Μάρ. ιϛ'. 7.) ταῦτα,
λέγω, ἀκούσασαι, μετέβαλον μὲν τὰ δάκρυα εἰς χαρὰν, καὶ ἐσὲ τὸν Χριστὸν, ὅπου ἐζή-
τουν πρότερον ὡς θνητὸν, ἐπροσκύνησαν χαίρουσαι ὕστερον ὡς ζωντανὸν ὁμοῦ καὶ ὡς Θεὸν,
εὐηγγέλισαν δὲ καὶ εἰς τοὺς Ἀποστόλους σου τὸ Πάσχα τὸ μυστικὸν, τουτέστι τὴν σὴν
ἀνάστασιν. Βλέπε δὲ, ἀγαπητὲ ἀναγνῶστα, πόσην μεγάλην ὠφέλειαν προξενοῦσι τὰ δά-
κρυα· διότι αὐτὰ ἔκαμαν τὰς Μυροφόρους γυναῖκας νὰ ἰδοῦν τὸν ἀναστάντα Χριστόν· αὐ-
τὰ τὰς ἔκαμαν νὰ ἰδοῦν τοὺς Ἀγγέλους· αὐτὰ τὰς ἐκατάστησαν νὰ γένουν τῆς ἀναστά-
σεως

---

(1) Δὲν δύναμαι ἐδῶ νὰ σιωπήσω τὰ διηγήμα-
τα ὅπου ἀναφέρει ὁ ἅγιος Μόδεστος ὁ Πατριάρχης
Ἱεροσολύμων περὶ τῆς Μαγδαληνῆς Μαρίας· εἶναι
γὰρ ἀληθῶς γλαφυρὰ καὶ τοῖς φιλολόγοις πολυτό-
θητα ἅπερ διηγεῖται ὁ Κριτικώτατος Φώτιος ἐν
τῇ μυριοβίβλῳ ἀναγνώσει διακοσιοστῇ ἑβδομηκοστῇ
πέμπτῃ σελ. 834. ἔχει δὲ ὕτω. „Τὸν ἑβδομον α-
„ριθμὸν καὶ ἐπὶ τῆς ἀρετῆς καὶ ἐπὶ τῆς κακίας
„εὑρίσκομεν τὴν Γραφὴν παραλαμβάνουσαν. Εἰκότως
„οὖν τὴν Μαρίαν ἐκλέγεται τὴν Μαγδαληνὴν ὁ
„Σωτὴρ, ἀφ' ἧς ἐκβεβλήκει δαιμόνια ἑπτὰ, ἵνα
„τὸν ἄρχοντα τῆς κακίας δι' αὐτῆς ἀπελάσῃ τῆς
„ἀνθρωπίνης φύσεως· ὅτι, φησὶν, αἱ ἱστορίαι τὴν
„Μαγδαληνὴν ταύτην διὰ βίου παρθένον διδάσκουσι,
„καὶ μαρτύριον δὲ αὐτῆς φέρεται, ἐν ᾧ λέγεται
„διὰ τὴν ἄκραν αὐτῆς παρθενίαν καὶ καθαρότητα,
„ὡς ὕαλον αὐτὴν καθαρὸν τοῖς βασανισταῖς φαίνε-
„σθαι· ὅτι, φησὶ, μετὰ τὴν κοίμησιν τῆς Δεσποί-
„νης ἡμῶν Θεοτόκε πορευθεῖσα εἰς Ἔφεσον πρὸς τὸν
„ἠγαπημένον μαθητὴν (Ἰωάννην), ἐκεῖσε τὸν δρό-
„μον τὸν Ἀποστολικὸν διὰ τοῦ Μαρτυρίου ἡ μυρο-
„φόρος αὕτη Μαρία ἐτελείωσε, μὴ θελήσασα μέχρι
„τῆς τελευτῆς χωρισθῆναι τᾦ Παρθένου καὶ Εὐαγ-
„γελιστοῦ Ἰωάννου· ὅτι ὥσπερ, φησὶν, ἡ ἀπαρχὴ
„τῶν Ἀποστόλων Πέτρος ὠνομάσθη διὰ τὴν ἀσά-
„λευτον πίστιν, ἣν εἶχεν ἐπὶ Χριστὸν τὴν πέτραν·
„οὕτω καὶ αὕτη ἀρχηγὸς τῶν μαθητριῶν γενομέ-
„νη, διὰ τὴν καθαρότητα αὐτῆς καὶ τὸν πόθον
„ὃν εἶχεν εἰς αὐτὸν Μαρία ὁμωνύμως τῇ Μητρὶ
„παρὰ τοῦ Σωτῆρος προσηγόρευται· καὶ ὥσπερ
„τῷ Δεσπότῃ (Χριστῷ) τῶν μαθητῶν ἠκολούθει ὁ
„χορὸς· οὕτω τῇ Δεσποίνῃ καὶ Μητρὶ τοῦ Κυρίου
„ἠκολούθει τῶν μαθητευομένων γυναικῶν ὁ χορός·
„ἐθαύμαζον γάρ, φησὶ, ποτὲ οἱ μαθηταὶ, ὅτι μετὰ
„γυναικὸς ἐλάλει ὁ Κύριος· δῆλον ὡς οὐκ οὔσης
„τοιαύτης συνηθείας τῷ Κυρίῳ, ἀλλὰ τὸν εὐαγγελι-
„κὸν δρόμον τῆς Μητρὸς τᾦ Δεσπότῃ συνεξανυούσης
„τῷ Υἱῷ καὶ δημιουργῷ, καὶ αὗται αἱ μυροφόροι
„συνακολουθοῦσαι αὐτῇ, τῷ κοινῷ Δεσπότῃ ἐκ τῶν
„ὑπαρχόντων ἐν τοῖς ἀναγκαίοις καὶ τοῖς μαθηταῖς
„διηκόνουν". (Λόγ. εἰς τὰς Μυροφόρους.) Καὶ τοῦτο
δὲ προσσημειώμεν, ὅτι ἡ τῆς μυροφόρου καὶ ἰσαποστόλου ταύτης Μαρίας τῆς Μαγδαληνῆς ἱερὰ χεὶρ εὑρίσκεται ἐν τῇ ἱερᾷ καὶ σεβασμίᾳ μονῇ τᾦ νέᾳ Κοινοβίῳ τῆς Σιμωνόπετρας κατὰ τὸ Ἁγιώνυμον Ὄρος τᾦ Ἄθῳ, θαύματα βρύουσα καὶ χάριτας ἰαμάτων πηγάζουσα, ὡς ποταμὸς ἀένναος· καθὼς μαρτυροῦσιν οἱ ταύτην ἰδόντες καὶ μετ' εὐλαβείας ἀσπασάμενοι.

σεως πρῶται κήρυκες, καὶ νὰ χρηματίσουν τῶν Ἀποστόλων καὶ Εὐαγγελιστῶν τοῦ Κυρίου εὐαγγελίστριαι (1).

Διὰ τοῦτο καὶ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος ταύτην τὴν Σωτήριον συμβουλὴν δίδει εἰς κάθε ψυχὴν νὰ ἦναι πρόθυμος καὶ νὰ δακρύῃ, ἵνα ἀξιωθῇ νὰ ἀπολαύσῃ νοερῶς ἐκεῖνα ὅπου ἠξιώθησαν νὰ ἰδοῦν αἱ μυροφόροι αἰσθητῶς, οὕτω λέγων· „ Κἂν Μαρία τις ᾖς, κἂν ἡ ἄλλη Μαρία, κἂν Σαλώμη, κἂν Ἰωάννα, δάκρυσον ὀρθρία· ἴδε πρώτη τὸν λίθον ἠρμένον, „ τυχὸν δὲ καὶ τοὺς Ἀγγέλους καὶ Ἰησοῦν αὐτόν“ (Λόγ. εἰς τὸ Πάσχα). (2) Λέγει δὲ καὶ ὁ μέγας Ἀθανάσιος, πανηγυρίζων εἰς τὴν Καινὴν Κυριακὴν ταῦτα· „ Ἀνασὰς ὁ Χριστὸς, „ πρὸ τῶν μαθητῶν ταῖς γυναιξὶν ἑωρᾶτο, καὶ αἱ γυναῖκες τοῖς Ἀποστόλοις εὐηγγελίζοντο „ τὸ Χριστὸ τὴν ἀνάστασιν· καὶ τοῦτο εἰκότως· τὸ γὰρ κατὰ τῆς Εὔας ἔρειγμα (σύντριψις) „ τῷ Διαβόλῳ περιετρέπετο· ὅθεν γὰρ ὧδευσεν ἡ νόσος, ἐκεῖθεν ἡ θεραπεία προέρχεται· „ ὅθεν ὁ θάνατος ἤρξατο, ἐκεῖθεν ἡ ἀνάστασις φαίνεται· γυνὴ καὶ τῆς παραβάσεως αἰ„ τία καὶ τῆς ἀναστάσεως κήρυξ· ἡ τὸν πρῶτον Ἀδὰμ πρὸς πτῶσιν χειραγωγήσασα, τὸν „ δεύτερον Ἀδὰμ ἀναστάντα μαρτύρεται“. Ἔφη δὲ καὶ ὁ Χρυσόστομος· „ Εἴδετε ὅσης ἠξιώ„ θησαν τιμῆς αἱ γυναῖκες διὰ τὴν προσεδρίαν; μιμησώμεθα τούτων τὸν ζῆλον καὶ ἄνδρες, „ καὶ τιμήσωμεν κατὰ δύναμιν τὴν τῆς ἀναστάσεως ἡμέραν, οὐχὶ μύρα καὶ ἀρώματα βα„ στάζοντες αἰσθητὰ, ἀλλὰ τὴν ἀπὸ τῶν πράξεων τῆς ἀρίστης πολιτείας εὐωδίαν ἐπιφε„ ρόμενοι· καὶ καθάπερ αὗται μισθὸν τῆς ὑπομονῆς εἰλήφασι τὸ καταξιωθῆναι πρὸ τῶν „ ἄλλων ἁπάντων αὐτὸν θεάσασθαι τὸν Δεσπότην μετὰ τὴν ἀνάστασιν, καὶ τὰς πόδας „ κατασχεῖν καὶ προσκυνῆσαι· οὕτω καὶ ἡμῶν ἑκάστῳ ἔξεστιν, εἰ βουληθείημεν, ὐ μόνον „ τοὺς πόδας κατασχεῖν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ὅλον λαβεῖν“. (διὰ τῆς μεταληψέως δηλαδὴ) (Λόγ. εἰς τὴν ταφὴν καὶ Ἀνάστασιν Τόμ. ε'.) Ἀλλὰ καὶ ὁ τῆς Ἀλεξανδρείας θεσπέσιος Κύριλλος ἑρμηνεύων τὸ τοῦ Ἡσαΐου ἐκεῖνο „ Γυναῖκες ἐρχόμεναι ἀπὸ θέας δεῦτε· οὐ γὰρ „ λαὸς ἐστὶν ἔχων σύνεσιν“, (Ἡσ. κζ'. 11.) οὕτω λέγει· „ Οὐκοῦν ἀφιεμένῃ τῇ Ἰσραὴλ, „ ὑμεῖς αἱ σοφαὶ γυναῖκες, φησὶν (ὁ Ἰησοῦς), ἥκετε καὶ μάλα γοργῶς, εὐαγγελιζόμεναι τὴν „ ἀνάστασιν τοῦ τὸν θάνατον ἀποκτείναντος. Διὰ τί δὲ οὐχ οἱ μαθηταὶ τεθέανται πρῶ-

„ τοι

---

(1) Ὅτι δὲ γυνὴ πρώτη εἶδε τὸν ἀναστάντα, βαθέως τοῦτο ἀποδεικνύει ὁ Θεσσαλονίκης θεῖος Γρηγόριος οὕτω προοιμιάζων ἐν τῷ εἰς τὰς Μυροφόρους λόγῳ αὐτοῦ. „ Ἡ τοῦ Κυρίου ἀνάστασις τῆς ἀν„ θρωπίνης φύσεώς ἐστιν ἀνανέωσις, καὶ τοῦ πρώτου „ διὰ τὴν ἁμαρτίαν θανάτῳ καταπεσόντος Ἀδάμ, ᾧ „ διὰ θανάτου πρὸς γῆν· ὅθεν ἐπλάσθη, παλινδρομή„ σαντος, ἀναζώωσις καὶ ἀνάπλασις καὶ πρὸς ζωὴν „ ἀθάνατον ἐπανέλευσις. Ὥσπερ οὖν ἐκεῖνον τὴν ἀρ„ χὴν πλαττόμενον καὶ ζωούμενον εἶδεν οὐδεὶς ἀν„ θρώπων· οὕτω γὰρ ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τῶν ἀνθρώ„ πων τις ἦν, μετὰ δὲ τὸ λαβεῖν πνοὴν ζωῆς δι' ἐμ„ φυσήματος θείου, πρώτη τῶν ἄλλων εἶδε γυνή· „ πρώτη γὰρ Εὔα μετ' ἐκεῖνον ἦν ἐν ἀνθρώποις· οὕ„ τω καὶ τὸν δεύτερον Ἀδάμ, ὃς ἐστιν ὁ Κύριος, „ ἀνιστάμενον ἐκ νεκρῶν εἶδεν οὐδεὶς ἀνθρώπων· παρὼν „ γὰρ οὐδεὶς τῶν οἰκείων, οἵ τε τὸ μνῆμα φυλάσσον„ τες στρατιῶται τῷ φόβῳ σεισθέντες, ὡσεὶ νεκροὶ „ γεγόνασι. μετὰ δὲ τὸ ἀναστῆναι, πρώτη τῶν ἄλ„ λων εἶδε γυνή, καθάπερ ἠκούσαμεν εὐαγγελιζομένης „ τοῦ Μάρκου σήμερον“.

(2) Ταῦτα ἑρμηνεύει ὁ σχολιαστὴς Νικήτας. „ Μαρία Μαγδαληνὴ εἶναι κάθε ψυχὴ Πρακτικὴ κα„ θαρθεῖσα διὰ τοῦ λόγου τῶν εὐαγγελικῶν ἐντολῶν, „ ὡς ἀπὸ δαιμόνια ἀπὸ τὴν προσπάθειαν τῆς ἑβδομα„ τικῆς ταύτης ζωῆς· Σαλώμη δὲ εἰρήνη ἑρμηνευομένη, „ εἶναι ἡ ψυχὴ ἐκείνη ὅπου νικήσῃ τὰ πάθη, καὶ „ ὑποτάξῃ τὸ σῶμα εἰς τὴν ψυχὴν, καὶ διὰ θεωρίας „ πνευματικῶν νοημάτων τὴν τῶν ὄντων γνῶσιν περι„ λαμβάνουσα, καὶ διὰ τοῦτο εἰρήνην τελείαν ἔχουσα· „ Ἰωάννα δὲ περιστερὰ ἑρμηνεύεται, καὶ εἶναι ἡ ψυ„ χὴ ἐκείνη ἡ ἄκακος καὶ γονιμωτάτη εἰς τὰς ἀρε„ τὰς, ἡ ὁποία ἀπέβαλε κάθε πάθος μὲ τὴν πρακ„ τικὰ, καὶ εἶναι θερμὴ εἰς τὸ νὰ γεννᾷ τὰ πνευ„ ματικὰ νοήματα μὲ διάκρισιν. Ἐὰν τοιαύτη γένῃ „ ἡ ψυχή σου, ἀγαπητὲ, πήγαινε ὡς αἱ Μυροφόροι „ μετὰ προθυμίας καὶ σπουδῆς (ὁ γὰρ ὀρθρος ταχύ„ τητα καὶ σπουδὴν δηλοῖ) εἰς τὸν τάφον, ἤγουν εἰς „ τὸ βάθος, ἐν ᾧ εἶναι κεκρυμμένοι οἱ λόγοι τῶν „ ἐπιγείων καὶ ἀρανίων, ἢ καὶ εἰς τὴν ἰδικήν σου χαρ„ δίαν (λέγει γὰρ ὁ Θεοφόρος Μάξιμος ὅτι μνημεῖον „ ἐστὶ δεσποτικὸν ἡ ἑκάστου τῶν πιστῶν καρδία „ Κεφ. ξά. ἑκατοντ. τῶν Θεολογικῶν) καὶ ζήτησον „ μὲ δάκρυα νοητὰ καὶ αἰσθητὰ νὰ μάθῃς ἐὰν ἀνα„ στήθη ὁ ἐν σοὶ λόγος τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς γνώσεως· „ καὶ ἐὰν ζητήσῃς μὲ τοιοῦτον τρόπον, πρῶτον μὲν „ θέλεις ἰδεῖ νὰ σηκωθῇ ἀπὸ τὴν καρδίαν σου ὁ λί„ θος, ἤγουν ἡ πώρωσις τῆς ἀσαφείας τοῦ λόγου, καὶ „ ἀφ' οὗ αὐτὴ σηκωθῇ, θέλεις ἰδεῖ τοὺς Ἀγγέλους, „ ἤγουν τὰς κινήσεις τῆς συνειδήσεώς σα νὰ σοῦ κηρύτ„ τουν ὅτι ἀνέστη ὁ ἐν σοὶ διὰ κακίαν νεκρωθεὶς λόγος „ τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς γνώσεως· ἐπειδὴ εἰς τὴν ψυχὴν „ τοῦ φαυλοβίου ἀνθρώπου ὁ λόγος ὁ ὀρθὸς δὲν ἐνερ„ γεῖ, ἀλλὰ τρόπον τινὰ εἶναι νεκρός· καὶ εἰς ὅλον „ τὸ ὕστερον θέλεις ἰδεῖ καὶ αὐτὸν τὸν Θεὸν Λόγον „ νὰ σὲ ἐμφανίζεται εἰς τὸν νοῦν γυμνός καὶ χωρὶς „ τύπους καὶ σύμβολα· καὶ νὰ γεμίζῃ τὰς νοερὰς δυ„ νάμεις τῆς ψυχῆς σου ἀπὸ χάριν πνευματικήν“.

„ τοι τὸν τοῦ θανάτου τὸ κράτος παραλύσαντα Ἰησοῦν, ὤφθη δὲ γυναιξὶ, τὸ τῆς ἀποστο-
„ λῆς ἀξίωμα περιθείς; Πρὸς δὴ τοῦτο φαμὲν ὅτι γέγονεν ἄνθρωπος ὁ Μονογενὴς τοῦ Θεοῦ
„ Λόγος ἵνα θεραπεύσῃ τὸ ἀρρώστουν καὶ τῶν ἀρχαίων αἰτιαμάτων ἀπαλλάξῃ τὸν ἄν-
„ θρωπον. Ἔδει ἓν ἔδει χαρίσασθαι γυναιξὶ τὸ εὐαγγελίσασθαι πρώταις τὴν ἀνάστασιν·
„ ἐπειδὴ γὰρ ἡ πρώτη καὶ ἀρχαιοτέρα γυνὴ παρεκόμισε τὸν Ἀδὰμ εἰς παράβασιν ταῖς τοῦ
„ ὄφεως ὑπηρετοῦσα φωναῖς, καὶ γέγονεν αὕτη τοῦ θανάτου πρόξενος, πῶς οὐκ ἔδει τῶν οὖ-
„ τω δεινῶν ἐγκλημάτων ἀποκρούσασθαι τὰς αἰτίας διὰ τῆς ἀποστολῆς; ὃ γὰρ ἐπλεόνα-
„ σε, φησὶν, ἡ ἁμαρτία, ὑπερεπερίσσευσεν ἡ χάρις".

Τροπάριον.

„ Θανάτου ἑορτάζομεν μέκρωσιν, Ἅδου τὴν καθαίρεσιν, ἄλλης βιο-
„ τῆς αἰωνίου ἀπαρχὴν, καὶ σκιρτῶντες ὑμνοῦμεν τὸν αἴτιον, τὸν
„ μόνον εὐλογητὸν τῶν Πατέρων Θεὸν καὶ ὑπερένδοξον.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Εἰς τὸ Τροπάριον τοῦτο δείχνει ὁ Μελῳδὸς πόσα ἀγαθὰ ἀπολαύσαμεν ἀπὸ τὸν ἀνα-
στάντα Χριστόν· διότι, ἂν καὶ ἕνα πρᾶγμα φαίνεται ὅτι εἶναι τὸ ἑορταζόμενον ἡ Ἀνά-
στασις, μυρία ὅμως εἶναι τὰ καλὰ ὅπου συνῆλθε μὲ τὴν Ἀνάστασιν ἐχαρίσθησαν εἰς ἡμᾶς. Διὰ
τοῦτο δὲ λέγει ὁ χαριτώνυμος Ποιητὴς ὅτι ἡμεῖς οἱ ὀρθόδοξοι ἑορτάζομεν σήμερον τὴν
νέκρωσιν τοῦ θανάτου, διότι ἐπειδὴ ἡμεῖς ἐζήσαμεν ἐν τῷ ἀναστάντι Χριστῷ, ἐνεκρώθη
ὁ θάνατος, τουτέστιν ἀργὸς καὶ ἀνενέργητος ἔμεινε, καὶ πλέον δὲν ἐνεργεῖ εἰς τοὺς ἀνθρώ-
πους τὴν νεκροποιὸν αὐτοῦ καὶ θανατηφόρον ἐνέργειαν· ὥστε ἡμεῖς πρέπει νὰ περιπαίζωμεν
τὸν θάνατον, καὶ καταπατοῦντες τὴν τυραννίαν του, νὰ λέγωμεν τὸν ἐπινίκιον ἐκεῖνον ὕμνον
μαζὶ μὲ τὸν Ὡσηέ· „ Ποῦ σου, θάνατε, τὸ κέντρον"; (Ὡσ. ιγ'. 14.) καὶ μαζὶ μὲ τὸν
Ἀπόστολον, „ Κατεπόθη ὁ θάνατος εἰς νῖκος"· (α'. Κορ. ιε'. 54.) καὶ πάλιν μὲ τὸν
Ὡσηέ· „ Ἐκ θανάτου λυτρώσομαι αὐτούς". (Ὡσ. ιγ'. 14.)

Ἡμεῖς ἀκόμη ἑορτάζομεν σήμερον καὶ τὸν κρημνισμὸν καὶ ἀπώλειαν τοῦ Ἅδου· τοῦ γὰρ
Χριστοῦ ὑπὲρ ἡμῶν καταβάντος εἰς Ἅδην, καὶ τὰς ἐκεῖσε φυλακωμένας ψυχὰς τῶν δικαίων
ἐλευθερώσαντος, δὲν ἔχει πλέον ὁ Ἅδης κἀμμίαν δύναμιν καθ' ἡμῶν· ἐπειδὴ ἡμεῖς οἱ τῷ
Χριστῷ πιστεύοντες καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ φυλάττοντες δὲν ἀπερχόμεθα μετὰ θάνατον
εἰς τὸν σκοτεινὸν Ἅδην, καθὼς οἱ πάλαι δίκαιοι, ἀλλὰ ἀπέρχονται αἱ ψυχαίμας εἰς τὰς
οὐρανίους καὶ φωτεινὰς μονάς, καὶ ἀπολαμβάνουσι μὲν μερικὴν ἀπόλαυσιν, περιμένουσι
δὲ νὰ λάβουν καὶ τὸ τέλειον τῆς μακαριότητος μετὰ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν (1)· ὥστε
ἡμεῖς ἐμποροῦμεν νὰ περιπαίζωμεν καὶ τὸν Ἅδην, καὶ καταπατοῦντες αὐτὸν, νὰ λέγωμεν
πάλιν μετὰ τοῦ Ὡσηέ· „ Ἐκ χειρὸς Ἅδου ῥύσομαι αὐτούς"· καὶ „ Ποῦ σου, Ἅδη, τὸ νῖκος";
(Ὡσ. ιγ'. 14.) καὶ μετὰ τῶν τριῶν Παίδων νὰ φωνάζωμεν· „ Ἐξείλετο ἡμᾶς (ὁ Θεὸς)
„ ἐξ Ἅδου καὶ ἐκ χειρὸς θανάτου ἔσωσεν ἡμᾶς". (Αἶν. τῶν τριῶν Παίδ. 65.)

Ἡμεῖς πρὸς τούτοις ἑορτάζομεν σήμερον ἄλλης ζωῆς ἀρχήν: ἤτοι τῆς αἰωνίου, τῆς με-
νούσης καὶ μὴ ἐχούσης τέλος ποτέ· τὸ ὁποῖον εἶναι ἕνα ὑπέρτατον χάρισμα, καὶ μία εὐερ-
γεσία μεγαλητέρα ἀπὸ τὰς ἄλλας δύω· διότι ἂν καθ' ὑπόθεσιν ἀναστὰς ὁ Χριστὸς ἤ-
θελε μᾶς χαρίσῃ νὰ ζήσωμεν μίαν μακαρίαν ζωὴν εἰς τοὺς Οὐρανοὺς, συντροφευμένην ἀπὸ
ὅλα τὰ ἀγαθὰ, ὄχι ὅμως αἰωνίαν καὶ ἀτελεύτητον, καὶ τοῦτο βέβαια ἤθελε νομίζεται
εἰς ἡμᾶς ἕνα μέγα χάρισμα, καὶ μία εὐτυχία πλουσιωτάτη· τὸ δὲ νὰ μᾶς χαρίσῃ τοιαύ-
την μακαρίαν καὶ πλήρη πάντων τῶν ἀγαθῶν ζωὴν, ἔπειτα νὰ προσθέσῃ καὶ τὸ νὰ μὴ
ἔχῃ τέλος ἡ τοιαύτη ζωὴ, ἀλλὰ νὰ ἦναι αἰωνία καὶ ἀτελεύτητος, τοῦτο ἀληθῶς εἶναι ἕνα
χάρισμα τῶν χαρισμάτων, ἕνα ἀγαθὸν τῶν ἀγαθῶν, καὶ μία εὐεργεσία τῶν εὐεργεσιῶν·

ὅθεν

(1) Ὅρα περὶ τούτου εἰς τὸ Βιβλίον τῶν πνευματικῶν γυμνασμάτων ἐν τῇ δεκάτῃ μελέτῃ.

ὁθεν ὁ Κύριος περὶ τούτου ἔλεγεν· „ Ἐγὼ ἦλθον ἵνα ζωὴν ἔχωσι καὶ περισσὸν ἔχωσιν “. (Ἰω. ί. 10.) Τί δὲ εἶναι τὸ περισσὸν τοῦτο; Εἶναι τὸ αἰώνιον τῆς ζωῆς ἐκείνης, καὶ πεπληθυσμένον ἀπὸ κάθε ἀγαθὸν, καθὼς ἑρμηνεύει ὁ Θεσσαλονίκης Θεῖος Γρηγόριος· διὰ τοῦτο δίκαιον εἶχεν ὁ μέγας Ἀθανάσιος νὰ πανηγυρίζῃ εἰς τὸ Πάσχα καὶ νὰ προοιμιάζῃ ὕτως· „ Εἰ ταῖς τῶν Ἀγγέλων ἐνῆν πρὸ τὲ παρὸν χρήσασθαι γλώτταις, καὶ φωνὰς ἀθανάτους „ ἡ τῶν θνητῶν ἐκτήσατο φύσις, ἐτόλμησε μόλις ἂν τὰς τῆς ἑορτῆς ὑμνῆσαι δωρεάς· ὑ„ περβαίνει γὰρ ἀληθῶς κτίσεως μέτρα τὰ δῶρα τῆς χάριτος· θάνατος ἐξ ἀνθρώπων ἐλαύ„ νεται· καὶ Ἅδης τὴν πολυετῆ δυναστείαν ἀποτίθεται· καὶ γένος ἀνθρώπων ἁμαρτίας νό„ μῳ κατάδικον τῇ τῆς χάριτος δωρεᾷ βασιλεύειν διδάσκεται “· καὶ ἐν τῷ εἰς τὴν Καινὴν Κυριακὴν οὕτω προοιμιάζει· „ Χριστὸς ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν, ὅλην τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώ„ πων ἑορτὴν ἀπειργάσατο “.

Ἐπιφέρει δὲ ὁ Μελῳδὸς ὅτι διὰ τὰς ἀνωτέρω τρεῖς μεγάλας εὐεργεσίας ὅπου ἐλάβομεν ἡμεῖς οἱ Χριστιανοὶ πρέπει νὰ σκιρτῶμεν καὶ νὰ χορεύωμεν, καὶ χορεύοντες νὰ ὑμνῶμεν καὶ νὰ εὐχαριστῶμεν τὸν πρωταίτιον τούτων Χριστὸν, ὁ ὁποῖος διὰ τῆς ἀναστάσεώς του ἐχάρισε τὰ ἀγαθὰ ταῦτα εἰς ἡμᾶς, καὶ μόνος αὐτὸς εἶναι εὐλογητὸς καὶ ὑπερένδοξος Θεὸς τῶν Πατέρων ἡμῶν. Λέγει δὲ τοῦτο διὰ νὰ φανερώσῃ ὅτι εἶναι ἑβδόμη Ὠδὴ, τῆς ὁποίας ὁ λόγος οὗτος εἶναι χαρακτηριστικός· ἂν γὰρ διὰ κάθε παραμικρὸν ἀγαθὸν ὅπου ἐλάβομεν ἐκ Θεοῦ ἔχομεν χρέος νὰ εὐχαριστῶμεν αὐτὸν, καθὼς μᾶς παραγγέλλει ὁ Ἀπόστολος· „ Ἐν παντὶ εὐχαριστεῖτε “· (ά. Θεσ. έ. 18.) πόσῳ μᾶλλον χρεωστοῦμεν νὰ εὐχαριστῶμεν τὸν Θεὸν ὅπου μᾶς ἐχάρισε τοιαῦτα μεγάλα, τοιαῦτα θεοπρεπῆ καὶ τοιαῦτα ἀκατάληπτα καὶ ἀνεκδιήγητα ἀγαθά (1);

Τροπάριον.

„ Ὡς ὄντως ἱερὰ καὶ πανέορτος αὕτη ἡ σωτήριος νυξ καὶ φω„ ταυγὴς, τῆς λαμπροφόρου ἡμέρας τῆς Ἐγέρσεως οὖσα προάγγελος, „ ἐν ᾗ τὸ ἄχρονον φῶς ἐκ τάφου σωματικῶς πᾶσιν ἐπέλαμψεν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Καὶ τοῦτο τὸ Τροπάριον ἐρανίσθη ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὴν ῥητορικὴν Σειρῆνα Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου· λέγει γὰρ ἐκεῖνος ἐν τῷ εἰς τὸ Πάσχα λόγῳ αὐτοῦ περὶ τῆς φωταγωγίας ὅπου ἐποίουν οἱ τότε Χριστιανοὶ, ἀνάπτοντες λαμπάδας καὶ ἀγρυπνοῦντες ὅλην τὴν νύκτα ταύτην ἕως τῆς ἑβδόμης ὥρας, καὶ προσμένοντες τὴν τοῦ Κυρίου ἀνάστασιν· ἀλλ' ἄκουσον αὐτολεξεὶ καὶ τὰ λόγιά τε· „ Καλὴ μὲν καὶ ἡ χθὲς (χθὲς δὲ εἴρηται, καθὸ προοι„ μάζει τὴν ἀνάστασιν, καὶ οὐχὶ ὡς ἐνεστῶσαν ἑορτάζει) (2) ἡμῖν λαμπροφορία καὶ „ φωταγωγία, ἣν ἰδίᾳ τε καὶ δημοσίᾳ συνεστησάμεθα, δαψιλεῖ τῷ πυρὶ τὴν νύκτα κα„ ταφωτίζοντες, καὶ τοῦ μεγάλου φωτὸς ἀντίτυπος· καλλίων δὲ ἡ σήμερον (ἤτοι τὸ μετὰ „ τὴν ἀνάστασιν διάστημα ἕως ἑσπέρας τῆς Κυριακῆς· καθότι ἀπὸ τῆς ἑσπέρας ἀρχίζει ἡ „ ἐκ-

(1) Ὅθεν καὶ ὁ χρυσοῦς τὴν γλῶτταν Ἰωάννης προσφυῶς εἶπε· „ Κηρύξωμεν τὴν τὲ Σωτῆρος Ἀνά„ στασιν, μᾶλλον δὲ, τὴν ἡμετέραν βοήσωμεν σωτη„ ρίαν· διὰ γὰρ τῆς Ἀναστάσεως Χριστοῦ σβέννυ„ ται γέεννα πυρός· σκώληξ δὲ ἀκοίμητος τελευτᾷ· „ Ἅδης ταράττεται· πενθεῖ Διάβολος· ἁμαρτία νε„ κροῦται· πνεύματα πονηρὰ διώκονται· οἱ ἀπὸ γῆς „ εἰς Οὐρανὸν ἀνατρέχουσιν· οἱ ἐν τῷ Ἅδῃ ἐλευθε„ ροῦνται τῶν δεσμῶν τοῦ Διαβόλου, καὶ Θεῷ προσ„ φεύγοντες λέγουσι τῷ Διαβόλῳ· „ Ποῦ σου θάνατε „ τὸ νῖκος; Ποῦ σε Ἅδη τὸ κέντρον; Αἴτιος δὲ ἡ„ μῖν τῆς ἁγίας ἑορτῆς τε καὶ πανηγύρεως ὁ Χριστὸς, „ ὁ καὶ πάντων ἡμῶν τῶν καλῶν πρόξενος· οὗτος γὰρ „ ἡμᾶς ἐξ ἀρχῆς ἐποίησεν· ὗτος καὶ νῦν ἀπολλυμέ„ νους ἔσωσε· νεκρωθέντας ἐζωοποίησε, καὶ τῆς τοῦ „ Ἅδου τυραννίδος ἐξείλετο “. (Ἀγ. εἰς τὴν Ἀνάστασιν, οὗ ἡ ἀρχὴ „ Χαίρετε ἐν Κυρίῳ πάντοτε).

(2) Διὰ τοῦτο καὶ ὅσοι ὀνομάζουν τὴν νύκτα ταύτην τῆς Κυριακῆς νύκτα τοῦ μεγάλου Σαββάτου, κατὰ τοῦτο τὸ νόημα τὴν ὀνομάζουν, καθὸ δηλ. προοίμιον ἐστὶ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου, ἥτις ἑορτάζεται κατὰ τὴν ἑβδόμην ὥραν τῆς νυκτὸς καὶ καθ' ὅλην τὴν ἐρχομένην ἡμέραν τῆς Κυριακῆς ἕως ἑσπέρας.

„ ἐκκλησία τὸ νυχθήμερον, καὶ τελειόνει αὐτὸ ἕως εἰς τὴν ἄλλην ἑσπέραν) καὶ περιφανε-
„ στέρα· ὅσῳ χθὲς μὲν πρόδρομον ἦν τοῦ μεγάλου φωτὸς ἀνισταμένου τὸ φῶς (ἰδοὺ,
„ πῶς ἐξηγεῖ τὸ Χθὲς ὁ Θεολόγος) καὶ οἷον εὐφροσύνη τις προεόρτιος· σήμερον δὲ τὴν Ἀνά-
„ στασιν αὐτὴν ἑορτάζομεν, οὐκ ἔτι ἐλπιζομένην, ἀλλ' ἤδη γεγενημένην “.

Ταῦτα λοιπὸν τὰ λόγια τοῦ Θεολόγου μελουργῶν ὁ χαριτώνυμος Ἰωάννης, λέγει· Ἀλη-θῶς ἱερὰ καὶ πανέορτος ἐστάθη αὕτη ἡ σωτήριος νύκτα τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα: ἤτοι τὸ ἀπὸ τῆς ἑσπέρας ἀρχόμενον διάστημα μέχρι τῆς ἑβδόμης ὥρας τῆς νυκτὸς, ὅτε ἑορτά-ζομεν τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου. Ἀκολούθως δὲ λέγει τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποίαν ἐτί-μησε τὸ διάστημα αὐτὸ τῆς νυκτὸς μὲ τοιαῦτα ἔνδοξα καὶ σεμνὰ ὀνόματα· ἐπειδὴ, λέγει, τὸ ἐξάωρον αὐτὸ διάστημα τῆς νυκτὸς εἶναι πρόδρομον καὶ προάγγελον καὶ προοίμιον τῆς λαμπροφόρου ἡμέρας τῆς τοῦ Κυρίου Ἀναστάσεως. Ἡμέραν δὲ ὀνομάζει τὸ ἀπὸ τῆς ἑβδό-μης ὥρας τῆς νυκτὸς μέχρι τῆς ἑσπέρας τῆς Κυριακῆς ἐκτεινόμενον διάστημα· ἐν τῷ δια-στήματι γὰρ τούτῳ ἑορτάζεται ἡ Ἀνάστασις τοῦ Κυρίου· καθότι ἐξέλαμψεν εἰς ὅλους ἀπὸ τὸν τάφον σωματικῶς (ἤτοι διὰ τῆς ἀναστάσεως τοῦ σώματος τοῦ Κυρίου) τὸ ἄχρονον φῶς τῆς Θεότητος: ἤτοι αὐτὸς ὁ Μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, τὸ ἄναρχον καὶ ἀΐδιον καὶ ἀληθινὸν φῶς, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν Κόσμον, κατὰ τὴν τοῦ Ἰωάννου φωνήν. (Ἰω. ά. 9.) Θαυμαστικῶς δὲ φαίνεται ὅτι προφέρει ὁ Μελῳδὸς τὰς φωνὰς ταύτας τοῦ ἀχρόνου φωτός· διότι, ἂν τὸ χρονικὸν καὶ κτιστὸν τοῦτο φῶς τοῦ Ἡλίου, ἀπὸ τὰς ἀπει-ρομεγέθεις καὶ πλατυτάτας σφαίρας τῶν Οὐρανῶν ἀνατέλλον, θαῦμα προξενῇ εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ὁρώντων, ἐνῷ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀνατέλλει, καὶ οἱ ὀφθαλμοί μας ἐσυ-νείθισαν νὰ τὸν βλέπουν, πόσῳ μεγαλήτερον θαῦμα εἶναι νὰ ἀνατέλλῃ ἀπὸ ἕνα τόσον μικρὸν τόπον, ὅσον ἦτον ὁ τάφος τοῦ Κυρίου, τὸ ἄχρονον καὶ ἀΐδιον καὶ ἄκτιστον φῶς τῆς Θεότητος, ἐνῷ μίαν καὶ μόνην φορὰν ἀνέτειλεν ἀπὸ αὐτὸν, τὸ ὁποῖον κάμνει τὸ θαῦμα παραδοξότερον διὰ τὸ ἀσύνηθες;

Ὠδὴ ἡ. Ὁ Εἱρμός.

„ Αὕτη ἡ κλητὴ καὶ ἁγία ἡμέρα, ἡ μία τῶν Σαββάτων ἡ βασιλὶς
„ καὶ κυρία, ἑορτῶν ἑορτὴ, καὶ πανήγυρίς ἐστι πανηγύρεων, ἐν ᾗ
„ εὐλογοῦμεν Χριστὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Μὲ πολλὰ καὶ ὑψηλὰ καὶ ἔνδοξα ὀνόματα καὶ ἐπίθετα ὀνομάζεται ἐν τῷ Τροπαρίῳ τούτῳ ὑπὸ τοῦ Μελῳδοῦ ἡ λαμπροφόρος ἡμέρα τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου, ἡ καὶ ἁγία καλουμένη Κυριακή· λέγεται γὰρ αὕτη κλητὴ καὶ ἁγία ἀπὸ τὸν Μωϋσῆν κατὰ δύω προ-νόμια· ἕνα μὲν, καθὸ εἶναι ὀγδόη καὶ τύπος τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, καὶ ἄλλο, καθὸ εἶναι ἡμέρα τοῦ Πάσχα· διὰ τὸ πρῶτον μὲν λέγει ὁ Μωϋσῆς οὕτω· „ Καὶ ἡ ἡμέρα ἡ ὀγδόη
„ κλητὴ ἁγία ἔσται ὑμῖν (Λευ. κγ'. 36.)“· διὰ τὸ δεύτερον δὲ λέγει ὁ αὐτὸς Μωϋσῆς ταῦτα· „ Αὗται αἱ ἑορταὶ τῷ Κυρίῳ κληταὶ ἅγιαι, ἃς καλέσετε αὐτὰς ἐν τοῖς καιροῖς
„ αὐτῶν, ἐν τῷ πρώτῳ μηνὶ ἐν τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ ἡμέρᾳ τοῦ μηνὸς, ἀναμέσον τῶν
„ ἑσπερινῶν Πάσχα τῷ Κυρίῳ “· (Λευ. κγ'.) ὁμοίως καὶ ἡ ἑορτὴ τῆς Πεντηκοστῆς, καὶ ἡ ἑορτὴ τῆς Σκηνοπηγίας (αὐτόθι). Τώρα, ἂν ἡ ἑορτὴ τοῦ τυπικοῦ Πάσχα ὀνομάζεται κλητὴ καὶ ἁγία, πόσῳ μᾶλλον κλητὴ καὶ ἁγία πρέπει νὰ ὀνομάζεται ἡ λαμπροφόρος Κυ-ριακὴ, ἡ τὸ ἀληθινὸν καὶ πραγματικὸν Πάσχα τὸν Δεσπότην Χριστὸν ἀναστάντα φέρουσα; Κατὰ τούτους λοιπὸν τοὺς λόγους ὠνόμασεν ὁ Μελῳδὸς κλητὴν καὶ ἁγίαν τὴν λαμπρο-φόρον ταύτην Κυριακὴν τοῦ Πάσχα (1).

Ὁμο-

(1) Ὅθεν καὶ ὁ Θεσσαλονίκης θεῖος Γρηγόριος Λόγῳ εἰς τὴν Καινὴν Κυριακὴν λέγει· „ Ὀπίρεσιν „ ἡ Παρασκευὴ πρὸς τὸ Σάββατον, τοῦτο τὸ Σάβ-„βασον πρὸς τὴν Κυριακὴν, ὑπερέχουσαν τούτου σα-„φῶς, καθ' ὅσον ἀρχῆς καὶ τύπου καὶ σκιᾶς ἡ τε-„λειότης καὶ ἡ ἀλήθεια· τοσοῦτο τῇ Κυριακῇ τὸ

„πε-

Ὀνομάζει δὲ τὴν Κυριακὴν ταύτην ἡμέραν τοῦ Πάσχα καὶ μίαν τῶν Σαββάτων· διότι τὸ Μίαν ἐδῶ Πρώτην δηλοῖ, καθὼς καὶ ἐν τῇ Γενέσει οὕτως ὀνομάζεται· „ Καὶ ἐγένετο „ ἑσπέρα καὶ ἐγένετο πρωὶ ἡμέρα μία “. (Γέν. ά. 5.) Διὰ τί δὲ μία αὕτη ὠνομάσθη καὶ οὐχὶ πρώτη; Διότι αὐτὴ ἡ ἡμέρα, ἡ Κυριακὴ δηλαδὴ, τώρα μὲν εἶναι τύπος τοῦ μέλλοντος αἰῶνος· τότε δὲ ἔχει νὰ ἦναι αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ ὄγδοος αἰὼν, ὁ ἀνέσπερον καὶ ἀδιάδοχον ἔχων τὸ φῶς, καὶ μία ἡμέρα ἀτελεύτητος ὤν· ὅθεν ο μέγας Βασίλειος ἀπορήσας διὰ τί ὠνόμασεν αὐτὴν ὁ Μωϋσῆς μίαν καὶ οὐχὶ πρώτην, λέγει· „ Ἵν' οὖν πρὸς τὴν μέλλουσαν ζωὴν τὴν ἔννοιαν ἡμῶν ἀπαγάγῃ, μίαν ὠνόμασε τοῦ αἰῶνος τὴν εἰκόνα, τὴν ἀπαρχὴν τῶν ἡμερῶν, τὴν ὁμίλικα τοῦ φωτὸς, τὴν ἁγίαν Κυριακὴν, τὴν τῇ ἀναστάσει τοῦ Κυρίου τετιμημένην “· λέγει δὲ συμφώνως καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Θεῖος Γρηγόριος· „ Ἡ Κυριακὴ τῶν ἡμερῶν οὐκ ὀγδόη μόνον ἐστὶν ἀπὸ τῶν πρὸ αὐτῆς ἀριθμουμένη, ἀλλὰ καὶ „ τῶν μετ' αὐτὴν ἐστὶ πρώτη, ὡς εἶναι ταύτην αὐτὴν ἐκείνην ἐκ περιτροπῆς τὴν καινὴν καὶ „ πρώτην ἁπασῶν ἡμέραν, ἣν ἡμεῖς μὲν Κυριακὴν καλοῦμεν, ὁ δὲ Μωϋσῆς οὐ πρώτην, ἀλλὰ μίαν προσηγόρευσεν, ὡς τῶν ἄλλων ὑπεξῃρημένην καὶ προοίμιον οὖσαν τῆς τοῦ μέλλοντος αἰῶνος μιᾶς καὶ ἀνεσπέρου ἡμέρας “. (Λόγ. εἰς τὴν Καινὴν Κυριακὴν) Πρώτη οὖν εἶναι ἡ Κυριακὴ αὕτη τῶν ἄλλων ἡμερῶν τῆς ἑβδομάδος, αἱ ὁποῖαι ὅλαι παρονομάζονται Σάββατα ἀπὸ τῆς κυρίας ἡμέρας τοῦ Σαββάτου· πρώτη λέγεται καὶ τῶν ἄλλων ἑορτῶν τῶν παρὰ τῇ Γραφῇ Σάββατα ὀνομαζομένων ἡ Κυριακὴ τοῦ Πάσχα, ὡς ἑορτάζουσα τὴν ἐκ νεκρῶν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου καὶ δι' αὐτῆς ὅλου τοῦ ἀνθρωπίνου γένους.

Ὀνομάζει δὲ τὴν λαμπροφόρον ταύτην Κυριακὴν καὶ Βασιλίδα ὁ Μελῳδὸς, ἑρμηνεύοντος τὸ ὄνομα τοῦτο ἀπὸ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον λέγοντα· „ Ἡ βασίλισσα τῶν ὡρῶν (ἤτοι ἡ „ ἄνοιξις) τῇ βασιλίδι τῶν ἡμερῶν πομπεύει καὶ δωροφορεῖ παρ' ἑαυτῆς πᾶν ὅ,τι κάλλιστον καὶ τερπνότατον (Λόγ. εἰς τὴν Καινὴν Κυριακήν)“· καθὼς γὰρ ὁ Ἥλιος λέγεται ὅτι εἶναι Βασιλεὺς τῶν ἄλλων ἀστέρων, καὶ ὁ νοῦς τῶν ἄλλων δυνάμεων τῆς ψυχῆς, καὶ ἡ ἄνοιξις, τῶν ἄλλων τριῶν καιρῶν τοῦ ἐνιαυτοῦ, καὶ τὸ ῥόδον τῶν ἄλλων ἀνθέων, καὶ ὁ ἄνθραξ τῶν λοιπῶν πολυτίμων λίθων, καὶ ὁ ἀετὸς τῶν ἄλλων πετεινῶν, καὶ ὁ λέων τῶν ἄλλων τετραπόδων· οὕτω καὶ ἡ ἀναστάσιμος καὶ λαμπροφόρος αὕτη τοῦ Κυρίου ἡμέρα εἶναι καὶ λέγεται Βασιλὶς ὅλων τῶν ἄλλων ἡμερῶν τοῦ ἐνιαυτοῦ. Καλεῖ δὲ τὴν λαμπροφόρον ταύτην, καὶ ἑορτὴν ἑορτῶν, καὶ πανήγυριν πανηγύρεων, ἐκ τοῦ εἰς τὸ Πάσχα λόγου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου ταῦτα ἑρανισάμενος· ἐκεῖ γὰρ οὕτος λέγει· „ Αὕτη ἑορτῶν „ ἡμῖν ἑορτὴ καὶ πανήγυρις πανηγύρεων, τοσοῦτον ὑπεραίρουσα πάσας, οὐ τὰς ἀνθρωπίνας μόνον καὶ χαμαὶ ἐρχομένας (γενέθλια δηλαδὴ καὶ κηρύσσυα καὶ γαμήλια καὶ ὅσα „ ὅμοι-

---

„ περιὸν καὶ βάσμιον, διὰ τὸ κατ' αὐτὴν ὑπερευλογημένον τέλος, καὶ τὴν ἐλπιζομένην κατ' αὐτὴν „ κοινὴν τῶν ἁπάντων ἀνάστασιν, καὶ τελείαν τῶν „ ἀξίων εἰσέλευσιν εἰς τὴν θείαν κατάπαυσιν καὶ τὴν „ παντὸς τοῦ Κόσμου ἀναστοιχείωσιν... Φανερῶς δὲ „ εἶπεν ὁ Μωϋσῆς ὅτι καὶ ἡ ἡμέρα ἡ ὀγδόη κλητὴ „ ἁγία ἔσται ὑμῖν, προκαταγγέλλων τὸ τῆς Κυ„ριακῆς θεῖον οἷον καὶ πανευκλεὲς καὶ σεβάσμιον, „ μετὰ τὴν πάροδον τῶν νομικῶν ἁπάντων ἐσόμενον “. Λέγεται δὲ ἡ Κυριακὴ ὀγδόη κατὰ τὸν αὐτὸν θεῖον Γρηγόριον, ὄχι μόνον διότι μετὰ τὴν ἑβδόμην ἀριθμεῖται, ἀλλὰ καὶ διότι ἡ ἐν τῇ Κυριακῇ γενομένη ἀνάστασις τοῦ Κυρίου ὀγδόη εἶναι, ἀριθμουμένη μετὰ τὰς ἑπτὰ ἀναστάσεις τῶν ἐκ τοῦ αἰῶνος γενομένων νεκρῶν· τρεῖς γὰρ ἀναστάσεις ἐγίναν ἐν τῇ Παλαιᾷ: μία παρὰ τῷ Ἠλιὲ, καὶ δύω παρὰ τοῦ Ἐλισσαίου· τέσσαρες δὲ ἀναστάσεις ἐγίναν ἐν τῇ Νέᾳ ὑπὸ τοῦ Κυρίου: ἡ τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἰαείρου, ἡ τοῦ Υἱοῦ τῆς χήρας, ἡ τοῦ Λαζάρου καὶ ἡ ἐν τῇ μεγάλῃ Παρασκευῇ γενομένη ἀνάστασις πολλῶν ἁγίων, ὀγδόη δὲ ἀνάστασις εἶναι ἡ τοῦ Κυρίου. „ Ὥστε (κατὰ τὸν αὐτὸν εἰπεῖν Γρηγόριον) „ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου μὴ μόνον ἐν τῇ ὀγδόῃ „ τελεσθῆναι τῶν ἡμερῶν, ἀλλὰ καὶ ὀγδόην εἶναι „ ταύτην τὴν πρὸς τὰς πρὸ αὐτῆς ἀριθμουμένην, „ τὴν αὐτὴν δὲ καὶ πρώτην πρὸς τὴν ἐλπιζομένην „ κοινὴν τῶν κατὰ Χριστὸν ἁπάντων ἀνάστασιν, „ μᾶλλον δὲ ἐξανάστασιν, (ἀνάστασις μὲν εἶναι ἡ τῶν ἀναστηθέντων καὶ πάλιν ἀποθανόντων, ὡς ἡ τῶν ἀνωτέρω· ἐξανάστασις δὲ κυρίως εἶναι ἡ τῶν ἀναστηθέντων καὶ μηδέποτε ἀποθνησκόντων, ὡς ἡ τῶν Κυρίου καὶ τῶν ἐπὶ συντελείᾳ ἀναστηθησομένων) „ δι' ὧν καὶ ὁ Χριστὸς ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων „ καὶ πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν ἀνυμνεῖται “. Λέγεται καὶ τρίτον ὀγδόη ἡ Κυριακὴ κατὰ τὸν αὐτὸν Γρηγόριον, καθὸ ὁ Χριστὸς φανεὶς εἰς τοὺς Ἀποστόλους τῇ Κυριακῇ τοῦ Πάσχα, μετὰ ὀκτὼ ἡμέρας ἐφάνη πάλιν εἰς αὐτοὺς, ὅτε ἐψηλάφησεν αὐτὸν ὁ Θωμᾶς. Οὕτως ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ἐκεῖθεν λαβοῦσα τὴν ἀφορμὴν, εἰς κάθε ὀκτὼ ἡμέρας ἑορτάζει τὴν Κυριακὴν, καὶ αἱ ἄλλαι μὲν ἑορταὶ ἑορτάζονται μίαν φορὰν τὸν χρόνον, μόνη δὲ ἡ Κυριακὴ ἑορτάζεται σαρανταπλᾶς φορὰς τὸν χρόνον.

„ ὅμοια), ἀλλ' ἤδη καὶ τὰς τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐπ' αὐτῷ τελουμένας, ὅσον ἀστέρας Ἥλιος “, Ἑορτῶν δὲ ἑορτὴ καὶ πανήγυρις πανηγύρεων λέγεται ἡ ἀναστάσιμος, ἵνα διὰ τῆς ἀναδιπλώσεως παρασταθῇ ἡ ὑπεροχὴ ὅπου ἔχει αὕτη εἰς τὰς λοιπὰς ἑορτὰς, καθὼς δηλαδὴ καὶ τὸ Ἄσμα τῶν Ἀσμάτων, καὶ τὰ Ἅγια τῶν Ἁγίων ὀνομάζονται μὲ σχῆμα ἀναδιπλώσεως διὰ τὴν ὑπεροχήν. Συνάγει λοιπὸν ὅτι οὐδεμία ἄλλη ἡμέρα εἶναι ἑορτῶν ἑορτὴ καὶ πανήγυρις πανηγύρεων, εἰ μὴ μόνη αὕτη ἡ λαμπροφόρος ἡμέρα, εἰς τὴν ὁποίαν ὑμνοῦμεν τὸν ἀναστάντα Χριστὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

Διὰ τί δὲ ὁ Μελῳδὸς εἶπεν αὐτὴν Κυριάν; Διὰ δύω αἴτια· πρῶτον καὶ καθ' αὐτὸ, διότι οὕτως ὠνομάσθη ἀπὸ τοῦ Κυρίου, καθότι ἐν αὐτῇ, καὶ οὐχὶ ἐν ἄλλῃ ἡμέρᾳ ἀνέστη ὁ Κύριος· ὅθεν ἀπὸ τοῦ Κυρίου ὠνομάσθη Κυριακὴ παρωνύμως· διὸ αὕτη ὑπὲρ τὰς ἄλλας ἡμέρας τῆς ἑβδομάδος τῷ Κυρίῳ εἶναι καθιερωμένη. Καὶ ἂν ὁ Εὐσέβιος εἶπε περὶ τῶν Κυριακῶν ναῶν ὅτι οὕτως ὠνομάσθησαν ἀπὸ τοῦ Κυρίου, εἰς τὸν ὁποῖον ἀφιερόνοντο „ Ἱερὰ τεμένη τῷ πάντων Βασιλεῖ Θεῷ τῷ δὴ καὶ τῶν ὅλων Δεσπότῃ καθιερῶσθαι „ ἔνθεν καὶ τῆς τοῦ Δεσπότου προσηγορίας ἠξίωται τὰ καθιερωμένα οὐκ ἐξ ἀνθρώπων „ τυχόντα τῆς ἐπικλήσεως, ἐξ αὐτοῦ δὲ τοῦ τῶν ὅλων Κυρίου, παρ' ὃ καὶ Κυριακῶν ἠξίωνται τῶν ἐπωνυμιῶν “· (ἐν τοῖς ἐπαίνοις τοῦ Κωνσταντίνου) ἂν, λέγω, ὁ Εὐσέβιος εἶπε ταῦτα περὶ τῶν Κυριακῶν ναῶν, μὲ περισσότερον δίκαιον πρέπει νὰ λέγωνται τὰ αὐτὰ περὶ τῆς Κυριακῆς ἡμέρας, ἥτις οὐκ ἐξ ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐκ τοῦ Κυρίου τῶν ὅλων ἔλαβε τὴν ἐπωνυμίαν. Δεύτερον λέγεται αὕτη Κυρία ὡς ἄρχουσα καὶ ὑπερέχουσα τῶν ἄλλων ἁπασῶν τῆς ἑβδομάδος ἡμερῶν. Ἴδετε προνόμια ὑψηλὰ καὶ μεγάλα τῆς ἁγίας Κυριακῆς;

Τροπάριον.

„ Δεῦτε τοῦ καινοῦ τῆς ἀμπέλου γεννήματος, τῆς θείας εὐφροσύ-
„ μης ἐν τῇ εὐσήμῳ ἡμέρᾳ τῆς ἐγέρσεως Βασιλείας τε (1) Χριστοῦ
„ κοιμωμήσωμεν, ὑμνοῦντες αὐτὸν ὡς Θεὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τρία πράγματα συνειθίζουν νὰ γίνωνται κοντὰ εἰς τοὺς Χριστιανοὺς ἐν τῇ λαμπροφόρῳ ἡμέρᾳ τῆς Ἀναστάσεως· πρῶτον τὸ νὰ σπεύδωνται ταχύτερον νὰ ὑμνολογοῦν τὸν ἀναστάντα Χριστὸν, καὶ νὰ γεραίρουν τὴν τούτου Ἀνάστασιν μὲ θεοπρεπεῖς δοξολογίας καὶ ᾄσματα· δεύτερον τὸ νὰ ἀνάπτουν κηρία καὶ λαμπάδας καὶ φῶτα διὰ νὰ προϋπαντοῦν νοητῶς μὲ αὐτὰ τὸν ἀναστάντα Δεσπότην, τὸν δείξαντα εἰς ὅλους τὸ φῶς τῆς ἑαυτοῦ Ἀναστάσεως· καὶ τρίτον τὸ νὰ μεταλαμβάνουν τὰ θεῖα καὶ ἄχραντα Μυστήρια τοῦ ἐγερθέντος Σωτῆρος ὅσοι δὲν ἔχουν κανένα ἐμπόδιον ἀπὸ τοὺς ἱεροὺς Κανόνας, καὶ ὅσοι εἶναι προετοιμασμένοι.

Εἰς ταύτην λοιπὸν τὴν τρίτην κανονικὴν καὶ ἁγιωτάτην συνήθειαν τῶν Χριστιανῶν· ἤτοι εἰς τὴν Μετάληψιν τῶν ἀχράντων Μυστηρίων, παρακινεῖ ἡμᾶς ὁ χαριτώνυμος Ἰωάννης διὰ τοῦ παρόντος Τροπαρίου· ὅθεν ἐρανιζόμενος τὸ λόγιον ἐκεῖνο τοῦ Κυρίου, ὅπερ εἶπε πρὸς τοὺς Μαθητάς του, „ Οὐ μὴ πίω ἀπάρτι ἐκ τούτου τοῦ γεννήματος τῆς ἀμπέλου, ἕως „ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ὅταν αὐτὸ πίω μεθ' ὑμῶν καινὸν ἐν τῇ Βασιλείᾳ τοῦ Πατρός μου “, (Ματθ. κϛ'. 29.) (βασιλεία δὲ τοῦ Πατρὸς ὀνομάζεται ἡ ἀνάστασις, κατὰ τὸν Χρυσορρήμονα καὶ Θεοφύλακτον) τοῦτο, λέγω, ἐρανιζόμενος ὁ Μελῳδὸς, οὕτω λέγει· Ἴδου, ὦ Χριστιανοὶ, ἦλθεν ἡ εὔσημος καὶ λαμπρὰ ἡμέρα τῆς Ἀναστάσεως καὶ τῆς Βασιλείας τοῦ Χριστοῦ, κατὰ τὴν ὁποίαν ὑπεσχέθη νὰ μᾶς δώσῃ τὴν καινὴν πόσιν καὶ τὸ γέννημα τῆς ἀμπέλου. Ἐλᾶτε λοιπὸν σήμερον, ἀδελφοὶ, ἐν τῇ ἐπισήμῳ ταύτῃ ἡμέρᾳ, ἂς πίωμεν ἀπὸ τὴν θείαν εὐφροσύνην τοῦ καινούριου πόματος τῆς ἀμπέλου. Θείαν μὲν εὐφροσύνην εἶπε, διότι

(1) Ἐν ἄλλοις δὲ γράφεται „ Βασιλείας τοῦ Χριστοῦ “· οὐκ ὀρθῶς· ὀρθότερον γὰρ εἶναι νὰ γράφεται „ Βασιλείας τε “ κατὰ τὸν ἀνώνυμον ἑρμηνευτήν.

διότι ὁ πνευματικὸς αὐτὸς οἶνος: ἤτοι τὸ μυστικὸν αἷμα τοῦ Κυρίου μας, εὐφραίνει νοητῶς τὰς καρδίας ἡμῶν τῶν κοινωνούντων, κατ' ἐκεῖνο τὸ ψαλμικὸν „ Καὶ οἶνος εὐφραίνει καρδίαν ἀνθρώπου “· (Ψαλ. ργ'. 15.) καινούριον δὲ πόμα εἶπεν αὐτό, διότι ἀνακαινίζει καὶ ἀφθαρτίζει τὴν ἡμῶν παλαιότητα καὶ φθοράν. Ἐλᾶτε νὰ μεταλάβωμεν τῶν ἀχράντων Μυστηρίων, ἵνα πιόντες ἀπὸ αὐτὸ τὸ καινὸν πόμα, ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν, ὑμνοῦντες εἰς τοὺς αἰῶνας τὸν χαρισάμενον τοῦτο εἰς ἡμᾶς Χριστὸν τὸν Θεάνθρωπον (1).

Τροπάριον.

„ Ἆρον κύκλῳ τοὺς ὀφθαλμούς σου, Σιὼμ, καὶ ἴδε· ἰδοὺ γὰρ ἥκασί
„ σοι θεοφεγγεῖς ὡς φωστῆρες ἐκ Δυσμῶν καὶ Βορρᾶ καὶ Θαλάσσης
„ καὶ Ἑώας τὰ τέκνα σου, ἐν σοὶ εὐλογοῦντα Χριστὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ο Προφήτης Ἡσαΐας δίδει τὴν ὕλην καὶ τὴν ὑπόθεσιν τῷ Τροπαρίου τούτου· λέγει γὰρ οὕτω· „ Ἆρον κύκλῳ τοὺς ὀφθαλμούς σου, Σιὼν, καὶ ἴδε συνηγμένα τὰ τέκνα σου· ἥκασι „ πάντες οἱ Υἱοί σου μακρόθεν, καὶ αἱ Θυγατέρες σου ἐπ' ὤμων ἀρθήσονται “· (Ἡσ. ξ'. 4.) καὶ πάλιν· „ Ἰδοὺ οὗτοι πόρρωθεν ἥξουσιν· οὗτοι ἀπὸ Βορρᾶ καὶ Θαλάσσης, ἄλ- „ λοι δὲ ἐκ γῆς Περσῶν “. (Ἡσ. μθ'. 12.) Ταῦτα λοιπὸν τὰ ῥητὰ μελουργῶν ὁ θεσπέσιος Ἰωάννης, ἀποτείνεται πρὸς τὴν νέαν Σιὼν τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν, κατ' ἐξοχὴν δὲ πρὸς τὴν ἐν Ἱερουσαλὴμ Ἐκκλησίαν τὴν Μητέρα τῶν Ἐκκλησιῶν, καὶ λέγει ἔτως· Ὦ Νέα Σιὼν καὶ θεία τῶν ὀρθοδόξων Ἐκκλησία, μὴ βλέπε κάτω πλέον, κατὰ τὸ σχῆμα τῶν πενθούντων καὶ λυπουμένων, (οἱ γὰρ λυπούμενοι κάτω ἔχουσι τοὺς ὀφθαλμούς των· ὅθεν καὶ κατηφεῖς λέγονται παρὰ τὸ, Κάτω φάη: ἤτοι τοὺς ὀφθαλμούς) ἀλλὰ σήκωσε ἐπάνω τὰ ὀμματιά σου καὶ θεώρησον τριγύρω· διότι νὰ ἤλθον εἰς ἐσὲ τὰ πνευματικὰ τέκνα σου, τῶν ὁποίων ἐγένου Μήτηρ πνευματικὴ διὰ τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος· θεώρησον, λέγω, αὐτὰ πῶς ἐσυνάχθησαν ἀπὸ τὰ τέσσαρα μέρη τῆς Οἰκουμένης, ἀπὸ τὴν Δύσιν, ἀπὸ

(1) Ὅλοι λοιπὸν οἱ Χριστιανοὶ πρέπει νὰ ὑπακούσωσιν εἰς τὴν παραγγελίαν ταύτην ὅπου τοὺς κάμνει ὁ χαριτώνυμος Ἰωάννης, καὶ νὰ μεταλαμβάνουν σήμερον τὰ θεῖα Μυστήρια, ἂν καὶ ἐμετάλαβαν τὴν μεγάλην Πέμπτην, ἢ τὸ μέγα Σάββατον· διότι ἐκεῖνος ὅπου σήμερον μεταλαμβάνει, αὐτὸς ἀληθῶς καὶ κυρίως κάμνει Πάσχα· ἐπειδὴ τὸ ἀληθινὸν Πάσχα τῶν Χριστιανῶν εἶναι ὁ Χριστὸς ὁ ἐν τοῖς Μυστηρίοις μεταλαμβανόμενος, καθὼς ὁ Παῦλος τὸ βεβαιοῖ· „ Καὶ γὰρ τὸ Πάσχα ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἐτύθη Χρι- „ στός “· (α'. Κορ. ε'. 7.) καὶ ὁ Χρυσόστομος· „ Πάσχα γάρ ἐστιν ἡ νηστεία ἐστὶν, ἀλλ' ἡ προσφορὰ καὶ „ ἡ θυσία ἡ καθ' ἑκάστην γινομένη σύναξις “ (Λόγῳ εἰς τοὺς τὰ πρῶτα Πάσχα νηστεύοντας τόμ. ς'.). Ὅσοι δὲ σήμερον δὲν μεταλάβουν χωρὶς νὰ ἔχουν ἐμπόδιον, αὐτοὶ δὲν κάμνουσι Πάσχα ἀληθινόν, ἀλλὰ κασμικόν, μὲ τὰ Πασχαλινὰ δηλαδὴ φαγητὰ ὅπου τρώγουν, καὶ μὲ τὰ καλλωπισμένα φορέματα ὅπου φοροῦν· ἀλλὰ καὶ ὅσοι εἶναι Πνευματικοί, καὶ αὐτοὶ πρέπει νὰ ὑπακούουν εἰς τὴν παραγγελίαν ταύτην τοῦ Θεοφόρου καὶ πνευματοφόρου τούτου Πατρός, καὶ νὰ μὴ ἐμποδίζουν, ἀλλὰ μάλιστα καὶ νὰ παρακινοῦν τὰ πνευματικὰ αὐτῶν τέκνα τὰ μὴ ἔχοντα κώλυμα κανονικὸν εἰς τὸ νὰ μεταλαμβάνουν ἐν τῇ λαμπροφόρῳ ταύτῃ ἡμέρᾳ, ἀκούοντες μάλιστα τὸν θεῖον Χρυσόστομον ὅστις φωνάζει ἐν τῷ Κατηχητικῷ αὐτοῦ λόγῳ, καὶ παρακινεῖ τοὺς Χριστιανοὺς εἰς τὴν μετάληψιν τῶν ἀχράντων Μυστηρίων, ἔτω λέγων· „ Ἡ τράπεζα γέμει (τῶν θείων Μυστηρίων δηλαδὴ), „ τρυφήσατε πάντες· ὁ Μόσχος πολὺς (ἤτοι ὁ Χρι- „ στὸς ὁ ἐπὶ τῆς ἁγίας τραπέζης προσκείμενος), „ μηδεὶς ἐξέλθῃ πεινῶν. Πάντες ἀπολαύσατε τῆ συμ- „ ποσίᾳ τῆς χάριτος “. Ὅποιος δὲ Πνευματικὸς ἐμποδίσῃ σήμερον ἀπὸ τὰ Μυστήρια τοὺς μὴ ἔχοντας ἐμπόδιον, οὗτος παραβάτης ἐστὶν ἱερῶν Κανόνων τῶν θείων Πατέρων, καὶ διὰ τοῦτο δικαίως ἐστὶν ἀξιοκατάκριτος ὡς ἀνθρωπάρεσκος, καὶ ὡς ἀκολουθῶν εἰς τὴν νεωτέραν καὶ παράνομον συνήθειαν τινῶν νομιζομένων Διακριτικῶν παρὰ τοῖς πολλοῖς. Ὅποιος θέλει, ἂς ἴδῃ τὸν Ξϛ'. Κανόνα τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς ἕκτης Συνόδου, διὰ νὰ μάθῃ ὅτι οἱ Χριστιανοὶ πρέπει νὰ λείπουν μὲν ἀπὸ τὰ θέατρα καὶ παιγνίδια ὅλην τὴν διακαινήσιμον ἑβδομάδα, νὰ εὑρίσκωνται δὲ εἰς τὰς ἐκκλησίας, νὰ δοξολογοῦν τὸν ἀναστάντα Χριστὸν, νὰ ἀκούουν τὰς θείας Γραφὰς, καὶ νὰ μεταλαμβάνουν τὰ θεῖα Μυστήρια. Ὦ ἁγιωτάτη συνήθεια τῶν παλαιῶν Χριστιανῶν, ποῦ ἀφῆκες τὴν δυστυχῆ γενεὰν τῶν τωρινῶν Χριστιανῶν καὶ ἀνεχώρησες;

ἀπὸ τὸν Βορρᾶν, ἀπὸ τὴν Ἀνατολὴν καὶ ἀπὸ τὴν Θάλασσαν, ἤγουν ἀπὸ τὸν Νότον· καθότι ἀπὸ τὸ Νότιον μέρος τῆς Ἱερουσαλὴμ Θάλασσα εὑρίσκεται· ἐσυνάχθησαν δὲ ὅλοι οἱ πνευματικοὶ Υἱοί σου λαμπροὶ καὶ φωτοφανεῖς, λάμποντες ἀληθῶς ὡς φωστῆρες θεοφεγγεῖς, ἐπειδὴ ἐδικαιώθησαν διὰ τῆς Πίστεως τῦ Χριστοῦ, καὶ διὰ τῦ ἁγίου Βαπτίσματος.

Εἰδὲ ἐδικαιώθησαν, ἄρα εἶναι γεμάτοι καὶ ἀπὸ φῶς ἄῤῥητον, καθὼς εἶπεν ὁ Κύριος· „ Τότε οἱ δίκαιοι ἐκλάμψουσιν ὡς ὁ Ἥλιος ἐν τῇ δόξῃ τοῦ Πατρὸς αὐτῶν “· (Ματθ. ιγ'. 13.) καὶ καθὼς λέγει ὁ Ἀπόστολος· „ Ἐν οἷς φαίνεσθε ὡς φωστῆρες ἐν Κόσμῳ, λόγον „ ζωῆς ἐπέχοντες “, (Φιλιπ. β'. 15.) τουτέστι Ζωτικὴ τοῖς ἄλλοις χρηματίζοντες δύναμις, καθὼς αὐτὸ ἑρμηνεύει ὁ Θεολόγος Γρηγόριος (Λόγ. εἰς τὸ Βάπτισμα)· ὁ γὰρ τῆς δικαιοσύνης Ἥλιος Χριστὸς, ἀνατείλας ἀπὸ τὸν τάφον, οὐχὶ μόνον ἐδίωξε τὸ σκότος ἀπὸ τοὺς εἰς αὐτὸν πιστεύοντας, ἀλλὰ μεταδοὺς εἰς αὐτοὺς καὶ ἀπὸ τὸ θεϊκὸν αὐτῦ φῶς, φωστῆρας θεοφεγγεῖς καὶ ἄλλους ἡλίους αὐτοὺς ἀπειργάσατο· ὅθεν εἶπε καὶ ὁ Νύσσης Γρηγόριος· „ Ἆθλον ἀρετῆς Θεὸν γενέσθαι καὶ τῷ ἀπραιφνεστάτῳ φωτὶ καταστράπτεσθαι, „ τῆς ἡμέρας ἐκείνης Υἱὸν γενόμενον, ἥτις οὐ διακόπτεται ζόφῳ· ἄλλος γὰρ ταύτην ποιεῖ „ Ἥλιος, ὁ τὸ ἀληθινὸν φῶς ἀπαστράπτων “ (Ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τοῦ ϛ'. Ψαλμοῦ ὑπὲρ τῆς ὀγδόης). Ὅρα καὶ εἰς τὸ ἀνωτέρω ῥητὸν τοῦ Ἡσαΐου ἑρμηνείαν τοῦ Ἀλεξανδρείας Κυρίλλου ἐν τῷ Τροπαρίῳ τῆς πέμπτης Ὠδῆς τῦ Κανόνος τῶν Βαΐων τῷ λέγοντι· „ Σιὼν „ Θεοῦ Ὄρος τὸ ἅγιον, καὶ Ἱερουσαλὴμ κύκλῳ τοὺς ὀφθαλμούς σου ἆρον “.

Τροπάριον.

„ Πάτερ Παντοκράτορ καὶ Λόγε καὶ Πνεῦμα, τρισὶμ ἑνιζομένη ἐν „ ὑποστάσεσι φύσις ὑπερούσιε καὶ ὑπέρθεε, εἰς Σὲ βεβαπτίσμεθα, „ καὶ Σὲ εὐλογοῦμεν εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἄξιον ἀπορίας καὶ ζητήσεως εἶναι, διὰ τί εἰς τὴν ἡμέραν τῆς Ἀναστάσεως τῦ Κυρίου ἀναφέρει ὁ Μελῳδὸς τὸ ὄνομα τοῦ Βαπτίσματος καὶ λέγει „ Πάτερ Παντοκράτορ καὶ Λό- „ γε καὶ Πνεῦμα, εἰς Σὲ βεβαπτίσμεθα “; Εἰς λύσιν τῆς ἀπορίας λοιπὸν λέγομεν ὅτι ὁ Κύριος μετὰ τὴν Ἀνάστασιν, φανεὶς εἰς τοὺς Μαθητάς του ἐν τῷ Ὄρει τῆς Γαλιλαίας, ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς τὸ κήρυγμα, παραγγείλας νὰ μαθητεύσουν πρῶτον τὰ Ἔθνη τὰ ἄπιστα καὶ πεπλανημένα, καὶ ἔπειτα νὰ βαπτίζουν αὐτὰ εἰς τὸ ὄνομα τῆς Ἁγίας Τριάδος, οὕτως εἰπών· „ Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ Ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς „ τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος “. (Ματθ. κή. 19.) Διὰ τοῦτο καὶ ἡ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία συνειθίζει κατὰ τὴν νύκτα ταύτην τῆς λαμπροφόρου ἡμέρας νὰ βαπτίζῃ τοὺς κατηχουμένους· ὅθεν οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι εἰς τὰς διαταγάς των (Βιβλ. ε'. κεφ. ιθ'.) διορίζουν ταῦτα· „ Ἐν τῇ διανυκτερεύσει ὑμῶν ἀναγινώσκοντες τὸν „ Νόμον μέχρις ἀλεκτρυόνων κραυγῆς, καὶ βαπτίσαντες ὑμῶν τοὺς κατηχουμένους, καὶ ἀ- „ ναγνώσαντες τὸ Εὐαγγέλιον, καὶ προσλαλήσαντες τῷ λαῷ, παύσασθε τοῦ πένθους ὑ- „ μῶν· διὸ καὶ ἐν τῇ ἱερᾷ λειτουργίᾳ ἀντὶ Τρισαγίου ψάλλεται τὸ „ Ὅσοι εἰς Χριστὸν „ ἐβαπτίσθητε “.

Ταῦτα λοιπὸν ἠξεύρων ὁ θεῖος Ἰωάννης, καὶ ἐπιστρέφων πρὸς τὴν Ἁγίαν Τριάδα, ὡς ἐκ μέρους ὅλων κοινῶς τῶν βεβαπτισμένων Χριστιανῶν, καὶ μάλιστα τῶν τότε νεοφωτίστων, οὕτω λέγει· Ὦ Ἁγία Τριὰς, Πάτερ Παντοκράτορ καὶ Λόγε καὶ Πνεῦμα, ὦ φύσις ὑπερούσιε καὶ ὑπέρθεε (1), ἡ ἐν τρισὶν ὑποστάσεσι καὶ προσώποις ἑνιζομένη κατὰ τὸ

(1) Ὅρα τὴν περὶ τῆς Ὑπέρθεος λέξεως θεολογικὴν ὑποσημείωσιν ἐν τῷ Τροπαρίῳ ἐκείνῳ τῶν Θεοφανείων τῷ λέγοντι· „ Τριάδος ἡ φανέρωσις ἐν Ἰορ- „ δάνῃ γέγονεν· αὕτη γὰρ ὑπέρθεος φύσις “, κατὰ τὴν ὀγδόην Ὠδήν.

τὸ ταὐτὸν τῆς οὐσίας, κατὰ τὴν μοναρχίαν τῆς ἐξουσίας, καὶ κατὰ τὴν ἰσοτιμίαν τῆς Θεότητος, ἡμεῖς ὅλοι οἱ Χριστιανοὶ ἐβαπτίσθημεν εἰς τὸ ἰδικόν σου ὄνομα· ἡμεῖς ὅλοι εἴμεθα ἰδικοί σου· ἡμεῖς ὅλοι ἐσὲ λατρεύομεν· καὶ ἡμεῖς ὅλοι ἐσὲ εὐλογοῦμεν εἰς τοὺς αἰῶνας. Ταῦτα δὲ λέγει ὁ Ἀσματογράφος, ὄχι ὅτι ἡ Ἁγία Τριὰς δὲν ἠξεύρει ὅτι ἐβαπτίσθημεν εἰς τὸ ὄνομά της, ἀλλὰ τὰ λέγει διὰ νὰ τραβίξωμεν εἰς τὸν ἑαυτόν μας πλουσιωτέραν τὴν χάριν καὶ βοήθειαν τῆς Ἁγίας Τριάδος· οὕτω γὰρ καὶ ὁ Προφήτης Δαβὶδ, μέλλων νὰ ζητήσῃ σωτηρίαν ἀπὸ τὸν Θεὸν, προλαμβάνει καὶ λέγει εἰς αὐτόν· „ Σός εἰμι „ ἐγὼ, σῶσόν με "· (Ψαλ. ριή. 94.) ἔχουσι γὰρ φυσικὸν ἰδίωμα οἱ δεσπόται νὰ γίνωνται ἡμερώτεροι καὶ εὐσπλαγχνικώτεροι πρὸς τοὺς δούλους των, ὅταν ἀκούσωσι νὰ λέγουν αὐτοὶ τοιαῦτα ταπεινὰ καὶ συντετριμμένα λόγια.

Ὠδὴ θ'. Ὁ Εἱρμός.

„ Φωτίζου φωτίζου ἡ μέα Ἱερουσαλήμ· ἡ γὰρ δόξα Κυρίου ἐπὶ σὲ
„ ἀνέτειλε· χόρευε νῦν καὶ ἀγάλλου Σιών· Σὺ δὲ, Ἀγνὴ, τέρπου
„ Θεοτόκε, ἐν τῇ ἐγέρσει τοῦ τόκου σου.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἀκούσας ὁ θεσπέσιος οὗτος τὸν Προφήτην Ἡσαΐαν νὰ λέγῃ „ Ἀντλήσατε ὕδωρ ἐκ τῶν „ πηγῶν τοῦ Σωτηρίου ", (Ἡσ. ιβ'. 3.) (πηγαὶ δὲ σωτηρίου νοοῦνται αἱ θεῖαι Γραφαὶ κατὰ τοὺς ἑρμηνευτὰς) διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς ἄντλησε μὲν ἕως τώρα πολλὰ νοήματα ἐκ τῶν θείων Γραφῶν, καὶ ἐπότισε μὲ αὐτὰ τοὺς πνευματικοὺς κήπους τῶν ἁσματικῶν του Κανόνων, ἀντλεῖ δὲ καὶ τώρα ἀπὸ τὸν ἴδιον Προφήτην τὸ ῥητὸν ἐκεῖνο τὸ λέγον· „ Φω„ τίζου φωτίζου Ἱερουσαλήμ· ἥκει γάρ σου τὸ φῶς, καὶ ἡ δόξα Κυρίου ἐπὶ σὲ ἀνατέταλ„ κεν ", (Ἡσ. ξ'. 1.) καὶ τοῦτο μελουργεῖ εἰς τὸν παρόντα Εἱρμὸν, ὀλίγον ὑπαλλάξας αὐτὸ, καὶ λέγει· Ὦ Νέα Ἱερουσαλὴμ καθολικὴ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, φωτίζου φωτίζου. Διπλασιάζει τὸ ῥῆμα τοῦτο ὁ ποιητὴς ἕνα μὲν διὰ τὸ βέβαιον τοῦ φωτισμοῦ, καὶ ἄλλο διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς χαρᾶς· συνειθίζουν γὰρ τόσον οἱ βεβαιόνοντες ἕνα πρᾶγμα, ὅσον καὶ οἱ ὑπερβολικῶς χαίροντες νὰ διπλασιάζουν τὸν αὐτὸν λόγον· ὅθεν εἶπε καὶ ὁ μέγας Γρηγόριος· „ Ἐγκαίνια ἐγκαίνια ἡ πανήγυρις, ἀδελφοί· λεγέσθω γὰρ πολλάκις „ ὑφ' ἡδονῆς " (Λόγῳ εἰς τὴν Καινὴν Κυριακήν). Φωτίζου, λέγω, διότι εἰς ἐσὲ ἀνέτειλεν ἡ δόξα τοῦ Κυρίου· δόξα δὲ Κυρίου, κατὰ μὲν τὸν Θεόδωρον, εἶναι ὁ Σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ· „ Νῦν γὰρ, φησὶν, ἐδοξάσθη ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου "· (Ἰω. ιγ'. 31.) κατὰ δὲ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον, εἶναι ἡ Θεότης τοῦ Χριστοῦ, ὡς εἶπεν ὁ Παῦλος· „ Ὁ Πατὴρ „ τῆς δόξης ", (Ἐφ. α'. 17.) ἤτοι τῆς Θεότητος· ἢ κατ' ἄλλους δόξα Κυρίου εἶναι τὸ θεῖον φῶς καὶ ἡ λαμπρότης τοῦ προσώπου αὐτοῦ, κατὰ τὸ „ Καὶ δόξα Κυρίου περιέ„ λαμψεν αὐτοὺς (τοὺς ποιμένας δηλ.) "· (Λουκ. β'. 9.) καὶ τὰ τρία γὰρ ταῦτα ἀνέτειλαν εἰς ἐσὲ, ὦ ἐξ Ἐθνῶν Ἐκκλησία.

Ἵνα οἱ Ἰουδαῖοι μὲν οἱ φαινόμενοι ὅτι βλέπουν οὐ μὴ ἴδωσι, κατὰ τὴν προφητείαν τοῦ Ἡσαΐου, ὁ δὲ λαὸς ὁ καθήμενος ἐν σκότει (ἤτοι ὁ Ἐθνικὸς) ἰδῇ τὸ μέγα τῆς Θεογνωσίας φῶς· εἰς ἐκείνους μὲν γὰρ τοὺς Ἰουδαίους ἐκρύβη μᾶλλον ὁ τῆς δικαιοσύνης Ἥλιος Χριστὸς διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν, ἐπειδὴ ἀπὸ ἐκείνους θανατωθεὶς, ἐκρύβη καὶ ἐβασίλευσεν ὑποκάτω εἰς τὴν δύσιν τοῦ τάφου καὶ Ἅδου· εἰς ἡμᾶς δὲ τοὺς ἐξ Ἐθνῶν πιστεύοντας ἀνέτειλε, διότι ἐγνωρίσαμεν τὴν ἀνατολὴν τῆς Θεότητός του, καὶ ἐλλάμφθημεν μὲ τὸ φῶς τῆς εὐσεβείας καὶ ἀρετῆς. Λέγει δὲ ὁ Μελῳδὸς πρὸς τὴν Νέαν Σιὼν καὶ νὰ χορεύῃ πνευματικῶς καὶ νὰ ἀγάλλεται διὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Νυμφίου της Χριστοῦ, ἐπειδὴ ἡ τοῦ Χριστοῦ χαρὰ καὶ ἀγαλλίασις εἶναι καὶ ἰδική της. Εἶτα καὶ πρὸς τὴν Θεοτόκον ἐπιστρέφει τὸν λόγον, οὐ ματαίως οὐδὲ παρέργως τοῦτο ποιῶν, ἀλλὰ διὰ νὰ δείξῃ ὅτι ὁ Εἱρμὸς οὗτος εἶναι τῆς ἐννάτης Ὠδῆς, τῆς ὁποίας Μελουργὸς καὶ ἀρχηγὸς καὶ ποιήτρια ἐστάθη ἡ Κυρία Θεοτόκος, καὶ διὰ τοῦτο λέγει πρὸς αὐτήν· Καὶ σὺ, Θεοτόκε, τέρ-

που

που καὶ χαῖρε διὰ τὴν ἀνάστασιν τῦ Υἱοῦ σου· καθὼς γὰρ πρότερον ἐμβῆκε ῥομφαία λύπης εἰς τὴν καρδίαν σου διὰ τὸ πάθος καὶ τὸν θάνατον τῦ Υἱοῦ σου, κατὰ τὴν προφητείαν τοῦ Συμεών· οὕτω καὶ τώρα εἶναι δίκαιον νὰ χαίρῃς καὶ νὰ τέρπεσαι ἐσὺ πρώτη περισσότερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους διὰ τὴν ἀνάστασιν τῦ αὐτοῦ Υἱοῦ σου, καθὼς καὶ προεφήτευσας εἰς τὴν Ὠδήν σου λέγουσα· „ Ἠγαλλίασε τὸ πνεῦμά μου ἐπὶ τῷ Θεῷ τῷ σωτῆρί μου “. (Λουκ. α'. 47.) (1).

Τροπάριον.

„ Ὦ θείας! ὦ φίλης! ὦ γλυκυτάτης σου φωνῆς! μεθ' ἡμῶν ἀψευ-
„ δῶς γὰρ ἐπηγγείλω ἔσεσθαι μέχρι τερμάτων αἰῶνος, Χριστέ· ἡμ
„ οἱ πιστοὶ ἄγκυραν ἐλπίδος κατέχοντες ἀγαλλόμεθα.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Καὶ τοῦτο τὸ Τροπάριον ἐρανίζεται ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸν χαροποιὸν καὶ τελευταῖον ἐκεῖνον λόγον ὅπου εἶπεν ὁ Κύριος μετὰ τὴν ἀνάστασιν εἰς τοὺς Μαθητάς του ἐν τῷ Ὄρει τῆς Γαλιλαίας· „ Καὶ ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας „ τῦ αἰῶνος. Ἀμήν “. (Ματθ. κή. 20.) Τοῦτον λοιπὸν τὸν λόγον μὲ σχῆμα θαυμαστικὸν ὁμοῦ καὶ εὐχαριστικὸν προφέρει ὁ χαριτώνυμος Ἰωάννης, οὕτω λέγων· Ὦ τί φωνὴ θεία ἦτον ἐκείνη, Θεάνθρωπε Ἰησῦ Χριστέ, ὅπου ἐξεφώνησες εἰς τοὺς ἁγίους σου Ἀποστόλους! Καὶ πῶς δὲν ἦτον θεία, ἡ ὁποία ἐκβῆκεν ἀπὸ τὰ θεϊκὰ ἐκεῖνα καὶ προσκυνητὰ καὶ πανάγια χείλη σου; Ὦ τί φωνὴ φιλτάτη ἦτον ἐκείνη ὅπου ἐλάλησας εἰς τὺς φίλους σου Μαθητάς! Καὶ πῶς δὲν ἦτον φιλτάτη ἡ τόσον ἄκρας φιλίας τῆς πρὸς ἡμᾶς ζωντανὴ οὖσα ἀπόδειξις; Ὦ τί γλυκυτάτη ἦτον ἐκείνη ἡ φωνὴ ἥτις προῆλθεν ἀπὸ τὸ γλυκύτατον καὶ νεκταρῶδες στόμα σου! Καὶ πῶς δὲν ἦτον γλυκυτάτη καὶ χαριεστάτη ἡ τοσούτων ἀγαθῶν γενομένη πρόξενος; Σὺ γάρ, ἡμέτερε Σωτὴρ, ὑπεσχέθης ἀψευδέστατα νὰ μένῃς πάντοτε μὲ

(1) Εἶναι δὲ καὶ ἄλλα αἴτια, διὰ τὰ ὁποῖα πρέπει ἡ Θεοτόκος νὰ χαίρῃ σήμερον περισσότερον καὶ ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους, καὶ ἀπὸ τὰς ἄλλας Μυροφόρους. Πρῶτον, διότι αὐτὴ ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους προτήτερα ἔλαβε τὸ εὐαγγέλιον τῆς ἀναστάσεως τοῦ Υἱοῦ της· δεύτερον, διότι αὐτὴ προτήτερα ἀπὸ ὅλους εἶδεν ἀναστάντα τὸν Υἱόν της καὶ ὡμίλησε μὲ αὐτὸν, καὶ τῶν ἀχράντων αὐτοῦ ποδῶν ἥψατο· τρίτον, ἐπειδὴ δι' αὐτὴν ἀνοίχθη ὁ τάφος· καὶ τέταρτον, διότι εὐηγγέλισεν εἰς αὐτὴν τὴν ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου ὁ συνήθης αὐτῇ καὶ εὐαγγελιστὴς Ἀρχάγγελος Γαβριήλ. Ταῦτα δὲ πάντα ἀποδεικνύει καὶ βεβαιοῖ ὁ μέγας τῆς Θεσσαλονίκης Γρηγόριος ἐν τῇ Κυριακῇ τῶν Μυροφόρων, οὕτω λέγων· „ Ἔστι δή τι συνεσκιασμένως παρὰ τῶν Εὐαγ-
„ γελιστῶν ἀπαγγελλόμενον, ὅπερ ἀναπαλύψω πρὸς
„ τὴν ὑμετέραν ἀγάπην· τὸ γὰρ τῆς τοῦ Κυρίου ἀ-
„ ναστάσεως εὐαγγέλιον πρώτη πάντων ἀνθρώπων
„ καθάπερ καὶ πρόσηκον ὑπῆρχε καὶ δίκαιον ἡ Θεο-
„ τόκος παρὰ τοῦ Ἀγγέλου ἐδέξατο, καὶ αὕτη τὸ-
„ τον ἀναστάντα πρὸ πάντων εἶδε, καὶ τῆς αὐτοῦ
„ θείας ὁμιλίας ἀπήλαυσε, καὶ οὐκ εἶδεν ὀφθαλμοῖς
„ μόνον αὐτὸν, καὶ αὐτήκοος αὐτοῦ γέγονεν, ἀλλὰ
„ καὶ χερσὶν ἥψατο πρώτη καὶ μόνη τῶν ἀχράντων
„ ἐκείνου ποδῶν, κἂν οἱ Εὐαγγελισταὶ ταῦτα πάν-
„ τα φανερῶς οὐ λέγωσι, μὴ θέλοντες τὴν Μητέρα
„ προφέρειν εἰς μαρτυρίαν, ἵνα μὴ τοῖς ἀπίστοις ὑ-
„ ποψίας ἀφορμὴν δῶσιν· ἐπεὶ δὲ νῦν ἡμῖν χάριτι
„ τοῦ ἀναστάντος πρὸς πιστοὺς ὁ λόγος ... λόγον
„ διδόντος τοῦ εἰπόντος „ Οὐδὲν κρυπτὸν, ὃ οὐ φα-
„ νερὸν γενήσεται, καὶ τοῦτο φανερωθήσεται “. Καθεξῆς δὲ ὁ Ἅγιος ἀποδεικνύει διὰ πολλῶν, συμβιβάζων τοὺς θείους Εὐαγγελιστὰς, τοὺς περὶ τῶν Μυροφόρων διαλαμβάνοντας, ὅτι ἡ Θεοτόκος πρώτη ἠξιώθη τὰ ἀνωτέρω· ἔπειτα λέγει καὶ ταῦτα· „ Ἐ-
„ μοὶ δὲ δοκεῖ καὶ δι' αὐτὴν πρώτην (τὴν Θεοτό-
„ κον) τὸν ζωηφόρον ἐκεῖνον ἀνοιγῆναι τάφον· δι' αὐ-
„ τὴν γὰρ πρώτην καὶ δι' αὐτῆς πάντα ἡμῖν ἀνέῳ-
„ κται, ὅσα ἐπὶ τῆ Οὐρανῦ ἄνω, καὶ ὅσα ἐπὶ τῆς
„ γῆς κάτω, καὶ δι' αὐτὴν τὸν Ἄγγελον οὕτως ἀ-
„ στράπτειν, ὡς καὶ τῆς ὥρας ἔτι σκότῳ κατεχο-
„ μένης ὑπὸ δαψιλεῖ ταύτην τῷ τοῦ Ἀγγέλου φω-
„ τὶ μὴ τὸν τάφον κενὸν ἰδεῖν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ
„ ἐντάφια, κατὰ κόσμον τε κείμενα καὶ πολυειδῶς
„ μαρτυροῦντα τῷ ἐνταφιασθέντι τὴν ἐγερσιν· ἦν
„ δ' ἄρα καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἄγγελος, αὐτὸς ἐκεῖ-
„ νος ὁ Γαβριήλ “. Συμφώνως λέγει καὶ Νικηφόρος ὁ Κάλλιστος ἐν τῷ Συναξαρίῳ τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα· „ Καὶ πρῶτον μὲν ἡ ἀνάστασις τῇ τε Θεῷ
„ Μητρὶ γνώριμος γίνεται, ἀπεναντίας καθημένῃ τῷ
„ τάφου, ὡς φησιν ὁ Ματθαῖος, σὺν τῇ Μαγδαλη-
„ νῇ· ἀλλ' ἵνα μὴ ἡ ἀνάστασις ἀμφιβάλοιτο διὰ τὴν
„ πρὸς τὴν Μητέρα οἰκείωσιν, οἱ Εὐαγγελισταί φα-
„ σι πρῶτον φαίνεσθαι τῇ Μαγδαληνῇ Μαρίᾳ “.

μὲ τοὺς Ἱεροὺς Ἀποστόλους σου, καὶ δι' αὐτῶν νὰ μένῃς καὶ μὲ ἡμᾶς τοὺς ἐκείνων μὲν μαθητὰς, ἰδικούς σου δὲ δούλους, οἵτινες πιστεύομεν καὶ λατρεύομέν σοι· καὶ τὸ θαυμασιώτερον, ὅτι ὑπεσχέθης νὰ μὴ χωρισθῇς οὐδὲ εἰς ὀλίγον διάστημα καιροῦ, οὔτε ἀπὸ αὐτοὺς, οὔτε ἀπὸ ἡμᾶς, ἕως τῆς συντελείας τοῦ παρόντος αἰῶνος.

Ταύτην λοιπὸν τὴν θείαν καὶ φίλην καὶ γλυκυτάτην φωνήν σου, ὦ Δέσποτα, καὶ τὴν ἀψευδῆ σου ὑπόσχεσιν ἡμεῖς οἱ Χριστιανοὶ κρατοῦμεν ἄγκουραν ἀσφαλεστάτην ἐλπίδος· ὅθεν ὅταν πνέωσιν ἐναντίον μας οἱ ἄνεμοι τῶν πειρασμῶν, καὶ ὅταν σηκόνωνται κατὰ τοῦ ἡμετέρου πλοίου τὰ κύματα τῆς τοῦ βίου θαλάσσης, ῥίπτομεν ὡς ἄγκουραν μεγάλην τὴν θείαν ταύτην ὑπόσχεσίν σου, καὶ εὐθὺς ἐλευθερονόμεθα ἀπὸ τὴν φουρτοῦναν καὶ καταποντισμὸν τῆς νοητῆς θαλάσσης· γνωρίζει γὰρ τὴν φωνήν σου ταύτην καὶ ἡ αἰσθητὴ καὶ ἡ νοητὴ θάλασσα, διότι πολλάκις τὴν ἐπετίμησες, καὶ ἡσύχασε· καὶ εὐθὺς ὅπου ἀκούσῃ νὰ λέγωμεν „Ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ „αἰῶνος", εὐθὺς παύει τὰ κύματά της, καὶ γίνεται γαλήνη μεγάλη. Ἡμεῖς εἰς ταύτην σου τὴν φίλην ὑπόσχεσιν ἀγαλλόμεθα, Κύριε· ὅθεν, κἂν τύραννοι φοβερίζουν νὰ κάμουν εἰς ἡμᾶς δεινότερα Δεινίου καὶ κύντερα Κυντόρου κατὰ τὴν παροιμίαν, ἡμεῖς δὲν φοβούμεθα· κἂν μᾶς βασανίζουν ἀσεβεῖς καὶ διῶκται μὲ διάφορα κολαστήρια, ἡμεῖς δὲν τὰ ψηφοῦμεν· κἂν πτωχεία μᾶς στενοχωρῇ, δὲν μᾶς μέλει· κἂν ἀσθένειαι μᾶς ἐνοχλοῦσιν, ἡμεῖς δὲν καταπίπτομεν· καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, κἂν ὁποιαδήποτε θλίψεις καὶ δυστυχίαι μᾶς εὕρουν, εἴτε ἐκ Δαιμόνων, εἴτε ἐξ ἀνθρώπων, ἡμεῖς ταύτην μόνην τὴν γλυκυτάτην σου φωνὴν καὶ ἐπαγγελίαν ἐνθυμούμενοι, εὐθὺς παρηγορούμεθα, εὐθὺς εὐφραινόμεθα, καὶ εὐθὺς κάθε μας λύπη εἰς χαρὰν μεταβάλλεται· φανταζόμεθα γὰρ ὅτι εἶσαι παρὼν εἰς ἡμᾶς ἀοράτως καὶ μυστικῶς σὺ ὁ παμφίλτατος καὶ γλυκύτατος ἡμῶν Δεσπότης, καὶ μᾶς ἐνδυναμόνεις εἰς τὰς ἀσθενείας μας, μᾶς παρηγορεῖς εἰς τὰς θλίψεις καὶ περιστάσεις μας, καὶ μᾶς λέγεις εἰς τὴν καρδίαν τρόπον τινά· Μὴ φοβεῖσθε· ἐγὼ εἶμαι μὲ ἐσᾶς· „Ἰδοὺ „ἐγώ εἰμι μεθ' ὑμῶν πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος".

Θαυμαστὰ δὲ ἐνταυτῷ καὶ κοινωφελέστατα εἶναι τὰ λόγια τοῦ Θεοφόρου Πατρὸς ἡμῶν Γρηγορίου τῦ Θεσσαλονίκης, μὲ τὰ ὁποῖα ἑρμηνεύει τοὺς ἀνωτέρω λόγους τοῦ Κυρίου· φησὶ γάρ· „Ὁ Εὐαγγελιστὴς οὐκ εἶπε „Τρίτον ἤδη τῦτο πρὸς αὐτοὺς ἦλθεν ἐπὶ τῆς Τιβεριά„δος", ἀλλ' „Ἐφανερώθη", δεικνὺς ὅτι παρῆν αὐτοῖς καὶ μὴ αἰσθητῶς ὁρώμενος· παρεῖχε „δὲ τούτοις αὐτὸν ὁρᾶν ἡνίκα ἐβέλετο· τοιαύτη γὰρ τῶν ἀθανάτων σωμάτων ἡ δύναμις. „Πάρεστιν οὖν καὶ ἡμῶν ἑκάστῳ, ἀδελφοὶ, κἂν μὴ ὁρᾶται παρ' ἡμῶν· διὸ καὶ πρὸς τὰς „Ἀποστόλους εἶπεν ἀναλαμβανόμενος· „Ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως „τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος". Οὐκοῦν ὡς παρόντα τοῦτον ἑκάστης ἡμέρας αἰδώμεθα, „καὶ τὰ ἀρεστὰ ἐνώπιον αὐτοῦ ποιῶμεν. Εἰδὲ καὶ τοῖς τοῦ σώματος ὀφθαλμοῖς οὐχ ἑ„χομεν αὐτὸν ἀρτίως ὁρᾶν, ἀλλὰ τῆς διανοίας ὄμμασιν ἔχομεν διηνεκῶς αὐτὸν ὁρᾶν, εἰ νή„φομεν· καὶ οὐχ ὁρᾶν μόνον, ἀλλὰ καὶ μεγάλα ἐντεῦθεν καρποῦσθαι τὰ ἀγαθά· ἄυτη „γὰρ ἡ θέα πάσης ἁμαρτίας ἐστὶν ἀναίρεσις, πονηροῦ παντὸς πάθους ἐστὶ καθαίρεσις, „παντὸς κακοῦ ἐστὶν ἀλλοτρίωσις· ἄυτη ἡ θέα πάσης ἀρετῆς ὑπάρχει ποιητική, καθα„ρότητος καὶ ἀπαθείας γεννητική, ζωῆς αἰωνίου καὶ βασιλείας ἀπεράντου παρεκτική· „ταύτης τῆς τερπνῆς θέας ἐπιμελόμενοι, καὶ ὡς εἰς παρόντα τὸν Χριστὸν νοερῶς ἀτενί„ζοντες, ἐρεῖ καὶ ἡμῶν ἕκαστος ὡς ὁ Δαβίδ· „Ἐὰν παρατάξηται ἐπ' ἐμὲ παρεμβολὴ, „οὐ φοβηθήσεται ἡ καρδία μου· ἐὰν ἐπαναστῇ ἐπ' ἐμὲ πόλεμος, ἐν ταύτῃ ἐγὼ ἐλπίζω" (Ὁμιλ. εἰς τὸ δέκατον Ἑωθινόν).

Τροπάριον.

„Ὦ Πάσχα τὸ μέγα καὶ ἱερώτατον, Χριστὲ, ὦ Σοφία καὶ Λόγε „τοῦ Θεοῦ καὶ Δύναμις, δίδου ἡμῖν ἐκτυπώτερον Σοῦ μετασχεῖν ἐν „τῇ ἀμεσπέρῳ ἡμέρᾳ τῆς Βασιλείας σου.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τοῦτο τὸ τελευταῖον καὶ ἐπιλόγου τόπον ἔχον Τροπάριον ἐν τῷ παρόντι Κανόνι ἐρανίσθη ὁ Ἀσματογράφος ἀπὸ τὸν ἐπίλογον τοῦ εἰς τὸ Πάσχα λόγου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου· οὕτω γὰρ καὶ ἐκεῖνος λέγει ἐκεῖ· „ Ἀλλ' ὦ Πάσχα τὸ μέγα καὶ ἱερὸν καὶ παν„ τὸς τοῦ Κόσμου καθάρσιον, ὡς γὰρ ἐμψύχῳ σοι διαλέξομαι· ὦ Λόγε Θεοῦ, καὶ Φῶς „ καὶ Ζωὴ καὶ Σοφία καὶ Δύναμις· χαίρω γὰρ πᾶσι σου τοῖς ὀνόμασι". Καθὼς λοιπὸν ἐκεῖνος εἶπεν ἐκεῖ, οὕτως αὐτολεξεὶ σχεδὸν λέγει καὶ ὁ Μελῳδὸς οὗτος ἐδῶ· πλὴν ὁ μὲν Θεολόγος διαλέγεται πρὸς τὸ Πάσχα τὸ ἄψυχον, κατὰ προσωποποιΐαν ῥητορικήν· ὁ δὲ Ἰωάννης ἐδῶ διαλέγεται πρὸς τὸ ἔμψυχον Πάσχα τὸν Χριστόν· ἤκουσε γὰρ τὸν Ἀπόστολον Παῦλον νὰ λέγῃ· „ Καὶ γὰρ τὸ Πάσχα ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἐτύθη Χριστὸς " (ά. Κορ. έ. 7.). Λέγει λοιπὸν οὕτω· Ὦ Θεάνθρωπε Ἰησοῦ Χριστέ, ὅς τις εἶσαι τὸ ἀληθινὸν καὶ μέγα Πάσχα καὶ ἱερώτατον, ὦ Σοφία καὶ Λόγε τοῦ Θεοῦ καὶ Δύναμις. Σοφία μὲν οὖν λέγεται ὁ Χριστὸς, κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον, „ Ὡς ἐπιστήμη θείων τε καὶ ἀνθρωπίνων „ πραγμάτων· πῶς γὰρ οἷόν τε τὸν πεποιηκότα τοὺς λόγους ἀγνοεῖν ὧν πεποίηκε;" Λόγος δὲ λέγεται κατὰ τὸν αὐτὸν Θεολόγον, ὅτι „ Οὕτως ἔχει πρὸς τὸν Πατέρα, ὡς πρὸς „ νοῦν λόγος· καὶ οὐ μόνον διὰ τὸ ἀπαθὲς τῆς γεννήσεως, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ συναφὲς καὶ „ ἐξαγγελτικόν· τάχα δ' ἂν εἴποι τις ὅτι καὶ ὡς ὅρος πρὸς τὸ ὁριζόμενον, ἐπειδὴ καὶ τοῦ„ το λέγεται λόγος· ὁ γὰρ νενοηκὼς, φησὶ, τὸν Υἱὸν (τοῦτο γάρ ἐστι τὸ, Ἑωρακὼς) νε„ νόηκε τὸν Πατέρα· καὶ σύντομος ἀπόδειξις καὶ ῥαδία τῆς τοῦ Πατρὸς φύσεως ὁ Υἱός· „ γέννημα γὰρ ἅπαν τοῦ γεγεννηκότος σιωπῶν Λόγος· εἰδὲ καὶ διὰ τὸ ἐνυπάρχειν τοῖς „ οὖσι λέγοι τις, οὐχ ἁμαρτήσεται τοῦ λόγου· τί γάρ ἐστιν, ὃ μὴ λόγῳ συνέστηκεν; „ Δύναμις δὲ, ὡς συντηρητικὸς τῶν γενομένων, καὶ τὴν τοῦ συνέχεσθαι ταῦτα χορηγῶν „ δύναμιν". (Λόγ. β'. περὶ Υἱοῦ).

Ἀλλὰ καὶ ὁ Χρυσορρήμων οὕτως ἐπαινεῖ τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα· „ Ὦ Πάσχα θεῖον „ ἀπ' Οὐρανῶν ὀδεῦσαν μέχρι γῆς, καὶ ἀπὸ γῆς πάλιν ἀναβαῖνον εἰς Οὐρανούς· ὦ καινὸν τῶν ὅλων ἑόρτασμα, κοσμικὸν πανηγύρισμα· ὦ τῆ παντὸς χαρὰ καὶ τιμὴ καὶ τρο„ φὴ καὶ τρυφὴ, δι' ἧς ὁ μὲν σκοτεινὸς θάνατος κατελύθη, ἡ δὲ ζωὴ τοῖς ὅλοις ἐφιπλώ„ θη, καὶ ἀνεῴχθησαν πύλαι Οὐρανῶν, καὶ Θεὸς ἄνθρωπος ἐφάνη, καὶ ἄνθρωπος Θεὸς „ ἀνέβη· δι' ὃν ἐρράγησαν ᾅδου πύλαι, καὶ κλεῖθρα ἐλύθησαν ἀδαμάντινα" (Λόγ. Σ'. ἐκ τῶν ὁκτὼ εἰς τὸ Πάσχα).

Σημείωσαι ὅτι ὁ Θεολόγος ἀναγωγικώτερον ἐκλαμβάνει τὴν τοῦ Πάσχα μετάληψιν, καὶ ἑρμηνεύων τί εἶναι τὸ καινὸν πόμα τῆς ἀμπέλου, τὸ ὁποῖον ἔχει νὰ πίνῃ μεθ' ἡμῶν ὁ Θεὸς Λόγος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Πατρὸς, λέγει ὅτι εἶναι „ Ἡμῶν μὲν τὸ μαθεῖν, ἐκεί„ νου δὲ τὸ διδάξαι καὶ κοινώσασθαι τοῖς ἑαυτοῦ Μαθηταῖς τὸν λόγον· τροφὴ γάρ ἐστιν „ ἡ δίδαξις καὶ τοῦ λέγοντος" (Λόγ. εἰς τὸ Πάσχα). Ὁ αὐτὸς δὲ Γρηγόριος εἰς τρία διαιρεῖ τὸ Πάσχα, εἰς τὸ νομικὸν, εἰς τὸ τῆς χάριτος, καὶ εἰς τὸ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, καὶ λέγει· „ Μεταλῃψόμεθα τοῦ Πάσχα νῦν μὲν τυπικῶς ἔτι, καὶ εἰ τοῦ παλαιοῦ „ γυμνότερον· τὸ γὰρ νομικὸν Πάσχα, τολμῶ καὶ λέγω, τύπου τύπος ἦν ἀμυδρότερος· „ μικρὸν δὲ ὕστερον, τελεώτερόν τε καὶ καθαρώτερον, ἡνίκα ἂν αὐτὸ πίνῃ καινὸν μεθ' ἡ„ μῶν ὁ Λόγος ἐν τῇ Βασιλείᾳ τοῦ Πατρὸς, ἀποκαλύπτων καὶ διδάσκων ἃ νῦν μετρίως „ παρέδειξε" (Λόγ. εἰς τὸ Πάσχα). (1)

Θεν

(1) Τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα τόσον ἐτίμων καὶ εὐλαβοῦντο οἱ παλαιοὶ Βασιλεῖς, ὥστε ὄχι μόνον ἠλευθέρωναν ἀπὸ τὰς φυλακὰς τοὺς ἐν αὐταῖς εὑρισκομένους διὰ χρέος ἢ διὰ ἄλλας αἰτίας εἰς τὰς πόλεις ὅπου αὐτοὶ ἐβασίλευον, ἀλλὰ καὶ εἰς μακρυνοὺς τόπους ἐστέλλον ἐπιστολὰς νὰ ἐλευθερώσουν οἱ ἐκεῖ τοὺς φυλακωμένους· καὶ μάλιστα ὁ μέγας Θεοδόσιος. Τί λέγω; Καὶ αὐτοὶ οἱ ἄπιστοι καὶ ἀσεβεῖς εὐλαβοῦνται τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα, καθὼς καὶ τὰ δύω ταῦτα βεβαιόνει ὁ Χρυσορρήμων λέγων· „ Τὴν παροῦσαν ἑορτὴν (τοῦ Πά„ σχα), ἣν καὶ ἄπιστοι αἰδοῦνται σχεδὸν πάντες. „ ἣν καὶ αὐτὸς οὗτος ὁ Θεοφιλὴς Βασιλεὺς (ὁ Θεο„ δόσιος ὁ μέγας) οὕτως ἠδέσθη καὶ ἐτίμησεν, ὡς „ ἅπαντας τοὺς πρὸ αὐτοῦ μετ' εὐσεβείας κρατήσαντας „ ὑπερβαλέσθαι Βασιλέας. Ἐν ταύταις γοῦν ταῖς ἡ„ μέραις πέμψας ἐπιστολὴν, εἰς τιμὴν τῆς ἑορτῆς „ τοὺς τὸ δεσμωτήριον οἰκοῦντας σχεδὸν ἀφῆκεν ἅ„ παντας (Ἀνδριάντ. Γ'.)". Τοῦτον πρέπει νὰ μιμοῦνται καὶ οἱ χωρινοὶ Χριστιανοί, καὶ μάλιστα οἱ πλούσιοι, καὶ νὰ ἐλευθερόνουν τοὺς ἐν φυλακαῖς εὑρισκομένους κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα.

Ὅθεν ἐπειδὴ οὕτως ὁ Θεολόγος ἀλληγόρησεν εἰς τὴν γνῶσιν καὶ θεωρίαν τοῦ νοὸς τὴν τοῦ Πάσχα μετάληψιν, διὰ τοῦτο καὶ ὁ θεῖος Ἰωάννης ἀπολουθῶν αὐτῷ λέγει· Σὺ, Χριστὲ, ὅπου εἶσαι τὸ ἀληθινὸν Πάσχα, ἀξίωσον ἡμᾶς νὰ σὲ ἀπολαύσωμεν διὰ γνώσεως καὶ θεωρίας εἰς τὴν ἀνέσπερον ἐκείνην ἡμέραν τῆς βασιλείας σου, ἤγουν τὴν μὴ ἔχουσαν ἑσπέραν καὶ νύκτα· ὄχι καθὼς σὲ ἀπολαύσαμεν ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ, ἀλλὰ ἐκτυπώτερον, ἤγουν ἔξω ἀπὸ κάθε τύπον καὶ ἐπιπρόσθημα, κατὰ τὸν Θεσδωρον, ἢ καθαρώτερόν τε καὶ τελεώτερον, κατὰ τὸν Θεολόγον. Ἐπειδὴ δὲ, ὡς εἴπομεν, τριπλοῦν εἶναι τὸ Πάσχα, νομικὸν, εὐαγγελικὸν, καὶ τὸ μέλλον, διὰ τοῦτο κατὰ τὴν διαίρεσιν αὐτοῦ τρεῖς εἶναι καὶ αἱ γνώσεις καὶ θεωρίαι, εἰς τὰς ὁποίας αὐτὸ τὸ Πάσχα ἀλληγορεῖται: ἡ ἐν νόμῳ καὶ παλαιὰ, (ἡ ὁποία εἶναι σκιώδης καὶ ἀμυδρὰ) ἡ νέα καὶ εὐαγγελικὴ, (ἥτις λαμπροτέρα μὲν εἶναι τῆς νομικῆς, τῆς δὲ μελλούσης ἀμυδροτέρα) καὶ ἡ μέλλουσα ἐκείνη (ἥτις τὸ πᾶν ἔχει τῆς δυνατῆς καταλήψεως)· καθὼς καὶ ὁ Παῦλος περὶ τούτων λέγει· „ Βλέπομεν ἄρτι δι' ἐσόπτρου καὶ ἐν αἰνίγματι· τότε δὲ πρόσωπον πρὸς „ πρόσωπον· ἄρτι γινώσκω ἐκ μέρους, τότε δὲ γνώσομαι καθὼς καὶ ἐπεγνώσθην ". (α'. Κορ. ιγ'. 12.) Παρακαλεῖ λοιπὸν ὁ θεσπέσιος Ἰωάννης τὸν Δεσπότην Χριστὸν νὰ ἀπολαύσωμεν τότε τῆς τελεωτέρας καὶ καθαρωτέρας γνώσεως καὶ θεωρίας, κατὰ τὴν ὁποίαν ἔχομεν νὰ γνωρίσωμεν τὸν Θεὸν, καθὼς καὶ ἐγνωρίσθημεν παρ' αὐτοῦ· ἐπειδὴ τώρα ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ νὰ ἀπολαύσωμεν αὐτὴν δὲν δυνάμεθα διὰ τὸ πήλινον τοῦτο σῶμα ὅπου φορῶμεν.

Ἀνέσπερον δὲ εἶπε τὴν ἡμέραν ἐκείνην τῆς τοῦ Χριστοῦ βασιλείας· διότι, κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον, „ Τὴν ἡμέραν Κυρίου τὴν μεγάλην οὐχὶ ὁ αἰσθητὸς οὗτος ἥλιος ποιή- „ σει, ἀλλ' ἀνατολὴ τοῦ τῆς δικαιοσύνης Ἡλίου καταφωτίσει, ἥτις μία ἔσται καὶ διηνε- „ κὴς, διάδοχον νύκτα μὴ ἔχουσα, ἀλλὰ τῷ αἰῶνι παντὶ συμπαρεκτεινομένη ". (Τόμῳ καὶ Λόγ. β'. εἰς τὸν Ἡσαΐαν) καὶ πάλιν· „ Καὶ ὑψωθήσεται Κύριος μόνος ἐν τῇ ἡμέρᾳ „ ἐκείνῃ τῇ ἐσχάτῃ πασῶν ἡμερῶν, ἣν οὔτε νὺξ διακόπτει, οὐ χρόνος περιορίζει, οὐ σω- „ ματικὸν φῶς ἀρχὴν αὐτῇ παρέχει καὶ τέλος, ἀλλὰ μία ἐστὶν ὁμοία πρὸς ἑαυτὴν, ἀ- „ κίνητος, ἀνέσπερος, ἀδιάδεκτος ". (Τόμ. τῷ αὐτῷ εἰς τὸν Ἡσαΐαν ὁράσει β'.) Ἀλλ' ἂς εἴπωμεν καὶ ἕνα γλαφυρόν· διὰ τοῦτο ὁ Μελῳδὸς παρακαλεῖ νὰ ἀπολαύσωμεν καθαρώτερον τὸν Χριστὸν ἐν τῇ μελλούσῃ ἡμέρᾳ, διότι καθὼς ἡ ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ ἔγινεν ἐν Κυριακῇ, οὕτω καὶ ἡ μέλλουσα παρουσία του ἐν Κυριακῇ θέλει γένῃ· μᾶλλον δὲ, αὐτὴ ἐκείνη ἡ ἀνέσπερος ἡμέρα τῆς Βασιλείας τοῦ Χριστοῦ Κυριακὴ θέλει εἶναι, ἥτις ἔσται μία ἡμέρα ἀνέσπερος καὶ ἀδιάδοχος· ὅθεν εἶπε πάλιν ὁ ἀνωτέρω θεῖος Βασίλειος· „ Ἀνέ- „ σπερον καὶ ἀδιάδοχον καὶ ἀτελεύτητον τὴν ἡμέραν ἐκείνην οἶδεν ὁ λόγος, ἣν καὶ ὀγδόην „ ὁ Ψαλμῳδὸς προσηγόρευσε διὰ τὸ ἔξω κεῖσθαι τοῦ ἑβδομαδικοῦ τούτου χρόνου. Εἴτε ἦν „ ἡμέρα ἡ κατάστασις ἐκείνη λέγοιτο, μία ἐστὶ καὶ οὐ πολλαί· εἴτε αἰὼν προσαγο- „ ρεύοιτο, μοναχὸς ἂν εἴη καὶ οὐ πολλοστός. Ἵνα οὖν πρὸς τὴν μέλλουσαν ζωὴν τὴν ἔν- „ νοιαν ἡμῶν ἀπαγάγῃ, (ὁ Μωϋσῆς δηλ.) μίαν ὠνόμασε τοῦ αἰῶνος τὴν εἰκόνα, τὴν ἀ- „ πάρχὴν τῶν ἡμερῶν, τὴν ὁμήλικα τοῦ φωτὸς, τὴν ἁγίαν Κυριακὴν, τὴν τῇ ἀναστάσει „ τοῦ Κυρίου τετιμημένην " (Ὁμιλ. β'. εἰς τὴν ἑξαήμερον, προκειμένου ῥητοῦ „ Καὶ ἐγέ- „ νετο ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα μία "). Καὶ σημείωσαι ὅτι κατὰ τὰ λόγια τῶν ἁγίου ἡ Κυριακὴ τώρα μὲν εἶναι εἰκὼν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, τότε δὲ ἔσται αὐτὸς ὁ μέλλων αἰών. Ἴδετε πόσον εἶναι μεγάλα; ἴδετε πόσον εἶναι θαυμαστὰ καὶ ὑψηλὰ τὰ τῆς ἀναστάσεως καὶ τῆς ἁγίας Κυριακῆς προνόμια;

Ἄμποτε λοιπὸν ὅλοι, καὶ οἱ ψάλλοντες καὶ οἱ ἀναγινώσκοντες καὶ οἱ ἀκόοντες τὸν παρόντα κοσμοχαρμόσυνον καὶ λαμπρὸν τῆς λαμπροφόρου ἡμέρας Κανόνα, νὰ μὴ ἤμεθα μόνον ψάλται καὶ ἀναγνῶσται καὶ ἀκροαταὶ τῶν ἐν τῷ Κανόνι τούτῳ περιεχομένων νοημάτων τε καὶ παραγγελμάτων, ἀλλὰ νὰ ἤμεθα τούτων καὶ ποιηταὶ διὰ τῶν ἔργων. Ἡμεῖς συνανέστημεν μὲ τὸν ἀναστάντα Χριστὸν καὶ διὰ τῆς πίστεως, καὶ διὰ τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος, τοῦ εἰς τύπον γενομένου τῆς ταφῆς καὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου. Ἄμποτε λοιπὸν νὰ ζήσωμεν μίαν καινούριαν πολιτείαν, ἥτις πρέπει εἰς τοὺς συναναστηθέντας μὲ τὸν Δεσπότην Χριστὸν, καθὼς μᾶς παραγγέλλει ὁ Παῦλος· „ Ἵνα, ὥσπερ ἠγέρθη Χριστὸς ἐκ νε- „ κρῶν διὰ τῆς δόξης τοῦ Πατρὸς, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν ". (Ῥωμ. ϛ'. 4.) Ἡμεῖς ἐμάθομεν σήμερον ἀπὸ τὸν ἀναστάντα μίαν καινούριαν ζωήν. Λοιπὸν ἄμποτε νὰ φυλάττωμεν αὐτὴν μέχρι τέλους, ἔχοντες καινούριους συλλογισμοὺς, λα-

λοῦν-

λοῦντες καινούρια λόγια, καὶ πράττοντες καινούρια ἔργα, ἄξια τῆς τοῦ Χριστοῦ καινῆς ἀναστάσεως, οὐχὶ τρυφῶντες μὲ συμπόσια καὶ ξεφαντώματα, οὐχὶ τραγῳδοῦντες μὲ αἰσχρὰ καὶ διαβολικὰ τραγῳδία, οὐχὶ παίζοντες καὶ χορεύοντες, οὐχὶ καταγινόμενοι εἰς φιληδονίας καὶ φιλοδοξίας, εἰς μέθας καὶ ἀσωτίας, εἰς φιλαργυρίας καὶ ἄλλας ἁμαρτίας· διότι αὐτὰ εἶναι ἔργα τῆς φθαρτῆς ζωῆς τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου, τὸν ὁποῖον ἐκδύθημεν εἰς τὸ ἅγιον Βάπτισμα· καὶ ὅποιος ταῦτα ἐργάζεται, ἔχει νὰ ἀποθάνῃ τὸν τῆς ψυχῆς ἀθάνατον θάνατον, ὡς λέγει ὁ Ἀπόστολος· „Εἰ κατὰ σάρκα ζῆτε, μέλλετε ἀποθνή„σκειν". (Ῥωμ. η'. 13.) (1)

Ἂς παρακαλέσωμεν, ἀγαπητοί, τὸν ἀναστάντα Χριστὸν νὰ νεκρώσῃ μὲν τοὺς ἐν τῇ καρδίᾳ μας παρακαθημένους ἐμπαθεῖς λογισμοὺς καὶ Δαίμονας, νὰ ἀναστηθῇ δὲ αὐτὸς μέσα μας, ὑπερβαίνων ὡς σφραγίδας τοὺς ἐν τῇ ψυχῇ μας εὑρισκομένους ἐμπαθεῖς τύπους καὶ προλήψεις τῆς ἁμαρτίας, ὡς λέγει ὁ Θεοφόρος Μάξιμος· „Ὁ Κύριος ἀνίσταται, „ὡσεὶ νεκρους μὲν ποιῶν τοὺς ὑπὸ Δαιμόνων τῇ καρδίᾳ παρακαθημένους ἐμπαθεῖς λο„γισμοὺς, τοὺς διαμεριζομένους ἐν τοῖς πειρασμοῖς ὥσπερ ἱμάτια τοὺς τρόπους τῆς ἀ„θικῆς εὐπρεπείας, καὶ ὑπερβαίνων ὥσπερ σφραγίδας τοὺς ἐπικειμένους τῇ ψυχῇ τύ„πους τῶν κατὰ πρόληψιν ἁμαρτημάτων" (Κεφ. ξγ'. τῆς ἁ. ἑκατοντ. τῶν Θεολογικῶν).

Ἀλλὰ ἂν τινὲς ἄνθρωποι ὑπερήφανοι ἀπὸ τὸν φθόνον των πολεμοῦσι τὴν ὑπὸ τῶν θεοφιλῶν ἀνδρῶν λαλουμένην ἀλήθειαν, καὶ διαβάλλουσιν αὐτοὺς ψευδῶς, ἤξευρε, ἀγαπητὲ, ὅτι ἀπὸ τοὺς τοιούτους σταυροῦται καὶ θάπτεται ὁ Κύριος, καὶ μὲ σφραγίδας φυλάττεται· ἀλλ' ὅμως ὁ Δεσπότης Χριστὸς γυρίζει τὸν πόλεμον ἐναντίον των, καὶ ἀνασταίνεται, φαινόμενος περισσότερον λαμπρότερος μὲ τὸν πόλεμον, ἐπειδὴ εἶναι δυνατώτερος ἀπὸ ὅλους ὡς ἀλήθεια, κατὰ τὸν αὐτὸν Μάξιμον λέγοντα· „Ὅταν ἴδῃς τινὰς ὑπερη„φάνους μὴ φέροντας ἐπαινεῖσθαι τοὺς κρείττονας, ἀκήρυκτόν τε μηχανωμένους ποιεῖν τὴν „λαλουμένην ἀλήθειαν, μυρίοις αὐτὴν ἀπείργοντας πειρασμοῖς καὶ ἀθεμίτοις διαβολαῖς, „νόει μοι πάλιν ὑπὸ τούτων σταυροῦσθαι τὸν Κύριον καὶ θάπτεσθαι, καὶ στρατιώταις „καὶ σφραγίσι φυλάττεσθαι, οὓς ἑαυτοῖς περιτρέπων ὁ Λόγος ἀνίσταται, πλέον τῷ „πολεμεῖσθαι διαφαινόμενος, ὡς πρὸς ἀπάθειαν διὰ τῶν παθημάτων στομούμενος· πάν„των γάρ ἐστιν ἰσχυρώτερος, ὡς ἀλήθεια καὶ ὢν καὶ καλούμενος". (Κεφ. ξέ. τῆς ἁ. ἑκατοντ. τῶν Θεολογικῶν).

Ἐὰν οὖν ἡμεῖς θεοφιλῶς καὶ καινῶς πολιτευώμεθα, ἀδελφοὶ, ὡς ἄνωθεν εἴπομεν, θέλομεν γνωρίσει μέσα εἰς τὸν ἑαυτόν μας τὴν θαυμαστὴν δύναμιν τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου, ἥτις εἶναι ὁ προηγούμενος σκοπὸς, διὰ τὸν ὁποῖον ὁ Θεὸς τὰ πάντα ἐποίησε, κατὰ τὸν αὐτὸν θεῖον Μάξιμον λέγοντα· „Ὁ δὲ τῆς Ἀναστάσεως μυηθεὶς τὴν ἀπόῤῥητον „δύναμιν, ἔγνω τὸν ἐφ' ᾧ τὰ πάντα προηγουμένως ὁ Θεὸς ὑπεστήσατο σκοπόν". (Κεφ. ξς'. τῆς ἁ. ἑκατοντ. τῶν Θεολογικ.) καὶ ἀκολούθως θέλομεν ἀξιωθῇ νὰ ἑορτάζωμεν τὸ Ἅγιον Πάσχα τοῦ Κυρίου ἐν τῇ παρούσῃ μὲν ζωῇ μὲ χαρὰν πνευματικὴν καὶ ἀγαλλίασιν τῆς καρδίας μας, ἐν δὲ τῇ μελλούσῃ νὰ ἑορτάζωμεν αὐτὸ ἐκτυπώτερόν τε καὶ καθαρώτερον, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν τῷ ἐκ νεκρῶν ἀναστάντι· Ὧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΠΡΟ-

(1) Ὅθεν εἶπε καὶ ὁ Χρυσορῥήμων· „Πᾶς ὁ „γινώσκων τὸ τεθυμένον ὑπὲρ αὐτοῦ Πάσχα ἀρ„χὴν ἑαυτῷ ζωῆς ὑποτιθέσθω ταύτην, ἀφ' οὗ τέ„θυται Χριστὸς ὑπὲρ αὐτοῦ· τέθυται δὲ ὑπὲρ αὐ„τοῦ τότε, ἡνίκα ἂν ἐπιγνῷ τὴν χάριν, καὶ συνῇ „τὴν διὰ τῆς θυσίας ἐκείνης ζωήν· καὶ τοῦτο γι„νώσκων, τῆς νεαρᾶς ὀρεγέσθω ζωῆς λαμβάνειν τὴν „ἀρχήν, καὶ μηκέτι ἀνατρεχέτω πρὸς τὴν πα„λαιάν, ἧς ἐπὶ τέλος ἐφθασεν". (Λόγ. ἁ. εἰς τὸ Πάσχα, ἔ ἡ ἀρχὴ „Πάσχα μὲν γίνεται, Τόμ. Ε'.)

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

ΤΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ ΤΗΣ ΑΝΑΛΗΨΕΩΣ (1).

Ἐφθάσαμεν εἰς ὅλον τὸ ὕστερον καὶ εἰς τὴν ἔνδοξον Ἀνάληψιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἥτις εἶναι τὸ τέλος ὅλων τῶν Δεσποτικῶν ἑορτῶν· καθὼς γὰρ ὁ Εὐαγγελισμὸς εἶναι ἀρχὴ καὶ κεφάλαιον ὅλων τῶν ἑορτῶν τοῦ Δεσπότου Χριστοῦ· οὕτω καὶ ἡ Ἀνάληψις εἶναι τέλος καὶ συμπέρασμα τῶν αὐτῶν ἑορτῶν τοῦ Κυρίου· καὶ ἐκείνη μὲν ἦτον ἡ κατά-

(1) Σημείωσαι ὅτι λόγους πανηγυρικοὺς ἔχουσιν εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς Ἀναλήψεως οἱ ἑξῆς Πατέρες. Ὁ Χρυσόστομος λόγον, οὗ ἡ ἀρχὴ „Πλοῦτος ἡμῖν „καὶ θησαυρός“· ἕτεραν, ἧς ἡ ἀρχὴ „Καὶ ὅτε Σταυ„ρὸν ἐμνείαν“· ἄλλον, ἧς ἡ ἀρχὴ „Ἔτι μοι κατὰ ψυ„χὴν“· ἄλλον, οὗ ἡ ἀρχὴ „Φαιδρὰ μὲν πᾶσα“· ἄλλον, ἧς ἡ ἀρχὴ „Ἐπειδὴ χάριτι Θεοῦ“· ἄλλον, οὗ ἡ ἀρχὴ „Θεία τις ὡς ἔοικε παννύχις“. Ἀθανάσιος δὲ ἔχει λόγον, οὗ ἡ ἀρχὴ „Οὐκ οἶδα ποίᾳ „χρήσωμαι γλώττῃ“· ἄλλον, οὗ ἡ ἀρχὴ „Ἡ μὲν „τῆς Ἀναστάσεως μνήμη“. Κύριλλος ὁ Ἀλεξανδρείας λόγον, οὗ ἡ ἀρχὴ „Ἐπειδὴ χάριτι τοῦ Θεοῦ“· οὗτος φαίνεται νὰ ἦναι ὁ ἴδιος μὲ τὸν ἀνωτέρω τοῦ Χρυσοστόμου. Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς λόγον, οὗ ἡ ἀρχὴ „Ἐώρταζον Ἰουδαῖοι“· ἕτερον „Βλέπετε τὴν „κοινὴν ἡμῶν ἑορτήν“. Βασίλειος Σελευκείας λόγον, ἧς ἡ ἀρχὴ „Ἡ μὲν τῆς Ἀνασάσεως μνήμη“ (ἐν δὲ τῇ τῶν Ἰβήρων Μονῇ ἐπιγράφεται τῇ Ἀθανασίᾳ). Ἐπιφάνιος Κύπρου λόγον, ἧς ἡ ἀρχὴ „Εὐλογητὸς ὁ Θεός“. Σώζονται οἱ μὲν ἐν τῇ Μεγίστῃ Λαύρᾳ, οἱ δὲ ἐν τῇ τοῦ Βατοπαιδίου καὶ Ἰβήρων καὶ ἐν τῇ τῆ Διονυσίου. Ἀλλὰ καὶ ὁ Μακάριος Νεῖλος (ἴσως οὗτός ἐστιν ὁ σοφὸς ὁ καὶ τοῦ Χρυσοστόμου μαθητὴς) τρεῖς λόγους ἔχει εἰς τὴν Ἀνάληψιν· πρῶτον, οὗ ἡ ἀρχὴ „Εἰς Οὐρανὸν μὲν καὶ γὴν ἡ τῆς Κτίσεως „διαμεμέρισαι φύσις“· δεύτερον, οὗ ἡ ἀρχὴ „Ὦ „Βασιλέων πάντων Βασιλικωτέρας Θρησκείας“· τρίτον, οὗ ἡ ἀρχὴ „Ὁ θεῖος τῆς ἀγαθότητος ὄμβρος, „ἀρξάμενος τοῖς ἀνθρώποις ἐκχεῖσθαι, πρὸς ἀμήχα„νον δωρεῶν ὑπερήρθη πλημμύραν, καὶ τὰ μεγάλα „κατέκρυψε μείζοσι“. Τῶν λόγων τούτων περιχοπαὶ εὑρίσκονται παρὰ τῇ Μυριοβίβλῳ τοῦ Φωτίου ἀναγνώσει σος'. Καὶ τοῦτο δὲ σημείωσαι, ὅτι ἐν τῷ Τροπαρίῳ τῆς Λιτῆς τῆς Ἀναλήψεως, οὗ ἡ ἀρχὴ „Ὅτε παρεγένου ἐπὶ τὸ Ὄρος, Χριστέ, τῶν „Ἐλαιῶν“, ἄπορος εἶναι ὁ λόγος ἐκεῖνος ὅπου γράφεται „Καὶ ἡ γῆ τοὺς κρυπτῆρας ἀνακαλύπτει, „Ἀδὰμ τὴν κατάβασιν ὡς γνωσθῆναι, καὶ τὴν αὖ„θις ἀνάβασιν“. Τοῦτον οὖν τὸν λόγον πολλοὶ διδάσκαλοι θέλοντες νὰ ἑρμηνεύσουν, εἰς ἀλληγορίας ἐτράπησαν, καὶ πόρρω τοῦ σκοποῦ τοῦ ἀληθινοῦ νοήματος τοῦ Τροπαρίου, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ἀπεπλανήθησαν· καθότι ὁ λόγος αὐτὸς πραγματικῶς καὶ αἰσθητῶς φαίνεται νὰ ἠκολούθησε, καὶ οὐχὶ ἀλληγορικῶς καὶ νοητῶς. Πιθανωτέρα λοιπὸν φαίνεται ἡ γνώμη τῶν λεγόντων ὅτι θαῦμα ἐγίνεν ἐν τῷ Ὄρει τῶν Ἐλαιῶν, ὅταν ἀνελήφθη ὁ Κύριος· ἐσχίσθη γὰρ ἡ γῆ τοῦ Ὄρους καὶ ἐφάνη τὸ χάος τὸ ὑποκάτω. Διατί; Διὰ νὰ ἰδοῦν οἱ Μαθηταὶ ποῦ κατέβη ἡ ἀνθρωπίνη φύσις, καὶ ποῦ ἔχει νὰ ἀναβῇ διὰ τῆς Ἀναλήψεως τοῦ Κυρίου· μετὰ τὸ σχίσμα ὅμως πάλιν ἐνώθη τὸ Ὄρος· τοῦτο τὸ θαῦμα φαίνεται νὰ προφητεύῃ ὁ Ζαχαρίας· μετὰ γὰρ τὸ εἰπεῖν „Καὶ „στήσονται οἱ πόδες αὐτοῦ (τοῦ Χριστοῦ δηλ.) ἐν „τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐπὶ τὸ Ὄρος τῶν Ἐλαιῶν τὸ κα„τέναντι Ἱερουσαλὴμ ἐξ Ἀνατολῶν“, (ὁ δηλοῖ τὴν τοῦ Κυρίου Ἀνάληψιν) ἐπιφέρει „Καὶ σχισθήσε„ται τὸ Ὄρος τῶν Ἐλαιῶν, τὸ ἥμισυ αὐτοῦ πρὸς „Ἀνατολὰς καὶ Θάλασσαν χάος μέγα σφόδρα· καὶ „κλινεῖ τὸ ἥμισυ τῶ Ὄρους πρὸς τὸν Βορρᾶν, καὶ „τὸ ἥμισυ αὐτοῦ πρὸς Νότον· καὶ φραχθήσεται ἡ „φάραγξ τῶν ὀρέων μου“. (δηλοῖ δὲ ἴσως τὴν ἕνωσιν τῶν διαιρεθέντων τῶ Ὄρους μερῶν (Ζαχ. ιδ'. 4.). Ἐκεῖνο δὲ ὅπου γράφεται ἐν τῷ αὐτῷ Τροπαρίῳ „Ἀλλ' ἴχνη μὲν ὑψοῦτο ὡς χειρὸς“ οὕτω παρὰ πολλῶν διορθοῦται· „Ἀλλ' ἴχνη μὲν ὑψοῦτο ὡς ὑ„πὸ χειρὸς“, ἤτοι τόσον εὐκόλως ἀνέβαινεν ὁ Κύριος, ὥστε ἐνόμιζε τινὰς ὅτι ὑψόνοντο τὰ ἴχνη τῶν ποδῶν του ἀπὸ κάνενα χέρι. Τὸ „Στόμα δὲ μεγάλα ἠ„λόγει ὡς ἠκούετο“ νοεῖται ὅτι ὁ Κύριος ὄχι μόνον διὰ τῶν χειρῶν εὐλόγει τοὺς Ἀποστόλους, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς γλώττης καὶ στόματος, δύναμιν φρουρὸν αὐτοῖς ἐντιθεὶς ἀχρι τῆς τῦ Πνεύματος παρουσίας.

Ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ ἄλλῳ Ἰδιομέλῳ τῆς Λιτῆς, οὗ ἡ ἀρχὴ „Τὴν καταβᾶσαν φύσιν τοῦ Ἀδὰμ“, ἐσφαλμένος καὶ περιττὸς εὑρίσκεται ὁ λόγος „Ὅθεν „ἔξαλλοι Ἄγγελοι ἐν στολαῖς περιϊπτάμενοι τῶν Μα„θητῶν· οἱ μὲν Ἄγγελοι ἑστῶτες, Ἄνδρες, ἐβόων, „Γαλιλαῖοι“· τὰ ὁποῖον οὕτω διορθοῦται· „Ὅθεν „ἔξαλλοι Ἄγγελοι ἐν στολαῖς περιϊπτάμενοι τοὺς „Μαθητάς, Ἄνδρες, ἐβόων, Γαλιλαῖοι“. Καὶ ἐν τῷ πρώτῳ Δοξαστικῷ, οὗ ἡ ἀρχὴ „Τῶν κόλπων τῶν „Πατρικῶν“, ἐκεῖνο ὅπου γράφεται „Σήμερον ἐπ' Ὄ„ρους τῶν Ἐλαιῶν ἀνελήφθης ἐν δόξῃ“ οὕτω διορθοῦται· „Σήμερον ἀπ' Ὄρους τῶν Ἐλαιῶν“. Σημείωσαι ὅτι τὸ ὄνομα τῆς Ἀναλήψεως λέγεται καὶ ἐνεργητικῶς καὶ παθητικῶς· ἐνεργητικῶς μέν, καθὸ λέγομεν ὅτι ὁ Κύριος ἀνέλαβε τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν τὴν ἐν τῇ ὑποστάσει αὐτοῦ ἡνωμένην ὡς Θεὸς παντοδύναμος· παθητικῶς δὲ, ὡς ὅταν λέγωμεν ὅτι ὁ Κύριος ἀνελήφθη, καθὸ ἄνθρωπος δηλαδὴ, ὑπὸ τῆς παντοδυνάμου Θεότητός του.

κατάβασις τοῦ Θεοῦ Λόγου ἀπὸ τὸν Οὐρανὸν εἰς τὴν γῆν· ἄυτη δὲ εἶναι ἡ ἀνάβασις τοῦ αὐτοῦ Θεοῦ Λόγου ἀπὸ τὴν γῆν εἰς τὸν Οὐρανόν· ἐκείνη ἦτον τὸ Προοίμιον, ἄυτη δὲ εἶναι ὁ Ἐπίλογος τοῦ παγκαλλεστάτου, τοῦ σωτηριωδεστάτου καὶ τοῦ παγκοσμίου λόγου τῆς περὶ ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ Λόγου Οἰκονομίας· τότε μὲν αὐτὸς ἐκατέβη ἀπὸ τὸν Οὐρανὸν εἰς τὴν γῆν γυμνὸς ἀπὸ σάρκα, τώρα δὲ ἀναβαίνει ἀπὸ τὴν γῆν εἰς τὸν Οὐρανὸν φορῶν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν· τότε μὲν ἐκατέβη κρυφίως καὶ χωρὶς νὰ ἠξεύρῃ τινὰς ἐπὶ δυσμῶν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως· τώρα δὲ ἀναβαίνει φανερὰ καὶ πεπαῤῥησιασμένα ἐπὶ τὸν Οὐρανὸν τοῦ Οὐρανοῦ, καθὼς ψάλλει ὁ Δαβίδ· „ Ἄσατε τῷ Κυρίῳ τῷ ἐπιβεβηκότι ἐπὶ „ τὸν Οὐρανὸν τοῦ Οὐρανοῦ (ἤτοι εἰς τὸν πρῶτον Οὐρανὸν, ὅς τις εἶναι Οὐρανὸς τοῦ δευ- „ τέρου Οὐρανοῦ: ἤτοι τὸ στερεώματος) κατὰ Ἀνατολάς". Λέγει δὲ τοῦτο ἢ διὰ τὸ κατὰ Ἀνατολὰς Ὄρος τοῦ Ἐλαιῶνος, ἢ διὰ τὸ φανερῶς ἀναληφθῆναι κατὰ τὸν Εὐθύμιον.

Ὅθεν καθὼς ὁ αἰσθητὸς Ἥλιος ἐκβαίνει ἀπὸ τὸ ἕνα ἄκρον τοῦ Οὐρανοῦ (ἀπὸ τὴν Ἀνατολὴν) καὶ καταντᾷ πάλιν εἰς τὸ αὐτὸ ἄκρον (εἰς τὴν Ἀνατολήν)· „ Ἀπ' ἄκρου τοῦ „ Οὐρανοῦ ἡ ἔξοδος αὐτοῦ, καὶ τὸ κατάντημα αὐτοῦ ἕως ἄκρου τοῦ Οὐρανοῦ". (Ψαλ. ιθ'. 6.) οὕτω καὶ ὁ Μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἀνατείλας πρὸ αἰώνων ἀπὸ τὸν ὑπερούσιον καὶ ὑπέρφωτον κόλπον τοῦ Πατρὸς ὡς νοητὸς Ἥλιος, κατῆλθεν εἰς τὴν γῆν, καὶ σαρκωθεὶς ἐκ τῆς ἁγίας Παρθένου, ἔγινε τέλειος ἄνθρωπος· εἶτα πληρώσας πανσόφως ὅλην τὴν ἔνσαρκον αὐτοῦ Οἰκονομίαν, σήμερον ἀνέρχεται εἰς τὸν Οὐρανὸν, καὶ καταντᾷ πάλιν εἰς τὸν αὐτὸν κόλπον τοῦ ἀνάρχου Πατρός του· ὅθεν ἔλεγεν ὁ γλυκὺς Ἰησοῦς· „ Ἐξῆλθον παρὰ τοῦ Πατρὸς καὶ ἐλήλυθα εἰς τὸν Κόσμον· πάλιν ἀφίημι τὸν Κόσμον „ καὶ πορεύομαι πρὸς τὸν Πατέρα". (Ἰω. ιϛ'. 28.) Πλὴν, ἂν καὶ ἐξῆλθεν ἀπὸ τὸν Πατέρα καὶ ἔγινεν ἄνθρωπος, δὲν ἀφῆκεν ὅμως ποτὲ αὐτόν· ἐπειδὴ συγκατάβασις μὲν αὐτοῦ ἔγινε δι' ὑπερβολὴν ἀγαθότητος, οὐχὶ δὲ μετάβασις τοπική· ἴδιον γὰρ τῶν ὑλικῶν καὶ πεπερασμένων εἶναι τὸ νὰ μεταβαίνουν ἀπὸ τόπον εἰς τόπον, οὐχὶ δὲ καὶ τῶν πάντη ἀΰλων καὶ ἀπείρων, ὁποῖος εἶναι ὁ Θεός.

Διὰ τοῦτο ἂς εὐφρανθῶμεν σήμερον, ἂς εὐφρανθῶμεν καὶ ἡμεῖς, ἀδελφοὶ, βλέποντες τὴν φθαρτὴν καὶ θνητὴν ἡμῶν φύσιν τὴν κρημνισθεῖσαν ἀπὸ τὸν Παράδεισον νὰ ἀναβαίνῃ ἐν τῷ Χριστῷ ἄφθαρτος καὶ ἀθάνατος καὶ μετὰ δόξης μεγάλης εἰς τοὺς Οὐρανούς· ἂς πανηγυρίσωμεν λαμπρῶς καὶ ἂς ἑορτάσωμεν, στοχαζόμενοι ὅτι ἡ καθ' ἡμᾶς οὐσία, ἡ καταβᾶσα μέσα εἰς τὰ τοῦ Ἅδου βάραθρα, ἀναβαίνει σήμερον ὑπεράνω τῶν Ἀγγέλων, τῶν Ἀρχαγγέλων καὶ τῶν Ἀρχῶν· ὑπεράνω τῶν Ἐξουσιῶν, Δυνάμεων καὶ Κυριοτήτων· ὑπεράνω τῶν Σεραφὶμ, Χερουβὶμ καὶ τῶν Θρόνων. Τί λέγω; ἡ ἰδική μας ἀνθρωπίνη φύσις ἡνωμένη οὖσα καθ' ὑπόστασιν τῷ Θεῷ Λόγῳ, ἀναβαίνει σήμερον ἐπάνω ἀπὸ κάθε ἄλλο τάγμα Ἀγγελικὸν, τὸ ὁποῖον τώρα μὲν εἶναι ἄγνωστον εἰς ἡμᾶς, τότε δὲ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι ἔχει νὰ φανερωθῇ, ὡς λέγει ὁ μακάριος Παῦλος· „ Κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ „ κράτους τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, ἣν ἐνήργησεν ἐν τῷ Χριστῷ, ἐγείρας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, καὶ „ ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ αὐτοῦ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις, ὑπεράνω πάσης Ἀρχῆς καὶ Ἐξουσίας καὶ „ Δυνάμεως καὶ Κυριότητος, καὶ παντὸς ὀνόματος ὀνομαζομένου οὐ μόνον ἐν τῷ αἰῶνι „ τούτῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι". (Ἐφ. α'. 19.)

Παρακινοῦσι δὲ ἡμᾶς εἰς τὸ νὰ ἑορτάζωμεν τὴν πανένδοξον ταύτην καὶ κοσμοσωτήριον πανήγυριν καὶ ὁ ἐκ Δαμασκοῦ χαριτώνυμος Ἰωάννης τῶν Μελῳδῶν ὁ ἐξοχώτατος, καὶ Ἰωσὴφ ὁ τῶν ὑμνογράφων ὑμνογραφικώτατος. Ἰωσὴφ δὲ λέγω, οὐχὶ τὸν Θεσσαλονί-

κης

κης Ἱεράρχην τὸν αὐτάδελφον τοῦ ἁγίου Θεοδώρου τῦ Στουδίτου, τὸν τῦ Ἱεροῦ Τριῳδίου ποιητὴν ὄντα μετὰ καὶ τοῦ αὐταδέλφου αὐτοῦ, ἀλλὰ Ἰωσὴφ τὸν ἀπὸ Σικελίας καταγόμενον, καὶ τοὺς περισσοτέρους ἁγίους τιμήσαντα μὲ τοὺς ἐν τοῖς Μηναίοις περιεχομένους ᾄσματικούς του Κανόνας· περὶ οὗ ὅρα ἐν τῷ πρὸς τοὺς ἐντευξομένους· οὗτοι γὰρ οἱ δύω μὲ τοὺς ὑπ' αὐτῶν μελουργηθέντας Κανόνας εἰς τὴν Ἀνάληψιν εὐφραίνουσιν ὅλους τοὺς ὀρθοδόξους Χριστιανοὺς μὲ θεῖα καὶ πνευματικὰ νοήματα, τὰ συντείνοντα εἰς τὴν παγκόσμιον αὐτὴν ἑορτήν. Πλὴν εἰς τὲς Κανόνας αὐτοὺς ἑρμηνείαν δὲν ἔχει ὁ Πτωχὸς Πρόδρομος· ἡ δὲ τῦ ἀνωνύμου ἑρμηνευτῦ ἐλαχίστου λόγου ἀξία ἐστί· διὰ τῦτο ἐγὼ, ἂν καὶ ἤμαι καταπεπονημένος ἀπὸ τὴν τῶν ἄλλων ᾀσματικῶν Κανόνων ἑρμηνείαν (ἔσχατον γὰρ καὶ τελευταῖον τὲς Κανόνας τύτους ἡρμήνευσα), ἐβίασα ὅμως τὸν ἑαυτόν μου, ἐπικαλεσάμενος τὴν βοήθειαν τῦ ἀναληφθέντος Χριστοῦ τῦ Θεοῦ ἡμῶν· καὶ ὅση μοι δύναμις, ἐσχολίασα αὐτοὺς, τοῦτο μὲν, ἵνα μὴ ἐλλιπὴς καὶ κολοβὴ γένηται ἡ σειρὰ τῶν Δεσποτικῶν ἑορτῶν, ἐστερημένη οὖσα τῆς ἑρμηνείας τῶν ᾀσματικῶν Κανόνων τῆς ἑορτῆς τῆς Ἀναλήψεως τοῦ Κυρίου, σφραγίδος οὔσης ὅλων τῶν Δεσποτικῶν ἑορτῶν· τοῦτο δὲ, ἵνα μὴ λυπήσω ἐν τῷ μέρει τύτῳ τοὺς φιλεόρτους· ἐσχολίασα δὲ αὐτοὺς συντομώτερον διὰ τὴν ἀνωτέρω αἰτίαν. Καὶ λοιπὸν ἐπειδὴ ὁ Κανὼν τῦ Ἰωάννου προηγεῖται, φέρε ἵνα καὶ ἡμεῖς πρῶτον αὐτὸν ἑρμηνεύσωμεν.

ΕΡΜΗ-

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΚΑΝΟΝΑΣ ΤΗΣ ΑΝΑΛΗΨΕΩΣ.

Ὠδὴ ά. Ἦχος Πλ. ά. Ὁ Εἱρμός.

„ Τῷ Σωτῆρι Θεῷ, τῷ ἐν θαλάσσῃ λαὸν ποσὶν ἀβρόχοις ὁδηγή-
„ σαντι, καὶ Φαραὼ παντστρατιᾷ καταποντίσαντι, αὐτῷ μόνῳ ᾄ-
„ σωμεν, ὅτι δεδόξασται.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὁ Εἱρμὸς οὗτος τὴν Ἱστορίαν ἀναφέρει, ὅτι οἱ μὲν Υἱοὶ Ἰσραὴλ διεπέρασαν τὴν Ἐρυθρὰν Θάλασσαν ὡς ξηρὰν μὲ ἄβροχα ποδάρια, ὁ δὲ Φαραὼ μὲ ὅλα του τὰ στρατεύματα κατεποντίσθη μέσα εἰς αὐτήν. Τὴν Ἱστορίαν δὲ ταύτην ἀνεφέραμεν εἰς κάθε σχεδὸν Εἱρμὸν τῆς ά. Ὠδῆς τῶν ἐνταῦθα περιεχομένων ᾀσματικῶν Κανόνων· ὅθεν περιττὸν εἶναι νὰ λέγωμεν περὶ αὐτῆς καὶ ἐδῶ. Λέγει λοιπὸν ὁ Μελῳδὸς ὅτι ἡμεῖς οἱ Χριστιανοὶ πρέπει νὰ ψάλωμεν ἕνα ᾆσμα ἐπινίκιον, ὁποῖον ἔψαλλον πάλαι καὶ οἱ Ἰσραηλῖται, εἰς τὸν Θεὸν τὸν Σωτῆρα ὅλου τοῦ Κόσμου, ὅς τις ὡδήγησε μὲν τὸν παλαιὸν λαὸν τοῦ Ἰσραὴλ νὰ διαπεράσουν τὴν ξηρανθεῖσαν Ἐρυθρὰν Θάλασσαν μὲ ἄβροχα ποδάρια, κατεπόντισε δὲ τὸν Φαραὼ μὲ ὅλα του τὰ στρατεύματα, ἐπειδὴ αὐτὸς ἐνδόξως εἶναι δεδοξασμένος· „ Τότε „ γὰρ, φησὶν, ἦσε Μωϋσῆς καὶ οἱ Υἱοὶ Ἰσραὴλ τὴν Ὠδὴν ταύτην· „ Ἄσωμεν τῷ Κυρίῳ, „ ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται “. (Ἐξ. ιέ. 1.)

Δύναται δὲ νὰ προσαρμοσθῇ ὁ Εἱρμὸς καὶ εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῆς Ἀναλήψεως οὕτως· ἐὰν Θάλασσα μὲν Ἐρυθρὰ νοηθῇ ὁ παρὼν βίος· Ἰσραηλῖται δὲ νοηθοῦν οἱ Χριστιανοί· ἡ δὲ κάτω Ἱερουσαλὴμ νοηθῇ ἡ ἄνω καὶ ὁ Οὐρανός. Ὁ Δεσπότης λοιπὸν Χριστὸς ὡς ἄλλος Μωϋσῆς ὡδήγησε μὲν μὲ τὸν ζωοποιόν του Σταυρὸν ὡς μὲ ῥάβδον τοὺς Χριστιανοὺς εἰς τὸ νὰ περνοῦν ἀβρόχως τὴν Θάλασσαν τοῦ βίου, τὸν δὲ διώκτην Φαραὼ Διάβολον μαζὶ μὲ τὰ δαιμονικάτου στρατεύματα κατεπόντισεν, εἶτα ἀνελήφθη εἰς τὸν Οὐρανὸν ὡς εἰς Ἱερουσαλὴμ, ἵνα καὶ ἡμεῖς ἐκείνῳ ἀκολουθοῦντες συναναληφθῶμεν, καὶ τὴν ἀποκατάστασίν μας λάβωμεν εἰς τὸν Οὐρανόν· καθὼς γὰρ ὁ Ἥλιος μὲ τὴν θερμότητα τῶν ἀκτίνων του τραβίζει εἰς τὸ ὕψος τὰς ἀναθυμιάσεις, ὡς λέγει ὁ Ἐκκλησιαστής· „ Ἀνατέλλει ὁ Ἥλιος καὶ δύνει ὁ Ἥλιος, καὶ εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ ἕλκει “. (Ἐκκλ. ά. 5.) οὕτω καὶ ὁ Δεσπότης ἡμῶν Χριστὸς ὁ νοητὸς Ἥλιος τῆς Δικαιοσύνης, ἀναβὰς εἰς τὸν Οὐρανὸν μετὰ σαρκὸς, καὶ καθίσας ἐν δεξιᾷ τοῦ Πατρὸς, τραβίζει καὶ ἡμᾶς διὰ τῆς ἑλκυστικῆς δυνάμεως τῶν χαρίτων τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἵνα καὶ ἡμᾶς ἀναβιβάσῃ ἐκεῖ.

Τροπάριον.

„ Ἄσωμεν πάντες, λαοὶ, τῷ ἐπὶ ὤμων Χερουβὶμ ἀναληφθέντι
„ μετὰ δόξης Χριστῷ, καὶ συγκαθίσαντι ἡμᾶς ἐν δεξιᾷ τοῦ Πα-
„ τρὸς, Ὠδὴν ἐπινίκιον, ὅτι δεδόξασται.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸ Τροπάριον τοῦτο ἐρανίσθη ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸν Προφήτην Δαβὶδ λέγοντα· „ Καὶ ἐπέ-„ βη ἐπὶ Χερουβὶμ, καὶ ἐπετάσθη ἐπετάσθη ἐπὶ πτερύγων ἀνέμων "· (Ψαλ. ιζ'. 10.) ὅθεν ὁ Ζυγαδηνὸς Εὐθύμιος ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ Ψαλμικοῦ τούτου λέγει ὅτι αὐτὸ εἶναι προφητεία διὰ τὴν Ἀνάληψιν τοῦ Δεσπότου Χριστοῦ. Ὅτι δὲ ἐν τῇ Ἀναλήψει τὰ Χερουβὶμ ἐσήκωναν τὸν Κύριον, μαρτυρεῖ καὶ ὁ Προφήτης Ἰεζεκιὴλ, ὅστις ἠξιώθη νὰ ἰδῇ τοῦτο μὲ τοὺς προφητικούς του ὀφθαλμοὺς λέγων· „ Ἀνέλαβον τὰ Χερουβὶμ τὰς πτέρυγας αὐτῶν, „ ἐμετεωρίσθησαν ἀπὸ τῆς γῆς ἐνώπιόν μου, καὶ οἱ τροχοὶ ἐχόμενοι αὐτῶν, καὶ ἡ δόξα „ τοῦ Θεοῦ Ἰσραὴλ ἐπ' αὐτῶν ὑπεράνω ". (Ἰεζ. ἰ. 19.) Ἀναντιρρήτως δὲ, λέγει ὁ Εὐθύμιος, τὰ λόγια ταῦτα τοῦ Ἰεζεκιὴλ περὶ τῆς ἐνδόξου εἰσὶν Ἀναλήψεως· ἐπειδὴ καὶ ὁ Παῦλος „ Ἀπαύγασμα δόξης " τὸν Χριστὸν ὠνόμασεν. (Ἑβρ. ά. 3.) (1) Τὸ δὲ „ Συγκα-„ θίσαντι ἡμᾶς " ἐρανίσθη ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸν Παῦλον λέγοντα· „ Καὶ συνήγειρε καὶ „ συνεκάθισεν (ἡμᾶς) ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ". (Ἐφ. β'. 6.) (2).

Εἰ δὲ ὁ Παῦλος μὲν λέγει τοῦτο ἐκ προσώπου τοῦ Πατρὸς, ὁ δὲ Μελῳδὸς λέγει τοῦτο ἐκ προσώπου τοῦ Υἱοῦ, δὲν πρέπει νὰ θαυμάζῃ τινὰς, καθότι ἡ ἐνέργεια τοῦ Πατρὸς ἡ αὐτὴ εἶναι μὲ τὴν τοῦ Υἱοῦ· ταυτοδύναμος γὰρ καὶ ταυτοενεργὴς εἶναι ἡ Ἁγία Τριάς· ὅθεν καθὼς ὁ Πατὴρ ἐκάθισε τὸν Υἱὸν κατὰ τὸ ἀνθρώπινον ἐν τῇ δεξιᾷ του· οὕτω καὶ ὁ Υἱὸς αὐτὸς ἑαυτὸν ἐκάθισεν ἐκεῖ· καὶ μαρτυρεῖ ὁ ἴδιος Παῦλος λέγων· „ Ἐκάθισεν ἐν „ δεξιᾷ τῆς μεγαλοσύνης "· (Ἑβρ. ά. 3.) καὶ πάλιν· „ Ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου τοῦ Θεοῦ „ ἐκάθισε "· (αὐτόθ. ιβ'. 2.) καὶ ἐν τῇ Ἀποκαλύψει γέγραπται· „ Δώσω αὐτῷ καθί-„ σαι μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ θρόνῳ μου, ὡς κἀγὼ ἐνίκησα καὶ ἐκάθισα μετὰ τοῦ Πατρός μου ἐν „ τῷ θρόνῳ αὐτοῦ ". (Ἀποκ. γ'. 21.)

Λέγει λοιπὸν ὁ Μελῳδὸς Ὅλοι ἡμεῖς οἱ Πιστοὶ καὶ ὀρθόδοξοι λαοὶ ἂς ᾄσωμεν εἰς τὸν Χριστὸν, ὁ ὁποῖος σήμερον ἀνελήφθη μὲ δόξαν θεοπρεπῆ ἐπάνω εἰς τὰ πολυόμματα Χερουβὶμ, καὶ ἐκάθισεν ἐν τῇ δεξιᾷ τοῦ Πατρὸς, καὶ μαζὶ μὲ τὴν ἐν τῇ ὑποστάσειτου ἡνωμένην φύσιν ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων συνεκάθισε καὶ ἡμᾶς τοὺς συγγενεῖς αὐτῷ ὄντας. Λέγει δὲ ἀκολούθως· „ Ἐπινίκιον Ὠδὴν ᾄσωμεν τῷ Χριστῷ "· διότι αὐτὸς ἀφ' οὗ ἐνίκησε τὸν θάνατον, τὸν Διάβολον καὶ τὸν Ἅδην διὰ τῆς Ἀναστάσεώς του, οὕτως ἀνελήφθη εἰς τὰ οὐράνια νικητής.

Ἀπορίας δὲ ἄξιον εἶναι, διὰ τί ὁ μὲν Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς ἐν ταῖς Πράξεσι λέγει „ Καὶ „ ταῦτα εἰπὼν, βλεπόντων αὐτῶν, ἐπήρθη, καὶ νεφέλη ὑπέλαβεν αὐτὸν ἀπὸ τῶν ὀφθαλ-„ μῶν αὐτῶν ", ὁ δὲ Ἰωάννης ἀναφέρει Χερουβίμ; Λύοντες δὲν τὴν ἀπορίαν ἀποκρινόμεθα ὅτι καὶ ἡ νεφέλη ὅπου λέγει ὁ Λουκᾶς, καὶ τὰ Χερουβὶμ ὅπου λέγει ἐδῶ ὁ Μελῳδὸς, ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα εἶναι. Πρῶτον, διότι τὰ Χερουβὶμ ὅπου ἀνέλαβον τὸν Κύριον, κατὰ τὸν Μελῳδὸν καὶ τὸν Δαβὶδ, αὐτὰ ἐμορφώθησαν εἰς αἰσθητὴν νεφέλην· διὰ τοῦτο ἀκολούθως ὁ Δαβὶδ εἶπε „ Καὶ ἐπετάσθη ἐπετάσθη ἐπὶ πτερύγων ἀνέμων "· (Ψαλ. ιζ'. 10.) ὅπερ ἑρμηνεύων ὁ Ζυγαδηνὸς λέγει ὅτι ἐπετάσθη ἐπάνω εἰς τὰς πτέρυγας τῶν Χερουβὶμ, τὰ ὁποῖα καὶ ἀνέμους παρακάτω ὠνόμασε διὰ τὴν ταχύτητα καὶ ὀγληγοράδα τῆς αὐτῶν κινήσεως. Καὶ τῇ μὲν ἀληθείᾳ ἐκάθητο ὁ ἀναληφθεὶς ἐπάνω εἰς τὰ Χερουβὶμ, τὰ πλησιάζοντα εἰς τὴν Θεότητα κατὰ τὴν γνῶσιν καὶ τὴν σοφίαν, εἰς δὲ τοὺς Ἀποστόλους ἐφάνη ὅτι κάθηται ἐπάνω εἰς πτέρυγας ἀνέμων καὶ νεφέλην· ὅθεν ὁ θεῖος Χρυσόστομος λόγῳ ά. εἰς τὴν Ἀνάληψιν, οὗ ἡ ἀρχὴ „ Φαιδρὰ μὲν πᾶσα ", λέγει· „ Πτέρυγας δὲ ἀνέμων „ τὰς νεφέλας αἰνίττεται, ἐν αἷς καὶ ἀνελήφθη· καθὼς καὶ ἐν ταῖς πράξεσι τῶν Ἀπο-„ στόλων γέγραπται· „ Καὶ νεφέλη ὑπέλαβεν αὐτὸν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν ".

Δεύ-

---

(1) Ἐκ τούτου δὲ συμπεραίνεται ὅτι ὄχι μόνον ἀπὸ τὰς κατωτέρας Ἱεραρχίας τῶν Ἀγγέλων ὑπηρέτουν τὸν Κύριον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰς πρωτάς· ἐξ ἐκείνων γὰρ εἶναι τὰ Χερουβίμ.

(2) Ὅρα ἐν τῷ Ἐπιλόγῳ τὸ β'. Κανόνος τῆς Ἀναλήψεως, ἵνα μάθῃς ὅτι τὸ „ Συνήγειρε καὶ συνεκά-„ θισεν ἡμᾶς ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν Χριστῷ " νοεῖται μὲν ὅτι ὅλοι ἐχομεν νὰ συγκαθίσωμεν μὲ τὸν Χριστόν· νοεῖται δὲ καὶ ὅτι τῆς φύσεως ἡμῶν καθισάσης ἐν τῷ Χριστῷ, καὶ ἡμεῖς δι' ἐκείνης λεγόμεθα ὅτι συνεκαθίσαμεν· ὅπερ καὶ ἐδῶ λέγομεν.

Δεύτερον, διότι καὶ Μακάριος ὁ Χρυσοκέφαλος ἐν τῷ εἰς τὴν Ἀνάληψιν λόγῳ αὐτοῦ ῥητῶς οὕτω λέγει· „ Ἐπὶ τῶν ὤμων ἐκάθητο τῶν Χερουβικῶν (ὁ Χριστός)· αἰσθητὴν γὰρ „ νεφέλην τὸν αἰθέρα ὑπενδραμεῖν ἀδύνατον, φυσικῶς τῆς νοτίδος τῷ αἰθερίῳ ἐξοπτου- „ μένης πυρί..... Ἐσχημάτισται οὖν τὰ Χερουβὶμ εἰς νεφέλην διὰ τοὺς θεωμένους· ὅτι „ πάντες ἀνέκαθεν οἱ Προφῆται νεφέλῃ ἐποχεῖσθαι τὸν Θεὸν ἐδίδασκον· ὁ Δαβὶδ γὰρ „ φησίν· „ Ὁ τιθεὶς νέφη τὴν ἐπίβασιν αὐτῷ“· καὶ ὁ Ἡσαΐας· „ Ἰδοὺ Κύριος κάθηται ἐπὶ „ νεφέλης κούφης“. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χρυσόστομος σύμβολον τῆς θείας δυνάμεως τὴν νεφέλην „ ὀνομάζει, λέγων· „ Νεφέλη δὲ τοῦ Οὐρανοῦ σύμβολον· διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς ἐν νε- „ φέλῃ ἀναλαμβάνεται ἐν τῷ συμβόλῳ τῆς θείας δωμάμεως“· καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς λέγει· „ Ἠλίας ἐν ἅρματι πυρίνῳ ἀνελήφθη· ὁ Χριστὸς ἐν νεφέλῃ· ὅτε μὲν γὰρ τὸν δοῦλον ἔδει „ κληθῆναι, ἅρμα ἐπέμπετο· ὅταν δὲ τὸν Υἱόν, θρόνος βασιλικός· καὶ οὐχὶ ἁπλῶς βασι- „ λικὸς θρόνος, ἀλλ' αὐτὸς ὁ Πατρικός· καὶ γὰρ περὶ τοῦ Πατρὸς φησὶν ὁ Ἡσαΐας· Ἰδοὺ „ Κύριος κάθηται ἐπὶ νεφέλης κούφης. Ἐπεὶ οὖν ὁ Πατὴρ ἐπὶ νεφέλης κάθηται, διὰ τοῦτο „ καὶ τῷ Υἱῷ τὴν νεφέλην ἔπεμψε“ (Λόγ. εἰς τὴν Ἀνάληψιν, οὗ ἡ ἀρχὴ „ Καὶ ὅτε Σταυρῷ „ μνείαν ἐπετελοῦμεν).

Καὶ τρίτον, διότι καθὼς οἱ δύω ἄνδρες οἱ φανέντες αἰσθητῶς μετὰ τὴν Ἀνάληψιν εἰς τοὺς Ἀποστόλους δὲν ἦτον τῇ ἀληθείᾳ ἄνδρες, ἀλλὰ Ἄγγελοι, καθὼς ὁ Χρυσορρήμων καὶ ὁ ῥηθεὶς Μακάριος ὁ Χρυσοκέφαλος λέγει „ Ἰδοὺ ἄνδρες δύω παρειστήκεισαν αὐτοῖς ἐν „ ἐσθῆτι λευκῇ· Ἄγγελοι δέ τινες ὑπῆρχον ἔτοι ἐν μορφῇ σχηματισθέντες ἀνθρώπων, καὶ „ ἀκριβῶς ἑαυτοὺς εἰς ταύτην ἀνατυπώσαντες, ὥστε μὴ πτοηθῆναι τοὺς Μαθητάς“· τοιου- τοτρόπως καὶ ἡ φανεῖσα αἰσθητὴ νεφέλη δὲν ἦτον τῇ ἀληθείᾳ νεφέλη, ἀλλὰ ἦτον Ἀγ- γελικὴ δύναμις.

Διὰ τί δὲ ἐπὶ τῶν Χερουβὶμ ἐκάθισε καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῶν Σεραφὶμ, ἢ ἐπ' ἄλλου Τάγμα- τος τῶν Ἀγγέλων; Πρῶτον, διότι, καθὼς εἴπομεν, Χερουβὶμ θέλει νὰ εἴπῃ πλῆθος γνώ- σεως, ἢ χύσις σοφίας· εἰς δὲ τὸν ἔχοντα γνῶσιν καὶ σοφίαν ὁ Θεὸς κάθηται καὶ ἀνα- παύεται. Δεύτερον, διότι τὰ δύω Χερουβὶμ ἦτον μέσα εἰς τὰ Ἅγια τῶν Ἁγίων τῆς Σκηνῆς, ἐπάνω εἰς τὰς πτέρυγας τῶν ὁποίων ἐφαίνετο εἰς τοὺς Ἀρχιερεῖς ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ, καθὼς εἶναι γεγραμμένον· „ Καὶ γνωσθήσομαί σοι ἐκεῖθεν, καὶ λαλήσωσοι ἄνωθεν „ τοῦ ἱλαστηρίου ἀναμέσον τῶν δύω Χερουβὶμ τῶν ὄντων ἐπὶ τῆς Κιβωτοῦ τοῦ Μαρτυρίου“. (Ἔξ. κε'. 22.)

Ἐπειδὴ δὲ ὁ Χρυσόστομος καὶ ὁ Ἀθανάσιος καὶ ὁ Παλαμᾶς καὶ ἄλλοι πολλοὶ Πατέρες εἰς τοὺς πανηγυρικοὺς τῆς ἑορτῆς ταύτης λόγους των νεφέλη ἀναφέρουσιν ὅτι ὑπέλαβε τὸν Κύριον, διὰ τοῦτο ἡμεῖς συμφώνους τοὺς ἁγίους ἀποδεῖξαι θέλοντες, λέγομεν ὅτι καὶ νε- φέλη φωτεινὴ καὶ ὁρατὴ ἦτον ἐν τῇ ἀναλήψει τοῦ Κυρίου, καὶ τὰ Χερουβὶμ ἀοράτως ἦσαν παρόντα, καὶ Ἄγγελοι δύω ἐν σχήματι ἀνδρῶν παρέστησαν εἰς τοὺς Ἀποστόλους, καὶ πάντα ταῦτα πιθανὸν καὶ εἰκὸς ἐστὶ νὰ ἦτον ἐκεῖ. Ὁ δὲ Χρυσόστομος θέλει ὅτι καὶ πλῆθος Ἀγγέλων περιεκύκλωσαν τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀναληφθέντος, καὶ τὰ Σεραφὶμ ἐπεσκία- ζον αὐτὸν λέγοντα· „ Ἅγιος, Ἅγιος, Ἅγιος Κύριος Σαβαώθ· πλήρης ὁ Οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ „ τῆς δόξης σου“· καὶ ὅτι οἱ Οὐρανοὶ ἀνεῳχθησαν, καὶ χοροὶ Προφητῶν συνηχθησαν ἐν τῷ Ὄρει, ἕκασος ὑμνοῦντες τὸν ἀναληφθέντα (Λόγ. εἰς τὴν Ἀνάληψιν, οὗ ἡ ἀρχὴ „ Ἐπειδὴ „ χάριτι Θεοῦ). Καὶ πάλιν ἐν ἄλλῳ λόγῳ τῆς Ἀναλήψεως, οὗ ἡ ἀρχὴ „ Καὶ ὅτε Σταυ- „ ροῦ μνείαν ἐπετελοῦμεν“, ὁ αὐτὸς λέγει Χρυσόστομος· „ Εἰ γὰρ πᾶς ὁ ἀὴρ Ἀγγέλων „ ἐμπέπλησαι, πολλῷ μᾶλλον ἡ παροῦσα ἡμέρα, ὅτε ὁ Δεσπότης αὐτῶν ἀναλαμβάνεται“.

Τροπάριον.

„ Τὸν μεσίτην Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων Χριστὸν χοροὶ Ἀγγέλων θεα- „ σάμενοι μετὰ σαρκὸς ἐν ὑψίστοις, ἐξεπλήττοντο· συμφώνως δὲ „ ἀνέμελπον ὕμνον ἐπινίκιον.

ΕΡΜΗ-

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸ παρὸν Τροπάριον ἑρμηνίζεται ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸ λόγιον ἐκεῖνο τοῦ Ἀποστόλου τὸ λέγον· „ Εἷς γὰρ Θεός, εἷς καὶ μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων ἄνθρωπος Χριστὸς Ἰησοῦς, ὁ „ δοὺς ἑαυτὸν ἀντίλυτρον ὑπὲρ πάντων ". (ά. Τιμοθ. β'. 5.) Καὶ τῇ ἀληθείᾳ μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων ἔγινεν ὁ Χριστός· καθὼς γὰρ ἐκεῖνος ὅπου θέλει νὰ φιλιώσῃ δύω ἀνθρώπους ἔχοντας ἔχθραν ἀναμεταξύτων πρέπει νὰ ἔχῃ συγγένειαν καὶ κοινωνίαν μὲ ἀυτούς· οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς Θεὸς ὢν τέλειος καὶ ἄνθρωπος ἐμεσίτευσε καὶ ἕνωσε τὰ δύω ἀποχωρισμένα μέρη εἰς τὴν προτέραν φιλίαν. Λέγει λοιπὸν ὁ Μελῳδὸς ὅτι οἱ χοροὶ τῶν Ἀγγέλων βλέποντες τὸν Χριστὸν τὸν ὄντα μεσίτην Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων εἰς τοὺς Οὐρανοὺς νὰ φορῇ σάρκα ἀνθρωπίνην, τὴν ὁποίαν δὲν ἐφόρει ὅταν ἐκατέβη, ἐθαύμαζον καὶ ἔμενον ἐκστατικοὶ, καὶ θαυμάζοντες συμφώνως ἔψαλλον ὕμνον νικητικὸν εἰς αὐτὸν, διότι ἐνίκησε τὸν Διάβολον, τὸν Ἅδην, τὸν θάνατον καὶ τὴν ἁμαρτίαν.

Τροπάριον.

„ Τῷ ὀφθέντι Θεῷ ἐπὶ τοῦ Ὄρους Σινᾶ, καὶ μόμῳ δόντι τῷ Θεό-
„ πτῃ Μωσῇ, τῶν Ἐλαιῶν ἐκ τοῦ Ὄρους ἁγιαληφθέντι σαρκὶ,
„ αὐτῷ πάντες ᾄσωμεν, ὅτι δεδόξασται.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἐδῶ συγκρίνει μὲ ἐναντίον τρόπον ὁ Μελῳδὸς τὰ δύω βουνὰ, τὸ Σινᾶ, λέγω, καὶ τὸ τῶν Ἐλαιῶν· εἰς μὲν γὰρ τὸ Σινᾶ πάλαι ἐκατέβη ὁ Θεὸς ἀπὸ τὸν Οὐρανόν· „ Τὸ Ὄρος „ φησὶ, τοῦ Σινᾶ ἐκαπνίζετο ὅλον διὰ τὸ καταβεβηκέναι τὸν Θεὸν ἐπ' αὐτό ". (Ἔξ. ιθ'. 18.) ἀπὸ δὲ τὸ Ὄρος τῶν Ἐλαιῶν ἀνέβη σήμερον εἰς τὸν Οὐρανόν· ὅθεν λέγει· Ἂς ψάλλωμεν ὅλοι οἱ Χριστιανοὶ ἅγια θεοπρεπῆ εἰς τὸν Θεάνθρωπον Χριστὸν, ὅς τις ἐφάνη μὲν πάλαι ἐπάνω εἰς τὸ Ὄρος τοῦ Σινᾶ, καὶ καθὸ Θεὸς ἔδωκε τὸν Νόμον τὸν Γραπτὸν εἰς τὸν Θεόπτην Μωσῆν· σήμερον δὲ ἀνελήφθη κατὰ τὴν σάρκα (ἤτοι καθὸ ἄνθρωπος) ἀπὸ τὸ Ὄρος τῶν Ἐλαιῶν, καθὼς ἐπροφήτευσεν ὁ Ζαχαρίας λέγων· „ Καὶ στήσονται οἱ πόδες „ αὐτοῦ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐπὶ τὸ Ὄρος τῶν Ἐλαιῶν τὸ κατέναντι Ἰερουσαλὴμ ἐξ Ἀνα- „ τολῶν ". (Ζαχ. ιδ'. 4.) Κατὰ τὴν σάρκα δὲ εἶπεν ὅτι ἀνελήφθη, διότι κατὰ τὴν Θεότητα καὶ μένων ἐν τῇ γῇ ἦτον ἐν τῷ Οὐρανῷ, καὶ πανταχοῦ, καὶ ὑπὲρ τὸ πᾶν, ὡς φύσει ἀπερίγραπτος καὶ ἀπερίοριστος.

Τροπάριον.

„ Ἄχραντε Μῆτερ Θεῦ, τὸν σαρκωθέντα ἐκ Σοῦ, καὶ ἐκ τῶν πόλ-
„ πων τοῦ Γεννήτορος μὴ ἐκφοιτήσαντα Θεὸν ἀπαύστως πρέσβευε
„ ἐκ πάσης περιστάσεως σῶσαι οὓς ἔπλασεν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἱκετικὸν εἶναι τὸ Τροπάριον τοῦτο πρὸς τὴν Θεοτόκον· δέεται γὰρ ὁ Μελῳδὸς διὰ τούτου καὶ παρακαλεῖ τὴν τοῦ Θεοῦ Μητέρα, Ὦ Μῆτερ, λέγων, Θεοῦ ἄχραντε: ἤτοι ἡ καθαρὰ οὖσα ὄχι μόνον κατὰ τὸ σῶμα, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ψυχὴν καὶ τοὺς λογισμούς· οὐδὲ γὰρ προσβολὴ ἐμπαθοῦς λογισμοῦ ἀνέβη εἰς τὸν καθαρώτατον καὶ ἀπαθέστατον αὐτῆς νοῦν· τὸ ὁποῖον προτέρημα εἰς ἄλλον ἄνθρωπον δὲν ἠκολούθησε· καὶ ὅρα περὶ τούτου εἰς τὴν Ἑρμηνείαν τοῦ Τροπαρίου τῆς ἐννάτης Ὠδῆς τοῦ Κανόνος τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως τὸ λέ-

γον-

γοντος· „ Πόθε τετευχὼς καὶ Θεοῦ παρουσίας "· καὶ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Τροπαρίου τῆς Δ'. Ὠδῆς τοῦ Κανόνος τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τοῦ λέγοντος· „ Κατεμήνυσεν ἡ Βάτος "· ἵνα μὴ καὶ ἐδῶ λέγωμεν τὰ ἴδια.

Ἐπιφέρει δὲ ἀκολούθως ὁ Ἀσματογράφος· Σὺ, ἄχραντε Θεοτόκε, πρέσβευε πάντοτε τὸν Υἱὸν καὶ Θεόν σου, τὸν σάρκα μὲν λαβόντα ἐκ τῶν παναγνῶν αἱμάτων σου καὶ χρηματίσαντα τέλειον ἄνθρωπον, μὴ χωρισθέντα δὲ ἀπὸ τοὺς κόλπους τοῦ Πατρός· καὶ σαρκωθεὶς γὰρ ἔμεινεν ἀχώριστος ἀπὸ ἐκεῖνον. Τί δὲ θέλει νὰ εἰπῇ κόλπος τοῦ Πατρός; Ἄκουσον πῶς ἑρμηνεύει αὐτὸ ὁ Ἱερὸς Θεοφύλακτος· „ Κόλπους δὲ ἀκούων Πατρικοὺς, μηδὲν ὑποπτεύσῃς σωματικὸν ἐπὶ Θεοῦ· τὴν γὰρ γνησιότητα καὶ τὸ ἀχώριστον καὶ συναΐδιον „ δεῖξαι βουλόμενος τοῦ Υἱοῦ πρὸς τὸν Πατέρα ὁ Εὐαγγελιστὴς, τούτου τοῦ ὀνόματος ἐμνήσθη "(Ἑρμην. εἰς τὸ κατὰ Ἰωάνν. προκειμένῳ ῥητῷ „ Ὁ ὢν ἐν τοῖς κόλποις τῷ Πατρός)· Πρέσβευε Θεοτόκε, λέγει, διὰ νὰ φυλάξῃ ἀνωτέρους ἀπὸ κάθε περίστασιν ψυχικὴν καὶ σωματικὴν ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς ὁποίους ἔπλασε μὲ τὰς ἰδίας χεῖράς τε, καὶ οὕτω νὰ μᾶς ἀναδείξῃ ἀξίους ἐν Οὐρανοῖς τῆς αἰωνίου δόξης.

Ὠδὴ γ'. Ὁ Εἱρμός.

„ Δυνάμει τοῦ Σταυροῦ Σου, Χριστὲ, στερέωσόν μου τὴν διάνοιαν, εἰς „ τὸ ὑμνεῖν καὶ δοξάζειν Σου τὴν σωτήριον Ἀνάληψιν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἐπειδὴ ἡ Γ'. Ὠδὴ εἶναι ποίημα τῆς Προφήτιδος Ἄννης τῆς Μητρὸς τοῦ Σαμουὴλ, διὰ τοῦτο καὶ ὁ Εἱρμὸς ἔτος εἶναι ἐρανισμένος ἀπὸ ἐκείνην· τὸ γὰρ, Δυνάμει ἐδανείσθη ἀπὸ τὸ „ Μὴ καυχάσθω ὁ δυνατὸς ἐν τῇ δυνάμει αὐτοῦ "· (ά. Βασιλ. β'. 10.) ὁμοίως καὶ τὸ, Στερέωσον ἐπάρθη ἀπὸ τὸ „ Ἐστερεώθη ἡ καρδία μου ἐν Κυρίῳ " (αὐτόθ. ά.). Προσαρμόζων λοιπὸν τὸν Εἱρμὸν ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἑορτῆς, λέγει πρὸς τὸν ἀναληφθέντα· Ἐγὼ, Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ, δὲν καυχῶμαι εἰς τὴν ἰδικήν μου δύναμιν, μὴ γένοιτο! ἀλλὰ παρακαλῶ τὴν ἀγαθότητά Σου Σὺ νὰ στερεώσῃς τὴν διάνοιαν καὶ τὸν νοῦν μου μὲ τὴν δύναμιν τοῦ τιμίου Σταυροῦ σου· ὁ γὰρ Σταυρός σου ἂν καὶ φαίνεται κοντὰ εἰς τοὺς ἀπίστους καὶ Ἕλληνας σημεῖον μωρίας καὶ ἀσεβείας· κοντὰ ὅμως εἰς ἡμᾶς τοὺς πιστεύοντας εἶναι σημεῖον σοφίας καὶ μεγάλης δυνάμεως· ὅθεν εἶπεν ὁ Παῦλος· „ Ὁ λόγος „ ὁ τοῦ Σταυροῦ τοῖς μὲν ἀπολλυμένοις μωρία ἐστὶ, τοῖς δὲ σωζομένοις ἡμῖν δύναμις „ Θεοῦ ἐστί ". (ά. Κορ. ά. 18.) Σὺ Κύριε, στερέωσον τὸν νοῦν μου μὲ τὴν δύναμιν τοῦ Σταυροῦ Σου, ἵνα ὑμνῶ καὶ δοξάζω τὴν σωτηριώδη Σου Ἀνάληψιν. Σωτηριώδης δὲ εἶναι ἡ Ἀνάληψις τοῦ Κυρίου, διότι ἐν τῇ δυνάμει αὐτῆς πάντες οἱ Χριστιανοὶ οἱ φυλάττοντες τὰς ἐντολὰς τοῦ Κυρίου ἔχουν νὰ ἀναληφθοῦν ἀπὸ τὰς νεφέλας, καὶ νὰ προϋπαντήσουν τὸν Δεσπότην Χριστὸν, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δευτέρᾳ Παρουσίᾳ· καθὼς μαρτυρεῖ ὁ Ἀπόστολος λέγων· „ Ἔπειτα ἡμεῖς οἱ ζῶντες οἱ περιλειπόμενοι ἅμα σὺν αὐτοῖς ἁρπαγησόμεθα „ ἐν νεφέλαις εἰς ἀπάντησιν τοῦ Κυρίου εἰς ἀέρα ". (ά. Θεσσ. δ'. 17.) Μὲ τὴν δύναμιν δὲ τοῦ Σταυροῦ εἶπεν ὁ Μελῳδὸς καὶ οὐχὶ μὲ τὴν δύναμιν τῆς Ἀναστάσεως· διὰ νὰ δείξῃ ὅτι μὲ τὸ μέσον τοῦ Σταυροῦ ἔλαβεν ὁ Χριστὸς τὴν δόξαν τῆς Ἀναλήψεως αὐτοῦ· ὅθεν καὶ ἔλεγε πρὸς τὸν Κλεόπαν καὶ τὸν σὺν αὐτῷ· „ Οὐχὶ ταῦτα ἔδει παθεῖν τὸν Χριστὸν, „ καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ "; (Λουκ. κδ'. 26.)

Τροπάριον.

„ Ἀνῆλθες (1), Ζωοδότα Χριστὲ, πρὸς τὸν Πατέρα, καὶ ἀνύψωσας „ ἡμῶν τὸ γένος, Φιλάνθρωπε, τῇ ἀφάτῳ εὐσπλαγχνίᾳ Σου.

ΕΡΜΗ-

(1) Ἐν ἄλλοις „ ἀνέπτης ".

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἐπειδὴ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων διὰ τὴν παράβασιν τοῦ Ἀδὰμ ἔπεσεν ἀπὸ τὴν θείαν δόξαν καὶ τὴν τρυφὴν τοῦ Παραδείσου, διὰ τοῦτο ὁ Δεσπότης Χριστὸς, ἀφ' οὗ ἀνέστη ἐκ τῶν νεκρῶν, ἀνέβη εἰς τοὺς Οὐρανοὺς, καὶ οὕτως ἀνύψωσε τὸ πεπτωκὸς ἡμῶν γένος εἰς τὴν προτέραν του δόξαν. Τούτου χάριν καὶ ὁ Μελῳδὸς ἐν τῷ παρόντι Τροπαρίῳ λέγει πρὸς τὸν Κύριον· Ὦ Ζωοδότα καὶ Φιλάνθρωπε Ἰησοῦ Χριστὲ, Σὺ ἀνῆλθες εἰς τὸν ἄναρχον Πατέρα Σου φορῶν τὴν ἰδικήν μας ἀνθρωπίνην φύσιν, καὶ οὕτω διὰ τῆς Ἀναλήψεώς Σου ὕψωσας τὸ πεσὸν ἡμῶν γένος μὲ τὴν ἄφραστον φιλανθρωπίαν καὶ ἀγαθότητά Σου. Διὰ τί δὲ εἶπεν ὁ Μελῳδὸς Ἀνῆλθες; Διὰ νὰ φανερώσῃ ὅτι ὁ Κύριος οἰκοθεν καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ ἀνέβη εἰς τὸν Πατέρα ὡς Θεὸς παντοδύναμος, ὄχι μὲ ξένην, ἀλλὰ μὲ τὴν ἰδικήν του ἐξουσίαν καὶ δύναμιν· ὅθεν ὁ μὲν Κύριος εἶπεν· „Ἐὰν οὖν θεωρῆτε τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἀναβαί„νοντα ὅπου ἦν τὸ πρότερον“ (ἤτοι δεσποτικῶς ἀνερχόμενον, καὶ οὐχ ὑπὸ ἄλλου ἀναλαμβανόμενον (Ἰω. ϛ'. 62.)· καὶ ὁ Παῦλος· „Τὸ δὲ ἀνέβη τί ἐστιν, εἰ μὴ ὅτι καὶ κατέ„βη πρῶτον εἰς τὰ κατώτερα μέρη τῆς γῆς“; (Ἐφεσ. δ'. 9.) Εἶπε δὲ καὶ ὁ Χρυσοκέφαλος Μακάριος· „Θεουργήσας γὰρ ὁ Θεὸς Λόγος ἐκ πρώτης εὐθὺς ἑνώσεως καὶ κοινωνίας, „ἣν ἐξ ἡμῶν προσειλήφει σάρκα.....δι' αὐτῆς τὴν ὑπὲρ ἡμῶν οἰκονομίαν πεπλήρωκε· ταύ„τητοι καὶ μετὰ τὴν περιφανεστάτην διὰ Σταυροῦ νίκην, ἀπαθανατίσας μετὰ τὴν ἐκ νε„κρῶν ἐνδοξοτάτην ἀνάστασιν, τῇ ἑαυτοῦ συνανύψωσε συνυφεστῶσαν ὑποστάσει, καὶ τῷ πατρῴῳ θρόνῳ ἐνίδρυσε, καὶ ὑπὸ πάσης δοξάζεσθαι τῆς Κτίσεως παρεσκεύασε, καὶ συμ„προσκυνεῖσθαι τῇ Θεότητι κατηξίωσεν· ἐπειδὴ καὶ αὐτὴ τῇ Θεώσει Θεός“. (Λόγῳ εἰς τὴν Ἀνάληψιν).

Τροπάριον.

„Αἱ τάξεις τῶν Ἀγγέλων, Σωτὴρ (1), βροτείαν φύσιν θεασάμεναι „συμπαθοῦσάν Σοι, ἀπαύστως ἐκπλησσόμεναι ἀμύμονν Σε (2).

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Εἰς τὸ Τροπάριον τοῦτο εἰσάγει ὁ Μελῳδὸς τὰς τάξεις τῶν Ἀγγέλων, καὶ ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν Δεσπότην Χριστὸν λέγει· Ὦ Σωτὴρ παντὸς τοῦ Κόσμου καὶ φερώνυμε Ἰησοῦ, αἱ τάξεις τῶν ἁγίων Ἀγγέλων βλέπουσαι ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη φύσις, τὴν ὁποίαν ἐκ τῆς ἁγίας Παρθένου προσείληφας, ἀνελήφθη εἰς τὸς Οὐρανοὺς μαζὶ μὲ Σὲ (ἤτοι συνημμένη ὅσα τῇ ὑπερθέῳ Σου ὑποστάσει, ἧς οὐδέποτε ἐχωρίσθη) τοῦτο, λέγω, βλέπουσαι, ἐξεπλήττοντο καὶ ἐθαύμαζον· οἱ ἐκπληττόμενοι δὲ οὗτοι καὶ θαυμάζοντες ἦτον ἀπὸ τὰς ἀνωτέρω φύλακας τοῦ Οὐρανοῦ εἴτε τοῦ στερεώματος (ὃ δεύτερος Οὐρανὸς λέγεται) εἴτε καὶ τοῦ πρώτου Οὐρανοῦ· καὶ ὅρα ἔμπροσθεν εἰς τὴν Ἑρμηνείαν τοῦ „Αἱ τῶν Ἀγγέλων δυνάμεις „ταῖς ἀνωτέραις ἐβόων“. Καὶ τῇ ἀληθείᾳ ἄξιον ἐκπλήξεως καὶ θαυμασμοῦ ἦτον τὸ μέγα καὶ ἄρρητον θέαμα· πῶς γὰρ ἦτον δυνατὸν νὰ μὴ θαυμάζων βλέπουσαι τότε πρώτην φορὰν ἄνθρωπον μετὰ σώματος νὰ ἀναβαίνῃ εἰς τὸν Οὐρανόν; ἢ πῶς νὰ μὴ ἐκπλήττωνται εἰς τοιοῦτον καινούριον Μυστήριον; διότι ἂν καὶ ὁ Προφήτης Ἠλίας ἀνελήφθη, ἀλλ' ὄχι εἰς τὸν Οὐρανὸν, ἀλλὰ ὡς εἰς τὸν Οὐρανόν· ὁ δὲ Κύριος φορῶν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, ἀνελήφθη μέσα εἰς αὐτὸν τὸν Οὐρανὸν, μᾶλλον δὲ, καὶ ὑπὲρ τὸν Οὐρανὸν, ὑπεράνω παντὸς Ἀγγελικοῦ Τάγματος· ὅθεν καὶ ὁ ἴδιος ἔλεγεν· „Οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν Οὐρανὸν, εἰ μὴ „ὁ ἐκ τοῦ Οὐρανοῦ καταβὰς ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὢν ἐν τῷ Οὐρανῷ“. (Ἰω. γ'. 13.) Διὰ τοῦτο εἶπε καὶ ὁ θεῖος Ἱππόλυτος ὁ Ἐπίσκοπος καὶ μάρτυς εἰς τὸν ΚΓ'. ψαλμὸν παρὰ Θεοδωρίτῳ τόμῳ Δ'. εἰς τὸν ἐρανιστὴν διαλόγῳ β'. „Ἔρχεται ἐπὶ τὰς Οὐρανίους „πύλας (ὁ Κύριος)· Ἄγγελοι αὐτῷ συνοδεύουσι· καὶ κεκλεισμέναι εἰσὶν αἱ πύλαι τῶν „Οὐρα-

(1) Παρὰ τῷ Ἀνωνύμῳ γράφεται „Χριστέ“.

(2) Παρὰ τῷ Ἀνωνύμῳ „Ἐδόξαζον“ γράφεται.

„ Οὐρανῶν, οὐδέπω γάρ τις ἀναβέβηκεν εἰς Οὐρανούς· πρῶτον νῦν φαίνεται ταῖς Δυνάμεσι „ ταῖς οὐρανίαις σὰρξ ἀναβαίνουσα".

Ἂν δὲ καὶ ἐθαύμαζον διὰ τὸ ξένον ἐκεῖνο θέαμα, ἀπὸ τὴν χαράντων ὅμως ἀπαύστως ὕμνουν καὶ ἐδοξολόγουν Σὲ τὸν τοιαύτην μεγάλην καὶ θεοπρεπεστάτην δόξαν χαρισάμενον εἰς τὴν ὑλικὴν καὶ φθαρτὴν φύσιν τῶν ἀνθρώπων· οὐ γὰρ ἐφθόνησαν, οὐδὲ ἀπὸ τὸν φθόνον τῶν ἐλυπήθησαν, ὅτι ὁ Κύριος ἐπροτίμησε τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, καὶ ἀνεβίβασεν αὐτὴν ἀσυγκρίτως ὑπὲρ τὴν ἰδικήν των· μακρὰν γὰρ εἶναι τὸ πάθος τοῦ φθόνου ἀπὸ τὴν μακαρίαν ἐκείνην καὶ ἀπαθῆ φύσιν τῶν ἁγίων Ἀγγέλων· ἀλλὰ μᾶλλον ἔχαιρον καὶ εὐφραίνοντο· ἐκ τῆς πολλῆς δὲ χαρᾶς των ὕμνουν ἀπαύστως τὸν ὑπερύμνητον Κύριον, ἰδικήν των δόξαν τῶν ἀνθρώπων τὴν δόξαν νομίζοντες.

Τροπάριον.

„ Ἐξίσταμτο Ἀγγέλωμ χοροὶ, Χριστὲ, ὁρῶμτες Σὲ μετὰ σώματος
„ ἀμαλημφθέμτα, καὶ ἀμύμμουμ τὴμ ἁγίαμ Σου Ἀμάλημψιμ (1).

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Πάλιν καὶ εἰς τὸ Τροπάριον τοῦτο ἀναφέρει ὁ Ἁσματογράφος περὶ τῆς ἐκπλήξεως τῶν Ἀγγέλων· ὅθεν στρέφων τὸν λόγον εἰς τὸν Χριστὸν λέγει οὕτως· Ὦ Θεάνθρωπε Χριστὲ, ὅταν οἱ χοροὶ τῶν Ἀγγέλων (ἤτοι τὰ ἄνω τῶν Ἀσωμάτων τάγματα) βλέποντες Σὲ ὅτι ἀνελήφθης εἰς τὸν Οὐρανὸν ὁμοῦ μὲ τὸ σῶμα, ἔμενον ἔκθαμβοι καὶ ἐκστατικοί· τὸ θάμβος δὲ αὐτὸ καὶ ἡ ἔκστασις δὲν ἦτον μόνον ἀπὸ φόβον ὅπου νὰ προξενῇ ἀφωνίαν καὶ σιωπὴν, ἀλλὰ ἦτον ἐσμιγμένον καὶ ἀπὸ χαρὰν καὶ ἡδονήν· ὅθεν ὑπὸ τῆς χαρᾶς κινούμενοι, ὕμνουν καὶ ἐδοξολόγουν τὴν ἁγίαν σου Ἀνάληψιν.

Ἔστι δὲ τὸ Τροπάριον τοῦτο ἀνατρεπτικὸν τῆς αἱρέσεως τῶν Μανιχαίων, οἱ ὁποῖοι ἔλεγον ὅτι ὁ Χριστὸς ἀναβαίνων μὲ τὸ σῶμα ἕως εἰς τὴν σφαῖραν τοῦ Ἡλίου, ἐκεῖ ἀπέρριψεν αὐτὸ τάχα διὰ τιμὴν καὶ δόξαν τοῦ σώματος περισσοτέραν, καὶ οὕτω γυμνὸς χωρὶς σῶμα ἀνῆλθεν εἰς τὸν ὑπὲρ Ἥλιον Οὐρανὸν, καὶ ἐπῆγεν εἰς τὸν Πατέρα. Ἐπλανήθησαν δὲ αὐτοὶ ἀπὸ τὸ λόγιον ἐκεῖνο τοῦ Δαβὶδ τὸ λέγον· „ Ἐν τῷ Ἡλίῳ ἔθετο τὸ σκήνωμα „ αὐτοῦ". (Ψαλ. ιη'.) ὅθεν καὶ περὶ αὐτῶν εἶπεν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος· „ Εἴτις ἀποτεθεῖ„ σθαι νῦν τὴν σάρκα λέγοι, καὶ γυμνὴν εἶναι τὴν Θεότητα σώματος, ἀλλὰ μὴ μετὰ τοῦ „ προσλήμματος καὶ εἶναι καὶ ἥξειν, μὴ ἴδοι τὴν δόξαν τῆς Παρουσίας. Ποῦ γὰρ τὸ σῶμα „ νῦν, εἰ μὴ μετὰ τοῦ προσλαβόντος; οὐ γὰρ δὴ κατὰ τοὺς Μανιχαίων λήρους τῷ Ἡλίῳ „ ἐναποτέθειται ἵνα τιμηθῇ διὰ τῆς ἀτιμίας, ἢ εἰς τὸν ἀέρα ἐχέθη καὶ διελύθη ὡς φωνῆς „ φύσις, καὶ ὁδμῆς ῥύσις, καὶ ἀστραπῆς δρόμος οὐχ ἱσταμένης". (Ἐπιστολ. β'. πρὸς Κληδόνιον) Ἀνατρέπει ἀκόμη τὸ Τροπάριον τοῦτο καὶ τοὺς Μονοφυσίτας, οἵτινες ἐβλασφήμουν ὅτι ἡ φύσις τῆς ἀνθρωπότητος μετετράπη εἰς τὴν Θεότητα· ἰδοὺ γὰρ τοῦτο μαρτυρεῖ ὅτι τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου ἐν τῇ Ἀναλήψει ἦτον πάλιν σῶμα, ἄφθαρτον μὲν καὶ ἀθάνατον καὶ ἀπαθὲς καὶ τῶν διαβλήτων παθῶν ἀνώτερον, οὐχὶ ὅμως καὶ ἀσώματον καὶ ἀπερίγραπτον· καὶ ὅρα περὶ τούτου εἰς τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Τροπαρίου τῆς Γ'. Ὠδῆς τοῦ πρώτου Κανόνος τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ λέγοντος· „ Ὅλον τὸν Ἀδὰμ φορέσας, Χριστέ".

Τροπάριον.

„ Τὴμ φύσιμ τῶμ ἀμθρώπωμ, Χριστὲ, φθορᾷ πεσοῦσαμ ἐξαμέστη„ σας, καὶ τῇ ἀμόδῳ Σου ὕψωσας, καὶ Σαυτῷ ἡμᾶς ἐδόξασας (2).

ΕΡΜΗ-

(1) Σημείωσαι ὅτι τὸ Τροπάριον τοῦτο οὐχ' εὑρίσκεται οὔτε παρὰ τῷ Ἀνωνύμῳ, οὔτε παρὰ τοῖς χειρογράφοις Πεντηκοσταρίοις.

(2) Οὐδὲ τὸ Τροπάριον τοῦτο εὑρίσκεται παρὰ τῷ Ἀνωνύμῳ, οὔτε παρὰ τοῖς χειρογράφοις Πεντηκοσταρίοις.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Καὶ διὰ τοῦ Τροπαρίου τούτου ἀποτείνεται ὁ Μελῳδὸς εἰς τὸν Δεσπότην Χριστὸν καὶ λέγει· Ὦ Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ, Σὺ διὰ τῆς τριημέρου Σου ἀναστάσεως ἀνέστησας τὴν φύσιν τῶν ἀνθρώπων, ἡ ὁποία ἔπεσεν εἰς τὴν φθορὰν καὶ τὸν θάνατον· ἀναστήσας γὰρ καὶ ζωοποιήσας τὴν ἐν σεαυτῷ ἡνωμένην καθ' ὑπόστασιν τῆς ἀνθρωπότητος φύσιν, ἐν τῇ δυνάμει καὶ πίστει τῆς ἀναστάσεως ἐκείνης καὶ ζωοποιήσεως ἀνέστησας καὶ ἐζωοποίησας καὶ ὅλην τὴν φθαρτὴν καὶ θνητὴν φύσιν τῶν ἀνθρώπων· ὁμοίως δὲ καὶ μὲ τὴν ἀνάληψιν τῆς ἐν Σοὶ ἡνωμένης ἀνθρωπότητος ὕψωσας καὶ ἀνέλαβες ἐν τῇ δυνάμει ἐκείνης καὶ ὅλην τὴν φύσιν τῶν ἀνθρώπων· καὶ ἀκολούθως μαζὶ μὲ τὴν δόξαν ὅπου Σὺ ἔλαβες ἀναληφθεὶς εἰς τὸν Οὐρανὸν, ἐδόξασας καὶ ἡμᾶς ὅλους διὰ τῆς ἐκείνης δυνάμεως ὡς ὁμοφυεῖς καὶ συγγενεῖς ἰδικούς Σου.

Ὅτι δὲ μετὰ δόξης ὁ Κύριος ἀνελήφθη, μαρτυρεῖ ὁ Παῦλος γράφων περὶ αὐτοῦ πρὸς τὸν Τιμόθεον· „ Καὶ ὁμολογουμένως μέγα ἐστὶ τὸ τῆς εὐσεβείας Μυστήριον· Θεὸς ἐφανερώθη „ ἐν σαρκί· ἐδικαιώθη ἐν Πνεύματι· ὤφθη Ἀγγέλοις· ἐκηρύχθη ἐν ἔθνεσιν· ἐπιστεύθη „ ἐν Κόσμῳ· ἀνελήφθη ἐν δόξῃ ". (α. Τιμοθ. γ'. 16.) Πῶς δὲ ἀνελήφθη ἐν δόξῃ; Ἀποκρίνεται ὁ Ἱερὸς Θεοφύλακτος Βυλγαρίας· „ Ἕνα μὲν, ὅτι ἐπάνω εἰς τὰς νεφέλας καθήμενος „ ἀνελήφθη, καὶ οἱ Ἄγγελοι ὑπηρέτων αὐτόν· ἄλλο δὲ, διότι ἀνελήφθη ὄχι ὡς τὸν Ἠλίαν „ ὡς εἰς Οὐρανὸν, ἀλλὰ εἰς αὐτὸν τὸν Οὐρανὸν, καὶ ἀνέβη καὶ ἐκάθισεν ἐπάνω πάσης Ἀρ- „ χῆς καὶ Ἐξουσίας καὶ Δυνάμεως τῶν Ἀσωμάτων Ἀγγέλων ". Καὶ ἀφίνω νὰ λέγω ὅτι καὶ αὐτὸ μόνον τὸ νὰ ἀναληφθῇ ὁ Κύριος μετὰ σώματος εἶναι δόξα μεγάλη· διὰ τί ὁ Παῦλος τὸ „ Ἀνελήφθη ἐν δόξῃ " ἔγραψεν ὕστερον, εἰς καιρὸν ὅπου αὐτὸ ἔγινε πρὸ τοῦ κηρυχθῆναι τὸν Χριστὸν ἐν Ἔθνεσι, καὶ πιστευθῆναι ἐν Κόσμῳ; Εἰς τοῦτο ἀποκρίνεται ὁ Ἱερὸς Θεοδώριτος· „ Ὅτι ἀνελήφθη ἐν δόξῃ, τοῦτο γεγένηται πρὸ τοῦ κηρύγματος· τελευ- „ ταῖον δὲ αὐτὸ τέθεικε, διδάσκων ὡς εἰκότως ἐπιστεύθη τὸ κήρυγμα· ἐν Οὐρανοῖς γάρ ἐστι „ ὁ τοῦτο γενέσθαι κελεύσας, καὶ τὴν ἐκ δεξιῶν ἔχει καθέδραν ".

Τροπάριον.

„ Ἱκέτευε ἀπαύστως, Ἀγμὴ, τὸν προελθόντα ἐκ λαγόνων Σου, ῥυ- „ σθῆναι πλάνης Διαβόλου τοὺς ὑμνοῦντάς Σε Μητέρα Θεοῦ (1).

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Πρέπει νὰ ἠξεύρωμεν ὅτι ἡ Κυρία Θεοτόκος ἐβάλθη μεσίτις μεταξὺ τοῦ σεσαρκωμένου Υἱοῦ τῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων, διὰ νὰ καταφεύγουν εἰς αὐτὴν πάντες οἱ χρείαν ἔχοντες, καὶ νὰ λαμβάνουν τὰ αἰτήματά των· ὅθεν ὁ Κωνσταντινουπόλεως Ἅγιος Γερμανὸς τοῦτο βεβαιῶν, ἔλεγεν· „ Εἰ μὴ Σὺ, Θεοτόκε, προηγοῦ, οὐδεὶς πνευματικὸς ἀπετελεῖτο· οὐδεὶς „ ἐν πνεύματι τὸν Θεὸν προσεκύνει· τότε γὰρ πνευματικὸς ὁ ἄνθρωπος, ὅτε Σὺ, Θεοτόκε, „ Πνεύματος Ἁγίου κατοικητήριον ἐγένου· οὐδεὶς θεωγνωσίας ἀνάμεστος, εἰ μὴ διὰ Σοῦ, „ Παναγία· οὐδεὶς ὁ σωζόμενος, εἰ μὴ διὰ Σοῦ, Θεοτόκε· οὐδεὶς κινδύνων ἐλεύθερος, εἰ „ μὴ διὰ Σοῦ Παρθενομῆτορ· οὐδεὶς ὁ ἐλεούμενος δωρεὰν, εἰ μὴ διὰ Σοῦ, Θεοχώρητε· τίς „ γὰρ τῶν ἁμαρτωλῶν ἐπὶ τοσοῦτον ὑπερμαχεῖ; τίς τῶν ἀδιορθώτων κατὰ τοσοῦτον ἀντι- „ φωνητικῶς ὑπεραπολογεῖται;... Ὅθεν ὁ θλιβόμενος εὐλόγως πρὸς Σὲ καταφεύγει· ὁ ἀ- „ σθενῶν Σοὶ προσκολλᾶται· ὁ πολεμούμενος Σὲ τοῖς ἐχθροῖς ἀνθοπλίζει· θυμὸν καὶ ὀρ- „ γὴν καὶ θλῖψιν ἀποστολὴν δι' Ἀγγέλων πονηρῶν Σὺ μεταβάλλεις· ἀπειλὴν δικαίαν καὶ „ ῥῆμα ἀξιοπαθοῦς καταδίκης Σὺ μεταστρέφεις, ἀγαπῶσα μεγάλως τὸν ἐπικεκλημένον „ τῷ

(1) Καὶ τοῦτο τὸ Τροπάριον οὐχ εὕρηται οὔτε παρὰ τῷ ἀνωνύμῳ ἑρμηνευτῇ οὔτε παρὰ τοῖς χειρογράφοις Πεντηκοσταρίοις.

„ τῷ ὀνόματι τοῦ Υἱοῦ Σου λαόν· ὅθεν καὶ ὁ Χριστιανῶν λαὸς τὰ καθ' ἑαυτὸν ἀνακρίνων,
„ πρὸς μὲν τὸν Θεὸν ὑποστέλλεται, Σοὶ δὲ παῤῥησιαστικῶς δεήσεις προσφέρει· Σὲ γὰρ δυ-
„ σωπεῖν ἀνενδοιάστως διὰ τὴν πεῖραν καὶ τὰ πλήθη τῶν εἰς ἡμᾶς ἀγαθῶν Σου, καὶ πα-
„ ραβιάσασθαί Σε πολλάκις ἐν ἱκεσίαις πεπίστευκε". (Λόγ. εἰς τὴν Κοίμησιν).

Ἔφη δὲ καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Γρηγόριος· „ Οὐκοῦν αὕτη μόνη (ἡ Θεοτόκος δηλ.) μεθόριόν
„ ἐστι κτιστῆς καὶ ἀκτίστου φύσεως· καὶ οὐδεὶς ἂν ἔλθῃ πρὸς Θεὸν, εἰ μὴ δι' αὐτῆς τε
„ καὶ τοῦ ἐξ αὐτῆς τεχθέντος Μεσίτου· καὶ οὐδὲν ἂν τῶν ἐκ τοῦ Θεοῦ δωρημάτων, εἰ μὴ
„ διὰ ταύτης γένοιτο, καὶ Ἀγγέλοις καὶ ἀνθρώποις" (Λόγ. ά. εἰς τὰ Εἰσόδια). Καὶ ὁ
χαριτώνυμος Ἰωάννης καταφεύγει διὰ τοῦ παρόντος Τροπαρίου εἰς τὴν Θεομητορικὴν τῆς
Παρθένε μεγαλειότητα, καὶ τὴν παρακαλεῖ ὄχι μόνον διὰ τὸν ἑαυτόν τε, ἀλλὰ καὶ διὰ ὅλους
τοὺς Χριστωνύμους, λέγων· Ὦ Ἁγνὴ καὶ Πάναγνε καὶ Ὑπέραγνε, ἡ μὴ μόνον κατὰ τὸ σῶ-
μα οὖσα καθαρὰ καὶ Παρθένος, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ψυχὴν καὶ τὸν λογισμὸν, (τοῦτο γὰρ
δηλοῖ τὸ, Ἁγνὴ· καὶ ὅρα εἰς τὴν ἑρμηνείαν τοῦ „ Πόθου τετευχὼς" κατὰ τὴν ἐννάτην Ὠ-
δὴν τοῦ Κανόνος τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως, καὶ τοῦ „ Κατεμήνυσεν ἡ Βάτος" κατὰ τὴν Δ'.
Ὠδὴν τοῦ Κανόνος τοῦ Εὐαγγελισμοῦ) Σὺ, Πάναγνε, παρακάλει ἀκαταπαύστως τὸν Υἱὸν
καὶ Λόγον τοῦ Θεοῦ, τὸν γεννηθέντα ἀπὸ τὰς λαγόνας Σου (ἤτοι ἀπὸ τὴν ἄχραντον μή-
τραν Σου) ἵνα λυτρωθῶμεν ἀπὸ κάθε πλάνην Διαβόλου· αὐτὸς γὰρ ὁ μισάνθρωπος μὲ τὸ
νὰ ἐξέπεσεν ἀπὸ τὴν εὐθύτητα καὶ ἁπλανῆ ὁδὸν, διὰ τοῦτο σπουδάζει νὰ πλανᾷ καὶ ἡμᾶς
καὶ νὰ κριμνίζῃ εἰς τὴν ἀπώλειαν.

Πλάνη δὲ κυρίως εἶναι ὅταν τινὰς πλανηθῇ ἀπὸ τὸν ἴσον δρόμον καὶ περιπέσῃ εἰς
κρημνώδεις τόπους· ὅθεν ἐκ τούτου μεταφορικῶς εἶπεν ὁ Ἀδελφόθεος· „ Ὁ ἐπιστρέψας ἁμαρ-
„ τωλὸν ἐκ πλάνης ὁδοῦ αὐτοῦ". (Ἰάκ. ε. 20.) Τὴν τοιαύτην δὲ πλάνην καθ' ἑκάστην
ἡμέραν καὶ ὥραν καὶ στιγμὴν φροντίζει ὁ μιαρὸς Σατανᾶς διὰ νὰ μᾶς προξενῇ καὶ εἰς
τὰ ἔργα καὶ εἰς τὰ λόγια καὶ εἰς τοὺς λογισμούς· πλάνην μᾶς προξενεῖ, ὅταν εἴμεθα
ἔξυπνοι· πλάνην, ὅταν εἴμεθα κοιμώμενοι· πλάνην, ὅταν νηστεύωμεν, πλάνην, ὅταν ἐσθίω-
μεν· καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, ὅλους τοὺς δρόμους τῆς ζωῆς μας ἔχει γεμάτους ἀπὸ ἀπείρους
πλάνας καὶ ἀπάτας· ὅθεν εἶπεν ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος περὶ τοῦ Διαβόλου καὶ τῶν αὐτοῦ
διαφόρων πειρασμῶν ταῦτα· „ Ἰδοὺ πρὸ τῶν ποδῶν ἡμῶν ἐξέτεινεν ἀπείρους παγίδας, καὶ
„ πάσας τὰς ὁδοὺς ἡμῶν ἀπάτης ἐπλήρωσεν, ὥστε τὰς ἡμετέρας ἀπατῆσαι ψυχάς· καὶ τίς
„ διαφεύξεται"; (Εὐχὴ ιέ.) Εἶπε δὲ καὶ ὁ Χρυσορρήμων· „ Ὁ Διάβολος κατὰ τῆς σωτη-
„ ρίας ἀεὶ τρέχει τῆς ἡμετέρας, καὶ τοσαύτην ἔχει μανίαν, ὡς καὶ πολλάκις ἀδυνάτοις ἐπι-
„ χειρεῖν πράγμασι, καὶ ἐπιθέσθαι μὴ μόνον ἐκείνοις, οὓς προσδοκᾷ πάντως ὑποσκελίζειν
„ καὶ περιτρέπειν, ἀλλὰ καὶ οὓς εἰκὸς περιέσεσθαι τῶν μηχανημάτων αὐτοῦ". (Λόγ. ά.
εἰς τὸν Λάζαρον, τόμ. ε.)

Δὲν εἶναι λοιπὸν τόσον κακὸν μέγα ἐὰν πέσωμεν εἰς κἀμμίαν πλάνην ἢ ἐν ἔργῳ, ἢ ἐν
λόγῳ, ἢ ἐν λογισμῷ, διότι εἴμεθα ἄνθρωποι, καὶ ἄνθρωποι ἀσθενεῖς καὶ ἐμπαθεῖς καὶ
ἀπρόσεκτοι, καὶ διότι ἔχομεν ἐχθρὸν ἀπατεῶνα καὶ πλάνας προξενοῦντα· τὸ μέγα κα-
κὸν εἶναι τὸ νὰ ἐπιμένωμεν εἰς τὴν πλάνην, καὶ νὰ μὴ θέλωμεν νὰ στηκωθῶμεν ἀπὸ αὐ-
τὴν διὰ τῆς ἐπιστροφῆς καὶ μετανοίας· τότε γὰρ ἔχομεν νὰ ἀκούσωμεν τὸν Παροιμιαστὴν
νὰ μᾶς ἐλέγχῃ ὅτι εἴμεθα ἄφρονες, καὶ οἱ λογισμοίμας εἶναι πεπλανημένοι· „ Ἔννοια
„ ἀφρόνων ἐν πλάνῃ". (Παροιμ. ιδ'. 18.) τότε μέλλομεν νὰ κατηγορηθῶμεν ἀπὸ τὸν Ἱε-
ρεμίαν ὅτι ἔχομεν τὴν καρδίαν πεπλανημένην· „ Τῷ πορευομένῳ ἐν πλάνῃ καρδίας αὐτῆ".
(Ἱερ. κγ'. 17.) τότε ἔχομεν νὰ ἀκούσωμεν νὰ μᾶς ἐπιπλήττῃ ὁ Σολομὼν λέγων· „ Μὴ
„ ζηλοῦτε θάνατον ἐν πλάνῃ ζωῆς". (Σοφ. ά. 12.) Διὰ τοῦτο λοιπὸν ἂς δεηθῶμεν, ἀ-
δελφοὶ, τῆς Θεοτόκου μετὰ τοῦ Μελῳδοῦ, ἵνα διὰ τῶν πρεσβειῶν της λυτρωθῶμεν ἀπὸ
τὴν πλάνην τοῦ Διαβόλου, καὶ μὴ μείνωμεν εἰς αὐτὴν ἡμεῖς ὅπου ὑμνοῦμεν καὶ δοξολο-
γοῦμεν αὐτὴν ὡς ἀληθῆ Μητέρα Θεοῦ, καὶ ὡς Κυρίαν τοῦ Κόσμου καὶ Δέσποιναν.

Ὠδὴ δ'. Ὁ Εἱρμός.

„ Εἰσακήκοα, Κύριε, τὴν ἀκοὴν τῆς δυναστείας τοῦ Σταυροῦ Σου, ὡς
„ Παράδεισος ἠνοίγη δι' αὐτοῦ, καὶ ἐβόησα· δόξα τῇ δυνάμει Σου, Κύριε.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ο Εἱρμὸς οὗτος εἶναι παρμένος ἀπὸ τὴν τετάρτην Ὠδὴν τοῦ Ἀββακοὺμ λέγοντος· „ Κύριε, εἰσακήκοα τὴν ἀκοήν Σου καὶ ἐφοβήθην· Κύριε, κατενόησα τὰ ἔργα Σου καὶ ἐξέ- „ στην". Ἀκοὴ δὲ καὶ ἔργα τοῦ Κυρίου εἶναι ὅλα τὰ τῆς ἐνσάρκου αὐτοῦ Οἰκονομίας θαύματα καὶ τεράστια, ὧν τὸ κυριώτερον ἐστάθη ὁ Σταυρὸς, τοῦ ὁποίου ἡ δύναμις εἶναι κραταιὰ καὶ θαυμαστὴ καὶ μεγάλη· ἐπειδὴ διὰ μέσου αὐτοῦ ὁ Διάβολος συνετρίβη· ὁ θάνατος ἐπατήθη· ὁ Ἅδης ἐσκυλεύθη· ὁ κεκλεισμένος Παράδεισος ἀνοίχθη· ὅθεν εἶπεν ὁ Παῦλος· „ Ὁ λόγος ὁ τῆ Σταυρῆ τοῖς σωζομένοις ἡμῖν δύναμις Θεῆ ἐστιν". (ά. Κορ. ά. 18.) Διὸ καὶ ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς ταῦτα γινώσκων, ἅτω λέγει πρὸς τὸν Δεσπότην Χριστόν· Ἐγὼ, Κύριε, ἤκουσα τὴν ἀκοὴν τῆς θαυμαστῆς δυνάμεως τοῦ Σταυροῦ Σου, διὰ μέσου τοῦ ὁποίου ἤνοιξας τὸν κεκλεισμένον Παράδεισον· ἕνα μὲν, διότι καθὼς διὰ τοῦ ξύλου τῆς γνώσεως πάλαι ἐκλείσθη ὁ Παράδεισος, οὕτω καὶ διὰ τῆ ξύλῳ τῆ Σταυρῆ ὁ αὐτὸς ὕστερον ἀνοίχθη Παράδεισος· καὶ ἄλλο, διότι Σὺ ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ κρεμάμενος, ἄνοιξες τὸν κεκλεισμένον Παράδεισον, καὶ ἔμβασες εἰς αὐτὸν πρῶτον τὸν εὐγνώμονα λῃστὴν ὅπου Σὲ ὡμολόγησε Θεὸν καὶ Βασιλέα, εἶτα ἔμβασες καὶ ἅπαντας τοὺς Δικαίους· ὅθεν τὸ μέγα τοῦτο θαῦμα συλλογιζόμενος ἐγὼ, παρακινοῦμαι νὰ φωνάζω πρὸς Σὲ τὴν δοξολογικὴν ἐκείνην φωνήν· „ Δόξα τῇ δυνάμει Σου, Κύριε"· ἡ ὁποία εἶναι χαρακτηριστικὴ τῆς Δ'. Ὠδῆς, ἐρανισμένη ἀπὸ τὸ λόγιον ἐκεῖνο τοῦ Ἀββακοὺμ τὸ λέγον· „ Κύριος ὁ Θεός μου δύναμίς μου".

Τροπάριον.

„ Ἀνελήφθη ἐν δόξῃ ὁ τῶν Ἀγγέλων Βασιλεὺς, τὸν Παράκλη- „ τον ἡμῖν ἐκ τοῦ Πατρὸς ἀποστεῖλαι (1)· διὸ βοῶμεν· δόξα, Χρι- „ στὲ, τῇ Ἀναλήψει Σου.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τοῦτο τὸ Τροπάριον ἐρανίσθη ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Ἰωάννου, ὅπου ὁ Κύριος ὑπεσχέθη εἰς τοὺς Ἱεροὺς Ἀποστόλους νὰ στείλῃ εἰς αὐτοὺς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ἅτω λέγων· „ Συμφέρει ὑμῖν ἵνα ἐγὼ ἀπέλθω· ἐὰν γὰρ μὴ ἀπέλθω, ὁ Παράκλητος οὐκ ἐλεύ- „ σεται πρὸς ὑμᾶς· ἐὰν δὲ πορευθῶ, πέμψω αὐτὸν πρὸς ὑμᾶς" (Ἰωαν. ιε'. 7.). Λέγει λοιπὸν ὁ Μελῳδὸς πρὸς τὸν Δεσπότην Χριστόν· Σὺ ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἀγγέλων ἀνελήφθης μετὰ δόξης εἰς τὸν Οὐρανὸν διὰ νὰ ἀποστείλῃς εἰς ἡμᾶς ἐκ τοῦ Πατρὸς τὸν Παράκλητον (ἤτοι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τὸ ὁποῖον λέγεται Παράκλητος, πρῶτον, διότι δέχεται τὰς παρακλήσεις ἡμῶν ὡς Θεὸς, καὶ δεύτερον, διότι παρηγορεῖ ἡμᾶς καὶ παραμυθεῖ εἰς ὅλας τὰς θλίψεις καὶ περιστάσεις μας· καὶ ὅρα περὶ τούτου εἰς τὸν Κανόνα τῆς Πεντηκοστῆς· καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς οὕτως ὀνομάζεται, ἵνα διὰ τῆς ταυτότητος τοῦ ὀνόματος δειχθῇ καὶ ἡ ταυτότης τῆς αὐτῶν φύσεως). Ἐκ τοῦ Πατρὸς δὲ εἶπεν ὅτι ἔχει νὰ τὸ ἀποστείλῃ, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι ἐκεῖθεν ἀχρόνως ἐκπορευόμενον κατὰ τὴν ὑποστατικὴν ὕπαρξιν, λαμβάνει τοῦτο ὁ Υἱὸς ὡς συμφυὲς, καὶ ἀποστέλλει εἰς ἡμᾶς ἐν χρόνῳ κατὰ χάριν καὶ δωρεάν· „ Ὅταν δὲ „ ἔλθῃ (ἔλεγεν ὁ γλυκὺς Ἰησοῦς) ὃν ἐγὼ πέμψω ὑμῖν παρὰ τοῦ Πατρὸς τὸ Πνεῦμα „ τῆς ἀληθείας, ὃ παρὰ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται, ἐκεῖνος μαρτυρήσει περὶ ἐμοῦ" (Ἰωάν. ιέ. 26.).

Ἤ καὶ ἅτως ἑρμηνεύεται κατὰ τὸν ἱερὸν Θεοφύλακτον· „ Τὸ δὲ, Ὃν ἐγὼ πέμψω, τὴν ἰσό- „ τητα δηλοῖ τὴν πρὸς αὐτόν· ἀλλαχοῦ γὰρ τὸν Πατέρα εἶπε πέμπειν τὸ Πνεῦμα, ἐνταῦ- „ θα δὲ ἑαυτὸν πέμψειν τοῦτο εἰπὼν, οὐδὲν ἄλλο, ἢ τὴν ἰσότητα δηλοῖ. Ἵνα δὲ μὴ δόξῃ ἀντα-

(1) Ἐν ἄλλοις „ Ἀποστέλλων"· παρὰ δὲ τῷ ἀνωνύμῳ καὶ τοῖς χειρογράφοις Πεντηκοσταρίοις γράφεται „ Ἀποστείλας".

„ ἀντάνιστᾶν ἑαυτὸν τῷ Πατρὶ, ὡς ἀπ' ἄλλης ἐξουσίας πέμπων τὸ Πνεῦμα, προσέθηκε, „ παρὰ τοῦ Πατρός· πέμψω μὲν γὰρ αὐτὸς, ἀλλὰ παρὰ τοῦ Πατρὸς, τουτέστιν εὐδοκῆν- „ τος τοῦ Πατρὸς καὶ συναποστέλλοντος· οὐ γὰρ ἐξ οἰκείων κόλπων αὐτὸς προΐεμαι τὸ „ Πνεῦμα, ἀλλὰ παρὰ τοῦ Πατρὸς δι' ἐμοῦ χορηγεῖται". Ἐπιφέρει δὲ ὁ Μελῳδὸς ταῦτα· Στοχαζόμενοι τὴν ἄπειρον εὐεργεσίαν καὶ χάριν ὅπου ἐξέχεας εἰς ἡμᾶς διὰ τῆς ἐνδόξου Σου Ἀναλήψεως, Κύριε, καὶ τῆς πρὸς ἡμᾶς ἀποστολῆς τοῦ Ἁγίου Σου Πνεύματος, ἐνδιαθέτως καὶ εὐχαρίστως βοῶμέν Σοι· Ὦ Θεάνθρωπε Ἰησοῦ Χριστὲ, ἃς ἦναι δόξα καὶ μεγαλοπρέπεια εἰς τὴν ἁγίαν Σου Ἀνάληψιν. Ἡ Ἀνάληψις δὲ ἐνταῦθα λαμβάνεται ἐνεργητικῶς, καὶ ὄχι παθητικῶς: ἤτοι Σὺ ἀνελήφθης οἴκοθεν καὶ παρὰ σεαυτοῦ διὰ τῆς δυνάμεως τῆς ἰδικῆς Σου Θεότητος, καθότι εἶσαι φύσει Θεὸς Παντοδύναμος.

Τροπάριον.

„ Ὡς ἀμῆλθεμ ὁ Σωτὴρ πρὸς τὸμ Πατέρα σὺμ σαρκὶ (1), κατε- „ πλάγησαμ αὐτὸμ (2) αἱ τῶμ Ἀγγέλωμ στρατιαὶ, καὶ ἐβόησαμ· „ δόξα, Χριστὲ, τῇ Ἀμαλήψει Σου.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Πάλιν καὶ ἐν τῷ Τροπαρίῳ τούτῳ ἀναφέρει ὁ Μελῳδὸς τὴν ἔκπληξιν καὶ θαυμασμὸν ὅπου ἔλαβεν ὅλαι αἱ τάξεις τῶν Ἀγγέλων, ὅταν εἶδον τὸν Σωτῆρα τοῦ Κόσμου Χριστὸν νὰ ἀναβῇ πρὸς τὸν Πατέρα μὲ τὴν σάρκα (ἤτοι μὲ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν). Καὶ πῶς δὲν ἦτον πρέπον νὰ ἐκπλαγοῦν βλέποντες ἄνθρωπον εἰς Οὐρανοὺς ἀνερχόμενον, καὶ μετὰ δόξης εἰς τὸν Πατέρα προσερχόμενον, πρᾶγμα ὅπου δὲν εἶδον ἄλλοτε; Διὰ τοῦτο δίκαιον εἶχε καὶ Μακάριος ὁ Χρυσοκέφαλος νὰ πανηγυρίζῃ εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην, καὶ νὰ λέγῃ ἐκεῖνα ὅπου καὶ οἱ Ἄγγελοι ἐν Οὐρανοῖς μετὰ ἐκπλήξεως ἔλεγον· „ Πῶς ἐθέωσε τὸ „ πρόσλημμα; πῶς ἐλάμπρυνε τὴν νικηφόρον σάρκα; πῶς ὕψωσεν εἰς Οὐρανοὺς τὸ γήϊνον „ σῶμα; πῶς ἐν δεξιᾷ τοῦ Πατρικοῦ θρόνου τὴν φύσιν ἐκάθισε τὴν ἔκπτωτον; Ὦ βάθος „ πλούτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως Θεοῦ! τοὺς αἰχμαλώτους εἰς βασιλείαν ἤγαγε· τοὺς „ πολεμίους φίλους ἐποίησεν· Ἀγγέλους καὶ ἀνθρώπους μίαν Ἐκκλησίαν ἀπέδειξε· πάν- „ τα δι' ἑαυτοῦ καὶ ἐν ἑαυτῷ τὸν Κόσμον· τὸ πάντων κατώτερον πάντων ἀνώτερον ἐποίη- „ σεν· οὐδὲν ἦν εὐτελέστερον ἀνθρώπου, καὶ τῶν ὅλων γέγονε τιμιώτερον· τὸ ἔσχατον „ μέρος τῆς λογικῆς κτίσεως οὗτος ἦν, καὶ εἰς τὸν θρόνον ἀνήχθη τὸν βασιλικὸν διὰ τῆς „ ἀπαρχῆς· τοῦ γὰρ Θεοῦ Λόγου συνεδριάζοντος τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Πνεύματι μετὰ σαρκὸς, „ ἐφ' ὅλην τὴν ἀνθρώπου φύσιν διαβαίνει τὸ καύχημα". Ἐπιφέρει δὲ ὁ Μελῳδὸς ὅτι οἱ Ἄγγελοι κατεπλάγησαν αὐτὸν τὸν Σωτῆρα, καὶ ἐβόησαν· „ Δόξα, Χριστὲ, τῇ Ἀναλήψει „ Σου".

Τροπάριον.

„ Αἱ τῶμ Ἀγγέλωμ (3) Δυμάμεις ταῖς ἀμωτέραις ἐβόωμ· πύλας „ ἄρατε Χριστῷ τῷ ἡμετέρῳ Βασιλεῖ, ὃμ ἀμυμοῦμεμ ἅμα σὺμ (4) „ Πατρὶ καὶ τῷ Πμεύματι.

ΕΡΜΗ-

(1) Οὕτω γράφεται καὶ παρὰ τῷ ἀνωνύμῳ ἑρμηνευτῇ καὶ παρὰ τοῖς χειρογράφοις Πεντηκοσταρίοις· ἐν δὲ τοῖς τετυπωμένοις γράφεται „ Πρὸς τὸν Πα- „ τέρα σαρκί".

(2) Οὕτω γράφεται καὶ παρὰ τῷ ἀνωνύμῳ ἑρμηνευτῇ καὶ παρὰ τοῖς χειρογράφοις Πεντηκοσταρίοις· ἐν δὲ τοῖς τετυπωμένοις γράφεται „ Αὐτῷ". εὑρίσκονται δὲ καὶ οὕτω τὸ νόημα: ἤτοι κατεπλάγησαν ἀπὸ αὐτόν, ἢ δι' αὐτόν.

(3) Παρὰ δὲ τῷ ἀνωνύμῳ ἑρμηνευτῇ καὶ τοῖς χειρογράφοις Πεντηκοσταρίοις γράφεται· „ Αἱ τῶν „ ἄνω Δυνάμεις".

(4) Παρὰ δὲ τῷ ἀνωνύμῳ ἑρμηνευτῇ γράφεται „ Ἅμα τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Πνεύματι".

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τοῦτο τὸ Τροπάριον εἶναι ἐρανισμένον ἀπὸ τὸν ΚΓ'. Ψαλμόν· ἐκεῖ γάρ ὁ Προφητάναξ προφητεύων περὶ τῆς Ἀναλήψεως τοῦ Κυρίου, εἰσάγει τὰς τάξεις τῶν Ἀγγέλων ὅπου διηκόνουν αὐτὸν εἰς τὴν γῆν, αἱ ὁποῖαι ὅταν ἀνελαμβάνετο ὁ Κύριος εἰς τὸν Οὐρανὸν, ἐπρόσταζον τὰς ἀνωτέρας λέγουσαι· „ Ἄρατε πύλας οἱ ἄρχοντες ὑμῶν καὶ ἐπάρθητε πύ„ λαι αἰώνιοι, καὶ εἰσελεύσεται ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης". Ἑρμηνεύεται δὲ τὸ ῥητὸν τοῦτο κατὰ τὸν Ζυγαδηνὸν Εὐθύμιον οὕτως· Οἱ κατώτεροι Ἄγγελοι, οἱ μετὰ τοῦ ἀναληφθέντος Χριστοῦ ἀνερχόμενοι καὶ ἐν τῷ ἀέρι ὄντες (ὁ ὁποῖος ἀὴρ καὶ πρῶτος Οὐρανὸς λέγεται παρὰ τῇ Γραφῇ· „ Τὰ πετεινὰ, φησὶ, τοῦ Οὐρανοῦ"), ἐπρόσταζον τοὺς ἀνωτέρω ἄρχοντας τοῦ δευτέρου Οὐρανοῦ (ἤτοι τοῦ στερεώματος) νὰ σηκώσουν τὰς πύλας παντελῶς ἀπὸ τὸ μέσον διὰ νὰ ἔμβῃ ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης Χριστός. Φανερόνουσι δὲ μὲ τὸ σήκωμα αὐτὸ τῶν πυλῶν τὴν ἀχώρητον δόξαν τοῦ ἀναλαμβανομένου, ὡς ἐὰν ἔλεγον ὅτι πύλαι δὲν χωροῦσι τὴν δόξαν αὐτοῦ καὶ μεγαλοπρέπειαν. Πύλαι δὲ εἶναι αἱ Ἀγγελικαὶ φυλακαὶ, αἵτινες εἶναι αἰώνιοι διὰ τὸ ἀΐδιον, καὶ διότι ποτὲ ἀπὸ τοῦ αἰῶνος δὲν ἀνοίχθησαν· κεκλεισμέναι γὰρ αὐταὶ ἦτον καὶ ὅταν ἐκατέβη ὁ Κύριος, λαυθάσας πάσας τὰς ἐν Οὐρανῷ Δυνάμεις κατὰ τὸν Χρυσορρήμονα. Τοῦτο δὲ νοεῖται κατὰ τρόπον τοῦ Μυστηρίου τῆς Οἰκονομίας, τὸ ὁποῖον οὐδεὶς οἶδεν ἀπὸ τοὺς Ἀγγέλους, ὡς εἶπε καὶ ὁ Θεοφόρος Μάξιμος· καὶ ὅρα εἰς τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Τροπαρίου τῆς πρώτης Ὠδῆς τοῦ πρώτου Κανόνος τῶν Χριστοῦ Γεννῶν τοῦ λέγοντος· „ Σοφία Λόγος καὶ Δύναμις".

Ὁ δὲ Θεολόγος Γρηγόριος λέγει ἐν τῷ εἰς τὸ Πάσχα λόγῳ· „ Τὰς πύλας διακέλευσαι „ ὑψηλοτέρας γενέσθαι, ἵν' ἐκ τοῦ παθεῖν ὑψηλότερον δέξωνται". ὅπερ σχολιάζων ὁ Νικήτας λέγει· „ Διὰ τοῦτο αἱ πύλαι ὑψοῦνται, ἵνα Χριστὸν ὑποδέξωνται γενόμενον ἐκ τῶ „ πάθους ὑψηλότερον· ἑρμηνεύει δὲ ἐνταῦθα τὸ Ἀποστολικὸν ἐκεῖνο, τὸ πρὸς Φιλιππησίους „ εἰρημένον περὶ Χριστῦ, ὅτι ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θα„ νάτου δὲ Σταυροῦ· διὸ καὶ ὁ Θεὸς αὐτὸν ὑπερύψωσεν. Ὁ τοίνυν ὑπερυψωθεὶς ὑψηλο„ τέρας ἀπαιτεῖ τὰς πύλας γενέσθαι πρὸς τὴν αὐτοῦ ὑποδοχήν".

Οἱ κατώτεροι λοιπὸν Ἄγγελοι, οἱ σὺν τῷ Κυρίῳ ἀνερχόμενοι ἐν τῷ ἀέρι, ἕτως ἐπρόσταζον τοὺς ἀνωτέρους Ἀγγέλους· οἱ δὲ τοῦ στερεώματος ἀνώτεροι, ἐπειδὴ ἔβλεπον τὸν Κύριον νὰ ἀναβαίνῃ μὲ σῶμα, τὸ ὁποῖον δὲ εἶχεν ὅταν ἐκατέβη, ἐρωτῶσι τοὺς προστάζοντας κατωτέρους· „ Τίς ἐστιν οὗτος ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης;" καὶ ἀποκρίνονται πρὸς αὐτοὺς οἱ κατώτεροι ὅτι εἶναι ὁ Κύριος ὁ κραταιὸς καὶ δυνατός· „ Κύριος κραταιὸς καὶ δυνα„ τὸς, Κύριος δυνατὸς ἐν πολέμῳ". Οἱ ἄρχοντες δὲ πάλιν τοῦ στερεώματος ἀκούσαντες ταῦτα ἀπὸ τοὺς κατωτέρους Ἀγγέλους, καὶ χαροποιηθέντες διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων, ὄχι μόνον παρέδραμον τὰς πύλας καὶ φυλακὰς, ἀλλὰ καὶ προστάζουν τοὺς ἀνωτέρω ἄρχοντας τοῦ πρώτου Οὐρανοῦ (ὅς τις ἐποιήθη μὲν τὴν πρώτην ἡμέραν καὶ εἶναι ὑπὲρ τὸ στερέωμα, πλὴν εἶναι ἀόρατος εἰς ἡμᾶς) μὲ τὰ αὐτὰ λόγια τῶν κατωτέρων· „ Ἄρα„ τε πύλας οἱ ἄρχοντες ὑμῶν, καὶ ἐπάρθητε πύλαι αἰώνιοι, καὶ εἰσελεύσεται ὁ Βασι„ λεὺς τῆς δόξης". Οἱ δὲ τοῦ πρώτου Οὐρανοῦ ἄρχοντες ἀκούσαντες ταῦτα, ἀποροῦσι παρομοίως καὶ ἐκεῖνοι· ὅθεν καὶ ἐρωτῶσι τοὺς τοῦ δευτέρου Οὐρανοῦ ἄρχοντας (ἤτοι τοῦ στερεώματος) λέγοντες καὶ αὐτοί· „ Τίς ἐστιν οὗτος ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης;" Οἱ δὲ τοῦ δευτέρου Οὐρανοῦ (ἤτοι τοῦ στερεώματος) Ἄγγελοι ἀποκρίνονται πρὸς τοὺς ἄρχοντας τοῦ πρώτου Οὐρανοῦ, λέγοντες· „ Κύριος τῶν δυνάμεων, αὐτός ἐστιν ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης".

Διὰ τί δὲ Κύριον κραταιὸν καὶ δυνατὸν, καὶ πάλιν Κύριον δυνατὸν ἐν πολέμῳ τὸν Κύριον ὠνόμασαν οἱ κατώτεροι Ἄγγελοι; Πρῶτον, ἵνα, κατὰ τὸν αὐτὸν Εὐθύμιον, διὰ τῆς ἀναδιπλώσεως τῶν λέξεων Κύριος καὶ Δυνατὸς δώσουν εἰς τοὺς ἀνωτέρω αἰτίαν νὰ γνωρίσουν τὸν ἀναλαμβανόμενον· καὶ δεύτερον, ἵνα μεγαλύνουν τὴν νίκην ὅπου ἔκαμεν ὁ ἀναληφθεὶς ἐναντίον τοῦ Τυράννου Διαβόλου, πολεμήσας αὐτὸν, καὶ ὡς μὲ κοντάρι κτυπήσας καὶ θανατώσας αὐτὸν μὲ τὸν Σταυρόν. Ὁ δὲ Νικήτας σχολιάζων τὸν εἰς τὸ Πάσχα λόγον τῦ Θεολόγου, προσθέτει καὶ τρίτην αἰτίαν: Ἵνα μὲ τὴν διπλῆν ἐρώτησιν καὶ ἀπόκρισιν βεβαιώσουν οἱ Ἄγγελοι περισσότερον τὴν περὶ τοῦ ἀναλαμβανομένου ὑπόθεσιν, κατὰ τὸ „ Ἐπὶ δύω καὶ τριῶν μαρτύρων σταθήσεται πᾶν ῥῆμα".

Ὁ

Ὁ δὲ Νύσσης Γρηγόριος λέγει καὶ τετάρτην αἰτίαν τῆς διπλῆς τῶν Ἀγγέλων ἐρωτήσεως, ἤγουν ὅτι αὕτη ἐφανέρωνε τὴν κατάβασιν τοῦ Κυρίου εἰς τὴν γῆν, καὶ τὴν εἰς Οὐρανοὺς αὐτοῦ ἀνάβασιν· ἐν μὲν γὰρ τῷ πρώτῳ τόμῳ οὕτω λέγει· „ Εἶεν δ' ἂν οὗτοι, τάχα μὲν αἱ Ἀγγελικαὶ Δυνάμεις αἱ τῆς Δεσποτικῆς παρουσίας ἐπὶ τὴν γῆν προπομπεύσαι, καὶ τὸν Βασιλέα τῆς δόξης ἐντὸς τοῦ βίου παράγουσαι, καὶ τοῖς ἀγνοοῦσιν ἐπιδεικνύουσαι, Τίς ἐστὶν ἔτος ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης, ὁ κραταιὸς καὶ δυνατὸς ἐν πολέμῳ; “ Ἐν δὲ τῷ Ε'. Λόγῳ εἰς τὸ Ἆσμα οὕτω φησί· Δίς τοίνυν τοῦ „ Ἄρατε πύλας οἱ ἄρχοντες ὑμῶν “ ἐν τῷ ΚΓ'. Ψαλμῷ λεγομένου, τὸ μὲν πρῶτον τὴν τοῦ Θεοῦ Λόγου ἐκ τῶν Οὐρανῶν κατάβασιν προεφήτευσε, δυνατὸν ἐν πολέμῳ αὐτὸν εἰπών, ὅτι σαρκωθεὶς δι' ἡμᾶς αὐτὸς ὁ τοῦ Θεοῦ Πατρὸς Λόγος, κατέλυσε νόμῳ πολέμου τὴν πικρὰν τυραννίδα τοῦ Διαβόλου· τὸ δὲ δεύτερον, τὴν εἰς τὸν Οὐρανὸν μετὰ σαρκὸς αὐτοῦ ἀνάβασιν, ἥτις καὶ ἀνάληψις λέγεται· οὐ γὰρ δυνατὸν ἐν πολέμῳ, ἀλλὰ Κύριον τῶν Δυνάμεων αὐτὸν λέγει “. Ἐκ τῶν Δαβιτικῶν λοιπὸν τούτων λόγων καὶ τῆς ἑρμηνείας αὐτῶν συνάγεται τοῦτο τὸ καθολικὸν συμπέρασμα, ὅτι οἱ ἀνώτεροι Ἄγγελοι (εἴτε οἱ φύλακες τοῦ δευτέρου Οὐρανοῦ, εἴτε οἱ τοῦ πρώτου) ἀποροῦσαν καὶ ἐθαύμαζον, καὶ ἀκολούθως ἠρώτων τοὺς κατωτέρω, βλέποντες τὸν Κύριον μετὰ σώματος ἀναλαμβανόμενον· ὅθεν καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος λέγει· „ Ἀπόκριναι τοῖς ἀπορροῦσιν (ἤτοι τοῖς δεχομένοις, ταὐτὸν εἰπεῖν τοῖς ἀνωτέροις Ἀγγέλοις) διὰ τὸ σῶμα καὶ τὰ τοῦ πάθους σύμβολα, οἷς μὴ κατελθὼν συνανέρχεται, καὶ διὰ τοῦτο πυνθανομένοις· „ Τίς ἐστιν οὗτος ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης; “ (Λόγῳ εἰς τὸ Πάσχα) Ἔφη δὲ καὶ ὁ Ἅγιος Ἱππόλυτος· „ Λέγεται οὖν ταῖς Δυνάμεσιν „ ὑπὸ τῶν Ἀγγέλων (ἤτοι τῶν κατωτέρων) τῶν προτρεχόντων τὸν Σωτῆρα καὶ Κύριον· „ Ἄρατε πύλας οἱ ἄρχοντες ὑμῶν, καὶ ἐπάρθητε πύλαι αἰώνιοι, καὶ εἰσελεύσεται ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης “ (Παρὰ τῷ Θεοδωρίτῳ εἰς τὸν Ἐρανιστήν).

Εἰδὲ θαυμάζει τινὰς, ἀκούων ὅτι δὲν ἤξευρον οἱ Ἄγγελοι, ἂς ἀκούσῃ τὸν Ἱερὸν Θεοδώριτον τί ἀποκρίνεται πρὸς αὐτὸν ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ ΚΓ'. Ψαλμοῦ· „ Καί μοι θαυμαζέτω μηδείς, ἄγνοιαν ἀκούων τῶν Οὐρανίων Δυνάμεων· οὔτε γὰρ προῖσασιν, οὔτε ἴσασιν ἅπαντα· μόνη δὲ ἡ Θεία φύσις ταύτην ἔχει τὴν γνῶσιν· Ἄγγελοι δὲ καὶ Ἀρχάγγελοι καὶ αἱ ἄλλαι τῶν ὁρατῶν Δυνάμεων συμμορίαι τοσαῦτα ἴσασιν, ὅσα διδάσκονται “. Ὅρα καὶ τὸ ῥητὸν τοῦ Ἁγίου Μαξίμου εἰς τὴν ἑρμηνείαν τοῦ „ Σοφία Λόγος καὶ Δύναμις “ τῆς ά. Ὠδῆς τοῦ πρώτου Κανόνος τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως, ἔνθα εὑρήσεις ὅτι ἐγίνωσκον μὲν τὸ Μυστήριον τῆς ἐνσάρκου Οἰκονομίας οἱ Ἄγγελοι, τὸν τρόπον ὅμως δὲν ἐγίνωσκον (1). Τούτων δὲ οὕτω προεγνωσμένων, λέγει ὁ Μελῳδὸς ὅτι αἱ κατώτεραι Δυνάμεις τῶν Ἀγγέλων ἔλεγον εἰς τὰς ἀνωτέρας· Ἄρατε τὰς πύλας τῦ Οὐρανοῦ εἰς τὸν Βασιλέα ἡμῶν Χριστὸν, τὸν ὁποῖον ὑμνοῦμεν μαζὶ μὲ τὸν Πατέρα καὶ μὲ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα· καθὼς γὰρ ἡ οὐσία καὶ φύσις τῶν τριῶν εἶναι μία, οὕτω καὶ ὁ ὕμνος αὐτῶν εἶναι ἕνας.

Τρο-

(1) Ὁ δὲ μέγας Ἀθανάσιος φέρει εἰς τοῦτο ἕνα ὡραῖον παράδειγμα· „ Τὸ παρὰ φύσιν φόβον τῇ φύσει γεννᾷ· ὥσπερ γὰρ ἄνθρωπις Ἄγγελον ἰδὼν ἐπὶ γῆς, κάμπτει τὸν αὐχένα, ἐρθοῖ τὰς τρίχας, καὶ τί τὸ τῆς ὀπτασίας αἴτιον καθ' ἑαυτὸν συζητεῖ· οὕτω δὴ καὶ τῶν ἀσωμάτων τὰ τάγματα, σῶμα βαῖνον ἐπὶ νεφέλης ὁρῶντες, σὺν φόβῳ τί τὸ ξένον ἐζήτουν τοῦ θαύματος· καὶ τῆς ἐρεύνης τεκμήριον τὸ Δαβιτικὸν ἡμῖν λόγιον, ὅπερ, ὡς πυνθομένων τῶν ἄνω Δυνάμεων, παρὰ τῦ Προφήτου βοᾶτο· „ Τίς ἐστιν οὗτος ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης; „ τὸν γὰρ ἐν τῇ φαινομένῃ σαρκὶ σαρκωθέντα πέως „ οὐκ ἤδεισαν· ἕως οὗ πάλιν ἀντήκουσαν τό, Κύριος „ τῶν Δυνάμεων αὐτός ἐστιν ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης “ (Λόγ. ά. εἰς τὴν Ἀνάληψιν, ἧ ἡ ἀρχὴ „ Οὐκ οἶδα ποίᾳ χρήσωμαι γλώττῃ “). Καὶ τοῦτο δὲ σημείωσαι, ὅτι ὁ Θεῖος Κύριλλος ὁ Ἀλεξανδρείας λέγει ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἐπρέσταξε τοὺς Ἀγγέλους νὰ ἄρουν τὰς πύλας· ὁμοίως καὶ ὁ Χρυσόστομος λέγω ά. εἰς τὴν Ἀνάληψιν, οὗ ἡ ἀρχὴ „ Φαιδρὰ μὲν πᾶσα ἑορτή “, τὸ αὐτὸ λέγει· „ Ἀλλὰ καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ταῖς ἄνω Δυνάμεσι τῇ προστακτικῇ φωνῇ ἀνεκήρυττεν· Ἄρατε πύλας οἱ ἄρχοντες ὑμῶν, καὶ ἐπάρθητε πύλαι αἰώνιοι “. Καὶ ἐν τῷ Ἰδιομέλῳ τῆς ἑορτῆς γράφεται „ Τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον κελεύει πᾶσι τοῖς Ἀγγέλοις αὐτοῦ· „ Ἄρατε πύλας οἱ ἄρχοντες ὑμῶν “. Δὲν εἶναι ὅμως ἀπίθανον νὰ λέγῃ ταῦτα καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον πρὸς τοὺς Ἀγγέλους, καὶ οἱ Ἄγγελοι πρὸς ἀλλήλους· ἐκεῖνο μὲν, δεσποτικῶς· οἱ δὲ Ἄγγελοι, ὁμοδουλικῶς.

Τροπάριον.

„Ἡ Παρθένος ἔτεκε καὶ τὰ Μητέρων οὐκ ἔγνω· ἀλλὰ Μήτηρ „μέν ἐστι, Παρθένος δὲ διέμεινεν, ἣν ἀνυμνοῦντες, Χαῖρε, Θεο- „τόκε, κραυγάζομεν (1).

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἐν τῷ Τροπαρίῳ τούτῳ θαυμάζει ὁ Μελῳδὸς τὰ ξένα τεράστια ὅπου ἠκολούθησαν εἰς τὸν τόκον τῆς Ἀειπαρθένου, τὰ ὁποῖα εἶναι ὑπὲρ τοὺς ὅρους τῆς φύσεως. Ἡ Παρθένος, λέγει, Μαριὰμ ἔτεκε μὲν ἀληθῶς καὶ ἐγέννησεν· αἰσχυνέσθωσαν δὲ οἱ Οὐαλεντιανοὶ καὶ οἱ Ἀπολιναρισταὶ οἱ βλασφημοῦντες ὅτι ὁ Χριστὸς ἔφερε τὸ σῶμα ἀπὸ τοὺς Οὐρανούς, διεπέρασε δὲ ἀπὸ τὴν Παρθένον ὡς διὰ σωληναρέου. Ἐγέννησεν ἡ Παρθένος ἀληθῶς κατὰ σάρκα τὸν Θεὸν Λόγον, δὲν ἐγνώρισεν ὅμως, οὔτε ἐδοκίμασεν ἐκεῖνα ὅπου δοκιμάζουν αἱ ἄλλαι Μητέρες αἱ κατὰ φύσιν τίκτουσαι· ἐπεῖναι γὰρ καὶ διὰ σπέρματος καὶ ἡδονῆς συλλαμβάνουσι, καὶ διὰ κοιλοπονημάτων καὶ φθορᾶς γεννῶσι. Πλὴν ἂν καὶ τὰ τῶν Μητέρων φυσικὰ παρακολουθήματα δὲν ἐδοκίμασεν ἡ Παρθένος, ἦτον ὅμως ἀληθῶς Μήτηρ· καὶ πάλιν οὖσα ἀληθῶς Μήτηρ, ἔμεινε πάντοτε Παρθένος, ὄχι μόνον πρὸ τῆς συλλήψεως καὶ ἐν τῇ συλλήψει, ὄχι μόνον πρὸ τῆς γεννήσεως καὶ ἐν τῇ γεννήσει, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν σύλληψιν καὶ μετὰ τὴν γέννησιν. Ἐρρέτωσαν λοιπὸν οἱ αἱρετικοὶ Ἀντιδικομαριανῖται, οἵτινες κατὰ τὸν ἅγιον Ἐπιφάνιον ἔλεγαν ὅτι ἡ Θεοτόκος μετὰ τὸν ἀπόρρητον τόκον συνεμίγη μὲ τὸν Ἰωσήφ. Καὶ ἐδῶ πρέπει νὰ μείνῃ ἐκστατικὸς κάθε νοῦς, καὶ ἄφωνος κάθε γλῶσσα, ἐπειδὴ τὰ δύω ἄκρα ἐναντία κατὰ τοὺς νόμους τῆς φύσεως ἐστάθησαν ἐν τῷ τόκῳ τῆς Παρθένου ἕνα τοῦ ἄλλου συστατικά· διὰ τῆς παρθενίας γὰρ ἡ μητρότης συνέστη, καὶ διὰ τῆς μητρότητος ἡ παρθενία συνέστη, καὶ διὰ τῶν δύω ὁμοῦ οἱ ὅροι καὶ νόμοι τῆς φύσεως κατελύθησαν, ὡς εἶπεν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος· „Νόμοι φύσεως κατα- „λύονται".

Ὅτι δὲ ἡ Θεοτόκος Παρθένος διέμεινε, μαρτυρεῖ καὶ ὁ μέγας Βασίλειος λέγων· „Δη- „λοῖ δὲ καὶ ἡ κατὰ τὸν Ζαχαρίαν Ἱστορία, ὅτι μέχρι παντὸς Παρθένος ἡ Μαρία· λό- „γος γάρ τίς ἐστι καὶ οὗτος ἐκ παραδόσεως εἰς ἡμᾶς ἀφιγμένος, ὅτι ὁ Ζαχαρίας ἐν τῇ „τῶν Παρθένων χώρᾳ τὴν Μαρίαν καταταξάμενος μετὰ τὴν τοῦ Κυρίου κύησιν, ὑπὸ τῶν Ἰου- „δαίων κατεφονεύθη μεταξὺ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου, ἐγκληθεὶς ὑπὸ τοῦ λαοῦ „ὡς διὰ τούτου κατασκευάζων τὸ παράδοξον ἐκεῖνο καὶ πολυύμνητον σημεῖον: Παρθένον „γεννήσασαν καὶ τὴν παρθενίαν μὴ διαφθείρασαν" (Λόγῳ εἰς τὴν Χριστοῦ Γέννησιν). Συμφώνως καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ θεῖος Γρηγόριος ἐν τῷ εἰς τὴν Χριστοῦ Γέννησιν Λόγῳ αὐτοῦ Τόμῳ ά. οὕτω λέγει· „Ὁ Ζαχαρίας τοίνυν, ὁ τῷ Προφητικῷ πνεύματι πρὸς τὴν „τῶν κρυπτῶν γνῶσιν χειραγωγούμενος, τὸ τῆς παρθενίας Μυστήριον ἐπὶ τοῦ ἀφθάρτου „τόκου κατανοήσας, οὐκ ἀπέκρινεν ἐν τῷ ναῷ τοῦ ταῖς Παρθένοις κατὰ νόμον ἀποκε- „κληρωμένου τόπου τὴν ἄγαμον Μητέρα, διδάσκων τοὺς Ἰουδαίους ὅτι ὁ τῶν ὄντων „Δημιουργὸς ὑποχείριον ἔχει μετὰ πάντων ἑαυτῷ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν .... ὡς ἐν τῇ „δυνάμει αὐτοῦ εἶναι καινὴν γέννησιν δημιουργῆσαι, ἥτις τὴν γενομένην Μητέρα τὸ Παρ- „θένον εἶναι οὐκ ἀφαιρήσεται. Διὰ τοῦτο αὐτὴν οὐκ ἀπέκρινεν ἐν τῷ ναῷ τὸ χοροῦ τῶν „Παρθένων· ἦν δὲ οὗτος ὁ τόπος τὸ μεταξὺ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου διάστημα. „Ἐπεὶ οὖν ἤκουον Βασιλέα τῆς Κτίσεως εἰς γέννησιν ἀνθρωπίνην οἰκονομικῶς προελθεῖν, „φόβῳ τοῦ μὴ γενέσθαι Βασιλεῖ ὑποχείριοι, τὸν ταῦτα μαρτυροῦντα περὶ τὸ τόκου δια- „χειρίζονται, πρὸς αὐτῷ τῷ θυσιαστηρίῳ τὸν Ἱερέα ἱερουργήσαντα". Ἐπιφέρει δὲ ὁ Μελῳδὸς ὅτι τὴν Παρθένον ταύτην καὶ Μητέρα Θεοῦ ἡμεῖς ἀνυμνοῦμεν, καὶ λέγομεν πρὸς αὐτὴν ἐκεῖνον τὸν Ἀρχαγγελικὸν τοῦ Γαβριὴλ ἀσπασμὸν „Χαῖρε Θεοτόκε".

Ὠδὴ

(1) Τὸ Θεοτοκίον τοῦτο οὔτε παρὰ τῷ ἀνωνύμῳ ἑρμηνευτῇ, οὔτε παρὰ τοῖς χειρογράφοις Πεντηκοσταρίοις εὑρηται.

Ὠδὴ έ. Ὁ Εἱρμός.

„ Ὀρθρίζοντες βοῶμέν Σοι, Κύριε· σῶσον ἡμᾶς· Σὺ γὰρ εἶ Θεὸς
„ ἡμῶν, ἐκτός Σου ἄλλον οὐκ οἴδαμεν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὁ Εἱρμὸς οὗτος μὲ τὸ νὰ ἦναι ἐκ τῆς πέμπτης Ὠδῆς τοῦ Προφήτου Ἡσαΐου, διὰ τοῦτο καὶ αὐτὰ φιλὰ ἀναφέρει τὰ τῆς Ὠδῆς ἐκείνης ῥήματα· „ Ἐκ νυκτὸς, φησὶν, ὀρθρί„ ζει τὸ πνεῦμά μου πρὸς Σὲ ὁ Θεός· διότι φῶς τὰ προστάγματά Σου ἐπὶ τῆς γῆς· „ Κύριε, ἐκτός σου ἄλλον ἐκ οἴδαμεν· τὸ ὄνομά Σου ὀνομάζομεν". (Ἡσ. κϛ'. 9.) Λέγει λοιπὸν ὁ Μελῳδὸς ὅτι ἡμεῖς οἱ ἔχοντες πόθον καὶ ἀγάπην εἰς Ἐσὲ, Κύριε, ἀπὸ τὸν πόθον αὐτὸν παρακινούμενοι δὲν κοιμώμεθα ὅλην τὴν νύκτα, ἀλλὰ ἐξυπνοῦντες, συκνομεθα εἰς ὕμνον καὶ δοξολογίαν τοῦ ἁγίου Σου ὀνόματος, καὶ φωνάζομεν πρὸς Ἐσέ· Ἡμεῖς, ὦ Κύριε, ἄλλον Θεὸν ἔξω ἀπὸ Ἐσὲ δὲν ἠξεύρομεν. Τοῦτο δὲ γίνεται, ἂν ἡμεῖς δὲν ἔχωμεν εἰς τὴν ψυχήν μας κἀνένα ἐμπαθὲς εἴδωλον τῆς φιλοδονίας, τῆς φιλοδοξίας, τῆς φιλαργυρίας, ἢ τῆς μητρὸς τούτων πασῶν φιλαυτίας· ὅποιον γὰρ πάθος ἀπὸ αὐτὰ κυριεύσῃ τὴν καρδίαν μας, καὶ βαθέως ἐντυπωθῇ εἰς τὸν νοῦν μας, αὐτὸ μᾶς ἐμποδίζει ἀπὸ τὴν λατρείαν τοῦ Θεοῦ, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, αὐτὸ γίνεται εἰς ἡμᾶς ἀντὶ Θεοῦ, καὶ ὡς Θεὸν αὐτὸ προσκυνοῦμεν καὶ λατρεύομεν. Διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ Παῦλος· „ Νεκρώσατε οὖν τὰ μέλη ὑ„ μῶν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, πορνείαν, ἀκαθαρσίαν, πάθος, ἐπιθυμίαν κακὴν καὶ τὴν πλεο„ νεξίαν, ἥτις ἐστὶν εἰδωλολατρεία· δι' ἃ ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τοὺς Υἱοὺς τῆς „ ἀπειθείας" (Κολ. γ'. 5.). Ἔφη δὲ καὶ ὁ μέγας Μακάριος ὁ Αἰγύπτιος τοῦτον τὸν φοβερὸν λόγον· „ Εἰς ὃ πρᾶγμα ἡ καρδία τινὸς δέδεται, καὶ ὅπου ἡ ἐπιθυμία αὐτοῦ, „ ἐκεῖνό ἐστιν αὐτοῦ Θεός".

Τροπάριον.

„ Πληρώσας εὐφροσύνης τὰ σύμπαντα, Ἐλεήμον, ταῖς ἄνω Δυνά„ μεσι μετὰ σαρκὸς ἐπεδήμησας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὅλοι μὲν οἱ ἄλλοι ὅσοι ὀνομάζονται ἐλεήμονες δὲν εἶναι φύσει ἐλεήμονες, ἀλλὰ κατὰ μετοχὴν ἔχουν τὸ ἐλεεῖν· μόνος δὲ ὁ Θεὸς εἶναι φύσει ἐλεήμων, καθὼς εἶναι καὶ φύσει ἀγαθός· ὅθεν καὶ ὁ ἴδιος μὲ τὸν τίτλον τοῦτον χαίρει νὰ ὀνομάζεται· διότι εἶπε πρὸς τὸν Μωϋσῆν „ Ἐλεήμων γάρ εἰμι" (Ἔξ. κβ'. 27.), καὶ πρὸς τὸν Ἱερεμίαν „ Ὅτι ἐ„ λεήμων ἐγώ εἰμι, λέγει Κύριος". (Ἱερ. γ'. 12.) καὶ ὁ Δαβὶδ καὶ οἱ λοιποὶ Προφῆται εἰς χίλια μέρη ἐλεήμονα τὸν Θεὸν ὀνομάζουσι. Τοῦτο λοιπὸν ἠξεύρων ὁ Μελῳδὸς, ἐπιστρέφων πρὸς τὸν ἀναληφθέντα, Ὦ φύσει, λέγει, ἐλεῆμον καὶ εὔσπλαγχνε, Σὺ ἀφ' οὗ ἐγέμωσας ὅλον τὸν Κόσμον ἀπὸ εὐφροσύνην καὶ χαρὰν πνευματικὴν διὰ μέσου ὅλης τῆς πανευφροσύνου, τῆς παγκαλλεστάτης καὶ χαροποιᾶς Σου οἰκονομίας, ἀνέβης καὶ εἰς τοὺς ἐν Οὐρανῷ Ἀγγέλους μετὰ τοῦ θεοϋποστάτου καὶ δεδοξασμένου Σου σώματος.

Εἶπε δὲ ὁ Μελῳδὸς ὅτι ὁ Κύριος ἐγέμωσε τὸν Κόσμον ἀπὸ εὐφροσύνην καὶ χαράν· διότι πότε αὐτὸν δὲν ἐχαροποίησεν; εὐηγγέλισεν ὁ Γαβριὴλ τὴν σύλληψίν του, καὶ ὁ εὐαγγελισμὸς αὐτὸς ἔγινεν εἰς τὸν Κόσμον χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης ὑπόθεσις· „ Χαῖρε, φη„ σὶ, κεχαριτωμένη, ὁ Κύριος μετὰ σοῦ" γεννᾶται ἐκ τῆς Παρθένου, καὶ ἡ γέννησίς του γίνεται χαρᾶς ἀφορμὴ εἰς ὅλην τὴν Κτίσιν· „ Ἰδού, ἔλεγεν ὁ Ἄγγελος πρὸς τοὺς ποι„ μένας, ἰδοὺ εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην, ἥτις ἔσται παντὶ τῷ λαῷ". (Λουκ. β'. 10.) ἐξέρχονται ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ τὰ Δαιμόνια, καὶ χαίρουσιν οἱ Μαθηταὶ ὅπου

τὰ

τὰ ἐκβάλλουσιν· „ Ὑπέστρεψαν δὲ, λέγει, οἱ Ἑβδομήκοντα μετὰ χαρᾶς “· (Λουκ. ι'. 17.) θαυματουργεῖ, καὶ ὅλος ὁ λαὸς ἔχαιρεν· „ Πᾶς ὁ ὄχλος, φησὶν, ἔχαιρεν ἐπὶ πᾶσι τοῖς „ ἐνδόξοις τοῖς γινομένοις ὑπ' αὐτοῦ “· (Λουκ. ιγ'. 17.) ἀνίσταται ἐκ τοῦ τάφου τριήμερος, καὶ χαίρει ὅλος ὁ Κόσμος χαρὰν ἀτελεύτητον· „ Πάλιν, φησὶν, ὄψομαι ὑμᾶς „ καὶ χαρήσεται ὑμῶν ἡ καρδία, καὶ τὴν χαρὰν ὑμῶν οὐδεὶς αἴρει ἀφ' ὑμῶν “. (Ἰω. ιϛ'. 22.) Εἶπε δὲ ὁ Ἀσματογράφος καὶ ὅτι ἐπεδήμησεν ὁ Κύριος εἰς τὰς ἄνω Δυνάμεις μετὰ σαρκὸς, διότι, καθὼς λέγει ὁ Θεοφόρος Μάξιμος, „ Καὶ αὐταὶ αἱ Ἀγγελικαὶ Δυνά„ μεις ἐδέοντο τῆς τοῦ Κυρίου πρὸς αὐτὰς ἐπιδημίας· ἐν αὐτῷ γὰρ κατὰ τὸν Ἀπόστο„ λον ἀνεκεφαλαιώθη οὐ μόνον τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐν Οὐρανῷ “ (Ἐφ. ά. 10.) Ἐρωτήσει ξά. Τόμῳ ά. ὅρα καὶ εἰς τὰ Προλεγόμενα τῶν Κανόνων τῆς Πεντηκοστῆς).

Τροπάριον.

„ Ἀγγέλων αἱ Δυνάμεις αἰρόμενον Σέ ἰδοῦσαι, τὰς πύλας, ἐκραύ„ γαζον, τῷ Βασιλεῖ ἡμῶν ἄρατε.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὴν ὑπόθεσιν τούτου τοῦ Τροπαρίου περιέχει κατὰ πλάτος ἡ ἑρμηνεία τοῦ Τροπαρίου τῆς Δ'. Ὠδῆς τοῦ παρόντος Κανόνος τοῦ λέγοντος· „ Αἱ τῶν Ἀγγέλων Δυνάμεις ταῖς ἀ„ νωτεραις ἐβόων “· ὅθεν ὅρα ἐκεῖ ἵνα μὴ καὶ ἐδῶ τὰ αὐτὰ λέγοντες περιττολογῶμεν. Τοῦτο μόνον σημειοῦμεν, ὅτι αἱ κατώτεραι Δυνάμεις ἔλεγον εἰς τὰς ἀνωτέρας τὸ „ Ἄρα„ τε τὰς πύλας “, ἤτοι ὑψηλότεραι γένεσθε, διὰ νὰ χωρέσετε τὸν λόγον τοῦ ἀναλαμβανομένου, ὅς τις διὰ τὸ πάθος ἔγινεν ὑψηλότερος, καθὼς εἶπεν ἐν τῷ ῥηθέντι Τροπαρίῳ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος· ἔφη δὲ ὁ αὐτὸς καὶ ἐν τῷ εἰς τὴν Χριστοῦ Γέννησιν λόγῳ αὐτοῦ· „ Ὥσπερ ἂς Δαβὶδ εἰσάγει μετὰ τὸ πάθος συνανιέσας Χριστῷ καὶ προσυπαντώσας, καὶ „ διακελευομένας ἀλλήλαις τὴν τῶν πυλῶν ἔπαρσιν “.

Τροπάριον.

„ Ἀπόστολοι ἰδόμτες ὑψούμενον τὸν Σωτῆρα, ἐν τρόμῳ ἐκραύγα„ ζομ· Τῷ Βασιλεῖ ἡμῶν δόξα Σοι (1).

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὅταν μὲν ὁ Κύριος κατέβη ἀπὸ τὸν Οὐρανὸν εἰς τὴν γῆν, καὶ συνελήφθη ἐν τῇ κοιλίᾳ τῆς Παρθένου, κανένας ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τοῦτο δὲν ἤξευρεν· ὅταν δὲ ἀνέβη ἀπὸ τὴν γῆν εἰς τὸν Οὐρανὸν, τότε ὅλοι οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι τοῦ Κυρίου ἤξευρον τοῦτο, καὶ ὄχι μόνον ἤξευρον, ἀλλὰ καὶ εἶδον αὐτὸν ὀφθαλμοφανῶς ἀναλαμβανόμενον καὶ ὑψούμενον μετὰ τοῦ θεοϋποστάτου αὐτοῦ προσλήμματος. Διὰ ποίαν δὲ αἰτίαν τοῦτο ἐγένετο; Ἄκουσον πῶς γλαφυρῶς καὶ ῥητορικῶς ταύτην διηγεῖται ὁ Φιλαδελφίας Μακάριος λόγῳ εἰς τὴν Ἀνάληψιν. „ Βλεπόντων οὖν αὐτὸν (τῶν Ἀποστόλων), ἐπήρθη, καὶ νεφέλη ὑπέλαβεν αὐ„ τόν· οὐκ ἔτι γὰρ ὡς ἀνθρωπίνῃ σαρκὶ δουλεύει ἡ Κτίσις, ἀλλ' ὡς Θεῷ ἀδιασπάστως „ συνημμένῃ καθ' ἕνωσιν ὑποστατικήν· ὑψοῦται γὰρ ὁ ὕψιστος, ἐν αὐτῷ δοξαζομένης τῆς „ ἀνθρωπότητος. Βαβαί! οἵου θεάματος κατηξιώθησαν! οἵας δόξης θεαταὶ γεγόνασιν οἱ „ ἁλιεῖς! τὸ γεῶδες γὰρ καὶ ἐκ χοὸς διηρτισμένον σῶμα Οὐρανῶν ὑψηλότερον γινόμενον ἐ„ θεώρουν, καὶ τὴν φύσιν ἔβλεπον τὴν ἡμετέραν ἐπὶ τῶν Χερουβὶμ ὀχουμένην· καὶ πᾶ„ σαν αὐτῇ τὴν Ἀγγελικὴν περικεχυμένην δύναμιν “.

„ Οὐχ

(1) Τὸ Τροπάριον τοῦτο ἔστε παρὰ τῷ ἀνωνύμῳ ἑρμηνευτῇ, ἔστε παρὰ τοῖς χειρογράφοις Πεντηκοταρίοις εὑρηται.

„ Οὐχ ἁπλῶς δὲ ὁρώντων ἄνεισι τῶν Μαθητῶν, ἀλλ' ἤδει ὡς, ἐὰν ἀοράτως ἀναβῇ, ὡς „ καὶ συγκατέβη, οὔτ' ἂν ἔχοιεν πληροφορεῖσθαι ὡς ἐκ τοῦ Οὐρανοῦ κατελήλυθεν, οὔθ' ὅτι „ εἰς τὸν Οὐρανὸν ἀνελήλυθε. Καὶ μετὰ ταῦτα λοιπὸν ἐξ Οὐρανοῦ καλουμένου τοῦ Παύ- „ λου, κἀκεῖθεν πάλιν τῆς ἀχειροτεύκτου σινδόνος τῷ Πέτρῳ καθιεμένης, ἔλεγον ἂν ὡς „ οὐκ αὐτός ἐστι Χριστὸς ὁ ταῦτα ποιῶν· διὰ τοῦτο βλεπόντων μὲν, οὐκ ἀνέστη· βλε- „ πόντων δὲ, ἐπήρθη· καὶ τῆς μὲν Ἀναστάσεως τὸ τέλος εἶδον, τὴν ἀρχὴν δὲ οὐκ ἔτι· „ παρέλκον γὰρ ἦν ἐκεῖ τὴν ἀρχὴν θεάσασθαι, αὐτοῦ γε παρόντος τοῦ ἀναστάντος καὶ „ φθεγγομένου, καὶ τοῦ μνημείου δηλοῦντος ὅτι οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ· τῆς δὲ Ἀναλήψεως „ καὶ τὴν ἀρχὴν ἰδεῖν, καὶ τὸ τέλος μαθεῖν ἀναγκαῖον ὑπῆρχεν". Λέγει λοιπὸν ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς ὅτι οἱ Ἀπόστολοι, ὅταν εἶδον Σὲ τὸν Σωτῆρα τοῦ Κόσμου Νὰ ὑψόνεσαι εἰς τοὺς Οὐρανοὺς, μὲ τρόμον ἐφώναζον· Ἂς ἦναι δόξα εἰς Σέ τὸν Βασιλέα ἡμῶν καὶ Κύριον.

Τροπάριον.

„ Παρθένον μετὰ τόκον ὑμνοῦμεν Σέ, Θεοτόκε· Σὺ γὰρ τὸν Θεὸν „ Λόγον σαρκὶ τῷ Κόσμῳ ἐκύησας (1).

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὅλας σχεδὸν τὰς ἁγίας εἰκόνας τῆς Κυρίας Θεοτόκου συνειθίζουν οἱ Ζωγράφοι νὰ ἱστορίζουν μὲ τρεῖς ἀστέρας λαμπρούς, ἕνα εἰς τὴν κεφαλὴν, ἄλλον εἰς τὸν δεξιὸν ὦμον, καὶ ἄλλον εἰς τὸν ἀριστερόν. Διὰ τί δὲ ποιοῦσιν αὐτούς; Διὰ νὰ φανερώσουν ὅτι ἡ Θεοτόκος ἦτον Παρθένος πρὸ τόκου, ἦτον Παρθένος ἐν τόκῳ, ἦτον Παρθένος καὶ μετὰ τόκον. Ἰδοὺ πῶς καὶ οἱ Ζωγράφοι κηρύττουσι μὲ σιωπὴν τὸ θαῦμα τῆς τριπλῆς παρθενίας τῆς Θεοτόκου, μᾶλλον δὲ, τῆς παντοτινῆς αὐτῆς παρθενίας· ὅθεν καὶ ὁ Θεῖος Ἰωάννης ἐν τῷ Τροπαρίῳ τούτῳ ἀφεὶς τὴν πρὸ τόκου καὶ ἐν τόκῳ παρθενίαν τῆς Θεοτόκου, μόνην ἀναφέρει τὴν μετὰ τόκον αὐτῆς παρθενίαν, καὶ ἐπιστρέφων πρὸς αὐτὴν λέγει· Ὦ ἀληθὴς Θεοτόκε, ἡμεῖς οἱ πιστεύοντες τῷ Υἱῷ Σου Χριστιανοὶ ὑμνοῦμεν Σὲ καὶ ὁμολογοῦμεν ὅτι καὶ μετὰ τὸν ἄσπορον τόκον Σου Παρθένος διέμεινας. Κατασκευάζει δὲ τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποίαν λέγεται Θεοτόκος· ἐπειδὴ, λέγει, Σὺ ἐγέννησας κατὰ σάρκα τὸν Υἱὸν καὶ Λόγον τοῦ Θεοῦ. Τίνος χάριν; Διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ Κόσμου. Ὅρα καὶ εἰς τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Θεοτοκίου τῆς Δ'. Ὠδῆς τοῦ παρόντος Κανόνος, τοῦ λέγοντος· „ Ἡ Παρθένος ἔτεκε καὶ „ τὰ Μητέρων οὐκ ἔγνω".

Ὠδὴ ϛ'. Ὁ Εἱρμός.

„ Ἐκύκλωσέ με ἄβυσσος, ταφή μοι τὸ κῆτος ἐγένετο, ἐγὼ δὲ ἐβόη- „ σα πρὸς Σὲ τὸν φιλάνθρωπον, καὶ ἔσωσέ με ἡ δεξιά Σου, Κύριε.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἐπειδὴ ἡ ἕκτη Ὠδὴ εἶναι ποίημα τοῦ Προφήτου Ἰωνᾶ, διὰ τοῦτο ὁ Μελῳδὸς ἐδῶ λέγει τὰ ἴδια λόγια τοῦ Ἰωνᾶ, τὰ ὁποῖα ἔλεγεν, ὅταν κατέπιεν αὐτὸν τὸ κῆτος. Τίνα δὲ λόγια ἔλεγεν; Ἡ ἄβυσσος μὲ ἐπερικύκλωσε· „ Περιεχύθη, φησὶν, ὕδωρ ἕως ψυχῆς μου· „ ἄβυσσος ἐκύκλωσέ με ἐσχάτη"· καὶ τὸ κῆτος ἔγινεν εἰς ἐμὲ τάφος· καθὼς γὰρ οἱ ἐν τῷ τάφῳ θαπτόμενοι νεκροὶ εἰσὶ καὶ νεκροὶ λογίζονται· οὕτω καὶ ἐγὼ ἐνταφιασθεὶς ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους, ὡς νεκρὸς ἤμην καὶ ὡς νεκρὸς ἐλογιζόμην, μὴ ἐλπίζων πλέον ζωὴν καὶ σωτηρίαν· αἰσθανθεὶς ὅμως ἐκεῖ μέσα τὴν σὴν βοήθειαν, Κύριε, ἐβόησα εἰς Σὲ τὸν φι-

(1) Οὔτε τοῦτο τὸ Θεοτοκίον εὑρηται παρὰ τῷ ἀνωνύμῳ καὶ παρὰ τοῖς χειρογράφοις Πεντηκοσταρίοις.

φιλάνθρωπον καὶ εὔσπλαγχνον Δεσπότην· ὅθεν εἰσήκουσάς μου, καὶ ἀπὸ ἐκεῖ μέσα μὲ ἐλύτρωσεν ἀβλαβῆ καὶ ζῶντα ἡ παντοδύναμος δεξιά Σου· „ Ἐβόησα, φησὶν, ἐν θλίψει „ μου πρὸς Κύριον τὸν Θεόν μου, καὶ εἰσήκουσέ μου· ἐκ κοιλίας ᾅδου κραυγῆς μου ἤκουσας „ φωνῆς μου “. (Ἰων. β'. 3.) Ἅδην δὲ κατὰ τὸν Ζωναρᾶν ὀνομάζει τὸ κῆτος. Νοεῖται δὲ ὁ Εἱρμὸς οὗτος καὶ εἰς κάθε ἁμαρτωλόν· διότι αὐτὸς κάμνων τὴν ἁμαρτίαν, καὶ μάλιστα θανάσιμον, καταπίνεται ἀπὸ τὸ κῆτος: ἤτοι ἀπὸ τὸν Διάβολον, ὅς τις εἶναι Δράκων μέγας ἐν τῇ θαλάσσῃ τοῦ βίου καὶ τῶν ἡδονῶν διατρίβων· καθὼς ὠνόμασεν αὐτὸν ὁ Δαβὶδ καὶ ὁ Ἰώβ. Ἐὰν ὅμως δὲν ἀπελπισθῇ ὁ καταποθεὶς, ἀλλὰ φωνάξῃ πρὸς τὸν Θεὸν ἐκ βάθους καρδίας, ἀκούει αὐτοῦ ὁ Θεὸς, καὶ δίδει εἰς αὐτὸν τρόπον καὶ τόπον διὰ νὰ μετανοήσῃ καὶ νὰ σωθῇ.

Τροπάριον.

„ Ἐσκίρτησαν Ἀπόστολοι, ὁρῶντες μετάρσιον σήμερον τὸν Κτί-
„ στην αἰρόμενον, ἐλπίδι τοῦ Πνεύματος, καὶ φόβῳ ἔκραζον· Δό-
„ ξα τῇ ἀγάθῳ Σου.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὅταν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἔμελλε νὰ ἀναληφθῇ εἰς τοὺς Οὐρανοὺς, ταῦτα ὑπεσχέθη εἰς τοὺς ἁγίους του Ἀποστόλους· „ Καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὴν ἐπαγγελίαν „ τοῦ Πατρός μου ἐφ' ὑμᾶς· ὑμεῖς δὲ καθίσατε ἐν τῇ πόλει Ἱερουσαλὴμ, ἕως οὗ ἐνδύση- „ σθε δύναμιν ἐξ ὕψους “ (Λουκ. κδ'. 49.)· καὶ πάλιν· „ Ἀλλὰ λήψεσθε δύναμιν, ἐ- „ πελθόντος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐφ' ὑμᾶς “ (Πράξ. ἀ. 8.). Ἀφ' οὗ δὲ οἱ Ἀπόστολοι ἤκουσαν τὴν χαροποιὰν ταύτην ἐπαγγελίαν καὶ ὑπόσχεσιν, καὶ εἶδον τὸν Κύριον ἀναλαμβανόμενον, ἐγύρισαν εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ μετὰ χαρᾶς μεγάλης· „ Καὶ αὐτοὶ, φησὶ, προσ- „ κυνήσαντες αὐτὸν, ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλὴμ μετὰ χαρᾶς μεγάλης “. (Λουκ. κδ'. 52.)

Ταύτην λοιπὸν τὴν χαρὰν θέλων νὰ φανερώσῃ ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς ἐν τῷ Τροπαρίῳ τούτῳ, εἶπεν ὅτι οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι, ἀφ' οὗ εἶδον σήμερον τὸν Κτίστην τῶν ἁπάντων καὶ Κύριον μετάρσιον (ὑψηλὸν) φερόμενον εἰς τὸν ἀέρα, καὶ σκεπόμενον ἀπὸ τὴν Ἀγγελικὴν νεφέλην, ἐσκίρτησαν μὲ πνευματικὸν σκίρτημα τῆς καρδίας. Καὶ διατί δὲν εἶπεν ὅτι ἐχάρησαν, καθὼς εἶπεν ὁ Εὐαγγελιστὴς, ἀλλὰ ὅτι ἐσκίρτησαν; Ἐπειδὴ ἀπὸ τὴν ὑπερβολικὴν χαρὰν γεννᾶται καὶ τὸ ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς χάριτος σκίρτημα, καὶ ἡ μὲν χαρὰ εἶναι αἰτία, τὸ δὲ σκίρτημα εἶναι αἰτιατὸν καὶ ἀποτέλεσμα τῆς χαρᾶς. Διατί δὲ ἐσκίρτησαν; Διὰ δύω αἴτια· πρῶτον, διὰ τὴν ἐλπίδα ὅτι ἔχουν νὰ λάβουν τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον· τόσον γὰρ χαροποιὸν εἶναι τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, ὥστε ὄχι μόνον ὅταν τινὰς τὸ λάβῃ χαίρει καὶ σκιρτᾷ καὶ ἀγάλλεται, καθὼς ὁ Πρόδρομος ἔτι ἐν τῇ κοιλίᾳ τῆς Μητρός του ἐσκίρτησε καὶ ἐχάρη λαβὼν τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, ἀλλὰ καὶ πρὸ τοῦ ἀκόμη νὰ λάβῃ αὐτὸ πραγματικῶς, ἐλπίζων μόνον ὅτι θέλει τὸ λάβει, καὶ τότε σκιρτᾷ καὶ ἀγάλλεται· καὶ ἂν ἡ ἐλπὶς τινὸς ἀγαθοῦ κάμνῃ νὰ χαίρουν οἱ ἐλπίζοντες, πόσῳ μᾶλλον ἡ ἐλπὶς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τοῦ παναγάθου καὶ ὑπεραγάθου;

Δεύτερον ἐσκίρτησαν οἱ Ἀπόστολοι, διότι ἠξιώθησαν νὰ γένουν αὐτόπται καὶ αὐτήκοοι τοιούτων ὑπερφυῶν Μυστηρίων, κατὰ τὸν Μακάριον τὸν Χρυσοκέφαλον λέγοντα· „ Τό- „ τε πρὸς Οὐρανὸν ἀπιδόντες οἱ τοῦ Λόγου αὐτόπται, καὶ προσκυνήσαντες τὸν ἐν αὐτῷ „ ὑψωθέντα Κύριον, ὑπέστρεψαν ἀπὸ τοῦ Ἐλαιῶνος εἰς Ἱερουσαλὴμ χαίροντες, ἐφ' ὅσῳ „ τοσούτων ἠξιώθησαν ἀκουσταὶ καὶ θεαταὶ γενέσθαι μεγαλείων “ (Λόγ. εἰς τὴν Ἀνάληψιν). Ἐπιφέρει δὲ ὁ Μελῳδὸς ὅτι οἱ Ἀπόστολοι ἂν καὶ εἶχον χαρὰν, εἶχον ὅμως καὶ φόβον: ἤτοι μίαν εὐλάβειαν υἱϊκὴν πρὸς τὸν ἀναληφθέντα· ὅθεν καὶ ἔκραζον· Ἂς εἶναι δόξα, Κύριε, εἰς τὴν Ἀνάληψίν Σου· φυσικῷ γὰρ τῷ τρόπῳ εἰς τὰς μεγάλας εὐεργεσίας καὶ χάριτας ἀκολουθεῖ νὰ προσφέρεται δόξα καὶ εὐχαριστία ἀπὸ τοὺς εὐεργετηθέντας πρὸς τοὺς εὐεργετήσαντας.

Τρο-

Τροπάριον.

„ Ἐπέστησαν οἱ Ἄγγελοι βοῶντες, Χριστέ, τοῖς Μαθηταῖς Σου· „ Ὃν τρόπον κατείδετε Χριστὸν ἀνερχόμενον, οὕτω (1) σαρκὶ ἐλεύ„σεται δίκαιος πάντων Κριτής.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸ Τροπάριον τοῦτο εἶναι ἐρανισμένον ἀπὸ τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων· γράφει γὰρ ἐκεῖ ὁ Θεηγόρος Λουκᾶς ὅτι ὅταν ὁ Κύριος μὲν ἀνελαμβάνετο εἰς τὸν Οὐρανόν, οἱ δὲ Μαθηταὶ ἔβλεπον μὲ προσοχὴν μεγάλην αὐτὸν πορευόμενον, ἐφάνηκαν εἰς αὐτοὺς δύω Ἄγγελοι εἰς εἶδος ἀνδρῶν· „ Καὶ ὡς ἀτενίζοντες ἦσαν εἰς τὸν Οὐρανὸν, πορευομένου αὐτοῦ, „ ἰδοὺ ἄνδρες δύω παρειστήκεισαν αὐτοῖς ἐν ἐσθῆτι λευκῇ, οἳ καὶ εἶπον· „ Ἄνδρες Γαλι„λαῖοι, τί ἑστήκατε βλέποντες εἰς τὸν Οὐρανόν; οὗτος ὁ Ἰησοῦς ὁ ἀναλημφθεὶς ἀφ' ὑμῶν „ εἰς τὸν Οὐρανὸν οὕτως ἐλεύσεται, ὃν τρόπον ἐθεάσασθε αὐτὸν πορευόμενον εἰς τὸν Οὐρα„νόν ". (Πράξ. ά. 10.) Ταῦτα λοιπὸν τὰ ἴδια λόγια λέγει καὶ ἐδῶ ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς, καὶ ἐπιστρέφων πρὸς τὸν Δεσπότην Χριστὸν, Ὦ Θεάνθρωπε, φησὶν, Ἰησοῦ Χριστέ, οἱ Οὐράνιοι Ἄγγελοι ἐφάνηκαν ἐπάνω εἰς τοὺς Ἱεροὺς Μαθητάς Σου (οἱ γὰρ δύω ἄνδρες οἱ παρεστηκότες τοῖς Ἀποστόλοις Ἄγγελοι ἦτον σχηματισθέντες εἰς εἶδος ἀνδρῶν καὶ φοροῦντες φόρεμα λευκὸν) καὶ εἶπον πρὸς αὐτούς· Οὗτος τὸν ὁποῖον βλέπετε τώρα νὰ ἀναβαίνῃ εἰς τὸν Οὐρανὸν κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα (τῆς περιγραπτῆς γὰρ ἀνθρωπότητος ἦτον ἴδιον νὰ ἀναβαίνῃ, καὶ οὐχὶ τῆς ἀπεριγράπτου Θεότητος) οὗτος, λέγω, μέλλει πάλιν νὰ ἔλθῃ μὲ τὴν αὐτὴν σάρκα διὰ νὰ κρίνῃ δικαίως ὅλους, καὶ εἰς καθ' ἕνα νὰ ἀποδώσῃ κατὰ τὰς πράξεις του.

Τοῦτο τὸ ῥητὸν ἄριστα ἑρμηνεύει Μακάριος ὁ Χρυσοκέφαλος ἐν τῷ εἰς τὴν Ἀνάληψιν λόγῳ αὐτῷ, ὕτω φάσκων· „ Ἄνδρες Γαλιλαῖοι, οἱ πένητες καὶ ἐκ πενήτων, οἱ εὐτελεῖς καὶ „ ἐξ εὐτελῶν, οἱ ἀποκεκαλυμμένοι καὶ πεφωτισμένοι τῇ δόξῃ τοῦ Χριστοῦ, τί ἑστήκατε „ βλέποντες εἰς τὸν Οὐρανόν; οὐ ξένα τῶν προλαβόντων τὰ παρόντα, οὐδὲ πολὺ ταῦτα, „ οὐδὲ βραχύ τι γῆν τῆς ἐκείνων ἀπεσχοίνισται θαυματουργίας..... Οὗτος ὁ Ἰησοῦς ὁ ἀ„ναλημφθεὶς ἀφ' ὑμῶν εἰς τὸν Οὐρανὸν (καὶ ἐπειδὴ τὸ, Ἀναλημφθεὶς ἀνάξιον ἦν τοῦ Θεοῦ „ Λόγου, ἃ λέγουσιν Οὗτος ὁ Θεὸς ὁ ἀναλημφθείς· Θεὸς γὰρ οὐκ ἀναλαμβάνεται· ἀλλ' Οὗ„τος ὁ Ἰησοῦς, τουτέστιν αὐτὴ ἡ σὰρξ ἡ Δεσποτική· ἔνθα γὰρ τὸ σωματικὸν ἐμφαίνε„ται, τῇ δεικτικῇ παραδηλοῦται φωνῇ, καὶ τῇ τοῦ Ἰησοῦ προσηγορίᾳ σημαίνεται) οὗτος „ ὁ φαινόμενος ἄνθρωπος, ὁ ἀπὸ Μαρίας φανείς, ὁ ἀναλημφθεὶς ἀφ' ὑμῶν, οὗτος ὁ Ἰησοῦς „ ὁ ἀναλημφθεὶς ἀφ' ὑμῶν εἰς τὸν Οὐρανὸν οὕτως ἐλεύσεται πάλιν, ὃν τρόπον ἐθεάσασθε „ αὐτὸν πορευόμενον εἰς τὸν Οὐρανόν. Ἀνελαμβάνετο ὡς ἄνθρωπος, καὶ ὡς Κύριος ἐπο„ρεύετο· ἀνεφέρετο ὡς βροτὸς, καὶ ὡς Θεὸς ἀνήρχετο· ὡς Βασιλεὺς μετ' εὐφημίας ἀνέβη „ ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας, καὶ ὡς Ἀρχιερεὺς εἰς τὰ ἀχειροποίητα ἅγια εἰ„σῆλθεν· ἐπήρθη, ἐπορεύθη, διελήλυθε τοὺς Οὐρανοὺς ὡς Θεὸς καὶ ἄνθρωπος, μεσίτης „ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, καὶ εἰσῆλθεν ἐμφανισθῆναι τῷ προσώπῳ τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ ἡμῶν ". (Λόγ. εἰς τὴν Ἀνάληψιν).

Διὰ τί δὲ οἱ Ἄγγελοι ἐφάνηκαν εἰς εἶδος ἀνδρῶν καὶ μὲ ἐσθῆτα λευκήν; Ἄκουσον τὴν αἰτίαν παρὰ τοῦ αὐτοῦ Χρυσοκεφάλου· „ Ἄγγελοι δέ τινες ὑπῆρχον οὗτοι, ἐν μορφῇ σχη„ματισθέντες ἀνθρώπων καὶ ἀκριβῶς ἑαυτοὺς εἰς ταύτην ἀνατυπώσαντες, ὥστε μὴ πτοη„θῆναι τοὺς Μαθητάς· οἳ καὶ ἐν ἐσθῆτι λαμπρᾷ καθωρῶντο, τοῦτο μὲν, τὸ καθαρὸν „ ἑαυτῶν δηλοῦντες καὶ περίβλεπτον εἰς ἀγνότητα· τοῦτο δὲ καὶ τὴν ἡδονὴν σημαίνοντες „ διὰ τοῦ ἐνδύματος· τὸ γὰρ φαιδρὸν τῆς ἐσθῆτος τὸ περιχαρὲς τῶν δηλουμένων ἐκήρυτ„τεν· ὅπερ δὴ καὶ ἐπὶ τῆς Ἀναστάσεως εὖ μάλα γέγονεν· ὤφθησαν γὰρ ἐκεῖ ἐν ἐσθή„

„ σεσιν

(1) Πρὸς τῷ ἀνωνύμῳ ἑρμηνευτῇ „ Οὕτω " γράφεται· ἐν δὲ τοῖς τετυπωμένοις ἐλλείπει τὸ „ Οὕτω ".

„ σεσιν ἀστραπτούσαις, καὶ ἀπὸ μόνης τῆς θέας καὶ τῆς στολῆς τὴν οἰκουμενικὴν δη-
„ λοῦντες ἀγαλλίασιν".

Τροπάριον.

„ Ὡς εἶδόν Σε, Σωτὴρ ἡμῶν, Δυνάμεις αἱ οὐράνιαι εἰς ὕψος αἰρό-
„ μενον σύσσωμον, ἐκραύγαζον λέγουσαι (1)· Μεγάλη, Δέσποτα,
„ ἡ φιλανθρωπία Σου.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Πάλιν καὶ ἐν τῷ παρόντι Τροπαρίῳ ἀναφέρει ὁ Μελῳδὸς τί ἔλεγον αἱ οὐράνιαι Δυνάμεις, ὅταν εἶδον αὐτὸν νὰ ἀναλαμβάνεται εἰς τὸ ὕψος τοῦ Οὐρανοῦ σύσσωμος· τὸ ὁποῖον εἶπε καὶ εἰς τὰ ἄλλα Τροπάρια· ποιεῖ δὲ τοῦτο καὶ διὰ τὴν περιχάρειαν τῆς ψυχῆς του· ἡ γὰρ χαίρουσα ψυχὴ συνειθίζει νὰ πολυπλατιάζῃ τὰ λόγια περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως· καὶ διὰ περισσοτέραν βεβαιότητα τῆς ὑποθέσεως ἐκείνης. Τί δὲ ἔλεγον; Ὦ Δέσποτα τῶν ἁπάντων, ἀληθῶς μεγάλη εἶναι ἡ φιλανθρωπία Σου, ἤγουν ἡ φιλία καὶ ἀγάπη ὅπου ἔδειξας εἰς τὸν ἄνθρωπον. Πῶς γὰρ δὲν εἶναι μεγάλη ἡ πρὸς αὐτὸν ἀγάπη; ἐπειδὴ Σὺ ὁ Δεσπότης τῶν Οὐρανῶν ἐκαταδέχθης ὄχι μόνον νὰ ἀναλάβῃς ἐν τῇ ὑπερθέῳ Σου ὑποστάσει τὴν φθαρτὴν, τὴν θνητὴν καὶ τὴν ἄτιμον φύσιν τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ ἀνακαινίσας αὐτὴν διὰ τοῦ Σταυροῦ καὶ τῆς Ἀναστάσεώς Σου, τέλος πάντων ἀνύψωσας αὐτὴν σήμερον διὰ τῆς ἐνδόξου Σου Ἀναλήψεως, καὶ ἐκάθισας εἰς τὰ δεξιὰ τοῦ Πατρὸς, καὶ ὅτως ἐποίησας αὐτὴν νὰ προσκυνῆται ἀπὸ ὅλην τὴν Κτίσιν αἰσθητὴν καὶ νοητὴν μὲ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν προσκύνησιν τῆς Θεότητός Σου. Αὕτη ἡ φιλανθρωπία Σου, Κύριε, ὑπερβαίνει κάθε νοῦν· αὕτη ἐστὶν ὑπὲρ πᾶσαν γνῶσιν οὐ μόνον τῶν Ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ τῶν Ἀγγέλων· ὅθεν ὄχι μόνον εἶναι μεγάλη, ἀλλὰ καὶ μεγίστη. Τί λέγω; Καὶ ὑπὲρ τὴν μεγάλην καὶ ὑπὲρ τὴν μεγίστην ἐστὶν ἀληθῶς καὶ ἐμολογουμένως.

Τροπάριον.

„ Βάτον Σε ἀκατάφλεκτον, καὶ ὄρος, καὶ κλίμακα ἔμψυχον, καὶ
„ πύλην Οὐράνιον ἀξίως δοξάζομεν, Μαρία ἔνδοξε, Ὀρθοδόξων
„ καύχημα (2).

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Περὶ τῶν ἐπιθέτων τούτων τῆς Θεοτόκου πολλάκις εἴπομεν εἰς διάφορα Θεοτοκία· καὶ ὅρα ἐν τῷ Πίνακι ἐν τῇ λέξει Θεοτόκος, ἵνα μὴ πάλιν τὰ αὐτὰ καὶ ἐδῶ λέγωμεν, καὶ γενώμεθα προσκορεῖς εἰς τοὺς ἀκροατάς. Συντόμως δὲ λέγομεν ταῦτα μόνα, ὅτι Βάτον ἀκατάφλεκτον ὁ Μωϋσῆς τὴν Παρθένον προεῖδεν ἐν τῷ ὄρει τῷ Σινᾶ· Ὄρος δὲ ἀλατόμητον εἶδεν αὐτὴν ὁ Δανιὴλ, ἐξ οὗ ἐκόπη λίθος (ἤτοι ὁ Χριστὸς) ἄνευ χειρὸς (ἤτοι συνουσίας ἀνδρός)· ὁμοίως Ὄρος εἶδεν αὐτὴν καὶ ὁ Ἀββακοὺμ κατάσκιον καὶ δασύ· Κλίμακα δὲ εἶδεν αὐτὴν ὁ Πατριάρχης Ἰακώβ· Πύλην δὲ οὐράνιον εἶδεν αὐτὴν ὁ Ἰεζεκιήλ. Ἐπιφέρει δὲ ὁ Μελῳδὸς ὅτι ἡμεῖς οἱ Ὀρθόδοξοι Χριστιανοὶ τοῖς αἰνίγμασι τούτοις ἀπολουθοῦντες τῶν Προφητῶν, Σὲ μεγαλύνομεν, Θεοτόκε ἔνδοξε καὶ ὑπερένδοξε, ἀξίως καὶ καθὼς πρέπει εἰς τὴν θεομητροπρεπῆ Σου μεγαλειότητα.

Καὶ

---

(1) Παρὰ δὲ τῷ ἀνωνύμῳ ἑρμηνευτῇ ὅτω γράφεται· „Ὡς εἶδόν σε, Σωτὴρ ἡμῶν, αἱ ἄνω Δυνάμεις ἐν ὑψίστοις αἰρόμενον σύσσωμον, ἐν φόβῳ ἔκραζον".

(2) Οὕτε τοῦτο τὸ Θεοτοκίον εὕρηται παρὰ τῷ ἀνωνύμῳ ἑρμηνευτῇ καὶ τοῖς χειρογράφοις Πεντηκοσταρίοις.

Καὶ τοῦτο ποιοῦμεν χρεωστικῶς· διότι Σὺ εἶσαι τὸ καύχημα καὶ σεμνολόγημα ἡμῶν τῶν Ὀρθοδόξων Χριστιανῶν· ὅθεν ἡμεῖς περισσότερον καυχώμεθα εἰς Σὲ, ἀφ' ὅτι ἐκαυχῶντο οἱ ἐν τῇ χώρᾳ Βετυλούᾳ κατοικοῦντες εἰς τὴν ἀρρενόφρονα Ἰουδίθ. Ὅθεν ἂν οἱ Ἰσραηλῖται τότε εἶχον δίκαιον νὰ ὀνομάζουν καύχημα καὶ γαυρίαμα τὴν Ἰουδίθ, διότι κατέσφαξε τὸν Ὀλοφέρνην; βέβαια ἡμεῖς οἱ νέοι Ἰσραηλῖται Χριστιανοὶ ἔχομεν ἀσυγκρίτως περισσότερον δίκαιον νὰ ὀνομάζωμεν Σὲ τὴν ὄντως Θεοτόκον καύχημα τοῦ γένους ἡμῶν· διότι μὲ τὰς πρεσβείας Σου κατασφάζεις τὸν νοητὸν Ὀλοφέρνην Διάβολον, καὶ θανατόνεις πάντας τοὺς αἰσθητοὺς καὶ νοητὲς ἡμῶν ἐχθρούς. Διὸ καὶ βοῶμεν συμφώνως ὡς ἐξ ἑνὸς στόματος πρὸς τὴν ἀνίκητον δύναμίν Σου ἐκεῖνα τὰ πρὸς τὴν Ἰουδὶθ τότε εἰρημένα· „Ἔνδοξε „ Κόρη Μαριάμ, Σὺ ὕψωμα Ἰσραὴλ· σὺ γαυρίαμα μέγα τοῦ Ἰσραὴλ· σὺ καύχημα μέγα „ τοῦ γένους ἡμῶν". (Ἰουδὶθ ιέ. 9.)

Ὠδὴ ζ'. Ὁ Εἱρμός.

„Ὁ ἐν καμίνῳ πυρὸς τοὺς ὑμνολόγους σώσας Παῖδας εὐλογητὸς „ὁ Θεὸς ὁ τῶν Πατέρων ἡμῶν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὁ Εἱρμὸς οὗτος ψιλὴν ἀναφέρει τὴν ἱστορίαν τῶν τριῶν Παίδων, οἵτινες, ἐπειδὴ δὲν ἐπροσκύνησαν τὴν εἰκόνα τοῦ Ναβυχοδονόσορ, οὐδὲ ἐλάτρευσαν τῇ Κτίσει παρὰ τὸν Κτίσαντα, ἀλλ' ἐπροτίμησαν τὴν πρὸς Θεὸν εὐσέβειαν περισσότερον ἀπὸ τὴν ἰδίαν ζωήντων, διὰ τοῦτο ἐκαταδικάσθησαν νὰ ῥιφθοῦν μέσα εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός. Ἀλλ' ἐκεῖ Ἄγγελος Κυρίου καταβὰς ἐδρόσισε τὸ μέσον τῆς καμίνου, καὶ δὲν ἄφηκε νὰ λάβουν καμμίαν βλάβην. Τοῦτο λοιπὸν ἀναφέρων ἐδῶ ὁ Μελῳδὸς, λέγει πρὸς τὸν Θεόν· Σὺ, Κύριε, ὅπου διεφύλαξες σώους καὶ ἀβλαβεῖς μέσα εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρὸς, τοὺς τρεῖς Παῖδας τοὺς ὑμνολόγους: ἤγουν ἐκείνους ὅπου ὕμνουν καὶ εὐλόγουν Σὲ, συγκαλοῦντες εἰς δοξολογίαν Σου ὅλα τὰ κτίσματα, Σὺ, λέγω, εἶσαι εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας, ὅς τις εἶναι Θεὸς τῶν Πατέρων ἡμῶν, τοῦ Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ. Εἶναι δὲ οὗτος χαρακτηριστικὸς λόγος τῆς Ζ'. Ὠδῆς, τῆς ὁποίας Ποιηταὶ ἐστάθησαν οἱ τρεῖς Παῖδες.

Διὰ τί δὲ ἐπρόσθεσεν ὁ Μελῳδὸς τὸ, Πυρός; ἀρκετὸν γὰρ ἦτον νὰ εἰπῇ μόνον „Ὁ ἐν „καμίνῳ". Ἀποκρινόμεθα ὅτι ἡ αἰτία τῆς προθήκης ταύτης εἶναι ὅτι κάμινος κυρίως εἶναι τὸ σχῆμα μόνον καὶ ἡ καμαροειδὴς οἰκοδομὴ τῆς καμίνου, δὲν φανερόνει δὲ καὶ ἂν ἦναι ἀναμμένη, ἢ ὄχι· διὰ τοῦτο ἐπρόσθεσε τὸ, Πυρὸς, διὰ νὰ παραστήσῃ ὅτι ἡ κάμινος τότε ἦτον ἀναμμένη. Παῖδες δὲ ὀνομάζονται οἱ τρεῖς νεανίαι, διότι ἐδουλώθησαν ἀπὸ τοὺς Βαβυλωνίους· παῖδες γὰρ καὶ οἱ δοῦλοι ὀνομάζονται· τοὺς ὁποίους μετὰ ταῦτα ἠλευθέρωσεν ἀπὸ τὴν δουλείαν ὁ Ναβυχοδονόσορ, καὶ ἐποίησεν αὐτοὺς ἄρχοντας εἰς τὰς χώρας τῆς Βαβυλῶνος· „Τότε, φησὶν, ὁ Βασιλεὺς κατεύθυνε τὸν Σεδραὰχ, Μισαὰχ καὶ Ἀβδεναγὼ ἐν τῇ „χώρᾳ Βαβυλῶνος, καὶ ηὔξησεν αὐτοὺς, καὶ ἠξίωσεν αὐτοὺς ἡγεῖσθαι πάντων τῶν Ἰου„δαίων τῶν ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ". (Δαν. γ'. 30.)

Τροπάριον.

„Ὁ ἐν νεφέλῃ φωτὸς ἀναληφθεὶς καὶ σώσας Κόσμον εὐλογητὸς „ὁ Θεὸς ὁ τῶν Πατέρων ἡμῶν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Εἴπομεν εἰς τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Τροπαρίου τῆς ά. Ὠδῆς τοῦ παρόντος Κανόνος, οὗ ἡ ἀρχὴ „Ἄσωμεν πάντες λαοὶ τῷ ἐπὶ ὤμων Χερουβὶμ", ὅτι ἡ νεφέλη ἐκείνη, ὅπου ὑπέλαβεν

βεν ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν Ἀποστόλων τὸν Κύριον, ἐφαίνετο μὲν νεφέλη, ἦτον δὲ Ἀγγελικὴ Δύναμις. Ὅθεν ὁ Μελῳδὸς ἐδῶ ἀναφέρει τὴν φαινομένην ἐκείνην νεφέλην, καὶ ἀκολούθως λέγει πρὸς τὸν ἀναλημφθέντα Χριστόν· Σὺ, Κύριε ὁ Θεὸς τῶν Πατέρων ἡμῶν, τοῦ Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ, εἶσαι εὐλογημένος ἀπὸ ὅλα Σου τὰ κτίσματα· διότι Σὺ ἀνελήφθης μὲ τὴν νεφέλην τοῦ φωτός· καθὼς γὰρ αἱ φυσικαὶ νεφέλαι, ὅταν εἶναι συνιστάμεναι ἀπὸ καθαρὰς ἀναθυμιάσεις, δέχονται τὸ φῶς τοῦ Ἡλίου, καὶ ἀνταναklῶσαι αὐτὸ φαίνονται φωτειναὶ καὶ ἡλιοειδεῖς· τοιουτοτρόπως καὶ ἡ ἐν τῇ Ἀναλήψει Ἀγγελικὴ ἐκείνη δύναμις, δεχομένη τὸ φῶς τοῦ ὑπερουσίου Ἡλίου Χριστοῦ τὸ ἐν Οὐρανῷ ἀναλαμβανομένου, ἔλαμπε καὶ ἐκείνη ὡς ἄλλος ἥλιος. Ἐπιφέρει δὲ ὁ Μελῳδὸς ὅτι ἀναληφθεὶς ὁ Χριστὸς ἔσωσε τὸν Κόσμον· διότι ἐν τῇ δυνάμει τῆς Ἀναλήψεώς του ἀνεκεφαλαίωσε τὰ πάντα, τάτε ἐπὶ τῆς γῆς καὶ τὰ ἐν Οὐρανοῖς, ὡς λέγει ὁ μακάριος Παῦλος. (Κολ. ά. 6.)

Αὐτὸς γὰρ ἀναληφθεὶς εἰς τὸν Οὐρανὸν, ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς τοὺς αὐτῷ πιστεύοντας ἐλπίδα ζῶσαν καὶ πληροφορίαν ἀδίστακτον, ὅτι καὶ ἡμεῖς ἔχομεν νὰ ἀνέλθωμεν εἰς τὸν αὐτὸν, διὰ νὰ εἴμεθα ἀχώριστοι ἀπὸ τὸν Χριστὸν, καθὼς εἶναι ἀχώριστα καὶ τὰ μέλη τοῦ σώματος ἀπὸ τὴν κεφαλήν· διότι αὐτὸς μὲν εἶναι κεφαλὴ ἡμῶν, ἡμεῖς δὲ εἴμεθα μέλη αὐτοῦ, ἵνα θεωροῦντες τὴν δόξαν του χαίρωμεν καὶ εὐφραινώμεθα εἰς αἰῶνα αἰῶνος. Ὅθεν ἔλεγεν ὁ γλυκὺς Ἰησοῦς· „Ἐὰν πορευθῶ καὶ ἑτοιμάσω ὑμῖν τόπον, πάλιν ἔρχομαι καὶ „παραλήψομαι ὑμᾶς πρὸς ἐμαυτόν· ἵνα, ὅπου εἰμὶ ἐγὼ, καὶ ὑμεῖς ἦτε". (Ἰω. ιδ'. 3.) καὶ πάλιν „Πάτερ, οὓς δέδωκάς μοι, θέλω ἵνα, ὅπου εἰμὶ ἐγὼ, κἀκεῖνοι ὦσι μετ' ἐμοῦ, „ἵνα θεωρῶσι τὴν δόξαν τὴν ἐμὴν, ἣν ἔδωκάς μοι". (Ἰω. ιζ'. 24.) καὶ πάλιν „Ἐὰν „ἐμοὶ διακονῇ τις, ἐμοὶ ἀκολουθείτω· καὶ ὅπου ἐγὼ, ἐκεῖ καὶ ὁ διάκονος ὁ ἐμὸς ἔσαι". (Ἰω. ιβ'. 26.) καὶ ὁ Παῦλος „Ἁρπαγησόμεθα ἐν νεφέλαις εἰς ἀπάντησιν τοῦ Κυρίου εἰς „ἀέρα, καὶ οὕτω πάντοτε σὺν Κυρίῳ ἐσόμεθα". (ά. Θεσσαλ. δ'. 17.)

Ὅλον γὰρ τὸ τέλος καὶ τὸ συμπέρασμα καὶ ὁ προηγούμενος σκοπὸς τῆς τοῦ Θεοῦ Λόγου Οἰκονομίας ἦτον νὰ μὴ μᾶς ἀφήσῃ κάτω εἰς τὴν γῆν, ἀλλὰ νὰ μᾶς ἀναβιβάσῃ εἰς τὸν Οὐρανόν· ἐκεῖ γὰρ ἐστὶν ἡ ἀληθὴς ἡμῶν σωτηρία, καὶ ἐκεῖ θέλομεν ἀπολαμβάνει τὴν γλυκυτάτην θεωρίαν τοῦ παμφιλτάτου ἡμῶν Δεσπότου· Ὅθεν εἶπεν ὁ Χρυσορρήμων, ὅτι ὁ Θεὸς διὰ τοῦτο ἔκτισε τὸν πρῶτον Οὐρανὸν καὶ τὸν δεύτερον (ἤτοι τὸ στερέωμα) ἐν ἀρχῇ τῆς δημιουργίας τοῦ αἰσθητοῦ Κόσμου, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι ἐκεῖ ἔχει νὰ κατοικίσῃ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ὄχι εἰς τὴν γῆν· ἑρμηνεύων γὰρ οὗτος τὸ τοῦ ρλέ. ψαλμῷ λόγιον ἐκεῖνο „Τῷ ποιήσαντι τοὺς Οὐρανοὺς ἐν συνέσει", λέγει· „Οὐκ ἐποίησεν Οὐρανὸν ἕνα μόνον, ἀλ„λὰ καὶ ἕτερον, ἐν προοιμίοις δεικνὺς ὅτι οὐκ ἐναφίησιν ἡμᾶς τῇ γῇ, ἀλλ' ἐκεῖ μεταστήσει· „εἰ γὰρ δὴ μὴ ἔμελλεν ἐκεῖ μεθιστᾶν, τίνος ἕνεκεν Οὐρανὸς παρήγετο; ἢ γὰρ αὐτῷ χρήσι„μον τοῦτο τὸ στοιχεῖον· ἀλλὰ τοὺς ἀπὸ γῆς ἐκεῖ μεθισᾶν βουλόμενος, παρεσκεύασε τὰ „οἰκήματα". Ὡραῖον δὲ εἶναι καὶ τὸ παράδειγμα ὅπου φέρει εἰς τοῦτο ὁ αὐτὸς Χρυσόστομος, δηλαδὴ τὸν νυμφίον μὲ τὴν νύμφην, λέγων· „Καθάπερ ἐπὶ τῶν γάμων, οὐχὶ ἡ κόρη „πρὸς τὸν νυμφίον ἄπεισιν, ἀλλ' οὗτος πρὸς αὐτὴν ἐπείγεται, κἂν Βασιλέως Υἱὸς ᾖ, κἂν „εὐτελῆ τινα καὶ ἀπεριμμένην, κἂν θεραπαινίδα κατεγγυήσασθαι μέλλῃ· οὕτω καὶ ἐν„ταῦθα γέγονεν, οὐκ εἰς τὸν Οὐρανὸν ἀνῆλθε τῶν ἀνθρώπων ἡ φύσις, ἀλλ' αὐτὸς (ὁ τοῦ „Θεοῦ Υἱὸς) πρὸς τὴν εὐκαταφρόνητον ταύτην καὶ εὐτελῆ παραγέγονε· καὶ γενομένων τῶν „γάμων, οὐκ εἴασεν ἐνταῦθα μένειν αὐτὴν λοιπὸν, ἀλλὰ παραλαβὼν, πρὸς τὸν οἶκον ἀνή„γαγε τὸν πατρικόν". (Ὁμιλ. ιή. εἰς τὸ κατὰ Ἰωάνν.) Ἔφη δὲ καὶ ὁ Νύσσης Γρηγόριος· „Ὥσπερ γὰρ τὸ κατωφερὲς καὶ εἰς γῆν βρίθον τοῦ σώματος διαέριον ἐπὶ τοὺς Οὐρανοὺς „ἰδόντες φερόμενον, πιστεύομεν, κατὰ τὸν Ἀποστολικὸν λόγον, καὶ ἡμᾶς ἁρπαγήσεσθαι „ἐν Νεφέλαις εἰς ἀπάντησιν τῷ Κυρίου εἰς ἀέρα· ἴστως ἀκηκοότες ὅτι τῆς ἡμετέρας ἁπαρ„χῆς Πατὴρ καὶ Θεὸς γέγονεν ὁ ἀληθινὸς Θεὸς καὶ Πατὴρ, οὐκ ἔτι ἀμφιβάλλομεν τὸν αὐ„τὸν καὶ ἡμέτερον Πατέρα καὶ Θεὸν γενέσθαι, μαθόντες ὅτι εἰς τὴν αὐτὴν εἰσελευσό„μεθα, ὅπου πρόδρομος ὑπὲρ ἡμῶν εἰσῆλθεν ὁ Χριστός". (Κατ' Εὐνομίου Λόγ. ιβ'.) Ἔγραφε δὲ καὶ ὁ μέγας Ἀθανάσιος Λόγῳ β'. εἰς τὴν ἑορτὴν, ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν Διάβολον καὶ λέγων· „Οὐκ ἔτι "Γῆ εἶ, καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ" ἀκούω, ἀλλ' „Εἰ καὶ γῆ „εἶ, πρὸς Οὐρανοὺς ἀπελεύσῃ διὰ τὴν τοῦ ἀνάγοντος ἀγαθότητα"· καταλιμπάνω τὸ „τῶν ἁμαρτημάτων χωρίον· παραχωρῶ σοι τῆς γῆς, ἐφ' ἧς ἐτάχθην, ἐτράφην· εἰς Οὐρανὸν „μετοικίζομαι τῆς σῆς ἀπάτης ἐλεύθερος".

Ἔφη

Ἔφη δὲ καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Θεῖος Γρηγόριος· „ Ἁρπαγησόμεθα, φησὶν ὁ Παῦλος, ἐν νεφέλαις εἰς ἀπάντησιν Κυρίου εἰς ἀέρα, καὶ οὕτω πάντοτε σὺν Κυρίῳ ἐσόμεθα· καθάπερ γὰρ ὁ τοῦ Θεοῦ Υἱὸς, ἄνθρωπος γενόμενος διὰ φιλανθρωπίαν, ἀπέθανε σαρκὶ, χωρισθείσης μὲν αὐτοῦ τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος, μὴ χωρισθείσης δὲ τῆς Θεότητος· διὸ καὶ τὸ σῶμα ἀναστήσας ἑαυτοῦ, ἀνέλαβεν εἰς Οὐρανὸν ἐν δόξῃ· οὕτω καὶ οἱ κατὰ Θεὸν ἐνταῦθα ζήσαντες· ἐν γὰρ τῷ χωρίζεσθαι τοῦ σώματος, τοῦ Θεοῦ μὴ χωριζόμενοι, ἐν τῇ ἀναστάσει καὶ τὸ σῶμα ἀναλήψονται πρὸς τὸν Θεὸν, συνεισιόντες ἐν χαρᾷ ἀνεκλαλήτῳ, ὅπου πρόδρομος ὑπὲρ ἡμῶν εἰσῆλθεν Ἰησοῦς, καὶ τῆς μελλούσης ἀποκαλύπτεσθαι δόξης ἐν Χριστῷ συναπολαύοντες· οὐ γὰρ δὴ τῆς ἀναστάσεως μόνης, ἀλλὰ καὶ τῆς τοῦ Κυρίου Ἀναλήψεως κοινωνοὶ γενήσονται, καὶ πάσης τῆς θεοειδοῦς ζωῆς". (ἐν τοῖς πρὸς τὴν Ξένην).

Τροπάριον.

„ Ἐπὶ τῶν ὤμων, Χριστὲ, τὴν πλανηθεῖσαν ἄρας φύσιν ἀναλη-
„ φθεὶς, τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ προσήγαγες.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τοῦτο τὸ Τροπάριον ἐρανίσθη ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸ κατὰ Λουκᾶν Ἅγιον Εὐαγγέλιον, ὅπου ὁ Κύριος διηγεῖται τὴν παραβολὴν ταύτην· „ Τίς ἄνθρωπος ἐξ ὑμῶν ἔχων ἑκατὸν πρόβατα, καὶ ἀπολέσας ἓν ἐξ αὐτῶν, οὐ καταλείπει τὰ ἐννενηκοντα ἐννέα ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ πορεύεται ἐπὶ τὸ ἀπολωλὸς ἕως εὕρῃ αὐτὸ, καὶ εὑρὼν ἐπιτίθησιν ἐπὶ τοὺς ὤμους ἑαυτοῦ χαίρων, καὶ ἐλθὼν εἰς τὸν οἶκον, συγκαλεῖ τοὺς φίλους καὶ τοὺς γείτονας, λέγων αὐτοῖς· Συγχάρητέ μοι, ὅτι εὗρον τὸ πρόβατόν μου τὸ ἀπολωλός"; (Λουκ. ιέ. 4.) Ταύτην λοιπὸν τὴν παραβολὴν μελουργεῖ ἐδῶ ὁ Μελῳδὸς, καὶ ἐπιστρέφων πρὸς τὸν Κύριον, λέγει· Ὦ Θεάνθρωπε Ἰησοῦ Χριστὲ, Σὺ, ἀφ' οὗ εὑρῆκες τὸ πλανηθὲν πρόβατον τὸν Ἀδὰμ ὅπου ἦτον μέσα εἰς τὰ τοῦ Ἅδου βάραθρα, ἔκβαλες αὐτὸν ἀπὸ ἐκεῖ, καὶ ἀναστήσας τοῦτον μαζὶ μὲ τὴν ἰδικήν Σου θεοϋπόστατον σάρκα, ἐσήκωσας αὐτὸν ἐπάνω εἰς τοὺς ὤμους Σου, ἐπὶ τῶν ὁποίων καὶ τὸ ξύλον ἐσήκωσας τοῦ Σταυροῦ, κατὰ τὸν πολὺν ἐν Θεολογίᾳ Γρηγόριον. Εἶτα ἀναληφθεὶς εἰς τοὺς Οὐρανοὺς, ἐπρόσφερες αὐτὸν εἰς τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα μὲ χαρὰν μεγάλην καὶ ἀγαλλίασιν. Καὶ Πατέρα μὲν εἶπεν αὐτὸν, καθὸ Θεὸς, Θεὸν δὲ, καθὸ ἄνθρωπος· ἐπειδὴ γὰρ ὁ Κύριος ἐφόρει τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν τοῦ Ἀδὰμ, καὶ μὲ αὐτὴν ἀναληφθεὶς εἰς τοὺς Οὐρανοὺς, ἐπρόσφερεν αὐτὴν εἰς τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα, πρόδηλον ὅτι καὶ τὸν Ἀδὰμ ἐπρόσφερεν εἰς αὐτόν.

Ὅθεν εἶπεν ὁ Νύσσης Γρηγόριος· „ Ἐπειδὴ τοίνυν τὸ κεφάλαιον τῆς συμφορᾶς ἡμῶν τοῦτο ἦν, τὸ ἐξοικειωθῆναι τοῦ ἀγαθοῦ Πατρὸς τὸ ἀνθρώπινον, καὶ τῆς θείας ἐπόψεώς τε καὶ κηδεμονίας ἔξω γενέσθαι, διὰ τοῦτο ὁ πᾶσαν τὴν λογικὴν Κτίσιν ποιμαίνων, καταλιπὼν ἐν τοῖς ὑψηλοῖς τὴν ἀπλανῆτε καὶ ὑπερκόσμιον ποίμνην, τὸ πεπλανημένον πρόβατον (τὴν ἡμετέραν λέγω φύσιν) ὑπὸ φιλανθρωπίας μετέρχεται". (Τόμ. β'. Λόγ. ιβ'. κατ' Εὐνομίου) Καὶ κατωτέρω· „ Οὐκ ἔτι ἐν ἀποκρύπτοις ὁ ἄνθρωπος, οὐδὲ τῆς τοῦ Θεοῦ „ Βασιλείας ἀπόβλητος, ἀλλὰ πάλιν Υἱὸς, πάλιν ὑπὸ τὸν Θεὸν τεταγμένος, τῇ ἀπαρχῇ „ τῆς ἀνθρωπότητος συναγιασθέντος καὶ τοῦ φυράματος".

Ἔφη δὲ καὶ Μακάριος ὁ Χρυσοκέφαλος· „ Ἐπεὶ γὰρ οὐκ εἶχε τὸ ἡμέτερον γένος ἀξίαν „ τῷ Θεῷ δοῦναι τὴν ἀπαρχὴν, ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν ὁ τῷ Θεῷ Λόγος, σπέρματος Ἀβραὰμ „ ἐπιλαβόμενος, καὶ θεώσας τὸ πρόσλημμα, καὶ θυσίαν τοῦτο προσαγαγὼν ἁγίαν καὶ „ ἄμωμον, ἐδόξασεν εἰς ἀφθαρσίαν διὰ τῆς Ἀναστάσεως, καὶ οὕτω τελείαν ἀπαρχὴν τῷ „ Θεῷ τῆς ἀνθρωπότητος προσήγαγε, καὶ δι' αὐτῆς εὐλογηθῆναι πάντα τὸν Κόσμον ἐποίησεν· ὁ γὰρ Πατὴρ οὕτως ἐθαύμασε τὸ δῶρον, καὶ διὰ τὴν ἀξίαν τοῦ προσενέγκαντος, „ καὶ διὰ τὸ καθαρὸν τοῦ προσενεχθέντος, ὡς οἰκείαις αὐτὸ δέξασθαι χερσὶ, καὶ θεῖναι „ πλησίον τοῦ θρόνου, καὶ εἰπεῖν· „ Κάθου ἐκ δεξιῶν μου". Ὦ δωρεᾶς ἁφάτου, καὶ τιμῆς „ ἀνυπερβλήτου! ὦ φιλανθρωπίας ἀνεικάστου καὶ μεγαλοπρεποῦς χάριτος! Τί εἴπω; τί λα-

„ λή-

„ λήσω; πῶς ἐξενέγκω τὸ ῥῆμα τοῦτο; ἡ φύσις ἡ εὐτελὴς καὶ κατάκριτος· ἡ ἐξόριστος
„ γενομένη Θεοῦ διὰ τὴν παράβασιν καὶ ἀπούσασα, Γῆ εἶ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ· ἡ πάν-
„ των ἀσυνετωτέρα καὶ πάντων ἀγνωμονεστέρα, ἡ καὶ αὐτὴν ὑπερβᾶσα τὴν τῶν ἀλόγων
„ ἀναισθησίαν.... ὅσῳ καὶ Θεοὺς ταῦτα ἡγεῖσθαι, καὶ λατρεύειν ἐπιμελῶς αἱρεῖσθαι,
„ αὕτη τῶν Ἀγγελικῶν Δυνάμεων ἐνδοξοτέρα, καὶ πάντων ἀνωτέρα γέγονε σήμερον, καὶ
„ παρὰ πάντων προσκυνεῖσθαι ἠξίωται " (Λόγῳ εἰς τὴν Ἀνάληψιν).

Σημείωσαι, ὦ Ἀναγνῶστα, ὅτι τὰ περισσότερα λόγια ταῦτα ἐρανίσθη ὁ Χρυσοκέφαλος αὐτολεξεὶ ἀπὸ τὸν εἰς τὴν Ἀνάληψιν λόγον τοῦ Θείου Πατρὸς Χρυσοστόμου, οὗ ἡ ἀρχὴ „ Καὶ „ ὅτε Σταυροῦ μνείαν ἐπετελοῦμεν ", τόμῳ ε. τῆς ἐν Ἐτόνῃ ἐκδόσεως. Προσθέτει δὲ καὶ ταῦτα ἐκεῖ ὁ χρυσοῦς ἐκεῖνος ῥήτωρ· „ Οὐκ ἤρκει ὑπερβῆναι τὰς Οὐρανούς; οὐκ ἤρκει μετὰ „ Ἀγγέλων στῆναι; οὐκ ἦν ἄφατος καὶ αὕτη ἡ τιμή; (ἤτοι ναί, ἄφατος ἦν) ἀλλ' ὑπερέβη „ Ἀγγέλους· παρῆλθεν Ἀρχαγγέλους· ὑπερέβη τὰ Χερουβίμ· ἀνέβη ἀνώτερον τῶν Σεραφίμ· „ παρέδραμε τὰς Ἀρχάς· σὺ πρότερον ἔστη ἕως τοῦ Θρόνου ἐπελάβετο τοῦ Δεσποτικοῦ. „ Οὐχ ὁρᾷς τουτὶ τὸ μέσον τοῦ Οὐρανοῦ πρὸς τὴν γῆν; μᾶλλον δὲ κάτωθεν ἀρξώμεθα· „ οὐχ ὁρᾷς ἀπὸ τοῦ ᾅδου πρὸς τὴν γῆν τὸ διάστημα ὅσον; ἀπὸ τῆς γῆς πάλιν πρὸς τὸν „ Οὐρανόν; ἀπὸ τοῦ Οὐρανοῦ πάλιν πρὸς τὸν Οὐρανὸν τὸν ἀνώτερον; ἀπ' ἐκείνου πρὸς τὰς „ Ἀγγέλους, πρὸς τὰς Ἀρχαγγέλους, πρὸς τὰς ἄνω Δυνάμεις, πρὸς αὐτὸν τὸν Θρόνον τὸν „ βασιλικόν; τοῦτο ὅλον τὸ διάστημα καὶ τὸ ὕψος τὴν φύσιν τὴν ἡμετέραν ἀνήγαγεν. Βλέ- „ πε ποῦ κάτω ἔκειτο, καὶ πῦ ἀνέβη· οὔτε καταβῆναι ἦν κατώτερον οὗ κατέβη ὁ ἄνθρω- „ πος, ὔτε ἀναβῆναι ἀνώτερον οὗ ἀνήγαγεν αὐτὸν πάλιν. Καὶ ταῦτα δηλῶν ὁ Παῦλος ἔλε- „ γεν· „ Ὁ καταβὰς αὐτός ἐστι καὶ ὁ ἀναβάς. Καὶ ποῦ κατέβη; Εἰς τὰ κατώτερα μέρη „ τῆς γῆς, καὶ ἀνέβη ὑπεράνω πάντων τῶν Οὐρανῶν ".

Τροπάριον.

„ Ὁ ἀμελθὼν ἐμ σαρκὶ (1) πρὸς τὸμ ἀσώματον Πατέρα εὐλογη-
„ τὸς ὁ Θεὸς ὁ τῶμ Πατέρωμ ἡμῶμ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Σχεδὸν οὐδὲ ἐξήγησιν χρειάζεται τὸ Τροπάριον τοῦτο, μὲ τὸ νὰ ἦναι σαφὲς καὶ φανερόν· λέγει γὰρ ὁ Μελῳδός· Σὺ ὁ Θεὸς τῶν Πατέρων ἡμῶν, τῷ Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ εἶσαι εὐλογητὸς καὶ δεδοξασμένος εἰς τοὺς αἰῶνας· (τὸ ὁποῖον τοῦτο εἶναι λόγιον χαρακτηριστικὸν τῆς παρούσης Ζ'. Ὠδῆς τῶν τριῶν Παίδων) Σὺ, λέγω, ὅς τις ἀνέβης σήμερον αὐτεξουσίως μὲ σάρκα εἰς τὸν ἄσαρκον, ὁρατὸς ὢν πρὸς τὸν ἀόρατον, καὶ Υἱὸς ὢν πρὸς τὸν Πατέρα Σου. Διὰ τί δὲ τοῦτο ἐποίησε; Καὶ δι' ἄλλας αἰτίας, ἡ δὲ βαθυτέρα αἰτία εἶναι αὕτη: ὁ Υἱὸς τοῦ Πατρὸς γεννηθεὶς ἐξ αὐτοῦ κατὰ φύσιν καὶ οὐσίαν πρὸ πάντων τῶν αἰώνων, ἐφιλοτιμήθη τρόπον τινὰ νὰ προσφέρῃ τῷ κατὰ φύσιν καὶ οὐσίαν αὐτοῦ Πατρὶ καὶ ἄλλους πολλοὺς Υἱοὺς κατὰ χάριν καὶ θέσιν ἐν τοῖς ὑστέροις χρόνοις· ὅθεν ὡς νὰ ἔλεγε ταῦτα πρὸς τὸν Πατέρα· Ἐπειδὴ Σὺ, ὦ Πάτερ, εἶσαι πρὸ τῶν αἰώνων κατὰ φύσιν καὶ οὐσίαν Πατήρ μου, διὰ τοῦτο καὶ ἐγὼ ὁ κατὰ φύσιν Υἱός Σου ἠθέλησα νὰ Σοὶ προσφέρω πολλοὺς Υἱοὺς κατὰ χάριν καὶ θέσιν ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων διὰ τῆς ἐνσάρκου μου Οἰκονομίας.

Πρόσδεξαι λοιπὸν αὐτοὺς δι' ἐμοῦ υἱοθετηθέντας Σοι, καὶ ὁ κατὰ φύσιν ἐμὸς Πατὴρ ὑπάρχων γενοῦ τούτων κατὰ χάριν Πατὴρ διὰ τὴν ἀγάπην ἐμοῦ τοῦ κατὰ φύσιν καὶ οὐσίαν Υἱοῦ Σου· διὰ τοῦτο γὰρ γέγονα ἄνθρωπος ἵνα Σὲ τὸν κατὰ φύσιν Πατέρα μου ποιήσω κατὰ χάριν αὐτῶν Πατέρα καὶ τοὺς πιστεύοντας εἰς ἐμὲ, ποιήσω Υἱοὺς ἰδικούς σου· ὅθεν εἶπον πρὸς αὐτοὺς μετὰ τὴν Ἀνάστασιν· „ Ἀναβαίνω πρὸς τὸν Πατέρα μου, καὶ „ Πατέρα ὑμῶν ". (Ἰω. κζ'. 20.) ἤτοι Πατέρα μὲν ἰδικόν μου κατὰ φύσιν, Πατέρα δὲ ἰδι-

(1) Παρὰ δὲ τῷ ἀνωνύμῳ ἑρμηνευτῇ γράφεται „ Ὁ ἀνελθὼν ἀπὸ γῆς ".

ἰδικόνσας κατὰ χάριν. Καὶ ὁ Παῦλος λέγει· „Ἔπρεπε γὰρ αὐτῷ, δι' ὃν τὰ πάντα, καὶ „δι' οὗ τὰ πάντα, πολλοὺς υἱοὺς εἰς δόξαν ἀγαγόντα, τὸν ἀρχηγὸν τῆς σωτηρίας αὐτῶν διὰ „παθημάτων τελειῶσαι (Ἑβρ. β'. 10.)· καὶ ὑμεῖς γάρ, φησὶν, ἔσεσθέ μοι εἰς υἱοὺς καὶ „θυγατέρας". (β'. Κορ. ς'. 18.) καὶ πάλιν „Πάντες γὰρ υἱοὶ Θεοῦ ἐστὲ διὰ τῆς πί„στεως ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ". (Γαλ. γ'. 26.) Καὶ οὕτω διὰ τὸ Χριστοῦ νὰ καταντήσῃ ὅλη ἡ Κτίσις αἰσθητὴ καὶ νοητὴ εἰς τὸν Πατέρα, καθὼς εἶπεν ὁ Παῦλος· „Πάντα ὑμῶν ἐστιν· „ὑμεῖς δὲ Χριστοῦ, Χριστὸς δὲ Θεοῦ". (ά. Κορ. γ'. 23.) καὶ ἀλλαχοῦ „Ὅταν δὲ ὑπο„ταγῇ αὐτῷ τὰ πάντα, τότε καὶ αὐτὸς ὁ Υἱὸς ὑποταγήσεται τῷ ὑποτάξαντι αὐτῷ τὰ „πάντα (ἤτοι τῷ Πατρί)· ἵνα ᾖ ὁ Θεὸς (ἤτοι ὁ Πατὴρ κατὰ τὸν Θεοφύλακτον) τὰ πάν„τα ἐν πᾶσι". (ά. Κορ. ιέ. 28.)

Τροπάριον.

„Τὴν μεκρωθεῖσαν ἡμῶν τῇ ἁμαρτίᾳ φύσιν ἄρας, τῷ σῷ ἰδίῳ Πα„τρὶ, Σῶτερ, προσήγαγες (1).

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Σχεδὸν ὅμοιον εἶναι τὸ Τροπάριον τοῦτο μὲ τὸ προλαβὸν „Ἐπὶ τῶν ὤμων, Χριστὲ, „τὴν πλανηθεῖσαν ἄρας φύσιν ἀναληφθείς, τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ προσήγαγες". μὲ τούτην μόνην τὴν διαφορὰν, ὅτι ἐκεῖ μὲν λέγεται ἡ φύσις τῶν ἀνθρώπων πλανηθεῖσα, ἐδῶ δὲ λέγεται αὐτὴ νεκρωθεῖσα. Λέγει λοιπὸν ὁ Μελῳδός· Δέσποτα καὶ Σωτὴρ ἡμῶν Χριστὲ, Σὺ ἐσήκωσας ἐπάνω εἰς τοὺς ὤμους Σου (ἤτοι ἤνωσας ἀναμαρτήτως εἰς τὴν ὑπόστασιν τῆς Θεότητός Σου) τὴν φύσιν τῶν ἀνθρώπων, τὴν νεκρωθεῖσαν ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν καὶ παράβασιν τοῦ Ἀδάμ· εἶτα Σταυρὸν καὶ Θάνατον ὑπομείνας ἀναμάρτητος ὤν, καὶ ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν, ἐξήλειψας μὲν τὸ καθ' ἡμῶν χειρόγραφον τῆς ἁμαρτίας, ἐζωοποίησας δὲ τὴν φύσιν ἡμῶν· καὶ οὕτως ἀναμάρτητον καὶ ζῶσαν ἐπρόσφερες τὴν ἀπαρχὴν αὐτῆς εἰς τὸν Πατέρα Σου.

Τροπάριον.

„Ὁ ἐκ Παρθένου τεχθεὶς, ἡμῖν Θεοτόκον ἀπειργάσω, εὐλογητὸς ὁ „Θεὸς ὁ τῶν Πατέρων ἡμῶν (2).

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Σαφὲς εἶναι τὸ παρὸν Θεοτοκίον, καὶ σχεδὸν ἐξήγησιν δὲν Χρειάζεται· λέγει γὰρ ὁ Μελῳδὸς πρὸς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν· Σὺ, Δέσποτα ὁ Θεὸς τῶν Πατέρων ἡμῶν τοῦ Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ, εἶσαι εὐλογητὸς καὶ δεδοξασμένος εἰς τοὺς αἰῶνας (εἶπε δὲ τὸν ἐπῳδὸν καὶ ἀκροτελεύτιον λόγον τοῦτον, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι εἶναι Τροπάριον τῆς Ζ'. Ὠδῆς)· ἐπειδὴ ἐγεννήθης ἀπὸ τὴν Παρθένον Μαρίαν, τὴν ὁποίαν ἐποίησας Θεοτόκον· σὺ γὰρ αὐτὴν προέγνως καὶ προώρισας πρὸ πάντων τῶν αἰώνων εἰς τὸ νὰ γένῃ Μήτηρ Σου· καὶ ὅταν ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου τῆς σῆς ἐνανθρωπήσεως, ἀπέστειλας εἰς αὐτὴν τὸν Ἀρχάγγελον Γαβριὴλ καὶ τὴν εὐηγγέλισε, καὶ οὕτω συνέλαβέ Σε ἐκ Πνεύματος Ἁγίου ἐν τῇ ἀχράντῳ κοιλίᾳ της, καὶ μετὰ τοὺς ἐννέα μῆνας Σὲ ἐγέννησε τέλειον Θεὸν καὶ τέλειον ἄνθρωπον· καὶ διὰ νὰ εἰπῶ μὲ συντομίαν, Σὺ διὰ τῆς παντοδυναμίας τῆς Θεότητός Σου ἐποίησας αὐτὴν Θεοτόκον. Διὰ τοῦ ὁποίου ὀνόματος ἀναιρεῖται μὲν ὁ Σαβέλλιος, ὁ ἕνα

Θεὸν

(1) Τὸ Τροπάριον τοῦτο οὐχ εὑρίσκεται οὔτε παρὰ τῷ Ἀνωνύμῳ, οὔτε παρὰ τοῖς χειρογράφοις Πεντηκοσταρίοις.

(2) Οὔτε τὸ Θεοτοκίον τοῦτο εὑρίσκεται παρὰ τῷ Ἀνωνύμῳ, οὔτε παρὰ τῷ χειρογράφῳ Πεντηκοσταρίῳ τοῦ Πρωτάτου.

Θεὸν λέγων ἐν τῇ Τριάδι, ποτὲ μὲν Πατέρα, ποτὲ δὲ Υἱὸν, ποτὲ δὲ Πνεῦμα τὸν αὐτὸν λεγόμενον ἄλλοτε εἰς ἄλλον Μεταβαλλόμενον· ἀναιρεῖται δὲ καὶ ὁ Ἄρειος, ὁ κτίσμα λέγων Σὲ τὸν Υἱὸν τῷ Θεῷ, ὃν ἡ Παρθένος ἐγέννησεν· ἀναιρεῖται καὶ ὁ Νεστόριος, ὁ μὴ Θεὸν γεννῆσαι λέγων τὴν Παρθένον, ἀλλὰ ψιλὸν ἄνθρωπον. Ἀλλὰ περὶ τούτων εἴπομεν καὶ ἀλλαχοῦ· καὶ ὅρα ἐν τῷ πίνακι τῆς παρούσης βίβλου εἰς τὴν λέξιν Θεοτόκος.

Ὅθεν εἶπε καὶ Ἀκάκιος ὁ Μελιτινῆς· „ Οὐκ ἀποστερῶ τῆς τιμῆς τὴν Θεοτόκον Παρθέ„ νον, ἣν αὐτὴ ἡ τῆς οἰκονομίας ὑπηρεσία κεχάρισται· καὶ γὰρ ἄτοπον, ἀγαπητοὶ, Σταυρὸν „ μὲν τὸν ἐφύβριστον βαστάσαντα τοῖς θυσιαστηρίοις Χριστοῦ συνδοξάζεσθαι, καὶ ἐπὶ τῷ „ μετώπου τῆς Ἐκκλησίας ἐκλάμποντα φαίνεσθαι· τὴν δὲ ἐπὶ τοσαύτῃ εὐεργεσίᾳ δε„ ξαμένην Θεότητα τῆς Θεοτόκου ἀποστερηθῆναι τιμῆς. Θεοτόκος οὖν ἡ ἁγία Παρθένος· „ Θεὸς γὰρ ὁ ἐξ αὐτῆς τεχθεὶς, οὐκ ἐκεῖθεν τὸ εἶναι τὴν ἀρχὴν λαβὼν, ἀλλὰ ἐκεῖθεν τὴν „ ἀρχὴν τῆς ἐνανθρωπήσεως δεξάμενος " (ὁμιλίᾳ λεχθείσῃ ἐν τῇ ἐν Ἐφέσῳ Συνόδῳ). Λέγει δὲ καὶ ὁ ἅγιος Γερμανός· „ Ἔχεις Σὺ παρ' ἑαυτῆς τὸν ἴδιον ὕμνον, ὅτι περ Θεοτόκος ἀνεδεί„ χθης· οὐδὲ γὰρ ὅτι τοῖς ὡσὶν ἡμῶν παρὰ Γραφικῆς ἐξηγήσεως τοῦτο καὶ μόνον ἠκούσθη, „ οὐδὲ πάλιν, ὅτι περ οἱ Πατέρες ἡμῶν ἀνήγγειλαν ἡμῖν τοῦτο παναληθευούσῃ διηγήσει, „ τὴν προσηγορίαν ἐκληρώσω τῆς Θεοτόκου· ἀλλ' ὅτι τὸ ἔργον, ὃ εἰργάσω ἐν ἡμῖν, κυρίως „ καὶ ἀψευδῶς Θεοτόκον Σὲ δι' αὐτῶν βεβαιοῖ τῶν πραγμάτων ". (Λόγ. εἰς τὴν Κοίμησιν).

Ὠδὴ ἡ. Ὁ Εἱρμός.

„ Τὸν ἐκ Πατρὸς πρὸ αἰώνων γεννηθέντα Υἱὸν καὶ Θεὸν, καὶ
„ ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων σαρκωθέντα ἐκ Παρθένου Μητρὸς,
„ Ἱερεῖς ὑμνεῖτε, Λαὸς ὑπερυψοῦτε Χριστὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὁ Δεσπότης Χριστὸς εἶναι εἷς μὲν κατὰ τὴν ὑπόστασιν καὶ τὸ πρόσωπον, διπλοῦς δὲ κατὰ τὰς φύσεις καὶ οὐσίας (κατὰ τὴν Θεότητα καὶ τὴν ἀνθρωπότητα). Κατὰ μὲν τὴν Θεότητα ἐγεννήθη Υἱὸς καὶ Θεὸς ἐκ τοῦ ἀνάρχου καὶ ὁμοουσίου αὐτοῦ Πατρὸς πρὸ πάντων τῶν αἰώνων· κατὰ δὲ τὴν ἀνθρωπότητα ἐσαρκώθη εἰς τοὺς ἐσχάτους χρόνους ἐκ τῆς Παρθένου Μητρὸς αὐτοῦ, καὶ ἔγινεν Υἱὸς ἀνθρώπου· δὲν εἶναι ὅμως δύω Υἱοὶ, εἷς ἐκ τοῦ Πατρὸς, καὶ εἷς ἐκ τῆς Μητρὸς, καθὼς ἐβλασφήμει ὁ Ἰουδαισόφρων Νεστόριος, ἀλλ' εἷς καὶ ὁ αὐτὸς εἶναι καὶ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Υἱὸς τῆς Παρθένου. Ταῦτα λοιπὸν ἡξεύρων ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς, οὕτω λέγει· Σεῖς οἱ Ἱερεῖς τὸ τῆς Ἐκκλησίας πρῶτον τάγμα, καὶ Σεῖς ὁ ἁπλοῦς καὶ κοινὸς λαὸς τῶν πιστῶν ὑπερυψοῦτε τὸν Χριστὸν εἰς τοὺς αἰῶνας, ὁ ὁποῖος ἐγεννήθη μὲν ἀρρεύστως καὶ ἀπαθῶς πρὸ τῶν αἰώνων ἐκ τοῦ Πατρὸς χωρὶς Μητρὸς Υἱὸς καὶ Θεὸς ὁμοούσιος μὲ τὸν γεννήσαντα αὐτὸν Πατέρα· ἐπειδὴ κάθε γέννησις φυσικὴ ὁμοούσιον ἀποτελεῖ τὸν γεννώμενον μὲ τὸν γεννῶντα· ἐσαρκώθη δὲ ὁ αὐτὸς καὶ ἐγεννήθη τέλειος ἄνθρωπος ἐκ τῆς Παρθένου Μητρὸς χωρὶς Πατρὸς ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων. Ἀνατρεπτικὸς δὲ εἶναι ὁ Εἱρμὸς οὗτος τοῦ Ἀρείου· ἐπειδὴ Θεὸν τὸν Χριστὸν ὀνομάζει· ἀνατρεπτικὸς δὲ εἶναι καὶ τοῦ Νεστορίου· ἐπειδὴ ἕνα Υἱὸν κηρύττει τὸν ἐκ τοῦ Πατρὸς καὶ τὸν ἐκ τῆς Μητρὸς γεννηθέντα.

Τροπάριον.

„ Τὸν ἐν δυσὶ ταῖς οὐσίαις ἀμαπτάμτα ζωοδότην Χριστὸν εἰς Οὐ„ ρανὸν μετὰ δόξης καὶ Πατρὶ συγκαθεζόμενον Ἱερεῖς ὑμνεῖτε,
„ Λαὸς ὑπερυψῶτε εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸ Τροπάριον τοῦτο ἀνατρέπει τοὺς αἱρετικοὺς Μανιχαίους, οἵτινες ἐβλασφήμουν ὅτι ὁ Κύριος δὲν ἀνελήφθη μὲ τὸ σῶμα εἰς τοὺς Οὐρανούς, ἀλλὰ ἀφήσας αὐτὸ εἰς τὸν δίσκον τοῦ ἡλίου, οὕτω γυμνὸς σώματος ἀνέβη εἰς Οὐρανούς, καὶ ἐπῆγεν εἰς τὸν Πατέρα· περὶ οὗ γράφει ὁ Θεολόγος Γρηγόριος ἐν τῇ πρὸς Κληδόνιον ἐπιστολῇ, καὶ ἡμεῖς εἴπομεν περὶ τούτου εἰς διάφορα Τροπάρια· καὶ ὅρα ἐν τῷ πίνακι ταύτης τῆς βίβλου εἰς τὴν λέξιν Χριστὸς καὶ Σῶμα. Παρακινεῖ λοιπὸν ὁ Θεῖος Μελῳδὸς διὰ τοῦ Τροπαρίου τούτου τοὺς μὲν Ἱερεῖς εἰς τὸ νὰ ὑμνοῦν, τὸν δὲ λαὸν εἰς τὸ νὰ ὑπερυψοῦν εἰς ὅλους τοὺς αἰῶνας τὸν ζωοδότην Χριστὸν, ὅστις ζωὴ κατὰ φύσιν ὢν, δίδει καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ζωήν· αὐτὸς γὰρ σήμερον ἐπέταξεν (ἤτοι ἀνελήφθη) εἰς τοὺς Οὐρανοὺς μὲ δόξαν καὶ μεγαλοπρέπειαν, ἔχων καὶ τὰς δύω φύσεις τὴν θεότητα καὶ τὴν ἀνθρωπότητα, καὶ ἐκάθισεν εἰς τὸν θρόνον τῆς Θεότητος μαζὶ μὲ τὸν ἄναρχον αὐτοῦ Πατέρα.

Ἤθελε δὲ ἀπορήσῃ τινὰς, διατί μετὰ τεσσαράκοντα ἡμέρας ἀνελήφθη ὁ Κύριος εἰς τοὺς Οὐρανούς, καὶ οὐχὶ εἰς περισσοτέρας ἢ ὀλιγωτέρας; Εἰς λύσιν τῆς ἀπορίας μετὰ Μακαρίου τοῦ Χρυσοκεφάλου ἀποκρινόμεθα, καὶ Γρηγορίου τοῦ Ἀκραγαντίνων, ἑρμηνείᾳ εἰς τὰ ἑωθινά. Τρεῖς γεννήσεις ἔλαβεν ὁ Κύριος ἡμῶν κατὰ τὸ ἀνθρώπινον· πρώτην τὴν ἐκ Παρθένου· δευτέραν τὴν ἐκ τοῦ Βαπτίσματος, ὃ καὶ ἀναγέννησις καλεῖται· καὶ τρίτην τὴν ἐκ τῆς Ἀναστάσεως· ὅθεν καὶ κατ' αὐτὰς πρωτότοκος ἡμῶν ἔγινε. Καὶ κατὰ μὲν τὴν πρώτην γέννησιν πρωτότοκος ὠνομάσθη ὁ Κύριος ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς κατὰ τὴν τῆς σαρκὸς κοινωνίαν, ὡς λέγει ὁ Παῦλος (Ῥωμ. η'. 29.)· κατὰ δὲ τὴν δευτέραν πρωτότοκος ὠνομάσθη τῆς Κτίσεως τῆς καινῆς δηλαδὴ (Κολ. α'. 15.)· „Εἴτις γὰρ, φησὶν, ἐν Χριστῷ „καινὴ κτίσις"· (β'. Κορ. ε'. 17.) κατὰ δὲ τὴν τρίτην, πρωτότοκος ὠνομάσθη τῶν νεκρῶν (Κολ. α'. 18.), ὡς ἀρχηγὸς τῆς ἀτελευτήτου ζωῆς καὶ Πατὴρ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος.

Κατ' αὐτὰς λοιπὸν τὰς τρεῖς γεννήσεις τὸν τεσσαρακονθήμερον τετίμηκεν ὁ Κύριος ἀριθμὸν, ἵνα τὸν τετραπέρατον Κόσμον ἁγιάσῃ καὶ τελειώσῃ. Ὅθεν ἐν μὲν τῇ πρώτῃ γεννήσει του, μετὰ τεσσαράκοντα ἡμέρας ἐπροσφέρθη εἰς τὸ ἱερὸν ὑπὸ τῶν γονέων του, καὶ ἐδόθη εἰς τὰς χεῖρας τοῦ γέροντος Συμεών· μετὰ δὲ τὴν ἐκ τοῦ Βαπτίσματος ἀναγέννησίν του ἀνέβη εἰς τὸ Σαραντάριον καλούμενον ὄρος, καὶ ἐκεῖ νηστεύσας τεσσαράκοντα ἡμέρας, ἐνίκησε τὰ τρία μεγάλα πάθη, τὴν φιληδονίαν, φιλοδοξίαν, καὶ φιλαργυρίαν, καὶ τὸν ταῦτα προσβαλόντα Διάβολον τελείως κατήσχυνε, καὶ ὑπὸ τῶν Ἀγγέλων ὡς νικητὴς ἐδιακονεῖτο. Παρομοίως λοιπὸν καὶ ἐν τῇ τρίτῃ γεννήσει τε τῇ ἐξ ἀναστάσεως, μετὰ τεσσαράκοντα ἡμέρας ἀνέβη μὲ τὸ σῶμα εἰς τοὺς Οὐρανούς, καὶ ἐπροσφέρεν εἰς τὸν Πατέρα τὴν ἀπαρχὴν τῆς ἰδικῆς μας φύσεως· ὅθεν καὶ ὁ ἄναρχος Πατὴρ τόσον πολλὰ ἐθαύμασε τὸ δῶρον, ὥστε νοητῶς ἐναγκαλισθεὶς εἶπεν αὐτῷ ἐκεῖνο τὸ ψαλμικόν· „Κάθου ἐκ δε„ξιῶν μου". (Ψαλ. ρθ'. 1.) Διὰ τοῦτο εἶπε καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Γρηγόριος· „Ἔδει γὰρ „ἀληθῶς ἐκεῖ προσενεχθῆναι τῷ Θεῷ τὴν πρωτότοκον ἐκ τῶν νεκρῶν ἡμῶν φύσιν, οἱόν τινα „πρωτογεννημάτων ἀπαρχὴν ὑπὲρ παντὸς τοῦ γένους". (Λόγ. α'. εἰς τὴν Ἀνάληψιν) Ὁμοίως καὶ ὁ Χρυσορρήμων· „Καθάπερ γὰρ ἀπαρχὴν τῆς φύσεως ἡμῶν λαβὼν, οὕτως „ἀνήγαγε τῷ Δεσπότῃ· καὶ ὅπερ γίνεται ἐπὶ τῶν παίδων τῶν σταχυηφόρων, ὀλίγους τις „στάχυας λαβὼν, καὶ μικρὸν δράγμα ποιήσας, καὶ προσειεγκὼν τῷ Θεῷ, διὰ τοῦ μικροῦ „πᾶσαν τὴν ἄρουραν εὐλογεῖ· τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς ἐποίησε· δι' ἐκείνης τῆς μιᾶς σαρκὸς „καὶ τῆς ἀπαρχῆς τὸ γένος τὸ ἡμέτερον εὐλογηθῆναι ἐποίησε". (Λόγ. εἰς τὴν Ἀνάληψιν, οὗ ἡ ἀρχὴ „Καὶ ὅτε Σταυροῦ μνείαν").

Οὐκ εὐθὺς λοιπὸν ἀνῆλθεν εἰς τοὺς Οὐρανοὺς ὁ Κύριος, ἀλλὰ μετὰ τεσσαράκοντα ἡμέρας· „Ἔδοξε γὰρ ἂν (κατὰ τὸν Χρυσοκέφαλον Μακάριον) φαντασία τις καὶ φενακισμὸς τὸ μέ„γα τῆς Ἀναστάσεως θαῦμα, εἴγε ὁμοῦ τε ὤφθη καὶ τῶν θεασαμένων ἀπέπτη, καὶ „παραυτάγε ἀνῆλθε· καὶ τάχα κατ' οὐδὲν διέφερε τοῦτο τῶν ἐν ὀνείροις τερπνῶν, ἅπερ „ὀφθέντα μόνον, εὐθὺς διαλύεται, ὡς ἐνύπνιον ἀληθῶς ἐξεγερομένου, τοῦ θεασαμένου „τὸν λογισμὸν ἀπατήσαντα· ἀλλὰ τριήμερος μὲν ἀνέστη, ἐφ' ἱκαναῖς δὲ ἡμέραις ἐπιμέ„νει, καὶ διαφόροις ἐμφανείαις (ἤτοι ἕνδεκα) τοὺς Μαθητὰς ἐπιστηρίζει, καὶ ἀναντίῤῥη„τον δεικνύει τὴν δόξαν τῆς Ἀναστάσεως, καὶ οὕτως εἰς Οὐρανοὺς ἀνέρχεται· ὥσπερ γὰρ

„δυ-

„ δυνατὸς ὢν εὐθέως ἀναστῆναι, τριήμερος ἀνέστη, ἵνα φανερωθῇ ὅτι τέθνηκεν· οὕτω καὶ „ εἰς Οὐρανοὺς αὐθημερὸν ἀναδραμεῖν ἐπ' ἐξουσίας ἔχων, τεσσαρακονθήμερον προσέμεινεν, „ ἵνα καὶ τὴν Ἀνάστασιν πιστώσηται, καὶ τὴν Ἀνάληψιν παρρησιάσηται. Διὸ καὶ τῇ „ Μαγδαληνῇ προσεφώνει „ Μή μου ἅπτου· ἔπω γὰρ ἀναβέβηκα πρὸς τὸν Πατέρα μου". (ἤτοι „ οὔπω ἀναβαίνω πρὸς τὸν Πατέρα· τοῦτο γὰρ τὸ „ Οὔπω ἀναβέβηκα κατ' ἔθος Γραφι- „ κῆς ἀντιχρονίσεως σημαίνει) ὡς εἰ ἔλεγε· μὴ σπεῦδε ὡς ἐν παρόδῳ δι' ἀφῆς πληροφο- „ ρεῖσθαι· οὔπω ἀναβαίνω, οὐδὲ χωρίζομαι σωματικῶς ὑμῶν ἄρτι, εἰ μὴ τελείως τοῖς „ ἐμοῖς ἐποφθήσομαι πρότερον, καὶ ὁμιλίαις ἱκαναῖς τὰ κατ' ἐμὲ πληροφορήσω".

Λέγει δὲ συμφώνως σχεδὸν τῷ Χρυσοκεφάλῳ καὶ ὁ Μέγας Ἀθανάσιος· „ Ἔδει μὲν οὖν „ συνάπτεσθαι τῇ ἀναστάσει τοῦ Σωτῆρος τὴν ἄνοδον (ἤτοι τὴν ἀνάληψιν), καὶ τὸν τῆς „ Ἅδου νικητὴν εὐθὺς τὸν Οὐρανὸν ὑποδέξασθαι· ἀλλ' ἵνα μὴ τὸ τάχος τῶν γινομένων κλέ- „ ψῃ τὴν αἴσθησιν, παγῆναι τῷ χρόνῳ βούλεται τοῖς Ἀποστόλοις διὰ τῆς θεωρίας τὰ „ θαύματα, καὶ τῇ συνεχεῖ τῶν ὁμμάτων προσβολῇ τῇ ψυχῇ παραπέμψαι τὴν πίστιν· „ συνεστιᾶται τοῖς Μαθηταῖς· ἀπολαύει τροφῆς ἀνενδεὴς ὤν· συγχωρεῖ ψηλαφᾶσθαι τὸ „ σῶμα, μάρτυρας τῆς ἀληθείας οὐκ ὀφθαλμοὺς μόνον, ἀλλὰ καὶ δακτύλους ἐφελκόμενος· „ Λύσας οὖν τῆς φαντασίας τὴν ὑποψίαν τῷ χρόνῳ τῆς παρουσίας (ἤτοι ταῖς τεσσαράκον- „ τα ἡμέραις), καὶ τὰ πρὸς τὴν ἀποδημίαν εἰκότα τοῖς Ἀποστόλοις φθεγξάμενος, θεατὰς „ τῆς ἀνόδου τοὺς Μαθητὰς ἀπεργάζεται· ἔδει γὰρ τῶν θαυμάτων τοὺς κήρυκας, ἀνενδοία- „ στον φέρειν τῶν κηρυττομένων τὴν γνῶσιν". (Λόγ. β'. εἰς τὴν Ἀνάληψιν).

Εἰς τὸ διάστημα δὲ τῶν τεσσαράκοντα ἡμερῶν ἐφαίνετο εἰς τοὺς Ἀποστόλους ὁ Κύριος, τώρα μὲν ἐσθίων μὲ αὐτούς, τώρα δὲ λέγων τὰ περὶ τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ: ἤτοι τὰ πλέον ἀπόκρυφα Μυστήρια περὶ αὐτῆς, καθὼς γράφει ὁ Ἱερὸς Λουκᾶς· „ Οἷς καὶ παρέ- „ στησεν ἑαυτὸν ζῶντα μετὰ τὸ παθεῖν αὐτὸν ἐν πολλοῖς τεκμηρίοις, δι' ἡμερῶν τεσσα- „ ράκοντα ὀπτανόμενος αὐτοῖς, καὶ λέγων τὰ περὶ τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, καὶ συναυλι- „ ζόμενος" (Πράξ. ά. 3.). Λέγει δὲ καὶ ὁ Ἱερὸς Θεοφύλακτος· „ Συχνάκις ὁ Κύριος „ ἐφίστατο (τοῖς Μαθηταῖς) καὶ ἀφίστατο". Ὁ δὲ Θεσσαλονίκης Γρηγόριος εἰς τὴν ἑρμηνείαν τοῦ δεκάτου Ἑωθινοῦ οὕτω φάσκει· „ Οὐκ εἶπε τρίτον ἤδη τοῦτο πρὸς αὐτοὺς „ ἦλθεν ἐπὶ τῆς Τιβεριάδος, ἀλλ' ἐφανερώθη, δεικνὺς ὅτι παρῆν αὐτοῖς καὶ μὴ αἰσθη- „ τῶς ὁρώμενος· παρεῖχε δὲ τούτοις αὐτὸν ὁρᾶν, ἡνίκα ἐβούλετο· τοιαύτη γὰρ τῶν ἀθα- „ νάτων σωμάτων ἡ δύναμις".

Ἤθελε δὲ ἀπορήσῃ τινὰς, διὰ τί ἔφαγεν ὁ Κύριος μετὰ τὴν Ἀνάστασιν, καὶ τίνι τρό- „ πῳ; Λύει τὴν ἀπορίαν ὁ Θεσσαλονίκης Γρηγόριος λέγων· „ Ἐτράφη δὲ τὸ ἀκήρατον ἐκεῖ- „ νο σῶμα μετὰ τὴν Ἀνάστασιν, οὐκ αὐτὸ δεόμενον τροφῆς, ἀλλ' ἵνα πιστώσηται τὴν οἰ- „ κείαν ἀνάστασιν, καὶ δείξῃ τοῦτ' αὐτὸ καὶ νῦν ὂν τὸ καὶ πρὸ τοῦ παθεῖν συνεσθίον „ αὐτοῖς· ἀνέπλωσε δὲ τὴν τροφὴν οὐ κατὰ τὴν τῶν θνητῶν σωμάτων φύσιν, ἀλλὰ κατὰ „ θείαν ἐνέργειαν, καὶ, ὡς ἂν εἴποι τις, ὡς τὸ πῦρ ἀναλίσκει τὸν κηρόν· πλὴν ὅτι πῦρ „ μὲν ὑπεκπαύματος δεῖται πρὸς τὸ συνίστασθαι· τὰ δὲ ἀθάνατα σώματα τροφῆς οὐ „ δεῖται πρὸς σύστασιν" (Λόγ. ά. εἰς τὴν Ἀνάληψιν). Καὶ ὁ Ἱερὸς Θεοφύλακτος συμ- φώνως λέγει· „ Χρὴ νοεῖν τὸ τοῦ Κυρίου σῶμα μετὰ τὴν ἀνάστασιν πνευματικὸν καὶ λε- „ πτὸν καὶ πάσης παχύτητος ἐκτὸς, καὶ οὔτε τροφῆς, οὔτε ἄλλου τινὸς δεόμενον, εἰ καὶ „ πρὸς πίστωσιν ἔφαγεν· ὃ γὰρ ἔφαγεν, οὐ κατὰ φύσιν ἔφαγεν, ἀλλὰ κατ' οἰκονομίαν, „ ἵνα δείξῃ ὅτι αὐτὸ τὸ παθὸν σῶμα ἀνέστη. Κατὰ φύσιν μέν τοι τοῦτο τῷ σώματι ἦν „ τὰ κεκλεισμένων τῶν θυρῶν εἰσιέναι· τὸ ἀκόπως ἀπὸ τόπου εἰς τόπον μεταβαίνειν". Καὶ πάλιν· „ Τὸ τοῦ Κυρίου σῶμα (μετὰ τὴν ἀνάστασιν) Πνεῦμα μὲν οὐκ ἦν, πνευ- „ ματικὸν δὲ, τουτέστι πάσης παχύτητος ἐκτὸς, Πνεύματι διοικούμενον".

Τροπάριον.

„ Τὸν ἐκ δουλείας τὴν Κτίσιν τῶν εἰδώλων λυτρωσάμενον, καὶ „ παραστήσαντα ταύτην ἐλευθέραν τῷ ἰδίῳ Πατρὶ Σὲ Σωτὴρ ὑ- „ μνοῦμεν, καὶ Σὲ ὑπερυψοῦμεν εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

ΕΡΜΗ-

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Εἰς πάμπολλα καὶ μεγάλα κακὰ ἔπεσεν ἡ ταλαίπωρος φύσις τῶν ἀνθρώπων μετὰ τὴν παράβασιν· εἰς φόνους, μοιχείας, ἐπιορκίας, ἀρσενοκοιτίας, καὶ τὸ χειρότερον ἀπὸ ὅλα, εἰς εἰδωλολατρείας, καὶ εἰς τὸ νὰ ἀρνηθοῦν μὲν τὴν λατρείαν τοῦ Κτίστου, νὰ λατρεύουν δὲ ζῶα καὶ θηρία, κνώδαλα καὶ αὐτὰ τὰ σκέροδα καὶ πράσα καὶ κρομμύδια, καθὼς οἱ Αἰγύπτιοι· καὶ τὸ πλέον ἀνοητότερον, ἔφθασαν καὶ νὰ κατασκευάζουν τῶν τοιούτων ἀνθρώπων καὶ ζώων τὰ ἀναίσθητα εἴδωλα καὶ τὰ ὁμοιώματα, καὶ νὰ προσκυνοῦν αὐτὰ καὶ νὰ τὰ λατρεύουν ὡς Θεούς· ὅθεν ὁ μὲν Παῦλος κατηγορεῖ τοὺς Ἕλληνας λέγων· „ Καὶ ἤλλαξαν τὴν δόξαν τοῦ ἀφθάρτου Θεοῦ ἐν ὁμοιώματι εἰκόνος φθαρτοῦ ἀνθρώπου, „ καὶ πετεινῶν καὶ τετραπόδων καὶ ἑρπετῶν· οἵτινες μετήλλαξαν τὴν ἀλήθειαν τοῦ Θεοῦ „ ἐν τῷ ψεύδει, καὶ ἐσεβάσθησαν καὶ ἐλάτρευσαν τῇ Κτίσει παρὰ τὸν Κτίσαντα, ὅς ἐ- „ στιν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας “. (Ρωμ. ά. 23.)

Ὁ δὲ Θεολόγος Γρηγόριος πάντων ἔσχατον ὀνομάζει τὴν εἰδωλολατρείαν· „ Τὸ πάντων „ ἔσχατον τῶν κακῶν καὶ πρῶτον, εἰδωλολατρείαις, καὶ τῇ μεταθέσει τῆς προσκυνήσεως „ ἀπὸ τοῦ πεποιηκότος ἐπὶ τὰ κτίσματα “ (Λόγ. εἰς τὸ Πάσχα). Ὅθεν ὁ Ἱερεμίας περιπαίζων τὴν ἀγνωσίαν τῶν εἰδωλολατρῶν Ἰσδαίων ἔλεγε· „ Τῷ ξύλῳ εἶπαν, ὅτι Πα- „ τήρ μου εἶ σύ· καὶ τῷ λίθῳ, σὺ ἐγέννησάς με “· (Ἱερ. β'. 27.) καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς περὶ τῶν αὐτῶν εἶπε· „ Καὶ ἐμοίχευσεν (ὁ Ἰσραὴλ) τὸ ξύλον καὶ τὸν λίθον “ (Ἱερ. γ'. 9.): ἤτοι ἐπροσκύνει καὶ ἐλάτρευεν ὡς Θεὸν τὰ ξύλα καὶ τὰς πέτρας, μοιχείαν ὀνο- μάζων πνευματικὴν τὴν εἰδωλολατρείαν.

Ταῦτα λοιπὸν πάντα ἠξεύρων ὁ θεσπέσιος Μελῳδὸς, λέγει πρὸς τὸν Δεσπότην Χριστόν· Ὦ Σωτὴρ τοῦ Κόσμου γλυκύτατε, ἡμεῖς οἱ πιστεύοντες τῷ ὀνόματί Σου, καὶ λατρεύοντές Σοι ὡς Θεῷ, ἡμεῖς ὑμνοῦμεν Σὲ μὲ ὕμνους θεοπρεπεῖς, καὶ ὄχι μόνον Σὲ ὑψοῦμεν καὶ μεγαλύνομεν εἰς ὅλους τοὺς αἰῶνας, ἀλλὰ καὶ ὑπερυψοῦμεν καὶ ὑπερμεγαλύνομεν: ἤτοι ἐννοοῦμεν ὑπεράνω ἀπὸ κάθε ὕψος καὶ μεγαλεῖον Σὲ τὸν ὑπερύψιστον, ὅς τις ἐλύτρωσες ὅλην τὴν Κτίσιν ἀπὸ τὴν δουλείαν τῶν κωφῶν καὶ ἀναισθήτων εἰδώλων, καὶ ἀναλη- φθεὶς εἰς τὸν Οὐρανὸν, ἐπαράστησας αὐτὴν εἰς τὸν Πατέρα Σου ἐλευθέραν διὰ μέσου τῆς ἀπαρχῆς: ἤτοι τῆς ἐν Σοὶ ἡνωμένης καθ' ὑπόστασιν ἀνθρωπότητος. Ἠ δύναται νὰ νοη- θῇ καὶ οὕτω· Σὺ ἐλευθερώσας προηγουμένως τὴν ἐν τῇ αἰσθητῇ Κτίσει περιεχομένην ἀν- θρωπίνην φύσιν, ἑπομένως ἠλευθέρωσας καὶ τὴν περιέχουσαν Κτίσιν, ἥτις ἐπροσκυνεῖτο ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ὡς Θεὸς, καὶ ἐμολύνετο ἀπὸ τὰς θυσίας καὶ αἵματα, ὅπου ἐπροσ- φέροντο εἰς τὰ εἴδωλα καὶ τοὺς Δαίμονας. Καλῶς δὲ ὠνόμασεν ὁ Μελῳδὸς τὴν εἰδωλολα- τρείαν δουλείαν τῶν εἰδώλων· διότι εἰς τρεῖς χιλιάδας χρόνων εἶχε καταδουλωμένον τὸ ἀνθρώπινον γένος.

Εἰδὲ τώρα τὸ περισσότερον μέρος τῶν ἀνθρώπων ὅπου κατοικεῖ εἰς τὰ ὑπερβόρεια μέ- ρη τῆς Εὐρώπης καὶ εἰς τὴν Κίνναν καὶ εἰς τὴν Ἰνδίαν καὶ εἰς τὴν Ἀφρικὴν καὶ εἰς τὴν Ἀμερικὴν εἶναι εἰδωλολάτραι, τί ἀπὸ τοῦτο; ὁ Κύριος ἠλευθέρωσε καὶ αὐτούς· ἐὰν ὅμως καὶ αὐτοὶ θελήσουν νὰ πιστεύσουν εἰς αὐτὸν καὶ νὰ ἀκολουθήσουν τὸ φῶς τὸ Εὐαγ- γελίου του· ἐπειδὴ δὲ αὐτοὶ δὲν θέλουν, διὰ τοῦτο μόνοι των μένουν εἰς τὴν δουλείαν τῆς εἰδωλολατρείας. Προσθέτει δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι διὰ τοῦ κηρύγματος τῶν Ἁγίων Ἀποστό- λων πολλὰ Ἔθνη πιστεύσαντα τῷ Χριστῷ ἠλευθερώθησαν ἀπὸ τὴν εἰδωλολατρείαν· ὁποῖα μάλιστα εἶναι τὰ ἐν τῇ Ἰνδίᾳ καὶ Κίννᾳ· ὕστερον δὲ περνῶντος τοῦ καιροῦ, πάλιν ἐγύ- ρισαν εἰς τὴν προτέραν εἰδωλολατρείαν (1).

Τρο-

(1) Ὅθεν ἀναγινώσκομεν εἰς τὸν Ἱστορικὸν Φατσέαν, ὅτι ὁ Ἀπόστολος Θωμᾶς ἐπροχώρησεν ἕως εἰς τὴν Κίνναν, καὶ ἐκήρυξε τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ· διὸ καὶ ἐν τῷ τῆς Κίννας θαυμαστῷ ἐκείνῳ καὶ πολυθρυλλήτῳ πύργῳ τῷ κατεσκευασμένῳ ἀπὸ φαρφουρίον καὶ νομιζομένῳ ὡς ἓν τῶν θαυμάτων τοῦ Κόσμου γράφονται τὰ γράμματα ταῦτα· „ Διὰ τῆ „ θείᾳ Θωμᾶ ἡ Οὐράνιος πίστις ἐξατέστη, καὶ εἰς „ Σινῶν παρεγένετο “. Μετὰ ταῦτα δὲ οἱ αὐτοὶ Κινέζοι ἀφέντες τὴν θεοσέβειαν, ἐστράφησαν πάλιν εἰς τὴν πρώτην ἀσέβειαν.

Τροπάριον.

„ Τὸν τῇ αὐτοῦ καταβάσει καθελόμτα τὸν ἀμτίπαλον, καὶ τῇ ἀν-
„ τοῦ ἀμαβάσει ἀμυψώσαμτα τὸν ἄμθρωπον Ἱερεῖς ὑμνεῖτε, Λαὸς
„ ὑπερυψοῦτε εἰς πάμτας τοὺς αἰῶμας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἐπειδὴ μὲ δύω τρόπους ἰατρεύουσιν οἱ ἰατροὶ (ἢ γὰρ μὲ τὰ ἐναντία ἰατρεύουσι τὰ ἐναντία, ἢ μὲ τὰ ὅμοια ἰατρεύουσι τὰ ὅμοια), διὰ τοῦτο ὁ Μελῳδὸς ἐδῶ εἰσάγει τὸν Κύριον ἰατρεύοντα καὶ μὲ τοὺς δύω τρόπους· παρακινεῖ γὰρ τοὺς Ἱερεῖς, οἵ τινες εἶναι τὸ ἐκλεκτὸν γένος τῆς Ἐκκλησίας, εἰς τὸ νὰ ὑμνοῦν, καὶ τοὺς ἁπλῶς Χριστιανοὺς εἰς τὸ νὰ ὑπερυψοῦν πάντοτε τὸν Δεσπότην Χριστὸν, ὁ ὁποῖος μὲ τὴν κατάβασίν του μὲν τὴν ἀπὸ τοὺς Οὐρανοὺς εἰς τὴν γῆν κατέβαλε καὶ κατεχάωσε τὸν ἀντίπαλον Διάβολον· μὲ τὴν ἀνάβασίν του δὲ τὴν ἀπὸ τῆς γῆς εἰς τὸν Οὐρανὸν ἀνύψωσε τὸν ἄνθρωπον· οὗτος εἶναι ὁ εἷς τρόπος τῆς διὰ τῶν ὁμοίων ἰατρείας. Ἐπειδὴ δὲ πάλιν ὁ Διάβολος ὑπερηφανευθεὶς εἶπε νὰ βάλῃ τὸν θρόνον του ἐπάνω τῶν νεφελῶν, καὶ νὰ γένῃ ὅμοιος τῷ ὑψίστῳ, διὰ τοῦτο ὁ Κύριος μὲ τὴν εἰς γῆν κατάβασιν καὶ ταπείνωσίν του κατεκρήμνισεν αὐτὸν τὸν ὑπερήφανον εἰς τὰ τοῦ Ἅδου βάραθρα. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ὁ ἄνθρωπος ἦτον πεσμένος εἰς τὴν φθορὰν καὶ τὸν Ἅδην, διὰ τοῦτο ὁ Κύριος μὲ τὴν εἰς Οὐρανὸν ἀνάβασίν του ἀνύψωσεν αὐτὸν καὶ ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ Πατρός. Κατάβασις δὲ νοεῖται ἡ ἐκ τῆς Παρθένου σάρκωσις τοῦ Θεοῦ Λόγου· ἀνάβασις δὲ ἡ τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ Κυρίου εἰς Οὐρανὸν Ἀνάλημψις. Ταῦτα δὲ τὰ δύω, τὸ καταβαίνειν καὶ τὸ ἀναβαίνειν, περὶ τῆς σαρκὸς τοῦ Κυρίου λέγονται καὶ νοοῦνται, οὐ περὶ τῆς Θεότητος· Θεότης γὰρ καθ' ἑαυτὴν οὔτε καταβαίνει, οὔτε ἀναβαίνει, πανταχοῦ οὖσα καὶ ὑπὲρ τὸ πᾶν.

Τροπάριον.

„ Τῶν Χερουβὶμ ὑπερτέρα ἀμεδείχθης, Θεοτόκε ἁγμὴ, ἐν τῇ γα-
„ στρί Σου τὸν τούτοις ἐποχούμεμον βαστάσασα· ὃν σὺν ἀσωμάτοις
„ βροτοὶ δοξολογοῦμεν εἰς πάντας τοὺς αἰῶμας (1).

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Πρὸς τὴν Θεομήτορα ἀποτείνει τὸ Τροπάριον τοῦτο ὁ Ἱερὸς Μελῳδός· διότι συνήθειαν ἔχει καὶ αὐτὸς καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι Ἀσματογράφοι νὰ προσφέρωσι εἰς τὴν Θεοτόκον τὸ τελευταῖον Τροπάριον κάθε Ὠδῆς ὅλων τῶν ἁσματικῶν των Κανόνων· καὶ τοῦτο ποιοῦσι μὲ κάθε λογῆς δίκαιον· ἐπειδὴ γὰρ ἡ Θεοτόκος ἔχει τὰ δευτερεῖα τῆς Ἁγίας Τριάδος, καὶ μετὰ Θεὸν αὐτῆς τὴν προστασίαν χρειάζεται ὅλη ἡ Κτίσις, διὰ τοῦτο ἀφ' οὗ πρῶτον οἱ θεῖοι Μελῳδοὶ ὑμνήσουν τὰς ἑορτὰς τοῦ Δεσπότου Χριστοῦ ἐν ἑκάστῃ Ὠδῇ, ἐδικαίωσαν νὰ ὑμνοῦν καὶ τὴν Μητέρα τοῦ Χριστοῦ ἐν τῷ τελευταίῳ τῆς κάθε Ὠδῆς Τροπαρίῳ· τοῦτο μὲν, τὴν θεομητορικὴν αὐτῆς ἀξίαν μεγαλύνοντες, τὴν οὖσαν μετὰ τὸν Υἱόν της· τοῦτο δὲ, καὶ τὴν βοήθειαν καὶ ἄμαχον αὐτῆς προστασίαν ἐπικαλούμενοι.

Διὰ τοῦτο λοιπὸν ὁ χαριτώνυμος οὗτος Ἰωάννης λέγει πρὸς τὴν Θεομήτορα· Ὦ Θεοτόκε Ἁγνὴ καὶ Πάναγνε καὶ Ὑπέραγνε (ὅ γὰρ μόνον Ἁγνὴ καὶ ἄχραντος εἶναι κατὰ τὸ σῶμα, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ψυχὴν καὶ κατὰ τὸν λογισμόν· οὐδέ ποτε γὰρ λογισμὸς ἐμπαθὴς ἀνέ-

(1) Τὸ Θεοτοκίον τοῦτο οὐχ εὑρίσκεται οὔτε παρὰ τῷ ἀνωνύμῳ, οὔτε παρὰ τῷ χειρογράφῳ Πεντηκοσταρίῳ τοῦ Πρωτάτου.

ἀνέβη εἰς τὴν καθαρωτάτην καὶ ἀπαθεστάτην διάνοιάν της, καθὼς εἴπομεν εἰς πάμπολλα μέρη, καὶ μάλιστα εἰς τὸν Κανόνα τοῦ Εὐαγγελισμοῦ) Σὺ ἐφάνης ἀνωτέρα ἀπὸ τὰ Χερουβὶμ, τὰ ὁποῖα εἶναι ἕνα τάγμα ἀπὸ τὴν πρώτην περὶ Θεὸν ἱεραρχίαν, καὶ δηλοῦσι πλῆθος γνώσεως, ἢ χύσιν σοφίας, κατὰ τὸν Ἀρεοπαγίτην Διονύσιον. Κατασκευάζει δὲ ἀκολούθως ὁ Μελῳδὸς διὰ ποίαν αἰτίαν ἡ Θεοτόκος εἶναι τῶν Χερουβὶμ ἀνωτέρα· ἐπειδὴ, λέγει, Σὺ ἐβάστασας μέσα εἰς τὴν ἄσπορον κοιλίαν Σου βρέφος ἐκεῖνον τὸν Θεὸν ὅπου κάθηται νοητῶς ἐπάνω εἰς τὰ ἀσώματα Χερουβίμ. Ταύτης δὲ τῆς ἐπὶ Χερουβὶμ νοητῆς καθέδρας τῦ Θεοῦ τύπον εἶχον τὰ δύω αἰσθητὰ Χερουβὶμ ὅπου ἦτον μέσα εἰς τὰ Ἅγια τῶν Ἁγίων τῆς Παλαιᾶς Σκηνῆς, ἐπάνω εἰς τὰ ὁποῖα φαινόμενος ὁ Ἅγιος Σαβαὼθ, ἐφανέρονε τὰς θείας βουλάς του. Τοῦτον λοιπὸν, λέγει, ἡμεῖς οἱ ἐν σώματι ἄνθρωποι σὺν τοῖς ἀσωμάτοις Ἀγγέλοις χρεωστικῶς δοξολογοῦμεν εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Ὠδὴ θ'. Ὁ Εἱρμός.

„ Σὲ τὴν ὑπὲρ μοῦν καὶ λόγον Μητέρα Θεοῦ, τὴν ἐν χρόνῳ τὸν
„ ἄχρονον ἀφράστως κυήσασαν, οἱ πιστοὶ ὁμοφρόνως μεγαλύνομεν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἐπὶ τοῦ ἀνθρωπίνου νοὸς καὶ τοῦ λόγου τοιαύτη φυσικὴ τάξις ἀκολουθεῖ· πρῶτον ὁ νοῦς νοεῖ ἕνα πρᾶγμα, καὶ ἔπειτα ὁ λόγος φανερόνει τὸ νοηθέν. Ὅταν δὲ ὁ νοῦς δὲν δύναται νὰ νοήσῃ τι, τότε οὐδὲ ὁ λόγος δύναται νὰ εἰπῇ τι, ἀλλὰ καὶ τὰ δύω μένουσιν ἀργὰ καὶ ἀνενέργητα. Τῦτο δὲ συμβαίνει εἰς τὰ περὶ Θεοῦ καὶ θεῖα πράγματα· ἐπειδὴ γὰρ ὁ Θεὸς καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀνώτερα κάθε νοήσεως, διὰ τοῦτο εἶναι καὶ ἀνώτερα κάθε λόγου· ὅθεν εἶπεν Ἰωσὴφ ὁ Βρυέννιος τοῦτο τὸ Θεολογικὸν ἀπόφθεγμα· „ Ὁ Θεὸς
„ μᾶλλόν ἐστιν, ἢ νοεῖται, καὶ μᾶλλον νοεῖται, ἢ λέγεται· καὶ ἀντιστρόφως, ὁ Θεὸς ἧτ-
„ τον λέγεται, ἢ νοεῖται, καὶ ἧττον νοεῖται, ἢ ἐστίν". Ὁ δὲ Θεολόγος Γρηγόριος ἐκεῖνο τὸ τῦ Πλάτωνος ἐκτιθέμενος, τὸ ἐναντίον φρονεῖ, οὕτω λέγων· „ Θεὸν νοῆσαι μὲν χαλε-
„ πὸν, φράσαι δὲ ἀδύνατον· ὥς τις τῶν παρ' Ἕλλησι Θεολόγων ἐφιλοσόφησεν (ἤτοι ὁ
„ Πλάτων) οὐκ ἀτέχνως, ἐμοὶ δοκεῖν, ἵνα καὶ κατειληφέναι δόξῃ τῷ χαλεπὸν εἰπεῖν,
„ καὶ διαφύγῃ τῷ ἀνεκφράστῳ τὸν ἔλεγχον". Τοῦτο λοιπὸν ὁ Θεολόγος διορθῶν ὡς μὴ καλῶς εἰρημένον λέγει· „ Ἀλλὰ φράσαι μὲν ἀδύνατον, ὡς ὁ ἐμὸς λόγος, νοῆσαι δὲ ἀδυ-
„ νατώτερον· τὸ μὲν γὰρ νοηθὲν τάχα ἂν λόγος δηλώσειεν, εἰ καὶ μὴ μετρίως, ἀλλ' ἀμυ-
„ δρῶς γε, τῷ μὴ πάντα τὰ ὦτα διεφθαρμένῳ καὶ νωθρῷ τὴν διάνοιαν· τὸ δὲ τοσοῦτο
„ πρᾶγμα τῇ διανοίᾳ περιλαβεῖν πάντως ἀδύνατον καὶ ἀμήχανον μὴ ὅτι τοῖς καταβεβλα-
„ κευμένοις καὶ κάτω μένυσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς λίαν ὑψηλοῖς τε καὶ φιλοθέοις, καὶ ὁμοίως
„ πάσῃ γενητῇ φύσει" (Λόγ. β'. περὶ Θεολογίας).

Τούτων οὕτως εἰρημένων, λέγει ὁ Μελῳδὸς ἐν τῷ παρόντι Εἱρμῷ ἐπιστρέφων πρὸς τὴν Θεοτόκον· Ἡμεῖς ἅπαντες οἱ πιστοὶ καὶ ὀρθόδοξοι Χριστιανοὶ συμφώνως καὶ μὲ ἕνα καὶ τὸ αὐτὸ φρόνημα μεγαλύνομεν καὶ διανοίᾳ καὶ γλώσσῃ Σὲ τὴν Παρθένον Μαρίαν, ἥτις ἔγινες μὲν Μήτηρ Θεοῦ, ὑπὲρ νοῦν ὅμως καὶ λόγον· διότι οὐδεὶς νοῦς οὔτε τῶν ἀνθρώπων οὔτε τῶν Ἀγγέλων δύναται νὰ νοήσῃ τὸ ὕψος καὶ βάθος καὶ πλάτος καὶ μῆκος τοῦ μυστηρίου Σου, πῶς Σὺ Παρθένος ὅσα, ἐγέννησας χωρὶς νὰ φθαρῇ ἡ παρθενία Σου, καὶ πῶς ἔγινες Μήτηρ, ὄχι τινὸς κτίσματος, ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ. Ἂν δὲ ὁ ἰοῦς δὲν δύναται νὰ νοήσῃ τὸ μυστήριον τῆς Θεοτοκίας Σου, πολλῷ μᾶλλον ὁ λόγος ἀδυνατεῖ νὰ ἐκφράσῃ τοῦτο. Ἢ κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον, τὸ μυστήριόν Σου ἀδύνατον μὲν εἶναι νὰ ἐκφράσῃ ὁ λόγος, πλέον δὲ ἀδύνατον εἶναι νὰ τὸ νοήσῃ ὁ νοῦς· ἐπειδὴ Σὺ συνέλαβες καὶ ἐγέννησες ἀφράστως κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων τὸν πρὸ τῶν χρόνων καὶ τῶν αἰώνων ὑπάρχοντα κατὰ τὴν Θεότητα.

Τρο-

Τροπάριον.

„ Σὲ τὸν Λυτρωτὴν τοῦ Κόσμου Χριστὸν τὸν Θεὸν οἱ Ἀπόστολοι
„ βλέποντες ἐνθέως ὑψούμενον, μετὰ δέους σκιρτῶντες ἐμεγάλυνον.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Πολλοὶ μὲν ὀνομάζονται λυτρωταὶ τινῶν, διότι μὲ διαφόρους τρόπους ἐλύτρωσαν αὐτοὺς ἀπὸ καμμίαν σωματικὴν περίστασιν καὶ ἀνάγκην· ὁ δὲ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς κυρίως εἶναι καὶ λέγεται λυτρωτὴς, διότι ἐλύτρωσεν ὅλον τὸν Κόσμον ὄχι ἀπὸ καμμίαν σωματικὴν ἀνάγκην, ἀλλὰ ἀπὸ κάθε ἀνομίαν, ἥτις εἶναι ἀνάγκη ψυχικὴ, καὶ ἀνάγκη ὅλων τῶν ἀναγκῶν· ὅθεν εἶπεν ὁ Παῦλος· „ Ὃς ἔδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα λυτρώ-
„ σηται ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀνομίας " (Τιμ. β'. 14.). Ἐλύτρωσε δὲ τὸν Κόσμον, ὄχι μὲ σωματικὰ λύτρα καὶ δῶρα, ὡς λέγει ὁ Ἡσαΐας, „ Οὐ μετὰ λύτρων, οὐδὲ μετὰ δώρων " (Ἡσ. μέ. 13.), ἀλλὰ μὲ λύτρον, δοὺς αὐτὴν τὴν ἰδίαν ψυχὴν του διὰ νὰ μᾶς λυτρώσῃ ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν καὶ τυραννίαν τοῦ Διαβόλου· „ Ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε
„ διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι, καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν ". (Ματθ. κ'. 28.) Καὶ ὁ Κορυφαῖος Πέτρος εἶπεν· „ Οὐ φθαρτοῖς ἀργυρίῳ ἢ χρυσίῳ ἐλυ-
„ τρώθητε ἐκ τῆς ματαίας ὑμῶν ἀναστροφῆς τῆς πατροπαραδότου, ἀλλὰ τιμίῳ αἵματι ὡς
„ ἀμνοῦ ἀμώμου καὶ ἀσπίλου Χριστοῦ ". (α. Πέτ. α. 18.) Καὶ ἂν ὁ Μωϋσῆς ὠνομάσθη λυτρωτὴς, διότι ἠλευθέρωσε τὸ γένος τῶν Ἑβραίων ἀπὸ τὴν σωματικὴν σκλαβίαν τοῦ Φαραώ· ἔλεγε γὰρ ὁ Πρωτομάρτυς Στέφανος πρὸς τοὺς Ἰουδαίους· „ Τοῦτον τὸν Μωϋ-
„ σῆν.... ὁ Θεὸς ἄρχοντα καὶ λυτρωτὴν ἀπέστειλε " (Πράξ. ζ'. 35.)· πόσῳ μᾶλλον καὶ ἀσυγκρίτως εἶναι καὶ λέγεται λυτρωτὴς ὁ Χριστὸς, τὸν ὁποῖον ἀπέστειλεν ὁ Πατὴρ διὰ νὰ ἐλευθερώσῃ ὅλον τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τὴν τυραννίαν τοῦ Διαβόλου; ὅθεν περὶ αὐτοῦ ἔλεγεν ὁ Προφητάναξ· „ Λύτρωσιν ἀπέστειλε Κύριος τῷ λαῷ αὐτοῦ ". (Ψαλ. ρί. 8.)

Ταῦτα λοιπὸν ἠξεύρων ὁ θεῖος Μελῳδὸς, ἐπιστρέφει πρὸς τὸν Κύριον καὶ λέγει· Οἱ Μαθηταὶ καὶ Ἀπόστολοί Σου βλέποντες Σὲ τὸν Χριστὸν καὶ Θεὸν, τὸν Λυτρωτὴν γενόμενον ὅλου τοῦ Κόσμου διὰ τῆς ἰδίας ζωῆς καὶ τοῦ αἵματός Σου, νὰ ὑψώνεσαι εἰς τὸν Οὐρανὸν μετὰ δόξης θείας καὶ θεοπρεποῦς, ἐσκίρτουν καὶ ἔχαιρον· ἡ χαρὰ των ὅμως ἦτον συντροφευμένη μὲ φόβον, ἵνα μὴ κλίνῃ εἰς θρασύτητα καὶ ἀπόνοιαν· „ Ἀγαλλιᾶσθε γάρ,
„ φησὶν, αὐτῷ ἐν τρόμῳ " (Ψαλ. β'. 12.). Ἐκ τῆς πολλῆς δὲ χαρᾶς ἐδόξαζον Σὲ καὶ ἐμεγάλυνον μετὰ δέους· καθότι ὁ τὸν Θεὸν μεγαλύνων, μὲ φόβον πρέπει νὰ τὸν μεγαλύνῃ, στοχαζόμενος τοῦ Θεοῦ τὴν θεοπρεπῆ μεγαλειότητα, καὶ τὴν ἰδικήν του εὐτέλειαν καὶ ἐλαχιστότητα. Ἐμεγάλυνον δὲ εἶπε καὶ ὄχι ἄλλο ῥῆμα, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι εἶναι ἐνάντια Ὠδὴ τῆς Θεοτόκου, ἡ ὁποία ἀρχίζει ἀπὸ τὸ ῥῆμα, Μεγαλύνει· „ Μεγαλύνει, φη-
„ σὶν, ἡ ψυχή μου τὸν Κύριον ".

Τροπάριον.

„ Σοῦ τὴν θεωθεῖσαν σάρκα ὁρῶντες, Χριστὲ, ἐν τῷ ὕψει οἱ Ἄγ-
„ γελοι, ἀλλήλοις διέμενον· ἀληθῶς οὗτός ἐστιν ὁ Θεὸς ἡμῶν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὦ Θεάνθρωπε, λέγει, Ἰησοῦ Χριστὲ, ὅταν οἱ ἅγιοι Ἄγγελοι ἔβλεπον εἰς τὸ ὕψος τοῦ Οὐρανοῦ τὴν ἐν τῇ ὑπερθέῳ Σου ὑποστάσει ἐνωθεῖσαν σάρκα τὴν ἀνθρωπίνην, ὅτι ἦτον τεθεωμένη καὶ ὁμόθεος, ὡς εἶπεν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος, ἔνευον ἕνας εἰς τὸν ἄλλον καὶ ἔλεγον· ἀληθῶς οὗτος εἶναι ὁ Θεὸς ἡμῶν, οὐ μόνον καθὸ Θεὸς ὑπερούσιος, ἀλλὰ καὶ

καθὸ

καθὸ ἄνθρωπος τεθεωμένος. Πρέπει δὲ νὰ ἠξεύρωμεν ὅτι ἡ θεοϋπόστατος σὰρξ τοῦ Κυρίου ἐξ αὐτῆς τῆς ὑποστατικῆς ἑνώσεως ἐθεώθη· πλὴν καὶ τεθεωμένη οὖσα, δὲν ἀπέβαλε τὰ φυσικὰ καὶ ἀδιάβλητα καλούμενα πάθη, ἀλλ' εἶχεν αὐτὰ μέχρι τῆς ἀναστάσεως· ἀφ' οὗ δὲ ἀνέστη καὶ ἀνελήφθη εἰς τοὺς Οὐρανούς, ἀπέβαλε καὶ τὰ ῥηθέντα πάθη καὶ ἔγινεν ἀπαθὴς καὶ ἄφθαρτος καὶ ἀθάνατος, ὡς καὶ ἄλλο τε εἴπομεν, καὶ ὅρα εἰς τὸν πίνακα τῆς παρούσης Βίβλου, ἐν τῇ λέξει Σῶμα.

Διὰ τί δὲ ὁ μὲν Δαβὶδ λέγει ὅτι ἀποροῦντες οἱ ἀνώτεροι Ἄγγελοι ἔλεγον εἰς τοὺς κατωτέρους Ἀγγέλους „ Τίς ἐστιν οὗτος ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης; " (Ψαλ. κγ'.) ἐδῶ δὲ ὁ Μελῳδὸς εἰσάγει αὐτοὺς λέγοντας „ Ἀληθῶς οὗτός ἐστιν ὁ Θεὸς ἡμῶν; " Εἰς λύσιν τῆς ἀπορίας δύναται νὰ εἰπῇ τινὰς δύω αἴτια· πρῶτον, ὅτι οἱ ἀνώτεροι Ἄγγελοι εἶπον τὸν λόγον τοῦτον, ἀφ' οὗ ἔμαθον ἀπὸ τοὺς κατωτέρους, ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης· δεύτερον, διότι ἀφ' οὗ εἶδον τὴν θεωθεῖσαν σάρκα τοῦ Κυρίου νὰ ὑψωθῇ ὑπεράνω ὅλων τῶν Ἀγγελικῶν ταγμάτων, καὶ νὰ καθίσῃ εἰς τὸν θεϊκὸν θρόνον ἐν τοῖς δεξιοῖς τοῦ Πατρὸς, τότε ἐκατάλαβον μὲ πληροφορίαν, καὶ ἔνευον ἕνας εἰς τὸν ἄλλον λέγοντες· ἀληθῶς οὗτος εἶναι ὁ Θεὸς ἡμῶν, οὐ μόνον καθὸ εἶναι Θεὸς ὁμοούσιος τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Πνεύματι, ἀλλὰ καὶ καθὸ εἶναι ἄνθρωπος θεοϋπόστατος καὶ τεθεωμένος· μιᾷ γὰρ καὶ τῇ αὐτῇ προσκυνήσει προσκυνεῖται ὁ Κύριος μετὰ τοῦ ἰδίου προσλήμματος· ὅθεν ὁ Ἀλεξανδρείας Κύριλλος ἐν τῷ ὀγδόῳ ἀναθεματισμῷ κατὰ Νεστορίου δογματικῶς ἀπεφήνατο· „ Τῷ λέγοντι τὸν ἀναληφθέντα ἄνθρωπον συμπροσκυνεῖσθαι τῷ Θεῷ καὶ Λόγῳ, „ καὶ συνδοξάζεσθαι ὡς ἕτερον ἐν ἑτέρῳ, καὶ οὐχὶ μιᾷ προσκυνήσει καὶ δόξῃ τιμῶντι τὸν „ Ἐμμανουήλ, ἧ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, ἀνάθεμα ". Καὶ ἐν τῷ Ἱερῷ Τριῳδίῳ κατὰ τὴν Κυριακὴν τῆς ὀρθοδοξίας οὕτω γράφεται κατὰ τῶν ἐναντιουμένων εἰς τοῦτο· „ Τοῖς λέ- „ γουσι τὸ ἀνθρώπινον τοῦ Χριστοῦ τῇ ἀπροσίτῳ Θεότητι προσκυνεῖν δουλικῶς κατὰ τὰ „ λειτουργικὰ Πνεύματα, καὶ τὴν δουλείαν ἀΐδιον καὶ οὐσιώδη κεκτῆσθαι, ἀνάθεμα ". Καὶ πάλιν· „ Τοῖς τὴν τοῦ προσλήμματος θέωσιν μὴ καθ' ὁμοτιμίαν μιᾶς προσκυνήσεως „ ἐννοοῦσιν, ἀλλὰ κατὰ τροπὴν φύσεως, εἴτουν ὁμοουσιότητα, ὡς ἐκστῆναι τῶν φυσικῶν „ ἰδιοτήτων, ἀνάθεμα ".

Τροπάριον.

„ Σὲ τῶν Ἀσωμάτων τάξεις, Χριστὲ ὁ Θεὸς, ἐν νεφέλαις αἰρόμενον „ ἰδοῦσαι, ἐκραύγαζον· τῷ τῆς δόξης Βασιλεῖ πύλας ἄρατε (1).

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Τροπαρίου τούτου ἀναφέρει καὶ τὸ Τροπάριον τῆς Δ'. Ὠδῆς τοῦ παρόντος Κανόνος τὸ λέγον „ Αἱ τῶν Ἀγγέλων Δυνάμεις ταῖς ἀνωτέραις ἐβόων ". ὅθεν ὅρα ἐκεῖ, ἵνα μὴ καὶ ἐδῶ λέγωμεν τὰ αὐτά. Δύω δὲ μόνα πρέπει νὰ σημειώσωμεν, πρῶτον ὅτι αἱ τάξεις αὗται τῶν Ἀγγέλων ὅπου ἔλεγον „ Τῷ τῆς δόξης Βασιλεῖ πύλας ἄρατε " εἶναι κατώτεραι, ἤγουν αἱ ἔχουσαι τὰς φυλακὰς τὸ δευτέρου Οὐρανοῦ (τοῦ στερεώματος)· καὶ ἔλεγον ταῦτα εἰς τὰς ἀνωτέρας τάξεις: ἤτοι εἰς τὰς ἐχούσας τὰς φυλακὰς τοῦ πρώτου Οὐρανοῦ, καθὼς εἴπομεν εἰς τὴν ἑρμηνείαν τοῦ ῥηθέντος Τροπαρίου· καὶ δεύτερον, ὅτι λέγων ὁ Μελῳδὸς ὅτι ὁ Κύριος ἐσηκώνετο μὲ τὰς νεφέλας, δείχνει μὲ τὸν χωρισμὸν τοῦτον, ὅτι ἄλλαι νὰ ἦτον αἱ νεφέλαι, καὶ ἄλλοι οἱ Ἄγγελοι, καὶ ὅτι νὰ ἦτον ἐν τῇ ἀναλήψει καὶ νεφέλαι, ὄχι φυσικαὶ καὶ σκοτειναὶ, ἀλλὰ ὑπερφυσικαὶ καὶ φωτειναί· καθότι ὅπου Θεὸς φαίνεται, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μετὰ νεφέλης φαίνεται, τόσον ἐν τῇ Παλαιᾷ, ὅσον καὶ ἐν τῇ Νέᾳ· καὶ ὅρα ἐν τῷ Τροπαρίῳ τῷ λέγοντι· „ Ἀσωμεν πάντες „ λαοὶ, τῷ ἐπὶ ὤμων Χερουβίμ ".

Τρο-

(1) Τοῦτο τὸ Τροπάριον οὐχ εὑρίσκεται παρὰ τῷ ἀνωνύμῳ, οὔτε παρὰ τῷ χειρογράφῳ Πεντηκοσταρίῳ τοῦ Πρωτάτου.

Τροπάριον.

„ Σὲ τὸν καταβάντα ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς, καὶ τὸν ἄνθρωπον σώ-
„ σαντα, καὶ τῇ ἀναβάσει Σου ἀνυψώσαντα τοῦτον μεγαλύνομεν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Η ὑπόθεσις τοῦ Τροπαρίου τούτου εἶναι σχεδὸν ὁμοία μὲ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ ἐν τῇ ὀγδόῃ Ὠδῇ Τροπαρίου τοῦ λέγοντος „ Τὸν τῇ αὐτοῦ καταβάσει καθελόντα τὸν ἀντίπα-
„ λον, καὶ τῇ αὐτοῦ ἀναβάσει ἀνυψώσαντα τὸν ἄνθρωπον “· ὅθεν ὅρα τὴν ἑρμηνείαν τούτου εἰς τὴν ἑρμηνείαν ἐκείνου, ἵνα μὴ τὰ αὐτὰ καὶ ἐδῶ λέγωμεν. Συντόμως δὲ πρέπει νὰ εἰποῦμεν ὅτι ὁ Μελῳδὸς ἐπιστρέφων πρὸς τὸν Δεσπότην Χριστὸν, λέγει ὅτι ἡμεῖς οἱ πιστεύοντές Σοι ὡς Θεῷ, μεγαλύνομέν Σε, ὅς τις ἐκατέβης ἕως εἰς τὰ ἔσχατα τῆς γῆς. Ἔσχατον δὲ τῆς γῆς ἐμπορεῖ νὰ νοηθῇ ὁ Ἅδης, ὅς τις εἶναι τόπος κατώτατος τῆς γῆς ὡς ἐν τῷ κέντρῳ τῆς γῆς εὑρισκόμενος, μέσα εἰς τὸν ὁποῖον κατέβη ὁ Κύριος μὲ τὴν θεοϋπόστατον αὐτοῦ ψυχὴν, καὶ ἠλευθέρωσεν ἀπὸ ἐκεῖ τὸν ἄνθρωπον: ἤτοι τὸν Ἀδὰμ καὶ τὴν Εὔαν καὶ τοὺς λοιποὺς προπάτορας καὶ δικαίους, καὶ ἁπλῶς, ὅλους τοὺς ἐκεῖ πιστεύσαντας· διπλῆν γὰρ κατάβασιν ἐποίησεν ὁ Κύριος ἡμῶν· πρώτην ἀπὸ τὸν Οὐρανὸν εἰς τὴν γῆν, καὶ δευτέραν ἀπὸ τὴν γῆν εἰς τὸν Ἅδην, ὡς λέγει ὁ Θεολόγος Γρηγόριος· „ Ἂν εἰς ᾅδου κατίῃ, συγκάτελθε, γνῶθι καὶ τὰ ἐκεῖσε τοῦ Χριστοῦ Μυστήρια· τίς ἡ
„ οἰκονομία τῆς διπλῆς καταβάσεως; τίς ὁ λόγος; ἁπλῶς σώζει πάντας ἐπιφανείς, ἢ
„ κἀκεῖ τοὺς πιστεύσαντας; “ (Λόγ. εἰς τὸ Πάσχα) Ἔσχατον τῆς γῆς ἐμπορεῖ νὰ νοηθῇ καὶ ὁ τάφος, μέσα εἰς τὸν ὁποῖον ὁ Κύριος νεκρὸς ἐμβαίνων, ἔσωσε τὸν ἄνθρωπον, ἀναστήσας αὐτὸν ἀπὸ ἐκεῖ καὶ ζωὴν αὐτῷ χαρισάμενος· ὅθεν ὁ Παῦλος κατώτερα μέρη τῆς γῆς εἶπε, κατ' ἄλλους μὲν, τὸν τάφον, κατ' ἄλλους δὲ, τὸν Ἅδην· „ Τὸ δὲ ἀνέβη τί
„ ἐστὶν; εἰ μὴ ὅτι καὶ κατέβη πρῶτον εἰς τὰ κατώτερα μέρη τῆς γῆς. Ὁ καταβὰς αὐ-
„ τὸς ἐστὶ καὶ ὁ ἀναβὰς ὑπεράνω τῶν Οὐρανῶν, ἵνα πληρώσῃ τὰ πάντα “. (Ἐφ. δ'. 10.)

Τροπάριον.

„ Χαῖρε, Θεοτόκε Μήτηρ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ· ὃν γὰρ ἐκύησας (1),
„ σήμερον ἐκ γῆς ἀνιπτάμενον σὺν Ἀγγέλοις ὁρῶσα ἐμεγάλυνες.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἄριστα προσαρμόζει τὸ Τροπάριον τοῦτο ὁ Μελῳδὸς καὶ εἰς τὴν Θεοτόκον καὶ εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς Ἀναλήψεως. Χαῖρε, λέγει, ὦ Θεοτόκε Μήτηρ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ χαῖρε μὲ χαρὰν ἀνεκλάλητον καὶ δεδοξασμένην. Διὰ ποίαν αἰτίαν; Ἐπειδὴ Σὺ, βλέπουσα σήμερον νὰ ἀναβαίνῃ ἀπὸ τὴν γῆν εἰς τὸν Οὐρανὸν σύσσωμος ἐκεῖνος ὁ Μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, τὸν ὁποῖον κατὰ σάρκα ἐκυοφόρησας καὶ ἐγέννησας, ἐμεγάλυνες αὐτὸν καὶ μὲ θεοπρεπεῖς ὕμνους ἐδόξαζες μαζὶ μὲ τοὺς Οὐρανίους Ἀγγέλους. Ἐμεγάλυνες δὲ εἶπε, διὰ νὰ φανερώσῃ ὁ Μελῳδὸς ὅτι εἶναι ἐννάτη Ὠδὴ τῆς Θεοτόκου, ἡ ὁποία ἀρχίζει ἀπὸ τὸ „ Μεγαλύνει ἡ ψυχή μου τὸν Κύριον “.

Καλῶς δὲ εἶπεν ὁ Μελῳδὸς εἰς τὴν Θεοτόκον νὰ χαίρῃ· διότι καθὼς αὐτὴ ἐλυπήθη ὡς Μήτηρ περισσότερον ἀπὸ ὅλους τοὺς Ἀποστόλους ἐν τῷ Σταυρῷ καὶ τῷ πάθει καὶ τῇ ταφῇ τοῦ Υἱοῦ της, ὅτως ἀναλόγως ἔπρεπεν ἡ αὐτὴ καὶ νὰ χαρῇ περισσότερον ἐν τῇ θεοπρεπεῖ δόξῃ τῆς Ἀναλήψεως τοῦ αὐτοῦ Υἱοῦ της· ὃν τρόπον καὶ ἡ Ἐκκλησία τοῦτο γινώσκουσα ψάλ-

(1) Οὕτω παρὰ τῷ Ἀνωνύμῳ μετὰ τοῦ „ Γὰρ “ εὑρίσκεται· ἐν ἄλλοις δὲ λείπει.

ψάλλει χαρμοσύνως ἐν τῷ δοξαστικῷ τῆς Λιτῆς τῆς Ἀναλήψεως· „ Κύριε, τὸ Μυστήριον „ τὸ ἀπὸ τῶν αἰώνων κεκρυμμένον καὶ ἀπὸ γενεῶν πληρώσας ὡς ἀγαθός, ἦλθες μετὰ „ τῶν Μαθητῶν Σου ἐν τῷ Ὄρει τῶν Ἐλαιῶν, ἔχων τὴν τεκοῦσαν Σέ τὸν Ποιητὴν καὶ πάν- „ των Δημιουργόν· τὴν γὰρ ἐν τῷ πάθει Σου μητρικῶς πάντων ὑπεραλγήσασαν ἔδει καὶ „ τῇ δόξῃ τῆς σαρκός Σου ὑπερβαλλούσης ἀπολαῦσαι χαρᾶς “.

Ὅθεν ὁ ἀπὸ τῆς γῆς εἰς Οὐρανὸν χωρισμὸς τοῦ Υἱοῦ δὲν ἐπροξένει λύπην εἰς τὴν Μη- τέρα, ἀλλὰ μᾶλλον ἐπροξένει χαρὰν εἰς αὐτὴν, ὅτι τοιαύτην δόξαν ἔλαβεν ὁ Υἱός της, ὅτι ἀνέβη εἰς Οὐρανοὺς ἐκεῖ ὅπου πλέον δὲν φοβεῖται καμμίαν ἐπιβουλὴν, καὶ ὅτι ἐ- κάθισεν εἰς τὸν Θρόνον τῆς μεγαλωσύνης, καὶ εἰς τὰ δεξιὰ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς ὑπερά- νω πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας Ἀγγελικῆς, καὶ προσκυνεῖται ὑπὸ πάσης τῆς Κτίσεως. Ἐ- παρηγόρουν δὲ τὴν Θεοτόκον καὶ τὰ παραμυθητικὰ λόγια ὅπου εἶπε πρὸς αὐτὴν ὁ Υἱός της πρὸ τοῦ νὰ ἀναληφθῇ εἰς τὸν Οὐρανόν. Ποῖα δὲ ἦτον τὰ λόγια ταῦτα; Ἄκουσον πῶς τὰ ἐκθέτει ὁ Θεῖος Χρυσόστομος λέγων· „ Εἰρήνη Σοι, Μῆτέρ μου· μὴ λυπηθῇς ὅτι „ ἀναβαίνω πρὸς τὸν Πατέρα μου· οὐ γὰρ μή Σε ἐγκαταλίπω τὸ οἰκητήριόν μου τὸ ἄδο- „ λον· οὐ μή Σε ἐγκαταλίπω τὸν ναόν μου τὸν Ἅγιον· οὐ μή Σε ἐγκαταλίπω τὴν εὑρεθεῖ- „ σαν πιστὴν ἐν ὅλῳ τῷ Κόσμῳ· οὐ μή Σε ἐγκαταλείψω τὴν κιβωτόν μου τὴν ἁγίαν τὴν „ ἀκατάλυτον· οὐ μή Σε ἐγκαταλείψω, Μῆτέρ μου Παρθένε· ἀλλ' ὅτε μέλλεις ἐξέρχεσθαι „ ἐκ τοῦ σώματός Σου, οὐ πέμψω Ἄγγελον, οὐ πέμψω Ἀρχάγγελον, ἀλλ' ἐγὼ αὐτὸς „ ἔρχομαι καὶ παραλήψομαί Σου τὴν ψυχὴν λαμπροτέραν τοῦ Ἡλίου. Μὴ οὖν λυπηθῇς, „ Παρθένε Μῆτέρ μου, ὅτι ἀναβαίνω πρὸς τὸν Πατέρα μου· ἔχεις γὰρ ἀντ' ἐμοῦ Ἰωάννην „ τὸν Παρθένον· αὐτὸς ἀντὶ ἐμοῦ ἔσται πρὸς εἰρήνην Σου. Μὴ ἔν φοβηθῇς, Μῆτερ Παρθέ- „ νε· μετὰ σοῦ γάρ εἰμι “ (Λόγ. εἰς τὴν Ἀνάληψιν, οὗ ἡ ἀρχὴ „ Ἐπειδὴ χάριτι Θεοῦ).

Ἐκ τοῦ Χρυσοστόμου δὲ ἐρανισθεὶς καὶ Μακάριος ὁ Χρυσοκέφαλος, λέγει· „ Μὴ λυποῦ, „ Μῆτέρ μου, μηδὲ ἀθύμει τῆς παγκοσμίου χαρᾶς ἡ ὑπόθεσις, ὅτι μὲ τοῖς ὀφθαλμοῖς „ οὐκ ἔχεις ὁρᾶν ὡς τὸ πρότερον· χαῖρε δὲ μᾶλλον, ὅτι πρὸς τὸν Πατέρα μου πορεύομαι, „ ὅτι πρὸς τὸν Θρόνον ἀναβαίνω μετὰ σαρκὸς καὶ τῆς Θεότητος· χαῖρε, ὅτι τὴν τῶν βροτῶν „ σωτηρίαν ἠξιώθης γεννῆσαι· χαῖρε, ὅτι τὴν δόξαν τῶν Ἀγγέλων ἠδυνήθης ἐκφάναι· „ χαῖρε ὁ Θάλαμος τῆς ἐμῆς δόξης, ἐξ οὗ ἐνεδύθην τὸ ἀνθρώπινον, καὶ ἐν ᾧ τὴν Ἐκ- „ κλησίαν ἐμνηστευσάμην· χαῖρε καὶ κατατέρπου, Μῆτέρ μου· χαῖρε καὶ εὐφραίνου, ὅτι ἐκ „ ἐγκαταλείψω Σε· πάρεστί Σοι δαψιλῶς ἡ χάρις μου· πάρεστί Σοι καὶ Ἰωάννης οὗτος ὁ „ ἠγαπημένος ἐμοί· ἐλεύσομαι δὲ καγὼ πάλιν ἐν τῇ ἐξόδῳ Σου, καὶ παρηγορήσω Σε, καὶ „ παραλήψομαι χερσὶν ἰδίαις τὴν καθαράν Σου ψυχὴν, καὶ ἁγκαλίσομαι δεσποτικῶς τὴν „ ἁγκαλισαμένην με βρεφοπρεπῶς, καὶ βαστάσω τὴν βαστάσασάν με, καὶ εἰσάξω πρὸς „ τὰ τοῦ Πατρός μου ὑπερκόσμια ἀνάκτορα. Χαῖρε Μῆτέρ μου πανύμνητε, καὶ τοῖς ἐμοῖς „ ἀντὶ ἐμοῦ σκέπη γίνου καὶ παρηγόρημα, παραλαβοῦσα τούτους ἰδίαν ὡσανεὶ κληρονο- „ μίαν, ἀπὸ τῆς μοχθηρᾶς καὶ φαύλης δουλείας ἐξηγορασμένους τῷ θανάτῳ μου “.

Ἄμποτε δὲ καὶ ἡμεῖς οἱ ψάλλοντες καὶ ἀναγινώσκοντες, ἀλλὰ καὶ ἀκούοντες τὸν πα- ρόντα Κανόνα τῆς ἐνδόξου Ἀναλήψεως, νὰ συγκοινωνήσωμεν τῆς δόξης ὅπου ἔλαβεν ὁ Κύ- ριος καθὸ ἄνθρωπος, καὶ νὰ ἀναβῶμεν διὰ Πράξεως καὶ Θεωρίας ἐκεῖ ὅπου ὁ Χριστὸς νῦν εὑρίσκεται. Πῶς δὲ τοῦτο θέλομεν ἀποκτήσει; Ἄκουσον τοῦ προρρηθέντος Μακαρίου πῶς μᾶς διδάσκει τὸν τρόπον. „ Ἀνέβη Χριστὸς ὅπου ἦν· συμπορευθῶμεν αὐτῷ· ἀνε- „ λήφθη ὅθεν οὐκ ἐχωρίσθη· συνυψωθῶμεν τῷ πνεύματι. Ἔσται δὲ τοῦτο πῶς; Ἐγγὺς „ τὸ παράγγελμα. Ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται· ταπεινωθῶμεν, ἵν' ὑψωθῶμεν· συγ- „ κατέλθωμεν τῷ δι' ἡμᾶς μορφωθέντι τὸ ἡμέτερον, ἵνα καὶ συνανέλθωμεν· ἑρμηνεύει σοι „ Παῦλος Χριστοῦ τὴν ἀνάβασιν καὶ φησί· „ Τὸ δὲ ἀνέβη τί ἐστιν; εἰμὴ ὅτι καὶ κατέ- „ βη πρότερον· ὁ καταβὰς καὶ τῇ γῇ ἐπιβὰς καὶ ἐν τῷ ᾅδῃ φοιτήσας καὶ εἰς τὰ κατώ- „ τερα μέρη τῆς γῆς κατελθών, αὐτός ἐστι καὶ ὁ ἀναβὰς ὑπεράνω τῶν Οὐρανῶν. Κατα- „ βῶμεν οὖν καὶ συγκαταβῶμεν· συσταυρωθῶμεν, ἵνα καὶ συνδοξασθῶμεν· συνταφῶμεν, „ ἵνα καὶ συναναστῶμεν· συναναστῶμεν, ἵνα καὶ συναληφθῶμεν.... Τί πρὸς εὐτέλειαν „ ἑαυτοὺς ἐμβάλλομεν οἱ τῶν μεγάλων ἀξιωθέντες; τί πρὸς δυσγένειαν καταγόμεθα οἱ „ τῆς εὐγενείας μετασχόντες τῆς θειοτέρας; Υἱοὶ Θεοῦ γεγονότες, τί πρὸς τὸν πηλὸν ὡς „ βαρυκάρδιοι στρεφόμεθα, καὶ ψεῦδος ἀγαπῶμεν τοῦ φθειρομένου πλούτου, καὶ ματαιό- „ τητα ζητοῦμεν τῆς μὴ μενούσης δόξης; Ἀναβλέψωμεν, παρακαλῶ, ἀναβλέψωμεν πρὸς

„ τὸν

„ τὸν ἐν Οὐρανοῖς Πατέρα· ζητήσωμεν τὴν ἐκεῖθεν κληρονομίαν· εἰς Οὐρανοὺς τὸ πολί-
„ τευμα ἡμῶν ἐστίν· ἐκεῖ τῆς ἡμετέρας φύσεως ἡ ἀπαρχὴ ἀναβέβηκεν· ἐκεῖ μεταστήσω-
„ μεν τὸν λογισμὸν, ὅπου Χριστός ἐστιν ὁ ἀρχηγὸς τῆς σωτηρίας ἡμῶν “.

Ἔφη δὲ καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Γρηγόριος· „ Βλέπωμεν ἀεὶ πρὸς τὸν ἄνω γεννήτορα· οὐκ
„ ἔτι γὰρ ἐκ τῆς γῆς ἐσμὲν χοϊκοὶ ὡς ὁ πρῶτος ἄνθρωπος, ἀλλ' ὡς ὁ δεύτερος ἄνθρωπος
„ ὁ Κύριος ἐξ Οὐρανοῦ· οἷος ὁ χοϊκὸς, τοιοῦτοι καὶ οἱ χοϊκοί· καὶ οἷος ὁ ἐπουράνιος,
„ τοιοῦτοι καὶ οἱ ἐπουράνιοι. Ὡς οὖν ἐφορέσαμεν τὴν εἰκόνα τοῦ χοϊκοῦ, φορέσομεν καὶ
„ τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου. Καὶ τὴν καρδίαν ἄνω πρὸς αὐτὸν ἔχοντες, θεώμεθα τὸ μέ-
„ γα θέαμα τοῦτο, τὴν ἡμετέραν φύσιν αὐλῷ συνδιαιωνίζουσαν Θεότητος πυρὶ, καὶ τὴν
„ πρὸς τοὺς δερματίνους χιτῶνας ἀποθέμενοι σχέσιν, οὓς ἐκ παραβάσεως ἐνδεδύμεθα,
„ στῶμεν ἐν γῇ ἁγίᾳ, τὴν καθ' ἑαυτὸν ἕκαστος γῆν ἁγίαν δι' ἀρετῆς καὶ ἀκλινοῦς πρὸς
„ Θεὸν νεύσεως ἀποδείξαντες “ (Λόγ. εἰς τὴν Ἀνάληψιν).

Παρακινεῖ δὲ ἡμᾶς καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος νὰ ἀναληφθῶμεν διὰ Θεωρίας μὲ τὸν Χρι-
στὸν, καὶ νὰ γένωμεν μαζὶ μὲ τὰς τάξεις τῶν Ἀγγέλων, τόσον τῶν κατωτέρων καὶ πρα-
πεμπόντων τὸν Κύριον, ὅσον καὶ τῶν ἀνωτέρων τῶν δεχομένων αὐτόν· οὕτω γὰρ φησί·
„ Κἂν εἰς Οὐρανοὺς ἀνίῃ (ὁ Χριστὸς δηλ.), συνάνελθε· γενοῦ μετὰ τῶν παραπεμπόντων
„ Ἀγγέλων, ἢ τῶν δεχομένων· ἀρθῆναι τὰς πύλας διακέλευσαι, ὑψηλοτέρας γενέσθαι·
„ ἵν' ἐκ τοῦ παθεῖν ὑψηλότερον δέξωνται “ (Λόγ. εἰς τὸ Πάσχα). Ποῖοι δὲν εἶναι οἱ
παραπέμποντες Ἄγγελοι; Εἶναι οἱ περὶ τῆς προνοίας καὶ οἰκονομίας λόγοι κατὰ τὸν σχο-
λιαστὴν Νικήταν. Ποῖοι δὲ οἱ δεχόμενοι; Οἱ περὶ Θεολογίας λόγοι κατὰ τὸν αὐτόν. Ἀπὸ
τῆς οἰκονομίας λοιπὸν πρέπει νὰ ἀναβαίνωμεν εἰς τὴν Θεολογίαν, καὶ ἀπὸ τῆς Πράξεως
εἰς τὴν Θεωρίαν. „ Ὁ τοίνυν διὰ γνώσεως πνευματικῆς (εἶναι λόγια τοῦ ῥηθέντος Νική-
„ τα) τοὺς περὶ Προνοίας κατὰ τὸ δυνατὸν περαιώσας λόγους, ἀπὸ τούτων εἰς τοὺς περὶ
„ Θεολογίας ἀνάγεται, καὶ ταῖς κατὰ μέρος ἀναβάσεσι τὰς τῆς ψυχῆς πύλας ὑψηλοτέ-
„ ρας ποιῶν πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ θεαρχικωτάτου Λόγου, ἀπὸ τῆς οἰκονομίας εἰς τὴν Θεο-
„ λογίαν, ὥσπερ ἀπὸ γῆς εἰς Οὐρανὸν μεταβαίνει, καὶ ἀπὸ Πράξεως εἰς Θεωρίαν ἄνει-
„ σι, τῷ ἀνατατικῶς ἕλκοντι θείῳ Λόγῳ συναναφούμενος “.

Κάμνω τέλος καὶ λέγω, ἀδελφοί μου ἀγαπητοὶ, ἰδέτε μὲ τοὺς ὀφθαλμούς σας πόσον
εἶναι ὑψηλὰ ὁ Οὐρανός. Ἐμπορεῖτε νὰ μετρήσετε τὸ ὕψος τα; Ὄχι. Ἐκεῖ ἀνέβη ὁ Δεσπό-
της Χριστὸς ἡ ἰδική μας κεφαλὴ, καὶ ἐκεῖ ἔχομεν νὰ ἀναβῶμεν καὶ ἡμεῖς διὰ νὰ εἴμεθα
μαζί του ἀχώριστοι. Κόπον λοιπὸν καὶ κόπον μεγάλον πρέπει νὰ κάμωμεν διὰ νὰ ἀναβῶ-
μεν εἰς τὸν Οὐρανόν. Ὁ Ἠλίας ἔῤῥιψε τὴν μηλωτήν του κάτω, καὶ ὅτως ἐδυνήθη νὰ ἀνα-
ληφθῇ ὡς εἰς τὸν Οὐρανόν· καὶ ἡμεῖς ἂν δὲν ἐκδυθῶμεν κάθε φιληδονίαν, κάθε φιλοδο-
ξίαν, κάθε φιλαργυρίαν, καὶ ἁπλῶς, κάθε προσπάθειαν τῆς παρούσης ζωῆς, δὲν δυνά-
μεθα νὰ ἀναληφθῶμεν εἰς τὸν Οὐρανόν. Ἐὰν λοιπὸν ἡμεῖς οὕτω ποιῶμεν, θέλει μᾶς ἑλ-
κύσει εἰς τὸν Οὐρανὸν διὰ τῆς παντοδυνάμου χάριτός του ὁ ἐν Οὐρανοῖς καθήμενος Δεσπό-
της ἡμῶν Χριστός· ὅθεν εἶπεν ὁ Θεοφόρος Μάξιμος· „ Ὁ θεατὴς τῶν θείων ἀναβαινέτω
„ κατὰ σπουδὴν ἀκολουθῶν τῷ Λόγῳ, μέχρις οὗ φθάσῃ τὸν τόπον, οὗ ἐστίν· ἐκεῖ γὰρ
„ ἕλκει, καθὼς φησὶν ὁ Ἐκκλησιαστὴς, καὶ εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ ἕλκει, δηλονότι τοὺς ἀ-
„ κολουθοῦντας αὐτῷ ὡς μεγάλῳ Ἀρχιερεῖ, καὶ εἰσάγοντι εἰς τὰ Ἅγια τῶν Ἁγίων, ἔν-
„ θα τὸ καθ' ἡμᾶς αὐτὸς ὑπὲρ ἡμῶν πρόδρομος εἰσῆλθε “ (Κεφ. λβ'. τῆς δευτέρας ἑκα-
τοντάδ. τῶν Γνωστικῶν)· αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύ-
ματι εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΚΑΝΟΝΑ ΤΗΣ ΑΝΑΛΗΨΕΩΣ ΚΑΤΑ ΑΛΦΑΒΗΤΟΝ.

Ποίημα ὄντα τοῦ ἁγίου Ἰωσὴφ τοῦ ὑμνογράφου, ὡς γράφεται ἐν τῇ Ἀκροστιχίδι μετὰ τὸ Ἄλφάβητον ἔτως· „Ὠδὴ Ἰωσήφ".

Ὠδὴ ά. Ἦχος δ'. Ἀνοίξω τὸ στόμα μου.

„Ἀνέστης Τριήμερος ὁ κατὰ φύσιν ἀθάματος, καὶ ὤφθης τοῖς „ἕνδεκα καὶ πᾶσι τοῖς Μαθηταῖς, καὶ ἀνέδραμες, Χριστὲ, πρὸς „τὸν Πατέρα μεφέλῃ ὀχούμενος ὁ τοῦ παντὸς Ποιητής (1).

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἀφ' οὗ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἀνέστη ἐκ τῶν νεκρῶν, ἕνδεκα φοραῖς ἐφάνη εἰς τοὺς Ἀποστόλους διὰ νὰ τιμήσῃ τὸν ἑνδέκατον ἀριθμὸν αὐτῶν, οἵτινες, ἀφ' οὗ ἐξεβλήθη ὁ Ἰούδας, ἕνδεκα μόνον ἔμειναν κατὰ τὸν Χρυσοκέφαλον Μακάριον. Καὶ πρῶτον μὲν ἐφάνη εἰς τὴν Θεοτόκον καὶ εἰς τὰς περὶ τὴν Θεοτόκον Μυροφόρας· δεύτερον εἰς τὸν Πέτρον· τρίτον εἰς Κλεόπαν καὶ τὸν σὺν αὐτῷ· τέταρτον εἰς τοὺς δέκα, ὅταν εἰσῆλθεν ὁ Κύριος τῶν Θυρῶν κεκλεισμένων, μὴ παρόντος τοῦ Θωμᾶ· πέμπτον μετὰ ἡμέρας ὀκτὼ, παρόντος τοῦ Θωμᾶ· ἕκτον ἐφάνη εἰς πεντακοσίους ἀδελφοὺς ἐφάπαξ, ὡς ὁ Παῦλος λέγει (2)· ἕβδομον ἐφάνη εἰς τοὺς ἑπτὰ, ὅπου ἐψάρευον ἐν τῇ Θαλάσσῃ τῆς Τιβεριάδος· ὄγδοον ἐφάνη εἰς τὸν Ἰάκωβον τὸν Ἀδελφόθεον κατὰ τὸν Παῦλον· ἔννατον εἰς ὅλους τοὺς Ἀποστόλους, τόσον τοὺς Κορυφαίους, ὅσον καὶ τοὺς ἑβδομήκοντα· δέκατον ἐφάνη εἰς τοὺς ἕνδεκα Ἀποστόλους ἐν τῷ Ὄρει τῆς Γαλιλαίας· ἑνδέκατον δὲ καὶ τελευταῖον ἐφάνη εἰς τὸ Ὄρος τῶν Ἐλαιῶν, ὅταν ἀνελήφθη εἰς τοὺς Οὐρανούς.

Περὶ τούτων λοιπὸν τῶν ἕνδεκα ἐμφανειῶν τοῦ Σωτῆρος τῶν μετὰ τὴν Ἀνάστασιν ἀναφέρων ἐδῶ ὁ θεσπέσιος Ἰωσὴφ, λέγει πρὸς τὸν Δεσπότην Χριστόν· Ὦ Θεάνθρωπε Ἰησοῦ Χριστὲ, Σὺ κατὰ τὴν φύσιν τῆς Θεότητος ἀθάνατος ὢν, ἀπέθανες καὶ ἐτάφης καὶ ἀνέστης τριήμερος ἐκ τοῦ μνήματος κατὰ τὴν φύσιν τῆς ἀνθρωπότητος· καὶ ἀφ' οὗ ἐφάνης εἰς τοὺς ἕνδεκα καὶ εἰς ὅλους τοὺς Μαθητάς Σου, ἀνέβης εἰς τὸν Πατέρα καθήμενος ἐπάνω εἰς φωτεινὴν νεφέλην, Σὺ ὅπου εἶσαι ὅλου τοῦ Κόσμου Ποιητὴς καὶ Θεός.

Τρο-

(1) Ἐν ἄλλοις „Βασιλεύς".

(2) Μερικοὶ θέλουσιν ὅτι οἱ Πεντακόσιοι οὗτοι νὰ ἦτον ἀπὸ τοὺς Προπάτορας καὶ Δικαίους ὅπου ἀνέστησεν ὁ Κύριος κατὰ τὴν μεγάλην Παρασκευήν· περὶ ὧν εἶπεν ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος „Καὶ πολλὰ σώματα τῶν κεκοιμημένων ἁγίων ἠγέρθη"· οὐ γὰρ παρευθὺς ἀπέθανον, ἀλλ' ἔμειναν ζῶντες εἰς διάστημα καιροῦ.

Τροπάριον.

„ Βοᾷ ἐμφαμέστατα ψάλλων Δαβὶδ ὁ Θεόπνευστος· ἀνέβη ὁ Κύ-
„ ριος εἰς τὰ οὐράνια ἐν ἀλαλαγμῷ καὶ σάλπιγγος ἠχήσει, καὶ
„ πρὸς τὸν ἀρχίφωτον Πατέρα ἔφθασεν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Εἰς τὸν μς'. ψαλμὸν λέγει ὁ Προφητάναξ Δαβίδ· „Ἀνέβη ὁ Θεὸς ἐν ἀλαλαγμῷ, Κύ-
„ ριος ἐν φωνῇ σάλπιγγος“· προφητεύει δὲ μὲ τὰ λόγια ταῦτα τὴν εἰς Οὐρανὸς ἀνάληψιν
τοῦ Δεσπότου Χριστοῦ. Ἀλαλαγμὸν δὲ καὶ φωνὴν σάλπιγγος ὀνομάζει, κατὰ τὸν Ζυγαδη-
νὸν, τὰς νοερὰς φωνὰς τῶν τῇ ἀναλήψει τοῦ Χριστοῦ προπορευομένων Ἀγγέλων τῶν κα-
τωτέρων· ἀλαλαγμὸν μὲν τὸ „ Κύριος κραταιὸς καὶ δυνατὸς, Κύριος δυνατὸς ἐν πολέμῳ“·
καθὼς γράφεται ἐν τῷ ΚΓ'. Ψαλμῷ, καὶ ἡμεῖς εἴπομεν ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ Τροπαρίου
τῆς Δ'. Ὠδῆς τοῦ λέγοντος „ Αἱ τῶν Ἀγγέλων Δυνάμεις ταῖς ἀνωτέραις ἐβόων“· οὗτος
γὰρ ὁ λόγος τῶν Ἀγγέλων εἶναι ὕμνος ἐπινίκιος εἰς τὸν Χριστόν· ἐπειδὴ ἀλαλαγμὸς εἶναι
φωνὴ πολεμικὴ σημαίνουσα ἐνθουσιασμὸν καὶ νίκην εἰς τὴν μάχην. Φωνὴν δὲ σάλπιγγος
ὀνομάζει τὰ λόγια ἐκεῖνα τῶν Ἀγγέλων τὰ ἐν τῷ ΚΓ'. Ψαλμῷ γεγραμμένα „ Ἄρατε πύ-
„ λας οἱ ἄρχοντες ἡμῶν“, μὲ τὰ ὁποῖα δίδουσιν εἴδησιν οἱ κατώτεροι Ἄγγελοι εἰς τοὺς
ἀνωτέρω νὰ ἑτοιμάσουν τὰς οὐρανίους πύλας διὰ νὰ ἔμβῃ ὁ νικητὴς Χριστός· καθὼς καὶ
ἡ σάλπιγξ ἡ αἰσθητὴ, σαλπίζουσα ἔμπροσθεν, δίδει εἴδησιν εἰς τὲς λαὲς νὰ ἑτοιμάσουν
τοὺς δρόμους διὰ νὰ περάσῃ ὁ Βασιλεὺς, ὅταν γυρίζῃ ἀπὸ τὸν πόλεμον νικητὴς καὶ τρο-
παιοῦχος τῶν ἐχθρῶν του.

Ταῦτα λοιπὸν τὰ λόγια ἐρανισθεὶς ὁ Μελῳδὸς λέγει· Ὁ Κύριος ἀνέβη μετὰ σώματος
εἰς τὰ οὐράνια μὲ ἀλαλαγμὸν καὶ ἠχολογίαν σάλπιγγος, καὶ ἔφθασεν ἕως εἰς τὸν ἀρχί-
φωτον Πατέρα. Τὸ „ Ἀρχίφωτον Πατέρα“ φαίνεται νὰ ἐρανίσθη ἀπὸ τὸν Ἀδελφόθεον
Ἰάκωβον λέγοντα „ Πᾶσα δόσις ἀγαθὴ καὶ πᾶν δώρημα τέλειον ἄνωθέν ἐστι καταβαῖνον
„ ἀπὸ τοῦ Πατρὸς τῶν φώτων“· (Ἰάκ. ά. 17.) ἦν γὰρ εἶναι νὰ εἰπῇ τινὰς Πατέρα τῶν
Φώτων καὶ ἀρχίφωτον· καθότι ὁ Πατὴρ εἶναι ἀρχὴ καὶ αἰτία τῶν Φώτων, τοῦ Υἱοῦ δη-
λαδὴ καὶ τοῦ Πνεύματος, ὡς ἑρμήνευσεν αὐτὸς ὁ Ἀρεοπαγίτης Διονύσιος ἐν κεφ. β'. περὶ
Θείων ὀνομάτων, καὶ τῶν Ἀγγελικῶν Δυνάμεων καὶ πεφωτισμένων ἀνθρώπων, κατὰ τὸν
Θεοφύλακτον· καὶ ὅρα περὶ τούτου ἐν τῇ νεοτυπώτῳ ἑρμηνείᾳ τῶν Καθολικῶν Ἐπιστολῶν.

Ὁ δὲ Θεῖος Χρυσόστομος θέλει ὅτι σάλπιγγες ἦτον οἱ Ἀπόστολοι, οἵτινες ἐκήρυξαν
πανταχοῦ τὴν τοῦ Κυρίου Ἀνάληψιν, οὕτω λέγων· „ Οὐκ ἂν δέ τις ἁμάρτοι σάλπιγγας
„ τὰ στόματα τῶν Ἀποστόλων εἰπών. Διὰ τί οὖν οὐκ εἶπεν ἐν φωνῇ σαλπίγγων, ἀλλὰ
„ σάλπιγγος; Τὸ ὁμόψυχον τῶν Ἀποστόλων δηλῶν· ἐσάλπιζον δὲ οὐκ εἰς πόλεμον καλοῦν-
„ τες, ἀλλὰ τὰ νικητήρια εὐαγγελιζόμενοι“. Συμφώνως δὲ τῷ Χρυσορρήμονι λέγει καὶ ὁ
Χρυσοκέφαλος· „ Διάτοι τοῦτο καὶ νίκης ἀλαλαγμῷ καὶ σάλπιγγος ἠχῇ τὸ δεσποτικὸν
„ ἀρίστευμα παρεικάζεται, τὸ διάτορον καὶ διωλύγιον τῆς παγκοσμίου χαρᾶς οὕτω τῆς
„ Γραφῆς σημαινούσης· εἰ γὰρ καὶ μεθ' ἡσυχίας ἡ ἄνοδος ἐτελεῖτο τότε, καὶ ὀλίγοι πα-
„ ρῆσαν οἱ Θεωροῦντες· ἀλλ' οὕτω περιφανὴς ἐφεξῆς ἐγεγόνει καὶ ἐξάκουστος καὶ σαφε-
„ στάτη τοῖς πέρασιν, ὡς μηδένα σχεδὸν τῶν οἰκούντων τὴν γῆν ἄπασαν ἠγνοηκέναι· ἡ
„ γὰρ τῶν πραγμάτων φωνὴ καὶ βροντῆς ἁπάσης ἰσχυρώτερον, καὶ σαλπίγγων μυρίων
„ εὐηχέστερον ταύτην ἀνεκήρυξε καὶ κατάδηλον ἀπειργάσατο“. (Λόγ. εἰς τὴν ἑορτὴν)
Ἀπορεῖ δὲ ὁ Χρυσορρήμων· Διὰ τί οὐκ εἶπεν ὁ ψαλμῳδὸς ὅτι ἀνεβιβάσθη, ἀλλὰ ἀνέβη;
Καὶ ἀποκρίνεται λέγων· „ Οὕτως εἶπε, δεικνὺς ὅτι οὐχ ὑπὸ ἑτέρου τινὸς χειραγωγούμενος
„ ἀνέβη, ἀλλ' αὐτὸς ταύτην ὁδεύων τὴν ὁδόν· διὰ τοῦτο καὶ ὁ Λουκᾶς ἔλεγε· „ Καὶ ὡς
„ ἀτενίζοντες ἦσαν (οἱ Ἀπόστολοι) πορευομένου αὐτῆ εἰς τὸν Οὐρανόν“· οὐκ εἶπεν ἀνα-
„ λαμβανομένου, οὐδὲ βασταζομένου· πορεία γὰρ αὐτοῦ ἰδία τὸ γινόμενον ἦν“. Ἄλλος
δὲ λέγει ὅτι ὁ ἀλαλαγμὸς καὶ ἡ σάλπιγξ δηλοῖ τὴν ἐγγινομένην ταῖς ἄνω Δυνάμεσι
καθάπερ ἠχήν τινα διαπρύσιον τοῦ Θείου Πνεύματος ἀποκάλυψιν περὶ τοῦ Θεὸν εἶναι τὸν
ἐν ἀνθρώπου βλεπόμενον φύσει (παρὰ τῇ σειρᾷ τοῦ Νικήτα).

Τρο-

Τροπάριον.

„ Γηράσαντα, Κύριε, Κόσμον πολλοῖς ἁμαρτήμασι καιμίσας τῷ „ πάθει Σου καὶ τῇ ἐγέρσει Σου, ἀνελήλυθας ὀχούμενος μεφέλῃ „ πρὸς τὰ ἐπουράμια. Δόξα τῇ δόξῃ Σου.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Δὲν εἶναι ἄλλο πρᾶγμα νὰ γηράσῃ τόσον πολλὰ τὸν ἄνθρωπον, ὡς ἡ ἁμαρτία· ἀφαιρεῖ γὰρ αὕτη ὄχι μόνον τὰς δυνάμεις τοῦ σώματος, ἀλλὰ καὶ τὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς· καὶ καθολικῶς εἰπεῖν, ἡ ἁμαρτία εἶναι μία λοιμικὴ νόσος, ἥτις φθείρει καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα. Τοιαύτη μάλιστα ἐστάθη ἡ ἁμαρτία καὶ παράβασις τοῦ Ἀδάμ· διότι αὐτὴ ἐγήρασε καὶ διέφθειρεν ὅλον τὸν Κόσμον, ἐξαιρέτως δὲ τὸν ἐν τῷ Κόσμῳ ἄνθρωπον. Κοντὰ δὲ εἰς τὴν ἁμαρτίαν τὴν προπατορικὴν προσετέθησαν καὶ τὰ προαιρετικὰ ἁμαρτήματα τοῦ κάθε ἀνθρώπου· ὅθεν αὐτὰ ὅλα ἠχρείωσαν καὶ σχεδὸν ἠφάνισαν ὅλον τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων· ἐπειδὴ κατὰ τὸν Ἀπόστολον „ Τὸ παλαιούμενον καὶ γηράσκον, ἐγγὺς ἀφα- „ νισμοῦ “. (Ἑβρ. ἰ. 13.) Ὅθεν καὶ ὁ Θεῖος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς εἶπε τὸ γνωμικὸν τοῦτο· „ Σύνεστι τοῖς ἑτοίμοις εἰς φθορὰν ἡ παλαίωσις “ (Ὁμιλ. εἰς τὴν δεκάτην Κυριακ. τῆ Λουκᾶ).

Ὁ δὲ Χρυσορρήμων φανερόων τὸ γῆρας τῆς ἁμαρτίας καὶ τὴν νεότητα τῆς χάριτος καὶ ἀρετῆς ἔγραφε· „ Δακρύσαι μοι λοιπὸν ἔπεισι καὶ στενάξαι μέγα, ὅταν ἐννοήσω πόσην „ μὲν ἡμᾶς ἀπαιτεῖ φιλοσοφίαν ὁ Παῦλος, πόσῃ δὲ ἑαυτοὺς ἐξεδώκαμεν ῥᾳθυμίᾳ, μετὰ „ τὸ Βάπτισμα ἐπὶ τὸ πρότερον ἐπανιόντες γῆρας καὶ μετὰ τὴν ἀπὸ τῆς χάριτος νεότητα· „ καὶ γὰρ τὸ χρημάτων ἐρᾶν, καὶ τὸ δουλεύειν ἐπιθυμίαις ἀτόποις, καὶ πᾶσα ἁπλῶς „ ἁμαρτία παλαιοῦν εἴωθε τὸν ἐργαζόμενον· τὸ δὲ παλαιούμενον καὶ γηράσκον, ἐγγὺς „ ἀφανισμοῦ· οὐ γὰρ ἔστιν οὐκ ἔστιν οὕτω σῶμα ὑπὸ χρόνων παραλελυμένον ἰδεῖν, ὡς „ ψυχὴν ὑπὸ ἁμαρτημάτων πολλῶν σαθρουμένην καὶ καταπίπτουσαν· καὶ γὰρ εἰς ἐσχά- „ την ληρωδίαν ἐξάγεται λοιπὸν ἡ τοιαύτη ψυχή, ἄσημα φθεγγομένη, καθάπερ οἱ γε- „ γηρακότες καὶ παραπαίοντες, καὶ κορύζης (ἤτοι μύξας) ἀκαπεπλησμένη καὶ παραπλη- „ ξίας πολλῆς καὶ λήθης, καὶ λήμας (ἤτοι τσίμπλας) πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἔχουσα, καὶ „ ἀνθρώποις βδελυρὰ καὶ τῷ Διαβόλῳ εὐχείρωτος· καὶ γὰρ τοιαῦται αἱ τῶν ἁμαρτωλῶν „ ψυχαί, ἀλλ' οὐχ αἱ τῶν Δικαίων, ἀλλὰ νεάζουσι καὶ σφριγῶσι, καὶ ἐν αὐτῷ τῷ „ ἄνθει τῆς ἡλικίας εἰσὶ διαπαντὸς, πρὸς ἅπασαν μάχην καὶ πάλην ἀεὶ παρεσκευασμέναι· „ αἱ δὲ τῶν ἁμαρτωλῶν οὔτε ὁρῶσιν ὑγιῶς, οὔτ' ἀκούουσιν εἰλικρινῶς, οὐ φθέγγονται ἔναρ- „ θρα, ἀλλὰ πολλῆς γέμουσι τῆς λυγγὸς, καὶ πολὺν ἐν τῷ στόματι περιῤῥέοντα τὸν σίελον „ περιφέρουσι· καὶ εἴθε σίελον· καὶ οὐδὲν ἦν ἄτοπον· νυνὶ δὲ παντὸς βορβόρου ῥήματα „ δυσωδέστερα προΐενται “ (Λόγῳ ἰ. εἰς τὴν πρὸς Ῥωμαίους).

Ταῦτα λοιπὸν ἠξεύρων ὁ Θεσπέσιος οὗτος Μουσουργὸς, ἐπιστρέφει πρὸς τὸν Χριστὸν καὶ λέγει· „ Ὦ Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ, Σὺ μὲ τὸ πάθος καὶ τὴν ἀνάστασίν Σου ἀνεκαινούργωσας τὸν Κόσμον: ἤτοι τὸν ἐν τῷ Κόσμῳ ἄνθρωπον, ὅστις ἐγήρασε καὶ ἐπαλαιώθη ἀπὸ τὰς πολλὰς ἁμαρτίας. Ἀφ' οὗ δὲ οὕτω τὸν ἀνεκαινούργωσας, ἀνέβης εἰς τὰ οὐράνια καθήμενος ἐπάνω εἰς φωτεινὴν νεφέλην· ὅθεν ἐπειδὴ τοιοῦτον μέγα καὶ θεοπρεπὲς ἔργον ἐποίησας, τὸ ὁποῖον εἶναι μόνου τοῦ Θεοῦ ἴδιον, διὰ τοῦτο ἂς ἦναι δόξα εἰς τὴν δόξαν Σου· ἂς ἦναι δεδοξασμένη ἡ ἀπὸ γῆς εἰς Οὐρανοὺς ἔνδοξός Σου Ἀνάληψις.

Τροπάριον.

„ Δεσπότην ἐκύησας πάντων, Παμάμωμε Δέσποινα, τὸν πάθος „ ἑκούσιον καταδεξάμενον, καὶ ἀνελθόντα πρὸς τὸν αὐτοῦ Πατέ- „ ρα, ὃν περ οὐ κατέλιπε, καὶ σάρκα εἴληφε.

ΕΡΜΗ-

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὴν ἀρχὴν τοῦ Τροπαρίου τούτου ἐρανίσθη ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸν Ἰὼβ λέγοντα· „ Ἐγὼ „ δεηθήσομαι Κυρίου· Κύριον δὲ τὸν πάντων Δεσπότην ἐπικαλέσομαι, τὸν ποιοῦντα μεγάλα καὶ ἀνεξιχνίαστα, ἔνδοξά τε καὶ ἐξαίσια, ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμός". (Ἰώβ. ε'. 8.) Ὅθεν ἀποτείνων τὸν λόγον πρὸς τὴν Θεοτόκον λέγει· Σὺ, Παρθένε Παναμωμε ἡ ἀνωτέρα κάθε μώμου καὶ ἐλαττώματος, ὡς εἶπεν ὁ Σολομὼν ἐν τῷ Ἄσματι· „ Ὅλη καλὴ ἡ πλησίον μου, „ καὶ μῶμος οὐκ ἔστιν ἐν σοί". (Ἄσμ. δ'. 7.) Σὺ ἐπειδὴ συνέλαβες καὶ ἐγέννησας τὸν Δεσπότην τῶν ἁπάντων, ὅστις μόνος εἶναι ὁ Θεὸς, ἀκολούθως ἔγινες καὶ Σὺ Δέσποινα τῶν ἁπάντων· σχετικὰ γὰρ εἶναι ταῦτα ἀναμεταξύτων, καὶ ὁποία ἤθελε γεννήσῃ Δεσπότην, Δέσποινα γίνεται καὶ αὐτὴ ὡς Μήτηρ Δεσπότου. Εἶτα ἐπιφέρει ὁ Ἁσματογράφος ὅτι ὁ Δεσπότης αὐτὸς τῶν ἁπάντων κατεδέχθη νὰ λάβῃ πάθος θελητικὸν διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων, καὶ μετὰ τὸ πάθος νὰ ἀναβῇ διὰ τῆς σημερινῆς ἐνδόξου του ἀναλήψεως εἰς τὸν κατὰ φύσιν μὲν ὄντα ἰδικόν του Πατέρα, κατὰ χάριν δὲ γεγονότα Πατέρα ἰδικόν μας.

Τοῦτον γὰρ τὸν κατὰ τὴν Θεότητα ἰδικόν του Πατέρα δὲν ἀφῆκεν, οὔτε ἐχωρίσθη ἀπὸ αὐτὸν ὁ Μονογενής του Υἱὸς, ἂν καὶ σάρκα προσέλαβε· μείνας γὰρ ἀνεπιφοίτητος ἀπὸ τοὺς κόλπους τοὺς Πατρικοὺς καθὸ Θεὸς, ἔγινεν ἄνθρωπος ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων· ἐπειδὴ τῶν σωμάτων εἶναι ἴδιον νὰ μεταβαίνουν ἀπὸ τόπον εἰς τόπον, ὡς περιγραπτῶν, ἀλλ' ὄχι καὶ τῆς ἀπεριγράπτου καὶ ἀπεριορίστου καὶ ἀχωρήτου Θεότητος· ὅθεν καὶ λέγεται ἐν ἱεροῖς ἄσμασιν· „ Ὅλος ἦν ἐν τοῖς κάτω, καὶ τῶν ἄνω οὐδόλως ἀπῆν ὁ ἀπερίγραπτος Λόγος· συγκατάβασις γὰρ Θεϊκὴ, οὐ μετάβασις δὲ τοπικὴ γέγονεν". Ὅρα δὲ καὶ ἐν τῷ πίνακι εἰς τὴν λέξιν Καταβάσεις Θεοῦ, καὶ εἰς τὴν λέξιν Κατάβασις.

Ὠδὴ γ'. Τοὺς σοὺς ὑμνολόγους.

„ Ἐπάρατε πύλας οὐρανίους· ἰδοὺ παραγέγονε Χριστὸς ὁ Βασι-
„ λεὺς καὶ Κύριος (1), σῶμα φορέσας γήϊνον, ταῖς ἀνωτέραις ἔλε-
„ γον Δυνάμεσιν αἱ κατώτεραι.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Τροπαρίου τούτου ἀναφέρει καὶ τὸ ἐν τῷ πρώτῳ Κανόνι Τροπάριον τὸ λέγον „ Αἱ τῶν Ἀγγέλων Δυνάμεις ταῖς ἀνωτέραις ἐβόων", κατὰ τὴν Δ'. Ὠδήν· καὶ ὅρα περὶ τούτου εἰς τὴν ἑρμηνείαν ἐκείνου, ἵνα μὴ καὶ ἐδῶ τὰ αὐτὰ λέγωμεν· κατὰ λέξιν δὲ μόνην ἑρμηνεύομεν αὐτό. Λέγει λοιπὸν ὁ Ἁσματογράφος· Αἱ κατώτεραι Δυνάμεις τῶν Ἀγγέλων ἔλεγον εἰς τὰς ἀνωτέρας· Σηκώτατε καὶ ὑψηλοτέρας ποιήσατε τὰς πύλας τοῦ Οὐρανοῦ· ἐπειδὴ ἰδοὺ ἔρχεται διὰ νὰ περάσῃ ὁ Βασιλεὺς Χριστὸς, σῶμα φορῶν ἀνθρώπινον· ὅθεν χρειάζεται νὰ ἔμβῃ βασιλικῶς μὲ προπομπὴν καὶ μεγαλοπρέπειαν.

Τροπάριον.

„ Ζητήσας, Χριστὲ, τὸν πλανηθέντα ἀπάτῃ τοῦ ὄφεως Ἀδὰμ ὡς
„ τοῦτον ἐνδυσάμενος, ἀνῆλθες καὶ ἐκάθισας ἐκ δεξιῶν ὡς σύμ-
„ θρονος Πατρὸς, ὑμνούντων Ἀγγέλων Σε (2).

ΕΡΜΗ-

(1) Ἐν ἄλλοις „ Ὁ Βασιλεὺς τῆς Κτίσεως".

(2) Ἐν ἄλλοις „ Ἀγγέλων Σου".

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸ Τροπάριον τοῦτο ἐρανίσθη ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸ λόγιον τοῦ Κυρίου, τὸ ὁποῖον ἔλεγε περὶ τοῦ ἔχοντος τὰ ἑκατὸν πρόβατα· „Ἐπὶ τὰ ὄρη πορευθεὶς ζητεῖ τὸ πλανώμενον". (Ματ. ιή. 22.) Ἐπιστρέφων λοιπὸν πρὸς τὸν Κύριον, οὕτω φησίν· Ὦ Θεάνθρωπε Ἰησοῦ Χριστὲ, Σὺ ἐζήτησας τὸν ὑπὸ Σοῦ πλασθέντα ἄνθρωπον τὸν Ἀδὰμ, ὃς τις ἐπλανήθη ἀπὸ τὴν ἀπάτην τοῦ ὄφεως Διαβόλου, καὶ ἦτον ὡς τὸ χαϊμένον πρόβατον μέσα εἰς τὰ βουνὰ καὶ εἰς τοὺς κρημνοὺς τῆς ἁμαρτίας. Ἀφ' οὗ δὲ εὗρες αὐτὸν, ἐφόρεσας ἐν τῇ ὑποστάσει τῆς Θεότητός Σου τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν αὐτοῦ· καὶ οὕτω κατ' αὐτὴν παθὼν καὶ ἀποθανὼν καὶ ἀναστὰς ἐκ τῶν νεκρῶν, ἀνέβης μαζὶ μὲ αὐτὴν καὶ ἐκάθισας εἰς τὰ δεξιὰ τοῦ Πατρὸς ὡς ὁμόθρονος ὑπάρχων καὶ ὁμότιμος αὐτοῦ κατὰ τὴν Θεότητα, γεγονὼς δὲ τοιοῦτος καὶ κατὰ τὴν προσληφθεῖσαν ὑπὸ Σοῦ ἀνθρωπότητα. Τὴν τοιαύτην δὲ ἀνάβασιν εἰς τοὺς Οὐρανοὺς καὶ ἐκ δεξιῶν καθέδραν Σε ὕμνησαν καὶ ἐδοξολόγησαν οἱ Ἅγιοι Ἄγγελοι.

Διὰ τί δὲ εἶπεν ἐδῶ ὁ Μελῳδὸς ὅτι ὁ Ἀδὰμ ἐπλανήθη καὶ ἠπατήθη, εἰς καιρὸν ὅπου λέγει ὁ Παῦλος „Ἀδὰμ οὐκ ἠπατήθη, ἡ δὲ γυνὴ ἀπατηθεῖσα ἐν παραβάσει γέγονεν"; (ά. Τιμ. β'. 14.) ἡ γὰρ Εὔα ἀμέσως ἠπατήθη ἀπὸ τὸν ὄφιν Διάβολον· ὅθεν καὶ ἔλεγε πρὸς τὸν Θεὸν „Ὁ ὄφις ἠπάτησέ με καὶ ἔφαγον"· (Γέν. γ'. 13.) ὁμοίως ἠπατήθη καὶ ἀπὸ τὸ ξύλον τῆς γνώσεως· ὁ δὲ Ἀδὰμ οὔτε ἀπὸ τὸν Διάβολον ἠπατήθη ἀμέσως, οὔτε ἀπὸ τὸ ξύλον τῆς γνώσεως. Τί δὲ ἡμεῖς εἰς λύσιν τῆς ἀπορίας ἀποκρινόμεθα; Ὅτι ἂν καὶ δὲν ἠπατήθη ἀμέσως ἀπὸ τὸν Διάβολον, οὔτε ἀπὸ τὸ ξύλον τῆς γνώσεως, ἐπειδὴ ὅμως ἐπείσθη εἰς τὰ λόγια τῆς Εὔας καὶ ἔλαβε τὸν καρπὸν ὅπου ἐκείνη τῷ ἔδωκε, διὰ τοῦτο ἐμμέσως διὰ τῆς γυναικός του ἐδέχθη τὴν ἀπάτην τοῦ Διαβόλου, καὶ ὑπεύθυνος εἰς τὴν παράβασιν ἔγινεν· ἐπίστευσε γὰρ περισσότερον εἰς τὰ λόγια τῆς γυναικός του, παρὰ εἰς τὰ λόγια τοῦ Πλάστου Θεοῦ του.

Τροπάριον.

„Ἡ γῆ ἑορτάζει καὶ χορεύει, ἀγάλλεται καὶ ὁ Οὐρανὸς τῇ Ἀνα-
„λήψει σήμερον τοῦ Ποιητοῦ τῆς Κτίσεως, τοῦ προφανῶς ἐμφάνη-
„τος τὰ διεστῶτα βουλήματι.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸ Τροπάριον τοῦτο εἶναι χαροποιὸν καὶ χορευτικόν· λέγει γὰρ ὁ Μελῳδὸς ὅτι σήμερον ἡ γῆ μὲν ἑορτάζει καὶ χορεύει, ἀγάλλεται δὲ ὁ Οὐρανὸς διὰ τὴν Ἀνάληψιν τοῦ Ποιητοῦ τῆς Κτίσεως. Γῆν δὲ καὶ Οὐρανὸν ὀνομάζει ἢ τὰ ἄψυχα καὶ ἄλογα στοιχεῖα τῆς γῆς καὶ τοῦ Οὐρανοῦ κατὰ σχῆμα προσωποποιΐας, ἥτις εἶναι συνειθισμένη εἰς τὴν ἁγίαν Γραφὴν, καὶ μάλιστα εἰς τοὺς Προφήτας, καὶ ἐξαιρέτως εἰς τὸν Δαβὶδ, ποτὲ μὲν λέγοντα „Εὐ-
„φραινέσθωσαν οἱ Οὐρανοὶ, καὶ ἀγαλλιάσθω ἡ γῆ"· (Ψαλ. υά. 4.) ποτὲ δὲ „Ποταμοὶ
„κροτήσουσι χειρὶ ἐπὶ τὸ αὐτὸ", (Ψαλ. υζ'. 9.) καὶ ἄλλα ὅμοια, ὡς πολλάκις εἴπομεν· τόσον γὰρ ὑπερβολικὴ ἐστάθη ἡ ἐκ τῆς Ἀναλήψεως τοῦ Κυρίου προξενουμένη χαρὰ, ὥστε καὶ αὐτὰ τὰ ἄψυχα στοιχεῖα ἐδύνοντο νὰ χαροῦν· καὶ ὄχι μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ νὰ χορεύσουν. Ἡ γῆν καὶ Οὐρανὸν ὀνομάζει τοὺς ἐν τῇ γῇ ἀνθρώπους, καὶ τοὺς ἐν Οὐρανῷ Ἀγγέλους. Διὰ τί δὲ αὐτὰ ἐχάρησαν; Ἐπειδὴ ὁ ἀναληφθεὶς εἰς τοὺς Οὐρανὸς Χριστὸς διὰ τῆς αὐτοῦ Ἀναλήψεως ἤνωσε μὲ τὸ θεῖκὸν αὐτοῦ καὶ παντοδύναμον θέλημα προφανῶς: ἤτοι φανερῶς καὶ πραγματικῶς, τὰ δύω μέρη ὅπου ἦτον χωρισμένα καὶ μεμακρυμένα ἀναμεταξύτων. Ποῖα δὲ ἦτον αὐτά; Ἦτον ὁ Οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ καὶ οἱ ἐν τῷ Οὐρανῷ Ἄγγελοι, καὶ οἱ ἐν τῇ γῇ ἄνθρωποι· πρὸ γὰρ τῆς Ἀναλήψεως ἦτον χωρισμένοι οἱ Ἄγγελοι ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ἐπειδὴ ἔβλεπον τοὺς ἀνθρώπους νὰ παραιτήσουν τὴν προσκύνησιν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ προσκυνοῦν ἄψυχα εἴδωλα καὶ κακοποιοὺς Δαίμονας. Ἀφ' οὗ δὲ

ὁ Κύριος ἀνελήφθη καὶ ἀνεβίβασεν εἰς τὰς Οὐρανὰς τὴν φύσιν τῶν ἀνθρώπων, τότε οἱ πρώην κεχωρισμένοι τῶν ἀνθρώπων Ἄγγελοι ἡνώθησαν πρὸς ἀλλήλους, καὶ φίλοι ἄκροι ἐγένοντο.

Τροπάριον.

„ Θαμάτου τεκοῦσα καθαιρέτην τὸν μόνον ἀθάνατον Θεὸν, Παρ-
„ θενομῆτορ Πάναγνε, τοῦτον ἀεὶ ἱκέτευε, τὰ θανατοῦντα πάθη
„ με ἀπομεκρῶσαι καὶ σῶσαί με.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἱκετικὸν εἶναι τὸ Τροπάριον τοῦτο πρὸς τὴν Θεοτόκον, διὰ μέσου τοῦ ὁποίου παρακαλεῖ ὁ Μελῳδὸς νὰ νεκρωθοῦν τὰ πάθη ὅπου τὸν θανατόνουσι κατὰ τὴν ψυχήν· ὅθεν λέγει πρὸς αὐτήν· Ὦ Παρθένε καὶ Μήτηρ ὁμοῦ· ἐν σοὶ γὰρ ἡνώθησαν παραδόξως καὶ ὑπὲρ φύσιν τὰ δύω ἄκρα ἐναντία, παρθενία καὶ μητρότης· ὦ Πάναγνε καθαρωτάτη καὶ κατὰ τὸ σῶμα, καὶ κατὰ τὴν ψυχὴν, γεμάτη ἀπὸ κάθε ἁγνείαν καὶ καθαρότητα, Σὺ ἐγέννησας τὸν κατὰ τὴν Θεότητα ὄντα ἀθάνατον. Μόνον δὲ τὸν Θεὸν εἶπεν ἀθάνατον· διότι ἂν καὶ οἱ Ἄγγελοι καὶ αἱ ψυχαὶ ἦναι ἀθάνατοι, ἀλλὰ τὴν ἀθανασίαν ἔχουσιν ὐχὶ ἀφ' ἑαυτῶν, ἀλλὰ κατὰ μετοχὴν ἀπὸ τὸν Θεόν· διὸ καὶ εἶπεν ὁ Ἀπόστολος περὶ τοῦ Θεοῦ „ Ὁ μόνος ἔχων ἀθανασίαν " (ά. Τιμ. ς'. 16.).

Οὗτος λοιπὸν ἀθάνατος ὑπάρχων πρὸ τῶν αἰώνων καθὸ Θεὸς, ὕστερον ἐσαρκώθη καὶ ἔγινεν ἄνθρωπος θνητὸς ἀπὸ τὴν καθαρωτάτην κοιλίαν Σου· καὶ παθὼν καὶ ἀποθανὼν, κατήργησε καὶ ἠφάνισε τὸν θάνατον διὰ τοῦ θανάτου του· ἐπειδὴ γὰρ „ Ὁ Θεὸς θάνατον „ ἐξ ἀρχῆς οὐκ ἐποίησεν, ἀλλὰ φθόνῳ Διαβόλου θάνατος εἰσῆλθεν εἰς τὸν Κόσμον ", ὡς λέγει ὁ Σολομών ", (Σοφ. ά. 13.) διὰ τοῦτο ὁ Κύριος ἐσήκωσεν ἀπὸ τὸ μέσον τὸν θάνατον, διότι δὲν εἶναι ἔργον ἰδικόν του, ἀλλὰ τοῦ ἐχθροῦ Διαβόλου· ὅθεν λέγει διὰ τοῦ Ὡσηὲ „ Ἐκ θανάτου λυτρώσομαι αὐτούς ". (Ὡσ. ιγ'. 13.) Τοῦτο δὲ θέλει ἔλθει εἰς ἔκβασιν ἐν τῇ κοινῇ Ἀναστάσει, ὅταν πάντες οἱ νεκροὶ ἔχουν νὰ ἀναστηθοῦν, καὶ ὁ θάνατος μέλλει τελείως νὰ καταργηθῇ, ὡς λέγει ὁ Παῦλος· „ Ἔσχατος ἐχθρὸς καταργεῖται ὁ „ θάνατος " (ά. Κορ. ιέ. 26.).

Ἐπιφέρει δὲ ἀκολούθως ὁ Μελῳδὸς ἱκεσίαν εἰς τὴν Θεοτόκον, ἵνα αὕτη παρακαλῇ πάντοτε τὸν τῷ θανάτῳ καθαιρέτην Υἱόν της, νὰ νεκρώσῃ τὰ πάθη ὅπου τὸν θανατόνουν κατὰ τὴν ψυχὴν, ἥτις, ἂν καὶ ἦναι ἀθάνατος, θανατόνεται ὅμως ἀπὸ τὰ πάθη καὶ τὰς ἁμαρτίας· ὅθεν ὁ Παῦλος εἶπε· „ Τὰ ὀψώνια τῆς ἁμαρτίας, θάνατος ". (Ῥωμ. ς'. 23.) Καὶ ἂν ὁ ἐμπαθὴς ἄνθρωπος ζῇ κατὰ τὸ σῶμα, ὅπερ εἶναι ζωὴ ψευδὴς καὶ ὄχι ἀληθινὴ, κατὰ τὴν ψυχὴν ὅμως εἶναι νεκρὸς καὶ τεθανατωμένος· διὰ τοῦτο ὁ Παῦλος τὴν σπαταλῶσαν χήραν εἶπεν ὅτι „ Ζῶσα τέθνηκε " (ά. Τιμ. έ. 6.).

Πρέπει δὲ νὰ ἠξεύρωμεν ὅτι Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς λέγει· „ Πάθος λέγεται καὶ τὸ σω-
„ ματικὸν, ὡς τὰ νοσήματα καὶ τὰ ἕλκη, καὶ τὸ ψυχικὸν, ὡς ἡ ἐπιθυμία καὶ ὁ θυμός·
„ ἐκ τῆς ἐνεργείας δὲ γίνεται πάθος· ἐνέργεια μὲν γὰρ ἐστὶν ἡ κατὰ φύσιν κίνησις, πά-
„ θος δὲ ἡ παρὰ φύσιν· παραδείγματος χάριν, τῆς καρδίας ἡ μὲν κατὰ τοὺς σφυγμοὺς
„ κίνησις, φυσικὴ καὶ ὁμαλὴ οὖσα, ἐνέργειά ἐστιν, ἡ δὲ κατὰ τοὺς παλμοὺς, ἄμετρος
„ οὖσα καὶ οὐ κατὰ φύσιν, πάθος ἐστὶ καὶ οὐκ ἐνέργεια· οὐ πᾶσα δὲ κίνησις τοῦ παθη-
„ τικοῦ πάθος καλεῖται, ἀλλ' αἱ σφοδρότεραι καὶ εἰς αἴσθησιν προβαίνουσαι· αἱ γὰρ μι-
„ κραὶ καὶ ἀνεπαίσθητοι οὐδέπω πάθη εἰσί· δεῖ γὰρ ἔχειν τὸ πάθος καὶ μέγεθος ἀξιό-
„ λογον ". (Βιβλ. β'. κεφ. λθ'.) Σχεδὸν τὰ αὐτὰ λέγει καὶ ὁ Νεμέσιος.

Παρακαλεῖ λοιπὸν ὁ Μελῳδὸς νὰ νεκρώσῃ τὰ πάθητου ὁ Υἱὸς τῆς Θεοτόκου· ἐπειδὴ αὐτὰ εἶναι σκληρὰ, κατὰ τὸν ἅγιον Ἰσαὰκ, καὶ δυσκαταγώνιστα· ὅθεν χωρὶς τὴν βοήθειαν τοῦ Χριστοῦ νὰ νεκρωθῶσι δὲν δύνανται. Εἶπε δὲ ὄχι νὰ τὰ νικήσῃ, ἀλλὰ νὰ τὰ νεκρώσῃ τελείως ὁ Χριστὸς, ὥστε πλέον νὰ μὴ ἐνεργοῦν εἰς αὐτόν· ταὐτὸν εἰπεῖν, παρακαλεῖ νὰ χαρίσῃ ἀπάθειαν εἰς αὐτὸν ὁ Χριστός· ἡ ἀπάθεια δὲ αὕτη εἶναι σωτηρία ψυχῆς· διὰ

τοῦτο

τοῦτο καὶ ἀκολούθως εἶπε· „ Τὰ θανατοῦντα πάθη με ἀπονεκρῶσαι καὶ σῶσαί με“· καθότι ἡ ἐμπαθὴς ζωὴ εἶναι θάνατος καὶ ἀπώλεια ψυχῆς, μᾶλλον δὲ, χειροτέρα ἀπὸ τὸν θάνατον· ὅθεν εἶπεν ὁ Σειράχ· „ Κρείσσων θάνατος ὑπὲρ ζωὴν πικράν“· (Σειρ. λ'. 16.) ἐπειδὴ χωρίζει αὕτη τὴν ψυχὴν ἀπὸ τὸν Θεὸν, ὅς τις εἶναι ἡ ἀληθὴς ζωή· ὅθεν εἶπεν ὁ Θεοφόρος Μάξιμος· „ Μέχρι τότε τούτου (ἤτοι τοῦ Θεοῦ) καθεστήκαμεν ἐχθροὶ καὶ πολέ„ μιοι, κἂν πιστῶν προσηγορίαν ἡμῖν αὐτοῖς περιπλάττωμεν, μέχρις οὗ πάθεσιν ἀτιμίας „ δουλεύειν βουλόμεθα“. (Κεφ. μά. τῆς Γ'. ἑκατονταδ. τῶν Θεολογικ.) Διὰ τοῦτο καλὰ εἶπεν ὁ Ἀλεξανδρείας Κύριλλος· „ Σοφὸν τὸ ἀπονεύειν εὖ μᾶλλα πειρᾶσθαι τὰ πάθη, καὶ „ εἰ ἐν ψιλαῖς ἔτι ταῖς ἐπιθυμίαις ὁρῷτο συμβαίνοντα“. (Σελ. 1033. τῆς Πεντατεύχ.)

Ὠδὴ δ'. Ὁ Καθήμενος ἐν δόξῃ.

„ Ἰησοῦς ὁ ζωοδότης, προσλαβὼμ οὓς ἠγάπησεμ, Ἐλαιῶμ Ὄρος ἄ„ μεισι, καὶ τούτους εὐλόγησε, καὶ τοὺς πατρῴους μεφέλη ἐποχού„ μεμος κόλπους ἔφθασεμ, οὓς οὐδαμῶς καταλέλοιπεμ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὁ μὲν Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς δὲν φανερόνει καθαρῶς ὅτι ἀπὸ τὸ Ὄρος τῶν Ἐλαιῶν ἀνελήφθη ὁ Κύριος· δηλοῖ δὲ τοῦτο δι' ἄλλης λέξεως· εἶπε γάρ· „ Ἐξήγαγε δὲ (ὁ Κύριος) „ αὐτοὺς (τοὺς μαθητὰς) ἔξω ἕως εἰς Βηθανίαν, καὶ ἐπάρας τὰς χεῖρας αὐτοῦ εὐλόγη„ σεν αὐτοὺς, καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εὐλογεῖν αὐτὸν αὐτοὺς, διέστη ἀπ' αὐτῶν καὶ ἀνεφέρετο „ εἰς τὸν Οὐρανόν“. (Λουκ. κδ'. 50.) Λέγων δὲ ὅτι ἐξήγαγεν αὐτοὺς ἔξω εἰς Βηθανίαν, ἐφανέρωσε τὸ Ὄρος τῶν Ἐλαιῶν, καθὼς ἑρμηνεύει ὁ Χρυσοκέφαλος Μακάριος, ἐπειδὴ ἡ Βηθανία πλησιάζει εἰς τὸ Ὄρος τῶν Ἐλαιῶν. Εἰς δὲ τὰς Πράξεις καθαρῶς φανεροῦται τὸ ὄνομα τοῦ Ὄρους τῶν Ἐλαιῶν, καὶ ἀναγκαίως συνάγεται ἡ ἀπὸ τοῦ Ὄρους ἐκείνου τοῦ Κυρίου ἡ Ἀνάληψις. Ἐπειδὴ γὰρ ὁ ἴδιος Λουκᾶς λέγει ἐκεῖ περὶ τῶν Ἀποστόλων „ Τότε „ ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλὴμ ἀπὸ Ὄρους τὸ καλουμένου Ἐλαιῶνος“, (Πράξ. ά. 12.) διὰ τοῦτο ἀναγκαίως συμπεραίνεται ὅτι ἀπὸ τὸ Ὄρος τῶν Ἐλαιῶν ἀνελήφθη ὁ Κύριος· ὅθεν μετὰ τὴν Ἀνάληψιν ἐκεῖνοι ἐγύρισαν οἱ Ἀπόστολοι ἀπὸ τὸ Ὄρος τῶν Ἐλαιῶν εἰς Ἱερουσαλήμ.

Τούτων ὅτως εἰρημένων, λέγει ὁ Ὑμνογράφος· Ὁ ζωοδότης Ἰησοῦς ὁ γλυκὺς καὶ πρᾶγμα καὶ ὄνομα, λαβὼν μαζίτου τοὺς ἁγίους του Μαθητὰς καὶ Ἀποστόλους, τοὺς οποίους ἠγάπησεν ἀπὸ καρδίας, καθὼς ὁ φιλόστοργος Πατὴρ ἀγαπᾷ τὰ φίλτατα τέκνατου, ἀνέβη ἐπάνω εἰς τὸ Ὄρος τῶν Ἐλαιῶν, καὶ σηκώσας τὰς ἁγίας του χεῖρας, εὐλόγησεν αὐτοὺς, καὶ οὕτω καθήμενος ἐπάνω εἰς φωτεινὴν νεφέλην, ἔφθασε μετὰ τοῦ ἰδίου προσλήμματος, ἕως εἰς τοὺς κόλπους τοὺς πατρικούς, ἀπὸ τοὺς οποίους δὲν ἐχωρίσθη, ἂν καὶ ἔγινεν ἄνθρωπος· ὅθεν εἶπεν ὁ μέγας Ἀθανάσιος πανηγυρίζων εἰς τὴν ἑορτὴν (Λόγῳ ά.)· „ Κατέβη „ δὲ εἶπον καὶ ἀνέβη, οὐ περιγράφων τὸν ἀκατάσχετον τόπῳ, οὐδὲ ἐν μέρει τὸν παντοχῶ „ κανονίζων, ἀλλὰ τῷ τῆς οἰκονομίας λόγῳ τὸν ἀκατάληπτον ἐφθάσθαι πιστεύων· οὔτε „ γὰρ κατελθὼν ἔλιπε τὸν Οὐρανὸν, οὐδὲ ἀναβὰς καὶ τῆς γῆς χωρισθεὶς, ἀφῆκεν ἡμᾶς· „ Οὐρανὸν γὰρ καὶ τὴν γῆν ἐγὼ πληρῶ, λέγει Κύριος“. Καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Γρηγόριος· „ Ὥσπερ δὲ κατῆλθεν οὐ μεταβὰς, ἀλλὰ συγκαταβὰς, οὕτως ἐπανέρχεται πάλιν, οὐ τῇ Θεότητι μεταβαίνων, ἀλλ' ἐνθρονίζων ἄνω τὴν ἡμετέραν, ἣν ἀνέλαβε φύσιν“. (Λόγῳ ά. εἰς τὴν Ἀνάληψιν) Διὰ τί δὲ εὐλόγησε τοὺς Μαθητάς του ὁ Κύριος; Διὰ δύω αἴτια, ὡς λέγει ὁ Ἱερὸς Θεοφύλακτος „ Εὐλόγησε δὲ τοὺς Μαθητὰς, τάχα μὲν καὶ δύναμιν φρουρὸν αὐτοῖς „ ἐντιθεὶς ἄχρι τῆς τοῦ Πνεύματος (ἰδοὺ τὸ ἓν), τάχα δὲ καὶ ἡμᾶς διδάσκων, ἐπειδὰν „ ἀποδημῶμεν, ταῖς εὐλογίαις τοὺς ὑφ' ἡμᾶς παρακατατίθεσθαι“ (ἰδοὺ καὶ τὸ ἕτερον).

Γλαφυρὰ δὲ εἶναι καὶ ἐκεῖνα ὅπου γράφει ὁ Χρυσοκέφαλος Μακάριος λέγων· „ Ἐπάρας „ τὰς χεῖρας εὐλόγησε· χεῖρας τὰς κοσμοποιοὺς καὶ παντουργούς· χεῖρας, αἷς ἐπλάσθη„ μεν πρότερον, καὶ δι' ὧν ὕστερα ἀνεπλάσθημεν· χεῖρας, ἃς ἥπλωσε φιλανθρώπως ἐπὶ „ Σταυροῦ, καὶ Ἰουδαῖοι ἀπανθρώπως τῷ ξύλῳ προσήλωσαν· χεῖρας ἐξέτεινεν εἰς εὐλο-

„ γίαν,

„ γίαν τὰς μηδέποτε λιγούσας τοῦ εὐλογεῖν ἡμᾶς· διὰ τοῦτο γοῦν καὶ ἐν τῷ εὐλογεῖν
„ ἀνήρχετο, οὐκ ἐν τῷ εὐλογῆσαι καὶ καταπαῦσαι, ἀλλ' ἐν τῷ εὐλογεῖν ἀεὶ καὶ εὐλογη-
„ μένους τοῦ Πατρὸς ἀπεργάζεσθαι· δεξιὰ γὰρ ἐστὶ τοῦ Θεοῦ καὶ δύναμις· διὸ καὶ ἄρχε-
„ ται τοῦ εὐλογεῖν ἐν τῇ ἀναβάσει, καὶ δύναμιν ἐντιθέναι εἰς κατόρθωσιν τῆς ἐργασίας
„ τῶν ἐντολῶν· καὶ τοῦ εὐλογεῖν οὐ παύεται, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ εὐλογεῖν ἀνελήφθη, καὶ ἐν
„ τῷ ἀνέρχεσθαι ἐπευλόγει, ἵνα μένῃ διαπαντὸς εὐλογῶν τοὺς οἰκείους, καὶ τὴν ἄφθονον
„ αὐτοῖς καὶ ἀόριστον χάριν δωρούμενος ". Ὅθεν ἐπειδὴ ὁ Κύριος ἐν τῷ εὐλογεῖν ἀνῆλθεν
εἰς τοὺς Οὐρανούς, διὰ τοῦτο πιθανῶς θέλουσι τινὲς ὅτι καὶ τώρα ἐπὶ τοῦ θρόνου καθή-
μενος τῆς Θεότητος, ἴσως ἔχει τυπουμένας τὰς παναγίας του χεῖρας ὁ γλυκὺς Ἰησοῦς μὲ
σχῆμα εὐλογίας, ἵνα πάντοτε εὐλογῇ τοὺς εἰς αὐτὸν πιστεύοντας· τὸ ὁποῖον τοῦτο φαίνε-
ται ἐκ τῶν ἀνωτέρω λόγων ὅτι φρονεῖ καὶ ὁ ῥηθεὶς Χρυσοκέφαλος.

Τροπάριον.

„ Κόσμος ὅλος ἑορτάζει ὁρατὸς καὶ ἀόρατος ἐμ ἀγαλλιάσει· Ἄγ-
„ γελοι σκιρτῶσι καὶ ἄνθρωποι, δοξολογοῦντες ἀπαύστως τὴν Ἀ-
„ νάληψιν τοῦ σαρκὶ ἐνωθέντος ἡμῖν ἀγαθότητι.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Παννυχικὸν εἶναι τὸ Τροπάριον τοῦτο· λέγει γὰρ ὁ Μελῳδὸς ὅτι ὅλος ὁ Κόσμος τόσον
ὁ ὁρατὸς καὶ φαινόμενος, ὅσον καὶ ὁ ἀόρατος καὶ ἀφανὴς, ἑορτάζει σήμερον μὲ χαρὰν καὶ
ἀγαλλίασιν· ἀλλὰ καὶ οἱ ἐν τῷ ἀοράτῳ Κόσμῳ κατοικοῦντες Ἄγγελοι ἀπὸ τὴν χαράντων
χορεύουσιν· ὁμοίως καὶ οἱ ἐν τῷ ὁρατῷ Κόσμῳ κατοικοῦντες ἄνθρωποι· οἱ μὲν Ἄγγελοι,
διότι ἀπέλαβον καὶ αὐτοὶ τὴν χρείαν ὅπου εἶχον διὰ μέσου τῆς Ἀναλήψεως τοῦ Κυρίου·
ἔφη γὰρ ὁ Θεοφόρος Μάξιμος ἐν τῇ ξά. ἐρωταποκρίσει περὶ τῶν Ἀγγελικῶν Δυνάμεων·
„ Ἐδέοντο καὶ αὗται τῆς τοῦ Κυρίου πρὸς αὐτὰς ἐπιδημίας ". οἱ δὲ ἄνθρωποι χορεύουσι,
διότι βλέπουσι τὴν ἀνθρωπίνην αὐτῶν φύσιν, τὴν καταβᾶσαν εἰς τὰ κατώτερα μέρη τῆς
γῆς διὰ τὴν παράβασιν, νὰ ἀναβαίνῃ σήμερον εἰς τὸν Οὐρανὸν, νὰ καθίζῃ εἰς τὰ δεξιὰ
τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, καὶ νὰ προσκυνῆται ὑπὸ πάσης τῆς Κτίσεως· ὅθεν διὰ τὰ αἴτια
αὐτὰ καὶ Ἄγγελοι καὶ Ἄνθρωποι δοξολογοῦσιν ἀπαταπαύστως τὴν Ἀνάληψιν τοῦ Κυρίου,
ὅς τις ἀπὸ μόνην τὴν ἀγαθότητά του ἑνώθη κατὰ σάρκα μὲ ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ
διαμένει μὲ αὐτὴν ἀχώριστος εἰς αἰῶνα αἰῶνος.

Τροπάριον.

„ Λύσας κράτος τοῦ θαμάτου ὡς ἀθάματος Κύριος (1), τὴμ ἀθα-
„ μασίαμ πᾶσιμ ἐδωρήσω, Φιλάμθρωπε, καὶ ἀμελήφθης ἐμ δόξῃ
„ καθοφώμτωμ Σε (2) τῶμ σεπτῶμ Μαθητῶμ, Ἰησοῦ παμτοδύμαμε.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἴδίωμα τῆς ἀληθινῆς ἀγάπης εἶναι νὰ ἀποθνήσκουν οἱ φίλοι ἕνας διὰ τὸν ἄλλον· ὅθεν
ὁ Κύριος ἔλεγε· „ Μείζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις θῇ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὑπὲρ
„ τῶν φίλων αὐτοῦ ". (Ἰω. ιέ. 13.) Καὶ ὁ Δαβὶδ ἀφ' οὗ ἔμαθε τὸν θάνατον τοῦ Υἱοῦ του
μὲν κατὰ φύσιν, ἐχθρὸς δὲ κατὰ προαίρεσιν ὄντος Ἀβεσσαλὼμ, ταῦτα μετὰ θρήνων ἔλεγεν·
„ Υἱέ μου Ἀβεσσαλὼμ! Υἱέ μου, Υἱέ μου Ἀβεσσαλὼμ! τίς δῴη τὸν θάνατόν μου ἀντὶ σοῦ;
„ ἐγὼ

(1) Ἐν τοῖς χειρογράφοις οὕτω γράφεται· ἐν δὲ τοῖς τετυπωμένοις γράφεται „ Κύριε ".

(2) Οὕτω γράφεται ἐν τοῖς χειρογράφοις· ἐν δὲ τοῖς τετυπωμένοις γράφεται „ Καθορώντων Σου ".

„ ἐγὼ ἀντὶ σοῦ, Ἀβεσσαλὼμ Υἱέ μου Υἱέ μου"! (β'. Βασιλ. ιή. 33.) Τοῦτο τὸ ἰδίωμα τῆς ἀγάπης ἐφύλαξε διὰ τῶν ἔργων ὁ Δεσπότης Χριστός· ἐπειδὴ γὰρ ἡμεῖς τὰ κατὰ τὴν δημιουργίαν τέκνα του ἐπέσαμεν εἰς τὸν θάνατον διὰ τὴν ἁμαρτίαν καὶ παράβασιν τοῦ Ἀδὰμ, τούτου χάριν ὁ φιλοστοργότατος ἡμῶν Πατὴρ καὶ Κύριος δὲν μᾶς ἀφῆκε παντοτινὰ νὰ κυριευώμεθα ὑπὸ τοῦ θανάτου, ἀλλὰ συμπονέσας τὴν συμφοράν μας, ἔλαβε καθὸ ἄνθρωπος θάνατον, καὶ θάνατον ἄτιμον καὶ σταυρικὸν διὰ τὴν ἀγάπην τὴν ἰδικήν μας, καὶ οὕτω διὰ τῆ θανάτου ἐλύτρωσεν ἡμᾶς ἀπὸ τὸ κράτος καὶ τὴν τυραννίαν τῆ θανάτε.

Ταῦτα λοιπὸν ἰξεύρων ὁ θεῖος Μελῳδὸς, ἐπιστρέφει πρὸς τὸν Κύριον καὶ λέγει· Ὦ φιλανθρωπότατε Δέσποτα, Σὺ ἀποθανὼν ὑπὲρ ἡμῶν κατὰ σάρκα, ἔλυσας τὸ κράτος τοῦ θανάτου· μὲ τὸ νὰ ἦσαι γὰρ ἀθάνατος κατὰ τὴν Θεότητα, δὲν ἐδύνετο ὁ θάνατος νὰ Σὲ κυριεύσῃ, καθὼς ἐκυρίευσε τοὺς ἄλλους φιλοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ ἐλύθη ὑπὸ Σοῦ τὸ κράτος καὶ ἡ τυραννία του· ὅθεν ὁ Κορυφαῖος Πέτρος ἔλεγε πρὸς τοὺς Ἰουδαίους· „Ὃν ὁ „ Θεὸς ἀνέστησε, λύσας τὰς ὠδῖνας τῆ θανάτου· καθότι οὐκ ἦν δυνατὸν κρατεῖσθαι αὐ„ τὸν ὑπ' αὐτῆ". (Πράξ. β'. 24.) Ἐπιφέρει δὲ ὁ Μελῳδὸς ταῦτα· Ἀφ' ἧ Σὺ, φιλάνθρωπε, ἔλυσας τὴν τυραννίδα τοῦ θανάτου, ἐχάρισες εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους τὴν ἀθανασίαν καὶ ζωήν· πάντες γὰρ καὶ αὐτοὶ οἱ ἀσεβεῖς ἔχουν νὰ ἀναστηθοῦν καὶ νὰ ζωοποιηθοῦν, καὶ ἂν ἡ ἀνάστασις ἐκείνων εἶναι εἰς καταδίκην των. Ἀναστηθεὶς λοιπὸν Σὺ, Παντοδύναμε Ἰησοῦ, καὶ ἀπαθανατισθεὶς, ἀπαθανάτισας δὲ καὶ τὴν φύσιν τῶν ἀνθρώπων, ἀνελήφθης μὲ δόξαν εἰς τὸς Οὐρανὸς ἐνώπιον τῶν ἁγίων Σου Μαθητῶν καὶ Ἀποστόλων, οἵ τινες βλέποντές Σε ἀναλαμβανόμενον, ἐπληροφορήθησαν περὶ Σοῦ, καὶ οὕτως ὑπέστρεψαν εἰς Ἱεροσόλυμα χαίροντες.

Τροπάριον.

„ Μακαρία ἡ κοιλία Σου, Παμάμωμε, γέγονε· τὸν γὰρ τὴν κοιλίαν
„ ᾅδου παραδόξως κενώσαντα ἀνερμηνεύτως χωρῆσαι κατηξίωσαι·
„ ὃν ἱκέτευε σῶσαι ἡμᾶς τοὺς ὑμνοῦντάς Σε.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸ Τροπάριον τῦτο ἐρανίζεται ὁ θεῖος Ὑμνογράφος ἀπὸ τὸν Εὐαγγελιστὴν Λουκᾶν· ἱστορεῖ γὰρ αὐτὸς ὅτι μία θεοφιλεστάτη γυνὴ, ἀκούουσα τὸν Κύριον νὰ διδάσκῃ τοὺς λαοὺς μὲ τὴν οὐράνιον καὶ γλυκυτάτην διδασκαλίαν του, τόσον ἐθέλχθη ἡ καρδία της ἀπὸ τὰ χαριτωμένα του λόγια, ὥστε δὲν ἐδυνήθη πλέον νὰ κρατήσῃ τὸν ἑαυτόν της, ἀλλὰ ἐν τῷ Μεταξὺ τῆς διδασκαλίας ἐσήκωσε μίαν μεγάλην φωνὴν καὶ εἶπε· „ Μακαρία ἡ κοιλία ἡ „ βαστάσασά Σε, καὶ μαστοὶ ὃς ἐθήλασας"· ὁ δὲ Κύριος βεβαιόνων τὰ λόγια ταῦτα τῆς γυναικὸς, ἀπεκρίθη· „ Μενοῦνγε" (ἤτοι ἀληθῶς εἶπας ὅτι εἶναι μακαρία ἡ κοιλία ὅπου μὲ ἐβάστασε (1)). Ταῦτα λοιπὸν ἰξεύρων ὁ Μελῳδὸς, ἀποτείνεται πρὸς τὴν Θεοτόκον καὶ λέγει· Ὦ Παμάμωμε, μακαρία καὶ εὐτυχὴς ἔγινεν ἡ κοιλία Σου· ἐπειδὴ Σὺ ἠξιώθης νὰ χωρέσῃς μέσα εἰς αὐτὴν ἐκεῖνον ὅπου εὐκαίρως τὴν κοιλίαν τοῦ Ἅδου· ἀνερμηνεύτως δὲ τοῦτον ἐχώρεσας· ἐπειδὴ οὐδεὶς δύναται νὰ ἑρμηνεύσῃ τὸ τοιοῦτον Μυστήριον. Πῶς γὰρ ὁ

(1) Ὅθεν καὶ ὁ μέγας τῆς Θεσσαλονίκης Γρηγόριος συγκρίνων τὴν γυναῖκα ταύτην μὲ ἡμᾶς, οὕτω λέγει· „ Εἰ γὰρ ἡ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ ἀναγραπτος εὐ„ γνώμων γυνὴ, τῶν σωτηρίων τῆ Κυρίε λόγων προσ„ ολίγον ἀκούσασα, τῇ Μητρὶ τούτου τὸν μακα„ ρισμὸν καὶ τὴν εὐχαριστίαν ἐπάρασα, καὶ ὑψώ„ σασα τὴν φωνὴν αὐτῆς ἐκ τοῦ ὄχλου, καὶ πρὸς „ Χριστὸν εἰποῦσα „ Μακαρία ἡ κοιλία ἡ βαστά„ σασά Σε, καὶ μαστοὶ ὃς ἐθήλασας· ἡμεῖς οἱ πάν„ τα τὰ ῥήματα τῆς αἰωνίου ζωῆς παρ' ἑαυτοῖς ἀνά„ γραπτα ἔχοντες, καὶ μὴ τὰ ῥήματα μόνον, ἀλλὰ „ καὶ θαύματα, καὶ τὰ παθήματα, καὶ τὴν δι' αὐ„ τῶν ἐκ νεκρῶν τῆς ἡμετέρας φύσεως ἔγερσιν, καὶ „ ἀπὸ γῆς εἰς Οὐρανὸν ἀνάληψιν, καὶ τὴν διὰ τοῦ„ των ἐπαγγελμένην ἡμῖν ζωὴν ἀθάνατον καὶ σωτη„ ρίαν ἀμεταποίητον, πῶς οὐκ ἀνυμνήσομεν καὶ μα„ καρίσομεν ἀδιαλείπτως τὴν Μητέρα τοῦ Χορηγοῦ „ τῆς σωτηρίας, καὶ τὸ Δοτῆρος τῆς ζωῆς"; (Λόγῳ β'. εἰς τὰ Εἰσόδια, οὗ ἡ ἀρχὴ „ Ἐκ τοῦ καρ„ που τὸ δένδρον γινώσκεται).

ὁ ἀχώρητος τῷ παντὶ ἐδυνήθη νὰ χωρέσῃ μέσα εἰς κοιλίαν γυναικός; Τοῦτο εἶναι πάντῃ ἀκατάληπτον καὶ ἄῤῥητον ἀπὸ κάθε νοῦν καὶ λόγον τόσον τῶν Ἀγγέλων, ὅσον καὶ τῶν ἀνθρώπων.

Σχῆμα δὲ ἐκ τῶν ἐναντίων μεταχειριζόμενος ὁ Ποιητὴς εἶπεν· Ἡ κοιλία Σε ἐχώρεσεν ἐκεῖνον ὅπου εὐκαίρωσε τὴν κοιλίαν τοῦ Ἅδου μὲ τρόπον παράδοξον· κατελθὼν γὰρ εἰς αὐτὸν ὁ Κύριος μετὰ τῆς Θεοϋποστάτου αὐτοῦ ψυχῆς, ἔδεσε τὸν Διάβολον, καὶ ὕστως ἠλευθέρωσε τὰς ἐκεῖ κατεχομένας ψυχὰς τῶν Δικαίων, καὶ πάντων τῶν εἰς αὐτὸν πιστευσάντων· ὅθεν ἐπληρώθη τὸ ὑπὸ τοῦ Κυρίου εἰρημένον „ Πῶς δύναταί τις εἰσελθεῖν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ „ ἰσχυροῦ, καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ διαρπάσαι, ἐὰν μὴ πρῶτον δήσῃ τὸν ἰσχυρὸν, καὶ τότε „ τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσῃ "; (Ματ. ιβ'. 29.) Οἰκίαν δὲ ὀνομάζει τὸν Ἅδην, καὶ ἰσχυρὸν τὸν Διάβολον. Ἐπιφέρει δὲ ὁ Μελῳδὸς ἱκεσίαν εἰς τὴν Θεοτόκον, καὶ παρακαλεῖ αὐτὴν νὰ δέεται τοῦ Υἱοῦ της διὰ νὰ σώσῃ ἡμᾶς ὅπου ὑμνοῦμεν αὐτὴν τὴν τῶν τοιούτων καλῶν πρόξενον εἰς ἡμᾶς γενομένην· ὁ γὰρ πρὸς τὴν Μητέρα ὕμνος εἰς αὐτὸν διαβαίνει τὸν Υἱὸν, καὶ οἰκεῖος εἰς ἐκεῖνον λογίζεται.

Ὠδὴ έ. Ἐξέστη τὰ σύμπαντα.

„ Νεκρώσας τὸν θάνατον τῷ σῷ θανάτῳ, Κύριε, λαβὼν οὓς ἠγά-
„ πησας, ἀνῆλθες τοῦ Ἐλαιῶνος εἰς Ὄρος ἅγιον, καὶ εἰθὲν ἀνέ-
„ δραμες, Χριστὲ, πρὸς τὸν Σὸν Γεννήτορα, μεφέλῃ ἐποχούμενος.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἐν τῷ Τροπαρίῳ τούτῳ εἰσάγει τὸν Κύριον ὁ Ὑμνογράφος ἰατρεύοντα τὰ ὅμοια μὲ τὰ ὅμοια· λέγει γὰρ πρὸς αὐτόν· Σὺ, Κύριε, ἐνέκρωσας πρότερον τὸν θάνατον ὅπου ἐθανάτωνε τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων διὰ τῆς ἁμαρτίας· ἔχων γὰρ αὐτὸς ὡς κέντρον καὶ κοιτάρι τὴν ἁμαρτίαν, μὲ αὐτὴν ἐκεντοῦσε καὶ ἐθανάτωνε τὰς ταλαιπώρους ἀνθρώπους ὅπου ἔπραττον τὴν ἁμαρτίαν, καὶ οὕτως ἔστελλε τὰ μὲν σώματα αὐτῶν εἰς τὸν τάφον, τὰς δὲ ψυχάς των εἰς τὸν Ἅδην. Ὅθεν τὸν θάνατον τοῦτον καὶ τὸν Ἅδην ὁμοῦ περιπαίζων ὁ μακάριος Παῦλος ὡς ἠφανισμένους, καὶ ὡς καταπατημένους ὑποκάτω εἰς τοὺς πόδας τοῦ Κυρίου, οὕτω γράφει· „ Ποῦ σου θάνατε τὸ κέντρον; ποῦ σου Ἅδη τὸ νῖκος; τὸ δὲ κέν- „ τρον τοῦ θανάτου ἡ ἁμαρτία ". (ά. Κορ. ιέ. 55.) Ἀλλὰ καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος ἐνθουσιῶν ἀλαλάζει κατὰ τοῦ θανάτου καὶ Ἅδου τὸ ἐπινίκιον ἆσμα, μᾶλλον δὲ, κατὰ τοῦ Διαβόλου τοῦ καὶ τὸν θάνατον καὶ τὸν Ἅδην εἰς ἡμᾶς προξενήσαντος· οὕτω γὰρ φησί· „ Καὶ τίς ὁ πρέπων αὐτῷ (τῷ Διαβόλῳ) παρ' ἡμῶν ἐπιτάφιος; Ποῦ σου θάνατε τὸ „ κέντρον; ποῦ σου Ἅδη τὸ νῖκος; τῷ Σταυρῷ βέβλησαι· τῷ Ζωοποιῷ τεθανάτωσαι· ἄ- „ πνους εἶ, νεκρὸς, ἀκίνητος, ἀνενέργητος, καὶ, εἰ τὸ σχῆμα σώζεις ὄφεως, ἐν ὕψει στη- „ λιτευόμενος " (Λόγ. εἰς τὸ Πάσχα).

Μὲ τί δὲ ἐνέκρωσας τὸν θάνατον, Κύριε; Μὲ τὸν ἰδικόν Σου ἀναμάρτητον θάνατον· ἐπειδὴ γὰρ ὁ θάνατος ἐθανάτωνε τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ὡς ἁμαρτωλοὺς μὲ τὸ κέντρον τῆς ἁμαρτίας, Σὲ δὲ ἀναμάρτητον ὄντα ἐθανάτωσε, διὰ τοῦτο ἐνικήθη αὐτὸς ὑπὸ Σοῦ, καὶ διὰ τὸν ἄδικον θάνατον ὅπου ἐπροξένησεν εἰς Σὲ, ἐθανατώθη μᾶλλον αὐτός. Ἐπιφέρει δὲ ὁ Μελῳδός· Ἀφ' οὗ Σὺ, Κύριε, ἐθανάτωσας τὸν θάνατον, ἐπῆρες ἐκείνους ὅπου ἠγάπησας, ἤγουν τοὺς Ἁγίους Σου Ἀποστόλους· „ Καθὼς, ἔλεγεν ὁ Γλυκὺς Ἰησοῦς, ἠγά- „ πησέ με ὁ Πατὴρ, κἀγὼ ἠγάπησα ὑμᾶς " (Ἰω. ιέ. 9.) καὶ οὕτω μαζὶ μὲ αὐτοὺς ἀνέβης εἰς τὸ Ὄρος τῶν Ἐλαιῶν, καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἀνελήφθης εἰς τὸν ἰδικόν Σου Πατέρα μετὰ δόξης ἐπάνω εἰς φωτεινὴν νεφέλην καθήμενος.

Τρο-

Τροπάριον.

„ Ξέμη Σου ἡ Γέμμησις, ξέμη Σου ἡ Ἀμάστασις, ξέμη καὶ φρικτή
„ Σου, Ζωοδότα, ἡ ἐκ τῦ Ὄρους θεία Ἀμάλημψις, ἣμ ἐξεικομίζωμ
„ Ἡλιοὺ, τέθριππος ἀμήρχετο, ἀμυμμῶμ Σε φιλάμθρωπε.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ξένον λέγεται ἕνα πρᾶγμα παράδοξον, τὸ ὁποῖον εἶναι ἔξω τῶν νόμων τῆς φύσεως, καὶ διὰ τῦτο ξενίζει τὸν νοῦν ἐκείνων ὅπου τὸ ἀκούουσιν· οὕτως ὁ Σολομὼν ξένην γεῦσιν ὠνόμασε τὴν ὀρτυγομήτραν ὅπου ἔπεσε μέσα εἰς τὴν παρεμβολὴν τῶν Ἰσραηλιτῶν· „ Ξένην „ γεῦσιν τροφὴν ἡτοίμασας ὀρτυγομήτραν "· (Σοφ. ιε'. 2.) οὕτω ξένον θάνατον ὀνομάζει τὸν ἐν τῇ Ἐρυθρᾷ καταποντισμὸν τῶν Αἰγυπτίων, ὡς μὴ κατὰ τοὺς νόμους τῆς φύσεως γενόμενον· „ Καὶ ὁ μὲν Λαός σου παράδοξον ὁδοιπορίαν περάσῃ, ἐκεῖνοι δὲ (οἱ Αἰ- „ γύπτιοι) ξένον θάνατον εὗρωσι ". (Σοφ. ιθ'. 5.) Ταῦτα λοιπὸν ἡξεύρων ὁ Μελῳδὸς ἐπιστρέφει πρὸς τὸν Κύριον καὶ λέγει· Ὦ φύσει Ζωοδότα Χριστὲ, παράδοξος μὲν καὶ ὑπερφυσικὴ ἐστάθη ἡ ἐκ τῆς Παρθένου ἄσπορος καὶ ἄφθορος γέννησίς σου· παράδοξος καὶ ὑπερφυσικὴ ἐστάθη ἡ ἐκ τοῦ τάφου ἀνάστασίς σου· παράδοξος καὶ φρίκης ἀξία ἐστάθη ἡ ἐκ τοῦ Ὄρους τῶν Ἐλαιῶν γενομένη σήμερον θεία Σου ἀνάλημψις· εἰς τὸν Θεὸν γὰρ τὸν τῶν παραδόξων καὶ ξένων ἔργων Ποιητὴν πρέπουσι τὰ ξένα καὶ παράδοξα θαύματα. Ταύτην δὲ τὴν φρικτήν Σου ἀνάλημψιν ἐπροεικόνιζεν ὁ Προφήτης Ἠλίας, ὁ ὁποῖος ἀνέβη μὲ ἅμαξαν πυρίνην, καὶ μὲ τέσσαρα ἄλογα πύρινα, ὄχι ὅμως εἰς τὸν Οὐρανὸν, ἀλλὰ ὡς εἰς τὸν Οὐρανὸν, ἀνυμνῶν Σὲ τὸν φιλάνθρωπον Κύριον διὰ τῆς τοιαύτης του ἀναβάσεως· „ Καὶ „ ἰδοὺ, φησὶν, ἅρμα πυρὸς καὶ ἵπποι πυρὸς, καὶ διέστειλαν ἀναμέσον ἀμφοτέρων, καὶ ἀ- „ νελήφθη Ἠλιοὺ ἐν συσσεισμῷ ὡς εἰς τὸν Οὐρανόν ". (δ'. Βασιλ. β'. 11.)

Ἔφη δὲ καὶ ὁ μέγας Ἀθανάσιος· „ Σὺ δέ μοι λοιπὸν, ἀγαπητὲ, τῆς λέξεως τὴν ἀκρί- „ βειαν σκόπησον, καὶ μή σε διαλάθῃ συλλαβῆς Γραφικῆς περιουσία καὶ δύναμις· μηδὲ „ τῇ τῆς λέξεως παραδρομῇ τῷ Δεσπότῃ τὸν οἰκέτην νομίσῃς ἰσότιμον· οὐ γὰρ εἰς Οὐ- „ ρανὸν Ἠλίας ἀνέρχεται, οὐδὲ διαδραμὼν τὸ στερέωμα, τοῖς ἐκεῖσε χωρίοις αὐλίζεται· „ ἀλλ' ἄκουσον τί φησὶν ὁ ἀνάγων· „ Ἐν δὲ τῷ ἀνάγειν Κύριον τὸν Ἠλίαν ὡς εἰς τὸν Οὐ- „ ρανόν "· ἰδοὺ μικρὰ λέξις ἔστησε τὸν Ἠλίαν πρὸς τὰ ἄνω φερόμενον· ἀρκεῖ γὰρ τῷ Προ- „ φήτῃ τιμηθῆναι τῷ τύπῳ· πρὸ γὰρ τοῦ Δεσπότου τὸν οἰκέτην Οὐρανὸς οὐχ ὑποδέχε- „ ται· οὐδεὶς γὰρ ἀναβέβηκεν εἰς τὸν Οὐρανὸν, εἰμὴ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁ ὢν ἐν τῷ „ Οὐρανῷ· ἐτηρεῖτο γὰρ τῇ τῶν ἀνθρώπων ἀπαρχῇ διὰ τὸν τῶν ἀνθρώπων Ποιητὴν ὁ Οὐ- „ ρανός. Οὕτω μὲν οὖν τοῖς περὶ τὸν Ἐνὼχ καὶ Ἠλίαν ὁ Θεὸς ἀγαθῇ ἐλπίδι εὔφρανε „ τοὺς ἀνθρώπους, δι' ὧν ἀνθρώποις οὖσι τὸν τοῦ ἀέρος δρόμον ἱππήλατον ἔπλωσε ". (Λόγ. β'. εἰς τὴν Ἀνάλημψιν).

Καὶ ὁ θεῖος Ἐπιφάνιος· „ Καὶ ἀνελήφθη Ἠλίας ἐν συσσεισμῷ ὡς εἰς τὸν Οὐρανόν· „ τὸ δὲ, Ὡς εἰς τὸν Οὐρανὸν, ἀμφίβολον ἔχει τὴν ἔννοιαν· τὸ δὲ, Εἰς τὸν Οὐρανὸν, τραν- „ δείκνυσι τὴν ἀλήθειαν ". Καὶ ὁ Ἱερὸς Θεοφύλακτος· „ Ἠλίας μὲν γὰρ ὡς εἰς Οὐρανόν· „ ὡσανεὶ γὰρ ἐδόκει εἰς Οὐρανὸν ἀναφέρεσθαι· ὁ δὲ Σωτὴρ εἰς τὸν Οὐρανὸν αὐτὸν πρό- „ δρομος πάντων ἀνελήλυθε μετὰ τῆς ἁγίας σαρκὸς αὐτοῦ, ἐμφανισθῆναι τῷ προσώπῳ „ τοῦ Θεοῦ, καὶ σύνεδρον αὐτὴν ἀποδεῖξαι τῷ Πατρὶ " (Ἑρμην. εἰς τὸ κδ'. τῦ Λουκᾶ). Ποῖαι δὲ ἀρεταὶ τὸν Ἠλίαν ἀνήρπασαν; Ἡ προσευχὴ καὶ ἡ ἰσάγγελος παρθενία, κατὰ τὸν ἅγιον Νεῖλον λέγοντα· „ Προσευχὴ τὸν Ἠλίαν θεϊκῇ ἀξίᾳ ἐτίμησεν..... ὅς τις πά- „ σης ἀσκήσεως ἀρχηγὸς γενόμενος, πρῶτος ἡμῖν τὴν σωφροσύνην καὶ τὴν ἰσάγγελον ἀγα- „ μίαν ὑπέδειξε, δι' ἣν περ καὶ πυρίνῳ ἅρματι ἡρπάγη ". Ποῦ δὲ τώρα εἶναι ὁ Ἠλίας; Ὁ μὲν ῥηθεὶς Νεῖλος καὶ ὁ Πτωχοπρόδρομος θέλουσι νὰ εὑρίσκεται εἰς τὸν αἰθέρα, ὅς τις εἶναι ἀνώτερος μὲν τῦ ἀέρος, κατώτερος δὲ τοῦ Οὐρανοῦ· ὁ δὲ Χρυσόστομος θέλει νὰ εὑρίσκεται εἰς τὸν ἐπίγειον Παράδεισον. Εἶπε δὲ καὶ ὁ Θεσσαλονίκης μέγας Γρηγόριος· „ Ὥσ-

„ Ὥσπερ δὲ ἀναστάσεις πρὸ τῆς τοῦ Κυρίου ἀναστάσεως πολλαὶ γεγόνασι (ἑπτὰ δηλ.), „ οὕτω καὶ πολλαὶ ἀναλήψεις πρὸ τῆς αὐτοῦ ἀναλήψεως· καὶ Ἱερεμίαν γὰρ τὸν Προφήτην „ ἀνέλαβε πνεῦμα, καὶ τὸν Ἀββακοὺμ Ἄγγελος (1)· μάλιστα δὲ τῶν ἄλλων ὁ Ἠλίας „ ἅρματι πυρὸς ἀναληφθεὶς ἀναγέγραπται· ἀλλ' οὐδ' οὗτος ὑπερέβη τὴν περίγειον λῆξιν, „ ἀλλ' οἷόν τις μετάθεσις ἦν ἡ ἑκάστου τούτων ἀνάληψις, ἀπὸ γῆς αἴρουσα καὶ τῶν πε- „ ρὶ γῆν οὐκ ἐξάγουσα· καθάπερ καὶ οἱ ἀναστάντες ἐκεῖνοι πάλιν εἰς γῆν ὑπέστρεψαν, „ τελευτήσαντες ἅπαντες " (Λόγ. ά. εἰς τὴν Ἀνάληψιν).

Τροπάριον.

„ Ὁρῶσιν ἐφθέγγοντο τοῖς Ἀποστόλοις Ἄγγελοι· Ἄνδρες Γαλι- „ λαῖοι, τί θαμβεῖσθε τῇ Ἀναλήψει τὸ Ζωοδότου Χριστοῦ; ὅτος ἥξει „ πάλιν ἐπὶ γῆς κρῖναι Κόσμον ἅπαντα ὡς Κριτὴς δικαιότατος.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸ Τροπάριον τοῦτο ἐρανίσθη ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὰς Πράξεις τῶν Ἱερῶν Ἀποστόλων· „ Καὶ ὡς ἀτενίζοντες ἦσαν εἰς τὸν Οὐρανὸν, πορευομένου αὐτοῦ, καὶ ἰδοὺ ἄνδρες δύω πα- „ ρειστήκεισαν αὐτοῖς ἐν ἐσθῆτι λευκῇ, οἳ καὶ εἶπον· Ἄνδρες Γαλιλαῖοι, τί ἑστήκατε „ ἐμβλέποντες εἰς τὸν Οὐρανόν; οὗτος ὁ Ἰησοῦς ὁ ἀναληφθεὶς ἀφ' ὑμῶν εἰς τὸν Οὐρανὸν, „ οὕτως ἐλεύσεται ὃν τρόπον ἐθεάσασθε αὐτὸν πορευόμενον εἰς τὸν Οὐρανόν " (Πράξ. ά. 10.). Λέγει λοιπὸν ὁ Μελῳδὸς ὅτι οἱ δύω Ἄγγελοι ἐκεῖνοι ὅπου ἐφάνησαν ἐν τῇ Ἀνα- λήψει εἰς εἶδος ἀνδρῶν ἐνδεδυμένων μὲ λαμπρὸν φόρεμα, αὐτοὶ ἔλεγον εἰς τοὺς Ἀποστό- λους ὅπου ἀτένιζον (ἤτοι μὲ ὅμμα προσεκτικὸν ἔβλεπον εἰς τὸν Οὐρανόν)· Ὦ Ἄνδρες Γαλιλαῖοι, τί ἀπορεῖτε καὶ θαυμάζετε διὰ τὴν Ἀνάληψιν τοῦ Ζωοδότου Χριστοῦ; αὐτὸς θέλει ἐλθῃ πάλιν εἰς τὴν γῆν ἐν τῇ δευτέρᾳ του παρουσίᾳ μὲ τὸ ἴδιον αὐτὸ σῶμα ὅπου ἀνελήφθη διὰ νὰ κρίνῃ ὅλον τὸν Κόσμον, καὶ διὰ νὰ ἀποδώσῃ εἰς τὸν καθένα κατὰ τὰ ἔργα του, ὡς λέγει ὁ Δαβίδ.

Ἀπορίας δὲ ἄξιον εἶναι, διὰ τί ὁ μὲν Ἡσαΐας ὀνομάζει τὴν Γαλιλαίαν τῶν Ἐθνῶν· „ Γῆ Ζαβουλὼν, καὶ γῆ Νεφθαλεὶμ, ὁδὸν θαλάσσης (κατοικοῦντες δηλ.) πέραν τοῦ Ἰορ- „ δάνου, Γαλιλαία τῶν Ἐθνῶν " · (Ἡσ. Θ'. 1.) οἱ δὲ Ἀπόστολοι ὁ Πέτρος καὶ Ἀνδρέας ὁ ἀδελφός του, ὁμοίως ὁ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης ὁ ἀδελφός του ἐκατοίκουν εἰς τὸν τόπον τῶν Ἐθνικῶν; λέγει γὰρ ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος· „ Ὁ Ἰησοῦς περιπατῶν παρὰ τὴν „ θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας εἶδε δύω ἀδελφοὺς, Σίμωνα τὸν λεγόμενον Πέτρον, καὶ Ἀν- „ δρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ " · (Ματθ. δ'. 18.) καὶ πάλιν· „ Καὶ προβὰς ἐκεῖθεν εἶδεν „ ἄλλους δύω ἀδελφοὺς, Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου, καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ". (Αὐτόθ. 21.)

Εἰς λύσιν λοιπὸν τῆς ἀπορίας ἀποκρινόμεθα ὅτι ναὶ ἡ Γαλιλαία ἐκατοικεῖτο πρότερον ἀπὸ τοὺς Ἐθνικοὺς καὶ μάλιστα ἀπὸ Τυρίους, ἐπειδὴ ὁ Βασιλεὺς Σολομὼν ἐχάρισεν εἴ- κοσι πόλεις ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Γαλιλαίας εἰς τὸν Χιραὰμ Βασιλέα Τύρου τὸν Ἐθνικὸν, ὡς τοῦτο δηλοῦται ἐν κεφ. Θ'. τῆς γ'. τῶν Βασιλειῶν· „ Τότε, φησὶν, ἔδωκεν ὁ Βασι- „ λεὺς τῷ Χιραὰμ εἴκοσι πόλεις ἐν τῇ γῇ τῇ Γαλιλαίᾳ " · φαίνεται δὲ εἰς τὸ πρῶτον κεφ. τῆς Ἰουδὶθ ὅτι ἦτον καὶ ἄνω Γαλιλαία· εἰ δὲ ἦτον ἄνω, φανερὸν ὅτι ἦτον καὶ κάτω, ἀφ' ἧς καὶ ἔλαβε τὸ ὄνομα· Γαλιλαία γὰρ κατακυλιστὴ ἑρμηνεύεται· ὕστερον δὲ ἐκατοι- κήθη ἡ Γαλιλαία καὶ ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους· ὅθεν καὶ οἱ Ἀπόστολοι τοῦ Κυρίου οἱ περισ- σότεροι, εἰς αὐτὴν ἐκατοίκουν· διὸ καὶ Γαλιλαῖοι ἐπονομάζονται. Ἀλλὰ καὶ ἡ τὲ Κυρίου σύλληψις καὶ ἀνατροφὴ καὶ διδασκαλία ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ ἐγένετο· καθότι ἡ Ναζαρὲτ ἐν τῇ

---

(1) Πρόσθες ἐνταῦθα καὶ τὸν Ἐνὼχ· περὶ τούτου γὰρ γέγραπται· „ Καὶ εὐηρέστησεν Ἐνὼχ τῷ „ Θεῷ καὶ οὐχ εὑρίσκετο, ὅτι μετέθηκεν αὐτὸν ὁ „ Θεός " · (Γεν. ε. 24.) ἐν δὲ τῷ νῦν σωζομένῳ Ἑ- βραϊκῷ γράφεται· „ Διότι ἀπέλαβεν αὐτὸν ὁ Θεός ".

τῇ κάτω Γαλιλαίᾳ περιέχεται καὶ ἡ Κανὰ, ἀφ' ἧς ἦτον ὁ Κανανίτης Σίμων καὶ ὁ Ναθαναὴλ καὶ ἡ Βηθσαϊδὰ, ἀφ' ἧς ὁ Πέτρος καὶ Ἀνδρέας καὶ Φίλιππος ἐκατάγοντο. Φοινίκην δὲ τὴν Γαλιλαίαν οἱ Ῥωμαῖοι ἐκάλουν καὶ Συρίαν καὶ Ἰουδαίαν· καὶ ὅρα εἰς τὰ Ἰουδαϊκὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου σελ. ρή. Ὁ δὲ Θεοδώριτος λέγει· „ Γαλιλαίαν δὲ τῶν Ἐθνῶν καλεῖ (ὁ Ἡσαΐας δηλ.), ὡς καὶ ἀλλοφύλων συνοικούντων τοῖς Ἰουδαίοις· διὰ τοῦτο ἐν σκότει πορευομένους καὶ ἐν σκιᾷ θανάτου καὶ χώρᾳ οἰκοῦντας ὀνομάζει τοὺς τῆς χώρας ἐκείνης οἰκήτορας, καὶ τοῦ θείου φωτὸς ὑπισχνεῖται τὴν αἴγλην.

Γλαφυρὰ δὲ εἶναι καὶ ἐκεῖνα ὅπου γράφει ὁ ῥητορικὸς Μακαρίου τοῦ Χρυσοκεφάλου κάλαμος πανηγυρίζοντος εἰς τὴν ἑορτήν· „ Ἄνδρες Γαλιλαῖοι, τί ἑστήκατε βλέποντες εἰς τὸν „ Οὐρανόν; ἀναμιμνήσκουσι τῆς πατρίδος, ἐξ ἧς Προφήτης οὐκ ἐγήγερται τῷ Ἰσραὴλ, ἀλ„ λ' οἱ παμφαεῖς λαμπτῆρες ἐξανέτειλαν τῇ ὑπ' Οὐρανὸν, ὅπως καὶ τὴν ἰδιωτείαν ἣν εἶ„ χον ἐκεῖνοι, καὶ τὴν σοφίαν ἣν ἐλάμβανον καταμαθόντες, σπουδαιότεροι περὶ τὰ προ„ σταχθέντα γένωνται· ὅπως ἐξ ἀδοξούντων περίβλεπτοι, καὶ ἐξ ἀσήμων ἐπιφανεῖς κα„ τέστησαν ἐπιγνόντες, ἔργοις τὴν εὐεργεσίαν ἀμείψωνται, καὶ συμμετριάζωσι μὲν φιλο„ στόργως τοῖς εὐτελέσιν, ἀντέχωνται δὲ μακροθύμως τῶν ἀσθενῶν, καὶ παρηγορῶσι τὺς „ ὀλιγοψύχους, καὶ πρὸς ἅπαντας χρηστεύωνται, μὴ τὰ ὑψηλὰ φρονοῦντες, ἀλλὰ τοῖς τα„ πεινοῖς συναπαγόμενοι. Ἄνδρες Γαλιλαῖοι, οἱ πένητες καὶ ἐκ πενήτων, οἱ εὐτελεῖς καὶ „ ἐξ εὐτελῶν, οἱ ἀποκεκαλυμμένοι καὶ πεφωτισμένοι τῇ δόξῃ τοῦ Χριστοῦ, τί ἑστήκατε „ βλέποντες εἰς τὸν Οὐρανόν; οὗτος ὁ Ἰησοῦς, ὃν ἐθεάσασθε σταυρούμενον· ὃν ἑωράκατε „ ἀνιστάμενον· ὃν βλέπετε νῦν ἀναλαμβανόμενον, οὗτος ἐλεύσεται πάλιν κριτὴς ζώντων „ καὶ νεκρῶν· οὗτος ἦξει πάλιν, ὃν τρόπον ἐθεάσασθε αὐτὸν πορευόμενον εἰς τὸν Οὐρα„ νόν· ἀνελαμβάνετο γὰρ ὡς ἄνθρωπος, καὶ ὡς Κύριος ἐπορεύετο· ἀνεφέρετο ὡς βροτὸς, „ καὶ ὡς Θεὸς ἀνήρχετο· ὡς Βασιλεὺς μετ' εὐφημίας ἀνέβη ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς καὶ ἐ„ ξουσίας, καὶ ὡς Ἀρχιερεὺς εἰς τὰ ἀχειροποίητα ἅγια εἰσῆλθεν· ἐπήρθη, ἐπορεύθη, „ διελήλυθε τοὺς Οὐρανοὺς ὡς Θεὸς καὶ ἄνθρωπος, μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, καὶ εἰ„ σῆλθεν ἐμφανισθῆναι τῷ προσώπῳ τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ ἡμῶν· ὅθεν ὁ Παῦλος ἔλεγεν· „ Οὐκ εἰς χειροποίητα ἅγια εἰσῆλθεν ὁ Χριστὸς ἀντίτυπα τῶν ἀληθινῶν, ἀλλ' εἰς αὐτὸν „ τὸν Οὐρανὸν νῦν ἐμφανισθῆναι τῷ προσώπῳ τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ ἡμῶν ".

Καὶ ὁ μέγας Ἀθανάσιος· „ Ἀτενίζοντες, φησὶν, ἦσαν εἰς τὸν Οὐρανὸν πορευομένου αὐ„ τοῦ· οὐχ ἁπλῶς ὁρῶντες, ἀλλ' ἀτενίζοντες· σύντονον ὄμμα πρὸς τὸ παντέφορον ἐστήρι„ ζον ὄμμα· οὐ τοσοῦτον δὲ, οἶμαι, τὸ βλέμμα, ὅσον ἐρεύνη κατέτεινον τὸ φρόνημα, τίπο„ τε ἆρα, ἐννοοῦντες, τὸ ξένον τοῦτο θεώρημα; αἰθεροβάτης ἡμῶν μετὰ σαρκὸς ὁ Διδά„ σκαλος; λαμπρὰν ὑπὸ πόδας τανύσας ἔχει νεφέλην; φέρει τὴν φέρουσαν γῆθεν φερόμενος; „ ἆρα χωρὶς σώματος πρὸς τὰς ἀσωμάτους Δυνάμεις φοιτᾷ, ἢ μετὰ σαρκός; Ταύτας αὐ„ τῶν τὰς ἐννοίας ὡς Θεὸς ὁ ἀναληφθεὶς ἐγνωκὼς, Ἀγγέλων πέμπει δυάδα τῶν ζητου„ μένων διδάσκαλον, οἳ καὶ παρεστῶτες αὐτοῖς αὐτίκα φθέγγονται λέγοντες· Ἄνδρες „ Γαλιλαῖοι, τί ἑστήκατε ἐμβλέποντες εἰς τὸν Οὐρανόν; οὗτος ὁ Ἰησοῦς ὁ ἀναληφθεὶς „ ἀφ' ὑμῶν εἰς τὸν Οὐρανὸν οὕτως ἐλεύσεται, ὃν τρόπον ἐθεάσασθε αὐτὸν πορευόμενον „ εἰς τὸν Οὐρανόν· οὕτως ἐλεύσεται, ὡς ἀνερχόμενον εἴδετε· οὐκ ἀποτίθεται, φησὶν, ὡς „ ὑμεῖς, ἐν ᾧ ὑπάρχετε σώματι· οὐ γὰρ εἰς χρῆσιν ἔλαβεν, ἀλλ' εἰς ἀπέραντον κτῆσιν „ τὴν σάρκα· οὐ πρὸς καιρὸν σεσωμάτωται, ἀλλ' εἰς ἀεὶ λοιπὸν ὡς οἶδε σεσάρκωται· „ οὐκ ἄλλως ἀνείληπται, ἑτέρως δὲ παρέσεται· ὕτως ἐλεύσεται. Ὥτῳ πῶς; Ὡς ἐκ Μα„ ρίας γεγέννηται· ὡς μεθ' ὑμῶν συνανέστραπται " (Λόγ. ά. εἰς τὴν Ἀνάληψιν).

Διὰ δύω δὲ αἴτια ἐφάνησαν οἱ δύω Ἄγγελοι εἰς τοὺς Ἀποστόλους, ὡς λέγει ὁ Χρυσορρήμων· ἕνα μὲν, διὰ νὰ παρηγορήσουν αὐτοὺς λυπημένους ὄντας διὰ τὸν χωρισμὸν τοῦ Διδασκάλου των· εἰπόντες γὰρ ὅτι μέλλει νὰ ἔλθῃ πάλιν ὁ ἀναληφθεὶς ἀφ' ὑμῶν, ἐπαρηγόρησαν τὴν λύπην των· „ Ἠλγήσατε, φησὶν, ὅτι ἀνελήφθη, ἀλλὰ μηκέτι ἀλγεῖτε, καὶ „ γὰρ ἐλεύσεται πάλιν ". καὶ ἄλλο, διότι μὲ τὸ νὰ ἦναι τὸ διάστημα τοῦ Οὐρανοῦ πάμπολυ καὶ ὑψηλότατον, καὶ ἡ ὄψις τῶν Ἀποστόλων δὲν ἐδύνετο νὰ διαπεράσῃ αὐτὸ, καὶ νὰ ἰδῇ ποῦ ὁ ἀναληφθεὶς ἀπεκατεστάθη, διὰ τοῦτο ἐφάνηκαν εἰς αὐτοὺς οἱ Ἄγγελοι διδάσκοντες τὴν εἰς τὸν Οὐρανὸν ἄνοδον καὶ ἀποκατάστασιν τοῦ Διδασκάλου, καὶ πληροφοροῦντες αὐτούς· „ Ἵνα μὴ νομίσωσιν ὅτι ὡς εἰς τὸν Οὐρανὸν ἀνέβη, ὡς ὁ „ Ἠλίας, ἀλλ' ὅτι εἰς τὸν Οὐρανὸν ἀνέβη, διὰ τοῦτο φασίν· Ὁ ἀναληφθεὶς ἀφ' ἡμῶν εἰς τὸν

„ Οὐρανόν· οὐδὲ γὰρ ἂν ἁπλῶς τοῦτο προσέθηκαν". (Λόγῳ εἰς τὴν Ἀνάληψιν, οὗ ἡ ἀρχὴ „ Καὶ ὅτε Σταυροῦ μνείαν").

Τροπάριον.

„ Παρθένον φυλάξας Σε μετὰ τὸν τόκον ἄφθορον, ἄνεισι Χριστὸς
„ πρὸς τὸν Πατέρα, Θεογεννήτορ, ὃν οὐ κατέλιπεν, εἰ καὶ σάρκα
„ εἴληφεν ἐκ Σοῦ ἔμψυχον διὰ ἔλεος ἄφατον.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Μεγάλο μὲν θαῦμα εἶναι τὸ νὰ συλλάβῃ ἡ πάναγνος Μαριὰμ Παρθένος οὖσα χωρὶς φθορὰν καὶ πεῖραν ἀνδρὸς, ἐπειδὴ τοιοῦτον θαῦμα δὲν ἠκούσθη ἀπὸ τοῦ αἰῶνος· μεγαλήτερον ὅμως θαῦμα εἶναι τὸ νὰ γεννήσῃ ἡ αὐτὴ βρέφος ἔχον τὸν ὄγκον τοῦ σώματος καὶ τῶν τοῦ σώματος μελῶν καὶ μερῶν, ὡς εἶπεν Ἰωάννης ὁ Γεωμέτρης ἐν τῇ ἑορτῇ τῶ Εὐαγγελισμῶ· „ Τὸ μὲν γὰρ μήπω παχυνθέντα τὸν Λόγον, ἀφράστως μὲν, ἀσείστως δὲ τὰ νυμφικὰ εἰσελθεῖν κλεῖθρα καὶ σάρκα λαβεῖν, θαυμαστὸν μὲν καὶ οὐ καταληπτόν· οὕπω δὲ τοσοῦτον, ὅσον μετὰ τοῦ πάχους ὅλου καὶ τοῦ προσλήμματος ἐξελθόντα, τὴν πύλην ἐσφραγισμένην ἀπολιπεῖν, ὥσπερ ἂν εἰ μηδὲ τὴν ἀρχὴν διελθὼν ἦν". καθότι εἰς τοῦτο τὸ θαῦμα περισσότεροι νόμοι τῆς φύσεως διαλύονται παρὰ εἰς ἐκεῖνο. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ θεσπέσιος Ὑμνογράφος, ἀφεὶς τὸ θαῦμα τῆς ἀσπόρου συλλήψεως τῆς Θεοτόκου, περὶ τοῦ θαύματος τῆς ἀφθόρου γεννήσεως αὐτῆς ἀναφέρει ἐνταῦθα, καὶ λέγει πρὸς τὴν Θεοτόκον· Ὁ Θεάνθρωπος Ἰησοῦς Χριστὸς, ὅς τις Σὲ ἐφύλαξε, Θεοτόκε, μετὰ τὴν γέννησίν του ἄφθορον, ἀφ' ἧς ἐτελείωσεν ὅλην τὴν ἔνσαρκόν του οἰκονομίαν, ἀνέβη σήμερον εἰς τὸν ἄναρχόν του Πατέρα, τὸν ὁποῖον, ἂν καὶ ἔλαβεν ἀπὸ Σὲ σάρκα μὲ ψυχὴν καὶ νοῦν διὰ ἔλεος ἀνεκδιήγητον, δὲν ἀφῆκεν ὅμως αὐτόν· καὶ ἐν τοῖς κάτω γὰρ εὑρισκόμενος καθὸ ἄνθρωπος, δὲν ἔλειπεν ἀπὸ τὰ ἄνω καθὸ Θεὸς, ἀλλὰ καὶ ἄνω ἦτον καὶ κάτω ὡς Θεὸς ἀπερίγραπτος καὶ ἀπεριόριστος. Ἀνατρεπτικὸν δὲ εἶναι τὸ Τροπάριον τοῦτο πολλῶν αἱρετικῶν, τοῦ Ἀρείου, ὅς τις ἔλεγεν ὅτι ὁ Κύριος δὲν ἀνέλαβε ψυχὴν ἀνθρωπίνην, ἀντὶ δὲ τῆς ψυχῆς ἐνήργει ὁ Θεὸς Λόγος· τοῦ Ἀπολιναρίου, ὅς τις ἐφλυάρει ὅτι δὲν εἶχε νοῦν ὁ Κύριος, ἀλλ' ἀντὶ νοὸς ἐνήργει ἡ Θεότης· καὶ τῶν Ἀντιδικομαριανιτῶν, οἵτινες ἐβλασφήμων ὅτι μετὰ τὸν ἄφθορον τόκον συνεμίγη ἡ Θεοτόκος μετὰ τοῦ Ἰωσήφ.

Ὠδὴ ϛ'. Τὴν θείαν ταύτην.

„ Ῥαμάτωσαν ἡμῖν ἄνωθεν νεφέλαι εὐφροσύνην αἰώνιον· Χριστὸς
„ νεφέλη γὰρ ὡς Χερουβὶμ ἐποχούμενος, πρὸς τὸν αὐτοῦ Πατέρα ἄνεισι σήμερον.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸ Τροπάριον τοῦτο ἐρανίσθη ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸν Προφήτην Ἡσαΐαν λέγοντα μὲ ὀλίγην παραλλαγήν· „ Εὐφρανθήτω ὁ Οὐρανὸς ἄνωθεν, καὶ αἱ νεφέλαι ῥανάτωσαν δικαιοσύνην" (Ἡσαΐ. μέ. 8.). Μεταχειριζόμενος λοιπὸν τὸ σχῆμα τῆς ῥητορικῆς Συστοιχίας ὁμοῦ καὶ Προσωποποιΐας, λέγει οὕτως ὁ Ὑμνογράφος· Ἂς ῥάνουν εἰς ἡμᾶς ἀπὸ τὴν ἄνωθεν ἀτμοσφαῖραν τὸ ἀέρος αἱ αἰσθηταὶ νεφέλαι εὐφροσύνην παντοτινὴν, ἐπειδὴ ὁ Δεσπότης Χριστὸς εἰς τὴν σημερινήν του Ἀνάληψιν ἐκάθισεν ἐπάνω εἰς νεφέλην φωτεινὴν, ὡς ἐπάνω εἰς Χερουβὶμ, καὶ οὕτως ἐνδόξως ἀνέβη πρὸς τὸν ἰδικόν του Πατέρα· τόσην γὰρ πολλὴν καὶ ὑπερβολικὴν εὐφροσύνην ἐπροξένησεν ἡ Ἀνάληψις τοῦ Κυρίου, ὥστε καὶ αὐταὶ αἱ ἀναίσθητοι νεφέλαι πρέπει νὰ εὐφρανθοῦν, καὶ νὰ εὐφρανθῶν ὄχι μὲ πρόσκαιρον εὐφροσύνην, ἀλλὰ

λὰ μὲ παντοτινήν· καθὼς γὰρ ὁ Κύριος ἔχει νὰ διαμένῃ εἰς τὸς Οὐρανοὺς αἰωνίως (ἐπειδὴ τῆς ἐν Οὐρανοῖς Βασιλείας αὐτῦ οὐκ ἔσται τέλος), οὕτω καὶ αἱ νεφέλαι εὐφραίνονται τὴν αἰώνιον εὐφροσύνην τῆς Ἀναλήψεως τοῦ Κυρίου. Ὅρα καὶ εἰς τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Τροπαρίου τοῦ λέγοντος „ Τῷ ἐπὶ ὤμων Χερουβὶμ “, κατὰ τὴν πρώτην Ὠδὴν τοῦ πρώτου Κανόνος τῆς παρούσης ἑορτῆς.

Τροπάριον.

„ Σαρκὸς φανεὶς ὁμοιώματι, τὰ πρῴην διεστῶτα συμήγαγες εἰς ἕν,
„ Φιλάνθρωπε, καὶ ἀνελήφθης ὁρώντων Σε (1) τῶν Μαθητῶν,
„ Οἰκτίρμον, πρὸς τὰ οὐράνια.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸ Τροπάριον τοῦτο ἐρανίσθη ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸν Ἀπόστολον Παῦλον λέγοντα· „ Ὁ „ Θεὸς τὸν ἑαυτοῦ Υἱὸν πέμψας ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας “. (Ῥωμ. η'. 3.) Ὁμοίωμα δὲ σαρκὸς ὀνομάζει καὶ ὁ Παῦλος καὶ ὁ Μελῳδὸς τὴν ἀληθινὴν φύσιν τῆς ἀνθρωπότητος· ὠνόμασε δὲ ταύτην οὕτω, διότι ἡ Θεοϋπόστατος σὰρξ τοῦ Κυρίου ἦτον ὁμοία μὲν μὲ τὰς σάρκας τῶν ἄλλων ἀνθρώπων τῶν ἁμαρτωλῶν, δὲν εἶχεν ὅμως καὶ ἁμαρτίας, καθὼς ἐκεῖναι· πάσης γὰρ ἁμαρτίας ἦτον ἀνωτέρα καὶ προπατορικῆς καὶ προαιρετικῆς· ὅθεν εἶπεν ὁ Ἀλεξανδρείας Κύριλλος ἐν τῷ κατὰ Ἰουλιανοῦ ιέ. Βιβλίῳ (ἤτοι Λόγῳ)· „ Τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ οὐκ ἦν ἁμαρτίας σῶμα, ἀλλ' ὁμοίωμα σαρκὸς ἁμαρτίας· τὰ „ μὲν γὰρ φυσικὰ πάθη παραδεξάμενος πρὸς βεβαίωσιν τῆς ἀληθινῆς καὶ οὐ κατὰ φαν„ τασίαν ἐνανθρωπήσεως, τὰ ἀπὸ κακίας πάθη, ὅσα τὸ καθαρὸν τῆς ζωῆς ἡμῶν καταρ„ ρυπαίνει, ὡς ἀνάξια τῆς ἀχράντου Θεότητος ἀπώσατο “ (παρὰ τῷ Οἰκυμενίῳ). Καὶ ὁ μέγας δὲ Βασίλειος ἐν τῇ ἐπιστολῇ, ἣν γράφει τοῖς ἐν Σωζοπόλει, τὰ αὐτὰ σχεδὸν λέγει.

Ὁ Ἱερὸς λοιπὸν Ὑμνογράφος, ἀποτείνων τὸν λόγον πρὸς τὸν Κύριον, οὕτω φησίν· Ὦ φιλανθρωπότατε Ἰησοῦ, Σὺ φανεὶς ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναναστραφεὶς μὲ ὁμοίωμα: ἤτοι μὲ φύσιν τῆς ἀνθρωπότητος, ἥνωσας διὰ τῆς ἐνσάρκου Σου οἰκονομίας τὰ πρότερον ὄντα κεχωρισμένα: ἤτοι τοὺς Ἐθνικοὺς καὶ Ἰουδαίους, τὸν Οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, τοὺς Ἀγγέλους καὶ τοὺς ἀνθρώπους· καὶ οὕτως ἀφ' οὗ ἥνωσας αὐτὰ, ἀνελήφθης εἰς τὰ οὐράνια βλεπόντων τῶν Ἱερῶν Ἀποστόλων Σου· „ Βλεπόντων αὐτῶν, ἐπήρθη, καὶ νεφέλη ὑπέλαβεν αὐτὸν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν “ (Λουκ. Πράξ. α'. 9.)· λέγει δὲ καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Γρηγόριος· „ Ὁρώντων τῶν Μαθητῶν ἀνυψώθη, δείξας ὅτι καὶ οἱ ὑπακούσαντες αὐτῷ μετὰ τὸ ἀναστῆναι πρὸς Θεὸν ἀνυψωθήσονται “ (Λόγ. β'. εἰς τὴν Ἀνάλη.).

Τροπάριον.

„ Τί ἐρυθρὰ τὰ ἱμάτια σαρκὸς τοῦ ἐμωθέντος παχύτητι; Ἅγιοι
„ Ἄγγελοι Χριστὸν ὁρῶντες ἐφθέγγοντο. Πάθους τιμίου θεῖα
„ φέρομτα σύμβολα.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Γέγραπται εἰς τὸν Προφήτην Ἡσαΐαν· „ Τίς οὗτος ὁ παραγενόμενος ἐξ Ἐδώμ; ἐρύθη„ μα ἱματίων αὐτοῦ ἐκ Βοσόρ; οὗτος ὡραῖος ἐν στολῇ βίᾳ (ἢ παρ' ἄλλοις βοᾷ) μετὰ „ ἰσχύος· ἐγὼ διαλέγομαι δικαιοσύνην καὶ κρίσιν σωτηρίου. Διὰ τίσου ἐρυθρὰ τὰ ἱμά„ τια,

(1) Ἐν ἄλλοις „ Ὁρώντων Σου “.

„τια καὶ τὰ ἐνδύματά σου ὡς ἀπὸ πατητοῦ ληνοῦ, πλήρη καταπεπατημένης; Ληνὸν „ἐπάτησα μονώτατος, καὶ τῶν Ἐθνῶν οὐκ ἔστιν ἀνὴρ μετ' ἐμοῦ· καὶ κατεπάτησα αὐ„τοὺς ἐν θυμῷ μου, καὶ κατέθλασα αὐτοὺς εἰς γῆν, καὶ κατήγαγον τὸ αἷμα αὐτῶν εἰς „γῆν" (Ἡσ. ξγ'. 1.). Ταῦτα λοιπὸν ἡξεύρων ὁ Ἱερὸς οὗτος Ὑμνογράφος, λέγει ὅτι οἱ Ἅγιοι Ἄγγελοι, βλέποντες τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἀναλαμβανόμενον εἰς τὸν Οὐρανὸν, καὶ φέροντα εἰς τὸ παναγιον σῶμά του τὰ σημεῖα τοῦ τιμίου πάθους του: ἤτοι τὰς πληγὰς τῶν ἥλων ἐν ταῖς ἀχράντοις αὐτοῦ χερσὶ καὶ ποσὶ, καὶ τὴν πληγὴν τῆς πλευρᾶς, τὴν ὁποίαν ἔλαβε μὲ τὴν λόγχην ὑπὸ τοῦ στρατιώτου, ταῦτα βλέποντες, ἔλεγον ἀποροῦντες καὶ θαυμάζοντες· διὰ τί εἶναι ἐρυθρὰ (ἤτοι κόκκινα) τὰ ἱμάτια τοῦ Θεοῦ Λόγου, ὅς τις ἄϋλος ὢν καὶ ἄσαρκος καθ' Θεὸς, ἠνώθη καθ' ἕνωσιν ὑποστατικὴν μὲ τὴν παχύτητα τῆς ἀνθρωπίνης σαρκός; Ἀκατάληπτον τοῦτο εἰς ἡμᾶς καὶ ἀνατανόητον.

Τὸ ἀνωτέρω ῥητὸν τοῦ Ἡσαΐου φέρει καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος εἰς τὸ Πάσχα καὶ λέγει· „Κἂν θαυμάζωσι λέγοντες (οἱ Ἄγγελοι δηλ.) κατὰ τὴν Ἡσαΐου δραματουργίαν· „Τίς οὗτος ὁ παραγενόμενος ἐξ Ἐδὼμ καὶ τῶν γηΐνων; ἢ πῶς ἐρυθρὰ τὰ ἱμάτια τοῦ „ἀναίμου καὶ ἀσωμάτου, ὡς ληνοβάτου καὶ πλήρη ληνὸν πατήσαντος; προβαλοῦ τὸ ὡ„ραῖον τῆς στολῆς τοῦ πεπονθότος σώματος, τῷ πάθει καλλωπισθέντος, καὶ τῇ Θεότη„τι λαμπρυνθέντος, ἧς οὐδὲν ἐρασμιώτερον οὐδὲ ὡραιότερον". Ταῦτα δὲ ἑρμηνεύων ὁ τοῦ Θεολόγου σχολιαστὴς Νικήτας, οὕτω λέγει· „Μὲ τὰ σημάδια τοῦ πάθους ἀναβαί„νων ὁ Κύριος εἰς τὰ οὐράνια, ἐπροξένει εἰς τὰς ἄνω Δυνάμεις ἕνα θαῦμα παράδοξον „καὶ ἀσυνείθιστον· ὅθεν οἱ Ἄγγελοι βλέποντες τὸν Κύριον ἀναβαίνοντα, ἐθαύμαζον διὰ „τοῦτο καὶ ἀπορητικῶς ἔλεγον· Ποῖος εἶναι τοῦτος ὅπου ἔρχεται ἀπὸ Ἐδὼμ (ἤτοι ἀ„πὸ τὰ γήϊνα), καὶ τοῦ ὁποίου τῶν φορεμάτων τὸ κοκκινάδι εἶναι ἀπὸ Βοσόρ; (τὸ δὲ „Βοσὸρ σαρκὸς ἑρμηνεύεται· ὁ δὲ Βαρῖνος λέγει ὅτι τὸ, Βοσὸρ ἀπὸ κόκκου, ταὐτὸν εἰ„πεῖν ἀπὸ κοκκίνου βεβαμμένον ἐστὶν ἱμάτιον) Ὥστε στολὴ καὶ φόρεμα τοῦ Κυρίου „εἶναι ἡ ἀνθρωπότης αὐτοῦ· ἐρύθημα δὲ καὶ κοκκινάδι αὐτῆς εἶναι τὸ χρῶμα τοῦ πα„ναγίου αἵματος, τὸ ὁποῖον ἐρρύευσεν ἀπὸ τὴν ἄχραντον πλευρὰν, καὶ ἀπὸ τὰς ἁγίας „χεῖρας καὶ πόδας του· ἐκαλλωπίσθη δὲ τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου μὲ τὸ πάθος καὶ μὲ τὸ „χρῶμα τοῦ παναγίου αἵματος· διὰ τοῦτο ὁ Ἡσαΐας ἐπιφέρει „Ὡραῖος ἐν στολῇ" (ἤτοι ἐν τῷ ἱματίῳ τῆς ἀνθρωπότητος). (1)

Ἐπει-

(1) Σημειώμεν ἐνταῦθα τὰ κυριώτερα αἴτια, διὰ τὰ ὁποῖα ἔλαβεν ὁ Κύριος εἰς τὸ ἄχραντον σῶμά του τὰς τρύπας τῶν ἥλων καὶ τῆς λόγχης, καὶ δὲν ἐθεράπευσεν αὐτὰς μετὰ τὴν ἀνάστασιν, ἀλλὰ ἄφηκεν αὐτὰς ἀνοικτάς. Πρῶτον λοιπὸν ἄφηκεν αὐτὰς ἀνοικτὰς διὰ καλλωπισμὸν περισσότερον καὶ ὡραιότητα καὶ δόξαν τοῦ σώματός του· ὅθεν γράφει ὁ Θεσσαλονίκης Γρηγόριος εἰς τὴν καινὴν Κυριακὴν τοῦτο τὸ ὡραῖον παράδειγμα· „Καθὼς ἐκεῖνοι ὅπου οἰκοδομῶ„σιν οἶκον, καὶ ἀφίνουσι θύρας καὶ παράθυρα εἰς „αὐτὸν, φαίνονται μὲν ὅτι διαφθείρουσι τοὺς τοί„χους τοῦ οἴκου, τῇ δὲ ἀληθείᾳ καλλωπίζουν τὸν „οἶκον ἐκεῖνον, καὶ φωτεινὸν αὐτὸν κατασκευάζει, „διότι ἐμβαίνουν τὸ φῶς τοῦ ἡλίου ἀπὸ τὰς θύρας „καὶ τὰ παράθυρα, φωτίζει ὅλον τὸν οἶκον, καὶ „λαμπρὸν αὐτὸν δείκνυσι· τοιουτοτρόπως καὶ τὸ ἄ„φθαρτον σῶμα τοῦ Κυρίου, ἔχον τὰς τρύπας τῶν „ἥλων καὶ τῆς λόγχης, φαίνεται μὲν ὡς ἐλλιπὲς „καὶ ἐφθαρμένον, τῇ δὲ ἀληθείᾳ ἐνδοξότερόν ἐστι καὶ „λαμπρότερον· ἐπειδὴ διὰ μέσου τῶν τρυπῶν ἐκεί„νων ὡς διὰ παραθυρίων λαμβάνει εἰς τὸν ἑαυ„τόν του τὸ φῶς τῆς καθ' ὑπόστασιν αὐτῷ ἡνωμέ„νης Θεότητος πλουσιώτατον καὶ λαμπρότατον, καὶ „τρόπον τινὰ πέντε ὁλοφώτους ἡλίους πηγάζει ἐξ „ἐκείνων, καὶ οὕτω πενταπλασιάζει τὸ ἰδικόν του „φῶς καὶ τὴν δόξαν".

Δεύτερον, ἄφηκεν ἀνοικτὰς τὰς τρύπας τῶν ἥλων καὶ τῆς λόγχης διὰ νὰ ψηλαφήσῃ αὐτὰς ὁ Θωμᾶς, καὶ ἐκ τῆς ψηλαφήσεως θεολογήσῃ τὸν ἀναστάντα, ὅτι Θεός ἐστι καὶ ἄνθρωπος, καὶ τὴν ἀνάστασιν τούτου βεβαίαν ἀποδείξῃ τῷ Κόσμῳ. Τρίτον, ἄφηκεν ἀνοικτὰς τὰς τρύπας διὰ νὰ παραστήσῃ τὴν ὑπερβάλλουσαν καὶ ἀῤῥήτον ἀγάπην ὅπου ἐδείξεν εἰς ἡμᾶς ὁ Θεὸς, ὅς τις ὄχι μόνον δι' ἡμᾶς προσηλώθη ἐν τῷ Σταυρῷ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας, καὶ ἐλογχεύθη εἰς τὴν πλευρὰν, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἔχει ἐν τῷ σώματί του τὰ σημεῖα τῶν πληγῶν· καὶ ὄχι μόνον δὲν ἐπαισχύνεται, ἀλλὰ φαίνεται ὅτι καὶ καυχᾶται δι' αὐτά· ὅθεν ἂν τὸν ἐρωτήσῃ τινὰς μὲ τὸν Ζαχαρίαν „Τί αἱ πληγαὶ αὗ„ται ἀναμέσον τῶν χειρῶν Σου;" θέλει ἀποκριθῇ „Ἃς ἐπλήγην ἐν τῷ οἴκῳ τῷ ἀγαπητῷ μου" (Ζαχ. ιγ'. 6.).

Τέταρτον, ἄφηκε τὰς τρύπας ἀνοικτὰς διὰ νὰ καταφεύγωμεν εἰς αὐτὰς ἐν καιρῷ πειρασμοῦ, καὶ νὰ σκεπαζώμεθα· καὶ καθὼς ὅταν ἡ περιστερὰ διώκεται ἀπὸ τὸ γεράκι εἰς ἄλλον τόπον δὲν καταφεύγει, παρὰ εἰς τὴν τρύπαν καὶ φωλεάν της, καὶ ἐκεῖ

Ἔπειτα ὁ Προφήτης εἰσάγει τὸν Χριστὸν νὰ ἀποκρίνεται ταῦτα· „ Ἐγὼ διαλέγομαι δι-
„ καιοσύνην καὶ κρίσιν σωτηρίου “· δικαιοσύνην δὲ τὸ Εὐαγγελικὸν ὀνομάζει κήρυγμα, ἐ-
πειδὴ αὐτὸ ἐδικαίωσε τὴν ὑπ' Οὐρανόν. Ἀφ' οὗ δὲ ταῦτα εἶπεν ὁ Χριστὸς, πάλιν ἐρω-
τῶσιν αὐτὸν οἱ Ἄγγελοι καὶ λέγουν· διὰ τί εἶναι κόκκινα τὰ φορέματά Σου, καὶ τὰ ἐν-
δύματά Σου εἶναι κοκκινισμένα ὡς ἀπὸ χρῶμα ληνοῦ πατημένης; κοκκινισμένη γὰρ ἐφαί-
νετο ἡ σάρκα τοῦ Κυρίου καὶ χρωματισμένη ὡς ἀπὸ νέον κρασί· ὁ δὲ Χριστὸς πάλιν ἀ-
ποκρίνεται πρὸς τοὺς ἐρωτῶντας Ἀγγέλους· Ἐγὼ ἐπάτησα μόνος ληνὸν, καὶ κανένας ἀπὸ
τοὺς Ἐθνικοὺς δὲν ἦτον μαζίμου: ἤτοι κανένας δὲν ἐσυμπολέμησε μὲ ἐμὲ, ὅταν ἐγὼ ἔ-
πασχον, ἀλλὰ μόνος ἐπάτησα τὴν τοῦ Διαβόλου δύναμιν ὡς ληνὸν σταφυλίων, καὶ τοὺς
ἀπειθεῖς Ἰουδαίους συνέθλασα. Ταύτας δὲ τὰς παρὰ τοῦ Ἡσαΐου ἀναφερομένας ἐρωτή-
σεις καὶ ἀποκρίσεις δραματουργίαν ὠνόμασεν ὁ Θεολόγος, ὄχι διὰ τὴν ψευδῆ αὐτῶν πλα-
σματολογίαν ἔτω λέγων αὐτὴν (τοιαῦτα γὰρ ψευδῆ καὶ ἐπίπλαστα εἶναι τὰ δράματα),
ἀλλὰ διὰ τὸν προσωπικὸν καὶ κατ' ἐρωταπόκρισιν σχηματισμὸν τοῦ συγγραφικοῦ λόγου·
ἄλλοι μὲν γὰρ ἀπὸ τοὺς Ἀγγέλους εἰσάγονται ἐρωτῶντες, ἄλλοι δὲ ἐρωτώμενοι. Ἐὰν
λοιπὸν (λέγει ὁ Θεολόγος) ἐρωτῶσιν οἱ Ἄγγελοι, ποῖος εἶναι οὗτος ὁ ἐρχόμενος ἀπὸ τὴν
γῆν; ἢ πῶς εἶναι κόκκινα τὰ φορέματα τοῦ ἀσωμάτου καὶ αἷμα μὴ ἔχοντος καθ' Θεοῦ;
ἐὰν, λέγω, ταῦτα σὲ ἐρωτῶσι, προβαλοῦ (ἤγουν ἀποκρίθητι) ὅτι ὡραία εἶναι ἡ στολὴ
τοῦ Κυρίου: ἤτοι τὸ παθὸν αὐτοῦ σῶμα τόσον διὰ τὸ πάθος ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐδοξάσθη,
ὅσον καὶ διὰ τὴν Θεότητα ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐλαμπρύνθη· τῆς γὰρ Θεότητος κανένα ἄλλο
δὲν εὑρίσκεται ὡραιότερον.

Ἔφη δὲ καὶ Μακάριος ὁ Χρυσοκέφαλος· „ Ὁρᾷς πανήγυριν Οὐράνιον; ὁρᾷς θάμβος ὑπε-
„ ρουράνιον; ἀλλήλαις αἱ Δυνάμεις μυσταγωγοῦσι, καὶ τὰ κάτω τοῖς ἄνω συναγάλλεται·
„ ἐξεπλάγησαν οἱ ἐν τῇ γῇ διὰ τὴν Θεότητα καὶ ἔλεγον· Τίς ἐστιν οὗτος, ὅτι καὶ ἡ
„ θάλασσα καὶ οἱ ἄνεμοι ὑπακούουσιν αὐτῷ; κατεπλάγησαν οἱ ἐν Οὐρανῷ διὰ τὴν ἀν-
„ θρωπότητα, καὶ ἔκραζον· Τίς ἐστιν οὗτος ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης ὁ παραγενόμενος ἐξ
„ Ἐδὼμ καὶ τῶν γηΐνων; πῶς ἐθέωσε τὸ πρόσλημμα; πῶς ἐλάμπρυνε τὴν νικηφόρον σάρ-
„ κα; πῶς ὕψωσεν εἰς Οὐρανοὺς τὸ γήϊνον σῶμα; πῶς ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρικοῦ θρόνου τὴν
„ φύσιν ἐκάθισε τὴν ἔκπτωτον; ὦ βάθους πλούτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως Θεοῦ “! Καὶ
ὁ Θεοδώριτος δὲ ἑρμηνεύων τὸ ἀνωτέρω λόγιον τοῦ Ἡσαΐου οὕτω φησί· „ Σχηματίζει τὸν
„ λόγον εἰς ἐρώτησιν ὁ Προφήτης, μηνύει δὲ, ὡς οἶμαι, τὴν εἰς Οὐρανοὺς ἄνοδον τοῦ Δε-
„ σπότου, ἧς καὶ τὸ ψαλμικὸν μέμνηται σχῆμα· καὶ γὰρ ἐκεῖ ὁμοίως ἐρωτῶσί τινες·
„ Τίς ἐστιν οὗτος ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης; οὐκ ἐπειδὴ ἠγνόουν αἱ ἐπουράνιοι Δυνάμεις τὸν
„ ἀνιόντα, ἀλλὰ διὰ τῆς ἐρωτήσεως καὶ ἀποκρίσεως ἡμᾶς ἀκριβέστερον ἐκπαιδεύουσαι τοῦ
„ ἀναληφθέντος τὴν φύσιν· ἔτω καὶ ἐνταῦθα πυνθάνονταί τινες· Τίς ἔτος ὁ παραγενόμε-
„ νος ἐξ Ἐδώμ; „ Ἐγὼ διαλέγομαι δικαιοσύνην “ τοῖς θαυμάζουσιν αὐτοῦ τὸ κάλλος
„ ταύτην δέδωκε τὴν ἀπόκρισιν· ἐγὼ, φησὶ, διδάξω ὑμᾶς τῆς δικαίως γινομένης σωτηρίας
„ τὸν τρόπον. Στολὴν δὲ αὐτοῦ καὶ ἱμάτιον τὴν ἀνθρωπότητα προσαγορεύει· ληνὸν δὲ ὁ-
„ νο-

ἐκεῖ διασώζεται· τοιουτοτρόπως καὶ ὅταν ἡ ψυχὴ διώκεται ἀπὸ τὸ νοητὸν γεράκι τὸν Διάβολον εἰς ἄλλο δὲν καταφεύγει παρὰ εἰς τὰς τρύπας τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν καὶ τῆς πλευρᾶς τοῦ Κυρίου, καὶ ἐκεῖ σκεπαζομένη, διασώζεται ἀπὸ τὸν θάνατον· ὅθεν ἐν τῷ Ἄσματι εἰσάγεται ὁ Νυμφίος λέγων πρὸς τὴν Νύμφην· „ Σὺ περιστεράμου ἐν σκέπῃ τῆς πέ-
„ τρας “· (Ἄσμ. β'. 14.) ὅπου πέτρα μὲν νοεῖται ὁ Χριστὸς, σκέπη δὲ τούτου εἶναι αἱ τρύπαι τῶν πληγῶν.

Πέμπτον, ἀφῆκε τὰς τρύπας ἀνοικτὰς διὰ νὰ ἰδοῦν αὐτὰς οἱ Ἰουδαῖοι ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως· καθὼς εἶναι γεγραμμένον εἰς τὸν Ζαχαρίαν καὶ εἰς τὸν Ἰωάννην „ Ὄψονται εἰς ὃν ἐξεκέντη-
„ σαν “· (Ζαχ. ιβ'. 10. Ἰωάν. 19. 37.) καὶ ἐν τῇ Ἀποκαλύψει γέγραπται „ Καὶ ὄψεται αὐτὸν πᾶς
„ ὀφθαλμὸς, καὶ οἵτινες αὐτὸν ἐξεκέντησαν “. (Ἀποκαλ. ά. 7.) Καὶ ἀφίνω νὰ λέγω ὅτι καὶ ὁ Προφήτης Μωϋσῆς εἰς τὴν ὀπὴν τῆς πέτρας σκεπασθεὶς (ἤτοι εἰς τὴν ἀνεωγμένην τρύπαν τῆς πέτρας: ἤτοι τῆς πλευρᾶς τοῦ Κυρίου) ἠξιώθη νὰ ἰδῇ Θεοῦ τὰ ὀπίσθια, εἴτε τοὺς λόγους τῆς δημιουργίας, εἴτε τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας· „ Θήσωσε, φησὶν, εἰς ὀπὴν
„ τῆς πέτρας “. (Ἔξοδ. λγ'. 22.)

Ἀρά γε καὶ μετὰ τὴν κρίσιν ἐχει νὰ φυλάττῃ ὁ Κύριος εἰς τὸ σῶμά του ἀνοικτὰς τὰς τρύπας τῶν ἥλων καὶ τῆς λόγχης; Ἀποκρίνεται Νικόλαος ὁ Καβάσιλας ἐν ἑνὶ λόγῳ ἐκ τῶν πέντε περὶ τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς· „ Ναὶ, ἐχει νὰ τὰς ἀφήσῃ ἀνοι-
„ κτὰς διὰ νὰ δείχνῃ εἰς αἰῶνας αἰώνων πόσον ἠγά-
„ πησε τοὺς ἀνθρώπους “.

„ νομάζει τὴν πολεμίων κατάλυσιν· καθάπερ γὰρ ἐν τοῖς λιμνοῖς ἅπαντες οἱ βότρυες ἀπο-
„ θλίβονται, οὕτω καὶ τὸν Διάβολον καὶ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν φάλαγγα παντελῶς ὁ Δε-
„ σπότης κατέλυσε. Διδάσκει τοίνυν τοὺς ἐρομένους ὅπερ μαθεῖν ἠβουλήθησαν ".

Τροπάριον.

„ Ὑμνοῦμεν, Κόρη, τὴν Σύλληψιν, ὑμνῳδέμ Σου τὴν ἄῤῥητον Γέν-
„ νησιν, δι' ἧς ἐῤῥύσθημεν καταφθορᾶς καὶ κακώσεως καὶ ζοφε-
„ ρᾶς τοῦ Ἅδου, ἁγνὴ, καθείρξεως.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὕμνος εἶναι ὄχι μόνον ἡ διὰ λόγου καὶ στόματος δοξολογία, ἀλλὰ καὶ ἡ διὰ τοῦ νοὸς θεωρία καὶ μνήμη, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν Ἰωάννην· ὅθεν ἐδῶ ὁ Ἱερὸς Ὑμνογράφος λέγων ὅτι ἡμεῖς οἱ ὀρθόδοξοι Χριστιανοὶ ὑμνοῦμεν, ὦ Παρθένε, τὴν ἰδικήν Σου ἄσπορον σύλληψιν, ὑμνοῦμεν καὶ τὴν ἰδικήν Σου ἄῤῥητον καὶ ἄφθορον γέννησιν, ὕμνον ἐννοεῖ ὄχι μόνον τὴν διὰ λόγου καὶ στόματος δοξολογίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν διὰ τοῦ νοὸς θεωρίαν καὶ μνήμην τῶν τοιούτων Μυστηρίων· ἐπειδὴ διὰ μέσου αὐτῶν τῶν δύω, τῆς ἐκ Παρθένου, λέγω, ἀσπόρου συλλήψεως καὶ τῆς ἀφθόρου γεννήσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου ἐλυτρώθημεν ἀπὸ τὴν καταφθορὰν καὶ κάκωσιν καὶ τὴν σκοτεινὴν τοῦ Ἅδου φυλακήν. Καὶ κάκωσιν μὲν ὀνομάζει τὰς ἐν τῇ ζωῇ ἀκολουθούσας εἰς ἡμᾶς κακοπαθείας καὶ θλίψεις· καταφθορὰν δὲ τὴν μετὰ θάνατον ἀκολουθοῦσαν ἐν τῷ τάφῳ διάλυσιν τῶν σαρκῶν καὶ ὀστέων τῶν σωμάτων μας· ζοφερὰν δὲ κάθειρξιν τοῦ Ἅδου τὴν ἐν τῷ Ἅδῃ φυλακὴν τῶν ψυχῶν μας· ὥστε διὰ τῆς συλλήψεως καὶ γεννήσεως τῆς Θεοτόκου καὶ ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ εὐεργετήθημεν καὶ ἐν τῷ θανάτῳ καὶ ἐν τῷ Ἅδῃ, καὶ σωματικῶς καὶ ψυχικῶς, καὶ προσκαίρως καὶ αἰωνίως. Ἄῤῥητον δὲ εἶπε τὴν γέννησιν τῆς Θεοτόκου· διότι εἶναι ἀκατάληπτος ὁ τρόπος, μὲ τὸν ὁποῖον ἡ Κυρία Θεοτόκος ἐγέννησε τὸν Θεὸν Λόγον· „ Τίς γὰρ δυνάμει θαρ-
„ ρῶν λογικῆς ἀποδείξεως (εἶναι λόγια τοῦ Θεοφόρου Μαξίμου) ἐξειπεῖν δύναται, πῶς
„ Θεοῦ Λόγου γίνεται σύλληψις; πῶς γέννησις σαρκὸς ἄνευ σπορᾶς; πῶς γέννησις ἄνευ
„ φθορᾶς; πῶς Μήτηρ ἡ μετὰ τόκον διαμείνασα Παρθένος; " (Κεφ. ιγ'. τῆς Γ'. ἑκατοντάδ. τῶν Θεολογικῶν).

Ὠδὴ ζ'. Οὐκ ἐλάτρευσαν.

„ Φωτεινή Σε φῶς ὑπάρχοντα ὑπέλαβε μεφέλη, Κύριε, ἀπὸ τῆς
„ γῆς ὑπὲρ μοῦν ἀναλαμβανόμενον, καὶ ἐπουράνιοι δῆμοι ἤνεσαν
„ σὺν Ἀποστόλοις λέγοντες· Ὁ Θεὸς εὐλογητὸς εἶ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸ Τροπάριον τοῦτο ἐρανίσθη ἀπὸ τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων· ἐκεῖ γὰρ γράφεται „ Βλεπόντων αὐτῶν (τῶν Ἀποστόλων), ἐπήρθη (ὁ Κύριος), καὶ νεφέλη ὑπέλαβεν αὐτὸν
„ ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν " (Πράξ. ά. 9.). Ἐπιστρέφων λοιπὸν ὁ Ἱερὸς Ὑμνογράφος πρὸς τὸν Κύριον, λέγει· Ὦ Θεάνθρωπε Ἰησοῦ Χριστέ, ἡ φωτεινὴ νεφέλη Σὲ ὑπέλαβεν: ἤτοι Σὲ ἐσήκωσεν ὑποκάτωθεν. Καὶ διὰ τί φωτεινή; Διότι καὶ Σὺ φῶς ὑπάρχεις, μᾶλλον δὲ, φῶς αὐτοφυὲς καὶ φωτὸς πηγὴ καὶ πάντων τῶν φώτων Ποιητής, τόσον τῶν αἰσθητῶν, ἡλίου, λέγω, καὶ σελήνης καὶ ἄστρων, ὅσον καὶ τῶν νοητῶν, τῶν Ἀγγέλων καὶ τῶν ἀνθρώπων· ἐπειδὴ, κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον „ Δεύτερον φῶς Ἄγγελος, καὶ τρί-
„ τον φῶς ἄνθρωπος " (Λόγ. εἰς τὸ Βάπτισμα). Πότε δὲ ἡ φωτεινὴ νεφέλη Σὲ ἐσήκωσεν; Ὅταν Σὺ ἀνελήφθης ἀπὸ τὴν γῆν εἰς τὸν Οὐρανὸν ἔξω ἀπὸ κάθε νοῦν καὶ διάνοιαν·

νοιαν· οὐδεὶς γὰρ δύναται ἐννοῆσαι τίνι τρόπῳ ἔγινεν ἡ ἀνάληψίς Σου. Ὅταν δὲ ἡ φωτεινὴ νεφέλη Σὲ ἐσήκωσεν ἀπὸ τὴν γῆν, τότε καὶ οἱ ἐπουράνιοι δῆμοι τῶν Ἀγγέλων, καὶ οἱ κάτωθεν ὄντες Ἀπόστολοι ὕμνησαν καὶ ἐδόξασάν Σε λέγοντες· Σὺ εἶσαι εὐλογητὸς καὶ δεδοξασμένος εἰς τοὺς αἰῶνας καθὸ Θεός· εἰ γὰρ καὶ ἄνθρωπος ἦσουν ἀληθινὸς ὁ ἀναλαμβανόμενος, ἀλλὰ ἦσουν ἐνταυτῷ καὶ Θεὸς ἀληθής. Τὸ δὲ „ Εὐλογητὸς εἶ " εἶναι λόγιον χαρακτηριστικὸν τῆς Ζ'. Ὠδῆς. Ὅρα καὶ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Τροπαρίου τοῦ λέγοντος „ Ἀσωμεν πάντες λαοὶ τῷ ἐπὶ ὤμων Χερουβὶμ " ἐν τῇ πρώτῃ Ὠδῇ τοῦ πρώτου Κανόνος τῆς Ἀναλήψεως.

Τροπάριον.

„ Χεῖρας ἅπαντες γηθόμενοι κροτήσωμεν τῇ Ἀναλήψει Χριστοῦ,
„ καὶ ἀλαλάξωμεν· Ἀνέβη ὁ Κύριος ἐν φωνῇ σάλπιγγος, καὶ ἐκά-
„ θισεν ἐκ δεξιῶν ὡς σύνθρονος τοῦ Πατρὸς εἰς τοὺς αἰῶνας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Γέγραπται ἐν μς'. Ψαλμῷ „ Πάντα τὰ Ἔθνη κροτήσατε χεῖρας· ἀλαλάξατε τῷ Θεῷ „ ἐν φωνῇ ἀγαλλιάσεως ". Τοῦτο λοιπὸν ἐρανισθεὶς ὁ Ἱερὸς Ἰωσὴφ, παρακινεῖ ὅλους τοὺς ὀρθοδόξους λαοὺς εἰς τὸ νὰ χαίρουν καὶ νὰ κροτοῦσι τὰς χεῖρας των· ὅταν γὰρ ἡ χαρὰ ἦναι ὑπερβολικὴ ἐν τῇ καρδίᾳ, τότε κάμνει τὸν χαίροντα καὶ νὰ κροτῇ τὰς χεῖρας, καὶ νὰ ἀλαλάζῃ, ἀλλὰ καὶ νὰ χορεύῃ, ἐκχεομένης τρόπον τινὰ τῆς χαρᾶς ἀπὸ τὴν καρδίαν εἰς τὰ ἔξω μέλη τοῦ σώματος, καὶ δι' ἐκείνων φαινομένης· ὅθεν κατὰ τὸν Ζυγαδινὸν ὁ κρότος καὶ τὸ κτύπημα τῶν χειρῶν εἶναι σημεῖον ὑπερβολικῆς χαρᾶς· διὸ καὶ ἀπὸ τὸ σημεῖον φανερόνει ἐδῶ ὁ Δαβὶδ τὸ σημαινόμενον: ἤτοι τὴν χαρὰν τῆς ψυχῆς. Ἂς κροτήσωμεν, λέγει, ὅλοι οἱ πιστοὶ τὰ χέριά μας χαίροντες καὶ εὐφραινόμενοι διὰ τὴν ἔνδοξον Ἀνάληψιν τοῦ Κυρίου. Κροτήσωμεν δὲ αὐτὰς, πράττοντες τὰς ἐντολὰς τοῦ Κυρίου καὶ ἐργαζόμενοι τὰς ἀρετάς· ἐπειδὴ ἡ χεὶρ τὴν πρᾶξιν καὶ τὸ ἔργον δηλοῖ· καθότι κάθε πρᾶξις καὶ ἔργον ὡς ἐπιτοπλεῖστον διὰ τῶν χειρῶν ἐνεργεῖται· ὅθεν καὶ ὁ Χρυσόστομος εἶπεν. „ Προστάζει ὁ Δαβὶδ ὄχι νὰ κτυποῦμεν τὰς χεῖρας αἰσθητῶς καὶ σωματικῶς, ἀλλὰ „ νὰ χαίρωμεν ψυχικῶς καὶ πνευματικῶς ". Καὶ ἄλλος δὲ ἐξηγητὴς παρὰ τῇ Σειρᾷ τοῦ Νικήτα λέγει· „ Τὸ „ Κροτήσατε χεῖρας " ἀντὶ τοῦ πράξεις ἀγαθὰς ἐπιτηδεύσατε, καὶ „ ἀρεταῖς ἀρετὰς συναψαντες κρότον ποιήσατε, τουτέστι συμφωνίαν τῶν πρακτικῶν δυνάμεων ἀποτελέσατε ". Ἂς κροτήσωμεν δὲ τὰς χεῖρας φωνάζοντες τὸν ἐπινίκιον ὕμνον εἰς τὸν ἀναληφθέντα νικητὴν Χριστὸν, καὶ λέγοντες ἐκεῖνο τὸ τοῦ Δαβίδ· „ Ὁ Κύριος ἀνέβη εἰς „ τοὺς Οὐρανοὺς μὲ φωνὴν σάλπιγγος, καὶ ἐκάθισεν εἰς τὰ δεξιὰ τῦ Πατρὸς, ὡς σύνθρονος τούτου καὶ ὁμοούσιος καθὸ Θεός ". Ὅρα καὶ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ „ Βοᾷ ἐμφανέστατα „ ψάλλων Δαβὶδ ὁ Θεόπνευστος " ἐν τῇ πρώτῃ Ὠδῇ τοῦ Κανόνος τούτου, ὅπου θέλεις εὑρῃ ἑρμηνευόμενον τὸ „ Ἀνέβη ὁ Θεὸς ἐν ἀλαλαγμῷ ".

Τροπάριον.

„ Ψάλλωμ πάλαι Μωϋσῆς ὁ μέγας ἔκραζε· Προσκυμησάτωσαμ (1)
„ ἀμερχομέμῳ Χριστῷ οὐράμιοι Ἄγγελοι ὡς τοῦ παμτὸς Βασιλεῖ·
„ ᾧ κραυγάζομεμ· Ὁ τῶμ Πατέρωμ Κύριος καὶ Θεὸς εὐλογητὸς εἶ.

ΕΡΜΗ-

(1) Ἐν ἄλλοις „ Ἐνισχυσάτωσαν ", ἐν τοῖς χειρογράφοις δηλαδή.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὁ Θεόπτης Μωϋσῆς ὁ μέγας Προφήτης τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ λβ'. κεφ. τοῦ Δευτερονομίου κατὰ τὴν Ὠδὴν, ἧς ἡ ἀρχὴ „ Πρόσεχε Οὐρανὲ καὶ λαλήσω “, γράφει περὶ τὸ τέλος ἐκείνης καὶ ταῦτα· „ Εὐφράνθητε Οὐρανοὶ ἅμα αὐτῷ, καὶ προσκυνησάτωσαν αὐτῷ πάντες Ἄγ- „ γελοι Θεοῦ “. (Στίχ. 43.) Τοῦτο λοιπὸν τὸ ῥητὸν ἐκτιθέμενος ἐδῶ ὁ Ἱερὸς Ὑμνογράφος λέγει· Ὁ μέγας νομοθέτης Μωϋσῆς ἔψαλλε τὸ παλαιὸν (ἔψαλλε δὲ εἶπε, διότι ἐν τῇ Ὠδῇ ἀναφέρει τοῦτο) λέγων· Ἂς προσκυνήσουν οἱ οὐράνιοι Ἄγγελοι τὸν Δεσπότην Χριστὸν ὡς Βασιλέα τῶν Παντὸς, ὁ ὁποῖος ἀναβαίνει εἰς τὰς Οὐρανὰς, εἰς τὸν ὁποῖον καὶ ἡμεῖς οἱ τούτῳ πιστεύοντες λέγομεν· Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ τῶν Πατέρων ἡμῶν. Ἡ αἰτία δὲ τῆς προσκυνήσεως τῶν Ἀγγέλων ἐστάθη αὕτη· ἐπειδὴ οἱ Ἄγγελοι ἐχάρησαν, καὶ αἱ ὑπερκόσμιοι Δυνάμεις ἐσκίρτησαν, διότι εἶδον ὅτι ἡ παλαιὰ μὲν ἔχθρα διελύθη, ἡ εἰρήνη δὲ εἰς τοὺς ἐπὶ γῆς ἐβραβεύθη, οἱ ἐπίγειοι ἄνθρωποι ἔγιναν πολῖται οὐράνιοι, καὶ ἡ γῆ ἡνώθη μὲ τὸν Οὐρανὸν διὰ τῆς Ἀναλήψεως τοῦ Κυρίου, τούτου χάριν ἀπὸ τὴν ὑπερβολικὴν των χαρὰν ἐπροσκύνησαν τὸν ἀναληφθέντα Δεσπότην, εὐχαριστοῦντες αὐτῷ διὰ τῆς προσκυνήσεως, καὶ δοξολογοῦντες διὰ τὴν ἄπειρον ἀγαθότητα καὶ εὐσπλαγχνίαν ὅπου εἰς τὸ πλάσμα του ἔδειξε· διότι, ἂν κατὰ τὸ λόγιον τοῦ Κυρίου „ Χαρὰ γίνεται ἐν τῷ Οὐρανῷ ἐπὶ „ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι “, (Λουκ. ιέ. ζ.) πόσῳ μᾶλλον χαρὰ ἐγένετο ἐν τῷ Οὐρανῷ διὰ τὴν εὐεργεσίαν τῶν ἀνθρώπων, καὶ διὰ τὴν ἕνωσιν Ἀγγέλων ὁμοῦ καὶ ἀνθρώπων;

Λέγει δὲ παρομοίως καὶ ὁ Προφητάναξ· „ Προσκυνήσατε αὐτῷ πάντες Ἄγγελοι Θεοῦ “. (Ψαλ. υϛ'. 8.) Ὁ δὲ Παῦλος φέρει τὸ ἀνωτέρω ῥητὸν τοῦ Μωϋσέως λεγόμενον ἐκ προσώπου τοῦ Θεοῦ, οὕτω λέγων· „ Ὅταν δὲ πάλιν εἰσαγάγῃ τὸν πρωτότοκον εἰς τὴν οἰκου- „ μένην, λέγει· Καὶ προσκυνησάτωσαν αὐτῷ Ἄγγελοι Θεοῦ “. (Ἑβρ. ά. 6.) Λέγει δὲ ταῦτα ὁ Παῦλος κατὰ παρομοίωσιν ἀνθρωπίνην, ὡς ἑρμηνεύει ὁ Ἱερὸς Θεοφύλακτος· καθὼς γὰρ, ὅταν ἐμβάσῃ τινὰς εἰς μίαν οἰκίαν τὸν αὐθέντην καὶ Κύριον τῆς οἰκίας, προστάζει νὰ τὸν προσκυνήσουν ὅλοι οἱ ἐν τῇ οἰκίᾳ εὑρισκόμενοι δοῦλοι, οὕτω καὶ ὁ Πατὴρ ἐμβάζων τὸν Υἱόν του φοροῦντα τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν μέσα εἰς τὴν οἰκουμένην, ἧς μέρος ἐστὶ καὶ ὁ Οὐρανὸς, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνελήφθη σήμερον, προστάζει τοὺς δούλους Ἀγγέλους νὰ προσκυνήσουν αὐτὸν ὡς Κύριον καὶ Δεσπότην τῆς οἰκουμένης.

Τροπάριον.

„ Ὦ Θαυμάτων παραδόξων! Πῶς ἐχώρησας Θεὸν ἀχώρητον, Θεο- „ χαρίτωτε, τὸν σάρκα πτωχεύσαντα (1), καὶ μετὰ δόξης πολλῆς „ εἰς οὐράνια ἀναληφθέντα σήμερον, καὶ ζωώσαντα ἀνθρώπους;

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Θαυμαστικὸν εἶναι τὸ παρὸν Τροπάριον· Θαυμάζει γὰρ ὁ Ἱερὸς Ἰωσὴφ δι' αὐτοῦ τὰ παράδοξα καὶ ὑπερφυσικὰ θαύματα ὅπου ἠκολούθησαν εἰς τὴν Θεοτόκον· διὸ λέγει πρὸς αὐτήν· Βαβαὶ διὰ τὰ παράδοξα θαύματα ὅπου ἔγιναν εἰς Ἐσέ, τὰ ὁποῖα ὑπερβαίνουν τοὺς νόμους τῆς φύσεως. Πῶς, ὦ Θεοχαρίτωτε Μαριὰμ, ἐχώρησας ἐν τῇ μιρᾷ Σου κοιλίᾳ τὸν ἀχώρητον ὄντα ἐν τῷ παντὶ κατὰ τὴν Θεότητα; Πῶς καὶ τίνι τρόπῳ ἐχώρησας τὸν πλούσιον μὲν ὄντα κατὰ τὴν Θεότητα, πτωχὸν δὲ φανέντα κατὰ τὴν σάρκα, ὡς λέγει ὁ Παῦλος; „ Γινώσκετε τὴν χάριν τῶ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτι δι' ὑμᾶς ἐπτώχευσε πλού- „ σιος ὤν, ἵνα ὑμεῖς τῇ ἐκείνου πτωχείᾳ πλουτήσητε “. (β'. Κορ. ή. 9.) Πῶς καὶ τίνι τρόπῳ ἐχώρησας τὸν ἀναληφθέντα σήμερον μὲ δόξαν πολλὴν ἀπὸ τὴν γῆν εἰς τὰ οὐράνια; Πῶς ἐχώρησας τὸν διὰ τῆς αὐτοῦ Ἀναλήψεως ζωοποιήσαντα τοὺς νεκρωθέντας ἀνθρώπους;

Ἠθε-

(1) Ἐν ἄλλοις „ Φορέσαντα “.

Ἤθελε δὲ ἀπορήσῃ τινὰς, πῶς διὰ τῆς ἀναλήψεώς του ἐζωοποίησεν ὁ Κύριος τοὺς ἀνθρώπους; Ἐπειδὴ ἀναληφθεὶς εἰς τὸν Οὐρανὸν, ἔστειλεν ἐκεῖθεν τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, καὶ δι' αὐτοῦ ἐζωοποίησε τοὺς ἀνθρώπους ὅπου ἐδέχθηκαν αὐτό· ὅθεν εἶπεν ὁ Κύριος· „ Ἡ σὰρξ „ οὐκ ὠφελεῖ οὐδέν· τὸ Πνεῦμά ἐστι τὸ ζωοποιοῦν “· (Ἰω. ε'. 36.) καὶ ὁ Ἰεζεκιὴλ λέγει· „ Εἰσῆλθεν εἰς αὐτοὺς (τοὺς νεκροὺς) τὸ Πνεῦμα, καὶ ἔζησαν “ (Ἰελ. ζ'. 10.). Διὰ τοῦτο καὶ ἡ Ἄννα προφητεύουσα τὴν εἰς Οὐρανοὺς ἀνάληψιν τοῦ Κυρίου, καὶ τὴν ἐκεῖθεν τοῦ Πνεύματος ἀποστολὴν, ἔλεγεν· „ Κύριος ἀνέβη εἰς Οὐρανοὺς καὶ ἐβρόντησε “· (ά. Βασιλ. β'. 10.) βροντὴ δὲ ἦτον ἡ βιαία ἐκείνη καὶ ζωοποιὸς πνοὴ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἥτις ἐπλήρωσεν ὅλον τὸν οἶκον, εἰς τὸν ὁποῖον ἦτον συνηγμένοι οἱ Ἀπόστολοι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς Πεντηκοστῆς. Ὅλα λοιπὸν τὰ ἀνωτέρω εἶναι θαύματα παράδοξα· εἶναι τέρατα ξενήκουστα· εἶναι θαυμάσια ἐκπληκτικώτατα, τὰ ὁποῖα δὲν ἔγιναν ἀπὸ τοῦ αἰῶνος, οὔτε θέλουν γένει εἰς ὅλον τὸν μέλλοντα αἰῶνα.

Ὠδὴ ἡ. Παῖδας εὐαγεῖς ἐν τῇ καμίνῳ.

„ Ὤφθησαν οἱ μόες Ἀποστόλοις ἐμ τῇ Ἀναλήψει καὶ ἐφθέγ-
„ γοντο· Τί ἐματεμίζομτες ἵστασθε θαμβούμεμοι; Οὗτος ὁ ἀμερχό-
„ μεμος εἰς τὰ Οὐράμια ἐλεύσεται καὶ πάλιμ τοῦ κρῖμαι τοὺς ἐμ
„ γῇ ἀμθρώπους, Κριτὴς ὑπάρχωμ μόμος.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τοῦτο τὸ Τροπάριον εἶναι ὅμοιον σχεδὸν μὲ τὸ ἐν τῇ πέμπτῃ Ὠδῇ ἐκεῖνο τὸ λέγον „ Ὁρῶσιν ἐφθέγγοντο τοῖς Ἀποστόλοις Ἄγγελοι “· ὅθεν εἰς τὴν ἑρμηνείαν ἐκείνου ὅρα καὶ τὴν ἑρμηνείαν τούτου· τὰ δύω δὲ εἶναι παρμένα ἀπὸ τὰ λόγια ἐκεῖνα τῶν Πράξεων „ Καὶ ὡς ἀτενίζοντες ἦσαν εἰς τὸν Οὐρανὸν, πορευομένου αὐτοῦ, καὶ ἰδοὺ ἄνδρες δύω παρειστήκεισαν αὐτοῖς ἐν ἐσθῆτι λευκῇ οἳ καὶ εἶπον· „ Ἄνδρες Γαλιλαῖοι, τί ἑστήκατε „ βλέποντες εἰς τὸν Οὐρανόν; οὗτος ἐλεύσεται ὃν τρόπον ἐθεάσασθε αὐτὸν πορευόμενον „ εἰς τὸν Οὐρανόν “. (Πράξ. ά. 10.) Λέγει λοιπὸν ὁ Μελῳδός· Οἱ Ἄγγελοι, οἵτινες εἶναι νόες γυμνοὶ ἀπὸ σώματα, ἐφάνηκαν εἰς τοὺς Ἀποστόλους ἐν τῇ Ἀναλήψει τοῦ Κυρίου καὶ ἔλεγον εἰς αὐτούς· Τί στέκεσθε μὲ θάμβος καὶ ἔκπληξιν; καὶ τί βλέπετε μὲ προσοχὴν καὶ ὄμμα ἀκλινὲς εἰς τὸν ἀναληφθέντα; οὗτος ὅπου ἀναβαίνει σήμερον εἰς τὰ οὐράνια, αὐτὸς πάλιν θέλει ἔλθῃ εἰς τὴν συντέλειαν τοῦ Κόσμου διὰ νὰ κρίνῃ τοὺς ἐν γῇ ἀνθρώπους· ἐπειδὴ αὐτὸς μόνος εἶναι Κριτὴς τοῦ Κόσμου, καθὸ ἄνθρωπος δηλαδή· „ Ὁ „ γὰρ Πατὴρ, φησὶ, κρίνει οὐδένα, ἀλλὰ τὴν κρίσιν πᾶσαν δέδωκε τῷ Υἱῷ “· (Ἰω. ε. 12.) ὅθεν εἶπε καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Γρηγόριος· „ Οὕτως ἐλεύσεται πάλιν ἐξ Οὐρανοῦ πάντων „ ὁρώντων· οὕτω γὰρ καὶ αὐτὸς ὁ Κύριος προεῖπεν. Ὁ Δανιὴλ πρότερον ἑώρακεν· „ Εἶδον „ γὰρ, φησὶν, ὡς Υἱὸν ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ Οὐρανοῦ· ὁ δὲ Κύριος, „ Ὄψονται, φησὶ, πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφε„ λῶν τοῦ Οὐρανοῦ “ (Λόγ. ά. εἰς τὴν Ἀνάλ. οὗ ἡ ἀρχὴ Ἑώρακεν Ἰουδαῖοι “).

Τροπάριον.

„ Δῶμεμ τῷ Θεῷ μεγαλοσύμμῃ· αἰμέσεως συμφωμίᾳ ἀλαλάξωμεμ·
„ ᾄσωμεμ, χορεύσωμεμ χεῖράς τε κροτήσωμεμ· ἀμέβη ὁ Θεὸς ἡμῶμ
„ εἰς Οὐραμοὺς ἀπὸ γῆς, Ἀγγέλωμ, Ἀρχαγγέλωμ ὑμμούμτωμ τοῦ„ τομ ὡς Δεσπότημ καὶ Ποιητὴμ τῶμ ὅλωμ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Πανηγυρικὴν ὑπόθεσιν ἔχει τὸ παρὸν Τροπάριον, καθὼς τοιαύτην εἶχε καὶ τὸ „ Χεῖ-„ ρας ἅπαντες γινθόμενοι κροτήσωμεν", τὸ ἐν τῇ ἑβδόμῃ Ὠδῇ τῶ παρόντος Κανόνος. Λέγει λοιπὸν ὁ Ἱερὸς Ὑμνογράφος· Ἡμεῖς οἱ ἀπὸ Χριστοῦ ὀνομαζόμενοι Χριστιανοὶ, καὶ τῷ Χριστῷ ὀρθοδόξως πιστεύοντες ἂς δώσωμεν μεγαλωσύνην (ἤτοι δόξαν) εἰς αὐτὸν, ὡς εἰς Θεὸν ἀληθινόν. Ἐρανίσθη δὲ τοῦτο ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸ λβ'. κεφάλαιον τοῦ Δευτερονομίου, ὅπου προστάζει ὁ Μωϋσῆς τοὺς Ἰσραηλίτας λέγων· „ Δότε μεγαλωσύνην τῷ Θεῷ ἡμῶν". Ἂς ἀλαλάξωμεν, λέγει, μὲ συμφωνίαν αἰνέσεως· ἂς ψάλλωμεν, καὶ ἂς χορεύσωμεν πνευματικῶς· ἂς κροτήσωμεν καὶ τὰς χεῖρας τὰς πρακτικὰς δηλαδὴ, πράττοντες τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ καὶ τὰς ἀρετὰς ἐργαζόμενοι· ἐπειδὴ ὁ Κύριος ἀνελήφθη ἀπὸ τὴν γῆν εἰς τοὺς Οὐρανοὺς, οἱ δὲ Ἄγγελοι καὶ Ἀρχάγγελοι ὡς δοῦλοι ὑμνοῦσιν αὐτὸν καθὸ Δεσπότην καὶ Ποιητὴν τῶν ὅλων.

Καὶ τῇ ἀληθείᾳ πρέπει νὰ ἀλαλάζωμεν, πρέπει νὰ χορεύωμεν, καὶ πρέπει νὰ κροτῶμεν τὰς χεῖράς μας· πρῶτον, διότι ὁ Κύριος ἀναβὰς ὅπου ἦν τὸ πρότερον, ἔδειξεν ὅτι δὲν εἶναι ψιλὸς ἄνθρωπος, οὐδὲ Υἱὸς Ἰωσὴφ τοῦ τέκτονος, ἀλλὰ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ· ὅθεν ὁ Κύριος πρὸς τοὺς σκανδαλιζομένους, διότι εἶπεν ὅτι ὁ ἄρτος εἶναι ἡ σάρκα του, ἀπερρίθη· „ Τοῦτο „ ἡμᾶς σκανδαλίζει; Ἐὰν οὖν θεωρῆτε τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἀναβαίνοντα ὅπου ἦν τὸ „ πρότερον". (Ἰω. ϛ'. 62.) (ἤτοι μὴ σκανδαλίζεσθε περὶ τούτου· ἐπειδὴ, ἂν μὲ ἰδῆτε νὰ ἀναβαίνω ὡς ἄνθρωπος εἰς τὸν Οὐρανὸν, ὅπου ἤμην πρότερον ὡς Θεὸς, ἔχετε βέβαια νὰ ἰδῆτε μεγαλήτερον θαῦμα ἀπὸ αὐτὸ, περὶ οὗ σκανδαλίζεσθε) Ὅθεν εἶπε καὶ ὁ Ἱερὸς „ Θεοφύλακτος, ἑρμηνεύων τὸ αὐτὸ ῥητόν· „ Τοῦτο δὲ εἶπεν ἵνα ἀπαγάγῃ αὐτοὺς ἀπὸ „ τοῦ νομίζειν αὐτὸν εἶναι Υἱὸν Ἰωσήφ· ὁ γὰρ πιστεύσας ὅτι ἐν Οὐρανῷ ἦν τὸ πρότερον, „ πάντως δήπου πιστεύει αὐτὸν μηδὲ τοῦ Ἰωσὴφ Υἱὸν εἶναι, ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ· καὶ λοιπὸν „ πεισθήσεται τοῖς παρ' αὐτοῦ λεγομένοις. Ἀκούων δὲ ὅτι ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν Οὐ„ ρανῷ ἦν τὸ πρότερον, μὴ νόμιζε ὅτι ἐξ Οὐρανοῦ κατέβη τὸ σῶμα· τοῦτο γὰρ Μαρκέλλου „ τοῦ αἱρεσιάρχου καὶ Ἀπολιναρίου εἶναι παραλήρημα· ἀλλ' ἐπειδὴ εἷς καὶ ὁ αὐτὸς ἦν ὁ „ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ Θεὸς Λόγος, λέγεται, καθὰ εἴπομεν, ἀναβαίνειν ὡς ἄνθρωπος, „ ὅπου ἦν τὸ πρότερον ὡς Θεός".

Δεύτερον, πρέπει νὰ ἀλαλάζωμεν καὶ νὰ χαίρωμεν διὰ τὴν ἀνάληψιν καὶ ὑπερύψωσιν τῆς φύσεώς μας· ὅθεν εἶπεν ὁ Θεσσαλονίκης Γρηγόριος· „ Διὰ τοῦτο πολλῶν γεγενημένων „ ἀναλήψεων οὐδεμίαν ἡμεῖς ἑορτάζομεν ὡς τὴν τοῦ Κυρίου ἀνάληψιν, ἧς καὶ μετέχομεν „ καὶ μεθέξομεν ἅπαντες· αὕτη γὰρ τῆς φύσεως τῆς ἀνθρωπίνης ἐστὶν ἀνάληψις, καὶ „ οὐχ ἁπλῶς τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἀλλὰ καὶ τῶν εἰς Χριστὸν πιστευόντων, καὶ τὴν „ πίστιν δι' ἔργων ἐπιδεικνυμένων ἑκάστυ· „ Ἁρπαγησόμεθα γὰρ, φησὶν ὁ Παῦλος, ἐν νε„ φέλαις εἰς ἀπάντησιν τοῦ Κυρίου εἰς ἀέρα, καὶ οὕτω πάντοτε σὺν Κυρίῳ ἐσόμεθα. „ Ὁρᾶτε πῶς ἕκαστος ἡμῶν, εἴγε βούλεται, κοινωνὸς ἔσται καὶ τῆς ἀναλήψεως τοῦ Κυρίου, „ κληρονόμος μὲν Θεοῦ, συγκληρονόμος δὲ Χριστοῦ; Διὰ τοῦτο χαίρωμεν ἑορτάζοντες τὴν „ τῆς φύσεως ἡμῶν ἀνύψωσιν καὶ ἐνίδρυσιν καὶ τὴν καταρχὴν τῆς ἑκάστου τῶν πιστευόν„ των ἀναλήψεως" (Λόγ. ά. εἰς τὴν Ἀνάληψιν).

Τροπάριον.

„ Ἦρθη ὑπεράμω τῶν Ἀγγέλων ἡ φύσις ἡμῶν ἡ πάλαι ἔκπτω„ τος, καὶ θρόμῳ ἐμίδρυται θείῳ ὑπὲρ ἔμμοιαν. Δεῦτε παμηγυρί„ σωμεν καὶ ἀμακράξωμεν· Τὸν Κύριον ὑμνεῖτε τὰ ἔργα καὶ ὑπερ„ υψοῦτε εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

ΕΡΜΗ-

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸ Τροπάριον τοῦτο ὅλον σχεδὸν ἐδανείσθη ἀπὸ τὸν Ἀπόστολον Παῦλον, ὅς τις λέγει περὶ τοῦ Χριστοῦ· „Ἣν ἐνήργησεν (ὁ Πατὴρ) ἐν τῷ Χριστῷ, ἐγείρας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, „καὶ ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ αὐτοῦ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ὑπεράνω πάσης Ἀρχῆς καὶ Ἐξουσίας „καὶ Δυνάμεως καὶ Κυριότητος, καὶ παντὸς ὀνόματος ὀνομαζομένου, οὐ μόνον ἐν τῷ αἰῶνι „τούτῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι, καὶ πάντα ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ „αὐτὸν ἔδωκε κεφαλὴν ὑπὲρ πάντα τῇ Ἐκκλησίᾳ“ (ἢ ὡς ἀνέγνω ὁ Θεῖος Ἱερώνυμος, ὑπὲρ πᾶσαν τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ τῶν Ἀγγέλων δηλαδὴ καὶ τῶν ἀνθρώπων) (Ἐφεσ. ά. 20.). Ταῦτα λοιπὸν ἐρανισθεὶς ὁ Ἱερὸς Ὑμνογράφος, οὕτω λέγει· Ἡ φύσις ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων, ἥτις ἔπαλαι διὰ τὴν παράβασιν τὸ Ἀδὰμ ἐξέπεσεν ἀπὸ τὸν Παράδεισον τῆς τρυφῆς, καὶ ἐξωρίσθη ἀπὸ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ, αὕτη λέγω σήμερον ὑψώθη ἐπάνω ἀπὸ ὅλας τὰς τάξεις τῶν Ἀγγέλων· καὶ ὄχι μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἐκάθισεν ἐπάνω εἰς τὸν Θρόνον τῆς Θεότητος ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς ὑπὲρ κατάληψιν τοῦ νοός. Τίς γὰρ νοῦς Ἀγγέλων ἢ ἀνθρώπων δύναται νὰ νοήσῃ, πῶς τὸ πάντων κατώτερον ἀνώτερον πάντων ἐποίησεν; ἢ πῶς τὸ ἔσχατον μέρος τῆς λογικῆς Κτίσεως (ἤτοι ὁ ἄνθρωπος) εἰς τὸν Θρόνον ἀνήχθη τὸν Βασιλικόν; Βέβαια οὐδείς. Διὰ τοῦτο λοιπὸν ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι ἂς πανηγυρίσωμεν τὴν δόξαν τῆς φύσεως ἡμῶν, καὶ ἂς εἰποῦμεν ἐκεῖνα τὰ χαρακτηριστικὰ λόγια τῆς ὠγδόης Ὠδῆς τῶν τριῶν Παίδων· „Τὸν Κύριον ὑμνεῖτε τὰ ἔργα καὶ ὑπερυψοῦτε „εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας“.

Συμφώνως μὲ τὸ Τροπάριον τοῦτο δογματικῶς ἀποφαίνεται καὶ ἡ Ἐκκλησία ἐν τῇ Κυριακῇ τῆς Ὀρθοδοξίας λέγουσα· „Τῶν λεγόντων ὅτι ἡ σὰρξ τοῦ Κυρίου ἐξ αὐτῆς ἑνώσεως „ὑπερυψωθεῖσα, καὶ ἀνωτέρα πάσης τιμῆς ὑπερκειμένη, ὡς ἐξ ἄκρας ἑνώσεως ὁμόθεος „γενομένη, ἀμεταβλήτως, ἀναλλοιώτως, ἀσυγχύτως καὶ ἀτρέπτως διὰ τὴν καθ' ὑπόστα„σιν ἕνωσιν, καὶ ἀχωρίστως καὶ ἀδιασπάστως μένουσα ἐν τῷ προσλαβομένῳ αὐτὴν Θεῷ „Λόγῳ, ἰσοκλεῶς αὐτῷ τιμᾶται, καὶ προσκυνεῖται μιᾷ προσκυνήσει, καὶ τοῖς βασιλι„κοῖς καὶ θείοις ἐγκαθίδρυται θρόνοις ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, ὡς τὰ τῆς Θεότητος „αὐχήματα καταπλουτήσασα, σωζομένων τῶν ἰδιοτήτων τῶν φύσεων, αἰωνία ἡ μνήμη Γ'.“. Ἔφη δὲ καὶ ὁ Θεῖος Χρυσόστομος ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ ἀνωτέρω ῥητοῦ τοῦ Παύλου „Πάντα „ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ“ τὰ θαυμαστικὰ ταῦτα λόγια· „Εἰ πάντα τὰ Ἔθνη „ὡς σταγὼν (κατὰ τὸν Ἡσαΐαν), εἷς ἄνθρωπος πόσον ἆρα μέρος τῆς σταγόνος; ἀλλὰ „τοῦτον πάντων ἀνώτερον ἐποίησε. Βαβαί! φρικτὰ ὄντως τὰ πράγματα· ἀνθρώπῳ γέγονε „δούλη πᾶσα ἡ κτιστὴ δύναμις διὰ τὸν ἐνοικοῦντα Θεὸν Λόγον· τοῦτο μέγα ὄντως καὶ „θαυμαστόν“ (Λόγῳ Γ'. εἰς τὴν πρὸς Ἐφεσίους).

Τροπάριον.

„Ἰδοὺ ὁ Υἱός Σου, Θεοτόκε, σκυλεύσας Σταυρῷ αὐτοῦ τὸν θάνα„τον, ἀνέστη τριήμερος· καὶ τοῖς Μαθηταῖς αὐτοῦ ἐμφανισθείς, „ἀνέδραμε πρὸς τὰ οὐράνια· μεθ' οὗ Σέ προσκυνοῦντες ὑμνοῦμεν „καὶ ὑπερυψοῦμεν (1) εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Καθὼς ὅταν διηγῆται τινὰς καὶ παρασταίνῃ τὰς ἀνδραγαθίας τοῦ Υἱοῦ, φυσικῷ τῷ τρόπῳ χαίρει ἡ ἐκείνου Μήτηρ ἀκούουσα, καὶ μὲ πολλὴν εὐφροσύνην εὐφραίνεται· οὕτω καὶ ἡ ἁγιωτάτη Παρθένος ἡ ἀληθινὴ Μήτηρ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ, ὅταν ἀκούῃ τὰς ἀνδραγαθίας καὶ κατορθώματα ὅπου ἐκατώρθωσεν ὁ γλυκύτατος αὐτῆς Υἱὸς, χαίρει καὶ ὑπερβαλ-

(1) Ἐν ἄλλοις „Δοξολογοῦμεν“.

βαλλόντως ἀγάλλεται· ὅθεν πληροῦται εἰς αὐτὴν ἐκεῖνο τὸ τοῦ Σολομῶντος „Εὐφραινέσθω „ ἡ Μήτηρ ἐπὶ Σοὶ, καὶ χαιρέτω ἡ τεκοῦσά Σε". (Παρ. κγ'. 25.) Διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἅγιος Ἰωσὴφ ἐν τῷ παρόντι Θεοτοκίῳ παρασταίνει, καὶ σχεδὸν ὑπ' ὄψιν φέρει τῆς Θεοτόκου τὰ μεγάλα κατορθώματα ὅπου ἐποίησε καθὸ ἄνθρωπος ὁ κατὰ φύσιν Υἱός της, διὰ νὰ χαροποιήσῃ αὐτὴν τὴν ἐν τῷ πάθει ἀ.τοῦ πρότερον λυπηθεῖσαν. Λέγει λοιπὸν εἰς αὐτήν· Ὦ Θεοτόκε Παρθένε, ἰδοὺ ὁ παμφίλτατος καὶ ἠγαπημένος Υἱός Σου, ἀφ' οὗ μὲ τὴν δύναμιν τοῦ ζωοποιοῦ Σταυροῦ του ἐκούρσευσε τὸν θάνατον, καὶ τὰς ὑπὸ τοῦ θανάτου κατεχομένας νεκροὺς ἠλευθέρωσεν, ἀνέστη τριήμερος.

Εἶτα μετὰ τὴν Ἀνάστασιν φανερωθεὶς· εἰς τοὺς ἁγίους του Μαθητὰς καὶ Ἀποστόλους ἡμέρας τεσσαράκοντα, διδάσκων, συντρώγων, συμπίνων καὶ συναναστρεφόμενος μὲ αὐτοὺς, ὡς λέγει ὁ Ἱερὸς Λουκᾶς ἐν ταῖς Πράξεσιν „Οἷς καὶ παρέστησεν ἑαυτὸν ζῶντα μετὰ τὸ „ παθεῖν αὐτὸν ἐν πολλοῖς τεκμηρίοις δι' ἡμερῶν τεσσαράκοντα ὀπτανόμενος αὐτοῖς, καὶ „ λέγων τὰ περὶ τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ καὶ συναυλιζόμενος", (Πράξ. α'. 3.) ἀφ' οὗ, λέγω, ἐνεφανίσθη εἰς τοὺς Μαθητάς του καὶ ἐπληροφόρησεν αὐτοὺς τὴν ἐκ νεκρῶν του ἀνάστασιν, τότε ἀνέβη εἰς τὰ οὐράνια καὶ ἐκάθισεν ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρός· ὅθεν ἡμεῖς προσκυνοῦντες αὐτὸν, ὑμνοῦμεν καὶ ὑπερυψοῦμεν εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας· μαζὶ δὲ μὲ αὐτὸν συμπροσκυνοῦμεν καὶ Σὲ τὴν ἀληθῆ αὐτοῦ Μητέρα, καὶ συνυμνοῦμεν καὶ συνδοξάζομεν· πρέπον γὰρ καὶ δίκαιον εἶναι μαζὶ μὲ τὸν Υἱὸν νὰ προσκυνῆται καὶ ἡ Μήτηρ καὶ νὰ δοξάζεται διὰ τὴν φυσικὴν σχέσιν καὶ οἰκειότητα ὅπου εὑρίσκεται μεταξὺ Υἱοῦ καὶ Μητρός· ὅθεν εἶπεν ὁ Σειράχ· „Ὡς ὁ ἀποθησαυρίζων, ὁ δοξάζων Μητέρα αὐτῆ" (Σειρ. γ'. 4.).

Ὠδὴ Θ'. Ἅπας γηγενής.

„Ὦ τῶν δωρεῶν τῶν ὑπὲρ κατάληψιν! ὦ Μυστηρίου φρικτοῦ!
„ πάντων ὁ δεσπόζων γὰρ ἐκ γῆς ἀπαίρων πρὸς τὰ οὐράνια,
„ τοῖς Μαθηταῖς ἀπέστειλε Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, τὸ φωτίσαν τού-
„ των τὴν διάνοιαν, καὶ πυρίμους τελέσαν ἐν χάριτι.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Στοχασθεὶς κατὰ βάθος ὁ Ἱερὸς Ἰωσὴφ μὲ τὸ διαβατικὸν ὄμμα τοῦ νοός του τὰς ὑπερφυεῖς δωρεάς τε καὶ χάριτας ὅπου ἐχάρισεν εἰς ἡμᾶς ὁ Δεσπότης Χριστὸς διὰ τῆς ἐνδόξου αὐτοῦ Ἀναλήψεως, καὶ θεωρήσας τὸ φαβερὸν καὶ παράδοξον Μυστήριον ὅπου ἐνεργήθη σήμερον, ἔμεινεν ἔμφοβος καὶ ἐκστατικός· ὅθεν μὲ θαυμασμὸν μεγάλον καὶ ἔκπληξιν λέγει· Βαβαὶ διὰ τὰς ἀκαταλήπτους δωρεὰς καὶ χάριτας ὅπου ἐξέχεε σήμερον εἰς τὸν Κόσμον ὁ γλυκὺς καὶ πρᾶγμα καὶ ὄνομα Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ Μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ! Βαβαὶ διὰ τὸ φρικτὸν Μυστήριον ὅπου ἐνεργήθη σήμερον!

Ἀπολούθως δὲ κατασκευάζει τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ φοβοῦνται καὶ νὰ φρίττουν οἱ ἄνθρωποι· ἐπειδὴ ἐκεῖνος, λέγει, ὁ Θεάνθρωπος Λόγος, ὅπου δεσπόζει τὰ πάντα μὲ θεϊκὴν ἐξουσίαν, ἀφ' οὗ ἀνελήφθη ἀπὸ τὴν γῆν εἰς τὸν Οὐρανὸν, μετὰ ἐννέα ἡμέρας τῆς Ἀναλήψεώς του ἀπέστειλε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον εἰς τοὺς θείους του Μαθητὰς καὶ Ἀποστόλους· „Συμφέρει γάρ, ἔλεγεν ὁ Κύριος, συμφέρει ὑμῖν ἵνα ἐγὼ ἀπέλθω· „ ἐὰν γὰρ μὴ ἀπέλθω, ὁ Παράκλητος οὐκ ἐλεύσεται πρὸς ὑμᾶς· ἐὰν πορευθῶ, πέμψω „ πρὸς ὑμᾶς". (Ἰω. ιε'. 7.) Ἐλθὼν δὲ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἰς τοὺς Ἀποστόλους, ἐφώτισε τὴν διάνοιαν αὐτῶν, καὶ μὲ τὴν θείαν τε χάριν τούτους πυρίνους ἀπέδειξε. Τοῦτο δὲ ἐρανίσθη ὁ Ὑμνογράφος ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ Κυρίου, μὲ τὰ ὁποῖα ἐπαρηγόρει τοὺς Μαθητάς τε λέγων· „Ὅταν δὲ ἔλθῃ ἐκεῖνος, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὁδηγήσει ὑμᾶς εἰς πᾶσαν τὴν „ ἀλήθειαν"· (Ἰω. ιε'. 13.) καὶ πάλιν „Ὁ δὲ Παράκλητος τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, ὃ „ πέμψει ὁ Πατὴρ ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐκεῖνος ὑμᾶς διδάξει πάντα, καὶ ὑπομνήσει ὑμᾶς „ πάντα ἃ εἶπον ὑμῖν" (Ἰω. ιδ'. 26.).

Τρο-

Τροπάριον.

„ Στίφει Μαθητῶν ὁ Κύριος ἔφησεν· Ὑμεῖς καθίσατε εἰς Ἱερο-
„ σόλυμα, κἀγὼ ἐκπέμψω ὑμῖν Παράκλητον ἄλλον Πατρὶ τὸν
„ σύμθρονον καὶ ὁμότιμον (1), ὃν ὁρᾶτε (2) ἀναλαμβανόμενον
„ νεφέλη φωτὸς ἐποχούμενον.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τοῦτο τὸ Τροπάριον εἶναι δανεισμένον ἀπὸ τὸ κατὰ Λουκᾶν ἅγιον Εὐαγγέλιον· εἶπε γὰρ ἐκεῖ ὁ γλυκύτατος Διδάσκαλος πρὸς τοὺς φιλτάτους αὐτοῦ Μαθητάς· „ Καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἀπο-
„ στέλλω τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ Πατρός μου ἐφ' ὑμᾶς· ὑμεῖς δὲ καθίσατε ἐν τῇ πόλει Ἱερου-
„ σαλὴμ, ἕως οὗ ἐνδύσησθε δύναμιν ἐξ ὕψους". (Λουκ. κδ'. 49.) Γράφει δὲ ὁ αὐτὸς καὶ ἐν ταῖς Πράξεσι „ Καὶ συναυλιζόμενος παρήγγειλεν αὐτοῖς ἀπὸ Ἱεροσολύμων μὴ χωρίζε-
„ σθαι, ἀλλὰ περιμένειν τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ Πατρὸς, ἣν ἠκούσατέ μου". (Πράξ. α'. 4.) Ἐδανείσθη δὲ τοῦτο καὶ ἀπὸ τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον, ὅπου λέγει ὁ Κύριος „ Ἐγὼ
„ ἐρωτήσω τὸν Πατέρα, καὶ ἄλλον Παράκλητον δώσει ὑμῖν, ἵνα μένῃ μεθ' ὑμῶν εἰς τὸν
„ αἰῶνα"· (Ἰω. ιδ'. 16.) καὶ πάλιν „ Ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ Παράκλητος, ὃν ἐγὼ πέμψω
„ ὑμῖν παρὰ τοῦ Πατρός" (Ἰω. ιέ. 26.).

Ταῦτα λοιπὸν τὰ ῥητὰ συνάξας ὁ ἅγιος Ἰωσὴφ ἐν τῷ παρόντι Τροπαρίῳ, λέγει· Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς παρήγγειλεν εἰς τὸ στίφος (ἤτοι εἰς τὸ πλῆθος) τῶν ἁγίων τοῦ Μαθητῶν νὰ μὴ ἀναχωρήσουν ἀπὸ τὴν πόλιν τῶν Ἱεροσολύμων, ἀλλὰ νὰ προσμένουν ἐκεῖ, ἕως ἂν νὰ ἐνδυθοῦν τὴν ἐξ ὕψους δύναμιν, οὐχὶ ἀνθρωπίνην, ἀλλὰ οὐράνιον· ἤτοι τὴν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καθὼς εἶπεν ἐν ταῖς Πράξεσιν ὁ αὐτὸς Λουκᾶς· „ Ἀλλὰ περιμένειν τὴν
„ ἐπαγγελίαν τοῦ Πατρὸς, ἣν ἠκούσατέ μου"· καὶ πάλιν „ Ἀλλὰ λήψεσθε δύναμιν, ἐπελ-
„ θόντος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐφ' ὑμᾶς". (Πράξ. α'. 8.) Ποία δὲ ἦτον ἡ ἐπαγγελία τοῦ Πατρός; Τὸ „ ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ Πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα". Ταῦτα δὲ ἑρμηνεύων ὁ Ἱερὸς Θεοφύλακτος, λέγει· „ Καθίσατε ἂν οἱ νῦν δειλοὶ καὶ ἄνανδροι, ἕως ἂν ἐνδύσησθε δύ-
„ ναμιν οὐκ ἀνθρωπίνην, ἀλλ' οὐράνιον. Οὐκ εἶπε δὲ δέξησθε, ἀλλ' ἐνδύσησθε, τὸ παι-
„ τοθεν φρουρητικὸν τῆς Πνευματικῆς ὁπλίσεως ὑποφαίνων".

Ἔφη δὲ καὶ Μακάριος ὁ Χρυσοκέφαλος· „ Ἀλλὰ λήψεσθε δύναμιν, ἐπελθόντος τοῦ Ἁγίου
„ Πνεύματος ἐφ' ὑμᾶς· τοῦτο δὲ εἴρηκεν, οὐχ ὡς ἀδυνάτως ἔχων αὐτὸς τὴν ἰσχὺν ταύτην
„ παρασχεῖν, ἀλλ' ἵνα μίαν καὶ τὴν αὐτὴν δείξῃ θέλησίν τε καὶ δύναμιν Πατρὸς καὶ Υἱοῦ
„ καὶ Ἁγίου Πνεύματος· ἐγὼ δὲ πορεύομαι τὴν ἄνοδον ὑμῖν τὴν πρὸς Βασιλείαν εὐτρεπί-
„ ζων, καὶ τρόπον ὥσπερ τινὰ πορείας ἑτοιμάζων, καὶ τὸν δύσβατον τόπον εὐχερῆ κα-
„ τασκευάζων· ἄβατός ἐστιν ἀνθρώποις μέχρι τοῦ παρόντος ὁ Οὐρανὸς, καὶ σὰρξ οὐ πε-
„ πάτηκε τὸ τῶν Ἀγγέλων οἰκητήριον· οὐδεὶς γὰρ ἀναβέβηκεν ἐκεῖσε πλὴν ἐμοῦ· ἐγὼ
„ σήμερον ἐγκαινίζω τρίβον εὐμαρῆ, καὶ βατὸν ἀπεργάζομαι τὸν ἄβατον· πρῶτος γὰρ
„ ἐκ νεκρῶν ἀναστὰς εἰς ἀφθαρσίαν, πρῶτος ἀνθρώπων καὶ εἰς Οὐρανὸς ἀνέρχομαι· συν-
„ έλκεται δέμοι καὶ πᾶσα τῶν ἁγίων ἡ πληθὺς, καὶ τὰς παρὰ τῷ Πατρί μου πληρώ-
„ σει μονάς· καὶ ὑμεῖς συνδοξασθήσεσθέ μοι τὴν εἰσφορὰν ὡς προσενέγκαντές μοι τῶν
„ Ἐθνῶν, καὶ τῶν ὑπὲρ ταύτης σκαμμάτων μισθὸν τὸν ἀοίδιμον λήψεσθε" (Λόγ. εἰς τὴν Ἀνάληψιν). Ἀλλὰ καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος λέγει ἐκεῖνα ὅπου εἶπε πρὸς τοὺς Μα-
θητάς τε ὁ Κύριος ἀναλαμβανόμενος· „ Εἰρήνη ὑμῖν, ἀδελφοί· ὑμεῖς γὰρ ἐστὲ ἀδελφοί μου
„ οἱ ποιήσαντες τὸ θέλημά μου· μὴ λυπηθῆτε ὅτι ἀναβαίνω πρὸς τὸν Πατέρα μου· οὐκ
„ ἀφήσω ὑμᾶς ὀρφανούς, ἀλλὰ πέμψω ὑμῖν τὸν Παράκλητον· εἰ μὴ γὰρ ἐγὼ ἀπέλθω,
„ ὁ Παράκλητος οὐκ ἔρχεται".

Ἐπι-

(1) Ἐν τοῖς χειρογράφοις οὕτω γράφεται „ Καὶ μοι ὁμότιμον", ὃ καὶ ὀρθότερον· ἐν δὲ τοῖς τετυπωμένοις „ Καὶ μοῦ ὁμότιμον".

(2) Ἐν ἄλλοις „ Ὡς ὁρᾶτε".

Ἐπιφέρει δὲ ὁ Μελῳδός· Ἐγὼ θέλω πέμψει εἰς ἐσᾶς ἄλλον Παράκλητον· ἄλλον δὲ εἶπεν οὐχὶ κατὰ τὴν οὐσίαν καὶ φύσιν· ὁμοφυὴς γὰρ καὶ ὁμοούσιος εἶναι ἡ Ἁγία Τριάς· ἀλλὰ κατὰ τὴν ὑπόστασιν καὶ τὸ πρόσωπον· ἐπειδὴ τὸ μὲν Ἄλλος, δηλωτικόν ἐστι τῆς ὑποστάσεως, τὸ δὲ Ἄλλο, τῆς οὐσίας, κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον καὶ τὸν ἐκ Δαμασκοῦ Ἰωάννην, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ εἴπομεν· καὶ ὅρα ἐν τῷ Πίνακι εἰς τὴν λέξιν Ἄλλος. Ὁ Παράκλητος αὐτὸς εἶναι σύνθρονος μὲ τὸν Πατέρα, καὶ ὁμότιμος μὲ ἐμὲ, τὸν ὁποῖον βλέπετε τώρα ὅτι ἀναβαίνω εἰς τὸν Οὐρανὸν, καὶ ἐπάνω εἰς φωτεινὴν νεφέλην κάθημαι· „ Νεφέλη γὰρ, φησὶν, ὑπέλαβεν αὐτὸν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν " (Πράξ. ά. 9.).

Τροπάριον.

„ Ἦρθη ἐμφανῶς ἡ μεγαλοπρέπεια ἄνωθεν τῶν Οὐρανῶν τοῦ „ σαρκὶ πτωχεύσαντος, καὶ συμεδρίᾳ Πατρὸς τετίμηται φύσις ἡμῶν „ ἡ ἔκπτωτος. Παγηγυρίσωμεν, καὶ συμφώνως πάντες ἀλαλάξω- „ μεν, καὶ κροτήσωμεν χεῖρας γηθόμενοι.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τοῦτο τὸ Τροπάριον ἐρανίσθη ὁ Ἱερὸς Ὑμνογράφος ἀπὸ τὸν Προφητάνακτα λέγοντα· „ Κύ- „ ριε ὁ Κύριος ἡμῶν, ὡς θαυμαστὸν τὸ ὄνομά Σου ἐν πάσῃ τῇ γῇ· ὅτι ἐπήρθη ἡ μεγα- „ λοπρέπειά Σου ὑπεράνω τῶν Οὐρανῶν ". (Ψαλ. ή. 1.) Μεγαλοπρέπειαν δὲ ἐδῶ ὀνομάζει ὁ Δαβὶδ τὴν τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ἐνανθρώπησιν κατὰ τὸν Ἀλεξανδρείας Θεσπέσιον Κύριλλον καὶ τὸν Ζυγαδηνὸν Εὐθύμιον, ἡ ὁποία ἐστάθη τῇ ἀληθείᾳ μεγάλη καὶ θαυμαστὴ κάθε νοῦν ὑπερβαίνουσα. Αὐτὴ, λέγω, ἐπήρθη, καθότι εἶναι ὑπερθαύμαστος καὶ ἀκατανόητος, ὄχι μόνον ἐπάνω ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ ἐπάνω ἀπὸ αὐτὰς τὰς πρώτας καὶ περὶ Θεὸν ἱδρυμένας τῶν Ἀγγέλων Δυνάμεις (1). Τὸ τοιοῦτον λοιπὸν ῥητὸν δανεισθεὶς ὁ Μελῳδὸς, προσαρμόζει αὐτὸ εὐφυέστατα εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς Ἀναλήψεως τοῦ Κυρίου λέγων· Ἡ μεγαλοπρεπὴς ἐνανθρώπησις τοῦ Κυρίου, ὅς τις ἐπτώχευσε καὶ ἐταπεινώθη κατὰ τὴν σάρκα, ἐπήρθη φανερῶς διὰ τῆς ἐνδόξου Ἀναλήψεώς του, καὶ ὑψώθη ὑπεράνω τῶν Οὐρανῶν.

Ἡ δὲ φύσις ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων, ἥτις ἐξέπεσεν ἀπὸ τὸν Θεὸν, ἥτις ἐξέπεσεν ἀπὸ τὸν Παράδεισον τῆς τρυφῆς, ἥτις ἐξέπεσεν ἀπὸ τὴν θείαν δόξαν καὶ παῤῥησίαν, διὰ τῆς Ἀναλήψεως τοῦ Κυρίου ἐτιμήθη μὲ τὴν συγκαθεδρίαν τοῦ Πατρός. Διὰ τοῦτο λοιπὸν ὅλοι ἂς παγηγυρίσωμεν, καὶ συμφώνως ἂς ἀλαλάξωμεν τὸν ἐπινίκιον ὕμνον τὸν πρέποντα εἰς τὴν Ἀνάληψιν τοῦ Κυρίου, καὶ ἀπὸ τὴν χαρὰν τῆς ψυχῆς μας ἂς κροτήσωμεν τὰς χεῖράς μας τὰς πρακτικὰς τῶν ἐντολῶν καὶ ἀρετῶν. Ἐγὼ δὲ συλλογιζόμενος τὸ ὑπερβάλλον ὕψος, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνέβη σήμερον ὁ Δεσπότης Χριστὸς διὰ τῆς αὐτοῦ Ἀναλήψεως, λέγω τὰ λόγια ἐκεῖνα ὅπου εἶπεν ὁ Ἡσαΐας πρὸς τὸν Βασιλέα Ἄχαζ· „ Αἴτησαι σεαυτῷ σημεῖον „ παρὰ Κυρίου τοῦ Θεοῦσου εἰς βάθος, ἢ εἰς ὕψος ". (Ἡσ. ζ'. 11.) Τοῦτο δὲ πρσαρμόζων εἰς τὴν παροῦσαν ἑορτὴν τῆς Ἀναλήψεως, λέγω εἰς ἐσὲ, Χρισιανέ· ἐν τῇ σημερινῇ ἑορτῇ τῆς ἐνδόξου Ἀναλήψεως τοῦ Κυρίου ποῖον αἴτημα ἀγαπᾷς νὰ ζητήσης; βάθος, ἢ ὕψος;

---

(1) Ὁ δὲ Θεολόγος Γρηγόριος μεγαλοπρέπειαν ἐννοεῖ τὴν ἐν τοῖς κτίσμασι τοῦ Θεοῦ μεγαλειότητα λέγων· „ Ἡ ἐν τοῖς κτίσμασι καὶ τοῖς ὑπ' αὐ- „ τοῦ προβεβλημένοις καὶ διοικουμένοις μεγαλειότης, „ ἢ, ὡς ὁ θεῖος Δαβὶδ ὀνομάζει, μεγαλοπρέπεια· „ ταῦτα γὰρ Θεοῦ τὰ ὀπίσθια, ὅσα μετ' ἐκεῖνον „ ἐκείνου γνωρίσματα ". (Λόγ. β'. περὶ Θεολογίας) Καὶ ὁ Νύσσης Γρηγόριος· „ Ἀνιοῦσα ἡ ψυχὴ, καὶ „ πᾶν τὸ καταλαμβανόμενον ὡς μικρότερον τοῦ ζη- „ τουμένου καταλιμπάνουσα, γένοιτ' ἂν ἐν περιοπῇ „ τῆς μεγαλοπρεπείας ἐκείνης, τῆς ὑπεράνω τῶν „ Οὐρανῶν ἐπηρμένης, ἣν ἀταπείνωτον ὁ Προφήτης „ βλέπει, καὶ Οὐρανοὶ μικροὶ κήρυκες τῆς θείας ἀ- „ ξίας νομίζονται· ὅτι ἐπήρθη ἡ μεγαλοπρέπεια αὐ- „ τοῦ, οὐ μέχρι τῶν Οὐρανῶν, ἀλλ' ὑπεράνω τῶν „ Οὐρανῶν ".

ὕψος; „ Αἴτησαι σεαυτῷ σημεῖον παρὰ Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου εἰς βάθος, ἢ εἰς ὕψος". ἐὰν ἀγαπᾷς βάθος, βλέπε εἰς ποῖον χάος ἔπεσεν ἡ ἀνθρωπίνη φύσις· ἐὰν ἀγαπᾷς ὕψος, βλέπε εἰς ποῖον ὕψος ἀνέβη σήμερον ἡ αὐτὴ ἀνθρωπίνη φύσις· οὔτε γὰρ τοῦ βάθους αὐτῆς ἐστάθη τι κατώτερον, οὔτε ἐκ τῶν ἐναντίου τοῦ ὕψους αὐτῆς εὑρίσκεταί τι ἀνώτερον.

Ὅρα δὲ, ὅτι ὁ Προφήτης προσφυῶς εἶπε πρῶτον τὸ βάθος, καὶ δεύτερον τὸ ὕψος· „ Αἴτησαι σεαυτῷ σημεῖον εἰς βάθος, ἢ εἰς ὕψος"· διὰ νὰ φανερώσῃ μὲ τὰ λόγια ταῦτα τὴν τάξιν ὅπου ἠκολούθησεν εἰς τὸν ἀναληφθέντα Δεσπότην· αὐτὸς γὰρ πρῶτον κατέβη εἰς τὰ βάθη τοῦ Ἅδου καὶ εἰς τὰ κατώτερα μέρη τῆς γῆς, καὶ δεύτερον ἀνέβη ὑπεράνω τῶν Οὐρανῶν, καθὼς βοᾷ ὁ μακάριος Παῦλος· „ Τὸ δὲ ἀνέβη τί ἐστιν, εἰ μὴ ὅτι καὶ κατέβη πρῶτον εἰς τὰ κατώτερα μέρη τῆς γῆς; ὁ καταβὰς, αὐτός ἐστι καὶ ὁ ἀναβὰς ὑπεράνω τῶν Οὐρανῶν, ἵνα πληρώσῃ τὰ πάντα" (Ἐφ. δ'. 9.).

Τροπάριον.

„ Φῶς τὸ ἐκ Φωτὸς ἐκλάμψαν, Παράμωμε, ἐκ Σοῦ ἀνέτειλε, καὶ
„ τὴν ἀμαυρότητα τῆς ἀθείας πᾶσαν διέλυσε, καὶ τοὺς μυκτὶ κα-
„ θευδοντας ἐφωταγώγησε· διὰ τοῦτο πάντες κατὰ χρέος Σὲ εἰς
„ αἰῶνας ἀεὶ μακαρίζομεν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Φῶς λέγεται ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ Φῶς τὸ ἀκρότατον, ὡς εἶπεν ἡ Θεολόγος τοῦ Γρηγορίου φωνὴ, κοντὰ εἰς τὸν ὁποῖον δὲν εἶναι καμμία μεταβολὴ, ἀλλ' οὐδὲ μεταβολῆς ἀποσκίασμα κατὰ τὸν Ἱερὸν Ἀδελφόθεον· „ Παρ' ᾧ οὐκ ἔνι παραλλαγὴ, ἢ τροπῆς „ ἀποσκίασμα". (Ἰάκ. ά. 17.) ὅθεν τοῦτο ἠξεύρων ὁ θεσπέσιος Μελῳδὸς, ἀποτείνει τὸν λόγον πρὸς τὴν Θεοτόκον καὶ λέγει· Ὦ Παρθένε Παράμωμε ἡ παντὸς μώμου (μολυσμοῦ) ἀνωτέρα ὑπάρχουσα, καθὼς λέγεται ἐν τῷ Ἄσματι „ Ὅλη καλὴ ἡ πλησίον μου, καὶ μῶμος οὐκ ἔστιν ἐν σοί", (Ἄσ. δ'. 7.) ὁ Μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὅστις πρὸ πάντων τῶν αἰώνων ἐγεννήθη ἀῤῥεύστως καὶ ἀπαθῶς ἐκ τοῦ Πατρὸς, καὶ ἐξέλαμψε Φῶς ἐκ Φωτὸς, αὐτὸς ἀνέτειλεν ἀπὸ τὴν ἄχραντον καὶ ἄσπορον κοιλίαν Σου ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων· καὶ ἐπειδὴ εἶναι ἴδιον τοῦ φωτὸς νὰ φωτίζῃ τοὺς ἄλλους, διὰ τοῦτο καὶ τὸ Φῶς τὸ ἀνατεῖλαν ἐκ τῆς γαστρός Σου διέλυσεν ὅλον τὸ σκότος τῆς ἀθείας καὶ ἁμαρτίας· „ Τὸ „ φῶς, φησὶν, ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει". (Ἰω. ά. 5'.) καὶ ἀκολούθως ἐφωταγώγησεν ὅλους ἐκείνους ὅπου ἐκοιμῶντο μέσα εἰς τὴν νύκτα τῆς ἀπιστίας κατὰ τὸν Ἡσαΐαν λέγοντα· „ Ὁ λαὸς ὁ καθήμενος ἐν σκότει ἴδε φῶς μέγα" (Ἡσ. Θ'. 2.).

Ὅθεν ἐπειδὴ Σὺ, Θεοτόκε, ἔγινες γεννήτρια τοῦ μεγάλου καὶ ἀληθινοῦ Φωτὸς, ὁ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν Κόσμον κατὰ τὸν ἠγαπημένον Ἰωάννην, τούτου χάριν ἡμεῖς οἱ τῷ μεγάλῳ τούτῳ καὶ ἀληθινῷ Φωτὶ πιστεύσαντες, τῷ ἐκ τῆς γαστρός Σου ἀνατείλαντι, χρεωστικῶς μακαρίζομέν Σε, διότι ἔγινες εἰς ἡμᾶς τοσαύτης μεγάλης εὐεργεσίας, καὶ τοιούτου μεγάλου ἀγαθοῦ πρόξενος. Μακαρίζομέν Σε δὲ εἰς αἰῶνα αἰῶνος, καθὼς Σὺ προεφήτευσας καὶ εἶπας „ Ἰδοὺ γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριοῦσί με πᾶσαι αἱ γενεαί". (Λουκ. ά. 48.) ὄχι δηλαδὴ μία γενεὰ ἢ δύω ἢ τρεῖς, ἀλλὰ ὅλαι αἱ γενεαὶ τῶν Ἐθνῶν χωρὶς καμμίαν ἐξαίρεσιν, ὅσοι δηλαδὴ ἔχουν νὰ πιστεύσουν εἰς τὸν ἐκ Σοῦ ἀσπόρως τεχθέντα Χριστὸν θέλουν Σὲ μακαρίζει. Καὶ ἂν ἡ γυνὴ ἐκείνη ὅπου ἤκουσε μίαν φορὰν νὰ διδάσκῃ ὁ Υἱός σου τοσοῦτον ἐκατανύχθη, ὥστε ἐμακάρισε τὴν ἁγίαν κοιλίαν Σου, ἥτις ἐγέννησε τοιοῦτον Υἱὸν, καὶ τοὺς μαστούς Σου οἱ ὁποῖοι ἐβύζασαν τοιοῦτον Σωτῆρα τοῦ Κόσμου, ὡς διηγεῖται ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς· „ Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ λέγειν αὐτὸν ταῦτα, „ ἐπάρασά τις γυνὴ φωνὴν ἐκ τοῦ ὄχλου εἶπεν αὐτῷ· Μακαρία ἡ κοιλία ἡ βαστάσασά Σε, „ καὶ μαστοὶ, οὓς ἐθήλασας". (Λουκ. ιά. 27.) πῶς ἡμεῖς οἱ Χριστιανοὶ, οἱ καθ' ἑκάστην ἡμέραν καὶ ὥραν ἀπολαμβάνοντες τὰς πολλὰς καὶ μεγάλας εὐεργεσίας Σου, Δέσποινα, δὲν

ἔχο-

ἔχομεν χρέος νὰ Σὲ μακαρίζωμεν πάντοτε, καὶ νὰ Σοὶ ψάλλωμεν ἐκ βάθους καρδίας ἐκεῖνον τὸν Ἀγγελικὸν καὶ χαρμόσυνον ὕμνον ὅπου ἔψαλλε μίαν φορὰν ἐνώπιον τῆς πανσέπτου καὶ ἁγίας εἰκόνος Σου ὁ Ἀρχάγγελος Γαβριὴλ „Ἄξιόν ἐστιν ὡς ἀληθῶς μακαρίζειν Σέ „τὴν Θεοτόκον, τὴν ἀειμακάριστον καὶ παναμώμητον καὶ Μητέρα τοῦ Θεοῦ ἡμῶν“; Ὅρα δὲ περὶ τούτου ἐν τῷ τέλει τοῦ Νέου Μαρτυρολογίου ἢ εἰς τὸν Συναξαριστήν.

Ἄμποτε δὲ καὶ ἡμεῖς οἱ ἀναγινώσκοντες καὶ ψάλλοντες, ἀλλὰ καὶ ἀκούοντες τὸν παρόντα Κανόνα τῆς Ἀναλήψεως τοῦ Κυρίου, ἄμποτε νὰ νικήσωμεν τὰ πάθη καὶ τὴν ἁμαρτίαν καὶ τὸν Διάβολον μὲ τὴν χάριν καὶ δύναμιν τοῦ εἰς Οὐρανοὺς ἀναληφθέντος Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ· ἐὰν γὰρ νικήσωμεν αὐτά, βέβαια θέλομεν ἀξιωθῆ νὰ ἀναβῶμεν εἰς τὸν Οὐρανὸν, καθὼς ἀνέβη καὶ ὁ Κύριος ἡ κεφαλὴ ἡμῶν. Τί λέγω; Ὄχι μόνον θέλομεν ἀναβῆ εἰς τὸν Οὐρανὸν, ἁρπαγέντες ἐν νεφέλαις εἰς ἀπάντησιν τοῦ Κυρίου εἰς ἀέρα, καθὼς βεβαιοῖ ὁ μακάριος Παῦλος, ἀλλὰ πρὸς τούτοις θέλομεν καθίσει μαζίτου εἰς τὸν θρόνον τῆς θείας αὐτοῦ μεγαλειότητος. Ποῖος μᾶς πληροφορεῖ; Αὐτὸ τὸ ἀψευδέστατον στόμα τοῦ Κυρίου, λέγον ἐν τῇ Ἀποκαλύψει· „Ὁ νικῶν, δώσω αὐτῷ καθίσαι μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ θρόνῳ μου, „ὡς κἀγὼ ἐνίκησα καὶ ἐκάθισα μετὰ τοῦ Πατρός μου ἐν τῷ θρόνῳ μου“. (Ἀποκ. γ'. 21.) Βλέπεις δόξαν; βλέπεις τιμήν; βλέπεις μεγαλεῖον ὅπου ἔχεις νὰ ἀπολαύσῃς, ἀδελφέ μου Χριστιανέ· ἐὰν γένῃς νικητὴς τῶν παθῶν καὶ τῆς ἁμαρτίας, σύνθρονος μέλλεις νὰ γένῃς μὲ τὸν Δεσπότην Χριστὸν, καθὼς σοι ὑπόσχεται· τὸ ὁποῖον εἶναι δόξα ὑπὲρ πᾶσαν δόξαν, τιμὴ ὑπὲρ πᾶσαν τιμὴν, καὶ μεγαλεῖον ὑπὲρ πᾶν μεγαλεῖον.

Τοῦτο βεβαιοῖ καὶ Παῦλος τὸ Σκεῦος τῆς Ἐκλογῆς, λέγων· „Καὶ ὄντας ἡμᾶς νε„κρούς τοῖς παραπτώμασι συνεζωοποίησε τῷ Χριστῷ (ὁ Πατὴρ δηλ.)· χάριτι ἐστὲ σε„σωσμένοι· καὶ συνήγειρε καὶ συνεκάθισεν (ἡμᾶς δηλ.) ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν Χρι„στῷ Ἰησοῦ, ἵνα ἐνδείξηται ἐν τοῖς αἰῶσι τοῖς ἐπερχομένοις τὸν ὑπερβάλλοντα πλοῦ„τον τῆς χάριτος αὐτοῦ ἐν χρηστότητι ἐφ' ἡμᾶς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ“. (Ἐφ. β'. 5.) Ταῦτα δὲ ἑρμηνεύων ὁ χρυσοῦς τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν ψυχὴν Ἰωάννης, θέλει ὅτι ἔχομεν νὰ καθίσωμεν μετὰ τοῦ Χριστοῦ, καθὼς ἀνωτέρω ὑπόσχεται τοῦτο ὁ Κύριος ἐν τῇ Ἀποκαλύψει, ὡς εἴπομεν· ὕστερα γὰρ φησί· „Τοῦτο ἓν λέγει (ὁ Παῦλος), ὅτι καὶ ἡμεῖς καθε„δούμεθα“. Εἶτα θέλων νὰ δείξῃ ὁ Χρυσορρήμων τὴν ὑπερβολὴν τῆς χάριτος καὶ δωρεᾶς ὅπου ἔχει νὰ χαρίσῃ εἰς ἡμᾶς ὁ Θεὸς διὰ τῆς ἐκ δεξιῶν καθέδρας, λέγει τὰ θαυμαστικὰ ταῦτα λόγια· „Καὶ καλῶς εἶπεν ἐν χρηστότητι ἐφ' ἡμᾶς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· τὸ „γὰρ καθίσαι ἐκ δεξιῶν τιμῆς ἐστι τῆς ὑπὲρ πᾶσαν τιμὴν, καὶ μεθ' ἣν ἑτέρα οὐκ ἔ„στιν. Οὕτως ὑπερβάλλων ὁ πλοῦτος! οὕτως ὑπερβάλλον τὸ μέγεθος τῆς δυνάμεως αὐ„τοῦ μετὰ Χριστοῦ καθίσαι!“ (Λόγ. δ'. εἰς τὴν πρὸς Ἐφεσ.)

Ὅθεν, ἀδελφέ μου ἀγαπητὲ ὅπου ἀκούεις ταῦτα, ἐπειδὴ ὁ Δεσπότης Χριστὸς σὲ ἀνεβίβασεν εἰς τόσην μεγάλην δόξαν, εἰς τρόπον ὥστε μέλλει νὰ σὲ κάμῃ συγκάθεδρόν του, καὶ τῆς θείας δόξης αὐτοῦ κοινωνὸν καὶ συμμέτοχον, διὰ τοῦτο καὶ σὺ χρεωστεῖς νὰ φυλάττῃς τὰς ἁγίας καὶ ζωποιοὺς αὐτοῦ ἐντολάς· διὰ τοῦτο χρεωστεῖς νὰ ἀποκτήσῃς τὰς θεουργοὺς ἀρετὰς, ἐξαιρέτως δὲ τὴν ταπείνωσιν καὶ ἀγάπην· καὶ διὰ τοῦτο χρεωστεῖς νὰ ὑπομένῃς εὐχαρίστως κάθε θλῖψιν καὶ πειρασμὸν ὅπου ἤθελε σοὶ ἀκολουθήσῃ διὰ τὸ ὄνομά του· ἵνα διὰ τῆς ὑπομονῆς ταύτης συμβασιλεύσῃς μὲ τὸν Χριστὸν ἐν τοῖς Οὐρανοῖς, καθὼς βοᾷ ὁ μακάριος Παῦλος· „Εἰ ὑπομένομεν, καὶ συμβασι„λεύσομεν“ (β'. Τιμοθ. β'. 12.). Ὅθεν ὁ μέγας τῆς Θεσσαλονίκης Γρηγόριος ἔτως ἀρχίζει τὸν εἰς τὴν Ἀνάληψιν δεύτερον λόγον αὐτοῦ· „Βλέπετε τὴν κοινὴν ἡμῖν ἑορτὴν „καὶ εὐφροσύνην ταύτην, ἣν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν τῇ Ἀναστάσει καὶ Ἀνα„λήψει αὐτοῦ τοῖς εἰς αὐτὸν πεπιστευκόσιν ἐχαρίσατο; διὰ θλίψεως ἀνέβλυσε. Βλέπε„τε τὴν ζωὴν, μᾶλλον δὲ τὴν ἀθανασίαν ταύτην; διὰ θανάτου ἡμῖν ἐπέφανε. Βλέπετε „τὸ Οὐράνιον ὕψος, εἰς ὃ ὑπερυψωθεὶς ἀνῆλθεν ὁ Χριστὸς, καὶ τὴν ὑπερδεδοξασμένην ἣν „καὶ κατὰ σάρκα δεδόξασται δόξαν; διὰ ταπεινώσεως καὶ ἀδοξίας αὐτῆς ἐπέτυχε· καθάπερ καὶ ὁ Ἀπόστολος περὶ αὐτοῦ φησίν· „Ὅτι ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν γενόμενος ὑπή„κοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ· διὸ καὶ ὁ Θεὸς αὐτὸν ὑπερύψωσε, καὶ ἐχα„ρίσατο αὐτῷ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα· ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ πᾶν γόνυ κάμψῃ „ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων, καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσηται, ὅτι „Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς δόξαν Θεοῦ Πατρός. Εἰ τοίνυν ὁ Θεὸς τὸν Χριστὸν αὐτὸν, ὅτι

„ἐτα-

„ ἐταπεινώθη, ὅτι ἠτιμάσθη, ὅτι ἐπειράσθη, ὅτι Σταυρὸν καὶ θάνατον ἐπονειδιστον ὑπ-
„ ἐμεινεν ὑπὲρ ἡμῶν, διὰ τοῦτο ὑπερύψωσε. Πῶς ἡμᾶς σώσει καὶ δοξάσει μὴ τὴν τα-
„ πείνωσιν ἑλομένους; μὴ τὴν εἰς τοὺς ὁμοφύλους ἀγάπην ἐνδεικνυμένους; μὴ τὰς ἑαυτῶν
„ ψυχὰς διὰ τῆς τῶν πειρασμῶν ὑπομονῆς κτησαμένους;"

Καὶ ἐπάνω εἰς ὅλα χρεωστεῖς, ἀγαπητὲ, ὄχι μόνον θλίψεις καὶ κακοπαθείας νὰ ὑ-
πομένῃς, ἀλλὰ, ἂν τὸ καλέσῃ ἡ χρεία καὶ ὁ καιρὸς, πρέπει νὰ ἦσαι ἕτοιμος εἰς τὸ νὰ
βάλῃς καὶ τὴν ζωήν σου εἰς θάνατον διὰ τὴν ἀγάπην τῦ γλυκυτάτου Δεσπότου σου ὅπου
τόσον πολλὰ σὲ ἠγάπησε, σὲ ἐτίμισε, σὲ ὑπερύψωσε· ἐὰν γὰρ ἄλλως ποιήσῃς, καὶ δὲν
καταφρονήσῃς καὶ αὐτὴν τὴν ζωήν σου διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Ποιητοῦ σου, ἤξευρε ὅτι ὄχι
μόνον φαίνεσαι ἀχάριστος καὶ ἀγνώμων τοσούτων χαρίτων καὶ δωρεῶν ὅπου σὲ ἠξίωσεν ὁ
Δεσπότης σου, μὴ θέλων νὰ θυσιάσῃς μίαν προσωρινὴν καὶ βραχυτάτην ζωὴν διὰ τόσον
πλοῦτον θεοπρεπῶν καὶ αἰωνίων ἀγαθῶν, ἀλλ' οὐδὲ ἔχεις νὰ ἀναληφθῇς εἰς τὸν ἀέρα ἀ-
πὸ τὰς νεφέλας, καὶ νὰ ὑπάγῃς μετὰ δόξης καὶ παῤῥησίας εἰς ἀπάντησιν τῦ Κυρίου, ὡς
λέγει ὁ Παῦλος, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ διὰ νὰ κρίνῃ τὸν Κόσμον· ἀλλὰ καθὼς το
ὄρνεον δὲν ἐμπορεῖ νὰ πετάξῃ, ὅταν χορτάσῃ καὶ βαρυνθῇ ἀπὸ τὰς πολλὰς σάρκας, ἀλ-
λὰ μένει κάτω καὶ θανατοῦται ὑπὸ τῶν κυνηγῶν· οὕτω καὶ σὺ ἔχεις νὰ μένῃς κάτω εἰς
τὴν γῆν μαζὶ μὲ τοὺς ἁμαρτωλοὺς κατακεκριμένος, κατῃσχυμένος καὶ μὴ ἔχων παῤῥησίαν
νὰ φανερωθῇς ἔμπροσθεν εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ ἐνδόξου Κριτοῦ· τὸ ὁποῖον εἶναι χειρότερον
εἰς ἐσὲ ἀπὸ κάθε κόλασιν, ὡς λέγει ὁ μέγας Βασίλειος.

Ἤξευρε γὰρ, ἀδελφὲ, ὅτι ὅλοι μὲν οἱ ἄνθρωποι καὶ πιστοὶ καὶ ἄπιστοι ἔχουν νὰ ἀνα-
στηθοῦν· ὅλοι δὲ δὲν ἔχουν νὰ ἀναληφθοῦν, ἀλλὰ μόνοι οἱ πιστοὶ, καὶ ἀπὸ τοὺς πι-
στοὺς πάλιν μόνοι οἱ τὴν ἁμαρτίαν διὰ μετανοίας σταυρώσαντες, καὶ κέρδος νομίζοντες
τὸ νὰ ἀποθάνουν διὰ τὸν Χριστὸν, καθὼς τοῦτο βεβαιοῖ ὁ ἀνωτέρω ῥηθεὶς Θεσσαλονίκης
θεῖος Γρηγόριος· „ Ἀναστησόμεθα πάντες, τῆς δὲ ἀναλήψεως οὐ πάντες τευξόμεθα, ἀλ-
„ λ' ὅσοις τὸ ζῆν Χριστός ἐστι, καὶ τὸ δι' αὐτὸν ἀποθανεῖν κέρδος· ὅσοι πρὸ τοῦ θανάτου
„ τὴν ἁμαρτίαν διὰ μετανοίας καὶ τῆς Εὐαγγελικῆς πολιτείας ἐσταύρωσαν· οὗτοι γὰρ μό-
„ νοι μετὰ τὴν κοινὴν ἀνάστασιν ἀναληφθήσονται ἐν νεφέλαις εἰς ἀπάντησιν τοῦ Κυρίου
„ εἰς ἀέρα· καὶ γὰρ καὶ αὐτὸν ἀναλαμβανόμενον νεφέλη ὑπέλαβεν, ὡς ὁ Λουκᾶς ἐν ταῖς
„ Πράξεσι τῶν Ἀποστόλων ἱστόρησεν" (Λόγ. β'. εἰς τὴν Ἀνάληψιν).

Διὰ τοῦτο σὲ παρακινεῖ ὁ χρυσοῦς κάλαμος τοῦ Ἰωάννου εἰς τὸ νὰ θυσιάζῃς, ἂν εἶ-
χες, ὄχι μίαν ἢ δύω ἢ τρεῖς, ἀλλὰ χιλίας καὶ μυρίας ζωὰς, διότι σὲ ἠξίωσεν ὁ ἀ-
ναληφθεὶς Χριστὸς ὁ Δεσπότης σου νὰ συγκαθίσῃς μὲ αὐτὸν εἰς τὰ δεξιά του· „ Οὕτως
„ ὑπερβάλλον τὸ μέγεθος τῆς δυνάμεως αὐτοῦ μετὰ Χριστοῦ καθίσαι. Κἂν μυρίας ψυ-
„ χὰς εἰ ἔχεις, οὐκ ἀπολλύεις αὐτὰς ἕνεκεν αὐτοῦ; εἰ γὰρ καὶ εἰς πῦρ ἐμβῆναι ἔδει,
„ τοῦτο οὐκ ἐχρῆν ἑτοίμως ὑπομεῖναι; εἰ γὰρ κατακόπτεσθαι ἔδει καθ' ἑκάστην ἡμέραν
„ ὑπὲρ τούτων, οὐκ ἐχρῆν ἑτοίμως καταδέχεσθαι; Ἐννόησον ποῦ ἐκάθισεν ἐκεῖνος· ἐπάνω
„ πάσης Ἀρχῆς καὶ Ἐξουσίας. Καὶ τίνι συγκάθησαι; Ἐκείνῳ. Τίς ὤν; Νεκρὸς φύσει,
„ τέκνον ὀργῆς. Καὶ τί κατώρθωσας; Οὐδέν. Οὕτως νῦν εὔκαιρον ἀναβοῆσαι· Ὦ βάθος
„ πλούτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως Θεοῦ!" (Λόγ. δ'. εἰς τὴν πρὸς Ἐφεσίους). Καὶ εἰς
τὴν ἑορτὴν τῆς Ἀναλήψεως λέγει· „ Ταύτην τοίνυν τὴν σωτήριον Ἀνάληψιν νῦν ἑορτάζο-
„ μεν· ταύτην τὴν Δεσποτικὴν ἄνοδον πανηγυρίζομεν, ἀνυμνοῦντες τῆς ἀῤῥήτου δωρεᾶς τοῦ
„ Δεσπότου τὸ μέγεθος, καὶ τῆς ἐφ' ἡμῖν οἰκονομίας ἀνακηρύττοντες τὸ κατόρθωμα· ἵνα
„ καὶ ἡμεῖς λάμψαντες διὰ τῶν κατορθωμάτων, πρὸς τὸ ἡμῖν ὁμογενὲς ἀναδραμεῖν σπου-
„ δάσωμεν, καὶ πρὸς αὐτὸν φθάσωμεν τὸν θρόνον τὸν Βασιλικὸν, ὅπου ὑπὲρ ἡμῶν ἀνήγαγε
„ τὸ συγγενὲς ὁ ἐνδυσάμενος· ἵνα καὶ τὸ Δεσπότῃ συμβασιλεύσωμεν, καὶ τῶν παρ' αὐ-
„ τοῦ δωρεῶν ἀπολαύσωμεν" (Λόγ. οὗ ἡ ἀρχὴ „ Θεία τις, ὡς ἔοικε").

Ἐγὼ δὲ καὶ τοῦτο προσθέτω, ὅτι, ἂν σὺ, ἀδελφὲ, δὲν ἔμελλες νὰ καθίσῃς μετὰ τοῦ
Χριστοῦ ἐν τοῖς Οὐρανοῖς, ὡς ἀπεδείχθη ἀνωτέρω, ἀλλὰ μόνη ἡ ἐν τῷ Χριστῷ ἀνθρω-
πίνη φύσις ἤθελε καθίσῃ ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς, καθὼς ἡρμήνευσε τὰ ἀνωτέρω ῥητὰ τοῦ
Παύλου ὁ Ἱερὸς Θεοφύλακτος, πάλιν ὑπόχρεως ἦσουν διὰ τὴν δόξαν αὐτὴν τὴν ὑπὲρ πᾶ-
σαν δόξαν ὅπου ἔλαβεν ἡ ἰδική σου φύσις ἐν τῷ Χριστῷ νὰ θυσιάζῃς τὴν ζωήν σου.
Καὶ ἀφίνω νὰ λέγω ὅτι ἦσουν ὑπόχρεως νὰ θυσιάζῃς τὴν ζωήν σου, καὶ διότι μέλ-
λεις νὰ γένῃς συγκοινωνὸς τῆς ἀναλήψεως τοῦ Κυρίου, καὶ ἔχεις νὰ ἁρπαχθῇς ἐν νεφέ-

λαις εἰς ἀπάντησιν τοῦ Κυρίου εἰς ἀέρα, καθὼς ὁ Παῦλος βεβαιοῖ, καὶ εἰς πολλὰ μέρη τῶν Κανόνων τούτων τῆς Ἀναλήψεως εἴπομεν, μετὰ τῶν Ἁγίων· μέγα γὰρ τοῦτο κατὰ ἀλήθειαν μέγα καὶ ὑπὲρ τὸ μέγα ἀξίωμα εἶναι κοντὰ εἰς ἐσέ. Ἀλλὰ τί λέγω ταῦτα; ἂν ἐσὺ, ἀγαπητὲ, ἔμελλες νὰ ἀξιωθῇς μόνης τῆς θεωρίας τοῦ χαροποιοῦ, τοῦ γλυκυτάτου καὶ ἡλιοσταλάκτου προσώπου τοῦ Κυρίου, ἤξευρε ὅτι διὰ τὴν τοιαύτην μόνην θεωρίαν ἔπρεπε νὰ ἐργάζεσαι ὅλας τὰς ἐντολὰς τοῦ Κυρίου· ἔπρεπε νὰ ἀγωνίζεσαι εἰς τὸ νὰ ἀποκτήσῃς ὅλας τὰς θεοειδεῖς ἀρετάς· καὶ τέλος πάντων ἔπρεπε νὰ θυσιάζῃς καὶ αὐτὴν τὴν ἰδίαν ζωήν σου· διότι μόνη αὕτη ἡ θεωρία τοῦ περικαλλεστάτου προσώπου τοῦ Δεσπότου σου εἶναι μία πληρεστάτη μακαριότης· καὶ τὸ νὰ ἀξιωθῇς νὰ σὲ ἰδῇ μὲ μίαν γλυκεῖαν ὀμματίαν ὁ ὑπερένδοξος Βασιλεὺς Ἰησοῦς ἐν τῇ Βασιλείᾳ του, αὐτὸ μόνον ὑπερβαίνει ὅλα τὰ βασανιστήρια καὶ μαρτύρια ὅπου ἤθελες ὑπομείνῃ διὰ τὴν ἀγάπην του· αὐτὸ εἶναι ὑπερικανώτατον νὰ σὲ εὐχαριστήσῃ κατὰ πάντα· καὶ αὐτὸ ἔχει, ὄχι μόνον νὰ πληρώσῃ, ἀλλὰ καὶ νὰ χορτάσῃ ὑπερεκπερισσοῦ ὅλας σου τὰς ἐπιθυμίας, καὶ νὰ σὲ κάμῃ ἐν Οὐρανοῖς αἰωνίως μακάριον· διότι ἂν τὸ νὰ βλέπῃ τινὰς μόνον τὴν λαμπρότητα τῶν ἁγίων Μαρτύρων δὲν εἶναι ὀλίγη μακαριότης, ὡς εἶπεν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος, „ Μέ„ γα μὲν ὅτι καὶ αὐτοὶ τευξόμεθα τῶν αὐτῶν ἄθλων εἰπεῖν, καὶ τῆς αὐτῆς δόξης τῶν „ Μαρτύρων κληρονομήσομεν..... ἀλλὰ τήν γε λαμπρότητα τῶν ἁγίων Μαρτύρων ὀψόμε„ θα· οὐδὲ γὰρ τοῦτο μικρὸν, ὡς ὁ ἐμὸς λόγος“ (Λόγ. εἰς Γρηγόριον τὸν Νύσσης)· πόσῳ μᾶλλον τὸ νὰ ἀξιωθῇ τινὰς νὰ βλέπῃ τὸ πρόσωπον καὶ τὴν δόξαν τοῦ προπλίου καὶ ὑπερπλίου Ἰησοῦ Χριστοῦ εἶναι μία ὑπερτελεία ἀπόλαυσις;

Καθὼς λοιπὸν οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι, ἀφ' οὗ ἀνελήφθη ὁ Κύριος, ἂν καὶ δὲν ἔβλεπον αὐτὸν αἰσθητῶς, ἐπροσκύνησαν ὅμως αὐτὸν καὶ ἐγύρισαν εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ ἐπροσηύχοντο ἐν τῷ Ἱερῷ, τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον περιμένοντες· οὕτω καὶ ἡμεῖς προσκυνήσαντες τὸν ἀναληφθέντα Χριστὸν, ἂς καταπαύσωμεν εἰς τὴν εἰρήνην, καὶ ἐν τῷ ὑπερῴῳ τοῦ νοὸς ἡμῶν μένοντες καὶ προσευχόμενοι, ἂς καθαρίζωμεν τὸν ἑαυτόν μας ἀπὸ ἐμπαθεῖς λογισμοὺς, καὶ τὴν ἐπιδημίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἂς προσμένωμεν· γράφει γὰρ ὁ Ἱερὸς Λουκᾶς· „ Οἱ Ἀπόστολοι προσκυνήσαντες τὸν Κύριον ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλὴμ μετὰ „ χαρᾶς μεγάλης, καὶ ἦσαν διαπαντὸς ἐν τῷ Ἱερῷ αἰνοῦντες καὶ εὐλογοῦντες τὸν Θεόν“ (Λυκ. κδ'. 52.). Οὕτω καὶ ἡμεῖς πρέπει νὰ κάμνωμεν καθὼς μᾶς συμβουλεύει ὁ μέγας τῆς Θεσσαλονίκης Γρηγόριος λέγων· „ Ἀλλ' ὡς οἱ Μαθηταὶ μετὰ τὸ ἀναληφθῆναι τὸν Χρι„ στὸν, μὴ ὁρῶντες αἰσθητῶς, ὅμως προσκυνήσαντες αὐτὸν ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλὴμ· ἔτω καὶ „ ἡμεῖς νῦν προσκυνήσαντες αὐτὸν, ἐπὶ τὴν εἰρήνην καταπαύσωμεν, ἐν ἡμῖν τε αὐτοῖς καὶ „ μετ' ἀλλήλων εἰρηνεύοντες· Ἱερουσαλὴμ γὰρ εἰρήνη ἑρμηνεύεται· καὶ ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς „ αὐτοὺς ὑπερῴῳ τῷ νῷ γενόμενοι, καὶ τούτῳ παραμένοντες καὶ προσευχόμενοι, καθαί„ ρωμεν ἑαυτοὺς τῶν ἐμπαθῶν καὶ χαμαιζήλων λογισμῶν· οὕτω γὰρ τῆς ἐπιδημίας τευ„ ξόμεθα τοῦ Παρακλήτου, καὶ ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ προσκυνήσομεν Πατέρα, Υἱὸν, „ καὶ Πνεῦμα Ἅγιον, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

ΕΝΤΑΥΤΩ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΚΡΟΣΤΙΧΙΔΑ ΤΟΥ ΚΑΝΟΝΟΣ ΤΗΣ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗΣ (1).

Ἀκροστιχίς.

„ Πεμτηκοστὴν ἑορτάζομεν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Η' Ἀκροστιχὶς αὕτη δὲν εἶναι στίχος δωδεκασύλλαβος Ἰαμβικὸς, ὅτε ἔμμετρος, καθὼς ἦτον αἱ ἄλλαι ἀκροστιχίδες τῶν λοιπῶν Κανόνων τοῦ Ἱεροῦ Κοσμᾶ, ἀλλὰ εἶναι ἐννεασύλλαβος μόνον καὶ ἄμετρος καὶ κολοβός. Διὰ ποίαν δὲ αἰτίαν τοῦτο ἐποίησεν ὁ Μελῳδός; Ἀποκρίνομαι ὅτι τὴν ἀληθινὴν τούτου αἰτίαν αὐτὸς μόνος ἠξεύρει ὁ Ἀσματογράφος, καὶ

(1) Σημειοῦμεν ἐνταῦθα ὅτι Πεντηκοστὴ ὀνομάζεται ἡ παροῦσα ἑορτὴ, διότι ἀπὸ τῆς Κυριακῆς τῆς Ἀναστάσεως ἕως τῆς Κυριακῆς ταύτης τοῦ Ἁγίου Πνεύματος πεντήκοντα ἡμέραι ἀριθμοῦνται, καὶ οὔτε περισσότεραι, οὔτε ὀλιγώτεραι. Ὁ δὲ Θεολόγος Γρηγόριος λέγει ὅτι ὁ ἑπτὰ ἀριθμὸς ὁ τιμώμενος παρὰ τῇ Γραφῇ ἐγέννησε καὶ τὴν τιμὴν τῆς Πεντηκοστῆς· „Ὁ γὰρ ἑπτὰ, φησὶν, ἐφ' ἑαυτὸν συντεθέμενος, γεννᾷ τὸν πεντήκοντα μιᾶς δευτέρας ἡμέρας, ἣν ἐκ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος προσειλήφαμεν, ὀγδόην τε οὖσαν τὴν αὐτὴν καὶ πρώτην, μᾶλλον δὲ μίαν καὶ ἀκατάλυτον· δεῖ γὰρ ἐκεῖσε καταλῆξαι τὸν ἐνταῦθα σαββατισμὸν τῶν ψυχῶν, ὡς δοθῆναι μερίδα τοῖς ἑπτὰ καί γε τοῖς ὀκτώ· καθὼς ἤδη τινὲς τῶν πρὸ ἡμῶν τὸ Σολομώντιον ἐξειλήφασι“ (Λόγ. εἰς τὴν Πεντηκοστήν). Ποία δὲ εἶναι ἡ ὀγδόη αὕτη καὶ πρώτη, μᾶλλον δὲ μία καὶ ἀκατάλυτος; Ἡ ἁγία Κυριακὴ, ἡ ὀγδόη μὲν οὖσα, ὡς ὑπὲρ τὴν ἑβδόμην ἀριθμουμένη· πρώτη δὲ, ὡς ἀρχὴ τῶν ἡμερῶν· καὶ μία, ὡς εἰκὼν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος νῦν, τότε δὲ ἐσομένη αὐτὸς ὁ μέλλων αἰὼν ὁ ἀνέσπερος καὶ ἀδιάδοχος· καὶ ὅρα περὶ τούτου ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ ἑσχάτου Τροπαρίου τῶ Κανόνος τοῦ Πάσχα τί λέγει περὶ τῆς Κυριακῆς ὁ μέγας Βασίλειος, καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Γρηγόριος τί λέγει ἐν τῷ Τροπαρίῳ „Αὕτη ἡ κλητή“· ἵνα μὴ καὶ ἐδῶ τὰ αὐτὰ λέγωμεν. Λέγει δὲ καὶ ὁ Σχολιαστὴς Νικήτας· „Ἐπεὶ ἡ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος ἡμέρα οὐκ ἔχει μεθ' αὐτὴν ἑτέραν διαδεχομένην αὐτὴν, οὐδὲ καταλύεται τῇ δύσει τοῦ Ἡλίου, χρὴ ἐκείνην μίαν μὲν ὀνομάζειν, ὡς ἀδιάδοχον, ἀκατάλυτον δὲ, ὡς ἀνέσπερον· εἰκότως δὲ τὴν μίαν ταύτην τὴν λείπουσαν ἐκ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος προσελάβομεν· ἀναγκαῖον γὰρ εἰς τὴν ἐκεῖσε κατάστασιν καταλῆξαι τὴν ἐνταῦθα κατάπαυσιν τῶν ψυχῶν: ἤτοι τὴν διὰ θανάτου ἀπὸ τῶν ἐγκοσμίων ἔργων ἀργίαν· ὥσπερ καὶ ὁ ἑπτὰ καταλήγει εἰς τὸν ὀκτώ· ὥστε κατὰ τοῦτον τὸν λόγον δοθῆναι μερίδα φροντίδος τοῖς ἑπτὰ, τῷ βίῳ τούτῳ· καὶ οὕτω τοῖς ὀκτὼ τῷ μέλλοντι, φροντιζόντων οὐ τὸ παρόντος βίου μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ μέλλοντος· οὕτω γάρ τινες ἐξειλήφασι τὸ Σολομώντιον ἐκεῖνο, τὸ ἐν τῷ Ἐκκλησιαστῇ λεγόμενον „Δὸς μερίδα τοῖς ἑπτὰ καὶ γε τοῖς ὀκτώ“· ἑπτὰ μὲν νοήσαντες τὸν παρόντα βίον· ὀκτὼ δὲ τὸν μέλλοντα. Τινὲς δὲ σαββατισμὸν ψυχῶν τὴν ἐνταῦθα μετριοπάθειαν ἐνόησαν, ἣν ἡμεῖς καλοῦμεν ἀπάθειαν, ἥτις καταλήγει εἰς τὴν κυρίως ἀπάθειαν τὸ μέλλοντος αἰῶνος· ἄλλοι δὲ πάλιν σαββατισμὸν ψυχῶν ἐνόησαν τὸ στῆναι ἐν τῷ μέλλοντι τὰ κινούμενα πάντα· ὁ δὲ μέγας Μάξιμος τοιοῦτόν τι λέγει, ὅτι τοῦ Κυρίου κατὰ τὴν ὀγδόην ἡμέραν (ἥτις εἶναι ἡ Κυριακὴ· οὐδεμία γὰρ ἄλλη ὀγδόη ἐστὶ) φανερουμένου, τουτέστι κατὰ τὴν παρουσίαν αὐτοῦ, καὶ τοῖς μὲν Δικαίοις τὸ εὖ εἶναι παρέχοντος, τοῖς δὲ ἁμαρτωλοῖς τὸ φεῦ εἶναι ἀπονέμοντος, σαββατίζουσι τότε αἱ ψυχαὶ, πᾶσαν λαβοῦσαι παῦλαν κινήσεως, καὶ κίνησιν παντελῶς οὐκ ἔχουσαι μετὰ τὴν τοῦ ζητουμένου φανέρωσιν· τοῦ γὰρ ζητουμένου φανερωθέντος, κίνησις ἀργεῖ πᾶσα τῶν κινουμένων“. Σὺ δέ μοι ὅρα ἐνταῦθα, ἀγαπητὲ, τὰ προνόμια ὅπου ἔχει ἡ ἁγία Κυριακή· ἐν Κυριακῇ γὰρ ἄρχισεν ἡ Κτίσις· ἐν Κυριακῇ ἄρχισεν ἡ τῆς Κτίσεως ἀναχαίνισις· ἐν Κυριακῇ ἄρχισεν ἡ τελείωσις τῆς Κτίσεως· καὶ τὴν μὲν ἀρχὴν τῆς Κτίσεως ἐνήργησεν ὁ Πατὴρ ἰδιαιτέρως, καὶ τοι συνεργούντων καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Πνεύματος· τὴν δὲ ἀρχὴν τῆς ἀναχαινίσεως ἐνήργησεν ὁ Υἱὸς ἰδιαιτέρως διὰ τῆς αὐτοῦ ἀναστάσεως· τὴν δὲ τελείωσιν τῆς Κτίσεως ἐνήργησε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον διὰ τῆς σημερινῆς αὐτοῦ καταβάσεως. Ἰδοὺ πόσον ἐτίμησε τὴν ἁγίαν Κυριακὴν ὅλη ἡ Ἁγία Τριάς.

καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἐν αὐτῷ· ἡμεῖς δὲ στοχαστικῶς λέγομεν ὅτι ἴσως τοῦτο ἐποίησεν ἀπὸ τὸν ὑπερβολικὸν ἔρωτα ὅπου εἶχεν εἰς τὰ λόγια Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου· ὑπὸ τούτου γὰρ καταφλεγόμενος, δὲν ἤθελε νὰ παραλλάξῃ τοὺς ἐκείνου λόγους, ἀλλ' αὐτοὺς ἐκείνους γυμνοὺς καὶ ξηροὺς καὶ μὲ αὐτὰς τὰς λέξεις ἠγάπα νὰ προφέρῃ, ὄχι μόνον εἰς τὰ ἄλλα του συγγράμματα, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὰς ἀκόμη τὰς Ἀκροστιχίδας.

Καὶ τοῦτο δείκνυται ἀπὸ τὴν παροῦσαν Ἀκροστιχίδα, ἥτις εἶναι αὐτολεξεὶ ἐρανισμένη ἀπὸ τὸν εἰς τὴν Πεντηκοστὴν λόγον τοῦ Θεολόγου, ὅπου τὸ δεύτερον Προοίμιόν του οὕτω προφέρει· „Πεντηκοστὴν ἑορτάζομεν, καὶ Πνεύματος ἐπιδημίαν, καὶ προθεσμίαν ἐπαγγε„λίας, καὶ ἐλπίδος συμπλήρωσιν, καὶ τὸ Μυστήριον ὅσον; (ἐρωτηματικῶς γὰρ πρέπει „νὰ ἀναγινώσκεται) Ὡς μέγα τε καὶ σεβάσμιον" (ἀποκριτικὸν γὰρ τοῦτό ἐστιν). Εἶπον δὲ δεύτερον Προοίμιον· διότι ἐσυνείθιζον οἱ παλαιοὶ ῥήτορες νὰ μεταχειρίζωνται καὶ δύω Προοίμια· ὡς καὶ ὁ Θεολόγος ἐν τῷ ἀνωτέρῳ τῆς Πεντηκοστῆς λόγῳ δύω Προοίμια ἐμεταχειρίσθη, ὥς τινες λέγουσιν, ὧν τὸ μὲν πρῶτον οὕτως ἄρχεται, „Περὶ τῆς ἑορτῆς „βραχέα φιλοσοφήσωμεν"· τὸ δὲ δεύτερον, „Πεντηκοστὴν ἑορτάζομεν". Τοῦτο λοιπὸν νομίζω νὰ ἦναι ἡ ἀφορμὴ, διὰ τὴν ὁποίαν ἡ Ἀκροστιχὶς τοῦ παρόντος Κανόνος ἔμεινεν ἐννεασύλλαβος καὶ κολοβή· διότι ὁ Ἱερὸς Κοσμᾶς φιλογρηγόριος ὢν εἴπερ τις ἄλλος, ἠθέλησε τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου ἐκείνου νὰ γράψῃ ἐν τῇ Ἀκροστιχίδι, χωρὶς νὰ προσθέσῃ τίποτε· ὅθεν κατὰ τὴν κολοβὴν Ἀκροστιχίδα κολοβὰ ἔγιναν καὶ ἐλλιπέστατα ἐν πολλαῖς Ὠδαῖς τὰ Τροπάρια τοῦ Κανόνος· ὥστε διὰ νὰ φθάσουν εἰς τὸν συνήθη ἀριθμὸν τῶν ἐκτὼ στίχων χρειάζονται νὰ τριπλασιασθοῦν καὶ νὰ τετραπλασιασθοῦν· ἐὰν δὲ ἓν μόνον Τροπάριον ἐστὶν ἐν τῇ Ὠδῇ, ὡς ἐν τῇ τρίτῃ καὶ τῇ πέμπτῃ καὶ τῇ ἕκτῃ, χρειάζεται αὐτὸ ἑξάκις νὰ πολλαπλασιασθῇ οὐ χωρὶς σχεδὸν ἀηδίας καὶ βάρους καὶ τῶν ψαλλόντων καὶ τῶν κανοναρχούντων καὶ τῶν ἀκουόντων.

Καθὼς λοιπὸν ὁ Ἱερὸς Κοσμᾶς τόσον πολλὰ ἠγάπα τὰ τοῦ Θεολόγου θελκτικὰ καὶ σειρήνια λόγια, ὥστε, διὰ νὰ μεταχειρισθῇ ταῦτα αὐτολεξεὶ ἐν τῇ Ἀκροστιχίδι, ἔπεσεν ὑπὸ μέμψιν παρὰ τοῖς πολλοῖς ὡς ἄμετρος καὶ ἐλλιπής· οὕτω καὶ ἐγὼ, ὅς τις μέλλω νὰ ἑρμηνεύσω τὸν εἰς τὸ Πνεῦμα Κανόνα αὐτὸ, ζητῶ τὴν βοήθειαν τὸ Ἁγίου Πνεύματος· πλὴν ὄχι μὲ ἄλλου τινὸς λόγια, ἀλλὰ μὲ ἐκεῖνα τοῦ Θεολόγου· καὶ δὴ βοᾷ μετ' αὐτοῦ· „Τὰ μὲν οὖν σωματικὰ τοῦ Χριστοῦ πέρας ἔχει.... τὰ δὲ τοῦ Πνεύμα„τος βουλομένῳ λέγειν παρέστω μοι τὸ Πνεῦμα, καὶ διδότω λόγον, ὅσον καὶ βούλομαι· „εἰ δὲ μὴ τοσοῦτον, ὅσος γε τῷ καιρῷ σύμμετρος" (Λόγ. εἰς τὴν Πεντηκοστήν). Διότι ἂν ὁ τόσον μέγας Κοσμᾶς δὲν ἐντρέπεται νὰ ἱεροσυλῇ αὐτολεξεὶ τὰ τοῦ Θείου Γρηγορίου ῥήματα, (τί λέγω δὲν ἐντρέπεται; καὶ σεμνύνεται ἀκόμη καὶ ἐγκαλλωπίζεται εἰς τὴν τοιαύτην ἱεροσυλίαν) διὰ τί ἐγὼ νὰ ἐντρέπωμαι αὐτήν; ἐγὼ ὁ μηδὲν ὤν; ἐγὼ ὁ κεγχριαῖος κατὰ τὸ μέγεθος πρὸς τοσοῦτον ἀπειρομεγέθη ἄνδρα παραβαλλόμενος; μᾶλλον μὲν οὖν ἐγὼ πρέπει νὰ καλλωπίζωμαι περισσότερον εἰς τὴν τοιαύτην ἱερὰν καὶ ἐπαινετὴν κλεψίαν.

Μὲ ὅλον τοῦτο τὸ πρᾶγμα τοῦτο δὲν εἶναι κλεψία ἢ ἱεροσυλία, ἀλλὰ εἶναι δάνειον· μᾶλλον δὲ οὐδὲ δάνειον, ἀλλὰ δωρεὰ καὶ χάρις· ἐκκεχυμένος γὰρ εἶναι εἰς ὅλον τὸ πλήρωμα τῶν Χριστωνύμων ὁ τῆς τοῦ Θεολόγου σοφίας Ὠκεανὸς, ὅς τις προσκαλεῖ τοὺς θέλοντας νὰ ἐξαντλήσουν ἀπὸ αὐτὸν δωρεὰν, καὶ νὰ χορτάσουν ἀπὸ τὰ ῥεῖθρα του ὅσον καὶ ἂν δύνωνται· οὐ λέγω δὲ ὅσον καὶ ἂν θέλωσιν· ἂν γὰρ εἰς τὴν θέλησιν τοῦ ἀνθρώπου

ἡκε-

ἠκολούθει καὶ ἡ δύναμις, ἴσως ἐγὼ πρῶτος ἤθελα ἀνοίξῃ πλατέως τὸ στόμα μου, καὶ ἀπορροφήσῃ ὅλον τὸν τοῦ Θεολόγου Ὠκεανόν· ἐπειδὴ δὲ ἐπιθυμῶ καὶ θέλω, ἡ δύναμίς μου ὅμως δὲν εἶναι σύμμετρος μὲ τὴν θέλησίν μου, διὰ τοῦτο ἀνοίγω τὸ στενὸν στόμα τῆς διανοίας μου, καὶ ἀπορροφῶ ὀλίγας τινὰς ῥανίδας ἐκ τῶν ἐκείνου λόγων πρὸς ἑρμηνείαν τοῦ παρόντος Κανόνος (1).

ΕΡΜΗ-

(1) Σημείωσαι ὅτι Λόγους Πανηγυρικοὺς ἔχουσιν εἰς τὴν Πεντηκοστὴν καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα οἱ ἑξῆς θεῖοι Πατέρες. Γρηγόριος ὁ Θεολόγος λόγον ἔχει, οὗ ἡ ἀρχὴ „Βραχέα περὶ τῆς Ἑορτῆς „φιλοσοφήσωμεν". Ὁ Χρυσόστομος λόγον, οὗ ἡ ἀρχὴ „Οὐρανὸς ἡμῖν σήμερον γέγονεν ἡ γῆ". ἄλλον, οὗ ἡ ἀρχὴ „Πάλιν ἑορτὴ, καὶ πάλιν πανήγυρις". ἄλλον, οὗ ἡ ἀρχὴ „Χθὲς ἡμῖν". ἄλλον, οὗ ἡ ἀρχὴ „Ἐπεφοίτησεν ἡ τοῦ Πνεύματος χάρις". ἄλλον, οὗ ἡ ἀρχὴ „Τὰς γλώσσας σήμερον". ἄλλον, οὗ ἡ ἀρχὴ „Μεγάλα, ἀγαπητοί, καὶ πάντα λέγειν". Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς λόγον, οὗ ἡ ἀρχὴ „Ἐθεασάμεθα πρὸ μικροῦ". Λεόντιος ὁ πρεσβύτερος λόγον, οὗ ἡ ἀρχὴ „Ὅσοι περὶ τὴν παροῦσαν ἑορτασιμὴν ἀέναον χάριν ἐπείγεσθε". Σώζονται οἱ μὲν ἐν τῇ μεγίστῃ Λαύρᾳ, οἱ δὲ ἐν τῇ τοῦ Βατοπαιδίου καὶ Ἰβήρων καὶ Διονυσίου. Ἠθέλε δὲ ἐρωτήσῃ τινὰς διὰ τί μετὰ ἐννέα ἡμέρας τῆς Ἀναλήψεως κατῆλθε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον; Ταύτην τὴν ἐρώτησιν ξά. οὖσαν προτείνουσι τινὲς εἰς τὸν Θεοφόρον Μάξιμον ἐν Τόμῳ ά. καὶ ἀποκρίνεται εἰς αὐτὴν λέγων· „Φασί τινες τῶν „τὰ θεῖα πεπαιδευμένων, ὅτι, ἐπειδὴ ἐννέα τάξεις „κατὰ τὸν Διονύσιον τὸν Ἀρεοπαγίτην αἱ Ἀγγελικαὶ Δυνάμεις εἰσὶν, ἀνίων κατὰ τὸ ἀνθρώπινον „ὁ Κύριος (καθὸ γὰρ Θεὸς τὰ πάντα πληροῖ) ἑκάστῳ τάγματι μίαν ἡμέραν ἀπένειμεν, ἀπὸ τῆς „ἐσχάτης ἕως τῆς τελευταίας· ἐδέχετο γὰρ καὶ „αὐταὶ τῆς τοῦ Κυρίου πρὸς αὐτὰς ἐπιδημίας· ἐν „αὐτῷ γὰρ κατὰ τὸν Ἀπόστολον ἀνακεφαλαιώθη „οὐ μόνον τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐν Οὐρανῷ· καὶ μετὰ τοῦτο ἐνεφανίσθη τῷ Θεῷ καὶ „Πατρί· καὶ οὕτω τὸ Πνεῦμα κάτεισι". (οὐ συναριθμεῖται δὲ, οὔτε ἡ πέμπτη καθ' ἣν ἀνελήφθη, οὔτε ἡ Κυριακὴ καθ' ἣν ἐκατέβη τὸ Πνεῦμα) Τί δὲ ἐποίει ἕκαστον τάγμα ἐν ἑκάστῃ ἡμέρᾳ; Ὁ μὲν Θεοφόρος οὐκ εἶπε Μάξιμος· ὅπερ καὶ λυπηρὸν ἀληθῶς ἐστι· καθότι παντὸς λόγου ἦν ἂν ἄξιον, εἰ παρὰ τοιούτου μεγάλου Πατρὸς ἐφανεροῦτο· ἐν τῷ Συναξαρίῳ δὲ τῆς Πεντηκοστῆς γράφεται ὅτι ἕκαστον τάγμα προσιὸν, τὴν θεωθεῖσαν ἐκείνην προσεκύνει σάρκα. Τῶν ἐννέα ἐν πληρωθεισῶν ἡμερῶν καὶ ταγμάτων, τῇ δεκάτῃ ὁ Παράκλητος ἐπεδήμησεν. Ὁ δὲ Χρυσόστομος λέγει τὸ αἴτιον διὰ τὸ ὁποῖον δὲν ἐκατέβη παρευθὺς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον· „Ἵνα, ὅ„ταν ἐν ἐρημίᾳ γένωνται οἱ μαθηταὶ τῆς τοῦ Χρι„στοῦ δυνάμεως, μάθωσιν ἠλίκον αὐτοῖς ἐχαρίζε„το ἡ τῆς αὐτοῦ ἀγαθότητος παρουσία, καὶ εἰς „αἴσθησιν ἐλθόντες τῶν παρελθόντων ἀγαθῶν, με„τὰ μείζονος τῆς προθυμίας ὑποδέξωνται καὶ τὴν „τοῦ Παρακλήτου δωρεάν" (Λόγ. β'. εἰς τὴν Πεντηκοστὴν, οὗ ἡ ἀρχὴ „Μεγάλα, ἀγαπητοί"). Διὰ τί δὲ ἐν τῇ Πεντηκοστῇ κατέβη τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, καὶ οὐχὶ ἐν ἄλλῃ ἡμέρᾳ; Ἀποκρίνεται ὁ αὐτὸς Χρυσορρήμων· „Ὅτι τρεῖς μεγάλαι ἑορταὶ ἦσαν „παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις, τὸ Πάσχα, ἡ Πεντηκοστὴ, „καὶ ἡ Σκηνοπηγία, ἐν αἷς συνήγοντο πλῆθη πολλὰ „τῶν Ἰουδαίων. Ἐν μὲν οὖν τῇ ἑορτῇ τοῦ Πάσχα „σταυρωθεὶς καὶ παθὼν ὁ Χριστὸς, ἐθεωρήθη ὑπὸ „πάντων τῶν τότε συνηθροισμένων Ἰουδαίων· ἡ δὲ „ἀνάστασις αὐτοῦ οὐκ ἐθεωρήθη, ἀλλ' ἐσυκοφαντήθη „παρ' αὐτῶν· ὅθεν ἡ τοῦ Πνεύματος χάρις ἐκχυθεῖ„σα εἰς τοὺς Ἀποστόλους ἐν τῇ Πεντηκοστῇ, κα„θ' ἣν ἦσαν ἅπαντες οἱ Ἰουδαῖοι συνηγμένοι, ἔστρε„ψε πάντων τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὰς ἀκοὰς πρὸς „τοὺς Ἀποστόλους οἵ τινες ἐμαρτύρουν καὶ ἐκήρυτ„τον ὅτι ἀνέστη ὁ Κύριος. Ὥστε βεβαίωσις τῆς ἀ„ναστάσεως ἐστὶν ἡ Πεντηκοστὴ" (Λόγ. εἰς τὴν Πεντηκοστὴν, οὗ ἡ ἀρχὴ „Τὰς γλώσσας σήμερον"). Ἐπειδὴ δὲ γράφουσιν αἱ Πράξεις ὅτι καὶ ἡ Κυρία Θεοτόκος ἦτον μαζὶ μὲ τοὺς Ἀποστόλους καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Κυρίου· „Καὶ ἦν ὄχλος ὀνομάτων ἐπὶ „τὸ αὐτὸ ὡς ἑκατὸν εἴκοσι". διὰ τοῦτο λέγουσί τινες ὅτι εἰς ὅλους αὐτοὺς τοὺς ἑκατὸν εἴκοσιν ἐκάθισε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἐν πυρίναις γλώσσαις.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΚΑΝΟΝΑ ΤΗΣ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗΣ

ΠΟΙΗΜΑ ΟΝΤΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΚΟΣΜΑ.

Ὠδὴ ά. Ἦχος Βαρύς. Ὁ Εἱρμός.

„ Πόμτῳ ἐκάλυψε Φαραὼ σὺμ ἅρμασιμ ὁ συντρίβωμ πολέμους ἐμ „ ὑψηλῷ βραχίομι· ᾄσωμεμ αὐτῷ, ὅτι δεδόξασται.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Σημειοῦμεν ἐδῶ, ὅτι ὁ Ἱεράρχης Κοσμᾶς ὁ κόσμος τῶν Ἱερῶν Μελῳδῶν δὲν προσαρμόζει τοὺς Εἱρμοὺς τοῦ παρόντος Κανόνος εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἑορτῆς, καθὼς προσήρμοζε τοὺς περισσοτέρους Εἱρμοὺς τῶν προλαβόντων Κανόνων του, ἀλλὰ ἄλλους μὲν τροπολογικῶς εἰς τὰ ἤθη ἀνάγει, ὡς τὸν τῆς ἕκτης· τοὺς περισσοτέρους δὲ μελουργεῖ, ψιλὰ περιέχοντας τῶν Ὠδῶν τὰ λόγια, καθὼς καὶ τὸν παρόντα· οὗτος γὰρ ὁ Εἱρμὸς ἀναφέρει μόνην τὴν ἐν τῇ Ἐρυθρᾷ Θαλάσσῃ γενομένην θαυματουργίαν, καὶ αὐτὰ ἐκεῖνα τὰ τῆς πρώτης Ὠδῆς τοῦ Μωϋσέως μεταχειρίζεται λόγια· καὶ βλέπε, ἀγαπητὲ, ὅτι ὁ λόγος μου εἶναι ἀληθινός· εὑρίσκεται ἐν τῇ πρώτῃ Ὠδῇ „ Πόντῳ ἐκάλυψεν αὐτούς; “ τοῦτο εὑρίσκεται καὶ ἐδῶ· εὑρίσκεται ἐκεῖ „ Κύριος συντρίβων πολέμους; “ τοῦτο εὑρίσκεται καὶ ἐδῶ· γράφεται ἐκεῖ „ Μεγέθει βραχίονός Σου; “ τοῦτο γράφεται καὶ ἐδῶ, μὲ κάποιαν ὅμως παραλλαγήν· ἀντὶ γὰρ τῶ „ Μεγέθει βραχίονος “, γράφεται ἐδῶ „ Ἐν ὑψηλῷ βραχίονι “· ὅπερ ὁ Ἡσαΐας καθαρώτερα λέγει· „ Κύριε, ὑψηλός Σου ὁ βραχίων “ (Ἡσ. κς'. 1.)· γράφεται ἐκεῖ „ Τῷ Κυρίῳ ᾄσωμεν· ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται; “ τοῦτο γράφεται καὶ ἐδῶ.

Ταῦτα λοιπὸν πάντα συμμαζώξας ἐδῶ ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς, οὕτω λέγει· Ὁ Κύριος τῶν ἁπάντων, ὁ ὁποῖος συντρίβει τοὺς πολέμους μὲ τὸν ὑψηλὸν καὶ ἀνίκητόν του βραχίονα, ἐσκέπασε μὲ τὴν Ἐρυθρὰν Θάλασσαν τὸν βασιλέα Φαραὼ, καὶ τὰς ἁμάξας αὐτοῦ. Πολέμους δὲ ἐδῶ πρέπει νὰ νοήσωμεν τοὺς πολεμίους καὶ ἐχθροὺς, ἀπὸ τὸ πάθος τὸς πάσχοντας κατὰ τρόπον συνεκδοχῆς· τούτους γὰρ συντρίβει ὁ Κύριος, ἕνα μὲν, διότι οἱ πόλεμοι δὲν γίνονται κατὰ προηγούμενον θέλημα τῶ Κυρίου, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἑπόμενον: ἤτοι κατὰ παραχώρησιν, ὡς δογματίζουσιν οἱ Ἱεροὶ Θεολόγοι· ἄλλο δὲ, διότι ὁ Κύριος λέγεται εἰρηνάρχης καὶ εἰρηνοδότης καὶ τῆς εἰρήνης ἀρχηγὸς καὶ πρωταίτιος, ὡς ταύτην ἀγαπῶν καὶ θέλων κατὰ τὸ προηγούμενον αὐτοῦ θέλημα· ἂν δὲ τὴν εἰρήνην ἀγαπᾷ καὶ θέλῃ ὁ Θεὸς, βέβαια ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθεῖ ὅτι τοὺς πολεμίους συντρίβει καὶ ἀφανίζει, ὡς μὴ τούτους ἀγαπῶν καὶ θέλων κατὰ τὸ προηγούμενον αὐτοῦ θέλημα· ἡ γὰρ τῶν ἐναντίων εἰσαγωγὴ τῶν ἐναντίων εἶναι συντριβή· ἐπειδὴ, κατὰ τὸ κοινὸν ἀπόφθεγμα τῶν φιλοσόφων, τῶν ἐναντίων ἡ αὐτὴ εἶναι ἐπιστήμη· εἰ δὲ λέγει ὁ Κύριος „ Οὐκ ἦλθον βαλεῖν „ εἰρήνην ἐπὶ τῆς γῆς, ἀλλὰ μάχαιραν “, (ἤτοι πόλεμον) (Ματθ. ί. 34.) τοῦτο ὑψηλότερον νοεῖται περὶ τῆς Πίστεως, καὶ οὐ κατὰ τὸ πρόχειρον νόημα τοῦ πολέμου· καὶ ὅρα τὴν ἑρμηνείαν εἰς τοῦτο τοῦ Θείου Χρυσοστόμου καὶ τοῦ Ἱεροῦ Θεοφυλάκτου.

Διὰ τί δὲ λέγεται ὑψηλὸς ὁ τοῦ Κυρίου βραχίων; Διὰ νὰ φανερωθῇ ἡ συντριβὴ τῶν τοιούτων πολέμων· ἐκεῖνοι γὰρ ὅπου θέλουν νὰ κτυπήσουν βαρύτερα, συνειθίζουν νὰ σηκόνουν τὸ χέρι των ὑψηλότερα. Ἐπειδὴ λοιπὸν καὶ ὁ Θεὸς κατοικεῖ εἰς τὰ ὑψηλὰ, ὡς λέ-

γει

γει ὁ Δαβὶδ, „ Ὁ ἐν ὑψηλοῖς κατοικῶν " (Ψαλ. ριβ΄. 5.), διὰ τοῦτο ἀκολούθως καὶ ὁ βραχίων αὐτοῦ εἶναι ὑψηλός· καὶ ἐπειδὴ εἶναι ὑψηλός, διὰ τοῦτο καὶ πληγόνει καὶ χειρότερα συντρίβει τοὺς πλησιομένους, ὄχι μόνον μὲ τὸ γενναῖον καὶ ἀνίκητον τοῦ βραχίονός του, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ ὑψηλὸν σήκωμα τοῦ αὐτοῦ βραχίονός του· ὁ Θεὸς γὰρ, κατὰ τὴν συμβολικὴν Θεολογίαν (1), διὰ μὲν τὴν φυσικήν του φιλανθρωπίαν κατεβάζει τὸν βραχίονά του μὴ θέλων νὰ κολάσῃ τοὺς ἁμαρτωλοὺς, καὶ βάλλων τὸ χέρι του ὑποκάτω εἰς τὸ μάγουλόν του, καθὼς κάμνουσιν ἐκεῖνοι ὅπου κοιμῶνται, ὑπνώττει· ὅταν δὲ ἰδῇ ὅτι αὐξάνει ἡ ἁμαρτία, καὶ οἱ ἁμαρτάνοντες δὲν αἰσθάνονται τὸ βάρος τῆς ἁμαρτίας, τότε ἐκεῖνος μὲ βίαν μὲν καὶ παρὰ φύσιν ἐξυπνᾷ καὶ ὑψόνει τὸ χέρι του καὶ συντρίβει τοὺς ἁμαρτωλούς.

Διὰ τοῦτο ὁ Δαβὶδ, βλέπων τοὺς μὲν κακοὺς καὶ ἁμαρτωλοὺς νὰ τυραννοῦν τοὺς ταπεινοὺς καὶ δικαίους, τὸν δὲ Θεὸν νὰ μὴ τιμωρῇ τοὺς κακοὺς μήτε νὰ τοὺς ἐκδικῇ, ἀποτολμᾷ νὰ μέμφεται αὐτὸν ὡς κοιμώμενον, καὶ νὰ φωνάζῃ ποτὲ μὲν „ Ἐξεγέρθητι· ἵνα „ τί ὑπνοῖς, Κύριε; ἀνάστηθι καὶ μὴ ἀπώσῃ εἰς τέλος "· (Ψαλ. μγ΄. 25.) ποτὲ δὲ „ Ἀνάστηθι, Κύριε ὁ Θεός μου, ὑψωθήτω ἡ χείρ Σου, μὴ ἐπιλάθου τῶν πενήτων Σου εἰς „ τέλος "· (Ψαλ. θ΄. 35.) διότι ἂν ὑψωθῇ ἡ χείρ Σου κατὰ τῶν ἁμαρτωλῶν καὶ δυναστευόντων, δὲν θέλει λησμονηθῇ ὁ πτωχὸς καὶ δίκαιος ἕως τέλους, ἀλλὰ θέλει εὐφρανθῇ, ὅταν ἰδῇ ἐκδίκησιν, κατὰ τὸ „ Εὐφρανθήσεται δίκαιος, ὅταν ἴδῃ ἐκδίκησιν ". (Ψαλ. νζ΄. 10.) Τοῦτο τὸ νόημα τῆς ὑψώσεως τῆς χειρὸς τοῦ Θεοῦ θέλων νὰ φανερώσῃ καὶ ὁ Ἡσαΐας, ἀφ' οὗ ἀνωτέρω εἶπεν ὅτι ὁ Θεὸς ἐποίησε τὰ καὶ τὰ, τιμωρῶν τοὺς ἁμαρτωλοὺς, ἀκολούθως λέγει· „ Ἐπὶ πᾶσι τούτοις οὐκ ἀπεστράφη ὁ θυμὸς (τοῦ Θεοῦ), „ ἀλλ' ἔτι ἡ χειρ (αὐτοῦ) ὑψηλή " (Ἡσ. θ΄. 12.)· ἤτοι ἀκόμη ἔχει νὰ τὸς τιμωρήσῃ.

Τροπάριον.

„ Ἔργῳ, ὡς πάλαι τοῖς Μαθηταῖς ἐπηγγείλω, τὸ Παράκλητον „ Πνεῦμα ἐξαποστείλας, Χριστὲ, ἔλαμψας τῷ Κόσμῳ φῶς, φι- „ λάνθρωπε.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Οἱ μὲν ἄλλοι ἄνθρωποι, λέγει, οἱ ὁποῖοι ὑπόσχονται, δὲν τελειόνουν βεβαίως τὰς ὑποσχέσεις των· διότι ἡ μετανοοῦν ὅτι ὑπεσχέθησαν, ἢ δύναμιν δὲν ἔχουν εἰς τὸ νὰ πληρώσουν τὴν ὑπόσχεσίν των· καὶ οὕτω τὰ ὑποσχεθέντα παρ' αὐτῶν μένουσιν ἄκυρα· Σὺ δὲ, Θεάνθρωπε Ἰησοῦ Χριστὲ, ἡ ἀλήθεια τῶν ἐπαγγελιῶν ἐπαγγελία, καὶ ἡ ὑπόσχεσις τῶν ὑποσχέσεων, ὑπεσχέθης εἰς τοὺς ἁγίους Σου Μαθητὰς πρὸ τῆς ἀναστάσεώς Σου νὰ στείλῃς εἰς αὐτοὺς τὸ Παράκλητον Πνεῦμα· ἐν οἷς ἔλεγες· „ Συμφέρει ὑμῖν ἵνα ἐγὼ ἀ- „ πέλθω· ἐὰν γὰρ μὴ ἀπέλθω, ὁ Παράκλητος οὐκ ἐλεύσεται πρὸς ὑμᾶς "· (Ἰω. ιϛ΄. 7.) καὶ πάλιν· „ Καὶ ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν Πατέρα, καὶ ἄλλον Παράκλητον δώσει ὑμῖν, ἵνα „ μένῃ μεθ' ὑμῶν εἰς τὸν αἰῶνα "· (Ἰω. ιδ΄. 16.) καὶ πάλιν· „ Ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ Πα- „ ράκλητος, ὃν ἐγὼ πέμψω ὑμῖν παρὰ τοῦ Πατρός "· (Ἰω. ιε΄. 26.) καὶ πάλιν· „ Καὶ „ ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ Πατρός μου ἐφ' ὑμᾶς ": (Λουκ. κδ΄. 49.) ἤτοι

(1) Συμβολικὴ Θεολογία λέγεται, ὅσα πρὸς Θεὸν λέγονται ἀνθρωποπρεπῶς, ἐκ τῶν ἀνθρωπίνων μελῶν καὶ αἰσθήσεων καὶ ἠθῶν τούτῳ προσαρμοζόμενα· ὁμοίως καὶ ὅσα ἰδιώματα τῶν τεσσάρων στοιχείων, ἢ καὶ ἄλλων ὑλικῶν κτισμάτων τῷ Θεῷ ὑπὸ τῆς θείας Γραφῆς ἀποδίδονται. Ταύτης τῆς Συμβολικῆς Θεολογίας βιβλίον συνέγραψεν ὁ Ἀρεοπαγίτης Διονύσιος, ὅπερ ἀναφέρει ἐν κεφ. ιε΄. περὶ Οὐρανίας Ἱεραρχίας λέγων· „ Ἔχει γὰρ καὶ τοῦτο (τὸ ἀέριον „ πνεῦμα) θεαρχικῆς ἐνεργείας εἰκόνα καὶ τύπον, „ ὡς ἐν τῇ Συμβολικῇ Θεολογίᾳ κατὰ τὴν τετρά- „ στοιχον ἀνακάθαρσιν ἡμῖν διὰ πλειόνων ἀποδείξε- „ ται ". Τετράστοιχον δὲ ἀνακάθαρσιν τὴν τῶν τεσσάρων στοιχείων ἀναγωγικὴν ἀλληγορίαν φησὶν, ὡς ἑρμηνεύει ὁ σχολιαστὴς Μάξιμος· νῦν δὲ, ὦ δυστυχία! τὸ σύγγραμμα τοῦτο οὐ σώζεται.

ἤτοι τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον (1). Καθὼς λοιπὸν μὲ τὸν λόγον ὑπεσχέθης, Κύριε, νὰ στείλῃς τὸ Πνεῦμα Σου τὸ Ἅγιον· οὕτω σήμερον μὲ τὸ ἔργον ἐτελείωσας τὴν ὑπόσχεσίν σου· καὶ πέμψας τὸ Παράκλητον Πνεῦμα, δι' αὐτοῦ ἔλαμψας εἰς τὸν Κόσμον τὸ φῶς τῆς Θεογνωσίας καὶ πίστεως τῆς Ἁγίας Τριάδος· ὥστε οἱ τὸ φῶς τοῦτο δεξάμενοι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ψάλλουσι μὲ χαρὰν καὶ ἡδονὴν τῆς καρδίας ἐκεῖνο τὸ χαρμόσυνον Τροπάριον „ Εἴδομεν τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν· ἐλάβομεν Πνεῦμα ἐπουράνιον· εὕρομεν πίστιν ἀληθῆ, ἀ„ διαίρετον Τριάδα προσκυνοῦντες· αὕτη γὰρ ἡμᾶς ἔσωσεν ".

Ἐπλήρωσας λοιπὸν σήμερον τὴν ὑπόσχεσίν Σου, φιλάνθρωπε· διότι οὔτε ἀπὸ ἀδυναμίαν ἔμελλες νὰ μὴ τελειώσῃς αὐτήν· παντοδύναμος γὰρ εἶσαι· οὔτε ἀπὸ μετάνοιαν· διότι ἡ μετάνοια εἶναι μία δευτέρα βουλή, ὅπου κατηγορεῖ τὴν πρώτην βουλήν· τοῦτο δὲ νὰ γένῃ ἐπὶ τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀδύνατον· καθότι ὁ Θεὸς καθὼς εἶναι κατὰ τὴν οὐσίαν ἀναλλοίωτος, οὕτως εἶναι καὶ κατὰ τὴν γνῶσιν καὶ τὰς βουλάς του, ὡς ψάλλει ὁ Δαβίδ· „ Κύριος διασκεδάζει βουλὰς Ἐθνῶν, ἀθετεῖ δὲ λογισμοὺς λαῶν, καὶ ἀθετεῖ βουλὰς ἀρ„ χόντων· ἡ δὲ βουλὴ τοῦ Κυρίου εἰς τὸν αἰῶνα μένει " (Ψαλ. λβ'. 10.). Εἰ δὲ ἀκούομεν τῶν Θείων Γραφῶν νὰ λέγουν ὅτι ὁ Κύριος μεταμελεῖται καὶ μετανοεῖ· οὕτω γὰρ γράφεται διὰ τὸν Σαοὺλ· „ Καὶ Κύριος μετεμελήθη, ὅτι ἐβασίλευσε τὸν Σαοὺλ ἐπὶ „ Ἰσραήλ "· (α'. Βασ. ιέ'. 35.) καὶ διὰ τῦ Ὡσηὲ λέγει Κύριος· „ Τί σε διαθῶ Ἐφραίμ; „ ὡς Ἀδάμα θήσομαί σε καὶ ὡς Σεβοείμ· μετεστράφη ἡ καρδία μου ἐν τῷ αὐτῷ· συνε„ ταράχθη ἡ μεταμέλειά μου· οὐ μὴ ποιήσω κατὰ τὴν ὀργὴν τοῦ θυμοῦ μου, ὅτι Θεός „ εἰμι ἐγὼ καὶ οὐκ ἄνθρωπος "· (Ὡσ. ιά. 8.) ἂν, λέγω, αἱ Γραφαὶ ἀναφέρουν ὅτι μετανοεῖ ὁ Θεὸς, ἤξευρε ὅτι τοῦτο λέγουν, ὅπου ὁ Θεὸς φοβερίζει καὶ ὀργίζεται διὰ νὰ κακοποιήσῃ τινάς· τότε γὰρ μετανοεῖ: ἤτοι μεταβάλλεται ὁ Θεὸς, νικώμενος ἀπὸ τὴν αὐτοῦ φιλανθρωπίαν καὶ ἀγαθότητα, ἥτις δὲν ἀφίνει αὐτὸν νὰ φέρῃ εἰς ἔργον τοὺς προτέρους φοβερισμοὺς ὅπου ἔκαμεν· ὅπου δὲ ὑπόσχεται ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ ἀγαθὰ, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ μετανοήσῃ καὶ νὰ μὴ φέρῃ εἰς τέλος τὴν ὑπόσχεσίν του, ἔχων μάλιστα κινοῦσαν αὐτὸν εἰς τοῦτο τὴν φυσικὴν αὐτοῦ φιλανθρωπίαν καὶ ἀγαθότητα;

Τροπάριον.

„ Νόμῳ τὸ πάλαι προκηρυχθὲν καὶ Προφήταις ἐπληρώθη· τοῦ
„ Θείου Πνεύματος σήμερον πᾶσι γὰρ πιστοῖς χάρις ἐκκέχυται.

ΕΡΜΗ-

(1) Δύω πράγματα διδάσκει ἡμᾶς διὰ τῆς Ἀποστολῆς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ὁ μέγας τῆς Θεσσαλονίκης Γρηγόριος ἐν τῷ ἐν τὴν Πεντηκοστὴν λόγῳ αὐτοῦ· ἕνα μέν, ἕως τοῦ ἀνέβη ὁ Χριστὸς ὅταν ἀνελήφθη, καὶ ἄλλο, ὅτι τὸ Πνεῦμα οὐ μόνον ἀποστέλλεται, ἀλλὰ καὶ ἀποστέλλει· οὕτω γὰρ φησί· „ Νῦν ὁρῶμεν διὰ τοῦ παρ' αὐτοῦ τοῖς μαθη„ταῖς πεμφθέντος Πνεύματος μέχρι τίνος ὁ Χρι„στὸς ἀναληφθεὶς ἐφθασε, καὶ εἰς ποίαν ἄξίαν ἀ„νεβίβασε τὴν ἡμῶν ἣν ἀνέλαβε φύσιν· ἐκεῖσε γὰρ „πάντως ἀνῆλθεν, ὅθεν τὸ Πνεῦμα παρ' αὐτοῦ πεμ„φθὲν κατελήλυθε. Πόθεν δὲ τὸ Πνεῦμα κατῆλ„θε, δείκνυσιν ὁ διὰ τοῦ Προφήτου λέγων Ἰωήλ· „ Ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ Πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρ„κα· καὶ πρὸς ὃν φησὶν ὁ Δαβίδ· Ἐξαποστε„λεῖς τὸ Πνεῦμα Σου, καὶ κτισθήσονται καὶ ἀνα„καινιεῖς τὸ πρόσωπον τῆς γῆς. Πρὸς τὸν ἀνω„τάτω τοιγαροῦν ὁ Χριστὸς ἀνελήλυθε Πατέρα, „καὶ πρὸς αὐτὸν ἐφθασε τὸν Πατρικὸν κόλπον, ὅ„θεν καὶ τὸ Πνεῦμα, καὶ κοινωνὸς καὶ κατὰ τὸ „ἀνθρώπινον τῆς κατ' αὐτὸν ἀξίας ἀνεδείχθη, τὸ „ἐξ Οὐρανοῦ παρὰ τοῦ Πατρὸς ἐκχεόμενόν τε καὶ „σταλόμενον Πνεῦμα καὶ αὐτὸς ἀρτίως ἀποστείλας "· ἰδοὺ τὸ πρῶτον· δείκνυσι δὲ καὶ τὸ δεύτερον ἐν τοῖς ἀκολούθοις. „ Ἀλλὰ μηδεὶς νομίσῃ τὸ Πνεῦ„μα τὸ Ἅγιον τῆς ἀξίας ταύτης ἀμοιροῦν, παρὰ „τοῦ Πατρὸς καὶ τῦ Υἱοῦ ἀποστελλόμενον ἀκύρως· „οὐ γὰρ τῶν ἀποστελλομένων ἁπλῶς, ἀλλὰ καὶ „τῶν ἀποστελλόντων καὶ συνεδοκούντων ἐστί· δεί„κνυσι δὲ καὶ τοῦτο σαφῶς ὁ διὰ τῦ Προφήται λέ„γων· „ Ἐγὼ ταῖς χερσί μου ἐθεμελίωσα τὴν γῆν, „καὶ τὸν Οὐρανὸν ἐξέτεινα· καὶ νῦν Κύριος ἀπέ„σταλκέ με καὶ τὸ Πνεῦμα αὐτοῦ· καὶ ὁ Χριστὸς „διὰ τοῦ αὐτοῦ Προφήτου πάλιν ἀλλαχοῦ λέγων· „ Πνεῦμα Κυρίου ἐπ' ἐμέ, οὗ ἕνεκεν ἔχρισέ με, „εὐαγγελίσασθαι πτωχοῖς ἀπέσταλκέ με. Τοιγαροῦν „οὐκ ἀποστέλλεται μόνον τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, ἀλ„λὰ καὶ ἀποστέλλει τὸν παρὰ τῦ Πατρὸς ἀποστελ„λόμενον Υἱόν· παρ' ᾧ δείκνυται Πατρί τε καὶ Υἱῷ „συμφυὴς καὶ ὁμοσθενὴς καὶ συνεργὸν καὶ ὁμότιμον ".

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Σήμερον, λέγει, ἐτελειώθη διὰ τῆς ἐκβάσεως καὶ τῶν ἔργων ἐκεῖνο ὅπου ἐκηρύχθη ἀπὸ τὸν Νόμον τὸ Μωϋσέως καὶ ἀπὸ τοὺς Προφήτας, δηλαδὴ τὸ περὶ τῆς ἐκχύσεως καὶ μεταδόσεως τῆς χάριτος καὶ δωρεᾶς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· ἐπειδὴ κατὰ τὰ προκηρύγματα τούτων καὶ τὰς προρρήσεις ἐξεχύθη σήμερον εἰς ὅλους τὰς πιστοὺς ἡ χάρις τὸ Ἁγίου Πνεύματος. Ἄξια δὲ σημειώσεως εἶναι ἐκεῖνα ὅπου γράφει ὁ Θεοφόρος Μάξιμος, ὅτι οὔτε ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος δίδεται χωρὶς νὰ ἔχῃ δεκτικὴν ἐπιτηδειότητα ὁ μέλλων ταύτην λαμβάνειν ἄνθρωπος, οὔτε ὁ ἄνθρωπος δύναται νὰ λάβῃ κανένα χάρισμα τοῦ Πνεύματος μὲ φυσικὴν μόνον δύναμιν χωρὶς τὴν ὑπερφυσικὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ· οὕτω γὰρ φησίν· „ Οὔτε ἡ χάρις τοῦ Παναγίου Πνεύματος ἐνεργεῖ σοφίαν ἐν τοῖς ἁγίοις χωρὶς τοῦ ταύτην „ δεχομένου νοὸς, ἔτε γνῶσιν, χωρὶς τῆς δεκτικῆς τοῦ λόγου δυνάμεως, οὔτε πίστιν, ἄνευ „ τῆς κατὰ νοῦν καὶ λόγον τῶν μελλόντων καὶ πᾶσι τέως ἀδήλων πληροφορίας, οὔτε ἰα„ μάτων χαρίσματα, δίχα τῆς κατὰ φύσιν φιλανθρωπίας, οὔτε τι ἕτερον τῶν λοιπῶν χα„ ρισμάτων, χωρὶς τῆς ἑκάστου δεκτικῆς ἕξεώς τε καὶ δυνάμεως, οὔτε μὴν πάλιν ἓν τῶν „ ἀπηριθμημένων ἄνθρωπος κτήσεται κατὰ δύναμιν φυσικὴν, δίχα τῆς χορηγούσης ταῦτα „ θείας δυνάμεως· καὶ δηλοῦσι τοῦτο πάντες οἱ ἅγιοι, μετὰ τὰς ἀποκαλύψεις τῶν θείων „ ζητοῦντες τῶν ἀποκαλυφθέντων τὸς λόγους " (Κεφ. ιγ'. τῆς ε'. ἑκατοντ. τῶν Θεολογικ.). Ὥστε, ὅποιος θέλει νὰ λάβῃ πλουσιωτέραν τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, πρέπει νὰ κάμνῃ τὸν ἑαυτόν του δεκτικώτερον διὰ τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν, καὶ τῆς καθάρσεως τῶν παθῶν· ἡ γὰρ χάρις τοῦ Πνεύματος, εἰ καὶ χάρις, ὅμως χύνεται εἰς τοὺς πιστοὺς κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς αὐτῶν καθαρότητος καὶ πίστεως· ὅθεν λέγει πάλιν ὁ αὐτὸς θεῖος Μάξιμος· „ Ὁ Θεῖος Ἀπόστολος τὰς διαφόρους ἐνεργείας τοῦ ἑνὸς Ἁγίου Πνεύματος χα„ ρίσματα λέγει διάφορα, ὑφ' ἑνὸς δηλονότι καὶ τοῦ αὐτοῦ ἐνεργούμενα Πνεύματος· καὶ „ τοίνυν κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἐν ἑκάστῳ πίστεως δίδοται ἡ φανέρωσις τοῦ Πνεύματος ἐν „ τῇ μετοχῇ τὸ τοιοῦδε χαρίσματος, ἕκαστος τῶν πιστῶν δηλονότι κατὰ τὴν ἀναλογίαν „ τῆς πίστεως καὶ τῆς ὑποκειμένης αὐτῷ κατὰ ψυχὴν διαθέσεως συμμετρημένην δέχε„ ται τοῦ Πνεύματος τὴν ἐνέργειαν " (Κεφ. υς'. τῆς Γ'. ἑκατοντ. τῶν Θεολογικῶν).

Ποῦ δὲ φαίνεται ἐν τῷ Νόμῳ ἡ μετάδοσις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος; Ἐν τῷ Βιβλίῳ τῆς Γενέσεως· „ Πνεῦμα, φησὶν, ἐπεφέρετο ἐπάνω τοῦ ὕδατος " (Γεν. ά. 2.)· ὅπερ ἑρμηνεύων ὁ μέγας Βασίλειος λέγει· „ Μηδὲν ἄλλο Πνεῦμα Θεοῦ, ἢ τὸ Ἅγιον, τὸ τῆς „ Θείας καὶ Μακαρίας Τριάδος συμπληρωτικὸν ὀνομάζεσθαι " (Ὁμιλ. β'.)· καὶ πάλιν· „ Τὸ, Ἐπεφέρετο (τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον) ἐξηγεῖται ἀντὶ τὸ ἐνέθαλπε καὶ ἐζωογόνει τὴν „ τῶν ὑδάτων φύσιν, κατὰ τὴν εἰκόνα τῆς ἐπωαζούσης ὄρνιθος, καὶ ζωτικήν τινα δύναμιν „ ἐνιείσης τοῖς ὑποθαλπομένοις " (Ὁμιλ. β'. εἰς τὴν Ἑξαήμερον)· ὁμοίως καὶ περὶ τὸ Ἰωσὴφ γράφεται· „ Μὴ εὑρήσομεν τοιοῦτον, (οἷός ἐστιν ὁ Ἰωσὴφ) ὃς ἔχει Πνεῦμα Θεοῦ „ ἐν αὐτῷ "; (Γέν. μά. 38.) ἐν τῇ Ἐξόδῳ δὲ πάλιν εἶπεν ὁ Θεὸς πρὸς Μωϋσῆν· „ Καὶ σὺ λάλησον πᾶσι τοῖς σοφοῖς τῇ διανοίᾳ, οὓς ἐνέπλησα Πνεύματος σοφίας καὶ αἰ„ σθήσεως "· (Ἐξ. κή. 3.) καὶ περὶ τοῦ Βεσελεὴλ γέγραπται· „ Καὶ ἐνέπλησα αὐτὸν „ Πνεῦμα Θεῖον σοφίας καὶ συνέσεως καὶ ἐπιστήμης " (Ἐξ. λά. 3.)· καὶ πρὸς τὸν Μωϋσῆν εἶπεν ὁ Θεός· „ Καὶ καταβήσομαι καὶ λαλήσω ἐκεῖ μετὰ σοῦ· καὶ ἀφελῶ ἀπὸ „ τὸ Πνεύματος τοῦ ἐπὶ σοὶ, καὶ ἐπιθήσω ἐπ' αὐτούς " (τοὺς ἑβδομήκοντα δηλ. ἄνδρας τοὺς πρεσβυτέρους) (Ἀριθ. ιά. 17.)· καὶ ὁ Μωϋσῆς εἶπε· „ Τίς δώῃ πάντα τὸν λαὸν „ Κυρίου Προφήτας; Ὅταν δῷ Κύριος τὸ Πνεῦμα αὐτοῦ ἐπ' αὐτούς " (αὐτόθ. 29.).

Μὲ τὰ λόγια λοιπὸν ταῦτα ἐπροκηρύχθη ἀπὸ τὸν Νόμον ἡ μετάδοσις τὸ Ἁγίου Πνεύματος· ἐπροκηρύχθη δὲ αὖτη καὶ ἀπὸ διαφόρους Προφήτας· ἀπὸ τὸν Ἰωήλ· „ Ἐκχεῶ ἀ„ πὸ τοῦ Πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα (τὴν πιστεύσασαν δηλαδὴ, κατὰ τὴν ἑρμη„ νείαν Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου) (Ἰω. β'. 28.)· ἀπὸ τὸν Μιχαίαν· „ Οὐκ ἔσται ὁ ἐ„ πακούων αὐτῶν, ἐὰν μὴ ἐγὼ ἐμπλήσω ἰσχὺν ἐκ Πνεύματος Ἁγίου " (Μιχ. γ'. 8.)· ἀπὸ τὸν Ἡσαΐαν· „ Διὰ τὸν φόβον Σου, Κύριε, ἐν γαστρὶ ἐλάβομεν καὶ ὠδινήσαμεν, καὶ „ ἐτέκομεν Πνεῦμα σωτηρίας Σου, ὃ ἐποιήσαμεν ἐπὶ τῆς γῆς " (Ἡσ. κς'. 18.)· ἀπὸ τὸν Δαβίδ· „ Καρδίαν καθαρὰν κτίσον ἐν ἐμοὶ, ὁ Θεὸς, καὶ Πνεῦμα εὐθὲς ἐγκαίνισον ἐν τοῖς

„ ἐγκάτοις μου " (Ψαλ. ν'. 11.)· καὶ πάλιν· „ Τὸ Πνεῦμα Σου τὸ Ἅγιον μὴ ἀνταναίλῃς „ ἀπ' ἐμοῦ " (αὐτόθ. 12.)· ἀπὸ τὸν Ἰώβ· „ Πνεῦμα Θεῖον τὸ ποιῆσάν με· πνοὴ δὲ Παντοκράτορος ἡ δι- „ δάσκουσά με " (Ἰώβ. λγ'. 4.)· καὶ ἀπὸ τὸν Ἰεζεκιήλ· „ Καὶ δώσω ὑμῖν καρδίαν καινὴν, καὶ Πνεῦμα καινὸν δώσω ὑμῖν, καὶ ἀφελῶ τὴν καρδίαν τὴν λιθίνην ἐκ τῆς σαρκὸς „ ὑμῶν, καὶ δώσω ὑμῖν καρδίαν σαρκίνην, καὶ τὸ Πνεῦμά μου δώσω ἐν ὑμῖν " (Ἰεζ. λς'. 26.). Οὕτως ἐπροκηρύχθη ὑπὸ τοῦ Νόμου καὶ τῶν Προφητῶν ἡ μετάδοσις τῆς χάριτος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὴν ὁποίαν ἑορτάζομεν σήμερον (1).

Ὠδὴ γ'. Ὁ Εἱρμός.

„ Τὴν ἐξ ὕψους δύναμιν τοῖς Μαθηταῖς, Χριστὲ, ἕως ἂν ἐνδύση- „ σθε, ἔφης, καθίσατε ἐν Ἱερουσαλὴμ· ἐγὼ δὲ ὡς ἐμὲ Παράκλητον „ ἄλλον, Πνεῦμα τὸ ἐμόν τε καὶ Πατρὸς ἀποστελῶ, ἐν ᾧ στερεωθήσεσθε.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὁ Εἱρμὸς οὗτος ἐρανίσθη τόσον ἀπὸ τὸ ῥητὸν τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ τὸ λέγον „ Καὶ „ ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ Πατρός μου ἐφ' ὑμᾶς· ὑμεῖς δὲ καθίσατε ἐν „ τῇ πόλει Ἱερουσαλὴμ, ἕως οὗ ἐνδύσησθε δύναμιν ἐξ ὕψους " (Λουκ. κδ'. 49.)· ὅσον καὶ ἀπὸ τὸ ῥητὸν τοῦ Ἰωάννου λέγοντος „ Καὶ ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν Πατέρα, καὶ ἄλλον Πα- „ ράκλητον δώσω ὑμῖν, ἵνα μένῃ μεθ' ὑμῶν εἰς τὸν αἰῶνα ". (Ἰω. ιδ'. 16.) Ταῦτα λοιπὸν τὰ δύω ῥητὰ αὐτολεξεὶ μελουργεῖ ὁ Ἱεράρχης Κοσμᾶς εἰς τὸν παρόντα Ἑρμόν· διὸ λέγει· Ὦ Θεάνθρωπε Ἰησοῦ Χριστὲ, Σὺ προεῖπας εἰς τοὺς Μαθητάς Σου ταῦτα· Σεῖς, ὦ Μαθη- ταί μου, καθίσατε εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ ἕως ὅπου νὰ ἐνδυθῆτε δύναμιν ἐξ ὕψους. Δὲν εἶ- πεν ἕως οὗ νὰ δεχθῆτε ἢ νὰ λάβετε, ἀλλὰ νὰ ἐνδυθῆτε, φανερόνων μὲ τὴν λέξιν ταύτην τὸ ἀπὸ κάθε μέρος τοῦ σώματος φυλακτικὸν τῆς τοῦ Πνεύματος πανοπλίας καὶ δυνάμεως. Καθίσατε ἕως νὰ ἐνδυθῆτε ὄχι ἀνθρωπίνην δύναμιν, ἀλλὰ οὐράνιον τὴν τοῦ Ἁγίου Πνεύ- ματος· καθὼς ἑρμηνεύει ὁ Ἱερὸς Θεοφύλακτος· ἐγὼ δὲ θέλω ἀποστείλει εἰς ἐσᾶς ἄλλον Παράκλητον, τὸ Πνεῦμα δηλαδὴ τὸ Ἅγιον, μὲ τὸ ὁποῖον θέλετε στερεωθῆ εἰς τὴν πίστιν, ὑπομένοντες κάθε πειρασμὸν ὅπου μέλλετε νὰ δοκιμάσετε διὰ τὴν πίστιν. Τὸ δὲ „ Ὡς „ ἐμὲ " εἶναι προσθήκη τοῦ Ποιητοῦ. Διὰ τί δὲ τοῦτο ἐπρόσθεσεν; Ἄκουσον.

Ἐπειδὴ μερικοὶ ἀκούοντες τὸν Κύριον νὰ λέγῃ ὅτι θέλω σᾶς στείλει ἄλλον Παράκλη- τον, ἐπεχείρουν νὰ χωρίσουν αὐτὸν τὸν Παράκλητον κατὰ τὴν οὐσίαν ἀπὸ τὸν Μονογενῆ Υἱὸν τοῦ Πατρός· διὰ τοῦτο „ Ἄλλον Παράκλητον " εἰπὼν ὁ Μελῳδὸς, ἐπράσθεσε τὸ „ Ὡς ἐμὲ ", ἵνα διὰ μὲν τοῦ „ Ἄλλον " φανερώσῃ τὴν διαφορετικὴν ὑπόστασιν ὅπου ἔχει ὁ Υἱὸς ἀπὸ τὸ Πνεῦμα· διὰ δὲ τοῦ „ Ὡς ἐμὲ " φανερώσῃ τὴν ταυτότητα τῆς οὐσίας ὅπου ἔχει ὁ Υἱὸς μὲ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον. Ἐρανίσθη δὲ τοῦτο ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον, οὕτως ἑρμηνεύοντα τὸ „ Ἄλλος ". „ Διὰ τοῦτο μετὰ Χριστὸν μὲν (κατῆλθε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον), „ ἵνα Παράκλητος ἡμῖν μὴ λείπῃ· ἄλλος δὲ, ἵνα σὺ τὴν ἰσοτιμίαν ἐνθυμηθῇς· τὸ γὰρ „ ἄλλος, ἄλλος οἷος ἐγὼ καθίσταται· τοῦτο δὲ συνδεσποτείας, ἀλλ' οὐκ ἀτιμίας ὄνομα· „ οὐ γὰρ ἄλλος οὐκ ἐπὶ τῶν ἀλλοτρίων, ἀλλ' ἐπὶ τῶν ὁμοουσίων εἶδα λεγόμενον " (Λόγ. εἰς τὴν Πεντηκοστ.). „ Ἐπὶ δὲ τῶν ὁμοφυῶν (κατὰ τὸν Σχολιαστὴν Νικήταν) ἄλλον καὶ „ ἄλ-

---

(1) Διὰ τοῦτο εἶπε καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος· „ Τοῦτο τὸ Πνεῦμα ἐνήργει ἐν τοῖς πατράσι (τοῖς „ πρὸ τοῦ Νόμου δηλαδὴ) καὶ ἐν τοῖς Προφήταις· „ ὧν οἱ μὲν (οἱ Πατέρες δηλαδὴ) ἐφαντάσθησαν „ Θεὸν, ἢ ἐγνωσαν· οἱ δὲ (οἱ Προφῆται δηλ.) καὶ „ τὸ μέλλον προέγνωσαν, τυπούμενοι τῷ Πνεύματι „ τῷ ἡγεμονικῷ, καὶ ὡς παρόντι συνόντες τοῖς ἐσο- „ μένοις " (Λόγ. εἰς τὴν Πεντηκοστήν). Ἐφη δὲ καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Γρηγόριος· „ Νῦν ἄρχεται τε- „ λεῖσθαι καὶ τὰ φανερούντα τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον „ κατ' ἰδίαν ὑπόστασιν ὑπάρχον· ἵν' ἡμεῖς ἐπιγνῶ- „ μέν τε καὶ σεβώμεν τὸ μέγα καὶ προσκυνητὸν τῆς „ Ἁγίας Τριάδος μυστήριον· ἐνήργει γὰρ καὶ πρό- „ τερον τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ „ διὰ τῶν Προφητῶν λαλῆσαν καὶ προκαταγγεῖλαν „ τὰ μέλλοντα " (Λόγ. εἰς τὴν Πεντηκοστήν).

„ ἄλλον λέγομεν· οἷον, ἄλλος ἐστὶν ὁ Πέτρος, καὶ ἄλλος ἐστὶν ὁ Παῦλος· ἐπὶ δὲ τῶν ἑτε-
„ ροφυῶν, ἄλλο καὶ ἄλλο λέγομεν· οἷον, ἄλλο ἐστὶ βοῦς, καὶ ἄλλο ἵππος". Παράκλητος
δὲ ἄλλος ἐρρέθη τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἀπὸ τὸν Χριστὸν, διότι καὶ ὁ Χριστὸς Παράκλη-
τος ὀνομάζεται παρὰ τῇ πρώτῃ Ἐπιστολῇ τῇ Ἰωάννου λέγοντος· „ Ἐάν τις ἁμάρτῃ, Πα-
„ ράκλητον ἔχομεν πρὸς τὸν Πατέρα Ἰησοῦν Χριστὸν δίκαιον". (α'. Ἰω. β'. 1.) Παράκλη-
τος δὲ θέλει νὰ εἰπῇ παρηγορητής. Τίς δὲ ἄλλος τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Πνεύματος ἔσται πα-
ρηγορητικώτερος; Βέβαια οὐδείς.

Διὰ τοῦτο ὁ Χρυσορρήμων πανηγυρίζων εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην, λέγει· „ Ἐκλήθη τὸ
„ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον Παράκλητον. Διὰ τί; Ἀλλ' ἢ διὰ τὸ παρακαλεῖν ἀνθρώπους, τυτέστι
„ παραμυθῆσθαι· παρακαλεῖ δὲ, οὐχ ὡς δεύτερον Θεὸν, ἀλλ' ὡς Θεός· καὶ γὰρ Θεοῦ ἴδιον
„ τὸ παρακαλεῖν· λέγει γὰρ ὁ Ἀπόστολος· „ Ὑπὲρ Χριστοῦ πρεσβεύομεν, ὡς τοῦ Θεοῦ
„ παρακαλοῦντος δι' ἡμῶν". Καὶ ὁ Ἡσαΐας λέγει πρὸς τὴν Ἱερουσαλήμ· „ Παρεκάλεσέ σε
„ ὁ ὀνομάσας σε· νόησον τοίνυν". Παρακαλεῖ ὁ Πατήρ· παρακαλεῖ ὁ Υἱός· „ Πνεῦμα γὰρ,
„ φησὶ, Κυρίου ἐπ' ἐμὲ ἕνεκεν ἔχρισέ με· εὐαγγελίσασθαι πτωχοῖς ἀπέσταλκέ με· πα-
„ ρακαλέσαι τοὺς πενθοῦντας". Ὅρα καὶ εἰς τὴν ἑρμηνείαν τῆς Ἀκροστιχίδος τοῦ Ἰαμβι-
κοῦ Κανόνος τῆς παρούσης ἑορτῆς, ἵνα μάθῃς ὅτι Παράκλητος εἶναι καὶ ὡς τὰς παρακλή-
σεις ἡμῶν δεχόμενος ὡς Θεὸς, τόσον ὁ Χριστὸς, ὅσον καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον.

Τροπάριον.

„ Ἡ τοῦ Θείου Πνεύματος ἐπιδημήσασα δύναμις, τὴν μερισθεῖσαν
„ πάλαι φωνὴν κακῶς ὁμονοήσαντων εἰς μίαν ἁρμονίαν θείως συ-
„ νέψε, γνώσιν (1) συνετίζουσα πιστοὺς τῆς Τριάδος, ἐν ᾗ ἐστερεώθημεν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Καλὴ μὲν εἶναι ἡ ὁμόνοια καὶ συμφωνία· ἀλλ' ὅταν γίνεται διὰ καλὸν καὶ συμφέρον πρᾶγμα· ὅταν δὲ αὐτὴ γίνεται διὰ κακὸν καὶ βλαβερὸν πρᾶγμα, τότε ἡ τοιαύτη ὁμόνοια καὶ συμφωνία εἶναι κακή. Μὲ τοιαύτην κακὴν ὁμόνοιαν καὶ συμφωνίαν ἐσυμφώνησαν ἐκεῖνοι, περὶ τῶν ὁποίων γράφει ὁ Σολομὼν „ Υἱὲ μή σε πλανήσωσιν ἄνδρες ἀσεβεῖς λέγοντες· Ἐλθὲ
„ μεθ' ἡμῶν· κοινώνησον αἵματος· κρύψωμεν δὲ εἰς γῆν ἄνδρα δίκαιον ἀδίκως· καταπίωμεν
„ δὲ αὐτὸν ὥσπερ Ἅδης ζῶντα· κοινὸν δὲ βαλάντιον κτησώμεθα πάντες, καὶ μαρσίππιον
„ ἓν γενηθήτω ἡμῖν". (Παρ. α'. 10.) Καλὴ δὲ καὶ θεοφιλὴς εἶναι ἡ ὁμόνοια ἐκείνων, οἵτινες παρὰ τῷ Μιχαίᾳ λέγουσι· „ Δεῦτε ἀναβῶμεν εἰς τὸν οἶκον Κυρίου, καὶ εἰς τὸν οἶκον
„ τοῦ Θεοῦ Ἰακώβ". (Μιχ. δ'. 2.) ὁμοίως καὶ ἡ τῶν ἀδελφῶν παρὰ τῷ Δαβὶδ „ Ἰδοὺ
„ δὴ τί καλὸν, ἢ τί τερπνὸν, ἀλλ' ἢ τὸ κατοικεῖν ἀδελφοὺς ἐπὶ τὸ αὐτό"; (Ψαλ. ρλβ'. 1.) Καὶ διὰ νὰ εἰποῦμεν καθολικῶς, ἡ ὁμόνοια κατὰ τὴν γνώμην καὶ τὸν σκοπὸν τῶν ὁμο-
νοούντων γίνεται ἢ διὰ καλὸν ἢ διὰ κακόν.

Οὕτω χάριν λόγου οἱ παλαιοὶ ἐκεῖνοι Γίγαντες ὡμονόησαν καὶ ἐσυμφώνησαν νὰ οἰκοδο-
μήσουν τὸν πύργον τῆς Χαλάνης εἰς τὸν κάμπον τοῦ Σεναάρ· ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ ὁμόνοιά των ἦτον διὰ κακὸν (διὰ ὑπερηφάνειαν γὰρ τοῦτο ἐποίησαν, καὶ διὰ νὰ ἀφήσουν ὄνομα εἰς τὸν Κόσμον), τούτου χάριν ἐσύγχυσεν ὁ Θεὸς τὰς γλώσσας των, καὶ ὁ ἕνας τοῦ ἄλλου δὲν ἤκουε τὴν φωνήν· „ Καὶ ἦν πᾶσα ἡ γῆ χεῖλος ἕν, καὶ φωνὴ μία πᾶσι· καὶ εἶπαν· δεῦ-
„ τε οἰκοδομήσωμεν ἑαυτοῖς πόλιν καὶ πύργον, οὗ ἔσται ἡ κεφαλὴ ἕως τοῦ Οὐρανοῦ· καὶ
„ ποιήσωμεν ἑαυτοῖς ὄνομα πρὸ τοῦ διασπαρῆναι ἡμᾶς ἐπὶ προσώπου πάσης τῆς γῆς.
„ Καὶ εἶπε Κύριος· Ἰδοὺ γένος ἕν, καὶ χεῖλος ἓν πάντων· δεῦτε, καὶ καταβάντες συγχέω-
„ μεν αὐτῶν ἐκεῖ τὴν γλῶσσαν, ἵνα μὴ ἀκούωσιν ἕκαστος τὴν φωνὴν τοῦ πλησίον".
Οὕτω καὶ τὴν σήμερον ὁμονοοῦσι καὶ συμφωνοῦσιν οἱ τοῦ Σωτῆρος Ἀπόστολοι· ἀλλὰ ἡ τού-

(1) Ἐν ἄλλοις δὲ γράφεται „ Γνώσει". παρὰ δὲ „ ζουσα" συντάσσεται μὲ δύω αἰτιατικὰς, κατὰ τὸ, τῷ Θεοδώρῳ „ Γνῶσιν" γράφεται· ὅθεν τὸ „ Συνετί- διδάσκω καὶ ἄλλα ὅμοια ῥήματα.

τούτων ὁμόνοια εἶναι διὰ τὸ ἀγαθὸν, ἐπειδὴ αὐτοὶ δὲν κατασκευάζουν πύργον, ὡς οἱ Γίγαντες, ἵνα δι' αὐτοῦ καταβιβάσωσι τὸν Θεὸν τιμωρήσοντα αὐτοὺς, ἀλλ' ἵνα ἀνθρώπους εἰς Οὐρανοὺς ἀναβιβάσωσι· διὸ καὶ αἱ γλῶσσαι αὐτῶν δὲν συγχέονται, ἀλλὰ μᾶλλον συνετίζονται εἰς τὸ νὰ γνωρίζουν τῶν Ἐθνῶν ἁπάντων τὰς διαλέκτους.

Ταῦτα λοιπὸν ἠξεύρων ὁ Ἱερὸς ἔτος Μελῳδὸς, ὕτω λέγει· Ἡ δύναμις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἡ ὁποία ἐσύγχυσε τὸ παλαιὸν τὰς γλώσσας τῶν πυργοποιούντων, αὐτὴ καὶ τώρα ἐλθοῦσα εἰς τοὺς ἁγίους Ἀποστόλους, τὰς διαιρεθείσας τότε φωνὰς ἥνωσε θείως: ἤτοι θεοπρεπῶς καὶ παραδόξως εἰς μίαν ἁρμονίαν. Ἐκ τῆς ἁρμονίας δὲ ταύτης καὶ ἑνώσεως τί ἐκατώρθωσεν; Ἐσυνέτισεν ἡμᾶς τὴν μίαν γνῶσιν τῆς Ἁγίας Τριάδος· ὅταν γὰρ ἡμεῖς βλέπωμεν τὰς γλώσσας τότε μὲν διαιρουμένας ἀπ' ἀλλήλων, νῦν δὲ πάλιν ἑνουμένας εἰς μίαν ἁρμονίαν, δὲν καταναοῦμεν ἐκ τοῦ θαύματος τούτου τὸ Μυστήριον τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἥτις καὶ διαιρεῖται κατὰ τὰς ὑποστάσεις, καὶ πάλιν ἑνίζεται κατὰ τὴν οὐσίαν; Ναὶ βέβαια. Ὅθεν ὁ Χρυσορρήμων Πατὴρ, πανηγυρίζων εἰς τὴν ἑορτὴν εἶπεν· „ Ἐπειδὴ τότε „ οἱ Γίγαντες ἐθεομάχουν, καὶ πύργον ἐβούλοντο κατασκευάσαι, γλῶσσας ὁ Θεὸς ἀπο„ στείλας, ἐμέρισε τὴν κακὴν συμφωνίαν· ἀποστέλλει δὲ καὶ νῦν ἐνεργείας γλωσσῶν, ἵνα „ συνάψῃ τὴν διαμερισθεῖσαν οἰκουμένην· καὶ ἦν πρᾶγμα ξένον· γλῶσσαι τὴν οἰκουμένην „ ἔτεμον, γλῶσσαι τὴν οἰκουμένην συνῆψαν ".

Ὠδὴ δ'. Ὁ Εἱρμός.

„ Καταμοῶμ ὁ Προφήτης τὴν ἐπ' ἐσχάτων Σου, Χριστὲ, ἔλευσιν „ ἀμεβόα· Τὴν σὴν εἰσακήκοα, Κύριε, δυναστείαν, ὅτι πάντας τοὺς „ σῶσαι τοὺς χριστούς Σου ἐλήλυθας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὁ παρὼν Εἱρμὸς εἶναι σαφὴς καὶ ἁπλοῦς· ἐπειδὴ συντίθεται ἀπὸ μοναχὰ τὰ λόγια τῆς τετάρτης Ὠδῆς τοῦ Ἀββακοὺμ „ Κύριε, εἰσακήκοα τὴν ἀκοήν Σου καὶ ἐφοβήθην· Κύριε, „ κατενόησα τὰ ἔργα Σου καὶ ἐξέστην ". (Ἀβ. γ'. 2.) καὶ „ Ἐξῆλθες εἰς σωτηρίαν „ λαοῦ σου· τοῦ σῶσαι τοὺς χριστούς σου ἐλήλυθας ". Ταῦτα λοιπὸν μελουργῶν ὁ Θεσπέσιος Μελῳδὸς, οὕτω λέγει· Ὦ Θεάνθρωπε Ἰησοῦ Χριστὲ, ὁ Προφήτης Ἀββακοὺμ κατανοῶν τὴν παρουσίαν ὅπου ἔμελλες νὰ κάμῃς εἰς ἡμᾶς ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεώς Σου, καὶ καταπλαγεὶς τὸ ἀπόῤῥητον τοῦ μυστηρίου, ἔλεγεν· Εἰσακήκοα τὴν δυναστείαν καὶ δύναμιν τῆς Θεότητός Σου, Κύριε, ὅτι σὺ ἦλθες εἰς τὸν Κόσμον διὰ νὰ σώσῃς τοὺς χριστούς Σου. Χριστοὶ δὲ ὠνομάζοντο οἱ Βασιλεῖς, καὶ Ἱερεῖς καὶ οἱ Προφῆται, ἐπειδὴ αὐτοὶ μόνοι ἐχρίοντο μὲ τὸ ἅγιον ἔλαιον τοῦ χρίσματος· τούτους ὅμως τώρα δὲν ὀνομάζει χριστοὺς ὁ Προφήτης, ἀλλὰ ὅλους ἁπλῶς πιστοὺς Χριστιανοὺς, οἱ ὁποῖοι ἐχρίσθησαν μὲ τὸ χρίσμα τοῦ ἁγίου μύρου, ὅταν ἐβαπτίσθησαν· ἢ ἐχρίσθησαν διὰ τῆς πίστεως μὲ τὸ αἷμα τοῦ Μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, τὸ ὁποῖον ἔχυσε διὰ τὴν ἡμῶν σωτηρίαν· ἐπίτηδες γὰρ ὁ Μελῳδὸς ἐπρόσθεσεν ἐδῶ ἀπὸ λόγου του τὸ „ Πάντας ", ὅπερ ἐν τῇ Ὠδῇ τοῦ Ἀββακοὺμ δὲν εὑρίσκεται, διὰ νὰ δείξῃ μὲ αὐτὸ ποίους ὁ Προφήτης χριστοὺς ὠνόμασε, δηλαδὴ ὅλον ἁπλῶς τὸ πλήρωμα τῶν πιστῶν Χριστιανῶν. Ὅρα καὶ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Τροπαρίου τοῦ λέγοντος „ Χρίει τελειῶν τὴν βρότειον οὐσίαν " ἐν τῇ ἐννάτῃ Ὠδῇ τοῦ Ἰαμβικοῦ Κανόνος τῶν Θεοφανείων.

Τροπάριον.

„ Ὁ ἐν Προφήταις λαλήσας, καὶ διὰ Νόμου κηρυχθεὶς πρώην τοῖς „ ἀτελέσι, Θεὸς ἀληθὴς ὁ Παράκλητος τοῖς τοῦ Λόγου ὑπηρέταις „ καὶ μάρτυσι γνωρίζεται σήμερον.

ΕΡΜΗ-

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ο Παράκλητος, λέγει, τὸ παρηγορητικὸν Ἅγιον Πνεῦμα, τὸ ὁποῖον ἐλάλησε μὲν ἐν τοῖς Προφήταις αἰνιγματωδῶς καὶ κρυφίως· ἐκηρύχθη δὲ πρότερον διὰ τοῦ παλαιοῦ Νόμου σκιωδῶς εἰς τοὺς ἀτελεῖς Ἰουδαίους καὶ νηπίους κατὰ τὸν νοῦν (1), ἐκεῖνος, λέγω, ὁ ἴδιος Παράκλητος φανεροῦται σήμερον εἰς τοὺς ὑπηρέτας καὶ μάρτυρας τῶ σαρκωθέντος Θεοῦ Λόγου, ὄχι δι' αἰνιγμάτων, ὄχι σκιωδῶς, ἀλλὰ ἐναργῶς καὶ πεπαρρησιασμένως εἰς αὐτὲς κατελθὼν ἐν εἴδει πυρίνων γλωσσῶν· „Ὤφθησαν, φησὶ, γλῶσσαι ὡσεὶ πυρὸς, ἐκάθισέτε „ἐφ' ἕνα ἕκαστον αὐτῶν". (Πράξ. β'. 3.) Τοῦτο δὲ ἐρανίσθη ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸν εἰς τὴν Πεντηκοστὴν λόγον Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, ὅπου ἐκεῖνος φησὶ περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος „Τοῦτο (τὸ Πνεῦμα) ἐνήργει πρῶτον ἐν τοῖς Πατράσι (τοῖς πρὸ τοῦ Νόμου δηλ.) „καὶ ἐν τοῖς Προφήταις...., ἔπειτα ἐν τοῖς τοῦ Χριστοῦ Μαθηταῖς, καὶ τούτοις τρισσῶς „καὶ κατὰ καιροὺς τρεῖς, πρὶν δοξασθῆναι Χριστὸν τῷ πάθει, μετὰ τὸ δοξασθῆναι τῇ „ἀναστάσει, μετὰ τὴν εἰς Οὐρανοὺς ἀνάβασιν, ἢ ἀποκατάστασιν· ἀλλὰ τὸ μὲν πρῶτον, „ἀμυδρῶς· τὸ δὲ δεύτερον, ἐκτυπώτερον· τὸ δὲ νῦν, τελεώτερον, οὐκέτι ἐνεργείᾳ παρὸν ὡς „τοπρότερον, οὐσιωδῶς δὲ, ὡς ἂν εἴποι τις, συγγινόμενόν τε καὶ συμπολιτευόμενον· ἔπρεπε „γὰρ, Υἱοῦ σωματικῶς ἡμῖν ὁμιλήσαντος, καὶ αὐτὸ φανῆναι σωματικῶς".

Ἔφη δὲ καὶ ὁ Θεοφόρος Μάξιμος· „Ἔστι μὲν ἐν πᾶσιν ἁπλῶς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, „καθ' ὃ πάντων ἐστὶ συνεκτικὸν, καὶ τῶν φυσικῶν σπερμάτων ἀνακινητικὸν, καὶ δι' αὐ„τοῦ πρὸς συναίσθησιν τῶν πλημμελῶς παρὰ τὸν θεσμὸν τῆς φύσεως πεπραγμένων ἄγον „τὸν αἰσθανόμενον· προσδιωρισμένως δὲ ἐν πᾶσι τοῖς ἐν Νόμῳ, καθότι τῆς τῶν ἐντο„λῶν ἐστιν ὑποδεικτικὸν παραβάσεως, καὶ τῆς κατὰ Χριστὸν προαγορευθείσης ἐπαγγε„λίας φωτιστικόν· ἐν δὲ πᾶσι τοῖς κατὰ Χριστὸν πρὸς τοῖς εἰρημένοις καὶ ὡς υἱοθετι„κὸν, ὡς δὲ σοφίας ποιητικὸν ἐν οὐδενὶ τῶν εἰρημένων ἐστὶν ἁπλῶς, πλὴν τῶν συνιέν„των, καὶ ἑαυτοὺς διὰ τῆς ἐνθέου πολιτείας ἀξίους ποιησαμένων τῆς αὐτοῦ θεοτικῆς „ἐνοικήσεως· πᾶς γὰρ μὴ ποιῶν τὰ θεῖα θελήματα, κἂν πιστὸς ᾖ, ἀσύνετον ἔχει τὴν „καρδίαν, ὡς πονηρῶν λογισμῶν ἐργαστήριον, καὶ τὸ σῶμα κατάχρεων ἁμαρτίαις, ὡς διὰ „παντὸς μολυσμοῖς παθῶν ἐνεχόμενον". (Κεφ. ογ'. τῆς Γ'. ἑκατοντ. τῶν Θεολογικ.) Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀλεξανδρείας Κύριλλος λέγει· „Πῶς ἦν ἐν τοῖς Προφήταις τὸ Πνεῦμα τὸ „Ἅγιον; Λογιζώμεθα τοίνυν ἐν μὲν τοῖς ἁγίοις Προφήταις ἔλλαμψιν ὥσπερ τινὰ πλου„σίαν καὶ δαδουχίαν γεννέσθαι τοῦ Πνεύματος, παιδαγωγεῖν ἰσχύουσαν εἰς τὴν τῶν ἐσο„μένων κατάληψιν, καὶ τῶν κεκρυμμένων τὴν γνῶσιν· ἐν δὲ τοῖς πιστεύουσιν εἰς Χρι„στὸν οὐ δαδουχίαν ἁπλῶς τὴν ἀπὸ τοῦ Πνεύματος, ἀλλ' αὐτὸ κατοικεῖν τὸ Πνεῦμα καὶ „ἐναυλίζεσθαι τεθαρρήκαμεν· ὅθεν εἰκότως καὶ ναοὶ Θεοῦ χρηματίζομεν" (Τόμ. Δ'. βιβλ. ε'. Κεφαλ. ζ'. εἰς τὸν Ἰωάν. προκειμένου ῥητοῦ „Τοῦτο δὲ ἔλεγε περὶ τοῦ Πνεύμα„τος, οὗ ἔμελλον λαμβάνειν οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτόν"). Ὑπηρέτας δὲ καὶ μάρτυρας τοῦ Θεοῦ Λόγου, τὲς Ἀποστόλους ὀνομάζει ὁ Μελῳδὸς, καθὼς καὶ αὐτὸς ὁ Σωτὴρ οὕτω τοὺς καλεῖ· ὑπηρέτας μὲν γὰρ ὀνομάζει αὐτοὺς, ἐν οἷς λέγει „Ὅπου εἰμὶ ἐγὼ, ἐκεῖ καὶ „ὁ διάκονος ὁ ἐμὸς ἔσται". (Ἰω. ιβ'. 26.) (ὑπηρέτου δὲ καὶ διακόνου δὲν εἶναι σχεδὸν διαφορὰ) μάρτυρας δὲ ὀνομάζει, ἐν οἷς λέγει πρὸς αὐτοὺς „Ὑμεῖς δὲ ἐστὲ μάρτυρες „τούτων". (Λουκ. κδ'. 48.) καὶ πάλιν „Καὶ ὑμεῖς δὲ μαρτυρεῖτε ὅτι ἀπ' ἀρχῆς μετ' „ἐμοῦ ἐστέ" (Ἰω. ιέ. 27.).

Τροπάριον.

„Σῆμα Θεότητος φέρομ τοῖς Ἀποστόλοις ἐμ πυρὶ Πμεῦμα κατε„μερίσθη, καὶ ξέμαις γλώσσαις ἐμέφημεμ, ὡς πατρόθεμ θεῖομ „σθέμος ἐρχόμεμόμ ἐστιμ αὐτοκέλευστομ.

ΕΡΜΗ-

(1) Ὅρα περὶ τούτου εἰς τὴν ἑρμηνείαν τῦ Τροπαρίου τῆς πρώτης Ὠδῆς τοῦ παρόντος Κανόνος τοῦ λέγοντος „Νόμῳ τὸ πάλαι προκηρυχθὲν καὶ Προ„φήταις".

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸ Τροπάριον τοῦτο ἐρανίσθη ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸν περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος Ἡρωϊκὸν τρίτον λόγον τοῦ Θεολόγου Γρηγορίου, τὸν εἰς τὰ ἀπόῤῥητα, ἢ περὶ ἀρχῶν περιεχόμενον, ἐν ᾧ λέγει·

„ Οἷς ῥά (τοῖς Ἀποστόλοις δηλ.) καὶ ἐν γλώσσῃσι πυρὸς μετέπειτα μερίσθη (τὸ Πνεῦμα δηλ.)

„ Σῆμα φέρον Θεότητος, ὅτ' ἐκ χθονὸς ἆλτο Σαωτήρ.

„ Καὶ γὰρ πῦρ Θεὸν οἶδα κακοῖς, ὡς φῶς ἀγαθοῖσιν.

Ὅθεν ἐξηγεῖ ἐδῶ ὁ Θεσπέσιος Κοσμᾶς διὰ τί τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον κατῆλθεν εἰς τοὺς Ἀποστόλους ἐν εἴδει πυρίνων γλωσσῶν. Μὲ πῦρ, λέγει, ἐμερίσθη εἰς τοὺς Ἀποστόλους τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον· διότι ἔφερε τὸ σημεῖον τῆς Θεότητος, τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ πῦρ συμβολικῶς δηλαδὴ καὶ ὁμοιωματικῶς: ἤτοι κατὰ τὴν Συμβολικὴν Θεολογίαν· „ Κύριος, ἔλεγεν ὁ „ Μωϋσῆς εἰς τὸν λαὸν τοῦ Ἰσραὴλ, Κύριος ὁ Θεός σου πῦρ καταναλίσκον ἐστί". (δευτ. δ'. 24.) καὶ ὁ Μαλαχίας λέγει περὶ τοῦ Θεοῦ· „ Αὐτὸς εἰσπορεύεται ὡς πῦρ χωνευτη- „ ρίου". (Μαλ. γ'. 2.) καὶ ὁ Παῦλος· „ Καὶ γὰρ ὁ Θεὸς ἡμῶν πῦρ καταναλίσκον". (Ἑβρ. ιβ'. 29.) καὶ Κύριλλος ὁ Ἀλεξανδρείας· „ Ἐν εἴδει τὲ πυρὸς ἡ θεία τε καὶ ἀπόῤ- „ ρητος εἰκάζεται φύσις"· ὁ δὲ Θεολόγος Γρηγόριος προσθέτει καὶ τί καταναλίσκει, ἤγουν τὴν μοχθηρίαν· „ Πῦρ καταναλίσκον τὴν μοχθηρίαν". (Λόγ. εἰς τὴν Πεντηκος.) καὶ εἰς τὸ ἅγιον Βάπτισμα ο αὐτὸς λέγει· „ Οἶδα πῦρ ἀναλωτικὸν τῆς ὕλης καὶ τῆς μοχθηρᾶς „ ἕξεως". Καθὸ λοιπὸν ἐφάνη τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἐν πυρὶ, κατὰ τοῦτο ἔδειξεν ὅτι εἶναι Θεός (1)· καθὸ δὲ πάλιν ἐφάνη ἐν γλώσσαις ξέναις καὶ ἀῤῥήτοις, κατὰ τοῦτο ἔδειξε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ὅτι πρόεισι καὶ ἐκπορεύεται ἀπὸ τὸν Πατέρα ὡς μία θεία καὶ ἄῤῥητος καὶ ἐνυπόστατος δύναμις· καθὼς καὶ ἡ γλῶσσα ἐκ τοῦ νοῦ λαμβάνουσα τὰ νοήματα, ἀπαγγέλλει αὐτὰ εἰς τοὺς ἔξω (2)· σθένος γὰρ καὶ δύναμις, οὐ μόνον λέγεται ὁ Υἱὸς κατὰ τὸ „ Χριστὸν Θεοῦ δύναμιν", (α'. Κορ. α'. 24.) ἀλλὰ καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον κατὰ τὸ „ Ἰησοῦς οὖν ὑπέστρεψεν ἐν τῇ δυνάμει τοῦ Πνεύματος". (Λουκ. δ'. 14.) Καὶ

---

(1) Ὅθεν συμφώνως εἶπε καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Γρηγόριος· „ Διὰ τί δὲ πυρίναις γλώσσαις; Οὐ μόνον „ διὰ τὸ τοῦ Πνεύματος πρὸς τὸν Πατέρα καὶ τὸν „ Υἱὸν ὁμοούσιον· πῦρ γὰρ ὁ Θεὸς ἡμῶν καὶ πῦρ κα- „ ταναλίσκον τὴν μοχθηρίαν· ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ διτ- „ τὸν τῆς ἐνεργείας τοῦ τῶν Ἀποστόλων κηρύγμα- „ τος· εὐεργετεῖν γὰρ ἅμα καὶ κολάζειν δύναται· „ καὶ καθάπερ τὸ πῦρ καὶ φωτίζειν καὶ φλογίζειν „ πέφυκεν· οὕτω καὶ ὁ τῆς κατὰ Χριστὸν διδασκα- „ λίας λόγος τοὺς μὲν ὑπακούοντας φωτίζει· τοὺς „ δὲ ἀπειθοῦντας εἰς τέλος πυρὶ καὶ κολάσει πα- „ ραδίδοσιν αἰωνίῳ. Γλῶσσαι δὲ οὐχὶ πυρὸς εἶπεν, „ ἀλλ' ὡσεὶ πυρὸς, ἵνα μήτις αἰσθητὸν εἶναι λογί- „ σηται τὸ πῦρ ἐκεῖνο, ἀλλ' ὡς ἀπὸ παραδείγματος „ ἐν περινοίᾳ γινώμεθα τῆς ἐπιφανείας τὲ Πνεύματος" (Λόγ. εἰς τὴν Πεντηκοστήν).

(2) Ὁ δὲ Θεσσαλονίκης Γρηγόριος οὕτως ἑρμη- νεύει τὰς γλώσσας λέγων· „ Ἀλλὰ τίνος ἕνεκεν ὤφθη „ διὰ τοῦ σχήματος τῶν γλωσσῶν; Ἵνα τὴν πρὸς „ τὸν Θεὸν Λόγον ἐπιδείξηται συμφυΐαν· γλώσ- „ σης γὰρ πρὸς λόγον οὐδὲν συγγενέστερον· ἅμα δὲ „ καὶ διὰ τὴν χάριν τῆς διδασκαλίας· γλώσσης γὰρ „ κεχαριτωμένης ὁ κατὰ Χριστὸν διδάσκαλος δεῖται. „ Τίνος δὲ χάριν αἱ γλῶσσαι διαμεριζόμεναι ὤφθησαν „ αὐτοῖς; Ἐπεὶ μόνῳ τῷ καὶ αὐτῷ ἀνωθεν ἐλθόντι „ Χριστῷ, οὐκ ἐκ μέτρου δίδοται τὸ Πνεῦμα παρὰ „ τοῦ Πατρός· ὁλόκληρον γὰρ ἐκεῖνος καὶ κατὰ „ τὴν σάρκα τὴν θείαν δύναμιν εἶχε καὶ τὴν ἐνέρ- „ γειαν· τῶν δ' ἄλλων οὐδενὶ πᾶσα χωρητὴ καθέστη- „ κεν ἡ τοῦ Πνεύματος χάρις, ἀλλ' ἐκ μέρους ἕκα- „ στος, ἄλλος ἄλλου τυγχάνει τῶν χαρισμάτων, „ ἵνα μήτις ἐ σιν εἶναι τὴν παρὰ τοῦ Πνεύματος „ θεῖς ἁγίοις διδομένην χάριν νομίσῃ. Τὸ δὲ Ἐκά- „ θισεν οὐ τὴν δεσποτικὴν ἀξίαν ὑπεμφαίνει μόνον, „ ἀλλὰ καὶ τὸ ἑνιαῖον τοῦ Θείᾳ Πνεύματος· ἐκάθισε „ δὲ, φησίν, ἐφ' ἕνα ἕκαστον αὐτῶν, καὶ ἐπλήσθησαν „ ἅπαντες Πνεύματος Ἁγίου. Καὶ μεριζόμενον γὰρ „ κατὰ τὰς διαφόρους αὐτῆ δυνάμεις τε καὶ ἐνεργείας, „ δι' ἑκάστης τῶν ἐνεργειῶν ὅλον πάρεστι καὶ ἐνεργεῖ „ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, ἀμερίστως μεριζόμενον καὶ ὁλο- „ σχερῶς μετεχόμενον, κατὰ τὴν εἰκόνα τῆς ἡλιακῆς „ ἀκτῖνος". (Λόγ. εἰς τὴν Πεντηκος.) Προσθέτει δὲ καὶ τῦτο ὁ Χρυσορρήμων· „ Οὐκ εἶπε διαμεριζό- „ μεναι γλῶσσαι πυρὸς, ἀλλ' ὡσεὶ πυρὸς, ἵνα μηδὲν „ αἰσθητὸν ὑποπτεύσῃς περὶ τοῦ Πνεύματος· καθά- „ περ γὰρ ἐπὶ τῶν Ἰορδανείων ῥείθρων, οὐχὶ περι- „ στερὰ κατέβη, ἀλλ' ἐν εἴδει περιστερᾶς· οὕτω καὶ „ ἐνταῦθα, οὐχὶ πῦρ, ἀλλ' ἐν εἴδει πυρὸς· καὶ πά- „ λιν ἀνωτέρω φησίν· Ὡσεὶ φερομένης πνοῆς βιαίας· „ οὐχὶ πνοῆς βιαίας, ἀλλ' ὡς φερομένης πνοῆς βιαίας". (Λόγῳ α'. εἰς τὴν Πεντηκοστήν) Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Νύσσης Γρηγόριος προσφυῶς εἶπεν· „ Ἴδιον δὲ γνώρι- „ σμα τῆς Θείας φύσεώς ἐστι τὸ παντὸς ὑπερκεῖσθαι „ γνωρίσματος".

Καὶ ὁ Πατὴρ δὲ δύναμις ὀνομάζεται κατὰ τὸ „ Ἀπ' ἄρτι ὄψεσθε τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου „ καθήμενον ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως “, (Ματθ. κς'. 64.) τουτέστι τοῦ Πατρὸς, κατὰ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου.

Πλὴν διὰ νὰ μὴ ὑποπτεύσῃ τινὰς ὅτι εἰς τὴν τιμὴν καὶ δόξαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀκολουθεῖ ἐλάττωσις, μὲ τὸ νὰ ἀκούῃ ὅτι ἔρχεται ἀπὸ τὸν Πατέρα, διὰ τοῦτο ἐπρόσθεσεν ὁ Μελῳδὸς τὸ „ Αὐτοκέλευστον “, καὶ λέγει τρόπον τινά· Μὴ ταραχθῆτε, ἀγαπητοὶ ἀναγνῶσται, μηδὲ εἰς ὑπονοίας ἐμβῆτε ἀναξίας τοῦ Πνεύματος, ἀκούοντές μου νὰ λέγω ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἔρχεται ἀπὸ τὸν Πατέρα· διότι ἂν καὶ ἔρχεται ἀπὸ τὸν Πατέρα, ἀλλ' ὅμως δὲν ἔρχεται δουλικῶς, ἀλλὰ ἔρχεται αὐτοδεσπότως καὶ αὐτοκελεύστως, ὡς Θεὸς τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ ὁμοούσιος καὶ ὁμότιμος· ἂν καὶ τὸ „ Ἐρχόμενον “ δηλοῖ ἀκόμη ὅτι ὡς Κύριον ἔρχεται. Ἐρανίσθη δὲ τὰ λόγια ταῦτα ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸν περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τρίτον λόγον Ἡρωϊκὸν, τὸν εἰς τὰ ἀπόῤῥητα Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, ὕστω λέγοντα.

„ Πνεῦμα μέγα τρομέωμεν, ὅ μοι Θεός· ᾧ Θεὸν ἔγνων.

„ Πατρόθεν ἐρχόμενον, θεῖον μένος, αὐτοκέλευστον.

Ὁ αὐτὸς δὲ Θεολόγος Γρηγόριος κοντὰ εἰς τὰ ἄλλα θεῖα ὀνόματα ὅπου προσαρμόζει τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι καὶ ταῦτα προσθέτει· „ Ἐρχόμενον μὲν ὡς Κύριον, πεμπόμενον δὲ „ ὡς οὐκ ἀντίθεον “· καὶ πάλιν· „ Τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἦν ἀεὶ αὐτοκίνητον, ἀεικίνητον, „ αὐτεξούσιον, αὐτοδύναμον, παντοδύναμον “ (Λόγ. εἰς τὴν Πεντηκος.).

Ὁ μὲν οὖν Μελῳδὸς ἐδῶ ἐκ τῶν δύω τούτων τὰ δύω ταῦτα συμπεραίνει: ἤτοι ἐκ μὲν τῆς Πυρὸς ὅτι εἶναι Θεὸς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, ἐκ τοῦ Θεολόγου τοῦτο ἐρανισθείς· καὶ ἐκεῖνος γὰρ ἐκ τούτου τοῦτο τὸ ἴδιον συμπεραίνει· ἐκ δὲ τοῦ εἴδους τῶν γλωσσῶν, ὅτι ἐκ Θεοῦ ἔρχεται τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον. Ὁ δὲ Θεολόγος ἄλλως ἑρμηνεύει τὸ εἶδος τῶν γλωσσῶν· φησὶ γάρ· „ Ἐν γλώσσαις δὲ (ἐφάνη τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον) διὰ τὴν πρὸς τὸν Λόγον οἰκείω- „ σιν· μεριζομέναις δὲ, διὰ τὸ τῶν χαρισμάτων διάφορον· καθεζομέναις, διὰ τὸ βασιλι- „ κὸν καὶ τὴν ἐπὶ τοῖς ἁγίοις ἀνάπαυσιν· ἐπεὶ καὶ θρόνος Θεοῦ τὰ Χερουβίμ· ἐν ὑπε- „ ρῴῳ δὲ, ... διὰ τὴν ἀνάβασιν τῶν δεξομένων καὶ τὴν χαμόθεν ἔπαρσιν “. Τί δὲ δηλοῖ τὸ „ Διὰ τὴν πρὸς τὸν λόγον οἰκείωσιν “; Ἄκουσον τοῦ Σχολιαστοῦ Νικήτα· „ Ὥσπερ ἡ γλῶσ- „ σα οἰκεῖόν ἐστιν ὄργανον πρὸς τὸν ἁπλῶς λόγον· οὕτω καὶ οἱ Ἀπόστολοι οἰκεῖοι ἦσαν „ πρὸς τὸν τοῦ Εὐαγγελίου λόγον, ὡς ὄργανα ἐξηχοῦντα τοῦτον· εἰ δὲ βούλει, λόγον ἐν- „ ταῦθα νόησον τὸν Λόγον τοῦ Θεοῦ τὸν ἐνυπόστατον, τουτέστι τὸν Χριστόν. Οἰκείωσιν ἔν „ ἔχει πρὸς τοῦτον τὸν Λόγον οἱονεί τις γλῶσσα τὸ Πνεῦμα· τοσοῦτον γὰρ ᾠκείωται τῷ „ Χριστῷ τὸ Πνεῦμα, ὅτι καὶ Χριστοῦ Πνεῦμα λέγεται· „ Εἴτις γὰρ, φησὶ, Πνεῦμα Χρι- „ στοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἔστιν αὐτοῦ “ (Ῥωμ. η'. 9.).

Ὠδὴ ε'. Ὁ Εἱρμός.

„ Τὸ διὰ τὸν φόβον Σου ληφθὲν, Κύριε, ἐν γαστρὶ τῶν Προφητῶν, „ καὶ κυηθὲν ἐπὶ τῆς γῆς Πνεῦμα σωτηρίας, ἀποστολικὰς καρδίας „ κτίζει καθαρὰς, καὶ ἐν τοῖς πιστοῖς εὐθὲς ἐγκαινίζεται· φῶς „ γὰρ καὶ εἰρήνη διότι τὰ σὰ προστάγματα.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸ παρὸν Τροπάριον ἐρανίσθη ὁ Μελῳδὸς τόσον ἀπὸ τὸν Ἡσαΐαν, ὅσον καὶ ἀπὸ τὸν Δαβίδ· ὁ μὲν γὰρ Ἡσαΐας λέγει· „ Διὰ τὸν φόβον Σου, Κύριε, ἐν γαστρὶ ἐλάβομεν, καὶ „ ὠδινήσαμεν, καὶ ἐτέκομεν Πνεῦμα σωτηρίας Σου, ὃ ἐποιήσαμεν ἐπὶ τῆς γῆς “. (Ἡσ. κς'. 18.) ὁ δὲ Δαβίδ· „ Καρδίαν καθαρὰν κτίσον ἐν ἐμοὶ, ὁ Θεὸς, καὶ Πνεῦμα εὐθὲς ἐγ- „ καίνισον ἐν τοῖς ἐγκάτοις μου “. (Ψαλ. ν'. 11.) (1) Ὅθεν λέγει ὁ Ἁσματογράφος· Ὦ Κύ-

(1) Σημείωσαι ὅτι κτίσιν ἐνταῦθα ὁ Δαβὶδ τῆς καρδίας δὲν λέγει τὴν δημιουργίαν αὐτῆς καὶ σύσίωσιν, ἀλλὰ τὴν ἐκ κακίας εἰς ἀρετὴν ἀνακαίνισιν καὶ ἀνάπλασιν· ὅθεν ὁ μὲν μέγας Βασίλειος εἶπε· „ Καρ- „ δίαν καθαρὰν κτίσον ἐν ἐμοὶ, ὁ Θεὸς· οὐχὶ τὴν „ δημιούργησον, ἀλλὰ τὴν ἐν τῆς κακίας παλαιωθεῖ- „ σαν

Κύριε τῶν ἁπάντων, τὸ Ἅγιόν Σε Πνεῦμα, τὸ ὁποῖον εἶναι τῇ ἀληθείᾳ Πνεῦμα σωτηρίας, αὐτὸ ἐλήφθη: ἤτοι συνελήφθη μὲν διὰ τὸν φόβον Σου μέσα εἰς τὴν νοητὴν κοιλίαν τῶν Προφητῶν, ἥτις ἐστὶν ἡ χωριτικὴ δύναμις τοῦ νοὸς κατὰ τὸν Εὐσέβιον, ἢ κατ' ἄλλους ἡ καρδία· ἐγεννήθη δὲ ἐπὶ τῆς γῆς: ἤτοι τῶν γηϊνωτέρων ἀνθρώπων· διότι ἐκεῖνο τὸ Πνεῦμα ὅπου ὠδίνησαν καὶ ἐκοιλοπόνησαν αἱ ψυχαὶ τῶν Προφητῶν διὰ τὸν φόβον τοῦ Κυρίου, τοῦτο ἐγέννησαν εἰς τοὺς ὑλικωτέρους καὶ παχυτέρους ἀνθρώπους διὰ μέσου τοῦ λόγου καὶ τῆς διδασκαλίας, ἵνα καὶ ἐκείνους πνευματικοὺς ποιήσωσι. Τοῦτο, λέγω, τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐλθὸν σήμερον εἰς τοὺς ἁγίους Σου Ἀποστόλους, ἔκτισε καθαρὰς τὰς καρδίας των, καθὼς λέγει ὁ Προφητάναξ, καὶ εἰς τὰ ἔγκατα τῶν πιστῶν Χριστιανῶν εὐθὲς ἐγκαινίζεται, κατὰ τὸν αὐτὸν Προφητάνακτα· ἐπειδὴ ἡ χάρις τοῦ Παναγίου Πνεύματος δὲν ἐδόθη μόνον εἰς τοὺς Ἀποστόλους, ἀλλὰ διὰ τῶν Ἀποστόλων ἐδόθη καὶ εἰς ὅλους τοὺς πιστοὺς Χριστιανοὺς κατὰ τὸ ἀκόλουθον ὁμοίωμα.

Οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι ἄναψαν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς Πεντηκοστῆς ὡς τόσαι λαμπάδες ἀπὸ τὰς πυρίνας γλῶσσας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· καθὼς δὲ ἀπὸ μίαν λαμπάδα ἐμπορεῖ νὰ ἀνάψῃ ἄλλη, καὶ ἀπὸ ἐκείνην ἄλλη κατὰ μετάδοσιν, καὶ καθεξῆς νὰ φθάσουν αἱ λαμπάδες ἕως εἰς ἕνα πολυάριθμον καὶ σχεδὸν ἄπειρον ἀριθμόν· τοιουτοτρόπως καὶ ὅλοι οἱ πιστοὶ Χριστιανοί, καὶ μάλιστα οἱ Ἀρχιερεῖς ἄναψαν ὡς ἄλλαι λαμπάδες ἀπὸ τὰς πρώτας λαμπάδας τῶν Ἀποστόλων, καὶ ἐπληρώθησαν ἀπὸ τὰ φωτιστικὰ χαρίσματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· καθὼς ταύτην τὴν ὁμοίωσιν ἀναφέρει ὁ Θεσσαλονίκης Γρηγόριος (Λόγ. εἰς τὴν Πεντηκοστὴν) (1). Ποία δὲ εἶναι ἡ καθαρὰ καρδία; Ἄκουσον τὸ Θεοφόρου Μαξίμου λέγοντος· „ Καρδία ἐστὶ καθαρὰ, ἡ παντάπασιν ἀνείδεον τῷ Θεῷ τὴν μνήμην παραστήσα- „ σα, καὶ μόνοις τοῖς αὐτοῦ ἕτοιμον ἐνσημανθῆναι τύποις, δι' ὧν ἐμφανὴς πέφυκε γίνε- „ σθαι· ἐν ᾗ καθάπερ ἐν πτυχίῳ καλῶς λειανθέντι διὰ τὴν ἄκραν ἁπλότητα γινόμενος ὁ „ Θεὸς, τὰς ἰδίους νόμους ἐγγράφει " (Κεφ. πά. καὶ πβ'. τῆς β'. ἑκατοντ. τῶν Θεολογικ.). Τοιαύτη οὖν ἐκτίσθη ἡ τῶν Ἀποστόλων καρδία ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Ἐκεῖνο δὲ ὅπου λέγει ὁ Μελῳδὸς ἐν τῷ τέλει „ Φῶς γὰρ καὶ εἰρήνη διότι τὰ σὰ προσ- „ τάγματα " φαίνεται μὲν ὅτι εἶναι ἀκόλλητον καὶ ἀσυνάρμοστον μὲ τὰ ἀνωτέρω, καλῶς ὅμως αὐτὸ προσαρμόζεται· διότι ἂν ἡμεῖς ἐδιδάχθημεν τὰ θεῖα προστάγματα διὰ μέσου τῶν Ἀποστόλων, τῶν ὁποίων αἱ καρδίαι ἐκτίσθησαν καθαραὶ ἀπὸ τὸ Πνεῦμα· ταῦτα δὲ τὰ θεῖα προστάγματα εἶναι φῶς καὶ εἰρήνη· φῶς μὲν, κατὰ τὸ „ Λύχνος τοῖς πο- „ σίμου ὁ Νόμος Σου, καὶ φῶς ταῖς τρίβοις μου ". (Ψαλ. ριή. 104.) εἰρήνην δὲ κατὰ τὸ „ Εἰρήνη πολλὴ τοῖς ἀγαπῶσι τὸν Νόμον Σου, καὶ οὐκ ἔστιν αὐτοῖς σκάνδαλον ". (Ψαλ. ριή.

„ σαν ἀνακαίνισον. Καὶ ὁ Ἀπόστολος λέγει· „ Ἵνα „ τοὺς δύω κτίσῃ εἰς ἕνα καινὸν ἄνθρωπον· τὸ Κτί- „ σῃ, οὐχ' ἵνα ἐκ τοῦ μὴ ὄντος παραγάγῃ, ἀλλ' ἵνα „ τοὺς ὄντας μετακοσμήσῃ ". (Ὁμιλ. ὅτι οὐκ ἔστι τῶν κακῶν αἴτιος ὁ Θεὸς Τόμ. ά.) Ὁ δὲ Ἀλεξανδρείας Κύριλλος λέγει· „ Καρδίαν καθαρὰν κτίσον ἐν „ ἐμοὶ ὁ Θεός· οὐδήπου φαίη τις ἂν (εἴπερ νοῦν „ ἔχει) καρδίαν, ἣ Πνεῦμα βούλεσθαι λαβεῖν, ὡς „ οὐκ ἔχοντα τὴν ἀρχήν· οἰηθείη δ' ἂν μᾶλλον ἐν „ αὐτῷ κτίζεσθαι καρδίαν καθαρὰν καὶ Πνεῦμα εὐ- „ θὲς, καὶ τοῦτο ἐστὶν ὁ μεταπλασμός ". (Ἑρμηνεία εἰς τὸν Ζαχαρίαν, προκειμένῳ ῥητοῦ „ Ὁ πλάσσων „ πνεῦμα ἀνθρώπου ἐν αὐτῷ) Καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγό- „ ριος· „ Καρδίαν καὶ ἔγκατα, τὸ διανοητικὸν, οἶμαι, „ λέγει, καὶ τὰ τούτου κινήματα, ἢ διανοήματα· „ ζητεῖ δὲ ταῦτα οὐχ ὡς οὐκ ἔχων· τίς γὰρ, εἰ μὴ „ Δαβὶδ ὁ τοσοῦτος; ἀλλ' ὡς καινὸν γινώσκων τὸ „ νῦν προστιθέμενον ". Ὁ δὲ Νικήτας ἐν τῇ Σειρᾷ τοῦ Ψαλτῆρος, λέγει· „ Εἰρηται τὸ Πνεῦμα εὐθὲς, „ ὅτι ἀπεναντίας ἔχει πρὸς τὴν τοῦ ὄφεως σκολιό- „ τητα, κατὰ τὴν Γραφὴν „ Πνεῦμα Ἅγιον φεύξεται „ δόλον ", (Σοφ. ά. 5.) καὶ ὡς αὐτὸ δικαιοσύνη „ καὶ αὐτοαλήθεια, παρεκτροπὰς ἐφ' ἑκάτερα καὶ „ ἐκκλίσεις οὐκ ἔχον ".

(1) Τὰ λόγια τοῦ θεὶου Πατρὸς εἶναι ταῦτα· „ Νῦν „ ὑν ἐπληρώθη ἡ ἐπαγγελία, καὶ κατῆλθε τὸ Πνεῦμα „ τὸ Ἅγιον, παρὰ Πατέρος τε καὶ Υἱοῦ πεμφθέντα „ καὶ δοθέν, καὶ τοὺς ἁγίους Μαθητὰς περιλάμψαν, „ καὶ ὡς λαμπάδας ἀνάψαν θείως, μᾶλλον δὲ φωστῆ- „ ρας ἀναδείξαν ὑπερκοσμίους καὶ παγκοσμίους, αἰωνίου „ ζωῆς ἐπέχοντας λόγον, δι' αὐτῶν τὴν οἰκουμένην „ πᾶσαν ἐφώτισε. Καθάπερ δὲ, εἴτις ἀπὸ τῆς φωτο- „ φόρου λαμπάδος ἑτέραν ἀνάπτοι, καὶ ἀπ' ἐκείνης „ ἄλλην, καὶ ἐφεξῆς τῇ διαδοχῇ παρακατέχων, ἀεὶ „ μένον ἔχει τὸ φῶς· οὕτω καὶ διὰ τῆς τῶν Ἀπο- „ στόλων χειροτονίας ἐπὶ τοὺς αὐτῶν διαδόχους, καὶ „ ἀπὸ τούτων ἐφ' ἑτέρους πάλιν καὶ ἐφεξῆς ἡ τοῦ „ Θείου Πνεύματος διαδιδομένη χάρις διὰ πάσης διήκει „ γενεᾶς, καὶ φωτίζει πάντας τοὺς πειθομένους τοῖς „ πνευματικοῖς Ποιμέσι καὶ Διδασκάλοις. Ταύτην „ οὖν τὴν χάριν καὶ τὴν δωρεὰν τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸν „ διὰ τοῦ Εὐαγγελίου φωτισμὸν τοῦ Θείου Πνεύμα- „ τος ἐρχεται κομίζων τῇ πόλει τῶν κατὰ καιροὺς „ Ἀρχιερέων ἕκαστος ". (Λόγ. εἰς τὴν Πεντηκοστ.).

ριή. 164.). Λοιπὸν τὰ τῷ Θεῷ προστάγματα ἐνεργοῦντες ἡμεῖς καὶ ἔχοντες, αὐτὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἔχομεν, τὸν φῶς ὂν καὶ εἰρήνη.

Ποῖον γὰρ ἄλλο εἶναι φωτεινότερον, ἢ ποῖον ἄλλο εἶναι εἰρηνικώτερον ἀπὸ τὸ Παναγιον Πνεῦμα; ὥστε προσφυῶς τὸ ἀνωτέρω ῥητὸν ἐπροσαρμόσθη μὲ τὰ εἰρημένα. Φῶς μὲν οὖν ἐστὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον λέγοντα· „Ὥσπερ ἐν νυκτὶ, ἐὰν ὑφέ„λης τὸ φῶς ἀπὸ τῆς οἰκίας, τυφλαὶ μὲν αἱ ὄψεις, ἀνενέργητοι δὲ καταλείπονται αἱ δυ„νάμεις, ἀνεπίγνωστοι δὲ αἱ ἀξίαι καὶ χρυσοῦ καὶ σιδήρου ὁμοίως πατουμένων διὰ τὴν „ἄγνοιαν· οὕτως ἐπὶ τῆς νοητῆς διακοσμήσεως (τῶν Ἀγγέλων δηλ.) ἀμήχανον τὸν ἔν„θεσμον ἐκείνην διαμεῖναι ζωὴν ἄνευ τοῦ Πνεύματος". (Περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος κεφ. ιε'.) Εἰρήνη δὲ ἐστὶ τὸ Πνεῦμα, ἐπειδὴ λέγει ὁ Παῦλος „Τὸ δὲ φρόνημα τοῦ Πνεύματος ζωὴ „καὶ εἰρήνη"· (Ῥωμ. η'. 6.) ὅθεν καὶ ὡς λεπτὴ αὔρα (ἤτοι εἰρηνικὴ) ἐφάνη εἰς τὸν Ἠλίαν. Ἐρανίσθη δὲ τὸ ἀνωτέρω ῥητὸν ἀπὸ τὸν Ἡσαΐαν λέγοντα· „Διότι φῶς τὰ προσ„τάγματά Σου ἐπὶ τῆς γῆς"· (Ἡσ. κε'. 9.) ἵνα δείξῃ ὅτι ἡ Ὠδὴ αὕτη εἶναι ποίημα τοῦ Ἡσαΐου (1).

Τροπάριον.

„Ἡ ἐπιφοιτήσασα ἰσχὺς σήμερον, αὕτη Πνεῦμα ἀγαθόν· Πνεῦμα „σοφίας Θεοῦ· Πνεῦμα ἐκ Πατρὸς ἐκπορευτὸν (2) καὶ δι' Υἱοῦ πι„στοῖς ἡμῖν πεφηνός· μεταδοτικὸν ἐν οἷς κατοικίζεται φύσει τῆς „ἐν ᾗ κατοπτεύεται ἁγιότητος.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἀπὸ διάφορα ῥητὰ εἶναι ἐρανισμένον τὸ παρὸν Τροπάριον· τὸ μὲν γὰρ „Ἡ ἐπιφοιτή„σασα ἰσχὺς" ἐρανίσθη ἀπὸ τὸν λόγον τοῦ Κυρίου, ὃν εἶπεν εἰς τοὺς Ἱεροὺς Ἀποστόλους „Ὑμεῖς δὲ καθίσατε ἐν τῇ πόλει Ἱερουσαλὴμ, ἕως οὗ ἐνδύσησθε δύναμιν ἐξ ὕψους"· (Λουκ. κδ'. 49.) δύναμις δὲ καὶ ἰσχὺς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ σημαίνουσι· καὶ ὁ Ἡσαΐας δὲ λέγει· „Καὶ ἐπαναπαύσεται ἐπ' αὐτὸν (τὸν Χριστὸν δηλαδὴ) Πνεῦμα σοφίας, Πνεῦμα „βουλῆς, Πνεῦμα ἰσχύος"· (Ἡσ. ια'. 2.) τὸ δὲ „Πνεῦμα ἀγαθὸν" ἐπάρθη ἀπὸ τὸν Δαβὶδ λέγοντα· „Τὸ Πνεῦμα Σὲ τὸ ἀγαθὸν ὁδηγήσει με ἐν γῇ εὐθείᾳ"· (Ψαλ. ρμγ'. 12.) τὸ δὲ „Πνεῦμα σοφίας" ἐρανίσθη ἀπὸ τὸ ἄνωθεν ῥητὸν τοῦ Ἡσαΐου (Ἡσ. ια'. 2.).

Ταῦτα λοιπὸν τὰ Γραφικὰ ῥητὰ συνάξας ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς, οὕτω λέγει· Ἡ ἰσχὺς καὶ δύναμις ἐκείνη ὅπου ἐπεφοίτησεν: ἤτοι ἐκάθισεν ἐπάνω εἰς τοὺς Ἱεροὺς Ἀποστόλους ἐν τῇ

---

(1) Σημείωσαι ὅτι τὸ ῥητὸν τοῦ Ἡσαΐου „Διὰ „τὸν φόβον Σου, Κύριε, ἐν γαστρὶ ἐλάβομεν" ὕστως ἑρμηνεύεται ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἑρμηνευτάς· ὁ μὲν γὰρ Θεῖος Κύριλλος λέγει ὅτι ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ καρδία παρομοιάζει μὲ τὴν μήτραν· ὁ δὲ τοῦ Θεοῦ λόγος παρομοιάζει μὲ τὸ σπέρμα. Σπειρόμενος λοιπὸν ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν καρδίαν διὰ τῆς πίστεως, κάμνει αὐτὴν ἔγκυον πρῶτον ἀπὸ τὸν Θεῖον φόβον· ὁ δὲ τοῦ Θεοῦ φόβος συλλαμβανόμενος ἐν τῇ ψυχῇ, κάμνει αὐτὴν νὰ μισῇ μὲν κάθε ἐπιθυμίαν καὶ ἀγάπην σαρκικὴν, νὰ ποθῇ δὲ κάθε ἀρετὴν καὶ ἀγαθοεργίαν· χρονίζων δὲ ὁ φόβος οὗτος, καὶ τὴν ψυχὴν καθαρίζων ἀπὸ τὰ πάθη, τέλος πάντων γίνεται πρόξενος εἰς αὐτὴν νὰ συλλάβῃ καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ ἀγάπην, καὶ ἀκολούθως νὰ γεννήσῃ Πνεῦμα σωτηρίας: ἤτοι τὴν ποθητὴν καὶ αἰώνιον σωτηρίαν. Τὸ δὲ „Ὁ ἐποίησαμεν ἐπὶ τῆς γῆς" ἑρμηνεύων ὁ Εὐσέβιος λέγει ὅτι τὸ τοιοῦτον Πνεῦμα τῆς σωτηρίας ἐποίησαμεν διὰ τοῦ λόγου καὶ τῆς διδασκαλίας φανερὸν εἰς τοὺς ἀνθρώπους ὅπου κατοικοῦν εἰς τὴν γῆν· Διὰ τί; Διὰ νὰ ὠφεληθοῦν καὶ ἐκεῖνοι, μὲ τὸ νὰ ζηλώσουν νὰ συλλάβουν καὶ αὐτοὶ πνευματικῶς τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ γεννήσουν Πνεῦμα σωτηρίας. Τοῦτο δὲ τὸ ῥητὸν ἁρμόζει μάλιστα εἰς τοὺς Προφήτας καὶ Ἀποστόλους κατὰ τὸν θεῖον Κύριλλον, οἵτινες λαβόντες ὡς σπέρμα τὴν ἄνωθεν χάριν τοῦ Πνεύματος, ἐγέννησαν Πνεῦμα σωτηρίας, δηλαδὴ τὸ Εὐαγγελικὸν κήρυγμα καὶ τὴν τοῦ Πνεύματος διδασκαλίαν, διὰ μέσου τῆς ὁποίας ἐτράβιξαν τοὺς ἀπίστους καὶ ἀσεβεῖς εἰς τὴν πίστιν καὶ θεογνωσίαν, καὶ ὕστως ἐγίναν εἰς αὐτοὺς πρόξενοι σωτηρίας. Ὁ δὲ Θεοδώριτος οὕτως ἀναγινώσκει τὸ ῥητὸν „Ὁ ἐποίησας „ἐπὶ τῆς γῆς· δηλοῖ δὲ τοῦτο, ὃ ἐν τῇ γῇ ἐδωρήσω· „οὐ γὰρ τὸ Πνεῦμα ἐν τῇ γῇ ἐδημιούργησεν, ἀλλὰ διὰ „τοῦ Πνεύματος ἐν τῇ γῇ τὴν σωτηρίαν εἰργάσατο".

(2) Ἐν ἄλλοις δὲ γράφεται „Ἐκ πορευθέν".

τῇ σημερινῇ ἡμέρᾳ τῆς Πεντηκοστῆς, κατὰ τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ Δεσπότου Χριστοῦ, εἶναι Πνεῦμα ἁγαθὸν κατὰ τὸν Δαβίδ· μᾶλλον δὲ, εἶναι αὐτάγαθον καὶ πηγὴ ἀγαθότητος· αὐτη εἶναι Πνεῦμα σοφίας κατὰ τὸν Ἡσαΐαν. Ἐπρόσθεσε δὲ ὁ Μελῳδὸς καὶ τὸ, Θεοῦ, διὰ νὰ μὴ ὑποπτευθῇ τινὰς, ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον εἶναι Πνεῦμα τῆς ἀνθρωπίνης σοφίας, ἥτις δὲν εἶναι ἄνωθεν κατερχομένη, ἀλλὰ εἶναι ἐπίγειος καὶ ψυχικὴ, καθὼς τὴν ὀνομάζει ὁ Ἀδελφόθεος Ἰάκωβος λέγων· „ Οὐκ ἔστιν αὕτη ἡ σοφία ἄνωθεν κατερχομένη, ἀλλ' ἐπί„ γειος ψυχικὴ δαιμονιώδης “· (Ἰάκ. γ'. 15.) τὸ δὲ Πνεῦμα· τὸ Ἅγιον εἶναι τῆς ἐνυποστάτου καὶ δημιουργικῆς Σοφίας τοῦ Θεοῦ· ὅθεν ὁ Παῦλος ἔγραφε πρὸς Ἐφεσίους· „ Ὁ „ Θεὸς δώῃ ὑμῖν Πνεῦμα σοφίας “. (Ἐφ. ά. 17.) Ἡ σοφίαν Θεοῦ λέγει τὸν Υἱὸν, ὅς τις ὀνομάζεται σοφία Θεοῦ ἀπὸ τὸν Παῦλον· „ Ὃς ἐγεννήθη ἡμῖν σοφία ἀπὸ Θεοῦ “ (ά. Κορ. ά. 30.). Ταύτης λοιπὸν τῆς Σοφίας (ἤτοι τοῦ Υἱοῦ) εἶναι τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, οὐχὶ ὡς ἐξ αὐτοῦ ἐκπορευόμενον, ἄπαγε! ἀλλ' ὡς ὁμοούσιον τοῦ Υἱοῦ καὶ ὁμοφυὲς, καὶ ὡς δι' αὐτοῦ μεταδιδόμενον ἡμῖν· ὅθεν εἶπεν ὁ Παῦλος· „ Εἰ δέ τις Πνεῦμα Χριστοῦ οὐκ ἔχει, „ οὗτος οὐκ ἔστιν αὐτοῦ “· (Ῥωμ. ή. 9.) καὶ ὁ ἐκ Δαμασκοῦ Ἰωάννης· „ Τὸ Πνεῦμα τὸ „ Ἅγιον καὶ ἐκ τοῦ Πατρὸς λέγομεν, καὶ Πνεῦμα Πατρὸς ὀνομάζομεν· ἐκ τοῦ Υἱοῦ δὲ τὸ „ Πνεῦμα οὐ λέγομεν, Πνεῦμα δὲ Υἱοῦ ὀνομάζομεν, καὶ δι' Υἱὲ πεφανερῶσθαι καὶ μεταδί„ δοσθαι ἡμῖν ὁμολογοῦμεν “ (Βιβλ. ά. κεφ. ή. τῆς Θεολογ.).

Αὕτη δὲ ἡ δύναμις εἶναι Πνεῦμα ὅπου ἐκπορεύεται ἀπὸ μόνον τὸν Πατέρα, καὶ ὅπου ἐφάνη καὶ ἐγνωρίσθη εἰς ἡμᾶς τοὺς πιστοὺς διὰ μέσου τοῦ Υἱοῦ· ὁ γὰρ σαρκωθεὶς Μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ δὲν ἐφανέρωσε μόνον καὶ ἐγνώρισεν εἰς ἡμᾶς τὸν ὁμούσιόν του Πατέρα, καθὼς εἶπεν ὁ ἴδιος „ Ἐφανέρωσά Σου τὸ ὄνομα τοῖς ἀνθρώποις “, (Ἰω. ιζ'. 6.) ἀλλὰ πρὸς τούτοις ἐφανέρωσεν εἰς ἡμᾶς καὶ τὸν ὁμοούσιόν του Παράκλητον· „ Ὅταν γὰρ, „ φησὶν, ἔλθῃ ὁ Παράκλητος τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ παρὰ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται, „ ἐκεῖνος μαρτυρήσει περὶ ἐμοῦ “ (Ἰω. ιέ. 26.). Ποῦ ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι ηὕρομεν ὄνομα Παρακλήτου; ἢ ποῦ ηὕρομεν ὅτι τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας ἐκπορεύεται ἀπὸ τὸν Πατέρα, ἂν ὁ Υἱὸς ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ Πατρὸς δὲν ἤθελε μᾶς φανερώσῃ τὰ μυστήρια ταῦτα; Τὸ δὲ „ Δι' Υἱοῦ πεφηνὸς “ ἐρανίσθη ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸν Νεοκαισαρείας Γρηγόριον, ὅς τις ἐν τῇ Θεολογίᾳ, ἣν ἀπεκάλυψεν αὐτῷ ὁ Θεολόγος Ἰωάννης διὰ προσταγῆς τῆς Κυρίας Θεοτόκου, οὕτω λέγει· „ Ἓν Πνεῦμα Ἅγιον ἐκ Θεοῦ τὴν ὕπαρξιν ἔχον, καὶ δι' Υἱοῦ πεφηνὸς “ (δηλαδὴ τοῖς ἀνθρώποις κατὰ τὴν χρονικὴν πέμψιν καὶ ἀποστολήν). Ἐπιφέρει δὲ ἀκολέθως ὁ Μελῳδὸς ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον εἶναι μεταδοτικὸν τῆς ἁγιότητος, ἐν ᾗ αὐτὸ θεωρεῖται φύσει: τουτέστι τὴν οἱαν ἁγιότητα ἔχει αὐτὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα φυσικὴν καὶ οὐσιώδη· μᾶλλον δὲ, εἶναι ἁγιότης καὶ αὐτοαγιότης· διὰ τοῦτο καὶ Ἅγιον ἐξαιρέτως τὸ Πνεῦμα ὀνομάζεται, ὡς φύσει ὂν Ἅγιον καὶ οὐκ ἔξωθεν ἔχον τὴν ἁγιότητα· ὅθεν εἶπεν ὁ ἀνωτέρω Νεοκαισαρείας Γρηγόριος· „ Πνεῦμα Ἅγιον, πηγὴ ἁγία ἁγιότητος, ἁγιασμῷ χορη„ γὸς “ (ἐν τῷ Βίῳ αὐτοῦ). Εἰς ποίους δὲ τὴν ἁγιότητα αὐτὴν μεταδίδει; Εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ εἰς τοὺς Ἀγγέλους, εἰς τοὺς οἱους κατοικεῖ, ναοὺς ποιῶν αὐτοὺς τῆς αὐτοῦ ἐνεργείας καὶ χάριτος (1).

Εἶπον δὲ εἰς τοὺς ἀνθρώπους· διότι λέγει ὁ Παῦλος· „ Ἀλλὰ ἀπελούσθητε· ἀλλὰ ἡγιά„ σθητε ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, καὶ ἐν τῷ Πνεύματι τοῦ Θεοῦ ἡμῶν “· (ά. Κορ. ς'. 11.) εἶπον δὲ καὶ εἰς τοὺς Ἀγγέλους· διότι οἱ Ἄγγελοι δὲν ἔχουν φύσει τὴν ἁγιότητα, καθὼς τὴν ἔχει τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον· καὶ ἄκουσον τοῦ μεγάλου Βασιλείου λέγοντος· „ Οὐ φύσει ἅγιαι αἱ τῶν Οὐρανῶν Δυνάμεις· ἢ οὕτω γ' ἄν, οὐδεμίαν πρὸς τὸ Ἅγιον Πνεῦ„ μα τὴν διαφορὰν ἔχοιεν· ἀλλὰ κατὰ ἀναλογίαν τῆς πρὸς ἀλλήλας ὑπεροχῆς τοῦ ἁγιασμοῦ τὸ μέτρον παρὰ τοῦ Πνεύματος ἔχουσαι..... Πῶς γὰρ εἴπωσιν οἱ Ἄγγελοι, Δόξα „ ἐν ὑψίστοις Θεῷ, μὴ δυναμωθέντες ὑπὸ τὸ Πνεύματος;... Πῶς εἴπῃ τὰ Σεραφὶμ, Ἅγιος, „ Ἅγιος, Ἅγιος Κύριος, μὴ διδαχθέντα παρὰ τοῦ Πνεύματος ποσάκις ἐστὶν εὐσεβὲς τὴν „ δοξολογίαν ταύτην ἀναφωνεῖν “; (περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος κεφ. ιέ'.) καὶ πάλιν· „ Αἱ „ γὰρ καθαραὶ καὶ νοεραὶ καὶ ὑπερκόσμιοι Δυνάμεις ἅγιαι καὶ εἰσὶ καὶ ὀνομάζονται, ἐκ

„ τῆς

(1) Ἄλλοι δὲ ἑρμηνεύουσιν αὐτὸ οὕτω· ἤγουν ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον μεταδίδει τὴν ἁγιότητά τε καθ' ἣν θεωρεῖται ἀπὸ ἐκείνους, εἰς τοὺς ὁποίους κατοικεῖ· ὀρθότερα ὅμως καὶ καθαρώτερα εἶναι ἡ ἀνωτέρω ἑρμηνεία.

„ τῆς παρὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐκδοθείσης χάριτος τὸν ἁγιασμὸν κεκτημένοι " · (αὐτόθι) καὶ ὁ Θεολόγος δὲ Γρηγόριος λέγει· „ Τοῦτο τὸ Πνεῦμα ἐνήργει ἐν ταῖς Ἀγγελικαῖς καὶ „ Οὐρανίαις Δυνάμεσι, καὶ ὅσαι πρῶται μετὰ Θεὸν καὶ περὶ Θεόν· οὐ γὰρ ἄλλοθεν αὐ- „ταῖς ἡ τελειότης καὶ ἡ ἔλλαμψις καὶ τὸ πρὸς κακίαν δυσκίνητον ἢ ἀκίνητον, ἢ παρὰ „ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος " (Λόγ. εἰς τὴν Πεντηκος.).

Ὠδὴ ϛ'. Ὁ Εἱρμός.

„ Ναυτιῶν τῷ σάλῳ τῶν βιωτικῶν μελημάτων, συμπλόοις πορ- „τούμενος ἁμαρτίαις, καὶ ψυχοφθόρῳ θηρὶ προσριπτούμενος, ὡς „ ὁ Ἰωνᾶς, Χριστέ, βοῶσοι· ἐκ θαλατηφόρου με βυθοῦ ἀνάγαγε.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἠθικῶς ἐδῶ ἐκλαμβάνει ὁ Μελῳδὸς τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἰωνᾶ· ὅθεν γυρίζων πρὸς τὸν Θεὸν, λέγει πρὸς αὐτὸν μὲ σχῆμα παρακαλεστικόν· Ὦ φιλοψυχότατε Ἰησοῦ Χριστέ, ἰδοὺ ἐγὼ εἶμαι ἄλλος νέος Ἰωνᾶς, ὄχι κατὰ τὴν προφητείαν, μακρὰν γὰρ εἰμὶ τοῦ τοιούτου χαρίσματος, ἀλλὰ κατὰ τὴν εἰς τὴν θάλασσαν καταπόντωσιν· λοιπὸν ναυτιῶ καὶ ἐγὼ, Δέσποτα, (ἤτοι ἀναγελιάζω) καὶ πληρεῖμαι ἀπὸ σκοτοδίνην καὶ ζάλην τὴν προερχομένην ἐκ τῆς ταραχῆς καὶ φουρτούνας τῶν φροντίδων, καὶ ἀλλεπαλλήλων περισπασμῶν τοῦ παρόντος βίου (1)· καθὼς καὶ ὁ Ἰωνᾶς ἐσκοτοδινία ἀπὸ τὴν φουρτοῦναν τῆς θαλάσσης· διὰ τοῦτο καὶ κατέβη κάτω εἰς τὴν κοιλίαν (ἤτοι εἰς τὸ ἀμπάρι) τὸ καραβίου, καὶ ἐκοιμᾶτο καὶ ἐρουχάλιζε. Καὶ καθὼς ἐκεῖνος ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν ἀπὸ τοὺς συμπλέοντας ναύτας καὶ ἐποντίζετο· οὕτω καὶ ἐγὼ ἐρρίφθηκα εἰς τὴν νοητὴν θάλασσαν ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας τὰς συμπλεούσας μὲ ἐμὲ, καὶ καταβυθίζομαι· καὶ καθὼς ἐκεῖνος ἐρρίφθη φαγητὸν εἰς τὸ θαλάττιον Κῆτος· οὕτω καὶ ἐγὼ ἐρρίφθηκα φαγητὸν εἰς τὸν ψυχοφθόρον Δαίμονα· ὅθεν τοιαῦτα πάσχων, δανείζομαι τὴν ἰδίαν φωνὴν τοῦ Ἰωνᾶ, καὶ βοῶ Σοι ἀπὸ βαθέων καρδίας μου· ὦ φιλάνθρωπε Ἰησοῦ, ἀνάβιβασόν με ἀπὸ τοῦτον τὸν θανατηφόρον βυθὸν, εἰς τὸν ὁποῖον κατεποντίσθηκα· οὕτω γὰρ καὶ ὁ Ἰωνᾶς ἔλεγε· „ Ἀναβήτω „ ἐκ φθορᾶς ἡ ζωή μου πρὸς σὲ, Κύριε ὁ Θεός μου " (Ἰων. β'. 6.).

Τροπάριον.

„ Ἐκ τοῦ Πνεύματός Σου σάρκα ἐπὶ πᾶσαν, ὡς εἶπας, πλουσίως „ ἐξέχεας, καὶ ἐπληρώθη τῆς σῆς ἡ σύμπασα γῆ ὡσεως, Κύριε· ὅτι „ ἐκ Πατρὸς Υἱὸς ἀῤῥεύστως ἔφυς, καὶ τὸ Πνεῦμα ἀμερίστως προείσιν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἐν τῷ Τροπαρίῳ τούτῳ ἀναφέρει ὁ Μελῳδὸς τὸ ῥητὸν ἐκεῖνο τοῦ Ἰωὴλ τὸ λέγον· „ Καὶ „ ἔσται μετὰ ταῦτα, ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ Πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα, καὶ προφητεύ- „ σουσιν οἱ Υἱοὶ ὑμῶν, καὶ αἱ θυγατέρες, καὶ οἱ πρεσβύτεροι ὑμῶν ἐνύπνια ἐνυπνιασθή- „ σονται, καὶ οἱ νεανίσκοι ὑμῶν ὁράσεις ὄψονται ". (Ἰωὴλ. β'. 28.) Διὰ τοῦτο ἐπιστρέφων

(1) Λέγει δὲ καὶ ὁ Ζωναρᾶς ἑρμηνεύων τὸν παρόντα Εἱρμὸν ἐν τῇ Ὀκτωήχῳ· „ Ναυτία ἐστὶν ἡ „ ἐκ τῆς θαλαττίας κλύδωνος ἐγγινομένη τοῖς ἐγκά- „ τοις τῶν πλεόντων ἀνωμαλία, ἐξ ἧς καὶ ἐμετοὶ „ καὶ σκοτοδῖναι συμβαίνουσι· σάλος δὲ ἐστὶν ἡ „ τῶν θαλασσίων ὑδάτων σφοδρὰ καὶ ἀτακτος κίνη- „ σις. Ὅτι τοίνυν καὶ αἱ τῶν βιωτικῶν φροντίδων „ ἐπιφοραὶ (αὗται γὰρ εἰσὶ τὰ μελήματα ἀπὸ τοῦ „ μέλειν, ὃ ἐστὶ τὸ φροντίζειν) σφοδραὶ καὶ ἀτα- „ κτοί εἰσι, καὶ ναυτίαν ποιοῦσιν, ἤγουν ταράσσου- „ σι καὶ σκοτίζουσι τὸν νῶν, σάλῳ καὶ ναυτίᾳ παύ- „ σας ἀπεικασεν ".

φων πρὸς τὸν Δεσπότην Χριστὸν, ὦ Κύριε, λέγει, ἰδοὺ ἐτελειώθη ἐκεῖνο τὸ λόγιον ὅπου ἐλάλησας ἐν Πνεύματι διὰ τοῦ Προφήτου Ἰωήλ· ἐξέχεας γὰρ πλουσίως ἀπὸ τὸ Ἅγιόν Σου Πνεῦμα εἰς πάσε σάρκα, δηλαδὴ τὴν πιστεύσασαν, καθὼς ἑρμηνεύει ὁ Θεολόγος Γρηγόριος.

Τί δὲ δηλοῖ τὸ, Προφητεύσουσιν; Ἄκουσον πῶς ἑρμηνεύει αὐτὸ ὁ Ἀλεξανδρείας Κύριλλος. „ Καθὼς τὸ Πνεῦμα ἐδίδου αὐτοῖς ἀποφθέγγεσθαι· ἀπεφθέγγοντο δὲ προφητεύοντες, „ ἤγουν συνιέντες τε καὶ λέγοντες τὰ διὰ τῶν ἁγίων Προφητῶν ἐν Χριστῷ Μυστήρια.... „ Ὅτι δὲ καταπτάντος τοῦ Πνεύματος πολλοὶ λίαν ἦσαν οἱ τῇ χάριτι τῆς προφητείας „ ἀναμεσούμενοι, σαφηνιεῖ γράφων ὁ Παῦλος· Προφῆται δὲ δύω ἢ τρεῖς λαλείτωσαν· εἶ- „ τα· δύνασθε γὰρ καθ' ἕνα πάντες προφητεύειν". Φέρει δὲ ἀπολούθως ὁ θεῖος Πατὴρ ὅτι διὰ τὸ προφητικοῦ χαρίσματος ἔφερεν ὁ Θεὸς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν εἰς τὴν πρώτην κατάστασίν της· ἐπειδὴ ὁ Ἀδὰμ προφητικὸν χάρισμα εἶχε, καθὼς τοῦτο ἐδήλωσε προφητεύσας περὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ· „ Προφητεύσειν δὲ φησὶν Υἱοὺς καὶ θυγατέρας, τὸ τῆς χάριτος „ ἀμφιλαφὲς διὰ τούτου ὑποδηλῶν καὶ τὸ ἐπὶ πάντας ἴσον· εἶπ γὰρ ἂν οὐκ ἀπόβλητον „ παρὰ τῷ Θεῷ τὸ θῆλυ γένος εἰ τὰ αὐτῷ δοκοῦντα δρώητε προθύμως, καὶ μὴν καὶ ἔ- „ λοιτο φρονεῖν· οὔτε μὴν ἀγέραστον, ἢ ἀμέτοχον ἁγιασμοῦ, εἰ διά τε πίστεως καὶ τῆς „ ἐν ἔργοις ἐπιεικείας εὐδοκιμοῦν ἔσται ποθέν· ἀξίωται γὰρ καὶ αὐτὸ χάριτός τε καὶ „ οἰκτιρμοῦ· λελόγισται δὲ καὶ ἐν τέκνοις· πρεσβυτέρους δὲ τὴν πρεσβυτικὴν ἡλικίαν λέ- „ γει, καθώς περ ἐγῷμαι, τὴν ποιότητι τῆς ἀρετῆς προύχουσάν τε καὶ ὑπερκειμένην, καὶ „ οἷον λαμπροῖς πεπολιωμένην κατορθώμασι, καὶ φρονήσει τῇ τελεωτάτῃ διαπρέπουσαν „ καὶ τεθαυμασμένην· ὁποῖός τις ἦν καὶ Παῦλος, ὃς τεθέαται καθ' ὕπνον ἄνδρα τινὰ τῶν „ ἐκ Μακεδόνων ἐκλιπαροῦντα καὶ λέγοντα· Διαβὰς εἰς Μακεδονίαν, βοήθησον ἡμῖν. Ἀ- „ νανίας δὲ τῶν ἐν πίστει δεδοκιμασμένων, ὅρασιν ἐπ' αὐτῷ Παύλῳ τεθέαται· νεανίσκος „ δὲ οἱ σφριγῶσαν ἔχοντες εἰς τὸ ἀγαθὸν τὴν γνώμην, καὶ ἄθραυστοι εἰς ἀλκήν, δῆλον „ δὲ ὅτι τὴν πνευματικήν. Προσεφώνει δέ που καὶ ὁ σοφὸς Ἰωάννης τοῖς ἡγιασμένοις ἐν Χρι- „ στῷ διὰ πίστεως· „ Γράφω ὑμῖν, πατέρες, ὅτι ἐγνώκατε τὸν ἀπ' ἀρχῆς· γράφω ὑμῖν, „ νεανίσκοι, ὅτι ἰσχυροί ἐστε καὶ νενικήκατε τὸν πονηρόν· ἐπαγγέλλεται δὴ οὖν τὴν χύσιν „ τοῦ Πνεύματος τοῖς δουλεύουσιν αὐτῷ. Τίνες δ' ἂν οἱ τοιοίδε πάλιν; Ἢ ἐκεῖνοι πάν- „ τως, οἳ τοῖς Εὐαγγελικοῖς θεσπίσμασιν ὑποφέρουσι τὸν αὐχένα τῆς διανοίας".

Ὅρα δὲ ὅτι „ Ἐξέχεας ἐκ τοῦ Πνεύματός Σου" εἶπεν ὁ Μελῳδός· καθὼς εἶπε καὶ ὁ Παῦλος· „ Ἔσωσεν ἡμᾶς διὰ λουτροῦ παλιγγενεσίας καὶ ἀνακαινώσεως Πνεύματος Ἁγίου, οὗ „ ἐξέχεεν ἐφ' ἡμᾶς πλουσίως". (Τίτ. γ'. 5.) ὅπερ ἑρμηνεύων ὁ μέγας Βασίλειος λέγει· „ Τοῦτο τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἐξέχεεν ἐφ' ἡμᾶς πλουσίως ὁ Θεὸς διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ· „ ἐξέχεεν, οὐκ ἔκτισεν· ἔδωκεν, οὐκ ἐδημιούργησεν· ἐχαρίσατο, οὐκ ἐποίησεν· ἐκ παραλ- „ λήλου τὰ αὐτὰ λέγω, ἐπειδὴ σε πανταχόθεν ἑδραῖον εἶναι δεῖ" (Λόγ. κατ' Εὐνομίου). Ταῦτα δὲ λέγει ὁ Βασίλειος διὰ νὰ δείξῃ ὅτι ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος ἄκτιστός ἐστιν. Ὅθεν δὲν προφητεύουσι τώρα ὑπὸ τὸ Πνεύματος μόνος ὁ Ἐλδὰδ καὶ ὁ Μωδὰδ ἐν τῇ παρεμβολῇ, οὔτε δέκα μόνον ἄνδρες ἢ δεκαπέντε ἢ ἑβδομήκοντα, καθὼς ἐπροφήτευον ἐν τῇ Παλαιᾷ, ἀλλὰ ὅλη ἡ Κτίσις ἁπλῶς ἐγέμισεν ἀπὸ τὴν ἰδικήν Σου γνῶσιν, καθὼς εἶναι γεγραμμένον· „ Ἐνεπλήσθη ἡ σύμπασα τοῦ γνῶναι τὸν Κύριον, ὡς ὕδωρ πολὺ κατακα- „ λύψαι θαλάσσας" (Ἡσ. ια'. 9.) (1).

Πεῖα

(1) Τοῦτο τὸ ῥητὸν ἑρμηνεύων ὁ Ζωναρᾶς ἐν τῷ Γ'. ἤχῳ τῆς Ὀκτωήχου λέγει· „ Ὕδωρ πολὺ τὸ „ Εὐαγγελικὸν καλεῖ κήρυγμα· ὕδωρ μέν, ὡς πότι- „ μον καὶ πιαίνον τὴν γῆν· ἤτοι τοὺς ἐκ τῆς γῆς „ κηφθέντας ἡμᾶς, καὶ πρὸς καρποφορίαν ἐμβιβάζον „ τῶν ἀρετῶν· πολὺ δὲ ὡς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην „ περιλαμβάνον· θαλάσσας δὲ ὀνομάζει τὰ Ἔθνη, „ ἃ διὰ τὴν ἀπιστίαν ἅλμης καὶ πικρίας μεμέ- „ στωντο· τὸ γὰρ τῆς θαλάσσης ὕδωρ, εἰ τῆς γῆς „ καταχέοιτο, οὐ πέφυκε πιαίνειν αὐτήν, ἀλλὰ διά- „ φθείρειν μᾶλλον, καὶ τὰ ἐκφυόμενα ταύτης κα- „ αίνειν (ἤτοι ξηραίνειν) καὶ νεκροῦν. Καὶ ὁ Ζα- „ χαρίας δὲ λέγει· „ Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐξελεύσε- „ ται ὕδωρ ζῶν, τὸ ἥμισυ αὐτοῦ εἰς τὴν θάλασσαν „ τὴν πρώτην, καὶ τὸ ἥμισυ αὐτοῦ εἰς τὴν θάλασ- „ σαν τὴν ἐσχάτην, διὰ τοῦ ζῶντος ὕδατος τὴν τε „ Κυρίου διδαχὴν καὶ τὸ Εὐαγγελικὸν αἰνιττόμενος „ κήρυγμα· καθὼς καὶ ὁ Κύριος εἶπε πρὸς τὴν Σα- „ μαρείτιδα· „ Σὺ ἂν ᾔτησας αὐτὸν, καὶ ἔδωκεν ἂν „ σοι ὕδωρ ζῶν. Ἐξ Ἱερουσαλὴμ δὲ ἐξῆλθε τὸ ζῶν „ ὕδωρ τοῦτο, ὅτι ὁ Κύριος ἐν ταύτῃ τὴν οἰκείαν „ ἔθετο πρώτην διδαχὴν, καὶ οἱ Ἀπόστολοι ἐξ αὐ- „ τῆς ἐξελθόντες, εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην διέσπει- „ ραν τὸ κήρυγμα· τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ „ Εἰς τὴν „ θά-

Ποία δὲ εἶναι ἡ γνῶσις αὐτὴ, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ὅλη ἡ Κτίσις ἐπλήσθη; Εἶναι ἡ πρώτη καὶ ἀνωτάτη καὶ θειοτάτη τῆς Ἁγίας Τριάδος, δηλαδὴ ὅτι Σὺ μὲν ὁ Μονογενὴς Υἱὸς ἐγεννήθης ἀπαθῶς καὶ ἀχρόνως ἐκ τοῦ ἀνάρχου Πατρός Σου ὡς λόγος ἐκ νοῦ· γέννημα γὰρ ὑπάρχεις αὐτοῦ· τὸ δὲ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον πρόεισι καὶ ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ αὐτοῦ Πατρός· ἐκπόρευμα γὰρ ἐστὶν αὐτοῦ· δὲν μερίζεται ὅμως οὐδὲ χωρίζεται ἀπὸ τὸν Πατέρα, ἀνεκφοίτητον μένον αὐτοῦ· τῶν σωμάτων γὰρ καὶ ὑλικῶν καὶ πεπερασμένων εἶναι ἴδιον τὸ νὰ μερίζωνται, καὶ νὰ μὴ ἦναι πανταχοῦ καὶ ὑπὲρ τὸ πᾶν, οὐχὶ δὲ τῶν πάντη ἀσωμάτων, ἀΰλων τε καὶ ἀπείρων, ὁποῖαι εἶναι αἱ τρεῖς ὑποστάσεις τῆς Μακαρίας καὶ Βασιλικωτάτης Τριάδος· αὗται γὰρ πανταχοῦ εἰσὶ καὶ ὑπὲρ τὸ πᾶν· ὅθεν εἶπεν ὁ μέγας Βασίλειος λόγῳ Ε'. κατ' Εὐνομίου· „ Ἀποστολὴν δὲ καλεῖ ἡ Γραφὴ τὴν πρὸς τὸ ἔργον αὐτῷ (τῷ Θεῷ δηλ.) συγκατάβασιν, οὐ τὴν ἐκ τόπου εἰς τόπον αὐτῷ μετάβασιν ". Καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Νύσσης Γρηγόριος σχεδὸν τὰ αὐτὰ λέγει· „ Ἡ τοίνυν πρὸς τὸ ἡμέτερον ταπεινόν τε καὶ ἀσθενὲς τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ κάθοδος κατὰ γνώμην τοῦ Πατρὸς „ γεγενημένη ἀποστολὴ λέγεται· ἡ γὰρ ἐκ τῆς ἀκηράτου φύσεως πρὸς τὴν ἡμετέραν ζωὴν „ μετάστασις οὐ τοπικὴν ποιεῖται τοῦ Κυρίου τὴν κίνησιν, ἀλλὰ τὴν ἀπὸ τοῦ ὕψους τῆς „ δόξης πρὸς τὸ ταπεινὸν τῆς σαρκὸς ἐνδείκνυται κάθοδον. Κατέβη τοίνυν καὶ ἐφάνη οὐ „ γυμνὸς ὁ Λόγος, ἀλλὰ σὰρξ γενόμενος· οὐχ ἡ τοῦ Θεοῦ μορφὴ καθ' ἑαυτὴν, ἀλλ' ἐν τῇ „ τοῦ δούλου μορφῇ θεωρούμενος " (Τόμ. Γ'. περὶ Θεότητος Υἱοῦ καὶ Πνεύματος).

Ὠδὴ Ζ'. Ὁ Εἱρμός.

„ Οἱ ἐμ καμίμῳ τοῦ πυρὸς ἐμβληθέντες ὅσιοι Παῖδες τὸ πῦρ εἰς „ δρόσον μετέβαλον διὰ τῆς ὑμνῳδίας, οὕτω βοῶντες· Εὐλογητὸς „ εἶ, Κύριε ὁ Θεὸς τῶν Πατέρων ἡμῶν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἀπορίας ἄξιον εἶναι πῶς ὁ Ποιητὴς λέγει εἰς τὸν παρόντα Εἱρμὸν ὅτι οἱ τρεῖς ὅσιοι Παῖδες οἱ βληθέντες μέσα εἰς τὴν Βαβυλωνίαν κάμινον μετέβαλον τὸ πῦρ εἰς δρόσον διὰ τῆς ὑμνῳδίας; οὐ γὰρ ὕστερον ἀπὸ τὴν ὑμνῳδίαν ἔγινεν ὁ δροσισμὸς, ἀλλὰ πρὸ τῆς ὑμνῳδίας, ἡ δὲ ὑμνῳδία ἔγινε μετὰ τὸν δροσισμόν· καθὼς γέγραπται· „ Ὁ δὲ Ἄγγελος „ Κυρίου συγκατέβη ἅμα τοῖς περὶ τὸν Ἀζαρίαν εἰς τὴν κάμινον, καὶ ἐξετίναξε τὴν φλόγα τοῦ πυρὸς ἐκ τῆς καμίνου, καὶ ἐποίησε τὸ μέσον τῆς καμίνου ὡς πνεῦμα δρόσου „ διασυρίζον, καὶ οὐχ ἥψατο αὐτῶν τὸ καθόλου τὸ πῦρ.... Τότε οἱ τρεῖς ὡς ἐξ ἑνὸς „ στόματος ὕμνουν καὶ εὐλόγουν καὶ ἐδόξαζον τὸν Θεὸν ἐν τῇ καμίνῳ λέγοντες· Εὐλογητὸς εἶ, Κύριε ὁ Θεὸς τῶν Πατέρων ἡμῶν ", καὶ τὰ λοιπὰ τῆς ὑμνῳδίας (Αἶν. τῶν τριῶν Παίδων 25.).

Εἰς λύσιν λοιπὸν τῆς ἀπορίας λέγει ὁ Θεόδωρος ὅτι ὑμνῳδία ἐδῶ νοεῖται ἡ πρὸ τοῦ δροσισμοῦ γενομένη προσευχὴ παρὰ τῶν τριῶν Παίδων· συνωνύμως γὰρ λαμβάνονται τὰ ὀνόματα ταῦτα κατὰ ῥήτορας, ὑμνῳδία, προσευχὴ, αἴνεσις, δέησις καὶ τὰ ὅμοια, ἕνα ἀντὶ ἄλλου λαμβανόμενα, ἂν καὶ ἔχουν διαφορὰν ἀναμεταξύ των. Διὰ τῆς προσευχῆς οὖν μετέβαλον τὸ πῦρ εἰς δρόσον οἱ ὅσιοι τρεῖς Παῖδες· διότι ἐταπείνωσαν τὸν ἑαυτόν των· διότι ὕψωσαν τὸ Ἅγιον ὄνομα τοῦ Θεοῦ· διότι παρεκάλεσαν νὰ κάμῃ εἰς αὐτοὺς ὁ Θεὸς κατὰ τὴν ἐπιείκειάν του· ἐξ ὧν συγκροτεῖται ἡ προσευχή.

Πλὴν

„ θάλασσαν τὴν πρώτην, καὶ εἰς τὴν θάλασσαν τὴν „ ἐσχάτην, τουτέστιν ἀπ' ἄκρου τῆς γῆς ἕως ἄκρου „ αὐτῆς· θαλάσσῃ γὰρ περιῤῥέεσθαι τὴν γῆν φασὶν „ ἅπασαν· καὶ οἷον εἰπεῖν, ἐκ τῶν ἑῴων (ἤτοι ἀνατολικῶν) μερῶν, ἃ πρώτην ὠνόμασε θάλασσαν, „ μέχρι τῶν ἑσπερίων, ἃ ἐσχάτην θάλασσαν προσ„ηγόρευσεν· οἱ μὲν γὰρ τῶν Ἀποστόλων τὰ ἑῷα „μέρη ἐνείμαντο, οἱ δὲ τὰ ἑσπέρια. Ὁ δὲ Ὠριγέ„νης ἀλληγορικῶς ἐνόησε τὸ ῥητὸν, θάλασσαν πρώ„την ὀνομάζων τοὺς Ἰουδαίους, ὡς πρῶτον λαὸν τὸ „Θεοῦ· θάλασσαν δὲ ἐσχάτην τὰ Ἔθνη, ὡς ὑστε„ρον πιστεύσαντα τῷ Χριστῷ ".

Πλὴν δύναται νὰ λυθῇ ἡ ἀπορία καὶ οὕτω, ὅτι οἱ τρεῖς Παῖδες τὴν προσευχήν των ἄρχισαν ἀπὸ ὑμνῳδίαν καὶ δοξολογίαν Θεοῦ· ὅθεν γράφεται· „Καὶ συστὰς Ἀζαρίας προσ„ηύξατο οὕτω, καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ ἐν μέσῳ τοῦ πυρὸς εἶπεν· Εὐλογητὸς εἶ, „Κύριε ὁ Θεὸς τῶν Πατέρων ἡμῶν, καὶ αἰνετὸν καὶ δεδοξασμένον τὸ ὄνομά σου εἰς τοὺς „αἰῶνας“· (Αἶν. 1.) ὅθεν διὰ τὴν αἰτίαν ταύτην εἰς τὰς ἐκδόσεις τῆς Παλαιᾶς γράφεται ἡ προσευχὴ τῶν τριῶν Παίδων Αἴνεσις. Συνάγεται ἄρα ὅτι διὰ τῆς ὑμνῳδίας τῆς ἐν τῇ προσευχῇ περιεχομένης αὐτοὶ μετέβαλον τὸ πῦρ εἰς δρόσον. Δύναται δὲ τὸ „Διὰ „τῆς ὑμνῳδίας“ νὰ συναφθῇ, ὄχι μὲ τὸ, Μετέβαλον, ἀλλὰ μὲ τὸ, Βοῶντες, ἵνα νοῆται ἔτως· Αὐτοὶ ἔτως ἐβόων διὰ τῆς ὑμνῳδίας „Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ τῶν Πατέρων ἡμῶν“.

Τροπάριον.

„Ῥητορεύομτων τὰ θεῖα μεγαλεῖα τῶν Ἀποστόλων, τοῦ Πνεύμα„τος ἡ ἐνέργεια ἐνομίζετο μέθη τοῖς ἀπιστοῦσι· δι' ἧς Τριὰς γνω„ρίζεται, εἷς Θεὸς τῶν Πατέρων ἡμῶν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸ παρὸν Τροπάριον ἐρανίσθη ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων· ἐκεῖ γὰρ γράφεται ὅτι, ὅταν οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι ἔλαβον τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, καὶ ἐλάλουν τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ, τότε οἱ ἀπιστοῦντες εἰς τὸ θαῦμα ἐνόμιζον ὅτι μεθύουν· „Ἐξί„σταντο δὲ πάντες καὶ διηπόρουν, ἄλλος πρὸς ἄλλον λέγοντες· τί ἂν θέλοι τοῦτο εἶναι; „ἕτεροι δὲ χλευάζοντες, ἔλεγον ὅτι γλεύκους (ἤτοι μέστε) μεμεστωμένοι εἰσί“ (Πράξ. β'. 12.). Σχηματίζει λοιπὸν τὸ Τροπάριον τοῦτο ἐντρεπτικῶς ὁ Ποιητὴς πρὸς τοὺς τότε ἀπιστοῦντας, καὶ λέγει οὕτως· Ὅταν οἱ Ἀπόστολοι τὲ Κυρίου ἔλαβον τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἐν εἴδει πυρίνων γλωσσῶν, καὶ ἐῤῥητόρευον τὰ μεγαλεῖα καὶ τὰ ὑπερφυῆ μυστήρια τοῦ Θεοῦ· τότε ἡ ὑπερφυσικὴ καὶ παντοδύναμος ἐνέργεια καὶ χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἡ τοιοῦτον παράδοξον θαῦμα ποιήσασα, ἐνομίζετο ἀπὸ τοὺς ἀπίστους Ἰουδαίους τε καὶ προσηλύτους Ἕλληνας (ἤτοι τοὺς νεωστὶ ἐλθόντας εἰς τὴν πίστιν τῶν Ἰουδαίων) ὅτι ἦτον μέθη ἡ ἐνέργεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· καὶ ὅτι οἱ Πνευματοφόροι ἐκεῖνοι Ἀπόστολοι καὶ Θεοδίδακτοι ῥήτορες ἦτον γεμάτοι ἀπὸ νέον κρασὶ, καὶ διὰ τοῦτο ἐλάλουν καὶ ἐφλυάρουν ὅ,τι ἔφθαναν· τὸ γὰρ νέον κρασὶ φυσικῷ τῷ τρόπῳ καὶ περισσότερον πίνεται διὰ τὴν γλυκύτητα, καὶ ζάλην περισσοτέραν προξενεῖ εἰς τοὺς πίνοντας διὰ τὴν ὑπερβολικὴν καὶ βράζουσαν ἔτι θερμότητα.

Καὶ δὲν ἤξευρον οἱ ἀνόητοι ὅτι διὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὅπου τότε κατῆλθεν εἰς τοὺς Ἀποστόλους, ἐγνωρίσθη καὶ ἐκηρύχθη εἰς τὸν Κόσμον ἡ Ἁγία Τριάς· ὅτι εἶναι ἕνας Θεὸς ὁ τῶν Πατέρων ἡμῶν. Σχεδὸν δὲ μὲ τὰ λόγια ταῦτα τοῦ παρόντος Τροπαρίου φαίνεται ὁ Μελῳδὸς ὅτι ὀνειδίζει τοὺς ἀπίστους ἐκείνους, καὶ λέγει εἰς αὐτούς· Τί λέγετε, ὦ ἀνόητοι ἄνθρωποι; Μεθύουσιν οἱ Ἀπόστολοι, οἱ τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ ῥητορεύοντες; μεθύουσιν οἱ φιλοσοφοῦντες διὰ τὰ πνευματικὰ καὶ οὐράνια πράγματα; Μεθύουσιν οἱ εὐαγγελιζόμενοι διὰ ἐκεῖνα τὰ ἀγαθὰ, ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, καθὼς λέγει ὁ Παῦλος; (α'. Κορ. β'. 9.) καὶ διὰ νὰ εἰπῶ τὸ μεγαλήτερον, μεθύουσιν οἱ τοῦ Σωτῆρος Μαθηταὶ, οἱ κηρύττοντες τὴν ζωαρχικὴν Τριάδα, ἥτις εἶναι ὁ εἷς Θεὸς τῶν Πατέρων μας; Ὦ τῆς φλυαρίας καὶ βλασφημίας σας! ὄντως ἐμέθυσεν ἐσᾶς ἡ ἀπιστία· μᾶλλον δὲ, ὁ τῆς ἀπιστίας πατὴρ Διάβολος.

Τρο-

Τροπάριον.

„ Τὴν ἀδιαίρετον φύσιν ὀρθοδόξως θεολογοῦμεν, Θεὸν Πατέρα
„ τὸν ἄναρχον, τῆς αὐτῆς ἐξουσίας Λόγον καὶ Πνεῦμα, εὐλογητὸς
„ εἶ, κράζοντες, ὁ Θεὸς τῶν Πατέρων ἡμῶν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον μὲ τὸ νὰ ἦναι πηγὴ τῶν θείων χαρισμάτων, διὰ τοῦτο, ὅταν ἦλθεν εἰς τοὺς ἁγίους Ἀποστόλους, ἐχάρισεν εἰς αὐτοὺς ὅλα τὰ χωριτὰ χαρίσματα, καὶ δι' αὐτῶν τὰ ἐχάρισε καὶ εἰς ἡμᾶς· προοράσεις, λέγω, προφητείας μελλόντων, διαιρέσεις πνευμάτων, γένη γλωσσῶν, ἑρμηνείας γλωσσῶν, γνῶσιν μυστηρίων, ἀντιλήψεις, κυβερνήσεις, ἰάματα, θαύματα, ἐξουσίαν κατὰ πνευμάτων ἀκαθάρτων· ἐξαιρέτως δὲ ἐχάρισεν εἰς αὐτοὺς τὸ χάρισμα τῆς ἀληθοῦς καὶ ἀσφαλοῦς Θεολογίας τῆς Ἁγίας Τριάδος· διὰ τῶν Ἀποστόλων δὲ ἀλληλοδιαδόχως ἐχάρισε καὶ εἰς ἡμᾶς τοὺς πιστεύσαντας τῷ αὐτῶν κηρύγματι τὸ τοιοῦτον χάρισμα τῆς Θεολογίας. Ταῦτα λοιπὸν γνωρίζων ὁ Ἱεράρχης Κοσμᾶς, λέγει ἐν τῷ παρόντι Τροπαρίῳ· Ἡμεῖς φωτισθέντες ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα τὸ σήμερον κατελθὸν ἐπὶ τοὺς ἁγίους Ἀποστόλους, θεολογοῦμεν ὀρθοδόξως τὴν ἀδιαίρετον καὶ ἀχώριστον φύσιν τῆς Θεότητος, τὴν ἐν τρισὶ γνωριζομένην ὑποστάσεσι, τῷ Πατρὶ δηλαδὴ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι.

Ποία δὲ εἶναι ἡ ὀρθόδοξος ταύτης Θεολογία; Τὸ νὰ ὁμολογοῦμεν ὅτι ὁ Πατὴρ εἶναι ἄναρχος κατ' αἰτίαν καὶ δὲν ἔχει τὸ εἶναι παρ' οὐδενός (1)· ὁ δὲ Υἱὸς ἐγεννήθη ἀπὸ τὸν Πατέρα· καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἐκπορεύεται ἀπὸ τὸν αὐτὸν Πατέρα· ἂν δὲ καὶ τὰ δύω αὐτὰ ἔχουσι τὸ εἶναι ἀπὸ τὸν Πατέρα, τὸ μὲν γεννητῶς, τὸ δὲ ἐκπορευτῶς· ἔχουσιν ὅμως τὴν αὐτὴν ἐξουσίαν καὶ βασιλείαν μὲ τὸν Πατέρα, ὡς τούτῳ ὑπάρχοντα ὁμοούσια. Ἡ ὀρθόδοξος ὁμολογία τῆς Ἁγίας Τριάδος εἶναι τὸ νὰ μὴ κατατέμνωμεν αὐτὴν εἰς ἀνίσους βαθμοὺς, καὶ νὰ λέγωμεν ὅτι ὁ μὲν Πατὴρ εἶναι μεγαλήτερος Θεός· ὁ δὲ Υἱὸς, ἢ τὸ Πνεῦμα εἶναι Θεὸς μικρότερος, καὶ οὕτω νὰ δίδωμεν τὸ μεῖζον καὶ ἔλαττον εἰς τὰ ὁμοούσια καὶ ὁμόδοξα· καθὼς ἐφλυάρει ὁ Ἄρειος καὶ ὁ Μακεδόνιος· ἵνα μὴ διὰ τῆς ἐλαττώσεως τοῦ Υἱοῦ ἢ τοῦ Πνεύματος τῶν αἰτιατῶν λανθάσωμεν νὰ ὑβρίζωμεν καὶ τὴν τούτων φυσικὴν ἀρχὴν καὶ αἰτίαν, δηλαδὴ τὸν Πατέρα· κἂν γὰρ μὲ τὰς τρεῖς ὑποστάσεις τρισσεύεται ἡ Ἁγία Τριὰς, ὥστε ὁ μὲν Πατὴρ εἶναι καὶ Προβολεὺς, ὁ δὲ Υἱὸς καὶ Γέννημα, τὸ δὲ Πνεῦμα καὶ Πρόβλημα, εἴτουν Ἐκπόρευμα, ἡ φύσις τούτων ὅμως εἶναι μία καὶ ἡ οὐσία καὶ ἡ βασιλεία καὶ ἡ ἐξουσία· ὅθεν ἄριστα θεολογεῖ ὁ θαυματουργὸς τῆς Νεοκαισαρείας Γρηγόριος, ὁ τὸ μυστήριον τῆς Ἁγίας Τριάδος μυηθεὶς ἀπὸ τὸν Θεολόγον καὶ Εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην· οὕτω γὰρ λέγει· „ Τριὰς τελεία, δόξῃ καὶ ἀϊδιότητι καὶ „ βασιλείᾳ μὴ μεριζομένη μηδὲ ἀπαλλοτριουμένη. Οὔτε οὖν κτιστόν τι, ἢ δοῦλον ἐν τῇ „ Τριάδι, οὔτε ἐπείσακτον, ὡς πρότερον μὲν οὐχ ὑπάρχον, ὕστερον δὲ ἐπεισελθὸν, οὔτε „ οὖν ἐνέλιπέ ποτε Υἱὸς Πατρὶ, οὔτε Υἱῷ τὸ Πνεῦμα, οὔτε ηὐξήθη μονὰς εἰς δυάδα, „ καὶ δυὰς εἰς Τριάδα, ἀλλ' ἄτρεπτος καὶ ἀναλλοίωτος ἡ αὐτὴ Τριὰς ἀεί ".

Προσθέτει δὲ τὴν αἰτίαν τούτου ὁ Θεολόγος ἐν τῷ εἰς τὴν Πεντηκοστὴν λόγῳ αὐτοῦ, εἰπών· „ Οὐδὲ γὰρ ἔπρεπεν ἐλλείπειν ποτὲ ἢ Υἱὸν Πατρὶ, ἢ Πνεῦμα Υἱῷ· τῷ μεγίστῳ γὰρ „ ἂν ἦν ἀδοξος ἡ Θεότης, ὥσπερ ἐκ μεταμελείας ἐλθοῦσα εἰς συμπλήρωσιν τελειότητος ". Τίς δὲ ἡ ἑρμηνεία τοῦ ῥητοῦ τούτου; Ἄκουσον αὐτὴν παρὰ τοῦ Σχολιαστοῦ Νικήτα· „ Εἰ γὰρ ἐνέλιπέ ποτε Πατρὶ καὶ Υἱῷ Πνεῦμα, ὡς οἱ Πνευματομάχοι φασὶ, μεγίστη ἀ„ δοξία Θεοῦ τοῦτο· κατασκευάζεται γὰρ ἐντεῦθεν ὅτι ὁ Θεὸς οὐκ ἦν ἀπ' ἀρχῆς τέ„ λειος·

(1) Ὅρα περὶ τούτου εἰς τὴν Νέαν Κλίμακα: ἤτοι εἰς τὴν ἑρμηνείαν τῶν τῆς Ὀκτωήχου ἀναβαθμῶν τὴν παρ' ἡμῶν νεωστὶ ἐκτεθεῖσαν, ἐν τῷ Ἀναβαθμῷ τῷ Πλ. δ'. ἤχου τῷ λέγοντι· „ Ἁγίῳ Πνεύ„ ματι θεολογία μονὰς τρισαγία ", καὶ ἐκεῖ θέλεις εὑρῇ πολλὰ γλαφυρά.

„ λειος, ἀλλ' ὕστερον ὡσανεὶ μετεμελήθη, καὶ προσέλαβε τὸ ἐλλεῖπον πρόσωπον, τουτέ-
„ στι τὸ Πνεῦμα, καὶ ὕστερον ἦλθεν εἰς συμπλήρωσιν τελειότητος". Ἔφη δὲ καὶ ὁ σοφὸς
Μοναχὸς Ἰώβιος παρὰ Φωτίῳ ἀναγνώσει σκβ'. ταῦτα· „ Ἡ μὲν ἀΐδιος καὶ ὑπεράρχιος
„ Τριὰς ἀεί ἐστι καὶ ὡσαύτως Τριὰς, Πατὴρ, Υἱὸς, καὶ Πνεῦμα Ἅγιον, ἀλλ' ὑπὲρ ὃ νοοῦ-
„ μεν ἢ λαλοῦμεν· πᾶν γὰρ ὃ λέγομεν περὶ Θεοῦ ἢ νοοῦμεν, ἐκ τῶν καθ' ἡμᾶς πραγ-
„ μάτων τε καὶ ῥημάτων τὰ περὶ αὐτῆς ἀναλόγως καὶ λέγομεν καὶ νοοῦμεν· ἰσότιμος δὲ
„ καὶ ἰσοσθενὴς ἡ Παναγία Τριὰς, πάντα πρὸς τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν οἰκονομοῦσα· καὶ
„ ὅσα θεολογεῖν αὐτὴν δυνάμεθα, αὐτὴ ταῦτα φιλανθρώπως ἡμῖν χαριζομένη, πάλιν
„ προσίεται " (Σελ. 321. τῆς Μυριοβίβλου).

Ὠδὴ ἡ. Ὁ Εἱρμός.

„ Ἄφλεκτος πυρὶ ἐν Σινᾷ προσομιλοῦσα βάτος Θεὸν ἐγμώρισε
„ τῷ βραδυγλώσσῳ καὶ δυσήχῳ Μωσεῖ· καὶ Παῖδας ζῆλος Θεοῦ
„ τρεῖς ἀναλώτους τῷ πυρὶ ὑμνῳδοὺς ἔδειξε· πάντα τὰ ἔργα τὸν
„ Κύριον ὑμνεῖτε, καὶ ὑπερυψοῦτε εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Εἰς τὸν Εἱρμὸν τοῦτον ἀναφέρει ἱστορικῶς ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς τόσον τὸ θαῦμα τῆς βάτου, ὅσον καὶ τὸ ἐν τῇ καμίνῳ γεγονὸς τῶν τριῶν Παίδων· ὅθεν λέγει· Ἡ βάτος ὅπου ἐφάνη ἐν τῷ Σινᾷ ὄρει, ἡ καιομένη μὲν ἀπὸ τὸ πῦρ, μὴ καταφλεγομένη δὲ ἀπὸ αὐτὸ, ἐφανέρωσε τὸν Θεὸν εἰς τὸν βραδύγλωσσον καὶ δυσκόλως ἀκουόμενον Μωϋσῆν διὰ τὴν βραδύτητα τῆς γλώσσης καὶ λεπτότητα τῆς φωνῆς. Καὶ πῶς ἦτον δυνατὸν νὰ βλέπῃ ὁ Μωϋσῆς ἕνα τοιοῦτον εὐκολόκαυτον φυτὸν νὰ ἀνάπτῃ μὲν ἀπὸ τὸ πῦρ, νὰ μὴ κατακαίεται δὲ, καὶ ἔπειτα νὰ μὴ γνωρίσῃ τὸν τὸ θαῦμα τοῦτο ἐνεργοῦντα Θεόν; Βέβαια καὶ εἶδε, καὶ ἐγνώρισεν ἐκ τούτου τὸν Θεόν· ὅθεν καὶ ἤκουσε θείαν φωνὴν νὰ τοῦ λέγῃ μέσα ἀπὸ τὴν βάτον· „ Ἐγώ εἰμι ὁ Θεὸς τοῦ Πατρός σου, Θεὸς Ἀβραὰμ, καὶ Θεὸς Ἰσαὰκ, καὶ Θεὸς
„ Ἰακώβ " (Ἐξ. γ'. 6.).

Ἀλλὰ καὶ ὁ ζῆλος, ὅπου εἶχον οἱ τρεῖς Παῖδες εἰς τὴν εὐσέβειαν καὶ εἰς τὸν Θεὸν, ἀπέδειξε τούτους ἀναλώτους καὶ μὴ χωνευθέντας εἰς τὸ πῦρ, ἀλλὰ διαφυλαχθέντας ἀβλαβεῖς. Ὁ αὐτὸς δὲ ζῆλος ἔδειξε τούτους ὑμνῳδοὺς καὶ δοξολογητὰς τοῦ Θεοῦ· αὐτοὶ γὰρ οἱ μακάριοι περιπατοῦντες εἰς τὸ μέσον τοῦ πυρὸς ὡς εἰς θάλαμον νυμφικὸν, ἐπροσκάλουν εἰς ὑμνῳδίαν καὶ δοξολογίαν Θεοῦ ὅλα τὰ κτίσματα, „ Εὐλογεῖτε, λέγοντες, πάν-
„ τα τὰ ἔργα Κυρίου τὸν Κύριον, καὶ ὑπερυψοῦτε εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας "· ὅθεν γλαφυρῶς ἤθελεν εἰπῇ τινὰς ὅτι τὸ πῦρ ἐνίκησε τὸ πῦρ· τὸ πῦρ τοῦ ζήλου τῶν τριῶν Παίδων ἐνίκησε τὸ πῦρ τῆς καμίνου· τὸ ἐσωτερικὸν ἐνίκησε τὸ ἐξωτερικὸν, καὶ τὸ πνευματικὸν ἐνίκησε τὸ σωματικόν. Διὰ τοῦτο εἶπε περὶ τοῦ ζήλου ὁ Ἅγιος Ἰσαάκ· „ Πάσῃ ἐννοίᾳ
„ ἐπιθυμίας ἀγαθῆς ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς κινήσεως αὐτῆς ἀκολουθεῖ ζῆλός τις ὅμοιος τοῖς τοῦ
„ πυρὸς ἀνθραξιν ἐν τῇ ἑαυτοῦ θερμότητι, καὶ οὕτως εἴωθε περιτειχίζειν ταύτην τὴν ἔν-
„ νοιαν, καὶ ἀποδιώκειν ἀπὸ τῶν ἐγγιστα αὐτῆς πᾶσαν ἐναντίωσιν. Καλεῖται δὲ ζῆλος,
„ ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ κινῶν καὶ ζηλῶν καὶ ἐξάπτων καὶ ἐνισχύων τὸν ἄνθρωπον κατὰ καιρὸν καὶ καιρὸν καταφρονεῖν τῆς σαρκὸς αὐτοῦ ἐν ταῖς θλίψεσι, καὶ τοῦ παραδιδόναι
„ εἰς θάνατον ἀεὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν " (σελ. 367.). Μὲ τοιοῦτον ζῆλον Θεοῦ ἐφλέγετο ὁ Ἀπόστολος Παῦλος· διὸ ἔλεγε· „ Ζηλῶ γὰρ ὑμᾶς Θεοῦ ζήλῳ " (β'. Κορ. ιά. 2.).

Ἀλλ' ὦ θαυμάσιε Μελῳδὲ, (ἐγὼ ἤθελα εἰπῇ πρὸς τὸν μέγαν Κοσμᾶν) τὴν μὲν περὶ τοὺς τρεῖς Παῖδας ἱστορίαν οἰκειότατα ἀνέφερες ἐν τῷ Εἱρμῷ τούτῳ, ἐπειδὴ εἶναι τῆς ὀγδόης Ὠδῆς, τὴν ὁποίαν οἱ τρεῖς Παῖδες ἐν τῇ καμίνῳ ὕμνησαν· τὸ δὲ τῆς βάτου θαῦμα δὲν δύναμαι νὰ ἐννοήσω διὰ ποίαν αἰτίαν ἐπροσάρμοσας εἰς τὴν Ὠδὴν ταύτην. Εἰς λύσιν δὲ τῆς ἀπορίας μου ταύτης φαίνεταί μοι νὰ ἀκούω τὸν Ἀσματογράφον νὰ ἀποκρίνεται ταῦτα· Ὦ βέλτιστε καὶ ἀγαπητέ μου ἀναγνῶστα, ἀληθῶς τὸ θαῦμα τῆς βάτου πρὸς τὴν ὀγ-

ὠγδόην Ὠδὴν δὲν ἔχει καμμίαν οἰκειότητα· πρὸς τὴν ἑορτὴν ὅμως τῆς ἐπιφοιτήσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ πολλὰ οἰκεῖόν ἐστι· βλέπεις γὰρ τὸ Πνεῦμα ἐν πυρὶ καταβαῖνον ἐπὶ τοὺς Ἀποστόλους καὶ μὴ φλέγον αὐτοὺς, καὶ ἀκόμη ζητεῖς ἄλλο οἰκειότερον ἀπὸ τὸ ἐν τῇ βάτῳ πῦρ; βλέπεις γλῶσσας τῶν Ἀποστόλων ἐστομωμένας καὶ ὀξυνομένας ὑπὸ τῶν πυρίνων γλωσσῶν, καὶ ζητεῖς ἄλλο ὁμοίωμα οἰκειότερον τοῦ βραδυγλώσσου Μωϋσέως; ἐγνώρισε τότε τὸ πῦρ ἐκεῖνο τῆς βάτου τὸν Θεὸν εἰς τὸν Μωϋσῆν; ἐγνώρισε τώρα καὶ τοῦτο τὸ πῦρ τῶν πυρίνων γλωσσῶν εἰς τοὺς Ἀποστόλους τὸν αὐτὸν Θεόν.

Ἀλλ' ἂν καὶ ὁ Κύριος συνωμίλει μὲ τοὺς Ἀποστόλους σωματικῶς, καὶ ἐφανέρονεν εἰς αὐτοὺς τὰ θεϊκά του μυστήρια· ἀλλ' ὅμως τόσον τρανῶς καὶ καθαρῶς οἱ Ἀπόστολοι δὲν τὸν ἐγνώριζον· ὅταν δὲ κατέβη εἰς αὐτοὺς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, καὶ πυρίνους ἐποίησε, τότε ἐγνώρισαν αὐτὸν Θεὸν καθαρώτατα· ὅθεν καὶ ὁ Κύριος ἔλεγε πρὸς αὐτούς· „ Ὁ δὲ „ Παράκλητος τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, ὃ πέμψει ὁ Πατὴρ ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐκεῖνος ὑμᾶς „ διδάξει πάντα, καὶ ὑπομνήσει ὑμᾶς πάντα, ἃ εἶπον ὑμῖν " (Ἰω. ιέ. 26.). Διὰ τοῦτο δὲ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον λέγεται ὑπὸ τοῦ Θεολόγου Γρηγορίου „ Τελειοῦν, οὐ τελειού„ μενον ", ἐπειδὴ καὶ τοὺς Ἀποστόλους ἀτελεῖς ἕως τότε ὄντας τελείους αὐτοὺς ἀπειργάσατο. Οἰκειότατον λοιπὸν εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην ἀπεδείχθη τὸ τῆς βάτου καὶ τὸ Μωϋσέως ὁμοίωμα. Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ Χαλδαϊκὴ Κάμινος, ὁμοίως καὶ κάθε ἱστορία ὅπου ἀναφέρει πῦρ θεϊκὸν, δύναται νὰ προσαρμοσθῇ εἰς αὐτὴν διὰ τὴν τοῦ πυρὸς ὁμοιότητα.

Ἀπορεῖ δὲ ἐδῶ Ἰωάννης ὁ Ζωναρᾶς, ἑρμηνεύων τὸν Εἱρμὸν τοῦτον ἐν τῇ Ὀκτωήχῳ, διὰ τί ἡ μὲν ἁγία Γραφὴ λέγει ὅτι ὁ Μωϋσῆς εἶδε τὴν καιομένην βάτον καὶ μὴ κατακαιομένην εἰς τὸ ὄρος Χωρήβ· „ Ἤγαγε, φησὶν, ὁ Μωϋσῆς τὰ πρόβατα ὑπὸ τὴν ἔρη„ μον, καὶ ἦλθεν εἰς τὸ ὄρος Χωρήβ· ὤφθη δὲ αὐτῷ Ἄγγελος Κυρίου ἐν πυρὶ φλογὸς ἐκ „ τῆς βάτου " (Ἔξοδ. γ'. 1.)· ὁ δὲ Μελῳδὸς ἐδῶ λέγει ὅτι εἶδεν αὐτὴν ἐν τῷ ὄρει Σινᾷ; Λύων οὖν τὴν ἀπορίαν, λέγει ὅτι ἤ δύω ὀνόματα εἶχε τὸ ὄρος, ἤ ἕνα μέρος αὐτοῦ ὠνομάζετο Χωρήβ, τὸ δὲ ὅλον ὄρος ὠνομάζετο Σινᾷ· ἄλλοι δὲ λέγουσιν ὅτι ἡ μὲν κορυφὴ τοῦ ὄρους ὠνομάζετο Σινᾶ, τὸ δὲ ὑποκάτωθεν τῆς κορυφῆς ὠνομάζετο Χωρήβ, ὅπου ἦτον καὶ σπήλαιον, ἐν ᾧ εἰσῆλθεν ὁ Ἠλίας, ὡς γέγραπται· „ Καὶ ἐπορεύθη ἐν ἰσχύϊ „ τῆς βρώσεως ἐκείνης τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ τεσσαράκοντα νύκτας ἕως ὄρους Χωρήβ, „ καὶ εἰσῆλθεν ἐκεῖ εἰς τὸ σπήλαιον " (Γ'. Βασιλ. κ'. 8.). Σινᾶ δὲ θέλει νὰ εἰπῇ πειρασμὸς κατὰ τὸν ἅγιον Μάξιμον λέγοντα· „ Κύριος, φησὶν ὁ Μωϋσῆς, ἐκ Σινᾶ ἦκει, τού„ τέστιν ἐκ τῶν πειρασμῶν, καὶ ἐπεφάνη ἡμῖν ἐκ Σειὴρ, τουτέστιν ἐκ τῶν σωματικῶν „ πόνων, καὶ κατέσπευσεν ἐξ ὄρους Φαρὰν σὺν μυριάσι Κάδδης, τουτέστιν ἐξ ὄρους τῆς „ πίστεως σὺν μυριάσιν ἁγίων γνώσεων " (Κεφ. οδ'. τῆς α'. ἑκατοντ. τῶν Θεολογικ.). Χωρὴβ δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν Μάξιμον ἑρμηνεύεται „ Νέωμα, ὅπερ ἐστὶν ἡ ἐν τῷ καινῷ „ Πνεύματος τῆς χάριτος ἕξις τῶν ἀρετῶν· τὸ δὲ σπήλαιον ἡ τῆς σοφίας ἐστὶ κατὰ νοῦν „ κρυφιότης, ἐν ᾗ ὁ γενόμενος τῆς ὑπὲρ αἴσθησιν μυστικῶς αἰσθήσεται γνώσεως, ἐν ᾗ „ λέγεται τυγχάνειν ὁ Θεός " (Κεφ. οδ'. τῆς Β'. ἑκατοντ. τῶν Θεολογικῶν).

Τροπάριον.

„ Ζωτικῆς ἐξ ὕψους βιαίας φερομένης ἠχητικῶς τοῦ Πνεύματος „ τοῦ Παναγίου ἀλιεῦσι πυρίμῳ εἴδει γλωσσῶν, τὰ μεγα„ λεῖα τοῦ Θεοῦ ἐρρητορεύοντο· πάντα τὰ ἔργα τὸν Κύριον ὑμνεῖτε, „ καὶ ὑπερυψοῦτε εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τοῦτο τὸ Τροπάριον ἐπάρθη ἀπὸ τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων· λέγεται γὰρ ἐκεῖ „ Καὶ „ ἐγένετο ἄφνω ἐκ τοῦ Οὐρανοῦ ἦχος ὥσπερ φερομένης πνοῆς βιαίας, καὶ ἐπλήρωσεν ὅλον „ τὸν οἶκον, οὗ ἦσαν καθήμενοι " (Πράξ. β'. 2.). Ἐσχηματίσθη δὲ τοῦτο ἁπλοϊκῶς καὶ διηγηματικῶς ὑπὸ τοῦ Μελῳδοῦ, λέγοντος ὅτι κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς ἐφέρθη

μὲ ἦχον ἀπὸ τὸν Οὐρανὸν εἰς τοὺς Ἀποστόλους μία βιαία πνοὴ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἰς εἶδος πυρίνων γλωσσῶν· ἔγινε δὲ τοῦτο διὰ νὰ δώσῃ αἴσθησιν εἰς τὰς ἔξω τῆς ἑαυτοῦ θεοπρεποῦς παρουσίας· οὕτω γὰρ καὶ εἰς τὸ Σίναιον Ὄρος ἐκατέβη ὁ Θεὸς μὲ θύελλαν: ἤτοι μὲ ὁρμητικὴν πνοὴν ἀνέμου καὶ μὲ πῦρ, καθὼς γέγραπται· „ Τὸ ὄρος ἐκαίετο πυρὶ „ ἕως τοῦ Οὐρανοῦ, σκότος, γνόφος, θύελλα “· (Δευτ. δ'. 11.) τοῦτο βεβαιοῖ καὶ ὁ Χρυσορρήμων, πανηγυρίζων εἰς τὴν ἑορτήν. Προσέθηκε δὲ ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ λόγου του τὸ, Ζωτικῆς, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι ἡ πνοὴ ἐκείνη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος δὲν ἐπροξένησε κατάπληξιν καὶ φόβον εἰς τοὺς Ἀποστόλους διὰ τὴν τοῦ ἤχου βιαιότητα καὶ σφοδρότητα, ἐπειδὴ δὲν ἦτον μόνον βιαία καὶ σφοδρὰ, ἀλλὰ ἦτον ἀκόμη καὶ ζωτική: ἤτοι ἀνεζωόνε τὰς καρδίας· ἔμβαζεν εἰς τὰς ψυχὰς θάρρος καὶ δύναμιν· τοὺς ἀδυνάτους ἔκαμνε δυνατοὺς, καὶ τοὺς δειλοὺς ἐποίει ἀνδρειωμένους· διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ μέγας Βασίλειος „ Πνεῦμα Ἅγιον εἰσελθὸν „ εἰς ψυχὴν ἀνθρώπου, ἔδωκε μὲν ζωὴν, ἔδωκε δὲ ἀθανασίαν, ἤγειρε πεσόντα, τὸ δὲ κι„ νηθὲν κίνησιν ἀΐδιον ὑπὸ Πνεύματος Ἁγίου ζῶον ἅγιον ἐγένετο· ἔσχε δὲ ἄνθρωπος ἀ„ ξίαν, Πνεύματος εἰσοικισθέντος ἐν αὐτῷ, Προφήτου, Ἀποστόλου, Ἀγγέλου, Θεοῦ, ὧν πρὸ „ τοῦ γῆ καὶ σποδός “ (Ὁμιλία περὶ τοῦ Πνεύματος, ἧς ἡ ἀρχὴ „ Ἐνθυμηθῶμεν πᾶ„ σα ψυχὴ “).

Οἱ Ἀπόστολοι λοιπὸν ἀναζωωθέντες ἀπὸ τὴν ζωτικὴν ἐκείνην πνοὴν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καὶ στομωθέντες ἀπὸ τὰς πυρίνας γλώσσας, καθὼς ὁ σίδηρος στομόνεται ἀπὸ τὸ πῦρ, μὲ ὅλον ὅτι ἦτον ψαράδες καὶ ἀγράμματοι, ἐρρήτορευον τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ μὲ γλῶσσαν ἐλευθέραν, μὲ ἀφοβίαν καὶ τόλμην, μὲ σοφίαν τόσον μεγάλην, ὥστε οἱ σοφοὶ καὶ γραμματισμένοι ἔστεκαν θαυμάζοντες, καὶ ἔμενον ἔκθαμβοι καὶ ἐκστατικοὶ, καθὼς γέγραπται· „ Ἐξίσταντο δὲ πάντες καὶ διεπόρουν, ἄλλος πρὸς ἄλλον λέγοντες, τί ἂν „ θέλοι τοῦτο εἶναι “; (Πράξ. β'. 12.) καὶ πάλιν· „ Καὶ καταλαβόμενοι (οἱ Ἰουδαῖοι) „ ὅτι ἄνθρωποι ἀγράμματοί εἰσι καὶ ἰδιῶται (οἱ Ἀπόστολοι δηλ.) ἐθαύμαζον “· (Πράξ. δ'. 13.) οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι ἦχοι, ὅσον εἶναι βίαιοι, μεγάλοι καὶ βροντώδεις, τοσοῦτον ἐμβροντήτους καὶ ἐκστατικοὺς κάμνουσι τοὺς ἀκούοντας, ὥστε κατασταίνουν αὐτοὺς ἀφώνους καὶ κωφοὺς ἀπὸ τὴν ἔκστασιν, καὶ σχεδὸν τοὺς κάμνουν ὡς νεκρούς· ὁ δὲ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἦχος ὁ ἐλθὼν εἰς τοὺς Ἱερούς Ἀποστόλους, ὅσον ἦτον μεγάλος καὶ βίαιος καὶ βροντώδης, τόσον ἐν ταυτῷ ἦτον καὶ ἱλαρὸς καὶ γλυκύς, διότι ἦτον ζωτικώτατος.

Περὶ τῆς βιαίας ταύτης πνοῆς καὶ τοῦ ἤχου εἶπεν ὁ Θεσσαλονίκης Γρηγόριος· „ Οὗτός ἐστιν „ ὁ ἦχος, περὶ οὗ προεῖπεν Ἄννα ἡ Προφῆτις, ὅτι Κύριος ἀνέβη εἰς Οὐρανοὺς καὶ ἐβρόν„ τησε· τοῦτον τὸν ἦχον καὶ ἡ τοῦ Ἡλιοῦ θεωρία προανεκήρυξε· „ Ἰδοὺ, φησὶ, φωνὴ αὔ„ ρας λεπτῆς, καὶ ἐν αὐτῇ Κύριος “· ἡ γὰρ φωνὴ τῆς αὔρας ἠχός ἐστι πνοῆς· τούτου τοῦ „ ἤχου καὶ τῆς πνοῆς εὕροις ἂν τὸ πρόγραμμα καὶ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ· τῇ γὰρ „ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ τῇ μεγάλῃ τῆς ἑορτῆς εἱστήκει ὁ Ἰησοῦς, κατὰ τὸν Θεολόγον καὶ Εὐαγ„ γελιστὴν Ἰωάννην, καὶ ἔκραξε λέγων· „ Εἴτις διψᾷ, ἐρχέσθω πρός με καὶ πινέτω “· Τοῦτο „ δὲ ἔλεγε, φησὶ, περὶ τοῦ Πνεύματος οὗ ἔμελλον λαμβάνειν οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτόν· „ ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἐνεφύσησε τοῖς Μαθηταῖς καὶ εἶπε· Λάβετε Πνεῦμα Ἅγιον. „ Ἡ οὖν κραυγὴ ἐκείνη τοῦτον προεσήμαινε τὸν ἦχον, καὶ τὸ ἐμφύσημα, ταύτην τὴν πνοὴν, „ ἥτις νῦν ἄνωθεν χεθεῖσα δαψιλῶς, καὶ μέγα καὶ ἐξάκουστον οὐρανόθεν ἐξηχήσασα, πᾶ„ σαν ἐκκαλεῖται τὴν ὑπ' Οὐρανὸν, καὶ πᾶσι τοῖς πιστῶς προσιοῦσι τὴν χάριν ἐπαντλεῖ καὶ „ ἐνίησι. Βιαία δὲ ἐστὶν, ὡς πάντα νικῶσα, καὶ ὑπερβαίνουσα μὲν τὰ τείχη τοῦ πονηροῦ, „ καθαιροῦσα δὲ τὰς πόλεις καὶ πᾶν ὀχύρωμα τοῦ ἐχθροῦ, καὶ ταπεινοῦσα μὲν τοὺς ὑ„ περηφάνους, ἀνυψοῦσα δὲ τοὺς ταπεινοὺς τῇ καρδίᾳ, καὶ συνδοῦσα μὲν τὰ κακῶς λελυ„ μένα, διασπῶσα δὲ τοὺς τῶν ἁμαρτημάτων συνδέσμους, καὶ διαλύουσα τὰ κρατούμενα „ (κατὰ τὸν Δανιὴλ)· διὰ δὲ τοῦ ἐξ Οὐρανοῦ τούτου ἤχου ὄντως Υἱοὶ βροντῆς γεγόνασιν „ οἱ Ἀπόστολοι “ (Λόγ. εἰς τὴν Πεντηκοστήν).

Τρο-

Τροπάριον.

„Οἱ μὴ θιγομένῳ (1) προβαίνοντες ἐν ὄρει, μὴ πεφρικότες πῦρ „δεινατῶν, δεῦτε καὶ στῶμεν ἐν ὄρει Σιὼν, ἐν πόλει ζῶντος Θεοῦ, „Πνευματοφόροις Μαθηταῖς μετὰ συγχορεύοντες· Εὐλογεῖτε πάντα „τὰ ἔργα Κυρίου τὸν Κύριον.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἐν τούτῳ τῷ Τροπαρίῳ ἀναφέρει ὁ Μελῳδὸς τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ, ὅταν δὲν ἐδυνήθησαν νὰ ἀναβοῦν ἐπάνω εἰς τὸ ὄρος τὸ Σινᾶ, διότι ἐκαπνίζετο ὅλον ἀπὸ τὸ πῦρ· οὕτω γὰρ γέγραπται· „Τὸ ὄρος τὸ Σινᾶ ἐκαπνίζετο ὅλον διὰ τὸ καταβεβηκέναι ἐπ' „αὐτὸ τὸν Θεὸν ἐν πυρὶ, καὶ ἀνέβαινεν ὁ καπνὸς ὡσεὶ καπνὸς καμίνου, καὶ ἐξέστη πᾶς „ὁ λαὸς σφόδρα“· (Ἔξ. ιθ'. 18.) καὶ πάλιν· „Οὐ δυνήσεται ὁ λαὸς προσαναβῆναι πρὸς „τὸ ὄρος τὸ Σινᾶ“· (αὐτόθ. 23.) καὶ πάλιν καθαρώτερα ὁ Θεὸς εἰς τὸν Μωϋσῆν λέγει· „Καὶ ἀφοριεῖς τὸν λαὸν κύκλῳ (τοῦ ὄρους), λέγων· Προσέχετε ἑαυτοῖς τοῦ ἀναβῆναι εἰς „τὸ ὄρος καὶ θίγειν τι αὐτῆς· πᾶς ὁ ἁψάμενος τῆς ὄρους θανάτῳ τελευτήσει“. (Ἔξ. ιθ'. 12.) Ταῦτα λοιπὸν ἐρανισθεὶς ὁ Μελῳδὸς, καὶ ἐπιστρέφων πρὸς τὸν εὐσεβῆ λαὸν τοῦ Χριστοῦ, λέγει· Ὦ φιλόχριστοι λαοὶ, ἡμεῖς ὅπου δὲν προβαίνομεν εἰς ὄρος θιγόμενον· ἤτοι ψηλαφώμενον καὶ πατούμενον, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, εἰς ὄρος σωματικὸν καὶ αἰσθητὸν, ὁποῖον ἦτον τὸ Σίναιον ὄρος, ἡμεῖς ὅπου δὲν φρίττομεν ὡς οἱ Ἑβραῖοι ἐκεῖνο τὸ αἰσθητὸν πῦρ ὅπου ἐκαίετο ἐπάνω εἰς τὸ αὐτὸ ὄρος, ἐλᾶτε νὰ σταθῶμεν εἰς τὸ νοητὸν ὄρος τὴν Σιὼν, καὶ εἰς τὴν νοητὴν πόλιν τοῦ ζῶντος Θεοῦ, ἥτις εἶναι ἡ ἁγία Ἐκκλησία· ἐν αὐτῇ γὰρ στεκόμενοι, τόσον μακρὰν εἴμεθα ἀπὸ τὸ νὰ φοβούμεθα τὸ ἐν εἴδει πυρὸς κατελθὸν Πνεῦμα Ἅγιον, ὥστε ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴν χαρὰν τῆς καρδίας μας καὶ συγχορεύομεν ἀκόμη πνευματικῶς μὲ τοὺς ἁγίους Μαθητὰς τοῦ Κυρίου, οἵτινες ἐδέχθηκαν αὐτὸ, καὶ διὰ τοῦτο πνευματοφόροι ὠνομάσθησαν· τὸ γὰρ πῦρ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τοὺς μὲν ξένους καὶ ἀλλοτρίους τῆς πίστεως φοβίζει καὶ κάμνει τούτους νὰ φρίττουσι, τοὺς δὲ πιστοὺς καὶ ἀποστολικῶς ζῶντας Χριστιανοὺς ὄχι μόνον δὲν φοβίζει, ἀλλὰ καὶ κάμνει αὐτοὺς νὰ χαίρουν καὶ νὰ χορεύουσι.

Σημείωσαι ὅτι ὁ σοφὸς ἑρμηνεὺς τῶν Κανόνων κύριος Θεόδωρος τὸ „Μὴ θιγομένῳ“ ἀθίκτῳ ἐνόησεν· ἤτοι μὴ ἐγγιζομένῳ μηδὲ πατουμένῳ· δὲν σαφηνίζεται ὅμως καλῶς τὸ νόημα· ὅτι δὲ ἡμεῖς καλῶς αὐτὸ ἡρμηνεύσαμεν, μαρτυρεῖ καὶ ὁ Παῦλος γράφων πρὸς τοὺς Ἑβραίους· „Οὐ γὰρ προσεληλύθατε ψηλαφωμένῳ ὄρει καὶ κεκαυμένῳ πυρί“· (Ἑβρ. ιβ'. 18.) τὸ γὰρ „Ψηλαφωμένῳ“ οὐδὲν ἄλλο δηλοῖ, εἰμὴ τὸ „Θιγομένῳ καὶ πατυμένῳ, καὶ ἁπλῶς, τὸ, „αἰσθητῷ καὶ σωματικῷ“· Θέλει γὰρ μὲ τοῦτο νὰ δείξῃ ὁ Παῦλος εἰς τοὺς Ἑβραίους ὅτι τὰ θαυμαστὰ καὶ μεγάλα πράγματα τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ὁποῖον ἦτον καὶ τὸ ὄρος Σινᾶ, ἦσαν μικρὰ καὶ οὐκ ἀξιόλογα, συγκρινόμενα μὲ τὰ τῆς Νέας, κατὰ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Χρυσοστόμου· ἐὰν δὲ ἑρμηνευθῇ κατὰ τὸν Θεόδωρον οὕτως, ἤγουν ἡμεῖς ὅπου προβαίνομεν εἰς ὄρος ἄθικτον καὶ ἀπλησίαστον, δείχνεται ἐναντίον τὸ κάτωθεν λεγόμενον „Δεῦτε „καὶ στῶμεν ἐν τῷ ὄρει Σιών“· καθότι δείχνεται ἡ Ἐκκλησία ὄρος ἄθικτον καὶ ἀπλησίαστον· ὅπερ αὐτὸς ἀποφάσκει.

Ὠδὴ

(1) Ἐν δὲ ταῖς περιοσοτέραις ἐκδόσεσι γράφεται „Ὡς μὴ θιγομένῳ“· ψευδῶς δὲ καὶ σφαλερῶς γράφεται ὕστω· καθότι ἡ Ἀκροστιχὶς ἀπαιτεῖ νὰ ἦναι ἡ „ἀρχὴ τοῦ Τροπαρίου τούτου Ο, καὶ ὄχι Ω.

Ὠδὴ θ'. Ὁ Εἱρμός.

„ Μὴ τῆς φθορᾶς διαπείρᾳ (1) κυοφορήσασα καὶ παντεχνήμονι
„ Λόγῳ σάρκα δαμείσασα, Μῆτερ ἀπείρανδρε, Παρθένε Θεοτόκε,
„ δοχεῖον τοῦ ἀστέκτου, χωρίον τοῦ ἀπείρου πλαστουργοῦ Σου,
„ Σὲ μεγαλύνομεν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Πρὸς τὴν Θεομήτορα ἐπιστρέφει ὁ θεσπέσιος Μελῳδὸς διὰ τοῦ Εἱρμοῦ τούτου τῆς ἐννάτης Ὠδῆς, καὶ λέγει πρὸς αὐτὴν ὡς ταύτης Ποιήτριαν· Ὦ Ἀπείρανδρε Μῆτερ καὶ Θεοτόκε Μαριάμ, ὦ δοχεῖον τοῦ ἀστέκτου καὶ χωρίον τοῦ ἀπείρου, Ἐσὲ μεγαλύνομεν καὶ μακαρίζομεν πᾶσαι αἱ γενεαὶ, καθὼς ἐσὺ προεφήτευσας εἰποῦσα· „ Ἰδοὺ γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν μα-
„ καριοῦσί με πᾶσαι αἱ γενεαί “· (Λουκ. ά. 48.) Σὺ γὰρ δὲν ἐκυοφόρησας: ἤγουν δὲν ἐγγαστρώθης μὲ δοκιμὴν ἀνδρὸς, ὡς αἱ ἄλλαι γυναῖκες· Σὺ ἐδάνεισας (2) σάρκα ἁγίαν ἐκ τῶν παναχράντων Σου αἱμάτων εἰς τὸν ἐνυπόστατον Λόγον τοῦ Θεοῦ, τὸν παντεχνήμονα ὄντα καὶ παντεργάτην ὅλων τῶν ὄντων ὁρατῶντε ἅμα καὶ ἀοράτων· ταῦτα γὰρ εἶναι τὰ καινῶν ἁπάντων καινότατα καὶ παράδοξα· ποῦ γὰρ ἠκούσθη γυνὴ ἀδιάφθορος ἐνταυτῷ καὶ κυοφόρος; ποία δὲ ἐδάνεισε σάρκα ποτὲ εἰς τὸν παντουργὸν καὶ ἀνενδεῆ Θεὸν, ἀπὸ τὸ πλήρωμα τοῦ ὁποίου ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν, κατὰ τὸν Υἱὸν τῆς Βροντῆς; (Ἰω. ά. 16.) ποῦ δὲ καὶ ἐφάνη ποτὲ Μήτηρ ἀπείρανδρος; ποῦ ἠκούσθη Παρθένος ἐνταυτῷ καὶ γεννήσασα τὸν Θεὸν τοῦ παντός; ποῖον δὲ δοχεῖον ἐμπορεῖ νὰ εὑρεθῇ τοῦ ἀστέκτου: ἤτοι ἐκείνου, τὸν ὁποῖον δὲν ἐμπορεῖ νὰ στέξῃ (ἤγουν νὰ ὑποφέρῃ) κἀνὲν κτίσμα; ἄστεκτος γὰρ κατὰ τὸν Μανασσῆν (ἤτοι ἀνυπόφορος) ἐστὶν ἡ τῆς τοῦ Θεοῦ δόξης μεγαλοπρέπεια· ὅθεν ὁ μὲν Ἱερεμίας Εἶπε· „ Τίς ἔστη ἐν ὑποστήματι Κυρίου, καὶ εἶδε τὸν λόγον αὐτοῦ “; (Ἱερ. κγ'. 18.) Ὁ δὲ Θεολόγος Γρηγόριος τὸ ἀνωτέρω φέρων ῥητὸν λέγει· „ Πλὴν οὔτε
„ οὗτοι περὶ ὧν ὁ λόγος, οὔτε τις ἄλλος τῶν κατ' αὐτοὺς ἔστιν ἐν ὑποστήματι καὶ οὐσίᾳ
„ Κυρίου κατὰ τὸ γεγραμμένον “ (Λόγ. β'. περὶ Θεολογίας)· ποῖον δὲ χωρίον (ἤτοι τόπος) δύναται νὰ χωρήσῃ τὸν ἄπειρον Θεὸν, ὅστις εἶναι ἀχώρητος τῷ Παντὶ, καὶ πλαστουργὸς Σου Θεοτόκε καὶ ὅλων τῶν ἀνθρώπων; Βέβαια οὐδείς τόσος.

Μὲ

---

(1) Ἐσφαλμένως δὲ γράφεται „ Διὰ πεῖραν “ ἐν πάσαις σχεδὸν ταῖς ἐκδόσεσι. Καὶ ὁ Ζωναρᾶς δὲ ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῆς Ὀκτωήχου διαπείρᾳ γράφει, ἐ διὰ πεῖραν· λέγει δὲ ἑ αὐτὸς ἐκεῖ ταῦτα· „ Τριχῶς λε-
„ γομένης τῆς φθορᾶς, λέγεται γὰρ φθορὰ ὁ θάνατος
„ παρὰ τὸ φθείρεσθαι ῥᾴον: ἤτοι σήπεσθαι εὐχερῶς
„ τὸ τεθνηκὸς ζῶον· λέγεται καὶ ἡ διαστροφὴ τῶν
„ ἡδῶν· ὡς τὸ „ Φθείρασιν ἤθη χρηστὰ ἐμιλίαι κα-
„ καί· λέγεται καὶ ἡ τῆς παρθένου διακόρησις· ἡ
„ γὰρ ἀνδρὶ ὁμιλήσασα διεφθαρμένη λέγεται· κατὰ
„ τὸ τρίτον σημαινόμενον λέγεται ἐδῶ ἡ φθορά. Σὺ,
„ φησὶν, ὦ ἀπειράνδρε Μῆτερ, ἡ κυοφορήσασα μὲν,
„ μὴ μέντοι ἐν διαπείρᾳ τῆς φθορᾶς, ἀλλ' ὑπὲρ φύ-
„ σιν, καὶ τῆς φθορᾶς ἀπείρατος μείνασα “.

(2) Ὅρα δέ, ὅτι ὁ Μελῳδὸς δὲν εἶπεν ὅτι ἡ Παρθένος ἔδωκεν, ἢ παρέσχεν, ἢ ἄλλην τοιαύτην λέξιν, ἀλλ' ὅτι ἐδάνεισε σάρκα εἰς τὸν παντεχνήμονα Λόγον τοῦ Πατρός, διὰ νὰ φανερώσῃ ὅτι ἡ Θεοτόκος διὰ τοῦ τοιούτου δανείου ἔκαμε χρεώστην εἰς τὸν ἑαυτόν της τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ· ἐδανείσθη γὰρ αὐτὸς ἀπὸ αὐτὴν, ὄχι δάνειον ἐξωτερικὸν, χρημάτων δηλονότι, ἢ ὑποστατικῶν, τὸ ὁποῖον καθὼς προσκαίρως πέρνεται, ἔτω προσκαίρως καὶ ἀποδίδοται ὡς ἐξωτερικὸν παρὰ τῶν δανειζομένων ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐδανείσθη δάνειον ἐσωτερικὸν ἐξ αὐτῆς τῆς φύσεως: ἤτοι ἐξ αὐτῶν τῶν φυσικῶν καὶ πανάγνων αἱμάτων τῆς Θεοτόκου· ὅθεν ὡς φυσικὸν δάνειον, εἶναι καὶ παντοτινόν· διὰ ἀκολούθως καὶ ὁ Υἱὸς τῇ Θεᾷ χρεώστης παντοτινὸς εὑρίσκεται εἰς τὴν Μητέρα του.

Τί δὲ ἐκ τούτου συμπεραίνομεν; Ὅτι ἐπειδὴ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἦτον χρεώστης εἰς τὴν Μητέρα του, διὰ τοῦτο πρῶτον μὲν χρεωστικῶς ἔπρεπε νὰ δοξάσῃ αὐτὴν μὲ ὅλας τὰς θεοπρεπεῖς δόξας καὶ τιμάς, μὲ ὅσας ποτὲ δὲν ἐδόξασεν ἄλλο κτίσμα· δεύτερον δὲ χρεωστικῶς πρέπει νὰ εἰσακούῃ τὰς ἱκεσίας καὶ αἰτήσεις ὅπου τῷ προσφέρει ἡ Μήτηρ του· ὅθεν καὶ Γεώργιος ὁ Νικομηδείας ἐν τῷ εἰς τὴν Ὑπαπαντὴν λόγῳ αὐτὸς ταῦτα πρὸς τὴν Θεοτόκον λέγει· „ Τὴν
„ σὴν γὰρ δόξαν ὁ Κτίστης ἰδίαν εἶναι οἰόμενος ὡς
„ Υἱὸς, σχεδὸν λύων τὸ χρέος, ἐκπληροῖ τὰς αἰ-
„ τήσεις “. Εἶδες δόξας, ἀγαπητέ; εἶδες μεγαλεῖα τῆς Παρθένου; Πρόστρεχε λοιπὸν μὲ εὐλάβειαν καὶ πίστιν εἰς αὐτὴν, καὶ θέλεις λάβῃ δι' αὐτῆς τὰ πρὸς σωτηρίαν αἰτήματά σου παρὰ Θεοῦ.

Μὲ ὅλον τοῦτο αὐτὰ ὅλα τὰ καινότατα καὶ παραδοξότατα καὶ ἀπὸ τοῦ αἰῶνος μὴ ἀκουσθέντα εἰς Ἐσὲ καινῶς ἐκαινοτομήθησαν, Θεοτόκε. Ποῦ εἶσαι τώρα Σολομὼν σοφώτατε ὅπου εἶπες „ Οὐκ ἔστι πᾶν πρόσφατον (ἤτοι καινὸν) ὑπὸ τὸν Ἥλιον, ὃς λαλήσει καὶ „ ἐρεῖ· Ἴδε τοῦτο καινὸν ἐστίν· ἤδη γέγονεν ἐν τοῖς αἰῶσι τοῖς γενομένοις ἀπὸ ἔμπροσθεν „ ἡμῶν "; (Ἐκκ. ά. 9.) Ἔλα νὰ ἰδῇς τὰ καινὰ ταῦτα εἰς τὴν Παρθένον. Ἀλλ' ἆρά γε ψεύστης εἶναι ὁ τόσον σοφὸς ὅπου εἶπεν οὕτως; Ὄχι, ἀλλὰ τοῦτο τὸ εἶπε διὰ τὰ φυσικὰ πράγματα, τὰ ὑπὸ τῶν νόμων τῆς φύσεως διοικούμενα· καθότι ἑκάστου τούτων ἡ φθορὰ εἶναι γένεσις τοῦ ἑτέρου, κατὰ τὸν φιλόσοφον Ἀριστοτέλη· διὸ ἀκολουθεῖ νὰ μὴ ἦναι καινὸν καὶ πρόσφατον, ὡς προγεγονὸς ἄλλοτε, ἀλλὰ ὅλα νὰ ἦναι παλαιὰ κατὰ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Νύσσης· εἰδὲ ὁ Σολομὼν ἤθελεν εἰπῇ διὰ τὰ ὑπερφυσικὰ πράγματα, ὅπου ὑπὲρ τοὺς ὅρους τῆς φύσεως ἐκαινοτομήθησαν εἰς Ἐσὲ, Θεομῆτορ, βέβαια ἔμελλε νὰ εἰπῇ, ὄχι ὅτι οὐδὲν πρόσφατον καὶ καινὸν ὑπὸ τὸν Ἥλιον, οὐδὲ ὅτι ἕνα, ἢ δύω, ἢ τρία εἶναι τὰ καινὰ, ἀλλὰ ὅτι πολλὰ πρόσφατα καὶ καινὰ εἶναι ὑπὸ τὸν Ἥλιον. Ἐπειδὴ λοιπὸν Σὺ ἀδιαφθόρως ἐκυοφόρησας, Παναγία· ἐδάνεισας σάρκα εἰς τὸν παντεχνήμονα Λόγον τοῦ Πατρός· ἐφάνης Μήτηρ ἀπείρανδρος· ἔγινες δοχεῖον τοῦ ἀστέκτου, καὶ χωρίον τοῦ ἀπείρου πλαστουργοῦ τοῦ Παντός· διὰ τοῦτο ὅλοι ἡμεῖς ὡς ἐξ ἑνὸς στόματος δικαίως καὶ χρεωστικῶς Σὲ μεγαλύνομεν. Μεγαλύνομεν δὲ εἶπε καὶ οὐχὶ ὑμνοῦμεν, ἢ ἄλλο τι ῥῆμα, διὰ νὰ φανερώσῃ ὅτι εἶναι ἡ τῆς Θεοτόκου ἐννάτη Ὠδὴ, ἧς ἡ ἀρχὴ „ Μεγαλύνει ἡ „ ψυχή μου τὸν Κύριον " (1).

Τροπάριον.

„ Ἐπὶ παφλάζοντος πάλαι πυρίμου ἅρματος ὁ ζηλωτὴς καὶ πυ-
„ ρίπνους χαίρων ὀχούμενος, τὴν μῦν ἐκλάμψασαν ἐπίπνοιαν
„ ἐδήλου ἐξ ὕψους Ἀποστόλοις, ὑφ' ἧς καταλαμφθέντες, τὴν
„ Τριάδα πᾶσιν ἐγνώρισαν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Εἰς τὸ παρὸν Τροπάριον ἀναφέρει ὁ Μελῳδὸς τὴν ἐπίβασιν τοῦ Προφήτου Ἠλιοῦ ἐπάνω εἰς τὴν πυρίνην ἅμαξαν, καὶ ταύτην ἐκλαμβάνει σύμβολον τῶν πυρίνων γλωσσῶν· ὅθεν λέγει· Ὁ Προφήτης ἐκεῖνος Ἠλίας, ὅς τις ἔπνεε πῦρ, καὶ ὄχι μόνον εἶχεν ἔσωθεν εἰς τὴν καρδίαν τὸ πῦρ τῆς πρὸς Θεὸν ζήλου, ἀλλὰ καὶ ἔξωθεν, καθήμενος ἐπάνω εἰς ἅμαξαν· „ Ἰδοὺ, φησὶν, ἅρμα πυρὸς καὶ ἵπποι πυρὸς, καὶ διέστειλεν ἀναμέσον ἀμφοτέρων, καὶ ἀνε-
„ λήφθη

(1) Γλαφυρὰ δὲ εἶναι καὶ ἐκεῖνα ὅπου λέγει ὁ Ζωναρᾶς ἐν τῇ Ὀκτωήχῳ, ἑρμηνεύων τὸν παρόντα εἱρμόν· „ Προσεπάγων δὲ ὁ Μελῳδὸς, ἕτερον θαῦμα „ προσέθετο· δοχεῖον τοῦ ἀστέκτου Σὺ, φησὶν, ἐδέ- „ ξω ὃν οὐ δύναταί τις στέξαι, τουτέστιν ὑπομεῖ- „ ναι· τὴν γὰρ θείαν φύσιν οὐδεὶς ποτε ὑπομένει, „ οὐδὲ οἱ νόες αὐτοί· διὸ καὶ τὴν σάρκα περιεβάλετο „ ὁ Κύριος ἵν' εἰη ὥσπερ παραπέτασμα καὶ προκά- „ λυμμα τῆς Θεότητος αὐτοῦ· Σὺ δὲ ἐδέξω τὸν ἀ- „ στεκτον τῇ μήτρᾳ Σου ἐνοικήσαντα. Ἐπαύξων δὲ „ ἔτι τὸ παράδοξον φησί· Χωρίον τοῦ ἀπείρου· ἄπει- „ ρόν ἐστι τὸ μήτε ἀρχὴν μήτε τέλος ἔχον· τῶν „ ὄντων δὲ οὐδέν ἐστιν ἄπειρον, ἢ μόνος ὁ Θεός· τὰ „ γὰρ ἄλλα καὶ ὑπὸ ἀρχὴν καὶ ὑπὸ τέλος εἰσί· „ πάντα γὰρ ἤρξαντο τοῦ εἶναι, καὶ πέρας ἔξουσιν· „ αἱ δὲ νοεραὶ καὶ λειτουργικαὶ Δυνάμεις, κἂν ἀ- „ φθαρτοί εἰσι κατὰ χάριν καὶ ἀτελεύτητοι, ἀλλ' ἤρ- „ ξαντο καὶ αὗται· μόνος δὲ ὁ Θεὸς ὑπέρχρονος, ὡς „ μήτε ἀρξάμενος τοῦ εἶναι, μήτε παυσόμενος· διὸ „ καὶ ἄπειρος λέγεται. Τοῦτον ἂν τὸν ἄπειρον, τὸν „ ἄχρονον, τὸν ἀπέραντον Σὺ ἐχώρησας, ὡς ὑπὸ χρό- „ νον γενόμενον ἐκ Σοῦ διὰ τοῦ προσλήμματος· ἤτοι „ τοῦ σώματος. Ἢ καὶ ἄλλως ἄπειρόν ἐστι καὶ τὸ „ μὴ πεπερασμένον, τὸ ἀόριστον, τὸ ἀπερίληπτον. „ Τοῦ οὖν ἀορίστου καὶ ἀπεράντου Σὺ ἐγένου χω- „ ρίον, χωρήσασα τοῦτον ἐν σεαυτῇ, καὶ περιλαβοῦ- „ σα, ἀλλ' οὐ περιορίσασα, οὐδὲ περιγράψασα· κἂν „ γὰρ ἐν τῇ γαστρί Σου κεχώρηto, ἀκ ἐν αὐτῇ πε- „ ριώριστο, ἀλλὰ πανταχοῦ ἦν καὶ πάντα ἐπλήρου, „ ἦ καὶ ὑπὲρ τὸ πᾶν ἦν· διὰ μὲν τὴν φύσιν ἀχω- „ ρητος ἦν, διὰ δὲ τὴν πρόνοιαν ἐν τῷ παντί ". Προ- φέρεται δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν Ζωναρᾶν ὁ Εἱρμὸς οὕτως καὶ κατὰ αἰτιατικὴν ἅπτω· „ Μὴ τῆς φθορᾶς διαπείρα „ νυοφορήσασαν, καὶ δανείσασαν σάρκα τῷ παντεχνή- „ μονι Λόγῳ, Μῆτερ ἀπείρανδρε, Σὲ μεγαλύνομεν ".

„ λήφθη Ἠλίας ἐν συσσεισμῷ ὡς εἰς τὸν Οὐρανόν“. (δ'. Βασιλ. β'. 11.) αὐτὸς, λέγω, διὰ τῆς πυρίνης ἁμάξης ἐφανέρονε τυπικῶς τὴν ἐπίπνοιαν καὶ ἔμπνευσιν ταύτην ὅπου ἦλθε σήμερον εἰς τοὺς Ἀποστόλους ἐν εἴδει πυρίνων γλωσσῶν. Καλῶς προσήρμοσεν ὁ Μελῳδὸς εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἠλιού· ἔξω μόνον ἀπὸ τὴν διαφορὰν ταύτην, ἥτις θεωρεῖται μεταξὺ ἐκείνης καὶ ταύτης, ὅτι δηλαδὴ τότε μὲν ὁ Ἠλίας ἐκάθητο ἐπάνω εἰς τὴν πυρίνην ἅμαξαν· τώρα δὲ πύριναι γλῶσσαι ἐκάθισαν ἐπάνω εἰς τοὺς Ἀποστόλους, ὡς ἐπάνω εἰς ἅμαξαν· „ Ὤφθησαν, φησὶν, αὐτοῖς γλῶσσαι ὡσεὶ πυρὸς, ἐκάθισέ τε „ ἐφ' ἕνα ἕκαστον αὐτῶν“ (Πράξ. β'. 3.).

Πλὴν ἐὰν θέλωμεν νὰ εἰποῦμεν καθολικῶς, τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἔχει ὡς ὄχημα καὶ καθέδραν τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων· ὅθεν καὶ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Προφήτου Ἠλιοὺ τοῦτο ἐπεκάθητο, καὶ εἰς τὰς ψυχὰς τῶν Ἀποστόλων, καὶ πάντων τῶν Πνευματοφόρων· διὸ καὶ ἀπὸ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον κουφιζόμεναι αἱ ψυχαὶ καὶ πτερυσσόμεναι, πετοῦν καὶ ἀναβαίνουν εἰς τὰ οὐράνια· διὰ τοῦτο τὰς πτέρυγας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος πάλαι ζητῶν ὁ Δαβὶδ, ἔλεγε· „ Τίς δώσει μοι πτέρυγας ὡσεὶ περιστερᾶς, καὶ πετασθήσομαι καὶ να „ παύσω“; (Ψαλ. νδ'. 6.) Ὅθεν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος τοῦτο βεβαιῶν, εἶπε· „ Πνεῦμα ἐξᾶραν Ἠλίαν ἐν ἅρματι, καὶ ζητηθὲν παρὰ Ἐλισσαίου διπλάσιον“. (Λόγ. εἰς τὴν Πεντηκ.) Δύναται δὲ καὶ ἄλλως νὰ προσαρμοσθῇ ἡ ἱστορία τοῦ Ἠλιοὺ εἰς τὴν παροῦσαν ἑορτὴν οὕτω· καθὼς ὁ Προφήτης Ἠλίας ἀναληφθεὶς ὡς εἰς τὸν Οὐρανὸν, μετέδωκε διπλάσιον τὸ ἐν αὐτῷ Πνεῦμα εἰς τὸν ζητήσαντα καὶ κάτω προσμένοντα Ἐλισσαῖον τὸν μαθητήν του· „ Γενηθήτω δὴ διπλᾶ ἐν πνεύματί σου ἐπ' ἐμέ“· (Δ'. Βασιλ. β'. 9.) οὕτω καὶ ὁ Δεσπότης Χριστὸς, ἀνελθὼν εἰς Οὐρανοὺς, ἔστειλε τὸ Παράγιον Πνεῦμα εἰς τοὺς κάτω προσμένοντας αὐτὸ Μαθητάς του καὶ Ἀποστόλους.

Τροπάριον.

„ Νόμου τῶν φύσεων δίχα ξένον ἠκούετο· τῶν Μαθητῶν τῆς „ μιᾶς γὰρ φωνῆς ἀπηχουμένης Πνεύματος χάριτι ποικίλως, ἐμ„ χοῦντο λαοὶ, φυλαὶ καὶ γλῶσσαι τὰ θεῖα μεγαλεῖα, τῆς Τριά„ δος γρῶσιν μυούμενοι.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τοῦτο τὸ Τροπάριον ἐραψίσθη ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων· γράφεται γὰρ ἐκεῖ ταῦτα· „ Γενομένης δὲ τῆς φωνῆς ταύτης, συνῆλθε τὸ πλῆθος καὶ συνεχύθη, ὅτι ἤκουον εἷς ἕκαστος τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ λαλούντων αὐτῶν“. (Πράξ. β'. 6.) Ἀπορίας δὲ δύω προβάλλει ὁ Θεολόγος Γρηγόριος εἰς τὰ λόγια ταῦτα λέγων· „ Ἔχει γάρ τι ἀμφίβο„ λον ἡ λέξις τῇ στιγμῇ διαιρούμενον (ἤτοι διακρινόμενον)· ἆρα γὰρ ἤκουον ταῖς ἑαυτῶν „ διαλέκτοις ἕκαστος, ὡς φέρε εἰπεῖν, μίαν ἐξηχεῖσθαι φωνὴν, πολλὰς δὲ ἀκούεσθαι; ἢ τὸ „ μὲν „ Ἤκουον“ ἀναπαυσέον, (ἤτοι πρέπει εἰς αὐτὸ νὰ βάλωμεν ὑποστιγμὴν) τὸ δὲ „ Λα„ λούντων ταῖς ἰδίαις φωναῖς τῷ ἑξῆς προσθετέον“; Θέλει λοιπὸν ὁ Θεολόγος ὅτι οἱ Ἀπόστολοι δὲν ἐλάλουν μόνον μίαν γλῶσσαν τὴν Ἑβραϊκὴν, καὶ ἡ μία ἐγίνετο πολλαὶ εἰς τὰ αὐτία τῶν ἀκουόντων πολυγλώσσων Ἑβραίων· διότι ἂν ἐγίνετο οὕτω, τὸ θαῦμα ἦτον τῶν ἀκουόντων Ἑβραίων, καὶ ὄχι τῶν λαλούντων Ἀποστόλων· ἀλλὰ οἱ Ἀπόστολοι ἐλάλουν χωριστὰ ὅλας τὰς γλώσσας τῶν ἐκεῖ εὑρισκομένων Ἰουδαίων καὶ Ἐθνικῶν· διὰ τοῦτο χρειάζεται νὰ διαχωρισθῇ μὲ ὑποστιγμὴν τὸ τῶν Πράξεων κείμενον, ὅτω· „ Ἤκουον εἷς ἕκαστος· ἐδῶ πρέπει νὰ γίνεται ὑποστιγμή· τὸ δὲ „ Τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ“ νὰ συνάπτεται μὲ τὸ „ Λαλούντων αὐτῶν“, καὶ ὄχι μὲ τὸ „ Ἤκουον εἷς ἕκαστος“· καθὼς τοῦτο δηλοῦται σαφέστερον καὶ ἀπὸ τὸ κάτω εἰρημένον· „ Ἀκούομεν, φησὶ, λαλούντων αὐτῶν ταῖς ἡμετέ„ ραις γλώσσαις τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ“. (Πρα. β'. 11.) Ἐκ τούτου δὲ γίνεται φανερὸν ὅτι οἱ Ἀπόστολοι ἐλάλουν μὲ τὴν ξεχωριστὴν διάλεκτον τοῦ καθενός· τὸ δὲ θαῦμα ἦτον τῶν Ἀποστόλων, καὶ οὐχὶ τῶν ἀκουόντων· διὰ τοῦτο δὲ ἐκατηγόρουν τοὺς Ἀποστόλους

οἱ

οἱ Ἰουδαῖοι ὅτι εἶναι μεθυσμένοι· καθένας γὰρ ἀπὸ τὰς ἐν τῇ Ἱερουσαλὴμ Ἰουδαίους ἀκόων μὲν πρότερον τοὺς Ἀποστόλους νὰ λαλοῦν χωριστὰ τὴν ἰδικήν των γλῶσσαν, ὕστερον δὲ πάλιν ἀκούων τοὺς ἰδίους νὰ λαλοῦν καὶ τὰς τῶν ἄλλων γλῶσσας, ἐθαύμαζον καὶ ἐκατηγόρουν αὐτοὺς ὡς μεθυσμένους καὶ ἔξω φρενῶν ὄντας.

Ταύτην λοιπὸν τὴν γνώμην τοῦ Θεολόγου ἀκολουθῶν ὁ Μελῳδὸς Κοσμᾶς, οὕτω λέγει· Κατὰ τὴν σημερινὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς ἠκούετο ἕνα πρᾶγμα παράδοξον καὶ ἔξω τοῦ νόμου τῶν φύσεων· διότι εἰς καιρὸν ὅπου ἡ μία φωνὴ τῶν Μαθητῶν ἀπηχεῖτο ποικίλως ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος, τουτέστιν εἰς καιρὸν ὅπου οἱ Μαθηταὶ ἐλάλουν ξεχωριστὰ τὴν καθεμίαν γλῶσσαν, κινούμενοι ὑπὸ τῆς χάριτος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τότε ἤκουον οἱ λαοὶ καὶ αἱ διάφοροι φυλαὶ καὶ γλῶσσαι λαλούμενα εἰς τὰς ἰδίας των διαλέκτους τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ· „ Ἀκούομεν, φησὶ, λαλούντων αὐτῶν ταῖς ἡμετέραις γλώσσαις τὰ με„ γαλεῖα Θεοῦ “· (Πράξ. β'. 11.) καὶ οὕτως ἐμαθητεύοντο τὴν γνῶσιν τῆς Ἁγίας Τριάδος, ὅτι δηλαδὴ αὐτὴ εἶναι τρία καὶ ἕν· τρία μὲν κατὰ τὰς ὑποστάσεις καὶ πρόσωπα, ὁ Πατὴρ δηλαδὴ, ὁ Υἱὸς, καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα· ἓν δὲ κατὰ τὴν οὐσίαν καὶ φύσιν· ὅθεν καὶ εἷς Θεὸς τὰ τρία εἶναι· οὕτως ἡμεῖς ἐσυμβιβάσαμεν τὸ Τροπάριον τοῦτο μὲ τὴν γνώμην τοῦ Θεολόγου Γρηγορίου. Ὁ δὲ σοφὸς Θεόδωρος, μ' ὅλον ὅτι λέγει ὅτι ὁ Μελῳδὸς ἐν τῷ Τροπαρίῳ τούτῳ ἀκολουθεῖ τὴν γνώμην τοῦ Θεολόγου, ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ ὅμως τοῦ Τροπαρίου οὐκ ἀκολουθεῖ τῇ ἐκείνου γνώμῃ. Ὅτι δὲ πάσας τὰς γλῶσσας ἐλάλουν οἱ Ἀπόστολοι, συμφώνως λέγει καὶ ὁ Ἀλεξανδρείας Κύριλλος ἑρμηνεύων τὸ τῆ Ἰωὴλ ἐκεῖνο „ Ἐκ„ χεῶ ἀπὸ τῆ Πνεύματός μυ “. „ Οὐκοῦν προεφήτευον ἁπάσῃ γλώσσῃ λαλοῦντες, διὰ φωνῆς „ ἁγίων προαναφωνοῦντος καὶ τοῦτο· γέγραπται γάρ· Ἐν ἑτερογλώσσοις, καὶ ἐν χείλεσιν „ ἑτέροις λαλήσω τῷ λαῷ τούτῳ, καὶ οὐδ' οὕτως πεισθήσονται “. (Ἡσ. κή. 11.) Τοῦ„ τό τοι καὶ Παῦλος συνεὶς, εἰς σημεῖον Ἰουδαίοις δεδόσθαι φησὶ τὴν πολυγλωσσίαν “. Ἀλλὰ καὶ τὸ ἀνωτέρω ῥητὸν τοῦ Ἡσαΐου ἀναφέρει ἐν τῷ δεκάτῳ τετάρτῳ κεφαλαίῳ τῆς πρὸς Κορινθίους πρώτης.

Ἄμποτε δὲ καὶ ἡμεῖς οἱ ψάλλοντες καὶ ἀναγινώσκοντες καὶ ἀκούοντες τὸν παρόντα ἁσματικὸν Κανόνα τὸν εἰς τὴν ἁγίαν Πεντηκοστὴν καὶ τὴν κάθοδον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος νὰ ἀξιωθῶμεν τῆς χάριτος καὶ ἐνεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καθὼς καὶ οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι. Μὲ τίνα τρόπον; Ἐὰν καταφρονήσωμεν ὅλα τοῦ Κόσμου τὰ πράγματα, καὶ ἐπιστρέψαντες τὸν νοῦν μας μέσα εἰς τὴν καρδίαν μας, ἐκεῖ μέσα ὡς εἰς ἱερὸν καὶ εὐκτήριον οἶκον προσευχώμεθα νοερῶς τῷ Θεῷ πάντοτε, κατὰ τὸ „ Ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε “. (ά. Θεσ. έ. 17.) οὕτω γὰρ καὶ οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι μετὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ Κυρίου, εἰς τὸ Ἱερὸν εὑρισκόμενοι, ἐδοξολόγουν τὸν Θεόν· διὰ τοῦτο καὶ αἰσθητῶς καὶ νοερῶς ἔλαβον τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· „ Ἦσαν, φησὶν ὁ Ἱερὸς Λουκᾶς, διαπαντὸς ἐν τῷ Ἱερῷ „ αἰνοῦντες καὶ εὐλογοῦντες τὸν Θεόν “. (Λουκ. κδ'. 53.) Πῶς, καὶ μὲ τίνα τρόπον; Ἐὰν ἡμεῖς ἀναβῶμεν εἰς τὸ ὑπερῶον, ὡς οἱ Ἀπόστολοι: ἤτοι ἐὰν σηκωθῶμεν ἐπάνω ἀπὸ τὰ γήϊνα, καὶ ἐπάνω ἀπὸ κάθε φιλιδονίαν, φιλαργυρίαν καὶ φιλοδοξίαν, καὶ ἀπὸ κάθε ἄλλο πάθος· τότε γὰρ καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καταβαίνει καὶ ἔρχεται εἰς ἡμᾶς. Ἐὰν δὲ ἡμεῖς δὲν σηκωθῶμεν ἀπὸ τὰ γήϊνα καὶ ἀπὸ τὰ πάθη, οὔτε τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καταβαίνει εἰς ἡμᾶς· λέγει γὰρ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος· „ Τὸ μέντι, καταβῆναι δεῖ Θεὸν πρὸς ἡμᾶς.... „ τὸ δὲ, ἡμᾶς ἀναβῆναι, καὶ οὕτω γενέσθαι κοινωνίαν Θεοῦ πρὸς ἀνθρώπους, τῆς ἀξίας „ συγκιρναμένης· ἕως δ' ἂν ἑκάτερον ἐπὶ τῆς ἰδίας μένῃ, τὸ μὲν (ἤτοι ὁ Θεὸς) περιωπῆς, „ τὸ δὲ, (ἤτοι ὁ ἄνθρωπος) ταπεινώσεως, ἄμικτος ἡ ἀγαθότης, καὶ τὸ φιλάνθρωπον ἀκοι„ νώνητον “ (Λόγ. εἰς τὴν Πεντηκ.).

Πῶς καὶ μὲ τίνα τρόπον; Ἐὰν ἔχωμεν καθαρὰν καρδίαν ἀπὸ τὰ πάθη, καὶ ψυχὴν εἰρηνικὴν ἀπὸ τοὺς βλασφήμους καὶ πονηροὺς καὶ αἰσχροὺς λογισμούς· ἡ γὰρ καθαρὰ καρδία ὡς καθαρὸς καθρέπτης τραβίζει εἰς τὸν ἑαυτόν της τὰς ἀκτῖνας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καὶ προξενεῖ εἰς τὸν ἄνθρωπον τὴν χάριν τοῦ Εὐθέος Πνεύματος, καθὼς λέγει ὁ Δαβὶδ· οὗτος γὰρ εἰπὼν πρῶτον „ Καρδίαν καθαρὰν κτίσον ἐν ἐμοὶ ὁ Θεός “, ἐπιφέρει ἀκολούθως „ Καὶ Πνεῦμα Εὐθὲς ἐγκαίνισον ἐν τοῖς ἐγκάτοις μου “. (Ψαλ. ν'. 10.) Λέγει δὲ καὶ ὁ μέγας Βασίλειος ἑρμηνεία εἰς τὸν ξά. Ψαλμόν· „ Ἀμήχανόν ἐστι χωρητικὸς ἡμᾶς γε„ νέσθαι τῆς θείας χάριτος, μὴ τὰ ἀπὸ κακίας πάθη προκατασχόντα τὰς ψυχὰς ἡμῶν „ ἐξελάσαντας· εἶδον ἰατροὺς ἐγὼ μὴ πρότερον διδόντας τὰ σωτήρια φάρμακα, πρὶν ἐμε-

„ τοῖς

„ τοῖς ἀποκενῶσαι τὴν νοσοποιὸν ὕλην, ἣν ἐκ πονηρᾶς διαίτης ἑαυτοῖς οἱ ἀκόλαστοι ἐναπέ-
„ θεντο· ἀλλὰ καὶ ἀγγεῖον προκατειλημμένον ὑπό τινος δυσώδους ὑγροῦ μὴ ἐκπλυθὲν, οὐ
„ μὴ δέξηται τοῦ μύρου τὴν ἐπίῤῥοην. Δεῖ τοίνυν ἐκχυθῆναι τὰ προϋπάρχοντα, ἵνα δυ-
„ νηθῇ χωρηθῆναι τὰ ἐπαγόμενα". Ὁμοίως καὶ ἡ εἰρήνη τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοὺς κακοὺς λογισμοὺς γίνεται τρόπον τινὰ τόπος χωρητικὸς τῶν χαρισμάτων τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καθὼς εἶναι γεγραμμένον· „ Καὶ ἐγενήθη ἐν εἰρήνῃ ὁ τόπος αὐτοῦ " (τῦ Θεοῦ δηλ.) (Ψαλ. οέ. 2.).

Ἐὰν λοιπὸν ταῦτα σπουδάσωμεν νὰ κατορθώσωμεν, ἀδελφοὶ, θέλομεν δεχθῆ τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς καθαρότητός μας, καὶ οὕτω θέλομεν ζήσει τοῦ λοιποῦ ὡς οἰκεῖοι τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὄχι ὡς ξένοι καὶ ἀλλότριοι αὐτοῦ· ἐπειδὴ κατὰ τὸν Παῦλον „ Εἴτις Πνεῦμα Χριστοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἔστιν αὐτοῦ". (Ῥωμ. ή. 9.) Καὶ ἀποβαλόντες τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς, τὸ ὁποῖον εἶναι θάνατος καὶ ταραχὴ, ἂς σπουδάσωμεν νὰ ἀποκτήσωμεν τὸ φρόνημα τοῦ Πνεύματος, τὸ ὁποῖον ἐκ τοῦ ἐναντίου εἶναι ζωὴ καὶ εἰρήνη, κατὰ τὸν ἴδιον Παῦλον „ Τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς θάνατος, τὸ δὲ φρόνημα τοῦ „ Πνεύματος, ζωὴ καὶ εἰρήνη". (Ῥωμ. ή. 6.) Καὶ οὕτως ὡς ἐν ἀῤῥαβῶνι λαβόντες τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ, θέλομεν ἀπολαύσει αὐτὴν πλουσιωτέραν καὶ τελειοτέραν ἐν τῇ μελλούσῃ χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Παναγίου καὶ Ζωοποιοῦ καὶ Τελεταρχικοῦ Πνεύματος· Ὧ πρέπει πᾶσα δόξα σὺν τῷ ἀνάρχῳ Προβολεῖ αὐτοῦ, καὶ τῷ ὁμοουσίῳ αὐτοῦ Λόγῳ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ, ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗΣ ΙΑΜΒΙΚΟΝ ΚΑΝΟΝΑ,

ΠΟΙΗΜΑ ΟΝΤΑ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ (1) ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΤΟΥΤΟΥ ΑΚΡΟΣΤΙΧΙΔΑ.

Ἀκροστιχίς.

„ Θειογενὲς Λόγε, Πνεῦμα Παράκλητον πάλιν ἄλλον Ἐκ Γενέτου
„ κόλπων ἧκας ἐπιχθονίοις, Οἷα πυρὸς γλώσσῃσι φέρον Θεότητος
„ αὐλοῦ Σῆμα τεῆς φύτλης, καὶ χάριν ὑμνοπόλοις.

Ἡ παροῦσα Ἀκροστιχὶς εἶναι συντεθειμένη ἀπὸ στίχους Ἡρωϊκοὺς ὁμοῦ καὶ Ἐλεγείους, λέξεις ἔχοντας γλαφυρὰς καὶ τῳόντι ποιητικάς. Ὁ Ἱερὸς λοιπὸν αὐτῆς Ποιητὴς, ἐπιστρέφων πρὸς τὸν Δεσπότην Χριστὸν, οὕτω λέγει πρὸς αὐτόν· Ὦ ἐνυπόστατε Λόγε καὶ Υἱὲ Θειογενὲς, ἦγουν γεγεννημένε πρὸ τῶν αἰώνων ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς ἀῤῥεύστως καὶ ἀπαθῶς, καθὼς γεννᾶται ἀπαθῶς καὶ ὁ ἰδικός μας λόγος ἀπὸ τὸν νοῦν, Σὺ ἔπεμψας ἀπὸ τοὺς κόλπους τοῦ Πατρὸς, „Ὅταν, φησὶν, ἔλθῃ ὁ Παράκλητος, ὃν ἐγὼ πέμψω ὑ-„μῖν παρὰ τοῦ Πατρὸς“ (Ἰω. ιέ. 26.), τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται Παράκλητος ἄλλος· Παράκλητος μὲν, διότι δέχεται τὰς παρ' ἡμῶν παρακλήσεις ὡς Θεὸς, κατὰ τὸν Δαμασκηνὸν Ἰωάννην λέγοντα περὶ τοῦ Πνεύματος· „Παράκλητον ὡς τὰς τῶν „ὅλων

(1) Σημειοῦμεν ἐνταῦθα περὶ τοῦ Ἰαμβικοῦ τούτου Κανόνος ἐκεῖνα ὅπου εὕρομεν εἰς τὰ προλεγόμενα τοῦ Γραικολατίνου Πρώτου Τόμου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ· ἐκεῖ γὰρ ἀμφιβάλλουσι τινὲς ἂν αὐτὸς ἦναι γνήσιος Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ. Καὶ ὁ μὲν Γρηγόριος ἐπίσκοπος Κορίνθου λέγει αὐτολεξεὶ ταῦτα· „Ἕτερος Κανὼν εἰς τὴν Πεντηκοστὴν, ποίημα Ἰωάν-„νου Μοναχοῦ, ὡς φασι, τοῦ Ἀρχλᾶ“· ὁ δὲ Μάρκος ὁ Εὐγενικὸς οὕτω φησίν· „Ἕτερος Κανὼν ὁμοίως, „ὡς τινες λέγουσιν, Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ“· ἕτεροι δὲ Ἰωάννου Μοναχοῦ τοῦ Ἀρχλᾶ, μεθ' οὓς ὁποίους καὶ ἐγὼ συμφωνῶ· ὁ δὲ Εὐστάθιος ὁ Θεσσαλονίκης, ἐρωτηθεὶς περὶ τοῦ Κανόνος τούτου ἀπό ἕνα του φίλον, ἀποκρίνεται ὅτι τοὺς μὲν δύω Ἰαμβικοὺς Κανόνας τὸν εἰς τὴν Χριστοῦ Γέννησιν καὶ τὸν εἰς τὰ Θεοφάνεια ἐγκρίνει ὅτι εἶναι γνήσιοι τοῦ Δαμασκηνοῦ, τοῦτον δὲ χωρίζει ἀπὸ ἐκείνους, καὶ εὐκόλως δὲν συγκατατίθεται ὅτι εἶναι γνήσιος τοῦ Δαμασκηνοῦ, συμπεραίνων τοῦτο ἀπὸ τὴν φράσιν, ἥτις δὲν ὁμοιάζει μὲ τὴν φράσιν τοῦ Δαμασκηνοῦ καὶ τῶν Κανόνων ἐκείνων. Ἐὰν δὲ εἴπῃ τινὰς ὅτι ἄλλαξε τὴν φράσιν ἐδῶ πρὸς τὸ ἀσαφέστερον, αὐτὸς ἀποκρίνεται οὕτω· „Ὁ σαφὴς ῥήτωρ παντοχοῦ τοιοῦτος „ἐκβαίνει, σχεδὸν καὶ ἄκων τυραννούσης αὐτὸν τῆς „εἰς τὸ γράφειν φύσεως· καὶ μᾶλλον ἐν τοῖς ἔπεσι „τοιοῦτός ἐστιν ἐκεῖνος, διὰ τὸ τὴν Ποιητικὴν ἡδονὴν „εἰς τὸ πλέον στοχάζεσθαι, καὶ οὕτως αὐχεῖν μά-„λιστα τὸ ἐφολκὸν· ἡδὺ δὲ τὸ σαφές, οὐ τὸ μὴ „σαφές. Ὁ γοῦν Πλάτων, ὅτε πρὸς μέτρον γράφει, „σαφέστερός ἐστιν ἑαυτοῦ καὶ γλυκύτερος“. Ἐπιφέρει δὲ ἀκολούθως ὅτι διὰ νὰ μὴ κατηγορηθῇ ὡς πεισματικὸς, ἐσυγχώρησε νὰ ἀλλάξῃ εἰς τὸν Κανόνα τοῦτον τὴν φράσιν ὁ θεῖος Δαμασκηνὸς, ἵνα καὶ αὐτὸς κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Πνεύματος ἐνεργηθεῖσαν εἰς τοὺς Ἀποστόλους πολύφθογγον ἁρμονίαν τῶν γλωσσῶν ποικιλόφωνος εἶη, καὶ ἐκ θείας ἐπιπνοίας πολύγλωσσος· ὅθεν καὶ συμπεραίνει, ἐπιστρέφων πρὸς τὸν θεῖον Ἰωάννην· „Τοίνυν, ὦ ἁγιώτατε Δαμασκηνὲ, πληδύνας „τὰ τέκνα σου, δέξαι καὶ τρίτον Κανόνα, τὸν εἰς „τὸ Ἁγιώτατον Πνεῦμα· τί γὰρ κωλύει ἐπιγραφεδαί „σοι καὶ αὐτὸν κατ' ἐκείνους; ἵνα πανάριον, ὃ ἐστὶ „θήβη, ἢ ἀρκλίον, εἴτουν κιβώτιον χαρισώμεθά σοι „τῷ μεγάλῳ Ἰωάννῃ τὸ τόνημα τοῦτο, ὡς φασιν οἱ „ἰδμονες, Ἰωάννου Ἀρκλᾶ; Ἐὰν δὲ οἱ μαρτυρήσον-„τες καὶ πιστωσόμενοι τὸ ζητούμενον (ὅτι δηλ. ὁ „κανὼν οὗτος ἐστὶ γνήσιος τοῦ Δαμασκηνοῦ) οὐχ „εὑρίσκωνται, προσχυνῶ καὶ οὕτω, καὶ τίθεμαι τῇ „φήμῃ τῶν πολλῶν (ὅτι ἐστὶ γνήσιος δηλαδὴ), καὶ „βουλοιτοῦ γίνομαι τοῦ φιλικοῦ ἐπιτάγματος“. Ὥστε κατὰ τὴν πολλῶν φήμην καὶ κοινὴν γνώμην ὁ Κανὼν οὗτος εἶναι τοῦ Δαμασκηνοῦ, ἂν καὶ τοῦ Ἀρκλᾶ ἐπιγράφεται ἐν πολλοῖς.

„ ὅλων παρακλήσεις δεχόμενον " · (Βιβλ. ά. Κεφ. ή. περὶ Πίστεως) ἢ καὶ διότι παρηγορεῖ ἡμᾶς διὰ τῆς χάριτός του εἰς κάθε μας θλῖψιν καὶ περίστασιν · " Αλλος δὲ ὀνομάζεται, διότι καὶ ὁ Χριστὸς Παράκλητος (παρηγορητὴς) ἡμῶν εἶναι, ὡς γράφει ὁ Ἰωάννης · „ Ἐάν τις „ ἁμάρτῃ, Παράκλητον ἔχομεν πρὸς τὸν Πατέρα Ἰησοῦν Χριστὸν δίκαιον " (Ἰωάν. β'. 1.) · ἢ Παράκλητος ὀνομάζεται ὁ Χριστὸς κατ' ἄλλους, διότι παρακαλεῖ καὶ προτρέπει τὸν Πατέρα εἰς τὸ νὰ μᾶς συγχωρήσῃ οἰκονομικώτερον καὶ ἀνθρωπινώτερον, τοῦτο μὲν διὰ τὸ πρόσλημμα τῆς ἀνθρωπότητος, τοῦτο δὲ καὶ διὰ νὰ μὴ φανῇ ὅτι εἶναι ἀντίθεος. Σὺ Υἱὲ τοῦ Θεοῦ ἔστειλας τὸ Παναγιόν Σου Πνεῦμα εἰς τοὺς ἐπὶ τῆς γῆς μὲν ὄντας ἀνθρώπους, μὴ φρονοῦντας δὲ τὰ τῆς γῆς πράγματα, ἀλλ' ἀνωτέρους ὄντας αὐτῶν, ὁποῖοι ἦσαν οἱ Θεῖοι Ἀπόστολοι, καὶ ὅσοι ἄλλοι ἀξιωθοῦν τῆς χάριτος αὐτοῦ · ὅθεν εἶπεν ὁ Ἱεροψάλτης περὶ αὐτῶν · „ Τοῦ Θεοῦ οἱ κραταιοὶ τῆς γῆς σφόδρα ἐπήρθησαν " (Ψαλ. μς'. 8.).

Ἐπεμψας δὲ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, Χριστέ, ἐν εἴδει πυρίνων γλωσσῶν, καὶ διὰ τοῦ συμβόλου τοῦ πυρὸς ἔφερε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον τὸ σημεῖον καὶ σύμβολον τῆς αὐλου αὐτοῦ Θεότητος καὶ τῆς ἰδικῆς Σου φύσεως · τὴν αὐτὴν γὰρ φύσιν καὶ Θεότητα ἔχετε καὶ οἱ δύω. Ἐπειδὴ δὲ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἦλθεν ἐν εἴδει πυρὸς, μὲ τοῦτο ἔδειξεν ὅτι εἶναι Θεός · καθότι καὶ ὁ Θεὸς, ὅταν κατέβη εἰς τὸ Σίναιον ὄρος, ἐν πυρὶ κατέβη · διὰ τοῦτο ἔλεγεν ὁ Μωϋσῆς πρὸς τὸν Ἰσραηλίτην λαόν · „ Ὁ Θεός σε πῦρ καταναλίσκον ἐστί ". (Δευτ. δ'. 24.) Οὐ μόνον δὲ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἔφερε τὸ σημεῖον τῆς αὐτοῦ Θεότητος, ἀλλὰ ἔφερε καὶ χάριν εἰς τοὺς Ἀποστόλους, τὴν ὁποίαν δίδει καὶ εἰς ἡμᾶς ὅλους, οἵτινες, ὅσον θέλομεν νὰ ἀνοίξωμεν τὸ στόμα τῆς διανοίας, πλατυνόμενοι εἰς τὰ θεῖα καὶ ὑψηλὰ νοήματα, τόσον ἔλκομεν περισσοτέραν τὴν χάριν καὶ τὸν φωτισμὸν ἐκ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, κατὰ τὸ Δαβιτικὸν ἐκεῖνο λόγιον „ Τὸ στόμα μου ἤνοιξα, καὶ εἵλκυσα Πνεῦμα " (Ψαλ. ριή. 131.).

Ὠδὴ ά. Ἦχος δ'. Ὁ Εἱρμός.

„ Θείῳ καλυφθεὶς ὁ βραδύγλωσσος γυόφῳ, Ἐρρήτορευσε τὸν Θεό-
„ γραφον μόμον · Ἰλὺν γὰρ ἐκτιμάξας ὄμματος μόου, Ὁρᾷ τὸν
„ Ὄντα, καὶ μυεῖται Πνεύματος Γνῶσιν γεραίρων ἐμθέοις τοῖς
„ Ἄσμασιν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Λυπηρὸν πρᾶγμα εἶναι τῇ ἀληθείᾳ, ἀδελφοὶ, ὅτι ὁ σοφὸς Θεόδωρος ὁ Πρόδρομος δὲν ἐφιλοπόνησεν ἑρμηνείαν εἰς τὸν Ἰαμβικὸν τοῦτον Κανόνα · ἐὰν γὰρ ἐκεῖνος ἑρμήνευεν αὐτὸν κατὰ τὴν σοφίαν αὐτὴν, βέβαια ἤθελεν εἶσθαι λόγου ἄξια ἡ ἑρμηνεία του, καὶ ἐγὼ ἤθελα βοηθηθῇ πολλὰ ἐξ ἐκείνης, καθὼς καὶ εἰς τοὺς ἄλλους Κανόνας ἐβοηθήθην πολλὰ παρὰ τῶν ἑρμηνειῶν του. Εὑρίσκεται ναὶ κάποια ἑρμηνεία εἰς τὸν Κανόνα τοῦτον τοῦ ἀνωνύμου Ἑρμηνέως · ἀλλὰ τόσον ἀφελὴς καὶ κατὰ λέξιν μόνον, ὥστε κοντὰ εἰς τοὺς εἰδήμονας οὐδενὸς λόγου ἄξια ἢ πολλὰ ὀλίγου κρίνεται. Ὅθεν ἐγὼ θέλω ἐπιμεληθῇ μὲ τὴν ἁμάθειάν μου, βοηθοῦντός μοι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καὶ χάριν λόγου ἐμπνέοντος, εἰς τὸ νὰ φιλοπονήσω κἀμμίαν ἑρμηνείαν εἰς αὐτὸν ἄξιαν λόγου μετρίου · ὅπου γὰρ λείπει τὸ ὅλον, ἐκεῖ καὶ τὸ ὀλίγον φαίνεται πολύ.

Λέγει λοιπὸν ὁ Μελῳδὸς ἐν τῷ Εἱρμῷ τούτῳ ὅτι ὁ βραδύγλωσσος Μωϋσῆς (1), ἐπειδὴ ἐσκε-

(1) Ἱστορεῖ ὁ Ἰώσηπος ὅτι ὁ Μωϋσῆς ὅταν ἦτον νήπιον καὶ εὑρίσκετο εἰς τὸ παλάτιον τοῦ Βασιλέως Φαραὼ, μίαν φορὰν ἐκράτει αὐτὸ ὁ Φαραὼ εἰς τὰς χεῖράς του, τὸ δὲ νήπιον κρατῆσαν τὴν κορώναν τοῦ Βασιλέως, ἔρριψεν αὐτὴν κατὰ γῆς καὶ κατεπάτησεν. Ὁ Βασιλεὺς λοιπὸν κακὸν σημάδι τοῦτο νομίσας, ἠθέλησε νὰ θανατώσῃ τὸ παιδίον · ἀλλ' ἡ θυγάτηρ τοῦ Βασιλέως Θέρμουθις ὀνομαζομένη, ἢ Μέρρις, ἢ Μιρρίνα, (Ὅρα Σελ. τοῦ α'. τόμου τῆς Ἀδολεσχίας) ἀγαπῶσα τὸ παιδίον ὡς θετὴ αὐτοῦ Μήτηρ, ἐλύτρωσεν αὐτὸ ἀπὸ τὸν θάνατον · ἐσυμβούλευσε γὰρ τὸν Πατέρα της νὰ βάλῃ εἰς ἕνα μέρος κάρβουνα ἀναμμένα, καὶ εἰς ἄλλο χρυσίον · καὶ ἐὰν τὸ παιδίον ἁπλώσῃ τὰς χεῖράς τε εἰς

ἐσκεπάσθη ἀπὸ τὸν Θεῖον γνόφον ἐπάνω εἰς τὸ ὄρος Σινᾶ, καθὼς γέγραπται, „ Εἱστήκει δὲ ὁ λαὸς μακρόθεν, Μωϋσῆς δὲ εἰσῆλθεν εἰς τὸν γνόφον, οὗ ἦν ὁ Θεὸς " (Ἔξ. κ'. 21.), καὶ ἐπειδὴ ἐσυνωμίλησε μὲ τὸν Θεὸν τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ τεσσαράκοντα νύκτας, διὰ τοῦτο ἐφωτίσθη παρ' ἐκείνου καὶ ἐρρήτόρευσεν: ἤτοι ἐκήρυξεν εἰς τὸν Ἰσραηλίτην λαὸν τὸν νόμον ὅπου ἔγραψεν ὁ Θεὸς μὲ τὸν δάκτυλόν του ἐπάνω εἰς τὰς δύω πλάκας: ἤτοι τὰς δέκα ἐντολάς· ὁμοίως ἐκήρυξε καὶ τὰς ἄλλας προσταγὰς τοῦ Θεοῦ, ὅσαι εἶναι γεγραμμέναι εἰς τὸ Βιβλίον τῆς Ἐξόδου καὶ τῶ Λευϊτικῶ καὶ τῶ Δευτερονομίῳ. Ἐπειδὴ δὲ ἐτίναξεν ἀπὸ τὸν νοῦν τους, ὅς τις εἶναι τὸ ὀμμάτι τῆς ψυχῆς, κάθε ἰλὺν (ἀκαθαρσίαν) τῶν παθῶν καὶ κάθε γήϊνον φρόνημα, διὰ τοῦτο ἠξιώθη νὰ ἰδῇ τὸν ὄντως Ὄντα Θεὸν, καθὼς εἶναι δυνατὸν εἰς τὸν ἄνθρωπον· „ Εἶπε, φησὶν, ὁ Θεὸς πρὸς Μωϋσῆν· ἐγὼ εἰμι ὁ Ὤν· καὶ εἶπεν· οὕτως ἐρεῖς „ τοῖς Υἱοῖς Ἰσραὴλ· ὁ Ὢν ἀπέσταλκέ με "· (Ἔξ. γ'. 14.) εἰς τοὺς καθαροὺς γὰρ τὴν καρδίαν καὶ τὸν νοῦν ὁ Θεὸς μυστικῶς ἐποπτάνεται κατὰ τὸ „ Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρ- „ δίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται ". (Ματθ. ε'. 8.) Ἀξιωθεὶς δὲ νὰ ἰδῇ τὸν Θεὸν, ἐδιδάχθη παρ' αὐτοῦ μυστικῶς καὶ τὴν γνῶσιν τοῦ Πνεύματος.

Τοῦτο δὲ νοεῖται διχῶς· πρῶτον, καθότι τὸ μυστήριον τῆς Ἁγίας Τριάδος ἦτον μυστικῶς ἀποκεκαλυμμένον εἰς τοὺς Προφήτας, καὶ μάλιστα εἰς τὸν πρῶτον τῶν Προφητῶν καὶ Θεόπτην Μωϋσέα· διὸ καὶ ὁ ἴδιος Μωϋσῆς ἔλεγεν· „ Ἄκουε Ἰσραὴλ· Κύριος ὁ Θεὸς „ ἡμῶν Κύριος εἷς ἐστι ", (Δευτ. ς'. 4.) τὸ τρισυπόστατον τοῦ Θεοῦ διὰ τούτου δηλῶν, Πατρὸς δηλαδὴ, Υἱῦ, καὶ Ἁγίου Πνεύματος· καὶ εἰς πάμπολλα δὲ μέρη τῶν θεοπνεύστων βιβλίων του, καὶ μάλιστα εἰς τὴν Ἔξοδον καὶ εἰς τοὺς Ἀριθμοὺς ἀναφέρει ἰδιαιτέρως περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· τὸ ὁποῖον δὲν ἤθελε γράψῃ, ἐὰν δὲν ἐμυσταγωγεῖτο ἐν τῷ αὐτῷ ἐκείνῳ γνόφῳ τὴν γνῶσιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· ἡ τάξις γὰρ τῆς Ἁγίας Τριάδος ἐστὶν αὕτη, νὰ ἀνάγεται ὁ νοῦς ἀπὸ τὸ Πνεῦμα εἰς τὸν Υἱὸν, καὶ διὰ τοῦ Υἱοῦ νὰ ἀνάγεται εἰς τὸν Πατέρα, ὡς λέγει ὁ μέγας Βασίλειος· „ Ἡμεῖς ὑποδεχόμενοι τὰ δῶρα, „ πρῶτον ἐντυγχάνομεν τῷ διανέμοντι (ἤτοι τῷ Πνεύματι)· εἶτα ἐννοοῦμεν τὸν ἀποστεί- „ λαντα (ἤτοι τὸν Υἱόν)· εἶτα ἀνάγομεν τὴν ἐνθύμησιν ἐπὶ τὴν πηγὴν καὶ αἰτίαν τῶν „ ἀγαθῶν " (ἤτοι τὸν Πατέρα) (Κεφ. ιε'. περὶ τῶ Ἁγίου Πνεύματος). Πῶς λοιπὸν ἐδύνατο ὁ Μωϋσῆς νὰ ἀναχθῇ εἰς τὴν γνῶσιν τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Πατρὸς, χωρὶς τῆς γνώσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος; τοῦτο εἶναι ἀδύνατον. Ἀλλὰ καὶ πᾶσα ἡ τῶν ἀγαθῶν χορηγία ἡ εἰς ἡμᾶς γινομένη, ἐκ Πατρὸς πρόεισι διὰ Υἱοῦ ἐν Πνεύματι, κατὰ τὸν αὐτὸν Βασίλειον· διὸ, ἂν ὁ Μωϋσῆς ἔλαβε τὸ χάρισμα ἐκ τοῦ Πατρὸς, πρόδηλον ὅτι τὸ ἔλαβε διὰ Υἱοῦ ἐν Πνεύματι· ἐπειδὴ ὅπου Πατὴρ ἐστὶν, ἐκεῖ καὶ Υἱὸς καὶ Πνεῦμα· φεράλληλα γὰρ ταῦτα καὶ ἀχώριστα εἶναι κατὰ τὸν μέγαν Ἀθανάσιον.

Δεύτερον, διότι ἂν κατὰ τὸν Ἰὼβ „ Πνοὴ Παντοκράτορός ἐστιν ἡ διδάσκουσα " (Ἰὼβ λβ'. 8.)· καὶ κατὰ τὸν Κορυφαῖον Πέτρον „ Ὑπὸ Πνεύματος Ἁγίου φερόμενοι ἐλάλησαν „ οἱ ἅγιοι Θεοῦ ἄνθρωποι " (β'. Πέτ. β'. 21.), πῶς ἦτον τρόπος νὰ ῥητορεύσῃ τὸν Θεῖον Νόμον ὁ Μωϋσῆς, χωρὶς τὴν ἐνέργειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος; Φανερὸν λοιπὸν εἶναι ὅτι ὁ Μωϋσῆς ἐν τῷ Σιναίῳ ὄρει συνομιλῶν μὲ τὸν Θεὸν, ἔμαθε τὸ τρισυπόστατον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐδιδάχθη τὴν γνῶσιν τοῦ Πνεύματος· ὅθεν ταῦτα μαθὼν, ἐγέραιρε καὶ ἐδοξολόγει τὸν Θεὸν ὅπου τὸν ἐδίδαξε μὲ ἔνθεα καὶ θεοπρεπῆ ἄσματα. Ὅρα δὲ ὅτι ὁ Εἱρμὸς οὗτος ἐπροσαρμόσθη ἀπὸ τὸν Μελῳδὸν καὶ εἰς τὴν πρώτην Ὠδὴν, καὶ εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἑορτῆς· ἐπροσαρμόσθη εἰς τὴν πρώτην Ὠδὴν, διότι φέρει παράδειγμα τὸν Μωϋσῆν, ὅς τις εἶναι ποιητὴς τῆς πρώτης Ὠδῆς· ἐπροσαρμόσθη καὶ εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἑορτῆς, διό-

---

εἰς τὰ κάρβουνα, τοῦτο εἶναι σημάδι ὅτι ἀπὸ νηπιώδη ἀγνωσίαν ἔῤῥιψε τὸ Βασιλικὸν διάδημα· ἐὰν δὲ ἁπλώσῃ τὰς χεῖρας του εἰς τὸ χρυσίον, τοῦτο εἶναι σημεῖον ὅτι ἀπὸ πονηρίαν ἔῤῥιψε τὸ διάδημα, καὶ πρέπει νὰ θανατωθῇ· ὅθεν τὸ παιδίον ἀφῆκε τὸ χρυσίον καὶ ἔπρεξεν εἰς τὰ κάρβουνα· πιάσαν δὲ αὐτὰ, εὐθὺς τὰ ἔβαλεν εἰς τὸ στόμα του, κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν παιδίων· ὅθεν ἐκάη ἡ γλῶσσά του, καὶ ἐκ τούτου ἔγινε τὸ παιδίον βραδύγλωσσον: ἤτοι ἀργοκίνητον εἰς τὸ νὰ λαλῇ. Ἄλλοι δὲ λέγουσιν ὅτι ἐκ φύσεως ἦτον καὶ βραδύγλωσσος καὶ ἰσχνόφωνος, καθὼς τὸ λέγει μόνος ὁ Μωϋσῆς εἰς τὸν Θεόν· „ Ἰσχνόφωνος καὶ βραδύγλωσσος ἐγώ εἰμι " (Ἔξ. δ'. 10.). Ὅρα καὶ τὸν Ἀλέξανδρον εἰς τὰ Ἰουδαϊκὰ σελ. νδ'. ἀναφέροντα τὴν ἀνωτέρω ἱστορίαν, καὶ λέγοντα ὅτι ἡ συγάτηρ τοῦ Φαραὼ μὲ τὰς δεήσεις της κατεπράϋνε τὴν ὀργὴν τοῦ Βασιλέως, καὶ δὲν ἐθανάτωσε τὸν Μωϋσῆν.

διότι, καθὼς ὁ Μωϋσῆς βραδύγλωσσος πρότερον ὢν καὶ ἀργοκίνητος εἰς τὸ λαλεῖν, ὕστερον μυηθεὶς ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ ἀπὸ τὴν γνῶσιν τοῦ Πνεύματος, ἔγινε ῥήτωρ εὔλαλος· τοιουτοτρόπως καὶ οἱ Ἀπόστολοι, ἄσοφοι πρότερον ὄντες καὶ ἰδιῶται κατὰ τὸν λόγον, ὕστερον ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος στομωθέντες, ἔγιναν σοφοὶ καὶ ῥήτορες, μᾶλλον δὲ, καὶ τῶν σοφῶν σοφώτεροι, καὶ τῶν ῥητόρων ῥητορικώτεροι.

Τροπάριον.

„Ἔφη τὸ σεπτὸν καὶ σεβάσμιον στόμα· Νοσφισμὸς ὑμῖν οὐ γενή-
„σεται φίλοις· Ἐγὼ γὰρ εἰς πατρῷον ὕψιστον θρόνον Συμεδρια-
„ζων ἐκχεῶ τοῦ Πνεύματος Λάμψαι ποθοῦσι τὴν χάριν τὴν
„ἄφθονον.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸ Τροπάριον τοῦτο ἐρανίσθη ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, ὅπου λέγει ὁ Κύριος πρὸς τοὺς Ἀποστόλους· „Καὶ συναυλιζόμενος (1), παρήγγειλλεν αὐτοῖς
„ἀπὸ Ἱεροσολύμων μὴ χωρίζεσθαι, ἀλλὰ περιμένειν τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ Πατρὸς, ἣν ἠ-
„κούσατέ μου" (Πράξ. α'. 4.)· καὶ πάλιν· „Καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὴν ἐπαγγε-
„λίαν τοῦ Πατρός μου ἐφ' ὑμᾶς· ὑμεῖς δὲ καθίσατε ἐν τῇ πόλει Ἱερουσαλήμ" (Λουκ. κδ'. 49.). Λέγει. λοιπὸν ὁ Μελῳδός· Τὸ σεπτὸν καὶ σεβάσμιον στόμα (ἤτοι ὁ Δεσπότης Χριστός· περίφρασιν γὰρ ῥητορικὴν μεταχειρίζεται ἐδῶ, ἥτις γίνεται μὲ περισσοτέρας λέξεις πρὸς αὔξησιν ἐπαίνου τοῦ ὑποκειμένου προσώπου· οὕτω λόγου χάριν, ἀντὶ νὰ εἰποῦμεν, οὗτός ἐστιν ὁ Πατήρ μου, λέγομεν, οὗτός ἐστιν ὁ χαρισάμενός μοι τὸ εἶναι, καὶ τὸ φῶς τῆς ζωῆς· οὕτω καὶ ὁ Ποιητὴς, ἀντὶ νὰ εἰπῇ, Ἀλκίνοον, λέγει, Ἱερὸν μένος Ἀλκινόοιο) εἶπε πρὸς τοὺς μαθητάς του· νὰ μὴ γένῃ εἰς ἐσᾶς τοὺς ἰδικούς μου φίλους καὶ μαθητὰς νοσφισμὸς (ἤτοι χωρισμὸς)· διότι ἐγὼ, ἀφ' οὗ ἀναληφθῶ εἰς τοὺς Οὐρανοὺς καὶ συνεδριάσω (ἤτοι συγκαθίσω) εἰς τὸν ὑψηλότατον θρόνον τοῦ Πατρός μου, θέλω ἐκχύσει ἀπὸ ἐκεῖ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον πρὸς ἐσᾶς τοὺς ἀποστόλους μου καὶ εἰς ὅλους ἐκείνους ὅπου ποθοῦν νὰ λάμψῃ εἰς τὴν ψυχήν των ἡ πλουσία καὶ ἄφθονος χάρις τῦ Πνεύματος.

Αὕτη ἦτον ἡ τριπόθητος ἐπαγγελία καὶ ὑπόσχεσις, τὴν ὁποίαν ὑπεσχέθη ὁ ἄναρχος Πατὴρ νὰ δώσῃ εἰς τοὺς ἀνθρώπους· καθὼς εἶπεν ἀνωτέρω ὁ Κύριος, τουτέστιν ἡ διὰ τοῦ Προφήτου Ἰωὴλ προφητευθεῖσα λέγοντος· „Καὶ ἔσται μετὰ ταῦτα, ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ
„Πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα (δηλαδὴ τὴν πιστεύσασαν κατὰ τὸν Θεολόγον Γρη-
„γόριον), καὶ προφητεύσουσιν οἱ Υἱοὶ ὑμῶν, καὶ αἱ Θυγατέρες ὑμῶν, καὶ οἱ πρεσβύτεροι
„ὑμῶν ἐνύπνια ἐνυπνιαθήσονται, καὶ οἱ νεανίσκοι ὑμῶν ὁράσεις ὄψονται" (Ἰωὴλ. β'. 28.). Διὰ τί δὲ ὁ μὲν Μονογενὴς Υἱὸς εἶπεν ἀνωτέρω ὅτι τοῦ Πατρὸς ἦτον ἡ ἐπαγγελία αὕτη „Ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ Πνεύματός μου", ἐδῶ δὲ λέγει τοῦτο ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ μέρους τῦ Υἱοῦ; Εἰς λύσιν τῆς ἀπορίας ἀποκρινόμεθα ὅτι ἐπειδὴ ἡ Ἁγία Τριὰς εἶναι ταυτοδύναμος καὶ ταυτοενεργὴς, καὶ ὅ,τι ἂν ἐνεργῇ ὁ Πατὴρ, ἐνεργεῖ τοῦτο καὶ ὁ Υἱὸς κατὰ τὴν κοινὴν δόξαν τῶν Θεολόγων, διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἐπαγγελία τοῦ Πατρὸς ἡ περὶ τοῦ Πνεύματος λέγεται καὶ ἐπαγγελία τοῦ Υἱοῦ· καὶ τὸ, Ἐκχεῶ, λεγόμενον ἐκ μέρους τοῦ Πατρὸς, δύναται νὰ λέγεται καὶ ἐκ μέρους τῦ Υἱοῦ, ἂν καὶ ὁ Υἱὸς ἀναφέρῃ πάντα πρὸς τὸν Πατέρα, τιμῶν αὐτὸν ὡς ἀρχὴν, κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον (Λόγ. εἰς τὴν Χριστοῦ Γέννησιν). Ὅρα δὲ ὅτι εἰς τοὺς ποθοῦντας δίδοται ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος· ὁ γὰρ πόθος καὶ ἡ ἀγάπη εἶναι τὸ δεκτικὸν δοχεῖον τῆς χάριτος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· καὶ ἂν τὸ δο-

(1) Ἐν ἄλλοις δὲ γράφεται „Συναυλιζόμενος" ἤτοι συνδιατρίβων καὶ συνανασtρεφόμενος· ὀρθότερον δὲ εἶναι τὸ „Συναλιζόμενος", καθὼς γράφει αὐτὸ καὶ ὁ Ἱερὸς Θεοφύλακτος, συντιθέμενον ἀπὸ τὸ Ἅλας, τὸ ὁποῖον βάλλεται μέσα εἰς τὸ ψωμί· διότι ὁ Κύριος συνέφαγε μὲ τοὺς μαθητάς tου μετὰ τὴν Ἀνάστασιν.

δοχεῖον: ἤτοι ὁ πόθος, ἦναι μεγαλήτερος, ἢ μικρότερος, ὁ ποθῶν λαμβάνει τὴν χάριν περισσοτέραν ἢ ὀλιγωτέραν· ὥστε οἱ μὴ ἔχοντες πόθον καὶ ἀγάπην ὑστεροῦνται τῆς χάριτος· ἂν γὰρ καὶ χάρις ἦναι, ἀλλ' οὐ τοῖς τυχοῦσιν, ἀλλὰ τοῖς ποθοῦσι δίδοται.

Τροπάριον.

„ Ὅρος βεβηκὼς ἀτρεκέστατος Λόγος, Γαληνόμορφον ἐκτελεῖ τὴν „ καρδίαν· Ἔργον γὰρ ἐκπεράσας, εὔφραμε φίλους, Πυρὴ βιαίᾳ καὶ „ πυρὸς γλωττήμασι Νείμας τὸ Πνεῦμα Χριστὸς ὡς ὑπέσχετο.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τοῦ Τροπαρίου τούτου ἡ ἀρχὴ ἐρανίσθη ἀπὸ τὸν δεύτερον λόγον περὶ Υἱοῦ τοῦ Θεολόγου Γρηγορίου· ἐκεῖ γὰρ ὁ ὑψηλόνους ἐκεῖνος λέγει οὕτω· „ Διὰ τοῦτο λέγεται Λό- „ γος ὁ Υἱὸς, ὡς ὅρος πρὸς τὸ ὁριζόμενον· ἐπειδὴ καὶ τοῦτο λέγεται λόγος· ὁ γὰρ νενοη- „ κὼς, φησὶ, τὸν Υἱὸν, (τοῦτο γὰρ ἐστι τὸ, ἑωρακὼς) νενόηκε τὸν Πατέρα· καὶ σύντομος „ ἀπόδειξις καὶ ῥᾳδία τῆς τοῦ Πατρὸς φύσεως ὁ Υἱός· γέννημα γὰρ ἅπαν τοῦ γεγεννηκό- „ τος σιωπῶν Λόγος". Τοῦτο λοιπὸν ἐρανισθεὶς ὁ Μελῳδὸς ὕστερον λέγει· Ὁ Μονογενὴς καὶ Ὁμοούσιος Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὅς τις εἶναι ὁρισμὸς βεβηκὼς (ἤτοι ἀκίνητος καὶ ἀμετάθετος) καὶ Λόγος ἀτρεκέστατος (ἤτοι ἀληθέστατος) τοῦ Πατρὸς, ταὐτὸν εἰπεῖν, ζῶν καὶ ἐνυπόστατος Λόγος τοῦ Πατρὸς ἀπετέλεσε σήμερον τὰς καρδίας τῶν ἁγίων τοῦ Ἀποστόλων γαληνομόρφους, ἱλαρὰς καὶ εἰρηνικάς.

Ἕως δὲ νὰ δεχθοῦν τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος οἱ Θεῖοι Ἀπόστολοι δὲν εἶχον τελείαν εἰρήνην καὶ ἀταραξίαν εἰς τὴν καρδίαν των, ἀλλ' ἐμερίζοντο εἰς διαφόρους λογισμούς· ὅταν δὲ ἔλαβον τὴν χάριν καὶ ἐνέργειαν τοῦ εἰρηνοδώρου καὶ εἰρηνοποιοῦ Πνεύματος, τότε εἰρήνευσαν μὲ τελειότητα, καὶ ἐστερεώθησαν οἱ λογισμοί των, καὶ ἡ καρδία των ἔγινε πραεῖα, εἰρηνικὴ καὶ γαληνόμορφος περισσότερον, παρὰ ὅ,τι ἡ Θάλασσα φαίνεται τοιαύτη ἐν καιρῷ γαλήνης μεγάλης. Ἐγὼ δὲ στοχάζομαι ὅτι διὰ τοῦτο εἶπε τὴν καρδίαν τῶν Ἀποστόλων γαληνόμορφον ὁ Μελῳδὸς, διὰ νὰ φανερώσῃ ὅτι, καθὼς ὅταν ἦναι γαληνιαία ἡ Θάλασσα, δεχομένη τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου εἰς τὴν ἐπιφάνειάν της, ἀνταναklᾶ ταύτας καὶ αὐτὴ ἀπὸ λόγου της, ὥστε δὲν δύναται τινὰς νὰ τὴν ἰδῇ, τοιουτοτρόπως καὶ ἡ καρδία τῶν Ἀποστόλων, δεξαμένη τὰς ἀκτῖνας τῆ ὑπερουσίου Ἡλίου τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀνταναklοῦσε καὶ αὐτὴ ταύτας ἀπὸ λόγου της, διὰ τὴν βαθεῖαν εἰρήνην ὅπου εἶχεν· ὥστε ἐφαίνετο καὶ αὐτὴ ἄλλος ἥλιος διὰ νὰ μεταδίδῃ καὶ εἰς τοὺς ἄλλους τὴν τοῦ Πνεύματος ἔλλαμψιν· ὅθεν προσφυῶς εἶπεν ὁ μέγας Βασίλειος· „ Ὥσπερ τὰ λαμπρὰ καὶ „ διαφανῆ τῶν σωμάτων, ἀκτῖνος αὐτοῖς ἐμπεσούσης, αὐτά τε γίνεται περιλαμπῆ, καὶ ἑ- „ τέραν αὐγὴν ἀφ' ἑαυτῶν ἀποστίλβει· ὕτως αἱ πνευματοφόροι ψυχαὶ, ἐλλαμφθεῖσαι πα- „ ρὰ τοῦ Πνεύματος, αὐταί τε ἀποτελοῦνται πνευματικαὶ, καὶ εἰς ἑτέρους τὴν χάριν ἐξα- „ ποστέλλουσιν" (Κεφ. Θ'. περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος).

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Θεῖος Γρηγόριος εἶπε· „ Τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἐλ- „ θὸν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου, τὸ χωριτικὸν τῶν χαρισμάτων δῶρον, τὴν τῶν λο- „ γισμῶν εἰρήνην, τὰ πρῶτα χορηγεῖ" (Λόγ. εἰς τὴν Ξένην). Αὗτη δὲ, κατὰ τοὺς Νηπτικοὺς Πατέρας, εἶναι ἡ διαφορὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ ἀγαθοῦ Πνεύματος, καὶ τοῦ ἐναντίου· καθότι ἡ μὲν ἐνέργεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος προξενεῖ εἰς τὴν καρδίαν εἰρήνην, ἀφοβίαν καὶ ἀταραξίαν· ἡ δὲ ἐνέργεια τοῦ ἀντικειμένου Πνεύματος (τοῦ Διαβόλου) προξενεῖ ἐκ τοῦ ἐναντίου φόβον καὶ ταραχήν. Διὰ τοῦτο ὁ μὲν ἅγιος Βαρσανούφιος καθολικῶς λέγει ὅτι κάθε ταραχὴ εἶναι ἐκ τοῦ Διαβόλου· ὁ δὲ Ἀββᾶς Ἰσαὰκ ἀποφαίνεται ὅτι κάθε σύγχυσις εἶναι ὄχημα Διαβολικὸν, καὶ πρεπόντως, ἐπειδὴ ὅ,τι φυσικῶς ἔχει ἕκαστος, ἐκεῖνο μεταδίδει καὶ εἰς τοὺς ἄλλους· ὅθεν τὸ μὲν Ἅγιον Πνεῦμα, φύσει Πνεῦμα ὂν τῆς εἰρήνης, εἰρήνην καὶ παρέχει· ὁ δὲ Διάβολος, φύσει πνεῦμα ὂν ταραχῆς καὶ φόβου, ἀπολούθως μεταδίδει καὶ εἰς τοὺς ἄλλους φόβον καὶ ταραχήν· ὥστε ἐκ τῆς ἐνεργείας καὶ

τοῦ

τοῦ ἀποτελέσματος τὸ καθε πνεῦμα γνωρίζεται· ὅθεν καὶ ὁ Παῦλος καρπὸν τοῦ Πνεύματος ὠνόμασε τὴν εἰρήνην, εἰπών· „ Ὁ καρπὸς τοῦ Πνεύματός ἐστιν ἀγάπη, χαρὰ, εἰ-„ ρήνη " (Γαλ. ε. 22.).

Ἐπιφέρει δὲ ἀκολούθως ὁ Μελῳδὸς ὅτι ὁ Δεσπότης Χριστὸς, ἀφ' οὗ ἐτελείωσε τὸ ἔργον, διὰ τὸ ὁποῖον ἐπέμφθη εἰς τὸν Κόσμον παρὰ τοῦ Πατρός: ἤτοι ἀφ' οὗ ἐτελείωσεν ὅλην τὴν ἔνσαρκον οἰκονομίαν· „ Τὸ ἔργον, ἔλεγε πρὸς τὸν Πατέρα ὁ ἴδιος, ἐτελείωσα, „ ὃ δέδωκάς μοι ἵνα ποιήσω " (Ἰωάν. ιζ'. 4.)· τότε εὔφρανε τὰς πεφιλημένας μαθητάς του καὶ Ἀποστόλους, διαμοιράσας εἰς αὐτοὺς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, καθὼς ὑπεσχέθη, μὲ τὴν βιαίαν καὶ σφοδρὰν πνοὴν, καὶ μὲ τὰς γλώσσας τοῦ πυρός. Εὔφρανε δὲ εἶπε, διὰ νὰ φανερώσῃ τὴν ἀνεκλάλητον εὐφροσύνην καὶ χαρὰν ὅπου προξενεῖ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον εἰς τὰς καρδίας ἐκείνας ὅπου ἐμπνεύσῃ· ὅθεν μερικοὶ ἐτυμολογοῦντες τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, λέγουσιν ὅτι διὰ τοῦτο λέγεται χάρις, διότι προξενεῖ χαρὰν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν Πνευματοφόρων ἀνδρῶν· ὅθεν ὁ Παῦλος καρπὸν τὸ Ἁγίου Πνεύματος ὠνόμασε τὴν χαρὰν, εἰπών· „ Ὁ καρπὸς τοῦ Πνεύματός ἐστιν ἀγάπη, χαρά " (Γαλ. ε. 22.). Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεῖος Κύριλλος ὁ Ἀλεξανδρείας ἑρμηνεύων τὸ τοῦ Σοφονίου λόγιον „ Κύριος ὁ Θεός ἐν „ σοὶ, δυνατὸς σώσει σε, ἐπάξει ἐπὶ σὲ εὐφροσύνην ", λέγει· „ Κατῴκησε γὰρ ὁ Χριστὸς „ ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν διὰ τοῦ Πνεύματος, καὶ ταύτην ἐφ' ἡμᾶς ἐπήγαγε, τὴν νοητὴν „ δηλονότι καὶ ἀξιόλητον εὐφροσύνην· τί γὰρ ἕτερον ἂν εἴη τὸ μεταλαχεῖν Ἁγίου Πνεύ-„ ματος, ἢ τέρψις καὶ χαρὰ καὶ πνευματικῆς εἶδος εὐφροσύνης; ". (Τόμῳ Γ'.)

Ὠδὴ γ'. Ὁ Εἱρμός.

„ Ἐρρήξε γαστρὸς ἠτεκνωμένης πέδας, Ὕβριν τε δυσκάθεκτον εὐτε-„ κνουμένης, Μόνη προσευχὴ τῆς Προφήτιδος πάλαι, Ἄννης φε-„ ρούσης Πνεῦμα συντετριμμένον, Πρὸς τὸν Δυνάστην καὶ Θεὸν τῶν „ γνώσεων.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸν Εἱρμὸν τοῦτον συγκολλᾷ καὶ προσαρμόζει ὁ Μελῳδὸς τόσον μὲ τὴν τρίτην Ὠδὴν, διότι εἰς αὐτὴν ἀναφέρει τὸ ὄνομα τῆς Ἄννης τῆς ποιητρίας τῆς τρίτης Ὠδῆς, ὅσον καὶ μὲ τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, διότι ἀναφέρει εἰς αὐτὸν τὸ συντετριμμένον Πνεῦμα ἐκείνης. Λέγει λοιπὸν οὕτω· Μοναχὴ ἡ προσευχὴ τῆς παλαιᾶς ἐκείνης Προφήτιδος Ἄννης ἔλυσε μὲν τὰ φυσικὰ δεσμὰ τῆς κοιλίας της, ἥτις ἦτον ἄτεκνος καὶ στεῖρα ἐκ φύσεως· „ Συνέκλεισε, φησὶ, Κύριος τὰ περὶ τὴν μήτραν αὐτῆς, τοῦ μὴ δοῦναι αὐτῇ παιδίον " (α. Βασιλ. α. 6.)· ἔλυσε δὲ τὴν ἀκράτητον ὕβριν καὶ καταφρόνησιν τῆς εὐτεκνωμένης Φενάννας, ἥτις μὲ τὸ νὰ ἦτον εὔτεκνος φύσει καὶ πολύγονος, ὕβριζε καὶ ἐκαταφρόνει ἐξ ὑπερηφανίας τὴν εὐλογημένην Ἄνναν, ὡς στεῖραν καὶ ἄγονον, μὴ συλλογιζομένη ἡ ἀνόητος, ὅτι καὶ ἡ ἰδική της εὐτεκνία καὶ πολυγονία, καὶ ἡ ἀτεκνία καὶ στειρωσις τῆς Ἄννης προήρχοντο ἐκ φύσεως κατὰ θέλημα Θεῖον· λέγει γὰρ ὁ Ἡσαΐας ἐκ προσώπου τοῦ Θεοῦ· „ Ἐγὼ γεννῶ-„ σαν καὶ στεῖραν ἐποίησα " (Ἡσ. ξς'. 9.)· ὅθεν δὲν ἔπρεπεν οὔτε νὰ καυχᾶται καὶ νὰ ὑπερηφανεύεται διὰ ἕνα καλὸν ὅπου δὲν ἐκατώρθωσεν αὐτὴ μὲ τὰς ἀρετάς της, ἀλλὰ τῇ ἐδόθη προῖκα ἐκ φύσεως, ἅτε πάλιν νὰ ὑβρίζῃ καὶ νὰ καταφρονῇ τὴν Ἄνναν, διὰ ἕνα ἐλάττωμα, τὸ ὁποῖον δὲν προῆλθεν ἀπὸ κακίαν της, ἀλλὰ ἀπὸ πάθος τῆς φύσεως (1).

Πῶς

(1) Διὰ τοῦτο ὁ Θεῖος Χρυσόστομος ἐλέγχει τοὺς ἄνδρας ἐκείνους ὅπου κατηγοροῦν τὰς γυναίκας των, διότι εἶναι στεῖραι καὶ δὲν γεννοῦν· οὕτω γάρ φησιν· „ Ἴστε γὰρ δήπου πάντες, ὅτι ταῖς γυναιξὶ „ διὰ τοὺς ἄνδρας μάλιστα ἀφόρητον ἡ ἀπαιδία· „ πολλοὶ γὰρ τῶν ἀνθρώπων οὕτως ἀλόγως διάκειν-„ ται, ὡς ταῖς γυναιξὶν ἐγκαλεῖν, ἐπειδὰν μὴ τί-„ κτωσιν, οὐκ εἰδότες ὅτι τὸ τεκεῖν ἄνωθεν ἔχει „ τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας· καὶ οὔ-„ τε γυναικὸς φύσις, οὔτε συνουσία, οὔτε ἄλλο οὐ-„ δὲν αὐτάρκες πρὸς τοῦτό ἐστιν· ἀλλ' ὅμως, καίτοι „ γε εἰδότες ὅτι ἀδίκως ἐγκαλοῦσιν, ὀνειδίζουσι καὶ „ ἀποστρέφονται πολλάκις, καὶ οὐχ ἥδέως πρὸς αὐ-„ τὰς ἔχουσιν " (Λόγ. α. εἰς τὴν Ἄνναν Τόμ. Ε'.).

Πῶς δὲ, καὶ διὰ τί ἡ προσευχὴ τῆς Ἄννης ἔλυσε τὰ δεσμὰ τῆς στειρώσεώς της; Ἐπειδὴ αὐτὴ ἦτον συντροφευμένη μὲ ἕνα πνεῦμα συντετριμμένον καὶ τεταπεινωμένον, τὸ ὁποῖον εἶναι μία θυσία εὐπρόσδεκτος εἰς τὸν Θεὸν ὑπὲρ πάσας τὰς θυσίας τῶν ζώων καὶ τὰ ὁλοκαυτώματα, κατὰ τὸν Δαβὶδ λέγοντα· „Εἰ ἠθέλησας θυσίαν, ἔδωκα ἄν· ὁλοκαυτώ„ματα οὐκ εὐδοκήσεις· θυσία τῷ Θεῷ πνεῦμα συντετριμμένον" (Ψαλ. ν'. 16.). Τοιούτον συντετριμμένον καὶ τεταπεινωμένον πνεῦμα ἐπρόσφερεν ἡ Ἄννα τότε εἰς τὸν μακάριον καὶ μόνον Δυνάστην καὶ Βασιλέα τοῦ παντὸς, καθὼς τὸν ὀνομάζει ὁ Παῦλος „Ὁ μακά„ριος καὶ μόνος Δυνάστης" (α'. Τιμ. ϛ'. 15.), καὶ εἰς τὸν Θεὸν ὅλων τῶν γνώσεων, καθὼς ἡ ἰδία Ἄννα τὸν ὀνομάζει λέγουσα· „Ὅτι Θεὸς γνώσεως Κύριος" (α'. Βασιλ. β'.). Θεὸν δὲ γνώσεων ὀνομάζει αὐτὸν, διότι ὁ Θεὸς ἔχει τὴν γνῶσιν τῶν περασμένων, τῶν ἐνεστώτων καὶ τῶν μελλόντων, καὶ αὐτὸς εἶναι ὅπου διδάσκει τοὺς ἀνθρώπους τὴν γνῶσιν, κατὰ τὸν Δαβὶδ λέγοντα· „Ὁ διδάσκων ἄνθρωπον γνῶσιν" (Ψαλ. υγ'. 10.)· καὶ ὁ Παροιμιαστὴς εἶπε· „Κύριος δίδωσι σοφίαν, καὶ ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ γνῶσις καὶ σύνεσις" (Παρ. β'. 6.).

Πόθεν δὲ ἐσυμπέρανεν ὁ Μελῳδὸς ὅτι ἡ Ἄννα εἶχε πνεῦμα συντετριμμένον; Ἀπὸ τὰ λόγια τῆς Γραφῆς· αὕτη γὰρ λέγει περὶ τῆς Ἄννης· „Οὕτως ἐποίει Ἄννα ἐνιαυτὸν κατ' „ἐνιαυτὸν ἐν τῷ ἀναβαίνειν αὐτὴν εἰς οἶκον Κυρίου, καὶ ἠθύμει καὶ ἔκλαιε καὶ οὐκ „ἤσθιε" (α'. Βασ. α'. 7.)· καὶ πάλιν ἡ αὐτὴ ἔλεγε πρὸς τὸν Ἠλεί· „Ἀπὸ πλήθους „ἀδολεσχίας μου (ἤτοι τῆς συχνῆς προσευχῆς μου) ἐκτέτακα ἕως νῦν" (Αὐτόθ. 16.). Ἡ καρδία λοιπὸν τῆς Ἄννης ἐπαρωμοίαζε μὲ ἕνα θυμιατήριον, τὸ ὁποῖον κάρβουνα μὲν ἀναμμένα εἶχε τὸ πνεῦμα τῆς συντριβῆς καὶ τῆς ταπεινώσεως· θυμίαμα δὲ καὶ λιβάνι εἶχε τὴν νοερὰν καὶ ἐγκάρδιον προσευχήν· ὅθεν θυμιάσασα μὲ αὐτὴν τὸν τῶν ὅλων Θεὸν, κατευθύνθη ἐνώπιον αὐτοῦ ἡ προσευχή της, κατὰ τὸν Δαβὶδ, καὶ εἰσηκούσθη· διὰ τοῦτο ὄχι μόνον ἐγέννησε τὸν Προφήτην Σαμουὴλ, ἀλλὰ ἐγέννησεν ἀκόμη τρεῖς Υἱοὺς καὶ δύω θυγατέρας, ὡς γέγραπται· (α'. Βασ. β'. 21.) εἰδὲ λέγει ὅτι ἡ Ἄννα δὲν ἐγέννησεν ἓξ τέκνα, ἀλλὰ ἑπτὰ, ἀποκρινόμεθα ὅτι τὸ, ἑπτὰ ἐκεῖ νοεῖται ἀντὶ τοῦ πολλὰ, κατὰ τὸν Εὐθύμιον τὸν Ζυγαδηνόν· πολλὰ δὲ λέγονται καὶ τὰ ἕξ.

Τροπάριον.

„Ἄληπτός ἐστιν ἡ Θεαρχικωτάτη· Ῥήτρας γὰρ ἐξέφηνε τοὺς ἀ„γραμμάτους, Ἅλις σοφιστὰς συστομίζοντας λόγῳ, Καὶ τῆς βα„θείας νυκτὸς ἐξαιρουμένους, Λαοὺς ἀπείρους ἀστραπὴ τοῦ Πνεύματος.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Θεωρήσας μὲ τὸ διαβατικὸν ὄμμα τῆς διανοίας ὁ θεσπέσιος Μελῳδὸς τὸ θαῦμα ὅπου ἐνήργησε σήμερον εἰς τοὺς Ἀποστόλους ἡ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος χάρις, καὶ ὅλος ἐκπλαγεὶς τὸ μεγαλεῖον αὐτοῦ, ἀνεβόησεν· Ἀκατάληπτος εἶναι ἡ Θεαρχικωτάτη ἀστραπὴ καὶ ἔλλαμψις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· καθὼς γὰρ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἡ οὐσία εἶναι ἀκατάληπτος ἀπὸ κάθε νοῦν Ἀγγέλων τε καὶ ἀνθρώπων· οὕτω καὶ ἡ ἐνέργεια αὐτοῦ παρομοίως εἶναι ἀκατάληπτος, διότι εἶναι ἄπειρος, ἀπερίγραπτος καὶ ἀπεριόριστος· ὅθεν ὁ πεπερασμένος νοῦς πῶς δύναται νὰ χωρήσῃ τὸν ἄπειρον; ὁ περιωρισμένος πῶς ἐμπορεῖ νὰ περιορίσῃ τὸν ἀπεριόριστον; καὶ οἱ Ἄγγελοι γὰρ περιοριστοί εἰσιν, ὡς ἐν τόπῳ περιεχόμενοι· διὸ τὴν ἀπεριόριστον ἐνέργειαν, καὶ τὴν ἀστραπὴν ὅλην τοῦ Πνεύματος χωρῆσαι οὐ δύνανται.

Θεαρχικωτάτη δὲ λέγεται ἡ ἐνέργεια καὶ ἀστραπὴ καὶ ἔλλαμψις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καθότι αὕτη γίνεται ἀρχὴ τοῦ νὰ θεοῦνται οἱ θεούμενοι· τὸ Πνεῦμα ὅμως τὸ Ἅγιον κατ' οὐσίαν ὑπερέχει καὶ τὴν τοιαύτην θεαρχικωτάτην καὶ φυσικὴν αὐτοῦ ἐνέργειαν καὶ ἀστραπὴν, ὡς ἡ αἰτία ὑπερέχει τὰ ἐξ αὐτῆς αἰτιατά· ὅθεν εἶπεν ὁ Ἀρεοπαγίτης Διονύσιος· „Ὁ πάντων ἐπέκεινα (κατ' οὐσίαν δηλαδὴ), καὶ ὑπὲρ θεαρχίαν ἐστὶ καὶ ἀγα-

„θαρ-

„ Θαρχίαν· καὶ γὰρ εἰ τοῦτο (τὸ Θεοποιὸν καὶ ἁγαθοποιὸν δῶρον δηλ.) ἀρχὴ γίνεται
„ τοῦ Θεοῦσθαι καὶ ἁγαθύνεσθαι τοὺς Θεουμένους καὶ ἁγαθυνομένους, ὁ πάσης ἀρχῆς
„ ὑπεράρχιος καὶ τῆς οὕτω λεγομένης Θεότητος ὡς Θεαρχίας καὶ ἁγαθαρχίας ἐστὶν
„ ἐπέκεινα " (Ἐπιστολ. β'. πρὸς Γάϊον). Ἐπειδὴ δὲ τὸ Πνεῦμα Θεός ἐστι, καὶ Θεοποιεῖ
τοὺς μετέχοντας αὐτῦ, διὰ τῦτο καὶ τῦ Θεοποιῦ δώρου, καθ' ὃ Θεοποιεῖ, ὑπερέχει.

Ἀκολούθως δὲ κατασκευάζει ὁ Μελῳδὸς καὶ διὰ τί ἡ ἀστραπὴ τοῦ Πνεύματος εἶναι
ἀκατάλιπτος· ἐπειδὴ, λέγει, αὐτὴ περιλάμψασα μόνον τοὺς Ἱεροὺς Ἀποστόλους, εὐθὺς
χωρὶς παράτασιν καιροῦ ἀπέδειξε ῥήτορας πολυφθόγγους τε καὶ πολυφώνους τοὺς πρώην
ὄντας ἀγραμμάτους, καὶ ἱκανοὺς νὰ ἐπιστομίζουν μὲ τὸν λόγον, τὸν συντετμημένον δηλαδὴ
κατὰ τὸν Ἡσαΐαν λέγοντα „ Λόγον συντελῶν καὶ συντέμνων τὸν ἐν δικαιοσύνῃ " (Ἡσ.
ί. 22.), τοὺς σοφιστὰς Ἕλληνας, τοὺς εἰς τὰ σαθρὰ σοφίσματα καταγινομένους· ὅθεν
εἶπεν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος· „ Ταύτην ἐπαινῶ τὴν σοφίαν ἐγὼ, καὶ ταύτην ἀσπάζομαι,
„ δι' ἧς ἀγενεῖς ἐδοξάσθησαν, καὶ μεθ' ἧς ἁλιεῖς τὴν οἰκουμένην ὅλην τοῖς τοῦ Εὐαγγε-
„ λίου δεσμοῖς ἐσαγήνευσαν, τῷ συντετελεσμένῳ καὶ συντετμημένῳ λόγῳ τὴν καταργουμέ-
„ νην σοφίαν νικήσαντες " (Λόγ. περὶ χαλάζ.).

Αὐτὴ ἀκόμη ἡ ἀστραπὴ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀπέδειξε τοὺς Ἀποστόλους ἄλλους ἠ-
λίους, οἵτινες ἐλευθέρωναν ἀπὸ τὴν βαθεῖαν νύκτα τῆς ἀσεβείας καὶ κακίας τοὺς ἀπεί-
ρους λαοὺς, τόσον τῶν Ἰουδαίων, ὅσον καὶ τῶν Ἐθνικῶν· τοιαύτη γὰρ εἶναι ἡ ἀστραπὴ
καὶ τὸ πῦρ τῦ Πνεύματος, ἀδελφοὶ, καὶ τοιαύτας θαυμαστὰς καὶ παραδόξους μεταβολὰς
ἀπεργάζεται· τοὺς ἀγραμμάτους ῥήτορας ἀποδείχνει· τοὺς ἀσόφους, σοφούς· τοὺς δειλοὺς
ἀνδρείους· τοὺς ἀγενεῖς, εὐγενεῖς· καὶ τοὺς ἐξουθενημένους, ἐκλεκτοὺς καὶ ἐνδόξους. Ση-
μείωσαι ὅτι ἄλλοι μὲν εἰς τὸ „ Ἅλιπτός ἐστιν ἡ Θεαρχικωτάτη " προσθέτουσιν ἔξωθεν
τὸ, Τριὰς, οὕτω· „ Ἅλιπτός ἐστιν ἡ Θεαρχικωτάτη Τριὰς "· τὸ δὲ „ Ἀστραπὴ " κατὰ
δοτικὴν ἀναγινώσκουσιν· ἐγὼ δὲ ἀρκέσθηκα εἰς τὴν τοῦ Ἀνωνύμου ἑρμηνείαν, ὡς εὐλιπτο-
τέραν, καὶ χωρὶς προσθήκας ὀρθῶς προβαίνουσαν· τί γὰρ δεῖ πλινθύνειν τὰ ὄντα ἄνευ
ἀνάγκης κατὰ τὸ φιλοσοφικὸν θέσφατον;

Τροπάριον.

„ Ἦμ ἐκπορευτὸμ ἐξ ἀγεμμήτου φάους Τὸ παμσθεμουργόφωτομ
„ ἄφθιτομ σέλας, Οὗ τὴμ δι' Υἱοῦ Πατρικῆς ἐξουσίας, Νῦμ ἐμφα-
„ μίζει συμφυῆ φρυκτορίαμ, Πυρώδης ἦχος ἐμ Σιὼμ τσῖς Ἐθμεσιμ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἡ Ἁγία καὶ Μακαρία Τριὰς, ὁ εἷς Θεὸς τῶν ὅλων εἶναι φῶς ἀΐδιον, ἄκτιστον καὶ ἀ-
κρότατον· φῶς γὰρ ἐστὶν ὁ Πατὴρ, φῶς ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος αὐτοῦ, φῶς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅ-
γιον· ὅθεν εἶπεν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος· „ Θεός ἐστι φῶς ἀκρότατον καὶ ἀπρόσιτον καὶ ἄρ-
„ ρητον· οὔτε νῷ καταληπτὸν, οὔτε λόγῳ ῥητόν· πάσης φωτιστικὸν λογικῆς φύσεως· τοῦ-
„ το ἐν νοητοῖς ὂν, ὅπερ ἐν αἰσθητοῖς ἥλιος, ὅσον ἂν καθαιρώμεθα, φανταζόμενον, καὶ
„ ὅσον ἂν φαντασθῶμεν, ἀγαπώμενον, καὶ ὅσον ἂν ἀγαπήσωμεν, αὖθις νοούμενον· αὐτὸ
„ ἑαυτοῦ θεωρητικόν τε καὶ καταληπτικὸν, ὀλίγα τοῖς ἔξω χεόμενον· φῶς δὲ λέγω τὸ ἐν
„ Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ Ἁγίῳ Πνεύματι, ὧν πλοῦτος ἡ συμφυία, καὶ τὸ ἓν ἔξαλμα τῆς
„ λαμπρότητος " (Λόγ. εἰς τὸ Ἅγιον Βάπτισμα)· καὶ πάλιν· „ Θεοῦ δὲ ὅταν εἴπω,
„ ἑνὶ φωτὶ περιαστράφητε καὶ τρισὶν " (Λόγῳ εἰς τὰ Φῶτα). Λέγει δὲ καὶ ὁ Θεοφό-
ρος Μάξιμος ἰδίᾳ περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· „ Ὥσπερ οὐκ ἔστι χωρὶς ἡλιακοῦ φωτὸς
„ ὀφθαλμὸν ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν αἰσθητῶν· οὕτω δίχα πνευματικοῦ φωτὸς νοῦς ἀν-
„ θρώπινος οὔποτ' ἂν δέξηται θεωρίαν πνευματικήν· τὸ μὲν γὰρ αἰσθητὸν φῶς κατὰ φύ-
„ σιν φωτίζει τὴν αἴσθησιν πρὸς τὴν τῶν σωματικῶν ἀντίληψιν· τὸ δὲ πνευματικὸν
„ πρὸς τὴν θεωρίαν τὸν νοῦν καταυγάζει πρὸς κατανόησιν τῶν ὑπὲρ αἴσθησιν " (Κεφ.
ιζ'. τῆς ε'. ἑκατοντ. τῶν Θεολογικ.). Τοῦτο λοιπὸν ἡξεύρων ὁ Θεσπέσιος Μελῳδὸς οὕτω

λέγει

λέγει ἐν τῷ παρόντι Τροπαρίῳ ὅτι τὸ ἄφθαρτον φῶς τὸ Πανάγιον Πνεῦμα, τὸ παντοδύναμον ὂν εἰς τὴν ποίησιν τῶν νοητῶν καὶ αἰσθητῶν φώτων, εἶναι ἐκπορευτὸν μὲν (ἤτοι λαμβάνει τὴν ὕπαρξιν οὐ γεννητῶς, ἀλλ' ἐκπορευτῶς) ἀπὸ τὸ φῶς τὸ ἀγέννητον: ἤτοι ἀπὸ τὸν Πατέρα, τὸν μὴ παρ' ἄλλης γεννώμενον ὑποστάσεως, μηδὲ ἀρχὴν ἔχοντα τοῦ εἶναι, ἀλλ' ἄναρχον καὶ ἀναίτιον ὄντα· διὰ τοῦ Υἱοῦ δὲ φανεροῦται εἰς τὴν κτίσιν καὶ μεταδίδοται· ἔφη γὰρ ὁ Θεῖος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός· „ Τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον καὶ ἐκ τοῦ Πατρὸς „ λέγομεν, καὶ Πνεῦμα Πατρὸς ὀνομάζομεν· ἐκ τοῦ Υἱοῦ δὲ τὸ Πνεῦμα οὐ λέγομεν, Πνεῦμα „ δὲ Υἱοῦ ὀνομάζομεν, καὶ δι' Υἱοῦ πεφανερῶσθαι καὶ μεταδίδοσθαι ἡμῖν ὁμολογοῦμεν " (Βιβλ. ά. 9.). Εἰδὲ ἡ συμφυὴς φρυκτωρία τοῦ Πνεύματος νοηθῇ ἀντὶ τῆς φυσικῆς αὐτοῦ ἐλλάμψεως, λέγομεν ὅτι καὶ ἐπέμφθη ἐκ τοῦ Πατρὸς διὰ τοῦ Υἱοῦ, κατὰ τὸ „ Ὅταν δὲ „ ἔλθῃ ὁ Παράκλητος, ὃν ἐγὼ πέμψω ὑμῖν παρὰ τοῦ Πατρός " (Ἰω. ιε'. 26.).

Τὸ Πνεῦμα λοιπὸν τὸ Ἅγιον, ἢ ἡ συμφυὴς φρυκτωρία τῷ Πνεύματος, ἐνεφανίσθη σήμερον εἰς τὰ Ἔθνη (ἤτοι εἰς τὰ πλήθη τῶν Ἑβραίων, τὰ ἐν διαφόροις Ἔθνεσι διεσπαρμένα καὶ ἐν τῇ Σιὼν καὶ Ἱερουσαλὴμ τότε εὑρισκόμενα) διὰ τοῦ βιαίου ἐκείνου ἤχου, ἐν εἴδει πυρίνων γλωσσῶν κατελθὸν εἰς τοὺς Ἀποστόλους· „ Ἐγένετο γάρ, φησὶν, ἄφνω ἐκ „ τοῦ Οὐρανοῦ ἦχος, καὶ ὤφθησαν αὐτοῖς διαμεριζόμεναι γλῶσσαι ὡσεὶ πυρός " (Πράξ. β'. 2.). Τὸ Ἦχος ἐδῶ δὲν εἶναι ἀρσενικὸν, Ὁ ἦχος, ἀλλὰ οὐδέτερον, Τὸ ἦχος· ὅθεν κατ' αὐτὸ ἔγινεν οὐδέτερον καὶ τὸ, Πυρῶδες· ἐποίησε δὲ τοῦτο ὁ Μελῳδὸς διὰ δύω αἴτια, πρῶτον, διὰ τὸ μέτρον, ἐπειδὴ ἂν ἦτον ἀρσενικὸν Ὁ ἦχος, ἔμελλε νὰ ἦναι καὶ τὸ ἐπίθετον ἀρσενικὸν, ἤγουν Ὁ πυρώδης· ὅθεν τὸ Δῆς μακρὸν ὄν, ὁμοίως καὶ τὸ Η τοῦ Ἦχος ἐποίουν πόδα σπονδεῖον, ὅς τις ἐν τῷ δευτέρῳ ποδὶ τῶν Ἰάμβων χώραν δὲν ἔχει· δεύτερον διὰ τὴν συνήθειαν τῶν Ποιητῶν, οἵτινες τὰ ἀρσενικὰ μεταβάλλουσιν εἰς οὐδέτερα, ζυγὰ λέγοντες καὶ κύκλα, ἀντὶ ζυγοὺς καὶ κύκλους, καὶ ἄλλα ὅμοια.

Ἀπορεῖ δὲ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος· ἀπὸ ποίαν αἰχμαλωσίαν διεσπάρησαν οἱ Ἰουδαῖοι εἰς τὰ Ἔθνη, καὶ τότε ἦλθον εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα διὰ νὰ ἑορτάσουν τὸ Πάσχα καὶ τὴν Πεντηκοστήν; Λύων ἓν τὴν ἀπορίαν, λέγει ὅτι ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ Βασιλέως Ἀντιόχου αὐτοὶ διεσπάρησαν· ἢ καὶ ἐπειδὴ τὸ γένος τῶν Ἰουδαίων ἀπὸ διαφόρους αἰχμαλωτίσθη, καὶ ἄλλοι μὲν ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους ἐγύρισαν ὀπίσω εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ, ἄλλοι δὲ ἔμειναν εἰς τὰς πόλεις καὶ τόπους, ὅπου αἰχμαλωτίσθησαν καὶ διεσπάρθησαν· διὰ τοῦτο ὅσοι ἔμειναν ἀπὸ ἐκείνους ἦλθον εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ, καὶ εἶδον τὸ κατὰ τὴν Πεντηκοστὴν γενόμενον θαῦμα (Λόγ. εἰς τὴν Πεντηκοστήν).

Ὠδὴ δ'. Ὁ Εἱρμός.

„ Ἅμαξ ἀμάκτωρ, οἷος ἐξ οἴκου μόνος, Λόγος προελθὼν Πατρὸς ἐξ „ ἀναιτίου, Ἰσοσθενές Σου Πνεῦμα τοῖς Ἀποστόλοις, Νημερτὲς „ ἐξέπεμψας ὡς εὐεργέτης, Ἅδουσι· Δόξα τῷ κράτει Σου, Κύριε.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸν πρῶτον Ἰαμβικὸν στίχον ἐρανίσθη ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸν πρῶτον ἡρωϊκὸν λόγον, τὸν εἰς τὰ Ἀπόῤῥητα τοῦ Θεολόγου Γρηγορίου· λέγει γὰρ αὐτὸς ἐκεῖ περὶ τοῦ Υἱοῦ· „ Οἷος „ καὶ μούνοιο μονώτατος, ἰσοφέριστος " (Ὁ Υἱὸς δηλαδή). Ὅθεν ἐπιστρέφων πρὸς τὸν Μονογενῆ Υἱὸν, οὕτω φησί· Σὺ ὁ ἐνυπόστατος καὶ ζῶν Λόγος, ὁ Βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων ἐγεννήθης μόνος ἀπὸ μόνον τὸν Πατέρα, τὸν μὴ ἔχοντα ἀρχὴν καὶ αἰτίαν τοῦ εἶναι. Ἐπρόσθεσε δὲ ὁ Μελῳδὸς τὸ, Μόνος, διότι τὸ, Οἷος, Μόνος σημαίνει· ἢ κατὰ πλεονασμὸν καὶ περίσσειαν, καθὼς συνειθίζουν οἱ Ποιηταί· ἢ πρὸς βεβαίωσιν περισσοτέραν, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι μόνος ὁ Υἱὸς ἐγεννήθη ἐκ τοῦ Πατρὸς καὶ οὐκ ἄλλος· εἰ γὰρ καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον εἶναι ἐκ τοῦ Πατρὸς, οὐ γεννητῶς ὅμως καὶ υἱϊκῶς, ἀλλ' ἐκπορευτῶς, ἄλλος τρόπος ὑπάρξεως οὗτος, κατὰ τὸν Θεῖον Δαμασκηνὸν, ἄῤῥητός τε καὶ ἄγνωστος· ὅθεν εἶπεν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος· „ Ἀληθῶς Υἱὸν τὸν Υἱὸν Ὁμολογοῦμεν, ὅτι μόνος καὶ μόνου

„ καὶ μόνως καὶ μόνον· οὐ γὰρ καὶ Πατήρ " (Λόγ. πρὸς Ἥρωνα τὸν φιλόσοφον). Δηλῶσι δὲ ταῦτα ὅτι μόνος ὁ Υἱὸς (Μονογενὴς γὰρ) μόνου τοῦ Πατρὸς εἶναι Υἱὸς, καὶ οὐ μετὰ συζυγίας· καὶ μόνως (ἤτοι ἰδιοτρόπως) γεννᾶται, καὶ οὐχ ὡς τὰ σώματα· καὶ μόνον εἶναι Υἱὸς, οὐχὶ δὲ καὶ Πατήρ.

Σὺ λοιπὸν, λέγει, ὁ ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθεὶς, ἐπειδὴ ἐφάνης παντοδαπὸς καὶ κοινὸς εὐεργέτης τοῦ ἀνθρωπίνου γένους διὰ τῆς ἐνσάρκου Σου οἰκονομίας, διὰ τοῦτο ἔπεμψας σήμερον τὴν πλέον μεγαλητέραν εὐεργεσίαν: ἤτοι τὸ Ἅγιον Πνεῦμά Σου, τὸ ὁποῖον εἶναι ἰσοσθενές: ἤτοι ἴσον καὶ ταὐτὸν μὲ Σὲ κατὰ τὴν δύναμιν· αὐτὸ εἶναι καὶ νημερτές: ἤτοι ἀληθινὸν, καὶ πόρρω παντὸς ψεύδους· Θεὸς γάρ ἐστὶν ἀληθινὸς, ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ Πατρός· διὸ καὶ ψεύδεσθαι οὐ δύναται· „ Γενέσθω, φησὶν ὁ Ἀπόστο„ λος, ὁ Θεὸς ἀληθὴς, πᾶς δὲ ἄνθρωπος ψεύστης " (Ρω. γ'. 4.)· ὅθεν καὶ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας ὠνομάσθη (Ἰω. ιϛ'. 12.). Ὁ δὲ Χρυσορρήμων λέγει· „ Ἔστι τοίνυν Πνεῦμα „ Ἅγιον, Πνεῦμα τὸ τῆς ἀληθείας, ὡς ἄν τις εἴποι Πνεῦμα τοῦ Υἱοῦ· ἐπειδὴ λέγει ὁ „ Σωτήρ· „ Ἐγώ εἰμι ἡ ἀλήθεια "· ὡς φησιν ὁ Παῦλος· „ Ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸ Πνεῦμα „ τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ " (Λόγῳ περὶ τῦ Ἁγίου Πνεύματος, Τόμῳ ϛ'. ἧ ἡ ἀρχὴ „ Χθὲς ἡμῖν, „ ὦ φιλόχριστοι "). Νημερτὲς δὲ ἐτυμολογεῖται ἀπὸ τῦ Νὴ στερητικοῦ καὶ τῦ Ἁμαρτῶ, νημαρτὲς, καὶ συγκοπῇ νημαρτὲς, καὶ τροπῇ τοῦ ἀ. εἰς ἐ. νημερτές: ἤτοι τὸ μὴ ἁμαρτάνον τῆς ἀληθείας, τουτέστι τὸ ἀληθές. Ἢ ἐτυμολογεῖται ἀπὸ τοῦ Νὴ στερητικοῦ καὶ τοῦ Μέρομαι (μερίζομαι)· ὁ γὰρ ἀληθὴς οὐ μερίζεται κατὰ τὸν νοῦν, ἀλλ' ἑνοειδής ἐστίν· ὁ δὲ ψευδόμενος εἰς πολλὰ σχίζεται καὶ μερίζεται· ὅθεν καὶ τὸ ψεῦδος πολυσχιδὲς εἶναι καὶ λέγεται· καὶ τὴν μὲν πρώτην ἐτυμολογίαν ὁ Βαρῖνος λέγει, τὴν δὲ δευτέραν ἄλλος τις.

Οἱ Ἱεροί Σου δὲ Ἀπόστολοι, Χριστὲ, λαβόντες τὴν χάριν τῦ Ἁγίου Σου Πνεύματος, εὐχαρίστουν καὶ ἔψαλλον· Δόξα καὶ αἴνεσις εἰς τὸ κράτος Σου, Κύριε, νὰ ἦναι. Λέγει δὲ τῦτο τὸ λόγιον ὁ Μελῳδὸς, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι εἶναι Ὠδὴ τετάρτη, τῆς ὁποίας εἶναι τοῦτο τὸ λόγιον χαρακτηριστικὸν, ἐρανισθὲν ἴσως ἀπὸ τὸ „ Κύριος ὁ Θεός μου δύναμίς μου " (Ἀβ. γ'. 19.).

Τροπάριον.

„ Λυτρὸν τὸ θεῖον τῆς παλιγγενεσίας Λόγῳ κεραμεῖς συμτεθειμέ-
„ μῃ φύσει, Ὀμβροβλυτεῖς μοι ῥεῖθρον ἐξ ἀκηράτου Νενυγμένης Σῦ
„ πλευρᾶς, ὦ Θεοῦ Λόγε, Ἐπισφραγίζων τῇ ζέσει τῦ Πνεύματος.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Περὶ τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος διαλαμβάνει τὸ Τροπάριον τοῦτο, ἀγαπητοί· ἐπειδὴ γὰρ ὁ ἄνθρωπος διπλοῦς εἶναι ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος συγκείμενος, ἐκ ψυχῆς ἀοράτου καὶ σώματος ὁρατοῦ, διὰ τοῦτο καὶ τὸ ἅγιον Βάπτισμα σύνθετον εἶναι ἐξ ὕδατος καὶ Πνεύματος· ἵνα διὰ μὲν τοῦ ὁρατοῦ ὕδατος καθαρισθῇ τὸ ὁρατὸν σῶμα, διὰ δὲ τοῦ ἀοράτου Πνεύματος τῷ συνόντος τῷ Βαπτίσματι καθαρισθῇ ἡ ἀόρατος ψυχή. Ταῦτα λοιπὸν θέλων νὰ φανερώσῃ ὁ Μελῳδὸς ἐν τῷ Τροπαρίῳ τούτῳ, ἐπιστρέφει εἰς τὸν Χριστὸν καὶ λέγει· Ὦ ἐνυπόστατε Λόγε τοῦ Θεοῦ, Σὺ πρότερον μὲν ἐκέρασας μὲ λόγον μόνον τὸ θεῖον λουτρὸν τῆς παλιγγενεσίας: ἤτοι τὸ Ἅγιον Βάπτισμα, διὰ μέσου τοῦ ὁποίου ἡ φθαρεῖσα φύσις τῶν ἀνθρώπων πάλιν γεννᾶται μυστικῶς. Διὰ ποῖον δὲ τοῦτο ἐκέρασας; Χάριν τῆς συνθέτου φύσεως τῶν ἀνθρώπων ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος· οὕτω γὰρ εἶπας πρὸς τὸν Νικόδημον τὸν νυκτερινὸν Μαθητήν· „ Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι· ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἐξ ὕδατος „ καὶ Πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ " (Ἰω. γ'. 4.)· οὗτος δὲ ὁ Λόγος τοῦ Κυρίου ἦτον ὡς μία προδιάθεσις, πόρρωθεν προετοιμάζων τὸ μυστήριον τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος.

Ὕστερον δὲ κρεμάμενος ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ, καὶ λογχευθεὶς κατὰ τὴν πλευράν Σου τὴν ἀκήρατον χάριν ἐμοῦ τοῦ ἀνθρώτου, ἀναβλύζεις ῥεῖθρον: ἤτοι ὕδωρ, ὅπερ εἶναι ἡ ὁρατὴ

ὕλη

ὕλη τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος· „Εἷς, φησί, τῶν στρατιωτῶν λόγχῃ αὐτοῦ τὴν πλευρὰν ἔ-„νυξε, καὶ εὐθέως ἐξῆλθεν αἷμα καὶ ὕδωρ“ (Ἰω. ιθ'. 34.). Καὶ τὸ μὲν αἷμα ἀναβλύζει, διότι εἶναι τέλειος ἄνθρωπος, τὸ δὲ ὕδωρ, ὅτι ὑπὲρ ἄνθρωπον εἶναι· καθὼς λέγει ὁ Θεολόγος Γρηγόριος εἰς τὸ Πάσχα. Ἐδήλου δὲ τὸ ὕδωρ τὸ ἅγιον Βάπτισμα, κατὰ τὸν σχολιαστὴν Νικήταν καὶ τὸν Θεσσαλονίκης ἱερὰν Συμεών. Ζεστὸν δὲ τὸ ὕδωρ ἐξῆλθε, διὰ νὰ προτυπώσῃ μυστικῶς τὴν ζέσιν καὶ τὴν ζωοποιὸν ἐνέργειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὴν συμπαροῦσαν τῷ ἁγίῳ Βαπτίσματι.

Τελευταῖον δὲ ἀποστείλας σήμερον τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἐν εἴδει πυρίνων γλωσσῶν, ἐπεσφράγισας τὸ ἅγιον Βάπτισμα μὲ τὸ πῦρ καὶ τὴν ζέσιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὅπερ ἀοράτως πάρεστιν ἐν τῷ ἁγίῳ Βαπτίσματι ἐνεργοῦν καὶ τελεσιουργοῦν τὴν ἡμῶν ἀναγέννησιν· ὅθεν διὰ μὲν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐπεσφράγισας τὸν λόγον ὅπου εἶπας πρότερον· „Ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἐξ ὕδατος καὶ Πνεύματος“· ἐπληρώθη γὰρ οὗτος διὰ τοῦ Πνεύματος τοῦ τελειωτικοῦ τοῦ Βαπτίσματος· διὰ δὲ τῆς τοῦ αὐτοῦ Πνεύματος ζέσεως ἐπεσφράγισας τὴν ζέσιν ὅπου εἶχε τὸ ὕδωρ, τὸ ἐκ τῆς πλευρᾶς Σου ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ ῥεῦσαν· ἡ ζέσις γὰρ ἐκείνου προεδήλου τὴν τοῦ Βαπτίσματος ζέσιν ὡς εἴπομεν· ὅθεν ἵνα παρασταθῇ ἡ ἐν τῷ Βαπτίσματι αὕτη ζέσις τοῦ Πνεύματος, ζεστὸν τὸ ὕδωρ τοῦ βαπτίσματος ἐν τῇ κολυμβήθρᾳ βάλλεται. Ὅτι δὲ τὸ ἐν τῷ Βαπτίσματι διδόμενον Ἅγιον Πνεῦμα σφραγὶς καὶ χρίσμα ὀνομάζεται, τοῦτο βεβαιοῦται ἀπὸ τὸ ἅγιον μῦρον, ὅπερ ὅταν ἐπιχρίῃ ὁ Ἱερεύς, λέγει· „Σφραγὶς δωρεᾶς Πνεύματος Ἁγίου“· τοῦτο βεβαιοῦται καὶ ἀπὸ τὸν Ἰωάννην λέγοντα· „Καὶ ὑμεῖς τὸ χρίσμα, ὃ ἐλάβετε ἀπ' αὐ-„τοῦ, ἐν ὑμῖν μένει“ (α'. Ἰω. β'. 27.)· καὶ ἀπὸ τὸν Παῦλον λέγοντα· „Μὴ λυπεῖτε „τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, ἐν ᾧ ἐσφραγίσθητε εἰς ἡμέραν ἀπολυτρώσεως“ (Ἐφ. δ'. 30.)· καὶ ἀπὸ τὸν Ἀθανάσιον ἐν τῇ πρὸς Σεραπίωνα ἐπιστολῇ.

Τροπάριον.

„Κάμπτει τὰ πάντα τῷ Παρακλήτῳ γόμυ, Γόμφ τε Πατρὸς Πα-„τρὶ συμφυεστάτῳ· Ἐμ γὰρ προσώποις οἵδε τριττοῖς οὐσίαν, Νη-„μερτὲς ἀπρόσιτον ἄχρονον μίαν· Ἔλαμψε φῶς γὰρ ἡ χάρις τοῦ „Πνεύματος.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τοῦτο τὸ Τροπάριον ἐρανίζεται ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸν Προφήτην Ἡσαΐαν, λέγοντα ὡς ἐκ προσώπου τοῦ Θεοῦ· „Οἱ λόγοι μου οὐκ ἀποστραφήσονται, ὅτι ἐμοὶ κάμψει πᾶν γόνυ“ (Ἡσ. μέ. 23.)· καὶ „ἀπὸ τὸν Παῦλον ἀναφέροντα τὸ ῥητὸν τοῦτο τοῦ Ἡσαΐου, καὶ λέ-„γοντα· „Ζῶ ἐγώ, λέγει Κύριος, ὅτι ἐμοὶ κάμψει πᾶν γόνυ, καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομο-„λογήσεται τῷ Θεῷ“ (Ῥωμ. ιδ'. 11.)· καὶ πάλιν· „Ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ πᾶν „γόνυ κάμψῃ ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων“ (Φιλιπ. β'. 10.). Ταῦτα λοιπὸν τὰ ῥητὰ συναθροίσας ὁ Μελῳδός, λέγει ὅτι ὅλα τὰ κτίσματα οὐράνια καὶ ἐπίγεια καὶ καταχθόνια κάμπτουσι τὸ γόνυ (ἤτοι προσκυνοῦσιν) ὡς δοῦλα, καὶ δοξάζουσι τὸ Παράκλητον Πνεῦμα, τὸ τὰς ἡμῶν παρακλήσεις δεχόμενον ὡς Θεός· ὁμοίως κάμπτουσι τὸ γόνυ καὶ προσκυνοῦσιν ὡς δοῦλα τὸν Γόνον τοῦ Πατρός: ἤτοι τὸν Μονογενῆ Υἱὸν καὶ Λόγον αὐτοῦ· ὁμοίως κάμπτουσι τὸ γόνυ καὶ προσκυνοῦσιν ὡς δοῦλα τὸν Πατέρα τὸν ὁμοούσιον μὲ τὸν Μονογενῆ του Υἱὸν καὶ μὲ τὸ Ἅγιον Πνεῦμά του.

Κατασκευάζει δὲ ἀπολούθως τὰ ἄνωθεν ὁ Μελῳδός, καὶ λέγει τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποίαν καὶ εἰς τὰ τρία πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος κάμπτουσι τὸ γόνυ, καὶ προσκυνοῦσιν ὡς δοῦλα ὅλα τὰ κτίσματα· ἐπειδή, λέγει, ὅλα τὰ κτίσματα, μάλιστα δὲ τὰ λογικά, ἠξεύρουσιν ἐκ φύσεως ὅτι ἐν τοῖς τρισὶ προσώποις τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἶναι μία οὐσία ἀπρόσιτος καὶ ἄχρονος νημερτὲς (ἤτοι ἀληθῶς, ἐπίῤῥημα γὰρ λαμβάνεται τὸ Νημερτὲς, καὶ ὄχι ὄνομα). Ἀκολούθως δὲ ὁ Μελῳδὸς ἐπι-

ἐπιφέρει, πόθεν ἔμαθον τὰ λογικὰ κτίσματα ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι τρία πρόσωπα καὶ μία οὐσία· ἐπειδή, λέγει, ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος, ἡ ἐπιφοιτήσασα σήμερον εἰς τοὺς Ἀποστόλους, ἔλαμψε φῶς εἰς τὰ λογικὰ κτίσματα, διὰ μέσου τοῦ ὁποίου φωτὸς ἐγνώρισαν τὸ μυστήριον τῆς Ἁγίας Τριάδος· ὅθεν βλέποντες τὰ λογικὰ κτίσματα ὅτι εἶναι ὄντα, ἐκ τούτου ἐγνώρισαν τὸν Πατέρα τὴν προκαταρκτικὴν αἰτίαν τῶν ὄντων· βλέποντες δὲ καὶ τὴν σοφίαν τὴν ἐν τοῖς οὖσι θεωρουμένην, ἐκ τούτου ἀνέβηκαν εἰς τὴν γνῶσιν τοῦ Θεοῦ· βλέποντες δὲ καὶ τὴν ζωὴν καὶ κίνησιν τὴν ἐν τοῖς οὖσιν εὑρισκομένην, ἐγνώρισαν καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον· εἰ γὰρ τὸ μυστήριον τῆς Ἁγίας Τριάδος ὑπερβαίνει τοὺς ὅρους τῆς φυσικῆς γνώσεως, καὶ χωρὶς ἀποκάλυψιν δὲν καταλαμβάνεται· ἀλλ' ὅμως ἐλθὸν τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, καὶ φωτίσαν τὰ λογικὰ κτίσματα τοὺς ἀνθρώπους, ἐποίησεν αὐτοὺς δεκτικοὺς τῆς γνώσεως τῶ μυστηρίω τῆς Ἁγίας Τριάδος. Ἔφη δὲ καὶ ὁ Θεοφόρος Μάξιμος· „ Ἐκ τῶν „ ὄντων τὸν τῶν ὄντων γινώσκομεν αἴτιον (ἤτοι τὸν Πατέρα), καὶ ἐκ τῆς διαφορᾶς τῶν ὄντων „ τὴν ἐνυπόστατον τοῦ ὄντος διδασκόμεθα σοφίαν (ἤτοι τὸν Υἱὸν), καὶ ἐκ τῆς τῶν ὄντων „ φυσικῆς κινήσεως, τὴν ἐνυπόστατον τοῦ ὄντος μανθάνομεν ζωὴν, τὴν τῶν ὄντων ζωοποιὸν δύναμιν, τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον " (Κεφ. οά. τῆς Γ'. ἑκατοντ. τῶν Θεολογικῶν).

Τροπάριον.

„ Τελεῖσθε πάντες τῇ Θεαρχικωτάτῃ, Ὅσοι λατρευταὶ τῆς Τρι-
„ φεγγοῦς Οὐσίας· Ὑπερφυῶς τελεῖ γὰρ ὡς εὐεργέτης, Καὶ πυρ-
„ σολαμπεῖ Χριστὸς εἰς σωτηρίαν, Ὅλην πορίζων τὴν χάριν τοῦ
„ Πνεύματος.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὅταν ὁ λαὸς τῆ Ἰσραὴλ ἐπροσκύνησεν εἰς τὸ εἴδωλον τῆ Βεελφεγὼρ, λέγει ἡ ἁγία Γραφή· „ Ἐτελέσθη Ἰσραὴλ τῷ Βεελφεγώρ ". (Ἀριθ. κέ. 3.) ὅπερ δηλοῖ ὅτι ἐπροσκύνησε, κατὰ τὸν Προκόπιον· ὁμοίως καὶ ὁ Δαβὶδ εἶπε· „ Ἐτελέσθησαν (οἱ Ἰσραηλῖται) τῷ Βεελ-
„ φεγώρ ". (Ψαλ. ρέ. 28.) ὅπερ ἑρμηνεύων ὁ Εὐθύμιος, λέγει ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι ἔγιναν ὡς τελετὴ καὶ ἑορτὴ καὶ πανήγυρις εἰς τὸ Βεελφεγὼρ, καὶ ἐμυήθησαν εἰς αὐτό. Κατὰ τὴν ἑρμηνείαν λοιπὸν ταύτην ἐμπορεῖ νὰ ἐξηγηθῇ καὶ ἐδῶ τό, Τελεῖσθε, ὅπερ ἔγραψεν ὁ Μελῳδὸς ἐν τῷ Τροπαρίῳ τούτῳ. Ὅλοι ὅσοι προσκυνεῖτε λατρευτικῶς καὶ δουλικῶς τὴν Ἁγίαν Τριάδα, τὴν μίαν μὲν οὖσαν κατὰ τὴν οὐσίαν καὶ φύσιν, τριφεγγῆ δὲ καὶ τρίφωτον κατὰ τὰς ὑποστάσεις καὶ πρόσωπα, ὅλοι, λέγω, ἐσεῖς τελεῖσθε: ἤτοι γίνεσθε τελετὴ, καὶ ἑορτάζετε τὴν θεαρχικωτάτην ἔλλαμψιν καὶ χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τοῦ ἑνὸς τῆς Τριάδος, ἡ ὁποία ἔλλαμψις ἐν εἴδει πυρίνων γλωσσῶν ἦλθε σήμερον εἰς τοὺς Ἀποστόλους. Λέγεται δὲ θεαρχικωτάτη, διότι θεοποιεῖ ἐκείνους ὅπου ἀξιωθοῦν νὰ τὴν λάβουν· καθὼς εἴπομεν καὶ ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῶ „ Ἀληπτός ἐστιν ἡ θεαρχικωτάτη ". Ὅλοι μυσταγωγεῖσθε, καὶ τέλειοι γίνεσθε ἀπὸ τὴν θεαρχικωτάτην ἔλλαμψιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Λέγει δὲ ἀκολούθως ὁ Μελῳδὸς καὶ τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ τελειῶνται· διότι, λέγει, ὁ Χριστὸς ὁ τῷ Πνεύματι ὁμοούσιος ὡς κοινὸς ἡμῶν καὶ παντοδαπὸς εὐεργέτης τελείους ἀπεργάζεται ὑπὲρ τοὺς ὅρους τῆς φύσεως, καὶ πυρσολαμπεῖ (ἤτοι φωτίζει) ἡμᾶς διὰ τὴν σωτηρίαν ἡμῶν· φωτιζόμενοι γὰρ παρ' αὐτοῦ, δὲν σκοντάβομεν εἰς τοὺς κρημνοὺς τῆς ἁμαρτίας, ἀλλὰ περιπατοῦμεν εἰς τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν τῆς σωτηρίας.

Πῶς δὲ τελεῖ καὶ πυρσολαμπεῖ ἡμᾶς ὁ Χριστός; Ἐπειδὴ μᾶς δίδει ὅλην τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἤθελε δὲ ἀπορήσῃ τινὰς διὰ τί εἶπεν ὁ Μελῳδὸς ὅτι ἔδωκεν ὁ Χριστὸς ὅλην τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος; οὐ γὰρ ὅλην τὴν χάριν καὶ ἐνέργειαν τοῦ Πνεύματος δύνανται νὰ λάβουν οἱ ἄνθρωποι· ἄπειρος γὰρ αὕτη· ὅθεν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι μέρος τι καὶ ῥανίδα τῆς θείας χάριτος λαμβάνουσι κατὰ τὸν Χρυσορρήμονα· ἑρμηνεύων γὰρ οὗτος τὸ „ Ἐξεχύθη ἡ χάρις ἐν χείλεσί σε ", λέγει· „ Ἀλλ' ἐκεῖ μὲν (ἤτοι ἐν τῷ Χριστῷ) ὁλό-
„ κληρος, ἐπὶ δὲ τῶν ἀνθρώπων μικρόν τι καὶ ῥανὶς ἀπὸ τῆς χάριτος ἐκείνης· διὰ τοῦτο οὐκ

„ εἶπε,

„ εἶπε, Δίδωμι τὸ Πνεῦμα, ἀλλ' Ἐχεῶ ἀπὸ τοῦ Πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα· τοῦτο
„ γοῦν καὶ ἐξέβη· πᾶσα γὰρ ἡ οἰκουμένη σταγόνα ἐκ τοῦ Πνεύματος ἐδέξατο ἐκείνου,
„ καὶ ἡ σταγὼν αὕτη καὶ ἡ ῥανὶς τὲ Πνεύματος τὴν οἰκουμένην ἅπασαν ἐνέπλησε τῆς γνώ-
„ σεως". καὶ πάλιν αὐτόθι λέγει· „ Ἀλλ' ὅμως ἡ ἐν τοσούτοις κλίμασι δεδομένη χάρις
„ μέρος τι τῆς δωρεᾶς ἐστι καὶ ἀῤῥαβών· δοὺς γὰρ, φησὶν ὁ Ἀπόστολος, τὸν ἀῤῥαβῶνα
„ τοῦ Πνεύματος ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν· οὐ γὰρ δὴ ὁ Παράκλητος μερίζεται".

Εἰς λύσιν δὲ τῆς ἀπορίας λέγομεν Πρῶτον ὅτι, ἐπειδὴ ἡ χάρις καὶ ἡ ἐνέργεια τὲ Πνεύματος εἶναι πάντῃ ἄϋλος καὶ ἀσώματος, διὰ τοῦτο διαιρεῖται ἀδιαιρέτως, καὶ μερίζεται ἀμερίστως, ὡς πάντες κοινῶς οἱ Θεολόγοι φασίν· ὅθεν ἐκ τούτου τί ἀκολουθεῖ; τὸ νὰ ἦναι ἡ χάρις ἐν τῷ ὅλῳ ὅλη, καὶ ἐν τῷ μέρει ὅλη· τοῦτο γὰρ εἶναι τῶν ἀσωμάτων καὶ ἀΰλων ἴδιον· οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ ἀσυγκρίτως κατωτέρα οὖσα τῆς ἐνεργείας τοῦ Πνεύματος κατὰ τὴν ἀσωματότητα, ὅμως ἐν τῷ ὅλῳ σώματι ὅλη ἐστὶ, καὶ ἐν παντὶ μέρει τοῦ σώματος πάλιν ὅλη ἐστί. Δεύτερον, ὅτι ἴσως ὁ Μελῳδὸς εἶπεν ὅτι ὁ Χριστὸς ἔδωκεν ὅλην τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος, παραβάλλων τὴν χάριν ὅπου αὐτὸς ἔδωκεν ἐν τῇ Πεντηκοστῇ μὲ τὴν χάριν ὅπου ἔδωκε πρὸ τοῦ πάθους καὶ μετὰ τὴν ἀνάστασιν· ἐπειδὴ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος λέγει· „ Τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἐδόθη μὲν Πρῶτον (ἤτοι πρὸ τοῦ πάθους)
„ ἀμυδρῶς· τὸ δὲ δεύτερον (ἤτοι μετὰ τὴν ἀνάστασιν) ἐκτυπώτερον· τὸ δὲ νῦν (ἤτοι
„ ἐν τῇ Πεντηκοστῇ) τελεώτερον· οὐκέτι ἐνεργείᾳ παρὸν ὡς τὸ πρότερον, οὐσιωδῶς δὲ, ὡς
„ ἂν εἴποι τις, συγγινόμενόν τε καὶ συμπολιτευόμενον" (Λόγ. εἰς τὴν Πεντηκοστ.). Ἐπειδὴ λοιπὸν ἡ πρὸ τοῦ πάθους δοθεῖσα χάρις ἦτον μερική, ὁμοίως καὶ ἡ μετὰ τὴν ἀνάστασιν, διὰ τοῦτο εἶπεν ὅτι ἔδωκεν ὁ Χριστὸς ὅλην τὴν χάριν σήμερον, ἀφορῶν εἰς τὸ πλῆθος αὐτῆς καὶ τὴν ἄφθονον χύσιν· πρὸς ἣν καὶ ὁ Θεολόγος ἀφορῶν, εἶπεν ὅτι ὑσιωδῶς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον μὲ τὺς Ἀποστόλους συνεγίνετο καὶ συνεπολιτεύετο. Ὅρα δὲ ὅτι δὲν εἶπεν ὁ Θεολόγος Οὐσιωδῶς ἁπλῶς, ἀλλὰ κολαστικῶς καὶ διστακτικῶς „ Ὡς ἂν εἴποι τις"
(ἤτοι καθὼς ἤθελεν εἰπῇ τινάς). Περὶ τῆς φράσσεως δὲ ταύτης τὲ Θεολόγυ λέγει ὁ Νικήτας ταῦτα· „ Τοῦτο δὲ εἶπε εἰς θεραπείαν τῆς Οὐσιωδῶς λέξεως, οὐκ ἀκριβῶς ῥηθείσης
„ διὰ ἀπορίαν τῆς ἀκριβοῦς".

Ἐπειδὴ δὲ οἱ Λατῖνοι, λαβὴν εὑρίσκοντες τὴν λέξιν ταύτην τὲ Θεολόγου „ Οὐσιωδῶς", φρονοῦσιν ὅτι οἱ Ἀπόστολοι κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην τῆς Πεντηκοστῆς ἔλαβον οὐχὶ τὴν ἐνέργειαν καὶ χάριν τοῦ Πνεύματος, ἀλλὰ τὴν οὐσίαν τοῦ Πνεύματος, πρὸς τοῦτο ἡμεῖς ἀποκρινόμεθα ὅτι κακῶς τοῦτο φρονοῦσιν ἐκεῖνοι· πρῶτον, διότι ὁ Θεολόγος δὲν εἶπεν ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἐμέθεξαν οὐσιωδῶς οἱ Ἀπόστολοι· τοῦτο γὰρ εἶναι τῶν ἀδυνάτων ἀδυνατώτατον· καθότι ἡ οὐσία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἄκτιστος οὖσα, καὶ ἄπειρος καὶ ἀπεριόριστός ἐστιν· ὁ δὲ νοῦς τῶν Ἀποστόλων μὲ τὸ νὰ ἦτον κτιστὸς, ἀκολούθως ἦτον καὶ πεπερασμένος καὶ περιοριστός· ὅθεν ἦτον καὶ ἀδύνατον νὰ χωρήσῃ τὸ ἄπειρον καὶ ἀπεριόριστον Πνεῦμα. Καὶ ἂν ἕνα εἶδος ἐνεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ὁ νοῦς δὲν δύναται νὰ χωρήσῃ ὅλον, ἢ τὴν σοφίαν δηλαδὴ ὅλην, ἢ τὴν δύναμιν, ἢ τὴν ἀγαθότητα, ἀλλὰ μερικῶς μόνον, καὶ εἰς ῥανίδα μίαν αὐτῆς μετέχει, ὡς ἐλέγομεν ἀνωτέρω μετὰ τοῦ Θείου Χρυσοστόμου, πῶς εἶναι τρόπος νὰ χωρήσῃ τὴν οὐσίαν τοῦ Πνεύματος τὴν ἄπειρον καὶ τῶν ἀπείρων ἐνεργειῶν αἰτίαν;

Πρέπει δὲ νὰ ἐξευρωμεν ὅτι κατὰ τοὺς Ἱεροὺς Θεολόγους ὅπου εἶναι ἡ ἐνέργεια τοῦ Πνεύματος καὶ ἡ χάρις, ἐκεῖ παροῦσα εἶναι ἀοράτως καὶ ἡ οὐσία τοῦ Πνεύματος, ἡ κατὰ φύσιν πηγὴ καὶ αἰτία τῆς ἐνεργείας καὶ χάριτος· ἐκεῖ ὁμοίως εἶναι παροῦσα καὶ ἡ ὑπόστασις τοῦ Πνεύματος· ἀλλ' ἡ μὲν ἐνέργεια καὶ χάρις τοῦ Πνεύματος μετέχεται ἀπὸ τὰ κτίσματα, καὶ μάλιστα τὰ λογικὰ, ὅταν ἄξια ταύτης ἦναι· ἡ δὲ οὐσία τοῦ Πνεύματος μένει ἀόρατος καὶ ἀμέθεκτος· ὅθεν εἶπεν ὁ μέγας Βασίλειος· „ Αἱ μὲν ἐνέργειαι τοῦ Πνεύματος πρὸς ἡμᾶς καταβαίνουσιν, ἡ δὲ οὐσία αὐτοῦ μένει ἀπρόσιτος· ὁμοίως ἀμέθεκτος μένει καὶ ἡ τοῦ Πνεύματος ὑπόστασις. Ἀκολούθως λοιπὸν καὶ ὅταν σήμερον κατέβη τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον εἰς τοὺς Ἀποστόλους ἐν εἴδει πυρίνων γλωσσῶν, ἐκεῖ ἦτον παρὸν τὸ Πνεῦμα καθ' ὑπόστασιν καὶ οὐσίαν καὶ ἐνέργειαν· ἀλλὰ τῆς μὲν οὐσίας ἢ τῆς ὑποστάσεως τὲ Πνεύματος οὐδαμῶς ἐμέθεξαν οἱ Ἀπόστολοι, ἀλλὰ μόνης τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ καὶ χάριτος· ὅθεν λέγει καὶ ὁ Βρυέννιος· „ Τὸ ὀφθὲν ἐν εἴδει πυρίνων γλωσσῶν Πνεῦμα οὐδ'
„ ὑπόστασις, οὔτε φύσις, ἀλλ' ἐνέργεια Πνεύματος ἦν τὸ φαινόμενον ὀφθαλμοφανῶς· ἄτο-

„ πον

„ πον τὴν θείαν φύσιν, ἢ τὴν θείαν ὑπόστασιν ὁρατὴν εἶναι λέγειν· λείπεται δὲ ἐνέργειαν „ εἶναι μόνην" (Λόγῳ περὶ Θείας ἐνεργείας Τόμῳ β'.) (1).

Ἔπειτα ὁ Θεολόγος εἶπεν ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον οὐχὶ ἐμεθέχθη οὐσιωδῶς, ἀλλ' ὑσιωδῶς συνεγίνετο τοῖς Ἀποστόλοις καὶ συνεπολιτεύετο· καὶ πρὸς τούτοις εἶπε τό, Οὐσιωδῶς, καθότι τὸ Πνεῦμα ἐφάνη εἰς τὰς Ἀποστόλους σωματικῶς, δηλαδὴ ἐν εἴδει πυρίνων γλωσσῶν, ὡς καὶ ὁ Χριστὸς ἦτον σωματικῶς μὲ αὐτούς· ὅθεν ἀκολούθως ἐπιφέρει „ Ἔπρεπε γὰρ, „ Υἱοῦ σωματικῶς ἡμῖν ὁμιλήσαντος, καὶ αὐτὸ φανῆναι σωματικῶς". Ἰδοὺ ὁ λόγος καὶ ἡ αἰτία, διὰ τὴν ὁποίαν εἶπεν ὅτι οὐσιωδῶς τὸ Πνεῦμα ἦτον παρόν. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος λόγῳ ὁ αὐτὸς οὕτω φησίν· „ Ἐκήρυσσε φανερῶς ἡ Παλαιὰ τὸν Πατέ„ ρα, τὸν Υἱὸν ἀμυδρότερον· ἐφανέρωσεν ἡ Καινὴ τὸν Υἱόν· ὑπέδειξε τοῦ Πνεύματος τὴν „ Θεότητα· ἐμπολιτεύεται νῦν τὸ Πνεῦμα, σαφεστέραν ἡμῖν παρέχον τὴν ἑαυτοῦ δήλωσιν".

Ὠδὴ έ. Ὁ Εἱρμός.

„ Λυτηρίῳ κάθαρσιν ἀμπλακημάτων, Πυρίπνοον δέξασθε Πνεύμα„ τος δρόσον, Ὦ τέκνα φωτόμορφα τῆς Ἐκκλησίας· Νῦν ἐκ Σιὼν „ γὰρ ἐξελήλυθε μόμος, Ἡ γλωσσοπυρσόμορφος Πνεύματος χάρις.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸν παρόντα Εἱρμὸν εὐφυῶς προσαρμόζει ὁ Μελῳδὸς καὶ μὲ τὴν πέμπτην Ὠδήν, καὶ μὲ τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἑορτῆς· μὲ τὴν πέμπτην Ὠδήν, διότι φέρει ῥητὸν ὄχι ἀπὸ ἄλλον τινὰ, πάρεξ ἀπὸ τὸν ἴδιον Ἡσαΐαν, τοῦ ὁποίου πόνημα εἶναι ἡ πέμπτη Ὠδή· μὲ τὴν ὑπόθεσιν δὲ τῆς ἑορτῆς, διότι τὸ παρὰ τοῦ Ἡσαΐου ῥητὸν συγκολλᾷ εἰς αὐτόν. Ἐπιστρέφων λοιπὸν ὁ Ποιητὴς πρὸς τοὺς Χριστιανοὺς, λέγει· Ὦ φωτόμορφα τέκνα τῆς Ἐκκλησίας· ὀνομάζει δὲ αὐτοὺς οὕτω, διότι κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς πολλοὶ κατηχούμενοι ἐλάμβανον τὸ ἅγιον Φώτισμα: ἤτοι τὸ Βάπτισμα· ὅθεν ἐκ τοῦ Φωτίσματος, ὅπερ ἐλάμβανον οἱ νεοφώτιστοι, ὀνομάζει αὐτοὺς ὁ Μελῳδὸς φωτόμορφα τέκνα τῆς Ἐκκλησίας· καθότι

---

(1) Λέγει δὲ καὶ ὁ Θεσσαλονίκης θεῖος Γρηγόριος βεβαιῶν τὰ ἀνωτέρω· „ Παντα χοῦ παρούσης ἀχωρίστως τῆς τε θείας οὐσίας καὶ τῆς θείας ἐνεργείας, „ χωρητὴ ἐστιν ἡ τοῦ Θεοῦ ἐνέργεια καὶ τοῖς κτι„ στοῖς ἡμῖν, ἐπεὶ καὶ μερίζεται ἀμερίστως κατὰ „ τοὺς Θεολόγους, τῆς θείας φύσεως ἀμερίστου παν„ τάπασι μενούσης κατ' αὐτούς... Χωρητὴ γὰν ἐστιν „ ἡμῶν ἑκάστῳ ἡ θεία χάρις καὶ ἐνέργεια, ἐπεὶ καὶ „ ἀμερίστως αὕτη μερίζεται· ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ οὐσία „ παντάπασιν ἀμέριστος ὅσα καθ' αὑτήν, πῶς ἄν τινι „ χωρηθείη τῶν κτιστῶν"; (κεφ. οδ'. τῶν Θεολογικ.) καὶ πάλιν· „ Τριῶν ὄντων τοῦ Θεοῦ, οὐσίας, ἐνερ„ γείας, τριάδος ὑποστάσεων θείων, οἱ καταξιωμέ„ νοι τῷ Θεῷ ἑνωθῆναι, ὡς ἓν εἶναι Πνεῦμα μετ' αὐ„ τοῦ, ἐπεὶ κατ' οὐσίαν οὐχ ἑνωθῆναι τὰς ἀξίας ἀνω„ τέρω δέδεικται· καὶ πάντες οἱ Θεολόγοι μαρτυ„ροῦσι κατ' οὐσίαν εἶναι τὸν Θεὸν ἀμέθεκτον· ἡ „ δὲ καθ' ὑπόστασιν ἕνωσις μόνου διατελεῖ τυγχά„ νουσα τῷ Θεανθρώπῳ Λόγῳ. Λείπεται κατ' ἐνέργειαν „ ἑνοῦσθαι τοὺς καταξιωμένους ἑνοῦσθαι Θεῷ· καὶ „ Πνεῦμα, καθ' ὃ ἐστὶν ἓν μετὰ Θεοῦ ὁ κολλώμενος „ Θεῷ, τὴν ἄκτιστον τοῦ Πνεύματος ἐνέργειαν εἶναι „ καὶ καλεῖσθαι, ἀλλ' οὐ τὴν οὐσίαν τοῦ Θεοῦ, κἂν „ οἱ ἀντικείμενοι ἀπαρέσκωνται" (οἱ Βαρλααμῖται: δηλ. καὶ Ἀκινδυνιασταί) (Κεφ. οέ. τῶν Θεολογικῶν). Καὶ πάλιν· „ Ἡ οὐσία παρ' ὅσων ἐστὶ μετεχομένη, „ τοσαύτας καὶ τὰς ὑποστάσεις ἔχει· συμβαίνει τοι„ νυν, εἴπερ κατὰ τοὺς ἡμῖν ἀντικειμένους (Βαρλαα„ μίτας δηλ. καὶ Ἀκινδυνιανοὺς) ἡ οὐσία τοῦ Θεοῦ „ μετέχεται, καὶ ταῦτα παρὰ πάντων, μηκέτι τρισ„ υπόστατον εἶναι ταύτην, ἀλλὰ μυριοϋπόστατον. „ Τίς δὲ τῶν τοῖς θείοις δόγμασιν ἐντεθραμμένων οὐκ „ ἐπίσταται Μασσαλιανῶν εἶναι τοῦτο τὸ παραλήρη„ μα τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ μετεσχηκέναι τοὺς εἰς „ ἄκρον τῆς κατ' αὐτὰς ἀρετῆς ἐλαύνοντας; Ὧν τὴν „ βλασφημίαν οἱ ἀντικείμενοι (Βαρλααμῖται καὶ „ Ἀκινδυνιασταὶ καὶ ἁπλῶς οἱ Λατῖνοι) καὶ ὑπερ„ βαλέσθαι φιλοτιμούμενοι, οὐ τοὺς κατ' ἀρετὴν μό„ νον διενεγκόντας τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ ἁπλῶς „ ξύμπαντας τῆς θείας οὐσίας φασὶ μετέχειν, ἀ„ νουστάτῳ προφάσει τοῦ παρεῖναι ταύτην παντα„ χοῦ.... Οὔτε τοίνυν κατὰ τὴν οὐσίαν, οὔτε καθ' „ ὑπόστασιν τινὰ μέτοχός τις γίνεται Θεοῦ· με„ ρίζεται γὰρ τούτων ἑκάτερον οὐδοπωσοῦν, οὐδὲ με„ ταδίδοται τοπαράπαν οὐδενί· διὸ καὶ πᾶσι παν„ τάπασιν ἀχώριτος κατὰ ταῦτα ὁ Θεός, εἰ καὶ „ παντα χῶ κατὰ ταῦτα πάρεστιν" (Κεφ. ρδ'. τῶν Θεολογικ.). Ὁ αὐτὸς δὲ φέρει μάρτυρα τὸν Θεοφόρον Μάξιμον λέγοντα· „ Πάντα ὅσα ὁ Θεός, καὶ ὁ „ διὰ τῆς χάριτος τεθεωμένος ἔσται, χωρὶς τῆς κα„ τ' οὐσίαν ταυτότητος· οὐκ ἄρα τῆς θείας οὐσίας „ ἔνεστι μετέχειν οὐδ' αὐτοὺς τοὺς διὰ τῆς θείας „ χάριτος τεθεωμένους· τῆς δὲ θείας ἐνεργείας ἔνεστι „ μετέχειν" (Κεφ. ρί. τῶν Θεολογικ.).

τι ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐκβῆναν ἀπὸ τὴν ἱερὰν καὶ ἁγίαν κολυμβήθραν ὡς φωστῆρες λαμπροὶ, καὶ ἀστέρες φωτοειδεῖς· ὅθεν εἶπεν ὁ Χρυσορρήμων· „Ἦν λύμην τοῦ φθόνου πάντας „ἡμᾶς διαφυγεῖν γένοιτο! καὶ μάλιστα τοὺς τήμερον διὰ τῆς τοῦ λουτροῦ χάριτος τὸ πα„λαιὸν τῶν ἁμαρτημάτων ἔνδυμα ἀποθεμένους, καὶ πρὸς τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας ἀντιλάμ„πειν δυναμένους“ (Λόγῳ β'. εἰς τὴν Πεντηκοστήν).

Διὰ τί δὲ κατὰ τὴν Πεντηκοστὴν ἐβαπτίζοντο οἱ Κατηχούμενοι; Διότ ὁ Κύριος Βάπτισμα ὠνόμασε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ὅπου ἦλθεν εἰς τοὺς Ἀποστόλους κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, εἰπών· „Ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δὲ βαπτισθήσεσθε ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ „οὐ μετὰ πολλὰς ταύτας ἡμέρας“. (Πρ. ά. 5.) Καὶ αὕτη εἶναι ἡ ἀφορμὴ, διὰ τὴν ὁποίαν, ὅταν ἦλθε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, ἐπλήρωσεν ὁ ἦχος ὅλον τὸν οἶκον, οὗ ἦσαν καθήμενοι, ἤγουν διὰ νὰ κάμῃ αὐτὸν κολυμβήθραν Πνευματικὴν, καὶ νὰ βαπτίσῃ τοὺς Ἀποστόλους μὲ τὴν θείαν του χάριν, ὡς λέγει ὁ τῆς Θεσσαλονίκης Γρηγόριος· „Ἐπλήρωσε „δὲ τὸν οἶκον, οὗ ἦσαν καθήμενοι, κολυμβήθραν αὐτὸν ἀπεργαζομένη Πνευματικὴν, καὶ „πλυροῦσα (ἡ βιαία δηλαδὴ τοῦ Πνεύματος πνοὴ) τὴν τοῦ Σωτῆρος ἐπαγγελίαν, ἣν καὶ „αὐτὴν ἀναλαμβανόμενος πρὸς αὐτοὺς ἔλεγεν· „Ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δὲ „βαπτισθήσεσθε ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ ἐ μετὰ πολλὰς ταύτας ἡμέρας“· ἀλλὰ καὶ τὴν κλῆ„σιν, ἣν αὐτοῖς ἐπέθηκεν ἐπαληθεύουσαν ἔδειξε· διὰ γὰρ τοῦ ἐξ Οὐρανοῦ τούτου ἤχου, „ὄντως Υἱοὶ Βροντῆς γεγόνασιν οἱ Ἀπόστολοι“ (Λόγῳ εἰς τὴν Πεντηκοστήν).

Ἐσεῖς λοιπὸν, λέγει, τὰ φωτόμορφα τέκνα τῆς Ἐκκλησίας δεχθῆτε τὴν δρόσον τὸ Ἁγίου Πνεύματος, ἥτις δὲν εἶναι μόνον δρόσος, ἀλλὰ πνέει καὶ πῦρ· τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ, Πυρίπνοον· αἴνιγμα δὲ τοῦτο καὶ σύμβολον εἶναι, ὡς νομίζω, τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος· ἡ μὲν δρόσος, σύμβολον τοῦ ὕδατος, τὸ δὲ πῦρ, σύμβολον τῆς ἐν τῷ ὕδατι ζωτικῆς καὶ πυρίνης ἐνεργείας τοῦ Πνεύματος. Αὕτη ἡ πυρίπνοος δρόσος τὸ Πνεύματος εἶναι μία κάθαρσις, ὅπου διαλύει τὰς ἁμαρτίας σας, καὶ σᾶς κάμνει λαμπροὺς καὶ φωτεινούς· Αἴνιγμα δὲ, νομίζω, εἶναι τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος καὶ τὰ λόγια ταῦτα· καθότι τὸ Βάπτισμα καθαρίζει τοὺς βαπτιζομένους ἀπὸ κάθε ἁμαρτίαν, τόσον τὴν προπατορικὴν, ὅσον καὶ τὰς προαιρετικάς. Ταύτην δὲ τὴν κάθαρσιν πρέπει νὰ φυλάττουν οἱ Χριστιανοὶ ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ, ἀπεχόμενοι ἀπὸ κάθε μολυσμὸν ψυχῆς καὶ σώματος· ὅσον γὰρ αὐτοὶ μένουν καθαροὶ, τόσον καὶ ἡ χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος παραμένει εἰς τὴν ψυχήν των, καὶ διαφυλάττει αὐτοὺς ἀπὸ παντὸς κακοῦ.

Ὅθεν εἶπεν ὁ μέγας Βασίλειος ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ εἰς τὸν Ἡσαΐαν· „Ὅταν γὰρ ἡ ψυχὴ „καρποφορῇ ἄξια τῶν αἰωνίων ἀποθηκῶν, παραμένει καὶ φυλάττει αὐτὴν, καὶ πάρρωθεν „ἀπείργει τὰς τοῦ ἀγρίου Μονιοῦ ἐπιβουλὰς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον“. Ὅταν δὲ αὐτοὶ δὲν φυλάττουν τὴν χάριν ταύτην, ἀλλὰ γεωργοῦσι σταφυλὴν χολῆς, καὶ βότρυν πικρίας (ἤτοι ἀκάθαρτα ἔργα καὶ ἄκαρπα), τότε καὶ ἡ χάρις τὸ Ἁγίου Πνεύματος, ἀλλοίμονον! φεύγει καὶ ἀφίνει αὐτοὺς ἐρήμους· καθὼς καὶ τοῦτο λέγει ὁ αὐτὸς Βασίλειος· „Ὅταν γὰρ „σταφυλὴν χολῆς ἡ ψυχὴ γεωργῇ, καὶ βότρυν πικρίας ἐκφέρῃ, ἐγκαταλιμπάνει ταύτην „ὡς ἄκαρπον τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, καὶ καταπατεῖται τοῖς Δαίμοσι“ (αὐτοθ.). Ὅταν δὲ τὴν ψυχὴν ἐγκαταλείψῃ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, τότε ἡ ψυχὴ ἐκείνη τί γίνεται; ἀλλοίμονον! γίνεται νεκρὰ καὶ θνητὴ, ἂν καὶ κατὰ φύσιν ἦναι ζωντανὴ καὶ ἀθάνατος· καθὼς γὰρ τὸ σῶμα μένει νεκρὸν χωρὶς τὴν ψυχήν· οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ μένει νεκρὰ χωρὶς τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος· ὅθεν εἶπεν ὁ Θεοφόρος Μάξιμος· „Ὃν λόγον ἔχει πρὸς τὸ σῶμα ἡ „λογικὴ ψυχὴ, τὸν αὐτὸν ἔχει πρὸς τὴν λογικὴν τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον“. Συμφώνως λέγει καὶ Ἰσίδωρος ὁ Πηλουσιώτης ἐπιστολ. σνβ'. „Ὥσπερ τὸ σῶμα ζῇ, παρούσης ψυχῆς, „ἀναχωρησάσης δὲ τῆς ψυχῆς, μένει νεκρόν· οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ ζῇ, παρόντος τοῦ Πνεύ„ματος, ἀποφοιτήσαντος δὲ τοῦ Πνεύματος, ἀπολεῖ τὴν μακαρίαν ζωὴν ἡ ψυχὴ, οὐκ εἰς „τὸ μὴ ὂν ἀναλυομένη, ἀλλὰ θανάτου παντὸς χαλεπωτέραν βιοῦσα ζωήν“· καὶ πάλιν· „Θάνατος εἰς τὸν Ἀδὰμ γέγονεν, οὐχ ὁ τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος χωρισμὸς, ἀλλ' ἡ „ἀπὸ ἀθανάτου ψυχῆς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀποφοίτησις“ (1).

Κα-

(1) Ἔφη δὲ καὶ Μακάριος ὁ Αἰγύπτιος· „Διὰ „τοῦτο ἦλθεν ὁ Κύριος, ἵνα τὰς ψυχὰς ἡμῶν ἀλ„λάξῃ καὶ ἀνακτίσῃ καὶ ποιήσῃ αὐτὰς, καθὼς γέ„γραπται, θείας κοινωνοὺς φύσεως, καὶ δῷ εἰς τὴν „ψυχὴν ἡμῶν ἐπουράνιον ψυχήν, τουτέστι Πνεῦμα „Θεότητος ὁδηγοῦν ἡμᾶς εἰς πᾶσαν ἀρετήν, ὅπως „ζωὴν αἰώνιον ζῆσαι δυνηθῶμεν“ (Ὁμιλ. ΜΔ'.).

Κατασκευάζει δὲ ἀκολούθως ὁ Μελῳδὸς ὅτι ἡ σημερινὴ κατάβασις αὕτη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐπροφητεύετο ὑπὸ τοῦ Ἡσαΐου· ἐκεῖνος γὰρ λέγει· „Ἐκ Σιὼν ἐξελεύσεται νό„μος, καὶ λόγος Κυρίου ἐξ Ἰερουσαλήμ, καὶ κρινεῖ ἀναμέσον τῶν Ἐθνῶν, καὶ ἐλέγξει „λαὸν πολύν“ (Ἡσ. β'. 3.). Μολονότι δὲ ὁ νόμος αὐτὸς καὶ ὁ λόγος ἐφανέρονε τὸ Εὐαγγέλιον, τὸ ὁποῖον ἐκήρυξεν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἐλθὼν ἐπὶ τῆς γῆς, ὄχι ὀλιγώτερον ὅμως ἐφανέρονε καὶ τὴν ἐν εἴδει πυρίνων γλωσσῶν κατάβασιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἥτις ἐστόμωσε τοὺς Ἀποστόλους διὰ νὰ κηρύξουν τὸ αὐτὸ Εὐαγγέλιον. Τὸ κυριώτερον λοιπὸν αἴτιον, διὰ τὸ ὁποῖον εἶπε Νόμον ὁ Μελῳδὸς τὴν σήμερον ἐκχυθεῖσαν χάριν τοῦ Πνεύματος, εἶναι τοῦτο· ὁ Παλαιὸς Νόμος λέγεται νόμος τοῦ Γράμματος, διότι ἔγραψεν αὐτὸν ὁ Θεὸς εἰς λιθίνας πλάκας· ὁ δὲ Νόμος τοῦ Εὐαγγελίου λέγεται Νόμος τοῦ Πνεύματος, διότι δὲν ἐγράφη εἰς λιθίνας πλάκας, ἀλλὰ ἐκηρύχθη πρῶτον μὲν διὰ τῆς Πνευματικῆς καὶ ζώσης φωνῆς τοῦ Θεοῦ Λόγου· δεύτερον δὲ διὰ τῶν πυρίνων γλωσσῶν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· ὅθεν εἶπεν ὁ Παῦλος· „Ὅς καὶ ἱκάνωσεν ἡμᾶς διακόνους Καινῆς Διαθήκης, οὐ γράμ„ματος, ἀλλὰ Πνεύματος· τὸ γὰρ γράμμα ἀποκτείνει, τὸ δὲ Πνεῦμα ζωοποιεῖ“ (β'. Κορ. γ'. 6.). Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ Νόμος τοῦ Εὐαγγελίου εἶναι Νόμος τοῦ Πνεύματος· διὰ τοῦτο λέγει ἐδῶ ὁ Μελῳδὸς ὅτι ἡ γλωσσωπυρσόμορφος χάρις τοῦ Πνεύματος εἶναι ὁ Νόμος ὁ ἐκ Σιὼν προελθών.

Διὰ νὰ εἰποῦμεν δὲ καὶ ἕνα γλαφυρὸν, Νόμος λέγεται ἀπὸ τὸ, Νέμω τὸ, Διαμερίζω· πᾶσι γὰρ διανέμει τὸ δίκαιον. Ἐπειδὴ δὲ αἱ πύριναι γλῶσσαι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος διεμερίσθησαν εἰς τοὺς Ἁγίους Ἀποστόλους κατὰ τὸ „Καὶ ὤφθησαν αὐτοῖς διαμεριζόμεναι „γλῶσσαι ὡσεὶ πυρὸς“ (Πρ. β'. 3.), διὰ τοῦτο καὶ ὁ διαμερισμὸς ἔτος τῶν γλωσσῶν Νόμος λέγεται· ὅθεν καὶ ὁ Μελῳδὸς διὰ νὰ δείξῃ ποῖος εἶναι αὐτὸς ὁ νόμος, ἐπιφέρει ἀκολούθως ὅτι εἶναι ἡ χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἡ γλωσσοπυρσόμορφος: ἤτοι ἡ εἰς μορφὴν καὶ εἶδος φανεῖσα πυρίνων γλωσσῶν, καὶ μερισθεῖσα εἰς τὸν καθένα Ἀπόστολον.

Τροπάριον.

„Καθώσπερ εὐδόκησεν αὐτεξουσίως, Ἀδέσποτον κάτεισι Πνεῦμα πα„τρόθεν, Σοφίζον ἐν γλώσσαις τοὺς Ἀποστόλους, Ἐπισφραγίζον „τὸν φερέσβιον Λόγον, Πατροσθενὲς ξύμμορφον, ὃν Σωτὴρ ἔφη.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸ αὐτεξούσιον, κατὰ τὸν Σχολιαστὴν τοῦ Θεολόγου Νικήταν, ἄλλως μὲν ἐπὶ Θεοῦ λέγεται, ἄλλως δὲ ἐπὶ Ἀγγέλων, καὶ ἄλλως ἐπὶ ἀνθρώπων· ἐπὶ Θεοῦ μὲν γὰρ λέγεται ἐξόχως, ὑπεροχικῶς καὶ ὑπερουσίως, καθότι ὑπὲρ τὸ αὐτεξούσιον ἐστὶν ὁ Θεός· ἐπὶ δὲ τῶν Ἀγγέλων αὐτεξούσιον ἐστὶν, ἐπειδὴ μαζὶ μὲ τὴν θέλησιν αὐτῶν συντρέχει καὶ ἡ προχείρισις, ἤγουν ἐκεῖνο ὅπου θέλουσι, τοῦτο εὐθὺς καὶ ποιοῦσι· καθότι ὁ Ἄγγελος φυσικῶς τὸ αὐτεξούσιον ἔχων, ἀνεμποδίστως αὐτὸ μεταχειρίζεται, μὲ τὸ νὰ μὴν ἔχῃ ἐμπόδιον οὔτε βάρος σώματος, οὔτε τινὰ προσβάλλοντα καὶ ἐναντιούμενον· ἐπὶ δὲ τῶν ἀνθρώπων ἡ θέλησις προεπινοεῖται τῆς πρὸς τὸ θελητὸν πρᾶγμα ἐγχειρήσεως· ὅθεν ἂν καὶ αὐτεξούσιος ἦναι ὁ ἄνθρωπος, διὰ τὴν προσβολὴν ὅμως τοῦ Διαβόλου, καὶ διὰ τὸ βάρος τοῦ σώματος, καὶ διότι ὑπετάχθη ἑκουσίως εἰς τὰ πάθη, ἐχωλάνθη τὸ αὐτεξούσιόν του, καὶ ἐκεῖνο ὅπου θέλει, δὲν δύναται εὐθὺς νὰ τὸ κάμῃ, κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον. Διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ Σολομὼν ὅτι ἡ θέλησις τοῦ ἀνθρώπου ἑτοιμάζεται (ἤτοι δυναμοῦται) ἀπὸ τὸν Κύριον· „Καὶ ἑτοιμάζεται θέλησις παρὰ Κυρίου“· (Παρ. ἡ. 35.) καὶ ὁ Ἀπόστολος εἶπεν· „Ὁ Θεός ἐστιν ὁ ἐνεργῶν ἐν ὑμῖν καὶ τὸ θέλειν καὶ τὸ ἐνεργεῖν ὑπὲρ „τῆς εὐδοκίας“· (Φιλιπ. β'. 13.) καὶ ὁ Θεῖος Αὐγουστῖνος ἐν τῷ περὶ Αὐτεξουσίου καὶ Χάριτος λέγει· „Αὐτὸς, (ὁ Θεὸς δηλ.) ἵνα θέλωμεν, ἀρχόμενος ἐνεργεῖ, ὃς θέλουσι συνεργεῖ τελεσιουργῶ· διόπερ φησὶν ὁ Ἀπόστολος· „Πέποιθα ὅτι ὁ ἐναρξάμενος ἐν ἡμῖν ἔρ„γον ἀγαθὸν, ἐπιτελέσει ἄχρις ἡμέρας Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἵν' οὖν θέλωμεν, ἄνευ ἡμῶν ἐνερ„γεῖ, ἐὰν δὲ θέλωμεν, καὶ ὕστω θέλωμεν, ὥστε ἡμᾶς ἐργάζεσθαι, μεθ' ἡμῶν ἐνεργεῖ“.

Ταῦ-

Ταῦτα λοιπὸν εἰδὼς ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς, λέγει ἐδῶ ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον κατέβη μὲν ἀπὸ τὸν Πατέρα, καθὸ ἀπὸ αὐτὸν καὶ ἐκπορεύεται καθ' ὑπόστασιν ἀχρόνως, καὶ ἀποστέλλεται κατὰ τὴν ἐνέργειαν χρονικῶς εἰς ἁγιασμὸν τῆς κτίσεως· δὲν κατέβη ὅμως δουλικῶς, ἀλλὰ δεσποτικῶς καὶ αὐτεξουσίως, καθὼς ἠθέλησε μὲ τὸ προηγούμενον αὐτοῦ θέλημα· τοῦτο γὰρ δηλοῖ ἡ λέξις Εὐδοκία, κατὰ τὸν θεῖον Ἰωάννην τὸν Δαμασκηνὸν, καὶ τὸν Θεσσαλονίκης Γρηγόριον. Διὰ τί δὲ κατέβη; Ἵνα σοφίσῃ τοὺς Ἱεροὺς Ἀποστόλους μὲ τὰς γλώσσας, ὅπου ἐμοιράσθησαν εἰς αὐτοὺς ἐν εἴδει πυρὸς, διὰ μέσου δὲ τῶν Ἀποστόλων νὰ σοφίσῃ καὶ ὅλην τὴν οἰκουμένην, καὶ πρὸς τούτοις νὰ ἐπικυρώσῃ τὸν ζωηφόρον λόγον ὅπου εἶπεν ὁ Σωτὴρ εἰς τοὺς Ἀποστόλους πρὸ τοῦ νὰ ἀναληφθῇ· „ Συμφέρει ὑμῖν „ ἵνα ἐγὼ ἀπέλθω· ἐὰν γὰρ μὴ ἀπέλθω, ὁ Παράκλητος οὐκ ἐλεύσεται πρὸς ὑμᾶς“. (Ἰω. ιϛ'. ζ.) καὶ πάλιν· „Ὅταν δὲ ἔλθῃ ἐκεῖνος, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὁδηγήσει „ ὑμᾶς εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν“ (Ἰω. ιϛ'. 13.)· καὶ πάλιν· „ Ὁ δὲ Παράκλητος τὸ „ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, ὃ πέμψει ὁ Πατὴρ ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐκεῖνος ὑμᾶς διδάξει πάντα, „ καὶ ὑπομνήσει ὑμᾶς πάντα, ἃ εἶπον ὑμῖν“ (Ἰω. ιέ. 26.).

Ὀνομάζει δὲ ὁ Μελῳδὸς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον πατροσθενὲς καὶ σύμμορφον· πατροσθενὲς μὲν, διότι αὐτὸ εἶναι δύναμις τοῦ Πατρός· ὥσπερ γὰρ ὁ Υἱὸς δύναμίς ἐστι τοῦ Πατρὸς, κατὰ τὸν Παῦλον λέγοντα „ Χριστὸν Θεοῦ δύναμιν“ (ά. Κορ. ά. 24.)· οὕτω καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον εἶναι δύναμις τοῦ αὐτοῦ Πατρός· καὶ καθὼς ὁ Πατὴρ διὰ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ (ἤτοι διὰ τοῦ Υἱοῦ) ἐδημιούργησεν ὅλην τὴν Κτίσιν· οὕτω καὶ ἐν τῇ δυνάμει αὐτοῦ (ἤτοι ἐν τῷ Πνεύματι αὐτοῦ) ἐτελεσιούργησεν ὅλην τὴν Κτίσιν· κατὰ γὰρ τὸν Θεσσαλονίκης Γρηγόριον „ Πᾶσα ἐνέργεια Θεοῦ ἐκ Πατρὸς μὲν ἀφορμᾶται, διὰ Υἱοῦ δὲ πρόεισι, „ καὶ ἐν τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι προφαίνεται (ἤτοι διανέμεται)“. (1) Σύμμορφον δὲ πάλιν εἶπε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ὁ Μελῳδὸς, διότι αὐτὸ εἶναι συμφυὲς καὶ ὁμοούσιον μὲ τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱόν· μορφὴ γὰρ ἐπὶ Θεοῦ λέγεται ἡ φύσις καὶ ἡ οὐσία, κατὰ τοὺς Ἱεροὺς Θεολόγους· εἶπε δὲ αὐτὸ οὕτω διὰ τὰς πυρίνας γλώσσας, διὰ τῶν ὁποίων ἐδείχθη τὸ Πνεῦμα ὅτι εἶναι ὁμοούσιον μὲ τὸν Πατέρα καὶ μὲ τὸν Υἱόν· καθότι καὶ ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱὸς πῦρ εἶναι καθὸ Θεός· „ Κύριος, φησὶν, ὁ Θεός σου πῦρ καταναλίσκον ἐστίν“ (Δευτερ. Δ'. 24.).

Τροπάριον.

„ Ἵητο τὰς φρένας μὲν ἐξ ἁμαρτίας, Χ' αὐτῷ κατεσκεύαζε τῶν
„ Ἀποστόλων Θεὸς Λόγος πάνταρχος ἄχραντον δόμον· Ὁμοσθε-
„ νὴς δὲ καὶ συνουσιουμένου Νῦν ἐγκατοικίζεται Πνεύματος φάος.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὁ Θεὸς Λόγος, λέγει, ὁ πάντων τῶν ὄντων αἰσθητῶν τε καὶ νοητῶν φύσει ἄρχων καὶ ἐξουσιαστὴς ἐν τῷ διαστήματι τῆς μετὰ σαρκὸς αὐτοῦ θεανδρικῆς πολιτείας ἰάτρευε τὰς φρένας τῶν Ἀποστόλων, καθαρίζων αὐτὰς ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας, καὶ κατεσκεύαζε διὰ τὸν ἑαυτόν τε τὰς ψυχάς των κατοικίαν καθαρὰν καὶ ἀμόλυντον διὰ νὰ χωρήσουν τὴν ἐνοίκησιν αὐτοῦ. Πῶς δὲ τοὺς ἐκαθάριζε καὶ τοὺς ἐκατασκεύαζε κατοικίαν καθαράν; Μὲ τοὺς ζωοποιοὺς λόγους τε, μὲ τὰς οὐρανίους διδασκαλίας τε, μὲ τὰς ἀποκαλύψεις τῶν μυστηρίων τε, μὲ

(1) Καὶ πάλιν· „ Ὁ Θεός ἐστιν ἐν ἑαυτῷ, τῶν „ τριῶν θείων ὑποστάσεων φυσικῶς, ὁλικῶς, ἀϊδίως „ καὶ ἀνεκφοιτήτως· ἅμα δὲ καὶ ἀφύρτως καὶ ἀσυγ„ χύτως ἐχομένων ἀλλήλων, καὶ περιχωρουσῶν εἰς „ ἀλλήλας, ὡς μίαν εἶναι πάντων καὶ τὴν ἐνέργειαν· „ ὅπερ ἐπ' οὐδενὸς ἄντις εὕροι τῶν κτιστῶν.... μία „ γὰρ ἡ τοῦ θείου βουλήματος κίνησις, ἐκ προκα„ ταρκτικοῦ αἰτίου τοῦ Πατρὸς ὁρμωμένη, καὶ διὰ „ τοῦ Υἱοῦ προϊοῦσα, καὶ ἐν τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι „ προφαινομένη· καὶ τοῦτο δῆλον ἐκ τῶν ἀποστελεσμά„ των· ἐντεῦθεν γὰρ πᾶσα φυσικὴ ἐνέργεια καθίστα„ ται γνώριμος..... ἐπὶ Πατρὸς γὰρ καὶ Υἱοῦ καὶ „ Ἁγίου Πνεύματος οὐκ ἴδιον ἀποστέλεσμα παρ' ἑκά„ στης ὁρᾶται τῶν Ὑποστάσεων, ἀλλὰ πᾶσα ἡ Κτί„ σις τῶν τριῶν ἐστὶν ἔργον ἓν“ (Κεφ. ριβ'. τῶν Θεολογικ.).

μὲ τὰ θεοπρεπῆ ἔργα του, μὲ τὰ ὑπερφυσικὰ θαύματά του, μὲ τὸ θεϊκόν του παράδειγμα καὶ μὲ τὰς θεουργοὺς ἐντολάς του· ὅθεν ποτὲ μὲν ἔλεγε πρὸς αὐτούς „Ἤδη ὑμεῖς καθα„ροί ἐστε διὰ τὸν λόγον, ὃν λελάληκα ὑμῖν“· (Ἰω. ιέ. 3.) ποτὲ δὲ „Ἐάν τις ἀγαπᾷ με, „τὸν λόγον μου τηρήσει, καὶ ὁ Πατήρ μου ἀγαπήσει αὐτὸν, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐλευσόμεθα, „καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιήσομεν“ (Ἰω. ιδ'. 23.).

Κατασκευάζων δὲ τοὺς Ἀποστόλους ὁ Θεὸς Λόγος κατοικίαν ἰδικήν του καὶ τοῦ Πατρός του, φανερὸν ὅτι ἐκατασκεύαζεν αὐτοὺς καὶ κατοικίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· ἐπειδὴ ὅπου ἐνοικεῖ ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱὸς, ἐκεῖ πάντως ἐνοικεῖ καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον. Διὰ τοῦτο λέγει ἀκολούθως ὁ Μελῳδὸς ὅτι τώρα κατὰ τὴν σήμερον ἡμέραν προετοιμασμένους εὑρὼν τοὺς Ἀποστόλους τὸ φῶς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τοῦ ὁμοδυνάμου καὶ ὁμοουσίου μὲ τὸν Υἱὸν καὶ Λόγον τοῦ Θεοῦ, ἐκατοίκησεν εἰς αὐτούς, καὶ ἔμεινε μετ' αὐτῶν εἰς τὸν αἰῶνα, κατὰ τὸν λόγον τοῦ Κυρίου· „Καὶ ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν Πατέρα, καὶ ἄλλον Παράκλη„τον δώσει ὑμῖν, ἵνα μένῃ μεθ' ὑμῶν εἰς τὸν αἰῶνα, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ ὁ Κό„σμος οὐ δύναται λαβεῖν, ὅτι οὐ θεωρεῖ αὐτὸ, οὐδὲ γινώσκει αὐτὸ, ὑμεῖς δὲ γινώσκετε „αὐτὸ, ὅτι παρ' ὑμῖν μένει, καὶ ἐν ὑμῖν ἔσται“ (Ἰω. ιδ'. 10.).

Λέγων δὲ τὸ „Ἐν ὑμῖν ἔσται“, ἐφανέρωσε μὲ τοῦτο ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἔχει νὰ μένῃ εἰς τοὺς Ἀποστόλους καὶ ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ καὶ μετὰ θάνατον, ὡς ἑρμηνεύει ὁ Ἱερὸς Θεοφύλακτος, λέγων· „Τὸ δὲ „Ἵνα μένῃ μεθ' ὑμῶν εἰς τὸν αἰῶνα“ εἶπεν, ἅμα μὲν „παραμυθούμενος αὐτούς· οὐ γὰρ οὕτω, φησὶ, πρόσκαιρός ἐστιν ἡ αὐτοῦ παρουσία, ὡς ἡ „ἐμὴ, ἀλλ' ἄχρι τῆ αἰῶνος διαρκέσει, καὶ οὐδὲ θανόντων ἡμῶν ἀποστήσεται, ἀλλὰ συμ„παραμενεῖ καὶ ἐνδοξοτέρους ποιήσει· καὶ πᾶσι δὲ τοῖς Ἁγίοις ἀεὶ σύνεστι, καὶ θανοῦσι „μᾶλλον, ὅσῳ καὶ σωματικῶν παθῶν ὑψηλότεροι τότε μᾶλλον“. Καὶ τοῦτο εἶναι ἡ ἀφορμὴ, διὰ τὴν ὁποίαν καὶ μετὰ θάνατον ἔγιναν καὶ γίνονται ἅγια καὶ εὐώδη καὶ θαυματουργὰ τὰ λείψανα τόσον τῶν θείων Ἀποστόλων, ὅσον καὶ ὅλων τῶν Ἁγίων· διότι ἡ ἅπαξ ἐνοικήσασα εἰς τὰ σώματα αὐτῶν χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος δὲν χωρίζεται ἀπὸ αὐτὰ μετὰ θάνατον, ἀλλὰ μένει μετ' αὐτῶν· ὅθεν τὰς μὲν ψυχὰς τῶν Ἁγίων ποιεῖ μακαρίας ἐν Οὐρανοῖς· τὰ δὲ σώματα αὐτῶν ἀποδεικνύει πηγὴν εὐωδίας καὶ θαυμάτων παραδόξων καὶ ἰαμάτων· καὶ καθὼς ἡ χάρις εἶναι ζωοποιός· οὕτω ζωοποιὰ καὶ τὰ λείψανα τῶν Ἁγίων ἀποτελεῖ· διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ Θεσσαλονίκης Θεῖος Γρηγόριος· „Ὡσαύτως καὶ „τὰς σοροὺς (ἤτοι τὰς θήκας) τῶν Ἁγίων, τὰς ἁγίας προσκυνήσεις, καὶ εἴτι τῶν ὀστέων „λείψανον· οὐ γὰρ διέστη τούτων ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ· ὥσπερ οὐδὲ τοῦ προσκυνητοῦ σώμα„τος τοῦ Χριστοῦ διέστη ἡ Θεότης ἐπὶ τοῦ ζωοποιοῦ θανάτου“ (ἐν τῷ Δεκαλόγῳ τῆς κατὰ Χριστὸν νομοθεσίας ἐντολ. β'.). Ἐὰν δὲ ἡ χάρις τῆ Ἁγίου Πνεύματος δὲν κατοικήσῃ, καὶ δὲν συγκραθῇ μὲ τὴν καρδίαν καὶ τὰ σπλάγχνα καὶ μὲ ὅλον τὸ σῶμα, λείψανον ἅγιον νὰ γένῃ ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἀδύνατον.

„Ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ εἰς τὴν Πεντηκοστὴν λόγῳ λέγει ὁ ἀνωτέρῳ Θεσσαλονίκης Γρηγόριος· „Οὐ πανταχοῦ δὲ μόνον ἐστὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τὸ πᾶν· οὐδὲ ἐν „παντὶ αἰῶνί τε καὶ χρόνῳ, ἀλλὰ καὶ πρὸ παντὸς αἰῶνός τε καὶ χρόνου· καὶ οὐ μέχρι „μόνου συντελείας αἰῶνος μεθ' ἡμῶν ἔσται κατὰ τὴν ἐπαγγελίαν, ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον „τοῖς ἀξίοις συμπαραμενεῖ κατὰ τὸν μέλλοντα αἰῶνα, ἀπαθανατίζον τούτων καὶ πλη„ροῦν ἀϊδίου δόξης καὶ τὰ σώματα· σπείρεται γὰρ, φησὶν ὁ Ἀπόστολος, τουτέστιν ἐν„θάπτεται καὶ ὀρύττεται τῇ γῇ θανὸν σῶμα ψυχικὸν, ταὐτὸ δ' εἰπεῖν φυσικὸν, ψυχῇ „καὶ πνεύματι κτιστῷ τὸ συνεστάναι καὶ κινεῖσθαι σχόν· ἐγείρεται δὲ, τουτέστιν ἀναζῇ „σῶμα πνευματικὸν, ταὐτὸ δ' εἰπεῖν, ὑπερφυὲς, ὡς ὑπὸ τῆ Θείᾳ Πνεύματος συνεστὸς καὶ „διοικούμενον, καὶ τῇ δυνάμει τῆ Πνεύματος ἀθανασίαν καὶ δόξαν καὶ ἀφθαρσίαν ἠμφιε„σμένον“. Καὶ ἐν τοῖς πρὸς Ξένην δὲ οὕτω φησὶν ὁ ἰδιος.

Ὠδὴ ϛ'. Ὁ Εἱρμός.

„Ἱλασμὸς ἡμῖν, Χριστὲ, καὶ σωτηρία Ὁ Δεσπότης ἔλαμψας ἐκ τῆς
„Παρθένου, Ἰμ', ὡς Προφήτην θηρὸς ἐκ θαλαττίου Στέργων Ἰωνᾶν,
„τῆς φθορᾶς διαρπάσης Ὅλον τὸν Ἀδὰμ παγγενῆ πεπτωκότα.

ΕΡΜΗ-

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸν Εἱρμὸν τοῦτον προσαρμόζει μὲν ὁ Μελῳδὸς εἰς τὴν ἕκτην Ὠδὴν διὰ τοῦ παραδείγματος τοῦ Ἰωνᾶ τῇ ποιητοῦ τῆς αὐτῆς Ὠδῆς· οὐ προσαρμόζει δὲ αὐτὸν καὶ εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἑορτῆς τῆς Πεντηκοστῆς, ἀλλὰ εἰς τὴν καθολικὴν σωτηρίαν τοῦ Ἀδὰμ καὶ ὅλου τοῦ γένους του. Ἐπιστρέφων δὲ πρὸς τὸν Δεσπότην Χριστὸν, οὕτω λέγει· Ὦ Θεάνθρωπε Ἰησοῦ Χριστὲ, Σὺ ἔλαμψας ἐκ τῆς Παρθένου ὡς ἐκ νοητῆς ἀνατολῆς εἰς ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους ἕνας ἐξιλασμὸς τοῦ Πατρὸς εἰς τὸ νὰ συγχωρήσῃ τὰς ἁμαρτίας μας, καὶ μία κοινὴ σωτηρία. Ἔλαμψας δὲ εἰς ἡμᾶς διὰ νὰ ἁρπάσῃς καὶ ἐλευθερώσῃς τὸν προπάτορα Ἀδὰμ ἀπὸ τὴν φθορὰν καὶ τὸν θάνατον, εἰς τὰ ὁποῖα ἔπεσε, καθὼς καὶ πρότερον ἥρπασας τὸν Προφήτην Ἰωνᾶν ἀπὸ τὸ κῆτος τῆς θαλάσσης.

Κατὰ δὲ τὸν Ἱερὸν Θεοφύλακτον ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ Προφήτου Ἰωνᾶ, ἡ ἱστορία αὕτη οὕτως ἀλληγορικῶς ἐννοεῖται. Ἰωνᾶς νοεῖται ἡ ἀνθρωπίνη φύσις, ἡ ὁποία ἔφευγεν ἀπὸ προσώπου Κυρίου διὰ τὴν παρακοὴν, καὶ ἐκρύβετο ἀπὸ αὐτόν· „ Ἀδὰμ, φησὶ, ποῦ εἶ“; (Γέν. γ'. 9.) αὕτη δὲ ἡ ἀνθρωπίνη φύσις ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν τοῦ βίου τούτου, ἔχουσα ὡς πλοῖον τὸ σῶμα, ἔδωσε δὲ καὶ τὸν ναῦλον εἰς τὸ πλοῖον: ἤτοι ὑπηρεσίαν ἐπρέσφερεν εἰς τὸ σῶμα, πᾶσαν ἐπιθυμίαν αὐτῷ κατεργαζομένη· τὰ πνεύματα δὲ τῆς πονηρίας, οἱ Δαίμονες δηλαδὴ, ἐτάραττον τὴν θάλασσαν, καὶ ἐσήκοναν τὰ κύματα τῶν ἡδονῶν, τὰ ὁποῖα κατεβάπτιζον τὸ σῶμα μαζὶ μὲ τὴν ψυχήν· ὅθεν ἦτον ἀνάγκη νὰ ἀποθάνῃ ἕνας ἀπὸ τοὺς ἐν τῷ πλοίῳ, ἕνας ὅπου νὰ ἔχῃ σῶμα ἀνθρώπινον· ὅθεν ὁ Κύριος τὸ σῶμα τοῦτο ἐνδυθεὶς, καὶ εἰς ἀπὸ ἡμᾶς γεγονὼς, ἐμβαίνει εἰς τὴν θάλασσαν τοῦ Κόσμου τούτου, καὶ κατὰ κλῆρον: ἤτοι κατὰ τὴν βουλὴν τοῦ Πατρὸς ἀποθνήσκει, καὶ τῷ παμφάγῳ κήτει τοῦ θανάτου καὶ ᾅδου παραδοθεὶς, κατέπαυσε μὲν τὰ ταρακτικὰ πνεύματα τῆς πονηρίας, κατεπράϋνε δὲ τὰ κύματα τῶν ἡδονῶν, καὶ οὕτως ἔγινε γαλήνη καὶ εἰρήνη εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων.

Τροπάριον.

„ Ἱμερτὸν ἡμῖν εὐθὲς ἐν τοῖς ἐγκάτοις, Ἀϊωμίως ἔξουσι Πνεῦμα „ καινίσαις, Πατροπρόβλητως πάντοτε ξυμμέμορ, Ὕλης ἀπε- „ χθοῦς καυστικὸν μολυσμάτων, Ῥύπου τε φρενῶν ῥυπτικὸν, Παν- „ τοκράτορ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἡ ἀρχὴ τῷ παρόντος Τροπαρίου ἐρανίσθη ἀπὸ τὸν Προφήτην Δαβὶδ λέγοντα „ Καρδίαν „ καθαρὰν κτίσον ἐν ἐμοὶ, ὁ Θεὸς, καὶ Πνεῦμα εὐθὲς ἐγκαίνισον ἐν τοῖς ἐγκάτοις μου “. (Ψαλ. ν'. 10.) Τοῦτο λοιπὸν τὸ ῥητὸν προσφυῶς προσαρμόζει ὁ Μελῳδὸς εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην, λέγων· Ὦ Παντοκράτορ Κύριε, ὁ ἐκ σεαυτοῦ τὰ ὅλα καθάπερ ἐκ παντοκρατορικῆς ῥίζης προάγων, καὶ εἰς ἑαυτὸν τὰ πάντα καθάπερ εἰς πυθμένα παντοκρατορικὸν ἐπιστρέφων καὶ συνέχων, ὡς εἶπεν ὁ Ἀρεοπαγίτης Διονύσιος Κεφ. ἰ. περὶ Θείων ὀνομάτων, Σὺ Κύριε, ἄμποτε νὰ ἀνακαινίσῃς μέσα εἰς τὰ ἐσώτερα μέρη καὶ κινήματα τῶν καρδιῶν καὶ ψυχῶν μας τὸ ποθούμενον μὲν ἀπὸ ἡμᾶς, εὐθὲς δὲ καὶ εὐθύτητα πρόξενοῦν εἰς ἡμᾶς Ἅγιον Πνεῦμά Σου. Εὐθὲς δὲ λέγεται τὸ Ἅγιον Πνεῦμα κατὰ τὸν Νικήταν, ὅτι ἀπεναντίας ἔχει πρὸς τὴν τοῦ ὄφεος σκολιότητα· ὅθεν ὅπου εὑρίσκονται λογισμοὶ σκολιοὶ, δολιότητες, πονηρίαι, πανουργίαι, ὑποκρίσεις καὶ ἄλλαι τοιαῦται κακίαι, ἐκεῖ δὲν κατοικεῖ τὸ εὐθὲς Πνεῦμα, ἀλλὰ φεύγει ἀπὸ ἐκεῖ· διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ Σολομών· „ Σκολιοὶ λογισμοὶ „ χωρίζουσιν ἀπὸ Θεοῦ.... Ἅγιον γὰρ Πνεῦμα παιδείας φεύξεται δόλον, καὶ ἀπαναστήσεται ἀπὸ λογισμῶν ἀσυνέτων “ (Σοφ. α'. 3.).

Ὅποιος

Ὅποιος λοιπὸν θέλει νὰ ἀνακαινισθῇ μέσα εἰς τὰ βάθη τῆς καρδίας του τὸ εὐθὲς Πνεῦμα, πρέπει νὰ διώξῃ ἀπὸ αὐτὴν τὰς ἀνωτέρω σκολιότητας καὶ δολιότητας, ἵνα τὸ εὐθὲς μὲ τὸ εὐθὲς ἑνωθῇ, καὶ τὸ ἴσον μὲ τὸ ἴσον· ἕνωσις γὰρ κατὰ ἄλλον τρόπον δὲν ἐμπορεῖ νὰ γένῃ, ἂν πρῶτον δὲν γένῃ ὁμοίωσις, κατὰ πάντας τοὺς Φιλοσοφοῦντας, Φυσικούς, Μεταφυσικούς, Ἠθικοὺς καὶ Θεολογοῦντας· ὅθεν ὁ μέγας Βασίλειος ἑρμηνεύων τὸ „ Τοῖς εὐθέσι πρέπει αἴνεσις " τοῦ λβ'. Ψαλμοῦ, λέγει· „ Ὥσπερ σκολιὸς ποῦς ὀρθῷ „ ὑποδήματι οὐκ ἐναρμόζεται· οὕτως οὐδὲ καρδίαις ἐνδιαστρόφοις ἡ αἴνεσις τοῦ Θεοῦ ἐ„ πιπρέπει ". Εἰδὲ ἡ αἴνεσις τοῦ Θεοῦ δὲν ἐπιπρέπει εἰς αὐτὰς, πόσῳ μᾶλλον ἡ ἐνοίκησις τοῦ εὐθέος Πνεύματος; Διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ Θεοφόρος Μάξιμος ὅτι πρέπει πρῶτον νὰ ἀνακαινισθῇ ἡ καρδία καθαρὰ, καὶ τότε νὰ ἐγκαινισθῇ εἰς αὐτὴν τὸ εὐθὲς Πνεῦμα· „ Εἰ γὰρ καθαρὰ, φησὶν, ἐν ἡμῖν ὑπὸ Θεοῦ ἡ καρδία κτισθῇ, εὐθέως χώραν ἔχει τὸ „ Πνεῦμα ἐν τοῖς ἐσωτάτοις τῆς ψυχῆς ἡμῶν ταμείοις ἐγκαινίζεσθαι " (Ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ „ Καρδίαν καθαράν).

Διὰ τί δὲ παρακαλοῦσι τόσον ὁ Δαβὶδ, ὅσον καὶ ὁ Μελῳδὸς νὰ ἀνακαινισθῇ τὸ εὐθὲς Πνεῦμα ἐν τοῖς ἐγκάτοις των; Ἐπειδὴ ὁ Θεὸς ἐξ ἀρχῆς ἐποίησε τὸν ἄνθρωπον ἁπλοῦν, ἴσον καὶ εὐθῆ, ὡς λέγει ὁ Σολομών· „ Ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον εὐθῆ " (Ἐκκ. ζ'. 29.). Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἄνθρωπος μετὰ τὴν παράβασιν τῆς ἐντολῆς ἔχασε τὴν εὐθύτητα τῆς γνώμης, καὶ ἔγινε σκολιὸς καὶ διεστραμμένος καὶ πονηρὸς, διὰ τοῦτο παρακαλοῦσιν οἱ ἀνωτέρω τὸν Θεὸν, ἵνα ἀνακαινίσῃ πάλιν μέσα εἰς τὰ ἔγκατα τῆς καρδίας των τὸ εὐθὲς Πνεῦμα ἐκεῖνο ὅπου ἔχασαν, καὶ οὕτω νὰ γένῃ πάλιν ὁ ἄνθρωπος εὐθὺς, ἴσιος, καθὼς ἐκτίσθη ἀπ' ἀρχῆς. Τί δὲ ποιεῖ τὸ εὐθὲς Πνεῦμα ἐν τοῖς ἐγκάτοις; Ἐνεργεῖ τὰς ἀρετὰς, ἐνεργεῖ τὴν τῶν λογισμῶν εἰρήνην, καὶ σὺν αὐτῇ ἐνεργεῖ καὶ τελειοῖ τὴν ἀληθῆ καὶ γνησίαν ταπείνωσιν· ὅθεν εἶπεν ὁ Θεσσαλονίκης Γρηγόριος περὶ τῆς ταπεινώσεως πρὸς τὴν Μοναχὴν Ξένην· „ Ὃς (ὁ Οὐράνιος Πατὴρ) αὐτῷ (τῷ νοΐ) τὸ χωρητικὸν τῶν χαρισμά„ των δῶρον τὰ πρῶτα χορηγεῖ, μεθ' ἧς τὴν γεννητικήν τε καὶ συνεκτικὴν ἁπάσης ἀρετῆς „ τελειοῖ ταπείνωσιν, ἣν αὐτὸ κτίζει τὸ Πνεῦμα τοῖς ἐγκάτοις ἐγκαινιζόμενον ". Καθὼς δὲ εἶναι καὶ λέγεται εὐθὲς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον· οὕτω παρομοίως εἶναι καὶ λέγεται εὐθὺς καὶ ὁ Πατὴρ, εὐθὺς καὶ ὁ Υἱὸς, κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον λέγοντα· „ Εὐθὺς οὖν „ ὁ Πατὴρ, εὐθὺς ὁ Υἱὸς, εὐθὺ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα " (Ἑρμηνείᾳ εἰς τὸν λβ'. Ψαλ. προκειμένου ῥητοῦ „ Εὐθὺς ὁ λόγος τοῦ Κυρίου ").

Τὸ δὲ „ Αἰωνίως ἔξουσιν " συνάπτεται μὲ τὸ „ Ἐν τοῖς ἐγκάτοις ", ἢ μᾶλλον μὲ τὸ „ Ἡμῖν ". Ἡμεῖς, λέγει, θέλομεν ἔχειν αἰωνίως καὶ πάντοτε τὸ εὐθὲς Πνεῦμα εἰς τὸν ἑαυτόν μας, κατὰ τὴν ὑπόσχεσιν τὴν Δεσπότου Χριστὸ τὴν λέγουσαν „ Καὶ ἐγὼ ἐρωτήσω „ τὸν Πατέρα, καὶ ἄλλον Παράκλητον δώσει ὑμῖν, ἵνα μένῃ μεθ' ὑμῶν εἰς τὸν αἰῶνα " (Ἰω. ιδ'. 16.)· ὅρα δὲ περὶ τούτου τὴν ἑρμηνείαν τοῦ ἀνωτέρω Τροπαρίου „ Ἵνα τὰς „ φρένας μὲν ἐξ ἁμαρτίας ". Ἐπιφέρει δὲ ἀκολούθως ὁ Ποιητὴς ὅτι αὐτὸ τὸ Πνεῦμα εἶναι πάντοτε ἑνωμένον κατὰ φύσιν μὲ τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸν, ἐκπορεύεται δὲ ἐκ μόνου τοῦ Πατρὸς (τοῦτο δηλοῖ τὸ, Πατροπροβλήτως). Αὐτὸ τὸ Πνεῦμα καθὼ πῦρ καίει τοὺς μολυσμοὺς τῆς ἁμαρτίας· ὅθεν εἶπεν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος· „ Οἶδα πῦρ ἀναλωτικὸν τῆς ὕλης καὶ τῆς μοχθηρᾶς ἕξεως " (Λόγ. εἰς τὸ Ἅγιον Βάπτισμα)· αὐτὸ τὸ Πνεῦμα εἶναι καθαρτικὸν τοῦ ῥύπου καὶ μολυσμοῦ τοῦ νοός· καθαρίζει γὰρ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἀπὸ τὸν νοῦν κάθε πονηρὸν καὶ βλάσφημον καὶ αἰσχρὸν λογισμόν· οἱ λογισμοὶ γὰρ αὐτοὶ κάμνουσι τὸν νοῦν νὰ χάνῃ τὴν πρὸς Θεὸν παῤῥησίαν καὶ οἰκειότητα, ὡς εἶπεν ὁ Θεοφόρος Μάξιμος· „ Τηνικαῦτα ὁ νοῦς τῆς πρὸς Θεὸν παῤῥησίας ἐκπίπτει, ὁπηνίκα πονηροῖς καὶ „ ῥυπαροῖς λογισμοῖς συνόμιλος γένηται " (Κεφ. ν'. τῆς α'. ἑκατοντ. τῶν περὶ ἀγάπης).

Τροπάριον.

„ Ὀρεκτὸν ἄξίωμα τοῖς Ἀποστόλοις Σιωπῖται μίμουσι Σὴν πα„ ρουσίαν, Γνώρισμα Πνεῦμα Πατρογεννήτου Λόγου, Λέσχην ἀπηνῆ „ τῶν Ἐθνῶν ποππυσμάτων Ὤνιστα δεικνὺς, πυρπνόως καθιδρύεις.

ΕΡΜΗ-

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Κατὰ τρεῖς τρόπους ἐμπορεῖ νὰ λέγεται ἐδῶ γνώρισμα τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον· πρῶτον, κατὰ τὴν προαιώνιον ἐκ τοῦ Πατρὸς γέννησιν μὲν τοῦ Υἱοῦ, ἐκπόρευσιν δὲ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· ἐπειδὴ, λέγει Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς „ Πνεῦμα „ μεμαθηκότες Θεοῦ, τὸ συμπαρομαρτοῦν τῷ Λόγῳ καὶ φανεροῦν αὐτοῦ τὴν ἐνέργειαν οὐ „ πνοὴν ἀνυπόστατον ἐννοοῦμεν .... οὔτε γὰρ ἐνέλειψέ ποτε τῷ Πατρὶ Λόγος, οὔτε τῷ „ Λόγῳ Πνεῦμα, κατὰ τὸν Νεοκαισαρείας Γρηγόριον " (Βιβλ. ά. κεφ. ζ'.)· ἄνευ γὰρ Πνεύματος φανέρωσις καὶ γνώρισμα τοῦ Λόγου δὲν γίνεται· ὅθεν καὶ εἴρηται τοῖς Ἱεροῖς Θεολόγοις, καὶ αὐτῷ τῷ ἰδίῳ Δαμασκηνῷ „ Οὐδεμία ὁρμὴ ἄνευ Πνεύματος "· (Βιβλ. ά. κεφ. ιγ'. τοῦ Θεολογικοῦ)· λέγει δὲ καὶ ὁ Θεῖος Νύσσης Γρηγόριος· „ Χωρὶς τοῦ Πνεύματος „ ὁ Μονογενὴς Υἱὸς οὐ νοεῖται· Πατὴρ μὲν ἄναρχος καὶ ἀγέννητος, καὶ ἀεὶ Πατὴρ νοεῖται· „ ἐξ αὐτοῦ δὲ κατὰ τὸ προσεχὲς ἀδιαστάτως ὁ Μονογενὴς Υἱὸς τῷ Πατρὶ συνεπινοεῖται· „ δι' αὐτοῦ δὲ καὶ μετ' αὐτοῦ, πρίν τι νενόητε καὶ ἀνυπόστατον διὰ μέσου παρεμπεσεῖν „ νόημα, εὐθὺς καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον συνημμένως καταλαμβάνεται, οὐχ ὑστερίζον „ κατὰ τὴν ὕπαρξιν μετὰ τὸν Υἱὸν, ὥστε ποτὲ τὸν Μονογενῆ δίχα τοῦ Πνεύματος νοη„ θῆναι " (Λόγ. ά. κατ' Εὐνομίου). Πλὴν ὄχι μόνον τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον γνωρίζει καὶ φανεροῖ τὸν ἐνυπόστατον Λόγον τοῦ Πατρὸς, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ Λόγου τὸ Πνεῦμα φανεροῦται· ὅθεν εἶπεν ὁ Μάρκος ὁ Ἐφέσου ἐν κεφαλ. μζ'. „ Παρὰ τοῦ Λόγου δὲ προϊέ„ ναι τὸ Πνεῦμα καὶ τὴν αἰτίαν ἔχειν οὐκ ἄν τις εὖ φρονῶν εἴποι ποτέ· πῶς γὰρ τὸ „ καὶ τῷ Λόγῳ πρὸς τὴν φανέρωσιν συνεργοῦν, καὶ δι' αὐτοῦ πάλιν αὐτὸ φανερούμενον "; Δεύτερον, καθότι τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἐλθὸν σήμερον ἐν εἴδει πυρίνων γλωσσῶν, ἐφανέρωσεν ὅτι τόσην οἰκειότητα ἔχει μὲ τὸν ἐνυπόστατον Λόγον τοῦ Θεοῦ, ὅσην ἔχει καὶ ἡ γλῶσσα μὲ τὸν προφορικὸν λόγον. Καὶ τρίτον, λέγεται γνώρισμα τῦ Θεῦ Λόγου τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, καθότι αὐτὸ ἐλθὸν εἰς τοὺς Ἀποστόλους καὶ διδάξαν συμφώνως καὶ ὑπομνῆσαν ὅσα ὁ Θεὸς Λόγος ἐδίδαξεν αὐτοὺς πρότερον, διὰ τοῦτο ἔγινε γνώρισμα, ὅτι εἶναι ἀληθὴς Λόγος καὶ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ.

Ταῦτα λοιπὸν ἠξεύρων ὁ Ἱερὸς οὗτος Μελῳδὸς, ἐπιστρέφει πρὸς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ λέγει οὕτω· Ὦ Παράγιον Πνεῦμα, γνώρισμα ἀληθέστατον τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τῦ Θεοῦ, ὃς τις γεννᾶται ἀχρόνως καὶ ἀπαθῶς ἀπὸ τὸν ἄναρχον Πατέρα, Σὺ καθίζεις σήμερον μὲ πνοὴν πυρὸς, καὶ μὲ εἶδος πυρίνων γλωσσῶν ἐπάνω εἰς τοὺς ἁγίους Ἀποστόλους, οἵτινες καθήμενοι εἰς τὴν ἁγίαν Σιὼν τὴν πόλιν Δαβὶδ καὶ τὸ ὄρος τῆς Ἱερουσαλὴμ, ὅπου ὁ Κύριος ἐτέλεσεν ὅλα τὰ μυστήρια μετὰ τῶν μαθητῶν του, καθὼς μαρτυροῦσιν ὅ,τε Κρήτης Ἀνδρέας, καὶ ὁ Δαμασκηνὸς Ἰωάννης ἐν τοῖς εἰς τὴν Κοίμησιν πανηγυρικοῖς λόγοις αὐτῶν, ἐπρόσμενον τὴν παρουσίαν Σου, ἡ ὁποία ἦτον ἕνα ἀξίωμα καὶ δόξα καὶ μεγαλεῖον πολλὰ ἐπιθυμητὸν κοντὰ εἰς αὐτούς.

Ἐμπορεῖ δὲ νὰ νοηθῇ καὶ οὕτω· Σὺ ἐκάθισας ἐπάνω εἰς τοὺς Ἀποστόλους, τὸ ὁποῖον ἦτον πολυπόθητον ἀξίωμα τοῦτο κοντὰ εἰς αὐτούς· διὰ τῆς καθέδρας Σου δὲ ταύτης καὶ παρουσίας ἔδειξας παρευθὺς τὴν ἔξωθεν σοφίαν (ἢ καὶ τὴν ῥητορικὴν τέχνην, τοῦτο γὰρ ἴσως, ἢ τοιοῦτό τι ἄλλο πρέπει νὰ νοῆται ἔξωθεν· ἐπειδὴ ἄλλως εἶναι σκοτεινότατον τὸ ὄνομα) τῶν ποππυσμάτων τῶν Ἐθνῶν καὶ Ἑλλήνων μίαν ἀγρίαν καὶ ἀχαλίνωτον φλυαρίαν· καθὼς γὰρ ἐκεῖνοι ὅπου θέλουν νὰ ἡμερώσουν καὶ νὰ κολακεύσουν τοὺς ἀγρίους ἵππους, μεταχειρίζονται κάποιας πεποιημένας φωνὰς, πόππυ, πόππυ λέγοντες· οὕτω καὶ οἱ Ἕλληνες θέλοντες νὰ κολακεύσουν τοὺς ἀνθρώπους καὶ νὰ τραβίξουν αὐτοὺς εἰς τὴν πολυθεΐαν καὶ ἀσέβειαν, ἐμεταχειρίζοντο τὴν ῥητορείαν τῶν λόγων καὶ τὴν σοφίαν ὡς τόσα ποππύσματα τῶν ἵππων καὶ κολακεύματα· ὅθεν τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον σήμερον ἐπιφοιτῆσαν, ἀπέδειξε ταῦτα φλυαρίας μὲν διὰ τὸ ψεῦδος ὅπου περιέχουσιν, ἀπηνεῖς δὲ καὶ ἀγρίας, διότι ἔπειθον τοὺς αὐτοῖς ὑπακούοντας νὰ κρημνίζωνται εἰς εἰδωλολατρείαν καὶ εἰς πάθη ἄλογα καὶ ἀλλόκοτα.

Ὠδὴ ζ'. Ὁ Εἱρμός.

„ Σύμφωνον ἐθρόησεν ὀργάνων μέλος, Σέβειν τὸ χρυσότευκτον ἄ-
„ ψυχον βρέτας. Ἡ τοῦ Παρακλήτου δὲ φωσφόρος χάρις Σεβα-
„ σμιάζει τῷ βοᾷν· Τριὰς μόνη, ἰσοσθενὴς, ἄναρχος, εὐλογητὸς εἶ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸν Εἱρμὸν τοῦτον προσαρμόζει ὁ Μελῳδὸς καὶ μὲ τὴν ἑβδόμην Ὠδὴν τῶν τριῶν Παίδων, καὶ μὲ τὴν ἑορτὴν τῆς Πεντηκοστῆς. Λέγει δὲ ὅτι τὸ σύμφωνον μέλος τῶν διαφόρων ὀργάνων μὲ ταραχὴν μεγάλην ἠχολόγησε, καὶ ἔδιδε σημεῖον νὰ προσκυνήσουν ὅλοι οἱ λαοὶ τὴν ἄψυχον ἐκείνην εἰκόνα τοῦ Βασιλέως Ναβουχοδονόσορ, ἥτις ἦτον κατεσκευασμένη ἀπὸ χρυσίον· ἔτω γὰρ ὁ βασιλικὸς κήρυξ μὲ δύναμιν ἐφώναζεν· „ Ὑμῖν λέγεται, „ λαοὶ, φυλαὶ, γλῶσσαι, ᾗ ἂν ὥρα ἀκούσητε τῆς φωνῆς σάλπιγγος, σύριγγός τε καὶ κι-
„ θάρας, σαμβύκης τε καὶ ψαλτηρίου καὶ παντὸς γένους μουσικῶν, πίπτοντες προσκυνεῖ-
„ τε τῇ εἰκόνι τῇ χρυσῇ, ᾗ ἔστησε Ναβουχοδονόσορ ὁ Βασιλεύς " (Δαν. γ'. 4.)

Κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον προσηρμόσθη ὁ Εἱρμὸς μὲ τὴν ἑβδόμην Ὠδήν· προσηρμόσθη δὲ καὶ μὲ τὴν ἑορτὴν, διότι ἀκολούθως λέγει ὁ Μελῳδὸς ὅτι ἡ φωτοφόρος χάρις τοῦ Παρακλήτου Πνεύματος οὐχὶ ταρακτικῶς ἐθρόησεν, ἀλλὰ σεβασμίως, γαληνῶς καὶ θεοπρεπῶς παρακινεῖ ἡμᾶς τοὺς πιστοὺς διὰ νὰ φωνάζωμεν ἅπαντες· ὦ Παναγία καὶ ὑπερούσιε Τριὰς, Σὺ μόνη ὑπάρχεις εὐλογητή· (τὸ γὰρ Εὐλογητὸς ὡς κοινὸν ἐδῶ λαμβάνεται ὄνομα διὰ τὸ εἶναι αὐτὸ σύνθετον) Σὺ μόνη ὑπάρχεις ἰσοδύναμος καὶ ταυτοδύναμος (μία γὰρ εἶναι ἡ δύναμις τῆς Ἁγίας Τριάδος), καὶ Σὺ μόνη εἶσαι ἄναρχος καὶ ἀΐδιος· ὅθεν εἶπεν ὁ Θεῖος Δαμασκηνὸς περὶ τῆς Ἁγίας Τριάδος· „ Αὕτη ἐστὶν ἀρχὴ ἄναρ-
„ χος, καὶ ἀπρόσιτος δύναμις, οὐδενὶ μέτρῳ γνωριζομένη, μόνῳ δὲ τῷ οἰκείῳ βουλήματι
„ μετρουμένη· πάντα γὰρ ὅσα θέλει, δύναται " (Βιβλ. ά. κεφ. ή. τῆ Θεολογικοῦ).

Τροπάριον.

„ Φωνὴν προφητόφθεγκτον ἠγμονικότες, Ἔφασκον οἰκότευκτον ἄ-
„ φρονες μέθην, Ῥήσεις ξεμηκύσθησαν ὡς Ἀποστόλων. Οἱ εὐσεβεῖς
„ δὲ Σοὶ βοῶμεν ἐμθέως· Νεουργὲ τοῦ σύμπαντος, εὐλογητὸς εἶ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸ παρὸν Τροπάριον ἐρανίσθη ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸ Βιβλίον τῶν Πράξεων· ἐκεῖ γὰρ γράφονται ταῦτα· „ Ἐξίσταντο δὲ πάντες καὶ διηπόρουν, ἄλλος πρὸς ἄλλον λέγοντες· τί ἂν
„ θέλοι τοῦτο εἶναι; ἕτεροι δὲ χλευάζοντες, ἔλεγον ὅτι γλεύκους (μούστου) μεμεστωμένοι
„ εἰσί. Σταθεὶς δὲ ὁ Πέτρος σὺν τοῖς ἕνδεκα ἐπῆρε τὴν φωνὴν αὐτοῦ, καὶ ἀπεφθέγξατο
„ αὐτοῖς· Ἄνδρες Ἰουδαῖοι.... οὐχ ὡς ὑμεῖς ὑπολαμβάνετε οὗτοι μεθύουσιν (ἔστι γὰρ
„ ὥρα τρίτη τῆς ἡμέρας), ἀλλὰ τοῦτό ἐστι τὸ εἰρημένον διὰ τοῦ Προφήτου Ἰωήλ „ Καὶ
„ ἔσται ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις (λέγει ὁ Θεὸς) ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ Πνεύματός μου ἐπὶ
„ πᾶσαν σάρκα " (Πράξ. β'. 12.). Ταῦτα λοιπὸν τὰ λόγια μελουργῶν ὁ Θεῖος Ἀσματογράφος, οὕτω λέγει· Οἱ ἄφρονες Ἰουδαῖοι, οἱ ἐκ παντὸς Ἔθνους συναθροισθέντες εἰς Ἱερουσαλὴμ, ὅταν ἀκούσθησαν αἱ ξέναι ἐκεῖναι ῥήσεις: ἤτοι αἱ διάφοροι γλῶσσαι, ὅπου ἐλάλουν οἱ Ἀπόστολοι, κινούμενοι ἀπὸ τὴν ὑπερφυῆ ἐνέργειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, μὴ ἐξευρόντες οἱ Ἰουδαῖοι τὴν ἀνωτέρω προφητείαν ὅπου εἶπεν ὁ Προφήτης Ἰωήλ· „ Ἐκχεῶ
„ ἀπὸ τοῦ Πνεύματος μου ", προδηλῶν διὰ τούτου τὸ θαῦμα ὅπου ἠκολούθησε σήμερον, ἔλεγον οἱ ἀνόητοι ὅτι ἡ ἐνέργεια αὕτη τῶν γλωσσῶν ἦτον μέθη κατεσκευασμένη ἀπὸ κρα-

σὶ,

σὶ, καὶ μάλιστα μοῦστον, ὅς τις περισσότερος πινόμενος καὶ εὐφραίνων τὴν καρδίαν διὰ τὴν γλυκύτητά του, ἀκολούθως περισσότερον μεθύει καὶ σκοτίζει τὴν κεφαλὴν διὰ τὴν δύναμίν του.

Οἰνότευκτον δὲ ὠνόμασεν ὁ Μελῳδὸς τὴν μέθην ταύτην, διότι τριῶν λογῶν μέθη εἶναι, μία ἡ ἀπὸ οἴνου ἐνεργουμένη, ὡς αὕτη, ἄλλη, ἡ ἀπὸ τῆς θείας ἐνεργείας τῶ Πνεύματος γινομένη, περὶ τῆς ὁποίας ἔλεγεν ἡ φιλοσώφρων Ἄννα πρὸς τὸ παιδάριον Ἠλεὶ, τὸ ἐλέγχον αὐτὴν καὶ λέγον „Ἕως πότε μεθυσθήσῃ; περιελοῦ τὸν οἶνόν σου, καὶ πο„ρεύου ἐκ προσώπου Κυρίου· καὶ ἀπεκρίθη Ἄννα καὶ εἶπεν· Οὐχὶ Κύριε.... οἶνον καὶ „μέθυσμα οὐ πέπωκα, καὶ ἐκχέω τὴν ψυχήν μου ἐνώπιον Κυρίου" (α. Βασιλ. α. 4.)· καὶ ὁ Δαβὶδ εἶπε· „Μεθυσθήσονται ἀπὸ ποιότητος οἴκου σου" (Ψαλ. λέ. 9.)· καὶ ὁ Νυμφίος ἐν τῷ ᾄσματι· „Φάγετε καὶ πίετε καὶ μεθύσθητε, ἀδελφοὶ" (Ἆσ. έ. 2.). Εἶναι καὶ τρίτη μέθη ἡ ἀπὸ τὰ πάθη ἐνεργεμένη, καὶ μάλιστα ἀπὸ τὸν θυμὸν καὶ τὴν ἐπιθυμίαν, περὶ τῆς ὁποίας γράφει ὁ Ἡσαΐας· „Οὐαὶ οἱ μεθύοντες ἄνευ οἴνου" (Ἡσ. κή. 1.)· καὶ πάλιν λέγει πρὸς τὴν Ἱερουσαλήμ· „Ἄκουε τεταπεινωμένη, καὶ μεθύουσα „οὐκ ἀπὸ οἴνου" (Ἡσ. νά. 21.). Ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν οἱ ἀνόητοι ἑβραῖοι, ἀσεβεῖς ὄντες, καὶ μὴ πιστεύοντες εἰς τὴν δύναμιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὅτως ἔλεγον· ἡμεῖς δὲ οἱ εὐσεβεῖς καὶ πιστεύοντες ὡς Θεῷ Σοὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι φωνάζομεν εἰς Σὲ μὲ ἔνθεον φωνήν· Ὦ Πνεῦμα Ἅγιον, ἀνακαινιστὰ τοῦ σύμπαντος Κόσμου· „Ἐξαποστελεῖς, φησὶ, „τὸ Πνεῦμά Σε, καὶ κτισθήσονται, καὶ ἀνακαινιεῖς τὸ πρόσωπον τῆς γῆς" (Ψαλ. ργ'.)· Σὺ, λέγω, καθὸ Θεὸς, εἶσαι εὐλογημένον καὶ ὑπερένδοξον. Λέγει δὲ τὸ ἀκροτελεύτιον τοῦτο, διὰ νὰ φανερώσῃ ὅτι εἶναι ἑβδόμη Ὠδή.

Τροπάριον.

„Θέσπιμ κατεβρόμτησεμ ὁ βλέπωμ ὄπα Ἔθμους Ἰωὴλ τοῦ θεαρ„χικωτάτε, Οἷς ἐκχεῶ, φήσαμτος οἷά περ Λόγε, Τῶ Πμεύματός „μου, συμβοήσουσι· Φύσις Ἡ τρισσοφεγγόφωτος, εὐλογητὸς εἶ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Εἰς τὸ ἀνωτέρω μὲν Τροπάριον ἀνωνύμως εἶπεν ὁ Μελῳδὸς Προφήτην τὸν Ἰωὴλ, καὶ τὸ ρητόν του „Ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ Πνεύματός μου" ἀορίστως εἶπε φωνὴν προφητόφθεγκτον· εἰς δὲ τὸ Τροπάριον τῦτο ὀνομαστὶ λέγει τὸν Ἰωὴλ, καὶ ὡρισμένως λέγει ποία ἦτον ἡ ἐκείνου φωνή· οὕτω γὰρ φησίν· Ὁ ἔνθεος καὶ θείας χάριτος πεπληρωμένος Προφήτης Ἰωὴλ, ὁ βλέπων τὰ μέλλοντα (οὕτω γὰρ ὠνομάζοντο παρὰ τῇ Γραφῇ οἱ Προφῆται· ὅθεν γράφεται διὰ τὸν Σαμυὴλ „Πορευθῶμεν πρὸς τὸν βλέποντα, ὅτι τὸν Προφήτην ἐκάλει ὁ λαὸς „ἔμπροσθεν ὁ βλέπων" (β'. Βασιλ. θ'. 9.)· καὶ πάλιν· „Ἰδοὺ γέγραπται ἐπὶ τῶν „λόγων τῶν ὁρόντων" (ἤτοι τῶν Προφητῶν) (β'. Παρ. λγ'. 18.)· διὰ τοῦτο καὶ ὁ μέγας Βασίλειος προσθέτει τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποίαν λέγονται οὕτω· „Ὅρασιν δὲ χαρι„ζόμενος ὁ Κύριος, ἐκ ἀποτυφλοῖ τὸν νοῦν, ὃν αὐτὸς κατεσκεύασεν, ἀλλὰ φωτίζει αὐ„τὸν καὶ διαυγέστερον ποιεῖ τῇ παρουσίᾳ τοῦ Πνεύματος· διὰ τοῦτο γὰρ καὶ οἱ Προφῆ„ται ἐχρημάτιζον ὁρῶντες, διὰ τὸ οἱονεὶ ἐπιτετάσθαι αὐτοῖς τὴν τοῦ νοῦ διάβλεψιν ἐκ „τῆς τοῦ φωτίζοντος αὐτοὺς Πνεύματος παρουσίας". Αὐτὸς, λέγω, ὁ Ἰωὴλ ἐβρόντησεν ὡς βροντὴν τὴν θέσπιν ὄπα (ἤτοι τὴν φωνὴν τὴν θεσπεσίαν) τὴν προσκυνητὴν καὶ σεβασμιωτάτην, ὅπου εἶπεν ἐκ μέρους του ὁ Χριστὸς, καθὸ θεαρχικώτατος Λόγος τῦ Πατρός: ἤτοι τὸ, Ἐγὼ θέλω χύσει, ἀπὸ τὸ Πνεῦμά με τὸ Ἅγιον: ἤτοι ἀπὸ τὴν χάριν καὶ δωρεὰν τῦ Ἁγίου Πνεύματος· οὐ γὰρ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἐκχεῖται κατ' οὐσίαν, οὔτε μερίζεται.

Ὅθεν εἶπεν ὁ Χρυσορρήμων· „Διὰ τοῦτο οὐκ εἶπε, Δίδωμι τὸ Πνεῦμα, ἀλλ' Ἐκχεῶ „ἀπὸ τοῦ Πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα· τοῦτο γοῦν καὶ ἐξέβη· πᾶσα γὰρ ἡ οἰκου„μένη ἐκ τοῦ Πνεύματος ἐδέξατο ἐκείνου· καὶ ἡ σταγὼν αὕτη καὶ ἡ ῥανὶς τοῦ Πνεύματος „τὴν οἰκουμένην ἅπασαν ἐνέπλησε τῆς γνώσεως" (Ἑρμηνείᾳ εἰς τὸ „Ἐξεχύθη ἡ χάρις

„ἐ

„ ἐν χείλεσί σου). Θέλει δὲ ἐκχύσει τὸ Πνεῦμα εἰς ἐκείνους οἵτινες ἔχουν νὰ φωνάξουν συμφώνως· Ὦ φύσις τρισσοφεγγόφωτος: ἤτοι ὅπου λάμπεις ἐν τρισὶν Ὑποστάσεσι Πατρὶ Υἱῷ καὶ Πνεύματι, Σὺ ὑπάρχεις εὐλογημένη εἰς τοὺς αἰῶνας... (κοινὸν γὰρ ὄνομα λαμβάνεται καὶ ἐδῶ τὸ, Εὐλογητὸς, ἀντὶ Εὐλογητή). Τὸ δὲ, Θεαρχικωτάτου δύναται νὰ συναφθῇ καὶ μὲ τὸ, Πνεύματος, ὅτως· Ἐγὼ θέλω χύσει ἀπὸ τὸ θεαρχικώτατόν μου Πνεῦμα. Ἂς μὴ παραξενεύεται δὲ τινὰς ἀκούων τὸν μὲν Κύριον νὰ λέγῃ ἐπαγγελίαν τοῦ Πατρὸς τὴν φωνὴν ταύτην τοῦ Ἰωὴλ, καὶ ὡς ἐκ μέρους ἐκείνου προφερομένην, τὸν δὲ Μελῳδὸν νὰ λέγῃ ὅτι ἐκ μέρους τοῦ Κυρίου. προφέρεται· διότι πᾶσα ἡ πρὸς τὰ ἔξω ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ εἶναι κοινὴ τῆς Ἁγίας Τριάδος Πατρὸς, Υἱὸς, καὶ Ἁγίου Πνεύματος, καθὼς καὶ ἔμπροσθεν εἴπομεν· καὶ ὅρα εἰς τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Τροπαρίου „ Ἔφη τὸ „ σεπτὸν καὶ σεβάσμιον στόμα " ἐν τῇ ά. Ὠδῇ τοῦ παρόντος Κανόνος.

Τροπάριον.

„ Τριττὴ μὲν εὐμοίρησεν ὡρῶν τὴν χάριν, Ὅπως ὑπεμφήνειε τρεῖς
„ Ὑποστάσεις Σέβειν ἐν ἁπλότητι τῆς ἐξουσίας· Ἀλλ' ἐν μιᾷ νῦν
„ ἡμερῶν τῇ Κυριᾷ, Υἱὸς, Πατὴρ καὶ Πνεῦμα εὐλογητὸς εἶ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Προσφυῶς ἀλληγορεῖ ὁ Μελῳδὸς ἐν τῷ Τροπαρίῳ τούτῳ τὴν τρίτην ὥραν, κατὰ τὴν ὁποίαν κατῆλθε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, καὶ τὴν Κυριακὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς, ἥτις καλεῖται μία· ὅθεν λέγει οὕτως· Ἡ μὲν τρίτη ὥρα ἐπλούτησε τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἐπειδὴ κατ' αὐτὴν ἐλθὸν τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον διεμοίρασε τὰς πυρίνας γλῶσσας εἰς τοὺς Ἀποστόλους. Διὰ τί δὲ τοῦτο γέγονεν; Ἵνα φανερώσῃ ὅτι πρέπει νὰ σέβωμεν τὰς τρεῖς Ὑποστάσεις τῆς Ἁγίας Τριάδος μὲ τὸν τριαδικὸν ἀριθμόν· διὰ τοῦτο οὔτε κάτω ἀπὸ τὴν τρίτην ὥραν ἦλθε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, οὔτε πάλιν παράνω ἀπὸ αὐτὴν, ἵνα φανερωθῇ ὁ τῶν τριῶν Ἁγίων Ὑποστάσεων ἀριθμός. Ὅτι δὲ ὥρα τρίτῃ κατῆλθε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, ἐμαρτύρησεν ὁ Κορυφαῖος Πέτρος, πρὸς τοὺς Ἰουδαίους λέγων· „ Οὐ „ γὰρ, ὡς ὑμεῖς ὑπολαμβάνετε, οὗτοι μεθύουσιν· ἔστι γὰρ ὥρα τρίτη τῆς ἡμέρας " (Πράξ. β'. 15.). Πρέπει δὲ νὰ σέβωμεν τὰς τρεῖς Ὑποστάσεις ταύτας τῆς Ἁγίας Τριάδος μὲ ἁπλότητα τῆς ἐξουσίας, ἤγουν πιστεύοντες ὅτι αὐταὶ ἔχουν μίαν ἁπλῆν ἐξουσίαν, μίαν κυριότητα, μίαν δεσποτείαν, καὶ ἓν κράτος (1).

Ἡ Κυριακὴ δὲ πάλιν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς εἶναι εἰς τύπον τῆς μιᾶς φύσεως καὶ οὐσίας τῆς Ἁγίας Τριάδος· καθότι ἡ Κυριακὴ Μία ὀνομάζεται ἀπὸ τὸν Προφήτην Μωϋσῆν, λέγοντα· „ Καὶ ἐγένετο ἑσπέρα καὶ ἐγένετο πρωὶ ἡμέρα μία " (Γέν. ά. 5.). Ἡ μὲν οὖν τρίτη ὥρα, καθ' ἣν κατέβη τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, δηλοῖ τὴν Τριάδα τῶν προσκυνητῶν Ὑποστάσεων· ἡ δὲ μία ἡμέρα τῆς Κυριακῆς, καθ' ἣν ἑορτάζεται ἡ τῆς αὐτῆ καταβάσεως

(1) Διὰ τοῦτο καὶ Ματθαῖος ὁ Βλάσταρις λέγει ὅτι διὰ τὴν αἰτίαν ταύτην ἐσυνειδίσθη νὰ τελῆται ὡς ἐπιτοπλεῖστον ἡ θεία καὶ ἱερὰ Λειτουργία περὶ ὥραν τρίτην τῆς ἡμέρας· „ Ὅτι, φησὶν, „ ἐν τούτῳ τῇ ἡμέρᾳ ὁ Παράκλητος ἐναργῶς τοῖς „ Ἀποστόλοις ἐπιφοιτήσας, καὶ τὸ τριττὸν φῶς ἤδη „ καὶ τέλειον τελείως τούτους μυσταγωγήσας, καὶ „ ἡμᾶς τῇ ἐπωνύμῳ τῆς Θείας Τριάδος ὥρᾳ τὴν τε„ λείαν καθιερῶν Ἱερουργίαν τῇ Τρισυποστάτῳ Θεό„ τητι σαφῶς ἐδιδάξατο " (παρὰ τῇ Ἱερᾷ Κατηχήσει τοῦ Βουλγαρι). Ὅθεν καὶ ὑπὸ τοπικῆς Συνόδου ἔτως ἐδιωρίσθη νὰ γίνεται. Εἶπα δὲ ὡς ἐπιτοπλεῖστον, διότι ἐν διαφόροις τόποις κατὰ διαφόρους καιροὺς συνειδίζεται ἡ Λειτουργία νὰ γίνεται. Ἐπειδὴ δὲ ὁ λόγος ἐνταῦθα τὴν θείαν Λειτουργίαν ἀνέφερε, σημειόνω μίαν ἀξιοκατηγόρητον συνήθειαν καὶ ἀτοπίαν ὅπου ποιοῦσι μερικοὶ Ἱερεῖς, οἵτινες συλλειτουργοῦντες ὁμοῦ καὶ τελοῦντες τὸ καλούμενον συλλειτουργον, ὁ καθεὶς ἐξ αὐτῶν ἔχει χωριστὸν Βιβλίον τὴν ἱερὰς Λειτουργίας καὶ ἀναγινώσκει ἰδιαιτέρως τὰς εὐχάς· πρᾶγμα ἄτακτον καὶ ἀτοπώτατον· διότι μὲ τοῦτο δείχνεται ὅτι δὲν γίνεται μία Λειτουργία, ἀλλὰ πολλαὶ ἐν ταυτῷ· ὅθεν τὰς παρακαλοῦμεν νὰ παραιτήσουν τὴν τοιαύτην ἀτοπίαν· εἷς δὲ ἐξ αὐτῶν πρέπει νὰ ἀναγινώσκῃ τὰς εὐχάς, καὶ οἱ ἄλλοι νὰ ἀκούουν.

σεως ἑορτάζεται, δηλοῖ τὴν μίαν φύσιν καὶ οὐσίαν τῶν τριῶν· ὅθεν καὶ τώρα ἐν αὐτῇ τῇ μιᾷ ἡμέρᾳ, Σὺ ὁ Πατὴρ, ὁ Υἱὸς, καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ὁ τρισυπόστατος ἅμα καὶ εἷς τῶν ὅλων Θεὸς, εἶσαι εὐλογητός: ἤτοι εὐλογῆσαι καὶ δοξάζεσαι ἀπὸ ὅλην τὴν Κτίσιν. Ὅρα δὲ ὅτι ὁ Μελῳδὸς μ' ὅλον ὅτι εἶπεν ὅτι ἡ τρίτη ὥρα ἐδήλωε τὰς τρεῖς Ὑποστάσεις, ἐπρόσθεσεν ὅμως καὶ τὴν μίαν αὐτῶν ἐξουσίαν· καὶ πάλιν εἰπὼν ὅτι ἡ μία ἡμέρα τῆς Κυριακῆς ἐδήλου τὴν μίαν φύσιν τῆς Θεότητος, ἐπρόσθεσεν ὅμως καὶ τὰς τρεῖς Ὑποστάσεις αὐτῆς. Διὰ τί τοῦτο; Ὅτι εὐθὺς ὅπου νοήσῃς Τριάδα, εὐθὺς πρέπει νὰ νοήσῃς καὶ μονάδα· καὶ ἀντιστρόφως, εὐθὺς ὅπου νοήσῃς μονάδα, πρέπει νὰ νοήσῃς καὶ Τριάδα· ὅθεν εἶπεν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος· „Οὐ φθάνω τὸ ἓν νοῆσαι, καὶ τοῖς τρισὶ „περιλάμπομαι· οὐ φθάνω τὰ τρία διελεῖν, καὶ εἰς τὸ ἓν ἀναφέρομαι" (Λόγ. εἰς τὸ Βάπτισμα).

Ὠδὴ ἡ. Ὁ Εἱρμός.

„Λύει τὰ δεσμὰ καὶ δροσίζει τὴν φλόγα Ὁ τρισσοφεγγὴς τῆς „Θεαρχίας τύπος. Ὑμνοῦσι Παῖδες· εὐλογεῖ δὲ τὸν μόνον Σωτῆρα „καὶ παντουργὸν ὡς εὐεργέτην Ἡ δημιουργηθεῖσα σύμπασα Κτίσις.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸν παρόντα Εἱρμὸν προσφυέστατα ἁρμόζει ὁ Μελῳδὸς καὶ εἰς τὴν ὀγδόην Ὠδὴν τῶν τριῶν Παίδων, καὶ εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς Πεντηκοστῆς· παρασταίνει γὰρ διὰ τούτου ὅτι οἱ τρεῖς Παῖδες οἱ ἐν τῇ καμίνῳ βληθέντες, καθὸ τρεῖς, ἦτον τύπος τῆς Ἁγίας Τριάδος· ὅθεν καὶ ὁ τύπος αὐτὸς ἠλευθέρωσεν αὐτοὺς ἀπὸ τὴν κάμινον· οὕτω δὲ λέγει· Ὁ ὑπὸ τῶν τριῶν Παίδων δηλούμενος τύπος τῆς Θεαρχίας (ἤτοι τῆς Θεότητος), ὅς τις δὲν εἶναι μονοφεγγὴς, ἀλλὰ τρισσοφεγγὴς, καθότι, ἂν καὶ ἓν φῶς ἐστὶν ὁ Θεὸς διὰ τὴν μίαν καὶ ἀμέριστον φύσιν καὶ οὐσίαν, ἀλλὰ καὶ τρία φέγγη καὶ φῶτά ἐστι, κατὰ τὰς Ὑποστάσεις καὶ πρόσωπα· ὅθεν καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος εἶπεν· „Αὐτοὶ δὲ φρονοῦμεν τὴν „Ἁγίαν Τριάδα, ζωὰς καὶ ζωὴν, φῶτα καὶ φῶς, ἀγαθὰ καὶ ἀγαθὸν, δόξας (1) καὶ „δόξαν, ἅγια καὶ αὐτοαγιότητα" (Λόγ. β'. Εἰρηνικῷ). Αὐτὸς, λέγω, τῆς Θεότητος ὁ τρισσοφεγγὴς τύπος ἔλυσε τὰ δεσμὰ, μὲ τὰ ὁποῖα ἦτον δεδεμένοι οἱ Παῖδες, καὶ ἐδρόσισε τὴν φλόγα, καὶ ἐποίησε τὸ μέσον τῆς καμίνου ὡς πνεῦμα δρόσον διασυρίζον· ὅθεν λυθέντες οἱ τρισμακάριοι περιεπάτουν εἰς τὴν κάμινον, καὶ ὕμνουν καὶ ἐδοξολόγουν τὸν Θεὸν, τὸν λυτρωσάμενον αὐτοὺς ἀπὸ τὴν φλόγα τῆς καμίνου· „Τότε, φησὶν, οἱ τρεῖς Παῖ„δες ὡς ἐξ ἑνὸς στόματος ὕμνουν καὶ εὐλόγουν καὶ ἐδόξαζον τὸν Θεὸν ἐν τῇ καμίνῳ, λέ„γοντες" (Αἶν. Παῖδ. 27.). Οὐ μόνον δὲ αὐτοὶ ἐδοξολόγουν τὸν Θεὸν, ἀλλὰ καὶ ἐσυγκαλοῦσαν ὅλα τὰ κτίσματα, οὐράνια καὶ ἐπίγεια, λογικὰ καὶ ἄλογα, εἰς τὸ νὰ δοξολογοῦν καὶ αὐτὰ μαζί των τὸν Δημιουργόν των Θεὸν, ὡς Σωτῆρα πάντων, ὡς ποιητὴν πάντων, καὶ ὡς εὐεργέτην πάντων. Καὶ τοῦτο θέλει νὰ εἰπῇ ἐκεῖνο ὅπου ἀναφέρει ἐδῶ ὁ Μελῳδὸς λέγων· „Ὑμνοῦσι Παῖδες, εὐλογεῖ δὲ τὸν μόνον Σωτῆρα καὶ παντουργὸν ὡς „εὐεργέτην ἡ δημιουργηθεῖσα σύμπασα Κτίσις".

Τροπάριον.

„Μιμήμη ὁ Χριστὸς τῷ βροτοσσόῳ ἐπῷ, Ἃ πατρακουσθεὶς τοῖς „Ἀποστόλοις ἔφη, Τὸ Πνεῦμα τεύχει γλωσσοπυρσεύτῳ θέᾳ, Ἐφί„ζομ, εὐλογητὸν οἰκειουμένη, Ἡλλοτριωμένη δὲ μέλπει Σε Κτίσις.

ΕΡΜΗ-

(1) Ὁ δὲ Ἅγιος Μάρκος ὁ Ἐφέσου ἐν τῷ πεντηκοστῷ ἑβδόμῳ κεφαλαίῳ τῶν περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος κεφαλαίων λέγει· „Μία δόξα, τρεῖς ὑπάρξεις".

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τοῦτο τὸ Τροπάριον ἐρανίσθη ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ Δεσπότου Χριστοῦ, τὰ ὁποῖα εἶπεν εἰς τοὺς Ἀποστόλους· „ Ὁ δὲ Παράκλητος τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, ὃ πέμψει „ ὁ Πατὴρ ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐκεῖνος ὑμᾶς διδάξει πάντα, καὶ ὑπομνήσει ὑμᾶς πάντα, „ ἃ εἶπον ὑμῖν (Ἰω. ιδ'. 26.)· ὅθεν λέγει οὕτω· Τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον σήμερον καθεζόμενον ἐπάνω εἰς τοὺς Ἁγίους Ἀποστόλους μὲ τὴν θέαν τῶν πυρίνων γλωσσῶν, κατεσκεύασεν εἰς αὐτοὺς τὴν ἐνθύμησιν τῶν λόγων τῶν βροτοσσόων (ἤτοι τῶν σωζόντων τοὺς ἀνθρώπους), τοὺς ὁποίους ὁ Δεσπότης Χριστὸς ἤκουσεν ἀπὸ τὸν Πατέρα καθὸ Υἱὸς τοῦ Μονογενὴς, καὶ εἶπεν εἰς τὺς ἀγαπητοὺς Ἀποστόλους του· „ Οὐκέτι ὑμᾶς λέγω δούλους, ὅτι ὁ δοῦλος οὐκ οἶδε τί ποιεῖ αὐτοῦ ὁ κύριος· ὑμᾶς δὲ εἴρηκα φίλους, ὅτι πάντα, ἃ ἤκουσα παρὰ τοῦ Πατρός μου, ἐγνώρισα ὑμῖν " (Ἰω. ιέ. 35.). Ὅθεν ἡ λογικὴ Κτίσις, ἡ πρώην μὲν ἀποξενωμένη οὖσα τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν ἀπιστίαν καὶ ἁμαρτίαν, τώρα δὲ οἰκειοποιηθεῖσα τῷ Θεῷ διὰ τῆς πίστεως καὶ ἀρετῆς, μέλπει καὶ δοξολογεῖ Σὲ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τὸ εὐλογητὸν ὑπάρχον ἐκ φύσεως, καθὸ Θεός· εὐλογητὸς γὰρ λέγεται ὁ Θεὸς κατὰ τὸ „ Σὺ εἶ ὁ Υἱὸς τοῦ εὐλογητοῦ; " (Μάρκ. ιδ'. 61.) Πᾶσα δὲ Κτίσις ὑμνεῖ καὶ εὐλογεῖ Σε σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ὁμοφυεῖ Λόγῳ· ἐπειδὴ διὰ τῆς ἰδικῆς Σου ἐνεργείας καὶ χάριτος οἰκειοποιήθη μὲ τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα, καὶ μὲ τὸν Μονογενῆ αὐτοῦ Υἱὸν καὶ ἐνυπόστατον Λόγον.

Τροπάριον.

„ Σωτηριωδῶς, αὐτοδεσπότως ἰὼμ, Φῶς αὐτολαμπὲς καὶ παρεκτικὸμ
„ φάους Ὑπάρχομ, ἧκες ἐμφοροῦμ Ἀποστόλοις. Τιμῆεμ ὡς ἅγημα
„ τοῖς Σοῖς οἰκέταις Λελιπαρημέμομ δὲ Πμεῦμα προσμέμοις.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Πρὸς τὸν Δεσπότην Χριστὸν ἀποτείνεται τὸ Τροπάριον τοῦτο, ἂν καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ φανερῶς ἐν τούτῳ δὲν ἀναφέρεται· λέγει γὰρ πρὸς αὐτὸν ὁ Μελῳδός· Ὦ Θεάνθρωπε Ἰησοῦ Χριστὲ, Σὺ ἔπεμψας τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον εἰς τοὺς Ἱεροὺς Ἀποστόλους, τὸ ὁποῖον ἦλθε καὶ αὐτὸ ἀφ' ἑαυτοῦ αὐτοδεσπότως καὶ παντεξουσίως ὡς Θεὸς, διὰ τὴν τῶν ἀνθρώπων σωτηρίαν· οὕτω γὰρ ὑπεσχέθης λέγων· „ Ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ Παράκλητος, ὃν ἐγὼ πέμψω ὑμῖν παρὰ τοῦ Πατρός " (Ἰω. ιέ. 26.). Καὶ ὅρα εἰς τὸ ῥητὸν τοῦτο τὰ ἀνωτέρω δύω, ἤγουν καὶ ὅτι ἔρχεται τὸ Πνεῦμα αὐτοδεσπότως ὡς Θεὸς, καὶ ὅτι πέμπεται παρὰ τοῦ Υἱοῦ· ὅθεν εἶπε καὶ ὁ Θεολόγος· „ Ἐρχόμενον μὲν, ὡς Κύριον, πεμπόμενον „ δὲ, ὡς οὐκ ἀντίθεον· αἱ γὰρ τοιαῦται φωναὶ οὐχ ἧττον τὴν ὁμόνοιαν δηλοῦσιν, ἢ φύσεις χωρίζουσι " (Λόγ. εἰς τὴν Πεντηκοστήν). Αἱ τοιαῦται φωναὶ, τὸ πέμπεσθαι δηλαδὴ καὶ τὸ ἀποστέλλεσθαι καὶ τὰ ὅμοια, δὲν διαιροῦσιν ἐξάπαντος τὰς φύσεις, ὡς λέγουσιν οἱ Πνευματομάχοι, ὥστε ἄλλης μὲν φύσεως νὰ ἦναι ὁ πέμπων καὶ ἀποστέλλων, ἄλλης δὲ ὁ πεμπόμενος καὶ ἀποστελλόμενος· ἀλλ' ὄχι ὀλιγώτερον δηλοῦσι καὶ τὴν ὁμόνοιαν αὐτῶν, καθὼς ἐμπορεῖ νὰ εἰπῇ τινὰς ὅτι ἐπέμφθη φίλος ἀπὸ φίλον· ὅθεν καὶ τὸ πέμπεσθαι ἐδῶ τὸ Πνεῦμα παρὰ τοῦ Υἱοῦ δηλοῖ τὴν πρὸς τὸν πέμψαντα Υἱὸν ὁμόνοιαν, καθὼς ἑρμηνεύει ὁ Νικήτας ὁ τοῦ Θείου Γρηγορίου σχολιαστής.

Τοῦτο δὲ τὸ Πνεῦμα ὑπάρχει ἕνα φῶς, τὸ ὁποῖον ὄχι μόνον λάμπει αὐτὸ ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἄλλους δίδει τὸ φῶς. Ἐρανίσθη δὲ τοῦτο ἀπὸ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον λέγοντα εἰς τὴν Πεντηκοστὴν περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· „ Φῶς καὶ φωτὸς χορηγόν ". Καὶ ὁ Δαβὶδ δὲ πρὸς τὸν Πατέρα ἐπιστρέφων λέγει· „ Ἐν τῷ φωτί Σου (ἤτοι „ ἐν τῷ Πνεύματι) ὀψόμεθα φῶς " (ἤτοι τὸν Υἱὸν) (Ψαλ. λέ. 10.). Φῶς δὲ λέγεται τὸ Πνεῦμα, διότι, κατὰ τὸν Νικήταν, διώκει μὲν ἀπὸ τὰς ψυχὰς, εἰς τὰς ὁποίας ἤθελεν ἐνοικήσῃ, κάθε ἀγνωσίαν καὶ πλάνην, ἥτις ἐστὶ σκότος καὶ ὁμίχλη ψυχῆς· ἐπιστρέφει δὲ

δὲ εἰς τὸν ἑαυτόν των ὅλους ἐκείνους ὅπου τιτρώσκονται ἀπὸ τὰς γλυκυτάτας μαρμαρυγὰς καὶ ἀκτῖνάς του. Διατί δὲ ἔπεμψας, Κύριε, εἰς τοὺς Ἀποστόλους τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον; Ἵνα γεμώσῃ αὐτοὺς ἀπὸ τὴν ζωηφόρον ἐνέργειαν καὶ χάριν του, ὡς τίμιον ἄνημα (ἤτοι πνοὴν) καὶ ἅγιον καὶ θεοπρεπές. Ταῦτα δὲ καὶ τὰ δύω ἀναφέρει ὁ Θεῖος Λουκᾶς λέγων· „ Καὶ ἐπλήσθησαν ἅπαντες Πνεύματος Ἁγίου " (Πράξ. β'. 4.)· καὶ πάλιν· „ Καὶ ἐγένετο ἄφνω ἐκ τοῦ Οὐρανοῦ ἦχος ὥσπερ φερομένης πνοῆς βιαίας " (Αὐτόθ. 2.).

Ἐπιφέρει δὲ ἀκολούθως ὁ Μελῳδὸς ἱκεσίαν πρὸς τὸν Κύριον, καὶ λέγει· Σὺ, Χριστὲ, καθὼς διεμοίρασες σήμερον Εἰς τοὺς Ἀποστόλους Σου τὸ Ἅγιόν Σου Πνεῦμα, ἄμποτε νὰ διαμοιράσῃς καὶ εἰς ἡμᾶς τὺς ἰδικούς Σου δούλους ἀπὸ τὸ αὐτὸ Πνεῦμά Σου τὸ λελιπαρημένον: ἤτοι τὸ τὰς ἡμῶν δεήσεις δεχόμενον ὡς Θεός. Καὶ ἂν εἰς τοὺς Ἀποστόλους ἔδωκας πολλὴν καὶ ἄφθονον τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Σου Πνεύματος, ἀλλὰ εἰς ἡμᾶς δὸς κἂν ῥανίδα καὶ σταγόνα μίαν τῆς πρὸς ἐκείνους δοθείσης χάριτος.

Τροπάριον.

„ Ἧσε Προφητῶν πνευματέμφορον στόμα Σὴν σωματωδῶς, ὦ Μέ-
„ δων, ἐρδημίαν, Καὶ Πνεῦμα κόλπων Πατρικῶν προηγμένον, Ἀ-
„ κτιστοσυμπλαστουργοσύνθρονόν σέθεν, Ἰεὶς ἐνανθρωπήσεως πι-
„ στοῖς σέβας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Καὶ τοῦτο τὸ Τροπάριον ἀποστέλνει ὁ Μελῳδὸς εἰς τὸν Δεσπότην Χριστὸν, καὶ λέγει· Ὦ Βασιλεῦ τῶν βασιλευόντων Χριστὲ, τὴν μετὰ σώματος παρουσίαν Σου ἐπὶ τῆς γῆς ἐκήρυξε τὸ στόμα τῶν ἁγίων Προφητῶν, τὸ ὁποῖον ἔφερεν ἐν ἑαυτῷ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, καὶ ἐκινεῖτο ὑπ' αὐτοῦ· ὁμοίως δὲ ἐκήρυξε καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον τὸ αὐτὸ στόμα τῶν Προφητῶν· καὶ περὶ μὲν τῆς ἰδικῆς Σου παρουσίας εἶπε ταῦτα ὁ Δαβίδ· „ Ἀπέστειλε „ τὸν Λόγον αὐτοῦ (ὁ Πατὴρ) καὶ ἰάσατο αὐτοὺς, καὶ ἐρρύσατο αὐτοὺς ἐκ τῶν διαφθορῶν αὐτῶν " (Ψαλ. ρς'. 20.)· ὁ δὲ Ἡσαΐας· „ Πνεῦμα Κυρίου ἐπ' ἐμὲ, οὗ ἕνεκεν ἔχρισέ με· εὐαγγελίσασθαι πτωχοῖς ἀπέσταλκέ με " (Ἡσ. ξά. 1.)· καὶ ὁ Σολομών· „ Ὁ Παντοδύναμός Σου Λόγος ἀπ' Οὐρανῶν ἐκ θρόνων Βασιλειῶν ἀπότομος πολεμιστὴς εἰς μέσον τῆς ὀλεθρίας ἥλατο γῆς " (Σοφ. ιή. 15.) καὶ ἄλλοι δὲ πάμπολλοι Προφῆται ἐκήρυξαν περὶ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Χριστοῦ, καὶ μάλιστα ὁ Δανιήλ. Περὶ δὲ τῆς καταβάσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ὁ μὲν Δαβὶδ εἶπεν· „ Ἐξαποστελεῖς τὸ Πνεῦμά „ Σου, καὶ κτισθήσονται, καὶ ἀνακαινιεῖς τὸ πρόσωπον τῆς γῆς " (Ψαλ. ργ'. 31.)· ὁ δὲ Ἡσαΐας ὕστω λέγει· „ Κύριος ὁ Θεὸς, ὁ διδοὺς πνοὴν τῷ λαῷ τῷ ἐπ' αὐτῆς (τῆς γῆς δηλ.) „ καὶ Πνεῦμα τοῖς πατοῦσιν αὐτήν " (Ἡσ. μβ'. 5.)· καὶ ὁ Ἰωήλ· „ Καὶ ἔσται μετὰ „ ταῦτα, ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ Πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα " (Ἰωήλ. β'. 28.).

Ἐπιφέρει δὲ ὁ Μελῳδὸς ὅτι τοῦτο τὸ Πνεῦμα, περὶ οὗ οἱ Προφῆται ἐκήρυξαν, ἐκπορεύεται ἀπὸ τοὺς κόλπους, ἤγουν ἀπὸ τὴν οὐσίαν καὶ ὑπόστασιν τοῦ Πατρός· „ Πνεῦμα, „ (φησὶν ὁ Νύσσης Γρηγόριος) τὸ τῆς Πατρικῆς ἐκπορευόμενον ὑποστάσεως ". Καὶ ὅτι τὸ Πνεῦμα τοῦτο εἶναι ἄκτιστον, καθὼς εἶσαι καὶ Σὺ, Χριστὲ, ἄκτιστος κατὰ τὴν Θεότητα· τοῦτο εἶναι καὶ συμπλαστουργὸν μὲ Σέ· τοῦτο εἶναι καὶ σύνθρονον καὶ ὁμότιμον μὲ Σέ· τοῦτο λοιπὸν τὸ Ἅγιον Πνεῦμα πέμψας σήμερον εἰς τοὺς Ἀποστόλους Σου, δι' αὐτὲ ἐπίστωσας καὶ ἐβεβαίωσας τὸ σέβας καὶ τὸ δόγμα τῆς ἐνανθρωπήσεώς Σου· διὰ μέσου γὰρ τὲ Ἁγίου Πνεύματος ἐπληροφόρησας ὅλον τὸν Κόσμον ὅτι ἀληθῶς ἄνθρωπος γέγονας, καὶ ἀληθῶς ἀνελήφθης ὡς ἄνθρωπος εἰς τοὺς Οὐρανοὺς, καὶ ἀληθῶς ἐκάθισας ὡς ἄνθρωπος ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρός· ἂν γὰρ ταῦτα δὲν ἦτον ἀληθινὰ, τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον δὲν ἤθελεν ἔλθῃ εἰς τοὺς Ἀποστόλους· „ Ἐὰν (ἔλεγεν ὁ γλυκὺς Ἰησοῦς) ἐγὼ μὴ ἀπέλθω, „ ὁ Παράκλητος οὐκ ἐλεύσεται πρὸς ὑμᾶς· ἐὰν δὲ πορευθῶ, πέμψω αὐτὸν πρὸς ὑμᾶς " (Ἰωάν. ιε'. 7.).

Ὠδὴ

Ὠδὴ Θ'. Ὁ Εἱρμός.

„ Χαίροις, Ἄμασσα, μητροπάρθενον κλέος· Ἅπαν γὰρ εὐδίμητον εὖ-
„ λαλον στόμα Ῥητρεῦον οὐ σθέρει Σέ μέλπειν ἀξίως· Ἰλιγγιᾷ δὲ
„ νοῦς ἅπας Σου τὸν τόκον μοεῖν· Ὅθεν Σέ συμφώνως δοξάζομεν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἐπειδὴ ἡ ἐννάτη Ὠδὴ εἶναι ποίημα τῆς Κυρίας ἡμῶν Θεοτόκου, διὰ τοῦτο ὁ Μελῳδὸς πρὸς αὐτὴν ἐπιστρέφει τὸν παρόντα Εἱρμόν, καὶ λέγει οὕτω· Ὦ Βασίλισσα πασῶν τῶν τοῦ Κόσμου βασιλισσῶν ἀνωτέρα, ἡ δόξα τῶν Μητέρων ὁμοῦ καὶ τῶν Παρθένων, δόξα μὲν εἶσαι τῶν Μητέρων, διότι ὑπὲρ φύσιν ἔγινες Μήτηρ τοῦ Μονογενοῦς Υἱοῦ καὶ Θεοῦ, τοῦ τὰ πάντα δημιουργήσαντος· δόξα δὲ εἶσαι τῶν Παρθένων, διότι, καθὼς ἦσουν κατὰ φύσιν πρὸ τοῦ τόκου Παρθένος, οὕτω καὶ ἐν τῷ τόκῳ καὶ μετὰ τόκον Παρθένος ἔμεινας· καὶ τοῦτο εἶναι τὸ θαυμαστὸν ἐκεῖνο σημεῖον ὅπου ὑπεσχέθη ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ εἰς τὸν Ἄχαζ, λέγων· „ Διὰ τοῦτο δώσει Κύριος αὐτὸς ὑμῖν σημεῖον· ἰδοὺ ἡ Παρθένος ἐν γαστρὶ „ ἕξει, καὶ τέξεται Υἱόν " (Ἡσ. ζ'. 14.)· ὅπερ ἑρμηνεύων ὁ μέγας Βασίλειος λέγει· „ Σημεῖον δὲ παράδοξόν τι καὶ τεραστικὸν καὶ παραπολὺ τῆς κοινῆς παρηλλαγμένον φύ- „ σεως· ἡ αὐτὴ γυνὴ, καὶ Παρθένος καὶ Μήτηρ, καὶ ἐν τῷ ἁγιάσματι τῆς Παρθενίας μέ- „ νουσα, καὶ τὴν τῆς τεκνογονίας εὐλογίαν κληρονομοῦσα " (Λόγ. εἰς τὴν Χριστοῦ Γέννη- σιν)· καὶ ὁ Ὠριγένης εἶπε ταῦτα, πρὸ τοῦ νὰ ἐκπέσῃ εἰς αἱρέσεις, εἰς ἔπαινον τῆς παρθενίας τῆς Παρθένου· „ Οὐ γὰρ εὔφημον ἄλλῃ παρ' ἐκείνην (τὴν Μαρίαν δηλ.) τὴν „ ἀπαρχὴν τῆς παρθενίας ἐπιγράφασθαι " (Παρὰ τῷ Καμπανίας).

Σὺ, Θεοτόκε, χαῖρε καὶ εὐφραίνου, ὄχι μόνον διότι συνέλαβες καὶ ἐγέννησας τὸν Θεὸν Λόγον, ὅς τις εἶναι ἡ χαρὰ καὶ ἡ πηγὴ καὶ ἡ αἰτία πάσης χαρᾶς, ἀλλὰ καὶ διότι Σὺ μὲ τὴν ἰδικήν Σου χαρὰν ἔλυσας τὴν τῆς προμήτορός Σου Εὔας ἀρὰν, καὶ τὴν ἐκείνης λύπην ἠφάνισας· ὅθεν καὶ ὁ Ἀρχάγγελος Γαβριὴλ ἄλλον ἀσπασμὸν οἰκειότερον καὶ ἁρμοδιώτερον δὲν εὑρῆκε νὰ Σοὶ προφέρῃ, εἰμὴ τοῦτον „ Χαῖρε κεχαριτωμένη " (Λουκ. α'. 28.)· περὶ οὗ πάλιν εἶπεν ὁ θαυμάσιος κατὰ τὴν σοφίαν Ὠριγένης πρὸ τοῦ ἐκπεσεῖν εἰς τὰς αἱρέσεις· „ Ξένος ὁ ἀσπασμὸς τῇ Παρθένῳ (ἐδόκει), οὐδαμοῦ τῆς Γραφῆς εὑρι- „ σκόμενος, ταύτῃ δὲ μόνῃ πρυόμενος· „ Χαῖρε κεχαριτωμένη, ὁ Κύριος μετὰ Σοῦ "· πρὸς „ ἣν καὶ ἡ Ἐλισάβετ ὑποδεχομένη ἐβόησε, τὸ Προδρόμου σκιρτῶντος ἐν τῇ γαστρὶ αὐτῆς· „ Εὐλογημένη Σὺ ἐν γυναιξίν· οὐδεμία γὰρ τῆς τοιαύτης χάριτος κοινωνὸς οὔτε γέγονεν, „ οὔτε γενέσθαι δύναται· ἓν γὰρ τὸ θεῖον κύημα· εἷς ὁ θεῖος τόκος· καὶ μία ἡ γεννήσα- „ σα τὸν Θεάνθρωπον " (παρὰ τῷ αὐτῷ Καμπανίας).

Ἐπιφέρει δὲ ὁ Μελῳδὸς καὶ τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποίαν εἶπεν εἰς τὴν Θεοτόκον μόνον νὰ χαίρῃ, χωρὶς νὰ τῆς εἰπῇ ἀφ' ἑαυτοῦ ἄλλοτι ἐγκώμιον· διότι, λέγει, πᾶν στόμα, ὅσον καὶ ἂν ἦναι εὔστροφον, ὅσον καὶ ἂν ἦναι εὔλαλον, ὅσον καὶ ἂν ἦναι εὔγλωττον καὶ ῥητορικὸν, πάλιν μὲ ὅλας ταύτας τὰς φυσικὰς ἀρετάς του δὲν δύναται κατ' ἀξίαν νὰ Σὲ ἐπαινέσῃ. Ὅθεν προσφυῶς εἶπε καὶ ὁ Κύπρου Θεῖος Ἐπιφάνιος, ἐγκωμιάζων τὴν Παρ- θένον· „ Πῶς μακαρίσω τὴν ὁλόρριζον δόξαν; ὅτι χωρὶς Θεοῦ μόνου πάντων ἀνωτέρα ὑ- „ πάρχει· καλλιωτέρα γὰρ τῶν Χερουβὶμ καὶ Σεραφὶμ καὶ πάσης στρατιᾶς πέφυκεν Ἀγ- „ γελικῆς· πρὸς ἣν Οὐρανοῦ καὶ γῆς οὐκ ἐπαρκέσει γλῶσσα, τάχα δὲ οὔτε Ἀγγέλων· „ καὶ γὰρ αὐτοὶ ὕμνον καὶ αἶνον καὶ τιμὴν καὶ δόξαν προσήνεγκαν, ἀλλὰ κατ' ἀξίαν εἰ- „ πεῖν οὐκ ἴσχυσαν ". Οὐ μόνον δὲ κἀθε εὔλαλον στόμα δὲν δύναται νὰ Σὲ ἐπαινέσῃ κατ' ἀξίαν, Θεοτόκε, ἀλλὰ καὶ κἀθε νοῦς Ἀγγέλων καὶ ἀνθρώπων ἰλιγγιᾷ καὶ σκοτί- ζεται εἰς τὸ νὰ νοήσῃ πῶς ἐγέννησας ἀφθόρως καὶ ὑπερφυῶς τὸν Μονογενῆ Υἱὸν τοῦ Θεοῦ· ἀκατάληπτον γὰρ τοῦτο καὶ ἀνεξιχνίαστον· ἐπειδὴ οὐδὲ ἴχνος κἂν ὀλίγον τι γνώ- σεως τοῦ μυστηρίου τούτου δύναται νὰ εὑρῇ ὁ νοῦς διὰ νὰ παρηγορηθῇ· ὅσον γὰρ τοῦτο ἐξετάζεται, τόσον περισσότερον ἀνεξέταστον μένει· καὶ ὅσον φανεροῦται, τόσον κρυφιώτε- ρον γίνεται· ὅθεν ὁ Σελευκείας Βασίλειος ὡς ἐκ προσώπου τῆς Θεοτόκου πρὸς τὸν Υἱὸν

αὐ-

αὐτῆς ἔτι βρέφος ὄντα λέγει· „ Ποίαν ἐπὶ Σοὶ, παιδίον, προσηγορίαν εὗρω ἁρμόζουσαν; „ ἀνθρώπου; ἀλλὰ θείκην ἔσχες τὴν σύλληψιν· Θεοῦ; ἀλλὰ ἀνθρωπίνην ἔλαβες σάρκω- „ σιν. Τί οὖν ἐπὶ Σὲ διαπράξωμαι; γαλακτοτροφήσω, ἢ θεολογήσω; ὡς Μήτηρ θεραπεύ- „ σω, ἢ ὡς δούλη προσκυνήσω; ὡς Υἱὸν περιπτύξωμαι, ἢ ὡς Θεῷ προσεύξωμαι; ἐπιδώσω „ γάλα, ἢ προσενέγκω θυμίαμα; τί τὸ ἄῤῥητον τοῦτο θαῦμα τὸ μέγιστον"; Ἐπειδὴ λοιπὸν πάντα τὰ κατὰ Σὲ, Θεοτόκε, εἶναι ἀκατάληπτα, διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς δὲν ἐξετάζομεν αὐτὰ, ἀλλὰ μόνον συμφώνως ἅπαντες Σὲ δοξάζομεν (1).

Τροπάριον.

„ Ὕδειμ (2) ἔοικε τὴμ φυσίζωομ Κόρημ· Μόμη γὰρ ἐμ δίμησι νεκρύ- „ φει Λόγομ, Νοσοῦσαμ ἀλθαίομτα τὴμ βροτῶμ φύσιμ· Ὃς δεξιοῖς „ κλισμοῖσι μῦμ ἱδρυμένος Πατρὸς, πέπομφε τὴμ χάριμ τὸ Πνεύματος.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Καὶ τοῦτο τὸ Τροπάριον ἀναφέρει περὶ τῆς Θεοτόκου· λέγει γὰρ ὁ Μελῳδὸς εἰς αὐτὸ ὅτι πρέπει καὶ εὔλογον εἶναι νὰ ὑμνῶμεν καὶ νὰ μεγαλύνωμεν τὴν Ἀειπάρθενον καὶ Θεοτόκον Μαρίαν, ἡ ὁποία ἐβλάστησε τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, τὴν ἀληθῆ ζωὴν τῶν ἁπάντων· „ Ἐγὼ εἰμὶ ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή" (Ἰω. δ'. 6.). Ἀκολούθως δὲ λέγει ὁ Ποιητὴς καὶ τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ ὑμνῶμεν τὴν Θεοτόκον· ἐπειδὴ, λέγει, αὐτὴ μοναχὴ ἀπὸ ὅλας τὰς γυναῖκας ἔκρυψε μέσα εἰς τὰς δίνας· ἤτοι εἰς τὰς κυκλικὰς στροφὰς τῆς ἀχράντου κοιλίας της, τὸν ἐνυπόστατον Λόγον τοῦ Πατρὸς, σάρκα προσλαβόντα ἐκ τῶν παναχράντων αὐτῆς αἱμάτων, ὁ ὁποῖος ἀλθαίνει (ἤτοι ἰατρεύει) ἀπὸ τὴν ἀθεΐαν καὶ ἁμαρτίαν τὴν ἀσθενοῦσαν φύσιν τῶν ἀνθρώπων (τὸ, Ἀλθαίνοντα παράγεται ἀπὸ τὴν ἀλθαίαν, ἀγριομαλάχην, ἢ μολόχην, μὲ τὴν ὁποίαν οἱ ἰατροὶ πολλὰ πάθη θεραπεύουσιν). Αὐτὸς δὲ ὁ Θεὸς Λόγος τώρα καθήμενος μετὰ τὸ προσλήμματος τῆς ἀνθρωπότητος εἰς τὸν δεξιὸν θρόνον τοῦ Πατρὸς, ἀπὸ ἐκεῖ ἔπεμψε σήμερον τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος εἰς τοὺς ἁγίους του Μαθητὰς καὶ Ἀποστόλους.

Ἤθελε δὲ ἀπορήσῃ τινὰς, ὁ Θεὸς εἶναι ἀπερίγραπτος, πῶς λέγεται ὅτι κάθηται δεξιά; Ταύτην τὴν ἀπορίαν λύων ὁ Θεῖος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς, λέγει· „ Δεξιὰν τοῦ Πατρὸς λέ- „ γομεν τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν τῆς Θεότητος, ἐν ᾗ ὁ τοῦ Θεοῦ Υἱὸς, πρὸ αἰώνων ὑπάρ- „ χων ὡς Θεὸς, καὶ τῷ Πατρὶ ὁμοούσιος, ἐπ' ἐσχάτων σαρκωθεὶς καὶ σωματικῶς, κάθη- „ται, συνδοξασθείσης τῆς σαρκὸς αὐτοῦ· προσκυνεῖται γὰρ μιᾷ προσκυνήσει μετὰ τῆς „ σαρκὸς αὐτοῦ ὑπὸ πάσης τῆς Κτίσεως" (Βιβλ. δ'. κεφ. οη'. τοῦ Θεολογικοῦ). Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος λέγει· „ Οἶμαι τὴν μὲν στάσιν καὶ τὴν καθίδρυσιν τὸ πάγιον τῆς φύσεως „ καὶ πάντῃ στάσιμον ὑποφαίνειν· καθὸ καὶ ὁ Βαρουχ τὸ ἀκίνητον καὶ ἀμετάθετον τῆς „ τοῦ Θεοῦ διεξαγωγῆς ἐνδεικνύμενος, ἔφη τό „ Σὺ ὁ καθήμενος εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ ἡμεῖς „ ἀπολλύμενοι εἰς τὸν αἰῶνα, τὴν δεξιὰν δὲ χώραν δηλῶν, τὸ τῆς ἀξίας ὁμότιμον" (Κεφ. ε'. περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος).

Τροπάριον.

„ Ὅσοις ἔπνευσεμ ἡ θεόῤῥυτος χάρις, Λάμπομτες, ἀστράπτομτες, „ ἠλλοιωμένοι, Ὀθμείαν ἀλλοίωσιμ εὐπρεπεστάτημ, Ἰσοσθενοῦσαμ „ τὴμ ἄτμητομ εἰδότες Σοφὴμ τρίφεγγομ οὐσίαμ δοξάζομεμ.

ΕΡΜΗ-

(1) Ὅρα καὶ τὴν ἑρμηνείαν τὸ Εἱρμοῦ τῆς ἑνάτης Ὠδῆς τὸ Κανόνος τῶν Θεοφανείων τοῦ λέγοντος „ Ἀπορεῖ πᾶσα γλῶσσα εὐφημεῖν πρὸς ἀξίαν· Ἰλιγγιᾷ δὲ νοῦς καὶ ὑπερκόσμιος ὑμνεῖν Σὲ, Θεοτόκε".

(2) Ψευδῶς δὲ καὶ ἐσφαλμένως ἐν πολλοῖς γράφεται „ Ἰδεῖν"· διότι ἐνῷ ἐμποδίζει τὸ Ι ἡ Ἀκροστιχὶς, εἶναι καὶ ἀδιανόητον, ἐὰν γραφθῇ „ Ἰδεῖν".

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Δοξολογίαν μετὰ εὐχαριστίας περιέχει τὸ παρὸν Τροπάριον· λέγει γὰρ ὁ Μελῳδὸς ὅτι ἡμεῖς οἱ Χριστιανοὶ, εἰς ὅσους ἔπνευσεν ἡ θεόρρυτος χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος διά τε τῆς πίστεως καὶ τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος, ὅλοι εἰμεθα λαμπροὶ μὲ τὴν ἔλλαμψιν, ὅλοι εἰμεθα ἀστραπόμορφοι μὲ τὴν ἀστραπὴν, καὶ ὅλοι εἰμεθα ἀλλοιωμένοι ἀλλοίωσιν, τὴν ὁποίαν ἐνεργεῖ τὸ λαμπρὸν καὶ ἀστράπτον καὶ ἀλλοιωτικὸν Ἅγιον Πνεῦμα· τοιαῦτα γὰρ ξένα καὶ παράδοξα ἀποτελέσματα ἐνεργεῖ ἡ χάρις καὶ ἐνέργεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἰς ὅσους ἤθελε κατοικήσει. Οὕτω μετέβαλε τὸ παλαιὸν καὶ ἠλλοίωσε τὸν Σαοὺλ, καὶ ἔκαμεν αὐτὸν ἄλλον ἄνδρα ἀπὸ ἐκεῖνον ὅπου ἦτον πρότερον, καθὼς εἶναι γεγραμμένον περὶ αὐτοῦ· „Καὶ ἐφαλεῖται ἐπὶ σὲ Πνεῦμα Κυρίου, καὶ στραφήσῃ εἰς ἄνδρα ἄλλον". (α'. Βασ. ι'. 6.) Οὕτως οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι λαβόντες σήμερον τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἔλαμψαν, ἄστραψαν, καὶ τοιαύτην ἀλλοίωσιν ὡραιοτάτην καὶ παράδοξον ἔλαβον, ὄχι μόνον ἔσωθεν κατὰ τὴν ψυχὴν καὶ καρδίαν, ἀλλὰ καὶ ἔξωθεν κατὰ τὸ πρόσωπον καὶ τὸ σῶμα· ὥστε ἐκεῖνοι ὅπου τοὺς ἔβλεπον ἀπορεῦσαν καὶ ἐθαύμαζον διὰ τὴν τοιαύτην ἀλλοίωσιν· ὅθεν ἔλεγον· „Τί ἂν θέλοι τοῦτο εἶναι"; Πράξ. β'. 12.).

Καθὼς δὲ τὸ ἐν τῇ χύτρᾳ ὑγρὸν, ὅταν ἀναβράσῃ ὑπὸ τοῦ πυρὸς, χύνεται ἔξω τῆς χύτρας· οὕτω καὶ τὸ πῦρ καὶ φῶς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὅταν πλημυρίσῃ ἐν τῇ καρδίᾳ, χύνεται καὶ εἰς τὰ ἔξω μέρη τοῦ σώματος, ὡς λέγει ὁ Ἅγιος Κάλλιστος, καὶ ὁ ὅσιος Ἰωσὴφ ὁ Καλοθέτης· ἀλλὰ καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Γρηγόριος εἶπεν· Ὁ νοῦς τῶν κεχαριτωμένων „εὐμοιρήσας τῶν θείων χαρισμάτων, καὶ πρὸς τὸ συνημμένον σῶμα πολλὰ διαπορθμεύει „τοῦ θείου κάλλους τεκμήρια" (Λόγ. εἰς τὴν Ξένην). Οὕτω θέλει κάμει καὶ εἰς ἡμᾶς ἡ χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἐὰν ὅμως διὰ καθαρᾶς ζωῆς καὶ φυλακῆς τῶν θεουργῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου ἐμβάσωμεν αὐτὴν εἰς τὴν καρδίαν μας, καὶ ἐκεῖ τὴν φυλάττωμεν· καὶ τοιαύτην ἀλλοίωσιν ἔχει νὰ ἐνεργήσῃ εἰς τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμά μας· ὥστε ὅσοι θέλουν „μᾶς βλέπειν, μέλλουν νὰ λέγουν ἐκεῖνο τὸ Δαβιτικὸν „Αὕτη ἡ ἀλλοίωσις τῆς δεξιᾶς „τοῦ Ὑψίστου". (Ψαλ. οϛ'. 10.) Ὅθεν γλαφυρὰ εἶναι ἐκεῖνα ὅπου γράφει ὁ Χρυσοκέφαλος Μακάριος ἐν τῷ εἰς τὴν Ἀνάληψιν λόγῳ αὐτοῦ· „Ἐνδυόμεθα γὰρ ὥσπερ τὸν Κύριον Ἰη„σοῦν, ὕτω καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον· καὶ ἐνδυόμεθα οὐχ ὡς ἱμάτιον, ἀλλ' ὥσπερ ἐνδύε„ται ὁ σίδηρος τὸ πῦρ, ὃν ἔξωθεν, ἀλλ' ὅλως διόλου ἀνακιρνώμενος, καὶ τὴν καρδίαν ἐχο„μεν πληροῦντα τὸν Παράκλητον, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς φωτίζοντα, καὶ τὰς ἀκοὰς ἁγιά„ζοντα, καὶ λογισμοὺς καταστέλλοντα, καὶ νοήματα πηγάζοντα, καὶ σοφίαν χορηγοῦντα, „καὶ πρόσωπα χάριτος πληροῦντα· διὰ τοῦτο καὶ οἱ ἀτενίσαντες εἰς τὸ πρόσωπον Στεφά„νου εἶδον αὐτὸ ὡσεὶ πρόσωπον Ἀγγέλου· πρῶτον γὰρ ἔδειξε τὴν σοφίαν, ἣν ἐχορήγει δα„ψιλῶς αὐτῷ τὸ Πνεῦμα ἔνδον καὶ κατὰ ψυχήν· εἶτα λαμπρῶς ὤφθη κἂν τῷ προσώπῳ, „ὡραΐζον πάντοθεν τὸ οἰκεῖον ἐνδιαίτημα".

Οὐ μόνον δὲ Υἱοὶ Θεοῦ γίνονται καὶ Θεοὶ κατὰ χάριν ὅσοι λάβουν ἔνοικον εἰς τὴν καρδίαν των τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον κατὰ τὸ „Ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτὸν (τὸν Υἱὸν), ἔδωκεν αὐ„τοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι, οἳ οὐκ ἐξ αἱμάτων, οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρὸς, „οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκὸς, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ (ἤτοι ἐκ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος) ἐγεννήθησαν" (Ἰω. α'. ιγ'.)· οὐ μόνον, λέγω, Υἱοὶ Θεοῦ γίνονται οἱ λαβόντες τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, ἀλλὰ καὶ Πνεῦμα κατὰ χάριν· ὅθεν εἶπεν ὁ Ἰωάννης „Τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ Πνεύμα„τος, Πνεῦμά ἐστι" (Ἰω. γ'. 6.) καὶ ὁ Παῦλος· „Ὁ καλλώμενος τῷ Κυρίῳ, ἓν Πνεῦ„μά ἐστι" (α'. Κορ. ϛ'. 17.).

Ἐπιφέρει δὲ ὁ Μελῳδὸς ὅτι ἡμεῖς οἱ τὴν χάριν δεξάμενοι καλῶς ἠξεύρομεν ὅτι ἡ οὐσία τῆς Ἁγίας Τριάδος εἶναι ἰσοσθενὴς καὶ ὁμοδύναμος, εἶναι ἀδιαίρετος καὶ ἀμέριστος· ὥστε δὲν εἶναι ἄλλη μὲν οὐσία τοῦ Πατρὸς, ἄλλη δὲ τοῦ Υἱοῦ, καὶ ἄλλη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, μὴ γένοιτο! ἀλλὰ μία καὶ ἡ αὐτή· ὡσαύτως εἶναι καὶ σοφὴ, μᾶλλον δὲ, πάνσοφος καὶ ἀπειρόσοφος καὶ ὑπέρσοφος καὶ πηγὴ πάσης σοφίας· εἶναι δὲ καὶ τριφεγγὴς διὰ τὰς τρεῖς Ὑποστάσεις· φῶς γὰρ εἶναι ὁ Πατὴρ, φῶς ὁ Υἱὸς, φῶς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον· ἀλλὰ πάλιν εἶναι ἓν φῶς διὰ τὴν μίαν Θεότητα. Καὶ οὕτω τὴν τριφεγγῆ οὐσίαν γινώσκοντες ἡμεῖς, καὶ ὀρθοδόξως θεολογοῦντες, δοξάζομεν αὐτὴν καὶ μεγαλύνομεν εἰς αἰῶνα αἰῶνος.

Ἀμπο-

Ἄμποτε λοιπὸν, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω, νὰ λάβωμεν τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καὶ νὰ πάθωμεν τὴν τοιαύτην πνευματικὴν ἀλλοίωσιν εἰς τὴν ψυχὴν καὶ καρδίαν μας ἡμεῖς οἱ ψάλλοντες καὶ ἀναγινώσκοντες καὶ ἀκούοντες τὸν παρόντα Κανόνα. Πῶς δὲ δυνάμεθα ταύτην νὰ ἀποκτήσωμεν; Ἐὰν καταπατήσωμεν τὰ γήϊνα καὶ μάταια πράγματα, καὶ ἐὰν γένωμεν ἀνώτεροι ἀπὸ κάθε προσπάθειαν τῶν ὑλικῶν πραγμάτων· τότε γὰρ θέλει μᾶς δώσει ὁ Θεὸς τὸ Πνεῦμά του. Τίς μᾶς πληροφορεῖ; Ὁ Ἡσαΐας καὶ ὁ Δαβὶδ καὶ ὁ Ἰώβ· ὁ μὲν γὰρ Ἡσαΐας λέγει· „ Τάδε λέγει ὁ στερεώσας τὴν γῆν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ, καὶ δίδους „ πνοὴν τῷ λαῷ τῷ ἐπ' αὐτῆς, καὶ Πνεῦμα τοῖς πατοῦσιν αὐτήν " (Ἡσ. μέ. 5.)· ὁ δὲ Δαβὶδ λέγει· „ Τοῦ Θεοῦ οἱ κραταιοὶ, τῆς γῆς σφόδρα ἐπήρθησαν " (Ψαλ. μς'. 8.)· ὁ δὲ Ἰὼβ λέγει ἀλληγορικῶς διὰ τὰς Ἁγίας· „ Νεοττοὶ γυπὸς ὑψηλὰ πέτονται ". (Ἰώβ. έ. ζ.) Ὅθεν ὁ μέγας Βασίλειος οἱονεὶ ἑρμηνεύων τὸ ἀνωτέρω Δαβιτικὸν λέγει· „ Οἱ γὰρ κατα- „ πατοῦντες τὰ γήϊνα, καὶ ὑπεράνω αὐτῶν γενόμενοι, ἄξιοι τῆς δωρεᾶς τοῦ Ἁγίου Πνεύ- „ ματος μεμαρτύρηνται " (Κεφ. κβ'. περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος)· ἀλλὰ καὶ ὁ Ἱερὸς Θεοφύλακτος ἑρμηνείᾳ εἰς τὸν Ἀββακοὺμ λέγει· „ Καρδίας ὑψηλὰς ζητεῖ Θεός ".

Ἐπειδὴ δὲ, ἀδελφοὶ μετὰ τὸ Ἅγιον Βάπτισμα ἐπέσαμεν εἰς ἁμαρτίας, καὶ οὕτω συνε- χώσαμεν τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὴν ὁποίαν ἐλάβομεν δι' αὐτοῦ τοῦ Βαπτί- σματος, πρέπει νὰ ἐπιμεληθῶμεν νὰ εὕρωμεν τὴν προτέραν χάριν, ἡ ὁποία εἶναι κεχωσμέ- νη εἰς τὰ πάθη ὡς σπινθὴρ εἰς τὴν στάκτην, καὶ νὰ τὴν πολυπλασιάσωμεν εἰς τὴν καρ- δίαν μας. Διὰ νὰ ἐμπορῶμεν δὲ νὰ κατορθώσωμεν τοῦτο, πρέπει νὰ ἐκβάλωμεν ἔξω ἀπὸ τὴν καρδίαν μας τὰ πάθη ὡς στάκτην, καὶ νὰ βάλωμεν ὡς ξύλα τὴν ἐργασίαν τῶν ζωο- ποιῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου, καὶ οὕτω νὰ φυσήσωμεν μὲ τὴν ἐν καρδίᾳ ἐπιστροφὴν τῆς νοὸς, καὶ μὲ τὴν διὰ τῆς ἐπιστροφῆς ταύτης νοερὰν καὶ ἁγίαν προσευχὴν ταύτην· „ Κύριε Ἰησοῦ „ Χριστὲ Υἱὲ καὶ Λόγε τοῦ Θεοῦ, ἐλέησόν με ".

Ἡ τοιαύτη δὲ ἁγία προσευχὴ χρονίζουσα ἐν τῇ καρδίᾳ, ὄχι μόνον καθαρίζει αὐτὴν ἀπὸ τὴν στάκτην τῶν παθῶν, ἀλλὰ καὶ τὸν σπινθῆρα τῆς χάριτος εὑρίσκουσα, ἀνάπτει πῦρ ξένον καὶ θαυμαστὸν, τὸ ὁποῖον κατακαίει μὲν τὰς προσβολὰς τῶν πονηρῶν λογι- σμῶν, γλυκαίνει δὲ τὴν καρδίαν καὶ ὅλον τὸν ἐσωτερικὸν ἄνθρωπον, καὶ φωτίζει τὸν νοῦν· ὅθεν εἶπεν ὁ ἅγιος Διάδοχος· „ Ὅσοι τὸ τῦ Κυρίου Ἰησοῦ ἔνδοξον καὶ πολυπόθητον ὄνομα „ ἐν τῷ βάθει τῆς καρδίας μελετῶσιν ἀπαύστως, οὗτοι δύνανται καὶ τὸ φῶς τοῦ νοῦ ὁρᾶν „ ποτε ". Εἶπε δὲ καὶ ὁ τῆς Θεσσαλονίκης Γρηγόριος ὁ τῆς νοερᾶς ταύτης προσευχῆς καὶ νήψεως ἐργάτης καὶ διδάσκαλος· „ Οὐδὲ γὰρ ἔστι δυνατὸν, τὸν συνάγοντα τὸν οἰκεῖον νοῦν καὶ „ πρὸς τὸν Θεὸν ἀνατείνοντα, μὴ τὴν θείαν ἀλλοίωσιν ἀλλοιωθῆναι ἀναλόγως τῇ πρὸς τὸν „ Θεὸν καὶ τὰ θεῖα λόγια μελέτῃ· θέρμη γάρ τις ἐγγίνεται τῇ καρδίᾳ διὰ τῆς μελέτης „ ταύτης, ὡς μυίας τὰς πονηροὺς λογισμοὺς ἀποσοβοῦσα, καὶ πνευματικὴν εἰρήνην καὶ πα- „ ράκλησιν ἐμποιοῦσα τῇ ψυχῇ, καὶ τὸν ἁγιασμὸν τῷ σώματι παρέχουσα, κατὰ τὸν εἰ- „ πόντα „ Ἐθερμάνθη ἡ καρδία μου ἐντός μου, καὶ ἐν τῇ μελέτῃ μου ἐκκαυθήσεται πῦρ· „ καὶ τοῦτό ἐστιν, ὃ καί τις τῶν Θεοφόρων Πατέρων ἐδίδαξεν ἡμᾶς (ἤτοι ὁ μέγας Ἀρσέ- „ νιος ἐν τῷ Βίῳ αὐτοῦ) „ Πάσάν σου τὴν σπουδὴν ποίησον, ἵνα ἡ ἔνδον σου ἐργασία κα- „ τὰ Θεὸν ᾖ, καὶ νικήσῃς τὰ ἔξω πάθη " (Ὁμιλ. εἰς τὸ ὄγδοον εὐαγγ.). Ὅταν λοιπὸν φθάσῃ ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν τοιαύτην κατάστασιν· τότε θέλει γνωρίσει μὲ αἴσθησιν νοε- ρὰν πόσας παραδόξους ἐνεργείας ἀποτελεῖ τὸ πῦρ τοῦτο τοῦ Πνεύματος.

Θέλεις, ἀγαπητὲ, νὰ τὰς μάθῃς ἐκ μέρους; Ἄκουσον τοῦ Μεγάλου Βασιλείου λέγοντος ταῦτα· „ Ἔστι πύρωσις τοῦ Πνεύματος ἡ ἀναζωπυροῦσα καρδίαν· διότι τὸ ἄϋλον καὶ „ θεῖον πῦρ φωτίζει μὲν ψυχὰς καὶ δοκιμάζει ἔσωθεν ὥσπερ ἄδολον χρυσὸν ἐν καμίνῳ· „ καθαίρει δὲ ἀναλίσκει ὥσπερ καλάμην καὶ ἀκάνθας· ὁ γὰρ Θεὸς ἡμῶν πῦρ καταναλί- „ σκον ἐστί. Τοῦτο τὸ πῦρ ἐνήργησε τοῖς Ἀποστόλοις, ἡνίκα ἐλάλουν πυρίναις γλώσσαις· „ τοῦτο τὸ πῦρ διὰ τῆς δόξης Παῦλον περιλάμψαν, τὴν μὲν αὐτοῦ διάνοιαν ἐφώτισε, „ τὴν δὲ αἴσθησιν τῆς ὄψεως ἠμαύρωσεν· οὐ γὰρ χωρεῖ σαρκὸς ὅρασις ἐκείνου τοῦ φωτὸς „ τὴν δύναμιν· τοῦτο τὸ πῦρ Κλεόπα καὶ τοῦ σὺν αὐτῷ τὰς καρδίας ἐθέρμανε, λαλοῦν- „ τος αὐτοῖς τοῦ Σωτῆρος μετὰ τὴν ἀνάστασιν· τοῦτο τὸ πῦρ Δαιμόνων ἐστὶ φυγαδευτή- „ ριον, καθαίρεσεως καυστικὸν, ἀναστάσεως δύναμις, ἀθανασίας ἐνέργεια, ψυχῶν ἁγίων φω- „ τισμὸς, καὶ λογικῶν δυνάμεων σύστασις· τοῦτο τὸ πῦρ εὐξώμεθα καὶ εἰς ἡμᾶς φθάσαι, „ ἵνα πάντοτε ἐν φωτὶ περιπατοῦντες, μηδὲ πρὸς βραχὺ προσπόψωμέν ποτε, ἀλλ' ὡς

„ φω-

„ φωστῆρες ἐν Κόσμῳ φαινόμενοι, λόγον ζωῆς ἐπέχομεν ἀϊδίως" (Λόγ. περὶ αὐτεξουσίου (1). Οὕτω λοιπὸν δοξάζομεν φῶς τὸν Πατέρα, φῶς τὸν Υἱὸν, φῶς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, τὴν τοῖς τρισὶ Προσώποις φωτουργαίαν Θεότητα· ᾗ πρέπει δόξα, κράτος, τιμὴ καὶ προσκύνησις μία εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΠΡΟ-

(1) Ἐν ἄλλοις δὲ ὁ λόγος αὐτὸς ἐπιγράφεται τῷ Ἀββᾷ Μακαρίῳ. Σημειοῦμεν δὲ ἐνταῦθα ὅτι ἡ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία παρέλαβεν ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς τὸ νὰ ἀναγινώσκῃ κατὰ τὴν ἑσπέραν τῆς Κυριακῆς τῆς Πεντηκοστῆς τὰς εὐχὰς τοῦ μεγάλου Πατρὸς Βασιλείου καὶ τὴν γονυκλισίαν νὰ ποιῇ. Διατί δὲ κατὰ τὴν ἑσπέραν ἀναγινώσκει τὰς εὐχὰς ταύτας καὶ τὴν γονυκλισίαν ποιεῖ, εἰς καιρὸν ὅπου ἦτον ἁρμοδιώτερον νὰ ἀναγινώσκωνται καὶ ἡ γονυκλισία νὰ γίνεται κατὰ τὴν τρίτην ὥραν τῆς ἡμέρας, ὅτε καὶ τὸ Πνεῦμα κατῆλθε τὸ Ἅγιον; Καὶ ἀποκρινόμεθα, ὅτι διὰ δύω αἰτία ἡ Ἐκκλησία ταῦτα ποιεῖ. Πρῶτον, διότι ὁ κ'. Κανὼν τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς Πρώτης Συνόδου, καὶ ὁ ϕ'. τῆς ς'. καὶ ὁ ιε'. τοῦ Πέτρου Ἀλεξανδρείας, καὶ ὁ ϕά. τοῦ Βασιλείου, καὶ ὁ θεῖος Ἰουστῖνος ἐρωτήσει ριέ. ὅλοι αὐτοὶ οἱ Κανόνες προστάσσουν νὰ μὴ κλίνῃ τινὰς γόνυ ἐν Κυριακῇ. Ὅθεν ἵνα μὴ παραβαίνωνται οἱ ὅροι ἦτοι καὶ οἱ Κανόνες, ἡ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ποιεῖ τὴν γονυκλισίαν καὶ τὰς εὐχὰς ἀναγινώσκει οὐχὶ τὸ πρωΐ, οὔτε κατὰ τὴν τρίτην ὥραν ἵνα μὴ φανῇ ὅτι κλίνει γόνυ ἐν Κυριακῇ ἡμέρᾳ ἤδη τότε ἀρχομένῃ, καὶ ἀκολούθως νὰ μὴ φανῇ ἐναντία τοῖς Κανόσι καὶ ὅροις τῶν οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ τῶν κατὰ μέρος θείων Πατέρων, ἀλλὰ ἀναγινώσκει τὰς εὐχὰς καὶ τὴν γονυκλισίαν ποιεῖ κατὰ τὴν ἑσπέραν, ὅτε ἐξωδεύθη μὲν τὸ περισσότερον μέρος τῆς ἡμέρας, ἤγγισε δὲ εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς νυκτὸς τῆς Δευτέρας. Ἀπὸ τὴν ἑσπέραν ἀρχίζει ἡ Ἐκκλησία κάθε νυχθήμερον, καὶ οὐχὶ ἀπὸ τὸ πρωΐ· καὶ ὅρα εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ „ Κατῆλθες ἐν τοῖς κατωτάτοις τῆς γῆς " εἱρμοῦ τῆς ς'. Ὠδῆς τοῦ Κανόνος τῆς Λαμπρᾶς. Δεύτερον, ποιεῖ ταῦτα ἡ Ἐκκλησία, ἐπειδὴ ἀκούει τὸν μέγαν Βασίλειον νὰ λέγῃ ἐν τῇ β'. εὐχῇ τῆς γονυκλισίας „ Εὐλογητὸς εἶ, Δέσποτα Παντοκράτωρ, ὁ φωτίσας „ τὴν ἡμέραν τῷ φωτὶ τῷ ἡλιακῷ, καὶ τὴν νύκτα „ ϕαιδρύνας ταῖς αὐγαῖς τοῦ πυρὸς, ὁ καὶ τὸ μῆκος „ τῆς ἡμέρας διελθεῖν ἡμᾶς καταξιώσας, καὶ προσεγ„ γίσας ταῖς ἀρχαῖς τῆς νυκτός ". Εἰ δὲ αὐτὸς ὁ Βασίλειος λέγει ἐν τῇ πρώτῃ εὐχῇ „ Ὁ καὶ ἐν ταύτῃ „ τῇ μεγάλῃ ἡμέρᾳ τῆς Πεντηκοστῆς ἐξαποστείλας „ τὸ Ἅγιόν σου Πνεῦμα ", τοῦτο λέγει ὁ Ἅγιος κατὰ συνεκδοχὴν ἀπὸ τὰ μέρους τὸ ὅλον: ἤτοι ἀπὸ τὸ ὀλίγον μέρος ὅπου ἔμεινε τῆς ἡμέρας τῆς Κυριακῆς, ἕως τῆς βαθείας ἑσπέρας, ἥτις ἀρχὴ τῆς Δευτέρας ἐστὶν, ὡς εἴπομεν. Ὥστε οἱ τὴν γονυκλισίαν ποιοῦντες τῷ πρωΐ, παρὰ Κανόνας καὶ παρὰ τὴν τάξιν τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας ποιοῦσιν.

Ἡ γονυκλισία δὲ αὕτη, καθ' ἣν ἐπάνω εἰς τὰ γόνατα προσευχόμεθα, Εὐαγγελικὴ ὖσα, Ἀποστολικὴ καὶ Πατρικὴ, σφαλερῶς καὶ ἀκανονίστως ἐσηκώθη ἀπὸ τὴν ἡμετέραν ἐκκλησίαν· ὁμοίως καὶ ἡ συνέχεια τῆς θείας Μεταλήψεως Κανονικὴ καὶ Ἀποστολικὴ καὶ Πατρικὴ οὖσα, κακῶς καὶ παρανόμως καὶ ἐπιβλαβῶς ἐσηκώθη ἀπὸ ἡμᾶς· καὶ ἴσως τοῦτο ἐγίνεν, ἐπειδὴ οἱ ἰδικοίμας μετὰ τὸ σχίσμα, ἀντιφερόμενοι μὲ ἄλογον καὶ μὴ κατ' ἐπίγνωσιν ζῆλον κατὰ τῶν Λατίνων, καὶ τὰ καλῶς καὶ κανονικῶς ἔχοντα παρ' ἐκείνοις ἔθη καὶ νόμιμα ἀπέβαλον κακῶς καὶ ἀδιακρίτως· (καὶ ὅρα τὸν Πηγᾶν ἐν τῷ τέλει τοῦ Γ'. Βιβλίου· καὶ τὸ Προοίμιον τοῦ τόμου τῆς Ἀγάπης). Τὰ κακόδοξα φρονήματα, καὶ τὰ παράνομα ἔθη τῶν Λατίνων καὶ τῶν ἄλλων Αἱρετικῶν πρέπει νὰ μισῶμεν καὶ νὰ ἀποστρεφώμεθα· εἰ δὲ εὑρίσκεται ἐν αὐτοῖς ὀρθῶς ἔχον καὶ ὑπὸ τῶν Κανόνων τῶν Ἱερῶν Συνόδων βεβαιούμενον, τοῦτο δὲν πρέπει νὰ μισῶμεν καὶ νὰ ἀποστρεφώμεθα, ἵνα μὴ λάθωμεν καὶ αὐτοὺς τοὺς Κανόνας μισοῦντες καὶ ἀποστρεφόμενοι. Ὅθεν ἂποις θέλει νὰ ἀκολουθῇ εἰς τοὺς Κανόνας, βλέπει ἐν αὐτοῖς ὅτι συγχωρεῖται νὰ μεταχειρίζωνται καὶ τὰ δύω, καὶ ἡ γονυκλισία, καὶ ἡ συνέχεια τῆς Κοινωνίας. Κακῶς λοιπὸν καὶ ἀνοήτως ποιοῦσί τινες, θέλοντες νὰ ἐμποδίσουν τοὺς θέλοντας συνεχῶς κοινωνεῖν· εὑρίσκοντες γὰρ τὴν ὑποσημείωσιν ὅπου ἐγὼ ἔχω εἰς τὸν ϕ'. Κανόνα τῆς ς'. Οἰκουμενικῆς, καὶ ἀναγινώσκοντες αὐτὴν μὲ τυφλὸν νοῦν, ἰδού, λέγουσιν, ἐδῶ γράφεται ὅτι ἐσηκώθη ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν ἡ γονυκλισία, καὶ ἡ συνέχεια τῆς Κοινωνίας· ὥστε συνεχῶς δὲν πρέπει τινὰς νὰ μεταλαμβάνῃ. Ὢ τῆς ἀνοίας τῶν ταῦτα λεγόντων! Ἀδελφοί, σεῖς ὅπου λέγετε ταῦτα, ἔπρεπε νὰ στοχασθῆτε ὅτι λέγεται μὲν ἐκεῖ ὅτι ἐσηκώθησαν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν ταῦτα, ἀλλὰ παρὰ τίνων; τῶν ἀντιφερομένων ἰδικῶνμας μὲ θερμὸν ζῆλον εἰς τὰ ἔθιμα τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας· ταῦτον εἰπεῖν, ἐσηκώθησαν ταῦτα κακῶς, ἀκανονίστως καὶ μὲ ἄλογον καὶ ἀδιάκριτον ζῆλον. Ὅθεν παύσατε εἰς τὸ ἑξῆς λαλοῦντες τοιαῦτα ἀσύνετα λόγια.

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΚΑΝΟΝΟΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΩΣ.

Ἀν τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, τὸ ὁποῖον χύνεται ἀπὸ τὰς ἀκτῖνας τοῦ αἰσθητοῦ ἡλίου, εἶναι τόσον γλυκὺ εἰς τοὺς βλέποντας, ὥστε διὰ τοῦτο καὶ μόνον οἱ περισσότεροι ἄνθρωποι δὲν θέλουν νὰ ἀποθάνουν, διότι ἔχουν νὰ στερηθοῦν τὴν τοῦ φωτὸς λαμπηδόνα· ὅθεν εἶπεν ὁ Ἐκκλησιαστής· „Γλυκὺ τὸ φῶς, καὶ ἀγαθὸν τοῖς ὀφθαλμοῖς τὸ βλέπειν τὸν ἥ„λιον“ (Ἐκκλ. ιά. ζ.)· πόσον ἆρά γε γλυκύτερον καὶ ἡδονικώτερον εἶναι τὸ φῶς ὅπου ἐκχύνεται σήμερον εἰς τὸ Θαβώριον Ὄρος ἀπὸ τὸν νοητὸν Ἥλιον τῆς δικαιοσύνης Χριστὸν τὸν Θεάνθρωπον; Βέβαια τόσον ἀσυγκρίτως εἶναι τὸ φῶς τοῦτο τοῦ ὑπερουσίου Ἡλίου γλυκύτερον καὶ ἡδονικώτερον, ὅσον καὶ ὁ νοητὸς Ἥλιος Χριστὸς ὁ τοῦτο πηγάζων ἀσυγκρίτως διαφέρει ἀπὸ τὸν αἰσθητὸν ἥλιον.

Ἐλᾶτε λοιπὸν ἂς γένωμεν καὶ ἡμεῖς ἄλλοι Πέτροι, καὶ ἄλλοι Ἰωάνναι, καὶ ἄλλοι Ἰάκωβοι, καὶ ἂς ἀναβῶμεν μαζὶ μὲ τὸν Σωτῆρα Χριστὸν ἐπάνω εἰς τὸ Θαβώριον Ὄρος (1), ὅπου μεταμορφοῦται σήμερον· ἂς ἰδοῦμεν νοερῶς τὴν δόξαν καὶ ἔλλαμψιν τῶ προσώπου του· ἂς θεωρήσωμεν τὴν αἴγλην τῶν ἱματίων αὐτοῦ· καὶ ἂς κατοπτεύσωμεν τὸν Μωϋσῆν καὶ τὸν Ἠλίαν μετ' αὐτοῦ συλλαλοῦντας· ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν φωτεινὴν νεφέλην εἰσελθόντες, ἂς ἀκούσωμεν τὴν ἐξ αὐτῆς προελθοῦσαν βροντώδη φωνὴν τῶ Πατρός. Πῶς δὲ θέλομεν ἀναβεῖ εἰς τὸ Θαβώριον; ἢ ποῖοι θέλουν ὁδηγήσειν ἡμᾶς εἰς τὸν δρόμον; Ἰδοὺ κοντά μας εὑρίσκεται τὸ θεῖον ζεῦγος ἡ Ἱερὰ τῶν Μελογράφων δυὰς, ὁ ποιητικώτατος Ἱεράρχης Κοσμᾶς, καὶ ὁ Πανηγυρικώτατος καὶ Πρεσβύτερος τῶν Ἱεροσολύμων Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός· αὐτοὶ αἱ δύω ὑπόσχονται εἰς ἡμᾶς σήμερον νὰ γένουν καθηγεμόνες εἰς τὸν δρόμον, καὶ νὰ μᾶς βοηθήσουν εἰς τὴν ἐπὶ τὸ Ὄρος ἀνάβασιν, βάλλοντες ὡς δύω σκάλας τοὺς δύω Ἀσματικούς των Κανόνας, καὶ δι' αὐτῶν ἀναφέροντες ἡμᾶς εἰς τὴν τοῦ Θαβωρίου κορυφὴν καὶ ἀκρώρειαν.

Λοιπὸν ἂς ἐμπιστεύσωμεν τὸν ἑαυτόν μας εἰς τοὺς Ἱεροὺς τούτους ἄνδρας, καὶ ἂς βαστάζωμεν καλῶς τὰς δύω σκάλας ταύτας, ὅπου ἐκατασκεύασαν διὰ ἡμᾶς: ἤτοι τοὺς δύω

(1) Σημείωσαι ὅτι κατὰ τὸν Ἀλέξανδρον εἰς τὰ Ἰουδαϊκὰ σελ. ριγ'. τὸ Θαβώριον Ὄρος εἶναι διττόν· „Τὸ μὲν, ἐν τοῖς πεδίοις Ἐσδρελὼν, ἀπὸ μὲν τῆς „Ναζαρὲτ πρὸς ἕω μηκυνόμενον, ἀπὸ δὲ Ναΐμ πρὸς „Βορρᾶν πλατυνόμενον, καὶ εἰς ὕψος ἀξιόλογον ἐπαι„ρόμενον, καὶ ποικίλῃ καρπῶν εὐφορίᾳ κομῶν. Σπεί„χει δὲ αὐτὸ παρὰ τῷ πρὸς δυσμὰς Ἀερμὼν ὄρει· „ὅθεν καὶ τῷ Προφητάνακτι Δαβὶδ ᾄδεται τὸ „Θα„βὼρ καὶ Ἑρμὼν ἐν τῷ ὀνόματί Σου ἀγαλλιάσονται“. Ὁ δὲ Ἰώσηπος λέγει ὅτι τὸ Θαβώριον ὀνομάζεται καὶ Ἰταβύριον· περὶ τοῦ ὁποίου γράφει ὁ Ἱερεμίας· „Ὡς τὸ Ἰταβύριον ἐν τοῖς ὄρεσι“ (Ἱερ. μς'. 18.)· καὶ ὁ Ὠσηέ· „Ὡς δίκτυον ἐκτεταμένον ἐπὶ τὸ „Ἰταβύριον“ (Ὡσ. έ. 1.). Διὰ τί δὲ λέγει ὁ Δαβὶδ νὰ ἀγαλλιῶνται τὸ Θαβὼρ καὶ τὸ Ἑρμών; Ἐπειδὴ, κατὰ τὸν Ζυγαδηνὸν Εὐθύμιον, εἰς μὲν τὸ Θαβὼρ μετεμορφώθη ὁ Χριστὸς, εἰς δὲ τὸ Ἑρμὼν ἀνέστησε τὸν Υἱὸν τῆς χήρας· εἰς τὸ Ἑρμὼν γὰρ κεῖται ἡ πόλις Ναΐν, ἐν ᾗ ἐκεῖνο ἀνέστησε. Θαβὼρ δὲ, κατὰ τὸν Ἀνώνυμον, θέλει νὰ εἴπῃ ἐκλεκτός· Ἑρμὼν δὲ ἑρμηνεύεται φωτὸς μετεωρισμός· ὁ γὰρ τυγχάνων ἐκλογῆς θείας καὶ ὑπὸ φωτὸς μετεωριζόμενος, ἀγαλλιᾶται ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Θεοῦ.

δύω ἀσματικούς των Κανόνας· ἐπειδὴ ἡ πρὸς τὴν κορυφὴν τοῦ Θαβωρίου ἀνάβασις εἶναι κρημνώδης καὶ δύσκολος. Πρῶτον δὲ ὁ Ἱεράρχης Κοσμᾶς ἔρχεται νὰ μᾶς ὁδηγήσῃ εἰς τὴν τοῦ Ὄρους ἀνάβασιν διὰ τοῦ ἀσματικοῦ του Κανόνος· διὰ τοῦτο λοιπὸν καὶ ἡμεῖς εἰς τοῦτον πρῶτον ἂς ἀκολουθήσωμεν (1).

---

(1) Σημείωσαι, ὅτι εἰς τὴν Μεταμόρφωσιν τοῦ Κυρίου Λόγους πανηγυρικοὺς ἐφιλοπόνησαν οἱ ἑξῆς Πατέρες. Ὁ Χρυσόστομος λόγον, ὃ ἡ ἀρχὴ „Ἀμὴν „ἀμὴν λέγω ὑμῖν“· ἕτερον, οὗ ἡ ἀρχὴ „Δεῦτε, „φίλοι, καὶ σήμερον“· ἄλλον, οὗ ἡ ἀρχὴ „Ἐπει„δὴ πολλὰ περὶ κινδύνων ὁ Χριστός“· ἕτερον, οὗ ἡ ἀρχὴ „Εἴτις ὑμῖν, ὦ θεόλεκτον ἀθροισμα“. Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς λόγον, οὗ ἡ ἀρχὴ „Δεῦτε „πανηγυρίσωμεν σήμερον“. Ἀνδρέας ὁ Κρήτης λόγον, οὗ ἡ ἀρχὴ „Ὅσοι τῇ κενώσει τοῦ λόγου τῆς „ἀληθείας“. Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς λόγον, οὗ ἡ ἀρχὴ „Ἐπαινοῦμεν καὶ ἡμεῖς καὶ θαυμάζομεν“· ἕτερον, οὗ ἡ ἀρχὴ „Ἡσαΐας ὁ Προφήτης περὶ τοῦ „Εὐαγγελίου“. Ἐφραὶμ ὁ Σύρος λόγον, οὗ ἡ ἀρχὴ „Ἐκ τῆς χώρας θέρους χαρμονὴ“. Ἀναστάσιος ὁ Σιναΐτης λόγον, οὗ ἡ ἀρχὴ „Ὡς φοβερὸς ὁ „τόπος οὗτος“ (ἐξεφώνησε δὲ αὐτὸν ἱσταμένος ἐπὶ τοῦ Ὄρους Θαβώρ). Νικηφόρος Χοῦμνος ὁ ἐπὶ τοῦ Κανικλείου λόγον, οὗ ἡ ἀρχὴ „Χριστοῦ τοῦ ἐ„μοῦ Σωτῆρος“. Ἐκ τούτων δὲ τῶν λόγων σώζονται οἱ μὲν ἐν τῇ Μεγίστῃ Λαύρᾳ, οἱ δὲ ἐν τῇ τῆς Βατοπαιδίου καὶ Ἰβήρων καὶ Διονυσίου, οἱ περισσότεροι δὲ ἐν τῇ τοῦ Παντοκράτορος.

Καὶ τοῦτο δὲ σημειοῦμεν, ὅτι μερικοὶ τὸ ἐν τῷ Τροπαρίῳ ἐκείνῳ τῶν Στιχηρῶν τῆς Μεταμορφώσεως τὸ λέγον „Ἔδειξεν (ὁ Χριστὸς μεταμορφωθεὶς) „τὸ ἀρχέτυπον κάλλος τῆς εἰκόνος, ἐν ἑαυτῷ τὴν „ἀνθρωπίνην ἀναλαβοῦσαν οὐσίαν“, διορθόνουσιν οὕτως· „Ἔδειξε τὸ ἀρχέτυπον κάλλος τῆς εἰκόνος, „ἐν ἑαυτῷ τὴν ἀνθρωπίνην ἀναλαβὸν (τὸ κάλλος „δηλ.) οὐσίαν“· περιττῶς δὲ τοῦτο διορθοῦσι, μᾶλλον δὲ καὶ οὐκ ὀρθῶς. Ἔχει οὖν τὸ τοιοῦτον ὀρθῶς, καθὼς εὑρίσκεται γεγραμμένον· δείκνυσι γὰρ ὁ τούτου Μελῳδός, ὅτι ὁ Κύριος μεταμορφωθεὶς ἔδειξε τὴν ἀνθρωπίνην οὐσίαν ὅτι ἀνέλαβε τὸ ἀρχέτυπον κάλλος τῆς εἰκόνος: ἤτοι τὸ κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν· ἀνέλαβε δὲ αὐτὴ τοῦτο, οὐκ ἐν ψιλῷ τινι ἀνθρώπῳ, ἀλλ' ἐν ἑαυτῷ, τουτέστιν ἐν τῇ ὑποστάσει τῆς ἑαυτοῦ Θεότητος· μὲ αὐτὴν γὰρ ἑνωμένη οὖσα ἡ ἀνθρωπίνη οὐσία, ἀνέλαβε διὰ τῆς μεταμορφώσεως τὸ ἀρχέτυπον κάλλος τῆς εἰκόνος. Τοῦτο δὲ εἶναι ὅμοιον μὲ τὸ Τροπάριον ἐκεῖνο τῆς πέμπτης Ὠδῆς τοῦ Β'. Κανόνος τῆς ἑορτῆς τὸ λέγον· „Ὁ χερσὶν ἀοράτοις πλάσας κατ' εἰκόνα Σου, „Χριστέ, τὸν ἄνθρωπον, τὸ ἀρχέτυπόν Σου ἐν τῷ „πλάσματι κάλλος ὑπέδειξας, οὐχ ὡς ἐν εἰκόνι, „ἀλλ' ὡς αὐτὸς εἶ κατ' οὐσίαν, Θεὸς χρηματίσας „καὶ ἄνθρωπος“· τὰ ὁποῖα καὶ τὴν ἑρμηνείαν ἀνάγνωθι. Τὸ δὲ ἐν τινι Τροπαρίῳ Ἰδιομέλῳ τῆς ἑορτῆς γραφόμενον „Προμηνύοντας τὴν ἐνδοξον διὰ Στα„ροῦ καὶ σωτήριον Ἀνάστασιν“ ἐσφαλμένον ἐστί, διορθοῦται δὲ οὕτω· „Προμηνύοντας τὴν ἔξοδον διὰ „Σταυροῦ“ (ἤτοι τὸν διὰ Σταυροῦ θάνατον)· οὕτω γὰρ καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς γράφει, ὅτι ὁ Μωσῆς καὶ Ἠλίας ἔλεγον τῷ Χριστῷ τὴν ἔξοδον αὐτοῦ, ἣν ἔμελλε πληροῦν ἐν Ἱερουσαλήμ.

ΕΡΜΗ-

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΡΩΤΟΝ ΚΑΝΟΝΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΩΣ

ΠΟΙΗΜΑ ΟΝΤΑ ΤΟΥ ΙΕΡΑΡΧΟΥ ΚΟΣΜΑ, ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΤΟΥΤΟΥ ΑΚΡΟΣΤΙΧΙΔΑ.

Ἀκροστιχίς.

„Χριστὸς ἐμὶ σκοπιῇ σέλας ἄπλετον εἶδος ἔχεμ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἡ Ἀκροστιχὶς αὕτη συνετέθη ἀπὸ τὸν Μελῳδὸν Κοσμᾶν μὲ στίχον ἡρωϊκὸν, καὶ αὐτὸν ὁλοδάκτυλον, ὁ ὁποῖος εἶναι μεγαλοπρεπέστερος καὶ τεχνικώτερος· ἀναφέρει δὲ ἁπλῶς αὐτὸ μόνον τὸ περὶ τὴν Μεταμόρφωσιν Θαῦμα· λέγει δὲ οὕτω· Ὁ Χριστὸς εἰς τὸ ὑψηλὸν Ὄρος τοῦ Θαβὼρ ἔπεμψε φῶς ἄπειρον ἀπὸ τὸ ἰδικόν του πρόσωπον. Σκοπιαὶ δὲ ὀνομάζονται τὰ βουνὰ, διότι ἐκεῖνοι ὅπου θέλουν νὰ κατασκοπεύσουν καὶ νὰ ἰδοῦν καλῶς τὰ μακρόθεν πράγματα, ἀναβαίνουσιν εἰς τὰ βουνὰ καὶ εἰς τοὺς ὑψηλοτέρους τόπους, καὶ ἀπὸ ἐκεῖ κατασκοπεύουσι καλῶς τὰ εἰς τοὺς χαμηλοτέρους καὶ μακροτέρους τόπους φαινόμενα· ἐπειδὴ ἡ ὄψις τῶν ὀφθαλμῶν φυσικῷ τῷ τρόπῳ καθαρώτερα βλέπει τὰ χαμηλότερα πράγματα παρὰ τὰ ὑψηλότερα· πρῶτον, διότι τῶν ἀκτίνων τοῦ ἡλίου προσπιπτουσῶν εἰς τὴν γῆν, καὶ πάλιν ἐκ τῆς γῆς ἀνακλωμένων (κατὰ τὸν Βλεμμίδην) τῇ διπλῇ παρόδῳ, ὁ χαμηλότερος τόπος περισσότερον θερμαίνεται καὶ λαμπρύνεται· ἀκολούθως δὲ καὶ ἡ εἰς τὰ χαμηλότερα βλέπουσα ὄψις καθαρώτερον βλέπει. Ὁ δὲ ὑψηλότερος τόπος ὅσον εἶναι ὑψηλότερος, τόσον δὲν φθάνεται, ὅτε θερμαίνεται ἢ λαμπρύνεται ἀπὸ τὴν ἀνταπάκλασιν τῶν ἀκτίνων, ἐπειδὴ ἀσθενεῖ αὕτη σκορπιζομένων τῶν ἀκτίνων εἰς τὸν ἀέρα.

Καὶ δεύτερον, διότι ἡ ὄψις ὅταν βλέπῃ τὰ χαμηλότερα, σμίγει ἡ τῶν ὀφθαλμῶν ὀπτικὴ ἀκτὶς μὲ τὰς κάτω φερομένας τοῦ ἡλίου ἀκτῖνας (κατὰ τοὺς Ὀπτικούς), καὶ μαζὶ μὲ αὐτὰς κινουμένη τόσον δὲν κοπιάζει, ἐπειδὴ ἐπιβαίνει ἐπάνω εἰς τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας, καὶ ἀπὸ αὐτὰς βοηθεῖται καὶ ἐλαφρύνεται. Ὅταν δὲ ἡ ὄψις βλέπῃ τὰ ὑψηλότερα πράγματα, τότε πάσχει ὅλον τὸ ἐναντίον· ἐπειδὴ γὰρ αἱ μὲν ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου φέρονται κάτω, ἡ δὲ ὄψις ἡ ζητοῦσα νὰ ἰδῇ τὰ ἄνω σμίγει μὲ αὐτὰς, διὰ τοῦτο ἀντιπάλλεται καὶ ἀπωθεῖται ἀπὸ ἐκείνας, καὶ ἐκ τούτου διασκορπίζεται τὸ φῶς της· ὅθεν κοπιάζει καὶ ταλαιπωρεῖται διὰ τὴν ἐναντιότητα τῶν κινήσεων καὶ τῶν ἀκτίνων τοῦ ἡλίου, καὶ τῆς ὀπτικῆς ἀκτῖνος τῆς ἰδικῆς της. Διὰ τοῦτο λοιπὸν οἱ ἄνθρωποι διορίζουσι νὰ στέκωνται ἐπάνω εἰς τὰ βουνὰ οἱ σκοπευτῆρες καὶ φύλακες, διὰ νὰ δίδουν ἀπὸ ἐκεῖ εἴδησιν εἰς τοὺς ἐν τῇ χώρᾳ κατοικοῦντας τῶν φαινομένων πραγμάτων, τόσον τῶν ὠφελίμων, ὅσον καὶ τῶν βλαβερῶν.

Οἱ σκοπευτῆρες δὲ αὐτοὶ καὶ φύλακες συνειθίζουν κατὰ τὸ διάστημα τῆς νυκτὸς νὰ ἀνάπτουν εἰς τὰ ὑψηλὰ μέρη φανοὺς ἢ πυρκαϊάς, διὰ νὰ δίδουν μὲ αὐτὰς τὴν εἴδησιν γληγωρότερον· οἱ ὁποῖοι φανοὶ ὀνομάζονται φρυκτωρίαι, παρὰ τὸ πυρσὸν καὶ τὸ ὠρεύειν (φυλάττειν)· ταὐτὸν εἰπεῖν ὀνομάζονται διὰ πυρὸς φυλακαί· ὅθεν καὶ παραφρυκτωρεῖν λέγεται, ὅταν οἱ φύλακες κακῶς μεταχειρίζωνται τοὺς φανοὺς διὰ συμφέρον μὲν τῶν ἐχθρῶν καὶ πολεμίων, διὰ βλάβην δὲ τῶν ἰδικῶν των πολιτῶν. Καλῶς λοιπὸν λέγονται τὰ βουνὰ σκοπιαὶ καὶ κάθε ἄλλος τόπος ὑψηλὸς ἐπιτήδειος διὰ φυλακήν· ὅθεν γέγραπται·

„Καὶ

„ Καὶ ἐγένετο ἐπὶ Ἰεφθάε Πνεῦμα Κυρίου, καὶ παρῆλθε τὴν σκοπιὰν Γαλαάδ " (Κριτ. ιά. 29.)· ἀλλὰ καὶ σκοπαὶ λέγονται οἱ αὐτοὶ τόποι ὁμοῦ καὶ οἱ σκοπεύοντες· „ Εἶδον, „ φησὶν, οἱ σκοποὶ τοῦ Σαοὺλ ἐν Γαβαᾶ " (ά. Βασιλ. ιδ'. 16.)· καὶ πάλιν· „ Παρεγέ- „ νετο ὁ σκοπὸς καὶ ἀπήγγειλεν " (β'. Βασιλ. ιγ'. 24.).

Ὠδὴ ά. Ἦχος δ'. Ὁ Εἱρμός.

„ Χοροὶ Ἰσραὴλ ἀμίκμοις ποσὶ πόντον ἐρυθρὸν καὶ ὑγρὸν βυθὸν „ διελάσαντες, ἀμαβάτας τριστάτας δυσμενεῖς ὁρῶντες ἐν αὐτῷ ὑ- „ ποβρυχίους, ἐν ἀγαλλιάσει ἔμελπον· Ἄσωμεν τῷ Θεῷ ἡμῶν, ὅτι „ δεδόξασται.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὁ παρὼν Εἱρμὸς εἶναι ἁπλοῦς καὶ διηγηματικὸς, διαλαμβάνων τὴν ἐν τῇ Ἐρυθρᾷ Θαλάσσῃ γενομένην θαυματουργίαν· λέγει γὰρ οὕτως ὁ Μελῳδός. Οἱ δύω χοροὶ τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ, ὁ τῶν ἀνδρῶν, λέγω, τῶν ὁποίων ἀρχηγὸς ἦτον ὁ Μωϋσῆς, καὶ ὁ τῶν γυναικῶν, τῶν ὁποίων ἀρχηγὸς καὶ χοροστάτις ἦτον ἡ Μαριὰμ ἡ τοῦ Μωϋσέως ἀδελφὴ, μὲ ἀβρόχους πόδας διεπέρασαν τὴν Ἐρυθρὰν Θάλασσαν, ἥτις ὑγρὸς βυθὸς οὖσα, ἀπεξηράνθη καὶ χέρσος γῆ ἔγινε. Διεπέρασαν δὲ αὐτὴν μὲ πολλὴν ὀγληγοράδα καὶ σπουδὴν, ὡς ἐλαφροί τινες ἵπποι, ἕνα μὲν, διὰ τὸν φόβον τῶν ὀπίσω ἐρχομένων Αἰγυπτίων, ἄλλο δὲ, διότι ἀφ' οὗ ἐδιάβηκαν αὐτοὶ, ἐνώθησαν πάλιν ἐναντίον τῶν Αἰγυπτίων τὰ διαιρεθέντα μέρη τῆς Θαλάσσης· ὅθεν διὰ τὰ δύω αὐτὰ αἴτια ἔτρεχον μὲ σπουδὴν οἱ Ἰσραηλῖται νὰ περάσουν μίαν ὥραν πρότερον· καὶ τοῦτο ἀμυδρῶς ἠθέλησε νὰ φανερώσῃ ἡ Γραφὴ λέγουσα· „ Καὶ εἰσῆλθον οἱ Υἱοὶ Ἰσραὴλ εἰς τὸ μέσον τῆς Θαλάσσης κατὰ τὸ ξηρόν.... „ καὶ κατεδίωξαν οἱ Αἰγύπτιοι, καὶ εἰσῆλθον ὀπίσω αὐτῶν, καὶ πᾶς ἵππος Φαραὼ καὶ „ τὰ ἅρματα καὶ οἱ ἀναβάται εἰς μέσον τῆς Θαλάσσης " (Ἐξ. ιδ'. 22.).

Βλέποντες δὲ, λέγει, οἱ Ἰσραηλῖται ὅτι ἔγιναν ὑποβρύχιοι μέσα εἰς τὴν Θάλασσαν καὶ εἰς τὸν ταύτης βυθὸν οἱ ἐχθροί των Αἰγύπτιοι, ἔψαλλον μὲ ἀγαλλίασιν τῆς καρδίας των, τόσον οἱ χοροὶ τῶν ἀνδρῶν, ὅσον καὶ οἱ χοροὶ τῶν γυναικῶν· „ Ἄσωμεν τῷ Θεῷ ἡ- „ μῶν, ὅτι δεδόξασται ". Ποῖοι δὲ εἶναι οἱ ἀναβάται καὶ οἱ τριστάται; Ἀναβάται αἰσθητῶς μὲν καὶ κατὰ τὸ γράμμα εἶναι οἱ ἐκλεκτοὶ ἵπποι τοῦ Φαραώ· τριστάται δὲ εἶναι οἱ τρεῖς ἄνθρωποι οἱ καθήμενοι εἰς κάθε μίαν ἁρμάμαξαν διὰ τὸ μεγαλεῖον αὐτῆς· ἀλληγορικῶς δὲ ἀναβάται νοοῦνται οἱ Δαίμονες οἱ τοῦ ἀοράτου Φαραὼ Διαβόλου ὑπηρέται· τριστάται δὲ εἶναι οἱ Δαίμονες ἐκεῖνοι ὅπου στέκονται ἐπάνω εἰς τὰ τρία μέρη τῆς ψυχῆς: ἤτοι εἰς τὸ λογιστικὸν, εἰς τὸ θυμικὸν, καὶ εἰς τὸ ἐπιθυμητικόν· καὶ τὸ μὲν λογιστικὸν κινοῦσιν εἰς λογισμοὺς βλασφήμους καὶ αἱρετικοὺς πρὸς ἐκδίκησιν ἐκείνων ὅπου μᾶς ἔβλαψαν, ἢ ἀτίμασαν μὲ λόγον ἢ μὲ ἔργον· τὸ δὲ ἐπιθυμητικὸν κινοῦσιν εἰς λογισμοὺς αἰσχροὺς, πορνείας, μοιχείας, καὶ ἄλλων σαρκικῶν ἀκαθαρσιῶν ἐργασίαν. Τούτους δὲ ὅλους κατεπόντισεν ὁ Χριστὸς μέσα εἰς τὴν Θάλασσαν τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος, καὶ εἰς τὸ ὕδωρ τῶν δακρύων τῆς Μετανοίας.

Ὑποβρυχίους δὲ τούτους ὠνόμασεν ὁ Μελῳδὸς πρεπόντως· διότι τὰ νερὰ ὅπου εὑρίσκονται εἰς τὸν πάτον τοῦ βυθοῦ τῆς Θαλάσσης ὀνομάζονται βρύχια· διότι κάτω ὑπὸ τὴν γῆν σφιγγόμενα καὶ στενοχωρούμενα, κάμνουσιν εἰς τὸ ἄνω μέρος τῆς Θαλάσσης κάποιον ἦχον βρυγμώδη· ὅθεν καὶ πεποιημένη φωνὴ εἶναι τὸ, βρύχια. Ἐπειδὴ λοιπὸν τὰ νερὰ ἐκεῖνα βρύχια ὀνομάζονται, δικαίως ὑποβρύχιοι ὀνομάζονται καὶ ὅσοι πέσωσιν ὑποκάτω τῶν βρυχίων ὑδάτων ἐκείνων.

Τρο-

Τροπάριον.

„ Ῥήματα ζωῆς τοῖς φίλοις Χριστὸς καὶ περὶ τῆς θείας δημηγο-
„ ρῶν Βασιλείας, ἔφη· Ἐμοὶ τὸν Πατέρα ἐπιγνώσεσθε, φωτὶ
„ ὡς ἐξαστράψω ἀπροσίτῳ, ἐν ἀγαλλιάσει μέλποντες· Ἄσωμεν τῷ
„ Θεῷ ἡμῶν, ὅτι δεδόξασται.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὅταν, λέγει, ὁ Θεάνθρωπος Ἰησοῦς Χριστὸς ἐδημηγόρει εἰς τοὺς φίλους του Μαθητὰς καὶ Ἀποστόλους, κοντὰ εἰς τὰ ἄλλα ζωηρά του λόγια ἔλεγε καὶ διὰ τὴν θείαν του Βασιλείαν: ἤτοι διὰ τὴν δόξαν τῆς Μεταμορφώσεώς του. Βασιλείαν δὲ αὐτὴν ὀνομάζει, διότι εἰς αὐτὴν ἤστραψεν ἀληθῶς ὁ Κύριος ὡς Θεός· διὸ περὶ αὐτῆς ἔλεγεν· „ Εἰσί τινες τῶν „ ὧδε ἑστηκότων (ἤτοι ὁ Πέτρος, Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης), οἵτινες οὐ μὴ γεύσωνται θανάτου, „ ἕως ἂν ἴδωσι τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ἐληλυθεῖαν ἐν δυνάμει“ (Ματθ. ιε'. 28.)· ὅπερ ἑρμηνεύων ὁ Ἱερὸς Θεοφύλακτος λέγει· „ Τουτέστιν, ὄψονται ἐν τῇ Μεταμορφώσει τὴν „ κατάστασιν τὴν μέλλουσαν, ἐν ᾗ ἐλεύσεται καὶ αὐτὸς ὁ Χριστὸς, καὶ οἱ δίκαιοι ἐκλάμ- „ ψουσιν“. Ὁ δὲ Θεσσαλονίκης Θεῖος Γρηγόριος διαβατικώτερον αὐτὸ ἑρμηνεύει· „ Ἕως „ ἂν ἴδωσι τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ἐληλυθεῖαν ἐν δυνάμει, ταυτέστι, τῷ δύναμιν τοῖς „ ὁρῶσι παρασχεῖν ἰδεῖν τὰ ἀθέατα, τῆς θανασίμου καὶ ψυχοφθόρου προκαθάρασα λύ- „ μης, ἥτις ἐστὶν ἡ ἁμαρτία· ταύτης δὲ γεῦσις ἐστὶν ἡ ἐν τῷ λογισμῷ τῆς κακίας ἀρ- „ χή, ἧς οἱ προκαθαρθέντες οὐ γεύονται τοῦ κατὰ ψυχὴν θανάτου, τῇ δυνάμει τῆς μελ- „ λούσης ἐπιφανείας ἀμόλυντοι τυπωθέντες, ὡς ἐγὼ νομίζω, καὶ τὴν διάνοιαν“ (Λόγ. εἰς τὴν Μεταμόρφ. οὗ ἡ ἀρχὴ „ Ἐπαινοῦμεν καὶ ἡμεῖς). Τὸ δὲ „ Ῥήματα ζωῆς“ ἐδανείσθη ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸν Κορυφαῖον Πέτρον· ὅταν γὰρ ὁ Κύριος εἶπε πρὸς τοὺς δώδεκα Ἀποστόλους· „ Μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε ὑπάγειν; ἀπεκρίθη αὐτῷ Σίμων Πέτρος· Κύριε, „ πρὸς τίνα ἀπελευσόμεθα; ῥήματα ζωῆς αἰωνίου ἔχεις“ (Ἰω. ϛ'. 67.)· τὸ δὲ „ Φίλοις“ ἐδανείσθη ἀπὸ τὸ Εὐαγγελικὸν ἐκεῖνο „ Οὐκ ἔτι ὑμᾶς λέγω δούλους, ὅτι ὁ δοῦλος οὐκ „ οἶδε τί ποιεῖ αὐτοῦ ὁ Κύριος· ὑμᾶς δὲ εἴρηκα φίλους, ὅτι πάντα, ἃ ἤκουσα παρὰ τοῦ „ Πατρός μου, ἐγνώρισα ὑμῖν“ (Ἰω. ιέ. 15.).

Ποῖα δὲ λόγια ἦτον ἐκεῖνα ὅπου ἔλεγε περὶ τῆς ἰδικῆς του Βασιλείας ὁ Κύριος; Βέβαια ἐκεῖνα ὅπου ἀναφέρει ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης· ἔλεγε γὰρ πρὸς τὸν Φίλιππον· „ Ὁ „ ἑωρακὼς ἐμὲ ἑώρακε τὸν Πατέρα, καὶ πῶς σὺ λέγεις, δεῖξον ἡμῖν τὸν Πατέρα; οὐ πι- „ στεύεις ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ, καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐμοὶ ἐστί;“ (Ἰω. ιδ'. 9.) καὶ πάλιν· „ Εἰ ἐγνώκειτέ με, καὶ τὸν Πατέρα μου ἐγνώκειτε ἄν, καὶ ἀπάρτι γινώσκετε αὐτὸν“ (Αὐτόθ. 7.)· καὶ πάλιν· „ Ὁ θεωρῶν ἐμὲ θεωρεῖ τὸν πέμψαντά με· ἐγὼ φῶς εἰς τὸν „ Κόσμον ἐλήλυθα“ (Ἰω. ιβ'. 45.). Τί ζητεῖτε, λέγει, ὦ φίλοι καὶ μαθηταί μου, καὶ ἀπορεῦντες λέγετε μαζὶ μὲ τὸν Φίλιππον „ Κύριε, δεῖξον ἡμῖν τὸν Πατέρα καὶ ἀρκεῖ „ ἡμῖν;“ (Ἰω. ιδ'. 9.) Ἐὰν τώρα δὲν πιστεύετε ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ, καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐμοί ἐστι, νὰ ἠξεύρετε ὅτι ὅταν ἐγὼ θέλω ἀστράψει εἰς τὸ Θαβώριον ὄρος μὲ φῶς ἀπρόσιτον διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς λαμπρότητός του καὶ ἀληθινὸν (τὸ γὰρ ἀπρόσιτον εἶναι καὶ ἀληθινὸν κατὰ τὸν Βασίλειον)· τότε θέλετε γνωρίσει εἰς ἐμὲ τὸν Πατέρα καὶ αὐτὸν ὑπάρχοντα φῶς· κατὰ γὰρ τὸν Ψαλμῳδὸν, ἐν τῷ φωτὶ τῷ ἰδικῷ μου τῷ ἐν τῷ Θαβὼρ λάμψοντι ὄψεσθε: ἤτοι θέλετε γνωρίσει καὶ τὸν Πατέρα φῶς· „ Ἐν τῷ φωτί Σου, φῶ- „ σίν, ὀψόμεθα φῶς“ (Ψαλ. λέ. 10.)· ὅθεν καὶ μὲ ἀγαλλίασιν θέλετε μέλπειν· „ Ἄ- „ σωμεν τῷ Θεῷ ἡμῶν, ὅτι δεδόξασται“.

Τρο-

Τροπάριον.

„ Ἰσχὺν τῶν Ἐθνῶν κατέδεσθε, φίλοι Μαθηταὶ, θαυμασθήσεσθε
„ δὲ τῷ πλούτῳ αὐτῶν, ὅτι δόξης πληροῦσθε, ὡς ἀφθήσομαι λαμ-
„ πρότερος ἡλίου ἐξαστράπτων, ἐν ἀγαλλιάσει μέλποντες· Ἄσωμεν
„ τῷ Θεῷ ἡμῶν, ὅτι δεδόξασται.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἀπὸ τὸν Προφήτην Ἡσαΐαν ἐραπίσθη ὁ Μελῳδὸς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Τροπαρίου τούτου· διότι ἐκεῖνα τὰ λόγια ὅπου λέγει ἐκεῖ ὁ Ἅγιος Σαβαὼθ πρὸς τοὺς ἐκλεκτούς τοῦ Ἰσραηλίτας „ Ὑμεῖς δὲ Ἱερεῖς Κυρίου κληθήσεσθε, λειτουργοὶ Θεοῦ, ἰσχὺν Ἐθνῶν κατέδεσθε, „ καὶ ἐν τῷ πλούτῳ αὐτῶν θαυμασθήσεσθε“ (Ἡσ. ξά. 6.), ταῦτα καὶ ὁ Μελῳδὸς εἰσάγει τὸν Κύριον λέγοντα πρὸς τοὺς ἰδικούς του Ἱερεῖς καὶ Λειτουργοὺς καὶ Μαθητάς· Ὦ φίλοι καὶ Μαθηταί μου, μὴ λυπᾶσθε ὅτι εἶσθε πτωχοὶ καὶ ἄτιμοι καὶ εὐκολοκατα-φρόνητοι εἰς τὸ φαινόμενον· διότι καθὼς διὰ ἐμὲ ἐπροφήτευσεν ὁ Μάντις ἐκεῖνος Βαλαὰμ λέγων· „ Ἔδεται Ἔθνη ἐχθρῶν αὐτῆ, καὶ τὰ πάχη αὐτῶν ἐκμυελεῖ“ (Ἀριθ. κδ΄. 8.)· οὕτω καὶ διὰ σᾶς ἐπροφήτευσεν ὁ Ἡσαΐας λέγων· „ Ἰσχὺν Ἐθνῶν κατέδεσθε“, ἤτοι τὸ κράτος ὅλον καὶ τὴν δύναμιν, ὅπου εἶχον τὰ Ἔθνη εἰς τὴν ἀσέβειαν καὶ εἰδωλολα-τρείαν, ἐσεῖς θέλετε τὰ ἀφανίσει, καὶ μὲ τὰ ὀδόντια τῆς διδασκαλίας σας θέλετε τὰ ἀλέσει· καθὼς γὰρ τὰ φαγητὰ, ἂν καὶ ἐναντία ἦναι καὶ βλαβερὰ εἰς τοὺς τρώγοντας, ὅταν ὅμως χωνευθοῦν ἀλλοιάνονται καὶ γίνονται ὅμοια μὲ τὴν σάρκα ἐκείνων ὅπου τὰ τρώγουν· οὕτω καὶ τὰ Ἔθνη θέλουν γένει εἰς ἐσᾶς φαγητὸν εὔχριστον καὶ εὔχυμον· διό-τι ἔχουν νὰ ἀλλοιωθοῦν ἀπὸ τὴν ἀπιστίαν εἰς τὴν πίστιν, καὶ ἀπὸ τὴν κακίαν εἰς τὴν ἀρετήν.

Οὕτω λοιπὸν θέλετε φάγει νοητῶς τὴν δύναμιν τοῦ Ἐθνῶν· θέλετε δὲ θαυμασθῆ καὶ μὲ τὸν πλοῦτον αὐτῶν· διότι ἐσεῖς ἀποκτῶντες τὸν πλοῦτον των, ἔχετε νὰ γενῆτε περι-βόητοι πανταχοῦ, καθὼς ἔγινε περιβόητος πρότερον καὶ ὁ λαὸς τοῦ Ἰσραὴλ, ὅταν ἐπῆρε τὸν αἰσθητὸν πλοῦτον τῶν Αἰγυπτίων κατὰ προσταγὴν Θεοῦ· „ Ἐξήγαγε, φησὶν, αὐτοὺς „ (ὁ Θεὸς δηλαδὴ τοὺς Ἑβραίους) ἐν ἀργυρίῳ καὶ χρυσίῳ“ (Ψαλ. ρδ΄. 36.). Πλοῦτον δὲ Ἐθνῶν ὀνομάζει ἐδῶ, ὄχι τὸν αἰσθητὸν, τὸ ἀργύριον καὶ τὸ χρυσίον· τί γὰρ ἐχρειά-ζοντο πλοῦτον οἱ Ἀπόστολοι, οἵτινες ἀπεστάλησαν εἰς τὸ κήρυγμα παρὰ τοῦ Κυρίου χωρὶς ῥαβδὶ, χωρὶς ὑποδήματα, χωρὶς σακούλιον, καὶ χωρὶς ἕνα χάλκωμα; ἀλλὰ πλοῦ-τος Ἐθνῶν ἐδῶ νοεῖται ἡ μετάθεσις τοῦ ζήλου τοῦ μὴ κατ' ἐπίγνωσιν, ὅπου εἶχον τὰ Ἔθνη, εἰς τὸν ζῆλον τὸν κατ' ἐπίγνωσιν, καὶ ἡ τῆς ἀσεβείας εἰς τὴν εὐσέβειαν μεταβο-λὴ, καὶ ὁ τοῦ κηρύγματος πλατυσμός· οὗτος γὰρ εἶναι ὁ ἀληθὴς πλοῦτος τῶν Ἀποστό-λων. Δύναται δὲ νὰ νοηθῇ πλοῦτος τῶν Ἀποστόλων καὶ τὸ νὰ ἦναι πτωχοὶ διὰ τὸν Χριστὸν, καὶ ἄλλους νὰ πλουτίζουν· τὸ νὰ μὴ ἔχουν, καὶ ὅλα νὰ τὰ ἔχουν· καθότι ὅλα τὰ ἄσπρα τῶν Χριστιανῶν ἦτον ἰδικά των, καὶ ὅθεν ἤθελον ἔπερνον τὰ πρὸς τὴν χρείαν των· ὅθεν ἔλεγον· „ Ὡς πτωχοὶ, πολλοὺς δὲ πλουτίζοντες· ὡς μηδὲν ἔχοντες, καὶ „ πάντα κατέχοντες“ (β΄. Κορ. ς΄. 10.).

Εἰπὼν δὲ ὁ Μελῳδὸς ὅτι θέλουν θαυμασθῆ οἱ Ἀπόστολοι διὰ τὸν πλοῦτον τῶν Ἐθνῶν, ἀκολούθως λέγει καὶ τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποίαν ἔχουν νὰ θαυμασθοῦν· διότι ἐσεῖς, λέγει, θέλετε γεμώσει ἀπὸ δόξαν διὰ τὰ σημεῖα καὶ θαύματα ὅπου μέλ-λετε νὰ κάμνετε· ὅποιος γὰρ εἶναι δεδοξασμένος, αὐτὸς εἶναι καὶ θαυμαστός. Ἂν λοι-πὸν ἐσεῖς ἔχετε νὰ δοξασθῆτε ἀναμφιβόλως διὰ τῶν θαυμάτων, βέβαια δι' αὐτῶν ἔχετε καὶ νὰ θαυμαστωθῆτε· καθὼς καὶ ἐγὼ ὀλίγον ὕστερον θέλω φανῆ λαμπρότερος τοῦ ἡλίου, ἐξαστράπτων εἰς τὸ Θαβώριον Ὄρος, καὶ διὰ τῆς λαμπρότητος ταύτης ἔχω νὰ δοξάζωμαι καὶ νὰ θαυμαστόνωμαι παρὰ πᾶσιν· ἂν γὰρ πρότερον δὲν θαυμάσῃ τινὰς τὸν ἄνθρωπον διὰ κανένα ἀγαθὸν ὅπου ἐκατώρθωσε, δὲν ἐμπορεῖ νὰ τὸν δοξάσῃ. Διὰ τοῦτο

καὶ

καὶ ὁ Μελῳδὸς, εἰπὼν πρότερον ὅτι οἱ Ἀπόστολοι ἔχουν νὰ θαυμασθοῦν διὰ τὸν πλῆτον τῶν Ἐθνῶν, ἀκολούθως λέγει καὶ τὸ ἑπόμενον εἰς τὸν θαυμασμὸν, ἤγουν ὅτι θέλουν πληρωθῆ ἀπὸ δόξαν ἐν ἀγαλλιάσει μέλποντες· „Ἄσωμεν τῷ Θεῷ" καὶ τὰ ἑξῆς.

Τροπάριον.

„Σήμερον Χριστὸς ἐν Ὄρει Θαβὼρ λάμψας, ἀμυδρῶς Θεϊκῆς αὐγῆς,
„ὡς ὑπέσχετο, Μαθηταῖς παρεγύμνου χαρακτῆρας· δὲ (1) πλη-
„σθέντες θείας αἴγλης, ἐν ἀγαλλιάσει ἔμελπον· Ἄσωμεν τῷ Θεῷ
„ἡμῶν, ὅτι δεδόξασται.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Σήμερον, λέγει, ὁ Δεσπότης Χριστὸς, ἐπειδὴ ἔλαμψεν εἰς τὸ Ὄρος Θαβὼρ, παρεγύμνωσεν· ἤτοι ἔδειξεν εἰς τοὺς Μαθητάς του κάποιους ἀμυδροὺς καὶ ὀλίγους τινὰς χαρακτῆρας τῆς Θεϊκῆς του αὐγῆς, ἡ ὁποία ἦτον κεκρυμμένη μέσα εἰς τὸ πρόσλημμα τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ ἕως τότε δὲν ἐβλέπετο ἀπὸ τοὺς Μαθητάς του· τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ Παρεγύμνου, κατὰ τὸν θεῖον Χρυσόστομον λέγοντα „Ἐν τῷ Ὄρει τῷ Θαβὼρ μεταμορφωθεὶς ὁ Δεσπό-„της Χριστὸς, ἔδειξε τῆς ἀθεάτου Βασιλείας τὴν δόξαν καὶ ὐκ ἐπέδειξε, τουτέστι μικρὸν „παρήνοιξε τὴν Θεότητα καὶ ὐχὶ τελείως". Ἀκολούθως δὲ λέγει ὁ Χρυσορρήμων καὶ τὴν αἰτίαν διὰ τὴν ὁποίαν παρήνοιξε τὴν Θεότητα, καὶ οὐχὶ τελείως τὴν ἔδειξε· „Τὸ μὲν, „πληροφορῶν, τὸ δὲ, φειδόμενος· πληροφορῶν μὲν γὰρ, ἔδειξεν αὐτοῖς τῆς ἀθεάτου Βασι-„λείας τὴν Θεϊκὴν δόξαν, ὐχ ὅση τις ἦν, ἀλλ' ὅσον ἠδύναντο φέρειν οἱ σωματικοὺς ὀφθαλ-„μοὺς περιφέροντες· φειδόμενος δὲ, καὶ οὐχὶ φθονῶν, ὐκ ἔδειξεν αὐτοῖς τὴν πᾶσαν δόξαν, „ἵνα μὴ σὺν τῇ ὁράσει καὶ τὴν ζωὴν ἀπολέσωσιν".

Φέρει δὲ καὶ ὁμοίωμα ὁ τῶν Κανόνων ἑρμηνεὺς Θεόδωρος, ὅτι ὡς διὰ μέσου ὑαλίνων τινῶν λύχνων τὰς ἀκτῖνας τοῦ θείου φωτὸς ἔδειξεν εἰς τοὺς Μαθητάς του ὁ Κύριος, καθὼς ὑπεσχέθη. Ποῦ δὲ ὑπεσχέθη νὰ δείξῃ ὁ Κύριος τὸ θεῖόν του φῶς; Ἀποκρινόμεθα ὅτι ὑπεσχέθη τοῦτο ὀλίγον πρὸ τῆς Μεταμορφώσεώς του, ὅταν ἔλεγεν εἰς τοὺς Ἀποστόλους „Εἰσί τινες „τῶν ὧδε ἑστηκότων, οἵτινες οὐ μὴ γεύσονται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι τὴν Βασιλείαν τοῦ „Θεοῦ ἐληλυθεῖαν ἐν δυνάμει" (ματθ. ιϛ'. 28.). Μὲ τὴν λέξιν δὲ „Τινὰς" ἐννοεῖ ἐδῶ τὸν Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην, καὶ Μὲ τὴν „Βασιλείαν", τὴν ἐν τῇ Μεταμορφώσει δόξαν· ὅθεν αὐτὸ τὸ ῥητὸν ὁ Χρυσόστομος ἑρμηνεύων λέγει· „Ἐνταῦθα οὐ περὶ τῆς δευτέρας αὐτοῦ „παρουσίας τῆς ἐνδόξου λέγει, ἀλλὰ περὶ τῆς ἐν τῷ ὄρει Μεταμορφώσεως". Καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Θεῖος Γρηγόριος· „Πανταχοῦ ἐστιν ὁ τοῦ Παντὸς Βασιλεὺς, καὶ πανταχοῦ ἐστὶν „ἡ Βασιλεία αὐτοῦ· ὥστε τὸ ἔρχεσθαι τὴν αὐτοῦ Βασιλείαν οὐ τὸ ἄλλοθεν ἀλλαχόσε „παραγίνεσθαι δηλοῖ, ἀλλὰ τὸ φανεροῦσθαι ταύτην τῇ δυνάμει τοῦ Θείου Πνεύματος· „διὰ τοῦτο ἔλεγεν ἐληλυθεῖαν ἐν δυνάμει· ἥτις δύναμις οὐχ ἁπλῶς τοῖς τυχοῦσιν ἐγγίνε-„ται, ἀλλὰ τοῖς ἑστηκόσι μετὰ τοῦ Κυρίου, τουτέστι τοῖς ἐστηριγμένοις ἐν τῇ πίστει „αὐτοῦ, καὶ τοῖς κατὰ Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην, καὶ τούτοις ἀναφερομένοις ὑπὸ „τοῦ λόγου πρότερον εἰς ὄρος ὑψηλὸν, δηλονότι τῆς φυσικῆς ἡμῶν ταπεινότητος ὑπεραναβι-„βαζομένοις" (Λόγ. οὗ ἡ ἀρχὴ „Ἐπαινοῦμεν καὶ ἡμεῖς"). Ὁ μὲν οὖν Σωτὴρ ὕτω κατὰ τὴν ὑπόσχεσίν του ἔδειξεν εἰς τοὺς Μαθητάς του ὀλίγον τι τὸ φῶς τῆς ἰδίας Θεότητος· οἱ δὲ Μαθηταὶ, γεμώσαντες ἀπὸ τὴν ὀλίγην λαμπρότητα ἐκείνου τοῦ φωτὸς καὶ τῆς θείας αἴγλης, ἔμελπον ἐν ἀγαλλιάσει ψυχῆς καὶ καρδίας· „Ἄσωμεν τῷ Θεῷ ἡμῶν, ὅτι δεδόξασται".

---

(1) Ἀντὶ νὰ εἰπῇ „Πλησθέντες δὲ θείας αἴγλης", εἶπε „Δὲ πλησθέντες θείας αἴγλης" κατὰ μετάθεσιν διὰ τὸ μέλος.

Ὠδὴ γ'. Ὁ Εἱρμός.

„ Τόξον δυνατῶν ἠσθένησε, καὶ οἱ ἀσθενοῦντες περιεζώσαντο δύνα-
„ μιν· διὰ τοῦτο ἐστερεώθη ἐν Κυρίῳ ἡ καρδία μου.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὁ παρὼν Εἱρμὸς συνετέθη ἀπὸ τὴν Ὠδὴν τῆς Προφήτιδος Ἄννης τῆς Μητρὸς τοῦ Σαμουὴλ μὲ αὐτὰς τὰς ξηρὰς λέξεις ἐκείνης· ἐκείνης γὰρ εἶναι καὶ ἡ πρότασις „ Ἐστερεώθη ἡ καρδία μου ἐν Κυρίῳ", καὶ ἡ ἀκόλουθος κατασκευὴ „ Τόξον δυνατῶν ἠσθένησε „ καὶ οἱ ἀσθενοῦντες περιεζώσαντο δύναμιν". Εὐφυῶς δὲ ὁ Μελῳδὸς ἄλλαξε τὴν τάξιν αὐτῶν, καὶ τὴν μὲν πρότασιν ἔκαμε κατασκευὴν, τὴν δὲ κατασκευὴν ἔκαμεν ἐκ τοῦ ἐναντίου πρότασιν· τῆς μὲν γὰρ Ὠδῆς ἡ ἀρχὴ εἶναι „ Ἐστερεώθη, ἡ καρδία μου ἐν Κυρίῳ". ἔπειτα ὡς αἰτίαν τῆς στερεώσεως ἀκολούθως λέγει „ Τόξον δυνατῶν ἠσθένησε, καὶ οἱ ἀσθενοῦντες περιεζώσαντο δύναμιν". Βλέπουσα ἡ Ἄννα ὅτι ἀδυνάτισε μὲν τὸ τοξάρι τῶν δυνατῶν, οἱ δὲ ἀσθενεῖς ἐζώσθησαν δύναμιν παρὰ Κυρίου, διὰ τοῦτο ἐστερεώθη καὶ αὐτῆς ἡ καρδία εἰς τὸν Κύριον. Ὁ δὲ Μελῳδὸς δὲν εἶπεν οὕτως, ἀλλὰ πρότασιν καὶ ἀρχὴν ποιήσας τοῦ Εἱρμοῦ τὴν ἀσθένειαν τῶν δυνατῶν, καὶ ἀκολούθως εἶπε τὴν τῆς καρδίας στερέωσιν· ἡ αἰτία δὲ τῆς ἐναλλαγῆς ταύτης εἶναι, ὡς νομίζω, αὕτη.

Συνειθίζουν οἱ θεῖοι οὗτοι Μελῳδοὶ νὰ γράφωσι τὰ προοίμια καὶ τὰς ἀρχὰς κάθε Ὠδῆς εἰς τὰ τέλη τῶν Εἱρμῶν καὶ τῶν Τροπαρίων· οὕτω λόγου χάριν τὸ „ Ἄτωμεν τῷ Κυρίῳ· „ ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται", τὸ ὁποῖον εἶναι ἀρχὴ καὶ προοίμιον τῆς πρώτης Ὠδῆς τοῦ Μωϋσέως, γράφουσιν οἱ Μελῳδοὶ εἰς τὸ τέλος τῶν Τροπαρίων. „ Ἐκ νυκτὸς ὀρθρίζει „ τὸ Πνεῦμά μου" τὴν ἀρχὴν τῆς πέμπτης Ὠδῆς τοῦ Ἡσαΐου· καὶ „ Εὐλογητὸς εἶ, Κύ- „ ριε ὁ Θεὸς τῶν Πατέρων ἡμῶν" τὴν ἀρχὴν τῆς ἑβδόμης Ὠδῆς· Καὶ „ Εὐλογεῖτε πάν- „ τα τὰ ἔργα Κυρίου" τὴν ἀρχὴν τῆς ὀγδόης· καὶ „ Μεγαλύνει ἡ ψυχή μου τὸν Κύριον" τὴν ἀρχὴν τῆς ἐνάτης, ὅλα ταῦτα, προοίμια ὄντα τῶν Ὠδῶν, οἱ Μελῳδοὶ γράφουσιν εἰς τὰ τέλη τῶν Τροπαρίων. Οὕτω λοιπὸν ἀκολούθως μὲ αὐτὰ καὶ τὸ „ Ἐστερεώθη ἡ καρ- „ δία μου ἐν Κυρίῳ", ἀρχὴ ὂν καὶ προοίμιον τῆς τρίτης ταύτης Ὠδῆς, ἐγράφθη ὡς ἐπῳδὴ εἰς τὸ τέλος αὐτῆς. Τί δὲ θέλει νὰ εἰπῇ τὸ ῥητὸν τοῦτο; Ἄκουσον. Ὁ Ἅγιος Νεῖλος ἀναγωγικῶς ἑρμηνεύων αὐτό, λέγει ὅτι ἡμεῖς οἱ Χριστιανοὶ ἔχομεν χρέος νὰ ζητοῦμεν προθύμως τὴν δύναμιν καὶ χάριν τῷ Παντοδυνάμου Πνεύματος, ἵνα διὰ τῆς δυνάμεως τούτου ἀδυνατήσῃ τὸ τόξον καὶ αἱ σαΐται τῶν δυνατῶν Δαιμόνων, οἱ ὁποῖοι πάντοτε σαϊτεύουσιν ἡμᾶς μὲ τοὺς βλασφήμους καὶ πονηροὺς καὶ αἰσχροὺς λογισμούς, ὡς μὲ βέλη, καὶ οὕτως ἐνδυναμωθέντες παρ' αὐτῆς νὰ νικήσωμεν τοὺς ἀοράτους ἐχθροὺς ἡμῶν Δαίμονας.

Τροπάριον.

„ Ὅλον τὸν Ἀδὰμ φορέσας, Χριστὲ, τὴν ἀμαυρωθεῖσαν ἀμείψας ἐ-
„ λάμπρυνας πάλαι φύσιν, καὶ ἀλλοιώσει τῆς μορφῆς Σου ἐθεούργησας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Πρὸς τὸν Δεσπότην Χριστὸν ἐπιστρέφων ὁ Μελῳδὸς ἐν τῷ Τροπαρίῳ τούτῳ, οὕτω λέγει· Ὦ Θεάνθρωπε Ἰησοῦ Χριστὲ, Σὺ ἐφόρεσας ὁλόκληρον τὸν Ἀδάμ· ἤτοι προσείληφας σῶμα καὶ ψυχὴν νοεράν, λογικὴν, θελητικὴν καὶ αὐτεξούσιον· ταῦτα γὰρ εἶναι ἡ ὁλοκληρία τοῦ Ἀδὰμ καὶ τῆς ἀνθρωπίνης ἁπλῶς πάσης φύσεως· διώξας δὲ ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν τὴν ἀμαύρωσιν ὅπου τῆς ἐπροξένησε πάλαι ἡ ἁμαρτία τοῦ Ἀδὰμ, καὶ μεταβα-

λὼν

λῶν εἰς τὸ θειότερον, ἐλάμπρυνας αὐτὴν μὲ τὸ φῶς τῆς ἰδικῆς Σου Θεότητος, τῆς ἐν τῷ Θαβὼρ σήμερον ἀστραψάσης. Καὶ οὐ μόνον ἐλάμπρυνας, ἀλλὰ καὶ ἐθεούργησας αὐτὴν μὲ τὴν ἐπὶ τοῦ Ὄρους γενομένην ἀλλοίωσιν τῶ προσώπου Σου· „ Ἐγένετο, φησὶν ὁ Ἱερὸς Λου-„ κᾶς, ἐν τῷ προσεύχεσθαι αὐτὸν τὸ εἶδος τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἕτερον, καὶ ὁ ἱματισμὸς „ αὐτοῦ λευκὸς ἐξαστράπτων " (Λουκ. Θ'. 29.).

Ἄξιον δὲ ἀπορίας εἶναι τοῦτο ὅπου λέγει ἐδῶ ὁ Μελῳδὸς, ὅτι ἐν τῇ Μεταμορφώσει ἐ-θεουργήθη ἡ ἀνθρωπίνη φύσις· διότι καὶ ὁ θεῖος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς λέγει ἔν τινι Τροπα-ρίῳ· „ Ἐξ αὐτῆς τῆς ὑποστατικῆς ἑνώσεως καὶ κοινωνίας τῶ Θεῶ Λόγω ἐθεουργήθη "· καὶ ὁ Θεολόγος εἶπε Γρηγόριος ἐν τῷ εἰς τὴν Χριστῦ Γέννησιν λόγῳ· „ Προελθὼν δὲ Θεὸς μετὰ τῆς „ προσλήψεως ἓν ἐκ δύω τῶν ἐναντίων, ὧν τὸ μὲν (ἡ Θεότης) ἐθέωσε, τὸ δὲ (ἡ ἀνθρωπότης) „ ἐθεώθη "· καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ λόγῳ περὶ Υἱῦ· „ Χριστὸς διὰ τὴν Θεότητα (λέγεται)· χρίσις „ γὰρ αὕτη τῆς ἀνθρωπότητος..... ἧς ἔργον ἄνθρωπον ἀκοῦσαι τὸ χρίον, καὶ Θεὸν τὸ „ χριόμενον "· καὶ ἐν τῇ πρὸς Κλεδόνιον πρώτῃ ἐπιστολῇ· „ Τὰ γὰρ ἀμφότερα ἓν τῇ συγ-„ κράσει, Θεῦ μὲν ἐνανθρωπήσαντος, ἀνθρώπου δὲ θεωθέντος ". Εἰς λύσιν λοιπὸν τῆς ἀπο-ρίας λέγομεν ὅτι τὸ „ Ἐθεούργησας " ἐδῶ νοεῖται ἀντὶ τοῦ, ἔδειξας καὶ ἐφανέρωσας ὅτι ἐθεουρ-γήθη ἡ ὑπὸ Σοῦ προσληφθεῖσα ἀνθρωπίνη φύσις· ἐθεουργήθη μὲν γὰρ αὕτη ἐξ αὐτῆς τῆς ὑποστατικῆς ἑνώσεως καὶ κοινωνίας τοῦ Θεοῦ Λόγου, ὡς εἴπομεν· ἡ θεουργία ὅμως αὕτη καὶ θέωσις δὲν ἦτον φανερὰ εἰς τοὺς πολλοὺς, πλὴν τοῦ Θεοῦ Λόγου τοῦ προσειληφό-τος τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν καὶ θεουργήσαντος αὐτήν· ἂν γὰρ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι αὐτόπται καὶ ὑπηρέται τοῦ Λόγου Ἀπόστολοι δὲν ἤξευρον τὴν τοῦ προσλήμματος αὐτοῦ θέωσιν, σκαν-δαλιζόμενοι διὰ τὰ ἀνθρώπινα καὶ ἀδιάβλητα πάθη, εἰς τὰ ὁποῖα ἔβλεπον αὐτὸν ὑπο-κείμενον, πόσω μᾶλλον δὲν ἤξευρεν αὐτὴν ὁ πολὺς καὶ χυδαῖος λαός; Ἀφ' οὗ δὲ μετεμορ-φώθη ὁ Κύριος, καὶ ἔλαμψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ Ἥλιος, καὶ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἔγι-ναν λευκὰ ὡς τὸ φῶς, τότε δὴ τότε ἡ ἔσωθεν ἐν τῇ καθ' ὑπόστασιν ἑνώσει τοῦ Θεοῦ Λόγου θεουργηθεῖσα φύσις ἡ ἀνθρωπίνη ἐγνώσθη διὰ τῆς εἰς τὰ ἔξω τῶν θεϊκῶν ἀκτί-νων ἐκχύσεως· ὅθεν καὶ ὁ ἐκ Δαμασκοῦ Ἰωάννης οὕτως εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην πανηγυρίζει· „ Καὶ δοξάζεται μὲν ἡ σὰρξ ἅμα τῇ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παραγωγῇ, καὶ ἡ τῆς „ Θεότητος δόξα, δόξα καὶ τῆς ἀνθρωπότητος γίνεται· εἷς γὰρ ἐστὶ τοῦτο κἀκεῖνο Χριστὸς, „ ὁ τῷ Πατρὶ ὁμοούσιος καὶ ἡμῖν συμφυὴς καὶ ὁμόφυλος. Εἰ τοίνυν οὐδέποτε τὸ σῶμα „ τὸ ἅγιον ἀμέτοχον τῆς θείας δόξης ὑφέστηκεν, ἀλλ' ἐξ ἄκρας ἑνώσεως τῆς καθ' ὑπόστα-„ σιν τὴν δόξαν τῆς ἀοράτου Θεότητος τελείως πεπλούτηκεν, ὡς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν εἶναι „ δόξαν τοῦ Λόγου καὶ τῆς σαρκός· ἀλλ' ἀφανὴς ἡ δόξα ὑπάρχουσα ἐν τῷ φαινομένῳ σώ-„ ματι, τοῖς μὴ χωροῦσι τὰ καὶ Ἀγγέλοις ἀθέατα τοῖς τῆς σαρκὸς δεσμίοις ἀόρατος „ ἐχρημάτιζε. Μεταμορφοῦται τοίνυν, οὐχ ὃ οὐκ ἦν προσλαβόμενος, οὐδὲ εἰς ὅπερ οὐκ ἦν „ μεταβαλλόμενος, ἀλλ' ὅπερ ἦν τοῖς οἰκείοις μαθηταῖς ἐκφαινόμενος ". Τί δὲ ἀπόλαυσεν ἡ ἀνθρωπότης τῦ Κυρίου διὰ τῆς Θεουργίας; Τὸ νὰ μεθέξῃ εὐθὺς τὰ πλεονεκτήματα καὶ τὰς μεγαλοπρεπείας τῆς Θεότητος, καὶ νὰ γένῃ ζωοποιὸς, παντοδύναμος, καὶ πάντα γινώ-σκουσα (ὅρα σελ. κή. τῆς Δογματικῆς Πανοπλίας). Καὶ διὰ νὰ εἰπῶ συντόμως, διὰ τῆς θεουργίας ἡ φύσις ἡ ἀνθρωπίνη ἔγινεν ὁμόθεος, ὡς εἶπεν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος· „ Καὶ „ διὰ τὴν πρόσληψιν τὴν χρισθεῖσαν Θεότητι καὶ γενομένην ὅπερ τὸ χρίσαν, καὶ θαῤῥῶ „ λέγειν ὁμόθεον " (Λόγ. εἰς τὸ Πάσχα).

Πρέπει δὲ νὰ ἠξεύρωμεν, ὅτι ἡ καθ' ὑπόστασιν ἑνωθεῖσα φύσις τῷ Θεῷ Λόγῳ, ἂν καὶ ἐθεώθη καὶ ἐθεουργήθη ἐξ αὐτῆς τῆς ἑνώσεως, δὲν ἐκβῆκεν ὅμως καὶ ἔξω ἀπὸ τοὺς φυ-σικοὺς ὅρους της, ὥστε νὰ τραπῇ εἰς Θεότητα, μὴ γένοιτο! τῶν Μονοφυσιτῶν γὰρ ἦτον τοῦτο κακόδοξον φρόνημα· ἀλλὰ καθὼς ὁ τοῦ Θεοῦ Υἱὸς γίνεται καὶ Υἱὸς ἀνθρώπου, οὐχ ὃ ἦν μεταβαλὼν (ἤτοι τὸ εἶναι Θεὸς), ἄτρεπτος γὰρ, ἀλλ' ὃ οὐκ ἦν προσλαβών, φιλάνθρωπος γὰρ (ὡς εἶπεν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος Λόγ. εἰς τὰ Φῶτα)· οὕτω καὶ τὸ πρόσλημμα τῆς ἀνθρωπότητος, ἂν καὶ ἐθεώθη, ἄτρεπτον ὅμως ἔμεινε καὶ δὲν ἀπέβαλε τὰ φυσικὰ αὐτοῦ ἰδιώματα: ἤτοι τὸ παθητὸν καὶ φθαρτὸν καὶ θνητὸν καὶ τὰ ἄλλα φυσικὰ καὶ ἀδιάβλητα καλούμενα πάθη, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν θέωσιν εἶχεν αὐτὰ, πρῶτον ἵνα μὲ αὐτὰ ἡ ἐναν-θρώπησις τοῦ Χριστοῦ πιστωθῇ καὶ μὴ νομισθῇ ὅτι ἦτον κατὰ φαντασίαν· εἰ γὰρ καὶ αὐτὰ ἔχουσα κατὰ δόκησιν ἐνομίσθη ἀπὸ τοὺς Μανιχαίους, πόσῳ μᾶλλον, ἂν δὲν τὰ εἶ-χε; δεύτερον, ἵνα τοῖς ἑαυτοῦ πάθεσιν ἰάσηται τὰ ἡμέτερα πάθη ὁ Κύριος, καὶ τοῖς

φυσι-

φυσικοῖς τὰ παρὰ φύσιν ἐξαφανίσῃ, καὶ ἁπλῶς, ἵνα νικήσας αὐτὸς ὡς ἄνθρωπος, καὶ ἡμῖν τοῖς ὁμοφυέσι καὶ συγγενέσιν αὐτοῦ τὴν κατ' αὐτῶν νίκην χαρίσηται (παρὰ τῇ Δογματικῇ Πανοπλίᾳ φύλ. κή.).

Σχεδὸν τὰ αὐτὰ λέγει καὶ ὁ Ζωναρᾶς ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῷ πρώτου ἤχου τῆς Ὀκτωήχου· „ Προσελάβετο δὲ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν μετὰ τῶν ἀδιαβλήτων παθῶν, χωρὶς ἁμαρτίας „ καὶ χωρὶς τῶν διαβεβλημένων παθῶν· τὸ μὲν γὰρ μετὰ τῆς ἁμαρτίας καὶ τῶν διαβε- „ βλημένων παθῶν προσλαβέσθαι αὐτὴν οὐ Θεῷ ἦν, οὐδὲ καθελεῖν καὶ ἀνελεῖν τὴν ἁμαρ- „ τίαν ἐθέλοντος· τὸ δὲ χωρὶς τῶν ἀδιαβλήτων παθῶν πεφαντασμένης ἦν ἐνανθρωπήσεως „ καὶ οὐκ ἀληθοῦς· διὰ τοῦτο προσλαβόμενος τὴν φύσιν ἡμῶν, τὰ μὲν ἀπεπέμψατο ὡς „ ἀνοίκεια αὐτῷ, τὰ δὲ ὡς ἀναγκαίως τῇ φύσει προσγινόμενα μετὰ τῆς φύσεως προσελά- „ βετο, ἵνα πιστευθῇ ὅτι τῇ ἀληθείᾳ γέγονεν ἄνθρωπος· εἶτα ἀναχωνεύσας τὴν φύσιν „ ἑαυτῷ διὰ τῆς ταφῆς καὶ τῆς ἀναστάσεως, ἐλευθερώσῃ ταύτην καὶ αὐτῶν τῶν ἀδιαβλή- „ των, καὶ ἀποδείξῃ ἄφθαρτον καὶ ἀθάνατον πρώτην μὲν διὰ τῆς ἀναστάσεως του, εἶτα „ καὶ ἕκαστον ἡμῶν διὰ τῆς ἐλπιζομένης κοινῆς ἀναστάσεως" (ἐν τῷ Τροπαρίῳ, ἧς ἡ ἀρχὴ „ Οἱ χερσὶν ἀχράντοις ἐκ χοός).

Καὶ ταῦτα μὲν λέγεται ὅτι εἶχε τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου πρὸ τῆς ἀναστάσεως καὶ ἀφθαρσίας. Ἀφ' οὗ δὲ αὐτὸ ἀνέστη, ἂν καὶ ἔγινεν ἀπαθὲς καὶ ἄφθαρτον, καὶ ἀπέβαλε τὰ ἀδιάβλητα πάθη ἅπερ εἶχε πρότερον, καθὼς εἶπεν ὁ Παῦλος „ Εἰ γὰρ ἐγνώκαμεν κατὰ „ σάρκα Χριστὸν, ἀλλὰ νῦν οὐκ ἔτι γινώσκομεν" (β'. Κορ. ε'. 16.)· μ' ὅλον τοῦτο δὲν ἐτράπη εἰς ἀσωματότητα, οὐδὲ ἀπέβαλεν ὅλα τὰ φυσικάτου ἰδιώματα: ἤτοι τὸ ποσὸν, τὸ ποιὸν, τὸ εἶναι ἐν εἴδει, τὸ τριχῇ διαστατὸν, καὶ τὸ περιγραπτὸν ἐν τόπῳ καὶ περιοριστόν· ἂν γὰρ καὶ αὐτὰ ἀποβάλῃ, πλέον σῶμα δὲν μένει, ἀλλ' ἔχει νὰ ἐκστῇ ἀπὸ τοὺς ὅρους τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως· ὅθεν λέγει Μακάριος ὁ Χρυσοκέφαλος· „ Τὸ Δεσποτικὸν καὶ πα- „ νάγιον σῶμα ἄφθαρτον μὲν ἀνέστη καὶ ἀπαθὲς καὶ ἀθάνατον καὶ τῇ θείᾳ κεκοσμημένον „ δόξῃ, σῶμα δὲ ὅμως ἐστὶ τὴν προτέραν ἔχον περιγραφήν" (Λόγ. εἰς τὴν Ἀνάλη.).

Ὅθεν εἶπεν ὁ θεῖος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός· „ Καὶ τῷ Θωμᾷ πιστοῦται, καὶ διὰ τούτου „ τοῖς πέρασιν, ὡς εἷς Θεός τε καὶ ἄνθρωπος, δύω φύσεις φέρων ἐν ἑαυτῷ καὶ μετὰ τὴν ἐκ „ νεκρῶν ἀναβίωσιν, καὶ ταύταις δύω καταλλήλους τὰς ἐνεργείας, αὐτεξουσιά τε θελήμα- „ τα εἰς αἰῶνα τὸν ἄπειρον αἰωνίζοντα" (Λόγῳ εἰς τὴν Κοίμησιν τῆς Θεοτόκου, ἧς ἡ ἀρχὴ „ Ἔστι μὲν ἀνθρώπων οὐδείς)· καὶ πάλιν· „ Οὔτε γὰρ διότι ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο τῶν „ ὅρων ἐξέστη τῆς οἰκείας Θεότητος, οὔτε τῶν προσόντων αὐτῇ θεοπρεπῶν αὐχημάτων, „ οὔτε μὴν ἡ σὰρξ θεωθεῖσα τῆς οἰκείας ἐτράπη φύσεως, ἢ τῶν αὐτῆς φυσικῶν ἰδιωμάτων· „ μεμενήκασι γὰρ καὶ μετὰ τὴν ἕνωσιν αἵτε φύσεις ἀσύμφυτοι καὶ αἱ τούτων ἰδιότητες „ ἀλώβητοι" (Βιβλ. γ'. κεφ. ξδ'. τοῦ Θεολογικοῦ)· διὰ τοῦτο εἰκονίζεται ὁ Χριστὸς καὶ ἐν Οὐρανοῖς ἤδη ὢν ὡς περιγραπτὸν ἔχων σῶμα κατὰ τὸν διορισμὸν τῆς Ζ'. Συνόδου. Πῶς δὲ τώρα εἶναι ἐν τῷ Οὐρανῷ τὸ ἄφθαρτον καὶ δεδοξασμένον σῶμα τοῦ Κυρίου; Ἀποκρίνεται ὁ Θεολόγος Γρηγόριος, ὅτι οὔτε σὰρξ εἶναι, ἤγουν παχυλὸν σῶμα, οἷόν ἦτον πρὸ τῆς ἀναστάσεως, οὔτε πάλιν ἀσώματον καὶ ἄϋλον, ἀλλὰ μέσον πῶς, καθὼς οἶδε μόνος ὁ τοῦτο προσλαβὼν καὶ δοξάσας Θεὸς Λόγος· οὕτω γὰρ αὐτὸς λέγει· „ Πίστευε τὸν Υἱὸν „ τοῦ Θεοῦ ἥξειν πάλιν μετὰ τῆς ἐνδόξου αὐτοῦ παρουσίας κρίνοντα ζῶντας καὶ νεκρούς, „ οὐκέτι μὲν σάρκα, ὡς ἀσώματον δὲ, ἀλλ' οἷς αὐτὸς οἶδε λόγοις θειοτέρου σώματος, „ ἵνα καὶ ὀφθῇ ὑπὸ τῶν ἐκκεντησάντων, καὶ μείνῃ Θεὸς ἕξω παχύτητος" (Λόγ. εἰς τὸ Βάπτισμα). Ὅρα καὶ εἰς τὴν ἑρμηνείαν τῶ „ Γεννηθεὶς ἀῤῥεύστως ἐκ Θεοῦ καὶ Πατρὸς" τοῦ τῆς ς'. Ὠδῆς Τροπαρίου τοῦ Κανόνος τῶν Θεοφανείων.

Τροπάριον.

„ Στύλῳ πυριμόρφῳ καὶ νεφέλῃ πάλαι ὁ ἐν τῇ ἐρήμῳ τὸν Ἰσραὴλ
„ ἄγων σήμερον ἐν τῷ Ὄρει Θαβὼρ ἀῤῥήτῳ (1) ἐν φωτὶ Χριστὸς
„ ἐξέλαμψεν.

ΕΡΜΗ-

(1) Οὕτω γράφουσι καὶ οἱ δύω Ἑρμηνευταὶ τῶν Κανόνων· ἐν ἄλλοις δὲ γράφεται „ Ἀῤῥήτως".

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Διὰ τοῦ Τροπαρίου τούτου Συνάγει ὁ Μελῳδὸς τὸ συμπέρασμα τοῦτο, ὅτι ἕνας καὶ ὁ αὐτὸς Θεὸς εἶναι ὅπου καὶ εἰς τὴν Παλαιὰν Γραφὴν ἐνήργησε τὰ ξένα ἐκεῖνα καὶ παράδοξα θαύματα, καὶ εἰς τὴν Νέαν ὕστερον ὅτε ἐσαρκώθη διὰ ἡμᾶς καὶ μετεμορφώθη εἰς τὸ Θαβώριον Ὄρος. Συμπεραίνει δὲ τοῦτο μὲ τοιοῦτον τρόπον· ἐκεῖ, λέγει, εἰς τὴν Παλαιὰν Γραφὴν, ἀφ' οὗ οἱ Ἰσραηλῖται ἐπέρασαν τὴν Ἐρυθρὰν Θάλασσαν, ὡδήγει αὐτοὺς ὁ Θεὸς εἰς τὴν ἔρημον μὲ στύλον πυρὸς, καὶ μὲ στύλον νεφέλης· μὲ τὸν στύλον γὰρ τὸ πυρὸς ὡδήγει αὐτοὺς τὴν νύκτα διὰ νὰ τοὺς φωτίζῃ εἰς τὸν δρόμον, μὲ τὸν στύλον δὲ τῆς νεφέλης, διὰ νὰ σκεπάζῃ αὐτοὺς τὴν ἡμέραν, ἵνα μὴ καίωνται ἀπὸ τὰς ἀκτῖνας τοῦ Ἡλίου· „ Ὁ δὲ Θεὸς, φησὶν, ἡγεῖτο αὐτῶν ἡμέρας μὲν ἐν στύλῳ νεφέλης, δεῖξαι αὐτοῖς τὴν ὁδὸν, „ τὴν δὲ νύκτα, ἐν στύλῳ πυρός " (Ἐξ. ιγ'. 21.).

Ἀλλὰ καὶ ἐδῶ, λέγει, εἰς τὸ Θαβώριον Ὄρος στύλον πυρὸς καὶ φωτὸς καὶ νεφέλην βλέπομεν· στύλον μὲν πυρὸς καὶ φωτὸς αὐτὸν τὸν μεταμορφωθέντα Χριστὸν, τὸν ὡς ἥλιον φωτεινὸν ἐξαστράπτοντα· νεφέλην δὲ τὴν ἐπισκιάσασαν αὐτὸν καὶ τοὺς Ἀποστόλους, ἐξ ἧς ἐβρόντησεν ἡ φωνὴ τοῦ Πατρὸς, ἡ μαρτυροῦσα τὴν τοῦ μεταμορφουμένου φυσικὴν Υἱότητα καὶ Θεότητα. Καὶ λοιπὸν ἂν τὸ θαῦμα καὶ τὸ παλαιὸν καὶ τὸ τωρινὸν τοῦ στύλου τοῦ πυρὸς καὶ τῆς νεφέλης εἶναι ἴσον καὶ ὅμοιον, ἄρα καὶ ὁ αὐτὸς Θεὸς εἶναι, ὅς τις καὶ τότε μὲν ὡδήγει τὸν Ἰσραὴλ διὰ στύλου πυρὸς, καὶ τώρα εἰς τὸ Θαβώριον ἔλαμψε μὲ ἄρρητον καὶ ἀνεκλάλητον φῶς· τοῦτο καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος αἰνιγματωδῶς ἐφανέρωνε λέγων· „ Ἰησοῦς Χριστὸς χθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας " (Ἑβρ. ιγ'. 8.)· ὅπερ ἑρμηνεύων ὁ σοφὸς Νικήτας ὁ σχολιαστὴς Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, λέγει ὅτι ὁ Χριστὸς κατὰ τὴν Θεότητα τὴν τριμέρειαν ἔχει τοῦ χρόνου, καὶ ὅτι οὐχ ἥξει κατά τινας ἄλλος ἐλθών· „ Οὗτός ἐστιν ὃς προῆν κατὰ τὸ χθὲς (ἤτοι τὸ παρελήλυθὸς), καὶ ἔστι σήμερον κατὰ τὸ ἐνεστὼς, καὶ ἔσται εἰς τοὺς αἰῶνας κατὰ τὸ μέλλον ". Ὁ δὲ Θεοδώριτος λέγει· „ Χθὲς καὶ σήμερον τὴν ἀνθρωπείαν ἐκάλεσε φύσιν, αἰώνιον δὲ τὴν Θεότητα „ προσηγόρευσε, τὸν δὲ αὐτὸν ἔφη καὶ τοῦτο εἶναι κἀκεῖνο· ἐπειδὴ εἷς Υἱὸς Μονογενὴς ὁ „ αὐτὸς καὶ πρωτότοκος ". Ἡ χθὲς καὶ σήμερον καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας λέγεται ὅτι εἶναι ὁ Χριστὸς κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα· χθὲς μὲν, τῷ τρόπῳ δηλαδὴ τῆς ἀντιδόσεως, διὰ τὴν καθ' ὑπόστασιν ἕνωσιν καὶ τὴν εἰς ἀλλήλας τῶν φύσεων περιχώρησιν, καθὸ λέγομεν καὶ παιδίον προαιώνιον· σήμερον δὲ, διότι ἡνωμένη καθ' ὑπόστασιν εἶναι καὶ τώρα ἡ ἀνθρωπίνη φύσις μὲ τὸν Θεὸν Λόγον· καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας, διότι καὶ αἰωνίως θέλει διαμένῃ ἡ αὐτὴ ἑνωμένη μὲ τὸν Θεὸν Λόγον, καὶ οὐδέποτε μέλλει νὰ χωρισθῇ ἀπὸ αὐτόν.

Ὠδὴ δ'. Ὁ Εἱρμός.

„ Εἰσακήκοα τὴν ἔνδοξον οἰκονομίαν Σου, Χριστὲ ὁ Θεὸς, ὅτι ἐτέ-
„ χθης ἐκ τῆς Παρθένου, ἵνα ἐκ πλάνης ῥύσῃ τοὺς βοῶντάς Σοι·
„ Δόξα τῇ δυνάμει Σου, Κύριε.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὁ παρὼν Εἱρμὸς ἐξήγησιν δὲν χρειάζεται διὰ τὴν πολλὴν σαφήνειαν ὅπου ἔχει· γεννᾷ ὅμως ἀπορίαν ὄχι ἀνεύλογον. Διὰ τί ὁ Μελῳδὸς εἰπὼν „ Εἰσακήκοα τὴν ἔνδοξον οἰκονο- „ μίαν Σου „ Χριστὲ ὁ Θεὸς ", δὲν ἐσυνάρμοσε τὰ ἀκόλουθα λόγια εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς Μεταμορφώσεως, καὶ νὰ εἰπῇ ὅτι ἀνῆλθες εἰς τὸ Θαβὼρ, καὶ ἔλαμψας ὑπὲρ Ἥλιον, καὶ ὅτι Ἠλίας καὶ Μωσῆς παρέστησάν σοι, καὶ ἄλλα ὅμοια, ἀλλὰ ἐκεῖνα ἀφήσας, εἶπεν „ Ὅτι ἐτέ- „ χθης ἐκ Παρθένου "; ὑ γὰρ τώρα τὰ Γενέθλια τῷ Χριστῷ ἑορτάζομεν, ὅτε εἰς τὴν Βηθλεὲμ εὑρισκόμεθα, οὔτε εἰς τὸ σπήλαιον καὶ τὴν φάτνην παραστεκόμεθα, ἀλλ' εὑρισκόμεθα ἐπάνω εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ Ὄρους Θαβὼρ, καὶ τὸν Δεσπότην Χριστὸν μεταμορφούμενον βλέπομεν, καὶ τῷ ἀπείρῳ φωτὶ τῆς Θεότητος ἐξαστράπτοντα· διότι ἂν μόνον ἔλεγε „ Τὴν

„ ἔν-

„ ἔνδοξον οἰκονομίαν Σου", ἐδύνετο μέσα εἰς τὸ ὄνομα τῆς οἰκονομίας νὰ συμπεριληφθῇ καὶ ἡ Μεταμόρφωσις τοῦ Κυρίου· γενικὸν γὰρ ὄνομα εἶναι ἡ οἰκονομία ὅλης τῆς ἐπὶ γῆς τοῦ Θεοῦ Λόγου παρουσίας, καὶ τῶν κατ' αὐτὴν ὑπερφυῶν καὶ παραδόξων ἔργων.

Εἰς λύσιν λοιπὸν τῆς ἀπορίας λέγομεν ὅτι, ἐπειδὴ ὁ Μελῳδὸς ἔλαβε τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Εἱρμοῦ τούτου ἀπὸ τὴν τετάρτην Ὠδὴν τοῦ Ἀββακοὺμ, τῆς ὁποίας περιοπτὴ εἶναι „ Κύριε εἰσακήκοα τὴν ἀκοήν Σου", ἡ δὲ Ὠδὴ αὕτη ἀναφέρει ἐξαιρέτως τὴν τοῦ Χριστοῦ ἐνανθρώπησιν καὶ γέννησιν· εἰπὼν γὰρ ὁ Προφήτης „ Εἰσακήκοα τὴν ἀκοήν Σου", ἐπιφέρει ἀκολούθως „ Ἐν μέσῳ δύω ζώων γνωσθήσῃ· ἐν τῷ ἐγγίζειν τὰ ἔτη ἐπιγνωσθήσῃ· „ ἐν τῷ παρεῖναι τὸν καιρὸν ἀναδειχθήσῃ"· καὶ „ Ὁ Θεὸς ἀπὸ Θαιμὰν (ἤτοι ἀπὸ τοῦ „ νότου καὶ τῆς Βηθλεὲμ) ἥξει· καὶ ὁ ἅγιος ἐξ Ὄρους κατασκίου δασέος"· τὰ ὁποῖα ὅλα αὐτὰ δηλοποιοῦσι τὴν ἐπιφάνειαν καὶ ἐνανθρώπησιν τοῦ Μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ· τούτου χάριν ὁ Μελῳδὸς ἀκολουθήσας εἰς τὸν τοῦ Ἀββακοὺμ σκοπὸν καὶ τὴν ἔννοιαν, λέγει „ Εἰσακήκοα, τὴν ἔνδοξον οἰκονομίαν Σου, Χριστὲ ὁ Θεὸς, ὅτι ἐτέχθης ἐκ Παρθένου". Ὁ Εἱρμὸς οὗτος προσαρμόζεται μὲν εἰς τὴν Τετάρτην Ὠδὴν, δὲν προσαρμόζεται δὲ καὶ εἰς τὴν ἑορτὴν, καθὼς καὶ ἄλλοι πολλοὶ Εἱρμοὶ δὲν προσαρμόζονται.

Τροπάριον.

„ Νόμον ἐν Σινᾷ τῷ γράμματι διατυπούμενος, Χριστὲ ὁ Θεὸς, ἐν „ τῇ νεφέλῃ πυρὶ καὶ γνόφῳ καὶ ἐν θυέλλῃ ὤφθης ἐποχούμε- „ νος· Δόξα τῇ δυνάμει Σου, Κύριε.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἐν τῷ ἀνωτέρω μὲν Τροπαρίῳ ἐσυνάρμοσεν ὁ Μελῳδὸς εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς Μεταμορφώσεως τὸν στύλον τοῦ πυρὸς καὶ τῆς νεφέλης, τοὺς ὁδηγοῦντας τὸν λαὸν τοῦ Ἰσραὴλ· τώρα δὲ εἰς τοῦτο ἄλλην ἱστορίαν ἀναφέρει, καὶ ταύτην προσκολλᾷ εἰς τὴν πανήγυριν τῆς Μεταμορφώσεως τὴν κατὰ τὸ ὄρος Σινᾷ δηλαδὴ, καὶ τὴν συνομιλίαν τοῦ Μωϋσέως καὶ τοῦ Θεοῦ, καὶ τὰς πλάκας καὶ τὸν ἐν αὐταῖς γεγραμμένον Νόμον τοῦ Δεκαλόγου· διότι καὶ ἐκεῖ ὄρος τὸ Σίναιον, καὶ ἐδῶ ὄρος εἶναι τὸ Θαβώρ· ἐκεῖ εἰς τὸ Σίναιον ἦτον νεφέλη· „ Νεφέλη, „ φησὶ, γνοφώδης ἐπ' Ὄρους Σινᾶ", (Ἔξ. ιθ'. 16.) καὶ ἐδῶ εἰς τὸ Θαβὼρ εἶναι νεφέλη· ἐκεῖ Μωϋσῆς, καὶ ἐδῶ Μωϋσῆς.

Ὁ Μελῳδὸς λοιπὸν ἐπιστρέφων πρὸς τὸν Δεσπότην Χριστὸν, λέγει· Ὦ Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, Σὺ διατυπούμενος ἐν τῷ Ὄρει Σινᾷ τὸν Παλαιὸν Νόμον, ἐφάνης καθήμενος ἐπάνω εἰς νεφέλην σκοτεινὴν, καὶ ἐπάνω εἰς γνόφον καὶ θύελλαν, ἤγουν εἰς κίνησιν ἀνέμου ὁρμητικήν. Ὅρα δὲ, ὅτι Διατυπούμενος εἶπε τὸν Νόμον, καὶ ὄχι Παραδιδούς, διὰ νὰ φανερώσῃ μὲ τὴν λέξιν αὐτὴν ὅτι ὁ Παλαιὸς Νόμος ἦτον τύπος καὶ σκιὰ τοῦ Νόμου τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ ὄχι τὸ πρᾶγμα καὶ ἡ ἀλήθεια· διὰ τοῦτο καὶ ἀνωτέρω εἰπὼν Νόμον, ἐπροσθεσε τὸ, Ἐν γράμματι, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι ὁ Παλαιὸς Νόμος ἦτον τύπος τοῦ Νόμου τοῦ Εὐαγγελίου, ὅς τις ἐδόθη ὄχι ἐν γράμματι, ἀλλὰ ἐν Πνεύματι· ὅθεν εἶπεν ὁ Παῦλος· „ Ὅς καὶ ἱκάνωσεν ἡμᾶς διακόνους καινῆς Διαθήκης οὐ γράμματος, ἀλλὰ Πνεύματος· τὸ „ γὰρ γράμμα ἀποκτείνει, τὸ δὲ Πνεῦμα ζωοποιεῖ" (β'. Κορ. γ'. 6.).

Διατυπούμενος λοιπὸν, Σὺ Χριστὲ ὁ Θεὸς, τὸν ἐν γράμματι Νόμον, δὲν ἐφάνης καθαρῶς εἰς τὸν Νομοθέτην Μωσῆν, ἀλλὰ ἐφάνης ἐπιβαίνων εἰς τὰ φοβερὰ ταῦτα: ἤτοι εἰς τὴν σκοτεινὴν νεφέλην, εἰς τὸ πῦρ, εἰς τὸν γνόφον, εἰς τὴν θύελλαν. Ἐλλείπει δὲ ἐμεταχειρίσθη ὁ Μελῳδὸς εἰς τὸ Τροπάριον τοῦτο· ἔπρεπε γὰρ ἀκολούθως νὰ εἰπῇ, ἐκεῖ μὲν εἰς τὸ Σίναιον Ὄρος ἐφάνης οὕτω, Κύριε, ἐδῶ δὲ εἰς τὸ Ὄρος Θαβὼρ ἐφάνης ἄλλως· ἐφάνης γὰρ καθαρῶς εἰς τὸν Μωϋσῆν καὶ εἰς τοὺς Ἀποστόλους· ἐφάνης, ὄχι εἰς σκοτεινὴν νεφέλην, ἀλλὰ εἰς φωτεινήν· ἐφάνης, ὄχι εἰς πῦρ φοβερὸν καὶ καπνίζον· „ Τὸ ὄρος, φησὶ, τὸ „ Σινᾶ ἐκαπνίζετο ὅλον διὰ τὸ καταβεβηκέναι ἐπ' αὐτὸ τὸν Θεὸν ἐν πυρὶ" (Ἔξ. ιθ'. 18.)· ἀλλὰ εἰς φῶς θελητικώτατον καὶ γλυκύτατον, ὄχι εἰς γνόφον καὶ σκότος, ἀλλὰ εἰς πρόσωπον λάμπον ὑπὲρ τὸν Ἥλιον.

Καὶ

Καὶ διὰ νὰ εἰπῶ καθολικῶς, ἔπρεπε νὰ εἰπῇ ὁ Μελῳδός· Τότε μὲν ἐπὶ τοῦ Σιναίου ἐφάνης, Κύριε, εἰς ὅλα τὰ φοβερά, εἰς ὅλα τὰ σκοτεινὰ καὶ εἰς ὅλα τὰ ὀρμητικά· „ Τὸ „ ὄρος, λέγει, ἐκαίετο πυρὶ ἕως τοῦ Οὐρανοῦ, σκότος, γνόφος, θύελλα "· (Δευτ. δ'. 11.) τώρα δὲ ἐπὶ τῷ Θαβωρίου ἐφάνης εἰς ὅλα τὰ χαροποιά, εἰς ὅλα τὰ φωτεινὰ καὶ εἰς ὅλα τὰ ἱλαρά· ἵνα μὲ αὐτὰ ὅλα δείξῃ ὁ Ἁσματογράφος τὴν διαφορὰν ὅπου ἔχει τὸ Εὐαγγέλιον ἀπὸ τὸν Παλαιὸν Νόμον ἔπρεπε νὰ εἰπῇ τὰ ἀνωτέρω πάντα· ὅμως ἀφῆκεν ἐκεῖνα ἔξω, καὶ διὰ τοῦτο φαίνεται κολοβὸν τὸ Τροπάριόν τε. Ἐποίησε δὲ τοῦτο διὰ δύω αἴτια, πρῶτον, διότι καὶ ἄλλοι πολλοὶ Ποιηταὶ μεταχειρίζονται εἰς τὰ συγγράμματά των ἐλλείψεις ὄχι μόνον λέξεως, ἀλλὰ καὶ λόγου· δεύτερον, διότι πρὸς φρονίμους καὶ συνετοὺς ἀκροατὰς ὁμιλῶν ὁ Ἱερὸς Κοσμᾶς, εἶπε μόνον τὰ ἐν τῷ Σιναίῳ θαυματουργηθέντα, ἀφῆκε δὲ νὰ νοοῦσιν ἀφ' ἑαυτῶν οἱ ἀκροαταὶ τὰ ἐν τῷ Θαβὼρ τελεσιουργηθέντα.

Τροπάριον.

„ Ἵνα πιστώσῃ τὴν ἔνδοξον οἰκονομίαν Σου, Χριστὲ ὁ Θεὸς, ὡς προϋ-
„ πάρχων πρὸ τῶν αἰώνων, καὶ ὁ αὐτὸς ἐν μέθει τὴν ἐπίβασιν
„ θεὶς, ἐν τῷ Θαβὼρ ἀῤῥήτως ἐξέλαμψας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἕως, λέγει, ὦ Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν τῆς θείας Σου Μεταμορφώσεως δὲν ἦτον βέβαιον καὶ πολλὰ πιστὸν οὐδὲ εἰς αὐτοὺς σχεδὸν τοὺς αὐτόπτας καὶ Ἱεροὺς Ἀποστόλους τὸ μυστήριον τῆς μετὰ σαρκὸς ἐνδόξου παρουσίας Σου, ὅτι δηλαδὴ ὁ αὐτὸς ἦσουν Θεὸς καὶ ἄνθρωπος (1)· ἐπειδὴ αὐτοὶ βλέποντές Σε νὰ φορῇς σῶμα ἀνθρώπινον, καὶ νὰ ἔχῃς ὅλα τὰ φυσικὰ πάθη τὰ ἀδιάβλητα καλούμενα, καὶ νὰ πάσχῃς ὡς ἄνθρωπος, ἐνόμιζον ὅτι εἶσαι μόνον ἄνθρωπος· ἀφ' οὗ δὲ ἐξέλαμψας θεοπρεπῶς καὶ ἀῤῥήτως εἰς τὸ Θαβώριον Ὄρος μὲ τὴν δόξαν τῆς Θεότητός Σου, ἐπιστοποίησας καὶ ἐβεβαίωσας τὴν ἔνδοξον οἰκονομίαν Σου, ὅτι Σὺ ὑπῆρχες πρὸ τῶν αἰώνων κατὰ τὴν Θεότητα, ὡς λέγει ὁ Δαβίδ· „ Ὁ δὲ Θεὸς „ Βασιλεὺς ἡμῶν πρὸ αἰώνων " (Ψαλ. ογ'. 13.)· καὶ ὅτι Σὺ εἶσαι ὅς τις ἐπιβαίνεις καὶ κάθησαι ἐπάνω εἰς τὰ νέφαλα, ὡς λέγει ὁ αὐτὸς Δαβίδ· „ Ὁ τιθεὶς νέφη τὴν ἐπίβασιν „ αὐτοῦ " (Ψαλ. ργ'. 3.). Διὰ τοῦτο τώρα μεταμορφούμενος, ἐμβῆκες μέσα εἰς τὴν φωτεινὴν ἰσφέλην διὰ νὰ δείξῃς ὅτι περὶ Σοῦ ἐπροφήτευσεν ἐκεῖνο ὁ Δαβίδ, καὶ Σὺ εἶσαι ὅπου ἔβαλες τὴν ἐπίβασίν Σου εἰς τὰ νέφαλα.

Σημείωσαι δὲ ὅτι οἱ μὲν ἄλλοι ἐξηγηταὶ τὸ „ Νέφει " εἰς αἰτιατικὴν πληθυντικὴν ἀναγινώσκουσιν, ὁ δὲ Ἱερὸς Κοσμᾶς δοτικὴν ἑνικὴν ἐκλαμβάνει αὐτό. Μερικοὶ δὲ ἑρμηνευταὶ λέγουσιν ὅτι δὲν λέγει τοῦτο ὁ Δαβὶδ περὶ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ περὶ τοῦ Οὐρανοῦ· καὶ φέρουσιν εἰς μαρτυρίαν τὸ ὕφος τῶν ἀνωτέρω λόγων τοῦ Δαβὶδ, ὅς τις λέγει· „ Ἐκτείνων (ὁ Θεὸς δηλ.) „ τὸν Οὐρανὸν ὡσεὶ δέῤῥινι, ὁ στεγάζων ἐν ὕδασι τὰ ὑπερῶα αὐτοῦ " (τοῦ Οὐρανοῦ δηλ.). Εἰπὼν δὲ τοῦτο, ἐπιφέρει ἀκολούθως καὶ τὰ νέφαλα, ἐπάνω εἰς τὰ ὁποῖα ἐποχεῖται καὶ ἐπιβαίνει ὁ Οὐρανὸς, ὁ τιθεὶς νέφη τὴν ἐπίβασιν αὐτοῦ· οὐκ ὀρθῶς ὅμως τοῦτο προσαρμόζουσιν εἰς τὸν Οὐρανόν· καθότι ἅπαντες οἱ ἐξηγηταὶ, ὁ Χρυσόστομος, ὁ Θεοδώριτος, ὁ Εὐθύμιος, εἰς τὸν Θεὸν τὸ, Αὐτοῦ προσαρμόζουσιν, ἤγουν ὅτι ὁ Θεὸς τίθησι τὰ νέφη ἐπίβασιν αὐτοῦ (ἤτοι ἰδικήν του)· καὶ ὅτι οὕτως ἔχει τὸ ἀληθὲς, δείκνυται ἀπὸ τὰ ἀκόλουθα λόγια „ Ὁ περιπατῶν ἐπὶ πτερύγων ἀνέμων· ὁ ποιῶν τοὺς Ἀγγέλους αὐτοῦ Πνεύ- „ ματα καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πυρὸς φλόγα " καὶ τὰ ἑξῆς, τὰ ὁποῖα ὅλα περὶ Θεοῦ ἐν-

---

(1) Ἔνδοξον δὲ οἰκονομίαν αὐτὴν εἶπεν ὁ Μελῳδὸς, ἐπειδὴ κατὰ τὸ ἔξω καὶ τὸ φαινόμενον, (εὐτελὴς γὰρ ἦτον ὁ Κύριος κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα καὶ ἄδοξος κατὰ τὸν βίον καὶ τὴν πολιτείαν) ἀλλὰ κατὰ τὸ ἔσω καὶ τὸ νοούμενον· ἤτοι κατὰ τὴν δόξαν τῆς Θεότητος τὴν κεκρυμμένην ἐν τῇ ἀνθρωπότητι, ἥτις τώρα μὲν ἐνήργει διάφορα θαύματα, τώρα δὲ ἀστραπτεν ἐπὶ τοῦ Ὄρους Θαβὼρ ὡς ὁ ἥλιος.

ἐννοοῦνται· ὅθεν καὶ ὁ Χρυσόστομος λέγει· „ Νεφέλη δὲ τὸ Οὐρανοῦ σύμβολον· διὰ τοῦτο „ καὶ ὁ Χριστὸς ἐν νεφέλαις ἀναλαμβάνεται, ἐν τῷ συμβόλῳ τῆς θείας δυνάμεως· οὐδα- „ μοῦ γὰρ ἄλλη τις δύναμις ἐπὶ νεφέλης φαίνεται “.

Τροπάριον.

„ Συλλαλοῦντες παρειστήκεισαν δουλοπρεπῶς Σοὶ τῷ Δεσπότῃ „ Χριστῷ, οἷς ἐν πυρὸς ἀτμίδι καὶ γνόφῳ καὶ λεπτοτάτῃ αὔρᾳ „ προσωμίλησας· Δόξα τῇ δυνάμει Σου, Κύριε.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸ Τροπάριον τοῦτο ἐρανίσθη ἀπὸ διάφορα ῥητὰ τῆς Γραφῆς ὑπὸ τοῦ Μελῳδοῦ, μάλι- στα δὲ ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ Εὐαγγελικὸν „ Καὶ ἰδοὺ ὤφθησαν αὐτοῖς Μωϋσῆς καὶ Ἠλίας με- „ τ' αὐτοῦ συλλαλοῦντες “ (Ματθ. ιζ'. 3.). Ὁ Ἁσματογράφος λοιπὸν μόνην τὴν πα- ράστασιν καὶ συλλαλιὰν τῶν Προφητῶν τοῦ Μωϋσέως καὶ τοῦ Ἠλιοῦ ἐνταῦθα ἀναφέρει, τὰ δὲ λόγια αὐτῶν φυλάττει διὰ νὰ τὰ εἰπῇ εἰς τὸ ἀκόλουθον Τροπάριον, τὰ δὲ ὀνό- ματα τῶν Προφητῶν σιωπᾷ, φανερόνει δὲ αὐτὰ αἰνιγματωδῶς ἀπὸ τὰ συμβάντα εἰς τὸν καθ' ἕνα· εἰς μὲν γὰρ τὸν Μωϋσῆν ὡμίλησε πάλαι ὁ Θεὸς μὲ ἀτμίδα πυρὸς καὶ μὲ γνόφον ἐπάνω εἰς τὸ Σίναιον Ὄρος, καθὼς γέγραπται· „ Τὸ ὄρος ἐκαίετο πυρὶ ἕως τοῦ „ Οὐρανοῦ, σκότος, γνόφος, θύελλα “ (Δευτ. δ'. 11.)· καὶ πάλιν· „ Μωϋσῆς ἐλάλει, „ ὁ δὲ Θεὸς ἀπεκρίνετο αὐτῷ φωνῇ “ (Ἐξ. ιθ'. 19.)· εἰς δὲ τὸν Ἠλίαν ὡμίλησεν ὁ Θεὸς μὲ πνεῦμα μέγα καὶ συσσεισμὸν καὶ μὲ πῦρ, μάλιστα δὲ μὲ αὔραν λεπτήν· οὔτε γὰρ εἰς τὸ μέγα πνεῦμα, οὔτε εἰς τὸν συσσεισμὸν, οὔτε εἰς τὸ πῦρ ἦτον ὁ Θεὸς, ἀλλὰ εἰς τὴν αὔραν τὴν λεπτὴν, καθὼς γέγραπται· „ Ἰδοὺ πνεῦμα μέγα κραταιὸν διαλύον ὄ- „ ρη καὶ συντρίβον πέτρας ἐνώπιον Κυρίου· οὐκ ἐν τῷ πνεύματι Κύριος· καὶ μετὰ τὸ „ πνεῦμα, συσσεισμός· οὐκ ἐν τῷ συσσεισμῷ Κύριος· καὶ μετὰ τὸν συσσεισμὸν, πῦρ· οὐκ „ ἐν τῷ πυρὶ Κύριος· καὶ μετὰ τὸ πῦρ, φωνὴ αὔρας λεπτῆς, κἀκεῖ Κύριος “ (Γ'. Βασιλ. ιθ'. 11.) (1).

Λέγει λοιπὸν ὁ Μελῳδὸς ὅτι ἐκεῖνοι οἱ δύω Προφῆται Σου, Κύριε, εἰς τοὺς ὁποίους τὸ παλαιὸν ἐσυνωμίλησας, εἰς μὲν τὸν Μωϋσῆν μὲ ἀτμίδα πυρὸς καὶ μὲ σκότος, εἰς δὲ τὸν Ἠλίαν μὲ λεπτοτάτην αὔραν, ἐκεῖνοι, λέγω, οἱ ἴδιοι καὶ τώρα εἰς τὸ Θαβώριον Ὄρος παρεστάθησαν ὡς δοῦλοι καὶ συνελάλησαν μὲ Σέ. Βλέπε δὲ τὴν σοφίαν τῆ Ἱερῇ Κοσμᾷ· ἐπειδὴ εἶπεν ὅτι συνελάλουν οἱ Προφῆται μὲ τὸν Χριστὸν, διὰ νὰ μὴ νομίσῃ τινὰς καὶ τὸν Κύριον ὁμότιμον μὲ τοὺς Προφήτας, διὰ τοῦτο παρευθὺς ἐπρόσθεσε τὸ, Πα- ρειστήκεισαν, καὶ τὸ, Δουλοπρεπῶς, ἵνα διὰ τῶν δύω τούτων τῆς τε παραστάσεως καὶ τῆς δουλοπρεπείας τῶν μὲν Προφητῶν φανερώσῃ τὴν δουλικὴν εὐτέλειαν, τοῦ δὲ Χριστοῦ τὴν δεσποτείαν καὶ τὴν ὑπεροχήν.

Τροπάριον.

„ Κατεμήμυον τὴν ἔξοδον τὴν ἐν Σταυρῷ ἐν Θαβὼρ παρόντες οἱ „ ἐν πυρί Σε καὶ βάτῳ πάλαι προκατιδὼν Μωϋσῆς, καὶ ὁ μετάρ- „ σιος δίφρῳ ἐν πυρίμῳ Ἠλίας, Χριστέ.

ΕΡΜΗ-

(1) Διὰ τοῦτο τὸ Τροπάριον ἐκεῖνο τῶν πρώ- των στιχήρων τοῦ ἑσπερινοῦ τοῦ Προφήτου Ἠλιοῦ λέγον „ Ἐν συσσεισμῷ καὶ ἐν αὔρᾳ λεπτῇ τε- „ θέασαι “ ἐσφαλμένον ἐστὶν· ὅθεν οὕτω διορθοῦ- ται· „ Οὐ συσσεισμῷ, ἀλλ' ἐν αὔρᾳ λεπτῇ τεθέα- „ σαι “.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἀφ' οὗ εἰς τὸ ἀνωτέρω Τροπάριον εἶπεν ὁ Μελῳδὸς ὅτι συνελάλουν μὲ τὸν Χριστὸν ὁ Μωϋσῆς καὶ Ἠλίας, τώρα εἰς τὸ Τροπάριον τοῦτο ἀναφέρει καὶ διὰ ἐκεῖνα ὅπου συνελάλουν. Ἐρανίζεται δὲ ταῦτα ἀπὸ τὸν Εὐαγγελιστὴν Λουκᾶν λέγοντα· „Καὶ ἰδοὺ ἄνδρες „δύω συνελάλουν αὐτῷ, οἵτινες ἦσαν Μωσῆς καὶ Ἠλίας, οἳ ὀφθέντες ἐν δόξῃ ἔλεγον „τὴν ἔξοδον αὐτοῦ (1), ἣν ἔμελλε πληροῦν ἐν Ἱερουσαλήμ" (Λουκ. Θ'. 30.)· ὅθεν ἐπιστρέφων πρὸς τὸν Κύριον λέγει· Ὦ Θεάνθρωπε Ἰησοῦ Χριστέ, ὁ Μωϋσῆς, ὁ ὁποῖος Σὲ εἶδε τὸ παλαιὸν εἰς τὸ Σίναιον Ὄρος μὲ τὸ καῖον πῦρ τῆς βάτου καὶ μὴ κατακαῖον αὐτὴν, ὁμοίως καὶ ὁ Ἠλίας, ὁ ὁποῖος ἀνελήφθη μὲ πυρίνην ἅμαξαν ὡς εἰς τὸν Οὐρανὸν, αὐτοὶ οἱ ἴδιοι παρόντες τώρα εἰς τὸ Θαβώριον Ὄρος, κατεμήνυον καὶ ἐφανέρωναν τὴν ἔξοδον: ἤτοι τὸν διὰ Σταυροῦ Θάνατον ὅπου ἔμελλες νὰ τελειώσῃς εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ. Ἔξοδος δὲ ὁ Θάνατος ὀνομάζεται, διότι ἐξάγει ἐκ τῆς ζωῆς ταύτης τὸν ἄνθρωπον· ὅθεν καὶ ἐξόδιον αὐτὸν κοινῶς οἱ ἄνθρωποι ὀνομάζουσι· καὶ ὅρα εἰς τὸ Τροπάριον τοῦ μεγάλου Σαββάτου τὸ λέγον „Κύριε Θεέ μου, ἐξόδιον ὕμνον καὶ ἐπιτάφιον".

Διὰ πέντε δὲ αἰτίας ἐφάνησαν εἰς τὴν Μεταμόρφωσιν ὁ Μωϋσῆς καὶ Ἠλίας, κατὰ τὸν Ἱερὸν Θεοφύλακτον λέγοντα· „Πρῶτον, ἵνα δειχθῇ ὅτι καὶ Νόμου καὶ Προφητῶν αὐτὸς „ἐστὶ Κύριος· δεύτερον, ὅτι ζώντων καὶ νεκρῶν κυριεύει· Ἠλίας μὲν γὰρ καὶ Προφήτης „ἐστὶ καὶ ζῇ ἔτι· Μωσῆς δὲ νομοθέτης ἐστὶ καὶ τέθνηκε· τρίτον, ἵνα φανῇ ὅτι οὐκ ἐ„ναντίος ἐστὶ τῷ Νόμῳ, οὐδὲ ἀντίθεος· οὐκ ἂν γὰρ ὁ Μωϋσῆς συνελάλει τῷ ἐναντιου„μένῳ τοῖς Νόμοις αὐτοῦ, οὐδ' ἂν Ἠλίας ὁ ζηλωτὴς ἠνείχετο αὐτοῦ ἀντιθέου ὄντος· τέ„ταρτον, ἵνα λύσῃ τὴν ὑπόνοιαν τῶν λεγόντων αὐτὸν Ἠλίαν, ἢ ἕνα τῶν Προφητῶν· καὶ „πέμπτον, ἵνα διδάξῃ τοὺς μαθητὰς τούτους μιμεῖσθαι, καὶ κατὰ Μωσῆν μὲν πράους „εἶναι καὶ δημαγωγικοὺς, κατὰ δὲ Ἠλίαν ζηλωτὰς εἶναι καὶ ἀκαμπεῖς, ὅτε δὲ καιρὸς, „καὶ κινδυνευτικοὺς εἶναι ὑπὲρ τῆς ἀληθείας, ὥσπερ καὶ οὗτος". Τὰς αὐτὰς αἰτίας λέγει καὶ ὁ Ζυγαδηνὸς Εὐθύμιος εἰς τὸν δεύτερον τόμον τῆς ἑρμηνείας τοῦ κατὰ Ματθαῖον.

Πόθεν δὲ ἐγνώρισαν οἱ Ἀπόστολοι ὅτι οἱ φαινόμενοι Προφῆται ἦτον ὁ Μωϋσῆς καὶ Ἠλίας; Ὁ μὲν Ἱερὸς Θεοφύλακτος λέγει ὅτι ἀπὸ τὰ λόγιά των ἐγνώρισαν αὐτούς· „Τυχὸν „γὰρ ὁ μὲν Μωϋσῆς ἔλεγε, Σὺ εἶ, οὗ προετύπωσα τὸ πάθος ἐγὼ, σφάξας τὸν ἀμνὸν „καὶ τὸ πάσχα τελέσας· ὁ δὲ Ἠλίας ἔλεγε, Σὺ εἶ, οὗ τὴν ἀνάστασιν προετύπωσα „ἐν τῷ τῆς χήρας Υἱῷ". Ὁ δὲ Θεσσαλονίκης Θεῖος Γρηγόριος διαβατικώτερον τοῦτο ἑρμηνεύων, λέγει ὅτι ἐγνώρισαν αὐτοὺς οἱ Ἀπόστολοι μὲ τὴν ἀποκαλυπτικὴν δύναμιν τοῦ φωτὸς ἐκείνου τῆς Θεότητος, ἀπὸ τὸ ὁποῖον κανένα πρᾶγμα δὲν εἶναι κεκαλυμμένον, ἀλλὰ πάντα εἶναι γυμνὰ καὶ φανερά· „Πῶς δὲ καὶ ἐπέγνωσαν, οὓς οὔπω πρότερον εἶδον „οἱ Ἀπόστολοι, εἰμὴ τῇ ἀποκαλυπτικῇ δυνάμει τοῦ φωτὸς ἐκείνου;" (Λόγῳ, ἧς ἡ ἀρχὴ „Ἐπαινῶμεν καὶ ἡμεῖς"). Καὶ ἂν τὸ φῶς ἐκεῖνο ἀποκαλύπτῃ τὰ μέλλοντα, πόσῳ μᾶλλον ἀποκαλύπτει τὰ ἐνεστῶτα καὶ παρόντα, καθὼς τὸν Μωϋσῆν καὶ Ἠλίαν; ὁ μὲν γὰρ Ἠλίας παρὼν ἦτον ἐν τῷ Θαβὼρ μετὰ σώματος, ὁ δὲ Μωϋσῆς μὲ ψυχὴν γυμνὴν καὶ χωρισμένην σώματος. Συμφωνεῖ δὲ τῷ Θείῳ Γρηγορίῳ καὶ ὁ Σιναΐτης Ἀναστάσιος λέγων· „Ἐπέγνωσαν δὲ τὰς Προφήτας οἱ Μαθηταί· οἱ γὰρ πρὸς τοσοῦτον ὕψος χωρήσαι„τες, ὡς τε θέας ἀξιωθῆναι τοιαύτης, ἣν Βασιλείαν Οὐρανῶν ὠνόμασεν ὁ ἀποκαλύψας „αὐτοῖς ἑαυτὸν, πῶς τοὺς συμμύστας εἶχον ἀγνοῆσαι, καὶ μάλιστα παρόντος Ἰησοῦ καὶ „φωτίζοντος τὸ ἡγεμονικὸν, καὶ μορφοῦντος τὸν νοῦν πρὸς τὴν ἑαυτοῦ θείαν μορφήν;" (Λόγ. εἰς τὴν Μεταμόρφ.) (2).

Τρο-

(1) Εὐθύμιος δὲ ὁ Ζυγαδηνὸς λέγει· „Τινὰ ἀν„τίγραφα οὐκ ἔξεδον, ἀλλὰ δόξαν γράφουσι· δόξα „γὰρ καλεῖται καὶ ὁ Σταυρός· τοῖς μὲν γὰρ ἀλ„λοις ἅπασιν ὀνειδος ἦν, ὡς μεγάλων ἐγκλημάτων „ἐπίτιμιον· μόνῳ δὲ τῷ Χριστῷ δόξα γέγονεν, ὡς „μεγάλης ἀγάπης τῆς πρὸς ἡμᾶς ἐπίτιμιον· τίς „γὰρ εὐγνώμονα ψυχὴν ἔχων, ἀκούων τὸν ἐκείνα „πάσης τιμῆς τηλικαύτην ἀτιμίαν ὑποστάντα διὰ „τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων οὐ δοξάσει τοῦτον;" (Τόμ. β'. εἰς τὸν Ματθαῖον).

(2) Ὁ δὲ Εὐθύμιος ὁ Ζυγαδηνὸς λέγει· „Ἐν „βιβλίοις τινὲς τῶν παλαιοτέρων Ἑβραίων τὰ εἰδη „τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν τοῖς μεταγενεστέροις ἀπολε„λοίπασιν, ἅπερ ἀναγινώσκοντες (οἱ Ἀπόστολοι) „ἐντεῦθεν αὐτοὺς ἔγνωσαν". Σὺ δὲ τὸ τοῦ Θεσσαλονίκης ἔχε ἀσφαλές· καθότι τότε εἰκόνας δὲν ἐποίουν οἱ Ἑβραῖοι· οἱ Ἀπόστολοι δὲ ἀγράμματοι ὄντες, βιβλίον νὰ ἀναγινώσκουν δὲν ἠξεύρουν.

Ὠδὴ έ. Ὁ Εἱρμός.

„ Ὁ τοῦ φωτὸς διατμήξας τὸ πρωτόγονον χάος, ἵμ' ἐμ φωτὶ (1)
„ τὰ ἔργα ὑμμῆ Σε, Χριστὲ, τὸμ Δημιουργὸμ, ἐμ τῷ φωτί Σου τὰς
„ ὁδοὺς ἡμῶμ εὐθυμον.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὁ παρὼν Εἱρμὸς συνετέθη ἀπὸ πολλὰς ῥήσεις τῆς Ἁγίας Γραφῆς περὶ φωτὸς διαλαμβανούσας· ὁ Μελῳδὸς δὲ βλέπων τὴν ἑορτὴν ταύτην ὅλην φωτοβλυτοῦσαν ἀκτῖνας καὶ φῶτα, παρακαλεστικῶς σχηματίζει τὸν λόγον, καὶ λέγει πρὸς τὸν Σωτῆρα Χριστόν· Ὦ Σωτὴρ τοῦ Κόσμου, τοῦ ὁποίου ὁ μὲν Νόμος ἦτον λύχνος εἰς τοὺς πόδας τοῦ Δαβὶδ, καὶ φῶς εἰς τὰς τρίβους του· „ Λύχνος τοῖς ποσί μου ὁ Νόμος Σου, καὶ φῶς ταῖς τρίβοις μου " (Ψαλ. ριή. 105.)· καὶ τοῦ ὁποίου τὰ προστάγματα εἶναι φῶς, κατὰ τὸν μεγαλοφωνότατον Ἡσαΐαν, τὸν τῆς πέμπτης ταύτης Ὠδῆς Ποιητήν· „ Ἐκ νυκτὸς ὀρθρίζει τὸ Πνεῦμά μου πρὸς Σὲ, ὁ Θεὸς, διότι φῶς τὰ προστάγματά Σου ἐπὶ τῆς γῆς " (Ἡσ. κς'. 9.). Σὺ εἶσαι ὅπου εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς δημιουργίας τοῦ Κόσμου διεχώρισες ἀπὸ τὸ φῶς τὸ πρωτόγονον ἐκεῖνο χάος τὸ σκότος, καθὼς γέγραπται ἐν τῇ Βίβλῳ τῆς Γενέσεως· „ Καὶ „ εἶπεν ὁ Θεὸς, γενηθήτω φῶς, καὶ ἐγένετο φῶς, καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς τὸ φῶς ὅτι καλὸν, „ καὶ διεχώρισεν ὁ Θεὸς ἀναμέσον τοῦ φωτὸς καὶ ἀναμέσον τοῦ σκότους " (Γέν. ά. 4.).

Διὰ τί δὲ διεχώρισας τὸ σκότος ἀπὸ τὸ φῶς, Κύριε; Διὰ νὰ Σὲ ὑμνῶν τὰ ἔργα Σου μὲ τὸ φῶς· τοῦτο δὲ νοεῖται διχῶς, ἢ διότι ὅλα κοινῶς τὰ ὁρατὰ κτίσματά Σου, καὶ μάλιστα τὰ ζῶα, φαιδρυνόμενα ἀπὸ τὸ φῶς, καὶ γλυκαινόμενα ἀπὸ τὴν αὐτοῦ θεωρίαν καὶ καλλονὴν, ὑμνοῦσι φωναῖς ἀλαλήτοις Ἐσὲ τὸν Δημιουργόν των· „ Γλυκὺ, λέγει ὁ Ἐκκλησιαστὴς, τὸ φῶς, καὶ ἀγαθὸν τοῖς ὀφθαλμοῖς τὸ βλέπειν τὸν Ἥλιον " (Ἐκκλ. ιά. 7.)· ὅθεν εἶπε καὶ ὁ μέγας Βασίλειος· „ Πρώτη φωνὴ Θεοῦ φωτὸς φύσιν ἐδημιούργησε, τὸ „ σκότος ἠφάνισε, τὸν Κόσμον ἐφαίδρυνε, πᾶσιν ἀθρόως χαρίεσσαν ὄψιν καὶ ἡδεῖαν ἐπή„ γαγεν " (Ὁμιλ. β'. εἰς τὴν ἑξαήμ.)· ἢ διότι καὶ οἱ λογικοὶ ἄνθρωποι, περιπατοῦντες εὐσχημόνως ὡς ἐν ἡμέρᾳ κατὰ τὸν Ἀπόστολον, καὶ ζῶντες ἐν τῷ φωτὶ, ὑμνοῦσι Σὲ τὸν φωτοδότην· ὅθεν Σὺ ὅπου τὰ τοιαῦτα φῶτα ἐποίησας, ὁδήγησον καὶ τὺς δρόμους τῆς ζωῆς ἡμῶν μὲ τὸ φῶς τῶν προσταγμάτων καὶ ἐντολῶν Σου. Ἐρανίσθη δὲ τὸ ῥητὸν τοῦτο ἀπὸ τὸν Δαβὶδ λέγοντα· „ Κατεύθυνον ἐνώπιόν Σου τὴν ὁδόν μου " (Ψαλ. έ. 9.)

Οἱ μὲν οὖν Ἕλληνες καὶ οἱ τούτων Ποιηταὶ, ὡς ὁ Ἡσίοδος,... ἐμυθολόγησαν ὅτι τὸ χάος καὶ σκότος εἶναι μία ὑσία ὑφεστῶσα προτήτερα ἀπὸ τὸ φῶς· „ Ἐν ἀρχῇ, λέγει ἐ„ κεῖνος, ἦν ἔρεβος (ἤτοι σκότος) καὶ χάος " εἰς δὲ τοὺς Χριστιανοὺς δὲν εἶναι δεκτὸς ὁ λόγος οὗτος, ἄπαγε! ἐπειδὴ τὸ σκότος δὲν εἶναι ὄν, οὐδὲ κατ' ὑσίαν ὑφέστηκεν, ἀλλὰ εἶναι ἕνα πάθος ὅπου γίνεται εἰς τὸν ἀέρα κατὰ στέρησιν τοῦ φωτός· κατὰ γὰρ τὸν μέγαν Βασίλειον τὸ φῶς ἦτον προτήτερα ἀπὸ τὸ σκότος τριγύρω εἰς τὰς Ἀγγελικὰς καὶ Οὐρανίας δυνάμεις· (τὸ γὰρ ἐν Θεῷ φῶς ἀφίνω νὰ λέγω, ὡς ἄκτιστον καὶ προαιώνιον) ἐπειδὴ δὲ ὁ Οὐρανὸς δημιουργηθεὶς ἐτεντώθη κύκλῳ μὲ τὴν προσταγὴν τοῦ Δημιουργοῦ, διὰ τοῦτο κατέστησε σκοτεινὸν καὶ ἀφώτιστον τὸν ἀέρα ὅπου περιέκλεισε μέσα, διακόψας τὸ φῶς ὅπου ἦτον ἔξωθεν, καὶ οὕτω παρυπέστη τὸ σκότος· ὅθεν αὐτὸ εἶναι πρωτογενέστερον, ὄχι καθὸ οὐσία, στέρησις γὰρ οὐσίας ἐστὶν ὄχι τοῦ ἁπλῶς φωτὸς (καὶ τοῦ ἐν Ἀγγέλοις δηλαδὴ), ἀλλὰ εἶναι πρωτογενέστερον μόνου τοῦ ὑλικοῦ φωτὸς, τὸ ὁποῖον ἔγινεν ὕστερον μὲ τὴν προσταγὴν τοῦ Δημιουργοῦ τὴν λέγουσαν· „ Γενηθήτω φῶς, καὶ ἐ„ γένετο φῶς " (Γέν. ά. 4.)· καὶ οὕτω διεχωρίσθη τὸ σκότος ἀπὸ τὸ φῶς, καὶ τὸ μὲν σκότος ὠνομάσθη νύκτα, τὸ δὲ φῶς, ἡμέρα· „ Ἐκάλεσε, φησὶν, ὁ Θεὸς τὸ φῶς ἡμέραν, „ καὶ τὸ σκότος ἐκάλεσε νύκτα " (Γέν. ά. 5.).

Τρο-

(1) Οὕτω γράφεται παρὰ τοῖς δυσὶν Ἑρμηνευταῖς τῶν Κανόνων· ἐν ἄλλοις δὲ γράφεται „ Ὡς ἐν φωτί ".

Τροπάριον.

„ Προσεμωπίῳ Σοι ὦραι ὑπεκλίθησαν· φῶς γὰρ καὶ πρὸ ποδῶν ὑ-
„ ψίδρομον σέλας, Χριστὲ, ἥλιος ἦκε, μορφὴν βροτείαν ὡς ἀμεί-
„ ψαι νυδόκησας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὅταν, λέγει, Σὺ, Χριστὲ ὁ Θεὸς, νυδόκησας νὰ ἀλλάξῃς τὴν ἀνθρωπίνην μορφὴν τὴν ἐν Σοὶ καθ' ὑπόστασιν ἡνωμένην ἀπὸ τὸ κατὰ φύσιν καὶ ἀνθρώπινον εἰς τὸ ὑπὲρ φύσιν καὶ θειότερον διὰ τῆς ἐν τῷ Θαβὼρ θείας Σου Μεταμορφώσεως, τότε οἱ τέσσαρες καιροὶ τοῦ χρόνου, ἡ ἄνοιξις, τὸ θέρος, τὸ φθινόπωρον καὶ ὁ χειμὼν, ὑπέπεσον ἐνώπιόν Σου μὲ ὅλα τὰ κάλλη καὶ λαμπρότητας ὅπου φέρουσιν, ὁμολογοῦντες ὅτι νικῶνται ἀπὸ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ φωτός Σου. Ἐπιφέρει δὲ ὁ Ποιητὴς ἀκολούθως τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποίαν ὑπέπεσον εἰς τὸν μεταμορφωθέντα Χριστὸν οἱ τέσσαρες καιροὶ τοῦ χρόνου· διότι, λέγει, καὶ αὐτὸς ὁ τῶν καιρῶν γενάρχης ἥλιος ὑπέκυψε καὶ ἔῤῥιψεν ἔμπροσθεν εἰς τοὺς ἁγίους Σου πόδας τὸ φῶς του.

Καὶ τί παράδοξον εἶναι, Κύριε, ἂν οἱ τέσσαρες καιροὶ τοῦ χρόνου ὑπετάχθησαν εἰς Σὲ, ἐνῷ καὶ αὐτὸς ὁ ἥλιος ὅπου γεννᾷ τοὺς τέσσαρας καιροὺς μὲ τὴν ἰδικήν του κυκλοφορίαν, βλέπων τὴν ὑπερβολὴν τῆς ἰδικῆς Σου φωτοχυσίας, ἔφερε καὶ ἔῤῥιψεν ἔμπροσθεν εἰς τοὺς πόδας Σου ἀπὸ τοὺς Οὐρανίους κύκλους τὸ ἰδικόν του φῶς τὸ εἰς τὰ ὑψηλὰ τρέχον καὶ κινούμενον; Ὡμολόγησε βέβαια διὰ τούτου ὅτι δὲν δύναται ὅλως νὰ ἀντιλάμψῃ μὲ Σὲ τὸν ὑπὲρ ἥλιον λάμποντα. Οὕτω μὲν ἡρμήνευσεν ὁ Θεόδωρος· ὁ δὲ Ἀνώνυμος ἑρμηνευτὴς λέγει ὅτι ὅλαι αἱ αἰσθηταὶ ὡραιότητες καὶ καλλοναὶ τοῦ Κόσμου ὑπετάχθησαν εἰς τὴν ἀλλοιωθεῖσαν καὶ ἀστράψασαν ὄψιν Σου· ἐνώπια γὰρ κυρίως εἶναι τὰ περὶ τὴν ὄψιν μέρη (ἐκ τοῦ ὤψ ὠπὸς, ὁ δηλοῖ τὸν ὀφθαλμὸν, ὤπιον καὶ ἐνώπιον παραγόμενα). Οὐ μόνον δὲ, λέγει, αἱ ὡραιότητες ὑπετάχθησαν εἰς τὴν λάμψασαν ὄψιν Σου, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ ἥλιος, τοῦ ὁποίου φωτεινότερον ἄλλο κτίσμα δὲν εὑρίσκεται εἰς τὸν Κόσμον· καὶ αὐτὸς γὰρ ἔῤῥιψε τὸ φῶς του εἰς τοὺς πόδας Σου, οἵτινες εἶναι τὸ κατώτερον μέρος τοῦ σώματος· ἐπειδὴ οὔτε μὲ τοὺς πόδας Σου ἐδυνήθη νὰ φιλονεικήσῃ περὶ καλλονῆς καὶ ὡραιότητος.

Τροπάριον.

„ Ἰδοὺ Σωτὴρ, ἀμεβόων Μωϋσῆς καὶ Ἠλίας, τῶν μαθητῶν ἐν
„ Ὄρει Θαβὼρ ἐμηχουμένων, Χριστὸς, ὃν πάλαι προηγγείλαμεν
„ ὄντα Θεόν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἀνωτέρω μὲν εἰς τὸ Τροπάριον τῆς τετάρτης Ὠδῆς εἶπεν ὁ Μελῳδὸς ὅτι ὁ Μωϋσῆς καὶ Ἠλίας ἔλεγον εἰς τὸ Θαβώριον Ὄρος τὴν ἔξοδον· ἤτοι τὸν διὰ Σταυροῦ θάνατον ὅπου ἔμελλε νὰ παθῇ ὁ Κύριος· τώρα δὲ εἰς τὸ Τροπάριον τοῦτο προσθέτει καὶ αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ κάποιον νόημα. Ποῖον δὲ εἶναι τοῦτο; Ὅτι οἱ ἴδιοι Προφῆται ἕνας εἰς τὸν ἄλλον ἔλεγον, ἀκουόντων καὶ τῶν τριῶν Μαθητῶν εἰς τὸ Θαβώριον Ὄρος· Ἰδοὺ ὁ Σωτὴρ τοῦ Κόσμου Χριστὸς, τὸν ὁποῖον ἡμεῖς ἐπροκηρύξαμεν ὅτι εἶναι τῇ ἀληθείᾳ Θεός.

Φαίνεται δὲ ὅτι ὁ λόγος οὗτος λέγεται ἀπὸ τοὺς Προφήτας εἰς τοὺς Ἀποστόλους ἀποδεικτικὸς τῆς ἀληθείας· ὅταν γὰρ ὁ Κύριος ἐρώτησε τοὺς Ἀποστόλους „ Τίνα με λέγουσιν
„ οἱ ἄνθρωποι εἶναι τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου;“ τότε ἐκεῖνοι ἀπεκρίθησαν· „ Οἱ μὲν,
„ Ἰωάννην τὸν Βαπτιστήν· ἄλλοι δὲ, Ἠλίαν· ἕτεροι δὲ, Ἱερεμίαν, ἢ ἕνα τῶν Προφητῶν“

(Ματθ. ιε'. 13.)· ταύτην, λέγω, τὴν ἀπόκρισιν τῶν Ἀποστόλων φαίνονται ὅτι διορθόνουσιν οἱ θεῖοι οὗτοι Προφῆται, καὶ τρόπον τινὰ λέγουσιν οὕτω πρὸς αὐτούς· διὰ τί μὲ τὰ ὀνόματα τῶν δούλων ὀνομάζετε τὸν Δεσπότην τῶν ἁπάντων, Μωσῆν αὐτὸν καὶ Ἠλίαν καλοῦντες; ἰδού, ἐγὼ εἶμαι ὁ Μωϋσῆς· ἰδού, ἐγὼ εἶμαι ὁ Ἠλίας· οὗτος ὅμως εἶναι ὁ Χριστὸς ὁ Σωτὴρ τοῦ Κόσμου, τὸν ὁποῖον ἡμεῖς ἐπροκηρύξαμεν ὅτι εἶναι Θεός.

Ἄξιον δὲ ζητήσεως εἶναι, ποῦ ὁ Μωϋσῆς καὶ Ἠλίας ἐπροκήρυξαν τὸν Χριστὸν ὅτι εἶναι Θεός; Καὶ ἀποκρινόμεθα, ὅτι ὁ μὲν Μωϋσῆς εἶπε Θεὸν αὐτὸν, ὅταν ἐπροκήρυξε τὸ τρισυπόστατον τῆς Θεότητος ἐν τοῖς λόγοις ἐκείνοις· „Ἄκουε Ἰσραὴλ, Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν „Κύριος εἷς ἐστι" (Δευτ. ς'. 4.)· ὁ δὲ Ἠλίας φανερῶς μὲν δὲν ὀνομάζει Θεὸν τὸν Χριστὸν, αἰνιγματωδῶς δὲ διὰ τῆς τριττῆς ἐπιπλήσεως τῶν ὑδάτων, ἡ ὁποία ἐδήλου τὴν τριττὴν ὑπόστασιν τῆς ἐνιαίας τοῦ Θεοῦ κυριαρχίας· διὰ μέσου ἐκείνης ἐδηλοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς ὅτι εἶναι Θεὸς καὶ εἷς ὑπάρχων τῆς Ἁγίας Τριάδος.

Τροπάριον.

„Ἡ ἀλλοίωτος φύσις τῇ βροτείᾳ μιχθεῖσα (1), τῆς ἐμφεροῦς „αὐλου Θεότητος φῶς παραγυμνοῦσα, τοῖς Ἀποστόλοις ἀπορρή„τως ἐξέλαμψεν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸ Τροπάριον τοῦτο φαίνεται μὲν ὅτι εἶναι σαφὲς, καὶ διὰ τοῦτο δὲν χρειάζεται κἀμμίαν ἐξήγησιν· ἔχει ὅμως ἔνδοθεν κεκρυμμένον δύσκολον νόημα· ἴσως γὰρ ἀκούων τινὰς ὅτι ἠλλοιώθη ἡ μορφὴ τοῦ Κυρίου εἰς τὸ Θαβώριον Ὄρος, ἤθελεν ὑπολάβῃ ὅτι καὶ ἡ φύσις τῆς Θεότητος ἠλλοιώθη· μορφὴ γὰρ λέγεται καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ φύσις καὶ οὐσία κατὰ τὸ „Ὃς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων (ὁ Υἱὸς δηλαδὴ)" (Φιλ. β'. 6.)· ἵνα μὴ τοῦτο ὑπολάβῃ τινὰς, προφθάνει ὁ Μελῳδὸς καὶ ἀνατρέπει τὴν ἄτοπον ὑπόληψιν ταύτην, ὁμολογῶν ὅτι ἡ μὲν Θεότης ἔμεινεν ἀναλλοίωτος, ἡ δὲ ἀνθρωπίνη φύσις ἔλαβε τὴν ἀλλοίωσιν· ὅθεν λέγει· Ἡ ἀναλλοίωτος θεία φύσις (ἤτοι ὁ Μονογενὴς Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Πατρὸς) μιχθεῖσα μὲ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν (ἤτοι καθ' ὑπόστασιν ἑνωθεῖσα) καὶ ἔχουσα ἕως τῆς ἐπὶ τοῦ Ὄρους Μεταμορφώσεως κεκρυμμένον τὸ φῶς τῆς Θεότητος ὑποκάτω εἰς τὸ παραπέτασμα τοῦ προσλήμματος, ἕνα μὲν, διότι δὲν ἐδύναντο οἱ βλέποντες νὰ ὑποφέρουν τὴν ὑπερβολὴν τῆς λαμπρότητος, καὶ ἄλλο, διὰ νὰ ἀπατηθῇ εἰς τέλος ὁ πονηρὸς Διάβολος διὰ τῆς φαινομένης ἔξωθεν ἀνθρωπότητος ὁμοίας οὔσης τοῖς λοιποῖς ἀνθρώποις, καὶ νὰ μὴ γνωρίσῃ αὐτὸν ὅτι ἦτον Θεός· αὐτὴ, λέγω, ἡ θεία φύσις ἔλαμψε σήμερον εἰς τὸ Θαβώριον Ὄρος ἀρρήτως καὶ ὑπὲρ λόγον, ὄχι ὅλον τὸ ἰδικόν της ἄκτιστον φῶς, διότι ἐξάπαντος ὄχι μόνον ἤθελαν τυφλωθῆ οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν Ἀποστόλων, ἀλλὰ καὶ ἤθελαν ἀποθάνει, μὴ ὑποφέροντες τὴν ὑπερβολὴν τοῦ φωτὸς, καθὼς ἀνωτέρω εἴπομεν μετὰ τοῦ Χρυσορρήμονος εἰς τὸ τρίτον Τροπάριον τῆς πρώτης Ὠδῆς, οὗ ἡ ἀρχὴ „Σήμερον Χριστὸς „ἐν Ὄρει Θαβὼρ", ἀλλὰ μόνον παρεγύμνωσεν· ἤτοι ἔδειξεν ὡς δι' ἐσόπτρου τὸ θεοϋποστάτου σώματος, ὀλίγον φῶς τῆς αὐλου Θεότητος, ἥτις εἶναι ἐμφερὴς τῷ φωτὶ, ταὐτὸν εἰπεῖν εἶναι φῶς· φῶς γὰρ ἐστὶν ἡ Θεότης· ὅθεν εἶπεν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος· „Φῶς ἡ παραδει„χθεῖσα Θεότης ἐπὶ τοῦ Ὄρους τοῖς μαθηταῖς μικροῦ στερροτέρα καὶ ὄψεως" (Λόγ. εἰς τὸ Βάπτισμα). Διὰ τί δὲ εἶπεν ὁ Μελῳδὸς ὅτι ἡ αὐλος Θεότης εἶναι ἐμφερὴς τῷ φωτί; Διότι αὐτὴ, ἂν καὶ ἦναι φῶς, ὡς εἴπομεν, καὶ φῶς ἀληθινὸν καὶ ἀπρόσιτον καὶ ἄκρατον, κατὰ τὴν καταφατικὴν καλουμένην Θεολογίαν, καθ' ἣν ἐκ τῶν ἀκτίστων ἐνεργειῶν αὐτοῦ ὀνομάζεται ὁ Θεὸς, ἢ ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν αὐτῶν ἐνεργειῶν, τουτέστιν ἐκ τῶν νοητῶν καὶ αἰσθητῶν Κτισμάτων· ὑπὲρ φῶς ὅμως ἐστὶ καὶ ὑπὲρ πᾶν ὄν, ὡς ὑπερώνυμος καὶ ὑπερούσιος κατὰ τὴν ἀποφατικὴν καὶ ὑπεροχικὴν καλουμένην Θεολογίαν· ὅθεν εἶπεν

(1) Ἐν ἄλλοις „Μιγεῖσα".

εἶπεν ὁ Νύσσης Γρηγόριος· „ Ἡ θεία φύσις αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ὅ, τί ποτε κατ' οὐσίαν ἐστὶ „ πάσῃς ὑπέρκειται καταληπτικῆς ἐπινοίας, ἀπρόσιτος καὶ ἀπροσπέλαστος οὖσα ταῖς „ στοχαστικαῖς ἐπινοίαις " (Ἑρμην. εἰς τὸν ϛ'. Μακαρισμ.).

Ἐκ τούτου λοιπὸν δείκνυται ὅτι τὸ φῶς ὅπου εἶδον οἱ Ἀπόστολοι εἰς τὸ Θαβώριον Ὄρος, ἂν καὶ ἦτον ἄκτιστον καὶ ἄναρχον κατὰ χρόνον, δὲν ἦτον ὅμως καὶ οὐσία καὶ φύσις Θεοῦ κατὰ τοὺς Ἱεροὺς Θεολόγους. Διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ Θεοφόρος Μάξιμος ἐν ταῖς εἰς τὴν Μεταμόρφωσιν Θεωρίαις του· „ Τὸ φῶς τοῦ προσώπου Κυρίου, τὸ νικῆσαν τῆς ἀν- „ θρωπίνης αἰσθήσεως τὴν ἐνέργειαν, τὸν τρόπον διετύπωτοῖς μακαρίοις Ἀποστόλοις τῆς „ κατὰ ἀπόφασιν μυστικῆς Θεολογίας, καθ' ἣν ἡ μακαρία Θεότης κατ' οὐσίαν ἐστὶν ὑπερ- „ ἄρρητος καὶ ὑπεράγνωστος, καὶ πάσης ἀπειρίας ἀπειράκις ἐξῃρημένη, οὐδ' ἴχνος ὅλως „ καταλήψεως κἂν ψιλὸν τοῖς μετ' αὐτὴν καταλείψασα "· καὶ ὁ Θεολόγος δὲ Γρηγόριος λέγει· „ Θεότης καθ' ἑαυτὴν ἀόρατος " (Ἐπιστολ. ά. πρὸς Κληδόνιον). Θεότης δὲ ἐνταῦθα ἡ θεία οὐσία νοεῖται, ἐξ ἧς ἐνέργεια οὐσιώδης καὶ ἄκτιστος ὑπῆρχε τὸ ὁρατὸν φῶς τῆς τοῦ Κυρίου Μεταμορφώσεως. Πλὴν, ἂν καὶ τὸ φῶς ἐκεῖνο δὲν ἦτον οὐσία Θεοῦ, ἦτον ὅμως πάντοτε ἀχώριστον τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ, κατὰ τοὺς Ἱεροὺς Θεολόγους· οὐ γὰρ ἦν καιρὸς ὅτε οὐκ ἦν μετ' αὐτῆς, συνάναρχον ὂν αὐτῇ κατὰ χρόνον καὶ συναΐδιον.

Τροπάριον.

„ Σὲ τὸ ἀΐδιον φέγγος ἐν πατρῴᾳ τῇ δόξῃ οἱ Μαθηταὶ ὡς εἶδον „ ἐκλάμψαν, Χριστέ, Σοί ἀνεβόων· Ἐν τῷ φωτί Σου τὰς ὁδοὺς „ ἡμῶν εὔθυνον.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Βλέπων ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς τὴν ἑορτὴν τῆς Μεταμορφώσεως φωτεινοτάτην ὅλην καὶ ἐξαστράπτουσαν μὲν ἀπὸ τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλιομόρφου προσώπου τοῦ Κυρίου, αὐγάζουσαν δὲ ἀπὸ τὸ φῶς τῶν ἱματίων αὐτοῦ, διὰ τοῦτο ἐγέμωσεν ὅλας τὰς Ὠδὰς τοῦ παρόντος Κανόνος ἀπὸ ὀνόματα φωτεινά, φεγγοβόλα καὶ λαμπροφανῆ· ἐξαιρέτως δὲ τὴν πέμπτην ταύτην Ὠδὴν ὅλην καταφωτίζει μὲ φωτισμοὺς πολλοὺς, καὶ μὲ διάφορα φῶτα ποιεῖται τὸν δρόμον αὐτῆς· καὶ ἡ αἰτία δὲν εἶναι ἀνεύλογος· ἐπειδὴ γὰρ ἡ ἑορτὴ, ὡς εἶπον, εἶναι καθ' ἑαυτὴν φωτεινὴ καὶ γεμάτη ἀπὸ θεῖα φῶτα, προσθέτει δὲ καὶ ὁ ποιητὴς τῆς πέμπτης Ὠδῆς Ἡσαΐας ἄλλα φῶτα ξεχωριστὰ, λέγων „ Ἐκ νυκτὸς ὀρθρίζει τὸ πνεῦμά „ μου πρὸς Σὲ, ὁ Θεὸς, διότι φῶς τὰ προστάγματά Σου ἐπὶ τῆς γῆς " (Ἡσ. κϛ'. 9.)· διὰ τοῦτο πλεονάζει καὶ ὁ Μελῳδὸς ἐν τῇ φωτεινῇ Ὠδῇ ταύτῃ κατὰ τὰς φωτωνυμίας, καὶ ταύτην ἐξαιρέτως μὲ φωτισμοὺς διαφόρους φωτολογεῖ.

Ὅθεν ἐπιστρέφων πρὸς τὸν φωτοδότην Χριστὸν, λέγει· Ὦ φωτεινότατε καὶ ὡραιότατε καὶ ἡλιοστάλακτε Ἰησοῦ Χριστέ, ὁ Μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ φῶς ἐκ φωτὸς ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθείς, ὅταν οἱ μαθηταί καὶ Ἀπόστολοί Σου εἶδον Σὲ τὸ ἀΐδιον καὶ ἄχρονον καὶ ἄκτιστον φῶς ὅτι ἔλαμψας εἰς τὸ Θαβώριον Ὄρος ἐν τῇ δόξῃ τοῦ Πατρὸς, τῆς ὁποίας ὑπάρχεις ἀπαύγασμα κατὰ τὸν Παῦλον τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς Σου, λέγοντα περὶ σοῦ „ Ὃς ὢν ἀπαύγασμα τῆς δόξης, καὶ χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ " (τοῦ Πατρὸς δηλ.) (Ἑβρ. ά. 3.)· τότε τόσον κατεπλάγησαν καὶ ἐκθαμβοι ἐγίναν διὰ τὸ ὑπερβάλλον τῆς λαμπρότητός Σου, ὥστε ἄλλο τι δὲν ἔλεγον πρὸς Σὲ, εἰμὴ ταύτην τὴν σύντομον ἱκεσίαν καὶ δέησιν· Ἴασον, Κύριε, καὶ εὐόδωσον τὰς ὁδοὺς τῆς ζωῆς μας μὲ τὸ φῶς τῶν θείων ἐντολῶν Σου. Ἐρανίσθη δὲ τοῦτο ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸν Δαβὶδ τὸν πεφωτισμένον ὄντα ἀπὸ τὸ φῶς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὅς τις εἶπε· „ Κατεύθυνον ἐνώπιόν Σου τὴν ὁδόν μου " (Ψαλ. έ. 9.)· καὶ „ Τὰ διαβήματά μου κατεύθυνον κατὰ τὸ λόγιόν „ Σου " (Ψαλ. ριή. 133.)· διότι τὸ ἴδιον εἶναι νὰ εἰπῇ τινὰς φῶς, καὶ λόγιον Θεοῦ· καθότι τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ δὲν εἶναι ἄλλο, εἰμὴ φῶς· „ Λύχνος, φησὶν ὁ αὐτὸς Προφή- „ τάναξ, τοῖς ποσί μου ὁ Νόμος Σου καὶ φῶς ταῖς τρίβοις μου " (Ψαλ. ριή. 105.).

Συ-

Σημείωσαι δὲ, ὅτι οἱ Μαθηταὶ εἶδον εἰς τὸ Ὄρος τὸ ἄκτιστον φῶς τῆς τοῦ Κυρίου Θεότητος ὄχι μόνον μὲ τὸν νοῦν, ὅς τις εἶναι ὀφθαλμὸς τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ καὶ μὲ τοὺς αἰσθητοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ σώματος. Ἀλλὰ πῶς εἶδον αὐτό; μένοντες ἐν τῇ φυσικῇ δυνάμει αὐτῶν; ὄχι, ἀλλὰ ἀλλοιωθέντες εἰς τὸ κρεῖττον καὶ θειότερον, καὶ δυναμωθέντες ὑπὸ τῆς δυνάμεως τοῦ φωτὸς ἐκείνου· ἐπειδὴ κτιστοὶ καὶ αἰσθητοὶ ὀφθαλμοὶ τὸ ἄκτιστον καὶ ὑπὲρ αἴσθησιν καὶ νοῦν φῶς χωρῆσαι οὐ δύνανται. Ὑπὸ τοῦ φωτὸς ἐκείνου λοιπὸν ἐνισχυθέντες καὶ δυναμωθέντες οἱ τῶν Ἀποστόλων αἰσθητοὶ ὀφθαλμοὶ, καὶ ὑπὲρ τοὺς ὅρους τῆς ἑαυτῶν φύσεως γεγονότες, εἶδον τὸ ὑπερφυὲς ἐκεῖνο καὶ ἄκτιστον καὶ τῆς θείας οὐσίας ἀχώριστον φῶς, κατὰ τὴν κοινὴν δόξαν τῶν Ἱερῶν Θεολόγων· ὅθεν εἶπεν ὁ Ἱερὸς Μάρκος ὁ Ἐφέσου ἐν μβ'. κεφαλαίῳ τῶν περὶ θείου φωτός· „ Εἰ τὴν ἐναντίαν δύναμιν „ (ἤτοι τῶν Δαιμόνων) οἴδαμεν ἐνεργεῖν τι περὶ τὰς ἀνθρωπίνας ὄψεις, μεταποιεῖν τε „ αὐτὰς καὶ διατιθέναι παρὰ φύσιν πρὸς τὸ μὴ ὄν, δηλοῦσι δὲ οἱ θαυματοποιοὶ καὶ τὰ „ πάλαι ᾀδόμενα μαγγανεύματα, πῶς οὐ τῇ θείᾳ δυνάμει δώσομεν ἀλλοιοῦν τε καὶ με- „ ταποιεῖν τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑπὲρ φύσιν δύνασθαι, καὶ ταῦτα δὴ πρὸς τὸ ὄν, ἤτοι τὸ „ θεῖον φῶς; "

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἐκ Δαμασκοῦ Ἰωάννης λέγει πανηγυρίζων εἰς τὴν Μεταμόρφωσιν ὅτι οἱ αἰσθητοὶ ὀφθαλμοὶ τῶν Ἀποστόλων πρὸς ἐκεῖνο τὸ ἄκτιστον φῶς τῆς Θεότητος ἦτον τυφλοί· „ Μεταμορφοῦται τοίνυν Χριστὸς, οὐχ ὃ οὐκ ἦν προσλαβόμενος, οὐδὲ εἰς ὅπερ ἐκ „ ἦν μεταβαλλόμενος, ἀλλ' ὅπερ ἦν τοῖς οἰκείοις μαθηταῖς ἐκφαινόμενος, καὶ διανοίγων „ τούτων τὰ ὄμματα καὶ ἐκ τυφλῶν ἐργαζόμενος βλέποντας "· πρὸς τὰ ὁποῖα λόγια ἐ- πιφέρει ὁ Θεσσαλονίκης Θεῖος Γρηγόριος ταῦτα· „ Ὁρᾷς ὅτι πρὸς τὸ φῶς ἐκεῖνο τυφλοὶ „ εἰσὶν οἱ κατὰ φύσιν ὁρῶντες ὀφθαλμοί; οὐκοῦν οὐδὲ τὸ φῶς ἐκεῖνο αἰσθητὸν, οὐδὲ οἱ „ ὁρῶντες αἰσθητικοῖς ἁπλῶς ἑώρων ὀφθαλμοῖς, ἀλλὰ μετασκευασθεῖσι τῇ δυνάμει τοῦ „ Θείου Πνεύματος. Ἐνηλλάγησαν οὖν, καὶ οὕτω τὴν ἐναλλαγὴν εἶδον, οὐχ ἧν ἀρτίως, „ ἀλλ' ἣν ἐξ αὐτῆς τῆς προσλήψεως ἔλαβε τὸ ἡμέτερον φύραμα, θεωθὲν τῇ ἑνώσει τοῦ „ Λόγου τοῦ Θεοῦ " (Λόγῳ, οὗ ἡ ἀρχὴ „ Ἐπαινοῦμεν καὶ ἡμεῖς)· καὶ πάλιν· „ Οὐ „ γίνεται τοιγαροῦν καὶ ἀπογίνεται, οὐδὲ περιγράφεται, οὐδὲ αἰσθητικῇ δυνάμει ὑποπί- „ πτει τὸ φῶς τῆς τοῦ Κυρίου Μεταμορφώσεως, εἰ καὶ δι' ὀφθαλμῶν σωματικῶν ἑώραται, „ καὶ πρὸς ὀλίγον χρόνον, καὶ ἐν βραχείᾳ τῷ Ὄρους κορυφῇ " (Αὐτόθ.). Ἔφη δὲ καὶ ὁ Θεοφόρος Μάξιμος ἐν ταῖς εἰς τὴν Μεταμόρφωσιν θεωρίαις του· „ Ἀπὸ τῆς σαρκὸς ἐπὶ τὸ „ Πνεῦμα μετέβησαν οἱ Ἀπόστολοι πρὶν τὴν διὰ σαρκὸς ἀποθέσθαι ζωὴν τῇ ἐναλλαγῇ „ τῶν κατ' αἴσθησιν ἐνεργειῶν, ἣν αὐτοῖς τὸ Πνεῦμα ἐνήργησε, περιελὸν τῆς ἐν αὐτοῖς „ νοερᾶς δυνάμεως τῶν παθῶν τὰ καλύμματα· δι' οὗ καθαρθέντες τὰ τῆς ψυχῆς καὶ τῷ „ σώματος αἰσθητήρια, τῶν παραδειχθέντων αὐτοῖς μυστηρίων τοὺς πνευματικοὺς ἐκπαι- „ δεύονται λόγους ".

Ὁ δὲ Χρυσορρήμων ἀποδεικνύει ὅτι οὐδὲ τὰ Σεραφὶμ δύνανται νὰ ἰδοῦν ἄκρατον τὸ φως τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ κατὰ συγκατάβασιν τοῦτο βλέπουσι· καὶ ἄκουσον αὐτοῦ λέγοντος· „ Σεραφὶμ εἱστήκεισαν κύκλῳ αὐτοῦ, ἓξ πτέρυγες τῷ ἑνὶ, καὶ ἓξ πτέρυγες τῷ ἑνὶ, καὶ „ ταῖς μὲν δυσὶ κατεκάλυπτον τὰ πρόσωπα αὐτῶν, ταῖς δὲ δυσὶ, τοὺς πόδας. Τίνος ἕνε- „ κεν, εἰπέ μοι, καλύπτουσι τὰ πρόσωπα, καὶ προβάλλονται τὰς πτέρυγας; τίνας δὲ ἕνε- „ κεν ἑτέρου, ἀλλ' ἢ διὰ τὸ μὴ φέρειν τὴν ἐκ τοῦ θρόνου λάμπουσαν ἀστραπὴν καὶ τὰς „ μαρμαρυγὰς ἐκείνας; καίτοιγε οὐκ αὐτὸ ἄκρατον ἑώρων τὸ φῶς, οὐδὲ αὐτὴν ἀκραιφνῆ „ τὴν οὐσίαν (τοῦ φωτὸς), ἀλλὰ συγκατάβασις ἦν τὰ ὁρώμενα. Τί δὲ ἐστὶ συγκατά- „ βασις; Ὅταν μὴ ὡς ἔστιν ὁ Θεὸς φαίνηται, ἀλλ' ὡς ὁ δυνάμενος αὐτὸν θεωρεῖν οἷός τε „ ἐστὶν οὕτως ἑαυτὸν δεικνύῃ, ἐπιμετρῶν τῇ τῶν ὁρώντων ἀσθενείᾳ τῆς ὄψεως τὴν ἐπίδει- „ ξιν. Καὶ ὅτι συγκατάβασις ἦν, ἐξ αὐτῶν τῶν ῥημάτων δῆλον· εἶδον γὰρ, φησὶ, τὸν Κύ- „ ριον καθήμενον· Θεὸς δὲ οὐ κάθηται· σωμάτων γὰρ ὁ σχηματισμὸς οὗτος " (Λόγ. Γ'. περὶ ἀναπαλήπτου). Ἐκ τῶν λόγων δὲ τούτων τῶν Χρυσοστόμου συμπεραίνομεν ὅτι ἂν τὰ Σεραφὶμ κατὰ συγκατάβασιν βλέπουσι τὸ θεῖον φῶς, βέβαια καὶ οἱ Ἀπόστολοι, μ' ὅλον ὅτι ἐδυναμώθησαν οἱ ὀφθαλμοί των, κατὰ συγκατάβασιν εἶδον τὸ φῶς τῆς τοῦ Κυρίου Μεταμορφώσεως, ὄχι καθὼς αὐτὸ ἦτον, ἀλλὰ καθὼς αὐτὸ ἐδύνοντο νὰ βλέπουν ἐκεῖνοι.

Ὠδὴ ϛ'. Ὁ Εἱρμός.

„ Ἐν τῷ θλίβεσθαί με ἐβόησα πρὸς Κύριον, καὶ εἰσήκουσέ μου ὁ „ Θεὸς τῆς σωτηρίας μου.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὁ παρὼν Εἱρμὸς ἐπάρθη ἀπὸ τὴν προφητείαν τοῦ Ἰωνᾶ τοῦ ταύτης τῆς Ὠδῆς Ποιητοῦ· ἐκεῖνος γὰρ λέγει ταῦτα· „ Ἐβόησα ἐν θλίψει μου πρὸς Κύριον τὸν Θεόν μου, καὶ „ εἰσήκουσέ μου " (Ἰων. β'. 2.). Συνετέθη δὲ ὁ Εἱρμὸς πρὸς τὸ ἠθικώτερον· διὰ τούτου γὰρ νουθετεῖ ἡμᾶς ὁ Ἱεράρχης Κοσμᾶς νὰ μὴ κακίζωμεν εἰς τὰς θλίψεις, ὅπου μᾶς ἀκολουθοῦν, ἀλλὰ νὰ παρακαλοῦμεν τὸν Θεὸν, καὶ τὴν βοήθειαν ἐκείνου νὰ ἐπικαλούμεθα, ἐλπίζοντες ὅτι ὀγλήγωρα θέλει μᾶς εἰσακούσει, καὶ θέλει μᾶς λυτρώσει ἀπὸ τὰς θλίψεις. Ὅποιος ὅμως προσέξῃ καλλήτερα, θέλει ἰδῇ ὅτι ὁ Εἱρμὸς οὗτος ἄριστα καὶ εὐφυέστατα προσαρμόζεται καὶ εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς Μεταμορφώσεως· ἐπειδὴ γὰρ ὀλίγον καιρὸν πρὸ τοῦ πάθους (1) τὸ τῆς Μεταμορφώσεως ἐτελεσιουργήθη μυστήριον, εἰς δὲ τὸ πάθος ἐλυπήθη ὁ Κύριος· „ Περίλυπος, ἔλεγε πρὸς τοὺς Μαθητάς του, περίλυπός ἐστιν ἡ „ ψυχή μου ἕως θανάτου " (Ματθ. κϛ'. 28.)· καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς λυπούμενος ἐπροσηύχετο πρὸς τὸν Πατέρα λέγων· „ Πάτερ μου, εἰ δυνατόν ἐστι, παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ πο„ τήριον τοῦτο " (Ματθ. κϛ'. 39.)· καὶ πάλιν· „ Πάτερ, εἰ βούλει παρενεγκεῖν τὸ πο„ τήριον τοῦτο ἀπ' ἐμοῦ " (Λουκ. κβ'. 41.)· ἐπειδὴ, λέγω, εἰς τὸ πάθος ἐλυπήθη ὁ Κύριος, διὰ τοῦτο καὶ ὁ Πατὴρ ἐπήκουσεν αὐτοῦ προσευχομένου, καὶ ἀποστείλας τὸν Ἄγγελον αὐτοῦ ἐνεδυνάμωσεν αὐτὸν καθὸ ἄνθρωπον, ὡς γέγραπται· „ Ὤφθη δὲ αὐτῷ Ἄγγε„ λος ἀπ' Οὐρανοῦ ἐνισχύων αὐτόν " (Λουκ. κβ'. 43.). Φαίνεται λοιπὸν ὁ Μελῳδὸς ὅτι εἰσάγει τὸν Κύριον εἰς τὸ Τροπάριον τοῦτο λέγοντα διὰ τὸν ἑαυτόν του, ὅτι ὅταν ἤμουν τεθλιμμένος καὶ περίλυπος ἕως θανάτου, τότε ἐκέκραξα πρὸς Σὲ τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα μου, καὶ εὐθὺς μοῦ εἰσήκουσας· ἀπέστειλας γὰρ τὸν Ἄγγελόν Σου, καὶ ἐνεδυνάμωσε τὸ ἀσθενοῦν τοῦ ἰδικοῦ μου προσλήμματος. Καὶ ἄλλοτε δὲ πάλιν ἔλεγε πρὸς τὸν Πατέρα· „ Ἐγὼ ᾔδειν ὅτι πάντοτέ μου ἀκούεις " (Ἰω. ια'. 41.). Ὅρα καὶ πῶς ἀλληγορεῖται εἰς τὸν Χριστὸν ἡ Ἱστορία τοῦ Ἰωνᾶ ἐν τῷ Εἱρμῷ τῆς ἕκτης Ὠδῆς τοῦ Ἰαμβικοῦ Κανόνος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, οὗ ἡ ἀρχὴ „ Ἱλασμὸς ἡμῖν, Χριστὲ, καὶ σωτηρία ".

Τροπάριον.

„ Λαμπηδόμος πλέον, Ἡλίου φῶς τραμότερον ἐν Θαβὼρ ἐκλάμ„ ψας ὁ Χριστὸς, ἡμᾶς ἐφώτισεν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὁ φωτοδότης, λέγει, καὶ φῶς ἀναβαλλόμενος ὡς ἱμάτιον, κατὰ τὸ Δαβιτικὸν, Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐξέλαμψεν εἰς τὸ Θαβώριον Ὄρος φῶς γεμάτον ἀπὸ λαμπηδόνα (ὄνομα γὰρ ἐδῶ λαμβάνεται τὸ Πλέον) τρανότερον δὲ καὶ λαμπρότερον ἀπὸ τὸν Ἥλιον· ὅθεν κατὰ

(1) Ὅρα ὅτι καὶ Θεόδωρος οὗτος ὁ Πρόδρομος λέγει ὅτι ὀλίγον πρὸ τοῦ πάθους ἐγινεν ἡ Μεταμόρφωσις· ὅθεν ὁ Καισαρείας Εὐσέβιος παρὰ Κορνσίῳ, καὶ ὁ πεζογράφος Δαμασκηνὸς τεσσαράκοντα ἡμέρας λέγουσιν ὅτι αὕτη ἔγινε πρὸ τοῦ πάθους· καὶ Ἰωσὴφ ὁ Βρυέννιος ἐν τῷ ἑαρὶ λέγει ὅτι αὕτη ἐγένετο. Καὶ λοιπὸν ἡ Μεταμόρφωσις δὲν ἔγινε κατὰ τὸν Αὔγουστον, ἀλλὰ κατὰ τὸν Φεβρουάριον· μετετέθη δὲ εἰς τὸν Αὔγουστον. Καὶ ὅρα περὶ τούτου τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ „ Καὶ ἔχομεν βεβαιότερον τὸν „ προφητικὸν λόγον τοῦ Κορυφαίου Πέτρου " (Ἐπιστολ. β'. κεφ. α'. 19.) ἐν τῇ νεοτυπώτῳ ἑρμηνείᾳ τῶν καθολικῶν Ἐπιστολῶν· ἵνα μὴ καὶ ἐνταῦθα τὰ αὐτὰ λέγοντες περισσολογῶμεν.

κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς καθαρότητος τῶν καρδιῶν ἡμῶν ἐφώτισεν ἡμᾶς ὁ φωτοπάροχος Ἰησοῦς· καθὼς γὰρ τὸ αἰσθητὸν τοῦτο φῶς φωτίζει τοὺς ἔχοντας καθαροὺς καὶ ὑγιεῖς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ σώματος· οὕτω καὶ τὸ ἄϋλον καὶ ἄκτιστον φῶς τῆς ὑπερουσίου Θεότητος φωτίζει τοὺς ἔχοντας νοῦν καθαρὸν καὶ καρδίαν λελαμπρυσμένην· οἱ γὰρ μὲ τὸ θεῖον φῶς ἐνωθῆναι βουλόμενοι φῶς πρέπει νὰ ἦναι καὶ αὐτοὶ διὰ τῶν ἀρετῶν· ἐπειδὴ ἡ ὁμοιότης ὄχι μόνον εἶναι αἰτία γνώσεως, κατὰ τὸν εἰπόντα σοφὸν, ἀλλὰ καὶ αἰτία ἑνώσεως· ὥσπερ ἀντιστρόφως καὶ ἡ ἀνομοιότης αἰτία ἐστὶν ἀγνοίας καὶ διαζεύξεως· ὅθεν εἶπεν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος· „ Διὰ τοῦτο καθαρτέον πρῶτον ἑαυτὸν, εἶτα τῷ καθαρῷ „ προσομιλητέον " (Λόγ. ά. περὶ Θεολογίας).

Τινὰς δὲ ἂς μὴ νομίσῃ ταυτολογίαν τὸ νὰ λέγῃ ἐδῶ ὁ Μελῳδὸς „ Φῶς καὶ πλέον „ λαμπηδόνος " (τουτέστι φῶς καὶ γεμάτον ἀπὸ φῶς) ἐπειδὴ δὲν εἶναι ἕνα καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα τὸ φῶς καὶ ἡ λαμπηδών· τὸ μὲν γὰρ φῶς εἶναι αὐτὴ ἡ φύσις ἡ χρωματίζουσα τὴν διαφάνειαν τοῦ ἀέρος, τὴν ὁποίαν φύσιν ἔβαλεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν δίσκον τοῦ Ἡλίου· λαμπηδὼν δὲ εἶναι ἡ ἐκ τοῦ Ἡλίου ἀποπηδῶσα ἀκτίς· ὥστε δὲν ἔσφαλεν ὁ Μελῳδὸς εἰπὼν ὅτι λαμπηδόνων (ἤτοι ἀκτίνων) πλῆρες, καὶ τρανότερον τοῦ Ἡλίου φῶς ἔλαμψεν ὁ Κύριος ἐν τῇ Μεταμορφώσει, καὶ ἡμᾶς ἐφώτισεν. Ὁ μὲν οὖν Θεόδωρος οὕτως ἑρμηνεύει τὸ, Πλέον· δύναται δὲ νὰ νοηθῇ τοῦτο καὶ ὡς συγκριτικὸν ὄνομα, ὃ καὶ προσφυέστερον, ἤγουν, Σὺ, Χριστὲ, ἔλαμψας φῶς λαμπρότερον τῆς τοῦ ἡλίου λαμπηδόνος.

Τροπάριον.

„ Ἀνελθὼν ἐν ὄρει Θαβὼρ μετεμορφώθης, Χριστὲ, καὶ τὴν πλά-
„ νην πᾶσαν ὁμαυρώσας, φῶς ἐξέλαμψας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Εἰς τὸ Τροπάριον τοῦτο ἀναφέρει ὁ Μελῳδὸς τὴν αἰτίαν διὰ τὴν ὁποίαν μετεμορφώθη ὁ Κύριος εἰς τὸ Θαβώριον ὄρος· ὅθεν λέγει· Οἱ Ἕλληνες οἱ λατρεύοντες τὰ εἴδωλα καὶ Δαιμόνια ἐπάνω εἰς τὰ ὑψηλὰ ὄρη καὶ εἰς τὰ χαμηλὰ βουνὰ ἐσυνείθιζον νὰ θυσιάζουν τὰς ἀκαθάρτους θυσίας, νὰ καίουν τὸ σκοτεινὸν πῦρ, καὶ νὰ θυμιάζουν τὰ βρωμερὰ θυμιάματα, καθὼς τοῦτο ἀναφέρει ἡ Θεία Γραφὴ εἰς πάμπολλα μέρη, καὶ μάλιστα ἐν τῇ Τετάρτῃ τῶν Βασιλειῶν κεφ. ιβ'. Στίχ. 2. „ Καὶ ἐποίησεν Ἰωὰς (Βασιλεὺς Ἰούδα) τὸ εὐθὲς „ ἐνώπιον Κυρίου πάσας τὰς ἡμέρας, ἃς ἐφώτισεν αὐτὸν Ἰωδαὲ ὁ Ἱερεύς· πλὴν τῶν ὑψη-
„ λῶν οὐ μετεστάθησαν, καὶ ἐκεῖ ἔτι ὁ λαὸς ἐθυσίαζε καὶ ἐθυμίων ἐν τοῖς ὑψηλοῖς " · ὅθεν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος εἶπε· „ Διὰ τοῦτο μικρὸς (ὁ Χριστὸς), ὅτι διὰ σὲ ταπεινός· ὅτι ἐπὶ τὸ „ πλανώμενον ἦλθεν ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς, ὁ τιθεὶς τὴν ψυχὴν ὑπὲρ τῶν προβάτων, ἐπὶ „ τὰ ὄρη καὶ τοὺς βουνοὺς, ἐφ' οὓς ἐθυσίαζες " (Λόγ. εἰς τὴν Γέννη. τοῦ Χριστοῦ).

Τούτων οὕτω προεγνωσμένων, λέγει ὁ Μελῳδός· Σὺ, Χριστὲ φωτεινότατε, ἀνέβης ἐπάνω εἰς τὸ Ὄρος Θαβὼρ καὶ μετεμορφώθης, ἵνα διὰ μέσου τοῦ Ὄρους Θαβὼρ, τὸ ὁποῖον ἐφωτίσθη ἀπὸ τὸ ἄϋλον πῦρ τῆς Σῆς Θεότητος, διαλύσῃς τὴν πλάνην καὶ λατρείαν τῶν Δαιμόνων, τὴν εἰς τὰ ὄρη καὶ βουνὰ ἐνεργουμένην, καὶ ἀκολούθως λαμπρύνῃς μὲ τὸ φῶς τῆς θεογνωσίας τοὺς τὰ ἀναίσθητα λατρεύοντας εἴδωλα.

Τροπάριον.

„ Σὲ Θεὸν ἐπέγνωμεν οἱ ἔνδοξοι Ἀπόστολοι ἐν Θαβὼρ, Χριστὲ, δε
„ ἐκπλαγέντες, γόμυ ἔκλιμαν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι οἱ ὁποῖοι καὶ ὕστερον ἀπὸ τὰ θαύματα καὶ τὰς παραδόξους θεοσημείας ὅπου ἔβλεπον νὰ ἐνεργῇς, Κύριε, ταπεινὰς εἶχον ἀκόμη τὰς ὑπολήψεις περὶ Σοῦ, καὶ

καὶ ὄχι τόσον θεοπρεπεῖς, βλέποντές Σε σήμερον μεταμορφούμενον εἰς τὸ Θαβὼρ, ἔλαβον τραυοτάτην καὶ πεπληροφορημένην τὴν περὶ Σοῦ γνῶσιν, καθὼς μαρτυρεῖ ὁ αὐτόπτης τῆς ἐν Θαβωρίῳ μεγαλειότητός Σου Πέτρος, λέγων· „ Οὐ γὰρ σεσοφισμένοις μύθοις ἐξακολου-„ θήσαντες ἐγνωρίσαμεν ὑμῖν τὴν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ δύναμιν καὶ παρουσίαν, „ ἀλλ' ἐπόπται γενηθέντες τῆς ἐκείνε μεγαλειότητος " (β'. Πέτ. ά. 19.)· ὅθεν καὶ ἐκπλα-γέντες, ἔκλιναν γόνυ εἰς Ἐσὲ ὡς εἰς Θεὸν, καὶ λατρευτικῶς Σέ ἐπροσκύνουν· μόνῳ γὰρ Θεῷ ἡ λατρευτικὴ προσκύνησις ἀπονέμεται· γέγραπται γάρ· „ Ζῶ ἐγὼ, λέγει Κύριος, ὅτι ἐμοὶ „ κάμψει πᾶν γόνυ " (Ἡσ. μέ. 23.)· καὶ κατὰ τὸ, Κύριον τὸν Θεόν σου προσκυνήσεις „ καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις " (Δευτ. ς'. 13.)· ὅθεν ὁ Ἄγγελος ὁ δεικνύων τὴν ἀποκά-λυψιν εἰς τὸν Θεολόγον Ἰωάννην δὲν ἐδέχθη τὴν προσκύνησιν ὅπου τῷ ἐπρόσφερε· διότι, ὡς φαίνεται, ἐπρόσφερεν αὐτὴν λατρευτικῶς· „ Καὶ ἐγὼ Ἰωάννης ὁ βλέπων ταῦτα καὶ ἀ-„ κούων, ὅτε ἤκουσα καὶ ἔβλεψα ἔπεσον προσκυνῆσαι ἔμπροσθεν τοῦ Ἀγγέλου τοῦ δει-„ κνύοντός μοι ταῦτα· καὶ λέγει μοι· ὅρα μὴ, σύνδουλός σου γάρ εἰμι... τῷ Θεῷ προσκύ-„ νησον " (Ἀποκάλ. κβ'. 9.).

Ἐφανέρωναν δὲ μὲ τὴν προσκύνησιν ταύτην οἱ Ἀπόστολοι δύω πράγματα, ἕνα μὲν ὅτι εἶναι δοῦλοι εὐγνώμονες· ἴδιον γὰρ εὐγνωμόνων δούλων εἶναι τὸ νὰ προσκυνοῦν τοὺς δε-σπότας των· ἄλλο δὲ ὅτι ἐφοβήθησαν ὅταν ἤκουσαν τὴν φωνὴν τοῦ Πατρὸς, ὡς διηγεῖται ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος· „ Ἰδὲ, φησὶ, νεφέλη φωτεινὴ ἐπεσκίασεν αὐτοὺς, καὶ ἰδοὺ φωνὴ „ ἐκ τῆς νεφέλης λέγουσα· Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, ἐν ᾧ εὐδόκησα· αὐτοῦ „ ἀκούετε. Καὶ ἀκούσαντες οἱ μαθηταὶ, ἔπεσον ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν καὶ ἐφοβήθησαν σφό-„ δρα. Καὶ προσελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἥψατο αὐτῶν καὶ εἶπεν· ἐγέρθητε καὶ μὴ φοβεῖσθε ". (Ματθ. ιζ'. 5.) Ὁ δὲ θεῖος Χρυσόστομος καὶ ὁ μέγας Βασίλειος λέγουν ὅτι ἔπεσον ἀπὸ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ φωτός· συμφωνεῖ τούτοις καὶ ὁ Θεσσαλονίκης θεῖος Γρηγόριος.

Πῶς δὲ ἡμεῖς νὰ συμβιβάσωμεν τὰ λόγια τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῶν ἀνωτέρω Πατέρων; Μὲ τοῦτον ἴσως τὸν τρόπον, ἐὰν εἰποῦμεν ὅτι ἔπεσον οἱ Ἀπόστολοι καὶ ἀπὸ τὰ δύω, καὶ ἀπὸ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ φωτὸς, καὶ ἀπὸ τὴν ὑπερβολὴν τῆς φωνῆς· καθότι καὶ ὁ Εὐαγ-γελιστὴς Μάρκος λέγει ὅτι πρὸ τοῦ νὰ ἔλθῃ ἡ βροντώδης ἐκείνη φωνὴ τοῦ Πατρὸς οἱ Μαθηταὶ ἦτον ἔκφοβοι· „ Οὐ γὰρ ᾔδει, φησὶν, ὁ Πέτρος τί λαλήσῃ· ἦσαν γὰρ ἔκφοβοι ". (Μάρκ. θ'. 6.) καὶ ὁ Λουκᾶς γράφει· „ Ἐφοβήθησαν ἐν τῷ ἐκείνους εἰσελθεῖν εἰς τὴν „ νεφέλην " (Λουκ. θ'. 34.). Ἐφοβήθησαν λοιπὸν πρὸ τῆς φωνῆς τοῦ Πατρὸς διὰ τὴν ὑπερ-βάλλουσαν τὸ φωτὸς φανότητα· ὥστε πεφοβισμένοι ὄντες πρότερον ἀπὸ τὸ φῶς τὸ προσώπε τοῦ Κυρίου καὶ ἀπὸ τὴν φωτεινὴν νεφέλην, ὕστερον δὲ ἀκούσαντες καὶ τὴν φωνὴν τοῦ Πα-τρὸς δὲν ἐδυνήθησαν πλέον νὰ σταθοῦν εἰς τὰς πόδας των, ἀλλ' ἔπεσον. Οὕτως ἡμεῖς ἠδυ-νήθημεν νὰ συμβιβάσωμεν τὴν διαφωνίαν ταύτην· ἐὰν δέτις κρεῖττον αὐτὴν συμβιβάσῃ, καὶ ἐγὼ ταύτῃ δέχομαι. Βεβαιοῖ δὲ τὸν συμβιβασμόν μου τοῦτον καὶ ὁ Χρυσορρήμων, λέγων ἐν τῷ εἰς τὴν Μεταμόρφωσιν λόγῳ αὐτοῦ, οὗ ἡ ἀρχὴ „ Ἐπειδὴ πολλὰ περὶ κινδύνων ". „ Πῶς ταῦτα ἀκούσαντες κατεπλάγησαν; καίτοι καὶ πρὸ τούτου ἠνέχθη φωνὴ ἐπὶ τοῦ Ἰορ-„ δάνου τοιαύτη, καὶ ὄχλος παρῆν, καὶ ἀδεὴς ἀδὲν τοιοῦτον ἔπαθε· καὶ μετὰ ταῦτα πά-„ λιν καὶ βροντὴν ἔλεγον γεγονέναι· ἀλλ' ἀδὲ τότε τοιοῦτον οὐδὲν ὑπέμειναν· πῶς ἂν ἐν τῷ „ ὄρει ἔπεσον; Ὅτι καὶ ἐρημία, καὶ ὕψος, καὶ ἡσυχία ἦν πολλὴ, καὶ Μεταμόρφωσις φρί-„ κης γέμουσα, καὶ φῶς ἄκρατον, καὶ νεφέλη ἐκτεταμένη· ἅπερ ἅπαντα εἰς πολλὴν ἀγωνίαν „ αὐτὰς ἐνέβαλε, καὶ πανταχόθεν ἡ ἔκπληξις συνήγετο, καὶ ἔπεσον φοβηθέντες ὁμοῦ καὶ „ προσκυνήσαντες ".

Ὠδὴ ζ'. Ὁ Εἱρμός.

„ Ἀβραμιαῖοί ποτε ἐν Βαβυλῶνι Παῖδες καμίνου φλόγα κατεπάτη-„ σαν, καὶ ὑμνοῦντες ἔψαλλον· Ὁ τῶν Πατέρων Θεὸς εὐλογητὸς εἶ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὁ παρὼν Εἱρμὸς ἐξήγησιν δὲν χρειάζεται, διότι εἶναι φανερὸς ἀφ' ἑαυτοῦ· ποῖος γὰρ δὲν ἠξεύρει τὴν ἱστορίαν τῶν τριῶν Παίδων τῶν ἀπογόνων τοῦ Ἀβραὰμ, ὅτι αὐτοὶ ἐβλήθη-σαν

σαν μὲν εἰς τὴν κάμινον τὴν ἐπταπλασίως καιομένην, δὲν ἐβλάφθησαν δὲ ἀπὸ αὐτὴν, ἀλλὰ καταπατήσαντες τὸ ἐν αὐτῇ πῦρ μὲ τὴν δύναμιν τοῦ συγκαταβάντος Ἀγγέλου ὡς ἐξ ἑνὸς στόματος ὕμνουν καὶ εὐλόγουν οἱ τρεῖς τὸν Θεόν; Ὅρα τὴν πλατεῖαν ἑρμηνείαν τῆς ἑβδόμης ταύτης Ὠδῆς ἐν τῷ ἡμετέρῳ νεοτυπώτῳ Κήπῳ τῶν Χαρίτων.

Τροπάριον.

„ Περιχυθέντες φωτὶ τῆς ἀπροσίτου δόξης Θαβὼρ ἐν ὄρει οἱ Ἀ-
„ πόστολοι, Χριστὲ, ἀνεβόησαν· Ὁ τῷ Πατέρῳ Θεὸς εὐλογητὸς εἶ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Σχεδὸν παρομοιάζει τὸ Τροπάριον τοῦτο μὲ τὸν ἀνωτέρω Εἱρμόν· καθὼς γὰρ ἐκεῖ εἰς τὴν κάμινον οἱ τρεῖς Παῖδες, περιχυθέντες ἀπὸ τὴν φλόγα τῆς καμίνου καὶ μὴ παθόντες κἀνένα κακὸν, ὕμνουν τὸν Θεόν· οὕτω, λέγει ὁ Μελῳδὸς, καὶ οἱ τρεῖς Θεῖοι Ἀπόστολοι, περιχυθέντες ὄχι ἀπὸ φλόγα ὑλικοῦ πυρὸς, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ ἄϋλον φῶς τῆς ἀπροσίτου δόξης τῆς Θεότητός Σου, Θεάνθρωπε, ἐπάνω εἰς τὸ Ὄρος Θαβὼρ, καὶ μὴ φλεχθέντες ἀπὸ αὐτὸ, ὕμνουν καὶ ἔψαλλον λέγοντες· Σὺ ὁ Θεὸς τῶν Πατέρων ἡμῶν ὑπάρχεις εὐλογητὸς καὶ δεδοξασμένος. Τοῦτο μόνον ἔχει ἀνόμοιον τὸ Τροπάριον τοῦτο μὲ τὸν Εἱρμὸν, ὅτι ἐκεῖ μὲν ἡ φλόγα τῆς καμίνου ἐπατεῖτο ἀπὸ τοὺς τρεῖς Παῖδας· καὶ δικαίως· διότι ἦτον πόλεμος ἀνάμεσα εἰς τοὺς λατρευτὰς τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ τρεῖς Παῖδας καὶ εἰς τὸ πῦρ τὸ ὑπὸ τῶν Περσῶν καὶ Χαλδαίων προσκυνούμενον· ὅθεν ἔπρεπε νὰ καταπατήσουν αὐτὸ οἱ ἅγιοι Παῖδες, διὰ νὰ ἐλέγξουν τὴν ἀνοησίαν ἐκείνων ὅπου ἐπροσκύνουν τὸ ἄψυχον καὶ ἀναίσθητον πῦρ ὡς Θεόν· ἐδῶ δὲ εἰς τὸ Θαβώριον Ὄρος προσκυνεῖται ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους τὸ Θεῖον φῶς ὡς προσκυνητὸν καὶ τῶν ψυχῶν σωτήριον.

Τροπάριον.

„ Λαίλαπι θείας ἠχῆς, καὶ δροσοβόλῳ νεφέλῃ, Χριστὲ, καὶ αἰ-
„ γλῇ Σου ἡδόμενοι οἱ Ἀπόστολοι, ἔψαλλον· Ὁ τῷ Πατέρῳ Θεὸς
„ εὐλογητὸς εἶ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Καθὼς οἱ Ἀπόστολοι ἦτον τρεῖς ἐν τῷ Θαβώρ· οὕτως ἔχαιρον εἰς τρία πράγματα, εἰς τὴν φωνὴν τοῦ Πατρὸς, εἰς τὴν δροσοβόλον νεφέλην, καὶ εἰς τὸ φῶς τοῦ προσώπου τοῦ Κυρίου. Ὅθεν ὁ Μελῳδὸς ἐπιστρέφων πρὸς τὸν Κύριον, λέγει· Ὦ φωτοδότα Ἰησοῦ Χριστὲ, ὅταν οἱ Ἀπόστολοι εὑρίσκοντο ἐπάνω εἰς τὸ Θαβώριον Ὄρος, ἤδοντο καὶ ἔχαιρον πρῶτον εἰς τὴν λαίλαπα τῆς θείας ἠχολογίας καὶ φωνῆς τοῦ Πατρὸς τῆς λεγούσης „ Οὗτός
„ ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς ἐν ᾧ εὐδόκησα· αὐτοῦ ἀκούετε“ (Ματθ. ιζ'. 5.). Λαίλαψ δὲ θέλει νὰ εἰπῇ, ἄνεμος βίαιος, ὅστις καὶ ἀνεμοστρόβιλον ὀνομάζεται· μὲ τὸ τοιοῦτον λοιπὸν ἀνεμοστρόβιλον παρομοιάζει ὁ Μελῳδὸς τὴν ἠχολογίαν τῆς φωνῆς τοῦ Πατρός.

Ἠθελε δὲ ἀπορήσῃ τινὰς, ἂν ἐκβῆκεν ἀπὸ τὴν φωνὴν τοῦ Πατρὸς τοιοῦτος φοβερὸς ἀνεμοστρόβιλος, πῶς ἔχαιρον εἰς αὐτὸν οἱ Ἀπόστολοι; Καὶ ἀποκρινόμεθα, ὅτι ὁ ἀνεμοστρόβιλος ἐκεῖνος ἦτον καὶ φοβερὸς ὡς βροντῶδης καὶ μεγαλόηχος τόσον, ὥστε ἔρριψε κάτω τοὺς Ἀποστόλους, ἦτον ὅμως καὶ σύμμικτος μὲ χαράν· διότι ἂν οἱ μαθηταὶ ἐφοβήθησαν τότε· „ Ἀκούσαντες, φησὶν, οἱ μαθηταὶ ἔπεσον ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν καὶ ἐφοβήθη-
„ σαν σφόδρα“ (Ματθ. ιζ'. 5.)· ὁ φόβος ὅμως αὐτῶν δὲν ἦτον δουλικὸς τοῦ νὰ κολασθοῦν, καὶ ἐκ τούτου νὰ λυπηθῶν, ἀλλὰ υἱϊκὸς καὶ τῶν τελείων· ὅθεν καὶ ἦτον συντροφευμένος μὲ χαράν· καθὼς καὶ ἐπὶ τῆς Συνόδου τῆς γενομένης ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ Βαρλαὰμ τοῦτο ἀπεδείχθη· ἐπειδὴ γὰρ ὁ Βαρλαὰμ ἐπρόβαλεν εἰς αὐτὴν ὅτι οἱ

Ἀπό-

Ἀπόστολοι ἦτον ἀτελεῖς καὶ εἰς ἐκείνην τὴν ὑπερτάτην θεωρίαν τῆς Μεταμορφώσεως διὰ τὸν φόβον ὅπου ἐδοκίμασαν ὅταν εἰσῆλθον οἱ Προφῆται εἰς τὴν νεφέλην· „ Ἐφοβήθησαν „ ἐν τῷ ἐκείνους εἰσελθεῖν εἰς τὴν νεφέλην " (Λουκ. Θ'. 54.)· διὰ τοῦτο ὁ ἐν τῇ Συνόδῳ παρὼν σοφὸς Βασιλεὺς Ἀνδρόνικος ὁ Παλαιολόγος, ὑπὸ τοῦ τοιούτου φωτὸς καταυγασθεὶς „ τὴν διάνοιαν, εἶπεν· „ Ἔστι καὶ φόβος, οὐ τῶν εἰσαγομένων, ἀλλὰ τῶν τελείων· δεῖγμα „ δὲ τοῦ μὴ τὸν εἰσαγωγικὸν, ἀλλὰ τὸν τέλειον ἔχειν τότε φόβον, τὸν Ἀποστόλους τὸ ζη- „ τεῖν παραμένειν τῷ ἀῤῥήτῳ ἐκείνῳ θεάματι " (ἐν τοῖς προλεγομένοις τοῦ τόμ. τῆς Ἀγάπης). Ὅρα καὶ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ „ Καὶ ταύτην τὴν φωνὴν ἡμεῖς ἠκούσαμεν " (β'. Πέτρ. ά. 18.), ἐν τῇ τῶν Καθολικῶν Ἐπιστολῶν νεοτυπώτῳ ἑρμηνείᾳ.

Δεύτερον δὲ ἔχαιρον οἱ Ἀπόστολοι εἰς τὴν φωτεινὴν ἐκείνην καὶ δροσοβόλον νεφέλην ὅπου ἐφάνη ἐπάνω εἰς τὸ Θαβώρ. Διὰ τί δὲ δροσοβόλον ὠνόμασε τὴν νεφέλην ὁ Μελῳδὸς, τὴν ὁποίαν φωτεινὴν μόνον ὀνομάζουσι καὶ οἱ τρεῖς Εὐαγγελισταί; Ἀποκρινόμεθα ὅτι ἴσως τοῦτο ἐσυμπέρανεν ἀπὸ τὸν λόγον τοῦ Εὐαγγελιστοῦ „ Καὶ ἰδοὺ νεφέλη φωτεινὴ ἐπεσκία- „ σεν αὐτούς " · τὸ γὰρ ἐπισκιάζον καὶ δροσίζει καὶ ἀναψύχει· ὅθεν ὑπὸ ταύτης τῆς νεφέλης δροσιζόμενοι καὶ φωτιζόμενοι ἔχαιρον. Τρίτον, ἔχαιρον οἱ Ἀπόστολοι εἰς τὸ ὑπὲρ τὸν ἥλιον ἐξαστράψαν φῶς ἀπὸ τὸ πανάγιον πρόσωπον τοῦ Κυρίου. Καὶ διὰ νὰ εἰπῶ καθολικῶς, οἱ τρεῖς Ἀπόστολοι ἐν τῷ Θαβωρίῳ εὑρισκόμενοι, ἔχαιρον εἰς τὴν ἀπόλαυσιν ὅπου ἐλάμβανον τῆς χάριτος τῆς Ἁγίας Τριάδος, τοῦ Πατρὸς διὰ τῆς ἄνωθεν φωνῆς, τοῦ Υἱοῦ τοῦ κάτωθεν μεταμορφουμένου, καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος διὰ τῆς φωτεινῆς νεφέλης· ὅθεν μὲ τοιοῦτον τρόπον χαίροντες καὶ τρυφῶντες τὰ ὑπὲρ ἔννοιαν, ἔψαλλον λέγοντες· „ Εὐλο- „ γητὸς ὁ Θεὸς ὁ τῶν Πατέρων ἡμῶν ".

Τροπάριον.

„ Ἐμ ἀπορῥήτῳ φωτὶ ὡς Σὲ κατεῖδε Πέτρος Θαβὼρ ἐμ ὄρει ἐξα- „ στράψαντα, Χριστὲ, ἀνεβόησεμ· Ὁ τῶμ Πατέρωμ Θεὸς εὐλογη- „ τὸς εἶ (1).

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Εἰς μὲν τὰ ἀνωτέρω δύω Τροπάρια κοινῶς ἀναφέρει ὁ Μελῳδὸς καὶ τοὺς τρεῖς Ἀποστόλους, εἰς τοῦτο δὲ μόνον ἀναφέρει τὸν Πέτρον· ὄχι διότι ἐχώρισεν αὐτὸν ἀπὸ τοὺς ἄλλους Ἀποστόλους, ἀλλὰ διότι ἔδωκεν εἰς αὐτὸν τὰ πρωτεῖα, ὡς πρῶτον τῶν Ἀποστόλων, καὶ διότι μόνον ἀνέφερεν ὀνομαστὶ καὶ ξεχωριστὰ αὐτὸν ἐν Εὐαγγελίοις ὁ τὰς μυροφόρους γυναῖκας εὐαγγελιζόμενος Ἄγγελος, εἰπών· „ Ὑπάγετε, εἴπατε τοῖς μαθηταῖς „ αὐτοῦ καὶ τῷ Πέτρῳ ὅτι προάγει ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν " (Μάρ. ιϛ'. 7.). Λέγει λοιπὸν ὁ Μελῳδός· Ὦ φωτεργάτα καὶ φωτοδότα Χριστὲ, ὅταν ὁ Πέτρος Σὲ εἶδεν εἰς τὸ Θαβώριον Ὄρος ἀστράψαντα μὲ ἀπόῤῥητον φῶς, ἐκ τούτου Σὲ ἐγνώρισεν ὡς Θεὸν ἀληθινὸν, ὁ ὁποῖος καὶ πρότερον Σὲ ἐθεολόγησεν ὡς Υἱὸν Θεοῦ ζῶντος· διὰ τοῦτο καὶ ἀνεβόησεν ἐκεῖνο ὅπου ἦτον πρέπον νὰ ἀναβοήσῃ· „ Ὁ τῶν Πατέρων ἡμῶν Θεὸς εὐλογητὸς εἶ ".

Τροπάριον.

„ Τῷ ἀρχηγῷ τῆς ζωῆς Χριστῷ συμόμτες παῖδες οἱ Ζεβεδαίου ὡς „ ἀπέπεμψε μορφῆς φῶς, ἐβρόμτησαμ· Ὁ τῶμ Πατέρωμ ἡμῶμ „ Θεὸς εὐλογητὸς εἶ.

ΕΡΜΗ-

(1) Σημείωσαι ὅτι παρὰ τοῖς δυσὶν Ἑρμηνευταῖς τῶν Κανόνων οὕτω γράφεται „ Χριστὲ, προσεκύνησεν, „ ὁ τῶν Πατέρων, βοῶν, Θεὸς εὐλογητὸς εἶ " · ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ, Προσεκύνησεν οὐ γράφεται ἐν τοῖς ἁγίοις Εὐαγγελίοις, ἀφῆκα αὐτὸ, καὶ ἠκολούθησα εἰς τὰ ἐκδεδομένα.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Εἰς μὲν τὸ ἀνωτέρω Τροπάριον μόνον τὸν Πέτρον ἀνέφερεν ὁ Μελῳδὸς διὰ τὴν αἰτίαν ὅπου ἐκεῖ εἴπομεν· εἰς τὸ παρὸν δὲ ἀναφέρει τὲς δύω Υἱοὺς Ζεβεδαίου, τὸν Ἰάκωβον δηλαδὴ καὶ Ἰωάννην, λέγων· Οἱ Υἱοὶ τῦ Ζεβεδαίου, οἵτινες Υἱοὶ Βροντῆς ὠνομάσθησαν ὑπὸ τῦ Κυρίυ διὰ τὸ βροντῶδες τῦ Εὐαγγελικοῦ κηρύγματος, ἢ, κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον, διότι ἐβρόντησαν τὰ Πνευματικά· οὕτω γὰρ γράφει ὁ Εὐαγγελιστὴς Μάρκος „ Καὶ ἐπέθη„κεν αὐτοῖς ὀνόματα Βοανεργεῖς, ὅ ἐστιν Υἱοὶ Βροντῆς "· (Μάρ. γ'. 17.) αὐτοὶ παρόντες εἰς τὸ Θαβώριον Ὄρος μαζὶ μὲ τὸν Χριστὸν, ὅς τις εἶναι ἀρχηγὸς τῆς ἀληθινῆς ζωῆς, ὡς ζωὴ ὢν καὶ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος· οὕτω γὰρ αὐτὸν ὁ Πέτρος ὠνόμασεν εἰπὼν πρὸς τοὺς Ἰουδαίους „ Ὑμεῖς ἠτήσασθε ἄνδρα φονέα χαρισθῆναι ὑμῖν, τὸν δὲ ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς „ ἀπεκτείνατε "(Πράξ. γ'. 14.)· παρόντες, λέγω, μὲ τὸν Χριστὸν ὅταν εἶδον αὐτὸν ὅτι ἀνέβλυσεν ἀπὸ τὸ πρόσωπόν του φῶς ἄϋλον καὶ θεῖον, ἐβρόντησαν καὶ εἶπαν τὸν πρέποντα ὕμνον εἰς τὸν μεταμορφούμενον „ Ὁ τῶν Πατέρων ἡμῶν Θεὸς εὐλογητὸς εἶ ". Ἐποίησαν δὲ τοῦτο οἰκείως καὶ εἰς τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων καὶ εἰς τὸ ὄνομά των· οἰκείως μὲν εἰς τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων, διότι ἔπρεπεν εἰς τὴν ἀστραπὴν ὅπου ἐκβῆκεν ἀπὸ τὸ φωτοβόλον πρόσωπον τοῦ Κυρίου νὰ ἀκολουθήσῃ καὶ βροντὴ, καθὼς συνειθίζει νὰ γίνεται καὶ εἰς τὴν φύσιν τῆς ἀτμοσφαίρας, ἐπειδὴ καὶ ἐκεῖ ἡ βροντὴ ἀκολουθεῖ πάντοτε μετὰ τὴν ἀστραπήν· ἐποίησαν δὲ τοῦτο οἰκείως καὶ εἰς τὸ ὄνομά των, διὰ νὰ πιστώσουν τὸ ὄνομά των διὰ τῶν ἔργων· καθὼς γὰρ ἦτον Υἱοὶ Βροντῆς, οὕτως ἔπρεπε καὶ νὰ βροντήσουν τὸν θεοπρεπῆ ὕμνον εἰς τὸ Θαβώριον.

Ὠδὴ ἡ. Ὁ Εἱρμός.

„ Οἱ ἐμ Βαβυλῶνι Παῖδες, τῷ θείῳ πυρπολούμενοι ζήλῳ, τυράν„νου καὶ φλογὸς ἀπειλὴν ἀμδρείως κατεπάτησαν, καὶ μέσον πυ„ρὸς ἐμβληθέντες, δροσιζόμενοι ἔψαλλον· εὐλογεῖτε πάντα τὰ „ ἔργα Κυρίου τὸν Κύριον.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Κάθε πυρὸς φύσις ταχυτάτη εἶναι καὶ ἀνίκητος, καὶ μάλιστα ὅταν ἔχῃ ὕλην ξηρὰν εἰς τροφήν· ἂν ὅμως δὲν ἐμποδίζεται ἀπὸ κάμμιαν ραγδαίαν βροχήν· τὸ πῦρ δὲ τῦ ζήλυ, καὶ μάλιστα τοῦ ἐνθέου καὶ κατ' ἐπίγνωσιν ὄντος, εἶναι τόσον ἀνίκητον καὶ ἀπολέμητον, ὥστε καθὼς τὸ αἰσθητὸν τοῦτο πῦρ μεταχειρίζεται ὡς ὕλην τὰ ξύλα καὶ τὸν χόρτον καὶ τὴν καλάμην ὅπου μένει εἰς τὸ θερισμένον χωράφι· οὕτω καὶ αὐτὸ μεταχειρίζεται ὡς ὕλην τὸ αἰσθητὸν πῦρ, καὶ κατατρώγει τοῦτο καὶ δαπανᾷ. Ὑπὸ τοῦ πυρὸς τούτου ἐφλέχθη ὁ Μωϋσῆς καὶ ἐθανάτωσε τὸν Αἰγύπτιον καὶ τοὺς μοσχοποιήσαντας ἐν τῇ ἐρήμῳ· ὑπὸ τοῦ πυρὸς τούτου ἐφλέχθη ὁ Φινεὲς καὶ ἐπέρασε διόλου μὲ τὸν Σειρομάστην (εἶδος κονταρίου) τὸν Ζαμβρῆν καὶ τὴν Μαδιανίτισσαν, διότι φανερῶς καὶ ἀδιάντροπα ἐπόρνευον· ὅθεν εἶπε περὶ αὐτοῦ ὁ Θεός· „ Φινεὲς Υἱὸς Ἐλιάζαρ Υἱοῦ Ἀαρὼν τοῦ Ἱερέως κατέπαυσε „ τὸν θυμόν μου ἀπὸ Υἱῶν Ἰσραὴλ ἐν τῷ ζηλῶσαί μου τὸν ζῆλον ἐν αὐτοῖς "(Ἀριθ. κε'. 11.) (1)· ὑπὸ τοῦ πυρὸς τούτου ἐφλέχθη ὁ Ἠλίας καὶ ἀπέσφαξε τοὺς Ἱερεῖς τῆς „ ψεύδους· ὅθεν ἔλεγε· „ Ζηλῶν ἐζήλωσα Κυρίῳ Παντοκράτορι "· (Γ'. Βασιλ. ιθ'. 10.) „ ἀφίνω νὰ λέγω τὸν Παῦλον, ὁ ὁποῖος κατέπαυσε σχεδὸν ὅλην τὴν οἰκουμένην μὲ τὸ „ πῦρ τοῦ ἐνθέου ζήλου ὅπου εἶχεν εἰς τὴν καρδίαν του· ὅθεν ἔλεγε· „ Ζηλῶ ὑμᾶς Θεοῦ „ ζήλῳ "(β'. Κορ. ιά. 2.).

Ταῦ-

(1) Ὅθεν εἶπεν ὁ ἄδηλος Ἑρμηνευτὴς „ Ὀξὺς ὁ θυ„μὸς ὁ ὑπὲρ εὐσεβείας γινόμενος (ταὐτὸν εἰπεῖν ὁ „ ἔνθεος ζῆλος)· οὐχ ἠρώτησε τὸν ἀρχοντα (ὁ Φινεὲς „ δηλαδή)· οὐκ ἀνέμεινε συμβουλήν· οὐκ ᾐδέσθη, θέαν „ πράγματος αἰσχροῦ· ἔνθα τὸ δυσεβημα, ἐκεῖ „ καὶ ἡ κόλασις ".

Ταῦτα λοιπὸν ἡξεύρων ὁ θεσπέσιος ἔτος Μουσουργὸς, οὕτω λέγει περὶ τῶν τριῶν Παίδων· Οἱ ἐν Βαβυλῶνι Παῖδες, ἔσωθεν κατὰ τὰς ψυχὰς πυρπολούμενοι ἀπὸ τὸν ἔνθεον ζῆλον, κατεπάτησαν μὲ ἀνδρίαν τὸ ἐξωτερικὸν πῦρ καὶ τὸν φοβερισμὸν τῆς καμίνε καὶ τοῦ τυράννου Ναβουχοδονόσορ· ὅθεν ἡ ἐσωτερικὴ φλόγα τοῦ ζήλου ἐνίκησε τὴν ἔξωθεν φλόγα τῆς καμίνου· καὶ τοῦτο ἔγινε πολλὰ δικαίως· διότι καθὼς αἱ πόλεις καὶ τὰ φρούρια ὅπου πολιορκοῦνται ἔξωθεν ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς, ἐὰν οἱ ἔσωθεν πολεμοῦντες εἶναι ἀνδρεῖοι καὶ δυνατοὶ καὶ ἔχουν τροφὰς ἀρκετὰς, νικῶσι τοὺς ἔξωθεν ἐχθροὺς, ἂν καὶ ἦναι πολλοί· τοιαυτοτρόπως καὶ τὸ πῦρ τοῦ ἐνθέου ζήλου ὅπου ἀνεφλέγετο μέσα εἰς τὰς καρδίας τῶν τριῶν Θεολόγων Παίδων ἐνίκα τὸ τῆς καμίνου ἐπταπλασίως καιόμενον ἔξωθεν πῦρ· διὰ τοῦτο καὶ εἰς τὸ μέσον τοῦ πυρὸς βαλθέντες καὶ δροσιζόμενοι ἔψαλλον· „ Εὐλογεῖτε „ πάντα τὰ ἔργα Κυρίου τὸν Κύριον".

Τροπάριον.

„ Νεύματι τὸ πᾶν ὁ φέρων ποσὶν ἀχράντοις ἐπέβη Θαβὼρ, ἐν ᾧ „ ἡλίου μᾶλλον αὐγῆς ἐξαστράψας τὸ πρόσωπον, τοὺς Νόμου „ προκρίτους καὶ τῆς Χάριτος ἔδειξε μέλποντας· Εὐλογεῖτε πάντα „ τὰ ἔργα Κυρίου τὸν Κύριον.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὁ Θεὸς εἶναι τόσον Παντοδύναμος, ὥστε μὲ μόνον τὸ νεῦμά του κινεῖ ὅλον τοῦτο τὸ Πᾶν· ὅθεν ἔλεγον οἱ Μακκαβαῖοι· „ Ἡμεῖς ἐπὶ τῷ Παντοκράτορι Θεῷ δυναμένῳ καὶ τοὺς ἐρ- „ χομένους ἐφ' ἡμᾶς καὶ τὸν ὅλον Κόσμον ἐν ἑνὶ νεύματι καταβαλεῖν πεποίθαμεν". (β'. Μακ. ἡ. 18.) ὅθεν τοῦτο ἡξεύρων καὶ ὁ Μελῳδὸς, θαυμαστικῶς λέγει ἐν τῷ παρόντι Τροπαρίῳ· Ὁ Θεὸς ὅπου φέρει καὶ διοικεῖ τὴν Κτίσιν μὲ μόνον τὸ νεῦμά του σήμερον κινεῖται κατὰ τόπον, καὶ ὡς ἄνθρωπος μεταχειριζόμενος ὑπουργοὺς τῆς βαδίσεως τοὺς ἀχράντους καὶ ἁγίους πόδας του, ἀναβαίνει ἐπάνω εἰς τὸ Ὄρος Θαβώρ. Πλὴν ἂν καὶ κίνησιν τοπικὴν δέχεται καθὸ ἄνθρωπος, ἀλλὰ καθὸ Θεὸς ὁ αὐτὸς ὑπὲρ ἥλιον ἀστράπτει κατὰ τὸ πρόσωπον, καὶ ἀστράψας ἐκίνησεν εἰς ὕμνον καὶ δοξολογίαν του τοὺς προκρίτους τοῦ Παλαιοῦ Νόμου, τὸν Μωϋσῆν καὶ τὸν Ἠλίαν, καὶ τοὺς προκρίτους τῆς Νέας Χάριτος τοῦ Εὐαγγελίου τοὺς τρεῖς ἁγίους Ἀποστόλους, τὸν Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην.

Ἔχει δὲ ἀπορίαν ὁ λόγος· πῶς πρόκριτοι ἐρρέθησαν οἱ ἀνωτέρω Προφῆται τοῦ Παλαιοῦ Νόμου καὶ οἱ Ἀπόστολοι τῆς Νέας Χάριτος, ἐνῷ ὁ Πρόδρομος Ἰωάννης εἶναι πρόκριτος καὶ ἀνώτερος πάντων τῶν ἐν τῷ Νόμῳ καὶ τῇ Χάριτι λαμψάντων; ἔτω γὰρ αὐτὸν ὁ Δεσπότης Χριστὸς ἐμαρτύρησεν, εἰπὼν „ Οὐκ ἐγήγερται ἐν γεννητοῖς γυναικῶν μείζων Ἰωάννου τοῦ „ Βαπτιστοῦ" (Ματθ. ιά. 11.). Εἰς τοῦτο ἀποκρινόμεθα ὅτι ὁ μὲν Μωϋσῆς καὶ Ἠλίας μόνον τῶν ἐν τῷ Νόμῳ λαμψάντων λέγονται πρόκριτοι· ὁ δὲ Πέτρος καὶ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης μόνον τῶν ἐν τῇ Χάριτι θαυμαστωθέντων· ὁ δὲ Βαπτιστὴς Ἰωάννης ἐπειδὴ εἶναι μεσίτης τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Νέας Χάριτος, διὰ τοῦτο καὶ κατὰ τὰ δύω ἔχει τὰ νικητήρια, καὶ ἀκολούθως ὑπερέχει καὶ τῶν ἐν Νόμῳ προκρίτων καὶ τῶν ἐν Χάριτι.

Τροπάριον.

„ Ἐν τῇ ἀπροσίτῳ δόξῃ κατ' Ὄρος ἐκφανθὲν ἀπορρήτως Θαβὼρ „ τὸ ἄσχετον καὶ ἄδυτον φῶς, τοῦ Πατρὸς τὸ ἀπαύγασμα, τὴν „ Κτίσιν φαιδρύναν, τοὺς ἀνθρώπους ἐθέωσε μέλποντας· Εὐλογεῖ- „ τε πάντα τὰ ἔργα Κυρίου τὸν Κύριον.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ο Μονογενὴς Υἱός, λέγει, ὅς τις εἶναι τὸ ἀπαύγασμα τοῦ Πατρὸς κατὰ τὸν Παῦλον λέγοντα· „Ὃς ὢν ἀπαύγασμα τῆς δόξης, καὶ χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ“ (Ἑβρ. ά. 3.), καὶ ὅς τις εἶναι τὸ προαιώνιον καὶ τὸ ἄσχετον (ἦγουν ἀπεριόριστον) φῶς, ἥπλωσεν ἐν τῷ Θαβὼρ μὲ δόξαν ἀπρόσιτον τῆς Θεότητος. Ἀλλὰ ἂν καὶ συνεσχέσθη (περιεγράφθη) διὰ φιλανθρωπίαν ὡς ἐν δίσκῳ ἡλιακῷ εἰς τὸ ἀνθρώπινον σῶμα, πλὴν καὶ οὕτως ἄσχετον ἦν, καὶ ἀσχέτως ἐπλήρει τὸ πᾶν, ἀπερίγραπτον μένον καὶ ἐν τῷ περιγράφεσθαι· ἀλλὰ καὶ ἂν ἔδυσεν (ἤτοι ἐκρύβη) εἰς τὸν Ἅδην ἀνθρωποπρεπῶς, πλὴν καὶ ἐκεῖ ἐφώτισεν, ἵνα ὁ λαὸς ὁ καθήμενος ἐν σκότει ἴδῃ φῶς μέγα, κατὰ τὸν Ἡσαΐαν· ἕτω μὲν ἐξηγεῖ τὸ ἄσχετον ὁ Θεόδωρος. Ὁ δὲ Θεοφόρος καὶ τῳόντι φερώνυμος μέγιστος Μάξιμος διαβατικῶς καὶ ὑψηλῶς ἑρμηνεύει τὴν λέξιν Ἄσχετον, λέγων· „Ἄσχετος παντάπασιν ἡ τῆς Θεώσεως χάρις, „(ταὐτὸν εἰπεῖν τὸ τῆς Θεώσεως φῶς· χάρις γὰρ καὶ αὐτὸ λέγεται, δι' οὗ θεοῦνται οἱ „θεούμενοι, ὡς λέγει παρακάτω ὁ Μελῳδὸς) οὐκ ἔχουσα τὴν οἱανοῦν δεκτικὴν ἑαυτῆς ἐν „τῇ φύσει δύναμιν.... Πῶς δὲ ἐξίστησιν ἑαυτοῦ τὸν θεούμενον ἡ θέωσις, εἰ ἔτι τοῖς ὅροις „τῆς φύσεως αὐτὴ περιείληπται; συνιδεῖν οὐκ ἔχω· ὑπὲρ φύσιν τοίνυν καὶ ἀρετὴν καὶ γνῶ„σιν ἡ τῆς Θεώσεως χάρις, καὶ ἀπείρως τὰ τοιαῦτα ἅπαντα ταύτης ἀποδεῖ“ (εἰς τὸ τοῦ Θεολόγου Γρηγορίου ῥητὸν τὸ λέγον „Παύλῳ δέ“).

Ἀστράψας λοιπὸν ὁ Χριστὸς ἐπάνω εἰς τὸ Θαβώριον Ὄρος μὲ δόξαν ἀπρόσιτον τῆς Θεότητος, ἐλάμπρυνε μὲν τὴν Κτίσιν, μόνους δὲ τοὺς ἀνθρώπους ἐθέωσε· τούτων γὰρ ἡ φύσις δεκτικὴ ἐστι τῆς Θεώσεως. Ὅθεν οἱ ἄνθρωποι διὰ μέσου τοῦ θεωθέντος προσλήμματος τοῦ Κυρίου ἐθεώθησαν κατὰ χάριν, κατὰ τὸ „Ἐγὼ εἶπα θεοί ἐστε καὶ Υἱοὶ ὑψίστου πάντες“· (Ψαλ. πά.) καὶ ὁ Κύριος εἶπε πρὸς τοὺς Ἰουδαίους „Οὐκ ἔστι γεγραμμένον ἐν τῷ Νόμῳ „ὑμῶν „Ἐγὼ εἶπα θεοί ἐστε“; εἰ ἐκείνους εἶπε θεούς, πρὸς οὓς ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ „ἐγένετο, καὶ δύναται λυθῆναι ἡ Γραφὴ καὶ τὰ λοιπά“ (Ἰω. ι. 34.). Ἐκ τοῦ λόγου δὲ τούτου ὅπου λέγει ἐδῶ ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς καὶ ἐκ τῆς ἑρμηνείας τοῦ σοφοῦ Θεοδώρου συμπεραίνεται ὅτι τὸ φῶς τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Κυρίου ἐφαίδρυνε τὴν αἰσθητὴν Κτίσιν, ἀκολούθως δὲ καὶ τὸ Θαβώριον ὄρος· καθὼς καὶ τὸ Σινᾶ ἐφαιδρύνθη, ὅταν κατέβη ὁ Θεὸς εἰς αὐτὸ ἐν πυρί. Διὰ τὴν κατάβασιν δὲ τοῦ Θεοῦ λέγει ἡ Γραφὴ „Ἀνέβησαν εἰς τὸ Ὄρος „ὁ Μωσῆς καὶ Ἀαρὼν καὶ Ναδὰβ καὶ Ἀβιοὺδ καὶ ἑβδομήκοντα ἀπὸ τὴν Γερουσίαν, „καὶ εἶδον τὸν τόπον, οὗ εἱστήκει ὁ Θεὸς τῷ Ἰσραήλ, καὶ τὰ ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ ὡσεὶ „ἔργον πλίνθου σαπφείρου, καὶ ὥσπερ εἶδος στερεώματος τοῦ Οὐρανοῦ τῇ καθαριότητι“. (Ἔξ. κδ'. 10.) Ὅθεν Ἀναστάσιος ὁ Σιναΐτης καὶ ἱερομάρτυς ἐπάνω τοῦ ὄρους Θαβὼρ ἱστάμενος, ἐποίησε λόγον πανηγυρικὸν εἰς τὴν Μεταμόρφωσιν, προοιμιάζων ἀπὸ τῆς σεβασμιότητος τοῦ τόπου· „Ὡς φοβερὸς ὁ τόπος οὗτος· συνεξιστάμενος κἀγώ“. Οὐδὲν δὲ ἀπᾴδον ἐκ τούτου ἀκολουθεῖ· διότι βλέπομεν ὅτι καὶ τὰ αἰσθητὰ ἱμάτια τοῦ Κυρίου ἄψυχα ὄντα, ἔγιναν λευκὰ ὡς τὸ φῶς, κατὰ τὸν Εὐαγγελιστὴν Ματθαῖον.

Τροπάριον.

„Ἱεροπρεπῶς ἑστῶτες Μωσῆς τε καὶ Ἠλίας ἐν ὄρει Θαβὼρ, τῆς „θείας χαρακτῆρα (1) τρανῶς ὑποστάσεως βλέποντες Χριστὸν „ἐν πατρῴᾳ ἐξαστράψαντα (2) δόξῃ, ἀνέμελπον· Εὐλογεῖτε πάν„τα τὰ ἔργα Κυρίου τὸν Κύριον.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Βλέπων ὁ Μελῳδὸς μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς διανοίας τὸν Κύριον ἱστάμενον ἀνάμεσα εἰς τὸν Μωϋσῆν καὶ τὸν Ἠλίαν ἐπάνω εἰς τὸ Ὄρος Θαβὼρ, καὶ δορυφορούμενον ἀπὸ αὐτοὺς ὡς

(1) Ἐν ἄλλοις „Χαρακτῆρας“.

(2) Ἐν ἄλλοις „Ἐξαστράπτοντα“.

ὡς Ἀρχιερέα μέγαν ἀπὸ Ἱερεῖς, ἀνατρέχει μὲ τοὺς λογισμοὺς εἰς τὴν παλαιὰν ἱστορίαν ἐκείνην, καθ' ἣν ὁ Μωϋσῆς ἐστέκετο ἀναμέσα εἰς τὸν Ὦρ καὶ τὸν Ἀαρὼν, καὶ στοχασθεὶς ὅτι ἐκεῖνο τὸ τοῦ Μωϋσέως ἦτον πρωτότυπον τοῦ σήμερον τελουμένου, οὕτω λέγει· Ὁ Μωϋσῆς ἐκεῖνος, ὅς τις ἐστέκετο τὸ παλαιὸν ὡς Ἀρχιερεὺς ἀναμέσον τοῦ Ὦρ καὶ Ἀαρὼν, καὶ ὁ Ἠλίας, ὅς τις ὡς μέγας Ἀρχιερεὺς τῷ Θεῷ ἐθανάτωσε τοὺς Ἱερεῖς τοῦ Βάαλ καὶ τὴν θυσίαν ὠλοκαύτωσεν, οὗτοι καὶ οἱ δύω σήμερον καταβάντες ἀπὸ τὴν παλαιὰν ἀρχιερατείαν των, παρίστανται ὡς Ἱερεῖς (τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ Ἱεροπρεπῶς) καὶ ὡς δοῦλοι (κατὰ τὸν Ἐφραὶμ) εἰς τὸν Χριστὸν τὸν μέγαν Ἀρχιερέα, τὸν διελκυσθότα τὰς Οὐρανοὺς κατὰ τὸν Παῦλον.

Βλέποντες δὲ τὰς ἀπὸ τοῦ προσώπου τοῦ Κυρίου ἐκπεμπούσας ἀκτῖνας, ἐκ τούτου ἐγνώρισαν τρανῶς χαρακτῆρας ἀληθινοὺς τῆς υἱϊκῆς ὑποστάσεως· ἐγνώρισαν ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ Μονογενὴς Υἱὸς, ὅς τις ἔλαμψε μὲ τὴν δόξαν τοῦ Πατρός· ὁμόδοξος γὰρ εἶναι καὶ ὁμολαμπὴς ὁ Πατὴρ μὲ τὸν Υἱὸν, καὶ ἀϊτιστρόφως ὁ Υἱὸς μὲ τὸν Πατέρα καὶ μὲ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον. Οὕτω μὲν ἑρμηνεύει ὁ Θεόδωρος· ὁ δὲ Ἀνώνυμος λέγει ὅτι ἐγνώρισαν τὸν Χριστὸν οἱ Προφῆται ὅτι ἦτον χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως τοῦ Πατρὸς, καθὼς γράφει ὁ Παῦλος· ὅθεν τόσον μακρὰν ἦτον οἱ Προφῆται ἀπὸ τὸ νὰ λυποῦνται διότι κατέβηκαν ἀπὸ τὴν παλαιὰν ἀρχιερατείαν των εἰς τὴν μετὰ Χριστοῦ ἐν τῷ ὄρει ἱερατείαν, ὥστε ἐκ τῆς πολλῆς χαρᾶς των ἐδανείσθησαν ἀκόμη καὶ τὴν Ὠδὴν τῶν τριῶν Παίδων καὶ ἄλλον· „ Εὐ„ λογεῖτε πάντα τὰ ἔργα Κυρίου τὸν Κύριον “.

Τροπάριον.

„ Διὰ τῆς ἐν γνόφῳ θείας ὄμφης τὸ πρόσωπόν ποτε ἐδοξάσθη
„ Μωσῆς· Χριστὸς δὲ ὡς ἱμάτιον φῶς καὶ δόξαν ἀναβάλλεται·
„ φωτὸς αὐτουργὸς γὰρ πεφυκὼς, καταυγάζει τοὺς μέλποντας·
„ Εὐλογεῖτε πάντα τὰ ἔργα Κυρίου τὸν Κύριον.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἱστορεῖ τὸ Βιβλίον τῆς Ἐξόδου ὅτι ὁ Μωϋσῆς, ὅταν ἀνέβη εἰς τὸ Σίναιον Ὄρος καὶ συνωμίλησε μὲ τὸν Θεὸν τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ τεσσαράκοντα νύκτας, καὶ ἐδέχθη τὰς δευτέρας πλάκας τοῦ Δεκαλόγου, τότε τόσην πολλὴν δόξαν ἔλαβεν ἐκ τῆς θείας συνομιλίας τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, ὥστε δὲν ἐδύναντο οἱ Υἱοὶ Ἰσραὴλ νὰ ἰδῶσιν αὐτό· ὅθεν ἠναγκάσθη νὰ βάλῃ κάλυμμα εἰς τὸ πρόσωπόν του, καὶ νὰ ἐγκλείσῃ τρόπον τινὰ τὴν πολλὴν λαμπρότητα καὶ δόξαν τὴν ἔξω χυνομένην, καὶ οὕτως ἐδυνήθησαν καὶ εἶδον αὐτὸν οἱ Ἰσραηλῖται· „ Καὶ εἶδον, φησὶν, οἱ Υἱοὶ Ἰσραὴλ τὸ πρόσωπον Μωϋσέως ὅτι δεδόξασται· „ καὶ περιέθηκε Μωϋσῆς κάλυμμα ἐπὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ “ (Ἔξοδ. λδ'. 35.).

Ἱστορεῖ δὲ καὶ τὸ Ἅγιον Εὐαγγέλιον ὅτι, ὅταν ὁ Δεσπότης Χριστὸς μετεμορφώθη εἰς τὸ Θαβώριον Ὄρος, ἔλαμψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος. Λοιπὸν ἵνα μὴ ἀκούων τινὲς δόξαν τοῦ προσώπου Μωϋσέως καὶ δόξαν τοῦ προσώπου τοῦ Χριστοῦ νομίσῃ ὅτι εἶναι ὁμόδοξος ὁ δοῦλος Μωϋσῆς μὲ τὸν Δεσπότην Χριστὸν, τούτου χάριν συγκρίνει ἐδῶ ὁ Μελῳδὸς καὶ τὰ δύω, καὶ ἀποδεικνύει ὅτι ἡ δόξα τοῦ προσώπου Μωϋσέως εἶναι κατωτέρα μὲ ὅλον πῆχυν Βασιλικὸν κατὰ τὴν παροιμίαν ἀπὸ τὴν δόξαν τοῦ προσώπου τοῦ Χριστοῦ· μᾶλλον δὲ, ἀσυγκρίτως ἦτον κατωτέρα τοῦ Μωϋσέως ἡ δόξα ἀπὸ τὴν δόξαν τοῦ Χριστοῦ· ἐπειδὴ τολμηρὸν πρᾶγμα εἶναι νὰ συγκρίνῃ ὅλως τινὰς τὸν Μωϋσῆν μὲ τὸν Θεόν· τὸν νομοθέτην μὲ τὸν νομοδότην· τὸ πλάσμα μὲ τὸν πλάστην· ἀλλ' ὁ Ἱερὸς Κοσμᾶς συγκρίνει τὴν δόξαν τοῦ Μωϋσέως μὲ τὴν δόξαν τοῦ Χριστοῦ, ἵνα διὰ τῆς συγκρίσεως δείξῃ τὴν ἀσυγκρισίαν καὶ τὴν ὑπερθεσιν τῆς δόξης τοῦ Κυρίου· ὅθεν λέγει ἔτως· Ὁ μὲν Μωσῆς ἐδοξάσθη τὸ παλαιὸν κατὰ τὸ πρόσωπον χωρὶς νὰ ἔχῃ αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ τὸ φῶς καὶ τὴν δόξαν· ἐδοξάσθη γὰρ εἰς τὸν γνόφον (σκοτεινὸν σύνεφον) διὰ τῆς μετὰ τοῦ Θεοῦ συνομιλίας (τοῦτο δηλοῖ ἡ λέξις ὁμφή)· „ Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς αὐτὸν ἐνώπιος ἐνω„ πίῳ, ὡς εἴ τις λαλήσει πρὸς τὸν ἑαυτοῦ φίλον “ (Ἔξ. λγ'. 11.).

Ὁ

Ὁ δὲ Χριστὸς δὲν δοξάζεται οὕτως, ἀλλὰ ὡς Μονογενὴς Υἱὸς τοῦ προαναρχου Πατρὸς λάμπει ὡς ἥλιος, καθότι αὐτὸς εἶναι τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν Κόσμον, καὶ καθότι αὐτὸς εἶναι ὁ αὐτουργὸς καὶ δημιουργὸς κάθε κτιστοῦ φωτὸς, τόσον τὲ ἐν τοῖς Ἀγγέλοις ὄντος· „ Δεύτερον γὰρ φῶς Ἄγγελος, κατὰ τὸν „ Θεολόγον Γρηγόριον, τῇ πρώτου φωτὸς ἀπορροήτις ἢ μετουσία, τῇ πρὸς αὐτὸ νεύσει καὶ „ ὑπουργίᾳ τὸν φωτισμὸν ἔχουσα, οὐκ οἶδα, εἴτε τῇ τάξει τῆς στάσεως μεριζομένη τὸν „ φωτισμὸν, εἴτε τοῖς μέτροις τοῦ φωτισμοῦ τὴν τάξιν λαμβάνουσα " (Λόγ. εἰς τὸ Βάπτισμα)· ὅσον καὶ τοῦ ἐν τοῖς ἀνθρώποις φωτός· „ Τρίτον γὰρ, ἔφη ὁ αὐτὸς Θεολόγος, „ φῶς ἄνθρωπος, ὃ καὶ τοῖς ἔξω δῆλόν ἐστι (ἤτοι τοῖς Ἕλλησι)· φῶς γὰρ τὸν ἄνθρωπον ἀνομάζουσι διὰ τὴν τοῦ ἐν ἡμῖν λόγου δύναμιν· καὶ ἡμῶν αὐτῶν πάλιν οἱ θεοειδέστεροι καὶ μᾶλλον Θεῷ πλησιάζοντες " (Αὐτόθ.). Ὁ Θεὸς εἶναι δημιουργὸς καὶ τοῦ ἐν Ἀγγέλοις φυσικοῦ φωτὸς καὶ τοῦ ἐν ἀνθρώποις, ἀλλὰ καὶ τοῦ φωτὸς τοῦ ἐν ἡλίῳ καὶ σελήνῃ καὶ ἄστροις· ὅθεν δὲν ἀναβλύζει μόνον τὸ φῶς καὶ τὴν δόξαν ἀπὸ τὸ ἡλιοστάλακτον αὐτοῦ πρόσωπον, ἀλλὰ εἶναι ἐνδυμένος ὅλος διόλου μὲ φῶς ὡς μὲ φόρεμα, καθὼς περὶ αὐτοῦ εἶπεν ὁ Δαβίδ· „ Ἀναβαλλάμενος φῶς ὡς ἱμάτιον " (Ψαλ. ργ'. 2.).

Ὅθεν εἶπε καὶ ὁ Ἅγιος Ἐφραὶμ ὁ Σύρος· „ Ἔδειξεν ὁ Χριστὸς ὅτι ἐξ ὅλου τοῦ σώ„ ματος ἔβρυεν ἡ δόξα τῆς Θεότητος αὐτοῦ, καὶ ἐξ ὅλων τῶν μελῶν ἔλαμψε τὸ φῶς αὐ„ τοῦ· οὐ γὰρ ὡς Μωσῆς ἔξωθεν ἡ σὰρξ αὐτοῦ ἔλαμψεν ἐν εὐπρεπείᾳ, ἀλλ' ἐξ αὐτοῦ „ ἔβρυεν ἡ δόξα τῆς Θεότητος αὐτοῦ " · καὶ ὁ μέγας Βασίλειος· „ Κάλλος ἀληθινὸν καὶ „ ἐρασμιώτατον καὶ μάνῳ τῷ τὸν νοῦν κεκαθαρμένῳ θεωρητὸν τὸ περὶ τὴν θείαν καὶ „ μακαρίαν φύσιν ἐστίν· οὗ ὁ ἐνατενίσας ταῖς μαρμαρυγαῖς καὶ ταῖς χάρισι μεταλαμ„ βάνει τι ἀπ' αὐτοῦ, ὥσπερ αἴγλην τινὰ ἀηθηρὰν εἰς τὴν οἰκείαν ἄψιν ἀναχρωννύμενος· „ ὅθεν καὶ Μωϋσῆς ἐν τῷ ὁμιλεῖν Θεῷ ἐδοξάσθη τὸ πρόσωπον " (Ἑρμηνεία εἰς τὸν κθ'. Ψαλμὸν προκειμένου ῥητοῦ „ Κύριε, ἐν τῷ θελήματί Σου παρέσχου τῷ κάλλει μου δύναμιν). Πρὸς ταῦτα δὲ τὰ τοῦ Βασιλείου ἐπιφέρει ὁ μέγας τῆς Θεσσαλονίκης Γρηγόριος· „ Ὁρᾶτε ὅτι καὶ Μωϋσῆς μετεμορφώθη ἀναβὰς εἰς τὸ Ὄρος, καὶ οὕτως εἶδε τὴν δόξαν „ Κυρίου; ἀλλ' ἔπαθε τὴν μεταμόρφωσιν, ὐκ ἐνήργησε, κατὰ τὸν λέγοντα (ἤτοι τὸν Θεο„ λόγον Γρηγόριον)· εἰς τοῦτό με φέρει τὸ μέτριον ἐνταῦθα φέγγος τῆς ἀληθείας, λαμ„ πρότητα Θεοῦ καὶ ἰδεῖν καὶ παθεῖν· ὁ δὲ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς οἰκοθεν εἶχε „ τὴν λαμπρότητα ἐκείνην " (Λόγ. εἰς τὴν Μεταμόρφωσιν, οὗ ἡ ἀρχὴ „ Ἐπαινοῦμεν καὶ ἡμεῖς). Λέγων δὲ ὁ ἅγιος ὅτι ὁ Μωϋσῆς ἔπαθε τὴν μεταμόρφωσιν καὶ οὐκ ἐνήργησε, δηλοῖ ὅτι ἔξωθεν ἐκ τοῦ φωτὸς τοῦ προσώπου Κυρίου μετεμορφώθη: ἤτοι ἐκπλάγη κατὰ ψυχὴν καὶ σῶμα· καὶ ὁ μὲν Μωϋσῆς διὰ τοῦ γνόφου ἐφωτίσθη, ὁ δὲ Χριστὸς καὶ αὐτὸν τὸν γνόφον φωτίζει, ἐπειδὴ καὶ φωτεινὴν ἔδειξεν ἐν τῷ Ὄρει Θαβὼρ τὴν γνοφώδη νεφέλην· καὶ ὁ μὲν συνομιλῶν μὲ τὸν Θεὸν, ἀπὸ ἐκεῖ ἔλαβε τὸ φῶς· ὁ δὲ Χριστὸς μίαν μικρὰν φλέβα ἀνοίξας τῆς κατὰ φύσιν πηγαίας φωτοχυσίας του, τὸ Θαβώριον ὅλον ἐφαίδρυνε, καὶ τοὺς δύω Προφήτας καὶ τοὺς τρεῖς Ἀποστόλους ἐλάμπρυνεν.

Τροπάριον.

„ Ἐκ φωτογενοῦς νεφέλης Χριστὸν οἱ μαθηταὶ ἀμπεχόμενον ὁ„ ρῶντες ἐν Θαβὼρ, καὶ πρηνεῖς ἐπὶ γῆς καταπεύσαντες, τὸν μόν„ ἐλλαμφθέντες, σὺν Πατρὶ τοῦτον ὕμνουν καὶ Πνεύματι· εὐλο„ γεῖτε πάντα τὰ ἔργα Κυρίου τὸν Κύριον.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Κάθε φυσικὴ νεφέλη ἐπειδὴ συνίσταται ἀπὸ ὑγρὰν ἀναθυμίασιν, διὰ τοῦτο παχύνεται καὶ πυκνοῦται κατὰ τὸν περίγειον τοῦτον καὶ ἰδικόν μας ἀέρα, ὅς τις καὶ ἀτμόσφαῖρα ὀνομάζεται· παχυνομένη δὲ καὶ πυκνουμένη σκότος φαίνεται ὅτι σχεδιάζει, μὲ τὸ νὰ γίνεται ἐμπόδιον εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ὁρώντων διὰ τὸ πάχος καὶ τὴν πυκνό-

τητά

τητά της, καὶ φαίνεται ὡς ἕνας φραγμὸς καὶ μεσότοιχον μεταξὺ τῶν ἀκτίνων τοῦ ἡλίου καὶ τῆς ἰδικῆς μας ὁράσεως. Ἐπὶ δὲ τῆς κατὰ Χριστὸν οἰκονομίας, ἐπειδὴ ὅλα ὑπὲρ φύσιν ἐθαυματουργήθησαν, ἔπρεπε κοντὰ εἰς τὰ ἄλλα νὰ γένῃ καὶ τὸ θαῦμα τὸ περὶ τὰς νεφέλας· διὰ τοῦτο λοιπὸν καὶ αὐταὶ ἀλλοιοῦνται ὑπὲρ τοὺς ὅρους τῆς φύσεώς των, καὶ ἀντὶ ζοφερῶν καὶ σκοτεινῶν φωτειναὶ ἀποδεικνύονται· καὶ ἄκουε τὸ Εὐαγγελίου λέγοντος· „ Καὶ ἰδοὺ νεφέλη φωτεινὴ ἐπεσκίασεν αὐτούς " (Ματθ. ιζ'.). Ἂν ἦναι νεφέλη, πῶς φαίνεται φωτεινή; καὶ ἀντιστρόφως, ἂν φαίνεται φωτεινὴ, πῶς εἶναι νεφέλη; ἀσυμβίβαστα γὰρ ταῦτα εἶναι· εἰδὲ εἰπῇς ὅτι ἐφωτίσθη ἡ νεφέλη, πῶς φωτεινὴ ὅσα ἐπεσκίασεν, ἐνῶ κάθε σκιὰ εἶναι φυσικὰ σκοτεινή; ἔπρεπε λοιπὸν νὰ ὑποταχθῇ ἡ φύσις εἰς τὸν Ποιητήν της· διὰ τοῦτο ἡ ἐν τῷ Θαβὼρ φωτεινὴ νεφέλη δὲν ἦτον φυσική, ἀλλὰ ὑπὲρ φύσιν· ὅθεν καὶ γίνεται αὕτη φόρεμα καὶ περιβόλαιον τῷ περιβάλλοντος τὸν Οὐρανὸν ἐν νεφέλαις, κατὰ τὸ ψαλμικὸν, καὶ ἐνδύνει τὸν ἀναβαλλόμενον φῶς ὡς ἱμάτιον· τύπος δὲ ἦτον ἡ νεφέλη τῆς χάριτος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, κατὰ τὸν Θεῖον Ἰωάννην τὸν Δαμασκηνόν.

Ταῦτα λοιπὸν γινώσκων ὁ Μελῳδὸς, λέγει ὅτι οἱ μαθηταὶ καὶ Ἀπόστολοι, βλέποντες ἐπάνω εἰς τὸ Θαβώριον Ὄρος τὸν Χριστὸν ἐνδεδυμένον ἀπὸ μίαν φωτεινὴν νεφέλην, ἔπεσον πρηνεῖς κάτω εἰς τὴν γῆν διὰ τὸ φοβερὸν τοῦ θεάματος· πεσόντες δὲ, ἐλλάμφθησαν κατὰ τὸν νοῦν ἀπὸ τὴν φωτοχυσίαν ἐκείνην· ὅθεν καὶ ὕμνουν τὸν μεταμορφούμενον Χριστὸν σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Πνεύματι. Διὰ τί δὲ εἶπεν ὁ Μελῳδὸς ὅτι πεσόντες κάτω ἐλλάμφθησαν τὸν νοῦν; Διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ ὅτι ἐπειδὴ οἱ Ἀπόστολοι ἐταπεινώθησαν εἰς τὴν γῆν κατὰ τὸ σῶμα, διὰ τοῦτο ἀνυψώθησαν καὶ ἀντελλάμφθησαν κατὰ τὸν νοῦν. Τί δὲ ἐκ τούτου συμπεραίνομεν; Ὅτι ἂν καὶ ἡμεῖς δὲν καταβιβάσωμεν τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς καὶ ταπεινωθῶμεν, κατὰ ἄλλον τρόπον δὲν δύνεται νὰ ἀνυψωθῇ ὁ νοῦς μας, οὐδὲ νὰ ἐλλαμφθῇ ἀπὸ τὸ Θεῖον φῶς· ἵνα καὶ ἐδῶ ἀληθεύσῃ τὸ Ἀποστολικὸν ἐκεῖνο λόγιον· „ Εἰ καὶ ὁ ἔξω ἡμῶν ἄνθρωπος διαφθείρεται, ἀλλ' ὁ ἔσωθεν ἀνακαινοῦται ἡμέρᾳ καὶ ἡμέρᾳ " (β'. Κορ. δ'. 16.). Ὥστε ἂν οἱ Ἀπόστολοι δὲν ἤθελον κατακλιθῇ πρῶτον καὶ ταπεινωθῇ κατὰ τὸ σῶμα, ἔτε ἤθελαν ἐλλαμφθῇ κατὰ τὸν νοῦν· καὶ ἂν δὲν ἐλάμποντο, δὲν ἤθελαν ὑμνήσει τὸν Πατέρα, τὸν Υἱὸν, καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τὴν μίαν Βασιλικωτάτην Θεότητα.

Ὠδὴ θ'. Ὁ Εἱρμός.

„ Ὁ τόκος Σου ἄφθορος ἐδείχθη· Θεὸς ἐκ λαγόμων Σου προῆλθε „ σαρκοφόρος, ὃς ὤφθη ἐπὶ γῆς, καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναναστρά- „ φη· Σὲ, Θεοτόκε, διὸ πάντες μεγαλύνομεν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸν παρόντα Εἱρμὸν ἀσυνδέτως ἐσύνθεσεν ὁ Μελῳδός· ἐπιστρέφων γὰρ πρὸς τὴν Θεομήτορα λέγει· „ Ὁ τόκος Σου, Θεοτόκε (ἤτοι ἡ τῆ Θεοῦ Λόγε ἐκ Σοῦ σωματικὴ γέννησις) „ ἐδείχθη ἄφθορος "· ἔπειτα χωρὶς κανένα σύνδεσμον ἐπάγει τὸ ἀκόλουθον· „ Θεὸς ἐκ „ λαγόνων Σε προῆλθεν "· ἔπειτα· „ Ὃς ὤφθη ἐπὶ γῆς καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη "· καὶ τελευταῖον· „ Σέ, Θεοτόκε, διὸ πάντες μεγαλύνομεν ", χωρὶς νὰ μεταχειρισθῇ σύνδεσμον εἰς κανένα κόμμα. Ἀλλὰ τὰ κόμματα τοῦ παρόντος Εἱρμοῦ εἶναι συνδεδεμένα ἕνα μὲ τὸ ἄλλο κατὰ τὸ νόημα. Πρότασιν δὲ ἐπιφωνηματικὴν προτείνας ὁ Ἁσματογράφος πρὸς τὴν Θεομήτορα, φαίνεται νὰ λέγῃ ἄπιστον πρᾶγμα καὶ ὅμοιον μὲ τὰ τέρατα· τόκον γὰρ καὶ γέννησιν τέκνου ἀναφέρει χωρὶς φθορὰν καὶ πάθος. Διὰ τοῦτο εἰς λύσιν τῆς ἀπορίας τῶν ἀπιστούντων ἀκολούθως λέγει· „ Θεὸς ἐκ λαγόνων Σου προῆλθε σαρκοφόρος "· οὕτω γὰρ εἶπε καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος· „ Προελθὼν δὲ Θεὸς μετὰ τῆς προσλήψεως ἐκ δύω „ τῶν ἐναντίων σαρκὸς καὶ πνεύματος " (Λόγ. εἰς τὴν Χριστοῦ Γέν.). Ὅπου δὲ Θεὸς εὐδοκεῖ καὶ ἐνεργεῖ, ἐκεῖ ἡ φύσις ἡ οὖσα δούλη εἰς τὸν Θεὸν πῶς δύναται νὰ ἐναντιωθῇ; „ Τὰ σύμπαντα, φησὶ, θέλα σά " (Ψαλ. ριή. 91.). Λοιπὸν διὰ τοῦτο ὁ τόκος Σου, Θεοτόκε, ἐδείχθη ἄφθορος, διότι Θεὸς σαρκοφόρος προῆλθεν ἐκ τῶν ἁγίων λαγόνων Σου. Ἔ-

πειτα

πειτα φέρει τὸ ῥητὸν τῦ Προφήτου Βαρουὶχ λέγοντος· „ Μετὰ δὲ ταῦτα ἐπὶ τῆς γῆς ὤφθη „ καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη " (Βαρ. γ'. 37.).

Διὰ τί δὲ φέρει αὐτό; Διὰ βεβαίωσιν τοῦ ἀνωτέρω κόμματος „ Θεὸς ἐκ λαγόνων Σου „ προῆλθε σαρκοφόρος "· ἄπιστον γὰρ τοῦτο ἐνομίζετο παρὰ τοῖς πολλοῖς τὸ νὰ γεννηθῇ Θεὸς σαρκοφόρος· ὅθεν πιστοῦται τοῦτο μὲ τὴν ῥῆσιν τῦ Βαρούχ. Ποῖος, λέγει, ἐγεννήθη σαρκοφόρος ἐκ τῶν λαγόνων Σου; Ἐκεῖνος περὶ τοῦ ὁποίου προεῖπεν ὁ Βαρουὶχ (ὅταν δὲ τὸν Βαρουὶχ εἴπω, τὸν Ἱερεμίαν λέγω τὸν τοῦ Βαρουὶχ διδάσκαλον· ὡς μία γὰρ λογίζεται παρὰ τοῖς περισσοτέροις τῶν Πατέρων ἡ Βίβλος τοῦ Βαρουὶχ καὶ τοῦ Ἱερεμίου). Τί δὲ εἶπεν ὁ Βαρούχ; „ Οὗτος ὁ Θεὸς ἡμῶν· οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτόν· ἐξεῦρε πᾶσαν ὁδὸν ἐπιστήμης, καὶ ἔδωκεν αὐτὴν Ἰακὼβ τῷ παιδὶ αὐτοῦ, καὶ Ἰσραὴλ τῷ ἠγαπημένῳ ὑπ' αὐτοῦ· μετὰ δὲ ταῦτα ἐπὶ τῆς γῆς ὤφθη καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη " (Βαρ. γ'. 35.). Ἀνάστρεψον λοιπόν, ὦ ἀναγνῶστα τὴν τάξιν τοῦ Εἱρμοῦ, καὶ τὸ τέλος ἀρχὴν ποιήσας, σύνταξον οὕτω· Σὲ, Θεοτόκε, μεγαλύνομεν· ὅτι ὁ τόκος Σου ἄφθορος ἐδείχθη· ὅτι Θεὸς ἐκ λαγόνων Σου προῆλθε σαρκοφόρος· ὅτι αὐτὸς ἐπὶ τῆς γῆς ὤφθη καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη· καὶ οὕτω μὲ τὴν ἐναλλαγὴν ταύτην τῆς τάξεως γίνεται σαφέστατος ὁ Εἱρμός (1).

Τροπάριον.

„ Σύμτρομοι καιμῇ φωτοχυσίᾳ ἀθρόως οἱ Μαθηταὶ ἐλλαμφθέν-
„ τες, πρὸς ἀλλήλους ἐώρων, καὶ πρηνεῖς εἰς γῆν καταπεσόντες,
„ Σοὶ τῷ Δεσπότῃ τῶν ἁπάντων προσεκύνησαν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸ παρὸν Τροπάριον εἶναι ὅμοιον μὲ τὸ ὑστερινὸν Τροπάριον τῆς ὀγδόης Ὠδῆς· καθὼς γὰρ ἐκεῖ ἀναφέρονται οἱ μαθηταὶ ὅτι εἶδον τὸ ἄστεκτον φῶς τοῦ προσώπου Κυρίου, καὶ διὰ τοῦτο ἔπεσον κάτω εἰς τὴν γῆν, καὶ ὅτι ἐλλάμφθησαν τὸν νοῦν ἀπὸ ἐκεῖ· οὕτω καὶ ἐδῶ ἀναφέρονται οἱ αὐτοὶ μαθηταὶ ὅτι ἔγιναν τρομασμένοι ἀπὸ τὴν καινὴν καὶ παράδοξον φωτοχυσίαν· εὐθὺς ὅμως ὅτε ἐλλάμφθησαν, ἔβλεπον ἕνας εἰς τὸν ἄλλον διὰ τὸ παράδοξον τοῦ θεάματος, καὶ ἠρώτων ἀλλήλους μὲ τὰ νεύματα, καὶ πεσόντες πρηνεῖς εἰς τὴν γῆν, προσεκύνησαν Σὲ τὸν Δεσπότην τῶν ἁπάντων· οὕτω γὰρ Εὐθύμιος ὁ Ζυγαδηνὸς ἑρμηνεύει τὸ „ Ἔπεσον ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν ", ἀντὶ τοῦ προσεκύνησαν (Τόμ. β'. εἰς τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Ματθ.)· καὶ πρὸ αὐτοῦ ὁ θεῖος Χρυσόστομος (Λόγῳ εἰς τὴν Μεταμόρφωσιν, οὗ ἡ ἀρχὴ „ Ἐπειδὴ πολλὰ περὶ κινδύνων "). ἄρα γε λοιπὸν ἠθέλαμεν κατηγορήσει τὸν Μελῳδὸν διὰ τὴν ταυτολογίαν, ἐπειδὴ πολλάκις ἀναφέρει τοὺς μαθητὰς φοβισμένους καὶ ἐλλαμπομένους; οὐχί· διότι ἂν καὶ ἡ αὐτὴ ὑπόθεσις εὑρίσκεται εἰς τὰ ἀνωτέρω δύω Τροπάρια, διάφορα ὅμως εἶναι τὰ ἐν αὐτοῖς νοήματα· εἰς μὲν γὰρ τὸ πρότερον Τροπάριον ἀναφέρει ὁ Μελῳδὸς τοὺς μαθητὰς ὅτι ἐλλάμφθησαν ἀπὸ τὸ θεῖον φῶς· εἰς τοῦτο δὲ προσθέτει καὶ τὸ Ἀθρόως ἐπίῤῥημα, τὸ ὁποῖον μόνον προστεθὲν διαφορετικὸν ποιεῖ τὸ νόημα.

Τὸ

(1) Σημειοῦμεν ἐνταῦθα, ὅτι ἂν καὶ ὁ θεῖος Κοσμᾶς ἐν τῷ Εἱρμῷ τούτῳ ἀνεκεφαλαίωσεν ὅλα τὰ θαυμάσια τῆς Θεομήτορος εἰς δύω μόνα τὰ κυριώτερα: ἤτοι εἰς τὸν ἄφθορον τόκον αὐτῆς, καὶ εἰς τὴν Θεότητα τοῦ ἐξ αὐτῆς γεννηθέντος· ἡμεῖς ὅμως περιεργαζόμενοι, εὕρομεν τὰ κατὰ τὴν Παρθένον θαυμάσια ἕξ· πρῶτον, ὅτι μόνη αὕτη ἀπὸ ὅλας τὰς γυναῖκας Παρθένος ἐστάθη πρὸ τῆς συλλήψεως, ὄχι μόνον κατὰ τὸ σῶμα, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ψυχὴν καὶ κατὰ τὸν λογισμὸν ὑπῆρξεν ἁγνὴ καὶ πάναγνος καὶ ὑπέραγνος· δεύτερον, ὅτι συνέλαβε τὸν Θεὸν Λόγον ἐκ Πνεύματος Ἁγίου· τρίτον, ὅτι εὐθὺς ἐξεικονίσθη ἐν αὐτῇ κατὰ πάντα τὰ μέλη τὸ συλληφθὲν θεῖον βρέφος· τέταρτον, ὅτι ἀκόπως ἐβάστασε τὸ βρέφος ἐν τῇ ἀχράντῳ κοιλίᾳ της· πέμπτον, ὅτι ἐγέννησε χωρὶς ὠδῖνας καὶ κοιλοπονήματα· ἕκτον, ὅτι καὶ μετὰ τὴν ἄσπορον καὶ ἄφθορον γέννησιν ἔμεινεν Ἀειπάρθενος. Ὅλα ταῦτα τὰ ἐν τῇ κατὰ σάρκα γεννήσει τοῦ Κυρίου ἐκ τῆς Παρθένου Μαρίας θεωρούμενα εἶναι ὑπὲρ φύσιν καὶ θείας δυνάμεως ἔργα.

Τὸ μὲν γὰρ φῶς τοῦ ἡλίου δὲν χύνεται εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀθρόον, ἤγουν ἐν στιγμῇ χρόνου καὶ ὅλον ὁμοῦ, ἀλλὰ ἀπὸ ὀλίγον ὀλίγον, καὶ μὲ κάποιας ἀναβάσεις· ἀπὸ τὸν ὄρθρον γὰρ μεταβαίνει εἰς τὴν ἀνατολὴν, καὶ ἀπὸ τὴν ἀνατολὴν εἰς τὸ μεσημέρι, καὶ καθεξῆς ἀπὸ τὸ μεσημέρι εἰς τὴν δύσιν· τὸ δὲ φῶς τῆς τῦ Κυρίυ Μεταμορφώσεως δὲν ἔλαμψεν εἰς τοὺς Ἀποστόλους ἀπὸ ὀλίγον ὀλίγον κατὰ πρόοδον καὶ μετάβασιν, ἀλλὰ εὐθὺς καὶ ὅλον ὁμῦ· διὰ τῦτο ὁ Μελῳδὸς ἐπρόσθεσε τὸ, Ἀθρόως, διὰ νὰ φανερώσῃ τὴν διαφορὰν ὅπου ἔχει τὸ φῶς τοῦ ἡλίου ἀπὸ τὸ φῶς τοῦ προσώπου Κυρίου· καθότι τὸ μὲν φῶς τῦ ἡλίυ μοιράζεται καὶ αὐξάνει κατὰ τοὺς καιροὺς, ἐπειδὴ εἶναι χρονικόν· τὸ δὲ φῶς τῦ προσώπου Κυρίυ εὐθὺς ἀναλάμπει, καὶ καιροῖς δὲν δουλεύει, ἐπειδὴ εἶναι ὑπέρχρονον.

Λέγει δὲ καὶ ὁ Ἅγιος Ἐφραὶμ ὁ Σύρος πανηγυρίζων εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην· „ Μωσῆς „ καὶ Ἠλίας παρεστήκεισαν τῷ Χριστῷ ὡς δοῦλοι, καὶ εἰς τὸν ἄλλον ἔβλεπον· οἱ Προ„ φῆται τοὺς Ἀποστόλους ἔβλεπον, καὶ οἱ Ἀπόστολοι τοὺς Προφήτας· εἶδον ἐκεῖ ἀλλή„ λους οἱ ἀρχηγοὶ τῆς Παλαιᾶς τοὺς ἀρχηγοὺς τῆς Νέας· εἶδε Μωσῆς ὁ ἅγιος τὸν Σί„ μωνα ἁγιασθέντα “.

Τροπάριον.

„ Ἦχος ἐκ νεφέλης ἀμετέμπετο θεόκτυπος βεβαιῶν τὸ θαῦμα· „ ὁ Πατὴρ γὰρ τῶν φώτων, ὅτός ἐστιν Υἱὸς ὁ ἀγαπητός μυ, τοῖς „ Ἀποστόλοις ἀμεβόα· οὗ ἀκούετε.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸ παρὸν Τροπάριον ἐρανίσθη ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸν Εὐαγγελιστὴν Ματθαῖον λέγοντα· „ Καὶ ἰδοὺ νεφέλη φωτεινὴ ἐπεσκίασεν αὐτούς· καὶ φωνὴ ἐγένετο ἐκ τῆς νεφέλης λέγου„ σα· οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς ἐν ᾧ εὐδόκησα· αὐτῦ ἀκούετε “ (Ματ. ιζ'. 5.). Περὶ μὲν οὖν τῆς φωτεινῆς νεφέλης ἀνέφερεν ὁ Μελῳδὸς ἀνωτέρω εἰς διάφορα Τροπάρια· περὶ δὲ τῆς φωνῆς τοῦ Πατρὸς μόνης ἀναφέρει εἰς τὸ Τροπάριον τοῦτο, λέγων ὅτι τὴν τῦ μεταμορφουμένου Χριστοῦ Θεότητα δὲν ἐμαρτύρει μόνον τὸ ἐκ τῦ προσώπου αὐτοῦ λάμψαν ἀπρόσιτον φῶς, ἀλλὰ πρὸς τούτοις ἐβεβαίονεν αὐτὴν καὶ ὁ θεόκτυπος ἦχος τῆς φωνῆς τοῦ Πατρὸς ὅπου ἐπέμπετο ἀπὸ τὴν φωτεινὴν νεφέλην· „ Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγα„ πητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα· αὐτοῦ ἀκούετε “. Διὰ τοῦτο δὲ ἐκ τῆς νεφέλης ἐπέμφθη ἡ φωνὴ αὕτη, ἵνα δειχθῇ, κατὰ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Ἱεροῦ Θεοφυλάκτου, ὅτι ὥσπερ αὐτὸς ὁ Πατὴρ ἐν νεφέλῃ ἐφαίνετο τοῖς παλαιοῖς Θεὸς ὤν· οὕτω καὶ ὁ αὐτοῦ Υἱός· καὶ διὰ τοῦτο εὐθὺς μὲ τὴν φωνὴν εὑρέθη μόνος ὁ Ἰησῦς· „ Καὶ ἐν τῷ γενέσθαι, φησὶν ὁ Ἱερὸς Λουκᾶς, τὴν „ φωνὴν εὑρέθη ὁ Ἰησοῦς μόνος “ (Λουκ. θ'. 36.). Καὶ διὰ τί μόνος εὑρέθη; Ἵνα μή τις νομίσῃ (ἑρμηνεύει ὁ ἀνωτέρω Θεοφύλακτος) ὅτι τὸ „ Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου “ περὶ Μωϋσέως ἢ Ἠλιοὺ ἐλέχθη, ἀλλὰ περὶ αὐτοῦ· αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ Υἱὸς τῦ Θεοῦ κατὰ φύσιν. Καὶ ὁ θεῖος δὲ Ἐφραὶμ ὁ Σύρος οὕτω πανηγυρίζει· „ Μετὰ τῆς φωνῆς τοῦ Πατρὸς Μωϋ„ σῆς ὑπέστρεψεν εἰς τὸν τόπον αὐτῦ, καὶ οἱ Ἀπόστολοι ἔπεσον ἐπὶ πρόσωπον ἐπὶ τὴν „ γῆν, καὶ Ἰησοῦς εἱστήκει μόνος, ὅτι ἡ φωνὴ ἐκείνη ἐπ' αὐτῷ μόνῳ ἐπληροῦτο “.

Ἂν καὶ τὸ ἐκ τοῦ προσώπου τοῦ Κυρίου ἐκλάμψαν φῶς, τὸ ὁποῖον περιηύγασε τοὺς Ἀποστόλους καὶ τοὺς Προφήτας, ἦτον ἀρκετὸν εἰς πίστιν καὶ μαρτυρίαν τῆς αὐτοῦ Θεότητος· ἀλλ' ὅμως ὁ ἄναρχος Πατὴρ προσθέτει καὶ τὴν ἰδικήν του μαρτυρίαν, καὶ τὴν διὰ τῆς οἰκείας φωνῆς ἐπιβεβαίωσιν· κατὰ γὰρ τὸν Θεῖον Νόμον· „ Οὐκ ἐμμενεῖ μάρτυς εἷς „ μαρτυρῆσαι· ἐπὶ στόματος δύω μαρτύρων, καὶ ἐπὶ στόματος τριῶν μαρτύρων σταθή„ σεται πᾶν ῥῆμα “ (Δευτ. ιθ'. 15.)· μᾶλλον δὲ, αὐτὸς ὁ Κύριος εἶπεν· „ Ἐγώ εἰμι „ ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμαυτοῦ· καὶ μαρτυρεῖ περὶ ἐμὲ ὁ πέμψας με Πατήρ “ (Ἰω. η'. 18.)· εἶπε δὲ καὶ ὁ Σολομών· „ Ἀγαθοὶ οἱ δύω ὑπὲρ τὸν ἕνα “ (Ἐκκλ. δ'. 9.). Ἡ ὅρασις δὲ καὶ ἡ ἀκοὴ τῶν Ἀποστόλων ὁμῦ εἶναι βεβαιότερα ἀπὸ μόνην τὴν ὅρασιν, ἢ ἀπὸ μόνην τὴν ἀκοήν· μὲ τὴν ὅρασιν γὰρ εἶδον τὸ φῶς τοῦ Κυρίου, μὲ τὴν ἀκοὴν δὲ ἤκουσαν τὴν φωνὴν τῦ Πατρός. Πατέρα δὲ τῶν Φώτων ὠνόμασε τὸν Πατέρα ὁ Μελῳδὸς, ἐρανισθεὶς τοῦτο ἀπὸ τὸν Ἀδελφόθεον Ἰάκωβον λέγοντα· „ Πᾶσα δόσις ἀγαθὴ, καὶ πᾶν δώρημα

„ τέλειον ἄνωθέν ἐστι καταβαῖνον ἀπὸ τοῦ Πατρὸς τῶν Φώτων " (Ἰάκ. ά. 17.). Φῶτα δὲ ὁ μὲν Ἱερὸς Θεοφύλακτος ὀνομάζει τὰς Ἀγγελικὰς Δυνάμεις, ἢ τοὺς πεφωτισμένους ἀνθρώπους· ὁ δὲ Ἀρεοπαγίτης Διονύσιος Φῶτα ὀνομάζει τὸν Υἱὸν καὶ τὸ Πνεῦμα, τὰ τὸν Πατέρα ἔχοντα ἀρχὴν καὶ αἰτίαν τῆς αὐτῶν ὑποστάσεως· οὕτω γὰρ φησίν· „Ὅτι „ μὲν ἐστὶ πηγαία Θεότης ὁ Πατὴρ, ὁ δὲ Υἱὸς καὶ τὸ Πνεῦμα τῆς Θεογόνου Θεότητος, „ (τῆς τοῦ Πατρὸς δηλ.) εἰ οὕτω χρὴ φάναι, βλαστοὶ θεόφυτοι, καὶ οἷον ἄνθη καὶ ὑ- „ περούσια φῶτα, πρὸς τῶν ἱερῶν λογίων παρειλήφαμεν " (Κεφ. β'. περὶ θείων ὀνομάτ.).

Ἤθελε δὲ ἀπορήσῃ τινὰς, πῶς ὁ Μελῳδὸς εἶπεν ὅτι ἡ φωνὴ τοῦ Πατρὸς ἐβεβαίωσε τὸ θαῦμα τῆς ὑπὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν Ἀποστόλων ὁραθείσης ἐλλάμψεως; πᾶν γὰρ τὸ βεβαιοῦν πρέπει νὰ ἦναι ἀξιοπιστότερον τοῦ βεβαιουμένου· ἡ δὲ ὅρασις εἶναι ἀξιοπιστο- τέρα τῆς ἀκοῆς. Πῶς λοιπὸν ἡ ἀκοὴ ἐβεβαίωσε τὴν ὅρασιν, ἢ ἀμαυρωτέρα τὴν τρανοτέ- ραν, καὶ ἡ ἀσθενεστέρα τὴν δυνατωτέραν; Εἰς λύσιν τῆς ἀπορίας λέγομεν ὅτι ἐπὶ μὲν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης διὰ τῆς ἀκοῆς περισσότερον ἐνεργοῦντο τὰ ἐνεργούμενα· διὰ προρ- ρήσεων γὰρ καὶ προφητειῶν ἐφανέροναν οἱ τότε Προφῆται τὰ μέλλοντα· μερικοὶ δὲ ἀπὸ τοὺς Προφήτας ἀξιόνοντο ὕστερον νὰ βλέπουν τὰ μέλλοντα καὶ διὰ τῆς ὁράσεως· ὅθεν εἶ- πεν ὁ Δαβίδ· „ Καθάπερ ἠκούσαμεν, οὕτω καὶ εἴδομεν " (Ψαλ. μζ'. 7.)· καὶ ὁ Ἰὼβ ἔ- λεγεν· „ Ἀκοῇ μὲν ὠτὸς ἤκουόν Σε τὸ πρότερον, νῦν δὲ ὁ ὀφθαλμός μου ἑώρακέ Σε " (Ἰώβ. μβ'. 5.). Βλέπεις, ἀγαπητὲ, πῶς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐν τῇ Παλαιᾷ προηγεῖτο ἡ ἀκοὴ τῆς ὁράσεως, καὶ ἠκούετο μὲν ὁ Θεὸς πρότερον, ἐβλέπετο δὲ ὕστερον ἀπὸ τοὺς ἀξίους;

Εἰς δὲ τὴν Νέαν ἄλλαξεν ἡ τάξις, καὶ προηγεῖται μὲν ἡ ὅρασις, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲ ἀκολουθεῖ καὶ ἡ ἀκοή· καὶ τοῦτο γίνεται φυσικῷ τρόπῳ· διότι πρῶτον ἀκούει τινὰς διὰ ἕνα πρᾶγμα, καὶ ἔπειτα ἐπιθυμεῖ νὰ ἰδῇ καὶ μὲ τοὺς ὀφθαλμούς του ἐκεῖνο ὅπου ἤκουσε διὰ νὰ πιστωθῇ περισσότερον· οἱ γὰρ ὀφθαλμοὶ εἶναι ὠτίων πιστότεροι. Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ Νόμος καὶ οἱ Προφῆται ἐπροκήρυξαν ὅτι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἔχει νὰ γένῃ ἄνθρω- πος, διὰ τοῦτο τότε ἐχρειάζετο ἡ ἀκοὴ διὰ νὰ ἀκούῃ τὰς αὐτῶν προφητείας· ἀφ' οὗ δὲ ὁ προφητευόμενος ἦλθε, πλέον δὲν ἐχρειάζετο ἡ ἀκοὴ τῶν προφητειῶν, ὅσον ἡ ὅρασις τοῦ προφητευθέντος· ὅθεν εἶπεν ὁ τῆς Βροντῆς Υἱὸς Ἰωάννης· „ Καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν „ αὐτοῦ " (Ἰωάν. ά.).

Τροπάριον.

„ Καινὰ κατιδόντες καὶ παράδοξα, φωνῆς Πατρικῆς ἐμφωτισθέντες „ ἐν Θαβὼρ οἱ τοῦ Λόγου ὑπηρέται, ἐκμαγεῖον τοῦ ἀρχετύπου „ οὗτος ὑπάρχει, ἀμεβόμῳ, ὁ Σωτὴρ ἡμῶν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Καὶ τοῦτο τὸ Τροπάριον εἶναι σύμφωνον μὲ τὸ ἀνωτέρω· ἀναφέρει γὰρ ὁ Μελῳδὸς εἰς αὐτὸ ὅτι οἱ Ἀπόστολοι εἶδον μὲν τὰ καινὰ καὶ παράδοξα θαύματα ὅπου ἠκολούθησαν ἐπάνω εἰς τὸ Θαβώριον Ὄρος· ἤτοι τὸ λάμψαν ὡς ἥλιος πρόσωπον τοῦ Κυρίου, τὸ φῶς ὅπου ἀστραψεν ἀπὸ τὰ φορέματά του, τὴν δουλικὴν παράστασιν τῶ Μωϋσέως καὶ Ἠλιοῦ, καὶ τὴν φωτεινοτάτην ἐκείνην νεφέλην ὅπου τοὺς ἐπεσκίασε. Ποῖα γὰρ ἄλλα τῶν καινῶν τούτων καὶ παραδόξων εἶναι καινότερα καὶ παραδοξότερα; Ἤκουσαν δὲ ἐν τῷ Θαβὼρ οἱ Ἀπόστολοι οἱ τοῦ Θεοῦ Λόγου ὑπηρέται καὶ τὴν φωνὴν τοῦ Πατρὸς τὴν ἐκ τῆς νεφέλης προελθοῦσαν καὶ λέγουσαν· „ Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, ἐν ᾧ εὐδόκησα " (Ματθ. ιζ'. 5.)· ὅθεν ἐκ τούτων ἁπάντων πληροφορηθέντες ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι Θεὸς ἀληθινὸς γεννηθεὶς ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ, διὰ τοῦτο μὲ θεοπρεπεῖς ὕμνους ἀνύμνουν αὐτὸν καὶ ἔλεγον· Οὗτος ὁ Σωτὴρ ἡμῶν Χριστὸς εἶναι ἐκμαγεῖον (ἐκτύπωμα) τῶ ἀρχετύπου. Ἐρανίσθη δὲ τοῦτο ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸν Θεολογικώτατον Γρηγόριον, λέγοντα τοῦτο ἐν τῷ εἰς τὰ Γενέθλια λόγῳ αὐτοῦ. Ἐκμαγεῖον δὲ ὀνομάζεται ὁ Υἱὸς τοῦ ἀρχετύπου (ἤτοι τῶ Πατρὸς), διότι, κατὰ τὸν Σχολιαστὴν Νικήταν, ὅλον τὸν Πατέρα ἐν ἑαυτῷ ἀνεμάξατο, καὶ ἐν ἑαυτῷ τοῦτον δείκνυσι, καθὼς καὶ ἡ σφραγὶς δείκνει τὸ ἀρχέτυπον.

Τρο-

Τροπάριον.

„ Εἰκὼν ἀπαράλλακτε τοῦ ὄντος, ἀκίνητε σφραγὶς, ἀμαλλοίωτε,
„ Υἱὲ, Λόγε, σοφία καὶ βραχίων δεξιᾶς ὑψίστου, σθένος, Σὲ ἀμυ-
„ μονοῦμεν σὺν Πατρί τε καὶ τῷ Πνεύματι.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Εἰς τοῦτο τὸ Τροπάριον θεολογεῖ τὴν Ἁγίαν Τριάδα ὁ Μελῳδὸς, καθότι ἐφάνη αὕτη ἐπὶ τοῦ Ὄρους Θαβώρ· ὁ μὲν Πατὴρ διὰ τῆς φωνῆς, ὁ δὲ Υἱὸς διὰ τῆς μεταμορφώσεως, τὸ δὲ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον διὰ τῆς φωτεινῆς νεφέλης. Τὸν μὲν οὖν Πατέρα καὶ τὸ Πνεῦμα τὸν Ἅγιον Πατέρα μόνον ἁπλῶς καὶ Πνεῦμα καλεῖ, τὸν δὲ Υἱὸν μὲ πολλὰ ὀνόματα θεοπρεπῆ ὀνομάζει· καλεῖ γὰρ αὐτὸν εἰκόνα ἀπαράλλακτον τοῦ ὄντος (ἤτοι τοῦ Πατρὸς), ὅς τις φανεὶς εἰς τὸν Μωϋσῆν ἐν τῇ βάτῳ εἶπεν „ Ἐγώ εἰμι ὁ ὤν “ (Ἔξ. γ'. 14.), καὶ ἀκίνητον σφραγίδα καὶ ἀναλλοίωτον, καὶ Υἱὸν, καὶ Λόγον, καὶ σοφίαν, καὶ βραχίονα, καὶ δύναμιν τῆς δεξιᾶς τοῦ Ὑψίστου. Τὸ μὲν οὖν „ Εἰκὼν ἀπαράλλακτε “ καὶ τὸ „ Ἀκίνητε „ σφραγὶς “ ἐρανίσθη ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸν εἰς τὰ Γενέθλια λόγον Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου εἰπόντος περὶ τοῦ Υἱοῦ· „ Ἡ μὴ κινουμένη σφραγίς· ἡ ἀπαράλλακτος εἰκών “. Τί δὲ θέλει νὰ εἰπῇ „ Ἡ μὴ κινουμένη σφραγίς “; Ἄκουσον πῶς ἑρμηνεύει αὐτὸ ὁ Νικήτας· „ Ἡ σφραγὶς „ ἡ μὴ κινουμένη, τουτέστι ζῶσα, οὐκ ἐν σχήματι ἢ ὁμοιώματι, ἀλλ' ἐν αὐτῇ τῇ οὐσίᾳ τὸ „ ἀπαράλλακτον διασώζουσα “. Εἰκὼν δὲ λέγεται τοῦ Πατρὸς ὁ Χριστὸς, καθότι ἔτος εἶναι ὁμοούσιος μὲ τὸν Πατέρα καὶ ὁμοδύναμος· Υἱὸς δὲ, διότι ἐκ τοῦ Πατρὸς ἀνάρχως γεννᾶται.

Λόγον δὲ καλεῖ τὸν Υἱὸν, διότι κατὰ τὸν Θεολόγον οὕτως ἔχει πρὸς τὸν Πατέρα, ὡς πρὸς τὸν νοῦν ὁ λόγος, οὐ μόνον διὰ τὸ ἀπαθὲς τῆς γενιήσεως, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ συναφὲς καὶ ἐξαγγελτικόν. Σοφίαν δὲ, ὡς γινώσκοντα τὰ πάντα καὶ πρὸ τοῦ νὰ γένουν. Βραχίονα δὲ εἰπὼν ὁ Μελῳδὸς τὸν Υἱὸν, ἑρμηνεύει αὐτὸ ἀκολούθως, λέγων· „ Δεξιᾶς σθένος “: ἤτοι δύναμις τῆς δεξιᾶς τοῦ Ὑψίστου· καθὼς γὰρ εἰς τὸν βραχίονα εὑρίσκεται ἡ δύναμις τοῦ ἀνθρώπου· οὕτω καὶ ὁ Υἱὸς εἶναι δύναμις τοῦ Πατρὸς, κατὰ τὸν Παῦλον λέγοντα· „ Χριστὸν „ Θεοῦ δύναμιν καὶ Θεοῦ σοφίαν “ (ά. Κορ.)· οὕτως ἑρμήνευσε καὶ ὁ Εὐθύμιος· ὅθεν ὁ Μωϋσῆς περὶ τοῦ βραχίονος τούτου ὡς ἐκ προσώπου τοῦ Πατρὸς λέγει· „ Λυτρώσομαι ὑμᾶς ἐν „ βραχίονι ὑψηλῷ “ (Ἔξ. ς'. 6.)· καὶ ὁ Ἰώβ· „ Τίνι πρόσκεισαι; ἢ οὐκ ὦ βραχίων κρα- „ ταιός ἐστιν “; (Ἰω. κς'. 2.) καὶ ὁ Ἡσαΐας· „ Καὶ ὁ βραχίων Κυρίου τίνι ἀπεκαλύφθη “; (Ἡσ. νγ'. 50.) Ἐπιφέρει δὲ ὁ Μελῳδὸς τελευταῖον· Σὲ τὸν Χριστὸν τὸν μὲ τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα θεοπρεπῆ ὀνόματα καλούμενον ἡμεῖς οἱ εἰς Σὲ πιστεύοντες ὑμνοῦμεν καὶ δοξολογοῦμεν ὡς Θεὸν μαζὶ μὲ τὸν ὁμοούσιόν Σου Πατέρα καὶ μὲ τὸ ὁμοφυὲς Πνεῦμά Σου.

Ἄμποτε λοιπὸν καὶ ἡμεῖς οἱ ψάλλοντες καὶ ἀναγινώσκοντες καὶ ἀκούοντες τὸν παρόντα Κανόνα νὰ ἀκολουθήσωμεν τὸν Κύριον καὶ τοὺς Ἱερεῖς αὐτοῦ Μαθητὰς καὶ Ἀποστόλους· καὶ νὰ καθαρισθῶμεν ἀπὸ τὰ πάθη καὶ τοὺς ἀφ' οὗ καταφρονήσωμεν τὰ κάτω καὶ γήϊνα καὶ καθαρισθῶμεν ἀπὸ τὰ πάθη καὶ τοὺς πονηροὺς καὶ αἰσχροὺς καὶ βλασφήμους λογισμοὺς, νὰ ἀναβῶμεν ἐπάνω εἰς τὴν Κορυφὴν τοῦ Ὄρους Θαβὼρ, καὶ ἀναβάντες νὰ ἀξιωθῶμεν νὰ εἰδῶμεν τὴν δόξαν τῆς Μεταμορφώσεως αὐτοῦ, ὡς οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι καὶ οἱ Προφῆται. Ἂς προσθέσωμεν φῶς ἐπάνω εἰς τὸ φῶς· εἰς τὸ ὀλιγώτερον ἂς προσθέσωμεν περισσότερον, καὶ εἰς τὸ ἀμαυρότερον τρανότερον, ἵνα γενόμενοι φωτεινοὶ ἑνωθῶμεν ὅσον τὸ δυνατὸν μὲ τὸ φῶς. Οὕτω δὲ κάμνοντες ὄχι μόνον τὸ ὑπὲρ τὸν ἥλιον λάμπον πρόσωπον τοῦ Κυρίου καὶ τὸ ἐκ τῶν ἱματίων αὐτοῦ ἐξαστράπτον φῶς θέλομεν ἀξιωθῆ νὰ εἰδῶμεν, ἀλλὰ καὶ νὰ εἰσέλθωμεν μετὰ τοῦ φωτομόρφου καὶ ἡλιοσταλάκτου Ἰησοῦ καὶ μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ Προφητῶν μέσα εἰς τὴν φωτεινὴν νεφέλην, καὶ νὰ ἀκούσωμεν τὴν βροντῶσαν φωνὴν τοῦ Πατρὸς, καὶ ὅλοι διόλου νὰ γένωμεν ἔνθεοι, ἀλλοιωθέντες κατὰ τὰς αἰσθήσεις, καὶ ἔξω σαρκὸς καὶ Κόσμου γενόμενοι. Ἐπὶ πᾶσι δὲ ἔχομεν νὰ ὑμνήσωμεν τὴν ἐν τῷ Θαβὼρ φανεῖσαν ὁμοούσιον καὶ ζωοποιὸν καὶ Βασιλικωτάτην Τριάδα, ὡς εἴπομεν, τὸν Πατέρα, τὸν Υἱὸν, καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα· ᾗ πρέπει πᾶσα δόξα τιμὴ καὶ προσκύνησις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΠΡΟ-

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

ΤΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΙΝ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΚΑΝΟΝΟΣ.

Ἐπέβαλον μίαν φορὰν τοὺς ὀφθαλμούς μου εἰς τὴν εἰκόνα τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Κυρίου (εἶναι λόγια τοῦ σοφοῦ Θεοδώρου) καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἐφαίνετο ἐζωγραφημένος ἐπάνω εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ Ὄρους Θαβὼρ ὁ Κύριος ἡμῶν, λάμπων μὲν κατὰ τὸ πρόσωπον ὡς ὁ ἥλιος, λευκοβολῶν δὲ κατὰ τὰ ἐνδύματα ὡς τὸ φῶς· παρεστέκοντο δὲ μὲ αὐτὸν δύω ἄνδρες ἐπάνω εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ Θαβὼρ, ὁ μὲν ἕνας ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος, ὁ δὲ ἄλλος ἀπὸ τὸ ἄλλο, κύπτοντες κάτω τὰς κεφαλάς των, καὶ δουλοπρεπῶς παραστέκοντες· ἦτον δὲ οὗτοι ὁ Μωϋσῆς καὶ ὁ Ἠλίας· εἶδον δὲ καὶ εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Θαβὼρ τρεῖς ἄνδρας πεσμένους, τοὺς ὁποίους ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν καὶ ὀνομάτων ἐγνώριζον ὅτι εἶναι ὁ Πέτρος καὶ Ἰωάννης καὶ Ἰάκωβος· πλὴν ὁ μὲν Πέτρος καὶ Ἰάκωβος ἦτον μερικῶς ὄρθιοι κατὰ τὸ σχῆμα (οὕτω γὰρ ἐφάνη εἰς τὸν ζωγράφον νὰ τοὺς εἰκονίσῃ) καὶ ἀντέβλεπον εἰς τὴν τοῦ μεταμορφουμένου ἐκπηδῶσαν ἀστραπήν· ὁ δὲ Ἰωάννης ἦτον περικεχυμένος ἀπὸ ἕνα ἄπειρον φῶς, διότι ἦτον κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν ἴσα ὑπακάτω εἰς τὸν μεταμορφωθέντα Χριστόν· ὅθεν ἐπειδὴ τὸ φῶς ἐχύθη ἐπάνω εἰς αὐτὸν, μὴ ἔχων τί νὰ κάμῃ ὁ χαριτωνύμος, ἐσκέπασε τὴν κεφαλήν του μὲ τὸ φόρεμά του, καὶ οὐδὲ νὰ σηκώσῃ ἐπάνω τοὺς ὀφθαλμούς του ὅλως ἐδύνετο, ὄχι διότι δὲν ἦτον καθαρὸς κατὰ τὴν ψυχὴν, ὡς οἱ ἄλλοι συναπόστολοί του· πῶς γὰρ δὲν ἐδύνετο νὰ βλέπῃ ἐκεῖνος ὅπου ἐχρημάτισε παρθένος, καὶ διὰ τὴν παρθενίαν ἦτον ἠγαπημένος καὶ ἐπιστήθιος τῷ Κυρίῳ; ἀλλὰ διότι, ὡς εἶπον, τὸ περισσότερον φῶς τοῦ Κυρίου ἐχύθη ἐπάνω εἰς αὐτὸν κατ' εὐθεῖαν· ὅθεν τότε μὲν σκεπασθεὶς μὲ τὸ ἱμάτιόν του, ἔπεσε κάτω· μετὰ ταῦτα δὲ ἀπὸ ἐκεῖ κάτω ἐξέπεμψε τὸ φῶς τῆς Θεολογίας τὸ Εὐαγγελίου του εἰς ὅλον τὸν Κόσμον. Ταῦτα ἐθεώρησεν ὁ Θεόδωρος ἐπὶ τῆς εἰκόνος τῆς Μεταμορφώσεως.

Βλέπων δὲ ἐγὼ εἰς τὴν ὑμνογραφίαν τῶν ᾀσματικῶν Κανόνων τούτων τῶν τῆς ἑορτῆς τῆς Μεταμορφώσεως δύω θεσπεσίων Μελῳδῶν, καὶ στοχαζόμενος πόσην μεγάλην διαφορὰν ἔχει ὁ Ἰωάννης ἀπὸ τὸν Κοσμᾶν, ἀνάγω τὴν ὑμνογραφίαν ταύτην εἰς τὴν ζωγραφίαν ἐκείνην, τὴν ὁποίαν ὁ σοφὸς Θεόδωρος ἐθεώρησε, καὶ τὸν μὲν Ἱεράρχην Κοσμᾶν ἐπαρωμοίωσα μὲ τὸν Πέτρον καὶ Ἰάκωβον, τὸν δὲ ἐκ Δαμασκοῦ πρεσβύτερον Ἰωάννην ἐπαρωμοίωσα μὲ τὸν Θεολόγον Ἰωάννην· σοφοὶ μὲν εἶναι καὶ οἱ δύω, ἀλλ' ἐδῶ εἰς τοὺς Κανόνας τῆς Μεταμορφώσεως περισσότερα ἐχύθη ἡ χάρις εἰς τὸν Ἰωάννην. Λοιπὸν ἂς ἀκούσωμεν αὐτοῦ τοῦ χαριτωνύμου καὶ χαριτογλωττοῦντος Ἰωάννου, καὶ ἂς συγκοινωνήσωμεν τοῦ φωτὸς αὐτοῦ, ἵνα ἐν τῷ φωτὶ τῆς ὑμνῳδίας αὐτοῦ, κατὰ τὴν ψαλμῳδίαν, ὀψώμεθα φῶς τὸν Μονογενῆ τὸν ἐκ φωτὸς τοῦ Πατρὸς φῶς γεννηθέντα πρὸ τῶν αἰώνων, καὶ ὕστερον κατὰ τὸ Θαβώριον Ὄρος ἀμυδρῶς, ὅσον ἦτον δυνατὸν εἰς ἀνθρωπίνους ὀφθαλμούς, τὸ ἄκτιστον φῶς τῆς Θεότητός του ἀπαστράψαντα.

ΕΡΜΗ-

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΚΑΝΟΝΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΩΣ

ΠΟΙΗΜΑ ΟΝΤΑ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ, ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΚΡΟΣΤΙΧΙΔΑ.

Ἀκροστιχίς.

„ Μωσῆς Θεοῦ πρόσωπον ἐν Θαβὼρ ἴδε.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Εἶναι γεγραμμένον εἰς τὸ Βιβλίον τῆς Ἐξόδου ὅτι ὁ Μωϋσῆς ἀνέβη ἐπάνω εἰς τὸ Σίναιον Ὄρος, καὶ ἐμβὰς μέσα εἰς τὴν γνοφώδη νεφέλην, ἐσυνωμίλησε μὲ τὸν Θεὸν, καὶ παρεκάλεσεν αὐτὸν νὰ ἐμφανίσῃ τὸν ἑαυτόν του εἰς αὐτὸν, καὶ ἤκουσεν ὅτι ἄνθρωπος δὲ δύναται νὰ ἰδῇ τὸ πρόσωπόν τε· οὕτω γὰρ γέγραπται· „ Καὶ εἶπε Μωσῆς· Ἐμφάνισόν μοι „ σεαυτὸν γνωστῶς ἵνα ἴδω Σε.... Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· οὐ δυνήσῃ ἰδεῖν τὸ πρόσωπόν μου „ (ἤτοι αὐτὴν τὴν οὐσίαν μου)· οὐ γὰρ μὴ ἴδῃ ἄνθρωπος τὸ πρόσωπόν μου καὶ ζήσεται " (Ἐξ. λγ'. 13.) (1). Ὅθεν μετὰ βίας ἠξιώθη νὰ ἰδῇ τὰ ὀπίσθια τοῦ Θεοῦ (ἤγουν τὰς λόγους τῶν κτισμάτων)· ἀλλὰ καὶ ταῦτα εἶδε βοηθηθεὶς ἀπὸ τὸν μέλλοντα σαρκωθῆναι Λόγον τοῦ Θεοῦ, καθὼς γέγραπται· „ Καὶ εἶπε Κύριος· Ἰδοὺ τόπος παρ' ἐμοὶ, καὶ στήσῃ „ ἐπὶ τῆς πέτρας, καὶ θήσω σε εἰς ὀπὴν τῆς πέτρας, καὶ σκεπάσω τῇ χειρίμου ἐπὶ σὲ, „ ἕως ἂν παρέλθω· καὶ ἀφελῶ τὴν χεῖρά μου, καὶ τότε ὄψει τὰ ὀπίσω μου, τὸ δὲ πρό- „ σωπόν μου οὐκ ὀφθήσεταί σοι " (αὐτόθ. 21.). Ὅθεν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος εἶπε τὴν κατὰ τὸν Μωϋσῆν ἱστορίαν ταύτην εἰς ἑαυτὸν ἀναφέρων· „ Τί τοῦτο ἔπαθον, ὦ φίλοι; ἔτρε- „ χον μὲν ὡς Θεὸν καταλημψόμενος, καὶ οὕτως ἀπῆλθον ἐπὶ τὸ ὄρος (τῆς Θεολογίας δηλ.)· „ ἐπεὶ δὲ προσέβλεψα, μόλις εἶδον Θεῷ τὰ ὀπίσθια, καὶ τοῦτο τῇ πέτρᾳ σκεπασθεὶς τῷ „ σαρκωθέντι δι' ἡμᾶς Λόγῳ. Ταῦτα δέ ἐστιν, ὅσα μετ' ἐκεῖνον ἐκείνου γνωρίσματα (ἡ ἐν „ τοῖς κτίσμασι δηλαδὴ, καὶ τοῖς ὑπ' αὐτῷ προβεβλημένοις καὶ διοικουμένοις μεγαλειότης, „ ἤ, ὡς ὁ θεῖος Δαβὶδ λέγει, μεγαλοπρέπεια)" (Λόγ. β'. περὶ Θεολογ.).

Ὁ Μελῳδὸς λοιπὸν μετέφερε τὴν ἱστορίαν ταύτην εἰς τὸ θαῦμα τῆς Μεταμορφώσεως, θαυμάζων πῶς ὁ Μωσῆς ἐκεῖνος ὅπου δὲν ἠξιώθη νὰ ἰδῇ τὸ πρόσωπον τοῦ Θεοῦ εἰς τὸ Σίναιον ὄρος εἶδε τοῦτο εἰς τὸ Θαβώρ; Θεοῦ πρόσωπον εἶδεν ὁ Μωϋσῆς εἰς τὸ Θαβώρ, οὐχὶ τὴν οὐσίαν τὲ Θεοῦ, ἄπαγε! αὕτη γὰρ εἶναι πάντη ἀόρατος καὶ ἀπερινόητος, ἀλλὰ τὸ πρόσωπον τοῦ προσληφθέντος ἀνθρώπου ὑπὸ τοῦ Μονογενοῦς εἶδε, τὸ ὁποῖον μεταμορφωθὲν καὶ δοξασθὲν, ἔλαμψεν ὡς ἥλιος· διότι ἂν τὸ πρόσλημμα τῆς ἀνθρωπότητος ἐξ αὐτῆς τοῦ Υἱοῦ τῆς καθ' ὑπόστασιν ἑνώσεως ἐθεώθη καὶ Θεὸς ἐχρημάτισε, βέβαια καὶ ὁ τὸ πρόσωπον τοῦτο ἰδὼν Θεοῦ πρόσωπον εἶδε. Εἰδὲ τὸ τοῦ Θεοῦ πρόσωπον νοήσῃ τινὰς

ἐπὶ

(1) Τοῦτο τὸ ῥητὸν κάλλιστα ἑρμηνεύει ὁ Νυσσαέων φωστὴρ Γρηγόριος λέγων· „ Τίνος ἕνεκα ὁ μὴ „ ἰδῇ ἄνθρωπος τὸ πρόσωπον τοῦ Θεοῦ καὶ ζήσεται; „ Οὐχ ὡς αἴτιον θανάτου τοῖς ὁρῶσι γινόμενον τὸ τῆς „ ζωῆς πρόσωπον, ἀλλ' ἐπειδὴπερ ζωοποιὸν μὲν τῇ „ φύσει, τὸ Θεῖον, ἴδιον δὲ γνώρισμα τῆς θείας φύσεως „ ἐστὶ τὸ παντὸς ὑπερκεῖσθαι γνωρίσματος. Εἰ οὖν „ ὑπερβαίνει τὴν γνῶσιν ἡ ζωοποιὸς φύσις, τὸ κατα- „ λαμβανόμενον πάντως ζωὴ οὐκ ἔστιν. Ὁ τοίνυν τῶν „ γινωσκομένων τι τὸν Θεὸν εἶναι οἰόμενος, ὡς παρα- „ τραπεὶς ἀπὸ τοῦ ὄντως ὄντος πρὸς τὸ τῇ κατα- „ ληπτικῇ φαντασίᾳ νομισθὲν εἶναι, ζωὴν οὐκ ἔχει".

ἐπὶ τῆ Θεοῦ Λόγου καὶ εἰπῆ ὅτι τοῦτο εἶδον οἱ Ἀπόστολοι ἐν Θαβὼρ διὰ τοῦ προσλήμματος, πρόσωπον Θεοῦ πάλιν πρέπει νὰ νοηθῆ οὐχὶ ἡ οὐσία τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ἡ ἄμεσος καὶ τρανοτέρα θεωρία καὶ ἀπόλαυσις τῶν θείων ἐνεργειῶν καὶ προσόντων· καθότι καὶ οἱ Μακάριοι ἐν τῷ Οὐρανῷ τῶν θείων προσόντων τὴν τρανοτέραν θεωρίαν ἔχοντες, λέγονται ὅτι βλέπουν τὸ πρόσωπον τοῦ Θεοῦ· ὅθεν εἶπεν ὁ μέγας Μάξιμος· „Ἡ τοῦ Θεοῦ Βα„σιλεία τῶν προσόντων τῷ Θεῷ φυσικῶς ἀγαθῶν κατὰ χάριν ἐστὶ μετάδοσις" (Κεφ. ιγ. τῆς β'. ἑκατοντάδ. τῶν Θεολογικῶν).

Ὠδὴ ά. Ἦχ. Πλ. δ'. Ὁ Εἱρμὸς πρὸς τὸ „Ὑγρὰν διοδεύσας".

„Μωσῆς ἐν θαλάσσῃ προφητικῶς ἰδὼν ἐν μεφέλῃ καὶ ἐν στύ„λῳ πάλαι πυρὸς τὴν δόξαν Κυρίου, ἀμεβόα· Τῷ Λυτρωτῇ καὶ „Θεῷ ἡμῶν ᾄσωμεν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Βλέπων ὁ χαριτώνυμος Ἰωάννης ὅτι τὰ περὶ τοῦ Μωσέως ἱστορούμενα ἐν τῇ Παλαιᾷ συμβάλλουν πολλὰ εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς Μεταμορφώσεως, καὶ μάλιστα βλέπων τὸν Μωϋσῆν παριστάμενον εἰς τὸ Θαβὼρ μὲ τὸν μεταμορφωθέντα Χριστὸν, διὰ τοῦτο τὰ Τροπάρια τῆς πρώτης ταύτης Ὠδῆς κατεπύκνωσε μὲ τὰς ἱστορίας τοῦ Μωϋσέως, καθότι καὶ ἡ Ὠδὴ αὕτη εἶναι ποίημα τοῦ Μωϋσέως. Λέγει λοιπὸν ὁ Μελῳδός· Ὁ Μωϋσῆς μέλλων νὰ διαπεράσῃ τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν, ἔβλεπε προφητικῶς τὴν δόξαν καὶ δύναμιν τοῦ Κυρίου ὅτι ἐσωτρόφευε τοὺς Ἰσραηλίτας μὲ δύω στύλους, ἕνα τὸ πυρὸς, καὶ ἄλλον τῆς νεφέλης· αὐτοὶ γὰρ ὡδήγουν καὶ ἐφύλαττον αὐτοὺς ἔμπροσθεν καὶ ὄπισθεν. Διασχίσας δὲ ὁ Μωϋσῆς τὴν θάλασσαν, τοὺς μὲν Ἰσραηλίτας πεζοὺς διεβίβασεν ἀπὸ αὐτὴν, τοὺς δὲ Φαραωνίτας κατεπόντισεν ἐν αὐτῇ· ὅθεν ἐβόα τὴν ἐπινίκιον ταύτην Ὠδήν· „Ἄσωμεν τῷ Λυτρωτῇ καὶ „Θεῷ ἡμῶν, ὅτι δεδόξασται".

Τοῦτο μὲν εἶναι τὸ κατὰ λέξιν νόημα τοῦ εἱρμοῦ τούτου· ἂν δὲ προσεκτικώτερον στοχασθῇ τινὰς, θέλει εὕρῃ τὸν Μελῳδὸν ὅτι δὲν ἀναφέρει τὴν ἱστορίαν ταύτην ἁπλῶς, ἀλλ' εὐφυῶς εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς Μεταμορφώσεως ἐφήρμοσεν αὐτήν· διότι ἂν ἀνέφερε τὴν ἱστορίαν ἁπλῶς, ἔπρεπε νὰ μὴ προθέσῃ τὸ, Προφητικῶς· ἐπειδὴ δὲ τοῦτο ἐπρόσθεσε, μὲ τὴν προσθήκην ταύτην ἐφανέρωσεν αἰνιγματωδῶς ἄλλο νόημα, ὅτι οἱ μὲν ἄλλοι Ἑβραῖοι, παχεῖς ὄντες κατὰ τὸν νοῦν, καὶ ἄλλοτε ὑψηλότερον μὴ νοοῦντες τῶν ὁρωμένων ὅταν ἐπέρων τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν, ἔβλεπον τὸν στύλον τοῦ πυρὸς καὶ τῆς νεφέλης αἰσθητῶς· ὁ δὲ Μωϋσῆς δὲν ἔβλεπεν αὐτὰ οὕτως, ἀλλὰ βλέπων τὸν στύλον τοῦ πυρὸς τῆς νεφέλης, προφητικῶς ταῦτα ἔβλεπε· διὰ γὰρ τοῦ στύλου τοῦ πυρὸς τὸν ἐν τῷ Θαβὼρ μεταμορφωθέντα Χριστὸν προεφήτευε· διὰ δὲ τοῦ στύλου τῆς νεφέλης τὴν τὸ Θαβὼρ ἐπισκιάσασαν νεφέλην τοῦ Ἁγίου Πνεύματος προεικόνιζε.

Τροπάριον.

„Ὡς πέτρᾳ τῷ σώματι σκεπασθεὶς τῷ τεθεωμένῳ, τὸν ἀόρατον „καθορῶν Μωσῆς ὁ Θεόπτης, ἀμεβόα· Τῷ Λυτρωτῇ καὶ Θεῷ ἡ„μῶν ᾄσωμεν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Γέγραπται ἐν τῷ Βιβλίῳ τῆς Ἐξόδου ὅτι, ὅταν ἐσυνωμίλει ὁ Μωϋσῆς μὲ τὸν Θεὸν, ἐζήτησε νὰ ἰδῇ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, ἀλλὰ δὲν ἔδωκεν εἰς αὐτὸν ὁ Θεὸς τὸ ζήτημα, καθότι αὐτὸ εἶναι ἀδύνατον εἰς κάθε κτιστὴν φύσιν, τόσον Ἀγγέλων, ὅσον καὶ ἀνθρώπων, τὸ νὰ

νὰ ἀξιωθῇ τινὰς νὰ ἰδῇ τὴν ἀόρατον καὶ ἀπερινόητον οὐσίαν τοῦ Θεοῦ· ὅθεν ἤκουσε παρὰ τοῦ Θεοῦ „ Ἰδοὺ τόπος παρ' ἐμοὶ, καὶ στήσῃ ἐπὶ τῆς πέτρας, καὶ θήσω σε εἰς ὀπὴν „ τῆς πέτρας· καὶ σκεπάσω τῇ χειρί μου ἐπὶ σὲ, ἕως ἂν παρέλθω· καὶ ἀφελῶ τὴν χεῖ- „ ρά μου, καὶ τότε ὄψει τὰ ὀπίσω μου, τὸ δὲ πρόσωπόν μου οὐκ ὀφθήσεταί σοι " (Ἐξ. λγ'. 21.). Ταύτην λοιπὸν τὴν μυστικὴν ἱστορίαν μεταφέρει ὁ θεῖος Ἰωάννης εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς Μεταμορφώσεως· καὶ βλέπων τὸν Μωϋσῆν εἰς τὸ Θαβὼρ ὅτι ἦτον μαζὶ μὲ τὸν Δεσπότην Χριστὸν, καὶ ὅτι ἐχρειάζετο τὸ ἀληθινὸν ἐκεῖνο σκέπασμα τῆς πέτρας ὅπου ἠξιώθη εἰς τὸ Σίναιον Ὄρος, τὸ ὁποῖον ἐπροεικόνιζε τὸ τεθεωμένον σῶμα τοῦ Κυρίου, ὅστις εἶναι ἡ νοητὴ πέτρα, διὰ τοῦτο λέγει ταῦτα· Ὁ Μωϋσῆς ἐκεῖνος ὁ εἰς τὸ Σίναιον ὄρος σκεπασθεὶς ὑπὸ τὴν αἰσθητὴν πέτραν, καὶ διὰ τοῦτο ἀξιωθεὶς νὰ ἰδῇ Θεοῦ τὰ ὀπίσθια, αὐτὸς τώρα ἐν τῇ Μεταμορφώσει τοῦ Ἰησοῦ παριστάμενος, βλέπει πάλιν τὸν αὐτὸν Θεὸν, τὸν κατὰ φύσιν μὲν καὶ οὐσίαν ὑπάρχοντα ἀόρατον, ὁρατὸν δὲ ταῖς ἐνεργείαις καὶ τῷ θείῳ φωτὶ γενόμενον. Πλὴν καὶ ἐδῶ δὲν βλέπει χωρὶς σκέπασμα, ἀλλὰ καθὼς ἐκεῖ τότε ἡ αἰσθητὴ πέτρα ἔγινε σκέπασμα εἰς αὐτὸν, καὶ δι' αὐτῆς ἠξιώθη νὰ ἰδῇ Θεοῦ τὰ ὀπίσθια· οὕτω καὶ τώρα εἰς τὸ Θαβώριον ἔγινε σκέπασμα τὸ τεθεωμένον σῶμα τοῦ Κυρίου, διὰ μέσου τοῦ ὁποίου προκύψας, εἶδε τὸν κατὰ φύσιν ὄντα ἀόρατον· „ Χριστὸς γάρ ἐστιν ἡ πέτρα, κατὰ τὴν τοῦ Παύλου φωνήν " (ά. Κορ. ί. 4.). Καλῶς δὲ προσήρμοσε τὸ Τροπάριον τοῦτο εἰς τὸν Μωϋσῆν ὁ Μελῳδός· καθότι τὰ ὀπίσθια Θεοῦ ὅπου εἶδε τότε τυπικῶς ἦτον ἡ ἐν τοῖς ὕστερον χρόνοις γενομένη τοῦ Μονογενοῦς ἔνσαρκος ἐπιφάνεια (κατὰ ἄλλον Ἑρμηνευτήν)· ὅθεν ταῦτα ἠξιώθη νὰ ἰδῇ αὐτὸς ἐν τῇ Μεταμορφώσει τὸ Χριστοῦ τρανῶς καὶ καθαρῶς. Ἄλλοι δὲ Ἑρμηνευταὶ τὴν ἀνωτέρω πέτραν ἑρμηνεύοντες, τὸν Χριστὸν ἐνόησαν· ὅθεν ὁ Προκόπιος μὲν εἶπε· „ Πέτρα ὁ Χριστὸς, ἡ τόπος „ οὖσα παρὰ Θεῷ· ὁ λόγος γὰρ ἦν πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος... ὁ στὰς ἐν τῷ „ τῷ θεωρεῖ τὸν Πατέρα· ὁ ἐμὲ γὰρ, φησὶν, ἑωρακὼς ἑώρακε τὸν Πατέρα "· ὁ δὲ Ἀνώ- „ νυμος· „ Ὅτε σαρκοῦται ὁ Υἱὸς, ὅς ἐστι πέτρα, τότε ἐστὶ θεωρητὸς, ἀθέατος ὢν κατὰ τὴν „ θείαν φύσιν "· ἀλλὰ καὶ ὁ Νύσσης οὕτω φησίν· „ Ἐπειδὴ ἦν ὁ Χριστὸς ἡ πέτρα παρὰ „ τῷ Παύλῳ, πάντες δὲ οἱ θησαυροὶ τῶν ἀγαθῶν ἐν αὐτῷ, ὁ ἐν ἀγαθῷτινι γενόμενος, „ ἐν τῷ Χριστῷ πάντως ἐστὶ τῷ περιεκτικῷ παντὸς ἀγαθοῦ ".

Τροπάριον.

„ Σὺ ἐπὶ τῆ Ὄρει τῷ Νομικῷ καὶ ἐν Θαβωρίῳ καθωράθης τῷ Μωϋ- „ σῇ ἐν γνόφῳ τὸ πάλαι, ἐν φωτὶ δὲ νῦν ἀπροσίτῳ τῆς Θεότητος.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Σύγκρισιν κάμνει ὁ Μελῳδὸς τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Νέας Διαθήκης εἰς τὸ Τροπάριον τοῦτο· ὅθεν ἀναφέρων τὸν Θεὸν ὁμοῦ μὲ τὸν Μωϋσῆν, ὅτι ἐσυνωμίλησαν καὶ οἱ δύω ἐπάνω εἰς δύω βουνὰ, εἰς τὸ Σίναιον δηλαδὴ καὶ εἰς τὸ Θαβώριον, δείχνει τὴν διαφορὰν καὶ τῶν δύω· διὰ τοῦτο λέγει· Ὦ Θεάνθρωπε Ἰησοῦ Χριστὲ, Σὺ ὁ ἴδιος ἐφάνης εἰς τὸν Μωϋσῆν τὸ παλαιὸν μὲν ἐν τῷ Σιναίῳ ὄρει, ὕστερον δὲ ἐν τῷ Θαβωρίῳ· ἀλλὰ εἰς μὲν τὸ Σίναιον ὄρος γνόφος ἦτον καὶ καπνὸς καὶ ὅλα σκοτεινὰ καὶ νυκτερινά, εἰς δὲ τὸ Θαβώριον ὄρος καὶ τὸ πρόσωπόν Σου ἔλαμψεν ὡς ὁ Ἥλιος, καὶ τὰ ἱμάτιά Σου ἔγιναν λευκὰ ὡς τὸ φῶς, καὶ ἡ νεφέλη ἦτον φωτεινὴ, καὶ ἁπλῶς ὅλα ἦτον φωτεινὰ, λαμπρὰ καὶ χαροποιά. Συγκρίνει λοιπὸν ὁ Μελῳδὸς διὰ τῶν δύω βουνῶν καὶ τῶν ἐν τούτοις θεωριῶν τὰς δύω Διαθήκας τὴν Παλαιὰν καὶ τὴν Νέαν, καὶ δείχνει πόσην διαφορὰν ἔχει ἡ μία ἀπὸ τὴν ἄλλην.

Καθότι ἡ μὲν Παλαιὰ ἦτον γνοφώδης καὶ σκοτεινὴ, ἐπειδὴ ὅλα της τὰ πράγματα ἦτον γεμάτα ἀπὸ τύπους σκοτεινοὺς καὶ αἰνίγματα· καθὼς τοιοῦτον σκοτεινὸν ἦτον καὶ τὸ Σί- „ ναιον ὄρος· „ Τὸ ὄρος, φησὶν, ἐκαίετο ἕως τοῦ Οὐρανοῦ, σκότος, γνόφος, θύελλα " (Δευτ. δ'. 11.)· διὰ τοῦτο δὲ ὠνόμασεν αὐτὸ καὶ Νομικὸν ὁ Ἀσματογράφος, διότι ἐπάνω εἰς αὐτὸ ἐδόθη ὁ Παλαιὸς Νόμος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν Μωϋσῆν. Ἡ δὲ Νέα Διαθήκη ἦτον φωτεινὴ καὶ λαμπρὰ, ἐξαστράπτουσα μὲ τὸ ἀπρόσιτον φῶς τῆς Θεότητος· καθὼς τοιοῦτον

ἦτον

ἦτον καὶ τὸ Θαβώριον Ὄρος, ἐπάνω εἰς τὸ ὁποῖον ἐξεφώνησεν ὁ Ἀναρχος Πατὴρ νὰ ἀκούωμεν τὰ λόγια ὅπου λαλεῖ εἰς ἡμᾶς ὁ Υἱός του ὁ Ἰησοῦς Χριστός· „ Αὐτοῦ ἀκούετε". Τὰ λόγια δὲ τοῦ Χριστοῦ εἶναι τὸ Ἅγιον Εὐαγγέλιον· ὅθεν καθὼς ὁ Χριστὸς εἶναι φῶς· „ Ἐγὼ εἰμι τὸ φῶς τῷ Κόσμου ". (Ἰωάν. η'. 12.) οὕτω καὶ τὸ Εὐαγγέλιον ὅπου ἐλάλησεν (ἤτοι ἡ Νέα Διαθήκη) εἶναι ὅλον φῶς· „ Διότι φῶς τὰ προστάγματά Σου ἐπὶ τῆς „ γῆς " (Ἡσ. κς'. 9.). Διὰ τοῦτο οἱ τὴν Νέαν Διαθήκην δεχόμενοι διὰ τῆς πίστεως, φῶς γίνονται, καὶ Υἱοὶ φωτός· „ Ἕως τὸ φῶς ἔχετε, φησὶ, πιστεύετε εἰς τὸ φῶς, ἵνα Υἱοὶ φω„ τὸς γένησθε ". (Ἰω. ιβ'. 36.) καὶ ὄχι μόνον αὐτοὶ γίνονται φῶς, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἄλλους λάμπουσι τὸ φῶς· „ Ὑμεῖς ἐστε τὸ φῶς τῷ Κόσμῳ " (Ματθ. ε'. 14.)· καὶ πάλιν· „ Οὕτω λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ „ ἔργα, καὶ δοξάσωσι τὸν Πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς Οὐρανοῖς " (Ματθ. ε'. 16.).

Ὠδὴ γ'. Ὁ Εἱρμός.

„ Ἡ σκιάζουσα δόξα ἐν τῇ σκηνῇ πρότερον καὶ τῷ Μωϋσῇ ὁμο„ λοῦσα τῷ Σῷ Θεράποντι τύπος γεγένηται τῆς ἀστραψάσης ἀῤῥή„ τως ἐν Θαβώρ Σου, Δέσποτα, Μεταμορφώσεως.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Δὲν χορταίνει ὁ Θεῖος Ἁσματογράφος ἀπὸ τὸ νὰ μεταφέρῃ εἰς τὸ Θαβώριον ὄρος ὅλα τὰ περὶ τοῦ Μωϋσέως ἱστορούμενα ἐν τῇ Παλαιᾷ· ὅθεν ἰδοὺ καὶ τὴν Σκηνὴν τοῦ Μαρτυρίου ἀναφέρει εἰς τὸ Τροπάριον τοῦτο, τὸ ὁποῖον ἐρανίζεται ἀπὸ τὸ Βιβλίον τῆς Ἐξόδου· ἐκεῖ γὰρ γέγραπται· „ Ὡς δ' ἂν εἰσῆλθε Μωϋσῆς εἰς τὴν Σκηνὴν, κατέβαινεν ὁ στύλος τῆς „ νεφέλης, καὶ ἵστατο ἐπὶ τὴν θύραν τῆς Σκηνῆς, καὶ ἐλάλει Μωϋσῇ " (Ἐξ. λγ'. 9.)· καὶ πάλιν· „ Καὶ ἐκάλυψεν ἡ νεφέλη τὴν Σκηνήν... καὶ ἐπεσκίαζεν αὐτὴν ἡ νεφέλη " (Ἐξ. μ'. 31.). Ἀπὸ ἐκεῖ λοιπὸν ἐρανισθεὶς ὁ Μελῳδὸς ὄχι μόνον τὴν ἔννοιαν, ἀλλὰ σχεδὸν καὶ τὰ ἴδια λόγια, οὕτω φησίν· Ὦ Δέσποτα Χριστὲ, τὴν Μεταμόρφωσίν Σου προετύπωσεν ἐκείνη ἡ δόξα ὅπου ἐσκίαζε τὸ παλαιὸν εἰς τὴν Σκηνὴν τῷ Μαρτυρίου. Δόξαν δὲ ὀνομάζει τὴν ἔνδοξον ἐκείνην νεφέλην ὅπου ἐπεσκίαζε τὴν Σκηνήν· οὕτω γὰρ λέγει περὶ αὐτῆς ἡ Γραφή· „ Ἡ δόξα Κυρίου ὤφθη ἐν νεφέλῃ ". (Ἐξ. ιε'. 7.) Τοῦτο τὸ ἴδιον γράφεται καὶ ἐν τοῖς Ἀριθμοῖς καθαρώτερα· „ Ἡ δόξα Κυρίου ὤφθη ἐν τῇ νεφέλῃ ἐπὶ τῆς „ Σκηνῆς τῷ Μαρτυρίου πᾶσι τοῖς Υἱοῖς Ἰσραὴλ " (Κεφ. ιδ'. 10.). Ἐκ τῶν λόγων δὲ τούτων καὶ ἐξ ἄλλων πολλῶν συνάγεται ὅτι ἄλλη ἦτον ἡ νεφέλη, καὶ ἄλλη ἡ δόξα τῷ Θεοῦ ἡ ἐν τῇ νεφέλῃ· ἡ μὲν γὰρ νεφέλη ἐφαίνετο πάντοτε, ἡ δὲ δόξα τοῦ Θεοῦ ἡ ἐν τῇ νεφέλῃ δὲν ἐφαίνετο πάντοτε, ἀλλὰ ὅταν ἤθελεν ὁ Θεὸς, καὶ ὅταν ἐτύχαινε πάμμια περίστασις. Ἐφαίνετο δὲ εἰς τὴν νεφέλην ἡ δόξα Κυρίου, ἵνα φέρῃ εἰς αἴσθησιν τῆς παρουσίας τῷ Θεοῦ τὸν παχὺν ἐκεῖνον λαὸν τῶν Ἑβραίων, καὶ ἵνα φοβίσῃ αὐτόν. Ἕως τόσον ἐπειδὴ ἡ τοῦ Θεοῦ δόξα ἐν τῇ νεφέλῃ ἐφαίνετο, διὰ τοῦτο δὲν εἶναι σφαλερὸν νὰ νοήσῃ τινὰς δόξαν Θεοῦ τὴν ἔνδοξον ἐκείνην νεφέλην (1).

Αὐτὴ λοιπὸν, λέγει, ἡ ἔνδοξος νεφέλη ὅπου ἐπεσκίαζε τὸ παλαιὸν τὴν Σκηνὴν τοῦ Μαρτυρίου, καὶ ὡμίλει μὲ τὸν ἰδικόν Σου Θεράποντα, Κύριε, τὸν Μωϋσῆν, αὐτὴ ἔγινε τύπος τῆς ἰδικῆς Σου Μεταμορφώσεως, ἥτις σήμερον ἄστραψεν ἀῤῥήτως καὶ ὑπὲρ λόγον ἐπάνω εἰς τὸ Θαβώριον ὄρος. Δείχνει δὲ ὁ Μελῳδὸς μὲ τὰ ἀνωτέρω τὴν διαφορὰν ὅπου ἔχει ἡ Παλαιὰ μὲ τὴν Νέαν· τὴν γὰρ ἐν τῇ Παλαιᾷ Σκηνῇ δόξαν εἶπε σκιάζουσαν, ἐπειδὴ ὅλα τὰ

(1) Σημείωσαι ὅτι ἡ ἔνδοξος αὕτη νεφέλη ἐνομάζεται παρὰ τοῖς Ῥαββίνοις Σεχινὰς, ἐτυμολογουμένη παρὰ τὸ, Σαχὰν, ὁ δηλοῖ Οἰκεῖν· τὸ ὁποῖον ὄνομα, κατὰ τὸν Ἰωάννην τὸν Λίτινον εἰδήμονα τῆς Ἑβραϊκῆς γλώσσης, σημαίνει μίαν ἔνδοξον ἐμφάνειαν τοῦ Θεοῦ, κεκαλυμμένην, ἢ συνωδευμένην ὑπό μιᾶς νεφέλης ἐνσημαινούσης τὴν παράδοξον παρουσίαν τῷ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι πανταχοῦ πάντων ἀναγκαίως (κεφ. ιδ'. τοῦ Συντάγματος τῆς Θεολογικῆς Παιδείας).

τὰ τῆς Παλαιᾶς ἦτον σκιώδη καὶ τυπικὰ, τὴν δὲ Μεταμόρφωσιν ἀστράψασαν εἶπεν ἀῤῥήτως. Ὅσον λοιπὸν ἡ σκιὰ εἶναι κατωτέρα τῆς ἀστραπῆς, τόσον καὶ ἡ Παλαιὰ Διαθήκη εἶναι κατωτέρα τῆς Νέας. Ὅτι δὲ τὰ τῆς Σκηνῆς ἦτον τύπος τῆς Μεταμορφώσεως, ἐκ τούτου εἶναι φανερόν· καθὼς γὰρ εἰς τὴν Σκηνὴν ἦτον νεφέλη ἐπισκιάζουσα· οὕτω καὶ εἰς τὴν Μεταμόρφωσιν ἦτον νεφέλη φωτεινὴ ἐπισκιάζουσα· ἐκεῖ ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ ὡμίλει μὲ τὸν Μωϋσῆν, καὶ ἐδῶ εἰς τὸ Θαβὼρ ὁ Μωϋσῆς αὐτοπροσώπως συμπαρίσταται τῷ Χριστῷ καὶ ὁμιλεῖ μετ' αὐτοῦ, λέγων τὸν διὰ Σταυροῦ θάνατον αὐτοῦ.

Ἀκούων δὲ τινὰς τοὺς Εὐαγγελιστὰς νὰ λέγουν ὅτι νεφέλη φωτεινὴ ἐπεσκίασεν ἐν τῇ Μεταμορφώσει, ἂς μὴ νομίσῃ ὅτι καὶ ἡ Νέα Διαθήκη εἶναι σκιώδης καὶ σκοτεινὴ, ἀλλὰ ἂς ἠξεύρῃ ὅτι δύω σημαινόμενα εἶναι τοῦ ἐπισκιασμοῦ· πρῶτον γὰρ λέγεται ἐπισκιασμὸς ὅταν χύνεται εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ὁρόντων σκότος, διὰ μέσου τοῦ ὁποίου ἐμποδίζονται εἰς τὸ νὰ βλέπουν τὰ προκείμενα πράγματα, καὶ αὐτὸς εἶναι ὁ καθ' αὐτὸ ἐπισκιασμός· δεύτερον λέγεται ἐπισκιασμὸς ὅταν κἀνένα εὐσκιόφυλλον δένδρον ἐπισκιάσῃ καὶ ξεκουράσῃ ὁδοιπόρους τινὰς ἀναμμένους ἀπὸ τὴν θερμότητα τοῦ ἡλίου ἐν καιρῷ θέρους καὶ μεσημβρίας, καὶ ἀποκαμωμένους ἀπὸ τὸν πολὺν κόπον, καὶ τοὺς φέρῃ εἰς ἀγαλλίασιν.

Τοιοῦτοι εἶναι καὶ οἱ κατὰ τὴν Νέαν Διαθήκην ἐπισκιασμοὶ, κατὰ τὸ δεύτερον σημαινόμενον δηλαδὴ, καὶ ὄχι κατὰ τὸ πρῶτον· καθὼς εἶναι ἐκεῖνο τὸ πρὸς τὴν Παρθένον ῥηθέν· „ Πνεῦμα Ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ Σὲ, καὶ δύναμις Ὑψίστου ἐπισκιάσει Σοι“· (Λουκ. α'. 35.) καὶ τὸ ῥηθὲν ἀνωτέρω· „ Καὶ ἰδοὺ νεφέλη φωτεινὴ ἐπεσκίασεν αὐτούς“· ἀλλὰ καὶ τὸ πρὸς τὸν Ἀρχάγγελον Μιχαὴλ ἄσμα λέγει· „ Ὅπου ἐπισκιάσῃ ἡ χάρις Σου, Ἀρχάγγελε“· ἐπειδὴ οὔτε ἡ τῆς Ὑψίστου δύναμις ἔμελλε νὰ ζοφώσῃ τὴν κεχαριτωμένην ψυχὴν τῆς Παρθένου, ἄπαγε! οὔτε ἡ φωτεινὴ νεφέλη νὰ σκοτίσῃ τοὺς Ἀποστόλους, οὔτε ἡ χάρις τοῦ Ἀρχαγγέλου νὰ γίνεται σκότους πρόξενος εἰς ἡμᾶς· πῶς γὰρ τοῦτο γενήσεται, ἐνῷ δὶ ἐκείνης διώκεται ἡ τοῦ σκοτεινοῦ Διαβόλου δύναμις; Τὸ ῥητὸν δὲ τοῦτο ἄριστα καὶ διαβατικώτατα ἑρμηνεύει ὁ θεηγόρος τῆς Θεσσαλονίκης Γρηγόριος εἰς τὴν ἑορτὴν λέγων.

„ Ὡς οὖν ταῦτα ὁ Πέτρος μὴ εἰδὼς ἔλεγεν, ἰδοὺ νεφέλη φωτεινὴ ἐπεσκίασεν αὐτοὺς, „ διακόπτουσα τοῦ Πέτρου τοὺς λόγους, καὶ δεικνῦσα, τίς ἡ τῷ Χριστῷ πρέπουσα Σκηνή. „ Ἀλλὰ τίς αὕτη ἡ νεφέλη, καὶ πῶς φωτεινὴ οὖσα ἐπεσκίασεν αὐτούς; μὴ αὕτη τὸ ἀπρόσιτόν ἐστι φῶς, ἐν ᾧ ὁ Θεὸς κατοικεῖ, καὶ ὃ φῶς ἀναβάλλεται ὡς ἱμάτιον; ἔθετο γάρ, „ φησὶν, ἐν νέφει τὴν ἐπίβασιν αὐτοῦ, καὶ ἔθετο σκότος ἀποκρυφὴν αὐτοῦ· κύκλῳ αὐτοῦ „ ἡ σκηνὴ αὐτοῦ, καίτοι φησὶν ὁ Ἀπόστολος· „ Ὁ μόνος ἔχων ἀθανασίαν φῶς οἰκῶν ἀ„ πρόσιτον“. Ὥστε τὸ αὐτὸ καὶ φῶς ἐστιν ἐνταυθοῖ καὶ σκότος δι' ὑπερέχουσαν φανότητα „ ἐπισκιάζον, καὶ τὸ τοῖς Ἀποστολικοῖς ὀφθαλμοῖς πρότερον ὁρώμενον, ἀπρόσιτον ὑπὸ τῶν „ Ἱερῶν Θεολόγων εἶναι μαρτυρεῖται. „ Σήμερον γὰρ (φησὶν ὁ Δαμασκηνὸς Ἰωάννης) φωτὸς „ ἀπροσίτου ἄβυσσος· καὶ Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης γνόφον εἰπὼν εἶναι τὸ ἀπρόσιτον φῶς, „ ἐν ᾧ κατοικεῖν ὁ Θεὸς λέγεται, Ἐν τούτῳ, φησὶ, γίνεται πᾶς ὁ Θεὸν γνῶναι καὶ „ ἰδεῖν ἀξιούμενος. Οὐκοῦν τὸ αὐτὸ φῶς ἦν, ὅτε πρότερον ἀπὸ τοῦ προσώπου Κυρίου λάμ„ πον ἑώρων οἱ Ἀπόστολοι, καὶ ἡ ἐπισκιάσασα νεφέλη μετὰ ταῦτα· ἀλλὰ τότε μὲν ἀμυ„ δρότερον ἐπιλάμπον, παρεῖχε τὸ ὁρᾶν· ἐκφανὲν δὲ πολλῷ πλέον ὕστερον, ἀόρατον αὐ„ τοῖς ὑπῆρχε δι' ὑπερέχουσαν φανότητα· καὶ οὕτω τὴν τοῦ θείου καὶ ἀεννάου φωτὸς πη„ γὴν, τὸν Ἥλιον τῆς δικαιοσύνης ἐπεσκίασε Χριστός. Ἐπεὶ κἂν τῷ αἰσθητῷ ἡλίῳ τὸ „ αὐτὸ φῶς καὶ τὸ ὁρᾶν παρέχει διὰ τῆς ἀκτῖνος, καὶ ἀφαιρεῖται πάλιν τὸ ὁρᾶν, ὅταν πρὸς „ αὐτὸν ἐκεῖνον ἴδῃ τις· ὑπὲρ γὰρ τὴν συμμετρίαν τῶν ἡμετέρων ὀφθαλμῶν ἐστιν ἡ κατ' αὐ„ τὸν λαμπρότης“ (Λόγ. εἰς τὴν Μεταμόρφωσιν, οὗ ἡ ἀρχὴ „ Ἐπαινοῦμεν καὶ ἡμεῖς“).

Ἀπορίας δὲ εἶναι ἄξιον, πῶς λέγει ἐδῶ ὁ Μελῳδὸς ὅτι ἔστραψεν ἀῤῥήτως ἡ τοῦ Κυρίου Μεταμόρφωσις, ἐνῷ ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος εἶπε ῥητῶς ὅτι ἔλαμψε τὸ πρόσωπον τοῦ Χριστοῦ ὡς ὁ Ἥλιος, τὰ δὲ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγίναν λευκὰ ὡς τὸ φῶς; Λύει τὴν ἀπορίαν ταύτην ὁ Χρυσορῥήμων Ἰωάννης, λέγων ὅτι ἂν καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος εἶπεν ὅτι ἔλαμψε τὸ πρόσωπον τοῦ Κυρίου ὡς ὁ ἥλιος, ὑπὲρ ἥλιον ὅμως ἔλαμψε, ταὐτὸν εἰπεῖν ἀῤῥήτως καὶ ὑπὲρ λόγον, προσθέτομεν δὲ καὶ ὑπὲρ ἔννοιαν· οὕτω γὰρ λέγει· „ Ἀνέβη „ εἰς τὸ ὄρος ὁ Ἰησοῦς, καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν. Τί ἐστι μετεμορφώθη; Παρή„ νοιξεν ὀλίγον τῆς Θεότητος, καὶ ἔδειξεν αὐτοῖς τὸν ἐνοικοῦντα Θεόν· ἔλαμψε τὸ πρό„ σωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος. Ὡς ὁ ἥλιος λέγεις; Ναί· διότι οὐκ ἔχω ἄλλο ἄστρον φαιδρὸν

„ καὶ λευκόν. Εἶτα παρακατιὼν λέγει ὅτι ὑπὲρ τὸν ἥλιον ἔλαμψε " (Λόγ. εἰς τὸ „ Παρέστη ἡ Βασίλισσα). Λύει τὴν ἀπορίαν ταύτην καὶ ὁ μέγας Βασίλειος, φῶς ἀπρόσιτον λέγων τὸ φῶς τὸ Μονογενοῦς· εἰ δὲ ἀπρόσιτόν ἐστι, βέβαια εἶναι καὶ ἄῤῥητον· φησὶ δὲ ὕτω· „ Εἰ ἀληθινὸν φῶς ὁ Υἱός· ἦν γὰρ, φησὶ, τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρω„ πον ἐρχόμενον εἰς τὸν Κόσμον· ὁ δὲ Θεὸς, φησὶν (ὁ Παῦλος δηλ.), φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον· „ τὸ γὰρ ἀπρόσιτον πάντως καὶ ἀληθινὸν, καὶ τὸ ἀληθινὸν ἀπρόσιτον, ὁπότε καὶ πεπτώ„ κασιν οἱ Ἀπόστολοι, τῇ δόξῃ τοῦ φωτὸς τοῦ Υἱοῦ ἀτενίσαι μὴ δυνηθέντες διὰ τὸ εἶναι „ αὐτὸν ἀπρόσιτον φῶς " (ἐκ τῶν κατ' Εὐνομίου). Καὶ ὁ Δαμασκηνὸς Ἰωάννης οὕτω πανηγυρίζει εἰς τὴν Μεταμόρφωσιν· „ Σήμερον φωτὸς ἀπροσίτου ἄβυσσος· σήμερον αἴγλης Θείας χύσις ἀπεριόριστος ". Ἔπειτα τὸ Ἀῤῥήτως ἐδῶ δηλοῖ τὸν τρόπον, μὲ τὸν ὁποῖον ἔλαμψε τὸ πρόσωπον τῦ Κυρίου, καὶ τὰ ἱμάτιά του ἔγιναν λευκὰ ὡς τὸ φῶς. Ὁ τρόπος δὲ ὕτος εἶναι ἄῤῥητος καὶ ἄφραστος ἀπὸ πάθε γλῶσσαν καὶ λόγον ὄχι μόνον τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ τῶν Ἀγγέλων· πῶς γὰρ τὸ ὑλικὸν πρόσωπον τοῦ Κυρίου ἐδέχθη τόσην ὑπερβολικὴν φωτοχυσίαν, ὥστε νὰ λάμψῃ ὡς ἥλιος; ἢ πῶς τὰ ὑλικὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἔγιναν ἄσπρα ὡς τὸ φῶς; ἄῤῥητα ταῦτα καὶ ἀνεκλάλητα· τί λέγω; καὶ ἀπερινόητος καὶ πάντη ἀνεξιχνίαστος εἶναι ἀπὸ πάθε νοῦν ὁ τρόπος κατὰ τὸν ὁποῖον ταῦτα ἔγιναν· ὅθεν καλῶς καὶ ὀρθῶς εἶπεν ἐδῶ ὁ χαριτώνυμος Ἰωάννης ὅτι ἀῤῥήτως ἐξήστραψεν ἐν τῷ Θαβὼρ ἡ Μεταμόρφωσις τοῦ Κυρίου.

Τροπάριον.

„ Συμαμῆλθέ Σοι, Λόγε Μονογενὲς Ὕψιστε, ἡ τῶν Ἀποστόλων ἀ„ κρότης ἐπὶ τὸ Ὄρους Θαβὼρ, καὶ συμπαρέστησαν ὅ,τε Μωσῆς καὶ „ Ἠλίας ὡς Θεοῦ θεράποντες, μόνε φιλάνθρωπε.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τοῦτο τὸ Τροπάριον ἐξήγησιν δὲν χρειάζεται, ἐπειδὴ δὲν εἶναι ἄλλο, πάρεξ αὐτὰ τὰ λόγια τῦ Εὐαγγελίου, ἅπερ οὕτως ἔχουσι· „ Καὶ μετὰ ἡμέρας ἓξ παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς „ τὸν Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄρος „ ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν, καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν "· καὶ μετ' ὀλίγα· „ Καὶ ἰδοὺ „ ὤφθησαν αὐτοῖς Μωϋσῆς καὶ Ἠλίας μετ' αὐτῦ συλλαλοῦντες " (Ματθ. ιζ'. 1.). Ἐπιστρεπτικῶς λοιπὸν ὁ Μελῳδὸς τὸν λόγον σχηματισάμενος, οὕτω λέγει πρὸς τὸν μεταμορφούμενον Χριστόν· Ὦ ἐνυπόστατε Λόγε τοῦ Πατρὸς καὶ Μονογενὲς ὑψηλότατε, οἱ ἐκλελεγμένοι ὑπὸ Σοῦ καὶ πρόκριτοι Ἀπόστολοι ἀνέβησαν μαζὶ μὲ Σὲ ἐπάνω εἰς τὸ Θαβώριον ὄρος, καὶ ἐπαραστάθησαν μετὰ Σὲ οἱ πρόκριτοι τῶν Προφητῶν, ὁ Μωϋσῆς καὶ Ἠλίας, ὡς Θεράποντές Σου. Αὐτὰ λοιπὸν τὰ λόγια εἶναι πρόχειρα καὶ εὐκολονόητα εἰς τὸν καθένα, καὶ διὰ τοῦτο ἐξήγησιν δὲν χρειάζονται.

Ἐκεῖνο δὲ μόνον ἐξηγοῦμεν ὅτι ὁ Μελῳδὸς τὸν μὲν Ἰησοῦν ὕψιστον ὠνόμασεν ὄχι διότι ἀνέβη ἐπάνω εἰς τὴν ὑψηλοτάτην κορυφὴν τῦ Θαβὼρ καὶ ἐκεῖθεν μετεμορφώθη, ἀλλὰ καθὸ Θεὸν πάντων τῶν ὄντων ἀνώτατον ὄντα· λέγει γὰρ ὁ Δαβίδ· „ Σὺ δὲ ὕψιστος εἰς τὸν „ αἰῶνα, Κύριε "· (Ψαλ. ϙά. 8.) τὺς δὲ τρεῖς Ἀποστόλυς ἐκάλεσεν ἀκρότητα, κυρίως μὲν, διότι ἦσαν πρόκριτοι τῶν ἄλλων, καταχρηστικῶς δὲ, διότι ἀνέβησαν εἰς τὴν ἄκραν τοῦ βουνοῦ, καὶ ἐκεῖθεν εἶδον τὸ ἀκρότατον καὶ ἀπρόσιτον τοῦ Θεοῦ φῶς. Περὶ δὲ τῶν Προφητῶν ἀφ' οὗ εἶπεν ὅτι συμπαρεστάθησαν μὲ τὸν Ἰησοῦν, ἀκολούθως ἐπρόσθεσεν ὅτι ὡς Θεοῦ θεράποντες τῦτο ἐποίησαν. Διὰ τί τοῦτο εἶπεν; Ἵνα μὴ ἀκούων τινὰς τὴν μετὰ τοῦ Ἰησοῦ τῶν Προφητῶν συμπαράστασιν, νομίσῃ ὅτι εἶναι ὁμότιμοι μὲ αὐτόν· διὰ τοῦτο ἀκολούθως ἐπρόσθεσεν ὅτι ἐκεῖνοι συμπαρεστάθησαν ὄχι ὡς ὁμότιμοι τῷ Χριστῷ κατὰ τὸ ἀξίωμα, ἀλλὰ ὡς δοῦλοι αὐτοῦ καὶ θεράποντες· ὅθεν ὁ ἴδιος Θεὸς θεράποντά του τὸν Μωϋσῆν ὠνόμασε λέγων· „ Οὐχ ὡς ὁ θεράπων μυ Μωϋσῆς ἐν ὅλῳ τῷ οἴκῳ μου (ἤτοι τῷ „ λαῷ τῦ Ἰσραὴλ) πιστός ἐστι " (Ἀριθ. ιβ'. 7.)· καὶ πάλιν· „ Μωϋσῆς ὁ θεράπων μυ τε„ τελεύτηκεν " (Ἡσ. ά. 2.)· τοιῦτος δὲ βέβαια θεράπων Κυρίυ ἦτον καὶ ὁ Προφήτης Ἠλίας.

Διὰ

Διὰ τί δὲ μόνους τοὺς τρεῖς Ἀποστόλους παρέλαβεν ὁ Χριστὸς εἰς τὸ Θαβώριον Ὄρος; Ἀποκρίνεται ὁ Θεοφύλακτος σὺν τῷ Ζυγαδηνῷ Εὐθυμίῳ ὅτι αὐτοὶ ὑπερεῖχον τοὺς ἄλλους Ἀποστόλους· ὁ μὲν Πέτρος, διότι περισσότερον ἠγάπα τὸν Ἰησοῦν διὰ τὴν θερμότητα τῆς πίστεως· ὁ δὲ Ἰωάννης, διότι περισσότερον ἠγαπᾶτο ἀπὸ τὸν Ἰησοῦν διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῶν ἀρετῶν του, καὶ μάλιστα διὰ τὴν καθαρότητα καὶ παρθενίαν· ὁ δὲ Ἰάκωβος, διότι ἦτον ζηλωτὴς, καὶ τόσον πολλὰ βαρὺς εἰς τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Χριστοῦ Ἰουδαίους, ὥστε Ἡρῴδης ὁ φονεύσας αὐτὸν μεγάλην χάριν καὶ ἀρέσκειαν ἐπροξένησεν εἰς τοὺς Ἰουδαίους ὅταν τὸν ἐφόνευσε· διηγοῦνται δὲ τοῦτο αἱ Πράξεις· „ Ἀνεῖλε δὲ Ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν Ἰωάννου μαχαίρᾳ, „ καὶ ἰδὼν ὅτι ἀρεστόν ἐστι τοῖς Ἰουδαίοις, προσέθετο συλλαβεῖν καὶ Πέτρον " (Πράξ. ιβ'. 1.).

Τροπάριον.

„ Θεὸς ὅλος ὑπάρχων, ὅλος βροτὸς γέγομας, ὅλῃ τῇ Θεότητι μί-
„ ξας τὴν ἀνθρωπότητα ἐν ὑποστάσει Σου, ἣν ἐν δυσὶ ταῖς οὐ-
„ σίαις Μωϋσῆς Ἠλίας τε εἶδον ἐν Ὄρει Θαβώρ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Εἰς τοῦτο τὸ Τροπάριον θεολογεῖ ὁ Μελῳδὸς Ἰωάννης τὴν ἔνσαρκον οἰκονομίαν τοῦ Θεοῦ Λόγου, καὶ δογματίζει οὕτω λέγων· Ὦ Θεάνθρωπε Χριστὲ, Σὺ ὑπάρχεις πρὸ τῶν αἰώνων ὅλος Θεός: ἤτοι ὅλον ἔχεις τὸ πλήρωμα τῆς Θεότητος· οὐ γὰρ μεριστὴ εἶναι ἡ Θεότης ἐν τῇ Ἁγίᾳ Τριάδι, ὥστε ἄλλο μὲν μέρος τῆς Θεότητος νὰ ἔχῃ ὁ Πατὴρ, ἄλλο δὲ ὁ Υἱὸς, ἄλλο δὲ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, ἄπαγε! ταῦτα γὰρ ἐφλυάρουν καὶ ἔπαιζον οἱ Ἕλληνες, μοιράζοντες τὴν μὲν ἐξουσίαν τοῦ Οὐρανοῦ εἰς τὸν Δία, τὴν δὲ ἐξουσίαν τῆς θαλάσσης εἰς τὸν Ποσειδῶνα, καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ Ἅδου καὶ τῶν ὑπογείων εἰς τὸν Πλούτωνα. Ἡμεῖς δὲ οἱ Ὀρθόδοξοι δὲν μοιράζομεν οὕτω τὴν Θεότητα τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἀλλὰ δοξάζομεν καὶ φρονοῦμεν ὅτι καὶ ὁ Πατὴρ εἶναι ὅλος Θεὸς, καὶ ὁ Υἱὸς ὡσαύτως εἶναι ὅλος Θεὸς, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἀπαραλλάκτως εἶναι ὅλον Θεός· οὐ γὰρ μοιράζεται εἰς αὐτὰς ἡ Θεότης, ἀλλ' ὅλη εἶναι εἰς κάθε πρόσωπον τῆς Ἁγίας Τριάδος, καὶ ὅλη εἶναι καὶ εἰς τὰ τρία ὁμοῦ.

Καὶ λοιπὸν ὅλος Θεὸς εἶναι ὁ Πατὴρ, ἐπειδὴ ἔχει ἐν ἑαυτῷ ὅλον τὸ πλήρωμα τῆς Θεότητος, ὅλος Θεὸς εἶναι ὁ Υἱὸς, καὶ ὅλος Θεὸς εἶναι τὸ Πνεῦμα διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν· καὶ ἂν χωριστὰ εἴπῃς κάθε πρόσωπον τῆς Ἁγίας Τριάδος, Θεὸς ὅλος εἶναι, καὶ ἂν τὰ τρία ἑνώσῃς ὁμοῦ, πάλιν αὐτὰ Θεὸς ὅλος εἶναι· κατὰ γὰρ τὸν Θεοφόρον Μάξιμον· „ Οὐκ ἐκ „ μέρους ἡ Θεότης ἐν τῷ Πατρὶ, ἢ ἐκ μέρους Θεὸς ὁ Πατὴρ, οὔτε ἐκ μέρους ἐν τῷ Υἱῷ „ ἡ Θεότης, ἢ ἐκ μέρους Θεὸς ὁ Υἱὸς, οὔτε ἐκ μέρους ἐν τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι ἡ Θεότης, ἢ „ ἐκ μέρους Θεὸς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον· οὔτε γὰρ μεριστὴ ἡ Θεότης, οὔτε ἀτελὴς Θεὸς ὁ „ Πατὴρ, ἢ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, ἀλλ' ὅλη ἐστὶν ἡ αὐτὴ τελεία τελείως τῷ Πατρὶ, καὶ „ ὅλη τελεία τελείως ἐν τελείῳ τῷ Υἱῷ, καὶ ὅλη τελεία τελείως ἡ αὐτὴ ἐν τελείῳ τῷ Ἁγίῳ „ Πνεύματι " (Κεφ. ά. τῆς β'. ἑκατονταδ. τῶν γνωστικῶν).

Ταῦτα λοιπὸν ἐξεύρων ὁ Θεσπέσιος Ἰωάννης, οὕτω λέγει εἰς τὸν Χριστόν· Σὺ, ὦ Χριστὲ, ὅλος Θεὸς ὢν πρὸ τῶν αἰώνων (ἐπειδὴ δὲν ἔχει μέρος τῆς Θεότητος, ὡς εἴπομεν, ἀλλ' ὅλην ἔχει αὐτὴν εἰς τὸν ἑαυτόν τε ὡς Υἱὸς Μονογενὴς καὶ ὁμοούσιος μὲ τὸν Πατέρα) εἰς τοὺς ὑστερινοὺς χρόνους ἔγινες ἄνθρωπος· ἄνθρωπος δὲ ὄχι καθὼς ἐβλασφήμει ὁ Ἄρειος, σῶμα μόνον προσλαβὼν χωρὶς ψυχὴν, τῆς Θεότητος ἀντὶ ψυχῆς ἐνεργούσης, οὐδὲ ψυχὴν χωρὶς νοῦν καὶ λόγον ὡς ἐβλασφήμει ὁ Ἀπολινάριος, ἀλλὰ ἔγινες ὅλος τέλειος ἄνθρωπος μὲ ὅλα τὰ ἀνθρώπινα ἰδιώματα, μὲ σῶμα, μὲ ψυχὴν, μὲ νοῦν, μὲ λόγον, μὲ θέλησιν καὶ ἐνέργειαν· καὶ οὕτως εἰς τὴν ὁλόκληρον φύσιν τῆς Θεότητός Σου ἤνωσας ὁλόκληρον τὴν φύσιν τῆς ἀνθρωπότητος ἐν τῇ μιᾷ ὑποστάσει Σου· ἐπειδὴ εἰς τὸ Μυστήριον τῆς οἰκονομίας Σου, Κύριε, δύω μὲν εἶναι αἱ φύσεις καὶ αἱ οὐσίαι, ἡ Θεότης δηλαδὴ καὶ ἡ ἀνθρωπότης, μία δὲ εἶναι ἡ ὑπόστασις, καθ' ἣν αἱ δύω φύσεις ἡνώθησαν.

Ταύ-

Ταύτην λοιπὸν τὴν μίαν ὑπόστασίν Σου, Κύριε, μὲ τὰς δύω φύσεις Σου τὰς ἐν αὐτῇ καὶ κατ' αὐτὴν ἡνωμένας ἐνόησαν καὶ ἐκατάλαβαν ἐπάνω εἰς τὸ Θαβώριον Ὄρος ὁ Μωϋσῆς καὶ ὁ Ἠλίας· οὐχὶ ἐπάνω εἰς τὸ Σίναιννν ὄρος, ὡς ὁ Μωϋσῆς, ὅτε ἐπάνω εἰς τὸ Χωρηβ, τὸ ὁποῖον εἶναι πεδία τοῦ Σιναίου ὄρους, ὡς ὁ Ἠλίας, ἀλλὰ ἐπὶ τοῦ Θαβὼρ εὑρισκόμενοι, ἔβλεπον μὲν γῆν πατοῦντα τὸν Ἰησοῦν, καὶ χεῖρας καὶ πόδας ἔχοντα, καὶ ἐκ τούτου ἐσυμπέραινον τὴν ἀνθρωπότητα· ἔβλεπον δὲ καὶ ὅτι ἔπεμπεν ἀπὸ τὸ πρόσωπόν του λαμπρότητα ὑπὲρ τὴν τοῦ ἡλίου, καὶ ἐκ τούτου ἐσυμπέραινον τὸ φῶς τῆς αὐτοῦ Θείας φύσεως· ὅθεν τὰ δύω ταῦτα συμβιβάζοντες, ἐκήρυττον ἐν τῷ Ἰησοῦ δύω οὐσίας καὶ μίαν ὑπόστασιν.

Ἀνάγνωθι καὶ τὸν Θεῖον Ἰωάννην τὸν Δαμασκηνὸν λέγοντα ἐν κεφ. νδ'. τῆ Θεολογικοῦ· „ Οὐ Θεὸν μόνον τὸν Χριστὸν κηρύττομεν, χυμιὸν τῆς καθ' ἡμᾶς ἀνθρωπότητος, οὔτε μὴν „ ἄνθρωπον μόνον, φιλοῦντες αὐτὸν τῆς Θεότητος, οὐκ ἄλλον καὶ ἄλλον, ἀλλ' ἕνα καὶ „ τὸν αὐτὸν ὁμῦ Θεόν τε καὶ ἄνθρωπον, Θεὸν τέλειον, καὶ ἄνθρωπον τέλειον, ὅλον Θεὸν, „ καὶ ὅλον ἄνθρωπον, τὸν αὐτὸν ὅλον Θεὸν καὶ μετὰ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, καὶ ὅλον ἄνθρωπον καὶ μετὰ τῆς ὑπερθέου αὐτοῦ Θεότητος· διὰ τοῦ εἰπεῖν τέλειον Θεὸν καὶ τέλειον „ ἄνθρωπον τὸ πλῆρες καὶ ἀνελλιπὲς δηλοῦντες τῶν φύσεων· διὰ δὲ τοῦ εἰπεῖν ὅλον „ Θεὸν καὶ ὅλον ἄνθρωπον τὸ μοναδικὸν καὶ ἄτμητον δεικνύντες τῆς ὑποστάσεως ". Καὶ ἐν κεφ. νγ'. οὕτωσι λέγει· „ Πᾶσαν τὴν φύσιν τῆς Θεότητος ἐν μιᾷ τῶν αὐτῆς ὑποστά„ σεων ἑνωθῆναι πάσῃ τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει φαμὲν, καὶ οὐ μέρος μέρει ". Καὶ ὁ πολὺς τὰ θεῖα Διονύσιος λέγει· „ Ὁλικῶς ἡμῖν ἡ Θεότης ἐν μιᾷ τῶν ἑαυτῆς ἐκοινώνησεν ὑ„ ποστάσεων· ὅλον γὰρ ὅλος ἀνέλαβέ με, καὶ ὅλος ὅλῳ ἡνώθη, ἵνα ὅλῳ μοι τὴν σωτη„ ρίαν χαρίσηται· τὸ γὰρ ἀπρόσληπτον ἀθεράπευτον. Ὅλος μὲν οὖν ἐστι Θεὸς τέλειος, οὐχ „ ὅλον δὲ Θεός· οὐ γὰρ μόνον Θεὸς, ἀλλὰ καὶ ἄνθρωπος· καὶ ὅλος ἄνθρωπος τέλειος, „ οὐχ ὅλον δὲ ἄνθρωπος· οὐ μόνον γὰρ ἄνθρωπος, ἀλλὰ καὶ Θεός· τὸ μὲν γὰρ ὅλον „ φύσεώς ἐστι παραστατικὸν, τὸ ὅλος δὲ, ὑποστάσεως· ὥσπερ τὸ μὲν ἄλλο, φύσεως, τὸ „ δὲ ἄλλος, ὑποστάσεως " (Βιβλ. γ'. κεφ. νδ'.). Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ Ἱεραρχίᾳ ὁ αὐτὸς Διονύσιος τὴν ἐν τῷ Χριστῷ ὅλην φύσιν τῆς ἀνθρωπότητος βεβαιῶν λέγει· „ Νῦν μὲν τῇ παντελεῖ καὶ ἀσυγχύτῳ καθ' ἡμᾶς ἐνανθρωπήσει, νῦν δὲ ἐν τῇ κα„ θ' ἡμᾶς ὁλικῇ πρὸς ἀλήθειαν ἐνανθρωπήσει, καὶ ἄλλο τε καὶ τῇ παντελεῖ τῶν ἡμετέ„ ρων προσλήψει τὴν τελεωτάτην τῶν οἰκείων μετάδοσιν αὐτουργῆσαι ". Ὅρα καὶ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Τροπαρίου τοῦ πρώτου Κανόνος τῆς Μεταμορφώσεως τῆ λέγοντος· „ Ὅλον τὸν „ Ἀδὰμ φορέσας, Χριστέ ".

Ὠδὴ δ'. Ὁ Εἱρμός.

„ Ἐκ σαρκός Σου βολίδες Θεότητος ἐξεπορεύοντο· Προφήταις καὶ „ Ἀποστόλοις ὅθεν οἱ πρόκριτοι μέλποντες ἀμέμφως· Δόξα τῇ „ δυνάμει Σου, Κύριε.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἐπειδὴ ὁ Μελῳδὸς εὗρεν εἰς τὴν τετάρτην Ὠδὴν τῆ Ἀββακοὺμ ταῦτα τὰ λόγια· „ Εἰς „ φῶς βολίδες Σου πορεύσονται, εἰς φέγγος ἀστραπῆς ὅπλων Σου " (Ἀββ. γ'. 11.), διὰ τοῦτο μεταχειρίζεται αὐτὰ εἰς τὸν πρέποντα καιρὸν, καὶ τὰ ἁρμόζει εἰς τὴν παροῦσαν ἑορτὴν τῆς Μεταμορφώσεως· ὅθεν λέγει πρὸς τὸν μεταμορφούμενον· Ὦ Θεάνθρωπε Ἰησοῦ Χριστὲ, ὅταν Σὺ μετεμορφώθης ἐπάνω εἰς τὸ Θαβώριον Ὄρος, ἐκβῆκαν ἀπὸ τὸ Θεοϋπόστατον σῶμά Σου βολίδες (ἤτοι ἀκτῖνες τῆς Θεότητος)· ὅθεν οἱ ἔγκριτοι τῶν Προφητῶν ὁ Μωϋσῆς καὶ ὁ Ἠλίας, καὶ οἱ ἔγκριτοι τῶν Ἀποστόλων ὁ Πέτρος καὶ Ἰωάννης καὶ Ἰάκωβος, βλέποντες τὰς ἀκτῖνας ταύτας, ἐφώναζον πρὸς Σέ· „ Δόξα τῇ δυνάμει Σου, „ Κύριε ". Προκρίτους δὲ εἶπε τῶν Προφητῶν τὸν Μωϋσῆν καὶ τὸν Ἠλίαν, καὶ προκρίτους τῶν Ἀποστόλων τὸν Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην, χωρὶς νὰ ἀναφέρῃ τὸν Πρό-

δρο-

δρομον καὶ Βαπτιστὴν Ἰωάννην, ὅς τις ἦτον ἀνώτερος καὶ ὅλων τῶν Προφητῶν, καὶ ὅλων τῶν Ἀποστόλων. Διατί; Ἐπειδὴ αὐτὸς εἶχε μαρτυρήσει πρότερον· βέβαιον γὰρ εἶναι ὅτι, ἂν ἐκεῖνος ἦτον ζωντανὸς, ἤθελε παραλάβει αὐτὸν ὁ Κύριος πρῶτον εἰς τὴν θείαν του Μεταμόρφωσιν.

Τροπάριον.

„Ὁ τὴν βάτον φυλάξας ἀλώβητον προσομιλοῦσαν πυρὶ τῷ Μω-
„σῇ θεολαμπῦσαν σάρκα ὑπέδειξας, Δέσποτα, μελῳδοῦμτι· Δόξα
„τῇ δυνάμει Σου, Κύριε.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἐπειδὴ μερικοὶ ἀποροῦσι διὰ τὴν Μεταμόρφωσιν τοῦ Κυρίου καὶ ἀπιστοῦσι, πῶς ἀπὸ τὸ θεοϋπόστατον σῶμα τοῦ Κυρίου ἐκβῆκε πῦρ ἄϋλον καὶ δὲν ἔκαυσεν αὐτὸ, τούτου χάριν ὁ Μελῳδὸς προτείνει τὸ παρὸν Τροπάριον εἰς αὐτοὺς, καὶ φέρει παράδειγμα τὴν βάτον, τὴν καιομένην μὲν, μὴ κατακαιομένην δὲ, καὶ τρόπον τινὰ λέγει εἰς αὐτούς· Τί θαυμάζετε, ὦ ἄνθρωποι ὅτι δὲν ἐκάη ἡ σαρξ τοῦ Κυρίου ἀπὸ τὴν ἀστραπὴν ὅπου ἐκβῆκεν ἐκεῖθεν; δὲν ἠκούσατε ὅτι καὶ τὸ παλαιὸν ἡ ἐν Σινᾷ βάτος ἐκαίετο μὲν, δὲν ἐκατακαίετο δέ; Ἠξεύρετε λοιπὸν ὅτι ἐκεῖνος ὁ Θεὸς ὅπου ὡμίλει τότε ἀπὸ τὴν βάτον μὲ τὸν Μωϋσῆν καὶ ἐφύλαξε τὴν βάτον ἀβλαβῆ ἀπὸ τὸ πῦρ, αὐτὸς καὶ τώρα ἔδειξεν εἰς τὸν αὐτὸν Μωϋσῆν τὴν ἰδικήν του σάρκα λάμπουσαν μὲ τὸ φῶς τῆς Θεότητος· ὥστε ἀπὸ τὸ παλαιὸν θαῦμα τῆς βάτου συμπεράνατε καὶ τὸ νέον τῆς σαρκὸς τοῦ Κυρίου τὸ ἐπὶ τῆς Μεταμορφώσεως, καὶ ἀπὸ ἐκεῖνο πιστεύσατε καὶ τοῦτο, καὶ μὴ ματαίως ἐκπλήττεσθε καὶ ἀπιστεῖτε.

Τροπάριον.

„Ὑπεκρύβη ἀκτῖσι Θεότητος αἰσθητὸς ἥλιος ὡς ἐν Ὄρει Θαβωρίῳ
„εἶδέ Σε μεταμορφούμενον, Ἰησοῦ μου· Δόξα τῇ δυνάμει Σου, Κύριε.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Εἰς τὸ Τροπάριον τοῦτο δύω ἡλίους ἀναφέρει ὁ Μελῳδὸς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν ἀνατέλλοντας· ὄχι τὸν μὲν ἕνα, ἥλιον, τὸν δὲ ἄλλον, παρήλιον, ὅς τις κατὰ τοὺς Μετεωρολόγους φυσικῷ τῷ τρόπῳ γίνεται ἀπὸ τὰ πλάγια μέρη τοῦ ἡλίου, ὅταν ἀκολουθήσῃ κανένα νέφος ἔχον ὁμαλὴν καὶ πυκνὴν τὴν σύστασιν· τότε γὰρ τὸ χρῶμα τοῦ ἡλίου φαίνεται καθαρὸν εἰς τὸ τοιοῦτον νέφος, ὡς ἕνας δεύτερος ἥλιος (1). Δὲν ἐφάνη εἰς τὴν Μεταμόρφωσιν τοιοῦτος ἥλιος καὶ παρήλιος· φαντασία γὰρ καὶ εἰκὼν τοῦ ἡλίου εἶναι ὁ παρήλιος, καὶ οὐχὶ ἀληθὴς καὶ πραγματικὸς ἥλιος· ἀλλὰ τότε ἐφάνη εἰς μὲν τοὺς Οὐρανοὺς ὁ γνωστὸς οὗτος καὶ αἰσθητὸς ἥλιος, τὸ τοῦ Θεοῦ λαμπρὸν δημιούργημα· κάτω δὲ εἰς τὴν γῆν ἐφάνη ὁ νοητὸς Ἥλιος τῆς δικαιοσύνης Χριστὸς, ἀνατέλλων μὲ τὸ Δεσποτικὸν σῶμα ἐπάνω εἰς τὸ Θαβώρ· τούτους δὲ καὶ τοὺς δύω Ἡλίους συγκρίνων ὁ Μελῳδὸς, λέγει· Ἐκρύφθη καὶ ἐνικήθη ὁ αἰσθητὸς ἥλιος, προσβάλλων εἰς τὰς ἀκτῖνας τοῦ νοητοῦ Ἡλίου Χριστοῦ τοῦ ἐν Θαβὼρ ἀνατείλαντος· καθὼς γὰρ οἱ ἀστέρες τοῦ Οὐρανοῦ εἰς μὲν τὸν καιρὸν τῆς νυκτὸς λάμπουσιν, ὅταν δὲ ὁ ἥλιος ἀνατείλῃ, ἀποκρύπτονται· οὕτω καὶ ὁ ἥλιος τότε ἔπαθε· καὶ ὅταν ὁ νοητὸς Ἥλιος τῆς δικαιοσύνης ἀνέτειλε, τότε αὐτὸς ἔκρυψε τὰς ἀκτῖνάς του. Σημείωσαι ὅτι ἐκ τοῦ Τροπαρίου τούτου καὶ ἐξ ἄλ-

(1) Ὅρα εἰς τὴν ἐπιτομὴν τῆς Φυσικῆς τοῦ Βλεμμίδου, κεφ. κγ'.

ἄλλων φαίνεται ὅτι ἦτον ἡμέρα ὅταν μετεμορφώθη ὁ Κύριος· τοῦτο τὸ ἴδιον βεβαιοῖ καὶ ὁ Ζυγαδηνὸς Εὐθύμιος ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ κατὰ Ματθαῖον (Τόμ. β'.).

Διὰ τί δὲ λέγει ὁ Εὐαγγελιστὴς ὅτι ἔλαμψε τὸ πρόσωπον τῷ Κυρίῳ ὡς ὁ ἥλιος ἐν τῇ Μεταμορφώσει; Κατὰ μὲν τὸν Χρυσορρήμονα, διότι ἄλλο λαμπρότερον δὲν εἶχεν ὁ Εὐαγγελιστὴς διὰ νὰ συγκρίνῃ μὲ αὐτὸ τὴν ὑπερβάλλουσαν λαμπρότητα τῷ προσώπῳ Κυρίου, ὡς εἴπομεν· κατὰ δὲ τὸν μέγαν τῆς Θεσσαλονίκης Γρηγόριον, διὰ τὴν ἀκόλουθον αἰτίαν ἐπαρωμοίασεν ὁ Εὐαγγελιστὴς τὸν Χριστὸν μὲ τὸν ἥλιον· καὶ ἄκουσον αὐτῷ λέγοντος· „ Πῶς „ ὡς ὁ ἥλιος; ἦν ὅτε τὸ ἡλιακὸν τοῦτο φῶς οὐκ ἦν ὡς ἐν σκεύει τῷ δίσκῳ τούτῳ· τὸ „ μὲν γὰρ (ἤτοι τὸ φῶς τοῦ ἡλίου) πρωτόγονόν ἐστι, τὸν δὲ δίσκον τῇ τετάρτῃ τῶν ἡ- „ μερῶν παρήγαγεν ὁ τὰ πάντα παραγαγών, ἐνάψας αὐτῷ τὸ φῶς, καὶ οὕτως ὑποστή- „ σας ἡμεροποιὸν ἅμα καὶ ἡμεροφαῆ φωστῆρα· οὕτω δὴ καὶ τὸ φῶς τῆς Θεότητος· ἦν „ (χρόνος δηλ.) ὅτε οὐκ ἦν ὡς ἐν σκεύει τῷ τοῦ Χριστοῦ σώματι· τὸ μὲν γὰρ προά- „ ναρχόν ἐστι, τὸ δὲ πρόσλημμα, ὃ παρ' ἡμῶν ἀνέλαβεν ὁ τοῦ Θεοῦ Υἱός, νῦν ὕστερον „ ὑπὲρ ἡμῶν παρήχθη, τὸ πλήρωμα τῆς Θεότητος ἐν ἑαυτῷ λαβόν· καὶ οὕτω θεοποιὸς „ ἅμα καὶ θεοφεγγὴς ἀνεπέφηνε φωστήρ· οὕτως ἔλαμψε τὸ τοῦ Χριστοῦ πρόσωπον, ὡς „ ὁ ἥλιος" (Λόγ. οὗ ἡ ἀρχὴ „ Ἡσαΐας ὁ Προφήτης"). Συμφώνως λέγει καὶ ὁ Δαμασκηνὸς Ἰωάννης· „ Ἔλαμψε τὸ πρόσωπον αὐτῷ ὡς ὁ ἥλιος· ὅπερ γὰρ ἐν αἰσθητοῖς ἥλιος, „ τοῦτο ἐν νοητοῖς Θεός (κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον)· τὰ δὲ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένοντο „ λευκὰ ὡς τὸ φῶς. Ὥσπερ ἕτερον μὲν ὁ ἥλιος, πηγὴ γάρ ἐστι φωτός, καθοράσθαι τρα- „ νῶς μὴ δυνάμενος, ἕτερον δὲ τὸ φῶς τὸ ἐξ αὐτοῦ πρὸς τὴν γῆν ἀφικνούμενον· ὁρᾶται „ γὰρ αὐτὸ καὶ βλέπεται σοφίας τοῦ Θεοῦ καὶ φιλανθρωπίας ἐνεργεία, ὡς ἂν μὴ παν- „ τελῶς ἀμέτοχοι τῶν καλῶν κατασταίημεν· οὕτω τὰ μὲν πράσωπον (τοῦ Κυρίου) λάμ- „ πει τρανότερον, ὡς ὁ ἥλιος· ὡς δὲ φῶς λευκαίνεται τὰ ἱμάτια μεταδόσει τοῦ θείου „ φωτὸς ἀγλαϊζόμενα".

Τροπάριον.

„ Πῦρ μὴ φλέγον τὴν ὕλην τοῦ σώματος ὡράθη ἄϋλον, ὡς Μω- „ σῇ καὶ Ἀποστόλοις ὤφθης Ἡλίᾳ τε, Δέσποτα, εἷς ἐκ δύω ἐμ „ δυσὶ τελείαις ταῖς φύσεσιμ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Μανθάνομεν ἀπὸ τὴν Γραφὴν ὅτι δύω λογῶν εἶναι τὸ πῦρ, τὸ μὲν ἕνα θεϊκὸν καὶ ἄϋλον, καθὼ καὶ ὁ Θεὸς λέγεται ὅτι εἶναι φῶς καὶ πῦρ καταναλίσκον τὴν ἁμαρτίαν· „ Κύριος, φησὶν, ὁ Θεός σου πῦρ καταναλίσκον ἐστί" (Δευτ. δ'. 24.)· τὸ δὲ ἄλλο, ὑλικὸν καὶ ὁρώμενον· πλὴν καὶ τὰ δύω καὶ φωτίζουσι καὶ καίουσι, κατὰ ἄλλας ὅμως καὶ ἄλλας αἰτίας· τὸ μὲν γὰρ θεϊκὸν πῦρ φῶς εἶναι καὶ φωτίζει ἐκείνους ὅπου πλησιάζουσιν εἰς αὐτὸ, καὶ κανένα ἄλλο δὲν καίει πάρεξ τὴν ἁμαρτίαν· ὅθεν εἶπεν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος· „ Οἶδα πῦρ ἀναλωτικὸν τῆς ὕλης καὶ τῆς μοχθηρᾶς ἕξεως" (Λόγ. εἰς τὸ Βάπτισμα)· τὸ δὲ αἰσθητὸν τοῦτο καὶ ἰδικόν μας πῦρ, ὃ καὶ διακονικὸν ὀνομάζεται, καίει κάθε ὕλην σώματος καὶ κάμνει ταύτην φαγητὸν ἰδικόν του. Ταῦτα λοιπὸν στοχαζόμενος ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς, καὶ γενάμενος ὡς ἐνθουσιῶν εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς Μεταμορφώσεως, ἔτω λέγει· Καινούριον ἀληθῶς καὶ παράδοξον θαῦμα ἐθεωρήθη σήμερον, διότι βλέπεται ἕνα πῦρ τὸ ὁποῖον δὲν καίει τὴν ὕλην τοῦ θεοὐποστάτου σώματος τοῦ Κυρίου.

Ἀλλ' ἤθελεν εἰπῇ τινὰς πρὸς τὸν Ἱερὸν Μελῳδόν· Τί θαυμάζεις, ὦ Ἱερὲ Ἀσματογράφε, ὡς νὰ εἶδες κανένα θαῦμα καινούριον, τὸ ὁποῖον ἀκόμη δὲν ἔγινεν; ἢ διὰ τί κατεπλάγης ἐπὶ τῇ Μεταμορφώσει τοῦ Ἰησοῦ, καὶ σχεδὸν λέγεις· Βαβαὶ τοῦ θαύματος! βλέπω πῦρ, τὸ ὁποῖον ἀνάπτει μὲν τὸ σῶμα τὸ Δεσποτικὸν, δὲν καταναίει δὲ αὐτό. Ἄρα γε, ὦ Μελῳδὲ, δὲν ἠκολούθησεν ἕνα τοιοῦτον θαῦμα καὶ εἰς τοὺς τρεῖς ἐκείνους Παῖδας τοὺς ἐν Βαβυλῶνι; δὲν ἐβάλθησαν καὶ ἐκεῖνοι μέσα εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρὸς, καὶ ἀβλαβεῖς

ἀπὸ

ἀπὸ τὸ πῦρ ἐφυλάχθησαν; „ Οὐχ ἥψατο, φησὶν, αὐτῶν τὸ καθόλου τὸ πῦρ, οὐδὲ ἐλύ-„ πησεν, οὐδὲ παρηνώχλησεν αὐτούς " (Αἴνεσ. 26.).

Καὶ λοιπὸν ἂν τὸ τοιοῦτον θαῦμα ἐνεργήθη εἰς τὺς δούλους, τί θαυμάζεις, ὦ Μελε-γὲ, ἂν ἐνεργήθη καὶ εἰς τὴν Μεταμόρφωσιν τὲ Κυρίου καὶ Δεσπότου τῶν δούλων ἐκείνων; Ἡμεῖς δὲ τί ἀποκρινόμεθα εἰς ἐκεῖνον ὅπου οὕτως ἤθελεν εἰπῇ; Ναὶ ὀρθῶς καὶ σὺν λόγῳ θαυμάζει ὁ Ἱερὸς Μελῳδός· διότι ἄλλη μέν ἐστι διαφορὰ τὸ νὰ ἦναι τὸ πῦρ ἔξω-θεν, καθὼς ἦτον εἰς τοὺς Παῖδας, καὶ ἄλλη τὸ νὰ ἦναι ἔσωθεν, καθὼς ἦτον εἰς τὸν μεταμορφωθέντα Χριστόν· τὸ μὲν γὰρ ἔξωθεν εὑρισκόμενον πῦρ καὶ ἄνεμος ἐμπορεῖ νὰ τὸ σβύσῃ καὶ βροχὴ καὶ χῶμα καὶ ἄλλα πολλά· τὸ δὲ πῦρ τῆς τοῦ Κυρίου Μεταμορ-φώσεως ἐπειδὴ ἔσωθεν ἀπὸ τὴν φύσιν καὶ ὑπόστασιν τῆς Θεότητος ἔκβαινεν ἔξω εἰς τὸ θεοϋπόστατον σῶμα, διὰ τοῦτο ἦτον ἀληθῶς καινὸν τὸ θαῦμα καὶ παράδοξον, πῶς πῦρ ὕλον ἐνοικοῦν εἰς σῶμα τελείως τοῦτο δὲν ἔκαιεν.

Ὠδὴ έ. Ὁ Εἱρμὸς ἵνα τί με ἀπώσω.

Τροπάριον.

„ Ῥητορεύουσα γλῶσσα Σοῦ τὰ μεγαλεῖα οὐ δύναται φθέγξασθαι· „ ὁ κρατῶν ζωῆς γὰρ καὶ θανάτου δεσπόζων παρέστησας ἐν Θαβὼρ „ τῷ Ὄρει τὸν Μωϋσῆν καὶ τὸν Ἠλίαν μαρτυρήσοντας (1) Σοῦ „ τὴν Θεότητα.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Εἰς τὸ Τροπάριον τοῦτο ἀναφέρει ὁ Μελῳδὸς διὰ ποίαν αἰτίαν ὁ Μωϋσῆς καὶ ὁ Ἠλίας ἐπαραστάθησαν μαζὶ μὲ τὸν Ἰησοῦν εἰς τὸ Θαβώριον Ὄρος· ὅθεν προοιμιάζων θαυμαστι-κῶς, καταπλήττεται τοῦ μυστηρίου τὸ ἄῤῥητον. Καὶ ποία, λέγει, γλῶσσα γεμάτη ἀπὸ λόγους ῥητορικοὺς δύναται νὰ λαλήσῃ τὰ μεγαλεῖά Σου, Κύριε; ταῦτα γὰρ τὰ μεγαλεῖά Σου δὲν τὰ ἐφανέρωσες μόνον μὲ τὸ ἀστεκτον ἐκεῖνο καὶ ἀπρόσιτον φῶς ὅπου ἔλαμψας ἐν Θαβωρίῳ ἀπὸ τὸ ἡλιοστάλακτον πρόσωπόν Σου, ἀλλὰ ἀκόμη ἐφανέρωσας αὐτὰ καὶ μὲ τὴν παράστασιν τῶν δύω μεγάλων Προφητῶν, τοῦ Μωϋσέως καὶ τοῦ Ἠλία· ἐπειδὴ Σὺ διὰ νὰ δείξῃς ὅτι εἶσαι Κύριος καὶ Δεσπότης ζωῆς καὶ θανάτου, ταὐτὸν εἰπεῖν τῶν ζώντων καὶ τῶν νεκρῶν, διὰ τοῦτο ἐπαράστησας εἰς τὸ Θαβὼρ τὸν μὲν Μωϋσῆν νεκρὸν ὄν-τα κατὰ τὸ σῶμα (ἤτοι ἀνεβίβασας ἀπὸ τὸν Ἅδην τὴν ψυχὴν αὐτοῦ γυμνὴν ἀπὸ σῶμα) τὸν δὲ Ἠλίαν ἐπαράστησας ζωντανὸν ἀκόμη ὄντα καὶ ἁρπαγέντα ὡς εἰς Οὐρανὸν διὰ τοῦ πυρίνου ἅρματος· ὅθεν εἶπεν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος· „ Φῶς τὸ Ἠλίαν ἁρπάσαν ἐν τῷ τοῦ „ πυρὸς ἅρματι, καὶ μὴ συμφλέξαν τὸν ἁρπαζόμενον " (Λόγ. εἰς τὸ Βάπτισμα)· ὅθεν καὶ τοὺς δύω αὐτοὺς Προφήτας ἔδειξας μάρτυρας τῆς Θεότητός Σου· ἐμαρτύρουν γὰρ αὐτοὶ διὰ μέσου ἑαυτῶν καὶ διὰ τῆς δουλικῆς των ἐν τῷ Θαβὼρ παραστάσεως ὅτι εἶσαι Θεὸς ἀληθής· τίς γὰρ ἄλλος εἶναι ζωῆς καὶ θανάτου Κύριος, εἰμὴ ὁ Θεός;

Τροπάριον.

„ Ὁ χερσὶν ἀοράτοις πλάσας κατ' εἰκόνα Σου, Χριστὲ, τὸν ἄνθρω-„ πον τὸ ἀρχέτυπόν Σου ἐν τῷ πλάσματι κάλλος ὑπέδειξας, „ οὐχ ὡς ἐν εἰκόνι, ἀλλ' ὡς αὐτὸς εἶ κατ' οὐσίαν, ὁ Θεὸς χρημα-„ τίσας καὶ ἄνθρωπος.

ΕΡΜΗ-

(1) Ἐν ἄλλοις " Μαρτυρήσαντας ".

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Προσεκτικώτερον θεωρήσας ὁ Μελῳδὸς τὴν τοῦ Χριστοῦ Μεταμόρφωσιν, κατεπλάγη τὸ φῶς ἐκεῖνο· ἔπειτα ἀναβιβάσας τὸν λογισμόν του καὶ εἰς τὸν Ἀδὰμ τὸν ὑπὸ χειρὸς πλασθέντα Θεοῦ, καὶ κατ' εἰκόνα αὐτοῦ καὶ καθ' ὁμοίωσιν γενόμενον, ἐστοχάσθη ἀπορητικῶς καὶ εἶπεν, ἆρά γε τοιοῦτον πολὺ καὶ ὑπερβάλλον νὰ ἦτον καὶ τὸ φῶς τοῦ πρώτου ἐκείνου ἀνθρώπου τοῦ κατ' εἰκόνα Θεοῦ πλασθέντος, ὁποῖον ἦτον καὶ τὸ φῶς τῦ Χριστοῦ ἐν τῇ Μεταμορφώσει; ταῦτα πάντα θεωρήσας καὶ στοχασθεὶς, ὕτω λέγει· Ὦ Θεάνθρωπε Ἰησοῦ Χριστὲ, ὁ πλάστης καὶ δημιουργὸς τοῦ ἀνθρώπου, ὅς τις ὄχι μόνον ἔλαβες ἀπὸ τὴν γῆν χοῦν (ἤτοι τὸ λεπτότατον καὶ καθαρώτατον χῶμα τῆς γῆς κατὰ τὸν Ζωναρᾶν), καὶ ἔπλασας τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὰς ἀοράτους Σου χεῖρας, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ ζωηρόν Σου ἐμφύσημα ἔκτισας ψυχὴν εἰς αὐτὸν, καὶ ἐτίμησας κατ' εἰκόνα Σου· Σὺ ἐπειδὴ ἔβλεπες τοὺς ἀνθρώπους ὅτι δὲν ἤξευραν ἀπὸ ποίαν μεγάλην χάριν, καὶ ἀπὸ πόσον ὑπερβολικὸν φῶς ἐξέπεσον διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ Ἀδὰμ, τούτου χάριν ἔγινες ἄνθρωπος ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων, καὶ μεταμορφωθεὶς ἐπάνω εἰς τὸ Θαβὼρ, ἐξήστραψας τὸ θεῖον ἐκεῖνο καὶ ἀπόῤῥητον φῶς, διὰ νὰ δείξῃς εἰς ἐκείνους ὅπου δὲν ἤξεύρουν πόσον μέγα χάρισμα ἦτον τὸ κατ' εἰκόνα ὅπου ἐδωρήθη ἀπὸ Σὲ εἰς τὸν ἄνθρωπον.

Σχεδὸν δὲ ὁ Μεταμορφούμενος Χριστὸς ἐφαίνετο νὰ λέγῃ ταῦτα πρὸς τοὺς ἀνθρώπους· Ὦ ἄνθρωποι, ὁποῖον φῶς βλέπετε ὅτι ἀστραψεν ἀπὸ τὸ σῶμά μου, τοιοῦτον ἦτον καὶ τὸ φῶς ὅπου ἐδωρήθη εἰς τοὺς προπάτορας, τοὺς πλασθέντας κατὰ τὴν ἰδικήν μου εἰκόνα. Πλὴν διὰ νὰ μὴ νομίσῃ τινὰς ὅτι ὁ Κυριακὸς ἄνθρωπος (ἤτοι τὸ πρόσλημμα τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ Κυρίου) ἔλαβε τὸ φῶς κατ' εἰκόνα, ἄπαγε τοῦ νοήματος τούτου! λέγει· Δὲν ἦτον εἰκονικὸν τὸ φῶς εἰς τὸν μεταμορφούμενον, ἀλλ' ἐπειδὴ εἰς μίαν ὑπόστασιν τοῦ Θεοῦ Λόγου συνανεκράθησαν ἀτρέπτως καὶ ἀσυγχύτως αἱ δύω φύσεις τῆς Θεότητος καὶ τῆς ἀνθρωπότητος, διὰ τοῦτο πολλῷ πλέον ἦτον θειοτέρα καὶ λαμπροτέρα ἡ τοῦ Μεταμορφωθέντος Χριστοῦ ἔλλαμψις ἀπὸ τὴν τοῦ Ἀδὰμ, ἕνα μὲν, διότι ὁ Χριστὸς ἦτον Θεὸς κατ' οὐσίαν καὶ καθ' ὑπόστασιν, ὁ τὸν Ἀδὰμ δημιουργήσας, καὶ φῶς ὑπάρχων, μᾶλλον δὲ καὶ ὑπὲρ φῶς, καὶ ἄλλο, διότι τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ὅπου προσέλαβεν ἐθέωσεν ἐξ αὐτῆς τῆς καθ' ὑπόστασιν ἑνώσεως· ὅθεν καὶ διὰ τὰ δύω αὐτὰ ἀσυγκρίτως περισσότερον ἦτον τὸ φῶς τοῦ Μεταμορφωθέντος Χριστοῦ καὶ καθὸ Θεοῦ καὶ καθὸ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸ φῶς τοῦ Ἀδάμ. Διὰ τοῦτο λέγει μετὰ διαστολῆς ὁ Μελῳδός· Σὺ, Χριστὲ, ὑπέδειξας (ἤτοι ἀμυδρῶς ἔδειξας) τὸ ἀρχέτυπον κάλλος τῆς Θεότητός Σου, ἥτις ἔκτισε κατ' εἰκόνα τὸν Ἀδάμ. Ποῦ δὲ τοῦτο ἔδειξας; Εἰς τὸ πλάσμα Σου, δηλαδὴ οὐχὶ εἰς τὸν ψιλὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ εἰς τὸν ἄνθρωπον τὸν ὑπὸ Σοῦ προσληφθέντα καὶ ὑποστάντα ἐν τῇ ὑπερθέῳ Σου ὑποστάσει, καὶ ὁμόθεον μὲ Σὲ γενόμενον. Διὰ τοῦτο λέγει ἀκολούθως ὁ Μελῳδός· Ἔδειξας τὸ ἀρχέτυπον κάλλος Σου, ὄχι εἰς ψιλήν σου εἰκόνα, τὸν ἁπλῶς ἄνθρωπον δηλαδὴ, ἀλλὰ εἰς τὸν προσληφθέντα ὑπὸ Σοῦ καὶ θεωθέντα, τουτέστι καθὼς Σὺ εἶσαι εἷς μὲν κατὰ τὴν ὑπόστασιν, δύω δὲ κατὰ τὰς φύσεις· ὁ αὐτὸς γὰρ εἶσαι καὶ κατ' οὐσίαν Θεὸς, ὁ αὐτὸς ἔγινες καὶ κατ' οὐσίαν ἄνθρωπος.

Περὶ τοῦ θείου κάλλους ἐνθουσιαστικὰ καὶ ἐρωτικὰ εἶναι τὰ τοῦ μεγάλου Πατρὸς Βασιλείου λόγια· „Ἄῤῥητοι, φησὶ, παντελῶς καὶ ἀνεκδιήγητοι τῷ θείου κάλλους αἱ ἀστρα„παί· οὐ παρίστησι λόγος· οὐ δέχεται ἀκοή· κἂν ἑωσφόρου αὐγὰς εἴπῃς, κἂν σελήνης „φαιδρότητα, κἂν ἡλίου φῶς, πάντα ἄτιμα πρὸς εἰκασίαν τῆς δόξης, καὶ πλέον ἀπολει„πόμενα πρὸς τὴν τοῦ ἀληθινοῦ φωτὸς σύγκρισιν, ἢ ὅσον βαθεῖα νὺξ καὶ στυγνὴ σκο„τομήνη μεσημβρίας καθαρωτάτης· τοῦτο τὸ κάλλος σαρκίνοις μὲν ὀφθαλμοῖς ἀθεώ„ρητον, ψυχῇ δὲ μόνῃ καὶ διανοίᾳ θεωρητόν· καὶ εἴπου τινὰς περιέλαμψε τῶν Ἁγίων, „ἀφόρητον τοῦ πόθου τὸ κέντρον αὐτοῖς ἐγκατέλιπεν“ (Ὁρ. κατὰ πλάτος β'.). Καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Νύσσης Γρηγόριος· „Ὃν ἔχει λόγον πρὸς τὰς ἀβύσσους ἡ ὀλίγη σταγὼν, „ἢ πρὸς τὴν ἀκτῖνα τοῦ ἡλίου τὸ μικρὸν σπινθηράκιον· οὕτω διάκειται καὶ πάντα τὰ „παρὰ τῶν ἀνθρώπων ὡς καλὰ θαυμαζόμενα πρὸς ἐκεῖνο τὸ κάλλος, ὃ περὶ τὸ πρῶ„τον ἀγαθὸν καὶ τὸ ἐπέκεινα παντὸς ἀγαθοῦ θεωρεῖται“ (Κεφ. ί. περὶ Παρθενίας).

Καὶ

Καὶ ὁ θεῖος Αὐγουστῖνος, „ Ὀψέ σε ἠγάπησα, φησὶ, κάλλος πρεσβύτατόν τε ὁμοῦ καὶ „ νεώτατον· ὀψέ σε ἠγάπησα κάλλος ἔτως ἀρχαῖον· ὀψέ σε ἠγάπησα· φεῦ τῷ χρόνῳ ὅτε „ σὲ οὐκ ἠγάπων "! (Εὐχ. ἐρωτικ. λβ'.)

Τροπάριον.

„ Συγκραθεὶς ἀσυγχύτως, ἄμθρακα ὑπέδειξας ἡμῖν Θεότητος, κα-
„ ταφλέγοντα μὲν ἁμαρτίας, ψυχὰς δὲ φωτίζοντα ἐν Θαβὼρ τῷ
„ Ὄρει τὸν Μωϋσῆν καὶ τὸν Ἠλίαν μαθητῶν τε ἐξάρχους ἐξέφησας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Φαίνεται ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς ὅτι ἐδανείσθη τὸ Τροπάριον τοῦτο ἀπὸ τὸν εἰς τὰ Γενέθλια λόγον τοῦ μεγάλου Πατρὸς Βασιλείου· παρομοιάζει γὰρ ὁ Πατὴρ ἐκεῖ τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Κυρίου μὲ τὸν πεπυρωμένον σίδηρον, λέγων· „ Τίνα τρόπον ἐν σαρκὶ ἡ Θεότης; Ὡς „ τὸ πῦρ ἐν σιδήρῳ, ὐ μεταβατικῶς, ἀλλὰ μεταδοτικῶς· οὐ γὰρ ἐκτρέχει τὸ πῦρ πρὸς „ τὸν σίδηρον, μένον δὲ κατὰ χώραν, μεταδίδωσιν αὐτῷ τῆς οἰκείας δυνάμεως, ὅπερ ὅτε „ ἐλαττοῦται τῇ μεταδόσει, καὶ ὅλον πληροῖ ἑαυτοῦ τὸ μετέχον· κατὰ τοῦτο δὴ καὶ ὁ „ Θεὸς Λόγος οὔτε ἐκινήθη ἐξ ἑαυτοῦ, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν ". Ἐκ τοῦ λόγου λοιπὸν τούτου δανεισθεὶς τὸ προοίμιον ὁ Ἀσματογράφος, λέγει πρὸς τὸν μεταμορφωθέντα Χριστόν· Ὦ Θεάνθρωπε Ἰησοῦ, Σὺ φῶς ἄϋλον ὑπάρχων καθὸ Θεὸς, ὕστερον συνεκράθης ἀσυγχύτως μὲ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν τὴν κεραμείαν καὶ σιδηρᾶν· ὅθεν ἐκ τῆς συγκράσεως ταύτης τῶν δύω φύσεων ὑπέδειξας εἰς ἡμᾶς ἕνα κάρβουνον ἀναμμένον τῆς Θεότητος: ἤτοι τὴν μίαν ὑπόστασιν καὶ τὰς δύω φύσεις Σου τὴν θείαν δηλ. καὶ τὴν ἀνθρωπίνην.

Καθὼς δὲ τὸ κάρβουνον ἔχει μὲν καὶ τὸ γεῶδες καὶ ὑλικὸν, καθὸ γίνεται στάκτη, ἔχει δὲ ἐνταὐτῷ καὶ τὸ φωτιστικὸν καὶ φλογερόν· τοιουτοτρόπως καὶ Σὺ, Χριστὲ, μεταμορφωθεὶς, ἔδειξας εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἕνα ἀναμμένον κάρβουνον τῆς Θεότητος, τοῦ ὁποίου τὸ μὲν γεῶδες καὶ ὑλικὸν εἶναι ἡ ὑλικὴ σάρξ Σου, τὸ δὲ πριστήριον πῦρ αὐτοῦ εἶναι ἡ Θεότης Σου· πλὴν τὸ ἀναμμένον τοῦτο κάρβουνον τῆς Θεότητός Σου δὲν ἐνεργεῖ τὰ τῶν ἄλλων ἀναμμένων καρβούνων ἰδιώματα, ὥστε ἄλλους μὲν νὰ φωτίζῃ, δηλαδὴ τοὺς μακρὰν αὐτοῦ ὄντας, ἄλλους δὲ νὰ καίῃ, δηλαδὴ τοὺς αὐτῷ πλησιάζοντας, ἀλλὰ καίει μὲν ὡς πῦρ ἐκεῖ ὅπου ἤθελεν εὕρῃ ἁμαρτίαν· „ Πῦρ γὰρ, φησὶν, ὁ Θεός σου καταναλίσκον ἐστι " (Δευτ. θ'. 3.). Τί καταναλίσκει; Τὴν μοχθηρίαν καὶ ἁμαρτίαν, κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον, καὶ ὄχι τοὺς ἀνθρώπους. Ὅπου δὲ ἤθελεν εὕρῃ ἀρετὴν καὶ καθαρότητα, ἐκεῖ ἐνεργεῖ τὰ τοῦ φωτὸς ἴδια, καὶ φωτίζει τὰς ἐναρέτους ψυχάς. Ταῦτα λοιπὸν δείξας ὁ Σωτὴρ εἰς τὸ Θαβώριον Ὄρος, ὄχι μόνον τὸν Μωϋσῆν καὶ τὸν Ἠλίαν ἐξέπληξεν, ἀλλὰ καὶ τοὺς τρεῖς πρώτους τῶν Ἀποστόλων καὶ Μαθητῶν.

Ὠδὴ ϛ'. ὁ Εἱρμός. Ἱλάσθητί μοι, Σωτήρ.

Τροπάριον.

„ Ὡς μέγα καὶ φοβερὸν ὡράθη θέαμα σήμερον· ἐξ Οὐρανοῦ αἰ-
„ σθητὸς, ἐκ γῆς δὲ ἀσύγκριτος ἐξέστραψεν Ἥλιος τῆς δικαιοσύ-
„ νης μοντὸς ἐπὶ τοῦ Ὄρους Θαβώρ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸ παρὸν Τροπάριον γράφει ὁ Μελῳδὸς ὡς νὰ συμπαραστέκεται καὶ αὐτὸς μὲ τὸν μεταμορφούμενον Χριστὸν εἰς τὸ Θαβώριον Ὄρος, καὶ μὲ τοὺς δύω Προφήτης, καὶ μὲ τοὺς

τρεῖς προκρίτους Ἀποστόλους· ὅθεν βλέπων καὶ καταπλαγεὶς τὸ γινόμενον θαῦμα, οὕτω λέγει· Κατὰ τὴν σημερινὴν ἡμέραν τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Κυρίου ἐθεωρήθη ἕνα μέγα καὶ φοβερὸν θέαμα, πρῶτον μὲν, διότι δύω ἑνταυτῷ ἥλιοι ἀνέτειλαν, τὸ ὁποῖον ἡ φύσις ποτὲ δὲν ἐγνώρισεν· ὑπερβαίνει γὰρ τοῦτο τοὺς ὅρους τῆς φύσεως· ἕνα γὰρ καὶ δύω παρηλίους συγχωροῦσι νὰ γίνωνται οἱ περὶ μετεώρων φιλοσοφοῦντες, ἕνα δηλαδὴ εἰς τὸ ἕνα πλάγιον μέρος τοῦ ἡλίου, καὶ ἄλλον εἰς τὸ ἄλλο πλάγιον· γίνεται δὲ τοῦτο ὅταν κατὰ ἀνταν άκλασιν φαίνεται ὁ δίσκος τοῦ ἡλίου μέσα εἰς κανένα νέφαλον πυκνὸν ἑνταυτῷ καὶ ὁμαλὸν εὑρισκόμενον εἰς τὰ πλάγια μέρη τοῦ ἡλίου, ἢ εἰς τὰ βόρεια δηλαδὴ, ἢ εἰς τὰ νότια· οἱ παρήλιοι δὲ δὲν εἶναι ἀληθεῖς καὶ πραγματικοὶ ἥλιοι, ἀλλὰ μόνον εἰκόνες καὶ φαντασίαι τοῦ ἡλίου (1). Δύω λοιπὸν παρηλίους συγχωροῦσιν οἱ Μετεωρολόγοι νὰ γίνωνται, οὐδέποτε δὲ καὶ δύω ἡλίους πραγματικούς.

Δεύτερον δὲ (τὸ ὁποῖον εἶναι ἀπὸ τὸ πρῶτον παραδοξότερον) ὅτι ὁ μὲν ἕνας ἥλιος ὁ αἰσθητὸς καὶ συνειθισμένος ἀνέτειλεν ἀπὸ τοὺς Οὐρανοὺς, ὁ δὲ ἄλλος ὁ νοητὸς ἀνέτειλεν ἀπὸ τὴν γῆν. Ἀσύγκριτος δὲ εἶναι κατὰ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ φωτὸς ὁ ἐκ τῆς γῆς ἀνατείλας Ἥλιος τῆς δικαιοσύνης Χριστός· καθὼς καὶ ὁ αἰσθητὸς ἥλιος εἶναι ἀσύγκριτος παραβαλλόμενος μὲ τοὺς ἀστέρας· ὅθεν καθὼς τοῦ αἰσθητοῦ τούτου ἡλίου ἀνατέλλοντος εἰς τὸν Οὐρανὸν ἀποκρύπτονται οἱ ἀστέρες· οὕτω καὶ τοῦ ἐκ τῆς γῆς ἀνατείλαντος σήμερον Ἡλίου Χριστοῦ βέβαια ἤθελεν ἀποσβεσθῇ ὁ ἐν τῷ Οὐρανῷ ἥλιος, μὴ τολμῶν νὰ ἀντιλάμψῃ τὸ κτίσμα εἰς τὸν Κτίστην, ἐὰν ὁ κάτωθεν ἐξαστράπτων νοητὸς Ἥλιος δὲν ἤθελε κρατῇ τὸ φῶς αὐτοῦ ἄσβεστον.

Ἐρανίσθη δὲ τὰ λόγια ταῦτα ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸν λόγον ὅπου ἔχει εἰς τὴν Μεταμόρφωσιν ὁ Θεῖος Ἐφραὶμ ὁ Σύρος λέγων· „ Δύω ἡλίους οἱ μαθηταὶ ἔβλεπον, ἕνα ἐν τῷ „ Οὐρανῷ κατὰ τὸ ἔθος, καὶ ἕνα παρὰ τὸ ἔθος· ἕνα τὸν φαίνοντα αὐτοῖς καὶ τὸν Κό„ σμον καταυγάζοντα ἐν τῷ στερεώματι, καὶ ἕνα αὐτοῖς μόνον φαίνοντα τὸ πρόσωπον „ αὐτοῦ “. Ἤθελε δὲ ἀπορήσῃ τινὰς, ἂν δύω ἥλιοι ἀνέτειλαν σήμερον ὁ αἰσθητὸς καὶ ὁ νοητὸς, πῶς δὲν εἶδον ἄλλοι τὸν ἥλιον αὐτὸν, πάρεξ οἱ δύω Προφῆται, καὶ οἱ τρεῖς Ἀπόστολοι; Λύει θαυμασίως τὴν ἀπορίαν αὐτὴν ὁ τῆς Θεσσαλονίκης Θεῖος Γρηγόριος λέγων· Ὁ μὲν αἰσθητὸς ἥλιος, ἐπειδὴ εἶναι ἄψυχος καὶ ἄλογος καὶ δὲν ἔχει θέλησιν, εὐθὺς ὅπου ἀνατείλῃ, φαίνεται εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς πάντων· ὁ δὲ νοητὸς Ἥλιος ὁ Χριστὸς, ἐπειδὴ ἔχει θέλησιν αὐτεξούσιον, διὰ τοῦτο καὶ ἀστράπτων δὲν ἐφαίνετο εἰς ὅλους, ἀλλὰ εἰς ὅσους ἤθελε, καὶ ὅσον ἤθελε· καὶ ἄκουσον αὐτοῦ λέγοντος· „ Ὁ μὲν αἰσθητὸς „ ἥλιος ὡς πέφυκεν, ἀλλ' οὐχ ὡς θέλει φαίνεται, οὐδ' οἷς ἂν ἐθέλῃ μόνοις· ὁ δὲ τῆς „ ἀληθείας καὶ τῆς δικαιοσύνης Ἥλιος Χριστὸς, οὐ φύσιν ἔχων μόνον καὶ φυσικὴν λαμ„ πρότητα καὶ δόξαν, ἀλλὰ καὶ θέλησιν κατάλληλον, οἷς ἂν ἐθέλῃ μόνοις, καὶ ἐφ' ὅσον „ θέλει προμηθῶς καὶ σωτηρίως ἐπιλάμπει· διὰ τοῦτο θελήσας ὡς ἥλιος ἐπέφανε, καὶ „ ἐωράτο τοῖς τῶν Ἀποστόλων ὀφθαλμοῖς, καὶ ταῦτα οὐκ ἐκ πολλοῦ τοῦ διαστήματος· „ εἶτα τηλαυγέστερος λάμψας ὡς ἠθέλησε, δι' ὑπερέχουσαν φανότητα τοῖς τῶν Ἀποστό„ λων ὀφθαλμοῖς ἀόρατος ὑπῆρχεν, ὥσπερ εἰς φωτεινὴν νεφέλην εἰσελθών “ (Λόγ. οὗ ἡ ἀρχὴ „ Ἡσαΐας ὁ Προφήτης “).

Τροπάριον.

„ Παρῆλθε μὲν ἡ σκιὰ τοῦ Νόμου ἐξασθενήσασα, ἐλήλυθε δὲ σα„ φῶς Χριστὸς ἡ ἀλήθεια, Μωσῆς ἀμεβόησεν ἐν τῷ Θαβωρίῳ, κα„ τιδώμ Σου τὴν Θεότητα.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Βλέπων ὁ Μελῳδὸς τὸν ἡλιοστάλακτον Χριστὸν νὰ λάμψῃ ἐν τῇ Μεταμορφώσει μὲ φῶς ὅλον καθαρώτατον, καὶ μὲ ἀκτῖνας ὅλας λαμπροτάτας, ἐστοχάσθη τὰ τῆς Παλαιᾶς

Δια-

(1) Ὅρα εἰς τὸ ΚΓ'. Κεφάλαιον τῆς Ἐπιτομῆς τῆς Φυσικῆς τοῦ Βλεμμίδου.

Διαθήκης, ὅτι ὡμίλει μὲν ὁ Θεὸς μὲ τὸν Μωϋσῆν, ἐν γνόφῳ ὅμως καὶ θυέλλῃ (ἤγουν ὁρμητικῇ ἀνέμου κινήσει) καὶ καπνῷ· ὅθεν διὰ τῶν δύω αὐτῶν ἐνόησε τὴν διαφορὰν ὅπου ἔχουν αἱ δύω Διαθῆκαι, καὶ ὅτι τόσον εἶναι λαμπροτέρα καὶ ἐνδοξοτέρα ἡ Νέα Διαθήκη ἀπὸ τὴν Παλαιάν, ὅσον λαμπρότερον καὶ ἐνδοξότερον εἶναι τὸ φῶς ἀπὸ τὸ σκότος, καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ τὸ πρᾶγμα ἀπὸ τὴν σκιάν· ὅθεν εἶπεν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος· „ Αἱ „ σκιαὶ παρατρέχουσιν, ἡ ἀλήθεια ἐπεισέρχεται “. Ταῦτα λοιπὸν ἐννοήσας ὁ Ἀσματογράφος λέγει· Ἐπέρασεν ἡ σκιὰ ἐκείνη τοῦ Παλαιοῦ Νόμου καὶ τὸ κάλυμμα τοῦ γράμματος· ἦλθε δὲ ὁ φωτεινὸς καὶ λαμπρότατος Χριστὸς, ἡ ὄντως ἀλήθεια καὶ τὸ πρᾶγμα τῆς τοῦ Νόμου σκιᾶς· καθὼς εἶπεν ὁ ἴδιος· „ Ἐγώ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ „ ζωή “ (Ἰω. ιδ'. 6.).

Λέγει δὲ ταῦτα ὁ Μελῳδὸς ὄχι ἐκ μέρους του, ἀλλὰ ἐκ μέρους τοῦ Προφήτου Μωϋσέως, ὅς τις βλέπων τὴν Θεότητα τοῦ μεταμορφουμένου Χριστοῦ, ἐξεφώνησε τὰ ἀνωτέρω λόγια. Διατί δὲ εἶπε ταῦτα ἐκ μέρους τοῦ Μωϋσέως ὁ Μελῳδὸς, καὶ ὄχι ἐκ μέρους του; Διὰ νὰ βεβαιώσῃ τὸν λόγον του περισσότερον ἐκ μέρους τοῦ Μωϋσέως λεγόμενον· πιστεύομεν γὰρ περισσότερον εἰς ἐκείνους τοὺς ἀνθρώπους ὅπου ἔχουν πεῖραν δύω πραγμάτων, περὶ τῶν ὁποίων λέγουσιν, ἤγουν ὅτι τὸ μὲν ἕνα εἶναι τοῦτο, τὸ δὲ ἄλλο εἶναι τοῦτο. Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ Μωϋσῆς ἐμβῆκε καὶ εἰς τὴν παλαιὰν τοῦ Νόμου σκιὰν καὶ τὴν γνοφερὰν ἐκείνην νεφέλην τὴν ἐν τῷ Σινᾷ, καὶ εἰς τὴν φωτεινοτάτην νεφέλην τὴν ἐν τῷ Θαβωρίῳ, διὰ τοῦτο ἀξιόπιστός ἐστι μαρτυρῶν καὶ τὰ δύω αὐτά, ἤγουν ὅτι ἐπέρασε μὲν ἡ σκιὰ τοῦ Νόμου, ἦλθε δὲ ἡ κατὰ Χριστὸν ἀλήθεια.

Σημείωσαι ὅτι ἡ Θεότης ὅπου λέγει ἐδῶ ὁ Μελῳδὸς ὅτι εἶδεν ὁ Μωϋσῆς δὲν ἦτον ἡ μία τῶν τριῶν ὑποστάσεων φύσις καὶ ὑπερούσιος οὐσία, ἄπαγε! αὐτὴ γὰρ εἶναι ἀόρατος, ἀπερινόητος καὶ ἀμέθεκτος παντάπασιν, ἀλλ' ἦτον ἡ τοῦ Θεοῦ λαμπρότης καὶ ἐνέργεια· πολυσήμαντον γὰρ ὄνομα εἶναι ἡ Θεότης κατὰ τὸν Θεσσαλονίκης Θεῖον Γρηγόριον, λέγοντα ἐν τῷ Διαλόγῳ Βαρλαὰμ καὶ Ὀρθοδόξου· „ Μία ἐστὶ τῶν τριῶν ὑποστάσεων „ Θεότης· α') ἤτοι φύσις καὶ οὐσία ὑπερούσιος, ἁπλῆ, ἀόρατος, ἀπερινόητος, ἀμέθεκτος „ παντάπασιν· αἱ δὲ ἄλλαι παρὰ τῶν ἁγίων λεγόμεναι Θεότητες, εἴτε μία, εἴτε δύω, „ εἴτε πλείους (εἰσί). β') Καὶ γὰρ τὸ πανταχοῦ εἶναι, ἀπὸ τοῦ θεῖν καὶ οἱονεὶ φθάνειν πανταχόσε, Θεότητα ἔχει τὴν ἐπωνυμίαν. γ') Καὶ τὸ μεθαμοῦ εἶναι, ἀποθέοντα „ ὥσπερ καὶ διαφεύγοντα πανταχόθεν. δ') Ἦτε τοῦ Θεοῦ λαμπρότης, ἣν οἱ Ἀπόστολοι „ (πρόσθες καὶ οἱ Προφῆται) ἐπὶ τοῦ Ὄρους εἶδον, Θεότης λέγεται ἀπὸ τοῦ αἴθειν, „ τουτέστι καίειν τε καὶ ἀναλίσκειν πᾶσαν μοχθηρίαν. ε') Τό, τε γινώσκειν ἅπαντα, „ παρὰ τὸ θεᾶσθαι πάντα τὸν Θεὸν πρὶν γενέσεως αὐτῶν. ϛ') Καὶ τὸ προνοεῖν, ἀπὸ „ τοῦ ἐφορᾶν. ζ') Καὶ πρὸς τούτοις τὸ θεοποιεῖν “.

Τροπάριον.

„ Ὁ στύλος τῷ Μωϋσῇ Χριστὸν τὸν μεταμορφούμενον, ἡ δὲ νε„ φέλη σαφῶς τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος τὴν ἐπισκιάσασαν ἐν „ τῷ Θαβωρίῳ παρεδήλου ἐμφανέστατα.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Μαθὼν ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς ἀπὸ τὸν Ἀπόστολον Παῦλον ὅτι ὁ Παλαιὸς Νόμος εἶχε σκιὰν τῶν μελλόντων ἀγαθῶν τῆς Νέας Διαθήκης καὶ Χάριτος· „ Σκιὰν γὰρ, φησὶν, ἔχων ὁ „ Νόμος τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, οὐκ αὐτὴν τὴν εἰκόνα τῶν πραγμάτων “ (Ἑβρ. ί. 1.)· διὰ τοῦτο καὶ τὸν στύλον τοῦ πυρὸς καὶ τὴν νεφέλην, τὰ ὁδηγήσαντα ἐν τῇ ἐρήμῳ τὸν Ἰσραὴλ, σύμβολα παραλαμβάνει τῆς ἐν τῷ Ὄρει Θαβὼρ μεταμορφώσεως τοῦ Κυρίου· ὅθεν λέγει οὕτως· Ὁ μὲν στύλος τοῦ πυρὸς, ὅς τις ὡδήγει κατὰ τὴν νύκτα τὸν Ἰσραηλιτικὸν λαὸν, ἐφανέρονεν εἰς τὸν Μωϋσῆν τὸν μεταμορφούμενον Χριστόν· βλέπων γὰρ αὐτὸν, ἐνθυμεῖτο τὸν στύλον τοῦ πυρὸς, καὶ ἐστοχάζετο ὅτι ἐκεῖνος ἦτον τύπος τοῦ ἐνταῦτα μεταμορ-

φου-

φουμένου Χριστοῦ· καθότι καὶ ὁ Χριστὸς ἀστραπτεν ὡς στύλος πυρὸς, καὶ ἐφθανεν ἀπὸ τὴν γῆν ἕως εἰς τὸν Οὐρανόν· ὁμοίως καὶ ἡ παλαιὰ νεφέλη ἐφανέρονεν εἰς τὸν Μωϋσῆν ὅτι ἦτον τύπος τῆς φωτεινῆς νεφέλης τῆς ἐν τῷ Θαβωρίῳ φανείσης· καὶ αὕτη δὲ πάλιν ἐφανέρονε τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἥτις ἐπεσκίασεν εἰς τὸ Θαβώριον Ὄρος.

Ὠδὴ ζ'. ὁ Εἱρμός. Παῖδες Ἑβραίων.

Τροπάριον.

„ Νῦν καθωράθη Ἀποστόλοις τὰ ἀθέατα, Θεότης ἐν σαρκίῳ ἐν τῷ „ Ὄρει Θαβὼρ ἀστράπτουσα βοῶσιμ· Εὐλογητὸς εἶ, Κύριε ὁ Θεὸς, „ εἰς τοὺς αἰῶνας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸν παρόντα Εἱρμὸν ἐρανίζεται ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸ ῥητὸν ἐκεῖνο „Ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ „ εἶδε, καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη“ (ά. Κορ. β'. 9.)· τὸ ὁποῖον ῥητὸν γράφει μὲν ὁ Παῦλος, ἐρανίσθη δὲ αὐτὸ ἀπὸ τὰ ἀπόκρυφα τοῦ Προφήτου Ἠλιοὺ, τὰ τότε μὲν σωζόμενα κατὰ τὸν Κριτικὸν Φώτιον, νῦν δὲ οὐ σωζόμενα. Ἐκ τούτου λοιπὸν τοῦ ῥητοῦ τὸ „Ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε“ παραλαβὼν μόνον ὁ Μελῳδὸς, λέγει· Τώρα ἐθεάθησαν τὰ ἀθέατα, κατὰ τὸ τῆς Γραφῆς λόγιον. Ποῖα δὲ ἦτον αὐτά; Τὸ νὰ φανῇ Θεὸς μὲ σῶμα ἐπὶ τῆς γῆς, ἑνωθεὶς μὲν εἰς μίαν ὑπάστασιν μὲ τὸ πρόσλημμα τῆς ἀνθρωπότητος καὶ θεώσας αὐτὸ, τῆς ἰδικῆς του Θεότητος μὴ ἐκπεσών. Ταῦτα δὲ τὰ ἀθέατα ἐθεάθησαν μὲν αἰσθητῶς ἀπὸ τοὺς τρεῖς Ἀποστόλους ἐν τῷ Ὄρει Θαβώρ· ἐθεάθησαν δὲ ὕστερον καὶ νοητῶς ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους μαθητὰς τῶν Ἀποστόλων τοὺς ἀποστολικῶς ζήσαντας.

Θεότητα δὲ ὅταν ἀκούσῃς, ἀγαπητὲ, μὴ τὴν φύσιν καὶ ὑπερούσιον οὐσίαν νομίσῃς τοῦ Θεοῦ, ἄπαγε! αὕτη γὰρ ἀθέατός ἐστι πάντη καὶ ἀνεπινόητος· καθότι τῶν Μασσαλιανῶν ἦτον κακόδοξον φρόνημα ὅτι ἡ τοῦ Θεοῦ οὐσία εἶναι ὁρατὴ καὶ μεθεκτή· ὅθεν καὶ ἡ κατ' αὐτῶν συστᾶσα Σύνοδος ταῦτα ἐδογμάτισε· „ Γίνεταί τις ἐπιδημία τοῦ Παρακλήτου, „ καὶ ἐνοικεῖ τοῖς ἀξίοις ὁ Θεὸς, ἀλλ' οὐχ ὡς ἔχει φύσεως ἡ Θεότης“. Ὅθεν Θεότης ἐδῶ ἐννοεῖται ἡ τοῦ Θεοῦ θεοποιὸς ἐνέργεια καὶ χάρις καὶ φῶς, τὴν ὁποίαν ἐθεώρησαν καὶ ἐμέθεξαν οἱ Ἀπόστολοι ἐπὶ τοῦ Ὄρους Θαβώρ. Ἀθέατον δὲ εἶπε Θεότητα ὁ Μελῳδὸς τὴν θεοποιὸν ταύτην ἐνέργειαν καὶ χάριν, διότι δὲν θεωρεῖται ὅλη ὅση τίς ἐστιν, ἀλλὰ πολλὰ ὀλίγον μέρος αὐτῆς, καὶ, διὰ νὰ εἴπω οὕτω, μία ἀκτίς· καθὼς εἶπεν ὁ Χρυσοῦς Ἅγιος· „ Ἐνταῦθα ὁ Δεσπότης Χριστὸς τοῖς ἑαυτοῦ Μαθηταῖς ἔδειξε τῆς ἀθεάτου Βασι„ λείας τὴν δόξαν καὶ οὐκ ἐπέδειξε· τουτέστι μικρὸν παρήνοιξε τὴν Θεότητα, καὶ οὐχὶ „ τελείως, τὸ μὲν πληροφορῶν, τὸ δὲ φειδόμενος, ἵνα μὴ σὺν τῇ ὁράσει καὶ τὸ ζῆν ἀ„ πολέσωσιν“. „Ὅτι δὲ πολυσήμαντον ὄνομά ἐστιν ἡ Θεότης, ὅρα εἰς τὸ Τροπάριον „ Παῤῥήλθε μὲν ἡ σκιά“. (1)

Ἔφη δὲ ὁ αὐτὸς Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς πανηγυρίζων εἰς τὴν ἑορτήν· „ Νῦν ὡράθη τὰ „ τοῖς ἀνθρώποις ἀθέατα· ὄμμασιν ἀνθρωπίνοις σῶμα γήϊνον θείαν αὐγάζει λαμπρότη„ τα· σῶμα θνητὸν δόξαν πηγάζει Θεότητος· ὁ γὰρ Λόγος σὰρξ, ἡ σὰρξ τε Λόγος ἐγέ„ νετο, εἰ καὶ μὴ τῆς οἰκείας ἐξέστη ἑκάτερα φύσεως“.

Τρο-

(1) Τὴν θεοποιὸν ταύτην ἐνέργειαν καὶ χάριν τοῦ Θεοῦ μὲ πολλὰ ὀνόματα θεοπρεπῆ μεγαλύνει ὁ Θεσσαλονίκης Γρηγόριος ἐν τοῖς λόγοις, οὓς ἐπιγράφει Πρώτους καὶ Δευτέρους, λέγων· „ Οὐ μόνον „ Θεός ἐστιν ὑπὲρ τὰ ὄντα ὤν, ἀλλὰ καὶ ὑπέρθεος „ (ἡ θεοποιὸς δηλ. τοῦ Θεοῦ ἐνέργεια)· καὶ οὐ μό„ νον ὑπὲρ πᾶσαν θέσιν ἐστὶν, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ πᾶ„ σαν ἀφαίρεσιν ἡ ὑπεροχὴ τοῦ πάντων ἐπέκεινα, „ καὶ πᾶσαν ὑπεροχὴν ὁπωσοῦν γενομένην ὑπερβέβη„ κε“· καὶ πάλιν ἐν τῷ πρὸς τὸν Αἶνον λόγῳ· „ Καὶ ὑπὲρ τὸ καθ' ὑπεροχὴν μὴ ὄν, διὰ νοερᾶς αἰ„ σθήσεως πνευματικῶς ὁρωμένον ἐστὶ (τὸ θεῖον δη„ λαδὴ φῶς), ὃ οὐσία τοῦ Θεοῦ ἥκιστά ἐστιν“.

Τροπάριον.

„Ἐφριξαν φόβῳ ἐκπλαγέντες τὴν εὐπρέπειαν τῆς θείας Βασι-
„λείας ἐν τῷ Ὄρει Θαβὼρ Ἀπόστολοι βοῶντες· Εὐλογητὸς εἶ,
„Κύριε ὁ Θεὸς, εἰς τοὺς αἰῶνας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Μὲ τὰ λόγια ταῦτα αἰνιγματωδῶς φανερόνει ὁ Μελῳδὸς τὴν πτῶσιν ὅπου ἔπαθον οἱ Ἀπόστολοι εἰς τὸ Θαβώριον Ὄρος· ἐπειδὴ γὰρ ἀπὸ τὸν φόβον των ἐξεπλάγησαν τὴν ὡραιότητα τῆς θείας Βασιλείας τὴν ἐν τῷ Ὄρει ἀστράψασαν, διὰ τοῦτο οὐδὲ νὰ ἀνανεύσῃ συνεχωρήθησαν, ἀλλ' ἔπεσον κάτω, τὸ θαῦμα τῆς θείας Μεταμορφώσεως θεασάμενοι. Ταῦτα βεβαιῶν καὶ ὁ Ζυγαδηνὸς Εὐθύμιος ἐν τῷ β'. τόμῳ τῆς ἑρμηνείας τοῦ κατὰ Ματθαῖον, οὕτω λέγει· „Πῶς οὖν οὗτοι νῦν ἔπεσον ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν; Διότι καὶ ὕψος
„ἦν μέγα, καὶ ἐρημία βαθεῖα, καὶ ἡσυχία πολλὴ, καὶ μεταμόρφωσις γέγονε φρίκης
„γέμουσα, καὶ φῶς ἐξέλαμψεν ἄκρατον· καὶ λοιπὸν τῆς νεφέλης περιταθείσης ἄνωθεν,
„καὶ ἐπικαταῤῥαγείσης τῆς φωνῆς, εἰκότως περιετράπησάν τε καὶ ἐφοβήθησαν". Τὰ αὐτὰ λέγει καὶ ὁ Χρυσορρήμων, ἐκ τοῦ ὁποίου τὰ ἐρανίσθη ὁ Ζυγαδηνός.

Τροπάριον.

„Νῦν τὰ ἀμήκουστα ἠκούσθη· ὁ ἀπάτωρ γὰρ Υἱὸς ἐκ τῆς Παρ-
„θένου τῇ πατρῴᾳ φωνῇ ἐμδόξως μαρτυρεῖται οἷα Θεὸς καὶ ἄν-
„θρωπος ὁ αὐτὸς εἰς τοὺς αἰῶνας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Καὶ τοῦτο τὸ Τροπάριον ἐρανίσθη ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸ ῥητὸν ἐκεῖνο τὸ λέγον „Ἃ ὀφθαλ-
„μὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε"· περὶ τοῦ ὁποίου εἴπομεν εἰς τὸ ἀνωτέρω Τροπάριον· εἰς μὲν γὰρ τὸ Τροπάριον ἐκεῖνο ἀνέφερε μόνον τὸ „Ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδεν"· εἰς τοῦτο δὲ ἀναφέρει τὸ „Καὶ ἃ οὖς οὐκ ἤκουσεν"· ὅθεν λέγει· Ὁ χωρὶς πατρὸς ἐκ τῆς Παρθένου κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα γεννηθεὶς, αὐτὸς μαρτυρεῖται ἐνδόξως μὲ τὴν φωνὴν τὲ χωρὶς μητρὸς κατὰ τὴν Θεότητα γεννήσαντος Πατρός· „Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μὲ ὁ ἀγαπητός". Υἱὸς δὲ ἀγαπητὸς μαρτυρεῖται, ὄχι μόνον καθὸ εἶναι Θεὸς, ἀλλὰ καὶ καθὸ εἶναι ἄνθρωπος· εἷς γὰρ καὶ ὁ αὐτὸς εἶναι καὶ Υἱὸς τοῦ Πατρὸς, καὶ Υἱὸς τῆς Παρθένου, καὶ οὐχὶ δύω Υἱοὶ, ἄλλος ὁ ἐκ Πατρὸς γεννηθεὶς, καὶ ἄλλος ὁ ἐκ τῆς Παρθένου, ὡς ἐβλασφήμει ὁ ἰουδαιόφρων καὶ ἀνθρωπολάτρης Νεστόριος. Ὁ αὐτὸς δὲ Ἰωάννης εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην πανηγυρίζων, συμφώνως λέγει· „Σήμερον ἐξακούεται ἀνθρώπων ὡσὶ τὰ ἀνήκουστα· ὁ
„γὰρ ὁρώμενος ἄνθρωπος, Θεῦ Υἱὸς ὡς Μονογενὴς ἠγαπημένος μαρτυρεῖται καὶ ὁμοούσιος·
„ἀψευδὴς μαρτυρία καὶ ἀληθὴς ἀνάῤῥησις· αὐτὸς γὰρ ὁ γεννήσας Πατὴρ μαρτυρεῖ τὴν
„ἀνάῤῥησιν". Σημειοῦμεν δὲ ἐδῶ ὅτι Υἱὸν ἀγαπητὸν ὠνόμασεν ὁ Πατὴρ τὸν Χριστὸν, οὐ μόνον καθὸ Θεὸν, ἀλλὰ καὶ καθὸ ἄνθρωπον· καθότι ὁ Χριστὸς εἷς ἐστὶν Υἱὸς κατὰ τὴν ὑπόστασιν, εἰ καὶ διπλοῦς ὑπῆρχε κατὰ τὴν φύσιν. Δηλοῖ λοιπὸν ἡ φωνὴ τοῦ Πατρὸς ὅτι οὗτος ὁ φαινόμενος ὡς ἄνθρωπος, Υἱός μου ἀγαπητός ἐστι καθὸ Θεός· ὅθεν εἶπεν ὁ Σύρος Ἐφραίμ· „Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός· οὐ κεχωρισμένος τῇ δόξῃ τῆς Θεότη-
„τος αὐτοῦ, ἀλλ' εἰς ἕνα ἐκραζε τὸν φαινόμενον σώματι εὐτελεῖ, καὶ ἐν δόξῃ φοβερᾷ".

Τρο-

Τροπάριον.

„ Θέσει οὐ γέγομας Ὑψίστου, τῇ οὐσίᾳ δὲ Υἱὸς ἠγαπημένος προῦ-
„ πάρχων ἡμῖν ὡμίλησας ἀτρέπτως, Εὐλογητὸς εἶ, κράζουσιν, ὁ Θεὸς
„ εἰς τοὺς αἰῶνας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὅσοι ἔλαβον τὴν χάριν καὶ ἐνέργειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καὶ ἀνεγεννήθησαν διὰ τοῦ Ἁγίου Βαπτίσματος, ὅλοι λέγονται Θεοὶ καὶ Υἱοὶ τοῦ Ὑψίστου· κατὰ θέσιν ὅμως καὶ χάριν, οὐχὶ δὲ κατὰ φύσιν· ὅθεν εἶπεν ὁ Προφητάναξ· „ Ἐγὼ εἶπα, Θεοὶ ἐστὲ καὶ
„ Υἱοὶ Ὑψίστου πάντες “ (Ψαλ. πά. 6.)· τοῦτο καὶ ὁ Κύριος ἐβεβαίωσεν εἰπὼν πρὸς τοὺς Ἰουδαίους· „ Οὐκ ἔστι γεγραμμένον ἐν τῷ νόμῳ ὑμῶν „ Ἐγὼ εἶπα, Θεοὶ ἐστέ “; (Ἰω. ί. 34.) Ἀκολούθως δὲ εἶπε, καὶ πῶς γίνονται Υἱοὶ Θεοῦ· διότι ἐδέχθησαν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ἐγκάτοικον εἰς τὰς ψυχάς των· „ Εἰ ἐκείνους γὰρ, φησὶν, εἶπε Θεούς, πρὸς οὓς ὁ λό-
„ γος τοῦ Θεοῦ ἐγένετο, καὶ οὐ δύναται λυθῆναι ἡ Γραφὴ “ (αὐτόθ. 35.). Ὁ Μελῳδὸς λοιπὸν ἠξεύρων ταῦτα, ἵνα μὴ νομίσῃ τινὰς ὅτι καὶ ὁ Μονογενὴς καὶ κατ' οὐσίαν Υἱὸς τοῦ Πατρὸς εἶναι κατὰ θέσιν καὶ χάριν Υἱὸς, διὰ τοῦτο ἐπιστρέφων λέγει πρὸς αὐτόν· Ὦ Θεάνθρωπε Ἰησοῦ Χριστὲ, Σὺ δὲν εἶσαι κατὰ θέσιν καὶ χάριν Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καθὼς εἶναι ἐκεῖνοι, περὶ τῶν ὁποίων εἶπεν ἀνωτέρω ὁ Δαβὶδ, (τοῦτο γὰρ ἐφρόνει ὁ δυσσεβὴς καὶ ἰουδαιόφρων Νεστόριος) ἀλλὰ εἶσαι Υἱὸς Μονογενὴς τοῦ Πατρὸς κατ' οὐσίαν καὶ φύσιν· καθὼς αὐτὸς ὁ ἴδιος Πατὴρ Σὲ ἐμαρτύρησεν εἰς τὸ Θαβώριον Ὄρος εἰπών· „ Οὗτός ἐστιν
„ ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, ἐν ᾧ εὐδόκησα “.

Τοῦτο ἑρμηνεύων ὁ Χρυσορρήμων λέγει· „ Ὥστε διπλοῦν τὸ φίλτρον, μᾶλλον δὲ καὶ τρι-
„ πλοῦν· ἐπειδὴ Υἱὸς, ἐπειδὴ ἀγαπητὸς, ἐπειδὴ ἐν αὐτῷ ηὐδόκησε. Τί δέ ἐστιν „ Ἐν
„ ᾧ εὐδόκησα; „ Ὡσανεὶ ἔλεγεν· Ἐν ᾧ ἀναπαύομαι, ᾧ ἀρέσκομαι, διὰ τὸ κατὰ πάντα ἐξι-
„ σῶσθαι πρὸς αὐτὸν μετὰ ἀκριβείας “ (Λόγ. οὗ ἡ ἀρχὴ· Ἐπειδὴ πολλά). Ὁμοίως καὶ ὁ Ζυγαδηνὸς Εὐθύμιος λέγει· „ Τί δέδοικας, ὦ Πέτρε, περὶ τοῦ Ἰησοῦ; οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός
„ μου· καὶ οὐχὶ ἁπλῶς Υἱὸς ὡς οἱ δι' ἀρετῆς οἰκειοποιούμενοί μοι, ἀλλ' ὁ ἀγαπητὸς, ἤγουν
„ ὁ ἐξαίρετος ὡς Μονογενής· καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλ' ἐν ᾧ εὐδόκησα, τουτέστιν, ᾧ ἐπανα-
„ παύομαι, ἐφ' ᾧ ἀρέσκομαι, ὡς ὁμογνώμονι καὶ ἴσῳ ἐμοί “. Πανηγυρίζει δὲ καὶ ὁ Σελευκείας Βασίλειος εἰς τὴν ἑορτὴν λέγων· „ Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός· ἐκείνους δού-
„ λους ἔκτισα, τοῦτον Υἱὸν ἐκ τῆς οὐσίας ἐγέννησα· ἐμός ἐστιν Υἱὸς, κἂν δούλου μορφὴν
„ δι' ὑμᾶς περιβέβληται· ἀπρόσιτον ἔχει τὸ φῶς, κἂν δι' ὑμᾶς τὰς ἀκτῖνας ἐμέτρησε “. Τοιοῦτος λοιπὸν κατ' οὐσίαν Υἱὸς τοῦ Πατρὸς Σὺ ὑπάρχων πρὸ τῶν αἰώνων, ὕστερον ἔγινες καὶ Υἱὸς τῆς Παρθένου χωρὶς νὰ τραπῇς ἀπὸ τὴν φυσικήν Υἱότητα ὅπου ἔχεις μὲ τὸν Πατέρα· καὶ οὕτω συνωμίλησας μὲ ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους.

Ὠδὴ ή. ὁ Εἱρμός. Ἐπταπλασίως κάμινον.

„ Ἀκηκοότες, Δέσποτα, ἐκ Πατρὸς μαρτυρούμενον, καὶ ὡς ἀνθρω-
„ πίνης στερρότεραν ὄψεως ὁρᾶν τοῦ προσώπου Σου τὴν ἀστραπὴν
„ μὴ φέροντες Σοῦ οἱ Μαθηταὶ, ἐπὶ τὴν γῆν κατέπιπτον, ἐν φό-
„ βῳ μελῳδοῦντες· Ἱερεῖς εὐλογεῖτε, Λαὸς ὑπερυψοῦτε εἰς πάντας
„ τοὺς αἰῶνας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Εἰς τὸ Τροπάριον τοῦτο ἀπολογεῖται ὁ θεσπέσιος Μελῳδὸς διὰ τοὺς Ἱεροὺς Ἀποστόλους· ἐπειδὴ γὰρ μερικοὶ ἴσως ἤθελαν ὑποπτεύσειν ὅτι οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι ἔπεσον εἰς τὴν

γῆν

γῆν ἀπὸ φόβον δουλικὸν καὶ μικροψυχίαν, διὰ τοῦτο ἀποτείνεται εἰς αὐτὸς ὁ Ἀσματογράφος καὶ λέγει· Δὲν ἦτον, ἀδελφοὶ, τόσον ἀνανδροι καὶ δειλοὶ οἱ Ἀπόστολοι, οὐδὲ τὸ πέσιμον αὐτῶν ἠκολούθησεν ἀπὸ πάθος μικροψυχίας· ἀλλὰ ἐπειδὴ ἤκουσαν μὲν τὴν Θεόκτυπον ἐκείνην καὶ βροντῶσαν φωνὴν τοῦ Πατρὸς, ἥτις ἐμαρτύρει τὴν φυσικὴν Υἱότητα τοῦ Μονογενοῦς, ἐξεπλάγησαν κατὰ τὴν ἀκοήν· βλέποντες δὲ καὶ τὴν ἀστραπὴν, ὅπου ἐκβῆκεν ἀπὸ τὸ πρόσωπον τοῦ Κυρίου, ἡ ὁποία σχεδὸν ἦτον στερρότερα ἀπὸ τὴν ὄψιν· (ἔτω γὰρ εἰς τὸν περὶ Βαπτίσματος λόγον ὁ πολὺς ἐν Θεολογίᾳ Γρηγόριος λέγει· „ Φῶς ἡ παραδειχθεῖσα Θεότης ἐπὶ τῷ Ὄρους τοῖς μαθηταῖς, μικρῷ στερρότερα καὶ ὄψεως“·) βλέποντες πρὸς τούτοις καὶ τὸ φῶς τῶν ἱματίων τοῦ Κυρίου, καὶ τὴν φωτεινὴν νεφέλην, καὶ τρόπον τινὰ ἀσθενήσαντες τόσον κατὰ τὴν ὅρασιν, ὅσον καὶ κατὰ τὴν ἀκοήν, τὰς δύω κυριωτέρας αἰσθήσεις, διὰ ταῦτα δὲν ἐδυνήθησαν πλέον νὰ ὑποφέρωσι, ἀλλὰ ἔπεσον εἰς τὴν γῆν, καὶ μὲ φόβον οὐχὶ τὸν δουλικὸν, ἀλλὰ τὸν τελειωτικὸν ἔψαλλον.

Σημειοῖ δὲ ὁ Θεόδωρος ὅτι ἐπὶ τῷ „Ὡς ἀνθρωπίνης στερροτέραν ὄψεως“ λόγου δὲν εἶναι ἐπίρρημα Βεβαιωτικὸν τὸ, Ὡς, ἀλλὰ διασταλτικὸν καὶ κολαστικόν· καθότι καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐρανίσθη ὁ Μελῳδὸς τὸ ῥητὸν αὐτὸ, οὕτως εἶπεν ἀνωτέρω· „ Φῶς ἡ παραδειχθεῖσα Θεότης (ἤτοι ἡ τοῦ Θεοῦ Θεοποιὸς ἐνέργεια), μικροῦ στερροτέρα „ καὶ ὄψεως“· ἐπειδὴ ἡ Θεία ἔλλαμψις ἐκείνη δὲν ἦτον πάντη στερροτέρα καὶ δυνατωτέρα ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς, διότι, ἂν ἦτον τοιαύτη, ἐξάπαντος ἤθελαν ἀποτυφλωθῆ οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν Ἀποστόλων, ἀλλὰ ὀλίγον ἦτον στερροτέρα καὶ δυνατωτέρα ἀπὸ τὰς ὀφθαλμούς. Εἶπε δὲ τοῦτο καὶ ὁ Θεολόγος καὶ ὁ Μελῳδὸς, ὄχι διότι δὲν ἦτον τὸ φῶς ἐκεῖνο πολὺ καὶ μέγα καὶ ὑπερβολικὸν, ἀλλὰ διότι μαζὶ μὲ τὴν ὑπερβολὴν ἦτον καὶ πρᾷον καὶ γαληνὸν καὶ εἰς τὰς ὀφθαλμοὺς ἱλαρόν· τοιοῦτον γὰρ ἔπρεπε νὰ ἦναι τὸ φῶς ὅπου ἀκτινοβολοῦσεν ἀπὸ τὰ τεθεωμένα μέλη τοῦ γλυκυτάτου καὶ φιλανθρωποτάτου Σωτῆρος.

Τροπάριον.

„ Βασιλευόμτωμ πέφυκας Βασιλεὺς ὡραιότατος, καὶ τῶμ παμταχῆ
„ κυριευόμτωμ Κύριος, Δυμάστης μακάριος, καὶ φῶς οἰκῶμ ἀπρόσι-
„ τομ, ὃ οἱ μαθηταὶ καταπλαγέμτες ἐβόωμ· Οἱ Παῖδες εὐλογεῖτε·
„ Ἱερεῖς ἀμυμμεῖτε· Λαὸς ὑπερυψοῦτε εἰς πάμτας τοὺς αἰῶμας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Διὰ τοῦ Τροπαρίου τούτου δείχνει τὸν ἑαυτόν του ὁ Μελῳδὸς ὅτι, ὡς νὰ ἦτον παρὼν εἰς τὴν Μεταμόρφωσιν τοῦ ἡλιομόρφου Χριστοῦ μαζὶ μὲ τοὺς Ἀποστόλους καὶ τοὺς Προφήτας, καὶ νὰ ἔβλεπε τὸ ἄῤῥητον κάλλος τοῦ φωτοδότου Ἰησοῦ, καὶ τὴν θείαν αὐτοῦ δόξαν καὶ λαμπρότητα, ἐνθουσίασε τρόπον τινὰ εἰς τὴν ἐκείνου ἀμήχανον ὡραιότητα· ὅθεν ἐρανίζεται ἀπὸ τὴν γλυκυτάτην Σειρῆνα τὸν Ἀποστόλου Παύλου τὰ ὑψηλὰ καὶ θεοπρεπῆ ὀνόματα, καὶ μὲ αὐτὰ ὀνομάζει τὸν παρ' αὐτοῦ ἀγαπώμενον· ἐκεῖνος γὰρ γράφει ταῦτα πρὸς τὸν Τιμόθεον περὶ τοῦ Δεσπότου Χριστοῦ· „ Ὁ μακάριος καὶ μόνος Δυνάστης, ὁ Βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων, καὶ Κύριος τῶν κυριευόντων, ὁ μόνος ἔχων ἀθανασίαν, φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον“ (α. Τιμ. ϛ'. 15.). Ὅθεν ἐπιστρέφων πρὸς τὸν Μεταμορφούμενον οὕτω λέγει· Ὦ ἡλιοστάλακτε Ἰησοῦ, Σὺ ἐκ φύσεως εἶσαι Βασιλεὺς ὅλων τῶν ἐπιγείων Βασιλέων τοῦ Κόσμου· Βασιλεὺς ὅμως ὡραιότατος καὶ ὑπέρκαλος, διὰ τὸ ὑπέρλαμπρον φῶς μὲ τὸ ὁποῖον εἶσαι ἐνδεδυμένος ἐν τῇ Μεταμορφώσει Σου· ὅθεν προβλέπων Σε ὁ Προφήτης Δαβὶδ, εἶπεν· „ Ὡραῖος κάλλει παρὰ τοὺς Υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων“· (Ψαλ. μδ'. 2.) ὁμοίως καὶ ἡ ἐν τῷ Ἄσματι Νύμφη· „ Ἰδοὺ εἶ καλὸς ἀδελφιδός μου, καί γε ὡραῖος“ (Ἄσ. ά. 16.).

Οὐ μόνον δὲ, λέγει, Βασιλεὺς εἶσαι τῶν βασιλευόντων, ἀλλὰ καὶ Κύριος τῶν κυριευόντων, καὶ Δυνάστης ὄχι ὡς ἀδικῶν καὶ ἁρπάζων, οὐδὲ ὡς πλεονεκτῶν, τὰ ὁποῖα αὐτὰ εἶναι ἴδια τῶν ἐπὶ γῆς δυναστευόντων, ἀλλὰ εἶσαι Δυνάστης μακάριος, καὶ μόνος ἔχων ἀθανασίαν, διότι ἂν καὶ οἱ Ἄγγελοι καὶ αἱ ψυχαὶ λέγωνται ἀθάνατοι, ἀλλὰ κατὰ μετοχὴν

χὴν καὶ χάριν· μόνος δὲ ὁ Θεὸς ἔχει φύσει τὴν ἀθανασίαν. Πρὸς τούτοις δὲ λέγει καὶ τὸ, Σὺ κατοικεῖς εἰς φῶς ἀπρόσιτον· ὅπερ ἑρμηνεύων ὁ Χρυσορρήμων ἐν τῷ περὶ ἀκαταλήπτου τρίτῳ λόγῳ αὐτῷ, λέγει· „ Ἐρώτησον τὸν αἱρετικὸν τί ποτε ἐστὶ τοῦτο, Φῶς οἰκῶν „ ἀπρόσιτον; πρόσεχε τῇ ἀκριβείᾳ τοῦ Παύλου· οὐκ εἶπε φῶς ὃν τὸ ἀπρόσιτον, ἀλλὰ „ φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον, ἵνα μάθῃς ὅτι εἰ ὁ οἶκος ἀπρόσιτος, πόσῳ μᾶλλον ὁ ἐνοικῶν αὐ- „ τῷ Θεός; τὸ δὲ ἀπρόσιτον τοῦ ἀκαταλήπτου πολλῷ μεῖζόν ἐστιν· ἀπρόσιτον γὰρ λέ- „ γεται, ὃ μηδὲ ζητηθῆναι ὅλως δυνατόν ". Ὁ δὲ Ἅγιος Μάρκος ὁ Ἐφέσου ἐν τῷ περὶ Θείου φωτὸς ΛΘ'. κεφαλαίῳ συλλογίζεται οὕτως· „ Εἰ φῶς τε ἐστὶν ὁ Θεὸς, καὶ φῶς οἰ- „ κεῖν ἀπρόσιτον λέγεται, τὸ μὲν ἄρα (ἤτοι ὅτι φῶς ἐστιν) ὡς οὐσιῶδες αὐτῷ καὶ φυσικὸν „ ἀχώριστον ὄν, τὸ δὲ (ὅτι φῶς οἰκεῖ) ὡς κατὰ τὴν ἐνέργειαν διακεκριμένον ". Περὶ δὲ τοῦ Βασιλέως τῶν βασιλέων, καὶ Κυρίου τῶν κυρίων ταῦτα ἐκφαντορικῶς ὑφηγορεῖ ὁ Ἀρεοπαγίτης Διονύσιος, οὕτω λέγων· „ Καθ' ὅσον ὑπερέχουσι τῶν οὐκ ὄντων τὰ ὄντα „ ἅγια, ἢ θεῖα, ἢ κύρια, ἢ βασιλικὰ, καὶ αὖ τῶν μετεχόντων αἱ αὐτομετοχαί· κατὰ το- „ σοῦτον ὑπερίδρυται πάντων τῶν ὄντων ὁ ὑπὲρ πάντα τὰ ὄντα, καὶ πάντων τῶν μετε- „ χόντων καὶ τῶν μετοχῶν ὁ ἀμέθεκτος αἴτιος " (Κεφ. ιβ'. περὶ Θείων ὀνομάτων).

Τροπάριον.

„ Ὡς Οὐρανοῦ δεσπόζοντι, καὶ τῆς γῆς βασιλεύοντι, καὶ καταχθο- „ νίων τὴν κυρείαν ἔχοντι, Χριστὲ, Σοὶ παρέστησαν ἐκ μὲν τῆς „ γῆς Ἀπόστολοι, ὡς ἐξ Οὐρανοῦ, δὲ ὁ Θεσβίτης Ἠλίας, Μωσῆς „ δὲ ἐκ μεκάδων, μελῳδοῦντες συμφώνως· Λαὸς ὑπερυψοῦτε Χρι- „ στὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Κατὰ διαφόρους λόγους καὶ νοήματα ἀναφέρει τὸν Μωϋσῆν καὶ Ἠλίαν ὁ Ἱερὸς Μελῳδός· εἰς μὲν γὰρ τὰ ἀνωτέρω Τροπάρια ἀνέφερεν αὐτοὺς τώρα μὲν εἰς ἔνδειξιν τοῦ ἐξουσιάζειν τὸν Κύριον τῶν ζώντων καὶ τεθνεώτων, τώρα δὲ ὡς μαρτυροῦντας αὐτοῦ τὴν Θεότητα· εἰς τοῦτο δὲ τὸ Τροπάριον κατὰ ἄλλο νόημα ἀναφέρει τὴν συμπαράστασιν τοῦ Μωϋσέως καὶ Ἠλιοὺ καὶ τῶν Ἱερῶν Ἀποστόλων ὁμοῦ· ἐπειδὴ γὰρ οἱ Ἕλληνες ἐφλυάρουν ὅτι ἄλλος Θεὸς ἐξουσιάζει τὰ οὐράνια, ἄλλος τὰ ἐπίγεια, καὶ ἄλλος τὰ καταχθόνια, τούτου χάριν ἐλέγχει ὁ Μελῳδὸς τὴν φλυαρίαν τῶν Ἑλλήνων, καὶ λέγει πρὸς τὸν Χριστόν· Ὦ ἡλιόμορφε Χριστὲ, ἐπειδὴ Σὺ ἐξουσιάζεις τὸν Οὐρανὸν, καὶ βασιλεύεις τὴν γῆν, καὶ ἔχεις τὴν κυριότητα τῶν καταχθονίων, διὰ τοῦτο καὶ ἐκ τῶν τριῶν αὐτῶν μερῶν τοῦ Κόσμου παρεστάθησαν εἰς Σὲ ἐν τῷ Θαβὼρ, ἀπὸ μὲν τὴν γῆν οἱ Ἀπόστολοι, εἰς τὴν ὁποίαν αὐτοὶ ἔτι ζῶντες ἐπεριπάτουν, καὶ τὸν περὶ τὴν γῆν ἀνέπνεον ἀέρα, ὡς ἀπὸ τὸν Οὐρανὸν δὲ παρεστάθη ὁ Προφήτης Ἠλίας. Ὅρα δὲ ὅτι συμφώνως μὲ τὴν Γραφὴν εἶπε τὸ, Ὡς ἐξ Οὐ- „ ρανοῦ· „ Καὶ ἰδοὺ, φησὶν, ἅρμα πυρὸς καὶ ἵπποι παρὸς, καὶ ἀνελήφθη Ἠλίας ἐν συσ- „ σεισμῷ ὡς εἰς τὸν Οὐρανόν "· (Δ'. Βασιλ. β'. 11.) ἐπειδὴ ὁ Οὐρανὸς δὲν ἐδύνετο νὰ χωρέσῃ αὐτὸν μὲ τὸ σῶμα· ὅθεν εἶπεν ὁ Κύριος· „ Οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν Οὐρανὸν, „ εἰ μὴ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁ ὢν ἐν τῷ Οὐρανῷ " (Ἰω. γ'. 4.). Καὶ ὁ μὲν Θεόδωρος λέγει νὰ ἦναι τώρα ὁ Ἠλίας περὶ τὸ πῦρ καὶ τὸν αἰθέρα, ὁποία ἦτον καὶ ἡ πυρίνη ἅμαξα ἡ ὁποία τὸν ἀνεβίβασεν· ὁ δὲ Χρυσόστομος θέλει ὅτι νὰ ἦναι εἰς τὸν ἐπίγειον Παράδεισον. Ἀκολούθως δὲ λέγει ὁ Μελῳδὸς ὅτι ἀπὸ τὸν ᾅδην παρεστάθη εἰς Σὲ ὁ Μωϋσῆς ψυχὴ γυμνὴ χωρὶς σώματος. Ἀφ' οὗ δὲ αὐτοὶ ὅλοι οἱ Ἀπόστολοι καὶ οἱ Προφῆται παρεστάθησαν εἰς Σὲ, Κύριε, ἐν τῇ Μεταμορφώσει, τότε ἐμελῴδουν καὶ οἱ πέντε μὲ συμφωνίαν, ἵνα δείξουν ὅτι Σὺ εἶσαι ὅπου ἤνωσες αὐτοὺς, καὶ ὅτι μέσα εἰς τὴν χεῖρά Σου περιέχεται ὁ Οὐρανὸς, ἡ Γῆ, καὶ ὁ Ἅδης.

Τρο-

Τροπάριον.

„ Ῥαθυμοτόκοι μέριμναι ἐπὶ γῆς κατελείφθησαν τῇ τῶν Ἀπο-
„ στόλων ἐκλογῇ, φιλάνθρωπε, ὡς Σοὶ ἠκολούθησαν πρὸς τὴν
„ ἐκ γῆς μετάρσιον θείαν πολιτείαν· ὅθεν καὶ ἐπαξίως τῆς Σῆς
„ θεοφαμείας ἐμελῴδουν τυχόντες· Λαὸς ὑπερυψοῦτε Χριστὸν εἰς
„ τοὺς αἰῶνας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἀλληγορικὸν συνετέθη τὸ παρὸν Τροπάριον ἀπὸ τὸν Μελῳδόν· Ἀκούων γὰρ αὐτὸς ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων νὰ λέγουν πρὸς τὸν Κύριον διὰ τοῦ Κορυφαίου Πέτρου „ Ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα καὶ ἠκολουθήσαμέν Σοι “ (Ματθ. ιθ'. 27.)· βλέπων δὲ ἀπὸ τὸ ἄλλο ὅτι ὁ Κύριος ἔκλεξε τοὺς τρεῖς Ἀποστόλους τὸν Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην διὰ νὰ τὸν ἀκολουθήσουν καὶ νὰ ἀναβοῦν μαζίτου ἐπάνω εἰς τὸ Θαβώριον Ὄρος, τούτου χάριν τὸ μὲν Θαβώριον ὄρος ἀλληγορεῖ καὶ λέγει ὅτι δηλοῖ τὴν κατὰ Χριστὸν ὑψηλὴν πολιτείαν, ἡ δὲ ἀκολούθησις τῶν Ἀποστόλων λέγει ὅτι δηλοῖ τὴν παραίτησιν μὲν ὅλων τῶν τοῦ Κόσμου πραγμάτων καὶ μεριμνῶν, τὴν τήρησιν δὲ τῶν τοῦ Χριστοῦ ἐντολῶν· οὕτω γὰρ φησίν· Ὦ φιλανθρωπότατε Ἰησοῦ, αἱ μέριμναι τοῦ Κόσμου, αἱ ὁποῖαι γεννῶσι τὴν ῥαθυμίαν καὶ ἀμέλειαν, ἀφέθησαν κάτω εἰς τὴν γῆν ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους, ὅταν Σὺ μὲν τοὺς ἐδιάλεξες διὰ νὰ τοὺς πάρῃς μαζί Σου εἰς τὸ Ὄρος Θαβὼρ, αὐτοὶ δὲ προθύμως Σοὶ ἠκολούθησαν.

Ἐννοεῖται καὶ οὕτω· Αἱ ῥαθυμοτόκοι μέριμναι παραιτήθησαν εἰς τὴν γῆν ἀπὸ τὴν ἐκλογὴν τῶν Ἀποστόλων (ἤτοι ἀπὸ τοὺς ἐκλελεγμένους Ἀποστόλους, τὸ ἀφωρισμένον ἀντὶ τοῦ συγκεκριμένου λαμβάνει ὁ Μελῳδός)· παραιτήθησαν δὲ διὰ τὸ βάρος καὶ τὴν παραλυσίαν ὅπου αὐταὶ προξενοῦν εἰς τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου· διὸ εἶπεν ὁ Σειράχ· „ Πρὸ καιροῦ γῆρας ἄγει μέριμνα “ (Σειρ. λ'. 24.)· καὶ ὁ Βασιλεὺς Ἀντίοχος ἔλεγε· „ Συμπέπτωκα τῇ καρδίᾳ ἀπὸ τῆς μερίμνης “ (ά. Μακκ. ε'. 10.). Ὅθεν ὅποιος θέλει νὰ ἀναβῇ εἰς τὸ ὕψος τῆς κατὰ Θεὸν πολιτείας καὶ τελειότητος πρέπει νὰ ἀποτινάξῃ κάθε μέριμναν καὶ ῥαθυμίαν ἀπὸ τὴν ψυχήν του· καθὼς ἀπετίναξαν αὐτὰς καὶ οἱ τοῦ Κυρίου Ἀπόστολοι, ὁ Πέτρος καὶ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης, καὶ οὕτως ἀνέβηκαν μὲν αἰσθητῶς εἰς τὸ Θαβώριον Ὄρος, ἀνέβηκαν δὲ καὶ νοητῶς εἰς τὸ ὕψος τῆς κατὰ Χριστὸν πολιτείας. Πρέπει δὲ ὁ τοιοῦτος νὰ ἀποτινάξῃ ἀπὸ τὴν ψυχήν του τὴν μὲν ῥαθυμίαν καὶ τὸν νυσταγμὸν διὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου τὴν λέγουσαν „ Γρηγορεῖτε “ (Ματθ. κέ. 13.), τὰς δὲ βιωτικὰς μερίμνας, διὰ τὴν ἄλλην ἐντολὴν τοῦ Κυρίου τὴν λέγουσαν „ Μὴ μεριμνᾶτε τῇ „ ψυχῇ ὑμῶν “ (Ματθ. ς'. 25.).

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ θεῖος οὗτος Ἰωάννης πανηγυρίζων εἰς τὴν ἑορτὴν λέγει· „ Ἀνέβη εἰς „ τὸ ὄρος κατ' ἰδίαν προσεύξασθαι· μήτηρ γὰρ τῆς προσευχῆς ἡ ἡσυχία, προσευχὴ δὲ „ θείας δόξης ἐμφάνεια· ὅταν γὰρ τὰς αἰσθήσεις μύσωμεν, καὶ ἑαυτοῖς καὶ Θεῷ συγγε- „ νώμεθα, καὶ τῆς ἔξωθεν τοῦ Κόσμου περιφορᾶς ἐλευθερωθέντες ἐντὸς ἑαυτῶν γενώμε- „ θα, τότε τρανῶς ἐν ἑαυτοῖς τὸ Θεοῦ τὴν Βασιλείαν ὀψόμεθα· ἡ γὰρ τῶν Οὐρανῶν, ἥτις „ ἐστὶ Θεοῦ, βασιλεία ἐντὸς ἡμῶν ἐστιν, Ἰησοῦς ἀπεφθέγξατο “.

Ὠδὴ Θ'. ὁ Εἱρμός. Ἔφριξε πᾶσα ἀκοή.

Τροπάριον.

„ Ἵμα Σου δείξῃς ἐμφανῶς τὴν ἀπόῤῥητον δευτέραν κατάβασιν, ὅ-
„ πως ὁ Ὕψιστος Θεὸς ὀφθήσῃ ἐστὼς ἐν μέσῳ Θεῶν, τοῖς Ἀπο-
„ στόλοις ἐν Θαβὼρ Μωσῆ σὺν Ἠλίᾳ τε ἀῤῥήτως ἔλαμψας· διὸ
„ πάντες Σέ, Χριστὲ, μεγαλύνομεν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Εἰς διάφορα νοήματα ἐξέλαβε τὴν ἑορτὴν τῆς Μεταμορφώσεως ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς ἐν τοῖς προτέροις Τροπαρίοις· τώρα δὲ ἐν τῷ παρόντι καλήτερα ἐκλαμβάνει τὴν περὶ αὐτῆς ὑπόθεσιν· ἀκούσας γὰρ αὐτὸς τὸν Προφητάνακτα Δαβὶδ νὰ ψαλμῳδῇ „ Ὁ Θεὸς ἔστιν ἐν συνα-
„ γωγῇ Θεῶν, ἐν μέσῳ δὲ Θεὸς διακρινεῖ “ (Ψαλ. πά. 1.), ἐνόησεν ὅτι ἡ προφητεία αὕτη τὸ Δαβὶδ προεικόνιζε τὸ θαῦμα τῆς Μεταμορφώσεως· διότι ἐπειδὴ ἔβλεπε μὲν ἐν τῷ Ὄρει Θαβὼρ τὸν Μωϋσῆν καὶ τὸν Ἠλίαν παρισταμένους ἀπὸ τὰ δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ μέρη τοῦ μεταμορφουμένου Χριστοῦ, ἔβλεπε δὲ καὶ τοὺς τρεῖς Ἱεροὺς Ἀποστόλους συντροφεύοντας αὐτοὺς, ὅλοι δὲ αὐτοὶ καὶ οἱ πέντε ἔγιναν Θεοὶ κατὰ χάριν διὰ τῆς ἀκτινοβολίας τοῦ ἡλιομόρφου Χριστοῦ, ἐστοχάσθη δὲ καὶ τὴν μέλλουσαν παρουσίαν τοῦ Κυρίου καὶ κρίσιν, ταῦτα λέγει πρὸς τὸν μεταμορφούμενον.

Ὦ ἡλιοστάλακτε Ἰησοῦ, Σὺ δὲν ἐνήργησας τὸ θαῦμα τῆς Μεταμορφώσεώς Σου ματαίως καὶ χωρὶς κάμμίαν εὔλογον ἀφορμὴν, οὐδὲ ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν ἐπαράστησας κύπλῳ Σου εἰς τὸ Θαβώριον Ὄρος τὸν Μωϋσῆν καὶ Ἠλίαν καὶ τοὺς τρεῖς ἐκλεκτοὺς Ἀποστόλους, ἀλλ' ἵνα δείξῃς φανερὰ τὴν Μεταμόρφωσίν Σου ἕνα προοίμιον τῆς μελλούσης καὶ ἐνδόξου παρουσίας Σου· καθὼς γὰρ ἐν τῇ Μεταμορφώσει ἤσουν Θεὸς κατὰ φύσιν ἐν μέσῳ τῶν κατὰ χάριν Θεῶν, τῶν Προφητῶν δηλαδὴ καὶ Ἀποστόλων· οὕτω καὶ ἐν τῇ μελλούσῃ παρουσίᾳ καὶ δόξῃ Σου ἐν μέσῳ τῶν Ἀγγέλων καὶ τῶν ἀνθρώπων καθεζόμενος, θέλεις διακρίνει τοὺς κατὰ χάριν ὄντας Θεοὺς, καὶ διαμοιράσει εἰς αὐτοὺς τὰς ἀξίας τῆς μακαριότητος. οὕτω γὰρ ἑρμηνεύει ὁ Θεολόγος Γρηγόριος εἰς τὸν περὶ Βαπτίσματος λόγον· „ Φῶς ἡ ἐκεῖ-
„ θεν λαμπρότης τοῖς ἐνταῦθα κεκαθαρμένοις, ἡνίκα ἐκλάμψουσιν οἱ δίκαιοι ὡς ὁ ἥλιος,
„ ὧν ἵσταται ὁ Θεὸς ἐν μέσῳ, Θεῶν ὄντων καὶ Βασιλέων, διαστέλλων καὶ διαιρῶν τὰς ἀξίας
„ τῆς ἐκεῖθεν μακαριότητος “· καὶ ἐν τῇ πρὸς Κληδόνιον πρώτῃ ἐπιστολῇ ὁ αὐτὸς οὕτω λέγει· „ Ἦξει μετὰ σώματος, ὡς ὁ ἐμὸς λόγος, τοιοῦτος οἷος ὤφθη τοῖς μαθηταῖς ἐν τῷ
„ ὄρει, ἢ παρεδείχθη, ὑπερνικήσας τὸ σαρκίον τῆς Θεότητος “. Ὅρα δὲ ὅτι ὁ Θεολόγος ἐ-
πρόσθεσε τὸ „ Ἢ παρεδείχθη “, διὰ νὰ φανερώσῃ ὅτι δὲν ἐφάνη ὅλον τὸ φῶς τοῦ Κυρίου εἰς τοὺς Ἀποστόλους, ἀλλὰ ὀλίγοντι, ὅσον ἠδύναντο νὰ ὑποφέρουν, ὡς εἶπεν ὁ Χρυσορῥήμων. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀρεοπαγίτης Διονύσιος τύπον καὶ προοίμιον τίθεται τὴν Μεταμόρφωσιν τῆς μελλούσης μακαριότητος, λέγων· „ Τότε δὲ, ὅταν ἀφθαρτοι καὶ ἀθάνατοι γενώμεθα,
„ καὶ τῆς χριστοειδοῦς καὶ μακαριωτάτης ἐφικώμεθα λήξεως, πάντοτε σὺν Κυρίῳ κατὰ τὸ
„ λόγιον (τοῦ Παύλου δηλ.) ἐσόμεθα, τῆς μὲν ορατῆς αὐτοῦ Θεοφανείας ἐν πανάγνοις
„ θεωρίαις ἀποπληρούμενοι, φανοτάταις ἡμᾶς μαρμαρυγαῖς περιαυγαζούσης, ὡς τοὺς Μαθ-
„ θητὰς ἐν ἐκείνῃ τῇ θειοτάτῃ Μεταμορφώσει “ (Κεφ. ά. περὶ θείων Ὀνομάτ.).

Ὅθεν ὁ Δαμασκηνὸς Ἰωάννης ἑρμηνεύων τὸν λόγον διὰ τὸν ὁποῖον μετὰ ὀκτὼ ἡμέρας τῶν λόγων τοῦ Κυρίου ἡ Μεταμόρφωσις ἔγινεν, ὡς γράφει ὁ Ἱερὸς Λουκᾶς, οὕτω φησίν· „ Ἑπτὰ αἰῶσιν ὁ παρὼν συμπεραίνεται βίος, ὀγδόη δὲ ἡ μέλλουσα βιοτὴ ἀνηγόρευται, ὡς
„ ὁ μέγας Θεολόγος Γρηγόριος ἔφησε, τὸ Σολομώντειον ῥητὸν ἐξηγούμενος, Δοῦναι μερίδα
„ τοῖς ἑπτὰ τῷ παρόντι βίῳ, φάσκων, καίγε τοῖς ὀκτὼ τῷ μέλλοντι· ἔδει δὲ ἐν τῇ ὀγδόῃ
„ τὰ τῆς ὀγδόης ἀποκαλύπτεσθαι τοῖς τελείοις· ὡς γὰρ ὁ Θεῖος ὄντως καὶ Θεηγόρος Διο-
„ νύσιος ἔλεξεν· οὕτως ὁ Δεσπότης ὀφθήσεται τοῖς ἑαυτοῦ τελείοις θεράπουσιν, ὃν τρόπον

„ ἐν

„ ἐν ὄρει Θαβὼρ τοῖς Ἀποστόλοις τεθέαται". Λέγει δὲ καὶ ὁ θεῖος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς· „ Διὰ τί γὰρ ὁ μὲν (ἤτοι ὁ Ματθαῖος) μετὰ ἓξ ἡμέρας εἶπεν, ὁ δὲ (ἤτοι ὁ Λουκᾶς) „ ὑπερέβη καὶ τὴν ἑβδόμην τῆς ὀγδόης μνησθείς; Διότι τὸ μέγα θέαμα τοῦ φωτὸς τῆς „ τοῦ Κυρίου Μεταμορφώσεως τῆς ὀγδόης (ἤτοι τοῦ μέλλοντος αἰῶνος) ἐστὶ μυστήριον· „ κατὰ τὴν ὀγδόην γὰρ δυνάμει κράτος ἐνεργείας ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἀναφαίνεται" (Λόγ. οὗ ἡ ἀρχὴ „ Ἐπαινοῦμεν καὶ ἡμεῖς) (1).

Τροπάριον.

„ Δεῦτέ μοι πείθεσθε λαοὶ, ἀναβάντες εἰς τὸ Ὄρος τὸ ἅγιον, τὸ „ ἐπουράνιον, αὐλῶς στῶμεν ἐν πόλει ζῶντος Θεοῦ, καὶ ἐποπτεύ- „ σωμεν μοὶ Θεότητα ἄϋλον Πατρὸς καὶ Πνεύματος ἐν Υἱῷ Μονο- „ γενεῖ ἀπαστράπτουσαν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἀπὸ τὸν Προφήτην Ἡσαΐαν ἐρανίζεται ὁ Μελῳδὸς τὸ παρὸν Τροπάριον λέγοντα· „ Δεῦ- „ τε ἀναβῶμεν εἰς τὸ ὄρος Κυρίου, καὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ Ἰακὼβ, καὶ ἀναγγελεῖ „ ἡμῖν τὴν ὁδὸν αὐτῆ" (Ἡσ. β'. 3.). Ἀλληγορεῖ λοιπὸν ὁ θεῖος Ἀσματογράφος τὸ ῥητὸν τοῦτο καὶ λέγει πρὸς τὸν θεοσύλλεκτον λαὸν τῶν Χριστιανῶν· Ἐλᾶτε ὅλοι ἐσεῖς οἱ Χριστιανοὶ, ὁ περισύσιος λαὸς τοῦ Κυρίου, οἱ ἐξαγορασθέντες μὲ τὸ τίμιον αἷμα Χριστοῦ, ἐλᾶτε, καὶ πειθόμενοι εἰς ἐμὲ, ἂς ἀναβῶμεν νοητῶς διὰ τῆς πρακτικῆς ἀρετῆς ἐπάνω εἰς τὸ Ὄρος Θαβὼρ, τὸ ὁποῖον ἔγινεν ἐπουράνιον διὰ τὰ ἐν αὐτῷ τελεσθέντα ἐπουράνια μυστήρια τῆς Μεταμορφώσεως· καὶ σταθέντες ἀΰλως (ἤτοι ἀνώτεροι πάσης ὑλικῆς προσπαθείας) ἐπάνω εἰς αὐτὸ ὡς εἰς πόλιν Θεοῦ ζῶντος, ἂς εἰδῶμεν μὲ τὴν θεωρίαν τοῦ νοὸς τὴν μίαν ἄϋλον Θεότητα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Πνεύματος, ἥτις ἀπαστράπτει εἰς τὸν Μονογενῆ Υἱόν· αὐτὸς γὰρ μόνος φορῶν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, αὐτὸς μόνος καὶ κατ' αὐτὴν μετεμορφώθη· δὲν ἄλλαξεν εἰς ἄλλην φύσιν τὸ πρόσωπόν τε, ἀλλ' ἔμεινε μὲν αὐτὸ ἀμετάβλητον κατὰ φύσιν, ἐφάνη δὲ λαμπρότερον ἀπὸ τὸ πρότερον· ὅθεν εἶπεν ὁ ἴδιος οὗτος θεῖος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς εἰς τὴν Μεταμόρφωσιν· „ Μεταμορφοῦται τοίνυν Χριστὸς, οὐχ ὃ οὐκ „ ἦν προσλαβόμενος, οὐδὲ εἰς ὅπερ οὐκ ἦν μεταβαλλόμενος, ἀλλ' ὅπερ ἦν τοῖς οἰκείοις Μα- „ θηταῖς ἐκφαινόμενος".

Ὄρος ἅγιον καὶ ἐπουράνιον καὶ πόλιν ζῶντος Θεοῦ ἐννοεῖ ὁ Μελῳδὸς τὴν Ἐκκλησίαν κατὰ τὸν Ἀνώνυμον ἑρμηνευτὴν, εἰς τὴν ὁποίαν ἡμεῖς στέκοντες, βλέπομεν σήμερον νοερῶς ὄχι μόνον τὸν μεταμορφούμενον Υἱὸν, ἀλλὰ καὶ τὸν Πατέρα καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, τὴν ὑπερούσιον καὶ βασιλικωτάτην Τριάδα· τὸν μὲν Πατέρα διὰ τῆς Πατρικῆς φωνῆς, τὸ δὲ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον διὰ τῆς φωτεινῆς νεφέλης· καὶ οὕτω νοερῶς καὶ ἀΰλως βλέποντες, νοερῶς καὶ ἀΰλως θέλομεν φωτισθῆ ἀπὸ τὴν νοητὴν καὶ ἄϋλον ἀκτῖνα τοῦ θείου φωτὸς, καὶ ἐνυποστάτως μέλλομεν νὰ ἀποκτήσωμεν τὸν θεῖον φωτισμὸν μέσα εἰς τὴν καρδίαν μας παραμένοντα ἐν ἡμῖν· ἡ γὰρ ἔλλαμψις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, κατὰ τοὺς Νηπτικοὺς Πατέρας, διὰ τοῦτο λέγεται ὑποστατικὸν φῶς καὶ καθ' ὑπόστασιν καὶ ἐνυπόστατον, διότι

(1) Ὅθεν ἐπειδὴ ἡ Μεταμόρφωσις εἶναι ἑορτὴ καὶ μυστήριον τοῦ μέλλοντος αἰῶνος (ὥσπερ γὰρ οἱ Ἀπόστολοι εἶδον τὴν δόξαν τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ Μεταμορφώσει· οὕτω καὶ οἱ Μακάριοι ἔχουν νὰ βλέπουν τὴν αὐτὴν δόξαν τοῦ Χριστοῦ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι) διὰ τοῦτο ἡ Ἐκκλησία ἐδιώρισε νὰ λέγεται καθ' ἑκάστην ἐν ταῖς ὥραις τὸ Κοντάκιον τῆς Μεταμορφώσεως „ Ἐπὶ τοῦ Ὄρους μετεμορφώθης", ἵνα διὰ τῆς συνεχοῦς ὑπομνήσεως κινῇ τοὺς Χριστιανοὺς εἰς πόθον τῆς μελλούσης δόξης· καθὼς γὰρ ὁ ἀθλοθέτης, δείχνων τὸν στέφανον εἰς τὸν ἀθλητὴν, χαροποιεῖ τὴν καρδίαν του, καὶ ἐνδυναμόνει αὐτὸν νὰ ἀθλήσῃ νομίμως διὰ νὰ λάβῃ τοιοῦτον ὡραῖον στέφανον· οὕτω καὶ ἡ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, προσθέτουσα εἰς τὸ μέσον, καὶ δείχνουσα εἰς τοὺς ἀθλητὰς τῆς εὐσεβείας Χριστιανοὺς τὸν στέφανον τῆς θείας δόξης ὅπου μέλλουν νὰ ἀπολαύσουν, χαροποιεῖ αὐτοὺς καὶ τοὺς ἐνδυναμόνει νὰ ἀθλήσουν ἀνδρείως διὰ νὰ ἀξιωθοῦν τοιούτου ἀκηράτου στεφάνου τῆς μακαριότητος.

διότι παραμένει εἰς τοὺς ἐλλαμπομένους· ἐπειδὴ ἡ διὰ νοημάτων γενομένη ἔλλαμψις, ὡς ἀστραπὴ παροδικῶς συνίσταται ὁμοῦ γινομένητε καὶ λυομένη, διὸ καὶ ἀνυπόστατος λέγεται· ὅθεν καὶ Συμεὼν ὁ Μεταφραστὴς ἐν τοῖς ὑπ' αὐτοῦ μεταφρασθεῖσιν ἑκατὸν πεντήκοντα Κεφαλαίοις τοῦ Ἀββᾶ Μακαρίου οὕτω λέγει· „Τελεία τοῦ Πνεύματος ἔλλαμψις, οὐχ „οἷον νοημάτων μόνον ἀποκάλυψίς ἐστιν, ἀλλ' ὑποστατικοῦ φωτὸς ἐν ταῖς ψυχαῖς βεβαία „καὶ διηνεκὴς ἔλλαμψις"· καὶ πάλιν· „Καὶ τῷ μακαρίῳ δὲ Παύλῳ τὸ λάμψαν ἐν τῇ „ὁδῷ φῶς οὐ νοημάτων τις καὶ γνώσεως φωτισμὸς ἦν, ἀλλὰ δυνάμεως τοῦ Ἁγαθοῦ Πνεύ„ματος καθ' ὑπόσασιν ἐν τῇ ψυχῇ ἔλλαμψις"· καὶ ὁ Θεῖος Κάλλιστος ὁ Ξανθόπουλος οὕτω λέγει· „Ἡ ἐκ τῆς καρδιακῆς καθαρᾶς προσγινομένη προσευχῆς θέρμη καὶ μετ' αὐτῆς „διηνεκῶς προϊοῦσα καὶ αὐξανομένη εἰς φωτισμὸν τὸν ἐνυπόστατον σαββατίζει, ἤγουν „ἐνυποστάτως πεφωτισμένον ἐργάζεται, κατὰ τὰς Πατέρας, τὸν ὅτως ἔχοντα ἄνθρωπον" (Κεφ. νέ.).

Ἐκ τοῦ τοιούτου δὲ ἐνυποστάτου καὶ παραμένοντος ἐν καρδίᾳ φωτισμῷ ἴσως ποτὲ ἀξιωθῶμεν διὰ τῆς θείας χάριτος νὰ ἁρπαζώμεθα εἰς ἀποκαλύψεις θείων καὶ ἀλαλήτων μυστηρίων τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. Αὕτη δὲ εἶναι ἡ τάξις καὶ ἡ ὁδός, πρῶτον νὰ καθαρίζεται ὁ νοῦς καὶ ἡ καρδία, δεύτερον νὰ φωτίζωνται, καὶ τρίτον νὰ ἁρπάζεται ὁ νοῦς εἰς τὸν Θεόν· ἐπειδὴ χωρὶς φωτισμοῦ ἐνυποστάτου τῆς καρδίας ἁρπαγῆναι τὸν νοῦν εἰς Θεὸν ἀδύνατον. Ὅθεν λέγει πρὸς τὴν Ξένην ὁ Θεσσαλονίκης Γρηγόριος, προκειμένου ῥητοῦ „Ἕως „ἧ ἡμέρα διαυγάσῃ, καὶ φωσφόρος ἀνατείλῃ ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν"· „Ἡμέρας δὲ διαυ„γασάσης, καὶ φωσφόρου ἀνατείλαντος ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, κατὰ τὸν ἐν Ἀποστόλοις „Κορυφαῖον, ἔξεισι, κατὰ τὸ Προφητικὸν ἐκεῖνο λόγιον, ὁ ὄντως ἄνθρωπος ἐπὶ τὴν ὄντως „ἐργασίαν αὐτοῦ, καὶ τῷ φωτὶ χρώμενος ὁδῷ, ἄνεισιν, ἢ ἀνάγεται ἐπ' ὄρη αἰώνια, καὶ „τῶν ὑπερκοσμίων ἐν τούτῳ τῷ φωτὶ πραγμάτων, ὢ τῶ θαύματος! ἐπόπτης καθίσταται, „μὴ διαζευγνύμενος, ἢ διαζευγνύμονος τῆς τὴν ἀρχὴν συμπροηγμένης ὕλης (ἤτοι τῶ σώματος) „ὡς οἶδεν ἡ ὁδός, καὶ τῶν ἀῤῥήτων ῥημάτων διακύει, καὶ ὁρᾷ τὰ ἀθέατα, καὶ τοῦ θαύ„ματος ὅλος τουντεῦθεν ἐστίτε καὶ γίνεται, κἂν ἐκεῖθεν ἀπῇ, καὶ τοῖς ἀκαμάτοις ὑμνῳ„δοῖς ἀμιλλᾶται, Ἄγγελος ὡς ἀληθῶς ἄλλος ἐπὶ γῆς Θεοῦ γεγονώς".

Τροπάριον.

„Ἔθελξας πόθῳ με, Χριστὲ, καὶ ἠλλοίωσας τῷ θείῳ Σου ἔρωτι· „ἀλλὰ κατάφλεξον πυρὶ αὐλῷ τὰς ἁμαρτίας μου, καὶ ἐμπλη„σθῆναι τῆς ἐν Σοὶ τρυφῆς καταξίωσον, ἵνα τὰς δύω σκιρτῶν „μεγαλύνω, ἀγαθὲ, παρουσίας Σου.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὁ Θεσπέσιος καὶ χαριτώνυμος Μελῳδὸς Ἰωάννης, ἐνθουσιάσας τρόπον τινὰ ἀπὸ τὴν ἀγάπην καὶ χαρὰν ὅπου εἶχε πρὸς τὸν μεταμορφωθέντα Χριστὸν, εὐχαριστήριον καὶ ἱκετικὸν ποιεῖ τὸ Τροπάριον τοῦτο· διὸ λέγει· Ὦ ὡραιότατε καὶ κοσμοπόθητε καὶ παντοπόθητε καὶ μυροπόθητε Χριστὲ, Σὺ κατέθελξας καὶ ἐτράβιξας τὴν ψυχὴν καὶ καρδίαν μου εἰς τὴν ἔλευσίν Σου μὲ τὴν δραστικωτάτην μαγνῆτιδα τοῦ ἁγνοῦ καὶ παντοκρατορικοῦ καὶ πρηστηρίου πόθου σου, καὶ ὅλον μὲ ἠλλοίωσας καὶ ἄλλον ἐξ ἄλλου ἐποίησας μὲ τὸν ἔνθεον ἔρωτα τῆς Σῆς ὡραιοτάτης Μεταμορφώσεως.

Ὁ ἴδιος ἔτος Ἰωάννης πανηγυρίζων εἰς τὴν ἑορτὴν, εἰσάγει καὶ τὸν Πέτρον ἐνθουσιῶντα καὶ λέγοντα· „Καλὸν ἡμᾶς ὧδε εἶναι τῷ Κυρίῳ ἔφησε· τίς γὰρ ζόφον φωτὸς ἀνταλάσ„σεται; ὁρᾶτε τὸν ἥλιον τοῦτον, ὡς καλὸς, ὡς ὡραῖος, ὡς ἡδὺς, ὡς ποθεινὸς ἐξαστρά„πτων καὶ ἔκλαμπρος, καὶ τὴν ζωὴν, ὡς γλυκεῖά τε καὶ ἀπέραστος, ἧς πάντες ἀντέ„χονται, καὶ πάντα δρῶσιν, ὡς ἂν ταύτης μὴ ἀστοχήσαιεν; πόσῳ μᾶλλον δοκεῖτε τὸ „αὐτοφῶς, ἐξ οὗ φῶς ἅπαν φωτίζεται, ποθεινότερον; καὶ πόσῳ γλυκυτέρα ἡ αὐτοζωὴ, „ἐξ ἧς ἅπασα ζωὴ ζωοῦται καὶ μεταδίδοται, ἐν ᾗ πάντες ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ „ἐσ-

„ ἐσμέν; οὐχ ὅλος γλυκασμὸς (ὁ Χριστός); οὐχ ὅλος ἐπιθυμία; οὐκ ἔστι λόγος, οὐκ ἔν-
„ νοια τῆς ὑπεροχῆς τὸ μέτρον εἰκάζουσα· τοῦτο τὸ φῶς κατὰ πάσης τῆς φύσεως ἔχει
„ τὰ νικητήρια· αὕτη ἡ ζωὴ ἡ τὸν Κόσμον νικήσασα". Λέγει δὲ καὶ Μακάριος ὁ Χρυσο-
κέφαλος τὰ ἐρωτολιπτικὰ ταῦτα ἐν τῷ εἰς τὴν Μεταμόρφωσιν λόγῳ αὐτοῦ· „ Τί ὡραιό-
„ τερον τῆς Χριστοῦ συνουσίας; τί δὲ ποθεινότερον τῆς θεϊκῆς αὐτοῦ δόξης; οὐδὲν τοῦ φω-
„ τὸς ἐκείνου γλυκύτερον, ἐξ οὗ φωτίζεται φωτιστικὴ πᾶσα Ἀγγέλων τε καὶ ἀνθρώπων
„ ταξιαρχία· οὐδὲν τῆς ζωῆς ἐκείνης ἐρασμιώτερον, ἐν ᾗ πάντες ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ
„ ἐσμέν· οὐδὲν ἡδύτερον τῆς ἀειζώου καλλονῆς· οὐδὲν τερπνότερον τῆς ἀληκτου εὐφροσύνης·
„ οὐδὲν ποθεινότερον τῆς ἀϊδίου χαρᾶς, τῆς πανευπρεποῦς εὐπρεπείας, καὶ τῆς ἀπεράντου
„ μακαριότητος". Ἕως μὲν ἐδῶ εἶναι λόγια εὐχαριστικὰ τοῦ Μελῳδοῦ, τὰ δὲ ἀκόλουθα
λόγια εἶναι ἱκετικὰ καὶ παρακλητικά· λέγει γὰρ ἑπομένως.

Ἀλλ' ὅμως Σὺ, Δέσποτα, κατάκαυσον τὰς ἁμαρτίας μου μὲ τὸ πῦρ τὸ ἄϋλον τῆς Θεό-
τητός Σε καὶ χριστότητος, καὶ ἀξίωσόν με νὰ χορτάσω ἀπὸ τὴν ἀνεκλάλητον καὶ αἰώνιον
τρυφὴν, τὴν Σοὶ καὶ τῇ Σῇ Βασιλείᾳ εὑρισκομένην, ἀφ' οὗ ἐλευθερωθῶ ἀπὸ τὴν παροῦ-
σαν ζωὴν, ἵνα χορεύων καὶ ἀγαλλόμενος μεγαλύνω τὰς ἐπὶ γῆς δύω παρουσίας Σου,
ἤγουν τὴν πρώτην, κατὰ τὴν ὁποίαν διὰ σαρκὸς ἐπεδήμησας εἰς ἡμᾶς καὶ ἀναμαρτήτως συ-
ανεστράφης, καὶ τὴν δευτέραν, εἰς τὴν ὁποίαν μέλλεις νὰ ἔλθῃς διὰ νὰ κρίνῃς ζῶντας καὶ
νεκροὺς, καὶ νὰ ἀποδώσῃς ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ· ἐν γὰρ τῇ πρώτῃ Σου παρουσίᾳ
ἐχάρισας εἰς ἡμᾶς ὡς ἀρραβῶνα καὶ προοίμιον τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος διὰ τοῦ
Θείου Βαπτίσματος· ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ μέλλεις νὰ χαρίσῃς εἰς ἡμᾶς τὸ ὅλον τῆς χριστό-
τητός Σου καὶ χάριτος, τὸ ὁποῖον ἔχεις τώρα κεκρυμμένον, καθὼς γέγραπται· „ Ὡς πολὺ
„ τὸ πλῆθος τῆς χρηστότητός Σε, Κύριε, ἧς ἔκρυψας τοῖς φοβουμένοις Σε" (Ψαλ. λ'. 24.).
Διὰ τί δὲ ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς δὲν κρύπτει τὸν Θεῖον ἔρωτα ὅπου εἶχεν εἰς τὴν καρδίαν του,
ἀλλὰ τὸν φανερόνει; μήπως ἀπὸ κενοδοξίαν νικώμενος τοῦτο ποιεῖ; Ὄχι, ἀποκρίνεται ὁ
Χρυσορρήμων, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν θερμότητα τοῦ Θείου πόθου· „ Τοῦτο, λέγει, τῶν ἐρώ-
„ των ἐστὶ τὸ ἔθος, μὴ κατέχειν σιγῇ τὸν ἔρωτα, ἀλλ' εἰς τοὺς πλησίον ἐκφέρειν καὶ
„ λέγειν ὅτι φιλοῦσι· θερμόν γάρ τι χρῆμα τῆς ἀγάπης ἡ φύσις, καὶ σιγῇ στέγειν αὐ-
„ τὴν οὐκ ἀνέχεται ἡ ψυχή" (Ἑρμηνείᾳ εἰς τὸν μά. Ψαλ. προκειμένου ῥητοῦ „ Ὃν τρό-
„ πον ἐπιποθεῖ ἡ ἔλαφος).

Ἄμποτε δὲ καὶ ἡμεῖς οἱ ψάλλοντες καὶ ἀναγινώσκοντες καὶ ἀκούοντες τὸν παρόντα ἁσμα-
τικὸν Κανόνα νὰ ἀναβῶμεν ἐπάνω εἰς τὸ Ὄρος Θαβὼρ, καὶ νὰ ἰδοῦμεν τὴν δόξαν τῆς Θεό-
τητος τοῦ φωτοδότου Χριστοῦ· ἐπειδὴ ὁ Κύριος, κατὰ τὸν Θεοφόρον Μάξιμον, δὲν φαίνεται
εἰς ὅλους μὲ τὸν ἴδιον τρόπον, ἀλλὰ εἰς μὲν τοὺς ἀρχαρίους φαίνεται ἐν δούλου μορφῇ, εἰς
ἐκείνους δὲ ὅπου δύνανται νὰ ἀκολουθήσουν αὐτῷ ἐπάνω εἰς τὸ ὑψηλὸν τῆς Μεταμορφώσεως
Ὄρος ἐν μορφῇ Θεοῦ ἐπιφαίνεται, ἐν ᾗ ὑπῆρχε πρὸ τοῦ τὸν Κόσμον εἶναι (Κεφ. ιγ'. τῆς β'.
ἑκατοντ. τῶν Θεολογικ.). Ὅταν δὲ περιφανὴς καὶ λαμπρὸς γένηται εἰς ἡμᾶς ὁ τοῦ Θεοῦ
Λόγος, καὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ λάμψῃ ὡς ὁ ἥλιος, τότε καὶ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ φαίνονται
λευκὰ, κατὰ τὸν αὐτὸν Θεῖον Μάξιμον (ἤτοι τὰ ῥήματα τῆς Γραφῆς καὶ τῶν Εὐαγγελίων
γίνονται φανερὰ καὶ σαφῆ εἰς ἡμᾶς, χωρὶς νὰ ἔχουν κἀνένα νόημα σκεπασμένον) τότε
δὲ καὶ ὁ Μωϋσῆς καὶ Ἠλίας (ἤτοι οἱ τὸ Νόμου καὶ τῶν Προφητῶν πνευματικώτεροι λόγοι)
φαίνονται μὲ αὐτὸν (Αὐτόθ. Κεφ. ιδ'.).

Τότε θέλομεν γνωρίσει καὶ τί ἐδήλουν αἱ τρεῖς σκηναί· αὗται γὰρ εἶναι αἱ τρεῖς ἕξεις
τῆς σωτηρίας, κατὰ τὸν αὐτὸν Μάξιμον, ἡ τῆς Πράξεως, ἡ τῆς Θεωρίας, καὶ ἡ τῆς Θεο-
λογίας· καὶ τῆς μὲν Πράξεως τύπος ἦτον ὁ Ἠλίας ὡς ἀνδρεῖος καὶ σώφρων· τῆς δὲ
Θεωρίας τύπος ἦτον ὁ Μωϋσῆς, ὡς νομοθέτης καὶ δικαιοδότης· τῆς δὲ Θεολογίας τύπος
ἦτον ὁ Δεσπότης Χριστὸς, ὡς ἐν παντὶ τέλειος. Σκηναὶ δὲ αὗται ὠνομάσθησαν κατὰ
σύγκρισιν πρὸς τὰς μελλούσας λήξεις καὶ οὐρανίους μονὰς, αἵτινες ἀσυγκρίτως θέλειν εἶναι
καλήτεραι καὶ περιφανέστεραι (Κεφ. ις'. αὐτόθ.)· τὰς ὁποίας ἄμποτε νὰ ἀπολαύσωμεν καὶ
ἡμεῖς, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ μεταμορφωθέντος Χριστοῦ· ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα,
τιμὴ καὶ προσκύνησις σὺν τῷ ἀνάρχῳ αὐτοῦ Πατρὶ, καὶ τῷ ὁμοουσίῳ καὶ ζωοποιῷ αὐτοῦ
Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

ΤΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ ΤΗΣ ΚΟΙΜΗΣΕΩΣ.

Ὅταν ὁ ἐν σοφοῖς Βασιλεὺς καὶ ἐν Βασιλεῦσι σοφὸς Σολομὼν οἰκοδόμησε τὸν πολυθρύλλητον ἐκεῖνον καὶ ὑπερθαύμαστον ναὸν εἰς τὴν πόλιν Ἱερουσαλήμ, ἠβουλήθη νὰ μεταθέσῃ τὴν Κιβωτὸν τῆς Διαθήκης Κυρίου ἀπὸ τὴν πόλιν Δαβὶδ τοῦ Πατρός του: ἤτοι ἀπὸ τὸ ὄρος Σιὼν, τὸ ὁποῖον ἦτον ἀκρόπολις τῆς Ἱερουσαλήμ, καὶ νὰ ἐνθρονίσῃ αὐτὴν μέσα εἰς τὸ Δαβεὶρ: ἤτοι εἰς τὸ ἐσώτατον μέρος τοῦ ναοῦ, ταὐτὸν εἰπεῖν νὰ τὴν μεταθέσῃ μέσα εἰς τὰ Ἅγια τῶν Ἁγίων ὑποκάτω εἰς τὰς πτέρυγας τῶν Χερουβίμ. Τότε λοιπὸν ἐσυνάθροισεν ὅλον τὸν λαὸν τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ μὲ προπομπὴν μεγάλην καὶ δόξαν ὑπερβολικὴν μετέθηκαν τὴν Κιβωτὸν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ μαρτύρια, τῶν μὲν Ἱερέων αἰρόντων αὐτὴν, τοῦ δὲ Βασιλέως προπορευομένου ἔμπροσθεν, ὁμοίως καὶ ὅλου τοῦ λαοῦ, καὶ θυσιαζόντων διαφόρους θυσίας· καθὼς εἶναι γεγραμμένον· „ Καὶ ἐγένετο „ ὡς συνετέλεσε Σαλωμὼν τοῦ οἰκοδομῆσαι τὸν οἶκον Κυρίου, καὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ μετὰ „ εἴκοσι ἔτη, τότε ἐξεκλησίασεν ὁ Βασιλεὺς Σαλωμὼν πάντας τοὺς πρεσβυτέρους Ἰσραὴλ „ ἐν Σιὼν τοῦ ἐνεγκεῖν τὴν Κιβωτὸν Διαθήκης Κυρίου ἐκ πόλεως Δαβίδ· αὕτη ἐστὶ „ Σιών· καὶ ἦραν οἱ Ἱερεῖς τὴν Κιβωτὸν, καὶ ὁ Βασιλεὺς καὶ πᾶς Ἰσραὴλ ἔμπροσθεν „ τῆς Κιβωτοῦ, θύοντες πρόβατα, βόας ἀναρίθμητα· καὶ εἰσφέρουσιν οἱ Ἱερεῖς τὴν Κι„ βωτὸν εἰς τὸν τόπον αὐτῆς εἰς τὸ Δαβεὶρ, εἰς τὰ Ἅγια τῶν Ἁγίων ὑπὸ τὰς πτέρυγας „ τῶν Χερουβίμ “ (γ'. Βασιλ. η'. 1.)

Τώρα ἂν, ὅταν ἔμελλε νὰ μετατεθῇ ἡ ἄψυχος ἐκείνη καὶ τυπικὴ Κιβωτὸς μέσα εἰς τὰ αἰσθητὰ Ἅγια τῶν Ἁγίων, ἔγινε συνάθροισις καὶ προπομπὴ τοῦ λαοῦ, παρόντος καὶ αὐτοῦ τοῦ Βασιλέως Σολομὼν, πῶς δὲν εἶναι δίκαιον νὰ συναχθῶν σήμερον ὅλα τὰ πλήθη τῶν Ὀρθοδόξων διὰ νὰ ἑορτάσουν χαρμοσύνως τὴν πάνσεπτον Κοίμησιν τῆς Θεοτόκου τῆς ἀληθινῆς καὶ ἐμψύχου Κιβωτοῦ τοῦ Θεοῦ; ἢ πῶς δὲν χρεωστοῦν νὰ πανηγυρίσουν λαμπρῶς τὴν ἁγίαν αὐτῆς καὶ ζωηφόρον μετάστασιν; Σήμερον γὰρ ὁ τῆς σοφίας χορηγὸς καὶ εἰρηνικὸς Βασιλεὺς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, ὁ Υἱὸς τῆς Ἀειπαρθένου Μαρίας, ἠθέλησε νὰ παραλάβῃ τὴν Παναγίαν Μητέρα του, καὶ νὰ μεταθέσῃ αὐτὴν εἰς τὰ ἐν Οὐρανοῖς ἀχειροποίητα Ἅγια τῶν Ἁγίων, καθὼς τὰ ὠνόμασεν ὁ Παῦλος, ἵνα ὅπου ἐστὶν ὁ Υἱὸς ἐκεῖ εὑρίσκεται καὶ ἡ Μήτηρ, καὶ ὅπου Βασιλεύει ὁ Υἱὸς, ἐκεῖ νὰ συμβασιλεύῃ καὶ ἡ τοῦτον γεννήσασα· καὶ ἂν, ὅπου εἶναι ὁ Δεσπότης Χριστὸς, ἐκεῖ εἶναι καὶ ὁ τοῦ Χριστοῦ διάκονος, καθὼς αὐτὸς μόνος ὑπεσχέθη ὁ ἀψευδέστατος „ Ἐὰν „ ἐμοὶ διακονῇ τις, ἐμοὶ ἀκολουθείτω, καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγὼ, ἐκεῖ καὶ ὁ διάκονος ὁ ἐμὸς „ ἔσται “ (Ἰωάν. ιβ'. 26.), πῶς δὲν ἦτον δίκαιον μυριάκις νὰ παραλάβῃ ὁ Δεσπότης

Χρι-

Χριστὸς τὴν ἁγιωτάτην Μητέρα του εἰς τὰ ἰδικά του Βασίλεια ἵνα μετ' αὐτοῦ συμβασιλεύῃ αἰώνια; Ὅθεν καθὼς ὁ Χριστὸς δὲν εἰσῆλθεν εἰς χειροποίητα ἅγια, ἀλλ' εἰς αὐτὸν τὸν Οὐρανὸν ἐμφανισθῆναι τῷ προσώπῳ τοῦ Θεοῦ, ὡς λέγει ὁ Παῦλος (Ἑβ. Θ'. 24.)· οὕτως ἔπρεπε καὶ ἡ Μήτηρ του ἐκεῖ νὰ εἰσέλθῃ, ἵνα μένῃ ἀπὸ τὸν Υἱόν της ἀχώριστος.

Διὰ τοῦτο λοιπὸν ἂς ἑορτάσωμεν καὶ ἡμεῖς, ἀδελφοί, καὶ ἂς πανηγυρίσωμεν τὴν λαμπρὰν καὶ παγκόσμιον ταύτην τῆς Θεοτόκου ἑορτὴν καὶ πανήγυριν· διότι, ἂν πᾶσαι αἱ πανηγύρεις τῶν ἁγίων παρομοιάζουν μὲ τοὺς ἀστέρας, ὡς λέγει ὁ Χρυσορρήμων· „Πᾶσαι αἱ μαρτυρικαὶ πανηγύρεις θαυμασταὶ, αἳ μιμοῦνται τὴν λαμπρότητα τῶν ἀστέρων" (Λόγ. εἰς τὴν Ἁγίαν Παρθένον τόμῳ Ε'.)· βέβαια ἡ παροῦσα πανήγυρις τῆς Μητρὸς τοῦ Θεοῦ παρομοιάζει μὲ τὴν πλησιφαῆ καὶ ὁλόφωτον καὶ ἀργυροειδῆ σελήνην, διώκουσα μὲν τὸ σκότος τῆς νυκτὸς, καταυγάζουσα δὲ τὸν κύκλον τῆς γῆς· ὅθεν ἅπαντες χωρὶς ἐξαιρέσεως ᾄσωμεν τῇ Μητρὶ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ᾄσωμεν, Πατριάρχαι ὁμοῦ καὶ Ἀρχιερεῖς καὶ Ἱερεῖς, Βασιλεῖς καὶ ἄρχοντες καὶ πάντες Κριταὶ γῆς, ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες, νεανίσκοι καὶ παρθένοι, πρεσβύτεροι μετὰ νεωτέρων· σήμερον γὰρ ὅλαι αἱ χοροστασίαι τῶν ἀΰλων Ἀγγέλων ἀοράτως περικυκλοῦσι τῆς Παρθένου τὸν ἱερὸν κράββατον, οἱ ὑπέρτατοι Θρόνοι καὶ τὰ Χερουβὶμ καὶ τὰ Σεραφὶμ, ἡ μέση τάξις τῶν Κυριοτήτων, Δυνάμεων καὶ Ἐξουσιῶν, καὶ ἡ τελευταῖα τῶν Ἀρχῶν, Ἀρχαγγέλων καὶ Ἀγγέλων, ἄλλοι μὲν προπορευόμενοι, ἄλλοι δὲ ἀκολουθοῦντες, καὶ ἅπαντες προπέμπουσιν αὐτὴν ἀναλαμβανομένην εἰς τὰ οὐράνια.

Τί λέγω; καὶ αὐτὸς ὁ πάντων ὑπέρτατος Βασιλεὺς ὁ τοῦ Θεοῦ Μονογενὴς Θεὸς Λόγος καὶ κατὰ σάρκα Υἱὸς τῆς Παρθένου χρηματίσας, ἀοράτως παρίσταται εἰς τὴν κηδείαν τῆς ἠγαπημένης Μητρός του, καὶ δεξάμενος εἰς τὰς ἀχράντους παλάμας του τὴν ὁλόφωτον αὐτῆς ψυχὴν, μετὰ τρίτην ἡμέραν ἀνιστᾷ καὶ τὸ ζωοδόχον σῶμά της, καὶ οὕτως ὁλόσωμον αὐτὴν ἀναλαμβάνει εἰς τὰ Οὐράνια.

Ὅθεν ἡμεῖς, ἔχοντες τοὺς δύω Ἱεροὺς Μελῳδοὺς τῶν δύω ᾀσματικῶν Κανόνων τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου χοροστάτας καὶ προεξάρχοντας τῆς πανδήμου ταύτης καὶ λαμπρᾶς πανηγύρεως, τὸν ἐμβριθῆ καὶ μεγαλοπρεπῆ Μελῳδὸν καὶ τῶν Μελογράφων ἔξαρχον καὶ Ἱεράρχην Κοσμᾶν, καὶ τὸν λαμπρότατον κατὰ τὴν φράσιν καὶ πανηγυρικώτατον χαριτώνυμον καὶ θεοφιλῆ πρεσβύτερον Ἰωάννην τὸν ἐξοχώτατον ἐν τοῖς Μελῳδοῖς, ἂς συνακολουθήσωμεν μὲ αὐτοὺς, ᾄδοντες τὰ ἱερὰ ταῦτα μέλη, καὶ παρακινοῦντες ἀλλήλους εἰς τὸ νὰ ἑορτάσωμεν τὴν πάνσεπτον τῆς Ἀειπαρθένου μετάστασιν.

Ἐπειδὴ δὲ εἰς τὼς δύω τούτους Κανόνας τῆς Κοιμήσεως δὲν ἐφιλοπόνησεν ἑρμηνείαν ὁ σοφὸς Θεόδωρος, μόνος δὲ ὁ Ἀνώνυμος κάποιαν τινὰ ἀτελεστάτην καὶ βραχυτάτω λόγω ἀξίαν ἑρμηνείαν ἐποίησεν εἰς αὐτοὺς, τούτου χάριν ὁ ἀσθενὴς ἐγὼ καὶ ἀδύνατος, τὴν βοήθειαν τῆς Θεοτόκου ἐπικαλεσάμενος, ἐσπούδασα ὅσον τὸ δυνατὸν νὰ ποιήσω τὴν παροῦσαν ἑρμηνείαν εἰς αὐτοὺς ἔχουσαν κάποιαν τελειότητα· ἐπειδὴ τὸ πρὸς τὴν Κυρίαν τοῦ παντὸς Θεοτόκον χρέος, τόσον τὸ κοινὸν, ὅσον καὶ τὸ ἴδιον, δὲν μὲ ἀφῆκε νὰ παραβλέψω ἀνερμηνεύτους τοὺς ᾀσματικοὺς Κανόνας τῆς ζωηφόρου αὐτῆς Κοιμήσεως, καὶ νὰ ζημιώσω κατὰ τοῦτο καὶ ἐμαυτὸν, καὶ πάντας τὼς τῆς Θεοτόκου εὐλαβεῖς ἐραστάς. Δεξάμενοι τοίνυν αὐτοὺς, ἀδελφοὶ, ἀναγινώσκετε μετὰ εὐλαβείας εἰς δόξαν τῆς Μητρὸς τοῦ

Θεοῦ

Θεοῦ καὶ ἡμῶν ἁπάντων προστάτιδός τε καὶ παντευεργέτιδος, εἰς χαρὰν δὲ καὶ εὐφροσύνην ὑμῶν τῶν εὐλαβῶν φίλων τῆς Παρθενομήτορος (1).

---

(1) Σημείωσαι ὅτι εἰς τὴν Κοίμησιν τῆς Θεοτόκου λόγους πανηγυρικοὺς ἔχουσιν οἱ ἑξῆς Πατέρες· Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς ἔχει λόγον, ᾧ ἡ ἀρχὴ „Μνήμη δικαίων μετ' ἐγκωμίων“· ἕτερον, οὗ ἡ ἀρχὴ „Ἔστι μὲν ἀνθρώπων οὐδείς“· ἄλλον, οὗ ἡ ἀρχὴ „Ἔθος ἐστὶ τοῖς ἐρωτικῶς πρός τι διακειμένοις“. Ἀνδρέας ὁ Κρήτης λόγον, ᾧ ἡ ἀρχὴ „Μυστήριον ἡ παροῦσα πανήγυρις“· ἕτερον, οὗ ἡ ἀρχὴ „Ὅσοι τὸ σεπτὸν τοῦτο τῆς Θεοτόκου“· ἄλλον, οὗ ἡ ἀρχὴ „Καλεῖ πάλιν ἡμᾶς τὸ συνεχὲς τὸ λόγου“. Γερμανὸς ὁ Κωνσταντινουπόλεως λόγον, οὗ ἡ ἀρχὴ „Πᾶσα μὲν ἀνθρώπων γλῶσσά τε καὶ διάνοια“· ἕτερον, οὗ ἡ ἀρχὴ „Φήμη καλὴ καὶ ἀγαθή“· ὁ αὐτὸς λόγον ἔχει καὶ εἰς τὰ προεόρτια τῆς Κοιμήσεως, ᾧ ἡ ἀρχὴ „Ὁ χρεωστῶν πάντοτε τὸν ἴδιον“. Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς λόγον, ᾧ ἡ ἀρχὴ „Τὴν ἐμὴν ὁμιλίαν σήμερον“. Ἄλλος λόγος ἀνώνυμος, διαλαμβάνων περὶ τῆς πανσέπτου Κοιμήσεως καὶ μεταστάσεως τῆς Πανυπεράγνου Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου. Ἕτερος λόγος ἀνώνυμος, διαλαμβάνων τὰ ἀπὸ τῆς σεπτῆς γεννήσεως καὶ ἀνατροφῆς τῆς Θεοτόκου. Καὶ Ἀέων ὁ σοφὸς ἔχει λόγον. Σῴζονται δὲ αὐτοί, οἱ μὲν ἐν τῇ Μεγίστῃ Λαύρᾳ, οἱ δὲ ἐν τῇ τοῦ Βατοπαιδίου, οἱ δὲ ἐν τῇ τοῦ Διονυσίου, καὶ ἐν ἄλλαις ἱεραῖς μοναῖς, οἱ περισσότεροι δὲ εὑρίσκονται ἐν τῇ ἱερᾷ, σεβασμίᾳ καὶ περιφανεῖ μονῇ τῶν Ἰβήρων, ὅπου σῴζονται καὶ Κανόνες ὀκτώηχοι εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην Μάρκου τοῦ Ἐφέσου καὶ Εὐγενικοῦ, καὶ ἄλλοι ὀκτὼ Μανουὴλ τοῦ ῥήτορος, καὶ εἷς Ἰαμβικὸς Νείλου Ἐπισκόπου Ῥόδου, ἐκτὸς δηλαδὴ ἀπὸ τοὺς ὀκτωήχους Κανόνας τοὺς ψαλλομένους κατὰ πᾶν Σάββατον ἐν τῷ περικαλλεστάτῳ ναῷ τῆς πανσέπτου καὶ θαυματουργοῦ εἰκόνος τῆς Κυρίας Θεοτόκου τῆς Πορταϊτίσσης· οἵτινες δαπάνῃ καὶ ἐπιμελείᾳ τοῦ πανοσιολογιωτάτου Χαρτοφύλακος κυροῦ Νικηφόρου ἀντεγράφησαν.

Καὶ τοῦτο δὲ σημείωσαι, ὅτι ἐν τῇ παρούσῃ ἑορτῇ τῆς Κοιμήσεως ἐσφαλμένον ἐστὶ τὸ πρῶτον Τροπάριον τῆς Λιτῆς τὸ λέγον· „Ἔπρεπε τοῖς αὐτοπταις τοῦ Λόγου καὶ ὑπηρέταις καὶ τῆς κατὰ σάρκα Μητρὸς αὐτοῦ τὴν κοίμησιν ἐποπτεῦσαι, τελευταῖον ὅσον ἐπ' αὐτῇ μυστήριον“· τὸ γὰρ „Ὅσον“ ἐσφαλμένον ἐστί, πρέπει δὲ νὰ διορθῶται οὕτω· „Τελευταῖον ὃ σὰν (τὴν κοίμησιν δηλ.) ἐπ' αὐτῇ μυστήριον“· οὕτω γὰρ καὶ ἐν τοῖς χειρογράφοις εὑρηται διορθωμένον. Ἐὰν δὲ ἐπιθυμῇ τινὰς νὰ μάθῃ πόσων χρόνων ἦτον ἡ Κυρία Θεοτόκος ὅταν ἐκοιμήθη, ἂς τὸ ἀκούσῃ. Ὅταν αὐτὴ ἐπῆγεν εἰς τὰ Ἅγια τῶν Ἁγίων ἦτον τριῶν χρόνων· ἐπέρασεν ἐκεῖ δώδεκα χρόνους· καὶ ἕως νὰ γεννήσῃ τὸν Χριστὸν ἐπέρασεν ἕνας χρόνος· ἔκαμε καὶ μὲ τὸν Χριστὸν χρόνους τριανταδύω· ἔζησε δὲ μετὰ τὴν Ἀνάληψιν χρόνους ἑνδεκα· ὥστε ὅλοι οἱ χρόνοι τῆς Ἁγίας ζωῆς της συμποσοῦνται πεντηκταεννέα· ἄλλοι δὲ ἄλλως τοὺς χρόνους αὐτῆς ἀριθμολογοῦσιν. Ὅρα περὶ τούτου καὶ εἰς τὸν πεζογράφον Δαμασκηνὸν ἐν τῇ ἑορτῇ τῆς Κοιμήσεως.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΡΩΤΟΝ ΚΑΝΟΝΑ ΤΗΣ ΚΟΙΜΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ

ΠΟΙΗΜΑ ΟΝΤΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΚΟΣΜΑ ΤΟΥ ΠΟΙΗΤΟΥ, ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΚΡΟΣΤΙΧΙΔΑ.

Ἀκροστιχίς.

„ Παγηγυριζέτωσαν οἱ Θεόφρονες.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τέλειος στίχος Ἰαμβικὸς εἶναι ἡ παροῦσα ἀκροστιχίς· παρακινεῖ δὲ ὁ Μελῳδὸς μὲ αὐτὴν ὅλους τοὺς Χριστιανοὺς νὰ πανηγυρίζουν τὴν πάνδημον ἑορτὴν τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου· Θεόφρονας δὲ τοὺς Χριστιανοὺς ὀνομάζει, ὡς τὰ θεῖα φρονοῦντας καὶ τὰ πνευματικὰ καὶ οὐράνια, καὶ οὐχὶ τὰ σαρκικὰ καὶ ἐπίγεια· καθὼς ὁ Παῦλος παραγγέλλει λέγων· „ Τὰ ἄνω φρονεῖτε, μὴ τὰ ἐπὶ γῆς “ (Κολ. γ'. 2.)· ὅθεν οἱ τοιοῦτοι Θεόφρονες Χριστιανοὶ βέβαια Θεοφρόνως πρέπει καὶ νὰ πανηγυρίζουν. Ὁ Προφήτης Ὡσηὲ ἐρωτᾷ, τί νὰ κάμνουν οἱ λαοὶ εἰς τὰς πανηγύρεις καὶ ἑορτὰς τοῦ Κυρίου· „ Τί ποιήσετε ἐν ἡμέραις πανη-„ γύρεως, καὶ ἐν ἡμέρᾳ ἑορτῆς τοῦ Κυρίου “; (Ὡσ. θ'. 5.) Καὶ ἀποκρίνεται εἰς τοῦτο ὁ Θεολόγος Γρηγόριος, λέγων ὅτι πρέπει νὰ ἑορτάζουν ὄχι πανηγυρικῶς, ἤγουν καθὼς συνειθίζουν νὰ κάμνουν οἱ Ἕλληνες εἰς τὰς δημοτελεῖς πανηγύρεις μὲ τρυφὴν καὶ σπαταλην, ἀλλὰ θεϊκῶς καὶ πνευματικῶς· ὄχι κοσμικῶς καὶ φιληδόνως, καὶ καθὼς ὁ κοσμοκράτωρ Διάβολος βούλεται, ἀλλ' ὑπερκοσμίως καὶ Ἀγγελικῶς· ὄχι συσταίνοντες χορούς· ὄχι παιγνίδια παίζοντες, καὶ λέγοντες τραγῴδια ἄσεμνα καὶ αἰσχρὰ· ὄχι φιλεύοντες τὰς πέντε αἰσθήσεις των μὲ τὰ ἡδονικὰ ἀντικείμενα, τὰ ὁποῖα εἶναι πρόχειροι εἰς κακίαν ὁδοὶ, καὶ εἴσοδοι εἰς τὴν ἁμαρτίαν. (Λόγ. εἰς τὴν Χριστοῦ Γέννησιν).

Οἱ δὲ τοιαῦτα πράττοντες εἰς τὰς πανηγύρεις τοῦ Χριστοῦ, ἢ τῆς Θεοτόκου, λυποῦσι τὸν Χριστὸν, λυποῦσι τὴν Θεοτόκον, καὶ κάμνουσι νὰ χαίρετε ὁ Διάβολος· αὐτοὶ ἐλογίασαν ὅτι ὁ Θεὸς τοὺς ἔδωκε τὴν ζωὴν διὰ νὰ παίζουν, καὶ τὸν βίον, διὰ νὰ πανηγυρίζουν· ἀλλ' ὦ πόσον εἶναι ἄφρονες καὶ ἀνόητοι! διὰ τοῦτο κατηγορεῖ αὐτοὺς ὁ Σολομὼν λέγων· „ Ἐλογίσαντο παίγνιον εἶναι τὴν ζωὴν ἡμῶν, καὶ τὸν βίον πανηγυρισμὸν ἐπικερδῆ “ (Σολ. ιέ. 12.). Οἱ τοιοῦτοι Χριστιανοὶ κάμνουσι καὶ αὐτὸν τὸν Θεὸν καὶ τὴν Θεοτόκον νὰ μισῶν, καὶ νὰ ἀποστρέφωνται τὰς ἑορτάς των καὶ πανηγύρεις διὰ τὰς ἀταξίας ὅπου ἐν αὐταῖς πράττουσι· καθὼς ὁ Θεὸς τὸ μαρτυρεῖ διὰ τοῦ Προφήτου Ἀμὼς λέγων· „ Μεμίσπ-„ κα, ἀπῶσμαι ἑορτὰς ὑμῶν, καὶ οὐ μὴ ὀσφρανθῶ θυσίας ἐν ταῖς πανηγύρεσιν ὑμῶν “ (Ἀμ. ε. 21.) (1). Πανήγυριν δὲ ὀνομάζει ὁ Μελῳδὸς τὴν ἑορτὴν τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτό-

(1) Λέγει δὲ καὶ ὁ Χρυσορρήμων· „ Ἑορτὴ οὐ-„ δέν ἕτερόν ἐστιν, ἀλλ' ἢ εὐφροσύνη· εὐφροσύνην δὲ „ πνευματικὴν καὶ νοερὰν οὐδὲν ἄλλο ποιεῖ, ἀλλ' ἢ „ συνειδὸς πράξεων ἀγαθῶν· ὁ δὲ συνειδὸς ἔχων ἀγα-„ θὸν καὶ πράξεις τοιαύτας ἀεὶ ἑορτάζειν δύναται “ (Λόγ. ά. εἰς τὴν Πεντηκοστήν)· ὥστε, κατὰ τὸν ἄγιον τοῦτον, οἱ τὰ ἀνωτέρω ἄτοπα πράττοντες ἐν ταῖς ἑορταῖς οὔτε ἑορτάζειν ὅλως δύνανται· πῶς γὰρ οἱ κατεγνωσμένην συνείδησιν ἔχοντες ἐφ' οἷς ἀτόποις ἔργοις καὶ λόγοις πράττουσί τε καὶ λέγουσιν ἐμπορῶν θεοφρόνως νὰ ἑορτάζουν;

τόκου· διότι αὐτὴ μία οὖσα ἡ κυριωτέρα τῶν Θεομητορικῶν ἑορτῶν, πάντας ἄγει, ἤγουν ὅλους συναθροίζει εἰς τὸ νὰ ἑορτάσουν τὴν ζωηφόρον τῆς Θεομήτορος Κοίμησιν.

Ὠδὴ ά. Ἦχος ά. Ὁ Εἱρμός.

„ Πεποικιλμένη τῇ θείᾳ δόξῃ ἡ ἱερὰ καὶ εὐκλεὴς, Παρθένε, μνή-
„ μη Σου, πάντας συνηγάγετο πρὸς εὐφροσύνην τοὺς πιστοὺς, ἐξαρ-
„ χούσης Μαριὰμ μετὰ χορῶν καὶ τυμπάνων, τῷ Σῷ ᾄδοντας
„ Μονογενεῖ, ἐνδόξως ὅτι δεδόξασται.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Εὐθὺς ἀποτείνει τὸν λόγον ὁ Μελῳδὸς πρὸς τὴν Κυρίαν Θεοτόκον, καὶ προσφωνεῖ εἰς αὐτὴν τὸν εἱρμὸν τοῦτον λέγων· Ὦ Ἀειπάρθενε Θεοτόκε, ἡ ἱερὰ καὶ ἔνδοξος μνήμη τῆς Κοιμήσεώς Σου εἶναι ἐστολισμένη καὶ λάμπουσα μὲ δόξαν Θεοῦ, καὶ πρεπόντως· ἐπειδὴ γὰρ ἡ Θεοτόκος εἶναι οἶκος Θεοῦ, τὸν ὁποῖον εἶδεν ὁ Ἰεζεκιὴλ γεμάτον ἀπὸ δόξαν Θεοῦ, „ Καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ πλήρης δόξης ὁ οἶκος Κυρίου “ (Ἰεζ. μγ'. 5.), διὰ τοῦτο καὶ ἡ μνήμη τῆς Θεοτόκου ἔπρεπε νὰ ἦναι στολισμένη μὲ δόξαν Θεοῦ· ὅθεν τοιαύτη οὖσα, ἐσυνάθροισεν ὅλους τοὺς πιστοὺς Χριστιανοὺς διὰ νὰ εὐφρανθῶσι κατὰ τὴν ψυχήν· ἂν γὰρ, ὅταν οἱ ἁπλῶς δίκαιοι ἐγκωμιάζωνται ἐν ταῖς μνήμαις αὐτῶν, εὐφραίνωνται οἱ λαοὶ, καθὼς λέγει ὁ Σολομὼν, „ Ἐγκωμιαζομένων δικαίων, εὐφρανθήσονται λαοί “ (Παρ. κθ'. 2.)· πόσῳ μᾶλλον πρέπει νὰ εὐφραίνωνται οἱ λαοὶ, ὅταν αὐτὴ ἡ πάντων τῶν ἀπ' αἰῶνος δικαίων ἁγιωτέρα Θεοτόκος εἰς τὴν μνήμην τῆς Κοιμήσεώς της ἐγκωμιάζεται;

Καθὼς δὲ οἱ Υἱοὶ Ἰσραὴλ, ὅταν ἐκβῆκαν ἄβροχοι ἀπὸ τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν, ἐμοιράσθησαν εἰς δύω χοροὺς ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, καὶ τῶν μὲν ἀνδρῶν ἦτον ἔξαρχος ὁ Μωϋσῆς, τῶν δὲ γυναικῶν ἦτον ἐξάρχουσα ἡ Μαριάμ· „ Ἔλαβε, φησὶ, Μαριὰμ ἡ Προ-
„ φῆτις ἡ ἀδελφὴ Ἀαρὼν τὸ τύμπανον ἐν τῇ χειρὶ αὐτῆς, καὶ ἐξῆλθον πᾶσαι αἱ γυ-
„ ναῖκες ὀπίσω αὐτῆς μετὰ τυμπάνων καὶ χορῶν, ἐξῆρχε δὲ αὐταῖς Μαριὰμ λέγουσα·
„ Ἄσωμεν τῷ Κυρίῳ· ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται “ (Ἐξ. ιε'. 20.)· οὕτω καὶ οἱ Χριστιανοὶ οἱ συναχθέντες σήμερον ἐν τῇ μνήμῃ Σου, Θεοτόκε, ᾄδουσι τὸν ἐπινίκιον ὕμνον εἰς τὸν Μονογενῆ Σου Υἱὸν μὲ χοροὺς πνευματικοὺς καὶ μὲ τύμπανα (ἤτοι νενεκρωμένα ἔχοντες τὰ μέλη τὰ ἐπὶ τῆς γῆς διὰ τῆς ἐγκρατείας· ζώου γὰρ νεκροῦ δέρμα ἐστὶ τὸ τύμπανον, κατὰ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Βασιλείου)· ἐξάρχει δὲ τῆς Ὠδῆς αὐτῶν ἡ Μαριάμ.

Ἀνέφερε δὲ ὁ Μελῳδὸς, ὄχι τὸν Μωϋσῆν τὸν ἐξάρχοντα τῶν ἀνδρῶν, ἀλλὰ τὴν Μαριὰμ τὴν ἐξάρχουσαν τῶν γυναικῶν, ἕνα μὲν, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι ἡ παρ' ἡμῶν ἐγκωμιαζομένη σήμερον εἶναι γυνή· καὶ ἄλλο, τὸ ὁποῖον καὶ κυριώτερον, διότι καὶ ἡ τότε ἐξάρχουσα τῆς Ὠδῆς ὠνομάζετο Μαριὰμ, καὶ ἡ τώρα ἐξάρχουσα τῆς πανηγύρεως ὀνομάζεται Μαριὰμ, ὅπερ ἑρμηνεύεται Κυρία· τύπος γὰρ ἦτον ἡ ἀδελφὴ τοῦ Μωϋσέως Μαριὰμ κατὰ τὴν παρθενίαν τῆς Μητρὸς τοῦ Θεοῦ Μαριὰμ, ὡς λέγει ὁ Νύσσης Γρηγόριος, καθότι καὶ ἐκείνη Παρθένος διέμεινε, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἐκείνη Μαριὰμ, καὶ αὕτη Μαριὰμ ὠνομάζοντο. Συμφώνως δὲ τῷ Ἱερῷ Κοσμᾷ λέγει καὶ ὁ ἐκ Δαμασκοῦ Ἰωάννης, οὕτω πανηγυρίζων· „ Σὺν Μαριὰμ τῇ Προφήτιδι, ὦ νεάνιδες ψυχαὶ, μετὰ τυμπάνων χορεύσωμεν, νεκροῦν-
„ τες τὰ μέλη τὰ ἐπὶ τῆς γῆς· τοῦτο γὰρ τὸ μυστικὸν τύμπανον “ (Λόγ. οὗ ἡ ἀρχὴ „ Ἔστι μὲν οὐδεὶς ἀνθρώπων “). Ἀλλὰ καὶ ὁ Κρήτης Ἀνδρέας οὕτω πανηγυρίζει· „ Ἐ-
„ ξάρξατε μετ' ᾠδῆς καὶ κυμβάλων, ἀλαλάξατε, μεγαλύνατε, ψάλατε, ἄρον ἄρον Μα-
„ ριὰμ τὸ τύμπανον, καὶ τῶν παρθένων προέξιθι “ (Λόγ. οὗ ἡ ἀρχὴ „ Οἱ τὴν ἐν Πνεύματι θεωρίαν).

Τρο-

Τροπάριον.

„ Ἀμφεπονεῖτο αὐλων τάξις οὐρανοβάμων ἐν Σιὼν τὸ θεῖον σῶμά „ Σου· ἄφνω δὲ συρρεύσασα τῶν Ἀποστόλων ἡ πληθὺς ἐκ πε- „ράτων, Θεοτόκε, Σοὶ παρέστησαν ἄρδην· μεθ' ὧν, ἄχραντε, Σοῦ „ τὴν σεπτὴν, Παρθένε, μνήμην δοξάζομεν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Η λέξις Ἀμφεπονεῖτο εἶναι ποιητική, τὴν ὁποίαν ἐρανίσθη ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸν Ὅμηρον, φιλοτιμούμενος νὰ καλλωπίζῃ τὰ συγγράμματά του καὶ μὲ τὰς λέξεις τῶν ἐξωτερικῶν· θέλει δὲ νὰ εἰπῇ, Ἐπιμελεῖτο, γινόμενον ἐκ τῆς Ἀμφὶ Προθέσεως καὶ τοῦ, Πονῶ τὲ, Ἐνεργῶ. Λέγει λοιπὸν ὁ Ἱερὸς Κοσμᾶς· Ὦ Θεοτόκε Παρθένε, ἡ μὲν οὐρανοβάμων τάξις τῶν αὐλων Ἀγγέλων ἐπιμελεῖτο καὶ ἐπεριποιεῖτο τὸ θεῖον σῶμά Σου εἰς τὴν πόλιν Σιὼν, ὅταν παρέδωκας τὴν ἁγιωτάτην ψυχήν Σου εἰς χεῖρας τοῦ πολυπαπημένου Υἱόν Σου· ὅθεν εἶπε καὶ ὁ Δαμασκηνὸς Ἰωάννης· „ Αὔλως καὶ ἀοράτως περιέπουσιν Ἄγγελοι τὸ „ ζωαρχικὸν καὶ θεοδόχον τῆς Θεοτόκου σῶμα, τῇ μητρὶ τοῦ σφῶν Δεσπότου δουλοπρε- „ πῶς παριστάμενοι" (Λόγῳ εἰς τὴν Κοίμησιν, ἧ ἡ ἀρχὴ „ Ἔθος ἐστὶ τοῖς ἐρωτικοῖς"). τὸ δὲ πλῆθος τῶν Ἀποστόλων αἰφνιδίως συναθροισθὲν ἀπὸ τὰ πέρατα τοῦ Κόσμου, εἰς τὰ ὁποῖα ἦτον διεσπαρμένοι κηρύττοντες τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου, παρεστάθησαν εἰς Σὲ ὅλοι ὁμοῦ (τοῦτο δηλοῖ τὸ, Ἄρδην).

Ὅθεν ὁ Δαμασκηνὸς Ἰωάννης περὶ τῆς συναθροίσεως ταύτης τῶν Ἀποστόλων οὕτω πανηγυρίζει· „ Τοὺς μὲν ἀπανταχῆ γῆς πρὸς ἀνθρώπων ἁλείαν διασπαρέντας Ἀποστόλους „ ταῖς πολυαρμονίαις καὶ ποικίλαις γλώσσαις τοῦ Πνεύματος.... Θεῖον πρόσταγμα πρὸς „ Ἱερουσαλὴμ ὥσπερ τις σαγήνη ἡ νεφέλη κατήπειγεν, ἐκ τῶν τερμάτων τῆς γῆς οἷά „ τινας ἀετοὺς συνωθοῦσα καὶ συναθροίζουσα..... Παρῆσαν τοίνυν οἱ αὐτόπται καὶ τοῦ „ Λόγου θεράποντες κατ' ὀφειλὴν καὶ τῇ τούτου Μητρὶ λειτουργήσοντες, καὶ κλῆρον ὥσπερ „ πολύτιμον τὴν εὐλογίαν ἐξ αὐτῆς ἀρυσόμενοι· τίνι γὰρ ἐστὶν ἀμφίβολον, ὡς αὐτὴ τῆς „ εὐλογίας ἡ πηγὴ καὶ πάντων τῶν ἀγαθῶν ὑπάρχει ἀνάβλυσις"; (Λόγ. οὗ ἡ ἀρχὴ „ Ἔστι μὲν ἀνθρώπων οὐδείς"). Ἀλλὰ καὶ ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων Ἰουβενάλιος κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἐν Χαλκηδόνι οἰκουμενικῆς τετάρτης Συνόδου, ἐρωτηθεὶς παρὰ Πυλχερίας τῆς Βασιλίσσης ζητούσης τὸ σῶμα τῆς Θεομήτορος, ἀπεκρίθη ταῦτα· „ Οἱ μὲν ἅγιοι „ σύμπαντες Ἀπόστολοι ἐπὶ σωτηρίᾳ τῶν Ἐθνῶν τὴν οἰκουμένην διαθέοντες, ἐν καιρῷ „ ῥοπῇ μετάρσιοι συνήχθησαν εἰς Ἱεροσόλυμα" (Παρὰ τῷ αὐτῷ λόγῳ τοῦ Δαμασκηνοῦ). Ἐπιφέρει δὲ ὁ Μελῳδὸς ὅτι μετὰ τῶν ἀνωτέρω Ἀγγέλων τε καὶ Ἀποστόλων δοξάζομεν καὶ ἡμεῖς οἱ Χριστιανοὶ, Θεοτόκε, τὴν σεβασμίαν μνήμην τῆς Σῆς ζωοπαρόχου Κοιμήσεως· καὶ τοῦτο ποιοῦμεν κατὰ χρέος ἡμῶν ἀπαραίτητον, ἐπειδὴ διὰ τῆς ἰδικῆς Σου μεσιτείας ὅλα τὰ ἐκ Θεοῦ ἀγαθὰ ἀπολαύσαμεν.

Τροπάριον.

„ Νικητικὰ μὲν βραβεῖα ἤρω κατὰ τῆς φύσεως, Ἀγνὴ, Θεὸν κυή- „ σασα· ὅμως μεμουμένη δὲ τὸν Ποιητήν Σου καὶ Υἱὸν, ὑπὲρ φύσιν „ ὑποκύπτεις τοῖς τῆς φύσεως νόμοις· διὸ θρήσκουσα σὺν τῷ Υἱῷ „ ἐγείρῃ διαιωνίζουσα.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Θεωρήσας ὁ Ἱεράρχης Κοσμᾶς μὲ τὸ διορατικὸν ὄμμα τῆς διανοίας τὰ ὑπὲρ φύσιν θαύματα καὶ τεράστια ὅπου ἠκολούθησαν εἰς τὴν Θεοτόκον, ἐπιστρέφει πρὸς αὐτὴν διὰ τοῦ

Τρο-

Τροπαρίου τούτου καὶ λέγει· Ὦ Πάναγνε νοὶ καὶ ψυχῇ καὶ σώματι, ἡ τὴν ἀκρότητα τῆς ἁγνείας καὶ καθαρότητος μόνη ἐπὶ γῆς κατορθώσασα, Σὺ συλλαβοῦσα καὶ γεννήσασα τὸν Θεὸν Λόγον, πολλὰ βραβεῖα καὶ τρόπαια νίκης ἐναντίον τῆς κοινῆς φύσεως ὕψωσας· ἐνίκησας γὰρ τὴν φύσιν, ἐπειδὴ ἀσπόρως τοῦτον συνέλαβες· ἐνίκησας τὴν φύσιν, ἐπειδὴ ἀκόπως ἐβάστασας τοῦτον ἐν τῇ κοιλίᾳ Σου εἰς διάστημα ἐννέα μηνῶν· καὶ τὸ μὲν βρέφος εἶχεν ὅλον τὸν φυσικὸν ὄγκον τοῦ θεοϋποστάτου αὐτοῦ σώματος, βάρος δὲ καὶ κόπον εἰς Σὲ δὲν ἐπροξένησεν· ἐνίκησας τὴν φύσιν, διότι ἐγέννησας τὸν Θεὸν Λόγον χωρὶς κοιλοπονήματα, χωρὶς λοχείαν, καὶ χωρὶς φθοράν· ὁ γὰρ ἐκ Σοῦ γεννηθεὶς Θεὸς Λόγος καθὼς Σὲ εὗρε Παρθένον, οὕτω πάλιν Σὲ ἄφηκε Παρθένον, ἵνα διαμένῃς Ἀειπάρθενος· Σὺ γὰρ ὑπάρχεις ἡ κεκλεισμένη πύλη, τὴν ὁποίαν ὁ Ἰεζεκιὴλ προεώρακεν· „ Ἡ πύλη αὕ„ τη κεκλεισμένη ἔσται, οὐκ ἀνοιχθήσεται, καὶ οὐδεὶς ὁ μὴ διέλθῃ δι' αὐτῆς· ὅτι Κύριος „ ὁ Θεὸς Ἰσραὴλ εἰσελεύσεται δι' αὐτῆς, καὶ ἔσται κεκλεισμένη " (Ἰεζ. μδ'. 2.).

Ἂν καὶ τόσα νικητικὰ τρόπαια κατὰ τῆς φύσεως ἔστησας, καὶ τόσον τὴν φύσιν ἐνίκησας πρότερον ἐν τῇ ζωῇ Σου, ὕστερον ὅμως ἐν τῷ τέλει Σου ἐμιμήθης τὸν Ποιητὴν καὶ Θεόν Σου. Πῶς; Καθὼς ἐκεῖνος ὑπέκυψεν εἰς τὸν θάνατον (διότι εἶχε σῶμα θνητόν)· οὕτω καὶ Σύ, Θεοτόκε, ὑπέκυψας εἰς τὸν θάνατον· καὶ καθὼς ἐκεῖνος ὑπέκυψε μὲν εἰς τοὺς νόμους τῆς φύσεως ἀποθανὼν, ὑπὲρ φύσιν ὅμως, διότι μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀνέστη ἀπὸ τοῦ μνήματος· οὕτω καὶ Σύ, Παναγία, ὑπέκυψας εἰς τοὺς νόμους τῆς φύσεως ἀποθανοῦσα, ὑπὲρ φύσιν ὅμως, διότι μετὰ τρεῖς ἡμέρας, ἀφ' οὗ ἀπέθανες, ἠνώθη πάλιν ἡ ἁγιωτάτη ψυχή Σου μετὰ τοῦ παναχράντου Σου σώματος, καὶ οὕτως ἠγέρθης, καὶ ἐγερθεῖσα, ἀνελήφθης σύσσωμος εἰς τοὺς Οὐρανούς, καὶ τώρα συνδιαιωνίζεις καὶ συνδοξάζεσαι αἰωνίως μὲ τὸν Υἱόν σου. Καὶ λοιπὸν μὲ τοιοῦτον ὑπερφυσικὸν τρόπον ἀποθανοῦσα καὶ ἐγερθεῖσα, Παρθένε, δὲν ἐνικήθης ἀπὸ τὴν φύσιν, ἀλλὰ πάλιν ἐνίκησας τὴν φύσιν, καὶ πάλιν νικητικὰ βραβεῖα ὕψωσας κατὰ τῆς φύσεως· ὅθεν ὁ θάνατός Σου ἔγινε ζωὴ, ἡ νέκρωσίς Σου ἔγινεν ἀνάστασις, καὶ ὁ τάφος Σου ἐδείχθη ζωῆς καὶ ἀναστάσεως αἴτιος· καὶ καθὼς ὁ Υἱός Σου καὶ ἐν τοῖς φυσικοῖς ἦτον ὑπερφυὴς, ὡς λέγει περὶ αὐτοῦ ὁ κλεινὸς ἐκεῖνος καὶ ὑψίνους Ἱεροθέος· „ Καὶ ἵνα εἴπω τὸ πάντων καινῶν καινότατον, ἐν τοῖς φυσικοῖς ὁ „ μὲν Ἰησοῦς ὑπερφυὴς ἦν "· οὕτω καὶ Σύ, Θεοτόκε, τοῖς φυσικοῖς νόμοις ὑποκύπτουσα ὡς θνητὴ, ὑπερφυὴς ἦσουν, ὡς Μήτηρ ἀληθὴς τοῦ Θεοῦ (1).

Ὠδὴ

(1) Σημειοῦμεν ἐδῶ, ὅτι ὄχι μόνος ὁ Ἱερὸς ὗτος Κοσμᾶς μαρτυρεῖ ὅτι ἀνέστη ἡ Θεοτόκος, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἅγιοι καὶ Θεολόγοι· ὁ μὲν γὰρ θεσπέσιος Ἀνδρέας ὁ Κρήτης ἐν ἑνὶ τῶν εἰς τὴν Κοίμησιν τριῶν ἐγκωμίων αὐτοῦ, οὗ ἡ ἀρχὴ „ Μυ„ στήριον ἡ παροῦσα πανήγυρις ", ὕστερα γράφει· „ Πῶς „ οὐκ ἄψευδὴς ἡ μετάθεσις; ἐπεὶ καὶ τἄλλα συν„ έδραμε, ψυχῆς διάστασις ἀπὸ σώματος, συνθέτου „ λύσις, μερῶν διάζευξις, ἀνάλυσις, ἐπίζευξις (ἤτοι „ ἕνωσις ψυχῆς μετὰ σώματος), σύμπηξις (ἤτοι ἀ„ νάστασις), καὶ πρὸς τὸ ἀφανὲς ὑποχώρησις ". Ὁ Δαμασκηνὸς Ἰωάννης ἐν ἑνὶ τῶν εἰς τὴν Κοίμησιν λόγων αὐτοῦ, οὗ ἡ ἀρχὴ „ Ἔθος ἐστὶ τοῖς ἐρωτι„ κῶς πρός τι διακειμένοις ", οὕτω φάσκει· „ Ἔθει „ καθάπερ χρυσὸν ἀποβαλοῦσαν τὸ γεώδες καὶ ἀλε„ μπὲς τῆς θνητότητος πάχος, ὡς ἐν χωνεύσει τῷ „ θανάτῳ τὴν σάρκα (τῆς Θεοτόκου) ἄφθαρτον καὶ „ καθαρὰν τῷ φέγγει τῆς ἀφθαρσίας ἐκλάμπουσαν, „ ἐξαναστῆναι τοῦ μνήματος. Σήμερον ἀρχὴν καμβά„ νει (ἡ Θεοτόκος) δευτέρας ὑπάρξεως (ἥτις ἐστὶν „ ἡ ἀνάστασις) ὑπὸ τὸ δόντος αὐτῇ τὴν ἀρχὴν τῆς „ προτέρας ὑπάρξεως ". Καὶ πάλιν ἐν τῷ τέλει· „ Εἰσέλθωμεν εἰς τὸν τάφον (τῆς Θεοτόκου) καὶ „ γνῶμεν τὰ μυστηρίου τὸ ξένον, ὡς ἥρται (τὸ σῶ„ μα δηλ.), ὡς μετεώρισται, ὡς πρὸς Οὐρανὸν ἀνεί„ λῆπται, ὡς τῷ Υἱῷ πασῶν ὑπερτέρα τῶν Ἀγγε„ λικῶν παρίσταται τάξεων· οὐδὲν γὰρ μέσον Μητρὸς „ καὶ Υἱοῦ "· καὶ πάλιν ἐν τῷ λόγῳ, οὗ ἡ ἀρχὴ „ Ἔστι μὲν ἀνθρώπων οὐδείς "· Οὕτω τὸ παναγιον „ σῶμα τῷ πανευκλεεῖ καὶ ὑπερφερεῖ ἀποστέλλεται μήν„ ματι, κἀντεῦθεν τριταῖα πρὸς Οὐρανίους δόμους „ μετεωρίζεται "· καὶ αὖθις· „ Ὥσπερ τὸ ἐξ αὐτῆς „ ἐνυποστὰν τῷ Θεῷ Λόγῳ σῶμα τὸ ἅγιον τὸ ἀ„ κήρατον τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ τοῦ μνήματος ἐξανέστα„ το· οὕτω καὶ ταύτην εἰδει ἐξαρπασθῆναι τοῦ τά„ φου, καὶ πρὸς τὸν Υἱὸν τὴν Μητέρα προσορμισθῆ„ ναι ".

Καθαρώτατα δὲ καὶ σαφέστατα τοῦτο παρίστησιν ὁ τῆς Θεσσαλονίκης φωστὴρ θεῖος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς ἐν τῷ εἰς τὴν Κοίμησιν λόγῳ αὐτοῦ, οὕτω πανηγυρίζων· „ Μόνη αὕτη νῦν μετὰ τοῦ θεοδοξάσα„ σώματος σὺν τῷ Υἱῷ τὸν Οὐράνιον ἔχει χῶρον „.... εἰ γὰρ ψυχὴ Θεοῦ χάριν ἐνοικον σχοῦσα, „ πρὸς Οὐρανὸν ἀνέρχεται τῶν ἐντεῦθα λυθεῖσα.... „ πῶς ἂν τὸ μὴ μόνον ἐν ἑαυτῷ λαβὸν αὐτὸν τὸν „ προαιώνιον καὶ Μονογενῆ τοῦ Θεοῦ Υἱὸν, τὴν ἀέν„ ναον πηγὴν τῆς χάριτος, ἀλλὰ καὶ γεννητικὸν ἀ„ φανὲν αὐτοῦ σῶμα, οὐκ ἀπὸ γῆς πρὸς Οὐρανὸν „ ἀνελήφθη; Διὰ τοῦτο τὸ γεννῆσαν εἰκότως σῶμα, „ συνδοξάζεται τῷ γεννήματι δόξῃ θεοπρεπεῖ, καὶ „ συνανίσταται, κατὰ τὸ προφητικὸν φάσμα, τῷ πρό„ τερον ἀναστάντι τριημέρῳ Χριστῷ ἡ Κιβωτὸς τοῦ „ ἁγία-

Ὠδὴ γ'. Ὁ Εἱρμός.

„ Ἡ δημιουργικὴ καὶ συνεκτικὴ τῶν ἁπάντων Θεοῦ Σοφία καὶ
„ Δύναμις ἀκλινῆ ἀκράδαντον τὴν Ἐκκλησίαν στήριξον, Χριστέ·
„ μόνος γὰρ εἶ Ἅγιος ὁ ἐν ἁγίοις ἀναπαυόμενος.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Σοφία καὶ Δύναμις τοῦ Πατρὸς λέγεται ὁ Υἱὸς καθὼς μαρτυρεῖ ὁ Παῦλος· „ Χριστὸν „ Θεοῦ δύναμιν καὶ Θεοῦ σοφίαν " (ά. Κορ. β'.)· ὄχι ὅτι δὲν ἔχει σοφίαν καὶ δύναμιν ὁ Θεὸς καὶ Πατήρ, ἀλλὰ λέγεται σοφία καὶ δύναμις τοῦ Πατρὸς ὁ Υἱὸς, διότι ἔχει ὅλην τὴν σοφίαν καὶ δύναμιν αὐτοῦ, ὡς εἰκὼν τοῦ ἀρχετύπου· καθὼς θεολογεῖ Μάρκος ὁ Ἐφέσου ἐν κεφ. λδ'. περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Πρέπει δὲ νὰ προστίθεται πάντοτε, ἢ νὰ συνυπακούεται εἰς τὴν περὶ τοῦ Υἱοῦ λεγομένην ταύτην σοφίαν καὶ δύναμιν τὸ, Ἐνυπόστατος, ἢ τὸ, Ζῶσα, διὰ νὰ δείχνεται ὅτι ἡ ἐνυπόστατος αὕτη καὶ ζῶσα Σοφία καὶ Δύναμις ὁ Υἱὸς δὲν εἶναι μία ἐνέργεια ἀνυπόστατος, καὶ ἕνα προσὸν τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ὑπόστασις τελεία, ἔχουσα καὶ αὐτὴ ἐνέργειαν, σοφίαν καὶ δύναμιν· ὅθεν κατὰ τὸ νόημα τοῦτο λαμβανομένης ἐπὶ τοῦ Υἱοῦ σοφίας καὶ δυνάμεως, λέγεται παρὰ τῷ

„ ἁγιάσματος αὐτοῦ· καὶ παράστασις γίνεται τοῖς „ μαθηταῖς τῆς ἐκ νεκρῶν αὐτῆς ἀναστάσεως αἱ „ σινδόνες καὶ τὰ ἐνταφια μόνα περιλειφθέντα τῷ „ τάφῳ, καὶ μόνα κατ' αὐτὸν εὑρεθέντα τοῖς κατὰ „ ζήτησιν προσελθοῦσι· καθάπερ ἐπὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ „ Δεσπότου πρότερον· οὐκ ἦν δὲ χρεία καὶ ταύτης „ ἔτι προσλίγον, καθάπερ ὁ ταύτης Υἱὸς καὶ Θεὸς, „ διατρίψαι τῇ γῇ· διὰ τοῦτο πρὸς τὸν ὑπερουράνιον „ εὐθὺς ἀνελήφθη χῶρον ἀπὸ τοῦ τάφου ".

Ὁ θεῖος Μάρκος ὁ Ἐφέσου ἐν τοις εἰς τὴν Κοίμησιν ὀκτωήχοις Κατόσιν αὐτοῦ οὕτω λέγει ἔν τινι Τροπαρίῳ τῆς ἐννάτης Ὠδῆς τὸ Βαρὺς ἦχος· „ Μεγαλυνέσθω εὐφήμοις ᾠδαῖς ὁ Πάναγνος· μακαριζέσθω ἀξίως ἡ Παμμακάριστος, ὅτι νενέκρωται καὶ „ ἐγήγερται πάλιν ὡς Μήτηρ τοῦ Κυρίου, εἰς πίστωσιν ἐσχάτης ἀναστάσεως, ἣν ἐλπίζομεν ". καὶ ἐν ἄλλῳ Τροπαρίῳ τῆς ς'. Ὠδῆς τοῦ Πλ. δ'. ἦχου ἕτω φησί· „ Νέκρωσιν ἡ τῆς ζωῆς Μήτηρ δέχεται, „ καὶ τάφῳ τεθεῖσα, μετὰ τριτὴν ἡμέραν εὐκλεῶς „ ἐξανίσταται, εἰς αἰῶνας τῷ Υἱῷ συμβασιλεύουσα, „ καὶ αἰτοῦσα τὴν τῶν πταισμάτων ἡμῶν ἄφεσιν ".

Ἀφίνω νὰ λέγω, ὅτι καὶ ἐν τῷ κοινῷ Ὡρολογίῳ γράφεται περὶ τῆς ὑψώσεως τῆς Παναγίας, ὅτι οἱ μαθηταὶ τῷ τάφῳ προσελθόντες, καὶ μὴ εὑρόντες τὸ πανάγιον τῆς Θεοτόκου σῶμα, ἐπείσθησαν ἀληθῶς ὅτι σύσσωμος, ζῶσα καὶ τριήμερος, ὡς ὁ Υἱὸς αὐτῆς, ἐκ νεκρῶν ἀναστᾶσα καὶ μεταστᾶσα, εἰς Οὐρανοὺς μεταβέβηκεν.

Ἐὰν δὲ προβάλῃ τινὰς τὸ Κάθισμα ἐκεῖνο τὸ λέγον „ Εἰς τὰ οὐράνια ἡ νοερά Σου ψυχὴ, εἰς τὸν „ Παράδεισον ἡ ἱερά Σου σκηνὴ ", ἀποκρινόμεθα πρῶτον, ὅτι τὸ Κάθισμα αὐτὸ εἶναι ἀνωνύμου ποιητοῦ, καὶ οὐχὶ Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ· καὶ δεύτερον, ὅτι τὸ Κάθισμα αὐτὸ ἐν τοῖς χειρογράφοις βιβλίοις οὕτως εὑρίσκεται γεγραμμένον· „ Εἰς τὸν „ Παράδεισον ἡ νοερά Σου ψυχὴ, ὡς θεοπρόσακτον, „ Μαρία ἀχράντε, τοῖς Ἀποστόλοις ἐν φωνῇ, Πα„ναγία, παραδέδοται ". ἐκ δὲ τῶν ἀμφιλογουμένων οὐδὲν βέβαιον συμπεραίνεται· ἄλλως τε καὶ ὁ Παράδεισος νοητῶς ἐννοεῖται, καὶ ἀντὶ τοῦ Οὐρανοῦ παραλαμβάνεται, ὡς λέγει ὁ Ἱερὸς Θεοφύλακτος, ἑρμηνεύων τὸ „ Σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ Παραδείσῳ ".

Διατί δὲ οὐ δημοσίευεται ἐπ' Ἐκκλησίας ἡ τῆς Θεοτόκου ἀνάστασις καὶ ἀνάληψις, ἀλλὰ μετάστασις μόνον αὐτῆς λέγεται; Εἰς τοῦτο ἀποκρίνονται μερικοὶ πρῶτον, ὅτι ἡ τῆς Θεοτόκου ἀνάστασις καὶ ἀνάληψις δὲν εἶναι μαρτυρημένη ἐν ταῖς θείαις Γραφαῖς· καθὼς εἶναι ἡ τοῦ Υἱοῦ αὐτῆς καὶ Θεοῦ ἀνάστασις καὶ ἀνάληψις· δεύτερον, διότι ἡ τῆς Θεοτόκου ἀνάστασις καὶ ἀνάληψις δόγμα ἐστὶ μυστικὸν ἐν μόνοις τοῖς λόγοις τῶν Πατέρων σημειούμενον, καὶ οὐχὶ κήρυγμα· ἴδιον καὶ σιωπᾶται· ἐπειδὴ, κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον, „ Τὰ μὲν δόγματα „ σιωπῶνται, τὰ δὲ κηρύγματα δημοσιεύεται " (Κάν. ιά.)· ἀποκρίνωνται καὶ τρίτον, ὅτι ἡ μετάστασις εἶναι καθολικωτέρα τῆς ἀναστάσεως καὶ ἀναλήψεως· καθότι πᾶν τὸ ἀναστηθὲν, ἢ ἀναληφθὲν, μεθίσταται κατὰ τόπον· ἴδεν ἡ μετάστασις λεγομένη ἐπὶ τῆς Θεοτόκου, καὶ τὴν ἀνάστασιν αὐτῆς συμπεριλαμβάνει, καὶ τὴν ἀνάληψιν. Ἐκ τῶν εἰρημένων λοιπὸν ἐγίνε δῆλον ὅτι οἱ φρονεῦντες ὅτι ἡ Θεοτόκος οὐκ ἀνέστη· ἤτοι δὲν ἐνώθη ἡ ἁγιωτάτη αὐτῆς ψυχὴ μετὰ τοῦ ἀχράντου αὐτῆς σώματος, οὐδὲ τὸ σῶμα αὐτῆς εἶναι ζωντανὸν ἐν οὐρανοῖς, ἀλλὰ νεκρὸν, ὡς χωρισμένον τῆς ζωοποιούσης αὐτὸ ψυχῆς, οὐκ ὀρθῶς φρονοῦσιν, οὐδὲ πρέποντα τῇ Μητρὶ τοῦ Θεοῦ λέγουσι· καθότι τὸ ἐκ νεκρῶν αὐτὴν ἀναστῆναι καὶ ἀναληφθῆναι καὶ ζῶσαν ἤδη εἶναι ἐν οὐρανοῖς, ἀσυγχρίτως δεσμητρεπτότερόν ἐστι τῷ νεκρὰν αὐτὴν εἶναι.

τῷ αὐτῷ ἁγίῳ Μάρκῳ· „Ὁ Υἱὸς σοφία ἐστὶν ἐκ σοφίας, καὶ δύναμις ἐκ δυνάμεως τοῦ „Πατρός· ὥσπερ καὶ Θεὸς ἐκ Θεοῦ, καὶ φῶς ἐκ φωτός“· καὶ οὕτως εἶναι σοφία καὶ δύναμις τοῦ Πατρός· καθὼς καὶ αὐτὸς ὁ Πατὴρ εἶναι σοφία καὶ δύναμις, ἐνυπόστατος δηλαδὴ, καὶ ὄχι μόνον σοφὸς καὶ δυνατός.

Βεβαιοῖ τὰ ἀνωτέρω καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Θεῖος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς λέγων· „Οὐχ ὁ „τοῦ Θεοῦ Μονογενὴς μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον καλεῖται παρὰ τῶν Ἁγίων „ἐνέργειά τε καὶ δύναμις· ἀλλ' ὡς τὰς αὐτὰς ἀπαραλλάκτως τῷ Πατρὶ δυνάμεις ἔχων „καὶ ἐνεργείας· ἐπεὶ καὶ δύναμις ὁ Θεὸς λέγεται, κατὰ τὸν μέγαν Διονύσιον, ὡς πᾶσαν „δύναμιν ἐν ἑαυτῷ προέχων καὶ ὑπερέχων, διὸ καὶ συνυπακουόμενον, ἢ καὶ συνεκφωνού„μενον ἔχει τούτων ἑκάτερον, ὅταν δύναμις, ἢ ἐνέργεια καλεῖται τὸ ἐνυπόστατον· καθά„περ καὶ ὁ τὰ πάντα μέγας Βασίλειος, „Δύναμις, φησὶν, ἁγιαστικὴ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅ„γιον, ἐνούσιος, ἐνύπαρκτος, ἐνυπόστατος· τὰς δὲ ἐξ αὐτοῦ πάσας ἐνεργείας οὐκ ἐνυπο„στάτους ὑπάρχειν κἂν τοῖς περὶ τοῦ Πνεύματος ἀπεφήνατο· δι' οὗ καὶ τῶν κτισμάτων „αὖθις δῆλός ἐστι ταύτας διαστείλας· ἐνυπόστατα γὰρ τὰ ἐκ τοῦ Πνεύματος ὡς κτίσμα„τα· πεποιωμένας γὰρ οὐσίας ὁ Θεὸς ἐδημιούργησεν“ (Κεφ. ρκβ'. τῶν φυσικῶν καὶ Θεολογ.). Καὶ ἐν τοῖς κατ' Εὐνομίου λέγει ὁ Βασίλειος· „Τὸ μὲν ἐκ Θεοῦ πηγάζον Πνεῦ„μα ἐνυπόστατόν ἐστι· τὰ δὲ ἐξ αὐτοῦ (τοῦ Πνεύματος δηλ.) πηγάζοντα ἐνέργειαι αὐ„τοῦ εἰσιν“.

Ἡ τοῦ Θεοῦ λοιπὸν ἄυτη ἐνυπόστατος σοφία καὶ δύναμις ὁ Υἱὸς εἶναι δημιουργικὴ καὶ συνεκτικὴ πάντων τῶν Κτισμάτων· ἄυτη γὰρ ὄχι μόνον ἐδημιούργησε πάντα τὰ αἰσθητὰ καὶ νοητὰ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι, ἀλλὰ καὶ συνέχει αὐτὰ καὶ συγκρατεῖ διὰ τῆς προνοίας κατὰ τοὺς λόγους ἐκείνους, κατὰ τοὺς ὁποίους τὰ ἐδημιούργησε· καὶ τοῦτο δηλοῖ ὁ Δαβὶδ λέγων· „Πάντα ἐν σοφίᾳ (ἤτοι τῷ Υἱῷ) ἐποίησας“ (Ψαλμ. ργ'. 24.)· καὶ πάλιν· „Ὁ ποιῶν τοὺς Ἀγγέλους αὐτοῦ Πνεύματα“· καὶ „Ὁ θεμελιῶν τὴν γῆν ἐπὶ τὴν „ἀσφάλειαν αὐτῆς“ (Ψαλμ. ργ'. 6.)· τὸ δὲ, Ποιῶν, καὶ τὸ, Θεμελιῶν, δηλοῦσι τὴν συνοχὴν καὶ συντήρησιν τῶν Ἀγγέλων καὶ τῆς γῆς, κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον λέγοντα· „Τὴν ὧν πεποίηκεν οἰκονομίαντε καὶ συντήρησιν δηλοῖ τὸ, Ποιεῖσθαι τοὺς Ἀγγέλους αὐ„τοῦ πνεύματα, καὶ θεμελιοῦσθαι τὴν γῆν ἐπὶ τὴν ἀσφάλειαν αὐτῆς, ἅπαξ ἡδρασμένα„τε καὶ γεγενημένα· καὶ στερεοῦσθαι βροντὴν, καὶ κτίζεσθαι πνεῦμα, ὧν ἅπαξ μὲν „ὁ λόγος ὑπέστη, συνεχὴς δὲ καὶ νῦν ἡ ἐνέργεια“ (Λογ. β'. περὶ Υἱοῦ). Σὺ λοιπὸν, λέγει, Θεάνθρωπε Ἰησοῦ Χριστὲ, ἡ τὰ πάντα συνέχουσα Σοφία, στήριξον τὴν Ἐκκλησίαν Σου ἀκλινῆ καὶ ἄσειστον (τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ, Ἀκράδαντον) εἰς τὴν πίστιν ἐκείνην, εἰς τὴν ὁποίαν αὐτὴν ἐθεμελίωσας, ἵνα μὴ ὑπὸ τῶν ἀπίστων καὶ ἀσεβῶν, ἢ ὑπὸ τῶν κακοδόξων καὶ αἱρετικῶν ταράττηται. Ἐπιφέρει δὲ ἀκολούθως ὁ Μελῳδὸς τὸ „Ὅτι Σὺ μόνος „εἶσαι Ἅγιος“, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι ἡ Εἱρμὸς οὗτος εἶναι τῆς τρίτης Ὠδῆς τῆς Προφητίδος Ἄννης· ἐκεῖ γὰρ αὐτὴ λέγει „Οὐκ ἔστιν ἅγιος, ὡς ὁ Κύριος· καὶ οὐκ ἔστι δίκαιος ὡς „ὁ Θεὸς ἡμῶν· καὶ οὐκ ἔστιν ἅγιος πλὴν Σου“ (α'. Βασιλ. β'. 2.)· τὸ γὰρ, Πλὴν σου, ταὐτὸν εἶναι μὲ τὸ, Μόνος.

Ἀλλὰ καὶ τὰ, Στήριξον, ὅπου εἶπεν ἀνωτέρω, πρὸς δήλωσιν ἐρρέθη τῆς τρίτης Ὠδῆς, ἧς ἡ ἀρχή ἐστιν „Ἐστερεώθη ἡ καρδία μου ἐν Κυρίῳ“. Τὸ δὲ „Ἐν ἁγίοις ἀναπαυόμενος“ ἐρανίσθη ἀπὸ τὸν Προφήτην Ἡσαΐαν λέγοντα· „Τάδε λέγει ὁ Ὕψιστος ἐν ἁγίοις ἀναπαυό„μενος“ (Ἡσ. νζ'. 15.)· καὶ πρεπόντως· οὐ γὰρ εἰς τοὺς ἀκαθάρτους καὶ ἀνάγνους ὁ καθαρὸς καὶ ἅγιος ἀναπαύεται, ἄπαγε! ἐπειδὴ πᾶν τὸ ἀνόμοιον, ἀκοινώνητον· τοῦτο καὶ εἰς τὸν Θεὸν αὐτὸν εἶναι ἀδύνατον, τὸ νὰ ἑνωθῇ μὲ τοὺς ἀκαθάρτους· ὅθεν θαυμαστὸν εἶναι τὸ ἀπόφθεγμα ὅπου εἶπεν ὁ Θεσσαλονίκης Θεῖος Γρηγόριος· „Ἑνωθῆναι δὲ „τὴν ἀνωτάτην ἐκείνην καὶ ὑπὲρ νοῦν καθαρότητα μεμολυσμένῃ φύσει τῶν ἀδυνάτων ὑ„πῆρχεν· ἓν γὰρ τοῦτο μόνον Θεῷ ἀδύνατον, συνελθεῖν ἀκαθάρτῳ πρὶν καθαρθῆναι πρὸς „ἕνωσιν“ (Λογ. β'. εἰς τὰ Εἰσόδια, οὗ ἡ ἀρχὴ „Ἐκ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκε„ται). Ὁ ἅγιος εἰς τοὺς ἁγίους ἀναπαύεται· ὅθεν καὶ αὐτὸς ὁ Θεὸς εἶπεν· „Ἅγιοι „γίνεσθε, ὅτι ἅγιός εἰμι ἐγὼ Κύριος“ (Λευϊ. ιά. 14.). Ἅγιος δὲ θέλει νὰ εἰπῇ, κατὰ τὸν Κριτικὸν Φώτιον, ὁ τῆς γῆς ὑπέρτερος (ἐκ τοῦ Α στερητικοῦ καὶ Γῆς)· συνάδει δὲ τοῦτο μὲ τὸ Ψαλμικὸν ἐκεῖνο· „Τοῦ Θεοῦ οἱ κραταιοὶ (οἵ τινες εἶναι οἱ ἅγιοι) τῆς „γῆς σφόδρα ἐπῄρθησαν“. (Ψαλ. μς'. 8.). Κατ' ἄλλους δὲ τὸ, Ἅγιος, γίνεται ἐκ τοῦ

Α στερητικὲ, καὶ τὲ, Ἅγος, ψιλωμένε, ὁ δηλοῖ τὸ μίασμα· κρᾶσιν δὲ λαμβανόντων τῶν δύω ΑΑ εἰς ἓν Α μακρὸν δασυνόμενον, γίνεται Ἅγιος, καὶ δηλοῖ τὸ „ Ἐστερημένος ἄγους „ καὶ μιάσματος “· ἐμοὶ δὲ δοκεῖ ὅτι ἀναλογώτερον καὶ προχειρότερόν ἐστι τὸ νὰ παράγεται τὸ, Ἅγιος ἐκ τὲ, Ἅγος, δασυνομένου, ὃ δηλοῖ τὸ τίμιον καὶ ἄξιον σεβάσματος κατὰ τὸν Βαρῖνον, ταὐτὸν εἰπεῖν, τὸ καθαρόν· ὅθεν εἶπεν ὁ Ἀρεοπαγίτης Διονύσιος· „ Τοὺς ἐπὶ „ τὴν παναγεστάτην (ἤτοι παναγιωτάτην) ἰόντας ἱερουργίαν ἀποκαθάρθαι δεῖ καὶ τὰς „ ἐσχάτας τῆς ψυχῆς φαντασίας “ (Κεφ. γ'. περὶ Ἐκκλησιαστικῆς Ἱεραρχίας)· καὶ Ἀνδρέας ὁ Κρήτης λόγῳ εἰς τὴν Κοίμησιν τῆς Θεοτόκου· „ Ἡμεῖς δὲ τῆς παναγεστάτης τοῦ „ ζωαρχικοῦ σώματος ἐντυμβεύσεως τὴν ἀνάμνησιν, κτ.“. ὁ δὲ Μακάριος ὁ Αἰγύπτιος Ὁμιλ. ιζ'. λέγει· „ Οὗτός ἐστιν ἅγιος, ὁ καθαρθεὶς καὶ ἁγιασθεὶς κατὰ τὸν ἔσω ἄν- „ θρωπον “.

Τροπάριον.

„ Γυμαῖκά Σε θνητὴν, ἀλλ' ὑπερφυῶς καὶ Μητέρα Θεοῦ εἰδότες,
„ Παμάμωμε, οἱ κλειμοὶ Ἀπόστολοι, πεφρικύιαις ἥπτομτο χερσὶ,
„ δόξῃ ἀπαστράπτουσαμ, ὡς Θεοδόχομ σκῆμος θεώμειμοι.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Καθὼς τὸ ἀναμμένον ξύλον φαίνεται μὲν εὐκολοπίαστον διὰ τὴν ὕλην, διὰ δὲ τὸ πῦρ γίνεται δυσκολοπίαστον· οὕτω καὶ ἡ Κυρία Θεοτόκος, ἂν καὶ ἐπιάνετο εὐκόλως, καθὸ ἦτον κατὰ φύσιν ὑλικὴ, καθὸ ὅμως ἦτον Μήτηρ Θεοῦ ὑπὲρ τοὺς ὅρους τῆς φύσεως, δυσκόλως ἀπὸ τοὺς πολλοὺς ἐπιάνετο. Τοῦτο λοιπὸν γινώσκων ὁ θεσπέσιος Μελῳδὸς, ἐπιστρέφει τὸ παρὸν Τροπάριον πρὸς τὴν Θεοτόκον καὶ λέγει· Ὦ Παμάμωμε Μήτηρ Θεοῦ· καθὼς ὁ Σολομὼν ἐν τῷ Ἄσματι περὶ Σοῦ ἐπροφήτευσεν εἰπών· „ Ὅλη καλὴ ἡ πλησίον μου, „ καὶ μῶμος οὐκ ἔστιν ἐν Σοί “ (Ἄσμ. δ'. ζ.)· ἠξεύροντες οἱ ἔνδοξοι Ἀπόστολοι καὶ Μαθηταὶ τοῦ Υἱοῦ Σου, ὅτι εἶσαι κατὰ φύσιν γυνὴ θνητὴ, καὶ ὑποκειμένη τῷ θανάτῳ, διὰ τοῦτο ἐλάμβανον θάρρος καὶ τόλμην νὰ πλησιάσουν κοντὰ εἰς τὸ νεκροκράββατον τοῦ ἱεροῦ καὶ παναχράντου Σου σώματος· ἠξεύροντες δὲ πάλιν ὅτι Σὺ εἶσαι ὑπὲρ τοὺς ὅρους τῆς φύσεως Μήτηρ ἀληθὴς τοῦ ἑνὸς Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο, ἐφοβοῦντο καὶ δὲν ἐτόλμων νὰ πλησιάσουν κοντά· ἀλλ' ὅμως τὸ θάρρος μὲ τὸν φόβον ἑνώσαντες, ἐπλησίασαν καὶ ἐπίασαν τὸ θεοδόχον σῶμά Σου διὰ νὰ τὸ ἐνταφιάσουν, ὄχι μὲ χεῖρας τολμηρὰς καὶ ἀφόβους, ἀλλὰ μὲ φριττούσας καὶ ὅλως ὑποτρεμούσας, ἐπειδὴ ἔβλεπον αὐτὸ νὰ ἀστράπτῃ ἀπὸ κάθε μέρος μὲ θεϊκὴν δόξαν καὶ λαμπρότητα, ὡς ἄλλος φωτεινότατος ἥλιος.

Καθὼς δὲ, ὅταν βασιλεύσῃ ὁ Ἥλιος, καὶ φύγῃ ἀπὸ τὸ ὑπὲρ γῆν τοῦτο ἡμισφαίριον τοῦ Οὐρανοῦ, ἀφίνει εἰς τὸν δυτικὸν ὁρίζοντα τὴν ἀντανάκλασιν τῶν ἡλιακῶν του ἀκτίνων, καὶ ἐκ τούτων γνωρίζεται ὅτι ἦτον ἐκεῖ ἥλιος· οὕτω καὶ ἡ ὁλόφωτος καὶ ὑπὲρ ἥλιον λάμπουσα παναγία ψυχὴ τῆς Παρθένου, ἂν καὶ ἐκβῆκεν ἐκ τοῦ σώματος, ἄφηκεν ὅμως τὰς ἀκτινοβολίας της, ὡς εἰς ἄλλον Οὐρανὸν, εἰς τὸ φωτοδόχον καὶ ἡλιόμορφον σῶμα, τὸ ὁποῖον καὶ νεκρὸν ὁρώμενον ἀστραπτε, καὶ ἡ ἀστραπήτου ἐγέμιζεν ἀπὸ κάθε χάριν καὶ ἀγλαΐαν τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν μακαρίων Ἀποστόλων· ὅθεν περὶ τῆς δόξης ταύτης τοῦ σώματος τῆς Παρθένου αἰνιγματωδῶς ἐπροφήτευσεν ὁ τῶν Προφητῶν διορατικώτατος Ἰεζεκιὴλ λέγων· „ Καὶ ἰδοὺ δόξα Θεοῦ Ἰσραὴλ ἤρχετο κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν πρὸς ἀνατολὰς (ἰδοὺ ἡ „ Παρθένος), καὶ ἡ γῆ (ἰδοὺ τὸ σῶμα τῆς Παρθένου) ἐξέλαμπεν ὡς φέγγος ἀπὸ τῆς „ δόξης κυκλόθεν “ (Ἰεζ. μγ'. 2.)· ἔφη δὲ καὶ ὁ Προκόπιος· „ Περὶ τῆς Ἀειπαρθένου „ προφητεύων ὁ μακάριος Ἰὼβ, „ Γῆ, φησὶν, ἐξ αὐτῆς ἐξελεύσεται ἄρτος· ὑποκάτωθεν ἐ- „ στράφη ὡσεὶ πῦρ τόπος σαπφείρου οἱ λίθοι αὐτῆς “ (Ἰώβ. κη'. 5.)· τὸ καθαρὸν καὶ „ ἅγιον καὶ ἀμίαντον τῆς Παρθένου σῶμα δηλῶν, καὶ ὅτι τὸν τοῦ νόμου Θεὸν τέτοκε “. (Σελ. 828. τῆς Πεντατεύχ.).

Καὶ

Καὶ ἂν τὸ πρόσωπον τοῦ Μωϋσέως ἐδοξάσθη τόσον, ὥστε δὲν ἐδύναντο νὰ βλέπουν εἰς αὐτὸ οἱ Υἱοὶ Ἰσραήλ· ἂν τὸ πρόσωπον τοῦ Ἀρχιδιακόνου Στεφάνου ἐλαμπρύνθη ὡς πρόσωπον Ἀγγέλου· καὶ ἂν τὸ πρόσωπον τοῦ Ὁσίου Σισωὴ ἔλαμψεν ἐν τῷ θανάτῳ ὡς ἥλιος, καθὼς ἱστορεῖται· πόσῳ μᾶλλον ἔπρεπε νὰ δοξασθῇ, νὰ λαμπρυνθῇ καὶ νὰ λάμψῃ τὸ σῶμα τῆς Θεομήτορος καὶ μετὰ θάνατον, τὸ ὁποῖον συνέλαβε καὶ ἐγέννησεν αὐτὸν τὸν ὑπερούσιον Ἥλιον καὶ ὑπέρθεον τοῦ Πατρὸς Λόγον; Ὅθεν Ἀνδρέας ὁ Κρήτης ἑρμηνεύων ἐκεῖνο τὸ τοῦ θείου Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου, τὸ λέγον περὶ τῆς Θεοτόκου „Εἶ„τα ἐδόκει μετὰ τὴν θέαν ὑμνῆσαι τοὺς Ἱεράρχας ἅπαντας", πανηγυρίζει οὕτως· „Ἀλ„λὰ τίς ἡ θέα; καὶ τὸ κάλλος ἡλίκον; θέα τοίνυν φωτοειδὴς τε καὶ εὐπρεπὴς ἡ τότε „τοῖς θεολήπταις φανεῖσα, εἴη ἂν, ὡς ὁ ἐμὸς λόγος, ἡ παμφανὴς τοῦ Παρθενικοῦ σκήνους „θεολαμπία, καθ' ἣν τὸ ζωαρχικὸν καὶ ὁλόφωτον ὡράθη τῆς Θεοτόκου σῶμα, τὸ ὑπὲρ „ἡμᾶς καὶ ἡμέτερον" (Λόγ. οὗ ἡ ἀρχὴ „Ὅσοι τὸ σεπτὸν τοῦτο τῆς Θεοτόκου).

Τροπάριον.

„Ὑπέφθασε χερσὶ ταῖς ὑβριστικαῖς τοῦ αὐθάδους τομὴν ἡ δίκη
„ἐπάξασα, τοῦ Θεοῦ φυλάξαντος τὸ σέβας τῇ ἐμψύχῳ κιβωτῷ
„δόξῃ τῆς Θεότητος, ἐν ᾗ ὁ Λόγος σὰρξ ἐχρημάτισεν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Εἰς τὸ Τροπάριον τοῦτο ἀναφέρει ὁ Μελῳδὸς τὸ θαῦμα ὅπου ἠκολούθησεν, ὅταν οἱ Ἀπόστολοι βαστάζοντες τὸν ἱερὸν κράββατον τοῦ Θεοδόχου σώματος τῆς Παρθένου, ἐπήγαιναν νὰ τὸ ἐνταφιάσουν· τὸ ὁποῖον θαῦμα διηγοῦνται πολλοί, δηλαδὴ ὁ Συναξαριστὴς Μαυρίκιος Διάκονος τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας, ὁ ἀνώνυμος Ἑρμηνευτὴς τῶν Κανόνων, καὶ ὁ θεῖος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς ἐν τῷ εἰς τὴν Κοίμησιν λόγῳ αὐτοῦ, οὗ ἡ ἀρχὴ „Ἔστι „μὲν ἀνθρώπων οὐδείς"· ὅς τις λέγει ὅτι διηγοῦνται ὅτι, ὅταν ἔφθασαν εἰς τὴν κατάβασιν τοῦ ὄρους Σιὼν ἐκεῖνοι ὅπου ἐσήκωναν τὸ μακάριον σῶμα τῆς Θεομήτορος (ὅπου παρευρίσκοντο καὶ ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους, ὅσοι δὲν ἦτον τόσον ἀχάριστοι) τότε ἕνας Ἑβραῖος δοῦλος τῆς ἁμαρτίας, τὸν δοῦλον ἐκεῖνον τοῦ Καϊάφα μιμούμενος, ὅς τις ἐρράπισε τὸν Δεσπότην Χριστὸν εἰς τὸ πρόσωπον, καὶ ὄργανον τοῦ Διαβόλου γενόμενος, ἐκινήθη μὲ μίαν θρασεῖαν καὶ ἄλογον ὁρμὴν, ὑπὸ τοῦ Διαβόλου φερόμενος, ἐναντίον τοῦ θειοτάτου ἐκείνου τῆς Θεομήτορος σώματος, εἰς τὸ ὁποῖον καὶ αὐτοὶ οἱ Ἄγγελοι ἐφοβοῦντο νὰ πλησιάσωσιν· ὅθεν πιάσας τὸν κράββατον αὐθαδῶς μὲ τὰ δύω του χέρια, ἐσπούδαζεν ὁ πάντολμος διὰ νὰ κρημνίσῃ αὐτὸν εἰς τὸ ἔδαφος· ἀλλὰ παρευθὺς ἐτρύγησε πικρὸν καρπὸν τῆς ὁρμῆς καὶ μανίας του.

Λέγουσι γὰρ ὅτι ἐχάθησαν αἱ χεῖρές του παρευθύς· καὶ ἦτον νὰ εἰδῇ τινὰς ἐκδίκησιν τοῦ ἀτόπου ὁρμήματος· διότι ὁ ἀσεβὴς ἐκεῖνος εὐθὺς ἐφάνη ἄχειρ, ἕως ὅπου μετεβλήθη κατὰ τὴν γνώμην εἰς πίστιν τε καὶ μετάνοιαν· ὅθεν χωρὶς ἀργοπορίαν ἐστάθησαν οἱ τὸν ἱερὸν βαστάζοντες κράββατον, καὶ βαλὼν ὁ τάλας ἐκεῖνος τὰς χεῖράς του ἐπάνω εἰς τὸ ζωαρχικὸν σῶμα τῆς Θεομήτορας, σῶος πάλιν καὶ ὑγιὴς ἔγινε. Ταῦτα μὲν λέγει ὁ θεῖος Ἰωάννης· ὁ δὲ ἀνώνυμος Ἑρμηνεὺς τῶν Κανόνων λέγει ὅτι παρευθὺς ἐκόπησαν ἀπὸ τοὺς ἀγκῶνας αἱ χεῖρες ἐκείνου τοῦ αὐθάδους καὶ τολμητίου, καὶ ἐκρεμάσθησαν ἐπάνω εἰς τὸν ἱερὸν κράββατον· αὐτὸς δὲ σωφρονισθεὶς, κατὰ τὴν παροιμίαν τὴν λέγουσαν „Ἀ„λιεὺς πλήγεὶς νοῦν οἴσει", ἐπίστευσε τῷ Κυρίῳ, καὶ ἐδέήθη τῶν ἁγίων Ἀποστόλων· ὅθεν μὲ τὴν προστασίαν τοῦ Πέτρου ἔβαλε τοὺς ἀγκῶνας εἰς τὰς ἐκκοπείσας χεῖράς του, καὶ, ὢ τοῦ θαύματος! παρευθὺς ἐνώθησαν, καὶ ἔγιναν ὑγιεῖς ὡς τὸ πρότερον.

Τοῦτο λοιπὸν τὸ θαῦμα ἀναφέρων εἰς τὸ παρὸν Τροπάριον ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς, λέγει· Ἡ τοῦ Θεοῦ ἐκδίκησις ἐπρόφθασε καὶ ἔκοψε τὰς ὑβριστικὰς χεῖρας τοῦ αὐθάδους ἐκείνου καὶ τρισβαρβάρου Ἑβραίου, ὅταν ὥρμησε μὲ μανίαν νὰ κρημνίσῃ κατὰ γῆς τὸν ἱερὸν τοῦ Θεοδόχου σώματος κράββατον· ἔγινε δὲ τὸ θαῦμα τοῦτο, λέγει, διὰ νὰ φυλάξῃ ὁ

Θεὸς

Θεὸς εἰς τὴν ἔμψυχον αὐτοῦ Κιβωτὸν τὴν Θεοτόκον τὸ σέβας καὶ τὴν τιμὴν μὲ τὴν δόξαν τῆς ἰδικῆς του Θεότητος, ἥτις ἔσκεπεν αὐτὴν ἄνωθεν, ὡς πάλαι καὶ τὴν ἄψυχον Κιβωτόν· καὶ διὰ τῆς δόξης ταύτης ἐφαίνετο σεβασμιώτατον τὸ σῶμα τῆς Θεομήτορος, καὶ ἐνήργει τὰ τοιαῦτα θαυμάσια. Ὅθεν ὁ ἐκ Δαμασκοῦ Ἰωάννης πανηγυρίζει· „ Τὸ δὲ σῶμα „ ταῖς τῶν Ἀποστόλων χερσὶ πρασκαμίζεται, τοῦ Βασιλέως τῶν βασιλευόντων συγκαλύ„ πτοντος τῇ αἴγλῃ τῆς ἀοράτου Θεότητος". Ἂν λοιπὸν ὁ Θεὸς ἐθανάτωσε τὸν Ὀζᾶ, διότι ἀνάξιος ὢν (1), ἅπλωσε τὸ χέριτου καὶ ἐπίασε τὴν ἄψυχον ἐκείνην παλαιὰν Κιβωτόν, καθὼς γέγραπται· „ Καὶ ἐθυμώθη ὀργῇ Κύριος τῷ Ὀζᾷ, καὶ ἔπαισεν αὐτὸν ἐκεῖ „ παρὰ τὴν Κιβωτὸν τοῦ Κυρίου ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ" (β'. Βασιλ. ς'. 7.)· μ' ὅλον ὅτι ἐκεῖνος μὲ καλὸν σκοπὸν ἐπίασε τὴν Κιβωτὸν, διὰ νὰ μὴ κρημνισθῇ (καὶ δὲν ἐκρημνίσθη), ὅταν ὁ φέρων αὐτὴν μόσχος περιετράπη, καὶ ἐσκόνταψεν εἰς τὸν δρόμον, καθὼς καὶ τοῦτο γέγραπται· „ Καὶ ἐξέτεινεν Ὀζᾶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τὴν Κιβωτὸν τοῦ Θεοῦ κατασχεῖν „ αὐτὴν, καὶ ἐκράτησεν αὐτὴν, ὅτι περιέσπασεν αὐτὴν ὁ μόσχος" (ά. β'. Βασιλ. ς'. 6.)· ἂν, λέγω, ὁ Θεὸς ἐθανάτωσε τὸν Ὀζᾶ ἐκεῖνον, διότι ἐπίασε τὴν παλαιὰν Κιβωτὸν ἐπὶ ἀγαθῷ σκοπῷ, ἵνα διασώσῃ αὐτὴν (καθὼς καὶ τὴν διέσωσε)· πόσῳ μᾶλλον ἔπρεπε νὰ παιδεύσῃ τὸν θρασὺν ἐκεῖνον καὶ ἀλιτήριον Ἑβραῖον, ὁ ὁποῖος ὥρμησε μὲ τόσην προπέτειαν, ὄχι ἵνα διασώσῃ τὸν ἱερὸν κράββατον τῆς Θεομήτορος, ἀλλ' ἵνα κατακρημνίσῃ αὐτόν; Πρεπόντως λοιπὸν καὶ δικαίως ἐπαίδευσεν αὐτὸν παρευθὺς ἡ τοῦ Θεοῦ δικαία δίκη, ἵνα διὰ τῆς τοιαύτης παιδείας φυλάξῃ τὸ σέβας καὶ τὴν τιμὴν εἰς τὴν ἔμψυχον Κιβωτὸν, τὴν ἄχραντον Θεοτόκον, ἐν τῇ κοιλίᾳ τῆς ὁποίας ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος του ἔγινε σάρξ: ἤτοι τέλειος ἄνθρωπος, κατὰ τὸ „ Καὶ ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο" (Ἰω. ά. 14.). Ἐδανείσθη δὲ ὁ Μελῳδὸς τὸ ῥητὸν τοῦτο ἀπὸ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον λέγοντα· „ Γινώσκω δὲ καὶ Ὀζᾶ „ τινα, ὃς τῆς Κιβωτοῦ ψαῦσαι τολμήσας μόνον, περισπασθείσης ὑπὸ τοῦ μόσχου, τὴν „ μὲν περιεσώσατο, αὐτὸς δὲ ἀπώλετο, φυλάσσοντος δηλαδὴ ταῦ Θεοῦ τῇ Κιβωτῷ τὸ σε„ βάσμιον" (Λόγ. ά. περὶ Θεολογίας).

Ὠδὴ δ'. Ὁ Εἱρμός.

„ Ῥήσεις Προφητῶν καὶ αἰνίγματα τὴν σάρκωσιν ὑπέφηναν τὴν „ ἐκ Παρθένου Σου, Χριστέ, φέγγος ἀστραπῆς Σου εἰς φῶς Ἐ„ θνῶν ἐξελεύσεσθαι· καὶ φωνεῖ Σοι ἄβυσσος ἐν ἀγαλλιάσει· Τῇ „ δυνάμει Σου δόξα, φιλάνθρωπε.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Καθὼς αἱ ἐν τῷ κύκλῳ γινόμεναι γραμμαὶ, ὅλαι εἰς ἕνα κέντρον συνάγονται· καὶ καθὼς ὅλαι αἱ ἐν τῇ διαυγεστικῇ ὑέλῳ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου εἰς μίαν ἑστίαν (ἤτοι εἰς ἕνα κέντρον) συναθροίζονται· ἔτω καὶ ὅλα τὰ ῥητὰ καὶ αἰνίγματα τῶν Προφητῶν εἰς ἕνα κέντρον συνάγονται, καὶ εἰς ἕνα ἀντικείμενον ἀποβλέπουν, εἰς τὴν σάρκωσιν δηλαδὴ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ· ὅθεν τοῦτο γινώσκων ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς, ἐπιστρέφει πρὸς τὸν Δεσπότην Χριστὸν διὰ τοῦ παρόντος Εἱρμοῦ, καὶ λέγει· Ὦ Θεάνθρωπε Ἰησοῦ Χριστὲ, ὅλα τὰ ῥητὰ καὶ αἰνίγματα τῶν Προφητῶν τυπικῶς ἐφανέρωναν τὴν ἐκ Παρθένου σάρκωσίν Σου· ὅθεν εἶπεν ὁ

(1) Ὁ Ὀζᾶ οὗτος ἐθανατώθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, οὐχί, κατὰ τὸν Ἰώσηπον, διότι ἀνίερος ὢν, ἐτόλμησε νὰ ἁπλώσῃ τὴν χεῖρά του εἰς τὴν ἱερὰν Κιβωτόν· τὸ ὁποῖον μόνων τῶν Ἱερέων ἴδιον ἦν· ἀλλὰ, κατὰ τὸν Θεοδώριτον, διότι Ἱερεὺς ὢν, ἔπρεπε νὰ βαστάζῃ καὶ αὐτὸς μετὰ τῶν λοιπῶν εἰς τοὺς ὤμους του τὴν Κιβωτόν, καὶ ὄχι νὰ ξεθαρρεύσῃ, καὶ νὰ ἐπιφορτίσῃ αὐτὴν εἰς μόσχους καὶ ἅλογα ζῶα· οὕτω γὰρ καὶ εἰς τὰ Παραλειπόμενα γράφεται· „ Καὶ ἔλαβον „ οἱ Υἱοὶ τῶν Λευϊτῶν τὴν Κιβωτὸν τοῦ Θεοῦ, ὡς „ ἐνετείλατο Μωϋσῆς ἐν λόγῳ Θεοῦ κατὰ τὴν γρα„ φήν, ἐν ἀναφορεῦσιν ἐπ' αὐτούς" (ἤτοι ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτῶν) (ά. Παραλ. ιέ. 15.). Πολλῶν δὲ ὄντων τῶν Ἱερέων, ὁ Ὀζᾶ μόνος θανατοῦται· διότι, κατὰ τὸν Προκόπιον, αὐτὸς πρῶτος ἐδοκε βουλὴν νὰ πεσῇ ἡ Κιβωτὸς εἰς ἅμαξαν, καὶ νὰ ἕλκεται ἀπὸ μόσχους.

ὁ Θεοφόρος Μάξιμος· „ Τὸ τῆς ἐνσωματώσεως τοῦ Λόγου μυστήριον πάντων ἔχει τῶν τε „ κατὰ τὴν Γραφὴν αἰνιγμάτων καὶ τύπων τὴν δύναμιν, καὶ τῶν φαινομένων κτισμάτων „ τὴν ἐπιστήμην " (Κεφ. ξς'. τῆς ά. ἑκατοντ. τῶν Θεολογικῶν). Ἐπρόσθεσε δὲ ὁ Ἀσματογράφος τὸ „ Ἐκ Παρθένου ", διὰ νὰ φανερώσῃ, ὡς νομίζω, ὅτι ἡ ἑορτὴ αὕτη εἶναι τῆς Παρθένου καὶ Θεομήτορος· μάλιστα δὲ καὶ ἐξαιρέτως τὸ ῥητὸν τοῦ Προφήτου Ἀββακοὺμ τοῦ ποιητοῦ τῆς τετάρτης Ὠδῆς, ὁ ὁποῖος τὴν σάρκωσιν τοῦ Λόγου ἐφανέρωνε μὲ τὸ λόγιον ἐκεῖνο· „ Ὁ Θεὸς ἀπὸ Θαιμὰν ἥξει, καὶ ὁ Ἅγιος ἐξ ὄρους κατασκίου δασέος " (Ἀβ. γ'. 3.). Θαιμὰν δὲ, θέλει νὰ εἰπῇ, Νότος, κατὰ τὸν Κύριλλον καὶ Θεοδώριτον· Ὄρος δὲ δασὺ καὶ κατάσκιον, εἶναι ἡ Παρθένος. Δηλοῦται λοιπὸν διὰ τοῦ ῥητοῦ τούτου, ὅτι ὁ Χριστὸς ἦλθεν ἀπὸ Θαιμὰν, ἤγουν ἀπὸ τὴν Βηθλεὲμ, τὴν εὑρισκομένην κατὰ τὸ Νότιον μέρος τῆς Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἐγεννήθη ἀπὸ τὴν Παρθένον.

Αἱ ἀνωτέρω δὲ ῥήσεις τῶν Προφητῶν ἐφανέροναν πρὸς τούτοις καὶ ὅτι τὸ φέγγος τῆς ἀστραπῆς Σου, Κύριε, ἤγουν ἡ θεία διδασκαλία καὶ ὁ νόμος τοῦ Εὐαγγελίου Σου, κατὰ τὸν Εὐθύμιον, θέλει ἐκβῇ ἔξω εἰς τὸ νὰ φωτίσῃ τὰ ἐσκοτισμένα Ἔθνη ἀπὸ τὴν πλάνην τῆς ἀσεβείας καὶ ἁμαρτίας, κατὰ τὸν Ἡσαΐαν· „ Ὁ Λαὸς ὁ καθήμενος ἐν σκότει εἶδε „ φῶς μέγα ". Τὸ ῥητὸν δὲ τοῦτο εἶπεν ὁ Ἴδιος Ἀββακοὺμ „ Καὶ φέγγος αὐτοῦ ὡς φῶς „ ἔσται " (αὐτόθ. δ'. 4.). Ἐπιφέρει δὲ ἀκολούθως ὁ Μελῳδὸς „ Καὶ φωνεῖ Σοι ἄβυσσος ". ἤγουν διὰ τοῦτο ἡ ἄβυσσος φωνάζει εἰς Σὲ μὲ ἀγαλλίασιν· „ Δόξα τῇ δυνάμει Σου, Κύριε ". Καὶ ταῦτα δὲ ἐρανίσθη ἀπὸ τὸν αὐτὸν Ἀββακοὺμ λέγοντα· „ Ἔδωκεν ἡ ἄβυσσος φωνὴν „ αὐτῆς, ὕψος φαντασίας αὐτῆς ".

Ἄβυσσον δὲ ὀνομάζει τὰ Ἔθνη τὰ ὑπὸ τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ φωτισθέντα, τόσον διὰ τὸ πλῆθος, ὅσον καὶ διὰ τὴν ἄλμην καὶ πικρίαν τῆς ἀσεβείας καὶ ἁμαρτίας, κατὰ τὸν Κύριλλον, Θεοδώριτον, καὶ Θεοφύλακτον. Ἔδωκαν δὲ τὰ Ἔθνη ταῦτα τὴν φωνὴν αὐτῶν: ἤτοι τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως. Ὕψος δὲ φαντασίας ὀνομάζει τοὺς ἐν τοῖς Ἔθνεσιν ὑψηλοὺς καὶ ἀξιωματικοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι καὶ αὐτοὶ ἔδωκαν τὴν προειρημένην φωνὴν καὶ ὁμολογίαν τῆς πίστεως. Ὁ δὲ Μελῳδὸς ἐναλλάξας, εἶπεν ὅτι ἡ ἄβυσσος τῶν Ἐθνῶν ἐν ἀγαλλιάσει φωνάζει εἰς Σὲ τὸ „ Δόξα τῇ δυνάμει Σου, Κύριε ", ὡς ἀνωτέρω εἴπομεν. Ὅθεν συμφώνως εἶπε καὶ ὁ Ἀλεξανδρείας Κύριλλος· „ Οὐκοῦν ἡ ἄβυσσος, τουτέ„ στιν ἡ ἀμέτρητός τε καὶ ἀκατάλιπτος τῶν πεπιστευπότων πλῆθυς, ἔδωκε φωνὴν αὐτῆς· „ δοξολογεῖται γὰρ ὁ Χριστὸς παρὰ παντὸς ἀνθρώπων ἔθνους· καὶ τοῦτο δρῶντας προθύ„ μως κατίδοι τις ἂν μικροὺς· καὶ μεγάλους, λαμπροὺς καὶ ἀσήμους " (Τόμ. Γ'. ἑρμηνεία εἰς τὸν Ἀββακούμ).

Τροπάριον.

„ Ἴδετε, Λαοὶ, καὶ θαυμάσατε· τὸ ὄρος γὰρ τὸ ἅγιον καὶ ἐμφα„ μέστατον Θεοῦ τῶν ἐπουρανίων βουνῶν ἐφύπερθεν αἴρεται· Οὐ„ ραγὸς ἐπίγειος ἐν ἐπουρανίῳ καὶ ἀφθάρτῳ χθονὶ οἰκιζόμενος.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸ Τροπάριον τοῦτο ἐρανίσθη ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸν Προφήτην Ἡσαΐαν λέγοντα· „ Ἔσται „ ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις ἐμφανὲς τὸ ὄρος Κυρίου, καὶ ὁ οἶκος τοῦ Θεοῦ ἐπ' ἄκρου τῶν „ ὀρέων, καὶ ὑψωθήσεται ὑπεράνω τῶν βουνῶν, καὶ ἥξουσιν ἐπ' αὐτὸ πάντα τὰ Ἔθνη " (Ἡσ. β'. 2.)· ὁμοίως καὶ ἀπὸ τὸν Προφήτην Μιχαίαν εἰπόντα σχεδὸν τὰ αὐτά· „ Καὶ „ ἔσται ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν ἐμφανὲς τὸ ὄρος Κυρίου, ἕτοιμον ἐπὶ τὰς κορυφὰς τῶν „ ὀρέων, καὶ μετεωρισθήσεται ὑπεράνω τῶν βουνῶν, καὶ σπεύσουσι πρὸς αὐτὸ λαοί " (Μιχ. δ'. 1.). Ὄρος δὲ ἐδῶ, κατὰ μὲν τὸ γράμμα, εἶναι ἡ πόλις Ἱερουσαλὴμ· κατὰ δὲ ἀλληγορίαν, νοεῖται ἡ Κυρία Θεοτόκος. Ἐπιστρέφων λοιπὸν ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς πρὸς τοὺς ἐν τῇ ἑορτῇ τῆς Κοιμήσεως συναθροισθέντας Χριστιανοὺς, καὶ παρακινῶν αὐτοὺς λέγει· Σηκώσατε τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ψυχῆς σας, ὦ χριστώνυμοι τῶν ὀρθοδόξων λαοὶ, σηκώσα-

τε

τε αὐτὲς, καὶ ἴδετε νοερῶς, καὶ θαυμάσατε διὰ τὸ παράδοξον θέαμα· καθὼς γὰρ φυσικῷ τῷ τρόπῳ ἀπορεῖ τινὰς καὶ θαυμάζει, ἂν ἰδῇ ἕνα βεκὸν νὰ ἀναβαίνῃ ἐπάνω εἰς ἄλλο βουνόν· οὕτω καὶ σήμερον πρέπει νὰ θαυμάσῃ τινὰς καὶ νὰ γένῃ ἐκστατικός· διότι τὸ ὄρος τὸ Ἅγιον καὶ φανερώτατον τοῦ Θεοῦ (ἤτοι ἡ Κυρία Θεοτόκος, ἥτις λέγεται Ὄρος διὰ τὸ ὑψηλὸν, διὰ τὸ στερεὸν, διὰ τὸ ἀγεώργητον, διὰ τὸ κατάσκιον, καὶ διὰ τὸ παρεκτικὸν τῶν εὐσκιοφύλλων δένδρων) ὑψοῦται σήμερον ἐπάνω ἀπὸ ὅλα τὰ βουνὰ, κατὰ τὸν Ἡσαΐαν· Ποῖα δὲ εἶναι τὰ βουνά; Εἶναι τὰ τάγματα τῶν ἁγίων Ἀγγέλων, καθὼς αὐτὰ ἀναγωγικῶς ἑρμηνεύει ὁ Θεολόγος Γρηγόριος λέγων· „ Φωτίζεις σὺ θαυμαστῶς ἀπὸ ὀρέων „ αἰωνίων, πρὸς τὸν Θεὸν λέγεται Ἀγγελικῶν, οἶμαι, Δυνάμεων, αἳ συνεργοῦσιν ἡμῖν πρὸς „ τὰ κρείττονα “ (Λόγ. εἰς τὸ Βάπτισμα).

Τὸ ἔμψυχον λοιπὸν ὄρος ἡ Θεοτόκος σύσσωμος ἀναβαίνει σήμερον ἐπάνω ἀπὸ ὅλας τὰς τάξεις καὶ χοροστασίας τῶν ἀΰλων Ἀγγέλων, καὶ αὐτῶν τῶν πρωτίστων καὶ περὶ Θεὸν ἀμέσως ἱδρυμένων· ἤτοι τῶν Θρόνων, τῶν Χερουβὶμ, τῶν Σεραφὶμ, καὶ γίνεται τούτων ἁπάντων ἀσυγκρίτως τιμιωτέρα καὶ ἐνδοξοτέρα· καὶ καθὼς τὰ ὄρη εἶναι πολλὰ ὑψηλότερα ἀπὸ τὰ βουνά· οὕτω καὶ ἡ Θεοτόκος, τὸ νοητὸν ὄρος, δείκνυται σήμερον διὰ τῆς ἐνδόξου αὐτῆς ἀναστάσεως, καὶ εἰς Οὐρανοὺς μεταστάσεώς τε καὶ ἀναλήψεως, ἀνωτέρα πάντων τῶν οὐρανίων βουνῶν (ἤτοι τῶν ἀσωμάτων Ἀγγέλων). Ἐν ἄλλοις δὲ γράφεται, Μονῶν, ἀντὶ Βουνῶν· μ' ὅλον τοῦτο καὶ οὕτως εὐοδοῦται τὸ νόημα, καθότι ἡ Θεοτόκος ἀνέβη ἐπάνω ἀπὸ ὅλας τὰ μονὰς τῶν Δικαίων, ὡς μόνη ἐκ δεξιῶν τοῦ Υἱοῦ καθίσασα, καθὸ Μήτηρ αὐτοῦ καὶ Βασίλισσα· πλὴν ὀρθότερον εἶναι νὰ γράφεται Βουνῶν, συμφώνως μὲ τὰ Προφητικὰ λόγια τοῦ Ἡσαΐου καὶ τοῦ Μιχαίου· καθὼς καὶ ἐν πολλοῖς χειρογράφοις οὕτως εὑρίσκεται γεγραμμένον. Ἐπιφέρει δὲ ὁ Μελῳδὸς τὸ „ Ὁ ἐπίγειος Οὐρανὸς “, διότι ἡ Θεοτόκος Οὐρανὸς μὲν εἶναι διὰ τὸ ὕψος τῆς Θεοτοκίας, ἐπίγειος δὲ, διὰ τὸ ὑλικὸν σῶμα. Αὐτὴ κατοικεῖ σήμερον εἰς οὐρανίαν καὶ ἄφθαρτον γῆν, τὴν ὁποίαν πόδες πατοῦσι πραέων, κατὰ τὸ γεγραμμένον· „ Μακάριοι οἱ πραεῖς, ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσι τὴν γῆν “ (Ματθ. ε'. 5.).

Συμφώνως μὲ τὸ Τροπάριον τοῦτο πανηγυρίζει εἰς τὴν Κοίμησιν καὶ ὁ ἐκ Δαμασκοῦ Ἰωάννης λέγων· „ Σήμερον ἡ Παρθένος, ἔμψυχος ὄντως Οὐρανὸς χρηματίσασα, ταῖς οὐρα„ νίαις σκηναῖς ἐνοικίζεται· τίς γὰρ ταύτην Οὐρανὸν καλῶν, τοῦ ἀληθοῦς ἁμαρτήσεται; „ εἰμήπου τις φήσειε καλῶς ἐπιστάμενος, καὶ τῶν Οὐρανῶν αὐτὴν ἀσυγκρίτοις ὑπεροχαῖς „ ὑπεραίρεσθαι “ (Λόγ. οὗ ἡ ἀρχὴ „ Ἔστι μὲν ἀνθρώπων οὐδείς).

Τροπάριον.

„ Ζωῆς ἀϊδίου (1) καὶ κρείττονος ὁ θάνατός Σου γέγονε διαβατή„ ριον, Ἁγνὴ, ἐκ τῆς ἐπικήρου πρὸς θείαν ὄντως καὶ ἄῤῥευστον „ μεθιστῶν Σε, Ἄχραντε, ἐν ἀγαλλιάσει τὸν Υἱὸν καθορᾶν Σου „ καὶ Κύριον.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Καὶ τοῦτο τὸ Τροπάριον προσφωνεῖ ὁ Ἱεράρχης Κοσμᾶς εἰς τὴν Θεοτόκον, καὶ λέγει· Ὦ πάσης ἁγνείας δοχεῖον, Θεοτόκε, καθὼς ἡ σκάλα καὶ γέφυρα γίνονται διάβασις ἀπὸ τὰ χαμηλὰ εἰς τὰ ὑψηλὰ, καὶ ἀπὸ ἕνα τόπον εἰς ἄλλον· οὕτω καὶ ὁ ἰδικός Σου θάνατος ἔγινε διάβασις καὶ σκάλα καὶ γέφυρα μιᾶς ζωῆς ἀτελευτήτου καὶ καλητέρας μὲ ἀσύγκριτον λόγον· ἐπειδὴ αὐτὸς ὁ θάνατος Σὲ μετέστησεν ἀπὸ τὴν πρόσκαιρον ταύτην καὶ ἐπίγειον ζωὴν εἰς μίαν ἄλλην θείαν ἀληθῶς καὶ ἀτελεύτητον ζωήν· ὅθεν εἶπεν ὁ ἐκ Δαμασκοῦ Ἰωάννης· „ Σοὶ πρὸς ζωὴν γέφυρα, καὶ κλίμαξ· πρὸς Οὐρανὸν, καὶ πρὸς ἀθά„ να-

(1) Ἐν ἄλλοις γράφεται „ Τῆς ἀϊδίου “· παράμελον ὅμως ἐστὶν, ὡς περιττὴν ἔχον μίαν συλλαβὴν τὴν, Τῆς.

„νασίαν ὁ Σὸς θάνατος πορθμεῖον γενήσεται“ (Λόγ. οὗ ἡ ἀρχὴ „Ἔστι μὲν ἀνθρώ-
„πων)· καὶ πάλιν· „Ἐντεῦθεν οὐ θάνατον τὴν ἱεράν Σου μετάστασιν λέξομεν, ἀλλὰ
„κοίμησιν, ἢ ἐκδημίαν, ἢ ἐνδημίαν, εἰπεῖν οἰκειότερον· ἐκδημοῦσα γὰρ τὸ σῶματος, ἐνδη-
„μεῖς πρὸς τὰ κρείττονα“ (Λόγ. ᾧ ἡ ἀρχὴ „Μνήμη δικαίων). Διὰ τί δὲ Σὲ μετέστησεν
ὁ θάνατος ἀπὸ τὰ κάτω εἰς τὰ ἄνω; Ἵνα βλέπῃς μὲ χαρὰν καὶ ἀγαλλίασιν τῆς καρδίας
Σου τὸν Υἱὸν καὶ Θεόν Σου, καὶ ἵνα συνδοξάζεσαι μὲ αὐτὸν εἰς αἰῶνα αἰῶνος, ὡς Μήτηρ
αὐτοῦ, μὲ γλυκυτάτην καὶ ἀνεκδιήγητον μακαριότητα, μὲ φῶς ἄῤῥητον, καὶ μὲ ἀγαθὰ
ἀνεκλάλητα, ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ
ἀνέβη, κατὰ τὸν Ἀπόστολον (ά. Κορ. β'. 9.).

Καὶ λοιπὸν, ἂν ἕως τώρα, Θεοτόκε, ἤσουν ἐλαττωμένη τῶν Ἀγγέλων βραχύτι, κατὰ
τὸν Δαβὶδ, διὰ τὴν θνητότητα τοῦ σώματος, σήμερον ὅμως διὰ τῆς θνητότητος ταύτης καὶ
τοῦ θανάτου Σου ὑπερέβης ὅλας τὰς τάξεις τῶν Ἀγγέλων· οὕτω πανηγυρίζει λαμπρῶς
εἰς τὴν Κοίμησίν Σου ὁ ἰδικός Σου Θεσσαλονίκης Γρηγόριος λέγων· „Σήμερον ἑορτάζομεν
„τὴν τῆς Θεομήτορος Κοίμησιν, δι' ἣν βραχύτι παρ' Ἀγγέλους ἠλαττωλένη, καὶ τοὺς Ἀγ-
„γέλους, καὶ τοὺς Ἀρχαγγέλους, καὶ τὰς ὑπὲρ τούτους ὑπερκοσμίους πάσας Δυνάμεις
„ὑπεραναβέβηκεν ἀσυγκρίτως, τῇ πρὸς τὸν ἐπὶ πάντων Θεὸν ἐγγύτητι“. Τί δὲ ἐκ τού-
του συμπεραίνομεν; Ὅτι ὁ τοιοῦτος θάνατός Σου, Θεοτόκε, οὐδὲ πρέπει ὅλως νὰ ὀνομάζε-
ται θάνατος, ἀλλὰ ζωὴ ἀθάνατος καὶ αἰώνιος, καὶ ἡ μνήμη τοῦ θανάτου Σου δὲν εἶναι
λυπηρὰ καὶ πενθική, ἀλλὰ χαροποιὰ καὶ εὐφρόσυνος· καθὼς ὁ αὐτὸς Γρηγόριος πανηγυρί-
ζει λέγων· „Διὰ ταῦτα τοίνυν καὶ ὁ θάνατος αὐτῆς ζωηφόρος, εἰς οὐράνιον καὶ ἀθάνα-
„τον μεταβιβάζων ζωὴν, καὶ ἡ τούτου μνήμη χαρμόσυνος ἑορτὴ καὶ παγκόσμιός ἐστι
„πανήγυρις“. Καὶ ὁ Κρήτης δὲ Ἀνδρέας οὕτω πανηγυρίζει· „Ἱερουσαλήμ, μὴ σχετλία-
„ζε· θυμήρης γὰρ, οὐ πενθήρης, ἡ παροῦσα πανήγυρις“ (Λόγ. οὗ ἡ ἀρχὴ „Οἱ τὴν ἐν
„Πνεύματι θεωρίαν). Καὶ ὁ ἐκ Δαμασκοῦ Ἰωάννης· „Ἐντεῦθεν οὐ Σὲ ὁ θάνατος ἐμακά-
„ρισε, Θεοτόκε, ἀλλ' αὐτὸν τὸν θάνατον κατηγλάϊσας, τὴν τούτου κατήφειαν λύσασα, καὶ
„χαρὰν θάνατον δείξασα“ (Λόγ. οὗ ἡ ἀρχὴ „Μνήμη δικαίων μετ' ἐγκωμίων).

Τροπάριον.

**„Ἐπήρθησαν πύλαι οὐράνιαι, καὶ Ἄγγελοι ἀνύμνησαν, καὶ ὑπε-
„δέξατο Χριστὸς τὸ τῆς παρθενίας αὐτοῦ Μητρῶον κειμήλιον·
„Χερουβὶμ ὑπεῖξέ Σοι ἐν ἀγαλλιάσει, Σεραφὶμ δὲ δοξάζει Σε χαί-
„ρουτα.**

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἡ ἀρχὴ τοῦ Τροπαρίου τούτου ἐρανίσθη ὑπὸ τοῦ Μελῳδοῦ ἀπὸ τὸν Ψαλμογράφον Δα-
βὶδ λέγοντα· „Ἄρατε πύλας οἱ ἄρχοντες ὑμῶν, καὶ ἐπάρθητε πύλαι αἰώνιαι, καὶ εἰσε-
„λεύσεται ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης“ (Ψαλ. κγ'. 7.). Καθὼς δὲ ἐκεῖ ὁ Προφητάναξ ἀνα-
φέρει ὅτι, ἐν τῇ ἀναλήψει τοῦ Κυρίου, οἱ κατώτεροι Ἄγγελοι ἐπρόσταζον τοὺς ἀνωτέρω
νὰ ἀνοίξωσι τὰς θύρας τῶν Οὐρανῶν, διὰ νὰ ἔμβῃ ὁ ἀναληφθεὶς Χριστὸς καὶ Βασιλεὺς τῆς
δόξης· οὕτω καὶ ὁ Μελῳδὸς λέγει ὅτι, ἐν τῇ μεταστάσει, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, ἐν τῇ μετὰ
σώματος ἀναλήψει τῆς Θεομήτορος, ἀνοίχθησαν μὲν αἱ πύλαι τοῦ Οὐρανοῦ, διὰ νὰ εἰσ-
ἐλθῃ ἡ Βασίλισσα Θεοτόκος, οἱ Ἄγγελοι δὲ ἀνύμνησαν αὐτὴν σύσσωμον εἰς Οὐρανὸς ἀνα-
βαίνουσαν. Ποῖον δὲ ὕμνον οἱ Ἄγγελοι ὕμνησαν τότε; Ἄκουσον τοῦ Δαμασκηνοῦ Ἰωάννου·
„Σὲ μεθ' ἱερῶν ὕμνων, καὶ μεθ' ἱερᾶς τελετῆς, ὑπαντῶσιν αἱ τῶν Οὐρανῶν Δυνάμεις, μο-
„νονυχὶ λέγουσαι· Τίς αὕτη ἡ ἀναβαίνουσα λελευκανθισμένη, ἐκκύπτουσα ὡσεὶ ὄρθρος,
„καλὴ ὡς ἡ σελήνη, ἐκλεκτὴ ὡς ὁ ἥλιος; ὡς ὡραιώθης! ὡς ἠδύνθης! Σὺ ἄνθος τοῦ πε-
„δίου· κρίνον τῶν κοιλάδων· εἰσήνεγκέ Σε ὁ Βασιλεὺς εἰς τὸ ταμεῖον αὐτοῦ· ἔνθα Σὲ
„Ἐξουσίαι δορυφοροῦσιν· Ἀρχαὶ εὐλογοῦσι· Θρόνοι ἀνυμνοῦσι· τὰ Χερουβὶμ ἐκπλήττεται·
„χαίροντα δοξάζει τὰ Σεραφίμ“ (Λόγ. οὗ ἡ ἀρχὴ „Μνήμη δικαίων). Ὁ Χριστὸς δὲ

ὑπε-

ὑπεδέχθη ἀσμενέστατα εἰς τὰ Οὐράνια, ὡς Υἱός της Μονογενὴς τὸ τῆς παρθενίας τῆς Μητρός του κειμήλιον, τὸν θησαυρὸν τὸν τιμιώτατον πάντων τῶν θησαυρῶν.

Ὁ δὲ Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς προσθέτει καὶ τὰ χαριέστατα καὶ γλυκύτατα λόγια ὅπερ εἶπεν ἡ ἀγαπητὴ Μήτηρ πρὸς τὸν ἀγαπητὸν Υἱόν, ὅταν ἔμελλε νὰ παραδώσῃ τὸ Πνεῦμά της εἰς αὐτόν· „ Εἰς χεῖράς Σου, τέκνον ἐμόν, τὸ πνεῦμά μου παρατίθημι· δέξαι οὖν „ τὴν Σὴν φίλην ψυχήν, ἣν ἐτήρησας ἀμέμπτον· Σοὶ τὸ ἐμὸν σῶμα, καὶ ἐν τῇ γῇ, παρα„ δίδωμι· φύλαξον σῶον, ἐν ᾧ κατοικῆσαι εὐδόκησας, καὶ γεννηθεὶς παρθένον ἐτήρησας· „ πρὸς Σέ με μετάστησον, ἵνα, ὅπου ἦς Σὺ τῶν ἐμῶν σπλάγχνων τὸ κύημα, ἔσομαι κά„ γώ Σοι συνέστιος". Ὁ αὐτὸς δὲ γράφει καὶ τὰ λόγια ὅπου εἶπεν ἀμοιβαίως ὁ εὐλογημένος Υἱὸς πρὸς τὴν εὐλογημένην Μητέρα· „ Δεῦρο ἡ εὐλογημένη μου Μῆτηρ εἰς τὴν ἀνά„ παυσίν σου· ἀνάστα, ἐλθὲ ἡ πλησίον μου, ἡ καλὴ ἐν γυναιξίν· ὅτι ἰδοὺ ὁ χειμὼν παρ„ ἦλθεν· ὁ καιρὸς τῆς τομῆς ἔφθασε· καλὴ ἡ πλησίον μου, καὶ μῶμος οὐκ ἔστιν ἐν σοί· „ ὀσμὴ μύρων σου ὑπὲρ πάντα ἀρώματα" (Λόγ. οὗ ἡ ἀρχὴ „ Ἔστι μὲν ἀνθρώπων οὐδείς). Ἐπιφέρει δὲ ὁ Μελῳδὸς ἀκολούθως τὸ „ Τὰ τάγματα τῶν Χερουβὶμ ὑπετάχθησαν „ εἰς Σὲ, Θεοτόκε"· ὑπετάχθησαν δὲ ὄχι μὲ λύπην, ἀλλὰ μὲ ἀγαλλίασιν· ἐπειδὴ τὴν εἰς Σὲ ὑποταγὴν καὶ ταπείνωσιν δόξαν καὶ ὕψος ἰδικόν των ἐνόμιζον· ἀλλὰ καὶ τὰ Σεραφὶμ μὲ χαρὰν μεγάλην Σέ δοξάζουσι· καθὼς γὰρ χαίρουσι καὶ ἀγάλλονται νὰ δοξάζουν τὸν Ποιητήν των Θεόν· οὕτω χαίρουσι καὶ ἀγάλλονται νὰ δοξάζουν καὶ Σὲ τὴν Μητέρα τοῦ Θεοῦ. Διὰ τί; Ἐπειδὴ ἤξεύρουσιν ὅτι Σὺ μόνη, Παρθένε, εἶσαι μεθόριον μεταξὺ τοῦ Κτίστου καὶ τῶν κτισμάτων· Σὺ λαμβάνεις τὸ πλήρωμα ὅλων τῶν τῆ Θεοῦ χαρίτων· καὶ οὕτω διαμοιράζεις αὐτὰς καὶ εἰς Ἀγγέλους καὶ εἰς ἀνθρώπους, κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς καθαρότητος, καὶ τῆς πρὸς Σὲ αὐτῶν ἀγάπης· ὅθεν ὅσον περισσότερον χαίρουν καὶ ἀγάλλονται νὰ Σὲ δοξάζουν, τόσον περισσοτέρας λαμβάνουσι καὶ τὰς ἐκ Θεοῦ διὰ Σοῦ εἰς αὐτοὺς ἐκδεδομένας ἐλλάμψεις· καὶ ὅσῳ περισσοτέραν ἀγάπην ἔχουσιν εἰς Σὲ, τόσον καὶ περισσοτέρας μετέχουσι παρὰ τοῦ Θεοῦ χάριτας.

Οὕτως ὑψηγορεῖ περὶ αὐτῆς ὁ Θεσσαλονίκης Θεῖος Γρηγόριος· „ Οὐκοῦν αὕτη μόνη (ἡ „ Θεοτόκος) μεθόριόν ἐστι κτιστῆς καὶ ἀκτίστου φύσεως· καὶ οὐδεὶς ἂν ἔλθοι πρὸς „ Θεὸν, εἰμὴ δι' αὐτῆς τε καὶ τοῦ ἐξ αὐτῆς τεχθέντος μεσίτου· καὶ οὐδὲν ἂν τῶν ἐκ „ τοῦ Θεοῦ δωρημάτων, εἰμὴ διὰ ταύτης γένοιτο καὶ Ἀγγέλοις καὶ ἀνθρώποις"· καὶ πάλιν· „ Αὕτη πρώτη δεχομένη τὸ πλήρωμα τοῦ τὰ σύμπαντα πληροῦντος, καθίστησι „ τοῖς πᾶσι χωρητὸν, κατὰ τὴν ἀναλογίαν καὶ τὸ μέτρον τῆς ἑκάστου καθαρότητος.... „ ὥστε πρὸς αὐτὴν ὁρᾶν, καὶ ταύτῃ πεποιθέναι τὰς ἀνωτάτω Χερουβικὰς Ἱεραρχίας· καὶ „ ἁπλῶς, πᾶσί τε καὶ πάσαις, κατὰ τὸ μέτρον τοῦ πρὸς αὐτὴν ἀπαθοῦς καὶ θείου πό„ θου, καὶ τοῦ αὐλοῦ καὶ ἀληκτου ἔρωτος... καὶ ἡ στάσις ἕψεται, καὶ ἡ τοῦ θείου „ φωτισμοῦ τρανότης" (Λόγ. ά. εἰς τὰ Εἰσόδια). Τὸ δὲ „ Ἐπάρθητε πύλαι", ἐπειδὴ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος ἐνόησεν εἰς τὰς Ἀγγελικὰς Δυνάμεις, καὶ ὅτι αὐταὶ προστάζονται νὰ γένουν ὑψηλότεραι διὰ νὰ χωρήσουν τὸν ἀναληφθέντα Χριστόν (Λόγ. εἰς τὸ Πάσχα), οὕτω δύναται νὰ νοηθῇ καὶ ἐδῶ εἰς τὰς νοερὰς Δυνάμεις, αἵτινες διὰ τοῦτο ἐπήρθησαν, διὰ νὰ γένουν χωρητικώτεραι τοῦ μυστηρίου τῆς εἰς Οὐρανοὺς ἀναβαινούσης Παρθένου.

Τὸ αὐτὸ νόημα τοῦ Τροπαρίου τούτου σχεδὸν καὶ τὰς λέξεις περιέχει καὶ τὸ πρῶτον Δοξαστικὸν τοῦ Ἑσπερινοῦ τῆς παρούσης ἑορτῆς· κἀκεῖ γὰρ εἰσάγονται οἱ κατώτεροι Ἄγγελοι λέγοντες πρὸς τοὺς ἀνωτέρους· „ Καὶ ὁράτως, φησὶν, ἐβόων ταῖς ἀνωτέραις τα„ ξιαρχίαις· Ἰδοὺ ἡ παντάνασσα θεόπαις παραγέγονεν· ἄρατε πύλας, καὶ ταύτην ὑπερ„ κοσμίως ὑποδέξασθε".

Ὠδὴ έ. Ὁ Εἱρμός.

„ Τὸ θεῖον καὶ ἄῤῥητον κάλλος τῶν ἀρετῶν Σου, Χριστὲ, διηγήσο„ μαι· ἐξ ἀϊδίου γὰρ δόξης συναΐδιον καὶ ἐμπόστατον λάμψας „ ἀπαύγασμα Παρθενικῆς ἀπὸ γαστρὸς, τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ „ σωματωθεὶς ἀνέτειλας Ἥλιος.

ΕΡΜΗ-

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἐπειδὴ ὁ Ποιητὴς τῆς πέμπτης Ὠδῆς εἶναι ὁ Προφήτης Ἡσαΐας, διὰ τοῦτο ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς ἐρανίζεται τὸν Εἱρμὸν αὐτῆς ἀπὸ τὸν ἴδιον Ἡσαΐαν λέγοντα· „Ὁ λαὸς ὁ πο„ρευόμενος ἐν σκότει εἶδε φῶς μέγα· καὶ οἱ κατοικοῦντες ἐν χώρᾳ καὶ σκιᾷ θανάτου, φῶς „λάμψει ἐφ' ὑμᾶς" (Ἡσ. Θ'. 2.). Ἐπιστρέφων λοιπὸν ὁ Ἁσματογράφος πρὸς τὸν Χριστὸν λέγει ὕτως· Ὦ Χριστὲ Υἱὲ τῦ Θεοῦ καὶ Υἱὲ τῆς Παρθένου, ἐγὼ θέλω διηγηθῆ τὸ ἄῤῥητον κάλλος τῶν ἀρετῶν Σου. Καὶ ἂν, ὦ θεσπέσιε Μελῳδὲ (ἤθελεν εἰπῆ τινὰς πρὸς αὐτὸν) τὸ κάλλος εἶναι ἄῤῥητον, πῶς δύνασαι νὰ τὸ διηγηθῆς; ἐναντία γὰρ εἶναι ταῦτα μεταξύ των, καὶ συμβιβασθῆναι οὐ δύνανται. Ἀλλ' ἀποκρίνεται ὁ Ἁσματογράφος· Ναὶ αὐτὸ ἀληθῶς εἶναι καθ' αὐτὸ ἄῤῥητον καὶ ἀνεκδιήγητον, καὶ ὑπερβαίνει κάθε γλῶσσαν, καὶ αὐτὴν τὴν Ἀγγελικήν· θέλω διηγηθῆ τοῦτο ὅμως ἐγὼ, ὄχι καθὼς εἶναι, ἀδύνατον γὰρ, ἀλλὰ καθ' ὅσον δύναμαι, καὶ καθὼς ἡ ἐμὴ γλῶσσα ἔχει ἰσχύν. Ἀρετὰς δὲ τῦ Χριστοῦ ὀνομάζει ὁ Μελοποιὸς ὅλας τὰς φυσικὰς αὐτοῦ ἐνεργείας καὶ θεοπρεπεῖς τελειότητας, καὶ τὰ κοινῶς καλούμενα θεῖα προσόντα: ἤτοι τὴν ἀπειρίαν, τὴν παντοδυναμίαν, τὴν ἀϊδιότητα, τὴν ἀγαθότητα, τὴν σοφίαν, καὶ ἁπλῶς, ὅλα τὰ οὐσιώδη τῦ Θεῦ ἀυχήματα, τὰ ὁποῖα πλήρωμα τῆς Θεότητος ὁ μέγας καλεῖ Ἀθανάσιος· ὁ δὲ Ἀρεοπαγίτης Διονύσιος Μυριόλεκτα ὀνομάζει· λέγει δὲ καὶ ὁ μέγας Βασίλειος περὶ αὐτῶν, ὅτι αἱ τοῦ Θεοῦ ἐνέργειαι καὶ δυνάμεις ἄῤῥητοι μέν εἰσι, διὰ τὸ μέγεθος, ἀνεξαρίθμητοι δὲ, διὰ τὸ πλῆθος· ὅθεν ὁ Ἡσαΐας περὶ τούτων τῶν ἀρετῶν τοῦ Θεοῦ λέγει· „Οὐδὲ τὰς ἀρε„τάς μου τοῖς γλυπτοῖς δώσω" (Ἡσ. μβ'. 1.)· καὶ ὁ Ἀββακούμ· „Ἐκάλυψεν Οὐρα„νοὺς ἡ ἀρετὴ αὐτοῦ" (Ἀβ. γ'. 3.).

Κυρίως δὲ καὶ ἐξαιρέτως ἀρετὰς Χριστοῦ ὀνομάζει ἐδῶ ὁ Ἱερὸς Κοσμᾶς τὰ δύω πρώτιστα μυστήρια, τὸ τῆς Θεολογίας, καὶ τὸ τῆς ἐνσάρκου Οἰκονομίας, καθὼς τοῦτο ἐπεξηγεῖ μὲ τὰ ἀκόλουθα λόγια· διότι λέγει, Σὺ, Κύριε, πρὸ τῶν αἰώνων ἔλαμψας διὰ γεννήσεως ἀπὸ τὴν ἀΐδιον δόξαν (ἤτοι ἀπὸ τὸν Πατέρα, τὸ ἀφηρημένον ἀντὶ τοῦ συγκεκριμένου) ὡς ἓν ἀπαύγασμα, οὐχὶ ἀνυπόστατον καὶ ἀνούσιον, καθὼς εἶναι τὸ τοῦ ἡλίου ἀπαύγασμα, ἄπαγε! ἀλλὰ συναΐδιον ὂν μὲ τὸν Πατέρα καὶ ἐνυπόστατον: ἤτοι ζῶν, καὶ οὐσίαν καὶ ὑπόστασιν ἔχον τελείαν, καθὼς ἔχει καὶ ὁ Πατὴρ (1)· ὕστερον δὲ, ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων, γενόμενος ἄνθρωπος ἀπὸ τὴν ἄχραντον κοιλίαν τῆς Παρθένου, ἀνέτειλας εἰς ὅλας τὰς ἀνθρώπας, οἱ ὁποῖοι εὑρίσκοντο εἰς τὸ σκότος καὶ τὴν σκιὰν τῆς ἀσεβείας καὶ ἁμαρτίας, ὡς Ἥλιος τῆς δικαιοσύνης, ὅς τις φωτίζεις μὲν αὐτῶν τὸν νοῦν θεωρητικῶς εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τῆς Θεότητός Σου· ὁδηγεῖς δὲ αὐτοὺς πρακτικῶς εἰς τὴν ὁδὸν τῶν προσταγμάτων Σου· καθὼς ἐπροφήτευσεν ὁ Μαλαχίας· „Καὶ ἀνατελεῖς ἡμῖν τοῖς φοβουμένοις τὸ „ὄνομά Σου Ἥλιος δικαιοσύνης" (Μαλ. δ'. 2.).

Τροπάριον.

„Ὡς ἐπὶ μεφέλης, Παρθένε, τῶν Ἀποστόλων ὁ δῆμος ὀχούμενος „πρὸς τὴν Σιὼν ἐκ περάτων λειτουργῆσαί Σοι τῇ μεφέλῃ τῇ κού„φῃ ἠθροίζετο· ἀφ' ἧς ὁ Ὕψιστος Θεὸς τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ „δικαιοσύνης ἔλαμψεν Ἥλιος.

ΕΡΜΗ-

(1) Σημείωσαι, ὅτι ἕτω μὲν τὸ Ἐνυπόστατον ἐκλαμβάνουσιν οἱ περισσότεροι Θεολόγοι· ὁ δὲ Θεσσαλονίκης Γρηγόριος ἄλλως τὸ Ἐνυπόστατον ἐννοεῖ· „Καθότι ὁ Λόγος τῦ Πατρὸς, καὶ γεννώμενος ἐξ αὐτῦ, „ἀνεφοίτητος ὅμως ἐστὶ, μένων ἀχώριστος ἐν τῇ ὑ„ποστάσει τοῦ Πατρὸς, πλὴν ἀσυγχύτως μένει ἐν „αὐτῷ κατὰ τὴν ἐν ἀλλήλαις τῶν θεαρχικῶν ὑποσά„σεων ἀκατάληπτον περιχώρησιν· ἐν ἀλλήλαις γὰρ „εἰσὶν αἱ θεῖαι ὑποστάσεις, οὐχ ὥστε συγχεῖσθαι, „ἀλλ' ὥστε ἐχεσθαι, ὡς εἶπεν ὁ Θεολόγος Γρηγό„ριος". Ἐπιβεβαιοῖ δὲ τοῦτο καὶ ὁ τῦ Κυρίου λόγος, ὃν εἶπε πρὸς τὸν Φίλιππον· „Οὐ πιστεύεις ὅ„τι ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ, καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐμοί ἐστιν"; (Ἰωάν. ιδ'. 10.)

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Εἰς τὸ Τροπάριον τοῦτο ἀναφέρει ὁ Μελῳδὸς τὸ θαῦμα, τὸ ὁποῖον ἠκολούθησεν ἐν τῇ Κοιμήσει τῆς Θεομήτορος, τὸ νὰ φέρουν δηλαδὴ αἱ νεφέλαι τοὺς Ἀποστόλους εἰς τὴν Σιών· ὅθεν λέγει· Ὦ Ἀειπάρθενε Μαριάμ, τὸ πλῆθος τῶν Ἱερῶν Ἀποστόλων, καθήμενον ὡς ἐπάνω εἰς νεφέλην, συνηθροίσθη ἐκ τῶν περάτων εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ. Εἶπε δὲ τὸ, Ὡς, ὁμοιωματικὸν, διότι αἱ νεφέλαι ἐκεῖναι αἱ τοὺς Ἀποστόλους ἁρπάσασαι, ὡς νεφέλαι μὲν ἐφαίνοντο, δὲν ἦτον ὅμως νεφέλαι τοιαῦται, ὁποῖαι εἶναι αἱ ὑπὸ ἀναθυμιάσεων καὶ ἀτμίδων συνιστάμεναι, κατὰ τοὺς ὅρους τῆς φύσεως, ἀλλὰ ἦτον ὑπερφυσικαὶ, ἀῤῥήτῳ λόγῳ συσταθεῖσαι· ἴσως ἦτον αὗται καὶ Δυνάμεις Ἀγγελικαί. Νεφέλην δὲ εἶπεν ἐνικῶς, καὶ οὐχὶ Νεφέλας πληθυντικῶς· διότι καὶ ὁ ἐκ Δαμασκοῦ Ἰωάννης οὕτως αὐτὴν ὠνόμασεν εἰπών· „ Ἑτοιμαζέσθω νεφέλη παγκόσμιός τε καὶ ὑπερκόσμιος, καὶ ἀνέμων πτέρυγες ἐκ „ τῶν περάτων τῆς γῆς πρὸς Σιὼν τοὺς Ἀποστόλους διαβιβάζουσαι. Τίνες οἵδε ὡς νεφέλαι „ καὶ ὡς ἀετοὶ πέτανται πρὸς τὸ πτῶμα (ἤτοι τὸ νεκρὸν τῆς Θεοτόκου σῶμα) τὸ τῆς „ πάντων ἀναστάσεως αἴτιον, τῇ Μητρὶ τοῦ Θεοῦ λειτουργήσοντες "; (Λόγ. οὗ ἡ ἀρχὴ „ Ἔθος ἐστὶ τοῖς ἐρωτικῶς πρός τι διακειμένοις) Ἴσως δὲ Νεφέλην εἶπεν ἐνικῶς, διότι αἱ πολλαὶ ἐκεῖναι νεφέλαι ἦτον συνεχεῖς καὶ ἡνωμέναι, ὥστε ἐφαίνοντο ὅτι ἦτον μία.

Εἰς τὴν Σιὼν λοιπὸν ἐσυνάχθη τὸ πλῆθος τῶν Ἀποστόλων ἀπὸ τὰ πέρατα τοῦ Κόσμου, εἰς τὰ ὁποῖα εὑρίσκοντο, διὰ νὰ ὑπηρετήσουν εἰς τὴν ταφὴν Σοῦ τῆς κούφης καὶ ἐλαφρᾶς ἀπὸ ἁμαρτίας νεφέλης· αἱ ἁμαρτίαι γὰρ φυσικὰ εἶναι βαρεῖαι καὶ κατωφερεῖς. Περὶ δὲ τῆς Νεφέλης ταύτης ἐπροφήτευσεν ὁ Ἡσαΐας λέγων· „ Ἰδοὺ Κύριος κάθηται ἐπὶ „ νεφέλης κούφης " (Ἡσ. ιθ'. 1.). Καθὼς λοιπὸν ὁ αἰσθητὸς ἥλιος σκεπασμένος ὢν ὑποκάτω εἰς καμμίαν λαμπρὰν νεφέλην, ἐξέρχεται ἐκ τῆς νεφέλης καὶ φαίνεται εἰς τὸν Κόσμον· οὕτω καὶ ὁ Ὕψιστος Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, σκεπασμένος ὢν μέσα εἰς τὴν ἄχραντον κοιλίαν Σου, Θεοτόκε, ἔλαμψεν ἀπὸ Σὲ, ὡς ἀπὸ κούφην καὶ λαμπρὰν νεφέλην Ἥλιος τῆς δικαιοσύνης, καὶ ἐφώτισε τοὺς καθημένους ἐν τῷ σκότει τῆς πλάνης καὶ ἀσεβείας, καὶ ἐν τῇ σκιᾷ τοῦ θανάτου καὶ τῆς κολάσεως, δηλαδὴ ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ, ἥτις εἶναι σκιὰ, κατὰ τὸν Ἱερὸν Θεοφύλακτον.

Διὰ τί δὲ εἰς τὴν Σιὼν καὶ εἰς τὴν πόλιν Δαβὶδ ἐσυνάχθη τὸ πλῆθος τῶν Ἀποστόλων; Ἐπειδὴ, κατὰ τὸν θεῖον Ἰωάννην τὸν Δαμασκηνὸν καὶ τὸν Ἀνδρέαν Κρήτης, ἐκεῖ διέτριβεν ἡ Θεοτόκος, ἐκεῖ παρέδωκε τὸ Πνεῦμα, καὶ ἐκεῖ ἀνεκλίνετο ἐπάνω εἰς τὸν νεκρικὸν κράββατον· „ Ἐν ᾗ πεπλήρωται (φησὶν ὁ Ἰωάννης) ὁ νόμος τοῦ Γράμματος, ὑπη„ γόρευται δὲ ὁ νόμος τοῦ Πνεύματος· ἐν ᾗ Χριστὸς τὸ Πάσχα τὸ ἀληθὲς παραδέδωκεν „ ..... ἐν ᾗ Χριστὸς τοῖς Ἀποστόλοις ὀπτάνεται ἐκ νεκρῶν ἀνιστάμενος, καὶ τῷ Θωμᾷ „ πιστοῦται, καὶ διὰ τούτου τὰ πέρατα, ὡς εἷς Θεός τε καὶ ἄνθρωπος, δύω φύσεις φέ„ ρων ἐν ἑαυτῷ καὶ μετὰ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀναβίωσιν, καὶ ταύταις δύω καταλλήλους τὰς ἐ„ νεργείας, αὐτεξουσιά τε θελήματα εἰς αἰῶνα τὸν ἄπειρον αἰωνίζοντα· αὕτη τῶν Ἐκκλη„ σιῶν ἡ ἀκρόπολις· αὕτη τὸ τῶν μαθητῶν καταγώγιον.... ἐν ταύτῃ τοῦ Παναγίου „ Πνεύματος ἡ πολύηχος καὶ πολύγλωσσος καὶ πυρίμορφος ἐπιφοίτησις τοῖς Ἀποστόλοις „ ἐκκέχυται· ἐν ταύτῃ ὁ Θεολόγος τὴν Θεοτόκον παρειληφὼς, ἐλειτούργει τὰ δέοντα· αὕ„ τη ἡ Μήτηρ τῶν ἀνὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην Ἐκκλησιῶν τῆς τοῦ Θεοῦ Μητρὸς ἐνδιαίτη„ μα πέφηνε μετάγε τὴν τοῦ Υἱοῦ ἐκ νεκρῶν ἀναφοίτησιν ". (Λόγ. οὗ ἡ ἀρχὴ „ Ἔστι „ μὲν ἀνθρώπων οὐδείς).

Τροπάριον.

„ Σαλπίγγωμ θεόληπτοι γλωσσαι τῶμ θεολόγωμ ἀμδρῶμ εὐηχέ„ στερομ τῇ Θεοτόκῳ ἐβόωμ τὸμ ἐξόδιομ ἐμηχούμεναι ὕμμομ τῷ „ Πμεύματι· Χαίροις ἀκήρατε, πηγὴ τῆς τοῦ Θεοῦ ζωαρχικῆς καὶ „ σωτηρίου πάμτωμ σαρκώσεως.

ΕΡΜΗ-

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Αἱ γλῶσσαι, λέγει αἱ Θεόλιπτοι, ἦγουν αἱ ὑπὸ τοῦ Θείου Πνεύματος φερόμεναι καὶ κινούμεναι τῶν Θεολόγων ἀνδρῶν τῶν Ἀποστόλων (Θεολόγους δὲ ἄνδρας ὀνομάζει τοὺς Θείους καὶ Ἱεροὺς Ἀποστόλους, καθότι αὐτοὶ ἐστάθησαν οἱ πρῶτοι καὶ ἀληθεῖς καὶ κυρίως Θεολόγοι, ἐκ τοῦ Θεοῦ Λόγου ἀμέσως διδαχθέντες τὴν ἀσφαλῆ Θεολογίαν τῆς πίστεως· ἐκ τῶν ὁποίων ἐξήντλησαν πάντες οἱ μετὰ ταῦτα Θεολόγοι τὰ τῆς Θεολογίας δόγματα· ὅθεν ὁ Θεῖος Διονύσιος τοὺς μὲν Ἀποστόλους ὀνομάζει Θεολόγους ἐν τῷ τρίτῳ Κεφαλαίῳ περὶ Θείων ὀνομάτων, ἐν ᾧ ἀναφέρει περὶ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, οὕτω λέγων· „ Πέτρος δὲ ἡ τιμιωτάτη κορυφαία τῶν Θεολόγων "· καὶ πάλιν περὶ τοῦ Ἱεροθέου λέγει· „ Πάντων ἐκράτει μετὰ τοὺς Θεολόγους "· τὰ δὲ συγγράμματα τῶν Ἱερῶν Ἀποστόλων ὁμοῦ καὶ Προφητῶν Θεολογίαν πολλαχοῦ ὀνομάζει)· αὐταὶ, λέγω, αἱ γλῶσσαι τῶν Ἀποστόλων ἐνηχούμεναι (ἤτοι ἐμπνεόμεναι) ἀπὸ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, ἔψαλλον εἰς τὴν Θεοτόκον τὸν ἐξόδιον ὕμνον, τὰ ἐπιτάφια ᾄσματα, πλέον ἐξακουστότερα καὶ λαμπρότερα ἀπὸ τὸν ἦχον τῆς σάλπιγγος· ὅθεν πρεπόντως ἤθελεν εἰπῇ τινὰς, ὅτι ἄρμοζε τότε εἰς τοὺς Ἀποστόλους ἐκεῖνο ὅπου εἶπεν ὁ Θεὸς εἰς τοὺς παλαιοὺς Ἱερεῖς· „ Οἱ Ἱερεῖς σαλπιοῦσιν ἐν ταῖς σάλπιγξιν " (Ἀριθ. ί. 8.)· καὶ ὁ Ἡσαΐας· „ Ὡς σάλπιγγα ὕψωσον „ τὴν φωνήν " (Ἡσαΐ. νδ'. 1.).

Ἀκολούθως δὲ λέγει ὁ Μελῳδὸς ποῖον ὕμνον ἔλεγον εἰς τὴν Θεοτόκον οἱ Ἀπόστολοι· „ Χαῖρε καὶ εὐφραίνου, Θεοτόκε, ὅτι Σὺ ἔγινες ἀκήρατος (ἄφθαρτος), εἶσαι πηγὴ καὶ αἰτία „ τῆς ἐνσάρκου Οἰκονομίας τοῦ Θεοῦ Λόγου, ἥτις ἔγινεν ἀρχὴ τῆς ζωῆς καὶ σωτηρίας ὅλων „ ὁμοῦ τῶν ἀνθρώπων ". Πηγὴν δὲ, λέγει ὁ ἀνώνυμος, τὴν Θεοτόκον ὠνόμασε τῆς θείας σαρκώσεως, καθότι ἐκ τῶν παναχράντων αὐτῆς αἱμάτων, ὡς ἔκ τινων γλυκυτάτων καὶ ἡδυτάτων ναμάτων ἁρυσάμενος ὁ Θεὸς Λόγος τὴν σάρκα, συνέπηξεν ἐν ἑαυτῷ ἐνεργείᾳ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καὶ οὕτω προῆλθεν ἐξ αὐτῆς τέλειος Θεὸς καὶ τέλειος ἄνθρωπος. Ἐπειδὴ δὲ τὸ, Ἀκήρατε, δὲν ἁρμόζεται προσφυῶς μὲ τὸ, Πηγὴ, πρέπει μὲ στιγμὴν νὰ ἀναγινώσκεται οὕτω „ Χαίροις ἀκήρατε, πηγὴ τῆς τοῦ Θεοῦ Λόγου σαρκώσεως ". Ὅσα δὲ ἄλλα θαυμαστὰ ἐγκώμια, καὶ ὕμνους ἐξοδίους καὶ Θεομητροπρεπεῖς ἔλεγον οἱ Θεῖοι Ἀπόστολοι εἰς τὴν κηδείαν τῆς Θεοτόκου, καὶ ὅσους, καὶ οἵους χαιρετισμοὺς ἐπρόσφερον εἰς αὐτὴν, ὅποιος θέλει, ἂς τὰ ἀναγνώσῃ πλατύτερα, τόσον εἰς τοὺς τρεῖς πανηγυρικοὺς λόγους Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, ὅσον καὶ εἰς τοὺς ἄλλους τρεῖς λόγους, ὅπου ἐφιλοπόνησεν ὁ Κρήτης Ἀνδρέας εἰς τὴν αὐτὴν ἑορτήν.

Ταῦτα τὰ Θεομητροπρεπῆ καὶ ὑψηλὰ ἐγκώμια, ὅπου ἐπρόσφερον τότε οἱ Ἀπόστολοι εἰς τὴν Θεοτόκον, ἄρχισε μὲν νὰ εἰπῇ τὸ πετεινὸν τοῦ Οὐρανοῦ, ὁ Ἀρεοπαγίτης, φημὶ, Διονύσιος, ὕστερον δὲ ἰλιγγιάσας καὶ μὴ δυνηθεὶς, μὲ ἀπορίαν καὶ θαυμασμὸν ἐτελείωσε τὸν λόγον· ἀφ' οὗ γὰρ εἶπεν· „ Ἡνίκα καὶ ἡμεῖς, ὡς οἶσθα, καὶ αὐτὸς, καὶ πολλοὶ τῶν „ ἱερῶν ἡμῶν ἀδελφῶν ἐπὶ τὴν θέαν τοῦ ζωαρχικοῦ καὶ θεοδόχου σώματος (τῆς Θεο- „ τόκου) συνελήλυθαμεν· εἶτα ἐδόκει μετὰ τὴν θέαν ὑμνῆσαι τοὺς Ἱεράρχας ἅπαντας, „ ὡς ἕκαστος ἦν ἱκανὸς, τὴν ἀπειροδύναμον ἀγαθότητα τῆς θεαρχικῆς οὐσίας.... καὶ ἐν τῷ τέλει φησί· „ Καὶ τί ἄν σοι περὶ τῶν ἐκεῖ θεολογηθέντων εἴποιμι "; (Κεφ. γ'. περὶ Θείων ὀνομάτων)· ὡς νὰ λέγῃ μὲ τὸν λόγον τοῦτον· Τί νὰ σοὶ εἰπῶ, ὦ ἱερὲ Τιμόθεε, διὰ τοὺς ἐν τῇ Κοιμήσει τῆς Θεοτόκου θεολογηθέντας ὕμνους; αὐτοὶ εἶναι ἄρρητοι ἀπὸ λόγον, καὶ ἀκατάληπτοι ἀπὸ νοῦν· ὅθεν λέγει ἀκολούθως· „ Ἀλλ' ἵνα τὰ ἐκεῖ μυστικὰ, καὶ ὡς τοῖς πολλοῖς ἄρρητα, καὶ ὡς ἐγνωσμένα σοι, παραλείψωμεν ".

Ὠδὴ ϛ'. Ὁ Εἱρμός.

„ Ἅλιον πομπογενὲς, κητῶον ἐμτόσθιον πῦρ, τῆς τριημέρου τα- „ φῆς Σου τι προεικόνισμα, οὗ Ἰωνᾶς ὑποφήτης ἀμαδέδεικται· σεσω- „ σμένος γὰρ ὡς καὶ πρωΰπέπωτο, ἀσινὴς ἐβόα· Θύσω Σοι μετὰ „ φωνῆς αἰνέσεως, Κύριε.

ΕΡΜΗ-

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ο Εἱρμὸς οὗτος διαλαμβάνων τὴν Ἱστορίαν τοῦ Προφήτου Ἰωνᾶ, κυρίως μὲν λέγεται διὰ τὴν τριήμερον ταφὴν καὶ ἀνάστασιν τοῦ Δεσπότου Χριστοῦ, ὡς αὐτὸς ὁ ἴδιος ἔφερεν αὐτὸν εἰς παράδειγμα· „Ὥσπερ ἦν Ἰωνᾶς ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς „νύκτας, οὕτως ἔσται καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς, τρεῖς ἡμέρας καὶ „τρεῖς νύκτας“ (Ματθ. ιβ'. 40.)· προσαρμόζεται δὲ κάλλιστα καὶ εἰς τὴν Ἀειπάρθενον Μαριὰμ τὴν Μητέρα Χριστοῦ· καθὼς γὰρ ὁ Υἱός της τρεῖς ἡμέρας ποιήσας ἐν τῷ τάφῳ, ἀνέστη ἀπ' αὐτόν· ἔτω καὶ ἡ Μήτηρ τρεῖς ἡμέρας ἐν τῷ τάφῳ ποιήσασα, ἀνέστη (1)· ὅθεν εἶπεν ὁ Θεῖος Μάρκος ὁ Ἐφέσου· „Νέκρωσιν ἡ τῆς ζωῆς Μήτηρ δέχεται, καὶ τάφῳ „τεθεῖσα, μετὰ τριτὴν ἡμέραν εὐκλεῶς ἐξανίσταται, τῷ Υἱῷ συμβασιλεύουσα, καὶ αἰ„τοῦσα τὴν τῶν πταισμάτων ἡμῶν ἄφεσιν“ (ἐν τῇ ϛ'. Ὠδῇ τοῦ Πλ. δ'. Ἤχου). Ὅθεν ὥσπερ ὁ Ἰωνᾶς δὲν ἔπαθε κἀμμίαν βλάβην ἀπὸ τὸ κῆτος· ἔτω μηδὲ τὸ σῶμα τῆς Παρθένου δὲν ἔπαθε κἀμμίαν βλάβην καὶ διαφθορὰν ἀπὸ τὸν τάφον. Ὅθεν καὶ ὁ Χρυσορρήμων ὡς θαῦμα παριστᾷ τὴν ὑπὸ τοῦ κήτους κατάποσιν τοῦ Ἰωνᾶ, καὶ τὴν ἀδιάφθορον τούτου ἐξέλευσιν· φησὶ γάρ· „Εἰπέ μοι, πῶς τὸ θηρίον τὸν Ἰωνᾶν εἶχεν ἐν τῇ γαστρὶ, „καὶ οὐκ ἀπώλλυτο; οὐχὶ ἄλογόν ἐστιν; οὐχὶ ἁπλῶς κινεῖται; πῶς ἐφείσατο τοῦ δι„καίου; πῶς αὐτὸν οὐκ ἀπέπνιξεν ἡ θέρμη; πῶς οὐκ ἔσηψεν; εἰ γὰρ τὸ ἐν βυθῷ εἶναι „μόνον, ἄπορον, τὸ καὶ ἐν σπλάγχνοις καὶ τῇ θέρμῃ ἐκείνῃ, πολλῷ μᾶλλον ἀπορώτερον· „πῶς γὰρ τὸν ἐκεῖθεν ἀέρα ἀνέπνει; πῶς ἤρκει δύω ζώοις ἡ ἀναπνοή; πῶς δὲ αὐτὸν „καὶ ἤμεσεν ἀσινῆ; πῶς δὲ καὶ ἐφθέγγετο; πῶς δὲ καὶ ἐν ἑαυτῷ ἦν καὶ προσηύχετο; „ἆρα ταῦτα οὐκ ἄπισα; ἂν λογισμῷ ἐξετάζωμεν, ἄπισα· ἂν δὲ πίστει, σφόδρα πιστά“ (Λόγῳ Ε'. εἰς τὴν πρὸς Κολασσαεῖς).

Ἐπιστρέφων λοιπὸν ὁ Μελῳδὸς πρὸς τὸν Κύριον λέγει· Τὸ πῦρ ἐκεῖνο τὸ ἐντόσθιον καὶ κητῶον καὶ θαλασσινὸν καὶ εἰς τὸ πέλαγος γεννημένον (ὅλα δὲ τὰ ἐπίθετα ταῦτα εἶναι περίφασις, καὶ δηλοῦσι τὸ κῆτος· περίφασις δὲ εἶναι, ὅταν τινὰς μὲ πολλὰς λέξεις ὀνομάζει ἕνα πρᾶγμα, ὅπου ἠδύνατο νὰ τὸ ὀνομάσῃ μὲ ὀλίγας, ἢ καὶ μὲ μίαν μόνην)· καὶ τὸ Κῆτος ὅπου κατέπιε τὸν Ἰωνᾶν, ἦτον ἕνας τύπος καὶ ἕνα τι προεικόνισμα τῆς τριημέρου ταφῆς Σου, Κύριε (2)· τοῦ τύπου δὲ τούτου ὑποφήτης ἦτον ὁ Ἰωνᾶς, τουτέστιν αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ τὸν ὑπέφηνε παθών· ἢ τὸ, Ὑποφήτης, λαμβάνεται καὶ ἀντὶ τοῦ, Προφήτης· τὸν τύπον γὰρ αὐτὸν δι' ἑαυτοῦ ὁ Ἰωνᾶς ἐπροφήτευσε. Σημείωσαι δὲ, ὅτι ἐδῶ πρέπει νὰ προστίθεται ἀναγκαίως καὶ τὸ, Τριημέρου Σου ἀναστάσεως· καθὼς βεβαιοῖ καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος λέγων περὶ τοῦ Ἰωνᾶ· „Καὶ τὴν κατασκοπὴν τῆς χαρᾶς ἀφεὶς (τὸ„το γὰρ ἡ Ἰόππη δύναται), τὸ παλαιὸν ὕψος, λέγω, καὶ τὸ ἀξίωμα, εἰς τὸ τῆς λύπης „ἑαυτὸν ἔρριψε πέλαγος, καὶ διὰ τοῦτο χειμάζεται, καὶ καθεύδει, καὶ ναυαγεῖ, καὶ ἐξυ„πνίζεται, καὶ κληρῶται, καὶ ὁμολογεῖ τὴν φυγὴν, καὶ καταποντίζεται, καὶ ὑπὸ τοῦ Κή„τους καταπίνεται μὲν, οὐ καταναλίσκεται δέ· καὶ τὸ θαῦμα Χριστῷ τριημέρῳ συνεκ„δίδοται“ (ἐν τῷ Ἀπολογητικ.). Διὰ τῆς προσθήκης δὲ ταύτης τῆς, Ἀναστάσεως, ἡ ἔννοια συνάπτεται μὲ τὰ κατωτέρω λόγια τοῦ Μελῳδοῦ· ἄλλως γὰρ ἀσυνάρτητος εἶναι καὶ ἀνακόλουθος. Τί δὲ φησὶν ἀκολούθως; ὅτι ὁ Ἰωνᾶς, μὲ τὸ νὰ διεσώθη ἀπὸ τὸ κῆτος ἀβλαβὴς (τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ, Ἀσινὴς, ἀπὸ τὸ, Σίνος τὸ, Βλάβος καὶ τὸ στερητικὸν Α), καθὼς ἦτον ἀβλαβὴς καὶ πρὸ τοῦ νὰ καταποθῇ· διὰ τοῦτο εὐχαρίστως ἐφώναζεν· Ἐγὼ, Κύριε, ἐπειδὴ ἐλυτρώθηκα ἀπὸ τὴν θανατηφόρον συμφορὰν τὴν ἐκ τοῦ Κήτους, θέλω προσφέρει εἰς Σὲ θυσίας ὁμοῦ μὲ φωνὰς εὐχαριστηρίους.

Ἐπει-

(1) Ὅρα εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ Τροπαρίου „Νικητικὰ μὲν βραβεῖα ἥρω“ τὰς μαρτυρίας τὰς βεβαιούσας τὴν ἀνάστασιν τῆς Θεοτόκου.

(2) Δύναται δὲ τὸ „Τί προεικόνισμα“ νὰ νοηθῇ ἀντὶ τοῦ „Ἕνα μέγα προεικόνισμα“· καθότι ἀπὸ ὅλα, ὅσα ἐν τῇ Παλαιᾷ προεικόνισαν τὴν τριήμερον ταφὴν καὶ ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου, τὸ κατὰ τὸν Ἰωνᾶν θαῦμα ἦτον τὸ μεγαλήτερον· ὅθεν καὶ ὁ Κύριος εἰς παράδειγμα τὸν Ἰωνᾶν ἔφερεν, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται. Ὅτι δὲ τὸ, Τί, λαμβάνεται ἀντὶ τοῦ, Μέγα, δηλοῦται ἐκ τοῦ Εὐαγγελίου· ἔλεγον γὰρ οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς τὸν Κύριον· „Τίνα σεαυτὸν Σὺ ποιεῖς“; (Ἰω. η'. 53.) ἤτοι Μέγαν· καὶ ἐκ τῶν Πράξεων, ὅπου λέγεται περὶ τοῦ Σίμωνος Μάγου· „Λέγων εἶναι τι„νὰ ἑαυτὸν μέγαν“ (Πράξ. η'. 9.)· ἐνταῦθα ὁμοῦ μὲ τὸ, Τινὰ, προστίθεται καὶ τὸ, Μέγαν.

Ἐπειδὴ δὲ τώρα ἔπαυσαν αἱ θυσίαι τῶν ζώων, διὰ τοῦτο ἡμεῖς οἱ Χριστιανοὶ ἔχομεν ἄλλας θυσίας, μὲ τὰς ὁποίας πρέπει νὰ εὐχαριστῶμεν τὸν Θεόν· ἤγουν ἔχομεν θυσίαν δικαιοσύνης, τῆς καθολικῆς ἀρετῆς, εἰς τὴν ὁποίαν εὐδοκεῖ καὶ ἀρέσκεται ὁ Θεός· „ Τό„ τε, φησὶν, εὐδοκήσεις θυσίαν δικαιοσύνης " (Ψαλ. ν'. 20.)· ἔχομεν θυσίαν, τὸ συντετριμμένον πνεῦμα, περὶ οὗ ὁ αὐτὸς γράφει Δαβίδ· „ Θυσία τῷ Θεῷ, πνεῦμα συντετριμ„ μένον " (Αὐτόθ. 18.)· ἔχομεν θυσίαν αἰνέσεως, ἥτις δοξάζει τὸν Θεὸν, καθὼς αὐτὸς λέγει· „ Θυσία αἰνέσεως δοξάσει με " (Ψαλ. μθ'. 24.)· ἔχομεν δὲ πρὸ πάντων νὰ προσφέρωμεν θυσίαν εἰς τὸν Θεὸν αὐτὰ τὰ ἴδια σώματά μας, νενεκρωμένα ἀπὸ κάθε φρόνημα καὶ ἐπιθυμίαν σαρκικὴν, ἡ ὁποία αὕτη θυσία εἶναι εὐάρεστος εἰς τὸν Θεόν· καθὼς μᾶς παραγγέλλει ὁ Παῦλος λέγων· „ Παρακαλῶ ὑμᾶς, ἀδελφοὶ, διὰ τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ „ Θεοῦ, παραστῆσαι τὰ σώματα ὑμῶν θυσίαν ζῶσαν, ἁγίαν, εὐάρεστον τῷ Θεῷ, τὴν „ λογικὴν λατρείαν ὑμῶν " (Ῥωμ. ιβ'. 1.).

Τροπάριον.

„ Νέμει Σοι τὰ ὑπὲρ φύσιν Ἄναξ ὁ πάντων Θεός· ἐν γὰρ τῷ τί„ κτειν Παρθένον ὥσπερ ἐφύλαξεν· οὕτως ἐν τάφῳ τὸ σῶμα διε„ τήρησεν ἀδιάφθορον, καὶ συνεδόξασε θείᾳ μεταστάσει, γέρα Σοι „ ὥσπερ Υἱὸς Μητρὶ χαριζόμενος.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Πρὸς τὴν Θεοτόκον ἀποτείνει τὸ Τροπάριον τοῦτο ὁ Μελῳδὸς καὶ λέγει· Ὦ νεκρόζωε Μαριὰμ, ὁ Βασιλεὺς τῶν ἁπάντων Θεὸς, ὁ Μονογενὴς ὢν ἐκ τοῦ Πατρὸς, καὶ Μονογενὴς ὢν ἐκ Σοῦ τῆς Μητρὸς, ἐχάρισεν εἰς Σὲ ὅλα τὰ ὑπερφυσικὰ θαύματα, ἐπειδὴ ὅλα τὰ πράγματά Σου παράδοξα εἶναι· καθὼς εἶπε πανηγυρίζων Ἀνδρέας ὁ τῆς Κρήτης πρόεδρος· „ Ἵν' ᾖ πρὸς ἀλήθειαν καινὰ τὰ κατ' αὐτὴν ἅπαντα, τὸν ὑπερφυᾶ προσφυῶς ἐπιδε„ χόμενα λόγον ὡς λόγου παντὸς καὶ γνώσεως ὑπερκείμενα " (Λόγ. οὗ ἡ ἀρχὴ „ Μυστή„ ριον ἡ παροῦσα πανήγυρ.). Καὶ ὁ Ἅγιος Γερμανὸς ἀποτεινόμενος πρὸς τὴν Θεοτόκον λέγει· „ Ὅσα τὰ σὰ, παράδοξα, ἀληθινὰ, δεδικαιωμένα ἐπὶ τὸ αὐτὸ, ἐπιθυμητότε πάν„ τα καὶ γλυκύτερα ὑπὲρ μέλι καὶ κηρίον· καὶ γὰρ οἱ δοῦλοί Σου ποθοῦμεν αὐτά· ἐν „ τῷ ποθεῖν αὐτὰ ἀντάμειψις ἐκ Σοῦ πολλή· ἀλλ' ἀρκεῖ Σοι πρὸς ἔπαινον τὸ μὴ εὐπο„ ρεῖν ἡμᾶς ἐγκωμιάσαι τὰ σά " (Λόγ. εἰς τὴν Κοίμησιν). Ἐπιφέρει δὲ ὁ Μελῳδὸς καὶ λέγει, ὅτι αὐτὸς ὁ Θεὸς Λόγος, καὶ εὐλογημένος καρπὸς τῆς κοιλίας Σου, καθὼς Σὲ ἐφύλαξε Παρθένον, ὅταν τὸν ἐγέννησες (ἀσπόρως γὰρ αὐτὸν συνέλαβες, καὶ ἀφθόρως αὐτὸν ἐγέννησας, μὴ βλαβεῖσα τὰ κλεῖθρα τῆς παρθενίας Σου)· οὕτω, καὶ ὅταν ἐνταφιάσθης, ἐφύλαξεν εἰς τὸ μνῆμα τὸ σωμά Σου ἀδιάφθορον· φθορὰν μὲν γὰρ αὐτὸ ἐδοκίμασεν· ἤτοι θάνατον, ὅς τις εἶναι χωρισμὸς ψυχῆς ἀπὸ σώματος, διαφθορὰν ὅμως οὐκ ἐγνώρισεν ἐν τῷ τριημέρῳ διαστήματι, κατὰ τὸ ὁποῖον εἰς τὸν τάφον εὑρίσκετο· ἤτοι διάλυσιν τῶν μερῶν τοῦ σώματος· καὶ ὄχι μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἐδόξασεν αὐτὸ μὲ τὴν ἐκ τάφου ἀνάστασιν καὶ εἰς Οὐρανοὺς ἀνάληψιν, ἢ μετάστασιν· μόνην δὲ τὴν μετάστασιν εἶπεν ὁ Μελῳδὸς, ὡς καθολικωτέραν, καὶ συμπεριλαμβάνουσαν τήν τε ἀνάστασιν ὁμοῦ καὶ ἀνάληψιν (1).

Ὅθεν καὶ Ἀνδρέας ὁ Κρήτης εἶπε πανηγυρίζων· „ Καὶ τὸ θαῦμα Θεοῦ καὶ πίστεως „ ἄξιον· ὡς γὰρ τικτούσης ἡ νηδὺς ἐ διέφθορεν· ἕτω θανούσης ἡ σὰρξ ἐ διόλωλεν· ὢ τῶν „ θαυμάτων! ὁ τόκος διέφυγε τὴν φθοράν, καὶ ὁ τάφος τὴν διαφθορὰν οὐ προσήκατο· „ τῶν γὰρ ὁσίων οὐχ ἅπτεται " (Λόγ. οὗ ἡ ἀρχὴ „ Μυστήριον ἡ παροῦσα πανήγυρ.)· ὁμοίως καὶ Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός· „ Ἔδει τῆς ἐν τῷ τίκτειν φυλαξάσης τὴν παρθενίαν „ ἀλώβητον, ἀδιάφθορον τυρωθῆναι τὸ σῶμα καὶ μετὰ θάνατον " (Λόγ. οὗ ἡ ἀρχὴ „ Ἔ„ στι

(1) Ὅρα εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ „ Νικητικὰ μὲν βραβεῖα ἤρω ".

„ στι μὲν ἀνθρώπων)· καὶ πάλιν· „ Ἧς γὰρ τικτούσης ἀλώβητος ἡ παρθενία μεμένηκε· „ ταύτης μεθισταμένης ἀδιάλυτον τὸ σῶμα πεφύλακται “ (Λόγ. οὗ ἡ ἀρχὴ „ Μνήμη δι- „ καίων)· λέγει δὲ καὶ ὁ ἅγιος Γερμανός· „ Τούτου χάριν τὸ θεοδόχον Σου σῶμα παρὰ „ νεκροποιοῦ καταφθορᾶς ἔπρεπεν ὄντως μὴ συγκλεισθῆναι· ἀλλὰ καὶ τὸν τάφον ὡς ἀν- „ θρώπινον ὑποδέξασθαι τὸ ἴδιον φύραμα· καὶ Σοῦ ζωοτελῶς πρὸς τὰ οὐράνια τῆς οἰ- „ κείας μεταστάσης ζωῆς, κενὸν μὲν αὐτὸν δειχθῆναι τῆς σαρκός Σου, ἀχώριστον δὲ τῆς „ τῶν ἀνθρώπων συναναστροφῆς εὑρεθῆναι τὸ πνεῦμά Σου, ἀοράτῳ ἐνεργείᾳ τοῦ ὑπὸ Σοῦ „ παρθενικῶς γεννηθέντος Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν “ (Λόγῳ εἰς τὴν Κοίμησιν).

Ἐπιφέρει δὲ ὁ Μελῳδὸς ὅτι αὐτὰ ὅλα τὰ ὑπερφυσικὰ θαύματα ἐνήργησεν ὁ Θεὸς Λό- γος, διὰ νὰ χαρίσῃ εἰς Σὲ, Παρθένε, δόξας καὶ προνόμια, ὡς ἀγαπητὸς εἰς τὴν ἀγαπη- τὴν, ὡς εὐλογημένος εἰς τὴν εὐλογημένην, καὶ ὡς Υἱὸς Μονογενὴς εἰς τὴν ἁγιωτάτην Μη- τέρα τε. Ἐπειδὴ δὲ μεταξὺ Υἱοῦ καὶ Μητρὸς εἶναι μία φυσικὴ σχέσις, ἡ Υἱότης πρὸς τὴν Μητρότητα, καὶ ἡ Μητρότης πρὸς τὴν Υἱότητα· διὰ τοῦτο αὐτὴ ἡ σχέσις παρεκίνησε τὸν Υἱὸν νὰ χαρίσῃ εἰς Σὲ τὴν Μητέρα του ἐκεῖνα σχεδὸν τὰ ἴδια γέρα καὶ προνόμια, ὅπου αὐτὸς ἐνήργησεν εἰς τὸ Θεοϋπόστατον πρόσλημμα τῆς ἀνθρωπότητός του, τὸ ὁποῖον ἐκ Σοῦ τῆς Παρθένου προσείληφεν· ὅθεν ὥσπερ ἐκεῖνο φθορὰν μὲν ὑπέστη καὶ θάνατον, διαφθορὰν δὲ ἐν τῷ τάφῳ δὲν ἐδοκίμασεν· οὕτως ἐχάρισε τὸ προνόμιον αὐτὸ καὶ εἰς τὸ Θεοδόχον σῶμα Σοῦ τῆς Παναγίας Μητρός του, ἵνα φυλάξῃ τὴν πρὸς Σὲ φυσικὴν σχέσιν τῆς Υἱότητος.

Τίς δὲ ἡ ἀπόδειξις, ὅτι τὸ σῶμα τῆς Θεοτόκου ἀδιάφθορον ἐν τῷ τάφῳ διέμεινε; Βε- βαιοῖ ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων Ἰουβενάλιος· οὗτος γὰρ ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἁγίας καὶ οἰ- κουμενικῆς τετάρτης Συνόδου (ἐν ἔτει 451.) ἐρωτήθη περὶ τοῦ σώματος τῆς Παρθένου ὑπὸ τῆς Βασιλίσσης Πουλχερίας, ἥτις ναὸν οἰκοδομήσασά ἐν Κωνσταντινουπόλει εἰς ὄνομα τῆς Θεοτόκου, ἐζήτει νὰ θησαυρίσῃ ἐν αὐτῷ τὸ σῶμα τῆς Θεομήτορος· ὅθεν οὕτως ἀπε- κρίθη ὁ θεῖος Ἰουβενάλιος· „ Ἐξ ἀρχαίας καὶ ἀληθεστάτης παραδόσεως παρειλήφαμεν, „ ὅτι ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἐνδόξου αὐτῆς Κοιμήσεως..... τὸ θεοδόχον αὐτῆς σῶμα με- „ τ' Ἀγγελικῆς καὶ Ἀποστολικῆς ὑμνῳδίας ἐκκομισθὲν καὶ κηδευθὲν, ἐν σορῷ τῆς Γεθ- „ σημανῆς κατετέθη· ἐν ᾧ τόπῳ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἡ τῶν Ἀγγέλων χοροστασία καὶ ὑμνῳ- „ δία διέμεινεν ἄπαυστος· μετὰ δὲ τρίτην ἡμέραν, τῆς Ἀγγελικῆς ὑμνῳδίας παυσαμένης, „ παρόντες οἱ Ἀπόστολοι, ἑνὸς αὐτῶν ἀπολειφθέντος, καὶ μετὰ τὴν τρίτην ἐλθόντος, „ καὶ τὸ θεοδόχον σῶμα προσκυνῆσαι βουληθέντος, ἤνοιξαν τὴν σορὸν, καὶ τὸ μὲν σῶμα „ αὐτῆς τὸ πανύμνητον οὐδαμῶς εὑρέθη, μόνα δὲ αὐτῆς τὰ ἐντάφια κείμενα εὑρόντες (1), „ καὶ τῆς ἐξ αὐτῶν ἀφάτου εὐωδίας ἐμφορηθέντες, ἠσφαλίσαντο τὴν σορόν· καὶ μυστηρίου „ τὸ θαῦμα ἐκπλαγέντες, τοῦτο μόνον εἶχον λογίζεσθαι, ὅτι ὥσπερ ὁ εὐδοκήσας κατ' ἰ- „ δίαν ὑπόστασιν σαρκωθῆναι καὶ γεννηθῆναι σαρκὶ, Θεὸς Λόγος ὢν καὶ Κύριος τῆς δό- „ ξης, καὶ μετὰ τόκον τὴν αὐτῆς παρθενίαν διαφυλάξας, αὐτὸς ηὐδόκησε μετὰ τὴν ἐντεῦ- „ θεν ἀποβίωσιν τὸ ταύτης ἄχραντον σῶμα τῇ ἀφθαρσίᾳ καὶ μεταθέσει τιμῆσαι πρὸ „ τῆς κοινῆς καὶ καθολικῆς ἀναστάσεως “. Ταύτην παρέθηκα τὴν Ἱστορίαν ἐνταῦθα ἑλλη- νιστὶ, διὰ τὸ ἀξιόπιστον· καθὼς αὐτὴν γράφει καὶ ὁ Δαμασκηνὸς Ἰωάννης. (Λόγῳ εἰς τὴν Κοίμησιν, οὗ ἡ ἀρχὴ „ Ἔστι μὲν ἀνθρώπων οὐδείς). Προσθέτει δὲ καὶ ταῦτα, ὅτι ἡ Πουλχερία ἀκούσασα τοῦτο, ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν Ἰουβενάλιον νὰ τὴν στείλῃ τὰς σινδόνας ὅπου ἔμειναν εἰς τὸ μνῆμα, καὶ τὰ ἱμάτια τῆς Θεοτόκου, τὰ ὁποῖα ἐκατάθεσεν εἰς τὸν ἐν Βλαχέρναις οἰκοδομηθέντα ναόν.

Τρο-

(1) Ὁ δὲ ἀνώνυμος Ἑρμηνευτὴς τῶν Κανόνων λέγει ὅτι ἐν τῷ τάφῳ εὗρον μόνην τὴν τιμίαν ἐσθῆτα τῆς Θεοτόκου, καὶ τὴν ἁγίαν ζώνην αὐτῆς.

Τροπάριον.

„Ὅμτως Σε ὡς φαειμὴμ λυχμίαμ αὐλου πυρὸς, θυμιατήριομ θείου „χρύσεομ ἄμθρακος, ἐμ τοῖς ἁγίωμ ἁγίοις κατεσκήμωσε, στάμμομ, „ῥάβδομ τε, πλάκα Θεόγραφομ, κιβωτὸμ ἁγίαμ, τράπεζαμ Λόγου „ζωῆς, Παρθένε, ὁ τόκος Σου.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Εἰς τρία ἦτον μοιρασμένη ἡ παλαιὰ τοῦ Μωϋσέως Σκηνὴ, εἰς τὴν Αὐλὴν, εἰς τὸν καθ' αὐτὸ Ναὸν, ὅς τις ἐκαλεῖτο καὶ Ἅγιον Κοσμικὸν, καὶ εἰς τὰ Ἅγια τῶν Ἁγίων· καθὼς καὶ οἱ ἰδικοίμας ναοὶ διαιροῦνται εἰς τὸν Νάρθηκα, εἰς τὸν Καθολικὸν καὶ μέσον ναὸν, καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Βῆμα. Εἶχε δὲ ἡ Σκηνὴ ὅλη τύπον ὅλης τῆς Κτίσεως· καὶ τὰ μὲν Ἅγια τῶν Ἁγίων τύπον εἶχον τῶν οὐρανίων, κατὰ τὸν Θεοδώριτον· τὸ δὲ ἅγιον Κοσμικὸν τύπον εἶχε τῶν ἐπιγείων, καὶ διὰ τοῦτο ἦτον βατὸν πάντοτε ἀπὸ τοὺς Ἱερεῖς. Ἡ μὲν οὖν Λυχνία εὑρίσκετο εἰς τὸ Ἅγιον Κοσμικόν· ὁμοίως καὶ ἡ Τράπεζα, ἐπάνω εἰς τὴν ὁποίαν ἦτον οἱ δώδεκα ἄρτοι τῆς προθέσεως· τὸ δὲ Χρυσοῦν Θυμιατήριον, καὶ ἡ Κιβωτὸς, μέσα εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκετο ἡ Χρυσῆ Στάμνος ἡ ἔχουσα τὸ Μάννα, καὶ ἡ Ῥάβδος τοῦ Ἀαρὼν, καὶ αἱ Θεόγραφοι Πλάκες, εὑρίσκοντο μέσα εἰς τὰ Ἅγια τῶν Ἁγίων· καθὼς ὁ Παῦλος μαρ- „τυρεῖ λέγων· „Σκηνὴ γὰρ κατεσκευάσθη ἡ πρώτη (ἤτοι ὁ καθ' αὐτὸ ναὸς), ἐν ᾗ ἥτε „Λυχνία, καὶ Ἡ τράπεζα, καὶ ἡ Πρόθεσις τῶν ἄρτων, ἥτις λέγεται Ἅγια· μετὰ δὲ τὸ „δεύτερον καταπέτασμα, Σκηνὴ ἡ λεγομένη Ἅγια Ἁγίων, Χρυσοῦν ἔχουσα Θυμιατήριον, „καὶ τὴν Κιβωτὸν τῆς διαθήκης... ἐν ᾗ Στάμνος Χρυσῆ ἔχουσα τὸ Μάννα, καὶ ἡ Ῥάβδος „Ἀαρὼν ἡ βλαστήσασα, καὶ αἱ Πλάκες τῆς Διαθήκης" (Ἑβρ. Θ'. 2.).

Ὁ Ἱεράρχης λοιπὸν Κοσμᾶς, ἠξεύρων ὅτι ὅλα τὰ ἀνωτέρω ἦτον τύποι καὶ εἰκόνες τῆς Θεοτόκου, διὰ τοῦτο συνάγων τόσον τὰ ἔξω τοῦ καταπετάσματος εὑρισκόμενα: ἤτοι τὴν Τράπεζαν, καὶ τὴν Λυχνίαν, ὅσον καὶ τὰ ἔνδον τοῦ καταπετάσματος, τὸ Χρυσοῦν δηλαδὴ Θυμιατήριον, τὴν Κιβωτὸν, καὶ τὰ ἐν αὐτῇ, λέγει πρὸς τὴν Θεοτόκον· Ὦ Ἀειπάρθενε Μαριὰμ, ὁ παντευλόγητος τόκος Σου, ὁ Μονογενὴς Σου Υἱὸς, ὅταν Σὺ ἀπέθανες, δὲν Σὲ ἄφηκε νὰ διαφθαρῇς εἰς τὸν τάφον, ἀλλὰ Σὲ ἔβαλε νὰ κατοικῇς μέσα εἰς τὰ ἐν Οὐρανοῖς ἀχειροποίητα ἅγια τῶν ἁγίων· ἐπειδὴ Σὺ εἶσαι ἡ ἀληθινὴ καὶ λαμπρὰ Λυχνία, τῆς ὁποίας τύπος ἦτον ἡ τῆς Σκηνῆς Λυχνία, λελαμπρυσμένη οὖσα μὲ ἑπτὰ λύχνους: ἤτοι μὲ τὰ ἑπτὰ χαρίσματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· Σὺ εἶσαι ἡ ἀληθινὴ Τράπεζα τοῦ Λόγου τῆς ζωῆς, ὅς τις τρέφει καὶ ἐμπιπλᾷ κάθε ψυχὴν πεινῶσαν μὲ τὸν ζωηρὸν ἄρτον· ἐπεὶ, κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον, „Ἄρτος ἐστὶ λόγος τοῦ Θεοῦ, ᾧ ψυχαὶ τρέφονται Θεὸν „πεινῶσαι" (1)· Σὺ εἶσαι τὸ ἀληθινὸν Χρυσοῦν Θυμιατήριον τοῦ αὐλου καὶ θεϊκοῦ ἀνθρακος, τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ ἐκ δύω φύσεων συνεστῶτος, Θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος, καθὼς καὶ ὁ ἄνθραξ σύγκειται ἀπὸ δύω φύσεις, πυρὸς καὶ γῆς· Χρυσοῦν δὲ εἶσαι Θυμιατήριον, διότι καθὼς τὸ χρυσάφι ὑπερέχει τὰ ἄλλα μέταλλα κατὰ τὴν τιμιότητα· οὕτω καὶ Σὺ, Παρθένε, ὑπερέχεις ὅλους τοὺς ἄλλους Δικαίους καὶ Ἁγίους κατὰ τὴν ἁγιότητα καὶ Θεοτοκίαν.

Σὺ

(1) Γλαφ. ρα' δὲ εἶναι καὶ ἡ ἑρμηνεία, τὴν ὁποίαν ποιεῖ ὁ Ζωναρᾶς τῆς Τραπέζης, ἐν τῷ Γ'. ἤχῳ τῆς Ὀκτωήχου· λέγει γάρ „Καὶ ἡ ἐν τῷ ναῷ Τράπεζα, „ἐν ᾗ οἱ ἄζυμοι ἐπετίθεντο ἄρτοι, τῆς τοῦ Κυρίου „Μητρὸς προεικόνισμα· ἐδέξατο γὰρ αὕτη τὸν ἄρτον „τὸν νοητὸν, δι' οὗ πᾶσα τρέφεται ψυχὴ καὶ συνί- „σταται, ὃς καὶ ἄζυμός ἐστιν· ἐκ Πνεύματος γὰρ „Ἁγίου συνεπάγη αὐτῷ χωρὶς σπέρματος, ὅτι σπέρ- „ματος ἀναλογίαν λέγεται ἡ ζύμη ἐν τῷ ἄρτῳ ἐ- „πέχειν· ἢ ὅτι ἀμέθεκτος ἦν ἡ σὰρξ τοῦ Κυρίου „πάσης κακίας καὶ πονηρίας, κατὰ τὸν Ἀπόστολον „λέγοντα „Μὴ ἐν ζύμῃ κακίας καὶ πονηρίας ἑορτά- „σωμεν, ἀλλ' ἐν ἀζύμοις εἰλικρινείας καὶ ἀληθείας".

Σὺ εἶσαι ἡ χρυσῆ Στάμνος, ὅπου εἶχες μέσα Σου τὸ γλυκύτατον Μάννα, τὸν Χριστόν, ἐξ οὗ πᾶς ὁ τρώγων οὐ θνήσκει, ἀλλὰ ζῇ καὶ διαμένει εἰς τὸν αἰῶνα· Σὺ εἶσαι ἡ ἀληθινὴ Ῥάβδος τοῦ Ἀαρὼν, διότι, καθὼς ἐκείνη ἐβλάστησε τὰ κάρια, οὕτω καὶ Σὺ ἐβλάστησας τὰ νοητὰ κάρια: ἤτοι τὸν καρπὸν τῆς ζωῆς Ἰησοῦν Χριστόν· Σὺ εἶσαι ἡ Θεόγραφος Πλάκα, διότι ἐγράφη εἰς Σέ: ἤτοι ἐσαρκώθη ἐν τῇ ἀσπόρῳ κοιλίᾳ Σου ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ μὲ τὸ δάκτυλον: ἤτοι μὲ τὴν δύναμιν καὶ ἐνέργειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· τὸ ὁποῖον εἶναι καὶ ὀνομάζεται Θεοῦ δάκτυλος, καθὼς εἶπεν ὁ Κύριος· „ Εἰ δὲ ἐγὼ ἐν „ δακτύλῳ Θεοῦ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια " (Λουκ. ιά. 2.)· Σὺ, τέλος πάντων, εἶσαι ἡ ἀληθὴς καὶ ἁγία Κιβωτὸς, μέσα εἰς τὴν ὁποίαν ἐφυλάττοντο τὰ Ἅγια: ἤτοι ἐτελεσιουργήθησαν ἐν Σοὶ καὶ διὰ Σοῦ τὰ τοῦ Θεαρχικωτάτου Λόγου ξένα καὶ ὑπερφυῆ Μυστήρια.

Ὠδὴ ζ'. Ὁ Εἱρμός.

„ Ἰταμῷ θυμῷτε καὶ πυρὶ θεῖος ἔρως ἀμτιταττόμενος, τὸ μὲν „ πῦρ ἐδρόσιζε, τῷ θυμῷ δὲ ἐγέλα, θεοπνεύστῳ λογικῇ τῇ τῶν „ Ὁσίων τριφθόγγῳ λύρᾳ ἀμτιφθεγγόμενος μουσικοῖς ὀργάνοις ἐν „ μέσῳ φλογός· Ὁ δεδοξασμένος τῶν Πατέρων καὶ ἡμῶν Θεὸς „ εὐλογητὸς εἶ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Κανένα πρᾶγμα δὲν εἶναι δυνατώτερον ἀπὸ τὸν τοῦ Θεοῦ πριστήριον ἔρωτα, οὐδὲ τῆς θείας ἀγάπης εὑρίσκεται ἰσχυρώτερόν τε καὶ δραστικώτερον, κἂν θλῖψις ἦναι, κἂν πεῖνα, κἂν διωγμὸς, κἂν μάχαιρα, κἂν θάνατος τὸ πάντων ἔσχατον τῶν δεινῶν, ὅλα νικῶνται ἀπὸ τὴν θείαν ἀγάπην, καὶ κανένα ἐκ τούτων νικῆσαι τὴν ἀγάπην οὐ δύναται· καὶ μαρτυρεῖ Παῦλος λέγων· „ Τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τῦ Χριστοῦ; θλῖψις, ἢ στενο„ χωρία, ἢ διωγμὸς, ἢ λοιμὸς, ἢ γυμνότης, ἢ μάχαιρα; πέπεισμαι γὰρ, ὅτι οὔτε ζωὴ, „ οὔτε Ἄγγελοι, οὔτε Ἀρχαὶ, οὔτε Δυνάμεις, οὔτε ἐνεστῶτα, οὔτε μέλλοντα, οὔτε ὕψω„ μα, οὔτε βάθος, οὔτε τις κτίσις ἑτέρα δυνήσεται ἡμᾶς χωρίσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ „ Θεοῦ τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν " (Ῥωμ. ἡ. 35.). Ταῦτα λοιπὸν ἠξεύρων ὁ Ἱερὸς οὗτος Μελῳδὸς, λέγει· Ὁ ἔνθεος ἔρως, ὅπου ἄναπτε μέσα εἰς τὴν καρδίαν τῶν τριῶν ἐκείνων Παίδων, αὐτὸς ἐναντιεῖτο εἰς τρία πράγματα, εἰς τὸν ὁρμητικώτατον καὶ σκληρὸν καὶ ὠμὸν θυμὸν τοῦ Βασιλέως Ναβουχοδονόσορ (τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ, Ἰταμῷ, παρὰ τοῦ Ἔσθαι, ὃ δηλοῖ τὸ, Ὁρμᾶν), εἰς τὸ πῦρ τῆς καμίνου, καὶ εἰς τὰ μουσικὰ ὄργανα τὰ παρακινοῦντα τοὺς λαοὺς νὰ προσκυνήσουν τὴν εἰκόνα τοῦ Ναβουχοδονόσορ.

Ὅθεν ὑπερνικήσας καὶ τὰ τρία ταῦτα ὁ θεῖος ἔρως, τὸ μὲν πῦρ τὸ ἐπταπλάσιον τῆς καμίνου ἐδρόσισε· περισσότερον γὰρ ἀνάπτων αὐτὸς ἔσω ἐν τῇ καρδίᾳ τῶν τριῶν Παίδων. ἐνίκα τὸ ἔξωθεν ἀνάπτον τῆς καμίνου πῦρ· τὸν δὲ θυμὸν τοῦ Βασιλέως κατεγέλα καὶ ἐπερίπαιζεν. Αὐτὸς ἀπόμη μὲ τὴν τρίχορδον καὶ θεόπνευστον καὶ λογικὴν λύραν τῶν τριῶν Παίδων ἀντελάλει καὶ ἀντέλεγεν εἰς τὰ μουσικὰ ὄργανα τοῦ Βασιλέως ἐν τῷ μέσῳ τῆς καμίνου· ὑμνοῦντες γὰρ αὐτοὶ τὸν Θεὸν ἐν τῇ καμίνῳ, καὶ λέγοντες „ Εὐλογητὸς εἶ, Κύ„ριε ὁ Θεὸς τῶν Πατέρων ἡμῶν, καὶ ὑπερύμνητος, καὶ ὑπερυψούμενος εἰς τοὺς αἰῶνας ", διὰ τῆς ὑμνῳδίας ταύτης ἀντεφθέγγοντο εἰς τὰ ἔξω βασιλικὰ ὄργανα, καὶ τρόπον τινὰ ἔλεγον ὅτι ἡ εἰκὼν τοῦ Ναβουχοδονόσορ δὲν πρέπει νὰ προσκυνῆται, διότι δὲν εἶναι Θεὸς, ἀλλὰ ὁ λυτρώσας ἡμᾶς ἐκ τῆς καμίνου, αὐτὸς πρέπει νὰ προσκυνῆται καὶ νὰ δοξολογῆται, διότι εἶναι Θεὸς ἀληθέστατος.

Τρο-

Τροπάριον.

„ Θεοτεύκτους πλάκας Μωϋσῆς, γεγραμμένας τῷ θείῳ Πνεύματι, „ ἐν θυμῷ συμέτριψεν· ἀλλ' ὁ τούτου Δεσπότης τὴν τεκοῦσαν „ ἀσπιλῆ τοῖς Οὐρανίοις φυλάξας δόμοις μᾶλλον εἰσωκίσατο· σὺν αὐτῇ „ σκιρτῶντες, βοῶμεν Χριστῷ· Ὁ δεδοξασμένος τῶν Πατέρων καὶ „ ἡμῶν Θεὸς εὐλογητὸς εἶ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Γέγραπται ἐν τῇ Ἐξόδῳ ὅτι, ἐπειδὴ ὁ Μωϋσῆς ἀργοπόρησεν ἐπάνω εἰς τὸ Ὄρος Σινᾶ, συνομιλῶν μετὰ τοῦ Θεοῦ τεσσαράκοντα ἡμέρας, καὶ τεσσαράκοντα νύκτας, τούτου χάριν ὁ σκληροτράχηλος λαὸς τῶν Ἑβραίων ἐσηκώθη ἐναντίον τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀαρών, καὶ ἐζήτει νὰ τοὺς δώσῃ θεούς, καὶ νὰ γυρίσουν πάλιν εἰς Αἴγυπτον· ὅθεν ὁ Ἀαρών, συνάξας τὰ χρυσᾶ σπολαρίκια τῶν γυναικῶν, ἔχυσεν αὐτὰ, καὶ ἐποίησε μόσχον χωνευτὸν καὶ εἶπεν "· „ Οὗτοι οἱ θεοί σου, Ἰσραὴλ, οἵτινες ἀνεβίβασάν σε ἐκ τῆς Αἰγύπτου". Εἶτα ἐποίησε θυσιαστήριον ἔμπροσθεν τοῦ μόσχου, καὶ ἐπροσφέρεν ὁλοκαυτώματα εἰς αὐτὸ, καὶ οὕτως ὅλος ὁ λαὸς ἐκάθισαν τρώγοντες καὶ πίνοντες, καὶ ἐλάτρευσαν τὸν μόσχον ὡς Θεόν. Τότε ὁ Μωϋσῆς διὰ προσταγῆς Θεοῦ κατέβη ἀπὸ τὸ Σινᾶ, βαστῶν τὰς δύω πλάκας, ἐπάνω εἰς τὰς ὁποίας ἦτον γεγραμμένος ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ (αἱ δέκα ἐντολαί)· βλέπων δὲ τὸν λαὸν μεθυσμένον, καὶ φωνάζοντα μὲ φωνὰς ἀτάκτως, ἔρριψε τὰς πλάκας ἀπὸ τὰς χεῖράς του, καὶ τὰς ἐσύντριψε· καθὼς ταῦτα πάντα εἶναι γεγραμμένα εἰς τὸ λβ'. κεφ. τῆς Ἐξόδου· ἐν ᾧ καὶ ταῦτα αὐτολεξεὶ σημειοῦνται· „ Καὶ ἀποστρέψας Μωϋσῆς, κατέβη ἀπὸ τοῦ ὄρους, καὶ „ αἱ δύω πλάκες τοῦ μαρτυρίου ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ, πλάκες λίθιναι, καταγεγραμμέναι „ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν, ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἦσαν γεγραμμέναι, καὶ αἱ πλάκες ἔργον Θεοῦ „ ἦσαν, καὶ ἡ Γραφὴ Θεοῦ κεκολαμμένη ἐν ταῖς πλαξί.... Καὶ ἰνίκα ἤγγιζε τῇ παρεμ- „ βολῇ, ὁρᾷ τὸν μόσχον καὶ τοὺς χορούς, καὶ ὀργισθεὶς θυμῷ Μωϋσῆς, ἔρριψεν ἀπὸ τῶν „ χειρῶν αὐτοῦ τὰς δύω πλάκας, καὶ συνέτριψεν αὐτὰς ὑπὸ τὸ ὄρος " (ϛ. 15.).

Ταύτην λοιπὸν τὴν ἱστορίαν ἀναφέρει ἐδῶ ὁ Μελῳδὸς, καὶ προοιμιάζει τὸ Τροπάριον ἐκ τοῦ ἐναντίου, λέγων· Ὁ μὲν Μωϋσῆς ἐτσάκισε μὲ θυμὸν τὰς πλάκας ἐκείνας ὅπου κατεσκεύασεν ὁ ἴδιος Θεὸς, „ Αἱ πλάκες, φησὶν, ἔργον Θεοῦ ἦσαν ", ἀπὸ λίθον πολύτιμον, ὡς θέλουσι τινὲς, καὶ οὐχὶ κοινὸν καὶ ἕνα ἀπὸ τοὺς πολλούς· ἦτον δὲ αἱ πλάκες ἐκεῖναι γεγραμμέναι μὲ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον. Διὰ τί δὲ εἶπε, Μὲ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, εἰς καιρὸν ὅπου ἡ Γραφὴ λέγει ὅτι ἦτον γεγραμμέναι μὲ τὸ δάκτυλον τοῦ Θεοῦ; „ Καὶ ἔδωκε, „ φησὶν, ὁ Θεὸς τῷ Μωϋσῇ τὰς δύω πλάκας τοῦ μαρτυρίου, πλάκας λιθίνας, γεγραμ- „ μένας τῷ δακτύλῳ τοῦ Θεοῦ " (Ἐξ. λά. 18.). Ἀποκρινόμεθα εἰς τοῦτο, ὅτι καὶ τὸ δάκτυλον τοῦ Θεοῦ, τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, φανερόνει, καθὼς εἶπεν ὁ Κύριος· „ Εἰ δὲ ἐγὼ „ ἐν δακτύλῳ Θεοῦ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια " (Λουκ. ιά. 20.)· ὅθεν ἕνα εἶναι νὰ εἰπῇ τις, Δάκτυλον Θεοῦ, καὶ Πνεῦμα Θεοῦ.

Τὰς μὲν οὖν λιθίνας πλάκας μὲ θυμὸν ἐσύντριψεν ὁ Μωϋσῆς· ὁ δὲ Δεσπότης καὶ Κύριος τοῦ Μωϋσέως Χριστὸς δὲν ἐσύντριψε τὴν τούτου Μητέρα μὲ θυμὸν, ἄπαγε! ἐπειδὴ αὐτὴ δὲν ἦτον μία ἀναίσθητος καὶ ἄψυχος πλάκα, ὡς ἐκείνη ἡ παλαιὰ, ἀλλὰ ἦτον ἔμψυχος καὶ ζωντανὴ, εἰς τὴν ὁποίαν δὲν ἐγράφησαν λόγοι ψιλοί, ἀλλ' ἐσωματώθη αὐτὸς ὁ ἐνυπόστατος καὶ ζῶν Λόγος τοῦ Θεοῦ. Ὅθεν ταύτην φυλάξας ἀβλαβῆ ἀπὸ τὴν τοῦ τάφου διαφθοράν, τώρα τὴν ἐκατοίκησε μέσα εἰς τὰς αἰωνίους μονὰς τοῦ Οὐρανοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς χαίροντες μὲ τὴν οὕτω δοξαζομένην Θεοτόκον καὶ εἰς Οὐρανοὺς ἀναβαίνουσαν, φωνάζομεν εἰς τὸν Χριστόν· Εὐλογητὸς καὶ δεδοξασμένος ὑπάρχεις, Κύριε, ὅς τις εἶσαι καὶ τῶν παλαιῶν Πατέρων, τοῦ Ἀβραὰμ, καὶ Ἰσαὰκ, καὶ Ἰακὼβ, καὶ ἡμῶν τῶν ἀπογόνων ἐκείνων, Θεὸς ἀληθέστατος.

Τρο-

Τροπάριον.

„ Ἐν κυμβάλοις, χείλεσιν ἁγνοῖς, μουσικῇ τε καρδίας φόρμιγγι, ἐν
„ εὐήχῳ σάλπιγγι ὑψηλῆς διανοίας, τῆς Παρθένου καὶ Ἁγνῆς ἐν
„ τῇ εὐσήμῳ κλητῇ ἡμέρᾳ τῆς μεταστάσεως πρακτικαῖς κροτοῦντες
„ βοῶμεν χερσίν· Ὁ δεδοξασμένος τῶν Πατέρων καὶ ἡμῶν Θεὸς εὐ-
„ λογητὸς εἶ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τρία εἶναι τὰ εἴδη τῶν μουσικῶν ὀργάνων· ἄλλα μὲν γὰρ εἶναι ἐμπνευστὰ, καθὼς εἶναι ἡ σάλπιγξ, ἡ σύριγξ, ὁ αὐλὸς, καὶ ἄλλα ὅμοια, τὰ ὁποῖα ἐμφυσῶνται διὰ τοῦ στόματος· ἄλλα εἶναι ἐντατὰ, καθὼς εἶναι ἡ φόρμιγξ (ἤτοι ἡ κιθάρα), ἡ λύρα, ἡ κιννύρα, τὸ ψαλτήριον, τὸ βιολὶ, τὸ λαβοῦτον, καὶ ἄλλα, τὰ ὁποῖα δουλεύουσι μὲ ἔντασιν τῶν χορδῶν· καὶ ἄλλα εἶναι κρουστὰ, καθὼς εἶναι τὸ τύμπανον, τὸ κύμβαλον, καὶ ἄλλα, τὰ ὁποῖα κρούονται μὲ ξύλα, τὰ ὁποῖα καὶ βάκλα ὀνομάζονται.

Τούτων οὕτω προγινωσκομένων, ἀναφέρει τὰ ὄργανα ταῦτα ἐν τῷ παρόντι Τροπαρίῳ ὁ Μελῳδὸς, καὶ ἀλληγορῶν εἰς τὰ μέλη τοῦ ἀνθρώπου, θέλει νὰ πανηγυρίζωμεν σήμερον μὲ αὐτὰ τὴν τῆς Θεοτόκου κοίμησιν· ὅθεν λέγει· Ἡμεῖς οἱ Χριστιανοὶ κροτοῦμεν καὶ πανηγυρίζομεν εἰς τὴν εὔσημον καὶ κλητὴν ἡμέραν τῆς εἰς Οὐρανοὺς ἀναβάσεως τῆς Παρθένου καὶ Ἁγνῆς Θεοτόκου μὲ κύμβαλα μεγαλόφωνα: ἤτοι μὲ χείλη καθαρὰ ἀπὸ κάθε ψεῦδος καὶ κατάκρισιν, καὶ ἀπὸ κάθε καταλαλιὰν καὶ ὕβριν καὶ βλασφημίαν· ἡμεῖς πανηγυρίζομεν τὴν μετάστασιν τῆς Θεομήτορος μὲ φόρμιγγα καὶ κιθάραν μουσικὴν καὶ παρμόνιον: ἤτοι μὲ καρδίαν γαληνὴν καὶ ἡρμοσμένην τῇ τοῦ Πνεύματος χάριτι, καὶ τὸ θεῖον μέλος τῆς καρδιακῆς προσευχῆς ἐκπνέουσαν· ἡμεῖς πανηγυρίζομεν σήμερον καὶ μὲ μεγαλόηχον σάλπιγγα, τουτέστι μὲ διάνοιαν τὴν τὰ ὑψηλὰ νοοῦσαν, καὶ θεωροῦσαν τὰ θεῖα καὶ πνευματικὰ περὶ τῆς Παρθένου νοήματα· ἡμεῖς ἀκόμη κροτοῦμεν σήμερον καὶ τὰς χεῖρας· ἀλλὰ ποίας χεῖρας; τὰς πρακτικὰς τῶν ἐντολῶν, καὶ ἀποτελεστικὰς τῶν ἀρετῶν· ἡ γὰρ χεὶρ τὴν πρᾶξιν καὶ τὸ ἔργον δηλοῖ· καθότι κάθε πρᾶξις καὶ ἔργον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον διὰ τῶν χειρῶν ἐκτελεῖται· ὅθεν εἶπεν ὁ Χρυσορρήμων· „ Τὰς χεῖρας καὶ „ τοὺς ὤμους εἰς πράξεις λαμβάνει ἡ Γραφὴ, ὡς ὅταν λέγῃ περὶ τοῦ Δαβὶδ, „ Καὶ ἐν ταῖς „ συνέσεσι τῶν χειρῶν αὐτοῦ ὡδήγησεν αὐτούς“ (Λόγῳ ὅτι τῆς Παλαιᾶς καὶ Καινῆς εἰς ὁ νομοθέτης τόμῳ ς'.)· ἔφη δὲ καὶ ὁ Ἀλεξανδρείας Κύριλλος· „ Χεῖρα δὲ, οὐχὶ πάντως τὴν „ τοῦ σώματος, ἀντὶ δέγε τῆς χειρὸς τὴν πρακτικὴν νοήσεις ἐνέργειαν, καθ' ἣν ἑκάστῳ προ„ σιμεν τῶν πραγμάτων“ (Τόμῳ β'. ἑρμην εἰς τὸ νς'. κεφ. τοῦ Ἡσαΐου).

Καὶ διὰ νὰ εἰπῶ συντόμως, διὰ τῶν ἄνω εἰρημένων δείχνει ὁ Μελῳδὸς, ὅτι μαζὶ μὲ τὰ πνευματικὰ ἄσματα, τὰ ὁποῖα ᾄδομεν πρὸς τὴν Παρθένον, πρέπει νὰ ἔχωμεν καὶ πολιτείαν καὶ ἔργα σύμφωνα, ἐλεημοσύνας καὶ βοηθείας εἰς τοὺς πτωχοὺς, καὶ εὐεργεσίας εἰς πάντας· αὐτὰ γὰρ εἶναι ὕμνος εὐάρεστος εἰς τὴν Θεοτόκον· αὐτὰ εἶναι προσφοραὶ εἰς αὐτὴν· καὶ αὐτὰ εἶναι θυμιάματα δεκτὰ εἰς τὴν Θεομητορικὴν τῆς Παρθένου μεγαλειότητα. Ὅρα δὲ ὅτι εὔσημον καὶ κλητὴν ἡμέραν ὀνομάζει ὁ Μελῳδὸς τὴν ἑορτὴν τῆς μεταστάσεως τῆς Θεοτόκου, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι αὐτὴ εἶναι ἡ μεγαλητέρα καὶ ἐνδοξοτέρα ἑορτὴ τῆς Θεοτόκου ἀπὸ τὰς ἄλλας αὐτῆς ἑορτὰς, καθότι καὶ ἡ Γραφὴ ἔτως ὀνομάζει τὰς μεγάλας ἑορτάς· ὁ μὲν γὰρ Δαβὶδ λέγει· „ Σαλπίσατε ἐν εὐσήμῳ ἡμέρᾳ ἑορτῆς ὑμῶν“ (Ψαλ. π'. 3.)· ὁ δὲ Θεὸς λέγει διὰ τὰς τρεῖς μεγάλας ἑορτὰς τοῦ Πάσχα, τῆς Πεντηκοστῆς, καὶ τῆς Σκηνοπηγίας· „ Αὗται αἱ ἑορταὶ τῷ Κυρίῳ κλιταὶ ἅγιαι, ἃς καλέσετε αὐτὰς ἐν τοῖς καιροῖς „ αὐτῶν“ (Λευ. κγ'. 4.).

Τρο-

Τροπάριον.

„ Ὁ θεόφωμ ἤθροισται λαός· τῆς γὰρ δόξης Θεοῦ τὸ σκήνωμα ἐκ
„ Σιὼμ μεθίσταται πρὸς οὐράνιον δόμον, ἔνθα ἦχος καθαρὸς ἑορ-
„ ταζόντων, φωνὴ ἀφράστου ἀγαλλιάσεως· καὶ ἐν εὐφροσύνῃ βοᾷ (1)
„ τῷ Χριστῷ· Ὁ δεδοξασμένος τῶν Πατέρων ὁ ἡμῶν Θεὸς εὐλογητὸς εἶ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὁ λαὸς, λέγει, τῶν Χριστιανῶν, ὁ τὰ θεῖα καὶ οὐράνια φρονῶν, ἐσυνάχθη σήμερον ἐν ταῖς τοῦ Χριστοῦ ἁγίαις Ἐκκλησίαις, διὰ νὰ ἑορτάσῃ καὶ νὰ πανηγυρίσῃ. Ἐπιφέρει δὲ ἀκολούθως ὁ Μελῳδὸς καὶ τὴν αἰτίαν τῆς τοιαύτης ἑορτῆς τε καὶ πανηγύρεως· ἐπειδὴ, λέγει, τὸ σκήνωμα τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, ἡ Κυρία Θεοτόκος, περὶ τῆς ὁποίας Γράφει ὁ Δαβὶδ „ Ἡγίασε τὸ σκήνωμα αὐτοῦ ὁ Ὕψιστος " (Ψαλ. μέ. 4.)· ὅπερ ἑρμηνεύει ὁ Δαμασκηνὸς Ἰωάννης· „ Σκήνωμα αὐτοῦ τὴν Παρθένον ὁ Ὕψιστος ἔθετο καὶ ἡγίασεν, ἐν μέσῳ „ αὐτῆς κατασκηνώσας, καὶ ἀσάλευτον ἔδειξε, τῶν τῆς Παρθενίας σημάντρων αὐτῆς μὴ πα- „ ρασαλευθέντων "· ἐπειδὴ ἡ Παρθένος, λεγω, μετεστάθη ἀπὸ τὴν Σιὼν εἰς τὰς οὐρανίους μονὰς τοῦ Υἱοῦ της, ὅπου ἐκφωνεῖται ὁ καθαρὸς ἦχος τῶν ἑορταζόντων, καὶ ἐξέρχεται ἡ φωνὴ τῆς ἀῤῥήτου χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως, κατὰ τὸ εἰρημένον ὑπὸ τοῦ Δαβὶδ „ Ὅτι διε- „ λεύσομαι ἐν τόπῳ σκηνῆς θαυμαστῆς ἕως τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ, ἐν φωνῇ ἀγαλλιάσεως „ καὶ ἐξομολογήσεως (ἤτοι εὐχαριστίας), ἦχου ἑορτάζοντος " (Ψαλ. μά. 4.).

Τοῦτο δὲ τὸ ῥητὸν ὁ μὲν Θεολόγος Γρηγόριος οὕτως ἑρμηνεύει· „ Οἶμαι δὲ τὸν ἐκεῖθεν „ τῶν ἑορταζόντων ἦχον μηδὲν ἄλλο εἶναι, ἢ Θεὸν ὑμνούμενόν τε καὶ δοξαζόμενον παρὰ τῶν „ τῆς ἐκεῖσε πολιτείας ἠξιωμένων "· ὁ δὲ μέγιστος Μάξιμος, σύμβολον μὲν προκοπῆς τὴν σκηνὴν, τελειότητος δὲ τὸν οἶκον νοεῖ λέγων· „ Ὁ τῆς θαυμαστῆς Σκηνῆς τόπος, ἡ ἀπαθὴς „ ἐστιν ἕξις τῶν ἀρετῶν, καθ' ἣν ὁ τοῦ Θεοῦ γινόμενος λόγος, διαφόροις ἀρετῶν κάλλεσι „ κατακοσμεῖ καθάπερ σκηνὴν τὴν ψυχήν· ὁ δὲ οἶκος τοῦ Θεοῦ, ἡ ἐκ πολλῶν καὶ δια- „ φόρων συγκειμένη γνῶσις θεωρημάτων ἐστὶ, καθ' ἣν ἐνδημῶν τῇ ψυχῇ ὁ Θεὸς, τρῦ τῆς „ σοφίας κρατῆρος ἐμπίπλησιν· ἡ δὲ φωνὴ τῆς ἀγαλλιάσεως ἐστι τὸ ἐπὶ τῷ πλούτῳ τῶν „ ἀρετῶν τῆς ψυχῆς σκίρτημα· ἡ δὲ τῆς ἐξομολογήσεως, ἡ ἐπὶ τῇ δόξῃ τῆς κατὰ τὴν σο- „ φίαν εὐωχίας εὐχαριστία· ὁ δὲ ἦχος τῶν ἑορταζόντων, ἡ ἐξ ἀμφοῖν, ἀγαλλιάσεως, φω- „ μὶ, καὶ ἐξομολογήσεως, κατὰ σύγκρισιν γινομένη διηνεκὴς δοξολογία ".

Ἐπιφέρει δὲ ὁ Μελῳδὸς· Ὁ ἀθροισθεὶς λαὸς τῶν Χριστιανῶν βοᾷ εἰς τὸν Χριστὸν μὲ εὐ- φροσύνην καρδίας „ Ὁ δεδοξασμένος, καὶ τὰ λοιπά "· Ἐν ἄλλοις δὲ γράφεται, Βοώντων, συναπτομένου τούτου μὲ τὸ, Ἑορταζόντων· ὀρθότερον εἶναι ὅμως, ὡς νομίζω, τὸ πρῶ- τον. Πανηγυρίζει δὲ καὶ ὁ Κρήτης Ἀνδρέας εἰς τὴν ἑορτὴν, συμφώνως σχεδὸν λέγων μὲ τὸν Ἱερὸν Κοσμᾶν, ὡς ἐκ μέρους τῶν Ἀποστόλων· „ Ἀπιθι τοίνυν ἐν εἰρήνῃ, Παντάνασσα, „ ἄπιθι ἐν εὐφροσύνῃ, ἐν χαρᾷ ἀνεκλαλήτῳ, ἐν ἀϊδίῳ φωτὶ, ἔνθα τὸ ἀληθινὸν φῶς, ἡ „ ὁλόφωτος βασιλεία, ἡ ἀκατάληκτος τῶν Ἀγγέλων χορεία· ἐκεῖ, ὅπου ὁ χειμάῤῥους τῆς „ αἰωνίου τρυφῆς, ἔνθα οἱ λειμῶνες τῆς ἀφθαρσίας, αἱ πηγαὶ τῆς ἀεννάου ζωῆς, τὰ ῥεῖ- „ θρα τοῦ θεοβλύτου φωτὸς, οἱ ποταμοὶ τῆς ἀειζώου φωτοχυσίας· ἐκεῖ, ὅπου ἡ περιοχὴ „ πάντων τῶν ἀγαθῶν, τὸ ἔσχατον τέλος, οὗ ἐπέκεινα παντελῶς οὐδέν· ἐκεῖ Πατὴρ προσ- „ κυνεῖται, καὶ Υἱὸς δοξάζεται, Πνεῦμα Ἅγιον ἀνυμνεῖται, ἡ ἐνιαία τῆς μιᾶς ἐν τριάδι „ Θεότητος φύσις ". (Λόγ. οὗ ἡ ἀρχὴ „ Οἱ τὴν ἐν Πνεύματι θεωρίαν ").

Ὠδὴ

(1) Ἐν ἄλλοις γράφεται „ Βοώντων ".

Ὠδὴ ἡ. Ὁ Εἱρμός.

„ Φλόγα δροσίζουσαν ὁσίους, δυσσεβεῖς δὲ καταφλέγουσαν, Ἄγγε-
„ λος Θεοῦ ὁ παντσθενὴς ἔδειξε Παισί· ζωαρχικὴν δὲ πηγὴν εἰρ-
„ νεύσατο τὴν Θεοτόκον, φθορὰν θανάτου καὶ ζωὴν βλυστάνουσαν
„ τοῖς μέλπουσι· Τὸν Δημιουργὸν μόνον ὑμνοῦμεν οἱ λελυτρωμένοι,
„ καὶ ὑπερυψοῦμεν εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Πάλιν καὶ εἰς τὸ Τροπάριον τοῦτο ἀναφέρει τὴν ἱστορίαν τῶν τριῶν Παίδων ὁ Μελῳδὸς, καθότι καὶ ἡ ὠδὴ Ὠδὴ αὐτῶν εἶναι πόνημα· προσαρμόζει δὲ ταύτην εὐφυῶς καὶ εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς Θεοτόκου λέγων ὅτως· Ὁ Ἄγγελος Κυρίου ὁ πανσθενὴς (ὁ παντοδύναμος). Μὲ τὴν λέξιν δὲ ταύτην φανερόνει, ὅτι ὁ Ἄγγελος, ὅπου κατέβη εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρὸς, δὲν ἦτον ἁπλοῦς Ἄγγελος, οὐ γὰρ αὐτός ἐστι πανσθενὴς, ἀλλὰ ἦτον ὁ Μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ κατὰ τὸν Ἡσαΐαν ὀνομαζόμενος „Ἄγγελος τῆς μεγάλης βουλῆς τοῦ Πα-
„ τρός· διὰ τοῦτο ὁ Ναβουχοδονόσορ, βλέπων αὐτὸν ἐν τῇ καμίνῳ, ὅμοιον Υἱῷ Θεοῦ ὠνόμασε, λέγων· „ Καὶ ἡ ὅρασις τοῦ τετάρτου ὁμοία Υἱῷ Θεοῦ " (Δαν. γ'. 25.). Ὁ παντοδύναμος, λέγω, τῆς μεγάλης βουλῆς Ἄγγελος, συγκαταβὰς τοῖς περὶ Ἀνανίαν εἰς τὴν Κάμινον, ὡς γέγραπται, διὰ τῆς παντουργοῦ αὐτοῦ δυνάμεως, ἔδειξε τὴν αὐτὴν φλόγα τοῦ πυρὸς δροσίζουσαν μὲν τοὺς ὁσίους τρεῖς Παῖδας, κατακαίουσαν δὲ τοὺς ἀσεβεῖς Χαλδαίους· „ Διεχεῖτο, φησὶν, ἡ φλὸξ ἐπάνω τῆς καμίνου ἐπὶ πήχεις τεσσαράκοντα ἐννέα, „ καὶ διέδευσε καὶ ἀνεπύρισε, ὃς εὗρε περὶ τὴν κάμινον τῶν Χαλδαίων " (Αἶν. 23.) (1).

Οὕτως ὁ αὐτὸς παντοδύναμος τῆς Πατρικῆς βουλῆς Ἄγγελος κατεσκεύασε διὰ τῆς αὐτοῦ ἀπειροδυνάμου ἰσχύος τὴν σήμερον ἑορταζομένην Παρθένον, τὴν ἁγιωτάτην Μητέρα τοῦ, πηγὴν ζωαρχικὴν (ἤτοι ἀρχὴν οὖσαν ζωῆς καὶ σωτηρίας), ἡ ὁποία ἀναβλύζει φθορὰν μὲν καὶ ἀφανισμὸν καὶ καταργησιν εἰς τὸν θάνατον, ζωὴν δὲ καὶ σωτηρίαν εἰς ὅλους τοὺς πιστοὺς Χριστιανοὺς, ὅπου ψάλλουσι τὸν ὕμνον ἐκεῖνον τῶν τριῶν Παίδων, καὶ λέγουσιν· Ἡμεῖς, ὅπου ἐλυτρώθημεν ἀπὸ τὴν πλάνην τῶν εἰδώλων, καὶ ἀπὸ τὴν τυραννίαν τοῦ Διαβόλου, ὑμνοῦμεν τὸν Χριστὸν, ὅς τις εἶναι μόνος Δημιουργὸς ὅλων τῶν ὄντων, καὶ ὑπερυψοῦμεν αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

Τροπάριον.

„ Ῥήμασιν εἴχομτο τῆς Θείας Κιβωτοῦ τοῦ ἁγιάσματος πᾶσα ἡ
„ πληθὺς τῶν Θεολόγων ἐν τῇ Σιὼν, Ποῦ μὴν ἀπαίρεις, Σκηνὴ,
„ κραυγάζοντες, Θεοῦ τοῦ ζῶντος; μὴ διαλίποις ἐποπτεύουσα τοὺς
„ πίστει μέλποντας· Τὸν Δημιουργὸν μόνον ὑμνοῦμεν οἱ λελυτρω-
„ μένοι, καὶ ὑπερυψοῦμεν εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Εἰς τὸ Τροπάριον τοῦτο ἀναφέρει ὁ Μελῳδὸς ἐκεῖνα τὰ τελευταῖα λόγια, ὅπου οἱ Ἀπόστολοι ἔλεγον πρὸς τὴν Θεοτόκον, οὕτω λέγων· Ὅλη ἡ πληθὺς τῶν Ἱερῶν Ἀποστόλων (οἵ τι-

(1) Πόθεν ἐγνωρίσθη ἡ φλόγα ὅτι ἦτον ὑψωμένη τεσσαράκοντα καὶ ἐννέα πήχεις, ὁρα εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ Εἱρμοῦ „Τῷ Παντανάκτος ἐξε-„φαύλισαν πόθῳ", ἐν τῷ Ἰαμβικῷ Κανόνι τῆς Χριστε Γεννήσεως, ἵνα μὴ λέγωμεν τὰ αὐτὰ καὶ ἐδῶ.

(οἵτινες κατ' ἐξοχὴν ὀνομάζονται Θεολόγοι, ὡς ἀμέσως διδαχθέντες τὴν Θεολογίαν ἀπὸ τὸν ἴδιον Μονογενῆ Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, τὸν ὄντα εἰς τὸν κόλπον τοῦ Πατρὸς, καὶ τὸ τῆς Θεολογίας μυστήριον ἐξηγήσαντες, ὡς εἶπεν ὁ ἠγαπημένος Ἰωάννης) μὲ τὰ ἀκόλουθα λόγια ἐκράτουν καὶ ἐτράβιζον εἰς τὸν ἑαυτόν των τὴν Θείαν Κιβωτὸν τῦ ἁγιάσματος, τὴν Κυρίαν Θεοτόκον· περὶ τῆς ὁποίας εἶπεν ὁ Δαβὶδ „ Ἀνάστηθι, Κύριε, εἰς τὴν ἀνάπαυσίν Σου, „ Σὺ καὶ ἡ Κιβωτὸς τοῦ ἁγιάσματός Σου " (Ψαλ. ρλά. 8.)· ὁ δὲ τῆς Θεσσαλονίκης Γρηγόριος λέγει οὕτω· „ Διὰ τοῦτο τὸ γεννῆσαν εἰκότως σῶμα συνδοξάζεται τῷ γεννήματι δόξῃ θεοπρεπεῖ, καὶ συνανίσταται, κατὰ τὸ Προφητικὸν ᾆσμα, τῷ πρότερον ἀναστάντι Χριστῷ ἡ Κιβωτὸς τοῦ ἁγιάσματος αὐτοῦ " (Λόγ. εἰς τὴν Κοίμησιν).

Τὰ λόγια δὲ ὅπω οἱ Ἀπόστολοι ἔλεγον εἰς τὴν Θεοτόκον εἶναι ταῦτα· Ὦ Σκηνὴ ἔμψυχε τῦ Θεοῦ ζῶντος! ποῦ τώρα ἀπέρχεσαι; Προσφυῶς δὲ ἀνέφερεν ὁ Μελῳδὸς τὴν Σκηνήν· διότι καθὼς ἐκείνη ἡ παλαιὰ Σκηνὴ ἐσηκόνετο καὶ μετέβαινεν ἀπὸ ἕνα τόπον εἰς ἄλλον, οὕτω καὶ ἡ ἔμψυχος Σκηνὴ Θεοτόκος ἐσηκώθη σήμερον καὶ μετέβη ἀπὸ τὴν γῆν εἰς τοὺς Οὐρανούς. Φέρει δὲ ἀκολούθως ὁ Ἀσματογράφος καὶ τὴν ἱκεσίαν, τὴν ὁποίαν ἐπρόσφερον τότε οἱ Ἀπόστολοι εἰς τὴν Θεομήτορα· Μὴ παύσῃς, Παρθένε, ἀπὸ τὸ νὰ βλέπῃς ἐκ τῶν Οὐρανῶν τόσον ἡμᾶς, ὅσον καὶ ὅλους ἐκείνους, ὅσοι ψάλλουσι μὲ πίστιν εἰς τὸν Υἱόν Σου τὸν ἀκόλουθον ὕμνον· Ἡμεῖς, ὅσοι ἐλυτρώθημεν ἀπὸ τὴν τυραννίαν τοῦ Διαβόλου, ἤτις εἶναι ἡ πλάνη τῆς εἰδωλολατρείας καὶ ἁμαρτίας, ὑμνοῦμεν τὸν Δημιουργὸν τῶν πάντων Υἱόν Σου, καὶ ὑπερυψοῦμεν αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

Συμφώνως δὲ μὲ τὸν Θεῖον Κοσμᾶν ἐκθέτει τὰ ἐκ μέρους τῶν Ἀποστόλων προσφερόμενα λόγια εἰς τὴν Θεοτόκον καὶ ὁ ἐκ Δαμασκοῦ Ἰωάννης· „ Μεῖνον, μεθ' ἡμῶν ἡ ἡμετέρα „ παράκλησις, τὸ μόνον ἐπὶ γῆς ἡμῶν παραμύθιον· μὴ ἐάσῃς ἡμᾶς ὀρφανούς, Μῆτερ τοῦ „ συμπαθοῦς Σου Υἱοῦ, κινδυνεύοντας· ἐχοιμέν Σε τῶν πόνων ἀνάπαυλαν, καὶ τῶν ἱδρώτων ἀνάψυξιν· Σοὶ καὶ μένειν θελούσῃ τὸ δύνασθαι πάρεστι, καὶ ἀπαίρειν προθυμούμένῃ οὐδὲν τὸ ἐμπόδιον· εἰ ἀπαίρεις, ὦ τοῦ Θεῦ Σκηνὴ, καὶ ἡμεῖς συναπαίρομεν, ὁ Σὸς „ λαὸς διὰ τὸν Σὸν Υἱὸν χρηματίσαντες· Σὲ μόνην ἐπὶ γῆς καταλελειμμένην ἡμῖν παρηγορίαν κεκτήμεθα· Σοὶ καὶ ζώσῃ συζῆν, καὶ θνησκούσῃ συνθνήσκειν, μακάριον " (Λόγ. οὗ ἡ ἀρχὴ „ Ἔστι μὲν ἀνθρώπων ὄδεις)· καὶ πάλιν· „ Σὺ δὲ ἐποπτεύοις ἡμᾶς, ἀγαθὴ Δέσποινα, ἀγαθῦ Δεσπότου λοχεύτρια· ἄγοις τε καὶ φέροις τὰ καθ' ἡμᾶς, ὅπω βούλοιο ".

Τροπάριον.

„ Ὅπως ὑψώσασα τὰς χεῖρας, ἐκδημῆσα ἡ Παμάμωμος, χεῖρας τὰς „ Θεὸν ἠγκαλισμένας σωματικῶς, ἐν παῤῥησίᾳ ὡς Μήτηρ ἔφησε πρὸς „ τὸν τεχθέντα! Οὕς μοι ἐκτήσω, εἰς αἰῶνας φύλαττε, βοῶντάς „ Σοι· Τὸν Δημιουργὸν μόνον ὑμνοῦμεν οἱ λελυτρωμένοι, καὶ ὑπερ„ ψοῦμεν εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Πολλοὶ γράφουσι τὴν ἀρχὴ τοῦ Τροπαρίου τούτου διὰ τοῦ Ω· ἐγὼ δὲ δικαιῶ νὰ γράφεται διὰ τοῦ Ο, καθὼς εἶναι γραμμένον, πρῶτον μὲν διὰ νὰ φυλαχθῇ ἡ Ἀκροστιχὶς τοῦ Κανόνος ἀκεραία, ἥτις ἀπαιτεῖ νὰ ἦναι ἡ ἀρχὴ τῦ Τροπαρίου τότε Ο, καὶ ὄχι Ω δεύτερον, διότι τὸ, Ὅπως, λαμβάνεται καὶ ἀντὶ τῦ Πῶς, κατά τε τὸν Βαρῖνον καὶ τὸν ἀνώνυμον Ἑρμηνευτήν. Ὁ τοίνυν Ἱερὸς Μελῳδὸς στοχασθεὶς, ὅτι ἡ Θεοτόκος ὕψωσε τὰς ἁγίας της χεῖρας πρὸς ἱκεσίαν ὑπὲρ τοῦ Κόσμου, οὕτω λέγει· Πῶς ὁ παντὸς μώμου ἀνωτέρα Μήτηρ τοῦ Θεοῦ (καθὼς τὴν ὀνομάζει ὁ Σολομὼν ἐν τῷ Ἄσματι „ Ὅλη καλὴ ἡ πλησίον μου, καὶ „ μῶμος οὐκ ἔστιν ἐν σοὶ " Ἆσμ. δ'. 7.) πῶς ὕψωσε τὰς χεῖράς της ἡ παμάμωμος Θεοτόκος, ὅταν ἔμελλε νὰ ἐκδημήσῃ ἀπὸ τὸν Κόσμον τοῦτον! τὰς χεῖρας ἐκείνας τὰς ἡγιασμένας, καὶ τὸν Θεὸν βρεφοπρεπῶς καὶ σωματικῶς ἐνηγκαλισμένας! Ὁ διπλασιασμὸς ἐδῶ τοῦ,

Χεῖ-

Χεῖρας, πάθος ἐμφαίνει φιλοπαρθένου ψυχῆς, ἥτις, ὑπὸ τοῦ ἁγνοῦ καὶ πηστηρίου ἔρωτος τοῦ πρὸς τὴν Θεοτόκον φλεγομένη, διπλασιάζει περιπαθῶς τὸ ὄνομα τῶν εὐλογημένων χειρῶν ἐκείνης. Θαυμαστικῶς δὲ ἐπρόφερεν ὁ Μελῳδὸς τὸ „Ὅπως ὑψώσασα τὰς χεῖρας", διὰ νὰ φανερώσῃ, ὅτι ἡ πρὸς τὸν Θεὸν τῶν χειρῶν τῆς Θεοτόκου ὕψωσις ἦτον ὑπὲρ λόγον, καὶ θαυμασμοῦ παντὸς ἀξία.

Ὑψώσασα δὲ τὰς χεῖρας ἡ Θεοτόκος, ποῖα λόγια εἶπε πρὸς τὸν Υἱόν της; Ταῦτα τὰ ὀλίγα μὲν τῇ ποσότητι, πολλὰ δὲ τῇ ποιότητι· Ὦ Υἱὲ καὶ Θεέ μου! φύλαττε ὅλους τοὺς Χριστιανοὺς ἀπὸ κάθε βλάβην ψυχῆς τε καὶ σώματος, τοὺς ὁποίους ἀπόκτησας μερίδα καὶ κληρονομίαν ἰδικήν Σου μὲ τὸ ἅγιον αἷμά Σου, διὰ χάριν καὶ ἐμοῦ τῆς Μητρός Σου, διὰ νὰ ἦναι αὐτοὶ καὶ ἰδικοί μου ἐπαινέται· ἢ νοεῖται τὸ, Ἐμοί, ἀντὶ τοῦ, Διὰ τῶν ἐμῶν πρεσβειῶν· οἵτινες φυλαττόμενοι παρὰ Σοῦ, ἔχουν νὰ φωνάζουν αἰωνίως, εἰς εὐχαριστίαν τῆς εὐεργεσίας καὶ χάριτος, τὸν ὕμνον τῶν τριῶν Παίδων· „Τὸν Δημιουργὸν μόνον, κτλ".

Ἀλλὰ καὶ Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς ἀναφέρει τὰς ἐκ μέρους τῆς Παρθένου πρὸς τὸν Υἱὸν προσφερομένας δεήσεις λέγων· „Σὺ, Υἱὲ καὶ Θεέ μου, τοῖς ἐμοῖς ποθεινοτάτοις τέκνοις, „οὓς ἀδελφοὺς καλέσαι εὐδόκησας, τῆς ἐμῆς ἐκδημίας γενοῦ παραμύθιον· πρόσθες εὐλο„γίαν ἐπὶ τῇ εὐλογίᾳ αὐτῶν, διὰ τῆς τῶν ἐμῶν χειρῶν ἐπιθέσεως. Εἶτα τὰς χεῖρας „ἐπάρασα, οἷα εἰκὸς, τοὺς συνειλεγμένους εὐλόγησε, τοιαῦτα προσομιλήσασα ῥήματα" (Λόγ. οὗ ἡ ἀρχὴ „Ἔστι μὲν ἀνθρώπων οὐδείς).

Ὠδὴ Θ'. Ὁ Εἱρμός.

„Νενίκηται τῆς φύσεως οἱ ὅροι ἐν Σοὶ, Παρθένε Ἄχραντε· Παρ„θενεύει γὰρ τόκος, καὶ ζωὴν προμηνστεύεται θάνατος· ἡ μετὰ τό„κου Παρθένος, καὶ μετὰ θάνατον ζῶσα, σώζοις ἀεὶ, Θεοτόκε, τὴν „κληρονομίαν Σου.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Στοχαζόμενος ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς, ὅτι εἰς τὸ ὑποκείμενον τῆς Παρθένου Μαρίας πολλοὶ νόμοι τῆς φύσεως ἐνικήθησαν, καὶ τρόπον τινὰ ἰλιγγιάσας, καὶ περαιτέρω μὴ δυνάμενος νὰ ἐννοήσῃ, θαυμαστικῶς ἀνεβόησεν· Ὦ Παρθένε καθαρωτάτη καὶ ἄσπιλε! εἰς Σὲ ἐνικήθησαν οἱ νόμοι τῆς φύσεως· φύσεως δὲ νόμος εἶναι, ὁποία γυνὴ γεννήσῃ, νὰ μὴ μένῃ πλέον παρθένος· Σὺ δὲ Παρθένος οὖσα, συνέλαβες ἀσπόρως, καὶ Παρθένος οὖσα, ἐγέννησας ἀφθόρως (τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ, Παρθενεύει τόκος)· ἔθεν εἶπεν ὁ Θεοφόρος Μάξιμος· „Ὃν (Θεὸν λόγον) Παρθένος ὑπερφυῶς τεκοῦσα παρέλυσεν ᾅδὴν τῆς παρθενίας τεκμήριον· „ὡς γὰρ αὐτὸς ἄνθρωπος γέγονεν, οὐκ ἀλλοιώσας τὴν φύσιν, οὐδ' ἀμείψας τὴν δύναμιν· „ὕτω τὴν τεκοῦσαν καὶ Μητέρα ποιεῖ, καὶ Παρθένον διατηρεῖ· θαύματι θαῦμα κατὰ ταὐ„τὸν διερμηνεύων ἅμα, καὶ θατέρῳ κρύπτων τὸ ἕτερον· τοσοῦτον Μητέρα τὴν Παρθένον „ποιούμενος, ὅσον διὰ τῆς κυήσεως ἄλυτα τὰ τῆς παρθενίας δεσμὰ ἀπεργάσασθαι" (Κεφ. Θ'. τῆς γ'. ἑκατοντάδος τῶν γνωστικ.).

Νόμος φύσεως εἶναι, ὅταν διὰ τοῦ θανάτου χωρισθῇ ἡ ψυχὴ ἀπὸ τὸ σῶμα, τὸ σῶμα νὰ τίθεται ἐν τάφῳ καὶ νὰ διαλύεται εἰς τὰ ἐξ ὧν συνετέθη· εἰς τὸ ἰδικόν Σου ὅμως σῶμα, Θεοτόκε, ὁ θάνατος δὲν ἐπροξένησε διαφθορὰν καὶ διάλυσιν, ἀλλὰ ζωὴν καὶ ἀφθαρσίαν· καθότι μετὰ τρεῖς ἡμέρας, ἑνωθεῖσα πάλιν ἡ ἄχραντος ψυχή Σου μὲ τὸ θεοδόχον σῶμά Σου, ἀνέστη ἀπὸ τὸν τάφον, καὶ ἀνελήφθη εἰς τοὺς Οὐρανούς. Οὗτοι μὲν εἶναι οἱ φανεροὶ νόμοι τῆς φύσεως, οἵτινες ἐνικήθησαν εἰς τὴν Θεοτόκον· ἐὰν δὲ θέλῃ τινὰς νὰ βαθύνῃ περισσότερον, εὑρίσκει καὶ ἄλλους νόμους τῆς φύσεως νικηθέντας· οἷον, νόμος τῆς φύσεως εἶναι νὰ διαπλάττεται καὶ νὰ ἐξεικονίζεται τὸ βρέφος ἐν τῇ κοιλίᾳ ἀπὸ ὀλίγον ὀλίγον· εἰς Σὲ ὅμως, Παρθένε, ἐνικήθη καὶ ὁ νόμος οὗτος, διότι τὸ θεοϋπόστατον βρέφος Σου εὐθὺς ἐξ αὐτῆς τῆς συλλήψεως ὅλον ἐξεικονίσθη, καὶ ὄχι κατ' ὀλίγον ὀλίγον· καθὼς λέγει ὁ μέγας Βασίλειος (καὶ ὅρα τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Τροπαρίου τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τὸ λέγοντος „Ζητεῖς παρ' ἐμοῦ γνῶναι, Παρθένε)· νόμος τῆς φύσεως εἶναι, τὸ ἐν τῇ κοιλίᾳ βρέ-

βρέφος νὰ προξενῇ βάρος εἰς τὴν μητέρα τε· ἀλλ' ὁ Δεσπότης Χριστὸς, βρέφος ὢν ἐν τῇ πόλει Σοῦ τῆς Μητρός του, ὅδεν τοιοῦτον βάρος εἰς Σὲ ἐπροξένησε· διὸ καὶ παρὰ Σοῦ ἐβαστάζετο ἀκόπως εἰς ὅλους τοὺς ἐννέα μῆνας τῆς κυοφορίας του· καθὼς παρὰ πολλοῖς Θεολόγοις ὁμολογεῖται. Καὶ ἄλλοι δὲ πολλοὶ νόμοι τῆς φύσεως λεπτότεροι ἐνικήθησαν ἐν Σοὶ τῇ Παρθένῳ, τοὺς ὁποίους ἀφίνομεν, διότι ὑπερβαίνουσι κάθε λόγον ὁμῶς καὶ διάνοιαν· περὶ ὧν ὁ μὲν Θεολόγος Γρηγόριος εἶπε· „Νόμοι φύσεως καταλύονται" (Λόγ. εἰς τὴν Χριστοῦ Γέννησ.)· ὁ δὲ μέγας Μάξιμος εἶπε· „Σκοπήσωμεν πιστῶς τὸ μυστήριον τῆς „θείας ἐνανθρωπήσεως, καὶ μόνον δοξάσωμεν ἀπεριέργως τὸν τοῦτο γενέσθαι δι' ἡμᾶς εὐ„δοκήσαντα· τίς γὰρ δυναμεῖ θαῤῥῶν λογικῆς ἀποδείξεως, ἐξειπεῖν δύναται, πῶς Θεοῦ „Λόγου γίνεται σύλληψις; πῶς γέννησις σαρκὸς ἄνευ σπορᾶς; πῶς γέννησις ἄνευ φθορᾶς; „πῶς Μήτηρ, ἡ μετὰ τόκον διαμείνασα Παρθένος; πῶς ὁ ὑπερτελὴς καθ' ἡλικίαν προέκο„πτε; καὶ ἵνα τὸ πρῶτον καὶ τελευταῖον εἴπω, πῶς Θεὸς ἄνθρωπος γίνεται; καὶ τὸ δὴ „πλέον μυστηριωδέστερον; πῶς οὐσιωδῶς ἐν σαρκὶ καθ' ὑπόστασιν ὁ Λόγος, ὁ κατ' οὐσίαν „ὑποστατικῶς ὅλος ὑπάρχων ἐν τῷ Πατρί; πῶς ὁ αὐτὸς καὶ ὅλος ἐστὶ Θεὸς κατὰ φύσιν, „καὶ ὅλος γέγονε κατὰ φύσιν ἄνθρωπος, μηδεμίαν φύσιν ἠρνημένος παντάπασι, μήτε τὴν „θείαν, καθ' ἣν ὑπάρχει Θεὸς, μήτε τὴν ἡμετέραν, καθ' ἣν γέγονεν ἄνθρωπος; ταῦτα πί„στις μόνη χωρεῖ τὰ μυστήρια" (Κεφ. εγ'. τῆς γ'. ἑκατονταδος τῶν γνωστικ.) (1).

Προσφέρει δὲ ἀκολούθως ὁ Μελῳδὸς μίαν ἱκεσίαν πρὸς τὴν Θεοτόκον, καὶ λέγει· Σὺ, ὅπου ἔμεινας Παρθένος μετὰ τὸν τόκον, καθὼς ἦσουν καὶ πρὸ τόκου, Σὺ, ὅπου εἶσαι ζωντανὴ καὶ μετὰ τὸν θάνατον, Σὺ, Ἀειπάρθενε, ἄμποτε νὰ σῴζῃς πάντοτε ἀπὸ κάθε βλάβην τῶν ὁρατῶν καὶ ἀοράτων ἐχθρῶν τὴν κληρονομίαν Σου, ἡμᾶς τοὺς Χριστιανοὺς, τὲς ὁποίους ἔλαβεν ὁ Υἱός Σου κληρονομίαν παρὰ τοῦ Πατρὸς, κατὰ τὸ ψαλμικὸν, „Δώσω σοι Ἔθνη τὴν κληρονομίαν σου" (Ψαλ. β'. 8.)· πρόδηλον γάρ, ὅτι ἡ κληρονομία τοῦ Υἱοῦ εἶναι κληρονομία κοινὴ καὶ τῆς Μητρός.

Τροπάριον.

„Ἐξίσταντο Ἀγγέλων αἱ Δυνάμεις, ἐν τῇ Σιὼν σκοπούμεναι τὸν „οἰκεῖον Δεσπότην γυμνικείαν ψυχὴν χειριζόμενον· τῇ γὰρ ἀχράν„τως τεκούσῃ υἱοπρεπῶς προσεφώνει· Δεῦρο, ἀεμνὴ, τῷ Τιῷ καὶ „Θεῷ συμδοξάσθητι.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὅταν ἡ Κυρία ἡμῶν Θεοτόκος ἔμελλε νὰ ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὸν Κόσμον τοῦτον διὰ τῆς ζωηφόρου αὐτῆς κοιμήσεως, τότε ὁ Υἱὸς αὐτῆς καὶ Θεὸς, τιμῶν τὴν Μητέρα του, ἦλθε μὲ ἀῤῥήτον τρόπον καὶ ἀκατάληπτον εἰς τὸ ὄρος Σιὼν, ὅπου εὑρίσκετο ἐπὶ κλίνης τὸ θεοδόχον σῶμα τῆς Θεομήτορος, διὰ νὰ παραλάβῃ τὴν ἄμωμον ψυχὴν τῆς παναγίας Μητρός του· ἔτω γὰρ πανηγυρίζει ὁ ἐν Δάμασκῳ Ἰωάννης, λέγων· „Τίνα ἄλλα δοκεῖ πεπράχθαι „τοτινικάδε; ὥςμοι δοκεῖ, ἡ τοῦ Βασιλέως πρὸς τὴν οἰκείαν λοχεύτριαν ἔλευσις, χερσὶ „θείαις καὶ ἀκηράτοις ὑποδεξομένου τὴν ἱερὰν ταύτης ψυχὴν εἰλικρινῆτε καὶ ἄμωμον· „καὶ αὕτη, οἷα εἰκὸς, ἔφησεν· Εἰς χεῖράς Σου, τέκνον ἐμὸν, τὸ πνεῦμά μου παρατίθημι" (Λόγ. οὗ ἡ ἀρχὴ „Ἔστι μὲν ἀνθρώπων) (2).

Ταῦτα λοιπὸν γινώσκων ὁ Ἱερὸς Κοσμᾶς, λέγει οὕτω· Αἱ Δυνάμεις τῶν οὐρανίων Ἀγγέλων ἐξεπλάγησαν, διότι ἔβλεπον, ὅτι ἦλθεν ἀοράτως εἰς τὴν ἁγίαν Σιὼν, ὅπου ἡ Θεοτόκος

---

(1) Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ Εἱρμοῦ τῆς ἐννάτης Ὠδῆς τοῦ α. Κανόνος τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ λέγοντος „Ὁ τόκος Σου ἄφθορος ἐδείχθη".

(2) Ὅτι ὁ Κύριος αὐτὸς ἦλθε καὶ παρέλαβε τὴν ψυχὴν τῆς Ἁγίας Μητρός του, ὅρα εἰς τὴν Ἑρμηνείαν τοῦ Τροπαρίου τοῦ λέγοντος· „Χαῖρε Θεοτόκε „Μῆτερ Χριστὲ τοῦ Θεοῦ", κατὰ τὴν ἐννάτην Ὠδὴν τοῦ πρώτου Κανόνος τῆς Ἀναλήψεως.

τόκος εὑρίσκετο, ὁ Δεσπότης καὶ Κύριός των Ἰησοῦς Χριστὸς, καὶ ὅτι ἐνηγκαλίσθη γλυκερώτατα καὶ υἱοπρεπέστατα τὴν ὁλόφωτον ψυχὴν τῆς κατὰ φύσιν μὲν γυναικὸς, ὑπὲρ φύσιν δὲ ἁγιωτάτης Μητρός του. Ἐπιφέρει δὲ ἀκολούθως ὁ Μελῳδὸς καὶ ποῖα λόγια ἐπροσφώνει υἱοπρεπῶς ὁ Υἱὸς εἰς τὴν Μητέρα, ὁ παμφίλτατος εἰς τὴν παμφιλτάτην· Ἐλθὲ, ὦ Μῆτέρ μου γλυκυτάτη εἰς τὰ οὐράνια, διὰ νὰ συνδοξάζεσαι καὶ νὰ συμβασιλεύῃς αἰωνίως μαζὶ μὲ ἐμὲ τὸν Υἱὸν καὶ Θεόν Σου.

Συμφώνως μὲ τὸν Θεῖον Κοσμᾶν γράφει καὶ ὁ ὁμόψυχος αὐτοῦ ἐκ Δαμασκοῦ Ἰωάννης ποῖα λόγια εἶπε τότε ὁ Υἱὸς πρὸς τὴν Μητέρα, τὸ ἱερώτατον αὐτῆς πνεῦμα λαμβάνων εἰς χεῖρας· „ Κάτιθι, κάτιθι, Δέσποτα, τῇ Μητρὶ κατὰ χρέος ἀποτίννυς τὰ ὀφειλόμενα θρέ„ πτα· Θείας ἀναπέτασον χεῖρας· δέξαι ψυχὴν μητρικὴν ὁ Πατρικαῖς χερσὶ τὸ πνεῦμα ἐπὶ „ Σταυρῷ παραθέμενος· φώνησον πρὸς αὐτὴν ἡδύτι ῥιθύρισμα· ἐλθὲ ἡ καλὴ πλησίον μου, „ ἡ τῷ κάλλει τῆς παρθενίας ὑπὲρ ἥλιον μαρμαρύσσουσα· μετέδωκάς μοι τῶν σῶν, δεῦρο „ τῶν ἐμῶν συναπόλαυσον· δεῦρο, Μῆτερ, πρὸς τὸν Υἱόν· συμβασίλευσον τῷ ἐκ Σοῦ σὺν „ Σοὶ πτωχεύσαντι " (Λόγ. οὗ ἡ ἀρχὴ „ Ἔθος ἐστὶ τοῖς ἐρωτικῶς). Ἔφη δὲ καὶ ὁ τῆς „ Θεσσαλονίκης Θεῖος Γρηγόριος· „ Αὐτοῦ τοῦ Κυρίου Σαβαὼθ καὶ Υἱοῦ τῆς Ἀειπαρθένου „ ταύτης ἀοράτως παρόντος, καὶ τὴν ἐξόδιον ἀποδιδόντος τῇ Μητρὶ τιμὴν, οὗ ταῖς χερσὶ „ καὶ τὸ Θεοφόρον ἐναπέθετο πνεῦμα " (Λόγῳ εἰς τὴν Κοίμησιν).

Τροπάριον.

„ Συμέστειλε χορὸς τῶν Ἀποστόλων τὸ θεοδόχον σῶμά Σου, μετὰ „ δέους ὁρῶντες, καὶ φωνῇ λιγυρᾷ προσφθεγγόμενοι· Εἰς οὐρανίους „ θαλάμους πρὸς τὸν Υἱὸν ἐκφοιτῶσα, σώζοις ἀεὶ, Θεοτόκε, τὴν „ κληρονομίαν Σου.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τελευταῖον εἶναι τὸ Τροπάριον τοῦτο τῶν παρόντος Κανόνος· διὸ καὶ τὸ τελευταῖον ἔργον τῶν Θείων Ἀποστόλων ἀναφέρει εἰς αὐτὸ ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς, ὅπερ ἐστὶν ὁ ἐνταφιασμὸς τοῦ Θεοδόχου σώματος τῆς Θεοτόκου, διὰ τὸν ὁποῖον ἦλθον ἀπὸ τὰ πέρατα τοῦ Κόσμου μὲ θεαρχικὸν νεῦμα τῶ Παντοκράτορός. Ὅθεν ἐπιστρέφων πρὸς τὴν Θεοτόκον λέγει· Ὦ νεκρόζωε Μαριάμ! ὁ χορὸς τῶν Ἱερῶν Ἀποστόλων μὲ σινδόνας ἐτείλιξε καὶ ἐνταφίασεν εἰς τὴν Γεθσημανῆ τὸ καθαρὸν καὶ ἄχραντον σῶμά Σου, τὸ ὁποῖον ἐδέχθη τὸν Θεὸν Λόγον, καὶ ἐδάνεισεν εἰς αὐτὸν σάρκα ἐμψυχωμένην ψυχῇ λογικῇ, νοερᾷ, καὶ θελητικῇ· ἔπρεπε γὰρ αἱ χεῖρες τῶν Ἱερῶν Ἀποστόλων τῶ Χριστοῦ νὰ ἐνταφιάσουν τὸ σῶμα τῆς Μητρὸς τοῦ Χριστοῦ, οἱ οἰκεῖοι τὴν οἰκείαν, καὶ οἱ μαθηταὶ τὴν τοῦ Διδασκάλου Μητέρα, ἐπειδὴ ὁ ἐνταφιασμὸς αὐτῆς δὲν ἦτον τῶ καθενὸς ἴδιον, ἀλλὰ τῶν ἀξίων, τῶν Θεοφόρων, τῶν πνευματοκινήτων, ὁποῖοι ἦτον οἱ Θεῖοι Ἀπόστολοι.

Ἂν καὶ αὐτοὶ ἐνταφίασαν τὸ πανάχραντον σῶμά Σου, μὲ φόβον ὅμως καὶ πολλὴν εὐλάβειαν αὐτὸ ἔβλεπον, διὰ τὴν δόξαν τῆς Θεότητος, ἥτις τὸ ἐπεσκίαζε, καὶ διὰ τὴν λαμπρότητα, ὅπου ἀπὸ κάθε μέρος καὶ μέλος αὐτοῦ ἐξήστραπτεν. Οὐ μόνον δὲ μὲ φόβον ἔβλεπον, ἀλλὰ καὶ μὲ φωνὴν λαμπρὰν καὶ γλυκεῖαν ἔλεγον εἰς Σέ· Ὦ Θεοτόκε! Σὺ σήμερον, ὅπου ἐκδημεῖς μὲν πρὸς τὸν Υἱόν Σου, εἰσέρχεσαι δὲ εἰς τοὺς θαλάμους τοῦ Οὐρανοῦ, ὡς νύμφη ἀνύμφευτος καὶ παγκαλλεστάτη, Σὺ, λέγω, ἄμποτε νὰ διαφυλάττῃς πάντοτε ἀπὸ κάθε βλάβην τῶν ὁρατῶν καὶ ἀοράτων ἐχθρῶν πάντας τοὺς ὀρθοδόξους Χριστιανούς, τοὺς ὁποίους ἔλαβες κληρονομίαν ἀπὸ τὸν Υἱόν Σου· ὡς ἀνωτέρω εἴπομεν.

Ἀλλὰ καὶ ὁ ἐκ Δαμασκοῦ χαριτώνυμος Ἰωάννης οὕτω πανηγυρίζει· „ Σὲ τῶν Ἀποστό„ λων ὁ δῆμος τὴν ἀληθῆ Κιβωτὸν Κυρίου τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῶν ὤμων ἀράμενος, ὡς πάλαι „ ποτὲ οἱ Ἱερεῖς τὴν τυπικὴν Κιβωτὸν, καὶ ἐν τῷ τάφῳ θέμενοι, δι' αὐτῆς, ὡς δι' Ἰορδάνου „ τινὸς, ἐπὶ τὴν ἀληθῆ τῆς Ἐπαγγελίας παρέπεμπον γῆν, τὴν ἄνω, φημὶ, Ἱερουσαλὴμ, „ τὴν πάντων τῶν πιστῶν Μητέρα, ἧς τεχνίτης καὶ δημιουργὸς ὁ Θεός " (Λόγ. οὗ ἡ ἀρ-

χὴ

χὴ „ Μνήμη δικαίων). Ὁμοίως καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Γρηγόριος εἰς τὴν Κοίμησιν οὕτω πανηγυρίζει· „ Κἀντεῦθεν καὶ νῦν, διὰ θανάτου πρὸς ἀθανασίαν χωρήσασα, καὶ δικαίως „ ἀπὸ γῆς εἰς Οὐρανὸν μεταστᾶσα, ὡς ἂν ἐν ὑπερουρανίοις σκηνώμασι, σύσκηνος εἶης τού- „ τῳ (τῷ Υἱῷ Σου δηλ.), τὸν αἰεὶ χρόνον ἐκεῖθεν περιέπουσα τὸν Σὸν κλῆρον, καὶ ταῖς „ ἀκοιμήτοις Σου πρὸς αὐτὸν πρεσβείαις τοῦτον πρὸς ἅπαντας ἱλεουμένη “.

Ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς οἱ ψάλλοντες καὶ ἀναγινώσκοντες καὶ ἀκούοντες τὸν παρόντα ἁσματικὸν Κανόνα, ἂς εὐφημήσωμεν τὴν φυσικὴν μὲν τοῦ Θεοῦ Μητέρα, ἡμῶν δὲ τῶν Χριστιανῶν κατὰ χάριν Μητέρα, μὲ θεῖα καὶ ἱερὰ ἄσματα· ἂς τιμήσωμεν μὲ καθαρότητα ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος τὴν ὄντως καθαρὰν καὶ ὑπέραγνον· φυσικὸν γὰρ ἰδίωμα ἔχουσι τὰ ὅμοια νὰ χαίρουν καὶ νὰ ἀγάλλωνται εἰς τὰ ὅμοια· „ Πέφυκε γάρ πως τοῖς ὁμοίοις τὰ „ ὅμοια ἐπαγάλλεσθαι “, λέγει ὁ ἐκ Δαμασκοῦ Ἰωάννης· αὐτὴν τὴν κατὰ χάριν Μητέρα ἡμῶν ἂς θεραπεύσωμεν μὲ ἐλεημοσύνην τῶν πτωχῶν, καὶ μὲ συμπάθειαν τῶν δεομένων· διότι, ἂν μὲ κάμμίαν ἄλλην ἀρετὴν δὲν θεραπεύεται ὁ Θεὸς, ὡς μὲ τὴν ἐλεημοσύνην· „ Οὐδενὶ οὕτω τῶν πάντων ὡς ἐλέῳ Θεὸς θεραπεύεται “ (Γρηγ. λόγ. περὶ Φιλοπτωχείας)· τίς ἀμφιβάλλει ὅτι καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ Μήτηρ χαίρει καὶ ἀγάλλεται εἰς τὴν τῶν πτωχῶν ἐλεημοσύνην;

Ἂς κατασκευάσωμεν τὴν ἐνθύμησιν καὶ καρδίαν μας ταμεῖον καὶ κατοικίαν τῶν ἀρετῶν τῆς Θεοτόκου. Πῶς τοῦτο ἐμποροῦμεν νὰ κάμωμεν; Παρθένος εἶναι ἡ Θεοτόκος καὶ φιλοπάρθενος καὶ ἁγνὴ καὶ φίλαγνος; βέβαια καὶ ἡμεῖς, ἂν ἔχωμεν ὄχι μόνον ἁγνὸν τὸ σῶμα ἀπὸ κάθε σαρκικὴν ἁμαρτίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐνθύμησίν μας καθαρὰν ἀπὸ αἰσχροὺς καὶ ῥυπαροὺς λογισμούς, θέλομεν ἀποκτήσει εἰς τὸν ἑαυτόν μας τὴν χάριν τῆς ὑπεράγνου Παρθένου· φεύγει αὐτὴ κάθε αἴσχρὸν πάθος; τοὺς ῥυπαροὺς λογισμοὺς ἀποστρέφεται; σιγχαίνεται τὴν γαστριμαργίαν; πολεμεῖ τὴν πορνείαν; μισεῖ τοῦ θυμοῦ τὰ κινήματα; δὲν δέχεται τὸν φθόνον καὶ τὰς φιλονεικίας; διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς πρέπει νὰ μισῶμεν ὅλα τὰ ἀνωτέρω πάθη, ἐὰν θέλωμεν νὰ εἴμεθα μιμηταὶ καὶ φίλοι τῆς Παρθένου.

Πάλιν ἐκ τοὐναντίου, ἡ Παρθένος χαίρει εἰς τὴν νηστείαν καὶ τὴν ἐγκράτειαν· εὐφραίνεται εἰς τὴν παρθενίαν καὶ σωφροσύνην· ἀγαπᾷ τὴν εἰρήνην καὶ τὴν πραότητα· ἐναγκαλίζεται τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ταπείνωσιν· διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς πρέπει νὰ ἀγαπῶμεν τὰς ἀρετὰς ταύτας, ἐὰν θέλωμεν νὰ εἴμεθα ἀκόλουθοι καὶ μιμηταὶ τῆς Παρθένου. Καὶ διὰ νὰ εἰπῶ μὲ συντομίαν, καθὼς ἡ Παρθένος μισεῖ μὲν κάθε κακίαν, ἀγαπᾷ δὲ κάθε ἀρετήν· οὕτω πρέπει νὰ κάμνωμεν καὶ ἡμεῖς, ἵνα ἡ Παρθένος, βλέπουσα ἡμᾶς ἐστολισμένους μὲ τὰς τοιαύτας ἀρετὰς, ἐπιθυμήσῃ τοῦ κάλλους τῶν ψυχῶν μας, καὶ ἔλθῃ νοερῶς εἰς ἡμᾶς, φέρουσα μαζίτης κάθε σειρὰν πνευματικῶν χαρίτων καὶ ἀγαθῶν· τί λέγω; οὐ μόνον αὐτὴ θέλει ἔλθῃ εἰς ἡμᾶς, διὰ νὰ μᾶς πλουτίσῃ μὲ κάθε οὐράνιον καλὸν, ἀλλὰ διὰ τῶν πρεσβειῶν της θέλει καταπείσῃ καὶ τὸν Μονογενῆ της Υἱὸν νὰ γένῃ ἔνοικος εἰς τὰς καρδίας μας σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Ἁγίῳ αὐτοῦ Πνεύματι (καθὼς ὅλον τοῦτον τὸν Ἠθικὸν ἐπίλογον γράφει ὁ ἐκ Δαμασκοῦ φωστὴρ Ἰωάννης ἐν τῷ εἰς τὴν Κοίμησιν λόγῳ αὐτοῦ, οὗ ἡ ἀρχὴ „ Ἔστι μὲν ἀνθρώπων ὀδεὶς)· ἵνα ἔνοικον φέροντες ἐν τῇ ψυχῇ μας κατὰ χάριν τὴν Ἁγίαν καὶ Ἀδιαίρετον Τριάδα, δοξάζωμεν αὐτὴν ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ καὶ ἐν τῇ μελλούσῃ εἰς αἰῶνας αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΚΑΝΟΝΑ ΤΗΣ ΚΟΙΜΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ

ΠΟΙΗΜΑ ΟΝΤΑ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ.

ΕΣΤΙ ΔΕ Ο ΚΑΝΩΝ ΟΥΤΟΣ ΧΩΡΙΣ ΑΚΡΟΣΤΙΧΙΔΟΣ.

Ὠδὴ ά. Ἦχος δ. ὁ Εἱρμός. „Ἀνοίξω τὸ στόμα μου".

„Παρθένοι μεάμιδες σὺμ Μαριὰμ τῇ Προφήτιδι Ὠδὴμ τὴμ ἐξόδιομ
„μῦμ ἀλαλάξατε· ἡ Παρθένος γὰρ καὶ μόμη Θεοτόκος πρὸς λῆ-
„ξιμ οὐράμιομ διαβιβάζεται.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ο Κανὼν οὗτος εἶναι λαμπρὸς καὶ πανηγυρικὸς, καὶ πολὺ τοῦ προτέρου Κανόνος χορευτικώτερος· καθότι καὶ ὁ τέταρτος ἦχος, πρὸς τὸν ὁποῖον οὗτος ᾄδεται, εἶναι πολὺ τοῦ πρώτου ἤχου, πρὸς ὃν ἐκεῖνος ᾄδεται, πανηγυρικώτερος· ὅς τις καὶ Μιξολύδιος ὀνομάζεται. Ἐπειδὴ δὲ, ὅταν ἐξῆλθαν οἱ Ἰσραηλῖται ἀπὸ τὴν Ἐρυθρὰν Θάλασσαν, ἔγιναν δύω χοροὶ, ὁ εἷς ἐκ τῶν ἀνδρῶν, καὶ ὁ ἄλλος ἐκ τῶν γυναικῶν, καὶ ἔψαλλον τὸν ἐπινίκιον ἐκεῖνον ὕμνον „Ἄσωμεν τῷ Κυρίῳ, ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται", ὡς πολλάκις περὶ τούτου εἴπομεν, διὰ τοῦτο ὁ χαριτώνυμος Ἰωάννης συγκαλεῖ μὲ τὸ Τροπάριον τοῦτο, οὐχὶ τὸν χορὸν τῶν ἀνδρῶν, οὐδὲ τὸν χοροστάτην Μωϋσῆν, ἀλλὰ τὸν χορὸν τῶν παρθένων καὶ νεανίδων, μαζὶ μὲ τὴν Προφήτιδα καὶ τοῦ χοροῦ ἐξάρχουσαν Μαριὰμ, εἰς τὸ νὰ ψάλλωσι μὲ φωνὰς ἀλαλακτικὰς καὶ ἐπινικίους ᾄσματα ἐπιτάφια· καλεῖ δὲ ταύτας, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι καὶ ἡ σήμερον ἑορταζομένη δὲν εἶναι ἀνὴρ, ἀλλὰ γυνὴ καὶ Παρθένος. Εἶτα κατασκευάζει διὰ ποίαν αἰτίαν πρέπει νὰ ἀλαλάξουν ᾄσματα ἐπιτάφια· διότι, λέγει, ἡ Παρθένος καὶ μόνη Θεοτόκος Μαρία, ἀποθανοῦσα κατὰ τοὺς νόμους τῆς φύσεως, ἀνέστη ὑπὲρ φύσιν ἀπὸ τὸν τάφον, καὶ ἀναληφθεῖσα, διαβαίνει σήμερον ἀπὸ τὴν γῆν εἰς κατάπαυσιν αἰώνιον καὶ κληρονομίαν οὐράνιον.

Ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ πρὸς τὴν Κοίμησιν λόγῳ, οὗ ἡ ἀρχὴ „Ἔθος ἐστὶ τοῖς ἐρωτικῶς", „συμφώνως πανηγυρίζει ὁ αὐτὸς Ἰωάννης, λέγων· „Ἡμεῖς δὲ οἱ σωθέντες ἀβρόχοις πο-
„σὶ, καὶ τὴν ἀλμυρὰν τῆς ἀσεβείας ὑπερβάντες Θάλασσαν, ᾄσωμεν τῇ Μητρὶ τοῦ Θεοῦ
„ᾠδὴν τὴν ἐξόδιον· αἰρέτω Μαριὰμ, ἡ Ἐκκλησία, ταῖς χερσὶ τὸ τύμπανον, καὶ ἐξαρχέ-
„τω ᾠδὴν τὴν ἑόρτιον· ἐξίτωσαν τοῦ πνευματικοῦ Ἰσραὴλ αἱ νεάνιδες, μετὰ τυμπάνων
„καὶ χορῶν ἀλαλάζουσαι· οὕτω γὰρ γέγραπται περὶ τούτων ἐν τῇ Γραφῇ· „Ἔλα-
„βε δὲ Μαριὰμ ἡ Προφῆτις ἡ ἀδελφὴ Ἀαρὼν τὸ τύμπανον ἐν τῇ χειρὶ αὐτῆς, καὶ ἐξῆλ-
„θον πᾶσαι αἱ γυναῖκες ὀπίσω αὐτῆς μετὰ τυμπάνων καὶ χορῶν· ἐξῆρχε δὲ αὐταῖς Μα-
„ριὰμ λέγουσα· Ἄσωμεν τῷ Κυρίῳ· ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται" (Ἐξ. ιέ. 20.).

Τρο-

Τροπάριον.

„ Ἀξίως ὡς ἔμψυχον Σέ Οὐρανὸν ὑπεδέξαντο οὐράνια, Πάναγνε, „ θεῖα σκηνώματα, καὶ παρέστηκας φαιδρῶς ὡραϊσμένη, ὡς νύμφη „ παράμωμος, τῷ Βασιλεῖ καὶ Θεῷ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἔμψυχον καὶ ζωντανὸν Οὐρανὸν ὀνομάζει τὴν Θεοτόκον ἐν τῷ παρόντι Τροπαρίῳ ὁ Μελῳδός· μᾶλλον δὲ καὶ αὐτοῦ τοῦ Οὐρανοῦ καθαρωτέρα ἐστὶν ἡ Παρθένος, καὶ ἀσυγκρίτως τιμιωτέρα τε καὶ ὑψηλοτέρα· καθότι ἐν αὐτῇ καὶ ἐξ αὐτῆς βρέφος ἐγένετο ὁ τῶν Οὐρανῶν τεχνίτης τε καὶ δημιουργός· καθὼς ὁ αὐτὸς Ἰωάννης πανηγυρίζει λέγων· „ Τίς ταύ„ την Οὐρανὸν καλῶν τοῦ ἀληθοῦς ἁμαρτήσεται; ὁ γὰρ τῶν Οὐρανῶν δημιουργὸς καὶ συν„ οχεύς, καὶ παντὸς ἐγκοσμίου καὶ ὑπερκοσμίου ὁρατοῦτε καὶ ἀοράτου τεχνίτης δημιουρ„ γήματος, οὗ τόπος οὐδεὶς τῷ ἐπὶ πάντων εἶναι, εἴπερ τὸ περιέχον τῶν ὄντων τόπος „ ὁρίζεται, ἐν ταύτῃ ἀσπόρως βρέφος δεδημιούργηται " (Λόγ. ἐ ἡ ἀρχὴ „ Ἔστι μὲν ἀν„ θρώπων οὐδείς). Ἀκολούθως δὲ λέγει ὁ θεῖος Ἀσματογράφος· Ἐπειδὴ Σὺ, Θεοτόκε, ἦσουν ἔμψυχος Οὐρανὸς, διὰ τοῦτο ἀξίως καὶ ἁρμοδίως Σέ ἐδέχθησαν καὶ αἱ τοῦ Οὐρανοῦ κατοικίαι· τὰ γὰρ ὅμοια εἰς τοὺς ὁμοίους τῶν τόπους πρέπει νὰ κατοικοῦν. Καὶ λοιπὸν ἀναβᾶσα εἰς τοὺς Οὐρανοὺς, τώρα Σὺ παραστέκεσαι κεκαλλωπισμένη λαμπρῶς μὲ τὰ κάλλη τῆς παρθενίας καὶ τῶν ἀρετῶν καὶ θείων χαρίτων κοντὰ εἰς τὸν Βασιλέα καὶ Θεὸν, ὡς νύμφη ἀνωτέρα ἀπὸ κάθε μῶμόν τε καὶ ψεγάδιον· μᾶλλον δὲ, Σὺ παραστέκεσαι ὡς Βασίλισσα ἐκ δεξιῶν τοῦ Βασιλέως τῶν βασιλέων Υἱοῦ Σου· καθὼς τὴν παράστασιν ταύτην ἐπροφήτευσεν ὁ Δαβὶδ λέγων· „ Παρέστη ἡ Βασίλισσα ἐκ δεξιῶν Σου, ἐν ἱμα„ τισμῷ διαχρύσῳ περιβεβλημένη, πεποικιλμένη " (Ψαλ. μδ'. 9.).

Τοῦτο δὲ τὸ ῥητὸν προτιθεὶς ὁ Θεσσαλονίκης θεῖος Γρηγόριος, ὑψηλῶς αὐτὸ ἑρμηνεύει, πανηγυρίζων εἰς τὴν Κοίμησιν τῆς Θεοτόκου· „ Μένει πασῶν αὕτη, Μήτηρ μὲν ἐκ „ φύσεως ὑπὲρ πᾶσαν φύσιν ἀναπέφηνε Θεοῦ, Βασιλὶς δὲ παντὸς ἐγκοσμίου καὶ ὑπερ„ κοσμίου κτίσματος ὑπῆρξε τῷ ἀφράστῳ τόκῳ· καὶ οὕτω τοὺς ὑφ' ἑαυτὸν δι' ἑαυτῆς „ ὑψώσασα, καὶ τὸ ἐπὶ γῆς ὑπήκοον οὐράνιον ἀντεπιγείου ἀποδείξασα.... μακαρίου „ γένους μακαριωτάτη Βασιλὶς ἐφέστηκε, νῦν καὶ τὸν Οὐρανὸν ἔχουσα πρέπον οἰκητήριον, „ ὡς αὐτῇ προσῆκον βασίλειον, εἰς ὃν ἀπὸ τῆς γῆς μετανέστη σήμερον, καὶ ἐκ δεξιῶν „ παρέστη τῷ Παμβασιλέως, ἐν ἱματισμῷ διαχρύσῳ περιβεβλημένη, πεποικιλμένη, κατὰ „ τὸ εἰρημένον τῷ Ψαλμῳδῷ Προφήτῃ περὶ αὐτῆς· ἱματισμὸν δὲ διάχρυσον νοήσεις τὸ „ θεαυγὲς ἐκείνης σῶμα, πεποικιλμένον ταῖς παντοδαπαῖς ἀρεταῖς ".

Καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς Γρηγόριος· „ Περὶ μὲν τῆς τῶν ἀνωτάτω Ἀγγέλων ταξιαρχίας ὁ „ Ἡσαΐας γράφει· „ Καὶ Σεραφὶμ εἱστήκεισαν κύκλῳ αὐτοῦ " (Ἡσ. ς'. 2.)· περὶ αὐτῆς „ δὲ εἶπεν ὁ Δαβίδ· „ Παρέστη ἡ Βασίλισσα ἐκ δεξιῶν Σου ". Ὁρᾶτε τὴν διαφορὰν τῆς στά„ σεως; ἀπὸ ταύτης ἔχετε συνορᾶν καὶ τὴν διαφορὰν τῆς κατὰ τὴν ἀξίαν τάξεως· περὶ „ μὲν γὰρ τὸν Θεὸν, τὰ Σεραφὶμ, πλησίον δὲ παρ' αὐτὸν ἐκεῖνον, μόνη ἡ Παμβασιλὶς· „ οὐ πλησίον δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐκ δεξιῶν· εἰκότως· ὅπου γὰρ ὁ Χριστὸς ἐν Οὐρανοῖς „ ἐκάθισεν, ἐν δεξιᾷ δηλονότι τῆς μεγαλωσύνης, ἐκεῖ καὶ αὕτη νῦν ἀπὸ γῆς εἰς Οὐρανοὺς „ ἀναβᾶσα, ἕστηκεν· οὐ μόνον ὅτι ποθεῖ καὶ ἀντιποθεῖται πάντων μάλιστα, καὶ αὐτοῖς „ τοῖς φυσικοῖς θεσμοῖς, ἀλλ' ὅτι καὶ θρόνος ἐστὶν ὡς ἀληθῶς αὐτοῦ· ὅπου δὲ κάθηται „ ὁ Βασιλεὺς, ἐκεῖ καὶ ὁ θρόνος ἵσταται· τοῦτον τὸν θρόνον καὶ ὁ Ἡσαΐας μεταξὺ ἐκεί„ νου τοῦ Σεραφικοῦ χοροῦ καὶ ἔβλεπε καὶ ἔλεγεν ὑψηλὸν καὶ ἐπηρμένον, τὸν τὰς Οὐρα„ νίους Δυνάμεις ὑπεραναβεβηκότα θρόνον, τὴν Θεομήτορα, δηλῶν· διὸ καὶ Ἰεζεκιὴλ αὐτοὺς „ εἰσάγει τοὺς Ἀγγέλους ἀπὸ ταύτης τὸν Θεὸν δοξάζοντας καὶ λέγοντας· „ Εὐλογημένη „ ἡ δόξα Κυρίου ἐκ τοῦ τόπου αὐτοῦ " (Ἰεζ. γ'. 12.).

Ὠδὴ γ'. ὁ Εἱρμός. Τοὺς σοὺς ὑμνολόγους.

Τροπάριον.

„ Θμητῆς ἐξ ὀσφύος προαχθεῖσα, τῇ φύσει κατάλληλον, Ἀγμὴ,
„ τὴν ἔξοδον διήμυσας· τεκοῦσα δὲ τὴν ὅμτως ζωὴν, πρὸς τὴν ζωὴν
„ μεθέστηκας τὴν θείαν καὶ ἐμυπόστατον.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Εἶναι δόξα κοινὴ τῶν Φυσικῶν ὅτι τὸ σπέρμα γεννᾶται ἀπὸ τὴν ὀσφὺν (μέσην) τοῦ ἀνθρώπου, ὅπου εἶναι καὶ τὰ νεφρά. Καὶ ἂν τὸ σπέρμα καθολικώτερον συνάγεται ἀπὸ ὅλα τὰ μέλη καὶ μέρη τοῦ σώματος, πλὴν ἰδιαιτέρῳ λόγῳ, ὡς ἐξ ὀργάνου προέρχεται ἐκ τῶν νεφρῶν· ἐκεῖ γὰρ εἶναι καὶ ἡ καλουμένη λεκάνη, ὅπου τὸ οὖρον κατασταλάζει μετὰ τοῦ σπέρματος· διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος γράφει περὶ τοῦ Μελχισεδὲκ, ὅτι, ὅταν ὁ Ἀβραὰμ ὑπάντησε τὸν Μελχισεδὲκ, καὶ εὐλογήθη παρ' αὐτοῦ, τότε ὁ Λευΐ, ὁ Υἱὸς τοῦ Ἰακὼβ τοῦ ἐγγόνου τοῦ Ἀβραὰμ, ἀκόμη δὲν εἶχε γεννηθῇ, ἀλλ' ἦτον εἰς τὴν ὀσφὺν τοῦ Ἀβραὰμ, κατὰ δύναμιν σπερματικὴν δηλαδή· „ Ἔτι γὰρ ἐν τῇ ὀσφύϊ τοῦ Πα-
„ τρὸς ἦν " (Ἑβρ. ζ'. 10.)· καὶ περὶ τοῦ Διαβόλου λέγει ὁ Θεὸς εἰς τὸν Ἰὼβ, ὅτι ἡ δύναμίς τε εὑρίσκεται εἰς τὴν ὀσφὺν, διὰ τὸ ἐπιθυμητικὸν, τὸ ὁποῖον ἐκεῖ ἐξαιρέτως ἐνεργεῖται· „ Ἰδοὺ δὴ ἡ αὐτοῦ ἰσχὺς ἐπ' ὀσφύϊ " (Ἰὼβ μ'. 11.)· ἀλλὰ καὶ ὁ Δαβὶδ λέγει πρὸς τὸν Θεὸν „ Σὺ ἐκτήσω τοὺς νεφρούς μου " (Ψαλ. ρλή'. 12.)· ὅπερ ἑρμηνεύων ὁ Θεσσαλονίκης Θεῖος Γρηγάριος λέγει· „ Οὐ τὸ τῆς ἐμῆς, ψυχῆς μόνον ἐπιθυμητικὸν ὅλον Σὸν
„ εἰργάσω, ἀλλὰ καὶ εἴτι ἐν τῷ σώματι ταύτης τῆς ἐπιθυμίας ζώπυρον, πρὸς τὴν ἐμ-
„ ποιοῦσαν ἐπιστρέψαν, δι' αὐτῆς πρὸς Σὲ ἀνέπτη, καὶ Σοῦ ἐξήρτηται, καὶ Σοί κολλᾶ-
„ ται " (Ἀγ. ὑπὲρ τῶν ἱερῶς ἡσυχαζόντων).

Ταῦτα λοιπὸν ἠξεύρων ὁ Θεῖος οὗτος Μελῳδὸς, ἐπιστρέφει τὸ Τροπάριον τοῦτο πρὸς τὴν Θεοτόκον, λέγων· Σὺ, Παρθένε Μαρία, ἐπειδὴ ἐγεννήθης ἀπὸ τὴν θνητὴν ὀσφὺν (ἤτοι ἀπὸ τὸ θνητὸν σπέρμα) τῷ Ἰωακεὶμ, διὰ τοῦτο καὶ σῶμα εἶχες κατὰ φύσιν θνητόν· ὅθεν κατὰ τὴν θνητὴν φύσιν Σου, ἔλαβες καὶ τὸν θάνατον κατάλληλον καὶ ἁρμόδιον εἰς τὴν θνητὴν ταύτην φύσιν· καθότι „ Οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος, ὃς ζήσεται, καὶ οὐκ ὄψε-
„ ται θάνατον " (Δαβ. Ψαλ. πή'. 47.). Ἐπειδὴ δὲ πάλιν ἐγέννησας τὴν ἀληθινὴν καὶ ἐνυπόστατον ζωὴν, τὸν Μονογενῆ Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, τὸν εἰπόντα „ Ἐγώ εἰμι ἡ ὁδὸς, καὶ
„ ἡ ἀλήθεια, καὶ ἡ ζωή " (Ἰω. ιδ'. 6.), τούτου χάριν, ἂν καὶ ἐκοιμήθης μὲ φυσικὸν θάνατον, ὑπὲρ φύσιν ὅμως, καθὸ Θεοτόκος, μετεστάθης εἰς τὴν ἐνυπόστατον ζωὴν, τὸν Υἱόν Σου, καὶ οὕτως ἐβεβαιώθη εἰς Σὲ καὶ τὸ κατὰ φύσιν, ὅτι ἦσουν ἄνθρωπος ἀληθὴς, καὶ τὸ ὑπὲρ φύσιν, ὅτι ἦσουν Μήτηρ Θεοῦ· μᾶλλον δὲ, διὰ Σοῦ ἐβεβαιώθη καὶ τὸ Υἱοῦ Σε τὸ κατὰ φύσιν, καὶ τὸ ὑπὲρ φύσιν· ἀποθανοῦσα γὰρ Σὺ, ἐβεβαίωσας ὅτι ἦσουν ἄνθρωπος ἀληθὴς καὶ θνητός· μὲ τοῦτο δὲ ἐβεβαίωσας ἐν ταὐτῷ καὶ ὅτι ἄνθρωπον ἀληθῆ καὶ θνητὸν ἐγέννησας τὸν Θεὸν Λόγον, καὶ οὐχὶ κατὰ φαντασίαν, ὅς τις καθὸ θνητὸς ἀπέθανεν· ἐβεβαιώθη δὲ εἰς Σὲ καὶ τὸ ὑπὲρ φύσιν, ἤγουν ὅτι ἦσουν Μήτηρ Θεοῦ· καθότι τὸ ἰδικόν Σου σῶμα ὡς Θεοτόκου δὲν διελύθη εἰς τὸν τάφον, ἀλλὰ ἀδιάφθορον διατηρηθὲν, ἀνῆλθεν εἰς τὴν ἐνυπόστατον ζωήν· ὁμοίως ἐβεβαιώθη διὰ Σοῦ καὶ τὸ ὑπὲρ φύσιν τοῦ Υἱοῦ σου· διότι αὐτὸς, ἂν καὶ ὡς ἄνθρωπος ἐνταφιάσθη, καθὸ Θεὸς ὅμως δὲν ἀφῆκε τὸ σῶμά του νὰ διαφθαρῇ, ἀλλὰ πάλιν ἔλαβε τὴν ζωὴν διὰ τῆς ἀναστάσεως, καὶ οὕτως ἀνελήφθη εἰς τὰ οὐράνια· μετὰ τῆς Μητρὸς γὰρ ἔπρεπε νὰ βεβαιωθῶσι τὰ τοῦ Υἱοῦ, καὶ μετὰ τοῦ Υἱοῦ ἔπρεπε νὰ βεβαιοῦνται τὰ τῆς Μητρός· καθότι Μήτηρ καὶ Υἱὸς εἶναι σχετικὰ ἀναμεταξύ των, καὶ ἄλληλα συνεισάγουσι, καὶ ἄλληλα συναναιροῦσι, κατὰ τοὺς Λογικευομένους. Ταῦτα βεβαιοῖ καὶ Λέων ὁ Δεσπότης, ἀσματίζων ἐν τῷ Ἰδιομέλῳ ἐκείνῳ τῷ λέγοντι· „ Πιστούμενος Ἰησοῦς ὁ Υἱός Σου, Θεοτόκε, καὶ Θεὸς ἡμῶν τὰς δύω φύσεις αὐτῆς,

„ ὡς

„ ὡς μὲν ἄνθρωπος ἔνυσκει, ὡς δὲ Θεὸς ἐξανίσταται· καὶ Σὲ, Θεοτόκε, νόμῳ φύσεως
„ θανεῖν ηὐδόκησεν, ἵνα μὴ τοῖς ἀπίστοις φαντασία νομισθῇ ἡ οἰκονομία· μετέβης δὲ
„ πρὸς Οὐρανοὺς ὡς νύμφη, ὡς ἐκ παστοῦ τοῦ σκήνους Σου γῆθεν ἀπάρασα".

Τροπάριον.

„ Δῆμος Θεολόγων ἐκ περάτων, ἐξ ὕψους Ἀγγέλων δὲ πληθὺς,
„ πρὸς τὴν Σιὼν ἠπείγοντο παντοδυνάμῳ μεύματι, ἀξιοχρέως,
„ Δέσποινα, τῇ Σῇ ταφῇ λειτουργήσοντες.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Θεολόγους ἐδῶ ὀνομάζει ὁ θεσπέσιος Μελῳδὸς τοὺς Ἱεροὺς Ἀποστόλους, ὡς ἀμέσως διδαχθέντας τὸ Μυστήριον τῆς Θεολογίας ἀπὸ αὐτὸν τὸν Μονογενῆ Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, τὸν ὄντα ἐν τοῖς κόλποις τοῦ Πατρὸς, ὡς λέγει ὁ ἠγαπημένος Ἰωάννης· καθὼς εἴπομεν εἰς τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Τροπαρίου τοῦ λέγοντος „ Σαλπίγγων θεόλπτοι γλῶσσαι τῶν Θεολόγων „ ἀνδρῶν εὐηχέστερον" τῆς Ε'. Ὠδῆς τοῦ πρώτου Κανόνος. Λέγει λοιπὸν ὁ θεῖος Ὑμνογράφος· Ὦ Δέσποινα παντὸς τοῦ Κόσμου! ὁ χορὸς τῶν Ἀποστόλων, καὶ τῶν ἰσαποστόλων καὶ θεολήπτων Ἱεραρχῶν, ἐσπούδαζον μὲ τὸ παντοδύναμον νεῦμα τοῦ Δημιουργοῦ νὰ φθάσουν ἀπὸ τὰ πέρατα τῆς γῆς εἰς τὴν ἁγίαν Σιὼν, ὅπου εὑρίσκετο τὸ νεκρὸν σῶμα Σοῦ τῆς Θεομήτορος· τὸ δὲ πλῆθος τῶν Ἀγγέλων ἐσπούδαζε μὲ τὸ αὐτὸ νεῦμα τοῦ Παντοκράτορος νὰ φθάσῃ εἰς τὴν αὐτὴν Σιὼν ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ Οὐρανοῦ, διὰ νὰ ὑπηρετήσουν τὸν ἐνταφιασμόν Σου κατὰ χρέος· χρέος γὰρ εἶναι εἰς τοὺς δούλους νὰ ὑπηρετοῦν τὴν τοῦ Δεσπότου αὐτῶν Μητέρα.

Συμφώνως μὲ τὰ λόγια ταῦτα πανηγυρίζει ὁ αὐτὸς Ἰωάννης λέγων· „ Καὶ γίνεται στοι-
„ χείων ἐν τῇ ἐκδημίᾳ τῆς Θεοτόκου, ὡς γε μοι δοκεῖ, κίνησις καὶ ἀλλοίωσις, φωναί τε
„ καὶ πάταγοι καὶ ὕμνοι Ἀγγέλων ἐπάξιοι, προτρεχόντων, προπεμπόντων, παρεπομένων·
„ τῶν μὲν, τῇ ἀμωμήτῳ καὶ παναγίᾳ ψυχῇ τὴν δορυφορίαν πληρούντων, καὶ πρὸς Οὐρα-
„ νὸν ἀνιούσῃ συνανιόντων, ἕως ὅτε τῷ θρόνῳ τῷ Βασιλικῷ τὴν Βασιλίδα παρέστησαν·
„ τῶν δὲ, τὸ θεῖον καὶ ἱερὸν κυκλούντων σῶμα τὸ ἅγιον, καὶ ᾠδαῖς Ἀγγελοπρεπέσιν ὑ-
„ μνούντων τὴν Θεομήτορα. Τότε δὲ οἱ παρεστῶτες τῷ παναγίῳ καὶ ἱερωτάτῳ σώματι,
„ φόβῳ καὶ πόθῳ καὶ ἀγαλλιάσεως δάκρυσι, τὸ θεῖόν τε καὶ πανόλβιον περιστειχήσαν-
„ τες σκήνωμα, περιεπτύσσοντο, κατησπάζοντο, ἅπαν μέλος προσῆγον τῷ σώματι, ἐκ
„ τῆς ἁφῆς ἁγιασμοῦ τε καὶ εὐλογίας πληρούμενοι... Τότε δὴ τότε ἡ Κιβωτὸς τῆ Κυρίου
„ ἀπάρασα ἐξ ὄρους Σιὼν, τοῖς τῶν Ἀποστόλων κλεινοῖς ὤμοις ἐποχουμένη, πρὸς τὸ οὐ-
„ ράνιον τέμενος διὰ μέσου τοῦ τάφου διαβιβάζεται, καὶ πρότερον διὰ μέσου τοῦ ἄστεος
„ ἄγεται, καὶ ἐπὶ τὸ ἱερώτατον τῆς Γεθσημανῆς χωρίον κομίζεται" (Λόγ. οὗ ἡ ἀρχὴ
„ Ἔστι μὲν ἀνθρώπων οὐδείς).

Ὠδὴ δ'. ὁ Εἱρμός. Τὴν ἀνεξιχνίαστον.

Τροπάριον.

„ Θάμβος ἦν θεάσασθαι τὸν Οὐρανὸν τοῦ Παμβασιλέως τὸν ἔμ-
„ ψυχον τοὺς κεκευωμας ὑπερχόμενον τῆς γῆς· ὡς θαυμαστὰ τὰ
„ ἔργα Σου! δόξα τῇ δυνάμει Σου, Κύριε.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὅταν ὁ νοῦς θεωρήσῃ ἕνα πρᾶγμα, ὅπου ὑπερβαίνει τοὺς ὅρους τῆς φύσεως, τότε φυσικῷ τῷ τρόπῳ θαμβεῖται καὶ ἀπορεῖ· καὶ ὅσον τὸ πρᾶγμα ἐκεῖνο ὑπερβαίνει περισσοτέ-

ρους

ρους ὅρους τῆς φύσεως, τόσον καὶ ἡ ἀπορία αὐξάνει εἰς τὸν νοῦν περισσότερον. Τί δὲ πρᾶγμα θαμβητικώτερον, ἢ θέαμα ἐκπληκτικώτερον ἠμπορεῖ νὰ εὑρεθῇ ἀπὸ τὸ νὰ βλέπῃ τινὰς τὸν ὑψηλότατον καὶ φωτεινότατον Οὐρανὸν νὰ χαμηλώσῃ τόσον, ὥστε νὰ χωρήσῃ μέσα εἰς τοὺς βαθυτάτους καὶ σκοτεινοτάτους τόπους τῆς γῆς; Διὰ τοῦτο λοιπὸν ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς λέγει· Θάμβος καὶ ἀπορία καὶ ἔκπληξις ἦτον νὰ ἰδῇ τινὰς τὸν ἔμψυχον καὶ ζωντανὸν Οὐρανὸν τοῦ Παμβασιλέως τῶν ἁπάντων Θεοῦ, τὴν Θεοδόχον καὶ πανάχραντον Θεομήτορα, νὰ ἐμβαίνῃ ὑποκάτω εἰς τὰ βάθη τῆς γῆς (τοῦτο σημαίνει τὸ, Κενεῶνας).

Κενεῶνες δὲ τῆς γῆς, κατὰ μὲν τὸν Ἰωάννην τὸν Δαμασκηνὸν, εἶναι ὁ τάφος ὁ ἐν τῇ Γεθσημανῇ, ὅς τις, ἐπάνω εἰς πέτραν γλυφεὶς, ἐδέχθη τρεῖς ἡμέρας τὸ σῶμα τῆς Θεομήτορος· κατὰ δὲ τὸν Ἀνδρέαν Κρήτης, Κενεῶνες τῆς γῆς εἶναι ὁ Ἅδης, μέσα εἰς τὸν ὁποῖον κατέβη ἡ ψυχὴ τῆς Θεοτόκου, ὄχι διὰ νὰ μείνῃ ἐκεῖ, ἀλλ' ἵνα θεωρήσῃ τὴν συντριβὴν καὶ ἀφανισμὸν, ὅπου ἔκαμεν ὁ Υἱός της, ὅταν ἐκεῖ κατέβη διὰ τῆς θεϋποστάτου ψυχῆς του, ἐν τῷ τριημέρῳ θανάτῳ. Τὸ δὲ θαυμαστότερον εἶναι τοῦτο, ὅτι ὁ αὐτὸς Ἀνδρέας θέλει, ὅτι καὶ ὅλοι οἱ ἅγιοι μετὰ θάνατον καταβαίνουσιν εἰς τὸν Ἅδην, ὄχι διὰ νὰ κρατηθοῦν ἀπὸ αὐτὸν, ἀλλ' ἵνα καὶ αὐτοὶ μάθωσι τὴν συντριβὴν τοῦ Ἅδου, καὶ τὴν νίκην, ὅπου ἔκαμεν ἐκεῖ ὁ Δεσπότης· ἀλλὰ καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ, λέγει, εἰς τὸν Ἅδην καταβαίνουσι διὰ νὰ κρατηθοῦν ἐκεῖ· χάριν δὲ ἀξιοπιστίας, ἰδοὺ προτίθημι αὐτὰ τὰ ἴδια λόγια τοῦ ἁγίου ἑλληνιστί.

„ Πῶς οὐκ ἂν εἴη τοῦτο σαφὲς καὶ παντελῶς ἀναντίρρητον, ὡς καὶ νῦν ἁπάντων ἀν-
„ θρώπων, καὶ μέντοι καὶ τῶν ἁγίων αἱ ψυχαὶ, τὸν ἀειδῆ τόπον ἐκεῖνον διέρχονται μὲν,
„ οὐ κρατοῦνται δὲ, πλὴν τῶν, ὅσαι τῇ κατὰ τὸν βίον ῥαστώνῃ, τὸν δι' ἁμαρτίας θάνα-
„ τον, ἑαυταῖς ἐπεσπάσαντο; ὥστε διελεύσονται μὲν αἱ τῶν ἁγίων ψυχαὶ, καθὰ δέδει-
„ κται, διὰ τῶν τοῦ Ἅδου πυλῶν... οὐ μὴν δὲ καὶ κατασχεθήσονται, καθά καὶ πρώην,
„ ὅτε, κατὰ τὸ γεγραμμένον, ἐβασίλευσε σὺν τῷ θανάτῳ ἡ ἁμαρτία· διελεύσονται δὲ,
„ ὥστε διερευνῆσαι καὶ μυηθῆναι κἀκεῖ τὸ ξένον τῆς θείας οἰκονομίας μυστήριον, λέγω
„ δὴ τὴν εἰς Ἅδου κατάβασιν, ἣν ὑπὲρ ἡμῶν ὁ ζωαρχικὸς Ἰησοῦς ἐκὼν ἐποιήσατο· προσ-
„ έτι καὶ τῶν ἐκεῖσε τελεσθέντων τὸν ὑπερφυᾶ λόγον ἐκδιδαχθῆναι, ὅση τε καὶ οἵα διὰ
„ τῆς συμβολῆς ἡ νίκη γέγονε τῷ Σωτῆρι, τοὺς αἰωνίους καθαιροῦντι μοχλούς. Ταῦτα
„ τοίνυν πρὸς τῶν ἱερῶν λογίων μεμυήμεθα. (Ποῖα δὲ ἱερὰ λόγια ταῦτα διδάσκουσι, δὲν ἐφανέρωσας εἰς ἡμᾶς, ποιμενάρχα τῆς Κρήτης Ἀνδρέα μακάριε).

Ἀκολούθως δὲ μετὰ τὰ λόγια ταῦτα, ἀναφέρει ὁ Ἅγιος ἰδιαιτέρως καὶ περὶ τῆς εἰς Ἅδου καταβάσεως τῆς Θεοτόκου, λέγων· „ Οἷς (τοῖς ἀνωτέρω ἁγίοις δηλαδὴ) οἶμαι λίαν
„ ἀκόλουθόν τε καὶ πρόσφορον, καὶ τὰ ἐπὶ τῇ κρυφίᾳ καὶ παραδόξῳ τῆς Ἱερογενοῦς ταύ-
„ της Ἀειπαρθένου κοιμήσει διαψηλαφήσαντα προσθεῖναι τοῖς ἐρασταῖς τῶν καλῶν καὶ
„ φιλοθεάμοσι". Ἀφ' οὗ δὲ εἶπεν ὅτι ἡ Θεοτόκος τόσον μόνον ὕπνωσε τὸν φυσικὸν ὕπνον τοῦ θανάτου, ὅσον καὶ ὁ Ἀδὰμ ὕπνωσεν, ἕως ὅπου ἀφῃρέθη ἡ μία πλευράτου, ἐπιφέρει ταῦτα· „ Οὕτω μοι νοήσεις αὐτῆς (τῆς Θεοτόκου) καὶ τὴν εἰς Ἅδου κατάβασιν, ἥς
„ τοσαύτη γέγονε, κατάγε τὸν ἐμὸν ὅρον καὶ λόγον, τῇ διαστάσει τῶν μερῶν (τῆς ψυχῆς
„ δηλαδὴ ἀπὸ τοῦ σώματος) ἡ τοῦ καιροῦ ἐπικράτεια, ὅσης ἐδεῖτο τῆς φυσικῆς κινήσεως
„ ἡ περίοδος ἐν τοῖς ἀγνώστοις χωρίοις πεῖρα τὴν γνῶσιν λαβεῖν, τὴν πρώτως τούτοις
„ ἐπιβατεύουσαν, καὶ οἷον δὴ ἀλλοδαπῆς καὶ ἀτριβοῦς διήκουσαν" (Λόγ. οὗ ἡ ἀρχὴ
„ Ὅσοι τὸ σεπτὸν τοῦτο τῆς Θεοτόκου).

Τροπάριον.

„ Ἐν τῇ μεταστάσει Σου, Μῆτερ Θεοῦ, τὸ εὐρυχωρότατον σῶμά Σου
„ καὶ Θεοδόχον τῶν Ἀγγέλων στρατιαὶ ἱερωτάταις πτέρυξι φόβῳ
„ καὶ χαρᾷ συνεκάλυπτον.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Πρὸς τὴν Θεοτόκον ἀποτείνει τὸ Τροπάριον τοῦτο ὁ Μελῳδὸς, καὶ λέγει· Ὦ ἀληθὴς καὶ γνησία Μῆτερ Θεοῦ! ὅταν μετεστάθης καὶ ἀνελήφθης σύσσωμος εἰς τοὺς Οὐρανοὺς, τότε τὸ σῶμά Σου τὸ Θεοδόχον τὸ ἐσκέπαζον οἱ Ἄγγελοι μὲ τὰς πτέρυγάς των. Διὰ τί δὲ εἶπεν ὁ Μελῳδὸς τὸ σῶμα τῆς Θεοτόκου Εὐρυχωρότατον, εἰς καιρὸν ὅπου αὐτὸ εἶναι τρίπηχυ, ὡς καὶ τὰ ἄλλα σώματα τῶν ἀνθρώπων; Ἀποκρινόμεθα, ὅτι οὕτως αὐτὸ ὀνομάζει, οὐχὶ κατὰ τὴν ποσότητα, ἀλλὰ κατὰ τὴν ποιότητα καὶ χάριν καὶ δύναμιν τοῦ ἐν αὐτῷ χωρηθέντος, καὶ γεννηθέντος Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ· ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῇ παναχράντῳ κοιλίᾳ τῆς Παρθένου ἐχωρήθη ὁ ἀχώρητος τῷ παντὶ, ἐκ τούτου ἔλαβε τὴν χάρω καὶ ἡ κοιλία τῆς Παρθένου νὰ ὀνομάζεται πλατυτέρα τῶν Οὐρανῶν· διότι ἐκεῖνον τὸν Θεὸν, ὅπου οἱ πλατύτατοι καὶ εὐρυχωρότατοι Οὐρανοὶ δὲν χωροῦσιν, αὕτη, ὦ τοῦ θαύματος! ἡ εὐλογημένη καὶ πανακήρατος ἐχώρισεν ἀστενοχωρήτως (1).

Ὅθεν εἶπεν ὁ αὐτὸς Ἰωάννης πανηγυρίζων· „Ὦ! πῶς ὁ Οὐρανὸς ὑπεδέξατο τὴν πλα„τυτέραν Οὐρανῶν χρηματίσασαν; πῶς δὲ τάφος τὸ τοῦ Θεοῦ δοχεῖον ἐχώρισε; ναὶ κε„χώρηκεν· οὐ γὰρ σωματικοῖς ὄγκοις Οὐρανοῦ πλατύτερον χωρίον ἐγένετο.. πῶς γὰρ τὸ „τρίπηχυ καὶ τὸ ἀεὶ λεπτυνόμενον σῶμα εὕρεσίτε καὶ μήκεσιν Οὐρανοῦ παραβληθῆναι „δυνήσεται; τῇ δὲ χάριτι μᾶλλον παντὸς ὕψους καὶ πλάτους τὸ μέτρον ὑπερικόντισε· „τὸ γὰρ θεῖον ἀσύγκριτον“ (Λόγ. οὗ ἡ ἀρχὴ „Μνήμη δικαίων).

Ὅταν λοιπὸν, ὡς εἴπομεν, μετεστάθη τὸ εὐρυχωρότατον σῶμά Σου, Θεοτόκε, τότε τὰ στρατεύματα ὅλα τῶν Ἀγγελικῶν Δυνάμεων ἐσκέπαζον αὐτὸ μὲ τὰς ἱερωτάτας καὶ ἁγιωτάτας αὐτῶν πτέρυγας· τὸ ἐσκέπαζον ὅμως μετὰ φόβου ὁμοῦ καὶ χαρᾶς· μετὰ φόβου μὲν, διότι ἔβλεπον τὴν ἐξαστράπτουσαν δόξαν καὶ λαμπρότητα τοῦ Θεοῦ ὅτι τὸ περιέσκεπεν ὡς σῶμα Μητρὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ διὰ τοῦτο εὐλαβοῦντο νὰ πλησιάσουν εἰς αὐτὸ, στοχαζόμενοι τὸ ἀσύγκριτον μέσον, ὅπου εὑρίσκεται μεταξὺ τῆς Θεοτόκου καὶ ἑαυτῶν· μετὰ χαρᾶς δὲ, διότι ἡ ὑπερβάλλουσα ἀγάπη, καὶ ὁ ἐνθεαστικώτατος ἔρως, ὅπου εἶχον πρὸς τὴν Θεοτόκον, ἠνάγκαζον αὐτοὺς νὰ τολμῶσι μετὰ χαρᾶς καὶ εἰς τὰ ὑπὲρ δύναμιν· ὅθεν ὁ αὐτὸς Ἰωάννης ἀλλαχοῦ πανηγυρίζων λέγει· „Οἱά τις νύμφη περικαλλὴς ἡ Παρ„θένος τῇ ἀπροσίτῳ αἴγλῃ ὡραϊζομένη τῶ Πνεύματος, ἐπὶ τὸ ἱερώτατον τῆς Γεθσημανῆς „χωρίον κομίζεται, Ἀγγέλων προτρεχόντων, παρεπομένων, συγκαλυπτόντων ταῖς πτέρυ„ξιν“ (Λόγ. οὗ ἡ ἀρχὴ „Ἔστι μὲν ἀνθρώπων οὐδείς).

Τροπάριον.

„Εἰ ὁ ἀκατάληπτος ταύτης καρπὸς, δι' οὗ Οὐρανὸς ἐχρημάτισε, „ταφὴν ὑπέστη ἑκουσίως ὡς θνητὸς, πῶς τὴν ταφὴν ἀρνήσεται „ἡ ἀπειρογάμως κυήσασα;

ΕΡΜΗ-

(1) Διὰ τοῦτο ὁ Ζωναρᾶς ἑρμηνεύων τὸ „Καὶ „ἡ γαστήρ Σου γέγονεν εὐρυχωροτέρα τῶν Οὐρα„νῶν“ ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῆς Ὀκτωήχου, λέγει „Τοῦτο „ἀντίκειται αἱρέσεσι, τῇ τε Νεστορίου δηλ. λέγον„τος μὴ Θεὸν σεσωματωμένον τεκεῖν τὴν ἁγίαν „Παρθένον, ἀλλὰ ψιλὸν ἄνθρωπον, καὶ τῇ τῶν λε„γόντων (ἤτοι τῶν Ἀπολιναριστῶν) ὅτι οὐκ ἐκ „Παρθενικῆς ὑδύος, καὶ ἐκ τῶν παναγνων αἱμάτων „αὐτῆς, ἔλαβε τὴν σάρκα ὁ Κύριος, ἀλλ' ἄνωθεν „αὐτὴν ἐκόμισε, καὶ ὡς διὰ σωλῆνος διῆλθε τῆς „παναμώμου γαστρὸς τῆς Θεομήτορος· ἐν γὰρ τῷ „εἰπεῖν „Ἡ γαστήρ Σου γέγονεν εὐρυχωροτέρα τῶν „Οὐρανῶν“, δείκνυται ὅτι ὁ Θεὸς ἐχωρήθη ἐν αὐ„τῇ, καὶ οὐχ ὡς διὰ σωλῆνος διῆλθεν, ἀλλ' ἐν„σκήνωσεν ἐν αὐτῇ“. Ἐφη δὲ περὶ τούτου καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος ἐν τῇ κατὰ Ἀπολιναρίου πρὸς Κλεδόνιον α'. Ἐπιστολῇ· „Εἴτις ὡς διὰ σωλῆνος „τῆς Παρθένου δραμεῖν, ἀλλὰ μὴ ἐν αὐτῇ διαπεπλα„σθαι (λέγοι τὸν Θεὸν) θεϊκῶς ἅμα καὶ ἀνθρωπι„κῶς, θεϊκῶς μέν, ὅτι χωρὶς ἀνδρὸς, ἀνθρωπικῶς „δὲ, ὅτι νόμῳ κυήσεως, ὁμοίως ἄθεος“.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Κατὰ τρεῖς τρόπους γίνεται ἡ σύγκρισις ἑνὸς πράγματος πρὸς ἄλλο, καθὼς οἱ ῥήτορες γνωματεύουσιν· ἢ ἀπὸ τοῦ ἴσου εἰς τὸ ἴσον, καθὼς ὅταν, θετέον, συγκρίνῃ τινὰς ἕνα ἀστέρα μὲ ἄλλον ἀστέρα· ἢ ἀπὸ τοῦ μείζονος εἰς τὸ ἔλαττον, καθὼς ὅταν συγκρίνῃ τινὰς τὸν ἥλιον μὲ τὴν σελήνην· ἢ ἀντιστρόφως, ἀπὸ τοῦ ἐλάττονος εἰς τὸ μεῖζον, καθὼς ὅταν συγκρίνῃ τινὰς τὴν σελήνην μὲ τὸν ἥλιον. Ἐδῶ ὅμως εἰς τὸ Τροπάριον τοῦτο κάμνει τὴν σύγκρισιν ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸ μεγαλήτερον εἰς τὸ μικρότερον, καὶ λέγει· Ἂν ὁ ἀκατάληπτος κατὰ τὴν Θεότητα καρπὸς τῆς Παρθένου, ὁ ἐξ αὐτῆς ἀφράστως γεννηθεὶς Ἰησοῦς Χριστός, ὅς τις ἐχρημάτισε καρπὸς εὐλογημένος τῆς εὐλογημένης κοιλίας της· καθὼς ἡ μακαρία Ἐλισάβετ ἀσπαζομένη τὴν Θεοτόκον ὠνόμασεν αὐτόν· „ Εὐλογημένη Σὺ ἐν γυ- „ ναιξὶ, καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας Σου " (Λουκ. α'. 42.)· αὕτη γὰρ φανεῖσα ὡς ἄμπελος εὐκλήματοῦσα ταῖς ἀρεταῖς καὶ τοῖς θείοις χαρίσμασιν, ἐβλάστησε καρπὸν ζωῆς, περὶ τοῦ ὁποίου γράφει ὁ Ἡσαΐας· „ Ἐμπλησθήσεται ἡ οἰκουμένη τοῦ καρποῦ „ αὐτοῦ " (Ἡσ. κζ'. 6.)· καὶ ὁ Ζαχαρίας· „ Ἡ ἄμπελος δώσει τὸν καρπὸν αὐτῆς " (Ζαχ. η'. 12.)· καὶ ὁ Ὡσηέ· „ Τρυγήσατε εἰς καρπὸν ζωῆς " (Ὡσ. ι'. 12.).

Ἀκατάληπτον δὲ εἶπε τὸν καρπὸν τῆς Θεοτόκου ὁ Μελῳδὸς· διότι αὐτὸς, ἂν καὶ ἔγινεν ὕστερον ἄνθρωπος, ὑπάρχων πρὸ τῶν αἰώνων Θεὸς, καὶ ἀόρατος ὢν ἔγινεν ὁρατὸς, δὲν ἔγινεν ὅμως καὶ καταληπτὸς, ἀλλὰ πάλιν ἀκατάληπτος ἔμεινεν· ὅθεν ἄριστα Θεολογεῖ Ἰωάννης ὁ Γεωμέτρης πανηγυρίζων εἰς τὴν ἑορτὴν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ· „ Πάντα μὲν „ γὰρ, ὅσα ἐγὼ, δι' ἐμὲ γίνεται Θεὸς, οὐ μόνον ὁ ἀόρατος, ἀλλὰ καὶ ὁ ἀπερινόητος ὁρα- „ τὸς· ὁ ἀόριστος, ὁριστὸς· ὁ ἀπεριόριστος, περιγραπτὸς· ὁ ἄϋλος, ὑλικὸς· ὁ ἀναφὴς, ἁ- „ πτὸς· ὁ ἀπαθὴς, παθητὸς· ὁ ὑπερούσιος, ὁ ὑπέρχρονος, ὁ ἀθάνατος, κτιστὸς, ἐφήμε- „ ρος, καὶ θνητός· οὕτω δὲ καὶ ὁ ἀνερμήνευτος ἑρμηνευτὸς, οὐδέ γε ὁ ἀκατάληπτος, εἰ „ καὶ τῇ σαρκὶ λητὸς, καταληπτὸς τῷ θαύματι τῆς σαρκώσεως· ἀλλὰ εἰδεῖ τι καὶ τολ- „ μηρότερον εἰπεῖν, ἀκαταληπτότερος, ὅσῳ πρὸς τῇ τῆς φύσεως ἀκαταληψίᾳ, καὶ τὴν ἐκ „ τῆς προσλήψεως προσελάβετο, ἀνθρωπότητι μίξας Θεότητα μόνον, ἀλλὰ καὶ μίξας ἀ- „ διαιρέτως, καὶ κεράσας ἀφύρτως· οὐδὲ κεράσας οὕτω τὰς φύσεις, ἢ μίξας μόνον, ἀλλὰ „ καὶ τὰς ἐνεργείας καὶ τὰ θελήματα· ὅθεν καὶ ὁ Ἀρεοπαγίτης Διονύσιος εἶπε κρύφιον „ τὸν Ἰησοῦν ὡς ἀκατάληπτον, οὐχὶ κατὰ τὴν Θεότητα μόνον, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ἀνθρω- „ πότητα· οὕτω γάρ φησι· „ Κρύφιος δέ ἐστιν ὁ Ἰησοῦς καὶ μετὰ τὴν ἔκφανσιν (ἤτοι ἐι- „ ανθρώπησιν) ἢ, ἵνα τὸ θειότερον εἴπω, καὶ ἐν τῇ ἐκφάνσει· καὶ τοῦτο γὰρ Ἰησοῦ κέ- „ κρυπται, καὶ οὐδενὶ λόγῳ, οὔτε τῷ τὸ κατ' αὐτὸν ἐξῆκται μυστήριον, ἀλλὰ καὶ λεγό- „ μενον ἄῤῥητον μένει, καὶ νοούμενον ἄγνωστον " (Ἐπιστολ. Γ'. Γαΐῳ)· καὶ ὁ Ὡσηὲ λέγει· „ Τρυγήσατε εἰς καρπὸν ζωῆς " (ι'. 12.).

Λέγει λοιπὸν ὁ Μελῳδός· Ἂν ὁ εὐλογημένος καρπὸς τῆς εὐλογημένης κοιλίας τῆς Θεοτόκου, διὰ τὸν ὁποῖον αὐτὴ ἐφάνη ἄλλος Οὐρανὸς κατὰ τὴν καθαρότητα, καὶ κατὰ τὸ ἀξίωμα τῆς Θεοτοκίας, ἂν, λέγω, ἐκεῖνος ἐδοκίμασε θελητικῶς ταφὴν τριήμερον, καθὸ ἦτον ἄνθρωπος θνητὸς, πῶς ἡ ἀπειράνδρως καὶ ἀσπόρως αὐτὸν κυήσασα Θεοτόκος θέλει ἀρνηθῇ τὴν ταφήν; τοῦτο νὰ γένῃ ἦτον ἀδύνατον, ἐπειδὴ, κατὰ τὸ εἰρημένον „ Οὐκ ἔστι „ δοῦλος μείζων τοῦ Κυρίου αὐτοῦ " (Ἰω. ιγ'. 16.), ἂν καὶ ἡ Θεοτόκος ἦτον Μήτηρ Θεοῦ, ἀλλὰ ἦτον ἡ αὐτὴ καὶ δούλη Θεοῦ, κατὰ τὸ „ Τὰ σύμπαντα δοῦλα σά " (Ψαλ. ριη'. 91.). Ἔπειτα καὶ ἄλλα τινὰ ἐκ τούτου βεβαιοῦνται, ὡς εἴπομεν ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ Τροπαρίου „ Θνητῆς ἐξ ὀσφύος προχθεῖσα ". πρόδηλον γὰρ ἐστὶν, ὅτι τῆς Θεοτόκου ἀληθῶς ἀποθανούσης καὶ ἐνταφιασθείσης, ἐβεβαιώθη ὅτι αὕτη ἦτον ἄνθρωπος ἀληθής· ταύτης δὲ ἀνθρώπου ἀληθοῦς οὔσης, βεβαιοῦται ὅτι καὶ ἄνθρωπος ἀληθῶς καὶ πραγματικῶς ἐγεννήθη ἐξ αὐτῆς ὁ Θεὸς Λόγος, οὐχὶ ἄνθρωπος κατὰ φαντασίαν, ὡς ἐβλασφήμουν πρότερον οἱ Μανιχαῖοι, καὶ ὕστερον οἱ Μονοφυσῖται καὶ Φαντασιασταί.

Σημείωσαι ὅτι τὸ Τροπάριον τοῦτο φαίνεται ὡς ἀποκριτικὸν εἰς τὸ ἀνωτέρω· ἐπειδὴ γὰρ εἰς ἐκεῖνο θαμβεῖται ὁ Μελῳδὸς, Πῶς ὁ ἔμψυχος Οὐρανὸς ἡ Θεοτόκος ἐμβαίνει μέσα εἰς τοὺς κενεῶνας τῆς γῆς, διὰ τοῦτο ἀποκρίνεται εἰς τοῦτο καὶ λέγει, Ναὶ, πρεπόντως ἐμβαίνει εἰς τοὺς κενεῶνας τῆς γῆς· διότι, ἂν ὁ καρπὸς τῆς Παρθένου καὶ Υἱὸς

ἀν-

αὐτῆς ἔλαβε ταφὴν, πῶς ἠμπορεῖ νὰ ἀρνηθῇ τὴν ταφὴν ἡ τοῦτον γεννήσασα; ὅθεν ὁ αὐτὸς Δαμασκηνὸς ἔφη πανηγυρίζων· „Ὡς θυγάτηρ μὲν τοῦ πάλαι Ἀδὰμ τὰς πατρικὰς „εὐθύνας ὑπέρχεται· ἐπεὶ καὶ ὁ ταύτης Υἱὸς ἡ αὐτοζωὴ ταύτας οὐκ ἀπηνήνατο· ὡς δὲ „Θεοῦ τοῦ ζῶντος Μήτηρ ὑπάρχουσα πρὸς αὐτὸν ἀξίως κομίζεται" (Λόγ. οὗ ἡ ἀρχὴ „Ἔστι μὲν ἀνθρώπων οὐδείς).

Ὠδὴ έ. ὁ Εἱρμός. Ἐξέστη τὰ σύμπαντα.

„Κροτείτωσαν σάλπιγγες τῶν Θεολόγων σήμερον· γλῶσσα δὲ „πολύφθογγος ἀνθρώπων μὴν εὐφημείτω· περιηχείτω ἀήρ, ἀ„πείρῳ λαμπόμενος φωτί· Ἄγγελοι ὑμνείτωσαν τῆς Παρθένου „τὴν Κοίμησιν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Πανηγυρικὸν εἶναι τὸ Τροπάριον τοῦτο· παρακινεῖ γὰρ δι' αὐτοῦ ὁ Μελῳδὸς καὶ Ἀποστόλους, καὶ Ἀγγέλους, καὶ ἀνθρώπους, καὶ τὸ στοιχεῖον τοῦ ἀέρος, εἰς τὸ νὰ χαίρουν, καὶ νὰ πανηγυρίζουν τὴν Κοίμησιν τῆς Παρθένου· ὁ πολὺς γὰρ πόθος καὶ ἡ ἀγάπη, ὅπου εἶχεν εἰς τὴν Θεοτόκον ὁ χαριτώνυμος οὗτος Ἰωάννης, ἠνάγκαζον αὐτὸν, ὄχι μόνον αὐτὸς νὰ δοξολογῇ καὶ νὰ μεγαλύνῃ τὴν Θεομήτορα, ἀλλὰ καὶ τὰ ἄλλα κτίσματα νὰ παρακινῇ εἰς δοξολογίαν αὐτῆς. Λοιπὸν λέγει ὁ Ἁσματογράφος· Ἂς κροτήσουν σήμερον αἱ μεγαλόφωνοι σάλπιγγες τῶν Θεολόγων Ἀποστόλων, καὶ ἂς εὐφημοῦσι σήμερον τὴν Θεοτόκον αἱ πολύφωνοι καὶ διάφοροι γλῶσσαι τῶν ἀνθρώπων· ἂς ἀντιλαλῇ καὶ αὐτὸς ὁ ἀέρας ἀπὸ τὰς ἠχητικὰς δοξολογίας τῆς Παρθένου· ἂς καταλάμπεται μὲ ἄπειρον φῶς, καὶ μὲ τὸ θεῖον καὶ ἐπουράνιον, καὶ μὲ τὸ ἀποτελούμενον ἐκ τῶν πολλῶν λαμπάδων καὶ φώτων, ὅπου ἀνάπτονται ἐν τῇ Κοιμήσει τῆς Θεομήτορος ὑπὸ τοῦ πολλοῦ πλήθους τῶν Χριστιανῶν, οἵτινες συνάγονται εἰς αὐτήν· ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ Ἄγγελοι ἂς ὑμνῶσι μὲ Ἀγγελοπρεπεῖς ὕμνους τὴν κοίμησιν τῆς Παρθένου.

Τὰ αὐτὰ σχεδὸν λέγει ὁ ἴδιος ὅτος Ἰωάννης, πανηγυρίζων εἰς τὴν Κοίμησιν· „Ἀδέτωσαν „αἱ κιθάραι τοῦ Πνεύματος, Ἀποστολικαὶ γλῶσσαι· ἀλαλαζέτωσαν κύμβαλα, αἱ τῶν „Θεολόγων ἀκρότητες· περιηχείτω ἀὴρ πνευματικοῖς δόναξί τε καὶ σάλπιγξι, καὶ τοῖς ἐκ „πυρὸς ἁμαρύγμασιν ἡμέραν καινουργείτω σωτήριον. εὐφράνθητε Οὐρανοί· καὶ αἱ νεφέλαι „ῥανάτωσαν ἀγαλλίασιν· σκιρτήσατε κριοὶ τῆς ἐκλεκτῆς τοῦ Θεοῦ ποίμνης, οἱ θεῖοι Ἀπό„στολοι, ὡς ὄρη ὑψηλὰ καὶ μετέωρα ταῖς ὑψηλοτάταις θεωρίαις ὑψούμενοι· καὶ ἄρνες „Θεοῦ, λαὸς ἅγιος, τῆς Ἐκκλησίας τὰ θρέμματα, ὥσπερ βουνοὶ, πρὸς τὰ ὑψηλὰ ὄρη τῇ „προαιρέσει ἀνατεινόμενοι" (Λόγ. οὗ ἡ ἀρχὴ „Ἔθος ἐστὶ τοῖς ἐρωτικῶς)· καὶ πάλιν· „Ἀγαλλιάσθω ἡ γῆ τῇ καταθέσει τοῦ σώματος· ἀὴρ σκιρτησάτω τῇ ἀναβάσει τοῦ πνεύ„ματος· πνεέτωσαν αὖραι δροσοειδεῖς καὶ χάριτος ἔμπλεοι· πᾶσα κτίσις πανηγυριζέτω „τὴν τῆς Θεομήτορος ἄνοδον· χοροὶ νέων ἀλαλαζέτωσαν· ῥείτωσαν γλῶσσαι ῥητόρων τοῖς „ἐφυμνίοις· καρδίαι σοφῶν τὸ θαῦμα φιλοσοφείτωσαν· πρεσβύτεροι τῇ πολιᾷ τὸ αἰδέσιμον „ἔχοντες, ἀτρέμας τὰς θεωρίας καρποφορείτωσαν" (αὐτόθ.).

Τροπάριον.

„Τὸ σκεῦος διέπρεπε τῆς ἐκλογῆς τοῖς ὕμνοις Σου ὅλος ἐξιστάμε„νος, Παρθένε, ἔκδημος, ὅλος ἱερωμένος Θεῷ, τοῖς πᾶσι θεόλη„πτος καὶ ὢν ὅμως, καὶ δεικνύμενος, Θεοτόκε παμύμνητε.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τοῦτο τὸ Τροπάριον ἐρανίσθη αὐτολεξεὶ ὑπὸ τοῦ Θείου Ἰωάννου ἀπὸ τὸ τρίτον κεφάλαιον τῶν Θείων ὀνομάτων Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου· οὕτω γὰρ ἐκεῖνος ὁ ὑψηλὸς τῆς Θεολογίας ὑφηγητὴς, καὶ ἱερογραφικώτατος νοῦς, ὑψηγορεῖ μὲ τὴν συνειθισμένην τε μεγαλόδοξον φράσιν, γράφων πρὸς τὸν Ἀπόστολον Τιμόθεον· „ Ἡνίκα καὶ ἡμεῖς, ὡς οἶσθα, καὶ „ αὐτὸς, καὶ πολλοὶ τῶν ἱερῶν ἡμῶν ἀδελφῶν, ἐπὶ τὴν θέαν τε ζωαρχικοῦ καὶ θεοδόχου „ σώματος συνελήλυθαμεν· παρῆν δὲ καὶ ὁ ἀδελφόθεος Ἰάκωβος, καὶ Πέτρος ἡ κορυφαία „ καὶ πρεσβυτάτη τῶν Θεολόγων ἀκρότης· εἶτα ἐδόκει μετὰ τὴν θέαν ὑμνῆσαι τοὺς ἱεράρ„ χας ἅπαντας (τοὺς μετὰ τοὺς Ἀποστόλους Ἀρχιερεῖς), ὡς ἕκαστος ἦν ἱκανὸς, τὴν ἀ„ πειροδύναμον ἀγαθότητα τῆς θεαρχικῆς ἀσθενείας. Πάντων ἐκράτει (ὁ Ἱερόθεος δηλαδὴ), „ μετὰ τοὺς Θεολόγους, ὡς οἶσθα, τῶν ἄλλων ἱερομυστῶν· ὅλος ἐκδημῶν, ὅλος ἐξιστάμε„ νος ἑαυτοῦ, καὶ τὴν πρὸς τὰ ὑμνούμενα κοινωνίαν πάσχων, καὶ πρὸς πάντων, ὧν ἠκούε„ το, καὶ ἐωρᾶτο, καὶ ἐγινώσκετο, καὶ οὐκ ἐγινώσκετο, θεόληπτος εἶναι καὶ θεῖος ὑμνο„ λόγος κρινόμενος· καὶ τί ἂν σοι περὶ τῶν ἐκεῖ θεολογηθέντων λέγοιμι“;

Τί δὲ θέλουν νὰ εἰποῦν τὰ λόγια ταῦτα; Ἄκουσον ἐν συντόμῳ τοῦ Ἱεροῦ Ἀνδρέου ἑρμηνεύοντος αὐτὰ καὶ λέγοντος· Δὲν εἶναι κανένα θαυμαστὸν, ἂν ἡ ἅμαξα καὶ τὸ πνεῦμα, ὅπου ἅρπασε τὸν Ἠλίαν πυρφόρον ὡς εἰς τὸν Οὐρανὸν, αὐτὸ ἅρπασε καὶ τοὺς Ἀποστόλους αἰφνιδίως διὰ νεφέλης, καθὼς τοῦτο ἔγινε καὶ εἰς τὸν Ἀββακούμ. Φανερὸν δὲ εἶναι, λέγει, ὅτι καὶ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἑβδομήκοντα Ἀποστόλους νὰ ἦτον τότε ἐκεῖ παρόντες εἰς τὴν κηδείαν τῆς Θεοτόκου, καὶ ὅτι τότε ἐσυνάχθησαν εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ ἕνα ἄπειρον πλῆθος. Τί δὲ θέλει νὰ εἰπῇ, ὅτι οἱ θεόληπτοι Ἱεράρχαι (οἱ μετὰ τοὺς Ἀποστόλους δηλαδὴ,) ὕμνησαν τὴν ἀπειροδύναμον ἀγαθότητα τῆς θεαρχικῆς ἀσθενείας; Κατὰ μὲν τὸν Ἀνδρέαν τοῦτο δηλοῖ, ὅτι αὐτοὶ βλέποντες τὴν Θεοτόκον, τὴν τόσον τετιμημένην ἀπὸ τὸν τοῦ παντὸς Ποιητὴν, ἐπὶ κλίνης κειμένην, καὶ στερηθεῖσαν τῶν σωματικῶν αὐτῆς δυνάμεων, ἐθαύμαζον τὴν ἀπειροδύναμον τοῦ Θεοῦ ἀγαθότητα, πῶς τοῦτο συνεχώρησεν εἰς αὐτὴν· ἐπειδὴ τῇ ἀληθείᾳ γεμάτον ἦτον ἀπὸ θαῦμα καὶ ἔκπληξιν τὸ ὁρώμενον, πῶς ἡ ζωηφόρος ἐφαίνετο νεκροφόρος! πῶς ἡ θεόμιλος, ἦτον ἄφωνος! καὶ πῶς ἡ ἐν τῇ μήτρᾳ τὴν ζωὴν δεξαμένη, νεκρὰ καὶ ἄπνους ἐπὶ κλίνης ἐφέρετο! Κατὰ δὲ τὸν Θεοφόρον Μάξιμον, ἀπειροδύναμον ἀγαθότητα τῆς θεαρχικῆς ἀσθενείας ὕμνουν οἱ θεόληπτοι Ἱεράρχαι τὴν ἐκούσιον τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ μέχρι σαρκὸς συγκατάβασιν, καὶ ὅλην τὴν πτωχικὴν πολιτείαν αὐτοῦ, καὶ τὸν ἐπὶ Σταυροῦ ἄτιμον καὶ ἀσθενῆ φαινόμενον θάνατον, ὅστις ἂν καὶ ἐφαίνετο ἀσθενὴς, διὶ αὐτοῦ ὅμως κατηργήθη ὁ θάνατος, καὶ ὁ Διάβολος ἠφανίθη τῇ ἀπτήτῳ καὶ ἀπείρῳ δυνάμει τοῦ σταυρωθέντος, καὶ ἡ ἀνάστασις ἐξήνθησε καὶ ἡ ζωή· ὅθεν εἶπεν ὁ Παῦλος „ Εἰ γὰρ καὶ ἐσταυρώθη ἐξ ἀσθενείας, ἀλλὰ ζῇ ἐκ δυνάμεως Θεοῦ“ (β'. Κορ. ιγ'. 4.). Καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, ἀσθενὴς μὲν ἐφαίνετο ἡ πολιτεία τε Κυρίου κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα, κατὰ τὴν Θεότητα ὅμως ἦτον ἀπειροδύναμος καὶ θεαρχική· κάθε γὰρ ἔργον σωματικὸν τοῦ Κυρίου εἶχεν ἐν ἑαυτῷ μίαν ἄπειρον καὶ θεαρχικὴν δύναμιν· ἐπειδὴ διὶ αὐτοῦ κατηργεῖτο πᾶσα ἡ τοῦ ἀντικειμένου δύναμις, καὶ ἡ τῆς ἁμαρτίας καὶ τῶν παθῶν ἐνέργεια.

Ἐπιφέρει δὲ ἀκολούθως ὁ κρυφιομύστης Διονύσιος, καὶ ὅτι ὁ θεῖος Ἱερόθεος, ὁ Ἀθηνῶν Ἐπίσκοπος, ὁ τοῦ μεγάλου μὲν Παύλου μαθητὴς, κλεινὸς δὲ καθηγεμὼν καὶ διδάσκαλος τοῦ Ἱεροῦ Διονυσίου, ὕστερα ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους, ἐνίκα ὅλους τοὺς ἄλλους θεολήπτους Ἱεράρχας κατὰ τοὺς ὕμνους, καὶ τὰ θεομητροπρεπῆ ἐγκώμια τῆς Θεοτόκου· ἐπειδὴ τόσον θερμὸς ἐραστὴς ἦτον τῆς Παρθένου ὁ τρισμακάριος, ὥστε, ἀπὸ τὸ πῦρ τοῦ πρὸς αὐτὴν θείου καὶ πρωτοτύπου ἔρωτος καταφλεγόμενος, ὅλος ἦτον ἔκδημος κατὰ τὸν νοῦν, ὅταν ἐγκωμίαζε τὴν Παρθένον, ὅλος ἦτον ἔξω ἑαυτοῦ, μὲ μίαν ὄχι στερητικὴν, ἀλλ' ὑπεροχικὴν ἀγνωσίαν καὶ ἔκστασιν, καὶ ὅλος ἔπασχε τὴν πρὸς τὰ ὑμνούμενα κοινωνίαν: ἤτοι κατὰ τὰ νοήματα, ὅπου περιεῖχον οἱ ὕμνοι καὶ τὰ ἐγκώμιά του, οὕτω καὶ αὐτὸς ἐσυγκοινώνει τῶν ὑψηλῶν ἐκείνων νοημάτων, οὐ μόνον μαθητευόμενος ταῦτα ἁπλῶς, καὶ διδασκόμενος κατὰ φιλὴν γνῶσιν, ἀλλὰ καὶ πάσχων μὲ πάθος θεοφιλὲς τὰ θεομητροπρεπῆ ἐκεῖνα νοήματα, ὑπὸ τῆς ἐμπνεύσεως καὶ ἐνεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· ὅθεν καὶ ἐκρίνετο ἀπὸ

ὅλους

ὅλους ἐκείνους, ὅπου καὶ τὸν ἤκουον, καὶ τὸν ἔβλεπον, καὶ τὸν ἤξευρον πρότερον, καὶ δὲν τὸν ἤξευρον, ὅτι εἶναι τῇ ἀληθείᾳ Θεόλιπτος: ἤτοι πιασμένος ἀπὸ τὴν χάριν καὶ ἐνέργειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· λῆμμα γὰρ ὀνομάζεται ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος, ἡ λαμβάνουσα καὶ πιάνουσα τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν τῶν κεκαθαρμένων, μὴ ἀφίνουσα αὐτοὺς νὰ νοοῦν τὰ κατὰ φύσιν νοήματα, ἀλλὰ ἐξιστῶσα πάσης φυσικῆς ἐνεργείας, ἐμπνέει εἰς αὐτοὺς ἐκεῖνα τὰ νοήματα, ὅπου αὐτὴ θέλει καὶ βούλεται· ὅθεν καὶ ἀναγινώσκομεν „ Τὸ λῆμμα, ὃ „ εἶδεν Ἀββακοὺμ ὁ Προφήτης " (Ἀβ. ά. 1.) (1)· καὶ ἀλλαχοῦ εὑρίσκομεν „ Λῆμμα ἐγέ- „ νετο εἰς τὸν θεῖνα Προφήτην "· ἀπὸ ὅλους, λέγω, τοὺς ἐκεῖ παρόντας Ἱεράρχας ἐκρίνετο ὁ μέγας Ἱερόθεος, ὅτι ἦτον Θεόλιπτος καὶ Θεῖος ὑμνολόγος.

Ἐκ τῶν εἰρημένων λοιπὸν τούτων τοῦ μεγάλου Διονυσίου λόγων ἐρανισθεὶς ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς τὸ ἀνωτέρω Τροπάριον, ἐπιστρέφων πρὸς τὴν Θεοτόκον, λέγει· Ὦ Ἀειπάρθενε Μαριάμ! τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς, ὁ κλεινὸς Ἱερόθεος, ὁ τῆ μεγάλου Παύλου μαθητὴς (ὥσπερ γὰρ ὁ καλούμενος παρήλιος, λαμβάνων ὅλην σχεδὸν τὴν ἀνταύγειαν τοῦ φωτὸς καὶ τὴν εἰκόνα τῆ ἡλίου, λαμβάνει ἐν ταὐτῷ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἡλίου· οὕτω καὶ ὁ Θεῖος Ἱερόθεος, μαθητευθεὶς ἀπὸ τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς, τὸν Παῦλον, καὶ ἐξεικόνισμα ἐκείνου γενόμενος, ἔλαβε καὶ τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ διδασκάλου του „ Σκεῦος ἐκλογῆς ") οὗτος, λέγω, ὁ μέγας Ἱερόθεος ἀνάμεσα εἰς τοὺς ἄλλους Ἱεράρχας, ὅπου ἐσυνάχθησαν εἰς τὴν Κοίμησίν Σου, Θεοτόκε, ἔλαμπεν ὑπὲρ πάντας κατὰ τοὺς ὕμνους καὶ τὰ ἐγκώμια· ἐπειδὴ αὐτὸς ἦτον ὅλος ἔξω ἑαυτοῦ, καὶ ὅλος ἱερωμένος εἰς τὸν Θεόν. Τοῦτον δὲ τὸν λόγον „ Ἱερωμένος Θεῷ " εἶπεν, ὡς νομίζω, ὁ Μελῳδὸς ἐπίτηδες, διὰ νὰ φανερώσῃ, ὅτι δὲν ἦτον ὁ Παῦλος, ὁ τοὺς τοιούτους ὑψηλοὺς καὶ ἐκφαντορικοὺς ὕμνους θεολογῶν, ἀλλὰ ὁ Ἱερόθεος, ἐπειδὴ Ἱερόθεος θέλει νὰ εἰπῇ, ἱερὸς καὶ ἱερωμένος Θεῷ, καὶ ὅτι εἰς ὅλους ἦτον καὶ ἐφαίνετο Θεόλιπτος: ἤτοι ἐνεργούμενος ὑπὸ τῆς ἐνεργείας τοῦ Θείου Πνεύματος, καὶ ὑπ' ἐκείνου τοὺς θεομητροπρεπεῖς ἐκείνους ὕμνους ἐνεπνέετο. Ὅτι δὲ σκεῦος ἐκλογῆς τὸν κλεινὸν Ἱερόθεον ὀνομάζει ὁ Μελῳδὸς, ὁ ἴδιος οὗτος Ἰωάννης μαρτυρεῖ ἐν τῷ εἰς τὴν Κοίμησιν λόγῳ αὐτοῦ, οὗ ἡ ἀρχὴ „ Ἔστι μὲν ἀνθρώπων οὐδείς ", οὕτω λέγων· „ Τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς Ἱερόθεος, ὁ τῷ „ Θείῳ καθιερωμένος Πνεύματι, ὁ τῇ Θείᾳ ἑνώσει τὰ Θεῖα μαθὼν καὶ παθὼν, ὅλος ἐξ- „ στάσθω τοῦ σώματος· ὅλος συνεκδημείτω τῇ προαιρέσει, καὶ κροτείτω τοῖς ἐφυμνίοις ".

Τόσον δὲ θαυμασοὶ καὶ ὑψηλοὶ καὶ θεομητροπρεπεῖς ἦτον οἱ ὕμνοι ἐκεῖνοι καὶ τὰ ἐγκώμια, ὅπου ἐξεφώνησαν τότε εἰς τὴν Θεοτόκον οἱ Θεῖοι Ἀπόστολοι, καὶ μάλιστα ὁ φερώνυμος Ἱερόθεος, ὥστε καὶ αὐτὸς ὁ Ἀπόστολος Τιμόθεος, τὸ τοῦ Παύλου ἐπιστήθιον τέκνον, κατεθέλχθη καὶ ἠδύνθη εἰς αὐτά· διὸ καὶ τὰ ἀπεστήθισε καὶ τὰ ἔλεγε μετὰ ταῦτα πολλάκις· καθὼς ὁ ἴδιος Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης τοῦτο προσθέτει, λέγων· „ Καὶ γὰρ, εἰ „ μὴ καὶ ἐμαυτοῦ ἐπιλέλησμαι, πολλάκις οἶδα παρὰ σοῦ καὶ μέρη τινὰ τῶν ἐνθεαστικῶν „ ἐκείνων ὑμνῳδιῶν ἐπακούσας· οὕτω σοι σπουδὴ μὴ ἐκ παρέργου τὰ Θεῖα μεταδιώκειν ".

Ὠδὴ

---

(1) Τοῦτο τὸ ῥητὸν ἑρμηνεύων ὁ Ἀλεξανδρείας Κύριλλος λέγει· „ Λῆμμα φησὶν ἐν τούτοις τὴν τῆς „ ὁράσεως: ἤτοι τὴν τῆς προγνώσεως λῆψιν, ἣν ἄντις „ ἔλοι, διδόντος Θεοῦ· αὐτὸς γὰρ ὁράσεις, κατὰ τὸ γε- „ γραμμένον, ἐπλήθυνε, καὶ αὐτὸς ἐλάλησε πρὸς „ Προφήτας, προαναφαίνων αὐτοῖς διὰ τοῦ Ἁγίου „ Πνεύματος τὰ ἐσόμενα, καὶ ὡς ἤδη παρόντα μονο- „ νουχὶ καὶ ἐν ὄψει τιθείς ". Ὁ δὲ Ἱερὸς Θεοφύλακτος τὸ αὐτὸ ῥητὸν ἑρμηνεύων λέγει· „ Λῆμμα „ καλεῖται ἡ προφητεία, ἢ διότι λαμβάνεται ἐκ Θεοῦ „ διδομένη, ἢ διὰ τὴν τῆς προφητικῆς διανοίας λῆψιν, „ καὶ τὴν ἀπὸ τῶν ἀνθρωπίνων ἐπὶ τὰς θείας ἀπο- „ καλύψεις μετανάστασιν ". καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς ἑρμηνεύων τὸ „ Λῆμμα Νινευὶ τοῦ Ναοὺμ ", οὕτω λέγει· „ Ἡ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος χάρις διαφόρως „ ἐν τοῖς Προφήταις ἐνήργει· τοὺς μὲν γὰρ ὁρᾶν „ ἐποίει τὰ μέλλοντα, τοῖς δὲ ἐπῆχει τινὰ, ὡς ἠβού- „ λετο, καὶ ἐδόκουν ἀκούειν προσδιαλεγομένου τινός· „ Τί γὰρ λαλήσει ἐν ἐμοὶ, καὶ τί ἀποκριθῶ πρὸς ἐ- „ λεγχόν με; " φησὶν ὁ Ἀββακούμ· ὥσπερ καὶ Δαβὶδ „ λέγει· „ Ἀκούσομαι τί λαλήσει ἐν ἐμοὶ Κύ- „ ριος ὁ Θεός ". Τινῶν δὲ καὶ ἐξαπίνης ἡ χάρις ἐ- „ πελαμβάνετο, καὶ κατέχουσα αὐτὰς, καὶ τῶν ἀν- „ θρωπίνων χωρίζουσα, ἐλάλει διὰ τούτων τὰ μέλ- „ λοντα. Ταύτην τοίνυν τὴν τῆς διανοίας αἰφνίδιον „ κατάσχεσιν, Λῆμμα προσηγόρευσεν ὁ Ναοὺμ, ὡσα- „ νεὶ τοῦτο λέγων, ὅτι ληφθεῖσα ἡ διάνοιά μου ὑπὸ „ τοῦ Πνεύματος, προεῖδε τὰ τῇ Νινευὶ συμβησόμε- „ να. Ἰστέον μέντοι ὅτι πᾶσα Προφητεία Λῆμμα ἂν „ λεχθείη κοινῷ ὀνόματι· ἐκ Θεοῦ γὰρ ταύτην οἱ „ Προφῆται ἐλάμβανον· ἀλλὰ καὶ ἡ ὅρασις ὥσπερ „ κοινόντι δοκεῖ εἶναι· ἐπὶ πάντων γὰρ τῶν τρόπων „ τῆς Προφητείας ὁ νοῦς ἦν ἐλλαμπόμενος τῷ φωτὶ „ τοῦ Πνεύματος ".

Ὠδὴ ϛ'. ὁ Εἱρμός. „ Τὴν θείαν ταύτην".

Τροπάριον.

„ Ἐκ Σοῦ ζωὴ ἀματέταλκε, τὰς κλεῖς τῆς παρθενίας μὴ λύσασα·
„ Πῶς οὖν τὸ ἄχραντον ζωαρχικόμτε Σου σκήνωμα τῆς τοῦ θανά-
„ του πείρας γέγονε μέτοχον;

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Βλέπων ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς εἰς τὸ ὑπέρτιμον τῆς Θεομήτορος ὑποκείμενον δύω ἄκρα ἐναντία, ζωὴν καὶ θάνατον, ἀπορεῖ καὶ θαυμάζει ἐν τῷ παρόντι Τροπαρίῳ· διὸ ἐπιστρέφων τὸν λόγον πρὸς αὐτὴν, λέγει· Ὦ νεκρόζωε κόρη, καὶ τοῦ ζωοδότου Χριστοῦ λοχεύτρια! τί εἶναι τοῦτο τὸ θαῦμα ὅπου βλέπω; ἀπὸ Σὲ ἀνέτειλεν ἡ ζωὴ τῶν ἁπάντων, Χριστὸς ὁ Κύριος, ὁ εἰπὼν „ Ἐγώ εἰμι ἡ ὁδὸς, καὶ ἡ ἀλήθεια, καὶ ἡ ζωή" (Ἰω. ιδ'. β'.), χωρὶς νὰ λύσῃ τὰ κλειδία τῆς παρθενίας Σου· καθὼς γὰρ Σὲ εὗρε κεκλεισμένην καὶ Παρθένον πρὸ τοῦ τόκου, οὕτω πάλιν Σὲ ἀφῆκε κεκλεισμένην καὶ Παρθένον καὶ μετὰ τὸν τόκον, κατὰ τὸ Προφητικὸν ἐκεῖνο τοῦ Ἰεζεκιὴλ λόγιον, „ Ἡ πύλη αὕτη κεκλεισμένη ἔσται· οὐκ „ ἀνοιχθήσεται, καὶ οὐδεὶς οὐ μὴ διέλθῃ δι' αὐτῆς, ὅτι Κύριος ὁ Θεὸς Ἰσραὴλ εἰσελεύσεται „ δι' αὐτῆς" καὶ δὲν στέκει ἕως ἐδῶ, ἀλλὰ προσθέτει „ Καὶ ἔσται κεκλεισμένη", τὴν μετὰ τόκον παρθενίαν Σοῦ τῆς Θεοτόκου διὰ τούτου δηλῶν (Ἰεζ. μδ'. 2.).

Καὶ λοιπὸν ἐπειδὴ ἀπὸ Σέ, Θεοτόκε, ἐγεννήθη ἡ ζωὴ, πῶς τώρα τὸ παναχραντον καὶ ζωαρχικὸν σῶμά Σου ἔγινε μέτοχον τῆς θνησιμῆς τοῦ θανάτου; ἄπορον γὰρ τοῦτο καὶ ἀνατάλπτον· καθότι ζωὴ καὶ θάνατος εἶναι ἄκρως ἐναντία, καὶ νὰ συμβιβασθοῦν ἀναμεταξύτων εἶναι ἀδύνατον· ὅπου γὰρ τὸ ἕνα εὑρίσκεται, ἐκεῖ τὸ ἄλλο ἐξ ἀνάγκης οὐκ ἔστιν· ὅθεν ὁ θεῖος οὗτος Ἰωάννης οὕτω πανηγυρίζει· „ Ὦ πῶς ἡ ἐν τῷ τόκῳ τοὺς ὅρους ὑπερβᾶσα τῆς φύσεως νῦν ὑποκύπτει τοῖς ταύτης θεσπίσμασι, καὶ θανάτῳ τὸ ἀκήρατον καθυ„ ποβάλλεται σῶμα! δεῖ γὰρ αὐτὰ, τὸ θνητὸν ἀπορθέμενον, τὴν ἀφθαρσίαν ἀμφιάσασθαι" (Λόγ. οὗ ἡ ἀρχὴ „ Μνήμη δικαίων.).

Σημειώσαι, ὅτι ἡ λέξις Ζωαρχικὸν κυρίως εἰς μόνον τὸν Θεὸν ἀποδίδοται, κατὰ τὸν Ἀρεοπαγίτην Διονύσιον εἰπόντα· „ Ὑπέρζωας καὶ ζωαρχικὴ, πάσης ζωῆς ἐστὶν αἰτία" (Κεφ. ϛ'. περὶ θείων ὀνομάτων)· οὐδὲ γὰρ οἱ Ἄγγελοι ζωαρχικοὶ λέγονται, καθότι „ Καὶ ἡ „ τῶν ἀθανάτων Ἀγγέλων ζωὴ καὶ ἀθανασία (κατὰ τὸν αὐτὸν Διονύσιον), καὶ τὸ ἀνώ„ λεθρον αὐτὸ τῆς Ἀγγελικῆς ἀεικινησίας, ἐξ αὐτῆς (τῆς τοῦ Θεοῦ ζωῆς δηλαδὴ), καὶ „ δι' αὐτὴν, καὶ ἔστι καὶ ὑφέστηκε· διὸ καὶ ζῶντες ἀεὶ, καὶ ἀθάνατοι πάλιν, ὅτι μὴ παρ' „ ἑαυτῶν ἔχουσι τὸ ἀθάνατον εἶναι, καὶ αἰωνίως ζῆν, ἀλλ' ἐκ τῆς ζωοποιοῦ καὶ πάσης „ ζωῆς ποιητικῆς καὶ συνοχικῆς αἰτίας" (αὐτόθ.).

Πρῶτος δὲ ὁ αὐτὸς Ἀρεοπαγίτης Διονύσιος ἀπέδωκε, κατὰ δεύτερον λόγον, τὸ ὄνομα αὐτὸ καὶ εἰς τὸ σῶμα τῆς Θεομήτορος, ἐν κεφαλαίῳ τρίτῳ περὶ θείων ὀνομάτων, γράφων περὶ τῆς Κοιμήσεως αὐτῆς ταῦτα πρὸς τὸν Τιμόθεον· „ Ἠνίκα καὶ ἡμεῖς, ὡς οἶσθα, καὶ „ αὐτὸς, καὶ πολλοὶ τῶν ἱερῶν ἡμῶν ἀδελφῶν ἐπὶ τὴν θέαν τοῦ ζωαρχικοῦ καὶ θεοδόχου „ σώματος (τῆς Θεοτόκου δηλ.) συνελήλυθαμεν"· ἀπὸ δὲ τὸν μέγαν Διονύσιον ἐρανίσθησαν τὴν λέξιν ταύτην, καὶ τὰ λοιπὰ τὰ περὶ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου ὑπ' ἐκείνου λεγόμενα, τόσον ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων Ἰουβενάλιος, ἐξειπὼν αὐτὰ πρὸς τὴν Πουλχερίαν, ὅσον καὶ ὁ θεῖος οὗτος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς, καὶ ἐν τῷ Κανόνι τούτῳ, καὶ ἐν τοῖς ἑσπερίοις Τροπαρίοις.

Μάλιστα δὲ ὁ θεῖος Ἀνδρέας ὁ Κρήτης, ὅς τις καὶ προτιθέμενος τὰ λόγια τοῦ θείου Διονυσίου, καὶ σχολιάζων αὐτὰ, οὕτω γράφει· „ Ζωαρχικὸν ἄρα τῆς Θεοτόκου τὸ σῶμα, „ ὅλον αὐτὸ τῆς Θεότητος τὸ ζωαρχικὸν εἰσδεξάμενον πλήρωμα, δι' οὗ ζωῆς ἡμῖν θεσ„ τέρας ἀρχὴν ὁ ζωαρχικὸς Ἰησοῦς ἐχαρίσατο, τὴν ἡμετέραν ἀπαρχὴν ζωῆς ἀρχὴν ποιησά„ μενος,

„ μενος, ἣν ἐκ παρθενικῆς ἑαυτῷ νηδύος ὑπερφυῶς ἐσχεδίασεν· εἰ δὲ ἡ ἀπαρχὴ ἁγία, „ κατὰ τὸν Ἀπόστολον, καὶ τὸ φύραμα δῆλον· καὶ εἰ ἡ ῥίζα ἁγία, καὶ οἱ κλάδοι δή- „ που θεν " (Λόγ. οὗ ἡ ἀρχὴ „ Ὅσοι τὸ σεπτὸν τοῦτο τῆς Θεοτόκου).

Τροπάριον.

„ Ζωῆς ὑπάρξασα τέμενος, ζωῆς τῆς ἀϊδίου τετύχηκας· διὰ θανά- „ του γὰρ πρὸς τὴν ζωὴν μεταβέβηκας ἡ τὴν ζωὴν τεκοῦσα τὴν „ ἐμψύχωτον.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τοῦτο τὸ Τροπάριον φαίνεται ὅτι εἶναι ἀποκριτικὸν πρὸς τὸ ἀνωτέρω· ἐπειδὴ γὰρ εἰς ἐκεῖνο ἀπόρησεν ὁ Μελῳδὸς, πῶς τὸ ζωαρχικὸν σῶμα τῆς Θεοτόκου ἐδοκίμασε θάνατον καὶ ἀπέθανε; τώρα εἰς τοῦτο λύει τὴν ἀπορίαν αὐτὴν, καὶ ἐπιστρέφων πρὸς τὴν Θεοτόκον λέγει· Ναὶ ἀπέθανες, Θεοτόκε Μαρία, καὶ ἐδοκίμασες θάνατον, ἐπειδὴ διὰ μέσου τοῦ θανάτου Σὺ, ἡ ὁποία ἐγέννησας τὴν ζωὴν τὴν ἐνυπόστατον (ἤτοι τὴν ἔχεσαν ἰδίαν ὑπόστα- σιν, καὶ οὐχὶ ἦσαν ὡς μίαν ἐνέργειαν τῆς Θεότητος ἀνυπόστατον), μετέστης εἰς τὴν ζωήν· Σὺ, ὅπου ἔγινες ναὸς (τοῦτο δηλοῖ τὸ Τέμενος) τῆς αὐτοζωῆς, τώρα ἀπολαμβάνεις τὴν ἀΐδιον καὶ ἀθάνατον ζωὴν εἰς τὰ ἐπουράνια, τὴν ὁποίαν, ἂν δὲν ἀπέθνησκες, δὲν ἤθε- λες ἀπολαύσει.

Καὶ ἐδῶ πρέπει νὰ θαυμάσῃ τινὰς τὸ πάνσοφον καὶ ἀκατάληπτον τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία ἐκ τῶν ἐναντίων καὶ διὰ τῶν ἐναντίων τὰ ἐναντία κατασκευάζει· καὶ ἐκ μὲν φωτὸς ποιεῖ σκότος· ἐκ χειμῶνος δὲ ποιεῖ ἔαρ· ἐκ ἰσόσου, ὑγείαν· ἐκ ζάλης, γαλή- νην· ἐκ πυρὸς, δρόσον· καὶ ἐκ θανάτου, ζωήν· ὅθεν ὁ Ἰωνᾶς παρεκάλει τὸν Θεὸν λέγων· „ Καὶ ἀναβήτω ἐκ φθορᾶς ἡ ζωή μου." (Ἰω. β'. 7.)· ἔφη δὲ καὶ ὁ Ἀμὼς· „ Ὁ ποιῶν „ πάντα καὶ μετασκευάζων, καὶ ἐκτρέπων εἰς τὸ πρωὶ σκιὰν θανάτου, καὶ ἡμέραν εἰς „ νύκτα συσκοτάζων, Κύριος ὄνομα αὐτῷ." (Ἀμ. ε'. 8.)· ὅπερ ἑρμηνεύων ὁ Θεολόγος Γρη- γόριος λέγει· „ Ὁ θανατῶν καὶ ζωογονῶν, ὁ πάντα ποιῶν καὶ μετασκευάζων μόνῳ τῷ „ βούλεσθαι " (Λόγ. πρὸς τοὺς ἑκατὸν πεντήκοντα Ἐπισκόπους).

Ὅθεν ὁ ἴδιος οὗτος Ἰωάννης Πανηγυρίζει λέγων θαυμαστικῶς· „ Ὢ πῶς ἡ πηγὴ τῆς „ ζωῆς πρὸς τὴν ζωὴν διὰ μέσου θανάτου μετάγεται"! Ἀλλὰ καὶ ὁ θεῖος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς πανηγυρίζων εἰς τὴν Κοίμησιν λέγει· „ Οὐκ εἶχε κατέχειν εἰς τέλος γῆ καὶ τά- „ φος καὶ θάνατος ζωαρχικὸν σῶμα καὶ θεοδόχον, καὶ Οὐρανοῦ καὶ τοῦ Οὐρανοῦ τῶν „ Οὐρανῶν, καὶ εἴτι ὑπὲρ τούτους, τῷ Θεῷ τοῦ Οὐρανοῦ φίλτερον ἐνδιαίτημα· καὶ πάλιν· „ Ὥστε καὶ τὸ θανάτου ταύτην γεύσασθαι τὴν πρὸς τὰ πάντα τῆς Θεομήτορος ἐπαύξει „ ὑπεροχήν· ὅθεν καὶ δικαίως τὴν ἐπὶ τούτῳ πανήγυριν τὰ πάντα συγκροτεῖ καὶ συνερ- „ γάζεται σήμερον ". Ὅρα καὶ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Τροπαρίου τοῦ ἐν τῷ πρώτῳ Κανόνι, οὗ ἡ ἀρχὴ „ Ζωῆς τῆς ἀϊδίου καὶ κρείττονος ".

Ὠδὴ Ζ'. ὁ Εἱρμός. Οὐκ ἐλάτρευσαν.

„ Νεανίσκοι καὶ παρθένοι τῆς Παρθένου τε καὶ Θεομήτορος τὴν „ μνήμην σέβοντες, πρεσβῦται καὶ ἄρχοντες καὶ βασιλεῖς σὺν κρι- „ταῖς μελῳδήσατε· Ὁ τῶν Πατέρων Κύριος καὶ Θεὸς εὐλογητὸς εἶ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸ Τροπάριον τοῦτο ἐρανίσθη ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸν Ἱεροψάλτην Δαβὶδ λέγοντα· „ Βασιλεῖς „ τῆς γῆς καὶ πάντες λαοὶ, ἄρχοντες καὶ πάντες κριταὶ γῆς, νεανίσκοι καὶ παρθένοι, „ πρεσβύτεροι μετὰ νεωτέρων, αἰνεσάτωσαν τὸ ὄνομα Κυρίου " (Ψαλ. ρμή. 11.). Καθὼς λοι-

λοιπὸν ὁ Δαβὶδ παρακινεῖ κάθε ἀξίωμα ἀνθρώπων εἰς τὸ νὰ ὑμνῇ τὸν Θεόν· οὕτω καὶ ὁ χαριτώνυμος Ἰωάννης παρακινεῖ κάθε ἀξίωμα καὶ ἡλικίαν ἀνθρώπων εἰς τὸ νὰ ὑμνολογοῦσι τὴν Θεομήτορα, λέγων· ὅλοι Σεῖς οἱ νεανίσκοι (οἱ κατὰ τὴν ἡλικίαν εἰκοσιοκτὼ χρόνων ὄντες νέοι) καὶ αἱ παρθένοι, ὁμοίως καὶ οἱ πρεσβῦται (οἱ τεσσαράκοντα δύω χρόνων ὄντες), καὶ οἱ ἄρχοντες, καὶ βασιλεῖς μαζὶ μὲ τοὺς κριτὰς τῆς γῆς, τιμῶντες τὴν σημερινὴν μνήμην τῆς Παρθένου καὶ Θεομήτορος, μελῳδήσατε τὸν ὕμνον τῶν τριῶν Παίδων „ Σὺ ὁ Κύριος καὶ Θεὸς τῶν παλαιῶν Πατέρων ἡμῶν, τοῦ Ἀβραὰμ, καὶ Ἰσαὰκ, καὶ Ἰα„ κὼβ, ὑπάρχεις εὐλογημένος". Συμφώνως τῷ Τροπαρίῳ τούτῳ καὶ ἔντινι λόγῳ τῶν εἰς τὴν Κοίμησιν τῆς Θεοτόκου (οὗ ἡ ἀρχὴ „Ἐθὸς ἐστὶ τοῖς ἐρωτικῶς) ὁ αὐτὸς οὗτος Ἰωάννης πανηγυρίζει λέγων· „ Βασιλεῖς τῆς γῆς καὶ κριταὶ σὺν ἄρχουσι, νεανίσκοι καὶ παρ„ θένοι, πρεσβύτεροι μετὰ νεωτέρων, τὴν Θεοτόκον ὑμνείτωσαν· σύλλογοι καὶ λόγοι παντ„ δαποὶ, καὶ ἐθνῶν καὶ λαῶν γλῶσσαι διάφοροι, ᾄσμα καινὸν μελουργείτωσαν".

Τροπάριον.

„ Σαλπισάτωσαν τῇ σάλπιγγι τοῦ Πνεύματος ὄρη οὐράνια· ἀγαλ„ λιάσθωσαν μῦν βουνοί· καὶ σκιρτάτωσαν θεῖοι Ἀπόστολοι· ἡ Βα„ σίλισσα πρὸς τὸν Υἱὸν μεθίσταται, σὺν αὐτῷ ἀεὶ κρατοῦσα (1).

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὰ ὄρη διαφέρουσιν ἀπὸ τὰ βουνὰ, καθότι τὰ μὲν ὄρη εἶναι ὑψηλότερα, τὰ δὲ βουνὰ χαμηλότερα. Ἠδυνάμεθα λοιπὸν νὰ εἰποῦμεν, ὅτι σχῆμα προσωποποιίας φυλάττων ἐδῶ ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς, παρακινεῖ τὰ ὄρη καὶ τὰ βουνὰ νὰ χαίρουν εἰς τὴν τῆς Θεομήτορος Κοίμησιν· καθὼς τοιαύτας προσωποποιίας μεταχειρίζεται εἰς μυρία μέρη ἡ θεία Γραφὴ, καὶ μάλιστα οἱ θεηγόροι Προφῆται, καὶ αὐτὸς οὗτος ὁ Ἰωάννης. Ἐπειδὴ δὲ εἰς τὸ, Ὄρη, ἐπρόσθεσεν ὁ Ὑμνογράφος τὸ, Οὐράνια, διὰ τοῦτο πρέπει νὰ νοήσωμεν ἐδῶ τὸ, Ὄρη, καὶ τὸ, Βουνοὶ, ἀλληγορικῶς καὶ ἀναγωγικῶς· ἤγουν, Ὄρη μὲν πρέπει νὰ νοήσωμεν τὰς ὑψηλοτέρας τάξεις τῶν οὐρανίων Ἀγγέλων, τὰς περὶ Θεὸν ἀμέσως ἱδρυμένας· ἤτοι τοὺς Θρόνους, τὰ Χερουβὶμ, καὶ τὰ Σεραφὶμ, καὶ τὰς μέσας· ἤτοι τὰς Κυριότητας, τὰς Δυνάμεις, καὶ τὰς Ἐξουσίας. Βουνοὺς δὲ πρέπει νὰ νοήσωμεν τὰς κατωτέρας τάξεις τῆς τρίτης Ἱεραρχίας· ἤτοι τὰς Ἀρχὰς, τοὺς Ἀρχαγγέλους, καὶ τοὺς Ἀγγέλους· διότι καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος ἐπὶ τῶν Ἀγγέλων ἐτόνισε τὰ ὄρη, λέγων· „ Φωτίζεις Σὺ θαυμαστῶς ἀπὸ ὀρέων αἰωνίων" „ πρὸς τὸν Θεὸν λέγεται (παρὰ τοῦ Δαβὶδ δηλαδὴ) Ἀγγελικῶν, οἶμαι, Δυνάμεων, αἳ „ συνεργοῦσιν ἡμῖν πρὸς τὰ κρείττονα" (Λόγ. εἰς τὸ Βάπτισμα.). Ὅρα δὲ καὶ εἰς τὴν ἑρμηνείαν τῶ Τροπαρίου τῶν Βαΐων τῶ λέγοντος „ Ῥιξάτω εὐφροσύνην κραταιὰν ἐπ' ἔλεον" ἐν τῇ Δ'. Ὠδῇ, ὅπου ὁ Θεοδώριτος ὄρη καὶ βουνὰ τοὺς Ἀγγέλους ὀνομάζει.

Λέγει λοιπὸν ὁ θεσπέσιος Ἀσματογράφος, ὅτι τὰ ὑψηλὰ ὄρη· ἤτοι αἱ ὑπέρτατοι Δυνάμεις τῶν οὐρανίων Ἀγγέλων, ἂς σαλπίσουν μὲ τὴν σάλπιγγα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ὕμνους Ἀγγελοπρεπεῖς εἰς τὴν σημερινὴν ἑορτὴν τῆς Θεομήτορος· ὁμοίως καὶ οἱ βουνοί· ἤτοι αἱ κατώτεραι τάξεις τῶν ἁγίων Ἀγγέλων, ἂς ἀγαλλιάσωνται σήμερον μὲ πνευματικὴν ἀγαλλίασιν. Ἂν δὲ αὐταὶ χαίρουν καὶ πανηγυρίζουν διὰ τὴν ἰδικήν μας σωτηρίαν· κάθως τοῦτο δείκνυται ἀπὸ τὴν παραβολὴν τῆς ἀπολλυμένης δραχμῆς, περὶ τῆς ὁποίας λέγει ὁ Θεολόγος Γρηγόριος· „ Λύχνον ἧψε τὴν ἑαυτοῦ σάρκα (ὁ Χριστὸς δηλαδὴ), καὶ τὴν οἰκίαν ἐσά„ρωσε, τῆς ἁμαρτίας τὸν Κόσμον ἀποκαθαίρων, καὶ τὴν δραχμὴν ἐζήτησε, τὴν βασιλικὴν „ εἰκόνα, συγκεχωσμένην τοῖς πάθεσι, καὶ συγκαλεῖ τὰς φίλας αὐτῷ Δυνάμεις ἐπὶ τῇ τῆς „ δραχμῆς εὑρέσει· κοινωνοὺς ποιεῖται τῆς εὐφροσύνης, ἃς καὶ τῆς οἰκονομίας μύστιδας πε„ ποίητο" (Λόγ. εἰς τὴν Χριστοῦ γέννησιν)· ἂν, λέγω, οἱ Ἄγγελοι χαίρουσι διὰ τὴν ἰδικήν

(1) Ἐν ἄλλοις δὲ γράφεται „Σὺν αὐτῷ βασιλεύουσα"· παράμελον ὅμως τοῦτό ἐστιν· παρὰ δὲ τῷ ἀνωνύμῳ Ἑρμηνευτῇ οὕτω γράφεται „Ἡ πανήγυρις τῆς Θεοτόκου σήμερον· μυστικῶς εὐωχηθῶμεν".

κήν μας σωτηρίαν, πόσῳ μᾶλλον χαίρουσι καὶ ἀγαλλιῶνται διὰ τὴν σημερινὴν δόξαν καὶ εἰς Οὐρανοὺς μετάστασιν τῆς Θεομήτορος; καὶ ἂν αὐτοὶ ἦναι φιλόθεοι, ὡς ὁ αὐτὸς Θεολόγος λέγει, φανερὸν ὅτι εἶναι καὶ φιλοπάρθενοι, καὶ τῆς Μητρὸς τοῦ Θεοῦ φίλοι γνησιώτατοι.

Ἐπιφέρει δὲ ἀκολούθως ὁ Μελῳδὸς, ὅτι καὶ οἱ Ἀπόστολοι τοῦ Κυρίου καὶ μαθηταὶ ἀς σκιρτήσουν πνευματικῶς σήμερον· διότι ἡ Βασίλισσα Θεοτόκος μετεστάθη εἰς τὸν Βασιλέα τῶν βασιλευόντων Υἱόντης, ἵνα βασιλεύῃ μετ' αὐτοῦ εἰς αἰῶνα αἰῶνος.

Τροπάριον.

„ Ἡ παμίερος μετάστασις τῆς θείας Σου καὶ ἀχράτου Μητρὸς τὰ „ ὑπερκόσμια τῶν ἄνω δυνάμεων ἤθροισε τάγματα συμευφραίνε- „ σθαι τοῖς ἐπὶ γῆς Σοι μέλπουσιν· Ὁ Θεὸς εὐλογητὸς εἶ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Διὰ τοῦ Τροπαρίου τούτου ἐνόησε ὁ Μελῳδὸς Ἀγγέλους ὁμοῦ καὶ ἀνθρώπους, οὐράνιά τε καὶ ἐπίγεια, ἵνα συνευφραίνωνται ἀναμεταξύτων ἐπὶ τῇ πανδήμῳ πανηγύρει τῆς Θεομήτορος· διὸ λέγει πρὸς τὸν Μονογενῆ ταύτης Υἱόν· Ὦ Δέσποτα! ἡ παμίερος μετάστασις τῆς θείας καὶ ἀχράτου (καθαρωτάτης) Μητρός Σου ἐσυνάθροισε τὰ ὑπερκόσμια τάγματα τῶν Ἀγγελικῶν Δυνάμεων, διὰ νὰ συνευφραίνωνται ὁμοῦ μὲ τοὺς ἀνθρώπους, οἵτινες μέλπουσιν εἰς Σὲ ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ λέγουσι τὴν τῶν τριῶν Παίδων αἴνεσιν· „ Εὐλογητὸς εἶσαι „ ὁ Θεὸς εἰς τοὺς αἰῶνας".

Συμφώνως μὲ τὸ Τροπάριον τοῦτο πανηγυρίζει καὶ Ἀνδρέας ὁ Κρήτης Πρόεδρος, λέγων· „ Οὐκοῦν γενέσθω μία κοινὴ σήμερον ὡρανίων καὶ ἐπιγείων πανήγυρις· καὶ Ἀγγέλοις συν- „ ευφραινέσθωσαν ἄνθρωποι, καὶ πᾶσα γλῶσσα χορευέτω· καὶ προσᾴδέτω τῇ Θεοτόκῳ τὸ, „ Χαῖρε"· καὶ πάλιν· „ Ἡμεῖς δὲ τῆς παναγεστάτης (ἤτοι παναγιωτάτης) τοῦ ζωαρχι- „ κοῦ σώματος ἐντυμβεύσεως τὴν ἀνάμνησιν λαμπροὶ λαμπρῶς ἑορτάσωμεν, ἐφ' ᾗ ἅμα „ τῷ φαινομένῳ πᾶν τὸ νοούμενον, ὅσον τε οὐράνιον, καὶ ὅσον ἐπίγειον, εἰς ταὐτὸν ἀθροι- „ ζόμενον, τὴν Βασιλίδα γεραίρει, καὶ προπομπεύει τοῦ σκήνους ἐπίπροσθεν" (Λόγ. οὗ ἡ ἀρχὴ „ Μυστήριον ἡ παροῦσα πανήγυρις).

Ὠδὴ ἡ. ὁ Εἱρμός. Παῖδας εὐαγεῖς.

Τροπάριον.

„ Τὴν μνήμην Σου, Ἄχραντε Παρθένε, Ἀρχαί τε καὶ Ἐξουσίαι καὶ „ Δυνάμεις τε, Ἄγγελοι, Ἀρχάγγελοι, Θρόνοι, Κυριότητες, τὰ Χε- „ ρουβὶμ δοξάζουσι καὶ τὰ φρικτὰ Σεραφίμ· ἀνθρώπων δὲ τὸ γέ- „ νος ὑμνοῦμεν καὶ ὑπερυψοῦμεν αὐτὴν εἰς τοὺς αἰῶνας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἐννέα εἶναι τὰ τάγματα τῶν ἁγίων Ἀγγέλων, κατὰ τὸν Ἀρεοπαγίτην καὶ φιλάγγελον Διονύσιον· ταῦτα δὲ διαμοιράζονται εἰς τρεῖς Ἱεραρχίας, εἰς πρώτην, μέσην, καὶ τελευταίαν. Καὶ ἡ μὲν πρώτη Ἱεραρχία περιέχει τοὺς ἁγιωτάτους Θρόνους, τὰ Χερουβὶμ, καὶ τὰ Σεραφίμ· ἡ δὲ μέση περιέχει τὰς Κυριότητας, τὰς Δυνάμεις, καὶ τὰς Ἐξουσίας· ἡ δὲ τελευταία περιέχει τὰς Ἀρχὰς, τοὺς Ἀρχαγγέλους, καὶ τοὺς Ἀγγέλους. Οἱ Θρόνοι λοιπὸν δηλοῦσι, κατὰ τὸν αὐτὸν Διονύσιον, ὅτι εἶναι ἐξηρημένοι ἀπὸ κάθε ταπεινὴν ἐλάττωσιν, καὶ ὅτι ἀναφέρονται ὑπερκοσμίως πρὸς τὰ ἄνω· τὰ δὲ Χερουβὶμ φανερόνουσιν ὅτι ἔχου-

ἔχουσι τὸ γνωστικὸν καὶ θεοπτικὸν, καὶ τῆς ὑπερτάτης φωτοδοσίας δεκτικὸν καὶ θεωρητικὸν, ἐπειδὴ καὶ τὸ ὄνομα, Χερουβὶμ, πλῆθος γνώσεως, ἢ χύσις σοφίας, ἑβρα�ϊστὶ ἑρμηνεύεται· ὁ δὲ Χρυσόστομος λέγει· „ Τί γάρ ἐστι Χερουβίμ; Πεπληθυσμένη γνῶσις " (Λόγῳ Γ'. περὶ ἀκαταλήπτου)· τὰ Σεραφὶμ δηλοῦσιν ὅτι ἔχουσι τὸ ἀεικίνητον περὶ τὰ θεῖα, καὶ ἀκατάληκτον, καὶ τὸ θερμὸν καὶ ὀξὺ καὶ ὑπερζέον, ὅθεν καὶ Σεραφὶμ ὀνομάζονται, ὅπερ δηλοῖ ἑβραϊκῶς Θερμαίνοντας, ἢ Πριστηρίους· ὁ δὲ Χρυσορρήμων λέγει· „ Τί δὲ Σεραφίμ; „ Ἔμπυρα στόματα " (αὐτόθι)· αἱ Κυριότητες δηλοῦσιν ὅτι ἔχουσιν ἐλευθέραν τινὰ καὶ ἀδούλωτον ἀναγωγὴν, καὶ τῆς ὄντως Κυριότητος καὶ Κυριαρχίας ἐφιεμένην· αἱ δὲ Δυνάμεις σημαίνουσιν ὅτι ἔχουσιν ἀῤῥενωπόν τινα καὶ ἀκατάσειστον ἀνδρίαν εἰς πάσας τὰς κατ' αὐτὰς θεοειδεῖς ἐνεργείας· αἱ Ἐξουσίαι φανερόνουσιν ὅτι ἔχουσι τὴν εὔκοσμον καὶ ἀσύμφυρτον περὶ τὰς θείας ὑποδοχὰς εὐταξίαν, καὶ τὸ τεταγμένον τῆς ὑπερκοσμίου καὶ νοερᾶς ἐξουσιότητος· αἱ Ἀρχαὶ δηλοῦσι τὸ θεοειδῶς ἀρχικὸν καὶ ἡγεμονικὸν μετὰ τάξεως ἱερᾶς· οἱ δὲ Ἀρχάγγελοι φανερόνουσιν ὅτι καὶ πρὸς τὴν ὑπερούσιον ἀρχὴν ἀρχικῶς ἐπιστρέφουσι, καὶ τοὺς Ἀγγέλους ἑνοποιοῦσι κατὰ τὰς εὐκόσμους αὐτῶν καὶ τεταγμένας καὶ ἀοράτους ἡγεμονίας· Ἄγγελοι δὲ ὀνομάζονται, διότι ἀγγέλλουσιν εἰς ἡμᾶς προσεχέστερον τὰ τοῦ Θεοῦ θελήματα.

Ταῦτα λοιπὸν τὰ ἐννέα τάγματα τῶν οὐρανίων Ἀγγέλων ἀναφέρει ἐν τῷ παρόντι Τροπαρίῳ ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς, καὶ λέγει πρὸς τὴν Θεοτόκον· Ὦ ἁγιωτάτη Παρθένε! τὴν πάνδημον καὶ ἱερὰν μνήμην τῆς θείας Σου Κοιμήσεως δοξάζουσι καὶ τιμῶσιν ὅλα τὰ τάγματα τῶν ἀσωμάτων Δυνάμεων, οἱ Θρόνοι, τὰ Χερουβὶμ, τὰ Σεραφὶμ, αἱ Κυριότητες, αἱ Δυνάμεις, αἱ Ἐξουσίαι, αἱ Ἀρχαὶ, οἱ Ἀρχάγγελοι, καὶ οἱ Ἄγγελοι· ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς ὅλον τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, συμφώνως μὲ τὰς τάξεις τῶν Ἀγγέλων, ὑμνοῦμεν αὐτὴν καὶ δοξολογοῦμεν εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας. Ὁ αὐτὸς δὲ Ἰωάννης πανηγυρίζει εἰς τὴν Κοίμησιν λέγων· „ Σήμερον ἡ ἱερὰ καὶ ἔμψυχος Κιβωτὸς τῆς ζώντος Θεοῦ, ἡ τὸν ἑαυτῆς τεχνίτην κυοφορήσασα, ἐν ναῷ Κυρίου ἀχειροποιήτῳ καταπαύεται, καὶ σκιρτᾷ Δαβὶδ ὁ ταύτης πρόπατωρ, καὶ συγχορεύουσιν Ἄγγελοι, Δυνάμεις δοξάζουσι, καὶ Ἀρχαὶ συναγάλλονται, καὶ „ Ἐξουσίαι εὐφραίνονται, Κυριότητες χαίρουσι, Θρόνοι πανηγυρίζουσιν, ἀνυμνεῖ τὰ Χερουβὶμ, „ δοξολογεῖ τὰ Σεραφίμ " (Λόγ. οὗ ἡ ἀρχὴ „ Ἔστι μὲν ἀνθρώπων οὐδείς).

Τροπάριον.

„ Ὁ ξένως οἰκήσας, Θεοτόκε, ἐν τῇ ἀχράντῳ μηδύϊ Σου σαρκώμενος, „ οὗτος τὸ παμίερον πνεῦμά Σου δεξάμενος, ἐν ἑαυτῷ κατέπαυσεν „ ὡς ὀφειλέτης Υἱός· διὸ Σέ, τὴν Παρθένον ὑμνοῦμεν, καὶ ὑπερυ„ψοῦμεν εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Καὶ τοῦτο τὸ Τροπάριον προσφωνεῖ δι' ἐπιστροφῆς πρὸς τὴν Θεοτόκον ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς, λέγων. Ὦ Θεοῦ Λόγου Γεννήτρια! ὁ Μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Πατρὸς, ὃς τις διὰ σαρκώσεως ἐκατοίκησεν εἰς τὴν καθαρὰν καὶ παρθενικήν Σου κοιλίαν μὲ ξένον καὶ ἀπόῤῥητον τρόπον, αὐτὸς ἐν τῇ σημερινῇ ἡμέρᾳ τῆς παναγίας Σου Κοιμήσεως ἐδέχθη εἰς τὰς ἀγκάλας του τὴν ὁλόφωτον καὶ πανιέρου Σου ψυχὴν, καὶ ἐκατάπαυσεν αὐτὴν εἰς τὴν βασιλείαν καὶ δόξαν του· ὥστε ἡ βασιλεία αὐτῆ καὶ μακαριότης εἶναι καὶ ἰδική Σου· καὶ τοῦτο ἐποίησε, διότι εἶναι χρεώστης εἰς Σὲ, καθὸ Υἱὸς ἀληθινός· ἐδανείσθη γὰρ ἐκ τῶν ἀχράντων καὶ παρθενικῶν Σου αἱμάτων σάρκα ἐμψυχωμένην ψυχῇ λογικῇ καὶ νοερᾷ καὶ θελητικῇ, καὶ ἔγινε τέλειος ἄνθρωπος· διότι ἂν αὐτὸς ἔδωκεν ἐντολὴν εἰς τοὺς ἄλλους Υἱοὺς νὰ τιμῶσι τοὺς γονεῖς των „ Τίμα τὸν Πατέρα σου καὶ τὴν Μητέρα σου, ἵνα εὖσοι γένηται " (Ἔξ. κ'. 12.), βέβαια ἔπρεπεν αὐτὸς πρῶτος νὰ φυλάξῃ τὴν ἐντολὴν αὐτὴν, καὶ νὰ τιμήσῃ χρεωστικῶς τὴν ἁγιωτάτην Μητέρα του καὶ ζῶσαν καὶ μετὰ θάνατον.

Καὶ

Καὶ ἂν ὁ Ἀπόστολος λέγει, ὅτι δὲν χρεωστοῦν τὰ τέκνα νὰ θησαυρίζουν διὰ τοὺς γονεῖς, ἀλλ' οἱ γονεῖς διὰ τὰ τέκνα· „Οὐκ ὀφείλουσι τὰ τέκνα τοῖς γονεῦσι θησαυρίζειν, ἀλλ' οἱ „γονεῖς τοῖς τέκνοις" (β'. Κορινθ. ιβ'. 14.)· πλὴν ἐδῶ ἠκολούθησεν ὅλον τὰ ἐναντίον· ὁ Υἱὸς τῆς Παρθένου ἐθησαύρισεν εἰς τοὺς Οὐρανοὺς διὰ τὴν ἁγίαν Μητέρα του, καὶ ταύτην μετὰ θάνατον ἀνέπαυσεν εἰς τὰ αἰώνια τε βασίλεια. Ἀκολούθως δὲ λέγει ὁ Μελῳδὸς, ὅτι ἡμεῖς οἱ συναχθέντες σήμερον ἐν τῇ ἑορτῇ τῆς ἁγίας Κοιμήσεώς Σου ὑμνοῦμεν Σὲ τὴν ἀναπαυθεῖσαν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Υἱοῦ Σου, καὶ Σὲ ὑπερυψοῦμεν εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Συμφώνως ὁ αὐτὸς Ἰωάννης πανηγυρίζει καὶ ἐν τῷ εἰς τὴν Κοίμησιν λόγῳ αὐτοῦ, οὗ ἡ ἀρχὴ „Ἔστι μὲν ἀνθρώπων ὑδεῖς· „Ἔδει τὴν τὸν Θεὸν Λόγον ἐν τῇ ἑαυτῆς νηδύϊ ξενοδο„χήσασαν ἐν ταῖς θείαις τοῦ ἑαυτῆς Υἱοῦ κατοικισθῆναι σκηναῖς· καὶ ὥσπερ ὁ Κύριος „ἔφησεν, „Ὁ Υἱὸς μένει ἐν τῇ οἰκίᾳ τῷ Πατρὸς", καὶ τὴν Μητέρα ἔδει ἐν τοῖς τοῦ Υἱοῦ „βασιλείοις αὐλίζεσθαι, ἐν οἴκῳ Κυρίου, καὶ ἐν αὐλαῖς οἴκου Θεοῦ ἡμῶν· ἔδει τὴν ἐγκόλ„πιον ὡς βρέφος τὸν Κτίστην βαστάσασαν τοῖς θείοις ἐνδιατρίβειν σκηνώμασιν· ἔδει τὴν „νύμφην, ἣν ὁ Πατὴρ ἐνυμφεύσατο, τοῖς οὐρανίοις ἐνδιαιτᾶσθαι θαλάμοις... ἔδει τὴν τοῦ „Θεοῦ Μητέρα τὰ τοῦ Υἱοῦ κατακτήσασθαι, καὶ ὑπὸ πάσης ὡς Μητέρα Θεοῦ προσκυνη„θῆναι τῆς Κτίσεως· ἀεὶ μὲν γὰρ ἐκ τῶν τεκόντων ὁ κλῆρος εἰς τοὺς παῖδας κάτεισι· „νῦν δὲ, ὥς τις ἔφη σοφὸς, ἄνω ποταμῶν χωροῦσι πηγαί· ὁ γὰρ Υἱὸς τῇ Μητρὶ τὴν σύμ„πασαν Κτίσιν κατεδουλώσατο".

Τροπάριον.

„Ὦ τῶν ὑπὲρ ἔμμοιαν θαυμάτων τῆς Ἀειπαρθένου τε καὶ Θεομή„τορος! τάφον γὰρ οἰκήσασα, ἔδειξε Παράδεισον· ᾧ παρεστῶτες „σήμερον χαίροντες ψάλλομεν· Τὸν Κύριον ὑμνεῖτε τὰ ἔργα, καὶ „ὑπερυψοῦτε εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Θαυμαστικῶς προφέρει τὸ Τροπάριον τοῦτο ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς, διὰ τὸ ξενίκουστον θαῦμα, ὅπου ἠκολούθησεν εἰς τὴν Θεοτόκον, ἐπειδὴ φυσικῷ τῷ τρόπῳ κάθε τάφος εἶναι γεμάτος ἀπὸ βρῶμαν καὶ δυσωδίαν, ὁ δὲ τάφος τῆς Θεομήτορος εἶναι γεμάτος ἀπὸ εὐωδίαν, καὶ εὐωδίαν οὐράνιον, ὅπου δὲν ὁμοιάζει μὲ καμμίαν εὐωδίαν ἐπίγειον. Λέγει λοιπὸν ἔτως ὁ χαριτωνύμος Ἰωάννης· Βαβαὶ διὰ τὰ θαύματα, ὅπου ἠκολούθησαν εἰς τὴν Ἀειπάρθενον Μητέρα τοῦ Θεοῦ! ἐπειδὴ αὐτὴ ἐβάλθη ναὶ εἰς τὸν τάφον, καθὸ ἦτον ἄνθρωπος, καθὸ δὲ ἦτον Μήτηρ Θεοῦ, ἔδειξε τὸν τάφον αὐτῆς, ὄχι βρωμώδη καὶ δυσώδη, ὡς εἶναι οἱ τάφοι τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, ἀλλὰ ἕνα Παράδεισον εὐωδέστατον, ὅμοιον τὲ ἐν Ἐδὲμ Παραδείσου· εἰς τοῦτον δὲ τὸν τάφον ἡμεῖς παραστέκοντες σήμερον, ψάλλομεν μὲ μεγάλην χαρὰν τῆς καρδίας μας τὸν ὕμνον τῶν τριῶν Παίδων „Τὸν Κύριον ὑμνεῖτε τὰ ἔργα".

Συμφώνως μὲ τὸ Τροπάριον τοῦτο πανηγυρίζει ὁ ἴδιος Ἰωάννης λόγῳ εἰς τὴν Κοίμησιν (ἧς ἡ ἀρχὴ „Ἔθος ἐστὶ τοῖς ἐρωτικῶς πρός τι διακειμένοις), καὶ λέγει ταῦτα· „Οὗτος ὁ „τάφος, τῆς Ἐδὲμ ὡραιότερος· καὶ γὰρ ἵνα μὴ λέγω τὴν ἐν ἐκείνῃ τοῦ δυσμενοῦς φθονε„ρὰν συμβουλὴν, τὴν ἀπάτην τῆς Εὔας, τὴν παρακοὴν, τὴν ἐξορίαν, τὸν θάνατον, ἵνα μὴ „ταῦτα λέγων, τὴν ἑορτὴν ἐκτελῶ· κατηφείας ὑπόθεσιν, οὗτος ὁ τάφος ἀπὸ γῆς σῶμα „θνητὸν μετεώρισεν· ἐκείνη δὲ ὑψωθεῖσα, εἰς γῆν τὸν γενάρχην κατήγαγεν· ἢ γὰρ οὐκ „ἐν αὐτῇ τὸ „Γῆ εἶ, καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ", ὁ κατ' εἰκόνα θείαν γεγονὼς κατακέκρι„ται"; Ἐν τῷ αὐτῷ δὲ λόγῳ παρομοιάζει τὸν τάφον τῆς Θεοτόκου καὶ μὲ νυμφικὸν θάλαμον (κοιτῶνα), καὶ μὲ τὴν παλαιὰν Σκηνὴν τοῦ Μωϋσέως· „Ἡ παστὰς τῆς θείας τοῦ Λό„γου σαρκώσεως ὡς ἐν θαλάμῳ τῷ πανευκλεεῖ ἀναπέπαυται τάφῳ· ὅθεν πρὸς τὸν οὐρά„νιον ἄνεισι νυμφῶνα, τῷ Υἱῷ καὶ Θεῷ ἀριδήλως συμβασιλεύουσα, καὶ τὸν τάφον παστά„δα τοῖς ἐπὶ γῆς καταλέλοιπε· παστάδα τὸν τάφον; ναὶ, καὶ παστάδος πάσης πανα„γλαέστερον· οὗτος ὁ τάφος τῆς πάλαι Σκηνῆς τιμιώτερος, τὴν λογικήν τε καὶ ἔμψυχον „καὶ θεοφεγγῆ λυχνίαν δεξάμενος, καὶ τὴν ζωηφόρον τράπεζαν".

Ἐφι

Ἔφη δὲ καὶ ὁ ἅγιος Γερμανός· „ Ἐρρέτω θάνατος ἐπὶ Σοὶ, Θεοτόκε, ὅτι ζωὴν τοῖς ἀν-
„ θρώποις προσήγαγες· ἐρρέτω τάφος ἐπὶ Σοὶ, ἐπειδὴ περ ὕψους ἀφράστου θεῖος ἐγένου
„ θεμέλιος· ἐρρέτω χὠς ἐπὶ Σοὶ, ἀνάπλασις γὰρ εἶ, ὅτι τοῖς ἐν ὕλῃ πηλοῦ διαφθαρεῖσι
„ κεχρημάτικας Δέσποινα. Οὐκοῦν πίστει Σέ μεθ' ἡμῶν συναναστροφον ἔχειν ὁμολογοῦμεν·
„ εἰ μὴ γὰρ ἐν τούτῳ παρηγορούμεθα, ἐξέλιπεν ἂν τῇ ἐπιθυμίᾳ τῇ πρὸς Σὲ τὸ ἡμέτερον
„ πνεῦμα· καὶ πίστει μὲν τὲς Οὐρανοὺς, ὡς γέγραπται, κατηρτίσθαι νοεῦμεν· Σὲ δὲ μετ-
„ ελθοῦσαν, συνδιάγωγον καὶ μετὰ τὴν ἐκδημίαν τοῦ σώματος πιστεύομεν ἀναθεωρεῖν·
„ ὃ γὰρ ὀδύνη τοσαύτη τῇ ψυχῇ, τῆς σαρκὸς ὅταν ἀποσπασθῇ, ὅσον ὀδυνηρὸν Σοῦ στερη-
„ θῆναι, πανάχραντε· ὅθεν, κατὰ τὸ γεγραμμένον, κἂν τὸ σῶμά Σου καθεύδῃ, ἡ καρδία
„ Σου ἀγρυπνεῖ· κἂν τὸ ἀπαραίτητον τῦ θανάτου παρεδέξω φύσει, οὐ νυστάξει, οὐδὲ ὑ-
„ πνώσει ὁ φυλάσσων ἡμᾶς ὀφθαλμός Σου " (Λόγ. εἰς τὴν Κοίμησιν).

Ὠδὴ θ'. ὁ Εἱρμός. Ἅπας γηγενής.

Τροπάριον.

„ Δεῦτε ἐν Σιὼν τῷ θείῳ καὶ πίστει ὄρει τοῦ ζῶντος Θεοῦ ἀ-
„ γαλλιασώμεθα, τὴν Θεοτόκον ἐποπτρίζόμενοι· πρὸς γὰρ τὴν λίαν
„ κρείττονα καὶ θειοτέραν σκηνὴν ὡς Μητέρα ταύτην εἰς τὰ Ἅ-
„ για τῶν Ἁγίων Χριστὸς μετατίθησιν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Μὲ τὸ παρὸν Τροπάριον παρακινεῖ ὁ Μελῳδὸς ὅλους τοὺς ὀρθοδόξους νὰ χαίρουν καὶ νὰ εὐφραίνωνται πνευματικῶς εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς μεταστάσεως τῆς Θεοτόκου, λέγων οὕτω· Ἐλᾶτε οἱ πιστοὶ Χριστιανοὶ, ἂς εὐφρανθῶμεν τῷ πνεύματι εἰς τὴν ἁγίαν Σιὼν, ἥτις εἶναι ὄρος καὶ βουνὸν παχὺ τοῦ ζῶντος Θεοῦ. Ἐρανίσθη δὲ τοῦτο ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸν Προφήτην Δαβὶδ λέγοντα περὶ τοῦ ὄρους Σιών· „ Ὄρος τοῦ Θεοῦ, ὄρος πῖον, ὄρος τετυρω-
„ μένον, ὄρος πῖον " (Ψαλ. ξζ'. 15.). Ὄρος δὲ Θεοῦ καὶ πῖον, κυρίως μὲν καὶ κατὰ τὸ γράμμα, εἶναι ἡ ἁγία Σιὼν, ἥτις ὄρος ἐστὶ τῆς Ἱερουσαλήμ· εἰς τοῦτο γὰρ τὸ ὄρος ἐκατοίκει ἡ Θεοτόκος, καὶ ἐκεῖ παρέδωκε τὴν ὁλόφωτον ψυχήν της εἰς χεῖρας τοῦ Μονογενοῦς αὐτῆς Υἱοῦ· καθὼς λέγει ὁ ἴδιος οὗτος Ἰωάννης πανηγυρίζων· „ Χαίροις Σιὼν, τὸ
„ θεῖον ὄρος τὸ ἅγιον, ἐν ᾧ κατῴκησε τὸ θεῖον ὄρος τὸ ἔμψυχον, ἡ νέα Βαιθὴλ, ἐν ᾗ
„ στήλη ἤλειπται ἀνθρωπίνη φύσις χριομένη Θεότητι· ἐξ ἧς πρὸς τὸ οὐράνιον ὕψος μετεω-
„ ρισται, ὡς ἐξ ὄρους Ἐλαιῶν, ὁ ταύτης Υἱός " (Λόγ. οὗ ἡ ἀρχὴ „ Ἔθος ἐστὶ τοῖς ἐρω-
„ τικῶς). Καὶ ὁ Κρήτης Ἀνδρέας ὧδε πανηγυρίζων φησίν· „ Οὐκ ἀπὸ σκοποῦ τῆς πανα-
„ γεστάτης ἐμνήσθην Σιών· ἐν ταύτῃ γὰρ τὸ μέγα τοῦτο μυστήριον τῆς Θεοτόκου μεμυ-
„ σταγώγηται· ἐν ταύτῃ τὰς κλίσεις τῶν ἱερῶν γονάτων τοῦ πανάγνου σώματος, αἱ πρὸς
„ τοῦδαφος κατεστρωμέναι πλάκες διωλύγιον ἀνακράζουσιν· ἐπεὶ καὶ ταύτην (τὴν ἁγίαν
„ Σιὼν δηλ.) εἶχε παρ' ὅλον αὐτῆς τὸν τῆς παροικίας καιρὸν ἐνδιαίτημα, κἀκεῖσε τοῖς φυ-
„ σικοῖς λειτουργήσασα νόμοις, τοῦ βίου τὸ πέρας ἐδέξατο " (Λόγ. οὗ ἡ ἀρχὴ „ Μυστή-
„ ριον ἡ παροῦσα πανήγυρις).

Κυρίως μὲν οὖν, ὡς εἶπον, καὶ κατὰ τὸ γράμμα, ὄρος Σιὼν ἐδῶ εἶναι τὸ ἐν Ἱερουσαλὴμ, εἰς τὸ ὁποῖον ἡ Θεοτόκος ἐκατοίκει, καὶ παρέδωκε τὴν ἁγίαν ψυχήν της εἰς χεῖρας Θεοῦ. Κατὰ ἀλληγορίαν δὲ, ὄρος Σιὼν νοεῖται ἡ Ἐκκλησία τῶν Χριστιανῶν, κατὰ τὸν Ἀλεξανδρείας Κύριλλον, καὶ τὸν Ζυγαδηνὸν Εὐθύμιον, ἥτις ὄρος μὲν εἶναι, διότι εὑρίσκεται ἀνωτέρα τῆς γῆς, καὶ ἀνατείνεται πρὸς Οὐρανὸν διὰ Πράξεως καὶ Θεωρίας· Θεοῦ δὲ, διότι αὕτη εἶναι ἀφιερωμένη εἰς τὸν Θεόν· πῖον δὲ, διὰ τὴν πλουσιότητα καὶ παχύτητα τῆς πνευματικῆς βοσκῆς, ὅπου εὑρίσκεται εἰς αὐτήν· τετυρωμένον δὲ, διὰ τὸ στερεὸν καὶ πεπηγμένον τῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ δογμάτων τῆς πίστεως, καθὼς εἶναι στερεὸν καὶ

πε-

πεπηγμένον τὸ τυρί· ὅθεν εἶπεν ὁ Ἀλεξανδρείας Κύριλλος· „Ἔκλυτον γὰρ οὐδὲν, ἢ ὑδα„ρὲς, ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἀλλ' ἔστι τὰ πάντα συνεσφιγμένα πρὸς εὐσέβειαν".

Λέγει δὲ ἀκολούθως ὁ Μελῳδὸς καὶ τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν οποίαν πρέπει νὰ εὐφραν θῶμεν· ἐπειδὴ, λέγει, βλέπομεν νοερῶς τὴν Θεοτόκον ἀναβαίνουσαν εἰς τοὺς Οὐρανούς· ὁ γὰρ Μονογενής της Υἱὸς μετέθηκεν αὐτὴν ὡς Μητέρα του εἰς τὴν οὐράνιον σκηνὴν, τὴν πολλὰ καλλιτέραν καὶ θειοτέραν τῆς Ἐπιγείου σκηνῆς, εἰς τὰ ἐν Οὐρανοῖς ἄδυτα καὶ ἅγια τῶν ἁγίων, ὑπεράνω πάντων τῶν Ἀγγελικῶν ταγμάτων. Ἐρανίσθη δὲ τὸ ῥητὸν τοῦτο ὁ Μελῳδὸς ἀπὸ τὸν Παῦλον λέγοντα· „Χριστὸς παραγενόμενος Ἀρχιερεὺς τῶν μελλόν„των ἀγαθῶν, διὰ τῆς μείζονος καὶ τελειοτέρας σκηνῆς οὐ χειροποιήτου, τουτέστιν οὐ „ταύτης τῆς κτίσεως, εἰσῆλθεν ἐφάπαξ εἰς τὰ ἅγια" (Ἑβρ. Θ'. 11.). Εἰς τὴν τοιαύτην σκηνὴν, καὶ εἰς τὰ τοιαῦτα ἅγια μετέθηκεν ὁ Χριστὸς τὴν ἁγιωτάτην Μητέρα του· ὅπου γὰρ εἶναι ὁ Υἱὸς, ἐκεῖ πρέπει νὰ ἦναι καὶ ἡ Μήτηρ.

Τροπάριον.

„Δεῦτε οἱ πιστοὶ τῷ τάφῳ προσέλθωμεν τῆς Θεομήτορος, καὶ πε„ριπτυξώμεθα, καρδίαν, χείλη, ὄμματα, μέτωπα εἰλικρινῶς προσ„άπτοντες, καὶ ἀρυσώμεθα ἰαμάτων ἄφθονα χαρίσματα, ἐκ πη„γῆς ἀεννάου βλυστάνοντα.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Καὶ μὲ τὸ Τροπάριον τοῦτο παρακινεῖ ὁ Μελῳδὸς κυρίως μὲν τοὺς ἐν τῇ Ἱερουσαλὴμ εὑρισκομένους Χριστιανοὺς, διὰ νὰ ὑπάγουν εἰς τὴν Γεθσημανῆ, καὶ νὰ προσκυνήσουν αἰσθητῶς τὸν αἰσθητὸν τάφον τῆς Θεομήτορος· ἐπομένως δὲ παρακινεῖ καὶ ὅλους τοὺς Χριστιανοὺς τοὺς ἐν ἄλλοις τόποις εὑρισκομένους, διὰ νὰ ὑπάγουν νοερῶς εἰς τὸν τάφον τῆς Θεοτόκου, καὶ νὰ προσκυνήσουν αὐτὸν μὲ τὴν διάνοιαν. Ἐλᾶτε, λέγει, οἱ πιστοὶ Χριστιανοὶ, καὶ μάλιστα ὅσοι εἶσθε ἐρασταὶ καὶ φίλοι τῆς Ἀειπαρθένου· ἐλᾶτε, ἂς ὑπάγωμεν εἰς τὸν ἅγιον τάφον τῆς Θεομήτορος, καὶ ἂς ἐναγκαλισθῶμεν αὐτὸν νοερῶς μετὰ θερμῆς ἀγάπης καὶ εὐλαβείας, ἐγγίζοντες τὰ νοερὰ χείλη τῆς καρδίας μας, καὶ καταφιλοῦντες αὐτὸν, ὁμοίως ἐγγίζοντες αὐτῷ καὶ τὰ ὀμμάτια καὶ μέτωπά μας μετὰ εἰλικρινοῦς πίστεως, καὶ οὕτως ἂς ἐξαντλήσωμεν χαρίσματα πλουσιοπάροχα τῶν ἰαμάτων, τὰ ὁποῖα ἀναβλύζουν ἀπὸ τὸν τάφον τῆς Θεοτόκου, ὡς ἀπὸ πηγὴν ἀέναον.

Ὁ αὐτὸς δὲ Ἰωάννης κατὰ σχῆμα προσωποποιίας διαλεγόμενος μὲ τὸν τάφον τῆς Θεομήτορος, οὕτω φησίν· „Ὦ τάφων ἱερῶν ἱερώτατε, μετά γε τὸν ζωαρχικὸν τῦ Δεσπότου τά„φον, ὃς πηγὴ ὑπῆρξε τῆς ἀναστάσεως! ὡς γὰρ ἐμψύχῳ σοι διαλέξομαι, ποῦ χρυσὸς ὁ „ἀνίβδηλος, ὃν Ἀποστόλων χεῖρες ἐν σοὶ ἐθησαύρισαν; ποῦ τὸ θεοδόχον κειμήλιον; ποῦ „τῶν ἰαμάτων τὸ πέλαγος; ποῦ τὸ πολυπόθητον σῶμα τῆς Θεοτόκου καὶ πολυέραστον; ὁ δὲ τάφος ἀποκρίνεται ταῦτα· „Τί ζητεῖτε ἐν τάφῳ τὴν πρὸς τὰ οὐράνια μετεωρισθεῖ„σαν σκηνώματα; τὰς σινδόνας καταλιπὸν τὸ σῶμα τὸ ἱερόν τε καὶ ἅγιον, καί μοι τοῦ „ἁγιασμοῦ μεταδεδωκὸς, καὶ μύρου καὶ εὐωδίας ποιῆσαν ἀνάπλεων, ἀνάρπαστον οἴχε„ται, δορυφορούντων Ἀγγέλων, καὶ πασῶν τῶν Οὐρανίων Δυνάμεων.... ἐγὼ πηγὴ ἰαμά„των ἀένναος· προσέλθετε λαοὶ πίστει, καὶ ποταμηδὸν ἀρύσασθε τὰ χαρίσματα οἱ δι„ψῶντες νοσημάτων ἴασιν, ψυχικῶν παθῶν ἀπολύτρωσιν, ἁμαρτημάτων ἐξάλειψιν, παν„τοίων ἐπιφορῶν ἀλλοτρίωσιν, Οὐρανῶν βασιλείας ἀπόλαυσιν· πίστει προσέρχεσθε πρός „με, καὶ ἀρύσασθε" (Λόγ. οὗ ἡ ἀρχὴ „Ἔστι μὲν ἀνθρώπων οὐδείς)· καὶ πάλιν· „Δεῦτε τὸν τάφον περιστοιχήσωμεν τὸν ἀκήρατον, καὶ θείας ἀρυσώμεθα χάριτας· δεῦτε „ψυχικαῖς ἀγκάλαις τὸ Ἀειπάρθενον σῶμα βαστάσωμεν, καὶ συνεισέλθωμεν ἔνδον τοῦ „μνήματος, καὶ συννεκρωθῶμεν, τοῖς μὲν τοῦ σώματος ἀπογινόμενοι πάθεσι, ζῶντες δὲ „ζωὴν ἀπαθῆ καὶ ἀκήρατον" (Λόγ. οὗ ἡ ἀρχὴ „Ἔθος ἐστὶ τοῖς ἐρωτικῶς).

Τρο-

Τροπάριον.

„ Δέχου παρ' ἡμῶν Ὠδὴν τὴν ἐξόδιον, Μῆτερ τοῦ ζῶντος Θεοῦ,
„ καὶ τῇ φωτοφόρῳ Σου καὶ θείᾳ ἐπισκίασον χάριτι, τῷ Βασιλεῖ
„ τὰ τρόπαια, τῷ φιλοχρίστῳ λαῷ τὴν εἰρήνην, ἄφεσιν τοῖς μέλ-
„ πουσι καὶ ψυχῶν σωτηρίαν βραβεύουσα.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Διὰ τοῦ παρόντος τελευταίου Τροπαρίου παρακαλεῖ τὴν Θεοτόκον ὁ Ἱερὸς Μελῳδὸς νὰ δεχθῇ τὸν ᾀσματικὸν καὶ ἐπιτάφιον τοῦτον Κανόνα, λέγων· Ὦ Μῆτερ τοῦ ζῶντος καὶ ἀληθινοῦ Θεοῦ! δέξαι ἀπὸ ἡμᾶς τοῦτον τὸν Κανόνα, τὸν ὁποῖον ἐφιλοπονήσαμεν εἰς τὴν ἁγίαν Κοίμησιν καὶ ταφήν Σου· καὶ ἀντὶ τούτου ἐπισκίασον ἡμᾶς μὲ τὴν φωτοφόρον καὶ θείαν χάριν Σου· καὶ εἰς μὲν τὸν πιστὸν καὶ ὀρθόδοξον ἡμῶν Βασιλέα χάρισαι τὰς κατὰ τῶν ἐχθρῶν νίκας καὶ τρόπαια· εἰς δὲ τὸν φιλόχριστον λαὸν χάρισαι ζωὴν εἰρηνικὴν καὶ ἀστασίαστον· εἰς δὲ τοὺς ψάλλοντας τὸν παρόντα Κανόνα ἐν τῷ ἁγίῳ ναῷ Σου χάρισαι ἄφεσιν ἁμαρτιῶν· καὶ εἰς ὅλους ὁμοῦ δώρησαι ψυχῶν σωτηρίαν, διὰ τῶν πρὸς τὸν Υἱόν Σου μητρικῶν πρεσβειῶν καὶ δεήσεων.

Συμφώνως σχεδὸν λέγει καὶ ὁ ἅγιος Γερμανός· „ Ἐξεζήτησαν οἱ ἁμαρτωλοὶ διὰ Σοῦ „ τὸν Θεὸν καὶ ἐσώθησαν· εἶπον καὶ αὐτοί· Εἰ μὴ ὅτι Κύριος ἐβοήθησεν ἡμῖν ἐκ Παρ- „ θένου σαρκωθείς, παρὰ βραχὺ παρῴκησαν ἂν ἐν τῷ παμφάγῳ τῆς ἀπονεκρώσεως Ἅ- „ δῃ τῶν ψυχῶν ἡμῶν αἱ καταδύσεις. Δυνατὴ τοιγαροῦν πρὸς σωτηρίαν ἡ βοήθειά Σου, „ καὶ μὴ χρήζουσά τινος ἑτέρου πρὸς τὸν Θεὸν παραθέτου"· καὶ πάλιν· „ Σὺ μητρῴαν „ ἔχουσα πρὸς τὸν Θεὸν τὴν ἰσχύν, καὶ τοῖς καθ' ὑπεροχὴν ἁμαρτάνουσι καθ' ὑπερβολὴν „ τὴν συγχώρησιν ἐξανύεις· οὐδὲ γὰρ ἐνδέχεταί Σε ποτὲ παρακουσθῆναι, ἐπειδὴ πειθαρ- „ χεῖ Σοι κατὰ πάντα καὶ διὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσιν ὁ Θεὸς ὡς ἀληθινῇ αὐτῦ καὶ ἀχράν- „ τῳ Μητρί" (Λόγ. εἰς τὴν Κοίμησιν). Ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος ἔτος Ἰωάννης λέγει πανηγυ- ρίζων ἐν τῷ τέλει τοῦ τρίτου εἰς τὴν Κοίμησιν λόγου (οὗ ἡ ἀρχὴ „ Ἔθος ἐστὶ τοῖς ἐ- „ ρωτικῶς πρός τι διακειμένοις)· „ Τοῦτόν Σοι τὸν ἐξόδιον λόγον τρίτον ἐπὶ τοῖς δυσὶ „ πεποίημαι, Μῆτερ Θεοῦ, αἰδοῖ καὶ πόθῳ τῆς Τριάδος, ᾗ ἐλειτούργησας, τῇ Πατρικῇ εὐ- „ δοκίᾳ, καὶ τῇ δυνάμει τοῦ Πνεύματος, τὸν ἄναρχον Λόγον, καὶ τὴν παντοδύναμον τοῦ „ Θεοῦ δεξαμένη σοφίαν καὶ δύναμιν. Δέχου τοίνυν τὴν προθυμίαν, τὴν δύναμιν ὑπερβαί- „ νουσαν, καὶ δίδου τὴν σωτηρίαν, παθῶν ψυχικῶν ἀλλοτρίωσιν, νόσων σωματικῶν λώφη- „ σιν (ἀνάπαυσιν), περιστάσεων λύσιν, βίου γαληνιαίαν κατάστασιν, φωτισμὸν Πνεύματος, „ τὸν πρὸς τὸν Σὸν Υἱὸν πόθον ἐκπύρσευσον, εὐάρεστον αὐτῷ τὸν βίον ἡμῶν κατάστησον, „ ὡς ἂν τῆς ἐκεῖθεν τυχόντες μακαριότητος, τῇ τε Υἱοῦ δόξῃ ὁρῶντές Σε ἐξαστράπτουσαν, „ ὕμνους ἱεροὺς ἀναπέμψωμεν, αἰωνίως συνευφραινόμενοι ἐν Ἐκκλησίᾳ ἑορταζόντων".

Ἠκούσατε, ἀδελφοί, ἀπὸ τὸν παρόντα ᾀσματικὸν Κανόνα, πόσας δόξας, πόσα μεγαλεῖα, καὶ πόσας θεομητροπρεπεῖς τιμὰς ἔλαβεν ἡ Κυρία Θεοτόκος παρὰ τοῦ Υἱοῦ της, ὅταν ἐκοιμήθη κατὰ τὴν φύσιν τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ ἀνέστη, καὶ μετέστη ὑπὲρ φύσιν εἰς τὰ οὐράνια; Ἠξεύρετε ὅμως, ὅτι δὲν ἐδόθησαν ταῦτα εἰς τὸ θεομητορικόν της ὑποκείμενον ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν· ἐπειδὴ αὕτη, μετὰ τὴν ἐν σαρκὶ ἀπόῤῥητον γέννησιν τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, δὲν ἐξεθάῤῥευσεν εἰς τὰ πολλὰ μεγαλεῖα, ὅπου ἠξιώθη, οὔτε διεπέρασε τὴν ζωήν της ἐν ἀμελείᾳ, ἀλλὰ ἀντεφιλοτιμεῖτο καὶ αὐτὴ εἰς αὐτά, μεταχειριζομένη μίαν πολυειδῆ καὶ καρτερικωτάτην ἄσκησιν, βοηθοῦσα μὲ τὰς δραστικάς της πρεσβείας ὅλον τὸν Κόσμον, καὶ συνεργοῦσα εἰς τὸ κήρυγμα τῶν Ἱερῶν Ἀποστόλων μὲ τὰς ἱεράς της νουθεσίας τε καὶ παρακινήσεις· καὶ οὕτως ἔζη μίαν ζωὴν τόσον κοπιαστικὴν καὶ ἐναγώνιον, ὥστε αὐτὴ ὑπερέβαινε κάθε νοῦν καὶ λόγον· καθὼς μαρτυρεῖ ὁ θεῖος Γρηγόριος ὁ Θεσσαλονίκης, λέγων εἰς τὴν αὐτῆς Κοίμησιν· „ Τὰ δὲ μετὰ τὸν ἀπόῤῥητον τόκον, τίς ἂν „ αὐθις ἐξείποι λόγος; συμπράττουσα γὰρ καὶ συμπάσχουσα τῇ δι' αὐτῆς ὑφοποιῷ κε-

„ νώσει

„ νώσει τῷ Θεῷ Λόγου, καὶ συνεδοξάζετο, καὶ συνυψοῦτο δικαίως, ταῖς ὑπερφυέσι προσ-
„ θήκαις ἀεὶ προστιθεῖσα τῶν μεγαλείων. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν εἰς Οὐρανοὺς ἄνοδον τοῦ
„ ἐξ αὐτῆς σαρκωθέντος, τοῖς ὑπὲρ νοῦν καὶ λόγον ὑπηργμένοις ταύτῃ παρ' αὐτοῦ μεγα-
„ λείοις, οἷον ἀντεφιλοτιμεῖτο τῷ καρτερικωτάτῳ καὶ πολυειδεῖ τῆς ἀσκήσεως, καὶ ταῖς
„ ὑπὲρ τοῦ Κόσμου παντὸς εὐχαῖς ὁμοῦ καὶ σπουδαῖς, καὶ ταῖς πρὸς τοὺς διαπτάντας
„ τὰ πέρατα θεοκήρυκας ὑποθήκαις καὶ προτροπαῖς· ἁπάντων γὰρ ἦν αὕτη μόνη στη-
„ ριγμὸς ὁμοῦ καὶ παράκλησις, καὶ ἀκουομένη, καὶ ὁρωμένη, καὶ συνεργαζομένη παντοίως
„ τοῦ Εὐαγγελίου τὸ κήρυγμα, καὶ οὕτω βίον ἐναγώνιον ἄκρως, καὶ πολιτείαν νοῦν καὶ
„ λόγον νικῶσαν ἐνδεικνυμένη".

Ταῦτα δὲ πάντα βεβαιοῖ καὶ ὁ Κρήτης Ἀνδρέας μὲ ἐκεῖνο μόνον τὸ διήγημα, ὅπου ἀ-
ναφέρει περὶ τῆς Θεοτόκου, τὸ ὁποῖον ἀληθῶς εἶναι τόσον μέγα εἰς ἀπόδειξιν τῆς ἀσκή-
σεως τῆς Παρθένου, ὥστε κάμνει νὰ ἐξίσταται κάθε νοῦς, καὶ νὰ μένῃ ἄφωνος κάθε
γλῶσσα· λέγει γὰρ ὅτι τόσας πολλὰς καὶ συνεχεῖς γονυκλισίας ἐποίει ἡ Θεοτόκος προσ-
ευχομένη ἐν τῇ ἁγίᾳ Σιὼν, ὥστε ἀπὸ τὴν συνέχειαν αὐτῶν αἱ πλάκες τοῦ ἐδάφους ἐβα-
θούλωσαν, καὶ ἕως τὸν καιρὸν τοῦ ἁγίου καὶ ἀκόμη μετὰ ταῦτα ἐφαίνοντο τὰ βαθου-
λώματα τῶν πλακῶν· οὕτω γὰρ ἐκεῖνος λέγει αὐτολεξεί· „ Ἐν ταύτῃ τῇ Σιὼν τὰς κλί-
„ σεις τῶν ἱερῶν γονάτων τοῦ πανάγνου σώματος αἱ πρὸς τοὔδαφος κατεστρωμέναι πλά-
„ κες διωλύγιον (μεγαλοφώνως) ἀνακράζουσι" (Λόγ. οὗ ἡ ἀρχὴ „ Μυστήριον ἡ παροῦσα
„ πανήγυρις).

Ἐπιστρέφω τώρα πρὸς Σᾶς τοὺς ψάλλοντας, καὶ ἀναγινώσκοντας, καὶ ἀκούοντας τὸν
παρόντα ἁσματικὸν Κανόνα, καὶ λέγω· Ἂν, ἀδελφοί μου ἀγαπητοὶ, μία Μήτηρ Θεοῦ,
καὶ μία Βασίλισσα τῶν Οὐρανῶν, ἥτις εἶχεν ὅλας τὰς ἀρετὰς, καὶ τὰς χάριτας τοῦ Ἁ-
γίου Πνεύματος, δὲν ἀμελοῦσεν, ἀλλὰ ἠγωνίζετο μὲ τόσην ὑπερβολὴν, καθὼς ἠκούσα-
τε, ποῦ ἐμείναμεν πλέον ἡμεῖς οἱ σεσαθρωμένοι σκώληκες τῆς γῆς; ἢ τί πλέον νὰ εἰ-
ποῦμεν ἡμεῖς οἱ ἁμαρτωλοὶ, ἡμεῖς οἱ καταφορτωμένοι ἀπὸ ὅλα τὰ πάθη, οἵτινες ἀμε-
λοῦμεν καὶ ἀμεριμνοῦμεν καὶ κοιμώμεθα, χωρὶς νὰ μεταχειριζώμεθα κἀνένα ἀγῶνα καὶ
κἀμμίαν ἄσκησιν; ἀλλοίμονον! ἀλλοίμονον εἰς ἡμᾶς! Διὰ τοῦτο ἂς ἐξυπνήσωμεν, ἀδελφοὶ,
ἂς ἐξυπνήσωμεν ἀπὸ τὸν βαθὺν ὕπνον τῆς ἀμελείας· καὶ ἂν ἕως τώρα δὲν ἠξεύραμεν τὴν
ἀσκητικωτάτην ζωὴν τῆς Θεοτόκου, καὶ διὰ τοῦτο ἐπερνούσαμεν τὴν ζωήν μας μὲ ῥᾳθυ-
μίαν· ἀλλὰ ἀπὸ τώρα καὶ ὕστερα μανθάνοντες αὐτὴν, ἂς ἔχωμεν τὴν Θεοτόκον παρά-
δειγμα ἔμπροσθέν μας, καὶ ἐκείνην ἂς μιμούμεθα, ὅσον τὸ δυνατόν μας· διότι κατὰ ἀ-
λήθειαν ἀτοπώτατον πρᾶγμα εἶναι, ἡ μὲν Θεομήτωρ, ὅπου ἦτον ἀνωτέρα κάθε προαιρε-
τικῆς ἁμαρτίας, νὰ μεταχειρίζεται τόσους ὑπὲρ ἄνθρωπον ἀγῶνας, τοὺς ὁποίους δὲν ἐμε-
ταχειρίσθησαν οἱ μεγαλήτεροι ἀσκηταὶ μέσα εἰς τὰς ἐρήμους καὶ σπήλαια· ἡμεῖς δὲ, οἱ
τόσον καταβεβαρημένοι ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας, ὥστε ἀπὸ τὸ βάρος αὐτῶν δὲν δυνάμεθα νὰ
ἀτενίσωμεν εἰς τὸ ὕψος τοῦ Οὐρανοῦ, νὰ ἀμελῶμεν, καὶ νὰ περνῶμεν τὴν ζωήν μας μὲ
τόσην ἀθεοφοβίαν.

Ἐὰν λοιπὸν ἡμεῖς μιμώμεθα τὴν Θεοτόκον, καὶ ἀγωνιζώμεθα διὰ τὴν σωτηρίαν μας,
καὶ αὐτὴ ἡ Θεοτόκος θέλει συνεργήσει εἰς τὸ νὰ σωθῶμεν· καὶ εἰς μὲν τὴν παροῦσαν
ζωὴν θέλει μᾶς φυλάττει ἀπὸ κάθε βλάβην τῶν ὁρατῶν καὶ ἀοράτων ἐχθρῶν, ὑπερα-
σπιζομένη, ὑπερμαχοῦσα, πρεσβεύουσα δὶ ἡμᾶς ἐκτενέστερον πρὸς τὸν Υἱόν της, καὶ ὡς
ὄρνις ἐπισκιάζουσα ἡμᾶς τὰ λεπτὰ στρουθία μὲ τὰς πτέρυγας τῆς χάριτος καὶ τοῦ
πλουσίου ἐλέους της· εἰς δὲ τὴν μέλλουσαν θέλει μᾶς ἀξιώσει τῆς αἰωνίου βασιλείας
τοῦ Μονογενοῦς καὶ γλυκυτάτου Υἱοῦ της· ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις,
σὺν τῷ ἀνάρχῳ αὐτῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ αὐτοῦ Πνεύματι,
νῦν καὶ εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας. Ἀμήν.

Τ Ε Λ Ο Σ

Θεῷ δὲ τῷ τὰ πάντα τελειοῦντι αἶνος καὶ δόξα.

ΠΙΝΑΞ

ΤΟΠΟΛΟΓΙΚΟΣ ΚΑΙ ΠΛΑΤΥΤΑΤΟΣ ΤΩΝ ΕΝ ΤΗ ΔΕ ΤΗ ΒΙΒΛΩ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ ΑΞΙΟΜΝΗΜΟΝΕΥΤΩΝ ΚΑΤΑ ΑΛΦΑΒΗΤΟΝ.

Α

Ἀββακοὺμ τί θέλει νὰ εἰπῇ. Σελ. 426
Ἀβραὰμ τίνα ὑπόσχεσιν ἔδωκεν ὁ Θεός. 240
Σπέρμα αὐτοῦ ποῖον εἶναι. 240
Ἄβυσσος τί εἶναι, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 338 καὶ 340
Ἄβυσσος ἄβυσσον ἐπικαλεῖται τί θέλει νὰ εἰπῇ, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 338
Καὶ τὰ Ἔθνη ἄβυσσος λέγονται. 658
Ἀγαθὸν καὶ ἀγαπητὸν ἓν ἐστι. 160
Ἀγαθὸς καὶ Θεὸς ἓν ἐστι, εἰς τὴν ὑποσ. 307
Τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν περιέχουσι καὶ τὰ δύω. 307
Ἀγαθότης Θεοῦ καὶ διὰ τῶν φοβερῶν δείχνεται. 307
Ἀγαθότης ἀπειροδύναμος τῆς Θεαρχικῆς ἀσθενείας πῶς ἑρμηνεύεται. 687
Ἀγαλλίασις πόθεν ἐτυμολογεῖται. 50
Ἀγάπη τελεία ἔξω βάλλει τὸν φόβον. 115
Εἰς τὸ τέλειον τῆς τοῦ Θεοῦ ἀγάπης χωρῆσαι ὁ τοῦ τυχόντος ἐστίν. 160
Ἀγαθὸν καὶ ἀγαπητὸν ἓν ἐστιν. 160
Κεφάλαιον ἐστὶ τῶν ἐντολῶν, καὶ πᾶσαι ἐν αὐτῇ περιέχονται. 294
Διὰ τῆς ἀγάπης πρέπει οἱ Χριστιανοὶ νὰ δουλεύουν ἀλλήλοις. 297
Ἀγάπην τὴν εἰς τὰ σαρκικὰ μεταβαλεῖν εἰς τὰ πνευματικά, σπάνιον. 316
Ἀγάπησις ἰσχύος ποία λέγεται. 334
Ἀγάπη τοῦ Θεοῦ δὲν ἀφίνει νὰ κοιμᾶται τινὰς ὅλην τὴν νύκτα. 358
Ἀγάπη Θεοῦ θερμὴ εἶναι φύσει. 645
Οὐδὲν αὐτῆς δυνατώτερον. 669
Ἀγάπης ἀληθινῆς ἰδίωμα ποῖον εἶναι. 500
Ἄγγελος ὁ συγκαταβὰς ἐν τῇ καμίνῳ τίς ἦτον. 45. 144 καὶ 673
Ἀγγέλοις ἄγνωστον ἦτον τὸ μυστήριον τῆς ἐνανθρωπήσεως κατὰ τὸν τρόπον. 71
Διὰ πόσας αἰτίας ἐφάνη Ἄγγελος εἰς τοὺς Ποιμένας. 90
Ἄγγελοι πῶς ὑμνοῦσι τὴν Ἁγίαν Τριάδα ἐν Οὐρανοῖς. 147
Ἐκάλυψε τοὺς Ἀγγέλους ἡ ἀρετὴ τοῦ Χριστοῦ. 186
Ἄγγελοι περιγραπτοί εἰσι καὶ περιορισοί. 376
Πότε ἔλαβον τὴν ἀτρεψίαν, εἰς τὴν ἀ. ὑποσημείωσιν. 422
Οἱ φανεὶς τῷ Θεολόγῳ, κατὰ θεωρίαν ἐφάνη, οὐ κατ' ὀπτασίαν. 426
Ἄγγελοι συμπανηγυρίζουσιν ἡμῖν. 434
Οὐ φύσει ἅγιοι, ὡς τὸ Πνεῦμα. 538
Ἐκ τοῦ Πνεύματος ἔχουσι τὸν ἁγιασμόν. 539
Ἐδέοντο τῆς πρὸς αὐτοὺς ἐπιδημίας τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὴν ὑποσημ. 525
Διὰ τί εὐφραίνονται, εἰς τὴν β'. ὑποσ. 422
Λατρευτικὴν προσκύνησιν οὐ δέχονται. 607
Ἄγγελος, δεύτερον φῶς. 614
Ἄγγελοι, κατὰ τὸ μέτρον τοῦ πρὸς τὴν Θεοτόκον ἔρωτος, λαμβάνειν τὸν φωτισμόν. 661
Ἀπὸ τῆς Θεοτόκου δοξάζεσι τὸν Θεόν. 680
Φωναὶ καὶ ὕμνοι Ἀγγέλων ἐν τῇ κοιμήσει τῆς Θεοτόκου ἐγίνοντο. 682
Τάγματα αὐτῶν ἐννέα, καὶ ποῖα. 692
Ἄγγελοι διὰ τί λέγονται. 693
Ἔστι καὶ ἄλλο τάγμα Ἀγγελικὸν ἀνώνυμον. 455
Ἐπάνω πάντων τῶν Ἀγγελικῶν ταγμάτων ἀναληφθεὶς ἀνέβη ὁ Κύριος. 455
Διὰ τί οἱ Ἄγγελοι κατεπλάγησαν τὸν Χριστόν· καὶ τίνα λόγια εἶπον ἐν τῇ ἀναλήψει του. 467
Οἱ κατώτεροι Ἄγγελοι ἐπρόσαζον τοὺς ἀνωτέρους ἐν τῇ Ἀναλήψει. 468
Πύλαι αἰώνιοι λέγονται αἱ φυλακαὶ τῶν Ἀγγέλων. 468
Ἄγγελοι πνεῦμα ζωοποιὸν οὐκ ἔχουσιν, ἐπεὶ μηδὲ σῶμα ζωοποιούμενον, εἰς τὴν ἀ. ὑποσημείωσιν. 150
Ἄγγελοι διὰ τὸν Χριστὸν ἔγιναν, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 167
Ποῖαι δυνάμεις ἔλεγον εἰς τὰς ἄλλας τὸ „Ἄρατε πύλας οἱ ἄρχοντες ὑμῶν". 468

Τὸ

Τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον εἶπε τοῦτο, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 469
Διὰ πόσας αἰτίας διπλῶς ἐρώτησαν οἱ Ἄγγελοι. 468
Οὐ πάντα οἱ Ἄγγελοι ἠξεύρουσι. 469
Διὰ τί ἠπόρουν ὁρῶντες τὸν Κύριον μετὰ σώματος ἀναλαμβανόμενον. 469
Ἄγγελοι ἦτον οἱ ἐν τῇ Ἀναλήψει φανέντες δύω ἄνδρες. 475
Πῶς ἑρμηνεύονται τὰ λόγια ὅπου εἶπον πρὸς τοὺς Ἀποστόλους. 475
Καὶ διὰ τί οὕτως ἐφάνησαν. 475
Ἀγγέλων ὁ ἀὴρ ἐμπέπλησται, καὶ ἐν τῇ Ἀναλήψει μάλιστα. 459
Πολὺ τῶν ἀνθρώπων εἶναι φιλοστοργότεροι. 27
Παρεισήκεισαν κενῷ τῷ τάφῳ τὸ Κυρίε. 403
Ποῖοι εἶναι οἱ παραπέμποντες, καὶ ποῖοι οἱ δεχόμενοι. 492
Καὶ πῶς τις γίνεται τοιοῦτος. 492
Διὰ ποῖα αἴτια ἐφάνηκαν οἱ δύω Ἄγγελοι εἰς τοὺς Ἀποστάλους ἐν τῇ ἀναλήψει. 505
Διὰ τί ἐπροσκύνησαν τὸν Χριστὸν ἐν τῇ ἀναλήψει. 512
Ὄρη νοοῦνται καὶ βουνά. 265 ᾗ 691
Ἁγίασμα ποῖον εἶναι. 243
Ἅγιοι ποίαν συνήθειαν ἔχουν. 18
Ἅγιος διὰ τί τρὶς λέγωσι τὰ Σεραφίμ. 147
Ὑπὲρ τὸ πρέπον δὲν εἶναι φιλόνεικοι. 149
Ὅσον πλησιάζει εἰς τὸν Θεόν, τόσον γνωρίζουν τὴν ἀκαθαρσίαν αὐτῶν καὶ ταπεινόνονται. 191
Ἅγιος ὄνομα φύσει πρέπει τῷ Θεῷ, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 307
Πόσον ἀριθμὸν περιέχει. 307
Ἡ χάρις τῶν ἁγίων μὲ τί ὁμοιάζει. 227
Ποῖοι ὀνομάζονται. 302
Δὲν κοιμῶνται ὅλην τὴν νύκτα. 358
Λείψανα αὐτῶν διὰ τί πρέπει νὰ προσκυνοῦνται. 570
Ἔρωτα θεῖον διὰ τί δὲν κρύπτουσι. 645
Ἅγιος τί θέλει νὰ εἰπῇ. 654
Πόθεν ἐτυμολογεῖται. 655
Μετὰ θάνατον εἰς τὸν ᾅδην καταβαίνουσιν αἱ ψυχαὶ τῶν Ἁγίων, οὐ κρατοῦνται δὲ ἐν αὐτῷ. 683
Οὐ μόνον τῆς ἀναστάσεως τὸ Κυρίου, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀναλήψεως αὐτὸ κοινωνοὶ γενήσονται. 479
Θέλουν καθίσει μὲ τὸν Χριστὸν εἰς τὸν θρόνον τῆς μεγαλειότητος. 520
Πότε συνειθίζουν νὰ δοξολογοῦν. 18
Ξύλα εἶναι. 265
Καὶ δένδρα. 285
Ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος μένει εἰς αὐτοὺς καὶ μετὰ θάνατον. 570
Ἄγνοια Θεοῦ τί εἶναι. 168
Ἀγραυλῶ τί θέλει νὰ εἰπῇ. 89
Ἀγρυπνεῖν δεῖ πάντοτε. 307
Πότε τὸ ἀγρυπνεῖν ὁ ὕπνος εἶναι ὠφελιμώτερος. 361
Ἀδάμα τί θέλει νὰ εἰπῇ. 394
Ἀδὰμ τὰ τέσσαρα στοιχεῖα, τί δηλοῦσι. 11
Διὰ τί ἐμποδίζετο μετὰ τὴν παράβασιν νὰ ἔμβῃ εἰς τὸν Παράδεισον. 27
Μετέδωκε τῆς φθορᾶς εἰς ὅλον τὸ γένος. 39
Προσκαίρως ἐν αὐτῇ παρῴκησε. 39
Ἀτιμωτάτην ῥίψιν ἔλαβεν ἀπὸ τὸ ξύλον τῆς ζωῆς. 39
Ἐπὶ τῷ Ἀδὰμ πῶς πάντες ἥμαρτον. 40
Ἐὰν ἔτρωγεν ἀπὸ τὸ ξύλον τῆς ζωῆς ἐν τῇ παραβάσει εὑρισκόμενος, κακὸν ἦτον μέγιστον. 40
Ἀτελὴς ἦτον. 41
Ἐμπαθῶς εἶδε, καὶ ἔφαγε. 42
Περισσότερον ἀπὸ τὸν Ἀδὰμ ἡμεῖς εἴμεθα κατάκριτοι. 42
Παράδειγμα πρέπει νὰ ἔχωμεν αὐτόν. 42
Οὐκ ἐπλάσθη παρὰ Θεοῦ ἄνητός. 55
Ἐφθάρη κὴ κατὰ ψυχὴν κὴ κατὰ σῶμα. 69
Προφητικὸν χάρισμα εἶχε. 540
Ἐκ ποίου χοὸς ἐπλάσθη. 73
Πλούσιος ὢν, ἔγινε πτωχός. 153
Πῶς ἔγινε νηπιόφρων. 185
Ἁπλοῦς ἐκτίσθη, καὶ διπλοῦς ἔγινε, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 62
Πῶς ἀναιρέθη ἡ διπλόη του. 62
Τί θέλει νὰ εἰπῇ. 219
Ὑπόστασις αὐτὸ ἐκλεκρύβη ἀπὸ τὸν Χριστόν. 378
Ἐκτίσθη οὐχ ἁπλῶς, ἀλλὰ καὶ κεχαριτωμένος τῇ τοῦ Πνεύματος χάριτι, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 113
Δὲν ἠπατήθη ἀμέσως ἀπὸ τὸν Διάβολον, ἀλλ' ἐμμέσως διὰ τῆς Εὔας. 97
Ἅδης τί εἶναι, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 400
Καὶ ὁ Διάβολός ἐστιν. 400
Κατὰ τοῦ Ἅδου πλὴν ποία. 402
Ὡραῖον κατ' αὐτοῦ παράδειγμα, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 399
Κατώτερόν ἐστι τῆς γῆς. 490
Ἄζυμα ἀποβεβλημένα εἶναι ἀπὸ τὰ Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας, εἰς τὴν ὑποσ. 351
Ἀναθεματισμένα. 352
Αἰθίοπες ποῖοι εἶναι. 80

Αἷμα τίνος ἐστὶ σημεῖον. 16
Διὰ τί ἐγκαινίασε τὴν Παλαιὰν καὶ Νέαν. 17
Τὸ τοῦ Χριστοῦ πρέπει νὰ μεταλαμβάνῃ τινὰς συνεχῶς καὶ ἀξίως. 17
Ὡς ὀπὸς ἔγινεν εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. 47
Μὲ αὐτὸ καινεργεῖται ὁ λαὸς τοῦ Χριστοῦ. 272
Αἵματι πάντα καθαρίζεται. 16
Αἴνεσις Θεοῦ εἰς ποίους ἁρμόζει. 572
Αἰσθήσεις ψυχῆς καὶ σώματος πρέπει νὰ καθαρίζωμεν. 420
Καθ' ὅλας δυνάμεθα νὰ ἀπολαμβάνωμεν τὰς χάριτας τοῦ ἁγιάσματος. 421
Αἰσχύνη τῶν ἁμαρτωλῶν φοβερωτέρα εἶναι τοῦ αἰωνίου πυρός, εἰς τὴν ὑποσ. 389
Αἰὼν ὁ παρὼν τίνος ἐστὶ, καὶ ὁ μέλλων τίνος. 304
Αἰῶνες τί εἶναι, εἰς τὴν ἁ. ὑποσημ. 72
Αἰὼν ὁ παρὼν καὶ ὁ μέλλων μὲ τί ὁμοιοῦνται, εἰς τὴν β'. ὑποσημείωσιν. 82
Ἀκινδυνιαστῶν φρόνημα. 74
Ἀκοὴ ἐν τῇ Παλαιᾷ προηγεῖτο τῆς ὁράσεως. 618
Ἀκροστιχὶς τί θέλει νὰ εἰπῇ. 2
Διὰ ποῖα αἴτια γίνεται. 2
Προοιμίου τάξιν ἔχει. 418
Ἡ τοῦ πρώτου Κανόνος τῆς Πεντηκοστῆς διὰ τί εἶναι ἄμετρος καὶ κολοβή. 523
Ἀκρότομος πέτρα διὰ τί ὀνομάζεται. 14
Ποῖον Μυστήριον ἐφανέρονεν. 14
Ἀλήθειαν οἱ πολεμοῦντες σταυροῦσι καὶ θάπτουσι τὸν Χριστόν. 453
Ἀλάβαστρον τί εἶναι. 314
Ἀλαλαγμὸς τί εἶναι. 494
Τί δηλοῖ. 494
Ἄλλος ἐπὶ τῶν ὁμοουσίων λέγεται. 530
Διαφέρει τὸ, Ἄλλος ἀπὸ τὸ, Ἄλλο. 628
Ἀλφάβητα τρία εἰς ποῖον Κανόνα εὑρίσκονται, καὶ διὰ τί. 207
Ἁμάρτημα πᾶν κατὰ ἀφροσύνην γίνεται. 299
Ἁμαρτημάτων χρέος βαρύτατόν ἐστι. 321
Ἄβυσσος καὶ βυθὸς τὰ ἁμαρτήματα ὀνομάζονται. 340
Ἀνυπαρξία τῆς ἐν ἁμαρτίᾳ ὑπάρξεως καλητέρα. 344
Ψυχῆς ἐστὶ θανάτος ἡ Θεοῦ ἀλλοτρίωσις. 340
Ἁμάρτημα ὅπου εὕρῃ ὁ Θεὸς, ἐκεῖ καίει. 633
Ἁμαρτία ἐρυθρὰ καὶ αἱματώδης ἐστί. 3
Φύσει βαρεῖά ἐστι. 21
Ὅσον πολλαὶ καὶ μεγάλαι ἂν ἦναι, δὲν πρέπει νὰ προξενοῦσιν ἀπελπισίαν. 21
Τὴν προκοπὴν αὐτῆς ποία ἐδήλου. 23
Χώνει τὴν χάριν. 53
Ἡ τοῦ Ἀδὰμ ἁμαρτία σκότος καὶ πτῶσιν ἐπροξένησε. 59
Τί πρέπει νὰ λέγῃ τινὰς, ὅταν πέσῃ εἰς τὴν ἁμαρτίαν. 60
Οὐ συστατικὴ ἐστὶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἀλλὰ φθαρτική. 70 καὶ 298
Πῶς νικᾷ τινὰς τὴν ἁμαρτίαν. 105
Διώκτρια εἶναι καὶ σκυθρωπή. 118
Διὰ τί λέγεται ἄχυρον. 140
Αὕτη ἐξολοθρεύεται, καὶ ἐχὶ ὁ ἁμαρτωλός. 280
Ἀγνόημα αὕτη διὰ τί λέγεται. 299
Κακόν ἐστιν ἄπειρον. 321
Ἁμαρτία θάνατος λέγεται. 589
Γεῦσις αὐτῆς ποία. 589
Ἁμαρτία γηράσκει τὸν ἄνθρωπον, καὶ διατί. 495
Οὐκ ἔστιν ἁμαρτία ἀσυγχώρητος, εἰ μὴ ἡ ἀμετανόητος. 21
Ἁμαρτωλοὶ οἱ ἀπὸ κανένα πάθος πάσχοντες τί ποιοῦσι. 118
Τούτους παιδεύει ὁ Διάβολος συγχωρήσει Θεοῦ. 259
Οὐκ ἐξολοθρεύονται, ἀλλ' ἡ ἁμαρτία. 280
Ὅταν ἁμαρτάνουν, ἀγνοοῦν καὶ τὴν φανερὰν οὖσαν ἁμαρτίαν. 299
Ζωὴ ἁμαρτωλῶν οὐκ ἔστι ζωή. 340
Ἁμαρτωλῶν αἱ ψυχαὶ καταβαίνουν εἰς τὸν ᾅδην, καὶ ἐκεῖ κρατοῦνται. 683
Κἂν καταπόθῃ ὁ ἁμαρτωλὸς ἀπὸ τὸν Διάβολον καὶ τὴν ἁμαρτίαν, δὲν πρέπει νὰ ἀπελπίζεται. 174
Ὁ θέλων μετανοῆσαι πρέπει νὰ μιμῆται τὸ παράδειγμα τῆς πόρνης. 316
Αἱ ψυχαὶ τῶν ἁμαρτωλῶν τίνες. 495
Ἀμέλεια θανάσιμος ἁμαρτία. 303
Ἀμέλεια πρὸ τοῦ νὰ μᾶς κυριεύσῃ, πρέπει νὰ παρακαλῶμεν τὸν Θεόν. 112
Ἀμυγδαλῆς ξύλον ἀγριπνίαν γεννᾷ. 13
Ἄμμος παρθενικὴ ποία, εἰς τὴν ὑποσ. 338
Ἀναβαίνω πρὸς τὸν Πατέρα μου καὶ Πατέρα ὑμῶν, καὶ Θεόν μου καὶ Θεὸν ὑμῶν, πῶς ἐξηγεῖται, εἰς τὰς ὑποσημείωσιν. 184 καὶ 484
Ἀνάκρασις ἐπὶ τῆς ἐν σαρκὶ οἰκονομίας, πῶς ὀρθῶς λέγεται. 226
Ἀναλήψεως ἑορτὴ τέλος εἶναι ὅλων τῶν Δεσποτικῶν ἑορτῶν. 454
Ποῖοι ἔχουσι λόγους πανηγυρικοὺς εἰς αὐτὴν, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 454
Καὶ ἡ γῆ τοὺς κρυπτῆρας ἀνακαλύπτει.
Καὶ ἄλλα Τροπάρια τῆς Ἀναλήψεως πῶς ἑρμηνεύονται καὶ διορθῶνται, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 454

Ἐν τῇ Ἀναλήψει καὶ νεφέλη ἦτον, καὶ Χερουβίμ, καὶ Σεραφίμ, καὶ Ἄγγελοι, καὶ Προφῆται. 459
Ἀνάληψις διὰ τί εἶναι σωτηριώδης. 461
Ὄνομα ἀναλήψεως καὶ ἐνεργητικῶς λέγεται καὶ παθητικῶς. 454
Ἀνάληψιν διὰ τί εἶδον οἱ Ἀπόστολοι. 472
Ἀναλήψεως τῦ Κυρίου οἱ δίκαιοι καὶ ἅγιοι κοινωνοὶ γενήσονται. 478
Διὰ τῆς Ἀναλήψεως ἐφιλοτιμήθη ὁ κατὰ φύσιν Υἱὸς νὰ προσφέρῃ τῷ Πατρὶ πολλοὺς Υἱοὺς κατὰ χάριν. 480
Διὰ τί μετὰ τεσσαράκοντα ἡμέρας τῆς Ἀναστάσεως ἔγινεν ἡ Ἀνάληψις. 483
Ἀνάληψις μεθ' ἡσυχίας ἐτελεῖτο. 494
Ἀναλήψεις πολλῶν ἔγιναν πρὸς τῆς Ἀναλήψεως τοῦ Κυρίου. 504
Ἀναλήψεις πολλῶν ἔγιναν, ἀλλ' ὐχ ἑορτάζομεν αὐτάς. 514
Ἀναλήψεως τοῦ Κυρίου ἕκαστος κοινωνὸς ἔσται, εἴγε βούλεται. 514
Ἐν τῇ Ἀναλήψει βάθος καὶ ὕψος εὑρίσκεται. 519
Πάντες μὲν ἀναστηθήσονται, οὐ πάντες δὲ ἀναληφθήσονται. 521
Ἀναξηράναντι διὰ τί γράφεται, καὶ ὐχὶ ξηράναντι. 289
Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ διὰ τί ὀνομάζεται ὑπερκόσμιος. 32
Γέννησις εἶναι. 184
Ἀναστάσει τοῦ Χριστοῦ καὶ οἱ πιστοὶ συνανέστησαν διὰ τῆς πίστεως. 187
Διὰ τί ἐπὶ τῷ ὀνόματι τῆς ἁγίας Ἀναστάσεως καλεῖται τὸ καθολικὸν τοῦ ἁγίου Τάφου. 405
Βασιλεία Θεοῦ λέγεται. 423
Ἡ τῶν σωμάτων ἀνάστασις ὑπερβαίνει ὅλους τοὺς ὅρους τῆς φύσεως. 427 καὶ 430
Ἀνάστασις διαφέρει ἀπὸ τὴν ἐξανάστασιν, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 444
Ἀναστάσεις ἑπτὰ ἔγιναν πρὸ τῆς ἀναστάσεως τῦ Κυρίου, ἡ δὲ Ἀνάστασις αὐτοῦ ὀγδόη εἶναι. 444
Πῶς εἶναι τριήμερος, εἰς τὴν ὑποσημ. 435
Διὰ τί ἔγινε τριήμερος. 435
Βεβαιοῦται παρὰ τῶν Ἰουδαίων. 411
Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου σοφὴ ἀπόκρισις πρὸς Βαρλαάμ. 609
Ἀνελεήμονας πῶς ὠνόμαζον οἱ Παλαιοί. 304
Ἀνθομολόγησις τί εἶναι. 205
Ἄνθρωπος διὰ τί ἐκτίσθη, εἰς τὴν ὑποσ. 411
Πῶς ἑνοῦται μὲ τὸν Θεόν. 67
Ἄνθρωπος καὶ Θεὸς εἶναι παραδείγματα. 68
Μὲ τέσσαρα τινὰ ἀνεπλάσθη. 68
Διπλῦς ὢν, πόλεμον ἔχει παντοτινόν. 295
Ὄνομα αὐτοῦ ἐπὶ ἀσθενείας λαμβάνεται. 363
Ἀγαθόν ἐστι ἀγαθῦ Θεῦ δημιούργημα, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 107
Ἰσχὺς τῦ Θεῦ λέγεται, εἰς τὴν ὑποσ. 334
Ἄνθρωπος λαβὼν Πνεῦμα Ἅγιον τί γίνεται. 646
Εὐθὺς ἐκτίσθη. 572
Ἄνθρωπος τρίτον φῶς. 614
Οὐδὲν ἦν αὐτοῦ εὐτελέστερον, καὶ τῶν ὅλων γέγονε τιμιώτερον. 467
Διὰ τί τῦ ἀνθρώπυ πλαττομένυ, τὸ μυστήριον τῆς Ἁγίας Τριάδος ἐφανερώθη, εἰς τὴν ἀ. ὑποσημείωσιν. 150
Πῶς εἶναι κατ' εἰκόνα τῆς Ἁγίας Τριάδος. 150
Εἰς τὸν Οὐρανὸν εἶχε νὰ κατοικήσῃ ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, καὶ ὄχι εἰς τὴν γῆν. 478
Τὸ κεφάλαιον τῆς συμφορᾶς τῦ ἀνθρώπου ποῖον ἦτον. 479
Υἱὸς πάλιν ἐγένετο. 479
Ἀνθρώπου καὶ ἐν τῇ πλάσει καὶ ἐν τῇ ἀναπλάσει ἐφάνη ἡ Ἁγία Τριὰς, εἰς τὴν ἀ. ὑποσημείωσιν. 150 καὶ 219
Ἄννα ἡ τοῦ Φανουὴλ ὡς δὶ ὑελίνων ὑμένων ἔβλεπε διὰ τῦ ἀνθρωπίνου σώματος τὴν τοῦ Θεανθρώπου βρέφους δύναμιν. 197
Τρυγῶν ἦτον καὶ περιστερά. 203
Ἄννα ἡ μήτηρ Σαμουὴλ πῶς εἰσηκύσθη προσευχομένη. 559
Ἐξ τέκνα ἐγέννησεν. 559
Ἀντιδικομαριανῖται τί ἦτον, εἰς τὴν ἀ. ὑπ. 436
Ἀντιδόσεως τρόπος ποῖος λέγεται. 226 καὶ 354
Ἀντίδοτος τί ἐνέργειαν κάμνει. 108
Ἀντιχρονισμὸς ποῦ εἰρίσκεται. 484
Ἀνώγεων ἐρωμένον ποῖον εἶναι. 349 καὶ 351
Ἀξιώματα δὲν μᾶς ἐμποδίζυν ἀπὸ τὴν σωτηρίαν μας. 416
Ἀπάθεια σωτηρία ἐστὶ ψυχῆς. 498
Ἀπαρχὴ τί εἶναι. 483
Ἄπειρον ποῖον εἶναι, εἰς τὴν ἀ. ὑποσ. 548
Ἀπελπίζειν χεῖρόν ἐστι τῦ ἁμαρτάνειν. 364
Ὀλέθριόν ἐστιν. 303 καὶ 315
Οὐ δεῖ ἀπελπίζεσθαι. 324
Ἅπλητα τί δηλοῖ, εἰς τὴν ὑποσημ. 164
Ἀποσκοπὴ ποῦ εὑρίσκεται. 73 καὶ 109
Ἀποστολὴ τοῦ Υἱοῦ καθ' Θεοῦ ποία νοεῖται. 81 καὶ 333
Οὐ τοπικὴν αὕτη ποιεῖται μετάβασιν. 541

Ἀπο-

Ἀποστόλων χάρις μὲ τί ὁμοιάζει. 227
Διὰ τί λέγονται ὅτι ἦτον καθαροὶ πρὸ τοῦ Σταυροῦ. 342
Μὲ διάφορα ὀνόματα ὀνομάζονται. 346
Δίκαιοι καλοῦνται. 312
Τρισσῶς ἐνήργησεν ἐν αὐτοῖς τὸ Πνεῦμα. 533
Ψευδῶς κατηγορῶνται ὅτι μεθύσιν. 542
Αὐτοῖς ἐδόθη τὸ τῆς ἀσφαλοῦς Θεολογίας χάρισμα. 543
Πρὸ τῆς καταβάσεως τοῦ Πνεύματος δὲν ἐγνώριζον καθαρῶς τὸν Κύριον. 545
Ἀτελεῖς ἦτον. 545
Ὅλας τὰς γλώσσας ἐλάλουν, καὶ ὄχι μόνην τὴν Ἑβραϊκήν. 550
Πῶς ἦτον γαλινόμορφος ἡ καρδία των. 557
Ἀποστόλων πλῆτος ποῖος. 590
Ἀπόστολοι πόθεν ἐγνώρισαν ἐν τῷ Θαβὼρ τὸν Μωϋσῆν καὶ τὸν Ἠλίαν. 599
Ἀποστόλους ἤλεγξαν ὁ Μωϋσῆς καὶ Ἠλίας ἐν τῷ Θαβώρ. 601
Τὸ ἄκτιστον φῶς εἶδον ἐν τῇ Μεταμορφώσει, καὶ οὐχὶ τὴν οὐσίαν τοῦ Θεοῦ. 603
Αἰσθητοῖς ὀφθαλμοῖς εἶδον αὐτό. 604
Καὶ ἐνδυναμωθέντες κατὰ τὰς ὀφθαλμούς, πάλιν, κατὰ συγκατάβασιν, εἶδον τὸ Θεῖον φῶς. 604
Διὰ τί ἐπροσκύνησαν τὸν Χριστὸν ἐν τῷ Θαβώρ. 607
Ἔπεσον καὶ ἀπὸ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ φωτὸς, καὶ ἀπὸ τὴν φωνὴν τοῦ Πατρός. 607 καὶ 637
Ἐφοβήθησαν ἐν τῷ Θαβὼρ μὲ φόβον τῶν τελείων. 608
Ἀποστόλας τρεῖς διὰ τί παρέλαβεν ὁ Κύριος εἰς τὸ Θαβώρ. 627
Ὅλοι ὁμοῦ συνήχθησαν εἰς τὴν Κοίμησιν τῆς Θεοτόκου ἐν ῥοπῇ ὀφθαλμοῦ. 651
Θεολόγοι κυρίως εἶναι. 664
Καὶ τὰ αὐτῶν συγγράμματα Θεολογία καλεῖται. 664
Τοὺς ὕμνους αὐτῶν τοὺς εἰς τὴν Κοίμησιν δὲν ἐδυνήθη νὰ εἰπῇ ὁ Ἀρεοπαγίτης. 664
Τί ἔλεγον πρὸς τὴν Θεοτόκον ἀπαίρουσαν. 672 καὶ 674
Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἑβδομήκοντα Ἀποστόλους ἦτον ἐν τῇ κηδείᾳ τῆς Θεοτόκου. 687
Ὡς λαμπάδας ἄναψεν αὐτοὺς τὸ Πνεῦμα τὸν Ἅγιον. 536
Ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ ἐβαπτίσθησαν. 567
Ἔλιξ τῆς ἀμπέλου εἰσίν. 279
Διὰ τί ἐχάρησαν οἱ Ἀπόστολοι ἐν τῇ Ἀναλήψει. 474
Γαλιλαῖς διὰ τί εἶπον αὐτοὺς οἱ Ἄγγελοι. 475 καὶ 504
Ἀποστόλους μετὰ τὴν Ἀνάστασιν παρῆν ἀεὶ ὁ Χριστὸς (ἐν ταῖς τεσσαράκοντα ἡμέραις δηλ.)· ἐφανερώθη δὲ, ὅταν ἐβούλετο. 450
Σάλπιγγες ἦτον, μᾶλλον δὲ σάλπιγξ, καὶ διὰ τί. 494
Διὰ τί εὐλόγησεν αὐτὸς ὁ Χριστὸς ἀναλαμβανόμενος. 499
Διὰ τί εἰς τὴν Γαλιλαίαν ἐκατοίκησαν, ἤτις ἦτον τῶν Ἐθνῶν. 504
Πῶς ἐνεδύσαντο δύναμιν ἐξ ὕψους. 517
Ποῖα λόγια εἶπεν εἰς αὐτοὺς ὁ Κύριος ἀναλαμβανόμενος. 517
Ἀπρόσιτον τοῦ ἀκαταλήπτου μεῖζον. 640
Μὲ τὸ ἀληθινὸν ἓν ἐστι. 114
Ἀριανοὶ ἔλεγον, ὅτι ἀκουσίως ὁ Χριστὸς τὸν θάνατον ἔλαβεν, εἰς τὴν ὑποσ. 388
Ἀρετῶν ἡ δύσκολος ἀρχὴ πῶς μεταβάλλεται. 20
Ἀρετὴ ἔχει τὴν προτίμησιν, καὶ ὄχι τὰ πρωτοτόκια, ἢ ἡ παλαιότης. 36
Σιτάρι εἶναι. 140
Ἀρετὴ Χριστοῦ ποία εἶναι. 186
Ἀρετὴ ἑκάστου μόλις ἀρκεῖ πρὸς σωτηρίαν. 305
Ἀρετῆς ἆθλον ποῖον εἶναι. 447
Ἀρετὴν ὅπου εὕρῃ ὁ Θεὸς, φωτίζει. 633
Ἀρετὴν καὶ πρότερον καὶ ὕστερον πρέπει νὰ ἐργαζώμεθα. 285
Ἀρεταὶ φρονήσεις ὀνομάζονται. 299
Ἀριστερὰ ἐπὶ κακῷ λαμβάνονται. 36
Ἄρνησις ἡ κατὰ τὸν Πέτρον ποία εἶναι. 371
Ἅρματα μὲ ποῖα ἐπολέμων οἱ Ἰσραηλῖται τοὺς Ἀμαληκίτας. 6
Ἁρπαγὴ νοὸς πρὸς τὸν Θεὸν πόθεν γενᾶται. 644
Πῶς αὕτη γίνεται. 644
Ἀρσενοκοίτας ἐθανάτωσεν ὁ Χριστὸς ἐν τῇ Γεννήσει του, εἰς τὴν ὑποσημ. 64
Ἄρσις ποῦ γίνεται. 109
Ἄρτος ὁ ἐν τῷ Μυστηρίῳ φαινόμενος καταπέτασμά ἐστιν, ἔνδον κρύπτον τὴν Θεότητα. 328
Ἀρχιερεῖς δὲν πρέπει ἀναγκαστικῶς καὶ τυραννικῶς νὰ ποιμαίνουν. 297
Ἀρχαὶ διὰ τί λέγονται. 693
Ἀρχὰς δύω ποίους ἔλεγε. 199
Ἀρχάγγελοι διὰ τί λέγονται. 693
Ἄρχων θαυμαζόμενος ποῖος εἶναι. 296

Ἄσβεστος λίθος τί εἶναι, εἰς τὴν γ'. ὑπ. 93
Ἀσέβεια μὲ τὴν νύκτα ὁμοιάζει. 82
Ἀσθενείας ἐν καιρῷ τί πρέπει νὰ κάμνη τινάς. 34
Ἀσθένεια Χριστῦ, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐσαυρώθη, ποία ἦτον, εἰς τὴν ὑποσημ. 430
Ἄσματα πολλὰ ὁ ᾄδων ἐνθυμεῖται ὑπὸ Κυρίου. 68
Ἀστὴρ ὁ φανεὶς εἰς τοὺς Μάγους τί ἦτον, εἰς τὴν γ'. ὑποσημειώσιν. 78
Διὰ τί ἦτον παράδοξος. 98
Ἀτενίζοντες τί θέλει νὰ εἰπῇ. 505
Αὐτεξούσιον ἄλλως λέγεται ἐπὶ Θεοῦ, ἄλλως ἐπὶ Ἀγγέλων, καὶ ἄλλως ἐπὶ ἀνθρώπων. 568
Τὸ τοῦ ἀνθρώπου ἐχωλάνθη. 568
Αὐτοῦ ἀντωνυμίας πνεῦμα πόσην διαφορὰν ἐπροξένησε. 44
Ἄφρων ὄνομα δύω σημαινόμενα ἔχει. 332
Ἀχαριστία τί εἶναι, εἰς τὴν ά. ὑποσ. 320
Πῶς ἐπαιδεύοντο οἱ ἀχάριστοι. 320
Πόσοι ἔλαβον ἀχαριστίαν. 320
Καὶ οἱ ἀχάριστοι πρέπει νὰ εὐεργετῶνται. 320

Β

Βαβυλῶνος θυγάτηρ ποία λέγεται. 94
Πῶς ἐάτρευσε τὴν ὕβριν, ἣν ἐποίησεν εἰς τὴν Σιών. 94
Ἡ βασιλεία αὐτῆς εἰς τοὺς Πέρσας μετέπεσεν. 94
Βαβυλὼν ποία νοεῖται. 95
Τί θέλει νὰ εἰπῇ. 95
Νήπια αὐτῆς ποῖα εἶναι. 95
Τὴν τῶν μυσικῶν αὐτῆς ἁρμονίαν ποῖος διέλυσε. 95
Ποταμοὶ αὐτῆς ποῖοι ἦτον. 96
Βαΐον τί θέλει νὰ εἰπῇ, εἰς τὴν ὑποσ. 255
Βαΐων ἐν τῇ ἑορτῇ ἐσφαλμένα, πῶς διορθοῦνται, εἰς τὴν ὑποσημ. 256
Λόγοι πανηγυρικοὶ εἰς τὰ Βαΐα τίνες. 256
Διὰ τί μετὰ βαΐων εἰσῆλθεν εἰς Ἱερουσαλὴμ, καὶ κατεδικάσθη ὁ Κύριος, εἰς τὴν β'. ὑποσημειώσιν. 283
Βαΐα κατέχειν δεῖ καὶ τῇ χειρὶ καὶ τῇ ψυχῇ. 286
Εἰς ποίους ἐδίδοντο τὰ βαΐα. 286
Βαΐων ἑορτὴ τί εἶναι, εἰς τὴν ὑποσημ. 271
Βαπτιζομένῳ παντὶ ἐφίπταται Πνεῦμα Ἅγιον. 144
Βαπτισθεὶς ὁ Χριστὸς, διὰ τί ἀνέβη εὐθὺς ἀπὸ τοῦ ὕδατος. 171
Οἱ ἄλλοι βαπτιζόμενοι ἐνέμενον τῷ ὕδατι ἕως οὗ ἐξωμολογοῦντο τὰς ἁμαρτίας των. 171
Τῷ βαπτιζομένῳ φωνὴ πατρικὴ ἐπιχεῖτο, εἰς τὴν ὑποσημειώσιν. 151
Οἱ μὲν δι' ὕδατος καὶ πνεύματος βαπτίζονται, οἱ δὲ, ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ καὶ πυρὶ, εἰς τὴν ά. ὑποσημειώσιν. 144
Βάπτισμα διὰ τί εἶναι κόκκινον, εἰς τὴν ά. ὑποσημειώσιν. 4
Ποῖον αὐτὸ ἐδήλου. 16
Πῶς νὰ γνωρίσῃ τινὰς ἂν ἔλαβε βάπτισμα. 53
Πόθεν παράγεται. 127
Ῥύψις εἶναι τῆς ἁμαρτίας, καὶ διὰ τί. 128
Ὄνομα τῆς Τριάδος, εἰς τὸ ὁποῖον γίνεται τὸ Βάπτισμα, ποῖον εἶναι. 127
Τὴν ψυχὴν καθαρίζει. 128
Φώτισμα ὀνομάζεται. 131
Γέννησις ὀνομάζεται. 132
Ἐν τῷ Βαπτίσματι πῶς ἀπεκτάνθη ἡ ἔχθρα. 138
Σταυρὸς αὐτὸ ὀνομάζεται. 138
Βάπτισμα ἐν πυρὶ ποῖον εἶναι. 143
Βάπτισμα πότε ἐλάμβανον οἱ Χριστιανοί. 153
Ὕδωρ καινοποιὸν εἶναι. 154
Λουτρὸν ἀναγεννήσεως ἐξόδιον. 155
Καὶ τὸ αἷμα τοῦ Χριστῦ περιέχει. 155
Ὀκτὼ βαπτίσματα εἶναι, εἰς τὴν ὑπ. 156
Βάπτισμα Ἰωάννου τί ἦτον. 159
Τοῦτο εἰς μίαν ἐτελεῖτο κατάδυσιν, εἰς τὴν ά. ὑποσημείωσιν. 160
Βάπτισμα ὁ Χριστὸς διὰ πόσα αἴτια ἔλαβεν. 174
Βάπτισμα καὶ Πίστις συμφυῆ εἰσι, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 128
Διὰ Πίστεως θεμελιοῦται. 128
Βαπτίζεσθαι δεῖ ὡς παρελάβομεν. 128
Τίνων τύπος ἐστί. 392
Δι' αὐτοῦ ἀναγεννώμεθα. 392
Διὰ τί γίνεται εἰς τρεῖς καταδύσεις, εἰς τὴν ά. ὑποσημείωσιν. 160
Τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον Βάπτισμα ὠνομάσθη. 567
Βαπτίσματος τολὴ ἐμφώτιος ποία, εἰς τὴν ά. ὑποσημείωσιν. 392
Βάπτισμα σύνθετόν ἐστι. 562
Ποῖον αὐτὸ προεδήλωσε. 563
Τὸ ἐν αὐτῷ Πνεῦμα σφραγὶς καὶ χρίσμα ὀνομάζεται. 563
Διὰ τί κατὰ τὴν Πεντηκοστὴν ἐλάμβανον τὸ Βάπτισμα οἱ Κατηχούμενοι. 567

Βαπτίσματος ἐν τῷ καιρῷ ὁ Χριστὸς ἐπροσηύχετο. 149
Βάπτισμα μόνον οὐκ ἀρκεῖ πρὸς τὸ μαθητὴν γενέσθαι τῆ Εὐαγγελίῳ, χωρὶς τηρήσεως ὅλων τῶν ἐντολῶν, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 178
Βαρλααμιτῶν φρόνημα. 74 καὶ 565
Ποῖος σοφῶς ἀπεκρίθη πρὸς Βαρλαάμ. 609
Βαρούχ βιβλίον ἕνα εἶναι μὲ τὸ τῆ Ἱερεμίου. 245. 284 καὶ 616
Καὶ τὴν Θεότητα καὶ τὴν ἀνθρωπότητα τῆ Χριστοῦ μαρτυρεῖ. 284
Βασιλεία καὶ ἡ Ἀνάστασις νοεῖται. 336 καὶ 423
Βασιλεία τῆ Θεοῦ ποία εἶναι. 689
Βασιλείαν Θεῆ πότε βλέπομεν. 641
Ἐντὸς ἡμῶν ἐστίν. 641
Αὕτη προσδοκωμένη προτρέπεται εἰς ἀρετήν. 307
Βασιλεῖς διὰ τί σαυροφόροι ὀνομάζονται. 50
Μὲ πόθον δουλεύουν αὐτοὺς οἱ ὑπήκοοί των. 115
Ἐπίσης τιμῶσιν αὐτὲς οἱ ὑπήκοοι καὶ ἐν τοῖς βασιλείοις καὶ ἐν καλύβῃ. 145
Βασιλέων ἀληθινῶν προστάγματα οὐχ ὑπερισχύουσι. 313
Τί διαφέρει ἀπὸ τὸν Τύραννον. 313
Βασιλεὺς βασιλέων διὰ τί λέγεται ὁ Χριστός. 639
Βασιλεὺς πρᾶος καὶ δίκαιος ἦτον ὁ Χριστός. 280
Βασίλισσα παρέστη ἐκ δεξιῶν σου, πῶς ἑρμηνεύεται. 680
Βάτου περὶ τῆς ἀκαταφλέκτου ἐπίγραμμα τεχνικώτατον, εἰς τὴν ὑποσημ. 103
Διὰ τί ἐκαίετο καὶ οὐ κατεκαίετο. 136
Τέρας ἐστὶ, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 251
Τί ἐδήλου, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 252
Τῆς βάτου πρωτότυπον ἦτον ἡ Παρθένος, ἡ δὲ βάτος, τύπος τῆς Παρθένου καὶ εἰκών. 252
Βεβυσμένα τί θέλει νὰ εἰπῇ. 109
Βηθλεὲμ τίνος ἦτον Υἱός. 75
Τί θέλει νὰ εἰπῇ. 92
Κατὰ ποῖον μέρος τῆς Ἱερουσαλὴμ εὑρίσκεται. 162
Βία οἱ ὑποτασσόμενοι ἀποστατοῦσι. 297
Βία, ἢ ὁ Χριστὸς ἐχρήσατο γεννηθεὶς ἐκ τῆς Παρθένου, τί εἶναι, εἰς τὴν β'. ὑπ. 427
Βογόμιλοι τί ἦτον, εἰς τὴν ὑποσημ. 106
Βοσὸρ τί θέλει νὰ εἰπῇ. 508
Βουλὴ ἡ περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως ἀνεξιχνίαστος ἦτον, εἰς τὴν ὑποσημ. 224
Αὕτη εἶναι τὸ Μυστήριον τῆς οἰκονομίας. 81 καὶ 244
Πῶς γίνεται τινὰς ταύτης ἄγγελος. 81
Βουλὴ Θεοῦ ἀναλλοίωτος. 528
Βουλὴ διὰ τί ἐπροηγήθη ἐπὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Λαζάρου. 262
Βουνοὶ ποῖοι νοοῦνται. 691
Βραχίων τῆ Θεῆ διὰ τί λέγεται ὑψηλός. 526
Καὶ διὰ τί τὸν κατεβάζει. 527
Βρύχια τί εἶναι. 588
Βυθὸς τί εἶναι. 128

Γ

Γαβριὴλ ἦτον ὁ φανεὶς ἐν εἴδει ἀετέρος εἰς τοὺς Μάγους, εἰς τὴν γ'. ὑποσ. 78
Ὡδήγησε τοὺς Μάγους δι' ἄλλης ὁδοῦ ἀναχωρῆσαι εἰς τὴν χώραν των, εἰς τὴν β'. ὑποσημείωσιν. 99
Διὰ τί ἐμήνυσε χαρὰν ἀνεκλάλητον. 211
Ἡσύχως καὶ μὲ πραεῖαν φωνὴν εἶπε τῇ Παρθένῳ τὸ, Χαῖρε. 112
Ὑπὲρ τὸν ἥλιον ἦτον φαιδρός. 228
Διὰ τί εἶπε πρὸς τὴν Παρθένον τὸ, Κλῖνον τὸ οὖς σου. 212
Περισσότερον ἐφοβεῖτο τὴν Θεοτόκον, παρὰ ἡ Θεοτόκος αὐτόν. 223
Διὰ τί ἄλλος Ἄγγελος δὲν ἀπεσάλη εἰς τὴν Θεοτόκον, εἰ μὴ αὐτός. 223
Τί θέλει νὰ εἰπῇ Γαβριήλ. 223
Διὰ τί ἑπτὰ στοιχεῖα ἀναπληροῦσι τὸ ὄνομά του. 223
Ὡς δοῦλος τῇ Παρθένῳ παρίστατο. 229
Διὰ τί εἶπεν αὐτῇ νὰ χαίρῃ. 237
Περιγραπτός ἐστι καὶ περιορισός. 366
Αὐτὸς ἀπεκύλισε τὸν λίθον ἐκ τοῦ μνήματος καὶ εὐηγέλισε τῇ Θεοτόκῳ τὴν ἀνάστασιν, εἰς τὴν ὑποσημ. 449
Γαλιλαία ποία ἦτον. 504
Γάμος εἰ καὶ ἔννομός ἐστιν, ἀλλὰ προηγούμενον ἔχει τὸ τῆς σαρκὸς θέλημα καὶ κίνημα, εἰς τὴν ὑποσημ. 213
Κακὸν οὐκ ἔστι. 215
Γαστὴρ ἐπὶ Θεῆ οὐ κυρίως νοεῖται. 87
Τί φανερόνει, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 87
Γέεννα χρησίμως φοβεῖ. 307
Αὕτη ἀπαλλάττει γεέννης. 307
Γέννησις Χριστοῦ πρώτη ἐστὶν ἑορτὴ καὶ μητρόπολις. 63
Πόσα καὶ τίνα θαυμάσια κατ' αὐτὴν ἠκολούθησαν, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 64
Πανηγυρικοὶ λόγοι εἰς αὐτὴν, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 64
Γέννησις φυσικὴ ὁμοούσιον ἀποτελεῖ τὸν γεννώμενον μὲ τὸν γεννῶντα. 482

Γεννητικὸν ὁ Χριστὸς οὐκ εἶχε. 298
Γέροντες τί συνήθειαν ἔχουν. 187
Αὐτοὶ ἐστάθησαν δυσεβέσεροι τῶν νεωτέρων. 360
Γῆ μήτηρ εἶναι τῆς ἀβύσσου. 180
Ἀσχέτως κρέμαται καὶ ἐπ' ὐδενός. 379
Γῆ διψῶσα ἡ Θεοτόκος καὶ ἄβατος. 212
Γιρατείου ἐν τῷ καιρῷ τί πρέπει νὰ κάμνῃ τινάς. 34
Γλῶσσας ὅλας ἐλάλουν οἱ Ἀπόστολοι, καὶ οὐχὶ μίαν μόνην. 550
Ἐν εἴδει πυρίνων γλωσσῶν διὰ τί κατέβη τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον. 534 καὶ 535
Γνῶσις ἡ ἐνταῦθα οὐχ ἑνοειδής ἐστιν, ἀλλὰ πεπληθυσμένη. 382
Γνώσεις τρεῖς εἶναι. 452
Γνῶσις ἡ πρώτη καὶ ἀνωτάτη ποία εἶναι. 541
Γονεῖς τὲ Κυρίου πτωχοὶ ἦτον. 203
Γονεῖς διὰ τὰ τέκνα ὀφείλουσι θησαυρίζειν. 694
Γονυκλισίαι τῆς Θεοτόκου ἐβαθούλωσαν τὰς πλάκας. 695
Γονυκλισία ἐν τῇ Πεντηκοστῇ κατὰ τὸ ἑσπέρας πρέπει νὰ γίνεται, καὶ ὀχὶ τῷ πρωΐ, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 584
Γρηγόριος ὁ Θεολόγος δίδει ὕλην τῶν παννυρικῶν λόγων εἰς ὅλους. 66
Ποῖος αὐτολεξεὶ ἐμεταχειρίζετο τὰ λόγιά του. 524
Τὸ νὰ πέρνῃ τινὰς ἐκ τῶν λόγων του δὲν εἶναι κλεψία, ἀλλὰ χάρις καὶ δωρεά. 524
Γράμμα πῶς λέγεται ὅτι ἀποκτείνει, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 34
Γραφὴ οὐ φανερόνει, ὅτι ὁ Μωϋσῆς ἐκτύπησε τὴν ἐρυθρὰν τὴν δευτέραν φορὰν μὲ πλάγιον σχῆμα τῆς ῥάβδου, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 3
Γραφὴν Παλαιὰν, Νέαν ἐποίησεν ὁ Χριστός. 34
Γυναικὸς ἐν κάλλει πολλοὶ ἐπλανήθησαν. 42
Γυνὴ πόρνη κατὰ θείαν κίνησιν ἤλειψε τὸν Κύριον. 314
Πόσαι γυναῖκες εἶναι αἱ ἀλείψασαι τὸν Κύριον. 315
Εἰς ἔπαινον αὐτῆς ποῖα λόγια ἁρμόζων. 316
Σεμνοτέρα Παρθένου ἐγένετο. 316
Ἀπὸ δύω πράγματα ἱερουργήθη ἡ λύσις τῶν ἁμαρτιῶν της. 317
Γεννώμενον ἐκ σοῦ, πρέπει νὰ ἀναγινώσκεται ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ, καὶ οὐχὶ χωρὶς τὸ, Ἐκ σὲ, εἰς τὴν ὑποσημ. 221
Γυναῖκες πολλαὶ παρθένοι οὖσαι κατὰ τὸ σῶμα, πόρναι εἰσὶ κατὰ τὸν λογισμόν. 70
Γυναικὸς λύπαι διὰ τί ἐπληθύνθησαν. 238
Γυνὴ πάλιν εἰς τὸ χρέος ἔμεινε. 239
Ἡ Σύζυγος ἀνδρὶ κυριευομένη ἐστὶν, οὐ κυρία. 230
Ἀπὸ γυναικὸς ἤρξαντο τὰ φαῦλα καὶ τὰ ἀγαθά. 242
Γυναῖκες πῶς γίνονται Θεοῦ Μητέρες. 253
Γυναῖκες στεῖραι ἢ πολύγονοι κατὰ θέλημα θεῖον γίνονται, εἰς τὴν ὑποσ. 558
Γυνὴ πρώτη εἶδε τὸν ἀνασάντα Χριστὸν, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 440
Γυνὴ τῆς παραβάσεως αἰτία, καὶ τῆς ἀναστάσεως κήρυξ. 441
Γυναῖκας σείρας δὲν πρέπει νὰ ἐγκαλῶν οἱ ἄνδρες καὶ νὰ ἀποστρέφωνται, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 558
Γυναῖκας μυροφόρους πρέπει νὰ μιμώμεθα. 440
Διὰ τί αἱ γυναῖκες πρῶται εὐηγγελίσαντο τὴν ἀνάστασιν, εἰς τὴν ἀ. ὑποσ. 440
Γυναικῶν τὸ γένος οὐκ ἀπόβλητον, οὐδὲ ἀμέτοχον ἁγιασμοῦ· ἀλλὰ ἐν τέκνοις Θεοῦ λελόγισται. 540

Δ

Δαβὶδ τί θέλει νὰ εἰπῇ. 275
Διὰ τί ἐχόρευεν ἔμπροσθεν τῆς Κιβωτὸς. 429
Δαβεὶρ τί θέλει νὰ εἰπῇ. 646
Δαίμονες διὰ τί λέγονται ἅρματα. 4
Πάντα τὰ τῶν Δαιμόνων ἄτακτά εἰσιν. 4
Ποῖον εἶναι τὸ σπέρμα αὐτῶν. 7
Νοητοὶ ὄφεις εἰσί. 8
Ποῖον εἶναι τὸ φαρμάκι τούτων, καὶ πῶς δαγκάνουσι. 8
Φοβοῦνται τὸ σημεῖον τὲ Σταυρὲ. 28 καὶ 29
Ἀντίπαλοι εἶναι ἡμῶν. 28
Εἰς ὅλον τὸ στοιχεῖον τοῦ ἀέρος διατρίβουσιν. 29
Καὶ διὰ τί. 29
Φρίττουσι τὸν Σταυρόν. 61
Δράκοντες εἶναι. 130
Κεφαλαὶ αὐτῶν ποῖαι εἶναι. 130
Μηχαναὶ αὐτῶν πῶς ὀνομάζονται. 280
Νοητοὶ δυνάσαι εἶναι. 385
Διὰ τί λέγονται Τριστάται. 588
Μεταποιοῦσι τὰς ἀνθρωπίνας ὄψεις. 604
Δάκρυα πρέπει νὰ χύνῃ τινὰς, ὅταν σεριθῇ τὸν Θεόν. 439
Πόσην ὠφέλειαν προξενοῦσιν. 439
Τὰς ἁμαρτίας συγχωροῦσι. 365
Δάκρυον προφθάνει ἡ χάρις. 365
Ὡς τὸ αἷμα τῶν Μαρτύρων δέχεται ὁ Θεός. 317

Ἐκ τῆς οὐσίας ἡμῶν ἐστίν. 317
Ἀπὸ δακρύων καθαιρόμεθα. 156
Τὸ δάκρυον οὐκ ἰσομετρεῖται τῷ ὕδατι τοῦ βαπτίσματος, ἀλλὰ τὴν ἴσην τοῦ βαπτίσματος ἔχει δύναμιν. 156
Δαμασκὸς ποῦ νοεῖται. 77
Καὶ ἡ δύναμις αὐτῆς. 77
Δεξιὰ ἐπὶ ἀγαθῷ λαμβάνονται. 36
Ποῖα εἶναι τὰ δεξιὰ τοῦ Θεοῦ. 581
Δημιουργήματα οὐκ εἰσὶ συνύπαρκτα τῷ Θεῷ. 189
Διάβολος ποίων Ἐθνῶν εἶναι ἀρχή. 7
Πρέπει νὰ πιστεύωμεν ὅτι ἐνεκρώθη. 9
Διὰ τί ὑποτάσσει τοὺς ἀνθρώπους. 9
Διὰ τίνος νικᾶται. 12
Δελεάσας τὸν Ἀδὰμ, ἐδελεάσθη ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ. 25
Ἀλιεὺς ἐστάθη ἀφρονέστατος. 25
Παντομίμητός ἐστι ζωγράφος. 29
Ἐὰν σήσῃ εἰκόνα ἐμπαθῆ εἰς τὴν φαντασίαν, τί πρέπει νὰ κάμνῃ τινάς. 38
Βασάζει τοξάρι καὶ εἶναι ἕτοιμος νὰ μᾶς σαϊτεύσῃ. 51
Τοξότης εἶναι. 51
Ὑπερηφάνεια αὐτοῦ. 104
Πῶς ἠπατήθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ Λόγου. 117
Δράκων διὰ τί λέγεται. 130
Λευϊαθὰν ὀνομάζεται. 25 κ 130
Βασιλεὺς εἶναι τῶν ἐν τοῖς ὕδασιν. 130
Διαβόλου κεφαλὴ ποία εἶναι. 130
Δράκων ἦτον ἐμφωλεύων τοῖς ὕδασι. 139
Ποία δίκτυα ἐμεταχειρίσθη. 164
Ἐταρταρώθη ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ. 164
Διὰ τί λέγεται βεβορβορωμένος. 165
Καὶ τῷ Θεῷ ἐφθόνησε κὴ τῷ ἀνθρώπῳ. 56
Ἐχθρὸς καὶ ἐκδικητὴς διὰ τί λέγεται. 259
Καὶ θάνατος εἶναι καὶ Ἅδης. 400
Ὅσους πολέμους κατὰ τοῦ Χριστοῦ ἐκίνησε, κατὰ τῆς κεφαλῆς του ἐγύρισαν. 402
Πρῶτον μανθάνει τὰς ῥοπὰς καὶ συγκαταθέσεις τῆς ψυχῆς, καὶ ἔπειτα ἐπάγει τὰς μηχανάς, εἰς τὴν β'. ὑπ. 320
Ἐνέργεια αὐτῷ τί διαφορὰν ἔχει ἀπὸ τὴν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. 557
Πλάνη τόξον αὐτοῦ εἶναι. 51
Ἀπὸ πλάνας ἔχει γεμάτας τὰς φαρέτρας τῆς ζωῆς. 465
Τρία ἐλάνθασαν αὐτόν· ἡ παρθενία Μαρίας, ἡ σύλληψις τοῦ Κυρίου, καὶ ἡ σαύρωσις, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 218
Διαθήκη Παλαιὰ καὶ Νέα διὰ τί μὲ αἷμα ἐγκαινιάσθησαν. 17
Τί διαφέρουσιν ἡ μία ἀπὸ τὴν ἄλλην. 272
Συγκρίνονται αἱ δύω. 623 κ 635
Ἡ παλαιὰ μὲν ἀπεβλήθη, ἡ δὲ Νέα εἰσήχθη, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 271
Πλατυτέρως νοεῖται ἀντὶ ἁπλῶς γράμματος. 271
Διαπρυσίως τί θέλει νὰ εἰπῇ. 426
Διδάσκαλοι ἡμέτεροι ποῖα δὲν πρέπει νὰ παραδίδωσιν εἰς τὰ σχολεῖα, εἰς τὴν ὑπ. 189
Δίκαιοι ποῖοι ὀνομάζονται. 301
Οὐ μόνον τῆς ἀναστάσεως, ἀλλὰ καὶ τῆς τοῦ Κυρίου ἀναλήψεως κοινωνοὶ γενήσονται. 479
Ὑπὲρ τὸν Ἥλιον ἔχουν νὰ λάμψουν. 299
Τίνες αἱ ψυχαὶ αὐτῶν. 495
Δίκαιος ὡς λέων πέποιθεν. 1
Δικαιοσύνη ποία εἶναι. 509
Διπλασιασμὸς λόγων διὰ τί γίνεται. 448
Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, πῶς ἑρμηνεύεται, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 91
Ἐκ τούτου δοξολογία ὠνομάσθη ἡ ψαλλομένη ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. 91
Δόξα ἑνικῶς καὶ Δόξαι ἐπὶ τῆς Τριάδος λέγονται. 577
Δόξα Θεοῦ ἡ ἐν τῇ νεφέλῃ ἄλλη ἦτον ἀπὸ τὴν νεφέλην. 624
Δοξολογεῖν πότε οἱ Ἅγιοι συνειθίζουν. 18
Δῶλοι τί συνήθειαν ἔχουν, ὅταν μέλλουν νὰ λαλήσουν μὲ τοὺς αὐθέντας τους. 212 κ 229
Δυσωπητικαὶ αὐτῶν σχήματα ποῖα. 314
Ἡμερώτεροι πρὸς αὐτοὺς πότε γίνονται οἱ αὐθέντες. 448
Δῶλοι πνευματικῶς Θεοῦ, ποῖοι λέγονται. 540
Δράκοντος ἐν τῇ κεφαλῇ τὸ φαρμάκι εὑρίσκεται. 180
Δυσκόλως θανατοῦται. 157
Δραματουργία ποία λέγεται. 509
Δυνάμεις Ἀγγέλων εἰσὶ καὶ ἄλλαι παρὰ τὰς ἐγνωσμένας. 57
Διὰ τί οὕτω λέγονται. 693
Δύσχριστος τί θέλει νὰ εἰπῇ. 312
Δωδεκαημέρου ἡμέρας εὐτάκτως πρέπει νὰ περνοῦν οἱ Χριστιανοί. 123
Ποῖοι πρέπει νὰ καταλύουν εἰς αὐτό. 124

Ε

Ἑβδομὰς μεγάλη ὑπερέχει τῶν ἄλλων. 288
Καὶ διὰ τί. 288
Ἑβδόμη διὰ τί εὐλογήθη. 386
Τέλος εἶναι πραγματικὸν τῆς πρώτης γενέσεως τῶν ὄντων. 386
Καὶ ἀρχὴ μυσικὴ τῆς αὐτῶν ἀνακαινήσεως. 387

Ε'βραίου τῶν χειρῶν τῆς τομῆς θαῦμα τὸ ἐπὶ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου ἱστορεῖται. 656
Ε'γκαινιάσθη τί δηλοῖ. 17
Ε'δὼμ τί θέλει νὰ εἰπῇ, εἰς τὴν ά. ὑπ. 414
Ε'θνη λίθοι νοοῦνται. 114
Α'βυσσος λέγονται, καὶ δίδυσι φωνήν. 658
Εἶδον, ἢ αἰσθητὴν ὅρασιν σημαίνει, καὶ νοητὴν γνῶσιν. 104
Οἱ Ἴωνες διὰ τοῦ Ι γράφουσιν. 104
Εἰδωλολατρεία ἐστὶ τὸ πάντων ἔσχατον τῶν κακῶν καὶ πρῶτον. 109
Περιπαίζεται. 485
Μοιχεία ἐστίν. 485
Διὰ τί ἐπικρατεῖ εἰς τὰς περιστερὰς ἀνθρώπους. 485
Λάκκος ἄνυδρος εἶναι. 273
Εἰκόνα ἐμπαθῆ ἐὰν στήσῃ εἰς τὴν φαντασίαν ὁ Διάβολος, τί πρέπει νὰ κάμνῃ τινάς. 38
Εἰρήνην τετραχῶς ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς ὁ Χριστός. 81
Τριχῶς γέγονεν εἰρήνη. 336 ἢ 91
Εἰρήνην δὲν ἔχομεν μὲ τὸν Θεὸν ἐν ὅσῳ δουλεύομεν εἰς τὰ πάθη καὶ τὸν Διάβολον, εἰς τὴν ά. ὑποσημείωσιν. 82
Ε'ν ἑαυτοῖς πρέπει νὰ τὴν ἔχωμεν καὶ ἐν πᾶσι. 295
Εἰρήνην ἔχοντες, παντὸς ἐσόμεθα πλήρεις ἀγαθοῦ. 337
Τόπος ἐστὶ χωρητικὸς τῶν χαρισμάτων τοῦ Πνεύματος. 552 ἢ 557
Εἱρμὸς ποῖος εἶναι πεπυκνωμένος ἀπὸ μεταφορὰς καὶ ὑπερβολάς. 293
Εἱρμὸς ῥητορικὸς ποῖος εἶναι. 277
Ε'κκλησία ἡ ἐξ Ε'θνῶν σκληρὰ καὶ κατάξηρος ἦτον. 14
Διὰ τῆς ῥάβδου τὸ Σταυροῦ ἐξέβλυσε ποταμοὺς Μυστηρίων. 14
Νέα νύμφη εἶναι τὸ Χριστῷ, καὶ πότε ταύτην ἐνυμφεύθη, εἰς τὴν ὑποσημ. 271
Στεῖρα οὖσα, ἔγινε πολύτεκνος. 132
Α'λῶνι εἶναι. 140
Καλοὶ ἢ κακοὶ ἐν αὐτῇ εὑρίσκονται. 140
Αὕτη Σιὼν καὶ διῳκῶσα εἶναι. 194 ἢ 266
Ἱερουσαλὴμ εἶναι. 363
Πόλις εἶναι τοῦ Θεοῦ. 268
Τί ἦτον πρότερον. 270
Α'πὸ τὸ ἑσπέρας ἀρχίζει τὸ νυχθήμερον. 442
Διὰ τί λέγεται νὰ σηκώσῃ τὰ ὀμμάτιά της. 446
Νοητὸν ὄρος εἶναι. 547
Ο'ρος εἶναι πῖον ἢ τετυρωμένον. 695
Οὐδὲν ἔκλυτον, οὐδὲ ὑδαρὲς ἐστὶν ἐν αὐτῇ. 696
Ε'κ τῆς Ε'κκλησίας τρία κανονικὰ καὶ νόμιμα ἔθη ἐσηκώθησαν κακῶς καὶ ἀκανονίστως, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 584
Ε'κτινος τριχῶς λέγεται. 218
Ε'λαιῶν κλάδοι τί σημαίνουν, καὶ ποῖοι αὐτοὺς ἐκράτουν. 286
Ε'λεημοσύνη συγκρατεῖ τὸ φῶς τῶν λαμπάδων μας. 304
Διὰ τὴν ἀνελεημοσύνην ἔχομεν νὰ κριθῶμεν, καὶ διὰ τί. 309
Στολίζει τὰς λαμπάδας μας. 433
Οὐδενὶ ἔτως ὡς ἐλεημοσύνῃ Θεὸς θεραπεύεται. 678
Ε'λεημοσύνη ἢ χωρὶς παρθενίας σώζει. 304
Ε'λιξ ἀμπέλου ποία εἶναι. 279. ἢ 313
Ε'λλειψις πῶς εὑρίσκεται. 80. 90 ἢ 274
Ε'μβρυον πόσα χρειάζεται ἕως νὰ τελειωθῇ. 220
Ε'μφύσημα Θεοῦ ἐκ ἐγένετο ψυχή, ἀλλὰ ψυχὴν ἐδημιούργησεν. 72
Ζωτικὸν εἶναι, δι' οὗ κτίζονται αἱ ψυχαὶ, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 113
Τὸ Πνεῦμά ἐστι τὸ Α'γιον, ἤτοι ἡ ἐνέργεια τοῦ Α'γίου Πνεύματος, εἰς τὴν ὑπ. 73
Ε'ν ἀνομίαις συνελήφθην, πῶς ἑρμηνεύεται. 212
Ε'ν προθέσεις τί σημαίνει. 18
Ε'νέργειαι τοῦ Θεοῦ εἰ καὶ φυσικαὶ καὶ ἀσιώδεις, ἐκ εἰσὶν ὅμως καὶ ἐνυπόστατοι. 71
Οὐσία ἐστὶν ἑκάστη, καὶ διὰ τί. 327
Ε'νέργειαν τοῦ Πνεύματος συμμεμετρημένην ἕκαστος δέχεται. 529
Ε'νέργεια Πνεύματος Α'γίου, καὶ ἐνέργεια Διαβόλου τί διαφέρει. 557
Ε'νέργεια τοῦ Πνεύματος διὰ τί λέγεται Θεαρχικωτάτη. 559
Πᾶσα ἐνέργεια Θεοῦ ἐκ Πατρὸς ἀφορμᾶται, δι' Υἱοῦ δὲ πρόεισι, καὶ ἐν τῷ Α'γίῳ Πνεύματι προφαίνεται. 569
Ε'νταφίασις τί δηλοῖ. 415
Ε'ντολὰς φυλάττειν δεῖ, εἰς τὴν ὑποσ. 178
Ε'νυπόστατος λέξις, πῶς πρέπει νὰ προστίθεται. 653 ἢ 654
Πῶς ἐκλαμβάνουσιν αὐτὴν οἱ περισσότεροι Θεολόγοι, εἰς τὴν ὑποσημ. 662
Ε'νωσις Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου πῶς γίνεται. 67
Ε'νώσεις τρεῖς ἔγιναν ἐν τῷ μυστηρίῳ τῆς ἐνανθρωπήσεως. 232
Ε'νωσις πόσων λογιῶν γίνεται. 232

Ἕνωσις ἡ καθ' ὑπόστασιν πῶς ὁρίζεται. 232
Πόθεν ἐτυμολογεῖται. 232
Ἐξαίφνης τί θέλει νὰ εἰπῇ, εἰς τὴν ὑπ. 90
Ἐξανάστασις διαφέρει ἀπὸ τὴν Ἀνάστασιν, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 444
Ἐξόδιον τί θέλει νὰ εἰπῇ. 376
Ἐξομολόγησις ἁμαρτιῶν μέγα καλόν. 318
Ἐξορκίζεται καὶ ἐξορκισμὸς τί θέλει νὰ εἰπῇ, εἰς τὴν ὑποσημ. 222
Ἐξουσίαι διὰ τί λέγονται. 693
Ἑορτὴ τί εἶναι. 649
Οἱ ἄτοπα ποιοῦντες ἐν ταῖς ἑορταῖς οὐδὲ ἑορτάζειν ὅλως δύνανται, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 649
Ἐπισκιασμὸς δύω σημαινόμενα ἔχει. 625
Ἐπιστροφῆς χῆμα πᾶ εὑρίσκεται. 182. 323 548
Ἑπτὰ τί σημαίνει. 132 καὶ 559
Ἔρημοι δύω ἦτον, ἐν αἷς ὁ Ἰωάννης διέτριβε. 134
Ἑρμῶν τί θέλει νὰ εἰπῇ. 585
Διὰ τί αὐτὸ ἀγαλλιᾶται, εἰς τὴν ὑπ. 585
Ἐρυθρὰ Θάλασσα διὰ τί ὠνομάσθη, εἰς τὴν ἀ. ὑποσημείωσιν. 2
Ἔρχεσθαι τὴν βασιλείαν τᾦ Θεᾦ τὸ φανερᾦσθαι δηλοῖ. 591
Ἔρωτα θεῖον διὰ τί οἱ ἔχοντες ἅγιοι οὐ κρύπτουσι. 645
Θερμός ἐστι φύσει. 645
Οὐδὲν αὐτοῦ δυνατώτερον. 669
Ἑσθὴς τῆς Θεοτόκου ποῦ εὑρέθη, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 667
Εὖας κατάρα ποία ἦτον. 56
Κατηργήθη. 56
Τί θέλει νὰ εἰπῇ. 394
Εὖας χρέος πῶς ἐπλήρωσεν ἡ Παρθένος. 238
Πάλιν εἰς τὸ χρέος ἔμεινε. 239
Ἀμέσως ἡπατήθη ἀπὸ τὸν Διάβολον. 497
Εὐαγγέλιον ὁδὸς λέγεται. 133
Ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ τοῦ λουκᾶ ποία λέξις λείπει, εἰς τὴν ὑποσημ. 221
Εὐαγγελίων ὄνομα πόσον εἶναι ποθητόν. 242
Τί θέλει νὰ εἰπῇ Εὐαγγέλιον. 242
Εὐαγγελισμὸς χαροποιόν ἐστι μήνυμα. 206
Ὁ Κανὼν αὐτᾦ πανευφρόσυνος εἶναι. 206
Ἀρχὴ ἐστιν ὅλων τῶν ἑορτῶν. 207
Πόσοι πανηγυρικοὶ λόγοι εὑρίσκονται εἰς αὐτὸν, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 208
Τί θέλει νὰ εἰπῇ. 242
Ἐὰν τύχῃ κατὰ τὴν μεγάλην ἑβδομάδα, ὀψάρια ἐν αὐτῷ οὐκ ἐσθίονται. 208
Οὐ μετατίθεται, εἰς τὴν ὑποσημ. 280
Εὐδοκία Θεοῦ ποία λέγεται, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 81. 569 καὶ 167
Εὐεργεσία τί εἶναι. 110
Οἱ μὴ εὐεργετοῦντες πῶς ἐπαιδεύοντο. 110
Ὁ εὐεργετῶν διὰ μόνον τὸ εὐεργετεῖν πρέπει νὰ εὐεργετῇ, οὐ δὲ ἄλλοτι, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 110
Εὐλαβείσθω ἀπὸ προσώπου αὐτᾦ πᾶσα ἡ γῆ, πῶς ἑρμηνεύεται. 277
Εὐπάθεια τί θέλει νὰ εἰπῇ. 172
Εὐσέβεια μὲ τὴν ἡμέραν ὁμοιάζει. 82
Πῶς αὕτη ὁρίζεται. 88
Εὐτυχίαι δυστυχίαις μιχθεῖσαι γλυκύτεραί εἰσι. 125
Εὐφραθᾶ τί σημαίνει, εἰς τὴν ἀ. ὑποσ. 75
Ἀπόγονος ἦτον τῆς φυλῆς τοῦ Ἰούδα. 75
Εὐχαριστίας Μυστήριον ποῖον ἐδήλου. 16
Ἐφραὶμ ὁ νεώτερος ὑπερέβαλε τὸν Μανασσῆν τὸν πρεσβύτερον κατὰ τί. 35
Τίνος τύπον εἶχον οἱ δύω. 35
Εὐφροσύνη καὶ εὐλάβεια ἐναντία ὄντα ἑνοῦνται. 277
Εὐφροσύνη πλατύνει τὸ σῶμα εἰς δοξολογίαν Θεοῦ. 311
Ἔχθραι τρεῖς ποῖαι. 111
Ἔχθρα ἡμῶν δράκων ἦτον. 139
Ἕως οὐκ ἐπὶ διωρισμένου χρόνου τίθεται, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 436

Ζ

Ζαχαρίας ὁ τοῦ Προδρόμου Πατὴρ ἀρχιερεὺς ἦν, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 125
Ἐν τῇ τῶν Παρθένων χώρᾳ ἔβαλε τὴν Θεοτόκον μετὰ τὸ γεννῆσαι. 470
Ποῦ ἐφονεύθη. 470
Ζεῦγος τρυγόνων καὶ περιστερῶν τί ἐδήλωσε. 203
Ζῆλος πυρὸς τίς ἐστι. 116
Ὁ ζῆλος τί ἔκαμε τὰς τρεῖς Παῖδας. 544
Ὅμοιος εἶναι τοῖς ἀνθραξι τᾦ πυρός. 544
Τὸ πῦρ τᾦ ἐνθέᾳ ζήλῳ εἶναι ἀνίκητον. 610
Ζηλοτυπία κατὰ δύω τρόπους λέγεται. 321
Ζύμη καὶ ἐπὶ καλοῦ λαμβάνεται, καὶ ἐπὶ κακοῦ. 351
Ζῶα ποῖα ἐπροσφέροντο εἰς τὸν Θεὸν ἐν τῇ γεννήσει ἀρσενικοῦ ἢ θηλυκᾦ παιδίου, καὶ τί ἐδήλου. 203
Ζωαρχικὸν ἡ λέξις εἰς μόνον τὸν Θεὸν ἀποδίδοται. 689
Τὸ σῶμα τῆς Θεοτόκου διὰ τί λέγεται ζωαρχικόν. 689
Ζωὴ ἡ προτέρα τᾦ ἀνθρώπου καὶ ἡ ὑστέρα πρέπει νὰ ἀποβλέπῃ εἰς δόξαν Θεοῦ. 285
Πανήγυρις εἶναι ἡ παρᾦσα, εἰς τὴν ὑπ. 304

Ζωὴ ἁμαρτωλῶν οὐκ ἔστι ζωή. 340
Ζωὴ ψυχῆς ποία εἶναι. 340
Ζώνη Θεοτόκου πῶς εὑρέθη, εἰς τὴν ὑποσ. 667
Ζωτικὴ πῶς ἦτον ἡ τοῦ Πνεύματος πνοή. 546

Η

Ἡδοναὶ αἰσθηταὶ φθείρουσι τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα. 39
Ἀπὸ τὰ ἡδονικὰ ἀντικείμενα πρέπει νὰ προφυλάττεται τινάς. 42
Τελείων ἐστὶ τὸ προσομιλεῖν αὐτοῖς, καὶ μὴ ἀπάγειν τὸν νοῦν τῆς τοῦ Θεοῦ θεωρίας. 41
Ἠλίας διὰ τί παρέστη τῷ Χριστῷ ἐν τῷ Θαβώρ. 599
Πόθεν ἐγνώρισαν αὐτὸν οἱ Ἀπόστολοι. 599
Ἤλεγξε τοὺς Ἀποστόλους. 601
Ποῦ εἶναι. 640 καὶ 503
Ῥίψας τὴν μηλωτὴν, ἀνελήφθη. 492
Ὡς εἰς Οὐρανὸν ἀνελήφθη. 503
Ποῖαι ἀρεταὶ αὐτὸν ἀνήρπασαν. 503
Ἥλιος ἔρριψε τὸ φῶς του εἰς τὰς πόδας τοῦ μεταμορφουμένου Χριστοῦ. 601
Ἥλιος δικαιοσύνης διὰ τί λέγεται ὁ Χριστός. 429
Ἥλιε φῶς ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀναβαίνει. 617
Καὶ τὸ ὁρᾶν παρέχει, καὶ ἀφαιρεῖται πάλιν αὐτό. 625
Πῶς ὡς ἥλιος ἔλαμψεν ὁ Χριστὸς ἐν τῷ Θαβώρ. 630
Ἄλλο ὁ ἥλιος, καὶ ἄλλο τὸ φῶς αὐτοῦ. 630
Ἤθελε σβεσθῆ, ἂν δὲν ἐκρατεῖτο ὑπὸ τοῦ μεταμορφουμένου. 634
Ἡμέρα δυνάμεως ποία λέγεται, εἰς τὴν β'. ὑποσημείωσιν. 4
Εἶναι ἡ μέλλουσα τῶν ἁγίων κατάσασις. 82
Εἶναι ἡ ἔνσαρκος οἰκονομία. 111
Ἡμέρα λέγεται ἡ παροῦσα ζωὴ, εἰς τὴν β'. ὑποσημείωσιν. 82
Ἡμέρα τῇ ἡμέρᾳ ἐρεύγεται ῥῆμα πῶς ἑρμηνεύεται, εἰς τὴν ὑποσημ. 242
Ἡρακλέους μυθολογία, εἰς τὴν ά. ὑποσ. 168
Ἡρώδης ὁ τοῦ Ἀντιπάτρου τί ἦτον. 77
Καὶ τετράρχης ὠνομάσθη, εἰς τὴν ὑπ. 77
Πῶς ἑρμηνεύεται. 99
Τί τέλος ἔδωκεν. 99
Ἡσαΐας διὰ τί ἐξερήσθη τὸ χάρισμα τῆς προφητείας. 190
Ἡσυχία τίνος ἐστὶ μήτηρ. 641
Ἦχος πανηγυρικὸς ποῖος εἶναι. 207
Ἦχος ὁ πρῶτος πάντων τῶν ἄλλων ἐστὶ λαμπρότερος, καὶ πῶς ἄλλως λέγεται. 418
Ἦχοι μεγάλοι καὶ βίαιοι τί πάμνουσι. 546
Ἤχου Δ'. ἐπίγραμμα, εἰς τὴν ὑποσημ. 207
Ἦχος ἑορταζόντων ποῖος εἶναι. 672
Ἦχον τὸν εἰς τὴν Πεντηκοστὴν ἐλθόντα ποῖα ἐπροσήμαιναν. 546
Διὰ τί ἦτον ὡς πνοὴ βιαία. 546

Θ

Θαβὼρ διττὸν εἶναι, εἰς τὴν ὑποσημ. 585
Ἰταβύριον ὀνομάζεται. 585
Τί θέλει νὰ εἰπῇ. 585
Διὰ τί εἰς αὐτὸ μετεμορφώθη ὁ Κύριος. 606
Θαβὼρ συγκρίνεται μὲ τὸ Σίναιον. 623
Διὰ τῶν δύω συγκρίνονται αἱ δύω Διαθῆκαι. 624
Ἐπουράνιον ἔγινε. 643
Θαιμὰν τί δηλοῖ. 102
Θάλασσα Ἐρυθρὰ εἰς τίνος τύπον παραλαμβάνεται, εἰς τὴν ά. ὑποσ. 4 καὶ 146
Διὰ τί λέγεται ὅτι πάλιν ἐξηράνθη. 158
Κόλπος αὐτῆς διὰ τί λέγεται μαῦρος. 158
Θάλασσαι μερικαὶ ὑψηλότεραι εἶναι τῆς γῆς. 338
Καὶ οὐ καταποντίζουν αὐτήν. 338
Θάλασσα διὰ τί λέγεται τὸ νότιον μέρος τῆς Ἱερουσαλήμ. 447
Θάλασσα πρώτη καὶ θάλασσα ἐσχάτη ποία εἶναι, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 540
Θάνατον ὁ Θεὸς οὐκ ἐποίησε. 56 καὶ 498
Οἱ ἄνθρωποι θάνατον δὲν λαμβάνουν χωρὶς λύπην. 196
Θάνατος προσαχθεὶς ὑπὸ τοῦ Κυρίου, ἐπλησίασεν εἰς αὐτὸν, εἰς τὴν ὑποσ. 388
Θάνατος τί εἶναι. 400
Καὶ ὁ Διάβολός ἐστιν. 400
Ἔξοδος διὰ τί ὁ θάνατος ὀνομάζεται. 599
Πότε ἔχει τελείως νὰ καταργηθῇ. 498
Θάνατος ψυχῆς ποῖος εἶναι. 340
Θάπτειν ἐντίμως τὸν Κύριον τί ἐστι. 416
Θαρρεῖν, ὀλεθριόν ἐστι. 315
Θαρσεῖς ποῖοι εἶναι. 80
Θεαρχικωτάτη διὰ τί λέγεται ἡ ἐνέργεια τοῦ Πνεύματος. 559
Θεῖα ἀπὸ τῶν ἀνθρωπείων καταμανθάνονται. 267
Θειότης τί θέλει νὰ εἰπῇ. 366
Θέλησις ἀνθρώπου ὑπὸ Κυρίου ἑτοιμάζεται. 568
Θεολογία τῆς Ἁγίας Τριάδος ποία. 543
Θεολογία συμβολικὴ τί ἦτον, εἰς τὴν ὑπ. 527
Καταφατικὴ καὶ Ἀποφατικὴ ποία. 602
Τὰ συγγράμματα τῶν Ἀποστόλων καὶ Προφητῶν Θεολογία λέγονται. 664

Θεολόγοι κυρίως ποῖοι εἶναι. 664
Θεὸς Λόγος ἔγινεν ἄνθρωπος ἐ κατὰ τροπὴν, ἀλλὰ κατὰ πρόσληψιν. 65 καὶ 85
Θεοῦ πάθος πῶς οὐ λέγεται. 226
Διὰ τί κατέβη εἰς τὴν γῆν. 67
Ἕνωσις Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου πῶς γίνεται. 67
Ὅλον τὸν Ἀδὰμ οὐσιοῦται. 69
Ἐγεννήθη ἐκ τῆ Πατρὸς ὑπὲρ αἰτίαν τελικήν. 72 καὶ 353
Οὐκ ἠλλοίωσε τὴν φύσιν ἐν τῷ σαρκοῦσθαι. 85
Πῶς πρὸ Ἑωσφόρου γεννᾶται. 86
Πῶς ἠπάτησε τὸν Διάβολον. 117 καὶ 161
Μὲ τὸν κεραμέα ἐπαρωμοίασεν ἐν τῇ ἀναπλάσει τοῦ ἀνθρώπου. 129
Ἄναρχος ἐστὶ κατὰ χρόνον. 159
Χαίρει νὰ ὀνομάζεται Λόγος. 160
Ἢ ἐπὶ τῆ θρόνου καθέδρα αὐτῆ τί εἰκόνιζε. 190
Δὲν ἠνώθη ἀμέσως τῷ σώματι, ἀλλὰ κατὰ τάξιν διὰ τῆς ψυχῆς. 221
Κατάβασις αὐτῆ ἡ ἐνανθρώπησίς ἐστι. 291
Διὰ τί λέγεται ὅτι ἀναιρεῖται. 397
Διὰ τί λέγεται ὅτι ἔγινε σάρξ. 73
Τοὺς ἀκολουθοῦντας αὐτῷ ἕλκει εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ. 492
Θεὸς διὰ τί λέγεται ὅτι κοιμᾶται, καὶ ὅτι ἐξυπνᾷ. 527
Θεὸν οὐδεὶς δύναται νὰ ὑποφέρῃ. 548
Φῶς ἐστι. 560
Θεοῦ οὐσίαν ἢ ὑπόστασιν οὐδεὶς μετέχει, ἀλλὰ μόνην τὴν ἐνέργειαν καὶ χάριν αὐτοῦ, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 566
Πανταχοῦ ἐστὶ κατ' οὐσίαν, καθ' ὑπόστασιν, καὶ κατ' ἐνέργειαν. 568
Μία ἐστὶν ἡ τοῦ Θεοῦ κίνησις καὶ ἐνέργεια, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 569
Ὁ Θεὸς ἔστη ἐν συναγωγῇ Θεῶν, ἐν μέσῳ δὲ Θεοὺς διακρινεῖ, πῶς ἑρμηνεύεται. 335 καὶ 642
Θεὸν ἀκαθάρτῳ ἑνωθῆναι ἀδύνατον. 654
Θεὸς Ἅγιος ἐν ἁγίοις ἀναπαύεται. 654
Μᾶλλόν ἐστιν ἢ νοεῖται· καὶ μᾶλλον νοεῖται ἢ λέγεται. 487
Φράσαι μὲν Θεὸν ἀδύνατον, νοῆσαι δὲ ἀδυνατώτερον. 487
Ἀσχημάτιστός ἐστι καὶ ἀσύνθετος. 267
Θεὸς καὶ ἀγαθὸς ἓν ἐστι, εἰς τὴν ὑποσ. 307
Τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν περιέχουσιν. 307
Πᾶν ὃ λέγομεν ἢ νοοῦμεν περὶ Θεοῦ, ἐκ τῶν καθ' ἡμᾶς ταῦτα λέγομεν ἢ νοοῦμεν. 544
Θεοῦ ὁ παρακούων οὐ δύναται νὰ γλυτώσῃ ἀπὸ τὰς χεῖράς του. 33
Θεὸν ἔχει χρέος νὰ ἐνθυμᾶται κάθε Χριστιανός. 42
Θεῷ εὐχαριστεῖν πρέπει πάντοτε. 46
Θάνατον οὐκ ἐποίησεν. 56
Πρὸ τῶν αἰώνων εἶναι. 72
Πῦρ εἶναι καταναλίσκον τὴν μοχθηρίαν. 93
Διὰ τί παρεχώρησε νὰ προσκυνᾶν τὴν Κτίσιν οἱ ἄνθρωποι, εἰς την ὑποσ. 119
Οὐκ ἐκ τῶν κατ' αὐτὸν, ἀλλ' ἐκ τῶν περὶ αὐτὸν νοεῖται. 114
Ὑπὲρ πᾶσαν θέσιν ἐστὶ καὶ ἀφαίρεσιν, εἰς τὴν β'. ὑποσημείωσιν. 150
Οἰκειοτέρα αὐτῷ μᾶλλον ἡ Ἀποφατικὴ καὶ Ὑπεροχικὴ Θεολογία τῆς Καταφατικῆς καὶ Θετικῆς. 151
Οὐ νοεῖται, ἀλλ' ἐκ τῶν νοουμένων εἶναι πιστεύεται. 151
Τὰ ἐπ' αὐτῆ καταφασκόμενα δύναμιν ἔχουσιν ὑπεροχικῆς ἀποφάσεως. 151
Ἢ Ὑπὲρ καὶ ἡ Αὐτὸ ἐπ' αὐτοῦ λέγεσθαι ἐπενοήθησαν. 151
Καὶ τὴν ὕλην τῶν ὄντων παράγει καὶ τὸ εἶδος. 188
Οὐ ποιοτήτων, ἀλλ' οὐσιῶν πεποιωμένων ἐστὶ δημιουργός. 189
Πάντα δυνατὰ τῷ Θεῷ. 215
Διὰ τί ὁμοιοῦται μὲ τὸν λέοντα. 224
Διὰ τί λέγεται Παντοκράτωρ. 229
Τρία πράγματα δὲν δύναται ὁ Θεὸς νὰ κάμῃ. 232
Ἀχώριτός ἐστι τῷ Παντί. 234
Πάντοτε νικᾷ εἰς τὰς δωρεάς. 239
Συγκαταβάσει χρώμενος, ἐνοῦται μὲ τὸν ἄνθρωπον. 67
Θεὸς καὶ ἄνθρωπος εἶναι ἀλλήλων παραδείγματα. 68
Μέγεθος αὐτοῦ ἀκατάληπτον. 266
Ἐκ τῶν αἰτιατῶν ὑμνεῖται. 267
Καταβάσεις Θεοῦ διάφοροι. 290
Ἐκ τῶν κατ' αὐτὸν οὔτε νοεῖται, ὅτε λέγεται. 365
Ἀπειλεῖ γέενναν, ἵνα γεέννης ἀπαλλάξῃ. 307
Πᾶσαν τὴν Κτίσιν ἐν χειρὶ περιέχει. 267
Χεὶρ ἐπ' αὐτοῦ πῶς νοεῖται. 267
Θεότης λέγεται καὶ ἡ θεία ἐνέργεια. 117
Τί εἶναι αὕτη. 117
Ἔσωθεν αὕτη ἦτον κεκρυμμένη ἐν τῷ Χριστῷ. 117
Ἀποπληρωτικὴ εἶναι πάντων. 260
Οὐ μερικεύεται. 354

Οὐκ

Οὐκ ἔστιν ὡς εἶδος. 354
Ἀχώριστος αὕτη ἔμεινε τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ Κυρίου. 387 καὶ 396
Ἄπειρός ἐστι καὶ ἀπεριόριστος. 397
Ἀπαθὴς ἦτον. 398
Θεότης τὲ Χριστὲ μία ἦτον καὶ ἀμέριστος. 405
Οὐδὲν αὐτῆς ὡραιότερον. 414
Οὐδὲν αὐτῆς τελειότερον. 427
Δόξα λέγεται. 448
Οὔτε ἀναβαίνει, οὔτε καταβαίνει. 486
Θεότητος σῶμα ποῖον εἶναι. 534
Οὐκ ἦλθεν εἰς συμπλήρωσιν τελειότητος ἐκ μεταμελείας. 543
Καὶ τῆς Θεότητος ὡς Θεαρχίας ὑπερέχει ὁ Θεὸς κατ' οὐσίαν. 560
Θεότης διὰ τί λέγεται ἐμφερὴς τῷ φωτί. 602
Οὐ μερίζεται εἰς τὰ πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος. 627
Ἑπτὰ σημαινόμενα ἔχει. 635
Ἀόρατός ἐστι καὶ ἀμέθεκτος, καθὸ σημαίνει τὴν οὐσίαν τοῦ Θεοῦ. 636
Θεότης ἡ σημαίνουσα τὴν Θεοποιὸν ἐνέργειαν καὶ χάριν μὲ ποῖα ὀνόματα μεγαλύνεται. 636
Τὰ Σύμβολα τῶν παθῶν τοῦ Κυρίου ἐτήρει παρ' ἑαυτῇ. 18
Θεοτόκος Παράδεισος εἶναι. 51
Δι' αὐτῆς ἐχαρίσθησαν εἰς ἡμᾶς ὅλα τὰ καλά. 51
Πῶς μεγαλύνει τινὰς αὐτήν. 52
Καὶ πῶς σμικρύνει. 52
Πρεσβεύει ὑπὲρ ἡμῶν καὶ καταισχύνει τὺς ἐχθρούς. 52
Οὐ μόνον κατὰ τὸ σῶμα ἦτον ἁγνὴ, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν λογισμόν. 70
Καὶ ἀπὸ τὴν φυλὴν τοῦ Ἰούδα ἐκατάγετο, καὶ ἀπὸ τὸ γένος τῦ Δαβίδ. 76
Ῥάβδος εἶναι καὶ κλάδος. 76
Διὰ τί λέγεται ὄρος δασὺ καὶ κατάσκιον. 76
Κοιλία αὐτῆς διὰ τί μὲ τὸ κοκάρι παρομοιάζεται. 80
Καὶ μητέρα ποιεῖ, καὶ παρθένον ταύτην διατηρεῖ ὁ Υἱός της. 86
Ἐπροτυποῦτο ἀπὸ τὴν βάτον. 102 καὶ 251
Τὸ θαῦμα αὐτῆς ἀνώτερον εἶναι τοῦ θαύματος τῶν τριῶν Παίδων. 118
Τὸ σῶμα εἶχε καθαρώτερον τῶν ψυχῶν τῶν ἁγίων. 123 καὶ 228
Ἀνωτέρα ἦτον παντὸς λογισμοῦ μεμολυσμένου. 228
Κάθε γλῶσσα καὶ νοῦς σκοτίζεται εἰς τὸ νὰ τὴν ὑμνῇ. 152
Παρθένος ἦτον πρὸ τόκυ, καὶ ἐν τόκῳ, καὶ μετὰ τόκον. 85. 175 καὶ 227
Σύμβολον αὐτῆς ὁ ἐπιγραμμένος θρόνος, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 190 καὶ 366
Αὐτὴν μὲν τὸ Σεραφὶμ, τὰς ἀγκάλας δὲ αὐτῆς ἡ λαβὶς εἰκόνιζε. 192
Ποία ἦτον ἡ ῥομφαία ἡ διελθῦσα τὴν καρδίαν της. 197
Χαρὰν ἀνεκλάλητον αὐτὴ ἐπροξένησε. 211
Τί θέλει νὰ εἰπῇ τὸ, Χαῖρε κεχαριτωμένη, ὅπου ἤκουσε. 211
Ἡσύχως καὶ πραεία τῇ φωνῇ τῦ Ἀγγέλου ἤκουσε τὸ, Χαῖρε. 212
Σύλληψις αὐτῆς διὰ τί ἦτον ἄσπορος. 212
Χωρὶς ὠδῖνος ἐγέννησε, καὶ διὰ τί. 213
Χάριν ποίαν εὗρε παρὰ τῷ Θεῷ. 213
Οὐκ ἀπιστοῦσα εἶπε τὸ „ Πῶς ἔσαι μοι τοῦτο. 214
Διὰ τί δὲν ἐκαταδικάσθη ὑπὸ τοῦ Ἀγγέλου, ὡς ὁ Ζαχαρίας. 214
Ἀφιερωμένην εἶχε τῷ Θεῷ τὴν Παρθενίαν. 215
Φιλοδωρεῖ τὺς ἑαυτὴν ὑμνοῦντας. 216
Πρώτη εἶδε τὸν Χριστὸν ἀνασάντα, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 664
Δι' αὐτὴν ἀνοίχθη ὁ τάφος. 664
Διὰ ποίας αἰτίας πρέπει νὰ χαίρῃ. 664
Καὶ μετὰ τὸ γεννῆσαι ἐτάχθη ἐν τῇ χώρᾳ τῶν παρθένων. 470
Θεοτόκος ὄνομα ἅπαν τὸ Μυστήριον τῆς Οἰκονομίας συνίστησι. 216 καὶ 482
Ποίας χάριτας ἔλαβεν ἐκ τῆς ἐπελεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. 218
Δημιουργικῇ δυνάμει τοῦ Πνεύματος συνέλαβε, καὶ ὄχι μὲ τάξιν φυσικήν. 219
Ἐν τῇ συλλήψει αὐτῆς ἡ Τριὰς ἐφανερώθη. 219
Τὸ σχῆμα τῦ Ἀγγέλου ἐκ ἐδειλίασε. 222
Διὰ τί ἐταράχθη. 222
Πτῶσιν τῆς Προμήτορος πόθεν ἤξευρε. 222
Νεφέλη ἦτον, καὶ διὰ τί. 225
Οὐχ ἁπλῶς Παρθένος, ἀλλὰ ἡ Παρθένος λέγεται. 225
Πλήρωμα χάριτος αὐτῆς μὲ τί ὁμοιάζει. 227
Τὸ πλήρωμα τῆς χάριτός της τριχῶς νοεῖται. 227
Διὰ τί Ἁγνὴ λέγεται. 228
Τὸ γεννῆσαι αὐτὴν ἀφθόρως τὲ συλλαβεῖν παραδοξότερον. 229
Τὸ ὄνομα αὐτῆς τί δηλοῖ. 230
Κυρία ἐστὶ διττῶς. 230
Ἐν αὐτῇ ἐνώθησαν παρθενία καὶ τόκος. 232

Τὴν

Τὴν θεομητορικὴν ἀξίαν τῆς Παρθένε οὐ δύναται ὁ Θεὸς δεύτερον ποιῆσαι. 232
Αἱ ῥήσεις τῶν Προφητῶν, καὶ τὸ Νόμε τὰ σύμβολα αὐτὴν προετύπωσαν. 233
Καλλονὴ τῆ Ἰακὼβ πῶς λέγεται. 235
Διὰ τί εἶπεν αὐτῇ ὁ Ἄγγελος νὰ χαίρῃ. 237
Πᾶσα κτίσις τὸ, Χαῖρε, αὐτῇ κραυγάζει. 237
Διὰ τί ἔχαιρε. 238
Ἐπλήρωσε τὸ χρέος τῆς Εὔας, καὶ ἔμεινε πάλιν εἰς τὸ χρέος. 239
Τὴν πρὸς Ἀβραὰμ ὑπόσχεσιν ἐτελείωσε. 240
Πνεῦμα Ἅγιον πότε εἰς αὐτὴν ἐπῆλθε. 243
Εὐθὺς ἐν τῇ συλλήψει ἦτον Μήτηρ. 244
Τῇ προπατορικῇ ἁμαρτίᾳ ὑπέκειτο. 243. 248
Πύλη κεκλεισμένη ἦτον. 122
Οὐδέποτε παρακάπτεται παρὰ τῷ Υἱῷ της. 697
Τὰ αὐτῆς πάντα εἶναι παράδοξα. 666
Θεοτόκος διὰ τί ὀνομάζεται Ὄρος. 659
Καὶ τῶν Οὐρανῶν ἀσυγκρίτως ὑπερέχει. 659 καὶ 680
Θάνατος αὐτῆς διάβασις ἐστὶ πρὸς ζωήν. 659 καὶ 690
Ἐν τῇ ἀναλήψει αὐτῆς ἐπήρθησαν αἱ οὐράνιαι πύλαι. 660
Ποῖα λόγια εἶπε πρὸς τὸν Υἱὸν, ὅταν παρέδιδε τὸ Πνεῦμα. 661 καὶ 675
Καὶ ποῖα ὁ Υἱὸς πρὸς αὐτήν. 677
Αὐτὴ μόνη μεθόριον οὖσα μεταξὺ τῆ Κτίσε καὶ τῶν κτισμάτων, διαιρέμει εἰς Ἀγγέλες καὶ ἀνθρώπους τὰς χάριτας κατὰ τὸ μέτρον τοῦ πρὸς αὐτὴν ἔρωτος. 661
Ἐν τῇ αὐτῆς Κοιμήσει οἱ Ἄγγελοι τί ἔλεγον. 661
Πῆ διέτριβε, καὶ πῆ ἐκοιμήθη. 663 καὶ 695
Φθορὰν ἔλαβεν, οὐχὶ δὲ καὶ διαφθοράν. 666 καὶ 667
Σινδόνες αὐτῆς καὶ ἱμάτια ποῦ ἀπετέθησαν. 667
Τύπος ἦτον αὐτῆς ἡ Σκηνὴ καὶ τὰ ἐν αὐτῇ πάντα. 668
Ἤτοι ἡ Λυχνία, ἡ Τράπεζα, τὸ Θυμιατήριον, ἡ Στάμνος, ἡ Ῥάβδος, ἡ Πλάκα, ἡ Κιβωτός. 669
Νόμοι φύσεως πόσοι ἐν αὐτῇ ἐνικήθησαν. 675
Χάριν καὶ ἀρετὰς τῆς Θεοτόκου πῶς ἐμποροῦμεν νὰ ἀποκτήσωμεν. 678
Ὡς Βασίλισσα παρίσταται τῷ Θεῷ. 680
Ἀπ' αὐτῆς οἱ Ἄγγελοι δοξάζουσι τὸν Θεόν. 680
Διὰ τοῦ Θανάτου αὐτῆς ἐβεβαιώθη καὶ τὸ κατὰ φύσιν καὶ ὑπὲρ φύσιν, καὶ αὐτῆς καὶ τοῦ Υἱοῦ της. 681 καὶ 685
Ἡ ψυχὴ αὐτῆς κατέβη εἰς τὸν Ἅδην. 683
Σῶμα αὐτῆς διὰ τί λέγεται εὐρυχωρότατον. 684
Ὁ λέγων αὐτὴν ὡς διὰ σωλῆνος γενῆσαι, ἄθεός ἐστι, εἰς τὴν ὑποσημ. 684
Καρπὸς αὐτῆς ἀκατάληπτος. 685
Μᾶλλον δὲ, ἀκαταληπτότερος. 685
Τὸ σῶμα αὐτῆς διὰ τί λέγεται ζωαρχικόν. 689
Ἔπρεπε νὰ εὑρίσκεται εἰς τὰ βασίλεια τοῦ Υἱοῦ της. 694
Τόσας πολλὰς γονυκλισίας ἐποίει, ὥστε ἐβαθούλωσαν αἱ πλάκες. 695
Μεσίτις ἐβάλθη μεταξὺ τοῦ Υἱοῦ της καὶ τῶν ἀνθρώπων. 464
Οὐδεὶς ὁ σωζόμενος, εἰ μὴ δι' αὐτῆς. 464
Καύχημα εἶναι τῶν ὀρθοδόξων. 477
Μακαρία εἶναι ἡ κοιλία της. 501
Θεοτόκος, ἐκτὸς τῆ Θεῆ, πάντων ἀνωτέρα ὑπάρχει. 580
Σημεῖον ἦτον παράδοξον καὶ τερατικόν. 580
Παρθενίας ἀπαρχὴ αὐτῇ ἐπιγράφεται. 580
Τὸ κατ' αὐτὴν Μυστήριον ἀνεξιχνίαστόν ἐστι καὶ ἄπορον καὶ ἀπὸ τὴν ἰδίαν. 581
Ἡμεῖς χρέος ἔχομεν νὰ μακαρίζωμεν τὴν Θεοτόκον ὑπὲρ τὴν μακαρίσασαν αὐτὴν γυναῖκα, εἰς τὴν ὑποσημ. 501
Χρέος ἔχομεν νὰ ψάλλωμεν εἰς αὐτὴν τὸ „Ἄξιόν ἐστιν ὡς ἀληθῶς". 520
Οὐχ ὑπέκειτο εἰς τὸν περὶ καθαρσίων νόμον, ὡς μὴ σπερματισθεῖσα καὶ τεκοῦσα. 202
Σιβύλλα περὶ αὐτῆς προεῖπεν, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 64
Κιβωτός ἐστι τοῦ Οὐρανοῦ. 64
Ἡγιασμένη καὶ ὑπέραγνος ἦτον καὶ πρὸ τῆ νὰ συλλάβῃ, εἰς τὴν β'. ὑπ. 227
Τὰ κατὰ τὴν Θεοτόκον θαυμάσια ἔξ εἶναι, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 616
Εἰς τὰ ἀχειροποίητα ἅγια τῶν ἁγίων εἰσῆλθε. 647
Εὐλογία αὐτῆς κλῆρος πολύτιμος. 651
Τοῖς φυσικοῖς νόμοις ὑποκύπτουσα τῆ θανάτου, ὑπερφυὴς ἦτον. 652
Ἀνέστη καὶ ἀνελήφθη εἰς Οὐρανὸν, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 652 καὶ 653
Τὸ σῶμα τῆς Θεοτόκου καὶ νεκρὸν ὂν ἦτον δεδοξασμένον καὶ λάμπον. 655
Δόξα τῆ Θεοῦ περιέσκεπεν αὐτό. 657

Ὄρος οὖσα, ἐπάνω τῶν βενῶν ἀνέβη. 659
Διὰ τί λέγεται γῆ ἄβατος ἡ διψῶσα. 212
Πόσων χρόνων ἦτον ὅταν ἐκοιμήθη, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 648
Βλασὸς ὠνομάσθη, εἰς τὴν β'. ὑποσ. 56
Παρθένος ἦν ἀειπάρθενος. 86
Θεοτόκου ταπεινοφροσύνης ὕψος ἐκπληκτικώτατον. 248
Κιβωτὸς εἶναι ἔμψυχος. 249
Κλίμαξ καὶ πύλη εἶναι τὸ Οὐρανοῦ. 250
Πρὸ τοῦ συλλαβεῖν σωματικῶς, συνέλαβε πνευματικῶς τὸν Θεὸν Λόγον. 254
Διδάσκαλος καὶ παράδειγμα εἶναι τῆς πνευματικῆς συλλήψεως τῆς ψυχῆς. 254
Βιβλίον εἶναι ἐσφραγισμένον. 263
Μεγάλη εἶναι ἀληθῶς ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων. 306
Μὲ ποῖον τρόπον μεγαλύνεται, εἰς τὴν β'. ὑποσημείωσιν. 319 ἡ 367
Ὥσπερ διὰ τὸ Υἱοῦ ἐφιλιώθημεν τῷ Πατρὶ, ἕτω διὰ τῆς Θεοτόκου φιλιονόμεθα τῷ Υἱῷ. 319
Δόξα αὐτῆς ἀσύγκριτος ὑπάρχει μὲ τὰ Χερουβὶμ καὶ μὲ τὰ Σεραφίμ. 366
Δι' αὐτῆς καταβάλλομεν τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν Δαίμονας. 319
Ἐν ὅλῃ τῇ Κτίσει οὐκ ἔστιν ἴσον, ἢ μεῖζον αὐτῆς. 366
Θεοτόκος ἐνεργητικῶς λέγεται, καὶ οὐχὶ Θεότοκος παθητικῶς. 367
Εἴτις δὲ λέγει αὐτὴν Θεοτόκον, χωρὶς ἐστι τῆς Θεότητος. 366
Καὶ ὄντως καὶ μόνη Θεοτόκος ἐστίν. 482
Κατὰ δύω τρόπους λέγεται Θεοτόκος, εἰς τὴν β'. ὑποσημείωσιν. 367
Δόξα αὐτῆς εἶναι δόξα καὶ τοῦ Υἱοῦ. 412
Δεινοπαθῆ αὐτῆς λόγια ποῖα. 412
Διὰ τῆς πρὸς τὰ πάθη τοῦ Υἱοῦ λύπης ἔδειξεν ὅτι εἶναι γνησία Μήτηρ. 412
Πῶς λέγεται εὐρυχωροτέρα τῶν Οὐρανῶν. 684
Χρεώστης εἰς αὐτὴν εἶναι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ διὰ τί, εἰς τὴν β'. ὑποσ. 548
Αἰτήσεις αὐτῆς ἐκπληροῖ ὁ Υἱός της. 548
Εἰς αὐτὴν ἐκαινοτομήθησαν τὰ καινότατα. 549
Οὐ συνήρθη τῷ Ἰωσὴφ μετὰ τὸν ἄσπορον τόκον, εἰς τὴν ά. ὑποσημ. 436
Χάριτος τῆς Θεοτόκου κοινωνὸς οὐδεμία ἄλλη γίνεται. 580
Τὰ δευτερεῖα ἔχει τῆς Ἁγίας Τριάδος. 485
Τίνα λόγια εἶπε πρὸς αὐτὴν ὁ Υἱός της ἀναλαμβανόμενος. 491
Θρίαμβος τί θέλει νὰ εἰπῇ, καὶ πόθεν ἐτυμολογεῖται, εἰς τὴν ὑποσημ. 9
Θρόνος ὃν εἶδεν ὁ Ἡσαΐας, τί εἰκόνιζε. 190
Θρόνοι οἱ τῶν Ἀγγέλων τί δηλοῦσι. 692
Θεωρητικὴ πόσις καλεῖται. 336
Θεωρίας εἰς ὄρος πῶς τινὰς ἀναβαίνει. 359
Θεωρίαι τρεῖς εἶναι. 452
Θεωρίαν πνευματικὴν πῶς τις δέχεται. 560
Θεωρία τῶ προσώπου Κυρίου μόνη εἶναι πληρεστάτη μακαριότης. 522
Θεωρία μία τοῦ Κυρίου ὑπερβαίνει ὅλα τὰ μαρτύρια. 522
Θεωρία τῶν Μαρτύρων οὐ μικρόν ἐστιν. 522
Θέωσις ἀγέννητος ποία εἶναι. 242
Οὐκ ἔχει γένεσιν. 242
Θέωσις τί εἶναι, εἰς τὴν ὑποσημ. 400
Θέωσις τῆς ἐν Χριστῷ ἀνθρωπίνης φύσεως πότε ἐφανερώθη. 593
Θεώσεως χάρις ἀσχετός ἐστι καὶ ὑπὲρ φύσιν. 612
Θηλάσαντες διὰ τί λέγεται περὶ τῶν Ἰσραηλιτῶν καὶ Χριστιανῶν. 261
Θυμοῦ ἐν τῷ καιρῷ πρέπει νὰ ποιῇ τινὰς τὸν Σταυρόν. 50

Ι

Ἰακὼβ πῶς ἄλλαξε τὰς χεῖράς τω σταυροειδῶς, καίτοι πάσχων ἀπὸ γῆρας καὶ ἀσθένειαν. 33
Ἐδυναμώθη καὶ κατὰ τὰ δύω ἀπὸ τὸν τύπον τοῦ Σταυροῦ. 34
Τί προεικόνιζε μὲ τὴν ἀλλαγὴν τῶν χειρῶν. 35
Δύω ὀνόματα εἶχε, καὶ τί δηλοῦσι. 35
Εἰς τὸ ἄκρον τίνος ῥάβδου ἐπροσκύνησε. 44
Ἰάκωβος ὁ Ἀδελφόθεος τὰ σύμβολα τῶν παθῶν τοῦ Κυρίου ἐφύλαξεν, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 16
Ἰατρείας δύω εἴδη εἶναι. 83. 392 ἡ 486
Ἰατρῶν ἀφορισμὸς ποῖος εἶναι, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 20
Ἱερεὺς ὁποῖος πρέπει νὰ ἦναι. 13
Ἱερεῖς πρέπει νὰ ἦναι καθαρώτατοι. 342
Ὅταν συλλειτουργοῦν μαζὶ δὲν πρέπει ὁ καθεὶς νὰ ἀναγινώσκῃ τὰς εὐχὰς, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 576
Ἱερόθεος ὁ Ἀθηνῶν ὑπερέβαινε τοὺς ἄλλους Ἱεράρχας κατὰ τὰ ἐγκώμια ἐν τῇ Κοιμήσει τῆς Θεοτόκου. 687
Σκεῦος ἐκλογῆς ὀνομάζεται, ὡς ὁ Παῦλος. 688

Τ᾽μους αὐτοῦ ἀπεστήθισεν ὁ Ἀπόστολος Τιμόθεος. 688
Ἱερουσαλὴμ πόλις διὰ τί ὑψώθη. 405
Τὸ νότιον αὐτῆς μέρος διὰ τί λέγεται Θάλασσα. 447
Ἰεσσαὶ ῥίζα ποία εἶναι. 76
Ἰησοῦς οὗτος πῶς ἑρμηνεύεται. 476
Ἴλασμός τί εἶναι. 333
Ἰορδάνης εἰς τί τροπολογεῖται. 21
Α᾽ν ἐσράφη εἰς τὰ ὀπίσω ὅταν ἐβαπτίσθη ὁ Κύριος οὐδὲν λέγουσιν οἱ Εὐαγγελισταὶ, εἰς τὴν ὑποσημ. 137
Ἰουβενάλιος Ἱεροσολύμων μαρτυρεῖ περὶ τῆς ἐν Ἱερουσαλὴμ μεταρσίου συναθροίσεως τῶν Ἀποστόλων εἰς τὴν Κοίμησιν. 651
Ἰούδα ἡ φυλὴ ῥίζα εἶναι τῦ Ἰεσσαί. 76
Καὶ τῆς Θεοτόκου καὶ τῦ Χριστοῦ. 76
Πότε ἐξέλιπεν ἀπὸ αὐτὴν κάθε ἄρχων ἐξωτερικὸς καὶ ἐσωτερικός. 217
Ὁ Ἰσκαριώτης Ἰούδας διὰ τί ἠγανάκτησε περὶ τοῦ μύρου. 320
Τὰ βαλλόμενα ἐβάσταζε " τί δηλοῖ. 320
Ἀπὸ ποῖον δένδρον ἐκρεμάσθη. 323
Δὲν ἐφρόντιζε διὰ τοὺς πτωχούς. 321
Ἰούδα μιμηταὶ ποῖοι εἶναι. 324
Ἀμφίνομος διὰ τί λέγεται. 343
Πῶς ἔβαπτεν ἐν τῷ τρυβλίῳ τὴν χεῖρα. 345
Διὰ τί λέγεται δυσώνυμος. 347
Μετέλαβε τῶν Μυστηρίων, εἰς τὴν ὑπ. 348
Οὐ μετέλαβεν. 348
Ψωμίσω, ὃ ὁ Κύριος ἔδωκεν αὐτῷ, τί ἦτον. 348
Πῶς αὐτὸν ὁ Διάβολος εἰς προδοσίαν ἔῤῥιψεν, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 320
Ἀπελπίσθη. 323
Ἔγινε προδότης, διότι ἐπεθύμει τὴν γῆν καὶ τὰ γήϊνα κέρδη, καὶ οὐχὶ τὴν Βασιλείαν τῦ Κυρίου. 322
Θαῤῥῶν ἔπεσεν. 315
Ῥαθυμήσας μεταβαλέσθαι οὐκ ἠθέλησε. 324
Ἰουδαῖοι ἕως Ἡρῴδου ἐξουσίαζον. 217
Πῶς ἐθήλασαν τὴν αἰσθητὴν πέτραν. 261
Λαοὶ διὰ τί λέγονται. 265
Ἐκ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης τί ἀπελάμβανον. 272
Χειρότεροι ἦτον ἀπὸ τὰς Ἐθνικάς. 368
Κάλυμμα ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν κεῖται. 369
Ἀχάριστοι ἐφάνηκαν εἰς τὸν εὐεργέτην των. 375
Διὰ τί λέγονται ὅτι ἐνταφίασαν τὸν Χριστὸν, μὴ αὐτοὶ ἐνταφιάσαντες. 375
Κατηγοροῦνται ὡς σφραγίσαντες τὸν τάφον τοῦ Κυρίου. 411
Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος τραχεῖαν ἐνταυτῷ καὶ γλυκεῖαν εἶχε τὴν διδασκαλίαν. 125
Μεγάλη φωνὴ λέγεται. 133
Εἰς δύω ἐρήμους διέτριβε. 134
Φωνὴ εἶναι, λύχνος καὶ ἑωσφόρος. 141
Ἡγιάσθη βαπτίσας τὸν Χριστὸν, καὶ οὐκ ἐβαπτίσθη παρ᾽ αὐτοῦ. 149
Οὐδὲ τὰς παραγγελίας αὐτῦ ἡμεῖς οἱ Χριστιανοὶ φυλάττομεν. 155
Ὄρθρος εἶναι καὶ μέσος Παλαιᾶς καὶ καινῆς. 158
Βάπτισμα αὐτοῦ τί ἦτον. 159
Πρόδρομος ἦν τοῦ Χριστοῦ ἐν πάσῃ τῇ ἐνσάρκῳ Οἰκονομίᾳ. 163
Πρόκριτος ἦτον καὶ ὑπερεῖχε τῶν ἐν Νόμῳ καὶ χάριτι προκρίτων. 611
Εἰς μίαν κατάδυσιν ἐβάπτιζεν, εἰς τὴν ἀ. ὑποσημείωσιν. 150
Ἰωάννης ὁ Εὐαγγελιστὴς τὰ σύμβολα τῶν παθῶν τῦ Κυρίε ἀπεθησαύρισεν, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 16
Ἰωνᾶς πόθεν συμπεραίνεται ὅτι ἅπλωσε τὰς χεῖράς του ἐν τῷ Κήτει εὑρισκόμενος. 32
Αὐτὸς εἰς τὴν γῆν ἐ κατέβη. 434
Ἡ κατ᾽ αὐτὸν ἱστορία ἀλληγορεῖται. 571
Εἰς τὴν Καρχηδόνα ἀπέπλευσε τὴν πρὸς δύσιν οὖσαν τῆς Ἱερουσαλὴμ, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 80
Παράδειγμα αὐτοῦ ἐναντίον φαίνεται μὲ τὸν ἐκ Παρθένε γεννηθέντα Κύριον. 85
Ὡς ἔμβρυον ἦτον ἐν τῷ Κήτει. 85
Τί προεικόνιζε. 236
Θαῦμα ἦτον ἡ τέτου κατάποσις καὶ ἐξέλευσις. 665
Ἰωσὴφ τί δηλοῖ, εἰς τὴν β. ὑποσημ. 75
Ἰωσὴφ ὁ ἀπὸ Ἀριμαθαίας ἂν δὲν ἐνταφίαζε τὸ σῶμα τῦ Κυρίου, τάχα ἤθελε μείνη αὐτὸ καὶ ἄταφον. 375
Πῶς χηματίζει τὴν βελὴν τῦ Πατρός. 391
Ποίας εὐκταίας φωνῆς ἤκουσε. 407
Ποῖα ἐλεεινὰ λόγια εἶπε πρὸς τὸν Πιλάτον, ζητῶν τὸ σῶμα τῦ Ἰησοῦ. 409
Ἰωσὴφ ποῖος μιμεῖται. 415
Τί θέλει νὰ εἰπῇ. 415
Μὲ ποῖον τρόπον καὶ σχῆμα ἐνταφίασε τὸν Κύριον, εἰς τὴν ὑποσημ. 404
Ἰωσὴφ ὁ Μνήστωρ διὰ τί ἐμνηστεύθη τὴν Παρθένον, εἰς τὴν ὑποσημ. 218

Ἰῶτα ἓν, ἢ μία κεραία " πῶς νοεῖται εἰς τὸν Σταυρὸν, εἰς τὴν ὑποσημ. 7

Κ

Καθαρισθῆναι δεῖ πρῶτον εἶτα φωτισθῆναι. 131
Καθαρτέον πρῶτον, εἶτα τῷ καθαρῷ προσομιλητέον. 421
Καὶ, νοεῖται ἀντὶ τοῦ, Γάρ. 91. 176 καὶ 241
Καινὸν πόμα ἐν τῇ βασιλείᾳ πινόμενον " πῶς ἑρμηνεύεται. 336
Καιρὸς ὁ παρὼν τίνος ἐστὶ, καὶ ὁ μέλλων, τίνος. 304
Κακία αὐτοφθόνος ποία ὀνομάζεται. 369
Κακοπαθεία Θεὸς θεραπεύεται. 25
Κακοπαθοῦντος σώματος ὡς τέκνου κήδεται ὁ Χριστός. 25
Κάλαμον διὰ τί ὁ Κύριος ἔλαβεν, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 357
Κάλλος ἀνώτερόν ἐστι τοῦ καλοῦ. 236
Κάλλος ἀληθινὸν καὶ ἐρασμιώτατον ποῖον εἶναι. 614
Κάλλος τοῦ Χριστοῦ τὸ ἀρχέτυπον ἀσυγκρίτως ἀνώτερον ἦτον ἀπὸ τὸ τοῦ Ἀδὰμ, καὶ διὰ τί. 632
Περὶ τοῦ θείου κάλλους ἐνθουσιαστικὰ λόγια. 632
Κάμινος ἡ Βαβυλωνία ἀντίστροφον τύπον εἶχε τῆς ἐκ Παρθένου Γεννήσεως τοῦ Κυρίου. 92
Ἡ φλόγα αὐτῆς πῶς ἐγνωρίσθη, ὅτι ἦτον τεσσαράκοντα καὶ ἐννέα πήχεις, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 115
Ἄλλο κάμινος, καὶ ἄλλο τὸ πῦρ αὐτῆς. 144
Διὰ τί ποτὲ μὲν λέγεται Βαβυλωνία, ποτὲ δὲ Χαλδαϊκὴ καὶ Περσικὴ, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 94
Τὸ θαῦμα αὐτῆς μεγαλήτερον ἦτον τῆς Ἐρυθρᾶς. 116
Καπηλεύω καὶ κάπηλος τί θέλει νὰ εἰπῇ. 322
Κανόνα ἀσματικὸν εἰς τὸ Πάσχα ἐν ἤχῳ δευτέρῳ τίς ἐποίησεν, εἰς τὴν ὑποσ. 424
Κανὼν Ἰαμβικὸς τῆς Πεντηκοστῆς ἀμφιβάλλεται, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 553
Κανὼν πανηγυρικὸς ὁ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ εἶναι. 206
Διὰ τί κατὰ ἀνταπόκρισιν προβαίνει. 207
Κανόνες ἀσματικοὶ τῆς μεγάλης Ἑβδομάδος ὑψηλότεροι τῶν ἄλλων εἰσί. 287
Καπηλεύω καὶ κάπηλος τί θέλει νὰ εἰπῇ. 322
Καρδία πέτρα λέγεται. 19
Ποία εἶναι ἡ καθαρά. 19
Οἶκός ἐστι τοῦ Θεοῦ, καὶ πόλις πλήρης κρίσεως. 282
Πόρνη καὶ κατοικητήριον κακίας. 282
Ἐν τῷ μέσῳ εἶναι τοῦ σώματος. 402
Μνημεῖόν ἐστι δεσποτικόν. 416
Ἀσύνετος ποία εἶναι. 533
Ἡ τῶν Ἀποστόλων πῶς ἦτον γαλινόμορφος. 557
Θυμιατήριον εἶναι κάρβουνα καὶ θυμίαμα ἔχουσα. 559
Καρδίαν καθαρὰν κτίσον ἐν ἐμοὶ ὁ Θεὸς " πῶς ἑρμηνεύεται, εἰς τὴν ὑπ. 535
Καθαρὰ ποία εἶναι, εἰς τὴν ὑποσημ. 536
Καρδίας ἐνυπόστατος φωτισμὸς ποῖος εἶναι. 644
Κασία τίς ἦτον, καὶ τίνων Εἱρμῶν ποιήτρια. 373
Καταβάσεις Θεοῦ διάφοροι εἶναι. 290
Κατάβασις τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ τί εἶναι, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 70
Κατάβασις Θεοῦ τοπικὴ ἐστι. 291. 455 καὶ 541
Ἡ κατάβασις αὐτοῦ ἀνάβασις ἡμῶν γέγονε. 291
Κατάσχεσις διαφέρει ἀπὸ τὴν σύχεσιν. 395
Κατ' εἰκόνα ποῖον ἦτον. 632
Κενεῶνες τί εἶναι. 683
Κένωσις ποία λέγεται. 69. 119 καὶ 290
Ἐναντία εἶναι μὲ τὴν πλήρωσιν. 385
Κέρατον πόσα σημαίνει. 53
Ποῖον πρέπει νὰ συντρίβωμεν. 54
Κῆτος διὰ τί λέγεται νότιον. 32
Πῶς ὀνομάζεται, εἰς τὴν ὑποσ. 32 καὶ 395
Πῶ ἐξέβρασε τὸν Ἰωνᾶν. 395
Κιβωτὸς τύπον εἶχε τῆς ταφῆς καὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου. 429
Καὶ τῆς Θεοτόκου. 646
Πῶ εἰσήγαγεν αὐτὴν ὁ Σολομών. 646
Εἰς αὐτὴν ἐφύλαξεν ὁ Θεὸς τὸ σεβάσμιον. 657
Κλίσις ἡ ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ τῆς κεφαλῆς τοῦ Κυρίου τί ἐδήλου. 388
Ὡς θαῦμα ἀναφέρεται. 388
Ἐφ' ἡμῶν ἄλλως γίνεται. 388
Κοιλία λέγεται. 536
Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου εἰς τὴν ἑορτὴν λόγοι Πανηγυρικοὶ, εἰς τὴν ὑποσ. 648
Εὔσημος καὶ κλητὴ ἡμέρα ὀνομάζεται. 671
Εἰς τὴν Κοίμησιν τῆς Θεοτόκου ἦλθεν ἀοράτως ὁ Χριστός. 676
Ἄγγελοι καὶ Ἀπόστολοι ἐν αὐτῇ ὑπηρέτησαν. 682
Κόλποι Πατρὸς πῶς ἑρμηνεύονται. 461

Κο-

Κοντάκιον τῆς Μεταμορφώσεως διὰ τί λέγεται καθ' ἑκάστην, εἰς τὴν ὑποσημ. 643
Κοσμᾶς ὁ Ποιητὴς τί συνήθειαν ἔχει. 54 καὶ 135
Διὰ τί ἔχει δύω Ὠδὰς ἐν τῇ ἐννάτῃ τοῦ Κανόνος τοῦ Σταυροῦ. 55
Ἐποίησεν ἁσματικὸν Κανόνα εἰς τὸ Πάσχα, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 424
Κόσμος πῶς εἶναι θεμελιωμένος. 11
Κόσμος Μεγάλα πικρὰ εἶναι. 20
Καὶ πῶς μεταβάλλεται ἡ πικρότης του. 20
Κόσμου ἀοράτου σωτηρία ποία εἶναι, εἰς τὴν α'. ὑποσημείωσιν. 422
Πῶς ὅλος ὁ Κόσμος ἐσώθη. 422
Ἡ τοῦ Κόσμου καταβολὴ διὰ τὸν Χριστὸν ἔγινεν, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 167
Κρανίου τόπος διὰ τί ὠνομάσθη, εἰς τὴν α'. ὑποσημείωσιν. 380
Κραυγὴ τί θέλει νὰ εἰπῇ. 383
Κτίζω ἐπὶ τῆς χρονικῆς ἀνθρωπότητος λαμβάνεται τοῦ Κυρίου. 352
Κτίσις θεοποιουμένη οὐκ ἔχαιρεν, ἀλλ' ἐλυπεῖτο. 119
Μὲ σοφίαν ὑπέφερε τοὺς θεοποιοῦντας, καὶ διὰ τί. 119
Παρεχωρήθη νὰ προσκυνῆται. 119
Κτίσις τὸν Κτίστην ὐδέποτε νικᾷ, ἀλλὰ νικᾶται. 239
Πῶς συνείχετο ἄψυχος οὖσα. 380
Κτίσις καὶ ἡ ἀνάκτισις λέγεται, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 535
Εἰ μὴ συνείχετο ὑπὸ Θεοῦ ἐν τῷ πάθει, ἤθελε διαλυθῆ, εἰς τὴν ὑποσ. 381
Κτίσις ἑνός ἐστι Κτίστου. 199
Κυριακὴ τοῦ Πάσχα διὰ τί λέγεται ὀγδόη. 443
Μία Σαββάτων ὀνομάζεται, καὶ διὰ τί. 444
Καὶ βασιλίς. 444
Καὶ ἑορτῶν ἑορτὴ καὶ πανήγυρις πανηγύρεων. 444
Τρία πράγματα ἐν αὐτῇ συνειθίζων νὰ κάμνουν οἱ Χριστιανοί. 445
Κατὰ τὴν νύκτα αὐτῆς ἐβαπτίζοντο οἱ κατηχούμενοι. 447
Κυριακὴ καὶ εἰκὼν εἶναι τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, καὶ αὐτὸς ἐκεῖνος ἔσται ὁ μέλλων αἰών. 452
Κυριακὴ ἡ τῆς Πεντηκοστῆς εἰς τύπον τίνος εἶναι. 576
Ὅλη ἡ Ἁγία Τριὰς ἐτίμησε τὴν Κυριακὴν, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 523
Διὰ τί Κυρία καὶ Κυριακὴ ὀνομάζεται. 445
Ἐν αὐτῇ ἐλευθεροῦντο οἱ φυλακωμένοι, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 451
Καὶ οἱ ἄπιστοι ταύτην αἰδοῦνται. 451
Κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ " διὰ τὴν ἀνθρωπότητα νοεῖται. 352
Ἄλλοι „ Ἐκτήσατο " εἶπον. 352
Πῶς ἑρμηνεύεται, εἰς τὴν ὑποσημ. 353
Κυριότητες διὰ τί λέγονται. 693
Κωνσταντῖνος ὁ μέγας πότε, καὶ πῶς εἶδεν ἐν τῷ Οὐρανῷ τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ. 10
Εἶδε τὸν Χριστὸν ἐν ὁράματι, εἰς τὴν ὑπ. 10

Λ

Λάζαρος ὅταν ἔμελλε νὰ ἀναστηθῇ, διὰ τί βελὴ (ἢ προσευχὴ) προηγήθη. 262
Λαλοῦντες, εἰς δίψος ἐκκαίονται. 121
Λαμπαδηφορία ἔργον θεάρεστον. 433
Διὰ πόσα αἴτια ἀνάπτονται αἱ λαμπάδες, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 433
Λαμπρὰ ἡμέρα τοῦ Πάσχα μὲ πόσα λαμπρύνεται. 418
Λαοὶ τυραννικῶς ὑποτασσόμενοι, ἀποσατοῦσιν. 297
Λάριξ ξύλον ἄκαυστον, εἰς τὴν β'. ὑποσ. 93
Λατῖνοι κακῶς φρονοῦσιν, ὅτι οἱ Ἀπόστολοι ἔλαβον τὴν ὐσίαν τοῦ Πνεύματος. 565
Κακῶς μεταχειρίζονται τὰ ἄζυμα, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 351
Λειτουργία θεία διὰ τί περὶ τρίτην ὥραν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τελεῖται, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 576
Ὅταν ἐν τῇ λειτουργίᾳ συλλειτουργῶσι πολλοὶ ἱερεῖς, δὲν πρέπει νὰ ἀναγινώσκῃ τὰς εὐχὰς ἰδιαιτέρως ὁ καθεὶς ἐξ αὐτῶν. 576
Λείψανον ἅγιον ἀδύνατον εἶναι νὰ γένῃ χωρὶς τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος. 570
Πρέπει νὰ προσκυνοῦνται ταῦτα. 570
Λέντιον τί εἶναι, εἰς τὴν ὑποσημ. 339
Λέοντος τί εἶναι ἴδιον. 1
Καὶ καθεύδων φοβερός ἐστι. 403
Λευϊαθὰν τί θέλει νὰ εἰπῇ. 130
Λῆμμα τί θέλει νὰ εἰπῇ, εἰς τὴν ὑπ. 350. 688
Ληστοῦ εὐγνωμοσύνη ποία ἦτον. 40
Ἄνοιξε τὸ ξύλον τῆς ζωῆς. 40
Ληστὴν πρέπει νὰ μιμώμεθα κατὰ τὴν εὐγνωμοσύνην, ὅταν πάσχωμεν. 42
Ἔπαινος αὐτοῦ. 41
Λογισμοὶ αἰσχροὶ, βέλη εἶναι τοῦ ἐχθροῦ. 51
Λογισμοὶ ἀσταύρωτοι πρέπει νὰ σταυρόνωνται. 26
Καὶ ἐν τοῖς λογισμοῖς πρέπει νὰ ἀγωνίζεται τινάς. 318
Οἱ μολυνόμενοι ἐν αὐτοῖς χάνουν τὴν πρὸς Θεὸν παῤῥησίαν. 318

Λο-

Λογισμῶν προσβολὴν ὐδεὶς δύναται διαφεύξεσθαι. 70
Οἱ τῇ καρδίᾳ παρακαθήμενοι λογισμοὶ πῶς νεκροῦνται. 318
Λογισμῶν εἰρήνη δῶρόν ἐστι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος χωρητικὸν τῶν ἄλλων χαρισμάτων. 557
Λογισμοὶ νεογέννητοι τῆς ἁμαρτίας πῶς λέγονται. 95
Λογισμοῖς ῥυπαροῖς ὁ συνομιλῶν νοῦς ἐκπίπτει τῆς παῤῥησίας τῦ Θεῦ. 572
Λογισμοὶ τῶν τριῶν μερῶν τῆς ψυχῆς τίνες. 588
Ἡ ἐν τῷ λογισμῷ ἀρχὴ γεῦσίς ἐστι τῆς ἁμαρτίας. 589
Πρέπει νὰ καθαίρωμεν τὸν ἑαυτόν μας ἀπὸ ἐμπαθεῖς λογισμούς. 522
Λόγον ἐπαναβεβηκότα ἐκ τῦ λόγου μαθόντες " πῶς ἑρμηνεύεται. 350
Λόγος φοβερὸς ποῖος εἶναι, εἰς τὴν ὑποσ. 401
Λοχεία ποία λέγεται. 394
Λύπη ἐπερίσσευσεν εἰς τὺς ἀνθρώπους μετὰ τὴν παράβασιν. 211
Αὐτὴ δείχνει τὴν ἀληθῆ καὶ γνησίαν μητέρα. 197
Λύπαι γυναικὸς διὰ τί ἐπληθύνθησαν. 238
Λύπη τιμιωτέρα ἐστὶ τῆς ἡδονῆς. 365
Πότε πρέπει νὰ λυπούμεθα. 365
Λυτρωτὴς κυρίως ποῖος εἶναι. 488
Λύχνον οἱ ἁπτόντες πρέπει νὰ κάμνυσι τὸν Σταυρόν. 50

Μ

Μαγεία πῶς παύεται. 5
Μαγνήτης ἕλκει τὸν σίδηρον, εἰς τὴν ὑποσ. 379
Μάγοι ποῖοι ἐλέγοντο. 79
Πῶς αὐτοὶ ἦτον ἀπαρχὴ τῶν Ἐθνῶν. 79
Διὰ τῶν δώρων αὐτῶν τί ἐφανέροναν. 79
Πόθεν ἦλθον, εἰς τὴν ὑποσημ. 94 καὶ 96
Ὡς Θεὸν ἐγνώρισαν τὸν Χριστόν. 104
Μακαρίων δόξαν ἄλλην ὲ δύναται ποιῆσαι ὁ Θεός. 232
Μακρὰ κυρίως καὶ φύσει ποῖα εἶναι, καὶ ποῖα ὲ κυρίως ὐδὲ φύσει παρὰ τοῖς Ποιηταῖς. 65
Μαρία ὄνομα τῆς Θεοτόκου ποῖον σημαίνει, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 75 καὶ 87
Παρθενία αὐτῆς τὸν Διάβολον ἐλάνθασε. 218
Διὰ τί ἐμνηστεύθη, εἰς τὴν ὑποσημ. 218
Μαριὰμ ἀδελφὴ Μωϋσέως εἶχεν ἄνδρα, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 6
Παρθένος ἔμεινεν. 6
Τί θέλει νὰ εἰπῇ. 229
Μαρίας τῆς Μαγδαληνῆς γλαφυρὰ διηγήματα, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 439
Ποῦ ἡ χεὶρ αὐτῆς εὑρίσκεται. 439
Μάρτυρες ποῖοι ὀνομάζονται. 301
Μασσαλιανῶν φρόνημα κακόδοξον, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 74. 566 καὶ 636
Μεγαλοπρέπεια ποία ὀνομάζεται, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 518
Μέθη εἶναι τριῶν λογιῶν. 575
Μέθη διὰ τί γράφεται μὲ η. 65
Μέριμναι κοσμικαὶ τί κακὸν προξενῦσι. 641
Μερὰ τί θέλει νὰ εἰπῇ. 20
Τί ἐπροειπόνιζεν. 20
Τί ξύλον ἦτον ἐκεῖνο, ὅπου ἐβάλθη εἰς αὐτὴν καὶ ἐγλυκάνθη, εἰς τὴν ὑπ. 20
Θαῦμα ὑπερφυσικὸν ἦτον ἡ μεταβολὴ αὐτῆς. 20
Μεταβολὴ ἐν παντὶ πράγματι γλυκὺ εἶναι. 125
Μεταμορφώσεως πανηγυρικοὶ λόγοι εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 586
Τροπάριον στιχηρὸν αὐτῆς πῶς ἐξηγεῖται, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 586
Βασιλεία λέγεται τοῦ Θεοῦ. 589
Μεταμόρφωσις ὀλίγον πρὸ τῦ πάθυς ἔγινε, καὶ ὄχι τὸν Αὔγουστον, εἰς τὴν ὑποσ. 605
Φῶς τῆς Μεταμορφώσεως καὶ τὴν αἰσθητὴν Κτίσιν ἐφαίδρυνε. 612
Τὸ φῶς αὐτῆς ἀθρόον ἔλαμψε. 617
Μεταμορφώσεως φῶς καὶ σκότος ἦτον. 625
Πῶς ἤστραψεν ἀῤῥήτως. 625
Μεταμόρφωσις ἐν ἡμέρᾳ ἔγινε. 630
Μεταμόρφωσις προοίμιον καὶ τύπος καὶ μυστήριον εἶναι, τῆς μελλούσης παρυσίας καὶ μακαριότητος. 642
Διὰ τί ὀγδόη αὔτη λέγεται. 643
Τὸ Κοντάκιον αὐτῆς διὰ τί λέγεται καθ' ἑκάστην, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 643
Μετάνοια μὲ τί ὁμοιάζει. 21
Μετανοίας βάπτισμα πῶς καταρθῶται. 156
Μετάνοια ἐπὶ Θεοῦ οὐκ ἔστι, καὶ πῶς αὐτὴ ἑρμηνεύεται. 528
Μετανοίας τόπον καὶ τρόπον δίδει ὁ Θεὸς εἰς τὸν μὴ ἀπελπιζόμενον. 474
Οὐκ ἔστι κακία ἡ μὴ μετανοίᾳ λυομένη. 324
Μεταφορὰ ποία λέγεται. 293
Μετεμορφώθη τί θέλει νὰ εἰπῇ. 643
Μήτηρ Θεοῦ πῶς τινὰς γίνεται. 253
Χαίρει ἀκούσα τὰς ἀνδραγαθίας τοῦ Υἱοῦ της. 515
Συνδοξάζεται μὲ τὸν Υἱόν. 516

Μικρὰ ὁ καταφρονῶν ἔρχεται καὶ εἰς τὰ μεγάλα, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 321
Μορφὴ Θεοῦ ποία λέγεται. 65 καὶ 290
Μοῦ Ἀντωνυμία ἐπὶ τίνος λαμβάνεται. 274
Μῦρον τὸ ἅγιον τί δηλοῖ. 177
Χρίσμα ἐστὶ, καὶ μὲ αὐτὸ λέγονται Χριστοὶ Κυρίου οἱ Χρισιανοί. 177
Χρίσιν αὐτῆ ποῖα ῥητὰ βεβαιῶσι. 177
Μῦρον Ὀπιστικὸν ποῖον εἶναι. 314
Μῦρον οὐ μὴ δέξηται ἀγγεῖον προκατειλημμένον ὑπὸ δυσώδες ὑγροῦ. 552 καὶ 421
Μυστήρια διὰ τί λέγονται. 328
Ὅταν αὐτοῖς προσερχώμεθα, πρέπει νὰ προκαθαιρώμεθα ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος. 328
Διὰ τῶν μυστηρίων ἓν σῶμα καὶ ἓν πνεῦμα γινόμεθα μετὰ τῆ Χριστῆ. 329
Καὶ πρὸ τῶν μυστηρίων καὶ μετὰ τὰ μυστήρια πρέπει νὰ προσευχώμεθα. 355
Μυστήριον Θείας ἐνανθρωπήσεως ἄγνωστον ἦτον τοῖς Ἀγγέλοις κατὰ τὸν τρόπον, εἰς τὴν ὑποσημ. 71 καὶ 230
Ἑνώσεις τρεῖς ἔγιναν ἐν αὐτῷ. 232
Ἄῤῥητόν ἐστι καὶ ἄγνωστον. 234
Ἀναγκαῖον ἦν ἐπισκιάζεσθαι, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 218
Καὶ μετὰ τὸ γενέσθαι πάλιν μυστήριον μένει. 234
Μυστηρίων μετάληψις ἐλκυστικὴ ἐστιν εἰς πίστιν καὶ ἀγάπην Θεοῦ. 330
Μυστηρίων τράπεζαν εἰς ποῖον τόπον πρέπει νὰ μεταλαμβάνωμεν. 349
Καὶ αἰσθητῶς αὐτὰ ἀπολαμβάνομεν καὶ νοητῶς. 349
Μυστήρια μὲ ἄρτον ἔνζυμον παρέδωκεν ὁ Κύριος. 351
Μυστηρίων ὁ κοινωνῶν ἀναξίως πόσα κακὰ λαμβάνει. 355
Εἰς τὴν τράπεζαν τῶν μυστηρίων δείχνει ὁ Θεὸς τὴν μεγαλητέραν τε σοφίαν καὶ δύναμιν καὶ πλοῦτον. 349
Ὁμοίωμα τοῦ μυστηρίου τῆς ἐνανθρωπήσως οὐχ εὑρίσκεται, καίτοι μὲ πολλὰ παρομοιαζομένε. 231
Ἐν τοῖς μυστηρίοις ὅλον λαμβάνει τὸν Χριστὸν ὁ κοινωνῶν. 440
Διὰ τί ποτὲ μὲν ὁ ἄρτος προηγεῖται, ποτὲ δὲ τὸ ποτήριον, εἰς τὴν ὑποσ. 331
Μυχὸς ποῖος λέγεται. 112
Μωϋσῆς διὰ τῆς ῥάβδου του προεικόνιζε τὸν Σταυρόν. 3
Διὰ τί ἔλεγε „ Παρελθὼν ὄψομαι τὸ ὅραμα“. 251
Διὰ τί ἦτον βραδύγλωσος, εἰς τὴν ὑπ. 554
Ἐμυήθη τὴν γνῶσιν τῆ Πνεύματος καὶ τῆς Τριάδος. 555
Διὰ τί παρέση τῷ Χριστῷ ἐν Θαβὼρ. 599
Πόθεν ἐγνώρισαν αὐτὸν οἱ Ἀπόστολοι. 599
Δόξα Μωϋσέως ἀσυγκρίτως κατωτέρα τοῦ Χριστοῦ. 613
Ἔπαθε τὴν Μεταμόρφωσιν, ὄχ ἐνήργησεν. 614
Πῶς εἶδεν ἐν Θαβὼρ τὸ πρόσωπον τῆ Θεοῦ. 621
Σκέπασμα ἔγινεν εἰς αὐτὸν τὸ τεθεωμένον σῶμα τοῦ Κυρίου. 623
Μωϋσέως ψυχὴ γυμνὴ παρέστη ἐν τῷ Θαβώρ. 631
Ποίαν Θεότητα εἶδεν ἐν τῷ Θαβώρ. 635

N

Ναβυχοδονόσορ ὡς Θεὸς ἤθελε νὰ προσκυνηθῇ. 89
Ναυτία τί θέλει νὰ εἰπῇ, εἰς τὴν ὑποσ. 539
Νεανίσκοι πνευματικῶς ποῖοι λέγονται. 540
Νεκὰς πόθεν ἐτυμολογεῖται. 262
Νεκροὶ ποῖοι λέγονται. 400
Νέκρωσις τί δηλοῖ. 415
Νερὸν εἰς τρεῖς τόπους διαιρεῖται. 338
Φυσικῶς φέρεται εἰς τὰ κάτω. 338
Νεφέλη τίνος ἦτον τύπος. 146
Νεφέλη ἡ ἐπίβασις αὐτοῦ “ περὶ τίνος λέγεται. 597
Σύμβολον ἐστὶ τῆς Θείας δυνάμεως. 598 καὶ 459
Φύσις τῶν νεφελῶν ἠλλοιώθη ἐπὶ τῆ ὄρους Θαβώρ. 615
Νεφέλη ἄλλο, καὶ ἡ ἐν τῇ νεφέλῃ δόξα τοῦ Θεοῦ, ἄλλο. 624
Ἡ ἔνδοξος τῆ Θεῆ νεφέλη πῶς λέγεται παρὰ τοῖς Ῥαββίνοις, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 624
Ἡ ἐν τῷ Θαβὼρ φωτεινὴ νεφέλη πῶς λέγεται ὅτι ἐπεσκίασε. 625
Νεφέλη διὰ τί ἑνικῶς ἐῤῥέθη, καὶ οὐχὶ νεφέλαι αἱ φέρουσαι τὰς Ἀποστόλας ἐπὶ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου. 663
Ἡ ἐν τῇ Ἀναλήψει νεφέλη Ἀγγελικὴ ἦτον δύναμις. 459
Θρόνος εἶναι βασιλικὸς καὶ πατρικός. 459
Νεφρὰς μι Σὺ ἐκτήσω “ πῶς ἑρμηνεύεται. 681
Ἐν αὐτοῖς ἐστὶ τὸ σπέρμα. 681
Νεώτεροι εὐσεβέστεροι ἐστάθησαν τῶν γεροντοτέρων. 360
Νημερτὲς πόθεν ἐτυμολογεῖται. 562
Καὶ τί δηλοῖ. 562

Νικοδήμου τόλμη δὲν ἐστάθη ὀλιγωτέρα ἀπὸ τὴν τοῦ Ἰωσήφ. 410
Πῶς γινόμεθα αὐτῷ μιμηταί. 416
Τίς ἦτον, καὶ ὅτι μάρτυς ἐχρημάτισε τοῦ Ἰησοῦ, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 410
Νιπτὴρ τί ἐσήμαινε. 342
Νόμος ὁ Παλαιὸς, διὰ τί λέγεται τοῦ Γράμματος, καὶ ὁ τῆς χάριτος διὰ τί λέγεται τοῦ Πνεύματος. 568
Τύπος ἦτον τῷ Νέῳ Νόμου τὸ Εὐαγγελίου. 596
Νόμοι φύσεως πόσοι ἐνικήθησαν ἐν τῇ Θεοτόκῳ. 675
Νῶε ὁ κεχαριτωμένος πολλὰ διαπορθμεύει καὶ εἰς τὸ σῶμα τοῦ Θείου κάλλους τεκμήρια. 293
Ἐν τῇ κατὰ φύσιν ἐνεργείᾳ αὐτοῦ τί ποιεῖ, καὶ ἐν τῇ ὑπὲρ φύσιν τί πάσχει. 350
Ὡς βασιλεύς ἐστι. 351
Πῶς καθαρίζεται. 359
Νοῦς νοεῖ πρῶτον, εἶτα ὁ λόγος φανερόνει τὸ νοηθέν. 487
Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου ἐν εἰρήνῃ" πῶς ἑρμηνεύεται. 195
Νὺξ τί σημαίνει. 82
Ἡ μέλλουσά ἐστι ζωὴ, εἰς τὴν ὑποσ. 82
Νὺξ ἡ τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα διὰ τί ὀνομάζεται νὺξ τῷ Μεγάλῳ Σαββάτου, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 443
Νυχθήμερον πότε ἀρχίζει. 443

Ξ

Ξένον πότον λέγεται. 503
Εἰς τὸν Θεὸν πρέπουσιν ὅλα τὰ ξένα καὶ παράδοξα. 503
Ξυλάρια δύω τῆς Σαραφθίας τί ἐδήλων, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 62
Ξύλον γνώσεως ἦτον νοητόν. 41
Τὸ πλέον ἡδονικώτατον ἦτον κατ' αἴθησιν. 41
Ξύλον γνώσεως ποῖον εἶναι ἠθικῶς. 42
Ξύλου φύσις ἠγιάσθη διὰ τοῦ Σταυροῦ. 53
Ξύλου ζωῆς ἡ ἀπόλαυσις μεγάλη ἦτον καὶ ὑπεροχική, καὶ διὰ τί. 27
Ξύλον γνωστὸν καλῶ καὶ πονηρῶ ποῖον εἶναι. 39
Ξύλον τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρὸν δὲν ἐφαγώθη εἰς τὸν ἁρμόδιον καιρόν. 41

Ο

Ὀγδόη ἡ μέλλουσά ἐστι βιοτή. 642
Ὀγδόη λέγεται ἡ Κυριακὴ, εἰς τὴν ὑποσ. 443
Καὶ διὰ τί. 444
Ὁδὸς ποῖον λέγεται. 133
Ὀζᾶ διὰ τί ἐθανατώθη. 249
Τί ἦτον, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 657
Μὲ καλὸν σκοπὸν ἐπίασε τὴν Κιβωτόν. 657
Ὀζίας διὰ τί ἐλεπρώθη. 190
Ὀθόνια τί δηλοῦσι. 416
Οἰκονομία ἔνσαρκος προηγούμενον ἦτον θέλημα. 81
Ἕνωσις ἦτον τῶν ἐναντίων. 277
Πῶς ὁρίζεται αὕτη. 291
Οὐδὲν οὕτω παρίστησι τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ ὡς αὕτη. 291
Ὁ σκοπὸς αὐτῆς καὶ τέλος ποῖον ἦτον. 478
Οἶκος Θεοῦ ποῖος εἶναι. 672
Οἴνου πόσις, εὐφροσύνης ποιητική. 331
Οἶστρος τί εἶναι, εἰς τὴν ὑποσημ. 118
Ὀκτωήχου ἀναστασίμους Κανόνας ποῖος ἑρμηνεύει. 55
Ἡ ἑρμηνεία τούτων ποῦ εὑρίσκεται. 55
Ὁμοιότης αἰτία γνώσεως καὶ ἑνώσεως. 606
Ὁμολογηταὶ ποῖοι εἶναι. 301
Ὁμόνοια πότε εἶναι κακὴ καὶ πότε καλή. 531
Ἐκ τῆς ὁμονοίας ἡ Τριὰς γνωρίζεται. 532
Ὀνόματα ἀρσενικὰ τίνες μεταβάλλουσιν εἰς οὐδέτερα. 561
Ὄνομα κοινὸν τῆς Τριάδος, εἰς ὃ βαπτιζόμεθα, ποῖον εἶναι. 127
Ὄνομα εὔφημον ἀπὸ τὰ πονηρὰ ἔργα δυσωνυμεῖται καὶ τὸ δυσώνυμον ἀπὸ τὰ καλὰ ἔργα εὐφημεῖται. 347
Ὄνῳ παρεικάζονται καὶ Ἰουδαῖοι καὶ Ἐθνικοὶ, καὶ διὰ τί. 278
Ὀπίσθια Θεοῦ ποῖα εἶναι. 621 καὶ 623
Ὅπως ἀντὶ τοῦ, Πῶς λαμβάνεται. 674
Ὁράσεις ἐπλήθυνα, καὶ ἐν χερσὶ Προφητῶν ὡμοιώθην" πῶς ἑρμηνεύεται. 382
Ὄργανα τὰ ὑπηρετήσαντα εἰς τὰ πάθη τοῦ Κυρίου, ἄξια εἶναι ὑμνήσεως καὶ προσκυνήσεως σὺν τῷ Σταυρῷ. 48
Ὀργάνων μουσικῶν τρία εἴδη εἶναι. 671
Ὄρη νοητὰ ποῖα εἶναι. 260
Οἱ μὴ θιγομένῳ προβαίνοντες ἐν ὄρει" πῶς ἑρμηνεύεται. 547
Εἰς τὰ ὄρη οἱ Ἕλληνες ἐθυσίαζον. 606
Αἱ ἀνώτεραι τάξεις τῶν Ἀγγέλων νοοῦνται. 691
Ὄρος Ἐλαιῶν ἐσχίσθη εἰς δύω ἐν τῇ Ἀναλήψει, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 454
Ποῦ ἀναφέρεται. 499
Ὄρθρος μεταξὺ ὢν νυκτὸς καὶ ἡμέρας τί σημαίνει. 82
Ὅροι τέσσαρες ποῖοι δογματίζονται ἐπὶ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας. 106

Ὅσιοι Πατέρες ἀνεχώρουν εἰς τὴν ἔρημον πρὸ τῆς τεσσαρακοστῆς, εἰς τὴν ὑποσ. 256
Ὅσιοι ποῖοι ὀνομάζονται. 301
Οὐρανοὶ τρεῖς. 183
Ἰδὲ ἀνεώχθησαν αὐτῷ, ἢ ἐχίσθησαν οἱ Οὐρανοὶ " πῶς ἑρμηνεύεται, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 168
Οὐρανὸν πρῶτον καὶ δεύτερον διὰ τί ἔκτισεν ὁ Θεός. 478
Εἰς τὸν Οὐρανὸν διὰ νὰ ἀναβῇ τινὰς κόπον χρειάζεται. 292
Οὐρανὸς ἑβδόμου ὀγδοώτερος. 242
Οὐσίαι κτισαὶ ἐν τόπῳ εἰσὶ περιγραπταί. 376
Οὐσιῶν πεποιωμένων Δημιουργός ἐστιν ὁ Θεὸς, ἀλλ' ὐ ποιοτήτων μόνων. 189
Οὐσία τῶν ὄντων ἐναντίον ἐστὶ τὸ μὴ ὄν, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 189
Τὸ μὴ εἶναι αὐτῇ ἐναντίον, τῶν Ἑλλήνων ἀσέβημα. 189
Οὐσίαν Θεοῦ ἰδεῖν τινὰ, ἀδύνατον. 622
Ὄφεις νοητοὶ ποῖοι εἶναι. 8
Ὄφις ὁ χάλκινος τίνος ἦτον τύπος. 8
Ὄφιν χάλκινον ὐ λέγει καθαρῶς ἡ Γραφὴ, ὅτι ἔβαλε πλαγίως ὁ Μωϋσῆς ἐπὶ τοῦ σημείου, εἰς τὴν ὑποσημ. 9
Δάγκαμα μὲν αὐτῶν ἰατρεύεται, ὐχὶ δὲ καὶ αὐτοὶ χάνονται. 10
Διὰ τί αὐτοὶ οὐ χάνονται. 10
Ὄφις νοητὸς πῶς ἐδελεάσθη. 117
Φαρμάκι αὐτοῦ ποῦ εὑρίσκεται. 108
Ὄψις διὰ τί καθαρώτερα βλέπει τὰ χαμηλώτερα παρὰ τὰ ὑψηλότερα. 587
Μεταποιεῖται ὑπὸ τῶν Δαιμόνων πρὸς τὸ μὴ ὄν. 604
Μετασκευάζεται καὶ ἐνδυναμοῦται ὑπὸ Θεοῦ, καὶ βλέπει τὸ ἄκτιστον φῶς αὐτοῦ. 604
Ὄψις ἤτοι ὅρασις ἐν τῇ Νέᾳ προηγεῖται, ἕπεται δὲ ἡ ἀκοή. 618

Π.

Παθῶν τοῦ Κυρίου σύμβολα τίς ἐφύλαξεν, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 16
Παθῶν ἀρχὴ ποία εἶναι. 7
Πάθος μεγαλήτερον ποῦ ἐδοκίμασεν ὁ Χριστός. 31
Πάθη χώνουσι καὶ σβύνεσι τὴν χάριν. 53
Πάθη τῶν λέξεων τρία εἶναι. 109
Πόλεμος τῶν Παθῶν ἔμφυτος. 295
Πάθη ἀδιάβλητα καὶ φυσικὰ ποῖα εἶναι. 297
Εἶχε ταῦτα ὁ Κύριος κατὰ φύσιν καὶ ὑπὲρ φύσιν. 298 καὶ 507
Εἴδη τῶν Παθῶν τοῦ Κυρίου, καὶ διὰ τί ταῦτα ὑπέμεινεν, εἰς τὴν ὑποσ. 357
Πάθος Χριστοῦ τόσον ἦτον ὑπερβολικὸν, ὥστε καὶ εἰς τὴν ἀναίσθητον Κτίσιν αἴσθησιν ἐτερατούργησεν. 380
Πάθος Θεοῦ πῶς οὐ λέγεται. 226
Παθῶν τοῦ σώματος στίγματα κοινὰ εἶναι καὶ τῆς ψυχῆς. 389
Διὰ τί εἶχε τὰ ἀδιάβλητα πάθη ὁ Κύριος. 593
Πάθεσιν ἀτιμίας οἱ δουλεύοντες ἐχθροί εἰσι τοῦ Θεοῦ, εἰς τὴν ὑποσημ. 82
Πάθος ὅποιον κυριεύσῃ ἡμᾶς, ἐκεῖνο εἶναι ἡμῶν Θεός. 471
Πάθος τί εἶναι. 498
Τὴν ψυχὴν θανατόνουν. 498
Καὶ τὰ ἐν ψιλαῖς ἐπιθυμίαις πρέπει νὰ διώκωμεν. 499
Παῖδες τρεῖς οἰκεῖοι ἦτον τοῦ Θεοῦ. 274
Δίκαιοι ἦτον καὶ ὅσιοι καὶ ὁμολογηταὶ καὶ μάρτυρες. 302
Γυμνος αὐτῶν ἐπάξιος ἦτον τοῦ Θεοῦ. 346
Διὰ τίνος ὑμνῳδίας μετέβαλον εἰς δρόσον τὸ πῦρ. 541
Τὸ κατ' αὐτοὺς θαῦμα ὑπερέβαινε τὸ ἐν τῇ Ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ. 116
Διὰ τί συγκαλοῦσιν εἰς αἶνον Θεοῦ ὅλην τὴν Κτίσιν. 199
Τὸ πῦρ τοῦ ζήλου των ἐνίκησε τὸ πῦρ τῆς καμίνου. 611
Καὶ ἐλευθερωθέντες, διὰ τί Παῖδες πάλιν ὠνομάζοντο. 477
Παιδίον ὁ Χριστὸς διὰ τί λέγεται. 87
Παιδίων ὁ ὕμνος πρέπων ἦτον εἰς τὸν Θεόν. 276
Διὰ τί αὐτὰ ἐφωτίσθησαν. 276
Παναρίον τί θέλει νὰ εἰπῇ, εἰς τὴν ὑπ. 553
Πανοῦργος δύω σημαινόμενα ἔχει. 332
Πανταρβὴ τί λίθος εἶναι, εἰς τὴν γ'. ὑπ. 93
Παντοκράτωρ διὰ τί λέγεται ὁ Θεός. 229. 571
Παραγυμνῶ καὶ παραδεικνύω τί θέλει νὰ εἰπῇ. 591
Παραδειγματίζω τί θέλει νὰ εἰπῇ, εἰς τὴν ά. ὑποσημείωσιν. 360
Παράδειγμα ὐχ εὑρίσκεται ὔτε ἐπὶ τῆς Θεολογίας, οὔτε ἐπὶ τῆς οἰκονομίας ἐν πᾶσιν ὅμοιον. 231
Παράδεισον διὰ τί ἐφύλαττον τὰ Χερουβὶμ καὶ ἡ Φλογίνη Ῥομφαία. 27
Ὁ εἰς τοῦτον βουλόμενος εἰσελθεῖν τί πρέπει νὰ ἔχῃ. 28
Αἰσθητὸς ἦτον καὶ νοητὸς, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 41

Παρήλιος πῶς γίνεται. 629
Δὲν εἶναι πραγματικὸς ἥλιος, ἀλλὰ εἰκονικός. 634
Παρθενία χωρὶς ἐλεημοσύνης σῶσαι οὐκ ἰσχύει. 304
Παρθενία κρείσσων γάμου. 215
Παρθένων τῶν φρονίμων καὶ τῶν μωρῶν τὸ παράδειγμα πρέπει νὰ ἐνθυμούμεθα. 307
Διὰ τί λέγονται μωραὶ, εἰς τὴν ὑποσ. 304
Παρουσίαι δύω τοῦ Χριστοῦ, καὶ πῶς κάθε μία λέγεται. 264
Πάσχα τί δηλοῖ. 419
Ἀπὸ τὸ φάσκα μετωνομάθη, καὶ ὄχὶ ἀπὸ τοῦ πάσχειν. 419
Πάσχα εἰς τὸ ὄνομα πανηγυρικὰ ἐγκώμια. 420
Ἀκόρεστος εἶναι ἡ προσηγορία του. 420
Τὴν μετάληψιν αὐτῦ ἀναγωγικῶς ἐκλαμβάνει ὁ Θεολόγος. 451
Εἰς τρία διαιρεῖ αὐτό. 451
Ἐν τῇ ἑορτῇ τῦ Πάσχα οἱ Βασιλεῖς ἠλευθέρωναν τοὺς φυλακωμένους, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 451
Τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα αἰδοῦντο καὶ οἱ ἄπιστοι. 451
Πατὴρ πῶς πρὸ Ἑωσφόρε γεννᾷ τὸν Υἱόν. 86
Καὶ τῶν Κτισμάτων Πατὴρ λέγεται, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 87
Ἐκ τῶν ὄντων γνωρίζεται. 564
Πατὴρ τῶν Φώτων διὰ τί λέγεται. 617
Πατρὸς κόλποι πῶς ἑρμηνεύονται. 461
Ὁ κόλπος τοῦ Πατρὸς ἀνοίχθη βαπτιζομένου τῦ Κυρίου, εἰς τὴν ὑποσ. 169
Πατὴρ τῶν Φώτων διὰ τί λέγεται. 494
Πειρασμὸς μεγάλος ὅταν καταπίῃ τὸν ἄνθρωπον, τί πρέπει νὰ κάμῃ. 33
Πελάγιος τί ἦτον. 55
Καὶ τίς ἡ αἵρεσις αὐτοῦ. 55
Πέμπτη μεγάλη διὰ τί ἔχει ὁλόκληρον Κανόνα. 325
Πεντηκοστῆς ἐν τῇ ἑορτῇ πόσοι ἔχουν λόγους, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 525
Διὰ τί λέγεται Πεντηκοστὴ, εἰς τὴν ὑπ. 523
Διὰ τὶ ἐν αὐτῇ κατέβη τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 525
Περιούσιος λαὸς διὰ τί λέγεται. 258
Περίφρασις ποῦ εὑρίσκεται, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 114 καὶ 158
Τί εἶναι αὕτη. 565 καὶ 665
Περσία καὶ τὴν Βαβυλῶνα περιεῖχε. 94
Οἱ ἐν αὐτῇ Πέρσαι εἶχον τὰ πρεσβεῖα καὶ τὸ κράτος ἐπὶ τῆς τοῦ Χριστοῦ Γεννήσεως, εἰς τὴν ὑποσημ. 96
Πέτρα ἀκρότομος τίνος εἶχε τύπον, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 14
Δὲν ἐβάλθη εἰς ἀμάξι, ὅτε ἠκολούθει τοῖς Ἰσραηλίταις. 14
Πέτρον διὰ τί ἐζήτησεν ὁ Σατανᾶς νὰ κοσκινίσῃ περισσότερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους Ἀποστόλους. 361
Μὲ σχῆμα λύπης ποῖα λόγια ἔλεγε. 362
Διὰ ποίας αἰτίας παρεχωρήθη νὰ ἀρνηθῇ. 363
Ἐκαυχήθη. 363
Δὲν ἀπεγνώσθη, ἀλλὰ μετενόησε. 364
Πέτρον ποῖος μιμεῖται κατὰ τὴν ἄρνησιν. 371
Πιλάτος κατεδίκασε τὸν Κύριον, διότι μετὰ βαΐων ἐμβῆκεν εἰς Ἱεροσόλυμα, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 283
Πίστις ἄντλημά ἐστι. 166
Πίστις καὶ Βάπτισμα συμφυῆ εἰσι, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 128
Διὰ Βαπτίσματος τελειοῦται. 128
Πίστις ἐν καρδίᾳ ἀνθρώπου ἡ πιστεύουσα, θαῦμα. 232
Πίστις ἀκλόνητος σπάνιον εἶναι. 295
Εἰς αὐτὴν θεμελιόνονται ἡ ταπεινοφροσύνη καὶ ἡ εἰρήνη. 295
Τί εἶναι ἡ Πίστις. 296
Δύω εἶναι τὰ εἴδη αὐτῆς. 296
Πλάκες θεόγραφοι καὶ ἀπὸ τὰ δύω μέρη ἦτον γεγραμμέναι. 670
Πλάνη τόξον τοῦ Διαβόλου εἶναι. 51
Τί εἶναι. 465
Ἀπὸ πλάνας ἔχει γεμάτας τὰς σφάτας τῆς ζωῆς μας ὁ Διάβολος. 465
Τὸ μεῖναι ἐν τῇ πλάνῃ, χεῖρον κακὸν τοῦ πεσεῖν ἐν αὐτῇ. 465
Πλάνη ἑαυτῇ περιπίπτει. 411
Πλάσις ἐν ἐπὶ τῦ σώματος λέγεται καὶ ἐπὶ τῆς ψυχῆς, εἰς τὴν β'. ὑποσ. 107
Λέγεται καὶ ἡ ἀνάπλασις. 107
Πλοῦτος δὲν μᾶς ἐμποδίζει ἀπὸ τὴν σωτηρίαν μας. 416
Πλυνεῖ ἐν οἴνῳ τὴν στολὴν αὐτοῦ "πῶς ἑρμηνεύεται, εἰς τὴν β'. ὑποσημ. 414
Πνεῦμα Ἅγιον διὰ ποῖα αἴτια ἐπῆλθεν εἰς τὴν Παρθένον. 218
Μὲ δημιουργικὴν δύναμιν εἰργάσατο τὴν σύλληψιν τοῦ Υἱοῦ. 219
Πῶς ἔμεινεν ἐν τῷ Χριστῷ. 169
Ὕδωρ ἐστὶ καὶ πνεῦμα καὶ πῦρ καὶ Πνεῦμα Ἅγιον, εἰς τὴν ὑποσημ. 144
Πότε ἐπῆλθεν εἰς τὴν Παρθένον. 243
Πνεύματος ἐνέργειαν συμμεμετρημένην ἕκαστος δέχεται. 529

Καὶ

Καὶ διὰ τί, εἰς τὴν β'. ὑποσημ. 534
Ἡ μετάδοσις τῦ Πνεύματος ποῦ φαίνεται ἐν τῷ Νόμῳ. 529
Καὶ ἐν τοῖς Προφήταις. 529
Οἱ τὸν Θεὸν γνωρίσαντες, τῷ Πνεύματι ἐτυποῦντο τὸ ἡγεμονικὸν, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 530
Διὰ τί ἄλλος Παράκλητος λέγεται. 530. 553
Διὰ τί μετὰ Χριστὸν ἦλθε. 530
Ἐν τοῖς Ἀποστόλοις τρισσῶς ἐνήργησε. 533
Πῶς ἐστιν ἐν πᾶσι, πῶς ἐν τοῖς ἐν Νόμῳ, ἢ πῶς ἐν τοῖς κατὰ Χριστόν. 533
Διὰ τί κατέβη ἐν εἴδει πυρίνων γλωσσῶν. 534
Καὶ εἰς πόσους. 528
Διὰ τί αἱ γλῶσσαι αὗται δὲν ἦτον πυρὸς, ἀλλ' ὡσεὶ πυρὸς, εἰς τὴν β'. ὑποσημείωσιν. 534
Αὐτοκέλευστον εἶναι. 535
Πῶς τίκτει τινὰς πνεῦμα σωτηρίας. 536
Πῶς μετεδόθη διὰ τῶν Ἀποστόλων εἰς ὅλους τοὺς Χριστιανούς. 536
Φῶς εἶναι, καὶ διὰ τί. 537 ἢ 578
Εἰρήνη εἶναι. 536
Οὐ μόνον ἀποστέλλεται, ἀλλὰ καὶ ἀποστέλλει, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 528
Αὐτὸ ἀποσταλὲν ἔδειξε ποῦ ἀνέβη ὁ Χριστὸς ἀναληφθείς. 528
Αὐτὸ εἶπεν εἰς τοὺς Ἀγγέλους τὸ „Ἄραπε πύλας", εἰς τὴν ὑποσημ. 469
Πνεῦμα σοφίας Θεῦ πῶς λέγεται. 538
Πνεῦμα τοῦ Υἱοῦ πῶς λέγεται. 538
Δι' Υἱοῦ φανεροῦται. 538
Φύσει ἅγιόν ἐστι. 538
Ἐξέχεε τῦτο ὁ Θεὸς, ὃν ἔκτισεν, ὅτε ἐδημιούργησεν. 540
Διὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ Πνεύματος ἡ Τριὰς ἐγνωρίσθη. 542
Ἐχάρισε τὸ χάρισμα τῆς Θεολογίας τῆς Ἁγίας Τριάδος. 543
Οὐκ ἐγκατέλιπέ ποτε τῷ Υἱῷ. 543
Τελειοῦν ἐστιν, οὐ τελειούμενον. 545
Ἡ πνοὴ αὐτοῦ ζωτικὴ ἦτον. 546
Τὸ Πνεῦμα ἐλθὸν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου τί ποιεῖ αὐτόν. 546
Ἔχει ὡς ὄχημα τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων. 550
Τῆς χάριτος καὶ ἐνεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος πῶς ἀξιωνόμεθα. 551
Τῶν χαρισμάτων τῦ Πνεύματος ποῖος εἶναι τόπος χωρητικός. 551
Τούτῳ πρώτῳ ἐντυγχάνομεν ὡς διανέμοντι ἐν τοῖς ἐκ Θεοῦ δώροις. 555
Ἀπὸ τὸ Πνεῦμα ἀναφερόμεθα εἰς τὸν Υἱὸν, καὶ διὰ τοῦ Υἱοῦ εἰς τὸν Πατέρα. 555
Τὸ Πνεῦμα κατ' οὐσίαν ὑπερέχει καὶ τὴν θεαρχικωτάτην αὐτοῦ ἐνέργειαν. 559
Πνεῦμα δοθὲν τῷ Ἀδὰμ διὰ τοῦ ἐμφυσήματος, τὸ τριαδικὸν ἐξέφηνε τῆς δημιουργοῦ Θεότητος, καὶ φανερωθὲν ἐν τῷ Ἰορδάνῃ, τὸ μυστήριον τῆς Τριάδος ἐφανέρωσεν, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 150
Διὰ τί κατῆλθεν ἐν τῇ Πεντηκοστῇ, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 525
Πνεῦμα καλεῖται καὶ τὸ χάρισμα τοῦ Πνεύματος. 309
Τὸ ἐν τῇ Πεντηκοστῇ φανὲν ὀφθαλμοφανῶς ἐν εἴδει πυρίνων γλωσσῶν ἐνέργεια τοῦ Πνεύματος ἦν μόνη. 565
Πνεύματος Ἁγίου ἐνέργεια τί διαφορὰν ἔχει ἀπὸ τὴν ἐνέργειαν τῦ ἐναντίυ. 557
Χαρὰν προξενεῖ εἰς τὰς καρδίας. 558
Διὰ τί μετὰ ἐννέα ἡμέρας τῆς Ἀναλήψεως ἐκατέβη, εἰς τὴν ὑποσημ. 525
Πῶς ἦτον εἰς τοὺς Προφήτας. 533
Πῶς εἰς τοὺς Χριστιανούς. 533
Πνεύματος ἐπαγγελία καὶ τοῦ Πατρὸς ἦτον καὶ τοῦ Υἱοῦ. 556
Δίχα φωτὸς τῦ Πνεύματος οὐκ ἄντις δέξηται θεωρίαν Πνευματικήν. 560
Ἐκ τοῦ Υἱοῦ τὸ Πνεῦμα ὃ λέγομεν. 561
Ἀληθείας ἐστὶ Πνεῦμα. 562
Σφραγὶς καὶ χρίσμα ὀνομάζεται. 563
Ἐκ τῆς φυσικῆς κινήσεως γνωρίζεται ὡς ζωή. 564
Πνεύματος χάριν πῶς ἀποκτῆσαι δυνάμεθα. 583
Πῦρ αὐτῦ πόσας ἐνεργείας ἀποτελεῖ. 583
Δύναμίς ἐστι καὶ ἐνέργεια τῦ Πατρὸς, καὶ πῶς. 569 ἢ 654
Δάκτυλος Θεοῦ λέγεται. 670
Πνεύματος ὅλην τὴν χάριν πῶς ἔδωκεν ὁ Χριστός. 565
Σταγόνα τῆς χάριτος αὐτῦ λαμβάνει ἡ οἰκουμένη. 564
Οὐσιωδῶς τοῖς Ἀποστόλοις συνεγένετο. 565
Οὐσίαν αὐτοῦ οὐδεὶς λαμβάνει. 565
Πνεῦμα Ἅγιον Βάπτισμα ὠνομάσθη. 567
Ποίαν ψυχὴν φυλάττει καὶ ποίαν ἐγκαταλιμπάνει. 567
Λόγον ἔχει πρὸς τὴν ψυχὴν, ὃν ἡ ψυχὴ πρὸς τὸ σῶμα. 567
Ψυχὴ ἐστὶ τῆς ψυχῆς. 567
Νόμος διὰ τί λέγεται ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος. 568

Δύνα-

Δύναμις εἶναι τοῦ Πατρός. 569
Μένει καὶ μετὰ θάνατον εἰς τὰς ἁγίας. 570
Δι' αὐτοῦ ἡ ψυχὴ ἡ βεβυθισμένη τοῖς ὕδασιν ἀνέρχεται, εἰς τὴν ὑποσημ. 22
Πνεῦμα διὰ τί λέγεται εὐθές. 571
Τριχῶς λέγεται γνώρισμα τοῦ Θεοῦ Λόγου. 573
Τὸ Πνεῦμα φανεροῖ ὁ Θεὸς Λόγος. 573
Ἔρχεται αὐτοδεσπότως, καὶ πέμπεται. 578
Τί δηλοῖ τὸ Πέμπεται. 578
Χάρις τοῦ Πνεύματος μεταβάλλει καὶ ἀλλοιοῖ. 582
Χύνεται καὶ εἰς τὰ ἔξω τῶ σώματος. 582
Πῶς ἐνδυσόμεθα τὸ Πνεῦμα. 582
Μεριζόμενον κατὰ τὰς διαφόρους αὐτῶ ἐνεργείας, δι' ἑκάστης ἐνεργείας ὅλον πάρεστιν, ἀμερίστως μεριζόμενον, εἰς τὴν β'. ὑποσημείωσιν. 534
Δημιουργὸν εἶναι τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 73
Πνεύματος καταπτάντος πολλοὶ Προφῆται ἐγένοντο. 540
Πνευματικοὶ ἀξιοκατάκριτοι εἶναι οἱ ἐμποδίζοντες τοὺς μὴ ἔχοντας κώλυμα ἀπὸ τὸ νὰ μεταλάβουν ἐν τῇ Κυριακῇ τοῦ Πάσχα, εἰς τὴν ὑποσημ. 446
Πνοὴ βιαία ἡ τοῦ Πνεύματος ζωοποιὸς ἦτον. 513
Πόθος ὑπερνικᾷ τὸν φόβον. 115
Πόθος παρακινεῖ λαλεῖν. 121
Τοῖς ἔχουσι πόθον δίδοται ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος. 556
Ποιηταὶ τῶν ᾀσματικῶν Τροπαρίων τί συνήθειαν ἔχουσιν. 122
Ποιμένες πνευματικοὶ τί πρέπει νὰ κάμνουν, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 89
Διὰ πόσας αἰτίας εἰς τοὺς Ποιμένας ἐφάνη Ἄγγελος. 90
Εἰς αὐτὰς πρῶταν, ἤτοι εἰς τὰς Πνευματικὰς ἀποκαλύπτονται τὰ μυστήρια. 90
Πρέπει νὰ ζητοῦν τὸν ἐπούσιον ἄρτον. 92
Δὲν πρέπει ἀναγκαστικῶς καὶ τυραννικῶς νὰ ποιμαίνουν. 297
Πόλεμος ἐν ἡμῖν εἶναι παντοτινός. 295
Πολέμιους ὁ Θεὸς δὲν θέλει μὲ προηγούμενον θέλημα. 526
Πορνεύων τὴν σπορὰν τε προσάγει θυσίαν τῷ πονηρῷ, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 316
Πόρνης τὸ παράδειγμα πρέπει νὰ μιμῶνται οἱ μετανοοῦσαι θέλοντες. 316
Κειμένη ὅσα ἀνέστη μὴ ἀπογνωσθεῖσα. 315
Ποτήριον ἀδοξίας, καὶ ποτήριον δόξης τίνα. 300
Πρακτικὴ φαγητὸν ὀνομάζεται. 336
Πρεσβύτεροι πνευματικῶς ποῖοι λέγονται. 540
Πρὸ Ἑωσφόρε ἐγέννησά σε" πῶς νοεῖται. 86
Πρόνοια διὰ τῶν ἐναντίων τὰ ἐναντία κατασκευάζει. 690
Προοίμιον ῥητορικὸν ποῖον. 277
Εἰς ποίας λόγας Προοίμια δὲ γίνονται. 418
Δύω Προοίμια οἱ παλαιοὶ ἐμεταχειρίζοντο. 524
Προοίμια τέλη γίνονται. 592
Προσευχῆς ἐν τῷ καιρῷ πρέπει νὰ ἐχωμεν ὑψωμένας τὰς χεῖρας, καὶ διὰ τί. 7
Ἡ μονολόγιστος Προσευχὴ τε „ Κύριε Ἰησε Χριστὲ" ποῖα καλὰ προξενεῖ. 19. 254
Προσευχὴ συντροφευμένη ἔσα μὲ πνεῦμα συντετριμένον εὐπρόσδεκτός ἐστι θυσία. 559
Ἐν τῇ προσευχῇ τε „ Κύριε Ἰησε Χριστὲ" πρέπει ἀδιαλείπτως νὰ μένωμεν. 583
Προσευχῆς μήτηρ ἡσυχία. 641
Προσευχὴ ἐμφάνεια θείας δόξης. 641
Προσευχὴ πρέπει νὰ γίνεται ἐν πάσῃ τελετῇ καὶ ὑπὸ τοῦ τελοῦντος καὶ ὑπὸ τοῦ τελουμένου. 149
Προσκύνησις λατρευτικὴ μόνῳ τῷ Θεῷ ἀπονέμεται. 607
Πρόσωπα εἰς τὰ τρία τῆς Θεότητος κοινὰ εἶναι ἡ εὐλογία, ὁ ὕμνος, καὶ ἡ ὑπερύψωσις. 45
Πρόσωπον Θεοῦ πῶς νοεῖται. 621
Οὐ μὴ ἴδῃ αὐτὸ ἄνθρωπος καὶ ζήσεται, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 621
Προσωποποιία πε εὑρίσκεται. 116. 134. 137
Προφῆται τίνι τρόπῳ ἀκούουσι. 18
Διαφέρουσιν ἀπὸ τοὺς Ὑποφήτας. 205
Πάσης φυσικῆς ἐνεργείας ἐξίσταντο. λῆμμα ὑπὸ Κυρίου δεχόμενοι. 350
Εἰς τοὺς Προφήτας ἦτον ἀποκεκαλυμμένον μυστικῶς τὸ Μυστήριον τῆς Ἁγίας Τριάδος. 555
Πῶς ἦτον εἰς αὐτοὺς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον. 533
Διὰ τί ὠνομάζοντο βλέποντες καὶ ὁρῶντες. 575
Πῶς ἐγνώρισαν τὸν Χριστὸν ἐν τῷ Θαβώρ. 613
Μίαν ὑπόστασιν καὶ δύω φύσεις ἐγνώρισαν τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ Μεταμορφώσει. 628
Προφητῶν αἱ ῥήσεις πᾶσαι καὶ τὰ αἰνίγματα εἰς ἕνα κέντρον συνάγονται. 657
Συγγράμματα αὐτῶν Θεολογία καλεῖται. 664
Ἔθος τοῖς Προφήταις τὰ μέλλοντα, ὡς προγεγενημένα προλέγειν. 403

Προ-

Προφῆται πολλοὶ ἐγένοντο καταπτάντος τοῦ Πνεύματος. 540
Διαφόρως ἐν αὐτοῖς ἐνήργει τὸ Πνεῦμα, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 688
Προφητεία καὶ λῆμμα λέγεται καὶ ὅρασις, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 688
Πρωτόκτιτον διὰ τί γράφεται, καὶ οὐχὶ πρωτόκτιστον. 106
Πρωτότοκος ὁ Χριστὸς διὰ τί λέγεται. 183
Πτερνισμὸς τί εἶναι. 347
Πυθμὴν τί εἶναι. 129
Πύλαι αἰώνιοι ποῖαι εἶναι. 468
Τὸ σήκωμα αὐτῶν τί σημαίνει. 468
Πῦρ διακονικὸν οὐχ ὑπερβαίνει τοὺς ὅρους τῆς καυστικῆς του δυνάμεως. 93
Πῦρ τῆς Θεότητος ποίαν ἐνέργειαν ποιεῖ. 102
Διὰ τί λέγεται ἀκάματον καὶ ἀείζωον. 293
Διακοπὴ τοῦ ἐν τῇ καμίνῳ πυρὸς θαῦμα μεγαλήτερον ἦτον ἀπὸ τὸ ἐν τῇ Ἐρυθρᾷ γενόμενον. 116
Πῦρ τοῦ Πνεύματος πόσας ἐνεργείας ἀποτελεῖ. 583
Δύω λογιῶν πῦρ εἶναι, ἄϋλον καὶ ὑλικόν. 630
Πώλῳ διὰ τί ἐπεκάθισεν ὁ Χριστός. 278. 280
Πωρωθέντες κατὰ τὴν καρδίαν " τί θέλει νὰ εἰπῇ. 369

Ρ

Ῥάβδος Μωϋσέως τὸν Σταυρὸν ἐδήλωε. 3
Διὰ τί δὶς ἐπάταξε τὴν πέτραν. 15
Ὁμοίως καὶ ἡ τοῦ Ἀαρών. 12
Ῥάβδος καὶ βακτηρία τὸν Σταυρὸν δηλοῦσι. 12
Ῥάβδος Ἀαρὼν διὰ τί ἐβλάστησε κάρυα. 13
Πῶς γίνεται τινὰς ῥάβδος καρυΐνη. 13
Ῥάβδος ἡ Θεοτόκος. 76
Ῥαθυμία πόσον εἶναι κακόν. 303
Ῥημάτων σύνταξις ἀδιάφορος. 81 καὶ 268
Ῥήματα κινήσεως μετὰ τίνων συντάσσονται, εἰς τὴν β'. ὑποσημ. 82 καὶ 222
Ῥήτορες τὰ περασμένα προφέρουν ὡς ἐνεστῶτα. 68

Σ

Σαβὰ τί εἶναι. 80
Σάββατον μέγα τετραῴδιον ἔχον πάλαι, διὰ τί ὁλόκληρον Κανόνα ἔλαβεν ὕστερον. 372
Νὺξ αὐτοῦ, διὰ τί ὀνομάζεται τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα νύξ, εἰς τὴν β'. ὑποσημείωσιν. 442
Τί περέχει τῶν ἡμερῶν τῆς μεγάλης ἑβδομάδος, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 372
Σαλαμάνδρα τί ζῶον εἶναι. 93
Σάλος τί θέλει νὰ εἰπῇ, εἰς τὴν ὑποσ. 539
Σαμάρεια ποῦ ἐννοεῖται. 77
Σαρκὸς πρὸς γέννησιν κίνησις οὐκ ἔστι χωρὶς ἁμαρτίας. 212
Σελήνη σιδηρᾶ πῶς ἐν τῷ ἀέρι ἵσταται, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 379
Εἰς αἷμα μετεποιήθη ἐν τῷ πάθει τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὴν β'. ὑποσημ. 380
Σεραφὶμ τί θέλει νὰ εἰπῇ. 693
Κατὰ συγκατάβασιν βλέπουσι τὸ θεῖον φῶς, οὐκ ἄκρατον. 604
Διὰ τί σκεπάζουσι τὰ πρόσωπα καὶ τοὺς πόδας. 604
Σήμερον ἡ χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἡμᾶς συνήγαγε " διὰ τί λέγεται, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 256
Σημεῖον ἀντιλεγόμενον πῶς λέγεται ὁ Χριστός. 200
Διαφέρει ἀπὸ τὸ τέρας, εἰς τὴν ὑποσ. 251
Σινᾶ ὄρος ποῖον λέγεται, καὶ τί δηλοῖ. 545
Σινᾶ τόπος αἰσθητὸς ἐφαιδρύνθη, ὅταν ἐκατέβη ὁ Θεός. 612
Σιὼν τί θέλει νὰ εἰπῇ. 194
Κυρίως ποῖον εἶναι. 269 καὶ 573
Ἐν αὐτῇ ἐτέλεσεν ὁ Κύριος τὰ μυστήρια. 573
Πόλις ἦτον τοῦ Δαβίδ. 646
Ἐν αὐτῇ ἡ Θεοτόκος διέτριβε καὶ ἐκοιμήθη, καὶ ὁ Χριστὸς τὰ Μυστήρια παρέδωκε, καὶ μετὰ τὴν Ἀνάστασιν ὤφθη, καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα κατῆλθε. 663
Ἀκρόπολις καὶ μήτηρ ἐστὶ τῶν Ἐκκλησιῶν. 663
Ἐν αὐτῇ ἐκατοίκει ἡ Θεοτόκος, καὶ ἐκεῖ ἐκοιμήθη. 695
Ἐκεῖ ἐφαίνοντο τὰ βαθυλώματα, ὅπου ἔγιναν ἀπὸ τὰς γονυκλισίας τῆς Θεοτόκου. 695
Σκηνὴ διὰ τί ὠνομάζετο τὸ Μαρτυρίου. 22
Μὲ ποίαν ἦτον ὁμοία. 22 καὶ 407
Εἰς τρία ἦτον διῃρημένη. 407
Διὰ τί κατεσκευάσθη. 407
Αὕτη καὶ τὰ ἐν αὐτῇ πάντα τύποι ἦτον τῆς Θεοτόκου. 668
Εἰς τρία ἐδιαιρεῖτο. 668
Σκηνῆς θαυμαστῆς τόπος ποῖος εἶναι. 672
Σιωπὴ ἀκίνδυνον πρᾶγμά ἐστιν. 121
Ἐγκωμιάζεται. 121
Σκληροκάρδιος πῶς γίνεται τινάς. 14
Σκοπιὰ καὶ σκοπὸς ποῖα λέγονται. 587
Σκοτεινὲς ποίας ὠνόμαζον οἱ παλαιοί. 304
Σκότος δὲν εἶναι ὄν, οὔτε οὐσία, ἀλλὰ στέρησις. 600

Πῶς ἔγινεν ἐν τῇ ἀρχῇ. 600
Σολομὼν πόθεν ἐκατάλαβε τὴν ἀληθινὴν μητέρα τοῦ παιδίου. 197
Ἐν τῷ τάφῳ αὐτοῦ χρυσίον εὑρέθη. 403
Ναὸς αὐτοῦ πολυθρύλλητος. 407
Διὰ τί εἶπεν οὐκ ἔστι καινὸν ὑπὸ τὸν Ἥλιον. 549
Σοῦ Ἀντωνυμία ἐπὶ τίνος λαμβάνεται. 274
Οὐκ ἔστι διασταλτικὴ προσώπων ἐπὶ τῶ „Ἵνα καὶ αὐτοὶ σὺν ἡμῖν δοξά„ζωσι τὸ πάντιμον καὶ μεγαλοπρε„πὲς ὄνομά σου", εἰς τὴν ὑποσημ. 127
Σουδάριον τί δηλοῖ. 416
Σοφίαν χρειάζεται ὁ σωθῆναι βουλόμενος καὶ εὐαρεστῆσαι Θεῷ. 28
Σοφία λέγεται ὁ Υἱὸς καὶ ὁ Πατὴρ καὶ τὸ Πνεῦμα, ἀλλ' ἐνυπόστατος. 71
Σπεῖρα τί θέλει νὰ εἴπῃ. 368
Σπέρμα ποῦ εὑρίσκεται. 114 καὶ 681
Σπερματικὸν ὁ Χριστὸς οὐκ ἔσχε. 298
Σταγὼν ποία λέγεται. 80
Στασείδια διὰ τί ἐπενοήθησαν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. 7
Σταυροῦ ῥάβδος ὡς κάρυον ἐβλάστε τὸν Χριστὸν, καὶ διὰ τί. 12
Θάλαμος εἶναι τῆς ἀποτικτούσης. 13
Ἀντιφάρμακον εἶναι τῆς πικρίας τοῦ Κόσμου. 20
Τύπος Σταυροῦ ἐν Οὐρανῷ ἐπὶ Κωνσταντίνου. 23
Σταυροῦ πρᾶξις διπλῆ ἐστι. 25
Σταυρὸς πρέπει νὰ βάλλεται εἰς τὴν θύραν τοῦ οἴκου καὶ εἰς τὴν κλίνην. 30
Πρέπει νὰ βαστάζουν αὐτὸν οἱ Χριστιανοί. 30
Ἐν τῷ Σταυρῷ ἐδοκίμασεν ὁ Χριστὸς τὸ μεγαλήτερον πάθος. 31
Τύπος αὐτῆ ἐδυνάμωσε τὸν Ἰακώβ. 34
Σταυροῦ ὁ τύπος ἐνίκα καὶ ἐν τῇ σκιᾷ τῆς Παλαιᾶς. 6
Τὸ Μυστήριον αὐτοῦ ἐνήργει καὶ ἐν τοῖς Προπάτορσι. 6
Χωρὶς αὐτῆ οὐδεὶς τῷ Θεῷ κατηλλάγη. 6
Προσκύνησιν αὐτοῦ τίς ἐφανέρωνε. 43
Καύχημα εἶναι καὶ φῶς. 43
Τὸ νὰ σηκόνῃ τινὰς τὸν Σταυρὸν τί δηλοῖ. 44
Εἰς τὸν Σταυρὸν τί πρέπει νὰ λέγῃ τινάς. 47
Καὶ εἰς τὸν σταυρωθέντα. 49
Σὺν τῷ Σταυρῷ καὶ τὰ λοιπὰ ὄργανα τὰ ὑπηρετήσαντα εἰς τὰ πάθη τῆ Κυρίου προσκυνητέα εἰσί, 48
Σωτήριον ἐστὶν ὁ Σταυρὸς τῆ Χριστῆ. 49
Λάβουρον ὀνομάζεται. 50
Συχνάκις πρέπει νὰ χαράττεται. 50
Σημείωσις εἶναι, ἵνα δι' αὐτοῦ φεύγωμεν τὸ νοητὸν τοξάριον. 51
Κέρατα αὐτῆ ποῖα εἶναι. 53
Ποίων τὰ κέρατα συντρίβει. 54
Φῶς καὶ ἀνόρθωσις διὰ τοῦ Σταυροῦ ἠκολούθησαν. 59
Διὰ τί ἀπὸ δύω ξύλα συντίθεται ὁ Σταυρὸς, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 62
Αὐτὸν ἐδήλουν τὰ δύω ξυλάρια τῆς Σαραφθίας. 62
Σταυρὸς τρόπαιόν ἐστι τῆ Χριστοῦ, ἐν ᾧ κρέμανται τὰ ὅπλα τῆ Διαβόλε, εἰς τὴν β'. ὑποσημείωσιν. 6
Ἐπὶ τοῦ μετώπου τῆς Ἐκκλησίας φαίνεται ἐκλάμπων. 482
Σταυρῆ σημεῖον ποιεῖν εἰς κάθε πρᾶγμα, συνήθειά ἐστι τῶν Χριστιανῶν. 1
Σταυροῦ μέτρον πόσον ἦτον. 54
Διὰ τί εἶχε τίτλον. 55
Ὁ τίτλος αὐτοῦ ἀπὸ τί ἦτον, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 55
Δαίμονες φρέττουσι τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ. 2 καὶ 61
Σταυροῦ σχῆμα ἐποίησεν ὁ Μωϋσῆς ἐν τῇ Ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ. 3
Ῥάβδος ἐστὶ τοῦ Χριστοῦ. 3
Σταυρὸς δόξα Χριστοῦ ἐστι καὶ ἀρχή. 4
Ὁ Σταυρὸς ἔσται μετὰ τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ κρίσει, εἰς τὴν β'. ὑποσημ. 4
Σταυρῷ τῆ Χριστῆ πᾶσα μαγεία παύεται. 5
Σταυρὸν συνεχῶς ἐποίουν οἱ παλαιοὶ Χριστιανοὶ, καὶ εἰς τὰ παιδία πρέπει νὰ τυποῦται. 5
Σταυρὸν πρέπει νὰ τυποῦμεν ἐν τῇ προσευχῇ. 7
Σταυρῆ χῆμα ποῖα ἔχουσιν, εἰς τὴν ὑποσ. 7
Τὸ εἰς τὸν Σταυρὸν ὁρᾶν τί σημαίνει. 9
Σταυροῦ ὁ τύπος πότε καὶ πῶς ἐθεωρήθη ἐν τῷ Οὐρανῷ. 10
Σταυροῦ τύπος ἐν τοῖς τέσσαρσι στοιχείοις ἐτυπώθη. 10
Ἐν τῷ τύπῳ αὐτοῦ ὁ Κόσμος εἶναι θεμελιωμένος. 10
Διὰ τοῦ Σταυροῦ ἠγιάσθη ἡ φύσις τῶν ξύλων. 53
Ὁ τύπος αὐτῆ διὰ τί ὑψηλὰ ἐμορφώθη. 61
Μετὰ χαρᾶς καὶ φόβου αὐτὸν προσκυνήσωμεν. 61
Πόσα ἐκατώρθωσε. 61

Ἐλεύ-

Ε'λεύσεται ἐπὶ τῆς δευτέρας παρουσίας. 62
Σταυροῦ θαυμαστὸν ἐγκώμιον ποῖον. 61
Σταυροῦ ξύλον διὰ τί ὀνομάζεται τρισμακάριστον. 24
Σταυροὶ λέγονται καὶ τὰ ὀρθίως πηγνύμενα ξύλα, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 3
Ε'κ τριῶν ξύλων συνέκειτο. 4
Διὰ τί λέγεται δόξα τῦ Χριστοῦ, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 699
Διὰ Σταυροῦ ἔλαβεν ὁ Χριστὸς τὴν δόξαν τῆς Ἀναλήψεως. 461
Σταύρωσις τί δηλοῖ. 415
Σταύρωσις ἡ τοῦ Κυρίου τὸν Διάβολον ἐλάνθασε, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 218
Στείρωσις γυναικῶν κατὰ θέλημα θεῖον γίνεται, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 558
Στέφανον ἀκάνθινον διὰ τί ἐδέχθη ὁ Κύριος, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 357
Στολὴ ἐμφώτιος ποία εἶναι, εἰς τὴν ὑποσ. 392
Συγκατάβασις Θεοῦ ποία εἶναι. 541 καὶ 604
Συγκοπὴ ποῦ εὑρίσκεται. 109
Σύγκρισις ἐπὶ ποίων λέγεται διάκρισις. 366
Κατὰ πόσους τρόπους γίνεται. 685
Σύλληψις ἐνεργητικῶς λέγεται καὶ παθητικῶς. 210
Ἄσπορος ἦτον ἡ τοῦ Θεῦ Λόγου, καὶ διὰ τί. 212
Ὅπου σύλληψις ἡδονική, ἐκεῖ καὶ γέννησις ὀδυνηρά. 213 καὶ 239
Καὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου. 239
Ἡ τοῦ Θεοῦ Λόγου ὑπερέβαινε τοὺς ὅρους τῆς τῶν ἀνθρώπων φύσεως. 220
Ε'ν τῇ συλλήψει τῦ Θεῦ Λόγυ πόσα ἅμα ἐγένοντο. 220
Συλλήψεως Πνευματικῆς ποῖα εἶναι τὰ σημεῖα. 253
Σύλληψις ἡ τῦ Κυρίυ ἐλάνθασε τὸν ἄρχοντα τοῦ σκότους, εἰς τὴν ὑποσημ. 218
Συμεὼν τοῦ Θεοδόχυ εἰκονογραφία. 179
Βαστάζων τὸν Χριστὸν ἔχαιρεν. 187
Ε'ν Πνεύματι ἐπέστη εἰς τὸ ἱερὸν καὶ οὐχὶ ἐν οἰκείοις ποσίν. 182
Τί ἦτον, καὶ πόσων χρόνων, εἰς τὴν ά. ὑποσημείωσιν. 187
Τί θέλει νὰ εἰπῇ, εἰς τὴν ὑποσημ. 188
Εἰς αὐτὸν ἀπὸ λόγου του ἐφιλονείκει δοθῆναι τὸ θεῖον βρέφος. 192
Ὥσπερ δὶ ὑελίνων ὑμένων ἔβλεπε διὰ τῶν μελῶν τοῦ ἀγκαλισθέντος βρέφυς τὴν αὐτῦ θείαν δύναμιν. 193
Διὰ τί ἔλεγεν „Ἀπόλυσόν με ἐν εἰρήνῃ". 194
Μετὰ χαρᾶς ἀπέθανεν. 196
Τί ἔλεγε πρὸς τὲς ἐν Ἅδῃ. 196
Τρυγὼν ἦτον καὶ περιστερά. 203
Τί ἔλεγε πρὸς τὸν Κύριον. 204
Συναγωγὴ Ἰουδαίων ἀπεβλήθη. 271
Καὶ διὰ τί, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 271
Συνεκδοχῆς σχῆμα ποῦ λαμβάνεται. 56. 159. 182. 269. 290. 331 καὶ 382
Συνεκτικὴν δύναμιν τοῦ Θεῦ ποῖα ῥητὰ φανερόνουσι. 654
Σύνοδος ἡ ἐν Καρθαγένῃ ποίους ἀναθεμάτισεν 56
Συνοχὴ δύω σημαινόμενα ἔχει. 380
Συσταυρωθῆναι δεῖ πρῶτον, εἶτα συνδοξασθῆναι. 425
Σύσχεσιν διαφέρει ἀπὸ τὴν κατάσχεσιν. 395
Σχῆμα προθύστερον ποῦ εὑρίσκεται. 89
Ἀσύνδετον ποῦ. 302
Σχήματα συλλογιζομένων ποῖα. 343
Ὑπερβατὸν σχῆμα ποῦ εἶναι. 344
Σχῆμα τετράγωνον καὶ χιαστὸν ποῦ εὑρίσκεται. 377
Σχῆμα συστοιχείας ποῦ ἐστι. 394
Σχῆμα ἀντιφατικὸν μετὰ συστοιχίας. 396
Σωθῆναι ὁ βελτιθεὶς σοφίαν χρειάζεται. 28
Καὶ νὰ γένῃ ὡς τὰ Χερυβὶμ πολυόμματος. 28
Ε'ὰν μὴ πρῶτον θεωθῇ τινὰς, οὐ σῴζεται, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 401
Σῶμα διὰ τί λέγεται χεῖρον. 73
Σῶμα Χριστοῦ, ἔτε φύσει ἦν Θεὸς, ἔτε θέσει. 152
Τὸ ὕψος αὐτοῦ θεῖον καὶ ἀπόῤῥητον καὶ ἀσύγκριτον πρὸς τὴν Κτίσιν. 152 καὶ 266
Σῶμα Χριστοῦ ἁγιάσμα εἶναι. 186
Δημιουργικῶς ἐκτίσθη. 219
Τριὰς ὅλη ἔκτισεν αὐτό. 219
Ἅμα ἦτον σῶμα καὶ ἅμα σῶμα τοῦ Θεοῦ Λόγου. 220
Εὐθὺς τέλειον ἦν κατὰ τὸν ἐξεικονισμὸν, οὐχὶ δὲ καὶ τὰ ἐξεικονισθέντα μέλη αὐτοῦ τέλεια ἦν κατὰ τὴν αὔξησιν. 221
Διὰ τῆς ψυχῆς ἑνώθη αὐτῷ ὁ Θεὸς Λόγος. 221
Νεφέλη ἦτον καὶ διὰ τί. 225
Σῶμα τῦ Κυρίυ διὰ τί λέγεται ὁμοίωμα σαρκὸς ἁμαρτίας. 507
Ε'καλλωπίσθη μὲ τὸ πάθος. 508
Οὐ ἐξ Οὐρανοῦ κατέβη. 414
Σῶμα τοῦ Κυρίου οἱ λέγοντες ὅτι ἰσοκλεῶς τιμᾶται καὶ μιᾷ προσκυνήσει προσκυνοῦντες τῷ Θεῷ Λόγῳ μνήμης αἰωνίας ἀξιοῦνται. 515

Σῶμα φιλὸν ἱμάτιον εἶναι τῆς ψυχῆς. 285
Πρέπει νὰ ὑποσρωθῇ εἰς τὸν Χριςόν. 285
Ὁμόστολον ψυχῆς διὰ τί λέγεται. 293
Ἀντίκειται εἰς τὴν ψυχήν. 295
Τὸ τοῦ Χριστοῦ σῶμα οἶκος καὶ ναὸς αὐτοῦ λέγεται. 327
Ἀνέςησεν αὐτὸ τὰ ἐν τοῖς τάφοις σώματα. 388
Πηγὴ αὐτὸ γέγονεν ἀφθάρτου ζωῆς. 398
Σῶμα Χριστοῦ ἐδοξάσθη τῷ πάθει. 414
Στολὴ τοῦ Χριστοῦ λέγεται. 414
Μιᾷ προσκυνεῖται προσκυνήσει μετὰ τοῦ Θεοῦ Λόγου. 581
Ἐθεώθη ἐξ αὐτῆς ἑνώσεως. 593
Τί ἀπόλαυσεν ἐκ τῆς θεώσεως. 594
Οὐκ ἐτράπη εἰς τὴν Θεότητα. 594
Καὶ μετὰ τὴν θέωσιν εἶχε τὰ ἀδιάβλητα πάθη. 594
Πῶς εἶναι τώρα τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ ἐν Οὐρανοῖς. 594
Σῶμα Χριςὲ μετὰ τὴν Ἀνάςασιν πνευματικὸν ἦν, ἀλλ' ὲ πνεῦμα, ϗ πρὸς πίστωσιν ἔφαγε. 484
Κατὰ φύσιν ἦτον αὐτῷ τὸ εἰσιέναι κεκλεισμένων τῶν θυρῶν. 484
Συμπροσκυνεῖται τῷ Θεῷ Λόγῳ μιᾷ προσκυνήσει καὶ δόξῃ. 489
Διὰ τί ἀφέθησαν εἰς αὐτὸ ἀνοικταὶ αἱ τρύπαι τῶν ἥλων ϗ τῆς λόγχης, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 500
Σωτηρία τίνων ἐςὶ καρπός. 253
Θέλημα Θεὲ ἐστὶ, εἰς τὴν ὑποσημ. 401
Δὲν πρέπει νὰ νομίζωμεν αὐτὴν εὔκολον. 401
Σωτηρία ψυχῆς εἶναι ἡ ἀπάθεια. 498

Τ

Τάλαντον ποῖον λέγεται. 305
Πρέπει νὰ πολυπλασιάζεται. 305
Ποῖος εἶναι ὁ χώσας αὐτό. 305
Ὁ πολυπλασιάζων δοξάζει τὸν Θεόν. 306
Ὁ κατορύξας αὐτὸ δὲν εἶναι Χριςιανός. 306
Τάλαντον πόσον εἶναι, εἰς τὴν ὑπ. 305 ϗ 403
Τάξις φυσικὴ ποία εἶναι. 253
Ταπεινώσεως τῆς τοῦ Χριστοῦ μείζων οὐ γνωρίζεται. 280
Τῆς Θεοτόκου ταπεινοφροσύνης ὕψος ἐκπληκτικώτατον. 248
Ταπείνωσις γεννητικὴ καὶ συνεκτικὴ εἶναι πάσης ἀρετῆς. 572
Ἐὰν μὴ ταπεινωθῶμεν, ὁ νοῦς ἡμῶν οὐκ ἐλλάμπεται. 615
Χωρὶς ταπεινώσεως οὐ σώσει ἡμᾶς, οὔτε δοξάσει ὁ Χριστός. 521
Ταφῆς τοῦ Κυρίου σύμβολα ποῖα ἐστάθησαν. 382
Ταφὴ τῇ ἐγέρσει ἀντίκειται. 425
Ἐν εἰρήνη ἐγένετο ἡ ταφή του. 312
Τάφος τοῦ Κυρίου τίνος εἶχε τύπον. 391
Τάφος τί εἶναι. 400
Τάφος τοῦ Κυρίου πῶς εἶναι ὄλβιος. 403
Ὁ τάφος τοῦ Κυρίου ἐδόξασε τὴν Ἱερουσαλήμ. 405
Χριστιανοὶ τρέχουν εἰς αὐτόν. 405
Πηγὴ εἶναι ἐγέρσεως. 405
Τάφον ἰδικόν του δὲν εἶχεν ὁ Κύριος. 407
Καὶ διὰ τί. 407
Τάφος ὁ τῆς Θεοτόκου πόσον ἐτιμήθη, καὶ μὲ τί ὁμοιάζεται. 694
Πρὸς τὸν τάφον τῆς Θεοτόκου λόγοι κατὰ προσωποποιΐαν. 696
Τάφῳ κενῷ τοῦ Κυρίου παρειστήκεισαν Ἄγγελοι. 403
Τελοῦμαι τί θέλει νὰ εἰπῇ. 564
Τέρας διαφέρει ἀπὸ τὸ σημεῖον, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 251
Τύμπανον τί δηλοῖ. 650
Τύραννον μὲ φόβον ὑπηρετοῦν οἱ ὑπήκοοί του. 115
Τυράννων προστάγματα ὑπερισχύουν. 313
Τί διαφέρει Τύρανος ἀπὸ τὸν Βασιλέα. 313
Τυραννὶς δὲν εἶναι κλῆρος Χριστοῦ. 297
Τὴν τιμιωτέραν τῶν Χερουβὶμ " πῶς ἑρμηνεύεται. 366
Διὰ τί τὸν Εἱρμὸν αὐτὸν ἐποίησεν ὁ Κοσμᾶς, εἰς τὴν β'. ὑποσημείωσιν. 367
Εἰς αὐτὸν ἀναπαύεται ἡ Θεοτόκος ὑπὲρ πάντας τοὺς ἄλλους ὕμνους. 367
Ὅπου ψάλλεται αὐτὸς, ἐκεῖ εὑρίσκεται καὶ ἡ Θεοτόκος. 367
Ἀσκεπεῖς πρέπει νὰ τὸν ψάλλουν. 367
Διὰ τί εἰς τὴν ἐννάτην ἐδιωρίσθη νὰ ψάλλεται. 367
Διὰ τί ἄρχεται ἀπὸ πτῶσιν αἰτιατικήν. 367
Τί καὶ Τίς ἀντὶ τῶ Μέγα καὶ Μέγας λαμβάνεται, εἰς τὴν β'. ὑποσημ. 665
Τρία, ἀριθμὸν καλῶσιν οἱ Ἀριθμητικοὶ, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 24
Τρία μέρη τῆς ψυχῆς ποῖα. 588
Τρία τινὰ Κανονικὰ κακῶς ἐσηκώθησαν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, εἰς τὴν ὑποσ. 584
Τρία ἐλάνθασαν τὸν Διάβολον, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 218

Τριάδος Ἁγίας πρόσωπα ἀναφέρονται ἐν τῇ Η΄. Ὠδῇ τῶν τριῶν Παίδων. 45
Εἰς αὐτὰ εἶναι κοινὰ ἡ εὐλογία, ὁ ὕμνος καὶ ἡ ὑπερύψωσις. 45
Συναΐδιός ἐστιν ἡ Τριὰς καὶ συνάναρχος κατὰ χρόνον. 113
Ὄνομα κοινὸν αὐτῆς, εἰς ὃ βαπτιζόμεθα, ποῖον εἶναι. 127
Τριάδος ἡ προσήκουσα δοξολογία ποία εἶναι. 147
Ἓν τὸ κράτος αὐτῆς καὶ ἡ κυριότης. 147
Διὰ τί λέγεται ὑπέρθεος φύσις. 160
Ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ἀπεκαλύφθη. 161
Τὰ πρόσωπα αὐτῆς ἅμα εἰσὶ κατὰ χρόνον. 159
Εἰς τὴν Ἁγίαν Τριάδα πρέπει νὰ εὐχαριστῶμεν διὰ τὴν τοῦ Υἱοῦ ἐνανθρώπησιν. 174
Τριὰς μεμένηκεν ἡ Τριὰς καὶ σαρκωθέντος τοῦ Λόγου. 195
Ἐνέργεια αὐτῆς μία. 219
Ἡ Τριὰς ἔκτισε τὸ σῶμα τῦ Χριστῦ. 219
Ἀχώριστος αὕτη καὶ ἀμέριστος. 219
Τριὰς παρακαλεῖ. 531
Ἐκ τῆς ὁμοιότητος τῶν γλωσσῶν ἐγνωρίσθη. 532
Τριὰς ἐφανερώθη καὶ ἐν τῇ πλάσει τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἐν τῇ ἀναπλάσει, καὶ διὰ τί, εἰς τὴν ά. ὑποσημ. 150 καὶ 220
Τριάδος γνῶσις ἡ πρώτη καὶ ἀνωτάτη ποία εἶναι. 541
Ὀρθόδοξος αὐτῆς θεολογία ποία. 543
Εἰς ἀνίσους βαθμοὺς ἐ τέμνεται. 543
Τελειά ἐστι καὶ ἀεὶ Τριάς. 543
Τὸ Μυστήριον τῆς Τριάδος ἀποκεκαλυμμένον ἦτον εἰς τὺς Προφήτας μυστικῶς. 555
Τάξις τῆς Τριάδος ποία εἶναι. 555
Πᾶσα χορηγία ἀγαθῶν ἡ εἰς ἡμᾶς διδομένη ἐκ Πατρὸς πρόεισι διὰ Υἱῦ ἐν Πνεύματι. 555
Ταυτοδύναμος καὶ ταυτοενεργής ἐστιν. 556
Φῶς ἐστι. 560
Τριάδα πῶς ἐγνώρισαν τὰ λογικὰ κτίσματα. 564
Ἡ Κτίσις ἓν ἔργον ἐστὶ τῶν τριῶν προσώπων, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 569
Καὶ τὰ τρία πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος εὐθέα εἰσί. 572
Εὐθὺς ὅπου νοήσῃς Τριάδα, εὐθὺς πρέπει νὰ νοήσῃς καὶ Μονάδα. 577
Δόξα καὶ δόξαι ἐπ' αὐτῆς λέγεται. 577
Καὶ ζωαὶ καὶ ζωὴ, καὶ φῶτα καὶ φῶς, καὶ ἀγαθὰ καὶ ἀγαθόν. 577
Οὐ μερίζεται εἰς τὴν Τριάδα ἡ Θεότης. 627
Ἰσότιμός ἐστι καὶ ἰσοσθενής. 544
Ὑπὲρ ὃ νοοῦμεν, ἢ λαλοῦμεν ἐστίν. 544
Τριστάται διὰ τί λέγονται οἱ Δαίμονες. 4 καὶ 588
Τριῳδίου Ποιηταὶ ποῖοι εἶναι. 325
Τροπάριον κολοβὸν ποῖον εἶναι. 597
Τὸ τοῦ Προφήτου Ἠλιοὺ πῶς διορθοῦται, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 598
Τρόπαιον ποῖον ἐλέγετο, εἰς τὴν β΄. ὑποσ. 6
Τρυφὴ θηρίον εἶναι χαλεπόν. 57

Υ

Ὑδάτων φύσις ὑγιάσθη. 52
Τὸ κατὰ τὰ Θεοφάνεια ἀντληθὲν ὕδωρ ἐκ ποταμῦ ἄσηπτον μένει. 175
Ὕδωρ, μέλι καὶ ἔλαιον λέγεται, καὶ διὰ τί. 261
Ὕδωρ πολὺ, ὅπου κατεκάλυψε τὰς θαλάσσας, ποῖον εἶναι, εἰς τὴν ὑποσ. 540
Υἱὸν ποῦ φανερόνει ἡ Γραφή. 52
Υἱὸς εἷς ὑπάρχει ὁ Χριστὸς καὶ καθὸ Θεὸς καὶ καθὸ ἄνθρωπος. 195
Ὅρος εἶναι τοῦ Πατρός. 557
Καὶ Λόγος. 557
Μόνος Υἱὸς εἶναι καὶ μόνου καὶ μόνως καὶ μόνον. 562
Ἐκ τῆς διαφορᾶς τῶν ὄντων γνωρίζεται ὡς σοφία. 564
Εἷς μόνος Υἱὸς ἐστι τῦ Θεῦ κατ' οὐσίαν. 638
Υἱοὶ Θεοῦ κατὰ χάριν πῶς γίνονται. 638
Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς" πῶς ἑρμηνεύεται. 167 καὶ 638
Διὰ τί Υἱοὶ μὲν Θεοῦ ἔγιναν οἱ βαπτισθέντες, ὁ δὲ Εὐαγγελιστὴς λέγει „Ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεῦ „γενέσθαι", εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 173
Ὁ κατὰ φύσιν Υἱὸς ἐφιλοτιμήθη νὰ προσφέρῃ τῷ Πατρὶ πολλοὺς υἱοὺς κατὰ χάριν. 480
Ὑπαπαντὴ χαριεστάτη ἑορτή. 179
Λόγοι πανηγυρικοὶ πρὸς αὐτὴν, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 179
Ὕπαρξις καὶ εἶναι οὐκ ἔστι κακὸν καθ' ἑαυτό. 344
Ὑπερβολὴ τί εἶναι. 293
Ὑπερφάνεια ὅπου ἐστὶν, ἐκεῖ καὶ πτῶμα ἀκολουθεῖ. 364
Ἄρνησις Θεοῦ ἐστιν. 364
Ἡ διαμένουσα ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἐστὶν ὑπερηφάνεια, καὶ οὐχ ἡ περαστικὴ, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 364

Υπερήφανοι καὶ τὴν ἀλήθειαν οἱ πολεμοῦντες σταυρῶσι καὶ θάπτουσι τὸν Χριστόν. 453
Ὑπέρθεος φύσις διὰ τί λέγεται ἡ Τριὰς, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 151
Ὑπηρετοῦντες ἐλαφροὶ πρέπει νὰ ἦναι. 339
Μόνοι πρέπει νὰ ὑπηρετοῦν, καὶ μὲ προθυμίαν. 339
Ὕπνον πρέπει νὰ τινάζῃ τινὰς ἀπὸ τὺς ὀφθαλμούς του. 361
Πόσα κακὰ ὁ ὕπνος προξενεῖ. 361
Καὶ διὰ τί νὰ τὸν τινάζῃ. 361
Πότε ὁ ὕπνος εἶναι ὠφελιμώτερος τῆς ἀγρυπνίας. 361
Ὕλη ἄναρχος καὶ ἀνείδεος Ἑλλήνων δόξα ἀσεβεστάτη, εἰς τὴν ὑποσημ. 189
Οἱ καθ' ἡμᾶς Διδάσκαλοι δὲν πρέπει ταύτην νὰ φρονοῦσιν. 189
Ὕλην ἐδημιούργησεν ὁ Θεὸς εἰδοποιημένην. 188
Ὑποπόδιον τὸ ἐν Σταυρῷ τί ἦτον. 48
Ὑποπόδιον τῶν ποδῶν τῦ Θεῦ ποῖον εἶναι. 250
Ὑποστάσεων ὁλικὸν ἰδίωμα ποῖον εἶναι, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 298
Ὑπόστασις μία ἦτον τοῦ Θεοῦ Λόγου καὶ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος. 388
Ὑπόσχεσις Θεοῦ ἀληθὴς ἐστι. 528
Ὑποσχέσεις των οἱ ἄνθρωποι δὲν τελειόνουν. 527
Ὑποφήτης διαφέρει ἀπὸ τὸν Προφήτην. 205
Ὕψιστος διὰ τί ὀνομάζεται ὁ Θεός. 250

Φ

Φαγητὰ νόστιμα ὁ ἐπιθυμῶν τί κακὰ παθαίνει. 57
Ὁ εὐχαριστῶν τοῖς παρῦσι φαγητοῖς, τὸν Κύριον ἔχει εὐλογῦντα τὴν τράπεζάν του. 57
Τὰ ἡδονικὰ ποίαν βλάβην προξενῦν. 57
Ὕστερον ἀπὸ τὸ φαγητὸν καὶ δεῖπνον πρέπει νὰ εὐχαριστῶμεν τὸν Θεόν. 371
Φθόνος τὸν θάνατον ἐποίησε. 56
Φθονεῖ ὁ Διάβολος καὶ τῷ Θεῷ καὶ τῷ ἀνθρώπῳ. 56
Φθορὰ τί εἶναι, εἰς τὴν δ'. ὑποσημ. 112
Διαφέρει τῆς διαφθορᾶς καὶ καταφθορᾶς. 112
Φιλοσοφία ἀληθὴς ποία εἶναι. 296
Φλογίνη Ῥομφαία τί ἦτον. 27
Ἄλλη ἦτον ἀπὸ τὰ Χερουβίμ. 27
Τί δηλοῖ. 28
Φόβος εἰς ποίους ὑπερνικᾷ τὸν πόθον. 115
Φόβος σιωπὴν προξενεῖ. 121
Ὁ τοῦ Θεοῦ συλλαμβανόμενος ἐν τῇ ψυχῇ καὶ διαμένων τὴν ἀγάπην συλλαμβάνει. 253
Τὸ „ Διὰ τὸν φόβον σε λιφθὲν Κύριε" πῶς ἑρμηνεύεται, εἰς τὴν ὑποσημ. 537
Φρίττω τί θέλει νὰ εἰπῇ, εἰς τὴν ὑποσ. 413
Φρόνησις ἀρετή ἐστι, καὶ τὰ πραττόμενα κατ' αὐτὴν ἐνάρετα ἀποφαίνει. 299
Αὐτοφρόνησις τί εἶναι. 369
Πᾶσαι αἱ ἀρεταὶ φρονήσεις ὀνομάζονται. 296
Φρονίμων ἀνθρώπων τί εἶναι ἴδιον. 215
Φυλακὴ ἡ τῦ Ἀββακὺμ ποία εἶναι. 18 καὶ 426
Πῶς ἀποκτᾶται. 19
Φύσιν Θεοῦ οὐδεὶς μετέχει. 74
Ἄπειρός ἐστιν αὕτη. 74
Ζωοποιός ἐστι, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 621
Καὶ τὰ φυσικὰ φύσις λέγονται. 74
Φυσικὰ πράγματα εἷς δύναται καταλαβεῖν, εἰς τὴν ἀ. ὑποσημείωσιν. 168
Φύσεις δύω τῦ Θεοῦ Λόγου· εἰ καὶ τῇ ἐπινοίᾳ διαιροῦνται, ἀδιαίρετοι ὅμως εἰσὶν, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 184
Πότε ἡ κατ' ἐπίνοιαν αὐτῶν διαίρεσις λέγεται. 184
Φύσις τέσσαρά τινα χρειάζεται εἰς τὴν τοῦ ἐμβρύου τελείωσιν. 220
Φύσεως ἀνθρωπίνης νόμος τίς εἶναι. 246. 250
Φύσις Θεοῦ ἀόρατός ἐστι καὶ οὐκ ἐπιδείκνυται. 382
Φύσεως θείας γνώρισμά ἐστι τὸ παντὸς ὑπερκεῖσθαι γνωρίσματος, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 621
Φύσις ἀνθρωπίνη ἡ ἐν τῷ Χριστῷ θεωργηθεῖσα ἐξ αὐτῆς ἑνώσεως πῶς λέγεται πάλιν ὅτι ἐθεωργήθη. 593
Ἡ τῆς Θεότητος δόξα καὶ τῆς ἀνθρωπότητος ἔγινε. 593
Τί ἀπόλαυσεν ἡ ἀνθρωπίνη φύσις τῦ Κυρίου ἐκ τῆς θεουργίας. 593
Δὲν ἐτράπη εἰς Θεότητα. 593
Καὶ μετὰ τὴν θέωσιν εἶχε τὰ ἀδιάβλητα πάθη, καὶ διὰ τί. 593
Φύσεις δύω εἶχεν ὁ Χριστὸς καὶ μετὰ τὴν Ἀνάστασιν. 594
Φύσις Θεοῦ ὑπὲρ πᾶν ὄν ἐστι κατὰ τὴν ἀποφατικὴν Θεολογίαν. 602
Φύσις πᾶσα τῆς Θεότητος ἑνώθη πάσῃ τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει, καὶ οὐ μέρος μέρει. 628
Φύσεως νόμοι πόσοι ἐνικήθησαν ἐν τῇ Θεοτόκῳ. 675
Φύσις τῶν ἀνθρώπων τί ἦτον, καὶ τί ἔγινε διὰ τῆς Ἀναλήψεως. 480

Φύσις λογικὴ ἐφίεται Θεοῦ· καταλαβεῖν δὲ ἀδυνατοῦσα, τὰ ὁρώμενα Θεοποιεῖ, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 120
Φωνὴ Θεοῦ μὲ τί τρόπον γίνεται εἰς τοὺς Προφήτας. 18
Φωνὴ Θεία, φίλη καὶ γλυκυτάτη τοῦ Χριστοῦ ποία ἦτον. 383
Φωνὴ ἀγαλλιάσεως ποία εἶναι. 672
Φῶς ἀπρόσιτον δὲν εἶναι κτίσμα. 114
Ἓν εἶναι μὲ τὸ ἀληθινόν. 114
Φῶς Θεοῦ ὑπὲρ τὸ καθ' ὑπεροχὴν μὴ ὂν ἐστι, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 151
Φῶς χάριτος μὲ τί συγκρατεῖται. 304
Φωτὸς δίχα πνευματικοῦ οὐκ ἂν δέξηταί τις θεωρίαν πνευματικήν. 560
Φῶς Θεῖον πάντα ἀποκαλύπτει τῇ ἑαυτοῦ δυνάμει. 599
Ἀπὸ τὸ φῶς φαιδρυνόμενα τὰ κτίσματα ὑμνοῦσι τὸν Θεόν. 600
Πῶς μετὰ τὸ σκότος ἔγινε. 600
Τὸ ἐν Θαβωρίῳ ὀφθὲν δὲν ἦτον οὐσία Θεοῦ. 603
Νικῆταν τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν Ἀποστόλων, τίνος τύπον εἶχεν. 603
Ἀχώριστόν ἐστι τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ. 603
Πρὸς τὸ Θεῖον φῶς τυφλοὶ εἶναι οἱ αἰσθητοὶ ὀφθαλμοί. 604
Φῶς τῆς τοῦ Κυρίου Μεταμορφώσεως οὐ γίνεται καὶ ἀπογίνεται, οὐδὲ περιγράφεται. 604
Οἱ μὲ τὸ φῶς τοῦ Θεοῦ ἑνωθῆναι βουλόμενοι φῶς πρέπει νὰ ἦναι καὶ αὐτοί. 604
Φῶς Θεῖον καὶ τὰ αἰσθητὰ φαιδρύνει. 612
Φῶς δεύτερον καὶ τρίτον ποῖα εἶναι. 614
Τὸ τῆς Μεταμορφώσεως καὶ φῶς ἦτον καὶ σκότος. 625
Φῶς τῆς Μεταμορφώσεως ἱλαρὸν ἦτον καὶ γαληνόν. 639
Φῶς οἰκεῖον ἀπρόσιτον ὁ Θεὸς "πῶς ἑρμηνεύεται. 640
Ἐρωτολυπτικὰ λόγια εἰς τὸ φῶς τῆς Μεταμορφώσεως ποῖα. 646
Φωτισμὸς ἐνυπόστατος καὶ ὑποστατικὸς ἐν καρδίᾳ ποῖος εἶναι. 644
Φωτισμὸς γνώσεως καὶ νοημάτων ποῖος. 644
Φώτων Πατὴρ διὰ τί λέγεται. 617

X

Χαρὰ ἀνεκλάλητος διὰ τί ἐδόθη. 211
Ἐχάθη ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους μετὰ τὴν παράβασιν. 211
Χαρὰν προξενεῖ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον. 557
Χαρὰ ὑπερβολικὴ κάμνει τὸν χαίροντα νὰ κροτῇ τὰς χεῖρας. 511
Χαρακτὴρ διὰ τί λέγεται ὁ Υἱὸς, εἰς τὴν β'. ὑποσημείωσιν. 135
Χαράττω δύω σημαινόμενα ἔχει, εἰς τὴν β'. ὑποσημείωσιν. 2
Χάρις τοῦ Πνεύματος κατὰ τὸ ἄνοιγμα τῆς διανοίας οὕτω δίδεται. 209
Εἰ καὶ χάρις οὐχ ἁπλῶς ἐχχεῖται, ἀλλὰ τὰ παρ' ἡμῶν ζητεῖ πρῶτον. 209. 529 καὶ 556
Χάρις Χριστοῦ, Θεοτόκου, Ἀποστόλων καὶ Ἁγίων μὲ τί ὁμοιάζει. 227
Ἢ ἐν τῇ ψυχῇ χύνεται ἔξω καὶ εἰς τὸ σῶμα. 293
Φῶς αὐτῆς μὲ τί συγκρατεῖται. 304
Χάρισμα Πνεύματος Πνεῦμα καλεῖται. 309
Χάρισμα Πνεύματος ποῖον σβέννυσι. 309
Οὔτε ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος δίδεται χωρὶς νὰ ἔχῃ ὁ ἄνθρωπος δεκτικὴν ἐπιτηδειότητα, οὔτε ὁ ἄνθρωπος δύναται λαβεῖν αὐτὴν χωρὶς ὑπερφυσικὴν δύναμιν. 529
Ἡ χάρις κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς Πίστεως καὶ καθαρότητος δίδοται. 529
Χωρητικοὺς τῆς Θείας χάριτος γενέσθαι ἡμᾶς ἀδύνατον, μὴ ἐξελάσαντας πρότερον τὰ ἀπὸ κακίας πάθη. 551
Εἰς ποίους ἡ χάρις δίδοται. 556
Κατὰ τὸν πόθον δίδεται καὶ ἡ χάρις. 557
Χάρις διὰ τί λέγεται, ἦγεν διὰ τί προξενεῖ χαράν. 558
Πῶς ὅλην τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος ἔδωκεν ὁ Χριστός. 565
Χάριν Πνεύματος πῶς δυνάμεθα νὰ ἀποκτήσωμεν. 583
Χάρις Θεώσεως ἀσχετός ἐστι παντάπασι. 612
Χάρις τοῦ Πνεύματος ἐδόθη εἰς τὸν Ἀδὰμ ἐξαρχῆς, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 113
Χείλη ἀρρύπωτα πῶς ἀποκτῶνται. 318
Χεῖρες τί δηλοῦσιν, εἰς τὴν β'. ὑποσημ. 108
Χειρῶν ἄπλωμα τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ τί ἐδήλου. 383
Χεὶρ τοῦ Θεοῦ διὰ τί λέγεται ὑψηλή. 526
Χεὶρ τὸ ἔργον καὶ τὴν πρᾶξιν δηλοῖ. 671 καὶ 511
Κρότος χειρῶν τίνος σημεῖον εἶναι. 511
Ἐπὶ Θεοῦ πῶς νοοῦνται. 267
Χερουβὶμ διὰ τί ἑνικῶς ἔγραψεν ὁ Κοσμᾶς. 27
Τί δηλοῦσι. 27 καὶ 693
Διὰ τί ὁ Θεὸς κάθηται εἰς αὐτά. 75 καὶ 459
Χερουβὶμ ἐσήκωναν τὸν Χριστὸν ἐν τῇ Ἀναλήψει. 458

Χερουβὶμ καὶ νεφέλη ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα εἶναι. 458
Η᾽λγεν ἐπὶ τῇ φυλακῇ τῆ Παραδείσε. 27
Πολὺ τῶν ἀνθρώπων εἶναι φιλοστοργότερα. 458
Χοῦς ἐξ οὗ ὁ Ἀδὰμ ἐπλάσθη τί ἦτον. 73
Χρέος Εὔας πῶς ἐπλήρωσεν ἡ Παρθένος. 238
Πάλιν τὸ χρέος αὐτῆς ἔμεινε. 239
Χρέος ἁμαρτιῶν βαρύτατόν ἐστι. 321
Χριστιανοὶ τί πρέπει νὰ λέγουν, ὅταν ἐκβαίνουν ἀπὸ τὸν οἰκόν των. 2
Συνεχῶς τὸν Σταυρὸν ἐποίουν. 5 καὶ 50
Εἰς τὸν Χριστιανὸν διὰ τί ἐδόθη ὁ τύπος τοῦ Σταυροῦ. 11
Χριστιανὸς πρέπει νὰ πολεμῇ ἀκαταπαύστως. 11
Καὶ τὴν αἰτίαν τῆς νίκης νὰ τὴν ἀποδίδῃ εἰς τὸν Σταυρόν. 11
Διὰ τίνος νικῶσι τὸν Διάβολον. 11
Χρισιανὲ μέγα ἀνδραγάθημα ποῖον εἶναι. 24
Φῶς πρέπει νὰ ἦναι. 31
Συχνάκις πρέπει νὰ χαράττουσι τὸν Σταυρόν. 50
Πῶς γνωρίζουν ἐὰν ἐβαπτίσθησαν. 53
Οὐδὲ τὰ τοῦ Βαπτίσματος τοῦ Προδρόμου φυλάττουσι. 155
Χριστοὶ Κυρίου μὲ ποῖον ὀνομάζονται. 177
Πῶς βυζάνουν ἀπὸ τὸν Χριστόν. 261
Ποῖα ζῶα πρέπει νὰ καβαλικεύῃ. 279. 286
Πρέπει νὰ δουλεύουν ἕνας τὸν ἄλλον διὰ τῆς ἀγάπης. 297
Μυστικῶς ἀνακαινίζονται ἤδη. 392
Τρέχουν εἰς πρασκύνησιν τοῦ Ἁγίου τάφου. 405
Χριστιανοὶ παλαιοὶ ἀγρύπνουν ὅλην τὴν νύκτα τοῦ Πάσχα. 431
Πρέπει νὰ μεταλαμβάνουν ἐν τῇ Κυριακῇ τῆ Πάσχα, εἰς τὴν ὑποσημ. 446
Ποίαν ὑπόσχεσιν τοῦ Χριστοῦ ἔχουν ὡς ἄγκυραν. 450
Πῶς συνανέστησαν τῷ Χριστῷ. 452
Πρέπει νὰ ζοῦν καινούριαν ζωήν. 452
Διὰ τί λέγονται χριστοί. 532
Ποῖος ἐξ αὐτῶν ἔχει ἀσύνετον τὴν καρδίαν. 533
Πῶς εἰς αὐτοὺς εἶναι τὸ Πνεῦμα. 533
Χριστιανοὶ πῶς πρέπει νὰ πανηγυρίζῃ. 649
Χριστοὶ ποῖοι ἐλέγοντο. 532
Οἱ θέλοντες εἰς Οὐρανὸν ἀναβῆναι τί πρέπει νὰ κάμνουν. 520
Μυρίας ζωὰς ἂν εἶχον πρέπει νὰ τὰς θυσιάζουν διὰ τὰς χάριτας ὅπου ἠξίωσεν αὐτοὺς ὁ Χριστός. 521
Χριστὸς πῶς εἶναι σημεῖον ἀντιλεγόμενον. 200
Αὐτὸς μόνος ἤνοιξε τὴν μήτραν τῆς Μητρός. 201
Εἷς Ἅγιός ἐστι. 201
Τρυγὼν ἐστι καὶ περιστερά. 203
Διὰ τί ἀσπόρως συνελήφθη. 212
Σῶμα αὐτῆ δημιουργικῶς ἐκτίσθη. 219
Καὶ ὑπὸ τῆς Ἁγίας Τριάδος. 220
Ἀνθροπότης αὐτοῦ μὲ πόσα ἐπλουτίσθη. 221
Πλήρωμα χάριτος αὐτῆ μὲ τί ὁμοιάζει. 227
Μὲ τὴν Ἶριν αὐτὸς ὁμοιάζει. 231
Ἐπ᾽ αὐτοῦ ἡνώθη Θεὸς καὶ ἄνθρωπος τὴν πρώτην καὶ ὑπερτελεστάτην ἕνωσιν. 232
Ἀνθρωπότητα αὐτῆ ὁ Θεὸς οὐ δύναται πειῆσαι ἄλλοτε. 232
Βασιλεὺς εἶναι κατὰ τὴν πνευματικὴν βασιλείαν τοῦ Δαβίδ. 235
Στερήσεις αὐτῆ ἔγιναν ἕξεις εἰς ἡμᾶς. 83
Μὲ τρία τινὰ ἀνέπλασε τὸν ἄνθρωπον. 68
Πῶς μορφόνεται εἰς ἡμᾶς. 253
Ἀεὶ γεννᾶται κατὰ Πνεῦμα ἐν ταῖς καρδίαις. 253
Πῶς ποτίζει τὴν Ἐκκλησίαν. 261
Υἱὸς Δαβὶδ διὰ τί ὀνομάζεται. 275
Διὰ τί ἐκάθισεν ἐπάνω εἰς ὄνον καὶ πῶλον. 278
Μείζων τῆς ταπεινώσεως αὐτοῦ οὐκ ἐγνωρίσθη. 280
Διὰ τί λέγεται „ Ἐρχόμενος ἐν ὀνό-„ ματι Κυρίου“. 282
Κατεδικάσθη ὑπὸ Πιλάτου, διότι μετὰ βαΐων ἐμβῆκεν εἰς Ἱεροσόλυμα, εἰς τὴν β΄. ὑποσημείωσιν. 283
Πῶς ἁρπαγμὸν οὐχ ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ. 290
Καὶ ἐν τῇ ταπεινώσει τῆς ἀνθρωπότητος ὁλόκληρον εἶχε τὸ ἀξίωμα τῆς Θεότητος. 290
Ἑορτὴ ἐστι. 422
Φωνὴ αὐτοῦ θεία, φίλη καὶ γλυκυτάτη ποία ἦτον. 449
Μεθ᾽ ἡμῶν εἶναι πάντοτε. 450
Χριστῷ βαπτιζομένῳ διὰ τί ἀνεῴχθησαν καὶ ἐσχίσθησαν οἱ Οὐρανοὶ, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 168
Εἰς τὸ Ἰωάννε βάπτισμα ἐβαπτίσθη, καὶ εἰς μίαν κατάδυσιν, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 150
Νυμφίος ἐστὶν ὡς νύμφην λαβὼν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν. 478

Τίνα

Τίνα λόγια εἶπε πρὸς τὴν Μητέρα τυ ἀναλαμβανόμενος. 491
Μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἕνδεκα φοραῖς ἐφάνη εἰς τοὺς ἀποστόλους. 493
Διὰ τί οὐκ ἀνεβιβάσθη, ἀλλὰ ἀνέβη. 494
Εἰσήχθη πρωτότοκος εἰς τὴν οἰκυμένην. 512
Πῶς ἀνέβη ὅπου ἦν τοπρότερον. 514
Διὰ τί ἀφῆκεν εἰς τὸ σῶμά του τὰς τρύπας τῶν ἥλων καὶ τῆς λόγχης μετὰ τὴν ἀνάστασιν, εἰς τὴν ὑποσημ. 508
Χριστὸς ἦλθεν ἵνα διακονήσῃ. 292
Εἶχε τὰ φυσικὰ καὶ ἀδιάβλητα πάθη. 297
Οὐκ ἀναγκαστικῶς ὅμως. 298
Ἡ ἀνθρωπότης του ὅλα τὰ ἰδιώματα εἶχε τῶν ἄλλων ὑποστάσεων πλὴν τοῦ ὀλικοῦ, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 298
Πῶς ἐζητεῖτο ἀπὸ τὺς Ἰουδαίους. 323
Διὰ τὺ Νιπτῆρος παράδειγμα ταπεινώσεως ἡμῖν ἔδειξε. 339
Γυμνὸς ἐπὶ τοῦ Νιπτῆρος οὐκ ἴστατο. 339
Καινὸς ἄνθρωπος κατὰ Θεὸν κτισθείς ἐστι, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 353
Ἐπ' αὐτῷ ὅτε τὸ, Ἐξ ὧν (φύσεων δηλ.), οὔτε τὸ, Ἐν οἷς λέγεται ἀκριβῶς, εἰ μὴ τὸ, Α. 354
Ἐξ ἑτέρων καὶ ἐν ἑτέροις ὁ αὐτός ἐστι. 354
Εἷς ἐστι κατὰ τὴν ὑπόστασιν καὶ δύω κατὰ τὰς φύσεις. 357
Εἴδη τίνα τῶν παθῶν, καὶ διὰ τί ὁ Κύριος ἔλαβεν, εἰς τὴν ὑποσημ. 357
Ἱμάτιά του διὰ τί ἐκδύθη καὶ πάλιν τὰ ἐνεδύθη. 357
Δόξης αὐτῷ ἐπληρώθη τὰ πάντα. 378
Χριστὸς Βασιλεὺς εἶναι πάντων. 378
Διὰ τί ἅπλωσε τὰς χεῖράς τυ εἰς τὸν Σταυρόν. 383
Εἰ μὴ ταφὴν ὑπέστη, δὲν ἤθελε γνωρισθῆ ἡ δύναμίς του. 384
Ἐκεῖνα ὅπυ ἠκολούθησαν, ὅταν ἐγεννήθη ἐκ τῆς Παρθένου, ἠκολούθησαν καὶ ὅταν ἀνεγεννήθη ἐκ τῦ τάφυ. 391
Πραγματικῶς ἀνεγεννήθη. 391
Θάνατος αὐτοῦ ὕπνος λέγεται. 403
Χριστὸν ἀναστάντα πρώτη εἶδε γυνὴ, εἰς τὴν ἀ. ὑποσημείωσιν. 440
Χριστὸς βαπτιζόμενος ἐπροσηύχετο. 149
Ἀναληφθεὶς πῦ ἀνέβη, εἰς τὴν ὑποσ. 528
Ὑπὸ τοῦ Πνεύματος ἀποστέλλεται. 528
Ταπείνωσις αὐτοῦ πᾶσαν ἔσβεσεν ὑπερηφάνειαν. 339
Χριστὸς ὄνομα τίνος εἶναι δηλωτικόν. 134
Μὲ ὅλα του τὰ θεῖα καὶ ἀνθρώπινα ἔργα ἐφιλίωσεν ἡμᾶς μὲ τὸν Θεόν. 138
Βασιλεία ἐστί. 139
Καὶ Δημιουργὸς εἶναι καὶ Γεωργός. 140
Εἶναι Λόγος, Φῶς καὶ Ἥλιος. 141
Φύσει εἶναι χρηστός. 148
Τὸ λέγειν αὐτὸν, ὅτι φύσει μιᾷ πέφυκεν, ἀσεβές ἐστι. 148
Σῶμα αὐτοῦ ὅτε φύσει ἦν Θεὸς, ὅτε Θέσει. 152
Τὸ ὕψος τῦ σώματος αὐτῦ ἀπόῤῥητον ἦν καὶ ἀσύγκριτον πρὸς τὴν κτίσιν. 152
Διὰ τί λέγεται ἀγαπητός. 160
Ὡς ἰατρὸς ἐπεκλίθη τῷ κάμνοντι. 166
Χαρισμάτων εἶχε τὸ πλήρωμα. 169
Διὰ τί βαπτισθεὶς εὐθὺς ἀνέβη ἀπὸ τοῦ ὕδατος. 171
Διὰ πόσα αἴτια ἐβαπτίσθη. 174
Αἱ φύσεις αὐτοῦ τῇ ἐπινοίᾳ διαιρούμεναι, ἀδιαίρετοι ὅμως εἰσὶν, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 184
Πρωτότοκος εἶναι τριχῶς. 184
Οὐδεὶς αὐτῦ συνετώτερος καὶ σοφώτερος. 185
Ψυχὴ αὐτοῦ ἐξ αὐτῆς ἑνώσεως εἶχε τὸ πλήρωμα τῆς σοφίας. 185
Ἀρετὴ αὐτοῦ ποία εἶναι. 186
Ὁ Υἱός ἐστι τῦ Θεῦ καὶ τῆς Παρθένυ. 195
Μετὰ τὴν ἕνωσιν διαφορὰν ἔχει κατὰ τὰς φύσεις, ἃ μὲν δὲ καὶ κατὰ τὴν ὑπόστασιν. 195
Κατέβη εἰς τὸν Ἅδην. 197
Διὰ τὸν Χριστὸν ὅλα ἔγιναν, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 167
Καὶ καθεύδων ὁ Χριστὸς φοβερὸς ἦν. 403
Οὐκ ἐξ αἰτήσεώς τι ἐδέχετο, ἀλλ' ὡς Υἱὸς τὰ τοῦ Πατρὸς ἀγαθὰ μετὰ ἀξίας διένεμε. 269
Ἀπαρχὴ ἦτον τῶν ἡγιασμένων ἐν Πνεύματι, καθὸ τὸ σῶμά του ἦτον ἐκ Πνεύματος Ἁγίου. 219
Χριστὸς ἐτυποῦτο ἐν τῷ χαλκίνῳ ὄφει, καὶ διὰ τί. 9
Σῶμα ἀνθρώπινον εἶχεν, ἀλλ' ὐχὶ ἐν ἁμαρτίαν ἀνθρωπίνην. 9
Χριστὸς ἁλιεὺς σοφώτατος. 25
Ἐν τῷ Σταυρῷ ἐδοκίμασε τὸ μεγαλήτερον πάθος. 31
Κεφαλή ἐστι τῶν ἁπάντων. 54
Τὰ ἐναντία ἰατρεύει μὲ τὰ ἐναντία. 58
Ποῖον φυσικὸν ἰδίωμα ἔχει. 60
Χριστὸς ὄνομα τὸ συναμφότερον δηλοῖ. 66
Ἢ ποτὲ μὲν δηλοῖ τὴν Θεότητα, ποτὲ δὲ τὴν ἀνθρωπότητα. 67
Διὰ τί λέγεται ὅτι γεννᾶται, καὶ ὄχι ἐγεννήθη. 68

Διὰ τί καὶ κατὰ τί λέγεται σοφία καὶ δύναμις τοῦ Πατρός. 71
Γενόμενος ἄνθρωπος, οὐκ ἀπέθετο τὸ εἶναι Θεός. 74
Ποιμὴν εἶναι τοῦ Ἰσραὴλ, εἰς τὴν β'. ὑποσημείωσιν. 75
Ἄνθος εἶναι. 76
Δένδρον εἶναι καὶ χαμόκλαδον καὶ χόρτον. 76
Κούρση αὐτοῦ ἐναντία εἶναι μὲ τὰ κούρση τῶν ἀνθρώπων. 77
Δύω εἶναι αἱ Παρουσίαι αὐτῦ. 79 καὶ 265
Δύω εἴδη ἰατρείας ἐμεταχειρίσθη. 83
Ἁπαθὴς ἐστι καὶ κατὰ τὰς δύω γενήσεις. 85
Ἐφύλαξεν ἀπήμαντον τὴν τεκοῦσαν αὐτόν. 85
Παιδίον διὰ τί λέγεται. 87
Πατὴρ ἡμῶν λέγεται διττῶς. 88
Μακάριος εἶναι. 95
Τὰ ἐπὶ τῇ φιλανθρωπίᾳ αὐτῦ καταφασκόμενα δώραμεν ὑπεροχικῆς ἀποφάσεως ἔχει. 106
Ἑκατέρας φύσεως αὐτῦ ποῖα ἦτον ἴδια. 109
Μὲ τὴν ἀνθρωπότητα ἠπάτησε τὸν ἐχθρὸν ὡς μὲ δόλωμα. 117
Καθαρίζει πρῶτον, εἶτα φωτίζει. 131
Καθάρσεως οὐκ ἐδεῖτο αὐτοκάθαρσις ὤν. 131 καὶ 414
Χριστῷ συνανέστημεν διὰ τῆς Πίστεως. 425
Πῶς συνθαπτόμεθα αὐτῷ καὶ συσταυρούμεθα. 425
Ὡς Παντοδύναμος ἀνέστη. 427
Ἦτον ἄρσεν, ἀμνὸς ἄμωμος καὶ τέλειος. 427
Καὶ ἐνιαύσιος. 428
Αὐτὸς ἑαυτὸν ἀνέστησε καὶ ὁ Πατήρ. 430
Ἀποστόλοις παρὼν ἦν ἀεὶ ὁ Χριστὸς μετὰ τὴν ἀνάστασιν, ἐφανεροῦτο δὲ αὐτοῖς, ὅταν ἐβούλετο. 450
Καὶ ἡμῶν ἑκάστῳ πάρεστι, καὶ ὁρᾶν αὐτὸν ἔχομεν νοερῶς. 450
Ἡ νοερὰ αὐτοῦ θεωρία παντὸς ἀγαθοῦ ἐστὶ πρόξενος. 450
Χριστὸς διὰ τί λέγεται σοφία, Λόγος καὶ δύναμις τοῦ Πατρός. 451 καὶ 653
Πῶς ἀνίσταται μέσα μας. 453
Ἀπὸ ποίας σαυρᾶται καὶ θάπτεται. 453
Διὰ τί λέγεται Παράκλητος. 554
Ἐπαγγελία Πατρὸς καὶ τοῦ Χριστῦ λέγεται. 556
Προσκυνεῖται μιᾷ προσκυνήσει μετὰ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ. 581
Σπερματικὸν καὶ γεννητικὸν οὐκ ἔχε. 298
Δίκαιος λέγεται. 312
Καὶ μετὰ τὴν ἀνάστασιν δύω φύσεις ἔχει. 594
Καὶ ἐν Οὐρανοῖς ἤδη ὢν εἰκονίζεται. 594
Ἰησοῦς Χριστὸς χθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας "πῶς ἑρμηνεύεται. 595
Διὰ τί λέγεται Ἥλιος δικαιοσύνης. 429
Διὰ τί σκώληξ ὀνομάζεται, εἰς τὴν ὑπ. 25
Διὰ τί λέγεται Υἱὸς καὶ Λόγος καὶ σοφία καὶ εἰκὼν καὶ σφραγὶς καὶ βραχίων τοῦ Πατρός. 619
Πέτρα ἐστὶν ἡ τόπος οὖσα παρὰ Θεῷ. 623
Τί δηλοῖ ὅτι εἶναι τέλειος Θεὸς καὶ τέλειος ἄνθρωπος, καὶ ὅτι εἶναι ὅλος Θεὸς καὶ ὅλος ἄνθρωπος. 628
Κάλλος τῦ Χριστοῦ τὸ ἐπὶ τῆς Μεταμορφώσεως ἀσυγκρίτως ἦτον ἀνώτερον τοῦ Ἀδὰμ, καὶ διὰ τί. 632
Ἄνθραξ εἶναι. 633
Χριστὸς ὡς Ἥλιος ἀστράπτων ἐν τῇ Μεταμορφώσει, εἰς ὅλους δὲν ἐφαίνετο, ἀλλὰ οἷς ἤθελεν. 634
Οὐ κατὰ θέσιν Υἱός ἐστι τῦ Πατρὸς, ἀλλὰ κατὰ φύσιν. 638
Βασιλεὺς εἶναι ὡραιότατος. 639
Χριστοῦ ἀρεταὶ ποῖαι εἶναι. 662
Χριστὸς ἐκατέβη ἀοράτως εἰς τὴν Κοίμησιν τῆς Θεοτόκου. 676
Χριστὸς ὡς Ἥλιος ἀπὸ τὸ ἕνα ἄκρον τῦ Οὐρανοῦ ἐκβῆκε καὶ ἐκατάντησεν εἰς τὸ αὐτὸ ἄκρον διὰ τῆς Ἀναλήψεως. 455
Τραβίζει ἡμᾶς εἰς Οὐρανόν. 457
Χερουβὶμ ἐσήκωναν αὐτὸν ἐν τῇ Ἀναλήψει. 458
Καὶ ὁ Πατὴρ ἐκάθισεν αὐτὸν ἐν τῇ δεξιᾷ του, καὶ αὐτὸς ἑαυτὸν ἐκάθισε. 458
Μεσίτης ἐστὶ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων. 460
Μετὰ δόξης ἀνελήφθη. 464
Τὸ πέμπειν τὸ Πνεῦμα παρὰ τῦ Πατρὸς "πῶς ἑρμηνεύεται. 466
Ἐπλήρωσεν εὐφροσύνης τὰ σύμπαντα. 471
Διὰ τί βλεπόντων τῶν Μαθητῶν ἀνελήφθη. 472
Ἀνελαμβάνετο ὡς ἄνθρωπος, καὶ ὡς Κύριος ἐπορεύετο. 475
Διὰ τί μετὰ τεσσαράκοντα ἡμέρας ἀνελήφθη. 483
Τρεῖς γεννήσεις ἔλαβεν, 483
Τὴν ἀπαρχὴν προσέφερε τῷ Πατρὶ τῆς ἡμετέρας φύσεως. 483
Ποῦ εὑρίσκετο ἐν ταῖς τεσσαράκοντα ἡμέραις πρὸ τῆς Ἀναλήψεως. 484

Πῶς ἐτράφη μετὰ τὴν ἀνάστασιν. 484
Λυτρωτὴς κυρίως εἶναι. 488
Χριστὸς ᾗ τώρα ἐν Οὐρανοῖς ἴσως ἔχει τυπουμένας τὰς χεῖρας μὲ σχῆμα εὐλογίας. 500
Ποίαν δικαιοσύνην διαλέγεται. 509
Χρυσόστομος ποῖα εὐχαριστικὰ λόγια ἔλεγε. 46
Χωρὴβ τί εἶναι, καὶ τί δηλοῖ. 545

Ψ

Ψάλλειν πόθεν γεννᾶται. 241
Ψαλτήριον τοῦ Δαβὶδ τί εἶδος ὀργάνου ἦτον. 210
Ψυχαὶ διὰ τίνος κτίζονται, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 113
Ψυχῆς θάνατος ποῖος εἶναι. 166
Ψυχὴ τοῦ Χριστοῦ ἐξ αὐτῆς ἑνώσεως εἶχε τὸ πλήρωμα τῆς σοφίας. 185
Ψυχῆς στόμα ποῖον εἶναι. 209
Ψυχὴ οὐ δύναται ἐκτανθῆναι εἰς γνῶσιν Θεοῦ, εἰ μὴ ὁ Θεὸς ἅψηται αὐτῆς. 67
Ψυχῆς πνευματικὴ σύλληψις καὶ γέννησις ποία εἶναι. 153
Ποῖα εἶναι τὰ σημάδια τῆς πνευματικῆς αὐτῆς συλλήψεως. 254
Ψυχὴ οἶκός ἐστι τοῦ Θεοῦ. 281
Καὶ πόλις πλήρης κρίσεως. 282
Πόρνη ἐστὶ ᾗ κατοικητήριον τῆς κακίας. 282
Ἀντίκειται κατὰ τῆς σαρκός. 295
Ὡς ἐπὶ τρυτάνης ἵσταται. 295
Ψυχὴ καθαρὰ πῶς ἀποκτᾶται. 318
Φεῖσαι τῶν ψυχῶν ἡμῶν "πρέπει νὰ λέγωμεν. 319
Ψυχὴ ἀπὸ τοῦ σώματος πῶς χωρίζεται. 388
Ψυχαὶ τὰ στίγματα τῶν ἁμαρτιῶν περιφέρουσιν. 389
Ψυχὴ ἡ τοῦ Κυρίου ἐξουσιαστικῶς ἐχωρίσθη ἀπὸ τὸ σῶμα. 388
Ἠλευθέρωσε τὰς ἐν τῷ Ἅδῃ ψυχάς. 388
Ψυχὴν τὴν καρποφοροῦσαν φυλάττει τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, τὴν δὲ ἄκαρπον ἐγκαταλιμπάνει. 567
Ψυχὴ ὃν λόγον ἔχει πρὸς τὸ σῶμα, τὸν αὐτὸν ἔχει ᾗ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον πρὸς αὐτήν. 567
Ζῇ παρόντος τοῦ Πνεύματος, ἀποφοιτήσαντος δὲ, ἀπολεῖ τὴν μακαρίαν ζωήν. 567
Ψυχῆς τρία μέρη ποῖα εἶναι. 588
Ζωὴ αὐτῆς ποία εἶναι. 340
Ψυχῆς φθορὰ καὶ θάνατος ποῖος. 340
Πόδες αὐτῆς πῶς καθαρίζονται. 359
Ψυχὴ λαμβάνει τὸ ὄνομα τοῦ σώματος. 400
Αἱ πνευματοφόροι ψυχαὶ ἐλλαμφθεῖσαι, καὶ εἰς ἑτέρους τὴν χάριν ἀποστέλλουσι. 557
Ψυχὴ οὐ μετεδόθη ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 73
Ψωμίον, ὃ ὁ Κύριος ἔδωκε τῷ Ἰούδᾳ, τί ἦτον, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν. 348

Ω

Ὠδὰς δύω διὰ τί μεταχειρίζεται ὁ Κοσμᾶς ἐν τῇ ἐννάτῃ Ὠδῇ τοῦ Κανόνος τοῦ Σταυροῦ. 55
Ὥρα ἡ τρίτη τῆς ἡμέρας τῆς Πεντηκοστῆς τί ἐδήλου. 576
Ὥρ τί ἦτον, εἰς τὴν ά. ὑποσημείωσιν. 5
Ὡς οὐχ ὁμοιωματικὸν, ἀλλὰ ἐπιτατικὸν, ποῦ κεῖται. 299
Ἀντὶ τοῦ, Ὀλίγον λείπει λαμβάνεται, καὶ κολαστικόν. 639
Ὡσαννὰ τί θέλει νὰ εἰπῇ. 257

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ

ΤΩΝ ΕΝ ΤΗ ΠΑΡΟΥΣΗ ΒΙΒΛΩ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ,

ΤΩΝ ΦΙΛΟΓΕΝΩΝ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ.

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ.

	Σώματ.
Ὁ Παναγιώτατος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Κύριος Κωνστάντιος (1).	20
Ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης Ἱεροσολύμων Κύριος Ἀθανάσιος.	5
Ὁ Σεβάσμιος Γέρων Ἅγιος Καισαρείας Κύριος Παΐσιος.	8
Ὁ Σεβάσμιος Γέρων Ἅγιος Χαλκιδόνος Κύριος Ζαχαρίας.	10
Ὁ Σεβάσμιος Γέρων Ἅγιος Δέρκων Κύριος Νικηφόρος.	3
Ὁ Πανιερώτατος Ἅγιος Σερρῶν Κύριος Γρηγόριος (2).	3
Ὁ Πανιερώτατος Ἅγιος Σμύρνης Κύριος Χρύσανθος.	1
Ὁ Πανιερώτατος Ἅγιος Μαρωνείας Κύριος Δανιήλ.	1
Ὁ Πανιερώτατος Ἅγιος Διδυμοτείχου Κύριος Καλλίνικος.	1
Ὁ Πανιερώτατος Ἅγιος Κισσεντιλίου Κύριος Ἀρτέμιος.	1
Ὁ Πανιερώτατος Ἅγιος Πελαγωνείας Κύριος Γεράσιμος.	1
Ὁ Πανιερώτατος Ἅγιος Φιλαδελφείας Κύριος Παναρέτος.	1
Ὁ Ἅγιος Μέγας Πρωτοσύγκελος Κύριος Χατσῆ Σεραφείμ.	2
Ὁ Πανοσιώτατος Ἅγιος Δευτερεύων Κύριος Κύριλλος.	1
Ὁ Πανοσιώτατος Ἅγιος Τριτεύων Κύριος Ἰωαννίκιος.	1
Ὁ Πανοσιώτατος Ἱεροδιάκονος τοῦ Παναγιωτάτου Δεσπότου Κύριος Μελέτιος.	1
Ὁ Πανοσιώτατος Ἅγιος Πρωτοσύγκελος Κύριος Προκόπιος.	1
Ὁ Πανοσιώτατος Ἅγιος Δευτερεύων τοῦ Μακαριωτάτου Κύριος Φιλήμων.	1
Ὁ Πανοσιώτατος Ἅγιος Ἱεροκήρυξ καὶ διδάσκαλος Κύριος Ἀγαθάγγελος.	1
Ὁ Πανοσιώτατος Ἅγιος Ἀρχιδιάκονος τῆς Ἁγίου Καισαρείας Κύριος Λεόντιος.	1
Ὁ Ὁσιώτατος Κύριος Μακάριος αὐτάδελφος τοῦ Γέροντος Ἁγίου Χαλκιδόνος,	1
Ὁ Πανοσιώτατος Ἱεροδιάκονος τῆς αὐτοῦ Σεβασμιότητος Κύριος Καλλίνικος.	1
Ὁ Πανοσιώτατος Ἱεροδιάκονος τῆς αὐτοῦ Σεβασμιότητος Κύριος Ἰωαννίκιος.	1
Ὁ Πανοσιώτατος Πρωτοσύγκελος τοῦ Σεβασμίου Γέροντος Ἁγίου Δέρκων Κύριος Ἀβέρκιος.	1
Ὁ Πανοσιώτατος Ἱεροδιάκονος τῆς αὐτοῦ Σεβασμιότητος Κύριος Συνέσιος.	1
Ὁ Πανοσιώτατος Ἱεροδιάκονος τῆς αὐτοῦ Σεβασμιότητος Κύριος Κύριλλος.	1
Ὁ Πανοσιώτατος Ἱεροδιάκονος τῆς αὐτοῦ Σεβασμιότητος Κύριος Γεννάδιος.	1
Ὁ Αἰδεσιμώτατος Ἅγιος Οἰκονόμος τῆς ἁγιωτάτης Μητροπόλεως Χαλκιδόνος Κύριος Ἰωάννης.	1
Ὁ Πανοσιώτατος Ἀρχιμανδρίτης Κύριος Βενέδικτος ἡγούμενος τῆς Δαδιᾶς.	1
Ὁ Τιμιώτατος κὺρ Γεωργάκης Νικολαΐδης.	1
Ὁ Πανοσιώτατος Ἀρχιδιάκονος τῆς ἁγίου Χαλκιδόνος Κύριος Διονύσιος (3).	1

Ὁ

(1) Νῦν δὲ παρητημένος τοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνου οἰκεία βουλήσει.

(2) Νῦν δὲ Πατριαρχεύων Κωνσταντινουπόλεως.

(3) Διὰ φιλογενοῦς προτροπῆς τούτου συνέδραμον οἱ ἀνωτέρω εἰρημένοι συνδρομηταί.

	Σώματ.
Ο' Σεβάσμ. Γέρων Ἅγιος Δέρκων Κύριος Νικηφόρος.	1
Ο' Πανιερώτ. Ἅγιος Πρύσης Κ. Ἀνθιμος.	1
Ο' Πανιερώτ. Ἅγιος Μυραίων Κ. Ἀνθέμιος.	1
Ο' Θεοφιλές. Ἐπίσκοπος Τραϊανυπόλεως Κύριος Ἀνθιμος.	1
Ο' Ἅγιος Ἀργυρυπόλεως Κ. Δαμασκηνός.	1
Ο' Ἅγιος Ἱεραπόλεως Κύριος Παρθένιος.	1
Ο' Ἅγιος Πρώην Νικοπόλεως Κ. Ἰωαννίκιος.	1
Ο' Πανιερώτ. Ἅγιος Νίσης Κ. Γρηγόριος.	1
Ο' Πανιερώτ. Ἅγιος Αἰδέσης Κ. Ἰωακείμ.	1
Ο' Σωτηριουπόλεως Κύριος Σωφρόνιος.	1
Ο' Ἅγιος Ἐπιφανείας Κύριος Χρισαφόρος.	1
Ο' Ἅγιος Ἀριστείας Κύριος Μητροφάνης.	1
Ο' Ἅγιος Σεβαστουπόλεως Κ. Νεόφυτος.	1
Ο' Πρώην Πρασλάβας Κύριος Γρηγόριος.	1
Ο' Ἅγιος Παιωνίας Κύριος Κύριλλος.	1
Ο' Πανοσιώτ. μέγας Ἀρχιδιάκονος Κύριος Γαβριήλ.	1
Ο' Κύριος Μιχαὴλ Θεοδώρου μέγας Γραμματικός.	1
Ο' Μέγας Ἀρχιμανδρίτης τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας Κύριος Γεράσιμος.	1
Ο' Κ. Εὐγένιος Ἐφημέριος Πατριάρχου.	1
Ο' Ἀρχιμανδρ. προεστὼς τῆς Ἀντιγώνης Κύριος Νικόδημος.	1
Ο' Κ. Χαραλάμπης ἐφημέριος Πατριάρχου.	1
Ο' Ἀρχιδιάκ. τῶν Ἱεροσολύμ. Κ. Ἰωβ.	1
Ο' Ἱεροδιάκ. Κ. Κύριλλος τῦ Μακαριωτάτου.	1
Ο' Ἱεροδιάκ. Κύριος Ἰάκωβος τῦ αὐτοῦ.	1
Ο' Κ. Γαβριὴλ καμαράσης Ἁγιοταφίτης.	1
Ο' Παπᾶ Κ. Ἱερεμίας Ἁγιοταφίτης.	1
Ο' Χατσὴς Κύριος Γεώργιος Ῥήσιος τοῦ Χατσῆ Παναγιώτου.	1
Ο' Προεσὼς τῦ Παλίνου Παπᾶ Μαργαρίτης.	1
Ο' Ἅγιος Ἀρχιμανδ. Κύριος Θαδαῖος.	1
Ο' Ἅγιος Ἀρχιμανδρίτης Κύριος Γαβριὴλ Ἁγιοταφίτης.	1
Ο' Πανοσιώτ. Κύριος Συνέσιος Ἐφημέριος Πατριάρχου.	1
Ο' Ἅγιος Ἀρχιμανδ. Κύριος Χρύσανθος τοῦ Σταυροδρομίου.	1
Ο' Κύριος Ἰωακείμ Προεστὼς τῆς αὐτῆς Ἐκκλησίας.	1
Διὰ τὴν Μυριοφύτου Ἑλληνικὴν σχολήν.	1
Διὰ τὴν ἐν χώρᾳ Ἑλληνικὴν σχολήν.	1
Ο' Κύριος Δημήτριος Ἰωαννίδης.	1
Ο' Ἅγιος Ἀρχιμ. Νεόφυτος τῦ Κερέτσεσμε.	1

	Σώματ.
Ο' Πανοσιώτ. Κύριος Δαμασκηνὸς τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Σκουτάρεος.	1
Ο' Αἰδεσιμώτ. Παπᾶ Κύριος Βασίλειος Παναγίας τοῦ Γαλατᾶ.	1
Ο' Προες. Κύριος Ἀρβρόσιος τῦ Μεγάλου Ῥεύματος.	1
Ο' Κ. Εὐτύχιος Πνευματικὸς τοῦ αὐτῦ.	1
Ο' Κ. Χριστάκης Ψάλτης τοῦ αὐτοῦ.	1
Η' Εὐγενεσάτη κοκόνα Μαργιωρίτσα Σαμουρκάση.	1
Ο' Προες. Παπᾶ Κ. Μιχαὴλ τῦ Νεοχωρίου.	1
Ο' Προες. τῦ Πηγῆς Τερὲ Κ. Κωνστάντιος.	1
Ο' Σοφολογιώτ. Διδάσκαλος τοῦ Μεγάλου Ῥεύματος Κύριος Εὐσέβιος.	1
Ο' Ἱερομνήμων τῆς μεγάλης Ἐκκλ. Παπᾶ Κύριος Ἰωάννης.	1
Ο' Προες. τῦ παλαιῦ πανίου Κ. Σεραφίμ.	1
Ο' Κύριος Κωνσταντῖνος Λαμπάκης.	1
Ο' Κ. Ζαχαρίας Σαράφης τῦ ἁγίου Ὄρους.	1
Ο' Κύριος Κωνσταντῖνος Μωϋσέως.	1
Ο' Κύριος Προκόπιος Προεστὼς τῆς ἐν Πριγκίπῳ Παναχίας.	1
Ο' Προες. τῦ Μολλίου Κύριος Δανιήλ.	1
Ο' Προες. τῦ Ἁγίου Νικολάου τοῦ Νεοχωρίου Κύριος Δαμασκηνός.	1
Ο' Μέγας Σακκελάριος Κ. Κωνστάντιος.	1
Ο' Προες. τῆς Βλάγκας Παπᾶ Κ. Νικόλαος.	1
Ο' Προες. τῆς αὐτῆς Κύριος Ἱερώνυμος.	1
Ο' Κύριος Βενέδικτος ἀπὸ πεσίκτασι.	1
Ο' Αἰδεσιμ. Παπᾶ Κύριος Παναγιώτης ἐξ Ἀργυροκάστρου.	1
Ο' Προες. τῦ ἁγίου Δημητρίου Κ. Νικηφόρος.	1
Ο' Προες. ἀπὸ Ἰμιργιάνι Κ. Γρηγόριος.	1
Ο' Κύριος Λουκᾶς Ῥάλης ὁ ἐκ Χίου.	1
Η' τῦ Διπλοχιουνίου Ἐκκλησία.	2
Η' τῦ Διπλοχιουνίου Ἑλληνικὴ σχολή.	1
Ο' Σοφολ. διδάσκαλος τῦ Στομπαλίου Ἑλληνικοῦ γυμνασίου Κ. Ἀρίσαρχος.	1
Ο' Πανοσιώτ. Προεστὼς τοῦ Στομπαλίου Κύριος Ἀκάκιος.	1
Ο' Αἰδεσιμ. Παπᾶ Κύριος Νικόλαος τοῦ ἁγίου Ἰωάννου εἰς τὸν Γαλατᾶ.	1
Ο' Ἀρχιμανδ. τῆς τῦ Στομπαλίου Ἐκκλησίας Κύριος Γρηγόριος.	1
Ο' Πνευματικὸς τοῦ αὐτῦ Κ. Ἄνθιμος.	1
Ο' Κύριος Ζαχαρίας Οἰκονόμου.	1
Ο' Κ. Γεώργιος Παναγιωτάδης Ῥήσιος.	1
Ο' Πανοσ. Ἅγιος Πορτάρης Κ. Μελέτιος (1).	5

Ε'ν

(1) Μὲ τὴν ἐπαινετὴν τούτου συνέργειαν ἔγεινεν ἡ καλὴ συνεισφορὰ τῶν ἕως ἐδῶ καταγεγραμμένων συνδρομιτῶν.

Σώματ.

Ἐν Τραπεζοῦντι.

Ὁ Πανοσιώτ. Καθηγούμενος τῆ Σουμελᾶ Κύριος Ἰάκωβος. 1
Ὁ Πανοσιώτ. Καθηγούμ. τῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Ἰωάννου Κύριος Χρύσανθος μετὰ τῆς ἀδελφότητος. 1
Ὁ Πανοσιώτ. Ἀρχιμανδρίτης Κύριος Φιλόθεος τῆς αὐτῆς μονῆς. 1
Ὁ Πανοσιώτ. Καθηγούμ. τοῦ ἁγίε Γεωργίε Περισερᾶ Κύριος Ἀζαρίας μετὰ τῆς ἀδελφότητος. 1
Ὁ Πανοσ. Ἀρχιμανδ. Περισερίνης Κύριος Γ̔ωαννίκιος. 1
Ὁ Πρῶτος Ἱερεὺς Κύριος Ἀναστάσιος. 1

Ἐν Προύσῃ.

Ὁ Πανοσ. Ἱεροδιάκονος τῆ Ἁγίε Πρέσης Κύριος Νεόφυτος. 1
Ὁ τῆ Ἁγίε Πρέσης Ἀθανάσ. σταγειρίτης. 1
Ὁ Εὐγεν. τσελεπὴς Γιάγκος ἱπλικτσόγλυς. 1
Ὁ Εὐγεν. τσελεπὴς Γεωργάκης Ἰσαάκ. 1
Ὁ Εὐγεν. τσελεπὴς Νικολάκης Κενσαλὴς. 1
Ὁ Εὐγεν. τσελεπὴς Παναγ. Νικολαΐδης. 2
Ὁ Εὐγεν. τσελεπὴς Μιχαὴλ Καρα-ολᾶν. 1
Ὁ Κύριος Ἀνασάσιος σαμακόγλους. 1
Ὁ Κύριος Σταυράκης Χριστοδούλου. 1
Ὁ Κ. Δημήτριος Ἀθανασ. Σαμακοβλὴς. 1
Ὁ Κύριος Χαραλάμπης Σμυρναῖος. 1
Ὁ Κύριος Θεόδωρος Βορὴς. 1
Ὁ Κύριος Βασίλειος Χουρμουζίου. 1
Ὁ Κύριος Χατσὴς Γεώργης Κερεστετσὴς. 1
Τὸ Σχολεῖον τῶν Κιουπλῶν. 1
Ὁ Αἰδεσιμ. Ἐφημ. τῆς ἐν Καγιάμπας Ἱερᾶς Ἐκκλησίας Κύριος Θωμᾶς. 1

Ἐν Μουδανίᾳ.

Ὁ Πανιερ. Ἅγιος Ἀγαθυπ. Κ. Προκόπιος. 1
Ὁ Αἰδεσ. Σακκελάρ. παπᾶ Κ. Ἀνασάσιος. 1
Ὁ Εὐγενέσ. δημογέρων Κύριος Ἀβραάμ. 1
Ὁ Εὐγενέσ. Κύριος Εὐθύμιος Κυριάκου. 1
Ὁ Κ. Δημήτριος κυρόγλους. 1
Ὁ Κύριος Γρηγόριος Μαρτσανίδης. 1
Ὁ Κύριος Ἀλέξανδρος Βυστιάρη. 1
Ἡ Ἑλληνικὴ Σχολὴ τῆς Μουδανιᾶς. 1
Ἡ Ἀλληλοδιδακτικὴ Σχολή. 1
Ὁ ἐκ Τρίγλης Λογοθέτης Κ. Δημήτριος. 1
Ὁ Καθηγ. τῆς κατὰ τὰς Ἐλεγμὰς Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ ἁγίου Ἀβερκίου Κύριος Παρθένιος. 1

Σώματ.

Ὁ Πανοσ. Πνευματικὸς τοῦ Πατριαρχίου Κύριος Σεραφείμ. 1
Ὁ Κύριος Σωτηράκης Μπατσάγλους. 1

Ἐν Θεσσαλονίκῃ.

Ὁ Παναγιώτατος Σεβάσμιος Γέρων Ἅγιος Θεσσαλονίκης Κύριος Μελέτιος. 20
Ὁ Πανιερώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἅγιος Κασανδρίας Κύριος Ἰάκωβος. 10
Ὁ Θεοφιλέστ. Ἐπίσκοπος Ἅγιος Κύτρου Κύριος Κύριλλος. 5
Ὁ Θεοφιλ. Ἐπίσκοπ. Ἅγιος Πλαταμῶνος Κύριος Γρηγόριος. 5
Ὁ Θεοφιλ. Ἐπίσκοπ. Ἅγιος Καμπανίας Κύριος Γρηγόριος. 5
Ὁ Θεοφιλέστ. Ἐπίσκοπος Ἅγιος Σερβίων καὶ Κοζάνης Κύριος Βενιαμίν. 5
Ὁ Θεοφιλ. Ἐπίσκοπ. Ἅγιος Πωλιανῆς Κύριος Ἄνθιμος. 5
Ὁ Θεοφιλέστ. Ἐπίσκοπος Ἅγιος Πέτρας Κύριος Διονύσιος. 5
Ὁ Θεοφιλ. Ἐπίσκοπ. Ἅγιος Ἀρδαμερίων Κύριος Ἰγνάτιος. 5
Ὁ Θεοφιλ. Ἐπίσκοπ. Ἅγιος Ἱερισσῆ καὶ ἁγίου Ὄρους Κύριος Ἰγνάτιος. 5
Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τῶν Βλατέων. 3
Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τῆς ἁγίας Ἀναστασίας. 3
Ὁ Σκευοφύλαξ Ἱερομ. Κ. Ἀθανάσιος. 1
Ὁ Πρωτοπαπᾶς Ἱερομ. Κ. Θεόκλητος. 1
Ὁ Ἀρχιμανδ. Κύριος Σάββας ἐπίτροπος τῶν Βλατέων. 1
Ὁ Πανιερ. Μητροπολ. Ἅγιος Στρωμνίτσης Κύριος Κωνστάντιος. 5
Ὁ Πανιερ. Μητροπολ. Ἅγιος Βοδενῶν Κύρ. Γ̔ωακείμ. 5

Οἱ παρὰ τῷ Ἁγίῳ Θεσσαλονίκης.

Ὁ Πρωτοσύγ. Κύριος Ἰάκωβος. 1
Ὁ Ἱεροδιάκ. Κύριος Ἀθανάσιος. 1
Ὁ Ἱεροδιάκ. Κύριος Μελέτιος. 1
Ὁ Ἱεροδιάκ. Κύριος Ἰωαννίκιος. 1
Ὁ Ἱεροδιάκ. Κύριος Ἱερεμίας Πάτμιος. 1
Ὁ Ἱεροδιάκ. Κύριος Καλλίνικος. 1
Ὁ Γραμματεὺς Κύριος Μιχαήλ. 1
Ὁ Κύριος Δημήτριος Γεωργίου Ἀνδριος. 1

Ἐν Ἀδριανουπόλει.

Ὁ Πανιερώτατος Ἅγιος Ἀδριανουπόλεως Κύριος Γρηγόριος. 20

Ὁ

Σώματ.

Θ' Τῆς αὐτοῦ Σεβασμιότητος Πρωτοσύγ. Κύριος Καλλίνικος. 1
Ο' Τῆς αὐτοῦ Σεβασμιότητος Ἀρχιδιάκ. Κύριος Προκόπιος. 1
Ο' Τῆς αὐτῆ Σεβασμιότητος Γραμματεύς. Κύριος Ἰωάννης Παναγιώτου. 1
Ο' Κ. Νικόλαος Στεφάνου Ἀρδαμερινός. 1
Ο' Κ. Ἀντώνιος Πέτρου ἐκ Στρωμνίτσης. 1
Ο' Κύριος Στέφανος Ἀρχιδιάκ. τῆ πρώην Ἀδριανουπόλεως. 1
Ο' Κύριος Κωνστάντιος Νικολαΐδης διδάσκαλος τῆς Ἑλληνικῆς σχολῆς. 1
Ο' Κ. Γεώργιος Ἀγγελίδης Μουσικός. 1
Ο' Παπᾶ Κ. Γεώργιος Καζαντσόγλους. 1
Ο' Παπᾶ Κύριος Δημήτριος Οἰκονόμος. 1
Ο' Παπᾶ Κύριος Ἀντώνιος Σακκελάριος. 1
Ο' Παπᾶ Κύριος Γεώργιος Πρωτοπαπᾶς. 1
Ο' Χαστὴς Παπᾶ Κύριος Ἀνατόλιος. 1
Ο' Σακκελάριος παπᾶ Κύριος Ἀποστόλης. 1
Ο' Κύριος Διονύσιος Ἁγιαταφίτης. 1
Ο' Πρωτοσύγ. τῆ Παναγίᾳ Τάφου Κύριος Νεόφυτος. 1
Ο' Παπᾶ Κύριος Δημήτριος. 1
Ο' Σακελλάριος παπᾶ Κ. Ἀναστάσιος. 1
Ο' Παπᾶ Κ. Ἰωάννης ἀπὸ Κυρισχανᾶ. 1
Ο' Παπᾶ Κ. Κωνσταντῖνος ἀπὸ Κυριχανᾶ. 1
Ο' Παπᾶ Κύριος Σχολῆς ἐκ Σκοποῦ. 1
Ο' Κύριος Βοῦλκος Σλαυτσόβιτσ. 1
Ο' Κύριος Νικόλαος Χρυσοχόος. 1
Ο' Κ. Νικόλαος Φιλαπελίδης ἐκ Λιτίτσης. 1
Ο' Κύριος Ζήσης Σταματίου ἐκ Λιτίτσης. 1
Ο' Κ. Ζήσης Κωνσταντίνου ἐκ Λιτίτσης. 1
Ο' Κύριος Παναγιώτης Φελαπελίδης. 1
Ο' Κ. Χρισόβολος Ἰωαννίδης ἐκ Μαργαρᾶ. 1
Ο' Κ. Ἀλέξανδρος διδάσκ. τῆς Ἀλληλοδ. σχολῆς. 1
Ο' Κύριος Ἀναστάσιος Γεωργίου. 1
Ο' Κύριος Δημήτριος Πέτρου. 1
Ο' Κύριος Ἀθανάσιος Ἰακωβάκης. 1
Ο' Κύριος Γεώργιος Φιλίππου. 1
Ο' Κύριος Θεόδωρος Ἀνδρέου. 1
Ο' Κύριος Θεοχάρης Παύλου. 1

Ἐν Ἡρακλείᾳ.

Ο' Σεβάσμιος Γέρων Ἅγιος Ἡρακλείας Κύριος Διονύσιος. 2
Ο' Τῆς αὐτοῦ Σεβασμιότητος Ἀρχιμανδ. Κύριος Νικηφόρος. 1
Ο' Τῆς αὐτοῦ Σεβασμιότ. Ἀρχιδιάκονος Κύριος Νεόφυτος. 1

Σώματ.

Ἐν Ῥαιδεστῷ.

Ο' Τιμιώτ. Κύριος Ἠλίας Βελιάδης. 1
Ο' Τιμιώτ. Κύριος Ἰμαράκης Ἐμμανουήλ. 1
Ο' Τιμιώτ. Κύριος Νικόλαος Ἰωάννου Παππίδης. 1
Ο' Τιμιώτ. Κύριος Ἀγγελάκης Χατσῆ Ἀναγνώστου. 1
Ο' Λογιώτ. Κύριος Θεόδωρος Γεωργίου. 1
Ο' Λογιώτ. Κύριος Ἰωάννης Βουτυρᾶ ἐκ Καλλιουπόλεως. 1
Ο' Κύριος Νικόλαος Γεωργίου. 1
Ο' Λογιώτ. Κύριος Φιλάρετος διδάσκαλος τῆς ἀλληλοδιδ. σχολῆς. 1

Ἐν Καλλιουπόλει.

Ο' Ἐντιμ. Κ. Κωνσταντῖνος Ταβλάριος. 1
Ο' Κύριος Δημήτριος Δομέστικος. 1
Ο' Κύριος Κωνσαντῖνος Χατσῆ Ἰωάννου. 1

Ἐν Μαδύτῳ.

Η' τῆς χώρας ταύτης Ἑλληνικὴ σχολή. 1
Ο' Χατσὴς Παπᾶ Κύριος Διονύσιος Χατσῆ Ἰωάννου. 1
Ο' Ἐντιμ. Κύριος Ξανθέλης Πρωτέκδικος. 1

Ἐν Περιστάσει.

Ο' τῆ ἐν Περιστάσει Ἱεροῦ Μοναστηρ. τῆ ἁγίᾳ Ἰωάννῃ τῆ Θεολόγ. Ἀρχιμανδ. Κύριος Νεόφυτος. 1
Ο' Τιμιώτ. Κ. Γιαννάκης τῆ Ἀδάμ Κάλφα. 1
Ο' Τιμιώτ. Κύριος Παλάσης. 1

Ἐν Λουπίδι.

Ο' Κύριος Ἀσημὴς Δημητρίου. 1
Ο' Κύριος Γεώργιος Ἀνέστου. 1

Ἐν Καλαμίτσῃ.

Ο' Τιμιώτ. Κύριος Θεόδωρος. 1
Ο' Τιμιώτ. Κ. Κανακάρης Ταβλαρίου. 1
Ο' Τιμιώτ. Κ. Γρηγόριος Τριανταφύλλου. 1

Ἐν Μυριοφύτῳ.

Ο' Ἐντιμ. Κ. Δημήτριος Ταβουλάριος. 1
Ο' τῆς Ἑλληνικῆς σχολῆς διδάσκ. Κύριος Ἀλέξανδρος Πηλιάδης. 1

Ο'

Σώματ.

Ο' Τιμιώτ. Κύριος Χατσὴς Γεωργάκης Χατσῆ Λαμπαδαρίου. 1
Ο' Ε'ξοχ. Ἰατρὸς Κ. Κωνσαντῖνος Φίτσος. 1
Ο' Τιμιώτ. Κύριος Δαμιανὸς Χατσῆ Λαμπαδαρίου. 1

Ἐν Κισσανίῳ.

Ο' Ε'λλόγιμ. διδάσκαλος τῆς Ἑλληνικῆς σχολῆς Κύριος Δημήτριος. 1
Ο' Αἰδεσιμ. Παπᾶ Κ. Νικόλαος Θεοχάρη. 1
Ο' Πρωτοψάλ. Κύριος Χριστόδουλος. 1
Ο' Πρωτοπαπᾶς Κύριος Νικόλαος. 1
Ο' Πανοσ. Πνευματικὸς Κύριος Ἀμβρόσιος ὁ ἐκ τῆ Ἱεροῦ Μοναστ. τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς τοῦ ἐν Ἄνδρῳ. 1
Ο' Αἰδεσιμ. Παπᾶ Ἰωάννης τῆ Δήμου. 1
Ο' Ἀρχιμανδ. τῆ ἐν Καλυβίοις μετοχίᾳ τῶν Ἰβήρων Κύριος Ἀθανάσιος. 1

Ἐν Μαλγάροις.

Ο' Αἰδεσιμ. Παπᾶ Κύριος Φραντσής. 1
Ο' ἐν Ἱερομ. Κ. Ἱερεμίας εἰκοσιφοινιατιώτης. 1

Ἐν Κυζίκῳ.

Ο' Σεβάσμιος Γέρων Ἅγιος Κυζίκου Κύριος Ἄνθιμος. 1
Ο' Ἀρχιδιάκονος τῆς αὐτῆ Σεβασμιότητος Κύριος Ἄνθιμος. 1
Ο' Πανοσ. Κύριος Προκόπιος τῆς αὐτοῦ Σεβασμιότητος. 1
Ο' Πανοσ. Ἀρχιμανδ. Κ. Παρθένιος ἐξ Αἴνου. 1
Ο' Πανοσ. Κύριος Ἰωαννίκιος ἐκ Σίφνου. 1
Ο' Πανοσ. Κύριος Θεοδόσιος ἐξ Ἄνδρου. 1
Ο' Πανοσ. Κύριος Γρηγόριος ἐξ Ἄνδρου. 1
Ο' Αἰδεσιμώτ. Παπᾶ Κ. Δημήτρ. Θεοδώρου. 1
Ο' Μουσικολ. διδάσκ. Κύριος Δημήτριος Ἰωαννίδης. 1
Ο' Τιμιώτ. Κύριος Κωνσαντῖνος Νικολάου. 1
Ο' Τιμιώτ. Κύριος Νικόλαος Πημήν. 1
Ο' τῆ Ἀλληλ. σχολείᾳ εἰς Τσαναχαλεσὶ Κύριος Δράκων. 1

Ἐν τῷ Ἁγιωνύμῳ Ὄρει τοῦ Ἄθωνος.
Μοναστήριον τῆς Μεγίστης Λαύρας.

Τὸ Κοινόν. 10
Ο' Προηγ. Κύριος Σωφρόνιος. 1
Ο' Προηγ. Κύριος Κύριλλος. 1
Ο' Προηγ. Κύριος Γαβριὴλ Μουσικός. 1

Σώματ.

Ο' Προηγ. Κύριος Χαραλάμπης. 1
Ο' Προηγ. Κύριος Δανιὴλ. 1
Ο' Προηγ. Κύριος Μάξιμος. 1
Ο' Προηγ. Κύριος Νεκτάριος. 1
Ο' Προηγ. Κύριος Εὐθύμιος. 1
Ο' Πανοσιολ. Προηγ. Κύριος Βενιαμὶν. 2
Ο' Προηγ. Κύριος Νικηφόρος. 1
Ο' Προηγ. Κύριος Δαμιανός. 1
Ο' Προηγ. Κύριος Ἰλαρίων. 1
Οἱ Πανοσιώτ. Κύριοι Στέφανος καὶ Νεόφυτος Σκουρταῖοι οἱ ἐκδόται. 10
Ο' Πανοσιολ. Διδάσκαλ. Κύριος Γρηγόριος ἐκ Σκοπέλου. 1
Ο' Πανοσ. Ἐκκλησιάρχης Κ. Παρθένιος. 1
Ο' Πανοσ. Πρωτοσύγ. Κύριος Δανιὴλ. 1
Ο' Πανοσ. Σύγγελος Κύριος Ἰωακείμ. 1
Ο' Προηγ. Κύριος Ἰωακείμ. 1
Ο' Προηγ. Κύριος Χριστοφόρος. 1
Ο' Πανοσ. Πνευματικὸς Κύριος Λεόντιος. 1
Ο' Γέρων Χατσὴς Κύριος Γρηγόριος. 1
Ο' Ε'λλογιμ. Χατσὴς Κύριος Διονύσιος. 3
Ο' Γέρων Χατσὴς Κύριος Ἀνανίας. 1
Ο' Γέρων Κύριος Σωφρόνιος. 2
Ο' Πανοσ. Κύριος Σεραφείμ. 1
Ο' Πανοσ. Κύριος Τιμόθεος. 1
Ο' Πανοσ. Κύριος Ἀγάπιος. 1
Ο' Πανοσ. Κύριος Δωρόθεος. 1
Ο' Πανοσ. Κύριος Μητροφάνης. 1
Ο' Ἱεροδιάκ. Κύριος Νικηφόρος. 1
Ο' Γέρων Κύριος Ναθαναὴλ Δοχειάρης. 1
Ο' Γέρων Κύριος Κύριλλος Τραπεζάρης. 1
Ο' Γέρων Κύριος Ἀντώνιος. 1
Ο' Γέρων Κύριος Γαβριὴλ. 1
Ο' Γέρων Κύριος Τιμόθεος. 1
Ο' Γέρων Κύριος Καλλίνικος. 1
Ο' Γέρων Κύριος Γρηγόριος. 1
Ο' Γέρων Κύριος Γαβριὴλ. 1
Ο' Γέρων Χατσὴς Κύριος Δανιὴλ. 1
Ο' Οσιώτ. Χατσὴς Κύριος Δαμασκηνός. 1
Ο' Οσιώτ. Κύριος Γαβριὴλ. 1
Ο' Οσιώτ. Κύριος Κορνήλιος Ὡρολόγος. 1
Ο' Οσιώτ. Κύριος Λουκᾶς Νοσοκόμος. 1
Ο' Οσιώτ. Κύριος Φιλόθεος. 1
Ο' Οσιώτ. Κύριος Δαμιανὸς Ἀρχοντάρης. 1
Ο' Οσιώτ. Κύριος Βησσαρίων. 1

Σκήτη τῆς Λαύρας Ἁγία Ἄννα.

Τὸ Κοινόν. 1
Ο' Οσιώτ. Κύριος Ἀβράμιος ὁ Δικαῖος. 1
Ο' Πανοσ. Πνευματικὸς Κύριος Φιλίμων. 1
Ο' Πανοσ. Πνευματικὸς Κύριος Ἀγάπιος. 1

Ο'

	Σώματ.
Ο' Πανοσιολογ. Διδάσκ. Κύριος Λεόντιος.	1
Ο' Πανοσ. Κύριος Ἰωάννης.	1
Ο' Πανοσ. Κύριος Λουκᾶς.	1
Ο' Πανοσ. Κύριος Εὐγένιος.	1
Ο' Πανοσ. Κύριος Γρηγόριος.	1
Ο' Ο'σιώτ. Κύριος Γρηγόριος.	1
Ο' Ο'σιώτ. Κύριος Ἀγάπιος Ζακύνθιος.	1
Ο' Ο'σιώτ. Κύριος Ἀθανάσιος.	1
Ο' Ο'σιώτ. Κύριος Γελάσιος.	1
Ο' Ο'σιώτ. Κύριος Παντελεήμων.	1
Ο' Ο'σιώτ. Κύριος Γρηγόριος Χῖος.	1
Ο' Ο'σιώτ. Κύριος Μεθόδιος.	1
Ο Ο'σιότ. Κύριος Νεόφυτος.	1
Ο' Ο'σιώτ. Κύριος Ζαχαρίας.	1
Ο' Ο'σιώτ. Κύριος Μερκούριος.	1
Ο' Ο'σιώτ. Κύριος Παΐσιος.	1
Ο' Ο'σιώτ. Κύριος Ἰωσήφ.	1
Ο' Ο'σιώτ. Κύριος Εὐθύμιος.	1
Ο' Ο'σιώτ. Κύριος Νίκανδρος.	1
Ο' Ο'σιώτ. Κύριος Συμεών.	1
Ο' Ο'σιώτ. Κύριος Χαραλάμπης.	1
Ο' Ο'σιώτ. Κύριος Ἀγάπιος.	1

Σκήτη τῆς Λαύρας Καυσοκαλύβια.

Τὸ Κοινόν.	1
Ο' Πανοσιώτ. Πνευματ. Κύριος Ζαχαρίας.	1
Ο' Πανοσιώτ. Κύριος Γαβριὴλ.	1
Ο' Ο'σιώτ. Ἱερομόναχ. Κύριος Αὐξέντιος.	1
Ο' Ο'σιώτ. Κύριος Γεράσιμος.	1
Ο' Ο'σιώτ. Κ. Γεράσιμος ἀπὸ τὸν Θεολόγ.	1
Ο' Ο'σιώτ. Κύριος Νικηφόρος.	1
Ο' Πανοσ. Κύριος Κορνήλιος Ἀρτεμίτης.	1

Κελλεῖα τῆς Λαύρας τῶν Καρεῶν.

Ο' Πανοσιώτ. Κύριος Γαβριὴλ ὡρολογᾶς.	1
Ο' Ο'σιώτ. Κύριος Ἰγνάτιος Ῥάπτης.	1
Ο' Τιμιώτ. Καπετὰν Στέριος Χάϊτας.	1

Τῆς Προβάτας.

Ο' Πανοσιώτ. Κύριος Διονύσιος.	1
Ο' Ο'σιώτ. Κύριος Ἄνθιμος.	1
Ο' Ο'σιώτ. Κύριος Δαβίδ.	1
Ο' Ο'σιώτ. Κύριος Ἀνατόλιος.	1

Μοναστήριον τοῦ Βατοπαιδίου.

Τὸ Κοινόν.	4
Ο' Πανοσ. Ἀρχιμανδ. Κύριος Ἰάκωβος.	3
Ο' Πανοσ. Ἀρχιμ. Κύριος Φιλάρετος.	1
Ο' Πανοσ. Προηγ. Κύριος Δαμασκηνός.	1
Ο' Πανοσ. Προηγ. Κύριος Διονύσιος.	1
Ο' Πανοσ. Προηγ. Κύριος Θεοδόσιος.	1
Ο' Πανοσ. Προηγ. Κύριος Μελχισεδέκ.	1
Ο' Πανοσ. Πνευματικὸς Κύριος Σίλβεστρος.	1
Ο' Πανοσ. Πνευματικὸς Κύριος Θεοφάνης.	1
Ο' Πανοσ. Κύριος Χρύσανθος.	1
Ο' Πανοσ. Κύριος Εὐθύμιος.	1
Ο' Πανοσ. Κύριος Μελέτιος Βηματάρης.	1
Ο' Πανοσ. Κύριος Γεράσιμος.	1
Ο' Πανοσ. Κύριος Νικηφόρος.	1
Ο' Ο'σιώτ. Κύριος Ματθαῖος Μουσικός.	1
Ο' Ο'σιώτ. Κύριος Γαβριὴλ Τυπικάριος.	1
Ο' Ο'σιώτ. Κύριος Νικηφόρος.	1
Ο' Ο'σιώτ. Κύριος Ἱερόθεος καμπανάρος.	1
Ο' Ο'σιώτ. Κύρ. Ναθαναὴλ Προσμοναρίος τοῦ κοιμητηρίου.	1
Ο' Ο'σιώτ. Κύριος Ἰάκωβος Νοσοκόμιος.	1
Ο' Ο'σιώτ. Κύριος Ἀθανάσιος Ὀργιάρης.	1
Ο' Ο'σιώτ. Κύριος Παχώμιος Τραπεζάρης.	1
Ο' Ο'σιώτ. Κύριος Μακάριος Κανονάρχης.	1

Σκήτ τῦ Βατοπαιδίυ Ἅγιος Δημήτριος.

Τὸ Κοινόν.	1
Ο' Πανοσιολ. Πνευματ. Κύριος Ἰωάσαφ.	1
Ο' Πανοσιολ. Κύριος Αὐξέντιος.	1
Ο' Ο'σιώτ. Κύριος Πολύκαρπος Μυσικός.	1
Ο' Ο'σιώτ. Κύριος Δοσίθεος.	1
Ο' Ο'σιώτ. Κύριος Νικόδημος.	1

Κελλεῖα τοῦ Βατοπαιδίου.

Ο' Πανοσ. Πνευματικὸς Κύριος Νήφων.	1
Ο' Ο'σιώτ. Κύριος Γαβριὴλ Θεολογίτης.	1
Ο' Ο'σιώτ. Κύριος Κωνσάντιος τῦ Καμένυ.	1
Ο' Ο'σιώτ. Κύριος Θεοδόσιος ἀπὸ τὸν Ἅγιον Κωνσταντῖνον.	1
Ο' Ο'σιώτ. Κύριος Εὐθύμιος ἀπὸ τὸν Ἅγιον Νικόλαον.	1

Μοναστήριον τῶν Ἰβήρων.

Τὸ Κοινόν.	4
Ο' Πανοσ. Ἀρχιμανδ. Κύριος Θεοδόσιος.	3
Ο' Πανοσ. Ἀρχιμανδ. Κύριος Λεόντιος.	1
Ο' Πανοσ. Ἀρχιμανδ. Κύριος Κύριλλος.	2
Ο' Ο'σιολογ. Κ. Γαβριὴλ ὁ Γραμματεύς.	2
Ο' Πανοσ. Προηγ. Κύριος Γρηγέντιος.	1
Ο' Πανοσ. Προηγ. Κύριος Ἀγαθάγγελος.	1
Ο' Πανοσ. Προηγ. Κύριος Γαβριὴλ.	1

Ο'

Σώματ.

Ο Πανοσ. Πνευματικὸς Κύριος Παΐσιος. 1
Ο Πανοσ. Πνευματικὸς Κύριος Νικτάριος Τυπικάριος. 1
Ο Πανοσ. Ἐκκλησιάρχης Κ. Κύριλλος. 1
Ο Πανοσ. Κύριος Στέφανος. 1
Ο Οσιώτ. Ἱεροδιάκονος Κύριος Δανιὴλ. 1
Ο Γέρων Κύριος Πορφύριος. 1
Ο Γέρων Κύριος Ναθαναὴλ ὡρολόγος. 1
Ο Γέρων Κύριος Γαβριὴλ Βηματάρης. 1
Ο Οσιώτ. Κύριος Πορφύριος Μυσικός. 1
Ο Γέρων Κύριος Λαυρέντιος. 1
Ο Γέρων Κύριος Θεοδόσιος Τσαγκάρης. 1
Ο Οσιώτ. Κύριος Ματθαῖος Δοχειάρης. 1
Ο Οσιώτ. Κύριος Εὐθύμιος Ταυριάρης. 1

Σκήτη τῶν Ἰβήρων Τίμιος Πρόδρομος.

Τὸ Κοινόν. 1
Ο Πανοσ. Πνευματικὸς Κύριος Δοσίθεος. 1
Ο Οσιώτ. Κύριος Ἀκάκιος. 1
Ο Οσιώτ. Κύριος Ἰωάννης. 1

Κελλεῖα τῶν Ἰβήρων.

Ο Οσιώτ. Κύριος Ἄνθιμος Δουκμετσής. 1
Ο Οσιώτ. Κύριος Βασίλειος. 1
Ο Οσιώτ. Κύριος Καλλίνικος ἀπὸ τὸν Πρόδρομον. 1

Μοναστήριον τοῦ Χιλανδαρίου.

Τὸ Κοινόν. 3
Ο Πανοσ. Ἀρχιμ. Κύριος Παντελεήμων. 2
Ο Πανοσ. Ἀρχιμ. Κύριος Ἡσαΐας. 1
Ο Πανοσ. Προηγ. Κύριος Εὐθύμιος καὶ ἐπιστάτης τοῦ Κοινοῦ. 2
Ο Πανοσ. Προηγ. Κύριος Γεδεών. 3
Ο Πανοσ. Προηγ. Κύριος Νεκτάριος. 1
Ο Οσιώτ. Κύριος Παντελεήμων. 1

Κελλεῖα τοῦ Χιλανδαρίου.

Ο Πανοσ. Κύριος Ἰωακεὶμ Ζωγράφος. 2
Ο Πανοσ. Κύριος Καλλίνικος. 1
Ο Πανοσ. Κύριος Γαβριὴλ Φλασκᾶς. 1
Ο Οσιώτ. Κύριος Κωνστάντιος. 1
Ο Οσιώτ. Κύριος Γρηγέντιος. 1
Ο Οσιώτ. Κύριος Μακάριος. 2
Ο Οσιώτ. Κύριος Νικηφόρος Χρυσοχόος. 1
Ο Οσιώτ. Κύριος Χαραλάμπης. 1
Ο Οσιώτ. Κύριος Ἄνθιμος σαμπαδῶρος. 1

Σώματ.

Μοναστήριον τῶ Ἁγίου Διονυσίου.

Ο Πανοσ. Καθηγ. Κύριος Στέφανος μετὰ τῆς Ἀδελφότητος. 2
Ο Οσιώτ. Χατσὴς Κύριος Δανιὴλ ἰατρός. 2

Μοναστήριον τοῦ Κυτλουμουσίου.

Τὸ Κοινόν. 2
Ο Πανοσ. Προηγ. Κ. Ἀγάπιος Μυσικός. 1
Ο Πανοσ. Προηγ. Κύριος Νίκανδρος. 1
Ο Πανοσ. Κύριος Γαβριὴλ. 1
Ο Οσιώτ. Ἱεροδ. Κ. Ἀβέρκιος Μυσικός. 1

Σκήτη τῶ Κυτλουμουσίου Ἅγιος Παντελεήμ.

Τὸ Κοινόν. 1
Ο Πανοσ. Πνευματικὸς Κύριος Μισαὴλ. 1
Ο Πανοσ. Κύριος Διονύσιος. 1
Ο Πανοσ. Κύριος Γαβριὴλ Σταυροδᾶς. 3
Ο Οσιώτ. Κύριος Συμεὼν ἀπὸ τὸν Ἅγιον Γεώργιον. 1
Ο Οσιώτ. Κύριος Νικηφόρος ἀπὸ τὴν Ἁγίαν Τριάδα. 2

Μοναστήριον τοῦ Παντοκράτορος.

Ο Πανοσ. Ἀρχιμ. Κύριος Ἄνθιμος. 1
Ο Πανοσ. Προηγ. Κύριος Θεόκλητος. 1
Ο Πανοσ. Κύριος Μακάριος. 1
Ο Πανοσ. Κύριος Ἀρσένιος. 1
Ο Οσιώτ. Κύριος Παγκράτιος. 1

Κελλεῖα τοῦ Παντοκράτορος.

Τὸ Κοινόν. 1
Ο Πανοσ. Πνευματικὸς Κύριος Γρηγόριος. 1
Ο Πανοσ. Κύριος Χρύσανθος. 1
Ο Οσιώτ. Κύριος Γαβριὴλ Πυργάρης. 1
Ο Οσιώτ. Κύριος Βενέδικτος. 1

Μοναστήριον τῶ Ξηροποτάμου.

Τὸ Κοινόν. 2
Ο Πανοσ. Ἀρχιμανδ. Κύριος Βενέδικτος Μουσικός. 1

Ο

Σώματ.

Ο' Οσιώτ. Ἱεροδιάκ. Κύριος Καισάριος. 1
Ο' Οσιώτ. Κύριος Ἀνδρόνικος ἐπιστάτης τοῦ Κοινοῦ. 2
Ο' Οσιολ. Κύριος Ἠλίας Γραμματεὺς τοῦ Κοινοῦ. 1

Μοναστήριον τοῦ Ζωγράφου.

Τὸ Κοινόν. 1
Ο' Πανοσ. Προηγ. Κύριος Ἀγάπιος. 1
Ο' Πανοσ. Κύριος Ἐπιφάνιος. 1
Ο' Πανοσ. Κύριος Ἱλαρίων. 1
Ο' Οσιώτ. Κύριος Τιμόθεος. 1
Ο' Οσιώτ. Χατσῆς Κ. Γενναδίος Μυσικός. 1
Ο' Οσιώτ. Κύριος Νεκτάριος τοῦ Χατσῆ παπᾶ Ἀγαπίου. 1

Μοναστήριον τοῦ Δοχειαρίου.

Τὸ Κοινόν. 1
Ο' Πανοσ. Ἀρχιμ. Κύριος Ἰωαννίκιος 2
Ο' Πανοσ. Προηγ. Κύριος Προκόπιος. 1
Ο' Πανοσ. Κύριος Μεθόδιος. 1
Ο' Πανοσ. Κύριος Νικηφόρος Μυσικός. 1
Ο' Οσιώτ. Κύρ. Ἀνανίας Ἐκκλησιαστικός. 1
Ο' Οσιώτ. Κύρ. Γρηγόριος Σταμπαδῶρος. 1
Ο' Οσιώτ. Κύριος Ἀρσένιος μακρύς. 1

Μοναστήριον τοῦ Καρακάλου.

Τὸ Κοινόν. 5
Ο' Πανοσ. Καθηγ. Κύριος Γαβριήλ. 2
Ο' Πανοσ. Ἀρχιμ. Κύριος Σεραφείμ. 1
Ο' Πανοσ. Προηγ. Κύριος Ἰωακείμ. 1
Ο' Πανοσ. Κύριος Γαβριήλ. 1
Ο' Πανοσ. Κύριος Δωρόθεος. 1

Κελλεῖα τοῦ Καρακάλυ.

Ο' Οσιώτ. Κύριος Ἰωάσαφ Ζωγράφος. 1
Ο' Οσιώτ. Κύριος Βενιαμὶν Ζωγράφος. 1
Ο' Οσιώτ. Κ. Κοσμᾶς τῶν Ἀνδρονάδων. 1
Ο' Οσιώτ. Ἱεροδιάκ. Κύριος Ἰωάννης. 1

Μοναστήριον τοῦ Φιλοθέου.

Τὸ Κοινόν. 1
Ο' Πανοσ. Προηγ. Κύριος Ἰγνάτιος. 1
Ο' Οσιώτ. Κύριος Εὐθύμιος. 1

Σώματ.

Μοναστήριον τῦ Ἁγίου Παύλου.

Ο' Πανοσ. Ἀρχιμ. Κύριος Γρηγόριος. 1
Ο' Πανοσ. Προηγ. Κ. Μακάριος ἐπιστάτης τοῦ Κοινοῦ. 1
Ο' Οσιώτ. Κύριος Θεόκλητος. 2
Ο' Ἱεροδιάκονος Κύριος Ἀβέρκιος. 1
Ο' Οσιώτ. Κύριος Κωνστάντιος. 1
Ο' Τιμιώτ. Κ. Γεώργιος τῦ Κ. Ἀλεξίυ. 1
Ο' Τιμιώτ. Κ. Δημήτριος Ἰωάννυ τσυμέτη. 1

Σκήτη τοῦ Ἁγίου Παύλου.

Τὸ Κοινόν. 1
Ο' Οσιώτ. Κύριος Ἰάκωβος Ζωγράφος. 1
Ο' Οσιώτ. Κύριος Μακάριος. 1
Ο' Οσιώτ. Κύριος Φιλόθεος. 1
Ο' Οσιώτ. Κύριος Ἰάκωβος. 1

Μοναστήριον Σιμονο-πέτρας.

Ο' Πανοσ. Καθηγ. Κύριος Ἀμβρόσιος μετὰ τῆς Ἀδελφότητος. 1
Ο' Πανοσ. Κύριος Παῦλος. 1

Μοναστήριον τῦ Ξενοφῶντος.

Ο' Πανοσ. Καθηγ. Κύριος Γρηγόριος μετὰ τῆς Ἀδελφότητος. 2

Σκήτη τοῦ αὐτοῦ.

Τὸ Κοινόν. 1
Ο' Πανοσ. Κύριος Κύριλλος. 1
Ο' Οσιώτ. Ἱεροδιάκ. Κύριος Ἰάκωβος. 1
Ο' Οσιολ. Κύριος Ἰωσήφ. 1
Ο' Οσιώτ. Κύριος Γεράσιμος. 1
Ο' Οσιώτ. Κύριος Παγκράτιος. 1
Ο' Οσιώτ. Κύριος Ἀθανάσιος. 1

Μοναστήριον τοῦ Σταυρονικήτα.

Ο' Πανοσ. Προηγ. Κύριος Μακάριος. 1

Μοναστήριον τοῦ Γρηγορίου.

Τὸ Κοινόν. 1
Ο' Προηγ. Κύριος Νεόφυτος ἢ Ἐπιστάτης τοῦ Κοινοῦ. 1

Ο'

Σώματ.

Ο Ὁσιολογιώτ. Κύριος Γρηγόριος. 2
Ο Πανοσ. Πνευματικὸς Κύριος Γεράσιμος. 1

Μοναστήριον τοῦ Ἐσφιγμένου.

Ο Πανοσ. Καθηγ. Κύριος Ἀγαθάγγελος μετὰ τῆς Ἀδελφότητος. 2
Ο Ὁσιώτ. Κ. Ἀβέρκιος ποτὲ Ἐσφιγμενίτης. 1

Μοναστήριον Ῥώσσων.

Ο Πανοσ. Καθηγ. Κύριος Γεράσιμος μετὰ τῆς Ἀδελφότητος. 3
Τὸ Ἱερὸν Μοναστήριον τὲ Κωνσαμονίτου. 1

Ἐν Μακρυνίτσῃ τῆς Ζαγορᾶς.

Ο Ἱεροδιδάσκαλος Κύριος Πολυζώης ὁ Οἰκονόμος Τρίκκης. 1
Ο Αἰδέσιμος Ἱερεὺς Κ. Τριαντάφυλλος. 1
Ο Μυσικολογ. Κύριος Ἄνθιμος Ἱεροδιάκ. τοῦ Δημητριάδος. 1
Ο Τιμιώτ. δημογέρων Κύριος Δημήτριος Γεωργίου Ἀμούντσια. 1
Ο Τιμιώτ. δημογέρ. Κύριος Σταμούλης Φιλίππου ἀκτσελοῦ. 1
Ο Τιμιώτ. Δημογέρ. Νικόλαος Ἀναγνώστε Γεωργάρου. 1
Ο Τιμιώτατ. Κύριος Ἰωάννης Δημητρίου Μπογιάρη. 1
Ο Τιμιώτ. Κύριος Κωνσαντῖνος Μαραγλῆ. 1
Ο Ἐξοχώτ. Ἰατροφιλόσοφος Κ. Ἰωάννης Τασιαῖος. 1
Ο Τιμιώτ. Κύριος δημήτριος Σαρής. 1
Ο Τιμιώτ. Κύριος Νικόλαος Καϊμπαλῆ. 1
Ο Κ. Κωνσαντῖνος Δήμε Ἀλληλοδιδάσκ. 1
Ο Τιμιώτ. Ἔμπορος Κ. Γεώργιος Χατσῆ Ἀγγελῆ. 1

Ἐν Πορταριᾷ.

Ο Ἱεροδιάκ. Κύριος Ἰωσὴφ ἐκ τῆς Μονῆς τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου. 2
Ο Κύριος Νικόλαος Ῥέτσου. 1
Ο Τιμιολογιώτ. Κύριος Γεώργιος Πάντε. 1
Ο Λογιώτατος Κύριος Δημήτριος Στίβα ἀπὸ Κατηχώρι. 1

Ἐν Ναυπλίῳ.

Ο Σεβασμιώτατος Ἅγιος Ἀργολίδος Κ. Κύριλλος. 4

Σώματ.

Ο Ἅγιος Δαμαλῶν Ἐπίσκοπος Κ. Ἰωνᾶς. 2
Ο Ἅγιος Ἐλαίας τοποτηρητὴς Μεσηνιακῶν Φρουρίων Κύριος Παΐσιος. 2
Ο Σεβασμ. Ἅγιος Εὐβοίας Κ. Ἄνθιμος. 1
Ο Σεβασμ. Βοιωτίας Κύριος Παΐσιος. 1
Ο Σεβασμ. Θήρας Κύριος Ζαχαρίας. 1
Ο Σεβασμ. Μεσσήνης Κύριος Ἰωσήφ. 1
Ο Σεβασμ. Ἅγιος Ἀχαΐας Κ. Μελέτιος. 1
Ο Κύριος Θεόφιλος πρωτοσύγ. τῆς ἐπισκοπῆς Ἀχαΐας. 1
Ο Κύριος Δαμασκηνὸς Ἀρχιδιάκ. τῆς αὐτῆς ἐπισκοπῆς. 1
Ο Ἅγιος Βρεσθένης Κύριος Θεοδώριτος. 1
Ο Ἅγιος Καρύστου Κύριος Νεόφυτος. 1
Ο Ἅγιος Ἀρδαμερίων Κύριος Ἰγνάτιος. 1
Ο Ἅγιος Ῥεθύμης Κύριος Ἰωαννίκιος. 1
Ο Ἅγιος Χαριουπόλεως Δανιὴλ. 1
Ο Ἅγιος Ἀνδρουβίσης Κύριος Προκόπιος. 2
Ο Ἀρχιμανδ. Κύριος Μισαὴλ Ἀποστολίδης. 1
Ο Πρωτοσύγ. Κύριος Θεοδόσιος. 1
Ο Ἀρχιμανδ. Κύριος Διονύσιος Πύρρος. 1
Ο Χαρτοφύλαξ Κ. Νικηφόρος Ἰβηρίτης. 1
Ο Παναγιώτης Ἱερεὺς Καμαριώτης ἐκ Τριπολιτσᾶς. 1
Ο Στέφανος Ἱερομόν. ἐκ τῆς Μονῆς Φαιναῦ τοῦ ἁγίου Γεωργίου. 1
Ο Δανιὴλ Ἱερομόν. καὶ Ἡγούμενος τῆς Παναγίας τοῦ Βράχου. 2
Ο Κοσμᾶς Ἱερομόν. Ἀδριανουπολίτης. 1
Ο Χατσὴς Ἡσαΐας Ἱεροδιάκονος ἐκ Τριπολιτσᾶς. 1
Ο Θεόφιλος Ἱεροδιάκονος Ἄνδριος. 1
Ο Δημόσιος Ἱεροκήρυξ καὶ Ἡγούμενος τοῦ Καρακαλᾶ Κύριος Ἰωάσαφ. 1
Τὸ Κοινὸν τῆς Μονῆς τοῦ ἁγίου Δημητρίε τοῦ Καρακαλᾶ. 1
Ο Κύριος Μιχαὴλ Ἰατρός. 1
Ο Κύριος Λιμπεράκης Γιαννακόπουλος. 1
Ο Κύριος Χαραλάμπης Δεληγιάννης. 1
Ο Κύριος Βελισσάριος Παυλίδης. 1
Ο Κ. Κωνσαντῖνος Τσάτσος Καρπενησαῖος. 1
Ο Κύριος Δημήτριος Θεοδωρόπουλος. 1
Ο Κ. Γεώργιος Μιχαλόπυλ. ἐκ Σαλώνων. 1
Ο Κύριος Ἀνδρέας Παπαγιαννόπουλος. 1
Ο Κ. Ἠλίας Συριακόπυλ. ἐκ Δημητσάνης. 1
Ο Κ. Παῦλος Ν. Μαυροειδὴς Μαγνήσαλ. 1
Ο Κύριος Λοΐζος Ἀργεῖος. 1
Ο Κ. Δικαῖος Α. Πέτρε ἐκ Καρακοβουνι. 1
Ο Κύριος Σταῦρος Κρομμίδης. 1
Ο Κ. Λυχᾶς Λεονταρίδης Ἀθηναῖος. 1
Ο Κ. Γεώργιος Ἰωαννίδης ἐκ Καλαβρύτων. 1
Ο Κ. Παναγιώτης Ἰωάννου Κορδίας. 1

Ἐν

Ἐν τῇ νήσῳ Ὕδρᾳ.

Ὁ Ἅγιος Αἰγίνης καὶ Ὕδρας Κύριος Γεράσιμος. 1
Ὁ Αἰδεσιμ. Κύρ. Ἀθανάσιος Μηλίτσας. 1
Ὁ Αἰδεσιμ. Κύριος Γεώργιος παπᾶ Ἀθανασίου. 1
Ὁ Αἰδεσιμ. Κ. Παντελὴς Χατσῆ Νικολάου. 1
Ὁ Αἰδεσιμ. Κύριος Νικόλαος Κολέτσης. 1
Ὁ Αἰδεσιμ. Κύριος Ἰωάννης Σαμπάνης. 1
Ὁ Αἰδεσιμ. Κ. Γεώργιος πρώην Οἰκονόμος. 1
Ὁ Αἰδεσιμ. Κύριος Δημήτριος Μερκέρης. 1
Ὁ Πανοσιώτ. Κ. Ἀγάπιος Χῖος Ἡγέμενος τοῦ Μοναστ. Ὕδρας. 1
Ὁ Πανοσιώτ. Κύριος Ἰωσὴφ Ἡγούμενος τῆς ἐν Τριζίνῃ Μονῆς. 1
Ὁ Διδάσκ. Κύριος Κύριλλος Σμυρναῖος. 1
Ὁ Πανοσιώτ. Κύριος Κύριλλος Κασανιώτης. 1
Ὁ Αἰδεσιμ. Κύριος Ἀντώνιος Ῥίγας. 1
Ὁ Πανοσιώτ. Κύριος Ἰγνάτιος. 1
Ὁ Πανοσιώτ. Κύριος Παΐσιος Σοφικίτης. 1
Ὁ Ὁσιώτ. Ἱεροδιάκ. Κύριος Γερμανός. 1
Οἱ Εὐγενέσατοι αὐτάδελφοι Κ. Λάζαρος καὶ Γεώργιος Κουντουριῶται. 2
Ὁ Εὐγενέσατος Κύριος Γκίκας Γκιώνης. 1
Ὁ Κύριος Ἰωάννης Νικολάου Οἰκονόμου. 1
Ὁ Κύριος Μανώλης Γιουρδῆ. 1
Ὁ Κύριος Θεόφιλος Ῥίγας. 1
Ὁ Κύριος Ἀντώνιος Δημητρ. Μπαρμπέρι. 1
Ὁ Κύριος Γεώργιος Ἀντωνίου Μπαρμπέρι. 1
Ὁ Κύριος Γεώργιος Δημητρίου Κοκκίνι. 1
Ὁ Κύριος Δῆμος Δημητρίου Κοκκίνι. 1
Ὁ Κύριος Γεωργάκης Μοσχονᾶ. 1
Ὁ Λογιώτ. Ἀναγνώστης Γενεράλης. 1
Ὁ Κύρ. Ἀθανάσιος Γεωργίου Κοκκαλιάρι. 1
Ὁ Κύριος Δημήτριος Καπ. Θεοδωράκης. 1
Ὁ Κύριος Ἀνδρέας παπᾶ Παύλου. 1
Ὁ Κύριος Σωτήρης Ζερβόπουλος. 1
Ὁ Κύριος Δημήτριος Γεωργίου Μπυδύρη. 1
Ὁ Κύριος Ἀναγνώστης Τρατάρης. 1
Ὁ Κ. Γεώργιος Παναγιώτου Φαντόπουλος. 1
Ὁ Κύριος Σαράντος Ἀναγνώστου Λάκων. 1
Ὁ Κύριος Γεώργιος παπᾶ Ἰωάννου Μάννου. 1
Ὁ Κύριος Ἰωάννης Ἀναγνώστου Οἰκονόμου. 1
Ὁ Κύριος Ἰωάννης Δημητρίου Δράκου. 1
Ὁ Κύριος Μαστροκωνσταντῆς Γιανιᾶς. 1
Ὁ Κ. Ἀναγνώστης ταπεινὸς πρωτοψάλτης. 1
Ὁ Κύριος Ἰωάννης Ἀναγνώστου Γκελέτης. 1
Ὁ Κύριος Ἰωάννης πετρόπουλος γούνας. 1

Ἐν τῇ νήσῳ Πετσῶν.

Ὁ Πανοσιώτ. Ἡγούμ. τοῦ Μοναστηρίου Κύριος Ματθαῖος. 1
Ὁ Πανοσ. Κύριος Γερμανός. 1
Ὁ Πανοσ. Κύριος Διονύσιος Πρωτοσύγ. Κρανιδίου. 1
Ὁ Κύριος Ἀναγνώστης παπᾶ Νικολάου. 1
Ὁ Κ. Παναγιώτης Γεωργίου Μπουδούρη. 1
Ὁ Κύριος Μανώλης Κοντομάνης. 1
Ὁ Κύριος Κωνσαντῖνος Ἀνδριτσόπουλος. 1
Ὁ Κύριος Λάζαρος Κακπσκάλα. 1
Ὁ Κύριος Ἀναγνώστης Ἰωάννου Μάγου. 1
Ὁ Κύριος Ἀσιμάκης Δήμου. 1
Ὁ Κύριος Ἀναγνώστης Γεωργ. Σίνης. 1
Ὁ Κύριος Μαυροδημήτρης Πέρδικας. 1
Ὁ Κύριος Γεώργιος Πάτου. 1
Ὁ Κύριος Χαραλάμπης Σ'κερις. 1
Ὁ Κύριος Νικόλαος Κωνσταντίνου. 1

Ἐν τῇ νήσῳ Πόρῳ.

Ὁ Καθηγ. τῆ Μοναστηρίου τῆς Ζ. Πηγῆς Κύριος Νικηφόρος. 2
Ὁ Ὁσιώτ. Κύριος Ἰάκωβος. 1
Ὁ Ὁσιώτ. Ἀνανίας Ἀθηναῖος. 1
Ὁ Πανοσ. Κύριος Γρηγόριος ἐκ τῆς ἁγίας Παρασκευῆς. 2
Ὁ Ὁσιώτ. Κύριος Νεῖλος Πελοποννήσιος. 1
Ὁ Ὁσιώτ. Κύριος Νικόδημος. 1
Ὁ Πανοσ. Κύριος Πελάγιος. 1
Ὁ Πανοσ. Κύριος Εὐγένιος ἐκ τῆς Ἄνδρ. 1
Ὁ Αὐτὸς διὰ τὸν Κύριον Κῶσταν ἀσπροποταμίτην. 1
Ὁ Ὁσιώτ. Κύριος Καισάριος Διδάσκαλος Μάνεσι. 1
Ὁ Πανοσ. Κύριος Μακάριος Ζαγοραῖος. 1
Ὁ Πανοσ. Πνευματικὸς Κύριος Παρθένιος Ἀθηναῖος. 1
Ὁ Πανοσ. Ἡγέμ. Βιδίν Κύριος Δωρόθεος. 1

Οἱ Δημογέροντες τῆς Νήσου.

Ὁ Τιμιώτ. Κύριος Δημήτριος τῆ Στεφάνου πρώην Οἰκονόμου. 1
Ὁ Τιμιώτ. Κύριος Κωνσαντῖνος Λάζαρος. Ἰωάννου Δοζήνα. 1
Ὁ Τιμιώτ. Κύριος Ἀντώνιος Παναγου. 1
Ὁ Αἰδεσιμ. Κ. Γεώργιος Πρωτόπαπας. 1
Ὁ Αἰδεσιμ. Κύριος Σωτήριος Σκευοφύλαξ. 1
Ὁ Αἰδεσιμ. Κ. Ἀθανάσιος Σακελλίων. 1
Ὁ Τιμιώτ. Κύριος Γεώργιος Σ. Κριεζῆ. 1

Σώματ.

Ο Τιμιώτ. Κύριος Γεώργιος Χαστῆ παπᾶ Κυριάκου. 1
Ο Τιμιώτ. Κύριος Γεώργιος Διδάσκαλος Κριεζῆ. 1
Ο Τιμιώτ. Κύριος Κωνσαντῖνος τοῦ Στ. πρώην Οἰκονόμου. 1
Ο Τιμιώτ. Κύριος Ἀναστάσιος Κιζάνη. 1
Ο Λογιώτ. Κύριος Δημήτριος Τομαρᾶς. 1
Ο Τιμιώτ. Κ. Γεώργιος Ἀποστολόπυλος Πελοποννήσιος. 1
Ο Τιμιώτ. Κύρ. Γεώργιος Στ. Θεοφάνη. 1
Ο Αἰδεσιμ. Κ. Ἀνδρέας Πελοποννήσιος. 1
Ο Τιμιώτ. Κύριος Δημήτριος Πασότη. 1
Ο Τιμιώτ. Μαστροανδρέας Ῥαντίτσα. 1
Ο Τιμιώτ. Κ. Χρῆστος παπᾶ Δημητρίου. 1
Ἐκ τῆς Ῥωσσικῆς φρεγάτας ἡ Κνιγῆνα Λόβιτσα Πράπορτσικ, Νεβέροβ Στέφανος Νικήφοριτσ. 1
Ο Τιμιώτ. Ἀναγνώστης Χῖος. 1
Ο Τιμιώτ. Κύριος Ἀναγνώστης ἐξ Ἄρτης. 1
Ο Τιμιώτ. Κ. Γεώργιος Ἀναγν. Νικολῆ. 1
Ο Τιμιώτ. Κύριος Πολυχρόνης Κρῆς. 1
Ο Τιμιώτ. Κύριος Κυριάκος Τσόρτσης. 1
Ο Τιμιώτ. Κύριος Κωνσταντῖνος Παύλου Περαματσῆ. 1
Ο Τιμιώτ. Κύριος Νικόλαος Π. κταπόδι. 1
Ο Τιμιώτ. Κύριος Γιαννακὸς Ἀθηναῖος. 1

Ἐν τῇ νήσῳ Αἰγίνῃ.

Ο Πανοσ. Ἀρχιμ. Κ. Γρηγόριος Μοίρας. 1
Ο Πανοσ. Ἡγούμ. Κύριος Κύριλλος. 1
Ο Οσιώτ. Κύριος Ματθαῖος. 1
Ο Κύριος Παῦλος Λογιοτατίδης. 1
Ο Κύριος Γρηγόριος Κωνσαντᾶς Διδάσκ. 1
Ο Κύριος Προκόπιος Τυπάλδος Διδάσκ. 1
Ο Κύριος Κωνσταντῖνος Γεωργίου Διδάσκ. 1
Ο Κύριος Μιχαὴλ Πατρίκιος Διδάσκ. 1
Ο Κύριος Ἰωσὴφ Λιστομίτης Διδάσκ. 1
Ο Κύριος Κυριαζῆς Μαργαρίτου Διδάσκ. 1
Ο Κύριος Γεώργιος Λιώντας Διδάσκ. 1

Ἐν τῇ νήσῳ Σύρᾳ.

Ο Ἅγιος Μυρίνης Κύριος Σωφρόνιος. 1
Ο Ἅγιος Χίου Κύριος Δανιὴλ. 1
Ο Πρωτοσύγ. Κ. Λεόντιος Καμπάνης. 1
Ο Πανοσ. Πρωτοσύγ. τοῦ Ἁγίου Χίου Κύριος Ἰωακείμ. 1
Ο Πανοσ. Κύριος Ἰωακεὶμ Σάμιος. 1
Ο Πανοσ. Κύριος Παρθένιος Κυδωνιάτης. 1
Ο Πανοσ. Κύριος Σάββας Πολυγυρινός. 1

Σώματ.

Ο Πανοσ. Κύριος Παΐσιος Μοσχονήσιος. 1
Ο Πανοσ. Διδάσκ. Κ. Κύριλλος Πάτμιος. 1
Ο Ἱεροδιάκ. τῆ Ἁγίᾳ Χίου Κ. Πλάτων. 1
Ο Ἱεροκήρυξ Κύριος Κύριλλος Βαβύλας. 1
Ο Εὐγενέστ. Νομάρχ. Κύριος Ἰάκωβος Νερουλός. 1
Ο Τιμιώτ. Κ. Ἰωάννης Γεωργίου Κοτσιᾶ. 1
Ο Τιμιώτ. Κύριος Ἰωάννης Μιαγκάδας. 1
Ο Τιμιώτ. Κ. Ἰωάννης Παυλίδης Πολυγ. 1
Ο Τιμιώτ. Κύριος Χαραλάμπης Κομνηνὸς Ὑδραῖος. 1
Ο Τιμιώτ. Κ. Τσανῆς Καλουτᾶς Χῖος. 1
Ο Τιμιώτ. Κ. Ἀναστάσιος Καλυτᾶς Χῖος. 1
Ο Τιμιώτ. Κύριος Ἰωάννης Βάνας Χῖος. 1
Ο Τιμιώτ. Κ. Μανώλης Μαρινάκ. Χῖος. 1
Ο Τιμιώτ. Κ. Κωνσαντῖνος Πανταλόπυλος Ῥουμελιώτης. 1
Ο Τιμιώτ. Κύριος Χατσὴς Φραγκούλης Καλοτᾶς. 1
Ο Τιμιώτ. Κύριος Νικόλαος Ζαλάμπας Ὡρολογᾶς. 1
Ο Τιμιώτ. Κ. Ἀγγελῆς παπᾶ Ἀδάμου Ἀσπροποταμίτης. 1

Ἐν τῇ Νήσῳ Νάξῳ.

Ο Πανοσ. Σακελλάριος Κύριος Μακάριος Κόκκος. 1
Ο Πανοσ. Πρωτοσύγ. Κ. Παΐσιος Χῖος. 1
Ο Πανοσ. Κύριος Ἄνθιμος Κουγιαυλῆς Χῖος. 1
Ο Τιμιώτατος Αὐτάδελφος τοῦ ἀοιδίμου Διδασκάλου Νικοδήμου Κύριος Πέρος Καλλιβούρτσης. 20
Ο Τιμιώτ. Κύριος Ἀντώνιος Ἀνεψιὸς τῦ Διδασκάλου Ν. Καλλιβαύρτσης. 10
Ο Τιμιώτ. Κύριος Βασίλειος Κυδωνεὺς Διδάσκαλος τῆς Ἀλληλοδ. 1
Ο Τιμιώτ. Κύριος Ἰωάννης Καρτάλης. 1
Ο Τιμιώτ. Κύριος Μάρκος Δαμεράλης. 1
Ο Τιμιώτ. Κύριος Ἰωάννης Σακελαρόπ. 1
Ο Τιμιώτ. Κ. Νικόλαος Χαστῆ Βασιλείου Σαρί. 1
Ο Τιμιώτ. Κύριος Γεώργιος Πῦλος. 1
Ο Τιμιώτ. Κύριος Νικόλαος Καρτάλης. 1

Ἐν τῇ νήσῳ Πάρῳ.

Ο Ἅγιος Παροναξίας Κύριος Ἱερόθεος. 1
Ο Πανοσ. Ἡγούμ. τῆς Ζ. Πηγῆς Κύριος Φιλόθεος μετὰ τῆς ἀδελφότητος. 2
Ο Αἰδεσιμ. Κ. Οἰκονόμος Παπάζογλους. 1

Ο

Σώματ.

Ὁ Αἰδεσιμ. Κ. Σκευοφύλαξ Κοντοράτος. 1
Ὁ Αἰδεσιμ. Κύριος Χαρτοφύλαξ Ἄγιος. 3
Ὁ Αἰδεσιμ. Κ. Πρωτόπαπας Κ. Θραψίας, Λευκῶν καὶ Κόστου. 1
Ὁ Κύριος Δημήτριος Γεώργιος Καράντσας. 1
Ὁ Κύριος Νικόλαος Μαλατέστας. 1
Ὁ Κύριος Ἀντώνιος Κορτιάνος. 1
Ὁ Κύριος Γεώργιος Πασχάλης. 1
Ὁ Κύριος Πέτρος Μπαρπαρίγος. 1
Ὁ Κύριος Κωνσταντῖνος Πιπῆς Χῖος. 1
Ὁ Κύριος Ἀναγνώστης Μπιαδάκης Κρής. 1
Ὁ Κύριος Κωνσαντῖνος Βιτσεράς. 1
Ὁ Κύριος Ἠλίας Σαράντου. 1

Ἐν τῇ Νήσῳ Σκιάθῳ.

Ὁ Πανοσ. Ἡγούμ. τῆ Κοινοβίῳ Εὐαγγελισμοῦ Κύριος Φλαβιανός. 2
Ὁ Αἰδεσιμ. Ἀλέξανδρος Ἱερεύς. 1
Ὁ Αἰδεσιμ. Νικόλαος Ἱερεύς. 1
Ὁ Κύρ. Γεώργιος Ἀναγνώστης Μπονάκης. 1

Ἐν Κρήτῃ.

Ὁ Πανοσ. Ἀρχιμανδ. τῆ Ἁγίᾳ Κυδωνιᾶς καὶ Κυσάμῳ Κύριος Νικόδημος Κυρᾶς. 1
Ὁ Πανοσ. Κύριος Ἰωάσαφ Ἁγιοτριαδίτης Καρύδης. 1
Ὁ Ὁσιώτατος Διδάσκ. Κύριος Μιχαὴλ Ρουκουνάκης. 1

Ἐν Κύπρῳ.

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου Κύριος Παισάρετος. 1
Ὁ Πανιερώτ. Κυτέων Κύριος Λεόντιος. 1

Ἐν Λοιδίνῳ.

Ὁ Ἀρχιμανδ. Διδάσκ. Κύριος Σεραφεὶμ Ἀναστασίτης. 1
Ὁ Τιμιώτ. Κ. Ν. Θωμᾶς Κωνσταντινοπολ. 1
Ὁ Τιμιώτ. Κύριος Π. Ῥάλλης Χῖος. 1
Ὁ Τιμιώτ. Κύριος Δ. Σπαρτάλης. 1

Ἐν Ἀγκῶνι.

Ἡ τῶν Ὀρθοδόξων Γραικῶν Καπέλα. 1
Ὁ τῆς Ἐκκλησίας Ἐφημέριος Κύριος Καλλίνικος παπαδοῦκας. 1
Ὁ Τιμιώτ. Κ. Ἀθανάσιος Παπᾶ Θεοδώρα. 1

Ἐν Ζακύνθῳ.

Ὁ Ζακύνθου Μητροπολίτης καὶ Ἔξαρχος τῆς Ἰωνικῆς Ἐκκλησίας Κ. Διονύσιος. 1
Ὁ Αἰδεσιμώτ. ἐν Ἱερομ. Πρωτοσύγκελλος Νικογεώργιος Κοκκίνης. 1
Ὁ Αἰδεσιμώτ. ἐν Ἱερομ. Ἀρχιμανδρίτης Ἄγγελος Κιβετός. 1
Ὁ Αἰδεσιμώτ. ἐν Ἱερεῦσι Σακελλάριος Στυλιανὸς Χαλκωματᾶς. 1
Ὁ Αἰδεσιμώτατος ἐν Ἱερεῦσι Σκευοφύλαξ Διονύσιος Στουπάθης. 1
Ὁ Αἰδεσιμώτατος ἐν Ἱερεῦσι Χαρτοφύλαξ Γεώργιος Μάνεσης. 1
Ὁ Αἰδεσιμ. ἐν Ἱερομονάχοις Σακελλίων Διονύσιος Ἄνοινος. 1
Ὁ Αἰδεσιμώτατος ἐν Ἱερεῦσι Πρωτέκδικος Διονύσιος Καλοιδᾶκας. 1
Ὁ Αἰδεσιμώτ. ἐν Ἱερεῦσι Πρωτονοτάριος Γεώργιος Ξένος. 1
Ὁ Πανοσ. ἐν Ἱερομ. Ἡγούμενος τῆς Μονῆς τῶν Στροφάδων Σεραφὶμ Θεριανός. 1
Ὁ Πανοσιώτατος Προηγούμενος τῆς Μονῆς τῶν Στροφάδων Δανιὴλ Ἱερομόναχος ὁ Σιδηροκαστρίτης. 1
Ὁ Πανοσ. ἐν Ἱερομ. Παρθένιος Κόμης Οἰκονόμ. τῆς Μονῆς τῆ τιμίῳ Προδρόμ. 1
Ὁ Λογιώτατ. ἐν Ἱερεῦσι Διονύσιος Κλαυδιανός. 1
Ὁ Εὐλαβέστατος ἐν Ἱερεῦσι Παναγιώτης Νικολόπουλος. 1
Ὁ Λογιώτατος ἐν Ἱερεῦσιν Ἀναστάσιος Πολίτης. 1
Ὁ Λογιώτατος ἐν Ἱερεῦσιν Ἰωάννης ὁ Τσιλιμίγκρας. 1
Ὁ Λογιώτ. ἐν Ἱερεῦσιν Ἰωάννης Λιβέρης. 1
Ὁ Εὐλαβέστατος ἐν Ἱερεῦσι Νικόλαος Παπαδάτος. 1
Ὁ Εὐλαβέσατος ἐν Ἱερεῦσι Παῦλος Παπαδάτος. 1
Ὁ Εὐλαβέστατος ἐν Ἱερεῦσιν Ἄγγελος Σπετσαίρης. 1
Ὁ Εὐλαβέστατος ἐν Ἱερομον. Νικόλαος Μέγκουλας. 1
Ὁ Πανοσιώτ. ἐν Ἱερομονάχοις Διονύσιος Καψάσκης. 1
Ὁ Λογιώτ. ἐν Ἱερεῦσι Θωμᾶς Ἄνοινος. 1
Ὁ Πανοσ. ἐν Ἱερομ. Σεραφὶμ Κεφαλινός. 1
Ὁ Πανοσ. ἐν Ἱερομ. Ἰωακεὶμ Ζουπᾶνος. 1
Ὁ Λογιώτατος ἐν Ἱερεῦσι Διονύσιος Χαρακόπουλος. 1
Ὁ Πανοσ. ἐν Ἱερομ. Ἰάκωβος Μεζάκης. 1

Ὁ

Σώματ.

Ο Εὐλαβές. ἐν Ἱερεῦσι Δαμιανὸς Λοβοτέσης. 1
Ο Μουσικολογιώτ. ἐν Ἱερομ. Νικόλαος Παπαγεωργόπουλος. 1
Ο Εὐλαβέστατος ἐν Ἱερεῦσι Δημήτριος Κάνδηλας. 1
Ο Ἐξοχώτατος καὶ ἐν Ἰατροῖς Ἄριστος Παῦλος Ῥωμανέλλης. 1
Ο Λογιώτατος ἐν Ἀναγνώσαις Σπυρίδων Τσόκος. 1
Ο Λογιώτατος ἐν Ἀναγνώσαις Ἱερώνυμος Μοτσενῖγος. 1
Ο Λογιώτατος ἐν Ἀναγνώσταις Μάριος Νομικός. 1
Ο Τιμιώτ. ἔμπορος Νικόλαος Ἀναγνώστης Τσαγκάρης. 1
Ο Τιμιώτ. Ἀντώνιος Φλεγμοτόμος. 1
Ο Τιμιώτ. Γεώργιος Μπάστας. 1
Ο Λογιώτ. ἐν Ἀναγνώσταις Ἀναστάσιος Κόκλας. 1
Ο Τιμιώτατος ἐν Ἀναγνώσταις Γεώργιος Ῥουμελιώτης. 1
Ο Πανοσ. ἐν Ἱερομ. Ἰγνάτιος Ἀρβανιτάκης. 1

Ἐν Κερκύρᾳ.

Ο Πανοσιολογιώτ. Κύριος Βαρθολομαῖος Κουτλουμουσιανός. 1
Ο Κύριος Συμεὼν Ἱερομόναχος Κοντός. 1
Ο Κύριος Δημήτριος Κοντὸς ποτὲ Γεωργίου. 1
Ο Κύριος Ἀρσένιος παχὺς Ἀναγνώστης. 1

Ἐν Μολδαυίᾳ.

Ο Πανιερώτ. Μητροπολίτης Μολδαυΐας Κύριος Βενιαμήν. 10
Ο Πανιερώτ. Μητροπολίτης Εἰρηνυπόλεως Κύριος Γρηγόριος. 10
Ο Πανιερώτ. Ἐπίσκοπος Ῥωμάνης. 5
Ο Πανιερώτ. Ἐπίσκοπος Χουσίου. 5
Ο Πανιερώτ. Ἀρχιερεὺς Κύριος Φιλάρετος Ἀπαμίας. 2
Ο Πανιερώτ. Ἀρχιερεὺς Κύρ. Ἀθανάσιος Σεβαστείας. 2
Ο Ἀρχιμανδ. Κ. Νικόδημος Τριεραρχίτης Κεφαλῆνος. 4
Ο Ἀρχιμανδ. Κ. Ἰωαννίκιος Βαποπαιδινός. 2
Ο Ἀρχιμανδ. Κ. Κύριλλος ἐκ τῆ Πρυανίω. 2
Ο Ἀρχιμανδ. Κ. Μητροφάνης ὁ τῆ ἁγιοταφινοῦ Μοναστηρίω τῆ ἁγίω Σάββα. 2
Ο Ἀρχιμανδ. Πάγκω Κύριος Χριστοφόρος Ξηροποταμινός. 2

Σώματ.

Ο Ἀρχιμανδ. Ῥοσέτος Κύριος Βενιαμὴν Μολδανός. 3

Ἐν Βιέννῃ.

Ο Πανοσιώτ. Ἀρχιμανδ. Κ. Χρύσανθος Χοριζίω Βλαχίας ἄνδριος. 5
Ο Πανοσιολογ. Ἀρχιμανδ. τῆς Ἐκκλησίας τῶν ἐντοπίων Κύριος Γρηγόριος Καλαγάνης ὁ Λέσβιος. 1
Ο Πανοσιολογ. Κ. Δωρόθεος Στεφανάκης ὁ Κρὴς ἐφημέριος τῆς αὐτῆς Ἐκκλησίας. 1
Ο Μεσικολογιώτ. Ἱεροδιάκ. Κ. Ἄνθιμος Νικολαΐδης Γαναχωρίτης. 1
Ο Ἀρχιμανδ. Κ. Καλλίνικος Λαυριώτης Σταματιάδης ὁ Θάσιος. 1
Ο Πανοσιώτ. Κύριος Ἀζαρίας Δέκα ἐκ Σερρῶν ὁ μουσικός. 1
Ο Πανοσιολογιώτ. Ἱερεὺς τῆς Ῥουσικῆς Πρεσβείας Κύριος Γαβριὴλ. 1
Ο Εὐγενέστατος Βαρῶνος Κύριος Γεώργιος Σίνας, Ἄρχων Χόδου καὶ Μεσδίας, καὶ Πρέσβυς τῆς Ἑλλάδος. 5
Ο Εὐγενέστατος Βαρῶνος Κ. Κωνσαντῖνος Μπέλιος. 1
Ο Εὐγενες. Κύριος Σωτήρης ἀντωνιάδης Ἱππεὺς τοῦ Βασιλικοῦ Ἑλληνικοῦ Τάγματος τοῦ Σωτῆρος. 2
Ο Εὐγενέστατος Κύριος Στέριος Πίνδος. 1
Ο Εὐγενέστατος Κύριος Βρέτος Τσεπῆρι. 1
Η Εὐγενες. Κυρία Αἰκατερίνη Μανζερλῆ ἀπὸ Δελενέσι γεννημένη εἰς Νίτταν. 1
Η Εὐγενες. Κυρία Δέσποινα Μανζερλῆ. 1
Ο Εὐγενὴς Κύριος Ἰωάννης Πετροβίτσ. 1
Ο Κύριος Μιχαὴλ Δούμπας. 1
Ο Κύριος Δημήτριος Ποστολάκας. 1
Ο Κύριος Θεόδωρος Τύρκας. 1
Ο Κ. Ἀνασάσιος Δεδέμης ἐξ Ἰωαννίνων. 1
Ο Κύριος Ζώης Χαραμῆς ἐξ Ἰωαννίνων. 1
Ο μεγαλέμπορος καὶ τραπεζίτης Κύριος Δημήτριος Τσίνερ. 1
Ο Κύριος Κωνσταντῖνος Ἰαντσύλης, Κ. Β. Μεσίτης. 1
Ο Κύριος Κωνσταντῖνος Βιζυρούλης πρὸς ἀφιέρωσιν τῆς σχολῆς εἰς Τύρναβον τῆς Θετταλίας. 1
Ο Κ. Κωνσαντῖνος Γκαρμπολᾶς Ὀλύμπιος. 2
Ο Κύρ. Δημήτριος Ῥεφειδάρης Ὀλύμπιος. 1
Ο Ἐλλογιμώτ. Κύριος Νικόλαος Λυρέντης. 1
Ο Κύριος Νικόλαος Χρυσοχόος. 1
Ο Κ. Κωνσαντῖνος Θεοδώρω Νιστιαῖος. 1
Ο Κύριος Ἀντώνιος Τιμολέων. 1

Σώματ.

Ο' Ε'λλογιμ. Κ. Κωνσαντῖνος Κοντογόνης. 1
Ο' Κύριος Κωνσαντῖνος Μ. Κούρτης. 1
Ο' Κ. Ἰωάννης, Κ. Κοεμτσῆς εἰς ἀφιέρωμα τῆς σχολῆς Κοζάνης. 1
Ο' Κύριος Ἀναστάσιος Κ. καζάκης Ναουσαῖος. 1
Ο Κύριος Γεώργιος Σαμμάρα. 1
Ο' Κύριος Μεκὲς ὁ Βλαστός. 1
Ο' Κύριος Χρίστος Μελιγκός. 1
Ο' Κύριος Ἀντώνιος Τιμολέων. 1
Ο' Κύρ. Μαργαρίτης Δημητρίου Πάμφιλος. 1
Ο' Κ. Δημήτριος Μπετλῆ ἐκ Καστορίας. 1
Ο' Κύριος Παυτιᾶς Ῥάλης. 1
Ο' Κύριος Ζωρζῆς Σκαραμαγκᾶς. 1
Ο' Κύριος Ἀνδρέας Λαγώνικος. 1
Ο' Κύριος Σκαναβῆς ὁ Γαλάτης. 1
Ο' Κύριος Ἰωάννης Γ. Θεοχάρης. 1
Ο' Κύριος Δημήτριος Μεταξᾶ Σμυρναῖος. 1
Ο' Λογιώτατ. Κύριος Πέτρος Ν. Δάρβαρις. 1
Ο' Κύριος Κυριάκος Χατσῆ Ἀγγέλου. 1
Ο' Κύριος Ἀνασάσιος Παλατίδης Ἰατρός. 1
Ο' Ε'λλογιμώτ. Κύριος Ἰωάννης Χ. Ν. Χαβιᾶς μετὰ τῶν εὐγενῶν μαθητῶν αὐτοῦ Ἰωάννου καὶ Γρηγορίου τῶν Κομιανῶν. 2
Ο' Κύριος Γεώργιος Μαρτύρης. 1
Ο' Κύριος Ἀναστάσιος Τσάπος. 1
Ο Κύριος Γεώργιος Δουμωβίζ. 1

Ἐν Πέστῃ τῆς Οὐγκαρίας.

Ο' Πανοσιολογ. Κύριος Ἰωάσαφ Παπᾶ Ρ'άλλης τῶν Γραικῶν ἐφημέριος κὴ τῆ ἐν Βέδᾳ Βυλευτηρίου Συγκάθεδρος. 1
Ο' Εὐγενές. Ἄρχων Κύριος Κωνσταντῖνος ο Βράνης. 1
Ο' Εὐγενές. Ἄρχων Κύριος Ἀργυρὸς ὁ Βράνης. 1
Ο' Ε'ντιμολογιώτατος Κύριος Ἀλέξανδρος Δορμούσι. 1

Ἐν Τεργέστῃ.

Ο' Πανοσιολογιώτ. Ἀρχιμανδρίτης Κύριος Ἰγνάτιος Θεολογίτης. 1
Οἱ Ε'πίτροποι τῆς ελληνικῆς σχολῆς καὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆ Ἁγίᾳ Νικολάᾳ. 2
Ο' Τιμιώτ. Κ. Δημήτριος Ν. Ἀποστολόπ. 1
Ο' Σοφολογιώτ. Διδάσκ. Κ. Κωνσαντῖνος Μ. Κούμας. 1

Σώματ.

Ο' Τιμιώτ. Κύριος Παῦλος Κωνσταντίνου Μαυροχορδάτος. 1
Ο' Τιμιώτ. Κύριος Ἰάκωβος ὁ Ῥώτας. 1
Ο' Τιμιώτ. Κύριος Κυριάκος Βαρδάκας. 1
Ο' Τιμιώτ. Κύριος Ἀντώνιος Γιαλύσης. 1
Ο' Τιμιώτ. Κύρ. Κωνσαντῖνος Γιαλύσης. 1
Ο' Τιμιώτ. Κύριος Ἀντώνιος Δημητρίου. 1
Ο' Τιμιώτ. Κύριος Πέτρος Κουβαρᾶς. 1
Ο' Τιμιώτ. Κύριος Γεώργιος Ἰωάννε Κοσῆ ἐκ ζαγορᾶς. 1

Ἐν Βενετίᾳ.

Ο' Πρώην Δαλματίας Κύριος Βενέδικτος Κραλίδης. 2
Ο' Ε'φημέριος Ἀρχιμανδρίτης Κ. Ἀνδρέας Α'ρδαβάνης. 1
Ο' Ε'φημέριος Ἀρχιμανδρίτης Κ. Παναγῆς Φαρίνας. 1
Ο' Ἱεροδιάκ. Κύριος Χρύσανθος Ταλιάνης Βυζάντιος. 1
Ο' Κύρ. Κόμης Αὐγουστῖνος Καποδίστριας Κερκυραῖος. 6
Ο' Κόμης Κύριος Ἰωάννης Παπαδόπυλος. 1
Ο' Κόμης Κύριος Διονύσιος Μπούλτσος Ζακύνθιος. 1
Ο' ἐν Συνηγόροις Ἄριστος Κ. Σπυρίδων Καλούτσης. 1
Ο' Εὐγενέσατος Κ. Ἀντωνάκης Ἡλιασίδης Κύπριος. 1
Η' Εὐγενες. Κυρία Ἑλένη Καραϊωάννου Λιασίδη. 3
Ο' Τιμιώτ. Κύριος Νικόλαος ὁ Βίδας. 3
Ο Τιμιώτ. Κύριος Ἄγγελος ὁ Φορέσης. 1
Ο' Τιμιώτ. Κύριος Μάστρακας Δεσίλας. 1
Ο' Τιμιώτ. Κύριος Σπυρίδων Οἰκονόμου. 1
Ο' Τιμιώτ. Κύριος Ἄγγελος Καίσαρις Κερκυραῖος. 1
Ο' Τιμιώτ. Κύριος Φίλιππος Λαβράνος Κερκυραῖος. 1
Ο' Τιμιώτ. Κ. Ἀντώνιος Π. Ν. Ἀλαμάνος Κερκυραῖος. 1
Ο' Τιμιώτ. Κ. Ἰωάννης Νιννῆς Θεσσαλονικεύς. 2
Ο' Τιμιώτ. Κύριος Γεώργιος Διαμαντίδης Θεσσαλονικεύς. 2
Ο' Τιμιώ. Κ. Χρῆστος Νιννῆς Θεσσαλονικεύς. 1
Ο' Τιμιώτ. Κύρ. Κωνσταντῖνος Δημητρίου Μπακούσης Καλαρρύτης. 1
Ο' Τιμιώτ. Κύριος Χριστόδουλος Γεωργίου Μπριγιάκος Καλαρρύτης. 1

Τυπογραφικῶν ἁμαρτημάτων τινῶν διόρθωσις.

Σελ.		Στίχ.	Ἡμαρτημένα	Διωρθωμένα
1	ἐν τῇ ὑποσ.	4	σημπεραίνει	συμπεραίνει
5		2	Αἰγύπτοι	Αἰγύπτιοι
9		20	πιστεύομενος	πιστευόμενος
—		—	νενέρκωται	νενέκρωται
10		37	εἰσέβεια	εὐσέβεια
16		23	συνιεῖν	συνιέναι
16	ἐν τῇ ὑποσ.	1	Ἁρμοδιώτερον	ἁρμοδιώτερον
16	ἐν τῇ ὑποσ.	15	Βλυσάνειν	βλυστάνειν
27		40	Γέν. γ'. 23.	Γέν. γ'. 22.
28	ἐν τῇ ὑποσ.	5	ἑρμηνεύταμεν	ερμηνεύσαμεν
34		45	δὲ ἐσὲ	διὰ σέ
36		7	Γέν. κς'. 23.	Γέν. κς'. κεφ. 23.
41		31	προσθέττει	προσθέτει
49		33	λιγαὰς	πλιγαὰς
139		26	ἁματανόητος	ἀμετανόητος
155		12	κατὰ τὸ	κατὰ τὸν
157		21	μέγιστρος	μέγιστος.
159		17	τὴν ὁρατῶν	τῶν ὁρατῶν
159	ἐν τῇ ὑποσ.	31	εἶναις	εἶναι
180		21	σκεπαμένη	σκεπασμένη
181		4	ἀβυσσόκον	ἀβυσσοτόκον
211		27	μερκοὺς	μερικοὺς
212		36	ὁ τοῦ Θεὸς	ὁ τοῦ Θεῦ
228		7	χαίρος	χαίροις
233		5	ξενίζῃ	ξενίζῃ
261		35	πικρανθεῖαν	πικρανθεῖσαν
262		23	ἀχλὰ	ἀλλὰ
296		30	εὐρεγέται	εὐεργέται
300		43	πέστει	πίστει
305		12	ἐκ Κεφαλαίῳ	ἐν Κεφ.
317		6	πλάγχνων	σπλάγχνων
319		2	πνευτικὰ	Πνευματικὰ
324		27	ὁ ψάλλοντες	οἱ ψάλλοντες
395		6	νυμφικὰν	νυμφικὸν

Σποράδην καὶ μετὰ βίας, διὰ τὴν τοῦ καιροῦ βίαν, ἀνεθεώρησα τὴν βίβλον ταύτην μετὰ τὴν τελείαν ἐκτύπωσίν της, καὶ ἀπήντησα τὰ ὀλίγα ταῦτα τυπογραφικὰ ἁμαρτήματα. Σεῖς δὲ, φίλοι ἀναγνῶσται, καὶ μάλιστα ὅσοι τῆς ἑλληνίδος τὰ νάματα ἐποτίσθητε, ἀργῶς καὶ μετὰ σκέψεως ἀναγινώσκοντες, θέλετε εὑρεῖν πλειότερα τούτων. Ἀλλ' ἔχοντες ἐν νῷ τὸ Σωκρατικὸν ἐκεῖνο "Χαλεπὸν οὕτω τι ποιῆσαι, ὥστε μηδὲν ἁμαρτεῖν", ἡσύχως θέλετε διορθώσειν τὰ ἡμαρτημένα, χωρὶς νὰ παραξενισθῆτε. Ὑγιαίνοιτε!

Ὁ Διορθωτής.

Α Γ Γ Ε Λ Ι Α.

ΤΟΙΣ ΦΙΛΟΧΡΙΣΤΟΙΣ ΟΜΟΓΕΝΕΣΙΝ

ΕΥ ΠΡΑΤΤΕΙΝ!

Νικόδημος ὁ τῆς μακαρίας ἤδη λήξεως γενόμενος εἶναι γνωστὸς τὴν σήμερον ἐκ τῶν Θεοφιλῶν καὶ κοινωφελῶν ἔργων του εἰς ὅλον τὸ εὐσεβὲς πλήρωμα, καὶ δὲν ἔχει χρείαν τῶν ἡμετέρων ἐπαίνων. Διότι παιδείας ὢν μέτοχος ὄχι μόνον τῆς ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς φωνῆς, τῆς θύραθεν ταύτης Φιλοσοφίας, ἀλλὰ, τὸ μέγιστον, καὶ τῆς Ἱερᾶς καὶ ἐσωτερικῆς, τῆς ὁποίας τέλος εἶναι ἡ τῶν Θείων καὶ ἀπράτων ἀγαθῶν θεωρία καὶ ἐπίτευξις, ἀπεφάσισε κατὰ μίμησιν τῶν παλαιῶν Διδασκάλων τῆς Ἐκκλησίας νὰ ὠφελήσῃ τοὺς ἀδελφούς του Χριστιανοὺς βοηθῶν αὐτοὺς εἰς τὴν γνῶσιν τῆς ἀληθείας. Καὶ δὴ ἀποφυγὼν τὰς τύρβας τοῦ πολυταράχου τούτου βίου, ἔστησε τὰς διατριβάς του εἰς τὸ Ἁγιώνυμον Ὄρος, ὅπου ἐξαντλῶν ἀπὸ τῶν θεηγόρων Πατέρων τὰ ἱερὰ φιλοπονήματα τὸ σωτήριον ὕδωρ τῆς εὐσεβείας καὶ τῆς κατὰ Χριστὸν διαγωγῆς ἐπότισεν ὅλους τοὺς διψῶντας τὴν δικαιοσύνην διὰ τῆς εἰς τὴν ἁπλουστέραν ἡμῶν γλῶσσαν ἑρμηνείας πολλῶν ψυχωφελῶν συγγραμμάτων του. Καὶ αὐτὸς μὲν ὡς πιστὸς οἰκονόμος τῆς χάριτος καὶ πολλαπλασιαστὴς τοῦ εἰς αὐτὸν ἐμπιστευθέντος ταλάντου ἀξιωθήσεται τῶν θείων βραβείων, ἀκούων τὴν δεσποτικὴν φωνήν „Εὖ δοῦλε· εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου σου". Ἡμεῖς δὲ οἱ ὑπογεγραμμένοι οἱ κατ' ἐντολὴν τοῦ ἀοιδίμου Πατρὸς καὶ Διδασκάλου ἐμπιστευθέντες τὴν ἔκδοσιν τῶν κοινωφελῶν πόνων του διὰ νὰ μὴ ἀκούσωμεν τὸ, Οὐαί, ἐμοχθήσαμεν καὶ ὑπὲρ τὴν δύναμιν ἡμῶν, καὶ διὰ κοινῆς συνδρομῆς τῶν εὐσεβῶν ἀδελφῶν μας ἐτυπώθησαν πολλὰ ἐκ τῶν ὅσα ἔγραψεν ἡ Ἱερὰ χείρ του.

Ἓν δὲ ἐκ τούτων, ἀναγκαῖον εἰς ὅλας τὰς τάξεις τῶν ὀρθοδόξων Χριστιανῶν, ὅσοι συνέρχονται εἰς τοὺς Θείους ναούς, καὶ ἀκούοντες μὲ θείαν χαρὰν τὰ Ἱερὰ ᾄσματα ἀθυμοῦσι δικαίως μὴ ἐννοοῦντες ὅσον πρέπει τοὺς Θείους ὕμνους, εἶναι τὸ ὑπὸ τοῦ ἀοιδίμου συγγραφέως ὀνομαζόμενον Ἑορτοδρόμιον. Εἰς τὴν βίβλον ταύτην ἑρμηνεύει ὁ Πατὴρ γλαφυρῶς τοὺς ᾀσματικοὺς Κανόνας τῶν Δεσποτικῶν καὶ Θεομητορικῶν τοῦ Ἐνιαυτοῦ ἑορτῶν: τῆς Ὑψώσεως τοῦ ζωοποιοῦ Σταυροῦ, τῆς κατὰ σάρκα Γεννήσεως τοῦ Κυρίου, τῶν Θεοφανείων, τῆς Ὑπαπαντῆς, τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, τῶν Βαΐων, τῆς μεγάλης Β'. τῆς μεγάλης Γ'. τῆς μεγάλης Δ'. τῆς μεγάλης Ε'. τῆς μεγάλης Παρασκευῆς, τοῦ μεγάλου Σαββάτου, τῆς Λαμπροφόρου Ἀναστάσεως, τῆς Θείας Ἀναλήψεως, τῆς Ἁγίας Πεντηκοστῆς, τῆς Μεταμορφώσεως, καὶ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου· τοὺς ὁποίους ἐναρμονίως ἐμελῴδησαν εἰς αὐτὰς οἱ δύω Θεοπνευστοι τῆς Ἐκκλησίας Μελῳδοί: ὅ, τε Ἱεράρχης Κοσμᾶς καὶ ὁ Δαμασκηνὸς Ἰωάννης.

Οἱ Κανόνες οὗτοι, διὰ τὰ ὑψηλὰ καὶ δυσνόητα τῆς Δογματικῆς Θεολογίας νοήματα καὶ τὰς ἐκ τῶν Θείων Γραφῶν Ἱστορίας, εἰς ὀλιγωτάτους τοῦ γένους μας γίνονται καταληπτοὶ καὶ ἐπωφελεῖς, οἱ δὲ πλεῖστοι ἔκ τε τοῦ Ἱεροῦ τάγματος καὶ τῶν Λαϊκῶν δὲν ὠφελοῦνται ἀπὸ αὐτούς. Ὁ Νικόδημος λοιπὸν διὰ νὰ γενῇ κοινὴ εἰς ὅλους ἡ ἐκ τούτων ὠφέλεια, τοὺς ἐξηγεῖ μὲ τὴν καθομιλουμένην ἡμῶν γλῶσσαν, τὰ δὲ δυσνόητα τῆς Θεολογίας καὶ τῶν Γραφικῶν ἱστοριῶν καὶ τῆς ἀλληγορίας ἑρμηνεύει σαφέστατα, ἐπιφέρων πολλαχοῦ πολλὰς ῥήσεις ἔκ τε τῆς ἁγίας Γραφῆς Παλαιᾶς τε καὶ Νέας καὶ τῶν Ἱερῶν Διδασκάλων, ἐπιβεβαιούσας τὴν ἐξήγησιν, καὶ σημειόνων γνώσεις Θεολογικὰς, Ἠθικὰς, Ἱστορικὰς, καί που καὶ Φυσικὰς ἐκ τῶν ἐξωτερικῶν Φιλοσόφων κατὰ τὰς περιστάσεις. Μετὰ δὲ τὴν ἑκάστου Τροπαρίου Ἑρμηνείαν, ἐπισυνάπτει παραίνεσιν Ἠθικὴν προτρέπων τοὺς ἀναγινώσκοντας εἰς τὴν πρᾶξιν τῆς ἀρετῆς, χωρὶς τῆς ὁποίας εἶναι μάταιος πᾶσα ᾠδή, ὡς χαλκὸς ἠχῶν ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον κατὰ τὸν Θεῖον Ἀπόστολον.

Θεωρηθεῖσα δὲ ἔπειτα ἡ βίβλος ἀπὸ πολλοὺς ἐλλογίμους καὶ τῶν Θείων Γραφῶν εἰδήμονας ἄνδρας Ἱερωμένους καὶ Λαϊκοὺς, ἐκρίθη ἀξία τῆς διὰ τύπου ἐκδόσεως, ὡς μεγίστην τὴν ὠφέλειαν ἐπαγγελλομένη· καθὼς μαρτυροῦσι καὶ αἱ κριτικαὶ ἐπιστολαὶ τινῶν ἐξ αὐτῶν καταχωριζόμεναι εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς βίβλου.

Καὶ ἰδοὺ νῦν τυπόνεται εἰς τόμον ἕνα σχήματος τετάρτου μεγάλου, σχεδὸν σελίδας 680. περιέχουσα, μὲ χαρακτῆρας λαμπροτάτους, εἰς χαρτίον ἀξιολογώτατον. Ἡ δὲ τιμὴ αὐτῆς ἡμιγαλλιστὶ δεμένης διὰ τοὺς συνδρομητὰς μὲν διορίζεται τρία τάλιρα Ἱσπανικὰ, διὰ δὲ τοὺς μὴ συνδρομητὰς, τάλιρα τέσσαρα.

Τῆς βίβλου ταύτης τὴν ἔκδοσιν εἴχαμεν προκηρύξειν ἤδη κατὰ τὸ 1833. ἔτος· εἴχαμεν στείλειν εἰς Βενετίαν τὸ χειρόγραφον καὶ 900. τάλιρα πρὸς τὸν τιμιώτατον ἔμπορον Ἀλέξιον Νικολαΐδην, ἐμπιστευθέντες εἰς αὐτὸν τὴν φροντίδα τῆς ἐκτυπώσεως. Ἀλλ' ὁ ἔξαφνος τοῦ ἀνδρὸς τούτου θάνατος καὶ ἡ μετ' αὐτὸν ἀμέσως φανεῖσα χρεωκοπία του, ἀνέδειξαν ἀναγκαίαν τὴν εἰς Βενετίαν ἀπόπλευσιν ἑνὸς ἐξ ἡμῶν. Στέφανος ὁ ταπεινὸς ἐν Ἱερομοναχοις ἦλθον, εἶδον καὶ ἐβεβαιώθην τὴν ἀπώλειαν τοῦ προεμβιβασθέντος ἀργυρίου, καὶ τὸν κίνδυνον τοῦ νὰ μείνῃ ἀνέκδοτον τὸ διὰ κοινὴν ὠφέλειαν φιλοπονηθὲν ἔργον τοῦ μακαρίτου. Ἀλλ' ἡ χάρις τοῦ Σωτῆρος καὶ ἡ Θεία αὐτοῦ δύναμις, ἥτις τελειοῦται ἐν ἀσθενείᾳ κατὰ τὸν Δεσποτικὸν αὐτοῦ λόγον, δὲν μᾶς ἀφῆκεν ἀπαραμυθήτους μέχρι τέλους· μᾶς ἐνεθύμησεν ὅτι οὔτε ἡμεῖς ἀκινδύνως δυνάμεθα νὰ μικροψυχήσωμεν καὶ νὰ ἀθετήσωμεν τοῦ ἀειμνήστου τὴν ἐντολὴν, οὔτε ὁ Χριστεπώνυμος λαὸς πρέπει νὰ ζημιωθῇ τὸν ἀνεκτίμητον θησαυρὸν τοῦτον· μᾶς παρέστησεν ἐκεῖνον τὸν ζῆλον τοῦ φιλοθέου καὶ πιστοῦ ἡμῶν γένους, μὲ τὸν ὁποῖον συντρέχει εἰς τὰ θεάρεστα ἔργα· καὶ τελευταῖον, τὸ ὁποῖον εἶναι δι' ἡμᾶς τὸ πρῶτον, μᾶς ἔδωκεν ἀντιλήπτορα ἄνδρα Ἱερὸν, χωρὶς τοῦ ὁποίου ἤθελαν ἦσθαι μάταιοι οἱ κόποι καὶ αἱ φροντίδες μας. Ὁ φιλόμουσος οὗτος καὶ φιλογενὴς Ἱεράρχης, τοῦ ὁποίου τὰς θεαρέστους πράξεις ἐξυμνοῦσιν ὁμοφώνως ὅλοι οἱ γνωρίσαντες τὴν σεβασμιότητά του, ὁ Πανιερώτατος πρώην Δαλματίας Βενέδικτος Κραλίδης μᾶς ἐνεθάρρυνε, μᾶς περιέθαλψε πατρικῶς, καὶ ἐκ ζήλου θείου ἀνεδέχθη ὅλην τὴν φροντίδα τῆς ἐπιστασίας τοῦ τύπου καὶ πάντων ὅσα ἀπαιτεῖ ὁ τύπος. Εὐγνωμονοῦντες δημοσίᾳ πρὸς τὸν πανίερον κορυφήν του, κηρύττομεν εἰς τοὺς ὀρθοδόξους ὁμογενεῖς μας, ὅτι ἡ τύπωσις ἤρχισε σὺν Θεῷ, καὶ μετὰ μῆνας ὀκτὼ ἐκβαίνει ὅλη ἡ βίβλος ἀπὸ τὰ πιεστήρια.

Ἡ ἀστασία τοῦ Τουρκικοῦ νομίσματος, τὰ χρέη τὰ ὁποῖα ἐπεφορτίσθημεν πρὸς ἔκδοσιν τῆς βίβλου, καὶ πρὸς τούτοις ἡ διπλῆ τῆς προτέρας τιμὴ τοῦ Χαρτίου μᾶς ἠνάγκασαν νὰ διορίσωμεν τὴν τιμὴν ἀνωτέραν τῆς πρώτης καὶ εἰς νόμισμα σταθερὸν καὶ ἀμεταποίητον. Σᾶς παρακαλοῦμεν δὲ ὅλους, Ἀδελφοὶ Χριστιανοὶ, φίλοι τῆς εὐσεβείας καὶ τοῦ φωτισμοῦ τοῦ ἀναγεννωμένου σὺν Θεῷ γένους μας, καθὼς εἰς τὰ προτυπωθέντα τοῦ ἀοιδίμου Νικοδήμου ψυχωφελῆ συγγράμματα συνεδράμετε φιλογενῶς, οὕτω καὶ εἰς τὸ παρὸν νὰ δείξητε τὴν αὐτὴν συνδρομὴν, βέβαιοι ὄντες, ὅτι διὰ μόνης τῆς γενναίας συνδρομῆς σας, πολλοὶ μὲν τοῦ γένους μας θέλουν ἀπολαύειν μεγάλην τὴν ὠφέλειαν ἐκ τῆς βίβλου ταύτης, ἡμεῖς δὲ θέλομεν ἀποδώσειν τὸ μέγα χρέος, τὸ ὁποῖον ἐχρεώθημεν, ὡς εἴπομεν, διὰ νὰ ἐκπληρώσωμεν φίλου καὶ κοινωφελοῦς Πατρὸς ἐντολήν. Ὑγιαίνετε!

Ἐν Βενετίᾳ 1. Μαΐου 1835.

Οἱ ἐν Ἱερομοναχοις ἐλάχιστοι
Στέφανος καὶ Νεόφυτος οἱ Σκουρταῖοι.